Den uforbederlige bibliotekar

Niels Jensen

Skanning / foto af tekst.

https://uforbederlig.dk

Udarbejdet 2024 af Niels Jensen

Nær og Fjern.

Et Ugeblad,

redigeret af P. Hansen.

Ottende Bind.

(Nr. 327—378.)

Kjøbenhavn 1879.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Bianco Lunos Kgl. Hof-Bogtrykkeri.

Indhold.

Digte.

Fortællinger.

Afhandlinger, Skildringer og Skizzer.

Illustrationer.

Litteraire Anmeldelser.

Litteratur.

Theatrene.

Musik.

Billedkunst.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 327.

Den 6. Oktober 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Parlamentariske Stjernebilleder.

Af Zodiacus.

XXXV.

Monrad.

Siden 1865 har Monrad ikke hørt til de faste Stjernekonstellationer paa vort politiske Firmament. Planet har han altid forsmaaet at være, han har aldrig villet nøjes med at bevæge sig i regelmæssige, forud afstukne Baner omkring et Centrum, som han havde fælles med Andre. Han har selv villet være Sol. Men efter sit eget Valg traadte han ud af Fixstjernernes Kreds og valgte nye Baner i en anden Hemisfære, under „det sydlige Kors". Efter sin Hjemkomst kunde han ikke gjenfinde den Plads, han frivillig havde opgivet, og efter nogle kometagtige Forsøg forsvandt han fra den egenlige Stjernehimmel. Nu er han som Nordlyset. Det flammer op, naar man mindst venter det, bygger sine luende Ildslotte og skyder sine glødende Tunger helt op til Zenith. Saa falder det paa eengang sammen og forsvinder. Hvor kommer det fra? Hvor gaaer det hen? Hvilke Love styre dets tilsyneladende saa lunefulde Spil? Hvad er dets Maal? Lutter Gaader. Men naar Nordlyset kommer, varsler det gjerne en streng Vinter eller en urolig Sommer.

Saa ofte der er nogen Valgbevægelse af en større Udstrækning, kan man være vis paa at høre Monrads Navn. Hvad enten det er Landsthinget eller Folkethinget, som skal fornyes, dukker det frem. Men der er det Mærkelige, at det næsten aldrig nævnes rigtig for Alvor; det er ikke et Kandidatur, som har sine sikre Modstandere og sine bestemte Venner. Det er et Kort, som spilles ud, mindre for at faae Stikket hjem end for at forvirre og genere Modparten. Baade Højre og Venstre ere i Grunden bange for ham og bruge ham som Bussemand imod de Andre, men ville ikke selv tage ham. „Jeg er bleven vraget i Helsingør af Højre — siger Monrad selv i et af sine politiske Breve — i Roeskilde af Venstre, og ved alle Kongevalg af alle Ministerier."

Sligt skeer nu ikke tilfældig. Der kan være Uheld i Politik som i Kortspil, men naar det gjentager sig den ene Gang efter den anden, er der gjerne endnu en Grund foruden Skjæbnen. En Mand med en saa eminent Begavelse og en saa kolossal Arbejdskraft som Monrad bliver ikke i Længden vraget, allermindst i et paa politiske Kapaciteter saa fattigt Land som vort, uden at der er Noget, som har forstyrret Tillidsforholdet. Monrad vil ikke selv se, hvad dette Noget er. Han taler undertiden, som om det var Stemninger fra 1864, der stillede sig imellem ham og Vælgerfolket, som om det var en ham paaført Brøde for vore Ulykker i hint Sorgens Aar, der endnu kastede sin Skygge henover Forholdet. Men det er ikke saa. Hine Begivenheder ere visselig ikke glemte, og der er Mange, som endnu dømme med Strenghed, med ubillig Strenghed, om Monrads Ansvar, men det stikker ikke deri. Det er Monrads egen Optræden efter 1864, efter hans Hjemkomst fra Ny Zeeland, som giver Forklaringen. Han smigrer sig med, at han ikke er og aldrig har været Parti-

mand, og lader forstaa, at det er denne upartiske Holdning, der i vore af Partilidenskaber gjennemtrængte Tid gjør ham umulig. Det kan være sandt, forsaavidt der blot tænkes paa de rent personlige Partiforbindelser, thi Monrad er ganske vist Ven med alle Sider, hvilket ogsaa kan udtrykkes saaledes, at han ikke er Ven med nogen. Ulykken er den, at den politiske Upartiskhed, som han gjør sig til af at besidde, ikke løfter ham op over de andre Partier, men kun fører ham fra det ene til det andet af de bestaaende Partier efter Indskydelser og Love, hvis højere Sandhed den almindelige jevne Forstand ikke kan fatte, og i hvilke den seer Vidnesbyrd om en urolig Aand, der gjør den bange.

Monrad tog sidst Ordet om politiske Sager i Vinteren 1877. Det var lige efter det underlige parlamentariske Hastværksstykke, som kaldes den 8. November. Man husker, hvorledes det gik til: den 7. November ihjelslog Folkethinget den provisoriske Finanslov af 12. April, og for at der ikke skulde opstaa en finansiel Lakune eller blive absolut Nødvendighed for et nyt Provisorium, maatte de to Thing anspænde alle deres Kræfter for at faae en midlertidig Bevilling bragt istand inden den 8. November Kl. 12 Midnat. Det lykkedes tilsidst ved et heldigt Sammenstød af Omstændigheder, men det var lige paa Randen til at mislykkes. Intet vilde nu have været interessantere end at høre Monrads Dom over denne kurieuse parlamentariske Episode. Dengang var Venstre endnu ikke definitivt splittet ad, den forestaaende Uenighed var svagt antydet, men havde ikke antaget nogen bestemt Skikkelse. Der kunde ogsaa være gjort Gavn ved en findig, lidenskabsløs Udtalelse fra en Stemme, der altid lyder med saa megen Vægt. Men skjøndt Monrads sidste Samling af politiske Breve først udkom efter den 8. November, søger man forgjæves i dem noget Bidrag til Belysning af den derved fremkomne Situation. Et Brev af 22. Oktober beskjæftiger sig med Rigsretssagerne; Krieger vilde Monrad lade slippe og give ham og Tietgen en Takadresse ovenikjøbet, men han har ikke kunnet nægte sig den Fornøjelse at idømme sin Ven og fordums Rival Hall en Bøde paa 1000 Kroner og Sagens Omkostninger i Henhold til Præmisser, som kun ikke ganske stemme med det Konstaterede. Ellers falde alle Brevene i August og September Maaned, og de dvæle fortrinsvis ved Provisoriets Farer, Misligheder og betænkelige Konsekvenser. Uden at sige med klare Ord, at Kongen burde have afskediget Ministeriet Estrup og anmodet Berg eller Holstein-Ledreborg om at danne et nyt, lod han dog forstaa, at det er urimeligt altid at sige Højre, Højre, Højre! og at der først kommer nogen Fart i Fremskridtet, naar man vexler Højre, Venstre! Højre, Venstre! Naar man ikke kunde sove paa højre Side, saa skulde man vende sig om paa den venstre eller dog til en Afvexling prøve at ligge paa Ryggen. Monrad var ogsaa absolut misfornøjet med den Fremgangsmaade, som Ministeriet Estrup havde fulgt, og forklarede, hvorledes det burde have baaret sig ad. Disse Antydninger og denne Kritik kom Publikum meget overraskende. I sit nærmest foregaaende Skrift havde Monrad, idet han med sin skarpeste Satire behandlede den „parlamentariske" Handel, som skete i Fællesudvalget 1875, da Landsthinget solgte Ministeriet Fonnesbech for en brugelig Finanslov, udtalt sig om provisoriske Finanslove i en væsenlig forskjellig Tone. Medens han dybt beklagede, at der saaledes paa Rigsdagen kan drives Handel om Hans Majestæts Ministeriums Afgang, anførte han uden nogen Ytring af Misbilligelse og efter Sammenhængen snarest for at tiltræde den, Fonnesbechs Tale, hvori Truselen om den provisoriske Finanslov første Gang var traadt officielt frem for Verden. Og leder man tilbage i Rigsdagstidenden, saa er det ogsaa Monrad, man der finder som Forsvarer af de provisoriske Finansloves Lovmæssighed. Hvoraf kommer dette Omslag? Hvorfra denne Iver for at faae Landet vendt over paa venstre Side eller dog i det Mindste lagt paa Ryggen?

Stemningerne skifte hos Monrad paa en sælsom Maade, og han bryder sig tilsyneladende ikke engang om at forklare eller undskylde Modsigelserne. I sine politiske Breve fra 1876 giver han sig udførlig af med Forsvarsspørgsmaalet og indtager her en meget bestemt Stilling; han vil, at Landet skal gjøre alvorlige Ofre for at kunne værge sig imod et Overfald, og han tager end ikke i Betænkning at udtale sin Mening om et saa omstridt og farligt Punkt som Kjøbenhavns Befæstning: „det har inderlig smertet mig, at der i dette Forslag ej er Talen om at gjøre Kjøbenhavn til en Fæstning fra Landsiden." Men Alle ville mindes, hvad det var for Ord, som Monrad, efterat han i Foraaret 1869 var vendt hjem fra sin australske Landflygtighed, rettede som Hjemkomsthilsen til sine Landsmænd. Forelæsningerne om „politiske Drømmerier" prædikede et Tvivlens og Trøstesløshedens Budskab for det danske Folk. Sjelden har vel en Politiker i den Grad indviet Almenheden i sine Sjælekampe og i de Aandens stærke Brydninger, der kunne gaa forud for en fast Beslutning. Han opstillede og udmalede med sin vidunderlige stilistiske Evne de to Alternativer, mellem hvilke Danmark efter hans Mening havde at vælge: enten en Folkerejsning, der opofrede Livet hellere end at miste Fædrelandet, og som tilsidst tog tiltakke i en Grøft, nynnende „Danmark, dejligst Vang og Vænge", eller Opgivelsen af ethvert Forsvar, „det monarkiske Hamborg", den værgeløse Oase i Europa, hvor der ikke kjendtes Værnepligt, ikke Told, ikke Statsgjæld. Efterat Dilemmaet var stillet, følte han, at Tilhørerne vilde spørge ham, hvilket af dets Horn han vilde gribe, og hans Svar var, at han hverken vilde det Ene eller det Andet. „Spørge De mig fremdeles: Men hvad vil Du da? saa svarer jeg Dem: Jeg? jeg vil Intet . . . Har Du fundet Sandheden i denne Sag? — Nej, jeg har ikke fundet den; jeg har søgt den vaagen og drømmende, jeg har arbejdet med Fantasien og Forstanden, med alle Sjælens Kræfter, men jeg fandt den ikke, jeg fandt Tvivlen. — Men hvorfor har Du da holdt disse Forelæsninger? — I Grunden veed jeg det ikke . . . Jeg fristes til at sige, disse Forelæsninger have gjort sig selv . . . Jeg har holdt dem af samme Grund, som De tager Kinin." Men han ender dog med at vedgaa sin Frygt for, at Danmark ikke vil kunne bestaa, og det Haab til Fremtiden, som overgaaer hans Frygt, er altfor fjernt og uklart til at danne nogen Modvægt imod den Fortvivlelsens Trøstesløshed, som er Forelæsningernes Grundtone. Da Monrad i Sommeren 1871 stillede sig til Valg i Helsingør, undlod han at give nogen Forklaring over sin senere Stilling til de Spørgsmaal, han halvandet Aar tidligere havde behandlet paa en saa besynderlig Maade; først under Valgkampen fravristedes der ham en halv Desavouering, men da var det for silde. Aaret efter,

da han stillede sig i Roeskilde og med en yderst ringe Stemmeforskjel besejredes af Ole Larsen Nørbæk, en aldeles ubetydelig Person, var det ikke hans Holdning i Forsvarssagen, men hans Opposition imod den alt dengang frembrydende Fordring om Parlamentarisme, der gjorde Udslaget.

Uhyggelige som Forelæsningerne fra December 1869 ere, tillade de imidlertid at kaste et interessant Blik ind i Monrads Sjæleliv. Det er et Terrain, som man ellers skylder at holde helligt, det har Krav paa at være fredlyst. Men Monrad har her selv indbudt sine Tilhørere og Læsere til at overskride Grændsen; han viser dem Vej og afslører for dem sine dybe Lidelser. Etsteds i Indledningen siger han, at han et Øjeblik har frygtet at gjøre sig latterlig, men atter har forjaget denne Tanke. „Hvad Ulykke er der vel i at blive latterlig? Den, der kan spotte og haane sig selv, for ham er fremmed Spot et Kys og Andenmands Haan et Klap". Tankerne forfølge ham med dæmonisk Magt. Som den Gamle med Bukkefødderne klemte sig fast om Prinds Agibs Hals, saaledes gribe Tankerne ham og lade sig ikke forjage, ikke ryste bort, de spotte hans Anstrengelser og sige som Gubben: „Vi er eet Legem nu, een Sjæl. Døden skiller os ene ad." Hør, hvad han siger: „Har Du prøvet paa at kæmpe med en Tanke, som Du ikke vil gribe, men som vil gribe Dig, og som Du derimod søger at undfly? Hvorledes skal Du sejre? Søger Du Hjælp i aandelig Syssel, da skuffes Du ofte, thi den fører Dig ind i Tankeverdenen, hvor den ene Tanke er forbunden med den anden som ved en fin elektrisk Traad, og hvorsomhelst Du derfor end begynder, saa føres Du ad de besynderligste Tankeforbindelsers Vej som med et eneste Slag hen til den Tanke, som Du vil undgaa. Med den rene Mathematik forholder det sig noget anderledes; Broen er ligesom afbrudt mellem dens stille Rige og den øvrige Verden, og medens Sjælen er under Bevisernes Tugt, er den frigjort for andre Tanker. Efter en stærkt bevæget og stormfuld Dag er der derfor Intet, der giver Sjælen saadan Hvile som et mathematisk Studium. At revidere et Talregnskab er ogsaa meget forfriskende og vederkvægende i en ansvarsfuld Tid, naar Ansvaret hviler paa Dig. At grave er for ensformigt, og denne Ensformighed giver Tanken et for frit Spillerum, men dersom Du graver i Jord, hvori der ikke har været Spade siden Verdens Skabelse, og hvor Hakke og Øxe hvert Øjeblik maa støtte Spaden, da kan saadan Gravning nok tæmme Tanken ... Intet er mere forfriskende end at rydde i en Urskov. Her staa Træerne som i en stor broget Folkeforsamling og ej som uniformerede Soldater i pyntelig opstillede Regimenter. Du kæmper for Lys og for Rum, og naar det saa falder, det mægtige Træ, der har modstaaet mangt et Slag, da lysner det om Dig, og Du aander friere ... Jeg tilstaaer, at det stundom er, som jeg tydelig kunde høre Urskoven kalde ad mig. Men naar nu Dagens Arbejde er endt, saa kommer det an paa, om Maalet af Arbejdet svarer til Maalet af Kræfter, og at man hverken er over- eller underanstrengt. Er dette ikke Tilfældet, saa er der en Mellemtid mellem at være vaagen og at sove, og i denne Mellemtid slippe alle Sjælens Tanker løs og tumle sig kaade mellem hverandre. Men sikker kan Du være paa, at De ende med at række hverandre Haanden og dandse en Runddands om Tanken, som Du flyer. Og saa mane de som Elverpiger din Sjæl til at træde med i Dandsen, til den dødtræt slumrer ind. Værre er det endnu, naar Du faaer et kort Blund og saa vaagner, thi da har Sjælen samlet friske Kræfter, og saa gryer det ad Dag, før Du faaer Hvile."

Det er en tilfældig Lighed mellem Monrad og Gladstone, at de begge føle sig tiltalte af at fælde Træer. Monrad har dyrket denne Idræt i det fjerne Australien og hører endnu Urskoven kalde, men lægger dog neppe nu Bispestaven for at gribe Øxen. Gladstone driver Træfældningen methodisk, han kapper paa Hawarden et Par Favnetræer i hver lille parlamentarisk Ferie, modtager Deputationer, medens han er midt i Arbejdet, og lader sig fotografere i opsmøgede Skjorteærmer, støttet til den lange Øxe. Ligheden gaaer imidlertid langt dybere end til denne fælles Passion. Begge have den samme Art af aandelig Begavelse, den samme Evne til med lige Kraft at beherske de mest forskjellige Omraader for Tanken: dogmatisk-religieuse Spekulationer og exakte Videnskaber, politiske og nationaløkonomiske Problemer, lingvistiske Studier, administrativ Gjerning, gjennemgribende Reformer — til alle disse heterogene Opgaver medbringe de overlegne Aandsegenskaber og en utrættelig Arbejdsomhed. Skjøndt Formen for deres Veltalenhed ikke er ens — Gladstone glimrer ved sin klare og udtømmende Fremstilling, der lader Tanker og Ord rykke frem som faste Falanxer, medens Monrad er Mester i Antithesen, i Overgangene fra det Pathetiske til det Dagligdags, i den fineste Ironi og den mest ætsende Satire — ere de dog hinandens Lige i det uimodstaaelige Herredømme, som Ordet fra deres Læber udøver over enhver Forsamling. Gladstone tyer til Homer, naar hans Tanker skulle tæmmes, Monrad til Profeten Esaias og Kirkefædrene. Men mest af Alt ligne de hinanden i de uforklarlige Impulser, der, efterat de have hver paa sin Maade mistet deres Stilling som politiske Hærførere, drive dem til extravagante Udtalelser. Begge lide af den Sygdom, som Monrad kalder „et ensomt Sinds lunefulde Tankegang. En Guddom behersker dem, de kunne ikke modstaa, de maa have Luft. Siig til Fuglen, at den ikke maa flyve, til Fisken, at den ikke maa svømme; men siig ikke til en Aand som Monrads, at den ikke maa give sig Vidnesbyrd ved det talte eller det skrevne Ord.

„Fædrelandet" har engang ytret, at Monrads Udvandring i 1865 til Ny Zeeland staaer for det som uforklarlig. Forelæsningerne fra 1869 synes dog at give et udtømmende Svar herpaa. Det Par Sider, hvoraf vi ovenfor have hentet et Citat, danner en syg Sjæls Bekjendelser og kunde ikke være tydeligere, om de vare blevne udvidede til mange Ark. Vægten af 1864 var for kolossal, selv for Monrads Titanskuldre. Den Byrde, han selv havde taget paa sig, kunde han ikke bære. Han havde overvurderet sine Evner og sit Herredømme over Forhold og Personer, da han i 1863 stilte sig fra sine Kolleger og under de da givne, saa overordenlig vanskelige Konjunkturer overtog at danne en Regjering, i hvilken han var den eneste Kapacitet. Monrad, hvis Skarpsindighed er saa gjennemtrængende, staaer mærkelig tilbage i Evnen til at vurdere Personer; han vildledes ofte af en Tilfældighed, forstaaer sjelden at trænge tilbunds i Karakteren, og denne Mangel er mere end eengang bleven skjæbnesvanger for hans Styrelse. Om der end blandt de Motiver, som i de sidste Dage af 1863 bevægede ham til at

overtage Statens Ledelse, kan have indblandet sig Erindringer om tidligere Skuffelser og nogen personlig Ærgjerrighed, saa har hans Hovedbevæggrund sikkert været Troen paa sine egne Evner til at udrette Noget for Fædrelandet og beherske de Farer, som vare ifærd med at taarne sig sammen. Han har næret den Tro, at han var istand til at udfylde den Kløft, som truede med at aabne sig, at samle Kongen og Folket til en heroisk Anstrengelse. Men han var ikke, som han selv indbildte sig, Situationens Herre, og da det Heroiske skulde komme, havde han selv tabt Styret ud af Haanden. Hans egen Tillid var brudt, han var ikke længer Folkets Fører, men blev selv næsten villieløs ført hen af Begivenhedernes voldsomme Strøm. Det var kjækt og energisk af ham, at han efter Dannevirkes Rømning stillede sig alene imod den ophidsede Stemning, og han ydede i hine Dage baade det unge Dynasti og Landet store Tjenester, hvad der saa end kan indvendes imod enkelte Udtalelser fra hine omtumlede Dage. Men Monrad saae ikke, at fra dette Tidspunkt var hans Indflydelse som Konseilspræsident knækket, og at han var holdt op at være Forholdenes Herre. I sine Repliker til General Cai Hegermann-Lindencrone har han tildels afsløret den Anarkiets og Opløsningens Tilstand, som fra Februar var indtraadt i Krigens Ledelse og som snart derfra trængte ind i hele den politiske Styrelse. Hvor skaansom han end er i sin Dom over Oberst Lundbye som Krigsminister, ere han Udtalelser dog tilstrækkelige til at godtgjøre Umuligheden af noget Heroisk under hans Auspicier. Da vi efter Dybbøls Fald naaede Londonerkonferencen, var ogsaa Monrads egen Styrke brudt, og i Midten af Juni, da det kritiske Hovedpunkt indtraf, var han bragt dertil, at han ikke længer gjorde nogen bestemt Anskuelse gjældende, men henskød Afgjørelsen til Kongen personlig, og da Konferencen skiltes ad uden Resultat, da Als erobredes, var han ikke længer virkelig Minister, men kun en midlertidig Forretningsfører, der havde stillet sin Demission til Kongens Raadighed. Han har selv malet os den Sjælstilstand, som opstaaer i saadanne Tider: „Det er Afgjørelsen, der gjør svimmel. Ansvarets uhyre Vægt tynger paa Tanken og forvirrer den. Stil en Mand udenfor Afgjørelsen, tag Ansvaret fra ham, og han vil dømme sundt og klart. Læg Afgjørelsen i hans Haand og Ansvaret paa hans Hoved, og han bliver ofte svimmel. Og hans Svimmelhed bliver stor, og han styrter." Det er kun en ringe Trøst, som han giver sig selv og Andre, naar han føjer til: „Saa flyve alle de smaa Hanekyllinger op i Træet og gale: Kykkelyky! Det skulde Du ikke have gjort!"

Et ganske andet Billede af Monrad møder os, naar Tanken søger tilbage hinsides det skjæbnesvangre Aar. Den Tvivlens, Ængstelsens, Svimmelhedens Dæmon, som dengang fik ham i sin Vold, og hvis Spor Tiden endnu ikke har formaaet at udslette, havde da intet Herredømme over ham. Hans Glandsperiode som aktiv Politiker og Administrator falder i Aarene fra 1859 til 1863. Ved Ministerskiftet i 1854 var der ikke blevet Plads for Monrad i den nye Regjering; skjøndt han havde været det første Offer for Ministeriet Ørsteds uforstandige Forfølgelse af Embedsmændene og skjøndt han havde taget en fremragende og betydningsfuld Del i de politiske Kampe, som endelig førte til Oppositionens afgjørende Sejr, var han ikke blandt dem, som kaldtes til at afløse det fratrædende Kabinet; formodenlig have Scheele, der dannede Regjeringen, og P. G. Bang, der blev dens Formand, været bange for ham. Den afskedigede Biskop modtog da Posten som Overskoledirekteur for Borger- og Almueskolevæsenet under Hall og udøvede i denne Stilling en meget heldig Indflydelse paa Folkeundervisningen, men deler rigtignok ogsaa med Hall Ansvaret for den Bestemmelse i Loven af 8. Marts 1856, hvorved Valget af Skolelærere faktisk er lagt i Haanden paa Sogneraadene; denne Eftergivenhed for en af de saakaldte folkelige Strømninger har været til følelig Skade for Skolelærerstanden i det Hele og bragt den i et Afhængighedsforhold til Almuen, som ogsaa i politisk Henseende har medført store Ulemper. I 1858, da Hall som Konseilspræsident nødtes til ogsaa at overtage Udenrigsministeriet, blev Monrad Direkteur for Kultusministeriet, og i Maj 1859 traadte han og Fenger samtidig ind i Ministeriet. Det blev dog ikke af lang Varighed, thi i December 1859 kom det folkelige Ministerium Rotwitt-Blixen-Finecke til Verden, og det syntes, at der hermed vilde indtræde en Svingning i den indre Politik, en længere Afbrydelse af den national-liberale Styrelse. Monrad delte denne Opfattelse og rejste til Paris, men den 8. Februar 1860 døde Rotwitt pludselig, og dette Stød kunde hans Ministerium ikke overleve. Kong Frederik VII. var vred paa Hall, han havde endnu ikke tilgivet ham den Opposition imod Grevinde Danners og Kammerherre Berlings Indblanding i Statsanliggender, der havde fremkaldt Ministerskiftet. Monrad havde derimod forstaaet at bevare Kongens Gunst, skjøndt han neppe nogensinde er falden rigtig i Frederik VII.s Smag. Der blev sendt Bud efter ham til Paris, da Rotwitt døde, og Monrad dannede den 24. Februar 1860 den Regjering, som i alt Væsenligt blev bestaaende igjennem næsten fire Aar, og i hvis Lod det faldt at bringe Konflikten med Tydskland hen til den afgjørende Krisis, just som Frederik VII. døde. Men i dette Ministerium blev Monrad ikke Chef, han maatte afstaa den første Plads til Hall, og det har han ikke siden kunnet glemme. Ønsket om at tage Revanche for denne Tilsidesættelse bidrog til, at han i Julen 1863 stillede sig til Disposition for Kong Christian IX. I Kabinettet af 24. Februar 1860 sad Monrad som Kultusminister og midlertidig Indenrigsminister; den sidstnævnte Portefeuille beholdt han til September 1861, da Orla Lehmann kaldtes til at tage Sæde i Regjeringen. Rigsdagssessionen 1860—61 er en af de frugtbareste, vi have kjendt, og det skyldtes for en meget væsenlig Del Monrad. Han tumlede med sine to Ministerier, der hvert for sig kunde give selv en øvet Administrator nok at bestille, som om det Hele var Legeværk. Han havde Tid til Alt, kunde passe Alt, følge i Enkelthederne med Alt. Vanskelighederne syntes kun at anspore hans vidunderlige Evner. Et fuldstændigt Herredømme over Sagerne i det Store og i det Smaa var hos ham parret med et fortroligt Kjendskab til det politiske Livs Maskineri og et lykkeligt Greb til at lodse sit Skib gjennem alle Skjær. Lovsamlingen for 1861 er Ministeren Monrads Hædersminde. Da Sessionen var tilende, blev der paa Tilskyndelse fra det daværende Venstre holdt et Festmaaltid, hvortil Ministrene vare indbudte som Hædersgjæster, og her holdt J. A. Hansen Talen til Monrad. Den var pathetisk, men varmt og oprigtig følt; Taleren steg op til det „Du", som kun er hjemlet i den højeste Rhetorik, den ved Gildebordet og den ved Kisten; han

endte omtrent saaledes: „Og derfor siger jeg nu til Slutning ikke: Tak, Deres Excellence! — heller ikke: Tak, Hr. Minister Monrad! — men jeg siger blot: Tak, Monrad!" — Det var andre Tider!

Som Taler paa Rigsdagen har Monrad neppe nogensinde staaet højere end i Aarene fra 1852 til 1854, da den dansk-tydske Helstat med dens reaktionaire Lyster kæmpede sin haarde, men mislykkede Kamp med den nationale Stræben efter et uafhængigt Danmark til Ejderen under Skyggen af Grundloven fra 1849. Sin Natur og Tilbøjelighed tro, tog Monrad ikke her Plads i Hærens faste, sluttede Rækker; han havde sine egne Ideer om flere Hovedpunkter, var vel ogsaa i det Hele mere tilbøjelig end sine Meningsfæller til at gjøre et helstatligt Experiment. Til Bondevennerne, som i det første Par Aar støttede Ministeriet, stod han i et eget, halvt fortroligt og halvt fjendtligt Forhold. Men der var visse Ting, som han ikke vilde give til Pris, og det var netop dem, som Bluhme og Sponneck, Ørsted og Hansen fortrinsvis førte Krig imod. Monrads Taler fra de store Debatter, som optog hine Aar, ere lige beundringsværdige ved deres dybe Tankefylde og deres mesterlige Form. Mere end eengang var det ham, som afgjorde Slaget og knyttede Sejren til Oppositionens Faner.

Monrad havde ogsaa her en Forpligtelse til at kæmpe. Han havde jo været med til at løfte det Banner, under hvilket Nationalitetstanken og Frihedsrørelsen holdt sit Indtog i vort Fædreland. Han var Martsminister; han er nu den eneste Overlevende af hin Regjering, som under A. W. Moltkes Forsæde havde samlet Bardenfleth og Knuth, Bluhme og Zahrtmann, Monrad og Tscherning, Hvidt og Orla Lehmann. Da den store Folkebevægelse i Foraaret 1848 gik hen over Verden, sad Monrad som Præst i Vesterulsløv ovre paa Lolland, men den unge Præst, der tillige var Stænderdeputeret for Kjøbenhavn, udpegedes strax af den offentlige Mening som en af de Førere, Folket med størst Tillid vilde følge i Kampen for Uafhængighed og Frihed. Monrad var dengang i sit syvogtredivte Aar, han var Martsministeriets næstyngste Medlem; Grev Knuth havde lige fyldt de femogtredive. Den nationale Opgave trak sig hen igjennem en Række af Aar, den kunde ikke løses af et enkelt Ministerium. Men den forfatningsmæssige Frihed i Danmark, saaledes som den endnu den Dag idag bestaaer, er væsenlig Martsministeriets Værk; dets Udkast til Danmarks Riges Grundlov brød Sporet med en saa afgjørende Kraft, at det ikke siden kunde fraviges. Med dette Udkast var Maalet for den borgerlige Frihed, Formen for Folkets Deltagelse i Lovgivning og Statsstyrelse slaaet fast; med det var ogsaa den udstrakte Valgret uigjenkaldelig given. Monrad, Lehmann og Tscherning ere Grundlovens Koncipister, men der foreligger til Dato ikke nogen authentisk Beretning om, hvorledes de havde samarbejdet og hvilken Part af Æren og Ansvaret der tilkommer hver Enkelt af dem. Monrad er nu alene tilbage til at oplyse dette, og han vilde erhverve sig Krav paa varig Taknemmelighed ved at give en udførlig Fremstilling af vor Grundlovs Genesis indtil den grundlovgivende Rigsforsamlings Sammentræden.

Endnu et Skridt længer tilbage i Tiden, og vi møde Monrad som Journalist. Som Student og Kandidat havde han udelukkende levet for Videnskaben, særlig for Studiet af de orientalske Sprog. Det fortælles i Studenterverdenen som et Sagn, at da Monrad i Sommeren 1836 havde været oppe til theologisk Embedsexamen, blev hans Kontubernal paa Borchs Kollegium, Historikeren Allen, tidlig den næste Morgen vækket ved en Støj og saae Monrad sidde ved Bordet, bøjet over en hebraisk Bibel i ivrigt Studium; paa hans forundrede Forespørgsel svarede den unge Kandidat ham, at han havde manglet nogle Kapitler i en Profet, da han gik op, og derfor nu vilde udfylde dette Hul. I 1839, da Frederik VI. døde, var det Arabisk, som optog hele hans Interesse. Fr. Barfod har fortalt, hvorledes han om Aftenen den 3. December mødte Magister Monrad i Gothersgade og tvang ham til at følge med hen til det Studentermøde, som Orla Lehmann og Hother Hage havde indkaldt i Hôtel d'Angleterre; Barfod var dengang som alle Grundtvigs Beundrere loyal og absolutistisk, og det var i Haabet om at finde en Allieret, at han slæbte Monrad med sig. Men det gik her som med Profeten Bileam; den, der var sendt ud for at forbande, endte med at velsigne. Monrad holdt sin første offentlige Tale til Forsvar for Studenternes Adresse til Christian VIII. om en fri Forfatning, var Medlem af den Deputation, som overrakte den, og havde dermed taget sin Plads i den kjække Falanx af unge Mænd, der efter ikkun ni Aars Arbejde selv kaldedes til at gjennemføre Frihedsprogrammet. For Monrad vare disse Aar væsenlig helligede til journalistisk Virksomhed. Han var Borgerrepræsentant og som saadan Medlem af Skoledirektionen. Men sine bedste Kræfter ofrede han til Pressen. Hans „flyvende politiske Blade" vare mægtige Basunstød, der vakte den offentlige Bevidsthed af dens lange Søvn. Han var Medudgiver af „Fædrelandet", en af Bestyrerne for Trykkefrihedsselskabet og i tre Aar Redakteur for denne Forenings Organ „Dansk Folkeblad". Det var ogsaa væsenlig som Journalist, at han ydede sit Bidrag til Martsbevægelsen herhjemme. Hans Artikel i „Fædrelandet", hvori han underkastede Reskriptet af 28. Januar 1848 en sønderknusende Kritik og gjennem en Slutningsrække af den skarpeste Dialektik godtgjorde, at dets Forfatter alene kunde være Grev Carl Moltke til Nütschau, var et af de afgjørende Indlæg i Sagen.

Den hellige Agathes Haarlok.

En moderne Legende af **Karl Emil Franzos.**

Uvejret var trukket over, den sidste sorte Sky brast, og brat og pludselig gik Lysets gyldne Strøm paany henover Himmel og Jord. Det var en Lyst at se, hvorledes det tilregnede Stykke Landskab pludselig kom tillive igjen. Og da det samme Vindstød, som havde fordrevet Uvejrsskyerne, endnu suste gjennem Træerne, saa at Regndraaberne raslede ned, da var det, ligesom om Træerne selv rystede sig af Glæde og kastede Taarerne langt bort fra sig.

Kun Menneskene kom ikke frem igjen med den samme Pludselighed som Solskinnet; endnu i nogle Minuter var der ganske tomt i Byens Park. Og som jeg saaledes langsomt vandrede ned ad en øde Allee, kom der noget Fint, Glindsende svømmende mig imøde gjennem den sagte bevægede Luft. Det var ligesom en tynd Traad, sitrende, uendelig fint og gyldent.

Jeg greb efter det og fangede det: det var et langt, blondt, blødt Kvindehaar.

Jeg er et alvorligt Menneske, men med det Haar, som kom mig saaledes flyvende imøde saa ganske uventet, bar jeg mig rigtig barnagtigt ad. „Hvor kommer Du fra?" spurgte jeg det ganske højt og klappede det derpaa blidt, som om det var noget Levende; rigtignok saae jeg mig strax derpaa omhyggelig om, om Ingen belurede mig, men vidt og bredt var der ingen Mennesker at se. Saa blev jeg dristigere i min Barnagtighed. Jeg satte mig paa en Bænk og lagde Haaret omhyggelig paa mit Frakkeærme og betragtede, hvorledes Guldtraaden nu først rigtig blinkede og glindsede paa den mørke Grund.

Hvad der først gik mig gjennem Hjertet, medens jeg saaledes sad og saae, det vil jeg ikke fortælle. Mig smertede det for meget, og Andre vilde maaske kun le deraf. Men jo længer jeg saaledes betragtede det blonde Haar, des mere blegnede Erindringen om min egen varme, taabelige, kvalfulde Ungdomskjærlighed, og et andet Hjertes Historie traadte frem for mig — saa haandgribelig klar og levende, at jeg slet ikke kunde fatte, hvorledes jeg havde kunnet glemme den saa fuldstændig i saa mange Aar. „Du stakkels, stakkels Menneske!" sagde jeg sagte til mig selv, og det var mig, som om den unge Pater Eusebius igjen betragtede mig med sine sørgmodige, godhjertede Øjne . . .

Men nu lød der Skridt tilhøjre og venstre — Spadseregængerne kom anstigende, og da jeg rejste mig, for at hilse paa en tyk Bankierfrue, der kom styrende op mod Foraarsvinden snøftende og prustende som en Damper mod Strømmen, da førte den samme Vind ogsaa det gyldne Haar bort — endnu engang blinkede det ovenover mig og forsvandt derpaa i det dybe Blaa. Men den stakkels Eusebius' Historie har intet Vindstød kunnet føre bort fra mig igjen, og idag, paa denne stille, vemodigskjønne Efteraarsdag, vil jeg fortælle den.

Det er en besynderlig Historie, gjennem hvilken der ikke blot strømmer en gylden Bølge af blødt Kvindehaar, men ogsaa en stor Kummer og et alvorligt Spørgsmaal. Sandelig ogsaa dette Sidste. En moderne Legende har jeg kaldt Historien, og med fuld Føje, thi endnu kun i lidt over ti Aar har Befolkningen i den afsides liggende lille Landsby i det mellemste Steiermark troende dyrket den hellige Agathes Haar som en ny Relikvie. Men hvo der efter disse Antydninger venter en Tendenshistorie imod den katholske Kirke, han tager fejl. Sligt ligger fjernt fra mig. Jeg troer, at den katholske Kirke er lige saa god som enhver anden, og selv om det ikke skulde være Tilfældet, saa lider jeg dog ikke derunder og har derfor ingen Ret til Klage eller Anklage. Nej, det gjentager jeg, jeg har ikke med Flid lagt nogen Braad ind i denne Historie. Og hvis en saadan alligevel mærkes i den, hvis den samme Braad, som har gjennemboret Pater Eusebius' Hjerte, ogsaa retter sig truende mod det Dogme, som forbyder Mennesket at være Menneske, saa er det ikke min Skyld. Jeg fortæller en Iagttagelse, en Begivenhed, jeg har oplevet — det er det Hele!

Det var for syv Aar siden og langt ud paa Foraaret. Paa Bjergene i Øvre-Steiermark var Sneen endnu knap smeltet, men i de mellemste Egne var der Grønt og Blomsterliv allevegne, og Vaaren laa som en venlig Erobrer med Blomsterduft og Fuglesang midt inde i Hjertet paa den gode Stad Graz. Andre mindre velsignede Byer belejrer den vel rundtomkring med alle sine lyse Sendebud, men drage ind i de mørke, snevre, afsluttede Gyder vil den ikke. I Graz derimod, hvor Huse og Haver ligge i en yndefuld Forening, kan man skue den allevegne. Men netop derfor maa man ogsaa evig og altid tænke paa den der, og hvo der tænker paa Vaaren, tænker ogsaa paa at vandre. Saaledes er det i det Mindste altid gaaet mig i den omtalte By, og ikke anderledes gik det mig i hine Majdage 1871.

Jeg tog mit Tornyster paa Ryggen og min Knortekjæp i Haanden og vandrede ud i Landet. To Dage gik jeg langs Mur, op ad Floden, og paa den tredie bøjede jeg tilhøjre ind i en Sidedal, henimod Bjergene. Det var en prægtig Vandring gjennem den ensomme, yndige Bjergdal, gjennem de kølige Fyrreskove — klar var Himlen og let mit Hjerte, og naar jeg nu tænker tilbage paa hine Dage, saa er jeg tilmode, som om jeg dengang maa have været en Fugl, der virkelig kunde flyve. Men det maa dog ikke saa ganske have været Tilfældet, thi jeg mindes ganske tydeligt, hvor træt jeg var om Aftenen den tredie Vandredag og med hvilken Længsel jeg spejdede efter den Landsby, jeg havde bestemt til Nattehvile. Solen sank, det blev mere og mere køligt, men endnu var der ingen Hytte at se. Jeg gik i en snever Dal, saa snever, at der kun var Plads til Vejen og Floden; stejlt ragede Klipperne ivejret, og Intet kvægede Øjet uden Aftenrødmens ejendommelige Kamp med Skumringens opstigende Skygger. Endnu glødede det dybe Røde sejrrigt over mit Hoved, men jeg vidste, at det snart maatte bukke under. Jeg var ikke bange for en natlig Vandring, men jeg følte mig træt, meget træt, og tillige trykkede den usigelige Ensomhed mit Hjerte . . .

Da, pludselig, ved en Bøjning af Vejen, traf jeg paa et Menneske. Først saae jeg rigtignok kun, omtrent et halvt Hundrede Skridt foran mig, en lys Stribe i Fyrreskoven, tversover Vejen. Da jeg kom nærmere, opdagede jeg, at det var en Munk i hvid Ordensdragt — han sad paa en fældet Træstamme og holdt Hovedet dybt sænket ned over en Bog,

som laa i hans Skjød. Hvad han læste, maatte sikkert optage ham fuldstændigt, thi han saae ikke op, da jeg nærmede mig, og da jeg raabte til ham, foer han forskrækket sammen, saa at Bogen faldt fra ham og trillede hen for Fødderne af mig.

Jeg tog den op, og derved strejfede mit Blik tilfældigvis Titelbladet — Goethes „Faust“. Dette var paa den Tid, under Biskoppen af Seckau, Johannes Zwergers fanatiske, næsten vanvittig strenge Regimente, en farlig Lekture for en Mand af den Stand. Det skulde jeg ogsaa strax blive mindet om. Thi da jeg nu skyndte mig hen til Munken og bad om Undskyldning for den Forstyrrelse, jeg havde afstedkommet, svarede han Intet, og først da jeg spurgte, hvor langt der endnu var til Landsbyen Waldkirchen, sagde han kort og fremstødende Ordene: „Ikke langt!“ Men samtidig rakte han fuld af Angst sin Haand frem efter Bogen, og denne Haand rystede . . .

„Du stakkels Slave!“ tænkte jeg medlidende. Og Medlidenheden voxede, da jeg saae Manden ind i Ansigtet. Han var endnu ung, maaske tredive Aar, men han maatte formodenlig være syg, meget syg. Blegt og vissent, som formet af Vox, var dette Ansigt, og kun paa Kinderne brændte en uhyggelig Rødme. Men var det kun legemlig Sygdom? Træt og sørgmodigt var de glandsløse Øjnes Blik, og om Munden laa der svære, dybe Furer . . .

Han lod hurtig Bogen glide ned i sin Kuttes Lomme. Saa saae han ængsteligt, usikkert, spørgende paa mig. Jeg forstod dette Blik — „vil Du røbe mig?“ stod der skrevet deri.

Jeg stod et Øjeblik forlegen og søgte efter de rette Ord til at berolige ham. Var det ikke bedst, om jeg ganske ligefrem spurgte ham, hvad han havde læst i? Nej, det forkastede jeg strax igjen. Man kunde fra Stedet, hvor vi stod, se mod Vest langt ind i Dalen, hvor nu det sidste Skjær af det røde Lys skinnede paa det blanke Kirketag; forresten lukkede Klipperne rundt omkring. Det var et Sted, som egnede sig godt til alvorlig Grublen, og det sagde jeg da ogsaa og føjede til, at man her ret kunde føle et helligt Digterord, og et saadant Evangelium var „Faust“.

Jeg sagde det med Varme og sikkerlig uden Ironi. Men den blege Mand saae mig dog spejdende ind i Ansigtet, som for at overtyde sig om, at jeg ikke spottede. Saa syntes han noget mere beroliget, men han svarede Ingenting. Først efter en Stunds Forløb, i hvilken Stilheden havde været temmelig pinlig, spurgte han: „De er formodenlig Student fra Højskolen i Graz?“

Jeg bejaede det og nævnede mit Navn.

„Saa kjender De vel min Ven Cølestin Weber?“ vedblev han med mere Liv.

„Kun af Anseelse!“ maatte jeg svare. Og derhos gled uvilkaarlig et Smil henover mit Ansigt ved Erindringen om denne løjerlige Fyr.

Munken bemærkede det, og hans tynde Læber pressede sig sammen. „Forekommer han Dem komisk?“ spurgte han skarpt. Men i næste Øjeblik, med en troldomsagtig Hurtighed, forandrede Udtrykket i hans Ansigt sig og blev ganske mildt. „De er saa ung og glad,“ sagde han sagte, „hvorledes skulde De kunne forstaa „Faust“ rigtig!“ Og da jeg saae forbløffet paa ham, smilede han og vedblev: „De vil overnatte i Waldkirchen? Der er et Værtshus der, men det ligger endnu en Mil borte. Hvis De er træt, saa tag De ind til Stenbonden, tæt ved Præstegaarden. Han holder ikke Værtshus, men han er en venlig Mand.“ Jeg hilste og vilde til at gaa, da han endnu engang begyndte at tale: „Jeg er Præst her paa Stedet, og jeg vilde gjerne bede Dem hjem til mig. Men min Husholder er syg!“ Atter maatte jeg se forbauset paa ham, ikke paa Grund af disse faa, meget letfattelige Ord, men fordi han mere stammede end sagde dem og overhovedet øjensynlig var i stor Forlegenhed. Over denne Forbauselse glemte jeg at sige Tak for den gode Villie og gik med en stum Hilsen nedad Bakken og videre ad Landsbyen til.

Det var hele vor Samtale. Men man vil maaske ikke finde det forunderligt, naar jeg tilstaaer, at den efterlod et sælsomt og stærkt Indtryk hos mig. Det var, ligesom jeg havde talt med en Fange — Enhver kjender hans ulykkelige Stilling, og derfor bliver hvert Ord søgt og beregnet. Men dybest havde det dog grebet mig, at han havde kaldt Cølestin Weber en „Faust“ . . .

„Kun af Anseelse“ kjendte jeg denne Mand, som vel alle Studenterne; Ingen havde gjort hans nærmere Bekjendtskab, og Ingen var forlegen for at gjøre det. Ikke engang af Nysgjerrighed — hans ydre Livsbegivenheder vare desuden bekjendte. Han var Søn af en Kulsvier i Köflacher Egnen, og til han var tyve Aar gammel, havde han ikke lært Andet end at tænde Milen og passe den. Underlige Tanker maa have stormet igjennem ham, naar han saaledes Nætter igjennem sad uden Beskjæftigelse og stirrede ind i den røde Glød. Saa gik han en Dag ud af Skoven og ind til Byen og faldt paa Knæ for Fyrstbiskoppen (dengang var det endnu den ædle, milde Grev Attems) og bad om at maatte komme til at studere og blive Præst, ellers kunde hans Sjæl ikke finde Hvile paa denne Jord. Den godmodige Olding hørte stille paa ham, indtil den Bønfaldendes Stemme kvaltes af Graad, saa løftede han ham op og sagde: „Din Begjæring er opfyldt!“ Han tog Kulsvierdrengen i Huset til sig og lod ham undervise i Læsning og Skrivning og derpaa i alle Latinskolens Fag. Og naar Nogen smilede deraf, saa sagde Oldingen alvorlig: „Ham tørster, lader os give ham at drikke, og gid det vorde til Held for ham!“ og saa priste han sin Protegés Flid og Begavelse. I Virkeligheden kunde Peter — det var hans Døbenavn — efter fem Aars Forløb tage sin Examen ved Gymnasiet og blev Theolog. Og atter efter nogle Aars Forløb gjaldt han for Fakultetets Lys og blev sendt til Rom for at faae sin Uddannelse fuldendt. Da han vendte tilbage, vilde man gjøre den lærde Dr. Weber, der endnu for ti Aar siden havde levet i Skoven som Kulsvier, til Professor i Dogmatik. Men den mørke, asketiske Mand afslog det ængsteligt, han bad om at maatte studere videre, han maatte fremfor Alt trænge ind i jus canonicum. Saa blev han da Jurist og efter fem Aars Forløb Doctor juris utriusqve. Den mest glimrende Løbebane blev spaaet ham fra alle Sider, da han pludselig gjorde et sælsomt Skridt: han blev Munk, Cistercienser, og stillede som sin eneste Betingelse, at han selv maatte vælge sit Sogn; thi denne Orden forpligter sine Medlemmer til Præstegjerning. Da dette rygtedes, blev han haanet af sine Misundere og af alle dem, han havde krænket ved sit barske Væsen: „Nu skal vi se den Helgen! Han vil vinde jordisk Gods og sikre sig det fedeste Kald!“ Men de taug beskæmmede, da Weber valgte det fattigste og besværligste, en lille Flække i Bjergene — jeg havde hørt dens Navn nævne, Waldkirchen var det ikke, men det foresvævede mig, at Stedet maatte ligge i denne Egn. Der blev han i mange Aar og var saa fuldstændig forsvunden fra Verden, at selv hans Bekjendte bleve ganske forbløffede, da den aldrende Mand pludselig igjen dukkede op i Graz og lod sig indskrive

som — Mediciner. Først efter en haard Kamp havde han tilkæmpet sig Tilladelse hertil af sin Abbed, og kun ved at forestille ham, hvor vanskeligt det var at faae Lægehjælp i de fjerne Bjergegne og at han kun vilde erhverve sig de nødvendigste Kundskaber til at staa de Forladte bi. Men med det Nødvendigste syntes han dog ikke at ville lade sig nøje; han havde nu været ved Universitetet allerede paa fjerde Aar og hørte med rastløs Iver ikke blot Medicin, men ogsaa andre Kollegier. I dem, som Professor Nahlovski holdt over Ethik, havde jeg siddet ved Siden af ham. Det er klart, at saadanne Livsbegivenheder og Studier burde have sikret Manden en vis Respekt selv blandt os overmodige unge Mennesker; naar dette alligevel paa ingen Maade var Tilfældet, naar vi tvertimod betragtede „Præsten" som et Legetøj, som Forsynet havde sendt os til Morskab under de kjedelige Forelæsninger, saa laa dette udelukkende i hans Ydre og hans hele Optræden. Pater Cølestin — det var hans Ordensnavn — var et af de grimmeste Mennesker, jeg nogensinde har seet; paa en Tyrenakke sad et farveløst Bulbideransigt, og kun Øjnene vare store, klare og udtryksfulde. Han var altid klædt i den samme Kutte, der vel oprindelig, efter Cisterciensernes Regel, havde været hvid, men som nu mere lignede Kapucinernes mørkebrune Kappe, og hvad der var synligt af Linned, gjorde ved sit Farvespil enhver Beskrivelse tilskamme. Han kom og gik uden at hilse, kun med en Knurren besvarede han ganske uskyldige Spørgsmaal, og formodede han, at der laa Narrestreger bagved, blev han aldeles fabelagtig grov. Intet Under, at vi meget ofte undte os selv denne Adspredelse og vor sælsomme Kollega denne Opmuntring og navnlig gjerne pudsede Nyankomne paa ham. Selv havde jeg aldrig talt et Ord med ham og sporede heller ingen Lyst dertil, omendskjøndt han, som omtalt, var min Nabo paa Forelæsningerne et helt Semester. Under Forelæsningen sad han ubevægelig og hørte efter, og hans haarde Ansigt havde imens — jeg kan ikke finde noget mere betegnende Ord — et Udtryk som en Vansmægtende, der tørster efter en Læskedrik. Nahlovski var Herbartianer og talte i Særdeleshed ofte og varmt om Videnskabens Værd og Værdighed. I saadanne Øjeblikke viste der sig i min Nabos Ansigt et Træk af dyb Smerte, og i hans Øjne luede en mørk Ild. Jeg havde ikke bekymret mig stort derom, og først nu faldt det mig ind, om denne Ild ikke var en Afglands af den Glød, der „sved hans Hjerte", fordi ogsaa han, der jo ligeledes havde studeret „Filosofi, Juristeri og Medicin og desværre ogsaa Theologi", var kommen til det Resultat, „at vi Intet kunne vide."

I dybe Tanker fulgte jeg Vejen gjennem Landsbyen lige til Kirken. Den var ganske kjøn, hvorimod den tilbyggede Præstegaard var et usselt, forfaldent Hus. Paa Dørtærskelen sad en gammel Mand med det mørkerøde Ansigt støttet paa begge Armene. Paa mit Spørgsmaal om Stenbondens Hus tumlede han op, gloede paa mig med stive Øjne og lallede nogle uforstaaelige Lyde. Enten havde han ikke forstaaet mig, eller ogsaa havde Brændevinen lammet hans Tunge — det gamle Menneske var aabenbart aldeles drukkent. Var det maaske Præstens „Husholder", og bestod hans „Sygdom" deri?

Det skulde jeg snart blive oplyst om. Paa Lykke og Fromme gik jeg hen til den nærmeste Bondegaard — Huset laa stateligt mellem Lader og Stalde. Bag de smaa Vinduer skimtedes et Lysskjær, men Gaarden var øde og tom. Tjenestefolkene vare formodenlig allerede gaaede til Ro. Da jeg traadte nærmere, begyndte Lænkehunden at gjø voldsomt og sled i sin Kjæde. Da traadte en gammel Morlil frem i Døren og mønstrede mig med et spørgende Blik. Jeg kom frem med min Anmodning og sagde, at Præsten havde viist mig herhen.

„Saa kom kun nærmere!" sagde hun venligt. „De er maaske ovenikjøbet en Ven af ham?"

„Nej", svarede jeg, „men han havde dog gjerne selv taget imod mig, hvis ikke —"

„Javel!" raabte hun og nikkede ivrigt. „Om saa Dekanten selv kom, kunde han dog ikke vise ham Gjæstfrihed. De maa vide, det er rent galt fat med hans Husholder! Skomager-Tonl er er Pjalt — ja desværre — altid fuld. De har vel nu selv seet ham?" Jeg nikkede. „Ja, saadan er han altid!"

„Men hvorfor jager han ham da ikke bort?"

„Ja, seer De", svarede hun, medens hun ledte mig ind i Huset, „vor højærværdige Hr. Eusebius er altfor god. Saa maatte Tonl dø af Sult, og nu har Herren allerede kjendt ham saa længe og har ogsaa kjendt hans Datter, Aga (Agathe). Se, det var et skikkeligt Menneske, var Aga, justement lige saa skikkelig som Faderen er en daarlig Person. Men Herren maa jo kun tage et Mandfolk til Opvartning, et Fruentimmer maa ikke opholde sig i hans Hus — De maa vide, han er Hvidkappe (Munk)!"

Dermed aabnede hun Stuedøren, og jeg traadte hen for Stenbonden og forebragte ham igjen min Anmodning. „Javel, javel!" raabte den gamle Mand venligt og sendte strax sin Kone ud i Kjøkkenet for at bage en Æggekage. En stor Flaske rød Landvin — „Schilcher" kalde de den der — stod allerede paa Bordet, han bad mig kun tage et rent Glas ned fra Hylden, thi selv var han ikke rigtig bevægelig længer; „Døden har pustet koldt paa mig ifjor," sagde han vemodigt — et Slagtilfælde mente han. Men strax derpaa blev han munter igjen, og efterat han havde betragtet mig opmærksomt en Stund, sagde han smilende: „Mæk! Mæk!" og nikkede muntert til mig.

„Hvad mener I?" spurgte jeg forbauset.

„Jeg mener", sagde han, „at I naturligvis er Skrædder!"

„Nej", forsikrede jeg, og i Løbet af Samtalen viste det sig, at ogsaa her Ønsket havde været Fader til Tanken. Landsbyskrædderen var nemlig bleven syg, og Stenbonden trængte svært til et Par nye Buxer. Men da ogsaa hans Lommeuhr trængte til Reparation, saa vedblev han: „Ja, naar I ikke er Skrædder, saa er I dog vist Uhrmager?"

Heller ikke deri kunde jeg desværre føje ham, til stor Forundring for min Vært. „Hvad ellers da!" udbrød han. „Jeres Hænder er fine — noget svært Haandværk hører I ikke til!"

Endnu en Stund lod jeg ham giætte, inden jeg sagde ham det Rigtige.

„Student!" raabte han. „Det var nok det, jeg syntes, da I kom ind af Døren. Men" — han rystede paa Hovedet — „der maa være Noget, som ikke er i sin Orden! Undskyld, men Paaskeferien er forbi, og Sommerferien er endnu ikke begyndt — hvordan kan I saa løbe omkring i Landet?"

Jeg søgte at undskylde min Letsindighed, saa godt det lod sig gjøre, og spurgte derpaa, hvoraf det kom sig, at han vidste saa god Besked med de akademiske Ferier.

„Det veed jeg fra min Søn af," svarede han, „fra Georg, han har ogsaa været Student i Graz. Rigtignok

bragte han det ikke vidt, den Drivert!" Men samtidig straalede hans Øjne af Lykke og Stolthed, og glad fortalte han mig sin Yndlings Historie. Georg var hans anden Søn, og „da Drengen var saa godt et Hoved" og hovedsagelig „fordi Stenbondegaarden skulde være udelt, saa længe Jorden staaer", skulde han gaa den gejstlige Vej, hvorfor han ogsaa havde studeret i Stiftet Admont og var bleven indskreven som Theolog i Graz. „Men", fortalte den gamle Mand videre, „det faldt ham svært at trække den sorte Frakke paa, og han havde heller ikke gjort det, men Haneværtens Loysl (Aloys) holdt dengang hans Sjæl i sin Haand som en Fugl, der vil flyve bort, og da Loysl sagde: „Kom med, Georg", havde han ikke et Ord mere at sige og fulgte med ham til Graz." Han blev der imidlertid kun et Aar, saa kom han tilbage, og „Dalbondens Vroni i Sternegg holdt han dog endnu mere af end af Loysl". Ex-Theologen ægtede den rige Arving og sad nu fornøjet med Kone og Barn paa den indbringende Dalgaard. Med stærke Farver skildrede Stenbonden mig Sønnens Lykke og fortalte mig, hvordan man allevegne kun kaldte ham „Kongen i Sternegg", fordi han var den eneste rige Bonde i denne fattige Landsby, og at endogsaa hans ældre Broder Conrad misundte ham. „Og han bliver dog engang Stenbonden i Waldkirchen!" sagde den Gamle med stolt Alvor. Men strax derpaa lo han igjen: „Men han er dog en Drivert, den Georg, han har kostet mig forskrækkelig mange Penge, og Vroni havde saamænd ogsaa taget ham uden hans Studeringer. Men det er nu bedst, som det er. Naar jeg nu seer til Loysl — hvad har han for sin altfor store Fromhed? Et tungt Hjerte og et sørgeligt Liv! . . ."

Her brød han kort af, som om han allerede havde sagt formeget. „Hvem er denne Loysl?" spurgte jeg.

„I kjender ham jo!" var det forundrede Svar. „Det er vor Præst, Hr. Eusebius!" Efter en Pause føjede han derpaa til: „Men I skal ikke lægge for megen Vægt paa mine tossede Ord! Sandt nok, noget lykkeligt Menneske er han ikke, men det kommer maaske af hans Sygdom eller" — han stammede i det og fortsatte saa hurtigt — „men af den hellige Indvielse kommer det ikke. For seer I, den var ham forudbestemt, og efter sit Hjerte havde han ikke kunnet blive Andet her paa Jorden. Allerede som lille Dreng var han blid og from, og som en Engel var han at se paa, med det lange blonde Haar og de blaa Øjne. Der var da endelig engang et Æble faldet langt fra Stammen, thi hans Fader, Haneværten, var en slet Person og haard og raa — sin Kone lagde han i Graven ved sin Haardhed, og bagefter drak han sig langsom ihjel i sin egen Brændevin. Alt det maatte den stakkels Loysl se paa, rigtignok kun to Maaneder om Aaret — den øvrige Tid studerede han i Admont. Thi i Stiftet der skaffede vor gamle Præst ham en Friplads, fordi han var saadan en from Dreng og altid hang over Bøgerne. Der sluttede han Venskab med min Georg, og det har varet til den Dag idag. Kun eet Aar var de fra hinanden, nemlig da Georg trak den sorte Frakke af for bestandig. Men Loysl beholdt den paa og byttede den endogsaa tilsidst med den hvide! . . ."

„Var han Læggejstlig i Begyndelsen?" spurgte jeg.

„Ja, vel var han det! Da han var bleven præsteviet, sendte de ham først til Vælskland og gav ham saa Præstegaarden her, for at han i Ro kan skrive en Bog. For Biskoppen i Graz har sagt, at saadan en Bog trænges der til for Kristenheden, og Ingen kan skrive den saa godt som Aloys Waldner. Begyndt paa den har han da ogsaa, men færdig er han ikke bleven. Og deri og i hele hans Sørgmodighed er kun En Skyld — den forrykte Hvidkappe, der tidligere var Præst deroppe i Sternegg — han alene, det siger jeg!"

„Cølestin Weber?" udbrød jeg.

„Ja, netop Cølestin! Seer I, i et Aar var Loysl som Sortkjole Præst hos os og med al sin Fromhed saa munter og rask, saa det var en Fornøjelse at se. Saa bliver han paa eengang trist og bleg. Hvorfor? Folk er slemme og snakker saa lang Dagen er, og siger, at han har begjæret Skomager-Tonls Datter Aga, men Pigen var skikkelig og vilde ikke tage i Huset til ham som Kokkepige! Men det er Løgn Altsammen: det er Hvidkappen i Sternegg, der har sat ham Fluer i Hovedet og sagt til ham: „Du er ikke from nok," og det er det, han er bleven saa trist over. Og saa endte det med, at han troede Cølestin og blev Munk. Og siden den Tid sygner han saadan hen . . ."

„Men den hvide Kutte er jo dog ikke usund?" indvendte jeg.

„Altfor from er usundt!" var det korte Svar. „Naa, tag nu for Dem, og velbekomme Maden!" Thi Konen var allerede for en Stund siden kommen med Æggekagen, men jeg havde ikke langet til Fadet, fordi jeg var endnu mere forhippet paa Meddelelser om den stakkels Eusebius end paa Maden. Heller ikke nu kunde mine Tanker dvæle udelukkende ved denne, og medens jeg slugte de største Mundfulde, løb det om i Hovedet paa mig: „Altfor from — og Goethes „Faust" som Opbyggelsesbog? Og hvorfor var han saa forlegen, da han kaldte sin Husholders Rus en Sygdom?" Og da Tallerkenen var tom, var det vel ikke dette Spørgsmaal, der kom over mine Læber, men et andet, der hang nøje sammen dermed: „Hvad er der senere blevet af Aga?"

„Af Aga!" raabte den gamle Mand heftigt. „Hvad kommer Aga Jer ved? Men saadan er de Folk fra Byen — slemme Historier om de højærværdige Herrer er dem det Kjæreste. Men det er der ikke Tale om her!" Derpaa vedblev han roligere: „Aga rejste til Graz og tog ud at tjene som Kokkepige, og derfra til Wien. Siden har man ikke hørt fra hende. Hun er vel sagtens død eller kommen paa Afveje . . ."

„Fader", formanede Konen, „hun var en skikkelig Pige."

„Skikkelig var hun", bekræftede denne, „og den smukkeste Pige, man kunde se. Men hvorfor skriver hun ikke, naar det gaaer hende godt? Hvorfor sender hun ikke Faderen Noget? En Pjalt er Skomager-Tonl, men han er dog hendes Fader! Nu maa den stakkels Hr. Eusebius føde ham af Naade og Barmhjertighed, og deraf er egenlig den slemme Snak opstaaet. Det har man for sin Godgjørenhed!"

„Ja, det har man for den," gjentog Konen; „men Klokken er allerede ti."

De gode Folk viste mig op i deres yngste Søn Matthias' Sovekammer; selv var han til Landeværnsøvelse i Bruck. Jeg havde havt en streng Marche, og Sengen var proper, men den lokkede mig dog ikke endnu. Der var saa lummert i det lille Kammer, jeg rev Vinduet op og lænede mig ud. Men ogsaa udenfor var det lummert. Skyerne hang tæt ned, og nu og da foer et lydløst Lyn gjennem det ængstlige Mørke. Først efter at jeg havde seet ud i nogen Tid, kunde jeg skjelne Omridsene af Kirken; tilhøjre for den, omtrent en Alen over Jorden, brød en mat Lysstraale ud paa Vejen — den kom fra de lave Vinduer i Præstegaarden.

Jeg vendte Blikket der henimod, Vinduerne stod aabne, jeg saae ind i en oplyst Stue og kunde skjelne Omridsene af en Skikkelse, der sad ubevægelig ved Bordet. Jeg fik fat paa mit Tornyster, fik Theaterkikkerten frem og rettede det derhen imod. Nu kunde jeg tydelig se hvert enkelt Stykke af Stuens tarvelige Meublement og ligeledes den omtalte Skikkelse — det var Præsten, han læste i en mægtig Foliant. Naar han løftede Hovedet og vendte Ansigtet mod Lyset, kunde jeg ogsaa tydelig se Udtrykket i det — og sælsomt nok! jeg maatte strax tænke paa min Nabo paa Forelæsningerne, det var nøjagtig det samme Træk af Vansmægten, den samme Attraa efter at kvæges. Nu lukkede han Bogen i, lænede sig tilbage og holdt Hænderne for Ansigtet. „Han græder!“ sagde jeg højt ved mig selv. Men ved Klangen af min egen Stemme blev jeg greben af Undseelse over at jeg havde profaneret denne ensomme Smerte ved min Nysgjerrighed. Rask slukkede jeg Lyset, klædte mig af i Mørke, og neppe rørte mit Hoved ved Puden, før jeg faldt i en fast Søvn.

Sluttes.

Drot og Marsk.

Tragisk Sangdrama i 4 Akter af Chr. Richardt.
Sat i Musik af P. Heise.

Opført første Gang paa det kongl. Theater den 25. September.

Det gamle Kæmpevise-Cyklus, som omhandler Fortællingen om Kong Erik Glipping, Marsk Stig og Fru Ingeborg, har i vor senere Litteraturperiode bestandig afgivet et fristende Stof for dramatisk Behandling — vor Nationalscene kjender saaledes ikke mindre end tre Skuespil (af Boye, Oehlenschläger og Hauch) og en Ballet med dette Emne, foruden de mange Forsøg, der ikke ere naaede videre end til Censors Hænder eller Boglladen. At det gamle poesirige Sagn med sin stærkt spændte Handling, de store Lidenskaber og den lyriske, forførerisķe Understrøm, hvorpaa det hviler, ikke allerede tidligere har givet Anledning til en lyrisk Behandling, kan snarest forbause. Forsøget er nu gjort, og vi have den Fornemmelse, at det nye „Sangdrama“ vil holde sig længere end nogen af sine ovennævnte Forgængere paa Scenen, hovedsagelig paa Grund af den dramatiske Energi, hvormed Skildringen er gjennemført af Komponisten, støttet til Richardts Text, der unægtelig ikke blot som Operatext er fremragende, men som ved sin ofte fine og musikalske Versebygning maa være særdeles fristende for en dramatisk Komponist.

Efter at have seet (eller hørt) Sangdramaet gaa over Scenen, er det vel, med al individuel Forskjellighed, gaaet de Fleste saaledes, at de ved Siden af det dramatisk Effektfulde, der er saa rigelig forhaanden, have fundet en lyrisk Tørke, som man ikke er vant til at finde selv i de moderneste Operaer, og som man navnlig ikke skulde have ventet, naar Komponisten hedder Heise, Romancekomponisten par excellence herhjemme. Om der imidlertid ikke i hele Textens Anlæg er nogen Medskyld heri, er et andet Spørgsmaal. Stoffets rette Lyrik maa søges i Forholdet mellem Kongen og Marskens Hustru, men dette Emnets Knudepunkt er kun antydet, knap skizzeret, endsige forklaret i Texten. Hvad Komponisten derved er kommen til at mangle i lyrisk Henseende, er der blevet søgt at bøde paa ved Anbringelsen af Aases Figur, der strax ved Dramaets Begyndelse fremstilles med en i Forhold til dettes egenlige Emne unødvendig Bredde, for da atter at forsvinde hele Stykket igjennem indtil Slutningsscenerne.

Der kommer altsaa det Forhold frem, at Lyriken bæres af en Bifigur, medens Hovedfiguren, Ingeborg, først tager Interessen fangen, hvor den halve Del af Stoffet er opbrugt, og Tilskueren følger det blodige Drama videre, uden i Grunden at kjende noget til Begyndelsen. Ingeborgs Skikkelse taber derved sit nødvendige Supplement og Komponisten saa godt som hele Emnets Lyrik. Det er, som man i Operaen „Faust“ havde villet skildre Margarethes Skikkelse med Kirkescenen til Udgangspunkt — hvad vilde Gounods Musik have stillet op, naar tredie Akt havde været borte? At Richardt med Blik for det psykologisk Fine har ladet Kongens daarende Kraft gjøre Udslaget ligeoverfor Ingeborg, hans aandelige, ikke hans fysiske Vold, er ialtfald et Moment, som i endnu højere Grad havde maattet tilskynde Digteren til at brede Texten netop der, hvor det drejer sig om Forholdet mellem disse To. Som det nu er, skal man, selv med alt Hensyn til den grovere Tegning, hvormed Operaen maa skildre, have vanskeligt ved at faae Klarhed paa Ingeborgs Medskyld og hendes samtidige Hævnfølelse.

Hvor megen eller hvor ringe Anledning end Heise saaledes i Textens hele Beskaffenhed har fundet til brede, lyriske Hvilepunkter, kan det dog, med Kjendskab til hans tidligere Kompositioner, kun forbause, dels at han ikke anderledes har benyttet, hvad der fandtes af Lyrik, dels at der just i hans Musik skal findes saa meget i dramatisk Henseende Fortræffeligt. At skifte Ret i Operaen mellem dennes lyriske og dramatiske Krav, har imidlertid altid været Komponisternes ømme Side. Eduard Hanslick siger etsteds, at det forholder sig med det musikalske Drama i Kunstens Verden som med den konstitutionelle Stat i den politiske. Begge ere de vanskelige Problemer, der bero paa to hinanden modstridende Magters Brydning og mulige Enhed, for Operaens Vedkommende dels Dramaets, dels den absolute Musiks Skjønhed, hvilken sidste i alt Væsenligt har Lyriken til sit Organ. Der er altsaa her en Knude tilstede, som maa løses. Naar vi som Exempel paa dens Løsning nævne den hundredaarige Veteran, Mozarts „Don Juan“, er det ikke i Miskjendelse af de rigere og fyldigere Former, Operaen siden den Tid har vundet; det er fordi Mozarts Mesterværk afgiver et godt Exempel paa, at Musikens Krav paa en selvstændig Tilværelse i Operaen ikke behøver at tilsidesættes af Higen efter det Plausible, hvor det gjælder om at skildre i Toner. I Heises „Sangdrama“ er Forsøget paa at løse Knuden for saa vidt faldet heldigt ud, som Dramaet Intet har med Forsøgets urolige og famlende Omrids at gjøre, men paa den anden Side gjør „Sangdramaet“ (altsaa ikke „Opera“) nærmest Indtryk af, at der er Knuden hugget over, men ikke løst: det Lyriske har ganske maattet vige Pladsen for det Dramatiske. Hvor der findes en Tilbøjelighed til lyriske Hvilepunkter — saaledes Aases første Møde med Kongen, Ingeborgs Afsked, Aases Monolog i sidste Akt — blive Melodiføringens skjønne Linier hurtigt til Intet, og neppe mange af Tilhørerne bringe en melodisk Frase af antagelig Skikkelse hjem med sig, det skulde da være Aases Sang til Humleranken eller den smukke Behandling af Ternernes: „Den Frue sidder paa Borgen, saamangt der hun sørger.“ Selve Stykkets Hovedscene mellem Kongen og Ingeborg er behandlet med en dramatisk Polyfoni, der ialtfald gaaer for vidt, naar Ingeborg ikke engang hører paa Kongens elskovsvarme Ord: „Skjønne Frue, Maanens Sne drak sin Glands af Eders

Blik!“ men samtidig synger sin Tvivl og Ængstelse ud, saa at Øret intet Klart fornemmer, der pointerer Situationen, endnu mindre noget Daarende eller Forførende, der forklarer Forholdet imellem de to Hovedpersoner. Selv Marskens skjønne Strofer i sidste Akt:

Ingeborg, min Sjæl, mit Hjerte,
Ak, hvor lider Du i Nat!
Ligger Du i Dødens Smerte,
Ligger Du forglemt, forladt —,
Har Du Storm til Sjælemesser,
Mens mit Hævnersværd jeg hvæsser!

maa nøje sig med en Illustration i Musiken, der taler saa lidt umiddelbart til Følelsen, hvor Textens Ord rumme den fuldstændigt.

Man kan imidlertid let blive enig om, at formaaer Komponisten saaledes ikke at forene ligeligt saavel den lyriske som den dramatiske Side af Operaen, saa der altsaa findes et Enten—Eller, hvorefter en af dem skal have Fortrinet, saa er det paa Scenen heldigst, at Valget falder paa den dramatiske Side. Der findes nu til Gjengjæld i Heises Musik en dramatisk Slagfærdighed, en Livsfuldhed og erobrende Kraft, som neppe har været tilstede i nogen dansk Opera før, og som i hele sin Habitus langt mere søger sin Parallel i hvad »le grand opéra» har frembragt af dramatisk Effekt, end den minder om de samlende Forsøg i denne Retning, vor nationale Opera hidtil har bragt det til. At Heise har været den Første til, om end desværre paa en ensidig Maade, at hævde dette, stiller ham som Banebryder for en mere livsfrisk dramatisk Kompositionsmaade, der i sin blodrige Organisme nideholder Stof, hvoraf Fremtiden kan bygge videre. Hvad der her virker trættende, er kun det overvættes Sort i Sort i Textens Tegning og i Musikens Farver, der selv ved en saa god Lejlighed som i Festen paa Skanderborg Slot maa undvære et Glimt af Glæde. Livfuldheden i Skildringen og Evnen til ikke blot at anskueliggjøre i Toner, men tillige give Situationen et forhøjet Liv og en forhøjet dramatisk Virkning træffes naturligvis først og fremmest der, hvor Komponisten har havt de store Midler, navnlig Koret, at raade over i Forbindelse med en spændt Situation. Hvad da her navnlig maa nævnes, er Finalen i anden Akt med Marskens Undsigelse til Kongen paa Viborg Thing, Sammensværgelsesscenen i tredie Akt, hvor Komponisten blandt Andet har frembragt en ypperlig Brydning i den ensformige Klang af Mandskoret ved Anvendelsen af Ingeborgs Parti, der ved sin stærke og agacerende Sopranklang ligesom fanatiserer de Sammensvorne, og endelig Slutningsscenen med Kongens Mord i sidste Akt, hvor Musiken hæver sig til en tragisk Højhed, der er Situationen voxen. Men ogsaa hvor Kormasserne ikke ere forhaanden, forstaaer Komponisten at skildre, saa det har Art. Der er saaledes Forklaringen mellem Marsken og Ingeborg i anden Akt, hvor Musiken Led for Led og med voxende Kraft følger Overgangen hos Marsken fra Tvivl til Visheden om den lidte Forsmædelse, hans Raseri og sluttelig Ingeborgs Ord: „Slaa ham som en Orm, brænd ham som et Bulmeurtsfrø!“ Endvidere Kongens Skildring af Hedebranden med dens „Skrig fra alle Fugle smaa“. Fjerde Akt virker i sine første Scener noget uroligt ved sit Anlæg, der ikke kræver mindre end fire Dekorationsforandringer, som følges af Situationer, der unødigt ophold den egenlige Katastrofe, Kongens Drab, men som imidlertid give Plads for den virkningsfulde Musik, der skildrer Kongens Vildelse i Ellekrattet. I umiddelbar Virkning naaer maaske Kompositionen højest i hele Kongens Parti i Drabsscenen, der indeholder en Kjæde af malende Enkeltheder. Finderup Lades uhyggelige Omgivelser aabnes, medens Musiken antager Karakteren af en Sørgemarche, hvor navnlig nogle Strofer for Violoncellerne ypperligt give det mørke Billede et prægnant Udtryk, de samme Strofer, der ere af saa megen Virkning, hvor Kongen siger: „Dog tykkes mig, det kimer som til en Jordefærd“. Alt som Drabsscenen naaer frem, følger Musiken Skildringen videre med voxende Kraft, først Kongens: „Hun laa i Klæder hvide, alt efter Dødningskik“, dernæst hans sidste døende Ord til Marsken, hvor han lyser ham fredløs.

Udførelsen paa det kongelige Theater staaer paa Højde med Operaens Værd. Ypperst staaer Hr. Simonsen, hvis Marsk Stig fra Sangens Side slaaer saa mægtigt igjennem, og som i dramatisk Virkning kun taber saa meget, som han lægger af Sødlighed ind i den mandige Hævners Person. Navnlig i Scenen med Undsigelsen til Kongen er Hr. Simonsens Præstation af ypperlig Virkning. I Sammensværgelsesscenen bliver Marskens Anklage mod Kongen, hans med stigende Kraft voxende Harme, der ender med Ordene: „Mit Hjerte har han saaret og min Hustru har han daaret“, som under Læsningen naturligst former sig som et crescendo i Følelsen, af Hr. Simonsen derimod udtrykt omvendt med et decrescendo, der skader Virkningen. Om Aarsagen hertil ikke tillige er at søge i Kompositionen, er et andet Spørgsmaal. Fruerne Erh. Hansen og Keller naa ligeledes et smukt Resultat, for den Førstnævntes Vedkommende navnlig de to store Scener med Marsken, for Fru Kellers Vedkommende især Monologen i fjerde Akt. At Hr. Emil Poulsen som Operist kommer bagefter, er ligesaa naturligt, som at hans ualmindelige dramatiske Evner i høj Grad fremme Interessen for Erik Glippings Figur, der i hans Hænder danner sig med en Skarphed i Omridsene og en Finhed i Enkelthederne, som det hører til Undtagelserne at træffe under Operaens ellers mere brede og plastiske Former. Orkestrets og Korets udmærkede Præstationer samt et Par nye, særdeles smukke Dekorationer maa medtages i Omtalen, for at fuldstændiggjøre Billedet af den Omhu, Theatret fra alle Sider har anvendt paa at løse sin Del af Opgaven.

Strandmollen.

Aktstykker til Oplysning om den danske Papirfabrikation med Strandmollen som Midtpunkt,

samlede af C. Nyrop. (Udgivne ved Fabrikejer C. Drewsens Foranstaltning.) Kjøbenhavn 1878.

Det er ikke længe siden, at vi havde Lejlighed til at omtale Hr. Nyrops lærerige Afhandling om den danske Porcellainsindustri. Vi ville idag henlede Opmærksomheden paa et andet Bidrag til den danske Industrihistorie fra samme Forfatter, og en Omtale af dette Arbejde vil saa meget mere være paa sin Plads, som det kun er trykt i et meget begrændset Antal Exemplarer, saa at det allerede nu er en litterair Sjeldenhed og selvfølgeligt vil blive det i endnu højere Grad, og det samtidig med, at det indtager en blivende Plads som Kildeskrift paa et bestemt Omraade af vor Kulturhistorie. Forfatteren har nemlig i nærværende Arbejde samlet ikke mindre end 248 Aktstykker til den danske Papirfabrikations Historie, til hvis bedre Forstaaelse han har forudskikket en orienterende Indledning, som, da den bevæger sig paa et Omraade, der hidtil har ligget temmelig upaaagtet hen, visst-

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage“.

Ny Række XI. Der „rides Herredag ind“,
ɔ: Højesteretssessionens Aabning forkyndes.

nok for enhver Læser indeholder meget Nyt og deriblandt Adskilligt, der ogsaa har almindelig historisk Interesse. Forfatteren har kun ved sin Indledning villet, som han selv udtrykker sig, „introducere“ de af ham samlede Aktstykker, og dette bør man fastholde ved Bedømmelsen af hans Arbejde, der ikke udgiver sig for og altsaa heller ikke maa opfattes som en Fremstilling af den danske Papirfabrikations Historie. Vi skulle, støttende os til Hr. Nyrops historiske Indledning og det rige Materiale i Aktstykkerne, omtale nogle forskjelligartede Forhold vedrørende dette Emne, om hvilke det kan antages, at de have en mere almindelig Interesse.

Naar der i den tidligere Middelalder i danske Kildeskrifter omtales Møller, maa man derved altid tænke sig Vandmøller eller, men dog undtagelsesvis, Hestemøller. Vindmøllerne tilhøre en senere Periode; første Gang en saadan med Bestemthed omtales, er i Aaret 1330; thi vi ere rigtignok fuldstændigt overtydede om, at den hos Saxo omtalte Bygning fra 1133, som Suhm har villet gjøre til en Vejrmølle, ikke kan tydes saaledes, om end Saxos Beskrivelse henleder Tanken paa en saadan Forklaring. Anders Sørensen Vedel tilføjer ogsaa forsigtigt ved sin Oversættelse af det nævnte Sted hos Saxo, at det var en Bygning „ligeruis som en stor Værmølle“. — Skjøndt man altsaa allerede i det 14. Aarhundrede bevisligt kjendte her i Landet den Kunst at drive Mølleværker ved Vindkraft, vedblive dog disse Møller langt ned i Tiden at være i Minoritet overfor Vandmøllerne. Forfatteren anfører i den Anledning en Ytring af Arent Berntzen (fra Midten af det 17. Aarhundrede), at Vejrmøller kun paa den Tid anvendtes, „hvor ikke Vandmøller til nocksom Brug strax hos eller noget nærved kunde haffvis.“ Vi kunne supplere dette med et langt senere Citat fra „Danske Atlas“ (2. Del, S. 21), som tyder i samme Retning. Pontoppidan angiver nemlig, at Antallet af de matrikulerede Vandmøller dengang (1764) udgjorde over hele Landet 502; men „hertil kommer dette“, tilføjer han, „at foruden Vandmøllerne bruges paa mange Steder, allermest paa Øerne, i Mangel af rindende Vande, Veyer-Møller og Heste-Møller.“ Kornmøllerne ere her i Landet som overalt de tidligste og i lang Tid de eneste; men allerede i det 16. Aarhundrede har man forstaaet at tilvirke mangehaande Sager fabrikmæssigt. Tyge Brahes berømte Mølle paa Hveen skal saaledes ifølge Traditionen samtidig have været indrettet til „Papirs-, Sæd-, Stampe-, Slibe- og Polere-Mølle“.

Hvad særligt den Gruppe af Møller angaaer, der ligge ved den forholdsvis korte Mølleaa fra det Sted, hvor den træder ud af Fursøen, indtil Aaen ved Strandmøllen udgyder sig i Øresund, saa have disse spillet en meget betydelig Rolle i Danmarks Industrihistorie, dels paa Grund af de meget forskjelligartede Virksomheder, man efter de skiftende Tidsforhold har lagt Vind paa, dels ogsaa for de Personers Skyld, som have været knyttede hertil, hvoriblandt der ogsaa findes adskillige baade mandlige og kvindelige Medlemmer af Kongehuset, og dels endelig fordi Mølleaaens industrielle Historie bevisligt omfatter et Tidsrum af henved 700 Aar. Den første Beretning om Mølleværker i denne Egn skriver sig nemlig fra Begyndelsen af det 13. Aarhundrede; men det ligger i Sagens Natur, at Oplysningerne baade fra denne og langt senere Tider ere altfor isolerede og ufuldstændige, til at der med Sikkerhed kan drages Slutninger med Hensyn til de enkelte Anlægs Alder og Historie i Middelalderen; men at Virksomheden imidlertid allerede dengang har været ret anselig, tør dog antages, da man fra omtrent 1370 har en

Fortegnelse paa ikke mindre end fem Møller, som sattes i Gang af Vandet fra Fursøen: Lugna (Lyngby?), Lanxebyergh, Brydæ (Brede), Ørewaz (Ørholm, der ogsaa undertiden langt senere kaldes Ørevad) og Brændemølle. Med Hensyn til de øvrige Møllers saa velbekjendte Navne, skal her kun bemærkes, at Fuglevadsmøllen ogsaa findes skrevet Folevad, hvilket vi for vort Vedkommende ere tilbøjelige til at anse for det Rette, samt at Møllen ved Raadvad har heddet Rodevalds Værk, saa at det vistnok er meget tvivlsomt, om Formen Raavad, der i de senere Aar mere og mere har vundet Hævd, virkelig er at foretrække fremfor det traditionelle Raadvad.

Medens saaledes Mølleaaen i det 14. Aarhundrede, som vi have seet, mindst har drevet fem Møller, saa var dette Antal ved Begyndelsen af det 18. Aarhundrede steget til ni, i hvilken Anledning en Samtidig udtaler som sin Overbevisning, at det er en „Strøm, hvis lige formodenlig icke findes i mange Konge=Riger". Der ligger nu ti Fabriker langs Aaen; om dette Tal nogensinde har været overskredet, skulle vi lade være usagt, men saa meget vide vi, at der omkring Midten af forrige Aarhundrede allerede var lige saa mange Møller som nu. Vi skulle i den Anledning anføre den af Pontoppidan meddelte Liste, hvorved man tillige faaer et Begreb om den hele mangfoldige Virksomhed, der i hin Beskyttelsessystemets og Monopolprincipernes Tid herskede i denne Egn. De i „Danske Atlas" opførte Fabrikanlæg ere følgende: „1) Friderichsdals Korn=Mølle, 2) Valk=Møllen i Lyngby, 3) Nagelsmed=Møllen sammesteds, 4) Folevads=Mølle med twende Messing Hamre, 5) Brede=Mølle med to Kaabber=Hamre, to Messing=Hamre, et Messing=Traad=Verk og en Brende=Ovn, 6) Øreholms=Værk til Høeleer og Skierknive, 7) Nye=Mølle med Kaabber=Hamre og Smidde, 8) Kongens Valkmølle, 9) Forrige Krud=Mølle i Dyrehaven, hvor nu giøres File, Skruer og andet Jern=Arbejd, 10) Papir=Møllen, som er den største og beste i disse Lande, og har tillige en Sigte Mølle." Denne sidste er naturligvis Strandmøllen, som dengang upaatvivleligt allerede fortjente Hæderspladsen blandt de danske Papirfabriker. Det er imidlertid først fra Midten af det 17. Aarhundrede, at den begynder at hæve sig, før denne Tid overfløjes den betydeligt af flere andre Papirmøller, ligesom den ogsaa med Hensyn til Alder maa vige Pladsen for adskillige andre Anlæg. Danmarks tre ældste Papirmøller ere vistnok Sten Billes Mølle i Skaane, en ved Hvidøre af Frederik II. grundet Fabrik og Tyge Brahes tidligere omtalte kunstige Vandmølle paa Hveen. De første Efterretninger, der haves om Strandmøllen som Papirfabrik, skrive sig fra 1599, uden at det imidlertid er muligt med Bestemthed at angive, naar den er oprettet. Hr. Nyrop meddeler en Række Afbildninger af Vandmærker fra det 16, og 17. Aarhundrede, saaledes baade fra Hvidøres, det ældste danske Mærke, og fra Hveens Papirmøller; det første af disse Fabrikmærker, som maaske kan henføres til Strandmøllen, er først fra Midten af det 17. Aarhundrede. Det er Frederik III.s kronede Navnechiffer indtegnet i et Hjerte.

I Aaret 1693 træffes Navnet Drewsen første Gang i Forbindelse med Strandmøllen, der dengang ejedes af Landets Dronning, Charlotte Amalie. Denne Dame syntes at have interesseret sig for industrielle Foretagender. Hun havde selv tidligere anlagt Møllen ved Frederiksdal, og 1690 tilkjøbte hun sig Strandmøllen af „Dorothea Sl. Mag. Jens Portuans" for en Sum af 2400 Rdl. 1693 overtog Johan Drewsen „von Ueltzen" som Dronningens Forpagter Driften af Strandmøllen, og da ved Skiftet efter Charlotte Amalies Død Strandmøllen tilfaldt hendes Søn, Prinds Karl, tilkjøbte han sig Ejendommen af denne for 5500 Rdl.*) Fra 1718 indtil denne Dag har Strandmøllen bestandig været i den Drewsenske Families Eje, et vistnok i vor Industrihistorie enestaaende Fænomen. Da Johan Drewsen døde i Aaret 1734, gik Strandmøllen over til hans Brodersøn af samme Navn, ved hvis Død dennes Søn, Christian Drewsen († 1810) arvede Fabriken. Den næste Ejer af Strandmøllen er den som landøkonomisk Forfatter, dygtig Fabrikmand og varmtfølende Politiker bekjendte Hædersmand Johan Christian Drewsen († 1851). 1844 overtog hans to Sønner Fabrikvirksomheden paa Strandmøllen, og ved Skjøde af 10. Juni 1848 overdrog Joh. Chr. Drewsen ogsaa Ejendommen til Sønnerne, hvis Sameje varede til Dcbr. 1864, da den nuværende Besidder alene overtog Papirfabriken.

*) Skjødet for Prinds Karl til den „Erfarne Papier=Mester Velagte Johan Drewesen" findes trykt som Bilag Nr. III. og er dateret Kjøbenhavns Slot 30. November 1718; Trap har i anden Udgave af sit store topografiske Værk urigtigt angivet Aaret til 1708.

Litteratur

Vilhelm Bergsøe: „Fra Mark og Skov" (Gyldendal). Ifølge Subskriptionsindbydelsen vil ovennævnte Arbejde, der antages at skulle udgjøre c. 12 Hefter, i sin første Trediedel behandle Tarantellen og Taranteldandsene i Middelalderen, dernæst Insekternes Vandringer, Instinkt- og Statsliv, og endelig disse Dyrs Forhold til Planteverdenen og derved til Mennesket. Det henvender sig derfor ikke alene til den dannede Almenhed, der jo i de sidste Aartier har viist stor Modtagelighed overfor lignende populair=naturvidenskabelige Fremstillinger, men ogsaa til den oplyste Landbostand, der veed, hvilke Fjender den har i de planteædende Insekter og derfor formentlig gjerne vil modtage en kyndig og paalidelig Skildring af dem. Det er jo en bekjendt Sag, at Dr. phil. Bergsøe allerede havde vundet et godt Navn som Naturforsker, da en Øjensygdom afbrød hans videnskabelige Bane og nødte hans Produktionstrang til at søge sig andre Veje, og Subskriptionsindbydelsen havde neppe behøvet at erindre om, at de her foreliggende, paa Grundlag af tidligere Arbejder byggede Skildringer „helt igjennem støtte sig paa selvstændigt Studium og Jagttagelse". For vort eget Vedkommende have vi i alt Fald et Foredrag, som Forf. i sin Tid holdt i Studenterforeningen, netop om Tarantellen og Taranteldandsene, i saa friskt og levende Minde, at vi med Glæde saae en Bebudelse af det samme Emne. Naar Digteren Bergsøe derfor nu gjenopfrisker sin videnskabelige Ungdoms Arbejder, haabe vi, at hans Skildringer saavel ville tækkes hans Videnskabs som hans Poesis Venner, og han medbringer jo nu ogsaa fra sin æsthetiske Virksomhed de Betingelser, som J. L. Heiberg engang satte for at hæve de exakte Videnskaber til at blive skjøn Litteratur, nemlig Sprogets og Fremstillingens Betingelser. Ikke mindst i vore Dage har Litteraturen den Stræben, Heiberg omtaler, lidt efter lidt at tilegne sig enhver Videnskab, og hvis vi tør dømme efter det udkomne første Hefte, ville vi lykønske Litteraturen til den her gjorte Vinding. Foruden et særdeles smukt Titelblad (af Aagaard) „fra Mark og Skov" og et ikke mindre tiltalende Billede (S. 16—17) af Vandedderkoppernes Dykkerklokker, indeholder det første Hefte tillige talrige i Texten trykte instruktive Illustrationer. Saavel ved sin Forfatters Navn som ved den hele smagfulde Udstyrelse tør derfor det her anmeldte Værk paa Forhaand sikkert gjøre Regning paa venlig Modtagelse overalt.

Theatrene

Det kgl. Theater. Overfor Magdalene Thoresens Skuespil „Inden Døre", der opførtes første Gang i Onsdags, vilde man være i en ikke ringe Forlegenhed, hvis man i Korthed skulde forklare, i hvad Forbindelse Titlen staaer med Stykkets Ide, i hvad Forbindelse Ideen staaer med Stykkets Handling og i hvad Forbindelse Handlingen staaer med enkelte af Stykkets Personer; her er samlet en saadan Overflod af Motiver sammen, at det ene snubler over det andet, falder til Jorden og — bliver liggende uden senere

at rejse sig igjen, og her er fremført Kollisioner og Personer, der i en konsekvent Udvikling maatte føre til helt andre Resultater, end de nu, takket være det kvindelige Hjertes blide Følelser og medfødte Medlidenhed, udmunde i. Paa den anden Side er her en vis Fylde af scenisk Virkningsfuldhed, skjøndt de faa virkelig originale Indfald misbruges ved en for hyppig Gjentagelse, og her er en Replikbehandling, der betegner et afgjort Fremskridt fra Forf.s første dramatiske Debut, hvorvel det Flebile ogsaa i dette Stykke gjennemvæder Dialogen i en for høj Grad. Men da Theatret formaaer at give „Inden Døre“ en overraskende god Udførelse, kan Stykkets Optagelse paa Repertoiret vel forsvares, tilmed da det neppe vil brede sig der paa andre Nyheders Bekostning, thi trods den velvillige Modtagelse, der mødte det, ere dets Dage talte, saasandt Publikum vel eengang kan lade sig overrumple af hysterisk Rørelse, men neppe med sin gode Villie anden Gang udsætter sig for slig Sindsbevægelse. Stykket bæres med mere eller mindre kraftige Skuldre oppe af Frk. Nielsen og d'Hrr. Olaf Poulsen, Wiehe, Jerndorff og Cetti — og ikke mindst af Hr. Emil Poulsen, hvis Spil er interessant, hvis man overhovedet vil gaa ind paa en saa chargeret Fremstilling af en Skurk, at han fra første Færd af er gjennemskuelig for Enhver undtagen for de Personer, der have levet aarevis sammen med ham.

Musik

Florentiner-Kvartetten, denne med Rette vidt berømte Strygekvartet, gav sin bebudede Koncert i Mandags i Kasinos lille Sal for en ikke stor, men udvalgt Tilhørerkreds. Kvartetten, der vil erindres fra tidligere Optræden, har skiftet Cellist, idet Hr. Hilpert, der oprindelig hørte med til den, har afgivet sin Plads til Hr. Louis Hegyesi, ligesom sin Forgænger en fortræffelig Kunstner. Nu som før fører imidlertid Jean Beckers geniale Violinspil an med sin aandrige Fortolkning af den rige Kvartetlitteratur, medens Sekondviolinen og Bratschen spilledes med en beundringsværdig Opgaaen i Ensemblet i Mandags af d'Hrr. Enrico Masi og A. Pfisterer (ikke som anført paa Programmet L. Chiostri). Stilen i Repertoirets Sammensætning er ikke ganske den samme som før. Medens tidligere den ældre klassiske Litteratur, og da hovedsagelig Haydn, Mozart og Beethoven med sine tidligere Kompositioner, saa godt som udelukkende beskjæftigede Florentiner-Kvartetten, har nu dennes Virksomhed ogsaa kastet sig over, hvad senere Mestre, endogsaa Samtiden, har frembragt. Hvor naturligt det nu end er, at Florentinerne paa deres vidtstrakte Kunstrejser have fundet sig opfordrede til ikke blot at forøge deres Repertoire, men ogsaa som Mønsterkvartet vise deres Samtid den behørige Opmærksomhed, burde dog Kvartetten paa sin eneste Koncert her i Byen ogsaa have spillet en af de ældre Sager, som have grundlagt dens Ry, specielt Mozart, hvis uforlignelige Kvartetter vi specielt erindre foredragne uforligneligt af Jean Beckers Violin. Programmet i Mandags bevægede sig fra Mendelssohns skjønne og melodirige „lille“ Es-Durs Kvartet Op. 12 (ikke som opgivet den i Op. 44) til Beethovens tankevægtige Op. 59 Nr. 3, C-Dur, gjennem en Mellemafdeling, der indeholdt alle Litteraturens Afskygninger fra Fader Haydn gjennem Cherubini til Raff og som Extranummer et Stykke af Brahms, Tydsklands nye „store“ Komponist. Nogen Indisposition (fra Rejsen?) sporedes ikke sjeldent i Intonationen, men det var ellers overalt og bestandig det samme ypperlige Ensemble, den samme Finfølelse og gjennemtænkte Opfattelse i Foredraget — selv om man ikke altid kunde være enig med et Hist og Her i Detaillerne — overalt og bestandig den samme ædle Klang fra de udmærkede Instrumenter. Thi ogsaa disse sidste fortjene at nævnes.

Nær og Fjern

begynder med dette Nummer **en ny Aargang, det ottende Bind.** Ligesom Bladet, hvad den ydre Skikkelse angaaer, vedblivende vil udkomme med 2 Helark hver Søndag (**over ethundrede almindelige Oktavark aarlig**), saaledes vil det ogsaa med Hensyn til Indholdet blive ledet i samme Retning som hidtil og ved Hjælp af de dygtige Medarbejdere, det har samlet om sig, og en skjønsom Benyttelse af Udlandets bedste Litteratur stadig arbejde paa at sætte sin Læsekreds i Kundskab om og vække dens Interesse for de aandelige Bevægelser, der i deres Strømninger jevnsides eller imod hinanden tilsammen udgjøre Tidsalderens Fysiognomi; i denne Henseende vil som hidtil en virkelig Liberalitet overfor Ytringer af den aandelige Udviklings forskjellige, indbyrdes kæmpende Faktorer være Hovedkjendemærket for den Aand, hvori Bladet ledes, uden at det dog derfor giver Afkald paa overfor disse Spørgsmaal at hævde en bestemt Position, som især vil komme tilorde i Bladets kritiske Udtalelser.

Af Artikler, der ville blive optagne i den nærmeste Fremtid, nævne vi:

Ph. Aleth: Beroer Lykken paa Gjentagelse eller paa Afvexling?
Karl Emil Franzos: Den hellige Agathes Haarlok, en moderne Legende.
C. St. A. Bille: Nyt fra Maskelyne og Cooke.
Otto Borchsenius: De fire store og de tolv smaa Poeter.
— M. Goldschmidt, en litterair Skizze.
P. H.: Fritz Jürgensen, med Portrait og humoristiske Tegninger.
Zodiacus: Parlamentariske Stjernebilleder. XXXV. Monrad.

Billedrækken „det forsvundne Kjøbenhavn“ vil blive afsluttet med de fem Tegninger: **Der rides Herredag ind, En Kjælderdandsebod, Frederik VI. kjører til Højesteret, Indkvartering til „Herbstmanoeuvre“ og En Hokerloge i det kgl. Theater.**

„Nær og Fjern“ udgaaer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster overalt i Danmark, Norge og Sverig 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, **frit tilsendt.** Subskription modtages paa alle Postkontorer og i enhver Boglade, samt hos Udgiverne

C. A. Reitzel. **Otto B. Wroblewsky.**

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19

Paa den **Gyldendalske Boghandels Forlag** er udkommet:

1. Hefte
af
Fra Mark og Skov.
Populaire naturhistoriske Skildringer
af
Vilhelm Bergsøe.
Med omtr. 350 større og mindre Illustrationer.
Udkommer i omtr. 12 Hefter à 85 Øre.

5.—6. Hefte
af
Rejser i Italien.
Af
C. St. A. Bille.
Udkommer omtrent i 9 Hefter à 1 Kr.

Blanca.
Novelle af
H. F. Ewald.
4 Kr.; eleg. indb. 5 Kr. 50 Øre.

Haandbog
i
Geografien.
Af
Dr. **E. Løffler.**
Docent i Geografi ved Kbhvn.s Universitet.
Med 170 Illustrationer i Texten samt 4 lithograferede Kort.
2. **Udgave.** 10 Kr.

1. Hefte
af
Prædikener
paa
alle Søn- og Helligdage i Aaret samt i Fasten.
Af
D. G. Monrad.
3. Oplag.
Med Forfatterens Portrait.
Udkommer i 6 Hefter à 65 Øre.

Andet Oplag
af
Drot og Marsk.
Tragisk Sangdrama
af
Christian Richardt.
1 Kr., eleg. indb. 2 Kr.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Nordens Boglader:

To Samfunds-Onder
— Dødsstraffens Afskaffelse ved Benaadning — Skjulte Mord.
Af
C. J. Wolff,
Overauditeur.
Med 4 Forbryderportraiter. Heftet 2 Kr. 50 Ø.
Otto B. Wroblewsky.
Nytorv 19.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

Til Konfirmationen.

I alle Boglader faaes:

Miss **Muloch,** En Kvindes Tanker om Kvinden, oversat af Charlotte Sannom, med Forord af **Provst, Dr. Fog.** 231 Sider, heftet 2 Kr., indb. 3 Kr. 10 Øre og 3 Kr. 50 Øre.

Af Dr. Fogs Forord hidsættes: ... »Jeg anseer den for at være i Sandhed en af de gode Bøger, som ret maatte ønskes at komme i mange Kvinders Hænder, saa vel i deres, som staa ved Vejens Begyndelse og mest have Sands for Blomsterne, der voxe omkring den, som i deres, der mødige have sat sig ved Kanten for at regne over de Rifter og Saar, dens Torne og Tidsler have bibragt dem . . . Forf. veed at finde en værdig, fri og ædel Livsopgave for Kvinden . . . dertil meddeler hun sine Raad og Lærdomme med et Liv og Humor, der gjør det til en Fornøjelse at læse dem. Men Hovedsagen er, at hendes hele Livsbetragtning hviler paa en sund og ægte Religiøsitet, der er fri for alt Opstillet og Tillavet, en saadan, der minder om Ordet: Gudsfrygt er nyttig til alle Ting.»

Otto B. Wroblewskys Forlag, Nytorv 19.

Udkommet er:
Populaire Smaaskrifter af fremmede Forfattere II.

De nyeste Fremskridt i Læren om Synet
af
H. Helmholtz.
Pris 1 Kr. 75 Øre.

Det tidligere udkomne Hefte indeholder: **De ældste Spor af Menneskets Tilværelse paa Jorden.** Af **Dr. G. Retzius.** Pris 1 Kr. 50 Øre.

H. C. Frederiksen: Barndom og Kristendom.

En Henstilling til Forældre, Opdragere og Præster. At læse naar Børnene ere i Seng. Pris 2 Kr. og faaes hos

J. Gandrup & Comp.
Klædeboderne 47.

T. Weber, Peder Skramsgade Nr. 14, modtager Elever i Sprog.

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

Enten-Eller.
Et Livsfragment,
udgivet af **Victor Eremita.**
1.—2. Del.
Fjerde Udgave.
Pris 8 Kr.

Punch begyndte den 1. Okt. et nyt Kvartal og udkommer hver **Torsdag.** Pris paa **Velin 2 Kr.** paa Ordinairt 1 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Indbinding af „Nær og Fjern".

Den til dette Blad komponerede Indbinding samt Mapper til midlertidig Opbevaring af de enkelte Nr. anbefales fra

Carl Petersens
Bogbinderi,
St. Kjøbmagergade 43.

Prisen er 3 Kr. 50 Øre for Indb.
do. 1 — 75 — for Mappe.

Højere Undervisning for Damer.

Paa Undertegnedes Kursus, der begynder først i Oktober, vil der endnu kunne optages nogle Damer. Idet vi henvise til vor Prospektus, der kan afhentes hos d'Hrr. Boghandlere **Horneman & Erslev,** Amagertorv, **Tryde,** Østergade, **Vilhelm Prior,** St. Kjøbmagergade, **A. F. Høst & Søn,** Gothersgade, samt **Giese,** Vesterbrogade, skulle vi bemærke, at Undervisningsfagene ville blive Dansk, Kunsthistorie, Fransk, Historie og Geografi. Indmeldelser modtages i Bredgade Nr. 49 hver Søgnedag Kl. 2—4.

N. Juel-Hansen, cand. jur., Skolebestyrer.
Ed. Marcussen, Pr.-Lieutn., Lærer i Fransk ved Sø-Officerskolen.
Sigurd Müller, cand. mag.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

Parlamentariske Stjernebilleder
af
Zodiacus,
udgivne af **P. Hansen.**
194 Sider med illustreret Titelblad. — Pris 2 Kr. 50 Øre.

Baron Blixen-Finecke.
Søren Kjær.
Baron Rosenkrantz.
F. V. Schytte.
Hother Hage.
Berg.
Tauber og Bajer.
C. St. A. Bille.
J. A. Hansen

Balthazar Christensen.
Grev Holstein Lethraborg.
Michael Drewsen.
C. S. Klein.
C. N. David.
A. F. Tscherning.
J. N. Madvig.
Jagd.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 6. Ambrosius.
Mandag 7. Kongen har sagt det.
Tirsdag 8. Skikkelige Folk.
Onsdag 9. Inden Døre **(uden Abonnement).**
Torsdag 10. Et Kompagniskab. Intriguerne. Fra Siberien til Moskou.
Fredag 11. Drot og Marsk.
Lørdag 12. Barselstuen. Bacchusfesten.

Kasino.

Søndag den 6. Oktober, Kl. 7:

Tricoche og Cacolet.

Farce i 5 Akter, frit bearbejdet efter Meilhac og Halévy af R Schrøder.

Hun skal debutere.

Forbi omtr. Kl. 10¾.

Folketheatret.

Søndag den 6. Oktober, Kl. 7 og fremdeles hver Aften i Ugen opføres:

Det gamle og det nye Hus.

(5 Akter)
af **Victorien Sardou,** oversat af **Fritz Holst.**

Forbi omtr. Kl. 10¼.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 6. Oktbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 7, 9, 9.30 Fm. og fremdeles hver fulde og halve Time indtil 11.30 Efm. samt til **Lyngby** Kl. 11 Efm. (fra Hovedstationen).
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11 45 Efm.

Fra 1. Oktober d. A. — 30. April 1879 hver Helligdag.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
(d. 6. og 13. Okt. fra Stationen for Klampenborgtogene.)

*) Fra Klampenborg Banens Stationsbygning.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 328.** Den 13. Oktober 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

De fire store og de tolv smaa Poeter.

Af **Otto Borchsenius.**

Studenterne fra 1828 have fra gammel Tid faaet Ord for at have været særlig poetisk begavede. Som bekjendt fortæller saaledes H. C. Andersen i sit Livs-Eventyr, at der imellem de omtrent 200 unge Mennesker, som sammen med ham bleve Studenter i dette Aar, ikke alene fandtes flere, som skrev Vers — thi dette har vist hændtes oftere end i 1828 — men som ogsaa havde ladet disse trykke; ja en af hine Musernes Udkaarne havde endogsaa seet sit første dramatiske Arbejde gaa over Oehlenschlägers og Heibergs Scene, medens han endnu selv sad paa Metropolitanskolens haarde Bænk. Hvad Under da, om det sagdes i Spøg og ialtfald af de Paagjældende selv haabedes i Alvor, at Aaret virkelig havde fostret hele fire store og tolv smaa Poeter, og at Anno 1828 fremdeles er blevet staaende i Historien som Digternes Aar par excellence. Vel kan det ikke nægtes, at Glorien allerede blegner betænkelig, naar man hører Navnene paa de fire „Store", men til Gjengjæld blev Fr. Paludan-Müller, der den Gang neppe nok regnedes med iblandt de „Smaa", en saadan Stormand i den danske Litteratur, at det nok snarere vil blive ham end selve H. C. Andersen, der i Fremtiden vil komme til at hævde Aarets digteriske Ry. For disse to Digteres Skyld kan det derfor vel endnu forsvares at nævne 1828 som Poeternes Aar, og allerede det næste Aars poetiske Kræfter, som C. Ploug og H. P. Holst, vidne jo om, at den æsthetiske Tid vilde være paa Veje til at afløses af eller dog brydes med andre Strømninger, naar disse Ynglinge engang vare voxede op til deres Manddoms Gjerning. Et nok saa løseligt Blik paa Russerne fra de sidste Aar i Tyverne viser ogsaa, at „den store Husholdning" i Tide havde Blik for, hvilke Mænd de to næste Decennier fortrinsvis vilde behøve. Vi skulle saaledes kun fra 1827 nævne Orla Lehmann og H. Martensen, fra 1829 foruden Ploug f. Ex. C. C. Hall, F. M. Knuth og Vilh. Birkedal, fra 1830 endelig D. G. Monrad og Søren Kierkegaard. Det er andre Tider, der gry i disse Navne. Men saa udelukkende poetisk var paa den anden Side dog heller ikke 1828, at dette Aar jo ogsaa udenfor Digternes Række kan tælle Mænd, der kom til at tage virksom og betydningsfuld Del i Tredivernes og Fyrrernes, fra den æsthetiske Tids saa vidt forskjellige, aandelige og sociale Brydninger. Vi behøve saaledes kun imellem Studenterne fra 1828 at nævne Navne som J. F. Giødwad og Fr. Barfod, som H. J. A. Raasløff og C. E. Rotwitt, som C. J. Kayser og Martin Hammerich. Det er imidlertid ikke vort Maal her at skrive disse Mænds og deres Artiumskammeraters Historie. Vi skulle kun gjøre lidt Honneurs for det poetiske Aar, men det kan jo ingen Skade være til, strax at minde om, at de fleste af de Navne, vi i det Følgende ville komme til at dvæle ved, paa de to nævnte Undtagelser nær, ingenlunde høre til Aarets bedste og vigtigste. Selv imellem de litteraire Navne, som Aaret har at opvise, findes der mere end et, der vejer betydelig mere end „Digternes" — foruden de ovenfor Omtalte bleve f. Ex. ogsaa P. G. Thorsen, F. L. Liebenberg, P. C. Rothe og J. P. Trap

Studenter i det samme Aar — og man behøver kun at have kjendt saadanne æsthetiske Naturer som afdøde Skolebestyrer S. Neve og den blinde H. Sødring, for at være paa det Rene med, at virkelig Kjærlighed til Litteraturen hellere skaber „en god Læser“ end en tarvelig Poet.

I Romanen „O. T.“, hvis Handling er henlagt til H. C. Andersens egne første Studenterdage, og hvori forskjellige Scener af Datidens Studenterliv ogsaa skildres — f. Ex. Fastelavnsløjerne i Boldhusgade den 14. Februar 1831 — besynger Digteren det „lyksalige Øjeblik, som ingen Kvinde, hun være nok saa god, nok saa smuk og aandrig, kan opleve“, nemlig det store „Hop over Artiumsgjærdet ind paa Filosofiens Karrouselplads“, og skjøndt Andersen lidt for hastig spaaede, at „ingen nok saa elskværdig Læserinde“ vilde komme til at opleve denne Lyksaligheds-Tilstand, saa ville vi dog tage vort Udgangspunkt fra denne hans Dithyrambe til Studenterlivets Pris. „Ikke Kjærligheds Lykke, ikke Begejstring for Kunst og Videnskab elektriserer saaledes alle Nerver som dette: nu er jeg Student!“ Og han fortsætter saaledes: „Denne Livsens Foraarsdag, paa hvilken Skolens Isdække sprænges, Forhaabningernes Træ skyder Knop, den varme Friheds Sol skinner, indtræffer hos os, som bekjendt, i Oktober Maaned, just som Naturen taber sit Løv, som Aftenerne begynde at blive mørkere, og tungere Vinterskyer trække sammen, ret som vilde den lære de Unge: „Eders Vaar, som Examen føder, er kun Drømme! nu begynder det just at se alvorligt ud!““ Endogsaa for Andersen selv kom der jo mange mørke og tunge Dage i de følgende Aar, men han havde lidt for meget under sin Skolegang til ikke strax at hilse sin „Frihed“ med Jubel. Man kan saaledes nu, foruden i hans Livs-Eventyr, Skridt for Skridt følge hans Skolefataliteter i de nylig udgivne Breve fra hans Ungdom, hine Dage, da Grammatikerne, „disse Sprogenes Rygrade“, grinte ham imøde „som fæle Benrade“, og hans ubarmhjertige Rektor, S. Meisling, spaaede ham, at hans Vers, selv om de bleve trykte, vilde raadne som Makulatur paa Bogkræmmerens Loft og han selv ende paa Galehuset. Man kan følge hans knugende Angst for at det skal gaa galt til Examen, og hvis der dengang som nu havde været en Examenskommission, der offentliggjorde Artiumsbommerterne, vilde Andersen sikkert ogsaa have seet sine figurere i Landets Blade. Det blev i alt Fald i mange Aar Skik og Brug hos Kritiken at udpille de mange orthografiske og andre sproglige Forsyndelser i hans første Arbejder. Man læse saaledes Andersens vittige Svar til en af sine „Opdragere“, der bebrejdede ham, at han havde skrevet „Hunden“ med lille Bogstav: „Det er en lille Hund; derfor har jeg kun givet ham et lille h.“ Allerede som Skolediscipel havde Andersen faaet sit smukke Digt „Det døende Barn“ trykt baade i den gamle Æsthetiks Organ, „Kjøbenhavnsposten“, og gjenoptrykt under den nye Æsthetiks Vinger i Heibergs „Den flyvende Post“, der ogsaa optog de første Prøver paa hans Rusaars Hovedbedrift, „Fodrejsen fra Holmenskanal til Østpynten af Amager.“ Poul Møller lagde ikke Fingrene imellem, da han kaldte dette „Sammensurium af Folk og Fæ“ for en Nürnbergerræske mod Hoffmanns Trylleverden, og selv Andersens varme Ven og Velynder Ingemann greb Lejligheden til at advare den unge Digter mod en altfor letsindig Leg med Poesien og alt Aandeligt. Men Andersen fortæller selv, hvor uendelig ung og uendelig glad han dengang var; han saae Livet ligge solbestraalet for sig, og da hans „heroiske Vaudeville“ „Kjærlighed paa Nikolaj Taarn“ endnu i hans Rusaar — den spilledes første Gang 25. April 1829 — blev hilset med et „Leve Forfatteren!“, overhørte han med et let Hjerte Kritikens advarende Røster og vedblev at sprede sig i en Produktion, der snart skulde aabne et helt litterairt Felttog imod ham og i lange Tider gjøre ham til Alles Syndebuk. Men lad os slippe ham her, hvor han sidder med Orla Lehmann paa Bænken ved det norske Hus i Søndermarken og bliver manuduceret i Heinrich Heine. Puris omnia pura, siger Lehmann i sine Erindringer, disse livlige men af og til noget Graat i Graat tegnede Skildringer af Studenterlivet og Kjøbenhavn i Frederik VI.s Dage. Man læse saaledes her om Festlighederne i November 1828 i Anledning af Prinds Frederiks Formæling med Frederik VI.s yngste Datter Vilhelmine, om Studenternes Fakkeltog og den første Opførelse af Heibergs og Kuhlaus „Elverhøj“. Det er ikke hvert Hold Studenter, der har saadanne Minder fra deres Rusaar. Og siden vi tale om Erindringer fra disse Dage, kunne vi her ogsaa nævne Vilhelm Birkedals „En Livsførelse“, hvis Stykker fra Studenteraarene jo paa det Nærmeste falde sammen med de Minder, som ogsaa Studenterne fra 1828 nu ville gjenopfriske. Vi finde her et nyt smukt Vidnesbyrd om, hvad F. C. Sibbern var for de Unge, vi træffe H. Martensen som theologisk Manudukteur, vi høre om „de Andersenske Kobold-Spring“, vi gaa i Kirke og høre J. P. Mynster, medens Grundtvig allerede har rejst sit Banner med „Kirkens Gjenmæle“, samme Aar som J. L. Heiberg fik sin første Vaudeville opført, og vi vende atter tilbage til 1828, da Oehlenschläger var Decanus og rakte baade de „store“ og de „smaa“ Kolleger Haanden til Velkomst som akademiske Borgere.

Til de „store“ Poeter regnede da de velvillige Kammerater, foruden H. C. Andersen, A. L. Arnesen, F. J. Hansen og Hollard Nielsen. De to Første kom fra Metropolitanskolen, og efter Poul Rytters senere Ord at dømme (se dette Blad Nr. 236, S. 7) synes overhovedet denne Skoles Dimittender i lang Tid at have udmærket sig ved deres poetiske Durchløb. Den 10. Maj 1828 var Anton Arnesens Vaudeville „Intrigen ved Morskabstheatret“ gaaet over Nationaltheatrets Scene, selvfølgelig anonymt, da dens Forfatter endnu var Skolediscipel. Den vandt, efter Overskou, stormende Bifald og blev Aaret efter, Maj 1829, i Forfatterens Rusaar altsaa, fulgt af „Poeten i Aabenraa“, et „i Dialogen vittigt og Musikvalget pikant, men meget usammenhængende og langtrukket Stykke i to Akter“, siger Overskou. Som Forfatter for og Skuespiller paa Studenternes private Scene skulde Arnesen vinde mange Laurbær i de følgende Aar; for Offentligheden blev han mest bekjendt gjennem „Et Rejse-eventyr“ (takket være Phister og Hultmann!) samt ved sit Medarbejderskab i „Capriciosa“ fra Sommeren 1836, vor første Folkekomedie. Han døde den 29. Juni 1860 i Kjøbenhavn som juridisk Embedsmand.

Ogsaa Skolekammeraten F. J. Hansen var som Metropolit optraadt anonymt i Litteraturen, idet han havde givet Bidrag til det af hans Fader i Aarene 1827—29 redigerede „Borgerblad“, ved Navn „Patrouillen“. Under sit Navn udgav han nu i sit Rusaar det poetiske Kvartalsskrift „Læsning for den fine Verden“, af hvilket dog kun to Hefter saae Dagens Lys. Det bragte, foruden af Ud-

giveren selv og H. C. Andersen, Digte af Artiumskammeraterne L. J. Beckmann, Carl Hellemann, J. L. Møller samt en Pseudonym Ramiro, og vi have altsaa her Navnene paa et Par af de „smaa" Poeter. Store ere de i ethvert Fald ikke, og C. Molbech havde fuldstændig Ret, da han i „Maanedsskrift for Litteratur" anmeldte Kvartalsskriftet og bemærkede, at Udgiveren maatte have tænkt sig sin „fine Verden" paa et Trin af Smagens Trappe, hvor den betragter Poesien mere som morende Tidsfordriv end som Kunst. Molbech finder „en vis Art Vittighed og Lune" i nogle af Digtene, om den end maa forfejle sin Virkning hos den virkelig fine Verden, da den undertiden falder i det Platte og Trivielle; men endogsaa denne Dom vilde forekomme de fleste af Nutidens Læsere for mild. Det eneste Morsomme i Skriftet er den Subskribentliste, der fulgte med første Hefte. Forskjellige bekjendte Personligheder havde nemlig moret sig med at „beære Udgiveren med versificerte Subskriptioner", og man kan ikke fortænke F. J. Hansen i, at han tog sig „den Frihed" at aftrykke dem. Vi skulle følge hans Exempel, saa meget mere som der findes et Par Smaavers imellem dem, som ikke ere optagne i vedkommende Forfatteres Skrifter.

J. L. Heiberg skrev saaledes:

Hvis Bogen, som os Autor lover,
med Planen mindste Lighed har,
den Undertegnede sig glæder over
at subskribere paa et Exemplar.

Nedenunder kom Chr. Winther:

Jeg seer mig gjerne tegnet
paa denne Subskription,
da bliver jeg jo regnet
til den fine Portion.

Ikke ganske klare ere N. Davids Ord:

Hvor sjelden jeg end subskriberer,
jeg her dog reflekterer,
at Bogen først af Stablen gaaer,
naar og mit Navn paa højre Side staaer.

Derpaa kom N. P. Nielsen:

Hvad vil en Spurv i Kragedands?
Det spørger vist Enhver med Rette;
men før jeg bruger Andres Glands,
jeg ligefrem mit Navn vil sætte.

Temmelig ulogiske ere N. C. Møhls tvende Linier:

Hvis man paa Prosa turde subskribere,
mit Navn ej skulde her mankere.

J. Pætges (formodenlig Johanne Louise P.) skrev:

Jeg fælder ikke Dom i Sagen,
men ønsker mig et Exemplar for Dagen.

Hvortil Rosenkilde, der først tegnede sig Dagen efter de Andre, føjede:

Hvis det blot idag er ikke altfor silde,
saa er her mit Navn: Christen Rosenkilde.

Ogsaa A. Werschall (Anna Nielsen) var med:

Jeg aner, at poetisk bliver
hvert Skjaldens Digt;
derfor jeg glad mit Navn her skriver,
ej blot af Pligt.

Og om det saa var C. Bojesen, den senere saa bekjendte Skolemand, saa rimede han her:

Hvad skal Saul iblandt Profeter?
Hvad skal jeg iblandt Poeter?
Dog! jeg give kan en Mark
nok saa godt som de pr. Ark.

Men F. J. Hansen havde taget Forskud paa sin „Storhed". Da den poetiske Vexels Indfrielsesdag kom, mægtede han ikke at svare den danske Litteratur det lovede Beløb, og trods det enkeltvis Smukke og Vellykkede i hans romantiske Digtninger og de under Pseudonymen Torkel Trane udgivne humoristiske Noveller, er hans Produktion, paa et Par gode Digte nær, for længe siden glemt og glebet til Side. Hans Artiumskammerat F. L. Liebenberg udgav efter hans Død hans udvalgte „poetiske Skrifter" i to Bind, men det var ingen Schack Staffeldt, som han her fremdrog og gjengav et nyt Liv i Litteraturen. F. J. Hansen døde som Kancellist i Justitsministeriet den 14. Marts 1852.

En endnu tristere Skjæbne havde dog den Sidste af de fire „store" Poeter, Hollard Nielsen, et Navn, som just ikke har nogen god Klang for dem, der ere lidt fortrolige med den liberale Oppositionspresse i Fyrrerne. I en Alder af 20 Aar var han dimitteret fra Skaarup Seminarium med Karakteren „Udmærket duelig" og var allerede dengang to Aar gammel i Litteraturen, idet han i 1822 havde gjort sit „første Forsøg i Poesien" med en „Liden Samling af Sange", der endvidere Aaret efter blev fulgt af nogle „Vilde Smaablomster". Som Discipel i Nyborgs lærde Skole, hvorfra han 1828 udgik som Student, fejrede han Kristendommens 1000-aarige Jubilæum i Danmark med et Digt om „Guddomslyset i Danmark", og efter at være bleven Student udfolder han nu en frodig Virksomhed baade paa Vers og Prosa. Titler som „Den mørke Ridder", en Fortælling fra Frederik III.s Tid, eller „Sophonisba eller Karthago bør forgaa. Diplomatisk Roman i Romancer", se imidlertid ikke synderlig tiltrækkende ud, men vi maa ærlig tilstaa, at vi ikke kjende meget til hans poetiske Produktion. I Foraaret 1840 blev han juridisk Kandidat, og vi træffe ham nu Side om Side med H. J. Trojel og H. K. Rask som Absolutismens og Christian VIII.s Parliers eller Polerere, for at bruge den gængse Udtale. „Korsaren" (se f. Ex. Nr. 36 for 16. Juli 1841) vil vel ikke ligefrem sige, at „Magthaverne have kjøbt" disse Mennesker til at sige Usandhed, men de tro, „at dette er deres Pligt som Gjengjæld for den Understøttelse og Gunst, de nyde". Og hvad deres aandelige Kapaciteter forøvrigt angik, saa sagde „Fædrelandet" i Fyrrerne simpelthen om H. K. Rask — ogsaa en af Studenterne fra 1828 forresten — at han i Aandernes Rige var en Skolefux i Sinkelektien, en Ytring, hvorimod „Korsaren" protesterede, idet den mente, at Rask med samt hans Venner Trojel og Hollard Nielsen slet ikke vare komne ind i bemeldte Rige. Om Hollard Nielsens sidste Dage vide vi Intet. Erslews Udtryk om En, at han „privatiserer i Kjøbenhavn", er umaadelig vidt. Et af hans sidste Digte, en diplomatisk Romance «Le droit», udkom under Navn af „Hollard, Prinds af Valois". Saa vidt vi vide er Hollard Nielsen for flere Aar tilbage død her i Kjøbenhavn.

Om de „smaa" Poeter kunne vi fatte os kortere. Med Undtagelse af Fr. Paludan-Müller har, saavidt vi vide, ingen af dem ud over sit Rusaar gjort Fordring paa Digternavnet, og det turde derfor heller ikke være af syn-

derlig Interesse nu at udgranske Navnene paa dem alle tolv, skjøndt H. C. Andersen siger, at man virkelig, ved ikke at tage det altfor nøje, kunde faae dette Antal ud. Foruden de tre ovennævnte Bidragydere til F. J. Hansens Kvartalsskrift — af hvilke den ene, L. J. Bechmann, allerede døde 1829, medens de to andre, Carl Hellemann og J. L. Møller, bleve Præster — turde vel ellers Frederik Barfod og den senere Præst H. H. Bruun være nærmest til at blive nævnede. Jaltfald mødte de begge med Sange til 25-Aars Jubilæet i 1853, og navnlig Barfod er jo oftere optraadt som Lejlighedsdigter i fædrelandsk og nordisk Aand. Men iblandt de smaa Poeter var altsaa ogsaa Frederik Paludan-Müller, og skjøndt han først flere Aar efter lod sig lokke frem for Offentligheden ved den i 1831 af Selskabet for de skjønne Videnskaber udsatte Pris for de fire bedste dansk-historiske Romancer, saa vidste dog Kammeraterne om ham, at han allerede under sin Skolegang i Odense havde skrevet Vers, og han havde heller ikke været Student mere end en Maaned, før han foreslog H. C. Andersen sammen med ham at udgive et Ugeblad fra Januar 1829 af. „De vil — skriver han den 28. Novbr. 1828 til Artiumskammeraten — maaske forundre Dem over, at dette kommer fra min Haand, fra hvilken De endnu intet Produkt har seet, som kunde lade Dem formode Dygtigheden til sligt et Foretagendes Udførelse. Dog troer jeg, at jeg med et vist Slags Selvbevidsthed tør forsikre, at jeg ikke aldeles er et Musernes Stedbarn, hvorpaa jeg mener at have et Bevis i den Samling af Digte, jeg for min egen Fornøjelses Skyld har udarbejdet, og som befinder sig hjemme i min Skuffe. Ogsaa troer jeg ikke, at jeg mangler det til et saadant Foretagendes Udførelse nødvendige Humor". Paludan-Müller udvikler derpaa videre, at Bladet burde udkomme to Gange om Ugen, at ingen Oversættelser eller Udskrivelser af andre Blade turde finde Sted — „det Hele burde være originalt" — samt at han selv for det Første vilde iagttage en streng Anonymitet, „da jeg endnu ikke har gjort mig fordelagtig offentlig bekjendt". Skulde endelig en tredie Medarbejder behøves, saa kjendte Paludan-Müller „Adskillige, som kunde have den nødvendige Kapacitet". Aaret vrimlede jo af Poeter. Et lille Digt, „Smilet", fulgte med Brevet som Prøve, men Andersen havde ikke Lyst til at binde sig til et Blad, og det vilde jo ogsaa have været en vovelig Gjerning i „Den flyvende Posts" Dage. Imidlertid turde det ikke være uden Interesse at lære et Par af de Digte at kjende, som Paludan-Müller dengang havde „liggende i sin Skuffe", og med velvillig Tilladelse fra Digterens Enke skulle vi derfor her gjengive to af de smukkeste, som skrive sig fra Slutningen af Skoletiden. Vi tage neppe fejl, naar vi anse dem for velkomne saavel hos vore Læsere i Almindelighed som hos Digterens efterlevende Studenterkammerater i Særdeleshed. Opskriften skylde vi F. L. Liebenberg, i hvis Moders Hus — kgl. Konfessionarius M. F. Liebenberg var død i Maj 1828 — Fr. Paludan-Müller, tillige med en lidt ældre Broder, boede sit første Studenteraar. Den ældste af Brødrene Paludan-Müller havde været forlovet med M. F. Liebenbergs ældste Datter, men var død nogle Aar forinden. Imellem de to Russer, Fr. Paludan-Müller og F. L. Liebenberg, udviklede der sig snart et venskabeligt Forhold, og i Aarenes Løb søgte Digteren ogsaa — som saa mange Andre — af og til litterair Assistance hos sin smagfulde og poesielskende Ven fra de unge Aar. I et lille haandskrevet Hefte med Digte af forskjellige Forfattere har Liebenberg opbevaret de to Digte, som vi hermed aftrykke.

Barnet ved Floden.

Ved Flodens blaa og stille Vande
Der sad en dejlig Dreng
Med Lokker om den skjønne Pande,
Han skuer ned i Dybets Vande
I Flodens stille Seng.

Og Stjernen hist paa Himlens Bue,
Den klart i Dybet stod;
Men Maanens skjønne blege Lue
Med klare Straaler var at skue
Som yndig Straaleflod.

Og Drengen slog det lyse Øje
Mod Himlens Hvælving fro:
„I Stjernefugler evig høje,
Som hist gaa eders lyse Veje,
Men nys i Vandet lo!

Kan I forstaa, hvorfor mit Hjerte
Vel svulmer mod jer saa?
Kan I forstaa den tause Smerte,
Der skjult og stille i mit Hjerte
Alt længe, længe laa?

Jeg kan ej Vej til eder finde,
Til Himlens Mørkeblaa,
Thi Længsel er min Lederinde
Og Længsel skal mit Øje blinde,
Og vild jeg skulde gaa.

Men her i Dybets stille Vover
Staaer eders Herlighed; —
Dog Bølger dække Vejen over,
Den kommer ej igjen, som vover
At stige til jer ned.

Men jeg er ikke bange, ikke
Jeg frygter vild at gaa,
Paa Bunden seer jeg Stjerner ligge,
Paa dem jeg hefter mine Blikke,
Som rolig klare staa."

Saa taler han, og sine Hænder
Til Afsked strækker han,
Han Afskedskys til Landet sender,
Og glade Blikke taus han vender
Til Flodens dybe Vand.

Nu synker han — nu Vandet stiger —
Og Stjernens Billed svandt,
Og Maanen med sin Straale viger —
Forgjæves efter Lys han higer.
Han aldrig Vejen fandt! —

Der ligger nu den arme Lille,
Som vil til Stjernen naa,
Henover Liget Taarer trille,
Og klare Sørgetoner stille
Igjennem Luften gaa.

Naomi og Ruth.

Ruth.

Hvor Du boer, der vil jeg bygge,
Dine Lundes kjøle Skygge
Skal og dække mig;
Med mit Øje vil jeg følge
Jordans blaa og klare Bølge,
Til den taber sig.

Naomi.

Kjære Datter, tro Veninde!
Kan Du Ro og Lykke finde
Paa en fremmed Jord?
Kan Du glemme hine Steder,
Hvor din Barndoms lyse Glæder
Og Erindring boer?

Ruth.

O Naomi! kan jeg glemme,
At Du har min Mahlons Stemme,
Har hans klare Røst,
Har hans Blikke kjærlig milde,
Har den samme rene Kilde
I et trofast Bryst?!

Naomi.

Men paa Kanaans grønne Slette
Kan Du ingen Krandse flette
For din Hjemstavns Gud.
Herren i vor Lovsang toner,
Herren hist i Stjernen troner,
Herren er vor Gud!

Ruth.

Ak, jeg elsker denne Stjerne,
Dette stille, lyse Fjerne,
Hvor Jehova boer;
Der skal jeg min Ven jo finde,
Der skal ingen Taare rinde,
Som paa denne Jord!

Naomi.

Datter, kom til dette Hjerte!
Jeg maa elske denne Smerte,
Skjøndt jeg frygter den;
Jeg maa drikke denne Taare,
Skjøndt den vil mit Hjerte saare
Med Erindringen.

Ruth.

Intet skal da nu os skille!
Vi vil leve rolig stille,
Til vi levet har;
Da skal Aanden herlig stige,
Til det klare Stjernerige,
Hvor den længe var.

Fr. Paludan-Müllers poetiske Virksomhed behøve vi ikke at gjenopfriske her. Det skulde ikke vare mange Aar, før hans rige Ungdomsdigtning noksom skulde godtgjøre, at han ikke var noget „Musernes Stedbarn", ligesom talrige Partier saavel af „Kjærlighed ved Hoffet" som af „Dandserinden" skulde lægge hans „Humor" for Dagen.

Naar derfor nu Studenterne fra 1828 om faa Dage skulle fejre deres 50-Aars Jubelfest, vil Mindet om „Adam Homos" og „Eventyrenes" Digtere selvfølgelig komme til at spille en fremragende Rolle imellem de mange andre Minder fra de første Studenteraar. For 25 Aar siden vare baade Paludan-Müller og Andersen med til „Sølv-Artiumsfesten", og begge havde skrevet Sange til Dagens Ære. Andersens vil man kunne finde i hans „Livs-Eventyr"; Paludan-Müllers findes kun i det særlige Tryk. „Det Interessanteste ved hele Festen — siger Andersen — var det første Møde i Forsamlings-Salen, det, at gjensees med Mange, man i saa lang Tid ikke havde mødt; nogle vare blevne tykke og ukjendelige, andre gamle og graahaarede, men Ungdomssind lyste i dette Øjeblik ud af alle Øjne; dette Møde var for mig egenlig Bouketten". Nu ere atter 25 Aar gaaede, og de „Gamle og Graahaarede" ere neppe blevne yngre, men endnu vil en smuk lille Skare kunne give Møde ved Festen. I 1853 foresloges der under Gildet, ved et fælles Foretagende at bevare Mindet om „Digternes Aar", og syv bekjendte Mænd (A. Strike, M. Hammerich, Fr. Barfod, L. J. Brunn, F. L. Liebenberg, P. C. Rothe og J. P. Trap) udstedte kort efter en Indbydelse, der tog sit Udgangspunkt fra den gamle Legende om de „fire store og de tolv smaa Poeter" og opfordrede Artiumskammeraterne til at stifte et Legat, under Navn af det Andersen-Paludan-Müllerske Legat, som i Tiden skulde anvendes til Understøttelse for en dansk Digter, der ikke havde offentlig Ansættelse. Saavidt vi vide, kom denne Tanke dog aldrig til Udførelse.

Af de fire „store" Poeter vil altsaa ingen kunne give Møde paa Skydebanen førstkommende 22. Oktober, og saavel de to virkelig store Digtere som H. N. Clausen, der i 1853 udbragte deres Skaal, høre nu Erindringen og Historien til, men ligesom endnu en af Professorerne fra det navnkundige Studenteraar, J. N. Madvig, vil kunne hilse paa sine graanede Disciple, saaledes findes der ogsaa, om end væsenligst udenfor Poesiens snevrere Enemærker, saa mange betydelige Navne mellem de Tilbageblevne, at ogsaa Udenforstaaende med Interesse ville høre om deres „Guld-Artiumsfest" og glæde sig over de rige aandelige Kræfter, som Studenterholdet fra 1828 tilførte vort Fædreland.

Den hellige Agathes Haarlok.

En moderne Legende af **Karl Emil Franzos.**

Fortsat.

Da jeg vaagnede, var det højlys Dag, og min første Fornemmelse var, at jeg havde sovet for længe. Hurtig bragte jeg mig selv og min Bagage i Orden og gik ned af Trappen. Huset var tomt, Tjenestefolkene vare allerede tagne ud til deres Arbejde. Først paa den lille Bænk udenfor Døren traf jeg det gamle Par. Stenbonden drillede mig med min lange Søvn, men Konen løb ind i Huset og bragte mig Frokosten, som hun havde holdt varm til mig. „Hvordan skal jeg gjengjælde Dem det?“ spurgte jeg rørt. „Ved at tage dygtig til Jer af Retterne“, svarede den gamle Mand. „Og saa kan I gjerne vise nogle andre Studenter til Stenbonden i Waldkirchen, men —“ han truede skjelmsk med Fingeren — „først i Ferietiden!“

Jeg passiarede endnu en Stund gemytligt med de gode, hjertelige Mennesker, og da de hørte, at jeg vilde ind i det Østerrigske og altsaa kom gjennem Sternegg, paalagde de mig, at jeg dog endelig maatte tage ind til deres Georg. „Det vil glæde ham“, sagde Stenbonden, „han har jo selv været Student. Han kan rigtig tale med Jer — og han kan fortælle Jer meget om Loysl!“

„Hans Velærværdighed hedder Eusebius“, rettede hans Kone ham, „Men har Du fortalt om den hellige Gjenstand, han har bragt med fra Vælskland?“

„Rigtigt!“ udbrød Stenbonden. „Den maa I se i vor Kirke! Der kan I se, hvad for en from Mand Loysl var allerede som Sortkjole! Da de sendte ham fra Graz til Vælskland med rigelige Penge i Lommen, for at han kunde studere der i Ro og Mag, sparede han saameget paa sin Fortæring, at han kunde kjøbe en Relikvie og forære den til sin Hjemstavn! Var det ikke kjønt?“

„Ganske vist!“ svarede jeg. „Hvad er det?“

„Ja, det bør I selv se — Klokkeren boer bag Kirken.“

Efter megen Tak og mange Hilsner forlod jeg det gjæstfrie Hus. „Det er formodenlig et eller andet gammelt Ben“, tænkte jeg, „som han har tilkjøbt sig paa en Tid, da heller ikke han forstod „Faust“ endnu.“ Men hvorfor skulde jeg ikke vise Stenbonden den Villighed? Jeg tog altsaa Vejen henimod Kirken.

Da jeg gik forbi Præstegaarden, sad Skomager-Tonl igjen paa Tærskelen. Denne Gang var han ædru, men saae i sin pjaltede Dragt, med det askegraa Ansigt og de skjælvende Hænder ikke stort bedre ud end Aftenen iforvejen.

„Vil De tale med Præsten?“ spurgte han og rejste sig. Jeg blev staaende raadvild et Øjeblik. „Jamen han er ikke hjemme,“ fortsatte han. „Han er henne hos Skrædder-Bartl med Sakramentet. Skrædderen hoster nok Livet af sig idag — hihi!“

Den gamle Pjalt lo paa en haanlig Maade. Men jeg gik hurtigt videre, for ikke at høre længer paa denne hæse Skratten. Da mærkede jeg hurtige Skridt bag ved mig — det var Tonl. „Vil De se den hellige Gjenstand?“ raabte han aandeløs efter mig, „Vent — saa skal jeg kalde paa Klokkeren.“

„Jeg kan godt selv kalde paa ham!“ sagde jeg afværgende og gik videre.

„Nej, nej!“ raabte Drukkenbolden indtrængende og blev ved at løbe ved Siden af mig. Er det Meningen, at han vil have Lejlighed til at tjene en Drikkeskilling? tænkte jeg. Men det var det ikke. Thi da han kom tilbage med den Efterretning, at Klokkeren kom strax, og at jeg vilde række ham et Par Kreuzer, viste den pjaltede Fyr dem tilbage. „Nej,“ bad han, „De kan gjøre mig en anden Tjeneste: tag mig med, at jeg ogsaa kan komme til at se den hellige Gjenstand!“

„Har I da ikke seet den endnu?“ spurgte jeg.

„Jovel, jovel!“ var Svaret, „men ikke saa ofte, som jeg gjerne vilde. Det er jo min eneste Glæde.“ Og hans rødkantede Øjenlaag begyndte stærkt at blinke — Mennesket havde Taarer i Øjnene.

„I græder jo,“ sagde jeg næsten forbløffet. Men i det Samme kom Klokkeren med det raslende Nøglebundt. Det var en tyk Mand med et rødt, vidtløftigt Ansigt; han bevægede sig med megen Værdighed og bar en lang, sort, halv præstelig Dragt. Til dette Ydre svarede ogsaa hans fede, salvelsesfulde Stemme og hans Tale, som ved sit stive Højtydsk ikke gjorde noget saa imponerende Indtryk, i det Mindste paa mig, som den forøvrigt fortjente ved sit Indhold og sin Form.

„Hilsen med Gud!“ begyndte han. „De ønsker at bese dette Kristi Tempel og at tilbede den deri opstillede Helligdom?“ Jeg nikkede. „Gjerne“, vedblev den værdige Mand, „vil jeg aabne det for Dem samt give Dem den nødvendige Forklaring, hvorvel dette er en særlig, i min Bestalling ikke foreskreven Ulejlighed! Thi vel bliver denne Helligdom besøgt af mange Pilgrimme saavelsom ogsaa af Saadanne, der tilfældigvis komme denne Vej, men ikkun Faa vide, at jeg hverken som Klokker eller som Skolelærer her paa Stedet er forpligtet hertil, men at det meget mere er, om jeg saa maa sige, en frivillig Ydelse!“ Han saae spørgende paa mig; jeg nikkede igjen.

„Saa kom da!“ Han lukkede op, slog en af de svære Dørfløje op indefter og opfordrede mig med en Haandbevægelse til at træde ind. Men foran mig og ind under den majestætisk hævede Arm smuttede Tonl ind i Kirken.

„Skomager-Tonl,“ sagde den Værdige og rynkede Brynene, „Skomager-Tonl eller, som I egenlig hedder, Anton Weinlechner, pak Jer bort, thi I er en Pjalt!“

„Aa, Klokker,“ mimrede den gamle Mand. „I veed jo, hvor mit Hjerte hænger derved! Aa, giv mig Lov, Klokker!“

„Skomager-Tonl!“ svarede denne, „I giver mig desværre, trods gjentagne Formaninger, ikke den rette Tiltale og den mig tilkommende Titulatur. Thi vel er jeg Klokker her paa Stedet, men jeg er tillige Skolelærer, og den sidstnævnte Titel tilkommer mig sædvanligvis, saasom den repræsenterer det anseligste Embede. Men i ethvert Tilfælde tilkommer det mig at blive kaldt Hr. . . .“

„Klokker,“ jamrede den uforbederlige Skomager-Tonl, „det er jo mig, som har bragt Herren der, og Herren har givet mig Lov!“

Den tykke Mand trak paa Skuldrene, saae spørgende

paa mig, og da jeg atter nikkede, skred han fremad henimod Alteret.

„Hvad De her har hørt," bemærkede han derhos sukkende, „gjentager sig desværre nogle Gange om Dagen. Thi hvad jeg end ellers maa lide under den herværende Bondebefolknings Mangel paa Dannelse, saa krænker Undladelsen af den mig tilkommende Titel mig dog mere end alt det Andet. Da jeg kom hertil og disse udannede Mennesker erfoer, at jeg hed Franz Xaver Hoisenroither, da vilde de endogsaa kalde mig den „tykke Franzl". Dette blev imidlertid paa det Bestemteste tilbagevist, men Titelen „Hr." er endnu ikke vunden, skjøndt jeg hverken har ladet det mangle paa venlige Bønner eller alvorlige Formaninger, og —"

„Hr. Skolelærer," faldt jeg ham i Talen, „hvad dette angaaer, vil vi sætte vor Lid til Fremtiden og den Slægt, De opdrager. Men nu var det Relikvien!"

Den tykke Mand følte sig smigret og smilede. „Som jeg seer", sagde han, „er De en dannet ung Mand, maaske endog en Fostersøn af den Videnskabelighed, som flyder fra Graz-Højskolens Bryster?" Jeg nikkede. „I saa Fald", vedblev han, „skal jeg vise Dem Alting med den største Nøjagtighed, thi ogsaa jeg har dyrket den samme Videnskabelighed, desværre ikkun til den tredie Gymnasialklasse, saa at jeg føler mig, om jeg saa maa sige, aandelig beslægtet med Dem og forpligtet til enhver Tjeneste. Thi vel har Livet senere —"

„Hr. Skolelærer", afbrød jeg ham igjen, „Deres Dannelse er endnu mere fremtrædende end min! Men jeg vilde gjerne se Relikvien —"

„O, den utaalmodige Ungdom!" udbrød han med et velvilligt Smil. „Nogle historiske Data ere imidlertid uundgaaelig nødvendige! De maa da vide, at denne Kirke er indviet til den hellige Agathe, af hvilken Grund ogsaa mange Pigebørn her i Egnen ere døbte med dette Navn. Den har udviklet sig af et Kapel, som blev bygget i det femtende Aarhundrede. Hvad Bygmesteren angaaer, saa er det antageligt, at han har været en from og gudsfrygtig Mand, saa og at han særlig har dyrket den nævnte Helgen, hvorvel Saadant desværre ikke findes opskrevet og bevaret nogetsteds. Ogsaa hans Navn er ubekjendt, dog har det sandsynligvis efter hin Tids Skik været en Ridder med Harnisk og Jernhoser —"

„Hr. Skolelærer," spurgte jeg i en noget skarp Tone, „Relikvien er vel i Alterskrinet?"

„Ja, det er den!" svarede Manden synlig krænket og vendte sig mod Skrinet. Skomager-Tonl var allerede under vor Samtale smuttet derhen og laa paa Knæ med Ansigtet trykket mod det smukt udskaarne Træværk og omfavnende det med begge sine Arme. En heftig Skjælven foer igjennem hans skrøbelige Legeme.

„Skomager-Tonl!" sagde Klokkeren, „denne Herre her er utaalmodig og vil blot se og ikke høre. Giv Plads, at jeg kan lukke op, Skomager-Tonl!"

„Ja, ja!" hulkede denne, rykkede til Side paa Knæerne og løftede sit taarevædede Ansigt. „Luk op, Klokker, at jeg kan beskue den skjønne Gjenstand!"

„For Jeres Skyld skeer det ikke!" bemærkede den værdige Mand irettesættende. Men for min Skyld syntes han desværre heller ikke at ville gjøre det strax. Thi endnu engang vendte han sig om imod mig og spurgte:

„Kjender De den hellige Agathe?"

„Ja!"

„Saa veed De altsaa," vedblev han desuagtet, „at denne Helgeninde var en ædelbaaren Frøken, som levede i den Stad Catania paa Øen Sicilien, hvor Pommerantserne groer og hvorfra man undertiden faaer Italienere til Jernbanearbejde. Hendes Forældre vare Herregaardsfolk, som dog boede i Byen; det var fromme, gudsfrygtige Folk, som gav deres Barn en omhyggelig Opdragelse, saa at hun, efterat hun havde besøgt den katholske Pigeskole i Catania og tillige havde faaet grundig Undervisning i Fransk og Haandarbejde, udmærkede sig ikke mindre ved verdslig Dannelse end ved kristelig Fromhed. Men desværre besad hun ogsaa et skjønt Legeme og et fint Ansigt, thi hvorvel dette ellers ikke plejer at være nogen Ulykke for et Fruentimmer, saa kom den fromme Agathe dog i Fare af den Grund. Thi hun levede ikke i vore Dage, ja ikke engang i Maria Theresias Tid, men for sextenhundrede Aar siden. Og dengang var det endnu en haard Tid for Kristendommen, thi Jøderne var da endnu talrigere end nu, og desuden fandtes der saare mange Hedninger, som dyrkede en skjændig Vellystning ved Navn Jupiter som deres Afgud og ligeledes ofte afbildede et letsindigt Kvindemenneske ved Navn Venus ganske nøgen i Marmor og tilbad hende. Denne syndige Vantro deltes ogsaa af Romerne, som dengang beboede den Stad Catania. Nu kan man nok tænke sig, hvor udannet og usædeligt et Folk maa være, naar det dyrker et nøgent, berygtet Fruentimmer som Gudinde, og desværre var ogsaa den Kredsforstander, som dengang herskede over Catania i den romerske Kejsers Navn, en vellystig Person. Hvergang han saae en kjøn Pige, slæbte han hende strax ind i sit Hus. Nu skulde til al Ulykke denne Kredsforstander, som hed Quintilianus, meget ofte netop gjennem den Gade, hvor Agathes Forældre boede i deres eget Hus, og han saae hende sidde ved Vinduet, og han syntes særdeles godt om hende allerede i Frastand seet. Men endnu bedre syntes han om hende, da han engang en Søndagformiddag mødte hende paa Gaden, da hun kom fra Messen, og han traadte hen til hende og sagde: „Jeg synes godt om Dig — kom hjem til mig!" Men hun svarede: „Gaa din Vej, jeg er en anstændig Pige!" Da sagde han videre: „Er Du en anstændig Pige, saa vil jeg tage Dig til min Hustru!" Men hun svarede: „Hos Romerne gaaer det til ligesom hos Tyrkerne, de tage ligesaa mange Koner, de vil. Men selv om det ikke var Tilfældet, saa vil jeg dog ikke være din Kone, thi Du er en Hedning!" Saa blev Kredsforstanderen vred og vinkede ad nogle Politibetjente, og de slæbte Frøkenen hjem til ham. Og nu sagde han: „Føj Dig efter min Villie, ellers lader jeg Ørene skjære af Dig." Men hun rystede paa Hovedet. „Føj Dig efter min Villie", sagde han saa igjen, „ellers lader jeg Brystet skjære af Dig." Da sagde hun: „Skjær af, hvad Du vil — jeg vil dø som en dydig Kristenpige." Og saa lod han hendes højre Bryst skjære af, og derpaa —"

„Holdt!" raabte jeg, „jeg kjender Historien." Jeg kjendte den virkelig, om end kun tilfældigt. Da jeg nemlig i Efteraaret forud havde opholdt mig i Florens, havde Sebastiano del Piombos Billede, som findes i Palazzo Pitti og paa en gruopvækkende-skjøn Maade fremstiller denne Helgenindes Martyrium, grebet mig saa stærkt, at jeg efter min Hjemkomst havde gjennemlæst Beretningen herom i Acta Sanctorum. Det fortalte jeg Klokkeren, for at forklare ham min Afbrydelse, og jeg føjede til: „Maleren har fremstillet hende som en herlig, yppig blomstrende Jomfru, og som en Kongekaabe bølger det mørke Haar hende ned om Skuldrene!"

Men neppe havde jeg udtalt disse Ord, før jeg veg forbauset, ja forskrækket tilbage. Thi de udøvede en sælsom, stærk og for mig gaadefuld Virkning paa begge mine Til-

hørere. Skomager-Tonl var sprungen op som stukken af en Øgle, han knyttede Hænderne imod mig og raabte: „I lyver! — hendes Haar var guldgult!" Klokkeren var bleven ligbleg og blev nu mørkerød og greb mig med skjælvende Haand i Armen: „Var hendes Haar virkelig mørkt?"

Et Øjeblik var jeg tilmode, som om jeg var kommen ind i et Galehus. „Paa Billedet er det næsten sort!" svarede jeg.

„Og Maleren," vedblev Klokkeren, „er han en paalidelig Mand, som har afbildet den hellige Person, ganske som hun var?"

Nu kunde jeg smile igjen. „Nej!" forsikrede jeg, „Sebastiano har ikke kjendt Helgeninden personlig!"

Manden drog et lettende Suk, slog Kors for sig og vendte Øjnene op mod Kirkens Tag. „Jeg takker Dig, Herre!" udbrød han. Og henvendt til mig sagde han med Salvelse: „O kjære Hr. Student, hvilken Byrde er ikke falden fra mit Hjerte! Thi dette Hjerte er, naar jeg selv skal sige det, et ægte kristeligt og hænger særlig ved denne Relikvie her. Vel har ugudelige Spottere ofte tvivlet om dens Ægthed, men det var altid kun af ond Villie og uden nogensomhelst virkelig Grund. Men hvis den omtalte Maler, Hr. Sebastian, der jo forresten kan være en meget skikkelig Mand, hvis han tillige havde været paalidelig og samvittighedsfuld, saa vilde det have været meget sørgeligt for mit Hjerte. Og i Særdeleshed" — og ved disse Ord foer hastig som et Lyn et modbydeligt, lumskt Smil over hans Ansigt — „i Særdeleshed vilde det have været en fatal Historie for vor kjære, velærværdige Præst her paa Stedet. Thi hvad gjemmes i dette Skrin, min kjære Hr. Studiosus?" Han slog Laaget tilbage og sagde: „En ægte Lok af den hellige Agathes Hoved, og den er blond som Guld!"

„Ja, som Guld! — som Guld!" hulkede Skomager-Tonl, trængte sig frem og aabnede sine Øjne paa vid Gab, som om han ikke kunde indsuge Synet graadigt nok. Hans falmede og furede Ansigt havde derhos et Udtryk af inderlig, smertefuld Andagt, som man aldrig skulde have tiltroet dette Menneske. Jeg saae derfor mere paa ham end paa Relikvien, da jeg traadte hen til Skrinet. Thi den var der ikke meget at se ved. Paa en lyseblaa Pude, der beskyttedes af en tyk Glasplade, laa en Lok af unægtelig smukt, ja herligt rødblondt Haar. Ved Siden af laa en lille Votivtavle, som i Guldbogstaver paa hvidt Porcellain bar Indskriften:

DIE CORP. DOM. MDCCCLXIII.

„Hvad for Noget?" spurgte jeg, „har Relikvien først været her i Waldkirchen fra Kristilegemsfest 1868 af?"

„I Waldkirchen har den været meget længer", svarede Klokkeren, „men først fra den Dag af har den været her i Kirken og tilgængelig for almindelig Tilbedelse. Tillad mig at berette de nærmere Omstændigheder ved denne mærkelige Begivenhed."

Han trak Vejret dybt — jeg havde aabenbart en længere Fortælling ivente, men dennegang imødesaa jeg den ikke med Bekymring, men tvertimod med den største Spænding.

Sluttes.

„Drot" og „Marsk" i historisk Belysning.

I denne Tid, da et Emne, der har grebet os Alle fra Barndommen af, er blevet Gjenstand for en smuk poetisk-musikalsk Behandling, turde det være passende — Digterens Ret i alle Maader ufortalt — ogsaa at pege paa Historiens Ret overfor deslige populaire Emner, hvor Digt og Virkelighed længe have været saa stærkt blandede, at det for Almenheden, ja selv for den, der iøvrigt har ikke faa litteraire Forudsætninger, vil være vanskeligt at holde dem ud fra hinanden. Vi have derfor ment, at det kunde have Interesse for vore Læsere at kjende Noget til den nyeste historiske Behandling af Emnet: „Drot og Marsk", en Behandling, der i flere Henseender frembyder nye Synspunkter og interessante Enkeltheder. Det er en i „Historisk Tidsskrift" for 1873—74 optagen Afhandling (68 Sider stor) af cand. jur. Jul. Martensen: „Erik Glipping og Marsk Stig i Middelalderens Annaler og Viser", af hvis Resultater, som dog naturligvis ikke kunne gjælde for Historiens sidste Ord om Emnet, vi i det Følgende skulle forsøge at give et Uddrag.

Forf. begynder med den Bemærkning, at den nyere Historieskrivning jevnligt har benyttet alle de bevarede middelalderlige Aarbøger som Materialsamling, uden Hensyn til deres Affattelsestid, og ligeledes været tilbøjelig til at bruge Middelalderens Viser som Kildeskrifter. At man navnlig maa lægge Vægt paa de samtidige Aarbøger og anvende mere Kritik, jo længere deres Affattelsestid ligger fra Begivenhederne selv, er dog indlysende. Og vel kan en Tradition være bevaret os i en Folkevise; men „Viser ere dog kun Viser" og kunne tilmed ofte skrive sig fra en langt senere Tidsalder end den, de besynge.

I Erik Plovpennings Mord seer Forf. et Forspil til det blodige Drama i Finderup Lade. Ophavsmand til hint Mord var Sønderjyllands Hertug, Kongens egen Broder, og under Kristoffer den Første og Erik Glipping var Kongemagten stadig lammet af de Stridigheder, som Abels Æt forvoldte. Abels Sønnesønner, Junker Valdemar og Junker Jakob, fik kun nødtvungent Lehn af Kong Erik, — den Ældste Sønderjylland, den Yngste Nørrehalland — og begge vare højst utilfredse med Betingelserne. Fremdeles havde Erik Glipping Strid med Norge om Arvesager, saa at de danske Kyster hærgedes nordfra. Kongen var altsaa stedt i Kamp med Vasaller og Naboer paa alle Kanter, og han havde nylig grebet og fængslet den jydske Hertug og tvunget ham til et ydmygende Forlig, da Snigmordet i Finderup fuldbyrdedes.

Der hvilede noget Hemmelighedsfuldt over denne Udaad. Den var udført ved Nattetid paa et ensomt Sted, hvor Kongen havde lagt sig til at sove, træt af Jagten, som der fortælles. Og dog var Kongemordet strax en aabenbar Kjendsgjerning; dette var ingenlunde Tilfældet, da Erik Glippings Farbroder „forsvandt" paa Slien, eller da hans Fader blev ombragt i Ribe ved Gift. Skjøndt vistnok mistænkt for Delagtighed i Mordet, blev Hertug Valdemar nu Formynder for den unge Kong Erik; men ni af Landets første Adelsmænd, deriblandt Grev Jakob og Marsk Stig, anklagedes for Gjerningen. Dommen lød paa Fredløshed og Godskonfiskation, og Kirkens Ban fulgte efter. Men selv vilde de Lovfældte ikke erkjende sig skyldige og forlangte at rense sig med Ed. Hjulpne af den norske Konge hjemsøgte de nu i flere Aar de danske Kyster, brændte Middelfart og Hindsgavl og senere Helsingør, ja kom paa deres Plyndringstog lige ned til de sydlige danske Øer. Marsk Stig, der først havde indtaget Brattingsborg, satte sig næste Aar fast paa Øen Hjælm, som erklæredes for norsk Ejendom. Kirkefyrsten i Danmark, Erkebiskop Jens Grand, stod i Ledtog med de Fredløse og led ilde Medfart af den unge Konge. Ogsaa Kong Byrge af Sverig udstedte et Beskyttelsesbrev for Grev Jakob og en anden Fredløs.

Omsider da Marsk Stig og de fleste andre Domfældte vare døde — Rane Jonssøn henrettet udenfor Roeskilde — sluttede Erik Menved Fred med Kong Haakon og ødelagde derefter Borgen paa Hjælm. Fra Sverig og Norge protesteredes der vel herimod, men uden videre Følger; den danske Konge tilbagegav paa Kong Haakons Forbøn de Dømtes Slægt deres mødrene Gods til Bortsalg, og endelig fastsatte de følgende tvende Haandfæstninger endnu fordelagtigere Vilkaar for de Fredløse.

At de Domfældte virkelig vare de Skyldige, synes dog ingen af Middelalderens Skribenter at have betvivlet; i denne Henseende paaberaabes „Folkets Røst“ af den kongelige Sagfører i Processen mod Jens Grand, som førtes for Pavens Domstol, og hvis Akter endnu ere bevarede. Den høje Gejstligheds Stilling til Kongemordet er betegnende: alt tidligere har den erklæret sig for Abels Æt som de rette „Kongsemner“. Men ifølge Anklagen har t. Ex. Erkebiskoppen ført saadan Tale: „Det var Skade, at Kongen ikke allerede for 12—16 Aar siden var bleven dræbt, saa havde han intet Afkom efterladt“; og endvidere: „At det var ham (Erkebiskoppen) ligegyldigt, om Hertug Valdemar eller en Jøde, Saracen eller Hedning eller den lede Djævel var Konge i Danmark, naar det kun ikke var en Søn af Erik Glipping.“ Erkebiskoppen søger paa sin Side at retfærdiggjøre sig selv og de Fredløse; han henviser til de Tjenester, som flere af disse have ydet den Dræbte, og paaberaaber sig Nogles Alibi; kun Rane havde været hos Kongen, men „af al Magt, skjøndt nøgen og ubevæbnet, søgt at forsvare ham.“ Den kongelige Sagfører sigter ogsaa med Bestemthed kun en Enkelt, Arved Bengtssøn, for at have været med i Gjerningen. Dog: Kongemordet var et Faktum; hvem vare da de Skyldige? Flere Steder i Akterne antydes det, hvorledes de Sagsøgte ønskede Voldsgjerningen forklaret. Retstilstanden i Danmark var usikker, de tidligere Kongemord vare forblevne ustraffede og Kongen var tildels Skyld i Lovløsheden; Erkebiskoppen siger, at han veed, „for hvilken elendig Aarsag hin Konge, der havde ført et uskikkeligt Liv og i umaadelig Grad forfulgt Kirker og gejstlige Personer, var bleven myrdet paa det mistænkelige og ensomme Sted“; og han vil opgive sin Hjemmelsmand for Paven.

Det nævnes da ogsaa snart — t. Ex. i en lybsk Aarbog fra 1324 — som et bestemt Rygte, at „Kong Erik var myrdet af sine Hirdmænd paa Grund af sin Utugtighed.“ Men i vore egne Klosterannaler fra den allernærmeste Tid efter Drabet, t. Ex. de esromske og Ry Klosters, findes ingen Aarsag angivet; de sidste udtale sig skarpt baade mod Morderne, „Kongens egne Mænd, hvem han havde elsket højt,“ og mod den dræbte Konge, som „plyndrede Kirker“ og „med sine Heste og Hunde forarmede de Klostre, hans Fædre havde bygget“. I andre Provindser har Kongen dog sikkert været yndet af Gejstligheden; i det gamle lundske Kalendarium staaer der ved „21. November“: „Kong Erik Kristofferssøn, højlovlig Ihukommelse, faldt for Niddingers Dolke i den hellige Cecilies Nat, gruelig ombragt i sin egen Seng af sine Mænd. Hvile hans Sjæl i den evige Fred!“ Kun i en eneste dansk Middelalderkrønike — fra Valdemar Atterdags Tid — beskyldes Kongen for Ukydskhed, for „at have krænket adelige Fruer“; men dette sættes ikke (som i Lybekkerannalerne) i Aarsagsforbindelse med Mordet. Det er først Folkeviserne og et Par Aarbøger fra Unionstiden, som udtale, at Kongen blev myrdet, fordi han havde krænket Marsk Stigs Hustru.

Anfører for de Sammensvorne har Marsk Stig dog neppe været. Efter Hvitfeld indtog Grev Jakob denne Plads, hvorimod Marsken først traadte op som Leder i de følgende Krigstider. At Grev Jakob har været den egenlige Hovedmand, kan maaske ogsaa læses ud af Anklageskriftet mod Erkebiskoppen, og det siges ligefrem i et Par Skrivelser fra Erik Menved, hvis Indhold er gjengivet i en islandsk Saga. Marsk Stig maatte derimod efter den Stilling, han tilforn havde beklædt, være selvskreven Krigshøvding, og Hjælms Erobring var en saa mærkelig Bedrift, at hans Navn derved kan have overstraalet de øvrige Kongemorderes i en følgende Tids Erindring. I et Par Munkeannaler (deriblandt en plattydsk) fra det nærmeste Aarhundrede efter Mordet se vi dog allerede Herr Stig omtalt som Hovedpersonen baade i Mordgjerningen og i den følgende Kamp. Men endnu intet Ord om hans Hustru. Først de ovennævnte to Aarbøger fra Unionstiden — begge af svensk Herkomst — nævne hende. Den ene beretter som et Sagn, at Kong Erik „Klipping“ myrdedes, fordi han havde krænket og voldtaget mange, endog adelige Hustruer, deriblandt Marskens, Ridder Stigs Frue. Den anden, det visbyske Minoriterklosters Annaler, har meget forvirrede Meddelelser om den danske Middelalder i det Hele og taler om vort Emne saaledes: „Mærk, at i Herrens Aar 1287 (!) blev den danske Konge Erik Kristofferssøn ombragt — — — i Landsbyen Finnetorp i Nørrejylland af Palne Litle, Svigerfader til Kongens egen Marsk, Herr Ridder Stig, efter Marskens Foranstaltning i Anledning af hans Hustru“; og dernæst skildres noget eventyrligt Stigs „forskrækkelige Sørøveri“ fra Øen Hjælm og hans Sønners Skjæbne efter Faderens Død. Her findes ikke mere Spor af, at Kongen er falden for en aristokratisk Sammensværgelse; der tales om en enkelt fornærmet Ægtemands Hævn og Bedrifter. I Christiern Pedersens Krønike fra Reformationstiden er Sagnet om „Herr Marsti“ yderligere udsmykket, og der spores en umiskjendelig Indflydelse af Viserne; alle de Sammensvorne modtages paa samme Maade som Marsk Stig af deres Hustruer ved Hjemkomsten fra det svenske Felttog (i 1275 — saa at Hævnen bliver temmelig sen); og Grunden til Hustruernes Krænkelse siges at være følgende: Adelen knurrede over en Slegfred, Kongen havde ophøjet over Rigets Fruer; disse bleve da, medens Ridderne vare i Leding, hentede til Kongen, en efter anden, saa at han og Slegfreden omsider ved et Gjæstebud kunde hovere over dem alle. —

Hvor gamle ere da Marsk-Stig-Viserne? Thi herpaa vil det væsenligt bero, hvilken historisk Værd, der maa tillægges dem. Viserne ere nu sikkert af forskjellig Alder; fra en Tid, der ligger selve Begivenhederne nær, mener Forf., at de Viser umuligt kunne være, i hvilke Marsken fremstilles som Deltager i Mordet og sin Hustrus Hævner. Hvor magtpaaliggende det var for de Fredløses Parti at faae de Lovfældte frikjendte for Mordsigtelsen, er allerede antydet. I de ældre Viser, som besynge Marsken, er derfor kun den uovervindelige Kraft, hvormed Helten byder Kongemagten Trods, forherliget. Den, der har Omkvædet: „Nu staaer Landet i Vaade“, og som meddeler flere Biomstændigheder ved Mordet, om Graamunkekapperne, om den falske Rane, der forsvarer sin Herre ved at hugge i Bord og Bænke, og om den liden Smaadreng, der bringer Dronningen Ulykkesbudskabet, — denne Vise nævner ikke Marsk Stigs Navn og handler aabenbart ikke om ham. Og dog maa Visen kaldes historisk og har sikkert havt

sit Udspring i den nærmeste Tid efter Mordet. Til en Beretning om det virkelig Passerede kan den da yde det Bidrag, at de Sammensvorne, „som alle vil Herrer være“ og „deres rette Herre vilde svige“, vistnok have udsendt Morderne forklædte som Graamunke „med Koldhætter“. I de nævnte svensk-danske Annaler skildres ogsaa Mordscenen: Kongen havde været paa Jagt og laa om Natten og sov i en Lade, da syv bevæbnede Mænd sneg sig ind med en Løgte; en af disse dræbte Kongen ved at bore en Dolk gjennem hans Hoved, som hvilede paa Haanden, hvorefter de alle gjennemstak Liget.*)

Saarenes Antal angives i de ældste Beretninger til 56, og samme Tal nævnes i den tydske Minnesanger Rumelants Digt, der aabenbart er forfattet kort efter Mordet:

„uf einem bette, da er slief,
sechs und fünfzic wunden tief
durchstachen im die recken“ (ɔ: Kæmperne).

At Kongen har ligget i en Seng (nøgen efter Middelalderens Skik), siges jo ogsaa i Processen mod Erkebiskoppen; men dette er ikke uforeneligt med Traditionen om Laden. Denne Tradition udsmykkes yderligere af den store Marsk-Stig-Vise, som lader Kongen sige til sin Kammersvend:

„Rane, Du lukke den Ladedør,
Som jeg monne Dig tiltro!“

hvilket Hverv Forræderen slet opfyldte:

„Det var ikke andre Sværd eller Spjud,
Som monne for Døren staa,
Det vil jeg for Sanningen sige,
Han satte derfor to Straa.“

Rumelants Sange aande den dybeste Forbitrelse mod Morderne. Alle Konger, Fyrster, Herrer, Riddere, Væbnere, Gejstlige og Læge, Høje og Lave, Jøder, Hedninger og Kristne anraabes om at hjælpe til Hævn;

„Ze Jütland in dem norden,
dar ist begangen mortlich mort.“

Digteren haaner Morderskaren:

„Si mugen wol küene recken sin;“

„deres Farve og Kjækhed er borte, de veed ikke Raad, de vilde gjerne være den unge Konges Tjenere og anstille sig uskyldige!“

Ogsaa Annalerne ytre sig kun med Misbilligelse om Gjerningen og kalde Marsken en Sørøver.

For den poetiske Anskuelse derimod, som havde Sympathi for den Enkeltes Kamp mod Landsherren, blev Hjælm en beundringsværdig Borg og Marsk Stig en ideal Skikkelse, og hvis den Daad, for hvilken han dømtes, virkelig var hans, gjordes den til en ridderlig Hævn. En stemningsfuld lille Folkevise lader de Fredløse, hvem „Kongen er bleven vred“, mødes paa Heden og det hedder da:

Vi vil slaa en Raad paa,
Og tage, hvad vi tage maa,
Der vi er dreven af Danmark.

Det svared den unge Herr Marsk Stig:
Før skal jeg lade mit unge Liv.

Vi vil bygge et Hus paa Hjælm,
Vi frygter ikke for Kongen af Danmark selv; —

Denne Vise har Prof. Grundtvig stillet sidst i Rækken; Hr. Martensen mener derimod, at den bør stilles allerforrest. Her besynges Marsken netop i sine historiske Omgivelser. Han er en Ridder som de andre, omend den ypperste, dengang han i den dramatisk opfundne Raadslutning paa Heden nægter at bøje sig for uhjemlede Konge-Magtsprog. At denne Vise er den første i Tidsfølgen, sees allerede af Betegnelsen „Marsk Stig“; alle de andre have det fordrejede Navn Marsti eller Masti.

I de øvrige fire Viser, de mere fortællende i Modsætning til dette Situationsdigt, er Marsken ikke en Anfører for mange Jævninge, men en enkelt Ridder, der i Kampen mod Kongen kun ledsages af Huskarle. Den korte og rimeligvis ældste af disse Viser, der ligesom to af de andre har Omkvædet: „Min ædle Herre, hin unge Herr Marsti“, har skildret ham saaledes, som det i en ældre Tid maatte ske i de Kredse, hvor Viser til hans Forherligelse kunde synges, nemlig som den sagesløse Ridder, der af den unge Kongesøn er sigtet for Mordet og dømt fredløs. Den Stolte vil ikke lade sig kue, men bliver staaende midt i Landet i en uovervindelig Stilling mod alle Kongens Mænd: dette er Sangens Emne. Hustruen, hvem Helten „om Midienat“ fortæller sine onde Drømme, siges ikke at være krænket af Kongen og spiller overhovedet kun samme Rolle som den tragiske Helts „Fortrolige“ i adskillige ældre Viser; denne Fortrolige er snart hans Moder, snart hans Svend, snart hans Hustru. Her tyder nu Hustruen Drømmene som gode Varsler; men Helten selv har mørke Anelser:

„Imorgen skal Hoffet holdes
For Sønden ved den Aa (ɔ: syd for Kongeaaen);
Volder det rige Krist i Himmerig,
Hvem Kongens Død gjælder paa!“

Frejdig rider dog Marsken med sit Følge til Danehoffet og vexler hvasse Ord med Enkedronningen; den unge Kongesøn træder forbitret frem, giver ham Skyld for det lønlige Kongemord og erklærer ham fredløs uden at tilstede ham Forsvar. Men Marsken vil ikke rømme af Landet og trodser Kongens Mænd paa sin faste Øborg.

Af de yngre Viser, i hvilke fortrinsvis Marskens Hævn besynges, danner den med Omkvædet:

„Men Fruen sidder i Sjælland, saa mangt der hun sørger!“

et symmetrisk Modstykke til den sidstnævnte. Ogsaa den bestaaer af to Optrin, først en Samtale i Løndom mellem den hjemkomne Marsk og hans krænkede Hustru, og dernæst et Ordskifte paa Thinge mellem Marsken og Kongen. Mordet, om hvis Udførelse Intet berettes, er ikke længer et forræderisk og skummelt Snigmord, men en ærlig Daad. Marsken fremfører sin Klage paa Thinge, afslaar den af Kongen tilbudte Fejringsbod, otte Borge i Sjælland, opsiger ham Huldskab og tager den Hævn, hans Hustru attraaer. Kun i een af de grundtvigske Optegnelser nævner denne Vise Borgen paa

*) Prof. Kornerup har i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie“ om Erik Glippings Grav i Viborg Domkirke — den Kirke, fra hvis Krypt „Vaadesangen“ over Kongen lød i 3—4 Aarhundreder — meddelt en Del Notitser, hvoraf her Følgende: Da denne Grav 1708 blev aabnet og flyttet, fandtes Kongens Hjerneskal fuld af en Mængde trekantede Huller. I Egetræskisten var bl. A. nedlagt hans Sværd med Korsfæste, og ved Liget laa i en Sølvæske den indviede Hostie, som ikke var bleven Kongen til Del i hans Dødstime; Æsken bar den Indskrift (paa Latin): „Her er Brødet, som giver Løfte om det sande Liv.“ Kirkens Brand 1726 ødelagde Resterne af Kong Erik; men ved en 1863 af Kammerherre Worsaae foretagen Undersøgelse af Kirkegulvets Murgrus stadfæstedes fuldkomment denne Beskrivelse af Gravens første Aabning. De nu fundne Levninger af Liget og de derved nedlagte Gjenstande ere atter gjemte i Graven efter Kirkens Restauration.

Hjælm, hvilken Ridderen vil lade bygge, „skulde det koste det, han aa“;

„Marsti drog til sin væne Hustru,
Og han bygger Hjælm saa fast.
Han skjøtted hverken Bøsse eller Pil,
Ej heller Blidekast.“

Samme Grundanskuelse af Marsk Stigs ridderlige Færd gaaer igjennem den fortræffelige store Digtning, som er optegnet blandt Karen Brahes og Anna Munks Haandskrifter, og som synes at have villet samle Alt, hvad der af de ældre Viser kunde benyttes, til en ny Enhed. Visen fortæller om det natlige Overfald, forud for hvilket der er gaaet en offentlig Undsigelse, og lader Drabsmændene ydermere give den sovende Konge Varsel:

„Saa stødte de paa Døren
Med Glavind og med Spjud:
Du stat op, unge Kong Erik!
Du gak hid til os ud!“

Svaret gives af den falske Rane, med hvem de staa i Forbund; — dog Gjerningen bliver, hvormeget den besmykkes, kun lidet berømmelig: alene Tanken om Fredløsheden og dens Følger kan give den Karakter af en forvoven Daad; —

Marsti vog Kongen i Finderup,
Han agted det i saa ringe; —
Han red sig til Møllerup,
Hin skjønne Fru Ingeborg at finde.“

Men endelig er den tredie yngre Vise gaaet endnu et Skridt videre: Her rider Marsken, da han erfarer den hans Hustru overgaaede Skjændsel, med sine brynjeklædte Huskarle saa hurtigt som den flyvende Fugl til Slottet for at kræve Kong Erik til Regnskab, og da han afviser Kongens falske Hilsen med sin Beskyldning, svarer denne:

„Der ligger et Slot i Sjælland,
Det hedder Vordingborg,
I Taarnet skal Du sidde
Og slukke der din Sorg.“

Men Marsken raaber: „Hvem der spænder mig Bolten paa, han fare en Ufærd!“ og han dræber med Sværdet Kong Erik, som den ene Kæmpe den anden:

„Selv vog han Konning Erik,
Paa Svendene turde han ikke lide!“

— og flyer til Skoven, den Fredløses naturlige Tilflugtssted. Altsaa: ved højlys Dag og paa Slottet og for Marskens Haand alene falder hin Konge, som efter Historiens Vidnesbyrd blev snigmyrdet om Natten, i en afsides Landsby og med 56 Saar; man seer, at dette ikke er nogen historisk Folkevise. Den stærke Stilling paa Hjælm, hvorfra de yngre Viser have deres Udspring, beskrives omsider udførligt, og Visen slutter saaledes:

„De Bønder, de gange paa Marken
Og meje de deres Korn:
Hjælp nu, Gud Fader i Himmerig!
Haver nu Hiælm faaet Horn;
Min ædle Herre, hin unge Herr Marsti.“

Flere Viser om Marsk Stig have neppe existeret; de tvende, hvori hans Døtre besynges, ere komponerede over ældre Sange; den ene af disse ældre Sange, der har holdt sig til vore Dage som Folkevise, har handlet om to landflygtige Kongedøtre fra „Engeland“ eller fra „Kollen“, den anden om Dronning Dagmar. Forøvrigt vides Intet om, hvorvidt Marsk Stig efterlod sig Døtre. Folkepoesiens Skikkelser ere fremgaaede af Erindringen om de Fredløses Børn, der uden egen Brøde led under den haarde Straf for Forældrenes Gjerninger.

Endelig omtaler Forf., hvorledes en enkelt af de Fredløse stadig vedblev at leve i Folkefantasien, dels paa Grund af den særlige Rolle, han spillede ved Kongemordet, dels paa Grund af sin senere gruelige Skjæbne: han, som i den store Vise indføres saaledes:

„Fru Ingeborg haver en Søstersøn,
Ranne saa var hans Navn.“

Marsk=Stig=Viserne skildre alle denne Person som en Skalk og Forræder; men i en senere Tid er der digtet særegne Viser om den fredløse Rane, af hvilke vi have to tilbage. Ranes Henrettelse, der i de fleste Annaler findes optegnet som noget af det Mærkeligste ved Aaret 1294, er udelukkende Emnet for den ældste af disse to. Han er grebet paa en Udflugt fra de Fredløses berømte Tilflugtssted og søger forgjæves ved Graad og rørende Bønner at formilde sine Dommere. Han føres fra Roeskilde By ud til Retterstedet, og

„alle Fruer i Staden var,
de fældte for Ranne Taarer.“

Han ender som en from, omvendt Synder med at bede den forsamlede Mængde at læse et Paternoster for hans Sjæl. Den anden, yngre Vise handler om, hvorledes den fredløse Rane tiltvinger sig sin Fæstemø og rider bort med hende fra hendes Fader, den rige Markgreve. Rane forbitres over Brudens Bebrejdelser, slaaer hende ved Kinden rød og siger:

„Jeg voldte ikke Kong Eriks Død,
Endog jeg er saare udlagt fra Frænder og Venner!“

Begge disse Viser ere dernæst — ligesom de førnævnte Marsk=Stig=Viser — blevne sammenarbejdede til en større Digtning. Forf. polemiserer mod Prof. Grundtvigs Anskuelse, at denne Opskrift af de to Viser skulde være den i alle Maader bedste og tillige ældste bevarede Skikkelse af Texterne.

Den interessante Afhandling slutter med at sammenligne vor Folkevises Historie med, hvad der er skeet i Tydskland, Frankrig, Skotland og andetsteds, hvor en senere Tidsalder, bevæget af Interesse for Emnet, har tilvejebragt større Helheder af de forskjellige Sange, der vare digtede om en og samme Person eller Slægt, og af det populaire Stof have da Kunstdigterne skabt Epopeer, efter hvis Fremkomst hyppigt de oprindelige Sange ere uddøde. Ingen af de oprindelige Folkesange om Nibelungerne eller om Roland, om Robert Bruce eller om Wallace er bevarede til Nutiden.

Pablo de Sarasate.

Man lever i Almindelighed i den Forestilling, at den musikalske Sands er i en god og glædelig Vext herhjemme, og nogen Sandhed er der sikkert ogsaa i denne Antagelse; men nægtes kan det ikke, at den stundom anfægtes haardt af enkelte Kjendsgjerninger, der tydelig vise, at hvor en øjeblikkelig Modebegejstring eller et stærkt Reklameapparat ikke træder hjælpende til, er det ofte smalt bevendt med Smagen, og det næsten mest overfor gediegne musikalske Præstationer. Florentiner=Kvartettens Optræden forleden for meget tyndt Hus var det sidste Exempel af denne Art og gav en ypperlig Lejlighed

til at holde Hærskue over den lille Falanx af virkelige Musikkjendere, der ikke vilde lade en saa enestaaende Kunstpræstation som denne berømte Kvartets gaa fra sig. De mange Udeblevne ville imidlertid, efter hvad der meddeles os, kunne oprette det Forsømte den 29. Oktober, da Kvartetten atter vil optræde her paa Tilbagerejsen fra Sverig og Norge.

Omtrent paa samme Tid vil den spanske Violinvirtuos Pablo de Sarasates længe bebudede og med Spænding imødesete Optræden finde Sted. Han er forøvrigt et Exempel paa, at det heller ikke andetsteds staaer bedre til med den musikalske Smag end hos os; thi medens den stockholmske Kritik under hans Optræden i Sverigs Hovedstad beundrende har lagt sin Pen for hans Fødder, har Publikum ikke i noget betydeligt Antal givet Møde ved hans Koncerter. Han opholder sig i disse Dage i Kristiania, og efter den norske „Ill. Tid." optage vi de efterfølgende Linier som en Introduktion af Virtuosen overfor det danske Publikum, der snart skal gjøre personligt Bekjendtskab med ham.

Sarasate er født i en lille Landsby i Nærheden af Saragoza Juleaften 1846, saa at han altsaa endnu ikke er 32 Aar gammel. Som Barn var han usædvanlig tidlig musikalsk udviklet, men har i Modsætning til de fleste „Underbørn" holdt, hvad Barndommen lovede. Allerede i en Alder af 10 Aar optraadte han første Gang i Madrid og vandt de Kyndiges udelte Bifald, ligesom han blev indbuden af Dronning Isabella til at spille ved en Hoffest. Her gjorde han saa megen Lykke, at Dronningen foruden et betydeligt Honorar skjænkede ham en meget værdifuld Stradivarius.

Efter nogle Aars Forløb gik han til Paris for der at fuldføre sine Studier, og her erhvervede han sig ikke alene under de første Lærere forøget Dygtighed i Violinspil, men tilegnede sig ogsaa forøvrigt en grundig musikalsk Uddannelse. Da han fandt, at han havde lært, hvad læres kunde, begav han sig paa vidtløftige Kunstrejser. Saaledes begyndte han med at berejse de nordamerikanske Stæder, tog derfra over til Indiens og andre orientalske Storstæder, og han vandt overalt baade Ry og Penge.

I Aaret 1877 besøgte han for første Gang Tydskland. Efter at have spillet i en Gewandhauskoncert under stort Bifald, rejste han til Wien, i hvis musikalske Kredse han vakte overordenlig Interesse, og hvor han gav en Række Koncerter. Senere optraadte han ogsaa i Berlin, hvor han vakte saa meget Bifald, at han efter særlig Opfordring af Kejseren modtog et fornyet Engagement for Optræden i en Række Koncertaftener i Operahuset.

Angaaende hans Kunst tillade vi os at hidsætte et Udbrag af en Anmeldelse, skreven af en af Wiens første Musikkritikere. Det hedder deri:

„Det var i Sandhed en uventet Overraskelse. Kunstneren var hidtil aldeles ubekjendt her, og ingen støjende Reklame gik forud for ham og søgte at forudindtage Publikum. Som en Bombe faldt han en skjøn Kunstaften ned blandt Publikum og henrev Alle til Begejstring allerede ved sine første Nummere, der lagde hans Kunstfærdighed for Dagen, saaledes at de, som kunde huske Paganini, erklærede, at Sarasate i sine Præstationer uvilkaarlig mindede om denne Violinens Matador. Vi for vor Del kan kun skatte og maale Paganinis Mesterskab efter Beretningerne om ham, men nægter ikke, at Hr. Sarasate i sin Koncert gjorde Indtrykket paa os af en fænomenal Foreteelse, der aldeles træder udenfor Linien for det Sædvanlige og Oplevede.

„Sarasate skriver sig fra Saragoza, men har modtaget sin musikalske Uddannelse i Paris; det spanske Blods Ild gjennemtrænger i hans Spil den franske Gratie og Elegance. Hans Tone er vel ikke stor, men den absorberer den søde Klang, som Sivori vidste at lokke ud af Instrumentet; paa den anden Side aabenbarer der sig i hans Foredragsmaade et Træk af den faste Dygtighed, som er Joachims Særkjende. Dermed parrer sig en i Sandhed fabelagtig Teknik, i hvilken Intetsomhelst bringer til at tænke paa den haarde Kamp med Instrumentet, men hvor Alt tilsyneladende fremkommer som et uden Møje bevirket Udslag af selve Naturen.

„Denne Teknik traadte først frem i sin fulde Glands i Slutningsnummeret, som bestod i tre af Raffs G-Mol Suite tagne Stykker, et Præludium, Menuet og Moto perpetuo. Især i det sidste Stykkes uendeligt lange og overordenlig vanskelige Staccato, der i det hurtige Tempo blev udført med minutieus Renhed, maatte man uvilkaarlig tænke paa Beretningerne om Vidundermanden Paganini. Og med denne minutieuse Renhed var alle, ogsaa de vanskeligste, Passager udarbejdede. Man savnede den hverken i Flageoletterne eller i Trillerne, selv i de højeste Lag paa Instrumentet; begge Toner skilte sig her altid tydelig for Øret. At forøvrigt Sarasate forstaaer at synge paa Violinen saa godt som Nogen, det kunde man høre i Rubinsteins A-Mol Sonate for Klaver og Violin."

Max Müller om N. L. Westergaard.

I «The Academy» for 21. f. M. udtaler den berømte Sprogforsker Max Müller i Oxford sig saaledes om vor nys afdøde Landsmand: „I Westergaard har Sanskrit-Studiet mistet en af sine mest fremragende Dyrkere. Den yngre Slægt af Sanskrit-Studerende kjender kun lidet til ham. I de sidste tyve Aar synes et svagt Helbred og forøgede Embedsforretninger at have holdt ham borte fra de orientalske Studiers Arena. Og vel kunde han mere end nogen Anden have Ret til at hvile paa sine Laurbær. Han havde erhvervet sig den Titel, som de gamle Kejsere plejede at være saa stolte af — „Mehrer des Reichs", Rigets Forøger. Han var En af dem, som Helmholtz beskriver i sin Tale om den akademiske Frihed — en Tale, der er ligesaa udmærket hvad Aandrighed som ukorrekt hvad Kjendsgjerninger angaaer — „En af dem, som arbejdede i Udkanten af den menneskelige Viden, hvor ingen Forgænger kunde komme ham til Hjælp". Hans «Radices Linguae Sanscritae» ere et sandt Vidunder, naar man tager i Betragtning, at Værket udkom 1841 og at Westergaard kun var sexogtyve Aar gammel, da han udgav det. Han havde dengang ikke alene læst alle de vigtigste af de da tilgængelige Sanskrit-Værker og været den Første til af dem at uddrage Sætninger til Belysning af alle Sanskrit-Verbers Betydning, men han havde fuldstændig tilegnet sig de indfødte Sanskrit-Grammatikeres System, og — endnu mere — han havde drevet sine Undersøgelser helt ind i Veda-Litteraturen og langt forbi det Punkt, hans Samtid indtil da havde naaet. Hvo der vil kaste Blikket paa eller endnu bedre: give sig i Kast med Dhatupatha, den af de indfødte Grammatikere samlede og kommenterede Fortegnelse over Sanskrit-Rødder, vil have ondt ved at tro, at en ung dansk Videnskabsmand paa sexogtyve Aar kan have arbejdet sig frem gjennem dette Tjørnekrat, og at han i Aaret 1841, da Panini endnu for de fleste Studerende var en Bog med syv Segl, uden nogen synlig Anstrengelse satte sig fuldkommen ind i Sayana's Dhatuvritti. Det var i høj Grad ønskeligt, om dette Arbejde kunde blive foretaget igjen nu. Ved en kritisk Udgave af Dathupatha med Sayana's Kommentar, Dhatuvritti, kunde en ung Sanskrit-Studerende vinde sine Sporer nu, ligesom Westergaard vandt sine, ved at give os de Resultater, der

kunne uddrages af disse Værker, forsaavidt de tjene til et sikkert Grundlag for en Ordbog i Sanskritsproget. Og ikke alene havde Westergaard studeret Sayana's Kommentar til Samlingen af Sanskrit-Rødder, den omfangsrige Dhatuvritti; han var ogsaa den Første, som, efter Rosen, helligede sig til Studiet af Sayana's Kommentar til Rig Veda. Ved Hjælp af Sayana var Westergaard naaet forbi den første Bog af Rig Veda, som Rosen havde udgivet i 1838; han havde kopieret og studeret den syvende Mandala, Vasishthas Sange; han havde ligeledes studeret Vagasaneyisamhita i Yagurveda, som dengang kun existerede i Manuskript, medens vi nu have to Udgaver af den, en editio princeps af Prof. Weber og en anden, der er udgivet i Indien under Rajahen af Besmahs Auspicier. Han gjorde af disse Værker Uddrag, der vare af den allerstørste Betydning for Belysningen af Sanskrit-Verbernes Historie. Jo mere man undersøger Westergaards Verbal-Ordbog, des mere forbauses man ikke alene over de uhyre Forberedelser, den udkrævede, men ogsaa over den videnskabelige Nøjagtighed, hvormed Arbejdet er udført. Westergaard har til sine orientalske Studier medbragt den Omhu de minimis, som udmærker den græske og latinske Videnskabelighed. Hans Arbejde er elegant og, om det end ikke er frit for Fejltagelser, aldrig Stykværk. Ganske vist have vi nu i Boehtlingk og Roths store Sanskrit-Ordbog et langt større Materiale til Sanskritsprogets Historie end i Westergaards Radices; men Ingen vil være villigere til i fuldeste Maal at anerkjende Værdien af Westergaards Arbejde end netop Samlerne af denne nye Thesaurus. Hans Radices Linguae Sanscritae vil for bestandig være et Mindesmærke for dansk Videnskabelighed, og skjøndt det er en ung sexogtyveaarig Mands Værk, staaer det for mig som magnum opus i Westergaards litteraire Liv.

Samme Aar som Radices udkom, tiltraadte Westergaard sin Rejse til Orienten. Hovedemnerne for hans Rejse vare Manuskripterne til Zend-Avesta samt Kileskrifterne. Den danske Regjering, som var stolt af de videnskabelige Erobringer, der tidligere vare gjorte af Rask i Bombay og andetsteds, udredte de til Expeditionen nødvendige Udgifter. Westergaard hjembragte, hvad han var rejst ud for — nye Manuskripter af Parserues hellige Skrifter og nye og nøjagtige Kopier af Kileskrifterne. Sine Kopier af de persiske Kileskrifter overlod han ædelmodigt til Lassen; de mediske Kileskrifter udgav han selv og var den Første, der førte deres Sprog tilbage til en turansk Kilde. Ved Hjælp af de Materialier, han havde indsamlet i Indien, Persien og andre Steder, offentliggjorde han i 1852—54 sin Udgave af «Zendavesta, the Religious Books of the Zoroastrians, edited and translated with a Dictionary, Grammar etc.» Desværre er den bebudede Oversættelse, Ordbog og Grammatik aldrig udkommen, og det er tvivlsomt, om de, hvis de bleve udgivne nu efter hans Død, vilde naa op i Højde med hvad Zend-Videnskaben senere er kommen til. Adskillige mindre Afhandlinger, som Westergaard har udgivet efter sin Zend-Avesta, vidne om, at han stadig bevarede sin Interesse for sine Sanskrit- og iraniske Studier, men efter 1848, da han blev valgt ind i den grundlovgivende Rigsdag og fungerede som dens Sekretair, lagde det politiske Livs Malstrøm Beslag paa meget af hans intellektuelle Energi. Han var Dansk med Liv og Sjæl, og da Spørgsmaalet om, hvorvidt Slesvig-Holstens omtvistede Zone skulde fordanskes eller fortydskes*), omsider var blevet afgjort ved Vaabenmagt til Fordel for Tydskland, fik hans politiske Overbevisning Indflydelse ogsaa paa hans litteraire Sympathier og skilte ham en Tidlang fra adskillige af hans fordums Venner og Kolleger. Men skjøndt han saaledes var en frondeur, har Westergaards Navn været og vil bestandig blive holdt højt i Ære i Tydskland, og Navnene paa de tre Skandinaver Rask, Lassen og Westergaard vil altid danne et af de lyseste Blade i Sanskritstudiets Aarbøger.

*) Max Müller er en født Tydsker. Red.

Litteratur

Paa C. A. Reitzels Forlag er udkommet det første Hefte af en samlet Udgave af Frederik Paludan-Müllers „Poetiske Skrifter“. Samlingen, der vil udgjøre 8 Bind og i Alt koste 20 Kroner, er saa vidt muligt ordnet kronologisk, og idet den saaledes begynder med de bekjendte „fire Romancer“, ender den med „Adonis“, Digterens ligesaa skjønne som interessante Afslutning paa et rigt og betydningsfuldt aandeligt Liv. Af praktiske Grunde ere dog forskjellige mindre Poesier ordnede gruppevis, og det kunde vel heller ikke godt have ladet sig gjøre f. Ex. at skyde andre Ting ind imellem den første og de to sidste Dele af „Adam Homo“. Af hidtil ukjendte eller utrykte Sager vil der ikke komme til at foreligge Andet end nogle mindre Digte, imellem hvilke vi antage, at man nu ogsaa vil give de to paa et andet Sted i Bladet offentliggjorte Prøver paa Paludans-Müllers Ungdomslyrik en Plads. De have nemlig, forekommer det os, Interesse ved helt og holdent at bære Digterens umiskjendelige Karaktermærke fra hans første Produktionstid. Allerede for længere Tid tilbage har Paludan-Müller selv udelukket „Fyrste og Page“ fra sine Ungdomsskrifter, og dette Drama vil altsaa heller ikke blive optaget i Samlingen, hvor det ellers skulde have havt Plads hos „Kjærlighed ved Hoffet“ og det i 1870 til „Luft og Jord“ omdøbte „Eventyr i Skoven“. Mere beklage vi dog, at den i mange Henseender kjække og kraftige „poetiske Polemik“ fra 1837, „Trokæer og Jamber“, ogsaa er udeladt. Imidlertid, Samlingen er i sine store Træk ordnet af Digteren selv kort forinden hans Død, og uden absolut Nødvendighed burde neppe hans litteraire Villie brydes. Bortseet fra, at Fr. Paludan-Müllers „poetiske Skrifter“ for første Gang her ville komme til at foreligge i en samlet Udgave, har det hele Foretagende tilmed den særlige Interesse, at den Textrevision, der her vil findes, vil blive den staaende i vor Litteratur. Som bekjendt lyste Digteren i en Efterskrift til sine „Sex Digte“ fra 1872 et højtideligt Anathema over hver den Litterairhistoriker eller Udgiver, der i kommende Tider maatte afvige fra „den sidste, af Digteren selv besørgede Udgave af hvert enkelt Værk“, og lige til sin Død syslede Paludan-Müller ogsaa med at give sine Arbejder den Form, i hvilke han ønskede, de skulde gaa over til Efterverdenen. Det følger derfor af sig selv, at alle disse Optegnelser og Rettelser ville komme den samlede Udgave tilgode, og da Forholdet til alt Held virkelig har været saaledes, at Forandringerne fra Udgave til Udgave saa godt som altid ogsaa have været Forbedringer, saavel i ydre som i indre Henseende, (se saaledes bl. A. dette Blads Nr. 236, S. 3), saa turde denne sidste Udgave paany love Fremskridt, hvad Tankefylde og Textkritik angaaer. Med Undtagelse af den store Roman „Ivar Lykke“, ville altsaa de poetiske Skrifter her bringe os alt det af Paludan-Müllers Produktion, som han selv har ønsket skulde bære hans Navn ned igjennem Tiderne, og det følger saaledes af sig selv, at ogsaa hans Prosadigtning her er repræsenteret af „Ungdomskilden“. Det er maaske i et heldigt Øjeblik, de samlede Skrifter begynde deres Vandring, idet Interessen i disse Dage væsenligst samler sig om Fr. Paludan-Müller som den betydeligste Aand imellem det poetiske Studenterhold fra 1828, men det følger iøvrigt af sig selv, at den første samlede Udgave af denne Digters Skrifter til enhver Tid vilde være en af de store Begivenheder i vor Litteratur.

Balzac: „Eugénie Grandet. En Skildring af fransk Provindsliv“. Oversat af Carl Michelsen. (Andr. Schou). — Da vi i dette Blads Nr. 183 anmeldte den danske Oversættelse af „Fa'er Goriot“, greb vi tillige Lejligheden til efter Taine at give en Skildring af den berømte Forfatter, hvis mere fremragende Arbejder selvfølgelig efterhaanden ville blive indlemmede i det Galleri af fremmed Litteratur, som vi i de sidste Aar saa flittig have stræbt at samle

herhjemme. Vi kunne derfor her nøjes med i al Korthed at gjøre opmærksom paa, at „Eugénie Grandet“ nu ogsaa foreligger i en god og paalidelig Gjengivelse. Thi ihvorvel Balzac allerede nu hører til en ældre Generation af Forfattere, saa frembryder han ikke alene i litterairhistorisk Henseende en ualmindelig Interesse ved at være den moderne Realismes Fader, men han har i sine bedste Arbejder saa meget af det Sande og Blivende, at hans Produktion endnu i mange Tider vil kunne fængsle den store læsende Almenhed. Medens vi derfor paa den ene Side ville tilraade alle vore hjemlige realistiske Forfattere — ikke mindst f. Ex. vore mange skrivende Skolelærere — her at gjøre et dybt og alvorligt Studium af Realismen som Kunst, gjøre vi paa den anden Side dem af vore Læsere, der ikke maatte kjende den her oversatte navnkundige Fortælling, opmærksom paa, at vel er „Eugénie Grandet“ mørk og trøstesløs, tung og knugende, men alligevel forunderlig fængslende ved sin psykologiske Skarphed og den Fremstillingens Energi, der i det Hele udmærker Balzacs Karakterlegning. Man glemmer ikke den gamle gjerrige Bødker, naar man maaske engang har glemt Fortællingens øvrige Indhold og Personer, selv den unge, blege Pige, efter hvem Bogen bærer Navn. Fa'er Grandet er en af disse Figurer, der blive staaende i Litteraturen sammen med Shakspeares og Molières Typer, og det er ogsaa Skildringen af ham, i Forening med den mesterlige Gjengivelse af det franske Smaakjøbstadsliv og Smaasjælelïv, der gjør „Eugénie Grandet“ til en af Repræsentanterne for den moderne Realismes kunstneriske Triumfer.

Theatrene

Kasino opførte i Tirsdags Offenbachs, Meilhacs og Halevys Operette «La Boulangère a des écus» i en Bearbejdelse af Hr. Carl Møller, betitlet „Bagermadamen“. Titelrollen har en drastisk Repræsentant i Fru Schwartz-Nielsen, der til Trods for den Lighed, Rollen har med et Par af hendes seneste Operette-Partier, giver et godt individualiseret Billede af den penge- og lunerige Bagerske og især gjør fortræffelig Fyldest med Hensyn til de musikalske Krav. Ved Siden af hende tager Medbejlerinden Toinon sig lidt spinkel ud, baade hvad Frk. Schachts Figur og Stemmemidler angaaer, medens den omstridte Adonis i Hr. Zangenberg har en Fremstiller, der gjør Figuren tilstrækkelig sympathetisk; ved Siden af disse Hovedpersoner staa fire i den rette Farcestil holdte Fremstillinger af d'Hrr. Helsengren, Madsen, S. Neumann og Hyltoft, medens Baggrunden dannes af et smukt uniformeret Pagekorps og et Regiment Bagersvende i alle Dimensioner. Musiken er livlig og Stykket fuldt af gode Situationer, der dog, som sædvanlig, falde sparsomt i sidste Akt. Den danske Bearbejdelse har med megen Virtuositet anbragt alle det ædle Bagerhaandværks tekniske Udtryk i Koupleterne og Dialogen.

Folketheatret arbejder med anerkjendelsesværdig Flid og Alvor hen mod et godt Repertoire og har til denne Opgaves Løsning et Personale, der virker harmonisk sammen, og en Ledelse, hvis kyndige Haand med Glæde spores i en Iscenesættelse som den, der er bleven Sardous „Det gamle og det nye Hus“ til Del. Stykket har i sin Tid været Gjenstand for en udførlig Omtale i den Karakteristik af Sardou, som meddeltes i dette Blad Nr. 245–47, og vi kunne derfor indskrænke os til her at fremhæve den Dygtighed, hvormed Theatrets Kræfter ere benyttede til den ikke lette Besættelse af alle Stykkets Roller, og den øjensynlige Interesse for Opgaven, hvormed hver Enkelt er gaaet til den. Idet vi indbefatte hele den mellemliggende Kunstnerrække under denne Anerkjendelse, ville vi begrændse den til begge Sider ved at nævne en Novice, Hr. Benj. Petersen, for hans gode Billede af den gamle døve Kontormand og en Veteran, Hr. Kolling, fordi han atter her har givet et slaaende Vidnesbyrd om, hvilken ypperlig Kunstner Theatret ejer i ham.

☞ Med dette Nr. følger Titelblad og Indholdsfortegnelse til 7. Bind af „Nær og Fjern“.

Med dette Nr. følger til de indenbys Abonnenter en Prospektus fra Hr. Albert Meyers Sangkonservatorium.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:
Søndag 13. Inden Døre.
Mandag 14. Drot og Marsk.
Tirsdag 15. Farinelli (**paany indstuderet**). Bacchusfesten.
Onsdag 16. Don Juan. (**Fredags Abonnement.**)
Torsdag 17. Inden Døre.
Fredag 18. Gift (**første Gang**). Farinelli.
Lørdag 19. Kongen har sagt det.

Kasino.

Søndag den 13. Oktober, Kl. 7:

Bagermadamen.

Operette i 3 Akter af Meilhac og Halévy, bearbejdet af **Carl Møller.** Musiken af **Offenbach.**

Forbi omtr. Kl. $9^3/_4$.

Folketheatret.

Søndag den 13. Oktober, Kl. 7
(**Sidste Søndag**) opføres:

Det gamle og det nye Hus.
(5 Akter)
af **Victorien Sardou**, oversat af **Fritz Holst.**

Forbi omtr. Kl. $10^1/_4$.

Onsdag den 16. Oktober Kl. 7:
(**For første Gang i ny Indstudering**)

Hverdagsfolk.

Lystspil i 5 Akter af **Fritz Holst.**

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 13. Oktbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 7, 9, 9.30 Fm. og fremdeles hver fulde og halve Time indtil 11.30 Efm. samt til **Lyngby** Kl. 11 Efm. (fra Hovedstationen).
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15 og fremdeles hver $^3/_4$ og $^1/_4$ Time indtil 11 45 Efm.

Fra 1. Oktober d. A. — 30. April 1879 hver Helligdag.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
(d. 6. og 13. Okt. fra Stationen for Klampenborgtogene.)

*) Fra Klampenborg Banens Stationsbygning.

Paa Undertegnedes Forlag udkommer:

Forlagsbureauets Haandlexikon

i eet Bind.

Denne Haandbog vil give en kortfattet Forklaring af de vigtigste i det daglige Liv under Læsning og i Samtale forekommende Spørgsmaal paa alle Omraader, og tillige indeholde en nogenlunde fuldstændig **Fremmedordbog** og som oftest **Udtale** og **Betoning.**

Værket vil udkomme i 20—24 maanedlige Hefter, hvert paa 4 Ark til den billige Pris 50 Øre pr. Hefte.

Subskription tegnes i alle Nordens Boglader, hvor det udkomne 1. Hefte findes til Eftersyn.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose.)

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

Reiseminder, Reflexioner
og
biographiske Skizzer

af
August Bournonville.

Pris: 3 Kr.

(**Mit Theaterliv.** Tredie Deels tredie (sidste) Afsnit).

Talmudfjender.

Et Gjenmæle mod de seneste Angreb paa Jøderne og Jødedommen af **A. A. Wolff.**

5 Kr. 50 Øre.

Det danske Kirkeaar
og
dets Pericoper.

En Haandbog for Prædikanter og Kirkegjængere
af
Dr. Wilhelm Rothe.

Fjerde Udgave. 5 Kr.

Enten-Eller.

Et Livsfragment, udgivet af **Victor Eremita.**
1.—2. Del.
Fjerde Udgave.
Pris 8 Kr.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Nordens Boglader:

To Samfunds-Onder

— Dødsstraffens Afskaffelse ved Benaadning — Skjulte Mord.

Af
C. J. Wolff,
Overauditeur.

Med 4 Forbryderportraiter. Heftet 2 Kr. 50 Ø

Otto B. Wroblewsky.

Indbinding af „Nær og Fjern“.

Den til dette Blad komponerede Indbinding samt Mapper til midlertidig Opbevaring af de enkelte Nr. anbefales fra

Carl Petersens
Bogbinderi,
St. Kjøbmagergade 43.

Prisen er 3 Kr. 50 Øre for Indb.
do. 1 — 75 — for Mappe.

Fra Pressen er udkommet paa vort Forlag og erholdes i alle Boglader:

Et Ægteskab

af
Elisabeth Schøyen.

12 Ark 8vo. Pris heftet 2 Kr. 40 Øre, smukt indb. 3 Kr. 40 Øre.

P. T. Mallings Boghandel.

Paa mit Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader i Danmark:

Om Barmhjertigheden.

Sex Kapitler for alle og til Slutning et syvende for Barmhjertighedens Tjenerinder
af
Wilhelm Løhe,
luthersk Præst.

Oversat efter Originalens 2. gjennemsete Oplag. 131 S. 32mo. 1 Kr., smukt indb. 1 Kr. 60 Øre, i Guldsnit 1 Kr. 80 Øre.

Kristiania, i Sept. 1878.

Alb. Cammermeyer.

Paa mit Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader i Danmark:

Kristelig Bønnebog

indeholdende Bønner paa alle Ugens Dage, alle Aarets Højtider, ved de hellige Sakramenters og Guds Ords Brug og for særegne Stænder, Personer og Forhold af

Luther, Arndt, Scriver m. fl.

Med Forord
af
Pastor Julius Bruun.

2. Oplag. 168 S. 8vo. indb. 1 Kr. 40 Øre, smukt indb. 1 Kr. 80 Øre, med Guldsnit 2 Kr. 40 Øre.

Kristiania, i Sept. 1878.

Alb. Cammermeyer.

Paa **Otto B. Wroblewskys** Forlag er udkommet og faaes i alle Nordens Boglader:

Miss Muloch:

En Kvindes Tanker om Kvinden.

Overs. af **Ch. Sannom**, med Forord af Provst, **Dr. Fog.**

Heftet 2 Kr., eleg. indb. 3 Kr. 10 Øre.

„Illustreret Tidende"

begyndte den 1. Oktober sin 20. Aargang.

Den nu sluttede **19. Aargang** har blandt Andet indeholdt:

Portraiter og Biografier af:

Abdulla Jan — Forfatter **Th. Barrière** — Lord **Beaconsfield**, af C. St. A. Bille — Prof. **A. P. Berggreen** — Biskop **Ove Bilde** — Enkedronning **Christine** af Spanien — Violinspiller **Maurice Dengremont** — Forfatter **Georg Ebers**, af O. Borchsenius — Pastor **P. A. Fenger**, af Fr. Nielsen — Kong **Georg V** af Hannover — General **Ulysses Grant** — Baron **C. J. Hambro** — Kong **Humbert I.** — Landskabsmaler **Harald Jerichau**, af Thorald Jerichau — Dr. **Chr. H. Kalkar**, af C. Rothe — Grevinde **Lambertini** — Biskop **H. O. C. Laub**, af V. Schousboe — Pave **Leo XIII** — Komponist **A. F. Lindblad** — Naturgransker **Carl af Linné** — Oberst **J. H. Mansa** — Mehemed **Ali Pascha** — General **Mesentzef** — Konchyliolog **O. A. L. Mørk**, af Jonas Collin — Kejserprinds **Napoleon** — Justitsminister **Nellemann**, af H. Sylow — Prof. **P. L. Panum** — Pave **Pius IX** — Dronning **Pomare** — Biskop **F. L. Schauman**, af Dr. Chr. H. Kalkar — Forstander **P. P. Schmidt**, af C. A. Thyregod — General **M. Schobeleff** — Greve **P. A. Schuwalow** — Emir **Shir Ali** — Prof. **Niels Simonsen**, af Edgar Collin — **H. M. Stanley** — Digter **C. A. Strandberg**, af O. Borchsenius — Musikdirekteur **Eduard Strauss** — Sangerinde **Th. Tietjens** — Geheime-Etatsraad **J. P. Trap**, af Edgar Collin — Etatsraad **N. L. Westergaard** — Kong **Victor Emanuel II** — Feltmarskal **Wrangel.**

Digte af:

Carl Andersen: L. N. Hvidt.
Sophus Bauditz: Frostnatten.
V. Bergsøe: Gorillaen.
Christopher Boeck: Til H. V. Kaalund.
Nicolaj Bøgh: Sidst i April.
Wm. Carstensen: Christian og Peter.
Holger Drachmann: Til En — Sandrine.
Charles Gandrup: Niels Ebbesen.
Henrik Ibsen: Et Vers.
H. V. Kaalund: En aaben Hilsen til Holger Drachmann.
— Den brogede Verden.
A. Munch: Ved Nytaarstid — Pantheon.
Zacharias Nielsen: Vindens Morgensang.
H. H. Nyegaard: Prolog paa Theatret i Klampenborg Badeanstalt.
Chr. Richardt: Mumie-Kornet.

Fortællinger, Noveller, Rejsebeskrivelser og andre prosaiske Bidrag:

Originale.

Adelsvaabener, danske.
A. Ambrosen: Heklas sidste Udbrud.
Carl Andersen: Guiseppe, Genrebillede.
— Christian V.s Sal paa Rosenborg.
— En sort Ven.
Fr. Barfod: Matthæuskirken paa Vesterbro.
A. Bauer: Edisons Fonograf.
— Telefoner.
— Verdensudstillingen i Paris.
C. St. A. Bille: Med Coach-and-four fra London ud i Landet.
— Neapel.
— Sabinerbjærgene.
August Bournonville: En Skovvandring.
Frederik Bøgh: En heldig Løsning.
B. C.: Om Bornerthed.
L. Eckardt: Smaabreve fra en Reise i Nordtydskland.
Carit Etlar: Et Skibsvrag.
Elisabeth Jerichau: «Jankinvar!»
— Reiseæventyr i Ægypten.
Kanoneer og Baadsmand.
Ladebys, Madam, Erindringer.
Thomas Lange: Ungdomsaar i «Himmerige».
H. P. Lassen: Strøtanker.
Axelline Lund: Lille Cathrine.
J. H. L.: Fra mit Skoleliv for 50 Aar siden.
Dr. O. Nielsen: Kjøbenhavnske Mærkedage.
A. G. Nordvi: Den sidste lappiske Afgud.
— En Barnedaab i russisk Lapland.
B. Olsen: Christianborgs Brand.
— De gamle Træer paa Robinson.
s—r: Gaader og Logogryfer.
Ivar Ring: Kysset.
S. Rink: Europæisk Liv i Grønland.
— Julen i Grønland.
George Stephens: Danske Rune-Kamme i England.
Jørgen Teph: Ballet.
C. Thrane: Theateranmeldelser.
Hother Tolderlund: Den første Italiener.
P. Tordenskjold: Et Brev til hans Fader.
Ph. Weilbach: Christi Gravlægning.
Verax: En Omvendelse.

Oversættelser.

Tyske:

B. Auerbach: De fjendtlige Søstre.
— Hvorledes Bedstemoder fik Bedstefader.
Breve fra Rumænien.
Karl Chop: Professor Schmidtchens Æventyr.
Commandantens Bal.
Michel Folden: En Sviptour til Rusland.
Carl Hagenbeck: Den nubiske Karavane.
Max Rosen: Et vissent Blad.
A. Willbrandt: Lodscommandeuren.

Franske:

Alphonse Daudet: Sagnet om Manden med Guldhjærnen.
Charles Deslys: Sukker-Hunden.
Ernest Dupré: Mandarinen.
Heliotropbouketten.
George Sand: Om Dyrenes Beskyttelse.
C. de Varigny: Kiana.

Engelske:

Doris.
Madge Elliott: Hans Lommer.
En Historie om et Brev.
Miss Tackeray: Belinda.
I en anden Virkekreds.

Nygræsk:

Grevinde Sophia Potocka, ved **Jean Pio.**

Musik-Bidrag:

Fr. Rung: «De sønderjydske Pigers Vexelsang» af Holger Drachmann.

Tegninger af:

F. Aznar, Carl Baagøe, Chr. Bayer, Eugène Blaas, Herman Cappelen, A. C. R. Carstensen, Coessin, J. Czermák, V. Dahlerup, Paul Delaroche, A. Disen, A. Dorph, P. Eggers, L. Fenger, Knud Gamborg, J. Gonzales, M. Grønvold, Hans Gude, Heinrich Hansen, Mørk Hansen, Herring, J. F. Høckert, Elisabeth Jerichau, Harald Jerichau, Carl Locher, F. C. Lund, Carl van Mander, Antoine Mercié, C. Neumann, Carl Nielsen, Chr. V. Nielsen, Bengt Nordenberg, Bernhard Olsen, J. Petersen, Magnus Petersen, E. Perseus, V. Rosenstand, V. Runeberg, E. Schwanenflügel, Karel Sediwy, S. Simonsen, Stanley, Th. Stein, H. Storck, V. Bloch-Suhr, Gustav Sundblad, C. Frederik Sørensen, H. Tegner, V. T. Walther, A. v. Werner, Fr. Winther, Niels Wivel, Zeltner, Mimmi Zetterstrøm, Chr. Zeuthen.

Subskriptionspris à 4 Kr. Fjerdingaaret modtages i alle Boglader og paa ethvert Postkontor.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose.)

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 329.** Den 20. Oktober 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Nyt fra Maskelyne og Cooke.

Af **C. St. A. Bille.**

I Januar 1876 holdt jeg for Arbejderforeningen af 1860 et Foredrag, i hvilket jeg fortalte om en spiritistisk Forestilling af Mr. Maskelyne og Mr. Cooke, som jeg nogle Maaneder forinden under et kort Besøg i London havde overværet i den saakaldte Egyptian Hall i Piccadilly. Foredraget blev trykt i Nr. 185 af „Nær og Fjern" for den 16. Januar 1876, og dets væsenligste Indhold vil formodenlig endnu være i de fleste Læseres Erindring. Det beskrev først det mærkelige Automat „Psycho", en Dukke af Størrelse som en lille Dreng, der i indisk Dragt og med korslagte Ben hviler paa den Kasse, hvori Maskineriet formodes at være, og som ved Siden af at løse alle de mathematiske Opgaver, der forelægges det, tillige optræder som Partner i et Parti Whist og spiller sine Kort med udmærket Dygtighed. Dernæst gik det over til at skildre de forbausende og ubegribelige „spiritistiske" Fænomener, i hvilke Maskelyne og Cooke fuldstændig naa alle de berømteste Medier og Aandemanere, ja vel endog overgaa dem, kun med den Forskjel, at de ikke udgive sig for at have Aander af nogensomhelst Art i deres Tjeneste, men tvertimod erklære, at Alt, hvad de udføre, alene bringes tilveje ved naturlige Midler og mekaniske Hjælpemidler, samt at deres Hovedhensigt netop er at modarbejde den fordærvelige spiritistiske Overtro ved at vise, at alle de saakaldte Aande-Manifestationer kunne eftergjøres ved en Kombination af individuel Behændighed og mekanisk Snille.

Da jeg i November 1875 besøgte Egyptian Hall, havde disse Forestillinger allerede været givne paa tredie Aar og indtil tolv Gange om Ugen, idet der foruden Aftenforestillingerne ogsaa gaves Formiddags-Séancer. I de siden forløbne tre Aar ere de blevne gjentagne og fortsatte uden nogen Afbrydelse, fraregnet nogle korte Hviletider for Kunstnerne, og endnu synes de at udøve den samme Tillokkelse over Publikum, thi der er altid godt Hus, ikke sjelden aldeles udsolgt. Sligt vilde nu ikke godt kunne tænkes andetsteds end i en saa uhyre By som London, hvor der foruden den faste Befolkning af næsten fire Millioner Mennesker ogsaa findes en stadig Skare af Rejsende, hvis Tal gaaer i Hundredetusinder. Naar et Theaterstykke gjør Lykke i London, er det meget almindeligt, at det gaaer to til trehundrede Gange efter hinanden eller endnu mere; Skuespilleren Sothern, som i Grunden ikke kan spille nogen anden Rolle end den samme, har vistnok mindst syv eller ottehundrede Gange givet sin Lord Dundreary i Stykket Our American Cousin, og paa Vaudeville-Theatret i Strand er den ret morsomme, men efter dansk Smag platte Folkekomedie Our boys opført over ellevehundrede Aftener i Træk, foruden at Skuespillerne, af hvilke et Par Stykker ikke en eneste af alle disse Gange have svigtet, mange Formiddage have givet det samme Stykke i Krystal-Paladset eller det nye Alexandra-Palads paa Muswell Hill, og Stykket bliver fremdeles ved at gaa. Maskelyne og Cooke have imidlertid ikke slaaet sig til Ro ved den Skikkelse, hvori deres Præstationer først fremtraadte; for at holde Interessen vedlige, have de sørget for at variere deres Forestilling og at udvide den ved Optagelsen

af nye Vidundere, og de ere stadig ifærd med at opfinde nye Gaader, der stille Samtidens fysisk-mekaniske Skarpsindighed paa Prøve, uden at det til Dato er lykkedes Nogen at opdage deres Hemmelighed, eller rettere Hemmeligheder, thi deres Tal voxer idelig.

Regnemesteren og Whistspilleren „Psycho" vedbliver at hævde sin Plads i forreste Række. Det lille Automat, der er befæstet paa den firkantede Kasse, løftes op paa den hule Glascylinder, der atter hviler paa en løs, med grønt Klæde betrukken Fod eller Forhøjning, og selv den omhyggeligste Undersøgelse, som det staaer enhver Tilskuer frit for at anstille paa Scenen, er ude af Stand til at opdage nogensomhelst Forbindelse imellem Dukken og Omgivelserne. Hverken opad eller nedad eller til nogen af Siderne er der den mindste Snor eller Ledning. Den bevægende Kraft og den intelligente Villie, som leder den, maa, saa vidt almindelige Øjne selv med den skarpeste Iagttagelse kunne se, være indenfor de snevre Grændser af den lille Kasse. At paa den anden Side denne ikke kan rumme noget levende Væsen, end ikke nogen Dværg af den mest diminutive Væxt, er for mig en afgjort Sag; jeg har gjentagne Gange havt min Arm tvers igjennem de paa dens Sider anbragte Aabninger og i begge Retninger, og selv midt under Spillet blev to af Klapperne aabnede, saa at jeg kunde stikke en Stok helt igjennem. Under næsten hele Whistpartiet havde jeg paany taget Plads bagved Dukken og fulgte omhyggelig alle dens Bevægelser; den førte sin lille leddede Træhaand frem og tilbage over de i en halvrund Fure opstillede Kort, valgte iblandt dem uden nogensinde at tage fejl, syntes at overveje som et levende Væsen og lystrede øjeblikkelig enhver Befaling, som enten af Mr. Maskelyne eller efter hans Bemyndigelse af mig blev givet den, højt eller i den sagteste Hvisken, om at løfte Kortet, sænke det, holde det fast eller slippe det. Fremgangsmaaden var i det Hele ganske den samme, som jeg paa det angivne Sted udførlig har skildret, og jeg skal derfor ikke trætte ved nogen Gjentagelse deraf. I den Tid, da Englænderne vare grebne af en Mani for offentlige Staveøvelser, og da de saakaldte «Spelling Bees», Forsamlinger, hvor der opgaves vanskelige engelske Ord til Stavning, grasserede, optraadte „Psycho" ogsaa i denne Retning og løste selv de vanskeligste Problemer, men nu er denne Passion atter gaaet ud af Mode. Indtrykket af Forbauselse taber sig ganske naturlig, naar man flere Gange har været Vidne til disse Præstationer, men det Hele vedbliver at være lige ubegribeligt, og man piner forgjæves sin Hjerne for at finde en blot nogenlunde sandsynlig Forklaring af Vidunderet.

Saa længe „Psycho" var alene, vilde man rimeligvis, trods alle Vidnesbyrd i modsat Retning, dog blive staaende ved den Formodning, at et menneskeligt Væsen maa være skjult i Kassen; man vilde holde fast ved, at om man end nok saa meget fik Lov til at stikke sin Arm og sin Stok paatvers og paalangs igjennem Klapperne paa dens Sider, saa blev der dog Hjørner tilbage, hvor et ganske lille, et ubegribelig lille Væsen kunde ligge sammenbøjet. Men der optræder nu i Forestillingerne to andre Automater, ved hvilke Tanken om en saadan menneskelig Kjerne indenfor Dukkens Ham absolut maa opgives, og som aflægge et uigjendriveligt Bevis paa, at Opfinderne maa være Herrer, om ikke over hidtil ukjendte Naturkræfter — hvilket ikke er sandsynligt — saa over hidtil ukjendte Anvendelsesmaader af de almindelig kjendte. Et Automat, som kaldes „Zoe", er Portraittegner. Det er en Dukke i kvindelig Dragt, saa stor som en lille Pige paa ti eller tolv Aar. Den løftes fra den høje Tabouret, paa hvilken den sidder, og bæres ned iblandt Tilskuerne; jeg har som utallige Andre havt den i mine Arme og paa mit Skjød, og den er saa let, at den ikke kan gjemme noget Væsen af Kjød og Blod. Naar Dukken vender tilbage fra sin Vandring imellem Publikum, anbringes den atter paa sin Tabouret. Den hensættes ganske let paa denne, der mærkes Intet til, at den passes ind i Tapper og Fuger, den hviler tilsyneladende ganske frit paa Sædet, men det er ganske vist muligt, at der fra det kan være ført en Ledning igjennem Tabourettens Søjle og dennes trebenede Fod ned under Scenens Gulv. Om der, hvis dette er Tilfældet, nedefra kan udøves et saa sikkert Herredømme over Figurens Armbevægelser, som dens Præstationer kræve, vil man bedst kunne skjønne, naar man har hørt, hvori disse bestaa. Fra Tabourettens Sæde løfter sig en krum Arm af Træ eller Metal, som bærer en Ramme, og i denne, som har en noget cylindrisk Overflade, er der flere Lag af hvidt Papir, omtrent af Størrelse som et almindeligt Folioark. I Dukkens højre Haand bliver der lagt et Blyant, som indstilles saaledes, at det, naar Armen og Haanden løftes, lige strejfer Papiret. „Zoe" begynder med at nedskrive det Facit, som „Psycho" faaer ud ved sine Regnestykker; samtidig med at han viser Tallene bag de smaa Glasruder ved sin venstre Side, skriver „Zoe" dem i brede og tydelige Træk; snart er den Ene og snart den Anden foran. Derefter optræder hun paa egen Haand. De med Tal beskrevne Ark fjernes fra Rammen, og Maskelyne beder Publikum at angive, hvilket Portrait det ønsker at se udført. Valget er naturligvis ikke fuldstændig ubegrændset, men er dog vidt nok; en stor Mængde af bekjendte Personligheder opgives: Dronningen, Prindsen af Wales, Prindsesse Alexandra, Bismarck, Gladstone, John Bright, Lord Beaconsfield, Lord Salesbury, Thiers, Gambetta, Garibaldi, Skuespilleren Irwing. Det er ganske morsomt at iagttage, hvorledes Dagens politiske Strømninger gjøre sig gjældende ved disse Afstemninger; Prindsesse Alexandra er altid sikker paa Popularitet, Prindsen af Wales er det i Reglen, Dronning Victoria undertiden; i afvigte Sommer vare Beaconsfield og Salisbury paa Moden, medens Gladstones Navn fremkaldte Hyssen. Naar et Par Navne synes at have Stemning for sig, vælges et af dem ved Haandsopraekning. Men saa stilles der endnu et Spørgsmaal: „Vil det højstærede Publikum have et virkeligt Portrait eller en Karrikatur? Ogsaa dette afgjøres ved Afstemning, og „Zoe" faaer derpaa sin Opgave anvist, lad os sige et Portrait af Prindsesse Alexandra eller en Karrikatur af d'Israeli, nu Lord Beaconsfield. Lad os antage, at „Zoes" Repertoire omfatter tyve Personligheder, og at af disse blot Halvdelen kunne gives i to Skikkelser; vi faae da ialt tredive Tegninger, som Automatet kan udføre. Dukken skrider strax til Arbejdet, uden at Papiret i Rammen ombyttes, ethvert Blad kan saaledes modtage den Tegning, som Flertallet bestemmer, hvilket jeg fremhæver, fordi Nogle staa i den Formening, at Papiret forud indeholder Trækkene, og at Dukkens Blyant i Virkeligheden kun er Mediet for en eller anden kemisk eller elektrisk Kraft, som lader dem synlig fremtræde; det er umuligt, at der (rent afseet fra Tallenes uende-

lige Mangfoldighed) i Papiret kan ligge tredive Portrait-Muligheder, og at Dukken imellem dem kan lade netop den valgte blive til Virkelighed, og hvis den kunde det, vilde dette være et endnu større Vidunder. Det gaaer langsomt, men sikkert fremad, hver Streg drages med fuldendt Sikkerhed og — saavidt jeg ved mine gjentagne Besøg kunde skjønne — ufravigelig i samme Orden; det varer vel henved ti Minuter, inden Billedet er færdigt, og Tiden udfyldes gjerne ved andre Kunststykker. Naar „Zoe" har endt sit Arbejde, lader hun Armen synke, det tegnede Blad løses fra Rammen, og det altid ypperlig trufne Billede forevises under stormende Applaus for Publikum. Man faaer det imidlertid kun at se paa denne Maade, det bliver ikke sendt fra Haand til Haand, og det er navnlig denne Omstændighed, paa hvilken man har villet grunde Forklaringen om en særlig kemisk Præparation. Derimod er der altid ved Indgangen til Egyptian Hall ophængt et Par af de færdige Tegninger i Glas og Ramme, og dem har jeg studeret omhyggelig uden i dem at finde Andet end brede Træk af en blød Blyant. Det vil være indlysende, at Automatets Haand maa bevæge sig med en overordenlig Grad af Sikkerhed; hver eneste Streg af Blyantet maa komme paa sit bestemte Sted, i det nøjagtigste Forhold til sin Forgænger og sin Efterfølger. Dette er allerede beundringsværdigt, hvis den ledende Kraft udgaaer fra Figurens Indre, thi Haandens fine Bevægelser skulle uden nogen Fejl styres igjennem hele den fremstrakte Arm; men endnu mærkeligere bliver denne Sikkerhed, hvis man tænker sig Ledelsen virkende udenfor Scenen, saa at den altsaa skal passere Gulvet, den trebenede Fod, Tabourettens Søjle og Sæde samt endelig hele Figuren. Hvorledes det end gaaer til, maa man indrømme, at der her er præsteret et Mesterstykke af snilrig mekanisk Dygtighed.

„Zoe" har allerede i længere Tid havt sin Plads paa Programmet. Forholdsvis nye ere derimod de musikalske Automater, af hvilke Mr. Maskelyne er ifærd med at danne et helt nyt Orkester. To har han færdige. „Fanfare" er et mandligt Automat, af Størrelse som en halvvoxen Dreng, klædt i almindelig Selskabsdragt og med den venstre Haand holdende et Klaphorn, hvis Mundstykke berører Læberne. Figuren sidder frit paa en spinkel Rørstol; ogsaa den løftes op fra sin Plads og bringes ned iblandt Publikum, saa at man kan tage den i sine Arme og forvisse sig om dens Lethed. Naar den atter er hensat paa Rørstolen, bliver i dens Side, imellem Vest og Benklæder, anbragt et Messingrør, der i fire Led fører hen til en Art Blæsebælg, som stilles frit paa Scenen, og som en Medhjælper fylder med Luft, naar den er tømt. Mr. Maskelyne stiller sig ved Figurens Side med et andet Klaphorn, og den Melodi, han intonerer, bliver gjentagen af Automatet, indtil de to Musicerende gaa over til en Duet, skiftende med Soloer fra den Ene og den Anden. Figuren bevæger Fingrene paa Hornets Klapper, men jeg er ikke musikkyndig nok til at sige, om Fingerbevægelserne rigtig svare til de lydende Toner, tør heller ikke afgjøre, om de ere Aarsag til disse eller kun en samtidig Bevægelse. At Blæsebælgen skulde afgive Luftstrømningen, og at Figuren ved nogen indre Mekanisme skulde omsætte denne i Toner og Melodier, forekommer mig imidlertid ikke meget sandsynligt; jeg er snarere tilbøjelig til at tro, at Tonerne komme fra et fjernere Sted, førte gjennem Ledningen ud til Instrumentet, og at man her har at gjøre med en eller anden sindrig Anvendelse af Telefonen. Dog er dette kun en Gisning, som jeg ikke tør tillægge nogen Vægt. Det nyeste musikalske Automat kalder Mr. Maskelyne „Labial"; denne Figur ligner i det Ydre ganske „Fanfare" og musicerer ligeledes paa et Klaphorn, men den var ikke færdig under mit Besøg i London, og jeg kjender den kun fra Beskrivelser i Bladene, som have omtalt den med megen Anerkjendelse og erklæret sig fallit med Hensyn til Forklaringen af dens Præstationer.

Maskelyne og Cooke gjøre ikke Prætension paa Andet eller Mere end det, der ligger i den Titel, de have givet sig selv: The Royal Illusionists and Anti-Spiritualists. De have derfor i deres Forestillinger optaget et Kunststykke, som falder ind under Taskenspillernes Fag. Paa disses Plakater kan man undertiden se Bebudelser om, at de med det Første ville udføre den mærkelige Kunst at skjære Hovedet af et levende Menneske, men det kommer sjelden til den virkelige Udførelse; Nonpareil tilbyder i Komedien at stille Klatterup af med det Hoved, han har, og sætte et andet i Stedet, thi „das, Sie haben, taugt nix", men Tilbudet bliver desværre ikke modtaget. I Egyptian Hall kan man se dette vanskelige Experiment blive udført, og Illusionen er saa skuffende som vel muligt. Det foregaaer i Form af en dramatisk Scene. Den berømte Dr. Bolus, der har lavet en Livselixir, sidder i mørke Tanker mellem sine Retorter og Skeletter, Ingen vil kjøbe hans Mirakel-Draaber, han har ikke en Skilling i Lommen og seer sig reduceret til den sørgelige Skjæbne at maatte drikke sin egen Elixir for at leve; da banker det paa Døren, og en Bonde fra Glocestershire kommer ind; han har hørt om den berømte Doktor, og nu har han efter sin Kones Raad samlet sine Sparepenge for hos ham at skaffe sig Helbredelse for sin Gigt i Hovedet og anden Daarlighed. Der udspinder sig imellem dem en Dialog af den lavkomiske Art, som ethvert engelsk Publikum, selv det fineste, har en afgjort Smag for, og der foregaaer mange mærkelige Ting med Doktorens Knebelsbarter, der rejse sig i Vejret, med Skelettet, som pludselig sparker ud med Arme og Ben ved et Par Draaber af Elixiren, og andre saadanne Løjer. Doktoren forklarer sin Patient, at den sikreste Kur vil være at skjære Hovedet af ham, og tilsidst gaaer Bonden ind derpaa. En Metalhjelm, gjennem hvis Visir man seer Ansigtet, bliver sat over Hovedet paa ham, medens han sidder i en Lænestol med høj Ryg, et hvidt Klæde kastes over det Hele, og med en vældig Kniv skjærer Dr. Bolus løs. Et Øjeblik efter løfter han Hjelmen, gjennem hvis Visir man atter seer Ansigtet, den hovedløse Krop sidder i Stolen, Hjelmen sættes ovenpaa Medicinskabet, og da den løftes op, staaer Hovedet der, lidt blegt, men forresten ganske vel tilpas. Doktoren skynder sig at tage Pengepungen op af den Hovedløses Blouselomme, uden at bryde sig om Armenes og Benenes Fagter, og iler ud af Døren med sit Bytte, medens Hovedet paa Skabet endnu siger en Replik og derpaa med lukkede Øjne bøjer sig til Siden og døer. Det Hele er yderst skuffende gjort og aldeles ikke uhyggeligt, som det maaske efter Beskrivelsen kunde synes. At Manden i Stolen faaer sit Hoved gjemt i Lænestolens Ryg og en Halsstump af Pap eller Vox anbragt i Blousekraven over Brystet, at det Ansigt, man seer igjennem Hjelmens Visir, medens den bæres hen paa Skabet, er en Maske, at det er en anden Person, maskeret ligesom Bonden, som

er gjemt inde i Skabet og stikker Hovedet op igjennem en Aabning i dettes øverste Del, — alt dette kan man sige sig selv. Men Kunsten stikker i den skuffende Maade, hvorpaa det Hele gjøres, og i den ubegribelige Hurtighed, hvormed Experimentet gaaer for sig.

Alt det Foregaaende danner kun Indledningen til det, der vedbliver at være den egenlige Tillokkelse ved Maskelyne og Cookes Forestillinger, nemlig de saakaldte spiritistiske Fænomener. I det Væsenlige ere disse endnu de samme som for tre Aar siden, og der er ingen Opfordring til her at gjentage den udførlige Beskrivelse, som jeg tidligere har givet. I Enkeltheder er der foretaget adskillige Forandringer, men jeg kan ikke finde, at de derved have vundet, om de end vedblive at være lige ubegribelige og maaske endog paa et eller andet Punkt have føjet nye Mirakler til de forrige. Det vil erindres, at tidligere blev baade Maskelyne og Cooke bundne fast, hver paa sit Sæde, inde i Skabet, og at de til Slutning tog en af Tilskuerne ind til sig, bunden for Øjnene, men tillige bunden saaledes til deres Arme, at han maatte kunne mærke enhver stærkere Bevægelse af andre Legemsdele. Dette, der gjorde den mest overraskende Virkning og navnlig for den Tilskuer, der deltog i Experimentet, gav den højeste Forestilling om deres Dygtighed, er nu ikke mere Tilfældet. Nu er det Cooke alene, som tager Plads i Skabet, men til Gjengjæld er han bleven, som man skulde tro, endnu fastere bunden og bastet. Der bliver bragt ind paa Scenen en høj Træstol, egenlig en hel lille Kasse af samme Slags som de halvt lukkede Træstole, hvori vore Kagekoner under aaben Himmel søge lidt Beskyttelse imod Blæst og Regn. Naar Mr. Cooke har taget Plads paa Sædet, blive hans Hænder af Frivillige fra Publikum bundne bag paa Ryggen, og Snorene føres igjennem Huller ud paa Bagsiden af Kassen, hvor de atter slaaes i Knude og forsegles. Over hele Kassen og altsaa tillige over Manden, der sidder derinde, bliver udbredt et stærkt Net med Masker paa tre til fire Tommers Længde; det snøres sammen med en Snor, og denne knyttes og forsegles ligeledes. Hele Kassen transporteres derpaa ind i Skabet, Dørene lukkes, og nu foregaa de tidligere beskrevne Experimenter. Klokker, Tambouriner og Horn lægges ind paa Gulvet i Skabet, og saasnart Dørene lukkes, bliver der ringet, trommet, tudet derinde, af og til kommer Klokken eller Tambourinen farende op imod Loftet derindefra, men naar Dørene aabnes, sidder Mr. Cooke uforandret bagbunden indenfor sit Net i Kassen. Naar Lysene slukkes, naar Aandemaneren John Kings spøgelseagtige Skikkelse viser sig, og naar de lysende Tambouriner i nogen Tid have tumlet sig omkring over Tilskuernes Hoveder, aabnes Skabet, og Kassen med Mr. Cooke, belyst af en Blændlygte, glider ud derfra, løfter sig fra Gulvet, svæver opad og drager hen højt under Loftet. „De skulle ikke blive bange, mine Herrer og Damer! It is only one of Mr. Cook's excursions." Denne Vittighed, som refererer sig til det bekjendte Rejse-Entrepreneur-Firma, vakte stormende Munterhed. Den svævende Kasse sænkede sig langsomt nedad og vendte tilbage til sin Plads i Skabet, Lysene tændtes atter, og Dørene lukkedes; et Øjeblik efter traadte Mr. Cooke fri og frank ud paa Scenen, derinde stod Kassen og dens Net uforandret, og Undersøgelsen godtgjorde, at baade Knuderne og Seglene vare aldeles uskadte. Hvorledes var han kommen ud? Ja, det er netop det Spørgsmaal, hvormed man nu paa sjette Aar forgjæves bryder sit Hoved.

De faste Troende, de ægte Spiritister, som ikke have kunnet benægte Virkeligheden af Fænomenerne i Egyptian Hall, have tilsidst ikke havt anden Udvej end at paastaa, at Mr. Maskelyne og hans Hjælpere, skjøndt de forsikre alene at bruge mekaniske og naturlige Midler, i Virkeligheden staa i Pagt med Aanderne, at de ere „Medier", og at Aandeverdenen er dem underdanig. Spiritismen er saa absurd, at den ikke viger tilbage for Noget. Naar man først er kommen til at tro, at de Afdødes Sjæle lystre visse særlig begavede Nulevendes Meninger, at de give sig tilkjende i Borde og Stole, men ikke i Chatoller eller Sengesteder, at Sokrates og Cicero, Moses og Carl den Store korrespondere med de Troende igjennem et Bordben paa Engelsk og med netop den samme Usikkerhed i Bogstavet h som det opererende Medium, at Julius Cæsar er gnaven over at blive manet, fordi han just var iskærd med at barbere sig, at Diogenes endnu klager over Gigt i Lænderne fra sit Liv i Tønden, at Lord Nelsons Aand har Smerter i den amputerede Arm, at en Enkemands to afdøde Koner strides om, hvem der skal være hans rette Ægtefælle i Himmeriges Rige, og appellere til ham hernede paa Jorden, og en uendelig Række af lignende Taabeligheder, saa kan man jo ogsaa tro, at Aanderne assistere Maskelyne og Cooke paa Kommando to Gange hver Søgnedag og hjælpe dem til et vistnok ikke daarligt Levebrød. Men saa vilde det da være konsekvent ogsaa at lade „Aanderne" være den drivende Kraft i „Psycho", i „Zoe", i „Fanfare" og „Labial", ja selv Skelettet hos Dr. Bolus og hans heldige Kur med Hovedafskjæringen bør da skrives paa Spiritismens Regning. Hvad Mr. Maskelyne selv siger herom, er tidligere fortalt. Han fik en velkommen Lejlighed til ogsaa udenfor sin Forestillingssal at aflægge et kraftigt Vidnesbyrd i antispiritistisk Retning ved den Proces, som førtes imod Amerikaneren, den saakaldte Dr. Slade. Efterat denne behændige Taskenspiller i lang Tid havde duperet Verden ved sine spiritistiske Séancer, hvor „Aanderne" skrev Budskaber paa en Tavle, han holdt under Bordet, og endog i 1876 havde sat den abstadige lærde Forening The British Association i Bevægelse, blev han kort efter demaskeret af Dr. Lankester, som ved et af Experimenterne snappede Tavlen fra ham, ligesom den skulde ind under Bordet, og da fandt Budskabet allerede skrevet paa den. Slade blev kriminelt tiltalt for Bedrageri; Dommen lød paa tre Maaneders Fængsel med haardt Arbejde, men han slap for Straf ved en af de Formalitetsfejl, som saa let forekomme i engelsk Rettergang; under Vidneførslen blev han imidlertid fuldstændig afsløret, og Mr. Maskelyne udførte i selve Retten nogle af hans vanskeligste Kunststykker, idet han viste, hvorledes man ved Hjælp af en lille Metalfingerhætte med et Griffel kunde skrive paa Tavlen, medens man med Tommelfingren holdt den fast under Randen af Bordet. Dr. Slade og hans Hjælper, en vis Mr. Simmonds, fandt det raadeligst at forlade England, hvor en ny Anklage for Bedrageri hang over deres Hoved, men har andetsteds, ogsaa herhjemme, fundet nye Proselyter, der dog maaske kunde helbredes ved en rigelig Dosis Maskelyne og Cooke.

Den hellige Agathes Haarlok.

En moderne Legende af **Karl Emil Franzos.**

Sluttet.

„Fremfor Alt maa det bemærkes, at efterat jeg tidligere havde forvaltet de samme Embeder i Sternegg, blev jeg i Foraaret 1868 kaldet hertil ved den højærværdige Hr. Abbeds Naade, forat nedlægge Dannelsens Rødder i den herværende Ungdoms Hjerter og tillige opfylde de Pligter, som vor hellige Religion paalægger Klokkeren. Men dengang anede jeg endnu ikke, at det tillige skulde vorde mig forundt at opbygge de Troende ved Forevisningen af denne Relikvie. Thi for det Første vidste Ingen her paa Stedet noget om denne kostelige Skat, og for det Andet værdigede Hans Velærværdighed Præsten mig ikke nogen Meddelelse desangaaende. Saaledes skulde da jeg, som dog staaer den hellige Kirke nær og endogsaa tør regne mig blandt dens Tjenere, om end blandt de ringeste — saaledes skulde da jeg først faae rede paa Alt ved det samme Tilfælde som Menighedens andre Medlemmer. Men var det ogsaa et Tilfælde? Nej! det var Guds Finger — hør nu, hvorledes den styrede Alting her. Allerede dengang jeg kom hertil, beklagede Hans Velærværdighed sig nemlig over stikkende Smerter i Brystet, og netop Aftenen før den hellige Festdag sagde han til mig: „Jeg lider meget — mine Lunger gjør ondt ved hvert Aandedrag, som om der var et Saar i dem — jeg er bange for, at jeg styrter om imorgen ved Processionen i det glødende Solskin paa den støvede Vej!" Saaledes klagede Hans Velærværdighed sig, men jeg trøstede ham med de Ord: „Herren vil styrke Dem!" og jeg tilføjede, at denne Vandring gjennem Støv og Hede var en Himlen velbehagelig Gjerning, men lovede tillige at anraabe den hellige Gudsmoder i brændende Bønner om Styrke for Hans Velærværdighed. Men de Himmelske hørte ikke min Bøn, thi det var deres Villie, at denne Relikvie skulde vorde et Redskab til almindelig Opbyggelse! Derfor var Hans Velærværdighed paa Kristilegemsfestdagen endnu mere syg end tidligere og gik ligbleg og med vaklende Skridt med det Allerhelligste under Baldachinen. Men da vi kom til det Alter, som den fromme Engbonde havde oprejst foran sit Hus, da sank Hans Velærværdighed sammen saa pludselig, at jeg neppe kunde redde det Allerhelligste fra Berøring med Støvet, idet jeg rev det ud af Hænderne paa ham. Men han styrtede til Jorden, og en Blodstrøm flød ud af hans Mund og strømmede ud over hans præstelige Ornat, saa at jeg senere havde megen Møje med at faae Pletterne af. Alle de Tilstedeværende skreg forfærdede og trængte sig omkring ham i fuldstændig Forvirring. — „Ve! ve!" raabte de — „Sligt er endnu aldrig skeet, det betyder en Ulykke for Landsbyen!" Men Nogle skreg: „Hjælp Præsten — han forbløder!" men de rørte ikke en Haand. Da tog jeg mig sammen og betroede det Allerhelligste til min Søn, som er min Medhjælper i Skole- og Klokkergjerningen, og knælede ned ved Siden af den Syge, løftede hans Hoved og løste det tunge Ornat fra hans Bryst og Skuldre. Engbonden og hans Søn hjalp mig, idet de understøttede den Bevidstløse. Men da jeg havde løst hans Klæder over Brystet og slaaet dem tilbage, da saae jeg, at Hans Velærværdighed bar en lille rød Silkepung i et Baand lige paa Hjertet. Jeg greb den og aabnede den hurtigt, sandeligen ikke af Nysgjerrighed, men fordi jeg vidste, at Pilgrimme, som komme tilbage fra hellige Steder eller fra Rom, pleje at medbringe saadanne indviede Amuleter, i hvilke der ofte boer en vidunderlig Kraft. Da Hans Velærværdighed nu havde været i Rom for to Aar siden, saa formodede jeg, at Pungen indeholdt en saadan Amulet, og vilde tage den ud, for mulig at standse Blodstrømmen dermed. Men da jeg havde faaet Indholdet frem, undslap der mig et Forbauselsens Udraab, thi i Pungen laa denne Lok her. Men de Omkringstaaende skreg vildt: „Se! se! Præsten, Munken har baaret en Kvindes Haar ved sit Hjerte endog paa denne højhellige Dag! O, hvilken Synder — se, det var Guds Haand, der lod ham styrte til Jorden foran Alteret!" Kun En trængte sig frem og raabte med høj Stemme: „Ti — han døer!" og det var Georg Grueber, den herboende Stenbondes Søn, som allerede dengang boede i Sternegg som Bonde paa Dalgaarden. Og denne selvraadige og uretfærdige Mand rev Pungen og Lokken ud af Hænderne paa mig og raabte til mig: „Pak Dig bort, Du fromme Spion!" Men jeg ihukom Skriftens Ord, at den Retfærdige ofte bliver fornedret paa Jorden, og jeg blev og bad. Denne Bøn, og sikkerligen ikke det Vand og de lugtende Midler, hvormed Georg søgte at bringe Hans Velærværdighed til Bevidsthed igjen, denne Bøn alene tilskriver jeg det i al kristelig Ydmyghed, at Blodstrømmen standsede og at Præsten endelig slog Øjnene op. Hans første Blik faldt paa mig og dernæst paa hans løste Klæder, og da greb han sig ængstelig ind paa Brystet og raabte: „Hvor er Haarlokken?!" Og med et vildt Blik stammede han saa: „Agathe — jeg døer!" . . . og en ny Afmagt betog ham, men de Omstaaende kom nu først i det vildeste Oprør. Thi Agathe — ja, min Tunge vægrer sig ved at gjentage denne lumpne Bagtalelse, men jeg maa gjøre det, fordi De ellers ikke, højstærede Hr. Studiosus, vil kunne forstaa det Følgende — Agathe altsaa var Navnet paa den Pige, om hvem Spottere og onde Mennesker paastod, at Hans Velærværdighed — —" Han stammede i det, og atter fløj hurtigt som et Lyn det modbydelige Smil over hans Ansigt. „Derfor var det", vedblev han, „at den fromme Befolkning oprørtes, da den hørte dette Navn fra hans Læber, og den raabte: „Det er hans Kjærestes Haar — det var Skomager-Tonls Aga, han kaldte paa!" Men jeg taug, og mine Bønner vendte sig kun saameget desto inderligere til de Hellige histoppe! „Christus og Maria", bad jeg, „og i Særdeleshed Du, hellige Agathe, Skytspatronesse ved den Kirke, som denne værdige Præst tjener, bring hans Uskyldighed for Dagen." Og ogsaa denne Bøn, min Hr. Studiosus, blev strax hørt. Thi Georg Grueber rejste sig op og raabte: „Hold inde, I Taaber! Det var den hellige Agathe, han paakaldte, og dette Haar er en Lok af hendes Hoved — han har faaet Relikvien i Vælskland og stedse baaret den ved sit Hjerte, fordi den var ham saa dyrebar!" Da forstummede Larmen, og kun den fromme Engbonde sagde: „Lyv ikke, Georg! Hvorfor har han ikke fortalt det til os, som er Troende, men kun til Dig, den ugudelige Spotter?" Men Georg svarede: „Fordi han veed, at jeg ikke er nogen ugudelig Spotter —

vent blot, til han selv siger Jer det! Men nu skal I gaa hjem, Folk, thi Processionen bliver der ikke mere af!" Og derpaa spredte Mængden sig virkelig; kun nogle Enkelte, deriblandt Engbonden, Georg og jeg, blev hos den Syge og skaffede ham hjem. Undervejs spurgte Engbonden: „Klokker — hvad mener I om den Ting?" hvorpaa jeg svarede: „Vel er Georg Grueber et selvraadigt og hartad ugudeligt Menneske og har formælet sig med Vroni paa Dalgaarden i Sternegg istedetfor med den hellige Kirke" (hvilket, kjære Hr. Studiosus, hentydede til, at denne Mand tidligere havde været Theolog), „men I veed, at Hans Velærværdighed desuagtet er hans Ven — vi vil vente paa, hvad han selv siger!" Og vi fik virkelig Bekræftelse paa det endnu samme Dag. Thi da Hans Velærværdighed igjen kunde tale, spurgte Georg ham i vor Overværelse: „Hvis er den Lok?" og han svarede: „Den hellige Agathes!" Vel gjorde den fromme Engbonde mig opmærksom paa, at Georg iforvejen hemmelig havde hvisket Noget til Præsten, men jeg bebrejdede ham saadan Tale og sagde: „En højærværdig Herre lyver ikke!" Saa gik jeg hjem og indberettede Begivenheden til min Velynder, den højærværdige, højtformaaende Hr. Abbed, og to Dage efter indtraf her en Delegat, den gamle Pater Anselmus, en elskelig og munter Herre, der desværre forrige Sommer pludselig efter et altfor rigeligt Maaltid kaldtes bort fra denne jordiske Jammerdal til et bedre Hjem. Denne højærværdige Herre hørte nu saavel vor som Hr. Pastorens Forklaring og forfattede en Protokol, i hvilken der blev opskrevet, at dette Haar var blevet kjøbt i det Herrens Aar 1866 i Rom for 500 Guldgylden af den daværende Lægpræst, nu Ordensbroder Pater Eusebius Waldner som en ægte Lok af den hellige Agathes Hoved. Denne Protokol underskrev vi Alle, ogsaa den højærværdige Anselmus, som derhos bemærkede: „Denne Relikvie er ligesaa ægte som de fleste andre." Og fra den Dag af har den været udstillet til almindelig Tilbedelse, thi vor Præsts Bøn om, at han ogsaa fremdeles maatte have den for sig selv, kunde ikke opfyldes. Dog forretter han ogsaa nu hyppig sin Andagt foran den, alene og under Taarer. Paa den hellige Agathes Dag, den femte Februarius, valfarter trods den uheldige Aarstid, i hvilken denne Dag desværre falder, mange Mennesker hertil, og det staaer til at haabe, at Helligdommens Ry vil voxe mere og mere. Men noget Mirakel", endte han sukkende, „er hidtil desværre endnu ikke skeet!"

Jeg lønnede den værdige Mands Møje efter Evne og forlod Kirken, opfyldt af de sælsomste Følelser. Men forinden saae jeg endnu et modbydeligt Optrin. Klokkeren maatte med Vold og Magt drive Skomager-Tonl, der ufravendt havde stirret paa Lokken og ikke hørt efter Fortællingen, bort fra Skrinet og ud af Kirken. „Lad mig blive her", hulkede det gamle Menneske, „for Guds Skyld — lad mig endnu en Stund betragte den hellige Gjenstand!" Og da han endelig var kommen udenfor Døren, knyttede han Hænderne og gik skjændende og bandende bort.

„Saadant et Mas har jeg altid med den Pjalt!" sagde den tykke Mand aandeløs, idet han lukkede Døren til Kirken. „Han hænger ved Helligdommen, om end af en latterlig og næsten syndig Grund."

„Af hvilken da?"

„Han paastaaer, at hans Datter, som nu er forsvunden, Vorherre maa vide hvor, havde Haar af samme Farve som vor Helgeninde. Dum Snak! — Brændevinen har udbrændt hans Hjerne — Gud befalet, højstærede Hr. Studiosus!"

Jeg vandrede videre ad Vejen til Sternegg. Da jeg kom forbi et lille Hus, hørte jeg det jamre og klage derinde og derpaa en svag, hæs Stemme tale milde Trøstensord. Jeg kunde strax kjende Stemmen, skjøndt jeg kun havde hørt den sige nogle faa Ord Dagen iforvejen. Da jeg saae mig om nogle Skridt længere borte, saae jeg Præsten træde ud af Skrædder-Bartls Hus. En ung firskaaren Slyngel i Korkaabe, min Cicerones Søn, skred foran ham med Klokken. Men selv vaklede han langsomt bagefter. Atter saae jeg hans blege Ansigt og de sørgmodige, trætte Øjne. En Dødssyg havde han trøstet — dødssyg var han selv . . .

Ved Middagstid, efter tre Timers Vandring, var jeg i Sternegg. Jeg tog ind i Dalgaarden, ikke blot for at overbringe min venlige Værts Hilsner, men ogsaa fordi jeg var utaalmodig efter at lære Georg Grueber at kjende. Han alene kunde jo besvare mig det Spørgsmaal, som jeg uophørligt havde søgt at løse paa den lange Vej. Men jeg kom ikke til at stille Spørgsmaalet. Georg Grueber, der modtog mig som en gammel Ven, efterat jeg havde bragt ham Hilsenen fra hans Forældre, var ikke den Mand, som jeg ved plump Nysgjerrighed kunde give en velkommen Anledning til at stille sig selv og sin stakkels Ungdomsven i et interessant romantisk Lys. Thi dette det lykkeligste Menneske, jeg nogensinde har lært at kjende, forenede med et jevnt, næsten djærvt Væsen en smuk harmonisk Dannelse og et dybt, fintfølende Sind. Dette gik op for mig allerede i vor Samværens første Time, og derfor taug jeg. Jeg fortalte ham ikke engang om hint Møde med Præsten eller at jeg havde seet Relikvien. Vi havde desuden ingen Mangel paa interessant Samtalestof. Da jeg om Eftermiddagen fulgte ham paa en Tour rundt om hans Marker, fortalte han mig om den Maade, hvorpaa han havde indrettet sit Liv, og i Sandhed — jeg saae ind i en Idyl, som ingen Digter endnu har tænkt sig saa skjøn, simpel og menneskelig sand. Alt hos dette Menneske var harmonisk, selv hans Forhold til Kirken. Den, som engang har baaret Kutte og derpaa med Magt kastet den fra sig igjen, plejer ofte at blive Atheist af den værste, mest højtalende og ufordragelige Art. Han derimod glædede sig over sin egen Klarhed, men lod forøvrigt Enhver blive salig, som han selv vilde. Georg var ikke, som saa mange Ex-Theologer, en »libertinus», men en «liber», ikke en Frigiven, men en Fri.

Dette fremgik ogsaa af den Maade, hvorpaa han omtalte den forhenværende Præst der paa Stedet, Cølestin Weber. Vi kom først sent til at tale om denne Mand, først næste Dags Morgen, da Georg fulgte mig et Stykke paa Vej. Jeg fortalte ham om den Maade, hvorpaa vi havde behandlet denne sælsomme Student paa Forelæsningerne, og han hørte det med Bedrøvelse.

„Det synes at være dette Menneskes Skjæbne," sagde han, „at der altid skal gjøres ham bitterlig Uret. Hans Kutte er smudsig, det er sandt; men sjelden er vel Nogen gaaet over denne Jord, som har bevaret sit Hjerte saa rent og ædelt under denne tunge Vandring. Og visselig Ingen, som har kæmpet alvorligere og smerteligere for Kundskab og Sandhed. Men — hvad er Sandhed? Andre kunne tage sig det lettere med ikke at have noget Svar paa dette Spørgsmaal — Cølestin er gaaet tilgrunde ved det!"

„De kjender ham nærmere?" spurgte jeg.

„Ja — han er min Ven, og foruden mig er der kun et eneste Menneske her paa Jorden, der kjender ham ligesaa nøje som jeg. Og netop paa Grund af den Maade, hvorpaa han handlede mod dette Menneske, har jeg hadet ham Aar igjennem,

til jeg lærte Kjendsgjerningerne nøjere at kjende og da maatte holde ham i Ære af samme Grund. Det var en sælsom Historie — jeg kan nok fortælle Dem den, thi De kan umulig have nogen Anelse om, hvem den angaaer."

Jeg blev blodrød, men jeg havde ikke Mod til at sige ham, at jeg allerede anede det.

„Hør altsaa!" vedblev Georg. „Jeg havde en Ven, som var et varmttroende, højtbegavet, overordenlig sagtmodigt, men karaktersvagt Menneske. Denne unge Mand — han var Læggejstlig — stod der efter al Sandsynlighed en glimrende Løbebane aaben — strax efter Afslutningen af sine Studier var han bleven Præst for en anselig Menighed, og desuden havde Biskoppen, hvis Yndling han var, overdraget ham et vigtigt og ærefuldt litterairt Arbejde. Jeg glædede mig over hans Held, hvorvel hans Veje ikke vare mine Veje. Da erfoer jeg, at han, tilsyneladende uden nogensomhelst ydre Aarsag, pludselig var blevet forvandlet til et asketisk Hængehoved og mod Biskoppens Villie var traadt ind i en Munkeorden, den samme, som Cølestin hørte til. „Det har vi Hvidkappen i Sternegg at takke for," sagde Folk, og jeg maatte tro det og bandede den Fanatiker, der havde faaet det Menneske i sine Garn og draget ham ind i en mørk, rugende Melankoli. Først senere fik jeg at vide, hvorledes Sagen i Virkeligheden hang sammen. Den omtalte unge Gejstlige var strengt troende og ren, men — han var et Menneske! En smuk Pige i hans Landsby havde sat først hans Sandser og saa hans Hjerte i Brand; ogsaa hun elskede ham med en saa ægte og stærk Lidenskab, at den „Synd", hun derved begik, vel neppe var hende bevidst. At maatte tilhøre sit Hjertes Udvalgte og tjene ham, syntes hende et saadant Overmaal af Lykke, at hun gjerne havde kjøbt den med Verdens Spot, ja Foragt. Derfor forlangte hun ikke Andet af sin Elskede, end at han skulde tage hende i Huset til sig som „Husholderske". Naar De overvejer, hvor ofte saadanne Forhold træffes i vore Præstegaarde, vil dette Ønske maaske dog ikke forekomme Dem frækt, ja ikke engang paafaldende fra en Bondepiges Standpunkt. Betænkeligere var det allerede, at den unge Præst lovede hende dette — han var jo svag og Fristelsen stor. Først i den ellevte Time, da Pigen gjorde Alt istand for at flytte ind til ham, begyndte han at fortryde det, han følte Samvittighedsnag og henvendte sig til Cølestin. Denne spurgte ham kort og godt: „Elsker Du hende?" og paa Svaret „Ja!" gav han det ligesaa korte som syndige Raad: „Saa træk den sorte Frakke af, bliv Protestant og gift Dig med hende." Dertil kunde nu det svage, ærgjerrige Menneske ikke beslutte sig, men lige saa lidt vovede han at afslaa Pigen hendes Ønske. I denne Forlegenhed fandt han paa en løjerlig Udvej. Han besluttede at gjøre en Ende paa Forholdet, som hidtil havde været rent, og, forat undgaa enhver Fristelse, samtidig at blive Munk, fordi han som saadan ikke havde Lov til at have nogen Husholderske i sit Hus. Ved dette Skridt var Cølestin ham ganske vist behjælpelig, men først efterat han forgjæves havde anvendt alle sine Overtalelsesgaver paa at afholde Vennen fra det. Thi han forudsaa de usalige Følger, som da ogsaa ganske rigtig indtraf. Den lidenskabelige Pige, som saae sig forsmaaet og efter sin Maade at se Tingene paa troede sig bedraget, rejste til Hovedstaden og er gaaet tilgrunde eller død der. Og den unge Præst mistede ved dette Skridt ikke alene Biskoppens Yndest, men ogsaa sin Sjælefred for bestandig. Thi først efter Adskillelsen indsaa han, hvor højt han havde elsket Pigen, og forbandede det Dogme, som havde forbudt ham at blive lykkelig, hvis han ikke vilde begaa en svær Synd og blive en Hykler eller Bedrager. Han mistede sin Tro, og de indre Kampe bragte en Sygdom, som han bar Spiren til i sig, til Frembrud — han blev et bundløst ulykkeligt Menneske. Men det blev han ikke paa Grund af, men netop tvertimod Cølestins Raad. Da dette blev mig klart, søgte jeg at vinde Cølestins Venskab med samme Iver, som jeg engang søgte at vinde min Piges Kjærlighed. Det er lykkedes mig! Endnu engang: Skinnet er imod ham, men man skal ikke dømme efter Skinnet."

Saaledes fortalte han, og efter det kunde jeg ikke forstille mig længer. Jeg greb hans Haand med Varme; „De har Ret", sagde jeg bevæget, „man skal ikke dømme efter Skinnet. Jeg kjender en Mand, der er frisindet i Troessager, og som dog har bevirket, at en Haarlok af en Bondepiges Hoved bliver dyrket som en Relikvie af en Helgeninde. Men det har han gjort, for idetmindste at værne et ulykkeligt Menneske mod ydre Skjændsel. Og han har handlet ret!"

Den unge Mand betragtede mig blussende, med vidtaabne Øjne og ude af sig selv af Forbauselse. Med jeg skred med raske Skridt og bevæget Hjerte fremad langs Vejen . . .

Swinburnes sidste Digtsamling.

(Poems and Ballads, Second Series.)

Af Ad. Hansen.

Heine har engang sagt, at naar han hørte det engelske Sprog blive talt, var det ham, som om En tog en hel Mængde Ord i Munden, knuste og knaste dem mellem Tænderne og spyttede dem ud igjen. Der er Noget i det; — og dog, mon han ikke havde villet gjøre en formildende Indrømmelse, naar han havde hørt Strofer som disse Trokæer:

> Now all good that comes or goes is
> As the smell of last year's roses,
> As the radiance in our eyes
> Shot from summer's ere he dies*) —

eller som følgende koriambiske Linier:

> Now death's poppies alone circle thy hair, girdle thy breasts as white;
> Bloodless blossoms of death, leaves that have sprung never against the light,
>
> Nay then, sleep if thou wilt; love is content; what should he do to weep?
> Sweet was love to thee once; now in thine eyes sweeter than love is sleep.**)

De anførte Linier ere tagne af Swinburnes sidste Arbejde: anden Række af Poems and Ballads („Digte og Ballader"), der for faa Maaneder siden er udkommet i England, ti Aar efter at første Række vakte saa stor Opsigt og Forargelse.

---

*) Nu er alt Godt, der kommer eller gaaer, ligesom Duften af sidste Aars Roser, ligesom det Straaleskjær for vore Øjne, der skyder ud fra Sommerens, førend den døer.

**) Nu omkrandse alene Dødens Valmuer dit Haar og omslutte dine ligesaa hvide Bryster, — blodløse Dødens Blomster, Blade, der aldrig ere sprungne frem imod Lyset. Vel da, sov, om Du vil; Kjærligheden er tilfreds; hvorfor skulde den vel græde? Liflig var Kjærligheden engang for Dig; nu er i dine Øjne Søvnen lifligere end Kjærligheden.

Vi have ved en anden Lejlighed („Nær og Fjern" Nr. 286) gjort nogle Bemærkninger om Swinburnes Mesterskab i Behandlingen af Sproget. Der er i denne sidste Digtsamling mangfoldige Vidnesbyrd om den samme sikre og ildfulde Kunst, der saa ofte tidligere har smeltet og bøjet det haarde engelske Sprog til klingende Rhythmer. Dette Sprog føjer sig fuldstændig efter hans Villie. Det bliver under Swinburnes Hænder snart til et langt, kongeligt Klædebon, der i store, bløde Folder slutter sig om Tanken, som i Bogens første Digt The Last Oracle („Det sidste Orakel"). Snart farer Verset frem i Staal og Plade som i Winter in Northumberland („Vinter i Northumberland"), et Digt, hvis sjette Strofe særlig fortjener at fremhæves for sin ejendommelige metriske Virkning; det hedder om Rosen i dens Vinterleje:

For all the hours,
Come sun, come showers,
Are friends of flowers,
And fairies all;
When frost entrapped her,
They came and lapped her
In leaves, and wrapped her
With shroud and pall;
In red leaves wound her,
With dead leaves bound her
Dead brows, and round her
A death-knell rang;
Rang the death-bell for her,
Sang, »is it well for her,
Well, is it well with you, rose?« they sang.*)

I de sidste Liniers Vellyd kommer de to Slutningsliniers tre Gange gjentagne well, som hørte man en Klokkes dvælende Klang gjennem Verset. Snart dække Rhythmerne Stemningen fint og let ligesom et blødt Slør af Flor, som hvor Sestinen er anvendt. Denne oprindelig provençalske Verseform bestaaer af sex sexliniede Strofer, hver enkelt Verslinie dannet af femfodede Jamber; første Strofes sex Linier ende paa indbyrdes forskjellige Ord, der igjen forekomme som Slutningsord alle de øvrige Strofer igjennem, men i forskjellig Orden, dog saaledes at sidste og første Linies Slutningsord i en foregaaende Strofe danner første og anden Linies Slutningsord i den efterfølgende; efter de sex Strofer følger tilsidst en treliniet Ripresa, der gjentager de foregaaende Liniers Slutningsord, fordelt paa hver af de tre Liniers anden og femte Jambe. Denne vanskelige Verseform har Swinburne i sin sidste Digtsamling anvendt to Gange, oven i Kjøbet — hvad der ikke er nødvendigt — med indbyrdes rimede Slutningsord; i det andet Digt har han desuden fordoblet Sestinen, saa hele Digtet bliver tolv tolvliniede Strofer med en sexliniet Ripresa. Det første Digt, som han simpelt hen benævner Sestina, er en Skildring af en Tilstand, hvori Sjælen hviler i fuldstændig Fred, svømmende hen i Drømme, halvt slumrende og halvt vaagende, „som en Fugl, der sover i Nattens Rede, imellem bløde Blade, der lader Stjernelyset komme ind og berøre dens Vinger, men ikke dens Øjne med Lys." Det andet Digt The Complaint of Lisa („Lisas Klage") har taget sit Motiv fra en yndefuld Fortælling i Boccaccios Decameron (tiende Dags syvende Historie) om en ung Borgerpige, som ved at se Kongen under en Turnering har forelsket sig i ham og nu tæres hen under sin haabløse Kjærlighed, uden at hun tør aabenbare den, indtil hun endelig, da hun troer, hun skal dø, gjennem en Anden lader Kongen faae Nys om sine Følelser; Kongen besøger hende, bevæges ved hendes ydmyge og hengivne Kjærlighed, trykker med Dronningens Tilladelse og i hendes Nærværelse et Kys paa den unge Piges Pande, foranstalter hendes Bryllup med en ung Adelsmand og bærer siden i Vaabendyst stadig hendes Devise. Det er denne unge Piges Kjærligheds-Klage og Sorg, medens hun ønsker sig Døden, Swinburne gjennem sin Poesi har givet Udtryk, og den Ynde, Digteren iklæder dette uplettede Kvindesinds ensformige, blide Klage, er saa stor, at Skikkelsen i indtagende Renhed og Naturlighed værdig kan staa ved Siden af Tennysons Elaine, „Lilie-Møen fra Astolat". Swinburne behersker i begge de her omtalte Digte Sestinen med stor Lethed, Stroferne glide utvungne og naturlige, og Rhythmerne faae ved Liniernes stadig gjenkommende Endelser en blødt afdæmpet Ensformighed, der virkningsfuldt væver sig sammen med Digtenes Stemninger: den uforstyrrede, drømmende Ro og den tungsindige, haabløse Klage; Ordene falde som en stadig, mild Regn paa en graa Sommerdag.

Der er i Swinburnes sidste Bog et Træk, som bør mærkes: et fastere og stærkere, man kunde sige fortroligere Forhold til Naturen end tidligere. Dog fremtræder dette Træk ikke saa udpræget, endnu mindre er den digteriske Behandling saa forskjellig fra Swinburnes tidligere, at det just kan betegnes som et nyt Udviklingstrin hos Digteren. Den lyse Sol, det store Hav og den stærke Vind have altid været ham kjære, baade i og for sig og som Symboler. Ogsaa i de sidste Digte kommer den samme Kjærlighed frem til disse Naturens vidtomfattende Former. Jorden, siger han (Ex-Voto, „Bønfaldelse"), synes at være en Slave af Menneskene, men er dog fri; men hvem skal faae Havet til at trælle, selv blot tilsyneladende? Hvilken Plov skal byde det bære Sæd eller Frugt til Menneskenes Spise eller frisk, skummende Vin? Havet er hans Moder, og dets Broder, Vinden, har fostret ham: „Ebers fødtes jeg, og I, Havvinden og Havet, gjorde hele min Sjæl i mig til en Sang for bestandig, en Harpe, som skal stemmes og røres af Kjærlighed til den klare Vind og det glade Hav, og som aldrig skal svigte dem," — og han ønsker, at naar hans Time kommer, han da maa finde sit sidste Leje i det udstrakte, kydske og kolde Hav. Til den farende Storm udbryder han (Winter in Northumberland): „O stærke Hav-Sejler, hvis Kind bliver vel blegere for Vind eller for Hagel eller af Frygt for Dig? O fjerntomdragende Søfarer, o Torden-Bærer, dine Sange ere herligere, end bløde Sange ere det. O rapfodede Fremmede, o Du, som gjennem farefulde Dage og rædselsfulde Veje strejfer hen over Nordhavet, blæs her dit Horn for os, blæs Himlen klar for os, send os Havets Sang at høre."

En blot og bar Skildring af Naturens ydre Træk er fremmed for Swinburne. Dertil er han for lidet episk anlagt; dertil bevæge Tanker og Stemninger sig for heftigt i hans Sind. Begynder han end et Digt med en Naturskildring, saa er det næsten altid som en Ouverture, der umiddelbart fortsættes over i de Følelser og Forestillinger, Digtet udtrykker, og hvis Motiver klinge igjen og udvikles i det Følgende. Et godt Exempel herpaa er Digtet At a Month's End („Efter en Maaneds Forløb"). Sujettet er den frivillige Afsked mellem to Elskende efter en kort, rodløs Kjærlighed. Digtet er holdt i en Tone, der paa engang er rolig, melankolsk, let og noget

*) Thi alle Timerne, hvad enten der kommer Sol eller Byger, ere Venner af Blomster, og alle ere de Feer; da Frosten fangede Rosen, kom de og svøbte den i Blade og hyllede den i Skrud og Ligklæde; i røde Blade vandt de den, med døde Blade ombandt de dens døde Bryn og lod en Ligklokke ringe om den, — lod Dødsklokken ringe for den og sang: „er det godt for den, godt, er det godt med Dig, Rose?" sang de.

bitter. Hvor fortræffelig, hvor fantasifuld og kraftig end dets Poesi er, staaer det i Følelsens Dybde, i storladen Simpelhed og Renhed langt tilbage for saadanne erotiske Afskedsdigte som A Leave-Taking („En Afskeb") og The Triumph of Time („Tidens Triumf") i Swinburnes første Samling. Digtet fortæller, hvorledes de Elskende for sidste Gang ere vandrede ned ved Strandbredden, hvor Maanen skinner med et graaligt-hvidt Skjær, spillende og skiftende, hvor Bølgerne i den stormfulde, urolige Aften bryde ind mod Kysten, og Søen langt ude bruser og klinger. I de følgende Strofer benyttes saa dette Motiv: „Tause gik vi en Time sammen, under den graa Himmel ved de hvide Vande. Vore Hjerter vare fulde af stormfuldt Vejr, af Skyer og Stjerneskud og brudt Lys. Fulde af kolde Skyer og jagne Maanestraaler og strømmende Storme og farende Brande, bevægedes og tumledes vore Sjæle i os af Tvivl og Drømme og skuffede Ønsker." En Maage flyver ude over Havet paa Kryds og paa Tværs, strejfende hen over Vandfladen, dyppende sig ned i Vandet og hævende sig igjen; mellem andre Billeder drages dette ind: „som den hvide Vinge berørte den hvide Bølges Fryndser og gled over dem og glimtede forbi, . . . saaledes rørte engang dit vingede Hjerte, flyvende med glødende Aande, ved mit og drog bort, og de rappe Aander kyssedes, og sukkende skiltes de og smilede og vare tilfredse." Og samme Motiv om den hurtige nordiske Maage kommer under Digtets vexlende Bevægelser senere igjen, benyttet paa anden Maade: før var Elskeren som Havet, der strejfedes af Maagevingen, nu er han selv Maagen: „Du kunde ikke tæmme din lette, hvide Havmaage, ikke heller jeg min glatte, sorte Pantherinde. Lad hvo der vil, bede om en ny Sjæl; vi ere og ville vedblive at være, hvad Livet gjorde os. For Dig Kratskoven og for mig Havskummet, og Syden for Dig og Norden for mig. Men denne ene afrevne, skumhvide Fjer kaster jeg til Dig fra den Vinge, som endnu vender mod Dig, overstænket og stiv af Hav-Smuds og salt Vejr, denne Sang, som Søvnen skal lære og synge i dit Øre." Saaledes som det her skeer, rækker da i Swinburnes Poesi den digteriske Stemning Haanden ud mod Naturen og griber, hvad Gaver der skjænkes den. Det er gjennemgaaende Stemningerne og Ideerne, der ere det Primaire; Naturen er Baggrund og Ramme. Han maler f. Ex. et Landskab: et vidtstrakt, stormfuldt Hav, hvorover Maanen staaer uhyggelig og blodig, med et eneste, rødt Klipperev, der har splintret mangfoldige Skibe til Vragstumper: Bølgerne skumme og larme som med Raab fra Helvede af alle de Sjæle, der ere dræbte her, og over det Hele skinner der een klar Stjerne. Men dette Landskab er født i hans Fantasi som et Billede og en Karakteristik af den dramatiske Forfatter Cyril Tourneur, Shakspeares Samtidige; det er den stemningsfulde Opfattelse af den fremmede Digteraand, der her er det Primaire. Det Særegne ved den Maade, hvorpaa i saa mange Digte Swinburne flynger Naturtræk ind, kan, troer jeg, betegnes ved at bruge Ordet Arabesk. Digte som The Year of the Rose („Rosens Aar"), A Vision of Spring in Winter („Et Syn af Foraaret ved Vintertid"), Spring in Tuscany („Foraar i Toskana") ere som en yppig og yndefuld Sammenslyngning af fine Linier og Farver, der i skiftende Bevægelse forme sig til Roser, grønne Blade, hvor Duggens Sølvvæv hviler, Amoriner, lyse, svævende Kvindeskikkelser, lette Fugle, Lilier og Regn af faldende Rosenblade. Dette er imidlertid ikke noget Nyt hos Digteren. Dog bærer — som før bemærket — hans sidste Bog i det Hele Præg af et fortroligere Forhold til Naturen end tidligere; i det fortræffelige Digt A Forsaken Garden („En forladt Have"), der kraftigt, djærvt og sikkert skildrer en øde Have ved Strandkanten i alle dens triste Enkeltheder og de Tanker, som vækkes derved, og i det friske, susende Winter in Northumberland, er der en mere umiddelbar Paavirkning af Naturen, end man er vant til at træffe hos ham, og Behandlingsmaaden er navnlig i det første bleven mere rolig, mere beskrivende end ellers: det er, som han med et bredere og djærvere Tag holdt fast i sit Emne; disse to Digte hæve sig ved deres Ejendommelighed noget ud fra Swinburnes øvrige Poesi.

En ikke ringe Del af Bogen er optaget af Mindedigte, især over afdøde Digtere, og i denne Afdeling findes Samlingens allerbedste Poesi. Et af de betydeligste In the Bay („I Bugten") er viet Erindringen om Christopher Marlowe, en af de største blandt Shakspeares Forløbere. I Skumringstimen sender Digteren sin Tanke ud til Stævne med den bortdragne Broderaand:

„Hinsides den hule Solnedgang, førend en Stjerne fatter Mod paa Himlen fra Øst, medens Vesten, fyldt med Bølgernes svage Gjenklang og Hvile, er som en Havn med Skyer som Havnebom til at indeslutte Vindenes Flaade fra det Fjerne, de, som nu ikke bevæge en Fjer paa det milde Havs Bryst, — over den aandeløse Bugts bløde Bøjning, mod Sydvest, langt forbi Nattens og Dagens Flugt, lavere end den sunkne Solnedgang synker, og højere end Daggryet kan tegne sine Ildpletter paa Himlens Pande, bryder min Tanke med aabne Øjne og vidtudslagne Vinger sig Vej for at finde det Sjælenes Sted, jeg attraaer. Hvis der er noget Sted for nogen afklædt og frigjort Sjæl, hvis den Magt, den Ild og Kraft, der med brændende Lys fyldte de Sjæle, hvis Skygge er Halvdelen af det Lys, vi se, hvis de endnu leve og ikke ere undertvungne af Natten, — saa skulde denne Time vise, hvad hele Dagen skjulte for mig."

Han anraaber Marlowes Aand om en Klang af hans Lyre og en Funke af hans Ild til vor egen kolde Tid, om nogen Trøst fra hans svundne Dag til os „blege Børn af det senere Lys." Han seer ham staa ved Shelleys Side, og han udbryder: „I, som staa med skinnende Hoved ved Hoved, Haand sluttet fast i Haand, og under Foden hin Orm med udrykket Tand, som stræbte at saare Eder, medens I levede, — se saa fjernt oppe fra med Kjærlighed og ikke med Foragt paa vort Land, der var Eders." Han hilser dem som Tankens uforfærdede Forfægtere, som dem, der skal give vor egen Tid Kraft og Trøst, og slutter med følgende Strofer:

„O, I Haabets førstefødte og fagreste Sønner, I, hvis Stavne først kløvede det af Tanken uloddede Hav, hvorfra alle de mørke, døde Aarhundreder hævede sig for at slaa Bom for Menneskets Aand, at ikke Sandheden skulde gjøre ham fri, — Solopgangen og Solnedgangen, der se een og samme Stjerne, fatte Mod som vi ved at vide, at I ere. I staa ikke op, og I gaa ikke ned; vi, som sige, at I staa op og gaa ned som Haab, der gaa ned og staa op, vi se endnu kun ud mod Havet fra en landomsluttet Bugt; men hvor tilsidst Havets Grændse er Himlens og Sandhed og Haab eet Sollys i Eders Øjne, der betegner ingen Solopgang og ingen Solnedgang deres Dag."

I andre skjønne og fuldttonende Digte byder han Farvel og fletter Mindekrandse til Charles Baudelaire, Théophile Gautier, Barry Cornwall (Bryan Procter) og Giordano Bruno. Især er Digtet til Baudelaire (Ave atque Vale, „Farvel og Lev vel") med sit strømmende Tungsind forunderlig gribende; det bør læses helt i Originalens melodiske Vers; her anfører jeg kun nogle faa Strofer:

„O søvnløse Hjerte og mørke, vaagende Sjæl, som tørstede efter Søvn og intet Liv og ingen Kjærlighed mere, efter Fred og ingen Strid mere! Nu da Dødens dunkle Guder have i deres Varetægt Aand og Legeme og alle Sangens Kilder, er det nu godt der, hvor Kjærligheden intet Ondt kan gjøre, hvor den braadløse Lyst intet Skum og ingen Tand har bag sine fast tillukkede Læber? Er det ikke godt der, hvor Sjælen glider fra Legemet, og Kjødet skilles fra Knoklerne uden Smerte, som Duggen drypper fra Blomsterklokken? . . . . Du er altfor fjernt

borte, til at Ordenes Vinger kunne følge Dig, altfor fjernt borte for Tanken eller nogen Bøn. Hvad ville vi dog Dig, som er Vind og Luft? Hvorfor stirre vi dog derhen, hvor Alt, hvad vi se, er hult? Dog med Tanker og med Ønsker forfølge Drømmene Døden som Vindene en flygtende Ild, vore Drømme forfølge vore Døde og finde dem ikke. Bestandig, og hurtigere end de, flygter den svage Flamme, det matte Lys svigter os i undvigende Himle, bestandig er det skuffede, ivrige Øre døvt, og blinde ere bestandig de gjækkede Øjne. . . . Og nu skal ingen hellig Stav bringe til at blomstre og ingen Korsangs-Hilsen lokke til Lyset en Aand, der er syg og mæt af Vellugt og den milde Nat og Kjærlighedens trætte Øjne og Hænder og golde Barm. Der er ingen Hjælp for dette; Intet kan gjøre det bedre og Intet værre; ikke alle vore Sange, o Ven, vil gjøre Døden klar eller Livet varigt. Dog, det være, som det vil, med Rose og Vedbend og vild Vin og med vilde Toner om dette dit Støv fylder jeg idetmindste det Sted, hvor hvide Drømme bo, og slynger en Krands om et useet Alter."

Der er overhovedet en mildere og blødere Grundklang i denne Bog end i andre af Swinburnes. Digteren har en vemodig, ærbødig Holdning overfor Spørgsmaal, hvor Tanken standser, ofte en blidt drømmende Stilling; det er ikke for Intet, han har skrevet en Ballade om Drømmenes Land.

Foruden nogle faa Digte paa Latin og Fransk indeholder Bogen desuden en Oversættelse af et Digt af Hugo og nogle fortrinlige Oversættelser af den franske Balladedigter fra det femtende Aarhundrede François Villon, der levede et vildt og vexlende Liv, undertiden i Fængsel, undertiden paa fri Fod, stundom endogsaa sammen med Røvere paa Landevejen. Swinburne har ogsaa skrevet ham et Mindedigt, en Ballade, hvori det hedder: „Fyrste over liflige Sange, dannede af Taarer og Ild, en Skjøge var din Amme, en Gud din Fader", og hvis Omkvæd lyder: Villon, our sad bad glad mad brother's name („Villon, vor sørgmodige, slette, glade, affindige Broders Navn").

Bogens første Digt The Last Oracle (hvoraf jeg, sammen med to andre Digte, nedenfor har forsøgt en metrisk Oversættelse) er et af Samlingens betydeligste. Det danner i en vis Henseende — ved Betoningen af Modsætningen mellem den kristne Askese og en friere Udfoldning af Livet — et Sidestykke til den „Hymne til Proserpina"*), der fandtes i den første Samling fra 1866. Med Hensyn til Anlægget har Hymnen til Proserpina det Fortrin helt igjennem at holde sig indenfor en bestemt Tidsgrændse, Tiden efter den kristne Troes Proklamering i Rom, helt igjennem at være Ord, lagte i en Hednings Mund, der ikke kan og vil følge den nye Lære og længes mod Døden. Denne Helhed i Kompositionen mangler — saa vidt jeg kan se — „Det sidste Orakel". Ved en Aarstalsangivelse over Digtet har Swinburne ledet Forestillingen tilbage til Kejser Julians Tid, og det seer ud, som om Digtet med Udgangspunkt i det apolloniske Orakelsvar til Julian og i hans Dødsord: „Du har sejret, Galilæer" vilde holde sig om dette Tidspunkt som Hymne-Udbrud af en Dalevende; dette bliver imidlertid ikke Tilfældet; i de følgende Strofer sprænges Tidsrammen. Men er end dette Punkt en Svaghed, saa staaer Digtet i storartet Behandling og vidt og mægtigt Syn langt over „Hymne til Proserpina.". Digteren fæster sit Blik paa den græske Gud Apollo; men Skikkelsen udvider sig for ham, bliver ikke en enkelt Gud, men optager alle Gudeformer i sig som den, der giver Liv og Kraft til dem alle; det Hele bliver en Hymne til det mægtige Verdensprincip, der højt hævet over alle Dogmer ikke lader sit Væsen udtømme og forklare ved enkelte snevre Definitioner og Troessætninger og ikke sætter Stempel af evig Sandhed paa enkelte Ytringsformer af Livet.

*) Oversat i „Nyt Dansk Maanedsskrift", 1873, 5. Bd. Side 485.

Det sidste Orakel.

(A. D. 361.)

Aar i Mulm steg frem, der atter døde ligge,
Tider kom og svandt, som ej til Dig har kjendt,
Verden søgte Lys ved Nat, men dit Lys ikke,
fra dit Alter har den Sidste bort sig vendt.
Mørkt var Altret, stum den Sang, som derfra vælded,
ikkun disse sidste, triste Ord der lød:
„Meld Jer Drot: til Jord det stolte Hus er fældet,
„Kildens Strøm, der talte før, er slukt og død;
„intet Tag og Ly kan Guden mere finde,
„Spaadoms-Lauren blomstrer mer ej i hans Haand."
Svaret faldt den høje Konge tungt paa Sinde,
dybt det sønderskar din sidste Elskers Aand.
Og han bøjed sit Hoved mod Jord
midt i Verdens hvirvlende Kiv;
„Du har sejret", saa lød hans Ord,
„Galilæer", — og endt var hans Liv.
Og den Jord, der var din, da i Fred
med Khariter Horaer skred,
blev kold som et Vinterhav
ved et Pust fra en aaben Grav,
lig et Svælg, der sluger og hader
det Lys, vi elskede før.
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

Længe var din Læbe taus, dit Aasyn dækket,
stum og blind var Mund og Blik, som Dig fik kjær;
Sangen svigted alle dem, dit Navn forskrækked,
Lyset dem, som saae den nye Guddom nær.
Ild for Lys, for Festkor Salmesang betager
hvert et Straaleblik og hver en Læbe varm,
da for Grækers Jubel Galilæers Klager
over Verden klang med Suk om Synd og Harm.
End vi ej Dig se som de, der længst tilbage
dyrked Dig, da Verden din og deres var,
de, hvis Ord Du selv gav Kræfter til at drage
Dig til Jorden, saa den skinned himmelsk klar.
Thi vi staa i de Skygger, der stige,
naar Mulmet halvt viger sin Magt,
og det døde Natmørkes Flige
over Dagningens Aasyn er lagt;
thi ej helt er Fortiden død,
om dens sidste Ord end lød,
om den Tid med sin Tro end flyer,
da Mænd var som blødende Dyr,
som Faar, der i Angst sig bader,
mens paa Slagterbænken de døer.
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

Dog, o Herre, Fader, vel det kunde hændes,
at der i vort Mulm og Mørke, vi, der ømt
elske Dig, et mere herligt Lys skal tændes,
end Profet og Digter fordum det har drømt.
Til een Guddoms Billed bandt de Dig, som evned
større Ting, end nogen Guddom evnet har;
Søn af Gud og Søn af Tiden de Dig nævned,
Du, som ældre, Fader, end de tænkte, var.

Thi af Mandens Tanke ingen Guder fødtes,
førend Sangen i den tause Sjæl fik Magt;
Jorden ej i Drøm og Daad med Himlen mødtes,
førend Læben skjænked Ordet Talens Dragt.
Og Ordet og Livet var Du,
Menneskets Livspust og Aand,
og de øvrige Guder endnu
faae Liv og Død af din Haand.
Thi de svinde som Skygger bort:
var Sindet mildt eller haardt,
gav de Lidenskab eller Fred,
de forgaa, men Du varer ved;
dem Kraften tilsidst forlader
i Aarenes vexlende Bør.
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

Du, som Ord og Lys og Liv og Skjønhed rummer,
stærk til Trøst og Hjælp, til Vredeslyn og Slag,
din er Slægtens Sang, al Verdens Fryd og Kummer,
ikke Morgen eller Aften har din Dag.
Guder fødes eller bort til Graven bæres,
fra din Sol staaer op, til den gaaer ned igjen,
stegne frem fra Øst mod Vest de synke, deres
Udspring mange er, men Enden ikkun een.
Hvor de fødtes saa, een Død de alle finder,
naar i Sjælen deres Magt for andres brast;
Gud for Gud fra Tronen styrtes og forsvinder,
Sjælen, som dem Form og Tale gav, staaer fast.
Er Solen fra Himlen vel jaget?
Har Sangen Slægten forladt?
Livet, som Styrke har draget
fra Sangen, naar Blodet mat
og bittert som Taarer randt
gjennem Tider, der sangløse svandt, —
Himlen, hvor Solen klar
det højeste Lysvidne var, —
er de stumme og blinde og lader
sig kvæle bag knugende Slør?
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

Tider kom og slog din Læbe stum, og Mørke
og Forandring faldt paa dem, som faldt fra Dig;
skjult bag Morgenskjæret sad Du med din Styrke,
indtil Sjælen kunde se din klare Vej.
Førend Sjælen atter Syn og Mæle vinder,
Manden ikke Livets indre Lysglands naaer;
Stjerners Skjær, som for dit Aasyn mørke svinder,
i hans Nat af Død og Synd som Sole staaer.
Tidens Læber atter større Ting bebuder,
fra Forandrings-Luren større Gny der lød;
svøbt i Stjerner, Skyer og Drømme staa de Guder,
som bar Herskerstav i Kraft af Synd og Død.
De er ramte, de, for hvis Magt
hele Verden blegnede snart;
de er Støv, som til Liv ej blir vakt,
om end Verden begræder dem svart.
Tiden paa deres Guddomsmagt
som en Hund paa sit Rov holder Jagt;
som Ulve, naar Jagten er hed,
de splittes og flygte afsted,
langt bort over Rummets Flader,
hvor Jagtraabets Gjenlyd døer.
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

Dag for Dag din Skygge vi paa Himlen skuer,
Solen, som dit Aasyns Straaleskygge er:
Himlen, Konge, for din Fodsaal gyldent luer,
Jorden, Gud, din Styrkes Glød i Sjælen bær.
I din Læbe Ordet, i din Sjæl de Tanker,
hvoraf Guder bliver født og vejres hen;
mens i Glands og Glød fra Dig hvert Hjerte banker,
Sjæl af Sjæl faaer Lys og giver Lys igjen.
Kjendte vi som svundne Slægter Dig tilfulde,
Sygdoms Læge, Urets Hævner, streng og blid,
Gud og Konge, Præst og Skjald, — vor Sang da skulde
kalde Dig, hvis Sang har Lægekræfter, hid.
Thi dit Rige blev ikke lagt øde,
og Ingen din Magt betvang;
de fra Himlen ej Dagen skal støde,
ej fra Verden den tonende Sang.
Af den Sang og det Lys, den har bragt,
kan vi kjende, din Virken har Magt;
gjennem Ordet, vi modtog fra Dig,
vor Lovsang og Bøn bryder Vej:
Stig frem, Du, som Mørket hader,
kast Lys gjennem Mulmets Slør, —
O, Pæan Apollo, vor fælles Fader,
Fordærver og Læge, hør!

En forladt Have.

I et Hjørne af Fjeldet, hvor Højlandet slipper,
mellem Læ og Luvart, ned mod Sandkysten lav,
som en Ø paa Land mellem faste Klipper,
en Haves Gjenfærd er vendt imod Hav.
Det øde Bed paa den skraanende Flade
er krandset af Tjørne og Kratvæxt rig;
hver Urt, der fra Rosernes Grave skød Blade,
ligger Lig.

Mod Syd falder Engmarken, knudret og revnet,
til den ensomme Landstræknings yderste Bræm.
Hvis et Fodtrin lød, hvis et Ord blev nævnet,
mon et Gjenfærd ej vilde hæve sig frem?
Uden Gjæster laa Haven saa længe derinde,
at hvis Nogen brød Vej gjennem Grene og Krat,
han vilde kun Havvinden levende finde
Dag og Nat.

Den kvalte Gangsti er flænget og søndret;
blind kryber den op, hvor Ingen vil gaa,
til den øde Snævring, som Tiden har plyndret
for Alt uden Tjørne, — dem lader den staa;
den skaaner Tjørnen, naar Rosen tages,
og øder den Sletten, har Klippen Fred;
Stormen og stormpisket Ukrudt drages
ikke med.

Ingen Fod over Blomster gaaer; som den døde
Mands Hjerte hver Grønplet er tør og bar;
om en Nattergals Toner fra Tjørnene løde,
ingen Rose der var til at sende den Svar.

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage“.

Ny Række XII. En Kjælderdandsebod.

Kun en Havfugls Sang ved Vinter og Sommer
lyder ensomt over den triste Egn;
her Aaret igjennem alene kommer
Sol og Regn.

Hedt Solen brænder, og Regnstrømme ruske
een udmagret Blomst, der knap Livet holdt;
kun Vinden tumler i Stængler og Buske
i en Runddands, hvor Livet som Døden er goldt.
Her var der Latter maaske eller Klage
af Elskende — nu i en ukjendt Grav —
som for hundrede slumrende Aar tilbage
saae mod Hav.

Mens Hjerte i Hjerte de stod derinde,
mon han hvisked: „Vend Blikket mod Havet; thi
„Skumblomsterne vare, naar Roserne svinde,
„og de troløst elskende dø, — men vi?“
Og den samme Vind sang, og det samme Hav skummed,
og det sidste Kronblad til Jord blev strøet;
men Elskov hos ham og hos hende forstummed,
kold og død

Eller trofast de elsked, var Eet til det Sidste; —
og hvorhen gik de saa, da Farvel de bød?
Selv havdyb Elskov som Rosen maa briste,
som Tangen, der spotter den Rose rød.

Skal de Døde elske de andre Døde?
Hvilken Elskov har været saa dyb som en Grav?
De er kolde som Gravhøjens Græs, som det øde,
nøgne Hav.

Nu Roser og Elskende sammen mødes,
og Enge og Bølger har glemt dem igjen.
I den milde Luft, hvor en Sommer nu fødes,
er der slet intet Pust fra den Tid, som svandt hen.
Intet Pust der skal mildne de kommende Dage
fra Blomster og Hjerter, der nu er fro,
naar som de, der er fri nu for Latter og Klage,
vi har Ro.

Her kan ikke Døden mere krige,
Omskiftelsen ej, før det ender Alt;
fra de Grave, de grov, skal de aldrig stige:
alt levende Rov har de knust og kvalt.
Jord, Sten og Tjørne i tætte Klynger,
de blive, mens Sol og Regn holde Stand, —
til et sidste Vindstød Havbølgen slynger
imod Land.

Til Bølgerne stige med smuldrende Vælde,
til Skrænt og Eng blir af Havsvælget slugt,
til de mindskende Marker, de vigende Fjelde
tvinges ned af de svulmende Strømmes Tugt,

her Døden, hvor Alt bær hans Sejers Stempel,
strakt ud paa det Rov, han har spredt i sin Krig,
som en selvdræbt Gud i sit eget Tempel,
ligger Lig.

En Ballade om Drømmeland.

Jeg skjulte mit Hjerte i en Rosenrede,
mod Solen gjemt; paa et Leje, redt
mere blødt end det, som Sneflokke sprede,
under Roser jeg skjulte mit Hjerte tæt.
Hvi slumred det ej? Hvorfor skjælvede det,
mens Alting var tyst i Rosernes Skjul?
Hvad løftede Søvnens Vinge med Et?
Ikkun en Sang af en lønlig Fugl.

Lig stille, jeg sagde, thi køligt de hede
Solpile svales mod Bladenes Net;
lig stille, thi tyst slumrer Vinden dernede,
og sikkert er Du mere træt og mæt.
Er der døde Haab, ved hvis Grav Du har grædt?
Er der Tanker, der nage i Sindets Skjul?
Hvad aabner din Slummers Øje let?
Ikkun en Sang af en lønlig Fugl.

Paa den Rejsendes Kort vil forgjæves I lede
om det grønne, fortryllede Land; skjøndt tæt
og lifligt sig Frugter paa Træerne brede,
blev aldrig paa Kjøbmandens Torv de seet.
Langs Engen gaa Drømmenes Svaler let,
det er Søvnen, der synger fra Bladenes Skjul;
ej Hundeglam vækker den Hjort saa træt,
ikkun en Sang af en lønlig Fugl.

I Drømmenes Land har jeg valgt mig en Plet
til at slumre en Stund, uden Sands i mit Skjul
for Kjærlighed, tro eller løs og let,
kun for en Sang af en lønlig Fugl.

Litteratur

Paa Borchs Kollegium har Hr. H. James, Elev af Règnier ved Konservatoriet i Paris, begyndt nogle Oplæsninger af fransk Litteratur med dertil knyttede indledende Bemærkninger. De to første Séancer fandt Sted afvigte Torsdag og Lørdag og ville blive efterfulgte førstkommende Tirsdag af Oplæsningen af Fr. Coppées «Le luthier de Crémone» („Væddekampen i Crémona") med en Indledning «du sentiment dans le débit» og paa Fredag af en Slutningsoplæsning af V. Hugos «Les pauvres gens», nogle Scener af Molières «Femmes savantes» og «La mule du pape» af Daudet. Enkelte Adgangskort à 1 Kr. faaes i Høsts Boglade og hos Portneren paa Kollegiet.

„Skolelæreren i Flat Creek" er Titlen paa en amerikansk Landsbyhistorie" af Edward Eggleston, som vi hermed paa det Varmeste anbefale til vore Læseres Opmærksomhed. Den navnløse Oversætters Forord gjør Rede for de ejendommelige Lokalforhold, der danne Baggrunden for den lille Fortælling, og anbefaler derpaa med Rette den lige saa højsindede som varmhjertede Digter til en Plads imellem de to saa velkjendte amerikanske Humorister Mark Twain og Bret Harte. Man kalder jo nemlig nu engang disse to Forfattere „Humorister", skjøndt det egenlig kun er Mark Twain, der ved sin groteske Satire svarer til dette Navn. Bret Harte er i Grunden ikke mindre end f. Ex. Iwan Turgenjev en moderne Tragiker, og Edward Eggleston kan, trods hele sin Histories lunefulde „Servering", heller neppe kaldes med noget andet Navn. Det kan vel heller ikke nægtes, at der er Humor, og virkelig ægte Humor, i hans Bog, men Grundstemningen er dog saa alvorlig og saa besjælet af den ædleste Humanitet og Religieusitet, at Smilet som oftest kun er den højeste Pathos' Forsøg paa at undgaa at briste i Taarer. Eggleston staaer ikke i denne Bog tilbage for Bret Harte i at skildre Børn og Hjælpeløse midt imellem Menneskehedens værste Udskud, og navnlig har han her i een Figur tegnet en saa moderne amerikansk Kristoforos, at vi kunde fristes til at sige, at man rundt om i den nyere europæiske Litteratur skal lede efter dens Mage. Den unge Tilhænger af „Kirken for den bedste Næve", en Sekt, som Forfatteren selv udtrykkelig erklærer sig for Medlem af, staaer ikke tilbage for sin gamle Forgænger i „aktiv" Kristendom, og rundt om ham har Digteren nu grupperet en Række Individer, der ikke alene gjøre et fornøjeligt Indtryk af at skyldes „levende Modeller", men i al deres Nyhed have baade den psykologiske og poetiske Tilforladelighed. «The Hoosier Schoolmaster» udkom i 1871 og gjorde umaadelig Lykke, naturligvis ikke mindst blandt Forf.s Landsmænd i Indiana. Det var en Kristendom, de kunde forstaa, de barske Nybyggere, og „skjøndt mere praktisk end dogmatisk" turde den ogsaa have Krav paa at prædikes for alle Nationer: „Lang din bedste Næve ud for Ham, Du veed nok!" — Den smukke Fortælling er forlagt af M. A. Schultz i Aalborg.

Iblandt de seneste Smaabøger, som skyldes „Udvalget for Folkeoplysningens Fremme", kunne vi ønske at nævne Thomas Thaarups gamle nationale Syngespil „Høstgildet", der tilligemed et kort Omrids af Digterens Levnetsløb og et godt lille Udvalg af hans Digte er besørget af Præsten Frederik Nygaard. Med sin sædvanlige Omtanke og nidkjære Iver har Udvalget endvidere sørget for, at heller ikke J. A. P. Schultz glemtes ved denne Lejlighed og i A. P. Berggreen fundet den rette Mand til at sørge for disse Melodier, som Digterens Sange fra første Færd af skylde saa stor en Del af deres Popularitet. Hele den lille Bog vil modtages med Glæde af alle Lærere ved lærde og folkelige Skoler og vil sikkert ogsaa hos mange Andre paa en smuk Maade gjenopfriske Mindet om en national Idyl, der trods al sin Naivetet endnu ikke har mistet den milde Duft af det friske Hø, som Oehlenschläger fandt i Thaarups Digtning.

Som det 17. Bind af A. F. Høst & Søns „Universal-Bibliothek" og tillige som et selvstændigt Skrift har H. Trier udgivet en fortræffelig populair Afhandling om „Pædagogiken som Videnskab; Blik paa Opdragelsen i Fortid og Nutid". Forf. gaaer ud fra, at skjøndt en af Forhandlingerne ved det første nordiske Filologmøde var viet Pædagogiken som Videnskab, saa fik af forskjellige Grunde Diskussionen imidlertid en saa fragmentarisk Karakter, at det Hele kun blev „et Slags Forspil til en egenlig Drøftelse". Naar Forf. derfor her optager Traaden igjen, ville vi ønske ham, at han for Alvor maa have aabnet en Forhandling om det snart sagt vigtigste af alle Spørgsmaal, Opdragelsesspørgsmaalet. Forf. gaaer grundig tilværks, idet han gjennem en Række af mer eller mindre udførte Karakteristiker af fremragende pædagogiske Personligheder og Institutioner, ligesfra den graa Oldtid til vore Dage, ligesom opruller den historiske Traad, der forbinder de forskjellige Nationer og Tider med hinanden, og denne instruktive Side af Skriftet udgjør ikke dettes mindste Fortjeneste, idet der herved vindes faste Standpunkter, uden hvilke enhver Diskussion let kan komme til at svæve i Luften. Den største Kilde til Menneskekundskab er og bliver dog Menneskenes Udviklingshistorie, og jo mere Enhver har Rede

paa den, des bedre rustet er han sikkert til at tage Del i Arbejdet for Fremtiden. Hvis vi skulde fremhæve nogen enkelt af Forf.s historiske Oversigter, vilde vi nævne Redegjørelsen for Platons „Stat“ eller for Jesuiternes Opdragelsessystem. Ikke mindre dygtig forekommer Undersøgelsen om Pædagogiken som videnskabeligt System os at være. Forf. er en klar og skarpsindig Tænker, og hans hele Hjertelag — hvis vi maa tage dette med — er præget af en saa velgjørende Varme og Humanitet, at man overalt følger hans Fremstilling med den største Interesse. Den videnskabelige Pædagogik har ikke saa mange Dyrkere, at et Arbejde som det foreliggende jo maa være velkomment for Mange. Saavel ved Indholdets Vægt som ved Fremstillingens Klarhed, der neppe i samme Grad er naaet i tidligere Arbejder af Forf., fortjener det en vid Udbredelse.

„Taagebilleder“. En skizzeret Fortælling. Efter den døende Forfatters Ønske udg. af P. Olufsen. (Eibe). Naar der undertiden føres Strid om et Testamentes Gyldighed, idet der nemlig opkastes Tvivl om, hvorvidt den Døende var ved fuld Bevidsthed under Tilkjendegivelsen af sin sidste Villie, saa turde denne Tvivl unægtelig være paa rette Sted overfor dette litteraire Testamente. Udgiveren burde sikkert have betænkt, at det under visse Omstændigheder kan være berettiget at bryde et givet Løfte. Desværre er Indledningen maaske kun en Ramme, en poetisk Fiktion, og i saa Fald kunne vi jo frygte, at der ved Lejlighed kan tilfalde Udgiveren en ny litterair Arv. Men den Tid den Sorg.

Wisbechs illustrerede Almanak for 1879 — den udbredte Folkebogs 27. Aargang — er nu udkommen. I een Henseende har den et Fortrin fremfor sine konkurrerende Kolleger, idet et Par af dens alvorlige Stykker ere valgte med særligt Hensyn til det kommende Aars fremragende Begivenheder, saasom Ludvig Wagners „Indvielsen af Kjøbenhavns Universitet“ med et Træsnit efter Marstrands Maleri i Festsalen, og Christopher Boecks Mindedigt over Adam Oehlenschläger, hvis Hundredaarsdag jo falder i November næste Aar. Vi skulle dog ikke fragaa, at vi kunde have ønsket begge de nævnte Stykker noget anderledes formede, og at vi navnlig i Stedet for Digtet vilde have foretrukket en kort populair Redegjørelse for Oehlenschlägers Liv og Betydning. Vi gribe atter Lejligheden til at minde Udvalget for Folkeoplysningens Fremme om at gjøre begge disse Emner til Gjenstand for en virkelig folkelig Fremstilling. Af Almanakens øvrige alvorlige Indhold skulle vi nævne Carl Andersens Pennetegninger af „Tre Slotte“ (Dogepaladset i Venedig, Gripsholm og Holyrood), samt Ludvig Wagners „Tre Billeder af Luthers Liv“. Imellem de mere underholdende Bidrag skulle vi, foruden et lille Digt, „Kjærlighed“, af Chr. Richardt, nævne en stemningsfuld Skizze af Thomas Lange, „Biskop Gunner og hans Ven,“ og en rask fortalt lille Historie fra Christiern den Andens Tid, „Mesters Ring“, af Carit Etlar. H. F. Ewalds Fortælling, „Agentens Overmand“, forekommer os derimod noget flad. Iblandt de øvrige Bidragydere træffe vi den nye Pseudonym Henning Fox og hans ældre Kollega Knud Skytte, endvidere Mads Hansen, P. P., Camillo Bruun o. s. fr. Der er altsaa „Læsning“ nok i Bogen, og saa længe hverken Almenheden eller Pressen ere blevne enige om at skærpe Fordringerne til Almanakerne, maa den foreliggende Aargang endogsaa kaldes ret vellykket. De komiske Partier og Illustrationerne lade unægtelig en Del tilbage at ønske, men mindst i saa Henseende ere vi jo forvænte. Hvad Grupperingen af Bidragene angaaer, skulle vi dog gjøre opmærksom paa det Farlige i lige under et alvorlig ment Digt at sætte et andet om „Illusioner“: „Jeg klemte flittigt min Muse“ o. s. v., indtil det viser sig, at alle Poesierne blev Makulatur. Et Anekdoten sidst paa Ark G. et Angreb paa „Søndagsposten“? — Af ældre, tidligere trykte, Bidrag har det været os en Glæde at finde et Uddrag af Overlæge Brandes' fortræffelige populaire lille Skrift om Brug og Misbrug af spiritueuse Drikke. Vi haabe, at Almanaken ad Aare vil gjenoptage denne gode og nyttige Tanke.

Paa C. A. Reitzels Forlag er for nylig udkommen fjerde Udgave af Søren Kierkegaards „Enten—Eller“, Victor Eremitas nu saa navnkundige Livs-Fragment. Første Udgave udkom den 20. Februar 1843, og Forf. havde ifølge sit eget Udsagn i sin Dagbog ikkun været 11 Maaneder om at gjøre dette lige saa omfangsrige som tankevægtige Arbejde „fix og færdig“. Allerede Kierkegaards Samtid slog Hænderne sammen over disse 54 store og tættrykte Ark, som J. L. Heiberg i sine „Intelligensblade“ kaldte et Monstrum, der allerede imponerede ved sin Masse, og Kierkegaards „Efterladte Papirer“ have jo nu endvidere i rigt Maal gjenopfrisket alle de ydre Sammenstød og indre Sjælsbevægelser, som det mærkelige Arbejde bragte sin Forfatter. Det forekommer os at være til Hæder for det danske Aandsliv i vore Dage, at „Enten — Eller“ endnu staaer i sin fulde Levekraft mellem os, saa at de opvoxende Slægter bestandig gjøre disse nye Oplag uødvendige.

Hos Malling i Kristiania er udkommet en „Dansk og norsk Litteraturhistorie til Skolebrug“ af A. E. Eriksen. Fororbet, der er dateret Tromsø, gjør Rede for Forf.s Maal og Kilder og vedgaaer bl. A. aabenhjertig, at „Billedet mangler for meget Skygge til ganske at være rigtigt“, saa at Fremstillingen nu og da „gjør Indtrykket af en Lovtale“. I saa Henseende deler forøvrigt Bogen Skjæbne med de fleste kortfattede Litteraturhistorier, og naar man i saa Linier skal karakterisere en Forfatter, er det ganske vist en vanskelig Ting at ramme Hovedet paa Sømmet. Hvad man kan faae sagt i en længere Udvikling, vil man ikke fremsætte som en kategorisk Dom, og Følgen bliver da, at navnlig alle Aanderne af anden og tredie Rang omtrent blive satte som lige vigtige. Da imidlertid Forf. nævner M. Hammerich imellem sine Kilder, skulle vi dog minde om, at der i dennes „Danske og norske Læsestykker“, undertiden i en endnu mere summarisk Form, paa ikke faa Steder er gjort Tilløb til at sammentrænge Dommen over vor Litteratur og dens ledende Personligheder saaledes, at baade alle Hensyn tages og dog Sandheden kommer frem. Vi kunde saaledes have Lyst til f. Ex. at aftrykke de to Forfatteres Udtalelser om Fr. Paludan-Müller, for at vise, hvorledes der i omtrent det samme Antal Linier kan gives en baade forholdsvis udtømmende og tillige aandfuld Karakteristik, medens den norske Forf. end ikke faaer Plads til blot at nævne saadanne af Digterens Hovedværker som „Abels Død“ og „Kalanus“ og altsaa ikke engang faaer antydet hele den Retning af Paludan-Müllers Produktion, som bl. A. repræsenteres af disse Digtninger. Mange lignende Exempler kunde fremdrages, men de af vore Læsere, hvem dette maatte interessere nærmere, kunne jo selv anstille en Jevnførelse mellem forskjellige af de behandlede Forfattere. I det Hele og Store ville vi omtrent tillægge den norske Forf.s Arbejde samme Værd som Torvald Strøms „Dansk Litteraturhistorie“, hvis for nylig udkomne andet Oplag i alt Fald viser, at der baade herhjemme var Trang til en saadan Skolebog, og at dette Værk paa sine Steder maa have tilfredsstillet denne Trang. De tvende Arbejder have det tilfælles, at Fremstillingen er bedst, saa længe de have N. M. Petersen at støtte sig til, og at Udsigten over vort eget Aarhundredes Aandsliv er det svageste Parti i Bøgerne. Vi anse det dog for et Fortrin hos den norske Forf., at han paa eet Sted har samlet, hvad han har at sige om en enkelt Personlighed, selv om dennes Virksomhed falder baade ind under Poesien og Videnskaben. — Hvorvidt der nu i Norge er Trang tilstede til en saadan Skolebog, tør vi ikke afgjøre. I danske Skoler vil der ingen Grund være til at indføre den, dels fordi vi som sagt have lige saa gode og bedre Arbejder selv, og dels fordi der er givet den norske nyere Skjøn-Litteratur en udførligere Behandling, end den danske Skoles Tid og Tarv vilde tillade. En Ytring som den, der S. 119 forekommer om Grundtvig, at hans billedrige og djærve Sprog „ofte ligger den laveste Hverdagstale altfor nær og stundom (især i hans Saxo) lyder for Ikke-Danske som halv-uforstaaeligt Pjat“, en saadan Ytring vilde vel neppe heller nogen dansk Lærer lade gaa videre til sine Disciple, og det turde endogsaa betvivles, om den kan

kaldes passende i en norsk Skolebog. Hvad iøvrigt Oversigten over den nyere norske Litteratur angaaer, vilde det selvfølgelig nærmest være den, der maatte kunne interessere de Mange, som udenfor Skolen gjerne ønske at have en Ledetraad i Litteraturens Udviklingsgang, og det forekommer os ogsaa, at Skildringerne f. Ex. af det unge Norges fire Hovedhjørnestene, Wergeland og Welhaven, Bjørnson og Ibsen, ere lykkedes Forf. bedre end hans Raisonnementer over de fremragende danske Digtere. Men det kan alligevel ikke nægtes, at man, efter at have gjort sig bekjendt med det hele lille Arbejde, ender med endnu engang at glæde sig over, hvad den danske Skole ejer i M. Hammerichs ovennævnte „Læsestykker“.

Billedkunst

Det store Billede af det kgl. Theaters sceniske Kunstnere, som Fotograf Ad. Lønborg har udstillet i Paris, er nu kommet i Handelen i forskjellige Formater. Bladet indeholder 56 Portraiter af Skuespillets, Operaens og Ballettens Personale, og de fleste af dem udmærke sig ved en heldig Lighed og danne tilsammen en interessant Gruppe.

Hos Alb. Cammermeyer i Kristiania er udkommet „Scener fra en Jagttour“ og „Scener fra en Fisketour“, to Suiter humoristiske Tegninger af A. D.

Paa samme Forlag er udkommet et af S. A. Hougland og W. A. Eckhoff tegnet og konstrueret „Kronoskop“, et Apparat, hvorpaa man, ved at indstille et hvilketsomhelst Sted paa et hvilketsomhelst Klokkeslet, kan aflæse det samtidige Klokkeslet paa alle de andre paa Skiven angivne Steder hele Jorden over. Apparatet er net udstyret og haandteres med stor Lethed.

Hos Imm. Rée og Carl Friess er udkommet et af Topograf L. Both udarbejdet og tegnet Skoleatlas i 24 kolorerede Blade. Paa Grund af Fremstillingsmaaden har dette Atlas kunnet ansættes til den ualmindelig billige Pris 1 Krone; løse Kort sælges à 5 Øre.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 20. Oktbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm., Kl. 1.15, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Extratog

Søndagen den 20. Oktober mellem **Kjøbenhavn** og **Klampenborg:**

Fra Kjøbenhavn Kl. 11.30 Fm. og 1.30 Efm.
- Klampenborg Kl. 12.15 og 2.15 Efm.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 330.

Den 27. Oktober 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Beroer Lykken paa Gjentagelse eller paa Afvexling?

Af **Ph. Aleth.**

Menneskelivet er en fortsat Virksomhed: ingen Virksomhed, intet Liv; jo mere Virksomhed, des mere Liv. Virksomhed og Liv er Et og det Samme. Men deraf følger ikke, at den største Virksomhed skulde være det Samme som et lykkeligt Liv; thi Virksomheden kan være saa stærk, at den ikke giver Ro til Nydelse. Endnu mindre kan man af denne Virksomhedens Betydning udlede den Slutning, at den største Virksomhed skulde give det meste Liv i Betydning af det længste; thi Virksomheden tjener vel til at udvikle og bevare Kræfterne, men ved Overdrivelse kan den ogsaa foraarsage, at de bruges op for tidlig. Livet er helt igjennem betinget af passende Virksomhed, passende d. v. s. efter det Maal, som hvert enkelt Væsens Natur kræver. Man kan gjerne sige, at nogle Væsner trænge til megen Virksomhed, andre kun til liden, men megen og liden det er jo kun relative Udtryk; nøjagtigere er det at sige, at hvert Væsen trænger til sin Virksomhed. Alle Mennesker trænge til Virksomhed efter det menneskelige Væsens Krav; men ikke alle Individer trænge til lige megen eller til den samme Virksomhed.

De laveste Dyr behøve for at leve kun ringe Virksomhed og det bestandig den samme eller Virksomhed i enkelte, faa Retninger. Jo højere det Trin er, hvorpaa Væsenet staaer, eller jo fuldkomnere dets Organisme, desto mere sammensat og mangfoldig er ogsaa den Virksomhed, hvoraf dets Liv er betinget. Menneskelivet som den fuldkomneste Organisme er derfor betinget af den meste og den mangfoldigste Virksomhed. Bliver Organismens Virksomhed bestandig ledet i den samme Retning eller bliver kun en enkelt Side af dens Væsen holdt i Funktion, saa svækkes de øvrige Organer, som ikke øves, og tabe efterhaanden Evnen til at virke. Er Virksomheden derimod urolig, saaledes at den begyndte Funktion for hurtig opgives igjen og idelig omvexles med en anden, bliver den harmoniske Udvikling forstyrret, idet intet af de virkende Organer kommer til sin Ret. Den naturlige Udfoldelse af Livet kræver saaledes baade Gjentagelse og Afvexling. At vi skulle søge at undgaa Ensidighed ved at vogte os for Overdrivelse i begge Retninger, derom er der ingen Tvivl; men det vil ogsaa være af praktisk Betydning at undersøge, hvilken af de to Ensidigheder der er mest farlig for den menneskelige Lykke.

1. Hvorledes forholder det sig nu for det Første med Gjentagelsen? Betragte vi Naturen i det Hele og Store som eet Væsen, se vi, at dens Liv er idel Gjentagelse, det Samme kommer idelig igjen. Saalænge Jorden staaer, skal Sæd og Høst, Sommer og Vinter, Frost og Hede ikke aflade. Nu visne Bladene udenfor mit Vindue ganske paa samme Maade som ifjor Efteraar; og naar Vaaren kommer, veed jeg vist, at de ville myldre frem igjen paa Træerne ganske ligesom sidste Foraar. Hønen gaaer dernede og klukker mellem sine Kyllinger ganske ligesom dens Moder ifjor, mens den var Kylling. Man siger jo vel, at denne Gjentagelse kun er tilsyneladende, at det, der gjentager sig, dog aldrig er ganske det Samme; men Forskjellen viser sig ialtfald kun for det

skarpere Blik, den er fin, forsvindende. Der er ikke to Blade paa Grenen fuldkommen ens, siger man. Maaske, men Forskjellen er da saa ubetydelig, at det ikke er værd at lægge Mærke til den. Ikke to af Hønens Æg ere fuldkommen ens — maaske, men der skal rigtig et skarpt Øje til for at opdage, hvori de da ere forskjellige fra hinanden. De ligne hinanden som to Draaber Vand, plejer man at sige, naar man vil betegne, at Forskjellen ganske unddrager sig det menneskelige Blik; thi de Naturkyndige, som vide, at selv een Draabe klart Vand er en hel Verden med sine Beboere i det Smaa, kunne jo ikke iagttage den uden ved meget kunstige Midler og blive den endda vaer som i en umaadelig Afstand. For os ere de to Draaber fuldkommen ens; for os ere ogsaa Bladene ens og Æggene og Kyllingerne og Svalerne og Svanerne. En Hippolog vil maaske sige, at han endnu ikke har truffet to Heste, som i alle Maader lignede hinanden. Det kan gjerne være; men for os Andre exister ikke synderlig anden Forskjel end Racernes. Naar man første Gang seer en arabisk Fuldblodshest eller de store normanniske Trækdyr paa Gaden i Paris, bliver man opmærksom og iagttager Forskjellen; men i Almindelighed er en Hest en Hest, de mindre væsenlige Forskjelligheder gjøre intet Indtryk. Og lægge vi saa Mærke til de enkelte Væsners Liv, ville vi finde, at det ligeledes overalt er betinget af idelig Gjentagelse. De højere Dyrearter have vel noget mere Afvexling i deres Levemaade end de lavere; men hver Art og alle Individerne i Arten vedblive stadig at gjøre det Samme indenfor en snever Kreds.

Men nu Menneskelivet, er det ikke ligeledes fuldt af Gjentagelser? Betragt Fiskeren dernede, der sidder og „digter" sin Baad ved Stranden og er beskjæftiget dermed Dag ud og Dag ind. Gjør han det ikke paa samme Maade som den gamle Fisker, der lærte ham det for mange Aar siden og som nu har ligget mange Aar i Graven? Og den unge Pige, der sidder ved Vinduet derovre paa den anden Side af Gaden bøjet over sit Haandarbejde, bestandig det samme det ene Aar efter det andet, er hun egenlig noget Nyt eller er der monstro synderlig Nyt eller Ejendommeligt i hendes Liv og i hendes Stemning nu? Mon ikke Moderen sad paa samme Sted for 20—30 Aar siden med den samme Rødme paa Kinderne og det samme Smil paa Læberne? Mon ikke ogsaa hun af og til rejste sig for at give Kanariefuglen Sukker eller skottede nysgjerrig ud ad Vinduet, om den Elskede maaske kom forbi? Maaske er der i Mellemtiden kommet nye Ruder i Vinduet — skjøndt det seer det ikke engang ud til. Ganske vist er der mange Gange kommet nyt Hampefrø i Koppen til Fuglen, og det er heller ikke den samme Kanariefugl. Men kunde man kun betragte Scenen fra et „højere Standpunkt", vilde Forskjellen ganske vist unddrage sig Blikket, aldeles som naar vi betragte de to Draaber Vand. Det er simple Bestillinger, der her er tænkt paa, kan man sige. Ganske vist. Mange have mere Variation i deres Liv; men seer man nøjere til, vil man mulig finde, selv hvor man slet ikke skulde vente det, at de dog bøje sig under den samme Lov.

Hvor naturligt det er for Mennesket at søge Gjentagelsen og hengive sig i den, seer man maaske allertydeligst ved at lægge Mærke til de smaa Børn, der endnu ikke ere blevne tilpassede eller forhærdede i faste Vaner, og helst naar de ganske ere overladte til deres egne indenfra kommende Tilskyndelser. De kunne jo blive ved med den samme ensformige Leg, indtil de blive trætte, og finde Tilfredsstillelse ved den Dag ud og Dag ind, indtil de tilsidst voxe fra den. Det er morsomt at se, hvor længe de kunne hengive sig med den hele Sjæl til den samme ensformige Bevægelse og glæde sig selv ved den ubevidste Alliteration og Rhythme, f. Ex.: Bro—Bro—Briller — Kejserens Datter — sort som Kul og hvidt som Kridt o. s. v. Og saaledes ere Børn allevegne og have de altid været. Vi vide, at de ogsaa i det gamle Grækenland morede sig ved den samme Slags Lege, at de f. Ex. toge hinanden ved Haanden og dandsede rundt, idet de sang:

ποῦ μοι τὰ ῥόδα,
ποῦ μοι τὰ ἴα,
ποῦ μοι τὰ καλα σέλινα;

(Hvor er mine Roser, hvor er mine Violer, hvor er mine smukke Krusblade?)

med Antistrofe under en ny Bevægelse:

ταδὶ μὰ ῥόδα,
ταδὶ μὰ ἴα,
ταδι μὰ καλα σέλινα

(Der er mine Roser, der er mine Violer, der er mine smukke Krusblade.)

Alt som de voxe til, tvinge Livsforholdene dem ind i forandrede Vaner; men ogsaa her vedbliver Gjentagelsen at spille den store Rolle hos de Fleste. I Skolen er det jo den idelige Gjentagelse, hvoraf al Fremgang er betinget; men det forstaaer sig, her bliver den kontrabalanceret ved Opdragelsesplanen, der kræver alsidig Udvikling og derfor medfører hyppig Skiften, saa det var maaske heldigere her at lægge Mærke til Læreren, der daglig det ene Aar efter det andet med fuld Tilfredsstillelse kan vedblive i de samme Timer at gjentage det Samme. Det var nu en Lærer; men hvad skal man da sige om dem, der efter at have forladt Skolen blive Maskinarbejdere, Syersker, Tællere i Banken eller faae en af de mangfoldige lignende Bestillinger lige op til den mindre Gruppe, hvis Liv har et idealere Indhold, f. Ex. de mange Slags Kunstnere, musikalske, Skuespillere o. s. v. — hvilken Rolle spiller ikke Gjentagelsen i deres Liv, og finde de ikke deres Tilfredsstillelse netop i den evindelige Gjentagelse? Naar En, hvad jo undertiden skeer, faaer den Fantasi, at dette evige Einerlei ikke er til at udholde og saa trækker sig ud af Virksomheden, bliver i Regelen Enden paa det, at han kjeder sig ihjel. Gjentagelsen er den sande og sunde Form for Virksomheden, og den kræver for at kunne fortsættes saalænge det skal være ikke nogen anden Slags Afbrydelse end den pasfende Hvile. Gjentagelsen er Lykkens Hemmelighed; den, der mister Sandsen for den, bliver ulykkelig. At blive gammel, det er at blive kjed af det, ikke at ville Gjentagelsen; at holde sig ung, det er at vedblive at glæde sig ved det Samme og Samme. Jeg glæder mig hver Aften, naar jeg seer ud af mit Vindue og faaer Øje paa Planeten Jupiter, der straaler paa den blaa Himmel; og hver Gang jeg kommer til at reflektere over min Glæde, uagtet Fænomenet bestandig er det samme, føler jeg mig tilfreds med mig selv og overbevist om, at det er en sund Glæde, altsaa ogsaa at jeg endnu er ung.

2. Men vi komme nu til den anden Side, som man maaske gjerne kunde kalde Aversen af Medaillen, til **Afvexlingen**. Det menneskelige Væsen er saa overordenlig sammensat, at det for at komme til hel Udfoldelse trænger

til nogen Virksomhed i flere Retninger, skjøndt det rigtignok vilde være en grov Vildfarelse, om man deraf vilde slutte, at Enhver skulde virke i mange Retninger, samle Indtryk fra mange Sider, eller at Alle skulde have lige megen Trang til Mangfoldigheden. Det vil altid vedblive at være en vigtig Livsmaxime, at man, for at opnaa nogen Dygtighed og dermed nogen Tilfredshed, maa tage sig iagt for at sprede sig, at man maa stille sig sin Opgave saaledes, at man samler Kræfterne om noget Enkelt. Det er jo Meningen af den gamle Formaning: non multa, sed multum! Men ganske at fornægte Afvexlingens Betydning kan man alligevel ikke. Det maa tvertimod endogsaa indrømmes, at den sunde og kraftige Ensidighed, der er Livets Maal, maa forberedes og indledes ved en vis Alsidighed, altsaa Gjentagelsens Theori i Begyndelsen forstyrres ved mer eller mindre urolig Afvexling.

Sete paa Afstand ere jo vel alle Mennesker omtrent ens, ligesom man ikke iagttager nogen Forskjel mellem de enkelte Myrer, naar man staaer og seer paa dem i Tuen; men vi selv, som befinde os i Vrimmelen, bemærke med Lethed, ogsaa uden Mikroskop, en overordenlig stor Forskjellighed mellem de menneskelige Individer. Trangen til Afvexling kan derfor heller ikke antages at være den samme hos Alle. Nogle Individualiteter have af Naturen saa lidt af Livskraft og Aandskraft, at det helst maa tilraades dem, helt igjennem næsten at lade sig nøje med den pure Gjentagelse; andre sprudle saaledes af Vitalitet, at de trænge til idelig Omskiftelse. Men for at finde, hvad der er det Tjenlige for Menneskene i Almindelighed, for Folk som de er flest, maa man drage Opmærksomheden bort fra Yderlighederne og fæste den paa det, der i det Hele kan ansees som det Normale. Overalt i Menneskenes Liv og deres Virksomhed ligesom i hele den øvrige Verden finde vi som Lov, at det er Gjentagelsen, hvorved Alt, det Største som det Mindste, sammenholdes og bevares; Afvexlingen har kun Berettigelse, forsaavidt den tjener til at styrke Stadigheden i Gjentagelse.

I en vis Ungdomsperiode er der hos de Fleste en mer eller mindre stærk Trang til at opleve det Nye. Denne Trang viser sig under mange Skikkelser og faaer saaledes forskjellige Benævnelser. Man trænger, hedder det, til Adspredelse, Opmuntring, Forandring, Afvexling, det vil da sige: til det relativt Nye, det, der ialtfald er nyt i Forhold til det nærmest Foregaaende, men iøvrigt gjerne kan være gammelt, tidligere oplevet. Naar denne Trang i Sjælen ytrer sig meget rent og stærkt, bliver den til Begjærlighed efter det, som ikke er oplevet før, det virkelig Nye; ret tilspidset, bliver den til en Higen efter det Eventyrlige. Hos de Fleste holder den sig dog i denne stærke Form kun i et Ungdomsaffnit, men gives der da Trangen Lejlighed til at tilfredsstille sig med fuld Frihed, fører Mættelsen til Slappelse, og hermed følger da ofte Afsmag for det Ensformige, som jo ogsaa var det, man fra Begyndelsen af vilde undfly. Denne Afsmag leder da atter tilbage til den gamle Bestræbelse, der stedse bliver mere urolig. Den abnorme Tilstand, hvori Sindet nu kommer, er Nydelsessygen, en Sygdom, der bestaaer i, at Sindet befinder sig i Modsigelse med sig selv. Tilfredsheden søges nu i det Nye saa tidt, at selve Nyheden (Afvexlingen, Adspredelsen) bliver det Tilvante. Sindet kastes frem og tilbage mellem to Klipper, og Mennesket er idelig i Fare for at gaa tilgrunde i den Malstrøm, der opstaaer ved de modsatte Bevægelser. Hvordan det nu end gaaer, et saadant Liv er forstyrret, og Aarsagen er, at Trangen til Afvexling har faaet formegen Næring. Naar den tilsidst er bleven ustyrlig, er det let nok at se, at den er uberettiget; men Forklaringen, og nogen Undskyldning ogsaa, ligger dog deri, at den havde Berettigelse fra Begyndelsen af.

Det er ganske klart, at Gjentagelsen i Begyndelsen og længe kræver Selvovervindelse og altsaa har noget Utilfredsstillende ved sig. Det Samme og atter det Samme have Menneskene aldrig ganske kunnet forsone sig med. Den, der tidlig har faaet Sandsen for det Interessante og det Morsomme pirret og næret, bliver uvillig stemt mod Gjentagelsen; den er for ham det Kjedelige, en Pest, som dræber Morskaben. Naar man først er kommen til at kjede sig, trænger man til noget Nyt. Den Vej, man mange Gange har betraadt og som man seer betraadt af Mange, er triviel ɔ: kjedelig. Den maa man saa bort fra, hvis man vil more sig, det er sikkert. Vil Du jage det interessante Vildt, maa Du ud — helst „over de høje Fjelde", men ialtfald ud i det Frie, over Mark og Mose, til ukjendte Egne. Men de, der have tumlet sig rigtig meget om paa de lange Rejser, tilstaa, at det „Nye, Interessante, Morsomme" vel tilfredsstiller, dog i bestandig aftagende Grad; tilsidst bliver man mæt deraf, sige de, og det Overraskende indtræder, at det „Morsomme" bliver kjedeligt. Det er da et godt Kriterium paa, at Forgyldningen var uægte.

Gjentagelsen er da Hovedsagen, Afvexlingen Bisag; Gjentagelsen skal være det Herskende, Afvexlingen kun tjenende De Fleste af dem, der finde Tilfredsheden i denne Tilværelse, vinde den ved Gjentagelsen; Nogle opnaa den vel ogsaa ved Afvexlingen, men kun de Allerfærreste af dem bevare den da ret længe.

Biskop Dupanloup.

Af **A. Neményi**.

„Monseigneur vil tale!" lød det blandt Journalisterne i Kammeret i Versailles. „Monseigneur vil tale!" hviskede Huissier'erne med vigtig Mine. „Monseigneur vil tale!" sagde de Røde med et skadefro Smil. „Monseigneur vil tale!" sukkede de klerikale Hertuger og forsøgte at give sig Udseende af hellig Tilfredshed. „Monseigneur vil tale!" lød det over hele det parlamentariske Theater.

Hvoraf vidste man, at Monseigneur vilde tale? Forretningsgangen i det franske Parlament er mest indrettet til Improvisationer, til en kjæk Strategi, til Overraskelser,

til „Scener". Kun i sjeldne Tilfælde bliver det bekjendtgjort iforvejen, hvem der vil tale, Enhver kommer paa Talerstolen, naar han har Lyst, og saa tidt han har Lyst, saa at det næsten synes umuligt ved Mødets Begyndelse at kunne vide, hvilke Talere man vil faae at høre i Dagens Løb. Men det vidste dog Enhver, som jevnlig besøgte Parlamentet, at Monseigneur Dupanloup ufejlbarlig maatte tale, naar Hertuginden af Magenta i Begyndelsen af Mødet viste sig med sine „Hofdamer" i den for Republikens Præsident reserverede Loge.

Og Monseigneur talte. Denne Erindring sigter til Aarene 1873—75. Hvem der paa den Tid saae eller hørte Biskoppen af Orleans, kunde vanskelig tro paa nogen af de Aarsager, der engang havde udgjort denne Mands Storhed og Berømmelse. At høre ham tale var pinligt. I Talens Løb svigter Hukommelsen den lidenskabelige gamle Mand, og Mælet svigter ham ogsaa. Han kan ikke finde Ord, saa taber han Traaden i sin Tankegang, bliver forvirret — jo længere han forvilder sig, des heftigere bliver han, og jo højere Lidenskabeligheden stiger, des mindre kan han hitte ud af sin egen Tale. Den vrede, ivrige Religionens Forkæmper er altid polemisk. For Aartier siden førte Ingen dette Sværd saa udmærket som han. Nu er kun Udtrykket voldsomt, men Tanken er en Oldings, medens den levende oratoriske Kraft plejer at iklæde netop den grusomste Sønderlemmelse beherskede Ord. Een Ting var sikker: i hver af Monseigneurs Taler fandtes nogle ubegrændsede Udfald mod hans store Modstander Littré. Men Kampen førtes kun fra Biskoppens Side; Littré lod ikke til at mærke noget til den. Dette var en af de Scener, som staa uudslettelig skrevne i et Menneskes Hukommelse, saa at man efter Aars Forløb og til enhver Tid har det Hele og hver enkelt Del i frisk Erindring. Naar jeg lukker Øjnene, seer jeg endnu i dette Øjeblik Kammeret i Versailles for mig. Paa Talerstolen staaer den lille Mand — lille? nej, sammensunken maatte man sige — i den daarlige, luvslidte Kutte, med de febrilske Gestus og det glødende Ansigt, med Øjet funklende af Vrede, hvert Ord bævende af Harme. Han polemiserer mod en Mand, som endnu aldrig har talt et Ord i Kammeret, mod Littré. Og medens Præsten raser paa Talerstolen, sidder Fritænkeren rolig paa sin Plads og læser Korrektur. Fra Minut til Minut forøges Angrebene i Antal og Heftighed. Alles Øjne ere rettede mod ham, hvem denne Hagel af Injurier gjælder; den Gamle med det grimme Abeansigt bliver siddende foroverbøjet og retter med fast Haand paa sine Korrekturaftræk. Det er umuligt at tænke sig et fuldkomnere Billede paa filosofisk Stoicisme end dette. «C'est un saint qui ne croit pas en Dieu» — „en Helgen, som ikke troer paa Gud" — har en aandrig Kvinde engang sagt om den Gamle. Han har egenlig kun Biskoppen af Orleans at takke for, at han er bleven Politiker. Biskoppen havde i et berømt Brev vægret sig ved at tage Sæde i det franske Akademi, naar Littré hørte til Akademiet (1871), og de ondskabsfulde Parisere skyndte sig med at give Kirkefyrsten Hr. Littré til Kollega i Parlamentet, hvor han jo bliver nødt til at taale ham.

Af denne Art har Dupanloups Optræden i Versailles været næsten altid siden 1870; den parlamentariske Løbebane har skadet det store Navns Ry betydelig, saa at hans Venner ved det sidste Senatorvalg skyndte sig at sende ham over i Senatet, hvor den Slags Ting ere mindre kompromitterende. Og dog nød Dupanloup selv som Deputeret en Anseelse, som kun er bleven faa Mænd tildel. Man maatte selv have seet det i Nationalforsamlingens Korridor, for at kunne tro, hvilken Bevægelse der pludselig opstod blandt de Deputerede, naar denne Olding viste sig, der altid bevægede sig saa hurtigt, som om han lige var skudt ud af en Kanon; hvorledes man gjorde Plads til alle Sider, og hvorledes selv de vildeste Demokrater fik travlt med at hilse paa Monseigneur med et Par Ord — Monseigneur, som egenlig maatte have følt sig hendragen til de vilde Demokrater, med hvem han var saa nær beslægtet ved sit Temperament.

Jeg sagde, at han ved sit Temperament maatte føle sig hendragen til de vilde Demokrater. Jeg kjender virkelig heller ikke i den franske Prosa Noget, der i højere Grad aabenbarer det, som man kunde kalde det demagogiske Temperament, end den afdøde Erkebiskop af Orleans' Skrifter, ligemeget hvad han saa taler om i disse Skrifter, hvad enten det er om Kvindernes Opdragelse eller om Pavens verdslige Magt, om Elementarundervisningen eller Universiteternes Indretning. Jeg tilstaaer, at jeg sjelden har læst et Stykke Prosa, som har været mere skikket til at indvirke paa Læserens Sjæl, end «Avertissement au pères de famille», hvori Forfatteren advarer mod de materialistiske Skrifter og derpaa slutter med følgende velvillige Efterskrift:

„Jeg henvender mig endelig til selve Journalisterne og til de demokratiske Forfattere, til dem, som have Evne til at belære, oplyse og bevæge; til dem, hvis Ord daglig i vore Byer og Landsbyer høres af Aander, der neppe ere aabnede for Kundskaber og Undervisning; til dem, der hver Morgen i et Kvarteer faae den til strengt Arbejde bundne Mand i Tale; jeg beder dem om at føle Vægten af deres Ansvar, om at respektere Folket og respektere sig selv, om ikke at rive mine Præster Evangeliet ud af Haanden, ikke at fornærme Korset, som er den Fattiges Haab. Jeg anklager de afskyelige Lærdomme med Heftighed, det er min Pligt. Men naar denne Pligt er opfyldt, vilde jeg helst knæle ned for dem, jeg bekæmper, og gjentage det Raab, som en Moder udstødte i Aaret 1793, da man truede hendes Børns Liv: Ayez pitié, monsieur le bourreau — Hav Medlidenhed, Hr. Bøddel!"

«Messieurs les bourreaux» maa tilstaae, at „det latinske Sprogs søde Bastard" — saaledes kalder Byron Franskmændenes Sprog — har været faa Forfattere saa huld som ham, der har skrevet disse Linier.

Jeg har her to Bøger: «La femme studieuse» og «L'enfant», ligeledes af Dupanloup, og kan neppe modstaa Fristelsen til at meddele Noget af dem. Det er lette Afhandlinger, hvad man simpeltvæk kalder Causerier, gratieuse af Form, elegante af Sprog, med en alvorlig Tendens og en højtidelig Moral, frie for ethvert gejstligt Pedanteri og dog baarne af en Mands Værdighed, der er vant til at tale i den Guds Navn, hvis Ord og Bud ikke kunne diskuteres. En anden Bog handler om Velgjørenhed. Den blev skreven til Fordel for et Antal arbejdsløse Arbejdere fra Orleans og hedder: «La charité et ses oeuvres».

„Jeg er Præst", begynder Forfatteren, „og jeg er bleven gammel. Jeg har ofte seet Døden paa nært Hold. Jeg har seet den hos gamle Diplomater og Bønder, hos Fattige og Rige; men Ingen saae jeg dø, hvor ikke de

Tilstedeværende søgte efter et Ord, som kunde anbefale denne hedenfarne Berømthed eller Ubetydelighed til Gud, og hver Gang har jeg hørt det Ord:

„Han var en godgjørende Mand".

„Ved Skrivebordet, med Pennen i Haanden kan man anstille Betragtninger over Velgjørenheden; ligeoverfor en Moder, som mangler Brød, anstiller man ingen Betragtninger, man udøver Velgjerningen uden Snak; med en Grav for Øje beraaber man sig paa en saadan Daad, idet man knæler ned og beder om Naadens Almisse af Ham, som venter os alle og dømmer os alle".

Den samme Sprogets Magt skal Monseigneur Dupanloup tidligere ogsaa have udfoldet i det talte Ord, dengang da han paa Louis Philips og Guizots og Villemains Tider, under en Atheist som Konge, en Protestant som Konseilspræsident og en Fritænker som Minister, bragte næsten hele Frankrigs offentlige Undervisning i Hænderne paa Jesuiterne, og det ved Hjælp af det Herredømme, som han udøvede paa Dronningen og Damerne af det kongelige Hus. Under Kejserdømmet havde Erkebispen af Orleans ikke mere den samme Indflydelse. Der hengik Aar, uden at han viste sig i Paris, kun fra Tid til anden fremkom en af de Pamphleter, i hvilke han ofte behandlede Kejseren akkurat som om han havde været den første den bedste „Hr. Bøddel". Og lige saa lidt som han respekterede Kejseren, lige saa lidt respekterede han selve Legitimiteten, naar denne ikke tjente Kirken og dens Sag. Da Greven af Chambord i Aaret 1873 skrev sit berømte Frasigelsesbrev, var hele det legitimistiske Parti ligefrem sønderknust. Ingen vovede et kritisk Ord undtagen Monseigneur Dupanloup; og hans Kritik var just ikke diskret.

„Frankrig — udraabte han i en af sine Taler — venter en stor Sjæl, som kan redde Landet. Fra Tid til anden tro vi at have fundet, hvad vi søgte, saa se vi pludselig, at det er et bedragerisk Skin, og bedrøvede udraabe vi med Skriftens Ord:

„Heller ikke denne er af den Slægt, som redder Nationerne!"

Greven af Chambord, som i den overstrømmende Følelse af sin Stilling „af Guds Naade" ikke engang vilde taale den i ufolkelige Kredse saa populaire Biskops Uregjerlighed, affærdigede den vilde Kirkefyrste i et Brev med den saarende, platte Stolthed, som laa de tidligere regjerende Klasser i Blodet og endnu gjør det, forsaavidt som der endnu gives Exemplarer af denne Race. Vidunderlige Spil af Modsætninger, som kunne faae Plads lige ved Siden af hinanden i den menneskelige Sjæl! Til denne grændseløse Hensynsløshed i et Sind, der gav efter for enhver Følelse, sluttede der sig en sejg — en Anden vilde maaske sige: jesuitisk — Resignation, naar kun Midler af denne Art kunde være til Nytte for den Tanke, der beherskede hans Liv. Saaledes har engang den unge, naive Abbé Dupanloup besejret den mest udsøgte Skurk, som det 19. Aarhundredes Politik kjender, paa hans Dødsleje. Naar Nogen spurgte Talleyrand, hvem den spinkle Abbé var, som man næsten daglig kunde se i hans Salon, plejede han at svare:

„Det er Abbé Dupanloup; men rør ikke ved ham, thi han bider. Jeg gjemmer ham for det Tilfældes Skyld, at vi, jeg og Vorherre, engang skulde faae Lyst til at blive gode Venner."

Og Abbéen, som man ikke maatte røre ved, ventede i mange Aar; han taalte alle Talleyrands verdslige Diskurser, som vare ham en Gru; tilsidst omvendte Talleyrand sig paa sit Dødsleje. Af hvilken Art denne Omvendelse har været, det er et uafgjort Stridsspørgsmaal. Abbé Dupanloup sagde:

«J'ai rarement vu repentir plus complet.» (Jeg har sjelden seet Nogen angre fuldstændigere.)

Den pariſiske Folkevittighed sagde, at Fyrsten endnu paa Gravens Rand havde moret sig med at holde Erkebiskop Quélen og Abbé Dupanloup for Nar. Denne Anskuelse blev af Pariserne iklædt følgende kvikke Vers:

»Il a, dit-on, trompé du même coup,
Si ce n'est vrai, c'est du moins vraisemblable,
Le bon Dieu, le monde et le diable
Et de Quélen et Dupanloup.»

(„Han har, siger man, med et og samme Træk bedraget — og er det ikke sandt, er det idetmindste sandsynligt — Gud, Verden, Djævlen, Quélen og Dupanloup.")

Jeg tør naturligvis ikke dømme om, hvilken af de to Versioner der er den rette; men der gives Intet, der tydeligere karakteriserer Mandens Væsen, end denne aarlange Taushed hos en Mand, der ikke engang kunde modstaa Trangen til at tale, da han befandt sig lige overfor sin Kirkes øverste Fyrste — en Bedrift, der berøvede ham og nogle Andre ligesaa Modige og Mandhaftige alt Haab om Purpuret. Pius IX kunde aldrig glemme hans Opposition paa Konciliet, og Leo XIII fik ikke Tid til at gjøre sin Forgængers Uret god igjen. Da Gambetta fornylig holdt sin store Tale mod Klerikalismen, og Dupanloup ikke svarede, da var det sikkert, at han maatte være dødssyg. Man kan sige om ham, at han er død af fremadskridende Republik.

Skal det være en Forherligelse af Ultramontanismen, hvad her er fortalt? Nej! Det var ikke min Hensigt at sige, at en Mand, som har understøttet alle retrograde Ideers Sag med en glimrende Pen, med et virkeligt ædelt og stort Hjerte og med en meget forvirret Logik, at han dermed tillige skulde have erhvervet sig Ret til at standse et fremadstræbende Land i dets Gang. Det skal denne Skildring ikke udsige, men den skal i et eneste Exempel forklare, hvad der ellers er uforklarligt: hvorledes det overvældende Flertal af Verdens videst fremskredne Folk endnu bestandig i religieuse Sager holder sig til de gamle Ideer, uden at tvivle, uden endog blot at nære det Ønske at ombytte den Tilstand, hvori det befinder sig, med en anden. Her er Forklaringen. Revolutionen har maget det saaledes i Frankrig, at der i det politiske Liv neppe gives nogen Mand der ikke gjentagne Gange har skiftet Retning, Venner og Parti, med et Ord det, som man i Politiken kalder „sin Overbevisning". I dette Land, hvor altsaa Intet er bestandigt, hverken Menneskene eller Institutionerne, gives der en eneste Indretning, som stadig er bleven den samme og aldrig har vexlet: det er Kirken. Siden 1793 have alle selskabelige, politiske og litteraire Begreber skiftet Væsen, kun Kirken er bleven, som den var — og det er maaske det, som udgjør dens store Magt og Autoritet over det franske Folk, der, som ethvert Folk, netop skatter de Dyder højest, som det selv har mindst af. Men desuden har ogsaa den franske Gejstlighed — idetmindste i sine fremragende Repræsentanter — forstaaet at fremvise de Dyder, som Franskmændene mere end noget andet Folk have Ret til at kalde deres natio-

nale Dyder: Modet og Evnen til at begejstres. Saaledes døde i Aaret 1793 en Erkebiskop af Paris Martyrdøden paa Skafottet. Saaledes døde i Aaret 1848 Erkebiskop Affre, staaende paa Barrikaden, med Korset i Haanden og formanende Folket til Ro og Fred. Saaledes døde under Kommunen Erkebiskop Darboy. Tre saadanne Martyrer vilde have været tilstrækkelig til at stifte en ny Religion — hvad maatte de saa ikke kunne udvirke, naar denne Religion er ligesaa gammel som den nationale Bevidsthed og fuldstændig sammensmeltet med den! Og deraf kan man ogsaa forstaa, hvad der er Grunden til det store Fænomen, at der i Frankrig ikke gives en eneste Kreds, der ikke til en vis Grad staaer under Præsternes Indflydelse. Man fortæller jo endog, at Littrés Kone og Datter ere ivrige Kirkegængere og Skriftebørn. Alt dette ligger tildels i Nationens Karakter, men hovedsagelig ligger det i Gejstligheden, der med sin Lærdom, sin Arbejdsomhed og sin begejstrede Kjærlighed til Nationen udgjør en af de nyttigste og velsignelsesrigeste Klasser af det franske Samfund.

I Saisonen.

VII. Musikalske Soiréer.

Fru Mørup og Døtre have ligget paa Landet i den forløbne Sommer i et af de Helsingør nærmeste Fiskerlejer, medens Mørup og Sønner have ligget paa Tivoli med Undtagelse af de forskjellige Tidsrum fra Lørdag Eftermiddag til Mandag Morgen, da de have gjæstet den øvrige Del af Familien og givet de mest slaaende Beviser paa Sandheden af den bekjendte Sætning, at hvor der er Hjerterum, der er ogsaa Husrum, idet den lille Fiskerhytte hver Lørdag og Søndag Nat har havt en Indkvartering, der i Antal langt overskred, hvad baade Russere og Tyrker bød de stakkels Bulgarere i den sidste Krig.

En af de væsenligste Følger af Landlivet er et Venskab, Fru Mørup har sluttet for Livet eller ialtfald for een Saison med en Fru Bartholdy. Fru Mørup og Døtre boede Hytte om Hytte og Have om Have med Fru Bartholdy og Døtre, og man kunde ikke godt undgaa at se hinanden, da der ikke fandtes Træer i nogen af Haverne, der hver for sig kun bestod af en mere nyttig end skjøn Kartoffelmark, hvis noget ensformige Flade blev brudt paa en særdeles livlig og yndefuld Maade af en Stokrose og en Brandlillie, der grupperede sig smukt hver i sit Hjørne. De første otte Dage hengik under en gjensidig mistænksom Observation, hvilken ikke formindskedes ved Umuligheden af at faae hinandens Navne at vide, da Fisker Jens Olsen, hos hvem Fru Mørup boede, naturligvis ikke vidste Andet, end at „Herskabet“ var en Grossererfrue fra Kjøbenhavn, og Fisker Ole Jensen, hos hvem Fru Bartholdy boede, ligesaa naturlig kun vidste, at „Herskabet“ var en Enkefrue fra Kjøbenhavn. Man ansaa det for at være under sin Værdighed at nærme sig hinanden, man kjendte ikke de fremmede Folk derinde ved Siden af, man mistænkte hinanden for at være flyttet fra Byen paa Grund af en eller anden skandaleus Historie, ja, man var ikke langt fra at antage om hinandens Familier, at et af Medlemmerne havde været paa Vand og Brød eller idetmindste henhørte til Protokollen over mistænkelige Personer, og man besluttede, aldrig under nogensomhelst Omstændighed at gjøre Bekjendtskab. Man indskrænkede sig til en gjensidig Kontrolleren af Frokostbordet, en gjensidig Udspionering af Middagsmaden og en gjensidig Passen paa Aftenspisningen, hvorved Fru Mørup navnlig udfoldede en storartet Opfindsomhed i de mest forbausende Fif, som naar hun f. Ex. for at gjøre Familien Bartholdy rigtig lækkersulten og misundelig satte sine Døtre i den skrækkeligste Forlegenhed ved meget højrøstet at bede dem række hende Kyllingerne, Hummerne eller lignende Delikatesser, som slet ikke fandtes paa Bordet, eller naar hun ved Middagsbordet spurgte, om de vilde have mere Duesteg, hvilke Duer vare nogle meget ordinaire benløse Fugle.

Mørups havde naturligvis ikke lagt sig paa Landet for at stifte nye Bekjendtskaber eller i det Hele nyde selskabelig Omgang, men netop for at nyde Godt af Landluften og have det rigtig fredeligt og stille; de korsede sig over de andre Kjøbenhavnere og lykønskede sig til ikke at være som disse Syndere, der laa paa Landet i Taarbæk og gik pyntede fra Morgen til Aften og vare til Selskaber og Gilder hver evige Dag. Men efter en halv Snes Dages Forløb begyndte det at blive dem for landligt, med andre Ord de kjedede sig guddommeligt. Og saa begyndte Bekjendtskabet efter en næsten umærkelig Overgang med smaa gjensidige Velvilligheder. Vejen gik over Badehusnøglens Overlevering, hvilken Ceremoni i Reglen ledsagedes af en Meddelelse om Vandets Temperatur og en Bemærkning i det Tilfælde, at der var Vandmænd, gjennem gjensidig Bytning af Kaffebønner eller Laan af Rugbrød, naar en af Fruerne var kommen i den gyseligste Forlegenhed ved den uventede Ankomst af et Dousin Kjøbenhavnere, og derfra gjennem Fru Mørups Beundring for de smaa Bartholdyer og Trakteren med Frugt og Kager til de samme søde Væsner, indtil det blev til Virkelighed ved de unge Pigers sympathetiske Passion for det ædle Croquetspil — og hvad var ogsaa rimeligere end at de sluttede sig sammen til denne Nydelse, der var jo ingen unge Herrer derude.

Altsaa Bekjendtskabet var gjort, man spadserede sammen hver Dag, spiste Frokost sammen, gjorde smaa Eftermiddagsudflugter sammen, de to Fruer gav hinanden Anvisning paa forskjellige Sælgekoner og vexlede Kageopskrifter — en Ceremoni, der mellem Damer aldeles svarer til Vexlen Visitkort mellem Herrer — og de unge Piger gik under firstemmig Hvinen og Skrigen i Vandet sammen, kort sagt, man var sammen hele den udslagne Dag, og man befandt sig udmærket godt i hinandens Selskab.

Blandt andre fortræffelige Egenskaber havde Fru Bartholdy ogsaa den, at hun var meget musikalsk. Det vides ikke med Bestemthed, om hun er i Familie med den berømte Komponist Mendelssohn-Bartholdy, men vist er det, at hendes Mand var Nodestikker, medens han levede. Som sin Mands Kone altsaa indlemmet i en af Landets musikalske Familier dyrkede hun med Iverighed Musiken og havde valgt det i hendes Ungdomsperiode ikke ualmindelige Pianoforte til sit Yndlingsinstrument, og hun var snart bleven en ikke ubekjendt Elev af en berømt Elev af en bekjendt Pianist. Hver Formiddag omdannede hun i en 2—3 Timer Ole Jensens Fiskerhytte til et sandt Theater della Scala, og hver Eftermiddag spillede hun ligeledes i en 2—3 Timer de mest øredøvende Bravourstykker med en saadan Mængde Triller og Passager, at det ikke vilde have været mærkeligt, om bemeldte, noget skrøbelige Fiskerhytte var trillet ned ligesom Stedet i Petersens Passage. I de første otte Dage pinte og plagede disse

Gratiskoncerter Fru Mørup i en overordenlig høj Grad, men senere, efterat Bekjendtskabet var stiftet, forskaffede de hende en storartet Nydelse.

En Aften, da Mørups havde spist til Aften hos Bartholdys, i al Tarvelighed forstaaer sig, paa Landet maa man jo tage til Takke med hvad Folk kan skaffe, og Fru Bartholdy som en passende Pendant til den nylavede Jordbærlikeur, der var kommen paa Bordet efter Spisningen, havde serveret Noget af „Sovedrikken“ paa Pianofortet, bragte hun Talen hen paa, hvor hyggeligt og morsomt det saadan kunde være til Vinter at samles en Gang om Ugen til en musikalsk Soirée, hun selv vilde saa gjerne indbyde Folk dertil, hun kjendte saamænd unge musikalske Mennesker nok, baade Kunstnere og Dilettanter, men desværre var hendes Lejlighed saa lille, saa det var hende en ren Umulighed. Fru Mørup, der interesserer sig levende for enhver Variation af Selskabslivet, følte sig strax tiltalt af Ideen, men hun frygtede dog for at indlade sig derpaa, da hverken hun eller hendes Døtre vare saadan musikalske, men hertil bemærkede Fru Bartholdy, at det jo kun skulde være for at more dem selv, det var jo ikke Meningen at optræde offentlig og desuden havde hun kjendt mange Folk, der o Gud nej! ikke havde været halvt saa musikalsk som Mørups og som dog havde gjort Aftenselskaber, en Ytring, der bragte Fru Mørup til Taushed, da hun maatte indrømme Sandsynligheden, af dens Sandhed. Hun vaklede vel endnu lidt, men de unge Pigers Overtalelser i Forbindelse med et Par Glas af den omtalte Likeur overvandt snart hendes Betænkeligheder, og hun indvilligede deri; de unge Damer vare ude af sig selv af Glæde, diskuterede om, hvem der skulde med, drøftede, hvad der skulde opføres — thi man var allerede kommen saa vidt, at det betragtedes som en Selvfølge, at der godt kunde gives enkelte Scener af nogle Operaer — Fru Mørup tænkte allerede paa Muligheden af at faae Mørup til at oprette en Friplads i Kjøbenhavns Musikkonservatorium, og Fru Bartholdy holdt af Glæde over dette lykkelige Udfald et voldsomt Lohengrin paa Klaveret.

Allerede Lørdagen efter begyndte Fruen eller rettere Fruerne eller endnu rettere Damerne at bearbejde den stakkels Mørup, der uden at ane noget Ondt var kommen ud for at tilbringe en behagelig Dag i sin Families Skjød, og fra nu af vare disse musikalske Soiréer det eneste Thema, der stod paa Dagsordenen fra Lørdag Eftermiddag til Mandag Morgen. Han maatte tænke sig, hvor behageligt og underholdende, hvor uddannende og forædlende det vilde være, og hvilken Udsigt vilde der ikke aabne sig for Pigebørnene, unge Musikere vare som bekjendt altid Følelsesmennesker, og hvad Bekostningen angik, erklærede de sig villige til ikke som paatænkt at plage om Abonnement i den kommende Saison, og tænk, hvor det vilde være mageløst, naar der en enkelt Aften skulde indtræde uafviselige Hindringer, saa kunde de avertere i Avisen, ligesom de have seet andre Folk gjøre: „Kjøbmagergade 72. I Aften ingen Modtagelse. Alt vel.“ Det saae saa interessant ud og gjorde Folk saa rart nysgjerrige. Men alle Damernes Grunde battede ikke paa Mørup, han svarede vel ikke ligefrem Nej, men de kunde heller ikke faae hans Samtykke.

Saa var det en Søndag i Begyndelsen af August Maaned, en af de varmeste Dage i denne varme Sommer. Hviledagen var for Mørup begyndt med, at han Klokken halvsyv om Morgenen var bleven jaget ud af Sengen, fordi der skulde gjøres i Stand til de ventede Gjæster; han havde derpaa tilbragt en særdeles behagelig Formiddag med at blive gjennemstegt i en 20—30 Graders Solvarme og til en lille Afvexling derpaa at blive skoldet i en 19—20 Graders varmt Vand, han havde gjennempløjet til Fods brændende Landstrækninger og travet om i skyggeløse Landskaber for at vise Gjæsterne Naturens Yndigheder, havde derefter med sit Selskab spist til Middag i det Frie, beskjærmet mod de ubønhørlig stikkende Solstraaler af en Bastmaatte, hvis ophedede Bast bevirkede, at Rødspætterne smagte som Klipfisk og Lammestegen som islandsk Lammekjød og i det Hele fremkaldte en pikant Fornemmelse af, at man dinerede i en Hørkræmmerboutik; han var blevet forstyrret af kjære Slægtninge, hvergang han vilde tage sig et Øjebliks Middagsro, havde saa igjen om Eftermiddagen maattet paa Vandring og traske om i en om muligt endnu mere glødende Solhede, med en dunkel Fornemmelse af, at hans Hjerne var smeltet og i Begreb med at løbe ned ad Rygraden, og uafladelig plaget og irriteret af Fluer, Bremser og Kjøbenhavnere. Klokken ti om Aftenen vare Mørups Kræfter opbrugte, og den styrtefærdige, plagede Mand gik i Seng, dødstræt paa Legemet og i en komplet aandsløv Sindstilstand; men heller ikke her fandt han den forønskede Ro, thi ikke at tale om de næsvise, halvmatte Fluer, som snart med en hvinende Summen styrtede sig hovedkulds ind i hans Ører og i deres Forfærdelse valsede lidt rundt paa hans Trommehinde, snart holdt Gymnastikfest paa hans Næsetip og snart Stævnemøder i hans Hovedhaar, saa begyndte kort efter Fru Mørups Ordrigdom med et endnu mere forvirrende Spektakel at summe ham om Ørerne; den stakkels Mand var aldeles ude af Stand til at fatte Nogetsomhelst og navnlig sin Kone, endelig faldt han dog tilsidst i en tung, urolig Slummer, hvoraf han vaagnede Mandag Morgen med en ubestemt Følelse af at have sagt Ja til Noget — det var til Afholdelsen af de meget omtalte Soiréer hver Tirsdag Aften.

Henimod Slutningen af August Maaned flyttede Mørups til Byen, og Fru Mørup og Døtre begyndte strax paa deres Forberedelser til Vinterfelttoget. Mørups Hus omdannedes nu til et Slags Musikkonservatorium, det opretstaaende Pianoforte blev ombyttet med et af Hornung & Møllers Kabinetsflygler, der paraderede midt paa Gulvet i Salen, Nodehefter og Partiturer laa spredte omkring paa alle mulige og umulige Steder, og et Par Nodestole af et meget forretningsmæssigt Udseende havde faaet Plads i det ene Hjørne, medens Sangøvelser og Klaverøvelser vexlede hver Time paa Dagen og skaffede de øvrige Husbeboere den største musikalske Nydelse. Mørups Døtre — der tidligere ikke havde røbet andre Symptomer paa nogen særlig musikalsk Sands end at være Abonnenter paa „Musikalsk Museum“ og daglig glæde Naboer og Gjenboer et Par Timer med en fin, beaandet Udførelse af „Der Wenzel kommt“ eller „Gute Nacht, Du mein herziges Kind“ eller „Smørrebrødsvalsen“ (den sidste endog for fire Hænder) eller hvilke andre Kompositioner der til enhver Tid fandtes averterede under Rubriken „Nye Musikalier“ — de aabenbarede pludselig deres medfødte levende Interesse og Begejstring for al gediegen Musik, indkjøbte store Kvantiteter af klassiske Musikværker i Eftertryksudgaven, bleve skrevne paa Expektancelisten i „Musikforeningen“ og producerede sig fra den tidlige Morgen til den sildige Aften paa To og Fire paa Klaveret.

Det er uvist, hvem af Forældrene de have arvet deres musikalske Begavelse efter; om efter Faderen, der i sin Ungdom havde røbet forskjellige Anlæg i denne Retning, først ved som Skoledreng at gjøre Læreren halv vanvittig i Sangtimerne paa Grund af sin fuldstændige Mangel paa Evne

til at erindre en Melodi fra den ene Time til den anden, medens han som en Art Erstatning herfor hver Dag i et halvt Aar komponerede en ny og særdeles overraskende Melodi til een og samme Text, og senere ved som Boutiksdreng hver Aften i Værelset bag Boutiken at maltraktere en Harmonika, der vaandede sig i de mest hjerteskærende Dissonanser og under hans Hænder vred og krympede sig i nogle forfærdelige, slangeagtige Bugter ligesom en Orm, der skal sættes paa en Fiskekrog; eller om efter Moderen, der i sin Barndom havde lært at spille Klaver af en af Hovedstadens bedste Lærerinder til en Mark Timen og senere i sin Ungdom havde sunget med en ved det kongelige Theater ansat, mindre feteret Sangerinde, der som Ækvivalent for Publikums Ugunst lod sine Elever beundre sin ualmindelige Sangkunst og sine udmærkede dramatiske Evner mod en nogenlunde prisbillig Betaling pr. Time. Det er som sagt uvist, hvem af Forældrene Døtrene skylde deres musikalske Begavelse, men det maa dog nærmest antages at være Moderen; thi hun udførte fra denne Sommer sin daglige Husgjerning stadig nynnende nogle til Anledningen passende Melodier, som da jeg f. Ex. engang traf hende i Færd med at støde Kardemumme til Akkompagnement af: „O Don Juan, Du min Lykkes Morter", ligesom hun nu til Stadighed vander sine Blomster under Afsyngelsen af: „Da sprang der frem en Kilde".

Fru Mørup lod sig lige saa lidt som Theatrene afskrække af den vedblivende Sommervarme, men aabnede Saisonen den første Tirsdag i September, og siden den Tid har Kjøbmagergade 72 og Omegn hver Tirsdag Aften gjenlydt af Sang og Klang. Da jeg i Begyndelsen af September kom op til Mørups for at ønske Familien Velkommen fra Landet, inviterede Fruen mig til endelig at komme derop hver Tirsdag, hun forsikrede mig, at jeg ikke skulde kjede mig.

„De kan tro, det er dejligt at høre paa," sagde hun, „og saa er det saadan nogle velsignede unge Mennesker allesammen, og saa synger og spiller de, saa det ikke er til at holde ud, ligefra de kommer til de gaaer, og saa er det rigtig Musik, ikke af den Slags ... nej Gudbevares, det maa De ikke tro! Offenbach og Lecocq og hvad alle de andre Offenbachiader hedder, de er bleven forbudt i vort Hus . . . det vil sige, mine Døtre spiller dem nok om Formiddagen for deres Fornøjelse, men til de musikalske Soiréer, der er det rigtignok en hel anden Musik, Altsammen klassenfk!"

Jeg kunde ikke uden at være uhøflig undslaa mig for at møde, og jeg har været deroppe et Par Gange, men jeg maa sige med Orfeus: „Jeg gjør det, men jeg gjør det grumme nødigt!"

De ved Soiréen Tilstedeværende kunne passende, ligesom i de fleste musikalske Foreninger, deles i de aktive og de passive Medlemmer, og navnlig synes Betegnelsen af Tilhørerne som passive eller lidende Medlemmer mig at være i høj Grad træffende.

Over de aktive Medlemmer kommanderer med uindskrænket Enevælde en ung Mand, der er Musiker af Profession og nok er ansat i det kongelige Kapel som et Slags Volontair. Samme unge Herre kommer stedse meget sent til Soiréerne og altid i en yderst echaufferet Tilstand, da han kommer lige fra sine Informationer, og neppe er han kommen indenfor Døren, før han kommanderer: „Naa, lad os saa begynde, mine Damer og Herrer!" og derpaa farer lige løs paa Pianofortet. Han sidder aldrig rolig, men rokker nerveus og febrilsk fra den ene Side til den anden, han taler altid — selv om nok saa ligegyldige Ting — i Superlativ, er enten nerveus overgiven eller hysterisk bevæget, og naar han ikke sidder ved Pianofortet, ere hans Fingre i en stadig Bevægelse for at udføre nogle særdeles vanskelige Løb hen over Bordplader eller Stolerygge, eller i Mangel af Meubler at foretage nogle overordenlig halsbrækkende Passager op og ned ad hans egne Ben. Hans Ydre er ikke i nogen særlig Grad tiltalende, da hans tætte, krøllede Haar er filtret sammen i en utrolig Grad, fordi han hvert Øjeblik med Haanden kjører om i det, og hvad hans Paaklædning angaaer, da staaer hans Fordringer til Renhed i musikalsk Henseende i omvendt Forhold til hans Fordringer til Renhed i andre Henseender. Han har utrolig travlt ved disse Soiréer, han akkompagnerer Sangerne, spiller Pianostemmen i alle de forefaldende Kammermusiknumre, leder Sammensangen og dirigerer paa samme naturlige og ukunstlede Maade som Edvard Strauss. Han er meget opfarende af sig; saasnart der er noget Galt i en af Stemmerne, stopper han pludselig Sangen paa en særdeles yndefuld Maade ved at lægge Albuerne paa Klaviaturet og stampe med Fødderne i Gulvet, river sig med en fortvivlet Mine i Haaret, udskjælder og vrænger ad vedkommende Synder eller Synderinde — thi han generer sig aldeles ikke ligeoverfor Damerne — og seer ud som det mest lidende og forurettede Menneske paa Jorden, skjøndt jeg har en Mistanke om, at disse Afbrydelser ere hans største Nydelse, ialtfald seer han sig efter en saadan stolt og triumferende om i Forsamlingen i Bevidstheden om sin Magt og Myndighed.

Af de aktive Damer skal jeg kun skjænke Selskabets Primadonna en udførligere Omtale. Det er en ung Dame, der, som man siger, er gaaet om det tredie Hjørne, og hun har en mangeaarig Øvelse i Retningen af musikalske Soiréer, hun er meget aktiv og meget vigtig, og hendes Næseklemmer bidrager ikke til at formindske hendes vigtige Udseende, hun er meget musikalsk og har altid et medlidende Skuldertræk tilovers for den unge Pige, der ikke strax kan sin Stemme. Oprindelig skal hun have tænkt paa at lyksaliggjøre det kongelige Theater med sin Stemme, men paa Grund af de laveste Intriger og Kabaler fra vore største Musikautoriteter blev hendes Optræden der forhindret, og den ulykkelige, forfulgte Pige stævnede bort fra Theatrets farefulde Skjær og Klipper og havnede i de musikalske Privatcirklers mere rolige Bassin. Der er en sjelden Harmoni udbredt over hende, Alt hos hende aander Musik, hendes Bevægelser ere holdte i Allegro assai, hendes Gang er staccato, hendes Ansigtsudtryk lyser con esprezzione og hendes Øjne tindre con anima, ja selv ved hendes Klædebragt er der noget Originalt, ikke i den Betydning, at hun er afstikkende klædt, tvertimod! hun bærer som alle andre Damer sin Kjole i høj Grad da capo al fine, men der er et vist, hende ejendommeligt crescendo deri, som strax falder i Øjnene. Destoværre nyder hun kun en meget svagelig Helbred, der ofte forhindrer hende fra at synge i de mindre taknemmelige Partier, navnlig har hun, som saa mange andre Primadonnaer, en mærkelig konstrueret Hals, der undertiden pludselig uden Varsel bliver betænkelig daarlig, men ligesaa pludselig kan blive rask igjen, naar hun faaer sin Villie.

Af de aktive Herrer er der først Selskabets Primotenor. Det er en lille Herre med et stadigt spillende, usigelig lykkeligt Smil om Munden, han er i højeste Grad ungdommelig i Udseende og Optræden, skjøndt han snart maa henregnes til Middelalderen, men dette overseer man gjerne paa Grund af Vanskeligheden ved overhovedet at skaffe Tenorer. Der er noget Erotisk udbredt over ham, ikke alene over hans Sang,

men over hele hans Væsen, den mest kondenserede Erotik lyser ud af hans Øjne, den straaler fra Enden af hans Knebelsbart og den flagrer om Enderne af hans skjødesløst bundne Halstørklæde. Han er første Tenor i flere Foreninger og endnu flere Solokvartetter og er meget forkjælet navnlig af Damerne, der dægge for ham, som var han et lille Barn; han taaler ingen Kritik d. v. s. ingen nedsættende Kritik, men afgiver i saa Fald strax sit Syngeparti med en Routine, som om han havde været Tenor flere Aar ved det kongelige Theater.

En fuldstændig Modsætning til ham danner den anden Tenor; han er Selskabets Komiker, han kan efterabe alle Theatrets Tenorer og Barytoner, og han giver gjerne efter Soiréens alvorlige Del et eller andet Parodinummer til Bedste til stor Moro for de umusikalske Tilhørere, men til lige saa stor Forargelse for hans musikalske Kolleger, der ikke anseer det foreneligt med den sande musikalske Alvor at gjøre den Slags Klownstreger. Han har en meget stærk Stemme, der efter hvad man siger skal egne sig udmærket til Korsang, hvilket man ogsaa maa haabe for ham, da den er aldeles uanvendelig til Solosang, og det mest Fremtrædende ved ham er, at han er en fuldblods Kjøbenhavner, han synger sine tydske, franske eller italienske Arier med en udpræget kjøbenhavnsk Accent og er i det Hele saa kjøbenhavnsk, at man intet Øjeblik kan tvivle om, at det særdeles store Parti Smør, han ligger inde med, skriver sig fra Kjøbenhavns Mejeri.

Saa er der Barytonen, en meget affekteret ung Mand, der aander sine Romancer ud paa en sentimental Maade og opnaaer en forøget Effekt ved at lukke Øinene paa de rørende Steder. Han har uddannet sig efter vore bedste Barytoner og ryster og bævrer stærkt paa hver Tone ligesom en apoplektisk Lirekasse. Han hører til Grossererstanden og er en meget søgt Selskabsherre og altid parat til at synge, ja saa parat, at han f. Ex. altid gaaer med en Papagenofløjte i Lommen for det Tilfælde, at man skulde ønske at høre Papagenos Arie af „Tryllefløjten“. Over de Andre har han en utvivlsom Overvægt ved en Gang at have hørt Patti i Paris, og han holder nok af at paradere med sine forbausende musikalske Kundskaber; saaledes nævner han f. Ex. altid Operaerne ved deres italienske Navne, han kjender ikke „Trubaduren“, men kun «Il trovatore», og han taler aldrig om „Barberen“, men kun om «Il barbiere». Han har engang ved Opførelsen af et større Værk i „Musikforeningen“ faaet Lov til at synge en af Solostemmerne, og det kan han aldrig glemme, han betragter siden den Tid denne Forening som Verdens mest musikalske Autoritet, og hans Sprog er saa lærd og saa uforstaaeligt for almindelige Mennesker, at selv ikke en musikalsk Bladanmelder behøvede at skamme sig ved det.

Bassen er en ung Mand, meget lang og meget mager, med et højst tiltalende Selvmorderudtryk i Ansigtet og nogle melankolske Tjavser Haar, der dingle ned i Panden. I sin Egenskab af Bas føler han sig forpligtet til at tale med en saa vidunderlig dyb Stemme, at det lyder, som naar man dunker paa en tom Øltønde. Naar han ikke synger, slentrer han trist og indesluttet om langs Væggene, og mere end eengang har han paa disse sine Vandringer opskræmmet flere af de ældre Damer, der have siddet som andægtige Tilhørerinder, men pludselig været nær ved at styrte ned af Stolene, ramte af et apoplektisk Anfald, naar han uformodet dukkede op bagved dem og rømmede sig stærkt i sin dybeste Tone, hvorved han frembringer en Lyd som en Elefant, der har Strubehoste.

De øvrige aktive Herrer repræsenterede Instrumentalmusiken paa en særdeles værdig og tilfredsstillende Maade; der var nogle unge Violinspillere, som aldrig gik i Selskab uden at medbringe deres Cremonesere i nogle særdeles elegant udstyrede Kasser og som brugte alle deres Lommepenge til Harpix, hvilket ikke var saa underligt, da de med Foragt for Alt, hvad der hed piano, stadig gned løs af al Kraft paa deres Instrumenter og søgte at overdøve hinanden, hvilket de antog forskaffede Tilhørerne den største Buefornøjelse; der var en yngre Violoncelspiller, der tilfredsstillede sit Hang til Melankoli ved at aflokke sin Cello de ynkeligste og mest fortvivlede Toner og upaatvivlelig vilde have gjort et overordenlig melantrist Indtryk, hvis han ikke havde fordærvet Effekten noget ved under Udførelsen at indtage de mærkeligste ekvilibristiske Stillinger og søge at bukke begge Ender sammen paa sig ligesom en Kautschukmand, og der var en meget spidsmundet Fløjtespiller, hvis Arbejde maa have været i høj Grad anstrengende, da han foruden at virke som Fløjtenist tillige fungerede som Blæsebælg, idet han blæste ligesaa megen Luft udenfor Fløjten som i samme og samtidig gjorde Nytte som Refraicheur paa de Nærmestsiddende ved at udspy smaa Fontainer over dem. De andre Trompetere skal jeg ikke omtale.

Programmerne ved de Soiréer, jeg har overværet, vare af et meget omfattende Indhold, baade Vokalmusik og Instrumentalmusik vare repræsenterede i alle mulige Skikkelser; der opførtes i en skjøn Blanding Operamusik og Kammermusik, Koncertmusik og Kirkemusik, tostemmige Præstationer afvexlede med firhændige dito og firstemmige med tohændige, Solonumre og Korsange gik Slag i Slag, Strygekvartetter og Sangkvartetter afløste hinanden, Kvintetter, Sextetter, Septetter og Oktetter suste En om Ørene, og Sange for særdeles blandede Stemmer bidrog deres til Afvexlingen.

Tilhørerkredsen bestod mest af beundrende Mødre og Tanter, der vare henrykte over den skjønne Sammensang, der ogsaa lød særdeles harmonisk, naar det var lykkedes de Syngende at blive enige om Tonarten og Takten og Understemmerne vare bevægede til at opgive deres Tilbøjelighed til at synge Melodien en Oktav under istedetfor deres egen Stemme; og Tilhørernes Tro paa Præstationernes musikalske Værd rokkedes ikke synderlig ved saadanne Smaating, som da en Gang første Violin i en Duo for to Violiner spillede Ouverturen til Henrik den Tredie, medens anden Violin kom flere Takter bagefter, men saa til Gjengjæld spillede Ouverturen til Henrik den Fjerde. Alle Tilhørerinderne sad og nikkede i Takt efter Musiken, hvilket opvakte glade Barndomsminder hos Mørup om de kinesiske Dukker, der stod paa hans Bedstemoders Chiffoniere og nikkede, hver Gang Nogen bevægede sig over Gulvet i Nærheden deraf. De sad og arbejdede meget ivrigt paa deres Strikketøj eller Hækletøj, men det faldt de gode Damer meget vanskeligt at iagttage den behørige Taushed, og af og til hørte man da ogsaa, naar der efter et Fortissimo i Musiken indtraadte et pludseligt Piano, En eller Anden af dem raabe til sin Naboerske: „Jeg bruger nu Peberrod!“ eller „Fem Indtagninger til Hælen“ eller lignende umusikalske Meddelelser, hvorpaa samtlige andre Damer strax sendte de mest misbilligende og bebrejdende Blikke til Forbrydersken.

Der var dog et relativt Gode ved disse musikalske Soiréer, og det var, at de ikke stillede overdrevne Fordringer til Mørups Pung. Fru Mørup havde samtidig med Anvisningen paa denne Variation af Selskabeligheden af Fru Bartholdy faaet Underretning om, at Soiréerne godt kunde

gjøres meget billig. „Herregud", havde Fru Bartholdy sagt, „de unge Mennesker kommer jo dog ikke sammen for at spise og drikke ... det er hverken æsthetisk eller kunstnerisk at spise noget videre, og desuden spolerer det Stemmen saadan at fylde sig ... og troer De, at en ung Mand, som sidder og gnider paa en Violin eller Tuba i et eller andet Orkester for et Par Hundrede Daler om Aaret, er forvænt? Han er saamænd glad til for fri Aftensmad ... nej, naar De, kjære Fru Mørup, bare giver dem lidt skaaret Smørrebrød og lidt The og noget Øl til Herrerne, saa er det evig godt!" Og saa fik de ikke Andet, og det viste sig ogsaa at være tilstrækkeligt, de unge Mennesker skiltes glade og mætte, hvorpaa de unge, tarvelige Kunstnere kunde sees at begive sig direkte til den nærmeste, prisbillige Ølhalle for der at regalere sig ved Nydelsen af nogle uæsthetiske Boeuf'er og diverse ukunstneriske Glas Øl.

Derimod have disse Soiréer nedkaldt en stor Ubehagelighed over stakkels Mørups Hoved, idet Værten sidste Onsdag kom ned og sagde ham op med den Bemærkning, at han hverken skulde have nogen Sangforening eller noget Orkestrion i sin Gaard. Mørup foreslog sin Kone at holde inde med Tirsdagene, da han godt kunde fatte Værtens Uvillie mod disse Soiréer; men Fruen var af en ganske modsat Anskuelse, i Førstningen var hun furioso, men gik strax efter over i lamentabile, og intonerede en Klagesang over Mandens Grusomhed, aldrig kunde han unde hende eller Døtrene nogen Fornøjelse, der var Ingen, der brød sig om hende, hvorpaa hun ønskede, hun laa i sin Grav, og paa Stedet begyndte hun paa sin egen Gravsang, hvorefter fulgte en hel Del korte abrupte Satser om, at han kunde sagtens, for ham var Ingenting for godt, og en stor Mængde Variationer over det bekjendte Thema: „O de Mandfolk har det godt, o saa godt, o saa godt!", saa gik hun igjen over til furioso og tilbød endogsaa foruden de andre Tirsdags-Musikpræstationer at blæse Værten et Stykke, der var saamænd Lejligheder nok i Avisen i disse Tider, de havde vel betalt deres Husleje, havde de ikke? og man skulde ikke finde sig i Alt, det endte vel med, at Værten vilde forlange, at Lejerne skulde anskaffe et af de nye Instrumenter, som hun havde læst om i Avisen, at man kunde afproppe Musikstykker paa og saa have dem liggende i sin Kommodeskuffe i flere Aar, uden at Nogen kunde høre dem o. s. v., o. s. v. Efter en kort Skjændeduet, hvor Understemmen, der udførtes af Mørup, dog faldt aldeles igjennem ligeoverfor Fruens første Stemme, endte saa den Scene, og til April flytter Mørups.

Mirza-Schaffys Sange.

Af Fr. Bodenstedt. Oversatte af P. Hansen.

I.

Hvad er Gazellens Øje vel, hvad Piniens ranke Stamme
Imod din slanke Væxt og mod dit Øjes klare Flamme?
Hvad er vel Schiras' Blomsterengs den rige Duft i Vaaren
Mod Duften af dit Aandedræt, paa Luftens Bølger baaren?
Hvad er de søde Sange vel, som Hafis har os kvædet,
Imod eet Ord, hvormed din Mund har vore Hjerter glædet?
Hvad er vel Rosens Kalk, hvortil sig Nattergalen klæber,
Imod din Rosenmund og dine fulde Rosenlæber?
Og hvad er Sol og Maane vel, hvad Himlens blanke Stjerne?
De gløde, sitre kun for Dig forelsket fra det Fjerne!
Hvad er jeg selv, hvad er min Sjæl, hvad mine Sanges Tone?
Kun Slaver af din Herlighed omkring din Skjønheds Trone!

II.

Tilbring dit unge Liv med Klage ej,
Hvad Gud har givet, skal Du vrage ej!

Luk Hjertet ej for Elskovs Aabenbaring,
Og Druesaften viis tilbage ej!

En bedre Dobbeltløn end Vin og Elskov
Kan Du i denne Verden smage ej!

Saa ær dem da som Jordens bedste Guder,
Og andre Guder skal Du tage ej!

De Daarer, som mod Skyens Taager smægte,
Dem kan vor lyse Jord behage ej.

Lad Mufti kun med Baal og Helved true,
En Vismand lader sig bedrage ej.

Vel Mufti troer, han kjender Alting bedre,
— Det Mirza-Schaffy troer i sine Dage ej!

III.

Som naar Nattergale sig ved Rosen kvæger,
— Det har de som kloge Dyr Forstand paa! —
Kvæger sig vor Læbe ved det fulde Bæger,
— Det har vi som kloge Folk Forstand paa! —

Som naar Havets Bølge sig i Storm bevæger,
— Naar de hvide Toppe højt mod Strand slaa —
Bryde Vinen sig med Skum i fulde Bæger,
— Det har vi som kloge Folk Forstand paa! —

Som en Sundhedssaft, der hver en Vunde læger,
— Selv de dybe Saar, som Tidens Tand slaa —
Milde Strømme glide fra det fulde Bæger,
— Det har vi som kloge Folk Forstand paa! —

IV.

Mirza-Schaffy! bliv nu dog engang sat,
Lad af med dit Væsens Flygtighed —
Tag paa en alvorlig Gjerning fat
Og røgt den med Alvor og Dygtighed!

Betragt Mirza-Hadshi-Aghasi*) engang:
Han var kun af ringe Lødighed;
Men se ham nu! Han har Titel og Rang
Og Ordner i Overflødighed!

Til Staten Du hellige al din Kraft,
Der bliver Du en af de Dygtigste,
Thi de højeste Embedsmænd, vi har havt,
Var sædvanligvis ikke de kløgtigste.

*) Den for kort Tid siden afdøde Storvezir af Persien.

Jeg svarede: Mangen bedre end jeg
Vil passe til den Befatning,
Og vanskelig vil den blive for mig
Nogen passende Erstatning.

Men kan Du mig vise en Embedsmand,
Kun een i den hele Haandfuld,
Der saadanne Sange synge kan
Som jeg og er ligesaa aandfuld:

Saa skal jeg slippe min Flygtighed,
Min Vin og min Sangertournering
Og strax med Alvor og Dygtighed
Slaa ind paa en anden Haandtering.

V.

Selv om med Sandhedens Tale er Fare forbunden,
Altid Du føre dog Sandhed, den klare, i Munden —
Ej Du en Løgtemand ligne i Løgnens Moradser,
Thi kun det Sande kan Alt aabenbare fra Grunden!
Dog, forat ikke forfølges Du skal af de Dumme,
Skal i forblommede Ord Du din Visdom formumme:
Druen hin blanke, som Drikken den glade os rækker,
Skjult bag sin Ranke med grønnende Blade sig dækker.

VI.

Jeg hader det sødlige Rimklingeling,
Den klagende Sang med det høje Sving
Om Hjerte og Smerte,
Om Fængsel og Længsel,
Om Baare og Taare,
Om Lyst og Bryst
Og om alt det Pjat,
Der er saa forbrugt og falder saa mat,
Og glider saa glat
I Daarernes Øre,
Men er alle os Andre en Gru at høre.

VII.

Naar Digtet er altfor moskee-besat
Og tankefromt —
Er vist Digterens Hoved ideforladt
Og tanketomt.

Børnelæsning for 100 Aar siden.

Af Johs. Müller.

Hvad Jules Verne i vore Dage med saa stort Held har foretaget sig: at iklæde et belærende Stof en underholdende Form, for saaledes lettere at faae Ungdommen til at læse Bogen, er som bekjendt ikke hans egen Opfindelse, ja han er vel egenlig ikke engang gaaet videre i Retning af en underholdende og spændende Ramme end tidligere Værker af lignende Art, naar man kun tager Hensyn til den forskjellige Tidsaand og dens Fordringer i Henseende til det Morsomme.

Jeg har liggende for mig en Bog, hvis fulde Titel lyder saaledes:

Madame
Marie le Prince de Beaumonts
Magazin
for
Børn
efter den franske Original
oversat
og til
De Danske Læserinders
egentligere Brug indretted
ved
Johan Christian Schønheider.
Kiøbenhavn 1764.
I den Mummeske Boghandling.

og jeg har tænkt mig, at det maaske kunde interessere en større Kreds at læse nogle Uddrag af denne „Børnebog".

Efter en kort Forerindring, hvori Oversætteren gjør Rede for nogle Forandringer, han har foretaget (som dog kun angaa uvæsenlige Ting, ikke Værkets Plan, da „jeg holder mig alt for dybt neden for hendes Indsigter, at jeg skulde vove at forandre noget heri"), følger

Den danske Oversætters
Tilskrift
til sine unge Læserinder,

der begynder saaledes:

„Vil De vel, mine artige Fruentimmer! overlade mig Deres Haand, for at indlede Dem i et Selskab, i hvilket jeg tør love Dem megen Fornøielse; og saa meget mere Fornøielse, jo tiere De ville besøge det, og jo mere De ved flittig Omgang blive fortrolige med de Personer, De der forefinde." Derefter gaaes over til en Præsentation af Selskabets Forstanderinde, som Oversætteren beder sine Læserinder „maa have et højt Nummer hos Dem". Han bemærker bl. A. til hendes Anbefaling, at hun ikke, som saa mange Andre i hendes Alder, er „utidig meget mere end alvorlig", og værger sig til Slutningen mod den Mistanke, at han skulde være „en ordgydende Lovtaler, mine artige Fruentimmer!", da det kun har været hans Hensigt at beskrive Forstanderindens „Karakteer". I Anledning af dette Ord bemærkes i en Note:

„Dette franske Ord, som allerede er optaget i vort danske Sprog, bemerker alt det under eet, som man kalder Forstand, Indsigter, Tænke-, Handle- og Levemaade". En temmelig omfattende Definition!

Efter en Redegjørelse for Formaalet med „Selskabets" Sammenkomster, som er at danne „de unge Fruentimmer" saaledes, at de „paa Deres Ungdoms elskværdige Egenskaber vil bygge Deres modne Alders Fuldkommenheder, og ved disses Glands vil forøge de Fruentimmers Tal, som ere mange til Exempel, flere til Beskæmmelse, og Deres Kiøns Ære", træder Oversætteren til Side og er

Mine artige Fruentimmer!
Deres
oprigtige Tiener.

Bogen bestaaer af Samtaler mellem de forskjellige Personer, hvori dels de unge Frøkner og den ene Jomfru overhøres i Fædrelandshistorie, Geografi og Religion, dels Forstanderinden meddeler populaire naturhistoriske og fysiske Afhandlinger samt som Opmuntring fortæller Eventyr.

Personerne ere følgende:

Forstanderinden Mamsel Arthune, Frøken Clementines Hofmesterinde.
Frøken Clementine, tolv Aar gammel.
Frøken Henriette, tolv Aar gammel.
Frøken Marie, fem Aar gammel.
Frøken Charlotte, syv Aar gammel.
Jomfru Mieke, syv Aar gammel.
Frøken Arnoldine, ti Aar gammel.
Frøken Eberhardine, tretten Aar gammel.

Med Hensyn til Navnene bemærker Oversætteren, at Forfatterinden har givet Personerne Navne efter deres Karakter, men han spørger: „Kunde man vel finde det smukt at læse Mamf. God, Fr. Sindriig, Fr. Barnagtig, Fr. Uveir?", og da han forudsætter et benægtende Svar, har han valgt „Egennavne i steden for de karakteriserende".

Forinden jeg nu gaaer over til Uddrag af Samtalerne, maa jeg gjøre den Bemærkning, at det ingenlunde er min Hensigt at ville raillere over denne Bog. Jeg mener tvertimod, at det er et meget respektabelt Værk efter den Tids

Fordringer, og naar Meget deri dog forekommer os komisk, maa det for største Delen skrives paa Sprogets og paa den forandre Smags Regning. Hvilke Fejl vor Tids Børn end kunne have, saa maa man dog lade dem, at de mindst af Alt ere naive, og det kan ikke nægtes, at de heri forekommende Børn sommetider ere det i en utrolig Grad. Jeg benytter Lejligheden til at oplyse, at Originalens Orthografi og Interpunktion er fulgt overalt, hvor der er citeret ordret.

Da Forstanderinden engang har lovet Børnene et Eventyr, ere de saa begjærlige efter dette, at de kun blive siddende et Kvarter ved Thebordet. Herover fortørnes den gode Dame højligen og lader dem vide, at Intet er saa skadeligt for Sundheden som at spise hastigt. For at forsone hende siger den femaarige Frøken Marie: „Min hierte Mamsel forlad os denne Gang; jeg svær paa min Samvittighed, jeg vidste ikke, at det var saa ilde gjort, at spise saa hastig." Dette Forsvar indbringer hende dog kun en velfortjent Tilrettevisning, fordi hun „svær paa sin Samvittighed", og der bliver Intet af Eventyret den Gang.

I et af de Eventyr, som Mamsellen fortæller Børnene, omtales det som en af den ulykkelige Prinds Fatals største Dyder, at han, „naar han gjør sin Bøn, holder sine Øjne ned for sig, folder Hænderne, og dreier Hovedet om fra den ene Side til den anden."

Frøken Marie fortæller Historien om Herrens Besøg hos Abraham saaledes, at kun „Englerne" vare tilstede, og lader den ene af disse „Engler", da Sara nægter at have leet af deres Spaadom, sige til hende: „Ih, hvad det er hesligt at lyve; beed De Gud om Forladelse for denne onde Gjerning." Man mærker, at man er i Høflighedens Aarhundrede; endogsaa „Englerne" sige De til Folk.

Den stakkels Ariadne fordømmes højligen, saasom „en Jomfrue, som løber bort med et fremmed Mandfolk, slet ikke fortjener at agtes", og da Frøken Charlotte er veltænkende nok til ogsaa at give Theseus noget af Skylden, bemærker Mamsel Arthune, at han vel har været et meget slemt Menneske, men dersom han ikke var løbet sin Vej, havde han maattet gifte sig med hende, og „det er fortredeligt at gifte sig med en Fruentimmer, som løber efter Mandfolkene". I samme Anledning oplyses Frøknerne om, at naar en fornem Herre forelsker sig i dem, saa gaaer han, hvis det er hans „rette Alvor", til deres Papa og Mama, men vil han have dem til Bedste (og det „kildrer", efter Mamsellens Erfaring, de fleste Mandfolk at have Fruentimmerne til Bedste), saa siger han til dem: „jeg elsker Dem, men jeg beder, at De ikke taler derom til Deres Papa." Frøken Marie, der af sin Alder er et meget fremmeligt Barn, glæder sig paa Forhaand til i dette sidste Tilfælde at ville svare den ulykkelige Ungersvend, der allerede har begyndt at „kildre sig" med at have hende til Bedste: „Min Herre, jeg vil sige det til Papa, at De elsker mig", og mener, at han saa vil komme rigtig i Knibe. Dette Forsæt bifalder Mamsellen højligen, men formaner hende dog til kun at sige det til Papa og Mama, og hverken til hendes Bekjendte eller Kammerpigen.

Da Frøken Eberhardine, der i det Hele taget er et meget stridigt Barn og temmelig hoffærdig, en Dag har været forskrækkelig uartig mod Mamsellen, beordrer denne hende til at spise i Kjøkkenet med Kokkepigen til Straf for hendes Ulydighed. Dette smager ikke den unge Dame, men tilsidst gaaer hun ind paa det, da det vel maa være til hendes Bedste; dog kan hun ikke tilbageholde den Bemærkning, at „det er dog meget fælt, at jeg skal spise med dette Kreatur." Denne Ytring indbringer hende en ny Overhaling, og endelig bekvemmer hun sig da til at gjøre det med den rette Ydmyghed — til stor Fryd for Mamsellen, som derpaa „gjør Fred" med hende. Den samme Eberhardine bliver siden saa forbedret, at hun, da Mamsellen roser hende for Dyd og gode Sæder, rent ud tilstaaer, at hun „før har talt og tænkt som en Æblehøkerske".

Mamsellen fortæller i en Historietime Børnene, at da Mahomet stiftede sin Religion, gik Alt godt og vel, indtil han fortalte Indbyggerne om den Himmelreise, han havde foretaget gjennem syv Himle, men „denne sidste Løgn var saa grov, at den foraarsagede en almindelig Forargelse" og gav Anledning til, at Mahomet tabte al sin Anseelse i Mekka og maatte flygte til Medina.

Dette maa være nok. Jeg kunde let blive meget længere ved, men jeg antager, at dette vil være tilstrækkeligt til at give et Begreb om Bogen, og mere har ikke været min Hensigt.

Alphonse Daudet: Naboben.

Oversat efter Originalens 30. Oplag af N. J. Berendsen og V. Carstensen. (Schou.)

Af de nyere franske Forfattere have særlig Victor Cherbuliez og Alphonse Daudet slaaet an i Danmark. Desværre ere de med det Samme blevne selvskrevne til Feuilletonbrug, og da de større Blades Abonnenter tillige for en væsenlig Del ere det bogkjøbende Publikum, har ingen Forlægger synderlig Lyst til at optrykke de allerede publicerede Fortællinger i Bogform. Vor Litteratur gaaer saaledes Aar for Aar glip af mange værdifulde Ting; thi hvor Mange kunne eller ville vel gjemme hele og halve Aargange af en Avis? Ogsaa „Naboben" har været offentliggjort i et Blads Spalter („Dagens Nyheder"), og naar nu Forlæggeren alligevel har vovet at samle den til en Bog, tør man sikkert paa Forhaand gaa ud fra, at Fortællingen frembyder visse Egenskaber, som man har ment vare istand til endogsaa at friste de Læsere, der i sin Tid fulgte Feuilletonen fra Dag til Dag. Med al Hensyntagen til Forskjellen mellem franske og danske litteraire Forholde, turde vel ogsaa en Bog, der i sin Hjemstavn har oplevet 30 (eller vel nu flere) Oplag, nok kunne gjøre Regning paa to herhjemme. I ethvert Fald bydes der her den danske Læseverden en ualmindelig interessant Bog. Der kan indvendes Meget, overmaade Meget, imod „Naboben", men naar man kommer fra vore flade, kraft- og saftløse hjemlige Fortællinger og bliver revet med af den Energi og Lidenskab, der har frembragt denne Bog, naar man seer den Kunst, hvormed næsten hver enkelt Scene og hver enkelt Figur er fremstillet, naar man beundrende dvæler ved den Fylde af Tanker, der er udgydt over hver Side af Fortællingen, og hvortil Sproget har maattet afgive alle sine Hjælpemidler, saa kan det ikke nytte at nægte, at vi her staa overfor en overlegen Forfatter og at — Fordringerne til vor egen Novellistik virkelig bør skærpes, al den Stund Sligt dog nu frembringes i Europa og hvad Dag det skal være kan tilgængeliggjøres i Oversættelse. Hvorfor gaa dog ikke vore hjemlige Forfattere i de store fremmede Novellisters Skole? Hvorfor stræbe de ikke at tilegne sig denne Kunst eller, om man saa kun vil, denne Teknik? Vore unge Malere søge jo nu i Flokkevis til de franske Realisters Atelierer, ikke for at tilsætte deres eget Syn paa Livet, deres egen Ejendommelighed, deres nationale Oprindelighed; men simpelthen for at „gaa i Skole", for at lære noget paa de Steder, hvor der virkelig kan læres noget. Vi maa ikke drukne herhjemme i den brede Strøm af Middelmaadighed eller jevn Respektabilitet, vi maa ikke tabe Maalestokken og lade Alt være lige godt, thi saa synker vort hele aandelige Niveau blot lidt efter lidt, og paa en gold Jordbund vil det saa blive dobbelt vanskeligt at fremkalde Blomster. Hvert betydeligt fremmed Arbejde, der i Oversættelse bydes den danske Almenhed, har derfor ikke alene den Mission, at lære os den øvrige Verden at kjende, men ogsaa den at slaa til Lyd for Kunstens Krav. Og Alphonse Daudets „Naboben" egner sig ikke mindst hertil. Vi kunne ikke ønske, med al mulig Anerkjendelse af det glimrende Talent, der her udfolder sig, at en kommende Originallitteratur skulde træde i disse Fodspor. Vi ønske selvfølgelig, at en saadan maa udvikle sig overensstemmende med vort eget Liv og i organisk Sammenhæng med den store hjemlige Litteratur, der har skabt det danske Aandsliv i vort Aarhundrede. Men vi skulle lære af disse fremmede Bøger, at Kunsten nu staaer paa et andet, et højere Trin overalt i Udlandet, og at den stadig gaaer videre, medens vi herhjemme allerede en rum

Tid have staaet stille, eller rettere ere gaaede tilbage, thi hvis vi blot ville holde os til den episke Digtart, hvilket Fald da fra Fru Gyllembourg og Carl Bernhard, fra Blicher og Hauch til vore Dages Fortællinger og Romaner.

Vi skulle søge kortelig at fremføre, hvad vi have at indvende mod „Naboben". Paa en vis Maade sætter Forf. i denne sin Fortælling det Spørgsmaal under Diskussion, hvorvidt det er tilladeligt at skildre sin Samtid, som den gaaer og staaer. Det er bekjendt, at en Del af Bogens fremtrædende Personer ere tegnede direkte efter Naturen (f. Ex. Hertugen af Mora) eller at der dog er laant saadanne Træk hos endnu Levende, at Bysladderen maatte sættes i Bevægelse (f. Ex. Billedhuggerinden Felicia). Der skal jo endogsaa i Paris være solgt en hel „Nøgle" til Fortællingens Portraitgalleri. Man kan sige Meget for og imod dette Spørgsmaal. Digterens bedste Forsvar ligger imidlertid deri, at hvis hans Bog har blivende Værd, ville hans Figurer leve som Typer, medens deres Forbilleder dø og glemmes. Men der kan ogsaa med Rette indvendes Meget imod denne Fremgangsmaade, og i et mindre Land og under mindre Forhold vilde det ialtfald være utaaleligt. Man tænke sig kun en dansk Roman med Portraiter af fremragende levende Personligheder fra Politikens, Kirkens og Handelens Verden. Det hele Spørgsmaal interesserer dog os Danske lidet. De Fleste af Bogens Læsere ville jo ikke kjende noget til „Modellerne", og den danske Kritik har i dette Tilfælde det Fortrin fremfor den franske, at den uhildet kan undersøge, hvorvidt Bogens Figurer have deres eget digteriske Værd eller ikke. I saa Henseende staaer „Naboben" særlig højt. Baade Figurerne i første og de i anden og tredie Række ere skildrede med saa stor Illusion, at de overalt staa lyslevende for En, og det hvad enten Digteren udfører Tegningen til de mindste Enkeltheder eller i korte brede Træk henkaster et flot Omrids. Komposition er der derimod ikke meget af i Bogen. Det Hele er en Række løst forbundne Scener af det pariske Liv, men ogsaa i saa Henseende er Bogen lærerig — om end ikke efter vor Opfattelse efterfølgelsesværdig — thi det hører ogsaa med til den moderne Epiks Fremgangsmaade, kun at lægge Vægten paa den enkelte Scenes Liv og Sandhed og bryde sig lidet eller intet om den kunstneriske Komposition, eller Moral eller Tendens, thi disse Begreber falde jo som oftest sammen. „Aanden" i en Bog maa søges i dens Komposition, i det Maal, hvorimod Forfatteren stiler, i den Dom, han (som et Slags Forsyn for sin Mikrokosme) fælder tilsidst. Derfor er det ogsaa en Misforstaaelse at gaa i Rette med de moderne fremmede Forfattere for deres „Moral". De ville hyppigst ingen saadan udtale, men kun skildre Livet eller Faser af Livet saaledes som dette virkelig er. Husker man ikke paa dette under „Naboben", efterlader Læsningen et endnu mere utilfredsstillende Indtryk, end maaske ellers vilde være Tilfældet. Ganske vist maa de sociale Tilstande under det andet Kejserdømme i mange Henseender have været raadne, siden Alt saaledes kunde briste med Et i 1870, men da en hel ny Slægt jo ikke er kommen frem siden dette ulykkelige Aar, maa der dog ogsaa dengang have været hæderlige og brave Folk til i Paris. Man kunde faae det Indtryk, som sagt, at Daudet kun mener at finde Ærlighed og Uskyld i Udkanten af Staden, hos de Smaa og Fattige, og at hele „den store Verden" var og er en Samling af hjerteløse Egoister, forbryderiske Børsspillere, købte Journalister, flanede Skjøger o. s. fr. Den Hvirvel, hvori den stakkels Nabob males ind og knuses, tæller jo næsten ikke et eneste hæderligt Individ. Det vilde her unægtelig have været velgjørende, ogsaa imellem Samfundets „Spidser" at træffe Repræsentanter for det Store og Gode i Frankrig, men Digteren har ikke villet give Andet, end hvad han kjender, og har vel Krav paa at dømmes herefter. Hans enkelte Scener, hans enkelte Figurer maa vurderes efter deres egen Maalestok, og han vilde sikkert henvise til andre Forfattere, hvis man søger eller ønsker noget Andet. Det vilde her føre for langt at paavise nærmere, hvor meget Ypperligt Digteren har givet i disse Enkeltheder. Ikke mindst er Naboben selv en glimrende Karaktertegning. Skjøndt man har den største Medfølelse med „denne Orientaler, som vilde have et Hjem og kun fik et Karavanserail, som søgte en Hustru og kun fandt en Levantinerinde", saa udvikler hans Skjæbne sig dog i Overensstemmelse med hans egne Anlæg og eget Liv, og ingen gammel eller ny Tragediedigter har vejet Skyld og Skjæbne paa en retfærdigere Vægtskaal. Men Læserne maa selv søge til Bogen. Vor Anmeldelse vilde svulme op til en Afhandling, hvis vi skulde gaa ind paa det hele rige Galleri af Personer eller blot nævne de mest effektfulde Scener. Lyspunkter har Bogen kun faa af. Vi vilde hertil regne Skildringerne af Tjenerskabets Souperer, der ere en Skolar af Dickens værdige, saavel som Kontorbudets Memoirer, men fremfor Alt dog det nydelig tegnede Hjem hos den gamle Fantast med hans mange Pigebørn. Bogen efterlader derfor, som saa stor en Del af den moderne franske Litteratur, et tungt og mørkt Indtryk, og det er ikke for Intet, at en af Bogens bedste Scener ender paa Kirkegaarden under „en udtryksfuld, kolossal Buste med en bred Pande under det lange tilbagekastede Haar, med en svulmende og ironisk Læbe" — naturligvis Balzacs Buste. Daudet hører jo til de Forfattere, der have fortsat Skildringerne af den store »comédie humaine«. — Ligesom man altsaa i vore Dage atter og atter spiller det franske nyere Drama paa alle europæiske Skuepladser, fordi det er det eneste i Nutiden, der er Liv i, saaledes bør vi ogsaa — trods alle Uoverensstemmelser — gjøre os bekjendt med denne karakteristiske Repræsentant for, hvor højt den fortællende Digtning i Øjeblikket staaer i Frankrig.

Litteratur

„Jøderne i Barnow", Noveller af Karl Emil Franzos. Paa Dansk ved Anna Winkel Horn. (Schubothe). — Skjøndt Forf.'s første Bog ikke er mere end to Aar gammel, er hans Navn allerede godt kjendt rundt om i Europa. Ogsaa i Danmark have baade Dagbladene og den periodiske Presse hyppig gjengivet hans karakteristiske Fortællinger og Skildringer, og den ovennævnte første samlede Udgave af disse henvender sig altsaa til en Almenhed, der tør antages at være godt kjendt med Ejendommelighederne ved hele Forf.'s Produktion. Det er det saakaldte „Halvasien", der er Franzos' litteraire Domaine, og navnlig har „den podolske Jødedom" i ham fundet en ligesaa psykologisk skarpsindig som kunstnerisk overlegen Fremstiller. Oversætterinden nævner af hans Bøger: „Aus Halbasien, Culturbilder aus der Bukowina, Galizien, Südrußland und Rumänien" (1876), „Die Juden von Barnow" (s. A.) og endelig fra i Aar nye Skildringer fra de samme Egne „Vom Don zur Donau". Vi kunne hertil føje de nys udkomne to Fortællinger, der under Titlen „Junge Liebe" ere forlagte i Breslau og antedaterede 1879. Det er sandt, hvad der staaer i en af de her oversatte Smaafortællinger (S. 215), at der kun for faa af Vestens Mennesker er slaaet en Forstaaelsens Bro over til denne sælsomme, mørke Verden, men ligesom Franzos i sit Forord siger, at han under Udarbejdelsen af Novellerne bestandig har havt for Øje, at det var det vestlige Europas Læseverden, han skrev for, saaledes kunne vi heller ikke se rettere, end at det alligevel er lykkedes ham, trods alt det for os Fremmede og stundom Frastødende i disse Skildringer, at faae det Almenmenneskelige frem. Hertil kommer endvidere, hvad den ydre Form angaaer, at Forf. har gjort overmaade sparsom Brug af den forunderlige hebraisk-tydske Jargon, der ellers plejer at spille saa stor en Rolle i jødiske Fortællinger, men for Ikke-Jøder unægtelig som oftest besværliggjør den kunstneriske Nydelse. Hermed skal dog ikke være sagt, at vi Danske f. Ex. skulde ønske denne Jargon borte fra Goldschmidts jødiske Fortællinger, hvor den jo i saa væsenlig en Grad bidrager til at give disse værdifulde Billeder fra den danske Jødes Liv deres kulturhistoriske Betydning. Men hvad der giver en Originalbog et forøget Værd, behøver ikke i

samme Grad at gjælde for en Oversættelse. Hvad den podolske Jøde angaaer, ere vi fuldt tilfredsstillede med den almindelige Karakteristik uden nogen betydeligere Udfoldelse af ydre Midler, og særlig for de barnowske Jøders Vedkommende er den Verden, vi her føres ind i, ejendommelig og sælsom nok i sig selv. De sex Stykker, Fru Winkel Horn har samlet, have alle et ikke ringe kunstnerisk Værd — „Nær og Fjerns“ Læsere ville træffe Bekjendte mellem dem fra dette Blads Spalter — og Forf. fremhæver med Rette den Fordring, han fra første Færd har stillet til sin Produktion: at give „noget kunstnerisk Smukt“. Den godt oversatte og smukt udstyrede Bog fortjener derfor en god Modtagelse, og det glæder os, at den ad Aare vil blive efterfulgt af en Oversættelse af „Aus Halbasien“. Franzos' Fortællinger bør sikkert alle gjøres tilgængelige i Bogform.

„Androkles.“ Nordisk Maanedsskrift for Dyrebeskyttelses-Sagen. (Lehmann & Stage.) Samtidig med, at „Foreningen til Dyrenes Beskyttelse“ har udsendt sin aarlige Beretning, der paa mange Maader vidner glædelig om, at den smukke Sag er i gode og kjærlige Hænder, har — som det hedder i „Indledningen“ til ovennævnte Maanedsskrift — det nu snart tre Aar gamle Selskabs praktiske Virken ogsaa faaet sit litteraire Supplement i et maanedligt Organ, der dels skal behandle saadanne Spørgsmaal, som særlig vedkomme selve Sagen, og dels ved forskjelligartede Artikler om Dyrenes Liv og Færden, deres Stilling til Menneskene o. s. fr., sprede Kjendskab og Kjærlighed til disse vore Medskabninger ud i videre og videre Kredse. Maanedsskriftet har laant sit Navn og sit Motto („Vi tale for dem, som ikke kunne tale for sig selv“) fra lignende Foretagender i Udlandet, og naar man seer hen til, at den danske Forening til Dyrenes Beskyttelse allerede tæller over 2000 Medlemmer, der vel næsten tør betragtes som selvskrevne Abonnenter, kan man sikkert spaa „Androkles“ den samme gode Modtagelse hos os, som dets talrige fremmede Kolleger overalt finde i deres respektive Hjemstavne. Saa godt som alle civiliserede Lande have jo nu slige Organer, baade Maanedsskrifter og Ugeblade, for Voxne saavel som for Børn, og der foreligger mer end Vidnesbyrd nok om, hvor megen Gavn og Glæde disse Foretagender overalt have stiftet. Den unavngivne Redaktion af „Androkles“ havde maaske derfor gjort klogt i allerede i første Hefte at have givet en nærmere Redegjørelse for Dyrebeskyttelses-Sagens Stilling i andre Lande og navnlig skildret os de fremmede litteraire Forbilleder. Men paa den anden Side er det imidlertid en Selvfølge, at de paagjældende Landes forskjellige Folkenaturel opfatter Sagen paa forskjellig Vis, og Redaktionen har maaske frygtet for, at vi noget nøgterne og meget lattermilde Danske ikke vilde kunne forstaa det storslaaede Apparat og den uindskrænkede pekuniaire Liberalitet, hvormed Sagen f. Ex. optræder i England. Vi ville ialtfald langtfra dadle, at den danske „Androkles“ søger at optage Traaden fra Laur. Smiths gamle gode Bog om „Dyrene“, saavel som fra St. St. Blichers „Diana“, og det er upaatvivlelig praktisk, at Programmet udtrykkelig betoner, at den underholdende Del skal spille en væsenlig Rolle i Maanedsskriftet. Idet vi da paa bedste Maade anbefale dette til vore Læseres Understøttelse, have vi kun at tilføje, at det første, smukt udstyrede, Hefte bringer et Digt af H. V. Kaalund, en Række spredte, men interessante Jagttagelser om Dyrenes Sjæleliv af Viggo Schmidt, samt en morsom fortalt Historie om, hvorledes den første Flodhest kom til Londons zoologiske Have i 1850. Heftet slutter med nogle Blandinger og forskjellige Kjærnesprog fra fremmede Forfattere, lutter Mottoer, om man vil, til Maanedsskriftet. Det bedste synes os følgende at være: „Forædling af Menneskene vil blive en af de velsignelsesrige Frugter af Dyrebeskyttelsen; dog maa den aldrig være Anledning dertil, thi Dyret er for sin egen Skyld værd at beskytte.“ Det er ikke mindst en heldig og smuk Tanke af „Androkles'“ Redaktion at have ladet Kaalund indlede Maanedsskriftet, thi af alle danske Digtere turde han sikkert have den største Fortjeneste af den Sag, der nu saa ihærdig søges ført ud i Livet. Kaalunds tvende Indledningsvers lyde saaledes:

Du Menneskebarn, som bryster Dig stolt
af din kløgtige Aand, din oprejste Gang,
er dit Hjerte for Dyrenes Lidelser koldt,
har Du selv dem sløv og grusom forvoldt,
da fortjener Du ikke din Menneskerang,
da har Du ej Del i det Adelsbrev,
som ved Slægtens Vugge din Skaber skrev;
de Børn, Du fostrer, hvis Aand Du danner,
faaer Bulbidersnuder og Tyrepander;
Du fostrer til din og til Verdens Skam
en Flok af Rovdyr i Menneskeham,
Du befolker vor Jord med Tyranner.

Men Pris være Dig, Du ærlige Sjæl,
der af Skaberens Værk selv det Mindste har kjært,
der ej nænner at træde en Orm under Hæl,
der veed, hvad det usleste Liv er værdt;
ja Pris være Dig, hvis dit Barn Du har lært,
at naar vi kan lette i Kjærligheds Aand
det trælbundne Dyr for dets trykkende Baand,
da voxer vi selv i Adel og Ære,
da har vi annammet den store Lære,
der fast skal staa, medens Tiderne gaa:
Hvad Godt Du gjør mod de Ringe og Smaa,
det skal Frugter i Tusindfold bære.

„Fra Agdesiden“. Skildringer og Optegnelser af Constantius Flood. (Malling i Kristiania). Den lille Samling er af en noget lignende Art som Forf.s Skildring af „Listerlandet“, hvilken Bog vi i sin Tid (Nr. 214) have anmeldt i dette Blad. Under den samme fordringsløse Form gjenopfriskes navnlig her en Del Smaatræk fra „Krigsaarene“ i Aarhundredets Begyndelse, og saavel de historiske som de lokale Skildringer have alle et velgjørende Præg af Troværdighed. Vi foretrække langt en saadan beskeden Samling Oplevelser eller Folkeminder for en middelmaadig Fortælling.

Siden vi engang i sidste Efteraar anmeldte den paabegyndte Udgave af C. V. A. Strandbergs (Talis Qualis') »Samlade vitterhetsarbeten» og søgte at vække nogen Interesse for Digteren saavel i og for sig som paa Grund af de mange Baand, der i hans ildfulde Ungdom særlig havde knyttet ham til Danmark og Nordens Sag, ere de originale Partier af Værket for længe siden sluttede, og med det nysudkomne 18. Hefte befinde vi os allerede midt i Digterens Hovedværk, hans navnkundige Oversættelse af Byrons „Don Juan“. Nu da Edv. Lembcke desværre definitivt synes at have opgivet at fortolke mere af Byron paa vort Sprog, kunde maaske En og Anden faae Lyst til at øve den praktiske Skandinavisme: at lade en svensk Gjengivelse erstatte en manglende dansk. Og ønsker en saadan Læser tillige at lære en god Del Svensk, saa ville vi dobbelt anbefale ham Strandbergs „Don Juan“. Til en Oversættelse af dette Omfang og dette Tankeindhold have alle Sprogets nyere og ældre Ressourcer maattet tages i Brug, men der er ogsaa naaet et Resultat, som Sverig med Rette er stolt af.

Paa den Gyldendalske Boghandels Forlag har Adjunkt ved Metropolitanskolen J. Kaper forøget Rækken af sine kjendte, gode sproglige Hjælpemidler med en „Tydsk-Dansk-Norsk Haandordbog“, et længe imødeseet og savnet Supplement til hans „Dansk-Norsk-Tydske Haandordbog“ fra 1870. Det nye Lexikon vil blive modtaget med aabne Arme af Skolen, men Forfatteren har dog ikke alene havt Ungdommen for Øje her, men ogsaa stræbt efter at give Alle og Enhver en Haandsrækning til Læsning af den tydske Litteratur, og det ikke blot fra Goethes og Schillers Periode, men ogsaa fra Nutidens. „Hvorvidt jeg har naaet mit Maal — hedder det i Forordet — derom maa Andre dømme“, men eftersom en saadan Dom først kan begrundes efter længere Tids Er-

faring og praktisk Brug af Ordbogen, tør sikkert Forfatterens Navn og tidligere Arbejder paa det tydske Sprogs Omraade være os en Borgen for, at vi ogsaa her trygt kunne betro os til hans paalidelige og kyndige Vejledning. Den moderne tydske Litteratur følges jo nu med Opmærksomhed i Danmark, men vore ældre Ordbøger yde kun liden Hjælp, naar det gjælder nyere Udtryk og Vendinger, og vi høre med Glæde Forfatterens Erklæring om, „at ingen af de ældre tydsk-dansk-norske Ordbøger kan maale sig med denne, hvad Ordforraad og nøjagtig Angivelse af de enkelte Ords Betydning angaaer". Der har længe i vor Litteratur været Trang til et saadant Arbejde, og det vil derfor nu være Mange saare velkomment.

Theatrene

Folketheatret opfører for Tiden en nydelig lille Komedie paa rimede Vers af Ernest Legouvé: „Han bestiller Ingenting". Den spænder ikke ved sin Handling; hvor denne henimod Slutningen antager mere bevægede Former, ønsker man endog, at den vedvarende var bleven holdt i den fra Begyndelsen af anslaaede douce Tone, hvis rette Nydelse fordrer en lignende fin og for det Skjønne opladt Natur hos Tilskueren som den, Stykkets Hovedperson aabenbarer i sine gratieust formede og aandrig tænkte Repliker. Stykket faaer gjennemgaaende en til dets Finhed svarende Udførelse, og man mærker kun lidet til, at Folketheatrets Personale her bevæger sig paa et uvant Terrain. Øverst staae Fruerne Borchsenius' og Schmidts fortræffelige Præstationer. Hr. Abrahams' Gjengivelse af Maurice vilde kun vinde ved at miste noget af det Selvbehagelige, der hviler over Figuren ganske i Modstrid med Forfatterens Tegning; hvis han nød sig selv lidt mindre, vilde Publikum nyde ham mere. — Stykket er smukt og flydende oversat af Dr. S. Schandorph i rimede Femfods-Jamber; et enkelt Sted har en Firefods indsneget sig, om hvilken Oversætteren kan sige, som Goethe sagde om sin Syvfods-Hexameter: „Laß die Bestie stehen bleiben!"

Musik

Vi ere blevne anmodede om at henlede Opmærksomheden paa den musikalske Prisopgave for danske Komponister, som Koncert-Foreningen har udsat. Der kræves „en større Komposition for Kor (helst med Soli) og Orkester, til dansk Text, efter sit Indhold og Omfang egnet til Koncert-brug." Bedømmelsen skeer ved Gade, Hartmann og Heise. Præmien andrager 300 Kr., og den eventuelt antagne Komposition vil blive opført af Koncert-Foreningen, ligesom Samfundet til Udgivelse af dansk Musik har givet Tilsagn om, enten selv at udgive og honorere et Klaverudtog af Værket eller at understøtte Udgivelsen af dette. Fristen for Indmeldelsen af Kompositioner udløber den 1. Juni 1879. De indsendes til Foreningen (Adresse Loses Musikhandel) forsynede med et Motto eller Mærke og ledsagede af en forseglet Konvolut, som bærer samme Mærke og indeholder Komponistens Navn og Adresse. Bedømmelsen vil blive offentliggjort i September Maaned 1879.

Cecilie-Foreningens Program for den kommende Saison bebuder tre Koncerter af følgende Indhold: Første Koncert: G. F. Händel: Messias I. og II. Del. Anden Koncert: Palestrina: Stabat Mater, 8st. Kor. Händel: a) Solo med Kor; b) Kor, af Alexanderfesten. Thomas: Damekor af Operaen „Psyche". Morley: To Madrigaler, 5 og 4st. Kor (— 1580 —). Weyse: Den Ambrosianske Lovsang for Soli, Kor og Orkester. Tredie Koncert: Orgelnummer. Palestrina: Kor. Mozart: Requiem for Soli, Kor og Orkester.

Hr. Otto Bendix har tilbragt en Del af Sommeren paa en Kunstrejse i Tydskland, hvor han bl. A. har nydt musikalsk Vejledning af selve den store Lißt. Paa en velbesøgt Koncert i Torsdags i Kasino fremlagde han Resultatet af sine seneste musikalske Studier. Den begavede Kunstners Teknik er noksom bekjendt, og vi have allerede tidligere havt Lejlighed til navnlig at fremhæve hans altid tænksomme og vel udarbejdede Foredrag. Det er en Selvfølge, at denne Side af hans Spillemaade i Torsdags traadte ligesaa tydeligt og ejendommeligt frem som ellers, maaske endogsaa kraftigere end før, forsaavidt han overalt, hvor det gjaldt om fint at udpensle Detaillerne i de roligere, mere afrundede Former, naaede et meget smukt Resultat, saaledes navnlig i Beethovens Adagio, af Sonate Op. 53, og i Chopins Præludium Des-Dur. Som Virtuosnumre figurerede to pikante Transkriptioner af Lißt over Motiver af Paganini og Saint-Saëns, der begge havde den Fordel at afgive tilstrækkeligt Glimmerstof til Foredraget og tillige Interesse for Tilhørerne. — Koncerten bød forøvrigt bl. A. nogle af Griegs bedste Sange, blandt hvilke især „Jeg rejste en dejlig Sommerkvæld" blev overmaade smukt sunget af Hr. Bielefeldt. Hummels Septet Op. 74 for Piano, Stryge- og Blæseinstrumenterne sluttede Koncerten. Ved sin klare Konstruktion og letfattelige Form dannede den som Slutningsnummer en egen Modsætning til Bachs Fantasia cromatica, der indledede Koncerten og som vistnok for adskillige af Tilhørerne var en haard Nød at knække. I Septetten blev Koncertgiveren virkningsfuldt assisteret af flere fremragende Medlemmer af det kgl. Kapel.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 27. Oktbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm., Kl. 1.15, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: **P. HANSEN.**

FORLÆGGERE: **C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.** KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: **BIANCO LUNO.**

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 331.

Den 3. November 1878.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Nihilisme og Pessimisme i Tydskland.

Nærværende Artikel — af «The Nineteenth Century» — har ingenlunde til Henfigt at nedsætte den tydske Karakter eller de tydske Institutioner i Forhold til andre Nationers. Den stræber objektivt og sympathetisk at løse det Spørgsmaal, som maa rejse sig hos Enhver, der føler Interesse for Filosofi eller sociale Forhold. Forfatteren har til Motto taget de store Ord af Spinoza: «Neque flere, neque ridere, sed intelligere», Ord, som burde være alle sande Granskeres ledende Princip. Denne Artikel behandler desuden mere de sociale Aarsager, hvortil man kan henføre den tydske Karakters pessimistiske Tendens, end de Aarsager, som ere absolut intellektuelle, den beskjæftiger sig mere med de Forhold, som tildels skabe den pessimistiske Organisme, end med denne Organisme selv.

Der er i Livet Kjendsgjerninger, som ere os saa hjemlige, at vi ofte ere tilbøjelige til at se dem fra et overlegent Standpunkt, at anse dem for altfor ubetydelige til at skjænke dem en nøjere Undersøgelse, at sige: „Vi ere videnskabelige, og disse Kjendsgjerninger ere populaire; hvad have vi med dem at gjøre?" En opmærksom Iagttager vil svare: „Videnskaben bør beskjæftige sig med enhver Sandhed, hvor ubetydelig og bekjendt den end er; lad os kun være sikre paa, at det er en Kjendsgjerning, og den vil ikke være os mindre nyttig, fordi den tilfældigvis ligger nær og viser sig ved første Øjekast. Som en Regel ligger Guldet dybt i Jorden, og man maa grave længe, før man finder det, men man kjender Guld paa dets Substans, ikke paa dets Stilling i Jorden, og naar man kan faae det ved at udvaske Sandet, vil man gjøre det og ikke kaste det bort som unyttigt." Sociologien er maaske af alle Videnskaber den, som har mest at gjøre med saakaldte trivielle Fakta. Sociologiens Guld findes overalt, hvor menneskelige Væsner leve og handle. I Lejren som i Staden, i Kirken og i Balsalen som i Studereværelset, i Barnekamret som ved den europæiske Kongres findes Sociologiens Materiale i Mængde. Det er vor Pligt, ikke at udvælge Kjendsgjerninger efter vor Tilbøjelighed, men at tvinge vor Forestilling til at optage og behandle Alt, hvad man med Bestemthed kan kalde en social Kjendsgjerning.

Med dette Princip for Øje spørger Forfatteren: „Hvorfor har Pessimismen fundet en saa frugtbar Jordbund i Tydskland? Hvorfor har den der saa mange Tilhængere, i Særdeleshed blandt de unge Mænd i den dannede Klasse? Hvorfor finder den Udtryk endogsaa i Filosofi, Digtning, Musik og Maleri som f. Ex. hos Schopenhauer, Hartmann, Hamerling, Wagner og Makart? Og det umiddelbart efter saa glimrende politiske Bedrifter. Man kan dele Aarsagerne hertil i tre Grupper efter de Kilder, hvorfra de stamme, idet man ikke tager Hensyn til de absolut intellektuelle Grunde. Man kan kalde disse Aarsager fysiske, sociale og politiske. Med fysiske Aarsager mene vi saadanne, som gjennem den inderlige Forbindelse med Individets fysiske Tilstand indvirke paa dets Aand og gjøre det modtageligt for den pessimistiske Livsanskuelse. Med sociale Aarsager i snevrere Forstand mene vi saadanne, som paa den ene Side adskille sig fra de fysiske, forsaavidt som de ikke vise sig ved Behandling af Mennesket

som særskilt Individ, men kun i dets Forhold til dets Lige, medens de paa den anden Side ere forskjellige fra de politiske Aarsager, som komme frem, naar vi betragte Mennesket i dets individuelle Forhold til Staten.

1. Den første og mest betydningsfulde fysiske Aarsag er den bestaaende Ordning af Skoleopdragelsen. Den tydske Dreng bliver fra den tidligste Ungdom overanstrengt i Gymnasier og Lyceer, og hans Arbejde tiltager, alt som han bliver ældre, indtil han kommer til Universitetet.*) Han er i Skole fra Kl. 8 om Vinteren og Kl. 7 om Sommeren til Kl. 3—4 og har desuden saa meget at gjøre med Lektier, at Forfatteren har kjendt Drenge i „unter Secunda" (fjerdeøverste Klasse), som arbejdede til Kl. 12 om Natten uden synderlig Hvile. En tydsk Dreng har heller ikke de oplivende Lege i fri Luft, som forjage blege Ansigter og trætte Tanker. Som oftest læser han i sin Fritid eller gaaer en rolig Tour i Slotshaven eller Anlæget. Dette kan være en meget god Motion for en ældre Herre, men ikke for en Dreng, hvis Livlighed den lange Stillesidden paa de haarde Skolebænke har gjort ganske febrilsk. Den tydske Skoledreng savner desuden den ejendommelige Institution, som har en saa stor Indflydelse paa Karakteren, nemlig Slagsmaalet. Tydskerne have ganske vist en noget lignende Skik — Duellen. Men Duellen har i Samfundets nuværende Tilstand tabt sin Betydning. Tiden er for gammel til den, det er kun Drenge, som ere ungdommelige nok til at behøve den. Studenten forbliver imidlertid Dreng i en Alder, hvor han skulde være Mand. Duellen er en af en „Korps-Students" vigtigste Beskjæftigelser. Begrebet „Korps" har overlevet sig selv, de Forhold, som fremkaldte det, existere ikke længer, og deraf følger, hvad altid er Tilfældet, naar Institutioner have udspillet deres Rolle, at den aldeles formelle Side bliver det Vigtigste.

I de tydske Skoler bliver der lagt megen Vægt paa det Intellektuelles Udvikling, men Karakterens Udvikling bliver sørgelig forsømt. Den bliver ikke alene forsømt, men der gjøres meget for at fordærve den. Ord som „Du Esel" og „Du lügst" høres hyppigt. Der findes ikke noget sandt Lighedsforhold mellem Lærer og Elev. Der fordres en ubetinget Lydighed i Tanker saavel som i Handlinger. Dette fører til Forstillelse, Øretuderi og Bedrageri i Lærerens Nærværelse, Spot og Praleri bag hans Ryg. Begrebet „Gentleman", som har havt en saa heldig Indflydelse paa de amerikanske offentlige Skoler, kjendes ikke her. De tydske Skoler ere blevne meget roste og fremhævede for Verden som Mønsterskoler, men hvorvel denne almindelige Anseelse uden Tvivl er fortjent med Hensyn til Lærdom, kunne vi ikke indrømme dens Berettigelse, hvad Karakterens Dannelse angaaer. I denne Henseende er Systemet i de amerikanske Skoler langt at foretrække. Sammenlign den unge, blege Primaner, som har overanstrengt sine Kræfter, med den tydske Yngling, som Tacitus beskriver. Hans Tilværelse, som i hans Alder saa udelukkende burde føres i Nutiden, drejer sig om Fremtiden. Han seer med Længsel hen til den Tid, da han skal være Student ved Universitetet; alle hans vaagne Drømme dreje sig om dette lykkelige Maal. Han seer sig selv med sin farvede Hue, med lange Støvler, Kaarden i den ene Haand og Glasset i den anden, haanende alle de Love og Baand, som han saa længe har maattet bøje sig under. Det vil være Lykke! Og hvad finder han saa? I Begyndelsen er han fortryllet af Nyhedens Tillokkelser, han er henrykt, saa længe hans Fantasi kan forgylde alt det, som ellers er øde og trivielt. Men inden ret mange Maaneder er han træt af den forretningsmæssige Lediggang, som Studenterne hellige sig til i de første Semestre, træt af den uvirkelige Duel og det evindelige Øl. Legemet, som var overanstrengt fra tidligere Aar, kan ikke længe udholde al den Sviren; og den saakaldte „moralische Katzenjammer", en Blanding af fysisk Afkræftelse og Samvittighedsnag over den spildte Tid og de spildte Penge, er allerede en Forsmag paa den Pessimisme, som ikke kan udeblive. Der er en Modsætning mellem hans arbejdsomme Vaner, det fremadstræbende Element i ham, og hans uvirksomme, ulykkelige, saakaldte „fornøjelige Aar". Han prøver paa at blive den romantiske Student fra tidligere Dage, men forgjæves; han leer uvilkaarligt af sig selv. En ødelagt Fordøjelse og en fuldstændig Livslede er en god Forberedelse til hans fremtidige Pessimisme. Hans gymnasielle Opdragelse er ialtfald ingen god Forberedelse til en tilfreds og lykkelig Sindstilstand.

2. Før vi gaa over til de absolut sociale Aarsager, maa vi stille os en Kjendsgjerning klar, som vi aldrig maa tabe af Syne gjennem alle vore Undersøgelser, nemlig at Tydskeren har meget levende Følelser. Dyb, sand Følelse er nødvendig i hans Liv, og det tvungne Savn af den er ham pinligt. En af de mest haandgribelige af alle de sociale Aarsager er i mine Øjne Tydskerens Mangel paa et Hjem, i den egenlige Betydning af Ordet. Hvor ofte man end i Bøger seer Udtrykkene „Deutsches Heim" og „Heimwesen" — i det virkelige Liv kan det neppe regnes at være til. Det er en Chimære. I Byerne er den tydske Indretning af Husene — at der i hver Etage boer en særskilt Familie — en ligefrem Hindring for Begrebet Hjem. Et stort Hus med mange Familier vil altid bære Præg af et Hotel og kan aldrig faae Karakter af et Hjem, dette lykkelige Fristed fra Gadernes Tummel og Støj, fra Forretningslivets Egoisme, Sindsbevægelse og Overfladiskhed, et Fristed, hvor den sande Idealisme aldrig behøver at frygte Mængdens Spot, kort sagt, en Tilflugt mod al Livets Bitterhed. Hvad Tydskeren end siger og skriver — dette har han ikke; lige saa lidt har han det „Deutsches Familienleben", hvorom vi læse saa meget. Ogsaa dette er i vore Dage og for Tydsklands Ungdom en Chimære. For det Første kjendes ikke mere Familiens Sammenhold. Som Regel gaaer hvert Medlem sine egne Veje. Faderen har sin Kreds, enten han er Kjøbmand eller Embedsmand; han tilbringer sin Fritid i Klubben, i sine Venners Selskab. Moderen har sine Kaffeselskaber og sine Damevisiter. I mange Byer gaa Damerne i Theatret kun ledsagede af et Tyende. Imidlertid leve Børnene, som de bedst kunne, og finde sig selv tilrette i Forældrenes stadige Fraværelse.

Hvor og hvorledes kommer i Tydskland Nutidens unge Mand sammen med den unge Pige? Som Regel kun i Selskaber og paa Baller. Ved disse Lejligheder hersker den mest overdrevne Stivhed, det yderligste Snerperi, et Slags forstenet Underkastelse under den Anskuelse, at de besværligste, mest forkuede Manerer ere «bon ton», medens det ganske overseees, at «comme vous l'êtes» er «comme il faut». Konversationen er saa flov som muligt, en naturlig

*) Ministeren for den offentlige Opdragelse i Berlin har udstedt Cirkulairer, hvori han udbeder sig Oplysninger fra Forældrene med Hensyn til den Tid, som deres Børn anvende til at lære Lektier. Man har begyndt at tage Forholdsregler mod Overanstrengelse.

og alvorlig Samtale er umulig. Alt er kunstlet og unaturligt, og Tydskerens dybe medfødte Trang til Naturlighed er utilfredsstillet og kuet; han føler Modbydelighed for Nutidens Selskabelighed. Jeg erindrer et Digt af en af vor Tids mest erklærede Pessimister, hvori der gives en Beskrivelse af et Bal, og hvor Digteren i bitre og haanlige Ord udtrykker de unge Tydskeres Følelser. De unge Piger ere snerpede og unaturlige, i en ung Mands Nærværelse slaa de Øjnene ned og rødme; saa snart han er gaaet, begynde de at snise og snakke, og man hører dem gjøre Bemærkninger, som man ikke vilde have ventet at høre fra saa uskyldige og frygtsomme Børn.

Man finder ikke mere de beskedne smaa Selskaber, hvor den tydske Yngling kom sammen med Naboens Datter i barnlig Omgang. Naiveteten er forsvunden. Derfor forekommer i Poesien ikke længer Idyller, ingen „Hermann und Dorothea", ingen „Louise" af Voss, ingen „Oberhof" af Immermann. Rückert, som tilhører en politisk ulykkelig Tid, og Halm ere aldeles ubekjendte for mange dannede Tydskere. Nogle mindes endnu den Førstes patriotiske Krigssange fra deres Skoletid; men de smukke Digte, som vise os, at hans Muse ogsaa kunde begejstres af lykkelig Kjærlighed, ere næsten aldeles forglemte, medens f. Ex. den melankolske Lenau bliver meget læst. Rückert kunde ogsaa beskrive Sorg, men hvor fjern var ikke hans Sørgmodighed fra Pessimisme! Han synger Dødssange over sine Børn, Sange, som maa have været for ham, hvad de ere for alle sørgende Forældre: den mildeste Trøst. Naar moderne Skribenter vilde skildre ligefrem Lykke, henlægge de aldrig Handlingen i Nutiden, de maa ty til andre Lande og andre Tidsaldre, som Scheffel, Kinkel og Andre have gjort. Jeg anseer det for et sikkert Tegn paa indre social Opløsning og Usundhed og følgelig ogsaa Utilfredshed, at den lyriske Poesi, i Særdeleshed den idylliske, maa søge sit Emne langt fra sit Land og sin Tid. I Tydskland viser dette sig i den almindelige Behandling af orientalske Emner, som hos Freiligrath, Bodenstedt, Hamerling o. fl. End ikke i Musiken kan det sande tydske Thema pirre Indbildningskraften stærkt nok, det kan ikke vække Ideer nok, — kort sagt, det har tabt sin Magt. Deraf komme alle de indflettede slaviske Themaer og Melodier, som i saa høj Grad kunne vække mystiske Følelser og plastiske Ideer i den tydske Hjerne. I disse slaviske Melodier, med deres bløde, ubestemte, mørke, klagende Toner, som nu og da bryde frem i rhapsodisk Lidenskab, finder den uberørte menneskelige Natur, som Nutidens Tydsker føler, han har tabt, Udtryk. En Ejendommelighed for de slaviske Melodier er deres disharmoniske Slutning; de have aldrig Finale, men bryde pludseligt eller ubestemt af; (i det tekniske Sprog hedder denne Slutning en bedragerisk Finale, Trugschluß). Man møder sjeldent den gammeldags forsonende Afslutning, som bragte Fred og Ro i Tilhørerens Sjæl. Nutildags vil man have Pirring, Bedøvelse, smertelig Glæde. Nutidens Musik maa røre Nerverne, thi vor Tid er en nerveus Tid. Saadanne Kompositioner som en Menuet og en Allemande ere forsvundne, Tilhørerne smile medlidende ad dem; hvor barnligt, hvor naivt, hvor lykkeligt ubetydeligt! De besidde ikke de Lidenskabens og Fortvivlelsens skjærende Toner, som kunne pirre et blaseret Øre. Paa denne Sindsbevægelse og Lidenskab følger en Reaktion; Sjælen, som for et Øjeblik var overskyldt med Følelse, falder tilbage i Tomhed. Lidenskab er altid sørgmodig; endogsaa lidenskabelig Glæde er i Slægt med Smerte. Valsen maa ikke længere gaa i „Ländler"ens rolige, livlige Takt, den skal storme impulsivt frem som den guddommelige Chopins. Ved simpelt hen at følge disse forskjellige Stadier af Musiken se vi dette, naar vi vende os fra Vestens glade Ländler, som Tydskeren lyttede til, medens han drak sit Glas Øl efter endt Dagværk, til de slaviske Dandse og magyariske Czardàs, som drage os mod Østen og som smage af Opium og aande Fortvivlelse, Fatalisme, Vanvid. Hvis Tydskeren var i Besiddelse af det lykkelige Liv i Hjemmet og paavirket af Kvindernes opmuntrende Indflydelse, vilde dette modarbejde mange mørke Indflydelser og Skuffelser. Ligesom „der Gymnasialschüler" savner den engelske Skoledrengs oplivende Friluftsfornøjelser, saaledes savner den unge Mand Hjemmets og Selskabslivets velgjørende Indflydelse.

Den tydske Nationalkarakter er ubestridelig væsenlig idealistisk. Idealisme er aldeles uundværlig for en Tydsker; tages den fra ham, vil han altid føle Savnet af den. Vor Tids Tydsker føler sig overalt skuffet i sine inderligste Længsler. Vi have seet, hvorledes Forholdet var med Hensyn til Familie- og Selskabslivet og til Kvinden. Hvorledes stiller Tydskerens indre Menneske sig med Hensyn hertil? Hans Idealisme bliver snart kuet af den strenge Virkelighed. Den unge Mand, som tidligere levede fra Haanden og i Munden og følte sig lykkelig over den Agtelse, der vistes ham, trykkes nu af alle de Bekymringer, som en Kamp for det daglige Brød fører med sig. Den romantiske Tidsalder er forbi, da de unge Mænd gik om i Verden med flagrende Lokker og luvslidte Frakker og saaledes klædte fik Adgang til Fyrsternes Dagligstuer, agtede til Trods for deres Mangel paa Form eller maaske netop paa Grund deraf. I tidligere Tid agtede man en ung Mand paa Grund af hans Fattigdom, og Bevidstheden om denne Agtelse var et uskaterligt Gode for hans Forfængelighed. Han havde ingen Penge, men han brød sig heller ikke om at have dem, de vilde tilsmudse hans poetiske og filosofiske Hænder. Han havde nok at spise og drikke, og var han ikke elsket af den lyshaarede, blaaøjede, sværmeriske Margrethe! Med Alderen blev han Filister og levede som beskeden Embedsmand, Professor eller Bibliothekar roligt i sin Families Skjød, og sværmede i sine Minder; hans nedtrykte Timer bleve opmuntrede og hans materielle Bekymringer glemte ved Erindringerne. Saaledes var Tydskerens ideelle Tilværelse for 30 Aar siden, og han var lykkelig. Gjennem hans Skrig og Klager over politiske Institutioner og sociale Tilstande kunde man altid spore den største Selvtilfredshed. Han var maaske ikke tilfreds med sine Omgivelser, men han var tilfreds med sig selv. Hvert Øjeblik brød „den hellige Ild" frem i ungdommelig Excentricitet, fantastiske hegelske Spekulationer eller politiske Martyrier, men i hans Indre herskede den skjønneste Harmoni. Den Wertherske Melankoli blev kun hyldet af ham paa Grund af dens æsthetisk smukke mørke Kappe. Han havde saa at sige levet sig ind i denne Melankoli, fordi han beundrede den, men den var ikke en Følge af de fysiske og sociale Forhold, som ere Grunden til den moderne Melankoli. Hans romantiske Klager og Forbandelser vare Udbrud af en altfor stor Energi og Vitalitet, det var ikke den moderne Pessimists apathiske Betragtninger. Han følte Weltschmerz, vor Tids Pessimist

lader ligegyldig. Han kunde paapege Aarsagerne til sine Lidelser, thi de laa ikke i ham selv. Han var som den Filosof, der siger: „Dette er ikke Vejen til Erkjendelse," og ikke som Skeptikeren, der siger: „Der er ingen Vej til Erkjendelse."

Hvilken Forskjel er der ikke mellem Nutidens og Romantikens ideelle Tilværelse! Al Beundring for den fattige, luvslidte Digter er forsvunden. Hvad tidligere var en Grund til Stolthed, er nu det Modsatte. Unge Idealist, dit Geni vil ikke være nok i vor Tid! Du maa være Forretningsmand og tjene Penge, have elegante Klæder og klippe dit Haar kort som andre Mennesker, eller man vil le af Dig, thi en „Schwärmer" er gaaet af Mode. Dette dræber den Idealisme, som er en Nødvendighed for den unge Tydsker. Han seer al Romantik latterliggjort. Han bliver ligesom Hamlet misforstaaet af sine Omgivelser, og den ydre Verden bliver ham derfor ligegyldig; han faaer Foragt for Menneskeheden ligesom Schopenhauer. Hvor skal han i denne Nød ty hen med sin Idealisme? Ikke til sin Familie, til sit Hjem eller til sin Elskede, thi han har ingen af Delene. Til sig selv! Her begraver han alle sine Skatte. Her er ingen Gründerschwindel, ingen Lovkneb; her behøver den, som er vant til at vandre paa Idealismens ophøjede Stier, ikke at nedlade sig til at samle den Kobberskilling op, som ligger i Støvet ved Vejkanten og som kan kjøbe ham Brød. Her er han Herre og kan svælge i den Følelse: „Alt er slet, kun jeg er god" (thi den, som kan se Sletheden, maa staa udenfor den). Dette er, rimeligvis uden at han selv veed det, Basis for alle hans pessimistiske Betragtninger. Pessimisme er den højeste Grad af Romantik. Kun den er Nihilist, som har opgivet at ønske Noget her i Livet, som har givet Afkald paa Alt, fordi Intet har Værd i hans Øjne. Ingen kan føle mere Trang til Fylde end den, som føler den almindelige Tomhed. Ingen trænger mere til Verden end den, som græder over den og klager over den. Den eneste virkelige Nihilist er den Ligegyldige og Spotteren, den Blaserede og Satirikeren, men Pessimisten er Schwärmer par excellence. Baade Optimisme og Pessimisme ere Bevægelser fremad, medens Nihilisme er Stagnation. Optimisme og Pessimisme ere som plus og minus, medens Nihilisme er det eneste sande Nul.

Af de sociale Forhold, som vi have omtalt, følge to Konsekvenser, som man maa vælge imellem — enten, som man saa ofte seer i Frankrig, en cynisk Ufølsomhed eller den tydske Pessimisme. Pessimismen er for den praktiske Side af Filosofien, hvad Skepticisme er for den theoretiske. Begge ere kun Overgangsstadier i Aandsudviklingen og ere Beviser paa Menneskets Energi; de ere Tegn paa den første Opvaagnen fra en sjælelig Lethargi, og selv om det første Spring i det kolde Vand er bidende og pinligt, vil der paafølge en sund og behagelig Varme. En Nation viser sin Energi, sin Evne til at leve, netop ved ikke at være blaseret eller ligegyldig, men pessimistisk. Vor Tids Pessimisme har kun liden Livskraft, man seer allevegne Forsøg paa at bekæmpe den, selv i den pessimistiske Lejr, det vil sige Forsøg paa at læge den. Selve den Kjendsgjerning, at man reflekterer over den, er et Tegn paa, at dens Tid snart er forbi. Disse Forsøg paa at modarbejde den, ere i Almindelighed rettede mod den fortørrede Tilstand af social Kunstlethed. „Tilbage til Naturligheden", er Feltraabet, „Rousseau redivivus». Dette er Betydningen af Wagners „Tristam und Isolde" og „Nibelungen", af Heyses Noveller etc. Alle synes at sige: „Frigjør Eder fra de tørre, kolde, unaturlige selskabelige Love, thi de dræbe al sand menneskelig Følelse og Individualitet. Det er ingen Synd at være menneskelig, det er den største Dyd, et Menneske kan have. Menneskelighed er ingen hæslig Ting, som maa knuses, det er Naturens højeste og skjønneste Frembringelse. Lad os bevare Menneskeligheden ren og naturlig." Det er et Bevis paa Historiens fine Instinkt, om jeg maa bruge dette Udtryk, at den altid fremsætter reformatoriske Sandheder i de stærkeste og mest skrigende Farver, som maaske vilde støde Øjet, men som ialfald vilde blive sete. Det kan kun være nyttigt at øve sig i at springe langt, om man end har en meget smal Kløft at sætte over. Enhver stor og sublim Sandhed eller Kjendsgjerning maa ifølge sin Natur altid først vække en vis Skræk, men den gjør derved en Virkning, som den maaske i en mildere Form ikke vilde have gjort, — den har tildraget sig Opmærksomhed. Derpaa følger Overvejelse og Mægling, og den store Sandhed er moden til at fattes af Verden i Almindelighed. Nogle af Naturlighedens mest ivrige Forkæmpere true saaledes med at opløse nødvendige sociale Institutioner, men den intelligente Tilhører og Læser vil vide at betragte disse driftige Planer i den rette Afstand og se dem i det rette Perspektiv, og den store Masse vil se Sandhederne om lange Tider, hvad der vil give samme Resultat. Der er et Element i Aandshistorien, som vil komme frem paany med ethvert Fremskridt og Udvikling. I Nærheden synes det negativt eller endogsaa ødelæggende, men seet fra et højere eller senere Standpunkt, er det en væsenlig Faktor til al Reform og alt Fremskridt. Seet fra det ene Punkt, synes det at sætte Verden tilbage til et Udviklingstrin, som den for længe siden har overskredet, medens det fra det andet Synspunkt kun er en Vending fra en uvirkelig og usund til den oprindelige, uhildede Tilstand, for at Aandsevnerne, som have arbejdet i en fejlagtig Retning, kunne gjenvinde deres naturlige Energi og Kraft; — den syge Gren bliver skaaret af helt ned til den sunde Stamme for at skyde nye, kraftige Skud.

3. Den tydske Pessimisme har ogsaa flere politiske Aarsager. Det vil uden Tvivl vække Forbauselse. Man vil sige: „Har Tydskland ikke opnaaet den ønskede Enhed?" Det har det ganske vist, men hvor forskjellig er ikke, især for den romantiske Natur, den sort-hvid-røde Enhed fra den ideelle sort-rød-gule Enhed? Hvor forskjellig er ikke 1848's Germania, staaende paa Loreleyklippen ved Rhinen med en Egekrands i Haaret, fra Germania i 1876 med Pikkelhuen, med Zündnadel (eller selv Mauser)-Geværet, paa Post langt ude ved Lorraines Grændse! Naar Sejrens henrykkende Jubel er forbi, har Franskmanden endnu sin elskede «gloire», som kaster et Gjenskin over alle hans Livs Fornøjelser, men Tydskeren søger noget Andet og finder det ikke længer. Hans elskede „Genialität" — en Blanding af indre Geni og Originalitet med ydre Betingelser for et vie de bohême, — døer Dag for Dag, dræbt af den politisk nødvendige, men ulykkelige Militarisme. Denne Militarisme er den værste Fjende for alle Tydskerens inderligste Længsler; den dræber al Individualitet, og Ynglingens fantastiske Ideer blive snart pillede ud af ham af Sergeanten, som kun tager libet Hensyn til hans skjønne Begreber om Frihed og Selvfølelse. Man kan

spore denne Indflydelse i de mindste sociale Former. Den preussiske Lieutenant er i Sydtydskland kommen i Stedet for det fattige Geni med den luvslidte Frakke og de flagrende Lokker. I Stedet for den Sidstes dybe Stemme og dybe Tanker hører man nu den Førstes tørre, fade, snøvlende Ord. Endogsaa den Rejsende mærker en stor Forskjel paa Samfundsformerne siden Krigen. De sydtydske Manerer, (f. Ex. Maaden at hilse paa) vare inden 1867 mere i fransk Stil, let, gratieus og noget forskjellig efter den personlige Smag. Nu seer man overalt, selv hos Studenten, den stive Sammenslaaen af Hælene og stive Bøjning af Hovedet, som karakteriserer Officerernes Hilsen. Endogsaa i disse Smaating kan man ikke undgaa at se, at „Genialiteten" døer og Overfladiskheden vinder Terrain.

Vi behøve ikke at dvæle længe ved Følgerne af den sociale og religieuse Kamp. Det er klart, at den maa have en nedtrykkende, i nogle Tilfælde endogsaa demoraliserende Indflydelse. Emner, for hvilke selv den, som ikke troede paa dem, tidligere viste Agtelse, blive nu trukne ned i Avisfejder, et Slags Krig, som ikke altid føres paa den mest parlamentariske Maade. Mange Steder er den civile Enhed forsvunden. Borgeren kan ikke længer komme sammen med sine Naboer i Værtshuset, thi Fanatismens Ild har skilt dem ad; de sidde sammen i smaa Klynger, og det er forbi med det tidligere gode Kammeratskab. Præsterne ophidse Mødrene og Mødrene Fædrene; Børnene høre paa dem, og saaledes er der Uenighed selv mellem Børnene paa Skolebænken. Resultatet heraf er, at Ingen føler Ærefrygt for Noget. Man vil let kunne indse, at denne Tilstand ikke er lykkelig; føj hertil den finansielle og kommercielle Nedtrykthed, og vi have et Billede af den nuværende „politiske Velstand" i Tydskland.

Vor Tids finansielle og kommercielle Malstrøm er den tidligere Tids tilfredse, lykkelige Pligtopfyldelses værste Fjende. Intet er sikkert. Alle ere i Uvished. Fejlen ligger særligt i Kreditsystemet. Forretninger i Almindelighed ere ikke saa afhængige af personlig Anstrengelse og Dygtighed som i tidligere Tid; der er talrige uforudselige Fluktuationer, som omringe og trykke enhver Entreprise. Det er en Kamp, ikke saa meget mod en individuel Vanskelighed eller en enkelt Gruppe Vanskeligheder som mod universelle Tryk. Heraf følger en Tilstand af Usikkerhed, Uro og Bekymring. Den nedtrykkende Følelse, som tynger en Mand, naar han frygter, at de Hindringer, han har at overvinde, ere for store for ham, er meget langt fra at være sund. Ligesom de Nationer, der bebo Lande, hvor Mennesket lever i stadig Kamp med Naturen, blive frygtsomme og fatalistiske, saaledes kan vor Tids Forretningsmand ikke undgaa at føle, at han ikke er Kampen voxen, og han ender med at anse alle lykkelige Resultater for Held. Vor Tids Krigsførelse er en god Illustration af denne Forskjel. Saalænge Slag foregik som Tvekamp, hvor hver enkelt Mand stolede paa sin personlige Dygtighed, var det let at være modig, og det var begejstrende at styrte sig i Døden; men hvor ganske anderledes føler ikke den, som marcherer i tætte Geledder ind i vore Dages tordnende og rygende Slag, hvor en Kugle hvert Sekund kan berøve ham Livet. Hertil behøves et meget forskjelligt Slags Mod.

Der er endnu en meget vigtig politisk Kilde til Pessimismen, nemlig den voxende Centralisationsaand. Tydskland skylder i høj Grad Partikularismen sin aandelige Udvikling. Nationens Genier udsprang ikke her som i andre Lande fra et Centrum, der var Tilstrømning deraf fra alle Kanter. Dette var Grunden til Tydskernes elskede og agtværdige Genialität. Oplysningen fandt overalt hjælpende Hænder. Da Fichte ikke kunde holde Foredrag i Jena, blev han modtaget i Berlin, ligesaa med Schelling, med Kriminalisten Feuerbach og mange Andre. Det er umuligt at tænke sig Dante, — ja hele Renaissancen — uden den Tids partikularistiske Italien. Enhver lille Stat stræbte, for at vise sin Uafhængighed, at udmærke sig fremfor sine Naboer ved at give sin individuelle Karakter frit Spillerum. Saaledes voxede Statens Personlighed, og Individet gav, med dette Exempel for Øje, sin egen Individualitet frit Spil, og store og skjønne Tanker, Foretagender og Karakterer kom til Verden herved og lyste over Landet, over Jorden. Mange Mænd, som i andre Lande vilde være blevne oversete og forglemte i Sammenligning med de aandelige Giganter, som fordunkle alle mindre Genier, fandt i Tydskland en lille Krog, hvor de bleve beundrede og agtede, og hvor det var Umagen værd at blive beundret og agtet, thi Forfinelse og Intelligens fandtes ogsaa der. Skuffelsernes og Foragtens isnende Kulde lammede derfor ikke deres Kræfter, men alle de Evner, de besad — og det var ofte ikke saa faa — bleve udviklede og opmuntrede. Det er i mine Øjne et Træk, som adskiller Tydskland fra andre Lande, at det har 100 Byer, som ere et Athen i Miniatur. I enhver lille tydsk By finde vi en „Aandens Ridder", som fører en lykkelig Tilværelse, anerkjendt og agtet af sine Omgivelser, og som gjør Sit til, at Oplysningen finder Vej til alle Samfundslag. Vi ville ikke sige, at Alt dette er forandret i Tydskland, men det er sikkert, at Centralisationen voxer, og dette er et nyt Dødsstød til al Genialität. Alle disse smaa Byers Prestige bliver gradvis slugt af Berlin og de andre store Byer. Ordet „Berlin" bliver mere og mere nævnet som Autoritet, og undertiden maa Smaaborgeren smile ad sine egne Pretentioner, ligesom den langhaarede Idealist stundom maa le af sig selv, naar han seer sig i Spejlet som en elegant sortkjolet Balkavaler. Og Smaaborgeren sørger ligesom Idealisten over denne Forandring.

Man seer denne voxende Tendens ved Universiteterne. Berlin og Leipzig overskygge mere og mere de smaa, historisk store Universiteter som Heidelberg, Jena, Göttingen, Halle etc. Antallet af Studenter ved de to Hoved-Universiteter voxer bestandigt og varierer mellem 2—3000, medens Heidelberg, som for ikke længe siden havde 12—1400 Studenter, ikke havde flere end 600 i Vinteren 1874—75. Berlin søger at drage al den tydske Intelligens til sig. I de sidste faa Aar har det fra Heidelberg alene taget Mænd som Helmholtz, Zeller, Kirchhoff og v. Treitschke. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at denne Centralisation voxer mere og mere, og der kan være meget liden Tvivl om dens Virkninger. Det kan være meget vanskeligt at bevise, hvad store Byer udvirke af Slet eller Godt, men een Ting er sikker: de kue enhver dyb Følelse og enhver Idealisme.

Man kan sige, at Europas nuværende Tilstand medfører en pessimistisk Tendens. Pessimismen trives godt i det Tusmørke, som tunge Skyer sprede over Jorden. Det er Skyer, som bebude forfærdelige Storme, Omvæltninger i Religion, i sociale Institutioner, i Nationaliteter. Man

føler som om blodige, skrækkelige Krige maa komme før eller senere og forandre vor Klodes Udseende, saa at „Jordens Aand" ikke vil kunne kjende sin Jord igjen, naar han seer den efter en hundredaarig Søvn. Og som Kvæget før en Storm, naar tykke Skyer formørke Solen, skjuler sit Hoved og Mennesket søger Tilflugt i sin Bolig, medens en ængstelig, uforklarlig Følelse tynger deres Hjerter, saaledes føle Nationerne i deres Hjerter en utydelig Frygt, en knugende Ængstelse, som i sig selv er en Form af Pessimisme.

Emile Augier.

Af A. Cartault.

Vismanden har sagt: „Lev dit Liv i Stilhed", og dette Raad har Emile Augier fulgt. Naar et nyt Stykke af ham har gjort Lykke og henledet Opmærksomheden paa ham, tilfredsstille Bladene ikke den offentlige Nysgjerrighed paa hans Bekostning, og Reporterne ere med Hensyn til ham ligesaa diskrete, som Japhet efter Fortællingen var overfor sin Fader Noah. Man har Intet at fortælle om ham: det er en Husfader, en Mand, der lever i sin Families Skjød, han er ligesom de agtværdige Hustruer, der ikke give Anledning til Sladder. Man forestiller sig gjerne, at han tilbringer sit Liv i Ro, passiarende i Kaminkrogen med nogle udvalgte Venner, og omendskjøndt han selv i et af sine Værker nævner Øl og Tobak som to trofaste Kammerater, afviser man dog haanlig disse en „Udødelig" uværdige Attributer. Naar han triumferer, stiger en Duft af Dyd op imellem Kulisserne. Han er undselig og forlegen over sin Sejr: da „Familien Fourchambault" opførtes, græd hans intime Ven Got af Glæde, Augier græd selv, og man opdagede taust bevægede Ansigter i Krogene. Digteren har ikke forsømt Noget for at bevare denne ærbødige Sympathi: hans Stykker ere tilegnede hans Faders Minde, hans elskede Moder, hans Søstre, hans gamle Venner; Emile Augier er saaledes en Mand med patriarkalske Sæder, en enestaaende Skikkelse i Nutidens Litteratur; det var Noget, der kunde glæde den store Rachel, dersom hun fra Deres Opholdssted, hvem Meget er tilgivet, fordi de have elsket meget, endnu undertiden kan beskue den kjære og lærde Akademiker.

Hans litteraire Berømmelse er ligesaa stor som hans moralske; Emile Augier er ikke optraadt som en af disse dristige nye Mænd, der bryde med de overleverede Ideer, skræmme de Gunstigsindede ved deres opsigtvækkende Originalitet og med Vold tilrive sig Æren. Han var ærbødig mod de klassiske Traditioner og blev følgelig strax fra Begyndelsen af betragtet som et af disse hæderlige unge Mennesker, hvis første Fremtræden man holder af at lette; gamle Akademikere rakte ham frivillig Haanden; han var dannede Folks Haab og Glæde, og han har aldrig skuffet disse Forhaabninger. De Feer, der have været tilstede ved hans Fødsel, synes at have været enige om med rund Haand at udsaa Velvillie og Agtelse omkring ham.

I.

Han forlod ikke altfor tidligt de slagne Veje; han spurgte sine Naboer tilraads, en fortrinlig Maade at begynde sin Fremtræden i Livet paa, han blev Discipel hos det syttende Aarhundredes store Mestre, et ubedrageligt Tegn paa god Forstand, og opfostret ved deres Værker, efterligner han dem næsten uden at tænke derpaa og laaner hos dem uden at gjøre sig Regnskab derfor, som man gjør hos intime og hengivne Venner.

Corneille, Molière og Litteraturens Behersker i de sidste tredive Aar, Victor Hugo, have i høj Grad paavirket ham, og det er af disse Blomster, han laver sin Honning, men det er navnlig i hans første Arbejder, at Efterligningen er fremtrædende; lidt efter lidt har han vovet at blive sig selv, og det er derfor saaledes, som han nu viser sig, at man maa studere ham.

Vore dramatiske Forfattere lade sig nutildags ikke nøje med Aandrighed og Kundskaber, de til et varigt Arbejde nødvendige alvorlige Egenskaber. De ere i Besiddelse af en fuldendt Operateurs Dygtighed, en mærkelig Indsigt i Enkelthederne og Stykkets Iscenesætning. Denne aldeles ydre Færdighed lader sig hverken erhverve af Bøger eller ved Granskninger i Enrum; den have de fra Theatrets daglige Praxis. Der lære de deres Haandværk, indtil de kunne det udenad paa Fingrene. Om de end ofte mangle de store Egenskaber, ere de dog i Besiddelse af alle de sekundaire: de ligne Mennesker, der kun have Laster, men ingen Fejl.

Emile Augier er en antik Mand: han tilbeder sin Muse, som man gjorde i Oldtiden, han lytter til hendes Røst og afventer hendes Inspirationer, han exploiterer ikke den dramatiske Scene som en Industri. Haandværkets Finesser ere ham ubekjendte, eller han lader haant om dem, han overlader alle Behændighedskunster til Andre og gjør ikke Regning paa Biting for at vinde Bifald. Han troer paa Litteraturens Fortjeneste og indre Kraft og forsømmer med en mærkværdig Naivetet Intrigens Ydre. Han lægger ikke megen Vægt paa den Kunst at lade sine Helte komme og gaa, træffes og skilles ad uden at stikke Ørene altfor meget frem. Han bryder sig kun lidt om, om de saa ere en hel Alen lange! Naar han først solidt har konstrueret sit Stykke og arrangeret Situationerne, sætter han sine Personer i Bevægelse: de have en god Natur og kunne ikke nægte deres Livs Ophav Noget; deres Kommen og Gaaen, der er ordnet efter hans Bekvemmelighed, har noget Akkurat og Automatisk ved sig. Enhver Akt foregaaer hos En af dem, hvor alle de Andre efterhaanden indfinde sig for at frembringe den attraaede Virkning. En saa skjøn Orden kan ikke gaa hen uden Glædesudbrud, naar de netop træde ind i det Øjeblik, man trænger til dem. Naar man i første Akt af „Giboyer" melder Maréchal hos Marquis d'Auberive, kan denne ikke lade være at udbryde: „Han kommer meget belejligt!" Og denne Belejlighed er meget let at arrangere. Den anden Akt viser os den sædvanlige Revue i Madame Maréchals Salon, og Enhver forklarer sin Ankomst paa sin Vis. Baronessen: „Det er ikke Deres Modtagelsesdag, men jeg har ikke villet gaa Deres Dør forbi

uden at hilse paa Dem." Grev d'Outreville: „Min Fætter har sat mig Stævne her, men jeg seer, at jeg i min Iver er kommen for tidligt." Da Marquien kommer, gaaer Baronessen, og da hendes Bortgang er nødvendig for Intrigen, undlader Marquien ikke at bemærke: „Hvad jeg især beundrer hos hende, er hendes Takt. Hun har forstaaet, at jeg havde alvorlige Ting at tale med Dem om, og har hævet Belejringen." Hvor det er behagelige Folk, som ere enige om gjensidigt at lade hinanden spille deres Roller! Hvor det er rart for en Forfatter at have at gjøre med saa forekommende Personer! Alle, lige indtil Tjenerskabet, ere de inde i Komediens Hemmelighed. Da Baronessen i tredie Akt nødvendigvis maa have en Samtale med Grev d'Outreville, kommer Madame Maréchal, hos hvem hun gjør Visit, først efter længere Tids Forløb og udbryder: „Jeg maa bede Dem meget undskylde, kjære Baronesse! man har for et Øjeblik siden meldt mig Deres Nærværelse!"

Alt det seer lidt kejtet ud og røber en middelmaadig Praktikus. Men har Augier kun brudt sig lidet om at skjænke sine Komedier Theatrets kunstige Liv, har han til Gjengjæld sikret dem en virkeligere Tilværelse. Han vil have, at de skulle bestaa ved sig selv, uafhængig af Scenen og deres Fremstilleres Spil. Det er Værker, der kunne taale en Analyse og ikke forsvinde som Skygger for Kritiken. Ethvert af dem er Resultatet af alvorligt Arbejde, de ere strevne af en frisk, livlig Aand, udarbejdede paa en logisk, undertiden lidt abstrakt Maade af en vældig Tænker. Personerne ere ganske vist hentede fra det virkelige Liv, men om Augier end ikke sætter en flygtig Fantasis Luner istedet derfor, kompletterer han det ved strenge Deduktioner. Det er ikke Skuespillere, men Mennesker, han indfører paa Scenen, hans Personer ere hverken Væsner uden Virkelighed, blotte Fostre af Indbildningskraften, eller simple Portraiter: det er Typer, der ere blevne til ved hans Aands stærke Koncentration, hans Hjernes sunde og kraftige Børn.

En solid og godt knyttet, om end ikke i sine mindste Detailler kunstigt udført Intrige sætter dem i Bevægelse. I „Løver og Ræve" for Exempel staa vægtige Interesser paa Spil. En smuk Arving, Catherine de Birague, boer hos sin Formynder, Grev de Prévenquière, der er gift med en Vexelmæglers Enke. Der er to Liebhavere til hendes Medgift, Baron d'Estrigaud, en elegant og rig Eventyrer, og en jesuitisk Lægbroder, der arbejder for sin Elev, den unge Adhémar, hvis Familie er Broderskabet hengiven. D'Estrigaud begynder Belejringen med et dristigt, men ubehændigt Angreb; Sainte-Agathe, der kjender mange Hemmeligheder, sikrer sig Grevindens Understøttelse. Pludselig viser sig Champlion, en ung og dristig afrikansk Rejsende, næsten en Helt, som i Førstningen behager den romantiske Arving. Ham maa man fordrive. Ved Hjælp af kompromitterende Papirer, han har faaet ihænde, gjør Sainte-Agathe sig til Herre over d'Estrigaud og forvandler ham fra en Rival til et lydigt Redskab. Den tilkommende Ægtemand Adhémar, der ikke har megen Lyst til Ægteskabet, gjør imidlertid Dumheder og Gjæld, som Sainte-Agathe lader Catherine, den unge Livslystnes Kousine, betale for at kompromittere hende, og paa Foranstaltning af d'Estrigaud beskylder en Avisartikel Champlion for at holde en Elskerinde for de til hans Opdagelsesrejser samlede Penge. Champlion er besejret og vanæret, da Adhémar, som er en brav og ærlig Fyr, afslører Bagvaskelsen. D'Estrigaud og Sainte-Agathe blive saaledes overvundne, men Kampen har været varm og er bleven godt ført.

Augiers Komposition er forstandig og alvorlig: han faaer ingen pludselige Inspirationer, har Intet af det Feltherretalent, der improviserer paa Valpladsen, kaster sig blindt i Faren og hurtig opdager uforudsete Udveje. Planen er modent overvejet iforvejen, der er Intet, der ligner en Inspiration af frembrusende Ideer, men en ualmindelig Dømmekraft, en forudseende Tanke, noget Sammentrængt og vel Overvejet.

Hans Hovedøjemed ved at opspinde en Intrige er at hidføre klare, interessante Situationer, der hurtig afløse hinanden. I tredie Akt af „Paul Forestier" seer man den unge Hustru Camilla i den forglemte Elskerinde Leas Hjem; hun fortæller hende naivt om sin Lykke og fremkalder derved den forladte Kvindes Klager og tilbageholdte Vrede, der viser sig ved enhver af den Andens Aabenbaringer; saa kommer den forelskede Adolph, som vil ægte hende tiltrods for hendes Fejl, og bringer den stakkels saarede Sjæl en Smule Trøst; derpaa Paul Forestier, der overvælder hende med Bebrejdelser og, da han har erfaret, at hun er uskyldig, atter betages af sin lidenskabelige Kjærlighed. Hvor er Dramaet heri? Efter det syttende Aarhundredes store Traditioner ligger det helt og holdent i dette forpinte Kvindehjerte. Hvilken Graad, hvilke Skrig ville vi faae at høre? Hvilke Følelser ville komme til Udbrud? I hvilke Toner vil Vredens eller Ærens Røst give sig Luft? Men hos Augier slaaer Lidenskaben sig aldrig fuldstændig løs, hos ham gaaer Tanken forud for Følelsen. Hans Personer have en høj Grad af moralsk Styrke og overgive sig ikke til ethversomhelst Udbrud, enhversomhelst Hjerteudgydelse. De svage Karakterer ere en Boldt for Lidenskaben og give alle dens Nuancer Luft efter hinanden, brændende eller klagende udvikler den sig hos dem uden Tvang og anslaaer rørende Strenge, der bevæge os dybt. De stoltere Aander betragte den som et Fald; de bekæmpe den og vinde ofte Sejr, thi de have et modigt Hjerte og en ophøjet Forstand; bukke de under, er det kun for et Øjeblik. Saaledes kæmpe Augiers Personer og beherske sig selv; de bukke først under efter udholdende Anstrengelser, og selv da vare Udbruddene og Udraabene ikke længe: der er Nederlag, men ikke Overgivelse, den vilde Ganger bliver lærvillig, den betæmmede Lidenskab vender tilbage til Pligten. Hos Augier holdes det Rørende altid itømme, man kunde undertiden ønske, at der blev givet det mere frit Løb, man dadler Forfatteren for, at han er saa karrig; han øser aldrig ud med fulde Hænder, men holder tilbage; man skulde tro, at hans sunde Fornuft rødmede over denne Henrivelse og denne Sjælens Fornedrelse.

II.

Emile Augier er ikke af dem, der kun tænke paa Øjeblikkets Berømmelse; han er ligesaavel Skribent som dramatisk Forfatter; Stilen beskjæftiger ham ligesaameget som Stykkets Komposition; som Digter og prosaisk Forfatter fremstiller han sig under et dobbelt Synspunkt.

Poesien er ofte kun en Opblussen af Ungdommen: i den Tid trænger en Mængde brændende og utydelige Følelser sig frem i Hjertet, glade over deres Tilværelse stolte af sig selv, og antage ganske naturligt Gudernes Sprog. Poesien forsvinder ligesom den ungdommelige Kjærlighed og overlever sjeldent de første graa Haar. Vedvarer den længere, forvandles den og ældes ligesom alt det Øvrige.

I Ungdommens skjønne Dage havde Emile Augiers Vers en jomfruelig Friskhed, han iler med lette Skridt over det fugtige Græs og beruser sig i Vindens Pust og Markernes Duft. Prydet med disse Foraarets Ynder og ganske gjen-

nemtrængt af Morgenrødens Duft, smiler han til Naturen, Morgensolens Straaler og Skovenes skyggefulde Grønt. Han anslaaer undertiden rørende Strenge og sukker ømt. Men snart indtræder den modnere Alder og tilintetgjør disse forgængelige Ynder. Det er bekjendt, hvad den franske Poesi er blevet til siden Malherbes og Boileaus Dage; i Modsætning til den engelske og tydske Poesi, der hæver sin Vinge og flyver mod Himlen som en guddommelig Talsmand for den overstrømmende Lidenskab og den tøjlesløse Fantasi, er vor dalet ned til Jorden og har givet sig i Fornuftens Tjeneste. Da den har bevaret sin Velklang og Takt, er den klarere og bestemtere end Prosaen; kuet af en streng Versebygning og knyttet til ubønhørlige Rim holder den Stand mod Hindringerne og laaner dem ny Kraft. Saaledes ere de klassiske Vers, navnlig paa Theatret, saaledes ere ogsaa Emile Augiers Vers i hans sidste Stykker, og navnlig i „Paul Forestier". De ere grundigt og regelmæssigt byggede. Ingen af disse overflødige Adjektiver, disse bløde Tilnavne, dette hængende Fedt, der vidner om en smægtende og kraftesløs Natur, overalt Ben, Blod, Muskler, Verber og Navne, det vil sige Talens væsenligste Dele; en koncis Tanke, indesluttet i snevre Grændser, en noget tør Velklang, ofte Vers, der i sig selv indeholde en Idee og blande sig i Kampen som en Soldat, der gaaer udenfor Geledet og udfægter en Enekamp; undertiden brydes to Hemisticha, og en kraftig Antithese faaer Gnisten til at springe frem.

Skal jeg tillade mig en Dadel? Denne Poesi, der er Prosaens kjødelige Fætter, har undertiden altfor meget Præg af Slægtskabet. Hvor ere Musens Forførelser? hvor den Alt beherskende Ynde? hvor den bevingede Flugt? Jeg hører tunge Skridt, borgerlige Røster, som tale højt og fylde Øret, men uden at kildre det. Der er Kraft, ja endog Glands, men Intet, som henriver Indbildningskraften. Bryd Versemaalet, og Du vil ikke længer gjenfinde Digterens adsplittede Lemmer; det er en Konversation, et Sprog tilfods, som Grækerne sagde. Augiers Muse, der er en udmærket Person, synes undertiden at falde i Søvn over Suppegryden. Istedetfor at søge sine Billeder paa de straalende Højder og i den store Naturs blændende Skuespil, tager hun dem altfor meget i sin Nærhed, fra det daglige Livs Detailler og en respektabel Husholdnings hverdagsagtige Gang. Hendes økonomiske Hænder have vænnet sig til Kobberskillingens dunkle Udseende istedetfor Guldstykkernes glimrende Præg. Ingen Henrykkelse mere, intet Smil, men fra Tid til anden endnu et frit og fuldttonende Vers, der lukker Sætningen som en solid Laas. Under dette noget graalige Ydre kommer der dog heldigvis hvert Øjeblik ædle og sande Følelser frem, en Kjærlighed til Slægten, der henvender sig til det Bedste og mest Ophøjede i Sjælen. Disse bevægede og dydige Vers komme til os som Venner under Livets Sorger, hvad enten de med Fryd minde os om de Goder, vi nyde, eller opvække bitre Klager hos os over hvad vi have mistet. Andre kunne maaske i højere Grad henrive vor Fantasi; disse, en redelig Sjæls ægte Børn, røre os dybt.

Sundhed og Kraft ere de mest iøjnefaldende Egenskaber ved Augiers Poesi, og ligeledes ved hans Prosa. Omhyggelig uddannet i Omgang med det syttende Aarhundredes Skribenter har han vogtet sig for al vor Tidsalders Fordærvelse. Det er ikke den mudrede Flod, den urene Blanding af klare Kilder og Kloaker, fra hvilken vi daglig hente vor Patois; det er en fjern Strøms omhyggelig kanaliserede og filtrerede Vande. Er det da ganske ligefrem rent Vand? Nej, der er Bevægelse deri. Dialogen er livlig og interessant: Personerne føre ingen Sladder, de tale ikke for at passiare, men om deres Interesser og for at fremskynde Handlingen. Man beklager, at de ikke give sig bedre Tid, at de beholde alle de udmærkede Ting, de ganske sikkert kunde sige os, for sig selv og ikke kjende Noget til de bølgende Repliker i en utvungen Samtale. Der gives Folk, for hvem Ordet er en Forlystelse; for Emile Augier er det et Redskab, næsten et Vaaben. Hans kraftige og livlige Stil oplives af en dobbelt Aand: Udtrykkets og Ordenes. Hans Personer ere ikke almindelige Mennesker, som i en af Naturen tarvelig Forstands Sløvhed leve imellem de dem omgivende Ting uden at modtage noget ejendommeligt Indtryk af dem. De betegne Gjenstandene ved deres særegne Træk og paa en aandrig Maade, deres Udtryk ere hverken forslidte eller farveløse, men opfundne af dem selv og tilhøre dem: de gjengive paa en slaaende og livlig Maade Tingenes Indtryk. Hist og her er der ogsaa aandrige Stikord, Svarene flyve frem og tilbage, Ordene krydse hinanden: snart er det en ligefrem Spøg, snilde, aandrige Indfald, snart er Pilen forgiftet og bliver siddende i Saaret. Man maa ganske vist ikke sammenligne Augiers Prosa med Beaumarchais' glimrende Sprog, hvor Forstanden og Fantasien ere i en saa glimrende Overensstemmelse, disse gnistrende Lyn, der fare igjennem Dialogen og uventet komme til Udbrud overgaa langt Augiers roligere og regelmæssigere Belysning. Musset har ganske sikkert en lettere Haand, en finere og elegantere Udtryksmaade, hans frie, henrivende Stil kan ikke sammenlignes med Augiers borgerlige Fortrin. Men har Augier end ikke Mesterens overlegne Egenskaber, er hans Stil dog sikker, ægte og af god Gehalt; den glimrer i anden Række og fordunkles ikke aldeles af første.

Her ligesom i den dramatiske Komposition og den poetiske Undfangelse gjenfinde vi atter denne kraftige Forstand, som aabenbart er det fremherskende Træk i Augiers Talent.

Sluttes.

Christian Winther: Efterladte Digte.

Udgivne ved F. L. Liebenberg. Kjøbenhavn 1878. (Philipsen.)

Chr. Winthers „Efterladte Digte" vilde være en glædelig Overraskelse for Alle. Digteren selv lagde i sine sidste Leveaar ikke Skjul paa, at det f. Ex. gik ham paa modsat Vis af hans gamle Ven Ludvig Bødtcher. Medens denne næsten syntes at synge lifligere, jo ældre han blev, følte Chr. Winther og tilstod det ærlig, at hans egen Kildeaare ikke længer sendte den gamle armtykke Straale op imod Lyset, og hvor hensynsfuldt og venlig end saavel de offentlige som de private Udtalelser dømte om hans sidste Frembringelser, saa havde Digteren dog et altfor kritisk Syn paa sig selv, til at han ikke skulde vide, hvorledes det i Virkeligheden hang sammen med disse Arbejders poetiske Værd. Rygtet om en Samling „efterladte Digte" kunde derfor nok fremkalde en betænkelig Hovedrysten hos Digterens Venner, thi hvem kunde eller vilde indestaa for, at Kritiken nu ogsaa vilde iagttage de Pietetshensyn, der fulgte af sig selv overfor den gamle højtfortjente Digter? Vel var det paa den anden Side igjen en Beroligelse, at Udgaven var lagt i Digterens mangeaarige Vens, F. L. Liebenbergs, Hænder, og til al Lykke og Glæde har det viist sig, at den lille Samling ikke alene som Helhed betragtet er en smuk og værdifuld lille Bog, men at der tillige i den findes enkelte Ting, som man for saa vidt kunde undre

sig over, at Digteren ikke selv i levende Live havde foretrukket fremfor langt ringere Poesier, hvis man ikke kjendte hans hele Sky for at give sin Person blot og blive Gjenstand for den „Konversation“, som han af sit inderste Hjerte hadede. Han har ofte i sit Liv nedlagt en, stundom endogsaa hvas, Indsigelse mod personlig at blive „halet“ frem paa den offentlige Skueplads, og i de Smaarim, der slutte disse hans „efterladte Digte“, findes der endydermere talende Vidnesbyrd om denne hans Aversion for Hyldest og Taksigelser. Scenen maa, som saa ofte i disse Digte, være i Paris:

> De kom forleden med en Boukct,
> de Danske — og sagde, jeg havde sunget net.
>
> Jeg utaknemlig ikke er, men hader
> personlige Tilnærmelser og Parader.
>
> Siig, Julie! min Ven! er det vel rigtig,
> at se sig gjort saa grumme vigtig?
>
> Hvis jeg var god, saa var det noget Andet;
> men Laurbærbladet er med Torne blandet.

Det er ikke tomt Mundsvejr, naar Digteren saaledes udtaler sig om sin egen Karakter. I disse Digte, der gjennemgaaende ikke ere mindst interessante i biografisk og psykologisk Henseende, findes der flere, endnu skarpere, Sidestykker til disse Ord, og selv om Digterens Vrede paa sine egne Handlinger nu maatte forekomme os overdreven streng, saa er der ikke Spor af Tvivl om, at han har ment det alvorlig. I den i poetisk Henseende saa smukke lille Cyklus Digte, der har til Overskrift „Flugten“, bliver man vel lidt overrasket af Anmærkningens Oplysning om, at denne bitre Selvfordømmelse kun skyldes en forfalden Vexel, som Digteren ikke kunde betale og som han derfor „flygtede“ fra Hjemmet for, men vi vilde dog ikke paa nogen Maade have undværet dette Blik i Digterens Sjæl, som naar han sukker:

> Lyksalig den maa være,
> som forstaaer sig paa Erhverv;
> Gud giver han Pris og Ære
> og Stodderen sin Skjærv.

Eller som det hedder i et af Smaarimene:

> At sy en Tøffel, Sko og Støvle
> er bedre end paa Rim at vrøvle.

Nu, i vore Dage, nærmer Digtekunsten sig ogsaa i materiel Henseende til at blive et indbringende „Erhverv“, men i den æsthetiske Tid var den endnu tildels en brødløs Kunst, og det er interessant at se selv en saa æsthetisk Natur som Chr. Winther sende et Suk efter Den, der kan leve af sine Hænders Gjerning og leve tilfreds deraf.

De „efterladte Digte“ have forøvrigt et blandet Indhold. Samlingen aabnes, underligt nok, med et tydsk Digt fra 1819. Det er ikke klart, hvad der egenlig har bevæget Chr. Winther til at skrive paa Tydsk, men Digtet fortjener dog utvivlsomt sin Plads i Samlingen. Af de øvrige Stykker have en 6—7 Smaating tidligere efter Digterens Død været offentliggjorte paa forskjellige Steder — et Par saaledes i dette Blad — men Hovedstammen af Samlingen er ny og ukjendt. For den første Halvdels Vedkommende er det, med en enkelt Udtagelse som den nævnte Cyklus fra „Flugten“, Impromtuer, Vers med en Gave, et Rimbrev o. s. fr. Der findes ypperlige Digte derimellem, som f. Ex. fire Linier (S. 7) til A. P. Berggreen, eller det skjønne Digt til Rektor V. Borgen, hvis Hustru var jordet Dagen iforvejen (S. 51—52). Et Par bidske Linier fra det ulykkelige 1864 (S. 46 og 47) ere heller ikke uden Interesse for Chr. Winthers Stilling til sit Fædreland i dette Aar. Hans senere Digtsamlinger have ogsaa Udtalelser i lignende Retning. Men den væsenlige Interesse ved de „efterladte Digte“ knytter sig dog til Samlingens sidste Halvdel, til den Række Digte, som bærer hans Hustrus Navn og vidner om, at hvor meget end den gamle Sangfugl hang med Næbet, fordi den syntes, at den havde tabt „sit klare Kvidder“, saa var der dog endnu et Væsen, der med Glæde modtog den sene Høsts Blomster, om de end af og til vare mattere i Farven, end da „Løvens Barn“ (ɔ: „den, der er født i Juli Maaned“) plukkede dem under „Aarets rige fulde Hjerte“. Dette hele Afsnit af Digte kunde have et af Smaarimene til Motto:

> Hvor det var dejligt, hvis jeg kunde kvæde
> endnu een Gang til min og Hendes Glæde,

og Digterens gode Skjæbne forundte ham mer end een Gang denne Glæde, lige til de sidste Aar. Fra 1876 findes saaledes ikke mindre end en 14—15 Smaadigte og iblandt dem et paa eengang saa smukt og interessant som „Dompapen og Jeg“. Vi vide Alle, hvor ilde Chr. Winther lige fra sin Ungdom af altid befandt sig i fremmede Lande, og hvor jublende han bestandig ved Hjemkomsten hilsede Sjællands Skove og Søer eller sit kjære Kjøbenhavn. Det faldt desuagtet i Digterens Lod at tilbringe sine sidste Dage borte fra Hjemmet, og det er rørende at se, hvor ofte Tankerne gaa de gamle Veje, hvorledes han i det larmende Paris sukker efter Stort og Smaat i Kongens Kjøbenhavn, saa selv

> et Gaderaab, en Vogn paa Gaden
> mig minde tidt om Axelstaden.

I denne Sammenhæng er Digtet „Dompapen og Jeg“, navnlig da det sidste Vers, af særlig Interesse, og vi vælge derfor det for at give en Prøve paa Samlingen. Det er dateret Paris, 8. April 1876, og lyder saaledes:

Jeg.

> Hvis Du kan med dine Toner,
> stakkels Pap, saa siig mig dog,
> hvad fra Skovens friske Kroner
> Dig her ind til Byen drog!
> Vilde Du vel mere vide
> end den snilde Venneflok,
> som hist flagred ved din Side?
> Var Dig ikke Frihed nok?
>
> Var Du ikke glad derhjemme
> i den svale, grønne Lund?
> Klang da ikke der din Stemme
> altid frejdig, frisk og sund?
> Havde Du ej mere Glæde
> af den milde Aftendugg,
> som din Pels Dig vilde væde
> for at faae den blank og smuk?
>
> Jeg vil ej Dig trætte længer,
> nok af Spørgsmaal alt Du har,
> og Du seer jo, at jeg trænger
> til et klart og fyndigt Svar.
> Thi — dog dette nu tilside! —
> men Du aner vel, min Ven!
> at jeg gjerne vilde vide:
> „Hvorfor kom Du vel herhen?“

Dompapen.

> Jo! — med Rædsel jeg fik høre,
> at min søde, muntre Viv
> fanget var og maatte føre
> her et bittert Sorgens Liv.
> Saa lod jeg mig ogsaa fange
> for at være Hende nær;
> men om Toner eller Sange
> er der aldrig Tale meer.

Naar Følelsen af hans poetiske Afmagt rinder Digteren i Hu ved Slutningen af et saa smukt og dybt følt Digt, viser han sig fra sin bedste Side som den, der altid har stillet strenge Fordringer til sin Produktion, som den, for hvem hans Kunst har været Alvor, og vi Andre mindes den lange Række dejlige Digte, som vor Litteratur vil frede om blandt sine bedste Skatte, og hvorimellem den tilvisse ogsaa vil vide at finde en Plads til mere end eet af de „efterladte Digte“. Udgiveren erindrer med Føje om, hvad Digterens Hustru har spillet for en Rolle i hele Chr. Winthers Forfatterskab, og selv om Liebenberg ikke skulde have Ret i at give alle de 178 Digte, som i de samlede Skrifter benævnes „Til Een“,

den samme Adresse, saa vidner denne posthume Samling tilstrækkelig om Følelsens Dybde og usvækkede Ild. Det er disse Stykker, der give de „efterladte Digte" deres ejendommelige Karakter. Chr. Winther fik ikke som C. Hauch en Alderdom, hvori Livets store Spørgsmaal med mægtige Vinger slog i hans Digtning. Skjøndt han, som ovenfor antydet, hader al „Konversation", navnlig „om Gud, om Pligt, om Religion", saa har han dog heller ikke kunnet værge sig for Tanken om, hvad der findes bag Dødens Dække. Han bekjender sin Tro, men han kan ikke skjule sit „Men":

Jeg troer paa Alt, hvad mig blev lært
jeg skulde tro — skjøndt det var svært.

Chr. Winther var et Barn af denne Verden, og han endte derfor ogsaa, trods Alt, med en Tak til Livet og Livets Herre. Der klinger gamle Toner fra tidligere Digte gjennem disse Linier:

Alt, hvad der glæder, smykker Livet,
blev og i fuldest Maal mig givet.

Mit Liv har været rigt paa Glæde,
— bør jeg i Epilogen græde?

En Adelsmand under Gustav III.

Historiska anteckningar och bref från åren 1771—1805 af Johan von Engeström, utgifne af Dr. E. V. Montan. Stockholm, P. A. Norstedt & Söners Förlag.

Medens de tre nordiske Riger, trods alle indre Forskjelligheder, dog i de store Hovedtræk have fulgt den samme politiske Udviklingsproces indtil Unionstidens Slutning, fremhyder Sverig fra Vasaættens Tronbestigelse for Betragtning en et Billede, der i mange Henseender væsenlig afviger fra de samtidige Forhold ikke blot i Danmark-Norge, men ogsaa i den største Del af Europa. Efter Unionstidens orkanagtige Storme fulgte i Danmark de med Reformationens Indførelse og en treaarig blodig Borgerkrig forbundne Rystelser. Da Samfundet atter kom til Ro, var Gejstligheden forsvunden som privilegeret Stand, og et stedse voxende Adelsvælde betegner Tidsrummet indtil 1660. Ved Statsforandringen i dette Aar forvandledes Danmark fra det mest indskrænkede Arvekongerige til en absolutistisk Stat af det reneste Vand, og det Hele foregik saa let og saa pludseligt som en Dekorationsforandring i et Skuespil. Paa Scenen fremstilles nu i 188 Aar Absolutismens glimrende Drama, som paa den Tid gjorde saa stor Lykke i Frankrig og de fleste andre Fastlandsstater, men under hvilket Folkets store Masse faldt i en saa dyb og fast Søvn, at vi for vort Vedkommende ikke engang vækkedes ved Allarmraabet fra Paris i Slutningen af forrige Aarhundrede. — Helt anderledes i vort Naboland! Vasaætten var strax bleven anerkjendt som arveberettiget til Tronen og havde derved faaet et fast Støttepunkt mod Adelen, som den oldenborgske Kongeslægt i saa høj en Grad savnede. De udmærkede Regenter af denne Slægt og af det pfalziske Hus forstod, samtidigt med at de holdt Adelsmagten indenfor dens naturlige Grændser og betjente sig af dens udmærkede Evner, tillige at bevare eller endog stimulere de politiske Interesser i de lavere Stænder. Folkets ældgamle Skattebevillingsret og Deltagelsen i Lovgivningsarbejdet, der udøvedes paa Rigsdagene igjennem Repræsentanter fra alle fire Stænder, fik herved Lejlighed til at slaa saa dybe Rødder i den almindelige Bevidsthed, at der, selv efter at Karl XI. ved den store Reduktion 1680 havde faaet en enevældig Magt, med kortere eller længere Mellemrum sammenkaldtes Rigsdagsmøder, hvor Stænderne ganske vist i Almindelighed kun havde at møde og i al Underdanighed godkjende Regjeringens Forslag, men som dog paa den anden Side vedligeholdt Traditionen og de politiske Interesser ogsaa hos de ufrelse Stænder. Karl XII.s Død bliver et betydningsfuldt Vendepunkt i Sverigs Historie; thi hermed oprinder den saakaldte Frihedstid (1718—1772), under hvilken Statsforfatningen trods sit monarkiske Tilsnit i Virkeligheden er republikansk. Stænderne havde nemlig, benyttende sig af Forholdene, da det pfalziske Dynastis Mandslinie uddsluktes, taget Statsmagten i sine Hænder, medens Raadet og Kongen kun vare Fuldbyrdere af Rigsdagens souveraine Beslutninger. Kongemagten var i Grunden illusorisk; thi den i og for sig vigtige konstitutionelle Grundsætning, at Kongen ikke kunde regjere «mot rådets råd», forklaredes saaledes, at enhver Sag burde afgjøres i Raadet ved en Afstemning, hvor Regentens Stemme gjaldt dobbelt mod Raadernes. Der var saaledes ikke engang forbeholdt Kongen et suspensivt Veto, langt mindre altsaa et absolut, og hvis han derfor ved Afstemningen kom i Minoritet, «så antager kunglig majestät», som det hedder, «alltid det rådet, som de fleste af riksens råd forklarat vara nyttigast, såsom efter all förmoden det säkraste och bäste.» Medens Monarken saaledes kun havde en meget ringe Indflydelse paa Administrationen, var han fuldstændig udelukket fra direkte Andel i Lovgivningen, der alene tilhørte Stænderne. Disse sammenkaldtes hvert tredie Aar og havde Ret til at stævne Raadet til Ansvar for Regjeringens Førelse siden sidste Rigsdag. Det var dog navnlig Adelsstanden, der udøvede den aldeles overvejende Indflydelse dels paa Grund af sin sociale Stilling og intellektuelle Overvægt, men dels ogsaa ifølge den hele Rigsdagsordning. Stænderne nedsatte nemlig en stor Mængde Udvalg, der havde at undersøge og gjøre Indstilling angaaende Statshusholdningens forskjellige Afdelinger, og i disse Udvalg („Deputationer") var Adelen dobbelt saa talrigt repræsenteret som de tre ufrelse Stænder tilsammen. Et af Udvalgene, det berømte «sekreta utskottet» (det eneste Udvalg, der betegnedes med Navnet «utskott»), i hvilket kun Adelen, Præste- og Borgerstanden havde Sæde, fik snart en ubegrændset Magtfylde, da det bemyndigedes til ikke blot at forberede, men ogsaa tage Beslutning angaaende alle Spørgsmaal, der vedrørte Udenrigspolitiken, Forsvarsvæsenet, Banken og flere andre vigtige Statssager.

Under slige politiske Forhold maatte nødvendigvis Partivæsenet blomstre frodigt, og da der savnedes den fornødne regulerende Kontrol, maatte det nødvendigvis skyde en Mængde Vildskud. Rigsdags- og Valgkampen mellem de to store Partier, der i Almindelighed betegnes med Kjendingsnavnene „Hattene" og „Huerne" («Nattmössor»), ere noksom berygtede, den dermed følgende gjensidige Uforddragelighed og Mangel paa politisk Moral, som atter affødte en til alle Tider næsten uhørt Bestikkelighed, der exploiteredes saavel af Partichefsrne som af Udlandet, ere de let iøjnefaldende Misligheder ved det hele System. Med alt dette frembyder dog Sverig i Frihedstiden et højst interessant historisk Fænomen midt under den fuldstændige Stagneren af det politiske Liv, der karakteriserer Datidens Kabinetspolitik, og desuden fremkaldte just Partistridighederne paa mange Maader et Liv, en Kappelyst og en Udvikling af nye, frugtbare Ideer, der kom til at bære Frugt i Fremtiden og som f. Ex. paa det videnskabelige Omraade indvier en ligefrem glimrende Periode. Studiet af hin Tids Historie bliver særligt tiltrækkende og maaske ogsaa af praktisk Betydning i vort Aarhundrede, da den politiske Sands er bleven vakt paa en saa intensiv Maade, at en Analogi med Frihedstiden ligger nær.

Et ikke uvigtigt Bidrag til Sverigs politiske Historie i denne Periode og under Gustav III. vil man kunne gjøre Bekjendtskab med i de af Dr. Montan udgivne Engeströmske Papirer; thi om det end kun er en mindre Del af disse, der vedrøre den egenlige Frihedstid, saa vedbliver Forfatteren, hvis væsenlige politiske Udvikling var foregaaet under Hattenes og Huernes Rigsdagskampe, ogsaa i den gustavianske Periode saavidt muligt at handle og tale i Overensstemmelse med sine aristokratiske Frihedsprinciper, og i hans Dagbogsoptegnelser eller private Breve fremtræde disse naturligvis friere og mere usminkede end i hans officielle politiske Færden. De ere derfor ogsaa i mange Henseender særdeles instruktive.

Johan v. Engeström hørte til en Slægt, der var bleven adlet i Frihedstiden og som endnu blomstrer, men just ikke har mange berømte Navne at fremvise. Den mest bekjendte af Stammen er vistnok Grev Lars v. Engeström, Forfatterens

yngre Broder, der, efter at have været svensk Gesandt i Warschau, London og Berlin, ledede Sverigs udenrigske Politik fra 1809 til 1824. At Johan v. Engeström trods sin store Arbejdsdygtighed, Kundskaber, Aandsnærværelse og aldrig svigtende Mod ikke kom til at spille en fremragende Rolle, ligger ganske naturligt i den stærkt oppositionelle Holdning, han indtog til Gustav III.s Regjering. Frihedsmændene af de to gamle Modpartier, som, deres Anskuelser tro, ikke vilde bøje Nakken for den glimrende, men forunderligt blandede og urolige Kongeskikkelse, der hedder Gustav III., havde sluttet sig sammen og dannede det saakaldte Landmandsparti eller Patrioterne, der allerede ved Rigsdagen 1786 indtog en meget bestemt Holdning, førte af Axel Fersen, den berømte Partihøvding fra de svundne Dage. Blandt Partiets fremragende Mand maa ogsaa Johan v. Engeström nævnes, og da han saaledes er indviet i alle Planer og selv spiller en vigtig Rolle ved deres Udførelse, blive hans meget detaillerede Dagbogsoptegnelser fra denne Rigsdag af stor historisk Betydning. Ogsaa om den mindeværdige Rigsdag af 1789, da Gustav III., støttende sig til de tre ufrelse Stænder, gjennemførte sit berømte Statskoup ved Udstedelsen af sin «Förenings- och säkerhetsakt», indeholde de Engeströmske Papirer Oplysninger gjennem en Række mærkelige Breve til Broderen, den ovennævnte Lars v. Engeström, som dengang var svensk Chargé d'affaires i Warschau. Brevskriveren udtaler sig i disse med en Voldsomhed, der varsler det sig nærmende Uvejr, om selve Kong Gustav, «den bedrägligaste och trolösaste ibland menniskor,» med hvem derfor en Overenskomst heller ikke er mulig; thi «näppeligen säger han ordenteligen peccavi (jeg har synd); aldrig vill han förbättra sig; lofva och ljuga är en mångårig vana». Han skriver, støttende sig til samme Motiv, et andet Sted: «Jag underhandlar med ingen, utan går i Guds namn fram med Guds lag och svenska afhandlingar i handen» og «bringar man mig til en viss point, så säger jag rent ut, at svart är svart, och jag tror mig capable af en mannelig desperation». Da Knuden virkelig strammes, idet Patrioterne indtog en stedse bestemtere Holdning overfor Kongen, som havde blandet sig i Striden uden ved sin personlige Mellemkomst at kunne formaa Oppositionen til at bøje sig under hans Villie, er Johan v. Engeström forberedt paa Alt og skriver med en Ro og Overlegenhed, der indgyder Respekt, om den overhængende Fare: «Imorgon lära vi få plenum plenorum (Fællesmøde af alle fire Stænder), då Fersen, De Geer, Frietzcky, Spaldencreutz och jag skola arresteras. Derefter torde suveräniteten gå för sig. — — Imellertid äro vi lika osäkre om våra lif alle dagar och ovisse, om de skola frälsas af oss, eller dansa för bilen». Saavidt gik det just ikke; men imidlertid arresteredes dog alle de nævnte Mænd foruden flere andre blandt Lederne, for dog atter kort Tid efter at sættes i Frihed; men i Mellemtiden havde Gustav III. iværksat den befrygtede Statsomvæltning. — Ved Mordet paa Gustav III. havde Johan v. Engeström vel ikke havt nogen aktiv Del; men da han alt iforvejen stod paa den sorte Tavle og plejede Omgang med flere af de ved Katastrofen kompromitterede Personligheder, faldt der ogsaa en stærk Slagskygge af Mistanke paa ham, hvorfor han ogsaa i længere Tid holdtes fængslet og ved den endelige Dom frakjendtes for et Aar sit Embede som Protokolsekretair. Om selve Begivenheden gives der desværre slet ingen nærmere Oplysninger; men flere af Engeströms skriftlige Indlæg i Processen ere af Betydning og vidne navnlig om en vis fyndig Djærvhed, der hos ham var parret med beregnende Kløgt. Det er saaledes unægtelig djærvt, naar han, Fangen, fra sit Fængsel i en Memorial til Hertug Karl vover at tale Morderens Sag eller idetmindste fremsætter de formildende Omstændigheder. «Menniskan», skriver han, «är född at vara fri, det är njuta rättigheter. — — Ju mera kunskaper och upplysning han vunnit, desto mera känner han saknaden af naturliga rättigheter;» men da Kong Gustav 1789 havde bemægtiget sig Enevælden, «blefvo de rådgifvare hörde, som rådde at kasta smuts på hela adelsståndet, och arresteringen vid 1789 års riksdag torde ha sin del uti den förtvíflan, hvars verkningar vi nu begråta. Med makten i händerne kan man tvinga den missnöjde at tiga, icke at vara nöjd, harmen stockar sig omkring hjertet» o. s. v. — Den Frihed, for hvilken Johan v. Engeström saaledes traadte i Skranken, var imidlertid ikke den samme, som netop samtidigt under voldsomme Fødselsveer saae Lyset i Frankrigs Hovedstad. Johan v. Engeströms Ideal var den aristokratiske Republik i det antike Rom, men han afskyede af sit inderste Hjerte den Form af Fristat, som var inaugureret med Menneskerettighedernes Erklæring og hvis Principer førtes ud i Livet af Nationalkonventet. Da derfor under Gustav IV. Virkningerne af den franske Revolution begyndte at gjøre sig gjældende ogsaa i Sverigs politiske Kredse, saa var Frihedsmanden af den gamle Skole ikke længer „med". Han kalder spotvis de nye Ideers Forkæmpere, saadanne Mænd som Hans Hjerta, Claes Cederström, Schulzenheim, Stöldebrand o. fl., for Jakobinere, Bjergpartiet eller «les enragés», og i Erkjendelsen af, at han derved saa at sige kommer i Strid med sin egen Fortid, bemærker han et Sted: «Det vore en underlig händelse, om jag skulle synes vare rojalist».

Dr. Montan har forsynet Værket med et alfabetisk Register over de i Texten forekommende Personligheder og tilføjet ved hver de nødvendige biografiske Notitser. En velskreven historisk Indledning giver Oplysninger om den Engeströmske Slægt og dvæler naturligvis særligt ved selve Forfatterens Person og hans Stilling til de politiske Begivenheder. Vi ville slutte disse Linier med at anføre en Ytring af Johan v. Engeström, der med Sandhed kan siges at have været hans Valgsprog paa hans lange politiske Bane, selv naar Lidenskaberne bruste heftigst, og som baade Frihedstidens og det 19. Aarhundredes Politikere desværre ofte have svigtet: «Det är säkert, att jag gerna ingår i allt, som är fosterlandet til nytta. De förekommande ämnena och sättet att handtera dem måste bestämma en ärlig mans beslut i almänna ärenden.»

Litteratur

„Om Hovedaarsagerne til Frankrigs Fald og Gjenoprejsning under den 100-aarige fransk-engelske Krig, samt et almindeligt Overblik paa den herhenhørende historiske Litteraturs Værd og Betydning." Et historisk Studie af O. H. Aagaard, cand. mag. (Gyldendalske Boghandels Sortiment. Lehmann & Stage). Det er et Begynderarbejde og det ovenikjøbet i den højere historiske Stil, om vi saa tør sige, der her foreligger. En ung Forfatter, som med ungdommelig Dristighed giver sig i Kast med de store historiske Problemer, som, for at bruge et af ham selv oftere benyttet Udtryk, søger at skue Begivenhederne i „Historiens Spejl", udgrunde Motiverne og de dybere liggende bevægende Kræfter med de deraf resulterende Virkninger — et saadant Fænomen i vor nøgterne og ingenlunde frodige historiske Litteratur maa nødvendigvis vække en vis Opmærksomhed, og det er ikke uden lidt højt stemte Forventninger, man tager Bogen i sin Haand. Imidlertid gjør man dog rettest i trods Forventningerne eller maaske netop i Betragtning af disse at erindre sig, at det er en historisk Debut, man skal til at stifte Bekjendtskab med, og at der ligeoverfor Forfatteren som ved enhver Debutant bør tages visse forskjelligartede Hensyn. Vi ere tilbøjelige til at tro, at man i de ved dette Arbejde foranledigede Udtalelser — idetmindste ved de, der ere komne os for Øje — snart altfor meget har givet efter for disse Hensyn, hvorved Bedømmelsen har faaet Karakteren af en ubetinget Panegyrik, snart i altfor høj Grad har ladet disse Hensyn ude af Betragtning, saa at Dommen er bleven uforholdsmæssig streng. Det forekommer os, at man her bør følge en Mellemvej.

Der er ingen Tvivl om, at Forfatteren er i Besiddelse af saavel betydelige Kundskaber som af historisk Opfattelsesevne. Han har læst meget, og han har læst med Udbytte, hvad der formentlig fremgaar saavel af den Maade, hvorpaa han i mange Tilfælde behandler det historiske Stof, som af det i Slutningen af Skriftet tilføjede Overblik over og kritiske

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage".

Ny Række XIII. En Høkerloge i det gamle Theater.

Vurdering af de forskjellige benyttede Kildeskrifter og senere Bearbejdelser. Disse Forfatterens litteraire Undersøgelser ere i det Hele taget, saavidt vi kunne skjønne, ej uden Fortjeneste. Ligeledes ere flere Partier af det Affnit, der danner det egenlige Hovedemne i Bogen og hvori Forfatteren søger at fremstille selve Aarsagerne til Frankrigs Fald og Gjenoprejsning under den ødelæggende hundredaarige Kamp, læseværdige; vi nævne saaledes exempelvis hans Redegjørelse for den bundløse Forvirring, der herskede i Frankrigs administrative Forhold ved Krigens Begyndelse, under de to første valesiske Konger.

Idet vi villig gjøre Forfatteren disse Indrømmelser, maa vi ogsaa antyde de mindre heldige Sider ved hans Forfattervirksomhed. Først og fremmest har han sigtet højere, end han evner. Der fordres en fin og modnet Kritik, omfattende, grundige Kundskaber og en betydelig aandelig Udvikling ogsaa paa andre Omraader end Historiens for at kunne udføre et Arbejde af den Natur, som her er tilsigtet, paa en fyldestgjørende Maade. Det vil derfor altid være en særdeles vanskelig Sag for en ung Historiker, som første Gang vover sig ud paa den litteraire Glatis, at indlade sig paa den Slags historisk-kritisk-filosofiske Undersøgelser, og navnlig da, naar det gjælder et saadant storartet, verdenshistorisk, epokegjørende Drama som de hundredaarige Krige. Det er derfor ogsaa let forklarligt, at Forfatteren paa mange Steder ikke viser sig Opgaven voxen. Dette gjælder maaske navnlig om Indledningen og Fremstillingen af Jeanne d'Arcs Betydning og historiske Mission. Ved Bedømmelsen af dette sidste Fænomen standser Forfatteren saaledes ved at erklære det for et Mirakel i dette Ords bogstaveligste Forstand, en Forklaring, der, hvis den var fyldestgjørende, ganske vist anvendt paa andre dunkle og vanskelige Problemer vilde kunne lette de historiske Undersøgelser i en aldeles uberegnelig Udstrækning, men som rigtignok samtidig drager Konsekvenser efter sig, der ville give Historien som videnskabelig Forskning Dødsstødet. Hvad Indledningen angaaer, indeholder den mange sande og træffende Bemærkninger, men den er dels altfor bred, dels vistnok seet fra et altfor ensidigt fransk Standpunkt og dels endelig paa en uheldig Maade knyttet til en enkelt løsreven Ytring af en fransk Forfatter (Duruy), hvorved den uden nogen plausibel Grund faaer en halv polemisk Karakter.

Vi have allerede ovenfor bemærket, at Hr. Aagaard upaatvivlelig er i Besiddelse af mange heldige Betingelser til at optræde som historisk Forfatter; men han er endnu ikke under sine videnskabelige kritiske Studier naaet til det Punkt, at han er istand til at anvende den kritiske Prøvesten paa sig selv — en Kritik, der, som bekjendt, er lige saa vanskelig som uundværlig. Hvis han havde havt Overvindelse nok til at nedlægge Resultaterne af sine Forskninger i en mere kortfattet, koncis og populair Fremstilling, der ikke gjorde Fordring paa at fremdrage nye videnskabelige Synspunkter, vilde hans Arbejde vistnok have vundet betydeligt. Endelig maa det være os tilladt at bemærke, at der er noget næsten Stødende i den affejende Maade, hvorpaa Forfatteren ikke sjeldent behandler endog de mest fremragende Historikere, naar han paa et eller andet Punkt er uenig med Vedkommende. I saa Tilfælde vises den af Forfatteren ellers saa højt vurderede Michelet strengt tilrette, H. Martin, Ranke og andre Storheder maa finde sig i udenvidere at blive viste i Skammekrogen, for ikke at tale om Stjernerne af anden Rang som den stakkels Duruy, der faaer læst og paaskrevet i Indledningen.

„Kongsbrydens Fostersøn". En Fortælling fra det tolvte Aarhundrede af Henning Fox. (Reitzel.) Medens den pseudonyme Forfatter havde henlagt Handlingen i

sit første Arbejde („Styrismanden og hans Brud“) til Tiden omtring Knud Lavards Mord, er han nu rykket lidt længere frem i samme Aarhundrede, til Kampen imellem de tre Kongsemner, og ligesom der findes en vis Forbindelse mellem de to Fortællinger, saaledes staa de ogsaa omtrent lige højt i poetisk Værd. Forfatteren har ikke alene Evne til at slynge en Handlings Traade ret behændig og fængslende, han fortæller ogsaa i det Hele rask og livlig og karakteriserer sine Personer med en vis Dygtighed. Medens „Kongsbrydens Fostersøn“ derfor ogsaa er en ganske vakker og underholdende Fortælling, savner den dog alligevel saadanne Egenskaber af dybere Betydning, som f. Ex. have baaret Ingemanns Romaner ned igjennem Tiderne trods al deres historiske Utroværdighed. Henning Fox søger ad forskjellige Veje at kaste et historisk Skjær over sin Fremstilling, men vi savne alligevel saavel den rette historiske Intuition som den Duft fra Folkeviserne, der uimodsigelig hviler over Ingemanns Skildringer. Hører Forf. imidlertid, som vi tro, til „Skolelærer-Litteraturen“, er der al Grund til at lykønske ham og hans Læsere til endelig at bryde med de gængse Nutidsfremstillinger, og der er i ethvert Fald saa mange Evner her, at hans videre Udvikling bør følges med Opmærksomhed.

„Blanca.“ Novelle af H. F. Ewald. (Gyldendal.) Vi have saa ofte stræbt at karakterisere H. F. Ewalds hele Forfatterskab, at vi denne Gang kun med faa Ord skulle henlede Opmærksomheden paa hans nyeste Arbejde. Forf. har nærmest søgt at give et psykologisk Karakterbillede af en ung, rig Herregaardsarving, der er kommen paa Spor efter, at hendes afdøde Fader ikke har været den rette Ejer af alle sine jordiske Herligheder, og nu søger at fri sin Sjæl fra den tyngende uretmæssige Besiddelse. Hendes Forlovede, der ikke er sindet nok til at følge hende ud over „Lovens“ Grændser, slipper hende, og som Asylmoder finder hun baade Sjælsfred og en Opgave. De psykologiske Brydninger i denne Kvindesjæl ere ikke skildrede med særlig Energi eller poetisk Aandfuldhed, og heller ikke Fortællingens øvrige Personer have vi kunnet afvinde nogen betydelig Interesse. Den hele Histories Bredde staaer neppe i Forhold til dens Indhold, og ligesom vi hverken have fundet nogen Figur eller Situation af overraskende Nyhed eller skildret med fremtrædende Dygtighed, saaledes have vi ogsaa forgjæves ledt efter det, der kunde siges at have bevæget Digteren til netop at vælge dette Emne og behandle det saa udførlig. Vore Læsere ville vide, hvad vi i Almindelighed dømme om Forf.s Evner og hans Plads i vor Litteratur, og hans gode Egenskaber fornægte sig heller ikke i dette hans Arbejde, om vi end have følt os noget skuffede ved det efter hans sidste dygtige historiske Roman „Niels Brahe“.

„Min Søsters Børn, skildrede af deres sidste Offer.“ En amerikansk Fortælling af John Habberton. Ved A. Th. Jacobsen. (Philipsen.) Den lille Fortælling har gjort en stormende Lykke i sin Hjemstavn og vil sikkert ogsaa more adskillige Forældre her, idet Forf. neppe med Urette forudsætter i sin Tilegnelse, at alle Forældre over den ganske Verden ligne hinanden deri, at de alle have „de bedste Børn, der nogensinde have existeret“, men at disse Børn paa den anden Side dog ikke ere slet saa „artige“ fra en Uvedkommendes Standpunkt betragtet. Man følger med en vis Fornøjelse den ulykkelige Ungkarls Lidelser, medens han skal vogte sin Søsters og Svogers to haabefulde Poder paa henholdsvis fem og tre Aar, og finde det tilsidst aldeles i sin Orden, at han til Belønning for alle de overstandne Gjenvordigheder — og naturligvis ved Børnenes Hjælp — faaer sig en smuk og god Kjæreste. En lille Smule mindre Bibelhistorie vilde vi ikke have taget fortrydelig op, og skjøndt Fortællingen i og for sig ikke er lang, ere de idelige Spilopper maaske dog lidt ensformige i Længden. Oversætteren har havt en vanskelig Opgave i at gjengive den mindste Drengs barbariske Sprog og kunde egenlig uden Skade have nærmet det noget mere til almindelig Tale.

„I Bølgegang“. Fortælling af Vetulus. (Gyldendal.) Den første halve Del af denne lille, meget smagfuldt udstyrede Bog lover betydelig mere, end den anden holder. Der er i Skildringen af „Heltens“ Barndomsliv og Skolegang Stænk baade af Lune og Hjerte, ligesom et Par af Fortællingens andre fremtrædende Personer, f. Ex. Moderen og Søsteren, ere smukt tegnede, om ikke særlig originale Figurer; men hvor „Bølgegangen“ begynder for Oluf, synes Forfatterens Maal og Med selv at slingre i altfor høj Grad. Han vil ikke længer fortælle os en lille Historie, men lade alle Nutidens Sorger og Synder passere Revue for sig. Her har han imidlertid villet altfor meget. Hans Satire over den af Darwin, Taine og Brandes „bedærvede“ Ungdom bringer intet Nyt til Diskussionen om de brændende Spørgsmaal, og Danmark er jo ikke kommet et Skridt længere fremad imod en lykkeligere Tilværelse, fordi Forf. kaster et Fremtidsblik ud over en Tid, hvor alle Partier række hinanden Haanden til Forsvar for Fædrelandet, medens Ploug og Berg falde i hinandens Arme og „Derovre fra Grændsen“ udkommer i 20. Oplag. Forf. giver os intet Vink om, hvorledes vi skulle naa denne Enighed. Selv kan han jo kun fortælle os, hvad en Del af hans Medborgere for længe siden ere paa det Rene med, at Alt ikke for Øjeblikket er, som det skulde være. Hvis det var nok, af et godt Hjerte at ville sit Land vel, tvivle vi ikke om, at Forf. har Ret til at tale med, men mon virkelig disse hans Indhug imod „det adelbaarne Hjertefolk“ eller Venstre eller Socialisterne gjøre Nogetsomhelst til eller fra? I social-politisk Henseende er Forf.s Braad ikke skarp nok, saalidt som den har Nyhedens Interesse, og i digterisk Henseende synes os „Indlæggene“ ogsaa bedre mente end udførte. Men een Ting opnaaer Forf. med sine Digressioner: han bryder sin Komposition, og Fortællingen løber ud i Sandet. Den forrykte Skolelærer med sit Offer à la „Brand“ skal ganske vist være forrykt, men i et Digterværk skal der dog allenfals være Methode i Galskaben. Er det nu virkelig en „Gamling“, der har skrevet denne uklare Bog, eller er det et af vor Tids „unge Mennesker“, der, istedetfor at handle og udføre en ganske lille Smule Daad, selv drømmer og nøjes med at drømme?

Theatrene

Det kgl. Theater har i den senere Tid pauseret efter den stærke Forcering af Nyheder, der udmærkede Saisonens første Uger; men medens „Drot og Marsk“ og „Ambrosius“ afvexlende have fyldt Huset og endog nødvendiggjort Opretelsen af en ny rød Løgte, har — rigtignok ikke uden svære Fødselsveer — en Foranstaltning seet Dagens Lys, som vi oprigtig haabe og virkelig tro vil vise sine gode Følger for Theatret i Tidens Løb, og som vi saa meget mere kunne billige, som den endog gaaer ud over den Henstilling, vi fremsatte for fire Aar siden i Anledning af det nye Theaters Aabningsforestilling („Nær og Fjern“ Nr. 120) i følgende Udtalelse: „Ogsaa paa anden Maade burde Theatret støttes og kunde forlængst have været det, saa at det nu maaske havde staaet i et bedre Forhold til en af de Faktorer, hvis Hjælp det nu en Gang ikke kan undvære. Vi have tidligere andetsteds havt Lejlighed til at udtale os om den Tarvelighed, der omgiver vor Folkerepræsentation i dens ydre Fremtræden, og den Isolerthed, hvormed Rigsdagen sondrer sig fra det øvrige borgerlige Liv istedetfor at deltage i dette og lade sig gjennemtrænge af dets Interesser. Der er ikke tillagt Rigsdagens Formænd noget Repræsentationsfond, hvorved de kunde sættes i Stand til at bringe Thingenes Medlemmer i personlig Berøring med Hovedstadens fremragende Mænd i Kunst og Videnskab, i Handel og Industri, i civil og militair Administration, uagtet en stor Del af vore Rigsdagsmænd ved deres isolerede Hjemmeliv netop trænge i en særlig Grad til slige Impulser fra et bevæget Storstadsliv, og uagtet mange Misforstaaelser og Fordomme paa begge Sider vilde

kunne fjernes ved et saadant personligt Samkvem. Et andet opdragende Middel er at lette Rigsdagsmændene Adgangen til saadanne Institutioner, hvorfra aandelige Paavirkninger udgaa, og en saadan Institution er først og fremmest Theatret, hvis Betydning mange af Folkerepræsentanterne — og fortrinsvis de af disse, der have Magten — ifølge deres Dannelsestrin ikke kunne forstaa, hvis Bevaring de derfor ikke nære nogen Interesse for eller maaske endog direkte modarbejde af Had til „Kjøbenhavnerne". Her som i saa mange Forhold vil Dommen forandres, naar den rette Kjendskab er vunden, og det enkelte Individ vil have modtaget en forædlende Paavirkning, der ikke vil undlade at ytre sig ogsaa i andre Forhold. I andre Lande har Militairet fri eller billig Adgang til Theatrene, men langt smukkere forekommer den Tanke os, at aabne Folkets Tillidsmænd en saadan Adgang. Stod der f. Ex. hver Aften 8 Fripladser til Folkethingets og 4 til Landsthingets Disposition og lod man Rigsdagens Bureau ordne Bortgivelsen, saa vilde — da deres Benyttelse jo ifølge Sagens Natur hovedsagelig vilde komme Landboerne til Gode — disse omtrent en Gang hver Uge have en deres Stilling indrømmet og til denne knyttet Adgang til at overvære Skuespil, det netop for at kunne være et kunstnerisk Udtryk fra Nationens eget Liv maa appellere til deres Hjælp, der ere kaldede til at støtte og styrke dette Liv ikke mindre i aandelig end i materiel Retning. Begge Parter vilde vinde ved en saadan Ordning, der synes os at være et ganske naturligt Resultat af det gjensidige Forhold mellem Bevillingsmagten og Theatret og at være i god Konsekvens med den Indbydelse til Rigsdagen in pleno, der var udgaaet ved Aabningsforestillingen."

Efter denne Digression vende vi os til Ugens Nyhed, Augiers lille Komedie „Gift", som det omsider er lykkedes at faae frem efter nogle Gjenvordigheder. Vi have i Anledning af Optagelsen af dette Augiers første dramatiske Arbejde paa vor Scene og i Forventning om hans sidste, «Les Fourchambault», hvis Opførelse forberedes, paa et andet Sted i dette Nummer meddelt en litterair Karakteristik af denne den noblesté, varmeste og mest poetisk inspirerede af det nuværende Frankrigs Dramatikere, og vi nøjes derfor med her at gjøre opmærksom paa, hvorledes disse Egenskaber alt findes i Forfatterens Ungdomsarbejde, hvis ægte Poesi med dens faste Støttepunkt i Livets ideale Magter strax ved dets Fremkomst dannede en frigjørende og opsigtvækkende Kontrast til Tidens øvrige Digtning. Originalens Alexandrinere med deres traditionelle «seigneur» og «madame» ere i H. P. Holsts Oversættelse erstattede af den græske Tragedies Versemaal, den sexfodede Iambe uden Cæsur, smukke og smagfulde Vers, mellem hvilke Paris i sin Slutningsreplik uagtsomt indsmugler en syvfodet Utilladelighed. Stykket udføres ædelt og fint af Hr. E. Poulsen og Fru Eckardt, noget chargeret og mere i Satyrspillets end i Lystspillets Aand af DHrr. Rosenkilde og O. Poulsen.

Kasino præsenterede i Tirsdags en Debutant, Hr. Nordal Bruun, i den fristende, men farlige Titelrolle i „Ægtemandens Repræsentant", Erik Bøghs glade og friske og trods de tekniske Ufuldkommenheder endnu tiltalende Ungdomsarbejde. Desværre var Stykket, paa Tjenerrollen nær, besat med Debu- og Dilettanter, men selv blandt dem ragede Hr. Bruun kun frem ved sin legemlige Højde, der er noget større end en normal Mands, ligesom hans Talestemme er noget højere end en normal Kvindes. Andet kan ikke med Sikkerhed siges om denne Debut.

Kasinos Program i Onsdags fremviste en paa Musikens Stjernehimmel sjelden Konstellation — Beethoven og Offenbach, repræsenterede ved henholdsvis Klaver-Concerten i C Moll og „Bagermadamen". Det var forbeholdt den norske Pianistinde, Frøken Sina Ring, at føre de Beethoven'ske Tropper an i denne løjerlige Væddestrid og yderligere fæstne sin Position ved Chopin'ske og Lißt'ske Værker. Stillingen var saaledes stærk nok — om den blev hævdet af Frøken Ring, er imidlertid et andet Spørgsmaal. Den norske Kunstnerinde har bl. A. en Tid havt Neupert til Lærer og har sidst studeret ved Konservatoriet i Leipzig. Som hun spillede i Onsdags, synes hun imidlertid endnu at høre til Mulighedernes Kategori i Kunstens Verden, navnlig slog hendes iøvrigt respektable Spil og gode Færdighed ikke til i Beethovens Koncert. Men vi haabe paa fornyt Bekjendtskabet ad Aare.

Musik

Som det efter Alt, hvad der indtil Overflødighed er skrevet og sagt om Violinens nye Fyrste, Pablo de Sarasate, var at vente, blev hans Indtog i Torsdags i Kjøbenhavn til et Triumftog. Der vare ikke de Forventninger saa store, som ikke bleve gjorte Fyldest, og mødte Kritiken med et stiltiende Forbehold om Et eller Andet, maatte den, inden den nydelsesrige Koncertaften var forløben, beundringsfuld sænke sine Vaaben som Hæderstegn for denne Kunstens fuldendte Tjener. Om hans Spil i Almindelighed gjælder, hvad der saa ofte er sagt, men som ikke tidt nok kan siges om igjen, at han som Kunstner i en sjelden Grad forener alle Violinspillets forskjellige Affkygninger og alle de individuelle Ejendommeligheder, som man finder hos de Kunstnere, der ere ham mest jevnbyrdige. Hans Tone er skjøn som hos Faa, naar han selv vil fuldstændig bedaarende, hans Teknik fejler aldrig, Foredraget er besjælet af Skjønhed og Fylde og af en Ejendommelighed, der forener, som det er sagt, „det spanske Blods Ild med den franske Gratie og Elegance"; vi ville gaa endnu videre og tilføje: „og med den tydske Grundighed." Thi hvad der maaske ikke mindst forbauser ved Tilstedeværelsen af alle disse Superlativ-Egenskaber, er den faste Soliditet i hans Spillemaade, et Træk hentet fra Tydsklands Virtuoser, som Blodet fra Spanien og Elegancen fra Frankrig, og som i Forening med hans andre Fuldkommenheder gjør hans Præstationer af en saa mærkværdig Virkning, som Tilfældet i Torsdags f. Ex. var med 1ste Sats af Beethovens Violin-Koncert. Hans bedaarende Kraft i det Kantabile er uovertræffelig, og spiller hans Chopins Es-Durs Nokturne, saa kommer denne Piano-Komposition ved Hjælp af Violinen frem i en saadan Skikkelse, at man ikke ønsker at høre den bedre og smukkere. Paa samme Højde staaer hans Teknik. Hans „Spanske Dandse" og „Zigeunerweisen", der indeholde Ansamlinger af Alt, hvad der er svært for Violin, ere et Legetøj i Hænderne paa Sarasate, der, i Parenthes sagt, navnlig i den sidstnævnte Piece ogsaa viser Kapaciteter som Komponist. At sammenligne Sarasate med andre nulevende Kunstnere vil falde vanskeligt, thi han rummer, som sagt i sig alle Specialiteter. Han har blandt andre sjeldne Evner ogsaa den, overalt hvor han er kommet hen, at samle de Stridende i Musikens Lejr til Enighed, forsaavidt angaaer en taknemmelig Beundring for hans Spil. Dette bliver dog vel en Ejendommelighed, han har for sig. En anden, som er særlig fremtrædende hos ham, skulde saa være hans Kunsts søde, bedaarende Magt, i hvis Beruselse der næsten er noget Kvindeligt tilstede. Og naar Alt kommer til Alt, er Wilhelmine Nerudas skjønneste Egenskaber maaske aldrig traadt saa straalende frem som hos Sarasate. — Paa Koncerten i Torsdags havde Sarasate en særdeles smagfuld Akkompagnateur i Hr. Fr. Rung, ligesom Frøken S. Olsen havde overtaget det næsten heroiske Hverv at udfylde Mellemrummene med Piano-Spil, nemlig Stykker af Liszt, Henselt og Chopin, hvoraf særlig maa nævnes Sidstnævntes Scherzo i B-Moll.

Florentiner-Kvartetten spillede paa sin sidste Koncert i Tirsdags foruden Mozarts Nr. 8 F-Dur og Schumanns Nr. 2 F-Dur endvidere en Kvartet af Brahms Op. 67 B-Dur, saavidt vides en Nyhed her. Denne frugtbare og højtbegavede Komponist nyder i sit Fædreland Tydskland en Anerkjendelse af en ejendommelig Beskaffenhed, idet han løftes til Skyerne som Nutidens største Komponist af Nogle, medens han af

Andre ansees som en af de mindste. Naturligvis er der Partivæsen med her i Spillet. I Forbindelse med bl. A. Joachim staaer han ogsaa som Hovedfører for den Del af Musikens Dyrkere, der ikke ville følge Wagner og ikke i ham se Musikens og hele Kunstens Messias. Hans nye Kompositioner hilses af hans Tilhængere med en Begejstring, som ikke giver Wagnerianernes paa deres Omraade Noget efter, og som undertiden kan antage Superlativ-Former af en ejendommelig kategorisk Beskaffenhed, som naar Brahms' første Somfoni — et Par Aar gammel — endnu af hine kaldes for Beethovens tiende. Den af Florentinerne her spillede Strygekvartet hører til de Kompositioner, der forat gjøre sig gjældende gjøre Krav paa et langt nøjere Bekjendtskab, end en enkelt Opførelse kan skaffe Tilhøreren, selv med en saaledes i Detailler gaaende fortræffelig Udførelse, som Florentinerne kunne give den. Den første Allegro forekommer strax bizar og er vanskelig at følge i sin urolige, brudstykkeagtige Udvikling, derimod fremhæve de to mellemste Afdelinger — Andante og Agitato — sig som de naturligst formede, saafremt man overhovedet kan tale om Form i ældre Forstand i en Komposition som denne, der bl. A. i sin Rhythmik, dette Formens Raamateriale, er saa ubestemt og svævende. Men paa den anden Side formaa disse to Afdelinger strax at holde Interessen usvækket vedlige ved deres fremragende Ejendommelighed i Tankernes Udvikling, der gjør f. Ex. Agitatoen til et helt lille Stykke Musik à la Swinburne. — Kvartetten var i sin Sammensætning den samme som sidst, og dens Foredrag og Sammenspil hævede sig paa sine Steder ligeledes til det Fuldendte. Men vi beklage ogsaa denne Gang at maatte give Sandheden Sit ved at omtale Intonationen, der ikke var ligesaa fuldendt. Hvorfra Mangelen stammede, er ikke let at afgjøre. Det synes, som Primarius'en af og til var for lav, undertiden vaklede ogsaa Intonationen andre Steder — desværre et Skaar i den udmærkede Nydelse, Kvartetten ellers afgiver, og netop af denne Grund saa meget mere ufatteligt.

„Weimarisches Kreisblatt" for 22. Oktober omtaler i en Feuilleton de otte Søndags-Matinéer, der have fundet Sted hos Franz Lißt i den forløbne Sommer, og nævner blandt de fremmede Gjæster, der have taget Del i dem og nydt Mesterens Vejledning, ogsaa vor unge Landsmand Siegfried Langgaard. „Han lover — hedder det — at blive en af de betydeligste Virtuoser af den Lißt'ske Skole; hans Spils mægtige Teknik, usædvanlige Ild og aandelige Liv berettige til de største Forventninger. Mester Lißt selv kaldte ham den anden Rubinstein — Pianoets „Siegfried". Ogsaa som Komponist har den unge danske Kunstner introduceret sig paa en meget fordelagtig Maade ved en glimrende Bravourgalop og flere kjønne Sange."

Brogede Blade

„Nutildags" — sagde en gammel Pebersvend — „bære Damerne langt mere Guld- og Sølvstads end i mine unge Dage, men eet Stykke, som jeg altid plejede at beundre meget, seer jeg dog nu langt sjeldnere."

„Hvad er det for et?" spurgte en ung Dame.

„Et Fingerbøl," var Svaret.

* * *

Den regnfulde Sommer i Frankrig har fremkaldt følgende Epigram:

Il a tant plu
Qu'on ne sait plus
Pendant quel mois il a le plus plu;
Mais le plus sûr, c'est qu'au surplus,
S'il avait moins plu,
Ça m'eût plus plu.

* * *

Kvinden deler vore Sorger, fordobler vor Glæde og tredobler vore Udgifter.

* * *

Hvor to elegante Damer komme sammen, maa de idetmindste have tre Toiletter: hver et paa og et tredie til at tale om.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 3. Drot og Marsk.
Mandag 4. Gift. Fra Siberien til Moskau.
Tirsdag 5. Inden Døre.
Onsdag 6. Martha eller Markedet i Richmond. **(Tirsdag Abonnement.)**
Torsdag 7. Ambrosius.
Fredag 8. Vaarluft (**første Gang**). Fruentimmer-Skolen.
Lørdag 9. Martha eller Markedet i Richmond.

Kasino.

Søndag den 3. November, Kl. 7:

Ægtemandens Repræsentant.

Bagermadamen.

Operette i 3 Akter af Meilhac og Halévy, bearbejdet af **Carl Møller.** Musiken af **Offenbach.**

Opføres kun et Par Gange.

Forbi omtr. Kl. $10^{3}/_{4}$.

Folketheatret.

Søndag den 3. November, Kl. 7:

Han bestiller Ingenting!

Lystspil i 1 Akt af **Ernest Legouvé,** oversat paa rimede Vers af Dr. **S. Schandorph.**

Hverdagsfolk.

Lystspil i 5 Akter af **Fritz Holst.**

Forbi omtr. Kl. $10^{1}/_{2}$.

NB. Opføres sidste Gang Mandag den 4. November.

Tirsdag den 5. November:

Forestilling til Indtægt for de Nødlidende paa St. Croix.

I Kommission hos os er udkommen og faaes gjennem enhver Boglade:

Dansk Adelskalender

med 9 Stamtavler.

Af

F. Krogh.

Pris 10 Kr.

Chr. Steen & Søn.
Kronprindsensgade Nr. 8.

Hos Undertegnede og gjennem mine Kolleger i Danmark erholdes:

Kronoskop,

et af Adjunkt **Haugland** og Overlærer **Eckhoff** opfundet Instrument, der viser Klokkeslettet for et hvilketsomhelst Sted, naar samme er kjendt for et enkelt Sted.

Instrumentet vil være af særdeles Interesse og Nytte for **Telegrafkontorer, Skibsrhedere, Dampskibe samt Skoler ved Geografiundervisningen.**

Prisen er 6 Kr.

Kristiania, i Oktbr. 1878.

Alb. Cammermeyer.

P. G. Philipsens Forlag:

Efterladte Digte

af

Christian Winther.

Udgivne ved **F. L. Liebenberg.**

Pris 1 Kr. 85 Øre, elegant indb. med Digterens Portraitmedaillon 3 Kr. 15 Øre.

Søfarten og Skibsbygningskunsten

En Fremstilling af

Søvæsenet og dets historiske Udvikling

af

J. C. Tuxen,

Kommandeur.

Med 14 Afbildninger, 195 Textbilleder og 4 lithograferede Sejl- og Taklingstavler.

Pris 10 Kr. 50 Øre, indb. i Pragtbind 14 Kr.

Historisk Aarbog 1879.

Udgivet af **S. B. Thrige.**

Med Bidrag af **V. A. Bloch, J. A. Fredericia, C. Paludan Müller, Johannes Steenstrup, S. B. Thrige** og **J. L. Ussing.**

Pris 5 Kr.

Min Søsters Børn.

En amerikansk Fortælling af

John Habberton.

Ved **A. Th. Jacobsen.** Med et illustreret Omslag. Pris 2 Kr. 25 Øre.

Korvetten Challengers

Rejse omkring Jorden.

Af **W. J. J. Spry.**

Med Benyttelse af de vigtigste andre engelske og tydske Skrifter om Challengers Rejse paa Dansk udgivet af **J. Wulff.**

Med c. 100 større og mindre Afbildninger samt et Kort.

Pris 9 Kr. 50 Øre, indb. 13 Kr.

J. F. Coopers amerikanske Fortællinger.

Bearbejdelse for Ungdommen af

Franz Hoffmann.

IV. Læderstrømpe.

Med 3 Staalstik. Efter Originalens 7. Oplag. Pris indb. 3 Kr.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet:

Dante Alighieris

Guddommelige Komedie.

Oversat af

Chr. K. F. Molbech.

3. Udgave.

I. **Indledning:** 1. Dante Alighieri. 2. Beatrice Portinari. II. **Helvede.** III. **Skjærsilden.** IV. **Paradiset.**

Vil udkomme i omtrent 10 Hefter à 1 Kr. 1. Hefte er udkommen og faaes til Gjennemsyn i alle Landets Boglader.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose.)

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 3. Novbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm., Kl. 1.15, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige Priser. M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

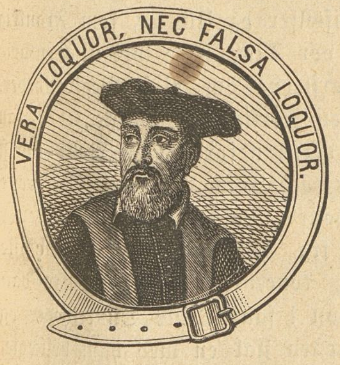
Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 332.

Den 10. November 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Mester Michel Nostradamus og hans Profetier.

Af **B. O.**

Michel Nostredame (paa Latin Nostradamus), Middelalderens berømteste Astrolog, blev født Aaret 1503 i Saint-Remy, en lille By i Provence. Hans Slægts egenlige Navn var Astruk. Den var jødisk, men gik over til Kristendommen i Aarhundredets Begyndelse. Han var af Issaschars Stamme, og han har ofte med Stolthed beraabt sig paa, at det var den af de jødiske Stammer, som Herren fremfor de andre havde givet Profetiens Gave. Hans Fader var Notar. Oldefaderen paa mødrene Side var Læge og lærte ham Latin og Mathematik. Efter at han havde studeret Filosofi ved Højskolen i Avignon og Lægevidenskab i Montpellier, tog han senere Doktorgraden ved samme Bys Universitet. Efter hans Ven Julius Cæsar Scaligers Raad bosatte han sig i Agen og giftede sig med en ung Pige af god Familie. Kort Tid efter mistede han baade Hustru og to smaa Børn, og kjed af Hjemmet gik han nu paa Rejser i Güienne, Languedoc og Italien. I de tolv Aar, han var ude, studerede han sin Videnskab under de første Mestre, vendte derefter hjem til sin Fødestavn, bosatte sig i Salon, en lille By i Provence i Omegnen af Aix, og giftede sig anden Gang. Pesten hærgede i dette Tidsrum Landene, og Nostredame, som fra sine Studier paa Rejsen havde erhvervet en Del hemmelige Midler mod denne Landeplage*), vandt i kort Tid et saa berømt Navn som Pest-Læge, at han blev kaldet til Aix og til Lyon for at udføre sine vidunderlige Kure. Begge Steder blev han kaldet hen efter Øvrighedens højtidelige Indbydelse. Denne hurtigt vundne Berømmelse bragte hans Kollegers Misundelse og Forbitrelse over hans Hoved. Overvældet af deres Forfølgelse trak han sig mismodig tilbage fra Verden og fra sin Videnskab. Han lukkede sig inde med sine Bøger, lagde Grundvolden til sin for den Tid mageløse Erudition, sov kun fire Timer i Døgnet og tilbragte Resten af Tiden med sine Tabeller og Kikkerter for at læse Fremtiden i Himlens Stjerner. I denne Ensomhed, paa Grundlag af sin uhyre Læsning, sin klare Forstand og sin Indvielse i Templernes og Oldtidens hautes sciences, sige hans Beundrere, at han saae den kommende Tid rulle sig op for hans Blik i klare Billeder, han saae de ufødte Begivenheder

*) Nostradamus har meddelt disse Recepter i sit Værk Traité des fardements. Foruden denne „Sminkebog“ har man fra hans Haand af ikke-astrologiske Værker: „Vigtige Recepter for at vedligeholde Legemets Sundhed“ – „Bastiment“ af adskillige Recepter til at lave flere lugtende Sager og Lavementer til Ansigtets Forskjønnelse og Legemets Konservation i det Hele taget“ — „Anvisning til Frugtsafters Kogning og andre hemmelige Recepter, som endnu ikke ere kjendte“ og en Oversættelse: „Parafrase af Galien om Menodotes Exhortation til Studiet af de skjønne Videnskaber.“ Det ovenfor meddelte Portrait af Nostradamus er udført efter et Billede i en Udgave af hans Centurier, trykt i Amsterdam 1668; den findes paa det kgl. Bibliothek.

i sit Fædrelands Fremtid drage forbi i synlige, kjendelige Omrids, som han nedskrev i sine Centurier i firliniede Vers. Han profeterede heri Frankrigs Skjæbne indtil 1999 og benyttede den nys opfundne Bogtrykkerkunst til at gjøre sine syv første Centurier bekjendte for Folket. Aldrig har noget Værk gjort en saadan Opsigt som disse i pythisk Dunkelhed holdte Spaadomme. Samtiden delte sig i to Lejre, en meget lille, bestaaende af nogle faa Skeptikere, som kaldte ham for en Løgner og en Bedrager, der stod i Pagt med Fanden, og en meget stor, bestaaende af hele Resten af hans Samtid, som blindt troede hvert Ord, der stod deri, og hævede ham til Skyerne som den sidste af Herrens Profeter. Katherina af Medicis, som blandt sine mange Lyder ogsaa talte den at være overtroisk til det Yderste, kaldte ham til Paris for at erfare sin Skjæbne af ham. Hun sendte ham til Blois, hvor de kongelige Børn opholdt sig, og lod ham stille deres Horoskop. Hvad han lod hende vide om hendes egen og Prindsernes fremtidige Skjæbne, veed Ingen, men der er ikke nogen Tvivl om, at Nostradamus' Forudsigelse faldt ud efter hendes Ønsker.

Kort Tid efter faldt Henrik den Anden af Frankrig i Tourneringen i Rue Saint-Antoine i Paris for Kaptainen i den skotske Garde, Grev de Montgommerys Haand. Greven havde splintret sin Landse, men i Dystløbets Iver undlod han at kaste Stumpen bort og tage en ny. Splinterne borede sig gjennem Kongens Hjemvisir, og ind i hans højre Øje. Han døde af dette Saar i sit etogfyrretyvende Aar.

I Nostradamus' første Centurie femogtredivte Vers staaer skrevet:

— «Le lion jeune le vieux surmontera
En champ bellique par singulier duelle
Dans cage d'or les yeux lui crèvera
Deux classes une, puis mourir; mort cruelle» —

— „Den unge Løve vil fælde den gamle
Paa Kampens Mark i særegen Tvekamp
Vil han udstikke hans Øje i det gyldne Bur (Hjelmgitret)
To Saar i et, derpaa dø; gruelig Død" —

I denne Strofe læste Alle en Forudsigelse af Kongens Endeligt, og Nostradamus' Berømmelse steg endnu højere. Fyrsterne forlod deres Stater for at valfarte til Seeren i Salon. Hertug Emmanuel af Savoyen og hans Hustru Marguerite rejste til Provence for at lære ham at kjende og nyde den Glæde at samtale med ham. Karl den Niende af Frankrig besøgte ham og overvældede ham med Ære og Guld; han udnævnte ham til sin Livlæge og gav ham 200 Guldbalere til Foræring og en fast Sum om Aaret.

Denne uhørte og vistnok af ham selv uventede Lykke gav ham Mod til at fortsætte sine Centurier, og han skrev nu de tre sidste og lod dem trykke. De bleve slugte med endnu større Begjærlighed end de syv første.

Men ak! Fyrstegunst, Samtidens Beundring og en lille Kreds af tro Venner og Tilhængere, som lyttede til hans Lærdomme med Andagt, kunde ikke skaffe ham Ro og Fred for Forfølgelser og Had i den Udkant af Verden, hvor han havde gjemt sig. I Salon, en Ravnekrog paa neppe 2000 Indvaanere, var han skyet som en Pestbefængt, hadet og frygtet som en Djævlens Discipel. Ingen Profet er agtet i sit Fødeland, og det endskjøndt han var en Mand af stor Lærdom og rene Sæder.

— Nostra damus cum falsa damus, nam fallere nostrum est;
Et cum falsa damus, nil nisi Nostra damus —

skrev en af Datidens Satirikere om ham.

Nostradamus døde den 2. Juli 1566 og blev begravet i Kordeliererne Kirke i Salon. Hans Søn Cæsar Nostradamus udførte selv hans Buste, som stod paa Graven, og satte en latinsk Indskrift paa den, som beder de Efterlevende nu dog at holde op med Naget og Misundelsen: O postères, ne touchez à ces cendres, et n'enviez point le repos d'iceluy.

Folket i Salon var dengang fuldt og fast overbevist om, og det er det endnu den Dag i Dag, at Mester Nostradamus ikke er død, men at han lod sig levende mure ind i sit Gravkammer med sin Studerelampe, sine Bøger, Blækhus og Pen, som en lærd Holger Danske, og at han endnu sender sine Profetier om Frankrigs Skjæbne ud i Verden og varsler om kommende Ulykker. I vor Tid er der endnu i dette Land Tusinder, som fuldt og fast tro paa, at Frankrigs Historie indtil 1999 kan læses i hans Centurier med de 946 Strofer, og der er ikke gaaet en mindeværdig Begivenhed for sig, uden at den er fundet forudsagt i Centurierne. I et Brev, som han skrev til Kong Henrik den Anden, profeterede han om den store Revolution saaledes: „Endnu større Forfølgelse af den kristelige Kirke vil finde Sted end den, der skete i Afrika (af Genserik og Hunerik) og vil den vare til et Tusinde syv Hundrede og tooghalvfems, saa man maa tro, at det Aar er en Fornyelse af Aarhundredet. Efter den Tid vil Folket begynde at røre sig, at bortjage Mørkets Skummelhed og gjenvinde noget af den tidligere Klarhed ikke uden stor Tvedragt og idelige Omskiftelser" (skrevet i Salon den 27. Juni 1558. Trykt i hans «Prophéties» i Lyon hos Pierre Rigaud.)

Det er derfor intet Under, at hans Fortolkere og Udlæggere under de Omskiftelser og Ulykker, som Frankrig har været et Bytte for i vor Tid, have tyet til Centurierne for deri at finde Varslerne om disse Begivenheder. Det er imidlertid ikke den Første den Bedste, der kan raade Nostradami Runer; dertil udfordres en Del historisk Lærdom, Sprogkundskaber og Indsigt i Middelalderens Astrologi. Det er nemlig haarde Nødder, hin gamle Mester giver at knække. Afseet fra det forældede provençalske Fransk og hans abrupte, koncentrerede Stil, har han nemlig indhyllet sine Klarsyn i saa delfiske Dunkelheder og Tvetydigheder, at der næsten skal en med ham beslægtet Natur til, for at følge ham i hans labyrinthiske Vendinger; han klæder Alt om i sit astrologiske Klædebon, taler i lutter Allegorier, nævner aldrig en Ting ved dens rette Navn, men i Omskrivning eller hyppigt i Anagram. En begejstret Nostradamist Emile Guillaudin er den Sidste, der har prøvet paa at løfte Skatten, som den gamle Mester lader disse Drager ruge over. Han har tilskrevet et parisisk Blad et Brev, hvori det meddeles, at han har færdig til Trykken en ny Udlæggelse af Centurierne, og at han ikke følger det Spor, som hans Forgængere have vandret i, nemlig kun at efterlede Spaadomme om allerede fuldbyrdede Begivenheder, men at han vil være den Første til at sætte Nostradamus paa hans rette Hylde som Forudsiger af kommende Tildragelser. Han giver som Prøve paa sin Methode nogle Udlæggelser af Centurievers, som baade profetere om forbigangne Ting og tillige om nærforestaaende. Det er sært nok i en By som Paris, hvor

Alt ruller i Jernbanetempo, at træffe Folk, som midt i Tidens Realisme, i Skjæret af de Jablochkoffske elektriske Lys leve i Enrum ligesom Mester Michel i sit Gravkammer i Salons gamle Kirke, grublende over Middelalderens Mystik. Vi meddele her nogle Prøver af disse Profetier, overladende til vore Læsere selv at øve Kritiken over Hr. Guillaudins Methode, hans Takt, Smag og Opfindsomhed som Udlægger:

Fortiden.

Napoleon den Første.

Centurie I. — Strofe 60.

Un empereur naistra près d'Italie,
Qui a l'empire sera vendu bien cher.
Diront avec quels gens il se ralie
Qu'on trouvera moins prince que boucher.

En Kejser skal fødes nær ved Italien,
Til hvem Riget skal sælges i dyre Domme.
Naar man nævner de Folk, han omgiver sig med,
Vil man finde, at han er mere Slagter end Fyrste.

En Hentydning til Napoleons Vaabenfæller, som for det meste vare udgaaede af Folket.

Centurie VIII. — Strofe 57.

De soldat simple, parviendra en Empire;
De robbe courte, parviendra à la longue;
Vaillant aux armes, en l'Eglise ou plus pyre
Vexer les prêtres comme l'eau fait l'éponge.

Fra menig Soldat vil han stige til Kejser;
Fra den korte Kjole vil han komme i den lange;
Tapper ved Vaabenbrug, endnu værre i Kirken
Narrer han Præsterne som Svampen Vandet.

Den korte Kjole er den militaire og borgerlige Dragt, den lange er Øvrighedens Klædebon, her især Kejserens Kroningsklædning; han vil give Præsterne tilbage, hvad de havde mistet, samtidig med at han absorberer dem ved Konkordatet.

Toulons Erobring den 19. December 1793 — Varigheden af Napoleon den Førstes Regjering 1799—1814.

Centurie VII. — Strofe 13.

De la cité marine et tributaire,
La tèste raze prendra la satrapie,
Chasser sordide, qui puis sera contraire:
Par quatorze ans tiendra la tyrannie.

Over den skatskyldige Søstad
Vil det kortklippede Hoved gjøre sig til Herre,
Jage de Urene ud, som senere vilde være ham tilskade;
I fjorten Aar vil han opretholde sit Tyranni.

Toulon (cité marine) var i Englands Hænder (tributaire). Det kortklippede Hoved (Soldaterne kaldte Kejseren for le petit tondu) jog dem ud, men de vare ham senere tilskade (i Spanien, paa Havet, ved Waterloo). Han regjerede nøjagtigt i fjorten Aar, fem Maaneder, fire Dage fra den attende Brumaire (den 9. November 1799) til Abdikationen i Fontainebleau den 13. April 1814.

Ludvig Philippes Flugt den 24. Februar 1848.

Centurie IX. — Strofe 57.

Au lieu de Drux un Roy reposera
Et cherchera loy changeant d'anathème;
Pendant le ciel si très fort tonnera.
Portée neuve Roy tuera soy-mesme.

I Byen Dreux vil en Konge hvile sig
Og søge paa at faae sin Forbandelse hævet ved Lov;
Imens vil Himlen tordne meget stærkt.
Kongen vil selv dræbe sit sidste Kuld.

Paa sin Flugt fra Paris standsede Kongen i Dreux for at oppebi Regentskabets Indsættelse, som skulde mildne den Forbandelse, det oprørske Folk havde udstødt imod ham. Men hans Forslag om at afstaa Tronen til sin Sønnesøn (portée neuve) bliver ikke antaget; og Kongen er selv Skyld i, at hans Slægt gaaer tilgrunde.

Nostradamus har efter Guillaudins Mening i det tidligere nævnte Brev til Kong Henrik den Anden betegnet Louis Philippe som den store Køter (gros Mâtin) og for at blive i dette ikke videre smigrende Billede kaldt Greven af Paris, som Medlem af „det sidste Kuld" Hvalpe, for portée neuve.

Den 25. og 26. Februar 1848 rejste sig det forfærdeligste Uvejr med Storm, Torden og Lynild. Hr. Guillaudin retter det Spørgsmaal til de meteorologiske Instituter, hvad de sige til en Spaadom fra 1557, som forudsiger Vejret tohundrede og et og halvfemsindstyve Aar forud og om de kunne gjøre det efter. Vi tro det ikke, vort Institut kan i alt Fald ikke; det var med stor Ulejlighed, de fik det til at passe paa den næste Dag i den Tid, de fuskede Nostradamus i Haandværket.

Napoleon den Tredie — Sedan. 1848—1870.

Par le décide de deux choses bastards,
Nepveu du Sang occupera le règne,
Dedans Lectoyre seront les coups de dards,
Nepveu par peur pliera l'anseigne.

Efter to Slegfredtings Fald
Vil Brodersønnen af Blodet komme til Styret,
I Lectoyre vil han rammes af Pileskuddene,
Brodersønnen vil af Frygt folde Fanen sammen.

De to Slegfredting ere den ulovlige Republik og den illegitime Ludvig Philippe. Lectoyre er et Anagram af Le Torcy, en af Sedans Forstæder, som ved Fæstningens Anlæg indlemmedes i Sedan; der var to Torcy'er, le Grand-Torcy og le Petit-Torcy.

Forsamlingen i Bordeaux. — Napoleon den Tredies Afsættelse.

Centurie I. — Strofe 94.

An port Selyn le tyran mis à mort,
La liberté non pourtant recouvrée,
Le nouveau Mars par vindicte et remort
Dame par force de frayeur honorée.

I Selyns Havn bliver Tyrannen taget af Dage,
Men Friheden erhverves dog ikke derved,
For Forsvarets Skyld og af Fortrydelse
Og af Frygt tvinges man til at bringe Damen til Ære.

I Selyns Selenes, Maanens-Havn, ɔ: Bordeaux's gamle Navn, vedtoges Napoleon den Tredies (Tyrannens) Afsættelse (mis à mort), men Territoriets Befrielse opnaaedes dog ikke herved. Den ny Revolution (le nouveau Mars) nødtes af Forholdene til at anerkjende Republiken (Dame honorée).

Nostradamus betegner ved Navnet Mars hele det revolutionaire Tidsrum. Napoleon den Første er Mars' Blod, fordi han er fremstaaet af Revolutionen; Napoleon den Tredie er Blodets Brodersøn (le nepveu du

Sang de Mars), og Napoleon den Fjerde er Mars. Han vil under den sociale Revolution, om hvilken senere profeteres, kun have en Del af Landet inde — Pyrenæerne, Bordeaux og Charenteegnene.

Thiers' Valg.

Centurie V. — Strofe 29.

La liberté ne sera recouvrée,
L'occupera, noir, fier, vilain, inique,
Quand la matière du pont sera ouvrée
D'Hister Venise faschée la République.

Friheden er endnu ikke erhvervet. Hister (Anagram af Thiers) den Mørke, Indbildske, en Mand af ringe Herkomst, den Uretfærdige, vil komme til Magten. Naar Spørgsmaalet om Broen er ordnet, vil Venedig ryste ved Histers Republik.

Hister — Thiers — er borgerlig (mørkt klædt, noir) — indbildsk (fier) — en borgerlig Parvenu (vilain) og uretfærdig. (Nostradamus sværmer aabenbart ikke for den konservative Republik). Spørgsmaalet om Broen er de fem Milliarder, som skulde svares til Tydskland for at faae Tydskerne tilbage over Rhinen. Venedig, den adelige Republik, er Legitimisterne, som rystede stærkt ved Thiers' Republik.

Greven af Chambord ejer et Palais i Venedig og har boet der i længere Tid.

Kommunen 1871. — Generalerne Lecomtes og Thomas' Mord paa Montmartre og Gidslernes i Paris. — Vendomesøjlens Omstyrtning.

Centurie IX. — Strofe 2.

Du haut du Mont Aventin voix ouye,
Vuydez, vuydez de tous les deux costez,
Du sang des rouges sera l'ire assouvie,
D'Arimin Prato Columna débolez.

Fra Aventinerbjerget høres en Stemme,
Se, se til begge Sider,
De Rødes Vrede slukkes med Blod,
Arimin, Prato, Søjlen kastes ned.

Montmartre er Paris's Aventinerbjerg. Stemmen, der høres, er Befalingen til Mordene. Arimin og Prato ere Byer i Italien, hvis Anagram giver Pari, Monmarti i Dativ for at angive, at det er i disse Lokaliteter, at Begivenhederne skulle fuldbyrdes.

Kommunen 1871. — Petroleumsbrandene. — Anførernes Henrettelse.

Centurie IX. — Strofe 3.

La magna Vaqua à Ravenne grand trouble,
Conduicts par quinze enserrez à fornase
A Rome naistra deux monstres à tête double
Sang, feu, deluge, les plus grands à l'espace.

Magna Vaqua i Ravenna bruges under store Uroligheder af de Femten, som ere spærrede inde i den gloende Ovn. I Rom fødes to Vejvisere med dobbelte Hoveder; Blod, Ild, Vandflod, de Øverste stilles op i Afstand.

Magna Vaqua à Ravenne er Anagram af magna aqua Arvena, Helvedes store Vand — Petroleum. Den hede Ovn (fornase) er det brændende Paris. De to Vejvisere (monstres af monstrare, at vise) fra Rom (Paris) med de dobbelte Hoveder ere Ducastel og Trèves, som havde Forbindelser med Thiers og som førte Versaillestropperne ind i Paris, medens de foregav at høre til Kommunens Parti. Nostradamus bruger her som ogsaa andre Steder italienske Bynavne, dels anagrammatisk, dels for at maskere sin Mening; Rom er første Stad i Italien, Paris det samme i Frankrig; á l'espace er den Afstand, hvori Delinkventen stilles for Exekutionskommandoet.

Nutid og Fremtid.

Det tyske Kejserriges Oprettelse. — Socialismen, Mordforsøg mod Kejseren. — Kronprindsens Regentskab. — Alliance med Paven for at kue Socialismen. — 1878.

Centurie VI. — Strofe 77.

Par la Victoire du deceu fraudulente
Deux classes en une, la révolte Germaine,
Le chef meurtry, et son fils dans la tente,
Florence, imole, pourchassez dans Romaine.

Sejren, det at have gjort til Et, hvad der var delt, er naaet ved Svig; Tydskland bringes i Oprør af dem, der ere blevne skuffede i deres Forventninger. Fyrsten saares og hans Søn kommer i hans Plads i Teltet. Florence opgives, for at Oprøret kan undertrykkes ved Roms Hjælp.

Florence er den herskende, florerende „Kulturkampf".

Trocaderos Undergang.

Centurie X. — Strofe 49.

Jardin du Monde auprès de cité neuve,
Dans le chemin des montagnes cavées,
Sera saisi et plongé dans la cuve,
Beuvant par force eau soulphre envenimées.

Verdens Have tæt ved den nye By
Vil pludselig blive revet ned i Gangene, som ere hulede i Bjerget,
Og blive dykket ned i Hulen
Med det forgiftede Svovlvand.

Den nye By — Passy, Auteuil. Gangene i Bjerget — Katakomberne under Trocadero, til hvilke Indgangen kan sees i Haven ud mod Passysiden. I Auteuil og Passy findes flere Mineralkilder. Ved Grenelle findes artesiske Brønde, som yde varmt Vand.

Gambetta.

Centurie VIII. — Strofe 78.

Un Bramagas avec la langue torte,
Viendra des dieux piller le sanctuaire,
Aux hérétiques il ouvrira la porte
En suscitant l'église militaire.

En Rabagas (Anagram) med en hvas Tunge
Vil plyndre Gudernes Allerhelligste,
For de Vantro vil han aabne Porten,
Men den stridende Kirke vil rejse sig mod ham.

Har Sardou hentet Navnet til sin blodige Persiflage af Gambetta hos Nostradamus, eller er det et Tilfælde, at de hver for sig have fundet dette fortræffelige Navn paa en Demagog?

Forestaaende socialistisk Revolution i England.

Centurie II. — Strofe 78.

Le grand Neptune du profond de la mer,
De gent punique et sang gaulois meslée,
Les Isles à sang, pour le tardif ramer
Plus luy nuira que l'occulte mal celé.

Den store Neptun i Havets Skjød
Er opstaaet ved Blanding af punisk og gallisk Blod.
Hans Øer svømme i Blod, men Skibet roes for langsomt,
Og han rammes derfor haardere end den, der røber Templets Hemmeligheder.

Punisk og gallisk Blod — en Blanding af Falskhed og Mod.

Pour le tardif ramer — fordi der roes for langsomt — Forholdsregler træffes for sendrægtigt.

Prindsen af Wales' Drab.

Centurie III. — Strofe 16.

Le prince anglais, Mars à son coeur de ciel,
Voudra poursuivre la fortune prospère;
Des deux duelles, l'un percera le fiel,
Hay de lui, bien aymé de sa mère.

Naar Mars er i sit Himmelhjerte,
Vil den engelske Prinds stræbe efter den rige Lykke;
I en af de to Kampe, han fører, vil han falde,
Hadet af sin Modstander, elsket af sin Moder.

Mars i sit Himmelhjerte er det astrologiske Udtryk for Revolutionen — Planeten Mars — i sit Apogæum. Poursuivre la fortune prospère — gjenoprette Kongedømmet i dets tidligere Glands.

Paris' Ødelæggelse — Bibliothekernes Brand.

Centurie I. — Strofe 62.

La grande perte, las! que feront les lettres,
Avant le cicle de Latona parfaict,
Feu grand, déluge, plus par ignares Sceptres
Que de long siècle ne se verras refaict.

Ak! hvormeget vil Videnskaben ikke miste,
Før Latona har løbet sin Bane ud,
Ved Ild, Vandsflod og Regenters Uduelighed,
Som i et Aarhundredes Løb ikke kan erstattes.

Latonas — Maanens — Kredsløb er paa 354 Aar 4 Maaneder. Det regnes fra 1532 og er altsaa udløbet i 1886. Men da der siges, at Ulykken vil komme, før Latonas Kredsløb er sluttet, vil den i Henhold til det Følgende komme 1881.

Den franske Revolutions Tid.

Centurie VI. — Strofe 74.

La dechassée au règne tournera,
Ses ennemis trouvez des conjurez,
Plus que jamais son temps triomphera
Trois et septante à mort trop assurez.

Den Forjagede vil komme tilbage til Magten,
Hendes Fjender ville blive betragtede som Sammensvorne,
Hendes Tid at herske vil ikke vare
Længere end syvti tre, dertil er hendes Undergang for vis.

Den Forjagede — den nuværende Republik er den tredie i Frankrig — vil kun herske i 73 Aar. Nostradamus har allerede i det tidligere omtalte Brev til Henrik den Anden nævnt dette Tidsrum. Regner man Revolutionen fra den 10. August 1792, den Dag, da Tuilerierne stormedes og Ludvig den Sextende førtes i Fangenskab, og drager man fra de sexten Aar, Ludvig den Attende og Karl den Tiende sad paa Tronen, og de ere de eneste Aar, hvori en legitim Regjering har hersket i Frankrig, faaer man ud Aaret 1881, der er det sidste, som Revolutionen har at leve i.

Denne Udlæggelse af Centurieversene har draget en anden af Nostradami Disciple frem af hans Hule. Det er en forhenværende Præst, Abbed Torné-Chavigny, som tidligere har havt Kald i Rochelle-Egnen. Hans Navn, Chavigny, vækker Mindet om en tidligere Tilhænger af Nostradamus, Aimé de Chavigny, Doktor i Jurisprudens, som greben af Nostradami Seerevne forlod sit Doktorsæde, drog til Salon og bankede paa Profetens Dør for at bede, om han vilde antage ham som sin Lærling. Han blev hans troeste Tilhænger. — Der er noget Uselskabeligt ved Monomaner med en og samme fixe Ide, de ere som Edderkopper, der ikke kunne trives i Selskab og blive uenige om Byttet. Abbed Torné har for tyve Aar siden oversat og udlagt Centurierne og senere jevnligt skrevet om dem og mener herved at have taget Nostradamus i lovlig Besiddelse som sin velerhvervede Domaine. At Guillaudin nu vil spaa i hans Kort, fylder ham med en retmæssig Harme, som han offentlig har givet Luft i et yderst forbitret Brev. Han maaler sin Kontrapart Skjæppen fuld, erklærer hans Udlæggelser for det rene Vaas og paastaaer, at han ikke kjender og ikke forstaaer Nostradamus; Guillaudin har ganske rigtigt udlagt Strofen om Napoleon, men overseet otte og tyve andre Strofer, som handle om samme „Tyran". Ved Spaadommene om Napoleon den Tredie bemærker han, at Guillaudin rent har overseet en Strofe, som behandler Ludvig Philippe, en „Fyrste af Orleans, som piner sine Nærmeste med sin Nærighed", hvilket passer brillant paa denne Borgerkonge. Hvad værre er, han har overseet Strofen, som omfatter Revolutionen og Restaurationen: «trois frères de France» „paa Hanens og Ørnens skrækkelige Trone", og som tydeligt nok er Ludvig den Sextende paa Revolutionens og hans to Brødre paa Napoleons Trone. Hverken Hanens eller Ørnens Tegn har bragt dem Lykke, der have siddet paa denne „skrækkelige Trone", Ludvig den Sextende lod sit Liv under Hanens Tegn, hans næstældste Broder levede det meste af sit Liv i Udlændighed, og den yngste døde ligeledes udenfor Frankrig efter at have siddet paa Ørnens Trone; Ludvig Philippe og Napoleon den Første, den Anden og den Tredie døde alle fire i Landflygtighed; den Første under Hanens, de Andre under Ørnens Tegn; alle Revolutionens styrende Mænd døde paa Skafottet under Hanens Tegn. Abbed Torné gjør endvidere opmærksom paa, at han allerede i 1858 paa Tryk har anvendt Ordene „Brodersønnen vil af Frygt folde Fanen sammen" paa Napoleon den Tredie, og at han har kombineret denne Spaadom hos Nostradamus med andre lignende: „den gamle Brodersøn tages til Fange", „Brodersønnen og hans Søn jages bort", „Brodersønnen i London".

Abbeden fortsætter: „I 1870 lod jeg trykke Følgende. Da man fortalte mig, at Mac-Mahon var falden og begravet, sagde jeg: „Vel, saa vil han staa op igjen, thi han er den engelske Høvding", „den engelske Prinds""*) (o: den, der har Principatet) i Spaadommene. Han nøler for meget; han vil stræbe efter sin Lykkes Rigdom; Parlamentet vil blive ham overgivet. Naar Pius den Niende er død, vil han faae Prindserne af Blodet og Marechallerne af Frankrig under sin Befaling".

„Har jeg, eller har jeg ikke", fortsætter han, „i 1870 paa samme Bogside forudsagt Victor Emanuels Død, at denne vilde gaae forud for Pius den Niendes, at Leo den Trettende vil i Februar blive Pius den Niendes første Eftermand i Henrik den Femtes Levetid og at Moskoviten vil overvinde Tyrken og helst drive ham over i Asien? Har jeg ikke samme Sted skrevet: Monseigneur Landriol,

*) Mac-Mahon hører til en af de Slægter, som fulgte Jakob den Anden af England i Landflygtighed og som blev hos ham i Frankrig.

Erkebiskop af Rheims, og Monseigneur Thomas, Biskop af la Rochelle, have i 1867 hørt mig sige, da Talen var om Stroferne hos Nostradamus, der udlægges om Verdensudstillingen: „Krupps Kanon vil erobre Paris“. Et andet Sted siger jeg om den Tid, vi leve i, at Paris er: „i et Midtpunkt i den store Verden“ — — jeg vil ikke føre Sætningen ud her, men jeg vil opfordre Enhver, som har læst min Bog „Breve om den store Profet“, til at staa frem og benægte, om han tør, at jeg der har talt om en kommende stor Verdensudstilling. Nu se vi Paris' særlige Udstilling i et Midtpunkt af Verdensudstillingen, i et Midtpunkt af Nationernes Gade, som er dannet af Bygninger fra den store Verden.

„Jeg har nys fuldendt: „Hvad der vil ske“ (1879). Første Del af dette Værk er helliget „Udlæggelser, som ere indtrufne i 1877—78“. Derefter kommer: „Den nærmeste Fremtid i meteorologisk, politisk og religieus Henseende“. Jeg har rigtigt forudsagt tusinde uforudseelige Begivenheder efter at have fundet dem anførte i Nostradamus som nær forestaaende, og jeg har en vis Autoritet, som andre Udlæggere, der endnu ikke have aflagt deres første Prøver, aldeles mangle“.

Folketroen har paa en vis Maade Ret, naar den siger, at Nostradamus ikke er død, men at han endnu sidder i sit Kammer ved sin enlige Lampe med sine Bøger og med sin Pen i Haanden og tyder Fremtidens Taager. Han gaaer ialtfald igjen i sine troende Elever, som man kan frakjende meget, kun ikke en blind Tillid til Lærerens Ord. Men nu selve hin gamle Mester Michel, hvad var han egenlig? er det muligt, at han, en af de Lærdeste i sin Tid, en højt dannet Mand, selv kunde tro paa sine Profetier og at hans grundige Erudition og klare Forstand kunde frembringe Noget, der i Et og Alt ligner Fostre af en syg og overspændt Hjerne? Det er en Umulighed. Nostredame maa have været en Mand, som kjendte sin Tid, dens Mennesker og deres Trang. Han vidste, at i hint Aarhundrede, da det for Mennesker saae ud, som om den gamle katholske Tro laa paa sit Dødsleje, da de Store syntes rent at have glemt Kristus og mere at tilbede Røveren ved hans Side, da Politiken bestod af Rænker og Mord, da Livet var en Skiften mellem Nydelse og Rædsel for det kommende Ubestemte, da var Astrologen paa sin Plads, og da kunde der paa denne Plads høstes Guld og Ære. For saa vidt saae han klart i Fremtiden og viste, at han var et ret Skud af Issaschars Stamme, som Herren særlig havde givet Profetiens Gave. At han med østerlandsk Finesse indrettede sin Færd saaledes, at han af Flertallet ansaaes for at være den Klogeste af Alle, er en Egenskab, som findes jevnt fordelt blandt alle Israels øvrige Stammer, og han indrettede derfor sine Orakelsprog saa klogeligt, at ingen Dødelig kunde forstaae dem, og der kan lægges alt Muligt ind i dem. Hans Søn, der arvede hans Navn, fik ikke denne Klogskab med i Tilgift; om det maaske var, fordi hans Moder ikke var af Herrens udvalgte Folk, skulle vi her lade være uafgjort. Med Beretningen om denne meget „lille Profets“ sørgelige Endeligt skulle vi slutte denne Artikel.

Michel Nostredame den Yngre, som ikke maa forvexles med sin ældre Broder Cæsar, der ikke gav sig af med Profetering, søgte at fortsætte Faderens Gjerning, hvilket maatte synes at være forholdsvis let, da han overtog et velrenommeret Firma. Han spaaede af al Magt om Løst og Fast, men der slog aldrig Noget af det til. Tilsidst begyndte han paa en hel ny og meget radikal Methode for at faae sine Spaadomme til at passe, men den kom han meget galt fra. Henrik den Tredies Yndling Saint-Luc laa for Byen Pouzin i Vivarais (Languedoc). Han lod Michel hente og forespurgte hos ham om Byens Skjæbne. Mester Michel svarede uden Tøven, at hvis den blev indtagen, vilde den blive brændt, hvilket han mente at kunne spaa med god Grund, da det altid plejede at gaa stormede Byer saaledes i den Tid. Pouzin blev indtagen, men da imod al Forventning Ingen vilde til at stikke den i Brand, løb Michel rundt og gjorde selv sin Spaadom til Virkelighed, saa godt han kunde. Han blev greben som Brandstifter og ført frem for Saint-Luc, der holdt paa Torvet, siddende paa sin Hest. Saint-Luc spurgte ham, om han var istand til at spaa, hvad der nu vilde overgaa ham, og da Michel Nostredame atter spaaede galt og meget bestemt svarede, at der ikke vilde vederfares ham noget den Dag, satte Saint-Luc Sporerne i sin Hest, red over ham og lod Dyret træde ham ihjel.

Om Livets Korthed.

Aforismer af **Ph. Aleth.**

I Ungdommen, medens den største Del efter sandsynlig Beregning endnu er tilbage, kan det synes, som var der godt Forslag i Levetiden; men saasnart man nærmer sig eller naaer den Alder, der svarer til Middagstiden, bliver Opmærksomheden vakt. Det Stykke, der er tilbage, viser sig som let overskueligt, og pludselig mærker man nu, at Livet er kort. Denne Opdagelse, der plejer at gjøres omtrent ved Halvhundredaars-Alderen, medfører hos Alle en skuffende Fornemmelse, hos Mange en nedtyngende, og der er vel ogsaa dem, der føle sig grebne af Forfærdelse — hvad, skulde det nu virkelig snart være forbi! Med hvert Aar, der hengaaer, bliver den vemodige Fornemmelse mere levende; tydeligere og tydeligere bliver det for Bevidstheden, at Livets Dage Alt i Alt ere saare faa selv for den, der naaer Alderdommen.

Men er det ikke en besynderlig Modsigelse i den menneskelige Sjæl, at der netop samtidig og jevnsides med denne Erkjendelses Vaagnen udvikler sig en Trang til at forkorte Tiden? Jo kortere det efter Rimelighed tilbagestaaende Tidsrum viser sig at være, desmindre Værdi tillægger man det. Virksomhedsdriften slappes, medens man følgerigtigt maatte vente, at den ansporedes. Mens den

Gamle begynder at klage over Livets Korthed, begynder han at kjede sig, at føle Trang til den Slags Adspredelser, der kun ere beregnede paa at faae Tiden til at gaa. Vistnok er der i Ungdommen en Trang til Adspredelser og Forlystelser, som Alderdommen eller den ældre Alder ikke kjender til. Trangen til „de støjende Glæder" falder bort af sig selv med Alderen; men de Gamle have aabenbart mere end de Unge Trang til de Adspredelser, der kun have deres Betydning derved, at de udfylde Tiden. Naar unge Mennesker have Hang til Kortspil, er det mest for Lystighedens Skyld eller for den Pirring, det giver deres Vindelyst. Hos de Gamle antager Spillelysten mere Præg af Trang til Virksomhed, men en Virksomhed, der ikke har andet Formaal end at befri den Spillende for sig selv eller, som man siger, fordrive Tiden. Fordrive Tiden — det er jo et grueligt Udtryk. Bliver da virkelig Tiden de Gamle for lang? Saa var det jo en falsk Opdagelse, at Livet er kort.

Man klager over, at Livet er saa kort. Og dog staaer det egenlig i Enhvers egen Magt at forlænge det næsten saa meget, som han vil. Naar man strækker det ud, bliver det langt; naar man ruller det sammen, bliver det kort. Livet er nemlig en Traad, det er en ældgammel Forestilling og et godt Billede. De, der rulle Traaden sammen, leve kort, selv om de ere paa Jorden i mange Aar; de, der spænde den ud, leve længe i kort Tid eller rettere leve meget. Knuder paa Traaden og Forviklinger fordærve og forkorte Livet.

Man kan slippe denne Sammenligning med Traaden og endda finde, at det staaer i vor egen Magt at forlænge Livet, og det paa to Maader.

Man kan fordybe sig i det Nærværende, udfylde de enkelte Øjeblikke, at de blive fyldige. Summen af fyldige Øjeblikke giver jo et langt Liv, medens Summen af tomme kun udgjør et kort. Den, der vil vælge denne Vej, maa da begynde med at frigjøre sig for Fortid og Fremtid, tvinge sig til at være tilstede med sit hele Væsen i Nuet. „Wo das meiste Leben, ist der Sieg." Den kraftige og samlede Benyttelse af Evnerne i Øjeblikket giver dette et absolut Værd, saaledes at Tiden slet ikke fornemmes, og derved opstaaer Lystfølelsen, den egenlige Livsglæde, medens Sjælens Tilstand bliver mer og mindre sygelig, alt efter som den ved spredte og kraftløse Reflexioner hindres i at virke med sluttet Energi og komme til egenlig at leve. Det er E. Baggers Tanke:

> En lang, en sygelig Drømmervej
> Derom, Alfader, beder jeg ej:
> Lad Skibet sejle saa kort Du vil,
> Naar Fartøjet løber blot muntert til.

Det er den intensive Methode.

Den modsatte er den extensive eller expansive. Man udvider Nutiden, idet man kompletterer den ved Hjælp af Fortid og Fremtid, føjer saaledes to nye Stykker til, hvorved det Hele bliver tre Gange saa langt som det var. Det er den Tanke, der ligger til Grund for Familiebesiddelserne. Boligen bærer overalt Vidne om Forældrenes Liv og hjælper Fantasien til ogsaa at optage Børnenes, der skulle leve her efter os. Vor Tidsalder har en stærk Uvillie mod Fideikommisser og Stamhuse. I den hidtidige Skikkelse passe de maaske ikke længer, ialtfald ikke for den store Mangfoldighed af Familier. Mange mene, at noget Saadant endnu kan være hensigtsmæssigt for Bønderne, men ikke for Adelen — men hvorledes skulde vel en saadan Mening begrundes? I Virkeligheden er det jo det, der giver Familielivet Betydning, at den Enkelte lever ikke sit eget Liv alene, men sin Slægts. Idet han har de Andres Liv medoptaget i sit, bliver dette fyldigere, indholdsrigere, og for saa vidt bliver der bødet paa Livets Korthed. Naturligvis følger ikke deraf, at det ogsaa bliver lykkeligere. Langfra. Enhver maa jo bære sin Del af Livets Byrde og ikke knurre, hvor tung den er. Men ikke nok dermed: nu skal han ogsaa bære sine Forældres Nød og sine Søskendes og sine Børns, og Livets Byrder blive saaledes mangfoldiggjorte, saa han maaske segner under dem. Havde han da været lykkeligere stillet ved at staa alene? Maaske. Den, der kun lever for sig selv, har kun sine egne Bekymringer at bære paa. Jo mindre Bagage Vandringsmanden har paa sig, jo lettere gaaer han, det er sikkert nok, og var det muligt, at han ogsaa kunde afkaste den, ganske være fri for Bagage, saa — men vel at mærke ogsaa kun da — kunde han blive lystig 'ved at synge med Goethe:

> „Ich hab' mein Sach auf Nichts gestellt,
> Juch he!
> Drum ist so wohl mir in der Welt,
> Juch he!"

Det er jo mest de Lykkelige, der klage over, at Livet er saa kort. Saalænge man har Kjærlighed, der kommer En imøde, stedse nye behagelige Indtryk, saalænge man har Nydelse og Velbefindende, er det jo rimeligt nok, at man ønsker Legen fortsat og at man gruer for det Øjeblik, da al denne Herlighed skal høre op. Man skulde jo saa tro, at den, som har i Livet kun lutter Elendighed, ogsaa kun kan bryde sig lidt om at holde det vedlige, at Døden maatte forekomme ham som Smerternes Ophør og forsaavidt kun som et Gode. Og dog viser Erfaring, at denne Betragtning ikke er aldeles afgjørende. Nogle, der have Lykke i fuldt Maal og tilsyneladende slet ingen Modgang, væmmes tilsidst ved Nydelsen, blive kjede af Livet og paakalde Døden, medens Andre, hvem der kun er beskaaret Nød og Sorg, klæbe fast ved Livet, som om de haabede, at den gode Del endnu skulde være dem forbeholdt. — Modsætningen opløses og hæves ved den store Mangfoldighed, der indbefattes under Begrebet Lykke. Lykke er vel ganske i Almindelighed taget Tilfredshed med Tilværelsen. Men denne behøver jo ingenlunde at være Tilfredshed med den øjeblikkelige Tilstand. Sjælen har Kraft til at hæve sig ud over Øjeblikket og leve i det Forbigangne og i det Tilkommende. Det Forbigangne skjænker rigtignok kun et svagt Supplement til Øjeblikket, ja den forbigangne Lykke er vel endog mere egnet til at forhøje end til at mildne Øjeblikkets Pinagtighed, og der er ikke megen Kraft i Trøsten til den rige Mand i Evangeliet: Tænk paa det Gode, Du har oppebaaret! Men Fremtiden med Mulighedernes hele Verden i sit Skjød, det er en Kapital, som aldrig kan opbruges: Haabet er Fortunatus's Pung, der aldrig bliver tom.

> „Om Lykken mig imod end gaaer
> Og er idag forborgen,
> Saa troer jeg dog, at Piben faaer
> En anden Lyd imorgen,"

sang Anders Bording, og det er et godt Udtryk for den ubetingede Tillid til Fremtiden. Øjeblikket har intet at betyde i Sammenligning med den hele uendelige Herlighed, Mulighedernes, mod hvilke den Haabende vender sit Blik.

„Die Welt wird alt und wird wieder jung,
Doch der Mensch hofft immer Verbesserung".

Schiller.

Hvem kunde udholde Livet uden denne Spændkraft, hvorved den mulige Fremtid anteciperes og sammenføres med den nærværende Virkelighed? Paa denne Spændkraft synes Forskjellen i Lykke væsenlig at bero, og den, som har den, kommer aldrig til at klage over, at Livet er for kort; thi hvor galt det end gaaer, hvor lidt han end opnaaer, har han altid en Mængde af gode Muligheder tilbage; og døer han saa, inden han faaer nogen af dem realiseret, ja saa er det kun de Efterlevende, der kunne sukke over, at hans Liv var saa kort. Selv have de jo ingen Nød — saa længe der er Liv, er der Haab.

Det er tilsidst blevet en næsten triviel Bemærkning, at Livet er saa kort. Men mon det ikke ogsaa er en blot og bar traditionel Troessag som saa mange andre Sætninger, der leve i Folkemunde? Sætninger, der engang, for længe siden maaske, hos En og Anden have været levende Tanker, men nu ialtfald kun ere krystalliserede, forstenede Tanker. At et Menneske, der har havt travlt med sit Arbejde for en Ide, som han vilde virkeliggjøre, et stort Foretagende, han vilde udføre til Gavn for Menneskeheden eller til Ære for sig selv, har fornummet Alderdommen, der kom for tidlig, eller at Tiden ikke vilde slaa til, og nu virkelig har følt Smerte over, at Livet er kort, det er rimeligt nok. Overfladiske Mennesker vedblive altid at eftersnakke, hvad der først er sagt af de Vise. Saaledes er Sætningen gaaet i Arv fra Slægt til Slægt. Den, der nu siger det, lyver just ikke: han kaster Blikket tilbage og seer, hvor lidt han har udrettet, han kaster det frem og gjør en hastig Beregning over det Tidsrum, der efter Rimelighed endnu kan være tilbage, og saa sukker han: ak, ja Livet er kort! Men i næste Øjeblik glemmer han Sukket og seer sig med Forlegenhed om efter noget Andet, han kan sukke for — for at faae Tiden til at gaa.

Det er en ganske almindelig Erfaring, paastaaes der, at gamle Folk ere i Forlegenhed for at faae Tiden til at gaa. — Det er en stor Fejl, sagde en ældre Herre, at De ikke har lært at spille Lhombre itide, det vil De komme til bitterlig at fortryde, naar De bliver gammel. — Det vil jeg ikke haabe, svarede jeg med et maaske noget selvtillidsfuldt Smil. — Ja, ja, sagde Manden med Eftertryk, pas nu paa, hvad tænker De at fylde de lange Vinteraftener med? — Det er en mageløs Lykke for Fader, sagde en ung Officeer, mens vi spadserede i Generalens Have, at han har saadan en Interesse for Blomster og Havekultur, det vil være ham en Velsignelse, naar han bliver gammel. — Mens man er Barn, forbereder man sig til at udfylde Tiden med en tilfredsstillende Virksomhed, naar man bliver Mand; mens man er Mand, burde man ogsaa berede sig til at kunne udfylde Tiden, naar man bliver Olding. Det tænke de Fleste slet ikke paa; de have saa travlt med alt det Nærværende i Mandbomsalderen, og saa, bagefter, saa er det forsilde — saa kjede de sig. De fleste Mennesker have det vist ret hjertelig kjedeligt i Alderdommen. — Unge Mennesker, der sidde sammen i Gjæringstiden, diskutere tidt det Spørgsmaal, hvilken Livsstilling der frembyder de bedste Betingelser for Lykke. Det er ikke et tilfældigt Samtaleemne som mange andre, det frembyder sig med en vis Nødvendighed for dem, der endnu staa der med alle Mulighederne liggende aabne for sig. Siden, naar Valget er truffet, faaer Enhver travlt nok med det, han er kommen ind i, og bringes den Sag nu lejlighedsvis igjen paa Bane, saa affærdiges den snart som et Spørgsmaal, der dog egenlig nu er ørkesløst. Man slaaer sig til Ro med den Erfarings-Sætning, at hver Stilling har sine Behageligheder og sine Ulemper. Og det er jo ogsaa det Klogeste, man kan gjøre; thi giver en Skomager sig først til at sukke: ak, var jeg blot bleven Præst! eller en Landmand: Gud give, jeg var kommen tilsøs — saa gaaer han jo og forbærver sig Livet. Men vist og sandt er det dog, at de fleste Mennesker begaa en stor Fejl ved ikke itide at tænke paa, hvorledes de skulle tilbringe Alderdoms-Perioden, hvis Gud lader dem opleve den.

Naar man seer ret til, er det nok ikke Livets Korthed, der er Gjenstand for Klagen. Hvem er det, der gaaer med dette Suk paa Læberne? Det er jo kun de Gamle. De Unge tænke aldrig paa Sligt. Den, der sukker over, at Livet er kort, sukker kun saaledes, fordi han føler, at han begynder at blive gammel. Hvilken underlig Modsigelse i den menneskelige Sjæl! Just, naar man begynder at blive kjed af det, sørger man over, at man nu rimeligvis ikke ret længe kan blive ved — at kjede sig ved dette evige Einerlei.

At være ung, det er at have Smag for Gjentagelsen; at blive gammel, det er at faae Affmag for Gjentagelsen. Alt, hvad der viser sig for den, der er ung, er nyt. Om det end har viist sig for ham mange Gange før, viser det dog hver Gang paany en ny Side frem eller viser sig ialtfald i en ny Belysning, hvorved det bliver nyt. Han griber det med Begjærlighed, tilegner sig det, gaaer op i det, lever sig ind i det, lever i det, er lykkelig i det. Nyt og Ungt er Et og det Samme; det er tilfældigt, at man har to Ord for det. For Modsætningen har man kun det ene: gammel. En gammel Pige er Modsætningen til en ung, men en gammel Kjole er Modsætning til en ny. For den, der er gammel, er der intet Nyt; den, som siger: nihil fit novi sub sole, viser derved kun, at han selv er gammel. Om der er noget Nyt under Solen eller der ikke er noget Nyt, det er et transcendentalt Spørgsmaal, som vi ikke kunne faae afgjort. Nyt og Gammelt det er ikke alene relative Begreber, hvilke vi ikke bryde os om, men det er blot subjektive Begreber. At være gammel er ikke det Samme som at have levet mange Aar — her mangler Sproget et Ord. Man kan være gammel i en ung Alder og ung i en meget fremrykket. For ung i denne Forstand bruger man undertiden ungdommelig, naar man vil sikre sig mod Forvexling. For gammel mangler man et Synonym, der kunde gjøre den tilsvarende Tjeneste; vel kan man undertiden sige gammelagtig, men dette Ord giver kun Forestillingen som Karrikatur.

For Exempel: En siger: „Jeg har ingen Lyst til at se Skuespil, som jeg har seet før; thi jeg formaaer ikke

paany at afvinde dem Nyhedens Interesse. Jeg har heller ingen Nyfigenhed efter at se nye Stykker og ingen Nydelse ved at se dem, fordi Alt deri forekommer mig at være gammelt. Enkelthederne ere de samme, som ere benyttede hundrede Gange før, og er end Sammenføjningen undertiden saa forskjellig, at jeg maa tilstaa, den er anderledes, saa er dog Methoden i det Hele den samme. Med Bøger gaaer det paa samme Maade: de fleste ere kun fade Gjentagelser, og selv de, der ikke ere det, minde dog paa alle Punkter saa meget om det Beslægtede fra Forgængerne, at de ikke ere istand til at fængsle ret længe. De gamle Bekjendte frembyde de samme Karakterer og gjentage de samme Meddelelser, og de nye, om man endelig vil kalde nogle af dem saaledes, ere alle støbte i Former, der ere altfor velbekjendte." Den, der nu taler saaledes, er en gammel En, d. v. s. En, der er bleven kjed af det Hele. Det morer ham ikke; men at han ikke formaaer at drage nogen Honning ud af den Slags Urter, har ikke sin Grund i, at Blomsterne ere visne, men i, at han selv er bleven vissen, d. v. s. gammel. Da han var ung, morede det ham. Mens man er ung, leer man, nu leer den Mand aldrig. Men der er mange gamle Folk, der le, højt, af Hjertensgrund, fordi de ere unge. Altsaa: man klager i Virkeligheden ikke over, at Livet er for kort, men over, at det er saa vanskeligt at blive ved at være ung. Det kan tilvisse tidt være vanskeligt nok, men det er alligevel Opgaven, som man helst skulde samle alle sine Kræfter om. Hændte det sig saa, at man slet ikke fik nogen Tid tilovers til at tænke paa eller til ret at betænke, hvor kort dog Livet egenlig er — saa meget desbedre!

Emile Augier.

Af **A. Cartault.**

Sluttet.

III.

Han vilde ikke være tilfreds med sin Hæder som dramatisk Forfatter og Skribent, naar den ikke var forenet med Berømmelse som Moralist. Det er ham ikke nok at faae skikkelige Folk til at le, han vil rette og belære. Det er ikke de ubetydelige Forkertheder, de forbigaaende Latterligheder som Moderne, han spotter over; han giver sig især med de Pletter, der fordunkle Sjælens Renhed, de Saar, der forgifte den. Han angriber dog ikke de store Laster, som for længe siden ere blevne behandlede af Mestrene. Hvor fordærvet vort Samfund end synes, har det dog ikke opfundet nye Dødssynder. Det vandrer ganske roligt i vore Forfædres Spor, for lang Tid siden vænnet til Forbrydelser og Skandaler, hverken mere eller mindre brødefuldt, i det Ydre bærende Agtelse tilskue for Moralen, men løst med Hensyn til Principerne; Sæderne ere blevne formildede, men der er en vis Skepticisme i Aanden, en almindelig Fornedrelse i Karakteren, og man vil vanskelig hos os gjenfinde „Oldtidens strenge Dyd fra svunden Tid".

Det er det, der oprører Augier: hvad han forsvarer, er ikke Moralen selv, det er dens Udenværker, som beskytte den mod Lasten, Æren i Alt, hvad der er Rent og Ridderligt, og selv "de Skrupler, der ere Ærens Avantgarde"; thi „naar de falde, staaer Æren ubeskyttet". Vort af forskjellige Elementer sammensatte Samfund, der er grundlagt paa Lovligheden og Retten, noget uvidende, fordi man i lang Tid har undladt at belære det, meget praktisk, fordi det maa leve, og endnu ikke aldeles atheniensisk, endskjøndt man lover os det, har ikke Tid til at tænke over Moralens Finheder og Ynder. Emile Augier bekæmper kraftigt den Sjælens Lavhed, den sløve Overbærenhed mod det Onde, som lidt efter lidt fornedrer Individer og Nationer. Saaledes finde vi med to Aarhundreders Mellemrum Æren som Dramaets Princip hos Corneille og Augier. Om end de sociale Forhold ere forskjellige, have Corneilles Helte og Augiers Borgermænd noget Fælles i Sjælen; deres Samvittigheder ere Søstre. Grev de Thommeray, der sender sine Sønner bort for at tjene som simple Soldater i Afrika og under Belejringen møder med sine hvide Haar i Spidsen for de bretagneske Mobilgardister for at forsvare Paris, er meget nær beslægtet med den gamle Horatius, der opofrer sine Børn for Fædrelandet og hellere vil se dem falde end blive overvundne.

Ære og Pligt ere de Ord, man hører i Augiers første Stykker, i „Gift", naar Klinias gjør Oprør mod sine Udsvævelseskammerater, der have ødelagt ham; de lyde højt i „Familien Fourchambault", naar Bernard, den uægte Søn, redder sin Fader, der ikke har anerkjendt ham. I vort moderne Samfund ere Pengene Ærens Dødsfjende; Kampen imellem disse to Modstandere træffer man overalt paa Bunden af enhver Ting. „Ære og Penge" er den Titel, Augier har kunnet laane hos sin Ven Ponsard til de to Trediedele af sine Stykker; man behøver kun at give dem Numre for at adskille dem fra hinanden.

Emile Augier har erklæret Guldkalven Krig; en af Gjenstandene for hans heftige Had er Ægteskabet for Pengenes Skyld. Man gjennemgaa „Philibert", „Hr. Poiriers Svigersøn", „Løver og Ræve" og mange andre Stykker: i dem alle er der unge Piger, der ere bange for at blive friede til for deres Medgifts Skyld, eller Intriganter, der drage ud for at erobre Millioner. Ofte har denne saa attraaede Rigdom en uren Kilde; siden Louis Philippes Tid har det mere og mere almindelige Børsspil og Forretningernes Udvikling frembragt et helt Samfund af rige, hovmodige og udelikate Parvenuer; efter tyve Aars Forløb har man glemt deres Forsyndelser mod Æren, forudsat at deres Manoeuvrer ikke ere blevne ramte og domfældte af Loven. Man træffer hvert Øjeblik samvittighedsløse „Vernouillet"er, som, efter at have ruineret deres Aktionairer ved mislige Spekulationer, træde frem i Verden med hævet Hoved, og med Magt trænge ind i Salonerne; Mester „Guerin'er", som, kyndige i Loven og uden at gaa udenfor Lovlighedens Grændser, ruinere skikkelige Folk og forlange Tak til, naar de jage dem ud af deres Slot. Det Afgudsbillede, man dyrker, er Penge, hvorom en af Personerne i „frække Mennesker" siger med bitter Ironi:

„For mit Vedkommende tilbeder jeg Penge overalt, hvor jeg træffer dem; det menneskelige Smuds besudler dem ikke: de ere, fordi de ere".

Pengene føre Mange til Fald, som i „de fattige Løvinder", hvor Seraphine ødelægger og vanærer sin Velgjører. De fremskynde den moralske Fordærvelse, Fornedrelsen af Sjælen, som, naar den har mistet sin oprindelige Renhed, trinvis stiger ned af Lasternes Stige og vælter sig i Skjændselens Dynd. I „Smitten" er der André Lagarde, en utrættelig Arbejder, et heltemodigt Menneske, som er udgaaet fra den polytekniske Skole og er blevet Fyrbøder og Mekaniker for at understøtte sin Moder og opdrage sin Søster, og som endelig erholder Koncession paa en hæderlig og indbringende Forretning. Beruset af Paris's Forførelser, af sine Venner ført ind i en Brimmel af letsindige Kvinder, betaget af Trang til Nydelse, er han paa Nippet til at glemme sin Familie, sælge sin Forretning til Fjender, der vilde tilintetgjøre ham, da endelig Retskaffenheden atter vaagner hos ham, han flyer fra dette fordærvede Selskab uden som Joseph at lade sin Kappe i Stikken og med det Udraab: „Farvel! min Plads er ikke imellem Eder!" Et andet Sted er det en Adelsmand Jean de Thommeray, som, kjed af sine Fædres Borg og sin Kousines uskyldige Kjærlighed, lader sig lokke til Paris af en gift Kone, Baronesse de Montlouis. I Begyndelsen er han vild og stolt, men synker snart fra den gifte Kone ned til Kourtisanen, bestemmer sig til et Ægteskab for Penge og betragter kun Paris's Belejring som en Lejlighed til at gjøre Lykke.

Det er et belærende Skuespil, disse dybe Fald, men hos Augier ere de aldrig endelige; Æren vinder overalt tilsidst Sejr. I „et godt Giftermaal" gjenerobrer Michel sin Hustrus Agtelse ved sin heltemodige Opofrelse for Videnskaben. I „frække Mennesker" knuses Vernouillet af den almindelige Foragt, og Charriers Kreditorer blive dækkede. I „Giboyers Søn" mislykkes det imod Fernandes Medgift lagte klerikale Anslag. I „Smitten" bukker den intrigante og uredelige Baron d'Estrigaud under, og de skikkelige Folk, han truede, ere frelste. Det er en ædel og stolt Kjærlighed, Augier føler for Retskaffenheden. Ganske vist findes der Slyngler og faldne Kvinder hos ham, „d'Estrigaud'er" og „Navaretter"; men det synes at gjøre Forfatteren ondt at opgive dem; han søger næsten altid paa en eller anden Maade igjen at knytte dem til den evige Dyd. Han kan ikke taale en fuldstændig Fordærvelse; i en eller anden forborgen Krog i Sjælen maa han absolut lade en Ærens Straale skinne. Hvor dybt sunken Giboyer end er, rejser han sig dog igjen ved sin faderlige Kjærlighed og sin Pligtfølelse; Sergine er i en falsk Stilling et Mønster paa Delikatesse; Marquisen er dydigere, end om hun var bleven tro mod sin Ægtefælle. I „Eventyrersken" søger Clorinde ikke blot at skuffe en Olding: hun vil vende tilbage til den Verden, hvorfra hun er udelukket, hun afslaaer en uærlig Handel og viser sig heltemodig for med hævet Hoved at kunne forlade det Hus, hvor hun har skaffet sig Indpas ved en Forbrydelse. I „Jean de Thommeray" er det Blanche, Kourtisanen, der i et Udbrud af Æresfølelse kommer den kompromitterede Hustru Hortense tilhjælp. Det kan vel være, at Stykkets Opløsning taber ved denne Ærens Indtrængen. I „Paul Forestier" vilde vi have holdt mere af at se Lea end dybere sunken, for at Camilles Triumf kunde være end mere afgjørende; men nej, vi skulle beundre denne faldne Kvinde, Augier kan ikke bestemme sig til at gjøre hende værdig til vor Foragt. Leve da den gamle franske, altid kraftige Ære, der lever selv i de Sjæle, der ere sunkne allerlavest! Det er gavnligt, undertiden at lade dette ædle og stolte Ord, som man ikke hører uden at skjælve af Tilfredshed, lyde fra Skuepladsen. Det er navnlig i vore forstyrrede Tider et ærefuldt Hverv at gjenoplive den moralske Kraft og den samvittighedsfulde Redelighed i Hjerterne.

IV.

Emile Augier har engang skrevet, at han var „en af de sjeldne Franskmænd, der ikke holde af Politiken", og man maa vel tro ham paa hans Ord. Han har ikke destomindre forfattet et meget omfattende og meget indviklet lille Værk, betitlet „Vælgerspørgsmaalet". Har han gjort det af Vanvare og uden at tænke derover, have vi Intet at bemærke, men har han derimod lagt hele sin Kraft deri, er den sikkert slet anvendt.

Og dog udvikler Augier i flere af sine Komedier dristige og kløgtige Theorier om vor politiske og sociale Tilstand: de berøre altfor virkelige Nutidsspørgsmaal, til at vi kunne undlade at gaa ind derpaa. Deres Oprindelse er mistænkelig; thi de synes udklækkede i den lille Cirkel, der samlede sig i Palais-Royal, og hvor man troede paa Cæsarismens Nødvendighed for at gjøre Ende paa Revolutionen. I mere end eet Punkt var man uenig med Tuilerierne, men man mødtes i det fælleds Had til „de gamle Partier". De gamle Partier var de forhærdede Legitimister og de noget blødagtige Orleanister, der bøje sig, men ikke lade sig bryde; navnlig de sidste vare ilde sete paa højere Steder, fordi de repræsenterede det rige og indflydelsesrige Bourgeoisi, som man ikke kunde samle om den nye Regjering.

Siden 1789 er Bourgeoisiet bleven meget kritiseret og har havt talrige Fjender. Det var det, der under Navnet tredie Stand udførte Revolutionen, det var det, der i 1830 forjog Restaurationen, og det gamle udplyndrede Aristokratis Had faldt med hele sin Vægt tilbage paa det. Man var ikke saa meget forbitret paa det gode Folk; det stod man saa højt over! Man ansaa det ikke heller for fordærvet og haabede at kunne samle det. Men disse Kongemordere, disse Voltairianere, disse berigede Intendanter, mod dem følte man kun Bitterhed og Harme. Uforsonligt angrebet fra den ene Side blev Bourgeoisiet det ogsaa fra den anden; de Liberale overøste det med Epigrammer. Ved en Urimelighed, som vore republikanske Sæder begynde at gjøre os uforstaaelig, var man vred paa Kongen, fordi han var en Dødelig og gik om paa Gaden med sin Hustru og sin Paraply. Hans Person, hans Politik manglede Prestige, de, der understøttede ham i hans Hverv, syntes forfærdelig borgerlige. De Tykmavede, de Tilfredse bleve besungne af Béranger og aftegnede af Daumier i „Charivari". De aandrige Folk havde ikke Sarkasmer nok til dem, saaledes at det parlamentariske Bourgeoisi i 1848 blæstes bort af et Vindpust og for Fremtiden dannede Kjærnen i de gamle Partier. Omendskjøndt det for Fremtiden var gaaet over til Oppositionen, kunde det dog endnu ikke ganske fri sig for Latterligheden og Upopulariteten.

Hvilke Fejl havde det da begaaet, og hvad bebrejdede man det? Det havde gjort det Samme, som alle Sejrherrer: det var faldet i en blødagtig Slummer. Efter at have berøvet Adelsaristokratiet dets Indflydelse, havde det gjort Fordring paa at træde i dets Sted. Da det havde opnaaet sit Velvære og sin magelige Tilfredshed, vilde det paa ingen Maade tillade, at man forstyrrede dets Nydelser. Det dannede ligesom en særegen Kaste; istedetfor Aristokratiet havde det sat Plutokratiet; det vilde gjerne til sin egen Fordel have

gjenindført de Privilegier og Misbrug, som det havde bidraget saa meget til at afskaffe. Den gamle Marquis d'Auberive spotter ogsaa i „frække Mennesker" (I. 3) over dets naive Egoisme:

„I gifter Jer kun imellem Eder selv, ligesom vi gjorde. Nu hedder det: Der er ikke en Skilling! som hos os: Der er ikke Blod! I have Eders rige Kvarterer som vi vore adelige, Millionairen fra igaar seer ham fra idag over Hovedet. I have Monopol paa Magten ligesom vi, Arveret ligesom vi. Der er Lighederne. Skal jeg gaa over til Forskjellighederne? Vort Praleri havde noget Storslaaet, vor Uforskammenhed var ikke uden Ynde: vi havde andre Overbevisninger end vore Interesser; endelig betalte vi kun een Skat, det indrømmer jeg, men det er netop den eneste, som I andre ikke betale: — Blodets Skat!"

Kritiken er haard, men savner ikke Berettigelse. Naturligvis havde Bourgeoisiet villet nærme sig Adelen, der foragtede det, men fandt det behageligt og gavnligt at nære dets Had til Revolutionen og smilede over at se det mere royalistisk end Kongen, mere katholsk end Paven. Denne latterlige og farefulde Omvendelse bragte det i en falsk Stilling, og Marquien har Ret, naar han i „Giboyers Søn" (I. 2) udbryder:

„Hr. Maréchal er ikke et Menneske, det er det opblæste Borgerskab, der kommer til os. Jeg elsker dette skikkelige Bourgeoisi, som har fattet Afsky for Revolutionen, da der ikke længere var Noget at vinde ved den, som har villet standse Strømmen, der rev det med sig, og til sin egen Profit gjenoprette et lille feudalt Frankrig. For mit Vedkommende har dette glædelige Skuespil givet mig Lyst til at politisere. Leve derfor Hr. Maréchal og alle hans Kammerater, d'Hrr. Borgermænd af Guds Naade. Lad dem kun rage Kastanierne af Ilden. Lad os overvælde disse dyrebare Allierede med Hæder og Ære, indtil vi engang kunne triumfere og sende dem tilbage til deres Mølle!"

Oprigtig talt var det ikke Umagen værdt at have udført en blodig Revolution, at have afkastet en lille Floks Aag for at underkaste sig Dalerens Herredømme, at have befriet sig for de Adeliges haanlige Hovmod for at taale Parvenuernes blinde Egoisme. Bourgeoisiet havde alle dem imod sig, der arbejdede for Retten og ikke for egen Interesse. Det forstod ikke, at det moderne Samfund, efter at have afskaffet Privilegierne, for fremtidig at hvile paa en urokkelig Basis maatte grundlægges paa Arbejdet og den personlige Fortjeneste. Det kunde have skaanet Frankrig for mange Omvæltninger og Ulykker, naar det havde antaget og bragt til Anvendelse i Praxis de Theorier, der ere saa klart fremsatte i „frække Mennesker" (III. 4):

„Giboyer.

Man har bortryddet alle Misbrug; nu maa man gjenopføre Samfundet, det vil sige organisere Modstanden mod Forholdenes Magt ved at slutte en Forening udenfor Pengene.

Marquien.

Men hvorpaa vil De grundlægge den i dette demokratiske Land?

Giboyer.

Paa selve Demokratiets Princip, paa den personlige Fortjeneste.

Marquien.

Naa, da!

Giboyer.

Saalænge Verden har staaet, er Menneskehedens Strøm gaaet ad den Vej. Det vil jeg paatage mig at bevise Dem med Historien i Haanden fra Oldtiden, der var Kraftens Forgudelse, indtil det attende Aarhundrede, dette Forstandens udødelige Felttog, der førte til Udbruddet i 1789 og Menneskerettighedernes Erklæring."

Det var det, Louis Philippes Bourgeoisi ikke vilde se; derfor forudsiger Giboyer dets Undergang; dersom en Akademiker ikke var forpligtet til at tale Fransk, vilde Emile Augier have opfundet „de nye sociale Lag".

En anden Fejl hos dette ulykkelige Borgerskab, der var saa begjærligt efter at gjøre Lykke, var at overdrive Gudsfrygten og styrte i Klerikalismens Afgrund. Hvad man saa siger i vore Dage, er den Klerikale ingen Kristen. Den Klerikale tænker kun paa at gjøre Religionen til et Vaaben: er han Lægmand, betragter han den som et Middel til at avancere, er han Præst, som et Redskab til at herske. Naar han søger at udvide sit Herredømme over Sjælene, er det for at beherske Legemerne; han omvender ikke, han besnærer; han underordner de himmelske Interesser under de jordiske.

Derfra skriver sig hele dette lille klerikale Samfund, der er saa glimrende tegnet i „Løver og Ræve" og „Giboyers Søn": først Marquis d'Auberive, som har bevaret den fordums Adels gamle Aandsfrihed og taler om religieuse Sager med en grand seigneur's Familiaritet, men morer sig over og benytter de Klerikale, der omgive ham; saa Baronessen, der er mere optaget af sin Andagt og kaster sig ind i kirkelige Anliggender for at finde en Ægtemand; Maréchal, den rige Borger, der holdes for Nar og bestræber sig for at komme i Forbindelse med den gamle Adel, og endelig Saint-Agathe, den talentfulde Mand, som sætter alle disse Figuranter i Bevægelse. Styg, pukkelrygget, misundelig har han ikke kunnet blive Biskop, herske i Dogmets Navn, nyde en lovlig og hædret Magts ydre Anseelse og Glands; derfor er han slaaet ind paa de underjordiske Veje og har med Hud og Haar overgivet sig til Kongregationen; thi det er den, der udgjør hans Styrke, han tænker ikke paa at vinde Sjæle til Gud, men Familier og Formuer til Samfundet. Han har Kvinderne i sin Magt ved deres Forfængelighed og hemmelige Kjærlighedsforbindelser, Mændene ved deres gamle Historier, som han har skaffet sig Kundskab om, ja selv Biskopperne holder han fængslede i usynlige, men stærke Lænker. Herredømmet er Maalet, Intrigen Midlet; Sainte-Agathe hersker ikke over Samvittigheder, men over Millioner.

Med Hensyn til Opdragelsen bestaaer Klerikalismen ikke i at give Sjælen en omfattende og kraftig aandelig Dannelse, men i at gjøre den lærvillig; Hovedsagen er bleven en Biting; fremfor Alt benytter man disse Føjelighedens og Underkastelsens Aar til at sikre sig et varigt Herredømme, og dette falske Opdragelsessystem frembringer unge Mennesker som Grev d'Outreville eller Adhémar: Nogle, yderlig undselige og latterlig frygtsomme, tale kun om Prædikener, der ere i Mode, opvarmede Kirker eller almissesamlende Damers Toiletter og vove ikke at sige et Ord uden at forskandse sig bag deres Læreres Myndighed; Andre, der neppe ere komne ud af Skolen, kaste sig i ungdommelig Feber og berusede af Livet over Hals og Hoved ind i Forlystelser, ligesom for at holde sig skadesløs for den udholdte Tvang, øse de fædrene Dalere i Afgrunden, og hvis man har gjort dem bekjendt med den mentale Reservation, bruge de den kun til at bedrage deres Lærere.

I dette som i ethvert andet Spørgsmaal viser Augier sig som en hæderlig Mand, der elsker det Solide og Sande.

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage".

Ny Række XIV. Brokkensbod.

Hvad der end har inspireret ham, ere hans Ideer logiske og sunde. Han tager imod det nye Samfund og vilde gjerne se det naa sin Udviklings Maal efter at have skiftet Basis, det vil sige efter at være gaaet fra Privilegiet til Fortjenesten; han kalder det paa Post imod de underjordiske Farer og mod dets Modstanderes hemmelige Veje.

V.

Emile Augier hører kort sagt ikke til disse sjeldne Fortryllere, som fange Hjerter ved yndige Sindsbevægelser eller forbause ved Fantasiens overordenlige Gaver, og som man, naar man først er bleven fortrolig med dem, ikke kan slippe, saa mange hemmelige Skatte have de endnu at fremvise, saa mange Aabenbarelser at gjøre. Han er heller ikke af dem, der vinde Behag ved Hverdagssynder, ere betagne af Lyst til at gjøre Erobringer, og som, naar de have trukket Publikum til sig, holde det fængslet og more det ved deres behændige Talent. Han har ingen yppig Fantasi, ingen let og naturlig Begejstring; han er en forsigtig, men paalidelig Forfatter; hos ham behøver man ikke at frygte for Indfald og Luner; Alt er vel udtænkt og modent overvejet; ingen overdreven Higen efter Effekt, intet Forsøg paa at vinde Tilskuerens Velvillie ved Overraskelser eller at gjøre Lykke ved Taskenspillerkunster. Hans Stykker ere solidt og varigt konstruerede, om de end smage af Studerekammerets Arbejde. Tage hans Personer sig ikke altid virkelige og levende ud, er det, fordi Reflexionen hos ham indtager ligesaa stor Plads som Iagttagelsen. Han betragter mindre Samfundet i dets Latterligheders forbigaaende Udbrud end i de dybe Onder, hvoraf det lider. Han har et ophøjet og alvorligt Talent: det er en hæderlig Videnskabsmand. Overøser Kritiken ham end ikke med Kjærlighedsudgydelser og overdrevne Lovtaler, er han dog sikker paa overalt og altid at møde Opmærksomhed, Bifald og Agtelse.

Litteratur

Det maa betegnes som et virkeligt Særsyn af højst glædelig Art i vor Litteratur, at der iaar, kun tretten Aar efter at Miniaturudgaven af Dantes „Guddommelige Komedie" udkom, kan indbydes til Subskription paa en tredie Udgave. Naar man betænker, at Digtets Fremkomst ligger omtrent sex Aarhundreder fra vor Tid og at der til dets fulde Forstaaelse fordres et indledende Studium ikke mindre af Datidens politiske Forhold end af Digterens fra vor Anskuelse saa afvigende kosmogeniske System, saa bliver denne Fremkomst af tre Udgaver af den „Guddommelige Komedie" i mindre end en Menneskealder til et Vidnesbyrd om virkelig gode litteraire Interesser hos vort Publikum, som det

er forfriskende at faae Tanken henvendt paa engang imellem under Dagens ofte saa futile Bogproduktion. Den nævnte Betingelse for den rette Tilegnelse af dette Verdenslitteraturens klassiske Værk er imidlertid, som man veed, lettet betydelig ved den omhyggelig udarbejdede Indledning, hvormed Prof. Chr. K. F. Molbech aabner sin almindelig anerkjendte Oversættelse af den italienske Digters fuldttonende Terziner. Saavel denne Indledning som selve Oversættelsen synes fuldstændig uforandrede; derimod fremtræder Udgaven denne Gang i stort Format (Imperial) og vil udkomme i 10 Hefter à 1 Kr. (Forlagsbureauet).

Paa Schubothes Forlag er der udkommet første Hefte af et Udvalg af Thomas Babington Macaulays „Essays", oversatte af Fr. Winkel Horn. Man kunde indvende mod dette Foretagende, at det burde have været bragt til Udførelse for længe siden: det er mere end et halvt Aarhundrede, siden den første af disse Afhandlinger blev til, og det er næsten tyve Aar, siden deres Forfatter døde; imidlertid, nu kommer der en Del af dem i dansk Dragt, og de bør finde en god Modtagelse hos Publikum. — I Subskriptionsindbydelsen til Foretagendet staaer der, at Macaulay i disse Afhandlinger bestandig har „de store, for Menneskehedens Udvikling betydningsfulde Synspunkter for Øje". Der kan med fuld Berettigelse siges overmaade meget Lovprisende om de Macaulay'ske Arbejders Fortræffelighed, men Ovenanførte tro vi — saa vidt vort Kjendskab til ham rækker — egenlig ikke er noget særligt Fremtrædende ved dem. Detaillerne, hvoraf hans Aand er fuld, ere ikke altid fri for at holde ham noget nede i det Dagligdags. En af de allerbetydeligste nulevende engelske Kritikere, Matthew Arnold, nævner ham ikke med Urette som paavirket af en Atmosfære, der gjør Ideerne til commonplace-Ideer: han kalder ham en født Rhetoriker, en glimrende og ærlig Rhetoriker, men ytrer, at han ikke formaaede at trænge bagved Tingenes aabenbare rhetoriske Sandhed, at han manglede Organ for deres inderste, væsenlige Sandhed, for hvad de Franske kalde la vraie verité. Vil nu end Macaulay ikke blive staaende som en Aand af ypperste Rang, forekommer han end undertiden en kræsen Kritik — nok baade klog og aandfuld og klar, men tillige en Smule afbleget, en Smule prokuratoragtig-kold, lidt journalistagtig-flydende i Foredraget, saa bliver der dog Nok tilbage til at fængsle Interessen. Der er hos ham en forbausende Masse Detailler ophobede i en Hukommelse, som har fuldstændig Herredømme over dem, saa de roligt og sikkert afgives paa de passende Steder. Et Kjendskab til Litteraturen som Faa, uden Spor af lærd Pedanteri, Skarphed i Jagttagelsen af det menneskelige Sinds Bevægelser, med Evne til fint at sondre og veje disse, til at sammenstille dem Led for Led, saa et levende, bevægeligt Billede kommer frem, Magt over Stoffet, saa han ikke bliver hængende i aandløst Detail-Pilleri alene for at faae Detaillen med, — dette er nogle af de Egenskaber, der gjøre ham saa fængslende. Hans Stil er fuld af Liv og Aand, tillige simpel, flydende, let og naturlig; den er rig paa Allusioner og Billeder, originale og slaaende, hentede især fra Litteraturens vide Felter; her er ingen Billedpragt, som man betages af; men det glimter og spiller ud af den med aandfulde Henthydninger og Billeder, uden at Fremstillingens raske Løb standses. Macaulay er aldrig dunkel, altid skarp og klar, med fuldt og let Herredømme over sin Tanke, dens Forgreninger og disses indbyrdes Sammenhæng. Der er sagt med Rette om ham, at man undertiden kan læse en Sætning af ham to Gange for at opfatte dens fulde Styrke, men aldrig for at forstaa Meningen. Det første af Oversættelsens Hefter indeholder omtrent hele Afhandlingen om Milton, som Macaulay skrev i «Edinburgh Review», da han endnu ikke var 25 Aar gammel, og som paa een Gang skaffede ham Ry som fremragende Kritiker; den gjorde stærkt Indtryk ved sin Originalitet; Udgiveren af Tidsskriftet, Jeffrey, spurgte ham, hvor han havde „fisket" (picked up) den Stil. Afhandlingen er skrevet med ungdommeligt Liv og ædel Varme, med alle Forfatterens rige Evner friske og spillende; den er gjennemtrængt af varm og berettiget Beundring for den store Mand, den har til Gjenstand, og maa vække stærk Lyst hos den Læser, der er ukjendt med Macaulay, til at lære Mere at kjende fra hans herlige, aandfulde Pen.

J. C. Tuxens paa Philipsens Forlag udgivne Fremstilling af „Søfarten og Skibsbygningskunsten" er nu sluttet med det nylig udkomne 10. Hefte. Til Værket har Bogbinder D. L. Cléments Efterfølger (Immanuel Petersen) forfærdiget et elegant Bind; ligeledes er der hos samme Firma komponeret en smuk og smagfuld Indbinding af den nu afsluttede første Aargang af Ugebladet „Ude og Hjemme".

„Gaardmandsbogen" af Mads Hansen, der udkom ifjor, foreligger nu allerede i anden forbedrede og med Illustrationer forsynede Udgave; navnlig er der tilføjet et Tillæg om Fællesmejerier, hvoraf et Særtryk er tilgængeligt for Kjøberne af første Udgave for 50 Øre. Vi henlede med det Samme Opmærksomheden paa, at ogsaa de poetiske Frugter af Mads Hansens Forfattervirksomhed nu ere blevne mere tilgængelige, idet Prisen paa hans tre Samlinger „Sange" er bleven nedsat til Halvdelen af den oprindelige Pris. (Gyldendalske Boghandels Sortiment).

Paa N. C. Roms Forlag er udkommet „Haandgjerningsbog for den kvindelige Ungdom" ved Fru Sara Rasmussen, med 106 Afbildninger efter franske og tydske Kilder, omhandlende Linnedsyning, Skræddersyning, Strikning, Lapning, Stopning og flere huslige Dyder, der ere en Pryd for Kvinden og gjøre hende til en Fryd for Manden; enkelte Partier — saasom om Fastsyning af Knapper — indeholde ogsaa for enlige Mandspersoner Vejledninger, der kunne spare dem nogle af det ensomme Livs mest fortvivlede Øjeblikke.

Efter at anden Udgave af „Nordisk Konversationslexikon" nu er sluttet, indbyde Forlæggerne til Subskription paa „Forlagsbureauets Haandlexikon", redigeret af Hr. Overlærer C. Fogh, den ene af det store Lexikons Hovedredakteurer, med Bistand af d'Hrr. cand. C. Elberling, Translateur André Lütken o. fl. og for Norges Vedkommende cand. philol. Yngvar Nielsen i Kristiania. Haandlexikon'et vil udkomme i 20 til 24 maanedlige Hefter, medens dets Forgænger talte tre Gange saa mange, ligesom Forskjellen mellem Artiklernes Affattelse ogsaa fremlyser deraf, at Bogstavet A er afsluttet paa 94 af Haandlexikon'ets Sider, medens Konversationslexikon'et brugte 305 Sider til dette Bogstav. Artiklerne ere saaledes blevne underkastede en stærk Reduktion, hvad deres Omfang angaaer, og indskrænke sig til korte, men bestemte og klare Oplysninger; derimod er deres Antal forøget, idet der er medtaget en stor Del af saadanne Opgivelser, der tidligere udelukkende maatte søges i Fremmedordbøger eller sproglige Lexika. Haandlexikon'ets Brugbarhed er saaledes blevet yderligere udvidet, og der er ingen Tvivl om, at det vil være en velkommen Husven i mangfoldige Kredse. Endnu maa fremhæves, at det trods den økonomiske Benyttelse af Pladsen fremtræder i en smuk og tydelig typografisk Udstyrelse.

Hr. A. P. C. Toepfer i Slagelse, hvis Navn som populair-naturvidenskabelig Forfatter er godt kjendt fra Almueblade og andre folkelige Skrifter, har paa N. C. Roms Forlag udgivet en „Naturhistorie til Brug for Borgerskoler og lavere Realskoler". I en kortfattet Fremstilling gives her en Udsigt over saavel Dyrerigets som Plante- og Mineralrigets mest fremtrædende Fænomener. Den zoologiske Afdeling følger den samme Fremgangsmaade som andre lignende naturhistoriske Lærebøger, dog med den Begrændsning, at Læren om Dyrenes Venbygning og Livsytringer danner et særligt Afsnit — ligesom i Adjunkt Feddersens Lærebøger — og er henvist til først at læres i øverste Klasse. Afsnittet om Plantelæren fremtræder derimod i en fra alle tidligere anvendte Fremstillingsmaader forskjellig Form, idet Planterne ere inddelte og omtalte efter deres praktiske Betydning for Mennesket; efter en kort Udsigt over deres ydre Organer og

en Fremstilling af det linnéiske og det naturlige System omtales først Skovene, dernæst Brødplanterne, Foderurterne, Frugttræerne og Kjøkkenurterne og sluttelig Prydplanterne, Krydderplanterne, Lægeplanterne o. s. v. Forf. mener, at idet saaledes Alt, hvad der efter de Unges Forestilling hører sammen, behandles under Et, opnaaes der den Fordel, at Stoffet bliver mere tiltrækkende for Eleverne og bedre fæster sig i deres Hukommelse, og i denne Henseende turde vel Forf.s pædagogiske Erfaring være en vægtig Støtte for hans Anskuelses Rigtighed.

Paa samme Forlag er den af os tidligere omtalte lille illustrerede „Geografi for Borger- og Almueskolen" udkommet i tredie Oplag.

Oversættelsen af Georg Starbäcks historiske Romaner der begyndte med „Fra Erik af Pommerns og Kristofer af Bayerns Tid" og fortsattes med den nu ligeledes afsluttede Roman „Carl Knutson og Christian den Første", er nu naaet til den tredie i Rækken, „Kong Carls Testamente", der slutter sig umiddelbart til den foregaaende, idet flere af dennes Hovedpersoner ligeledes optræde i den nye Roman. Vi have tidligere anbefalet denne Suite af historiske Romaner, der i stoflig Henseende danne en Fortsættelse af den Ingemann'ske Romanrække, som en baade belærende og underholdende Almue- og Ungdomslæsning, og vi gjentage denne Anbefaling for den nu begyndte Romans Vedkommende, der vil udkomme i 16 à 18 Hefter til 25 Øre for hvert. (Imm. Rée og Carl Friess.)

Hos C. A. Reitzel er udkommet den nylig paa Folketheatret opførte Komedie af Ernest Legouvé: „Han bestiller Ingenting", oversat af S. Schandorph, og hos C. C. Lose (F. Borchorst) den til Kasinos Repertoire hørende Farce „Barn i Kirke" af Peter Sørensen.

Hos P. G. Philipsen udkommer „Almindeligt Varelexikon" af J. Hjorth, en alfabetisk ordnet Beskrivelse af de forskjellige Verdensdeles Naturfrembringelser og Fabrikata, Varernes Oprindelse, Sammensætning og Bestanddele, deres Fabrikations- og Forsendelsesmaade, Kjendetegnene paa deres Godhed og paa de Forfalskninger, de ere undergivne, Angivelse af de Maal- og Vægtforhold, hvori de forhandles, af deres Hovedmarkeder og Afsætningssteder, af Maaden, hvorpaa de opbevares, deres Anvendelse i Industri og Haandværk o. s. v. Af de 25 Leveringer, hvortil Værket er bestemt, ere de første 3 udkomne, omhandlende Emnerne fra „Aakande" til „Bordeauxvine".

Et noget lignende Værk udgives hos P. T. Malling i Kristiania under Titel „Almindelig Varekundskab" efter Dr. Bischings „Allgemeine Waarenkunde" ved Ingenieur Edv. Ellingsen og cand. pharm. Einar Larsen. Det vil udkomme i c. 6 Hefter.

Hos P. G. Philipsen er begyndt Udgivelsen af en „Juridisk Formularbog", indeholdende Vejledning til Affattelse af de i det praktiske Forretningsliv og den civile Rettergang forekommende Dokumenter samt en Fremstilling af de for Meddelelsen af de almindelige Bevillinger gjældende Regler med stadige Henviisninger til Domstolenes og Administrationens Afgjørelser. Værket udarbejdes af Assessor Th. Hindenburg under Medvirkning af flere af de dømmende og administrerende Institutioners Kræfter og udkommer i omtrent 10 Leveringer.

Paa samme Forlag udkommer anden forandrede Udgave af Johannes Koks „Livets Kamp, en Opbyggelsesbog for Kristne, samlet af Dr. Morten Luthers Skrifter." Der udkommer ialt 7 Leveringer, og Værket loves færdigt inden Jul.

Theatrene

Det kgl. Theater har doubleret Aases Rolle i „Drot og Marsk" med Frøken Julie Schow, men Doubleringen har i det Hele været mindre gavnlig for Operaen. Som tidligere fremhævet har Aases Figur i Operaen en noget umotiveret fremtrædende Plads, og at denne Side før mærkedes mindre, skyldtes tildels Fru Kellers gode Sang og Spil. I Frøken Schows Aase skinner dog Debutanten og Begynderinden altfor meget igjennem. Navnlig Hovedscenen, Monologen i sidste Akt, kom ikke godt frem under den nye Fremstillerinde og især led hele Udførelsen under en vis konventionel, ensformig Syngemaade, der ikke tillader nogen aandelig Affekt at udfolde sig. At Pronunciationen heller ikke var god, notere vi ikke til Forklejnelse for denne Sangerinde, som i denne Henseende — desværre — deler Evner med en stor Del af vor Operas Personale.

Musik

Musikforeningens Medlemmer havde ved Foreningens første store Koncert i Tirsdags den Fornøjelse atter at hilse paa Fru Rappoldi og den Glæde at høre den fortræffelige Pianistindes Foredrag navnlig af nogle Smaapiecer af Schumann, Schubert og Rubinstein. Bronsarts Koncert for Piano i Fis-Moll har man derimod neppe havt Glæde af, første Gang man hører den, med alt Forbehold af, hvad en fornyet Opførelse kan medføre af klarede, mere ordnede Indtryk. Det aandelige Arbejde, der kræves af Tilhøreren, er ialtfald første Gang ganske vist mere beslægtet med Studium end med Nydelse. Komponisten, en Mand paa et halvthundrede Aar og af Fødsel en Tydsker, er navnlig bekjendt som Piano-Virtuos og -Komponist og staaer i de sidste Aar som Intendant i Spidsen for Hoftheatret i Hannover. Af musikalsk Troesbekjendelse er han Wagnerianer og sættes af disse højt som Musiker. Det Fremtidsmusikens Banner, hvortil han sværger, vajer naturligvis ogsaa fra den ovennævnte Piano-Koncert. Vi tør haabe paa at træffe paa Banneret i denne Form en anden Gang og skulle da ikke undlade at vise det al skyldig Honneur. For denne Gang fik vi hovedsagelig mest Øje for, fra hvad Kant Vinden blæste og at der var megen Blæst. — Gluck og Bronsart! Var det et Tilfælde, der ligner en Tanke, som stillede Fremtidsmusiken fra forrige og fra dette Aarhundrede sammen, den gamle Mesters plastiske, rolige og majestætiske Former ved Siden af den nye indviklede Komposition? Glucks „Alceste", hvoraf 1. Akt udførtes, er komponeret 1767 og staaer i samme Forhold til hans andre reformatoriske Operaer som „Lohengrin" blandt Wagners, med andre Ord, det er det første af Glucks dramatiske Værker, hvor han for Alvor brød med den italienske Tradition, slog alle Broer af og styrede uforfærdet sin egen dristige Kaas. Man vil af det Brudstykke, Musikforeningen opførte, navnlig have lagt Mærke til den fremtrædende Plads, som Koret indtager i Overensstemmelse med Overleveringen fra den antike Tragedie. Efter den udmærkede Udførelse, som disse saavel som Solopartierne fik, var Stemningen efter Afslutningen af første Akt unægtelig meget oplagt til ogsaa at høre anden. Men Publikums Krav paa Afvexling krævede en anden Afslutning paa Koncerten, og Resultatet blev da Bronsart og Max Bruch. Den Sidstnævntes „Vesperhymne" Op. 3 for Sopran-Solo, Kor og Orkester er et Arbejde i den behage-

lige Genre. Det gaaer ikke dybt, men de lette Krusninger paa den Sidebugt af Stemningernes Hav, der naaer ind paa det flade Vand, ere meget nette og gratieuse og efterlade dog altid et Udbytte.

Pablo de Sarasate har i den forløbne Uge fortsat med sine Koncerter under Publikums mest levende Paaskjønnelse, dels ved en egen Koncert i Kasinos store Sal, hvor navnlig hans Faust-Fantasi tog Masserne med Storm, dels ved Assistance ved nogle af Folketheatrets Forestillinger, hvoraf en til Fordel for de Nødlidte paa St. Croix. Den spanske Musiker vil i Kjøbenhavn have fundet en Tilhørerkreds, der, naar det gjælder, ogsaa kjender til den spanske Ild i Udtrykket for sin Begejstring. At det er saaledes, er ikke mindre til Ære for vort dagligdags fromme Publikum end for selve Sarasate.

Pianistinden Fru L. Nappoldi giver Koncert imorgen Mandag i Kasinos lille Sal. Billetter faaes hos C. C. Lose.

Billedkunst

Hos Hansen & Weller er udkommet Portraiter i Kabinets- og Visitkortformat af den spanske Violinvirtuos Pablo de Sarasate.

6. Levering af Adolf Tidemands udvalgte Værker, udgivne af Chr. Tønsberg, indeholder Raderinger efter Billederne „De ensomme Gamle“ og „Lystringen“.

59. Hefte af „Italiens Kunstschätze“ bringer Staalstik efter Alexanderslaget og Balbus den Yngres Ekvesterstatue i Museo Nazionale i Neapel og af Canovas Gravmonument i Venedig samt et Træsnit af Libreria vecchia sammesteds.

Hos Ernst Bojesen er udkommet „Den praktiske Kalkulator“, udgivet af Sophus Ritter, en nem og hurtig Omsætningstabel fra Meter og Yards til danske Alen og omvendt; paa dens Bagside findes et Reduktions-Skema til Brug ved Omsætningen fra Reichsmark, Franc og Sterling i Kroner og Øre.

Brogede Blade

Oversættelses-Opgaven

i Nr. 322 — d'Arnaults «La mélancolie» — har nok oversteget vore poetiske Gladiatorers Kræfter. Ikke Mange have meldt sig paa Arenaen, og endnu færre have sejret i den — vi indrømme det — vanskelige Kamp. Havde det fjerde Vers fra neden blot ikke brudt den melancholske Stemning ved Udtrykket „gjør mig glad“, vilde nedenstaaende Gjengivelse af m have fortjent Sejrsprisen:

Hvorhen farer Du saa vildt,
Visne Blad, fra Træet skilt?
„Hvorhen? ak, det veed jeg ej:
Stormens Rasen knækked' Egen,
Som var Hus og Hjem for mig;
Siden er i rastløs Legen
Ført af Zefyrs Pust afsted
Over Skov og Bjerg jeg stegen,
Over Aaen, over Blegen,
Over Engens Vangeled.
Aldrig dog mit Mod er vegen,
Thi den Tanke gjør mig glad:
Alting lide maa det Samme,
Rosens mørkerøde Flamme
Og det grønne Laurbærblad.

En lettere Opgave vil formentlig følgende Strofe af Daumer frembyde:

Vier Reize nur veralten nie
Im vielbewegten Weltgetriebe:
Der Reiz der Jugend und der Liebe,
Des Lenzes und der Poesie.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 333.

Den 17. November 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Henrik Nikolai Clausen.

Af Otto Borchsenius.

> De tre Interesser: Danskhed, Skandinavisme, Forfatningsfrihed have til enhver Tid været ledende for min offentlige Virksomhed.
>
> H. N. Clausen: „Mit Levneds og min Tids Historie".

Blank og gylden staaer nu H. N. Clausens Buste udenfor den Højskole, blandt hvis fremtrædende Personligheder den lille Mand med det fine Hoved endnu indtil for faa Aar siden hørte, efter at han i henved to Menneskealdre havde talt til de vexlende Slægter af Unge, der ad den brede Trappe søgte op til det himmelske Lys, som forjættes af Ørnen over Indgangsdøren. Dækket er nu faldet for Brystbilledets kjendte Træk, og Festtalen har ladet Mindet om Videnskabsmandens og Statsborgerens Fortjenester af sit Fædreland endnu engang stige lige saa klart og lysende frem som det nye Malm. Men efterhaanden som Broncen taber sin gyldne Glands og Livet paany bevæger sig rastløst forbi Mindesmærkerne om Kirkens og Højskolens Mænd, vil ogsaa Historien give Clausens aandelige Billede det rette Forhold imellem Lys og Skygge, og det vil da vise sig, om den sidst tilkomne Herme fremdeles kan hævde sin Plads imellem de tre Forgængere paa den Plads, der ved sine omgivende Bygninger symbolsk betegner Aandslivets hidtilværende Centra i vort Samfund. Vi tro, at dette vil være Tilfældet, og at Clausens Buste med Rette har indtaget sin Plads som Pendant til den ædle Personlighed, hvis Medkæmper han i levende Live saa ofte var, og hvis videnskabelige Arbejde ikke mindre har hædret Højskolen, end hans statsborgerlige Virksomhed har gavnet vort Fædreland. Lad kun den akademiske Ungdom daglig have Mænd som J. F. Schouw og H. N. Clausen for Øje ved Opgangen til Højskolen, thi disse to Brystbilleder minde dem ikke alene om at holde Videnskabens Banner højt i Vejret, men ogsaa om, at der udenfor Høresalene — og det netop i vor Tid — er et Arbejde at gjøre til hele Folkets Tarv. Hvad disse Mænd ved deres Kræfter gjorde for det aandelige og borgerlige Fremskridt i deres Tid, det gjøre de Unge for vor! Maaske dette Blad da ogsaa — som ved lignende tidligere Lejligheder — maa knytte et Par Ord til Afsløringen af Clausens Billede. Ingen af os afbetaler sin Gjæld til en navnkundig Mand ved et Mindesmærke alene, men først og fremmest ved at bringe sin Skjærv til at gjøre hans Betydning saa klar og levende som muligt for Alle.

H. N. Clausen syslede selv i sit Livs Aften med at optegne sit Levneds og sin Tids Historie*), og de to righoldige Bind, der udkom ifjor, bringe ved Siden af andre af Clausens lignende Arbejder (som f. Ex. hans Skrifter om „J F. Schouws offenlige Liv" og „C. D. Paulsens Livshistorie") vigtige Bidrag til vort Fædrelands

*) „Optegnelser om mit Levneds og min Tids Historie." I. Indtil 1848. II. 1848—1875. (Gads Forlag.)

indre og ydre Tilskikkelser og Udvikling, navnlig i den Menneskealder 1825 til 1855, indenfor hvilken Forfatterens egenlige Mandbomsgjerning falder. Vel bære Optegnelserne nu og da Præg af at være paabegyndte „under de bitre Prøvelser, som i 1864 hjemsøgte vort Land og Folk,“ og de senere Tilføjelser fra Erindringernes første Afslutning i 1866 og til den sidste Optegnelse i December 1874 vidne ogsaa om den Skuffelse, hvormed han som flere af sine Jevnaldrende saae saa Meget af det briste, de i deres bedste Aar og med deres bedste Kræfter havde kæmpet for, men paa den anden Side klinger dog ogsaa fortrøstende Ord igjennem, og ligesom han selv nævner Danskhed, Skandinavisme og Forfatningsfrihed som de tre Ledestjerner for sit borgerlige Liv, saaledes bekjender han ogsaa til det Sidste politisk Kouleur, og idet han paaberaaber sig sin Erfaring om Absolutismens skadelige Indflydelse paa Folkekarakteren som den urokkelige Grund, hvorpaa hans konstitutionelle Sind altid har hvilet, fremhæver han ogsaa som sit politiske Kjærnepunkt til enhver Tid følgende Spørgsmaal fra Kampens Dage i „Dansk Ugeskrift“: „I hvilken Statsform ligger det stærke Moment til at gjøre Statssamfundet kraftigt ved at udvikle Folkets Kraft til fornuftig selvbevidst Villie, til sædelig Selvstændighed, ædel og stærk Nationalitet i gode og i onde Dage?“ Men Clausen døde først i Marts 1877. Han havde ikke alene oplevet Tabet af Sønderjylland, han skulde ogsaa se det nye Decennium træde blodbryppende op paa Verdenshistoriens Skueplads, medens det herhjemme Dag for Dag affødte et baade aandeligt og borgerligt Røre, hvis Berettigelse eller Ikke-Berettigelse han ikke længer var ung og kraftig nok til at møde med Diskussionens Vaaben, og som derfor ofte kun maatte forekomme ham saavel som hans jevnaldrende Meningsfæller som en blind Storm imod al Autoritet. Det er derfor ikke til at undre sig over, at Clausen mod Slutningen af sit Liv gjør nogle Ord af Lehmann i „Fædrelandet“ til sine, naar denne i Anledning af Schweigaards Død havde skrevet, at „selv den mest frisindede Fremskridtsmand kommer til et Punkt, som vel Tiden, men ikke han kan overskride.“ Som Lehmann og Clausen her fandt sig stillede overfor det politiske Røre, saaledes maatte den gamle „Mægler imellem Orthodoxien og Fornuften“ ogsaa tilsidst høre en yngre akademisk Slægt erklære, at Tiderne skifte og hver Slægt har sin Opgave, ogsaa i religieus Henseende. Man vil saaledes ikke have glemt A. C. Larsens Sammenstød med hans gamle Lærer. Vi have med Villie mindet om disse Divergenser her, fordi vi af ganske Hjerte underskrive Larsens Ord, at selv om der her i Livet snart skal mægles og snart skal strides, saa vilde det dog være en sørgelig Miskjendelse af denne Bevægelsens Lov, om de forskjellige Slægter vægrede sig ved venligt at række hverandre Haanden. Under Clausens Buste kunne vi Alle passende mødes et Øjeblik i Fred og Enighed og i Tankerne takke ham for, hvad han har været for vor Udvikling. Lyder det, for at tage et enkelt Exempel, næsten ikke som et Eventyr for den yngre Slægt, at først i 1840 lykkedes det Modersmaalet at gjøre sig fuldt gjældende i Universitetets theologiske Høresale? Indtil den Tid blev det nye Testament ved Universitetet kun behandlet paa Latin, og selv efter at Latinen var bleven fortrængt fra Kathedret, beholdt den for de exegetiske Fags Vedkommende sin Plads ved Examensbordet indtil 1849. Og nu vore Fremskridt i statsborgerlig Henseende, lige fra den politiske til den individuelle Frihed, hvilken Taknemmelighed skylde vi ikke disse Mænd, der dog uomstridelig have skaffet os alle disse Goder. Hvor Orla Lehmann i sine Erindringer skildrer Kjøbenhavn under Frederik VI, vedgaaer han med et selvironisk Smil, at han mulig har havt „en lille Bagtanke“ med ikke at gjengive den Jordbund og den Atmosfære, hvori han var opvoxet, lysere, end den virkelig var, for at Efterslægten kunde faae en Fornemmelse af, at den daværende Oppositions Opgave var alt Andet end let, men Clausen kalder forøvrigt ogsaa vort Fædrelands og dets Hovedstads Historie i Aarhundredets første Del „en Lidelseshistorie saa sejgpinende, lamslaaende og demoraliserende, som den ikke let kan opvises andetsteds.“ Hvem kan derfor egenlig fortænke disse Mænd i, at de med Følelsen af, hvor stort et Skridt de havde ført deres Tid frem, nu maatte finde Ungdommen saare utaknemmelig, naar den igjen vilde et Stykke videre. Resignationens Kunst er overhovedet altid vanskelig, men navnlig synes dog politiske Førere at have svært ved at øve den. Der staaer et Sted i „Korsaren“ (se No. 101), at „de enkelte store Mænd, der skulle bringe et Folk fremad, ere af Forsynet opstillede ligesom Posthestene paa Stationerne; hvert Forspand besørger Vognen det Stykke Vej, som i Følge dets Kræfter er paalagt det; et nyt træder til, som lader det forrige blive tilbage, for igjen selv paa næste Station at blive ladt tilbage.“ Er dette ikke en skjemtende Form for den historiske Udviklingslov? Vi skulle her ikke ind paa nogen som helst Undersøgelse om det Gamles og det Nyes henholdsvise Ret, men idet vi ønske, at det hele Folk et Øjeblik vil glemme sine indbyrdes Tvistigheder og mødes i taknemmelig Erindring om H. N. Clausens Fortjenester af Land og Folk, saa kunde vi ogsaa minde om, at Clausen trods al Hovedrysten over Nutiden selv som Olding gav den et venligt Ord med paa dens Vej mod Fremtiden. Han takker i sine Erindringer det sangvinske Træk i sin Natur for, at den Gamles sædvanlige Lod: at se Fortiden i Rosenskjær, Nutiden igjennem Taageslør, lykkeligvis ikke blev hans. Det Nærværende staaer, med alle stærke Slagskygger, dog i Lys for ham i Sammenligning med de svundne Tider, og hans Hu søger derfor ikke tilbage, men fremad. „Visselig“, siger han selv, omtrent 1866, „har den nuværende Tid med sin tumultuariske, indholdstomme Jagen baade i det politiske og det religieuse Liv nok af mørke Sider. Men med det Ene, som er vundet: Frihed i Tale og i Skrift, lader Alt sig overvinde. Modstanden imod det Lysky og Ufri lader sig ikke nu som tilforn slaa til Jorden; det fremadstræbende Liv behøver ikke længer at snige sig frem i kunstlet Formummelse. Men hvor Kampen er aaben, tør der ikke tvivles om, paa hvilken Side Sejren vil være, om den end vindes langsomt og ikke uden Anstrengelse.“ Kunde ikke Alle, Gamle og Unge, i Dag samle sig om disse Ord!

H. N. Clausens Brystbillede er altsaa paa Universitetspladsen bleven Nabo til J. F. Schouws og Gjenbo til J. P. Mynsters. Saaledes stod de levende Personligheder ogsaa til hinanden i bogstavelig som i overført Forstand. Clausen og Schouw boede ikke alene en Stund Dør om Dør med hinanden, men kæmpede trofast Side om Side i hele vor Friheds Kamp, lige til de ved Tronskiftet 1848 i Forening udsendte deres afgjørende Skrift. Deres

afvigende religieuse Anskuelser lagde ingen Hindring i Vejen for deres Samarbejde, og Clausen helliger sin Ven og Fælle følgende smukke Mindeord i sine Erindringer: „J. F. Schouw, Naturgransker med Liv og Sjæl, stod, saa vidt jeg har kunnet mærke, temmelig uberørt af det religieuse Liv; Anliggender, som angik kirkelige Forhold, vare noget nær de eneste, som han, uagtet sit omfattende Blik for det offenlige Liv, ikke formaaede at skjænke nogen alvorlig Interesse; men saa meget mere levende og virksom var hans Aand for det humane Liv, for Sandhed, Ret og Frihed som sammes Betingelser og Støtter. Her var Øjet sundt, Følelsen varm, Nidkjærheden utrættelig, og hvert Ord, hver Handling bar Præg af Karakterens Renhed og Adel.“ Vilde vore Dages politiske Partihøvdinger kunne udvise en lignende religieus Fordragelighed?

Baade Clausen og Schouw hørte til de Professorer, der gik i Spidsen for den akademiske Ungdoms Kamp for statsborgerlig Frihed. Vi træffe dem saaledes ikke alene paa Parlamentarismens første hjemlige Arena, Stænderforsamlingerne, men deres Navne lyde os i Møde fra enhver af Datidens Valpladse for Fremskridtskampen: „Maanedsskrift for Litteratur“, „Dansk Ugeskrift“, „Dansk Folkeblad“, „Selskab for Trykkefrihed“, „Skandinavisk Selskab“ o. s. fr. lige til Studentermøderne i Fyrrerne, om hvilke bl. A. Clausen siger i sine Erindringer, at „vi Ældre“ havde en Fornemmelse af, at der af den unge Slægt var indslaaet et Spor, som baade var naturligt og varslende godt for Fremtiden. I Følge Alderen kunde man jo lige saa let have truffet Clausen paa det Bestaaendes Side. Han var født 1793 og Student fra 1809, bl. A. sammen med J. L. Heiberg, David og Flor. Theologisk Kandidat allerede i 1813, blev han i 1821 ansat som Lektor og Aaret efter udnævnt til overordenlig Professor ved Universitetet. Men ligesom han fra første Færd med Varme sluttede sig til den da nystiftede Studenterforening, saaledes tog han ogsaa Parti for de Unge, da Forfatningsstriden i Trediverne begyndte. Akademikernes Hyldinger af Clausen spille ogsaa en fremtrædende Rolle i vor politiske Udviklings Historie, lige fra Fakkeltoget til Taarbæk i 1842 i Anledning af den formentlige Forbigaaelse ved Rektorskiftet og til Hjemkomsten fra Stænderforsamlingen i Roeskilde 1844, hvor gamle og unge Medborgere istemmede Plougs pompeuse Drapa:

Hil Dig, Du Tankens
højbaarne Høvding!
Hil Dig, Du Ordets
hugprude Helt!
Stemmernes Klang Dig
hjemkommen hilser,
hilser i Dig den
sejrende Sag.

Tak, for Du værged
voldtaget Eje,
Fædrenes Kampløn,
Mødrenes Maal!
Tak, for Du hævded
hadhærget Frihed,
tolked for Folket
Fremtidens Haab!

Som Clausen her i Roeskilde havde talt det danske Sprogs Sag i Sønderjylland, saaledes blev han med Schouw ogsaa lige til 1848 en af de virksomste Medlemmer i den saakaldte „Syvstjerne“, hvis Kamp for den danske Nationalitets Ret i Slesvig blev et af Hovedtrækkene i Fyrrernes hele Fysiognomi. For en tredie af Syvstjernens Medlemmer, L. N. Hvidt, rejses der nu ogsaa snart et Mindesmærke i det nye Boulevard-Anlæg, og det næste Brystbillede, der vil blive Tale om udenfor Højskolen, er selvfølgelig J. N. Madvigs, Schouws og Clausens trofaste Partifælle fra de stridende Aar.

H. N. Clausen var ikke mellem de Akademikere, der høstede de bedste og fleste Frugter af Sejren i 1848 og 49. Allerede ved Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling, hvor han i Præstø faldt for Væveren fra Mehrn, fik han, som han selv siger i Tilbageblikket paa sit Liv, „et alvorsfuldt Billede af Faren ved saa vidtstrakt en Valgret, hvor det blotte Stemmetal, bortseet fra alle andre Momenter, er afgjørende.“ Aarestrup rammer dog Sømmet endnu bedre paa Hovedet i sin bekjendte Sonet om „Friheds abstrakte Ven“. Endnu større Skuffelse skulde dog ramme Clausen i 1854 ved Mynsters Død, en Skuffelse, mod hvilken Studenterforeningens samtidige Udnævnelse af ham til dens Æresmedlem vistnok kun var en ringe Lise.

Clausen boede som bekjendt i Studiegaarden, og han skulde blive boende der til sin Dødsdag. Det lille, men saa betydningsfulde Skridt tvers over Gaden til Bispegaarden var ikke forundt ham. Selv siger han, at den sjællandske Bispestol var det eneste Embede, der kunde bringe ham i Fristelse til at forlade Universitetet, men da J. P. Mynster døde i Januar 1854, hørte Clausens Ministerdage Fortiden til, og det Ørstedske Ministerium satte, trods Kongens Vægring, Martensens Udnævnelse igjennem. A. S. Ørsted skrev uforbeholdent til Clausen, at han ikke saae sig istand til at foreslaa ham til Bispestolen, eftersom „Deres politiske Virksomhed i de senere Aar gjør, at den Regjering, hvori jeg har Sæde, vilde tabe al Holdning ved at kalde Dem til denne høje og indflydelsesrige Post.“ Clausen beklager udtrykkelig, trods sit personlige Forhold til den begunstigede Medbejler, at der ikke kom en Mand i Spidsen for den danske Gejstlighed, som vedkjendte sig at staa i Rækken af de nationalsindede og konstitutionelsindede Mænd, og Partiet ventede nu sikkert en dobbelt kraftig Optræden af Clausen imod de Magthavende, saa meget mere som Andræ og Hall bleve afskedigede under samme Dato som Martensens Udnævnelse, et Skridt, som kort efter fulgtes af Monrads Afskedigelse fra den lolland-falsterske Bispestol og talrige Aktionsordrer imod Pressen. Men da Clausen stod overfor Valget imellem at opgive sin Embedsstilling eller at fortsætte den politiske Opposition, foretrak han med nogle Andre frivillig at nedlægge sit Landsthingsmandat. Han minder selv om, hvor haardt dette Skridt blev bedømt, og det er jo ogsaa senere hyppig blevet fremdraget af de National-Liberales Modstandere, men ligesom Clausen paa den ene Side ganske vist nødig maatte have gjort sig skyldig i denne Forsagthed, fordi han som en af sit Partis fremragende Mand paa en Maade repræsenterede selve Partiet, saaledes bør det ogsaa tages med i Betragtning, at Clausen et andet Sted i sine Erindringer karakteriserer sin hele offentlige Virksomhed som mere „statsborgerlig“ end egenlig „politisk“, og mener, at ogsaa hans Virksomhed som Rigsdagsmand maa afmaales og begrændses herefter. I et Kollisionstilfælde vejede hans videnskabelige Kald tungest i

Vægtskaalen. Næste Aar træffer man ham dog atter i Landsthinget.

Hvad Clausen har været og virket som Videnskabsmand og Lærer for de Unge, hører Højskolens Historie i snevrere Forstand til. Som han paa sin store Udenlandsrejse i 1818—20 fandt gjæstfri Modtagelse hos Schleiermacher, hvis „Person, Katheder, Prædikestol og Hus“ blev Midtpunktet for ham under et halvt Aars Ophold i Berlin, saaledes siger han ogsaa selv i Anledning af den theologiske Videnskabs daværende Tilstand i Danmark, at det var i den filosofiske Verden, den gamle og den nye, at der kom ham Liv og Aand imøde, alvorlig Sandhedsgranskning og frygtløs Forkyndelse af Granskningens Resultater. Men dette Standpunkt, der bringer en Yngre som A. C. Larsen til at kalde Clausen for den rationaliserende Theologis officielle Repræsentant i Danmark, var ogsaa det, der bragte N. F. S. Grundtvig til i September 1825 at rette sin lille Piece „Kirkens Gjenmæle“ mod Clausens 53 Ark store Værk om „Katholicismen og Protestantismen.“ Hvad dette Skridt fra Grundtvigs Side, som Clausen med Rette fører tilbage til Grundtvigs Dimisprædiken fra 1810, fik for Følger i hele vort Aandsliv og Samfundsliv, vide nu Alle, men selv i sin høje Alderdom kan Clausen ikke overtale sig til at dvæle længer end højst nødvendigt ved „den modbydelige Sag“. Vi bør dog her ikke glemme, at Clausen selv strax erklærede, at „den rationalistiske Retning“ var „hans aandelige Personlighed fremmed“, og at han ogsaa fra sit Standpunkt har Ret til at kalde Grundtvigs og dennes Fællers Angreb for et Attentat paa den videnskabelige Undersøgelsesfrihed paa Theologiens Omraade. Ogsaa A. S. Ørsted slog et djærvt Slag for den „saa skjændig angrebne Aandsfrihed“, hvorimod J. P. Mynster nu saavel som ved senere Lejligheder holdt sig forsigtigere tilbage, maaske tildels fordi Hoffet støttede Grundtvig og Lindberg, men væsenligst dog, fordi Clausen i hele sin offentlige Færd mere og mere sluttede sig til Fremskridtspartiet. Clausen, der i sine Erindringer nu og da fælder ikke saa lidt skarpe Domme om bekjendte Samtidige — hans Dom om Monrad har jo saaledes vakt en Del Opmærksomhed — skildrer heller ikke Mynster med synderlig større Sympathi, end Oppositionen i Fyrrerne sædvanlig havde for Skik. Ligeledes vender han i sine Optegnelser gjentagne Gange tilbage til Grundtvig og Grundtvigianismens fjendtlige Stilling imod al „videnskabelig Theologi“, medens han i det Væsenlige slutter sig til Martensen og mener, at den spekulative Retning, som Martensen omplantede hos os og bragte i Forbindelse med Theologien, „upaatvivlelig for en stor Del af de Studerende har været Vækkelse til friere Selvtænkning og dybere religieus Selvtilegnelse.“ Kun beklager han, at Modersmaalet maatte vaande sig under den sprogfordærvende tydsk-spekulative Overhaling. Hvad den „dybere religieuse Selvtilegnelse“ angaaer, turde det dog vel være et Spørgsmaal, om ikke baade Mynsters milde Idealisme og Grundtvigs — saavel som Kierkegaards — stærke Personlighedskrav netop i religieus Henseende griber dybere ind i Menneskesjælen. Men ligesom de ovenanførte Udtalelser af Clausen have deres store Interesse med Hensyn til den rette Forstaaelse af, hvad han var for det danske Aandsliv, saaledes have de ogsaa deres Betydning for den egenlige Karakteristik af ham selv. I Modsætning til baade Mynster og Grundtvig, ja for saa vidt til J. L. Heiberg med, erklærer han ærlig, at han ikke har Noget at melde om en „Vision“ eller Sligt. „Jeg har Intet“, hedder det i Erindringerne, „at berette om Bodskampe eller om Naadelysets pludselige Gjennembrud; min theologiske Livsvej staaer for mig som jevn Selvudvikling.“ Man tage nu dette, som man vil, og den rationelle Nutid har vel egenlig snarere ondt ved at gaa ind paa de forrige Tiders „Visioner“ end paa Individets „jevne Selvudvikling“, saa vil Enhver, der nogensinde har seet den lille spinkle Mand med de skarpe Træk og de kloge Ojne, eller hørt ham holde en af sine vel formede, men ikke særlig varme Taler, ogsaa have faaet Indtrykket af, at der her var mere af Hoved end af Hjerte, mere af Kløgt end af Gemyt og Fantasi. Ikke at forstaa saaledes, som om Hjerte og Fantasi var ham nægtet — hans levende kunstneriske Interesser vidne tilstrækkelig herom — men i sin offentlige Færd var og blev han bestandig en Formens Mand. Uden derfor at dølge, at den danske Videnskab har havt mere fuldtlødige Repræsentanter og det danske Statsliv større Personligheder end H. N. Clausen, saa har han dog paa saa mange Maader indskrevet sit Navn i vor nyere Udviklings Historie, at det med Rette har Krav paa at overgives til kommende Slægter med Tak og Paaskjønnelse.

En Gang i 1855 blev det ved Rødding Folkehøjskole bestemt, at det skulde overdrages til „Tillidsmænd“ at udnævne en Bestyrelse, som var undergiven deres Overtilsyn. Valget faldt paa Flor, Grundtvig og Clausen, og Udfaldet tilmeldtes den Sidste med det Haab, at han ikke vilde vægre sig ved at træde ind i denne Kombination i Betragtning af, at „de Retninger, som han og Grundtvig ere Førere for, den nationale og den folkelige, ligge hinanden saa nær, at de en Gang maa falde sammen, og at de indtil da bør lempe dem efter hinanden, navnlig ved en saadan Skole.“ Men Clausen, der var af den Anskuelse, at med en Enspænder som Grundtvig kunde der kun gaaes i Spænd ved ubetinget Selvhengivelse, afslog Valget, fordi „den Bund, der er fælles for Grundtvig og mig, ikke er stærk nok til at bære en Samvirken i Undervisningsværket saa lidt som i Kirken.“ Og saaledes som den „nationale“ Clausen her afviste ethvert Fællesarbejde med den „folkelige“ Grundtvig, saaledes staa jo den Dag i Dag Clausens Partifæller overfor Grundtvigianerne og deres Højskoletanke. Med fuld Ret har man i Torsdags givet en af de national-liberale Høvdinger den ham tilkommende Plads i vort offentlige Pantheon, men hvem vil nu føre Tiden videre, hvem vil slaa en Bro imellem de stridende Lejre, hvem vil samle de nationale og folkelige Afskygninger i enig Samvirken til Fædrelandets og Folkets Tarv?

To Samfundsreformatorer.

(Bjørnson: Kongen 1877. — V. Hugo: Le Pape 1878.)

Af Dr. phil. J. Paludan.

I.

En Fordring som den, der i vore Dage fra en vis Side højrøstet stilles til Poesien, at den skal gribe umiddelbart ind i de store Tids- og Samfundsspørgsmaal, maa nødvendig frembringe poetiske Misfostre. For Digteren, der er vant til gjennem Fantasi og Følelse at vække, røre og begejstre Masserne, ligger den Misforstaaelse nær, at han ogsaa er kaldet til at lede og styre deres Gang, og han opdager som oftest først for sent, at der hertil udfordres netop de Egenskaber og Gaver, der ere hans egne mest modsatte: Statsmandens kolde, overskuende Forstand, Ro og Fasthed. Kaster Digteren sig først ind i Døgnets Strid og Dagens „brændende Spørgsmaal", vil han som Følelsesmenneske lettere end de Fleste lade sig rive med af Kampens Lidenskab, tabe Fodfæste og Overblik og istedetfor lebende blive tjenende, ensidig og hidsende; den ordsprog-lige Digterforfængelighed vil bidrage Sit til at gjøre ham til fanatisk Partimand, personlig forbitret paa Enhver, der vover at være af en anden Mening, og disse fixe Ideer, denne aandelige Forskruethed vil afpræge sig i manieret og affektert Sprog og Stil. Saaledes tabe hans Frembringelser den universelle Karakter af Digterværker; istedetfor at løfte os ud over det daglige Livs Brøvl og Kiv drage de os kun dybere ned deri. De kunne gjøre en øjeblikkelig Virkning som politiske og sociale Stridsskrifter i Partiaandens ensidige Tjeneste; men oftest faae de ikke engang denne Betydning, oftest skader deres Voldsomhed og Lidenskab mest den Sag, de ville tjene, og naar Striden er endt og Interessen vendt mod noget Nyt, kastes de i ethvert Fald til Side som Døgnprodukter, til hvilke Folket aldrig mere søger hen for at kvæge og løfte sit Sind, men højst Videnskabsmanden i kulturhistorisk Øjemed.

De to i Overskriften nævnte Digtere afgive i deres senere Frembringelser slaaende Beviser paa Sandheden heraf, Beviser, hentede fra Europas forskjelligste Kanter. Uden indbyrdes Paavirkning, maaske uden synderlig nøje Bekjendtskab til hinandens Værker, have de indtaget en Stilling og næsten samtidig frembragt saakaldte Digtninger, som frembyde en overraskende Parallel. Begge oprindelig deres Fædrelands første, banebrydende Digtere og vistnok blandt Nutidens største, have de efterhaanden kastet sig i en yderliggaaende Radikalismes Arme og ved at nedværdige Poesien til Middel for den politiske og sociale Tendens, ved at forfalde til en udskejende og forskruet Form tabt deres Plads paa Parnasset, saavel som deres tidligere ubestridte Indflydelse og Anseelse i deres eget Land ved den taabelige Ærgjerrighed, hellere at ville være Partiførere end Digtere.

Hvorledes denne Udvikling er foregaaet hos Bjørnson under et udvortes lidet bevæget Liv i det fredelige Norge, omgivet af Anerkjendelse og Beundring fra alle Sider, er mindre let at efterspore og vilde fordre en indgaaende psykologisk Analyse af hans Værker i deres Tidsfølge. Hos V. Hugo, i de sociale og litteraire Bevægelsers stormfulde Midtpunkt, Frankrig, er det let at forfølge den og paavise, hvorledes Forfængeligheden og den ubegrændsede Tro paa det egne Jeg overalt, om end oftest ubevidst, har været Hoveddrivfjeren og giver Forklaringen paa hans, som tidligere paa Chateaubriands og Lamartines lige saa voldsomme som holdningsløse Optræden. Ethvert Parti har talt ham i sine Rækker, for de mest modstridende Meninger har han ført Ordet og Pennen med lige Lidenskab, lige urokkelig Tro paa, at det Standpunkt, han indtager, er det ene rette, og alle andre, baade det, han forlod igaar og det, han skulde slaa over til imorgen, absolut forkaste-lige. Han har været Legitimismens Herold og Ultramontanismens begejstrede Præst; men da disse Partier ikke vilde gaa ind paa hans digteriske Reformer, blæste han Trompet for Bonapartismen, gik dernæst med flyvende Faner over til det konstitutionelle Monarki og blev Pair af Frankrig under Louis Philippe. I Fyrrerne, da det var Mode at være parlamentarisk Taler, Politiker og Samfundsreformator, forsøgte V. Hugo, hvis Politik hidtil havde været væsenlig poetisk bestemt, sig ogsaa i disse Retninger, for hvilke han manglede alt Anlæg. Han bidrog efter Evne til Februarrevolutionen, men da han her blev distanceret af Lamartine, som jo forresten heller ikke magtede Situationen, kom de bonapartistiske Sympathier for anden Gang ovenpaa, og han holdt sig en Tid til Præsidenten. Denne paaskjønnede imidlertid heller ikke hans formentlige politiske Talent, hvorpaa han slog sig til Ultrarepublikanerne og blev forvist ved Statscoupet. Fra den Tid gik han bestandig yderligere, prædikede Fritænkning og slog Revolutionens store Tromme; men det er kun altfor let at læse mellem Linierne i hans senere Skrifter, hvor megen Del hans utilfredsstillede Ærgjerrighed og rasende Had til Kejserdømmet har i hans politiske og sociale Partistilling. Naar der ifjor udkom en Bog, der behandler en Episode af Frankrigs nyeste Historie under Titel Histoire d'un crime og med den Mands Navn paa Titelbladet, som Mange endnu anse for Frankrigs største Digter, saa maatte jo Enhver, der ingen nøjere Besked vidste, umiddelbart slutte, at den handlede om vore Dages største og modbydeligste politiske Forbrydelse, Pariserkommunens Oprør. Ingenlunde; V. Hugo har jo endog selv koketteret med Kommunen, om den end tilsidst gik ham for vidt. Nej, det er den forslidte Melodi, som enhver radikal Lirekasse i Frankrig nu i sexogtyve Aar har afhaspet, han paany vender tilbage til, Statskoupet af 2. December, som han allerede til Overmaal har behandlet i Napoléon le petit og Les Châtiments, Arbejder, der ved deres lidenskabelige og injurierende Tone, deres Overdrivelser og Løshed mere ere Skandskrifter end Digterværker.

Radikalismens Karaktermærke er Fjendskabet mod Autoriteten i dens tvende Hovedformer, Monarkiet og Kirken. Konger og Præster have voldt alle Folkenes

Ulykker, det er Feltraabet, og her mødes ogsaa V. Hugo og Bjørnson i deres nyeste Digtninger: den Første tager Alteret paa sin Samvittighed, den Anden Tronen.

Men selv i sine Udskejelser vedbliver V. Hugo at være den store Romantiker. Han troer virkelig paa de luftige Abstraktioner, Partiet stadig fører i Munden, paa Frihedens absolut lykksaliggjørende Virkninger, paa Muligheden af fuldstændig Lighed og Broderskab mellem Menneskene. Han seer i „Folket" en Inkarnation af alt Godt og Ædelt og glemmer Pøbelen, som skjuler sig derunder, og som man i Frankrig mindst har Ret til at overse efter de sørgelige Erfaringer, de sidste Generationer have gjort. Han er urokkelig sikker paa den gyldne Fremtid, der skal bygges paa de radikale og socialistiske Frasers hule Jordbund, paa den evige Fred og det ubegrændsede Fremskridt, og saaledes har han intet tilfælles med Partiets Gros, de smaa demokratiske Misundelser, som ikke tro paa Andet end sig selv og ikke tænke paa at bygge nogen Fremtid, naar de blot kunne faae revet ned Alt, hvad der hæver sig over dem i Nutiden. Denne samme Tro, som naturligvis gjør Karakteren Ære, men stiller Politikeren og Statsmanden i et temmelig komisk Lys, og den samme digteriske Idealisme betegner Bjørnson med den Forskjel, som det nordiske Naturel og den forskjellige Virkekreds medfører: man taler anderledes, naar man fører Ordet i bombastiske Manifester „til Europas forenede Stater" eller paa de universelle Freds- og Frihedskongresser, end naar man er indskrænket til at være Profet for en snever Kreds af troende Højskoleelever eller for den lidet talrige, ungdommelige, men dog altid mere nordisk nøgterne Falanx af skandinaviske Republikanere.

Hos de moderne Radikale er gjerne Hadet til Religionen endnu stærkere end det til Monarkiet. V. Hugo og Bjørnson have imidlertid begge som Idealister og Følelsesmennesker bevaret Religieusiteten og en vis Agtelse for, om end ikke Tro paa Kristendommen. Bjørnson ialtfald har konstrueret sig selv en Slags ideelt udrenset Kristendom, og om end V. Hugos Standpunkt her som overalt er uklart, og han som oftest synes ren Fritænker og Fatalist, hylder han dog overalt, og især i sit sidste Digt, den kristelige Moral. Men hos slige Individualiteter, om de end forkaste det Overnaturlige i Kristendommen, gjør Religieusitetens naturlige Trang til Beskjæftigelse med og Tro paa det Oversandselige sig altid gjældende, selv mod deres Villie, og de forfalde da til Overtro og dunkel Mysticisme, hvoraf vi da ogsaa finde nok i deres her omtalte Værker.

Forskruede Ideer give sig et forskruet Udtryk. Ogsaa i denne Henseende er der slaaende Overensstemmelser mellem de to Digtere. Begge have valgt Læsedramaets Form, denne æsthetiske Bastardart, der for at kunne rumme al Vilkaarlighed giver Afkald paa den fulde kunstneriske Virkning, og som er det naturlige Udtryk for Tidens løsslupne Individualisme, der troer at vise sin Kraft og Frihed ved at sparke til al Form og Skranke, men netop derfor aldrig naaer noget Maal og kun virker rent negativt nedbrydende. Dunkelhed, Jagen efter Aandrighed, søgte Billeder og Effektreplikker betegne begge; men Bjørnson laver desuden ved en Blanding af nynorsk Maalstræv med aldeles vilde moderne Retskrivningstheorier et Sprog, som han er ganske ene om, og som man ikke veed, om man skal le eller græde over, naar man hvert Øjeblik under Læsningen standser ved et Ord, der viser sig at være en gammel Bekjendt, som man har taget fejl af under Forklædningen. En Franskmand har for megen Respekt for sit smukke Sprog til at lemlæste det saaledes: hos V. Hugo er det kun Stilen, der er manieret, og derfor vedblive hans skjønne Vers at gjøre deres Virkning trods Indholdet. Han strander især paa de affekterte og paradoxale Antitheser, i hvilke han fra den tidligste Tid har seet Poesiens Sjæl; enkeltvis og paa passende Steder hæve de Udtrykket, men i Masse og uden Valg blive de vamle ligesom alle for stærkt anvendte Krydderier, og ligesaa gaaer det med Slagreplikerne, de korte, brudte Linier og hele det øvrige, øjensynlig efter en staaende Recept tillavede Effektapparat.

II.

Lad os for at paavise, hvad her er fremsat, gaa lidt nærmere ind paa de to nævnte Værker. Bjørnsons „Kongen" turde være i saa frisk Minde, at det er nok at erindre om, at Digtet skildrer Kongedømmets, formodenlig nær forestaaende, Undergang gjennem en begavet Fyrste, der, vakt af brave Republikanere, faaer Øje for det konstitutionelle Kongedømmes Løgn, hvori han lever som i en Atmosfære, og hvor han stadig paaberaabes som Midtpunkt og omgives med en Etikette og en skrømtet Underdanighed, der hindrer ham i at lære sig selv, sit Folk og Sandheden at kjende, medens i Virkeligheden Kongemagten ingen Betydning har og kun er „en Nøgle for Grosserernes Kasse", en Assuranceforening af Hofmænd og Embedsmænd — „mod det store Folk!" Kongen vil da gjøre Ende paa denne Højhedsløgn, gifte sig borgerligt, leve borgerligt, holde Kontor og møde til Kontortid som enhver anden Embedsmand. Men ogsaa dette Forsøg paa at forsone Kongedømmet med Tidsaanden er en Løgn, et ubevidst Forræderi mod „det store Folk", som derved kunde blive narret for den ene saliggjørende Republik. Det gaaer da ogsaa kun daarligt; de Assurerede rejse sig alle som een og ramme Kongen — med al Ærbødighed for hans Person — gjennem hans Elskede: Adelsklubben gjør hende mistænkt gjennem Viser, Bladene i løgnagtige Insinuationer; den „mishandlede mænneskehed" hæver sig mod Kongedømmets Forsøg paa at sone i Skikkelse af hendes Faders, den gamle republikanske Martyrs, blodige Skygge; hun falder som et uskyldigt Offer, og tilsidst veed Kongen selv ingen anden Udvej end Selvmord.

V. Hugos „Pave" vil ligeledes bringe Sandheden ind i sit Liv og sit Kald ved at aflægge den jordiske Storhed og Fyrsteværdigheden for i apostolisk Simpelhed at vandre om mellem Menneskene „uden om Morgenen at vide, hvor han om Natten skal hvile sit Hoved", formanende, trøstende og hjælpende de Fortrykte og Lidende. Men i Modsætning til Bjørnson seer Digteren heri en virkelig Gjenoprejsning af Pavedømmet, for hvis ideale Opgave han nærer aabenbar Sympathi, ligesom han allerede tidligere har skildret en lignende ideal Gejstlig, Bisp Myriel i Les Misérables. Pavedømmet er ikke „dømt", som Kongemagten hos Bjørnson, hvor ethvert Forsøg paa at „sone" bliver et Forræderi og et ny Forbrydelse. Men Utopien stilles i den skarpeste Modsætning til Pavedømmet, som det er, idet Digteren giver den Form af en Drøm, Paven har. Hele Digtet indfattes nemlig som i en Ramme af en Indlednings- og en Slutningsscene:

Scène première.

Sommeil.

Le Vatican. — La chambre du pape. — La nuit.

Le Pape (dans son lit):

Ah, je m'endors, enfin!

(Il s'endort.)

Nu følger hele Digtet, og derpaa:

Scène deuxième.

Réveil.

Le Vatican. — La chambre du pape. — Le matin.

Le Pape (se réveillant):

Quel rêve affreux je viens de faire!

Der have vi den virkelige Pave, og saa falder Tæppet. — Dette kan tillige tjene til Exempel paa V. Hugos antithetiske og maniererede poetiske Konstruktion, der dog i Affektation ikke kommer op ved Siden af en Iscenesætning som Bjørnsons i fjerde Akt af „Kongen":

„Dørerne står åbne. En man ses springe: „Hvor?" Et par æfter. Derpå en ældre kvinne forbi: „Herre Jesus!" Flere forbi: „Gud, å, Gud!" etc.

Hugos Digt er nu kun en Række dialogiske og monologiske Situationer uden noget Forsøg paa dramatisk Sammenhæng eller Intrige. Paven drømmer altsaa først, at han fra Vatikanets Trappe kundgjør sin Beslutning, at forlade Rom, sit Slot og sin verdslige Herlighed, for det forsamlede Folk i en Tale, hvis højtidelige Indgang:

Je parle à la Cité, je parle à l'Univers!

er en smuk, klangfuld Omskrivning af det pontificale: Urbi et orbi!

Derefter melde Kongerne, Jordens Store, sig for ham som „de Almægtige, Fyrsterne, Herrerne", medens han sætter dem paa deres rette Plads ved at hilse dem som „Mennesker" o. s. v. i en uafbrudt Række Antitheser.

Klædt i Vadmel, med et Trækors i Haanden, træder Paven derpaa frem for den orientalske Synode for at overtale Patriarken og Bisperne til at følge hans Exempel og indse, at Præster synde ved at omgive sig med Luxus, medens de Fattige lide Nød, og at den katholske Kirkepragt og de som Dukker udpyntede Helgene ere Uting:

Un petit bon Dieu rose avec des yeux d'émail,
Un Jésus de carton, un Éternel de cire!

Ved en Kirkes Opførelse holder Erkebispen en lang Tale om den Kunst og Pragt, der bør være det synlige Udtryk for Stedets Hellighed; men Paven afslutter med den ene Linie:

Et mettez-y des lits pour les pauvres l'hiver!

Saa staaer han paa et Tagkammer en Vinterdag, hos en Betler og hans Familie. Under Trykket af sin Nød og Elendighed udbryder Manden:

Je ne crois pas en Dieu!

hvortil Paven kun svarer:

Tu dois avoir faim. Mange!

og forsyner ham med Brød og alle Fornødenheder:

Et maintenant, parlons de Dieu! —
J'y crois!

svarer den summarisk omvendte Tigger.

Paven kalder alle Lidende og Trængende sammen om sig for at lette deres Nød; han vil være „den Første blandt Kongerne, blandt dem den Sidste", og heri seer han Præsternes helligste Pligt, thi, som det paradoxalt hedder:

Bénir le ciel est bien, bénir l'enfer est mieux,

man skal udbrede Velsignelse i Elendighedens jordiske Helvede.

Saa vidt kunne vi følge Digteren, trods den lidt overdrevne Koketteren med „de Fattige og Forladte". Men nu hensætter han Paven paa en Valplads og lader ham rykke frem med alle Humanitetens Godtkjøbsfloskler mod Krigen, uden dog at kunne angive andre Midler til dens Afskaffelse end Radikalismens sædvanlige, at Folkene ikke mere skulle lade sig slæbe i Slag af Fyrsterne som Galejslaver med Lænken om Benet og drive til Hæderen med Stokkeprygl. Krigen og al dens Elendighed opstaaer, fordi

deux rois, deux spectres, deux vampires,
Parceque deux néants s'arrachent un empire.

Folkene kjende hverken den, de dræbe, eller den, for hvis Skyld de dræbe; de ere Trældyr, der slæbe paa Kongernes Storhed som paa en Byrde. Værdien af den radikale Frase, at Krigene udelukkende skyldes Fyrsternes Ærgjerrighed, belyser V. Hugo selv naivt nok umiddelbart efter ved en lang Jammersang over Borgerkrigen med tydelige Reminiscenser fra Begivenhederne 1871. At Folkenes Villie oftest er saa god som Fyrsternes i Krigene, burde V. Hugo dog have lært af den Haanlatter, som var det eneste Svar paa hans Proklamation til de tydske Hære og det tydske Folk efter den 4. September 1870, om at styrte deres Tyranner, som Frankrig nu havde styrtet Bonapartismen, og række de Franske en Broderhaand til Oprettelsen af „Europas forenede Stater".

Ved et Skafot nedlægger Paven en energisk Protest mod Dødsstraf; overfor Forbryderen have Menneskene ingen anden Ret end den at sige: „Er Du skyldig, da lev med Bevidstheden om, at Du skal dø!" — en lidt tvivlsom Beskyttelse for Samfundet og en Appel til Samvittigheden, der lyder godt nok, men overfor Størsteparten af de Udskud, der sendes til Skafottet, naturligvis kun vilde være ensbetydende med en Opfordring til ustraffet at begynde for fra med Vold og Mord. Selv i et Spørgsmaal som dette, hvor man gjerne vilde være enig med Utopikerne, behøver man kun at holde deres doktrinaire Fraser op mod Virkeligheden for at faae en skærende Ironi frem, som kun de selv kunne være blinde for. De kjende ingen andre Forbrydere end dem, der „have gjort det Onde, for at ernære en Kone og Børn, som mangle Brød;" en oprindelig Raahed og Vildskab i Menneskenaturen, der maa tøjles ved Frygt, anerkjende de ikke, om saa hver Avis, de læse, giver Exempler derpaa. Men med Rette minder Digteren os her om at være

prudents devant ce que nous ignorons,

thi

Dieu fait la mort divine, et vous la mort humaine.

En stærk Mysticisme og Fatalisme, der jevnlig ender i det rent Meningsløse, kommer især frem i de reflekterende Partier, hvor Paven staaer «pensif devant la nuit,» «devant le destin«, eller «parle devant lui dans l'ombre.» Her forekomme Steder, for hvis Tydning man kunde udlove en Præmie: „Skjæbnen er den dunkle Grotte, Sjælen den hellige Lampe; Gud forener ved den uudslukkelige Samvittighed Menneskets Uskyld med Himlens Klarhed. Dit Hoved er forbundet med Himlen ved en Straale. Livet er et dunkelt sammenfoldet Blad, som Mennesket læser i Døden og tyder i Søvne. Søvnen er en dunkel Udfoldning. Der gives Stemmer, der gives Skridt, der gives

Bølger . . . Ansvarlighed, nu er din Time kommen; synk nu tung ned fra Himlen og gjør Menneskesjælen bedre! . . . I skrøbelige Mægtige, stræber, at Mørket maa taale Eder, thi Afgrunden er alvorlig vred . . ." „Hvad Moderen giver Barnet, er Morgenrøden. Der strømmer ligesaa meget Lys ud fra et Bryst, som fra Solen. Stjernerne ere, den ene efter den anden, faldne ud af en dunkel Barm, dybt inde i Himlen. Pleiaderne deroppe, Makkabæerne hernede ere ensartede Grupper; alt Lys stiger ned og bliver vor Aand og vort Blod, og i enhver Vugge begynder Uendeligheden paany." — V. Hugos kosmogoniske og fysiologiske saa vel som moralske System maa være kurieust i sin Helhed, efter disse Prøver at dømme. Hans Definitioner svare dertil:

> Qu'est-ce que la Nature? — Un gouffre, un carrefour;
> Une rencontre, et tout vient pêle-mêle éclore,

eller:

> Dieu, la clarté qui pense, est dans la profondeur.

Det skal nu være dybt!

En lignende, men morsommere Mystik betegner Bjørnsons kurieuse „mællem-spil" med „ånde-syner", „is-landskaber, dyngende sig", „nat-sort grun", „sky- og tåge ægne", hvor der foregaaer en ikke mindre skyet og taaget Handling under Musikakkompagnement:

> Ånde-slægtens Samfun strømmer
> omkring livet som en sky.
> Den er over tankens gry
> ænnu før bevidst den drømmer.

Meningen, for saa vidt det er muligt at skimte nogen Mening, synes at være en Symbolisering af den fatalistiske Forbandelse, der hviler over Kongedømmet paa Grund af de foregaaende Kongegenerationers Synder, „dets brøde gænnem tusener af år", for hvilken den sidste Ætling maa bøde trods sin gode Villie. Den samme Handling, der i Stykket selv foregaaer i den virkelige Verden, gjentager sig altsaa her i Aandeverdenen, hæves ligesom op til en endnu uklarere og mere forskruet anden Potens. „Den grå", Kongens Faders (eller Kongedømmets?) Aand, repræsenterer denne Nemesis:

> Du har ikke kraft! den røvede jeg
> og slægten før mig.
> Å, hvilken pine!
> følge med mine,
> der de sig slæbe til døde på sår,
> jeg, jeg slog slægten i livs-tidens år!

Ogsaa her er en mærkelig Overensstemmelse med de franske Radikale og V. Hugo selv, der forsvare Ludvig XVIs Henrettelse med den gammeltestamentlig fatalistiske Fremhævelse af Slægtansvaret: skjøndt personlig velsindet og hæderlig maatte han bøde for Kongedømmets Synder.

Men samtidig omtumles „den grå" i en sand Hexedands mellem „ånde-kor", „kvinne-røster", „genier" og „tyran-kor", der raade Fyrsterne at

> Knade i dej
> massernes masse til mætte for sig,

og den hele Bloksbjergssabbath ender saa med et Ballet-arrangement: „hærskarernes mangfoldighed" og svævende Genier under „sanhedens sol, givende alle og alt lys. En hymne strømmer. Dens tekst er:

Sanhed!"

Skal slig taabelig Mysticisme være Fremtidens Religion, saa staaer først og fremmest Fornuften sig neppe ved Byttet. Og hvad betyder saa Republikaneren Professor Ernsts Aabenbarelse for sin Datter i sin Dødsstund? Er dette gamle Spøgelse paa Krykker, med vildt Haar og Skjæg og den allerede fra „Redakteuren" som ægte realistisk bekjendte „blod-strøm ud af munnen", kun Symbol paa den „mishandlede mænneskehed", hvor kan det da gribe direkte og personligt ind i Stykket og sees af Alle, istedetfor blot at være et Foster af Claras ophidsede Fantasi? Er det derimod en virkelig Aabenbaring af en 50 Mile borte død Mand, saa er dette jo værre end Fru Helvigs Aand i „Svend Dyrings Hus", og det hos en realistisk Digter midt i vor realistiske Tid.

Ligesom nu «Le Pape» i digterisk Værd staaer højt over „Kongen", saaledes hører det til de fornuftigere blandt V. Hugos senere Skrifter. Hvor doktrinair og misforstaaet end den moderne Radikalismes almindelige Fordring til Gejstligheden er, at den skal gjenoptage den apostoliske Tids Leve- og Virkemaade, som beroede paa helt forskjellige historiske Forhold, saa ligger det unægtelig nærmere at holde Idealets Spejl op for denne Stand end for nogen anden, og da særlig for den Mand, der kalder sig Apostlenes Efterfølger. Der er noget i, hvad V. Hugo lader sin Pave sige, at med den verdslige Magt var han kun en Fyrste som andre, der maatte forhandle, mægle og skjælve for sine Landes Bevarelse; men blot støttet til sin aandelige Magt staaer han fri, som Kongernes Herre. En Pave, der opfatter sin Magt saaledes, har ikke noget grelt Komisk ved sig, som en Konge, der aflægger hele den ydre Værdighed, Kongedømmet efter sin Natur maa og bør omgive sig med, for at leve borgerligt og holde Kontor, en Parodi, hvori ikke desto mindre Bjørnsons „tænkende Mænd" se Kongedømmets sidste Mulighed til Redning. — For os ialtfald have heller ikke V. Hugos Udfald mod Katholicismen noget Stødende, naar Paven f. Ex. udbryder om Ufejlbarheden:

> Ah, je suis l'infaillible!
> Ah, c'est moi qui vois clair!
> Et Dieu?

Men det viser sig jo ganske vist, at Digterens Kristendom er alt Andet end dogmatisk, og at en indskrænket Opfattelse af det gammeltestamentlige Gudsbegreb, som saa ofte hos Fritænkerne, yder Vaabnene mod Troen, naar han fortsætter:

> Dieu ne sait pas ce que savait Keplér,
> Ce que trouva Newton, ce qu'a vu Galilée,

Gud er en haard og nidkjær Gud, som standser Solens Gang til Fordel for et Menneske og fordømmer Verden for et Æbles Skyld. Denne blinde Gud har man nu givet en Hund, Paven, ved Hjælp af hvem

> Dieu peut-être aura moins d'inconvénient.

Der ligger en Gudsbespottelse i hele dette Forhold, hvor Paven, et skrøbeligt Menneske, tør kalde sig Guds Ligemand, istedetfor at sige til sine Medmennesker:

> Je suis comme vous tous aveugle, ô mes amis!

I det Hele og Store gjælde Angrebene saaledes dog den katholske Opfattelse, ikke Kristendommen selv, og Slutningsdigtet, Pavens Indtog i Jerusalem, indeholder endogsaa en veltalende Hylding af den kristelige Kjærligheds-moral, rigtignok fuld af affekterte Antitheser, som naar det om Pavens Død hedder:

> . . . Je monte
> De ce bas-fond, le trône, à ce sommet, la tombe,

— og i uren Blanding med radikale Utopier:

Femmes, enfants, ayez des droits! Peuple aie une âme!

— — — — —

Plus de guerre étrangère et plus de guerre civile.
Plus d'échafaud. Devant le ciel bleu liberté,
Égalité devant la mort. Fraternité
Devant le Père. Aimons!

Det minder betænkeligt om de berygtede Paaberaabelser af Kristus som „den første Socialist", naar Paven i Kristendommens Navn opfordrer Arbejderne til at

faire face aux lois,
Si leur sagesse fausse à vos droits est contraire.

Men med alt det findes der i V. Hugos Digt mellem megen uklar Mystik, Abstraktion og Deklamation overalt smukke og veltalende Partier, f. Ex. Apostrofen mod Borgerkrig. Dog skifter han naturligvis ingenlunde Sol og Vind lige mellem sine Venner og sine Modstandere. Naar han lader Østens Bisper svare Paven, der opfordrer dem til at følge hans Exempel, nedlægge den verdslige Højhed og virke blandt og for deres Hjord:

L'or du temple éblouit le pauvre utilement!

— — — — —

Le royaume des cieux est aux pauvres d'esprit,
Donc peu d'écoles, point de science, un seul livre;
Les peuples ont pour loi d'être en bas et de suivre!

saa er dette Anskuelser, der maaske nok næres af en Del af den katholske Klerus, men neppe af saa mange, som den radikale Propaganda gjerne vil bilde os ind, og navnlig den Indvending fra Bispernes Side:

Ce qu'on nomme aujourd'hui liberté, c'est l'abîme,

turde ikke savne al Grund. Man finder Fraser, som ere „Socialdemokraten" værdige, og som der dog vilde finde en Art Undskyldning i den med Raahed blandede Uvidenhed:

Le prêtre est reptile au tyran!

Konger og Præster ere V. Hugos som alle Radikales bêtes noires, og om Hadet og Fanatismen end ikke her kommer saa stærkt frem som i hans tidligere Produkter, f. Ex. La légende des siècles, gaaer det dog haardt nok til:

Le sceptre est vain, le trône est noir, la pourpre est vile!

— — — — — — —

Partout les peuples sont maudits,
Les rois seuls, noirs élus, sont dans des paradis!

Hvor taabeligt overdrevne, hvor skrigende usande ere dog ikke slige Floskler! Alle Fyrster ere kort sagt Skurke, og Folket er den sløve, mishandlede Flok, de „klippede Lam", som Paven seer drives forbi, rystende i Kulde og Uvejr.

III.

Medens V. Hugo behandler de store Samfundsspørgsmaal, Krigen, Dødsstraffen, Pauperismen, Arbejdernes Ret, holder Bjørnson sig næsten udelukkende til den politiske Kiv, der for Øjeblikket spiller en saa uforholdsmæssig Rolle hos de skandinaviske Folk, og han har, ligesom de fleste af os Andre, kun libet Øje for de langt betydningsfuldere og mere truende sociale Stridsemner, der dog ganske anderledes egne sig til poetisk Behandling. Hertil svarer de to Digteres forskjellige Stil og Fremstilling. Bjørnson er i sine senere Dramer bleven fuldstændig Realist, viser os „vore egne Vinduer," Samtiden som den staaer og gaaer, desværre ogsaa ofte „hvordan den nyser, og hvordan den hikker;" dens støjende Jernbanemøder i en Kroftue, dens politiske Discurser og dens merkantile Statusopgjørelser i hele deres trættende Vidtløftighed, dens Grosserermiddage med paafølgende Gemytlighed lidt over Stregen ved Kaffen. Her er V. Hugo som gammel Romantiker ikke rigtig med. Han har altid drejet sig, som Tidsaandens Vind blæste, og har da ogsaa forsøgt sig i Realismen i nogle af sine Romaner; men paa Vers ialtfald holder han helst det Smaalige og Dagligdags i ærbødig Afstand og er egenlig kun i sit Es paa Parnassets ofte noget taagede Højder, svævende i den Begrebets ideale Almindelighed, som endnu i den romanske Poesi er en Arv fra Klassicismen. Han viser os abstrakte Skikkelser paa en abstrakt Scene: „en Betler" som Type for Pauperismen, en ideal Valplads, et typisk Skafot, eller han besynger Barmhjertigheden, Borgerkrigen o. s. v. i og for sig, stiller sine Personer monologisk reflekterende overfor Natten, Stjernehimlen, Skjæbnen, eller slynger olympiske Lyn mod Begreberne Konge og Kongedømme, alt i pathetisk Stil og højtidelige Vers. Hvor forskjellig herfra er ikke Bjørnsons Republikaner, der deklamerer mod Kongedømmet, idet han kradser en Pibe ud, og det i en ægte demokratisk Jargon, som Digteren selv optager, naar han lader Kongen føle sig slaaet, se paa ham og „drive af". Her føres levende, om end libet sande Figurer frem for os, karrikerede Konservative, individualiserede og idealiserede Republikanere i fuld Handling og under dagligdags Omgivelser. Det giver mere Liv, men ogsaa mere Lidenskabelighed og Partiskhed. Endog det, vi i sin Almindelighed indrømme, kan stilles saa skjærende, konkret polemisk frem, at det frister til Modsigelse, og hos Bjørnson møde vi nu oven i Kjøbet paa hver Side den blinde Fanatisme, der ved sine Overdrivelser virker frastødende istedetfor overbevisende. Han kjender kun tre Klasser af Mennesker. Først er der de radikale og desperate Republikanere som Flink, der løbe om med de i den senere Tid saa moderne Revolvere og skyde deres bedste Venner ned, naar disse ere komne til en fra deres forskjellig Overbevisning, — eller som den gamle Professor Ernst, der rigtignok oprindelig har været moderat, men er bleven radikal, ikke gjennem Tanke og Raisonnement, men af Forbitrelse over sit eget private „Marthyrium". Saaledes fremstiller Bjørnson ganske naivt Sagen, uden, som det lader, at ane, at dette noget maa svække Troen paa den radikale Overbevisnings Ægthed og Uegennyttighed hos hans Helt. Paa Flugten fra Fængslet, hvortil han var dømt for Forhaanelser mod Kongen, har Professor Ernst nemlig brækket Benene og er bleven Krøbling, og dette lægges nu som en Forbrydelse paa Kongedømmet, som om Kongen personlig havde ladet Benene brække paa ham. I vor kun altfor slappe og „humane" Tid er jo som bekjendt Kunsten at lave Marthyrier dreven til en høj Grad af Virtuositet. — Til denne Gruppe høre nu alle de ædle Idealister, Samfundets Salt, — „et samfun uden et republikansk parti er uden idealitet, uden sanhedstrang i sin politik — og i mere i den;" derhen høre alle „tænkende Mænd," der i Kongedømmet se „Løgnen som Institution", en ydmygende Indrømmelse, som Bjørnson lægger sin Konge selv i Munden, men som i det virkelige Liv vel kun faa, endog af de „ikke Tænkende," vilde finde Anledning til at gjøre.

Saa komme de Moderate, der vilde prøve Kongedømmet med republikanske Institutioner, skjøndt de fleste mere eller mindre hælde til Republiken. Det er Kongen selv, Gran, Koll, ganske brave Folk, prosaisk set de „fornuftigste," men som i højere Forstand tage fejl af deres Tid og dens Krav. I Kongens sidste, fortvivlede Øjeblikke synes Digteren at lade det gaa op for ham, at Ernsts Fanatisme, som bliver Skyld i Claras Død, Flinks Drab paa Gran, kort, alle de i Stykket begaaede republikanske Forbrydelser paa en eller anden ubegribelig Maade komme over det syndige Kongedømmes Hoved.

Endelig er der de Konservative, Medlemmerne af „Assurancekassen," Generalen, Biskoppen, Fabrikeier Bang, Fogden, Præsten, der repræsenterer den Art Gudsfrygt, Assurancen og Disciplinen har Brug for, indskrænkede Eftersnakkere eller frække Hyklere, hvis Maver ere lige saa fordærvede af Vellevnet som deres Hjerter af Egoisme, en lavsindet, foragtelig Flok, af hvilke ikke En holder paa det Bestaaende af Overbevisning og Tro, men alle kun for egen Fordels Skyld. Den Hyldest, de yde Kongen og Kongedømmet, er især Digteren en Torn i Øjet; Ærbødigheden for Monarkiet opbringer altid den frie Mands Selvfølelse hos de Radikale og synes dem uværdig Smiger, medens de, mærkelig nok, intet Lavt finde i det modbydeligste Spytslikkeri for „det souveraine Folk" ɔ: den raa Masse, raaere, jo mere revolutionaire Tider tillade den at vise sig i sin sande Skikkelse. Af disse brave Stillestandsmænd er Kongen nu omgiven, da alt styrter sammen under ham; overfor hans fortvivlede, ironiske Udbrud og Anklager staaer deres Forstand stille, — det gaaer for Resten ikke Læserens synderlig bedre, — men de smigre og bukke ikke desto mindre allerunderdanigst, indtil han endelig vil tage deres Forsikringer om absolut Hengivenhed og Offerberedvillighed paa Ordet og opfordrer en af dem til at skyde sig selv for hans Skyld, omtrent lige saa vel motiveret, som Peter den Store kunde befale en af sine Russere at springe ned fra Rundetaarn. Da de ikke forstaa Loyaliteten paa denne Maade, faaer Kongen for meget af denne nye Løgn og dette nye Lavsind, og tager selv sin Tilflugt til Revolveren, der i det Hele synes kaldet til at spille en Hovedrolle i den moderne Frihedsudvikling.

Det skal nu være realistisk sand Livsskildring. Vi se os lidt desorienterede om; vi gjenkjende hverken os selv i Autoritetsmændene eller Dhrr. Bjørnson & Co. i de ideale Frihedshelte. Derimod kommer man uvilkaarlig til at tænke paa et andet realistisk politisk Drama, ligeledes fra den seneste Tid og fra Norge, nemlig Ibsens „De Unges Forbund," der vel altsaa maa skildre det samme Samfund og de samme Forhold. Hvem ere her Frihedsmændene? En Flok mere eller mindre, især mindre hæderlige Floskulanter og Rabaldermagere, Drenge i Labansalderen, der finde det „rask" at bryde sig Fanden om Institutioner og Traditioner, tvivlsomme, vagabonderende Existenser, drevne af lavt Nid mod Alt, hvad der har fundet sin Plads i Livet og føler sig vel i den. Billedet er vel ogsaa her chargeret, men det vil dog neppe være forbundet med Vanskelighed at paapege lyslevende Steensgaard'er, og det er ingen ringe indirekte Kompliment til det Bestaaendes Tilhængere, at da Ibsen i „Samfundets Støtter" vil give Modstykket og vise Konservativismens Svagheder, føres han til at overdrive efter en ganske anden Maalestok og opstiller som Hovedfigur en Skikkelse, i hvem Masse-morderen Thomas og de af Plimsoll fremdragne Rhedere, men sikkert kun faa af den norske Handelsstand vilde kunne gjenkjende sig selv. Man fristes til at forestille sig et ironisk Smil om den ellers saa overlegent skeptiske Digters Læber, naar han lader Hjælpen for det udlevede Samfund komme fra Amerika, et Land, hvis Ungdom fuldt saa meget viser sig i dets Raahed som i dets Friskhed, og hvor Korruptionen i hundrede Aar har ædt sig dybere ind end hos os i tusinde, men som Radikalismen dog allevegne bestræber sig for at pudse af og stille op i den mest flatterende Belysning som republikansk Idealstat. Sligt er kun forstaaeligt hos naive, blindt troende Demokrater som Bjørnson, eller hos Forfattere som Laboulaye i Frankrig, hvor Alt kan gaa paa Doktrin og Abstraktion, og hvor den, der skriver om fremmede Lande og Folk, ofte i samme Grad mangler virkeligt Kjendskab til dem som de, han skriver for.

Nej, Værker som de her omtalte egne sig ikke til at gjøre Erobringer i Modstandernes Rækker, snarere til at gjøre Vennerne betænkelige. Vistnok have Digterne, hver i sit Land, Tilhængere gjennem Tykt og Tyndt, for hvem Sligt staaer som en højere Visdom, men vi Andre kunne rigtignok deri ikke se synderlig Andet end højere Vanvid.

Uden Midtpunkt.

Fortælling af S. Schandorph. Kbhvn. 1878. C. A. Reitzel.

Cand. phil. Albrecht er bleven Huslærer hos en adelig Familie paa Landet og begiver sig til sin nye Plads en smuk Morgen midt i Maj Maaned; han har for første Gang i sit Liv taget Billet til første Klasse paa Jernbanen, nærmest for at Herskabskudsken, der henter ham, ikke skal faae et for ringe Indtryk af ham. „Han blev noget skuffet — hedder det saa videre — ved at han ikke saae et saadant Individ paa Perronen, da Toget holdt ved vedkommende Station; han kunde da have spurgt, om det var Grev Egernskjolds Kudsk, kastet sin Haandbagage ud til ham og taus leveret ham sin Garantiseddel til videre Besørgelse; dels vilde det have moret ham, dels vilde han gjerne have imponeret den fornærmede Dame og den gamle Oberst (der havde delt Koupé med ham). Som saa mange Skuespillere, der aldrig have færdedes i aristokratiske Kredse, tro, at de, naar de spille en Marquis eller en anden fornem Herre, nødvendigvis maa lægge sig et braskende, udfordrende Væsen til, vidste Albrecht ikke, at netop et saadant ansees som Bevis paa slet Tone hos disse Folk."

Bemærkningen er saa sand og røber saa megen Jagttagelse, at man, naar man kommer længere frem i Bogen, forbauses over, at Forfatteren har kunnet udtale den uden selv at tilegne sig den og give den Anvendelse i sin Fremstilling. Han gjør sig nemlig skyldig i den samme Fejl, som han med saa megen Føje bebrejder de daarlige Skuespillere: hans Skildring af det adelige Liv paa et stort Herresæde er saa traditionel, at man kjender den udenad, saa snart man har faaet de første Antydninger; denne Jargon med de indtil Overmaal indstrøede franske Ord og Vendinger er lige saa almindelig, hvergang en fornem Mand skal fremstilles i Litteraturen eller paa Scenen, som den er uoverensstemmende

med det virkelige Liv, og de obligate Anfald af Migraine, hvormed de adelige Damer udstyres, burde forlængst været henlatte i den Samling af forbrugte litteraire Effekter, hvis velfortjente Ro enhver bedre Forfatter undseer sig ved at forstyrre.

Denne prisbillige Karakteriseren ved ydre Midler bærer sin Straf i sig selv, thi den fører til saadanne psykologiske Ufinheder som dem, der findes i ikke ringe Antal i denne Bog. Godsets Ejer, en svag og uselvstændig og navnlig af sin Onkel Generalen underkuet Greve, gjør i en af de første Samtaler med sin nye Huslærer denne følgende Meddelelse: „Een Ting kan De være overbevist om, Hr. Albretsen, jeg er s'gu Herre selv her paa Gaarden.“ At den Blanding af ustandsmæssig Fortrolighed og plump Berøring af et Forhold, som en saa ængstelig Natur almindeligvis vil gaa udenom for ikke at røbe den sande Sammenhæng selv ved en Forsikring i modsat Retning — at den er Frugten af en for grovkornet Psykologi, er det lettere at føle end at demonstrere. Men ogsaa stærkere Træk af denne Art har Bogen nok af. Især er Generalen rigt udstyret med dem. Naar denne det aristokratiske Hovmods typiske Figur forarges over, at Huslæreren har akkompagneret sin Sang med Husets Klaver og udbryder til Greven: „Og ved det Klaver, som din Datter spiller paa. Nu skal hun røre ved det efter ham. Forstaaer Du, Magnus?“, eller naar han fraraader den unge Komtesses Ophold i Kjøbenhavn, fordi hun kunde risikere i Selskabslivet at blive præsenteret for de borgerlige Ministerfruer, og han saa tilføjer: „De kunde let sige noget Upassende til hende, for det er meget ordinaire Personnager“ — saa seer Enhver strax, hvorledes Forfatteren her skyder forbi Maalet, netop fordi han gaaer udenfor de Grændser, indenfor hvilke den adelige Selvfølelses Jordsmon ligger; man tager uvilkaarlig Parti for det saaledes forurettede adelige Selskab, hvis Standsbornerthed Forfatteren ikke giver noget træffende Billede af, fordi hans Farver ere for grelle.

Ogsaa til den anden Side skade saadanne Træk Billedets Virkning. Da den unge Komtesse gjennem de friske Impulser, der udgaa fra den nye Huslærer, har modtaget det første Pust fra en Verden, der staaer over det Konventionelle, og da hendes Sind modtageligt aabner sig for disse hidtil ukjendte Indtryk, manifesteres dette i det Ydre ved, at hun Morgenen efter hengiver sig til alskens Drømme i en lille Baad, medens hun — ryger en Cigaret. Nuvel, Cigaretten synes jo at være den første synlige „Errungenschaft“, den emancipationslystne Kvinde gjør paa Vejen til Frihed, den er det lysende Fyr, der skal vise Vej for Søstrene i Aanden; men den Omstændighed, at Fyret her tændes allerede Klokken sex om Morgenen, aflokker Læseren et lille Smil over den tilsyneladende forhærdede Gane hos den unge Dame, der kan finde Behag i et saadant Pirringsmiddel paa en Tid af Dagen, da selv passionerede Rygere i Almindelighed endnu ikke ere præparerede til Tobakkens Nydelse.

En noget anden Karakter har Overdrivelsen i de Træk, hvormed Bogens Præstemand, Hans Velærværdighed Pastor Jespersen, er udstyret. Det er bekjendt nok, at Dr. Schandorph ikke er nogen Ven af Præsterne; de ere ret egenlig hans bêtes noires, og der er ikke mange Dødssynder, som han ikke tiltroer dem. Men en saa brutal Behandling, som han lader Præstefiguren i sin sidste Fortælling undergaa, smager dog for meget af Tendensen til at gjøre den tilsigtede Virkning i Billedet. Hvad hans legemlige Apparition angaaer, da har han „en undersætsig, stærk og laadden (!) Krop“, der „trænger til megen Føde“; hans Ansigt fremviser, selv i barberet Tilstand, „ru Skjægstubber“, det er forsynet med en „Kartoffelnæse, der glindser fedt i Solskinnet“, og „seer med den flade Profil og den purrede Haarmanke hel plebejisk og ringe ud;“ naar han sover, snorker han naturligvis, saa han „faaer Ruderne til at klirre“, og naar han løber, minder han om „en sort Gris, der har stukket i Løb;“ at han ogsaa i andre Henseender frembyder Ligheder med det nævnte Dyr, tydeliggjøres end yderligere ved den smagfulde Skildring af, hvorledes Præsten efter Bordet „lader sin Middagsmad ugenert repetere ved flere Opstød“, hvorefter han drikker sig fuld og maa følges hjem.

Naar en Forfatter udstyrer en af sine Figurer med saadanne legemlige Fuldkommenheder, er det neppe for at lade en skjøn Aand i denne Karrikaturkrop frembyde et nyt Exempel paa den sokratiske Type: Gudebilledet i Satyrhylstret. Pastor Jespersens Indre svarer til hans Ydre. Han er en Gjennemsnitsbegavelse og skal vel ogsaa afgive et Gjennemsnitsbillede af Theologerne, saaledes som de opfattes af Forfatteren. „Efter fire Aars Studium blev han theologisk Kandidat med bedste Karakter, underviste i faa Aar i Kjøbenhavn, i hvilken Tid han supplerede, hvad hans Embedslæsning ikke havde tilladt ham at erhverve af æsthetisk Dannelse; han hersede tidt ærlig for at faae Poesi til at glide ned, da den i Grunden kjedede ham; kun naar han havde været ved et godt Bord, gjorde navnlig den Art Lyrik, der svælgede i overstrømmende bredt udmalede Følelser, et sympathetisk Indtryk paa ham; han fik ved en saadan Lejlighed endog let Taarer i Øjnene. Hans stadige Excerpter af hans Læsning satte ham i Stand til paa passende Steder at anbringe Frugterne af sin poetiske Læsning som Blomster i sine Prædikener.“

Denne Personlighed er ved Fortællingens Begyndelse det aandelige Centrum i den Kreds, indenfor hvilken dens Begivenheder bevæge sig. Han repræsenterer Autoriteten, han er det Bestaaendes Vogter og maner alle Fritænkeriets og Liberalismens onde Aander bort fra den adelige Sfære, hvis Orthodoxi han har det officielle Tilsyn med og Ansvar for. Her holder han Troens Fane højt — dog ikke helt op til Himlen — og polemiserer mildt mod Fornægtelsen. „Jeg kjender kun paa anden Haand,“ docerer han, „den Bekjendelse, Heine aflagde paa sit smertelige Dødsleje; han, Spotteren, Nihilisten, vendte sig fra Tvivlens Afgrunde til Troens Klippe, han kom tilbage som den forlorne Søn, efterat have, som han siger . . . forrettet en smudsig Dont, Svinehyrdedonten, hos Hegelianerne. Jeg skal ved denne Lejlighed give Damerne et kort Begreb om den hegelske Filosofi, men maa som Indledning begynde med Kant. Seer De, Immanuel Kant . . .“

Ogsaa her er der, som man seer, adskilligt Traditionelt i Komiken, og hele Situationen — den adelige Familie og dens Sjælesørger, med hvis Begreber Huslærerens nye Frihedsideer nu skulle optage Kampen — er lagt lovlig bekvemt tilrette af Forfatteren, saa at Sejren maa blive hans Helt let.

Hans Helt? Ja, var Bogen skreven af en ubetydelig Forfatter, saa vilde Albrecht være bleven gjort til dens Helt, og i hans Person vilde de Ideer, der have Forfatterens Sympathi, være blevne ført sejrrigt igjennem til et vundet Slag — men et Slag i Luften, hvor Resultatet var afgjort iforvejen. Saa let har Forfatteren imidlertid ikke gjort sig Arbejdet, hvad man jo heller ikke havde Grund til at vente af en saa ubestridelig Begavelse som Dr. Schandorphs. Vi staa her ved det Midtpunkt, der giver hans

Fortælling dens Betydning, og efterat vi i det Foregaaende have dvælet ved dens Skyggesider, ville vi nu gjøre os den Glæde at fremhæve det i Forhold til hine Indvendinger Overvejende og Betydelige, der stiller „Uden Midtpunkt“ et godt Stykke over Rækken af Aarets litteraire Gjennemsnitsprodukter.

Albrecht er ikke Bogens „Helt“, men dets Midtpunkt, og det er Skildringen af ham, som selv er „uden Midtpunkt“, der er det Nye i Bogen. Vi møde her for første Gang i vor Litteratur en skarpt opfattet og med sikre Træk gjengivet Type fra en Tid, der ligger umiddelbart op til vor egen. Halvtredserne og de første Aar af Tredserne er Tidsrummet, hvori Skikkelsen er hensat, og man kunde forsaavidt kalde den „det national-liberale unge Menneske“, hvis man vil have en Enkeltbetegnelse for den. Navnet udtømmer dog ikke Figuren fuldstændig, thi den er, foruden de Træk, dette nærmest henleder Opmærksomheden paa, udstyret med andre, der have deres Rod i senere aandelige Fænomener og Bevægelser. De Momenter — politiske, sociale, religieuse og litteraire — der give Skikkelsen Næring, have imidlertid mindre at betyde end den aandelige Natur, hvormed de optages i den. Naar vi se hen til denne Natur, kunde vi kalde Typen „Æstheтikeren“, og vi finde den da allerede antydet f. Ex. i Hostrups „Æsthetisk Sands“ og „Mester og Lærling“. Men i Schandorphs Fortælling have vi den helt udfoldet. Dens Genesis fortælles i raske og slaaende Træk i Bogens næstførste Kapitel, og Fortællingens øvrige Begivenheder gaa alle ud paa at sætte dens Egenskaber i den rette Belysning: dens gode Hoved, der griber Alt med Liv og Interesse, men kun kjender til overfladisk Arbejde og har en instinktmæssig Sky for at gaa i Dybden; dens epikuræiske Smag for Livets fine og lette Nydelser med dens Mangel paa virkelig Sands for dets alvorlige Side; dens Andenhaands-Tilegnelse af de bevægende Ideer og Problemer og dens letfærdige Spil med dette Nye, uden at den gjør nogen Anstrengelse for at gribe det ved personlig Erhvervelse; dens Begavelse for en let, legende Kunst, som den benytter til at omgive sig selv med en poetisk Glorie; dens uudviklede Villie, der luller sig ind i smigrende Drømmerier om store Gjerninger i en ubestemt Fremtid, men er for kraftløs til at løfte den nærmestliggende lettere Opgave. Alle disse Træk, samlede sammen ved en opmærksom Betragtning af det daglige Livs spredte Individualiteter, ere her med Dygtighed forenede til en enkelt Personlighed, og den poetiske Retfærdighedssands, Forfatteren aabenbarer i dens Anbringelse mellem de Omgivelser, den stilles i, den Overlegenhed, hvormed han har fordelt Lys og Skygge i dette sit Billeds Midtpunkt, bøder paa de Ensidigheder, de øvrige Partier lide af. Maaske er det lidt for nemt og heller ikke ganske sandt at lade Albrecht sove fra den afgjørende Vending i hans Skjæbne, istedetfor at lade ham forspilde Øjeblikket under en grublende Famlen efter den fornødne Energi, men dette er dog kun en mindre Mangel i Forhold til det øvrige gode Sammenhæng i Karakteren. Som den her er tegnet, er den i alt Væsenligt en ny Skabning, hentet fra Livet og indlemmet i Litteraturen med fast Haand.

Hvad der stiller en Personlighed som Albrechts i det grelleste Lys, er den resolute, ordknappe og beskedne Handlen i Modsætning til hans rodløse, fraserige og pretentieuse Svada. Denne Handlingens Mand skildres sympathetisk og klart i Otto Holm, og det er i det Hele taget værd at lægge Mærke til, hvilket Opsving Handlingen faaer fra det Øjeblik, han og den gamle Diplomat fremtræde. Det er, som om disse Personers Noblesse adlede Forfatterens Fremstilling. Kun Side 257 findes endnu en ganske ufornøden Plumphed, formelig trukken ind ved Haarene. Der gives Folk, som ere saa bange for at gjøre Indtryk af „Pænhed“ og „Sirlighed“, at de nu og da maa lade en Jespersensk Naturlyd krydre Samtalen. Dr. Schandorphs Stil har en Rem af Huden i denne Henseende. Ellers er Fortællingens Afslutning, som sagt, næsten dens bedste Del, en Ros, som ikke er ringe, naar man seer hen til, hvormange gode Bøger, der, ligesom Akilles, have deres svage Punkt i Hælen.

Ogsaa Staffage-Figurerne have Liv og Anskuelighed. Forfatteren har tidligere viist, hvor sikkert han forstaaer at tage Bondealmuen paa Kornet i hele dens usminkede og fjernt fra alle folkelige Idealer staaende Naturlighed. Denne Evne er her bleven anvendt paa en Herskabskudsk og en Staldkarl, hvis overlegne Følelse af, at de høre med til Gaarden paa en ganske anden Maade end de borgerlige Besøgende, er greben ud af Livet. Ikke mindre sikkert ere adskillige af Middagsgjæsterne, navnlig Amtmanden, tegnede med faa Træk. De have en Sandhed i sig, der gjøre dem til Tidsbilleder.

Og et Tidsbillede er hele denne Fortælling, med de Restriktioner, vi have taget. Som vi have sat disse forrest i denne Anmeldelse for senere at kunne fremhæve Fortællingens Hovedfortrin, saaledes vil det ogsaa gaa Læseren: der vil være nogen Uvillie at besejre i Begyndelsen, men naar han har endt Læsningen af Bogen, vil han se tilbage paa den med den Tilfredsstillelse, man har af at læse en Forfatter, der baade vil og kan skildre sin Tid i dens mest karakteristiske Typer.

P. H.

Brev til Nicolai.

Kjære Nicolai!

Tak for det Tilsendte! Det har ret glædet mig deraf at se, at De med Held bøder paa den Svækkelse, Deres før saa gode Hoved har viist Tegn paa siden Deres Giftermaal, ved at udvikle Deres gode Hjertes ypperlige Egenskaber, saa De uforbeholdent tager Parti for Onkel Henrik i disse slemme Tider, da alle Mennesker ere saa onde imod ham, skjøndt De jo rigtignok ikke har drevet Deres Godhed for ham saa vidt som jeg og Andre, der have læst hans sidste Tragedie, hvad De, med Deres mere private Kjendskab til, hvad der kunde ventes af ham, klogelig har fritaget Dem for. Men derfor er Deres Forsvar for den mishandlede Professorværdighed ikke mindre velment og fortjener et venligt Svar, og det er et saadant, jeg her griber Pennen for at give, idet jeg ligesom De vil forudskikke et Motto af Hertz, for at vise, at jeg er Dem taknemmelig for den Attest for æsthetisk Dannelse og Belæsthed, De saa venlig har givet mig. Det lyder saaledes:

„Troer Du, jeg
Tyrannisere vil min søde Nicolai?“

Gid den milde, overbærende Aand i dette Motto maa skinne frem af de efterfølgende Linier, thi i Sandhed! Deres Skrivelse har manet et fredeligt og stilfærdigt Billede frem for min Tanke.

Jeg seer i Aanden Deres hyggelige Hjem for mig og sender en venlig Hilsen til Deres aandfulde Hustru, som De præsenterede for os i „Min Hustru og jeg.“ Hun var lidt

blegsotig dengang, forekom det mig, men forhaabenlig har hendes Sundhed bedret sig. Blot ikke de mange Børn tager for meget paa hende, thi om det end er poetiske Børn, kan man dog have Bryderier nok med dem. Jeg seer Dem midt i Deres hyggelige Familiekreds; Lampen er tændt, om Bordet sidder Deres Hustru og De samt de kjære gamle Tanter med deres Haandarbejde; i den bløde Bedstefaderstol har Onkel Henrik taget sit Stade, det ene af Pigebørnene rider Ranke paa hans Knæ og det andet sidder paa en Skammel ved hans Fødder og seer med store, forbausede Øjne op paa den lærde Onkel, der veed saadan Besked om Alting og med halvdæmpet Stemme, der harmonisk sekunderes af Themaskinens Snurren, løser Livets Gaader for den beundrende Kreds. Selv den Lille i Vuggen er stille og rolig; den savner ikke sin Sut, saalænge Onkel Henrik holder Foredrag.

Og saa oplader han da Livets skjulte Sandheder og fremsætter sine nye og store Tanker med den Beskedenhed, der er den ægte Videnskabsmands Særkjende; han begynder med Begyndelsen og taler om de tvende Fødsler, den naturlige Fødsel og Gjenfødelsen, og siger saa træffende om den første, at „den finder Sted uden Hensyn til vor Villie — der er Ingen, som spørger om vi ville lade os føde eller ikke;" han udvikler den falske Romantiks Væsen og karakteriserer den med den sande Lærdes elskelige Naivetet som „Jeg'ets Selvforgudelse", hvorpaa han med dristig Billedrigdom betegner Idealisme og Realisme som „Aandens tvende Ben, der skiftevis sættes og hæves," og opstiller den i optisk Henseende sindrige Bemærkning, at „al Kunst beroer paa et skjult Skin", men kun for sejrrig at imødegaa den; uden smaalig Frygt for Modsigelse hævder han den om hans Aands Kjækhed vidnende Paastand, at „Poesien deler sig i tre Hovedarter: Lyrik, Epos og Drama," af hvilke „Dramaet staaer i Midten" ligesom Dyden, De veed nok, da Fanden gik imellem to Prokuratorer. Saa taler han mildt bevæget om „de sydlandske Naturers livfulde Naturel", bebrejder med ethisk Alvor Ragnhild i „Svend Dyrings Hus", at hun er „et skabagtigt Fruentimmer, som giver Scener og tilsidst falder i Besvimelse", og Publikum, at det er saa villigt til at „modtage de største Urimeligheder, naar de kun ere indsvøbte i smukke og velformede Vers", og ikke har nogen Anelse om, at „Opgaven ikke kan være den, at lade de dramatiske Helte føre netop det samme Sprog, som de i Virkeligheden have ført, thi det vilde i Konsekvensen føre til, at de maatte tale Islandsk eller Gammel-Nordisk paa Scenen", hvorpaa han med en let Bøjning over mod Dem og Deres Hustru slutter sit Foredrag med den Udtalelse, at „den egenlige Grundtanke i Marsk-Stig-Viserne er en Forherligelse af Ægteskabet." De trykker bevæget Onkel Henriks Haand, Deres Hustru knuser en stille Taare og kaster et Blik paa den Lille i Vuggen, og Tanterne føle sig stolte ved det Familiesammenhold, der har baaret Onkel Henrik op paa den ethiske Lærestol.

Thi, ikke sandt, kjære Nicolai, den Afhandling om „Romantik og Realisme", hvoraf de ovenstaaende Citater ere tagne, er fremkommen som Foredrag for de ældre Damer i Familien, der strikkede ligesaa hurtig som Onkel Henrik vævede og derpaa skyllede det Hele ned med en ligesaa nærende Kop The? Der er mig noget Trøstefuldt i den Tanke, at Onkel Henrik i Deres venlige Dagligstue kan finde et Tilflugtssted mod den barske Verdens Storme, at han ligesom hin anden store Theolog dog har „en Enkelt" at henvende sig til, naar alle Andre vende ham Ryggen. Thi jeg holder virkelig af Onkel Henrik. Der er noget Storslaaet ved ham. Han er en Personlighed. Der bevæges Verden og Tiden af de mest afgjørende religieuse Strømninger, ethiske Problemer diskuteres med Grundighed og Energi som af andre Landes saa og af vort eget Fædrelands mest fremragende Geistlige — og under alt dette sidder vor ethiske Professor stille og uberørt af de videnskabelige Kampe og sysler med sit indirekte Bevis — da det direkte ikke kan føres — for sine Tragediers Fortræffelighed. Der er noget Stort heri; Onkel Henrik minder om Arkimedes under Syrakus' Indtagelse: Noli turbare circulos meos — lad være at forstyrre mig, jeg er ifærd med at kvadrere Cirkelen.

Som sagt, det glæder mig oprigtig, at De, kjære Nicolai, opfører Dem honnettere end hele den øvrige Verden. Thi den er, mildest talt, lumpen. Jeg kan fortælle et ganske friskt Exempel derpaa. Der var en Boghandler, der for en Tid siden forlagde Onkel Henriks Tragedie „Johannes Hus". Manden gik naturligvis fallit, og hans Forlag blev i forrige Maaned solgt ved offentlig Auktion. Jeg var tilfældigvis tilstede i Auktionslokalet i Niels Juelsgade 6, da Restoplaget af Onkels skjønne Tragedie — 523 Exemplarer — blev opraabt til Salg. Hvad troer De, de bleve tilslaaede for? — En Krone. — Ja, misforstaa mig ikke, det var ikke en Krone pr. Exemplar, men 1 Kr. for dem alle 523 tilsammen. Boghandleren, der kjøbte dem, satte altsaa Værdien af Papir med Onkel Henriks Tanker paa betydelig under Værdien af Adresseavis- eller anden Makulatur.

Et saadant Faktum forklarer tilfulde, at Onkel forlængst har vendt sine Tanker fra den utaknemmelige Samtid mod en mere paaskjønnende Eftertid og i Slutningen af sin Afhandling udtaler de trøstefulde Ord: „Vor Forfatters Sag er ingenlunde tabt, om han blot ikke selv taber Troen paa den. Vil den nulevende Slægt ikke høre ham, saa vil den efterfølgende give des større Agt paa ham — har Samtiden kun Utak at byde ham, saa vil Eftertiden yde ham des varmere Tak." Thi, som Onkel Henrik siger, naar han „med Forsæt ændrer" Citater: „Das Leben ist das höchste Güter nicht" eller, som De selv udtrykker det, kjære Nicolai (Side 157): momento mori — der er en roligere og bedre Tilværelse efter denne, hvor Onkel Henrik efter udstandne videnskabelige og digteriske Gjenvordigheder skal samles med den forudgangne Prof. Bornemann. Og naar han er havnet der, da vil det være Deres bedste Trøst, kjære Nicolai, at De stod ham nær nok til at kunne yde ham mere Beundring og Anerkjendelse, end det blev forundt

Deres ærbødige

P. H.

Henrikiana.

Satiriske Tidsdigte af K. Gjellerup.

I.

Marsyas novus.

„Nu har jeg saa længe spillet Martyr,
Fik dog intet Kors at bære;
Den Rolle bliver for passiv, jeg dyer
Mig længer ej paa min Ære!

Jeg Satyrfløjten traktere vil,
Mine kjære Tragedier trænge

Som de antike til Fløjtespil; —
Jeg frygter ikke en Flænge; —

Nej ikke en Flænge min Hud skal faae,
Om Apollo saa Kniven hvæsser,
Mig tør den gamle Hedning ej flaa,
Jeg er theologisk Professor.

Og hvis han til Flaaning fordrister sig,
Jeg veed: kun en Overgang er den;
Romantiker er jeg og frygter ham ej,
Jeg troer paa en bedre Verden; —

En salig og troende Tid jeg spaaer
Som den kritiske Djævel betvinger,
Da mine Dramer og jeg opstaaer,
Forklaret, med Geniusvinger."

— Nej, frygt kun ikke Apollos Dom,
Skjøndt Du spiller saa vildt og ubændig; —
Det er kun Virtuoserne, som
Han straffer højstegenhændig;

Thi Marsyas kunde sin Fløjte faae
Til at tone i Dur og i Moll — o
Vidunderlig fint! — Men for Henrik at flaa
Behøve vi ingen Apollo.

II.

Miserere.

I Nøddebo han til Verden kom,
Han voxed og avancered
I Menneskehed og Kristendom
(Som siden han stedse citered).

Og længe krøb han sin Krebsegang frem,
Til han døde i Finnerup Lade;
Vi sang med Taarer hans Reqviem
I alle de danske Blade.

Men Ro fik han ikke, han gaaer igjen,
Nu synge vi Miserere, —
Miserere nobis! forskaan os Ven,
Forskræk os saa grulig ej mere.

Vi vil ofre til Dig; paa din Fødselsdag
En Festhekatombe vi tænde
Ved Graven: de samlede Restoplag
Af dine Værker skal brænde;

Med dine vandede Vitser vil
Vi til dine Manes libere,
Og synge i Processioner dertil
De profundis og Miserere —

Vi vil gjøre Alt for at frelse Dig,
Lade læse de længste Messer,
Men Gjengangervæsen sømmer sig ej
For en kristelig Professor.

III.

Fejlen.

Musen er gavmild mod mig (Nicolai: [ulidenskabelig] Efterskrift; fejl citeret, men rigtig efter Meningen).

O høje Muser, I som har
Bortgivet mangen Kurv til Svar
Paa hans utrættelige Bejlen;
Hvad er vel Fejlen,
Som os saa megen Uro bragte?
At I ham ej en Mundkurv rakte.

Litteratur

„De nyeste Fremskridt i Læren om Synet, af Helmholtz, paa Dansk ved Emil Fischer. (J. Gandrup & Co.) Denne Afhandling er 2. Hefte af de populaire Smaaskrifter af fremmede Forfattere, der udkomme paa ovennævnte Forlag. Helmholtz's Navn er saa berømt, og det ikke mindst paa Grund af hans Fortjenester af den fysiologiske Optik, hvor han bl. A. har givet Bidrag til Akkomodationsspørgsmaalet og er Opfinder af Øjenspejlet, at man paa Forhaand kunde vente noget Udmærket af en Afhandling som den her foreliggende. Som rimeligt er ved et Emne som dette, er der dels forudsat en Del bekjendt og dels for Overblikkets Skyld medtaget en Del, som strengt taget ikke hører til de nyeste Fremskridt. Bogen er delt i 3 Kapitler, der henholdsvis behandle Øjet som optisk Apparat, de fysiologiske Virkninger og endelig det psykologiske Element, og hvoraf navnlig de to sidste, der ifølge Gjenstandens Natur have et halvt filosofisk Indhold, læses med overordenlig Interesse. Der gives heri en Fremstilling af Læren om de „specifike Sandseenergier", grundlagt 1826 af Johannes Müller, dengang Professor i Bonn. Som bekjendt foregaaer enhver normal Sandsning saaledes, at Sandseorganet paavirkes udefra, saa at Indtrykket ledes gjennem den tilsvarende Nerve til Hjernen og først der kommer til Bevidsthed. Nu have alle Nerver, saa vidt man kan skjønne, samme Bygning, ligesom man antager, at deres Pirringstilstand ved dem alle beroer paa den samme Virksomhed i Nerven. Det er endog lykkedes to franske Fysiologer, Philippeau og Vulpian, at faae en Del af Tungens Føle- og Bevægenerver til at voxe sammen, saa at en Paavirkning, der ellers vilde vise sig som Følelse, nu viste sig at fremkalde Bevægelse. Man kan slutte deraf, at al Forskjel mellem Indtrykkene, som forplantes af de forskjellige Nerver, ene og alene afhænger af Forskjellen mellem de Organer, hvorhen Indtrykkene ledes. Enhver Paavirkning af Synsnerven fornemmes saaledes som Lys, af Hørenerven som Lyd o. s. v. Tilsidst behandles Opfattelsen af Rumforholdene, de forskjellige Theorier desangaaende fremsættes, og der gives Anvisning til mangfoldige interessante Forsøg. Som en lille Unøjagtighed i Oversættelsen, der for Resten er særdeles god, kan anføres, at Oversætteren bruger den paa Dansk i den anvendte Betydning sjeldne Betegnelse Bølgelængde, men alligevel en enkelt Gang benytter den almindelige, nemlig Bølgebredde.

„Naturen", et illustreret Maanedsskrift for populair Naturvidenskab, udgivet af Hans H. Reusch, Cand. real., Assistent ved den geologiske Undersøgelse. (Aschehoug og Co. Christiania). Dette Tidsskrift, der nu snart har fuldendt sin anden Aargang, har i den Tid, det har bestaaet, leveret mange ud-

mærkede Bidrag af Norges første Videnskabsmænd, ligesom det under Form af mindre Meddelelser ved Uddrag af fremmede Værker og Tidsskrifter stadigt bringer de vigtigste Nyheder paa Naturvidenskabens Omraade. Ved et Blik paa Indholdet seer man snart, at Tidsskriftet har forstaaet at bringe rig Afvexling samt at følge særdeles godt med. Her findes saaledes Beskrivelser af Telefonen og Fonografen, en Afhandling af Prof. O. E. Schiøtz om de berømte Forsøg af Pictet og Cailletet i Genf og Paris, hvem det omtrent samtidigt i December 1877 lykkedes at fortætte de hidtil saakaldte permanente Luftarter, en Afhandling af Observator Geelmuyden om Spektralanalysen og dens Anvendelse paa Himmellegemerne, Beretning om de nye Vulkaner paa Island efter Prof. Johnstrup, „zoologiske og praktisk-videnskabelige Undersøgelser, anstillede under den anden norske Nordhavsexpedition i 1877", af Prof. G. O. Sars, o. m. a. Hertil kommer en meget net Udstyrelse, saa at der er al Grund til at anbefale Tidsskriftet til danske Læseres Opmærksomhed.

Et andet, ligeledes norsk, men videnskabeligt Tidsskrift er „Arkiv for Mathematik og Naturvidenskab", udgivet af Sophus Lie, Worm Müller og G. O. Sars (Alb. Cammermeyer). Det udgaaer fire Gange aarlig med et Indhold, der, som Titlen angiver, er af blandet mathematisk og naturvidenskabelig Art. Herhjemme savner man noget Tilsvarende, idet vore videnskabelige Tidsskrifter holde sig hvert for sig indenfor deres begrændsede Afsnit af Videnskaben og saaledes kun kunne gjøre Regning paa et færre Antal Læsere. Denne Aargangs første og andet Hefte indeholde blandt Andet nogle mathematiske Afhandlinger af Sophus Lie, „Sukkerets Titrering i Menneskeurin", af Worm Müller og J. Hagen, to geologiske Afhandlinger af Karl Pettersen, nemlig: „Det nordlige Sveriges og Norges Geologi" og „Om de i fast Berg udgravede Strandlinier" (med 1 Kort), samt en Afhandling af S. A. Sexe „Om Skandinaviens vertikale Svingninger", hvori Forf. imødegaaer den Anskuelse, at Skandinavien i den ældste Tid har ligget under Havets Overflade, siden hævede sig, saa at den før Istiden og til henimod dennes Slutning ragede højere op over Havet end nu, dernæst ved Istidens Slutning sank tilbage, for endelig atter at stige til sin nuværende Højde. Istedetfor disse Hævninger og Sænkninger sætter Forf. en eneste Hævning. I det Hele taget spiller som bekjendt det geologiske Studium en meget betydelig Rolle i Norge og tæller saaledes langt flere Dyrkere end f. Ex. hos os.

Fra Kristiania (Th. Steen) have vi faaet tilsendt en „Indledning i Norges og Danmarks Litteratur" af Hartvig Lassen. Egenlig have vi allerede anmeldt denne lille Bog, idet den kun er et Særtryk af den litterair-historiske Oversigt, der fandtes i Forfatterens for tre Aar siden udgivne „Læsebog i Modersmaalet for Skolernes højere Klasser", og hvis vore Læsere ville gaa tilbage til dette Blads Nr. 173, ville de kunne se, at om vi end ikke i Alt kunde være enige med Forf.s Opfattelse, saa satte vi dog saavel Pris paa Arbejdet i sig selv som anbefalede det til lærerig Sammenligning med hjemlige Domme. Vi have ogsaa nu gjenlæst den lille Ledetraad med Fornøjelse. Ligesom M. Hammerich giver ogsaa H. Lassen først en almindelig Oversigt, der dog for Danmarks Vedkommende kun gaaer til Fælleslitteraturens Afslutning, og derpaa en Række enkelte Biografier, af hvilke nogle baade ere vel udførlige og træffende i deres Karakteristik, men andre rigtignok ogsaa lovlig kortfattede og libetsigende. Vi nedlagde i Nr. 173 f. Ex. en Indsigelse mod Forf.s Syn paa Ewald, og vi kunde i Grunden nu have Lyst til ogsaa at bryde en Landse med ham angaaende hans Opfattelse af Baggesen, men da vi for nylig (se Anmeldelsen af Forf.s „Afhandlinger til Litteraturhistorien" i Nr. 307) have været inde paa dette Spørgsmaal, skulle vi her lade det fare, skjøndt det altid er fornøjeligt og frugtbringende at diskutere med en Forf., der baade har en selvstændig Mening og kan give Grunde for den. Idet vi altsaa fastholde vor Uoverensstemmelse i flere ikke uvigtige Punkter med Forf., henlede vi vore Læseres Opmærksomhed paa dette lille Skrift, som vi ønske baade læst og prøvet i Danmark.

Theatrene

Kasinos sidste Nyhed „De Forviste" skylder maaske Hr. Lubomirski sit Sujet, man har aabenbart Victorien Sardou at takke for den snilrigt ordnede dramatiske Plan, ved hvis Hjælp Sujettet formaaer at holde Tilskuernes Interesse spændt fra først til sidst. Resten har væsenlig Theatermaleren og Kostumieren Æren for, men de maa paa Kasinos Scene afgive en Broderpart af den til Theatrets Direkteur, der i dette Stykke maaske mere end andetsteds har godtgjort sin Evne til at manoeuvrere med store Masser paa et lille Rum og til Trods for alle lokale Hindringer skabe virkningsfulde Tableauer uden generende lange Mellemrum. For Skuespillerne findes her ingen betydelige Opgaver; kun Hr. Knobelauch har Lejlighed til at skabe en af sine dygtige Karakterfigurer, der desuden ved sin Plads i Stykket har Sympathien paa sin Side, medens Hr. Neumanns Rolle, selv om den laa bedre for ham, altid vil have en tilsvarende Grad af Antipathi at overvinde hos det naive Publikum, der er en saadan Forestillings bedste Tilskuerkreds; og denne Kreds er saa stor, at man kan spaa Stykket en Række Opførelser, hvad dets gode Iscenesættelse og rige Udstyr ogsaa berettiger til.

Musik

Efter hvad vi erfare, agter Hr. Edmund Neupert i Januar og Februar Maaned at foretage en Koncertrejse i Tydskland.

Billedkunst

Paa Ernst Bojesens Forlag er udkommet et efter Naturen tegnet og derpaa i Fotografi udført Billede af Emil Poulsen som Ambrosius, gjengivet i det Øjeblik, han betræder Scenen med Luthen om Skulderen, Badsækken paa Nakken og Hatten paa Enden af Stokken. Der er ingen Tvivl om, at dette Billede imødekommer en længe følt Trang hos et talrigt Publikum, og alt efter Savnets Størrelse kan det afhjælpes i Folio eller i Kabinetsformat.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 17. Vaarluft (**første Gang**). Farinelli.
Mandag 18. Tryllefløjten.
Tirsdag 19. Vaarluft. Fruentimmer-Skolen.
Onsdag 20. Drot og Marsk. (**Uden Abonnement.**)
Torsdag 21. A-nig-fo-hi eller Det Ubekjendte. Et Kompagniskab. Bacchusfesten.
Fredag 22. Vaarluft. Farinelli.
Lørdag 23. Martha eller Markedet i Richmond.

Kasino.

Søndag den 17. November, Kl. 7:

De Forviste.

5 Akter (9 Tableauer). Victorien Sardou, Lubomirsky og Ed. Nus.

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Folketheatret.

Søndag den 17. November, Kl. 7:

Man døer ikke af Glæde.

1 Akt af Mme de Girardin.

For første Gang og i ny Indstudering

Han gaaer paa Kommers.

Farce med Sang i 5 Akter (paany gjennemset) efter Nestroy.

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Mandag den 18. November Kl. 7:

Han bestiller Ingenting!

Han gaaer paa Kommers.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Den hellige Historie

forklaret og udviklet til Brug for Religionslærere og til opbyggelig Læsning for troende Kristne

af

P. M. Lund,

Forf. til »den kristelige Børnelærdom«.

Første Hefte. 90 Øre.

Udkommer i omtr. 7 Hefter à 90 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Paa **Otto B. Wroblewskys** Forlag er udkommet og faaes i alle Nordens Boglader:

Miss **Muloch:**

En Kvindes Tanker om Kvinden.

Overs. af **Ch. Sannom**, med Forord af Provst, Dr. **Fog.**

Heftet 2 Kr., eleg. indb. 3 Kr. 10 Øre.

Udkommen er:

Guder og Mennesker.

Af

Paul de Saint Victor.

Oversat fra Fransk af **Rudolf Schmidt.**

Pris 2 Kr. 75 Øre.

Indhold: I. Venus fra Milo. II. Ceres og Proserpina. III. Mumien. IV. Dødningedandsen. V. Nero. VI. Roland. VII. Ludvig den Ellevte. VIII. Benvenuto Cellini. IX. Henrik den Tredie. X. Det spanske Hof paa Karl den Andens Tid.

Faaes i alle Boglader samt hos

J. Gandrup & Comp.
Klædeboderne 47.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Forlagsbureauets Haandlexikon

2. Hefte. 50 Øre.

Udkommer i 20—24 maanedlige Hefter à 50 Øre

Subskription modtages i alle Boglader.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Massudith

af

Carl Andersen.

Med et Titelbillede af **Lorenz Frølich.**

1 Kr. 50 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Kongedatterens Brudefærd.

Et Digt i tolv Romancer

af

A. Munch.

Med Illustrationer af **Lorenz Frølich.**

Første Hefte. 1 Kr. 50 Øre.

Udkommer i 4 Hefter à 1 Kr. 50 Øre.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet Nr. 32.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

„Nær og Fjerns" Novelle-Bibliothek. V.

Indhold: Den lille Rødhætte. — Et Rør for Vinden. — Et helligt Par. — Den vilde Starost. — En lille Frokost. — Efter Nederlaget. — Et godt Fiskedræt. — Kulsvier-Fogden. — Tragedien i Palazzo Bardella. — De Unges Forbund.

328 Sider 8vo. heftet 2 Kroner.

1—4. Bind af denne Novelle-Samling, à 2 Kroner, faaes ligeledes i alle Boglader samt hos Forlæggerne

C. A. Reitzel. **Otto B. Wroblewsky.**

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 17. Novbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. d. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm., Kl. 1.15, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: **P. HANSEN.**

FORLÆGGERE: **C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.** KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: **BIANCO LUNO.**

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 334.** Den 24. November 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Romerliv.

Af C. St. A. Bille.

En væsenlig Forandring er indtraadt i det romerske Gadeliv i de senere Aar. Jeg tænker herved mindre paa de kommunale Forbedringer, som ere indførte, paa Afskaffelsen af de privilegerede Skarndynger, gli immondezzaji, og Indførelsen af et meget tjenstivrigt Gadefejerkorps, der bærer Mærket Nettezza pubblica, paa den forbedrede Gasbelysning, der nu endog anmassende gjør Fordring paa at fortrænge de beskedne Lamper foran Madonna- og Helgenbillederne paa Husene, i mange Aarhundreder et væsenligt Led af den offentlige Belysning, paa det patrouillerende Politi og andre saadanne Civilisationens Symboler. Disse Ting ere som en tynd Fernis, man behøver kun at skrabe ganske let, saa kommer det rigtige gamle Rom frem under den. En meget væsenligere Forskjel imod før er det, at det gejstlige Element, som tidligere var saa stærkt fremtrædende netop i det romerske Gadeliv, er trængt betydelig tilbage og fordunklet af et nyt, som var næsten ukjendt i det pavelige Rom, ialtfald indtil den franske Okkupation, nemlig det militaire. De sorte præstelige Kjoler, de afstikkende Munke- og Nonne-Ordensdragter med deres stærke Farvemodsætninger, de lange Rækker af parvis vandrende Seminarister i røde, sorte, violette eller hvide Sottaner, alt efter deres Nationalitet, findes maaske i samme Antal som før, men de spille alligevel en ganske anderledes beskeden Rolle. I Pavedømmets Tid følte Enhver, der bar gejstlig Dragt, sig som Lodtager i Kirkens Magt og optraadte med Selvbevidsthed som Herre; dette er nu forbi, Præsterne og Abbaterne snige sig langs med Muren, og Seminaristerne vandre med nedslagne Øjne for ikke at se den moderne Forargelse. Kirkens store Dignitarier, Kardinalerne og Monsignorerne, hvis pragtfulde Vogne og prangende Tjenerskab før hørte med til den nødvendige Staffage i en romersk Gadescene, ere blevne rent borte, deres hele Bestræbelse er at passere saa ubemærket som muligt, og istedetfor at prale med Purpuret eller den violette Silke gjemme de sig bag de mindst opsigtvækkende Farver. Men størst er Tabet ved Forbudet imod alle gejstlige Processioner, dette saa væsenlige Led af Roms offentlige Liv. Det er desværre rent forbi med disse maleriske Optog, hvor Helgenbilleder og fromme Faner førtes med Voxfakler og under Psalmesang af talrige Præste- og Munkeskarer gjennem Byens Gader, der vare festlig smykkede for at modtage Toget; de hellige Billeder og Relikvier, de kostelige Ornater for Præsteskabet komme nu ikke udenfor Kirkens Mure. Selv Hostien skjuler sig nu, naar den vandrer til en Døende, det Allerhelligste tør ikke længer som fordum paakalde Fromheden og med Klokkeklang forkynde sin Vej imellem Knælende. Det er knap nok, at den hellige Bambino tør vise Fligen af sin Sløjkjole, naar

---

Medens første Bind af C. St. A. Billes „Erindringer fra Rejser i Italien“ omhandler de øvrige italienske Byer, samler andet Bind sig udelukkende om Rom. Det er et Uddrag af et af dette Binds Afsnit, Forf. velvillig har overladt os til Offentliggjørelse, inden det seer Lyset i ovennævnte Skrift.

Red.

Vidunderbilledet fra Araceli kjøres i den fromme Torlonias Vogn til en Dødssyg. Det Eneste, der er blevet tilbage af de før saa talrige Processioner, er Ligtogene, som endnu foregaa paa den samme Maade med lange Rækker af spøgelseagtig udseende, hvide, blaa eller sorte Hættebrødre og saa mange Kapucinermunke, som man har Raad til at forsyne med Voxlys. Et saadant Ligfølge vækker altid den største Opmærksomhed paa sin lange Vej, og den monotone Lyd af de halvt sungne og halvt reciterede Bønner dæmper for en Stund al verdslig Larm. Processionerne ere kun slet erstattede ved Regimenterne af Bersaglieri eller almindeligt Infanteri, som Morgen og Eftermiddag med skingrende Musik og i forceret Hurtigmarche drage gjennem Gaderne til og fra deres Øvelser. De smaa Skikkelser i de graa Vaabenfrakker og de med Lærred overtrukne Képier gjøre Indtryk af at kunne være flinke Feltsoldater, og Bersaglierierne i deres bredskyggede Hatte med nedfaldende Fjederbuske af grønne Hanefjer ere et Elitekorps, men i malerisk Virkning kunne disse forbistormende militaire Skarer ikke erstatte Processionerne, der med sikker Ro og under harmonisk Sang fejrede det Hellige. Officererne og Underofficererne, som det er vanskeligt at skjelne fra hinanden, tilbringe det meste af deres Fritid med at hænge paa Kaféerne eller drive paa Corso og iagttage Damerne; denne Idræt øves mest staaende, thi Corso er paa de fleste Steder og især paa sin stærkest befærdede Del, tæt ved Piazza Colonna, altfor smal til at tillade Vandringer, og den romerske flâneur stiller sig derfor op i eller ved Rendestenen paa dette Strøg og lader Verden, baade den kjørende og den spadserende, passere Revue forbi sig.

Landbefolkningen, som fra Campagnaen kommer ind til Rom, holder mest til i de snevre og gamle Gader, som ligge Nordvest for Capitol, imellem denne Høj og Tiberen, fra Piazza Montanara indtil Campo di Fiore. Lørdag og Søndag ere de talrigst, og hvem der endnu vil se uforfalsket og uforfinet Folkeliv i Rom, bør ikke forsømme et Besøg i denne Del af Byen. Piazza Montanara støder tæt op til Ruinerne af Marcellus-Theatret, engang en af det kejserlige Roms stolteste Pragtbygninger, begyndt af Cæsar, fuldendt af Augustus og opkaldt efter hans Søstersøn; tre Søjlerækker af forskjellig Orden løftede sig over hinanden, og indenfor var der Plads til 20,000 Tilskuere. Kun en Del af Ydermuren er bleven staaende. I Middelalderen havde Familien Pierleoni, der var af jødisk Herkomst, men hævede sig til lige Rang med de gamle Adelsslægter, her sin Fæstning, men som saa mange andre adelige Borge blev den ødelagt, og i det Indre af det fordums Theater dannede Dyngerne af Stene og Murgrus en Høj, paa hvilken Savellierne opførte et Palads, der nu tilhører Familien Orsini, og hvis Indgangsport bærer dens Vaabenmærke, en oprejst Bjørn. De tolv bevarede Arkader af Ydermuren danne en mægtig Bue midt inde i det tæt bebyggede Kvarter, og inde under disse gamle Hvælvinger have alle Slags Haandværkere, især Smede og Skomagere, indrettet deres tarvelige Værksteder og Boutiker; det er en af Roms mest maleriske Ruiner, og det vilde være stor Skade, om Trangen til at rydde op og gjøre Orden skulde forgribe sig paa den. I disse mørke Huler og i Nabolagets simple Beværtningssteder færdes nu Landbefolkningens plumpe og svære Skikkelser og gjøre deres Indkjøb; i Sidegaderne kan man, naar man er heldig, blive Vidne til saadanne levende Genrebilleder som dem, Küchler har foreviget i sin offentlige Skriver og Carl Bloch i sin romerske Barber.

Campo di Fiore er Roms Grønttorv. Paa dette Sted laa engang det af Pompejus opførte Theater, den første af de mange Kæmpebygninger, der indrettedes til Folkets Forlystelser, indviet med en Række af Dyrekampe, som overtraf Alt, hvad Romerne hidtil havde kjendt. Theatret sank i Grus, og hele Strækningen ned imod Tiberen forvandledes i Tidens Løb til en blomsterbesaaet Eng, om hvilken Navnet endnu bevarer Erindringen. Kardinal Scarampo anlagde under Pave Eugen IV, der havde saa store Fortjenester af Roms Restauration efter Middelalderens Ødelæggelser, i Midten af det 15. Aarhundrede det nye Torv; i længere Tid var det Rettersted, og her rejstes i Aaret 1600 Baalet for Giordano Bruno og mange andre Kjættere og Vantro, men siden fik det en fredeligere Bestemmelse. Allerede om Aftenen og Natten komme de tunge Karrer ind fra Landet med deres svimlende Læs af Broccoli, Finocchj, Carciofoli, Kaal og andre Grøntsager, men ogsaa af Frugt og Blomster, og fra den tidlige Morgenstund udvikler der sig en livlig Handel. Naar den første Travlhed er forbi, indfinder der sig alleslags Folk, som ville spekulere i Landboernes Fortjeneste, og blandt dem mangler sjeldent Mirakeldoktoren, Tandlægen, saa karakteristisk en Figur, at selve Dulcamara fra „Elskovsdrikken" kunde lære af ham. Den store Kaleschevogn med tre Heste for kommer raslende ned ad Sidegaden og svinger ud paa Torvet, hvor den har sin bestemte Plads; et Par Trompetstød bidrage yderligere til at vække Opmærksomheden, og naar saa den nysgjerrige Mængde er samlet omkring Vognen, stiger Doktoren op paa Bukken med begge Hænder fulde af Flasker og Salvekrukker og begynder sin Tale. Han forsmaaer Charlatanernes røde Kjole og Pudderparyk, han er ganske jevnt klædt, men hans Svada er saa bombastisk og hans Tunge saa flydende, at slige ydre Tryllemidler blive overflødige. Hør, hvor Ordene strømme: „Jeg veed, o Medborgere! at I have ventet mig med Utaalmodighed, og jeg har med Magt revet mig løs fra mine videnskabelige Forskninger for at gjenindtage min Plads paa Campo di Fiore og atter stille mine Talenter til den lidende Menneskeheds Tjeneste. I kjende mig Allesammen, I vide, at jeg er den berømte Doktor Venturini, barnefødt i Livorno, Borger i den højlærde Stad Siena, navnkundig over hele Italien og langt ud over dets Grændser for mine vidunderlige Helbredelser af Sygdomme, som have trodset alle Fakulteter. Jeg kunde tage Bolig i et Palads, holde galonnerede Tjenere udenfor min Dør og lade mig enhver Kur betale med Hundreder af Dukater, men jeg elsker det romerske Folk, jeg føler for Arbejderen og den Fattige, og derfor stiger jeg ned her midt iblandt Eder og sælger Eder mine kostelige Medikamenter, Frugten af lange natlige Studier og Kvintessensen af Naturens hemmeligste Lægekræfter, for en Scudo? — nej! for en Franc? — nej! for 50 Centesimi! Skynd Eder at kjøbe, medens jeg endnu har Noget tilbage. Men kun de Fattige faae dem til den Pris; opdager jeg, saaledes som forleden, at en Rigmand har forklædt sig for at tilsnige sig min Medicin, saa lader jeg ham betale det Tidobbelte. Lad de Rige gaa til de fine Doktorer, som bo i silkebehængte Værelser paa en første Sal, eller til de amerikanske Dentister, som paa een Gang

trække Tænderne ud af Munden og Guldstykkerne ud af Lommen. Jeg ofrer mig til det menige Folk og sælger til dem, der trælle i deres Ansigts Sved, min Elixir imod Febre, mit Pulver imod Orm, min Salve imod Gigt for kun 50 Centesimi. Tænder trækker jeg ud aldeles gratis. Er der Nogen, som lider af Tandværk, saa lad ham komme herop til mig, jeg er Manden for at lette den værste Kindtand ud af Munden paa ham, uden at han mærker det."

Saaledes gaaer det fort i en ustandselig Strøm, bestandig med nye Variationer, det Hele fremsagt i den velklingende toskanske Dialekt og med en Røst, som fylder hele Torvet. Tangen, som han svinger i Haanden, synes imidlertid snarere at virke afskrækkende end indbydende, der sælges en enkelt Flaske af Medicinen eller en Æske Pulver, som saa ledsages af en omstændelig Brugsanvisning, men Ingen vover sig frem for gratis at faae en Tand trukken ud. Tilsidst kommer dog en halvvoxen Knøs med en ophovnet Kind, halvt skubbet hen til Vognen af sine Frænder; i et Nu har Doktoren faaet ham op paa Bukken, har spærret Munden op paa ham, og førend han endnu kan skrige, har han allerede med et kraftigt Ryk faaet fat i Tanden, som han triumferende forevіser for Mængden og derpaa omhyggelig svøber ind i Papir som en Amindelse for Patienten. Det koster virkelig ikke Noget, men vil man kjøbe Elixiren for at forhindre fremtidig Tandpine, er det en anden Sag. Denne første heldige Kur giver Andre Mod, i Løbet af en halv Times Tid kommer der et Dousin Stykker, der alle expederes lige saa hurtig og rask, thi Øvelse besidder uimodsigelig den folkelige Tandlæge; kun en enkelt Gang tøver han og holder Patientens, en sværtet Kulsviers, Hoved fast mellem sine Knæ, medens han, uden at agte paa hans Spænding, forklarer, at der her foreligger et ganske overordenlig vanskeligt Tilfælde, som maaske kun han alene formaaer at klare, og dermed løftes ogsaa denne farlige Tand ud af sit Sæde. Tilliden stiger og Afsætningen voxer; Doktoren bliver mere og mere folkelig: „Jeg kunde tale Græsk, Arabisk eller Hebraisk til Eder, men jeg lægger Baand paa mig selv og taler kun Italiensk, for at I Alle skulle forstaa mig!" Tilsidst ere Alle blevne forsynede med Medicin, og Doktor Venturini pakker sine Sager sammen under uafbrudt Snakken, idet han lover at sætte alle Studier tilside for atter imorgen Formiddag at kunne være paa Campo di Fiore og tjene det fattige, hæderlige romerske Folk, som han elsker.

Vi ere her i Nærheden af Ghetto, Jødekvarteret, der strækker sig fra Tiberen ved Ponte Quattrocapi op til Levningerne af Octavias Buegang ved Antica Pescheria, Fisketorvet. Det er en Labyrinth af snevre, mørke, snavsede Gader, hvis høje Huse rumme en tæt sammenstuvet Befolkning, saa lurvet og endnu saa forkuet under Aarhundreders Trældom og Mishandling, at det skjærer En i Hjertet at se det. Jøderne have levet i Rom siden Pompejus, den første romerske Feltherre, der som Erobrer betraadte Templets Allerhelligste; men deres Tal voxede først til noget Betydeligt under Vespasian og Titus, da de maatte følge Sejrherren til Rom og forherlige hans Triumftog, hvorom endnu Titus-Buen med Billedet af den syvarmede Lysestage fra Templet staaer som en Erindring. Skjøndt tilhørende et undertvunget Folk og foragtede for deres monotheistiske, fra Hedenskabet saa grundforskjellige Gudsdyrkelse, vare Jøderne dog ikke dengang særlig undertrykkede, og deres Fyrster levede i Rom paa lige Fod med Rigets store Slægter; Herodes den Store færdedes sammen med Kejserne, Archelaus og Salome, Antipas og Antipater opdragedes ved Hoffet, Herodes Agrippa blev undervist sammen med Drusus, en Søn af Tiberius, og var en fortrolig Ven af Caligula, der gjorde ham til Konge i Jødeland, og hans Datter Berenice var Titus' Elskede, som kunde tragte efter selve Kejserkronen. Men i de følgende Aarhundreder sank Jøderne ned til et lavt Standpunkt, de vare Tyve og Hælere, øvede Spaadomskunster og hemmelig Magi, koblede og aagrede; de blev forviste til fjerne Dele af Byen, engang endogsaa til Egerias Dal ved den appiske Vej. Fra det Øjeblik, da Kristendommen kom til Magten, brød den intolerante Forfølgelse løs imod Jøderne, og igjennem en lang Række af Aarhundreder lige indtil vore Dage er deres Historie en næsten uafbrudt Række af Mishandlinger og Forhaanelser. Længe havde Jøderne deres Plads i Trastevere, hvor de boede langs Floden helt op til Engelsbroen, men det var dem ikke forment at bo andre Steder i Byen; først i Midten af det 16. Aarhundrede, under Pave Paul IV, blev det befalet dem at rykke sammen i et snevert Kvarter paa denne Side Tiberen, som blev indhegnet med Mure og lukket med Porte, og den 26. Juli 1556 drog de romerske Jøder under Klagesangene fra det babyloniske Exil ind i deres „Ghetto", et Ord, som antages at være dannet af det talmudiske „Ghet", Afspærring. De kristne Beboere af Kvarteret blev jagede bort for at give Plads til de mange Gange talrigere Jøder, men Ejendommene skiftede ikke Hænder, de vedbleve at tilhøre deres forrige Besiddere, Jøderne fik kun et Slags evigt Arvefæste imod en uforanderlig Afgift, og dette ganske ejendommelige Retsforhold, der kaldes «jus Gazzagà», bestaaer endnu den Dag idag. Jøderne havde alt i mange Aarhundreder hvert Karneval maattet løbe Væddeløb til Pøbelens Forlystelse, ved hver kristen Fest yde deres Bidrag til Udsmykningen af Byen og navnlig til saadanne Monumenter, som særlig knyttede sig til deres egne Ulykker, saasom Titus-Buen og Hadrians-Broen, ved hver pavelig Kroning trygle den nye Hersker om Naade og høre ham fordømme deres religieuse Lære, ved hver indre Urolighed finde sig i at være Offeret for de vilde Skarers Raahed og Ødelæggelseslyst; med deres Indespærring i Ghetto fulgte nye Ydmygelser: de skulde under haarde Straffe inden Solnedgang være indenfor Portene, de blev hver Ugedag drevne ind i Kirken S. Angelo in Pescheria for at høre en Omvendelsesprædiken, og hver Paaske maatte der præsteres et Individ, som var villigt til at modtage den kristelige Daab. Plyndringer og Udsugelser fulgte naturligvis med, hvert Øjeblik blev der gjort et dybt Greb i de Skatte, som Israels vindskibelige Børn trods alt Tryk forstod at samle. Det er vidunderligt, at et Folk, en Trossekt har kunnet gjennem Aarhundreder modstaa saadanne fortsatte Forfølgelser og bevare den nationale Karakter, sin Tro, sine Ejendommeligheder saagodtsom uforandrede; denne Modstandsevne skyldes ikke blot Folkets aandelige Bygning, men fuldt saa meget den jødiske Religions Karakter, dens ubetingede og positive Bud, der omfatte Alt, baade Troen og Livet, og foreskrive en Lov, som udelukker enhver Tvivl, enhver Spørgen om Grunden og ikke levner Skarpsindigheden eller Dialektiken noget andet Omraade end den blotte Fortolkning af Budet. Og ligesaa vidunderligt er det, at der ud af dette foragtede

og i Støvet traadte Samfund har løftet sig enkelte Slægter, som have arbejdet sig frem til den forreste Rang; jødiske Lærde og jødiske Læger vidste selv i Rom at erhverve sig høj Anseelse, og en jødisk Æt, de alt omtalte Pierleonier, hævede sig ved sin Rigdom og Klogskab saa højt, at da dens Hoved lod sig døbe, kunde allerede hans Søn gjøre den ene af sine Sønner til Kardinal og Pave, den anden til Patricius over Rom og gifte sin Datter med Kong Roger af Sicilien. Fra den nyere Tid har man den jødiske Slægt Torlonia, der lod sig døbe, og hvis Fromhed holdt Skridt med dens utrolig voxende Rigdom, indtil den nu har sit Navn indskrevet blandt Kirkens første Velgjørere og over Portene til et utroligt Antal Paladser, Villaer, Vigner og Landgodser. Men disse glimrende Undtagelser vare uden Virkning for Ghettos elendige Beboere, deres Lod blev uforandret, de undertrykkedes som før, og de tog deres Regres imod Samfundet ved at bedrage det efter Evne. Det hjalp dem end ikke, at den store Rothschild under Gregor XVI besøgte Rom og der modtoges med store Hædersbevisninger til Løn for den finansielle Understøttelse, han havde ydet den hellige Stol: „den første Jøde siden Herodes Agrippa, som i Rom havde nydt offentlig Ære.“ Først Pius IX lod i 1847 Murene nedrive om Ghetto og borttog Trællemærket fra de romerske Jøder. Naar de desuagtet blev boende i deres forrige Hjem, var dette en frivillig Sag og hang nøje sammen med den omtalte Arvefæsteret. Nu ere Jøderne borgerlig og politisk emanciperede i det frie og enige Italien, og de begynde allerede i Rom at udøve den samme Indflydelse som i andre Lande; i det italienske Parlament findes ikke faa Jøder, navnlig i det yderliggaaende Demokratis Rækker, i Roms kommunale Liv spille flere Jøder, blandt dem Bankier'en Samuele Alatri, en fremragende Rolle, og i den italienske Presse have de ligeledes deres Plads; Cavaliere Arbib, som redigerer det med Rette ansete Blad „Libertà“, er Jøde.

Trods Emancipationen vedbliver Ghetto at være lige snavset og lige modbydeligt. Mellem 4 og 5000 Mennesker ere her, midt i den saa udstrakte og saa tyndt bebyggede By, pressede sammen paa et Areal, der vilde være overbefolket med Halvdelen, og hvor man kommer, stødes alle Sandser ved den Urenlighed og Elendighed, der stilles til Skue. Kun Husene ud mod Floden have Lys og frisk Luft, forsaavidt dette kan trænge igjennem de Rækker af laset Linned og falmede Pjalter, som hænge til Tørring ud af Vinduerne. Træder Tiberen over sine Bredder, er Ghetto det første Offer, Via Fiumara staaer strax under Vand, og ofte maa Beboerne reddes ud af Etagerne. I Via Rua, som er Kvarterets Hovedgade, drives der en ret livlig Handel med Klædevarer, men i de øvrige Gader er Trafiken indskrænket til gamle og brugte Sager, Klude og Laser, skimlet Skotøj og farvede Kjoler, forlorent Guldstads og gammelt Jern, kort sagt altslags Skrimmelskrammel, og imellem disse modbydelige Boutiker, der mødes halvvejs i den smalle Gade, færdes skrigende og raabende en mylrende Mængde af Børn, af skjændende Kvinder, af mumlende gamle Sibyller, medens den mandlige Befolkning er spredt omkring paa Fortjenestens Vegne. Det er slet ikke hyggeligt at passere disse Gader, den Fremmede, som vover sig derind, bliver strax Gjenstand for allehaande Tilraab, paatrængende Tilbud og plagende Tiggerier. En Familie, som sad og tog godt til sig af et Fad med kogte Bønner, styrtede en Dag løs paa os og omringede os med fremstrakte Hænder under det traditionelle, men her lidet passende Raab: Moriamo di fame. Ved Ghettos nordlige Ende, ligeoverfor det skumle Palazzo Cenci, ligge Synagogerne, hvoraf der er fem, svarende til Stammer eller jødiske Nationaliteter, som findes repræsenterede blandt dets Befolkning. I denne Kant af Kvarteret ligger ogsaa „Jødeknejpen“, der er bekjendt blandt de i Rom levende Kunstnere for sin gode Vin, men til hvilken man dog ikke gjerne vover sig uden i større Selskab.

Naar Romerne vise sig paa Gaden, ere de pyntede i deres bedste Stads. Baade Herrer og Damer sætte stor Pris paa gode Klæder, men de vises ogsaa kun, naar der kan regnes paa mange Tilskuere. Inden Døre er Italieneren ubeskrivelig ligegyldig for sit Udseende; Dragten skal være kølig om Sommeren og nogenlunde varm om Vinteren, men fremfor Alt bekvem og magelig, og dette sidste Hensyn opfyldes med Tilsidesættelse af al Forfængelighed. Den rigtige Romer, der ikke er bleven smittet af de fremmede Moder, gaaer hjemme indtil langt op paa Formiddagen uvasket, uredt, i Skjorteærmer eller med en laset Frakke, og i denne Dragt forsmaaer han ikke at udføre selv den laveste Husgjerning; Metamorfosen foregaaer først, efterat han har forladt sine Husguder. Den første Vandring er til Barberen, hvor Skjæget bliver raget, Bakkenbarterne studsede og salvede, Haaret krøllet, Ansigtet og Hænderne vaskede, Klæderne børstede; her foregaaer saaledes det egenlige Morgentoilette, og derfor have endnu overalt i Rom de talrige Friser- og Barber-Stuer paa deres Skilt: Sala di toeletta. Naar dette er besørget, kommer Touren til Fodtøjet, som heller ikke børstes hjemme, og hvis Rensning altid volder Vanskelighed for den Fremmede, fordi de romerske Tjenestefolk betragte den som Noget, der ikke kommer dem ved; udenfor Barberen eller paa det nærmeste Hjørne er Støvlepudseren, il lustrascarpe, altid parat med sin lille Skammel, snart en pjaltet Dreng, snart en pæn ældre Mand, hvis hele Udseende vidner om, at hans Forretning slet ikke er saa daarlig, og i et Par Minuter ere Ens Undersaatter saa blanke som et Spejl, medens hele Foden gløder af den kraftige Bearbejdelse med Børsten. Saa er Kavaleren færdig, og hans næste Vandring gjælder Kaféen, hvor han nyder en lille Kop sort Kaffe med et Minimum af Brød til og studerer sin egen Avis, som han har kjøbt sig paa Vejen. Med Damerne er det ligesaa; inden Døre og indtil langt op paa Dagen ere de i dyb Negligé, med snavsede Nattrøjer og Skjørter, i Slæber og Tøfler, med Dun i Haaret og Chignon'en ganske skjævt paa Hovedet. Men naar Fruen skal ud for at gjøre sine Indkjøb eller vil tage sig en Tour i den friske Luft, forvandles denne hæslige Puppe til en straalende Sommerfugl, man kan slet ikke kjende den igjen; istedetfor den Sluske, som man er vant til at se hjemme i Kjøkkenet og Bagværelset, møder man en statelig Person, der gjerne kunde være Hertuginde, og som slæber sin lange Silkekjole efter sig gjennem Støvet og Snavset med den mest aristokratiske Anstand. Det maa vel forstaaes, at der her ikke tales om Romerinder af de højere Stænder, og det tør heller ikke paastaaes, at det altid forholder sig saaledes; men denne Modsætning imellem et snavset Negligé hjemme og et pynteligt Toilette ude er Reglen for den romerske Middelstand. For den er det Hovedsagen at kunne, som man udtrykker sig, far figura, og for at være

istand dertil, underkaster man sig indenfor sine fire Vægge næsten ethvert Offer. Forøvrigt ere Damerne vel klædte, naar de ere i Pudsen; skjøndt de sværme for stærke og grelt imod hinanden staaende Farver, er Sort som oftest Grundtonen i deres Toilette, og det bæres med en Gratie, en Sikkerhed, en plastisk Ro, som forlener selv den mest extravagante Parisermode et Præg af værdig Skjønhed.

Hjemmet i nordisk Betydning existerer ikke Syd for Alperne; Klimaet, Livsvanerne, Traditionen have skabt en anden Opfattelse af dets Betydning, draget Grændserne imellem det private og det offentlige Liv paa en ganske anden Maade. Romerne leve meget mere, end vi Nordboer ere vante til, paa offentlige Steder, de færdes i en langt større Udstrækning paa Kaféer, Restaurationer og Osterier, og navnlig ty de til disse, saa ofte de have en eller anden Festlighed at fejre. Talen er ogsaa her bestandig om Almuen og Middelstanden. Kaféerne i Rom svare ganske til deres Navn, Kaffen er virkelig Hovedsagen, og den konsumeres i utrolige Kvantiteter, om Morgenen med kogt Mælk i en Uendelighed af Blandingsnuancer, som hver har sit særlige Navn, Resten af Dagen sort; man kan desuden faae Brød, Æg, enkelte tarvelige Retter, og adskillige Kaféer slaa ved Middagstid over til at blive hele Restaurationer, men Hovedsagen bliver bestandig Kaffen samt i den varme Aarstid Is og i den kolde, især henad Aften, lidt Punsch, Toddy, en mezzo caldo, som er det romerske Navn paa, hvad der i Kjøbenhavns Konditori-Sprog kaldes „en halv Historie“. Kaféen er den jevne romerske Befolknings Salon, Mandfolkenes daglige Klub, Kvindernes Søndagstilflugt; hvad der nydes, er noget Tilfældigt, Hovedsagen er Samtalen, Synet af Bekjendte og Ubekjendte, Udvexlingen af Hilsner og et Par venskabelige Ord. Litterater, Politikere, Forretningsfolk sætte deres Venner Stævne i Café Greco eller i Café del Parlamento, ganske som man i London opgiver sin Klub, og tilbringe gjerne et Par Timer hver Dag paa deres Yndlingssted. Det gaaer ugenert til paa disse Steder, man sidder ofte med Hatten paa, der ryges Tobak overalt, og hermed følger, hvad der er en af Plagerne i Italien, en modbydelig Spytten; i Jernbanevogne og omkring de smaa Marmorborde paa Kaféerne kan der staa hele Søer, Spytteriet er endnu værre, end det skildres i Amerika. Men yderst høflige og vakre i deres Væsen ere Italienerne, de gjøre altid velvillig Plads for Nyankommende, og de gaa aldrig uden at hilse hele Selskabet; at de saa stirre noget vel stærkt paa de blonde Damer, er jo kun en Form for deres Beundring af kvindelig Skjønhed.

Af Restaurationer, selv affeet fra de efter Parisermønster indrettede Kaféer, tæller Rom nu en stor Mangfoldighed, og hver Smag, hver Pung kan her finde sin Tilfredsstillelse. Paa de store Hoteller serveres der ved Table d'hôte saa overdaadige Middage som nogetsteds i Verden, og man kan ikke noksom advare Fremmede imod at leve paa denne Kost, de ville snart spise sig en Sygdom til eller gjøre sig selv uskikkede til at nyde det rigtige Romerliv. Fine Kjøkkener findes hos Nazarri, Spillmann og i den nyeste Café Roma, hvor man kan spise som paa de bedste Steder i Paris, men hvor Skandinaverne meget sjeldent komme. I anden Række følge Bedeau, som Stedet endnu kaldes, skjøndt Navnet er skiftet, og Morteo. Rigtig italienske ere Steder som Lepre, den engang saa stærkt besøgte Restauration i Via Condotti, Rosetta og navnlig Falcone, som ligger bagved Pantheon; her kan man vælge imellem de finere Spisesale og selve Kjøkkenet, hvor man kan faae Plads tæt ved de brasende Baal og spruttende Spid, langs hvilke en Række af hvidklædte Kokke har fuldt op at gjøre med at expedere de mange Kunder, og hvor man kan bivaane Tilberedelserne uden mindste Fare for sin Appetit. Et lille Trin lavere end disse Restaurationer staa Trattorierne; Grændselinien er lidt vanskelig at drage, maaske kan den siges at bestaa deri, om der bruges en Spiseseddel, eller om man maa holde sig til Opvarterens mundtlige Opramsning, men selv denne Distinktion slaaer ikke ubetinget til; Forskjellen viser sig navnlig i Lokalets Beskaffenhed og den hele tarvelige Anretning, man maa i disse Henseender ikke være altfor nøjeregnende. Trattorier findes i næsten hver Gade; Genio i Via due Macelli har i de sidste Aar været Skandinavernes Samlingssted, men mange af dem søge ogsaa i Carlino, Torretta, Circo Agonale, Gallinaccio, „Flueskabet“ og endnu billigere Steder, hvor man kan spise meget ordenlig for en yderst ringe Sum, naar man først kjender lidt til Forholdene og veed at vælge mellem Retterne. Et meget morsomt Sted er Trattoria Bucci i Pescheria delle Coppelle, tæt ved Ghetto og Octavios Portico, hvor der kun serveres Fisk, og hvor den gode Vin altid samler talrige Kunder. Paa omtrent lige Linie med Trattorierne staaer det saakaldte Osteria con cucina, „Værtshuset med Kjøkken“. Osteriet alene er nemlig kun et Vinudsalg, til hvilket Gjæsterne selv maa medbringe deres Spisevarer, og som i det Højeste varmer Maden for dem, forsyner dem med Salat eller Brød, leverer dem Dug og Tallerkener; selv om der tillige findes cucina, forpligter dette dog ikke Gjæsterne til at nyde Stedets Beværtning, de kunne lige fuldt medføre deres egen Proviant. Det er disse Vinknejper, som ere Skuepladsen for de lystigste og livligste Aftensammenkomster i Rom. Snavsede og simple ere de allerfleste af dem; nogle enkelte, som Cantina Limiti og Croce, have større, luftige Lokaler, men i Reglen er det et Par lave Stuer med Stengulv, umalede Borde og simple Træbænke, mørke og forrøgede, hvor man maa erobre sig en Plads imellem simple Almuesfolk. Et saadant Sted er „Valle-Knejpen“, hvor mangen en lystig skandinavisk Fest er fejret; Vinen er som oftest udmærket god, og man behøver ikke at genere sig, eller man gjør det ialtfald ikke, saa at Glæden stundom iklæder sig yderst kaade Former. Kun maa den Rejsende ikke tro, at Morsomheden indfinder sig strax, naar han har sat sin Fod over den snavsede Dørtærskel, eller at den kommer hen og gjør ham sin ærbødige Opvartning uden hans egen Medvirkning; for at faae Glæde af det romerske Samliv, maa man ikke blot ville nyde, men ogsaa selv yde, og Erindringen om romerske Knejpeaftener stiger eller synker, alt som man selv har forstaaet at finde eller samle en sympathetisk Kreds. Et fornemmere Sted, men ikke saa vel egnet til muntre Sammenkomster, er Palombella, hvor der er Udsalg af Toskanas og Kirkestatens finere Vine i elegante, smalhalsede Kurveflasker, lukkede med et Par Linier fin Olie istedetfor Prop; de funkle i Glasset og fylde hele Værelset med deres Duft, men Bouketten er for stærk, Sødmen for udviklet, man kan kun nyde lidt af dem ad Gangen. Ypperlige Osterier findes ude ved Monte Testaccio, dette sælsomme Bjerg, der er voxet op af lutter

Potteskaar, og hvis Gaade endnu Ingen har kunnet løse; inde i Dybet af denne Høj, fra hvis Top man nyder en af de skjønneste Udsigter over Rom, er der udgravet mægtige Kjældere, hvor de romerske Vinhandlere have deres Oplag, og skjøndt det paastaaes, at der her ude foregaaer et „Giftblanderi" i stor Maalestok, kan man dog nok under kyndig Vejledning her naa til den uforfalskede Drue. En forholdsvis ny Institution blandt de offentlige Steder i Rom er den saakaldte Liquorista, hos hvem der sælges Spirituosa, tilberedte Drikke af forskjellig Art samt finere og hede Vine, dels fra Disken og dels til siddende Gjæster, altsaa en Slags amerikansk barroom, oversat paa Romersk. Disse Liquorister, af hvilke de mest bekjendte ere Aragno paa Corso og det store Etablissement paa Monte Citorio ligeoverfor Parlamentsbygningen, have en stærk Søgning hele Dagen igjennem, men især om Aftenen; hvad der hos Aragno i Løbet af Dagen udskjænkes af den sammensatte Drik Vermouth-China-Acqua-di-Seltz, en især i Scirokkoluft særdeles hensigtsmæssig Blanding, grændser til det Utrolige. Ogsaa Øllet har holdt sit Indtog i Rom og har vundet Tilhængere blandt ikke faa Italienere; der er nu et ikke ringe Antal af birrerie, som de kaldes, hvor Øllet er, om ikke altid den eneste, saa dog den overvejende Drik.

Af Aftenadspredelser tilbyder Rom forøvrigt ikke noget stort Udvalg. En enkelt Gang gives en Koncert i Sala Dante bagved Fontana Trevi, og er man heldig, kan man her høre Sgambati spille, maaske en af vor Landsmand Ravnkildes stemningsfulde Kompositioner, og blandt Tilhørerne opnaa at se den store Lißt, „Abbed Lißt", Musikens Victor Hugo, lige saa genial, lige saa overspændt og lige saa tabt i Selvforgudelse. Theatret er ikke nogen fast Institution i Rom saa lidt som i nogen anden af Italiens Byer. Der er gjerne een Gang om Aaret Opera paa Apollo-Theatret, den største Scene, beliggende tæt ved Tiberen, hvis Oversvømmelser altid her anrette betydelig Skade; men det er som oftest kun i sex Uger eller to Maaneder mellem Jul og Faste, og Selskabet dannes hver Gang paany, saa at det beroer paa Tilfældet, om de tre eller fire Operaer og halvt saa mange Balletter, hvortil Repertoiret gjerne indskrænker sig, faae en nogenlunde tiltalende Udførelse. Operaen er ogsaa stundom midlertidig Gjæst paa Kommunens Theater Argentina, og i sin folkeligste Skikkelse viser den sig paa Politeama, der ligger hinsides Tiberen og egenlig er Hjem for Beriderkunster og store Spektakelstykker. Virkelig Komedie faaer man kun at se i Rom ved omrejsende Selskaber, som drage fra den ene store By til den anden og spille et Par Maaneder i hver; deres Repertoire er lige saa omfattende og afvexlende, som Operaens er ensformigt, og det fornyes bestandig med en Udholdenhed i Indstuderingen, som maa forbause. Den første Rang blandt disse Trouper indtage Selskaberne Bellotti-Bon, der kaldes saaledes efter de to Direkteurer; jeg har seet dem spille paa Argentino og Teatro Valle, og jeg kan ikke Andet end yde de talentfulde Skuespillere og den fortrinlige Iscenesættelse al Paaskjønnelse. Det italienske Theater lever for Tiden væsenlig af fremmed dramatisk Litteratur, navnlig af det moderne franske Lystspil; enkelte Stykker af Goldoni holde sig endnu paa Scenen, man kan ganske undtagelsesvis træffe til at se en Tragedie af Alfieri og i Venedig en Komedie af Gozzi, men det er Sardou, Alexandre Dumas fils og Augier, der indtage den første Plads, og i det højere Drama har man Bearbejdelser efter Shakspeare og Schiller. Enkelte italienske Skuespillernavne ere blevne verdensberømte, saaledes Mme Ristori (der udenfor Scenen hedder Marchesa Capranica del Grillo), Rossi og Salvini, der have foretaget Kunstrejser i de store Lande og overalt vakt levende Begejstring. Men de Selskaber, de have ført med sig, have ikke været jevnbyrdige med deres store Talent, det har været Samlinger af underordnede Kræfter og rene Statister, hvis hele Opgave var at danne en Baggrund for den enkelte lysende Stjerne, og det, man har præsteret, har ikke været italiensk Skuespilkunst, men italiensk dramatisk Virtuositet. I Selskaberne Bellotti-Bon findes der ingen saa fremragende Kunstnere, men til Gjengjæld er der lagt saa meget større Vægt paa Sammenspillet. Der er intet Spørgsmaal om, at Italien har Betingelserne for at kunne tilvejebringe en fortrinlig national Scene. Der udfordres først og fremmest hertil, at Staten træder hjælpende og understøttende til; intetsteds, hvor den sceniske Kunst er overladt til sig selv og henvist til Kampen for Tilværelsen imod det store Publikums slette Smag, er den istand til at hævde sin Plads og undgaa Udskejelser. England og Italien staa som talende Vidnesbyrd herom. Kræfterne spildes og splittes, Theatret tvinges hen til at lefle med Øjeblikkets Stemninger og Tilbøjeligheder, Virtuositeten uddannes paa den sande Kunsts Bekostning, Traditionerne tabes. I Italien vil det være vanskeligere end i de fleste andre Lande at organisere Statens Tilskud og Tilsyn, fordi det aandelige Liv her ikke som andetsteds er koncentreret i en Alt beherskende Hovedstad; det er ikke nok at sørge for Rom, man maa ogsaa tænke paa Turin og Milano, paa Venedig og Florens, ja selv paa Neapel, skjøndt denne Befolknings aandelige Trang foreløbig turde være tilfredsstillet ved Pulcinella. Men den litteraire Gjenfødelse af det enige Italien vil være ufuldstændig, hvis der ikke gjøres Noget i denne Retning, og Trangen giver sig stærkt tilkjende. Kong Umberto har for ikke længe siden i en Audiens, som Skuespilleren Rossi havde hos ham, udtalt sig varmt om Nødvendigheden af at skabe en fast organiseret italiensk Scene, der for Italien kan blive, hvad Théâtre Français har været for Frankrig og hele Verden, og det er at haabe, at denne Plan om ikke altfor lang Tid vil blive realiseret. Italienerne ere af Naturen anlagte for den dramatiske Kunst, og det italienske Publikum følger med hurtig Opfattelse og livlig Forstaaelse enhver dygtig Præstation, baade paa det tragiske og det komiske Omraade. Det ligger i Nationalkarakteren, at der spilles med Lidenskab, med stærke Effekter og i det Hele i en Toneart, som er væsenlig forskjellig fra vor kølige og mere reflekterende Methode, men ved Siden deraf findes en sund Realisme, en jevn Naturlighed, og der kjendes ikke til den opstyltede Pathos, som fordærver saa meget af det tydske Skuespil.

Theatre af anden Rang, som gjerne samle en talrig Tilskuerkreds af Romere, men hvor den Fremmede har Vanskelighed ved at følge med, naar han ikke er fortrolig med Dialekten, ere Capranica, der giver alle Slags Stykker imellem hinanden, som oftest med en indlagt Stentorello, den romerske Udgave af Pulcinella, Rossini og Metastasio for Folkeskuespil og Quirino for kaade Farcer. Det lille Theater Valletto er helliget til Spektakelstykker og senti-

mentale Røverkomedier. Marionetter, denne ejendommelige italienske Genre, kan man faae at se paa Teatro Nuovo. I Palazzo Correa, hvor den skandinaviske Forening har sit Lokale, ligge Ruinerne af Augusts Mausoleum, og hvad der er tilbage af dette engang saa imponerende Mindesmærke, er ombannet til et Theater under aaben Himmel, hvor der gives Forestillinger af Beridere og Linedandsere, men til sine Tider ogsaa spilles Komedie, og hvor der jevnlig afholdes stormende Folkemøder, der i dramatisk Interesse ikke staa tilbage for noget Røverstykke.

Bismarcks Bordtaler.

Det kan vel snart nu være en femten Aar siden, at det nuværende tydske Riges berømte Premierminister engang paa en Jernbanetour havde et lille Uheld. Undervejs paakom der ham noget Menneskeligt, han steg ud af Toget paa en Station, hvor der var et nogenlunde passende Ophold, og gik ind i et Aftrædelsesværelse. En Spadsmager, der havde bemærket dette, fandt paa at sætte en udvendig Krampe for Døren, og da Ingen blev opmærksom paa, hvad der var foregaaet, kjørte Toget bort, efterladende den berømte Statsmand som Fange paa et mindre tiltalende Opholdssted. Denne lille Historie, som vi paa Grund af den ejendommelige Skueplads, den havde, ikke gjerne skulde have fortalt, hvis den ikke var saa bekjendt, var i sin Tid Gjenstand for udførlig Omtale i alle tydske Blade, man morede sig kostelig over den, og en fantasirig Tegner udkastede endog et Billede af det Øjeblik, da Bismarcks Hoved med de historiske tre Haar tittede ud gjennem Glughullet i Døren efter det bortkjørende Jernbanetog, et poetisk Hoved forsynede Billedet med nogle Verselinier: „Hr. Bismarck fuhr auf Eisenbahn", og i Tusinder og atter Tusinder af fotografiske Gjengivelser blev dette Billede af et beklemt Øjeblik i den nuværende Rigskanslers Liv spredt ud over hele Verden til Moro ikke mindst for Tydskerne selv.

Thi dengang var Bismarck, „Studenten" Bismarck eller „Junkeren" Bismarck, hvad man nu kaldte ham, en alt Andet end populair Mand, hverken i Tydskland i Almindelighed eller i Preussen i Særdeleshed. Den Tid ligger endnu ikke saa langt tilbage, at jo de Fleste vilde kunne huske Exempler paa hans Upopularitet, og det vilde ialtfald være let at uddrage disse i Mængde af den Tids Blade og Brochurer. Men efter denne Periode ligger Königgrätz og Sedan, Latteren synes ikke at have den dræbende Virkning i Tydskland som i andre Lande, og Bismarck hører nu med til det nye tydske Riges tre Nationalhelgene: „unser Wilhelm", „unser Bismarck" og „unser Moltke". Ja, der drives endog en Kultus med ham, som neppe giver den meget efter, for hvilken Kejseren selv er Gjenstand. De, der jevnlig læse tydske Blade, ville vistnok mindes i de sidste Aar at have seet talrige Beviser herpaa. Portraiter og Levnetsbeskrivelser ere selvfølgelig tilstede i Mængde, men de give egenlig ikke nær saa karakteristiske Beviser paa den nuværende Bismarck-Kultus som de, der faaes ved at læse om, at den eller den Fabrikant har sendt ham Prøver af sine Frembringelser „in prachtvoller Ausschmückung". Snart er det en stor Industridrivende, der som Bevis paa den tydske Kunstindustris Standpunkt sender Fyrsten et i sine Værksteder forarbejdet Pragtstykke, snart er det en berømt Restaurateur, der mener at have præsteret noget Epokegjørende i sit Fag, og som ikke finder nogen Værdigere til at nyde denne hans Kunsts Bedstefødte end Kansleren, eller det er en stor Vindyrker, der i Glæden over sin ualmindelig vellykkede Høst ofrer „Rigets første Mand" det bedste Oxehoved. Den Slags Træk bevise bedst, trods al politisk Opposition, hvilken fast Rod Bismarck har i de store, vel ikke synderlig intelligente, men desto mere fastliggende og solide Lag i Befolkningen.

Denne Bismarck-Kultus har nylig sat sig en af sine frodigste Blomster i et af Dr. Moritz Busch i Leipzig udgivet Værk „Graf Bismarck und seine Leute während des Kriegs mit Frankreich." Det er ingen almindelig Biografi eller Levnetsbeskrivelse. Forfatteren var under den nævnte Krig en Slags Privatsekretair hos Bismarck. Han rejste for en stor Del sammen med Bismarck, boede i Hus med denne, spiste ved hans Bord, hørte paa hans Tale, affattede og dechiffrerede Depecher for ham og havde saaledes bedre end nogen Anden Lejlighed til at lære Fyrsten at kjende „rigtig privat". Man kunde gjerne sige, at han var en Slags litterair Kammertjener hos Fyrsten, men det Billede, at Ingen er stor for sin Kammertjener, passer ikke ret paa Forholdet. Dr. Moritz Busch kritiserer ikke sin Herre, han leer ikke ad hans Svagheder, naar han vender ham Ryggen, vrænger ikke Næse ad ham, naar han har sagt Noget, der ikke behager ham; han er fuldstændig gaaet op i Bismarck, og Alt, hvad denne siger eller gjør, er Gjenstand for hans Beundring, netop fordi det er „Ham selv", der har sagt eller gjort det. Hele det servile Træk, der kan findes i den tydske Nationalkarakter, træffer man hos Busch; at han kan sætte den akademiske Doktortitel foran sit Navn og altsaa maa antages at medbringe visse Forudsætninger for selv at være en Personlighed, for at kunne staa kritisk lige overfor Andre, har aldeles Intet at sige. Han kaster fuldstændig sig selv i Støvet som et Nul, der i kritikløs Beundring seer op til sin Herre, lige dumt beundrende, hvad enten denne udtaler sine Tanker om Kejser Napoleon den Tredie eller om Middagsmaden, lige lykkelig om han, Busch, faaer et venligt Ord af sin Herre, eller denne giver ham „en Næse", naar han gjør Dumheder. I Øjeblikket mindes vi kun eet Exempel paa en lignende servil Opgaaen i sin Herre; det er Zelters Forhold til Goethe, der kulminerede i den Udtalelse: „Wenn Er einen D . . . . macht, ist es besser als was alle die Andern machen."

Der er alligevel Methode i Dr. Buschs Beundring, Han vurderer ikke blot selv sin Herres Udtalelser, men

han veed ogsaa, hvad disse ere værd for Andre. I samme Øjeblik som han ved Krigens Begyndelse kaldes til at ledsage Fyrsten, fatter han Planen til en Dagbog, i hvilken han omhyggelig vil optegne ikke blot Alt, hvad der foregaaer, men Alt, hvad Fyrsten siger. Det er ham ikke om at gjøre engang at kunne levere et værdifuldt historisk Aktstykke, en fuldt troværdig og paalidelig Skildring af et Øjevidne, der stod Begivenhederne nærmere end de Fleste, og som nu vil give sit Bidrag til Historiens Kilder. Nej, Dr. Moritz Busch luller sig vel nok ind i den behagelige Selvillusion at have leveret Historien et værdifuldt Aktstykke, men det er dog ikkun, hvad Bismarck har sagt og gjort endog kun ved de ubetydeligste Lejligheder, han har noteret. Han veed, at der rundt om i Verden og ikke mindst i Tydskland findes Tusinder af Folk af hans Kaliber, for hvem hans Optegnelser vilde være af største Interesse, og han har ikke forregnet sig. Den temmelig omfangsrige Bog er bleven reven bort, og ikke uvittig har man kaldet denne Samling af Udtalelser, som hyppigt ere faldne ved Middagsbordet, for „Bismarcks Bordtaler". Der er et Publikum, for hvem de have mindst ligesaa megen Betydning, som „Dr. Martin Luthers Bordtaler" have for deres Publikum.

Det er nemlig som oftest ved Middagsbordet, i de Øjeblikke i et Menneskes Liv, „mellem Suppen og Stegen", hvor han udtaler sig mest uforbeholdent, at de Udtalelser af Bismarck ere fremkomne, som Dr. Busch derpaa trods et anstrengende Dagsarbejde samvittighedsfuldt har ført til Bogs om Aftenen eller om Natten med den forud bestemte Hensigt at give dem i Trykken. Vidste Bismarck dette? Ja, derom ere Meningerne delte, men det synes ialtfald, at han har vidst, at Busch gjorde sine Optegnelser, og han har da vel sagtens kunnet slutte, at de ogsaa engang vilde komme til at se Offentlighedens Lys, uden at dette synes at have afficeret ham i nogen synderlig Grad. Det seer ikke engang ud, som om han i den Anledning har paalagt sig nogen Reservation i sine Udtalelser. Og Grunden hertil kan vistnok ogsaa paavises. De fleste Mennesker blive ved et godt Middagsbord og særlig ved Hjælp af et godt Glas Vin noget anderledes, end de ere den øvrige Del af Dagen. Som Følge af det changement, der er Resultatet af Middagen, udtale de sig da ved en slig Lejlighed med en vis, mere eller mindre elskværdig Ugenerthed om deres Medmennesker. Al den Reservation, som de ellers maa paalægge sig af Hensyn til Højre og Venstre, tøer op; efterhaanden som „det indre Menneske" kommer frem, lette de ogsaa deres Indre for, hvad der ligger dem paa Hjerte. Men Bismarck hører netop til de Folk, som egenlig aldrig have paalagt sig nogen Reservation eller som nu ialtfald ikke behøve det. Ugenerthed og Suffisance ere nu staaende Træk i hans Karakter. Man mindes vistnok endnu, hvilken Forbauselse det vakte, da man ved forskjellige Lejligheder opdagede, at Bismarck i sine diplomatiske Forhandlinger havde opgivet at følge den Diplomaterne af Talleyrand givne gyldne Regel, at Talen er givet Mennesket til dermed at skjule sine Tanker. Han havde sagt rent ud, hvad han mente, og hvad han agtede at gjøre; man troede, at dette var et diplomatisk Kunstgreb af ham, og at han altsaa i Henhold til den gamle diplomatiske Lære havde noget ganske Andet til Hensigt. Hvor forbauset blev man ikke senere ved at opdage, at han havde ment, hvad han havde sagt, ganske frejdigt og uforbeholdent. Men naar man til enhver Tid paa Dagen udfolder en slig „forbløffende Ugenerthed", behøver man ikke først at afvente Middagens Komme for at give sit Hjerte Luft, man er da ved denne ganske som ellers, og naar Bismarck ikke behøvede at frygte for, at alle hans øvrige Udtalelser skulde komme frem, kunde han tage sig det ganske let, selv om man stenograferede hans „Bordtaler".

Exempler paa Bismarcks „Ugenerthed" i tidligere Tider vil man træffe i Mængde i Bogen. Dertil hører saaledes Historien om, hvorledes han som preussisk Medlem af Forbundsdagen tændte sig en Cigar, medens han ventede paa at komme til at tale med det østerrigske Medlem, Præsidenten, Grev Thun. Dertil hører ogsaa hans Historie med Grev Prokesch, en anden østerrigsk Diplomat. Bismarck betegnede denne som en orientalsk Intrigant, for hvem Sandheden var aldeles ligegyldig. En Aften — fortæller han — blev der i et Selskab talt om, at en eller anden officiel østerrigsk Meddelelse var urigtig. „Prokesch hævede da Stemmen, for at jeg skulde høre det, og sagde: „Hvis det ikke er sandt, maa jeg have løjet i den kejserlig-kongelige Regjerings Navn" (med Eftertryk). Han saae paa mig ved dine Ord, hvorfor jeg saae paa ham til Gjengjæld og sagde ganske ligefrem: „Nok muligt, Deres Excellence." Prokesch blev da forskrækket, og da han saae, at Alle sad med nedslagne Blikke, og der pludselig blev ganske taust i Salen, gik han stille bort og ind i Spisesalen. Efter Bordet kom han hen til mig med et fyldt Glas — ellers havde jeg troet, at han havde villet udfordre mig — og sagde: „Naa, lad os slutte Fred." „Med Fornøjelse", svarede jeg, „men Protokollen maa alligevel forandres." Han lo og sagde: „De er uforbederlig." Men Protokollen blev forandret, og dermed var det altsaa slaaet fast, at den havde indeholdt en Usandhed."

Betegnende er ogsaa Bismarcks Historie med en af vore gamle Venner, Hertugen af Augustenborg. Det var i 1864, da Hertugen var stor paa det og ikke kunde fatte, at han kun var en Straamand i Preussens Haand. Bismarck søgte en Aften i en længere Samtale at gjøre ham dette begribeligt. Først titulerede han Hertugen med „Hoheit" og var meget „høflig" mod ham. Da dette ikke hjalp, gik Bismarck ned til at kalde ham „Durchlaucht", og da Hertugen endnu Intet forstod, fortalte Bismarck ham ganske rolig paa Plattydsk, at „Intet skulde forhindre os i at dreje Halsen om paa de Kyllinger, vi selv have udruget." Hvis Hertugen havde baaret sig klogere ad, kunde han have været Souverain endnu. „Gud være lovet, at hans Vinkelskrivere af Raadgivere forhindrede ham deri."

Mest betegnende for det her fremdragne Karaktertræk er dog maaske en Samtale, Bismarck havde med Thiers under Fredsforhandlingerne. I Løbet af denne Samtale lod Thiers sig engang forlede til det Udbrud: «Mais c'est une indignité». „Jeg gav mig da ganske roligt til at tale Tydsk; Thiers hørte nogle Øjeblikke paa mig og vidste øjensynlig ikke, hvad han skulde gjøre. Paa engang udbrød han i en sørgmodig Tone paa Fransk: „Men, Hr. Greve, De veed jo nok, at jeg ikke forstaaer Tydsk." Jeg svarede paa Fransk: „Da De for et Øjeblik siden brugte Ordet indignité, følte jeg, at jeg ikke kan Fransk nok til at fortsætte i dette Sprog. Jeg maa derfor fortsætte paa Tydsk, hvor jeg nøjagtig veed, hvad jeg selv siger, og hvad Andre sige". Thiers forstod, hvad jeg mente, og gjorde den Indrømmelse, han nylig havde betegnet som une indignité."

Ugenertheden fremtræder imidlertid ikke alene som i de ovenstaaende Exempler i sin ligefremmeste Form. Det er klart, at der maa være Forskjel paa den hos den Mand, der endnu Intet var og som først skulde bane sig Vej ved den, og paa den Form, hvori den fremtræder hos den nuværende Bismarck, Medskaberen af det nye tydske Rige, den, der bærer en Del af dette paa sine Skuldre. Han har i Mellemtiden spillet højt Spil, løbet betydelige Chancer for at vinde Alt, og havde Lykken — thi her er der et Sted, hvor der kan tales om Lykken — vendt sig mod ham, havde han nu Intet været. Han havde imidlertid Lykken med sig, han vandt Spillet, og i hans nuværende Udtalelser spores der derfor en Selvtillid, Noget af det, der ogsaa er betegnende for den rige Mand, der har havt Lykken med sig, naar han taler om sine uheldige Kammerater. Denne maaske noget parvenuagtige Selvfølelse kommer navnlig frem i hans Domme. Man erindre, at hans Udtalelser skrive sig fra et Tidspunkt under Krigen, hvor de tydske Armeer allerede vare trængte ind i Frankrig, og hvor altsaa ogsaa denne Krigs Udfald omtrent kunde forudsees. Det er selvfølgeligt, at Bismarck er en saa betydelig Mand, at hans Domme om Andre ikke kunne rent afvises med de ovenstaaende Bemærkninger, men naar man læser den Række Udtalelser, Bogen indeholder om hans uheldige Modstandere, saavel i Frankrig, saasom Kejseren, Thiers, Jules Favre, som om hans Modstandere i det preussiske Diplomatis Rækker, Grev v. Armin, Grev Goltz o. s. v., saa vil man føle, at i de affejende Domme ligger noget af den Brutalitet og Selvfølelse, hvormed den Mand, der selv har spillet højt Spil, kan bedømme sine faldne Modstandere.

Et af de mest betegnende Træk i det Billede, Bogen giver af Bismarck, faaer man imidlertid ved at sammenholde dens Skildring af hans personlige Optræden med hans Udtalelser. Det er navnlig „Statsmanden uden Sentimentalitet", der herigjennem fremtræder, rigtignok ikke som nogen Skikkelse, for hvem man kan nære nogen Sympathi; men det synes Dr. Moritz Busch aldeles ikke at have forstaaet. For ham synes det blot at være kommen an paa at fortælle saa meget som muligt om sin Helt; hvorledes Verden vilde opfatte, hvad han meddeler, og hvilke Forestillinger, man vilde gjøre sig om den saaledes skildrede Statsmand, har han tilsyneladende ikke tænkt over. Man veed ellers næsten ikke, hvorledes man skal forklare sig, at han har optegnet og opbevaret de følgende Træk, med mindre han mener, at de skildre Bismarck som den „Fyrste af Jern og Blod", han holder saa meget af at blive kaldt.

Det sees saaledes af Bogen, at Bismarck ikke har havt en Følelse tilovers for den ulykkelige By, der dog med et Heltemod, som kun faa Byer kunne opvise Magen til, midt i Vinterens Kulde udholdt alle en langvarig Belejrings Rædsler. Han var en af de ivrigste Forkæmpere for, at Paris skulde bombarderes, og da man nølede dermed, kjendte hans Harme ingen Grændser over, at „visse høje Damer" modsatte sig Stadens Beskydning. Dette „Skjørteregimente" gjorde ham rasende, og han truede endog med at gaa over til „yderste Venstre", hvis han ikke fik sin Villie. Man kan forøvrigt saa godt forstaa denne Mangel paa Sands for, hvad en By som Paris betyder, hos en Mand, der dadlede, at der paa Lasarettet i Versailles kun fyredes lidt i Ovnene for at skaane Malerierne. Bismarck erklærede, at alt det „Bilderkram" ikke var en eneste Soldats Liv værd — vel at mærke, han taler om tydske Soldater. Da han er udenfor Tours, raader han til at overdænge Byen med Granater og Bomber, indtil den sender femhundrede Gidsler.

Over Francitreurerne kunde Bismarck komme i det største Raseri. De burde hænges eller skydes Allesammen. Den tydske Soldat, der bragte en fangen Francitreur og altsaa ikke havde nedsablet denne, burde efter hans Mening arresteres. „At skaane de forræderiske Francitreurs", sagde han engang, „er „sträfliche Trägheit im Erschießen"." Det er Landsforræderi. „Unsere Leute sind fix beim Schießen, aber nicht im Erschießen." Man burde øjeblikkelig brænde alle Landsbyer af, i hvilke man traf paa Forræderi, og klynge de mandlige Indvaanere op." Ved Le Bourget saae det ud, som om Franskmændene vilde overgive sig, og bagefter blev der dog skudt paa de preussiske Officerer. Tydskerne gjorde ved denne Lejlighed 1200 Fanger. „Fanger!" raabte Bismarck, „hvorlænge vil man dog blive ved med at gjøre Francitreurs til Fanger. De burde have været fusilerede i Rækkevis." Det grimmeste Træk er dog maaske følgende: I Commercy kom en fattig Kone til Kansleren og bad for sin Mand, der havde slaaet en Husar med en Spade og derfor var bleven arresteret. „Na, gute Frau," svarede Bismarck „mit wohlwollender Miene" — „De kan være ganske rolig for, at Deres Mand" — her strøg han Fingrene hen over Halsen — „skal blive hængt." Det er den praktiske Illustration til de to Ord, han stadig førte i Munden: „Todtschiessen, hängen!"

Men denne Mand, om hvis Menneskeværd man efter de ovenstaaende Træk kan have sin egen Mening, er, som han selv troer, Statsmanden som han bør være som Menneske, Statsmanden uden Sentimentalitet, men med Religion. Til Belysning heraf er den følgende Udtalelse, med hvilken vi skulle slutte, karakteristisk: „Jeg forstaaer ikke", sagde han engang, „hvorledes man kan leve i et ordnet Samfund, gjøre sin Pligt og give Enhver Sit uden at tro paa en aabenbaret Religion, paa en højere Dommer og paa det tilkommende Liv. Naar jeg ikke mere følte mig som Kristen, vilde jeg ikke beholde min Stilling i en eneste Time. Hvis jeg ikke stolede paa Gud, gav jeg ikke noget for jordiske Herrer. Jeg har jo nok at leve af og er fornem nok. Hvorfor skulde jeg anstrenge mig og arbejde ufortrødent, berede mig Ubehageligheder og Fortrædeligheder, hvis jeg ikke havde Følelsen af at maatte gjøre min Skyldighed for Guds Skyld? Naar jeg ikke troede paa en guddommelig Ordning, der har bestemt den tydske Nation til noget Godt og Stort, vilde jeg strax opgive den diplomatiske Haandtering eller slet ikke have indladt mig paa Forretningen. Ordner og Titler have ingen Tillokkelse for mig. Den Udholdenhed, jeg i ti Aar har viist overfor alle mulige Absurditeter, skylder jeg ene og alene min faste Tro. Berøv mig denne min faste Tro, og De berøver mig mit Fædreland. Hvis jeg ikke var en oprigtig troende Kristen, hvis jeg ikke stod paa Religionens underfulde Grundlag, vilde De aldrig have oplevet i mig at faae en slig Forbundskansler. Viis mig en Efterfølger, der staaer paa et saadant Grundlag, og jeg skal gaa paa Stedet. Men jeg lever mellem Hedninger. Jeg vil ikke gjøre Proselyter, men jeg føler Trang til at bekjende min Tro."

I Sandhed, en opbyggelig „Bordtale" sammenholdt med det Foregaaende.

Den nyere Virkelighedsdigtning.

Et lille Indlæg af Otto Borchsenius.

Om ikke af andre Grunde, anseer jeg det for min Pligt som litterair Medarbejder af „Nær og Fjern“ at fremsætte nogle Bemærkninger imod Dr. J. Paludans Artikel, „To Samfundsreformatorer“, i sidste Nummer af dette Blad. Hr. Paludan vil Bjørnstjerne Bjørnson og Victor Hugo tillivs, og det maa blive hans Sag, men der gaaer for Meget med i Kjøbet ved samme Lejlighed. Hvis Universitetet endnu som i gamle Dage udsatte æsthetiske Prisspørgsmaal, vilde det unægtelig kunne gjøre sig fortjent ved at fremkalde en Undersøgelse saavel af hvad der i Almindelighed forstaaes eller bør forstaaes ved Virkelighedsdigtning som af Virkelighedsdigtningens Betydning for vore Dages aandelige Fremskridt. Det er Spørgsmaal af almen Interesse.

Realismen overhovedet vil nu den Forfatter neppe underkjende, som har vundet sin Doktorhat ved et Skrift om Holberg, og vi kunne altsaa spare os enhver udførlig Redegjørelse for den Realismes Betydning, der — for til en Begyndelse at blive i vor egen Litteratur — med J. L. Heibergs Vaudeviller, samtidig med at den optog Holbergs Gjerning, gav den hidtil eneraadende Idealisme et forønsket Korrektiv. Det maa altsaa være den slette Realisme, den aandløse Fotografering af Virkeligheden, imod hvilken Hr. Paludan, ligesom Hr. Henrik Scharling paa sin Vis, er rykket i Marken, og i saa Henseende ere vi ganske enige med ham og behøve kun at henvise til dette Blads litteraire Artikler og Anmeldelser, lige fra de gjentagne Paavisninger af den saakaldte Skolelærerlitteraturs og de kvindelige Forfatteres flade og tomme Virkelighedsgjengivelse til den moderne franske Dramatiks og Novellistiks nu og da altfor vidt drevne Realisme; se f. Ex. en Anmeldelse fra et af de sidste Nummere af Alph. Daudets „Naboben“. Men allerede Hr. Paludans første Punktum er noget vildledende og kunde let faae en videre Adresse, end vi tænke os, at Forf. selv ønsker. Det lyder som følger: „En Fordring som den, der i vore Dage fra en vis Side højrøstet stilles til Poesien, at den skal gribe umiddelbart ind i de store Tids- og Samfundsspørgsmaal, maa nødvendig frembringe poetiske Misfostre.“ Men denne Fordring er jo for det Første hverken fra igaar eller idag. Vi skulle saaledes minde om Grundtvig, der, som Hostrup engang i sin lille ypperlige Karakteristik af „Grundtvig som Digter“ saa smukt og klart har paavist, aldrig betragtede Digtekunsten som et Livsmaal, men som et Middel for Livet. „Medens Mange — siger Hostrup — paa den Tid, da Grundtvig traadte frem, i Poesien søgte Trøst for Matheden og Tomheden i deres Liv, saa de flygtede fra den fattige Virkelighed ind i en rig Drømmeverden, saa vilde Grundtvig netop føre Poesien ind i Virkeligheden og derved give denne den Fylde og Kraft, som den savnede. Det var Livet, som skulde fornyes og beriges, det var ikke blot nogle dannede Mennesker, der skulde trøstes med en skjøn Drøm; det var hele Folket, der skulde vækkes af en flerehundredaarig Dvale og blive sig sin Herkomst og sit Kald bevidst, og derfor skulde Sangen lyde i Danmark.“ Derfor blev Grundtvig ogsaa mere end et litterairt Fænomen, derfor er han den Dag idag en levende Faktor i vort Aandsliv. „Det — hedder det endvidere hos Hostrup — det, der skiller Grundtvig allermest fra Oehlenschläger og de yngre Digtere indtil 1850, er vistnok det, at alle disse, maaske med Undtagelse af Ploug, væsenlig ere Kunstnernaturer, men Grundtvig væsenlig en Kæmpenatur, en Daadsmand.“ Hostrup nævner Ploug. Stillede da ikke ogsaa de akademiske Fremskridtsmænd i Fyrrerne den „højrøstede“ Fordring til Poesien, at den „umiddelbart skulde gribe ind i de store Tids- og Samfundsspørgsmaal“? Gjorde den politiske Digtning i Fyrrerne ikke dette, og mener Hr. Paludan ogsaa om den, at „naar Striden er endt og Interessen vendt mod noget Nyt, kastes den til Side som Døgnprodukter, til hvilke Folket aldrig mere søger hen for at kvæge og løfte sit Sind, men højst Videnskabsmanden i kulturhistorisk Øjemed“? Det vilde dog upaatvivlelig være en altfor uretfærdig Dom over den Digter, der — æsthetisk seet — sang os vor politiske Frihed til. Hvad dette Spørgsmaal forøvrigt angaaer, have vi i en Artikel om „Stillestandsmændene i Fyrrerne“ i dette Blad ikke alene viist, hvorledes „Fædrelandets“ æsthetiske Kritik dengang hævdede, at den nye Tid ikke kunde lade sig tilfredsstille med de gamle Kunstformer, men ogsaa, at selve de gamle Digtere fulgte Bevægelsen og overalt mødte deres Modstandere paa Virkelighedens Valplads. Heiberg, Hertz, Fru Gyllembourg, Hauch, Ingemann o. s. fr. hentede Stoffet til deres Værker fra deres egen Samtid og vare slet ikke bange for at sætte „Tids- og Samfundsspørgsmaal“ under Diskussion i deres Dramer og Fortællinger. Nu, Hr. Paludan mener det sikkert ikke saa slemt, som han i sin Vrede er kommen til at udtrykke sig, men hans Udtalelser kunne misforstaaes, saa vel som naar han senere hen i sin Artikel lader løbe en i æsthetisk Henseende saa løs Sætning af Stabelen som følgende: „Begge (ɔ: Bjørnson og Hugo) have valgt Læsedramaets Form, denne æsthetiske Bastardart, der for at kunne rumme al Vilkaarlighed giver Afkald paa den fulde kunstneriske Virkning, og som er det naturlige Udtryk for Tidens løbske Individualisme, der troer at vise sin Kraft og Frihed ved at sparke til al Form og Skranke, men netop derfor aldrig naaer noget Maal og kun virker rent negativt nedbrydende.“ Det er unægtelig stærke Ord om den Digtform, hvortil ogsaa „Faust“ og „Aladdin“ høre. Mon Forfatteren til „En Sjæl efter Døden“ ikke har vendt sig i sin Grav i Søndags? Han gav engang det umiddelbare Drama en anden Plads i sit æsthetiske System.

Men naar Digterne altsaa saa ofte før have kastet sig ind i „Døgnets Strid og Dagens brændende Spørgsmaal“, hvorfor saa rette Anklagen særlig imod Bjørnsons „Kongen“ og Hugos «Le Pape», som om det først var „i vore Dage“, at en slig Udaad er begaaet? Hugos Drama kjender jeg ikke og skal altsaa lade det være uomtalt, skjøndt jeg selv gjennem Hr. Paludans Omtale synes at kunne skimte Muligheden af, at det ogsaa kunde sees under en anden Synsvinkel. Og selv hvad „Kongen“ angaaer, tør jeg ikke paany kræve Plads i dette Blad for en Betragtning over Stykket. Det blev ved sin Fremkomst udførlig kritiseret af Bladets Redakteur, og Hr. Paludan har atter dvælet omstændelig derved. Arbejdets Dyder og Lyder turde vel ogsaa omtrent være uddebatterede i hele den nordiske Presse. Jeg skal derfor kun holde mig til Sagen, Virkelighedsdigtningen, i Almindelighed. Gjaldt det da allerede for Daadsnaturer som Grundtvig og Ploug, at de „ligesom Oldtidsskjaldene brugte baade Harpe og Sværd“, saa gjælder dette utvivlsomt endnu i højere Grad om vor Tids Digtere. Den æsthetiske Periode ligger nu allerede langt bag os, og mindre end nogensinde har Samfundet Brug for rene Kunstnernaturer. Vor Tids „Livsopgave“ er alt

Andet end litterair, vi maa og skal igjennem Virkelighedens Verden, hvor barsk den end mange Gange synes os at være, og til en saadan Tid svarer en realistisk Poesi ogsaa bedst. Nu og da kan den give os Vaaben i Hænde under Kampen, nu og da er den ganske vist ogsaa kun den bitre „Modgift“. Men hvad enten Bjørnson nu har Ret eller ikke i sit Syn paa Dagspressen („Redakteuren“) eller paa det konstitutionelle Kongedømme („Kongen“), hvorfor skal det være ham forment at kæmpe for sit Livsmaal, naar det har været andre Digtere tilladt at kæmpe for deres? Hr. Paludans Artikel er jo ikke nogen æsthetisk Fordømmelse af „Kongen“ alene, men tillige et Angreb paa Bjørnsons hele Virkelighedsdigtning, ja paa den moderne Litteraturs Lyst til at behandle „Tronen og Alteret“ poetisk, det vil sige med Stikordet: sætte dem under Diskussion. Men saa vist som vi aldrig ville være med til at sige om Grundtvig og Ploug, for nu kun at blive ved dem, at de have „nedværdiget Poesien til Middel for den politiske og sociale Tendens“, saa vist maa man ogsaa give Bjørnson fuld Frihed til at vælge sig hvilke Emner af Virkeligheden han ønsker, og naar man angriber ham, maa man vel skjelne imellem et politisk Angreb, altsaa paa hans statsborgerlige Anskuelser, og et æsthetisk Angreb, altsaa paa Arbejdets mulige Mangler. Hovedfejlen ved Hr. Paludans Angreb er ikke mindst den, at han blander disse Angreb sammen.

Kjender forresten Hr. Paludans Bjørnsons eget Indlæg for Digterens Ret til at tage Del i den offentlige Debat? Det hedder bl. A. saaledes i det smukke Digt til Statsraad Stang:

> Du siger, Digterne maa ikke dømme;
> i Politiken hører aldrig Drømme.
> Jeg svarer: Ingen fatter Livets Spil,
> som ej af Drømmene vil lægge til.
> Af Folkedrømme vies Statsmænd ind
> til Fremsynshandlingen i Morgenskin;
> og viger Drømmene med Sorg til Siden,
> han kan ej føre under Gjenbyrdstiden.

Har Grundtvig og Ploug da ikke „drømt“ om Folkeaandens Opvækkelse, om et gjenvakt kirkeligt Liv, om en fri Forfatning o. s. fr., forinden de fra Drøm kunde gaa over til Daad, og leve og røres vi nu ikke Allesammen i mere end een af disse Mænds fordums „Drømme“? Og nu ved festlige Lejligheder, f. Ex., Hr. Paludan, da vi begge var sammen i Upsala 1875, „drømte“ vi da ikke ogsaa om Nordens Enhed, og haabe vi ikke fremdeles, at den „Drøm“ endnu kan gaa i Opfyldelse? Hvorfor vil De da med vrede Ord stænge en Anden bort fra hans „Drømme“? De veed jo lige saa godt som alle vi Andre, at Digterne nu engang ikke ere saadanne regelrette Væsener, hvis hele Væren og Virken følger strengt afstukne Baner. De ere udsatte for større Svingninger end vi prosaiske grundmurede Borgermænd, men ligesom de unægtelig undertiden se fejl og profetere falsk, saaledes lykkes det dem ogsaa stundom ved et pludseligt Lys at opklare Fremtidens endnu mørke Veje. De er jo Litterairhistoriker, Hr. Paludan, og kan give os mange Exempler derpaa fra gamle og nyere Tider.

Og hvad nu den egenlige Virkelighedsskildring angaaer, er det da, hvad man saa end mener om selve „Kongen“, dog ikke højst besynderligt at rose den gamle Romantiker Victor Hugo for hans „abstrakte Skikkelser paa en abstrakt Scene“, „en Betler“ som Type for Pauperismen, „en ideal Valplads, et typisk Skafot“ o. s. fr., og halvt bebrejdende udbryde om Bjørnsons Realisme, at den er forskjellig herfra og gaaer Virkeligheden lige ind paa Livet, om det saa er „Grosserermiddagene med paafølgende Gemytlighed lidt over Stregen ved Kaffen“. Dette Skridt har unægtelig Bjørnson gjort, men det bør ikke han alene roses for. Det har hele den nyere realistiske Litteratur gjort før ham. Og her staa vi overfor et Faktum, som saa ofte er paapeget i dette Blad, at jeg kun med faa Ord skal minde derom. Alle betydelige Forfattere i vore Dage, hele Verden over, ere Virkelighedsdigtere. Jeg saae for et Par Dage siden i en Avis, at Politiet i Stettin paa Sædelighedens Vegne havde nedlagt Forbud imod Opførelsen af Augiers nye Skuespil, «Les Fourchambault», men at et anseet berlinsk Berlin strax havde gjort opmærksom paa, at det franske realistiske Drama er et Kulturfænomen, som man ikke kan komme tillivs med Politistokken. Hr. Paludans Artikel smager lidt for meget af samme Stok, og han synes nu og da i sin Vrede at glemme, hvorledes han selv tugter et Par ældre Arbejder af Hugo, fordi de „ved deres lidenskabelige og injurierende Tone, deres Overdrivelser og Løshed mere ere Skandskrifter end Digterværker“. Det berlinske Blad tager Sagen roligere. Saa længe man ikke ved en i aandelig Henseende lige saa betydelig original Produktion kan tage Kampen op med det Fremmede, faaer den gamle Sandhed gjælde, at hvor det største Liv er, der er ogsaa Sejren.

Kunde der endelig ikke drages en vis Parallel imellem den saakaldte „nordiske Malerskole“ herhjemme og Virkelighedsdigtningen? Naar det saaledes siges, at den danske Kunst har lidt et Nederlag paa Verdensudstillingen i Aar, skulle vi derfor opgive Troen paa, at vore Kunstnere ere slaaede ind paa den rette Vej? var man ikke kommet saa højt op i en tom Idealisme, at man maatte helt ned til Jorden igjen og begynde forfra med Virkeligheden, selv om det mange Gange gjaldt tørre og kjedelige Studier? Og forjætte ikke allerede f. Ex. Marstrand og Carl Bloch om, at den næste Kunstnergeneration vil være sine Forgængere taknemmelig for deres trofaste Arbejde? Maaske er den nuværende Virkelighedsdigtning heller ikke Andet end en Skole, en Gjennemgang til en højere og ædlere Idealisme. Vor Tid, der for en løs Betragtning i saa Meget, ligner Slutningen af forrige Aarhundrede, synes f. Ex. ogsaa med Hensyn til det borgerlige Skuespil at staa lige over det forrige Sekels rørende Familiedrama. Nu vel, saa kommer der vel ogsaa engang en aandelig Revolution herimod, en ny romantisk Skole, en ny Goethe, en ny Oehlenschläger. Men at bryde Staven over den nuværende Virkelighedsdigtning, er det Samme som at bryde Staven over den eneste betydelige digteriske Produktion, der findes for Øjeblikket, og hvor vred end Hr. Paludan er paa „Kongen“, saa bør han for Bjørnsons Vedkommende dog ikke glemme, at den danske, ja hele den nordiske Almenhed ikke alene har glædet sig over „De Unges Forbund“, men ogsaa over „De Nygifte“ og „En Fallit“.

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage".

Ny Række XV. Indkvartering til „Herbstmanoeuvre".

I Anledning af Dr. J. Paludans Artikel: „To Samfundsreformatorer"

i „Nær og Fjern" Nr. 333.

Af Ad. Hansen.

Nej, hvor Stemmen dog var rusten,
tør og skarp, — den næsten hvæste —
hvor dens Klang var gammel, brusten,
den, hvis Ord jeg nylig læste; —

Ord, der kloge, kolde brød som
Hagl og Is fra Kløgtens Stade,
medens Haan derudfra lød som
Vindstød mellem visne Blade;

Ord, der fornemt viser Vejen,
sindrigt sætter Bom og Skranker,
naar en kraftig Aand sin egen
Bane gaaer i Digtertanker;

Ord, der med Foragt sig vender
bort fra, hvad der dristigt luer,
Ord, som vistnok Mange sender
Tak fra deres Dagligstuer.

Se, naar her i Livets Færden
Poesien vi fornemme,
med dens broget-rige Verden,
med dens alvorsfulde Stemme,

Med dens kjække Ord, der friske
slaa, som Skumstænk over Støvet,
med dens bløde Ord, der hviske
lig en Sommervind i Løvet,

Med dens skjønne Drømmesyner,
hvorved mangt et Hjerte svulmed,
med dens Tankeglimt, der lyner
skarpt og kraftigt gjennem Mulmet,

Med dens klare Odins-Øje,
som igjennem Sjælen trænger,
sondrer Sandt og Usandt nøje,
seer de stygge Saar og Flænger,

Med dens fine Hejmdals-Øre,
som — naar lydhør den sig hæver —
kan den dybe Vaande høre,
der i Jordens Indre bæver, —

Naar den os paa Vejen standser,
her hvor Livets Tummel klinger,
saa skal vi med spændte Sandser
vogte paa dens Pegefinger.

Om paa bulne Saar den lægger
Fingren haardt, om den vil pege
ned, hvor Løgne Grunden dækker,
tæt som Kryb paa mugne Veje, —

Den har Ret, — om end det slider
Sjælen haardt og Uro bringer; —
og for alle Slægter, Tider
skal den staa med udstrakt Finger.

Men et overlegent Væsen
kan den ej i Jorden mane;
om end Kløgten rynker Næsen,
gaaer den dog sin egen Bane.

Naa, og selv om Banen brydes
stundom gjennem dunkle Grunde,
selv om ogsaa Farten skydes
af og til langs mørke Sunde, —

Hellere en Smule Taage
over høje Klippetinder
end de lave Krinkelkroge,
hvor kun Løgtelyset skinner.

Historisk Aarbog 1879.

Udgivet af S. B. Thrige. (P. G. Philipsens Forlag).

I sit Forord til „Historisk Aarbog 1878“ erklærede Udgiveren, at det vilde være afhængigt af den Modtagelse, som Læseverdenen maatte yde Aarbogen, om den vilde finde Efterfølgere. Da vi for vort Vedkommende efter Evne have søgt at støtte det hele Foretagende ved vor Omtale af den første Aargang, kunne vi kun udtale vor Glæde over, at baade Udgiveren og Forlæggeren have følt sig opfordrede til at fortsætte med en Aarbog for 1879, og det saa meget desto mere som anden Aargang — med al mulig Respekt forresten for dens Forgænger — efter vor Anskuelse staaer højere baade med Hensyn til de valgte Emner og disses Behandling. Hvad særlig Behandlingen angaaer, saa have vi ganske vist den allerstørste Sympathi for en populair og let fattelig Fremstilling; men paa den anden Side seer man i vore Dage ikke saa sjeldent, at man lægger Hovedvægten paa denne Del af Opgaven og paa en saadan Maade, at Indholdet lider derunder. Det er netop Kunsten den, at kunne give det videnskabelige Stof fuldt ud under en let tilgængelig Form, og det er just i denne Retning, at vi den Dag idag have saa meget at lære her hjemme, navnlig af den franske og engelske Historieskrivning, medens Goethes Ytring, at Tydskerne have den Evne at gjøre Videnskaberne utilgængelige, maaske endnu med Rette kan anvendes i sin Almindelighed. Flere af de i „Historisk Aarbog 1879“ indeholdte Artikler tage ikke i Betænkning at indlade sig direkte paa Løsningen af videnskabelige Problemer; men enhver Læser med almindelige historiske Forkundskaber vil dog med Lethed kunne følge Forfatteren.

Nordens Historie er i nærværende Aargang kun repræsenteret af een Afhandling, men den er til Gjengjæld af første Rang. Enhver, der kjender lidt til vor historiske Litteratur, vil have havt Lejlighed til at beundre Professor Paludan-Müllers Evne til at kaste et roligt og sikkert Lys over det Problem, hvis Løsning foreligger. Han rammer altid bestemt, saa at saavel Konturerne som Enkelthederne nøgternt og ædrueligt træde frem i Dagen; det er ikke nogen glimrende Illumination med farvede Lys og pragtfuldt, men uroligt flammende Fakkelblus, som paa engang belyse mange forskjelligartede Gjenstande uden dog tilfulde at oplyse den enkelte. Den nærværende Undersøgelse søger at klare Korfits Ulfelds i flere Henseender indviklede Forhold til Kong Frederik III efter den kjøbenhavnske Fred af 27. Maj 1660. Der er, som det vistnok vil være de fleste af vore Læsere bekjendt, den Ejendommelighed ved Ulfelds Forhold til sit Fødeland, at han ifølge den roeskildske Fred af 1658 fuldstændig var bleven gjenindsat i alle sine Rettigheder som dansk Undersaat, alt hans Gods og alle hans Lehn bleve ham tilbagegivne, og han selv med sin Familie og Husstand fik Lov til frit at opholde sig, hvorsomhelst han vilde i Kongen af Danmarks Riger og Lande. Nu var ganske vist ved Freden i Kjøbenhavn denne Artikel ikke bleven optaget i Fredsinstrumentet; men deraf følger dog ingenlunde ligefrem, at Bestemmelsen om Ulfelds Restitution tør siges at være annuleret; thi Traktatens 26. Artikel slaaer med tydelige Ord fast, at ældre Overenskomster mellem de tvende Riger — og særlig Roeskildefreden — skulde staa ved Magt i alle Punkter, som ikke udtrykkelig ændres ved denne kjøbenhavnske Traktat. Sagen er saaledes dunkel og har ogsaa fra de forskjellige Sider været undergivet modsatte Fortolkninger. Spørgsmaalet gav i sin Tid (1843) Anledning til en med Dygtighed foretagen kritisk Undersøgelse af J. L. Rohmann, som findes optagen i 1. Bind af „For Litteratur og Kritik“, et Fjerdingaarsskrift udgivet af Fyens Stifts litteraire Selskab. I sin Undersøgelse, der forøvrigt ikke findes omtalt i den foreliggende Afhandling, kom Rohmann til det Resultat, at den danske Regjering maatte siges at være berettiget til at behandle Ulfeld som Landsforræder efter Freden i Kjøbenhavn, at altsaa Roeskildefredens Restitutionsbestemmelse maatte betragtes som annuleret ved Fredstraktaten af 1660, skjøndt dette ikke udtrykkelig siges. Paludan-Müller hævder omtrent den samme Anskuelse og, som det forekommer os, med tilstrækkelig klare Grunde. Aarsagen til, at Bestemmelsen om Ulfelds Restitution hverken er bleven gjentaget eller ophævet i Kjøbenhavnerfreden skyldes upaatvivleligt visse hemmelige Aftaler, der ere blevne førte mellem Underhandlerne og Mæglerne ved selve Fredsforhandlingen. Men den Fremstilling, som Puffendorf har givet af disse, og som Paludan-Müller hentyder til, er neppe korrekt, idetmindste stemmer den ikke med Ytringerne i en Skrivelse fra den danske Regjering til den bekjendte Jurist Peder Lassen, dateret 7. April 1661. Dette Dokument, der findes i privat Eje, indeholder en Forespørgsel om, hvilken Straf Ulfeld og hans Frue fortjener, og hvilken modus procedendi der maatte være den hensigtsmæssigste under de givne Forhold. Lignende Forespørgsler ere ifølge Paludan-Müller tilstillede fire andre retskyndige Mænd, hvad der noksom vidner om Regjeringens Forlegenhed med at gribe Sagen an; men da Kongens Skrivelser kun kjendes indirekte gjennem de derpaa indløbne Svar, turde maaske Brevet til Peder Lassen have historisk Interesse — navnlig ogsaa da det giver Oplysninger angaaende de i Kjøbenhavn førte Underhandlinger, som vedrøre den ulfeldske Sag. Med Hensyn til Højesterets endelige Domfældelse af Korfits Ulfeld den 24. Juli 1663, i Kraft af hvilken han som bekjendt dømtes fra Ære, Liv og Gods, hvorhos Domsakten tillige indeholdt den uhyggelige Skærpning af Straffen, at „Korfits, hans Krop, bør og skal parteres og paa fire af de fornemste Bastioner her udi Hans Kongelige Majestæts Residents-Fæstning til Spectacle opsættes, enhver Del paa sin Bastion“, saa fører Forfatteren Bevis for, at denne Dom ikke er fældet efter Danske Lov, der dengang ikke havde nogen særegen Bestemmelse om Majestætsforbrydelser, men efter Romerretten. Ulfelds Proces danner saaledes et Sidestykke til to andre meget omtalte Retssager, der fra Kronens Side til forskjellige Tider ere førte mod berømte Statsmænd, nemlig Povl Laxmand og Griffenfeld. De skarpsindige Beviser for, at disse to højt betroede Mænd ere blevne fældede ved Analogier, hentede fra Corpus juris, skyldes ligeledes som bekjendt Professor Paludan-Müller.

Blandt Aarbogens øvrige Indhold indtager Johannes C. H. R. Steenstrups Afhandling, „Keltisk Historieskrivning“, en fremragende Plads. Dette Folk har i sin Tid beboet den største Del af vor Verdensdel, men er nu fortrængt til de „nordvestligste Hjørner af Europas Fastland og Øer“, hvor det endnu „klamrer“ sig fast, som Forfatteren træffende udtrykker sig. Paa lignende Vis klamre endnu

Levningerne af de keltiske Folkestammer sig til deres gamle Sagn og historiske Traditioner med en for dette Folk ejendommelig Ihærdighed; men ligesom de store verdenshistoriske Strømninger allerede forlængst have tilintetgjort Kelternes politiske Selvstændighed, saaledes vil sandsynligvis i en let overskuelig Fremtid den nivellerende Kulturbølge opsluge de sidste Rester af deres sproglige og nationale Ejendommeligheder. Pladsen tillader os ikke at forfølge Forfatterens Udvikling, og vi skulle derfor indskrænke os til at antyde, at han ved sine Undersøgelser af de keltiske Kilders Brugbarhed for den kritiske Historie fastslaaer som et Hovedresultat, at da de keltiske Stammer ere i Besiddelse af mange Egenskaber, der ere gunstige for Traditionens Bevarelse, saa ere ganske vist deres ældgamle Sange og Sagn tilligemed de omhyggelige annalistiske Optegnelser et værdifuldt Materiale, hvorfra der endog kan hentes Oplysninger om Tider, der ligge langt forud for de øvrige moderne europæiske Folks Sagnhistorie;*) men paa den anden Side bør de keltiske Kilder, saavel de ældre som de yngre, behandles med mer end almindelig Varsomhed; thi Folkets livlige, næsten orientalske Fantasi, dets overdrevne, selvforgudende Nationalitetsfølelse og Mangel paa Ædruelighed har ofte fristet Historiografen til at omdigte Begivenhederne eller iklæde den historiske Kjærne et saa broget og glimrende Draperi, at det er meget vanskeligt at rense Avnerne fra.

Af originale Artikler indeholder endnu Aarbogen foruden en Karakteristik af Erasmus fra Rotterdam, der skyldes Prof. J. L. Ussing, Hr. J. A. Fridericias under Titlen „et Blad af Pavedømmets Historie“ klare og velskrevne Fremstilling af det interessante Dobbeltforhold, hvori Middelalderens Pavedømme stod til det tydskromerske Kejserdømme særligt i det 13. Aarhundrede, idet han dog navnlig dvæler ved Bonifacius VIII. Rækken af de historiske Skildringer afsluttes med to Bearbejdelser: „Den franske Revolutions første Afsnit“ (efter Taine ved S. B. Thrige) og „Kong René“ (efter Lecoy de la Marche ved V. A. Bloch).

Som det vil erindres, er det Hensigten med Udgivelsen af den historiske Aarbog, at den foruden Artikler af et forskjelligartet historisk Indhold skal bringe en sammentrængt, men nogenlunde fuldstændig Oversigt over det sidste Aars politiske Begivenheder, regnet fra Midten af det foregaaende Aar til Midten af det Aar, i hvis sidste Halvdel Aarbogen udkommer. Vi kunne ikke skjønne rettere, end at ogsaa denne Del af Opgaven er løst med Samvittighedsfuldhed og en prisværdig Objektivitet, saa at Læseren herigjennem vil kunne faae et forholdsvis godt Overblik over den Del af den allernyeste Historie, der i det forløbne Aar har passeret Revue for ham i smaa Brudstykker gjennem Dagspressens ofte mangelfulde eller modsigende, undertiden tendentieuse Avisartikler.

*) Vi skulle saaledes exempelvis anføre, at „de fire Mestres Annaler“, der ere sammenskrevne af fire Munke i Klostret Donegal i Aarene 1632—38, indeholde Optegnelser, der ifølge de lærde Annalisters Beregning gaa tilbage til det tredie Aartusinde før Kristi Fødsel, og om denne Kronologi nu endogsaa er temmelig hypothetisk, saa har dog den nyere Kritik ment at kunne fastslaa Kampen ved Magh Tuireadh (c. 1897 f. Kr.) „som den ældste sikre Begivenhed i Irlands Historie“.

Litteratur

Paul de Saint-Victor: „Guder og Mennesker“. Oversat fra Fransk af Rudolf Schmidt. (Gandrup.) — Naar man læser Oversætterens Forord til disse Skildringer, bliver man i første Øjeblik noget benauet ved Tanken om at skulle anmelde en Forfatter, om hvem Victor Hugos, Eugène Delacroix', Sainte-Beuves og lignende Storheders smigrende Udtalelser anføres, men da den ærede Oversætter ikke des mindre alligevel giver Bogen sin Anerkjendelse med paa Vejen, tør vi vel ogsaa i al Beskedenhed vove os frem med vor Ros. De ti „Feuilletoner“, der ere samlede her under ovennævnte pikante Fællestitel, ere af ulige Omfang og ulige Karakter, men alle lige fængslende ved Indholdets Aandfuldhed, lige glimrende ved Fremstillingens Kunst. Man kalder i Frankrig slige historiske og kunsthistoriske Apropos'er for „Feuilletoner“, men man kunde ogsaa give dem mange andre og for danske Øren langt mere hædrende Navne. Det første Stykke f. Ex., „Venus fra Milo“, er et lyrisk Digt i Prosa, det sidste og største, „Det spanske Hof paa Karl den Andens Tid“, en historisk-psykologisk Analyse af den Aand — sit venia verbo! — der med Philip den Anden besteg den spanske Trone for efterhaanden at drage det engang saa mægtige Monarki saa dybt ned, ikke i Støvet, men i Dyndet. Forf. kalder sin Bog „Guder og Mennesker“, og den handler ogsaa om begge Dele, ja om det skal være om ugudelige Umennesker oven i Kjøbet. Den danske Læseverden, der nu er saa fortrolig med Taine, vil i Paul de Saint-Victor finde en beslægtet og jevnbyrdig Natur. Han hører ogsaa til de Forfattere, man kunde kalde Koloristen, der fremfor Alt søge hen til saadanne Personligheder og Tider, hvor Historien har brugt stærke Farver paa sin Palet. Nero, Ludvig den Ellevte, Benvenuto Cellini, Henrik den Tredie, de spanske Konger — hvilke Emner for en farverig Gjenfremstilling. Og bag Staffagens glimrende Farvespil dukker en sund og stærk Forfatterindividualitet frem. Han kan piske Henrik den Tredie, „den franske Heliogabel“, ud af Historien, fordi han ikke hos ham kan finde et eneste gallisk Træk, men han kan paa den anden Side have Øje for Ludvig den Ellevtes Fædrelandskjærlighed under det dryppende Blod og de raa Voldshandlinger. En saadan Forfatter kan veje Benvenuto Cellinis egenmægtige Forbrydelser imod hans Inspirations Stordaad og derunder give et levende Billede af Renaissancens Kunstnere og deres Forhold til Samfundet. Han kan skrive en ophøjet Hymne til Klassicismens Storhed i „Ceres og Proserpina“ og paa de næste Blade hvirvle Læseren med ind i Middelalderens gribende „Dødningedands“. Aandfuldest er han dog maaske, hvor han i „Mumien“ skildrer det gamle Ægyptens storslaaede Forsøg paa at trodse selve Dødens tilintetgjørende Magt, eller hvor han i Skildringen af det spanske Hof hævder, at det mest tragiske Digtersyn hos den største af alle Digtere ikke overgaaes af visse Optrin i den virkelige Historie. Man læse om dette Hof, der, ophedet til et Serails Temperatur, udklækker østerlandske Forbrydelser, f. Ex. S. 187 om Dominikanermunkens paatænkte Undersøgelse af Grunden til Dronningens Ufrugtbarhed, eller S. 202—207, hvor Kongen stiger ned i Escurials Gravhvælving. — Vi samstemme ganske med Oversætteren i, at Paul de Saint-Victor fortjener en smuk Plads imellem de fremmede Forfattere, der nu omplantes paa Dansk, og vi ønske gjerne Mere fra samme Haand. Hvorfor har forøvrigt Oversætteren i „Venus fra Milo“ bortskaaret Gudindens virkningsfulde Gjenopstandelse efter Kommunens Ødelæggelser? S. 37 og S. 91 anfører Forf. de samme Linier af en græsk Folkesang; Oversætteren burde vel ogsaa have gjengivet dem enslydende.

Theatrene

«C'est du Nord qu'aujourdhui nous vient la lumière,» sagde allerede Voltaire. Desværre kommer der ikke alene Lys til os nordfra, men ogsaa de Uklarhedens Taager, der fordunkle Solen, og de Sentimentalitetens Regndryp, hvori denne Taage kun altfor ofte opløser sig. I Hr. Carsten Kjellands lille Skuespil „Vaarluft“, som **det kgl. Theater** opførte første Gang i Søndags, er der baade Uklarhed og Sentimentalitet; altfor længe er man uden Antydning af, om hvilken Tap den dramatiske Konflikt skal dreje sig, og hvor dette saa omsider bliver Tilskueren klart, staaer han overfor et af de Livsforhold, som norske Forfattere ynde at sejgpine

deres Helte med istedetfor at klare Sagen paa en for enhver Anden naturlig Maade; efter at den lille Handling er afsluttet maa man saa huske sig om for at komme i Tanker om Stykkets Titel, men opgiver snart at udfinde dens Kongruens med Stykkets Ide. Med alle disse et Debutarbejdes Ubehjælpsomheder har „Vaarluft“ dog ikke faa Steder, især i Dialogen, hvor poetiske Evner komme tilsyne, der maaske kunne varsle en Fremtid som Forfatter. — Stykket giver ikke de Spillende Lejlighed til særlig fremtrædende Præstationer; Hr. Rosenkilde gjorde sin Rolle saa morsom som muligt og høstede stærkt Bifald, og Frk. Lund maa fremhæves for sin kjønne, naturlige Fremsigelse af Digtet.

Musik.

Fru Laura Rappoldi tog for denne Gang Afsked med vort Publikum ved Musikforeningens første Abonnementskoncert, der ganske var helliget Kammermusiken. Fru Rappoldi udførte Klaverpartiet i Schuberts Piano-Kvintet Op. 114 (almindeligvis kaldet „Forel-Kvintetten“) og i Gades for Piano, Violin og Violoncel komponerede Op. 29 „Novelletter“, begge gediegne Kunstværker, vel kjendte og med Rette højt skattede blandt Kammermusikens Dyrkere. Som det var at vente, var Fru Rappoldis Spil her som altid smukt, fuldendt i Form og i Foredrag, og bidrog sit Væsentlige til, at den iøvrigt fra alle de Medvirkendes Side dygtige Udførelse fik det lille, men vægtige Plus til, der statuerer ikke blot Respekten, men ogsaa Nydelsen hos Tilhørerne. Imellem de nævnte Kompositioner spillede Hr. Schiemann med sin vante Sikkerhed og den for ham karakteristiske bløde Tone to (ikke tre, som Programmet angav) Romancer for Obo med Piano af Schumann Op. 94. Programmet indeholdt forresten en lille Overraskelse. Det lille „første Gang“, der var vedføjet Gades Novelletter, har vistnok forbauset Adskillige, forsaavidt den Omstændighed, at et saa vide bekjendt Værk af Gade som det nævnte ikke før i det Aar 1878 har overskredet Musikforeningens Tærskel, nærmest kan forekomme kurieus, selv om sandsynligvis her et Tilfælde har været mere bestemmende end en Tanke. Men dette lille kurieuse Tilfælde giver forøvrigt Anledning til i Almindelighed at beklage, at flere af Gades mest fremragende Arbejder — vi tænke navnlig paa Symfonierne — saa ganske forsømmes af den første musikalske Forening i vort lille Land. Vi have ikke Raad til slige Forsømmelser, naar der til Erstatning bydes os Navne som Reinecke, Bruch, Bargiel o. A.; det maa her som andetsteds gjælde, at det Ene maa gjøres, men det Andet ikke forsømmes. Gades Symfonier ere som bekjendt naaede til otte i Tallet. En enkelt, den første i C-Moll, er meget spillet, men af de andre er Størstedelen, og deriblandt de betydeligste, kun bekjendte paa anden Haand, ved Transkriptioner for Klaver o. A. Skulde de, for at blive opførte, manes frem af deres Skjulesteder, saa bliver det Pressen, der her nærmest maa tage Ordet.

Ved et uheldigt Sammentræf af Omstændigheder maatte Cæcilia-Foreningens første Koncert afholdes samme Aften som Musikforeningens ovennævnte, et uheldigt Forhold, der den Aften medførte Splittelse blandt Musikens trofaste Venner, som ikke herhjemme ere talrige nok til at fylde to Sale. Opført blev Händels udødelige „Messias“. Idet vi henvise til den udførlige Anmeldelse, der efter dette Mesterværks Opførelse forrige Aar fandtes i nærværende Blads Nr. 280, skulle vi ved nærværende Lejlighed atter fremhæve navnlig den gode Udførelse af Korene, dette egenlige Tyngdepunkt i Händels Oratorier. Solopartierne udførtes af Frøkenerne Keller, Schønberg og V. Hansen samt d'Hrr. Bielefeldt og Carlsen.

Julebordet.

De Averterendes Opmærksomhed henledes paa, at „Nær og Fjerns" sædvanlige Jule-Tillæg ogsaa iaar vil ledsage de i December Maaned udkommende Numre af Bladet. Avertissementer modtages indtil Torsdag Middag Kl. 2 af

Otto B. Wroblewsky.
Nytorv 19.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet:

H. N. Clausen:

Det evangeliske Kirkelivs Nutid og Fremtid. Anden Halvdel. 3 Kr. Kplt. 6 Kr.

Optegnelser om mit Levneds og min Tids Historie. I—II. 8 Kr. 50 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Paa **Andr. Schous Forlag** er udkommet:

Konr. Ferd. Meyer:

Georg Jenatsch,

en historisk Fortælling
fra Trediveaarskrigens Tid.
3 Kr. 50 Øre.

Van Limburg Brouwer:

Akbar.

En ostindisk Roman.
Oversat fra Hollandsk.
3 Kr. Eleg. indb. 4 Kr. 50 Øre.

Paa **J. H. Schubothes Boghandels Forlag** er udkommet:

Thomas Babington Macaulays

Essays,

historiske og kritiske Afhandlinger
oversatte af
Fr. Winkel Horn.
Andet Hefte. Pris 75 Øre.

Udkommer i ca. 12 maanedlige Hefter, hvert paa 4 Ark, til en Pris af 75 Øre for Heftet. Subskription modtages i alle Boglader, hvor 1. og 2. Hefte er til Gjennemsyn.

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Poetiske Skrifter

af
Frederik Paludan-Müller.
Tredie Hefte.
Komplet i 20 Hefter à 1 Kr.

Søndagmorgen den 24. November udkommer:

Nr. 1000

af

Illustreret Tidende

indeholdende: Kong Kristian IXs Portrait (med Digt). — Det kongelige Theater («Vaarluft»). — Limfjordsbroen ved Aalborg (med Billede). — Kong Kristiern ved Dyvekes Lig, Digt af Chr. Richardt. — A. Munch: «Kongedatterens Brudefart» (med Billede af Lorenz Frølich). — Carl Blochs «Tyge Brahe, der modtager Jakob VI af Skotland paa Uranienborg» (med Billede). — Choromgangen i Roeskilde Domkirke (med Billede). — I en Rejsestald ved en Landsbykro, af F. Bz. (med Billede). — Sindshvile, Fortælling af H. F. Ewald. — Af Professor J. A. Jerichaus Skizzebog, af Elisabeth Jerichau (med Billede). — En Moderløs, af N. B. (med Billede). — Meddelelser af blandet Indhold. — Bekjendtgjørelser.

Subskription paa Illustreret Tidende, der koster 4 Kr. for hvert Fjerdingaar, modtages i alle Boglader og paa samtlige Postkontorer samt i Expeditionen Vimmelskaftet 32.

Paa **C A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Homers Odyssee.

Oversat af
Chr. Wilster.
4. Oplag.
Pris heftet 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Homers Iliade.

Oversat af
Chr. Wilster.
4. Oplag.
Pris heftet 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 24. Novbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. d. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 335.

Den 1. December 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Henry Greville.

Af Louis Leger.

Allerede i flere Aar har Rusland været paa Moden i Frankrig, hvad der dog ikke kan søges i ligefrem Forkjærlighed; thi efter Begivenhederne i 1870 begyndte Franskmanden at skamme sig over sit Ukjendskab til fremmede Folkeslag og lagde sig paa Sinde at indhente det Forsømte. Det blev navnlig Rusland, som nød godt af denne Vækkelse, idet Frankrig, afkastende alle Fordomme, med en hidtil ukjendt Sympathi ikke alene begyndte at studere dets Forhold, men tillige tillagde det Jagttagelsesevne, noget, der hidtil kun havde været forbeholdt enkelte privilegerede Nationer; man kappedes om at studere Czarens Riges økonomiske og moralske Tilstand, og ve den Forfatter, der vovede at skildre Rusland uden enten at have gjennemrejst det, kjende dets Sprog eller være trængt dybt ind i dets Historie og Litteratur. Det var ikke som for en tyve til tredive Aar tilbage i Tiden, da Repræsentanterne for den liberale Skole, hvad enten denne skrev sig fra 1830 eller 48, opstillede som Læresætning: „Had til Rusland, Forkastelse af alle moskovitiske Institutioner", da Czarernes Absolutisme vakte dyb Rædsel hos det konstitutionelle Kongedømme som hos den radikale Republik, ja selv blandt det napoleonistiske Demokrati, saa at man blindt brød Staven over den, uden saameget som at gjøre sig rede for, hvad der skulde erstatte den, eller ved hvilken magisk Kraft det var lykkedes Rusland ved et eneste Koup at skabe Reformer, som andre Folkeslag brugte Aar til og selv da end ikke naaede uden gjennem blodige Revolutioner. Man dømte om Rusland efter dets mest haardnakkede Fjenders Udsagn, Tydskerne og Polakkerne; de Første vilde ikke tillade de barbariske Slaver at tilegne sig den germanske Kultur, de Sidstes Saar vare for dybe. Frankrig gjorde sig ligefrem til af at vise de polske Flygtninge den mest overdrevne Sympathi, og man har utallige Historier herom fra de Dage; det hedder bl. A., at en stakkels Djævel engang skrev til Guizot og bad om at faae Attest som emigreret Polak.

At Blindheden enkelte Øjeblikke var fuldstændig, er vist og sandt, de Landflygtige gik saa vidt, at de beviste, at Russerne hverken vare Slaver eller Europæere, men Finner eller Kinesere; dette blev offentlig udtalt for Retten og fra Lærestolene, og de Videnskabsmænd, der vare selvstændige nok til ikke at tro saadant Hjernespind, bleve betragtede som russiske Spioner. Men efter 1870 var der mangen en forstandig Mand, der fortrød at have ladet sig lede saavidt og nu indsaa, hvad enten det var med Grund eller ikke, at Ruslands Sværd kunde have gjort godt paa Vægtskaalen, at Politiken ikke er en Følelsessag og at det er til ubodelig Skade for en Stormagt, naar dens Allierede ere reducerede til Paven, Polakker, Irlændere, Grækere og Rumænere. Ikke saa snart havde det intelligente Frankrig faaet sine Saar forbundne og begyndt at arbejde, førend det vendte hele sin Opmærksomhed mod Rusland.

Medens Historikeren og Statsøkonomen studerede dets Historie og stræbte at udforske dets Fremtid, søgte Digteren og Romanforfatteren i dets Sæder og Skikke Sujetter til de Fremstillinger, der fandt en saa glimrende Modtagelse hos det store Publikum. Paa Odéon spilledes saa-

ledes med et Held, der oversteg selv de dristigste Forventninger, det mærkelige Drama «Les Danichef», hvor den russiske Bonde fremstilles i et ædelt Lys, og Paul Déroulèdes „Hetman", hvor Fablens Kosak, halv Kalmuk, halv Troldmand, er forvandlet til en Helt i Kamp med de polske Undertrykkere, paa Théâtre lyrique Dimitris Opera, en glimrende Imitation af Puschkins „Don Juan", der gjenkalder i Erindringen en af den russiske Histories mærkeligste Episoder, Stykker, der en halv Snes Aar tilbage vilde være blevne ubarmhjertig udpebne, og deres Forfattere erklærede for nedrige Bedragere, skjøndt de nøjagtig fulgte den historiske Sandhed, iklædt i smagfulde Vers. De litteraire Kredse gjenlød af Jubel og Begejstring, og Virkningen heraf kom Ivan Turgenjef til Gode, den eneste russiske Romanforfatter, der paa Grund af sit Talent og Mérimées Venskab hidtil har fundet Naade for det pariske Publikums Øjne. Femten Aar før maatte Forlæggeren Hachette nedsætte Bogladeprisen paa Gogols Mesterværk „de Dødes Sjæle".

Midt i denne russiskfindede Tid, der umiddelbart fulgte paa den antirussiske, var det, at der pludselig under Navnet „Henry Greville" udkom en Række Fortællinger, som skildrede de russiske Sæder og rev Publikum med sig. „Savelis Forsoning", „Dosia" „Sonia" og „Fyrstinde Ogheroff" gjorde med Et det hidtil ukjendte Forfatternavn næsten berømt; man fandt i disse fint udviklede Arbejder en naturlig og sandsynlig Fremstilling af den nye Verden, der saa stærkt pirrede Nysgjerrigheden, og gjættede, at den skyldtes en Personlighed, der maatte være nøje kjendt med det russiske Liv, uden derfor at være en Landsmand af Turgenjef; der hverken satte sig for at løse nogle af de russiske sociale og politiske Samfundsopgaver eller at forsvare en Mening, men kun simpelt og ligefremt fortalte, hvad han havde seet og gjættet, en i Detaillerne nøjagtig Fremstilling, som den kan gives af En, der længe har opholdt sig i et Land og søger at gjøre sig forstaaelig for den, der ikke kan besøge det. Samtidig stod det klart for Alle, at man ikke havde nogen Dilettant for sig, men en moden Forfatter, der fuldt væbnet traadte frem paa Valpladsen, og i Finheden og den Kjærlighed, hvormed Forfatteren omfattede Barnet og den unge Pige, gjættede man en kvindelig Haand. Der hvilede imidlertid som et Slør over Forfatteren, og endnu den Dag idag veed man i en større Kreds kun meget lidt om Henry Greville. Det kunde derfor maaske interessere Læserne at høre, hvad jeg formaaer at meddele om hende.

I.

Henry Grevilles Liv frembyder intet Romantisk, saaledes som det i Reglen synes uundgaaeligt med de fleste skrivende Kvinders; hun giver sig ikke ud for at have oplevet, hvad hun fortæller, hun sætter sig ikke for, som George Sand, at omdanne Samfundet, hvis Offer hun muligen kan have været, hun optræder som Vidne, men ikke som Handlende i de Scener, hun gjengiver, hun skjuler sin Personlighed, medens Andre stille den frem. Læs atter og atter de ti, tolv Bind, Forlæggeren Plon har udgivet, og Du vil, kjære Læser, Intet erfare om Forfatterinden; kun vil Du gjætte, at hun er en ædel og fin Kvindesjæl; selv hendes Alder er det Dig vanskeligt at dømme om: her skinner den pure Ungdom frem, hist det modne Talent, den erfarne Skribent. Den, der skjuler sig under Pseudonymet Henry Greville, hedder i Virkeligheden Alice Durand, født Fleury; Greville er Navnet paa en Flække i Contentin, hvorfra hendes Familie nedstammer. Hun er født i Paris, Datter af Jean Fleury, for Tiden Professor i fransk Sprog og Litteraturhistorie ved Universitetet og Retsskolen i St. Petersborg. Som anseet Litterat har han i Rusland udgivet forskjellige gode Fagbøger til Studium af det franske Sprog, ligesom hans Værk om Rabelais vandt Akademiets fulde Bifald. Han ledede selv sin Datters Opdragelse og førte den langt ud over de unge Pariserinders i Almindelighed. I Femtenaarsalderen kunde Alice Fleury baade Latin, Engelsk og Italiensk, ved hvilket Tidspunkt hendes Fader rejste til Rusland og gik en god Karrière imøde, medens hun i en stor By som St. Petersborg fandt den bedste Lejlighed til Udvikling netop i en Alder, hvor Indtrykkene fastholdes og Videbegjærligheden er stor nok til at søge dem. Hun forøgede snart sine Kundskaber med Russisk og Tydsk og traadte fuldtrustet ud i den nye Verden, blev Lærerinde i Skoler og privat og var ikke sen med at drage dobbelt Nytte heraf ved at studere det russiske huslige Liv: først Børnene, der vare hende betroede, saa Familierne, i hvis Midte hun levede, den maleriske Omgivelse o. s. v., medens et Par paa Landet tilbragte Somre bragte hende i Berøring med den russiske Bonde, denne saa foragtede og dog saa interessante Muschik, saa raa i sine Laster, men saa stor i sine primitive Dyder. „Savelis Forsoning", „Raissas Prøvelser" og „Stepane Makarief" ere Vidnesbyrd om den Omhu, hvormed Forfatteren har studeret de landlige kommunale Anliggender, og om det stærke Indtryk, de have gjort paa hende.

Hendes første Forsøg lod imidlertid ikke ane det Talent, der senere skulde udvikle sig; Novellen „Længselsvalsen", der udkom 1869 i et Tidsskrift i St. Petersborg, er en net Skizze, men uden Originalitet, hverken i Stil eller Ide. Den, der først opdagede Spiren til Henry Grevilles Talent, var Redakteuren af St. Petersborgs franske Dagblad, Hr. Horn, Broder til den ungarske Forfatter, der i lang Tid var Medarbejder af «l'Avenir national» og nylig døde som Deputeret i Parlamentet i Pest; i hans Feuilleton-Spalter udkom efterhaanden 1871—76 „Mølleren", „Paa Sletten", „Sonia", „Fyrstinde Ogheroff", „Anton Malibran" og „Vera". De vandt alle udelt Bifald hos det russiske Publikum, men dette kunde selvfølgelig ikke paaskjønne dem ganske efter Fortjeneste, Beskrivelsen af Landets Natur, Sæder og Skikke kunde kun indirekte interessere russiske Læsere. Den unge Forfatterinde besluttede derfor at prøve sin Lykke i Paris. Hun havde imidlertid ægtet Hr. Emil Durand, Lærer i Fransk i St. Petersborg og fast Medarbejder ved Horns Blad, der senere viste sig at være ligesaalidt kjendt i Frankrig, som det var læst og anseet i Rusland. Skjøndt hun var anbefalet af Ivan Turgenjef, hvis betroede anonyme Oversættere Hr. og Fru Durand vare, lykkedes det hende ikke at faae Adgang hverken til Dagblade, Tidsskrifter eller Forlag. De sidste viste en ubøjelig Strenghed. En kyndig Mand, en bekjendt Boghandler under sit virkelige Navn, en anseet Litterat under et populairt pseudonymt, afviste saa nedslaaende og bittert Henry Grevilles første Novelle, at han sikkert fortryder det den Dag idag. Mindes Du, kjære Læser, Begyndelsen af Lamartines „Betragtninger", hvor han fortæller sit første Møde med Forlæggeren Didot,

der netop den Gang skrev Tragedier paa Vers og modtog Debutanten med fornem Nedladenhed, tilraadende ham at arbejde og sætte sig til Forbillede Délille, Chenedellé, Luce de Lancival o. fl. Hr. X. førte et lignende Sprog til Dosias Forfatterinde.

„De er Lærer i Fransk," sagde han til Hr. Durand, „og maa kunne skrive for Dem, De kan da umuligt kalde dette et sammenhængende Arbejde?" Hr. Durand forsvarede sin Hustrus Talent, men Forlæggern afbrød ham:

„Jeg forsikrer Dem, at hverken Dagblade eller Tidsskrifter nogensinde vil optage noget af Deres Frues Arbejder; den Dag, hun faaer Lykken med sig i Paris, gad jeg nok opleve."

Ungareren, der redigerede «Journal de St. Petersbourg», havde en finere Sands end Pariser-Forlæggeren, og fra 1872—76 maatte Henry Gréville lade sig nøje med dens gjæstfrie Spalter. Træt af Kampen, var hun paa Veje til at opgive den og søge sin Tilflugt i den franske Verden Nord paa, hvor man idetmindste paaskjønnede hende, da Heldet pludselig kronede hendes Bestræbelser over al Forventning. „Dosia" og „Savelis Forsoning" udkom samtidig i Juni og Juli 1876, og under denne dobbelte offentlige Begunstigelse blev Navnet hurtig populairt. Kritiken blev slaaet af en Forfatters dristige Flugt, hvis Tilværelse man Dagen forud ikke havde anet, og ikke mindre forbauset over den Bøjelighed, Talentet røbede i to saa forskjellige Fortællinger, den ene streng og sørgelig som et nordligt Landskab, den anden livlig og elegant som et parisisk Causeri. Fra den Dag strebes de mest bekjendte Organer om den nye Stjerne, der havde et helt Forraad af Manuskripter, som havde ligget altfor længe gjemte. I Løbet af 1876 udkom efterhaanden: Paa Sletten (Journal des Débats), Fyrstinde Ogheroff (paany trykket i Figaro), Familien Koumiassine (Patrie), Maurèzes Hus og Paa Fyret (Débats), Sonia (XIX. Siècle), i 1877 Ariadne (Débats), Susanne Normis (Temps), Raissas Prøvelser (XIX. Siècle), Niania (Correspondent). Samtidig paatog Forlæggeren Plon sig at samle Feuilletonerne, efterhaanden som de udkom i Paris eller alt vare trykkede i «Journal de St. Petersbourg», og de opnaaede under denne mere afrundede Form et lignende Held som tidligere i Aviser og Tidsskrifter. Senere har Henry Gréville forsøgt sig i dramatisk Retning med en Farce, opført paa Odéon eller Porte St. Martin, men uden at opnaa den Lykke, som Feuilletonerne gjorde. Den dramatiske Kunst forlanger andre Betingelser end Romanen, og Theatrets snevre Omfang tillader ikke en detailleret Udvikling saalebes som i „Sonia" og „Familien Koumiassine". Kunsten fordrer en streng Læretid, og kun Genier kunne gjøre sig til af at have betraadt Scenen uden Hjælp og Støtte; baade George Sand og Balzac indtage en underordnet Plads i den dramatiske Kunst i Forhold til Romanen; om Henry Gréville gaaer en bedre Skjæbne imøde, tør vi ikke forudsige, enkelte af hendes Arbejder, navnlig „Raissa", indeholde dramatisk Anlæg, andre et Anstrøg af vis comica.

II.

Vi ville nu gaa over til Henry Grévilles Arbejder og i dette korte Udtog lægge de Fortællinger til Side, hvis Scene er knyttet til Frankrig, saaledes som „Paa Fyret", „Maurèzes Hus" og „Susanne Normis", og nærmest dvæle ved dem, hvor Forfatterinden med saa megen Forkjeneste har skildret det russiske Liv og Virken, hvor hendes livlige Fantasi og dygtige Pen i den for de fleste overfladiske Iagttagere saa golde Ørken har fremtryllet saa mangen Oase fuld af Ynde og Storhed. Selv den dygtige engelske Forfatter Mackenzie Wallace har ikke forstaaet den russiske Naturs særegne Ynde; Floden Volga, Kongen for alle de moskovitiske Floder, har kun opnaaet et Par tørre, ringeagtende Ord. „Med al Agtelse for mine Venner, Russerne, skylder jeg at sige, at Udsigten til Volga ikke er den Ulejlighed, Tid- og Pengespilde værd, som Rejsen fra Nijni til Tsarijtsine fører med sig, hist og her er der nogle smukke Punkter, men de ere faa i Tallet og ligge spredte fra hinanden."

Til Modsætning fortæller Henry Gréville i „Fyrstinde Ogherof": „Volga er ingen almindelig Flod, der løber mellem to Bredder i et Slette- eller Bjergland; snart er den en Sø, snart en Bjergstrøm. Da Michael en tidlig Morgenstund forlod Havehuset, hvor han havde tilbragt Natten, laa Floden foran ham som en umaadelig spejlklar Vandflade, hvis fjerne Kyster aftegnede sig med en grønlig Kant, medens smaa Holme af gult Sand, der i Afstand lignede Solstraaler, hist og her dukkede op og kun forraadte deres faste Jordbund ved enkelte Rosentræer og Buske. En Flok vilde Svaner søgte Hvile efter Flugten, deres hvide Fjer, som ved Efteraarsfældningen ubarmhjertig spredtes, gyngede sig paa den lette Strøm, der dannedes i Kjølvandet af en Baad, medens de ædle Fugle roligt svømmede langs Kysten, ikke værdigende at dreje deres majestætiske Hals, for at se Uhyret dampe forbi. Men Dampen bruste og Maskinen peb og bragte Uro i Flokken, de stolte Vinger udfoldedes, og efter nogle Øjeblikkes Snoninger søgte de hen mod den fjerne Vig, hvor ingen menneskelig Lyd forstyrrer deres vilde Uafhængighed.

„Længere nede nærme Bredderne sig hinanden, den venstre Flodbred stadig lav og sandig, den højre hævende sig mere og mere, udbredende sine med purpurfarvet Lyng bedækkede Bjergspidser i Efteraarssolen. En Række majestætiske Granitstene, hugne ud af Jorden, strækker sig ned til Bredden, den høje spidse Klippe spejler sig i det klare Vand, hvis Dybde her ikke er større, end at den Rejsende med udstrakt Arm kan naa Bunden, medens Baaden let glider ned ad Strømmen.

„Hvilket bejligt Vand det dog er! Michael kan ikke løsrive sine Øjne fra det, foroverbøjet seer han, hvorledes den spidse Forstavn gjennempløjer Strømmen, dannende to Vandstraaler af den bjerggrønne Ædelstens eller Perlemors Farve, frynbset med hvidt let Skum ligesom Mosset paa Træstammerne i de nordlige Skove. Morgensolens lette Belysning forhøjer Virkningen, Vandstraalerne udvides og falde skummende ned paa Fladen, forenende sig med Bølgemassen styrte de larmende ned over Klippen. Michael glemmer aldrig denne mærkelige Flod; mange Aar efter behøvede han blot at lukke Øjnene for at fremtrylle Billedet af den grønlige Strøm, der under Trykket af Dampmaskinen bruser frem med en lignende Ynde som den, hvormed Feen samler Folderne paa sin Fløjels Kaabe."

Mackenzie Wallace seer i den russiske Vinter kun den iskolde Aarstid, der sluger saa megen Brændsel; for Digterinden viser det sig anderledes. Læseren tilgive, at vi endnu citere Beskrivelsen af den under Sneen begravede russiske Skov („Familien Koumiassine"): „Skoven laa foran hende med sine høje Fyrretræer, den nyfaldne blæn-

dende Sne var endnu ikke nedtraadt, hvide, bløde Veje snoede sig mellem den tætte mørkegrønne Underskov, paa Vejkanten nogle Buske, hvis tynde Grene borede sig ned i det bløde Tæppe, bagved den høje Mur af de gamle Fyrretræer, kun afbrudt af nogle enkelte Snebunker, som de øverste overlæssede Grene havde rystet af sig; hist og her et lille mørkt Gjennembrud i Underskoven af et Daadyr, foroven Solen, hvis Gjenskin udbredte et rødligt Skjær over Trætoppene, medens Fyrrene kastede en blaalig Skygge udover Sneen, alt under en næsten fortryllende Stilhed, kun afbrudt af den klirrende Lyd af Gangerens Seletøj."

Disse to saa forskjellige Billeder ere tilstrækkelige til at give Læseren et Begreb om det Maleriske i Henry Grevilles Fortællinger, Noget, der gjælder ligesaa meget, naar hun skildrer Samfundets ydre Form. Fedotias Begravelse i „Savelis Forsoning", Skøjteløber- og Kanefesten paa Nevaen, Kapsejlladsen fra Tsarskoé Selo eller Officerernes Messe i „Dosia", Børneballet i „Fyrstinde Ogherof", ere hver for sig ligesaa fuldendte. Hun har sin Force i at beskrive, hun er ikke af de Forfatterinder, der kun digte foran Kaminilden, hun er en Rejsende, der fra et længere Ophold i fremmede Lande medbringer omhyggelig samlede Indtryk. Rammen om hendes Personer interesserer fuldt saavel som deres Hændelser; Beskrivelserne flyde saa naturligt fra hendes Pen, at de ligesom spinde sig ind i selve Fortællingen; hun lægger ikke an paa Spænding eller paatager sig et eget Sprog; hendes Stil er altid ens, let, fyldig og flydende, undertiden lidt løs, især naar den sammenlignes med visse Romanforfatteres, der spække deres med velklingende Fraser og søgte Ord; man kan derfor let forstaa, hvorledes bemeldte Forlægger, der var en Ven af det Søgte, fandt, at Henry Greville slet ikke kunde skrive.

Skjøndt hendes Pen stadig bereder Læseren Overraskelser, maa vi dog tilstaa, at de Bind, vi her have foran os, langtfra give et fuldstændigt Billede af det russiske Samfundsliv, idet hun kun har studeret to af dets Sider: Adelen i de store Byer med dens Følge af Intendanter, Hovmestre, Gouvernanter o. s. v. og Landbefolkningen. Vi møde saaledes ikke her de komiske Typer, der have fristet mangen en anden russisk Romanforfatter, som Kjøbmanden med sin tunge Hue og sin lange Kaftan, den fanatiske Munk eller den vandrende Pilgrim, der drager frem og tilbage mellem Kiev og Solovetsk, ikke heller Sekteren eller den nihilistiske Revolutionaire med sin lidet indtagende Ledsagerske med kort afklippet Haar og Næsebriller; hun holder Middelvejen, en Verden ligesaa fjern fra dem, der ikke følge med Tiden, som fra dem, der ere forud for den. Mange af disse Typer vare ogsaa vanskelige at lære at kjende for en Kvinde af den bedre Klasse, og Henry Greville giver sig aldrig af med at skildre, hvad hun ikke selv har studeret, det være sig gjennem Livet eller Bogen. I to Fortællinger gaaer hun tilbage til Nikolaus' Regjering, medens de Andre holde sig til Nutiden; i „Savelis Forsoning" og „Raissas Prøvelser" er Udgangspunktet den Forbrydelse, der har forsynet Sardou med saa mange Sujetter, men ulige vanskeligere er det at holde Publikums Følelser i Aande under fem lange Akter end i Romanen, hvor Læserens Nerver har Tid til at sætte sig; denne fører desuden i sin hele Udvikling en tydeligere Moral og klarere Logik end Dramaet, hvis Lod det er, for at bruge Horats' Ord, „at jage efter Opløsning".

Adelsmanden Bagrianof har bragt den Livegne Savelis Forlovede til Fortvivlelse og Selvmord, han falder for dennes Haand, man stikker Ild paa Slottet, Liget indebrændes og Mordet skjules. Senere gifter Saveli sig, bliver en fri, velstaaende Kjøbmand og Borger, hans Søn Filip forelsker sig i Bagrianofs Barnebarn Kathrine; her er Gjengjældelsen; han kan ægte hende, men den Myrdedes Blod klæber fast ved Slægten, de Elskende dømme sig selv til evigt Cølibat. Her er i faa Ord Indholdet af denne sørgelige Idyl, et storslaaet Billede, hvortil en Landsbypræsts ædle patriarkalske Optræden bidrager sit. Rusland har senere bebrejdet Forfatterinden, at hun har opfrisket disse forsvundne Typer og derved næret visse occidentalske Fordomme om det „moskovitiske Barbari". Herpaa kunde hun simpelthen svare, at Romanskriveren har frit Valg af Sujetter; Historien tilhører ham, de voldsomste Lidenskaber som de mest forhadte Laster baade i Fortid og Nutid, og dog kan der være noget i, at slige Sujetter ikke gjentages, de kunde, skjøndt Tonen helt igjennem snarere er venskabelig end fjendtligsindet mod Rusland, i Længden virke skadeligt.

Den Forbrydelse, der er Udgangspunktet i „Raissas Prøvelser", er allerede mindre afskyelig end den, Savelis Forlovede er Offer for; Omstændighederne formilde den, der Skyldiges Ungdommelighed, Beruselsen, en vis Ærlighed gjør dem værdige til Læserens Medynk, om ikke Tilgivelse. Her er det Heltinden, der selv paatager sig Hævnen og bliver, som Calderon siger, sin „Æres Læge"; for at faae Retfærdighed fører hun Klagen til selve Kejserens Trone; han samler hele Regimentets Officerer om sig og byder Ofret at udpege den Skyldige, der er pligtig til at ægte hende. Efter Vielsen forvises han til Siberien, hans Ejendom konfiskeres og overgives Raissa, men Straffen synes tungere end selve Forbrydelsen, og vi se, hvorledes der ud af en raa, afskyelig Handling kan udspringe de ømmeste, fineste Følelser. Raissa belønnes, fordi hun saa nidkjært har kæmpet for sin Ære og viist Barmhjertighed mod den Skyldige; hun drager selv til Siberien og fører ham tilbage angrende, lutret gjennem Prøvelserne. Ved sin Karakterfasthed og det kjærlige Hjerte bliver hun den Familles beskyttende Engel, i hvis Midte hun paa saa voldsom en Maade har gjort sin Indtrædelse. Den Episode, hvor Raissa redder sin Svigerinde, Helene Marsof, fra oprørske Bønder, er virkelig dramatisk anlagt, Fortællingen vilde maaske kunne omarbejdes for Scenen, og Bondekonen Maura vil da blive en Figur af ikke ringe Virkning.

Ved Siden af disse to Fortællinger stiller sig Novellen „Stepane Makarief", en Bonde, der selv fælder Dom over sin dovne, utro Hustru, som Sogneraadet har frikjendt; alle tre vidne i lige fuldt Maal om Forfatterindens kraftige, djærve Pen. Vi tro imidlertid, at hendes Talent særlig kommer til sin Ret i Skildringer af Verdenslivet som i „Sonia", „Dosia", „Fyrstinde Ogheroff" og „Familien Koumiassine", der alle ere holdte i denne maadeholdne Stil, der er hende egen. Sujettet er den forfulgte eller mistydede Kjærlighed; Helten er ærlig og hæderlig, heltinden yndig, maaske lidt for følsom; hun hader Effekt og Intriger og har kun een Svaghed: altid at skulle skildre Gardeofficeren som uimodstaaelig i sin pyntelige Uniform, let og lystig, skjulende det bedste Hjerte og de ædleste Følelser under denne tilsyneladende Letsindighed. Baade

Dosia Japtine, Prindsesse Koutsky, Vasilissa Garof og Martha Milaguine ende med at ægte Generaler in spe, og vi ere ikke urolige for deres Fremtid; Gardeofficererne ere i Almindelighed formuende, de kjende ikke det snevre, trange Liv, som den daarlig stillede Militair er nødt til at føre, og som den franske Romanforfatter i den senere Tid har sat sig en Glæde i at skildre, de blive vel ikke lykkeligere end den lille Sonia, der ægter Videnskabsmanden Boris Glebof, i hvem Fremtiden vil se en stor Lærd og berømt Professor.

Stakkels Sonias Historie er baade smuk og rørende. Boris, der er antaget som midlertidig Huslærer hos General Gareline, forelsker sig i dennes indtagende Datter Lydia, der gjengjælder hans Følelser; Faderen seer paa det med et velvilligt Øje, men den lykkelige Drøm kuldkastes af en vranten, gjerrig Moder. Boris drager til Udlandet for at søge Rigdom og Ære; ved Hjemkomsten forsmaaes han af sin fordums Forlovede, men Forholdene forandres, og snart bliver det hans Tour at støde hende bort, da hun, nedstyrtet i Fattigdom fra Toppen af sine stolte Forhaabninger, kommer til ham for at bede om hans Støtte og søger at vække de udslukkede Følelser i hans Hjerte; saa ægter han Sonia, en ung Tjenestepige, et attenaars Barn, som han har reddet fra Fru Garelines og hendes Tjenestefolks Mishandlinger, adopteret og undervist; hun hænger ved ham med samme Troskab som en Hund, men han behøver ligefuldt ikke at rødme ved at kalde hende sin Hustru, idet Alt, ligefra den rørende Troskab til den kjærlige Omsorg, hun har viist hans døende Moder, og den Udholdenhed, hvormed hun har søgt at erhverve sine manglende Kundskaber, retfærdiggjør Valget og efterlader hos Læserne et godt og varigt Indtryk.

Vi lykønske Sonias Forfatterinde til, at hun ikke har Tendens til at slutte sine Arbejder med en Katastrofe, men simpelt hen fører sine Personer gjennem mer eller mindre strenge Prøvelser til den Lykke, de fortjene; saaledes i „Fyrstinde Ogherof", en af hendes mest rørende Fortællinger, hvor Martha Milaguine i den Tro, at Gjenstanden for hendes Kjærlighed er hende uværdig, overgiver sig til hans Rival, senere bliver Enke og ved Knudens Løsning finder den Mand, hvem hendes første Kjærlighed var helliget, en fin Udvikling, der i sin Overgang fra de blideste til de smerteligste Følelser indeholder noget af det Bedste, Henry Greville har skrevet.

Ikkedestomindre er „Dosia" dog uden al Tvivl det Arbejde, der gjennem fire Oplag har vundet mest Bifald. Her er Heltinden ingen Bondepige, som den stakkels Sonia, men en Slags Fadette i den fornemme Verden, et forkjælet Barn, godhjertet, lunefuld og fantastisk, paa Spil overalt og nærved at bringe sin Omgivelse til Fortvivlelse. Hæmmet af Moderen drømmer hun om Flugt fra det strenge Aag, og alt som hun gynger paa Vippebrædt med sin Fætter, foreslaaer hun ham Bortførelse og Giftermaal; hun stiger op i hans Kjøretøj med en Bagage, bestaaende af et Stykke Rugbrød og to Appelsiner, ligesom den lille Marquise i Meilhac og Halevys aandrige Bagatel, der forladende den ægteskabelige Arne kun medbringer sin Arbejdstaske og et Numer af et Tidsskrift. Neppe er Dosia kommen til Sæde, førend hun føler det Taabelige og Ufornuftige i sin Opførsel og lader sig føre tilbage til sin Moder, der endnu ikke har mærket hendes Fraværelse. Denne smukke Streg fortæller Peter Mourief i Officersmessen sin Kammerat Platon Sourof, den Satteste af hele Regimentet, den samme, der senere forelsker sig for Alvor i Dosia, og hvis ømme, ærbødige Hengivenhed ender med at tæmme det lunefulde, gjenstridige Barn, medens Peter Mouriefs Lidenskab for hende viser sig som forbigaaende; han ægter senere sin Vens Søster, Fyrstinde Koutsky. Fortællingen er snildt anlagt, Dosias Spilopper og moralske Forvandling giver Forfatteren Lejlighed til fine, yndige Udviklinger; den indeholder desuden et Vid som ingen af de foregaaende, en paa engang fransk og russisk Aandrighed, der gaaer op som Raketter og falder ned som træffende Bemærkninger. Den samme Aand gaaer fra Begyndelse til Ende gjennem „Familien Koumiassine", Henry Grevilles mest betydningsfulde Arbejde; dette Billede af Hverdagslivet, der fylder to hele Bind og som Læseren gjerne saae fortsat i et tredie, er gjennemtrængt af et uudtømmeligt Lune uden en eneste tragisk Løsning. Forfatteren har lige til de mindste Detailler skildret denne adelige Rede, den stolte Grevinde Koumiassines Herresæde. Typen er os ikke fremmed, Fru Koumiassine og Fru Danichef ere Søstre eller idetmindste kjødelige Søskendebørn; den ene er Enke, den anden har en Mand, som næsten altid er fraværende; disse tyranniske Karakterer taale hverken Overmand eller Ligemand. Ligesom sin Forgængerinde viser Fru Koumiassine sig paa Scenen omgiven af en Kreds, der uophørlig maa bøje sig for hendes Villie; hendes Datter, den livlige, aandrige Zina, hendes Søn, den lille Dimitri, et Barn paa ni Aar, sprudlende af Liv og Skjælmeri, uvidende som de Umælende og dog istand til i Logik at sætte sig op mod sin Lærer, den yndige rørende Vasilissa, to Gouvernanter, en tydsk Hovmester, en polsk Intendant, et ubegrændset Antal Selskabsdamer, der til Gjengjæld for de utallige Ydmygelser, de maa døje, have frit Ophold. Grevinden er en fortræffelig Kristen og Velgjørerinde paa sin Vis, hun sætter sig for at gjøre sin Omgivelse lykkelig, men uden at raadspørge dem, uden at tillade dem en eneste Indvending; nu gaaer alt ud paa at bortgifte Myndlingen Vasilissa, selvfølgelig kun saaledes, at Partiet ikke stiller hendes moderlige Ærgjerrighed i Skygge; hun intrigerer for at undgaa en Forbindelse med Prinds Chourof, en beskeden Millionair, der er altfor kejtet til at gjøre sine Hensigter forstaaelige lige overfor den uerfarne unge Pige, medens hun samtidig søger at paatvinge hende en foragtelig Person, den ubehagelige Tchoudessof, og det vilde maaske endog være lykkedes hende at slæbe Vasilissa til Alteret, havde ikke Zina blandet sig deri og befriet Kousinen fra sin Moders Forfølgelser. Zina skrider her frem med en for hendes Alder ubegribelig Dristighed, der kun kjendes i Rusland og Amerika, hun faaer Prinds Chourof til at intervenere, han duellerer med den paatrængende Bejler og tvinger ham til at give Afkald paa sine Forhaabninger, og da Fru Koumiassine, opirret over denne ubøjelige Modstand, prøver paa at tage Vasilissa med Magt og indespærre hende paa Slottet for at afpresse hende Løftet om ubetinget Lydighed, er det atter Zina, der sammen paa Koncert med Prindsen og den lille Dimitri finder Lejlighed til at befri Fangen og lade hende naa St. Petersborg.

Mange forundre sig sikkert over at se saa unge Mennesker udvise en slig Energi og fast Villie; men de, der kjende de russiske Forhold, vil ikke beskylde Forfatterinden

for Overdrivelse. Henry Grevllie har med Føje udhævet denne Side af det russiske Liv; næsten alle hendes Heltinder udmærke sig ved Selvstændighed og Handlekraft, de føle Kjærlighed og gifte sig og ere selv Skyld i deres gode eller uheldige Skjæbne, alt en naturlig Følge af, at Kvindeopdragelsen er bedre ledet og ført langt ud over, hvad den bliver i andre Lande.

Grevindens Halsstarrighed besejres omsider i denne ulige Kamp, og efter at have betaget Prinds Chourof enhver Forhaabning og viist Tchaudesfof den dybeste Foragt, skjænker Vasilissa sit Hjerte til en ung indtagende Officer. Hvad Zina angaaer, da har hun under Alliancen med Chourof ubevidst draget dette ædle Hjerte til sig og saaledes sikret sin egen Lykke efter saalænge at have beskjæftiget sig med en Andens. Talrige Episoder oplive Fortællingen og bidrage deres til at stadfæste Forfatterindens beskrivende Talent; vi have alt citeret en saadan henrivende Skildring, men frygte for at skade Nydelsen af et Arbejde, der fortjener at kjendes i sin Helhed og vil berede Læseren mangen en behagelig Overraskelse.

Af denne korte Fremstilling vil Læseren se, at Henry Greville har vidst at skaffe sig Plads mellem Nutidens originale Forfattere ved sine sunde, kjærnefulde, interessante og belærende Skildringer. Med mindre Romanskriveren vælger sit Studium blandt Samfundets lavere Sfære eller bag Politikens Koulisser, har han ikke stort Nyt at meddele sin Tid om den Verden, hvori vi leve; gjennem de utallige Oversættelser af engelske Forfattere, ligefra Thackeray til Currer Bell og fra Dickens til Miss Braddon, ere vi à jour med de engelske Herresæders, Klubbers og Badesteders mindste Mysterier; Henry Greville har derimod, ved at skabe den russiske Roman, aabnet os en ny Vej, hun er mødt som aandrigt, upartisk Vidne i en Kappestrid, et vist Antal Skribenter i de senere Aar har begyndt med Rusland. Saaledes bør hendes Arbejder betragtes, og vi Alle føle, at det Samfund, der har beriget hendes Jagttagelser med saa fuldendte Typer, har Krav paa vor fulde Interesse og Sympathi, medens hun selv, ved at have bragt Rusland og Frankrig i nært Kjendskab til hinanden, har gjort sig lige fortjent af begge Nationer.

Freddy.

En Historie fra Japan.

Freddy var en omstrejfende Hund, hvis Herkomst og Navn er og var indhyllet i et hemmelighedsfuldt Slør. I 1861 kom den iland i Yokohama fra et engelsk Klipperskib i Selskab med en melankolsk udseende Rejsende. Ingen lagde dengang synderlig Mærke til Hunden, medens den paa sin Side undgik alt Samkvem med Fremmede, idet den tilsyneladende kun havde Øje og Øre for sin Herre, hvis stadige Ledsager den var.

Dens Herre, Mr. Alexander Young, var ligeledes en hemmelighedsfuld Person. Ingen vidste, hvorfra han kom, eller hvor han var født. Kaptainen paa „Georgina“ havde gjort hans Bekjendtskab i Java og taget ham ombord som Passager til Japan for en moderat Pris. Paa Rejsen talte Alexander Young, eller som han sædvanlig kaldtes, Sandy, meget lidt, men drak derimod en god Del. Kaptainen, som paa Søen strengt overholdt den Regel, aldrig at drikke Andet end Vand, var derimod, saasnart han var kommen iland, ikke utilbøjelig til at gjøre sig tilgode med en Flaske Vin. Som Følge deraf betragtede han sin Rejsefælles Svaghed med Medlidenhed og følte af denne Aarsag en vis Sympathi for ham, der fik sit Udtryk i forskjellige smaa Opmærksomheder. Sandy var meget taknemmelig derfor, og der viste sig i hans alvorlige, drømmende blaa Øjne et mildt, venligt Udtryk, naar hans Blik hvilede paa Kaptainens barske, vejrslagne Ansigtstræk. Freddy var Sandy's stadige Ledsager, og der var sjeldent mange Tommers Afstand mellem Hundens Snude og dens Herres Støvlehæl.

„Freddy (Frederik) er et mærkeligt Navn for en Hund“, sagde Kaptainen en Aftenstund; „hvorfor kalder De den saaledes?“

Sandy sad en Stund taus, men svarede derpaa i en langtrukken Tone:

„Fordi den er en Gave fra min Kousine Louisa!“ Denne uventede Forklaring gjorde et stærkt Indtryk paa Kaptainen, men da han selv var vant til at give sine Tanker Udtryk i gaadefulde Ord, tvivlede han ikke paa, at Sandys Svar maatte indeholde en dyb skjult Mening, og uden at indlade sig paa indiskrete Spørgsmaal, gjorde han mange unyttige Anstrengelser for selv at løse dette Problem. Fra denne Stund af steg Sandy betydelig i hans Agtelse. Vel kom hverken Sandy eller han nogensinde mere tilbage til dette Thema, men naar Kaptainen senere blev spurgt, hvorfor Mr. Young kaldte sin Hund „Freddy“, svarede han — ligesom bemyndiget dertil —: „Fordi den er en Gave fra hans Kousine Louisa!“

Freddy var en særdeles velopdragen Bull-Terrier, snehvid, med en rund sort Plet over det venstre Øje. Dens Bryst var bredt og kraftigt, dens store Hoved fladt som en Frøs. Dens Kjæber vare bevæbnede med en Række korte, skarpe Tænder, som syntes stærke nok til at kunne knuse en Jernstang. Men endskjøndt dens Øjne ved deres skjævtliggende smalle Form stærkt mindede om Kinesernes, fandtes der dog et ærlig og trofast Udtryk i dem. Man saae tydelig, at Freddy kunde være et farligt Dyr, men at den hverken var vild eller ondskabsfuld.

Freddy kunde endog smile paa sin egen barske Maade, naar dens Herre, idet han viste den et Ben, sagde: „Smil!“ Men i Reglen var den ligesaa alvorlig som Young selv: den yppede hverken Klammeri eller indlod sig i Gadekamp. Tryg ved sin egen Styrke saae den med Foragt ned paa de smaa Køtere, som knurrede og bjæffede ad den. Men naar en stor Hund, en værdig, anselig Modstander, angreb den, kæmpede den med taust, skaanselløst Raseri. Ved slige Lejligheder hverken knurrede eller gjøede den, men det hurtige, dybe

Aandedræt, under hvilket dens brede Bryst hævede sig, vidnede om dens Heftighed. Da lyste dens grønlige Øjne som et Par Smaragder, og dens Hugtænder angreb Fjenden med en saadan Voldsomhed, at man kun med stor Vanskelighed kunde formaa den til at slippe dens Bytte.

I sex Maaneder levede Sandy og Freddy et stille Liv i Yokohama. Sandy nød, det vidste man med Sikkerhed, en utrolig Mængde Spiritus i sit Hjem, men paa offentlige Steder var hans Opførsel upaaklagelig, og Ingen havde nogensinde seet ham beruset. Faa Dage efter sin Ankomst havde han kjøbt en af de smaa grimme japanesiske Heste. Alle, som af en eller anden Grund undgik de af de Fremmede mest befærdede Veje i Omegnen af Yokohama, fortalte, at de havde mødt Young, Hesten og Hunden paa de mest afsides liggende Steder. Ikke alene den ensomme Rytter, men ogsaa Hesten og Hunden syntes — saaledes sagde de — hensunkne i Drømmeri. Young plejede da at ryge; Ponyen gik for slappe Tøjler med sænket Hoved, ligesom for at undersøge Vejen, som dens Herre ikke lagde Mærke til, medens Freddy fulgte tæt bag efter med de drømmende, halvt lukkede Øjne fæstede paa Hestens Hov. Young tiltalte aldrig Nogen, men gjengjældte enhver Hilsen høflig, ja næsten taknemmelig. Europæerne i Yokohama undrede sig over deres tause Landsmand, men Japaneserne kaldte ham kitchingay — det vil sige: forrykt.

Naar Vejret var smukt, blev Young sjelden i Byen. Han plejede da at forlade sin Bolig tidlig om Morgenen med sine to firføddede Ledsagere og vendte først henad Mørkningen hjem fra en saadan Ridetour. Men naar det regnede eller blæste stærkt, kunde man være sikker paa at møde ham i «the bound», den Gade, som fører fra det europæiske Kvarteer ned til Havnen. Der gik Sandy med Hænderne paa Ryggen langsomt op og ned ad den brede Gade, med Freddy som sædvanlig i Hælene paa sig, skjøndt det var tydeligt, at det stakkels gjennemblødte Dyr ikke delte sin Herres Henrykkelse over det daarlige Vejr. Fra Tid til anden standsede Sandy sin Gang for med synlig Interesse at betragte det oprørte Hav og Skibene, som steg og sank paa dets Bølger. I et saadant Øjeblik satte Freddy sig øjeblikkelig paa Bagbenene og fæstede sine plirrende Øjne paa sin Herres Ansigt, for at opdage et eller andet Tegn, der kunde tyde paa, at de stod i Begreb med at forlade den sølede Gade for at søge Ly i deres hyggelige Bolig. Og naar Young tøvede for længe, rørte Freddy sagte med Snuden ved ham for at rive ham ud af hans vaagne Drøm. Sandy kunde da fortsætte sin Gang, men han vendte aldrig hjem, førend Stormen havde lagt sig eller Mørket faldt paa. Ved denne sælsomme Vandring, frem og tilbage, uden Maal, kom man uvilkaarlig til at tænke paa en Rejsende, der efter at være kommen for sent til Vanetoget paa denne Maade søger at drive Tiden hen, indtil det næste Togs Afgang.

Ved sin Ankomst til Yokohama maa Young have været i Besiddelse af endel Penge, siden han kunde leve i adskillige Uger uden at søge en Ansættelse. Efter denne Tid averterede han i «Japan Times», at han havde nedsat sig som Beregner. I denne Egenskab fik han snart Beskjæftigelse. Han var en stadig, samvittighedsfuld Arbejder, men temmelig langsom i sin Gjerning, som En, der kun bryder sig om at erhverve, hvad der fordres til Livets Fornødenheder. Paa denne Maade gjorde han Bekjendtskab med Mr. James Webster, Chefen for et anseet amerikansk Firma, der, efter at have benyttet hans Tjeneste ved adskillige Lejligheder, tilsidst tilbød ham en udmærket Plads som Bogholder i sin Forretning. Dette Tilbud afslog Sandy imidlertid meget høflig.

„Jeg veed ikke, hvorlænge jeg vil kunne blive her," sagde han. „Jeg venter Breve fra mit Hjem, der kan nøde mig til uden Ophold at forlade Byen".

Men disse Breve kom aldrig, og Sandy blev fra Dag til Dag blegere og alvorligere. En Aftenstund indfandt han sig hos James Webster. Et Besøg af Sandy Young var en saa usædvanlig Begivenhed, at Webster, der i Reglen ikke holdt af at blive forstyrret, kom ud i Forstuen for at tage venlig imod ham. Men Sandy vilde ikke træde indenfor; han blev staaende i den aabne Dør. Hans Tale og Væsen var baade roligt og fornøjet, og Webster blev derfor ikke lidt overrasket ved at høre, at Sandy var kommen for at tage Afsked.

„Lad Hvile falde paa Dem, Mand," sagde Webster, „og drik et Glas Sodavand med Rom til en Ceroot."

„Nej, mange Tak," svarede Young. „Jeg tager afsted imorgen tidlig og har akkurat Tid nok til at ordne mine Sager."

„Saa De er virkelig bestemt paa at rejse?" sagde Webster. „Det gjør mig forresten ondt, at jeg skal undvære Dem. Men naar det ikke kan være anderledes, vil jeg ønske Dem Held og Lykke paa Rejsen."

Med disse Ord rakte han Young Haanden, som denne trykkede saa fast, at Webster ikke uden Overraskelse saae paa ham. Han tog ikke fejl; Sandy Youngs Øjne fyldtes med Taarer.

„Hvorfor bliver De ikke her?" vedblev Webster, som følte en besynderlig Interesse for denne stille, alvorlige Mand. „Den Plads, jeg tilbød Dem forleden, staaer Dem endnu aaben!"

Young taug en Stund, derpaa rystede han paa Hovedet og sagde blidt:

„Nej, Tak for Deres Venlighed; det vil sikkert være det Bedste for mig at rejse. Hvad skulde jeg blive her for? Japan er et smukt Land, men det er for lille, — allevegne den samme blaa Sø, de samme hvide Landsteder, de samme Folk ridende paa de samme Heste, fulgt af de samme Hunde — jeg er træt og kjed af alt Dette . . . De maa indrømme, Mr. Webster, Livet her er ikke videre morsomt!"

Der opstod en Pause, efter hvilken Sandy langsomt og med dæmpet Stemme vedblev:

„Der maa vist være en Typhoon i Anmarche; jeg føler mig saa mat; jeg troer ikke, De nogensinde har følt en saadan Træthed, Mr. Webster. Vi faaer vist en Storm henad Morgenstunden; den vilde forresten gjøre mig godt, for det har været en rigtig lummer Dag. Naa, Godnat! — Jeg vilde dog ikke forlade Yokohama uden at sige Dem Farvel og takke Dem for alt Deres Venskab."

Derpaa gik han, men efter nogle faa usikre Skridt vendte han om og vinkede med Haanden til Webster, hvis Øjne havde fulgt ham.

„Jeg takker Dem endnu engang, Mr. Webster," gjentog han med højtidelig Alvor. „Jeg ønsker Dem en rigtig god Nat!" Og dermed forsvandt han i Aftenens Mørke.

Om Natten brød en forfærdelig Storm løs over Yokohama, men den kom for sent til at styrke den stakkels trætte Sandy. Han blev om Morgenen funden død i sit Sovekammer; han havde hængt sig. Paa Bordet laa et stort Stykke Papir, hvorpaa der med raske Træk var skrevet: „Vær god mod Freddy!"

Der fandtes intet Andet i Sandys Kuffert end nogle luvslidte Klæder og en Pakke gamle Breve, som øjensynlig vare læste mere end een Gang. De vare uden Konvolut, daterede Limerick, 1855 og 1856, og kun undertegnede: „Louisa". De bleve omhyggelig gjennemsete, i Haab om at man skulde finde Oplysninger om Sandys Slægt og Forbindelser, men det var Kjærlighedsbreve — lutter Kjærlighedsbreve — som ikke indeholdt Noget af Interesse for Andre end Sandy selv. Vel var der i disse Breve jevnlig Tale om en Fader og en Moder, der uden Tvivl havde været mindre gunstig stemte for de Elskende, men hvem denne Fader og denne Moder var, fremgik ikke af Indholdet. Der omtaltes ogsaa andre Personer som: „Charles", „Edvard", „Mary" og „Florence", uden at deres Familienavne stod anførte. I de sidste Breve fra Oktober til December 1856 fandtes stadig Meddelelser angaaende en vis Frederik Millner, en af Sandys Venner, som han efter al Sandsynlighed havde præsenteret for sin Kousine Louisa. I Begyndelsen skrev hun, at hendes Moder var meget glad ved at modtage en saa behagelig og indtagende Mand som Mr. Millner. Efter nogen Tids Forløb blev Mr. Millner til „Frederik Millner", derpaa til „Freddy Millner", saa til „F. M.", og tilsidst til „Freddy". Freddy havde ledsaget Louisa og hendes Moder til Dublin, hvor de havde moret sig ypperlig. Freddy var en fuldendt Rytter, og paa deres sidste Udflugt havde han sat over det høje Stengjærde bagved Hrachan-Park paa en saa glimrende Maade, at det havde vakt alle Tilstedeværendes Beundring. Freddy ledsagede i Reglen Louisa tilhest, og hun havde aldrig før nydt en saa fortrinlig Vejledning i Ridekunsten som af ham; han forstod sig bedre end nogensomhelst Anden paa Heste, og om det saa var den gjenstridige „Blackbird", som Sandy aldrig havde turdet ride, saa var den saa from som et Lam, naar Freddy red den. Ved de sidste Gymnastikøvelser, som Officererne af det 19. afholdt, havde Freddy kastet Køllen længere end nogen Anden, og han havde sikkert ogsaa taget Prisen ved Kapløbet, dersom han ikke var falden i det sidste Løb. Freddy havde en dejlig Stemme; Freddy dandsede smukt — Freddy her, Freddy der, Freddy allevegne. I det sidste Brev fortaltes der, at den stakkels lille Freddy ved det sidste Væddeløb var styrtet med „Blackbird" og havde brækket Kravebenet, alligevel havde han fortsat Løbet og var kommen ind som Nummer Tre. „Moder" — saaledes skrev hun — „har bedt ham indstændig om at tage Ophold hos os, for at vi kunne pleje ham, til han bliver fuldstændig rask igjen. Han sender mange Hilsner; saasnart det er ham muligt, skriver han selv."

Brevene bleve forseglede og gjemte i det britiske Konsulats Arkiv i Yokohama, og der blev rettet en officiel Forespørgsel til Autoriteterne i Limerick om en Mr. Alexander Youngs og en Mr. Frederik Millners formentlige Ophold i bemeldte By i 1855 og 1856. Efter nogen Tids Forløb kom Svaret, men uden tilstrækkelige Oplysninger. Man kjendte Intet til Alexander Young; derimod havde en ung Mand ved Navn Frederik Millner opholdt sig i Limerick paa hin Tid. Han havde forladt Byen i al Stilhed, efter at have bragt Sorg og Skjændsel over en agtet Familie, og siden havde man ikke hørt Noget til ham.

Da Alexander Youngs Efterladenskaber vare uden Værdi, blev al videre Efterforskning stillet i Bero, og han var snart glemt. Han blev jordet i al Stilhed; kun James Webster, en Funktionair ved det engelske Konsulat og „Freddy" fulgte ham til hans sidste Hvilested.

Efter Begravelsen vendte Hunden tilbage til Yokohama. I flere Dage ledte den ængstelig efter sin Herre i den forhenværende Bopæl og i Nærheden af den ny opkastede Grav; snart indsaa den dog, at dens Bestræbelser vare frugtesløse, og fra nu af blev den, hvad en Californier kaldte „en af Yokohamas Institutioner."

Sandys sidste Ønske: „Vær god mod Freddy" blev troligen efterkommet. Mange af Yokohamas Indbyggere vare rede til at adoptere den, men Freddy var ikke tilbøjelig til at lystre nogen anden Herre og viste kun ringe Taknemmelighed for alle de Kjærtegn, der ødsledes paa den. Den opsøgte snart en, snart en anden af sine talrige Velyndere og havde intet imod at følge dem paa en Spadsere- eller Ridetour, men Ingen kunde rose sig af, at Freddy var hans Hund. Dens Yndlingsopholdssted var Klubben, hvor alle dens Venner mødtes om Aftenen, og hvor den gjerne opholdt sig, indtil den sidste Gjæst gik hjem. Saa tog den Natteleje hos en af Vennerne, som gjæstfrit tog imod den, thi Freddy var baade vagtsom og velopdragen.

Et Aar var saaledes gaaet, da „Georgina" atter kastede Anker i Yokohamas Havn. Da Kaptainen en Dag spadserede ned ad «the bound», gjenkjendte han sin forhenværende Passageer Freddy og kaldte Hunden til sig. Freddy snusede forsigtig til ham, bøjede sit Hoved og syntes i nogle Minuter at hengive sig til en dybsindig Overvejelse. Men pludselig viste den den vildeste Henrykkelse; den sprang op ad Kaptainen og slikkede hans Hænder; saa styrtede den gjøende ned ad Gaden i fuld Fart og ligesaa hurtig tilbage til sin gamle Plads, i Hælene paa sin nye Herre. Kaptainen var, som vi før have bemærket, Filosof, han betragtede Freddys Adoption som en Styrelse af Forsynet, som han ydmyg underkastede sig.

Kort efter blev Kaptainen en Aften insulteret af en Flok berusede japanesiske Officerer. Freddy tog en af Angriberne i Struben og vilde udentvivl have kvalt ham, hvis ikke en anden Japaneser havde slaaet den til Jorden med sin Sabel. Kaptainen undslap med en ubetydelig Rift og søgte Tilflugt i Klubben, hvorfra han dog ufortøvet i Selskab med nogle Venner satte efter Slagsbrødrene for at tugte dem og frelse sin Hund. Men hans tapre Ven og Forsvarer var død. Den blev begravet i Klubhusets Gaard i Yokohama, hvor en Sten med følgende Indskrift: „Freddy 1863" endnu betegner det Sted, hvor Sandys trofaste Ledsager hviler.

Den moderne Realisme. I

Et Kontraindlæg af J. Paludan.

I.

Skjøndt det til enhver Tid vilde være mig en Fornøjelse at føre en Diskussion om æsthetiske Principer med Hr. Borchsenius, vil han selv indrømme, at det har sine store Vanskeligheder at behandle et Spørgsmaal som det om Idealismens og Realismens indbyrdes Forhold og relative Berettigelse paa den indskrænkede Tid og Plads, som staaer til Raadighed for en Artikel i et Ugeskrift. Det har derfor overrasket mig, at han, uden at forsøge at imødegaa Nogetsomhelst af, hvad jeg i det Enkelte har indvendt mod de to omtalte Arbejder af V. Hugo og Bjørnson, fører hele Sagen tilbage til Spørgsmaalet om den realistiske Digtnings Ret og synes at bebrejde mig, at jeg har udtalt en Fordømmelse

over denne overhovedet, hvilket aldeles ikke er Tilfældet. Da nu imidlertid Principspørgsmaalet er bragt frem, skal jeg forsøge at udtale mig derom, skjøndt Forholdene nøde mig til at gjøre det saa ufuldstændigt og antydningsvis, at Misforstaaelse maaske ikke vil kunne undgaaes.

Forskjellen mellem Hr. Borchsenius' og min Grundopfattelse af Realismen er maaske mere en Grads- end en Sfæreforskjel; men Ulykken er, at om Grads- og Ordforskjelle føres ofte netop de bitreste Stridigheder, fordi man ikke vil forstaa hinanden. Han antyder i Slutningen af sin Artikel, at den nuværende Realisme maaske kun er en Gjennemgang til en ny og ædlere Idealisme. Dette staaer for mig ikke blot som en Mulighed, men som Noget, man kan sige saa vist, som overhovedet den historiske Erfaring fra Fortiden tillader at tale om Fremtiden. Alt Fremskridt i det aandelige Liv, ikke blot litterairt, men ogsaa politisk og socialt, foregaaer gjennem vexlende Bølgeslag, kortere eller længere Perioder af Aktion og Reaktion, hvorigjennem den ene Generation korrigerer den andens Arbejde. Netop derfor er alt Fremskridt kun relativt, og en vigtig Opgave for enhver Slægt og for den Enkelte i Slægten er det, ikke at stirre sig blind paa den Tidsaand, i hvis Atmosfære man lever, fordømme alle tidligere Standpunkter og fornægte Muligheden af senere og fuldkomnere i den Overbevisning, at man selv er paa den ene rette Vej til det for alle Tider gyldige Maal.

Saaledes er vore Dages realistiske Strømning i Litteraturen naturlig og berettiget som Reaktion mod en Idealisme og Romantik, der, efter at have havt sin Ret og sit frodige Liv, tildels var udartet i Fantasteri og sygelig Virkelighedssky. Men mon nu paa den anden Side Hr. Borchsenius vil benægte, at der i den realistiske Kritik herhjemme, for blot at holde os til den, er en betænkelig Tendens til at lade sig rive hen af blind Uvillie og Oppositionslyst mod den idealistiske Digtning og opstille Realismen som en uafviselig Fordring til enhver sand Digter og som den ene privilegerede Poesi? Den Art Overdrivelse er saa vanskelig at undgaa i Kampens Hede, skjøndt den nødvendig driver Mange over i Modstandernes Rækker og tvinger dem til at raabe Varsko for de enkelte Ytringer af en Retning, som de i det Hele ingenlunde misbillige. Dette vil da især blive Tilfældet med dem, som mene, at Virkelighedsskildring vel kan være et kraftigt Middel for Kunsten, men at dennes Maal dog tilsidst er at fremstille Menneskelivet med alle dets Brydninger i Idealets Lys, og at derfor den overdrevne Realisme, der let fører ud i Raahed og Aandløshed, er farligere end den overdrevne Idealismes Abstraktion og Blodløshed.

Det er derfor fuldstændig rigtigt, naar Hr. Borchsenius faaer ud, at det egenlig kun kan være den falske Realisme, jeg vil til Livs; men han mener, at jeg i min Iver er gaaet for vidt og har rettet Slaget mod Virkelighedsdigtningen i Almindelighed. Jeg mener derimod, at der allerede i Overskriften paa Hr. Borchsenius' Artikel: „Den nyere Virkelighedsdigtning" ligger ialtfald Muligheden af en Tvetydighed og en Misforstaaelse, som synes mig at gaa gjennem hele hans Angreb og overhovedet gjennem den realistiske Kritik og Poesi herhjemme. Ved den tilsyneladende ubetydelige Ombytning af Ordene „Realisme" og „Virkelighedsdigtning" foregaaer der nemlig, ofte ubevidst, en Taskenspillerkunst, hvorved hele Striden ubemærket bringes bort fra det æsthetiske Omraade, fra Spørgsmaalet om Poesien som Kunst og dens Midler, ind paa ganske andre, Digtningens Væsen fremmede Omraader. Jeg skal forsøge at vise, hvorledes.

Man forvexler for det Første Virkelighedsdigtning med Nutidsdigtning. I Realismens Begreb ligger ikke Andet end Fordringen om sand, med Virkeligheden stemmende og ud af Livet greben Skildring af de Personer og Forhold, Digteren fører frem for os, hvorfor hans Emner ikke maa tilhøre en fantastisk Verden, som han selv har skabt. Ganske vist kan man nu sige, at et saadant grundigt, personligt Kjendskab til Mennesker og Forhold er vanskeligt for Digteren at opnaa udenfor den Tid, hvori han selv lever, og at derfor den realistiske Digter er naturlig henvist til Nutids- eller Samtidsskildring. Denne Sætning er sand i sin Almindelighed, men man maa ikke gjøre den til en æsthetisk Lov, som Dr. Brandes og efter ham vore realistiske Kritikere have en Tilbøjelighed til, idet de opstille den franske Nutidsroman og det tilsvarende Drama som en justeret kritisk Vægt og ubønhørlig finde Alt for let, hvad der ikke lader sig veje paa den, især da hele den historiske Digtning. Vel sandt, at man ikke gjennem Bøger og Samlinger kan faae det samme umiddelbare Virkelighedssyn paa Tingene som gjennem Anskuelse af Livet selv; men man kan ved Fordybelse i Fortiden nærme sig meget dertil. Det er i og for sig ingen ringe Opgave for Poesien at gjenopvække henfarne Slægter til Betragtning og Belæring for Efterkommerne; den romantiske Skole har i sin gode Tid paa denne Maade maaske virket nok saa meget som Historien til at hæve Nationalfølelsen og give Publikum i Almindelighed et Begreb om Middelalderen, og man kan komme Maalet endnu nærmere end den romantiske Skole. Desuden er det til syvende og sidst ikke den ydre Gjengivelses fotografiske Nøjagtighed, hvorpaa det kommer Digtningen an, men den tro Fremstilling af det Almenmenneskelige, som bliver sig selv ligt gjennem de vexlende Tiders skiftende Livsformer og Kostume, og som tidt netop træder anskueligere og klarere frem, naar det bringes paa Afstand og sees under uvante Omgivelser, hvor blandt Andet de store Brydninger i Menneskelivet, ofte de samme som i vore Dage, kun under anden Form, kunne berøres med nænsom Haand, uden at Digteren selv eller Publikum føler sig direkte som Part i Sagen, saa at Lidenskaben river Digterværket ud af den æsthetiske Sfære.

At den historiske Digtning ingenlunde er absolut inkommensurabel med Realismen, rigtig opfattet, kunde let nærmere udvikles og illustreres med Exempler fra Litteraturhistoriens forskjelligste Afsnit. Jeg skal indskrænke mig til at antyde det morsomme Faktum, at Romantiken, den moderne Realismes bête noire, selv begyndte som realistisk Opposition mod det 18. Aarhundredes didaktiske Abstraktion saa vel som mod den franske Klassicismes falske Idealitet og fornemme Uvillie mod al Forbindelse mellem Poesien og Virkeligheden. Men i Forbindelse med og som praktisk Gjennemførelse af udpræget realistiske Programmer stillede Goethe og V. Hugo historiske, middelalderlige Digtninger som Götz v. Berlichingen, Cromwell og Hernani. Selv moderne franske Forfattere blandt Hovederne for den realistiske Skole have fra Tid til anden følt Trang til at behandle Fortiden, saaledes Ponsard i Lucrèce, Sardou i Patrie, Flaubert i Salammbô o. fl. Endnu interessantere er det, at det eneste betydelige og helstøbte realistiske Digterværk, der, saa vidt jeg skjønner, er fremkommet i vor egen Litteratur, J. P. Jacobsens Marie Grubbe, for en Fejls Skyld netop skulde være en historisk Tidsskildring, og Dr. Brandes endte da ogsaa sin, iøvrigt overdreven panegyriske, Anmeldelse med at kalde den unge Digter til Orden og indtrængende opfordre ham til uopholdelig at vende sig til Nutidsskildring.

Saaledes lægger denne i Realismens Natur ikke tilstrækkelig begrundede Fordring Bly paa Digterens Vinger og stænger hans Inspiration inde i en Kreds af Emner og Forhold, hvor han ingenlunde altid vil kunne finde Formen for de Ideer, der foresvæve ham, og som dog tilsidst maa blive udtømt og ende enten i den engelske Dameromans Fadhed eller i den Raahed, som betegner Udløberne af den franske Realisme. Thi at den Gren af denne, som i Frankrig selv benævnes la littérature brutale, som har sat psysiologisk Digtning istedetfor psykologisk, at Forfattere som Flaubert og Zola, Belot og Feydeau trods alt Talent ofte synke ned i det æsthetisk Raa, undertiden i det ligefrem Cyniske, antager jeg efter Hr. Borchsenius' egne Udtalelser, at han vil indrømme mig. De have drevet Oppositionen mod Fortidens ensidige Skjønhedsideal saa vidt, at de sætte Virkelighedspræget udelukkende i det Hæslige, i at vende Vrangsiden ud af Menneskenaturen; ogsaa i denne Henseende danne de en interessant Parallel med den udartede Romantik, f. Ex. V. Hugos Dramer. Og dog vide vi Alle, at der gives Kritikere, der indtrængende have anbefalet dem til Efterligning hos os, der endog med Berømmelse have fremhævet et saa modbydeligt Produkt som Gautiers Mlle de Maupin, og denne Anbefaling er ikke bleven ganske uden Virkning. Det er de samme Gallomaner, der med fuldkommen Mangel paa Blik for de nationale og sociale Forskjelligheder have forlangt Dumas fils' Ægteskabsbruds- og Demimondebedrama indført paa vort kongelige Theater i „Virkelighedsdigtningens" Navn og under Paaberaabelse af, at de samme Kræftbylder i samme Grad plagede vort Samfund, kun saa godt skjulte under Hykleriets Slør, at alle vi Andre slet ikke vidste det. Men selv med Stykker som det fra samme Side ivrigt fordrede Lady Tartuffe af Mme de Girardin har det jo viist sig, at det uhildede Publikum, indbudt til her at se sig i Spejl, vel anerkjendte den tekniske Dygtighed og Finhed i deres Bygning, men kun skjænkede dem en kølig Interesse, „da de jo slet ikke passede paa vore Forhold." I Virkeligheden komme Lasterne jo naturligvis i det mindre Samfund frem i mindre Dimensioner, og de nationale Fejl ere helt andre, til hvis Uddrivelse det ikke hjælper, i Mangel af en holbergsk Svøbe at indforskrive franske Skorpioner. Paa samme Tid anstiller man en hidsig kritisk Klapjagt paa alle idylliske Hverdags- og Stillelivsskildringer, som nærme sig altfor meget til den gamle Idealisme og Sentimentalitet, og det skjøndt de heldigvis i vort Samfund endnu i en ganske anden Grad have Virkelighedens Borgerret end de paa alle Maader opmuntrede Oversættelser og Efterligninger af fransk moderne Realisme.

Behøver Virkelighedsdigtningen saaledes ikke nødvendigvis at være Nutidsdigtning, og udarter den ofte i en højst unaturlig, karrikeret Skildring af Tidsforholdene, saa staaer den ensidige Fremhævelse af Nutidsdigtningen i nær Forbindelse med en anden Fordring til Poesien, der efter min Opfattelse er endnu mere uberettiget, fordi den ligger helt udenfor dennes Natur, den nemlig, at Poesien skal optage og behandle de brændende Spørgsmaal i det aandelige Liv, som til enhver Tid staa paa Dagsordenen. Den skal nemlig ikke længer have sit Maal i sig selv eller i Frembringelsen af et Skjønhedsværk og saaledes ved at løfte Menneskets Blik og forædle hans Sind gjøre sin Gjerning i Kulturens og Fremskridtets Tjeneste, — nej, den skal tvinges til direkte at „skjære Hakkelse i Døgnets Rejsestald", den skal under en anden Form gjøre samme Tjeneste som f. Ex. Dagspressen. Dette er, saa vidt jeg skjønner, ogsaa Hr. Borchsenius' Fordring til „Virkelighedsdigtningen", og det er det, en hel Skole hertillands forlanger, efter at Dr. Brandes har erklæret enhver Litteratur for død og magtesløs at være, der ikke sætter Problemer under Debat. Nu veed jeg vel, at ogsaa et stort Antal franske og tydske Romanforfattere og Dramatikere fra vore Dage i Praxis holde sig til denne Regel, men i Realismens Begreb ligger den ikke, og den eneste Æsthetiker, der mig bekjendt har opstillet den, er Dr. Brandes, hvem jeg, med al Agtelse for hans Talent iøvrigt, ikke kan tilkjende den Autoritet, der hører til at give nye, almengyldige Theorier. Ved at gjennemføre den i sin Litteraturhistorie og Kritik er han bleven tendentieus og uvidenskabelig, ligesom de Digtere, der følge den, staa Fare for at blive Tendensdigtere, saa sandt Digteren ikke mere end andre Mennesker, snarere mindre, kan holde sig neutral og indtage et objektivt Standpunkt overfor de Stridsspørgsmaal, der dele hans Samtid i fjendtlige Lejre. Men Tendensdigtningen kommer altid Poesiens Grændse betænkelig nær, naar den ikke overskrider den.

Paa den anden Side kan det ikke nægtes, at naar Realismen skal hente sine Emner ud af Virkeligheden, kan den ikke undgaa at komme denne og dens Stridsproblemer nærmere paa Livet end Idealismen, hvis Fejl netop er den overssvævende Almindelighed eller fornemme Fjernhed fra Samtidens Opgaver og aandelige Stræben. Den Middelvej, jeg mener, at Poesien i saa Henseende bør gaa, har jeg allerede for et Aar siden antydet i dette Blad (Nr. 276, i en Artikel om G. Brandes' Emigrantlitteraturen): „Man skal kunne føle paa den, at den er Barn af sin Tid; den skal ikke ængstelig undgaa Berøring med Virkeligheden, men optage de Spørgsmaal, der ligge paa dens Vej, og behandle dem, ikke med Hensyn til den umiddelbare „Nutzanwendung" som Indlæg i Striden, men efter sine egne, Skjønhedens, Love, for saaledes uden at fornægte sin Natur at give sit Bidrag til deres Løsning. Men den skal ikke søge Problemerne op og gjøre sig selv til deres Pyntekone, der bringer dem i en præsentabel Skikkelse frem for den store Almenhed, for hvilken den strengere videnskabelige Forhandling er utilgængelig", — og endnu mindre skal den naturligvis lave dem til efter et enkelt bestemt Partis Kogebog og strø Ensidigheder og Overdrivelser over med Sukker for at faae dem til at gaa ned. „Thi da er den ikke længere Poesi, men Didaktik, eller den taber sin Selvgyldighed og nedværdiger sig til Middel i Tendensens Tjeneste. Forsaavidt gjælder endnu og bestandig den gamle Sætning: Kunsten for dens egen Skyld! — Grændsen er naturligvis flydende. Det er ikke muligt at drage en Streg og sige: her ender Poesien, og her begynder Tendensen. Digterens Individualitet og Genialitet, de behandlede Ideers Sandhed og Almengyldighed spiller her en Rolle. Der gives Tider, især Menneskehedens Umiddelbarhedsaldre, den tidlige Oldtid og Middelalderen, da Digtningen var de store, simple Ideers og den offentlige Menings naturlige og eneste Udtryk", — og disse Tider kunne paa en Maade vende tilbage, hvergang en Ide betager og løfter en hel Slægt og river den med; men oftere falde desværre i vore Dage Ideerne som Erisæbler ned blandt Slægten og vække Nidkjærhed, Iver, Splid og Had, — „og der gives Digtere, som formaa at behandle Dagens Strid og Splid, og dog hæve os ud over alt det Ensidige, Lave og Smaalige deri. Man kan ikke se, men man kan føle Stregen." Den Lidenskab, hvormed G. Sand i visse af sine Romaner har sat Ægteskabet, og den Uforbeholdenhed, hvormed Dumas fils i sine Dramer sætter Forholdet mellem Kjønnene under Debat, „er

en af Grundene til, at den nyere franske Litteratur kommer saa langt udenfor Skjønhedslinien, at den betragtes med Mistanke af en stor Del af det dannede Publikum. Dette er ikke overdrevet dansk Snerperi, men gjælder i endnu højere Grad i Frankrig selv og finder sit skarpeste Udtryk i Dumas' egne Ord (i Fortalen til La Princesse Georges): „Tag aldrig din Datter med i Theatret!" Men den Poesi, der maa udelukke sig selv fra at paavirke det umiddelbare Følelsesliv, Ungdommen og Kvinden, har allerede tabt en stor Del af sin Berettigelse, større, jo fjernere den mere reflekterende Del af Slægten staaer de egenlig æsthetiske Interesser. Og dog høre Problemer som de ovenomtalte ubetinget til dem, der egne sig vel for Poesien og først blive mislige ved Behandlingen; thi om Ægteskabets Værd og det sædelige Forhold mellem Kjønnene ville vi i Almindelighed være enige; disse Spørgsmaal aabne ikke dybe Kløfter og voldsomme Spaltninger i en Tidsalder, som de egenlige politiske, religieuse og sociale Partispørgsmaal. Disse ere derfor langt farligere: „Bjørnsons „Redakteuren" og „Kongen" ere nok et Bevis paa, hvorledes selv en genial Digters Frembringelser virke alt andet end poetisk og bedømmes fra alle andre end det poetiske Standpunkt, naar han fortaber sig i Døgnets Kampe; hvorledes da Digtningen tilsætter netop det befriende og løftende Element, der skulde kunne søges i den. Men Hovedexemplet giver den Tid, til hvilken Dr. Brandes næsten overalt søger tilbage som til Idealet, det 18. Aarhundrede. Efter Ludvig XIV.s Klassicisme, der rigtignok paa ethvert Punkt holdt Poesien fjernt fra Livet og Virkeligheden, fulgte en Digtning, der udelukkende lagde an paa at virke praktisk og optog alle brændende Spørgsmaal, lige indtil de politiske og økonomiske. Først holdt oppe af Genier som Voltaire og Rousseau, sank den henimod og under Revolutionen ned til ren Døgnlitteratur, glemte Verset Sprog og den gamle Formskjønhed og frembragte kun Afhandlinger, forklædte som Romaner, og Skandskrifter i dramatisk Form, som ere udslettede af Litteraturens Historie og kun have Interesse for Kulturens."

To historiske Romaner.

P. A. S. van Limburg Brouwer: „Akbar". En ostindisk Roman. Oversat fra Hollandsk. (Schou.)

Konrad Ferdinand Meyer: „Georg Jenatsch." En historisk Fortælling fra Tredíveaarskrigens Tid. (Schou.)

Den første af de her oversatte fremmede Romaner hører forsaavidt til den saakaldte lærde Digtning, som den, bygget paa et indtrængende historisk Studium, søger at gjenfremstille en svunden Tid, men det turde dog alligevel være tvivlsomt, om Romanen ikke snarere maatte kaldes et historisk-filosofisk Indlæg i et af Menneskehedens aabne Spørgsmaal end et egenligt Digterværk. Hvad Oversætteren i sit Forord meddeler om den hollandske Forfatter, hvis Navn sikkert her nævnes for første Gang paa Dansk, synes ogsaa at tale for, at vi i „Akbar" saa at sige have det endelige Resultat af de historiske, filosofiske og politiske Granskninger, hvortil Forfatteren havde helliget sit virksomme Liv, indtil han med sit sidste Værk søgte at faae en større Almenhed i Tale og under Romanens populaire Form faae sagt til saa Mange som muligt, hvad der laa ham paa Hjerte. Kort efter „Akbars" Udgivelse døde nemlig Forfatteren, kun treogfyrretyve Aar gammel. Det kan siges med faa Ord, hvad denne hans Roman tilsigter. Bogens Grundthema er religieus Fordragelighed imod Anderledestænkende og Anderledestroende, og de betydeligste Partier af Skildringen udgjøres af forskjellige Samtaler om Religionens Betydning for Mennesket overhovedet, saavel som særlig om de indbyrdes uenige Religionsformers Fordringer paa hver for sig at besidde den absolute Sandhed. I mange Henseender er det et ypperligt Greb af Forfatteren at henlægge disse Undersøgelser til Indien, i hvilket Land den kristne Mission ikke alene den Dag i Dag møder en Sædelære, som selv Kristendommen villig yder sin Højagtelse, men hvor der navnlig for et Par Aarhundreder tilbage fandt en interessant Brydning Sted imellem Kristendommen og Mohamedanismen, der begge stræbte at vinde den neutrale Monark og begge tilsidst saae sig skuffede i deres Forventninger. Romanens Helt, den store Kejser Akbar, der i Slutningen af det 16. Aarhundrede herskede over Mongolernes Rige i Hindostan, er forøvrigt vel kjendt herhjemme fra Holberg, der i sine Heltehistorier (I, S. 142) ikke alene paralleliserer ham med Czar Peter, men ogsaa med synlig Interesse skildrer den begavede Konge, der „udi Religions Sager selv vilde efterforske Alting" og tilsidst selv „ophittede" en ny Religion. Den hollandske Forfatter har selvfølgelig havt ganske anderledes rige historiske Kilder til sin Raadighed end Holberg, men naar man har læst Romanen, vil man alligevel ikke fortryde paa at gjenopfriske Holbergs Skildring af „Akbar"; og hvor stor Forskjel der end er paa den idealiserede og moderniserede Helt i Romanen og Holbergs Opfattelse af ham, saa dømmer den danske Historiker dog smukt om ham og siger endogsaa om hans nye Religion, at hvor ugudeligt, hovmodigt og spidsfindigt „dette Anslag" end var, saa kunde dog Sligt „ikke fødes uden udi saadan stor Mands Hjerne". Saavidt vi kunne skjønne, har den hollandske Forfatter med ønskværdig Upartiskhed skildret de fremtrædende historiske Personer, saavel Akbar selv og hans filosofiske Ven og Vezir som Mohamedaneren Abdal Kalir og den portugisiske Jesuit Aquaviva. I Begyndelsen underholder den tolerante Kejser sig gjerne „med disse Sværmere", skjøndt han, hvad enten den ene eller den anden af dem har Ordet, bestandig hører Tale om Autoritet, Tro og Aabenbaring, aldrig om Fornuft og Forstand eller om Grunde, støttede paa Viden og Erfaring. Det forekommer vel Akbar, at Menneskene ere taabelige, naar de hade og forfølge hinanden for abstrakte Begrebers Skyld, for Trosspørgsmaal, om hvilke de intet Absolut vide, men det er dog først, da han har følt sin Trone ryste under sig og seet de stridende Partier hvert for sig rejse Oprørsfanen i Religionens Navn, at han for Alvor stiller sig selv det Spørgsmaal, hvad da Religion egenlig er. Vi gjengive denne hans Enetale som Romanens ledende Grundtanke. „Hvad er da Religion"? sagde Akbar til sig selv. „Er den en af Menneskeaandens lykkelige, velsignelsesrige Fænomener, hvorved det til Støvet hjemfaldne Væsen tvinges til at erkjende sin Lidenhed, men tillige opløftes i Ydmyghed og Tilbedelse? Da er den jo en herlig, salig Følelse og det mest Ophøjede, som Sjælen kan rumme, en Spore for Menneskene til at elske hverandre og leve for hverandres Vel. Eller er den en bedrøvelig, skjæbnesvanger Sygelighed, som gjør Mennesket saa meget des stoltere og overmodigere, jo dybere Overbevisningen er rodfæstet; er den en Slags Galskab, som kan bemægtige sig endog de Bedste, de Ædleste, og drive dem til at hade og forbande deres Næste, en Forvildelse, som leder til Misgjerninger og benyttes til Paaskud for Mord og blodig Strid imellem Nationerne? Er det en Lykke eller en Ulykke, om Menneskene engang gav Afkald paa al Religion? Dette Spørgsmaal kan ikke løses, det indeslutter de største Modsætninger, og dog betænker Ingen sig paa strax at besvare det. Uden Religion, sige de Fleste, gives der for Mennesket ikke længere nogen Lykke, for Samfundet ingen Orden, og forsaavidt ere de Alle enige. Men hvilken Religion? Ved dette Spørgsmaal blusser Striden op; Enhver udbryder: min, min alene! og Sværdene blottes, for at Staalet og den raa Magt kan afgjøre, hvad der er Sandhed. Mon det kan tænkes, at der med Tiden vil opstaa en Religion, som tilfredsstiller Alle og som forener alle Mennesker ved et Kjærlighedsbaand? Mon det var Andet end en Illusion, naar jeg smigrede mig med at have opdaget en saadan

Det forsvundne Kjøbenhavn.

Minder fra „de gode gamle Dage".

Ny Række XVI. (Sidste Billede.) **Frederik VI. kjører til Højesteret.**

Tro?" — Om Akbars nye Lære, der væsenlig støtter sig til de ældgamle indiske Digteres poetiske og filosofiske Forestillinger, kunne Læserne selv se i Romanen, navnlig S. 204—206 (smlgn. Holbergs Skildring i „Heltehistorier", I, S. 167—168). Her turde der ikke være skjellig Grund til nærmere at gaa ind paa Sagen, da den hollandske Forfatter selv vidner, at Akbars religieuse Drømmerier bleve hurtig glemte efter hans Død. Akbar var imidlertid en udmærket Regent paa andre Omraader, og van Limburg Brouwer paaviser, at hans Regjeringssystem er vedblevet at danne Hovedgrundlaget for Styrelsen af Hindostan under alle senere Herskere. „Det er i sine Hovedtræk det samme System, som en dristig og forstandig Englænder i Aarhundredets Begyndelse havde ønsket at indføre i Nederlandenes indiske Besiddelser, og som ogsaa sikkert der vilde have baaret velsignelsesrige Frugter, hvis det ikke ved senere Politikeres Slendrian, Taabelighed og Uforstand var blevet aldeles forvansket".

Som Digtning betragtet, er „Akbar" ret underholdende, men ikke særlig betydende. Den østerlandske Kolorit er antydet saavel i Skildringen af Kejserhoffets Herligheder i Agra som i enkelte Scener, f. Ex. det 6. Kapitel, hvori dog de gjengivne Strofer af den indiske Pastorale ikke vove at kappes med Rückerts Oversættelse i sandselig Gløs. Den hele Roman er et dygtigt Arbejde af en moden Forfatter og forsvarer vel sin Plads i vor Oversættelseslitteratur.

Ogsaa med den anden af de ovennævnte tvende Forfattere stifter den danske Læseverden her Bekjendtskab for første Gang. For et Par Aar tilbage henledede Prof. G. Ebers sin danske Forlæggers Opmærksomhed, iblandt andre nysudkomne tydske Arbejder, ogsaa paa „Georg Jenatsch", der i 1874 offentliggjordes i et Leipzigsk Blad og vakte almindeligt Bifald. Forfatteren, Konr. Ferd. Meyer, er født i Zürich 1825 og nævnes iblandt de mest fremragende af de nyere tydske Schweizerdigtere. For hans Liv og øvrige Forfattervirksomhed gjør Oversætteren nærmere Rede i et kort Forord, der har hentet sine Oplysninger fra „Unsere Zeit". Det fremhæves ogsaa her med Rette, at „Georg Jenatsch" bærer Spor af at være fremkommen Stykke for Stykke, og egenlig falder Romanen fra hinanden i tre Afdelinger, der vel forsaavidt høre sammen, som de fremtrædende Hovedpersoner stadig komme igjen i forskjellige Aldre og til forskjellige Tider af deres Liv, men hvis Forfatteren ved Udgivelsen af sin Fortælling i Bogform havde havt Resignation nok til helt at bortskjære de to første „Bøger" og — med et Par indledende Ord — ført sine Læsere in medias res, saa vilde unægtelig den sidste (og største) Trediedel ganske anderledes være kommen til sin Ret, og man vilde langt lettere have faaet Øje for, at der her gives et ligefrem udmærket Stykke historisk Digtning, der paa ingen Maade behøver at skamme sig for en Sammenligning med lignende Arbejder af Mérimée, med hvem den schweiziske Digter i det Hele ikke synes at have saa faa Berøringspunkter. Vel findes der i de to første Bøger enkelte ypperlige Scener, som Præstegaardens Brand og Jørgens Møde med Lucretia hos Hertug Rohan i Venedig, men Fortællingen er springende, og først i tredie Bog flyder den episke Strøm som sagt i et roligt og mægtigt Leje. Det er en lille Episode af Trediveaarskrigen — Graubündens Frihedskamp — der her med levende og stærke Farver oprulles for vore Øjne. Den forhenværende Præst Georg Jenatsch staaer nu som „den gode Hertugs", Hertug Henrik Rohans, højre Haand i Spidsen for de franske Tropper og hilses overalt som sit lille Fædrelands Befrier. Men der klæber skjæbnesvangert Blod ved Heltens Hænder. Han har dræbt sin Elskedes Fader, fordi denne havde sluttet

sig til de katholske Undertrykkere, de forbundne Spaniere og Østerrigere, og ved den blodige Daad, siges der, som var forekommet Ynglingen som en Fuldbyrdelse af en retfærdig Folkedom, men som nu den modne og verdenserfarne Mand forbandede som en unyttig Besmittelse af sine Hænder, var han for bestandig bleven skilt fra et højmodigt og trofast Hjerte, der fra Begyndelsen af havde tilhørt ham. Men disse Borgerkrige avlede jo en skyldbetynget og usalig Slægt, og Georg Jenatsch vil „ikke være mindre end sin Skjæbne“. Da derfor den snedige Kardinal Richelieu modarbejder „den gode Hertugs“ uegennyttige og ædle Planer med det af ham befriede Land, betænker Jenatsch sig ikke paa at skride til den Yderlighed at forraade sin Ven og Beskytter Hertugen, for igjennem sine tidligere Dødsfjender, Spanierne, at opnaa sit Fædrelands Uafhængighed. Selv sin nedarvede evangeliske Tro bringer han som Offer paa Frihedens Alter. „Georg Jenatschs ubegrændsede Fædrelandskjærlighed — siger hans Ungdomsven, den i faa Træk klart tegnede, lidt filistrøse Borgermester — er den eneste Hovednøgle til hans mangesidige Væsen. Men er det ikke et Held for os hæderlige Statsmænd, naar de Bedrifter, som ere nødvendige til Fædrelandets Frelse, og som ikke kunne fuldbyrdes af rene Hænder, blive udførte af saadanne lovløse Kraftmennesker, som da den alvidende Gud i sin Retfærdighed leder efter sit Behag?“ Det er unægtelig en farlig Maxime, indvendes der herimod, men det Anførte vil allerede være tilstrækkeligt til at vise, hvor vel skikket Georg Jenatsch i digterisk Henseende er til at optræde som tragisk Helt. Hans Død, som vi her ikke skulle foregribe, er ogsaa smukt poetisk motiveret. De to stolte Skikkelser i Fortællingens Centrum, Frihedshelten og hans Elskede, skyldes en virkelig Digter, og mange af de andre, mer eller mindre fremtrædende Personer, som f. Ex. den gode Hertug, gjøre ligeledes Forfatteren Ære. Vi opfordre derfor vore Læsere til ikke at lade sig skræmme af de to første noget urolige og episodiske Afsnit. Hovedstykket af Romanen vil rigelig lønne deres Udholdenhed.

Begge de her anmeldte Oversættelser ere navnløse. Hvorfor? Vi have oftere henstillet til vore Oversættere, med deres Navne at staa inde for deres Arbejdes Troskab og Omhyggelighed, og vi skulle ikke blive trætte af at drive dette Læseverdenens berettigede Krav igjennem.

Litteratur

Den lange Række af Friedrich Spielhagens Værker i dansk Oversættelse er i dette Efteraar bleven suppleret med tvende mindre Fortællinger, saa vidt vi vide begge ældre Arbejder fra Forfatterens første Produktionstid. Den ene af Fortællingerne, „En Landsbykokette“, mindes vi for nogle Aar tilbage at have læst i et af vore Blades Feuilleton, og vi have med Fornøjelse fornyet det gamle Bekjendtskab her. Den indledes med en ret interessant lille Undersøgelse om „Landsbyhistoriernes“ digteriske Værd og Betydning for vore Dage, og den ældre Dame, i hvis Mund den egenlige Fortælling er lagt, protesterer i Henhold til sin egen Erfaring og et mangeaarigt Kjendskab til den virkelige Almue imod de „opsminkede Landsbyhistorier“, medens Spielhagen selv hævder den episke Digters Berettigelse, ja Pligt til at drage hele Verden, altsaa ogsaa Bønderne, indenfor sin Betragtningskreds og nævner en Række baade inden- og udenlandske Digtere til Bestyrkelse for sin Mening. Derpaa følger da den „usminkede“ Landsbyhistorie, men trods det i og for sig interessante Forsøg paa at gjengive en usleben Naturs hele Ubændighed saavel overfor det Gode som det Onde, i Kjærlighed som i Had, synes Fortællingens Aand og Tone os dog alligevel ikke at skille sig særlig fra andre Forsøg i samme Retning, og Digteren faaer altsaa for saa vidt Ret, naar han overfor sin kvindelige Kontrapart havde gjort gjældende, at Poesien ikke er Andet og ikke kan være Andet end et Billede af Verden i en Digtersjæls Spejl. Den lille Fortælling er iøvrigt ikke alene godt anlagt, men helt igjennem rig paa skarpsindige psykologiske Jagttagelser. Navnlig er selve Landsbykoketten og hendes ovennævnte Elsker Konrad to nye og fængslende Menneskeskildringer.

„Rosa fra Gaarden“ er mere en Fortælling i den gamle Novellestil, men fuld af saamegen Ynde og Skjønhed, at man læser det Par hundrede Sider med uafbrudt Glæde. Kampen imellem den datterlige Hengivenhed og den virkelige Kjærlighed er vel lige saa lidt nogen ny Opfindelse som Spændingen imellem den gamle Aristokrat og den af de demokratiske Anskuelser smittede unge Adelsmand, men Digteren har vidst at afvinde det Gamle nye Sider, og den unge Pige er bleven frisk og duftende som den Blomst, hvis Navn hun bærer.

Kristofer Jansons nye lille Fortælling „Den Bjergtagne“ er bygget over en virkelig Begivenhed, Ole Bulls Opdagelse af den norske Fjeldspillemand Torgeir Audunsøn, der under Navn af „Møllerguttén“ i 1850 ikke alene henrev Kristianias Publikum med sine Hallinger og Slaater, men ogsaa fik den kritiske Welhaven til i et Digt at forherlige Fjeldets Søn og hans uforstaaelige Spil. Saavel Torger selv som Ole Bull optræde da ogsaa i Fortællingen, og den stakkels Spillemands ulykkelige Endeligt skildres temmelig overensstemmende med Virkeligheden. Forsoningen med Sønnen, der har arvet Faderens Talent og af Ole Bull opdrages til en virkelig Kunstner, er derimod saavidt vi vide tildigtet. Men hermed er ogsaa Kompositionens Svaghed givet. Naar den første Del af Fortællingen bevæger sig paa Virkelighedens Grund og med navngivne Personligheder, saa spørger man uvilkaarlig om Sønnens nuværende Existens, om Skildringen af Torgers brave Hustru ogsaa er sand, o. s. fr. Iøvrigt er der meget Fint og Smukt i den lille Fortælling, og om den end ligesaalidt om som Kristoffer Jansons tidligere Arbejder naaer op til Bjørnsons bedste Bondenoveller, fortjener den dog en hæderlig Plads i anden Række. „Den Bjergtagne“ er „oversat med Forfatterens Samtykke“ af D. J., og ligesom Tilfældet var med „Marit Skjølte“ (se dette Blads Nr. 256, S. 14), er Oversættelsen, der aabenbart ikke er besørget af en Dansk, selvfølgelig beregnet saavel for norske som for danske Læsere. Naar derfor Erik Bøgh i en Feuilleton har nedlagt en skarpt formuleret Indsigelse imod denne Oversættelse, har han overseet, at der ikke paa Titelbladet staaer Noget om, at Fortællingen er oversat „paa Dansk“. Størstedelen af den dannede norske Almenhed vil jo ligesaalidt som vi Danske læse „Landsmaalet“, og naar den norske Oversætter derfor søger et dansk Forlag (Gyldendal), er Forholdet jo ganske det samme, som naar andre norske Forfattere søge ned til Kjøbenhavn med deres Bøger. Skal Angrebet rettes imod al denne Sprogblanding, der ganske vist har sine Farer for vort eget danske Sprogs Renhed, maa Fremgangsmaaden utvivlsomt være den, som dette Blad flere Gange har hævdet i Stridsreplikerne om „Norsk og Dansk“. Vi tillade os saaledes bl. A. at minde vore Læsere om Artikler i dette Blads Nr. 237 og 242.

Kvindelige Forfattere ere nu blevne en saa konstant Faktor i vor skjøn-litteraire Produktion, at hvis dette Forhold endnu vedvarer et Par Aar, vil vor hele Belletristik faae et afgjørende kvindagtigt Præg over sig, og vi forudse allerede den Tid, da vindskibelige Damer have bemægtiget sig den ganske Presse og som Redakteurer og Redaktionssekretairer lære os stakkels Mænd, hvor Skabet skal staa. Vi søgte derfor ifjor (Nr. 286) at slaa et lille Slag pro aris et focis, og idet vi bad de ærede Skribentinder betænke, om de saaledes gjorde Ret i at ombytte Naalen med Pennen i Kampen for Tilværelsen, gjorde vi tillige, saa indtrængende som Høfligheden tillod imod det forhenværende svage Kjøn, vore mandlige Kolleger opmærksom paa, hvilken Fare der truede os Alle. Men hvad har det hjulpet? Vi have snart en hel litterair Amazonehær, og naar den først faaer begyndt en

formelig Belejring af den danske Litteratur, vil det neppe vare længe, førend Fæstningen overgiver sig af Mangel paa Næring. Al Ære være Kvinden og hendes Deltagelse i hver den Livets Gjerning, hvortil hun føler Kald og Evner, men i den nuværende danske Litteratur ere de mandlige Forfattere undertiden saa bløde, at vi ikke taale at komme et eneste Skridt videre. Vi glemte ikke i det nævnte Nr. 286 at minde om vor Litteraturs store kvindelige Personlighed — Fru Gyllembourg — og vi gjentage gjerne, at vi hilse enhver virkelig Forfatterinde velkommen, men Kampen for Kvindens Frigjørelse maa ikke føre til saadanne Misforstaaelser, at Samfundet skal omformes à la Wessels „Anno 7603". Disse Bemærkninger tillade vi os at hidsætte i al Almindelighed, og skjøndt vi ikke just ønske at være saa galante, at „de Tilstedeværende undtages", som det hedder, naar man snakker ilde om sin Næste, saa byder Retfærdigheden os dog at tilføje, at de nedenfor nævnte kvindelige Forfattere ikke høre til de værste af Arten. Men gaaer det saaledes med det grønne Træ, hvorledes staaer det saa til med de visne Skud af Stammen?

Elisabeth Martens er et kjendt Forfattermærke, men hendes fem nye Fortællinger og Skizzer, „Fra Fortid og Nutid" (Reitzel) vise ingensomhelst ny Side af hendes Begavelse. Den Carit Etlarske romantiske Tone, som hun har anslaaet i „Fra gamle Tider", er ikke lykkedes for hende, og Laanet fra Goldschmidts „Den flyvende Post" i „Skjærsommer" tyder ialtfald ikke paa nogen rig Invention. Af de øvrige Stykker sætte vi mest Pris paa Skizzen „Et Hus i Villakvarteret", fordi den i al sin Fordringsløshed lader os glemme Poeten for Mennesket.

Heller ikke Fru Elfride Fibiger er nogen Debutant i Litteraturen; den stærke Opmuntring, der blev hendes „Magdalenehistorie" tildel i Form af et andet Oplag, har iaar opmuntret hende til at træde frem med „To Fortællinger", opkaldte efter deres to Hovedfigurer „Nanette" og „Elna". Den første fjerner sig endel fra den slagne Vej ved at ville give en psykologisk Forklaring af en dæmonisk kvindelig Karakter, og man forstaaer ogsaa ganske godt dens Sammensætning, skjøndt man trættes ved det overflødig store Apparat, Forf. sætter i Bevægelse navnlig i Indledningen. I „Elna" træder Forf. atter paa Hverdagshistoriens trygge Jord og aabenbarer en ret velgjørende humoristisk Begavelse for Stilbringen af Smaakjøbstadlivet; men særlig i denne Fortælling er rigtignok Stilen løsere i Strikningen, end det vel kan tillades, naar et Manuskript skal indlemmes i Litteraturen. (Schubothe.)

De øvrige originale kvindelige Novellister paa dette Julemarked tro vi ere bedst tjente med at blive uomtalte, og vi skulle slutte med et Par Ord om tvende norske Forfatterinder, hvis Bøger ere sendte os fra P. T. Malling i Kristiania. Den unge norske Litteratur, der forøvrigt jo har to virkelige Digteremner i Fruerne M. Thoresen og M. Colban, har heller ingen Mangel paa kvindelig Skribentærgjerrighed. Man har fortalt os, at de unge norske Piger hyppig sendes bort fra deres Fædreland for at opdrages i Udlandets Pensionsanstalter. Nogle siges da at gaa til hernnhuttiske eller engelske „Hjem", Andre fare derimod lukt i Løvens Gab ɔ: Paris. Den kvindelige norske Fortælling synes at bære Spor af begge Dele. Hvis vore Læsere saaledes mindes tidligere Anmeldelser i dette Blad af den norske Skribentinde, der kalder sig „Marie", ville de vide, at vi fra først af henførte hende til England med dette Lands Søndags-Religieusitet, men de ville ogsaa mindes, at hun med hver ny Fortælling ret dygtig kæmpede sig ud af sit første snevre Syn paa Poesien som en lydig Tjener for den indre Mission, og hendes kristelige Livssyn har nu antaget en Form, der neppe kan vække noget æsthetisk Mishag. Hendes nye „Skildringer fra den hjemlige Arnes Synspunkt", „I det Stille", er saaledes en ret vakker Fortælling, vel ordnet i sin Udviklingsgang og sympathetisk fortalt. Nogen egenlig digterisk Evne i højere Forstand have vi dog ikke sporet.

Elisabeth Schøyen ville vi derimod antage har været i Frankrig, og hun møder ogsaa paa Omslaget af sin nye Bog med baade franske og italienske Kritiker af sin „Svanhild", en Fortælling, vi dog ikke have den Ære at kjende. „Et Ægteskab", saaledes som hendes nysudkomne Fortælling er døbt, er livlig fortalt og har ogsaa noget af de store Litteraturers Mod til at give sig af baade med stærke Brydninger og sjælelige Forviklinger, men bestandig forekommer det os dog, at Kvinden stikker igjennem, og de spændende Romansceuer gjøre — ialtfald paa os — ikke ganske den tilsigtede Virkning. En Kvinde kan tegne en mandlig Skurk med stor Naivetet. Handlingen er henlagt til det høje Nord, Bergen og navnlig Hammerfest, som jo ligefrem for Øjeblikket er i Mode hos Normændene, men den norske Kritik mener dog af visse Smaating at kunne paastaa, at Selvsynet paa disse Egne mangler. Vi tvivle ikke om, at „Et Ægteskab" vil finde mange venligsindede Læserinder, men ere ikke saa sikre paa, at deres Udbytte af Bogen ogsaa er af virkelig Gavn for dem. Evner er her dog imidlertid formodenlig tilstede, og lige saa barsk som vi egenlig ønske, at Kritiken skulde være overfor disse kvindelige Novellister, lige saa forsigtig bør den utvivlsomt være, hvis der hos En eller Anden maatte være Muligheder skjulte. Vi tør vel derfor afvente Forfatterindens næste Bog.

Theatrene

Det kgl. Theater. Hr. D. Krums nye Ballet „I Karnevalstiden" er en net og kvik Komposition, som til en livlig og godt instrumenteret Musik af Hr. Axel Grandjean svinger sig over Scenen med Lystighed og Gratie. Mesterens geniale Indfald i Kompositionen savnes ligesaavel som hans ofte saa aandfulde Symbolik, og ogsaa i Motiveringens Bredde, hvor den øvede Komponist nøjes med et lynsnart Billede, mærkes nu og da Begynderen; men i de velordnede Grupperinger og i Massernes raske Førelse spores helt igjennem det noble Forbillede og den gode Skole; Solodands er der derimod paafaldende lidt af. Paa den bøde nogle meget vellykkede Dyrefigurer og en fortræffelig Legetøjs-Imitation, som man forhaabenlig kan more sig over uden Frygt for, at de betegne en lempelig Overgang til Udlandets zoologiske og botaniske Ballet-Extravagancer. Balletten gaaer, som sagt, let og sikkert over Scenen, og som den utvivlsomt for Komponistens Vedkommende i sluttet og velordnet Balletdigtning betegner et Fremskridt fra hans Debutarbejde, saaledes er der heller ingen Tvivl om, at den vil blive til Glæde for Theatret.

Folketheatret har i den senere Tid fulgt det kgl. Theaters Exempel med at lade sine Forestillinger aabnes af smaa „Fortæppe-Stykker", og „Han bestiller Ingenting", „Man døer ikke af Glæde", og nu sidst den gjenoptagne „Huslærer" have unægtelig vejet betydelig tungere i Kunstens Vægtskaal end Aftenens øvrige Traktement (som „Jean" og „Han gaaer paa Kommers"), der nu og da have mindet vel meget om det mindre Hensigtsmæssige ved at sætte Bonden ovenpaa en Herremand. Hr. Herman Bangs saakaldte „Proverbe": „Du og Jeg" har ligeledes i den forløbne Uge tjent til pièce de rideau, og takket være Fru Borchsenius' og Hr. Abrahams' Udførelse af de to Hovedroller har ogsaa det vidst at hævde sig en Plads imellem de ovennævnte Arbejder. Som et Førstearbejde fortjener „Du og Jeg" navnlig Anerkjendelse paa Grund af sin naturlige Dialog, og selv om Handlingen mere smager af Bøgerne end af Livet og snarere gjør den lille Bagatel til en fransk Studie end til et dansk Livsbillede, saa ville vi ogsaa gjerne være med til at ønske den debuterende Forfatter Velkommen paa de Brædder, han nu skal til at lære netop „betyde Livet".

Musik

Paa Tirsdag den 3. Decbr. Kl. 8 Aften giver Hr. Organist J. H. Nebelong i Trinitatis Kirke en Koncert til Indtægt for de Nødlidende paa St. Croix. Koncertgiveren assisteres bl. A. af sin Elev Frk. Louise Tvede, der ved denne Lejlighed optræder første Gang offentlig som Orgelspillerinde og foruden andre Numre vil foredrage en firhændig Fantasi sammen med sin Lærer. Billetter faaes i Plenges og Risoms Musikhandel samt ved Indgangen.

Af P. Heises og Chr. Richardts tragiske Sangdrama „Drot og Marsk“, Klaverudtog med tilføjet Text af Axel Grandjean, er udkommet 1. Hefte hos C. C. Lose (F. Borchorst). Subskriptionsprisen for hele Værket er 5 Kr.

Sex Fantasistykker for Piano af Ludv. Schytte Op. 5 (Wilh. Hansen). Det er med Fornøjelse, at man spiller disse Klaverstykker igjennem, der tyde paa en vis Grad af Perfektibilitet hos Komponisten. Allerede hans Opus 3, ligeledes nogle Klaverstykker, der udkom i Begyndelsen af dette Aar, gav gode Løfter for Fremtiden, navnlig forsaavidt man ud fra dem turde haabe paa i Fremtiden at træffe hos Komponisten en fyldigere Udvikling i Retning af en mere selvstændig, individuel Kompositionsmaade. Den korte Tid, der ligger mellem da og nu, har ikke gjort dette Haab til Skamme. Der findes i det foreliggende Hefte Klaverstykker ligesom tidligere en umiddelbar musikalsk Aare, der tiltaler, denne Gang ikke blot ved sin Friskhed, men ogsaa ved den større Kritik og Selvstændighed, hvormed de melodieuse Motiver ere fremsatte. De sex Stykker benævnes efter deres vexlende Indhold: Idyl, Menuet, Nocturne, Polonaise, Rêverie og Scherzo. I deres ydre Form ere de alle ens: Hovedmotivet begynder Stykket og slutter det i sin oprindelige Skikkelse, medens Midtpartiet er optaget af et Mellemstykke i en fra Hovedmotivet forskjellig, men med dette beslægtet Toneart. Videregaaende Modulationer findes derimod ikke. Det maa ved Omtalen af denne Ensartethed i Udformningen imidlertid ikke overses, at de sex Stykker i Forening ikke udgjøre et organisk Hele, men ere uafhængige af hverandre, saa at hvert lille Stykke bliver en Helhed for sig, forskjellige med Hensyn til Stemning og Motiver, men ens med Hensyn til deres Anlæg og Formning. Polonaisen og Scherzoen ligge godt for en virtuosmæssig Behandling og have en Kolorit fra Koncertsalen over sig, der gjør dem tjenlige til Koncertbrug. I rent kunstnerisk Henseende bærer dog maaske Menuetten Prisen, et lille ejendommeligt og godt behandlet Klaverstykke, der altid vil finde sine Tilhørere.

Sex Karaktermarcher af Thorald Jerichau Op. 1 (Lose). Den unge Komponists første Arbejde har her forsøgt at gjengive musikalske Stemningsbilleder i den strenge Marcheforms for en saadan friere Behandling noget snevre Klædebon. Efter dette Forsøg at dømme synes det, som om Komponisten ikke uden Held forstaaer at præcisere det Karakteristiske i det valgte Emne, ligesom det specielt Maleriske i den musikalske Stemning kommer godt frem. Billederne bevæge sig over en vid Strækning, fra „Brudeslaatens“ norske Fjeldtoner gjennem Bryllupsmarchens festlige og Sørgemarchens mørke og dumpe Klange til en lystig Studentermarche og en „Marche i Moll“ à la Schubert. I den foreliggende Form ere Kompositionerne udarbejdede for Piano tohændigt, men af en Notits paa Titelbladet fremgaaer det, at de dels ere tænkte. dels allerede udkomne for Orkesterbehandling. Bryllupsmarchen erindre vi i Sommer at have hørt udført i Tivolis Koncertsal.

Lyriske Smaastykker for Violin og Piano af C. G. Bohlmann (Wilh. Hansen). Samlingen indeholder fire let spillelige Stykker, efter deres Anlæg for Violinen (1. Position) særlig beregnede for Begyndere blandt dette Instruments Dyrkere og som saadanne meget anbefalelsesværdige. Hvad der bydes i dem, er letflydende og melodieuse Violinsatser, som ved deres fordringsløse Udstyr af et let, men dog altid tilstrækkeligt Klaverakkompagnement ville kunne foredrages med Udbytte selv af dem, der møde med ringe Forkundskaber. Som Undervisningsgjenstand ville de tillige kunne anvendes som Opgaver til Tilegnelsen af et smukt og musikalsk Foredrag.

„En Aften ensom gik jeg nys“ af Heibergs „Alferne“, sat i Musik af Siegfried Langgaard (Wilh. Hansen). Heibergs bekjendte smukke Digt af „Alferne“ er, med Udeladelse af de sidste Strofer, her behandlet i Balladeform for Baryton med Piano. Digtet er helt gjennemkomponeret, og Komponisten har navnlig søgt at give Digtets episke Indhold, alt som Skildringen gaaer videre, dets virkningsfulde Udtryk, der henad Midten ved Stroferne „En Kvinde saae jeg, et himmelsk Syn“ stiger til en dramatisk Stringens. Med et dygtigt Sangforedrag vil vistnok Balladen kunne høres med Udbytte. I musikalsk Henseende fremhæver Forspillet sig mest, ligesom overhovedet Akkompagnementet spiller en meget betydelig Rolle, der fordrer en dygtig Ihændehaver.

Til Brug ved Undervisningen i Albert Meyers Sangkonservatorium er der paa Horneman og Erslevs Forlag udkommet: „Sang-Album“, der indeholder fire Hefter Sange (hvorimellem nogle Duetter) med Pianoakkompagnement, forsynede med Tegn for den rette Vejrtrækning. Første Hefte, der efter sit Indhold synes at være beregnet for Børn, indeholder flere smukke og typiske Børnesange som Hornemans „Dengang jeg var en lille, en lille bitte En“ og Gades „Fluen“. Ogsaa blandt de tre andre Hefter træffer man gode og værdifulde Bekjendte, i andet Hefte af J. P. E. Hartmann „Du, som har Sorg i Sinde“ og Balthasars første Sang i „Syvsoverdag“, i tredie Hefte Mendelssohns Duet „Sonntagsmorgen“ og i fjerde Hefte Kjerulffs Sang til Welhaven „Ved Sundet“.

Endvidere er udkommet „Ledetraad ved Sangundervisning for Børn“, af Albert Meyer, indeholdende Elementairbegreberne af Musiklæren, Smaanotitser vedrørende Stemmedannelsen, Vejrtrækningen, Registrene, Stemmens Pleje o. a. M. samt forsynet med de fornødne Nodeexempler.

Hos Risom er udkommet Offenbachs „Bagermadammen“ i forkortet Klaverudtog med underlagt Text.

Julebordet.

De Averterendes Opmærksomhed henledes paa, at „Nær og Fjerns" sædvanlige Jule-Tillæg ogsaa iaar vil ledsage de i December Maaned udkommende Numre af Bladet. Avertissementer modtages indtil Torsdag Middag Kl. 2 af

Otto B. Wroblewsky.
Nytorv 19.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet:

H. N. Clausen:

Det evangeliske Kirkelivs Nutid og Fremtid. Anden Halvdel. 3 Kr. Kplt. 6 Kr.

Optegnelser om mit Levneds og min Tids Historie. I—II. 8 Kr. 50 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Paa **Andr. Schous Forlag** er udkommet:

Konr. Ferd. Meyer:

Georg Jenatsch,

en historisk Fortælling
fra Trediveaarskrigens Tid.
3 Kr. 50 Øre.

Van Limburg Brouwer:

Akbar.

En ostindisk Roman.
Oversat fra Hollandsk.
3 Kr. Eleg. indb. 4 Kr. 50 Øre.

Nye Musikalier.

Ludvig Schytte: 6 Fantasistykker for Piano. 1 Kr.
Siegfried Langgaard: En Aften ensom gik jeg nys, af Heibergs «Alferne». 67 Ø.
G. C. Bohlmann: Lyriske Smaastykker for Violin og Piano: Hvorfor — Romance — Jægersang — Lille Fortælling. à 50 Ø.

J. P. E. Hartmann:

6 Kapricer for Piano. Hefte 1—2 à 1 Kr.

Wilhelm Hansen,
Kongens Nytorv 18.

Paa **J. H. Schubothes Boghandels Forlag** er udkommet:

To Fortællinger

af
Elfride Fibiger.
Pris 2 Kr. 50 Øre; eleg. indb. 3 Kr. 85 Ø.

Paa vort Forlag er udkommet og erholdes i alle Boglader:

I det Stille.

Skildringer fra den hjemlige Arnes Synspunkt af Marie.
22 Ark 8vo. Pris heftet 3 Kr. 80 Øre, indb. i Originalbind 5 Kr.

I Tusmørket.

Et Hverdagsbillede af Marie.
Andet Oplag.
$5^1/_2$ Ark 8vo. Pris heftet 80 Øre, indb. i Originalbind 1 Kr. 60 Øre.

P. T. Mallings Boghandel.

Paa den norske Forlagsforenings Forlag er udkommet og erholdes i alle Boglader:

Fra Krigens Tid

(1807—1814).
Bidrag til den norske Marines Historie,
samlede og udgivne af
Premierlieutenant i Marinen **N. A. Larsen.**
18 Ark 8vo. Pris heftet 3 Kr. 60 Øre, smukt indb. 5 Kr.

H. Aschehoug & Co. Alb. Cammermeyer.
J. V. Cappelen. P. T. Mallings Bogh.

Hos **C. A. Reitzel** er udkommet:

Poetiske Skrifter

af
Frederik Paludan-Müller.
Tredie Hefte.
Komplet i 20 Hefter à 1 Kr.

Romantik og Realisme

af
Henrik Scharling.
Med en Efterskrift **Fra de Sovendes Lejr** af **Nicolai.**
Pris 2 Kr. 25 Øre.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 1. Decbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til antagelige Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

JULEBORDET.

Tillæg til „Nær og Fjern".

Kjøbenhavn. Nr. 335. Den 1. December 1878.

Brogede Blade

Signora Devastatrix.

I Henhold til en Kundgjørelse fra den italienske Ager-
dyrkningsminister rettede Præfekten i Palmanuova til alle
Sogneraad i sit Distrikt en Opfordring om ufortøvet at med-
dele ham, om den farlige Phylloxera devastatrix (Druelusen)
var bleven observeret nogetsteds, og hvad der i bekræftende
Fald var skeet for at fjerne den saa hurtigt som muligt.
Som en Følge heraf indberettede den velagtbare Podestà i
Capriva, at han pligtskyldigst strax havde stevnet alle kvindelige
Beboere af Sognet, gamle som unge, gifte som ugifte, til
Møde og anstillet Undersøgelser om, hvorvidt noget Individ
iblandt dem maatte være døbt med det noget usædvanlige
Navn «Phylloxera Devastatrix», hvilket imidlertid var blevet
benægtet af dem alle tilsammen med stor Energi. Tilfældig-
vis var der samme Dag blevet paagrebet to fremmede Fru-
entimmer af et mistænkeligt Ydre, som havde udgivet sig for
Gjennemrejsende; de vare blevne bragte for den vise Podestà,
men det fremgik af Undersøgelsen, at heller ikke nogen af dem
hed Phylloxera. Ikke desmindre lovede den ivrige Sogne-
monark at anvende den største Paapasselighed og øjeblikkelig
at arrestere den farlige Person, saasnart hun maatte vove at
vise sig indenfor hans Omraade. — Barral's «Journal de
l'Agriculture», som meddeler denne Notits, tilføjer: „Anek-
doten er fuldkommen troværdig. Det er nemlig en beklagelig
Kjendsgjerning, at Druelusens Fremtræden og betænkelige Ud-
bredelse har fremkaldt Naragtigheder og Dumheder i Tusind-
vis. Der gives i Frankrig ikke en eneste Anstalt for Sinds-
syge, som ikke har Patienter, hvis Hoved er gaaet af Lave
ved den af Regjeringen udsatte Pris paa 300,000 Francs."

* * *

Makart,

den meget omtalte østerrigske Maler, skal være en af de tauseste Mænd, der existerer. Han er tillige — fortæller «Indépendance Belge» — en lidenskabelig Skakspiller. Engang sad han i en Kafé i Wien for at spille sit Parti Skak, da en Amerikaner, som ønskede at gjøre personligt Bekjendtskab med den berømte Kolorist, tog hans Modstanders i Øjeblikket tomme Stol og satte sig ligeoverfor ham. Makart betragter ham og giver ham Tegn til, at han skal spille videre. Det skeer, og en Time igjennem hører man ikke anden Støj end Skakbrikkernes Flytning. Efter dette lange Tidsrum bryder Amerikaneren Tausheden og lader det ene Ord „Mat!" slippe ud over Tændernes Gjærde.

Makart rejser sig forbitret og er i Begreb med at forlade Kaféen, da en af hans Venner standser ham med det Spørgsmaal:

„Hvad, gaaer Du allerede?"

„Ja, jeg skal ikke have noget af at spille længer med det Sludrehoved!" var Svaret.

Til denne Anekdote, som gjør sin Forfatters Opfindelsesevne al Ære, kunne vi føje en anden, for hvis Sandhed et ungarsk Blad vil indestaa.

Professor Makart var bedt til Middag, og for rigtig at more ham gav man ham den bekjendte kvikke Skuespillerinde Frøken Gallmeyer til Borddame. Kunstneren spiste og drak i al Ro og Mag, uden at værdige sin interessante Naboerske saameget som et Ord. Frøken Gallmeyer saae nu og da noget forundret paa sin Bordherre, men iagttog ogsaa paa sin Side en uigjennemtrængelig Taushed. Efter at denne havde varet omtrent en Time, sagde hun til ham:

„Naa, Hr. Professor, lad os nu tale om noget Andet!"

Makart saae betuttet op, smilede fornøjet ved sig selv — men tale gjorde han desuagtet ikke.

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Min Hustru og jeg,

af

Nicolai

(ung Ægtemand).

Tredie Oplag. Pris 4 Kr. Indb. 5 Kr. 25 Øre.

ADAM HOMO,

et Digt

af

Fr. Paludan-Müller.

Sjette Udgave. 1—2 Del.

7 Kr. Indb. 10 Kr.

Enten—Eller,

et Livsfragment, udgivet af

Victor Eremita,

af

S. Kierkegaard.

4de Udgave. 1—2 Del.

Pris 8 Kr. Indb. 11 Kr. 50 Øre.

Det danske Kirkeaar og dets Perikoper,

en Haandbog for Prædikanter og Kirkegjængere

af

W. Rothe.

Fjerde forbedrede Udgave. Pris 5 Kr.

Fra Provinsen.

Fortællinger og Skizzer

af

S. Schandorph.

Pris 3 Kr. 50 Øre. Indb. 4 Kr. 75 Øre.

Mogens Heinesen.

Et Tidsbillede fra det sextende Aarhundrede

af

Troels Lund.

Pris 3 Kr. 25 Øre Indb. 4 Kr. 75 Øre.

Sangerinden,

Fortælling

af

Elisabeth Martens.

Pris 5 Kr. 50 Øre. Indb. 7 Kr.

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

Ved Nytaarstid i Nøddebo Præstegaard,

af

Nicolai

(18 Aar gammel).

Sjette Oplag. Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 25 Øre.

Paa den **Gyldendalske Boghandels Forlag** er udkommet:

Den evige Strid.

Tre Digte

af **Diodoros.**

3 Kr.; eleg. indb. 4 Kr. 50 Øre.

Archilochos.

En dramatisk Skizze

af

Ernst von der Recke.

1 Kr.; eleg. indb. 2 Kr.

Tre af mine Venner.

Afbetaling paa min Gjæld.

Af

En gammel Feltpræst,

Forfatter til **»Præsten i Krigen.«**

Indhold: Indledning. — Hun gjorde hvad hun kunde. — Hans Helgesen.

3 Kr.; eleg. indb. 4 Kr. 25 Øre.

Nutidsbilleder.

Af Forfatteren til

„Jason med det gyldne Skind“.

4 Kr. 50 Øre; eleg. indb. 6 Kr.

Literaturhistoriske

Pennetegninger.

Af

Henrik Jæger.

4 Kr.

RAYMONDE.

Fortælling af **André Theuriet.**

Oversat af **H. S.**

2 Kr. 50 Øre.

„Flyvende Sommer“.

Fortælling af **Johanne Schjørring.**

1 Kr. 75 Øre.

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

Uden Midtpunkt.

Fortælling

af

S. Schandorph.

Pris 4 Kr. Indb. 5 Kr. 25 Øre.

Paa **Andr. Schous** Forlag er udkommet:

Brouwer, van Limburg, Akbar. En ostindisk Roman. Oversat fra Hollandsk. 3 Kr. Eleg. indb. 4 Kr. 50 Øre.

Daudet, Alphonse, Det lille Pus, et Barns Historie. Oversat af Edgar Collin. Med 45 Originalillustrationer. 4 Kr. 50 Øre. Eleg. indb. 6 Kr. 50 Øre.

— **Naboben.** 6 Kr. Smukt indb. 7 Kr. 25 Øre.

— **Jack, Et moderne Livsbillede.** 7 Kr. Smukt indb. 8 Kr. 25 Øre.

— **Fromont jun. & Risler sen.** Billeder af Livet i Paris. 4 Kr. Smukt indb. 5 Kr. 25 Øre.

— **Fortællinger og Skizzer.** 3 Kr. 50 Øre. Smukt indb. 4 Kr. 50 Øre.

Ebers, Georg, Homo sum. Oversat af Otto Borchsenius. Anden Udgave. 5 Kr. Eleg. indb. 7 Kr.

— **Uarda.** Roman fra det gamle Ægypten. Oversat af Otto Borchsenius. 9 Kr. Eleg. indb. 11 Kr. 65 Øre.

Gerstäcker, Commerceraad Mahlhubers Reiseeventyr. Med 20 Illustrationer. 1 Kr. 75 Ø.

Nielsen, Zakarias, To Landsbyhistorier. 2 Kr. 35 Ø.

Reuter, Fritz, Fra Napoleonstiden. 1 Kr. 75 Ø. Indb. 2 Kr. 65 Øre.

— **Mit Fangeliv.** 2 Kr. 50 Ø. Indb. 3 Kr. 65 Ø.

— **Smaahistorier.** 1 Kr.

— **Landmandsliv.** 5 Kr. 50 Øre. Indb. 7 Kr. 50 Øre.

— **Rimede Historier.** 1 Kr.

— **Efterladte Skrifter.** 3 Kr. 75 Øre. Indb. 5 Kr. 50 Øre.

Rydberg, Victor, Den sidste Athenienser. Oversat af Otto Borchsenius. Anden Udgave. 6 Kr. Eleg. indb. 8 Kr.

— **Romerske Dage.** Oversat af Otto Borchsenius. Med Forf. Portrait. 6 Kr. Eleg. indb. 8 Kr. 50 Øre.

— **Fribytteren paa Østersøen.** Oversat af Otto Borchsenius. 7 Kr. Eleg. indb. 9 Kr.

Spielhagen, Fr., En Landsbykokette. 1 Kr.

— **Rosa fra Gaarden.** 2 Kr.

— **Skelettet i Huset.** 1 Kr. 65 Øre.

— **Mellem Klitterne.** 2 Kr. 75 Øre.

— **Altid forrest.** 5 Kr. 50 Øre.

— **Stormflod.** 9 Kr. 50 Øre.

— **Hammer og Ambolt.** 8 Kr.

— **Problematiske Naturer og Gjennem Nat til Lys.** 13 Kr.

— **I sluttet Række.** 15 Kr.

— **Familien v. Hohenstein.** 8 Kr.

Verne, Jules, Rundt om Jorden i 80 Dage. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

— **Fem Uger i Ballon.** 3 Kr. Indb. 4 Kr. 25 Ø.

— **En Verdensomsejling under Havet.** 6 Kr. Indb. 8 Kr.

— **Kaptain Hatteras Eventyr.** 6 Kr. Indb. 8 Kr.

— **Mindre Fortællinger.** 6 Kr. Indb. 8 Kr.

— **Rejsen til Maanen.** 5 Kr. Indb. 7 Kr.

— **Czarens Kureer.** 4 Kr. 50 Øre. Indb. 6 Kr. 50 Øre.

— **Paa Opmaaling i Sydafrika.** 3 Kr. Indb. 4 Kr. 50 Øre.

Mit store Udvalg af henkogte Sager, Konfiturer, Atrapes, Syltetøjer, Thebrød, Likører, Vine o. s. v., alt kun i reelle og gode Varer, anbefales.

S. Lomholt, Tordenskjoldsg. 3.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet:

Baggesen og Oehlenschläger.

Literaturhistorisk Studie

af

Kr. Arentzen.

Dette Arbejde, hvis første Afsnit udkom i 1870, og hvis sidste Del hermed foreligger, danner paa en vis Maade en Fortsættelse af N. M. Petersens „Bidrag til den danske Literaturs Historie", da det, med Baggesen og Oehlenschläger som Hovedfigurer, giver en sammenhængende Fremstilling af det danske — fornemmelig det poetiske — Aandsliv i Slutningen af forrige og de første Decennier af vort Aarhundrede. Værket er ikke blot et Kildeskrift, der overalt er bygget paa et selvstændigt literairt Studium samt paa mundtlige saavelsom skriftlige Meddelelser fra Samtidige; men det har ogsaa ved sit righoldige Bevismateriale anthologisk Betydning. Som en udførlig og paalidelig Skildring af en af de interessanteste Perioder i vor Kulturhistorie med aandelige Brydninger af stor Rækkevidde tør der vel tillægges dette Arbejde blivende Værd. Af de Mænd, det, foruden Hovedfigurerne, dvæler ved, er der især viet N. F. S. Grundtvig Opmærksomhed; og denne fremragende Genius, hvis Tanker gjøre sig mer og mer gjældende paa Folkelivets, Skolens og Kirkens Omraade, er her første Gang bleven Gjenstand for en uhildet grundigere Betragtning fra et alment literaturhistorisk Synspunkt.

Det af Cand. mag. **C. E. Secher** udarbejdede Indholds- og Navne-Register vil som Ledetraad yderligere bidrage til Værkets Brugbarhed.

Complet i 8 Dele (ialt 164 Ark), med et af Cand. mag. **C. E. Secher** udarbejdet **Indholds- og Navne-Register.**

Del	Sider	Pris heftet	Del	Sider	Pris heftet
I Del.	232 Sider.	2 Kr. 50 Ø.	V Del.	305 Sider.	3 Kr. 50 Ø.
II —	376 —	4 - „ -	VI —	388 —	4 - „ -
III —	278 —	3 - 35 -	VII —	480 —	5 - 50 -
IV —	278 —	3 - 35 -	VIII —	180 & LXXVI S.	4 - „ -

Pris complet 30 Kroner.

Enkelte Bind af Værket sælges til de ovenanførte Priser **med Undtagelse af 2. Del, som ikke sælges særskilt.**

For at lette Anskaffelsen kan det ogsaa leveres successive med 1 Bind om Maaneden, med Forpligtelse til at tage alle Dele.

Bestillinger saavel paa complette Exemplarer som paa 1 og 3—8 Del modtages **i enhver Boglade i Norden** og hos undertegnede Forlægger:

Otto B. Wroblewskys Forlag. Nytorv 19. Kjøbenhavn K.

Udkommen er og faaes hos alle Bog- og Musikhandlere:

ZWÖLF LIEDER

von

H. Heine,

in Musik gesetzt

von

Henrik Hennings.

op. 18.

Pris: 2 Kr.

Wilhelm Priors Hofboghandel,
52, St. Kjøbmagergade, ved Porcelainsfabr.

Paa **Otto B. Wroblewskys** Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

Alex. Schumacher,

Ludvig Bødtcher,

et Digterliv, med Portrait.

Heftet 2 Kr. 50 Ø.

Joh. Herm. Wessels

Samlede Digte.

Boyes Udg., 4. Oplag, med Portrait, Facsimile og Musikbilag. Heftet 2 Kr., indb. 3 Kr. 50 Ø.

H. W. Longfellow:

Sangen om Hiawatha.

Oversat af **G. Bern.**

Heftet 2 Kr. 50 Ø., indb. 4 Kr.

Efternævnte til Jule- og Nytaarsgaver passende Skrifter faaes i alle Nordens Boglader samt hos undert. Forlægger:

Kr. Arentzen, Ny Digtsamling. Hft. 1 Kr. 65 Ø. Ib. 2 Kr. 50.
— Baggesen og Oehlenschläger. I—VIII. Heftet 30 Kr.

Otto Borchsenius, Fra Fyrrerne. Literaire Skizzer. 1. Række. Heftet 3 Kr. 50 Øre.

J. W. Draper, Den europæiske Aandsudviklings Historie, paa Dansk ved Alex. Thorsøe. Heftet 9 Kr.

Evripides' Skuespil, ved C. P. Christensen Schmidt. 2 Hefter. 7 Kr. 50 Øre.

P. Faber, Viser og Vers. Udg. af Villiam Faber. Med Portrait. Heftet 2 Kr. 25 Øre.
Samme Bog, eleg. indb. 3 Kr. 25 Øre.

Ilia Fibiger, Rettroende Eventyr. Hft. 1 Kr. 50 Øre.
— Syv Eventyr. Heft. 1 Kr. 20 Øre.

Ed. Flemmer, Skildringer fra Italien. Med Kaart og Planer. Heftet 2 Kr.

M. Goldschmidt, blandede Skrifter. 4 Dele. Heft. 9 Kr.

H. I. Greensteen. Digte. Heft. 35 Øre.

Hoa-Tsien-Ki, Historien om det blomstrede Brevpapir. Chinesisk Roman. Oversat af Viggo Schmidt. Heft. 3 Kr. 50 Øre.

Ludvig Holbergs Epistler, med oplys. Anm. udg. af Chr. Bruun. 5 Dele. 17 Kr.

Det forsvundne Kjøbenhavn. Minder om «de gode, gamle Dage». 45 Billeder, tegnede af Klæstrup, med Digt af H. V. Kaalund. 3 Kr.

Samme Værk. 2den Række. 16 Billeder, tegnede af P. Klæstrup. 1 Kr. 25 Øre.
Elegant Mappe hertil: 2 Kr.

Jac. Kornerup, Skildringer fra Spanien i 1860. Heft. 1 Kr. 25 Øre.
— Fjenneslevlille Kirke, med Kobbere og Træsnit. Hft. 1 Kr.

Thomas Lange, Smaaskrifter. Heft. 35 Øre.

Longfellow, Sangen om Hiawatha. Oversat af G. Bern. Heft. 2 Kr. 50 Øre, indb. 4 Kr.

P. L. Møller, Adam Oehlenschlæger, et Mindeblad. Hft. 85 Øre.

Muloch, En Kvindes Tanker om Kvinden, oversat, med Forord af Provst Dr. Fog, ved C. Sannom, Heftet 2 Kr., indb. 3 Kr. 10 Øre, med Guldsnit 3 Kr. 50 Øre.

Et Nytaarsønske til hans Venner fra «den gamle Hr. Smits». Fra det Nederlandske ved Viggo Schmidt. Heft. 40 Øre.

«Nær og Fjern»s Novelle-Bibliothek. 5 Bind. Hft. pr. Bd. 2 Kr.

Parlamentariske Stjernebilleder, af Zodiacus, udg. af P. Hansen. Med Titelbillede, 2 Kr. 50 Øre.

C. Rosenberg, Nordboernes Aandsliv fra Oldtiden til vore Dage. 1 Bind. Heftet 6 Kr. 40 Øre.

C. N. Rosenkildes efterladte Skrifter, udg. af P. Hansen, med Portrait og Biografi. 2 Bd. 10 Kr.

Alex. Schumacher, **Ludvig Bødtcher,** et Digterliv. Med Portrait. 2 Kr. 50 Øre.

Portrait af **Ludvig Bødtcher.** Lith. af Tegner & Kittendorff. 1 Kr. 50 Øre.

Athalia Schwartz, Enhver sin Mission. Heft. 5 Kr. 35 Øre.

Alex. Thorsøe, Den danske Stats Historie 1814—1848. 1ste Afdeling (1814—1839) heft. 6 Kr.

A. Valentiner, Fortællingen om Peter. 3 Dele, indb. 1 Kr. 65 Øre.
— hvorledes Hans fandt Guld herhjemme indb. 25 Øre.

Joh. Herman Wessels Digte. Boyes Udg. 4 Oplag m. Forf.s Portrait. Heft. 2 Kr.

Samme Bog. eleg. indb. 3 Kr. 50 Øre.

Claud. Wilkens, Liv — Nydelse — Arbejde. 3 Dele. Hft. 5 Kr. 75 Øre.

Fr. Winkel-Horn, Nordiske Heltesagaer. Hft. 4 Kr.

Otto B. Wroblewskys Forlag, Nytorv i Kjøbenhavn. *K.*

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 336.** Den 8. December 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Fattigdommens Hæder.

Af **Ph. Aleth.**

Da Daguerreotypien først blev bekjendt her i Landet, var jeg i et aristokratisk Middagsselskab, hvor jeg med Opmærksomhed lyttede til de Ældres Samtale. Nogle, der nylig vare komne hjem fra Paris, fortalte om den mærkelige Kunst. Der blev ytret Forundring og tillige Beundring. Ak ja, sukkede en meget fornem gammel Dame, det er ganske mærkværdigt, hvad de Stakler kunne finde paa, blot for at leve! Hendes Opfattelse var tydelig nok, og den gav ogsaa et tydeligt Vink om hendes Livsanskuelse. Hendes Mening var ligefrem: Der gives to Klasser af Mennesker, pro primo: vi, som have nok at leve af, Gudskelov, og som ikke behøve at anstrenge os for at gjøre Opdagelser i Videnskabens Rige eller Opfindelser i Kunstens, og derefter den anden uhyre store Klasse Mennesker, der maa lægge deres Hjerne i Blød for at finde paa Noget, der kan amusere os og hvorved de med det Samme kunne finde deres Livsunderhold. Sandt er det, at det er den største:

> „Deres Naade, blandt hundrede Mennesker man
> Kun finder en enkelt Greve,
> De Ni og halvfems maa af Brød og Vand
> Særdeles tarvelig leve."

Damen havde for saa vidt Ret: Fremskridtet i alle Retninger skyldes ikke de højere Lag i Samfundet. Det er de Ubemidlede, der maa arbejde, og Fattigdommen er jo saaledes et Gode, idet det er den, der giver Anledningen og Sporen. Der behøves begge Dele. Den Rige savner begge Dele. Han har ingen Anledning til at tage fat, og skulde han alligevel faae fat enten ved et Tilfælde eller paa Grund af individuelle Anlæg, der yde ham Anledningen indenfra, saa har han ingen Spore til at kæmpe imod Hindringerne og trodse Anstrengelsens Møje, som er uundgaaelig, hvor det Betydelige skal komme frem.

Rigtignok har ogsaa Aristokratiet frembragt Mænd, der have faaet historisk Navn og Betydning; men det vil sagtens vise sig, naar man undersøger Forholdene, at de kun have virket i saadanne Stillinger, der ikke kræve Forberedelsens Anstrengelse. Naar Anlæget er givet af Naturen, behøves der blot, at Personligheden har faaet en bekvem og behagelig Udvikling i den sociale Stilling, hvori man er sat ind, for at der ved given Lejlighed kan fremstaa en dygtig eller udmærket Hærfører eller Statsmand. Men man vil vistnok kun finde faa rige Aristokrater, der ere blevne store i Videnskab og Kunst og have vundet Navn i Litteraturen ved betydningsfulde Værker. Dertil vil man nemlig ikke kunne henregne Memoirer, der have deres største Værdi for Samfundet og Tiden, der selv reflekterer sig i den Iagttagendes Bevidsthed. Fremskridtene i Videnskab og Litteratur, i Kunst, i Handel og Industri skyldes vel næsten udelukkende „de Stakler, der fra først af maa anstrenge sig for at leve."

Historien maa jo kunne give Oplysning om, hvorledes det forholder sig, og Livet i Samtiden ligeledes. Den sidste Vej er den nemmeste, thi den ligger aaben for Enhver, der har nogen Livserfaring og har bevæget sig noget i Verden, hvormed dog ikke skal være sagt, at Undersøgelsen er let. Tvertimod, den maa foretages med et

stort Apparat af Menneskekundskab og psykologisk Erfarenhed, naar den skal føre til noget Resultat. Det er ikke vanskeligt at finde de enkelte fremragende Exempler; men saalænge man kun kan pege med Sikkerhed paa de enkelte, er Iagttagelsen ikke overbevisende. Thi Aarsagen kan da ligge paa andre Punkter eller være ligesom udbredt over dette og de andre Motiver i Forening, og det bliver da vilkaarligt at fæste Opmærksomheden paa det enkelte Motiv. Naturligvis er det altid Tilfældet, at der er mangfoldige Motiver, der virke forenede, og at det hele Resultat er betinget ikke af dette eller hint enkelte, men netop af den særegne Kombination. Men deraf følger ikke, at alle Faktorerne ere lige mægtige. Den opmærksomme Betragtning gaaer ud paa at finde, paa hvilke Punkter de stærkeste Drivfjedre ligge; saa mystisk er det menneskelige Væsen ikke, at man skulde behøve at mistvivle om, at en uhildet og alsidig Betragtning kan komme til paalidelige Resultater.

Før man begynder denne Undersøgelse og anstiller sine Visitationer, maa man gjøre sig rigtig rede for, hvad det er, man vil søge, at man ikke ved Misforstaaelse af Opgaven skal gjøre sig skyldig i grove Fejltagelser. Man vilde f. Ex. ingen Vej komme, hvis man vilde søge at finde den Sætning bekræftet i Livet, at de Fattige blive de Dygtige, de Rige de Udygtige. Hvad Samfundet kalder Dygtighed og hvad det anerkjender og bruger som det Dygtige, ligger ganske udenfor den Betragtning, hvorom der her er Tale. I denne Henseende vil man finde, at det netop er Rigdommen, der spiller Hovedrollen. At fattige Mennesker kunne opnaa Dygtighed i simple Virksomheder, nemlig saadanne, som kun kræve samvittighedsfuld Anvendelse af Evnerne, viser Erfaringen os jo ved hvert Skridt. Men de større Virksomheder, hvorved Samfundslivet i de store Træk holdes vedlige og føres videre i de betraadte Baner, forudsætte en Forberedelse og en Sorgfrihed, der vanskelig opnaaes, hvor de ydre Livsvilkaar ere ganske ugunstige. En fattig Mand kan blive en dygtig Haandværker eller Handlende i det Smaa; men til det Overblik, der er fornødent for at drive Forretningen i det Store, kræves en Fordannelse og en dertil svarende Fortsættelse, der koster Penge. En Enkelt kan jo ved Hjælp af særdeles gunstige Tilfældigheder arbejde sig op nedenfra og faae Betydning i mere overordnede Samfundsstillinger; men i Reglen bliver det dog ikke den Opadstræbende selv, men først hans Søn, der opnaaer den Slags Anseelse. De fleste af de ledende Mænd i de forskjellige Samfundsstillinger ere om ikke just Rigmænd, saa dog ialtfald opvoxede i gunstige økonomiske Kaar. De Fattige kunne gjerne aspirere til at faae den Slags Betydning, men de bukke under i Kampen mod Samfundsforholdene. For saa vidt have vi endnu bestandig en Kasteinddeling. En Søn af en Greve bliver gemenlig Greve, og en Søn af en Vaagekone bliver gemenlig ikke Godsejer eller Amtsraadsmedlem, Departementschef, Biskop, General eller Leder i andre af de betydelige praktiske Retninger. Altsaa, Fattigdommen frembringer ikke, hvad Samtiden kalder sine dygtige Mænd.

Men vort Spørgsmaal gjælder jo ogsaa kun dem, der virke med intensiv Aandskraft og udfolde den skaberiske Produktion, hvorved Livet ledes ind paa nye Baner. Vi spørge ikke, om Genierne fødes i Paladserne eller i Hytterne, men om de virkende Genier fremelskes og fremskyndes af Fattigdommen eller af Rigdommen. At de kunne fremstaa i begge Slags Kaar, indrømmes; men hvad er det, Erfaringen lærer, naar vi se os om?

Den, der finder alle Livsbetingelserne lagte tilrette omkring sig, saa han kun behøver en bekvem og behagelig Bevægelse for at bemægtige sig dem, maa føle sig tilfreds med Tingene, som de ere, og har slet ingen Anledning til at ønske Reform. Naar det Bestaaende er godt, som det er, hvad skulde saa opfordre til at reformere det ved at gribe efter noget Nyt? Det Forhaandenværende er ham kjært og maa jo være det, fordi det tilfredsstiller hans Begjæringer. Er han letsindig, kan han let komme til at misbruge baade det og sig selv; er han fornuftig og brav, vil han værne om det, søge at gjøre ogsaa Andre delagtige i dets Goder og efter Evne give sit Bidrag til at forhøje disse Goder. Men Skyggesiderne, dem mærker han jo ikke synderligt til, og han bliver derfor heller ikke let opmærksom paa de Lys, der af og til blinke bag Skyggerne, Blinkfyrene, der skulde lede paa Sejladsen ind i nye Farvande — han kan overhovedet ikke let komme til at føle nogen Higen efter at give sig paa Opdagelsesrejser.

Men i de trange Kaar vaagner Kritiken. De mange Attraaer og Længsler, der ikke kunne blive tilfredsstillede, vække Misfornøjelse med det Bestaaende og skærpe Blikket for dets Ufuldkommenhed. De mange Savn fremkalde en nedslaaende Følelse og avle Mismodet; den Lethed, hvormed de Andre sees at faae alle Ønsker opfyldte, vækker Misundelsen, og under Trykket, der knuger ved hvert Skridt, bliver den naturlige Begavelse kvalt eller kommer ialtfald ikke til kraftig Ytring. Dette er jo vistnok den almindelige Skjæbne. Men Nøden gjør ogsaa opfindsom. Jo mindre Livet frembyder Adgang til Nydelser, der kunde adsprede ved at drage Opmærksomheden udad, des stærkere er Tilskyndelsen til at sysle med egne Tanker, og Tankerne komme da naturligen til at dreje sig om de Udveje, der love at føre ud af Snevringen og Dunkelheden til et Liv med fyldigere og rigere Indhold. Man har faaet en Ide. Den straaler, vinker, kalder, lader ikke Sjælen have Ro. Den er Redningsplanke, Forsørgelse, Berømmelse, Prindsessen. For Nogle er den „die tüchtige Kuh, die sie mit Butter versorgt", for Andre „die hohe, heilige Göttinn", atter for Andre i Begyndelsen det Første, senere det Sidste. Som oftest viser det sig vel, at hvad der vinkede som et tindrende Lys, kun var en gjøglende Løgtemand, der lokkede dybere ud i Mosen, og selv i disse Tilfælde er det altid en Trøst, at Vandringen dog var saa spændende og tryllende, medens Illusionen endnu varede. Men i de heldige Tilfælde, naar Blikket er klart og det Spor, der har viist sig, det rette, bebudes Epochen, der skal glimre gjennem de følgende Tider, og hyppigst foregaaer Bebudelsen da i en lav Hytte eller paa et ensomt Tagkammer, hvor Verdens Larm og Lystighed ikke naaer hen for at adsprede og forstyrre.

De Rige have aldrig udrettet Noget for det store Hele; de have tilbragt Livet med at nyde Frugterne af de Fattiges Sved, og de have direkt og indirekt gjort Gjengjæld; indirekt derved, at denne Nydelse har sat de Fattige i Arbejde, og direkt ved deres egen Virksomhed i de smaa Kredse. Men alt Fremskridt i Aandens Verden, alle de væsenlige Erobringer, Menneskeslægten har gjort, skylder den de Fattige.

Lad os saa paa Maa og Faa kaste Blikket omkring i Historien for at forvisse os om, at det Epochegjørende i Livet, i Kunsten, i Videnskaben, i den almindelige Livs-

anskuelse har denne Oprindelse. — Dampmaskinen — Lokomotivet, der fører de tætpakkede Menneskeskarer i rivende Fart henad Jernbanen — Dampskibet, der trods Vind og Strøm nu bringer os til vort Maal hinsides Havet til det forud beregnede Klokkeslet, næsten paa Minutet — alle disse Opfindelser, hvorved det sociale Liv i vor Tid har faaet sit ejendommelige Præg, hvorved vor aandelige Virksomhed er bleven ansporet og lettet og vor hele menneskelige Synskreds saa overordenlig udvidet, det skyldes jo næsten alene „de Stakler, der have maattet finde paa det blot for at leve." James Watt havde under sin Opvæxt og gjennem hele sin Ungdom kun et fattigt Erhverv ved at reparere musikalske Instrumenter, opmaale Gader og Veje og hvad der ellers kunde forefalde af tilfældigt mekanisk Arbejde; men under disse Anstrengelser voxede og modnedes tilsidst Ideen til den undergjørende Dampmaskine. Stephenson havde som fattig Arbejder i en Kulgrube gjennem mange Aar selv følt Trykket af de tunge Byrder, inden hans Opfindsomhed tvang Dampkraften til at bære dem, og da man saa iagttog, at dette Lokomotiv, hvor det gjaldt et Væddeløb, med Lethed vilde komme mange Hestehoveder foran den hurtigste Hest, varede det ikke længe, inden man ogsaa tog det i Tjeneste, for at befordre Mennesker til deres Maal. Robert Fulton maatte hele sit Liv igjennem kæmpe med Fattigdommen som Maler, Guldsmed og ved allehaande andre Arbejder, der kunde skaffe ham det daglige Brød; og da den første Dampbaad gik istaa paa Hudsonfloden og de paa Flodbredden sammenstimlede Skarer udbrød i Haanlatter, vilde han efter al menneskelig Beregning have opgivet det skjønne Projekt, hvis ikke den bitre Nød havde staaet bagved og opmuntret ham til fornyet Kamp. — Overalt hvor man vender Blikket hen for at betragte de ydre, materielle Betingelser for Livsudviklingen og Livslykken, vil man finde den samme Erfaring bekræftet. Søger man længere tilbage i Historien, bliver Jagttagelsen vanskeligere, fordi de individuelle Livsforhold foreligge mindre tydeligt, men Alt, hvad vi forefinde, peger hen mod det samme Resultat.

Forholder det sig monstro anderledes, naar vi betragte de højere Interesser, de Opdagelser og Erhvervelser, hvorved der er gjort Epoche i Aandslivet? Da de gamle Grækere efter Aarhundreders urolige Grublerier over Tilværelsens Gaader endelig fik Syn for, at selve den menneskelige Bevidsthed er det eneste sikre Udgangspunkt, udviklede der sig en ny Livsanskuelse, der har udbredt Klarhed over alle de følgende Tider; men det var den fattige Sokrates, der fik Ro til at lytte til den Genius, der taler ud fra Menneskets eget Bryst, og det var ham, der gjorde Opdagelsen. Ja, nogle faa Aarhundreder senere, da den reneste og højeste Livsbetragtning, hvortil Menneskeheden har hævet sig, endelig blev aabenbaret i det gamle Jødeland, da var det jo ogsaa lutter fattige Mennesker, der bleve grebne af det nye Syn og bar den store Tanke ud omkring i Verden.

Nu at sige, at disse Mænd ere blevne, hvad de bleve, formedelst deres Fattigdom, vilde være ganske falsk. Deres medfødte Aandskraft og deres Villiesstyrke er Hovedsagen; men vi sige ogsaa kun, at Fattigdommen har været Betingelsen for, at det ejendommelige og heldbringende Villiesliv kunde komme til at ytre sig.

Den Tanke, der ligger til Grund for Kommunismen og forsaavidt ogsaa for Socialismen, er flere Gange dukket frem i den historiske Tid, navnlig har den udfoldet sig meget kraftigt i den første kristne Menighed, og nu i det sidste Aarhundrede paa flere Steder baade i den gamle og i den nye Verden. Der er strax noget overordenlig Tiltalende i den Forjættelse, at Menneskeslægten under Civilisationens Bestræbelser tilsidst skal komme saa vidt, at der ikke mere gives Fattige, naar nemlig Samfundet endelig bliver organiseret saaledes, at Enhver faaer passende Løn for sit Arbejde og fries for at lide Mangel paa nødtørftigt Udkomme. En saadan Tilstand er vistnok et Utopi, den lader sig neppe nogensinde realisere — desværre, plejer man at føje til med et Suk. Men mon der virkelig er nogen Anledning til at sukke? I en Tilstand, hvor Ingen havde nogen Spore til at udrette noget Særdeles ved at samle sin hele Kraft og anspænde den til det Yderste, hvor Enhver kun havde Anledning til at arbejde for den forelagte Opgave i Ro og Mag, der vilde jo snart Alt komme til at staa istampe. De Hæverter, der endnu bleve tilbage, vilde vistnok hist og her løfte lidt; men den Inerti, der under Trygheden efterhaanden maatte udbrede sig over Samfundet i det Hele, vilde sagtens bevirke, at Samfundet heller ikke i det Hele gik fremad — men den, som ikke gaaer frem, gaaer tilbage. Den menneskelige Følelse kræver, at Samfundet skal sørge for at lindre den Enkeltes Nød, hvor han ikke selv kan bekæmpe den; men den sande Humanitet kræver ogsaa, at Fattigdommen skal holdes i Hævd som et Livsvilkaar, der er af uvurderlig Vigtighed for Menneskelivets Udvikling i det Hele.

Fritz Jürgensen og hans Tegninger.

Af P. H.

Blandt de Mange, der i Aarenes Løb atter og atter have glædet sig over Fritz Jürgensens humoristiske Tegninger, er der vist Adskillige, hvem det vilde interessere at erfare, hvorledes den Mand saae ud, fra hvis Blyant og Pen disse kvikke Linier og træffende Texter ere udgaaede. Naar man er fortrolig med et Menneskes aandelige Virksomhed, danner man sig uvilkaarlig en Forestilling om hans Ydre, man identificerer ubevidst ham selv med den Personlighed, der lyser frem af hans Virksomhed, og skaber sig et Billede af ham, der imidlertid ikke sjeldent staaer i en mærkelig Modsætning til det virkelige Portrait. Hvo har vel i sin Fantasi tænkt sig „Pickwickklubbens" Forfatter

med det magre, furede, om et sjæleligt Martyrium vidnende Ansigt, som Billederne af ham vise os? Og hvo kunde vel — for at tage en Modsætning — forestille sig den franske Kritiks letteste, smidigste og skarpeste Penneforer som den runde, joviale Personlighed, Jules Janin i Virkeligheden var?

Den samme Modsætning mellem Forestillingens og Virkelighedens Billede vil sikkert fremstaa hos de Fleste, naar de kaste Blikket paa det her meddelte, af ham selv tegnede Portrait af Fritz Jürgensen. Stod Navnet ikke underneden, vilde vel Ingen af sig selv falde paa, at disse Lineamenter gjengav os Billedet af den muntre Mand, hvem vi skylde de lattervækkende Begreber „Jfr. Stjernholm" og „Hr. Flaumann" og som med saa sikker Haand greb Gadeungdommens flygtige Expektorationer ikke mindre end Husmødres og Tjenestepigers Reflexioner i Flugten og fængslede dem paa Papiret i hele deres kjøbenhavnske Oprindelighed.

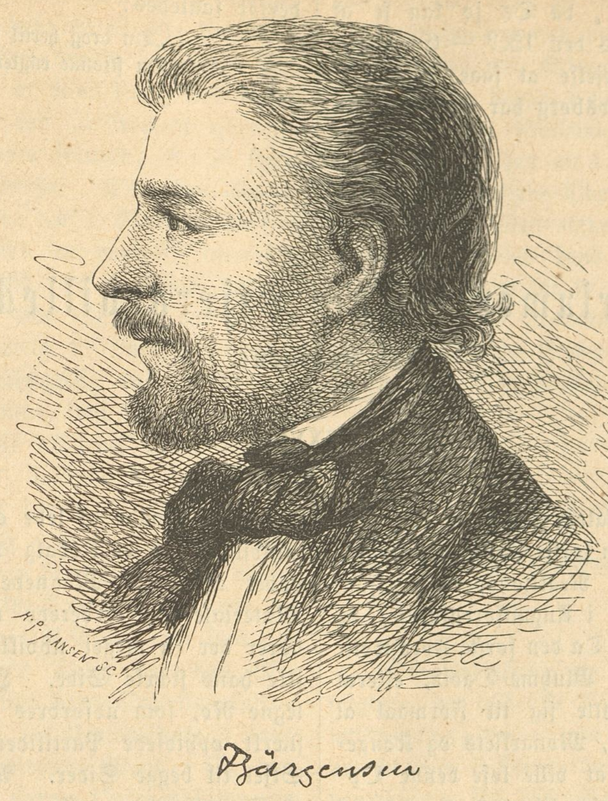
Men Fritz Jürgensen var ikke nogen munter Mand. Hos ham gjentoges i den sørgeligste Skikkelse det Fænomen, der første Gang, det traadte frem i Verden, maa have overrasket som et Paradox, men som siden er paastaaet iagttaget saa ofte, at det næsten er blevet til, hvad Turgenjew kalder „en omvendt Trivialitet", en Modsigelse og Uregelmæssighed, hvis hyppige Fremsættelse næsten har gjort den til en trættende Regelmæssighed — det Fænomen at den humoristiske Aandsvirksomhed som oftest udgaaer fra Naturer, der ere i Disharmoni med sig selv og Verden. I vor komiske Litteratur er dette Fænomen ligesaa gammelt som Litteraturen selv, ja ældre, thi endnu inden Holberg var fremtraadt som satirisk Forfatter, tilfredsstiller det ham i Paris at leve i et Hus, hvis Beboere alle ere hypokondre, den ene i stærkere Grad end den anden, fordi hans nærmeste Omgivelsers Blik paa Livet derved stemmede med hans eget. Det samme hypokondre Naturel finde vi hos Fritz Jürgensen, kun med endnu stærkere Magt over ham, fordi det hos ham ikke holdtes i Ligevægt af et køligt Forstandsliv, men tvertimod gav sig de skiftende Stemninger i Vold.

Fritz Jürgensen hørte til den bekjendte Uhrmagerslægt, der baade her i Kjøbenhavn og senere i Schweiz paa en saa berømmelig Maade har knyttet sit Navn til den nævnte Industris Udviklingshistorie. De to Brødre Urban og Fritz Jürgensen vare Navnets første Bærere her i Byen; den Sidstnævnte, hvis Etablissement i sin Tid laa paa Østergade, var Fader til den Georg Frederik Jürgensen, vi her have med at gjøre. Som eneste Søn var han naturligt bestemt til engang at overtage Firmaet og oplærtes i Uhrmageriet hos sin Onkel Urban, ligesom han ogsaa en Tidlang arbejdede i Le Locle i Schweiz. Han var af Naturen et ypperligt mekanisk Snille, ligesaa opfindsom i Aanden som behændig med Haanden, men, som det saa ofte er Tilfældet med de i eminent Forstand opfindsomme Hoveder: han manglede aldeles Evnen til at gjøre sine Inventioner frugtbringende og var fuldstændig ude af Stand til at opfatte den merkantile Side af Forholdet paa rette Maade, som han i det Hele taget var temmelig hjælpeløs i alle Livets praktiske Forhold. Da han senere blev Faderens Medhjælper, bragte denne Naivetet ofte denne til at kaste fortvivlede Blikke ud i den Fremtid, da Fritz alene skulde føre Firmaet videre. Et Exempel som følgende var ikke enestaaende: Der kommer en Mand ind i Boutiken for at afhente sit Uhr, der var indlagt til Reparation. Fritz Jürgensen rækker ham det, og paa Spørgsmaalet, hvormeget det koster, svarer han: „Ingenting." — „Ingenting? Har De da ikke gjort Noget ved det?" — „Jo, jeg har gjort meget ved det, men Uhret er saa daarligt, at det aldrig kan komme til at gaa ordenligt."

I en meget ung Alder blev Fritz Jürgensen gift med sin Kousine Frk. Dickmann fra Svendborg, en yndig og elskelig Pige, og var denne Forbindelse bleven fortsat under saa lykkelige Auspicier, som den var begyndt, vilde — saavidt der kan sluttes ad Sandsynlighedens Vej — Fritz Jürgensens Liv havde taget en anden og lysere Retning, end det tog. Men allerede efter et meget kort Samliv døde hans unge Hustru, efter at have skjænket ham en Datter. De hypokondre Spirer, der vare en Familiearv og yderligere fik Næring af dette de Brystsvages Temperament, der ligeledes var en Arv i Slægten, vandt ved denne pludselige og sørgelige Forandring i Fritz Jürgensens Skjæbne Overhaand over hans Karakters øvrige Træk, og det er egenlig fra dette Øjeblik af, at hans noget sarkastiske Blik paa mange af Livets Forhold former sig til en stærkere befæstet og dybere bundende Betragtning af dets forgængelige Skin, dets gjøglende Usandhed og først og sidst af hans egen Mangel paa Evne til at gjøre Noget ud af det og finde sin Plads i det. «Vanitas vanitatum!» kunde være hans Motto, og med hvilken Sandhed han kunde tilegne sig det goethe'ske „Ich hab' meine Sach' auf Nichts gestellt," kan blandt Andet sees af følgende Uddrag af et Brev, hvor han med fortvivlet Humor stiller det Uvisseste af Alt — Tilfældets blinde Lune — op som noget forholdsvis Sikkert i Sammenligning med Livets almindelige Gang. Talen er om en Lotterisedbel, som han er bange for ikke er bleven fornyet: „De siger, at jeg ikke maa sætte mit Haab til Nr. 202, men jeg haaber, at Meningen ikke er, at De har givet Slip paa denne Seddel. Jeg kan ikke nægte, at jeg har et Slags Haab, netop grundet paa, at det er Nr. 202 og ikke 302 eller 203 eller et hvilketsomhelst andet Nummer. Dette har sin Grund i at — dog, jeg vil blot sige, at det er af „sympathetiske" Grunde. Jeg veed godt, at 2 Gange 3 er 6 og 2 Gange 6 er 12 o. s. v. og at det ene Nummer er saa godt som det andet, ja at intet Nummer næsten er ligesaa godt som det mest tiltalende; men der ligger stundom Trøst i lidt Overtro — en Stork, en Edderkop kan fornøje den, de besøge og hos hvem de bygge. Skal end Haabet til Lotteriet ikke oplive mig, saa lad det dog gjøre det saalænge, indtil 202 gjør fausse couche og nedkommer som et Bagtal alene. Min Stilling i Livet er saadan, at ingensomhelst Dygtighed vilde blive anerkjendt, ingen Anstrengelse lønnet; jeg kunde bære den velvilligste Ven i min Vestelomme, lade ham høre Hjertet slaa og være Vidne til alle mine Handlinger: han vilde mistyde dem. Det er at svæve i et Hængedynd, hvor enhver Bevægelse gjør Stillingen værre. Under saadanne Omstændigheder er Nr. 202 en muligt existerende Plet, hvor der er fast Bund."

Det hypokondre Træk i hans Karakter var, som sagt, et Slægtmærke, og at det hos ham blev Grundtrækket i hans Væsen, har, som vi have seet, sin Forklaring i hans Livsskjæbne. At dette Grundtræk hos ham gav sig sit lettest iagttagelige Udtryk i den Satire over Tilværelsens

smaa Latterligheder og daglige Trivialiteter, som vi møde i hans Tegninger, og i den bitre Haan over sig selv, der taler ud af saa mange af hans Breve — det hænger sammen med et andet Element i hans Natur, der var stærkt kjendeligt lige fra Barndommen af: hans udprægede Sanddruhed. Allerede hos hans Lærere — han havde gaaet i Borgerdydskolen under Krarup — havde denne Drengens ubetingede Respekt for Sandheden vakt Opmærksomhed, og den vedblev at være et Kjendemærke for ham hele Livet igjennem; af den fremgik hans strenge Selvkritik og hans stadige Utilfredshed med, hvad han selv præsterede, og af den fremgik den afgjorte og uforsonlige Uvillie, han viste mod Alt, hvad der mødte ham af Falskt og Løgnagtigt saavelsom af mere dagligdags Arrangementer paa den fulde Sandheds Bekostning. Men han var hverken en Deklamator, der tog paa Veje over Sligt, eller en af de bekjendte sandhedskjærlige Spartanere, der fortrinsvis lægge deres Dyd for Dagen ved at gaa omkring og sige deres Medmennesker Ubehageligheder. Han var stille og ordknap og beholdt sit Indtryk for sig selv i Form af en stærk Antipathi mod de Personer, hvis Færd forekom ham usand; eller hvor denne Mangel paa Sandhed traadte ham imøde i Livets mere trivielle Forhold, nøjedes han med en godmodig Satire over den, og vi finde denne udtalt i mange af hans Tegninger (Hesteprangerens og hans Kones natlige Passiar eller Petrine, der stjæler af Kammerraadens Pindebrænde, for blot at minde om et Par af dem). Særlig i Skikkelse af Bagtalelse var Usandheden ham forhadt, og han gik af Vejen for den, som man gaaer af Vejen for en giftig Slange; men forøvrigt havde han et godt Øje for Usandheden i alle dens Former og kjendte alle dens Veje. En karakteristisk Ytring i denne Henseende kommer frem i et Brev, hvor han i Anledning af den da saa sensationsvækkende „Varedepotsag" skriver: „I den saameget omtalte Varedepotsag ville sandsynligvis Nogle blive frikjendte; men her vil man, naar man seer skarpt til, faae at se en Gjentagelse af „eine alte Geschichte, sie bleibt doch immer neu, und wem sie just passieret, dem bricht das Herz entzwei." Frikjendelsen nytter dem ikke stort mere end den gode Bevidsthed, som de kunne have gratis. Thi „Var det ikke den Christiansen, der var indviklet i den bekjendte Varedepotsag?" siger den Ene; „Christiansen skal nok have begaaet nogle Uredeligheder", gjentager en Anden, og endelig hedder det: „Christiansen er en stor Kjæltring." Da Anklagen blev offentliggjort, vakte den Opmærksomhed, Frikjendelsen hører allerede til en forslidt Sag og er desuden ikke saa pikant i Folkets Øjne. Er han nu først Kjæltring, saa faaer han snart andre Lyder; ja selv Kone og Børn faae deres Andel; man dandser ikke gjerne med Døtrene paa Ballerne, Slagteren giver Konen mindre godt Kjød. Jeg vil gaa videre og paastaa, at den anden Christiansen, som boer i en anden Gade, som er født af andre Forældre og i en anden Provinds og som ikke har været anklaget, ogsaa tilligemed Kone og Børn faae deres Andel. Naar saa alle disse Mennesker, kuede af Miskjendelse og Forhaanelse, træde frygtsomt frem i Verden, saa seer man den onde Bevidsthed i deres Øjne. Og naar nu En eller Anden falder paa at spørge: Er det ogsaa sandt? Det var jo ikke den Christiansen, og den, det var, blev jo frikjendt — saa kommer det velsignede Ordsprog, der tilintetgjør slige kristelige Bestræbelser: der gaaer aldrig Røg af en Brand, naar der ikke er Ild i den."

Efter en Tegning af ham selv.

Men ligesaa sensibel Fritz Jürgensens Natur var overfor Ytringerne af det Usande og Forlorne, ligesaa opmærksomt iagttagende var den overfor det Gode og Kjærlige i Livet, som den mødte med fuld Sympathi, om den end ogsaa her forholdt sig taus og ikke selv tilegnede sig nogen Del af det, og ligesaa stille observerende var den overfor de enkelte komiske Træk, de naive Ytringer af den oprindelige Menneskenatur, de pudsige Kombinationer, de latterlige Smaamodsigelser, der nu og da kunne afbryde det daglige Livs Ensformighed. Og for ham existerede der vel flere saadanne komiske Lysglimt i Tilværelsen end for de fleste Andre, thi hans Øje var skarpsynet og hans Øre lydhørt i denne Henseende, og hans Tegninger vidne bedst om, hvorledes han paa sin stille Gang gjennem Verden har havt Sindet aabent for dens komiske Episoder og nydt dem med en Samlers Glæde. Ogsaa i hans Breve træffe vi saadanne Iagttagelser udtalte stundom paa en meget pudsig Maade. Paa en lille Rejse i Tydskland har han lagt Mærke til Tydskernes Udtale af deres Sprog: „S udtale de, som om de med dette Bogstav vilde jage Høns ud af et Blomsterbed „Schtettin" — „heute" udtale de „aide"; „aus" udtale de, som om de med det Samme vilde fange en Oldenborre i Flugten, og Z som naar man hørte en revnet Dampkjedel udtale det. Eller med eet Ord kan man sige, at de udtale deres Sprog, som naar man kaster en Pris Krudt paa gloende Aske: fit, fut, pif, paf!" — I Sommeren 1857 ligger han paa Landet i Nøddebo og har sin Plaseer af at tale med Beboerne om den forventede Komet, der mentes at skulle hidføre Verdens Undergang den 13. Juni;

især fryder han sig over det slaaende Argument: Hvorledes kan Verden forgaa den 13., da De jo kan se af Aviserne, at Alhambra skal aabnes den 15.? — En anden Gang har han havt den Fornøjelse at faae fat paa et Digt, som en Mursvend i Skodsborg har skrevet til sin Kjæreste i Nøddebo; Pigen var fra Sverig og apostroferes derfor saaledes:

„Du drog hertil henover Bølgen blaa
Du skjønne englerene Svedens Datter.“

Sluttes.

Parlamentariske Stjernebilleder.

Af Zodiacus.

XXXVI.

D. B. Adler.

Adlers Rigsdagsvirksomhed falder i Aarene lige efter Krigen. I Marts 1864 valgtes han første Gang i Helsingør. Han gjennemlevede saaledes Reaktionsperiode, som fandt sit mest betegnende Udtryk i Augustforeningen, og deltog i hele Forfatningskampen. Da den første Forvildelse var overstaaet, og da Ministeriet Bluhme-David, efterat have frigjort sig for Heltzen, satte sig til Formaal at sammenarbejde de to Forfatninger, Monarkiets og Kongerigets, til een og havde erklæret at ville løse denne Opgave ad strengt legal Vej, kom Adler til at tage en meget fremragende Del i det politiske Liv. David var dengang Finansminister, og der var imellem ham og Adler, trods alle deres politiske Divergenser og trods alle Forskjelligheder i deres Karakter, en stærk personlig Sympathi. Den fælles jødiske Extraktion spillede herved en væsenlig Rolle. David var døbt, og der er ingen Grund til at betvivle, at han virkelig i sit Indre nærede den Tro, han bekjendte. Men den jødiske Ejendommelighed i Sind og Tænkemaade lader sig ikke udslette ved tre Haandfulde Vand, og Barndomsindtrykkene skylles ikke bort ved Daaben. Af aandeligt Anlæg vedblev David at være Jøde, og navnlig bevarede han hele det semitiske Blods hurtige Opfattelse, springende, næsten aforistiske Tankegang og humoristiske Sands. Men ogsaa udenfor disse fælles Stamme-Egenskaber og den i Blodet liggende Attraktion var der mange Berøringspunkter imellem dem. Nok er det, at David som Finansminister i en ikke ringe Udstrækning benyttede Adlers Raad og Bistand. Han brugte ham til forskjellige vigtige finansielle Transaktioner i Udlandet, ved hvilke Adlers sjeldne Forretningsdygtighed og raske Energi overvandt Vanskeligheder, som vilde have standset de fleste Andre. Naturligvis undgik han ikke Kritik. Der er altid dem, som tro at have kunnet gjøre det endnu bedre.

Samtidig hermed tog Adler virksom Del i det parlamentariske Liv, selvfølgelig mest i Sager af finansiel og kommerciel Natur, men uden derfor at holde sig tilbage fra Debatter af politisk Karakter, som dengang hørte til Dagens Orden og havde en ulige større Berettigelse og et naturligere Indhold end nuomstunder. Han var stadig Medlem af Finansudvalget og i nogen Tid dets Formand. Dette var nu just ikke en Stilling, hvortil han egnede sig. Det skortede ham ikke paa Kundskaber og praktisk Sands, og hvad der manglede ham i positiv Viden, erstattede han ved sin hurtige Opfattelsesevne og megen Flid. Men til paa rette Maade at lede og styre enhver Forhandling, ikke mindst den i et Udvalg paa femten Medlemmer, der i Løbet af nogle Maaneder skal gjennemgaa et uhyre Materiale og forberede mangfoldige vigtige Afgjørelser, hører der en meget udviklet formel Sands, og dette var ikke hans stærke Side. Heller ikke besad han den overlegne Ro, som udfordres til at holde Ligevægten imellem stærkt ophidsede Partilidenskaber og altid gjøre Ret og Skjel til begge Sider. Adler var selv en heftig Natur, et Stemningsmenneske. Han kunde bruse op over en Bagatel, og var han først bleven hidsig, tabte han Herredømmet over sig selv. Det hændte derfor ogsaa, at han som Formand for Finansudvalget kom i Konflikter, som gik ud over de parlamentariske Grændser. Engang var det nær kommet til Haandgribeligheder imellem ham og Krabbe, der ogsaa er hidsig og dengang endnu ikke havde gjennemgaaet den Skole, som har lært ham at beherske sig. Anledningen var i og for sig yderst ubetydelig. Der var efter Krabbes Forslag affendt en Skrivelse, hvori Udvalget udtalte Ønsket om, at et Katalogarbejde ved det store kgl. Bibliothek maatte blive paaskyndet, og at Udgiverens Interesse maatte blive „knyttet“ til dets hurtige Fremme; uheldigvis var der i Renskriften kommet til at staa, at Udgiverens Interesse skulde „benyttes“ til at fremme Sagen, og Adler havde underskrevet Skrivelsen uden at bemærke denne Fejlskrift, der fremkaldte et fornærmet Svar fra Vedkommende. Heraf opstod et Skjænderi, der var lige ved at gaa til Haandgribeligheder og endte med, at Krabbe emfatisk forlod Udvalgsværelset, efterladende en Udfordring til Adler. Med Geert Winther, der ogsaa let bliver fornærmet, var der engang en lignende Scene. Med alt det var Adler afholdt og agtet baade i Finansudvalget og i Thinget. Selv med Modstandere stod han i det Hele paa en god Fod. Hidsigheden var hos ham forenet med saa megen Godmodighed, med en saa aaben og ærlig Karakter, med et saa ridderligt Sind og en saa gentlemanlike Tænkemaade, at han derved vandt Alles Hengivenhed, og hans Explosioner efterlod hos ham selv ingen Bitterhed, hos Andre intet Nag.

Det Karakteristiske hos Adler i alle Livets Forhold, og ikke mindst i det politiske, var den varme Følelse. Han var en glødende Patriot, gjennemtrængt af Kjærlighed til Nationaliteten, en ivrig og oprigtig Frihedsmand, begejstret for alt Stort og Ædelt. Hos ham havde Forretningslivet, som han omfattede med en næsten for stor Iver,

ikke overskygget den Idealisme, som var hans Naturs medfødte Gave. Han var altid rede til at vise sin Tro i sine Gjerninger. For en god Sag bragte han uden Betænkning Ofre i vid Udstrækning; at hans Pung stod aaben for ethvert nyttigt Foretagende, for at fremme gavnlige Formaal, for at hjælpe Begyndere fremad, for at støtte Trængende — det var det Mindste. Tog han sig af Noget, saa gav han sig personlig hen dertil, skjænkede det sine bedste Kræfter, omfattede det med en energisk Interesse, som rev selv de Trægeste med sig. Han besad en klar Forstand og et sundt Blik, om han end ikke var fri for nogen Ensidighed. Han kom hurtig til sine Slutninger, men gjennemtænkte alligevel omhyggelig enhver Sag og var altid stærkt optagen af det Emne, som sysselsatte ham. Naar han skulde til at tale, fik alligevel Følelsen altid Overmagten hos ham. Ordnede, systematiske Udviklinger, i hvilke hvert Led nøje passede ind i sin Forgænger og Efterfølger, vare ikke hans Sag. Selv om han havde forberedt sig omhyggelig og forud samlet alle sine Argumenter, kunde han ikke længe holde Traaden, men gav sig hen til Inspirationen og kom ind i et Spor, som han ikke havde beregnet. En fremragende Taler var han ikke. Men i bevægede Situationer kunde hans Ord slaa igjennem med en vis Naturkraft, og det Umiddelbare i hans hele Optræden virkede med en vindende Magt. Og han tog sjeldent Ordet, uden at hans varme Overbevisning om sine Anskuelsers Sandhed og Livligheden af hans Fremstillingsmaade slog an paa Tilhørerne. For Stenograferne var han en Fortvivlelse. Han talte saa hurtig, at det var næsten umuligt at følge ham; det Springende i Tankegangen var for den, som ikke nøje kjendte Sagen og hele den foregaaende Debat, ligesaa forvirrende som hans Ligegyldighed, naar han først kom i Aande, for at give hvert Subjekt sit Prædikat og hver Forsætning sin Eftersætning.

Efter nogle Aars Forløb fandt Adler sin Stilling som Folkethingsmand uforenelig med de store Fordringer, som hans udstrakte private Virksomhed stillede til hans Kræfter, og han nedlagde sit Mandat. Da senere en Plads blev ledig i Landsthinget, kunde han ikke modstaa Fristelsen til atter at modtage Valg. Det politiske og parlamentariske Liv udøvede en uimodstaaelig Tiltrækningskraft paa ham, og i Landsthinget vilde Fordringerne til hans Tid og Arbejde være betydelig mindre. Efter sit naturlige Anlæg hørte han dog rettest hjemme i den Forsamling, hvor efter Sagens Natur de stærkeste Kampe føres; Landsthingets Atmosfære var i Grunden for stille og for trykkende efter hans Temperament. Imidlertid indtog han ogsaa der en hæderlig og nyttig Plads, hvor han vilde have kunnet udøve en betydningsfuld Indflydelse, hvis hans Helbred havde tilladt ham en stadig Deltagelse i Arbejdet. Han hørte efter den nu gængse Partibetegnelse til „Højre", forsaavidt han var en bestemt Modstander af „Venstre" og af den brutale Parlamentarisme, som Folkethingsflertallet søgte at ophøje til den vigtigste og uomstødeligste konstitutionelle Doktrin. Men han stod ialtfald paa Højres yderste liberale Fløj. Hans sidste parlamentariske Optræden er knyttet til den 8. November 1877, da det efter Forkastelsen af den provisoriske Finanslov lykkedes at faae gjennemført en midlertidig Finansbevilling og derved at lægge en Bro fra den forfatningsmæssige Konflikt over til mere ordnede Tilstande. Han var ivrig som Faa for at bringe dette Kompromis istand og bidrog Sit til, at det lykkedes. Det gik ikke af uden Rivninger, og i et af Landsthingsmændenes private Møder havde han et skarpt Sammenstød med Krieger.

Allerede dengang var han angreben af den sørgelige Sygdom, som efterhaanden undergravede hans Livskraft, og for hvilken han nu i sin bedste Alder er bukket under. Efter hin bevægede Dag har hans Plads i Landsthinget staaet tom. Men under den stadig tiltagende legemlige Svækkelse vedblev hans Aand at være klar lige til det Sidste, og endnu fra sit Sygeleje fulgte han med usvækket Interesse, med uformindsket Kjærlighed til Fædrelandet, Nationaliteten og Friheden de offentlige Begivenheder og de fornyede politiske Kampe.

Den moderne Realisme. II

Et Kontraindlæg af J. Paludan.

II.

Den Evolution, jeg har forsøgt at paavise, er altsaa følgende: det æsthetiske Begreb Realisme omsættes i Virkelighedsdigtning, denne igjen i Nutidsdigtning, og derfra gaaer den let over i Tendensdigtning ved Fordringen om, at den hovedsagelig skal beskjæftige sig med Tidens store aandelige Brydninger. Ligesaa vist som der nu gives andre naturlige og værdige Emner for Poesien end de store Samfundsspørgsmaal, nemlig den uendelige Række af individuelle Forhold mellem Menneskene indbyrdes eller i det enkelte Menneske selv, f. Ex. det i den gamle Poesi vistnok altfor eneherskende Elskovsforhold, der ingenlunde behøver at forvandles til Problemet om Ægteskabet eller Problemet om Forholdet mellem Kjønnene, — ligesaa vist er det, at ikke al poetisk Behandling af Samfundsspørgsmaalene nødvendig behøver at blive Tendenspoesi. Men den bliver det lettere, jo større Gjæring der er i Tiden, jo skarpere Meningerne staa overfor hverandre, jo mindre man, som Hr. Borchsenius med Rette siger det om vore Dage, lever i en rent æsthetisk Periode. Desto mere er nemlig Digteren fristet til at tage Parti, ikke blot som Menneske, men ogsaa som Kunstner, desto mere taber han Ligevægten overfor det Nutidsliv, han skal skildre, seer og skildrer det ensidigt i den Hensigt at vinde Tilhængere gjennem Poesien, ligesom Andre gjennem politiske Taler og Dagbladsartikler. Digterværket, Kunstværket selv er ham ikke længer det Første; han betragter det overvejende som politisk, religieust, socialt Indlæg, og paa samme Maade bliver det da naturligvis bedømt af Andre, mere efter det Partistandpunkt, hvorpaa de staa, end efter dets poetiske Værd; — her er det, jeg paastaaer, at vi ere ganske ude over det æsthetiske Omraade, inde paa helt andre og fremmede.

Nu kan man jo gjerne sige, at Kritiken aldrig direkte har fordret, at Litteraturen skal være tendentieus; men vist er det ikke desto mindre, at det Parti, som særlig har taget Ordet for Realismen i Tydskland og siden Dr. Brandes her — i Frankrig har den i saa Henseende holdt sig renere — langt mere er et religieust, politisk og socialt Reformparti end en æsthetisk Skole, at det i Poesien væsenlig har seet en stærk Allieret i Kampen, et kraftigt Middel til at føre visse bestemte Samfundsideer frem, og at dets Dom over Forfattere og Værker væsenlig har rettet sig efter det Forhold, hvori de stillede sig til disse bestemte Ideer. Men for det Første

skal Poesien ikke være blot eller væsenlig Middel, og dernæst er det kun dens Forhold til absolut almengyldige Ideer, ikke til et enkelt Partis, efter hvilket man tør dømme den.

Paa dette Punkt ligger Hoveddifferencen mellem Hr. Borchsenius og mig, eller rettere den Misforstaaelse, jeg mener, at han har gjort sig skyldig i. Det er nemlig slet ikke Realismen, jeg har angrebet, ikke engang den falske Realisme i Betydning af den aandløse, fotografiske Virkelighedsgjengivelse, men den politiske og sociale Tendensdigtning, som ligesaavel kan komme frem under idealistisk som under realistisk Form, om end Realismen er mest udsat for at forfalde til den. Dette fremgaaer allerede deraf, at det ene af de Værker, jeg omhandler, Le Pape, slet ikke er realistisk i Form og Aand, og at jeg ved det andet, „Kongen", ligesaa fuldt retter mit Angreb mod de fantastiske og mystiske Partier som mod dem, der skulle være realistiske. Skulde jeg, hvad jeg ikke kan se, være kommen til at give mit Angreb en „videre Adresse", saa vilde Skylden ialtfald væsenlig være den Litteraturs og den Kritiks, som hævder Navnet Realisme for et aldeles uæsthetisk Begreb med heterogene Tilsætninger, hvad jeg her for Kortheds Skyld har betegnet ved „den moderne Realisme".

Den „videre Adresse", Hr. Borchsenius vil give mine Indledningsord: „En Fordring som den, der i vore Dage fra en vis Side højrøstet stilles til Poesien, at den skal gribe umiddelbart ind i de store Tids- og Samfundsspørgsmaal, maa nødvendig frembringe poetiske Misfostre", som om de ramte vor ældre Digtning ligesaa fuldt som den nyeste — er i ethvert Tilfælde en fejl Adresse. Her er ikke sagt — og Ingen, der læser den følgende Udvikling, vil ialtfald kunne være uklar derover — at ethvert Digterværk, der behandler de nævnte Spørgsmaal, maa blive et poetisk Misfoster, men kun at deres Behandling medfører en Fare derfor, større, jo mere Lidenskaberne ere i Kog, og jo mere højrøstet Tiden fordrer Tendens, størst, naar Tendensen theoretisk opstilles som Kjendetegn paa den sande Digter, hvilket i en ganske anden Grad er skeet i vore Dage end i den tidligere Periode i vor Litteratur, som Hr. Borchsenius viser hen til. Efter hans Udtalelser skulde man næsten undres paa, hvad der har kunnet bringe den realistiske Kritik herhjemme til at kaste sig saa voldsomt over mange af Digterne fra Aarhundredets første Halvdel, da det jo seer ud, som om de allesammen mere eller mindre vare „Virkelighedsdigtere". Men Angrebenes Heftighed beviser bedre end lange Afhandlinger, i hvor forskjellig en Betydning af Ordet de vare det. Det er vel de færreste af disse Kritikere, der med Hr. Borchsenius ville føre Realismen i vor Litteratur tilbage til Heiberg, Grundtvig og Ploug, skjøndt det, naar Begrebet opfattes rent, vistnok er aldeles korrekt, og endnu mere er denne Kritik i sin yderligste, men rigtignok ogsaa mindst vederhæftige Form, blind for den store Fortjeneste, Digtere ikke blot som Oehlenschläger, men som den nu til Dags saa skarpt forfulgte Ingemann, uden nogen kras Indgriben i Virkelighedslivet og de „brændende Spørgsmaal", have af den største aandelige Gjerning i Aarhundredets Begyndelse, Nationalfølelsens Gjenopvækkelse. Fordi Opgaverne dengang vare andre og løstes paa anden Maade, hævder man sig Ret til at kaste disse Digtere ned fra Parnasset under Paaskud af, at de ikke „sætte Problemer under Debat", og foretrækker at datere den danske Litteratur fra J. P. Jacobsen, godt og vel om ikke fra d'Hrr. Drachmann og Schandorph. Men saa maa man virkelig ogsaa finde sig i, at vi Andre fra vort modsatte Standpunkt vise idetmindste de mest udskejende Former af Tendensdigtningen ud af Poesien.

Naar altsaa Hr. Borchsenius mener at slaa mig ved en Henvisning til, at heller ikke Digterne fra Aarhundredets første Halvdel, særlig Grundtvig og Ploug, frygtede for at hente Stoffet fra deres egen Samtid, føre Poesien ind i Virkeligheden, da er dette Noget, jeg aldrig har bestridt deres Ret til. Derfra er et langt Skridt til at sætte Digtningens Hovedopgave i Behandlingen af de brændende Dagsspørgsmaal og til, som ialtfald visse Kritikere, at erklære ethvert Værk for banlyst i vor Litteratur, der ikke strax tager Vandstøvler paa og vader ud i Problemerne.

Naar han derimod anfører, at navnlig de to nævnte Digtere og i det Hele „de akademiske Fremskridtsmænd i Fyrrerne" tildels gjorde dette Skridt, saa har jeg allerede tilbagevist den Paastand, at jeg skulde have fremstillet Tendensdigtningen som noget Særegent for den moderne Realisme. Den kommer stærkere, mere „højrøstet" frem i vore Dage end tidligere, men i enhver stærkt politisk eller socialt bevæget Tid rives Poesien naturligt med ind i Bevægelsen, og det kommer da an paa, om den holder sig indenfor den i det Foregaaende antydede Grændselinie eller ej. Da dette altid noget maa bero paa et Skjøn, vil Hr. Borchsenius naturligvis ikke lade mig slippe med den Bemærkning, at der over Bevægelsen i Fyrrerne var et Sving, en Løftelse, som gjorde den særlig egnet for Poesi, en Tro og et Haab paa den unge Frihed, som vi Andre, belærte af Erfaringen, desværre ikke længere kunne nære, at der var mindre Kiv og Nag, langt større Enighed hos den overvejende Del af Folket om, hvad der skulde kæmpes for, saa at Digteren ikke var saaledes udsat for, blot at blive Ordfører for et Parti og Udtryk for dettes Ensidighed og Lidenskab. Plougs Digtning kaster sig f. Ex. aldrig saaledes personligt og hadefuldt over politiske Modstandere som Bjørnsons; det er virkelig „først i vore Dage, at en slig Udaad er begaaet". Endelig var det dengang endnu mere de nationale end de politiske Strømninger, der satte Digternes Harper i Bevægelse, en Fortsættelse af den store nationale Vækkelse, der i Begyndelsen af Aarhundredet havde taget sit Udgangspunkt i Fortiden, men efterhaanden var naaet ned til Samtiden.

Hr. Borchsenius vil ikke lade mig slippe dermed. Selv om det forholder sig, som jeg har sagt, existerede der jo alligevel politisk Digtning i Fyrrerne; navnlig Ploug var politisk Digter, og Hr. Borchsenius vil aabenbart have mig til at sige min Mening om den politiske Digtning og særlig om Ploug. Nuvel, jeg anseer altid den politiske Digtning for en betænkelig Genre; betydelige Personligheder kunne i den som overalt frembringe noget Betydeligt og Noget, der har Værd til alle Tider; selv løftede og vakte ved det Pust, der gaaer gjennem Tiden, kunne de virke meget til at løfte og vække Andre; men den, som ofrer sig til denne Art Digtning, hans Skjæbne vil det altid være, i Øjeblikkets Henrevethed og Kampens Hede at sige Meget, som han ikke vil staa ved, naar Aarene ere gaaede, Meget, som kan have sin Betydning i Øjeblikket, men taber den, naar de Stemninger og Forhold ere forbi, som have fremkaldt det. Dog maa det indrømmes, at den politiske Lyrik staaer ganske anderledes end f. Ex. det politiske Drama. Som subjektiv Stemningsdigtning svarer den bedre til Emnet, gjør færre Fordringer og sætter sig mindre højtidelig til Doms for Samtid og Eftertid. I denne Betragtning af den politiske Poesi troer

jeg at have en værdifuld Allieret i Hr. Ploug selv. Naar han i sit smukke Indledningsdigt til Chr. Winther klager over at „maatte bære Stene til Tidens Murværk hen“, sigter han neppe alene til sin journalistiske Virksomhed, og naar han — forresten med overdreven Beskedenhed — sætter sin egen Digtning saa dybt under Winthers rent erotiske og naturbeskrivende, hedder det:

Du sleb det straalende Smykke,
Som Ungdom og Skjønhed bær';
Jeg maatte prise min Lykke,
Om jeg fik smeddet et Sværd,

hvorved han tydelig nok betegner det som en æsthetisk Svaghed ved sin Digtning, at den var Middel i Tidens Kampe. Det Morsomste er, at Ploug som Digter netop er bleven haardest angreben fra den Side, som sætter Digtningens Opgave i at være et saadant Middel.

En anden af mine Udtalelser, som Hr. Borchsenius læser ganske fejl, er den om Læsedramet. De „stærke Ord“, jeg har brugt om „den løbske Individualisme“, der i Læsedramet finder en naturlig Form, overfører han umiddelbart paa dette selv, paa Værker som „Faust“ eller det, iøvrigt nylig opførte „Aladdin“. Men Forfatteren til „En Sjæl efter Døden“ kan for den Sags Skyld blive liggende rolig i sin Grav: det gaaer med Læsedramet som med den politiske Digtning; der kan indenfor dets Ramme frembringes fortrinlige Ting, men derfor bliver det ikke mindre sandt, at Dramet efter sin Natur er bestemt til at virke gjennem Opførelse, og at Læsedramet er en vilkaarlig Sammenblanding af det Episke og det Dramatiske ɔ: formelt en æsthetisk Bastardart.

At Hugos Drama „ogsaa kunde sees under en anden Synsvinkel“, behøver Hr. Borchsenius ikke at „skimte“ gjennem min Omtale, da jeg flere Steder uforbeholdent har fremhævet baade formelle og reale Skjønheder deri.

Vi komme nu til Bjørnson. Hr. Borchsenius mener, „at Hovedfejlen i mit Angreb er ikke mindst den“, at jeg ikke sondrer mellem et politisk Angreb paa Bjørnsons statsborgerlige Anskuelser og et æsthetisk Angreb paa hans Arbejdes mulige Mangler. Men, som det aldeles rigtigt blev bemærket i den tidligere Kritik over „Kongen“ i „Nær og Fjern“, paa hvilken Hr. Borchsenius selv beraaber sig, dette Drama blander netop Politik og Poesi saaledes sammen, at det er umuligt at kritisere det i den ene Retning uden at komme ind paa den anden. Det er ikke Fejlen ved min Kritik, men ved Bjørnsons Arbejde, at det ikke sondrer mellem et politisk Angreb paa Andres statsborgerlige Anskuelser og et Digterværk; med andre Ord, „Kongen“ er netop i eminent Forstand et Exempel paa de Misligheder, jeg har søgt at paavise ved den politiske Tendensdigtning, „Tidsdigtningen“ i moderne realistisk Forstand, og Dommen over dets Værd maa væsenlig afhænge af, om man i politisk Henseende staaer paa Digterens Side eller ej, selv om man, naar man da ikke er aldeles forblindet, maa indrømme adskillige Unaturligheder og Dunkelheder, om man end er nok saa enig med ham.

Men naar Grundtvig og Ploug have drømt om Folkeaandens Opvækkelse, om et gjenvakt kirkeligt Liv, om en fri Forfatning, hvorfor vil jeg saa „med vrede Ord stænge“ Bjørnson ude fra hans Drømme? Ja, det kommer virkelig an paa, hvordan man drømmer; men Bjørnson drømmer saa styg om sine Medmennesker. Naar en Mand en Morgen kommer hen til mig og siger, at han har drømt, at jeg er en Slyngel, og han saa er omgiven af en hel Del andre Folk, som i Grunden nok tro paa Drømme og begynde at se mistænksomt paa mig, — saa kan jeg vel ikke forbyde ham at drømme, men jeg maa bestemt frabede mig, at han fortæller sine Drømme offentlig. Den Slags Drømmerier blive lidt vel hyppige nu til Dags, og Ulykken er, at her ikke sondres mellem Drøm og Virkelighed. Der fremkommer næsten ikke en Bog under Realismens Flag uden mere eller mindre direkte Angreb paa de socialt og religieust Konservative og ganske særlig paa Præsterne. Aldeles bortseet fra Frankrig skal jeg blot nævne Forfattere som Spielhagen, Heyse, Dr. Brandes, Drachmann, Schandorph og nu Bjørnson. Hos dem alle er Ordet konservativ jevnlig ensbetydende med bornert og fanatisk, og Præst med Hykler, ufrivillig Komiker eller Skurk. Om nu en af disse Herrer engang ude i Livet havde truffet f. Ex. en Præst, der svarede til det udkastede Billede, og benyttet ham som Motiv i en af sine Bøger, skulde Ingen bestride hans Ret hertil, men naar det bliver Sædvane, litterair Skolemaneer at tegne slige Karrikaturer, maa der protesteres. Ganske vist lader Samtiden sig ikke stikke Blaar i Øjnene; vi vide Alle, at den konservative Lejr hverken i Evner, Dannelse eller frit Blik giver den radikale noget efter, og at vor Præstestand ikke i Dygtighed eller Hæderlighed viger nogen anden Klasse af Medborgere, d'Hrr. Fritænkere inklusive. Men forsaavidt nogle af disse Skrifter skulde naa ned til en fjernere Efterslægt, kunde det aldeles falske og fortegnede Billede, her i „Virkelighedsdigtningens“ Navn udkastes af Nutidsforhold, let forvirre Begreberne og skade vort Eftermæle.

Nu forstaaer Hr. Borchsenius maaske bedre den noget heftige Tone, han bebrejder min Artikel. Den var rettet mod en Litteratur og en Kritik, der aldrig har udmærket sig ved Hensynsfuldhed overfor Anderledestænkende, og den fremkom umiddelbart efter en ostentativ Hyldning af Bjørnson, til hvilken et stort Antal Danske fandt Øjeblikket alt Andet end vel valgt. Havde jeg staaet overfor „Synnøve Solbakkens“, „Arnes“ eller „Kong Sverres“ Digter og været uenig med ham om et rent æsthetisk Spørgsmaal, vilde jeg vistnok have talt om en Mand, hvem jeg med hele det danske Publikum har glædet mig over og seet op til som til faa andre, paa en ganske anden Maade, end jeg kommer til at udtrykke mig om Forfatteren til „Kongen“ i Spørgsmaal, hvor han aldeles ikke er Autoritet. Thi det er atter et af „Virkelighedsdigtningens“ tvivlsomme Fortrin, at den peger direkte paa dem, den mener. Bjørnson fremstiller ikke Brydningerne i Tiden under noget afdæmpende, historisk, symbolsk eller andet Slør, men slynger Forhaanelsen lige i Ansigtet paa Anderledestænkende: „Dette her er mig og mine Venner, de tænkende, oplyste, frisindede Mænd, og den fordummede, hyklerske, krybende, halv slyngelagtige Flok derovre, det er Dig og dine Meningsfæller. Kom ikke og prøv at gaa fra det, for jeg er Virkelighedsdigter, jeg har taget Typerne lige ud af Eders Midte, som I staa og gaa.“ Sligt kalder jeg en aldeles personlig Fornærmelse, og Bjørnson og Hr. Borchsenius maa ikke fortænke mig i, om jeg bliver lidt personlig, naar jeg paa egne og Meningsfællers Vegne kvitterer for den, især naar det er tydeligt for Enhver, som vil se, at den beroer paa en haandgribelig Fordrejelse og Forvanskning af de faktiske Forhold. Det er den Slags Digtning, om hvilken min poetiske Antagonist, Hr. Ad. Hansen, saa træffende synger, at

„. . . dens klare Odinsøje,
Som igjennem Sjælen trænger,
Sondrer Sandt og Usandt nøje;“

men hans lyrisk generelle Karakteristik af Poesien passer rigtignok ogsaa paa de konkret foreliggende Forhold som, efter det folkelige Mundheld, Goddag til et Ørefkaft.

Saameget om en Form af den falske Realisme, Tendensdigtningen. Naar nu endelig Hr. Borchsenius beskylder mig for at bryde Staven over Virkelighedsdigtningen overhovedet, navnlig Bjørnsons hele Virkelighedsdigtning, ikke over „Kongen" alene, og han foreholder mig „De Nygifte" og „En Fallit", saa gad jeg nok vide, hvor han vil finde endog blot Skyggen af et Angreb paa disse Værker. Det maa hidrøre fra en Forblanding af Tendensdigtning og Realisme i Udtrykket „Virkelighedsdigtning", som ogsaa forekommer mig antydet i den ikke ganske klare Udsondring af „den egenlige Virkelighedsskildring" fra Virkelighedsdigtningen, i Slutningen af hans Artikel. Den egentlige Virkelighedsskildring er Realismens Opgave, men Tendensdigtningen er kun en Udartning af Realismen, og de nævnte tidligere Arbejder af Bjørnson lide hverken under Tendens eller under den Manierertheb og Dunkelheb, jeg andetsteds anfører mod „Kongen". Af den Sammenligning, jeg anstiller mellem V. Hugos og Bjørnsons Stil og Behandling af Emnet, skal ingen uhildet Læser kunne faae ud, at jeg roser Hugos Abstraktion og Typer paa Bekostning af Bjørnsons levende Figurer. Det er tvertimod tydeligt for Enhver, at jeg blot gjør opmærksom paa det Interessante i at se beslægtede Emner behandlede idealistisk og realistisk, og derved, uden at „bryde Staven over" nogen af de to Stilarter, hentyder til de Fejl, enhver af dem kan (men ikke behøver at) føre til. En saadan er for Realismens Vedkommende (og her taler jeg om den ægte æsthetiske Realisme) en for stærk Fortabelse i, fotograferende Udmaling af det virkelige, dagligdags, undertiden trivielle Liv, en for stor Forkjærlighed for Jernbanemøder, Statusopgjørelser, Grosserermiddage, en overdreven Tilbøjelighed for plat, familiair Jargon, en altfor detailleret Skildring af Omgivelser, Sceneri og ydre Staffage. Atter her er det kurieust at se Realismen forfalde til samme Fejl, som dens affagte Fjende, Romantiken, i W. Scotts Romaner eller Hugos Dramer, om hvilke det i sin Tid hed, at Theaterskrædderen og Dekorationsmaleren var den egenlige Digter. Indførelsen af slige Scener og den nøjagtige Gjengivelse af slige Træk kan have sin store Betydning til at give Handlingen Liv og Virkelighedspræg, men de maa ikke blive Maal istedetfor Middel. I mange nyere franske Romaner af denne Retning er virkelig f. Ex. det poetiske Tapetserer- og Dekorateurarbejde drevet ud over alle Grændser, og Handlingens Gang afbrydes hvert Øjeblik ved Detailmaleri af Dragter, Meubler og Udstyrelse, af Lysreflexer og Farvespil; man venter spændt, at der paa denne saa omhyggelig forberedte Scene skal foregaa noget Afgjørende, men der kommer Ingenting. Det Hele staaer der for sin egen Skyld, for at vise Digterens Kunst i en Kamp for at „forvandle Pennen til Pensel", en Ordets Kamp for at frembringe en Virkning, det dog tilsidst ikke mægter, og som i Længden bliver trættende. Det er ikke fri for at minde om den beskrivende Digtning, der begyndte med Solopgange, Aftenrøder, Storme, og endte med Astronomi og Skibsfarten som Emner, ligesom den Digtning, der vil gribe direkte, belærende og overtalende ind i de enkelte Tidsspørgsmaal, let ender i Afhandlinger og didaktisk Nyttepoesi. — Nuvel, noget af denne Fejl i dens forskjellige Nuancer findes hos vore fleste realistiske Digtere, ligefra Bjørnson til J. P. Jacobsen, men fordi man fremhæver dette, bryder man hverken Staven over den hele Retning eller engang over det enkelte Værk, der maatte lide under en saadan Fejl.

Til Slutning vil jeg haabe, at det maa være unødvendigt at sige Hr. Borchsenius, at hvad jeg hist og her har bemærket mod den realistiske Kritik, ingenlunde adresserer sig til ham personlig. Jeg har ikke blot villet opgjøre mit Mellemværende med ham, men benyttet Lejligheden til at udtale mig om Realismen i det Hele, saaledes som den efter mit Skjøn har ytret sig udenlands og især herhjemme i de senere Aar, men det er mig en Fornøjelse at anerkjende, at baade Hr. Borchsenius og flere af hans Kolleger og Meningsfæller i Pressen holde sig fri for de fleste af de Overdrivelser og Udskejelser, som i Reglen mest friste de mindst Selvstændige. Jeg har f. Ex. læst hans Skizzer fra Fyrrerne med lige megen Glæde over den Dygtighed og den Stræben efter Upartiskhed, hvormed de ere skrevne. Desto mere beklager jeg, at han ikke ganske er den samme i „Nær og Fjern" og i „Ude og Hjemme", og at han i sin vistnok stærkt overdrevne Begejstring over Dr. Schandorphs nye Roman ikke har fundet Plads til en Protest mod en Figur som Pastor Jespersen, medens han med en flygtig Undskyldning iler forbi de andre litteraire Uvornheder, som skæmme dette ellers i flere Henseender dygtige Arbejde. Digterne selv vinde ikke ved den Slags Kritik.

Hr. Ad. Hansen har endog beæret mig med et Angreb paa Vers, — formaliter meget gode Vers. Da den „rustne Stemme", han tillægger mig, ikke egner sig for Sang, maa jeg desværre indskrænke mig til i ubunden Stil at bemærke, at Hr. Hansens Indlæg i Sagen naturligvis kun kan sees som et lyrisk Stemningsudbrud, et umiddelbart Udtryk af Sympathi for Bjørnson og deraf følgende Uvillie mod dennes Kritiker, som han har følt Trang til at give Luft i Anledning af min Artikel, og som kan have sin subjektive Betydning for ham selv, men selvfølgelig ingensomhelst overbevisende Kraft for mig eller Andre. At opfatte hans Lyrik som Raisonnement og imødegaa den med Grunde, vilde naturligvis være en ren Misforstaaelse; det vilde være med plump, prosaisk Haand at viske det lyriske Støv af Hr. Ad. Hansens Sommerfuglevinger, — noget, som han ikke kan taale og jeg ikke har Sind til. Jeg modstaaer derfor enhver Fristelse til mod hans barske Sammenligning med „Vindstød mellem visne Blade" at stille en mere smilende Parallel med Vaarens første, friske Grønne, — og slutter med at udtale det Ønske, at der maatte være noget Sandt i Poetens med en mild Satire blandede Forsikring om, at jeg har udtalt

„Ord, som vistnok Mange sender
Tak fra deres Dagligstuer".

Jeg har nemlig en naturlig Sympathi for Folk, som holde sig til deres Dagligstuer i disse Tider, da kun altfor mange Løsgængere strejfe hjemløse om paa Radikalismens vilde Mark.

J. A. Hansens efterladte Papirer.

J. A. Hansen døde den 2. Juni 1877, altsaa for kun sytten Maaneder siden, men det er, som om han allerede i mange Aar havde været udelukket af de Levendes Tal. Ingen synes at savne ham, Ingen at tænke paa ham; hans Plads findes ikke mere. I Folkethingssalen har Dr. Geert Winther tilegnet sig den Stol lige op til Ministerbordet, hvorfra det ærede Medlem for Svendborg tredie i sine sidste Aar holdt sine ætsende Taler, altid bebudede ved en forstærket Hosten og Rømmen; men hans parlamentariske Plads i og mellem Partierne har Ingen kunnet eller villet beklæde, den er ligesom forsvunden og udslettet, Forglemmelsens store Bølger ere gaaede hen over den. Modstanderne huske maaske endda J. A. Hansen bedre end Vennerne. Disse Sidste have følt sig haardt trykkede ved de yderst uheldige Afsløringer, som gik umiddelbart forud for hans Død, og som endog af Folketroen sættes i en vis Kausalforbindelse med denne; de ville ikke gjerne tale om ham og hans Forsikringskasser, de lade, som om han ikke rigtig hørte dem til. Vi Andre, der i Grunden i mange Aar havde vidst og forudseet, at Skandalen vilde komme, have ikke over den rent glemt den karakteristiske politiske Skikkelse; vi spørge uvilkaarlig os selv, hvor vel J. A. Hansen ville have været henne under den Adsplittelse af det forenede Venstre, som indtraadte kort efter hans Død, om han vilde have sluttet sig til de Moderate eller de Radikale, om Holstein-Ledreborgs Dialektik og Høgsbros Muldvarperi vilde have tiltalt ham mere end Bergs Ord-Radikalisme og Hørups analytiske Ondskabsfuldhed. Hvor mon J. A. Hansen vilde have staaet under de bevægede Optrin den 8. Novbr. ifjor? Til hvilken Side mon han vilde have sluttet sig under de Forhandlinger, af hvilke der endelig fremgik en taalelig Finanslov, bevilget til det „provisoriske" Ministerium? Med hvilken af de to Fraktioner vilde han være fulgt under Agitationsrejserne sidste Sommer? Vilde han have sluttet sig til Thomas Nielsens eller til Bergs Motivering af, at der under Ministeriet Estrup ikke bør ydes Hjælp til det halvt ødelagte St. Croix? — Det er ikke let at afgjøre; han vilde være bleven dragen af modstaaende Interesser til begge Sider. Han vilde vistnok først og fremmest have anvendt al sin Indflydelse og al sin Kløgt for at forhindre Sondringen, og han havde — desto værre for ham! — sine gode Grunde til at frygte en Situation, der bragte ham i Konflikt med nogen Del af den folkelige Side. Men naar Bruddet blev uundgaaeligt, er det dog sandsynligst, at han vilde have sluttet sig til de Moderate, baade fordi disse vilde have været ham farligst som Modstandere, og fordi saavel de personlige Baand som hans lange Erfaring vilde have stemt ham for ikke at drive det til det Yderste. Hvis denne Forudsætning er rigtig, kunde han endnu have kommet til at spille en betydningsfuld Rolle paa Rigsdagen, og det er ikke usandsynligt, at han ved sin Kløgt og sin indenfor en vis Begrændsning betydelige Skarpsindighed kunde have hjulpet de Moderate til at undgaa nogle af de store Misgreb, hvortil de, da de ved den nuværende Sessions Begyndelse endnu fandt Ministeriet Estrup paa sin Plads, have ladet sig henrive. Hvis J. A. Hansen, som vi antage, havde fulgt V. Christensen og Høgsbro over i den moderate Lejr, vilde det have været et særdeles interessant Syn at se ham og Hørup staa ligeoverfor hinanden ligesom Grimmemann og Mannegrimen i Heibergs Komedie.

Just som den nye politiske Situation bærer henimod en Konflikt, der gjemmer mange politiske Muligheder i sit Skjød, lyder J. A. Hansens Røst atter til os. Men dennegang er det en Røst fra Graven, og med en spøgelseagtig Klang giver den sig til at tale, ikke om det, der nu i Øjeblikket sysselsætter Sindene, men om gamle, længst forglemte Ting. Hans to Sønner — af hvilke den ene, opkaldt efter Orla Lehmann, engang har været valgt til Folkethingsmand for Holbæk, men fandt det klogest at nedlægge sit Mandat — have begyndt at udgive hans „efterladte Papirer", og dette Værk, der skal udgjøre 12 à 13 maanedlige Hefter, udkommer paa hans efterladte Enkes Forlag. Det folkelige Parti har nemlig ikke viist sig meget højsindet imod sin mangeaarige Fører og Talsmand; i hans levende Live indbragte Indsamlingen til en „Folkegave" for ham ikke Mere, end at Albertis Sparekasse maatte træde til med et anseligt Tilskud, for at Donationen kunde komme istand, og nu efter hans Død har Enken kun et knapt Underhold. Det er sandt nok, at han tog sig betalt i sin Tid paa egen Haand, og at dette vil kunne komme til at svie haardt til adskillige af hans troskyldige Partifæller; men regner man efter, hvad Fæstebondestanden i Danmark har havt ham at takke for, vilde det dog ikke være for Meget, om Selvejerne paa fordums Fæstejord nu viste deres Taknemmelighed efter en noget mindre knap Maalestok. Det synes imidlertid, at der lige ved hans Død er indtraadt et Brud. I Fortalen til det udkomne første Hefte af „Papirerne" fortælle Sønnerne, at paa sit sidste Sygeleje blev Faderen Gjenstand for en „paatrængende Anmodning" om, at han vilde testamentere enten en Rigsdagsmand af Venstre eller selve Partiet sine Papirer, for at de ikke skulde falde i uvedkommende Hænder, men at han ikke vilde indlade sig derpaa, og at han efter et Tilbagefald, som bevirkedes ved denne Paatrængenhed, udtrykkelig udtalte sit Ønske om, at disse Papirer ikke maatte komme bort, men at hans Sønner vilde benytte dem til at belyse hans lange politiske Virksomhed.

De 19 Aktstykker i første Hefte ere af meget forskjellig Værd, men der er intet af dem, som i nogen særlig Grad har Krav paa Interesse. En Koncept fra 1846 til et Opraab om Bidrag fra Bønderne til de liberale Bladredakteurer; et Brev fra 1847 fra en Ubekjendt til en lokal Politiker i Fyen om at virke for Valget af J. F. Schouw til Stænderne; de liberale Roeskilde Stænderdeputeredes Erklæring ved Valget af de „erfarne Mænd" ifølge Reskr. af 28. Januar 1848; et Brev af Marts 1848 fra daværende Skolelærer Gleerup om „frivillige Heste", hvori en Udtalelse om, at Bondevenneselskabet maatte passe paa at være Herre ogsaa over de patriotiske Rørelser; en Korrespondance fra 1848 mellem Pastor J. Wegener i Halsted og Bonden Hans Rasmussen i Egense paa Falster om et Valgkandidatur og et Brev fra samme Aar, hvori V. Christensen paa sin bekjendte Maneer (og med et «ça ira») beretter sine Valgmanoeuvrer paa Lolland og Falster; en Ubekjendts udaterede Brev om Stændervalg paa Fyen; et ligeledes udateret Brev fra Dr. J. J. Dampe, hvis Bilag mangler; en Beretning af 1849 fra Prof. Jespersen i Bogense til Oberst Tscherning om fynske Landsthingsvalg; et Brev af Juli 1848, hvori en Kapellan C. N. Schmidt i Everdrup ærbødigst anmoder om J. A. Hansens Anbefaling imod de „Kjolеklædte"; et Brev af Oktober 1851 fra Skolelærer

Jungersen i Vendsyssel om Udsigterne for den af Bondevennerne dengang beskyttede P. G. Bang til i Aalborg at besejre Tillisch — man vil af disse Angivelser kunne skjønne, hvor løst og usammenhængende det Hele er, og hvor ringe virkelig Interesse der knytter sig ialtfald til denne første Prøve. Det er kun nogle enkelte Morsomheder og karakteristiske Ytringer, som lade sig samle af disse Breve. I 1849 vare vore Bondevenner ikke videre, end at Jespersen i Bogense efter Tscherning's Anbefaling virker for Valget af General V. Oxholm til Landsthinget og mener at kunne „acceptere" Treschow, „dersom hans Valg kan skabe Fred og Forsoning", om han end betvivler, at Bønderne gaa ind derpaa. Et Brev fra daværende Mag. Adolph Steen, dateret Slagelse den 20. Nov. 1849 og indeholdende en Beretning om et Prøvevalg, hvor han og Prof. Peder Hjort havde staaet imod hinanden, har navnlig Interesse derved, at det viser Datidens, for vore Øjne saa besynderlige Partigruppering; af dette Brev, hvori Steen betegner sig selv som en „Bondeven", erfarer man, at ved Valget optraadte Adjunkt Fischer imod Peder Hjort, som heller ikke blev valgt, men tre Aar efter slog Fischer selv Steen i Slagelse, og under sin paafølgende Rigsdagsvirksomhed blev Adjunkt Fischer (den nuværende Kultusminister) en varm Ven af Peder Hjort og hans øvrige Medarbejder til Ministeriet Bluhme-Ørsteds Forherligelse. I Maj 1851 har J. A. Hansen begyndt paa en politisk Dagbog; var den bleven fortsat, vilde den have ydet et righoldigt Materiale til Belysning af Begivenhederne, men den naaer kun, og det endda med lange Spring, til Juli s. A., og det Hele bliver derved et ganske unyttigt Fragment. Kun et Par Smaating af dens Indhold fortjene at noteres. J. A. Hansen betegner sig selv som den radikaleste og den yderste Venstremand af de daværende Bondevenner, medens Gleerup gjælder for den moderateste. Om Husmand Peder Hansen af Lundby fortælles det, at han er meget misfornøjet med, at han ikke kan faae alle de Penge af Bondevenne-Selskabet, som han ønsker, og at han gjør „blind Allarm" for at „tilvende sig noget Extra". Fra et politisk Gilde paa Langeland berettes det, at man ogsaa udbragte Grev Ahlefeldts og Byfoged Sagers Skaal, „den første drak man meget lunkent, men ikke et Menneske tog til Glasset for at drikke den sidste, Alle blev siddende ganske stille; da rejste jeg mig og udraabte: „Han leve!" og man gav ham da tre meget svage Hurraer"; det er vel i Erindring om denne Venskabstjeneste, at Hr. Sager mange Aar senere saa gjæstfrit modtog J. A. Hansen i Rudkjøbing. Dagbogen dvæler noget ved B. Christensens Forbindelse med Kammerherre Berling og Grevinde Danner, hvorom man allerede har faaet adskillige Oplysninger i Udvalget af Tscherning's efterladte Papirer. Man seer, at B. Christensen strax har søgt at operere hos Kong Frederik VII, da den uheldige Forbindelse med Grevinde Danner havde vakt Misfornøjelse og svækket Kongens Popularitet; Kongen og Grevinden havde mærket denne Stemning, de havde iagttaget, at Bønderne ikke vilde kjøre afvejen, at Fodgardisterne ikke havde villet hilse Grevinden, men endog smilet ad hende. I deres Nød sendte de Berling til B. Christensen, og han gav dem gode Raad. Gleerup sees at have næret Betænkeligheder ved denne Forbindelse med Berling, men B. Christensen beroliger ham med, at der ikke vovedes Noget for Partiet ved den, saalænge den dreves med Forsigtighed, og da Intet skeer uden Samraad med Tscherning; han (B. C.) „havde hidtil ved denne Forbindelse vundet: det kongelige Jagtreskript, Taffel ved Rigsdagens Slutning imod Aristokratiets og Demokratiets [Bureaukratiets?] Ønske og en personlig gunstig Stemning hos Kongen for Tscherning, og derved var ikke tabt Andet, end at man kunde sige om ham, at han af egen Fordel indlod sig i en saadan Forbindelse." Af en egen gratieus Virkning er det, at den omtalte Hr. Jungersen i Vendsyssel slutter en Efterskrift med de Ord: „Hils Skjelmen Frølund!" I et Brev af Juni 1852 giver B. Christensen forskjellige Ordrer om, hvad der skal skrives i „Almuevennen" om „Peder Ludvig som min Stiller og trofaste Støtte i sin Tid" samt om den „fuldtprøvede" Blak, saavelsom til at „gjøre det Yderste for Müllen"; heri forekommer den Passus, at naar et eller flere Hundreder af „Almuevennen" med et saadant Indhold oversendes til Lolland, „vilde jeg foreslaa Dem at lade Dem derfor **rigeligt** betale ved Likvidation paa Deres Konto, som trænger dertil; **jeg** bestiller og anviser isaafald Bladene og Betalingen paa vort Selskabs Regning." Af virkelig historisk og psykologisk Interesse er et længere Brev fra August 1852, hvori Tscherning giver J. A. Hansen Recepten til, hvorledes han skal behandle Udfaldet af de da netop tilendebragte Folkethingsvalg og navnlig Kriegers Nederlag i Kjøge ligeoverfor P. Hansen i Snoldeløv, Gleerups i Vedby ligeoverfor Mikkel Rasmussen og Damkiers i Middelfart ligeoverfor Trydemand, tre af den almindelige Valgrets første store Triumfer, der dengang vare Undtagelser og vakte umaadelig Opsigt, men siden have hørt til Dagens Orden.

Om d'Hrr. Udgivere have havt mere Materiale for det Tidsrum af omtrent otte Aar (1846—1854), som det første Hefte omfatter, om de have gjort et Udvalg, og da efter hvilke Principer, eller om de have trykt Løst og Fast, er det jo ikke godt at vide. Der er dog en vis Sandsynlighed for det Sidste. Ialtfald er det uimodsigeligt, at de mangle alle Betingelser, baade litteraire og politiske, for at kunne paatage sig det Arbejde at vælge og ordne saadanne Papirer og for overhovedet at være Udgivere. Deres Fortale er skrevet i det mest kluntede og ubehjælpsomme Sprog, og det er klart, at de i højeste Grad vilde have trængt til den Assistance ved Ordningen af Materialet, som de erklære ikke at have havt. Men selv uden en saadan burde de dog have kunnet undgaa adskillige Fejl og oplyse Forskjelligt, som de nu lade staa hen ganske uforklaret. Adressaten til Brevet Nr. 2 kunde det ikke have været vanskeligt at finde; det staaer rimeligvis i et vist Forhold til Nr. 7, der er anbragt paa en aldeles vildledende Plads. Bekjendte Navne ere stavede forkert, og andre Steder er der ligefremme Misforstaaelser (saaledes Rektor Tryder i Aalborg istedetfor Tregder; „Gleerup-Shaw-Steen & Comp." istedetfor Gleerup-Schack-Steen). Af aabenbare Trykfejl er der ikke faa (især Side 43 i Tschernings Brev). Om Brevet Nr. 18 sige Udgiverne, at de ikke kunne læse Underskriften og „savne Kilderne til at oplyse", hvem Modtageren kan have været; der udfordres imidlertid kun en ganske let og simpel Undersøgelse til at vise, at Brevet maa være skrevet af forhenv. Møller J. J. Nielsen, senere Godsejerforeningens Sekretair, den samme Mand, som senere har sigtet J. A. Hansen for at have ladet sig bestemme til sin Optræden under Forfatningskampen i 1865—66 ved pekuniaire Understøttelser fra Godsejernes Side, og at Modtageren maa have været daværende Adjunkt Fischer i Slagelse; at dette Brev er havnet i J. A. Hansens Besiddelse, har ogsaa sin Interesse.

Erik den Fjortende, Konge af Sverig.

Tragedie i 5 Akter af Carl Bahnson.

Opført første Gang paa det kongl. Theater den 1. December.

Om Erik den Fjortende hedder det i det nyeste historiske Værk, «Sveriges historia»s tredie Del, som er udarbejdet af Docent ved Universitetet i Upsala Oskar Alin, saaledes: „Om man end hos Kong Erik kan opdage Et og Andet, som antyder, at han kunde være bleven duelig som Regent og sit Land til Gavn, saa fandtes der dog hos ham visse personlige Egenskaber, der tilsidst gjorde ham umulig som Konge. Han var forfængelig indtil Yderlighed, og det synes at have været denne Egenskab, som bestemte det Synspunkt, hvorfra han betragtede sit Kongekald. Det synes ikke at have været Følelsen af Pligt, ikke Kjærligheden til et magtpaaliggende Hverv eller til det Land og det Folk, hvis Røgt var betroet ham, som besjælede hans Handlinger, og Følelsen af Ansvar turde have været ham meget fremmed. Det var Egenkjærligheden, Lysten til at glimre og blænde, Begjæret efter Magten for dens egen Skyld, det var med eet Ord den lave Art af Ærgjerrighed, som synes at have bestemt den Maade, hvorpaa han anvendte sin Magt som Konge. Men det var ikke blot Æren og Glandsen, der var Gjenstand for Attraa: denne søgte Tilfredsstillelse ogsaa i rent sandselige Nydelser, og det i den Grad, at man har kunnet fremsætte den Formodning, at hans vellystige Levevis har bidraget til Udbruddet af hans Vanvid. I Forbindelse med Nydelsessygen stod den Fejghed, der var et fremtrædende Træk hos Erik: som Andet kan man nemlig ikke godt betegne den Lethed, hvormed han lod sig bevæge til ikke selv at rykke i Marken eller til endog at forlade sin Hær, just naar Fjenden nærmede sig. De Raad og Forestillinger, han modtog angaaende Nødvendigheden af at staane sin egen Person, gjøre stundom Indtryk af at være bestilte og vidne ialtfald om, at de, som gav dem, gik ud fra, at de ikke ugjerne modtoges. En fejg Mand er ogsaa mistænksom, og Erik XIV. var det mere end nogen Anden. Til en vis Grad kan man sige, at denne Egenskab var en Arv hos ham, og i Læ af hans øvrige Egenskaber udviklede dette Frø sig paa en Maade, som frembragte de sørgeligste Frugter. Erik nærede neppe Tillid til Nogen, i ethvert Menneske skimtede han en Fjende, i enhver Handling frygtede han ond Villie og Svig. Et Vidnesbyrd om denne hans Sindsretning er den Maade, hvorpaa han udviklede det Spionerisystem, som var blevet anvendt allerede af hans Fader, og underholdt Spejdere ikke blot paa fremmede Steder, men ogsaa i Nærheden af enhver Person, som han troede muligen kunde blive ham farlig. Et Vidnesbyrd om det Samme har man ogsaa i hans aabenbare Mangel paa Evne til, i Alt, hvad der havde sin Grund i utilstrækkelige Hjælpemidler eller Mangel paa Dygtighed hos hans Folk, at se Andet end Ulydighed og ond Villie, ja Forbrydelse og Forræderi. Stadig ere hans Breve opfyldte af Bebrejdelser og Beskyldninger, ofte af den værste Art, og da hertil kom, at hans Sind var aabent for de mest forskjellige Indtryk, det ene ofte modsat det andet, saa at de Planer, han nærede det ene Øjeblik, ofte i det paafølgende fortrængtes af andre, som vare aldeles forskjellige fra de foregaaende, saa er det klart, at han maatte være en yderst vanskelig Herre at tjene. Man kunde aldrig vide, om den Instruktion, der blev givet den ene Dag, ikke den næste vilde blive fulgt af ganske modsatte Befalinger, og hvormeget man end forsøgte at gjøre sit Bedste, kunde man aldrig være sikker paa at gjøre Kongen tilpas, ja end ikke paa at undgaa Beskyldningen for at være fejg eller Forræder. Med Nydelsessygen, Fejgheden eller Mistænksomheden parrede sig hos Kong Erik en Grumhed, som vel ikke var usædvanlig hos Regenter paa hans Tid — man erindre sig Philip II. i Spanien, Catherine af Medicis i Frankrig, Henrik VIII. og Mary i England, for ikke at tale om Ivan den Gyselige i Rusland — men dog var tilstrækkelig stor til at berede Erik XIV. en fremtrædende Plads blandt dem, som have besmittet Historiens Blade: det er en snart kold, snart lidenskabelig Grusomhed, som ofte ikke synes at have noget andet Maal end sig selv. At denne Grusomhed var et Karaktertræk hos Erik, viser sig blandt Andet af den Form, hvorunder hans Vanvid fremtraadte, da det brød ud. Eriks Galskab har man tildels søgt at forklare som arvet, og man har sat dets Udvikling i Forbindelse med den Opdragelse, han havde faaet af sin Stivmoder Dronning Margareta, som ifølge en samtidig Beretning skulde have holdt ham „i stadig Frygt“, behandlet ham med „Foragt“ og ophidset hans Fader imod ham. Den første Opgivelse kan faae en vis Støtte deri, at en af Eriks Brødre, Hertug Magnus, ogsaa gik fra Forstanden; hvad den sidste angaaer, kan man ikke derom sige Mere, end at det kan være en Mulighed, at den er sand. Vist er det, at allerede Kong Gustaf udtalte en Frygt for, at Eriks Lidenskaber skulde bringe ham til Vanvid, hvis han lod dem frit Løb, ligesom ogsaa at denne Frygt bekræftede sig. Man tænke sig en Mand med de Egenskaber, vi nys have tegnet, helt og holdent savnende den Tømme, som bestemte sædelige Grundsætninger eller en fast Villie lægge paa Lidenskaberne, men derimod i Besiddelse af en Magt, stor nok til at stille alt det til hans Raadighed, som Attraaen efter at tilfredsstille Lidenskaberne kræver, og hvis Hoved tillige er forvirret af astrologiske Grublerier, man tænke sig denne Mand i Hænderne paa samvittighedsløse Mænd, som gjøre Alt for at nære hans slette Tilbøjeligheder og give dem Lejlighed til Udbrud — og man vil neppe forundres, om denne Mands Skjæbne bliver saaledes, som Erik XIV.s blev.“

Denne Skjæbne kan vel nok kaldes tragisk i Ordets almindelige, dagligdags Betydning, men neppe i stringent poetisk Forstand: Højhedsmomentet mangler og med det Interessen for den Personlighed, der skulde være Bæreren deraf. Hr. Bahnsons Skuespil er derfor langt mindre en Tragedie end en Række effektfulde og næsten alle velmotiverede Optrin af Erik den Fjortendes Liv, der i deres Sammenkjædning vel danne en ordnet Handling — i hvis Gang sidste Akt dog staaer noget isoleret — men en Handling, som ikke udmunder i en Forherligelse af den tragiske Hovedpersons Undergang og heller ikke ifølge Emnets Natur vel kan gjøre dette. Og dog kunde der maaske være kommet en virkelig Tragedie ud af dette Stof, hvis det var blevet grebet an paa rette Maade. Vægten kan, som det maa fremgaa af den ovenfor givne historiske Karakteristik af Erik XIV., ikke lægges paa de ydre Begivenheder i hans Liv, der baade i sig selv og ofte ved deres Motiver ere uforenelige med en tragisk Helts Storhed; men den kunde, mere end Tilfældet er i Stykket, været lagt paa Kongens psykologiske Konstruktion, og da mindre paa hans Grusomhed og Affind end paa hans historisk korrekte Mistænksomhed. Vi ere ikke blinde for, at det mistænksomme Element i Kongens Karakter ingenlunde er overset af Forfatteren, men havde det været stærkere fremhævet og havde Forfatteren kunnet opfinde en Handling, i hvis Løb dette Karaktertræk hos Kongen hildede ham en Snare om Foden og gav ham med selvbundne Hænder i hans Fjenders Vold, tro vi, at Tragiken var kommen af sig selv. Og højst besynderligt er det, at Forfatteren ikke her har benyttet en Kombination, der giver sig ganske af sig selv. Ved Siden af Erik XIV. gruppere sig ganske naturligt de to Personer Karin Månsdatter og Jöran Person som hans gode og hans onde Genius. Deres Plads i en saadan Handling som den her antydede er given af sig selv: idet Kongens Kjærlighed vel drager ham til Karin, stødes han dog idelig bort fra hende af sit mistænksomme Sind og vrager saaledes de rette Raad og den gode Vejledning, som hun med Kvindens instinktive Sikkerhed i alle ethiske Konflikter og med Kjærlighedens usejlbare Blik for de store Afgjørelser giver ham, og han bliver et Bytte for sin mandlige Raadgivers mere smaalige Planer og med egoistiske Hensyn blandede Beregninger; Kongen vilde i saa Fald Stykke for Stykke spinde sin Skjæbne ud af sig selv, i Overensstemmelse med sine Naturanlæg, men i sin Hendragen mod det Gode ikke uden det forsonende Skjær over sig, som skal ledsage den tragiske Helt i Undergangen.

Som de nævnte to Figurer nu ere stillede i den dramatiske Gruppering, tage de forholdsvis kun ringe Del i

Handlingen, som i en aldeles afgjørende Grad bæres af Kongen alene. Karin Månsdatter er væsenligst den trofaste Barm, som Kongen læner sit Hoved til, naar Livets Storme have trættet ham, og Jöran Persons Statskløgt omtales vel, ligesom der gjøres rede for Motiverne til hans Handlemaade, men vi faae vanskeligt Øje paa de Traade, hvormed han leder Erik; vi maa her tro ham og Forfatteren paa deres Ord istedetfor selv at faae Lejlighed til at se hans Gjerning. Disse to Sidefigurer spilles godt og forstandigt, men uden nogen særlig betydelig Karakteristik, af Frk. Dehn og Hr. Jerndorff; i Erik XIV. har Hr. Emil Poulsen atter en Kæmpeopgave, som han løser med den intellektuelle Dygtighed og de forbausende fysiske Midler, man er vant til at beundre hos ham, medens man dog ikke kan lukke Øjet for, at noget Traditionelt allerede er ifærd med at uddanne sig hos ham i Behandlingen af denne Slags Opgaver.

For Forfatterens Vedkommende vidner Skuespillet, trods de her paapegede Fejlgreb, om Evner, som vi haabe maa faae yderligere Lejlighed til at udvikle sig. Han synes især at have et overraskende godt Blik for Tilvejebringelsen af sceniske Virkninger, og der er over hans Dialog en ægte dramatisk Ædruelighed, der vidner om et ikke ringe Modenhedstrin.

Theatret har bragt „Erik XIV." frem i et smukt Udstyr, som det sig hør og bør, naar en saa sjelden Gjæst som en original Tragedie skal bringes paa Brædderne. Vi ville ønske, at baade Theatret og Forfatteren maa faae Glæde af deres betydelige Arbejdsudfoldelse, men vi tro — trods to Opførelser for tidligt udsolgt Hus — dog ikke at kunne spaa Stykket nogen lang Tilværelse paa Skuepladsen. Dog, vi have jo taget saa temmelig fejl i vor Antagelse om „Inden Døres" Holdbarhed paa Repertoiret; vi skulle med større Tilfredsstillelse finde os i at spaa fejl om „Erik XIV."

Litteratur

Af de til denne Jul udkomne Bidrag til den righoldige „Skolelærer-Litteratur" skulle vi idag nævne en større Fortælling af Emanuel Henningsen, ved Navn „Mathilde og hendes Venner", et Bind mindre, ialt tre, „Fortællinger" af samme Forfatter, samt endelig „To Landsbyhistorier" af Zakarias Nielsen. De to første Bøger ere udkomne paa N. C. Roms, den sidste paa Andr. Schous Forlag. Naar vi fornylig atter have fundet Lejlighed til at udtale vore Betænkeligheder ved denne stadig voxende Gren af vor originale Produktion, saa skylde vi ogsaa at gjentage her, at disse Betænkeligheder nærmest gjælde Skjønlitteraturens Udvikling i Almindelighed, og at vi ingenlunde ere blinde for, at disse Bøger have deres Mission at udføre i vort Samfund. Naar Fællesbenævnelsen af „Skolelærer-Litteratur" ved første Øjekast kunde synes at skylde saadanne rent ydre Tilfældigheder sin Oprindelse, som at vedkommende Forfattere hyppigst af Livsstilling ere Skolelærere, saa er Navnet dog ved nærmere Betragtning baade godt og hædrende. Det vidner om, at der rundt omkring i vort Land findes Mænd, der ikke alene ved deres daglige Gjerning søge at hæve den dem betroede Ungdom ved Arbejde og Kundskabs Erhvervelse, men at de ogsaa have et aabent Øje for den større Kreds, indenfor hvilken deres Virksomhed falder, og som selvfølgelig er lettere at faae i Tale for „Skolelæreren" end for Fremmede. Der er ingen Tvivl om, at Samfundet skylder disse folkelige Forfattere Taknemmelighed, og det kan kun være til Gavn, at Sognebibliotheker og offentlige Bogsamlinger ere rigt forsynede med slige Skrifter, der ikke alene skyldes Mænd af Almuens egen Midte, men ogsaa som oftest hente deres Stof fra det dem omgivende daglige Liv. Medens derfor den Del af Pressen, der kun virker lokalt eller med udelukkende sociale Opgaver for Øje, med Rette rækker hele denne Gren af Litteraturen en hjælpende Haand, og medens Staten paa sin Viis ligeledes er selvskreven til at understøtte dens Bestræbelser paa bedste Maade, er det derimod faldet i vor, stundom mindre ønskelige, Lod at hævde, at Et er denne Produktions sociale Nytte, et Andet dens litteraire Betydning. Kun faa af disse Skrifter, lige fra Anton Nielsens, Mads Hansens, C. A. Thyregods og til de to ovennævnte yngre Forfatteres, turde være af blivende Værd, og den hele Genres Ensformighed gjør det nu og da noget trættende at søge de gode Stykker ud af den store Masse, men ligesom vi ved Lejligheder have viist, at virkelig værdifulde Fortællinger kunne fremkomme fra denne Kant, saaledes er og bør det bestandig være Kritikens Pligt at følge med Bevægelsen og for de øvre Samfundslag paapege det Vellykkede. Vi ynde ikke at tale om den „store" Litteratur, navnlig ikke i Tider, hvor dens virkelige Storhed er en Smule blegnet, men vi maa heller ikke slappes af Kvantiteten og lidt efter lidt vænne os fra at stille de kvalitative Krav. Maaske er det lettere for os at give de virksomme folkelige Forfattere følgende Raad, end det er for dem at følge det, men paa den anden Side synes saavel Tallet paa Skribenter som Tallet paa den enkelte Skribents Bøger at voxe noget vel stærkt, og det turde da, ogsaa for Vedkommendes egen Skyld, være paa Tide at spørge, om ikke deres Produktion er for frugtbar i Forhold til deres Evners „Givtighed"? Hvor stor en Rolle det beskedne Forfatterhonorar end kan spille for deres noksom kjendte ringe offentlige Indtægter, saa gjøre de dog Synd baade mod sig selv og deres ovenomtalte Mission ved at drive Jorden for voldsomt. Medens det saaledes forekommer os, at den førstnævnte af de to Forfattere, paa hvis nyeste Bøger vi her henlede Opmærksomheden, ikke ganske tør siges fri for at ville producere for meget, saa taler den anden Forfatters Maadehold ikke alene til Forsvar for vor Opfattelse, men ogsaa til Gunst for ham selv. Man læser Zakarias Nielsens to Landsbyhistorier med mere end Anerkjendelse af hans gode Villie, hans Flid og Omhu saavel for Komposition som for Sprog og øvrige Fremstilling; der er her en umiskjendelig kunstnerisk Bestræbelse, der forenet med hans medfødte Anlæg ingenlunde udelukker Muligheden af en virkelig digterisk Produktion. Den første af Fortællingerne er forsaavidt den bedste, som den ikke stiler ud over, hvad de bedre af hans Fæller før have givet, men selv om det interessante Nutidsemne, der ligger til Grund for den anden Fortælling — en Bonde, der for offentlige Hverv, først i Sognet og siden paa Rigsdagen, glemmer sine nærmeste Pligter — ikke har fundet en Behandling, der i kunstnerisk Henseende er fuldt tilfredsstillende, saa er her upaatvivlelig gode Løfter tilstede. Forf. har seet klart paa sine Omgivelser, og hans Virkelighedsbilleder ere nu og da gjengivne med Stænk af Lune og, f. Ex. i det indflettede Digt, med poetisk Følelse. Naar saaledes Zakarias Nielsen dennegang synes os saavel for sit eget Vedkommende at have gjort et Skridt „fremad" som taget Luven fra sin konkurrerende Kollega, bør vi dog ikke glemme, at Emanuel Henningsen ikke alene hører til de yngre, men ogsaa til de friskeste af disse folkelige Skribenter, og at han mere end een Gang tidligere kun syntes at skulle have Tid og Mod til at samle sig og slaa det for ham afgjørende Slag. Vi anbefale derfor de her anmeldte Bøger paa dobbelt Vis, idet vi ikke blot tænke os dem til vore Læseres eget Brug men ogsaa bede dem erindrede som Julegaver paa saadanne Steder, hvor de fortrinsvis kunne glæde og gavne.

Paa Otto B. Wroblewskys Forlag er i disse Dage udkommet 8. og sidste Del af Kr. Arentzens omfangs- og indholdsrige litteraturhistoriske Studie „Baggesen og Oehlenschläger". Det lille Slutningsbind, der omhandler Tiden fra 1820—26 samt nærmest følgende Aar, og hvortil vi selvfølgelig skulle komme tilbage, saasnart Julelitteraturens Travlhed nogenlunde er overstaaet, er ledsaget af en — i Avertissementerne i f. Nr. gjengivet — Meddelelse fra Forlæggeren, der klart og korrekt gjør rede for det samlede Værks Betydning, og hvortil vi derfor maaske tør henvise som en Slags foreløbig Anmeldelse. Værket er ledsaget af et af C. E. Secher udarbejdet Indholds- og Navne-Register, der

sikkert vil blive modtaget med Tak af alle Bogens Læsere og i Fremtiden gjøre god Nytte ved at lette Brugen af dette Kildeskrift.

André Theuriet: „Raymonde". Oversat af H. S. (Gyldendal). Som det gaaer i det daglige Liv, at En, der fortæller godt, vinder Tilhørernes Opmærksomhed, selv om det hverken er særlig nye eller særlig interessante Begivenheder, han skildrer, saaledes gaaer det ogsaa i Litteraturen. Vil man derfor maaske finde, at Handlingen i den ovennævnte lille Fortælling ikke just frembyder overraskende nye Sider, saa læser man ikke des mindre den smukke og livlige Skildring med uafbrudt Fornøjelse, glæder sig over de levende Mennesker, der optræde deri, over de mange fine psykologiske Smaatræk og endelig ikke mindst over den Fremstillingens Kunst, der, selv stadig i Aande, ikke tillader Læseren at springe en Side eller to over, saaledes som man stundom føler sig fristet til i danske Fortællinger, naar Handlingen gaaer istaa og Skribenten selv breder sig. Det er denne Teknik eller, som man ogsaa kunde kalde den: Respekt for Kunsten som Kunst, der gjør den moderne franske Novellistik saa lærerig for os. „Raymondes" Forfatter har sin Specialitet, et fortroligt Kjendskab til Naturen, og de forskjellige Dagstiders Stemning i Skoven saavel som de enkelte „optrædende" Vækster, navnlig Svampene, ere fint poetisk opfattede og fremstillede. Knudens Løsning er noget romanagtig og staaer ikke paa Højde med den øvrige Fortælling. — Det er neppe rigtigt af den ærede Oversætter S. 24 at lokalisere den unge Piges Sang til et „Godmorgen, Godmorgen, Hr. Sørensen!" Det kjendte Navn river En ud af Illusionen.

„Tre af mine Venner". Afbetaling paa min Gjæld af en gammel Feltpræst, Forf. til „Præsten i Krigen". (Gyldendal). Vi vilde begynde med at ønske denne Bog den videst mulige Udbredelse mellem Rige og Fattige, Gamle og Unge. I et varmt, indtrængende Foredrag lægger den alle Stænder og alle Aldre Sønderjyllands og Fædrelandets Fremtidsskjæbne paa Hjerte, og hvor adsplittede og uenige vi end ellers monne være herhjemme, saa er der dog intet Øjeblik nogen Tvivl om, at vi Alle kunne samles om Bogens Grundtanke. Der er Spørgsmaal, som ikke alene staa over de stridende Partiers indbyrdes Tvistigheder, men for hvilke ogsaa de litteraire Hensyn maa vige. Forf. tilsigter kun i anden Række et æsthetisk Maal, og hans patriotiske, stærkt religieuse Indlæg har derfor Krav paa at blive maalt med en anden Maalestok end den litteraire Kritiks. Ikke saaledes at forstaa, at de tre Skildringer i og for sig ikke skulde kunne taale en æsthetisk Bedømmelse, thi der er i dem alle, skjøndt de aabenbart kun gjengive noget Selvoplevet, ikke faa poetiske Partier, men det hele Spørgsmaal, hvortil Bogen hvert Øjeblik vender tilbage, er af en saa alvorlig og indgribende Natur, at Kritiken villig bøjer sig under højere Hensyn og ærlig indrømmer, at der saavel for Folket i Almindelighed som for Individet i Særdeleshed gives Noget, der er større end en god Bog mere eller mindre. Det er vel ikke mere end et Aar siden, at Holger Drachmann i sin Bog fra Sønderjylland søgte at optage de samme Spørgsmaal til virkelig skjøn-litterair Behandling, og „Feltpræsten" burde S. 264—265 ikke have overseet denne Forgænger, ved hvis Fremkomst Enhver, der er lidt fortrolig med de litteraire Begivenheder, kunde sige sig selv, at andre Bøger om Sønderjylland nu ikke vilde lade længe vente paa sig, men „Feltpræstens" Øjemed er som sagt en Del forskjelligt herfra og har selvfølgelig sit berettigede Værd, om vi end paa Kritikens Vegne dog maa minde om, at et Digterværk, som «Fänrik Ståls Sägner» f. Ex., vel kan forene saavel de patriotiske som de poetiske Hensyn og til Syvende og sidst ogsaa virker dybere og længere end et hvilketsomhelst direkte Indlæg, det være forøvrigt saa velment og velskrevet som muligt. Hver Ting til sin Tid og paa sit Sted, siger og bør Kritiken sige, og litterairt seet ere unægtelig de to første Skildringer i den nysudkomne Bog saa rigt isprængte med gejstlig Veltalenhed, at det rent skjønlitteraire Indtryk nu og da forstyrres. Naar man alligevel med udelt Interesse følger saavel den stille Frues som den gamle Borgmesters Livsskjæbne, saa have vi atter her et Vidnesbyrd om, at stærke Brydninger i en Tid afføder Personligheder, der vel ere værd at lære nærmere at kjende, og Forf. har ved sine Skildringer af dem ikke alene afbetalt en Gjæld til sine afdøde Venner, men paa en smuk Maade viist den unge Slægt, at der her er en Arv, som vi Alle kunne hæve. Men naar Forf. gjentagne Gange henvender sig til „Landets fattige Mødre" og haaber, at hans Ord ogsaa skulle falde i god Jord hos dem og deres Børn, har han saa i Grunden ikke stillet sig selv udenfor deres Kreds ved at lade sine Skildringer udstyre saa elegant og forholdsvis kostbart? Kan i det Hele hans Bog fuldbyrde sin Mission, saaledes som han ofte afbryder sin egenlige Skildring for at fremsætte denne, før den i tarveligt og billigt Gjenoptryk kan spredes ud overalt i Landet? Endnu kun to Ord om Samlingens sidste Stykke. Det er en livlig og fortræffelig Silhouet af Hans Helgesen, hos hvem Forf. var Feltpræst under Stormen paa Frederikstad, og hvem han ogsaa senere havde Lejlighed til at omgaaes nærmere med. Det er ikke første Gang, at den navnkundige Normand skildres i vor Litteratur, men Forf. veed at fortælle saa mange baade nye og karakteristiske Træk af ham, at Skildringen ligesom tilsidst i sig samler saavel Kvintessensen af Aanden fra 1848—50 som af den Aand, Forf. har villet skulde slaa os imøde fra hver Side af denne hans Bog. Over de gode og rige Minder fra den første slesvigske Krig kaster 1864 nu sine mørke Skygger, men Forf. haaber paa de Unge og peger fremad med Fr. Paludan-Müllers Ord: „Slesvigs Land gjenvundet, det er Kampens Maal!"

Musik

Organist J. H. Nebelongs Kirke-Koncert i Trinitatis Kirke bød af Interesse navnlig forskjellige Orgelnumre, udførte dels af Koncertgiveren, saaledes Hesses Fantasi «God save the queen» og af Frøken Louise Tvede, der spillede et Bach'sk Præludium og Fuge (hvoraf navnlig Præludiet godt), en Andante af Mendelssohn og en „Sørgemarche" af Beethoven. Hos begge Orgelspillerne havde man Lejlighed til at bemærke den præcise og smagfulde Registreren og Tydeligheden i Foredraget, i Mellemstemmernes Bevægelse og hele Stemmeføringen, der saa let udviskes paa Orglerne, som de ere flest. Det gode og nyrestaurerede Orgel havde naturligvis sin væsenlige Part i det gode Resultat. — En righoldig Assistance udfyldte Mellemrummene, saaledes Hr. Chr. Petersen med to Adagio'er af Ernst og David for Viola, Hr. Nic. Hyllested med en Romance for Horn af sin afdøde Broder, Frøken Jacobine Andersen med et Ave Maria af Cherubini og nogle „aandelige Sange", samt endelig Hr. Viggo Jæhnigen ligeledes med „aandelige Sange" af J. P. E. Hartmann. Vi mindes ikke at have hørt den Sidstnævnte før med Soloforedrag. For den smukke Baryton ville vi ønske al Lykke og Held, for Pronunciationen en grundig Uddannelse.

Til Fordel for de Skadelidte i Hornbæk og til Hjælp til Havnen sammesteds vil Hr. Victor E. Bendix med Bistand af herværende Kunstnere paa Torsdag foranstalte en Koncert i Kasinos mindre Sal. Billetter kunne faaes i C. E. Loses Musikhandel.

Opmærksomheden henledes paa

Danske Forlæggeres Julekatalog,

1. Aarg., udgivet af Sally B. Salomons Bogtrykkeri, som følger med nærværende Nr. til de indenbys Abonnenter.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

JULEBORDET.

Tillæg til „Nær og Fjern".

Kjøbenhavn. **Nr. 336.** Den 8. December 1878.

Theatrene

At **det kgl. Theater** ved Gjenoptagelsen i Lørdags af Adams bekjendte Opera „Postillonen i Longjumeau" havde samlet fuldt Hus, er et smukt Tegn paa Publikums Bevaagenhed overfor dette med Rette som en smuk Type for opéra comique'en ansete franske Syngestykke. Det bærer sin Alder — snart halvthundrede Aar — som en ægte Franskmand, der paa hin Side af Trediverne bestandig er «tout jeune». Det Slid, som de mange Aar naturligvis har mærket det med, maa man se godt til for at opdage, og hvad der her er gammelt, er paa ingen Maade gammeldags. Med Theatrets Udførelse præsenterer „Postillonen" sig meget smukt. Ved den Dygtighed, det Lune og den komiske Kraft, der findes i Hr. Christophersens bekjendte Postillon-Primotenor, Hr. Rosenkildes fornemme Marquis-Theaterdirekteur og Hr. Schrams solide Grovsmed-Koristformand løser Theatret sin Del af Opgaven paa en Maade, der gjør Adams Musik og den letflydende, underholdende Libretto al Ære. Medens saaledes endnu den gamle Besætning virker med fuld Vitalitet, savnes dog af denne Fru Levinssohn som Madelaines Fremstillerinde, der nu synges af Frøken Augusta Schou. Den nye Indehaverinde af Madelaines taknemmelige Parti er, hvad den dramatiske Side angaaer, ikke fuldt saa klædelig for Partiet som sin Forgængerinde, men Frøken Schou sang saa friskt og smukt som altid og blev, baade herved og ved den øjensynlige Opmærksomhed, hvormed Skuespillerindens Side af Partiet af hende blev behandlet, et væsenligt Led i den vellykkede Udførelse. — I sidste Akt synger Hr. Christophersen som indlagt Nummer Abts bekjendte Sang „Gute Nacht". Saa fristende end denne kan stille sig som et Nummer, der tager Mængden med Storm, og selv med det Præcedens, der ligger i, at Tydsklands berømte Wachtel tillader sig samme Tillæg, kan man dog ikke se bort fra, baade at Stedet, hvor Indlæget er foretaget, kunde være valgt med større Skjønsomhed og at navnlig den tydske Sang passer saa lidt til Postillonens franske Aand, som den tydske Sentimentalitet og l'esprit gaulois nogensinde have passet sammen.

Folketheatrets sidste Nyhed, „En fattig Kones Testamente", som i Tirsdags opførtes for første Gang, er et Boulevard-Drama af det reneste Vand, fremstillende den hæderlige og flittige Arbeiderstand i Konflikt med det fine og fornemme Samfundslag og stadig appellerende til Publikums Medfølelse for den forfulgte Dyd. Stykket er komponeret med ubestrideligt Talent, og Victor Ducange, den bekjendte Forfatter til «Trente ans ou la vie d'un joueur», er en Mester i at opfinde Effekter, men desværre ere Effekterne saa hyppige, at man trættes ved dem, og desværre er det kun de Færreste paa Tilskuerpladsen givet i fire lange Akter at kunne græde med de Grædende, uden tillige at kunne gjøre Fordring paa at le med de Leende. Det er nemlig Stykkets Hovedfeil, at det omtrent fuldstændig savner Lyspunkter, som kunne hæve den pinagtigt mørke Stemning, der hviler over det. I Henseende til smagfuld Udstyrelse og omhyggelig Indstudering lod Dramaet Intet tilbage at ønske, og Personalet gjorde sit Bedste for at spille i Stykkets Aand, hvilket navnlig lykkedes Fru Krum og Hr. Stigaard.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Aabent Brev til unge Husmødre

fra en ældre Husmoder.

50 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

SAMLEDE DIGTE

af

Ambrosius Stub.

Fjerde Udgave med Stubs Levnet, besørget ved **Fr. Barfod.**

1 Kr. 25 Øre. Indb. 2 Kr. 25 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Udkommen er og faaes i alle Boglader samt hos Undertegnede:

Luftskipperhistorier.

Tildels efter *Marion* og *Herman J. Klein*, ved *Carl Hassing.*

Med 12 Lithografier og Titelbillede.

Pris 1 Krone.

Troldehistorier

(Eventyr og Historier om Troldene).

Fortalte for Børn af B. H.

Med 8 farvetrykte Billeder og elegant Omslag.

Pris 1 Krone.

„Diplomaterne paa Rejse."

Nyt underholdende Selskabsspil for Store og Smaa.

Elegant udstyret. Pris 1 Krone.

„SORT OG HVIDT."

Nyt underholdende Skæmtespil.

Pris 50 Øre.

Valdemar Petersens Bogh.
Nygade 2.

Overalt velkommen Jule-Gave!

Paa vort Forlag udkom:

Dyremaler Simon Simonsen's

fra Foraarsudstillingen bekjendte Dyregenrestykke

„Et Øjeblik for silde"

(Tre Hunde paa Jagt efter en Rotte).

Oliefarvetryk, udført af Joh. Hassel.

Pris: 7 Kroner, paa Lærred 8½ Krone.

Larsen & Jorgensen,
Amagertorv 4.

PRAGTVÆRKER.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen og faaes i **alle Boglader:**

Offentlige og private Scener af

Dyrenes Liv.

Tegnede af dem selv og illustrerede af

J. J. Grandville.

Texten efter Balzac, Droz, Murat, George Sand o. s. v. — Dette Pragtværk er ledsaget af flere Hundrede Illustrationer af de berømteste Kunstnere.

Pris **7 Kr. 75 Øre.** I komponeret Pragtbind **10 Kr. 50 Øre.**

Münchhausens Eventyr og Reiser.

I ny Oversættelse af Vilh. Møller.

Illustrerede af **Gustave Doré.**

5½ Kr. I Papbind **7 Kr.** I komponeret Pragtbind **8 Kr.**

Paa **Immanuel Rée's & Carl Fries's Forlag** udkomme:

Paul Konewkas Silhouetter.

I—IV Samling à **3½ Kr.** I illustr. Bind **4 Kr. 25 Øre.** — V Samling **3 Kr.** I illustr. Bind **3 Kr. 75 Øre.** Hver Samling sælges for sig og danner et afsluttet Hele.

I. Silhouetter til **«Skjærsommernatsdrømmen»**, af Shakspeare. E. Lembckes Oversættelse.
II. — til **«Goethes Faust»**. Gjertsens Oversættelse.
III. — til **«Løse Blade»**. Versene ved Otto Borchsenius.
IV. — til **«Falstaff og hans Fæller.»** Af Shakspeare. Lembckes Oversættelse.
V. — til **«Den sorte Peter»**. Børnebilleder. Versene af

Holger Drachmann.

Immanuel Rées Forlag.

På **Jos. Seligmann & Comp:s** förlag har i dag utkommit:

Oxygen och Aromasia.

Bilder från år 2378
efter en främmande idé
af

Claës Lundin.

Med en titelvignett af **Carl Larsson.**

Pris 3 kr.

Innehåll: Aromasias trädgård. Luktklavéret. En 'oväderskarl. På Centralhotellet. Konserten. Ett aftonsällskap. En tidningsverkstad. Riksdagsval och hjärtekval. Under Skagerrak. Hjärnorgeln. Bollspelet på Rydbergs torg. Nya aktiebolag. Olyckshändelser i Örgrytekvarteret. Valdagen. Viljetvingaren. En jagt i luften. I Köbenhavn. Osynliga kroppar. Naturpoesi och stärkelse. Den nya skolan. Bort från jorden! Den underbara kistan. Verklighet eller dröm!

Paa **I. H. Schubothes Boghandels Forlag** er udkommet:

Mark Twain:

Naive Reisende.

Pris 6 Kr. Eleg. indb. i comp. Bind 8 Kr.

Gjennem alle Danmarks Boglader faaes:

Horats's Brev til Pisonerne om Digtekunsten,

oversat af **Fr. Gjertsen.** Pris 25 Øre.

Christiania i November 1878.

Alb. Cammermeyer.

Mit store Udvalg af henkogte Sager, Chokolader, Konfiturer, Atrapes, Syltetøjer, Thebrød, Likører, Vine o. s. v., alt kun i reelle og gode Varer, anbefales.

Fortegnelser udleveres.

S. Lomholt, Tordenskjoldsg. 3.

Hans J. Lund,

Snedkermester. Aabenraa Nr. 15 1ste Sal.

Anbefaler sig til det ærede Publikum med Mahogni-Møbler af udmærket smukt og tørt Træ; for Arbeidets Soliditet garanteres. For Tiden staaer færdig Sekretairer, Sølvtøiskabe, Chiffonnierer, Kommoder, Skriveborde med og uden Skabe, Spilleborde, Spiseborde, Bedestole med Porcellain m. m.

Bestilling paa Snedkerarbeide modtages, ældre Møbler repareres og poleres. Indpakning af Møbler besørges billigt.

Ærbødigst
Hans J. Lund.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 337.

Den 15. December 1878.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Fritz Jürgensen og hans Tegninger.

Af P. H.

Sluttet.

De fleste Somre tilbragte Fritz Jürgensen udenfor Kjøbenhavn, snart i Svendborg, snart i Farum eller Nøddebo. Han var en kjærlig og opmærksom Iagttager af Naturen, han følte sig vel i dens store Ensomhed og udkaster i sine Breve mangt et fredeligt lille Landskabsbillede, hvoraf den Stilhedens og Selvfordybelsens Aand lyser ud, der kvægede hans syge Sjæl og tilførte den styrkende Safter. Med dobbelt humoristisk Kraft virke mod denne Baggrund de Gjenvordigheder, der kunde møde ham her. Saaledes har han i Nøddebo, Vaskeriernes og Blegemændenes store Centralplads, en Bekymring, som han giver Luft i følgende Ord i et Brev til Fru Collin: „Jeg faaer rimeligvis en Ærgrelse af en egen Beskaffenhed, som jeg glemte at forudse. Ihvorvel jeg nemlig aldrig har gjort Noget for at erhverve mig borgerlig Agtelse og hæderlig Omtale og allermindst baaret Agtværdighed tilskue, saa er dette dog snarere en Slags Stolthed end Ligegyldighed, og det ærgrer mig, naar jeg ganske uforskyldt giver Anledning til det Modsatte. Men nu formoder jeg, at ligesom man i Locle dømmer Folk efter deres Uhre, i Holland efter deres Tobak, i England efter Barberknivens Beskaffenhed og i Hamborg efter Mavens Omfang, saaledes dømmer man i Sjørup og Nøddebo sandsynligvis efter Skjorterne, og lad mig være, som jeg være vil, saa er der dog ingen Side, fra hvilken jeg kan sees mindre til min Fordel." Efter denne Introduktion faaer han i et følgende Brev Mod til at anmode om Besørgelsen af nogle Exemplarer af det nævnte Klædningsstykke: „Jeg kunde forresten lade mig nøje med tre; thi til dagligt Brug gaaer jeg med ustivede, manchetløse, hvad man kalder Natskjorter, men som, da de ere syede om Dagen, vaskede om Dagen, spundne, vævede og maaske kjøbte om Dagen, meget godt her paa Landet ogsaa kunne bæres om Dagen. Disse ere endnu hele. Derimod er der et andet Klædningsstykke, der ikke er i bedre Forfatning end Manchetskjorterne, og som jeg vilde finde det zweckmæssigt at lade træde istedetfor de andre tre Skjorter. Jeg har, som Holberg udtrykker sig, længe været i Beraad med mig selv om, hvorvidt det vilde være mindre passende at bede en Dame besørge Strømper kjøbte end Skjorter, og jeg er kommen til det Resultat, at jeg uden at træde Ærbarheden for nær kan fortælle Dem, at jeg mangler saadanne; heller ikke kan der være noget Stødende i at jeg siger Dem, at jeg bruger graa Rasmars Strømper; og jeg overlader saa Sagen ganske til Dem. Jeg sagde „Strømper", og det var atter paa Grund af en ængstelig Følelse for det Anstændige, thi Strømper er et mere ærbart klingende Ord end Sokker, men dette sidste Navn vilde jeg give dem i Warburgs Boutik." Da han modtager de bestilte Klædningsstykker, overraskes han behageligt ved paa Skulderen af Skjorten at opdage Fabrikmærket Nr. 93 — „hvilken Respekt maa ikke dette høje Nummer indgyde her i Nøddebo!"

En Sommer opholdt han sig paa „Sletten" ved

Humlebæk sammen med Digteren Kaalund, der her drev et Etatsraad Collin tilhørende Teglværk. De to hver paa sin Vis saa originale Mennesker levede her ganske for sig selv, i den Grad isolerede fra Omverdenen, at de aldrig nogensinde saae en Avis. Nu og da hørte de om et eller andet politisk Resultat, men af Mellemstadierne naaede intet til deres Øren. Men da i vore Dage jo intet Menneske kan leve ganske uden Aviser, slog Fritz Jürgensen selv ind paa den journalistiske Vej og stiftede Bladet „Den flyvende Mursten", hvoraf der udkom et Par Numre. I denne Tid, da „Virkelighedsdigtningen" er under Debat, kan det maaske have sin Interesse at erfare, at den første ledende Artikel i Bladet var en knusende Kritik af Kaalunds Digtervirksomhed, der efter Kritikerens Paastand havde forladt Idealitetens Sfære og var sunken ned i Realismens Sump.

I Lohmen, en lille By i det sachsiske Schweiz, havde Fritz Jürgensen ligeledes et Sommerophold, der tiltalte ham i saa høj Grad, at han endog tænkte paa at slaa sig til Ro der. Han fandt her Stilhed til at kunne samle sig om den Opgave, der bestandig stod for ham som den største og kjæreste: at blive en dygtig Maler. Dette fører os atter tilbage til den egenlige Gang i Fritz Jürgensens Liv.

Han var af Naturen et rigt udrustet Menneske og forenede i sig mange Talenter, der sjeldent findes samlede hos en Enkelt. Hans fine Intelligens røbede sig, foruden i det alt omtalte mekaniske Snille, i en altid levende Interesse for god æsthetisk og videnskabelig — især astronomisk — Læsning og en sikker og selvstændig Dom over det Læste. Han var i høj Grad musikalsk begavet, han skrev med Lethed Vers, baade danske og franske, og han var særlig udrustet med maleriske Anlæg. Disse sidste vare de mest fremtrædende og havde været det allerede fra hans Læretid af, hvorom de bemalede Vægge i Værkstedet noksom vidnede. I hans modne Alder antog denne Lyst modnere Former, og til hans nærmeste Venner hørte bl. A. Malerne Just Holm og Roed, af hvilken sidste Kunstner han modtog en grundig Uddannelse. Men fra sine kunstneriske Forsøg bortdroges han idelig af de Krav, hans Livserhverv stillede til ham; efter Faderens Død var han bleven Ihændehaver af Firmaet, hvis Værksted og Boutik vare blevne henflyttede til det Sted paa Østergade, hvor nu Hirschsprungs Tobaksudsalg er; denne Ejendom havde Faderen kjøbt og, med rigtigt Blik for Sønnens Mangel paa praktisk Sands, sikret ham saaledes, at han altid vilde nyde en beskeden Indtægt af den. I ydre Henseende var hans Stilling saaledes nogenlunde betrygget, men hans indre Liv var en idelig Vaklen mellem de for ham pinlige Forpligtelser, hans borgerlige Stilling paalagde ham, og hans Kamp for at bringe det til noget Betydeligt i Kunsten, mellem Bekymringen for hans eneste Barns Opdragelse og Følelsen af hans egen Udygtighed til at virke noget i denne Retning, mellem en dyb Lede ved det ensomme Liv og Mangel paa Energi til at gjøre noget Skridt for at faae en Forandring tilvejebragt. At Tanken om et nyt Ægteskab ikke var ham ganske fremmed, sees nu og da af hans Breve. Det er vel kun en svag Dæmring, hvori den viser sig i nogle Ytringer i et Brev fra Svendborg, hvori han hengiver sig til de sædvanlige melankolske Betragtninger over det „Hængedynd", han er stedt i: „Idag da jeg sad i Kirken og tilligemed hele Menigheden (med Undtagelse af Skomagermester Jacobsen) inderlig længtes efter at en lang Psalme skulde faae Ende, tænkte jeg paa alt dette, paa hvorledes der er noget jeg veed ikke hvad indeni mig, der gjør mig fremmed for mine Medmennesker og deres Glæder og Sorger, Interesser og Attraaer. Saa faldt mit Øje paa en ung Piges Ansigt, der var vendt imod mig med et sødt, venligt Udtryk, og saa var det, som om Vorherre selv havde paataget sig hendes Ansigt, for at sende mig en Hilsen. Vorherre er en stor Kunstner; hvor smukt grupperer han ikke Træer, hvor dejligt tegner han ikke Bjergenes Linier, hvor har han ikke Farverne i sin Magt. Og her, hvor var ikke Alting kunstnerisk ordnet, saa at det gjorde det rette Indtryk: Figurernes Afstand, Lyset fra de høje Vinduer, hvor passende at skjule Parasollen, som vilde have forstyrret ved sit langelinieagtige Udseende. O det velsignede Ansigt. Men en Stemme fra Helvede hvisker mig i Øret, at den, der bærer det, taler fynsk. Bort! rædsomme Tanke!" Medens disse Ord egenlig kun vidne om et for Skjønheden opladt Øje, et æsthetisk Velbehag, der endnu Intet forlanger for sig selv, er der dog andre Udtalelser, hvor Tanken om et nyt ægteskabeligt Liv dukker frem, men rigtignok for strax at vises tilbage. „Det er rigtignok sandt — hedder det i et Brev fra 1854 — at det ensformige Liv, jeg fører, forekommer mig som en ensformig kjedelig Tone, med hvilken alle omkringlydende Toner disharmonere. Det forekommer mig i sangvinske Øjeblikke, at en Kone og Lise [hans Datter] vilde forvandle den til en behagelig Treklang; og min ustyrlige Pen kan maaske have røbet saadanne Drømmerier. Men der er endnu langt fra disse til Alteret i Helliggejstes Kirke. Jeg føler, hvor lidet jeg forstaaer Verden; jeg veed, at jeg neppe kan føre mig selv, end sige Andre ad alle dens Krogveje, og jeg tør ikke stole paa, at et nyt Liv under behageligere Indtryk skulde vække Evner hos mig, som jeg savner, fordi jeg for sent er kommen i Erfaringens Skole. Jeg lever i Verden, ikke som et Menneske med Fremtid, men som en opgiven Patient. Det forvolder mig mange traurige Øjeblikke, bette Maaske, og at jeg ikke tør vove Forsøget. Men jo fornuftigere jeg er, jo fjernere er jeg fra at spille med en saa høj Indsats som et andet Menneskes Lykke."

Om denne Sag var Fritz Jürgensen saaledes omsider kommen nogenlunde paa det Rene med sig selv, hvorvel Anfægtelserne heller ikke ganske udeblev i Fremtiden. Og med Hensyn til de praktiske Krav, hans Livsstilling rettede til ham og som hæmmede hans Hengivelse i Kunsten, blev der omsider truffet et saadant Arrangement, at han ikke længer behøvede at give sig direkte af med Forretningen, saa at han nu fik Otium til at gjøre Studier som Maler. Det er disse, han driver af al Magt under sit Ophold i Lohmen. „Penslen er nu min eneste Trøst — skriver han — min eneste Busenfreund. Jeg har indgaaet en Akkord med Vorherre, at han skal lade mig male et eneste Billede saa godt, at det kan vidne om, at jeg var berettiget til at male, og at jeg ikke har handlet som et af hine Jordens Affkum, som man kalder Dilettanter. Jeg troer paa denne Akkord, og naar Betingelserne ere opfyldte, saa lægger jeg mig rolig til at dø. Altsaa fremad, marche! derhenne falder endnu en Solstraale, som jeg maa naa, før Himmelen ganske overtrækkes."

Enhver Anden end Fritz Jürgensen vilde sikkert af de Fremskridt, han gjorde, have øst Haab om tilsidst at naa Maalet, thi adskillige af de Landskabs- og Genrebilleder,

der endnu haves fra hans Haand, røbe et afgjort Talent ikke mindre end en stedse voxende Sikkerhed i Tekniken. Men med sin skarpe Sands for Sandheden, ogsaa i dens Fremtræden som Overensstemmelse mellem Naturen og dens Gjengivelse, og med sin ængstelige Selvkritik var han ikke let at tilfredsstille, hvor det gjaldt et Arbejde af ham selv. „Jeg er med Grund misfornøjet med det, jeg maler — skriver han nogle Aar senere end det ovenfor citerede Brev — det er saa smaaligt, vidner ret om Forstyktheb." Og at han ogsaa i Ordets bogstavelige Forstand satte ligesaa liden Pris paa sin Pensels som tidligere paa sin Uhrfabrikations Arbejder, sees f. Ex. af følgende Bemærkning i et Brev fra Lohmen: „De spørger mig, hvorfor jeg maler gratis. Det er ikke Generøsitet; men jeg troer, det er bedre at male gratis end næsten gratis, og at Folk ovenikjøbet skulde tro at have gjort mig en Tjeneste. Hvad troer De vel en Bonde eller En, der altid lever i disse Forhold, vilde give for et Portrait? Jeg vilde aldrig uden at male gratis kunne konkurrere med Maleren i Hohenstein, der f. Ex. maler et Portrait for en Portion Brød, Ost og Smør, to Snapse og en Kande Øl. Og om disse Portraiter sige de: Ja, dengang lignede de s'gu godt, man var jo saameget yngre. — Jeg har sagt, at naar Nogen vil betale mig, saa kan han give 40 Thlr., men han kan ogsaa lade være. Jeg gad vide, om Nogen foretrækker det Første; jeg troer næsten ikke."

Overfor sine Tegninger stod han ligesaa kritisk. De vare blevne til gjennem en lang Række af Aar, henkastede paa tilfældige Papirslapper i hans Søsters eller Collins Dagligstue og omhandlende for en meget stor Del Emner, der vare nøje knyttede til bestemte private Personer, som hørte hjemme i de nævnte to Kredse. Disse sidste Billeder kunde der naturligvis ikke være Tale om at udgive, men af mere neutrale Sujetter var der endda en temmelig stor Samling tilbage, som kjærlige Hænder havde reddet fra den Undergang, deres hele improviserede Fremkomst saa let kunde have viet dem til. Om Udgivelsen af disse Tegninger begyndte der at blive Tale, da Ønsket om at skaffe Fritz Jürgensen en lille Extraindtægt efterhaanden mere og mere antog Nødvendighedens Form. At faae ham til at gaa ind paa denne Tanke, kostede megen Overtalelse, men da han omsider var bleven vunden for den, gav han sig med megen Iver til at tegne de enkelte mindre udførte Blade om og bortskjære det cyniske Moment, der gjorde adskillige af dem umulige til offentlig Udgivelse; ligeledes vaagede han med Kyndighed over Tegningernes Overførelse paa Stenen, men heller ikke her var han altid lige tilfreds med den Maade, hvorpaa hans Linier gjengaves. Han var overhovedet meget ængstelig for den Modtagelse, Tegningerne vilde faae hos Publikum, og lod sig ikke ganske berolige af den store Affætning, der blev dem tildel. Den første virkelige Tilfredsstillelse, deres Udgivelse skaffede ham, havde han, da han engang hørte, hvorledes Sibbern, H. N. Clausen og Paludan-Müller havde moret sig over dem i et Selskab hos Roed, hvor den fine og sirlige Clausen havde underholdt sig selv ikke mindre end Selskabet ved at oplæse de ofte saa forsorne Texter med ægte kjøbenhavnsk Jargon. Og da noget efter Sibbern i en af sine Forelæsninger havde nævnet disse Tegninger som Frugter af et gediegent komisk Talent, følte Fritz Jürgensen sig beroliget med Hensyn til deres Udgivelse og lod sig med større Lethed bevæge til endnu samme Aar (1860) at samtykke i Udgivelsen af en ny Samling, tyve Tegninger, der bleve modtagne med det samme Bifald som de forudgaaede fyrretyve. Han skriver herom i et Brev: „Tegningerne bleve igaar anmeldte i Avertissementstidenden: ‚Samtlige Tegninger ere udførte med den samme Lethed og beaandede af det Lune, som man har havt Lejlighed til at beundre ved de tidligere Arbejder fra denne Haand'. — Det kan man rigtignok kalde! Bladet redigeres vist af Tante Clemmentin!"

Udgivelsen af den tredie Række — 24 Tegninger — oplevede Fritz Jürgensen ikke. Han døde den 24. Marts 1863, kun treogfyrretyve Aar gammel, et Offer for sit svage Bryst og for de fortvivlede Midler, hvormed han i periodiske Anfald søgte at døve sine hypokondre Stemninger og glemme sine mørke Tanker i en kortvarig Exaltation, i hvilken han kjøbte nogle lykkelige Øjeblikke paa sin Sundheds Bekostning. Lykkelige Øjeblikke? Nej, saa forunderlig kritisk og selviagttagende var denne Natur — en sælsom Blanding af Finhed og Cynisme — at han bedst som han søgte Glemselen, hvor han troede at kunne finde den, kunde ironisere over sin egen Mangel paa Kraft til at modstaa en Fristelse, som nedværdigede den, der gav efter for den.

Fritz Jürgensens Tegninger ere forlængst blevne en Del af vor Nations aandelige Eje. De have indtaget deres Plads ved Siden af vor komiske Litteratur, og ligesom dennes ere mange af deres Figurer gaaede over i den almindelige Bevidsthed som Typer, mange af deres Texter blevne „bevingede Ord", der bruges mellem Mand og Mand i daglig Tale. Megen sund og uskyldig Glæde have de vakt, mangen klingende Latter har lydt ved Gjennemblabningen af de Hefter, Fritz Jürgensen har efterladt os — han, der selv kjendte saa lidt til Glæden og hvis tungsindige Træk saa sjeldent oplivedes af et Smil.

I Saisonen.

VIII. Jubilæum.

Fru Mørup har havt umanerlig travlt i den senere Tid, og det er ikke til at undres over. I over et halvt Aar har nemlig en Plan ligget og gjæret i hendes Hovede, ikke et Menneske har anet, hvor meget Hovedbrud og hvor mange søvnløse Nætter den har kostet hende, for første Gang i sit Liv har hun kunnet bære paa en Hemmelighed i et halvt Aar uden at betro den til saa meget som en eneste Veninde.

Engang i Foraaret fejrede en af Mørups Venner, Uhrmager Knaspersen, sit femogtyve Aars Jubilæum, og da Fru Mørup var med til den i denne Anledning afholdte Festivitet og saae al den Hæder og Ære, der regnede ned paa Jubilaren og hans Familie, sagde hun strax til sig selv: „So ein Ding muß ich auch haben!", og det føjede sig saa heldigt, at hun, efter med ubeskrivelig Anstrengelse at have opstøvet Mørups gamle Handelsbøger oppe paa Loftet, var saa lykkelig at se sine Bestræbelser for at finde ud af, hvornaar Mørup aabnede sin Forretning, kronede med et aldeles uventet Held. Som Læserne maaske ville erindre, er Mørup Bundtmager, og Fruen

fik langt om længe regnet ud, at han netop i Aar den 14. November kunde fejre sit femogtyveaarige Jubilæum som saadan. Rigtignok kunde man ikke med fuld Føje sige, at han begyndte sin Forretning den 14. November 1853, da han allerede siden August 1852 havde drevet en mindre Handel med Rejsepelse og Muffer, men for det Første var det ikke saadan en rigtig Bundtmagerhandel, og for det Andet vilde det jo saa være for sent at fejre femogtyve Aars Jubilæum; og rigtignok var det heller ikke den fjortende November, han begyndte paa den rigtige Bundtmagerhandel, men egenlig den trettende, men da Fruen anseer Tallet 13 for et særdeles uheldigt Tal, og det ikke alene til at sidde tilbords i, saa bestemte hun sig for den fjortende, det var da ialtfald ikke for tidligt, vidste hun.

Hun bevarede imidlertid som sagt sin storartede Plan for sig selv indtil en Maanedstid før Jubilæumsdagen; saa begyndte hun engang aldeles tilfældig en Aftenstund med at spørge sin Mand, om han ikke havde aabnet sin Forretning paa den omtalte Dag, og Mørup, som ikke anede noget Baghold, svarede jo, at det var nok omtrent paa det Lag, hvorpaa Fruen tydeligt kunde huske, at han Masser af Gange havde nævnet den Dato, og beklagede, at flere afdøde Venner og Bekjendte ikke vare tilstede i Øjeblikket for at kunne bekræfte det, da hun aldeles bestemt erindrede sig, at de stadig i levende Live havde omtalt den Dag som den egenlige Aabningsdag. Efter paa denne Maade at have faaet slaaet fast for Familiens Medlemmer, at dette forholdt sig saaledes, begyndte hun at virke i Stilhed for at faae Festen fejret paa en værdig og idetmindste ligesaa brillant Maade, som Knaspersens Jubilæum var blevet højtideligholdt paa; naturligvis skete Alt i den dybeste Hemmelighed, da Mørup jo skulde overraskes, og opnaaede hun ikke andet Resultat, saa opnaaede hun idetmindste at overraske sin Mand, det tør jeg paastaa.

Først gjaldt det jo om at faae Mørups Venner, Handelskolleger o. s. v. underrettet om Sagen, og det gik meget let for Fruen, idet hun indbød nogle Veninder, der aldeles tilfældig havde disse Mørups Venner og Handelskolleger til Mænd, til en lille Kop Chokolade en Formiddag og her ganske en passant fortalte dem denne vigtige forestaaende Begivenhed, men bad dem om endelig ikke at tale derom, da de ikke ønskede, at der skulde gjøres nogen Stads deraf, men kun havde tænkt sig en lille Familiefest for den allernærmeste Kreds, hvorved al Udsigt for Veninderne til at komme med blev dem aldeles betagen; der var jo i det Hele taget ikke Spor af Grund til at gjøre Ophævelser i den Slags Anledninger, mente hun, det var jo ikke Noget, som Folk i Almindelighed huskede paa, skjøndt hun f. Ex. godt vidste, hvem der næste Aar kunde holde Jubilæum, og saamænd ikke skulde glemme det, da det jo var saa rart at kunne gjøre lidt Gjengjæld til Folk, der altid havde viist sig saa mageløs venlige ligeoverfor En. Følgen af disse Fruens Strøbemærkninger udeblev ikke, idet Veninderne allerede paa Trappen begyndte at diskutere, hvad der burde gjøres, da de Alle som En vare enige om, at Noget maatte der gjøres, og derpaa begav de sig hjem for at bearbejde hver sin Mand og faae ham til at virke i sin Kreds.

Fru Mørup havde det ønskeligste Udbytte af sin Chokolade, thi inden der endnu var hengaaet otte Dage, havde alle Veninderne een for een været tilbage hos hende for at konferere med hende om, hvilken Gave den af vedkommende Venindes Mand repræsenterede lille Kreds af Handelsvenner eller Klubvenner eller hvilken som helst anden lignende Kreds af lignende Venner skulde vælge til Jubilæumsgave for ikke at kollidere med de andre Kredse af andre Venner. Fru Mørup var naturligvis altfor taktfuld en Kone til ligefrem at bestemme nogen Present til sin Mand, saameget mere som hun altid blev i høj Grad overrasket over, at det overhovedet var paatænkt af de Vedkommende at give nogen som helst Gave, men hun havde imidlertid lige erfaret, at man fra anden Side længe havde vaklet imellem at forære Manden et Sølvkaffeservice eller et Par store Broncekandelabre, men at det nu endelig var blevet afgjort, at det skulde være Sølvkaffeservicet, og at hun derfor var ganske vis paa, at de ingen Broncekandelabre fik, det vil sige dem, der staaer i Vinduet hos Jacobsens paa Østergade til 200 Kroner, for dem havde nok de Andre — efter hvad hun havde hørt, men det kunde jo godt være rent forkert, for man hører jo saa Meget — seet paa, og de var jo ogsaa aldeles henrivende, man kunde aldrig ønske sig et Par smukkere Stager til at sætte paa et Bord. Paa denne Vis lettedes det vanskelige Spørgsmaal om, hvad man skulde begave Mørup med, særdeles meget, og Sagen ordnedes derefter paa en overordenlig hensigtsmæssig Maade til begge Parters Tilfredshed.

Den af Gaverne, som det uden Sammenligning kostede hende mest Ulejlighed og Hovedbrud at bestemme, var den, som Folkene i Mørups Forretning skulde skyde sammen til. Da Knaspersen, der som sagt er Uhrmager af Profession, af sine Folk havde modtaget et kolossalt Broncestueuhr med en i Dagens Anledning forfattet Inskription, mente Fru Mørup ogsaa, at hendes Mands Arbejdere selvfølgelig maatte betænke Jubilaren med Noget, men hun vilde ikke opfordre dem til denne frivillige Gave, før hun var paa det Rene med, hvad det burde være. Først havde hun tænkt, at det kunde være ganske passende, om de gav Mørup en elegant Zobelskinds Pels og maaske, hvis Pengene strakte til, hende en Sølvrævskinds Kaabe og eventuelt Døtrene Bisams Muffer og Sønnerne Maarskinds Halskraver, men Umuligheden af paa disse Gaver at anbringe nogen Inskription nødte hende til at opgive denne Dessin. Derpaa spekulerede hun i nogen Tid paa et Par dekorerede Vaser, hvor der paa den ene skulde males det Hus i den Provindsby, hvor Mørup var født, og paa den anden den Gaard i Kjøbenhavn, hvor Forretningen drives, men Vanskeligheden ved at faae et Billede af Mørups Fødehus, der var brændt for mange Aar siden, og det Umaleriske i Forretningens gamle, grimme Rønne, der hørte til det Kjøbenhavn, der hurtigst muligt burde forsvinde, fik hende snart fra denne Plan. Dernæst dvælede hendes Tanke et Øjeblik ved et pragtfuldt Album med Arbejdernes Portraiter, men saa faldt det hende ind, at simplere Folk i Reglen paa Fotografier saae ud som Tyve og Mordbrændere eller ialtfald saae alt Andet end skjønne ud paa Grund af deres hele kejtede og forlegne Opstilling og deres Ansigtstræk, som i Bestræbelsen for at se rigtig naturlige ud udtrykke den højeste Grad af Forfærdelse og Forknyttelse, og desuden mente hun, at med et saadant Album slap Giverne for altfor godt Kjøb. Omsider slog hun sig til Ro med den Bestemmelse, at de skulde forære Mørup en Bordopsats af Sølv, den trængte de netop til, og paa den var der saa udmærket Plads til den uundværlige Inskription, og derpaa meddelte hun Folkene denne beskedne Ide til inderlig Fryd og Glæde for dem Alle, ligefra Forretningens Fuldmægtig til dens Lappeskrædder.

Efterat Fruen omsider havde truffet Bestemmelse om alle Gaverne og efterat alle de nødvendige Forberedelser til de

forskjellige Arrangements i Dagens Anledning vare færdige, oprandt endelig den store Dag.

Blandt de mange Overraskelser, Fru Mørup havde beredt sin Mand paa Festdagen, var den første den, at der allerede Klokken sex om Morgenen udenfor Sovekammerdøren udførtes forskjellige Fødelandssange og andre patriotiske Melodier af et større Harmoniorkester. I Begyndelsen drømte Mørup først, at han var til Grundlovsfest ude ved Eremitagen og at Musiken spillede Melodien til Sangene engang igjennem, før Sangen skulde afsynges; dernæst havde han endnu halvt i Søvne en ubestemt Følelse af, at han befandt sig paa Tivoli udenfor Harmoniorkestret og var lige ved at bestille sig en lille Romtoddy, men endelig vaktes han til klar Bevidsthed om Situationen, da nogle unge Damer og Herrer istemmede en højtidelig Sang til hans Ære og Berømmelse. Han vendte sig om i Sengen for at se efter sin Kone, men hun var allerede forsvunden. I en Fart kom han i Klæderne og gik ind i Dagligstuen for at takke Sangerne og Musikanterne for den uventede Ære; her var allerede serveret Vin og Kager, og Mørup maatte paa fastende Hjerte drikke to—tre Glas Portvin, hvilket bevirkede, at han hele Resten af Dagen befandt sig i en særdeles oprømt, omend noget omtaaget Stemning, en Stemning, der ikke formindskedes ved, at han hele Formiddagen modtog forskjellige Deputationer, hvis Ankomst stadig krævede Tømningen af et eller flere Glas Vin, saa at han Klokken tolv maatte antages at have drukket henved et Par Flasker Portvin uden at have faaet anden Frokost end et Par Risengrynskager og nogle Makroner. Først overraskedes han af en Komite fra sine Arbejdere, som overbragte ham den ovenomtalte Sølvbordopsats, i hvilken Anledning den ældste Svend holdt en længere, meget velment, men paa Grund af Talerens Bevægelse og Uvanthed med at udtrykke sig i den højere Stil noget uforstaaelig Tale; dernæst blev han overrasket ved gjennem en Deputation af Handelsvenner at modtage en Indbydelse til med Familie at møde paa Skydebanen Klokken sex til et Festmaaltid i Dagens Anledning, og saa fulgte Overraskelserne Slag i Slag ved Ankomsten af flere forskjellige Deputationer med deres Gaver, af en Mængde Venner, som han ikke havde seet i Aar og Dag, og af endnu flere Slægtninge, som ellers aldrig regnedes med til Familien, men som paa denne Dag vare stolte af at være i Slægt med Jubilaren. Men den største Overraskelse beredtes ham dog, da lidt op ad Dagen nogle Kolleger i det ædle Bundtmagerlaug indfandt sig og overrakte ham et Brystbillede af ham selv, malet af en af vore største Portraitmalere, en Overraskelse, der kom saa meget mere uventet, som Mørup i den sidste Maanedstid havde siddet et Par Timer daglig for Kunstneren.

I Begyndelsen var Mørup meget flou og genert over alle de Hædersbevisninger, der blev ham til Del, han hørte med Forlegenhed paa de forskjellige Deputationers Ordførere, som hævede ham til Skyerne for hans Fortjenester i den ene eller anden Retning, han saae med Forbauselse, at Værten viste ham den Opmærksomhed at stikke et stort, i dette Øjemed lejet Dannebrogsflag ud af et Tagvindue, hvilket strax forledte en meget loyal Medborger ligeoverfor til ogsaa at flage, da han troede, der var en eller anden Fødselsdag i den kongelige Familie; men lidt efter lidt vænnede Mørup sig dertil, og han endte med, omtaaget af Virak og Portvin, at betragte det som en Selvfølge, at der vistes ham de største Æresbeviser, og undrede sig ligefrem over, at han ikke var bleven paaskjønnet af Statens Overhoved, der efter hans Mening godt kunde have sendt ham et Ridderkors: der var jo saa mange, der vare Riddere, og som dog ikke havde været Bundtmager i femogtyve Aar, men han besluttede dog alligevel at skjænke femhundrede Kroner til Taarnet paa Helliggeistes Kirke og andre femhundrede Kroner til et Legat med hans og Konens Navn for uopdragne Bundtmagerbørn samt sende en lille Notits derom til de Blade, som allerede havde været saa velvillige om Morgenen at indeholde en Meddelelse — Gud veed, hvor de havde faaet det at vide fra — af det noksom bekjendte Indhold: „Idag fejrer en af vore større Næringsdrivende sit femogtyveaarige Jubilæum, idet det paa denne Dag er femogtyve Aar siden, at F. C. Mørup" o. s. v.

Imidlertid gik Gratulationen sin Gang, og alle Værelserne vare bestandig opfyldte af Damer og Herrer i de eleganteste Formiddagstoiletter, der kom og gik, puffende og stødende til hinanden, leende og snakkende og spisende og drikkende. Fru Mørup havde en meget urolig Formiddag, da hun skulde være allestedsnærværende og se, at Alt gik, som det skulde. Hun opholdt sig mest ved det store runde Bord i Spisestuen, hvorpaa de forskjellige Presenter vare udstillede, hun foreviste Gjenstanden for enhver nyankommen Gratulant og opramsede Givernes Navne med en beundringsværdig Udholdenhed og aldrig trættet Ufortrødenhed, der vilde have været en Udraaber ex professo værdig; men af og til foer hun igjennem alle Stuerne med brusende Silkekjole og flagrende Kappebaand og gik fra den ene Gruppe til den anden, opfordrende En til at drikke lidt mere Chokolade, en Anden til at tage for sig af Kagerne og en Tredie til at nyde et Glas Vin, leende med, naar de Andre lo, af Historier, som hun slet ikke havde hørt, paa engang deltagende i en halv Snes Konversationer om de mest heterogene Emner, havende en fem til sex halvuddrukne Kopper Chokolade med tilhørende Kagelevninger anbragte paa fem, sex forskjellige Steder i Stuerne og drikkende en Slurk og tagende en Mundfuld, hvergang hun kom forbi disse forskjellige Spisekvarterer. Men det var ikke nok hermed for den stakkels Kone: hvert Kvarterstid følte hun en ubestemt Angst for, at Pigen skulde lade Chokoladen brænde paa, og saa foer hun ud i Kjøkkenet, hvor hun et Par Gange maatte tilbringe en halv Snes Minuter og passe Chokoladen, medens Pigen løb efter mere Mælk, og flere Gange i Løbet af Formiddagen maatte hun, ledsaget af Karlen, begive sig ned i Vinkjælderen for at hente mere Sherry og Portvin, da Karafferne vare tømte, og saa til Syvende og sidst maatte hun tre Gange i egen høje Person gjøre et lille Løb hen til Konditoren for at faae Beholdningen af Smaakager fornyet, og det var absolut nødvendigt, at hun selv gik, da hun ikke turde betro nogen af Døtrene „at vælge", og det kunde jo slet ikke gaa an at sende Tjenestepigen eller Karlen, for man vidste jo nok, hvad det var for Kager, Konditorjomfruen stak ud til Tjenestefolk.

Efterhaanden begyndte dog Gratulanterne at gaa, de fleste for at gjøre et lille Slag ud ad Bredgade for at vise deres fine Dragter, medens de vare i Pudsen, men Klokken blev dog henad halvfem, før de sidste trak sig tilbage, og Fru Mørup og Døtre maatte strax til at tænke paa deres Toiletter til Festmiddagen og vare ubeskrivelig misundelige paa Herrerne, der havde det saa let med deres Paaklædning, at de nu kunde faae Tid til at tage sig en lille Middagslur, Noget, hvoraf Mørup ogsaa benyttede sig til at trække sig tilbage til sit Værelse og kaste sig paa Sofaen der, til Fruens største Forargelse i Skjorteærmer, da hun rigtignok aldrig havde hørt Tale om en Jubilar i Skjorteærmer. Længe nød

Mørup dog ikke godt af Fritiden, thi ligesom han var ved at sove ind, blev han vækket af en heftig Nysen i Værelset ved Siden af, hvortil han havde været ubetænksom nok til at lade Døren staa aaben. Først kom der et vældigt „Atisch!" saa fulgte et endnu stærkere, saa et til, og saadan blev det ved, og da Mørup havde talt til tolv Nyseanfald, og det ikke lod til at ville høre op for det Første, gik han ind i Stuen i den højeste Grad af Naseri og Arrigskab for at se, hvad der var paa Færde. Her opdagede han en ung Mand, en Søn af en Halvfætter af ham, der sad sammensunken paa en Stol med et pjaskvaadt Lommetørklæde, grædende sine modige Taarer og nysende uafbrudt, og paa alle Mørups Spørgsmaal om, hvad der var i Vejen, fik han kun det ene Svar: „Atisch!" Ved Hjælp af en af Sønnerne, der blev bragt tilstede, opklaredes det imidlertid, at Staklen, der havde nydt vel meget af den saa rigtklydende Portvin om Formiddagen, var i den meget fornuftige Hensigt at tage sig en Lur gaaet op paa Bundtmagerloftet, men havde der været saa uheldig at vælge sig et Sovestade med en for Møl stærkt indpebret Rejsepels til Hovedgjærde. Mørup kunde ikke lade være at le af den unge Mand, skjøndt han havde forstyrret hans Middagshvile og skjøndt Mørup i sit Hjerte ønskede Ynglingen hen, hvor Peberet groer; men da de omsider fik ham afsted, var det for sent at tænke paa Middagssøvn, saameget mere som Mørup endnu ikke havde tænkt en Smule paa, hvad han skulde svare paa alle de Skaaler, der naturligvis vilde blive udbragte for ham ude paa Skydebanen.

Paa dette kongelige, broderlige Sted havde der hele Formiddagen hersket en storartet Aktivitet, men Ulejligheden havde ogsaa lønnet sig, thi Festsalen prangede nu med den fortræffeligste Dekoration. Paa den ene Endevæg var der opstillet et Par smaa Granplantager, og i hver af dem var der ophængt et rundt Papskjold, som nærede den honnette Ambition at se ud, som det var af Blik; paa det ene læstes i lueforgyldte Bogstaver Navnet: „Frederik Christian Mørup" og paa det andet de to Datoer: „Den 14. November 1853 — den 14. November 1878." Paa den anden Endevæg var ophængt Flag af alle mulige Nationaliteter, saa man godt kunde tro, at Salen skulde være Samlingssted for en international Bundtmagerkongres. Væggen prydedes endvidere paa Midten med en Buste af Hans Majestæt Kong Christian den Niende og i de to andre Felter med to Buster af Mænd, hvis Valg kunde synes noget besynderligt; men hermed var det gaaet til paa følgende Maade. Komiteen havde efter Ophængningen af Flagdekorationen opdaget, at det saae lidt bart ud i de to Sidefelter, og et af Komiteens Medlemmer, som kjendte den nærmestboende Gibser, havde derfor sendt Bud til denne med Anmodning om at laane et Par Buster, og Manden havde været saa velvillig strax at sende dem, han havde for Haanden, og saaledes var det gaaet til, at Bundtmager Mørups Jubilæum hædredes ved Opstillingen af en Buste af Sokrates og en anden af H. C. Lumbye, hvilket Faktum gav Gjæsterne Anledning til forskjellige sindrige Hypotheser om Sokrates' Betydning for Bundtmagernæringen og Lumbyes Indflydelse paa Fodposefabrikationen. Bordet var dækket med den størst mulige Pragt, foran Hædersgjæstens og hans Kones Kouverter var der anbragt et Par efter Aarstiden meget pragtfulde Bouketter, Bordet skinnede af diverse Pletvarer, der anstrengte sig for at se ud som Sølvtøj, og de fem Glas foran hver Kouvert stræbte saa godt som muligt at fylde for ti, Værten havde bredet den hvideste og mindst medtagne Dug paa Bordet, og Servietterne havde været underkastede Tjenernes virtuosmæssige Behandling og slog deres Folder i de mærkværdigste arkitektoniske Former, snart lignende Vifter, Tøfler, Blomster, o. s. v. og snart mindende om Middelalderens Taarnbygninger og Forverdenens Dyreskikkelser, medens alle disponible Frugtskaale, Blomsteropsatser, Karaffer og Platdemenager vare fordelte paa en sindrig, udfyldende Maade, der mindede om Texten til Fritz Jürgensens Tegning: „Rid længere borte, vi er jo et helt Regiment!"

Sluttes.

Den nyere Virkelighedsdigtning.

Et sidste Indlæg af Otto Borchsenius.

Først og fremmest skylder jeg at aflægge Hr. Dr. J. Paludan en Tak for den rolige og lidenskabsløse Tone, hvori han gjennem de to sidste Numre af dette Blad har imødegaaet mine Bemærkninger imod hans Anmeldelse af Bjørnsons og Hugos tvende tidtnævnte Arbejder. Vor hjemlige Meningsudvexling, hvad enten det gjælder sociale eller litteraire Spørgsmaal, har i det sidste Decennium saa ofte været ført med agitatorisk Lidenskabelighed fra den ene Side og herskesyg Forkjætrelseslyst fra den anden Side, at man sikkert i Hr. Paludans hele Optræden tør se et godt Varsel for Fremtiden. Saa vist som vi dog skulle arbejde sammen, og saa vist som vi bør gaa ud fra, at vi, hvor forskjellige Anskuelser vi end bekjende os til, handle og skrive efter vor bedste Overbevisning, saa vist er det ogsaa rettest og naturligst til en Begyndelse at klare os, hvad vi kunne blive enige om, og først derpaa videre udkæmpe vore Uoverensstemmelser med Grunde mod Grunde. Hr. Paludan gaaer saaledes med fuld Føje ud fra, at jeg kan underskrive Meget af det, han i sin sidste Artikel har fremsat, og ligesom det fuldstændig er i sin Orden, at han, der kun er en sjeldnere Gjæst i dette Blad, har grebet Lejligheden til en udførlig Redegjørelse for sine Anskuelser om vor hele moderne realistiske Poesi og Kritik, saaledes tør jeg sikkert fatte mig i al Korthed om de Punkter, hvori vore Meninger falde sammen. Naar saaledes Hr. Paludan gjør opmærksom paa, at man undertiden forvexler Virkelighedsdigtning med Nutidsdigtning og minder om, at det „i og for sig" ikke er nogen „ringe Opgave for Poesien at gjenopvække henfarne Slægter til Betragtning og Belæring for Efterkommerne", saa har jeg jo for den Sags Skyld ikke blot oversat flere saadanne „historiske Digtuinger", men jeg har ogsaa oftere forfægtet de samme Anskuelser i dette Blad. Jeg tør maaske minde om følgende Ord af en Anmeldelse i Nr. 215: „Den saakaldte lærde Digtning med sin Respekt for de historiske Kjendsgjerninger og den hele historiske Kolorit er derfor en berettiget Reaktion imod Romantikens historiske Roman, der som oftest smagte for meget af Digterens egen Tid til at have Livskraft ud over denne, og den lærde Digtning er overhovedet neppe et mindre karakteristisk litterairt Fænomen i vor realistiske Tid end den anden Hovedform for Nutidens fortællende Digtning, der istedetfor at søge saa langt som muligt tilbage i Historien tvertimod foretrækker at skildre og forklare vore egne Dages Begivenheder og Katastrofer. Hovedopgaven for den moderne realistiske Litteratur er jo i begge Tilfælde at bygge paa Virkelighedens Grund." I Sammenhæng hermed glæder det mig i højeste Grad, at Hr. Paludan undtager mig fra de „realistiske Kritikere", der

i de senere Tider herhjemme skulle have kastet sig „voldsomt" over „mange af Digterne fra Aarhundredets første Halvdel", thi om det saa er den „skarpt forfulgte Ingemann", skal jeg for mit Vedkommende, naar det forlanges, være rede til efter bedste Evne at sætte et Æresminde for ham. Men hvor findes forøvrigt disse „heftige Angreb"? I. G. Brandes' „Danske Digtere", i Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlenschläger", og hvis jeg, efter Hr. Paludans egne venlige Ord, tør tage mine Skizzer „Fra Fyrrerne" med, findes der da uendelig mere Tilslutning til end Angreb paa Heroerne fra Aarhundredets første Halvdel, og andre litterairhistoriske Skrifter af de nyere „realistiske Kritikere" kjender jeg ikke. Vil Hr. Paludan paaberaabe sig bitre Udtalelser i den periodiske Presse, saa vil jeg f. Ex. end yderligere nævne saadanne spredte Afhandlinger af G. Brandes som den om H. C. Andersen eller den om Emil Aarestrup, og man vil neppe længer med Rette kunne beskylde den „realistiske Kritik" i sin Helhed for nogen Mangel paa Pietet imod de „gamle Store". Jeg kan derfor heller ikke uden videre indrømme Hr. Paludan den Sætning, at „der i den realistiske Kritik herhjemme er en betænkelig Tendens til at lade sig rive hen af blind Uvillie og Oppositionslyst imod den idealistiske Digtning og opstille Realismen som en uafviselig Fordring til enhver sand Digter og som den ene privilegerede Poesi". Ikke engang Dr. Brandes' Opfordring til I. P. Jakobsen om „uopholdelig at vende sig til Nutidsskildring" tør sikkert opfattes som en Forvexling af Virkelighedsdigtning med Nutidsdigtning, men kan sikkert med større Ret betragtes som Kritikerens naturlige Lyst til efter den historiske Pastiche („Marie Grubbe") at lære Digterens inderste Væsen at kjende, for deraf at drage gyldigere Slutninger saavel om hans egen Fremtid som om hans mulige Betydning for vor Litteratur. Jeg finder ogsaa, at Dr. Brandes overdrev „Marie Grubbes" digteriske Værd (se min Anmeldelse i dette Blads Nr. 247), men jeg forstaaer godt, hvad hans stærke Ord skyldtes. Han saae sin Kritiks første poetiske Frugt herhjemme i den nævnte talentfulde Bog.

Heller ikke kan jeg give Hr. Paludan Ret i hans Udtalelser om de „Gallomaner, der med fuldkommen Mangel paa Blik for de nationale og sociale Forskjelligheder have forlangt Dumas fils' Ægteskabsbruds- og Demimondedrama indført paa vort kgl. Theater i Virkelighedsdigtningens Navn". Det lyder baade vittigt og træffende, at det „i Mangel af en holbergsk Svøbe ikke hjælper at indforskrive franske Skorpioner", men ligesom Holberg jo selv med god Villie gik i Franskmændenes Skole, saaledes fik jo ogsaa I. L. Heiberg og hans litteraire Venner for en stor Del deres Impulser fra samme Kant. Og nu endelig det sidste Udslag af Bjørnsons og Ibsens Skuespildigtning? Skyldes det ikke ogsaa Paavirkning af det moderne franske Samfundsdrama? Vi skulle naturligvis ikke tilsætte vore nationale Ejendommeligheder i „Skolen", men ligesom Heiberg med Rette hævdede, at „vore danske Vaudeviller, langt fra at være en ligefrem Efterligning af de franske, have antaget en national Skikkelse, som maa sikre deres Existens baade i Litteraturen og paa Theatret", saaledes ere ogsaa f. Ex. „De Unges Forbund" og „En Fallit" nationale Arbejder af blivende Værd. Men foruden denne det moderne franske Dramas Betydning som Impulser for vor originale Produktion, har det ogsaa en selvstændig Interesse, dels som Repræsentant for det eneste Land, hvori Skuespildigtningen og Skuespilkunsten har holdt sig paa en betydelig Højde, og dels fordi Scenen bestandig kræver noget Nyt, en Trang, som ikke engang vor paa dramatisk Produktion rigeste Periode har kunnet tilfredsstille. Som Scribe under Heibergs Auspicier fordum var Scenens daglige Brød og en rig Kilde til kunstneriske Opgaver for Skuespillerne, saaledes have vi nu heller intet Valg udenfor det nyere franske realistiske Skuespil. Faldt „Lady Tartuffe" ikke i det „uhildede Publikums" Smag, saa gjorde i Sandhed det pseudo-klassiske „Rolands Datter" det heller ikke. Med andre Ord, Theaterbestyrelsen maa nu som altid foretage sit Valg med skjønsomt Hensyn til de forskjellige Forhold, og for mit eget Vedkommende saae jeg forøvrigt gjerne, at det kgl. Theater i langt højere Grad arbejdede henimod at blive en virkelig national Scene og overlod en privat Entrepreneur at skabe et Skuespilhus, hvis Repertoire da væsenligst skulde bygges paa det moderne franske Drama. Jeg har engang i dette Blad i en Artikel om „Theatrene og Folkeoplysningen" nærmere udviklet denne min Tanke om et Komediehus, der kunde henvende sig til de dannede, bemidlede Klasser i Samfundet, til de Samme, paa hvilke den nuværende Oversættelseslitteratur væsenligst er beregnet, medens det kgl. Theater blev det virkelige og billige Folketheater, hvor selv den store Almenhed havde Raad til at søge hen, naar Nationens bedste aandelige Skatte gik over Scenen. (Se dette Blads Nr. 225).

Hr. Paludan har sin Styrke i at sige sin Mening skarpt og uforbeholdent, men dels kommer han derved til undertiden at sige Mere, end han selv for Alvor mener, og dels til selv at gjøre sig skyldig i det, han ellers bebrejder den nyere Litteratur og Kritik, naar han siger, at den „aldrig har udmærket sig ved Hensynsfuldhed overfor Anderledestænkende". Jeg søgte at vise dette i mit første Indlæg, hvad Læsedramaet angaaer, og jeg kan ikke fragaa, at jeg finder Hr. Paludans Svar utilfredsstillende, naar han nu indrømmer, at det gaaer med Læsedramaet som med den politiske Digtning, at der vel indenfor dets Ramme kan frembringes fortrinlige Ting, men at det derfor ikke bliver mindre sandt, at det „formelt" er en „æsthetisk Bastardart". Hvis dette ikke er ren og skjær Formalisme, saa var dog altsaa hans første Ytring for vid. Det gaaer ham her paa samme Maade, naar han f. Ex. siger Følgende: „Der fremkommer næsten ikke en Bog under Realismens Flag uden mere eller mindre direkte Angreb paa de socialt og religieust Konservative og ganske særlig paa Præsterne. Aldeles bortseet fra Frankrig skal jeg blot nævne Forfattere som Spielhagen, Heyse, Dr. Brandes, Drachmann, Schandorph og nu Bjørnson. Hos dem alle er Ordet konservativ jevnlig ensbetydende med bornert og fanatisk, og Præst med Hykler, ufrivillig Komiker eller Skurk". Det er ialtfald ikke korrekt, udelukkende at gjøre disse Realister ansvarlige for præstelige Typer. Drachmann har i „Tannhäuser" skildret en Præst som Fredens og Forsoningens Repræsentant, og Chr. Richardt har da mere end nogen af de Nævnte gjort sin Pastor Jensen (i „Deklarationen") til en „ufrivillig Komiker", for ikke at sige noget Værre. Ja selv M. Rosing har i en af sine nysudkomne „To Fortællinger" („Fabrikpigen") tegnet en overmaade verdslig Præst. Først og fremmest maa dog Hr. Paludan rent have glemt Slutningen af „Adam Homo", hvor Excellencen, umiddelbart efter at have fæstet Jomfru Frisk til sin „Husholderske" og læst Lottes Brev fra Ladegaarden, faaer Besøg af Hans Højærværdighed, Pastor, Dr. Buck, der ikke alene giver Synderen Absolution men gjør ham til Patron for Magdalene-Direktionen. Hr. Paludan har ikke kommet denne i Hu. Ellers vilde han ikke for „vort Eftermæles" Skyld have

protesteret imod „det aldeles falske og fortegnede Billede, som her i Virkelighedsdigtningens Navn udkastes af Nutidsforhold", thi „forsaavidt nogle af disse Skrifter skulde naa ned til en fjernere Efterslægt", vil det sikkert blive „Adam Homo".

Hr. Paludan vil se, at jeg ikke har hastet med at komme til vort egenlige Mellemværende, men foretrukket at dvæle ved Spørgsmaal af almen Interesse. Dels siger Hr. Paludan jo ogsaa, at en Del af hans Bemærkninger imod den realistiske Kritik ingenlunde adresserer sig til mig personlig, og dels er det jo ogsaa et ubestrideligt Faktum, at alle betydelige Forfattere, hele Verden over, for Øjeblikket ere Virkelighedsdigtere, eller Realister, som Hr. Paludan foretrækker at kalde dem. Jeg maa vel ogsaa udtrykkelig forsikre, at jeg saa langt fra har tilsigtet nogen „Taskenspillerkunst" med at bruge det danske Navn paa vort „Ersæble", at jeg tvertimod valgte det for at undgaa de tvetydige Nuancer, der altid ligge i et fremmed Ord, men som dog helst maa klares, før en Diskussion begynder. Jeg underskriver saaledes gjerne Hr. Paludans Definition, at den egenlige Virkelighedsskildring er Realismens Opgave, og at denne saakaldte „Realisme" kun er Aandsudviklingens Middel og ikke dens Maal. Men saasom vi leve i en Tid, hvor de sociale Spørgsmaal med Rette ere traadte i Forgrunden, maa den livskraftige Poesi ogsaa bære Spor heraf, og ligesaa vist som det, efter Hr. Paludans Ord, er „en vigtig Opgave for enhver Slægt saavel som for den Enkelte i Slægten ikke at stirre sig blind paa den Tidsaand, i hvis Atmosfære man lever", ligesaa vist maa man vogte sig for den „Forstening i Anskuelsen", hvorom Heiberg saa ofte taler, og navnlig turde det være den litteraire Kritiks Sag at følge og leve med det Bedste af hvad der i poetisk Henseende rører sig i Ens Samtid. Jeg tilstaaer da gjerne, at jeg saavel i Meget af Drachmanns Digtning som nu ogsaa i Schandorphs „En Enkestand" og „Uden Midtpunkt" har ment at kunne høre „Græsset gro", og at en ny Litteraturs Spirer her vare skudte frem. Tiden maa og vil vise, hvem af os der faaer Ret. Hvad forøvrigt min Glæde over Schandorphs nye Roman angaaer, saa synes det mig dog, at denne Glæde, maaske med en enkelt Undtagelse, deles af hele Hovedstadens Presse, og ere vi Alle virkelig enige om, at denne Bog lover noget nyt Godt for vor Litteratur, saa er det dog ganske uvæsenligt, om jeg „med en flygtig Undskyldning har ilet forbi de litteraire Uvornheder", der efter Hr. Paludans Mening „skæmme dette ellers i flere Henseender dygtige Arbejde". Selv om Hr. Paludan skulde have Ret heri, saa gjælder dog Schillers Dom over den romantiske Skole den Dag idag. „Det forekommer mig" — siger han i 1799 — „at Vejen til det Fortræffelige aldrig gaaer gjennem Tomhed og Hulhed, medens det Voldsomme, det Heftige kan naa frem til Klarhed og den raa Kraft til Dannelse". Jeg kunde fristes til her at anvende Hr. Paludans egne Ord, at hans og min Opfattelse maaske mere er en Grads- end en Sfæreforskjel Hr. Paludan vil sikkert ogsaa efter denne Udtalelse indrømme, at jeg er den Samme, i hvilket Blad jeg saa end tilfældig skriver.

Tilbage staa saa kun vore Meningsforskjelle om den politiske Digtning i Almindelighed og Bjørnson i Særdeleshed. Det første Spørgsmaal er saa vidt forgrenet, at jeg ikke tør vente Plads herfor, hvis jeg skal videre end mine Antydninger i næstforrige Nummer. Den politiske Digtning har sit eget Kapitel i Menneskehedens Udviklingshistorie, og man maatte vel gaa helt tilbage til Aristofanes (ovenikjøbet altsaa til et politisk Drama), for over Dante og andre fremragende Kulturmindesmærker paany at naa op til vort Aarhundrede. Jeg har desuden det Haab, inden lang Tid i Oversættelse at kunne gjengive Viktor Rydbergs akademiske Tale over Strandberg, og jeg tvivler ikke om, at vigtige Bidrag til den rette Forstaaelse af den politiske Digtnings Værd og Betydning her ville foreligge.

Hvad Bjørnson dernæst angaaer, har unægtelig Hr. Paludan Ret i, at jeg ikke i det Enkelte imødegik hans Indvendinger imod „Kongen", men kun i Almindelighed udtalte mig om Digterens Ret til ogsaa i vore Dage at behandle saavel Tronen som Alteret poetisk. Jeg „paaberaabte" mig forsaavidt ikke den tidligere Anmeldelse af „Kongen" i dette Blad, men gik kun ud fra, at da baade en saadan forelaa, og nu Hr. Paludan paany havde skjænket Stykket en udførlig Omtale, saa lod det sig vel ikke godt gjøre, at jeg ogsaa krævede Plads for min Mening om dette Arbejde. Det skulde være mig kjært, om jeg ved anden Lejlighed maatte kunne vende tilbage hertil, men efterdi Hr. Paludan villig har fulgt mig over til det større Spørgsmaal om den realistiske Digtnings Ret og Betydning overhovedet, bør jeg sikkert slutte her for denne Gang. Idet jeg da som sagt takker ham for dette vort Ordskifte, skulde det glæde mig, om vi i ligesaa god personlig Forstaaelse kunde gjenoptage disse Spørgsmaal, naar om et Aar eller to nye realistiske Digterværker maatte have praktiseret hans eller mine litteraire Theorier.

Sonet.

Af S. Schandorph.

Du maner Helte op fra Dødens Rige
til Idealets Liv og Lys bag Rampen,
og Sporen klinger kjækt til Femfodsjamben,
og Kaarden løfter Ridderkappens Flige.

Værs'artig! Heltene er vore Lige
i Tale, Tankegang. Lad ogsaa Lampen,
Kostumet, Sminken vinde Sejr i Kampen;
kun dine Ord kan dine Dukker sige.

Ifjor jeg i Firenze saae en Skare
i sorte Kutter og med Kjerter skride.
De fulgte Lig. Dumpt, mystisk Sangen snøvler.

De Middelaldrens Pønitentdragt bare.
Et Vindstød fejed Kapperne til Side:
Hvad saae jeg? Bockskins-Buxer, Fedtlæ'rs Støvler!

Bodenstedt og Mirza-Schaffy.

Mirza-Schaffys Sange, med en Prolog af Fr. Bodenstedt. Oversat af P. Hansen. (Philipsen.)

Af Viggo Petersen.

I Aaret 1844 kom en ung Hannoveraner til Kaukasiens skjønne Hovedstad Tiflis for der at overtage Ledelsen af en Opdragelsesanstalt. Til de nye Venner, han snart erhvervede

sig, hørte ogsaa en georgisk Videnskabsmand, Lærer i de orientalske Sprog ved den muselmanske Skole, med hvem hans Iver for at tilegne sig de kaukasiske Landes Sprog og Kultur havde ført ham sammen; men neppe anede dog dengang nogen af dem, at deres Navne snart skulde staa indskrevne i uadskillelig Forening i Poesiens Annaler, at Friederich Bodenstedt og Mirza-Schaffy skulde blive Udtrykket for det nyeste og populaireste Forsøg paa en poetisk Alliance mellem Orienten og Occidenten i den tydske, ja derigjennem i den europæiske Litteratur.

Bodenstedt havde i Begyndelsen havt Møje nok med at komme paa sin rette Hylde. Opdragen under smaa Kaar, var han efter Konfirmationen bleven sat i Handelslære, og kun hans ubetvingelige Trang til videnskabelige Studier og poetisk Syslen havde senere gjort ham det muligt, under Savn af enhver Art at naa til Universitetet ad Autodidaktens møjsommelige Vej. Men den afgjørende Vending i hans Liv var dog først indtraadt, da han i 1840, enogtyve Aar gammel, kaldtes fra sine ivrige sproglige og historiske Studier i Berlin til Moskou, som Huslærer hos Fyrst Galitzin. Med sit overordenlige Tilegnelsestalent havde han i de faa Aar, han her tilbragte blandt den gammelrussiske Adel i Hjertet af Czarens Rige, erhvervet sig et saa grundigt og levende Kjendskab til slavisk Sprog og Kultur, at han allerede fra Moskou hjemsendte vellykkede Oversættelser, først af nyrussiske Digtere, senere af de forskjellige slaviske Folkesange. Nu havde hans Lykkestjerne ført ham til det dengang endnu temmelig ubekjendte Kaukasien, et af de Lande, hvor Østen og Vesten berøre hinanden, Skueplådsen for Tscherkessernes langvarige Kamp mod den russiske Overmagt; og hans Opgave blev ham snart klar: den, at benytte sit Ophold her til at studere Sprog og Sæder, og til at nære sine rige poetiske Evner med Indtrykkene af det højst ejendommelige Natur- og Folkeliv.

Skjøndt han allerede i 1845 forlod Kaukasien — for nemlig ikke at blive russisk Undersaat — skylder han dog paa en Maade dette korte Ophold sin ansete Stilling blandt Tydsklands Forfattere. Under den noget urolige Omflakken gjennem Tydskland, Italien og Frankrig, i forskjellige Stillinger og under vexlende Studier, som fulgte paa de i Orienten tilbragte Aar, forarbejdede han nemlig det her indvundne Stof til et Par Værker af halv kulturhistorisk, halv poetisk Art, som snart gjorde hans Navn almindeligt bekjendt. Men hans Lykke som Forfatter — og det en Lykke, som han vel selv knap havde anet — var dog først ret gjort, da han i 1851 udsendte sine „Lieder des Mirza-Schaffy, mit einem Prolog von Fr. Bodenstedt". Han kjendte altfor godt sine Landsmænds Forkjærlighed for Alt, hvad der bydes som importerede Skatte, til at han ved disse sine første originale Poesier skulde opgive sin Oversætterrolle; og det overordenlige Bifald, hans kvikke Vers vandt, skyldtes vel heller ikke mindst hans heldige Ide, at indsmugle dem under sin kaukasiske Vens Firma, hvem han forøvrigt mente at skylde mange Impulser til disse orientaliserende Digte. Men Tiden, hvorpaa denne anakreontiske Poesi fremkom, var den ogsaa særlig gunstig. Det var den Afmattelsens Periode, som fulgte paa Revolutionen og dens frugtesløse politiske Ophidselse; det tydske æsthetiske Publikum søgte Trøst og Hvile i en idyllisk eller mild epikuræisk Poesi, man greb med Begjærlighed efter blidere, sorgløsere Toner ovenpaa Revolutionsdigternes larmende Basunstød og Sværdeklirren, og Mirza-Schaffys Sange delte Populariteten med Geibels dæmpede, formfuldendte Digte, med Roquettes idylliske Eventyrpoesi eller — Redwitz's hyperfromme Kjærlighedskvad.

Forøvrigt var orientaliserende Lyrik jo ingenlunde noget Nyt i den tydske Litteratur. Selve „der Altmeister" Goethe havde allerede slaaet Tonen an, da han, kort efterat Europa var kommet til Ro efter sine langvarige Krige, i sin „West-östlicher Divan" fremmanede den stille, farverige Orient med dens berusende Blomsterduft, med dens Vin og Elskov og dens billedrige Fyndsprog. Men hverken hans Vers eller de talrige Digte i lignende Aand og Stil, med hvilke Rückert, Platen, Leopold Schefer og endnu flere orientaliserende Poeter fulgte i hans Spor, havde fundet det Gehør, hvorved nu Bodenstedt kunde glæde sig. Men denne havde da heller ikke, som Platen, bundet sig strengt til de østerlandske, kunstige og enstonige Former eller, som Rückert og Schefer, fuldstændig nedsænket sig i Orientens Livsanskuelse og Følelsesmaade; han havde tvertimod i begge Henseender forstaaet at holde den rette Grændse; og det var jo da ej heller fra Schiras eller fra den saa fjerne Ganges' Bredder, disse Sange lød, men fra det „haverige" Tiflis, hvor Orient og Occident mødes, ret et Hjem for en „vest-østlig" Digter. At de skyldtes hans egen Muse, tilstod Bodenstedt, paa given Anledning, allerede efter et Par Aars Forløb; men desto mere Grund havde man jo, efterat de nu engang havde vundet Anerkjendelse og Udbredelse, til at beundre deres udmærket holdte Kolorit.

Og hvor stor en Rolle, Tone og Sprogbehandling spiller i Lyriken, det har man i disse Smaadigte atter Lejlighed til at sande. Thi nye Emner eller noget egenlig nyt Syn paa Livet finder man just ikke meget af i Mirza-Schaffys Sange.

„. . . let min Lærdom er; thi dens Erkjendelse
Er ikkun: Elskov, Drik og Sang at øve."

synger han selv; men dette Thema: „Wein, Weib und Gesang" forstaaer han unægtelig at variere paa de mangfoldigste og yndefuldeste Maader og med det pikanteste og mest velklingende Udtryk, saa at man uvilkaarlig rives med. Dertil mangler det ikke paa de uforbulgteste, snart skalkagtige, snart bitre Udfald mod alle Fornægtere af denne glade Livsnydelse — i Moskeen og blandt Mullaherne (Præsterne) finder han kun taabelig Overtro eller Hykleri — saavelsom mod alle daarlige og dog opblæste „tankefromme og tanketomme" Poeter. Om sit eget Digterværk savner han derimod ikke naiv Selvbevidsthed: „O, Mirza-Schaffy! hvor yndigt dufter det fra dine Vers!" . . . „Mirza-Schaffy . . . den Vittigste er Du og bliver Du!" — Den svageste Side ved denne Poesi kommer vel frem der, hvor den med en vis Prætension vil optræde som Visdomslære, som Moralprædiken; thi her faaer man snart en Følelse af, at den Visdom, den prædiker, dog altfor meget savner virkelig ethisk Indhold, savner Alvor og Dybde, til at tilfredsstille som Livsmoral.

Men hvorom Alting er, denne lille Bog hører dog til de ejendommeligste og værdifuldeste Værker i den nyere tydske Lyrik, og man kan ikke undre sig over, at den har bevaret sin Yndest, ja, at Oplagene følge paa hinanden med stedse kortere Mellemrum. Maaske vil man studse ved, at dette endnu kan være Tilfælde under den i det nyeste Tydskland herskende, saa meget udskregne Pessimisme; men for det Første turde vel denne Pessimisme, som tildels en Modesag, ligge noget mere paa Overfladen, end man i Almindelighed troer, for det Andet vil vist en virkelig pessimistisk Stemning tidt ikke ugjerne søge til en saadan mild Livsnydelses Poesi. Selv til mange fremmede Litteraturer banede Mirza-Schaffys Sange

sig efterhaanden Vej, og endelig ere de nu ved den ovenfor nævnte Oversættelse ogsaa blevne omplantede paa dansk Grund.

Unægtelig frembyder en Digtsamling som den her omtalte en af de vanskeligste Opgaver for en Oversætter, og naar Omplantningen i alt Væsenligt er vellykket, maa man ikke opholde sig over enkelte Haardheder og uheldige Steder, selv om de vare talrigere, end Tilfældet her er. Dog, af Hensyn til det nære Slægtskabsforhold, hvori Oversættelsens Forfatter staaer til dette Blads Redakteur, vilde i det Hele taget en nærmere Indgaaen paa Fortrin eller Mangler neppe være passende paa dette Sted, hvorfor jeg indskrænker mig til en almindelig Henpegen paa Opgavens Vanskelighed og dens heldige Løsning.

Om Bodenstedts senere Liv, hans fleraarige Ophold ved Hoffet og Universitetet i München, hans temmelig mislykkede Virksomhed som Theaterintendant i Meiningen, fra hvilken han i 1873 trak sig tilbage til Privatlivet, har jeg her ingen Anledning til at tale nærmere, ligesaalidt som om de talrige og forskjelligartede litteraire Produkter, han har udsendt siden hint Aar, da han overraskede sit Fædreland med sine orientalske Anakreontica. Intet af dem har gjort den Lykke som disse, hvorvel det ganske vist ikke bør forglemmes, at han ogsaa som Oversætter og Fortolker af Shakspeare og hans Samtid har vundet fortjent Anerkjendelse. Blandt hans originale poetiske Arbejder er der vel et og andet, der hæver sig over det almindeligt Respektables Niveau; især gjælder dette dog om saadanne, hvori han har laant Stof og Tone fra de ham saa fortrolige orientalske Grændselande.

Dog, for at give Læserne en Forestilling om, at ogsaa Toner, vidt forskjellige fra de i „Mirza-Schaffys Sange“ anslaaede, kunne lykkes Bodenstedt, skal jeg tillade mig at slutte med et Par Vers af hans sidste Digtsamling, „Einkehr und Umschau“:

Mødes og Skilles.

Hvor straaler ej Velkomst i elskende Blik,
Hvor let kan da Hjertet det Tungeste bære!
Og hvor svandt ej dets Glands, naar mod Afsked det gik —
Dog, det skal jo saa være, ak, skal jo saa være!

Vel søger da Elskov hos Elskov sin Trøst,
Men svært kan i Afskeden Hjertet den lære,
Før Taarerne lette det tyngede Bryst, —
Dog, det skal jo saa være, ak, skal jo saa være!

Hvor holder dog Lykken ej Løfterne slet,
Hvor bitre Frugter kan Glæden ej bære!
Hvor skilles ej tungt de, som mødtes saa let, —
Hvi skal det saa være? Hvi skal det saa være?

Archilochos.

En dramatisk Skizze af Ernst von der Recke.
(Gyldendal 1878.)

Nogle Bemærkninger af Lector philologus.

Da den store episke Digtning hos Grækerne, ved idelig gjentagen Behandling af de samme faa Sagnkredse, begyndte at sygne hen og Produktionsevnen at tabe i Friskhed og Opfindsomhed, opstod den lyriske Poesi. Denne, der som bekjendt har sit Navn af det Instrument, Lyren, hvortil Digtene foredroges, naaede vel aldrig en saa stor Anerkjendelse hos Grækerne som den episke Poesi, og kun en enkelt Digter, Pindar, bliver af de Gamle regnet for jevnbyrdig med Homer; men dens Rigdom paa forskjelligartede Emner, ligesaa mangfoldig som Stemningerne i det letbevægelige og højtbegavede Folks Sjæl, gjorde den dog til en stor og blomstrende Gren af den helleniske Litteratur, ligesom det jo ogsaa var den lyriske Digtning, som under visse særegne Forhold blev Moder til Dramaet, den vidunderligste og i sin Virkning vel den mægtigste af Menneskeaandens Skabninger.

For os har imidlertid den græske Lyrik temmelig lidet at sige. Alle kjende vi jo vistnok Navne som Arion, Anakreon og Sapfo, der ere gaaede over i den almindelige dannede Bevidsthed; men ville vi undersøge, hvad disse og andre Navnkundige have efterladt sig, da er det gjennemgaaende kun Fragmenter, og endda ere adskillige af disse aldeles ubetydelige og kun opbevarede af en Grammatiker til Oplysning af en sjelden Glosse eller af et interessant antikvarisk Fænomen. Thi saa godt som hele denne rige Skat, mange Aarhundreders væsenlige, tildels endog eneste Aandsproduktion, er gaaet tabt, og Alt, hvad Tidens Tand har levnet os, kan haves samlet i et maadelig stort Bind. Dette kunde jo tænkes at være et Vidnesbyrd om Værdiløsheden af det Tabte; men efter de bevarede Rudimenter at dømme er det vistnok kun et Vidnesbyrd om Folkets ringe Interesse for denne Retning af Digtningens Kunst i Sammenligning med Epos og Drama.

Det er en meget betydelig Mængde af Navne, og adskillige endog meget store Navne, som den lyriske Digtekunst tæller blandt sine Dyrkere i Grækenland, selv af Hellenernes berømteste Mænd finde vi ej faa deriblandt, som Solon og Alkibiades, Plato og Demosthenes; meu fraseet disse sidste, som ere os bekjendte fra helt andre Sider af deres Livsvirksomhed, vide vi ellers kun saare Lidet om de fleste af de lyriske Digtere. Saaledes gaaer det ogsaa med den store og mærkelige Digter, hvis Navn staaer som Overskrift over disse Linier.

Archilochos angives at have været en Søn af Præsten Telesikles og en Trælkvinde Enipo, samt at være født paa Øen Paros i det ægæiske Hav. Hans Fødselsaar kjendes ikke, men hans Blomstringstid falder nærmest efter Aar 700 f. Kr. F., da den rige Kong Gyges herskede over Lydien. Han skal have anført den Koloni, som Parierne overførte til Øen Thasos; sandsynligvis har Armod tvunget ham dertil; men hans gjentagne bitre Klager over den usle Tilstand paa Thasos lade formode, at han Intet vandt ved Foretagendet. Snart forlod han ogsaa dette Sted og flakkede omkring i Hellas; hans Dadlesyge synes at have gjort ham et længere Ophold paa noget enkelt Sted ubehageligt. En bestemt Gjenstand fandt hans bitre Sind i den rige Lykambes, som havde lovet ham den yngste af sine to (Andre sige tre) Døtre, Neobule, til Ægte, men tog sit givne Ord tilbage formedelst Archilochos' fattige Kaar. Herover hævnede denne sig i sine Jamber, hvilken Digtart han kan betegnes som Skaberen af; han beskyldte Neobule for Ukyskhed og angreb Lykambes med en saa lidenskabelig Voldsomhed, at denne efter det gamle Sagn hængte sig selv tilligemed hele sin Familie. Overhovedet synes denne Skuffelse at have indgydt ham et Nag imod hele Kvindekjønnet, og hans Satire skal i saa Henseende i den Grad have overskredet det Tilladelige, at allerede Oldtiden selv dadlede ham derfor. Archilochos' Dødsaar er ubekjendt; gammel er han neppe bleven, og efter det sandsynligste Sagn faldt han i en Krig mod Naxierne. Som hans

Banemand nævnes Kallondas fra Naxos, der mange Aar senere, da han engang vilde raadspørge det delfiske Orakel, blev udvist af Templet med de Ord: „Du har dræbt Musernes Tjener!“ Archilochos' Grav fandtes paa Paros, nær ved Havets Bred, og det fremhæves, at ogsaa hans Landsmænd viste ham Ære, „skjøndt han havde haanet dem.“

Dette er, hvad vi vide om denne Mand, der efter Alt at dømme har været en stor, genial Digter, men hvis Karakters Haardhed og Lidenskabelighed til en vis Grad synes at have hindret hans herlige Evners rette Udfoldelse. De Gamle rose ham meget og sætte ham særdeles højt; fremfor Alt fremhæve de hans Herredømme over Formen og den Rigdom af Metra og Versformer, som han har skabt. Ogsaa i Henseende til Digtenes Indhold synes han at have været meget mangesidig; foruden de før omtalte Jamber, de egenlige Smædedigte, nævnes Elegier af krigersk og politisk Indhold, trokæiske Tetrametre af erotisk Karakter, Hymner, Epoder og Epigrammer. Antallet af de bevarede Fragmenter beløber sig til 192; men de fleste ere kun enkelte Verslinier, og adskillige ere maaske endog uægte. Der omtales endelig ogsaa, at han selv komponerede Melodier til sine Digte, og at han ogsaa i denne Henseende er fremtraadt som Skaber af noget Nyt; en Forfatter kalder ham endog Musikens Fader; men i hvilken Retning hans Opfindelser paa dette Omraade have gaaet, vil det ikke være muligt at sige.

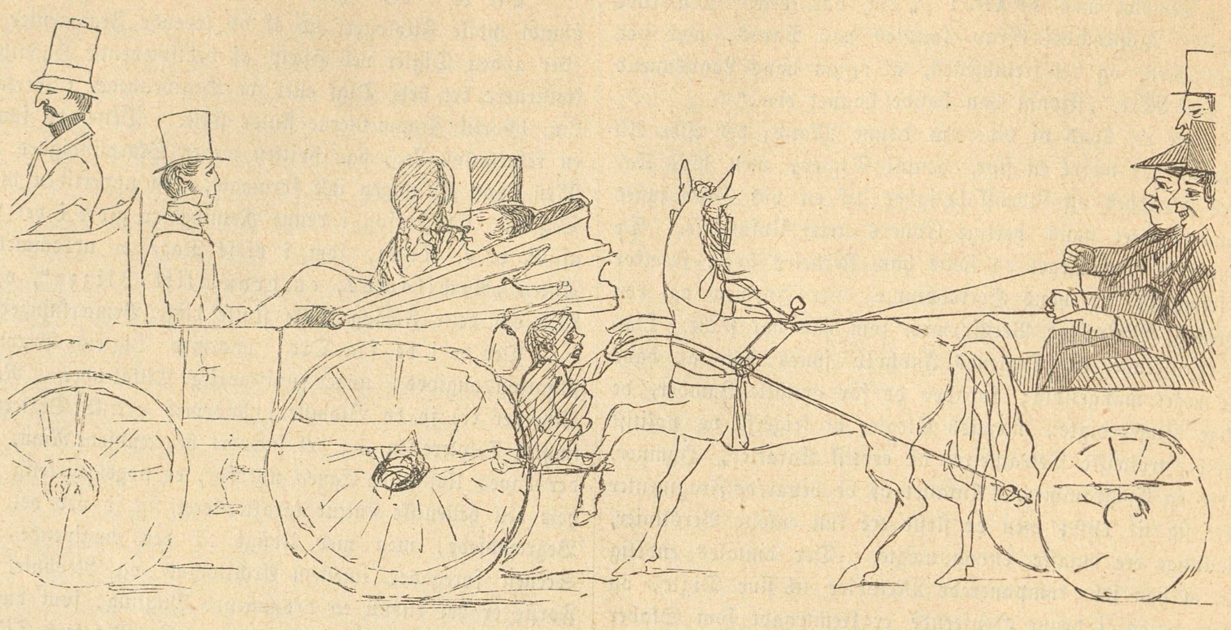
En Gjennemlæsning af Fragmenterne viser os Archilochos som et Barn af den Stamme, han hørte til. Den demokratiske Tøjlesløshed, glødende Lidenskabelighed og hensynsløse Selvfølelse, som undertiden kan træde saa stærkt frem hos Jonerne baade i offentlig og privat Færd, findes hos ham i betydeligt Maal; det er en urolig, haardsindet Sjæl, der kun har kjendt lidet til Venskab og Harmoni, men desmere til Strid og Had. Mod Alt er han i Opposition, mod sine Landsmænd i Særdeleshed og mod hele Verden i Almindelighed, mod Tidens Anskuelser, mod gamle Fordomme og mod Alt, hvori Menneskene søge en skuffende Glæde; han skaanede Intet og Ingen, hverken sine Venner eller sig selv, men mindst af Alle Paros' Kvinder. Ingen elskede da heller ham; han stod alene og rev Alt ned omkring sig. Men i den djærve Kamp mod hule Herligheder og mod ugyldige Meninger savnes en Bevidsthed om Kampens Maal. Digteren finder formegen Tilfredsstillelse i selve Ophidselsen, og hin ophøjede Ro, som gjør et saa velgjørende Indtryk hos mange af Oldtidens Forfattere, findes aldeles ikke her; man sammenligne med denne lidenskabelige Sjæl Homers uforstyrrelige Sindsro. Men fattes der da altsaa den „Midtpunktet søgende Kraft“, saa findes til Gjengjæld en Energi i Udtrykket og en Fyrighed i Følelsen, som griber En selv i disse smaatpillede Stumper og løsrevne, usammenhængende Linier. Man hører den uforfærdede, kampøvede Kriger prise sin Landse, som baade „ælter hans Brød og perser hans Vin“; man seer ham paa Skibets gyngende Planker udskjænke den røde Vin til sig og Kammeraterne, for at de ej skulle „tilbringe Nattevagten med tørre Munde“; man føler Bevidstheden om eget Værd i de Ord, hvormed han kaster Vrag paa Gyges' Rigdomme og paa Tyrannens Magt, men ogsaa Hadets Ild i Bønnen til Apollo om, at han vil ødelægge de Skyldige „saaledes, som han forstaaer at ødelægge“. Han skildrer Lykambes' „herlige Datter“ med Myrther og Roser om det salvede Haar; „hendes Barm maatte vække selv en Oldings Elskov“. Men da hun har sveget ham, og han taget Hævn, udbryder han ogsaa med hele en Helleners usminkede Hensynsløshed: „Een stor Ting forstaaer jeg — at øve Gjengjæld!“

Det er i den nyere Tid blevet en Slags Mode, især blandt tydske Filologer, ud af de levende Fragmenter fra en eller anden Digter ved Hjælp af vidtsvævende Hypotheser at konstruere det hele Digt eller de Begivenheder i Forfatterens Liv, hvortil Fragmenterne skulde sigte. Dette er som oftest en resultatløs Leg, paa hvilken megen Skarpsindighed spildes. Men hvad Filologen ikke formaaer, kan undertiden lykkes en Digter. Et Forsøg i denne Retning er gjort i det Arbejde af E. v. d. Recke, som i disse Dage er udkommet under Titlen „Archilochos, en dramatisk Skizze“, og nogle Ord om dette Forsøg skulle slutte disse Bemærkninger.

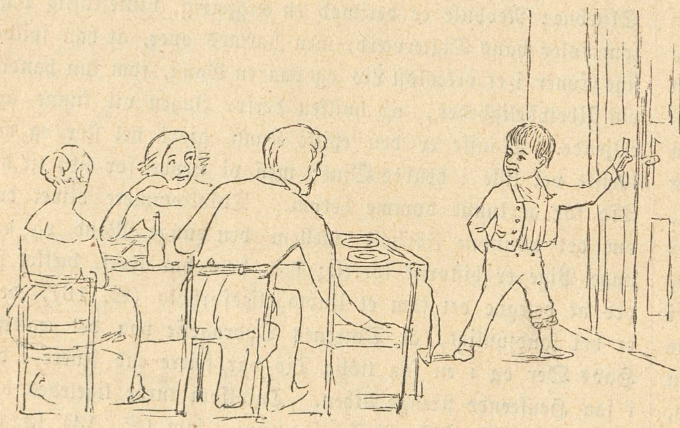
Der er i de faa Ord, hvormed Digtets Begyndelsessituation angives, noget uvilkaarlig Tiltalende. Roser og Myrther ere jo de Blomster, hvormed græske Digtere stadig smykke Tilværelsen, og det snævert begrændsede Rum, hvorfra der haves Udsigt til Egnen udenfor, er noget virkelig Græsk; hele den helleniske Kultur karakteriserer sig jo ved det snævert Begrændsede, men med Udsigt til den omgivende Verden. Scenen foregaaer imellem Archilochos og Neobule. Den Første er her endnu en drømmende Yngling, som dunkelt og med en vis Frygt aner de dæmoniske Magters Tilværelse, der slumre i hans Bryst, men helst vil søge at undgaa sin Skjæbne; Neobule er derimod en ærgjerrig, viliekraftig Pige, som føler hans Digterværd, men harmes over, at han spilder sine Evner i et ørkesløst Liv og paa en Sang, som kun handler om Ubetydeligheder, og hvilken derfor Ingen vil kunne anerkjende. Maaske er den episke Kunst gjort vel stor og den lyriske vel lille i hendes Øjne; men vi kjende for lidt til hin Tid for at kunne dømme herom. Tvivlsommere bliver det, om det ubundne Forhold mellem den unge Mand og den unge Pige er historisk korrekt; men dels har Forf. dækket sig ved at betegne det som et Undtagelsesforhold (S. 16), dels er det sandsynligt, at Døtrenes Opdragelse paa det ægæiske Havs Øer og i en saa tidlig Tid var friere end senere i det i saa Henseende strenge Athen. Tvivlsom turde ligeledes den tildels panhellenistiske Anskuelse være, som (S. 14) lægges Archilochos i Munden; før Perserkrigene fremtræde neppe den Art Forestillinger. Har derimod Nogen studset ved hans Udtalelse om de olympiske Lege (S. 10), da kan denne forsvares; vel ikke fra Archilochos, men fra den lidt yngre Xenofanes haves en lignende Udtalelse i et bevaret Fragment. Endelig kan det vel heller ikke dadles, at Forf. imod den ovenfor angivne Formodning lader Haabet om Neobules Haand blive Motivet til Archilochos' Deltagelse i Toget; thi den ene Formodning kan vel omtrent opveje den anden. Altsaa drager han til Thasos, hvormed første Optrin ender.

At Toget mislykkes, er sandsynligt, og at dette kan have givet Lykambes Anledning til at bryde sit Ord, er ialtfald ikke usandsynligt, hvis disse Begivenheder iøvrigt kronologisk passe sammen, hvorom vi Intet kunne vide. Dette Brud skildres i andet Optrin; men med det Samme faaer Forf. Lejlighed til gjennem de tilstedeværende Gjæsters Samtale at udkaste et Billede af Archilochos' Færd paa Toget, hvormed tillige en Del af de bevarede Fragmenter ere karakteriserede. Særlig bliver Begivenheden med det bortkastede Skjold omtalt, og Forf.s Behandling af denne Sag er vistnok korrekt; det Fragment, hvori Archilochos selv beretter, at han lod sit Skjold i Stikken for at frelse sit Liv, synes netop at bære Præg af en Slags Trods imod Samtidens Anskuelser, og her er neppe Tale om en Humor som den, hvormed Horats

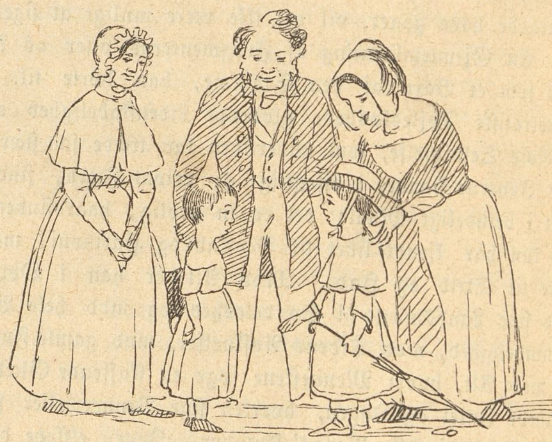
Tre efterladte Tegninger af Fritz Jürgensen.

Hvad mon de le af, de Flabe, er der noget saa Morsomt ved at se mig kjøre.

Men, Anton, løber Du saadan fra Bordet uden at sige Noget?
Jeg vil ud i Haven.
Men er der inte Noget, man siger, førend man gaaer?
Jo.
Saa siig det da.
Adiø!

Naa, Emma, siig nu kjønt Goddag til lille Pige og tag i Haanden.

i et lignende Tilfælde omtaler sine Krigsbedrifter. Dette Træk af Trods, som varslende peger hen til Digterens følgende Færd, passer godt her; iøvrigt vises han os som den tapre Kriger og den mandige Sanger, hvis Digtes Fynd og hvis Melodiers indtrængende Kraft bragte selv den Trætteste til at lytte og den Modløse til at føle Begejstring. Krigen har modnet ham til en Mand, fuld af Haab og Kraft, endnu uden Sjælen fyldt af Bitterhed og Had; først Skuffelsen gjør ham til den Archilochos, som laa i Strid med Alverden. Og denne Skuffelse møder ham her i Lykambes' Hal. Med Løftet om Hævn ender andet Optrin.*)

Det tredie Optrin indeholder den vanskeligste Del af Opgaven. Hvorvidt dens Løsning i æsthetisk Henseende er lykkes Forf., maa overlades Andre til Bedømmelse; her blot et Par Ord vedkommende Sagens historiske Side. Den bedragne Archilochos hævner sig paa den lidet ædle Maade, at digte Smædedigte om Neobule og Lykambes; disse spredes hurtig ud, gjentages og udpyntes af et villigt Publikum og bringe tilsidst de Forfulgte til at give sig selv en voldsom Død. Det Usandsynlige i dette Sagn har Forf. søgt at give større Sandsynlighed ved at lade Ophævelsen af Forbindelsen mellem Lykon og Neobule, som det sidste Led i en Række Krænkelser, blive det afgjørende Motiv til Selvmordene; og det Uskjønne i Archilochos' Færd har han søgt at formilde ved at give Publikums Pøbelagtighed en Broderpart i Sagen. Ved disse Forandringer har Forf. neppe vundet Noget. For den Smule Skikkelighed, han har skaffet Archilochos, har han maattet opgive at vise os den Digter, hvis skarpe Tunge formaaede at jage sine Ofre i Døden, og en hujende Sværm, der affang en af Archilochos' Smædeviser under behørige Variationer og Forbedringer, vilde gjort Hængningen sandsynligere end Ophævelsen af Trolovelsen i et Land, hvor Ægteskabets ethiske Betydning var saa lidet erkjendt. Forf. har i Scenen mellem Ternerne gjort et Forsøg paa at efterdigte en archilochisk Smædevise (S. 41—42); men den er meget for

*) Med Hensyn til Trolovelsesscenen en enkelt Bemærkning: den paakaldte Gudinde hedder Here Gamelios, ikke Gamelia.

ham, og desuden har Forf. deri indflettet et af Archilochos' Fragmenter fra den foregaaende, krigerske Periode („Det æder Brødet til mig" o. s. v.), hvilket ialtfald for den, som kjender det iforvejen, tager sig helt underligt ud her. Et andet Sted (S. 44) kommer et enkelt Smædevers for; dette er heldigere, da Forf. hertil har benyttet et Fragment, der kan have hørt til en Smædevise; men havde han kunnet bekvemme sig til i Versets fjerde Linie („Føle hendes Hjerte banke") at gaa noget nærmere til Archilochos' ganske vist i sin uforbulgte Raahed uoversættelige Original, vilde han sikkert have opnaaet en større Virkning.

Et Brudstykke af en Hymne til Herakles imellem Archilochos' Fragmenter har givet Forf. Anledning til en Episode, der vel er helt opdigtet, men vistnok ligefuldt maa ansees for velberettiget. Vi vide, at de Gamle satte høj Pris paa Archilochos, saa at Digte af ham foredroges ved offentlige Fester ligesom Afsnit af Homer. Ved en Antecipering af denne Berømmelse efter Døden lader Forf. ham nu i levende Live sejre i den poetiske Væddekamp ved de pythiske Lege. Forf. har selv i en Slutningsbemærkning gjort opmærksom paa en Anakronisme med Hensyn til disse Lege; men da det Hele er en Anakronisme, har dette Intet at sige, og til Gjengjæld er dette Optrin af stor Virkning. Iøvrigt er Skildringen af Tilhørernes Forundring over det uhørte Nye i Archilochos' Behandling af sit Emne ligesom Kampdommernes Kjendelse, at „aldrig fra Homer og indtil nu har Sproget klinget mere mandig skjønt", i god Overensstemmelse med Oldtidens Udtalelser. Kun med Hensyn til Forf.s Antydning (S. 62) af, hvori Archilochos' Reformer i musikalsk Henseende have bestaaet, maa det være tilladt at opkaste en Tvivl; det fra Melodien løste, selvstændige Akkompagnement kan man langtfra endnu dengang være naaet til, og det kunde langt snarere tænkes at have været en figureret Behandling af Melodien selv, han har indført.

Efterat Archilochos som en Følge af sin Sejr atter er bleven hjemkaldt til sin Fødeø, hvor man har modtaget ham med stor Hæder, ere adskillige Aar forløbne, inden femte Optrin begynder. I disse have Misundere og gamle Fjender arbejdet paa hans Fald, og hans egen Færd har ydet dem god Hjælp dertil. Hans Spottesange over Parierne have gjort disse mere og mere forbitrede paa ham, og saaledes se vi dem nu samlede paa Torvet i Anledning af en Anklage for Forræderi, som er fremsat imod ham af hans fordums Rival Lykon. En græsk Folkeforsamling og en forførende Folketaler ere velbekjendte Emner; ved dem skulle vi ikke opholde os. Archilochos dømmes til Landsforvisning, men ved sin æggende Haan driver han Mængden til Raseri, saa at man dræber ham. De to længere Repliker (S. 77 og 78), hvori Archilochos udtaler sin Ringeagt for sine Landsmænd og med ubegrændset Stolthed fremhæver sit eget udødelige Værd, ere vistnok de Steder, hvor Forf. er kommen den skildrede Karakter nærmest. Udtrykkene kunne neppe kaldes overdrevne. Det er derfor naturligt, at Forf. har foretrukket den usandsynligere Version om Archilochos' Dødsmaade for den anden ovenfor meddelte; thi derved er den poetiske Retfærdighed skeet Fyldest. Vel ender derved Digtet med en Dissonans; men det er denne Dissonans, der endnu klinger til os gjennem Archilochos' egne Ord.

Som ovenfor antydet har Forf. paa flere Steder indflettet enkelte af de bevarede Fragmenter, og han har desuden som Mottoer til hvert af Optrinene benyttet Citater af Archilochos, som alle, med Undtagelse af det ved femte Optrin anbragte, opfylde den dobbelte Hensigt at pege hen til det paagjældende Optrins Indhold og at betegne en Periode i hans Digtervirksomhed. Et Motto fra hans krigerske Periode har Forf. ikke havt Brug for; det hertil mest egnede Fragment har han, som ovenfor omtalt, anbragt i den efterdigtede Smædevise. Skulde det ikke være muligt at finde et bedre Motto til sidste Optrin end det valgte Fragment, hvis Betydning er uklar og ialtfald jo ikke kan være den, som dets Anbringelse som Motto lægger i det? Vi tillade os at foreslaa Nr. 27 i Bergks Samling (Anthol. lyrica):

῎Αναξ ῎Απολλον, καὶ σὺ τοὺς μὲν αἰτίους
πήμναινε καί σφας ὄλλυ' ὥσπερ ὀλλύεις.

Maaske vil Nogen sige, at Reckes Digt gjør et nedslaaende Indtryk. Dertil skal formodningsvis bemærkes, at Forf. vel neppe har opsøgt dette Emne, men at det sagtens tilfældig har frembudt sig af sig selv, og at han da har følt sig fristet af den ejendommelige Opgave at gjenopføre en Bygning af de sønderslaaede Murbrokker. Da det er en historisk Karakter, der skildres, maa den historiske Sandhed ske Fyldest, og der kan ikke være Tale om at give Ret og Uret forandrede Adresser. I Archilochos' Forhold til hans fordums Elskede ligger formentlig Digtets Svaghed, dels paa Grund af Sagens egen Beskaffenhed, dels vel ogsaa fordi Forf. har været for god mod Neobule, som iøvrigt i Adskilligt er temmelig lidet græsk. Men i Forholdet til sine Landsmænd kommer Archilochos til sin Ret. Han kan ingen udelt Sympathi vinde, thi han har megen Uret, og Parierne have nogen Ret; men til Gjengjæld ere de saa smaa og han saa stor. Iøvrigt skal der her ikke gaaes videre ind paa denne Sag, som hører under et æsthetisk Forum. Vi have kun fremstillet det lille Digterværk fra saadanne Synspunkter, som vedkomme en Lector philologus.

Litteratur

„Ud af Livet", Skizzer af Jul. Chr. Gerson (Bielefeldt) og „To Fortællinger" af M. Rosing (J. Lund) ere nye Vidnesbyrd om, at den fortællende Digtning ligesom er paa Veje til at opsluge alle de andre poetiske Kunstarter. Skribenter af alle Aldre og af alle Skoler bøje sig uvilkaarlig for den Fremstillingsform, der har Tidens Øren, og selv en saa udpræget Lyriker som M. Rosing har i sine to sidst udsendte Arbejder fulgt den almindelige Strømning. Vi tro heller ikke, han vil fortryde det. Der er i hans nye „To Fortællinger" saa meget Godt og Lovende, at han ved fremdeles at dyrke denne Side af sin digteriske Begavelse upaatvivlelig vil vinde en større Læsekreds, end det var muligt med de versificerede Arbejder, hvis haarde Form tidt forhindrede hans smukke poetiske Ejendommelighed fra at bryde fuldt igjennem. I „Min Ven og hans Hustru" er en ægteskabelig Kollision givet med realistisk Troskab og fin Karakteristik, især af Hustruen, og Naturbarnet Ellis er tegnet baade sundt og friskt. I „Fabrik-Pigen" tilstræbes der ligeledes ikke uden Held at give forskjellige Figurer af det virkelige Liv det dem tilkommende Kjød og Blod, om end de to elskende Hovedpersoners mangeaarige Resignation lægger noget vist Dæmpet over det hele lille Livsbillede. Kompositionens Slyngning omkring den stakkels Fabrikpiges Liv og Død er fint og poetisk opfundet. Nogle stemningsrige Digte, ægte Rosingske i deres Fortrin og Mangler, findes indflettede i begge Fortællinger.

Jul. Chr. Gersons Skizzer ville vi ikke ganske tillægge det samme digteriske Værd, men vi skylde Forfatteren at tilstaa, at de i ikke ringe Grad oversteg vore Forventninger. Denne bløde poetiske Natur er ligesom bleven stærkere og friskere ved at slutte sig til den realistiske Retning i Littera-

turen. Naar man ikke selv kan bære Tiden, kan Tiden imellemstunder tildels bære En. Forf. gjør i et lille Forord rede for, hvad han har tilsigtet saavel i sine tidligere originale Smaafortællinger som nu i disse nye ni Skizzer „Ud af Livet“. Han har stundom kun villet fremstille en enkelt Situation, men som oftest har han dog havt „et bestemt ethisk Maal for Øje“. Den lille versificerede Skizze om „Fri Kjærlighed“ hører vel nærmest til den sidste Art, men trods Forf.s gode Villie bevæger hans Raisonnement sig rigtignok her kun paa Overfladen af Spørgsmaalet. Af Smaafortællingerne kunne f. Ex. „Almissen“ og „En konstitutionel Minister“ læses med en vis Tilfredsstillelse og kunne vel ogsaa, som Forf. haaber, yde visse Klasser af Læsere „nogen Nytte og Glæde“.

Musik

Musikforeningens anden Abonnementskoncert indledede med Mendelssohns livfulde Tonemaleri, der i Ouverturen „Meeresstille und glückliche Fahrt“ (Op. 27) med saa friske og levende Farver skildrer sit Emne, Havblikket og den blanke, ensformige Havflade i Indledningen, derpaa i Allegroen den glade og lykkelige Sejlads, hvor de smukke og letflydende Motiver, støttede til en frodig Instrumentation, saa ypperlig svare til Forestillingen om det bestandig Fremadglidende i Bevægelsen hos Skibet, mod hvis Sider Vandet skvulper; endelig Ankomsten til Havnen, hvor Sejl og Anker falde, medens Kanoner salutere og Fanfarer byde Velkommen. Man havde saavel ved denne Ouverture som ved Beethovens fjerde Symfoni, der sluttede Aftenen, god Lejlighed til at glæde sig over Orkestrets fint udarbejdede og omhyggelig eftergaaede Spil. Det var saaledes en Fornøjelse, i Symfonien at følge Udførelsen af første Allegros anden Del, hvor Kompositionen, som Berlioz træffende bemærker, danner som en fredelig Flod, hvis Vande pludselig forsvinde i Harmonier af ubestemt og vaklende Farver, endelig i et Pianissimo, som i en underjordisk Flodregn, for igjen at forlade denne som et skummende Vandfald i Fortissimoet, hvor B-Durs-Akkorden atter udfolder sig i sin fulde Majestæt. — Af Hector Berlioz opførtes to Stykker, nemlig «Absence» for Tenor-Solo og Orkester og Scene for Orkester af den dramatiske Symfoni «Romeo et Juliette» Op. 17. Den førstnævnte Sang er en af sex andre, der under Titlen «Nuits d'été» med Ord af Th. Gautier udgjør Komponistens Opus 7, og den eneste af dem, der foreligger instrumenteret for Orkester. Man vil have bemærket den deklamatoriske Præcision, hvormed Textens Svingninger saavel i Indhold som i Form følges og den poetiske Stemning i det musikalske Udtryk. Udførelsen af Berlioz' Ting frembyder altid Vanskeligheder; der fordres foruden betydelige kunstneriske Hjælpemidler tillige en Fortrolighed med hans Værker, hans Ejendommeligheder og Maalet for hans Bestræbelser, som ikke almindelig findes, hverken i tidligere Tid eller nutildags. Saaledes ogsaa med denne Tenorsolo. Hr. Bielefeldt sang rent musikalsk smukt, men uden tilstrækkelig Karakteristik og uden den Pointering af de musikalske Holdepunkter, der maa til, for at noget af det Væsenlige skal komme til klar Forstaaelse. Det opførte Brudstykke af «Romeo et Juliette» tilhører „en dramatisk Symfoni for Orkester med Kor og Solosang samt en Prolog i recitativisk Korform“. Paa ægte Berlioz'sk Vis er Partituret indledet med en Anvisning til Dirigenten om, hvorledes Udførelsen skal gaa for sig. Den opførte Scene er et af de første Numre og skildrer Romeo, „der ensom vanker om i Haven, medens Festmusiken fra Capulets Hus klinger ud i den stille Nat“, som Musikforeningens Program udtrykker sig. Som man kunde vente, er Emnet behandlet med Komponistens hele bekjendte dristige Formning og energiske Indgaaen paa Ideen, en Gaaen i Detaillen med Hensyn til Tydeliggjørelsen af, hvad han musikalsk vil skildre, der ikke lader nogen Tvivl tilbage om, hvad hans Mening har været, selv hvor han arbejder med saadanne Ideer for Øje som i Slutningen, naar han lader begge Motiverne, Romeos og Festmusikens, arbejde sig sammen eller rettere mod hinanden. At der ogsaa findes barokke Ting og Enkeltheder, der, hvor nye de saa end ere, ialtfald fra Berlioz' Standpunkt, dog ikke altid ere skjønne, er jo ikke Andet, end hvad man ogsaa træffer andetsteds hos Berlioz, i denne Symfoni maaske mindre end ellers. Men hvor kunde det være anderledes hos denne ejendommelige Natur, denne ensomme Kunstner, der søgte sig nye Baner, hvor de gamle endnu ikke vare opslidte, og som en ny Kolumbus sejlede sin egen Sø, over de formalistiske Hindringers Hav, for at søge efter det Land, hvor Musiken med en for Alle plausibel Klarhed skulde kunne udtrykke det Udsigelige. Hans Søgen har været ærlig, om Opdagelsen kan der disputeres. Det Barokke hos Berlioz fik et forøvrigt unødigt skarpt Relief ved de to Naboer, Programmet havde givet ham, den skjønne Forms viede Præster, Mendelssohn og Spohr. Af den Sidstnævnte opførtes nogle Scener af Operaen „Zemire og Azor“, komponeret 1817, medens Spohr for en Tid havde indstillet sine Kunstrejser som Violinvirtuos og beklædte en Post som Kapelmester i Frankfurt. Det var øjensynligt, at Spohrs elskværdige, melodieuse og letformede Musik glædede Tilhørerne meget. Det var som Sukker ovenpaa den Berlioz'ske Pille. Blandt de Udførende turde vi maaske fremhæve Zemires Fremstillerinde Frk. Julie Schow, der havde flere vellykkede Punkter i sit Parti.

Til Hr. Victor Bendix' Koncert i Torsdags til Fordel for de skadelidte Fiskere i Hornbæk havde der indfundet sig en talrig Tilhørerkreds, der fulgte den vellykkede Koncert med Interesse. Koncertgiveren optraadte som Komponist med sin Trio for Piano, Violin og Violoncel, der indledede Koncerten, og „Dandse-Improvisationer“ for Piano firhændigt, der afsluttede den, begge hver paa sin Maade interessante Kompositioner, som allerede tidligere findes udførlig omtalte i nærværende Blad (henholdsvis Nr. 291 og 311). Det var navnlig en Fornøjelse at forny Bekjendtskabet med Trioen, et gediegent Arbejde, der vinder ved at høres oftere. Som Solospiller udførte Koncertgiveren to Stykker for Piano, nemlig en morsom Caprice af egen Komposition samt Chopins As-Durs Ballade med et særdeles meditativt Foredrag, om vi tør bruge dette Ord, der udviklede Opfindsomhed i Udførelsen af Detaillerne, saa megen, at det maaske gik noget ud over Helheden af den Chopin'ske Flugt. Den instrumentale Assistance ydedes af d'Hrr. Anton Svendsen, Fritz og Otto Bendix, den Førstnævnte bl. A. med et Soloforedrag for Violin af en Romance af Saint-Saëns, et af den frugtbare Komponists mindre interessante Produkter og neppe svarende til Forventninger, som hans ellers slagfærdige Aandrighed berettiger til at stille. Endvidere assisterede Frøken V. Nyeland med to Sange for Alt af Mendelssohn og Hr. V. Lehmann med tre Sange for Baryton af Schumann, hvoraf de to vare saa lidet kjendte, at de vistnok interesserede de Fleste bl. A. som Nyheder. Hr. Lehmanns Foredrag var musikalsk og forstandigt, og hans smukke og klangfulde Stemme var det en Fornøjelse at høre.

Brevkasse.

R. i H. Tak for det tilsendte Chokoladepapir med Afbildningen af Nikolaj Taarn og det derunder skrevne Vers:

„Dit Hoved, før Ideens Moder,
Nu knejser mellem Slagterboder;
Du staaer paa Realismens Vej,
Sanct Nicolaj!“

Verset er af J. L. Heiberg („Danmark, et malerisk Atlas“) og er et nyt Bevis paa de Gamles Sindrighed, da de betegnede en Digter og en Spaamand med et og samme Ord: vates.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 15. Ambrosius.
Mandag 16. Postillonen i Longjumeau.
Tirsdag 17. Gjenboerne (paany indstuderet).
Onsdag 18. Erik den Fjortende. (Torsdags Abonnement.)
Torsdag 19. Vaarluft. Alferne.
Fredag 20. Drot og Marsk.
Lørdag 21. Ingen Forestilling.

Kasino.

Søndag den 15. December, Kl. 7:

Den forbudne Frugt.

(Paany Indstuderet.)

Alle mulige Roller.

(Paany Indstuderet.)

Forbi omtr. Kl. $10^1/_4$.

Folketheatret.

Søndag den 15. December, Kl. 7:

Man døer ikke af Glæde.

Kjærlighed og Fotografi.

Farce med Sang i 1 Akt.

For første Gang i ny Indstudering:

Rejsen til Kina.

Sangspil i 3 Akter, frit bearbejdet efter Labiche og Delacour af Adolph Recke.

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Samlede Digte

af

J. H. Wessel.

Udgivne af **J. Levin.**

Anden omarbeidede Udgave.

Pris 3 Kr. Indb. 4 Kr. 50 Øre.

Hjortens Flugt

af

Christian Winther.

Ottende Oplag.

Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Styrismanden og hans Brud.

En Fortæll. fra det tolvte Aarhundrede

af

Henning Fox.

Pris 4 Kr. Indb. 5 Kr. 50 Øre.

Danske Folkeæventyr,

fundne i Folkemunde og gjenfortalte

af **Svend Grundtvig.**

Ny Samling.

1 Kr. 50 Øre. Indb. 2 Kr. 75 Øre.

Hos **C. A. Reitzel** er udkommet:

Poetiske Skrifter

af

Frederik Paludan-Müller.

Tredie Hefte.

Komplet i 20 Hefter à 1 Kr.

Sigurd.

Fortælling af **Kristian Gløersen.**

Pris 4 Kr. 50 Øre. Indb. 6 Kr.

Et ungt Menneske.

Lystspil i rimede Vers

af

Johannes Helms.

Pris 80 Øre.

Gift.

Versificeret Lystspil i to Akter. Efter **Emile Augiers «la ciguë».**

Af

H. P. Holst.

Pris 1 Kr. 25 Øre.

Homers Iliade,

oversat af **Christian Wilster.**

1—2 Deel. Fjerde Oplag.

Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Homers Odyssee,

oversat af **Christian Wilster.**

1—2 Deel. Fjerde Oplag.

Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Romantik og Realisme.

Med en Efterskrift: „Fra de Sovendes Leir" af **Nicolai,**

af

H. Scharling.

Pris 2 Kr. 25 Øre.

Marsk Stig og Fru Ingeborg.

Tragisk Drama. Med en Afhandling om dansk Skuespildigtning,

af

H. Scharling.

Pris 3 Kr.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 15. Decbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

I Anledning af Juleferien foretages følgende Forandringer med Hensyn til de ordinaire Tog:

I. Lørdagen den 21., Søndagen den 22. og Mandagen den 23. ds. vil der afgaa et Extratog Kl. 6.45 Efm. fra Kjøbenhavn til Korsør, medens det ordinaire Tog afgaaer Kl. 7 præcise. Extratoget standser ikke ved Hedehusenes, Viby, Sorø og Slagelse Stationer, og det ordinaire Tog ikke ved Hedehusenes og Viby Stationer.

II. Mandagen den 23. ds. afgaaer et Extratog fra Roeskilde til Korsør i Forbindelse med det Kl. 5 Efm. fra Kjøbenhavn til Roeskilde afgaaende Tog. Dette Tog holder ved alle Stationer.

III. Søndagen den 22., Mandagen den 23., Tirsdagen den 24. og Onsdagen den 25. ds. vil Persontoget Kl. 9 Fm. til Masnedsund og Kallundborg afgaa i to Afdelinger fra Kjøbenhavn, af hvilke Afdelingen til Masnedsund afgaaer Kl. 9 Fm. og Afdelingen til Kallundborg Kl. 9.10 Fm.

IV. Lørdagen den 21., Søndagen den 22. og Mandagen den 23. ds. vil Persontoget Kl. 7.30 Efm. til Masnedsund og Kallundborg afgaa i to Afdelinger fra Kjøbenhavn, af hvilke Afdelingen til Masnedsund afgaaer Kl. 7.30 Efm. og Afdelingen til Kallundborg Kl. 7.40 Efm.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige Priser. M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

Udvalg af Immanuel Rée's Forlag.

Henry M. Stanley: Kalulu, Prinds, Konge og Slave. En Fortælling fra Mellemafrika. Med Illustrationer. I eleg. farvetrykt Bind 3 Kr. 25 Øre. **(Nylig udkommet).**

„Offentlige og private Scener af Dyrenes Liv". Tegnede af dem selv og ill. (300 Tegninger) af **J. J. Grandville.** Text af Balzac, Droz, Musset og flere. 7 Kr. 75 Øre. I Pragtbind 10½ Kr. (Udk. i 1877).

„Naturens Forjættelser". Af Pastor, Dr. Hugh Macmillan. Oversat af Ferd. C. Sørensen. Pris 4 Kr. 25 Øre. I Pragtbind 6 Kr.

„Naadens Aabenbaring i Naturen". Af samme Forfatter. Med et Forord af Pastor Chr. Ewaldsen. 4½ Kr. I Pragtbind 6 Kr. (Er meget nær udsolgt og maa derfor forudbestilles).

„Hackländers Værker". Oversatte af Translatør Ferd. C. Sørensen: **Vagtstue-Eventyr,** 3½ Kr. **Eugen Stillfried,** 5½ Kr. **Kunstnerliv,** 9 Kr. **Kajnsmærker,** 5 Kr. 25 Øre. **Handel og Vandel.** 2 Kr. 50 Øre. **Forbuden Frugt,** 1 Kr. 75 Øre. **Soldaterliv,** 3 Kr. (Udk. 1877). **Navnløse Historier,** 5 Kr. 75 Ø. (Udk. 1877).

„Baron Münchhausens Eventyr og Rejser". Oversat af Vilh. Møller. Med c. 150 Illustrationer af **Gustave Doré.** I Folioformat. Pris 5½ Kr. Kart. 7 Kr. I Pragtbind 8 Kr.

„Retssalens Romantik". Virkelige Begivenheder fra Kriminaldomstolene. Af Højesteretsadvokat P. Burke. Oversat af Ferd. C. Sørensen. (Nylig udk.). Pris 3½ Kr.

„I stille Timer". 75 Fortællinger, Æventyr og Digte af danske, norske og fremmede Forfattere, som H. C. Andersen, Bjørnson, Goldschmidt, Grundtvig, Hauch, Moe, Ploug og flere. 3 Kr. Indb. 3 Kr. 75 Øre. (Udk. 1877).

„Sværmere" Nr. 1 og 2. Humoristiske Smaating, samlede alle Vegne fra af „unge Snurrifax". 86 Bidrag af H. C. Andersen, Asbjørnsen, Erik Bøgh, Drachmann, Hostrup, Meltzer, Rosenkilde, Thackeray og flere. Hver Samling i farvetrykt Omslag 1 Kr. 50 Øre. Begge Samlinger i eet Bind kartoneret 3½ Kr. (Udk. 1877).

„De Navnløse". En Fortælling af Vilhelm Jensen. 3 Kr. 50 Øre.

„Kvik". 50 nordiske Selskabssange. Eleg. udstyret 30 Øre.

Udvalg af Immanuel Rée og Carl Friess' Forlag.

Paul Konewkas Silhouetter til:

I. **„Skjærsommernatsdrømmen".** Af Will. Shakspeare. E. Lembckes Oversættelse. 2det Opl. 3½ Kr. Kart. 4¼ Kr.
II. **„Goethes Faust".** Fr. Gjertsens Oversættelse. 3½ Kr. Kart. 4¼ Kr.
III. **„Løse Blade".** Versene ved O. Borchsenius. 3½ Kr. Kart. 4¼ Kr.
IV. **„Falstaff og hans Fæller".** Af Will. Shakspeare. E. Lembckes Oversættelse. 3½ Kr. Kart. 4¼ Kr. (Udk. 1877).
V. **„Holger Drachmann, Den sorte Peter".** Børnebilleder. 3 Kr. Kart. 3 Kr. 75 Øre. (Udk. 1877).

„Eventyrperler". Danske og norske Børneeventyr af H. C. Andersen, Asbjørnsen, Moe, Molbech, Kaalund og flere. Eleg. kartonneret 1 Kr. (Nylig udk.).

„Jules Verne". Det sorte Indien. Med Forf. Portræt. 2 Kr. 25 Øre. (Nylig udk.)

„Karin af Sverrig". En romantisk Fortælling fra Kristian den Andens Tid. Af Vilh. Jensen. 1 Kr. 50 Øre. (Nylig udk.).

Starbæks historiske Romaner:

„Fra Erik af Pommerns og Christofer af Bayerns Tid". Historisk Roman i 3 Dele. 5 Kr. I komponeret Bind 6½ Kr. (Udk. 1877).

„Carl Knutssen og Christian I. Historisk Roman i 3 Dele. 4 Kr. 25 Øre. Indb. 5 Kr. 75 Øre. (Nylig udkommen).

„Kong Carls Testamente". Historisk Roman i 3 Dele. 4 Kr. 25 Øre. Indb. 5 Kr. 75 Øre. (Nylig udkommen).

„Paul Heyse". Noveller. 8 Bind. 24 Kr. Indb. 31½ Kr.
Enkelte Bind eleg. indbundne 4½ Kr.
— Nye Noveller. 2 Bind. 6 Kr. Indb. 9 Kr. (Nylig udkommen).
— Dramaer. 2 Bind. 6 Kr. 10 Øre. (Nylig udkommen).
— I Paradiset. Roman. 8½ Kr.

„Bret-Harte". Nye Fortællinger. 2 Kr. 25 Ø. (Nylig udk.).

„Grev Leo Tolstoy". Ægteskabslykke. En Fortælling. 1 Kr. (Nylig udk.).

„Elliot". Et løftet Slør og Broder Jacob. To Fortællinger. 1 Kr. (Nylig udk.).

Ovennævnte Bøger faaes strax i alle Nordens Boglader.

Paa vort Forlag udkom **idag:**

Tændernes Pleie.

Populær Veiledning til at bevare Tænderne og forebygge Tandlidelser.

Af **V. Haderup.**

Pris 1 Krone.

Skolekalender for Ungdommen.

1879, 3die Aargang. Indb. 75 Øre.
Faaes i alle Boglader.

Brødrene Salmonsen,
Bredgade 10.

Idag udkom:

Kalulu,

Prinds, Konge og Slave.
En Fortælling fra Mellemafrika.
Af
Henry M. Stanley.
I farvetrykt Bind 3 Kr. 25 Øre.

Immanuel Rée.

Mit store Udvalg af henkogte Sager, Chokolader, Konfiturer, Atrapes, Syltetøjer, Thebrød, Likører, Vine o. s. v., alt kun i reelle og gode Varer, anbefales.
Fortegnelser udleveres.

S. Lomholt, Tordenskjoldsg. 3.

Paa den **Gyldendalske Boghandels Forlag** er udkommen:

Benjamin Disraeli,

Jarl af Beaconsfield.
Af
Georg Brandes.
4 Kr.

Paa Sømands Tro og Love.

Af
Holger Drachmann.
2det Oplag.
4 Kr.; eleg. indb. 5 Kr. 50 Øre.

Lalla Rookh.

Et østerlandsk Digt
af
Thomas Moore.
Oversat af **Edv. Lembcke.**
Med et Textbillede af Carl Thomsen.
4 Kr.; elegant indb. 5 Kr. 75 Øre.

Kristoffer Walkendorf

og Hanseaterne.
Historisk Skuespil i 5 Handlinger
af
Magdalene Thoresen.
2 Kr. 50 Øre; elegant indb. 3 Kr. 75 Øre.

Om et Par Dage udkommer:

Erindringer fra

Rejser i Italien.

Af
C. St. A. Bille.
2 Dele. — 10 Kr. 50 Øre; eleg. indb. 14 Kr.

Prinsessen og det halve Kongerige.

Et gammelt Æventyr i Vers og Rim
af
Holger Drachmann.
2 Kr.; elegant indb. 3 Kr. 25 Øre.

Hans J. Lund,

Snedkermester. Aabenraa Nr. 15 1ste Sal.

Anbefaler sig til det ærede Publikum med Mahogni-Møbler af udmærket smukt og tørt Træ; for Arbeidets Soliditet garanteres. For Tiden staaer færdig Sekretairer, Sølvtøiskabe, Chiffonnierer, Kommoder, Skriveborde med og uden Skabe, Spilleborde, Spiseborde, Bedestole med Porcellain m. m.

Bestilling paa Snedkerarbeide modtages, ældre Møbler repareres og poleres. Indpakning af Møbler besørges billigt.

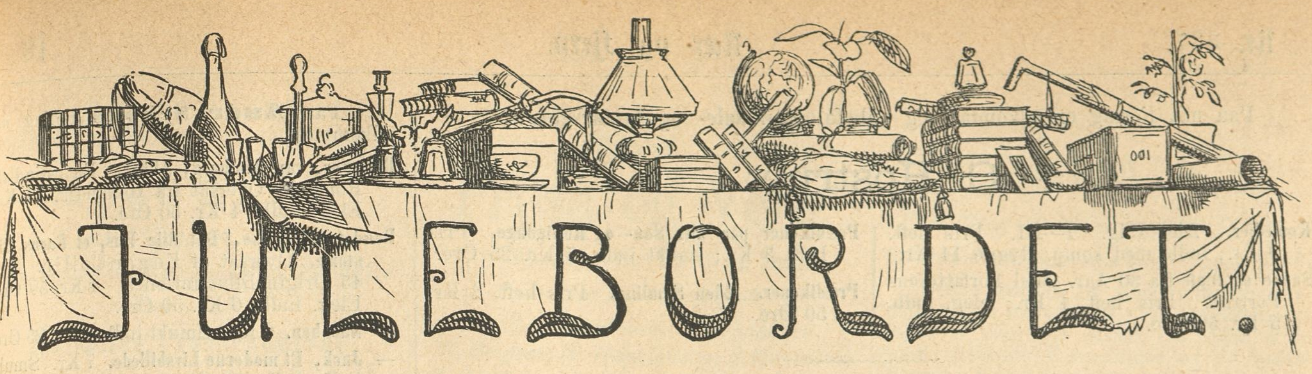
Ærbødigst
Hans J. Lund.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Tillæg til „Nær og Fjern“.

Kjøbenhavn. **Nr. 337.** Den 15. December 1878.

Litteratur.

Siden vi for et Par Uger siden under Et anmeldte en Række Bøger, der skyldtes kvindelige Forfattere, have Fruerne Johanne Schjørring og A. M. Krebs end yderligere forøget den i Forhold til sit æsthetiske Værd i ethvert Fald for omfangsrige Damelitteratur. Johanne Schjørrings nye lille Fortælling, der i en smuk Udstyrelse er udkommen hos Gyldendal, hedder „Flyvende Sommer“ og er et gjentaget Vidnesbyrd om, at Forfatterinden siden sin første Fremtræden har udviklet sig betydelig saavel i Henseende til Sprog som til kunstnerisk Fremstilling; men skjøndt hun ogsaa øjensynlig bestræber sig for at bevæge sig udenfor de af den kvindelige Produktion atter og atter trukne Spor — som naar hun her endogsaa vover at indlade sig paa et saa vanskeligt psykologisk Problem som en Døvstums Kjærlighed — saa gjør den kvindelige Natur dog bestandig sin Ret gjældende igjen, og „Helten fra Metz“ er f. Ex. en ægte Skabning af en kvindelig Fantasi.

Fru A. M. Krebs' „Tre Fortællinger“, der ere udkomne paa C. A. Reitzels Forlag, lide af de samme generelle Svagheder, og navnlig er Samlingens midterste Stykke et karakteristisk Exempel paa kvindelig Komposition. Fortællingen kaldes „Tre Billeder“ og giver tre Situationer saaledes, at først et „Billed“ gives paa et Par Sider, for dernæst at efterfølges af en længere „Forklaring“, som imidlertid selvfølgelig har tabt sin væsenligste Interesse, da „Billedet“ allerede har givet Indholdet i summarisk Form. De to andre Fortællinger, „Virkeligheden for en Drøm“ og „En kvindelig Snob“, ere mindre naive, hvad deres Komposition angaaer, og staa i alle Tilfælde betydelig over den nævnte Perspektivkasse med Forklaringer. — Hvorvidt nu vor Litteratur virkelig er tjent med denne stadig voxende kvindelige Produktion, skulle vi dog ikke idag paany undersøge, men holde os, ogsaa for de her anmeldte tvende Bøgers Vedkommende, til vore foregaaende Udtalelser.

Paa **Otto B. Wroblewskys** Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader:

P. FABER:

VISER OG VERS,

udgivne af

Villiam Faber.

Med Portrait.

Heftet 2 Kr. 25 Øre. Eleg. indb. 3 Kr. 25 Øre.

Som en smuk og passende

JULEGAVE

anbefales:

„Fra Kunstudstillingen 1878."

12 Fotografier i Kabinetsformat efter Malerier paa indeværende Aars Kunstudstilling paa Charlottenborg, udførte i **Herm. Vilhelm Tillges Atelier,** samlede i en smuk Mappe.

Pris **10 Kroner,**

enkelte Stykker kunne faaes til Een Krone. Endvidere haves de fleste af Billederne i stort Format til **Tre Kroner** samt **Bache Et Kobbel Heste** og **Neumann Skagens Strand,** begge i Folio til **Fem Kroner** Stk.

Samlingen er af Pressen enstemmig bleven hilset som et meget smukt Foretagende, der fortjener Udbredelse i en vid Kreds.

C. G. Iversens Boghandel
(E. S. Tillge),
St. Kjøbmagergade 38, ligefor Postgaarden

Udkommet er og at faae i alle Boglader:

En Historie om en Vals

af

Jacques Offenbach.

Text og Musik (Zimmers Vals) Pris 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

Fra Fyrrerne.

Litteraire Skizzer

af

Otto Borschsenius.

1ste Række: heftet 3 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Efternævnte til Jule- og Nytaarsgaver passende Skrifter faaes i alle Nordens Boglader samt hos undert. Forlægger:

Kr. Arentzen, Ny Digtsamling. Hft. 1 Kr. 65 Ø. Ib. 2 Kr. 50.
— Baggesen og Oehlenschläger. I—VIII. Heftet 30 Kr.

Otto Borchsenius, Fra Fyrrerne. Literaire Skizzer. 1. Række. Heftet 3 Kr. 50 Øre.

J. W. Draper, Den europæiske Aandsudviklings Historie, paa Dansk ved Alex. Thorsøe. Heftet 9 Kr.

Evripides' Skuespil, ved C. P. Christensen Schmidt. 2 Hefter. 7 Kr. 50 Øre.

P. Faber, Viser og Vers. Udg. af Villiam Faber. Med Portrait. Heftet 2 Kr. 25 Øre.
Samme Bog, eleg. indb. 3 Kr. 25 Øre.

Ilia Fibiger, Rettroende Eventyr. Hft. 1 Kr. 50 Øre.
— Syv Eventyr. Heft. 1 Kr. 20 Øre.

Ed. Flemmer, Skildringer fra Italien. Med Kaart og Planer. Heftet 2 Kr.

M. Goldschmidt, blandede Skrifter. 4 Dele. Heft. 9 Kr.

H. I. Greensteen. Digte. Heft. 35 Øre.

Hoa-Tsien-Ki, Historien om det blomstrede Brevpapir. Chinesisk Roman. Oversat af Viggo Schmidt. Heft. 3 Kr. 50 Øre.

Ludvig Holbergs Epistler, med oplys. Anm. udg. af Chr. Bruun. 5 Dele. 17 Kr.

Det forsvundne Kjøbenhavn. Minder om «de gode, gamle Dage». 45 Billeder, tegnede af Klæstrup, med Digt af H. V. Kaalund. 3 Kr.

Samme Værk. 2den Række. 16 Billeder, tegnede af P. Klæstrup. 1 Kr. 25 Øre.
Elegant Mappe hertil: 2 Kr.

Jac. Kornerup, Skildringer fra Spanien i 1860. Heft. 1 Kr. 25 Øre.
— Fjenneslevlille Kirke, med Kobbere og Træsnit. Hft. 1 Kr.

Thomas Lange, Smaaskrifter. Heft. 35 Øre.

Longfellow, Sangen om Hiawatha. Oversat af G. Bern. Heft. 2 Kr. 50 Øre, indb. 4 Kr.

P. L. Møller, Adam Oehlenschlæger, et Mindeblad. Hft. 85 Øre.

Muloch, En Kvindes Tanker om Kvinden, oversat, med Forord af Provst Dr. Fog, ved C. Sannom, Heftet 2 Kr., indb. 3 Kr. 10 Øre, med Guldsnit 3 Kr. 50 Øre.

Et Nytaarsønske til hans Venner fra «den gamle Hr. Smits». Fra det Nederlandske ved Viggo Schmidt. Heft. 40 Øre.

«Nær og Fjern»s Novelle-Bibliothek. 5 Bind. Hft. pr. Bd. 2 Kr.

Parlamentariske Stjernebilleder, af Zodiacus, udg. af P. Hansen. Med Titelbillede, 2 Kr. 50 Øre.

C. Rosenberg, Nordboernes Aandsliv fra Oldtiden til vore Dage. I Bind. Heftet 6 Kr. 40 Øre.

C. N. Rosenkildes efterladte Skrifter, udg. af P. Hansen, med Portrait og Biografi. 2 Bd. 10 Kr.

Alex. Schumacher, **Ludvig Bødtcher,** et Digterliv. Med Portrait. 2 Kr. 50 Øre.

Portrait af **Ludvig Bødtcher.** Lith. af Tegner & Kittendorff. 1 Kr. 50 Øre.

Athalia Schwartz, Enhver sin Mission. Heft. 5 Kr. 35 Øre.

Alex. Thorsøe, Den danske Stats Historie 1814—1848. 1ste Afdeling (1814—1839) heft. 6 Kr.

A. Valentiner, Fortællingen om Peter. 3 Dele, indb. 1 Kr. 65 Øre.
— hvorledes Hans fandt Guld herhjemme, indb. 25 Øre.

Joh. Herman Wessels Digte. Boyes Udg. 4 Oplag m. Forf.s Portrait. Heft. 2 Kr.

Samme Bog. eleg. indb. 3 Kr. 50 Øre.

Claud. Wilkens, Liv — Nydelse — Arbejde. 3 Dele. Hft. 5 Kr. 75 Øre.

Fr. Winkel-Horn, Nordiske Heltesagaer. Hft. 4 Kr.

Otto B. Wroblewskys Forlag, Nytorv i Kjøbenhavn. *K.*

Kjøbenhavn. **Nr. 338.** Den 22. December 1878.
Udkommer hver Søndag. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Anders Sandøe Ørsted.

Et Par Ord i Anledning af Hundredaarsdagen for hans Fødsel af **Otto Borchsenius.**

Hans Liv for Konge, Stat og Fædreland har ikke undladt at medføre for ham mere end een haard Stund, mere end een Sjælens Kamp, hvor det gjaldt baade at vise sig som Fædrenelandets og som Kongens tro Mand, og i Henseende til begge hverken at lade sig rokke eller lade sig blænde.

F. C. Sibbern: Patriotiske Intelligensblade 1835.

Det er mig en tilfredsstillende Bevidsthed, at jeg endnu i min høje Alder ufortrødent er blevet ved at arbejde for Sandhedens Erkjendelse og Fædrelandets Frelse.

A. S. Ørsted, den 26. Januar 1857.

Ligesom vi allerede oftere i dette Aarti have festligholdt Hundredaarsdagene for flere af de fremragende Personligheders Fødsel, der som unge Mænd i vort Aarhundredes Morgen bar den nye Tid frem, saaledes staa endnu nogle Mindedage tilbage, der ikke have mindre Krav paa taknemmelig Ihukommelse. En af disse indtraf igaar, idet Anders Sandøe Ørsted den 21. December 1778, lidt over et Aar efter sin endnu navnkundigere Broders Fødsel, for første Gang saae Lyset i det fædrene Hjem paa Langeland; og ligesom i Forudfølelsen af den sig nærmende Højtidsdag rejste Pressen for nogle Uger siden Spørgsmaalet om ogsaa at hædre „den store Retslærde og dybsindige Tænker" med et offentligt Mindesmærke. Vel mente „Fædrelandet", der havde Æren af at tage denne Tanke op paany, at der ikke godt kunde være Tale om at opstille en saadan Statue paa nogen offentlig Plads, fordi Erindringen om Ørsteds praktiske Statsmandsvirksomhed endnu er for frisk og hans borgerlige Ros for tvivlsom, men hvad den sidste ialtfald angaaer, turde dog Meningerne i høj Grad være delte, thi A. S. Ørsteds „borgerlige Ros" hviler ikke paa hans Statsmandsvirksomhed alene, og selv hvad denne angaaer, udtalte Ørsted i sine sidste Aar gjentagne Gange sin urokkelige Tro paa, at Eftertiden vilde dømme anderledes end hans politiske Modstandere fra Fyrrerne og Halvtredserne. I den Overbevisning da, at vi ikke kunne fejre Ørsteds Hundredaarsdag paa nogen bedre og mere passende Maade end ved at lade ham selv føre sin Sag overfor den yngre Slægt, der er voxet op med deres Fædres Syn paa den gamle konservative Statsmand, skulle vi opfordre Enhver, der vil danne sig sin egen Mening om Sammenstødene i de nævnte Decennier, til i Dagens Anledning at høre ogsaa den andens Parts Opfattelse af Stridsspørgsmaalene. I sit omfangsrige Skrift fra sin høje Alderdom, „Af mit Livs og min Tids Historie", har A. S. Ørsted talt sin Sag for Historiens og Efterslægtens Domstol, siden hans yngre Samtid fulgte deres Førere og som disse blindt brød Staven over ham. Vi ere for vort eget Vedkommende ikke statsretlig kyndige nok til at dømme de stridende Parter imellem, og hvad vi kunne fremdrage af Ørsteds

Udtalelser i saa Henseende, maa selvfølgelig indskrænke sig til korte Antydninger, men det vilde unægtelig have været en smuk Opgave for en yngre Statsmand, i Dagens Anledning at have fulgt Ørsteds Opfordring om en fornyet rolig og samvittighedsfuld Prøvelse af den Virksomhed, der altsaa, som vi have seet, endnu kan kaste sine mørke Skygger over hans Eftermæle. Men, som sagt, A. S. Ørsteds borgerlige Ros staaer og falder forøvrigt ikke med Dommen over ham som Statsmand; den er tvertimod saa inderlig sammenknyttet med Alt, hvad der i dette Aarhundredes første Halvdel fandtes af aandelig Storhed herhjemme, at vi paa ethvert Blad af denne Tids Historie ogsaa ville træffe paa A. S. Ørsteds Navn. I sin offentlige Færd som i sit private Liv har A. S. Ørsted virket og levet sammen med de betydeligste Aander i vort Fædreland, og vort Maal turde derfor nærmest blive her: i korte Træk at minde lidt om alle de forskjellige Sider af hans Liv og Virksomhed, hvorpaa hans borgerlige Ry blev grundlagt for Samtid og Eftertid.

Vi kunne ogsaa i saa Henseende støtte os til nogle Udtalelser af Ørsted selv. I sine Erindringer — hvis vi for Nemheds Skyld maa kalde hans ovenfor anførte Skrift saaledes — nedlægger han etsteds netop en Indsigelse imod at dømme et Folks aandelige Stade med udelukkende Hensyn til den offentlige Behandling af de Anliggender, der have umiddelbar Interesse for Borgersamfundet. „Der er meget Andet," siger han, „som endog langt bestemtere betegner Folkets aandelige Liv end dets Deltagelse i de egenlige statsborgerlige Anliggender". Sande Ord til alle Tider, og her navnlig af Interesse i Ørsteds Mund, fordi de i Erindringerne indlede en længere Undersøgelse af den, i hans Øjne højst tvivlsomme, „velsignelsesrige Indflydelse", som „den unge Friheds befrugtende Aande" ifølge hans politiske Modstanderes Mening skulde have udøvet paa Alt i Landet og Folket. Vi have allerede ved en tidligere Lejlighed (se dette Blads Nr. 237) mindet om, hvorledes Ørsted indrømmer, at vi ogsaa i 1848 og de paafølgende Aar have faaet værdifulde, tildels endog ypperlige videnskabelige og digteriske Værker, men — siger han — det mest Betydende deraf hidrører fra Mænd, der vare komne til fuld aandelig Modenhed inden 1848, ja endog førend den Strømning viste sig, der førte os dette Aars Bevægelser i Møde. Mod den nye Tids eneste Fortrin — og er det et Fortrin? spørger han — „den politiske Presse", sætter han da den store aandelige Virksomhed, som paa alle Videnskabens, Kunstens og Poesiens Omraader blev udfoldet i Aarhundredets fire første Aartier, den saakaldte „bælmørke Tid", fordi Folket endnu ikke havde begyndt at befatte sig med „de højere politiske Spørgsmaal". Især dvæler Ørsted da ved de tre af Aarhundredets Heroer, der hver for sig stod i Spidsen for vor aandelige Udvikling i en af dens mest betydende Retninger, A. Oehlenschläger, J. P. Mynster og H. C. Ørsted. Han skjænker dem alle tre en udførlig og interessant Omtale, og det paagjældende Sted af Erindringerne (III. S. 299—333) er saa meget mere værd at henlede Opmærksomheden paa, som det øvrige Skrift ellers optages af vidtomfattende og dybtgaaende statsretlige Afhandlinger, der bestandig have gjort og bestandig ville gjøre det i saa mange Henseender betydningsfulde Værk utilgængeligt for den store Almenhed.

Det kan maaske være Stedet her at minde om, hvor nøje ogsaa A. S. Ørsted var knyttet til de store Personligheder i Aarhundredets Begyndelse, der, for at bruge et Sibbernsk Udtryk, forstod „at holde Vældene for de rette Livsvande friske og aabne". Hvad han og hans Broder saaledes vare for den unge Oehlenschläger, vil Litteraturhistorien ligesaa lidt glemme, som hvad Betydning hans og hans første Hustrus Hjem havde for hele deres Vennekreds. Til sin Svoger og Søster tyede Oehlenschläger, dengang den gamle Skole endnu ikke vilde anerkjende den unge Genialitet, og til Ørsteds Hus hjemsendtes under den store Udenlandsrejse de tragiske Digterværker, med hvilke Oehlenschlägers rige Ungdomsproduktion kulminerede. Her læste M. Rosing „Hakon Jarl" op, og her kappedes ømme Damehænder om at tage de første Afskrifter af „Axel og Valborg". I dette Hus fandt den hvileløse Baggesen endnu engang en rolig Sjælslykke og tændte paany sin Digterlue ved Sofie Lilias hellige Arneild; herfra udsendte han en rig Samling herlige Arbejder, af hvilke „Gjengangeren" ikke mindst vil bringe Mindet om Ørsteds Hjem til de seneste Slægter. Her gjæstede Fichte sin og Kants Beundrer og Indfører i det danske Aandsliv. Her sværmede den unge Sibbern for sin søsterlige Veninde, og til Ørsteds Hjem ere alle Gabrielis Breve adresserede. Eller for at lade Sibbern selv tale — og dette Æresminde fra et nu glemt Hefteskrift, der forleden paa et af vore offentlige Bibliotheker ikke engang var skaaret op, fortjener i Dag at høres — hvem har vel overgaaet A. S. Ørsted „med sin Meget omfattende Aand og Meget omfattende Arbejdsomheds Kraft"? „Naar jeg betænker", siger Sibbern, „at Ørsted med al sin Virksomhed dog ej var den Mand, der indesluttede sig i sit Arbejdsværelse, men at han med en sjelden Aabenhed og Villighed var tilgængelig for Enhver, gjerne deltog i selskabelige Sammkvem og var saa livlig i dem, at vi meget vel kjende hans mangfoldig spillende Vid og hans Sjælefrihed, som saa let syntes at kunne kaste Arbejdets Tryk fra sig, og hvori altid den livligste Godmodighed og Menneskekjærlighed spillede, naar jeg betænker alt dette, saa maa jeg, nu jeg kjender Noget til, baade hvad Livet giver og hvad Livet tager, forbauset spørge: hvor kom dog denne Aandskraft fra, hvorledes var den mulig?"

„Og hvor kan jeg — fortsætter Sibbern — vende mig andetsteds hen end til den Del af vor Ørsteds Existens, som har gjort og gjør ham saa elskværdig. Vistnok maa jeg allerførst nævne Pligtfølelsens Styrke i ham. Ingen Kant kunde forlange den renere og stærkere. Legemets Kraft, Sjælens Evner, maatte være istand til det, som skulde være — thi Villien vilde det og lod ej af at ville det. Kunde man hos Nogen tale om hin af Kant omtalte Gemyttets Magt over det Sygelige i Legemet [Ørsted led i en tidligere Livsperiode meget af Nervefebre], saasnart det gjaldt, saa var det hos ham; jeg tør vel sige dette, thi jeg taler her ej om Andet, end hvad jeg har seet og veed. Dernæst maa jeg vel ogsaa endnu bemærke dette, at naar Nogen har kunnet gjøre sig fri for alle de Bryderier, som vort eget Jeg kan volde os ved mange Lejligheder, og fri for den betagende Virkning, mange Kollisioner i saa Henseende kunne udøve, saa har det været ham, der hører til hine renere Naturer og friere Personligheder, der i saa Henseende ikke give Jorde-Aanden saamegen Afgivt som mange af os Andre. Mærkeligt er det blandt Andet at se saa Lidet af Ærelystens Bevægelser i en Sjæl, i hvilken Æresfølelsen ofte har viist sig os at

være et saa kraftigt og saa bestemt medindgribende Moment. Men et Hovedpunkt af væsenlig Betydenhed netop med Hensyn til denne Virksomhed og Arbejdsomhed hos en ellers virksom og driftig Natur, er og bliver hin rene, frie, store, altid aabne, sande Velvillie, som gjør vor Ørsted saa elskværdig og yndet. Et af Hjertet velvilligt Gemyt er et fra Grunden frit Gemyt, der lever i Verdensharmoniens og Totalitetens Sfære, og hvad skulde, naar dermed en kraftig Virkedrift og et klart og ubestikkeligt Judicium parrer sig, samt hin hurtige og omfattende Hukommelse, der har alt Fornødent strax tilstede og paa rede Haand, mere være egnet til at disponere til Kræfternes fulde og til deres bedste Brug? Og den dybe Velvillie rykker nu tillige Sjælen nær hen til de Existensens Egne, om jeg saa maa sige, hvor Kraftens Grundkilder rinde."

Med disse Ord, der findes i Sibberns „Patriotiske Intelligensblade" fra 1835 og unægtelig karakterisere Sibbern selv ikke mindre end Ørsted, dvæler den elskværdige Tænker ved den „gedigne" Tale, hvormed Ørsted dengang havde aabnet den første Stænderforsamling. Kort iforvejen havde Ørsted desuden i en Fortale til et af sine Skrifter offentlig erklæret, at han nu nedlagde den Pen, han som Forfatter i syvogtredive Aar utrættelig havde ført. Videnskabsmanden skulde nu vige for Statsmanden. Og hvilken glimrende Bane kunde han ikke se tilbage paa. Han var bleven Student i sit sextende Aar, havde i sit nittende allerede vundet Universitetets Guldmedaille og var omtrent samtidig optraadt som offentlig Skribent. Begge Brødrene havde forladt Hjemmet med ikke ringe Fængbarhed for de religieuse og politiske Forestillinger, der dengang gjorde sig gjældende, og som hele den daværende yngre Verden sværmede ogsaa de for den religieuse og borgerlige Frihed, som ved Hjælp af den franske Revolution skulde udbrede sig trindt omkring i Landene. „Det har derfor altid moret mig — siger Ørsted i sine Erindringer — naar vor Tids Presse har forestillet sig os Ældre som opvoxne i Trældommens og Mørkets Dage og deri fundet en Undskyldning for, at vi ikke forstod de Frihedens Toner, som, efter hvad man mente, nu først kom os imøde." Ørsted vidner om, hvor dybt han da følte sig greben af det Kantiske Moralprincip og den dertil knyttede Lære og Agtelse for Pligt som den eneste Drivfjeder til de menneskelige Handlinger, der kunde give disse noget Værd, og han kommer ofte tilbage til, hvad Kant har været for ham selv og mange Andre i vort Fædreland. Som Kantianer slog han ogsaa et alvorligt Slag imod den Rationalisme, som dengang førte det store Ord, og medens Rationalisterne vilde stemple ham og alle Kants Tilhængere som erklærede Atheister, gav Grundtvig ham senere (i sin Verdens Krønike 1812) det Vidnesbyrd, at den Lovlærde havde gjort de Skriftkloge til Skamme. Ogsaa Fichte fik i disse Aar stor Betydning for Ørsted, og skjønt han i sine Erindringer udtrykkelig fremhæver, hvorledes han forlængst er kommen bort fra det Afguderi med Kants Lære, hvormed han indtraadte paa Forfatterbanen, saa minder han dog om, hvorledes Kant og Fichte, hvilken sidste i Begejstring for ren, al Selvkjærlighed forsmaaende Sædelære i fuldt Maal sluttede sig til Kant, i højeste Grad havde Lod og Del i det Opsving, som Preussen tog efter den ulykkelige Krig i 1806 og 1807. I 1799 konkurrerede Ørsted tillige med et Par Andre om den ledige juridiske Professorplads ved Universitetet, men den ældre Bornemann blev valgt, og Højskolen gik glip af en Retslærd, som den senere skulde erkjende nok havde været værd at have knyttet til sig. Som Assessor i Hof- og Stadsretten, 1801, slog Ørsted da ind paa Embedsmandsbanen, og nu gik det rask frem til Ære og Magt, medens en betydelig Forfattervirksomhed samtidig grundlagde den nyere Lovkyndighed i Danmark. 1810 blev han Assessor i Højesteret, 1813 traadte han ind i det danske Kancelli, hvis første Deputerede han blev i 1834, efter fra 1825 tillige at have fungeret som Generalprokureur, og 1835 træffe vi ham altsaa som kongelig Kommissarius ved den første Stænderforsamling. Med varme Ord tager Sibbern, der jo selv var juridisk Kandidat, Afsked med Videnskabsmanden. „Naar man — siger han — i Ørsteds Skole lærte ikke blot en sand Jurisprudens, hvilket siger langt mere end et Indbegreb af Kundskaber, naar man i denne Skole ej blot lærte at faae Forstand paa Lov og Ret, men tillige lærte en skarp praktisk Logik, saa kan jeg sige, at jeg endnu den Dag idag nyder godt af, hvad jeg i hin Skole lærte, som jeg i mange Henseender har den Meget at takke. Der lyste i Ørsteds Skrifter saa megen Skarpsindighed, saa meget Judicieust, saa omfattende og gjennemtrængende en logisk Jagttagelsesaand, saa megen fri og dog sikker og taktfast Bevægelighed i Tankeforfølgelserne og saa Meget af hin Resultaterne hen til et vist deciderende og slaaende Udtryk, som til en Pointe, henførende og sammentrængende Tankekløgt, at de kunde og at de maatte, glæde og oplive, alene ved den deri sig rørende Intelligenses Styrke og Fylde, uden Hensyn til Vigtigheden af deres Indhold forresten."

Men nu, hvor Sibbern skal stille Statsmandens Horoskop, gribes han selv af en vis Ængstelse for Fremtiden. Et Folks aandelige Høvdinger maa bestandigen saaledes holde sig og vorde holdte paa Menneskehedens friere Højder, at de, om de end bestandigen staa i Kommunikation med Livets daglige Gang og derfor ogsaa med alle Livets smaa Anliggender og smaa Bevægelser, dog selv ikke komme ned i det Smaalige og i den smaalige Følgen med disse smaa Bevægelser, i alle deres Sjælen let omsnærende Virkninger. Til sit eget og Andres Brug ændrer da Sibbern et kjendt Citat af Schiller saaledes:

> Laß nicht dein Ohr mit solchen Sachen füllen,
> laß dies Getreibe, das in jenen Gassen
> die Menge leicht erregt, nicht bis herauf
> in deiner Seele heitre Mitte steigen.

Men, spørger Sibbern tilsidst, vil der ikke komme Tider, da man vil kunne sige til mig: „Du Lidettroende! Priste Du ikke selv de totale Livsvirkningers Magt? Anpriser Du ikke desuden ofte selv Tilliden til Godheden og Sindigheden og Grundigheden af det, som boer i dit Danmarks Hjerter og i dit Danmarks Sjæle? Og hvor er nu Kraften af din Tro og af din Tillid? Er Du nu ikke ogsaa midt inde i hine Smaaligheder, der ej skulde stige op i din Sjæls frie Midte?"

Det var ingen tom Frygt, som her kastede sin Skygge forud for Sibberns Fantasibillede af hans og hans Venners Deltagelse i det politiske Liv, og saavel han selv som A. S. Ørsted skulde lære, at det ideelle Stade paa „Menneskehedens friere Højder" vanskelig lader sig forene med Dagens Kamp i den praktiske Politik. Det skulde svide til ham selv, da han — som P. L. Møller engang

i Slutningen af Fyrrerne sagde om ham — „uden Frygt for de Følger, der lod sig forudse, anlagde Filosofiens uendelige Maalestok paa vore Politikere af sidste Decennium, og disse, som det plejer at gaa, fandt det meget lettere at aabne Mængdens Blik for en Mands smaa Svagheder end for hans store Fortjenester", og det skulde i endnu højere Grad svide til Ørsted. Naar saaledes Sibbern i 1835 ønsker denne sin ædle Ven en Livets Aften i kvægende Velbehag, hvor Jordelivets Travlhed er traadt tilbage, Arbejdets Detail for Størstedelen overladt til Andre, med dobbelt Rum for Velvillien, dobbelt Tid til den; en stille, behagelig, fredelig Aften, efter en varm Dag, fuld af Arbejde, en Aften i en stille Kreds, med Altandørene aabne til den store Stjernevrimmel, Sindet frit og roligt, altid venligt, altid kjærligt, snart mildt og spøgende, snart opløftet, bevæget og udvidet — ak, naar Sibbern ønskede Ørsted en saadan Hvile efter Arbejdsdagens Travlhed, saa skulde Alt falde ganske anderledes ud. For hvert Skridt Ørsted nærmede sig sit Livs Aften, skulde Striden blive bitrere og heftigere, og hans sidste Henvendelse til sit Folk skulde blive det store, stundom baade bitre og skarpe Selvværge, som han kaldte „Af mit Livs og min Tids Historie". A. S. Ørsted skulde, som Citatet over denne Artikel viser, ende dette sit Forsvar med selv at forsikre, at han til det Sidste havde arbejdet for Sandhedens Erkjendelse og Fædrelandets Frelse!

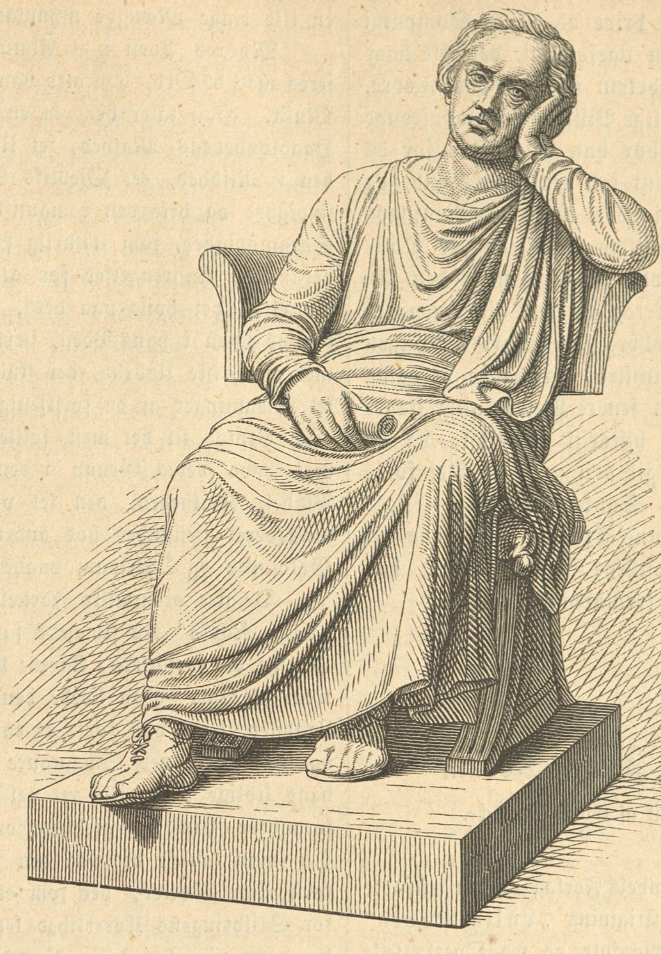
Det er ikke Stedet her at gjenopfriske, hvorledes „Kongens og Folkets Mand", som Ørsted endnu til 1842 kaldtes, efterhaanden mistede det sidste Hædersnavn, for af sine Modstandere i Fyrrerne at reduceres til en „Fyrstetjener" og derpaa i Halvtredserne — det er Ørsteds egne Ord — at „stemples som en Landsforræder". Man kaldte i Trediverne Forholdet imellem den kongelige Kommissarius og Stænderforsamlingerne patriarkalsk, og Historien vil til alle Tider med Glæde dvæle ved disse Dage, hvor den tilbageholdende og fremadskridende Bevægelse i Folket repræsenteredes af to saa ædle Personligheder som A. S. Ørsted og J. F. Schouw. I sine Erindringer yder ogsaa Ørsted selv den ældre Opposition, saaledes som den f. Ex. kom til Orde hos David, Ussing, Bang og Johannes Hage, al mulig Ære. Han siger, at Oppositionen, saaledes som den viste sig i Trediverne, var en i det Hele gavnlig Bestanddel af Statslivet, idet den havde fremkaldte Regjeringens Opmærksomhed paa hvad der kunde være at rette og forbedre i Statens Indretninger, og i Folket vakte den hidtil slumrende Deltagelse for de offentlige Anliggender. Men — fortsætter han — „hin tidligere Oppositions kjækkeste og dygtigste Mænd trak sig efterhaanden tilbage og bleve af dem, der nu satte sig i Spidsen for Oppositionen, betragtede som Stilstandsmænd. Fra den Tid af er der kun saare lidet Gehalt i vor Opposition. De overordenlige Tidsbegivenheder [disse Ord ere skrevne i Begyndelsen af Halvtredserne] have vel opholdt den ved et Slags Liv; men dens Forvildelser og dens ringe Dygtighed føles vel temmelig almindeligt, endog af dem, der engang saaledes have kastet sig i dens Arme, at de have ondt ved at rive sig løs."

Som man vil se, dømte Ørsted ligesaa skarpt om sine egenlige Modstandere som de om ham, og man kan forsaavidt ikke undre sig over, at der endnu i vort Samfund gaaer Efterdønninger af denne bitre Kamp. Desmere Pris sætte vi paa, at det var „Fædrelandet", der for nogle Uger siden gjenoptog Spørgsmaalet om et offentligt Mindesmærke for A. S. Ørsted og dertil netop anbefalede den af Bissen modellerede siddende Statue, som i 1842, fornemmelig paa Orla Lehmanns Tilskyndelse, blev lyst i Ban af de senere saakaldte National-Liberale. J. L. Ussing fortæller i „N. L. Høyens Levned" (S. 305—309) nærmere Statuens Historie. Bissen havde i Vinteren 1835—36 udført en fortrinlig Buste af Ørsted, der senere blev udført i Marmor efter Bestilling af Jyllands Provindsialstænder og opstillet i Stænderhuset i Viborg. Men det Karakteristiske i Ørsteds Personlighed havde interesseret Bissen særdeles, og paa samme Tid han modellerede hans Buste, havde han ogsaa udkastet en Skizze til en Statue af ham i siddende Stilling. Høyen skaffede Bissen Midler til at udføre Skizzen i Legemsstørrelse, og i Foraaret 1838 blev det ypperlige Kunstværk udstillet*), men inden der kunde blive Tale om at faae det udført i Marmor, var Ørsteds Popularitetstid til Ende. Da Høyen saaledes i 1842, sammen med ni Andre, ad privat Vej — „man fandt det ikke rigtigt at udstede en offentlig Indbydelse" — søgte at faae den fornødne Pengesum stillet paa Benene og iblandt Andet desangaaende henvendte sig til Orla Lehmann, erklærede denne aabenhjertig, at han ikke kunde medvirke til at fremkalde en Marmorstatue af Ørsted. Slutningen af Lehmanns Brev lyder lidt forkortet saaledes: „Ørsted er efter min Overbevisning ikke en Statsmand, men en Fyrstetjener, der stedse har været sin Herres tro Tjener, men ikke sit Folks højhjertede og karakterfaste Talsmand. Denne Skrøbelighed kan nu vistnok ikke tilintetgjøre hans Afkomst til at henregnes til Danmarks faa udmærkede Mænd; men fortiden staaer han i Ordets allerkrasseste Forstand som en Partimand, som Inkarnationen og den væsenligste Støtte for et System, jeg for Danmark anseer for langt fordærveligere end selv en haard og virksom Despotisme. — Jeg haaber, at Deres Forehavende vil mislykkes, og naar i sin Tid, efter Ørsteds Død, det ædle Menneske, den dybsindige Tænker og lærde Skribent er frigjort for Partimandens Daarlighed og Illusionen om Statsmanden, da skal Ingen være villigere end jeg til at medvirke til en blivende Anerkjendelse af, hvad der i ham og i hans Færd har virkelig og blivende Værd." Det varede heller ikke længe, før Høyen og Bissen selv delte Lehmanns Syn paa Ørsted. „Gipsmodellen — siger Ussing — henstod dog endnu i hans Atelier indtil 1854, da Ørsted som Premierminister ved den bekjendte Opløsning af Folkethinget forfattede det aabne Brev til Vælgerne den 20. Oktober. Bissen blev oprørt over denne Fornærmelse mod det danske Folk og besluttede, at Statuen øjeblikkelig skulde tilintetgjøres." En af hans Elever (Billedhugger Malthe) frelste dog Kunstværket og fik efter en heftig Ordstrid Bissens Tilladelse til at fjerne det fra Atelieret, imod at han forpligtede sig til at sørge for, at Bissen aldrig fik det at se mere. Det blev derpaa gjemt i en Kjælder.

Hvis „Fædrelandet" nu har Ret i, at Statuen er for lille til at opstilles under aaben Himmel, turde den sikkert, som Bladet skriver, have „sin naturlige Plads paa et Sted, hvor Lovkyndige jevnlig eller daglig samles, i Forhallen til en Retssal eller i en saadan," — og det udmærkede

*) Det blev endvidere afbildet i Trykkefriheds-Selskabets Folkekalender for 1842, hvorefter vi idag bringe en Gjengivelse.

Kunstværk bør ialtfald baade for Ørsteds og Bissens Skyld bevares i Marmor eller Bronce — men det andet Spørgsmaal staaer endnu tilbage, om virkelig A. S. Ørsteds Fortjenester af vort Land og Folk ikke skulde gjøre ham værdig til et offentligt Mindesmærke. Det er menneskeligt, at „Fædrelandet", der saavel i Fyrrerne som i Halvtredserne tog saa aktiv Del i de stadig heftigere Sammenstød imellem Ørsted og de National-Liberale, og over hvis Virksomhed Ørsted i sine Erindringer gjentagne Gange fælder saa hvas en Dom, endnu har nogen Vanskelighed ved at tage Forsoningsstridtet helt ud, men den yngre Slægt tør ikke lade den Beskyldning vedblivende sidde paa sig, som Ørsted bl. A. i sit Skrift fra 1850 „For den danske Stats Opretholdelse i dens Helhed" retter imod den, naar han siger: „I den yngre Slægt er det blevet almindeligt at tro paa det, der med stor Sikkerhed fortælles og dømmes i de offentlige Blade, uden at bekymre sig om Kilderne, eller ialtfald uden deri at læse Andet, end hvad der kan bruges til Bestyrkelse for hine Fremstillinger." Det skulde derfor bl. A. være disse Mindeords Formaal at opfordre den yngre Slægt til at se med egne Øjne paa A. S. Ørsted og gjennem selvstændig Prøvelse komme til et Resultat. Vi have allerede nævnet, at Ørsteds egne udførlige Akter i denne Sag, der neppe endnu tør siges at være indanket for Historiens Domstol, foreligge i de tidtnævnte Erindringer, og vi skulle i saa Henseende kun minde om følgende Ord af dette Skrift, der levende skildre Ørsteds hele Stilling i Begyndelsen af Halvtredserne: „Jeg veed iøvrigt meget vel, at de nøjagtige Undersøgelser, som jeg skrider til at meddele, kun ville finde meget faa Læsere i Øjeblikket; jeg er fuldkomment belavet paa, at hverken de, som føre det store eller det lille Ord i Dagens Presse, ville lægge Mærke dertil, eller, om de end maatte gjøre det, dog ville tage sig i Agt for at lade sig mærke dermed, for i al Mag og med en Tilforladelighed, som om der aldrig var sagt et Ord derimod, at gjentage Domme, som her ere blevne fuldstændig gjendrevne. Men med alt det veed jeg nu intet Bedre at anvende min Tid til end Undersøgelser af dette Slags; og jeg har den sikre Tro, at der engang, og maaske om ikke saameget lang Tid, vil blive En og Anden, der vil finde sig dreven til at anstille en alvorlig Sammenligning mellem 1848 og den Tid, der ligger foran samme, og da turde dette og flere Partier i nærværende Skrift saavel som de øvrige Arbejder, hvormed jeg paa mit Livs Aften har beskjæftiget mig, maaske indeholde et ikke ganske uvigtigt Stof for en saadan prøvende Sammenligning. Idetmindste tør jeg stole paa, at man vil finde de Kjendsgjerninger, som jeg anfører, paalidelige, og mine Domme grundede paa rolig, upartisk Prøvelse."

H. V. Bissens Statue af A. S. Ørsted.

Der kunde være mere end eet Punkt, paa hvilket vi særlig kunde ønske at henlede Opmærksomheden, som f. Ex. Ørsteds Imødegaaelse af Wegeners og Clausens historiske Fremstillinger eller hans egen Redegjørelse for hans Optræden imod P. H. Lorentzen, men det vilde her føre altfor vidt, hvis vi skulde skille imellem, hvad vi kunne billige af Ørsteds hele „Holdenigjen", og hvad vi maatte give Fremskridtsmændene Ret i. Vi Yngre, der ikke længer have vor Lidenskab med i disse Kampe, staa ogsaa i Fare for, af Sympathi for den store Personlighed at lade os henrive til Uvillie mod hans Modstandere paa Grund af de Vaaben, de brugte i Striden mod ham, og dog bygge og bo vi under den politiske Frihed, som disse Modstandere vandt for os. Vi kunne nu se, at de i Meget gjorde ham Uret, og at de selv senere have underskrevet mange af de Anskuelser, de dengang angreb ham saa bittert for — „Grundlovsprotestanten" Ørsted tog saaledes ikke alene strax Ordet mod det brede Grundlag, som Regjeringsudkastet havde foreslaaet for Folkets Deltagelse i Statsmagten, men vedblev bestandig at kæmpe mod det hele Valgsystem — men den yngre Slægt kan dog alligevel paa ingen Maade stille sig paa Ørsteds politiske Standpunkt. Naar f. Ex. Ørsted i Mai 1852 udtaler Følgende: „Man har nu allerede en rig Erfaring for det, der ogsaa klarlig ligger i Sagens Natur, at naar den i Tal største Del af Befolkningen, der hverken har behørig Interesse for Samfundets Vedligeholdelse og Udvikling eller Skjønsomhed til at bedømme, hvad der tjener til dets Tarv, kommer til at raade for Valget af de Mænd, til hvem Statens Anliggender betroes, saa beroer Udfaldet saa godt som alene paa dem, der opkaste sig til Ledere," — naar altsaa Ørsted udtaler Sligt, der den Dag idag kan høres gjentaget af hans forbums Modstandere, saa kan den yngre fremadskridende Slægt kun bebrejde sine Fædre, at de ikke, samtidig med at de skaffede os den politiske Frihed, tillige paa alle mulige Maader lod sig det være magtpaaliggende ved

en udvidet Folkeopdragelse at sætte den store Mængde istand til at øve den nævnte „Skjønsomhed“. Vor Sympathi for A. S. Ørsted maa ikke drive os til en Sympathi for hans politiske Anskuelser, men ligesom vi, der ikke have taget Del i Kampen, have det Fortrin fremfor vore Fædre, at vi ikke tvivle om Ørsteds redelige Villie og selvopofrende Fædrelandskjærlighed, saaledes bør han ogsaa staa for os som en stor og ædel Repræsentant for den gamle Tid, og en saadan Personlighed kunne vi godt, trods al Meningsforskjel, give Plads i vort offentlige Pantheon for Danmarks udmærkede Mænd. Havde vi været unge den 20. Marts 1848, da det store Folketog bugtede sig igjennem Vimmelskaftet for paa Kristiansborg at opfordre Kongen til at afskedige sine gamle Ministre, da havde vi ogsaa sluttet os til Toget; men for en senere Betragtning staaer det som et ikke mindre ophøjet historisk Skuespil, da en enkelt Mand i sin Embedsdragt gik den modsatte Vej forbi hele Toget. Det var Anders Sandøe Ørsted — siger Barfod, der har opbevaret denne Episode —; „han gik tryg og rolig bag sin Selvbevidstheds stærke Skjold; han gik æret og ufortrædiget af det fremadhigende Folk.“

Thomas Moore: Lalla Rookh.

Et østerlandsk Digt. Oversat af Edv. Lembcke.

Paa den Gyldendalske Boghandels Forlag er den irskfødte Thomas Moores østerlandske Digtning „Lalla Rookh“ udkommet i en, saavidt vi se, smagfuld og tro Oversættelse ved Hr. Edv. Lembcke. At Hr. Lembcke har behandlet Metret i „Ildtilbederne“ noget friere end Moore selv, kan ikke bebrejdes ham: dels overholder nemlig Moore i dette Digt ikke paa alle Punkter strengt fire Jamber i hver Linie, og dels er overhovedet i den engelske Litteratur den omfattende Lov for det paagjældende Metrum, som Coleridge første Gang i „Christabel“ optog efter Middelalderens Romancer, og som Scott og Byron senere anvendte, at hver Verselinie indeholder fire Accenter, medens dens øvrige Modifikation gjennem Versefodens Art bliver Digterens frie Sag; at Oversætteren her mellem Jamberne har indskudt de nærbeslægtede Anapæster — dertil maa han ansees fuldt berettiget.

Naar man af Thomas Moores metriske Arbejder stiller de ofte særdeles kvikke, vittige og snærtende satiriske til Side i en Gruppe for sig, vil blandt de øvrige Samlinger Irish Melodies og Lalla Rookh hæve sig frem som de betydeligste, skjøndt der ogsaa i de øvrige Poesier vil kunne findes mangen Perle af fin og formfuldendt Lyrik. Den store Popularitet, som Moore navnlig ved disse to Værker nød i England, har i de senere Aar, især blandt den yngre Slægt, tabt sig en hel Del. Det er jo nu engang saa, at en stærk Beundring og Forguden ofte følges af en Tid, der mere lukker Blikket op for Mangler og Svagheder. Og sandt er det ogsaa, at Moores Poesi med dens Stænk af Eau de Cologne, med dens stundom sæbebobleagtige — prægtigt farvespillende og let flagrende — Karakter, med dens af og til lidt flitteragtige Præg, hvor det vel kan ske, at man kun finder tyndt Bladguld istedetfor det ægte, tunge Metal, — at denne Poesi imellem kun giver en tom Lyd og slaaer klik i sin Klang imod de strenge Krav, hvoraf vor Tid er fuld. Men paa den anden Side kan det heller ikke nægtes, at der i den yngre Slægts Dom over denne Digter af og til vil kunne findes en ikke ringe Mængde usympathetisk Uretfærdighed.

Moores Poesi i al Almindelighed kan heldig karakteriseres med de Ord, hvormed han selv et Sted betegner den irske Musik. Han taler her om en „Tone af Trods, efterfulgt af Haabløshedens Mathed, et Udbrud af Heftighed, der døer hen i Mildhed, eet Øjebliks Sorger tabte i det næstes Letsindighed og hele den romantiske Blanding af Munterhed og Sørgmodighed, som naturlig frembringes ved et livligt Temperaments Anstrengelser for at afryste eller glemme de Forurettelser, der hvile paa det“, — og disse samme Egenskaber komme igjen i hans Poesi, særlig i hans Lyrik; i den Brimmel af lyriske Udbrud, der skyldes ham, anslaaes der fint og let Stemninger af de forskjelligste Nuancer, ligefra den blideste Vemod til det mest spillende Skjelmeri. Mange Træk heri have deres Grund i den keltiske Raceejendommelighed: Viddet, Kvikheden, den let vakte Følelse og hurtige Stemningsvexel gjenfindes hos andre Forfattere af irsk Æt, f. Ex. Goldsmith og Sheridan, baade i deres Liv og deres Værker.

De fire orientalske Fortællinger, der under Fællestitlen „Lalla Rookh“ ere slyngede sammen ved en gratieust udført Intrige, ere forfattede i Aarene 1813—16, da Digteren var omtrent 35 Aar. Han boede dengang ude paa Landet i et lille Landsted, hvor han førte et ensomt og affondret Liv, kun af og til afbrudt ved Smaatoure til London, Afvexlinger, som hans livlige Aand ikke ret vel kunde undvære. I disse Aar fordybede han sig gjennem omfattende Studier i østerlandsk Liv (man kan se det paa den Mængde Noter og Citater fra forskjellige Værker, der som et Slags Dokumenter til Bevis for Skildringens Korrekthed ledsagede den engelske Udgave*), han lod sin Forestillingskreds fylde med Billeder og Træk, hentede fra den østerlandske Verden, og affondrede sig, saavidt det lod sig gjøre, fra alle Indtryk, der kunde gribe forstyrrende ind i denne Fantasiens Virksomhed. „Det var“, siger han, „midt i Sneen af to eller tre Derbyshire-Vintre, at jeg ved den Koncentration af Tanken, som et ensomt Liv alene giver, fandt mig istand til at fremkalde omkring mig nogle af de solrigeste af hine østerlandske Scener, der siden i Indien selv ere blevne hilste som næsten fuldstændig naturlige for dettes Himmelstrøg.“

Byron har vistnok Ret i den korte, foreløbige Dom, han efter en flygtig Gjennemlæsning afgav om „Lalla Rookh“, at „Profeten med Sløret“ var det daarligste af de fire Digte og „Ildtilbederne“ det bedste. Det første af disse med dets monstreuse Hovedfigur, hvis mystiske Hæslighed driver ham til rasende Forbitrelse mod hele Menneskeslægten og uudslukkelig Attraa efter at martre og knuse den, er gjennemgaaende for uinteressant, har for meget af det nægte Theaterrabalder ved sig til at kunne hævde sig nogen betydelig Plads. Det er Hyper-Romantikens stive, guld- og sølvindvirkede Kappe, Moore her har iført sig, og den klæder ham ikke; Bevægelserne blive massive og balletmæssige, endskjøndt man ogsaa her stundom mærker, at der flyder varmt menneskeligt Blod under den tunge Kappe.

I „Ildtilbederne“ træffe vi derimod et Digt, som Moore har skrevet med hele sin Personlighed, med Liv og Varme, som indeholder en virkelig fyldig Kollision i Heltens, den

*) I den danske Oversættelse ere Noterne væsenlig udarbejdede paa Grundlag af Moores, men ere langtfra saa talrige, hvad der heller ikke behøvedes.

unge Hafeds, Stilling mellem Troskab mod sit nedkuede Land og Kjærlighed til Hinda, Datteren af hans Folks Undertrykker, en Kollision, hvis forskjellige Følelser og Stemninger faae et dybt følt Udtryk i Digterens Skildringer. Dr. Brandes har i fjerde Bind af sine „Hovedstrømninger“ (S. 267—69) paapeget, hvorledes man bag Ildtilbedernes Kampe mod deres muhamedanske Tyranner tydelig øjner Irlændernes Stilling overfor deres engelske Herrer. Ligesom Digtets Ghebere i Hovedtrækkene ved deres Races hele Karakter blive identiske med de letbevægelige, lidenskabelige irske Kelter, paa samme Maade bliver Digtningens unge Skjald Feramorz, der under Kejserdatterens Rejse til sin kongelige Brudgoms Land foredrager de fire Fortællinger, her i alt Væsenligt identisk med Moore. Det er Moore selv, der i usædvanlig Grad inspireres ved Tanken om „den grønne Ø“, naar der fortælles, hvorledes Feramorz's Øjne have funklet, da han talte om „den hellige Dal“. Og ligesaa lidt som Feramorz undgaaer en haard Kritik over Digtet om de vantro Ildtilbedere fra den rettroende Kammerherre Fadladdin, der venter „Forræderi og Vederstyggelighed i hver Linie“, der endogsaa vil have Feramorz kriminelt afstraffet for de farlige Følelser, han senere giver Udtryk, — ligesaa lidt var Thomas Moore selv sluppen for Udfald mod den udprægede keltisk-nationale Stemning i sine „Irske Melodier“, der af Nogle betragtedes som skadelige og halvt oprørske, som indeholdende en farlig Politik.*) Der kan med Rette indvendes mod Planen i „Lalla Rookh“, at den Interesse og Medfølelse, man føler for Feramorz' modige Optræden som „Ildtilbedernes“ Digter, svækkes endel, da det viser sig, at han er selve Bukharas Konge, Aliris, der som saadan uden mindste Frygt for Fare kan udtale sine politiske og religieuse Sympathier for Gheberne; men Analogien mellem Aliris i sin Skjaldeforklædning og Moore selv lider Intet herved, den fingerede Digters Forhold til den kritiske Kammerherre bliver i alt Væsenligt ved at være Moores Forhold til endel af den engelske Kritik, hvorfor han baade fra et politisk og æsthetisk Standpunkt havde været udsat.

Bliver nu end af flere Grunde „Ildtilbederne“ den interessanteste Del af „Lalla Rookh“, saa vil man da ogsaa i de to mindre Fortællinger „Paradis og Perien“ og „Haremets Lys“ finde Meget, der baade er kjønt og fint, rigt overstraalet af Østens Farveskjær, fuldt af Ynde og Lethed og udtrykt i smidige, vexlende Rhythmer.

I Saisonen.

VIII. Jubilæum.

Sluttet.

Efterhaanden nærmede den store Viser sig stærkt til sex og Komiteen samlede sig for at tage mod Gjæsterne i Værelserne i Stueetagen, hvor de vandrede op og ned tause og fordybede i deres egne Tanker, det alvorlige Medlem memorerende sin Tale og det humoristiske Medlem anstrengende sin Hjerne for at finde en Slutningsvittighed til sin, medens en tredie Kollege hvert andet Minut foer ud paa Gangen for at forhøre sig ad, om en Sang, som han ventede fra Bogtrykkeriet, ikke skulde være kommen. Endelig slog Klokken sex, og to Minuter efter smækkede Tjeneren med stort Rabalder Døren op for en enlig Herre, der, i højeste Grad genert over denne Opmærksomhed fra Tjenerens Side, gjorde en alt andet end glimrende Entrée, idet han først fik sine Ben indviklede i Gulvmaatten og derpaa kom temmelig hovedkulds ind i Værelset, hvor han sparkede et Par Stole omkuld, inden han fik den behørige Ligevægt bragt til Veje. Komiteens Medlemmer, der vare for spændte til at more sig, end sige smile over det lille Uheld, gik imidlertid den Ankomne i Møde og trykkede hans Haand med en saadan Alvor og Værdighed, at han, der hjemme havde udtænkt en Vittighed, som han vilde introducere sig med, aldeles forstummede og hensank i den dybeste Beundring og Ærbødighed for disse Mænd, der vare prydede à la Kanehest med overnaturlig store, flagrende Danebrogssløjfer. Det varede imidlertid ikke længe, inden der kom flere Gjæster, og efter omtrent et Kvarterstids Forløb vare alle Deltagerne tilstede, og man hengav sig til den særdeles oplivende og underholdende Beskjæftigelse at vente paa at komme tilbords, men Tiden gaaer som bekjendt aldrig saa langsomt som under denne Beskjæftigelse, og den ene dræbende Pause afløste den anden, man kontrollerede forgjæves hinandens Uhre og undrede sig over, at Klokken ikke var mere, Herrerne trak den højre Handske paa og af og af og paa, og Damerne anstillede Betragtninger for sig selv over, hvem de sandsynligvis vilde blive lyksaliggjorte med til Bordkavaler, og kun nogle enkelte letsindige Ynglinge opbrugte alt det Konversationsstof, de havde samlet sammen i de sidste fire Dage til Gavn og Glæde for deres eventuelle Borddame.

Endelig hørtes to Karether i stærkt Trav og med en virkningsfuld Knaldeffekt at kjøre op for Døren, en Tjener vimsede ind i Forsamlingsværelset og hviskede paa en meget hemmelighedsfuld Maade et Komitemedlem Noget i Øret, denne vinkede meget geskjæftig ad sine Kolleger, og hele Komiteen styrtede ud for at modtage Jubilaren og hans Familie ved Udstigningen af Vognene. Efterat have skilt sig af med Overtøjet — til Ærgrelse for Fru Mørup, der saa gjerne vilde have viist sine Veninder sit nye Hermelins Slag — førtes derpaa Familien op ad Trappen af Komiteen, der viste Vej, som om det var et for Mørups aldeles ukjendt Lokale, medens Gjæsterne stod opstillede en haie langs Væggene og sluttede sig til Toget, der begav sig op i Festsalen, paa en kun lidet etikettemæssig Maade, idet der opstod et fuldstændigt Haandgemæng for at komme først og faae de bedste Pladser. Ankommen i Salen blev Familien modtagen med begejstrede, rungende Hurraraab og en tilstrækkelig skrattende Fanfare fra Orkestret. Fru Mørup følte sig saa stolt som en Dronning over denne Modtagelse og var mindst ligesaa nedladende som en saadan ligeoverfor sine gamle Veninder, Fruerne Sørensen og Petersen, der gjorde Opvartning for hende og komplimenterede hende, som om de aldrig før i deres Liv havde seet hende, skjøndt de havde siddet paa Skolebænk sammen og derefter været uadskillelige Veninder hele Livet igjennem og nu sidst vare skiltes ad, da Fruerne Klokken tre vare gaaede fra Formiddagsgratulationen hos Mørups.

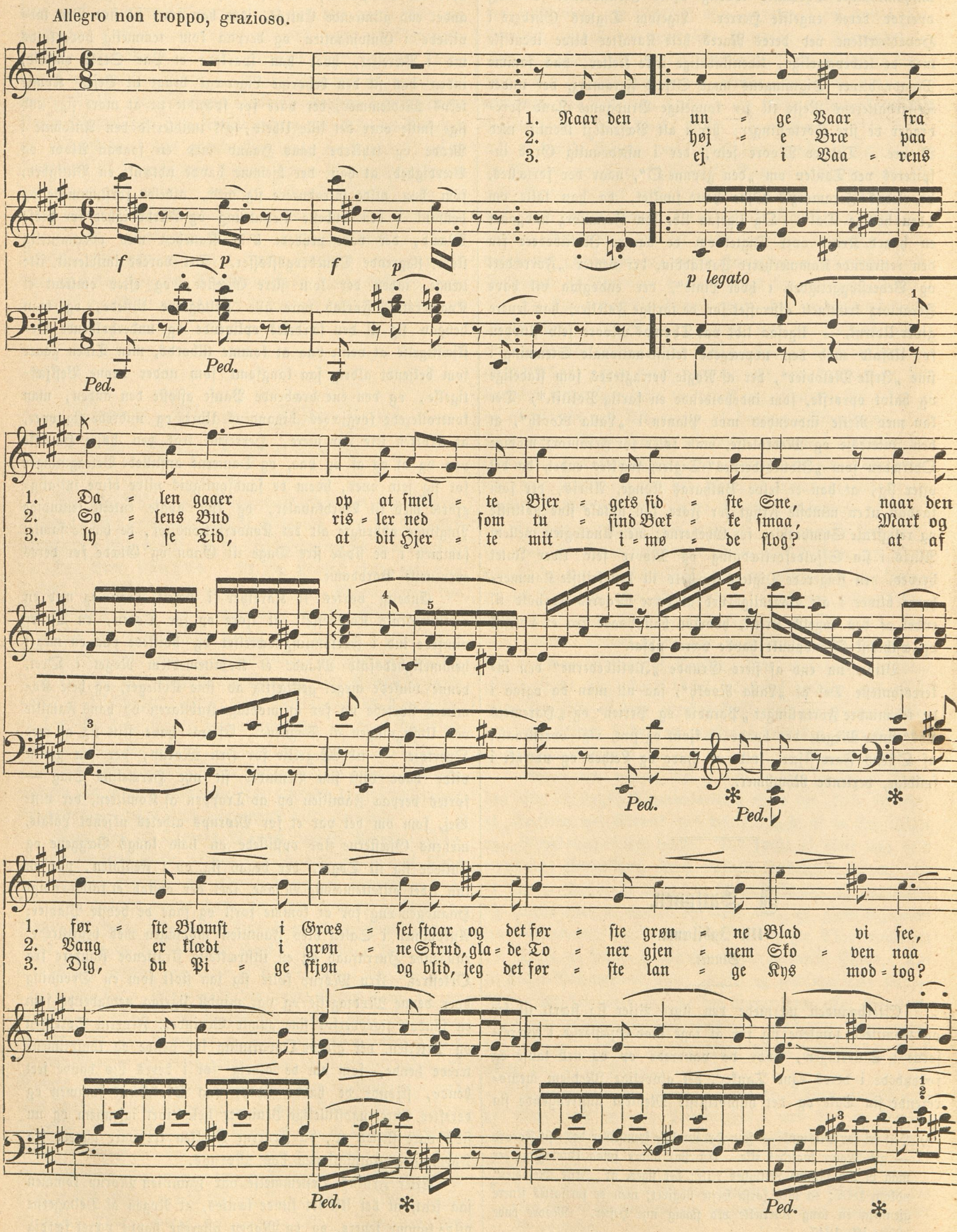
Efter Fruens Bestemmelse var Familien Mørup kommen saa sent, at det ikke let kunde tænkes, at Nogen af Deltagerne vilde komme senere, og da Maden allerede havde været færdig

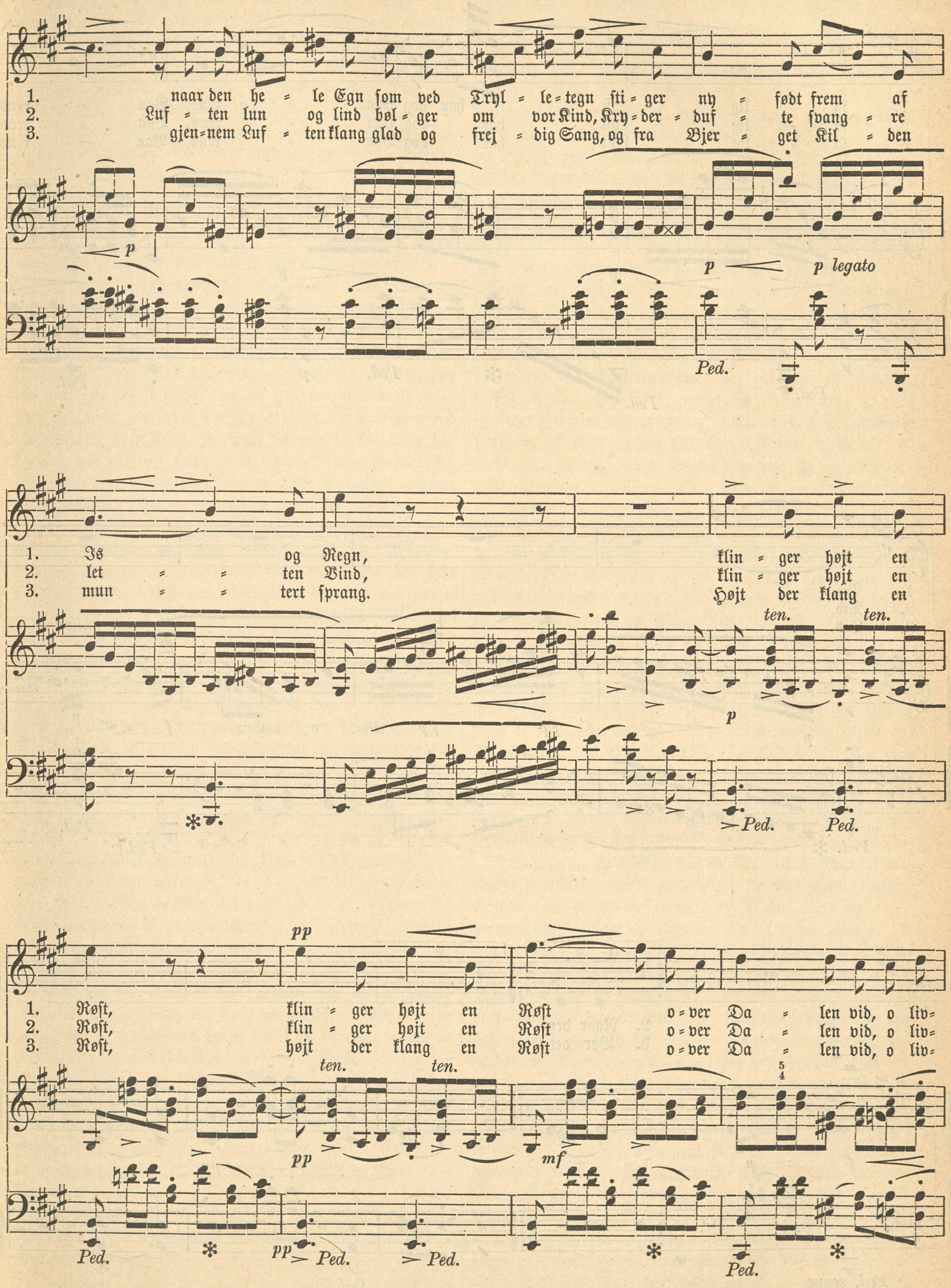
*) Helt fri for Mistanke — som Hr. Lembcke fremstiller det i sit Forord — gik Moore saaledes ikke. En Par andre smaa Unøjagtigheder maa vi ved samme Lejlighed rette: der siges, at „Irske Melodier“ udkom 1807; da blev første Hefte udgivet; men de fortsattes senere gjennem en lang Aarrække ved stadig nye Hefter. Moore døde 1852; ikke 1847.

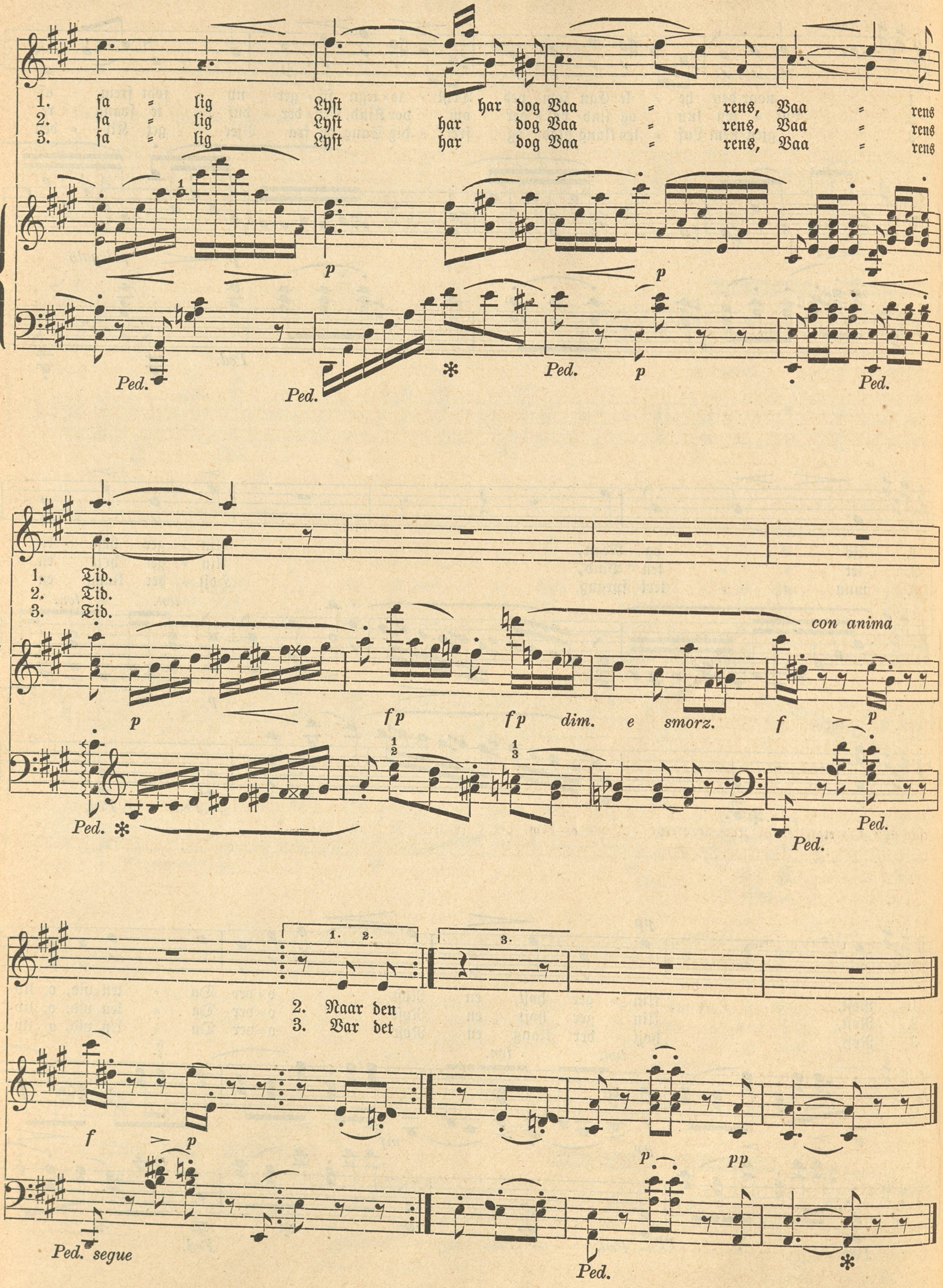
Foraarssang

af „Mirza-Schaffys Sange".

Text af Fr. Bodenstedt. Oversat af P. Hansen. Musiken af J. P. E. Hartmann.

1. naar den he = le Egn ſom ved Tryl = le=tegn ſti = ger ny = født frem af
2. Luf = ten lun og lind bøl = ger om vor Kind, Kry = der = duf = te ſvang = re
3. gjen=nem Luf = ten klang glad og frej = dig Sang, og fra Bjer = get Kil = den
p legato
Ped.
1. Is og Regn, klin = ger højt en
2. let = = ten Vind, klin = ger højt en
3. mun = = tert ſprang. Højt der klang en
ten.
Ped.
1. Røſt, klin = ger højt en Røſt o=ver Da = len vid, o liv=
2. Røſt, klin = ger højt en Røſt o=ver Da = len vid, o liv=
3. Røſt, højt der klang en Røſt o=ver Da = len vid, o liv=
pp
mf
Ped.

1. sa = lig Lyst har dog Vaa = rens, Vaa = rens
2. sa = lig Lyst har dog Vaa = rens, Vaa = rens
3. sa = lig Lyst har dog Vaa = rens, Vaa = rens
p
Ped.
Ped.
Ped.
p
Ped.
1. Tid.
2. Tid.
3. Tid.
con anima
p
fp
fp
dim. e smorz.
f
p
Ped.
Ped.
Ped.
1. 2.
3.
2. Naar den
3. Var det
f
p
p
pp
Ped. segue
Ped.

en halv Timestid til største Fortvivlelse for alle Jomfruerne i Kjøkkenet og Sulten allerede havde sat sit frygtelige Stempel paa flere af de Tilstedeværendes blege, udtærede Ansigter, gik man strax tilbords, medens Musiken istemmede en i Dagens Anledning af Dirigenten for de musikalske Soireer komponeret Jubilæumsmarsch. Bordet var opstillet i Hesteskoform, ved Midtbordet tronede Jubilaren med Oldermandens Kone og Oldermanden med Jubilarens Kone, og saa fulgte efter en vis kommerciel Rangforordning de øvrige Bundtmagere og Grosserere, omtrent efter deres Indtægtsansættelse i Skattebogen. Nederst ved Bordenden sad den Deputation af Arbejdere, som om Formiddagen havde overrakt Mørup Bordopsatsen; de vare blevne beskedent tilbage, i høj Grad forlegne og ulykkelige over at være komne i saa fint Selskab og endnu mere forbausede over de fine Folks Maade at storme tilbords paa. De bleve under hele Maaltidet behandlede paa en saare kammeratlig Maade af Tjenerne, der ugenert konverserede indbyrdes, medens de præsenterede Arbejderne de forskjellige Fade med en overlegen Nonchalance og ikke vare langt fra selv at lægge Portionerne paa deres Tallerkener. Staklerne fik forresten saa godt som ingen Mad, da de ikke forstod den Kunst at spise fint, men hele Tiden for ikke at støde an mod Formerne maatte holde Øje med, hvorledes Naboer og Gjenboer bar sig ad; men alligevel omgikkes de trods alle deres Bestræbelser i det Hele Kniv og Gaffel paa en højst mærkelig og meget uhensigtsmæssig Maade, og specielt gjorde de til Rædsel for de nærmest siddende unge Damer og Herrer, der fniste og fnumlede temmelig højt over deres Mangel paa selskabelig Routine, den ene Bommert efter den anden, idet den Ene slubrede Saucen i sig ved Hjælp af Kniven og den Anden brugte Fingrene til at holde Kyllingebenene med for at faae dem rigtig afgnavede, medens den Tredie omhyggelig fiskede de smaa Trøffelskiver op i den Formodning, at det var Sod, der af en Fejltagelse var kommen i Saucen, en Fejltagelse, der gav ham en meget ringe Mening om Kogekunstens Standpunkt paa Skydebanen. Imidlertid lykkedes det dem, efterat have drukket diverse Glas paa hinandens Velgaaende, hvortil de vare henviste, da de ikke turde drikke med nogen af de fine Tilstedeværende, at overvinde deres Generthed, og de begyndte at more sig indbyrdes, og henad Middagens Slutning viste efter flere Overtalelser af Kammeraterne den ene af dem, der var første Komiker og humoristisk Sanger i en gemytlig Forening af Bundtmagersvende, der bar det betegnende Navn „det glade Skind", en stærk Tilbøjelighed til at producere sig for Forsamlingen i sit Bravournummer: „Hvorledes Hr. Madsen gik paa Bal i „Aftenstjernen" og endte med at blive forlovet", men heldigvis maatte han indskrænke sig til at foredrage denne Monolog for sine Kammerater, der vare nær ved at sprække af Latter, skjøndt de havde hørt den mindst et halvhundrede Gange før og allesammen kunde den Ord for Ord udenad.

Jubilæumsmiddagen var imidlertid begyndt med den for et saadant Festmaaltid fornødne Alvor, og Suppen og Fisken vare fortærede under en meget generende Taushed, der blev endnu mere trykkende ved Musikens øredøvende Larm, som umuliggjorde enhver engere Konversation til stor Glæde for de unge, generte Herrer, der ikke vidste, hvad de skulde konversere deres vildfremmede Dame om. Endelig ved den tredie Ret kom Champagnen for en Dag og med den Oldermanden, som skulde holde den egenlige Festtale for Jubilaren. Hans Tale lød omtrent saaledes:

„Der er blevet mig overdraget det ærefulde Hverv at udbringe en Skaal for Jubilaren, og jeg gjør det med Glæde og Stolthed, fordi jeg er stolt over at gjøre det. Jeg er ikke Taler ex professor, men kun en simpel Kjøbmand, og jeg vil derfor paa Forhaand bede det ærede Selskab om at undskylde mig, hvis jeg ikke kan belægge mine Ord med det Embonpoint, som studerede Folk i Reglen raader over, men hvad jeg siger, kommer fra et oprigtigt og ædelt Hjerte, og jeg troer, at jeg uden Komplimenter kan sige, at det er med samtlige Tilstedeværendes Animositet, naar jeg udbringer denne Tale for min Ven og Kollege, Mørup („Bravo, Hør!") ja, jeg tør sige vores Alles Ven og Kollege, Mørup! (Længevarende Bravoraab, under hvilke Taleren seer sig stolt omkring i Bevidstheden om, at det er ham, der har fremkaldt denne Begejstring.) Jeg veed, hvad det vil sige at være Bundtmager, derfor er jeg Oldermand. Femogtyve Aar er en lang Tid, det er en Fjerdedel af en Generation, jeg har selv været Bundtmager i fireogtredive Aar, og hvis Gud skjænker mig Kraft og Sundhed dertil, er det næste Aar femogtredive Aar, siden jeg begyndte. Jeg vil begynde med Begyndelsen: for femogtyve Aar siden kjendte jeg ikke Mørup, og det gjorde vel de færreste af de Tilstedeværende, men nu kjende vi ham Alle. (Nogle venskabelige „Hør" overbeviste Taleren om, at han ikke tog fejl i denne Formodning.) Mørup kom her til Byen, fattig og ukjendt, ligesom saa mange Andre, f. Ex. H. C. Andersen, men han havde havt Lykken med sig og alle hans Foretagender vare rejicerede, han havde skrevet Arbejdsomhed og Ærlighed paa sin Fane, og denne Fane havde han løftet højt, og han havde vundet Sejr, for en retfærdig Sag var det, han havde givet sig og Fanen i Vold. En Bundtmager er ingen Videnskabsmand, og det var Mørup heller ikke, men naar Aanden var ringe, (et lille „Hør", der kom for tidligt til Verden paa dette ubelejlige Sted, trak sig meget forknyt tilbage under Forsamlingens allerdybeste Misbilligelse) var Hjertet tidt saa meget desto bedre, og Mørup havde et stort Hjerte, et meget stort Hjerte, og hans Dør var sans comparaison altid aaben for den Trængende, og derfor var Taleren stolt af at være Kollege. Jeg vil endnu kun tilføje det Amandement, at Mørup endnu i et Sekulum af Aar maa være forundt Kraft og Energi til at fortsætte sin Forretning, saa at vi engang i Tiden, det ske ikke for sent, maa kunne samles med ham til hans halvhundredaarige Jubilæum. Leve Frederik Christian Mørup!"

Bedøvende Hurraraab fulgte efter denne Tale, under hvilken Fru Mørup havde nedsaltet sit paa Tallerkenen værende Oxekjød i en Strøm af Taarer, og Mørup rejste sig, dybt bevæget og bleg som en Dødning, for at takke. Det er ikke min Mening at besvære Læserne med en Referat af den Syndflod af Taler, der bleve holdte, udbragte og uddrukne for Mørup, men kun at bemærke, at denne, der jo maatte takke for hver udbragt Skaal, i Løbet af Middagen opnaaede en vis Lighed med den i sin Tid paa Boulevarden optrædende, opsigtvækkende Omklædningskunstner, idet han ligesom denne ved blot at trække i en Snor forandrede Karakter og optraadte i de forskjelligste Egenskaber, som Jubilar, som Ægtemand, som Ven, som Fader, som Kollega, som Medlem af „Haandværkerforeningen", som Frimurer, som afskediget Borgerkaptain, som Æresmedlem af Bundtmagersangforeningen (hvortil han var bleven udnævnt i Dagens Anledning og som hvilken han ved Middagen modtog et meget omfangsrigt Diplom), o. s. v., o. s. v. Middagen gik imidlertid sin Gang og lignede i den Grad alle andre Festmaaltider, at jeg ikke skal trætte med en nøjere Beskrivelse, og efter Middagen fik de unge Mennesker sig en Svingom i Festsalen, medens de ældre Herrer trak sig

tilbage til nogle Smaaværelser for at dyrke det ædle Kortspil, og her fik Mørup, der var kommen til at spille en temmelig høj Whist med tre Komitemedlemmer, skjøndt han paa Grund af de mange officielle og personlige Glas, han havde maattet tømme, befandt sig i en Tilstand, der gjorde ham det ganske umuligt at iagttage saadanne Smaating som at tælle Trumferne, her fik han Lejlighed til at erstatte dem deres havte Ulejlighed med klingende Valuta.

Nutildags kan der jo ikke afholdes et lignende Festmaaltid, uden at der i den Anledning skrives en hel lille Litteratur af Lejlighedspoesi, og den manglede selvfølgelig heller ikke ved denne Lejlighed. Foruden de almindelige Smaaviser var der af Dirigenten for de musikalske Soireer komponeret en større Kantate for Soli og Kor, hvortil en Ven af Mørups Søn, Studenten, havde skrevet Texten og en Ven af den anden Søn, Lieutenanten, havde tegnet nogle mere mærkelige end oplysende Randtegninger, og denne gjorde naturligvis stormende Lykke, skjøndt Halvdelen af de Tilstedeværende paa Grund af de mange indslettede Hentydninger ikke forstod mere af den, end om den havde været affattet paa Hebraisk. Jeg skal derfor ikke meddele den her, men for at give Læserne et Begreb om den Poesi, der var afliret i Dagens Anledning, skal jeg lade aftrykke, rigtignok uden Forfatternes Tilladelse, et Par af Sangene. Den første af disse, der maatte henregnes til den alvorligere, højere Digtning og vel egenlig var Festsangen, gik til den ved slige Lejligheder ikke ualmindelige Melodi: „Der er et Land, dets Sted er højt mod Norden."

Det er en Mand, som der er Jubilaren,
En Mand, som virkede til Held og Gavn
For sig og Sine, trodsed Tid og Faren
I tyvefem Aar udi Kjøbenhavn.
Og stedse pletfri var hans hele Vandel,
Kun for alt Godt og Ædelt slog hans Sind,
Han virked tro i sin Bundtmagerhandel
Og haded stedse Tomheds falske Skind.

Som Bundtmager Du vandred gjennem Livet
I Fjerdedelen af et Sekel Aar,
Og meget Godt herneden blev Dig givet:
En trofast Viv og lykkelige Kaar.
Derfor Du hædres skal af Hver, Dig kjender,
Derfor vi byde Dig til Jubelfest,
Vi veed, Du er det værd vel mellem Venner
At sidde som en sjelden ønsket Gjæst.

Vi ønske Dig et langt Liv, Held og Lykke,
Gid din Forretning altid blomstre maa,
Og Hun, som var dit Livets bedste Smykke
Vi ønske hende ogsaa ligesaa,
Og gid den unge, glade Børneklynge,
Som voxte op til Faders, Moders Fryd,
Maa stedse tro omkring Stammen sig klynge
Og vorde Mørups Navn til Glands og Pryd.

Som Modsætning til dette umiddelbare, rørende Kvad hidsætter jeg den af de humoristiske Viser, som gjorde mest Lykke, navnlig blandt de ældre Damer, som strax erklærede den for mageløs morsom og betragtede den som noget af det Vittigste, der var skrevet i dette Aarhundrede. Den gik til den til slige Viser paa Grund af Versemaalets Medgjørlighed, idet det betragtes som ligegyldigt, hvor faa eller hvor mange Stavelser der sættes i hver Linie, saa yndede Melodi: „Konferensraad Wegener, den brave."

Jeg vil synge til Ære for Hr. Mørup,
Som er Selskabets Hædersgjæst og Pryd,
Og jeg holder min Sandten ikke før op,
Før min Harpe ej mere giver Lyd.

Naar at være Millionair jeg bare undta'er,
Intet er saa herligt som at være Bundtma'er,
For til alle Tider har han nok i Skuffen,
Da han hele Livet gaaer og er ved Muffen.

Han er afholdt af Alle, der ham kjende,
Thi han handler kun redeligt og boldt;
Skjøndt han ofte det Laadne ud maa vende,
Han i Skindet dog stedse har sig holdt.
Han er venlig, han har ej noget ilter Sind,
Han er bøjelig og blød som et Ilderskind,
Og han uden Jalousi og uden schofel Sind
Klæder Andre udi Maar og udi Zobelskind.

Og Boutiken ja den er ej af Lave,
Skjøndt for en af de lave den nok gaaer,
Det er li'esom i zoologisk Have,
Med en Løve og med den væne Maar,
Og der ligger nok saa prægtigt i hans Vindu
En Mikkel Ræv og byder høfligt: Kom ind, Du!
Ku' den tale, kom den nok med en Besværelse,
For den Stakkel fører kun en Skindtilværelse.

Skjøndt han aldrig har gjort af Politiken,
For han holder ej af, hvad der er grovt,
Skjøndt han ynder ej Brøvl og Snakken=Snikken,
Han dog har sig et Bundtmagerloft,
Ej for Venstre, der er ham for megen Værme i'en,
Nej, han værner om det kongelige Hermelin,
Og han altid fælt til Venstre maatte skjæve ell's,
For han forstaaer sig netop godt paa al Slags Rævepæls.

Vi har spist, vi har drukket for Hr. Mørup.
Men det var jo ogsaa Festlighedens Maal,
Men vi vil nok engang dog, før vi hør' op,
For ham tømme ud til Bunds endnu en Skaal.
Jeg har spist, saa mig strammer nu min Buggjord,
Det kan hænd's, jeg har taget mig et Bugfoer,
Lad os drikke paa hans Sundhed og hans Helsen,
Lad os drikke Jubilaren godt paa Pelsen!

Dagen efter Festen dannede for Familien Mørups Vedkommende den størst mulige Modsætning til Jubilæumsdagen, alle dens Medlemmer vare indesluttede, tause og gnavne, alle lukkede de om i høj Grad blege og med rødkantede Øjne og undgik hinanden, og naar de endelig mødtes, saae de paa hinanden, som om de vare Medvidere i en eller anden uhyggelig Forbrydelse. Døtrene, som oprindelig havde tænkt sig at fejre en lille Triumf og være Dagens Løvinder, naar de viste sig paa Routen, havde opgivet denne Plan og holdt sig hjemme, hele Dagen iførte Morgenkapper og Sirtses Morgenkjoler, de laa henstrakt hver i sit Sofahjørne, Sytøjet laa urørt, Pianofortet henstod uaabnet, og om Aftenen gik de tilsengs uden at have læst Feuilletonen i „Berlingske Aftenavis", hvilket maa være tilstrækkeligt til at antyde, i hvilken apathisk Tilstand de befandt sig. Sønnerne viste sig vel paa Gaden, men deres sædvanlige Toure op og ned ad Østergade, der ellers til daglig rimeligvis for Bekvemmelighedens Skyld foretoges i Timevis, bleve afbrudte hver Kvarterstid, da de kunde sees at begive sig op i en eller anden Kafé for at nyde større Kvantiteter af Sodavand „uden Noget i". Fruen blev liggende i Sengen hele Dagen, hun havde nerveus Hovedpine, led af Svimmelhed, Kvalme, o. s. v., vilde Ingenting spise, foer sammen, hvergang det ringede paa Entréklokken, skjældte Tjenestepigen ud for de nye, knirkende Sko, hun gik med — Noget, der ikke uden Grund forundrede Pigen, da hun var sig bevidst at have gaaet med de samme Sko hver Dag i de sidste halvandet Aar — og førte hele Dagen en højst ynkelig Tilværelse, der var saa meget mere kvalfuld, som den jo, som hun bemærkede, var aldeles uforskyldt fra hendes

Side, da det jo var Manden, der havde havt Jubilæum. Gamle Mørup viste sig vel i Boutiken, men optraadte ikke til sin Fordel, da han viste en farlig Tendens til at staa paa Hovedet i diverse Muffer og flere Gange forskrækket foer til Side, naar han kom i Nærheden af den udstoppede Ræv, hvis Øjne ogsaa gnistrede ualmindelig vildt, da den i Anledning af Gaarsdagen havde faaet nye Glasøjne.

Klokken ni var hele Familien Mørup i Seng og sov — ikke de Retfærdiges rolige Søvn, men de Angerfuldes afbrudte Slummer.

Ja, det kommer der af at holde Jubilæum.

Litteratur.

En Bog, som vi gjøre os en Fornøjelse af at henlede vore Læseres Opmærksomhed paa, er Kapt. Wm. Carstensens „novellistiske Forsøg" „Ombord og iland" (C. C. Lose). Naar Forfatteren betegner disse fem Smaafortællinger som „Forsøg" i Novelledigtning, kan han vel have Ret, hvad de to efter en større Form komponerede Fortællinger „Fra Peru og Kamschatka" og „Gode Venner" angaaer, thi i Henseende til kunstnerisk Formning er han her ikke naaet stort ud over en routinemæssig Efterligning af den traditionelle Novelledigtning. Men i Modsætning hertil hæve de tre mindre Skizzer „En Vandkur", „Æggeføbe" og „Kanoneer og Baadsmand" sig saa meget des højere og have et absolut Værd ved deres korrekte Gjengivelse af Typer fra den „faste Stok". Orlogsgasten, baade som den konstante Bestanddel af Marinen og som dens mere tilfældige Element, er her iagttaget under et langt Samliv og fremstillet i hele den joviale Originalitet, der har gjort den danske Sømand til en saa fremtrædende Repræsentant for Nationens ejendommeligste Egenskaber. Hvad der særlig gjør disse Tegninger af Orlogsmandens Færd ude og hjemme saa tiltalende, er det umiskjendelige Præg af Sandhed og Paalidelighed, der hviler over Skildringen; denne Ædruelighed i Fremstillingen er netop i Harmoni med det fremstillede Emne, hvis handlende Personligheder saare sjeldent optræde som fandenivoldske Kraftkarle, men tvertimod som oftest bevare en vis jevn Sindighed og Tilbageholdenhed i deres Færd. Det er især Jagttagelsen af denne Moderation i Skildringen — hvorved dens humoristiske Kraft snarere forstærkes end svækkes — der giver Kapt. Carstensens Skildringer af Sømandslivet deres Betydning.

Den gamle Digter Ambrosius Stub har pludselig faaet Vind i Sejlene og er bleven Dagens Yndlingsfigur, hvad enten Talen er om det kgl. Theaters Scene eller om Damekalendere, Eau-de-Cologne-Etiketter eller Konditorkager. Under denne gunstige Bør er fjerde Udgave af hans „Samlede Digte" sejlet ind i Litteraturen paa Gads Forlag, ligesom de tidligere besørget af Fr. Barfod og indledet af ham med en kort biografisk Skizze. Bogen er i det for Julegaver saa bekvemme Miniaturformat og vil saa meget sikrere finde Plads paa mangt et Julebord, som Titelvignetten fremstiller Digteren i en Situation, der leder Tanken hen paa hans Fremstilling i Molbechs Stykke.

Paa samme Forlag møder Carl Andersen med en orientalsk-islandsk Romancecyklus „Masjudith". Carl Andersen hører til de lykkelige Digtere, hvis Poesi ikke fornærmer Nogen og hvis behagelige Personlighed vinder Alle for ham, saa at endog Kritiken stadig har mere Lyst til at se paa hans Digtnings gode Aand og nette Form end til at fremhæve dens Ubetydelighed. Vi ville ikke gjøre nogen Undtagelse fra denne Regel og notere derfor Fremkomsten af dette Digt, til hvilket Lorenz Frølich har tegnet en Titelvignet, hvis Kostume imidlertid synes at ligge adskillige Aarhundreder forud for den Tid, i hvilken Digtets Handling maa tænkes at foregaa.

Langt betydeligere som Illustrator fremtræder Lorenz Frølich i de Billeder, hvormed han har forsynet den hos Gad udkomne Pragtudgave af A. Munchs bekjendte Romancedigtning „Kongedatterens Brudefart". Til hver af Digtets tolv Sange har Tegneren givet en stor Illustration, hvor det paagjældende Afsnits Hovedepisoder ere snart udførlig gjengivne, snart svagere antydede, medens Kompositionen som oftest udmunder i en Initial til Strofens første Linie. Der er i disse større Tegninger baade rig Fantasi i Opfindelsen og megen Skjønhed i Anordningen; og i ikke mindre Grad er der Ynde i de smaa Vignetter, der slutte hvert Digt, og som — udførte i en helt anden Maneer end de store Billeder — fastholde det forudgaaede Digts Hovedtanke i nydelige Børnegrupper. Det for sit heldige Emne og for dets noble Udfoldelse bekjendte Digt — et af Munchs bedste — fremtræder her i en saa rig Udstyrelse, at det er selvskrevet til en Plads paa elegante Juleborde.

C. St. A. Billes „Erindringer fra Rejser i Italien" er nu sluttet med det i disse Dage udkomne 9. og 10. Dobbelthefte. Skjøndt dette Værks Betydning rækker langt ud over en enkelt Anledning, er der dog al Grund til at henlede Opmærksomheden paa det som Julegave, særlig i saadanne Kredse, hvor dets Indhold kan byde enten en behagelig og lærerig Rekapitulation eller en Bebudelse af og Forberedelse til kommende Rejseglæder.

Med tredie Dels tredie Afsnit af „Mit Theaterliv" — ogsaa under Særtitlen „Rejseminder, Reflexioner og biografiske Skizzer" — har August Bournonville afsluttet sine Memoirer. Der er noget højst Tiltalende ved dette Værk. Trods enkelte Gjentagelser og trods det Vidnesbyrd, „Reflexionerne" afgive om, at Forfatteren mere har sin Styrke i Følelsens Varme end i Tankens Skarphed, have disse Erindringer dog mere end saa mangt et andet lignende Skrift det Fortrin, at en ualmindelig og rigt udrustet Personlighed træder os imøde deri med en Uforbeholdenhed, som det er sjeldnere at træffe paa i vore kritiske Tider. Bournonville er Stilist i den Betydning af Ordet, at hans Tanke- og Stemningsliv strax faaer det usøgte, for ham ejendommelige Udtryk, der i sin ureflekterede Form giver et tro Billede af de spontane og livlige Bevægelser i hans Kunstnersjæl. Den er saa langt fra at være en Mønsterstil, at den vel endog vilde have ondt ved at staa sin Prøve selv for en mildtdømmende grammatisk Domstol; men dens Impetus, dens ubevidste Brud paa Sprogets Love, naar den ret kommer i Fart, er netop den Egenskab ved den, der interesserer Læseren som Udtryk for et trods Forfatterens høje Alder kraftigt bevæget Indre. Ved Siden af denne Bogens mere subjektive Egenskab har dette Bind desuden en ikke ringe historisk Interesse ved de biografiske Skizzer, Bournonville deri har udkastet af Galeotti, Schall, Marie Astrup, Antoine Bournonville, Wexschall, H. C. Andersen, Frøhlich, Lumbye o. Fl. (C. A. Reitzel.)

„Nogle Folkeviser". Oversatte og efterlignede af Thor Lange. (Gyldendal.) Paa Foden af den sidste Side af den lille smukke Bog staaer Moskwà, og det er altsaa en Julegave, som Forf. har sendt hjem fra fjerne Lande. Russiske og serbiske Folkesange have ogsaa ydet de største Bidrag til Samlingen, maaske ogsaa de bedste, skjøndt neppe et eneste af de øvrige (czekiske, tydske, svenske og skotske) Stykker ikke med fuld poetisk Ret skulde kunne forsvare sin Plads. Forf. har imidlertid ikke alene valgt med Smag, men i sin Oversættelse eller Efterdigtning som oftest ydet noget Ypperligt og i ethvert Fald overalt noget Smukt og Godt. Hans sikre poetiske Diktion lader Læseren overalt følge ham med Tryghed, og han synes overhovedet at have mere end een Betingelse for selvstændig Produktion. Foreløbig bør man beklage, at han med saa udprægede Evner for poetisk Oversættelse ikke gjør Alvor af at sætte sig en større Opgave og omplante et

eller andet af de store Digterværker, vi endnu mangle, paa vort Sprog.

Med det paa C. A. Reitzels Forlag udkomne 7. og 8. (Dobbelt-) Hefte af „Breve fra Hans Christian Andersen“ er Samlingen sluttet, i rette Tid altsaa til, at den fejrede Digter endnu engang kan spille en Rolle paa Julemarkedet med en ny Bog, thi en saadan udgjøre dog de gamle Breve. Udgiverne, C. St. A. Bille og Nic. Bøgh, gjøre i en Fortale nærmere rede for deres hele Fremgangsmaade saavelsom for Grunden til, at Brevene til Andersen kun blev eet Bind paa 44 Ark, medens Udvalget, og det endog et stærkt begrændset Udvalg, af Digterens Breve til Andre er voxet op til to Bind paa tilsammen 82 Ark. En hel Række Breve, især fra en tidligere Tid, til den Collinske Slægt kan endvidere ventes udgivet i et særskilt Arbejde, hvori Andersens „bedste og mest prøvede Ven“, Etatsraad E. Collin, vil meddele sine Erindringer om Digteren i hans første Optræden. Udgiverne forsvare sig fremdeles imod de Anker, der fra flere Sider — saaledes ogsaa i dette Blad — have været rettede mod dem, fordi de ikke have ordnet den hele Brevsamling kronologisk og ladet Brev og Svar afløse hinanden. De mene, at en saadan Ordning var umulig ifølge det foreliggende Materiales Natur, ligesom ogsaa Samlingen endnu mere vilde være bleven forøget, hvis de for at bevare en tilsyneladende Traad skulde have optaget Breve uden Hensyn til disses eget Værd, blot fordi de indledede eller besvarede andre, som skulde offentliggjøres. Den sidste Vanskelighed kunde dog imidlertid saare let være overvundet ved at Udgiverne i en eller anden Anmærkning havde traadt supplerende til, og selv om der nu og da vilde være kommet nogle Huller i Tidsfølgen, vilde vi vedblivende langt have foretrukket den kronologiske Orden, den eneste rigtige for enhver saadan Brevsamling og overfor Andersens hele Personlighed endnu mere nødvendig end ellers. Og netop i et Arbejde af det foreliggendes Natur, der dog nærmest er et litterairt Mindesmærke for Andersen selv, vilde det sikkert have været retfærdigst at lade ham fremtræde i det bedst mulige Lys. Karakteristikerne af Ingemann, Hauch, Fru Læssøe o. s. fr. have dog i dette Værk kun sekundair Betydning. Vi holde derfor, stik imod Udgivernes Anskuelse, absolut paa, at en kronologisk Orden netop vilde have givet ikke alene det smukkeste, men ogsaa i dybere Forstand det sandeste og „bedste“ Bidrag til Belysningen af Digteren selv, hans Tidsalder, Omgivelser og Paavirkning. — Men hvorom Alting er, og hvilke Indvendinger der end forøvrigt kunne rejses mod Udgivelsen, indeholder den omfangsrige Samling overmaade Meget af litterairhistorisk og personalhistorisk Interesse og danner selvfølgelig et værdifuldt Supplement saavel til Andersens egen Selvbiografi og øvrige Skrifter som til vor nyere Memoirelitteratur overhovedet.

Med den i disse Dage udkomne 28. Levering er endelig Thackerays ligesaa fortræffelige som navnkundige Roman „Forfængelighedens Marked“ i Axel Damkiers Oversættelse bleven afsluttet (Wätzold). Vi have tidligere peget paa det Besynderlige i, at den danske Almenhed, der fra første Færd har omfattet Charles Dickens med en Kjærlighed og en Forstaaelse, som om han var en af vore Egne, med en vis Kulde har mødt de forskjellige Bestræbelser for at give W. M. Thakeray den Plads i vor Litteratur, hvortil han, som overalt i Verden, synes at være selvskreven ved Dickens' Side. Det vilde derfor ikke være mere end billigt, om et saa udmærket og interessant Digterværk som den ovennævnte „Roman uden Helt“ nu endelig maatte finde paaskjønnende Læsere og erobre sig den det tilkommende Plads i vor nyere Oversættelseslitteratur.

For at den kvindelige Litteratur heller ikke skulde mangle fremmede Repræsentanter, har Hoffensberg & Trap udsendt „en amerikansk Fortælling“ „Vore gode Poganuk'er“ af Mrs. Harriet Beecher-Stowe og Philipsen en ny (den 23de) „Solstraale-Fortælling“, „I Præstegaarden“. Vi have i æsthetisk Henseende ikke meget tilovers for den amerikanske og engelske „Solstraale-Litteratur“, men disse Fortællinger forfølge jo ogsaa tildels et Maal, der falder udenfor den litteraire Kritiks Enemærker. De have deres Publikum og dømmes af dette efter deres moralske og religieuse Tendens.

„Kvindeforeningen til Dyrenes Beskyttelse“ har til denne Jul udgivet anden Samling „Billeder fra Dyrelivet“ en net udstyret lille Børnebog, hvis enkelte Stykker alle ere, holdte i den rette barnlige Stil og uden nogensomhelst paatrængende Tendens. De smaa Fortællinger ere oversatte fra forskjellige fremmede Sprog og indledes og afsluttes med et Par Digte, hvoraf det originale „Fuglene ved Vintertid“ er bygget over en smuk Tanke, som forhaabenlig vil blive virkeliggjort paa mere end eet Sted, hvor den lille Bog trænger hen. Da Juletræet er plyndret, fyldes alle Net og Kræmmerhuse med Korn og Brød, hvorpaa Træet bliver baaret ud i Gaarden, for næste Morgen at omkredses af en talrig Flok taknemmelig kvidrende Smaafugle. Den lille billige Bog, der er forsynet med 8 Illustrationer, er vel skikket til Julegave for rige og fattige Børn. — Vi turde maaske med det Samme bringe samme Forenings første Samling i Erindring. Den er noget større og dyrere, men bringer ligeledes et skjønsomt Valg af Smaahistorier fra Dyrelivet, fornemmelig efter engelske Kilder. (Gyldendalske Boghandels Sortiment.)

Af anden Børnelitteratur kan nævnes en Bearbejdelse in usum delphini af Stanley's Afrikarejser, idet den berømte Opdager i „Kalulu, Prinds, Konge og Slave“ har anvendt sine Erfaringer fra det mørke Fastland til i en fri og romanagtig underholdende Form at indvie sine yngre og ældre Læsere i de hidtil ukjendte Forhold i Afrikas Indre. Det ligger i Sagens Natur, at Staffagen om den i tilstrækkelig Grad spændende Hovedhandling her maa have mere end almindelig Interesse, idet fuldstændig nye Lokaliteter her føres frem for Læseren af den Første og hidtil den Eneste, der har besøgt dem, og Forfatteren udtaler udtrykkelig i Fortalen, at han har bestræbt sig for at give en troværdig Skildring af Forholdene, ligesom han ogsaa vedkjender sig som sin Tendens at modvirke Slavehandelen. Den danske Oversættelse er udkommen hos Imm. Rée og foreligger allerede i andet Oplag. Billederne ere ikke nogen stor Pryd for den iøvrigt veludstyrede Bog.

Til det samme Publikum henvender sig en anden fortræffelig Bog „Lensherren i Kanada“, Fortælling for Ungdommen efter A. Assolant «Montluc le Rouge», bearbejdet paa Dansk ved V. A. (Gyldendal.) Det er en Fortælling i den ægte Heltestil, som tager Ungdommen med Storm og fremstiller dens Ideal, den kjække Mand, i de vovelígste Situationer, som han gaaer ind paa sans peur og ud af sans reproche.

Hos P. T. Malling i Kristiania er udkommet „Hjemmefra“, Fortællinger for de Unge af E—e; hos H. Hagerup „Hvad Forglemmigejen fortalte“, efter G. Putlitz ved Vilhelm Werner; hos Imm. Rée og Carl Friis „Eventyrperler, danske og norske Børneeventyr“; hos C. E. Sørensen „Luftskipperhistorier“, tildels efter Marion og Herman J. Klein ved Carl Hassing, samt „Troldehistorier“, fortalte for Børn af B. H.; hos Gyldendal „Syv Prædikener for Børn“ af Gordon Calthrop, oversatte af Thora Bird, med et Forord af Chr. Richardt; hos Aug. Bang „Illustreret Børneblad“, fire Kvartaler i stiv Heftning.

Efter hvad der meddeles os, maa Slutningsbemærkningen i Artiklen „J. A. Hansens efterladte Papirer“ (Nr. 336) ansees for at hvile paa en Misforstaaelse, forsaavidt Hr. J. J. Nielsen deri er nævnet som Kilde til en Udtalelse om J. A. Hansen.

Red.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 22. Inden Døre.
Mandag 23. Martha ell. Markedet i Richmond.
Tirsdag 24. Ingen Forestilling.
Onsdag 25. Ingen Forestilling.
Torsdag 26. Gjenboerne (paany indstuderet). Uden Abonnement.
Fredag 27. Erik den Fjortende, Konge af Sverig.
Lørdag 28. Sparekassen ell naar Enden er god er Alting godt. I Karnevalstiden.

Kasino.

Søndag den 22. December, Kl. 7:

Den forbudne Frugt.

Alle mulige Roller.

Forbi omtr. Kl. 10¼.

Folketheatret.

Søndag den 22. December, Kl. 7:

Et Vaisenhusbarn.

Folkekomedie i 4 Akter.

Kjærlighed og Fotografi.

Farce med Sang i 1 Akt.

Forbi omtr. Kl. 10½.

Paa den **Gyldendalske Boghandels Forlag** er **idag** udkommet:

4de Oplag af

Ambrosius.

Skuespil i 4 Akter

af **Chr. K. F. Molbech.**

2 Kr.; eleg. indb. 3 Kr. 25 Øre.

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Digte, gamle og nye,

af **Christian Winther.**

Syvende Udgave.

Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

SAMLEDE DIGTE

af

Emil Aarestrup.

Udgivne af **F. L. Liebenberg.** Med en Characteristik af Digteren ved **Georg Brandes.**

Pris 6 Kr. Indb. 7 Kr. 50 Øre.

ADAM HOMO,

et Digt

af

Fr. Paludan-Müller.

Sjette Udgave. 1—2 Del.

7 Kr. Indb. 10 Kr.

SIGURD.

Fortælling af **Kristian Gløersen.**

Pris 4 Kr. 50 Øre. Indb. 6 Kr.

Marsk Stig og Fru Ingeborg.

Tragisk Drama. Med en Afhandling om dansk Skuespildigtning,

af

H. Scharling.

Pris 3 Kr.

Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm

af

F. Sehested.

Med 3 Kort, 1 Grundplan, 46 Kobbertavler og 7 Tontryk.

Pris 60 Kr.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 22. Decbr.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4 25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9 Fm.; 2.15, 7 30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10 50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm ; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

I Anledning af Juleferien foretages følgende Forandringer med Hensyn til de ordinaire Tog:

I. Lørdagen den 21., Søndagen den 22. og Mandagen den 23. ds. vil der afgaa et Extratog Kl. 6.45 Efm. fra Kjøbenhavn til Korsør, medens det ordinaire Tog afgaaer Kl. 7 præcise. Extratoget standser ikke ved Hedehusenes, Viby, Sorø og Slagelse Stationer, og det ordinaire Tog ikke ved Hedehusenes og Viby Stationer.
II. Mandagen den 23. ds. afgaaer et Extratog fra Roeskilde til Korsør i Forbindelse med det Kl. 5 Efm. fra Kjøbenhavn til Roeskilde afgaaende Tog. Dette Tog holder ved alle Stationer.
III. Søndagen den 22., Mandagen den 23., Tirsdagen den 24. og Onsdagen den 25. ds. vil Persontoget Kl. 9 Fm. til Masnedsund og Kallundborg afgaa i to Afdelinger fra Kjøbenhavn, af hvilke Afdelingen til Masnedsund afgaaer Kl. 9 Fm. og Afdelingen til Kallundborg Kl. 9.10 Fm.
IV. Lørdagen den 21., Søndagen den 22. og Mandagen den 23. ds. vil Persontoget Kl. 7.30 Efm. til Masnedsund og Kallundborg afgaa i to Afdelinger fra Kjøbenhavn, af hvilke Afdelingen til Masnedsund afgaaer Kl. 7.30 Efm. og Afdelingen til Kallundborg Kl. 7.40 Efm.

Fritz Jürgensens Tegninger.

40 Tegninger.	20 Tegninger.	24 Tegninger.
3 Opl.	3 Opl.	2 Opl.
4 Kr.	2 Kr.	2 Kr. 50 Ø.

Alle 84 Tegninger i Mappe med Portrait og biografisk Skizze af P. Hansen. 10 Kr. 60 Øre.

do. do. Indb. i Franskbind 12 Kr.

Hovedtitel med Portrait, tegnet af Frits Jürgensen selv, samt en biografisk Skizze af P. Hansen,

faaes særskilt for 60 Øre.

Jacob Lund.
St. Kjøbmagergade 31.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

RITZAU RINGEAPPARATER KJØBMAGERGADE 26.

I alle Boglader faaes:

Kr. Arentzen:

Baggesen og Oehlenschlæger.

Literaturhistorisk Studie.

8 Dele. 30 Kroner.

P. Faber:

Viser og Vers,

udgivne af **William Faber,**
med Portrait.
Heftet 2 Kr. 25 Øre, indb. 3 Kr. 25 Øre.

H. W. Longfellow:

Sangen om Hiavatha,

oversat af **G. Bern.**
Heftet 2 Kr. 50 Øre, indb. 4 Kr.

Miss **Muloch:**

En Kvindes Tanker om Kvinden,

oversat af **Chr. Sannom,** med et Forord af Provst Dr. Fog.
Heftet 2 Kr., indb. 3 Kr. 10 Øre.

C. N. Rosenkildes

Efterladte Skrifter,

udgivne af **P. Hansen,**
med Portrait. 2 Dele. Heftet 10 Kr.

J. H. Wessels

Samlede Digte,

Boyes Udg. 4 Oplag med Portrait, Biografi og Musikbilag.
Heftet 2 Kr., indb 3 Kr. 50 Øre.

Otto B. Wroblewskys Forlag. Nytorv 19.

Udkommet er og at faae i alle Boglader:

Det forsvundne Kjøbenhavn,

Minder fra de „gode gamle Dage."

Af **P. Klæstrup.**

1ste Række. 45 Tegninger, med Indledningsdigt („da de rev Voldene ned") af H. V. Kaalund. I illustr. Omslag **3 Kr.**

2den Række. 16 Tegninger. I illustr. Omslag **1 Kr. 25 Øre.**

Elegante Mapper, saavel til hver enkelt Række, som til begge: **2 Kroner.**

C. A. Reitzel. *Otto B. Wroblewsky.*

Udkommet er og at faae i alle Boglader:

En Historie om en Vals

af

Jacques Offenbach.

Text og Musik (Zimmers Vals) Pris 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Udkommet er og at faae i alle Nordens Boglader samt hos undertegnede Forlægger:

Prædikener

over Kirkeaarets Epistler og Lektier

af

C. Leunbach,

Sognepræst i Kolding.

1ste Hefte: Advent og Juletiden. 5 Ark. 85 Øre.
2det Hefte: Hellig tre Kongers- og Fastetiden. 7 Ark. 1 Kr.

Otto B. Wroblewskys Forlag, Nytorv 19.

C. A. Reitzels Forlag:

Præsten i Krigen.

Brev til en Ven
fra
en gammel Feltpræst.
Pris 2 Kr.

Fra Bønnens Verden,

af

D. G. Monrad.

Fjerde Oplag.
Pris 2 Kr. 25 Øre. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Hvad søge I efter?

Prædiken ved indre Missions Møde i Vor Frue Kirke den 19de Marts 1878
af **Jakob Paulli.**
Pris 50 Øre.

C. A. Reitzels Forlag:

Han bestiller ingen Ting.

Komedie i en Akt paa rimede Vers af **Ernest Legouvé** ved **S. Schandorph.**
Pris 80 Øre.

Uden Midtpunkt.

Fortælling
af
S. Schandorph.
Pris 4 Kr. Indb. 5 Kr. 25 Øre.

Romantik og Realisme.

Med en Efterskrift: „Fra de Sovendes Leir" af **Nicolai,**
af
H. Scharling.
Pris 2 Kr. 25 Øre.

Veiledning for unge Tjenestepiger

af
en gammel Tjenestepige.
Pris 35 Øre.

Miniatur-Udgaver.

Aagaard, Hilda. Stemningsdigte og aandelige Sange. Med et Forord af Pastor Frimodt. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 25 Øre.
— Tænkt og følt. Digte. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 25 Øre.

Andersen, H. C. Kjendte og glemte Digte. 1823—1867, 4 Kr. Indb. 5 Kr. 50 Øre.
— Billedbog uden Billeder. Med Illustrationer. Sjette Udgave. 1 Kr. 50 Øre. Indb. 3 Kr.

Bødtcher, Ludvig. Sidste Digte, udgivne af Th. Smit. 1 Kr. 25 Øre. Indb. 2 Kr. 25 Øre.

Hertz, Henrik. Kong René's Datter. Lyrisk Drama. Femte Oplag. 1 Kr. Indb. 2 Kr.
— Svend Dyrings Huus. Romantisk Tragedie. Fjerde Oplag. 2 Kr. indb. 3 Kr. 25 Øre.

Holst, H. P. Ungdomsdigte. Tredie Udgave. 2 Kr. 75 Øre. Indb. 4 Kr.
— Udvalgte Digte. 1 Kr. 50 Øre. Indb. 2 Kr. 50 Øre.
— Ude og Hjemme. Rejse-Erindringer. Tredie Udgave. 3 Kr. Indb. 4 Kr. 50 Øre.
— Den lille Hornblæser. Femte Oplag. 1 Kr. 50 Øre. Indb. 2 Kr. 85 Øre.
— Fra min Ungdom. Fortællinger paa Vers. Andet Oplag. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 35 Øre.

Schandorph, Sophus. Nogle Digte. 2 Kr. 50 Ø. Indb. 3 Kr. 75 Øre.

Winther, Chr. I Naadsensaaret. Et Brev. Andet Oplag. 1 Kr. Indb. 2 Kr.
— Et Vendepunkt. Fortælling. 1 Kr. Indb. 2 Kr.
— Digte, gamle og nye. Syvende Oplag. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.
— Hjortens Flugt. Et Digt. Ottende Oplag. 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

JULEBORDET.

Tillæg til „Nær og Fjern“.

Kjøbenhavn. Nr. 338. Den 22. December 1878.

Musik.

Forinden sin tidligere omtalte Afrejse til et foreløbigt Ophold i Tydskland tog Hr. Edmund Neupert Afsked med Kjøbenhavns Publikum ved en Koncert forrige Lørdag. Koncertgiverens Virksomhed og Betydning som Klaverlærer og Komponist for dette Instrument er noksom bekjendt. Som udøvende Pianist har han i det offentlige Liv holdt sig endel, altfor meget, tilbage; thi vore musikalske Forhold ere endnu ikke saa rige, at vi kunne undvære en saa betydelig Tekniker og moden Kunstner. Paa Koncerten i Lørdags fremtraadte Hr. Neuperts Spillemaade i det gunstigste Lys. Der var den samme overlegne Dygtighed over Spillet, den samme i sin Sikkerhed rolige Beherskelse af Stoffet, det samme sundt musikalske og gjennemarbejdede Foredrag, der med sine hovedsagelig kraftige og mandige Egenskaber dog ingenlunde mangler Finhed og Delikatesse, selv hvor der fremtræder en vis aandelig Sky for at give sig fuldt hen i Musikens Flugt. Paa Programmet savnede vi Seb. Bachs Navn, ikke alene for dets egen Skyld, men ogsaa med Koncertgiverens tidligere fortrinlige Udførelse af den gamle Mesters Kompositioner i Minde. Derimod bød de valgte Brudstykker af Koncerter af Henselt og Rubinstein (den sidste i Es) saavel som Bendels Salon- og Bravourfantasi Koncertgiveren al ønskelig Lejlighed til at udfolde sin Virtuositet. Blandt flere Smaapiecer af egen Komposition, der ikke dannede Aftenens mindst interessante Afdeling, bemærkedes især det lille ypperlige Studie i Fis-Moll samt to nye Arbejder, endnu Manuskripter, nemlig «Valse noble», særdeles elegant og harmonisk interessant, samt „Norsk Folkedands“, en karakteristisk og i sin spillende Rhythme ejendommelig Komposition, der er bygget paa et 8 Takter stort kort og stakaandet originalt norsk „Stev“. Paa Koncerten assisterede Hr. Hilmer, for hvem navnlig en af Joachim-Brahms' ungarske Dandse lykkedes fortræffeligt, Hr. Fr. Rung samt Hr. A. Orth, Sidstnævnte ved dygtigt at udføre Orkesterstemmen til Koncertstykkerne paa et Flygel. Vi have allerede tidligere fremhævet det Uheldige i denne Sammenstillen af to ensklingende Instrumenter, hvor Meningen er to saa forskjelligt klingende som Orkester og Piano, men skulle tillige indrømme, at et Orkester medfører saa betydelige Udgifter, at man fristes til at hjælpe sig, som man kan. Og det gjorde man da ogsaa.

Større Festgaver,

udkomne hos Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

Forlagsbureauets Haandlexicon.

1—3 Hefte à 50 Øre.
Udkommer i 20 à 24 Hefter.

Opfindelsernes Bog.

1—25 Hefte. 25 Kr.
Udkommer i c. 50 Hefter à 1 Kr.

Bulwers udvalgte Romaner.

Ernst Maltravers 3 Kr. 50 Øre.
Alice 4 Kr. Nat og Morgen 4 Kr. 75 Ø.
Devereux 4 Kr. 50 Øre.

Nordiske Digtere

i vort Aarhundrede.
Ved **P. Hansen.** Indb. 14 Kr.

Nordisk Conversationslexicon.

I—V.
37 Kr. Indb. 48 Kr.

Cantû's Verdenshistorie.

1—58 Hefte. 52 Kr. 50 Øre.
Med 59de Hefte slutter Værket.

Holbergs samtlige Comedier,

udgivne ved **F. L. Liebenberg.**
I—III, eleg. indb. 12 Kr.
Folkeudgave i eet Bind 3 Kr., indb. 4 Kr. 75 Øre.

Nordiske Billeder.

Prospekter fra Danmark, Norge og Sverig.
Med Text. 6 Bind, indb. à 4 Kr. 50 Øre.

Traps Beskrivelse af Danmark.

1—45 Hefte. 45 Kr. — Atlas dertil ved Oberst **Klingsey.** 1—8 Hefte. 8 Kr.

Forlagsbureauets Forlag.

Kr. Ø.

Abrahams, N. C. L. Meddelelser af mit Liv 6. 50
Auerbach, B. Lorles Reinhard. . . . . 3. »
— Tolpatsch fra Amerika. . . . . . . 3. »
— Reden ved Banen. . . . . 3. »
Baker, S. W. Ismailia. . . 8. 00, indb. 10. »
Biblen ved J. C. Lindberg . . . . 11 à 19. »
Billeder, nordiske, I—VI, kart. . . à 4. 50
Bulwer, E. L. Ernst Maltravers 3. 50, indb. 5. »
— Alice . . . . 4. 00, indb. 5. 50
— Nat og Morgen . . . 4. 75, indb. 6. 25
— Devereux . . . . 4. 50, indb. 6. »
Cantû, C. Verdenshistor. 1—58 Heft. 52. 50
Conversationslexicon, nordisk. I—V. 37. »
Danmark i Billeder . . . . indb. 2. 50
Dante Alighieris guddommelige Komedie. 3 Udg. I—3 Hefte . . . à 1. »
Frankl, L. A. Gusle. . . . 1. 50, indb. 2. 75
Goldschmidt, M. Dagbog fra en Reise i Vendsyssel . . . . 3. »
Haandlexicon, Forlagsbureauets. 1-3 H. à » 50
Hansen, P. Nordiske Digtere. . indb. 14. »
Herder, J. G. Cid. Et Heltedigt, indb. 3. 25
Holbergs Comedier. I—III . . . indb. 12. »
— Stereotyperet Folkeudgave i et Bind . . . . 3. 00, indb. 4. 75
— Peder Paars . . . . . . 0. 85, indb. 1. 75
Lyrik, dansk, ved Chr. Winther, 4. 00, indb. 5. 50
Minderuner. Digte, samlede af Carl Andersen . . . . 2. 75, indb. 4. »
Molbech, C. K. F. Digte. I—II, indb. i 2 Bind . . . . 11. »
— Dæmring . . . . indb. 5. 25
Munch, A. Jesu Billede. 4 Udg. 1. 00, indb. 2. »

Kr. Ø.

Munch, A. Eftersommer 2. 00, indb. 3. 25
— Udvalgte Digte . . . . 2. 75, indb. 4. »
Opfindelsernes Bog. I—25 H. . . . . 25. »
Overskou, Th. Den danske Skueplads. 1849—74. I—II 14. 75
Paijkull, C. W. En Sommer i Island 5. 00, indb. . 7. »
Perraults Eventyr. 9 Kr,, i Papbind 10 Kr. . . . . indb. 14. »
Ploug, C. Samlede Digte. 5 Udg. 5. 00, indb. 6. 50
— Nyere Sange og Digte. 2 Opl. 2. 50, indb. 3. 75
Rosenhoff, C. Udvalgte Digte. 2. 00, indb. 3. 25
Rosenkilde, A. Anders Tikjøb . . . . 2. »
— Mellem Saisonerne. I—II . . . . 11. »
Scott, W. Pigen ved Søen. . . indb. 3. 25
Simonsen og **Winther.** 25 Billeder for Børn 3. 50
Stanley, H. Hvorledes jeg fandt Livingstone . . . . 8. »
Statistik, Danmarks. 1—6 Hefte . . . 9. 80
Tennyson, A. Enoch Arden. 2 Opl. 0. 75, indb. 1. 50
— Idyller om Kong Arthur. 2. 25, indb. 3. 50
— Kystdrømme og Aylmersfield 1. 00, indb. 2. »
Thrane, C. Danske Komponister . . . 2. 50
Tidende, illustreret. I—XIX . . . . 304. »
— — Register til I—XV . . . . 1. »
Trap, J. P. Kongeriget Danmark. 1-45 H. 45. »
— — Atlas hertil. I—8 Hefte . . . 8. »
Treschow, F. C. B. Postadressebog 8. 50, indb. 9. 50
Øiebliks-Fotografier af B. C. . . . . . . 2. »

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn, December 1878.
(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose).

Udkommen er og faaes i alle Boglader samt hos Undertegnede:

Luftskipperhistorier.

Tildels efter *Marion* og *Herman J. Klein,* ved *Carl Hassing.*
Med 12 Lithografier og Titelbillede.
Pris 1 Krone.

Troldehistorier

(Eventyr og Historier om Troldene).
Fortalte for Børn af B. H.
Med 8 farvetrykte Billeder og elegant Omslag.
Pris 1 Krone.

„Diplomaterne paa Reise."

Nyt underholdende Selskabsspil for Store og Smaa.
Elegant udstyret. Pris 1 Krone.

„SORT OG HVIDT."

Nyt underholdende Skæmtespil.
Pris 50 Øre.

Valdemar Petersens Bogh.
Nygade 2.

Som passende **Julegaver** anbefales:

Louise M. Alcott:

„Pigebørn."
Heftet 4 Kr.; eleg. indb. 5 Kr. 35 Øre.
Unge Kvinder.
Heftet 4 Kr.; eleg. indb. 5 Kr. 35 Øre.

O. Funcke:

Apostlen Paulus til Søes og til Lands.
Heftet 3 Kr.; eleg. indb. 4 Kr.
Guds Skole eller kristelige Livsbilleder i Profeten Jonas' Bogs Lys.
Heftet 1 Kr. 80 Øre; eleg. indb. 2 Kr. 70 Øre.
Forvandlingerne eller: Hvorledes en seende bliver blind og en blind seende.
Heftet 2 Kr. 25 Øre; eleg. indb. 3 Kr. 20 Øre.
Reisebilleder. 3 Dele.
Heftet 4 Kr. 40 Øre; eleg. indb. 6 Kr. 40 Øre.
Faaes i alle Boglader og hos Forlæggeren
Wilhelm Priors Hofboghandel.
52. St. Kjøbmagergade ved Porcellainsfabr.

Udkommen er og faaes hos alle Bog- og Musikhandlere:

ZWÖLF LIEDER

von
H. Heine,
in Musik gesetzt
von
Henrik Hennings.
op. 18.
Pris: 2 Kr.
Wilhelm Priors Hofboghandel,
52, St. Kjøbmagergade, ved Porcelainsfabr.

Pra Undertegnedes Forlag er udkommen:

BEVINGEDE ORD.

De i det danske Tale- og Skriftsprog hyppigst anvendte Citater.

Samlede af

Oscar Arlaud.

4 Kr. 50 Øre, indb. 5 Kr. 75 Øre.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

(O. H. Delbanco. G. E. C. Gad. F. Hegel. C. C. Lose.)

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen og faaes i alle Boglader:

Kongedatterens Brudefart.

Et Digt i tolv Romancer

af

A. Munch.

Med Illustrationer af **Lorenz Frølich.**

6 Kr., elegant indb. 10 Kr.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet 32.

I Hovedkommission for Danmark er udkommen hos Undertegnede og faaes i alle Boglader:

Nordiskt Kunstner-Album 1879.

Et Udvalg af nyere nordiske Kunstværker, fotograferede af **Johannes Jæger**, med Text af **L. Dietrichson**, **C. G. Estlander**, **Julius Lange** og **C. R. Nyblom.**

Elegant indb. 25 Kr.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet 32.

Ægte franske og engelske

Parfumer

fra *Lubin, Gellé frères, Pinaud, Piver, Violet, Coudray, Atkinson, Bayley & Co., Rowland & Sons* o. m. Fl. forefindes i stort Udvalg i Gothersgades Materialhandel Nr. 8 hos

M. L. Møller & Meyer.

Ægte Eau de Cologne

fra

Johann Maria Farina

gegenüber dem Jülichsplatz,

faaes i alle Størrelser hos

M. L. Møller & Meyer,
Gothersgade Nr. 8.

Toilet-Artikler,

som: Tandpulvere, Poudre de Riz, Haarvande, Pommader, Tand- og Neglebørster, Skildpaddes Kamme og elegante Haar- og Klædebørster, fine Toiletsæber, Parfume-Æsker etc. etc. faaes hos

M. L. Møller & Meyer,
Gothersgade Nr. 8.

Priskuranter tilsendes franco!

Det Nyeste og Smagfuldeste

i Brevpapir og Konvolutter med og uden Monogram hos

L. Levison jun., Kjøbmagerg. 9.

Som en smuk og passende

JULEGAVE

anbefales:

„Fra Kunstudstillingen 1878."

12 Fotografier i Kabinetsformat efter Malerier paa indeværende Aars Kunstudstilling paa Charlottenborg, udførte i **Herm. Vilhelm Tillges Atelier**, samlede i en smuk Mappe.

Pris **10 Kroner,**

enkelte Stykker kunne faaes til Een Krone. Endvidere haves de fleste af Billederne i stort Format til **Tre Kroner** samt **Bache Et Kobbel Heste** og **Neumann Skagens Strand**, begge i Folio til **Fem Kroner** Stk.

Samlingen er af Pressen enstemmig bleven hilset som et meget smukt Foretagende, der fortjener Udbredelse i en vid Kreds.

C. G. Iversens Boghandel
(E. S. Tillge),
St. Kjøbmagergade 38, ligefor Postgaarden.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Sulamiths Breve om Messias

af en troende Jødinde paa Herrens Tid, ved **A. Fabricius.**

2den Udg. 1 Kr. 50 Øre, indb. 2 Kr. 75 Øre.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet 32.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Egen Kraft.

Efter **S. Smiles** ved **Chr. Shaw.**

2 Kr.; indb. 3 Kr.

Sparsommelighed.

Efter **S. Smiles** ved **A. Lütken.**

2 Kr.; indb. 3 Kr. 25 Øre.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet 32.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

SAMLEDE DIGTE

af

Ambrosius Stub.

Fjerde Udgave med Stubs Levnet, besørget ved **Fr. Barfod.**

1 Kr. 25 Øre. Indb. 2 Kr. 25 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

Udkommen er:

Fortællinger

af **Ivar Ring.**

Ørnereden, Bygdebarnet.

Pris 2 Kr.

og faas hos

J. Gandrup & Co.
Klædeboderne 47.

Mit store Udvalg af henkogte Sager, Chokolader, Konfiturer, Atrapes, Syltetøjer, Thebrød, Likører, Vine o. s. v., alt kun i reelle og gode Varer, anbefales.
Fortegnelser udleveres.

S. Lomholt, Tordenskjoldsg. 3.

Hans J. Lund,

Snedkermester. Aabenraa Nr. 15 1ste Sal.

Anbefaler sig til det ærede Publikum med Mahogni-Møbler af udmærket smukt og tørt Træ; for Arbeidets Soliditet garanteres. For Tiden staaer færdig Sekretairer, Sølvtøiskabe, Chiffonnierer, Kommoder, Skriveborde med og uden Skabe, Spilleborde, Spiseborde, Bedestole med Porcellain m. m.

Bestilling paa Snedkerarbeide modtages, ældre Møbler repareres og poleres. Indpakning af Møbler besørges billigt.

Ærbødigst
Hans J. Lund.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 339.

Den 29. December 1878. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

En moderne tydsk Dramatiker.

Tildels efter Dr. Theodor Pyl i „Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen"
af **J. Paludan.**

Medens den tydske Litteratur indtil henimod Midten af dette Aarhundrede var kjendt og fulgt af alle dannede Danske og øvede en Hovedindflydelse paa vor Digtning, er den i de senere Aartier hos os aldeles lagt paa Hylden og afløst af franske og engelske Romaner. Tildels er dette vel en naturlig Følge af de politiske Forhold, tildels ogsaa begrundet i, at Tydskland ikke mere har Digtere at opvise, der kunne stilles ved Siden af Koryfæerne fra Goethe og Schiller til Heine. Publikum synes jo imidlertid temmelig hurtigt at have faaet nok af den franske Realismes sandsepirrende Roman og Drama, som det gjerne gaaer med slige for stærkt krydrede Retter, og de engelske Dameromaners temmelig flaue Kjøkken anbefaler sig mere ved Respektabilitet end ved fremragende Egenskaber, der kunde berettige dets Eneherredømme. Det er et Spørgsmaal, om vi under disse Omstændigheder ikke gjøre Uret mod os selv ved at afspærre os fra det tredie europæiske Hovedlands Bogmarked og højst lade nogle Romaner af Auerbach, Spielhagen og Heyse passere Grændsen.

Ganske vist er det ikke nu som tidligere ved sin aandelige Produktion, at Tydskland tildrager sig Europas Opmærksomhed, og en „Blod- og Jerntid" med mangehaande uhyggeligt socialt Røre som den, Landet nu gjennemgaaer, er neppe særlig egnet for den skjønne Litteraturs Udvikling, men det fejler dog ikke, at en Periode, der i mange Henseender maa kaldes stor og har frembragt betydelige Mænd, ogsaa i Litteraturen maa skabe interessante Fænomener. Tydskerne selv overvurdere vistnok næsten til Latterlighed dette, naar de ved Siden af det græske Drama efter Perserkrigene, de spanske Digtere efter de store Opdagelser, Shakspeare efter Englands Opsving under Elisabeth eller af Digterne fra Ludvig XIVs Periode stille Romanforfattere som de ovennævnte, Gustav Freytag — vel nærmest for hans store gammeltydske Romancyklus „die Ahnen" — den yndefulde slesvigske Novellist Theodor Storm, eller endog Wilhelm Jensen, Clara Bauer (Karl Detlef) og E. Werner — men derfor kan det dog nok lønne sig at gjøre Bekjendtskab med nogle af deres nyeste Digtere.

Vi skulle denne Gang kun henlede Opmærksomheden paa en af det nye tydske Riges Dramatikere, der foruden ved sit ubestridelige Talent interesserer ved oftere at komme ind paa Emner af den nordiske Historie, samt ved at bevæge sig i sin Kunsts højeste Regioner, det historiske Drama og Tragedien. Ganske vist forkaste den moderne Realismes Theoretikere disse Digtarter og fordre, at Digtningen væsenlig skal beskjæftige sig med Samtidens brændende Spørgsmaal, men dette turde vel noget hidrøre fra, at den nye æsthetiske Retning stammer fra Frankrig, hvor det store Drama, idetmindste i vort Aarhundrede, ligesaa lidt har villet trives som i Tydskland Komedien med sin behændig slyngede Intrige og sit lette, aandfulde Replikskifte. Ialtfald har Realisternes Anathema ikke hindret Tragedien og Historiedramaet i, fremdeles at lægge Beslag paa

Digternes saavel som paa Publikums Interesse f. Ex. i Norge og i Tydskland.

Heinrich Kruse er født i Aaret 1815 af en Kjøbmandsfamilie i den gamle Hansestad Stralsund. Efter at have afsluttet sine Universitetsstudier med den i Tydskland saa almindelige Doktortitel, virkede han i mange Aar som Journalist og opnaaede i dette Fag en betydelig Stilling som Hovedredakteur for den ansete „Köllnische Zeitung", til hvilken han endnu er knyttet, skjøndt han har taget Bolig i Berlin. Nogle spredte Ungdomsforsøg lod ikke ane hans Digterbegavelse, og det var først i den modne Alder af 53 Aar, at han optraadte som Digter i en Retning, der netop ofte er kommen i Miskredit ved at ungdommelige Dilettanter lade sig friste ind paa den og tro at kunne erstatte Tanker ved Ord, skjøndt Tragedien mere end nogen anden Digtart fordrer Manddommens personlige Udvikling og Livserfaring ved Siden af Ungdommens Ild og Begejstring. Medens Frembringelsen af syv Tragedier i ni Aar vidner om Kruses Aandselasticitet, maa det ogsaa indrømmes, at hans Figurer ere ejendommelige og plastisk udformede, og at hans Dialog sjelden svømmer ud i Floskler og højtklingende Deklamation, som ellers kun er altfor almindelig i den tragiske Digtning. Dertil kommer et grundigt historisk Studium og længere Rejser, hvor han personlig har lært Scenen for sine Digtninger at kjende, saa at disses Lokalfarve ikke er overfladisk eller uægte.

Den første af dem, Tragedien „die Gräfinn", udkom 1868. Den behandler de ostfrisiske Høvdingsdømmers Samling til et Rige ved Grevinde Theda af Cirksenaslægten, en interessant kvindelig Type for Frisernes ejendommelige haarde Kraft og Vildhed. Hendes Optræden overfor de trodsige røveriske Høvdinger minder undertiden om Knud den Helliges, medens den Haardhed, hvormed hun vil tvinge sine Døtres Hjerteanliggender ind under den politiske Kløgt og benytte dem som Midler for sine store Planer, frembringer den tragiske Forvikling og Katastrofe.

„Wullenwever" (1870) knytter sig til Kruses Ungdomserindringer fra den tydske Østersøkyst, hvor Arkitekturen, Kunsten og tildels Livet i de fordums Hansestæder endnu paa mange Maader minder om den store Fortid. I den berømte lübeckske Borgermester og Demagog skildrer han Modsætningen til Grevinde Thedas praktiske Kraft og Haardhed: en ædel, sværmerisk Idealist, hvis Ild og Veltalenhed vel formaaer at frembringe mægtige, men ikke varige Resultater i en raa Tid blandt et materieltsindet Kjøbmandsfolk, og som med tragisk Nødvendighed selv hidfører sit Fald. Den Baggrund, hvorfra denne stærkt idealiserede Figur træder frem, er sandt og levende tegnet efter Tidens Krøniker og Kunstlevninger: Wullenwevers Ven og Fælle, den raa og letsindige, men djærve Landsknægt Marcus Meyer, hans Søster Margrethe, den tugtige, huslige og opofrende tydske Borgerdatter fra gammel Tid, ganske som en Albrecht Dürer eller Holbein afbilder os hende, ikke blot en Navnesøster til Goethes Margrethe; endelig hans Fjende, Lambert v. Dahlen, Repræsentanten for de fra Magten fortrængte patriciske Handelsslægters hensynsløse Forbitrelse. — Særlig maa vi Danske paaskjønne, at der i et Emne, der paa saa mange Maader berører vor Historie, ikke er Spor af tydsk national Uvillie mod os; ikke engang i den store Tale, hvor Wullenwever hidser Lübecks Borgere til Krig mod Danmark, forekommer nogen aaben eller skjult Allusion til de senere Aars Begivenheder eller noget „Dänenfresserei".

I „König Erich", 1871, har Digteren valgt et ikke mindre heldigt og ligeledes oftere behandlet Emne. Den ulykkelige Vasaætling Erik XIV er en ægte tragisk Personlighed, ikke blot ved sin Skjæbne, men endnu mere ved sin Karakter, en Blanding af Kraft og rige Evner med det lurende Vanvids sygelige Mistænksomhed og usthrlige Voldsomhed, fulgt af den for sildige Anger. Kongens Karaktersvaghed benyttes af hans onde Engel, den dæmoniske Göran Persson, medens den gode, Karin Månsdatter, først faaer Magten efter hans Fald, i Fængslet, hvor hendes Sange som en Davidsharpe endelig forjage de tunge Skyer fra denne moderne Sauls Sind og lulle ham ind i mild Resignation. Ved Siden af hendes Jomfruelighed og ægte Kvindelighed har Kruse lagt et Træk af djærv Humor ind, der gjenkalder os Almues- og Soldaterbarnet og kommer stærkere igjen hos hendes Fader, den gamle Vagtmester Måns Knutson, og som i det mørke Billede har sin velgjørende Virkning. Ogsaa her spores i den nordiske Kolorit og Karins Folkesange det levende Indtryk af svensk Natur og Folkeliv, Digteren har modtaget under et længere Ophold i Landet selv.

Endnu mere træder i „Morits von Sachsen", 1872, et Træk af Lune frem i Skildringen af selve Hovedpersonen, hvis Ærgjerrighed og Egoisme, List og Letsind neppe uden denne halv humoristiske Behandling, forenet med Fremhævelsen af hans store aandelige og legemlige Gaver, kunde afvinde os Deltagelse. Mere sympathetiske end Helten ere flere af Bipersonerne, Kurfyrst Johan Frederik trods sin aandelige Tunghed ved sin dybe Religieusitet og Resignation i Ulykken, Kejser Carl V ved sin overlegne Personlighed og sin svegne Tillid til Morits, selv Hertugen af Alba ved sin Ro og Loyalitet mod Kejseren. Gjennem sin Død for Fædrelandet soner Morits sin politiske Skyld saavelsom sin personlige i Kjærlighedsforholdet til Rhingrevinden Laura, og saaledes skeer den poetiske Retfærdighed Fyldest, medens Handlingens historiske Baggrund, Reformationstidens brogede Virvar, de religieuse Modsætninger, Kejserens Lyst til mekaniske Sysler, Fuggernes rige og glimrende Handelshus, atter her er levende og afvexlende udmalet.

En alvorlig Sygdom nødte nu Kruse til en Rejse til Italien, hvis Virkninger og Indtryk tydelig spores i hans senere Digtninger, der spille paa romansk eller klassisk Jordbund, hvilken sidste synes at øve megen Tiltrækning paa Tydsklands nyere Dramatikere; vi skulle i saa Henseende blot minde om Adolf Wilbrands „Arria und Messalina" og „Cajus Gracchus". Kruses „Brutus", 1874, er forsaavidt et betænkeligt Sujet, som han paa en Maade derved er traadt i Skranken mod Shakspeare. Selv om han her nødvendig maa blive underlegen, er der dog Grund til at takke ham for denne Dristighed, fordi et saa stort og til alle Tider interessant tragisk Emne ikke kan udtømmes i en enkelt, om end nok saa fortrinlig Digtning, men maa vinde ved at behandles fra flere Sider ved forskjellige Digterindividualiteter af forskjellig Nationalitet og i forskjellige Tidsaldre. Antonius er hos Kruse fremstillet ubetydeligere end hos Shakspeare og nærmest i komisk Lys, medens Cæsars Gemalinde Calpurnia træder mere frem og ved sin Advarsel mod at besøge Senatsfor-

samlingen, som Cæsar, forledet af de Sammensvorne, anseer for Herskesyge, bliver ubevidst Aarsag til hans Død, efter hvilken hun, som hos Shakspeare Antonius, optræder til begeistret Forsvar for hans Minde. Modsætningen mellem den kraftige Enevoldshersker, Bæreren af Verdensmonarkiets Idee, og den gamle Friheds eller rettere det romerske Aristokratis Hævner er kraftigere koncentreret end hos Shakspeare, og den ellers uvirksomt drømmende Filosof Brutus bliver overfor Katastrofen en koldblodig og forslagen Diplomat, medens Cæsar, den fine Statsmand, overgiver sig til fantastiske Drømme om nye Alexandertog og i sværmerisk Tryghed iler Døden imode.

„Marino Faliero", 1876, gjengiver de levende Indtryk fra Venedig, „Havets Dronning", med sit Dogepalads og sine af Gondolierernes Sange fyldte Kanaler, med stærkere historisk Kolorit end Delavignes og Byrons Dramaer af samme Navn, om end det sidste synes at have paavirket Kruse. Dog har han fordelt Lys og Skygge retfærdigere end Byron, der har givet Dogen og de Sammensvorne fuld Ret og skrevet et ensidigt demokratisk Partiindlæg, medens Kruse lige meget interesserer os for det statskloge og tapre, om end egoistiske Aristokrati og det over sin Undertrykkelse forbitrede Folkeparti, mod hvilket Dogen drages baade af sin Skinsyge paa Michel Steno og af Lyst til at udvide sin Magt, medens en indre Stemme dog stadig advarer ham imod at give Venedig til Pris for Demokratiets Tøilesløshed, saa at han ingenlunde falder som et skyldløst Offer. Her staaer ogsaa Steno, der hos Byron er en simpel Bagvasker, som Dogens jevnbyrdige Rival, begavet, tapper i Sammensværgelsens Undertrykkelse og ædelmodig i Forsvaret af sin fangne Fjende. Ved Opdagelsen af sin Gemalindes Skyldfrihed og Kjærlighed forsones Marino Faliero med Døden; men hans Profeti om Venedigs Fald umiddelbart før Henrettelsen kunde bedre have været udeladt, da den mindre gjør Indtryk af at skyldes en højere Indskydelse hos Dogen end Forfatterens egen historiske Kundskab.

1877 behandlede Kruse „Das Mädchen von Byzanz", et oldgræsk Emne, Spartanerkongen Pausanias' Historie, der frembyder en Parallel med den store tydske dramatiske Type Wallenstein. Begge staa højt over deres Samtid i Daadskraft og Begavelse, hæmmes og drilles af smaaligt Nid og Partikularisme, miste Overbefalingen og indlede da en Forstaaelse med Fjenden i deres Hævns og deres store ærgjerrige Planers Interesse, men tage den Hemmelighed med sig i Graven, hvorvidt Beskyldningen for Forræderi mod Fædrelandet er grundet eller ikke. Overfor den store Personlighed, der drives til skjæbnesvangre Beslutninger, stiller Kruse i Aristides en Repræsentant for den rolige Harmoni og Retsindighed, der tjener som Maalestok for Pausanias' Skyld. Denne ligger ikke blot i hans mislige Planer, men ogsaa i hans Affald fra gammel spartansk Sæd, hans østerlandske Vellevnet og Lidenskab for den skjønne „Pige fra Byzanz", som volder hendes Død, bevæger hendes Brudgom Chares, tidligere Pausanias' Tilhænger, til at forraade hans Forbindelse med Perserne for Ephorerne og saaledes fører en Nemesis over ham. Forsoningen lægger Kruse i Hænderne paa Pausanias' Moder Alithia, en ædel Kvindeskikkelse, der først advarer Sønnen og siden i Pallastemplet ligesom vier ham til Døden, idet hun har den Forstaaelse af Storheden af hans Planer, som mangler hans Medborgere, der deri kun se Forræderiet. — De i Tragedien indlagte Kamp og Sørgesange, i og for sig smukke og baarne af en ægte hellenisk Aand, vidne om et ikke ubetydeligt lyrisk Talent, som heller ikke fornægter sig paa andre Steder i Kruses Dramer.

Er der end ingen Grund til i Kruse at se en anden Shakspeare, som Tydskerne gjerne ville, saa er der dog meget Beslægtet baade i den storartede, de sædvanlige Maal overskridende Opfattelse af Karaktererne og i den sammentrængte, kraftige og kjærnefulde, ofte næsten sententiøse Dialog, saavelsom, hvad Dramaets ydre Form angaaer, i en vis Tilbøjelighed til Sceneskifte i Følelsen af, at den strenge Overholdelse af Stedets Enhed let stækker Fantasiens og Digningens Vinger. Paa den anden Side giver denne Frihed rigtignok ofte Anledning til Misbrug, ophæver Stykkets Sammenhæng og vanskeliggjør Opførelsen.

Karl Gutzkow.

. . . . Schaue dreist,
denn ich selber bin ein solcher
Ritter von dem heil'gen Geist.
H. Heine.

Af Navn kjender formodenlig hele vor dannede Verden Karl Gutzkow. Anderledes forholder det sig derimod, naar man spørger om hans Værker eller deres Betydning. Han er rimeligvis kun bleven lidet læst herhjemme, og der er vist saagodt som slet Intet oversat af ham paa Dansk. De tidligere Tiders Oversættere, der paa de fremmede Litteraturers Mark søgte det rigtige Romanstof og i Tydskland fandt Hackländer og Gerstäcker, kunde ikke bruge Gutzkow; de nuværende Agronomer, der søge at overrisle vor Jordbund med befrugtende Strømme og som sammesteds have fundet Heyse og Spielhagen, behøve ham ikke mere. Og saaledes er et rigt litterairt Liv, hvis Produktion har havt sin overordenlige Betydning for en hel Fase i vort Nabolands Udvikling, blevet afsluttet, uden at man herhjemme har havt synderlig Lejlighed til at gjøre Bekjendtskab med mere end Titlerne paa nogle af dets omfangsrigeste og betydeligste Produktioner.

Dette er neppe rigtigt. Vi vide Alle, at det litteraire Afspærringssystem er ophævet, for Staterne som for den Enkelte. Man kan ikke længere lade sig nøje med paa Afstand at betragte Begivenhederne udenfor det Samfund, hvori man lever. Man maa med eller mod sin Villie

opgive Neutralitetspolitiken. Hvad der rører sig og bevæger sig udenfor os, de Spørgsmaal, som der diskuteres, kunne ikke mere holdes indenfor de snevre Spalter, der begrændse en „Udenlandsk Oversigt", som man kan læse i Morgensko og Slaabrok, takkende Gud for, at det Hele i Grunden ikke kommer os ved. Diskussionen om de store Spørgsmaal er som en vældig Damper, der sætter hele Søen i Bevægelse og bringer alle andre Fartøjer til at gynge op og ned. Alle, selv de mindste Lande, gribes af Bevægelsen, hvert Individ berøres af den. Spørgsmaalene: Hvad er Du? Hvad vil Du? træde ind uden at banke paa Døren, stille sig brutalt foran den Enkelte og kræve et Svar. Saa gjælder det om at være vel forberedt, hvis man ikke ubønhørligt skal rejiceres. Men denne Kundskabs Erhvervelse kræver en Forberedelse; man kan ikke tilegne sig den paa egen Haand, den forudsætter paa den ene Side en Synskreds, saa vidtstrakt, at den naaer over Hjemmets snevre Grændser ud i den vide Verden, og paa den anden Side en Detailkundskab om, hvorledes Andre have stridt og kæmpet for at finde Svaret, selv om de ikke altid fandt det rette. Karl Gutzkow var en saadan Stridsmand, en „Ritter vom Geiste", der brød frem i Spidsen for en ny og vigtig Periode i sit Fædrelands Udvikling. Julirevolutionen kom, og dens Lur klang ind over Tydskland. Gutzkow brød op, under hans Fane samlede sig „det unge Tydskland", og i Spidsen for det slog han løs som en rasende Berserk. Det gavnede ikke altid hverken hans Sag eller ham selv, men det saae han ikke og forstod han ikke. Han vilde ikke have staaet paa den Plads, hvor han stod, hvis hans naturlige Anlæg havde været anderledes. Han var født i „Kometaaret" 1811, om hvilket Folketroen fortalte, at den store Komet bragte Saften til at stige og syulme stærkere i Druerne. Ogsaa i ham gjærede og syulmede det. Ogsaa i hans Hjerne gjærede og brusede Tidens store, alvorlige Spørgsmaal. Først senere presser den besindige Vingaardsmand Druerne, kaster Skallerne bort og udvinder den rene, afgjærede Saft. Derfor har ogsaa Gutzkows Virksomhed en Betydning, som gjør, at den fortjener at kjendes. Det er som Bidrag til Kundskaben om denne Personlighed og dens Virken, at de følgende Momenter ere samlede.

Gutzkow var en nordtydsk Type. Naturligvis maa man herved ikke tænke paa de berlinske eller hamborgske Handelsrejsende, som vi kjende. Han maa i Meget have lignet Karl Vogt. Men denne er en mere overlegen og behersket Natur; den utrolige Ømfindlighed og Pirrelighed, der hos Gutzkow ytrede sig i hensynsløse Angreb og ætsende Spydighed, bliver hos Karl Vogt til Satire og Humor. Det Typiske, som de have tilfælles, er det kamplystne, teutoniske Blod, der ruller i deres Aarer og giver Begges Ord en Kraft som tunge Øreslag. For Gutzkows Vedkommende var dette en Arv fra Faderen — han var Livkudsk hos et Medlem af den kgl. Familie — som fra sit Fødeland Pommern havde medbragt al den Kraft og Haardnakkethed, der efter Folketroen har hjemme i denne Provinds, og med hvilke man ogsaa kan gjøre Bekjendtskab hos nogle af Hovedfigurerne i Spielhagens nye Roman „Platt Land". Hos Gutzkow faaer nu denne Kraft navnlig sit Udtryk i hans energiske, vægtige Stil. Begge, Vogt og Gutzkow, ere tillige Stridens Mænd. Gutzkow var fremfor nogen Anden tilbøjelig til selv at fremkalde Kampen eller kaste sig ind i den, hvor den var haardest, og han førte den heftig og voldsomt. Hele hans Liv har været en Kamp, tildels uden Maadehold og Besindighed, hvori der ytrede sig hele en ubændig Naturs Lidenskab, der ikke har Herredømme over sig selv og sine Tanker, men kun seer Modstandernes Fæstning, der skal stormes og lægges øde, saa at der ikke bliver Sten paa Sten tilbage af den. Derfor har Opposition og tildels Skandale fulgt ham paa hele hans Løbebane. Hans Skrifter, selv hans store Romaner, ere polemiske Indlæg, der have fremkaldt talrige Angreb og Modskrifter, han har været under Censur og i Fængsel; han udtømte sin første Hustrus Kræfter ved de uophørlige Sindsbevægelser, som denne Levevis medførte, og hans Lidenskaber fik tilsidst ogsaa Herredømmet over ham selv, bragte ham paa Vanvidets Rand og drev ham til at rette Pistolen mod sit eget Bryst. Men der var Kraft og Energi i hans Personlighed, det var et Menneske, der ikke vilde slaa sig tiltaals med at tage Verden, som den var, men som vilde vide, hvorfor den var saaledes og ikke bedre, hvorfor han selv var til, og hvad han kunde og burde blive.

Til at optage en saadan Kamp hørte der en alvorlig Udrustning. Gutzkow mødte da heller ikke uforberedt. Faderens forbedrede Forhold, maaske ogsaa nogen Hjælp fra de kongelige Herskaber, i hvis Tjeneste han stod, tillod ham at lade Sønnen studere, og dennes betydelige Anlæg og utrættelige Flid henledte tidlig Opmærksomheden paa ham. Han studerede Filosofi og Theologi, men kun een Gang i sit Liv holdt han en Prædiken — fra Schleiermachers Prædikestol i Trefoldighedskirken — og var alt da fast bestemt paa ikke at gjøre Theologien til et Brødstudium. Men under disse Studier hentede han de Vaaben, med hvilke han senere skulde kæmpe. Hegel og Schleiermacher vare hans Lærere, og Indvirkningen af dem spores i alle eller ialtfald i hans betydeligere Arbejder. Det religieuse Spørgsmaal — siger en af hans Biografer — dukkede ideligt frem hos ham og bragte ham til alt tidligt at fremsætte den Anskuelse, at man skulde afvise de Meninger, som man søger at paatvinge os som Religion, og netop lade dette være sin Religion: „da vil Du aldrig falde paa at sende dine fortvivlede Bønner ud i den tomme Luft og rette Ønsker til de styrende Magter om at afvende Sorger og Ulykker og føre din Skjæbne til en lykkelig Udgang, men Du bør tidlig vænne Dig til den Anskuelse, at naar dine Handlinger naturligt drage deres Konsekvenser efter sig, da er dette en af Guddommens første Attributer, ja selve Guddommens Styrelse."

Filosofien var Gutzkows Hovedstudium. Men i 1830, netop da Hegel i Berlin forkyndte, at han med sin Afhandling de diis fatalibus havde vundet den akademiske Pris fremfor sine sex Konkurrenter, netop da indtraf Efterretningen om Julirevolution og ramte ham som et elektrisk Stød. Hele Planen for hans Fremtid forandredes; ikke et Øjeblik betænkte han sig paa, tiltrods for de Resultater, han alt havde opnaaet, at opgive den filosofiske Løbebane og kaste sig ind i Diskussionen om Dagens Spørgsmaal. Og hvorledes kunde dette vel bedre ske end gjennem Journalistiken?

En ny Tid brød frem i Tydskland og vilde afløse Romantikens Fortidsbilleder med sine fra Nutiden og Virkeligheden hentede Opgaver. Tidsaanden vaagnede og krævede Liv, Bevægelse, Daab; Ungdommen forlangte, at der skulde ryddes op i Stat, Kirke og Samfund med alle For-

tidstraditioner og Drømmerier, og at det virkelige Liv og de virkelige Spørgsmaal skulde debatteres. Dette var „det unge Tydskland", der ikke, som Politiet dengang troede, var et hemmeligt Selskab med en hemmelig Organisation og bestemte politiske Formaal, men kun en Samling unge, af de rejste Spørgsmaal grebne Mænd, der alle saae et stort Maal for Øje, om de end paa deres forskjellige Veje dertil ofte kom ind paa Afveje: Heine hørte til disse Mænd, Heinrich Laube, Mundt og mange Flere, hvis Navne neppe kjendes ud over Tydsklands Grændser; men i Spidsen for dem Alle stod Karl Gutzkow. Foruden Filosofi og Theologi havde han senere i München og Heidelberg studeret Rets- og Statsvidenskab; det gjærede og brusede i ham, og med hele sin Personlighed kastede han sig ind i Tidens Strøm og deltog i Drøftelsen af de Spørgsmaal, denne førte med sig. Deri ligger hans egenlige Betydning. Der er Ingen af de Mænd, som dengang bleve grebne, der saaledes som Gutzkow tog fat og udelukkende skrev for sin Tid og om sin Tid. Han medbragte dertil sine omfattende Kundskaber, sin energiske, kraftige Personlighed, der ryddede op fra Grunden af, og sin utrolige Produktivitet. Man kan tænke sig, hvilken Virkning han gjorde. Han blev uimodsagt Føreren for „det unge Tydskland", og som saadan virkede han befrugtende til alle Sider. Der ligger et Præg af virkelig Storhed heri.

For Gutzkow var denne Deltagelse fra Begyndelsen af fremkaldt af en ren personlig Trang. I hans Hoved, sagde han selv, gjærede de bundne og undertrykte revolutionaire Kræfter, den nye franske sociale Filosofi, Lamennais' Forening af Religion og Politik, St. Simonisme, Virkningen af Rahels og Bettinas Personligheder, Tildragelsen med Charlotte von Stieglitz, en ung Kvinde, der tog sig selv af Dage for derved at begejstre sin Ægtefælle til at udrette noget Stort, til at blive en Sanger med virkelig tragisk Skjæbne, og meget Andet. Da var det under Paavirkningen heraf, at han udgav Schleiermachers Breve om Schlegels „Lucinde" og i Fortalen til disse udviklede, at et sandt Ægteskab kun blev indgaaet, hvor der var Kjærlighed tilstede, og at den præstelige Velsignelse kunde være ganske ligegyldig — en Anskuelse, der dengang skal have virket i højeste Grad krænkende og saarende, saa at man kan tænke sig, hvorledes man følte sig tilmode, naar han endvidere udviklede, at Ægteskabet, naar Kjærligheden var forbi, ikke var Andet end Tilfredsstillelsen af et sandseligt Begjær. De samme Tanker udviklede han dernæst i sin Roman „Wally", der skulde skildre „Tidens religieuse Raadvildhed, Uforeneligheden af den ved Oplysningen fremkaldte Reflexion og den aabenbarede positive Religion og endelig det kvindelige Gemyts Undergang, som Følge af, at det ikke er skabt til at beherske og besejre den ved systematisk Tænkning."

Det var for ham foreløbig rent personlige Spørgsmaal, han søgte at faae afgjort. I et senere Skrift „Vergangenheit und Gegenwart" har han selv om denne Roman og den før nævnte Fortale erklæret: „Tendenz ist es nicht, die mich „Wally" schreiben ließ. Mein Gemüth mußte Frieden haben, die letzte Anstrengung, wie eine vulkanische Eruption, mußte ihm noch einmal vorangehen. St. Simonismus, Wiederherstellung des Fleisches, junges Deutschland: kenne von dem Allen nichts, kenne mein Herz nur, mein Leben, meine Todten. — Strafbar ist es vielleicht seine Gemüthsumwälzungen öffentlich in Scene zu setzen; strafe man mich! Aber meine Zukunft mache mir Niemand unmöglich! fühlen werd' ich minder hart, minder dornig, denken aber und forschen nach wie vor."

Det er maaske gaaet Gutzkow i denne Henseende som Goethe, om hvem hans Moder som bekjendt sagde, at naar en Sorg trykkede hendes Søn, skrev han en Bog om denne og skaffede sig den derved fra Halsen. I alle Tilfælde modnedes han efterhaanden, hans Stil fik mere Form og Ynde — man mindes f. Ex. den henrivende Skildring af en Rhinfart, der indleder et af Kapitlerne i „der Zauberer von Rom" — og han blev sig ogsaa sin Stilling til Drøftelsen af Tidens Spørgsmaal mere bevidst.

Men denne Virksomhed, som saaledes giver ham hans Betydning, medfører ogsaa sine Svagheder. At gribe Tidens Spørgsmaal og drøfte dem, er Journalistikens Hovedopgave. Gutzkow, der debuterede med et Tidsskrift, som skulde være en Kritik over Kritiken — „Forum für Journalkritik" hed det — og som ogsaa senere hyppig var Medarbejder eller Udgiver af forskjellige Tidsskrifter, vedblev i denne Forstand altid at være Journalist. Naar man overskuer hele Rækken af hans Produktion, der har bevæget sig paa alle Litteraturens Omraader: de talløse Artikler, Feuilletoner, Rejseskildringer, Digte, Skizzer, Noveller lige op til de bindstærke Romaner, vil man se, at de alle ere skrevne som Bidrag til Drøftelsen af Tidens Spørgsmaal. „Die Ritter vom Geiste" udvikler Tanken om en stor, mægtig, hemmelig Ridderorden, der skulde kæmpe for Samfundets Gjenfødelse ved Friheden. „Der Zauberer von Rom" skildrer Kirkens og Religionens Herredømme over Menneskene. Betegnende er det derfor ogsaa, at da Gutzkow under „Kulturkampen" udgav dette sidste Værk paany, kunde hans Forlægger erklære, at det nu forelaa i en revideret Udgave, med særligt Hensyn til Dagens Spørgsmaal.

Som Gutzkows Kraft, Energi og omfattende Viden præger sig i hans Produktion, saaledes er naturligvis ogsaa det Samme Tilfældet med hans Mangler. Den fattes Maadehold og Ro. Det er allerede forhen berørt, at hans Skrifter altid fremkaldte Kamp og Opposition, men Gutzkow formaaede aldrig at føre denne med den fornødne Selvbeherskelse. Hele hans Liv frembyder Exempler herpaa. Da han brød med Wolfgang Menzel, i hvis „Litteraturblatt" han vandt sine første kritiske Sporer, skete det med en voldsom Skandale, i hvilken dog rigtignok Menzel havde ligesaa megen Skyld som Gutzkow. Denne sidste holdt sig ikke for god til at besvare Menzels Angreb ved at skildre hans private Personlighed, saaledes som han i deres intime Omgang havde lært ham at kjende, og vise, hvor lidet hans Privatliv stod i Overensstemmelse med hans offentlige Optræden. Gutzkow har navnlig hyppig benyttet sig af Portraitkarrikaturen til derigjennem at skildre sine Modstandere; han polemiserede med Heine i „Börnes Leben", og blev i den Anledning Gjenstand for de voldsomste Angreb fra Heines Side. I Slutningen af Trediverne udgav han først fra Frankfurt a. M., senere fra Hamburg sit Blad „Telegraph für Deutschland", i hvilket han udøvede en hensynsløs litterair og dramaturgisk Kritik. Alle, der stod paa hans Side og hørte til hans Venner, bleve roste i høje Toner; alle hans Modstandere, selv om de hørte til de mest fremragende Forfattere, bleve henrettede. Senere samlede han under Titelen „Götter,

Helden und Don Quixotes" endel af disse Artikler i en Bog, og i denne kan man se, hvorledes f. Ex. en Forfatter, der hed G. Büchner og som skal have skrevet et Drama, der hed „Marat", blev placeret blandt Guderne, medens Henrik Steffens figurerer blandt — Don Quixoterne. Ogsaa med den vittige Saphir, der trods al Anerkjendelse af Gutzkows øvrige litteraire Fortjenester ikke kunde bekvemme sig til at tro paa „Dramatikeren Gutzkow", førte han en langvarig Bladpolemik, i hvilken Saphir selvfølgelig havde Latteren paa sin Side.

Saaledes kunde man blive ved at opregne de talrige Kampe, han førte, dels for de af ham fremsatte Anskuelser, dels dreven af sin personlige Forfængelighed og Ømfindtlighed. Føjer man nu hertil den idelige Kamp ogsaa for Tilværelsen, idet han stedse maatte arbejde strengt for Brødet, hvorledes han ofte maatte flakke om i Tydskland, forfulgt af de forskjellige Landes Regjeringer, hvorledes han maatte lide Fængselsstraf for sine frisindede Anskuelsers Skyld og endnu mange andre Kvaler, som han maatte udstaa, særlig da man havde havt den forunderlige Ide at ansætte ham som „Dramaturg" ved Hoftheatret i Dresden, vil man forstaa, hvorledes hans Pirrelighed og nervøse Irritation tilsidst naaede Kulminationspunktet. Man vil forstaa, hvad dette havde at betyde for et Menneske, der, saaledes som før sagt, satte hele sit Jeg ind i Kampen, for hvem denne var en personlig Strid paa den Maade, at det var sit eget Livs Betydning og Opgave, han søgte i den. Ikke med Urette er det derfor sagt om Gutzkow, at i Kampen saarede han ofte sig selv mere end Modstanderne.

Tilsidst kom Katastrofen. I Forening med Berthold Auerbach og flere Andre havde Gutzkow grundlagt en Schillerstiftung til Minde om den store Digter og med det Formaal at yde Understøttelser til fattige og trængende Forfattere. Fondet havde god Fremgang, det fik Filialer i flere Byer, og Gutzkow, der nok egenlig var den, fra hvem Tanken om dets Oprettelse udgik, blev dets Generalsekretair med en aarlig Løn af 500 Thl. preussisk. Det var neppe nogen stor Gage for det meget Arbejde, som denne Beskjæftigelse gav, men for Gutzkow var en fast Indtægt, vistnok den eneste, som han havde, af stor Betydning. Det ærgrede ham derfor paa det Stærkeste, da han i denne Stilling blev Gjenstand for en Mængde Angreb; hans Pirrelighed bragte ham ikke blot i Strid med Fondets Bestyrelse, men rundt omkring hed det sig, at „Schillerfondet" nok egenlig var et „Gutzkowfond", altsaa en Sinekure for dets Stifter. Tilsidst kunde han ikke længer udholde denne Tingenes Tilstand. Den 15. November 1864 indgav han en Ansøgning om sin Afsked til Bestyrelsen, og den 22. s. M. gjentog han sin Begjæring derom i en fra Amsterdam affendt Skrivelse. Den 31. December fik han sin Ansøgning enstemmig bevilget.

Gutzkow havde neppe ventet sig dette, og Ærgrelsen herover i Forening med Tabet af de 500 Thl. bragte hans Sind i den voldsomste Ophidselse. Juleaften fik hans Familie ham kun med største Besvær til at komme ind til den i det Værelse, hvor Juletræet var tændt, og da han endelig gav efter, brast han i heftig Graad og vred sine Hænder. I denne Sindsstemning traf ham ogsaa Budskabet om, at hans Søn mod hans Villie havde betraadt Skuepladsen og havde debuteret i Bremen. Under Paavirkningen heraf har rimeligvis Tanken om Selvmord grebet ham. Et Brev, som han skrev til Firmaet Brockhaus angaaende en ny Roman, han havde under Arbejde, viste Tegn paa en frembrydende Sindsforvirring, og den 14. Januar 1865 indtraf det Budskab, at han havde gjort Forsøg paa at begaa Selvmord i Friedberg i Nærheden af Frankfurt. Af de Ytringer, der undslap ham efter dette, kunde man danne sig en Forestilling om Motiverne til denne Handling. Gutzkow beherskedes af den Tanke, at han var Gjenstand for en Forfølgelse, hvis Hensigt var at ødelægge ham baade moralsk og materielt. Der var derfor ikke Andet tilbage for ham end at vige Pladsen for sine Fjender, men ogsaa dette havde disse erfaret og søgte at forhindre hans Forsæt. Saaledes var han flygtet fra Bamberg til Meiningen, fra Meiningen til Cassel og derfra endelig til Friedberg. Her troede han, at man havde tabt hans Spor, og vilde derfor strax udføre sit Forsæt i det Hotel, hvori han var taget ind. Han overskar derfor Aarerne paa begge Overarmene, bibragte sig dybe Saar paa Halsen og stødte tilsidst Dolken to Gange i sit venstre Bryst. Desuagtet mistede han ikke Bevidstheden. I en halv Time ventede han rolig paa Dødens Komme, og da han endnu Intet mærkede, stødte han for tredie Gang Dolken lige til Grebet i sit Bryst. Den Smerte, som dette sidste Saar foraarsagede ham, var saa stærk, at han trods al Selvbeherskelse ikke kunde lade være med at vaande sig, og derved blev man opmærksom paa ham. Hotellets Ejerinde fandt ham svømmende i hans Blod, og da hun ikke kjendte ham, troede hun, at det var en ulykkelig Spiller, som havde sat alle sine Penge overstyr ved en af de nærliggende Spillebanker. Hun lod ham bringe til Hospitalet, og først der opdagede man, hvem den Ulykkelige var. Han blev senere bragt til en Helbredelsesanstalt i Nærheden af Bayreuth, og her gjenvandt han efterhaanden sin Sundhed baade legemlig og aandelig. Hertil bidrog vel ogsaa dels den pekuniaire Understøttelse, han fik, dels den Sympathi, som hans ulykkelige Stilling overalt fremkaldte.

Ogsaa efter denne Katastrofe har Gutzkow præsteret ikke saa lidet. I 1867 udgav han Romanen „Hohenschwangau", som han i sine sidste Dage omarbejdede under Titelen „die Paumgärtner von Hohenschwangau" til Brug for et Romantidsskrift, „Erholungsstunden", der udkommer i Breslau. I 1870 udkom en anden Roman „Die Söhne Pestalozzis", og lige til sin Død arbejdede han utrættelig, tildels nødsaget hertil for at kunne leve med sin Familie. Med „der Zauberer von Rom" har han naaet sit højeste Stade i den tydske Litteratur.

Ogsaa legemlig svandt hans Kræfter hen. Hans højre Øje var angrebet af Stær, Talen fløb kun langsomt fra hans Læber, han havde stærke rheumatiske Smerter, og hans overordenlige Nervøsitet fremkaldte i de senere Aar en stedse tiltagende Søvnløshed. Saaledes var hans Tilstand, da han ifjor Efteraar flyttede fra Heidelberg til Forstaden Sachsenhausen ved Frankfurt. Som Middel mod Søvnløsheden indtog han Kloral i stedse større og større Doser og ødelagde derved fuldstændig sit Nervesystem. Hans Læge og hans Familie gjorde Alt, hvad der stod i deres Magt, for at forhindre ham i at faae Kloral, men Gutzkow vidste med en mageløs Opfindsomhed at forebygge, at de kom paa Spor efter den Kilde, hvorfra han forsynede sig dermed. Efter hans Død fandt man hos ham et Brev, hvori den Apotheker i Berlin, der forsynede ham med Kloral, skrev til ham, at han ikke vilde sende mere,

da den Læge, paa hvis Recept det hidtil var blevet udleveret, havde vægret sig ved at forny Recepten.

I den sidste Tid sov Gutzkow alene i et Værelse, hvis Dør han omhyggelig tillaasede, idet han ikke vilde tillade, at Nogen skulde lide under den ved hans Søvnløshed fremkaldte Forstyrrelse. Den 16de ds. tidlig om Morgenen underrettede Pigen hans Hustru om, at der sporedes en brændt Lugt i Huset, og at den syntes at komme fra Herrens Værelse. Fru Gutzkow sprang strax op og banede sig Vej til sin Mands Værelse. En bedøvende, kvalm Atmosfære slog hende imøde. Hun følte sig frem, for at komme hen til Sengen, men fandt ikke sin Mand i denne. Da stødte hun mod et paa Gulvet liggende Legeme — det var hendes Mands Lig! Paa hendes Skrig kom Husets Folk til; Ilden blev hurtig slukket, men alle Gjenoplivelsesforsøg vare forgjæves. Formodenlig er Ulykken gaaet for sig paa den Maade, at Gutzkow, da han ikke kunde sove, har taget Kloral; flere Papirer, i hvilke der havde været Kloral, laa spredte omkring paa Gulvet. Svovlstikken, hvormed han havde tændt Lys, har han kastet hen paa Sofaen, hvor den har antændt et Sengetæppe, som laa der, og Ilden har derfra forplantet sig til Sofaen, Bordet og Tæppet under dette. Røgen har vækket Gutzkow halvt af den Narkose, hvori han var hensunken, og han har gjort et Forsøg paa at staa ud af Sengen for at aabne et Vindue. Det mislykkedes for ham, og Sovemidlet og Røgen i Forening have vel beredet ham en temmelig smertefri Død.

En saa forunderlig Død svarede i Grunden godt til det forunderlige, fra alle banede Veje og konventionelle Regler afvigende Liv. For Gutzkow selv maa Døden vel antages at have været en Befrier, og for Litteraturen vilde en Fortsættelse af hans Liv neppe have aabnet nye Kilder. Den Bevægelse, han havde været med til at fremkalde, har fundet sin Afslutning; en ny Tid er begyndt for Tydskland, og med den er der kommet nye Mænd. Gutzkow var en Alexander, der havde hersket over hele den litteraire Produktions forskjelligartede Omraader, men allerede i levende Live maatte han se sine Efterfølgere dele Riget mellem sig og overflyve ham, hver i sin Specialitet. Paa det dramatiske Omraade er det maaske kun en relativ Overlegenhed, man kan tilstaa den nyere Tids Mænd; Dramatiken er jo den litteraire Kunstform, der trods alle Præmier og „Ehrenpreise" trives daarligst i Tydskland. Paa Romanens Omraade ere Berthold Auerbach og Friedrich Spielhagen ham langt overlegne, Paul Heyse overgaaer ham i Versets Kunst og i Novellen, medens Julius Rodenberg og Paul Lindau have givet den tydske Tidsskriftlitteratur en hel ny Form. Men Ingen af dem har dog saaledes som Gutzkow været ledende og banebrydende for en hel Periode paa næsten samtlige Litteraturens Omraader.

Det er neppe rimeligt, at Gutzkow har havt megen Sympathi for den nye Periode i Tydsklands Aandsliv, der tildels betegnes ved de ovenfor anførte Navne. Et af hans sidste Arbejder, et polemisk Skrift, „Ueber den ästhetischen Schwulst in der neueren deutschen Litteratur", rettet mod G. Ebers o. fl. A., tyder ialtfald ikke derpaa. Han maa have følt, at han ikke skulde være med til at høste Frugterne af den Udsæd, han havde saaet, at han skulde lade sine Ben blive tilbage, medens de Andre drog ind i det Land, han havde skuet fra det Fjerne. Tanken herom har vel nok fyldt hans ømfindlige Sjæl med Sorg, og han har vel ikke kunnet undlade at spørge sig selv om, hvad der kunde være bleven af ham, naar han, istedetfor at maatte kæmpe for Tydsklands Gjenfødelse, kunde have begyndt sit Arbejde paa de nu vundne Resultaters Grundvold.

Men den Kamp, han førte, var, som det gjentagne Gange er blevet betonet i denne Artikel, først og fremmest en personlig Kamp. Grundlaget for hans hele Virken var, som Karl Frenzel engang har sagt, Længsel efter at vinde Klarhed over sig selv, at frelse sit Ideal ud af Tilværelsens Forvirring og at forsone Aand og Hjerte med hinanden. Og han har i alle Fald været et godt Stykke paa Vejen dertil, naar det er rigtigt, hvad der over hans Grav blev erklæret, at han engang skal have sagt: „Des Menschen Leben ist ein Versuch zur Unsterblichkeit".

Reflexioner, Paralleler og Parabler.

Af Arthur Schopenhauer. Ved Viggo P.

Efterfølgende mere eller mindre udførte Tanker og Betragtninger af Schopenhauer ere, som man strax vil se, ikke udvalgte og sammenstillede for at give Læserne nogen Fremstilling af hans filosofiske Lære; ej heller kræve de til deres Forstaaelse noget Kjendskab til hans System eller originale Verdensanskuelse. De ere tvertimod valgte saaledes, at dennes, om end geniale, Ensidighed, specielt dens Pessimisme, fremtræder mindst muligt, og de ville i og for sig have deres Værdi for Enhver som almengyldige, træffende Sandheder. Dette ringe Udvalg blandt mange lignende skal kun give de ikke faa af Læserne, der tør antages at være mindre fortrolige med „Frankfurter Filosofens" Værker, en Forestilling om den Rigdom, disse indeholde af værdifulde Reflexioner og Aperçus over Tilværelsen og Menneskene, i træffende Udtryk eller under genialt grebne Billeder, ogsaa uafhængigt af det særlige filosofiske System. — De her givne Oversættelser ere alle efter Steder i de to Bind „Parerga und Paralipomena", Schopenhauers populaireste Værk, der nylig er udkommet i fjerde Oplag.

1.

Hvad man veed, faaer den dobbelte Værdi, naar man tilstaaer sin Uvidenhed om det, man ikke veed.

2.

Medens vi ere unge, tro vi, at de for vort Liv vigtige og følgerige Begivenheder og Personer skulle komme anstigende med Pauker og Trompeter; men ere vi først blevne ældre, viser den tilbageskuende Betragtning tvertimod, at de alle ere komne listende ind ganske stille, gjennem Bagdøren, og næsten uden at vi mærkede det.

3.

Seet fra Ungdommens Standpunkt af er Livet en uendelig lang Fremtid, fra Alderdommens Standpunkt betragtet en meget kort Fortid. Man maa være bleven gammel, altsaa have levet længe, for at erkjende, hvor kort Livet er.

4.

Vi burde stedse huske paa, at den Dag idag kun kommer denne ene Gang og aldrig mere. Vi indbilde os, at den kommer igjen imorgen; men det er en anden Dag, som ogsaa blot kommer een Gang.

5.

Undertiden tro vi, at vi længes tilbage til et fjernt Sted, medens vi egenlig kun længes tilbage til den Tid, som vi have tilbragt der, da vi vare yngre og friskere. Saaledes skuffes vi da af Tiden under Rummets Maske. Rejse vi derhen, opdage vi strax Skuffelsen.

6.

Alle Fremtidens Onder ere enten blot mulige, i det højeste sandsynlige, eller de ere vel visse, men Tiden for deres Indtrædelse er ganske uvis. Vi maa nu, for ikke at miste al vor Ro, vænne os til at betragte hine, som om de aldrig kom, disse, som kom de dog vist ikke saa snart.

7.

Ved en ulykkelig Begivenhed, som nu een Gang er indtruffen, altsaa ikke mere staaer til at ændre, bør man ikke engang tillade sig den Tanke, at det kunde være anderledes, endnu mindre, hvorved den kunde have været afvendt; thi det forøger netop Smerten til det Utaalelige. — Dog, aabenbart begaaede Fejl skulle vi ikke, som vi sædvanlig gjøre, søge at undskylde, besmykke eller forringe i vore egne Øjne, men tilstaa dem for os selv og stræbe at blive os dem klart bevidste, for derved at bestyrke os i Forsættet om fremtidig at undgaa dem.

8.

Naar man har En mistænkt for at lyve, da skal man blot lade, som om man troer ham: han bliver da dristig, lyver stærkere og er demaskeret. Mærker man derimod, at en Sandhed, som han gjerne vilde skjule, halvt om halvt undslipper ham, da skal man anstille sig vantro, for at han, ægget ved Modsigelsen, kan lade den hele Sandheds Arrièregarde rykke frem.

9.

Man vil i Reglen ikke miste en Ven ved at afslaa ham et Laan, men meget let ved at tilstaa ham det.

10.

Venner i Nød skulde være sjeldne? — Tvertimod! Neppe har man sluttet Venskab med En, saa er han strax i Nød og vil have Penge tillaans.

11.

Ingen Penge ere fordelagtigere anvendte end de, vi have ladet os bedrage for; thi vi have for dem ligefrem tilkjøbt os Klogskab.

12.

Ens Venner kalde sig oprigtige, Ens Fjender ere det; hvorfor man burde benytte disses Dadel til Selverkjendelse, som et bittert Lægemiddel.

13.

Med de fleste af vore gode Bekjendte vilde vi ikke tale et Ord mere, hvis vi hørte, hvorledes de tale om os i vor Fraværelse.

14.

Det kan hænde, at vi endog efter lang Tids Forløb beklage vore Fjenders og Modstanderes Død næsten ligesaa stærkt som vore Venners; — naar vi nemlig savne dem som Vidner til vort Held og vore Bedrifter.

15.

Enhver Adskillelse giver en Forsmag paa Døden — og ethvert Gjensyn en Forsmag paa Opstandelsen. Derfor blive endog Mennesker, der have været hinanden ligegyldige, saa henrykte, naar de mødes igjen efter tyve eller tredive Aars Forløb.

16.

Ikke ærgre, nej glæde sig bør man, naar en eller anden falsk Grundanskuelse, der allerede længe har virket i Stilhed, endelig bliver bestemt, højt og tydeligt udtalt; thi nu vil det Falske i den snart føles, erkjendes og endelig ligeledes blive udtalt. Det gaaer dermed, som naar en Byld springer.

17.

Man kan sige, der gives tre Slags Forfattere. 1) De, der skrive uden at tænke. De skrive udaf Hukommelsen, af Reminiscenser eller endog udaf Andres Bøger. Denne Klasse er den talrigste. — 2) Saadanne, der tænke, medens de skrive. De tænke for at skrive; ere meget talrige, — 3) De, der have tænkt, førend de begynde at skrive. De skrive, blot fordi de have tænkt. De ere sjeldne.

Men selv blandt det ringe Antal Forfattere, der virkelig tænke forud og alvorligt, er der igjen kun yderst faa, som tænke over Tingene selv: de øvrige tænke kun over Bøger, over det, Andre have sagt, og de naa aldrig egenlig Originalitet. Men kun blandt hine kan man søge dem, der virkelig holde sig og blive udødelige.

18.

Hvem der oplever to eller endog tre Generationer af Menneskeslægten, han bliver tilmode som den Tilskuer ved Gjøglernes Forestillinger i Markedsboderne, der bliver siddende og seer en saadan Forestilling gjentages to eller tre Gange efter hinanden: det Hele var nemlig kun beregnet paa een Forestilling og gjør derfor ingen Virkning mere, efter at Illusionen og Nyheden er forsvunden.

19.

Man kan sammenligne Livet med et Broderi, af hvilket Enhver i den første Halvdel af sin Levetid seer Retten, medens han i den sidste ogsaa faaer Vrangen at se: denne er ikke saa smuk, men mere lærerig, eftersom den lader En se og forstaa Sammenhængen mellem Traadene.

20.

Med Hensyn til Livskraft ere vi indtil det 36. Aar at sammenligne med Dem, der leve af deres Renter: hvad der gives ud idag, har man igjen imorgen. Men fra hint Tidspunkt af at regne er vort Analogon Rentieren, der begynder at angribe sin Kapital.

21.

Søvnen er den foreløbige Rente, der betales paa Døden; denne selv er Kapitalens Udbetaling, som indkræves saameget desto senere, jo rigeligere og regelmæssigere Renterne præsteres.

22.

Ligesom man bærer sit eget Legemes Vægt uden at mærke den, medens man strax føler Vægten af ethvert andet, som man vil bevæge, saaledes mærker man ikke sine egne Fejl og Laster, men kun de Andres.

23.

Ligesom smaa Gjenstande, naar vi holde dem tæt foran vort Øje, indskrænke vor Synskreds og dække den øvrige Verden for os, — saaledes komme Menneskene og Tingene i vore nærmeste Omgivelser, hvor højst ubetydelige og ligegyldige de end kunne være, tidt til at beskæftige vor Opmærksomhed og vore Tanker mere end tilbørligt, ovenikjøbet ofte paa en ubehagelig Maade, og fortrænge derved vigtige Tanker og Anliggender. Dette maa man modarbejde.

24.

Høflighed er ligesom Regnepenge: en Mønt, hvis Falskhed Alle kjende. At omgaaes sparsommeligt med en saadan, beviser kun Uforstand, at være rundhaandet med den, derimod Forstand.

25.

En Mand, der har den rette Indsigt, midt iblandt lutter Forblændede, ligner den, hvis Uhr gaaer rigtigt, i en By, hvor Taarnuhrene alle ere stillede galt. Han er den Eneste, der veed, hvad Klokken er, men hvad hjælper det ham? Alle rette sig dog efter de gale Byuhre; — endogsaa de, som vide, at hans Uhr alene viser rigtigt.

26.

Den Visdom, der findes som blot theoretisk hos et Menneske, uden at ytre sig praktisk, ligner den fyldte Rose, der fryder ved sin Farve og sin Duft, men falder af uden at have sat Frugt.

27.

Med Hensyn til Vurderingen af et Menneskes Størrelse gjælder der for den aandelige en Lov, modsat af den, som bestaaer for den fysiske: denne formindskes ved Afstanden, hin forøges.

28.

Hulspejlet kan man f. Ex. sammenligne med et Geni, idet ogsaa dette koncentrerer sin Kraft paa eet Punkt, for, som Hulspejlet, at tilbagekaste et skuffende, men forskjønnet Billede af Tingene, eller overhovedet at samle Lys og Varme til forbausende Virkninger. Den elegante Polyhistor derimod ligner det konvexe Spejl, der, blot en Smule under sin Overflade, viser alle Gjenstande paa een Gang og et formindsket Billede af Solen ovenikjøbet og kaster dem i alle Retninger Enhver imøde, medens Hulspejlet kun virker i een og kræver en bestemt Stilling af Beskueren.

29.

Den ubønhørte Elsker kunde ogsaa epigrammatisk sammenligne sin grusomme Elskede med Hulspejlet, der, som hun, straaler, antænder og fortærer, men selv forbliver kold derved.

30.

Schweiz ligner et Geni: skjønt og ophøjet, men kun lidet skikket til at frembringe nærende Frugt. Derimod er Pommern og det holstenske Marskland særdeles frugtbart og nærende, men plat og kjedsommeligt ligesom den nyttige Filister.

31.

To Kinesere vare for første Gang i et europæisk Theater. Den ene var optagen af at fatte Maskineriets Mekanisme, hvilket ogsaa lykkedes ham. Den anden stræbte, trods sit Ukjendskab til Sproget, at finde ud af Meningen og Sammenhængen i Stykket. — Astronomerne ligne den første, Filosoferne den anden.

32.

Da jeg engang botaniserede under en Eg, fandt jeg blandt de øvrige Urter en Plante af samme Størrelse som de, mørk af Farve, med sammenfoldede Blade og rank, stiv Stilk. Da jeg berørte den, sagde den med fast Stemme: „Mig maa Du lade staa! Jeg er ingen Urt for dit Herbarium, som de andre der, hvem Naturen kun har bestemt til en eenaarig Levetid. Mit Liv maales efter Aarhundreder: jeg er en lille Eg.“ — Saaledes er den, hvis Virkninger skulle strække sig over Aarhundreder, som Barn, som Yngling, tidt endnu som Mand, ja overhovedet, medens han lever, tilsyneladende de Øvrige lig og, som de, ubetydelig. Men lad kun Tiden komme og med den Kjenderne! Han døer ikke som de Øvrige.

33.

En Moder havde givet sine Børn til deres Belæring og moralske Forbedring Æsops Fabler at læse. Men meget snart bragte de hende Bogen tilbage, hvorhos den ældste Dreng, meget gammelklogt, udtalte sig saalunde: „Det er ikke nogen Bog for os! Den er meget for dum og barnagtig. At Ræve, Ulve og Ravne skulde kunne tale, lade vi os ikke mere binde paa Ærmet: saadant Vaas ere vi for længe siden komne ud over.“ — Hvem seer ikke i disse haabefulde Drenge de tilkommende oplyste Rationalister?

34.

En Flok Pindsvin krøb paa en kold Vinterdag tæt sammen, for ved den gjensidige Varme at beskytte sig mod at fryse ihjel. Dog snart følte de hverandres Pigge, hvilket atter bragte dem til at skilles ad. Hver Gang nu Trangen til Opvarmning igjen bragte dem nærmere sammen, gjentog den omtalte Ubehagelighed sig; saa at de kastedes frem og tilbage mellem to Lidelser, indtil de udfandt en taalelig indbyrdes Afstand, i hvilken de bedst kunde holde ud. — Saaledes driver Trangen til Selskabelighed Menneskene sammen; men deres mange frastødende Egenskaber og utaalelige Fejl fjerne dem atter fra hverandre. Den Mellemafstand, der endelig udfindes, og med hvilken en Samværen kan bestaa, er Høfligheden og de fine Manerer. Den, der ikke holder sig i denne Afstand, tilraaber man i England et: Keep your distance! Ved samme tilfredsstilles Trangen til gjensidig Opvarmning kun ufuldkomment; men til Gjengjæld føler man ikke Stikket af Piggene.

Af en Autografsamlers Mappe.

Brev fra Fr. Paludan Müller til en Autografsamler.

Højstærede Hr. N. N.

I Gjensvar paa Deres ærede Skrivelse af 27. d. M., er det mig en Fornøjelse hermed at sende Dem en Prøve af min Haandskrift, hvoraf De strax vil se, at jeg som Skribent ikke er fulgt med Tiden, men paa dobbelt Maade er bleven dens Skyldner. For det Første skriver jeg med danske — eller halvdanske — Bogstaver, mens saa godt som alle Andre bruge latinsk Skrift, og dernæst betjener jeg mig endnu af Gaasefjederen, istedetfor af Staalpennen. Jeg tør imidlertid forsikre, at det ikke er Higen efter Originalitet — der desuden snart vilde forsvinde i Bogtrykkeriet — som har bevæget mig til at fastholde Gaasefjederen og de danske Bogstaver; men disse sidste forekomme mig virkelig langt tydeligere og lettere at læse end de latinske, saaledes som de Fleste skrive dem, og hvad Gaasefjederen angaaer, da har jeg flere Gange forsøgt at ombytte den med Staalpennen, men bestandig uden Held; hverken Tanker, Ord eller Bogstaver vilde komme rigtig i Flud, saalænge jeg benyttede Industripennen, der, efter Lægernes Sigende, jo endogsaa er Skyld i en egen Slags Fingerkrampe, man ikke forhen har kjendt. Jeg vendte altsaa efter mine forgjæves Forsøg hvergang tilbage til mit Naturprodukt Gaasefjederen, der er blødere end Svanefjederen, og efter min Erfaring kun som Pen overgaaes af et Slags Ravnefjeder, jeg engang fandt paa det Yderste af Skagens Rev, nord for Fyrtaarnet, men som det ikke er let at forskaffe sig. Metalpennen har jeg nu i mange Aar aldeles forsaget og siger med Digteren:

Lad Andre bruge Staal
For Ord i Stil at bringe,
Jeg naaer det samme Maal
Ved Hjælp af Gaasens Vinge.
Og er end Gaasens Aand
I Vid og Kløgt tilbage,
Dens Fjer i Mandens Haand
Kan Flugt mod Himlen tage.

I Haab om, at ovenstaaende Linier maa tjene til Opfyldelse af Deres Velbyrdigheds Ønske, tegner jeg mig

Deres ærbødige

Fr. Paludan Müller.

Kjøbenhavn den 31. Marts 1867.

Brev fra Maleren Jens Juel til hans Kone.

Denne Gang skriver ieg dig til fra Fredericia hvor ieg tilligemed Bierfreund og lille Sakke ankom i gaaer aftes, og strax derpaa blev inviteret til et stort Gæstebud hos Præsten i anledning af Bispevisitation i Selskab (med) adskillige Præster og andre af Byens indvaanere og Middags-Maaltiiden var i allemaader vore Kjøbenhavnske lig. ieg har ellers paataget mig at tegne her et par Portraiter saa ieg kommer nok ikke tilbage til Fyen førend paa Fredag eller Løverdag.

Brev fik ieg ikke fra dig sidste Post, som ieg venter dog at faae næste.

lev imidlertid vel Gode Kone og kys de smaae fra mig som begynder at længes efter at omfavne jer igien.

Juel.

Fredericia den 24. Jull 1799.

i hast

Rammesniederen boer paa Slots Pladsen lige for Børsen og heder Kriedt.

Brev fra Weyse.

Kjøbenhavn den 25. August 1838.

Très humble Serviteur, Herr Pastor! — her er jeg, for at lade dig vide, at jeg har faaet Brev fra Reuter, hvori han beklager, at du, quoad det til din Frue-Kirke projekterte Orgel ikke har at disponere over saa mange Specier som Rigsbankdalere, thi, de have nyligen bygget et Orgel med 7 Stemmer for et Sted i Holsteen, og faaet for Samme 400 Rdlr. Courant; men, tilføier han, skulde vi for den Priis levere et saadant Orgel til Roeskilde, da vilde vi sætte Penge til. „Dumbartre! det er splinte mig Løgn! Men de vil nu engang ikke vige eller vanke fra deres dyre Priser. — Til Efteraaret kommer han hertil (efter at hans Kone har gjort Barsel) og da agter han sig ogsaa til Roeskilde, hvor du da kan underhandle med ham selv. Regn, Regn og evig Regn! Mit Blæk er derved blevet saa tyndt, at det af sig selv flyder ud af Pennen, thi componerer jeg i denne Tid, saa det staaer efter. Foruden de 7 Ingemannske Aftensange, har jeg endnu lavet 7 tydske, hvoriblandt Göthes Erlkönig og Fischer, med hvilke Hørerne synes at være særdeles tilfredse. For de første har jeg indkasseret 50 Rbdlr.

avec lesquels j'ai l'honneur d'ètre Din hengivne (skjøndt idag, da Gartner Petersen venter paa mig med Kalluns-Suppe, usædvanlig korte) Ven

C. E. F. Weyse.

I Maleren A. Melbyes Stambog.

Jeg bliver søsyg, ved at se
Hvordan dit Hav sig monne te.
Jeg bliver svimmel,
Ved at stirre paa din Himmel.
Troldmand Du! Jeg og forstaaer
Lidt meer end Fadervor, og naar
Man mig bestjæle vil, jeg slaaer
En Ring om Tyven — just som Du om mig.
Men jeg skal hævne mig tilstrækkelig:
Dit Billede jeg med mig ta'er,
Hvor det saa er, Du det nok blive la'er.
Min gode Ven!
Hvad jeg saaledes stjæler, faaer man ej igjen.

St. St. Blicher.

Kjøbenhavn den 22. September 1845.

Nogle Bemærkninger

i Anledning af Lector philologus' Kritik over „Archilochos".

Af Ernst von der Recke.

Naar jeg her tager Ordet for at gjøre nogle korte Modbemærkninger til Lector philologus' Kritik af mit sidste Arbejde, da er det ingenlunde, fordi jeg finder denne Kritik ubillig. Det har tvertimod været mig en sand Fornøjelse at læse den, ikke alene for dens Udførlighed og Grundighed, men navnlig fordi den røber en Mand, der har seet paa mit Arbejde saaledes, som jeg netop kunde ønske, at Alle skulde se paa det; kort sagt, en Mand, med hvem jeg kan tale om det, og som derfor synes mig at kunne fortjene et Svar med Hensyn til nogle enkelte Punkter, hvori jeg ikke kan være ganske enig med ham. Jeg beklager, at jeg ikke har det paagjældende Nummer af „Nær og Fjern" ved Haanden eller i Øjeblikket er istand til at forskaffe mig det; ikke destomindre haaber jeg med Hensyn til alle Hovedpunkterne at turde stole paa min Hukommelse.

Naar Hr. L. ph. antager, at jeg tilfældigt er stødt paa dette Stof og pludseligt har faaet Lyst til at udarbejde det, da er det ikke Tilfældet. Lige fra den Tid, da jeg som Skoledreng første Gang gjorde Bekjendtskab med et Par af Archilochos' Fragmenter, har Karakteren interesseret mig. Skulde jeg sige, at der er en Mangel, som den græske Kunst gjennemgaaende lider af, saa skulde denne netop ligge i den Ejendommelighed, hvoraf Archilochos' hele Personlighed er præget, med eet Ord: Lidenskab. I denne Henseende rager han, selv i de ubetydelige Fragmenter, der ere opbevarede, som en isoleret Figur op over hele den græske For- og Eftertid. Man skal vidt og bredt lede efter Magen til det lille Fragment:

Efter Kamp med Dig jeg længes som en Tørstig efter Drik.

Men naar Hr. L. ph. i denne Lidenskab savner en ædlere Stræben, en „midtpunktsøgende Kraft", da troer jeg, at han gjør ham Uret. Hans Moral er som en Hednings, at man skal være „gavmild mod sine Venner, men haard og grum mod sine Uvenner". Hvis man finder, at han hævnede sig paa en uædel Maade, idet han skrev Smædeviser om sine Fjender, da maa man huske paa, at Tiden og dens Betragt-

ning af Sligt var en anden end vor. En Aristophanes, der optraadte i vore Dage, vilde ikke kunne faae Lov til at opføre sine Komedier paa Frederiksberg Morskabstheater, endsige paa det Kongelige; og dog tiljublede det dannede Folk ham i sin Tid Bifald paa Hellas' første Scene. Poesien var en ganske anden Hovedmagt i Folkets aandelige Liv, end den er i vore Dage; en Smædevise var et langt frygteligere og derfor et langt mindre smaaligt Vaaben. Intet Under derfor, at Archilochos brugte det Vaaben, som netop laa i hans Haand. Men var selve Vaabnet ikke saa smaaligt, som det nu vilde være, saa er der Intet tilhinder for at formode, at dog en moralsk Indignation har dannet Grundlaget for Archilochos' Bitterhed. De biografiske Efterretninger om ham saavel som hans opbevarede Fragmenter ere for faa til, at man deraf kan fælde nogen sikker Dom over det Centrale i hans Karakter, endskjøndt der ikke er faa Linier, som vise ædlere Følelser, Pietet for de Afdøde, Venskab for enkelte Personer og en rolig Tillid til og Hengivelse under Gudernes Styrelse. Der foreligger indirekte Vidnesbyrd derom, som ere stærkere. Archilochos er neppe bleven stor som Digter ved sin hensynsløse Spot, sin ubegrændsede Cynisme, men tiltrods for disse Egenskaber. En blot og bar ephemer Berømmelse kan opnaaes ad denne Vej; men havde Archilochos været en slet og ret Pasquillant uden nogensomhelst højere Stræben, saa vilde han neppe have været den eneste Digter, hvem Oldtiden, endog med Forbigaaelse af Sophokles, stillede ved Siden af Homer. Og uden paa denne Maade at tillægge ham en vis Idealitet har det været mig umuligt at tænke mig ham og at — bruge ham. Det har ikke været min Hensigt at vaske Archilochos ren; det har heller ikke været min Hensigt at vise en hensigtsløs Ondskab. Jeg har villet give en Karakter, som med et bestemt, højere Maal for Øje misbrugte sine Evner; thi i dette ligger hos Archilochos det tragiske Moment.

Utvivlsomt er det, at han har været en Digter af første Rang, en af disse skaberiske Aander, hvis Produktion har været for rig og for alsidig til, at han som de efterfølgende Digtere lader sig indrangere i nogen bestemt Digtningsklasse, men hvis Hovedfortjeneste er den, paa alle Punkter at have løsrevet Lyriken som selvstændig Digtart fra den episke og didaktiske Digtning. „Der har", siger Chrysostomus, utvivlsomt følgende den ældre Tids Kunstdommere — „til alle Tider kun været to originale Digtere: Homer og Archilochos". Alle de følgende, lige ned til Aischylos, bygge paa ham, baade hvad Sprog, Digtarter og Versformer angaaer; og naar Hr. L. ph. mener, at Archilochos nogensinde skulde være overgaaet af en senere Digter — jeg mener ikke i en ganske enkelt Retning, thi Anakreon f. Ex. staaer vistnok højest i sin lille Genre, men i hele sin Produktion betragtet som Totalitet — da turde dette være meget tvivlsomt. Men en aabenbar Fejltagelse er det, naar han i det græske Folks ringe Interesse for Lyriken i Sammenligning med Epos og Drama vil søge Grunden til, at saalidet af Archilochos' Digte er bevaret. Grunden maa ikke søges hos Grækerne, men hos dem, som danne Mellemleddet i Overleveringen. Det er næsten udelukkende den kristne Gejstlighed, der har opbevaret Oldtidslevningerne for os; de Samme have paa den anden Side tilintetgjort Meget, som forekom dem skadeligt, og Archilochos har af letfattelige Grunde staaet mellem de Første paa den sorte Tavle.

Dette med Hensyn til Hovedsagen. Men Hensyn til Enkelthederne bemærker jeg endnu Følgende.

Naar Hr. L. ph. finder den S. 41 anbragte archilochiske Satire for tam, da skal jeg villigt indrømme, at den i Forhold til Originalerne er meget spagfærdig; men Spørgsmaalet om, hvorledes den burde være, hænger sammen med et æsthetisk Principspørgsmaal, der griber meget dybt og meget vidt. Jeg indrømmer, at den formaliter kunde have været vittigere gjort, og naar den ikke er bleven det, er det dels, fordi det for vor Bevidsthed Vittige saa at sige er ugræsk, ialtfald staaer i Fare for at blive moderne; dels fordi mine Evner ikke have slaaet til. Men naar Hr. L. ph. mener, at jeg reelt skulde nærme mig mere til Forbilledet, da kunde dette umuligt være skeet uden ved at lægge Archilochos ligefrem løgnagtige Beskyldninger i Munden. Det er ikke blot og bar Svaghed hos mig, at jeg i denne Retning ikke har vovet at trække Linien helt ud; thi Kunsten kan ikke bruge Alt og skal ikke i den Grad være Slave af det givne Stof. Den kunstneriske Sandhed er af en anden og højere Art end den faktiske, historiske, jeg kunde fristes til at sige tilfældige Sandhed, der i sin Løsrevethed som enkelt Fænomen oftest er en Løgn, ialtfald en Meningsløshed for den ideale Betragtning. Vor Tids Kunstretning excellerer ganske vist i at hævde denne sidste Art af Sandhed paa den højeres Bekostning; men naar man engang kan se tilbage paa Nutidens Kunst, vil Dommen over den ufejlbarligt blive, at den kun undtagelsesvis har frembragt et virkeligt Kunstværk, men derimod ophobet en uhyre Masse Stof og gjort gode naturalistiske Studier for den efterfølgende. Hvad det angaaer, at Sangen med Hensyn til selve Udtrykkene ikke er hensynsløs nok, da maa de stærke Ord S. 37 være tilstrækkelige til at vise, hvad Archilochos er istand til; at røre mere ved denne Side af Sagen forekom mig voveligt, naar jeg vilde gjøre mig Haab om, at Damer skulde læse mit Arbejde — eller ialtfald tale om, at de havde læst det.

Hr. L. ph. mener, at den Episode, som har givet Anledning til fjerde Optrin, skulde være opdigtet af mig. I Koefods historiske Encyklopædi (jeg erindrer ikke Værkets Titel) har jeg engang seet den omtalt, blot at Scenen var henlagt til de olympiske Lege, hvad der forekom mig altfor urimeligt. Kilden til den kjender jeg ikke, og det har ikke været muligt at finde den; men jeg formoder dog, at der etsteds maa findes en Antydning, som har foranlediget Beretningen.

Hr. L. ph. synes at finde den Replik noget dristig, som jeg S. 62 Lin. 17 har lagt en Tilhører i Munden om Archilochos' Strengespil, idet han bemærker, at vi Intet vide om Archilochos' musikalske Opfindelser, og at disse rimeligvis indskrænkede sig til mindre Forziringer af Melodien. Det har selvfølgelig ikke været min Hensigt at slaa Noget fast, saalidt som det overhovedet har været min Hensigt at lære Folk Historie. Men som Bevis paa, at denne Ytring ikke blindt er greben ud af Luften, vil jeg blot anføre, at Plutarch (de mus. c. 28) siger, at man tillægger Archilochos Opfindelsen af Krusis. Hartung oversætter dette Ord uden Betænkning ved „symphonische Begleitung", og hans Mening vinder i Sandsynlighed derved, at Plutarch tilføjer: „thi de Gamle havde kun eenstemmigt Akkompagnement". Naar Hr. L. ph. derimod gjentager den fra mangfoldige Forfattere overleverede Ytring, at Archilochos skulde have opfundet Iamben, da maa jeg som Metriker bestemt benægte Muligheden deraf. De simple Kunstformer ere aldrig Enkeltmands Værk; Iamben har i Græsk ligesaalidt nogen Opfinder som Architraven. Tilfældigheder bringe dem altid frem fra først, ikke paa eet

Sted, men paa Hundreder, sporadisk og uafhængigt af hinanden; selv deres bevidste Anvendelse tilhører aldrig en enkelt Mand, men en hel Tidsalder. Mindst af Alt dukker Jamben pludseligt op i en saa kompliceret sekundair Form, som Trimetret i Grunden er. Archilochos kan have været Opfinderen af dette — maaske; utvivlsomt synes det, at han er den Første, som anvendte det i Kunstpoesien. Men forud for denne gaaer altid en Folkepoesi, og at Jamben i denne har existeret Aarhundreder, for ikke at sige Aartusinder, før Archilochos, kan ikke være Tvivl underkastet. Westphal (Kuhns Zeitschr. f. vergl. Sprachf. Bd. IX) har engang udtalt sig i samme Retning.

Hr. L. ph. finder den panhellenistiske Anskuelse, som jeg har ladet Archilochos udtale, tvivlsom og mener, at den neppe fremtraadte før Perserkrigene. Men naar Grækerne vitterligt paa den Tid betegnede sig selv som Hellener og alle Andre som Barbarer, skulde jeg tro, at den har været tilstede. Selve Ordet „Panhellener“ findes — vistnok første Gang i Historien — i et Fragment af Archilochos:

Ὡς πανελλήνων οἶζὺς ἐς Θάσον συνέδραμεν.

Naar Hr. L. ph. retter Here Gamelia til Gamelios, befinder han sig selv i en Vildfarelse. Min Autoritet, da jeg skrev det, var Stolls Mythologi, som vel neppe er ubetinget paalidelig. Men Hovedautoriteten for dette Spørgsmaal, Preller (Griech. Mythol. S. 112), har kun Formen Gamelia. Paulys Realencyklopædie anfører under selve Ordet begge Former, men under „Juno“ kun Here Gamelia tilligemed tre Bevissteder for det. Pape, hvem Hr. L. ph. rimeligvis har raadspurgt, har rigtignok kun to Endelser for det paagjældende Adjektiv; Bergs Ordbog anfører det derimod som Adj. af to, ogsaa af tre Endelser. Ihvorvel jeg saaledes ikke med Sikkerhed tør paastaa, at den Form, jeg har brugt, er den almindelige, tør jeg dog sige, at den er rigtig. Ønskes et klassisk Citat, da findes Ordene *Γαμηλία Ἥρα* hos Eustathius ad Hom. p. 1156, 46. For et Par Trykfejl, som Hr. L. ph. har været ædelmodig nok til ikke at omtale, udbeder jeg mig derimod hans og andre Filologers Tilgivelse. Side 7 har et *ν* indsneget sig og et *ο* S. 56 skulde have været *ω*.

Hvad angaaer det Motto til femte Optrin, som Hr. L. ph. foreslaaer, da har jeg virkeligt engang havt den samme Tanke; men jeg forkastede det, fordi jeg synes, at det aander en næsten titanisk Ødelæggelseslyst. Muligt har jeg dog seet formeget deri; i hvert Fald er jeg ham taknemmelig for det givne Vink.

Jeg gjentager endnu engang, at det er ikke denne Kritiks Mangler, men netop dens Fortrin, dens Ærlighed og dens Indgaaen paa Sagen, som have foranlediget mit Tilsvar. Det er ikke enhver løs Anmelderpræstation, som jeg kan have den Ære at svare paa.

Frederiksborg den 19. December 1878.

Litteratur

Hos Tryde er udkommet „Kjære Minder, Fødselsdags-Bog med Fyndsprog af Davids Psalmer“, ved J. Plenge. Den lille net udstyrede Bog bestaaer efter engelsk Mønster af Rubriker paa hvidt Papir, en for hver Dag, til Udfyldning med Fødselsdage; udfor hver Rubrik findes et Vers af Davids Psalmer.

Paa Kittendorff og Aagaards Forlag ere de sædvanlige smaa Kalendere med de mange praktiske Optegnelser udkomne, nemlig „Noterbog for 1879“ med rigelig Plads til Notitser for hver Dag, „Notitskalender for 1879“ og „Damernes Notits-Kalender“. Hos Salmonsen er tredie Aargang af „Skolekalender for Ungdommen“ udkommen og hos Ernst Bojesen en rigt udstyret Ophængningskalender; ligeledes er iaar som tidligere den praktiske Falkenbergske Kontorkalender udgaaet i de tre bekjendte Formater.

Ole Chr. Lund: „Guldgaasen“. Et Digt. (Hoffensberg & Trap.) Skjøndt den Sagnkreds, som Forf. her har valgt sig, allerede har afgivet Stof til større Digtninger af Hauch, Heiberg og Andre, har han dog vidst at fremdrage og opfinde nye Led af den lange Sagnkjæde om Kong Volmer og Tovelille, Dronning Helvig og Folkvard Lovmandsen, Vordingborg og Gurre. Nu og da klinge venlige Toner, der minde om Forf.s smukke historiske Romancer fra tidligere Tid, igjennem det lille Digt.

Paa Schubothes Forlag er udkommen en ny Udgave af „Olger Danskes Krønnike“, efter de ældste Udgaver bearbejdet af Nis Hansen og forsynet med en Fortale af „Justitsraad, Professor C. Molbech“. Den gamle Folkebog har altsaa endnu Kours herhjemme, og efterat Holger Danske ogsaa af vort Aarhundredes folkelige Digtere er knæsat som vor nationale Helt, vil han sandsynligvis fremdeles vedblive at leve som saadan igjennem Tiderne. Det vil da altid blive af saavel almindelig litterair som af speciel videnskabelig Interesse at kunne have let Adgang til Kristiern Pedersens oprindelige Bearbejdelse, og siden Molbechs udførlige Fortale fra 1842 er medgivet den nye Udgave, søger denne vel ogsaa nærmest sine Læsere blandt de dannede Klasser. Den egenlige Almue har vel ogsaa nu sluppet „Olger Danskes Krønnike“ som saa Meget af sin øvrige „Morskabslæsning“ igjennem Aarhundreder, men i Folkebiblitheker og offentlige Bogsamlinger bør dog denne gamle Bondeven ikke savnes. Den tarveligt, men net udstyrede Bog er forsynet med et Par Træsnit i Texten.

Alphonse Daudet: „Det lille Pus. Et Barns Historie.“ Med 45 Illustrationer. Oversat af Edgar Collin. (Schou.) — Skulde vi i faa Ord give denne Bog en Anbefaling, der maatte være istand til at bane Vej for den til mange Kredse i denne Jule- og Nytaarsgavernes Tid, saa vilde vi sige, at Charles Dickens selv ikke har skildret et Barn med dets Sorg og Glæde skjønnere og mere rørende end hans i saa mange Henseender naturbeslægtede franske Fælle her. Saavidt vi vide, har Daudet i «Le petit chose» gjenfortalt mange af sin egen Barndoms Hændelser, lige fra sin Fattigdom til sine første litteraire Drømme, om han end her har ladet disse sidste faae en anden Udgang end i Virkeligheden, og der er paa sine Steder i den lille Fortælling ogsaa saa gribende Toner, at man uvilkaarlig føler, hvorledes de maa komme dybt inde fra Digterens Hjerte. Det er dog ikke den oprindelige originale Fortælling, som her er gjengivet af Oversætteren, men den bekjendte franske Børnebogsforfatter P. J. Stahls Bearbej-

delse deraf for den modnere Ungdom. Stahl fortæller i Forordet, hvorledes han først vandt Digterens Tilladelse og senere hans Tak for at have udskilt saadanne Afsnit og Bifigurer, som gjorde Bogen uskikket til Læsning for Ungdommen, „thi hvilken Forfatter — sagde Daudet — vilde ikke føle sig lykkelig og stolt over at have skrevet „Den lille Rødhætte“ eller „Tommeliden“.“ Og saaledes som „Det lille Pus'“ Historie nu er lagt til Rette, vil man med Tryghed kunne give den i Hænde paa enhver halvvoxen Dreng eller Pige, ligesom den overvejende Del af den danske Almenhed i det Hele taget neppe heller vil have noget imod, at visse „franske“ Partier ere gaaede ud af Skildringen. Vi ville ikke foregribe Læseren noget af hans Glæde over denne rørende Barnehistorie, hvor Armoden i Hjemmet, Lidelserne i Skolen, den første tunge Kamp i Livet med alle de stolte Drømme og de ydmygende Skuffelser ere skildrede af en sand Digter og en virkelig Menneskekjender. „Enden paa Drømmen“ er maaske noget prosaisk overraskende, men giver ialtfald den unge Læser en sundere Moral, end hvis „det lille Pus“ var endt som det „Medlem af Akademiet“, hvorom han saa tidlig drømte den skuffende Drøm, der dog nok vil gaa i Opfyldelse for hans alter ego i den franske Litteratur. Med disse Ord haabe vi, at det lille Pus og hans trofaste „Moer Jacques“ maa glæde mange Børn og Voxne i den tilstundende Jul, thi som alle rigtig gode Børnebøger, kunne alle Aldre med lige Fornøjelse, om end med forskjelligt Udbytte, læse denne Fortælling. — Med den øvede Oversætter kunde vi forresten ønske at tvistes om, hvorvidt visse Naturlyd, som Klangen af Hr. Viots Nøgler og det parisiske Gadesprogs Udraab (S. 234) ikke burde reproduceres paa Dansk. — Til Bogen er der af V. Beuchel udført et smukt, til den særlig komponeret Bind.

Paa Rées & Friess' Forlag er udkommet nogle mindre Fortællinger, der, hvis vi ikke huske fejl, tidligere have været offentliggjorte i det til Ugebladet „Nutiden“ knyttede Romanbibliothek. Samtidig med at de saaledes have skiftet Forlæggere, kunde de navnløse Oversættere gjerne have navngivet sig og tilføjet et Par Oplysninger om de Forfattere, de her byde vor Læseverden i dansk Gjengivelse. Valget af Fortællingerne kunde ogsaa have trængt til et Par forklarende Ord, idet ingenlunde Alt, hvad der kan gaa med i et periodisk Skrifts Spalter, egner sig til at udgives som selvstændige Repræsentanter for en fremmed Forfatter. Vi tvivle saaledes i høj Grad om, at den bekjendte Forfatterinde, der skriver under Mærket George Elliot (som Læserne ville vide, den fortjenstfulde, nys afdøde Litterairhistoriker G. H. Lewes' Hustru) egenlig vilde synes om Valget for sit Vedkommende. Af de to Fortællinger, der skyldes hende, er „Et løftet Slør“ en psykologisk Kaprice med Enkeltheder af utvivlsomt Værd, men i sin Helhed noget underligt Sammensurium af Mystik og Clairvoyance. „Broder Jakob“ er derimod fortalt med Stænk af engelsk Lune og røber paa mange Steder den virkelige Skribent. — Finere end disse to Historier er dog den russiske Fortælling „Ægteskabslykke“ af Leo Tolstoy, om hvem Titelbladet oplyser, at han er Greve. Maaske er Handlingens spinkle Traad spundet noget for langt ud, men Forf. viser saavel i sin Menneskekundskab som i de spredte Naturskildringer, at han er den store Turgenjews Landsmand. „Ægteskabslykke“ behandler et gammelt fransk-russisk Thema, men Forf. har aabenbart baade Aand og Hjerte. — Det Samme kunne vi derimod ikke sige om Vilhelm Jensen, hvis „romantiske Fortælling fra Kristian II.s Tid“ „Karin af Sverig“ passende kunde været blevet, hvor den hører hjemme. Løs i sin Bygning og opskruet i sin Diktion er den allerede i æsthetisk Henseende en Gjenganger fra en nu heldigvis tilbagelagt historisk-romantisk Periode, og dertil kommer, at det paa det Nærmeste er en Uforskammethed at byde danske Læsere en saadan Karrikatur af Kristian II. Er det denne raa, bloddryppende Bøddel, som vi Danske trods alle hans Fejl have saa dyb og inderlig en Sympathi for? Der er Bøger nok at finde i den fremmede Litteratur, uden at vore Oversættere behøve at vælge saadanne, der kaste Smuds paa vor egen Historie. — Til den her nævnte Cyklus Fortællinger, hvis enkelte Led sælges særskilt, høre endvidere nogle „nye Fortællinger“ af Bret Harte, men disse maa vi opsætte at omtale til en anden Gang.

Musik

De af det kgl. Kapel foranstaltede Soiréer for Kammermusik tog deres Begyndelse forrige Onsdag og indledede s med Spohrs i musikdyrkende Kredse kjendte melodieuse Stryge-Sextet Op. 140, der med Rette bærer sin Popularitet. Udførelsen led desværre i Foredraget af de til et helt Fuglekvidder udarbejdede Violinsatser i den første Allegro under en mangelfuld Stemning hos Instrumenterne. Derefter udførte Hr. Otto Bendix Beethovens Piano-Sonate i F-Mol Op. 57; der var i Foredraget mange smukke Enkeltheder, ligesom det gjennemgaaende vidnede om et omhyggeligt Studium og en begavet Tilegnelse af Beethovens Musik; især første Afdeling lykkedes godt. Fru Erhard Hansens Udførelse af tre mindre kjendte Sange af Schumann hørte til Koncertens smukkeste Præstationer. Af Sangene ere navnlig de to sidst foredragne („Jemand“ med Text af R. Burns og „Zum Schluß“ af Rückert) saaledes deres Mester værdige, at de fortjene at kjendes og synges saa hyppig som nogen af hans andre Sange. Slutningen af Koncerten optoges af en Septet for den usædvanlige Besætning Piano, Violin, Viola, Violoncel, Kontrabas, Obo og Horn af „Fesca“ (Op. 26) som Programmet mere kortfattet end oplysende udtrykte sig. Septetten stammer formodenlig fra Friederich Ernst Fesca, der komponerede omtrent i Tyverne, tilhørende Musikens ultra-romantiske Skole, bekjendt som fremragende Violinist og Komponist af forskjellige Symfonier og Kvartetsager, død i en ung Alder af Brystsyge. Da denne ældre Fesca imidlertid havde en Søn, Alexander Ernst, hvis ganske vist noget efemere Betydning som Komponist dog ligger vor Tid for nær til ganske at kunne overspringes, burde Programmet have anført Komponistens Forbogstaver. Septetten hører til den „gefällige“ Genre, elegisk og romantisk som Spohrs Musik, af et Indhold, der imidlertid ikke gaaer dybt, men holder sig til Ideernes øvre Lag; den savner dog ingenlunde fine Enkeltheder, ligesom den umiddelbart følte og let flydende Melodieusitet hverken mangler Skjønhed eller undlader at gjøre et vist Indtryk paa modtagelige Naturer. Den er meget taknemmelig at spille og indeholder, navnlig i Andanten, adskillige Parforce-Soloer for Violinen, Celloen, Hornet, Oboen og Pianoet, der udførtes særdeles smukt af de paagjældeude Udførende, d'Hrr. Tofte, Fritz Bendix, Høyberg, Schiemann og Otto Bendix. — Som det vil sees, var det til Abonnementet fastsatte Program delvis fraveget, idet et Værk af H. Hoffmann var ombyttet med Spohrs Sextet. Saa megen Anledning end Vedkommende kan have fundet til at foretage denne Ombytning, har dog en saadan Forandring af et forud fastsat Program, paa hvilket der er søgt og tegnet Abonnement, sine mindre heldige Sider. Thi ere Abonnenterne bundne ved deres Løfter, gjælder dog ganske det Samme for Kapellet. At Koncerten endvidere herved kom til hovedsagelig at lade to Repræsentanter for en sekundair Skole i Musiken, Spohr og Fesca, føre Ordet, var desuden en Ulempe, der kunde have været undgaaet ved at søge en mere klassisk eller mere moderne Erstatningsmand for Hoffmann.

Musikforeningens tredie Abonnementskoncert afholdtes forrige Torsdag, og den sig nærmende Juletid havde fundet et religieust-musikalsk Udslag ved Udførelsen af en Hymne for Sopran-Solo, Kor og Orkester, G-Dur, af Mendelssohn, instrumenteret af C. L. Gerlach, et ædelt, formskjønt og ved en virkningsfuld Anvendelse af Koret af-

vexlende med Sopran-Soloen (Frøken Julie Schow) tillige interessant Arbejde. Forøvrigt indeholdt Programmet ikke noget Andet af religieust Indhold, men havde til Gjengjæld Repræsentanter fra de forskjellige Faser af Musikens Udviklingshistorie, idet det strakte sig fra Haydns i sin klassiske Simpelhed uforlignelige Es-Durs Symfoni, gjennem en Koncertarie (Hr. Simonsen) af Mozart, interessant nok komponeret til en Text, hentet fra en af Paisiellos Operaer, til Webers romantiske Ouverture til „Euryanthe“ og endelig videre til den moderne Saint-Saëns' Suite for Orkester i D-Dur (Op. 49), den sidste opført første Gang. Det Moderne hos den franske Komponist var forøvrigt ved denne Suite ikke fremherskende, tvertimod, den forekommer snarere skrevet med de gamle franske Dandse-Suiter i Minde og med Bachs videre Udarbejdelse af disse som Mønster. Til et med kontrapunktistisk Dygtighed udarbejdet Præludium slutter sig en i samme Stilart holdt rolig og værdig Sarabande særdeles harmonisk og afrundet. Gavotten med sine Bach'ske Tilknytningspunkter i Hoveddelen og med et morsomt gjennemført Orgelpunkt i Overstemmen hos Violinerne, medens to Fløjter opføre deres kjælne Duet à la bergère, fører Suiten videre, indtil den ender med et helt perpetuum mobile af en travl Finale, ligeledes i gammel Stil. Førend denne er der sat en Romance, velklingende og godt udarbejdet, men i sit mere moderne Tilsnit mindre i Suitens Aand, hvis Stilfuldhed her lider et føleligt Afbræk. Instrumentationen er i Romancen pikant og virkningsfuld, men forøvrigt er der i Suiten naturligvis i denne Retning anvendt den Nøjsomhed og de simple Midler, som Kompositionens almindelige Karakteristik medfører.

Jule-Koncerten i Frue Kirke havde samlet en talrig Tilhørerkreds. Julestemningen var naturligvis overvejende fremherskende paa Programmets Indhold, idet kun mindre Kompositioner — af J. P. E. Hartmann (Kirkens Trøst), Mendelssohn (Damekor af „Elias“) og Gotfr. Matthison-Hansen („Sov sødt Barnlille“ Kor a capella) — ikke direkte refererede sig til Julen. Forøvrigt optoges Programmet af H. Rungs Kor af „Julenat“, en ny „Julehymne (mon ikke hellere „St. Stefanshymne“?) for Kor af L. Hornbeck, hvoraf navnlig det andet Vers præsenterede sig meget smukt og Bachs Julekantate for Soli og Kor, der rigtignok tog sig noget fattig ud paa denne Koncert, hvis Midler i flere Retninger ikke slog til ved denne Kantate, samt et Orgelstykke (Koral med Variationer) af H. Matthison-Hansen, der gav Hr. Gotfr. Matthison-Hansen Lejlighed til atter at minde om, hvilken fremragende og smagfuld Orgelspiller vi have i ham. — Den kommercielle Side af Julestemningen havde endelig ogsaa skaffet sig et maaske mere Fortjeneste fuldt end fortjenstfuldt Udtryk paa Programmet, der nemlig sluttede med at underrette Publikum om, hvor forskjellige paa Koncerten benyttede Klaviaturinstrumenter vare at faae tilkjøbs, og saaledes bidrog sit til, at heller ikke paa Kirkekoncerten Publikum tabte Boutiksvirksomhedens Geskæftighed af Minde.

„En Historie om en Vals“ af Jacques Offenbach med den dertil hørerde Komposition „Zimmers Vals“, der i Efteraaret var optaget i nærværende Blad, har tiltalt et større Publikum saameget, at Forlæggerne have maattet foranstalte et Særtryk af den, for ikke at gjøre Aargangen ukomplet ved Bortsalg af det paagjældende, stærkt efterspurgte Nummer.

Billedkunst

Adskillige ret betydelige kunstneriske Foretagender have seet Lyset i Aarets sidste Maaneder, mere eller mindre aspirerende til at faae Anvendelse ved Jule- og Nytaarshøjtiderne. Vi nævne først blandt disse, som det i kunstnerisk Henseende betydeligste, det af den stockholmske Fotograf Johannes Jäger ogsaa iaar udgivne „Nordiskt Kunstner-Album“, et Udvalg af nyere nordiske Kunstværker med Text af L. Diethrichson, C. G. Estlander, Jul. Lange og C. R. Nyblom. Medens Sidstnævnte, der ikke var i Paris i den forløbne Sommer, som sit Bidrag til Værket har leveret en poetisk Text til Friherre Cederströms alt nu saa bekjendte Billede „Carl XII.s Ligfærd“, have de tre førstnævnte Forfattere indledet den norske, svenske, finske og danske Afdeling af Billederne med en udførlig Redegjørelse for de respektive Landes kunstneriske Deltagelse i Verdensudstillingen, hvortil er knyttet en nærmere Karakteristik af de i denne Samling optagne Kunstnere. Den danske Kunst er repræsenteret af V. Dahlerups noble Façade til vor Afdeling i Paris, og her, hvor den ikke trykkes af noget overvældende Naboskab, træde dens smukke Egenskaber frem paa en meget tiltalende Maade; endvidere af Skovgaards „En Sommerdag“, Harald Jerichaus „Sletten ved det gamle Sardes“, P. S. Krøyers „Portrait af Blomstermaleren O. D. Ottesen“, Dalsgaards „En ung Pige, som skriver et Brev“ og Axel Helsteds „Undervisning hos Præsten“. Af finsk Kunst findes Edelfelts „Hertug Carl ved Flemmings Lig“, Liljelunds „Hjemkomsten fra Skoleexamen“ og de to Skulpturarbejder: Takanens „Rebekka ved Brønden“ og Walther Runebergs „Psyche med Lampen“. Den norske Kunst møder med fem Arbejder, fire Malerier og et Skulpturarbejde, nemlig Hans Heyerdahls „Adam og Eva, uddrevne af Paradiset“, Otto Sindings Marine-Genre „Perdu!“, Andreas Askevolds „Paa Vej til Sæteren“ og Frithiof Smith-Halds „Fra Norges Vestkyst“ samt Matthias Skeibroks „Ragnar Lodbrok i Ormegaarden“. Fra Sverig er der et plastisk Arbejde af Börjesson „En fangen Viking“ samt fem Malerier: Cederströms ovenfor nævnte „Carl XII.s Lig bæres af hans Officerer over den norske Grændse“, en „Marine“ af Wahlberg og en „Genre“ af Salmson, A. Hagborgs „Venten“ og N. Forsbergs „Akrobaten“. Alle Bladene ere udarbejdede med den Omhu, som Fotografiens begrændsede Evne til Farvegjengivelse muliggjør, og de fremtræde iaar i betydelig større Format end ifjor, saa at Prisen, 25 Kr. for 21 Blade i rig Udstyrelse og med en gediegen Text, maa ansees som meget billig.

Af danske Farvetryksbilleder have et Par ret betydelige Præstationer seet Lyset. Hos Larsen & Jørgensen er udkommet en af Joh. Hassel udført Gjengivelse af Simon Simonsens fra sidste Foraarsudstilling bekjendte Dyregenrestykke „Et Øjeblik for silde“, de tre af Parforcejagten ophidsede og nu ved Byttets ubegribelige Forsvinden saa slukørede Hunde; Farverne staa godt og harmonisk i Billedet, hvis morsomme Sujet er vel skikket til at skaffe det Venner. — En alvorlig Modsætning til dette Emne danner det af N. C. Rom som Præmie til „Familievennen“ udgivne, af Kittendorff udførte Olietryksblad efter F. C. Lunds Maleri „Griffenfeld føres i Fængsel“. Det er, saa vidt vi vide, det første større Billede af historisk Indhold, der herhjemme er udført paa denne Maade, og det er et fornyet Vidnesbyrd om, at Udgiveren alvorlig bestræber sig for at byde noget Værdifuldt i de forskjellige Foretagender, han leder.

I Akvarel-Maneer — „istenokromatiske Akvareller“ er det tekniske Udtryk — ere Bladene udførte i det smukke Værk „Schweiz“, der egenlig udgaaer i Tydskland og udføres af de tydske Kunstnere Alb. Hertel, C. Heyn, G. Jungheim, O. von Kamecke, A. Lutteroth og Chr. Wilberg, men som tillige udkommer i en paa Dansk udstyret Udgave hos Larsen & Jørgensen. De smukke Farver paa det elegante Papir gjøre et højst tiltalende Indtryk, skjøndt de af og til staa lidt skarpt, navnlig hvor de skulde fortone sig mod Luften.

Den nu sluttede nye Række af de Billeder fra „det forsvundne Kjøbenhavn“, som nærværende Blad har meddelt, ere ligesom den forrige Samling udkomne i Særtryk,

indesluttede i et Omslag, paa hvis Titel Tegneren, Hr. P. Klæstrup, har fremmanet Mindet om Kongensnytorv, som det saae ud, da det gamle Theater og Gjethuset endnu prydede Pladsen.

Hos C. C. Lose er udkommet to udmærket lignende Portraiter af Komponisterne N. W. Gade og P. Heise.

Af humoristiske Billedværker kan først nævnes en god gammel Bekjendt, der er fremtraadt i en ny Udstyrelse, nemlig Fritz Jürgensens 84 Tegninger, til hvilke der som Indledning er føjet den biografiske Skizze og det Portrait, som dette Blad bragte for nogle Uger siden. Blandt yngre Humorister har N. Wiwel alt gjort sit Navn fordelagtig bekjendt, og ogsaa i hans hos Thaning og Appel udkomne og af Xylograf Bevers udførte „Julegave til Sørensen og Skrøder“ er der ikke lidet Lune, om end Maneren røber Modeller, der just ikke ere i nærmeste Slægtskab med de to nationale Personligheder, til hvem disse Pennetegninger ere dedicerede. — Fra Norge er der tilsendt os 12 Pennetegninger af A. B. under Fællestitlen „Til Jul“; enkelte af dem ere morsomme i Tanken, med Udførelsen er mere primitiv end egenlig tilladeligt.

Nærmest ved denne Afdeling af Billedkunsten maa vel det Kuriosum stilles, som Firmaet Ernst Bojesen har bragt i Handelen, nemlig en fotografisk Gjengivelse af det Brevkort, som den 24. Maj d. A. blev bragt paa Posten i Chemnitz i Sachsen og som indtraf sammesteds igjen den 18. September efter saaledes at have vandret Jorden rundt i 120 Dage via Alexandria, Singapore, Yokohama, San Francisco og New-York. Kortet egner sig særlig godt til Nytaarsgave, saasom det maa kunne give Anledning til mange sindrige og vittige Devíser.

Det nævnte ingenieuse Firma plejer gjerne hver Jul at bringe noget Nyt og Originalt paa Markedet og har heller ikke dennegang svigtet sine Traditioner. Da det jo er i denne Mellemtid mellem Jul og Nytaar, at de selskabelige Glæder blomstre frodigst, vil det netop nu være Øjeblikket at henlede Opmærksomheden paa Firmaets Hjælpemidler i denne Henseende. Først have dets praktiske L'hombre- og Whistregnskaber iaar modtaget yderligere Forbedringer, og dernæst har det omplantet flere hidtil ukjendte Børnespil paa dansk Grund. Der er saaledes det ligesaa originalt udstyrede som mystisk benævnte „japanesiske Drillespil“ „Go-Bang“, der er et i den ydre Form ligesaa kurieust konstrueret Spil „Den gule Nar“ og der er den for Sportsmen særlig beregnede Idræt „Klapjagten“ samt det for farveblinde Personer højst generende „Farvespil“ eller Multiplikation i Farver. Med alle Spillene følge tydelige Anvisninger, der indvie de Lysthavende i Mysterierne. — Ogsaa fra C. C. Sørensens Forlag er der udgaaet et Par nye Selskabsspil, nemlig „Diplomaterne paa Rejse til Berlin“ og „Sort og Hvidt“.

En ikke mindre fornøjelig og ovenikjøbet belærende Underholdning vil der beredes Ungdommen ved den hos G. E. C. Gad udkomne danske Udgave af den svenske Videnskabsmand Dr. Sundströms „Naturhistoriske Atlas“. Ved en økonomisk Benyttelse af Pladsen er det her lykkedes at samle 644 Afbildninger fra Dyre- og Planteriget i et Hefte, der kun koster 90 Øre; og vel at mærke, det er Afbildninger, der have videnskabelig Værdi paa samme Tid som de underholde ved den rige Afvexling, saa at den billige Bog sikkert snart vil blive et uundværligt Apparat ved den naturhistoriske Undervisning.

Til en mere begrændset Kreds henvender sig de „40 Billeder af ædle Hunderacer“, som Brødrene Salmonsen har udsendt. Underligt er det, at de tydske Underskrifter ikke inden det danske Oplags Trykning ere blevne oversatte paa Dansk. For Venner af ædle Hunde er her god Anledning til at beundre den mærkelige Variation i Udseende indenfor en og samme Type.

I Kommission hos Thaning og Appel er udkommet „Skriveøvelser og Forskrifter for Almueskolen“ af A. Højmark, 1. Hefte: smaa Bogstaver, samt „Rundskrift-Forskrifter til Brug for Skoler og ved Selvundervisning“ af N. Fischer.

Brogede Blade

Vi anbefale til venlig Opmærksomhed de Breve, som Kjøbenhavns Understøttelsesforening i denne Tid omsender. Foreningens Formaal er at yde Hjælp til værdige Trængende efter stedfunden personlig Undersøgelse og under vedvarende Tilsyn for om muligt at bringe dem til at kunne bestaa ved egne Kræfter samt at støtte Gamle eller iøvrigt Uarbejdsdygtige, indtil der paa anden Maade kan sørges for deres Existens. Kravene til Foreningen, der nu har bestaaet i en Række Aar, ere i den senere Tid tiltagne saa stærkt, særlig vistnok som Følge af Foreningens ved Forholdene fremtvungne Medvirken ved den i sidste Vinter rejste Arbejdsløshedsbevægelse, at en yderligere betydelig Forøgelse af dens Indtægter er nødvendig, dersom den blot nogenlunde skal kunne løse sin vigtige Samfundsopgave. Byens stadige Udvidelse forøger i og for sig Trangen til Foreningens Virksomhed, men økonomisk daarlige Aar, strenge Vintere og lign. lade Trangen voxe i endnu højere Grad.

„NÆR OG FJERN"

begynder med næste Nummer et nyt Kvartal. Det vil blive aabnet med en i politisk Henseende særlig interessant Artikel af *Dr. phil.* Alex. Thorsøe, nemlig en efter utrykte Optegnelser udarbejdet Fremstilling af

Det danske Arvefølgespørgsmaals Historie.

Umiddelbart derpaa vil blive paabegyndt den tidligere bebudede Artikel af Otto Borchsenius:

M. Goldschmidt og Corsaren,

ligesom ogsaa Viktor Rydbergs Mindetale i det svenske Akademi over Digteren Strandberg ifølge Overenskomst med Forfatteren vil blive meddelt i Oversættelse i „Nær og Fjern".

En ny Billedrække af almindelig Interesse vil blive paabegyndt, idet de i det kongl. Theaters Foyer og andetsteds existerende Portraiter af Theatrets Kunstnere fra de tidligste Tider af ville blive gjengivne i Træsnit under Titlen

Foyeren

med Text af Edgar Collin. Blandt de Billeder, der først ville blive offentliggjorte, nævne vi Portraiter af

Hortulan.	Gjelstrup.	Caroline Walther.
Londeman.	Dupuy.	Mad. Rosing.
Rose.	Mad. Linkwitz.	Emilie Rosing.
Fr. Schwarz.	Jfr. Materna.	Jfr. Thielo.
Michal Rosing.	Mad. Rose.	

„Nær og Fjern" udkommer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster overalt i Danmark, Norge og Sverig 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, Forsendelsen iberegnet. Subskription modtages paa ethvert Postkontor og i alle Boglader, samt hos undertegnede Forlæggere

C. A. Reitzel. *Otto B. Wroblewsky.*

De sjællandske Jernbaner.
Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 29. Decbr.
Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør**:
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn**:
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde**:
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund**:
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn**:
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg**:
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn**:
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør**:
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn**:
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg**:
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn**:
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 340.** Den 5. Januar 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Nye Bidrag til det danske Arvefølgespørgsmaals Historie.

Efter utrykte Optegnelser af **Alex. Thorsøe.**

Den stærke nationale Bevægelse i Tydskland, som det danske Arvefølgespørgsmaal fremkaldte, havde naturligvis været Gjenstand for levende Opmærksomhed fra Stormagternes Side, og særlig havde Frankrig allerede i Slutningen af 1845 skjænket dette Spørgsmaal sin Interesse.*) Kong Ludvig Philip imødesaa i Overensstemmelse med det franske Julikongedømmes antirussiske Politik med Bekymring det Øjeblik, da Rusland gjennem det dynastiske Arvekrav paa Dele af Holsten skulde vinde et nyt Støttepunkt for Herredømmet over Østersøen og derved udsætte den europæiske Ligevægt for alvorlig Fare. Kongen ønskede derfor snarest muligt at faae det danske Arvefølgespørgsmaal ordnet paa en med alle Magters Interesse stemmende Maade, og han følte sig saa meget mere tilskyndet til at tage sig af denne Sag, som hans Gesandt ved det danske Hof, Baron Billing, havde givet en mørk Skildring af Situationen i Danmark. Han havde fremstillet det danske Monarki som et Rige, der var i indre Splid og Opløsning, og havde erklæret, at Kronprindsens Tronbestigelse vilde blive Tegnet til et Oprør i Hertugdømmerne. I Efteraaret 1845 talte Kong Ludvig Philip flere Gange med den engelske Gesandt, Lord Cowley, og med Østerrigs og Preussens Gesandter, Grev Apponyi og Grev Arnim, om hvad han kaldte «la question du mouvement en Danemark». Kongen havde opfordret Gesandterne til, at de skulde spørge deres respektive Kabinetter om disses Tanker og Hensigter med Hensyn til Danmark, men denne Opfordring havde ikke havt nogen Virkning til Følge. Den preussiske Gesandt havde endog udtalt sin Forundring over, at Kongen beskjæftigede sig saa meget med dette Spørgsmaal, der nærmest angik det tydske Forbund, og han havde henpeget til, at der kunde hengaa lang Tid, inden Spørgsmaalet fik umiddelbar Interesse, eftersom Kristian den Ottende baade havde en Søn og en Broder. Kong Ludvig Philip havde endelig gjennem sine Legationer i London, Berlin og Wien stillet en Forespørgsel om, hvilken Vej de tre Kabinetter vilde gaa ved Ordningen af det danske Arvefølgespørgsmaal; men han havde alle tre Steder faaet til Svar, at det tilkom den danske Regjering selv at tage Initiativet til en Løsning af dette Spørgsmaal.

*) Under Sammenkomsten med Dronning Viktoria paa Slottet Eu i September 1843, altsaa paa et Tidspunkt, da Forbindelsen mellem det russiske og danske Dynasti gjennem Prinds Frederik af Hessens forestaaende Formæling med Kejser Nikolaus' Datter var en afgjort Sag, havde Kong Ludvig Philip sin Opmærksomhed henvendt paa Danmark. I Guizots Nærværelse talte Kongen med Lord Aberdeen om det danske Spørgsmaal og ytrede, at England og Frankrig burde modarbejde Ruslands og Preussens overvejende Indflydelse i Danmark. Lord Aberdeen tilraadede imidlertid en meget forsigtig Optræden og tilføjede, at hvis den danske Krones Interesse virkelig laa Kongen paa Hjerte, maatte han undgaa at vække nogen som helst Skinsyge hos Rusland. „Hvad troer iøvrigt Deres Majestæt", udbrød Lord Aberdeen spøgende, „at Kejseren af Rusland vil kunne udrette mod os? Han befinder sig jo egenlig i en Musefælde; thi De bombarderer ham ved Sebastopol og vi ved Kronstadt, og der kan ikke mere være Tale om Ruslands Indflydelse i det skandinaviske Spørgsmaal."

Den franske Regjering søgte nu at komme til en særskilt Forstaaelse om denne Sag med England, i hvilket Torykabinettet Robert Peel dengang sad ved Roret. Frankrig arbejdede i det Hele paa dette Tidspunkt hen til den størst mulige Tilnærmelse til England, da de tre østlige Stormagter netop i Slutningen af 1845 for en Stund fornyede deres traditionelle Alliance i Anledning af de revolutionaire Bevægelser i Posen og Galizien, der ikke stillede sig noget ringere Maal end Gjenoprettelsen af det gamle polske Rige. I Aarets Slutning affendtes Baron Billing til London med det hemmelige Hverv at indlede Underhandlinger med Udenrigsministeren Lord Aberdeen om en fælles Drøftelse af det danske Arvefølgespørgsmaal. Baron Billing skulde ifølge den af Udenrigsministeren Guizot modtagne Instruktion overfor Lord Aberdeen fremhæve Nødvendigheden af, at det danske Monarkis Integritet blev bevaret, da den europæiske Ligevægt i modsat Fald kunde blive truet stærkt fra Ruslands og Preussens Side, og derpaa indbyde det engelske Kabinet til i Forening med det franske at faae hint Spørgsmaal ordnet. Billing skulde foreslaa, at den engelske og franske Gesandt i Kjøbenhavn skulde forsynes med enslydende Instruktioner, og at de to Magter i fornødent Tilfælde skulde støtte deres forenede Optræden ved Udrustningen af en Eskadre. I Midten af Januar 1846 havde Baron Billing et Par Konferencer med Lord Aberdeen. Denne modtog den franske Affending med den største Forekommenhed, men viste sig aldeles ikke tilbøjelig til at indlade sig paa Underhandlinger angaaende det danske Arvefølgespørgsmaal. Lord Aberdeen udtalte, at Ordningen af denne Sag ikke kunde siges at haste, da den først vilde blive sat paa Dagsordenen efter Kristian den Ottendes, Arveprinds Ferdinands og Kronprinds Frederiks Død, men denne sidste var jo ikke mere end otteogtredive Aar gammel. Desuden kunde det danske Arvefølgespørgsmaal kun ordnes i Forening med det russiske Hof; Kejser Nikolaus ønskede Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet, men han vilde neppe med Tilfredshed være Vidne til, at andre Magter end Danmark selv rejste hint Spørgsmaal. Iøvrigt udtalte Lord Aberdeen som sin Overbevisning, at Kabinetterne i Berlin og Wien ogsaa vare besjælede af Ønsket om Bevarelsen af det danske Monarki i dets bestaaende Omfang. Med Hensyn til Betimeligheden af at rejse det danske Arvefølgespørgsmaal henviste Baron Billing til den stærke Bevægelse, det havde fremkaldt ikke blot i Danmark selv, men i hele Tydskland. Skulde den separatistiske slesvigholstenske Agitation kues paa en virksom Maade, da antog han, at dette kun kunde ske derved, at det danske Monarkis Integritet garanteredes ved en europæisk Akt; thi da vilde Separatisterne ikke længer kunne bygge paa Forventninger om Hjælp udefra. Billing indrømmede, at Danmark helst selv burde tage Initiativet til at udvirke en saadan Akt, men hvis dette ikke skete, da burde England og Frankrig, der havde en stadig Interesse i Ordningen af de store kontinentale Spørgsmaal, og som burde vaage over Opretholdelsen af den europæiske Ligevægt, gjøre de indledende Skridt. Lord Aberdeen svarede blot, at det engelske Kabinet var enigt med det franske om Maalet, men ikke om Midlerne. I en Samtale, som Baron Billing derefter havde med Understatssekretairen i Udenrigsministeriet, Addington, erklærede denne, at Kejser Nikolaus vilde føle sig krænket ved en særskilt Optræden af England og Frankrig i det danske Spørgsmaal. Man viste sig, ytrede Addington, ikke blot i St. Petersborg, men ogsaa i Berlin og Wien rede til at stadfæste Principet angaaende det danske Monarkis Integritet og til at beskytte det mod ethvert Angreb. Baron Billing svarede, at naar denne Tilbøjelighed var tilstede hos Magterne, burde England og Frankrig udvirke en fælles Erklæring af disse, hvorved de to Kabinetter vilde gjøre Danmark en væsenlig Tjeneste. Hertil bemærkede Addington, at det engelske Kabinet ogsaa havde et saadant Formaal for Øje, men det kunde ikke virke hen til det i Forening med Frankrig; det danske Arvefølgespørgsmaal maatte være Gjenstand for enhver af Magternes særskilte Overvejelse.

Baron Billings Sendelse til London havde vakt almindelig Opsigt i den diplomatiske Verden. Skjøndt dens Formaal var holdt hemmelig, laa den Slutning dog nær, at den maatte staa i Forbindelse med det danske Arvefølgespørgsmaal, for hvilket Kong Ludvig Philip netop i den sidste Tid havde viist saa levende Interesse, og med hvilket den overordenlige Affending ifølge sin Stilling maatte være særlig fortrolig. Overfor denne Sendelse, hvis sande Karakter endnu var skjult, havde Rygtet et vidt Spillerum, og der fortaltes endog, at Billing var affendt i en overordenlig Mission for at vinde det engelske Kabinet for Planen om at indsætte den ældre bourbonske Linie som Arving til den danske Krone efter den kongelige Mandsstammes Uddøen. Baron Billings Ankomst til London satte især det russiske og preussiske Diplomati i stærk Bevægelse og spændte naturligvis den danske Regjerings Opmærksomhed til det Yderste. Den preussiske Gesandt i Paris, Grev Arnim, meddelte den danske Chargé d'affaires, Brockdorff, at Kabinettet i Berlin efter hans Anmodning vilde opfordre Danmark til at være paa sin Post mod Billings hemmelige Planer. Billing, ytrede Arnim, vilde endog ikke vige tilbage for Tanken om en Alliance med det liberale Parti i Kjøbenhavn, hvis ikke Alt gik efter hans Hoved. Han burde derfor iagttages af Politiet, og hvis han i mindste Maade kompromitterede sig, burde Regjeringen strax forlange hans Tilbagekaldelse. Grev Arnim erklærede, at han ikke kjendte Billings Instruktion, men det var en afgjort Sag, at Frankrig vilde blande sig i Danmarks Anliggender. Det var det franske Diplomatis Ulykke, ytrede han til Slutning, at det var behersket af en sand Mani efter at ville gjøre Effekt og spille en Rolle; men hvis Torykabinettet afløstes af et Whigministerium med Palmerston til Udenrigsminister, vilde England ganske vist afbryde al Underhandling med Frankrig angaaende Danmark. I England tilkjendegav den russiske Gesandt, Baron Brunnow, sin Uro i Anledning af Billings Sendelse, og det Samme var Tilfældet med den danske Gesandt, Grev F. D. Reventlow. Lord Aberdeen afgav imidlertid de mest beroligende Erklæringer. Han meddelte Reventlow Indholdet af sine Samtaler med Billing og forsikrede, at den franske Regjerings Skridt kun havde været ledet af Venskab for Danmark og ikke var udsprunget af Uvillie eller Skinsyge mod Kabinettet i St. Petersborg. Lord Aberdeen tilføjede, at Initiativet til en definitiv Ordning af Arvefølgespørgsmaalet, der just ikke kunde siges at ligge for, maatte udgaa fra den danske Regjering. Hvis denne henvendte sig til England, skulde dette med Glæde støtte dens Sag ved Hoffet i St. Petersborg, der havde den største Ret til og Interesse af at blive raadspurgt

angaaende dette vigtige politiske Spørgsmaal. Lord Aberdeens Udtalelser bleve af det danske Udenrigsministerium meddelte Gesandterne i Berlin, Wien og St. Petersborg. Kejser Nikolaus følte sig dog krænket af Billings Sendelse. Han ytrede paa et Bal hos den østerrigske Gesandt til den danske Gesandt, Grev K. O. Rantzau, at der var Folk, som blandede sig i Ting, der ikke angik dem, men man burde ikke skjænke slige Mennesker Opmærksomhed. Udenrigsministeren, Grev Nesselrode, udtalte sig i lignende Retning og betonede, at Initiativet til Opnaaelsen af en europæisk Garanti af det danske Monarkis Integritet og Arvefølgens Ordning burde tages af det danske Kabinet selv. Baron Billings Stilling ved det danske Hof var fra dette Øjeblik rystet, idet Kong Kristian den Ottende ogsaa følte sig ubehagelig berørt af hans Sendelse. Han vendte ikke mere tilbage til sin Post i Kjøbenhavn, men Kongen gav dog ved Oversendelsen af Elefantordenen til Ludvig Philip et nyt Vidnesbyrd om sin venskabelige Tænkemaade mod Frankrig.

Udstedelsen af det aabne Brev den 8. Juli var saaledes en Forholdsregel, der ligesaa vel var begrundet i den diplomatiske Situation som i den danske Stats indre Forhold. Ved dette gjorde den danske Regjering det indledende Skridt til en definitiv europæisk Ordning af Arvefølgespørgsmaalet. Det aabne Brev tilligemed den Betænkning, hvoraf det fremgik som Konklusion, tilstilledes de fremmede Gesandter ved det danske Hof og Danmarks Repræsentanter i Udlandet. Den russiske Udenrigsminister, Grev Nesselrode, notificerede den 3. August 1846 den russiske Legationssekretair i Kjøbenhavn, v. Ewers, sin Modtagelse af det aabne Brev gjennem følgende Depeche: „Det kejserlige Kabinet er gjennem Deres Meddelelse kommen til Kundskab om det aabne Brev af den 8. Juli d. A., der udtaler Kongens Hensigter angaaende det danske Monarkis Arvefølge. Dette vigtige Dokument, der er Resultatet af moden Overvejelse og samvittighedsfuld Prøvelse af de forskjellige Retsdokumenter, angiver de Motiver, som have bevirket dets Offentliggjørelse i dette Øjeblik. Kejseren har med sand Interesse modtaget Meddelelsen. Hs. Majestæt har vurderet de alvorlige Overvejelser, som have ledet Hs. Majestæts ophøjede Ven og Allierede ved dette Skridt. I den Retning have de direkte Meddelelser fra Kabinettet i Kjøbenhavn givet os de fuldstændigste og mest tilfredsstillende Forklaringer. Intet kan være mere retfærdigt end Grev Reventlows Bemærkninger om den skammelige Misbrug, der uden Ophør drives med Spørgsmaalet om den eventuelle Arvefølge i Hertugdømmerne. Dette var ikke undgaaet det kejserlige Kabinets Opmærksomhed, og Beretningerne fra Legationen i Kjøbenhavn have flere end een Gang fremhævet, hvorledes et vist Parti, under Paaskud af at skaffe bestaaende Rettigheder Gyldighed, men i Virkeligheden i et revolutionairt Øjemed, har gjort Forsøg paa at sammenblande begrundede Rettigheder med mere eller mindre tvivlsomme Fordringer, for derved at vildlede den offentlige Mening saavel i Tydskland som i det danske Monarki og ophidse Sindene mod Kongens Regjering, ved at vække Mistillid til hans Hensigter og Bekymringer for Landets Fremtid. Det har uden Tvivl ikke saameget været for at standse strafværdige Machinationer, thi de have, hvad blandt Andet Manifestet fra Neumünster viser, kun modtaget en ny Tilskyndelse af det aabne Brev, som for at neutralisere Virkningerne af disse, at Kongens Regjering har anseet det for betimeligt at udtale sig bestemt. Den har derved villet gjøre en Ende paa en Uvished, hvoraf ond Villie med saamegen Kløgt har forstaaet at drage Fordel, den har villet rektificere Vildfarelser, for hvilke selv oprigtige Mænd maaske ikke have været utilgængelige, og den har endelig derved villet tilbyde saavel dem som det store Flertal af sine tro Undersaatter et Samlingspunkt og en Støtte mod Indflydelsen af revolutionaire Rænker. Under dette Synspunkt har Kejseren seet det aabne Brev af den 8. Juli. Hvad dette Aktstykkes Indhold angaaer, da vil dette ikke møde Indvendinger fra det kejserlige Kabinets Side. Spørgsmaalet om Lauenborg er Rusland fremmed, og Kejseren kan ikke tro Andet, end at de tydske Stormagter ville finde det aabne Brevs Opfattelse af dette Lands Stilling fuldstændig begrundet. Hertugdømmerne Slesvigs og Holstens Forhold til det danske Monarki ere, forsaavidt det russiske Hof har Rettigheder og Interesser at gjøre gjældende, ordnede ved Underhandlingerne 1767 og 1773. Disse gjorde Ende paa de ubehagelige Diskussioner, der længe havde delt de forskjellige Grene af Huset Oldenborg. Disse Underhandlinger fritage os for at undersøge de forskjellige Faser, Hertugdømmernes Historie er undergaaet før 1767, ligesom de indviklede Retsspørgsmaal, der knyttede sig dertil. De nævnte Underhandlinger foreskrive os med eet Ord en uforanderlig Regel, efter hvilken det kejserlige Kabinet for sit Vedkommende vil betragte Slesvigs og Holstens Forhold til Danmark. Da Kejser Poul som Storfyrste til Fordel for Kongen af Danmark og Arvingerne til hans Krone højtidelig har givet Afkald paa alle de Rettigheder, som han selv eller hans Arvinger og Efterfølgere vilde have kunnet have til Hertugdømmet Slesvig, kan Rusland kun betragte denne Provinds som uigjenkaldelig knyttet til det danske Monarki og følgelig underkastet samme Arvefølge, som er indført i de andre Provindser for dette Monarki. Da den yngre Gren af Holsten-Gottorp desuden ved højtidelige Tilslutnings- og Acceptationsakter udtrykkelig har anerkjendt de mellem det kejserlige Kabinet og Kabinettet i Kjøbenhavn førte Forhandlinger, er Afkaldet paa Landet Slesvig ikke mindre bindende for Prindserne af denne yngre Linie end for Souverainerne af Rusland. Hvad endelig Hertugdømmet Holsten angaaer, da ere de Spørgsmaal, som staa i Forbindelse dermed, af en mere indviklet Natur. Transaktionerne af 1773 have ordnet dette Lands Forhold til Danmark, men blot forsaavidt som det tydske Riges Love tillod det. Der blev Intet udtrykkelig fastsat i Tilfælde af, at den mandlige Linie af det regjerende Hus i Danmark skulde uddø. Dette Spørgsmaal venter derfor endnu en definitiv Løsning. Det aabne Brev præjudicerer ikke denne. Kongen har endog undladt at udtale sig om de Midler, der forekom ham mest passende til at ordne dette Spørgsmaal, saavel til alle deri interesserede Parters Tilfredshed som i selve det danske Monarkis velforstaaede Interesse. Alt vil da afhænge af de Underhandlinger, som herom nødvendig maa aabnes. Initiativet hertil maa udgaa fra Kabinettet i Kjøbenhavn. I de Forslag, der ville blive gjorte, glæder Kejseren sig til at finde Midler til at forsone de Hensyn, der skyldes eventuelle Rettigheder, han i sin Egenskab af Chef for Huset Holsten-Gottorp er kaldet til at beskytte, med Hovedinteresserne hos et Monarki, for Bevarelsen af hvis Integritet Kongen med Rette er bekymret, hvilken Bekymring Kejseren i høj Grad deler."

Dette Svar fra Kabinettet i St. Petersborg og særlig den kejserlige Regjerings Holdning overfor det slesvigske Spørgsmaal kunde ikke Andet end vække den danske Regjerings højeste Tilfredshed, og Udenrigsministeren, Grev H. Reventlow Kriminil, meddelte ogsaa de danske Gesandter ved Stormagternes Hoffer og Gesandten i Stockholm Hovedindholdet af Grev Nesselrodes Depeche. Kong Kristian den Ottende besluttede nu at indlede særskilte Underhandlinger med Rusland om Arvefølgen i Holsten og de formaalstjenligste Midler til Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet. Det var Kongens Bestemmelse at afsende Grev H. Reventlow Kriminil til St. Petersborg som Underhandler. Hans Fuldmagt blev udfærdiget, og Kongen skrev derpaa den 28. August fra Wyck paa Føhr et egenhændigt Brev til Kejseren, hvori han foreslog denne en Underhandling som den anførte og anmodede ham om i det Øjemed at udnævne en overordenlig Befuldmægtiget. Kong Kristians Ønske skulde dog ikke gaa i Opfyldelse. I Midten af September svarede Kejser Nikolaus, at den danske Udenrigsministers Ankomst til St. Petersborg vilde under den i Europa herskende politiske Situation vække almindelig Opmærksomhed og forøge de Bekymringer, det aabne Brev allerede havde givet Anledning til. Overfor Agitationen i Tydskland maatte Arvefølgespørgsmaalet, til hvilket saa forskjellige og modsatte Interesser knyttede sig, behandles med den største Omsigt og ad ren konfidentiel Vej. Kejseren kunde derfor ikke tilraade Kong Kristian et saadant Skridt som Grev Reventlows Afsendelse. Han vilde derimod anbefale Kongen at aabne Underhandlinger med de to tydske Stormagter og sikre sig deres Understøttelse under de Forhandlinger, som utvivlsomt vilde finde Sted i Forbundsdagen. I Samklang med Kejser Nikolaus' Brev udtalte Grev Nesselrode overfor den danske Gesandt, Grev Rantzau, at Reventlows Sendelse ikke vilde gavne Kongens Interesser, men ophidse Stemningen i Tydskland endnu mere imod ham. Den tydske Presse vilde naturligvis gjøre en saadan Sendelse til Gjenstand for en levende Diskussion og fremstille Kongen som en Vasal af Rusland, der, hvad Gesandten sikkert maatte vide, ikke var yndet af den offentlige Mening i Tydskland. Grev Nesselrode lod udarbejde en Memoire angaaende Kejserens Ret til Arvefølgen i Hertugdømmerne. Resultatet af Undersøgelsen var dette, at det kejserlige Hus aldeles ingen Arveret havde til Hertugdømmet Slesvig, medens dets Ret til den hertugelige Del af Holsten i Tilfælde af den kongelige Mandslinies Uddøen var uomtvistelig. Denne Memoire tilstilledes gjennem den danske Chargé d'affaires, Baron Plessen, Kabinettet i Kjøbenhavn.

Den russiske Regjering, der saaledes middelbart tilkjendegav Kristian den Ottende, at Vejen til en Ordning af det danske Spørgsmaal helst maatte gaa over Berlin og Wien, var netop paa dette Tidspunkt bleven nøjere knyttet til disse to Kabinetter. Det polske Spørgsmaal, som atter rejstes ved Opstanden i Storhertugdømmet Posen og den revolutionaire Bevægelse i Republiken Krakow, havde igjen forenet den hellige Alliances tre Hovedmagter til en fælles Aktion, som i November førte til Krakows Indlemmelse i det østerrigske Monarki. Mod dette Brud paa Wienertraktaten protesterede vel England og Frankrig i Forening, men denne Fællesprotest faldt virkningsløs til Jorden, da der mellem de to Vestmagter var indtraadt et spændt Forhold i Anledning af Ægteskabet mellem Kong Ludvig Philips yngste Søn og Dronning Isabella den Andens Søster. Det nye engelske Whigkabinet John Russell, i hvilket Lord Palmerston ledede Udenrigsministeriet, frygtede for, at Frankrig gjennem denne Forbindelse skulde faae den herskende Indflydelse paa den pyrenæiske Halvø, og man tillagde i Fantasien Kong Ludvig Philip en Fornyelse af Ludvig den Fjortendes Politik fra den spanske Arvefølgekrigs Tid. Spændingen mellem det franske og det engelske Kabinet bevirkede, at det sidste, for ikke at komme til at staa isoleret som 1840, nærmede sig de tre østlige Magter. Frankrig modificerede som en Følge heraf sin Holdning overfor det danske Spørgsmaal, med Hensyn til hvilket saaledes hverken den diplomatiske Situation i Østen eller Vesten stillede sig heldig.

Da den saakaldte hjertelige Forstaaelse mellem England og Frankrig afløstes af et spændt Forhold, og da den førnævnte Magt nærmede sig de tre østlige Stormagter, befandt Ophidselsen i Tydskland i Anledning af det aabne Brev sig paa Højdepunktet. Det franske Kabinet, der indadtil stod overfor en stærk demokratisk Agitation, og som allerede havde en dunkel Fornemmelse af de Storme, der senere brød løs med Februarrevolutionen, var med Bekymring Vidne til den tydske Bevægelse. Det frygtede for, at det demokratiske Fremskridtsparti, som var virksomt overalt, ogsaa skulde benytte Tydsklands nationale Ophidselse som et Middel til sine revolutionaire Planers Virkeliggjørelse, og det ønskede derfor at dæmpe denne Bevægelse. Guizot, der var traadt i nærmere Korrespondance med den østerrigske og preussiske Gesandt, gjorde disse Forhold til Gjenstand for sine Samtaler og saae med Bekymring hen til det danske Monarki, der var Anledningen til Agitationen hinsides Rhinen. Da han ønskede at standse Bevægelsen i dens Kilde, og da Frankrigs Holdning overfor Kabinetterne i Wien og Berlin netop dengang havde antaget en venskabelig Karakter, sendte han den 30. Oktober 1846 Legationssekretairen i Kjøbenhavn, Dotezac, følgende Depeche: „Det oprigtige Venskab, Kongen nærer for Hs. danske Majestæt, vilde ikke have tilladt ham at se med Ligegyldighed paa de Tildragelser, hvortil Spørgsmaalet om Hertugdømmerne Slesvig og Holsten have givet Anledning, selv om dette Spørgsmaal ikke knyttede sig til de almeneuropæiske Interesser. Den Ophidselse, der har viist sig i de to Hertugdømmer og i hele Tydskland, er uden Tvivl taget noget af i den senere Tid. Den af Forbundsdagen i Frankfurt tagne Beslutning angaaende de holstenske Stænders Reklamation og de af Kristian den Ottende afgivne Erklæringer om Betydningen af det aabne Brev synes at have svækket den tydske Patriotismes Ømfindlighed, der for kort Tid siden var saa udpræget. Imidlertid vil den mindste Anledning, det mindste Paaskud, være tilstrækkeligt til at bringe den til at blusse op igjen, og de Oplysninger, vi modtage fra Tydskland, indgyde os nogen Bekymring i saa Henseende. Hvis dette skete, vilde det være saameget mere beklageligt, som de revolutionaire Lidenskaber, hvad der end er deres System eller Formaal, drømme om en Omvæltning af Europas politiske Organisation og stadig smigre sig med, at de i den tydske Nationalfølelses Ophidselse ville finde et Aktionsmiddel, hvorfor de gjøre alt for at puste til Ilden. Det vil være af Vigtighed ikke at forskaffe dem et saa frygteligt Vaaben, og det vil derfor være den danske Regjerings Klogskab værdigt, hvis den overfor Befolkningerne og visse Personer, som ere inter-

esserede i dette Spørgsmaal, stadig udviser den Skaansel, som sikkert stemmer overens med Kongen af Danmarks Hjerte. Særlig maa Kongen i Forholdet til sine tydske Undersaatter med Omhu undgaa enhver Forholdsregel og Manifestation, hvis eventuelle og tvivlsomme Nytte ikke vilde kunne opveje den direkte og uomtvistelige Ophidselse, som den vilde kunne fremkalde. Vi forstaa fuldkommen de Tanker, som have ledet det kjøbenhavnske Kabinets Optræden. Vi ere dybt overbeviste om, og vi have forkyndt det ved enhver Lejlighed, at Bevarelsen af det danske Monarkis Integritet er nødvendig for den europæiske Ligevægt og følgelig for den almindelige Fred. Men de heldigvis fjerne og uvisse Eventualiteter, som vilde kunne rejse Spørgsmaalet om denne Integritets Bevarelse, giver en fremsynet Politik Tid til at arbejde hen hertil ved Midler, der vælges med en saa moden Overvejelse og en saadan Reservation, at der ikke derved fremkaldes en beklagelig Ophidselse af Sindene." Guizot havde forinden Affendelsen meddelt den østerrigske og preussiske Gesandt Indholdet af Depechen, men denne havde ikke ganske fundet deres Bifald. De havde ønsket, at Depechen skulde nævne „Agnaterne" istedetfor i Almindelighed at omtale „visse Personer", og de havde betegnet det som hensigtsmæssigt, om der i Journal des Débats, Udenrigsministerens Organ, indrykkedes en Artikel om det danske Spørgsmaal, der var affattet i samme Aand som Depechen. Men da det franske Kabinet var opfyldt af afgjort venskabelige Følelser mod det danske, og da Motivet til Depechen nærmest havde været en Frygt for, at Ophidselsen i Tydskland skulde blive et Tilknytningspunkt for revolutionaire Lidenskaber, opfyldte Guizot ikke disse Ønsker. Overfor den danske Chargé d'affaires Brockdorff ytrede Udenrigsministeren et Par Gange med Eftertryk, at den danske Regjering vilde handle rigtigst i at optræde med den største Skaansel mod Bevægelsen i Hertugdømmerne og i det Hele tage Hensyn til den tydske Aands historiske Traditioner. Guizot betegnede Bevægelsen i Tydskland som meget alvorlig og erklærede, at den vakte Bekymringer hos alle Regjeringer.

Det russiske Kabinet havde stillet sig sympathetisk overfor den danske Regjering, men det havde dog fundet Udstedelsen af det aabne Brev ubetimelig, og denne Opfattelse deltes af de andre Stormagter. Dette forøgede Kong Kristian den Ottendes Bekymring, og han attraaede i denne Stemning hurtigst muligt at tilvejebringe en definitiv Ordning af det danske Arvefølgespørgsmaal. Han besluttede derfor at følge det af Kejser Nikolaus givne Raad om at aabne Underhandlinger med de to tydske Stormagter, hvis Formaal i sidste Instans skulde være Opnaaelsen af en europæisk Garanti for det danske Monarkis Integritet. Da den danske Gesandt i Wien, Baron Løwenstern, efter en Orlov vendte tilbage til sin Post i Foraaret 1847, fik han det Hverv at foretage det indledende Skridt i denne Retning gjennem konfidentielle Forhandlinger med den preussiske Udenrigsminister, General Kanitz, og den østerrigske Statskansler, Fyrst Metternich. Ved sin Ankomst til Berlin i Midten af April havde Løwenstern en længere Samtale med Kanitz, og den her aabnede Forhandling fortsatte han i Løbet af Maj Maaned med Metternich i Wien. Løwenstern skulde ifølge sin Instrux udtale sig om Motiverne til det aabne Brevs Udstedelse og overfor de to Kabinetter fremstille Kongens sande Hensigter med dette. I sine Samtaler med Kanitz og Metternich betonede Løwenstern, at ingen af Stormagterne kunde med Ligegyldighed være Vidne til, at det danske Monarki, der nu var indskrænket til Territoriet mellem Øresund og Elben, udsattes for yderligere Tab, som vilde gjøre dets Uafhængighed illusorisk. Den Mistillid til det danske Monarkis fortsatte Existens, der allerede havde begyndt at vise sig, havde paa den ene Side fremkaldt Skandinavismen og paa den anden Side den slesvigholstenske Fordring om Hertugdømmet Slesvigs Indlemmelse i det tydske Forbund, skjøndt Hertugdømmet aldrig havde udgjort en Del af det tydske Rige. Disse modsatte politiske Tendenser havde ikke fundet en fyldestgjørende Modvægt i Stænderinstitutionen. Nationalitetsforskjellen indenfor Monarkiet var tvertimod traadt skarpere frem, idet Stænderforsamlingerne havde gjort sig til Organ for den, og Modsætningen var bleven yderligere skærpet, idet Østifternes Stænder og de holstenske Stænder nærede grundforskjellige Anskuelser om Arvefølgespørgsmaalet, ved hvis Diskussion de iøvrigt havde overskredet deres Kompetence. De holstenske Stænders Paastand om, at Mandsstammen udelukkende herskede i Slesvig og Holsten, og at de to Hertugdømmer vare uadskillelig knyttede til hinanden, maatte nødvendig have til Følge, at Hertugdømmernes Forbindelse med Kongeriget Danmark kun var midlertidig: naar Frederik den Tredies Mandsstamme uddøde, maatte Adskillelsen fra Danmark indtræde. Den offentlige Mening i Tydskland havde gjennem Landdagene og Pressen givet den slesvigholstenske Theori Medhold og havde opfordret Regjeringerne til at tage Slesvig under deres Beskyttelse. Overfor alle disse Manifestationer havde Kong Kristian den Ottende ikke kunnet forholde sig taus, da dette vilde have været det Samme som at godkjende den separatistiske Theori, og havde derfor udstedt det aabne Brev. Ved dette havde Kongen hverken indført eller villet indføre nogen Forandring i Forholdet mellem Hertugdømmerne indbyrdes eller i deres Forhold til Kongeriget. Det var en absurd Paastand, at Kongen havde villet stille en af de tydske Forbundsstater fra Tydskland for at indlemme den i Danmark, og denne Paastand var ogsaa bleven gjendreven af den kgl. Gesandt ved Forbundsdagen i den Erklæring, han havde afgivet den 7. September. Naar Kongen i sit aabne Brev havde erklæret, at han vilde rette sine Bestræbelser mod Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet, da havde denne Erklæring ingen anden Betydning end den, at han til dette Formaals Opnaaelse vilde søge de hensigtsmæssigste Midler og ad Underhandlingens Vej saa meget som muligt bestræbe sig for at tilfredsstille de agnatiske Fordringer, der efter en omhyggelig Undersøgelse maatte ansees for at være retsgyldige; men samtidig kunde man dog ikke se bort fra de sørgelige Virkninger, som en Udstykning af Holsten paa Grundlag af forskjellige Arverettigheder vilde medføre for den danske Stats Bestaaen som Helhed. Bevarelsen af det danske Monarki for en saadan Udstykning burde være saavel Udgangspunkt som Maal for enhver Underhandling. Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet maatte være det overordnede og Arvefølgen i den hertugelige Del af Holsten det underordnede Spørgsmaal. Til Slutning erklærede Løwenstern, at ligefremme Underhandlinger om den definitive Ordning af det danske Arvefølgespørgsmaal vistnok ikke burde paabegyndes, før Ophidselsen i Tydskland og Hertugdømmerne havde tabt sin akute Karakter; men den danske Regjering ønskede dog, at de to Kabinetter i en

eller anden Form tilkjendegav, at de billigede de Synspunkter, han havde gjort gjældende.

Som Svar paa disse Erklæringer af Løwenstern erklærede Fyrst Metternich, at han ikke i det aabne Brev havde seet noget Forsøg fra Kongens Side paa at skille Holsten fra dets Forbindelse med det tydske Forbund. Hvad Skandinavismen, som var bleven berørt, angik, da betragtede han den som en urealisabel Tanke, thi Rusland, Preussen og England vilde aldrig tillade dens Gjennemførelse. Den østerrigske Statskansler udtalte sig for Bevarelsen af det danske Monarkis Integritet og status qvo, men en europæisk Garanti herfor vilde ikke kunne opnaaes, før Hertugdømmernes Selvstændighed og retslige Forhold dels til hinanden indbyrdes dels til Monarkiet vare blevne urokkelig fastsatte. Først da vilde man kunde garantere saavel Kongens danske som hans tydske Undersaatter Varigheden af en Forening, der i Aarhundreder havde begrundet det danske Monarkis Ære og Lykke. Fyrst Metternich erklærede derpaa, at han med Hensyn til det danske Spørgsmaal vilde søge at opnaa Enighed med den preussiske Regjering, hvorefter de to Magter vilde henvende sig til Kabinettet i St. Petersborg for at erfare Kejser Nikolaus' Anskuelser. Derved vilde der ikke blive lagt nogen Hindring i Vejen for de særskilte Underhandlinger, Danmark havde paatænkt at aabne med Rusland. Det af Kong Kristian den Ottende tilstræbte Maal: Sikringen af det danske Monarkis Integritet vilde kun kunde naaes ved en af Rusland, Preussen og Østerrig afgiven enslydende Erklæring, til hvilken de tre Kabinetter da maatte søge at vinde Englands og Frankrigs Tilslutning. Men til Slutning udtalte Metternich, at han ikke kunde tiltræde det danske Kabinets Synspunkt, ifølge hvilket Arvefølgespørgsmaalet ubetinget skulde stilles under Spørgsmaalet om Bevarelsen af Monarkiets Integritet.

Det østerrigske Kabinets Standpunkt blev udtrykkelig bestemt i Metternichs Depeche af den 27. Juni 1847, som Gesandten i Kjøbenhavn, Baron Brintz-Treuenfeld, oplæste for Reventlow Kriminil. Deri udtaltes, at Østerrig ønskede Bevarelsen af det danske Monarkis Integritet ikke blot i de under det danske Scepter samlede Landes egen, men i den almindelige politiske Situations Interesse. Kabinettet i Wien kunde derfor ikke Andet end bifalde Kongens Bestræbelser for ad Overenskomstens og Underhandlingernes Vej at tilfredsstille Agnaternes Fordringer, naar disse viste sig at være grundede paa Ret; thi en modsat Optræden vilde let kunne hindre Opnaaelsen af Kongens Maal. Skulde disse Underhandlinger imidlertid ikke lykkes, og skulde et Sammenstød mellem begrundede Fordringer finde Sted, vilde Kabinettet i Wien ikke uden Forbehold kunne tiltræde det opstillede Princip, ifølge hvilket lovlige Arvefordringer i ethvert Tilfælde burde underordnes Interessen for det danske Monarkis Bevarelse. Det østerrigske Kabinet vilde her befinde sig i en Situation, hvori det maatte træffe Valget mellem et Princip og et Ønske, og det kunde mulig ofre det sidste for det første. Iøvrigt maatte Kongen selv fastsætte Tidspunktet for Aabningen af ligefremme Underhandlinger angaaende det danske Spørgsmaals definitive Ordning. Til Slutning erklærede den østerrigske Gesandt overfor Reventlow Kriminil, at denne Depeches Indhold var meddelt den preussiske Udenrigsminister, Baron Kanitz, der havde svaret, at han fuldstændig delte det østerrigske Kabinets Synsmaade. Kabinettet i Berlin sluttede sig udtrykkelig til Østerrig i en Depeche af den 28. Juli 1847, som Kanitz sendte Legationssekretairen i Kjøbenhavn, Schack. Deri udtaltes, at Preussen ganske vist ansaa Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet for meget ønskelig, men det vilde dog ikke kunne betragte de velbegrundede Arvefordringer som ubetinget underordnede Spørgsmaalet om hint Formaals Opnaaelse. Det preussiske Kabinet ønskede imidlertid levende, at det maatte lykkes Hs. danske Majestæt at ordne sit Lands fremtidige Forhold paa en saadan Maade, at ingen Ret krænkedes, at det ene Befolkningselement ikke undertryktes af det andet, og at Freden og Venskabet mellem Tydskland og Danmark sikredes. Den danske Regjering gav Kabinettet i St. Petersborg en konfidentiel Meddelelse om Indholdet og Udfaldet af Baron Løwensterns Sendelse.

Spørgsmaalet om Bevarelsen af det danske Monarkis Integritet fandt altsaa ikke en saa aaben og ubetinget Tilslutning fra Østerrigs og Preussens som fra Ruslands Side; men det var nu forbeholdt Kong Kristian den Ottende at gjøre yderligere Skridt for at naa sit Maal. Saadanne bleve dog ikke foretagne, thi faa Maaneder efter døde Kongen, og Europa blev Skueplads for den almindelige revolutionaire Bevægelse, hvortil Februarrevolutionen i Frankrig gav Stødet. Da indtraadte ogsaa for den danske Stat en alvorlig Krise, der truede med dens Opløsning. Et Par Maaneder forinden havde Kong Ludvig Philip, hvis Trone skulde blive den første, der faldt for Revolutionen, med sin sædvanlige Interesse udtalt sig for Opretholdelsen af det danske Monarkis Integritet. I Midten af November 1847 havde han i St. Cloud en længere Samtale med den danske Gesandt, Grev L. E. Moltke, og han ytrede i Løbet af den, at han nærede Sympathi for Kongen af Danmark, og at hans Regjering aldrig vilde samtykke i en Sønderlemmelse af det gamle danske Monarki, der allerede var blevet altfor svækket ved Tabet af Norge. Det danske Monarki, vedblev Ludvig Philip, burde forblive samlet under Danmark Krone. Tanken om at skille Hertugdømmerne fra Danmark for af disse at organisere en særskilt Stat burde aldrig realiseres. Organisationen af en saadan vilde paa andre Magters Bekostning eventuelt kun gavne en enkelt tydsk Magt, der vilde bemægtige sig den nye Stat, og i det Tilfælde vilde Rusland neppe holde sig tilbage, men tage Sjælland, hvorved det vilde komme i Besiddelse af Østersøens Nøgler. Bevarelsen af det danske Monarkis Integritet var derfor af umaadelig Interesse for den europæiske Ligevægt. Et vigtigt Middel hertil vilde kunne søges i et nyt frugtbart Ægteskab fra Kronprindsens Side, men skete dette ikke, da vilde Spørgsmaalets Ordning udelukkende afhænge af Kong Kristians og hans Statsmænds Visdom.

M. Goldschmidt og Korsaren.

En litterair Skizze af **Otto Borchsenius.**

> Enhver, som har noget Begreb om Skribentvirksomhed og Betingelserne for denne, vil være overbevist om, at et Blad som Korsaren ikke kan skrives uden en inderlig Kjærlighed til den, uden en virkelig Lyst og Tilbøjelighed til at tale, saaledes som den taler, og uden sand Begejstring for den Frihed, som den undertiden lovpriser i Ord, der idetmindste efter vor Formening ere altfor varme og glødende til at kunne synes tomme og for indre Følelse blottede Deklamationer. — Springet fra en glødende Enthousiasme for den ene Sag til Spot og Sarkasmer over den modsatte er aldeles ikke stort.
>
> Korsaren Nr. 72 for 4. Marts 1842.

Da M. Goldschmidt for et Par Aar siden offentliggjorde sine „Livs-Erindringer og Resultater", afsluttede han udtrykkelig sin publicistiske Bane, hvis vi med dette Navn under Et tør tage de to ligesom i hinanden sammenspundne Traade, der slynge sig gjennem hans hele Liv: hans politisk-journalistiske og hans rent digteriske Virksomhed. „Jeg maa," sagde han, „nu igjennem den Poesi, den for mig store, afgjørende Livspoesi, som er betegnet med Ordet Nemesis." Men idet han saaledes bøjede sig ind under den store Tilværelses evige Love, følte han Trang til forinden at klare sig sin snevrere «raison d'être» i det Folks Aands- og Samfundsliv, fra hvis Skjød han er udsprunget, hvis Sprog han har talt og skrevet, og til hvis ægtefødte Sønner han trods alle lønlige og aabenbare Tvivlsmaal dog sikkert mener at høre. Selv har han mindst af Alle søgt at dølge, at hans hele Livsskjæbne har været gjennempræget af to Faktorer — „min danske Fødsel og mit jødiske Blod", der strides om Hjemstedsret" — og det kæmper endnu ligesom i ham, om han skal henvende sig til den jødiske Ungdom alene, ud af hvis Midte han haaber der kan fremgaa „en lys og aandfuld Theisme, der ikke til sin religieuse Kjærlighed behøver religieust Had", eller om han skal bede hele den danske Ungdom om at modtage hans Nemesis-Lære som en Arv fra ham, der begyndte sit offentlige Liv med en Kamp for dens Fædres borgerlige Frihed og nu har endt det med et Slag for dens egen Aandsfrihed. Det gamle Spørgsmaal, der har lydt igjennem Goldschmidts hele Liv: „Jeg er en Jøde; hvad vil jeg imellem Eder?" dukker paany op, og tidlig eller silde maa hans Landsmænd svare ham derpaa. Det er ikke nok her at henvise til det populaire Resultat af de senere Aars mange Debatter om Jødernes Betydning i det moderne Samfund som Surdejgen i det nærende Brød, Uroen i den kompakte Organisme, den kosmopolitiske Protest imod enhver stillestaaende national Ensidighed, thi Goldschmidts Betydning rækker dybere ned. Baade som Politiker og som Digter har han grebet afgjørende ind i den sidste Menneskealders hele borgerlige og aandelige Udvikling, og hvad enten vort Samfund til de forskjellige Tider har mødt hans Færd med Antipathi eller med Sympathi, har det ialtfald hvert Øjeblik stødt paa ham og mangen Gang maattet høre, hvad det under de givne Omstændigheder netop ikke vilde høre, men som det dog ofte senere har maattet erkjende Sandheden og Rigtigheden af. Paa mere end eet Punkt af sit Liv har Goldschmidt mindet om Kassandra, der af Apollon fik Spaadomsgaven og Fremtidssynet, men med den uheldsvangre Tilføjelse, at Ingen skulde fæste Lid til Profetierne. Derfor blev hans Liv i saa mange Aar Kampens Liv, indtil han nu frivillig afslutter og selv finder god Mening i sin Skjæbne med følgende Ord: „Vor hele Leven bestaaer jo i Optagelse af Næring, som vi kunne forvandle til Gift, og af Gift, som vi kunne forvandle til Næring eller til Aroma, Poesi, og det Hele skeer dels for vor egen Skyld, dels fordi Samfundsøkonomien bruger os til sine Formaal."

Hvad har da „den store Husholdning" brugt M. Goldschmidt til? Det er et Spørgsmaal, til hvis Besvarelse der udkræves en Række omfattende og forskjelligartede Undersøgelser, men her, hvor vi til en Begyndelse ville kaste et historisk Tilbageblik paa hans Ungdoms første litteraire Bedrift, bør det strax slaaes fast, at hvad man end maatte mene om mellemliggende, virkelige eller formentlige, Svingninger i Anskuelser og Standpunkter, saa kunne vi ialtfald af hans seneste og af ham selv som „afsluttende" udpegede Produktion fremdrage Udtalelser, der med uomtvistelig Konsekvens gjenoptage Tankegangen fra Korsaren. Fra det Øjeblik Ringens to Ender saaledes bøjede sig sammen, har en historisk Betragtning af M. Goldschmidts offentlige Færd havt sin Berettigelse og vil idetmindste for Fyrrernes Vedkommende ogsaa kunne gjennemføres, men ligesom det ikke er det mindst Interessante ved denne Personlighed, at han, medens saa mange af hans Jevnaldrende have slaaet sig til Ro og standset deres Udvikling, den Dag idag endnu stræber fremad og arbejder videre, saaledes gjælder selvfølgelig den nævnte „Afslutning" kun de ovenfor antydede Sider af hans Virksomhed, og hans Nemesis-Lære er, vi gjentage det, jo et Forsøg paa at bryde sig en hel ny Bane. Paa denne er det ikke vor Sag her at følge ham, men vi have anseet det for vor Skyldighed at minde om, hvad en Mand af M. Goldschmidts Betydning selv har nævnet som sin sidste og eneste Livssag, forinden vi skride til vor herfra saa forskjellige Opgave.

I de „Fortællinger og Virkelighedsbilleder", som Goldschmidt udgav samtidig med sine Erindringer og selv betegnede som supplerende Bilag til disse, henledte han særlig Opmærksomheden paa Stykket „Fra Paris 1871" som Noget, man vilde finde „hørte til som afsluttende". Det blev her trykt for første Gang, men vakte forunderlig nok alligevel ingen Opmærksomhed herhjemme. I Maj 1871 var Goldschmidt i London og havde som alle Andre, siger han, Sind og Tanke fæstet paa Paris, ønskede at komme derover eller idetmindste komme nær, men blev holdt tilbage af, at han intet egenligt Ærinde havde, og

at Forholdene vare altfor ugunstige for en blot Tilskuer. Saasnart Versailles-Tropperne imidlertid havde undertrykt Opstanden, tog han derover. Paris var, ligesom tidligere i hans Liv, for ham „den Stad, der paa sin Bekostning gaaer forrest med at gjøre vor hele Slægts Forsøg, vover Alt, fra det Latterlige til det Sublime, lider mere end vi Andre, men ogsaa lever mere end vi." Under forskjellige Former vender da det Spørgsmaal, som forøvrigt samtidig diskuteredes i England og andensteds, tilbage for ham, om Pariser-Kommunen da ogsaa „tilhørte en i Øjeblikket uklar og miskjendt Ide, der skal gjenopstaa i Fremtiden." Navnlig trænge disse Tanker sig ind paa ham og banke paa som paa et Sted, hvor de ikke for første Gang have været tilhuse, da han en Dag seer en Afdeling Soldater føre en ung Kvinde til Døden. Den nærmere gribende Skildring maa Læserne selv søge det anførte Sted (II, S. 307—310), men Slutningen hører til. „Hun gjenvakte hos mig i al dens Styrke Tanken om, at midt i Forvirringen, Vildheden og Rædselen havde der været et Ideal. Hendes Skyld laa paa den fine Grændse, hvor Kjærlighed og Had mødes. Thi det er naturligt, menneskeligt, at man i sin Kjærlighed til de Fattige og Lidende kan blive grebet af Had til de Rige, ligesom at de, der elske det borgerlige, velstaaende Samfunds Orden og Skjønhed, kunne gribes af Had til dem, der rokke ved det. Kommer det til den Afgjørelse, hvor det blotte Had staaer imod det blotte Had, saa skal hver følge sin Fane og vove det Yderste for den. Det havde hun gjort, antager jeg efter hendes Ansigt og hendes Gang. Nu gik hun forbi og efterlod en uforgængelig Uro i mig. Thi jeg hører til dem, der kunne tale mer eller mindre kjønne Ord om Ideen; men jeg har ikke vovet mig selv. Jeg veed, at jeg ikke har fuld Ret til at ligge i en god Seng og sidde ved et godt Bord, mens der sultes og fryses udenfor; men jeg har ikke kunnet gaa fra Bordet og fra Sengen. Det nytter ikke, at jeg siger til mig selv, at jeg hverken er Præst, Bisp eller Apostel og ikke har den hele Forpligtelse. Jeg har den, men kan ikke løse den, ikke vinde Livet ved at hengive det. Paa sin Maade har hun betalt sin Gjæld, og hvad der saa gjøres ved hende, kan hun ikke være fortabt. Hvad skal der blive af mig?" — Et saadant Spørgsmaal forelægger man ikke offentlig sig selv, med mindre man een Gang paa den ene eller den anden Maade, om end kun aandelig taget, har kæmpet for det, hvorfor denne Kvinde førtes til Døden, og den hele Skildring er i Virkeligheden et „supplerende Bilag" til de Ord i Erindringerne, der lyde saaledes: „Jeg tager endnu engang Korsaren paa mig med dens Egenskaber og Fejl." Thi skulde vi i kort Begreb sige, hvad der var Korsarens Ide, saa vilde vi, med de fornødne Forbehold underforstaaede, bestemme den som en ideel Socialisme, der med den republikanske Statsform som det foreløbige og praktisk opnaaelige Maal danner den internationale Modsætning til Aartiets ideelle Demokratisme, saaledes som denne med sine paa een Gang kongelige og nationale Sympathier kommer til Orde hos Grundtvig og Blicher. Medens det derfor kun var et Tidsspørgsmaal, naar Grundtvig og Goldschmidt skulde støde sammen, kæmpede den akademiske Del af den liberale Opposition til en Begyndelse Side om Side med „Korsaren", og først da de Liberale gjorde de Nationales Program til deres, fandt Bruddet for Alvor Sted imellem dem og „Korsaren". Endnu i Juni 1843 kunde Ploug opfordre Goldschmidt til at tage med paa Upsalatoget med de Ord: „Tag med; De hører jo dog til," men Aaret efter rettede Goldschmidt fra Skamlingsbanken selv det Spørgsmaal til det danske Folk, hvad en Jøde vilde iblandt det, og dengang havde „Korsaren" allerede for længe siden gjort sin Trusel fra et af de første Numre til Virkelighed: „Hans Haand skal være imod Alle og Alles imod ham!" Thi det var ikke alene som Jøde, at Goldschmidt havde den Mission, han i sine Erindringer tillægger sine over hele Verden spredte Stammefrænder, „at sige Nej til Ufrihed i enhver Form og raabe paa Frihed"; den samme Mission har ethvert Vittighedsblad, der vil stræbe efter at være ligesom Folkets Samvittighed under stridende Partiers Vandring imod ufødte Tider. Det skal siges til Korsarens Ære, at den altid satte Maalet over Midlerne, Sagen over Personerne, og at den altid havde ligesaa skarpe Pile imod den unge Opposition som imod den gamle Konservatisme. Men en saadan Uafhængighed kjøbes altid dyrt, og endnu den Dag idag bærer Korsarens Rygte Mærker af den dobbelte Ild, hvorfor det saalænge var udsat. De Gamle havde vanskeligt ved overhovedet at forstaa et litterairt Fænomen som Korsaren, der i deres Øjne kun var en Fortsættelse af Raketten og lignende Smudsblade fra Trediverne, og vi have i tidligere Skizzer flere Gange havt Lejlighed til at vise, hvilke stærke Udtalelser der rundt omkring hos vore klassiske Forfattere kan findes imod Korsaren og dens Udgiver. Ikke mindre betegnende er Tausheden om Korsaren i saa stor en Del af vor nyere Memoirelitteratur. Man kan blade flere omfangsrige Brevsamlinger igjennem uden saameget som at støde paa Bladets Navn, og for H. N. Clausen f. Ex. synes Korsaren slet ikke at have existeret. Selv hos Historieskrivere som Allen og Barfod vilde man kunne paapege Spor af de National-Liberales stærke Partidisciplin, saameget mere som der efter Korsaren fulgte et „Nord og Syd", der bl. A. optog den Del af sin Forgængers Kamp, som gjaldt det af Korsaren allerede tidlig forudsete og bestridte Hegemoni. Det skal da her være vor Opgave at forsøge en Skildring af, hvad det var, Korsaren vilde, ved af dets egne Aktstykker at fremdrage saadanne, som kunne tjene til at karakterisere saavel Bladets som Tidens Historie. Goldschmidt har Ret, naar han i sine Erindringer siger, at mange af disse Artikler kunne bruges „omtrent som gamle Breve, der oplyse", og vi skulle bestræbe os for ikke at tage Andet eller Mere med, end hvad der virkelig kan „fortjene at optrykkes paany, lejlighedsvis, til historisk Belysning."

Vi kunne gaa lige til Sagen. Goldschmidt har jo ikke alene selv fortalt os sin Barndoms og Ungdoms Historie, men navnlig udførlig dvælet ved sin hele Korsartid, og til denne Skildring have vi selvfølgelig intet Væsenligt at føje. Naar det dog i Erindringerne hedder, at Julirevolutionen gik for sig, uden at han vidste af at være dens Samtidige, medens han derimod ved Polens Opstand var vaagen og fulgte med, saa stemme disse Ord dog ikke ganske med et Brev fra Paris i Korsarens Nr. 165, Novbr. 1843, hvori det hedder: „1830 vaagnede jeg til Bevidsthed, tout en coup, som vi sige her, en Aften, da min Fader under Maaltidet fortalte, at Pariserne havde forjaget en Konge". Men det forstaaer sig, Udtrykkene i Korsaren kunne jo være valgte med Villie for Pilens Skyld i dem. Dog, hvorom Alting er, den unge Meïr

Goldschmidt — han er født den 26. Oktober 1819 — røbede tidlig, ad hvilken Kant hans Aands Retning pegede, og da han, neppe 18 Aar gammel, i 1837 som nybagt Student havde stiftet „Nestved Ugeblad", fandt hans Frihedstrang ogsaa strax Næring i en ungdommelig Kamp for Jødernes Emancipation. Inden hans Redaktionstid løb til Ende, havde han da ogsaa stiftet sit første Bekjendtskab med Mulkt og Censur. Kort efter Frederik VI.s Død solgte han Bladet og holdt morsomt nok sit Indtog i den kjøbenhavnske Journalistik som Medarbejder af „Dagen". Tre Fjerdingaar senere, den 8. Oktober 1840, udkom det første Nummer af Korsaren.

Tanken om et saadant Blad udsprang af det i „Læseforeningen" stiftede Bekjendtskab med den et Par Aar ældre Poul Chievitz, og det var en af de fælles Venner, der døbte Bladet efter den parisiske «Corsaire-Satan», af hvilket Navn „den mildere Halvdel" blev beholdt. Om de andre Medstiftere og Medarbejdere saavelsom om Bladets øvrige Tilblivelseshistorie maa sees i Goldschmidts egen Fremstilling.*) Vi minde her kun om, at med Undtagelse af den første Artikel, der skyldtes Chievitz, men ogsaa blev hans eneste, var det hele Nummer skrevet af Goldschmidt alene, et symbolsk Fingerpeg om, at hvor meget eller hvor lidet Bladet senere under sin sexaarige Existens skulde modtage Understøttelse andetstedsfra, saa bærer det dog i sin Helhed saa godt som udelukkende Goldschmidts eget aandelige Præg.

Korsaren var en Ungdomsdaad, begyndt med et Mod og ført igjennem med en Villiestyrke, som den danske Yngling fra sit 21. til 27. Aar kun saare sjeldent er i Besiddelse af. Paa en Tid, hvor en dansk Student som oftest lever af sin Faders Penge og tager sine Examiner, kastede den unge Jøde sig dristig midt ind i det politiske Liv, som med Christian VIII.s Tronbestigelse havde antaget nye og bestemtere Former, og hvad mere er, Korsaren blev en baade interessant og, idetmindste ideelt taget, berettiget Afskygning af Tidens Ønsker og Drømme. Saalænge Frederik VI. levede, var Kjærligheden til Landsfaderen Et med Pietet imod det Bestaaende, men nu da „Dagen", dette „hæderlige Organ for de danske Spytslikkere", havde sagt, at Frederik VI. tog Folkets Kjærlighed med sig i Graven, slutter Korsaren logisk, at der altsaa ingen er efterladt til hans Efterfølger, og hejser Sejl til sit første Krydstog imod „Haabets Land" ɔ: Republiken. Det er derfor fuldstændig korrekt, naar Goldschmidt i sine Erindringer paa følgende Maade skildrer Korsarens Stilling overfor Christian VIII.: „Der kom et Had tilstede imod absolutum dominium i hans Haand, fordi han ikke syntes at have saadan Ret dertil som Frederik VI., og samme Had — der jo ikke var saa bittert og dybt, at det hindrede godt Humeur — strakte sig efterhaanden til alle dem, der i bunden eller ubunden Stil priste den højtdannede, kunstforstandige, Skjønhed elskende Kongeperson". — Vi skulle strax komme til den politiske Side af Korsaren, men kunne allerede minde om, hvad der ogsaa knytter denne Skizze til de foregaaende, at da J. L. Heiberg i Fyrrerne „hvilede paa sine Autoritetslaurbær i Autoritetens Edens Have", var Korsaren ogsaa rede til at paatage sig Kerubens Rolle for at jage ham ud deraf. Navnlig da Heiberg i sin Artikel om „Folk og Publikum" (Intelligensblade, Nr. 6, Juni 1842) havde „opløst Publikum, ligesom de engelske og franske Ministre gjøre ved Kamrene, naar de ere stridige", begyndte Korsaren den bitre Fejde mod ham og Hertz, som vi tidligere have omtalt (se dette Blads Nr. 295—96), men hvoraf endnu et Par Ytringer her maa anføres for at karakterisere Korsarens ovennævnte litteraire Republikanisme. I Striden om „Perspektivkassen", havde baade Heiberg og Hertz kaldt Korsaren „et bekjendt Smudsblad", og idet Goldschmidt svarer, at han føler sig lige saa smigret, naar en Mand som Hertz kalder Korsaren et Smudsblad, som naar en Mand, han agtede, kaldte den et udmærket Blad, griber han tillige Lejligheden til at udtale sig om hele den gamle Digterskoles loyale Poesi. „Thi den Klasse Mennesker", hedder det (Nr. 94) „som vi indbefatte under Kategorien „Hoffestdigtere", Folk, som arbejde i deres Ansigts Sved for ved digteriske Produkter at prybe en Hoffest, betragte vi med samme Øjne, som en Familie vilde betragte et Menneske, der stadig skrev Gratulationsdigte, Festsange o. s. v. til Familien, skjøndt han stadig maatte staa udenfor og se paa de Fester (og knap det!), hvortil han skrev sine Digte, og som ikke ved denne Tilsidesættelse kunde føle sin Stolthed som Menneske krænket. Naar Digteren lader sig bruge til at pynte en Fest ligesom en Snedker, en Tapetserer, en Forgylder (for hvem det er hæderligt at arbejde i sit Ansigts Sved for Guld), saa se vi i ham Repræsentanten for den nedværdigede Digtekunst, vi, „Smudsbladets" Redaktion, føle os i menneskelig Selvfølelse hævede over ham, vi ringeagte ham, vi anse det for en Ære, at være ham saa forhadte, saa forskjellige fra ham, at han kalder os et „Smudsblad"." I nær Sammenhæng med disse Anskuelser undersøger Korsaren en anden Gang (Nr. 119), hvad det da er, Tiden fordrer og længes efter? „Det Samme som enhver Tid", lyder Svaret; „sig selv, det, som rører sig mægtigst i Tiden. Gud har sat Digterne i Verden, for at de skulle være Folkets Mund". Med andre Ord: det er den politiske Digtning, som Korsaren ikke mindre end „Fædrelandet" i disse Aar theoretisk kræver og saavidt muligt ogsaa i Oversættelse indforskriver fra Tydskland, indtil Landets egne Digtere fulgte Strømningerne i Tiden. Som en af de første Bærere herhjemme af „den folkelige, den politiske Poesi" spillede ogsaa G. Siesbye til en Tid en vis Rolle i Korsaren. Hvad ere ogsaa dette Blads ungdommelige, glødende Hymner til Frihedens Ære vel Andet end politiske Digte i Prosa, og betragtet i sin Helhed, som litterairt Fænomen, turde man vel næsten ogsaa kunne vove den Paastand, at Korsaren selv snarere hører hjemme under den politiske Digtnings end under den praktiske Politiks Rubriker, og i saa Fald vilde det her valgte æsthetiske Udgangspunkt for en nærmere Betragtning af Bladets Maal og Tendens heller ikke vise sig helt forkasteligt.

Hvorledes betragtede nu Korsaren det Folk, paa hvilket det vilde virke, og til hvem det rettede sine ivrige Tilraab? Som det er Korsaren, der har skabt Typen Hr. Folket og fortalt Legenden om Vorherre, der engang gav et Folk en Frihedshue paa, hvilken Folket imidlertid troede var en Nathue og derfor trak ned over Ørene og lagde sig til at sove med, saaledes frembyder ogsaa

*) Se dog ogsaa P. L. Møllers Artikel om „Korsaren og Goldschmidt" i „Arena", Juni 1843, samt om Arboe Mahler i Cabiros „Udvalgte Feuilletoner" („Dyrehavsbladet og dets Redakteur").

talrige Udtalelser i Korsaren Paralleler til Grundtvigs og Blichers samtidige Klager over den „Sovesyge", der havde grebet det danske Folk. I Korsaren kaldes Danmark hyppig Nathumark, og der siges, at Folket ikke vaagner, før der trampes paa det og sparkes til det. Lignende Ytringer forekomme ogsaa hos Orla Lehmann (se saaledes Efterl. Skrifter I., S. 27), og vi have altsaa her Repræsentanter for alle de forskjellige Afskygninger indenfor Fremskridtspartiet. Korsarens Ord om, at de Danske ere „et roligt og adstadigt Folk, uden stærke Lidenskaber og uden voldsom Forandringslyst" have deres Tilsvarende i Lehmanns Citat: „In kleinen Staaten ersterben die großen Gedanken aus Mangel an großen Leidenschaften", hvilket ofte randt ham i Hu, naar han i sin Ungdom følte sig tynget og sammenpresset af Smaaligheden i alle vore Forhold, og naar Lehmann med et andet Citat: „Wo das meiste Leben, dort ist der Sieg!" udtrykker „Grundakkorden i den Sejersforvisning, hvormed han, beruset af Aandens unge Most, kastede sig ind i det aandige Livs Rørelser, blandt hvilke navnlig Frihedsbegejstringen fandt en klangfuld Sangbund i hans Bryst," saa kunde ogsaa Korsaren have skrevet disse Ord over sin Portal.

Dette var Ligheden i Grundbetragtningen, men Uoverensstemmelserne ere dog ogsaa fra første Færd tilstede. Allerede i Nr. 1 vender Korsaren sig baade imod Nationalismen og Liberalismen, forsaavidt de begge have misbrugt Associationsaanden, denne mægtige Aand, ved hvis Hjælp forøvrigt store Værker blive til. Nationalismen har misbrugt den til sine „Danske Samfunds" Forsamlinger, hvor Folk gjøres enten „hellige" eller forrykte, og Liberalismen til sine politiske Formaal, „thi i Politiken blive Folk snarest ensidige, lidenskabelige, ja rent forskrækkelige". Den eneste politiske Association, som Korsaren kan billige, vilde være en saadan, hvis Maal det netop var at staa udenfor Partierne, og i saa Henseende trak Bladet derpaa Kontourerne af sit „egenlige Program" med følgende Ord: „Vi tænkte os et Skib, der, besat med unge modige Mænd, midt under en Kamp for fulde Sejl styrede ud i Havet, besluttet paa at kæmpe under sit eget Flag for Ret, Troskab og Ære; eller vi tænkte os Korsaren som det Skib, Digterne have besunget under dette Navn, hvis Mandskab i sit begejstrede Frihedssind kæmpede for Friheden alene. Derfor skal altsaa Bladet bære dette Navn, idet vi haabe, at man deri nærmest vil se et Udtryk af vor Stræben efter, selv fri for alle underordnede Hensyn, frit at udtale vor inderste Overbevisning og kun denne." Det var denne «Juste-milieu-hed", som Korsaren i sin første Tid varierede paa mange Maader, bedst maaske i Nr. 10, hvor der skjelnes imellem de forskjellige Sorter juste-milieu-Folk og siges, at den eneste gode Sort ere de, som nedstamme fra Abrahams Søn Ismael, om hvem Guds Engel sagde, at han skulde være det vilde Æsel lig; hans Haand skulde være imod Alle og Alles imod ham. „Af denne Race er Korsaren det eneste nulevende Afkom." Det tør da heller ikke benægtes, at Korsaren virkelig deltog i Nationalismens daværende „Slagsmaal" med Liberalismen paa den Maade, „at den slog begge de Stridende". I det samme Nummer (Nr. 12, 22. Jan. 1841), hvor f. Ex. et paa Vartou Loft fundet „aabent Brev mod de tydske Kjættere" angreb Grundtvig, hed det om de Liberale, at de skadede Konstitutionssagen ved at anprise Konstitutionstiden som den Tid, da alle Misbrug skulle for Dagens Lys og afskaffes, medens Korsaren bar sig meget klogere ad ved at love en Mængde mægtige Folk, at en stor Del Misbrug nok skulde faae Lov til at bestaa; „senere narre vi dem dog alligevel: naar Konstitutionen kommer, skulle Misbrugene rigtignok faae Lov at bestaa, men vi ville selv udøve dem." Den samme Tanke er videre udført i Nr. 16 i „En Samtale mellem Publikum og Korsaren". Publikum mener, at hvis Friheden er Korsarens Maal, bør den holde med de Liberale og overse de Fejl, disse muligen begaa, for den Sags Skyld, som de begge tjene, men Korsaren nedlægger den mest energiske Protest mod de Liberales „Skinfrihed, denne Konstitution, som kun er et Institut, under hvis Beskyttelse Enkeltes Ærgjerrighed kæmper om Magten over den bedaarede Mængde, hvor List, Snedighed, Rænker og Bestikkelse bevirker Alt, Sandhed og Ret Intet, hvor Friheden er Navnet og Trældommen Virkeligheden." Og da Publikum henviser til „Fædrelandets" fem agtede Udgivere, svarer Korsaren: „Ak! „Fædrelandets" Udgivere! Lad os ikke tale om dem her; thi disse Aristokrater kunne sagtens ville en Konstitution. Disse Mennesker ville have Frihed — for sig selv; de ville ikke have nogen Herre — de ville selv herske; de ville indskrænke Kongens Magt — for at udvide deres egen; de ville styrte de nuværende Ministre — for selv at blive Ministre. Derfor intrigere de, derfor kæmpe de med alle mulige Vaaben. Jeg vil ikke ombytte een Herre med fem Herrer; jeg vil ikke ene være fri, men jeg vil, at Alle skulle være det, Alle være fri og lige — hvis ikke, da lad det, som sagt, heller blive ved det Gamle." Publikum vil gjerne holde Korsaren dens Ungdom tilgode, men finder dog, at den taler lovlig kjæphøjt, og forsikrer den om, at den ialtfald ikke vil opleve at se sine Ideer om Friheden realiserede hertillands. Paa den anden Side udtaler det dog sin Glæde over, at der er Noget, som er Korsaren helligt, Noget, som den aldrig vil berøre med sin Spot, og Korsaren ender derpaa Samtalen med følgende Ord: „Jeg skal aldrig spotte over Folket og dets Frihedskrav, over dets Rettigheder og dets Savn; de skulle være mig hellige som den guddommelige Lov, hvorpaa de ere grundede."

Fortsættes.

Parlamentariske Stjernebilleder.

Af Zodiacus.

XXXVII.

G. E. Brock.

For at gjøre Fyldest ved en Karakteristik af Højesteretsadvokat G. E. Brock, som for en Uge siden afgik ved Døden, maatte jeg være ligesaa fortrolig med det juridiske Liv, som jeg i al Beskedenhed troer at være det med det politiske. Det er ikke i Thinget, men for Skranken, at han har spillet sin væsenligste Rolle og hævdet sig den fremragende Plads, som Alle nu synes enige om at tilkjende ham.

Advokaturen spiller her i Danmark en meget underordnet Rolle. Vi have ikke noget Sidestykke til the bar, denne rige Planteskole, fra hvilken ikke blot den engelske Dommerstand rekruteres, men af hvilken begge Parlamentets Huse modtage en stadig Tilgang af dygtige og øvede Kræfter, eller til le barreau, hvis store Navne kappes i Popularitet med Videnskabens og Kunstens Heroer, og fra hvis Rækker Frankrigs offentlige Liv har hentet sine mest veltalende Deputerede, sine dygtigste Statsmænd og maaske — thi ogsaa det bør nævnes — sine farligste Folketribuner. Livsbetingelsen for en saadan Sagførerstand er Retsplejens Mundlighed og Offentlighed. Fra Ungdommen øves og opdrages den unge Jurist i Brugen af det levende Ord. Hans Skarpsindighed, Snarraadighed og Aandsnærværelse udvikles ved Behandlingen af indviklede Retssager for Dommere og Edsvorne; han lærer Klogskab og Forsigtighed ved altid at staa ligeoverfor aarvaagne Modstandere, der ville benytte enhver Fejl og enhver Blottelse; han maa for at fremhæve sin Sags stærke Sider og dække over de svage tilegne sig en Veltalenhed, der er forenet med Klarhed og er bygget paa Grunde, ikke paa Fraser, omend ganske vist Jury-Institutionen medfører en stærk Fristelse til ofte at paavirke Følelsen istedetfor Forstanden; og han anspores til at udfolde alle sine Evner, til altid at præstere det Bedste, han formaaer, ved den store Offentlighed, som ledsager den hele Procedure. En cause célèbre følges i England eller Frankrig med fuldt saa megen Spænding og Interesse som nogen politisk Debat, og et skarpsindigt Krydsforhør, en sindrig Bevisførelse, et veltalende Slutningsforedrag vækker almindelig Begejstring, gjør et hidtil ukjendt Navn berømt i Løbet af nogle faa Dage. Vore Sagførere virke i Reglen under ganske andre Forhold. Vor Rettergangsmaade er langsom og tung, vor Procedure er skriftlig. For Underretter og Overretter plaideres der med Indlæg, der ere nedskrevne i Studerekamrets Ro med rundelig, altfor rundelig, Tid til Udarbejdelsen og med alle Retsvidenskabens Hjælpemidler til uforstyrret Raadighed. Det Umiddelbare, det Dramatiske i Retsforhandlingen, som kunde fængsle Sindene, mangler ganske. Der er kun to af vore Domstole, som danne en Undtagelse herfra, den ene hundredaarig: Højesteret, den anden forholdsvis ny: Sø- og Handelsretten. Proceduren ved Højesteret mangler dog et Hovedtræk af den egenlige offentlige og mundlige Retspleje, nemlig den umiddelbare Vidneførsel for Dommerne. De Sager, som føres for den øverste Domstol, ere alle appellerede til den fra andre Instanser, og hele Behandlingen af det faktiske Spørgsmaal er i Reglen foregaaet ved disse, den skal kun rekapituleres. Det skeer ved den saakaldte Dokumentation, en meget vigtig, men tillige en meget trættende og kjedelig Del af Proceduren. Først naar den er tilende, kommer det levende Ord til sin Ret, og det er da Advokatens Opgave i sine Foredrag for Retten at gjennemgaa baade det faktiske Stof og Retsspørgsmaalene. Først her bliver der Plads for juridisk Skarpsindighed og forensisk Veltalenhed. Højesteretsadvokaterne udgjøre som bekjendt en lille Kreds af vor Sagførerstand; den er under den nye Ordning, der har aabnet Døren paa vid Gab til den tidligere altfor stærkt begrændsede Sagførervirksomhed, bleven noget mindre exklusiv end i gamle Dage, men endnu for faa Dage siden var der dog kun ni „Højesteretsadvokater" — en Klasse, som efterhaanden vil uddø — og fem „Højesteretssagførere". Det er ogsaa kun ganske undtagelsesvis, at Sager, der føres for Højesteret, tildrage sig Opmærksomhed udenfor den rent juridiske Verden og gjøres til Gjenstand for Referater eller efterfølgende Omtale i Bladene. Kun sparsomt frembyder der sig Lejlighed for en Advokat til at udfolde sit Talent for den store Offentlighed.

Brock var en Advokat, som under en anden Ordning af vore Retsforhold vilde have indtaget en Plads i allerforreste Række. Han var netop i Besiddelse af de ejendommelige Egenskaber, ved hvilke engelske og franske Sagførere have erhvervet Hæder, Berømmelse og Formue. Han var af Naturen anlagt til den Livsgjerning, som blev hans. Han blev Højesteretsadvokat, da Orla Lehmann opgav denne Stilling, og han var en værdig Arvetager. Et sikkert, skarpt, gjennemtrængende juridisk Blik var hos ham parret med et omfattende juridisk Studium, der ikke var blevet staaende ved vort Lands snevre Grændser. Hans Dannelse var alsidig, den havde et æsthetisk og historisk Grundlag at bygge paa. Naar han havde gjennemgaaet en Sag og var kommen paa det Rene med sig selv om dens stærke og svage Sider, havde han den for en Advokat lykkelige Evne at kunne fuldt og helt, med en vis Ensidighed, der ikke forblindede, men løftede op over usikker og famlende Tvivl, tilegne sig det Part-Standpunkt, paa hvilket han skulde staa. Og naar saa endelig efter alle møjsommelige Forberedelser det Øjeblik kom, hvor Advokatens egenlige Talent skulde udfolde sig, stod der til hans Raadighed en ædel, varm Veltalenhed, formet efter de bedste Mønstre og modnet gjennem lang Øvelse. Hans Stil og Foredragsmaade var ikke den jevne, simple, fordringsløse; den gik aldrig i Morgensko. Sagen være stor eller lille, let eller vanskelig, saa tog han den altid med Alvor, med Opbydelsen af alle sine Evner, som om der bag de højærværdige Dommere i de røde Kapper stod et helt lyttende Folk. Han var som Taler for Skranken mere fransk end engelsk. Berryer, Dufaure, Chaix-d'Est-Ange, Lachaud, Jules Favre laa ham nærmere som Mønstre og Forbilleder end Brougham, Sir Alexander Cockburn og Sir Roundell Parmer. Sprogets Elegance, Vendin-

gernes Afrundethed, den hele Stils løftede Karakter gav hans Foredrag et eget Sving', men bragte paa den anden Side, naar ikke Sagens indre Vigtighed gav en Absolution for denne mere pretentieuse Form, noget Kunstlet ind deri.

Noget Held skal der altid til for at skaffe selv de mest glimrende Evner en passende Tumleplads. Brock havde i Begyndelsen af sin Advokat-Virksomhed det Held at faae en Sag, som var forbunden med store Vanskeligheder, og til hvis Løsning han medbragte særlig gunstige Betingelser. Den danske Generalkonsul Fleischer var død i Neapel og havde efterladt sig en ikke ubetydelig Formue, men hans Arvinger i Danmark truedes med at miste denne paa Grund af forskjellige indviklede Omstændigheder, og under det da bestaaende Bourbonske Regimente i Neapel var Retstilstanden saaledes, at der behøvedes en særlig kyndig og energisk Optræden paa de danske Arvingers Vegne for at frelse Formuen fra at opsluges af neapolitanske Myndigheder. Brock fik dette Hverv og løste det paa en glimrende Maade. Han rejste til Neapel, og ved sin bestemte Færd, ved sin Færdighed i Italiensk og Fransk, ved sit fortrolige Kjendskab med fremmed Ret lykkedes det ham at hævde Arvingernes Ret. Nogle Aar senere kom den store Rigsretssag imod Medlemmerne af Ministeriet Ørsted. Brock var af Folkethinget valgt til offentlig Anklager; Defensionen deltes imellem Salicath og Liebe. Det var en Retsforhandling, som ikke blot angik Spørgsmaal af den højeste offentlige Interesse, men tillige havde netop den dramatiske Spænding, som ellers savnes i vore Processer, og alle Brocks Evner som Advokat kom her til at gjøre sig fyldig gjældende. Hans Aktion var, baade juridisk og politisk seet, overordenlig talentfuld; den var, om man saa vil, stærkt ensidig, og der blev under den udtalt Sætninger om Folkethingets ubetingede Skattebevillingsret, som man neppe nutildags vilde fuldt underskrive, og i hvilke vort moderne Venstre ikke ganske uden Føje har søgt Argumenter for sine vidtgaaende Fordringer; men man maa vel erindre, at han var Advokat i Sagen, ikke Dommer, og at denne hans Stilling nødvendig maatte føre ham til en Yderlighed i sine Paastande, som kunde være subjektivt sande for ham selv paa det Tidspunkt, uden derfor at have objektiv Gyldighed. Defensionen bidrog Sit til at forhøje Interessen; Salicath, der hørte til den gamle Skole, argumenterede endnu fra et saa at sige absolutistisk Standpunkt og brugte fortrinsvis A. S. Ørsteds højt hædrede Navn som Skjold imod enhver Anklage, medens Liebe, der her som saa ofte siden var Brocks Modstander og Rival, forskjellig fra ham i saare Meget, men ligesom han stræbende efter at forene det solide Indhold med den eleganteste Form, accepterede de konstitutionelle Grundsætninger, men søgte at forlige Ministeriets Handlinger med disse. Sagens Beskaffenhed gjorde, at disse Retsforhandlinger i Meget kom til at ligne politiske Debatter, og de fulgtes med en høj Grad af Interesse af den store Almenhed. Dommen faldt Natten mellem den 27. og 28. Februar 1856 og lød paa Frifindelse for samtlige Anklagede; men Stemmerne stod aldeles lige, 8 imod 8, alle Landsthingsmændene paa den ene, alle Højesteretsassessorerne paa den anden Side. Der var dengang Tale om at bevilge Brock et betydeligt Salair af Statskassen for hans Førelse af denne besværlige og omfattende Sag, som næsten i et Aar optog alle hans Kræfter; men man kom til det rigtige Resultat at undlade dette Skridt, og Folkethingets Anerkjendelse iklædte sig en anden Skikkelse, idet Folkethingsmændene privat sammenskød en større Sum og for denne kjøbte et af Skovgaards allerskjønneste Landskabsbilleder, der skjænkedes Brock, forsynet med en kort Indskrift, som nævnede Anledningen. Det kan ved denne Lejlighed nævnes, at Brock var en begejstret Ven af Malerkunsten og i mange Aar har kjøbt Billeder; han havde i sit smukke Hjem en fortrinlig Samling af den nyere danske Malerkunst, i hvilken vore allerbedste Navne ere repræsenterede, og det var ikke nogen Forfængelighedssag hos ham, han levede og aandede i sine Malerier, de vare daglig hans Glæde og Nydelse, han kjendte dem tilbunds, og alle deres Skjønheder havde aabenbaret sig for ham.

Af private Sager, som i de nærmest paafølgende Aar tildrog sig en større Opmærksomhed, skal her nævnes den imellem de to Brødre Juel-Brockdorff angaaende Successionsretten til Stamhuset Taasinge; det var en højst interessant Proces, der drejede sig om mere end 1500 Tdr. Hartkorn, og den var i sig selv yderst tvivlsom; ved Overretten vandt Brocks Klient, men ved Højesteret sejrede Liebes Klient, der forud var Besidder af Baroniet Schelenborg, efter en Plaidoyer, som hører til de mest glimrende i Højesterets Annaler. Husker jeg ikke fejl, var Brock ogsaa engageret i Sagen om Successionen til Baroniet Lehn, som tilkjendtes Besidderen af Baroniet Guldborgland, den nuværende Udenrigsminister; men jeg nævner dette med Forbehold, da jeg ikke er ganske sikker i min Sag. En Proces, der vakte megen Opsigt, var den, som Brock førte til Forsvar for Redakteur Bille, der paa Grund af nogle Artikler i „Dagbladet" om Fredsslutningen og Arvefølgen var sat under Tiltale for Højforræderi; ved Kriminal- og Politiretten var Bille bleven dømt til et Aars Fængsel, men ved Højesteret frifandtes han for Straf, og at dette væsenlig skyldtes Brocks udmærkede Førelse af Sagen, er neppe tvivlsomt; hans Modstander i denne Justitssag, Advokat Levinsen, var ham ikke jevnbyrdig. Det var i 1867, at denne Sag forelaa den øverste Domstol, og Frifindelsesdommen faldt paa Brocks enoghalvtredsindstyveaarige Fødselsdag, den 6. Februar. Ogsaa i de senere Aar ere flere store Sager, der angik betydelige Interesser, blevne førte af Brock, og i ikke faa sejrede han. Imidlertid maa det siges, at med alle sine ualmindelige Egenskaber var han ikke egenlig sympathetisk for Retten, han havde ikke forud dens fulde Tilslutning, han maatte hver Gang paany erobre den. I denne Henseende stod han altid tilbage for Liebe, hvis Optræden og hele Behandlingsmaade af Proceduren stemmede bedre med Assessorernes Opfattelse. Der ligger ikke heri — det er maaske forsigtigst at tilføje det — nogen som helst Anke imod Rettens Upartiskhed, saa lidt som nogen Roes for den ene eller nogen Dadel for den anden af de to udmærkede Advokater. Det er kun Konstateringen af en simpel Kjendsgjerning. Forskjellen hvilede paa deres Personligheder, den var en ligefrem Følge af deres naturlige Anlæg, og Dommere ere, selv om de bære røde Silkekapper, dog altid Mennesker, der uvilkaarlig paavirkes af Stemninger, men hvis Pligt og Ære det ogsaa er at gjøre sig til Herrer over disse; og at dette skete, derom bærer Brocks hele Virksomhed for Skranken tilstrækkelig Vidnesbyrd.

Brocks aktive politiske Liv begyndte sent; det var indskrænket til Landsthinget, og han kom aldrig her til at spille nogen særlig fremtrædende Rolle. Han valgtes første Gang for Kjøbenhavn i Oktober 1860, da Grev A. W. Moltke-

Bregentved var udtraadt af Thinget, og siden fornyedes hans Mandat stadig, saa at han lige til sin Død var en af Hovedstadens Repræsentanter i det første Kammer. Der var Noget i hele Landsthingets Tradition og Forhandlingsmaade, som ikke kongruerede med hans aandelige Anlæg, han følte sig ikke rigtig hjemme i denne ulidet talrige Forsamling og kunde aldrig finde den rette parlamentariske Tonart. Maaske havde han i Folkethinget, hvor Kampen sædvanlig føres i stærkere og mere lidenskabelige Former, hvor de aandelige Evner incitereres livligere, have præsteret Mere. I Landsthinget var han ligesom trykket, og naar han der deltog i Debatten, medbragte han til den repræsentative Forsamling og den parlamentariske Diskussion for meget af Skrankens Methode, for meget af Advokaten. Han var paa Kothurnen, hvor Soccen havde passet bedre. Imidlertid har han paa en varig Maade knyttet sit Navn til et Par Forhandlinger af større Betydning. Han var Ordfører for Straffeloven, i hvis Forberedelse han havde deltaget som Medlem af den store Proceskommission, og ligeledes for den sidste Fæstelov. Paa dette Omraade hyldede Brock meget liberale Anskuelser og fornægtede ikke sin Ungdoms Meninger, da han stod Bondevenne-Selskabet meget nær. I det Hele var han en varm og oprigtig Ven af den konstitutionelle Frihed, og han hørte ikke til dem, som ved de sidste Aars sørgelige Kampe og Overgreb have mistet Troen paa Muligheden af at bygge et sundt og fremadskridende Frihedsliv paa den bestaaende Forfatning, naar den fra begge Sider bruges med Maadehold. I den senere Tid stod han kritisk lige overfor Ministeriet Estrup og var ikke nogen ubetinget Tilhænger af dets Politik, medens han vedblev at være en bestemt Modstander af Venstres Fordring om en Parlamentarisme, baseret paa Folkethingets absolute Overvægt. Til alle Tider har han været gjennemtrængt af en levende Nationalfølelse, og denne stod hos ham i forreste Række, beherskende alle andre Spørgsmaal.

Hvem der kun har kjendt Brock i de senere Aar, da Sygdom og Sorg havde nedbrudt hans Helbred, kan ikke let danne sig nogen Forestilling om, hvorledes han var, da han stod i sin fulde Kraft. Et livfuldt, næsten sydlandsk Temperament, en overstrømmende, stundom næsten kaad Livsfylde, et spillende Lune udmærkede ham baade i Forretningslivet og i privat Omgang; han elskede Naturen, Kunsten, alt det Skjønne og Ædle i Livet, han kunde være det oplivende Element i den Kreds af Venner, som han saa gjerne samlede i sit smagfulde Hjem. Stod han for Skranken, saa var det, som om de rige aandelige Evner, der da udfoldede sig i deres hele Fylde, gjennemtrængte hele hans slanke og elegante Skikkelse med et indre Liv, hans mørke Øjne funklede, hans markerede Træk vare beaandede, hans Tale flød i en sikker og sprudlende Strøm, hans Holdning og Bevægelser stod i Harmoni med den indre Bevægelse, det var en Lyst at høre ham, en Glæde at se den smukke og kraftige Mand. Hans sidste Levetid har efterladt et andet og sørgeligere Billede. Han var svag og udtæret; den Sygdom, som endte hans Dage, var en Anæmi, og den havde forlængst paatrykt hans Ansigt og hele Skikkelse sit Præg. Svag og mat slæbte han sig gjennem Livet, i det blege og gustne Ansigt havde kun Øjnene bevaret den tindrende Glands. Glimtvis kunde han endnu blusse op med ungdommelig Fyrighed, men saa blev Sygdommen og Svagheden atter hans Herre. Han havde den Lykke at spares for et langt Sygeleje; efter nogle faa Dages Upasselighed, som han selv ikke tillagde nogen særlig Betydning, udaandede han stille Søndag Morgen den 29. December.

Historien om de halvtredsindstyve Sous.

Af Eugène Chavette.

Lad os være overbærende mod dem, der bukke under for Nøden eller Fristelsen. Hvo er den Retfærdige, som ikke har begaaet et lille bitte Snyderi, idetmindste een Gang i sit Liv?

Nu skal De høre, hvordan man kan komme til det.

Kassereren udbetalte ikke før næste Dag; jeg maatte altsaa søge Midlerne til at leve for i de næste fireogtyve Timer paa Bunden af min Pung. — Jeg var frelst! Min Middag var mig sikret ved en Indbydelse, og jeg havde endnu fem Francs tilovers til Frokosten.

Jeg var netop meget sulten den Formiddag og stod lige i Begreb med at begive mig paa Vejen til Brébant, i den fulde og faste Hensigt at spise mine hundrede Sous op til sidste Centime, da det banker paa min Dør. Det var en god Ven, som havde troet, at Maaneden kun havde tredive Dage, hvorfor han anmodede mig om et Laan, da han var ganske blank.

Vi delte da broderlig min Formue.

Saaledes beklippet for halvtredsindstyve Sous, tillod mine Midler mig ikke længere den splendide Brébant; jeg vendte altsaa mine melankolske Fjed til den beskedne Duval.

Jeg havde allerede Haanden paa Laasen, da jeg mærker En banke mig paa Skulderen og en fornøjet Stemme, der udbryder: „Nej, det var da et lykkeligt Sammentræf!"

Det var en elskværdig ung Dansk, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort i Kjøbenhavn, hvor jeg boede hos ham, og som i den Tid feterede mig og viste mig alle optænkelige Opmærksomheder, med eet Ord den største Gjæstfrihed, som jeg helligt havde lovet mig selv at gjengjælde ham i Paris, om han nogensinde maatte komme hertil.

Øjeblikket var kommet! men jeg ejede ikke mere end halvtredsindstyve Sous!!!

Jeg kunde jo nok have foregivet et eller andet vigtigt Ærinde i Ministeriet eller noget Saadant, men ulykkeligvis havde han truffet mig med Haanden paa Dørgrebet til Duvals Etablissement:

„De skal herind?" spurgte han.

Man vil kunne forstaa, hvorledes jeg skjælvede af Frygt, da jeg med et skinhelligt Smil svarede:

„Skulde jeg være heldig nok til, at De endnu ikke har spist Frokost?

„Desværre har jeg lige rejst mig fra Bordet; jeg har endogsaa gjort en meget solid Frokost."

Ved dette Svar faldt der en stor Sten fra mit Hjerte.

„Jeg følger ind med Dem," tilføjede han, „saa kan vi passiare sammen, medens De spiser."

Fuldstændig beroliget førte jeg ham ind i Salen.

Medens han fortalte mig vidt og bredt om Kjøbenhavn, havde Pigen imidlertid anrettet min Boeuf.

Jeg skulde lige til at give mig i Lag med den, da Mennesket pludseligt udbryder:

„Den seer rigtig appetitlig ud, den Boeuf."

Det løb mig koldt ned ad Ryggen! Kjære Læser, jeg behøvede ikke at se i Vejret for at læse Attraaen i min danske Vens Øjne; alene Lyden af hans Stemme sagde mig øjeblikkeligt, at han stod i Begreb med at fuldende sin Sætning med:

„Saadan en kunde jeg nok have Lyst til!!!"

„Det er lidt tungt ovenpaa Deres Frokost", vovede jeg at indvende.

„Aa, blæse! Jeg har en Fordøjelse som en Struds".

„Og saa er den ikke rigtig mør."

„Jeg kan tygge Messing" tilføjede han med et Smil, der aabenbarede to Rader prægtige Tænder.

Medens han gjorde sin Bestilling, gjorde jeg stiltiende følgende Regnestykke: to Gange Boeuf 24, Vinen 8, det er 32, og 6 for Brødet, bliver 38.

38 fra 50 er 12 Sous, som jeg endnu har til Rest.

Da han vendte sig imod mig, saae han mig ogsaa nok saa smilende med Flasken i Haanden, for at skjænke i hans Glas.

Han afværgede det iøvrigt.

„Nej Tak," sagde han, „jeg drikker aldrig Vin til min Frokost."

Jeg nærede et Øjeblik det vanvittige Haab, at han skulde foretrække Vand.

„Jeg holder mere af Øl," erklærede han.

Han havde neppe bestilt sin „Chop" hos Pigen, førend jeg indvendig havde regnet ud: 38 og 7 for Øllet gjør 45!

Jeg havde endnu Overskud, men jeg var behersket af en indvendig Uro. — Jeg saae just ikke Fremtiden imøde med denne Sindets Ligevægt, der udmærker Manden med de 100,000 Francs i Rente.

Jeg spiste langsomt, langsomt, langsomt, i det stille Haab, at min Gjæst skulde blive utaalmodig, tage sin Hat og gaa; for hans Boeuf var allerede for lang Tid siden væk, som en Reje.

Skjæbnen vilde, at Opvartningspigen af overdreven Tjenstiver, og uden at Nogensomhelst havde anmodet hende om det, satte et trekantet Stykke Brie-Ost paa Bordet. Forudseende en Ulykke, vilde jeg først sætte mig imod det, men jeg var meget sulten, som jeg har sagt Dem, og desuden udregnede jeg ved mig selv: „45, og 3 for Brie er 48, det gaaer nok!" Den Danske var saa optaget af at fortælle om sin Rejse, at jeg ganske sagte listede Osten over til mig, idet jeg vedblev at stirre Mennesket stivt i Øjnene, for at lede hans Opmærksomhed fra Tallerkenen.

O Himmel! Jeg havde gjort Regning uden Briens Aroma, som kildrede min frygtelige Gjæsts Næse.

Han saae ned paa Bordet:

„Hvad er det, De der spiser?"

„Det er Brie . . . en Landost."

„Er den god?"

„Aa, saa saa, la la!" sagde jeg med en forstilt Grimasse.

„Aa hvad! man rejser for at lære."

Med Lynets Hurtighed skyder jeg Tallerkenen over til ham, for at dele med ham.

Den Elendige! han havde et godt Hjerte!!!

„Nej, paa ingen Maade vil jeg berøve Dem . . . Aa, Opvarter! een Gang Brie."

Denne Bestilling gik mig til Hjernen; mit Syn blev omtaaget, det susede for mine Øren, og jeg fornam den strenge Arithmetiks Stemme, der hviskede til mig: „48 og 3 er Een og halvtreds!!!"

Een! Det vil sige saa meget som Beskæmmelse, der ventede mig ved Kassen! Een! Opvartningsjomfruens ironiske Smil!

Een! Tilstaaelsen af min Misère lige overfor min Gjæst!

Tyve Gange regnede og regnede jeg efter i mit værkende Hoved uden at kunne blive denne Ene kvit, som stadigt kom truende igjen.

Nye tilkommende Gjæster i stort Antal forlangte Pladser. For at faae vort Bord, oppebiede Pigen ikke min Anmodning om Regningen.

Det er fra denne Dag at regne, at jeg troer paa Visioner, thi i dette Moment, uden at vende mig om, følte jeg Pigen komme bag Ryggen af mig, med dette skrækkelige Papir i Haanden.

Jeg lukkede Øjnene for ikke at se dette gyselige . . . dette frygtelige Een, som overskred min Formue.

Men døm om min Forbauselse, ved at høre min Gjæst udbryde:

„Fireogfyrretyve Sous; det er sandelig ikke dyrt!"

Fireogfyrre! Jeg snappede Papiret . . . O, Læser! Det er et sandt Ord, at der gives et naadigt Forsyn for skikkelige Folk.

De havde glemt at regne Øllet med!!!

Jeg gjentager derfor, lad os være overbærende mod dem, der bukke under for Nøden eller Fristelsen. Hvo er den Retfærdige, som ikke har begaaet et lille bitte Snyderi, idetmindste een Gang i sit Liv?

„Familien Fourchambault".

Det kgl. Theater bragte i Søndags Augiers Skuespil „Familien Forchambault" til Opførelse. Umiddelbart efter dets Fremkomst paa Théâtre français i Foraaret orienterede dette Blad sine Læsere i denne dramatiske Begivenhed ved at meddele «Revue des deux mondes»' Kritik over Stykket, og senere refererede en original Korrespondance fra Paris det Indtryk, den franske Opførelse havde gjort paa en dansk Tilskuer, ligesom vi for nogle Uger siden — med Henblik paa Stykkets nærforestaaende Optagelse paa vor Scene — bragte en litterair Karakteristik af dets Forfatter. Vore Læsere turde saaledes være saa fortrolige baade med ham og med dette hans sidste Arbejde, at der nu kun staaer tilbage at gjøre rede for det Indtryk, vi have faaet af det kgl. Theaters Fremstilling.

Efter Alt, hvad man har hørt om «Les Fourchambault» fra Paris, hvor Stykket alt har oplevet over hundrede Forestillinger for udsolgt Hus paa Verdens første Scene, kan det ikke Andet end forundre, at Opførelsen her ikke var af nogen slaaende Virkning. Skuespillet interesserede ganske vist helt igjennem, skjøndt første Akts vidtløftige Exposition slæbte sig noget bredt afsted, men de særlig gribende Momenter, for hvis Magt Tilskuere fra hele Verden have bøjet sig i Paris, gled her temmelig virkningsløst forbi. Den berømte, ypperlig opfundne Scene, hvor Bernard og Marie Letellier antyde deres Følelser for hinanden i Form af Raad og Formaninger til Blanche, stod til den øvrige Fremstilling som Graat til Graat, ikke som et poetisk lysende Punkt mod de mange realistiske Partier i Stykket. En ikke mindre omtalt og beundret Situation, Madame Bernards Ord til Sønnen: «Il le faut — je le veux — tu le dois», som i den franske Skuespiller-

indes Mund blev til en gribende Klimax af Sjælshøjhed og Villiekraft, virkede her ikke anderledes end enhver anden mere ligegyldig Replik; nogen Skyld herfor kan ligge i Oversættelsen, hvis „Det skal Du — det bør Du — det vil jeg!“ ikke har fyldestgjort den — det skal indrømmes: vanskelige — Opgave at gjengive den franske Repliks epigrammatiske Form i tilsvarende energiske Udtryk. Og endelig — den Scene i sidste Akt, under hvilken Tilskuerne i Paris sad aandeløse af Bevægelse og derefter jublende af Henrykkelse: Leopolds Slag i Ansigtet paa Bernard og dennes paafølgende: Efface! — den faldt her saa underlig mat, at den rent forfejlede sin Virkning.

Og dog maa det siges, at Stykket for hver enkelt af de Rollehavendes Vedkommende udførtes bedre, end det efter et Blik paa Personlisten kunde ventes. Hvori ligger da Grunden til den i Forhold til Forventningerne noget manquerede Succes?

Efter vor Mening i to Ting. Den ene er den, at de Rollehavende vel alle have præsteret noget Godt og Dygtigt, men paa samme Tid have manglet noget Væsenligt i at kunne gjøre helt Fyldest. Hr. Olaf Poulsen gav Fourchambault med overraskende Beherskelse og Takt, men — han er nu engang en ung og frodig Personlighed, for hvem Beherskelse er det Samme som en Dæmper paa Lunet. Fru Nyrop havde som Fru Fourchambault meget af det, der netop skal frem hos denne Personlighed, men — forspildte blandt andre Virkninger ogsaa den, der ligger i tredie Akts udmærkede Udgangsreplik, ved at give efter for sin farlige Tilbøjelighed til for megen Pathos. Frk. Nielsen spiller som bekjendt saadanne Roller som Mdm. Bernard kjønt og med virkelig Følelse, men — den Jevnhed og Kraft, som en Fru Nielsen kunde lægge i dem, raader hendes spinklere aandelige Personlighed ikke over. Frk. Dehn er som Marie Letellier mere mobil og energisk, end hendes sædvanlige Rollefag i Almindelighed fordrer det af hende, og enkelte Scener, f. Ex Slutningen af fjerde Akt, lykkes overordenlig godt, men — det Gjækkende, aandrigt Drillende og let Flagrende, som betegner Rollens første Halvdel, er nu engang hendes vestalske Personlighed nægtet. Hr. Wiehe har havt Alt, hvad der udfordres til Bernard, og har meget af det endnu, bevaret i skjøn og ædel Form, men . . . nu, overfor den Tjeneste, han gjorde Theatret ved at spille i Søndags trods Sygdom og Hæshed, have vi mere Lyst til at takke for det Givne og ønske det en alt rigere og rigere Udformning end til at dvæle ved det Manglende. Heltud tilfredsstillende var kun Hr. Rosenkildes lille Birolle.

Medens saaledes hos de Spillende det Meget, der var at paaskjønne, svækkedes af Mangler, der for en Del hænge sammen med deres Fortrin i andre Roller, var der neppe bødet tilstrækkelig herpaa ved en Forberedelse, der kunde vise, at Opførelsen af „Familien Fourchambault“ var en af Saisonens Hovedbegivenheder, en af de Kraftprøver, hvorved Theatret maaler sine Evner i Sammenligning med andre store Scener. Vi tale her ikke om Usikkerhed i Memorering eller synlige Anstød mod sceniske Krav, thi om Sligt end sporedes enkelte Steder, ville følgende Forestillinger let kunne rette det; men vi tale om den Finhed i Indstuderingen, den kjærlighedsfulde Syslen med Enkelthederne, den kunstneriske Iagttagen af Perspektivet i Billedet, som først giver en saadan Forestilling dens rette Form og som paa Théâtre français opnaaes efter et halvthundrede Prøver, medens vort Theater vel nøjes med en Femtedel. Dette kan vel ikke være anderledes, hvor en og samme Scene skal have Tid og Rum til baade Skuespil, Opera og Ballet, men — det er alligevel trist, og det er tillige Forklaringen af, at der over Udførelsen hviler en Mathed, der staaer i saa stærk en Modsætning til Stykkets Virkning andetsteds.

Vi have ovenfor lejlighedsvis berørt Oversættelsen. Det anførte Exempel er paradigmatisk for den. Replikerne ere gjennemgaaende gode og naturligt formede, Sproget er smukt og Scenen værdigt, men — nu og da falde Originalens Pointer og Antitheser noget mat, nu og da er der foretaget Beskjærelser, hvis Grund man ikke indseer. I anden Akt siger saaledes Mdm. Bernard om et falleret Hus: „Jeg har altid sagt Dig, at det vilde ende galt. Det var et Par Vovehalse.“ Hvorfor er denne Replik omformet? Den lyder paa Fransk saaledes: «Je t'ais toujours prédit qu'ils finiraient mal. Ce sont des casse-cou . . . . Qui dit casse-cou, dit malhonnête homme.» Da Bernard og Fourchambault give hinanden Haanden paa deres foreløbige Aftale om Kompagniskab, siger Bernard: „Et Haandslag af to honnette Folk er saa godt som en Underskrift“ — paa Fransk siger han: «La poignée de main de deux honnêtes gens avant leur signature, c'est l'ondoiement avant le baptême» — „det er Nødbaaben før den virkelige Daab.“ Hvor er dette Billede blevet af i Oversættelsen? Det er Bagateller, vil man sige, og vi ville heller ikke paa nogen Maade hæve dem til nogen høj Grad af Betydning, men den ene Bagatel med den anden i Oversættelse, Spil og Arrangement — er netop det, der gjør Fremstillingen til et kunstnerisk Hele. Vi ville ønske, at Opførelsen af „Familien Fourchambault“ maa blive dette paa det kgl. Theater; endnu er den det ikke.

P. H.

Fritz Jürgensens Tegninger.

40 Tegninger. 3. Oplag. 4 Kr.
20 Tegninger. 3. Oplag. 2 Kr.
24 Tegninger. 2. Oplag. 2 Kr. 50 Ø.

Alle 84 Tegninger i Mappe med Portrait og biografisk Skizze af P. Hansen.
10 Kr. 60 Ø.
do. do. indb. i Franskbind.
12 Kr.

Hovedtitel med Portrait, tegnet af Fritz Jürgensen selv, samt en biografisk Skizze af P. Hansen faaes særskilt for 60 Øre.

Jacob Lund.
Store Kjøbmagergade 31.

I alle Boglader og paa samtlige Postkontorer modtsges

Abonnement
paa

Illustreret Tidende,

der udkommer hver Søndagmorgen og koster 4 Kr, fjerdingaarlig.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

Punch

begyndte den 2. Januar den **6. Aargang** og udkommer hver **Torsdag.** Pris paa **Velin 2 Kr.** paa Ordinairt 1 Kr. 50 Øre Kvartalet. Abonnement modtages paa Bladets Kontor, Gl. Strand 50.

Paa **J. H. Schubothes Boghandels Forlag** er udkommen:

Fremmedordbog

af
Ludvig Meyer.

Femte forbedrede og forøgede Udgave
ved
F. C. B. Dahl og B. T. Dahl.
14 Kr. 50 Ø.; eleg. indb. 17 Kr.

Paa **J. H. Schubothes Boghandels Forlag** er udkommen:

Nyere
Historiske Studier
af
Frederik Schiern.
Anden Del.
9 Kr.

Albert Meyers Sangkonservatorium

modtager Indmeldelser af Elever til de nye Kursus, der tage deres Begyndelse **først i Januar.** Betalingen er 7 Kr. om Maaneden for en Dame og 8 Kr. for en Herre for to halve Timer om Ugen **(som ikke deles med Nogen)** samt een Times Korsang om Ugen.

Nye Sangkursus for Børn

fra 6 til 15 Aar begynde i Januar. Betalingen er 2 Kr. om Maaneden for een Time om Ugen. Indmeldelser modtages i **Store Helliggeiststræde 36,** 1. Sal fra Kl. 10—11 og 3—4.

Albert Meyer.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 5. Januar.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10 50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til antagelige Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

KUNSTFLIDSLOTTERI

Kunstflidslotteriet har for at hjælpe Spillerne til selv at kontrollere, naar de erholde Tillægsgevinst, forandret sin Plan saaledes, at Tillægsgevinsterne rette sig efter Klasselotteriets største Gevinst i samme Klasse.

Kunstflidslotteriets nye Plan er udvidet med 20.000 Gevinster, saa at der nu næsten er lige saa mange Gevinster som Lodder.

Kunstflidslotteriets Afdeling B er det billigste af alle Lotterier.

Kunstflidslotteriets Tillægsgevinster falde i alle 6 Klasser paa de Lodder, der have samme Endetal, som den største Gevinst i de paagjældende Klasser. I 5te Klasse gives endnu en Tillægsgevinst paa de Lodder, som have det paafølgende Endetal, og endelig i 6te Klasse en Tillægsgevinst paa Tallet saavel foran som bagefter den udtrukne Hovedgevinsts Endetal. Ingen Lodseddel, hvorpaa der er falden Hovedgevinst, kan erholde Tillægsgevinst.

Kunstflidslotteriets Udstilling af Gevinster er i Udstillingsbygningen 21, ligeved Sporvognenes Holdeplads. Lodsedler faaes sammensteds og hos samtlige Kollektører.

KUNSTFLIDSLOTTERI

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

Parlamentariske Stjernebilleder

af
Zodiacus,
udgivne af **P. Hansen.**

194 Sider med illustreret Titelblad. — Pris 2 Kr. 50 Øre.

Baron Blixen-Finecke.
Søren Kjær.
Baron Rosenkrantz.
F. V. Schytte.
Hother Hage.
Berg.
Tauber og Bajer.
C. St. A. Bille.
J. A. Hansen.
Balthazar Christensen.
Grev Holstein Lethraborg.
Michael Drewsen.
C. S. Klein.
C. N. David.
A. F. Tscherning.
J. N. Madvig.
Jagd.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 341.** **Den 12. Januar 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

C. W. A. Strandberg.

Indtrædelsestale i det svenske Akademi af **Viktor Rydberg.**

Mine Herrer!

Den, der ved Eders Valg har havt den Ære idag at se aabnet for sig en Kreds, helliget som denne af høje Minder, føler tungt det Ansvar, der hermed er forbundet. Særlig er Hvervet, som nu paahviler ham, egnet til at indskærpe og røbe de Kræfters Utilstrækkelighed, paa hvilke I have lagt Vægten af dette Ansvar. Hans Hengivenhed for Carl Wilhelm August Strandberg og hans Taknemmelighed for de Impulser, der ere udgaaede fra ham, har ikke formindsket, men forøget den Ængstelse, som har gjort Haanden usikker under Forsøget paa at trække nogle Linier til Billedet af den Digter, hvis Plads iblandt Eder vil forblive tom, indtil Fædrelandet atter har faaet en Sanger med en Natur som hans, saa mandig og saa modtagelig for Indskydelser fra Historiens og fra Folkets Aand.

Ved Vaarterminen i Aaret 1838 blev den tyveaarige Strandberg, som Aaret iforvejen havde taget Studenterexamen i Upsala, indskrevet i Södermanlands Nation ved Lunds Universitet. Sine forberedende Studier havde han gjort dels privat under Faderens Vejledning, dels i Nyköpings Trivialskole og Strengnäs Gymnasium. Han blev ved det sydsvenske Lærdomssæde i ni Aar og medbragte derfra vel ikke de Laurbær, der fra Begyndelsen af havde været det ydre Maal for hans Stræben — de skulde langt senere rækkes ham af hans Alma Mater — men de andre, som brydes og flettes omkring Digterens Pande af et med Glæde lyttende Folk.

Disse Aar vare rige paa Ungdomsglæde af en højere Art. Omkring den sværmeriske og livlige Yngling sluttede sig snart en Vennekreds, i hvis Bryst hans Sjæls Stemninger fandt Gjenklang, og som med sine bedste Ønsker fulgte hans Forsøg paa at give disse Stemninger Digtningens Form. Det var en opvakt Ynglingeskare, som da vandrede i Lundagård og paa Helgonbacken og som med den begavede Kammerat saae Syner og Varsler om det forventede Menneskehedens Eden. Studenterpoesien havde dengang sine gyldne Dage, og indenfor Strandbergs Omgangskreds digtedes Sange, der, bevingede af Tonekunsten, fløj ud over Landet, Sange, der endnu lyde under Studenternes Faner, opflammende Fædrelandsfølelsen og manende de Unge om at vorde det Godes, det Sandes og det Skjønnes Stridsmænd. Tidens Idestrømme bruste gjennem Højskolen, og Tiden, hvorom der her tales, var Decenniet før det verdensrystende 1848.

Nogle Aar derefter saae det anderledes ud. Det Mismod, hvormed overspændte Forhaabninger betales, den Slaphed, som følger efter stormende Udbrud, mærkedes over hele vor Verdensdel, og der laa ogsaa noget Saadant i Luften over den lille Universitetsstad. Dens Ungdom indhegnede nu sin Synskreds med de snevrere Discipelpligter; vi*) følte det ligesom forbudt at skue ud over dem,

*) Viktor Rydberg blev Student ved Lunds Universitet i 1851. O. A.

og naar vi ved højtidelige Lejligheder drog op under vore Bannere, og Sangene fra Talis Qvalis' Studenterdage istemtes, klang de som Hilsener fra en svunden skjønnere Ungdomsverden. Strandbergs Samtidige i Lund forekom os som en Heroslægt, der

»af lifvets större former tog en dristig öfverblick».

Den unge Carl Wilhelm havde paa Faderens Boghylde fundet Kellgrens og Fru Lenngrens Værker ved Siden af et Bind Digte af Goethe, Matthisson og Hölty. Hvilken Indflydelse nu denne Læsning end har havt paa Drengen — det var ikke Noget, der lignede Tækkeligheden, Klarheden og Vittigheden hos disse svenske Forfattere eller Noget, der mindede om Goethes plastiske Formningsevne eller om Matthissons og Höltys Mildhed og Vemod, hvormed den unge Talis Qualis' Forsøg i Digtekunsten vakte først hans Venners og derpaa Almenhedens Opmærksomhed. Hans fortroligste Ungdomsven, Udgiveren*) af hans «Samlade Vitterhetsarbeten», har sagt os, at han dengang (saaledes som den Alder sjeldent undlader) sang om Kjærligheden, men i mørke Toner, der røbede en mandig, stundom trodsig Sjæl, hvis sydende Følelse søgte sig Udtryk i et billedrigt, ikke sjeldent overlæsset Sprog og fulgte en Tankegang, der stundom var ligesaa uklar som Følelsen selv. Men ved Siden af denne erotiske Poesi fremtraadte med djerve Lader en anden, der snart lod Søsteren bag sig. Det var den politiske. Og den kom tilvisse ikke ved et Tilfælde eller alene ved Impulser udefra. Den foregaaende Menneskealders politiske Artsmærke samt fædrelandske Glæder og Sorger havde havt deres Tolk i Esaias Tegnér. Det vilde have været ufatteligt, om Perioden imellem 1840 og 1860, saa skjæbnesvanger den var, havde savnet sin. Den indfandt sig med Strandberg.

Da han fødtes, var neppe et Decennium forløbet, siden Finland blev frarevet os, og under sin Opvæxt hørte Barnet de Ældre med Smerte tale om dette Tab, thi Saaret blødte endnu friskt i alle svenske Hjerter. Det er let at forestille sig, hvorledes Historien, naar den aabnes for hans Øje, vil blive læst af en Dreng, som under saadanne Indtryk voxer op til Yngling, medens saavel Digteren i ham rører sig som Spirerne til den mandige retfærdighedsfordrende Aand, der særlig udmærker denne Digter. Det er ikke blot Krønikens Huskesedler, han indprenter sig. Han giver Personerne og Begivenhederne nyt Liv og ny Virkelighed: han er med Engelbrekt, Sturerne og Vasa midt inde i den svenske Bondes Frihedskampe; han grundlægger med Carlerne og Gustaverne Sverigs ydre Storhed og vender med den udtjente Soldat tilbage til den fattige Hytte inde i Fyrreskoven, for der i sin egen Sjæl at føle de tause Lidelser, som denne Storhed har kostet os. Og naar han har naaet Ynglingeaarene, udvides hans Syn over en Verden, hvori Haabet om en bedre Fremtid for hele Menneskeheden — ofte uden Maadehold i sine Fordringer til Øjeblikket, ofte gribende fejl af Midlerne, men ædelt i sin dybeste Grund og nødvendigt i sin historiske Existens — kæmper med en anden historisk Magt, som enten ikke venter mere af Virkeligheden, end hvad denne allerede har givet os, eller, hvis den haaber paa noget Bedre, dog standser tøvende ved hvert et Skridt som ved et Skridt imod det Skjulte, ja stundom vil vende om, ligesom Israel, der, skjælvende for Ørkenens Gjenvordigheder, vilde vende tilbage til en Tryghed, som ikke var Frihedens. Idepulsene havde, om end dæmpede, ikke staaet stille under Tilbageslaget imod den franske Statsomvæltning, og Strandbergs Drenge- og Ynglingeaar vare Vidne til den gjenopblussende Strids Omvexlinger, medens den bredte sig paa begge Sider af Atlanterhavet. Og han fulgte dem med Indbildningskraftens, Hjertets og Tankens Deltagelse. Han havde, som alle virkelige Digtere, Anlæget til en Filosof, som i Fænomenerne vil søge en indre Mening og i Dagens Hændelser deres Betydning for Aartusinderne og Evigheden. Nu er det vel saa, at det ikke er lykkedes noget Parti at opstille Sætninger, som ikke kunne omtvistes paa noget Punkt eller bestrides med Hensyn til deres Anvendelighed paa Tidsforholdene. Dog derfor at staa som en koldt kritiserende Tilskuer af Striden viser ikke højere Opfattelse, men lav Klogskab og Frygt for at stifte Hug i ærlig Kamp. En Yngling med levende Fantasi og varm Medfølelse vælger, ført af sin Genius, et Banner. Og sikkert nok mente den unge Talis Qualis at have fundet, paa hvilken Side de evige Ideers Fane vajer. Han kunde saa meget mindre holde sig borte, som Brydningen imellem Verdensanskuelserne var heftig ogsaa indenfor vore Landemærker. Det samme Aar Strandberg kom til Lund, var et Omslag i Kampen indtraadt ved Erik Gustaf Geijer. To dramatisk spændende Rigsdage fandt Sted, medens Talis Qualis læste og digtede der. Og imidlertid ladedes Europas Luft til det Udbrud, som fandt Sted i Tordenbragene under Aaret 1848. Digtersjælene, følsommere end andre for de usynlige Kræfter, som forberede det Tilkommende, fornam og bebudede, hvad der skulde ske. Der var en vældig Samklang af europæiske Harper, som opflammede til det forventede store Sammenstød. Burde man da ikke have forundret sig, om Sverig under denne Tid ikke havde havt en eneste Røst, som i rhythmisk Velklang havde tolket Tidens Følelser, ikke et eneste Sangerhjerte, som var rummeligt nok til at kunne modtage og huse en Indskydelse fra den samtidige Historiers vældige Optrin — Sverig, hvis Folk maaske mere end noget andet har Tilbøjelighed til at glemme sig selv for at leve i Menneskehedens Vel og Ve?

Hvor Tegnér var forstummet, der begyndte Strandberg. Begges Idealer vare igrunden de samme: de vilde Lys og Frihed, de vilde søndrede Frændestammers Gjenforening og splittede Partiers Opgaaen i et enigt Folk omkring Sverigs Kongestol, og medens begge fremmanede trøstende Billeder af en indre Storhed, som kunde holde os mer end skadesløse for den ydre, vi havde mistet, vilde dog ingen af dem afstaa fra Tanken om endnu et Vaabenskifte med Naboen, fra hvem en Blodhævn skiller os, eller fra Haabet om, at Sverig endnu engang paa Europas Valpladse skal løfte sit Sværd for Sandhed og Ret.

Et Fælleseje for begge var ogsaa Kjærligheden til Sverigs Bonde. I den tusindaarige Tilværelse af en talrig, fri og selvejende Jordarbejderklasse, der frelsende har grebet ind i Landets Tilskikkelser, ligger et Adelsbrev for hele vort Folk og et Værn imod samfundsomstyrtende Orkaner. De første Sange af Talis Qualis, som vakte nogen Opsigt, vare helligede fremragende Rigsdagsmænd

*) Litteraturhistorikeren og Æsthetikeren Prof. Gustaf Ljunggren i Lund. Se »Förord« til »Första delen«, Stockholm 1877.
O. A.

af Bondestanden: Anders Danielsson og Hans Jansson. Af den svenske Almues Historie, rig paa Daad, overstrømmende af Lidelser, skulde han dog først længere hen, efter at hans Kræfter vare modnede til et saadant Kald, hente Emner til Digte. De ovennævnte tvende Sange havde neppe anden Betydning end at røbe hans tidlige „Retning imod Folket", saaledes som han selv kaldte det. I samme Retning henvistes han af sine filosofiske og skjønlitteraire Studier, som gjorde ham fortrolig med Tydsklands samtidige Litteratur, hvor han, navnlig indenfor Poesien, fandt Meget, der var egnet til at bringe hans Sjæls Strenge i medklingende Zitren. Den nyromantiske Skole var forstummet for en anden, som med djerve Greb i Strengene førte den saalænge fra Dagens Liv forviste Digtning ind paa Tidsideernes Tumleplads. Strandberg lyttede og henreves af de kraftige Greb, det lidenskabelige Tonefald. Skjøndt hvad Anlægene angaaer sin egen Mand, var han dog endnu for uudviklet til ikke med sin friske Modtagelighed at faae et stærkt Indtryk af denne ungtydske Sangerskare, der dyrkede, hvad der var ham selv helligst: Frihed og Fædreland. Og saaledes tilfaldt det Talis Qualis' Ungdom hos os at afspejle en Afskygning i det tydske Aandsliv med samme Troskab, som den unge Atterbom havde afspejlet en umiddelbart forudgaaende. Med samme Troskab, men med større Selvstændighed. Selve Spejlet var ikke laant: det var slebet af det svenske Staal og lagde noget af det svenske Blaa i Blinket. Efterat Strandberg i 1844 havde udgivet i Oversættelse to Hefter tydsk Lyrik, Digte af Herwegh og Hoffmann von Fallersleben, fulgte Aaret derpaa Talis Qualis' egne «Sånger i Pansar». Panseret, omend smedet og smykket efter ungtydsk Forbillede, skjuler ikke den Ynglings højnordiske Vært, som har trukket det paa sig, og endnu mindre Naturanlæget i den Aand, som giver denne Legemsbygning Liv og Holdning.

Herlig og for vor Slægts Udvikling uvurderlig betydningsfuld er den Poesi, som aandeliggjør Hverdagslivet, trøster i dets Sorger, aabner Blikkene for Skjønheden i det Smaa, skærper Sindet for Stemmerne, der hviske fra det Skjulte, og gjør Følelsen finere for den omgivende Naturs Skjønhed og Mystik. Men der findes ogsaa Stemninger i os, hvilke vi modtage som Lemmer af et større Legeme — af Folkets, ja af Menneskehedens — og ogsaa disse bundne Stemninger ville vi have løste gjennem Digteren. Vi ville fornemme i æggende eller beroligende Velklang den Glæde og den Smerte, som strømmer igjennem os ved Fædrelandets og de andre Samfunds blide eller ublide Tilskikkelser. Og det usynlige Baand, som forener alle bortgangne Slægter og den nu levende med alle kommende, kræver af Digteren Syner ogsaa ind i den fjerneste Fremtid, deres fælles Maal. Det var denne Længsel, som Talis Qualis' Pansersange, hans i 1848 udgivne «Vilda Rosor» og hans senere politiske Sange kom i Møde og for Øjeblikket bragte nogen Husvalelse.

Retsfølelsen havde stillet ham under det Banner, han havde gjort til sit. Fjernt fra vort Emne er Spørgsmaalet om, hvor Retten egenlig hører hjemme — dens Navn er skrevet paa begge Hæres Faner; det er tilstrækkeligt, at den Ærlige maa tjene den Sag, han holder for god, og være rede til at lide for den. Og dertil var den unge Talis Qualis i Alvor rede. Paa det Standpunkt, han havde indtaget, troede han, at han for bestandig havde brudt med de Magthavende og lukket for sig de Baner, som føre til sikkert Udkomme og Udmærkelser i Statens Tjeneste. Men det var ikke det, som græmmede ham og foregjøglede ham, at han var slaaet ind paa Martyrens Vej. Det var noget Andet. I sine «Drömbilder» oplyser han derom. Her staaer for Dommerbordet en Mand, som i Ord har forgrebet sig paa det Bestaaende. Han dømmes til Fængsel paa Livstid. Salen er fuld af Tilhørere, som hviske: „Saa ung og dog saa dybt fordærvet allerede!" Dette kan han bære. Men da Dommens Strenghed forvandler Tilhørernes Afsky til Medlidenhed, og da de, søgende efter formildende Omstændigheder, sige til hverandre, at det var Fattigdom, som drev ham til hans uforstandige Optræden, da føler han Byrden for tung. Og et Martyrskab udspringer unægtelig af de Bevæggrunde, som underskydes Ens Handlinger af de Mange, som ikke fatte, at Noget kan tvinge et Menneske til at kaste Vrag paa timelig Fordel. Er Manden ringe og fattig, hedder det, at dette, eller endnu værre, Misundelse mod de bedre Stillede foreskriver ham hans Anskuelser og Handlinger. Mod slige Beskyldninger værne Fødsel og Rigdom, og det turde være den sikreste Prøvestenen paa en ædel Karakter, at Nogen med dem i Eje hæver sig over sin egen Stilling og hylder en Sag, som fra Egoismens Synspunkt ikke kan være hans eller hans Liges. Men fri gaaer ejheller han for deres Dadel, som sænke Alt ned til Randen af deres egen Selvkundskab. De sige om ham, at han søger Folkegunst. De Vilkaar, som omgav Carl Wilhelm August Strandbergs Vugge, nægtede ham denne Prøvesten, men tillod ham istedet en nær og hjertelig Omgang med det arbejdende Folk. Indledningsdigtet til «Sånger i Pansar» lader os forstaa, at de Indtryk, som Drengen havde faaet af denne Omgang, og den Erfaring, som Ynglingen havde gjort, at „det Rette gjaldt ringe" blandt denne Verdens Store, havde givet hans Skjaldskab dens Retning. Men hvad var nu for Talis Qualis Folket, hvis Sag han havde gjort til sin? Hvis han i det nævnte Digt underlægger dette Ord et snevrere Begreb og dermed forstaaer de legemlig arbejdende Klasser, som i Tidernes Løb tilvisse have behøvet al mulig Beskyttelse af den Kjærlighed, som Kristendommen vil indskyde os, af de Retsbegreber, som Samfundslivet langsomt udvikler, og af den Skjønhedslængsel, som opflammer Digterhjertet og gjør det fjendtligt imod raahedsfostrende Undertrykkelse — saa tager han dog andetsteds det samme Ord i dets vidtstrakte Mening og seer i Folkene Personligheder, der, ligesom de Enkelte, have deres Liv i Gud og kunne, ligesom Profeterne, af den verdensudviklende Krafts Urdyb modtage de mægtigste Inspirationer, dels som dunkle Drifter og Anelser, dels som fælles Opbrusninger af Retsfølelse og Begejstring, en og anden Gang ogsaa som tydelig opfattede efterstræbelsesværdige Maal. Det var med denne Opfattelse af Folkets Væsen, at Talis Qualis kunde synge:

> Hvad det känner är ej något ensamt,
> men en blixt af himmelens förnuft;
> hvad det tänker tänker det gemensamt,
> och det krymper, om det ej får luft.

Mange Grunde skulle findes, hvorfor den ægte Digter vender sig til Folket, og blandt disse en, hvori det sædelige og det æsthetiske Krav ere saaledes forenede, at de ikke kunne skilles. Den, som elsker Skjønhed i Alt, vil ogsaa se Skjønhed hos sit Folk, og det synes ham at være

en Anklage mod det Bestaaende, naar Mængden af Samfundets Medlemmer bærer Vanrøgtens, Hentærelsens, Sygdommens Tegn, naar de elskelige Skabninger, som Gud lader fødes i Hytterne saavel som i Paladserne, skulle underkastes Sandsynligheden for i Raahed og Elendighed at miste den Skjønhedsarv, de have faaet til Aand og Legeme. Det Præg, Massen har faaet, er Folketypen: det regelmæssige Blodomløb i Samfundslegemet straffer selv paa de velplejede Lemmer, hvad de vanrøgtede have lidt. Saaledes opfatter den varmhjertede Digter Sammenhængen, og derfor rækker hans Skjønhedslængsel Haanden til de Samfundslærdomme, som tiltale hans Fantasi, fordi de synes ham at berede Vilkaarene for Skjønhedens Virkeliggjørelse i Alt og Alle.

Talis Qualis' historiske og filosofiske Studier bestyrkede ham i den Anskuelse, at han havde valgt sit Standpunkt rigtig. Med Blikket paa Athens Akropolis og i Erindringen om Alt, hvad det lille Folk, som havde bygget disse lysende Søjlegange, havde gjort for Vesterlandets Dannelse, saae han, hvorledes Friheden vækker Handlekraften og Geniets slumrende Anlæg. I Athen

> der skjöts ej folket bort i vrån,
> enhvar tog del i konstens gillen
> och statens värf — och derifrån
> en sådan gyllne led af snillen.

Blandt de Tanker, af hvilke den ildfulde Lundastudent mest levende var greben, var den nordiske Enhedstanke. Ogsaa i dette var han en aandelig Arvtager efter Esaias Tegnér. Lund var i en vis Forstand Brændpunktet for den skandinaviske Bevægelse og Strandberg Midtpunktet i den Kreds af unge Mænd, som der udgjorde Bevægelsens Kjærnetrop. Kjøbenhavns-Studenternes Besøg i Lund 1842 fejrede han med en Sang om det frie Ord, og under Studenterfesten i 1845 beredtes der alle de Tilstedeværende en uforglemmelig Stund, da hans fuldttonende Stemme under Lundagårds sekelgamle Kastanier profeterede om Gjenoprejsning for hvad vi havde lidt fra Øster. Strandbergs Skandinavisme var ogsaa rettet imod den Kant, ej alene mod Syd — ærlig Danmarks Sag hengiven, men i Bund og Grund svensk. Pansersangene føre en uafladelig Krig med vor slaviske Nabo. I Solnedgangen seer den unge Talis Qualis en tynd Skare af de Blaa og Gule, anført af en gammel Korporal, storme Broen og kaste Steppernes Ryttere paa Flugten. Han hører i Skumringen lyde: „Vor Gud er os saa fast en Borg" — medens svenske Mødre vandre med Sorg over Valpladsen, og i Ligdyngerne sees mangen en Frakke af de smukke blaa. I den dybe Nat hører han fra Fossen dumpe Trommehvirvler: de komme fra Drengen, der stod Udkig paa sin Faders Grav, men ikke kunde bære Livet længer, efter at det forbisprængende Ilbud havde raabt, at Freden var kjøbt med Tabet af Finland. I Sangene til Kong Oscar I. og til Kronprinds Carl bryder Haabet igjennem om, at Gjenoprejsningen ikke skal lade længe vente paa sig. Freden hænger som en pjaltet Kappe omkring Sveas Skuldre, men hun skal vel igjen tage Sværdet ned og klemme sin Barm i Panseret. Svensken har Ahner, som Kongen skal tage vare paa.

Den samme Følelse har indgivet den skjønne Hymne, som, Tak være ogsaa Otto Lindblads værdige Toner, nu er bleven den svenske Folkesang. Digteren glemmer ikke Kongens høje Kald, at bygge Landet med Lov og sætte Laas for Bondens Lade; men ved Siden af denne Pligt staaer en anden ligesaa vigtig, at Kongen skal være Hærføreren, som fylker vore Krigerskarer imod Arvefjenden. Striden maa udkæmpes, Udfaldet er uvist —

> Men stundar ock vårt fall en dag,
> från dina skuldror purpurn tag,
> lyft af dig kronans tvång
> och drag de kära färger på,
> det gamla gula och det blå,
> och med ett svärd i handen gå
> till kamp och undergång!
>
> Och grip vår sista fana du
> och dristeliga för ännu
> i döden dine män!

Denne Folkesang er maaske den eneste, som udtaler Dødstanker over det Folk, hvis Hymne til Kongen den er. Dette kan dadles, thi det lader sig jo sige, at et Folk bør anse sig for udødeligt og handle derefter. Men et faatalligt Folk med en herlig historisk Opgave og derfor med et stort Ansvar overfor Gud maa kunne se Sandheden lige i Øjnene, erkjende Forgængelighedens Lov, som hersker over alt Timeligt, og sige højt, at det kan dø, men med Ære, under Opfyldelsen af sit Hverv. Kinas lange Liv er ikke at foretrække for Hellas' korte og skjønne. Enhver, som føler saa, gribes af Digterens Syn, hvori den sidste Svensker døer paa Sverigs sidste Fane, thi det er en Død, som sikrer et hedengangent Folk Udødeligheden.

«Sånger i Pansar» afsluttes med en Række Digte, kaldet «Drömbilder». De minde stærkt om en Digtcyklus af Anastasius Grün. Strandberg havde ogsaa dømt dem tilligemed flere andre af sine umodnere Produkter til Udeladelse af den nye Udgave af sine Værker, som han imod sit Livs Ende forberedte. Dog, Efterligninger træffes hos de største Digtere, og selv de turde forsvare deres Plads imellem Ungdomsdigtene til Minde om den i Begyndelsen bindende Skole, som selv de Selvstændigste have at gjennemgaa. Og Drømmebillederne have unægtelig Fortjenester. Tonen er musikalsk og Skildringen god af Statsfangens sørgmodige, mere og mere forvirrede Tanker og den vemodsblandede Trøst, som Udsigten gjennem Vinduesgitteret til Havet skjænker ham. Men de røbe tillige en Forkjærlighed for dristige, paa Randen af det Besynderlige vuggende Billeder, som det ikke altid lykkes at holde Ligevægten, samt en Lyst til at spinde en begyndt Sammenligning ud over den Grændse, den taaler. Af samme Fejl lide adskillige af de andre Pansersange, og maaske kostede det selv i de kritiske Aar Talis Qualis Overvindelse at give Afkald paa blinkende og overraskende, men uholdbare Billeder. Fejlene ere dog, som sagt, parrede med saamange Træk af Skjønhed, at det for den, som selv engang i en lidet kritisk Alder læste disse Stykker med Rørelse, synes næsten haardt, at Forfatteren saa skaanselløst har forkastet dem. Men den modnere Talis Qualis var ubønhørlig streng imod sig selv. Han savnede i sine yngre Kraftprøver den Styrkens høje Enfold, som han efterhaanden lærte at vurdere.

Samme Aar de udkom, krævede Pansersangene et nyt Oplag. Ungdommen blev endogsaa blændet af deres Mangler. Men Bifaldet var ikke ublandet. Hvis man tør dømme af adskillige Antydninger, særlig i «Vilda Rosor», var den Indvending, som hørtes fra en og anden kritisk Kant imod dem, ikke indskrænket til at misbillige

enkelte Steder eller finde Larmraabene utidige eller Udfordringerne til „Verdens Goliath"*) utilladelige. Kritikeren synes ogsaa at have brudt Staven over hele Digtarten. Bebrejdelsen for en saa ensidig Opfattelse rammer dog ikke den Anmeldelse af «Sånger i Pansar», som dengang tildrog sig den største Opmærksomhed og endnu af Mange turde bevares i Erindring. Denne Anmeldelse, skreven med en vittig og spids Pen, betoner den unge Sangers Afhængighed af tydske Mønstre, men yder hans Fortjenester Retfærdighed og fordømmer aldeles ikke den politiske Lyrik som saadan. Men det Angreb, som Talis Qualis med eller uden Grund ansaa rettet imod denne, vilde han ikke lade uden Svar, og det er for hans Tænkemaade paa den Tid ret oplysende at se, hvorledes han gjengjælder det med et andet Angreb paa hvad han kalder den tamme Lyrik, de løgnagtige og søvndyssende Idyller:

> Mitt öra fullt af ljugande idyller,
> som våra tame läspat år från år.

Talis Qualis, som havde forudseet og forudsagt Frihedsbevægelserne i 1848 og i sin ungdommelige Overspændthed ikke ventede noget mindre af dem end alle uretfærdige Magters Fald og et Messiansk Frihedsriges Tilkommelse, han kunde ikke fatte, hvorledes det var muligt for et Menneske med Hjerte og Indbildningskraft under saadanne Tider at sysle med Maaneskinsstemninger og snige sig bort fra Striden, som kræver enhver Arm, for i Skoven at hente Ideerne til nye Sonetter fra Bækkens Rislen. Han tilraaber sin Modstander, den lyriske Jodler:

> Hur ondskan Herrens helga rätt försvagar,
> hur våld och veld all ädel hug förstöra
> och sanningen i neslig landsflykt köra,
> du ser, fördrar — och på sin höjd beklagar;

*) Digtet «Utmaning» («Saml. Vitterhetsarb.» I., S. 36) er rettet imod Rusland, «verldens, österns jette». O. A.

og til Folket, som saa længe har lyttet til de nette, pyntelige Smaakvad, der har dysset de Kræfter i Søvn, som Digtekunsten hellere burde vække, udbryder han:

> Ur djupa sår ditt hjerta länge blödt,
> och mänget hopp har störtat öfver ända,
> men nu som förr du låter dig förblända
> af granna bubblor, som man åt dig strött.
> Hvad har du vunnit på de tame orden?
> En dunst, en vacker sky man åt dig räckt,
> men på din himmel år du narrad vorden.*)

For Talis Qualis var den ægte Digters Fantasi i Slægt med den guddommelige Skjald, som digter i Verdensbegivenhederne, hvorfor ogsaa den ægte Poesi maa føle en Tiltrækning til disse. Han dølger ikke, at han sætter en underordnet Pris paa den Slags Lyrik, hvis hele Verden er Sangerens egen „lille Personlighed". Imidlertid er han forsonlig stemt og vil ikke ligne sin Kritiker i at fordømme en Digtart, som han selv ikke dyrker. Han siger, at han gjerne vil skjænke sit Bifald til „den forgrædte Troubadour", der „gjør sin Sjæl til Spejl for enhver liden miltsyg Tærne"; han indrømmer, at Hyrdefløjten passer sig for fredelige Solskinsdage, naar Svalen udfolder sine Vinger til Leg,

> men när det mulnar till, och åskan drager
> ur lidret fram sin vagn med blanka skenor,
> då jagar samma fogel tätt vid marken.

Og han vil slutte Fred med Kritikeren paa det billige Vilkaar, at ogsaa den politiske Lyrik i sin Art maa gaa og gjælde for hvad den kan.

Dog endnu engang — det var under Krimkrigen — fremtraadte hans Uvillie mod „det tamme Digt", som vovede at lade sig høre, da det var den fædrelandske Sangers Pligt at opflamme Alle til mandig Strid.

Sluttes.

*) Se Digtene «Barrikader» og «Misstrogenhet» i «Saml. Vitterhetsarb.» I., S. 81 og 86. O. A.

M. Goldschmidt og Korsaren.

En litterair Skizze af **Otto Borchsenius.**

Fortsat.

For Korsaren fandtes altsaa „den største, den herligste, den kraftigste Folkefrihed" i en Republik, og Bladet udtaler ofte, hvorledes det „afskyer denne Konstitution, som kun bilder Folket ind, at det er frit, men i Virkeligheden medfører langt større Undertrykkelse end det absolute Herredømme" (Nr. 28). I en længere Artikel om „de tre Statsformer, betragtede fra Frihedens Standpunkt" (Nr. 54) skildres Farerne ved den konstitutionelle Statsform yderligere. Medens Absolutismen, gjennemført i sin Konsekvens, er Rolighedens, Idyllens Statsform, er den konstitutionelle Stat Kampens, Bevægelighedens, den feberagtige Spændings Stat, i hvilken Enhver har Magten, der ved Talent, Penge og Dristighed formaaer at opkaste sig til Anfører for et Parti og skaffe dette den saakaldte parlamentariske Overvægt. Korsaren er ikke blind for, at der under denne uendelige Bevægelighed, denne evige Kamp kan udvikles de herligste Kræfter — som altid under Menneskenes Kamp — men de samme Aarsager nøjes naturligvis ikke ene med at fremkalde Dyder; Laster, store sociale Laster voxe frodig op ved Siden af, og hvor bliver saa tilsidst Friheden af under en Konstitution? Korsaren tager derfor ikke i Betænkning at nævne „det frygtelige Ord Republik, den eneste Statsform, under hvilken Menneskene ere „frie, stolte og kraftige". En Republik har ingen Hofcharger eller Hoftitler — „man kan i en Republik ikke engang blive Hof-Hofekræmmer" — den har ingen Stjerner eller Ordensbaand at uddele, ingen enkelt Stand, der ved sin Fødsel er selvskreven til særlig Adgang til Statens Embeder; „en Bonde, en slet og ret Borger, en ganske simpel Arbejdsmand er ikke det ringeste slettere end en Mand med fulde tyve Ahner".

Kun under den Betingelse, at Konstitutionen skulde

være „det, den er": en Mellemting, en Overgang, vilde Korsaren hilse dem, der foretrak at krybe i Stedet for som den selv at springe til Maalet, men efterat „Fædrelandet" havde udtalt de unægtelig mærkelige Ord: „*Naar vi have faaet en Konstitution, ere vi Alle konservative*", saavel som at „Konstitutionen i Danmark i sin Tid bør hvile paa Grundejendoms-Aristokrati", vender Korsaren sig, ligesom samtidig Kjøbenhavnsposten, imod „de liberale Patricie-Aspiranter" og erklærer, at det ovennævnte „liberale Organ, der raader over de største intellektuelle Kræfter, maa formedelst dets aristokratisk-konstitutionelle Holdning betragtes af de sande Frihedsvenner mere som en farlig Fjende end som en tro Bundsforvandt". „Fædrelandet" for 27. Oktober 1841 indrømmer som Svar herpaa, at Regjeringens Utilbøjelighed til at gaa ind selv paa de moderateste Reformer her i Landet har kaldet den første Spire til et egenlig republikansk Parti til Live, som vel endnu er svagt og usikkert i hele sin Fremtræden, men upaatvivlelig vil vinde i Betydning, jo skarpere Absolutismen træder op imod de konstitutionelle Bestræbelser. Medens „Fædrelandet" saaledes kyser Regjeringen med Republiken, afviser den dog for sit eget Vedkommende Korsarens Angreb med følgende Ord (se ogsaa „Fra Fyrrerne", I, S. 51—52 Anm.): „I Medgang som i Modgang skulle vi forfægte vore politiske Anskuelser, der maa ligge aabne for Landets Øjne, og hvis Endemaal er et demokratisk konstitutionelt Monarki. Denne vor Trosbekjendelse maa nødvendigvis bringe os i et polemisk Forhold, lige saavel mod Republikanismen som mod Absolutismen". Vi kunne ogsaa i denne Sammenhæng minde om en Artikel i „Fædrelandet" for 27. Oktober 1841, hvori Etkammersystemet forsvares imod Tokammersystemet, og hvori bl. A. følgende Ytringer forekomme: „Enhver vilde og burde være reformatorisk, indtil han havde sat det igjennem, som han ansaa for det Rette, men fra det Øjeblik af maatte Enhver, altsaa ogsaa et Valgkammer, nødvendigvis væsenlig blive konservativ."

I Korsarens Øjne er Kjøbenhavnsposten derfor det eneste sande demokratiske Oppositionsblad i Danmark, og den beklager, at Bladets Redakteur (Grüne) ikke har den personlige Autoritet, som man her i Landet forlanger af en Mand for at tro, at den Sandhed, han udsiger, er sand. For sit eget Vedkommende udtaler derpaa Korsaren (Nr. 50), „at det er af liden Vigtighed for nærværende Tid, hvad Oppositionspressen virker Andet end i negativ Retning", og efterhaanden som Spændingen voxede mellem Regjeringen og Oppositionen paa den ene Side og de forskjellige oppositionelle Partier paa den anden Side, taber ogsaa Korsaren mere og mere sit fra Begyndelsen af næsten overvejende pathetiske Præg, og vi nærme os den Tid, hvor Folk paa Konditorierne samtidig forlangte „en Bitter" og „Korsaren". Forinden maa vi dog med et Par Ord nærmere karakterisere den Socialisme, der i Bladets første Tid optræder med ikke mindre Pathos end dets Republikanisme.

Korsaren taler hyppig om sig selv som „vi Studenter", men ligesom Goldschmidt i sine Erindringer (se f. Ex. S. 192) fortæller om, hvorfor og hvorledes han holdt sig tilbage fra Studenterlivet, saaledes kom ogsaa hans Blad til at danne en skarp Modsætning til de i det offentlige Liv nu mere og mere fremtrædende Akademikere. Allerede i et af de første Numre hævder Korsaren, at det akademiske Borgerbrev ikke giver Borgerret i Videnskabens Rige, og hvad Goldschmidt personlig angaaer, have vi i tidligere Skizzer dvælet ved, hvorledes han selv i disse Aar frygtede for at blive „en rigtig bosat Borgermand" (se „Fra Fyrrerne", I, S. 6, Anm.). Han minder om, at P. L. Møller stundom kaldte sig selv „Proletar, Luftslotejer" — unægtelig et smukkere Navn end vort „Løsgænger" — og at Møller saaledes ogsaa engang udtalte, at han og hans Stjerne ikke vilde være fatalistisk knyttede til Noget eller Nogen, „undtagen det skulde være til dem, der ere lukkede ude fra Livets Banket" (se Erindringerne, S. 302 og 327). Fra først til sidst stillede da ogsaa Korsaren sig den Opgave at være de Smaas og de Ringes Talsmand, og det er ikke mindst denne ungdommelige, ideale Socialisme, der gjør Bladet til saa betegnende et Tidsprodukt. Allerede i Slutningen af 1840, da der skal vælges nye Stænder, taler Korsaren „Bondestandens Sag, de fattige og undertrykte Husmænds Sag", og siger, at Godsejerne have havt for stor en Vægt i den sluttede Forsamling, og at der derfor Intet er gjort for den nævnte Sag, som er af indgribende Betydning for Landet (Nr. 6). „I, som læse Korsaren — hedder det et andet Sted (Nr. 7) — for de smaa, let henkastede og vel undertiden muntre Charivari-Artiklers Skyld, den især indeholder, begribe vel ikke, hvorledes vi komme til de alvorlige, i højtidelig Tone affattede Stykker — — men hvor tro I det muligt, at man letfærdigt kan betragte et helt Folks Stræben og Tragten, at man spøgende kan tale om de skuffede Haab, som Hundredetusinder have næret, at man altid med Skjemt og Smil kan tale om Enkeltes Pragt i herlige Paladser, mens Tusinder krympe sig for det bare Brøds Skyld, mens Hjertet bløder i saa mangen brav Mands Bryst, fordi han maa se dem, han har kjærest i Verden, lide Nød og Sorg?" Derfor bringer ogsaa Korsaren fremdeles Artikler om „Frihed og Lighed" (Nr. 29), om den franske Revolutions „tre mægtige Principper: Frihed, Lighed, Broderskab!" (Nr. 63); derfor kan den i et Stykke om „Brødets Dyrhed" (Nr. 51) udtrykkelig erklære, at den „ikke er som visse Aristokrater, for hvem Folkets Nød er en Ubetydelighed", men at den „med sine inderligste Sympathier netop tilhører denne store Masse, der, skjøndt den kaldes „den simple Almue", dog er Folkets Kjærne og Statens troeste Støtte, naar Adelskabets og Aristokratiets forgyldte Sprinkelværk er faldet overende", ligesom Bladet i det samme Nummer kan minde om de endnu højere Brødpriser i Frankrig 1792—93, men dengang kostede Brødet rigtignok ogsaa „*en Krone*". Er det ikke rædsomt — spørger Korsaren videre et andet Sted (Nr. 57) — at de franske fattige Arbejdere ansætte som Idealet for deres Stræben en Stat, hvor der garanteres dem 8 Timers Arbejde om Dagen for at føde dem selv og deres Familier; endvidere at alle Skoler oprettes og vedligeholdes af Staten, og at der i dem ligesaa godt skal bæres Omsorg for den fattigste Borgers Barn som for Prindser af Blodet? I en senere Artikel om „hvorledes de Rige i Stænderne diskutere om Brød til de Fattige" (Nr. 99) overføres saa disse Tanker paa danske Forhold, og idet Korsaren paa en Maade gjør sig til Organ for den agrariske Socialisme, taler den paany Husmændenes Sag. De betydeligste sociale Indlæg findes dog maaske i Nr. 45 om „Den Fattige og den Rige" og i Nr. 100, „Giver de Fattige de Riges Institution", og i sine Erindringer (S. 288)

siger Goldschmidt med Rette, at overfor de her rejste Spørgsmaal blev Spørgsmaalet om Statsform det Underordnede. Korsaren tager Ordet for at ophæve Sorø Akademi og anvende Anstaltens umaadelige Rigdomme til de Fattiges Civilisation. „Man udvide Universitetets Virkekreds, men man udvide denne Kreds til Folket, man bane det ved højere Skoler Vejen til Universitetets theoretiske og praktiske Foredrag, og man gjøre Adgangen fri — man aabne de Fattige Vej til theoretisk og praktisk Viden!" Vi have tidligere seet de samme Krav til „Videnskabens Emancipation" paany dukke op hos Frederik Dreier. „Udgjorde vi et stort republikansk Parti — ender Korsaren denne Artikel — der stod lige overfor Regjeringen med imponerende Kræfter og kunde byde den Spidsen, stod en Kamp for Døren, der enten maatte ende med Absolutismens Overgang til Despoti som Følge af dens Seir, eller med den videste Frihed, som Følge af vor Sejr, saa vilde vi tilbyde at nedlægge Vaabnene paa den Betingelse, at hele Folket gjordes belagtigt i den Videnskabelighed, som Staten indeslutter. I Videnskaben og dens Virkninger paa Aanden er Friheden, og det den skjønneste Frihed: den selvbevidste og sig selv beherskende. Lad saa kun den nuværende Slægt gjøre en lang Omvej foran det forjættede Land og dø forinden, for at den kan overlade Friheden til sine Børn, som bleve opdragne til den. Hvad kommer det an paa en enkelt Generation i Menneskehedens store Udvikling? Vi skulde, hvad os selv angaaer, resignere paa vort skjønneste Haab for at overdrage det, sikkert paa Opfyldelse, til den kommende Slægt. Hvad kommer det an paa, om Folkets Lykkes Hjul knuser den Enkelte?"

Hermed turde omtrent Korsarens statsborgerlige Anskuelser være angivne. Pressen stod virkelig dengang for Bladets unge Leder (Nr. 135) som „en Magt, et levende Væsen, i hvem Gud har indblæst sin Aande, og igjennem hvem Verdens store Aand taler", og det er træffende sagt af P. L. Møller i Arena, at der maaske mer end Goldschmidt selv var sig bevidst, har været „en Aande af Tiden i hans Bryst, en Funke af dens Ild paa hans Tunge". En karakteristisk Anekdote maa her heller ikke forglemmes (se „En „ubetydelig" Sag" Nr. 116). En Husmandskone i Fyen anmodede i et Brev Boghandler Høst om at bevæge Korsarens Redaktion til at tage sig af en Ansøgning til Kongen om at faae Ret og Retfærdighed i en hende og hendes Familie vedkommende Sag. „Den stakkels Husmandskone — siger Korsaren — lever endnu i Naturtilstanden; hun troer, at naar der i offentlige Blade klages og forlanges Ret, saa kommer Kongen strax og tager sig af det".

Et Almueblad blev Korsaren ifølge Goldschmidts Erindringer dog aldrig. Det hedder ogsaa her (S. 264), at dens Abonnenter aldrig oversteg 3000, og det maa altsaa have været Redaktionsfif, naar Korsaren paa sin anden „Geburtsdag", thi dengang havde dette Ord endnu Kours, den 7. Oktober 1842, omtaler sine 3200 og i November 1845 siger, at den kun mangler et Par Hundrede for at have 5000 Abonnenter. Bladet, der var af Format og Omfang som vore Dages „Punsch", bar fra Nr. 27 Mottoet «Ça ira, ça ira!» og fra Nr. 94 til Vignet et Korsarskib med Trikoloren og de bekjendte Dødningeemblemer, der atter senere varieredes paa forskjellig Vis. I det første Aarstid fandtes ingen Billeder i Texten, hvorimod løse Tegninger fulgte med Bladet. Senere knyttedes især P. Klæstrup som Tegner og Flinch som Træskjærer til Foretagendet. Ogsaa paa anden Maade beredtes der Abonnenterne nu og da en Overraskelse. Nr. 34 f. Ex. for 25. Juni 1841 udgik som „et typografisk Mesterværk", det vil sige trykt trefarvet til Ære for den nye Kronprindsesse; en Dom, der gik Korsaren imod, meddeltes i Tillæg med Sørgerand; en Frifindelse for Blasfemi offentliggjordes paa rosenrødt Papir o. s. fr. Nr. 62 havde Goldschmidt endog den Kaadhed at udsende med lutter blanke Sider paa en lille Tegning paa Bladets Fod nær: en Mand med en lang Næse! Han fortæller selv i sine Erindringer om, hvorledes han i den paagjældende Juletid — han var jo ogsaa kun 22 Aar — „for første og sidste Gang forsømte sit Arbejde for at more sig og af Mangel paa Manuskript derfor greb til den nævnte Udvej, der forøvrigt sysselsatte Publikum i høj Grad og blev gjort til Gjenstand for mangfoldige Udtydninger (se Erindringer, S. 281). Bladets Indhold var meget afvexlende. Foruden de større politiske og sociale Artikler bragte Korsaren baade Theaterkritik og Litteraturanmeldelser, om end de sidste gjerne holdtes i en spøgende Tone og gik ud over slette Produkter. Staaende Rubriker vare „Uddrag af Redaktionens Forhandlingsprotokol", der af Publikum optoges som nøjagtige Referater af malicieus-glade Studenters Møder „ved Billard og Champagne" („Erindringer S. 251), samt de berømte Charivari-Artikler, opkaldte efter det franske Blad «Le Charivari» (se f. Ex. Korsaren Nr. 27), Bladets Tirailleurkjæde, der sendtes forud for Hærens tungere Skyts, og hvis levende Ild spillede mod Alt og Alle. Endnu den Dag idag staaer paa Grund af disse Artikler Korsaren i den almindelige Bevidsthed som et udelukkende Fyrværkeri af Sværmere og Raketter, og allerede dengang foretrak Publikum det „Morsomme" (Erindringer, S. 274), saa at, som ovenfor viist, Bladet flere Gange maatte hævde sin Ret til at føle Ærbødighed for Noget. At give en Prøve paa dette „Charivari" er ikke let, især fordi det er Synd at tynge en flagrende Vittighed til Jorden med historiske Noter, men vi kunne f. Ex. tage følgende Linier fra Marts 1844, Nr. 183: „Paa Kongen af Sverigs Arm stod indbrændt, fra den Tid han var Republikaner og Jakobiner: Liberté, égalité ou la mort ɔ: Frihed og Lighed eller Døden. — Endelig i Fredags døde han." Eller den bekjendte Malice om „Baron R.": „Han duer ikke engang til staaende Artikel i Korsaren, men foreløbig kan han blive sat à la suite som Liggendefæ" (Nr. 258). Heller ikke maa her oversees, hvilke rige Bidrag Korsaren yder til Periodens daglige Historie, og af saadanne smaa og store betegnende Tidstræk kunde mange anføres. Baade Korsarens Text og Billeder have saaledes bevaret Mindet om den nu forsvundne „Makintosh" saavelsom om den første Omnibus (Nr. 43), hvilken sidste jo allerede med sit Navn „For Alle og Enhver" proklamerer Lighedens store Ide og faaer Korsaren til at ende sin Artikel med de Ord: „Gud give, at vi Alle sad i en Omnibus!" Og ligesom allerede det første Nummer af Korsaren i Kaffehuset „Kehlets Salon" havde hilset det første Tegn paa et vaagnende offentligt Liv, saaledes vækker „Institutionen" Tivoli senere naturligvis Bladets levende Interesse. Nr. 142 skildrer saaledes „Figaro" (G. Carstensen) i Færd med at ile ud af Vesterport „for at rejse et Theater for Harlekin og Polichinel, for at lære os Chaumièrens Sæder og den lystige Kankan; han vil skaffe

os en Wiener Prater, hvor Høje og Lave vilde sidde Side om Side og drikke deres Øl og Punsch uden at komme i Haarene paa hverandre. Det er aldeles republikansk; altsaa bliver Figaro Bestyrer af en Republik; hvem skulde have sagt det? Men den kan ikke være i bedre Hænder; leve Republiken — Tivoli! Alle disse Forlystelsesredskaber have en afgjort republikansk Karakter. Omnibusserne f. Ex. danne alle en republikansk Maskine, og «le jernbahn du Kehlet» ikke mindre." I Et spaaede Korsaren dog fejl, thi naar Bladet ofte spøgte med Tivoli-Aktionairernes „lange Ansigter", saa ere vel disse for længe siden blevne runde og smilende nok.

Goldschmidt anstiller i sine Erindringer (f. Ex. S. 287 og S. 321—323) forskjellige træffende Betragtninger om Forskjellen imellem „Samfundet" og „Selskabet". Med Rette betegner han Selskabet som den Del af Samfundet, hvori en given Bevægelse er standset eller ifærd med at standse, eller hævder med andre Ord at „Selskabet" er det „officielle Samfund", og dernæst, at medens man ikke kan forlade Samfundet uden at gaa tilgrunde, kan „man" — eller ialtfald en Mand med Goldschmidts Evner — forlade Selskabet eller blive stillet udenfor det. Korsaren stillede da ogsaa hurtig Goldschmidt udenfor Selskabet. Allerede Nr. 3 blev lagt under Beslag, og „Ensomheden", som hermed tog sin Begyndelse, voxede stadig. „Bladet og jeg — hedder det i Erindringerne — levede fuldstændig sammen i denne Ensomhed, der var omgiven af det hele officielle Livs Fjendskab." Udenfor stod Publikum og undrede sig over, „hvor længe det kunde vare, inden Halsen knak". Kunde nu Goldschmidt virkelig have risikeret Dr. Dampes Skjæbne? Muligheden derfor var unægtelig tilstede — „jeg var jo saa ene, at en enarmet og enbenet Politibetjent kunde ført mig til Christiansø" (Erindringer, S. 284) — og bag den mildere og mere humane A. S. Ørsted stod jo den haardere og strappere Stemann, men Sandsynligheden derfor var dog neppe overvejende stor. Forinden Regjeringen optraadte med større Bestemthed imod Oppositionen, havde Korsaren allerede fast Fod i Pressen, og hvor uenig Bladet end efterhaanden blev med „Fædrelandet" og Akademikerne overhovedet, vilde dog sikkert enhver haardere Fremgangsmaade imod Korsaren være bleven opfattet som et Slag imod Oppositionen i dens Helhed. Selv da Goldschmidt under Afsoningen af sin Vand- og Brødstraf, Sommeren 1843, paa sin første Opholdsdag gik lige fra Fængslet til den italienske Opera, rejste Giødwad og Ploug sig og gav ham Haanden med en vis Ostentation, ligesom for at vise, at Absolutismens Domme ikke plettede (Erindringer, S. 346). Myndighedernes Opgave var ogsaa yderst vanskelig. Mange Gange stod de sig ligefrem bedst ved at lade, som om de ikke anede Hentydningerne, thi paa Beslaglæggelse fulgte Sagsanlæggelse, Offentliggjørelse af Dommene, Publikums Fornøjelse, Korsarens voxende Udbredelse o. s. fr. Det er derfor ogsaa let at forklare, hvorfor undertiden de værste Artikler uhindret fik Lov at passere, medens mindre slemme stoppedes. Nogen særlig resolut Personlighed synes Christian VIII. heller ikke at have været. Samtidige fortælle, at han om Fredagen, naar Korsaren skulde komme ud, stundom var baade urolig og pirrelig. Alligevel oplevede Korsaren Beslaglæggelser nok, og i Begyndelsen af 1842, da Regjeringen strammede Tøjlerne, kom Korsaren f. Ex. ikke ud i 3 Uger efter hinanden og havde blandt 13 Numre ikke mindre end 7 beslaglagte. Fuldstændige Exemplarer af Bladet ere derfor ogsaa en stor litterair Sjeldenhed.

Goldschmidt skildrer selv paa mange Steder i sine Erindringer, hvorledes han kom op over Politiforhørenes og Kriminalprocessernes brutale Virkelighed som en lille Baad over en stor Bølge. Efter Datidens Skik brugte Korsaren „ansvarlige Redakteurer", og undertiden skiftede disse meget hyppig. Nr. 23 klager saaledes over Hr. Fjeldsteds Skjæbne, „thi denne præsiderede kun ved eet Nummer, og det kom ikke ud". Iblandt de mere bekjendte af disse Redakteurer kunne vi nævne cand. phil. N. P. Morthensen og Portraitmaler Louis Touscher, af hvilke den Første i mange Aar var Redakteur af „Folkets Nisse" og den Sidste, om vi mindes ret, paany dukkede op under den socialistiske Bevægelse i 1871. Allerede Nr. 27 af Korsaren, Maj 1841, nævner dog under komiske Omsvøb utvivlsomt Goldschmidt som den virkelige Redakteur, og fra Nr. 161, Oktober 1843, staaer M. Goldschmidt paa Bladets Fod som „Forlægger". Vi kunne hertil føje, at han fra April 1844, ligesom ogsaa senere i sit Liv, erklærede Boghandlerne Krig og selv overtog Distributionen af Korsaren, hvorved Bladet ialtfald i det sidste Aar (se Erindringer S. 429) blev en for Datidens litteraire Forhold overmaade indbringende Entreprise. Goldschmidt nævner selv 8000 Kroner som Aarets Indtægt. Men de „lejede Sjovere" kastede, saaledes som vi ogsaa i tidligere Skizzer have viist, en betænkelig Skygge over den hele Virksomhed, og endnu i Erindringerne S. 259 indrømmer Goldschmidt, at et Blad som Korsaren fortrinsvis behøver noget Blankt og Fint hos Redaktionen. Imidlertid maa vi her minde om, hvad Korsaren selv i Nr. 92 sagde i en Replik til Heiberg: „Det er ingen Sag at sige til Folk, at de skulle skrive under Navn, uden at se efter, om de kunne. Her skal Trykkefrihedslov, Censur, o. desl. tages i Betragtning." Ligeledes kunne vi i saa Henseende henvise til Artiklen „Den store Korsarsag" i Nr. 90, hvori der gjøres rede for de forskjellige ansvarhavende Redakteurer samt mindes om, at Goldschmidt formedelst den ham for andre Synder idømte Censur maa tie aldeles stille. Artiklen ender med det gamle Forsvar for Anonymitet: „Pressens Ord ere som Mønt; det Sande er Guldet, der selv uden Præg og Navn har sin Værdi, det Usande er Papiret, der kun ved Navnetrækkene derpaa faaer Værd og Betydning."

Goldschmidt er forøvrigt selv den Første til at erkjende (se Erindringer S. 260), at naar et Menneske med Selvvillen og uden tilstrækkelig Kundskab begiver sig ind i betydelige Forhold, saa er han ifølge Samfundets indre, skjønne Orden ligesom forpligtet til at begaa en eller anden Fejl, som svarer til hans personlige Mangel, og som slaaer tilbage paa ham. Vi have ogsaa ved anden Lejlighed („Fra Fyrrerne" I., S. 62, Anm.) mindet om, hvorledes Goldschmidt selv har udtalt, at baade han og Grüne dengang manglede den betydelige Kundskabsmasse og Videnskabelighed, som hører til for at kunne lede en Frihedsbevægelse, men som et Udtryk for en vis Side af Tidens Stemninger er hans ungdommelige Republikanisme derfor ikke af mindre Interesse. Selv fører han i sine Erindringer (S. 289) Begejstringen for Republik efter græsk Mønster tilbage til Skolebænken, men hans tidlige Bekjendtskab med Frankrigs Historie og Litteratur har dog

sikkert været af mere indgribende Betydning.*) For Korsaren er der „et helligt Skin" over det franske Folk, der i 1790 omstyrtede en Despotiens Bygning med en Larm, saa at Alverdens Despotier rystede derved, og i 1830 nedstyrtede en Trone, saa at Tronerne vaklede i mange Miles Omkreds. Derfor fejrede Korsaren gjentagne Gange Aarsdagen for Bastillens Omstyrtelse med ikke mindre Begejstring end Baggesen i sin Tid (se f. Ex. Nr. 36 og Nr. 95); derfor findes der i Korsaren hyppige Lovtaler over Marseillaisen (se f. Ex. Nr. 44); derfor kunde Korsaren endogsaa paa en af sine „Krydstoure" (Nr. 76) istemme „den røde Guillotinemarsch" eller rettere den sorte Lygtepæl-Marsch", hvis Omkvæd er «Les aristocrates à la lanterne, les aristocrates on les pendra», om end Bladet hertil forsigtig føjer: „Men Korsaren mener i Grunden intet Ondt med denne Galgemarsch. Den vil ikke hænge Aristokraterne; den forlanger kun, at Aristokraterne ikke hænge den." Det kan dog ikke nægtes, at Korsaren undertiden er lige ved at prædike den rene, skjære Revolution, saaledes allerede i Nr. 39 om „Juli-Revolutionen i Paris 1830" og mange Gange senere, hvorom nærmere nedenfor. Naar vi nu hertil føje, at Korsaren ikke blot som den øvrige Oppositionspresse talte Baptisternes Sag, angreb Tallotteriet, Rang og Titler**) o. s. fr., men endogsaa vovede at drive sin kaade Leg med den absolute Monarks Person, vil man kunne forstaa, at Politiet ikke alene underhaanden søgte at hindre Korsarens Trykning, men at ogsaa Goldschmidt selv var under bestandigt Politi-tilsyn, saa at man vidste Alt, hvad der angik ham (Erindringer S. 264 og 262). Korsaren nøjedes ikke med som „Fædrelandet" i hine Tider at lægge sin Opposition for Dagen ved istedetfor „H. M. Kongen" kun at tale om „Kongen", den kunde finde paa saadanne Løjer som i sit Nr. 36 at præsentere følgende „Charivari": „Halvdelen af Hs. Majestæts Undersaatter have i den sidste Tid lidt af en rosenagtig Betændelse og Svulst, der paadroges ved en Ridetour i Anledning af Formælingen, men som, Gud ske Lov! nu er næsten hævet. NB. Vi bruge Benævnelsen „Halvdelen af Hs. Majestæts Undersaatter" i Betydning af Hs. Majestæts ene Ben, fordi man om en saa høj Person ikke tør bruge de almindelige Benævnelser. Men iøvrigt passe vore Ord, selv om de forstaaes ligefrem; thi en Del af Hs. Majestæts Undersaatter have virkelig i den sidste Tid, i Anledning af [Kronprindsens] Formælingen, lidt af Svulst, som dog, Gud ske Lov! nu er saa godt som hævet". Det er saaledes ogsaa betegnende, at en af Korsarens Beslaglæggelser, der medførte et Aars Statsfængsel (hvilket dog Højesteret forandrede til en Mulkt) og livsvarig Censur for rette eller om man vil urette Vedkommende, skyldtes en Notits paa nogle faa Linier om, at et Exemplar af H. M. Kongens Portrait var averteret til Salgs fra en Restauration i Lille Kongensgade, og at det dog var besynderligt just at vælge en Restauration til Udsalgssted. Om den maaske værste af disse Artikler, det indsendte Stykke om „Falstaff som Konge" (Nr. 45) har Goldschmidt selv udførlig talt i sine Erindringer S. 282—287. Her, hvor vi imidlertid væsenligst skulle tale med Korsarens egen Mund, ville vi afslutte disse Angreb paa Kongen med nogle Ytringer af et Brev fra Paris*) i Nr. 165 (smlgn. Erindringer, S. 290). Goldschmidt skildrer, hvilket Indtryk Ludvig XIV.s Statue havde gjort paa ham, og fortsætter derpaa: „En saadan Despot kunde jeg tjene. Det er nu engang min Natur, at jeg kan hengive mig med Liv og Sjæl til en Aand, der er stærkere end min, ja lyde den slavisk, men at mit hele Indre revolterer imod en Aand, der ikke betvinger min, og som kun ved den materielle Magt kan foreskrive mig Love. Derfor har jeg aldrig kunnet løsrive mig fra Kjærligheden til Napoleon, **derfor kan jeg aldrig blive nogen konsekvent Politiker**: Republikaner under een Herster, loyal, servil under en anden, en stor Monark — lykkeligvis staaer jeg ikke i Fare for at blive servil."

Tilsidst brast dog den sorte Sky, der saa længe havde svævet over Bjergene. Medens Goldschmidt, som ovenfor berørt, i Juni 1843 var med paa Studentertoget til Upsala, hvorfra et glimrende Festreferat midt imellem Alvor og Spøg hjemsendtes til Nr. 143, huggede Højesteret igjennem de ansvarhavende Redakteurers Skalkeskjul og dømte Goldschmidt for fire beslaglagte Artikler „**som formentlig Redakteur og Udgiver af Korsaren**" til sex Gange fire Dages Fængsel paa Vand og Brød foruden livsvarig Censur og 200 Dalers Mulkt. Af de 13 Assessorer, som dømte, havde de 7 stemt for, de 6 imod Domfældelsen. (Se den interessante Skildring i Erindringer S. 341—349, P. L. Møllers Arena og Korsaren Nr. 142—146). I Nr. 143 hedder det bl. A. i den rette Korsar-Stil: „Goldschmidt kan ikke Andet end anerkjende Retfærdigheden af denne Dom, da han med Anger maa bekjende, at han for tre Aar siden har skrevet i „Dagen"," og i et med sit virkelige Navn forsynet Brev til Nr. 146 gjendriver Goldschmidt offentlig det Rygte, at han skulde have ansøgt om Benaadning. Han læser Voltaire i Fængslet, medens en Fløjtespiller fra Nabolaget — „Er han lejet dertil af Kancelliet for min Skyld?" — spiller Marseillaisen, og glæder sig over, at han faaer saa meget bestilt derinde. „Hvis jeg ikke vilde være Andet i Verden end Journalist, burde jeg virkelig, for ej at mangle Stof og Otium, sørge for altid at være i et eller andet Fittefad." I andre Artikler under Fængselstiden, som i Eventyret „St. Hans-aften-Spil" (Nr. 145) og i Novellen „Beduinen" (Nr. 146) slaaes dog alvorligere Toner an, og Læserne forstod sikkert, hvad Bladet mente med sine Overvejelser om, hvorvidt det „under de nærværende Omstændigheder var tilladt at bruge Vaabenmagt og udgyde Menneskeblod". Da Regjeringen samtidig anlagde Sag imod Ploug for hans Tale i Kalmar, bemærkede Korsaren (Nr. 144), at Danmark og Sverig altsaa ere Et i den danske Regjerings Øjne. „Det er den danske Regjerings første officielle Anerkjendelse af Nordens Enhed."

Forinden imidlertid Goldschmidt saaledes for Alvor

*) Det hedder saaledes ogsaa i Nr. 215 i en Artikel, der forøvrigt gaaer ud paa at værne om „det danske Sprog": „Vi tage ikke i Betænkning at tilstaa, at adskillige Artikler i Korsaren, som have fundet Bifald for deres lette Stil, kun have fundet det, fordi denne Stilens Lethed var fransk, slet ikke dansk."

**) Se saaledes en morsom „Forelæsning" om „Titel-Rang- og Riddervæsenet" i Nr. 106, hvori bl. A. de mange store Mænd beklages, som levede, forinden man havde opfundet denne Maade at belønne Fortjenesten paa. Hvor vilde det ikke have taget sig godt ud: Konferensraad Fidias, Professor Apelles, Hoffmedemester Vaulundur o. s. fr. (Professor M. Goldschmidt!)

*) Umiddelbart efter sin Fængsling, i Efteraaret 1843, rejste Goldschmidt en kort Tour til Paris, medens P. L. Møller under hans Fraværelse styrede Korsaren (se Erindringer, S. 349—356).

tørnede sammen med det officielle Samfund, vare to Begivenheder indtraadte, der fik afgjørende Betydning saavel for hans egen som for Korsarens videre Udviklingsgang. Den ene var Bekjendtskabet med P. L. Møller, den anden P. H. Lorentzens Optræden i den slesvigske Stænderforsamling. Hvad den Første blev for Goldschmidt personlig, dvæles der udførlig ved i dennes Erindringer*), ligesom ogsaa Møller selv i Arena for Juni 1843 har skildret deres første Møde. Møllers Artikel om „Korsaren og Goldschmidt" fremkom, medens Goldschmidt sad i Fængsel, og endte med et karakteristisk Brev fra „Kjøbenhavns Vand- og Brød-Hus (eller Brød- og — —)". Goldschmidts „frygtløse og af enhver Partiinteresse uafhængige Skribentkarakter" ydes her al mulig Anerkjendelse, og der peges med Rette paa, hvilken forunderlig Livskraft der maa være i denne satiriske Aand, siden den hellere vil døje Ondt og spise Vand og Brød, end tie stille og leve behagelig med Fred i Landet. Vi have ogsaa i en tidligere Skizze mindet om; hvorledes den skarptseende Møller allerede her udtaler, at enkelte større Artikler i Korsaren synes at tyde paa en langt højere litterair Bestemmelse, og idet han betoner Goldschmidts Ungdom, udtaler han, hvor langt fornuftigere det vilde have været, om Myndighederne, istedetfor Mulkter og slet Kost, havde idømt Goldschmidt en offentlig Understøttelse, for at hans udmærkede Evner, ved at opnaa den højere og roligere Udvikling, de hidtil havde maattet savne, kunde komme Fædrelandet til Ære og Gavn. „Dette ville maaske Nogle anse for Ironi", slutter Møller neppe med Urette, og selv Korsaren (se Svaret til P. L. Møller i Nr. 146) smagte lidt paa den fælbede Medfølelses-Taare. I mange Henseender faldt dog allerede dengang Møllers og Goldschmidts Syn paa Korsarens Opgave sammen. Naar Møller saaledes i sin Artikel spørger om, hvad der tilsidst skal sejre, Filisteriet eller Satiren, og siger, at Historien stemmer for den sidste, saa stemme disse Udtalelser overens med mange lignende i Korsaren. Se f. Ex. Nr. 269**): „Vi ere visselig ikke bange for Spidsborgerne; vi ere beredte til at forfølge dem lige til Kongens Slot og til Kirkens Dør", eller Tillægsbladet til Nr. 311, hvori Goldschmidt, en knap Maaned før han opgiver Korsaren, ligesom resumerer hele Bladets Tilværelsesret med følgende Ord: „Satiren og Spøgen har til alle Tider havt et videre Spillerum end Alvoren. Hvorfor? Fordi der i Satiren eller Vittigheden er noget Æsthetisk, der lever længere end de smaa saarede Forfængeligheder." P. L. Møller seer saaledes ogsaa Grunden til, at Korsaren gjorde saa ualmindelig Lykke, fornemmelig deri, at den behandlede sine Gjenstande mere æsthetisk end de andre Blade.

*) Til Korsaren leverede derimod Møller i det Hele taget kun „meget faa Bidrag" (Erindringer, S. 325).

**) Se ogsaa i Nr. 128 Korsarens egen Udtalelse om sit „Forhold til Litteraturen" og sit litteraire Værd overhovedet. Det hedder her bl. A.: „I det Øjeblik man siger, at Korsaren har leveret Vittigheder, ja at den forraader „Talent", saa henhøre disse Vittigheder og dette Talent til Korsarens litteraire Side, der ikke kan forringes ved den politiske Retning, Korsaren følger, den være bifaldsværdig eller nok saa forkastelig. En Vittighed, der bliver sagt paa Souverainetetens, ja paa en Konges Bekostning, har lige saa meget litterairt Værd som en, der bliver sagt over Theselskaber og Kaffesøstre." — Hvad endelig de „ansvarhavende Sjovere" angaaer, minder Korsaren paany om, at Litteraturen bestaaer af det Talte, ikke af de Talende, af det Strevne, ikke af de Skrivende.

Derimod dølger P. L. Møller ikke, at Korsaren foruden sit nationale Element, som betegner „dens bedste Side" og hvortil Møller ogsaa regner dens komiske Sands, tillige har indeholdt et unationalt Element, nemlig de „efter fransk Tilsnit formede Udbrud af en abstrakt Frihedsenthousiasme, som manglede fast Fodfæste og, saaledes i politisk Henseende af en aldeles ufarlig Natur [det var jo et Forsvarsindlæg for Goldschmidt], kun tydede paa ungdommelige Kræfter, der ej endnu havde udviklet sig til nogen modnet politisk Bevidsthed*)." Møller nævner derpaa den forføreriske Vittighedsaare, det muntre, hensynsløst strømmende Lune som Korsarens egenlige Tro og Overbevisning og siger, at de Kræfter, der røre sig i Bladet, stedse have forekommet ham som et overgivent Barn, der behændig leger med en Mængde farlige Instrumenter, uden at vide, at de hvert Øjeblik kunne styrte ned og slaa det ihjel.

Men gik altsaa Korsaren saaledes en Streg videre i republikansk-revolutionair Henseende end den akademiske Oppositionspresse, hørte den dog som ovenfor berørt i det Store og Hele til Liberalismens Forkæmpere i Modsætning til den af Grundtvig og Blicher**), senere tildels ogsaa af Ingemann, rejste Nationalisme. Som for de øvrige liberale Organer kom derfor ogsaa det nationale Omslag først for Korsaren med P. H. Lorentzens „Talen Dansk". Nr. 116 for 9. December 1842 bringer saaledes en Artikel „Der er slaaet Reveille", hvori Korsaren begynder med spøgende at erklære, at den virkelig holder af Danmark og de Danske, skjøndt den ikke selv veed, hvorfor den egenlig elsker dette Land, der hidtil kun har forsynet den med Trykkefrihedssager, men derpaa gaaer over til Alvor: „Allarmkanonen har lydt, hin Scene med Lorentzen var Signalet. Trommerne gaa, vi Danske staa om vor Moder, om vort Fædreland." Af dette nationale Gjennembrud hos Korsaren fulgte imidlertid ingenlunde nogen sympathetisk Tilnærmelse eller Samvirken med de akademiske Liberale. Goldschmidt angiver selv i sine Erindringer S. 332—337 nærmere Grundene dertil, og i „Af mit Livs og min Tids Historie" (4. Del, Fortalen XLI.—XLVII.) paapeger ogsaa A. S. Ørsted, hvorledes det navnlig var fra den Tid af, at „Kjøbenhavnsposten" (og Korsaren) skilte sig fra „Fædrelandet", som de fandt havde forraadt Frihedens Sag ved at paakalde Absolutismen. Ørsted, der betegner P. H. Lorentzens Optræden som Vendepunktet i sit eget Forhold til sine Medborgere, skildrer Situationen saaledes: „Der foregik nu en mærkelig Frontfor-

*) Smlgn. Goldschmidts Ord i Erindringer, S. 289: „Der er ogsaa Blanding af Modenhed og Umodenhed i den politiske Grundanskuelse."

**) Angreb paa Grundtvig og Blicher ere derfor heller ikke sjeldne i Korsaren. Vi kunne saaledes endnu minde om Nr. 45, hvori der fortælles, at Grundtvig i Danske Samfund har fraraadet sine Tilhørere at gaa i Theatret, fordi det var flygt at se Folk staa der paa Scenen og gjøre sig til Nar. Korsaren fraraader selvfølgelig Folk at gaa i Danske Samfund af samme Grund. — Til Blicher sigter bl. A. følgende Replik i Nr. 90: „Nogle ville give vor gamle Moder en Vadmelskofte til Nationaldragt, Andre ville betale hendes Gjæld, atter Andre ville ved radikal Kur skaffe hende en god Konstitution o. s. v., men netop fordi de Alle vise den største Iver, kunne de ikke komme frem for hinanden, og den Gamle beholder derfor rolig sin gamle Dragt, sin gamle Gjæld og sin Konstitution." Se f. Ex. ogsaa en haard Anmeldelse af en Blichersk Novelle i Nr. 2 og en lignende i Nr. 61.

andring i Pressen. „Fædrelandet", for hvis Politik bl. A. Clausen strax ubetinget og med Varme erklærede sig, prædikede nu, at man burde stille Forfatningssagen i Bero for at anvende alle sine Kræfter i den for Tiden mere paatrængende Nationalsags Tjeneste, og at man derved fremfor Alt burde med fuld Tillid slutte sig til Kongen, der ved sin Magtfuldkommenhed maatte kunne knuse dens Modstandere. Dette Blad, hvis Indflydelse nu fik en betydelig Tilvæxt, gjorde da om ikke en egenlig Fred, saa dog en Vaabenstilstand med Regjeringsmænd, i hvem det hidtil havde seet Frihedens mest forbitrede Fjender, men som det ventede at kunne vinde gjennem Nationalbevægelsen. Derimod blev nu jeg af alle danske Regjeringsmænd den, mod hvem det fornemmelig søgte at reise Folkemeningen." Men medens de Liberale saaledes rakte de Nationale, med Grundtvig i Spidsen, Haanden, kastede Korsaren sig paany mod Strømmen. I en Artikel fra Januar 1843 (Nr. 121) skildrer den, hvorledes Parolen lød fra „Fædrelandet" og Schouws „Dansk Ugeskrift: „Slesvig er det Overordnede, Konstitution er det Underordnede", medens Lehmann skrev sit Pariserbrev og opfordrede Folket til at slutte sig med Tillid om Kongen. Konstitutionens Armee erklæredes interimistisk for opløst, og en National-Armee stilledes paa Benene. Al Iveren for „Dana" og „gamle Danmark" og „Danerfolket" o. s. fr. er vaagnet op igjen. „Her kjende vi Danske os igjen, her ere vi i vort Element." Men, siger Korsaren, „det Nationale er vistnok helligt og Begejstringen herfor skjøn; men en ensidig Begejstring herfor er værre end slet ingen Begejstring, det har Fortiden noksom lært." Og istedetfor alle de foreslaaede Midler til at udrydde Sympathien for Tydskland hos de tydsktalende Slesvigere, fremsætter saa Bladet tilsidst sin Mening: „Det slesvigske Folk, den mest opvakte Del af den danske Nation, tiltales af det Liv, der mægtig begynder at røre sig i Tydskland, af den store, rige, frie Fremtid, som Tydskland forjætter, idet den tydske Aand, der hidtil har arbejdet i Dybden, nu er stegen eller er i Begreb med at stige op som af en Bjerggrube, beladt med dennes Skatte, op i den frie Luft, op under den frie Himmel. Vi kunne ikke kue denne Sympathi med Kavalleriregimenter eller theologiske Kandidater eller Festmaaltider, men vi have selv en Fremtid, lad os gjøre den rig og tillokkende, og lad os skynde os at komme førend Tydskerne*)." Maatte Goldschmidt ikke nok det følgende Aar paa Skamlingsbanken i dobbelt Forstand spørge: „Hvad vil jeg imellem jer?"

Sluttes.

*) End ikke Lorentzen selv undgik Korsarens Charivari. Følgende „Skydebane-Gilde-Aforisme" findes saaledes i Nr. 120: „Ved det Gilde, der i Onsdags holdtes for Peder Hjort Lorentzen paa Skydebanen, blev den stærke Begejstring for denne Mand om muligt forøget ved at høre ham tale, da man derved overbeviste sig om, hvilke Anstrengelser det maa have kostet ham, da han i den slesvigske Stænderforsamling saa kjæk „vedblev at tale Dansk"." — Ogsaa A. S. Ørsted synes at lægge en vis Vægt paa, at P. H. Lorentzen var „tydsk opdraget og kun med Besværlighed talte Dansk" (IV., S. XLV.).

Et Interieur.

Igjennem Rankens svejende Markise
ind strømmer Lyset ad den aabne Dør,
og Skyggen af det fine Planteslør
sig tegner paa Kaminens hvide Flise.
En fyldig Vedbend, saftig af Kouleur,
groer langs ad Væggen som en malet Frise;
en Bogreol — og et Klaver i Krogen:
Er heri Noget, som kan fængsle Nogen?

Og dog — skjøndt Alting simpelt og bekjendt er,
bag Alt sig skjuler dog en Poesi;
der er et Hemmelighedsfuldt deri,
en Stemning, som jeg uvilkaarlig venter
skal fra Klaverets gulnede Tangenter
sig løfte som en sagte Melodi:
Jeg veed ej ret, hvordan jeg vilde vente den,
men lød den, er jeg vis paa, at jeg kjendte den.

Det er saa svært paa Sligt sig at besinde
og vanskeligt i Ord at faae det sagt:
hvorledes Luften, Lyset — Alt herinde
mig griber med en uforklarlig Magt;
— at Alting staaer i en usynlig Pagt,
aandslegemlig Forbindelse med hende,
hvis Væsens Harmoni, hvis Tankes Renhed
forener Alting til en mystisk Enhed.

Til hende søger først og sidst mit Blik,
thi kun hos hende finder Alt Forklaring:
Hun er hin Stemnings fulde Aabenbaring,
den, i hvis Liv Personlighed den fik;
fra hende skjult den gjennem Alting gik,
thi hun fik Livets Fylde i Forvaring;
og hendes Haand er her den Alting dannende,
og hendes Aand sig sænker over Vandene.

Hun hviler gratieust i Gyngestolen
med Blikket rent fordybet i en Bog,
halvlukt er Øjets silkefryndste Laag
som Rankesløret hist for Sommersolen.
Hun sidder taus, men under Morgenkjolen
de unge Længsler tale deres Sprog,
thi sagte svulme Barmens runde Vover,
mens Drømmens Morgenskjær gaaer hen derover.

Den venstre Arm, blødt under Nakken lagt,
bag Haarets Net fremtitter, hvid og buttet,
en fræmmet Skjønhed lig, der sig forputted'
og bag et Silkeforhæng staaer paa Vagt.
Den spæde Fod, af Skoens Hylster smuttet,
fremkigger bag den lyserøde Dragt
og ligner, mens af Skjulet skjelmsk den stjæler sig,
en Amorin, som mellem Roser skjæler sig.

Valmuen er saa brændende og rød,
og den kan dysse Smerterne i Slummer —
Ak, men den har ej hendes Læbers Glød,
og kun en stakket Fryd mod dem den rummer.

Hvad kan som de vel dulme Sjælens Kummer,
og hvad kan skjænke vel en Trøst saa sød?
— Hvad Under da, hun trodser hver en Lignelse,
naar hendes hele Væsen er Velsignelse.

— Ak, spørg mig ej, hvor Tiden vel blev af,
mens skjult jeg her den Skjønne har beluret;
Troer De maaske, Aktæon saae paa Uhret,
da ubevogtet han Gudinden traf?
— Velan, jeg æske vil den samme Straf
og trænger dristig ind i Jomfruburet.
Og som Braminen flyer fra Livets Scene,
min Sjæl sig taber i „det Evigt-Ene“! —

C. F.

„En Udenforstaaende“ om den dansk-tydske Strid.

I London er der udkommet et kostbart udstyret Skrift med Titelen «General von Bülow and the Danish Question»; det er det andet Nummer (det første beskjæftigede sig med Hr. v. Beust og det østerrigske Spørgsmaal) af en Række «Diplomatic Sketches», hvis Forfatter kalder sig selv «An Outsider». Titelen er fristende; man venter af den en Række pikante diplomatiske Afsløringer, hidtil ukjendte Oplysninger og interessante personlige Skildringer. Men det er ligesaa godt strax at sige, at Enhver, der griber Bogen med saadanne Forestillinger, vil blive i høj Grad skuffet. General Bülow, vor mangeaarige Gesandt i London, figurerer saa at sige kun paa Titelbladet; hvad der hist og her fortælles om ham, indskrænker sig til de allertarveligste Oplysninger og siger ialfald ikke Andet, end hvad der herhjemme er almindelig bekjendt, navnlig om den særdeles begunstigede Stilling, som Generalen indtager i den fornemme engelske Verden. Det er det danske Spørgsmaal, Forfatteren beskjæftiger sig med, og han har med stor Flid samlet en Mængde Momenter af dets Historie, baade fra ældre og nyere Tid. Han gaaer saa langt tilbage som til det syttende Aarhundrede og taber sig i adskillige Digressioner om forlængst tilbagelagte Stadier, men mærkelig nok glider han meget let hen over de Forhandlinger fra før 1848, som nylig fremdroges af Hr. Dr. Thorsøe i dette Blad. Naar Sandheden skal siges, saa er hans Fremstilling hverken klar eller fuldstændig. Den, som forud kjender det slesvigholstenske Spørgsmaals mange indviklede Knuder og er fortrolig med alle Stadier af den Strid, som Danmark førte med Tydskland fra Trediverne indtil 1864, vil kunne følge ham og være istand til at se, hvor han overspringer Noget eller giver Begivenhederne en Farve, som ikke er korrekt. Men den, som af Skriftet vilde søge at hente virkelig Kundskab om dette Spørgsmaals hele Udviklingsgang, vilde snart blive bragt til fuldstændig Fortvivlelse. Det er engang blevet sagt om det slesvigholstenske Spørgsmaal, at det kunde reduceres til tre Formler: for Danmark non possumus, for Tydskland nolumus, for den øvrige Verden nescimus. I den sidstnævnte af dem vilde Skriftet ikke have gjort nogen væsenlig Forandring, hvis Striden endnu vedvarede. Det var maaske heldigst for Danmark, om den gjorde det, saa var der dog endnu Haab om at slippe lidt billigere fra den end i 1864. Men under alle Omstændigheder ere vi nu forlængst færdige med alle disse indviklede Ting; „ewig tosamende ungedelt“ har udspillet sin Rolle, Garantierne af 1721 ere forbi, Ingen spørger mere om Agnater og Kognater, om Fælles og Særligt, om Rigsraad og Stænder, om Ridderskab og Sprogreskripter. Hvad der er blevet tilbage af hine gamle Pergamentbunker og alle disse intrikate Tvivlsmaal, er nu et overmaade simpelt og praktisk Spørgsmaal, der ganske falder ind under den reale Politiks Omraade: Tilbagegivelsen af det danske Slesvig i Overensstemmelse med Pragerfreden Art. V.

Forfatteren af Diplomatic Sketches taler som Englænder og fra engelsk Standpunkt, men han kan ikke med fuld Føje optræde i denne Egenskab. Det er ikke nogen litterair Hemmelighed, at The Outsider er Hr. v. Malortie, en forhenværende hannoveransk Embedsmand, der nu lever i England. Denne hans tydske Nationalitet stikker ogsaa paa mange Steder Hovedet frem. Han er i det Hele ingenlunde fjendtlig sindet imod Danmark, tvertimod; men han kan dog ikke uddrive den gamle Adam, og i mange af hans Domme om det, som er skeet fra 1848 til 1864, mærker man kun altfor tydelig, at han i denne Periode har tjent en Stat, som var Danmarks allerbitreste Modstander. Thi det var Hannover i hine Aar; Ægteskabet imellem Hertugen af Cumberland og Prindsesse Thyra kan ikke bringe dette Faktum i Forglemmelse, men vi Danske kunne neppe bære noget Nag derfor, efterat det hannoveranske Dynasti selv er blevet ramt af en saa haard Nemesis. Der er, som Sagerne nu stille sig, ikke nogen Opfordring til kritisk at gjennemgaa Hr. v. Malorties Fremstilling og paapege enten dens Fejltagelser eller dens Udeladelser; det vilde blive en temmelig lang Liste, og det er ikke rimeligt, at Nogen vilde have Gavn deraf. Vi ville hellere betone de Punkter, hvori vi kunne samstemme med ham, og her møde vi da først og fremmest hans strenge Fordømmelse over Englands uforsvarlige Optræden og holdningsløse Politik under Lord Russells Ledelse af de udenrigske Anliggender. Heri ville alle Danske være fuldt enige med ham, og kunde hans Bog bevirke, at Erkjendelsen af de begaaede Fejl, som allerede har begyndt at gjøre sig gjældende i England, blev almindeligere, vilde vi have al Grund til at være Forfatteren taknemmelig for hans Arbejde. Og denne Taknemmelighed vilde stige til den varmeste Paaskjønnelse, hvis nogen Virkning skulde spores af hans Opfordring til Lord Beaconsfield om at indvie den nye Æra af Englands Udenrigspolitik ved at skaffe Danmark Oprejsning for den det tilføjede Uret gjennem en Opfyldelse af Artikel V, en Bedrift, der vilde være i god Overensstemmelse med hans Bestræbelser fra 1848 og fra 1864.

Endnu et Par Ord om Archilochos.

Hr. Redakteur! Da Hr. Ernst von der Recke har beæret mine Bemærkninger om hans Digt med et Gjensvar, udbeder jeg mig Plads for en Replik. Af Hensyn til Bladets Læsere gjør jeg den saa kort som muligt.

Med Hensyn til Opfattelsen af Archilochos' Karakter ere Hr. E. v. d. Recke og jeg enige i, at et Hovedtræk deri er Lidenskabelighed. Om en bevidst Stræben mod et højere Maal besuagtet har været tilstede, kan ikke vides, da hans Digte ere tabte, og en Slutning fra hans Landsmænds store Beundring for ham er vel lidt dristig, da vi jo ikke vide, hvad de beundrede hos ham; maaske har hans formelle Dygtighed havt en ikke ringe Andel deri. Iøvrigt behøver der

ikke ved Manglen af et Centralt at forstaaes, at han altid har bidt om sig som en gal Hund; men en saadan Mangel kan forlede til enkelte ligefrem slette Handlinger, og som en saadan vilde jeg betragte hans Hævn mod Neobule. Derfor kan jeg ikke forsone mig med, at Hr. E. v. d. Recke paa dette Punkt har søgt at vaske Archilochos ren — hvad han ellers benægter at have havt til Hensigt —; thi af dette fødes dennes hele følgende Skjæbne. Ved at forandre Motivet til Selvmordene har Forf. berøvet sig et væsenligt Moment i den psykologiske Udvikling og skubbet Noget tilside, der ingenlunde kan betegnes som tilfældig Sandhed (alias Løgn). Om Hr. E. v. d. Recke havde formaaet at skrive en Smædevise, som gav et klart Billede af Archilochos' Hensynsløshed, veed jeg ikke; men det synes mig underligt at forsvare Udladelsen deraf bl. A. dermed, at han et andet Sted har anbragt nogle „stærke Ord".

Panhelleniske Følelser gaves der ganske sikkert ikke mange af før Perserkrigene. Det siger Intet, at Grækerne betegnede alle Ikke-Grækere ved Navnet Barbarer; thi Barbar betyder kun En, hvis Sprog man ikke forstaaer (Barbar = Virvar). At Glosen Panhellener findes hos Archilochos, beviser selvfølgelig heller ikke Noget.

Hr. E. v. d. Recke har Ret i, at Opfindelsen af Episoden i fjerde Optrin ikke er hans egen. Kilden hertil, som jeg havde overseet, da jeg skrev mit forrige Stykke, findes i Skolierne til Pindar. Der nævnes ogsaa de olympiske Lege, ved hvilke Archilochos' Hymne til Herakles endnu paa Pindars Tid plejede at foredrages.

Hvis Ordet Krusis betyder symfonisk Akkompagnement, har dette dog vistnok bestaaet i en Overstemme, som havde Melodien, og en derunder liggende simpel Harmonisering (vel neppe andet end Oktaver og Kvinter, maaske Kvarter). Jeg forstod den anførte Replik S. 62 om et friere, selvstændigt Akkompagnement, Noget, som Grækerne maaske aldrig have kjendt, og derfor rejste jeg min Indvending; af Hr. E. v. d. Reckes Svar seer jeg nu, at jeg har misforstaaet Stedet.

Min Bemærkning om Archilochos' Forhold til Jamben var den, at han kunde betegnes som „Skaberen af denne Digtart". Herimod protesterer Hr. E. v. d. Recke; men man behøver da ikke at være Metriker for at kunne skjelne mellem en Digtart og en Versfod, og jeg seer i Virkeligheden ingen Forskjel mellem mit Udtryk og Hr. E. v. d. Reckes, at Archilochos „er den Første, som anvendte det iambiske Trimeter i Kunstpoesien".

I Anledning af min lille Rettelse af Here Gamelia til H. Gamelios møder Hr. E. v. d. Recke frem med en anselig Udrustning af Argumenter. Nogle af disse, Lexika og Haandbøger, kunne dog ikke bruges til at argumentere med; tilbage blive da de tre Citater fra Paulys Realencyklopædi, af hvilke Hr. E. v. d. Recke exempelvis anfører et. Det træffer sig nu saa, at dette tillige er det eneste, som kan anføres; thi de to andre Steder, som endnu kunne forøges med et tredie, have Gamelios. Jeg skal villig tilstaa, at jeg ligesaa lidt havde efterseet de hos Pauly citerede Steder som Papes Lexikon, da jeg nedskrev min Rettelse; men jeg troer ikke destomindre endnu, at Formen Here Gamelia er urigtig. At Adjektiver af to Endelser maa kunne bruges i en særegen Hunkjønsform, naar de staa som Substantiver, er en logisk Nødvendighed; paa denne Maade forekommer Formen $\gamma\alpha\mu\eta\lambda\iota\alpha$ i forskjellige Betydninger, og saaledes antager jeg, at det ogsaa kan betyde „Ægteskabets Beskytterinde" ell. lign. som Navn for Here. I Overensstemmelse hermed forstaaer jeg Stedet hos Eustathius, bl. A. ogsaa paa Grund af Ordstillingen.

Endelig maa jeg bede om Undskyldning for en meget ukorrekt Udtryksmaade, jeg har brugt, da jeg talte om Grunden til, at vi have tabt saa godt som den hele græske lyriske Poesi. Hr. E. v. d. Recke er ganske i sin Ret, naar han hævder, at Tabene for en væsenlig Del skyldes den kristne Gejstligheds Forfølgelse, mindre derimod, naar han skriver dem ganske paa dennes Regning. Det er utvivlsomt, at Grækerne satte ringere Pris paa den lyriske Poesi end paa Epos og Drama. Dels er det altid Lyrikens Skjæbne at glemmes hurtigere, fordi den trods sit almene Indhold ældes tidligere, dels træder for den græske Lyriks Vedkommende en særegen Ejendommelighed til. Indflydelsen af Stammeforskjellighederne spores stærkt i Litteraturen, bl. A. ved den besynderlige staaende Skik at anvende visse bestemte Dialekter til visse bestemte Litteraturfrembringelser. Denne Spaltning er paa intet Punkt af Litteraturen traadt stærkere frem end i den lyriske Poesi; ej blot i Dialekten, men ogsaa i Indholdet har her den ene Stammes Lyrik sondret sig fra den andens. Derved har hver enkelt Gren for sig lettere kunnet glide ud af de øvrige Stammers Bevidsthed, og derigjennem har allerede Tabet af det Hele paa en Maade været præstineret. Endelig havde Grækerne en udpræget Interesse for det Episke, hvad selv Dramaet vidner om; karakteristisk er det i saa Henseende, at i den alexandrinske Forfaldsperiode bliver den poetiske Litteratur atter en væsenlig episk.

Idet jeg hermed slutter, maa jeg endnu tilføje en sidste Bemærkning. Det var ikke min Hensigt at give en egenlig Kritik af Hr. E. v. d. Reckes „Archilochos", og væsenlige Ting lod jeg derfor uomtalte, da de ikke vedkom den begrændsede Opgave, jeg havde sat mig. Nu at optage dem her, føler jeg mig ikke opfordret til; men een fortrinlig Egenskab ved Hr. E. v. d. Reckes Digt vil jeg dog ikke undlade at omtale. Det er hans særdeles omhyggelige og skjønne Versifikation. Allerede ved sit første Værk „Bertran de Born" viste Forf. sine smukke Evner i denne Henseende; „Kong Liuvigild og hans Sønner" vidnede om, at Evnerne vare udviklede ved Studium; men i sin smukkeste Form fremtræder hans Kunst i „Archilochos", hvor Frihed og Korrekthed ere tilstede i ligeligt Forhold. Vel er det saa, at Mange sætte denne Kunst temmelig lavt, og at Nogle endog stræbe efter en Formløshed, som skal være Tegn paa Genialitet; men dette er en uheldig Misforstaaelse for de Vedkommende. De store Tanker kan Dilettanten have saavel som Kunstneren, men paa Tankens Gjengivelse i den fuldendte Form kjender man den Sidste.

Lector philologus.

Geografisk Tidsskrift,

udgivet af Bestyrelsen for det kongelige danske geografiske Selskab og redigeret af Professor Ed. Erslev, Selskabets Sekretair. 1. og 2. Bind, 1877 og 1878. (Selskabets Forlag.)

Ligesom det i enhver velordnet Undervisningsanstalt bør være den enkelte Lærers Pligt ikke blot at bibringe sine Elever et saa fyldigt Kundskabsforraad som muligt i sit eget Specialfag, men tillige, saavidt han evner, ved given Lejlighed at række sine Medlærere en hjælpsom Haand, saaledes gribe de forskjellige Videnskaber paa en naturlig Maade ind i hinanden, støtte og supplere hinanden, idet de benytte sig af hinandens videnskabelige Resultater, og der er Intet til Hinder for, at selv de tilsyneladende fjernest liggende Videnskaber kunne paa et eller andet Punkt optræde som hinanden uundværlige Forbundsfæller. Det er overhovedet ikke muligt paa det videnskabelige Omraade at drage skarpe Grændselinier. Men der er dog vistnok neppe nogen Videnskab, hvis Tilværelse i den Grad beroer paa Specialresultater, hentede fra Nabodisciplinerne, som Geografien, der, opfattet som selvstændig Videnskab, endnu kun har ført en meget kort Tilværelse, idet man indtil Begyndelsen af vort Aarhundrede betragtede den som et nødvendigt, om end kun lidet tiltalende Hjælpefag navnlig for Historien, hvorfor man slog sig til Ro med skematiske Opremsninger af de døde Terrainforhold, uden at gjøre engang et Forsøg paa at indblæse dem noget selvstændigt Liv. Naar den videnskabelige Geografi i vore Dage har sat som sit egenlige Formaal dels paa den ene Side at fremstille et Totalbillede af Jorden og dens Liv, dels paa den anden Side at søge at individualisere de enkelte Verdensdele, Lande og Have i Modsætning til hinanden, saa maa den ved sine Undersøgelser, der gribe ind paa saa godt som alle mulige Omraader, ideligt og ideligt søge Assistance hos andre Discipliner, hos Natur-

videnskaberne, af hvad Art nævnes kan, hos Historien, Statistiken, Ethnografien osv., og dens Materiale bliver derved saa mangfoldigt og broget, som det vel neppe er Tilfældet med nogen som helst anden Videnskab.

Da man først i den nyere Tid har faa at sige opdaget Geografien som et Fag med selvstændig videnskabeligt Værd og Berettigelse, ligger det i Sagens Natur, at man først da har indseet Nødvendigheden af at oprette selvstændige Lærerposter paa dette Omraade ved Universiteterne og at fremme dens Udvikling ved Oprettelsen af geografiske Selskaber, som forøvrigt i Almindelighed have vundet stærk Tilslutning, saa at adskillige af dem ere istand til at virke med meget betydelige Pengemidler. Der er nu forløbet over et halvt Aarhundrede siden Stiftelsen af det første geografiske Selskab (Paris 1821), og først i November 1876 realiseredes hos os Tanken om Oprettelsen af en lignende Institution. Det bør noteres som en virkelig Fortjeneste for de Mænd, der trods forskjellige Hindringer have ført denne Tanke ud i Livet, og særligt for den Mand, der har været og stadigt er den egenlige Sjæl i det hele Foretagende. Denne Mand er, som bekjendt, Professor Ed. Erslev, Selskabets Sekretair og pædagogisk Forfatter paa forskjellige Omraader. Da det danske geografiske Selskab nu har bestaaet i et Par Aar og saaledes har traadt sine allerførste Børnesko, er man nogenlunde istand til at kunne danne sig et Begreb om dets Virksomhed, navnlig gjennem det af Selskabet udgivne Tidsskrift, og da Sagen selvfølgelig maa interessere Enhver, der har Blik for vort Lands hele aandelige Udvikling og Indgriben i den civiliserede Verdens Fællesarbejde, føle vi os forpligtede til desangaaende at fremsætte nogle Bemærkninger.

Selskabet har lige siden sin Stiftelse vundet en livlig Tilslutning, og ikke blot har det bestandig kunnet glæde sig ved allerhøjeste Protektion, men har senere — som en Belønning for sin gavnlige Virksomhed — erholdt Tilladelse til at antage Prædikatet „kongeligt". Ligesom det i og for sig er glædeligt, at Kongehuset saavel direkte som indirekte understøtter slige Foretagender, saa er det rent praktisk seet af en ganske overordenlig Betydning, og i denne Henseende have Stifterne af det geografiske Selskab forstaaet at gribe Sagen an paa rette Maade. Den danske historiske Forening, som har bestaaet i en Række af Aar og har en smuk Virksomhed at pege tilbage paa, har saaledes ikke den Ære at tælle Hs. Majestæt blandt sine Medlemmer — at det kongelige Haandbibliothek naturligvis faaer et Exemplar af Foreningens Tidsskrift, er jo en anden Sag — medens det endnu saa ungdommelige geografiske Selskab fra sin Fødsel har havt Landets nuværende Regent til Protektor og dets vordende til Præsident. Men i andre Henseender har man upaatvivlelig været mindre praktisk. Det aarlige Kontingent er saaledes sat altfor højt; thi i Virkeligheden løber det op til 12 Kroner (Medlemsbidrag 4 Kroner, Tidsskriftet 8 Kroner), og saa er dette endda senere forhøjet med 2 Kroner „for Herrer i Kjøbenhavn". Vi maa tilstaa, at hvad specielt denne Forhøjelse angaaer, saa ere vi med vor bedste Villie ikke istand til at kunne indse, at der er nogen som helst Grund til at gjøre Adgangen billigere for Damer; den Slags Courtoisie hører hjemme ved et Klubbal eller et Karneval, men har ikke noget at gjøre i en videnskabelig Forening. Til Sammenligning koster Medlemskortet til dansk historisk Forening 4 Kroner om Aaret, og man erholder da „Historisk Tidsskrift" og de historiske Værker, som Foreningen lader udgive, for ikke at tale om, at man som Medlem af dansk historisk Forening kan indtræde i norsk historisk Forening mod at betale halvt Kontingent (2 Kroner aarligt) og da faaer tilsendt Alt, hvad denne særdeles produktive Forening udgiver. En væsenlig Grund til, at geografisk Selskab seer sig nødsaget til at stille saa store pekuniaire Fordringer til sine Medlemmer, er upaatvivlelig Tidsskriftet, der efter vor Mening er indrettet paa en højst upraktisk Maade. Det fremtræder nemlig i stort Kvart, trykt paa fint Papir og udkommer i maanedlige Hefter, medens det ligesaa godt kunde have iklædt sig det beskednere Oktavformat og mere ordinairt Papir, og da desuden en ikke saa ganske ringe Del af Indholdet uden Skade for Videnskaben kunde være forbleven utrykt, vilde det ikke have været vanskeligt at reducere de 12 aarlige Hefter til det Halve, saa at der paa denne Konto maatte kunne indvindes meget betydeligt. Ganske vist vilde et mindre Format medføre en betydeligere Sammenlægning af de ledsagende Kort, men dels er Sammenfoldningen ikke undgaaet trods Oktavformen, og dels forekommer det os, at saagodtsom alle de hidtil leverede Kort meget godt kunde have været udførte efter en mindre Maalestok, og det Samme gjælder om Tegningerne.

Det vilde nu være i høj Grad ubilligt, hvis man ikke fremhævede, at der i Tidsskriftet findes mange baade velskrevne og værdifulde Afhandlinger (vi skulle saaledes blot exempelvis fremhæve R. Hoffmeyer: den grønlandske Føhn, H. Rink: om Indlandsisen og om Frembringelsen af de svømmende Isfjelde og fremfor Alt F. Johnstrups Artikel om de 1875 forefaldne vulkanske Udbrud paa Island tilligemed nogle indledende geografiske Bemærkninger foruden fl. a.); men der er ved Siden af disse og lignende Bidrag Ting, som ikke blot ikke have Spor af videnskabeligt Værd, men neppe engang vilde kunne hævde sig en berettiget Plads i et ganske almindeligt populairt Tidsskrift eller som en Feuilleton i en Avis, og vi tro derfor unægtelig, at det vilde have været i Selskabets velforstaaede Interesse, om Stoffet i Tidsskriftet var blevet noget omhyggeligere sigtet, selv om Bestyrelsen i den Anledning havde seet sig nødsaget til kun at udsende et Hefte hver anden Maaned. Selskabet tæller saa mange dygtige Kræfter, at det neppe har Behov at ty til korresponderende Forfattere, der ikke have de videnskabelige Forudsætninger, som ere nødvendige for at kunne præstere noget virkelig Værdifuldt, og uden hvilke den Omstændighed, at Vedkommende selv har seet, hvad han skildrer, bliver temmelig værdiløs. Man misforstaa os ikke, som om vi ikke have Øje for Autopsiens store, uvurderlige Betydning i Videnskaben; men paa den anden Side afhænger det Sete altfor meget af Øjet, som seer, til at man er istand til, saaledes som det kongelige danske geografiske Selskab har gjort, at nagle Sætningen: «ipse vidi» fast som en videnskabelig Rettesnor. Ja, var Danmark endda et stort Land med en Mangfoldighed af Kapaciteter, herskede endda Selskabet over store Kapitaler; men Danmark er jo, som bekjendt, „et lidet fattigt Land", og under saadanne Forhold synker det stolte Motto ned til at blive en meningsløs Floskel. Istedetfor de adskillige Originalartikler af tvivlsomt Værd havde man fremmet Videnskabens Tarv og Selskabets egen Interesse langt bedre ved at optage Oversættelser fra den rige udenlandske Litteratur; og maa det end siges, at Danmark og dets nordiske Bilande bør være det nærmeste Objekt for Selskabets Virksomhed, saa kunne dog ogsaa Medlemmerne af et videnskabeligt geografisk Selskab med Rette gjøre Fordring paa at holdes nogenlunde à jour med de betydningsfuldeste Fænomener paa den geografiske Videnskabs Omraade.

En Berigtigelse.

Zodiacus har en Undskyldning at gjøre for en begaaet Fejltagelse og skylder saa meget mere at bringe den, som Fejlen er gjort paa det politiske Omraade, hvor han i et uheldigt Øjeblik roste sig selv for sin gode Hukommelse.

I Skildringen af Advokat O. Brock hedder det S. 12: „Der var dengang Tale om at bevilge Brock et betydeligt Salair af Statskassen for hans Førelse af denne besværlige og omfattende Sag [Rigsretssagen], som næsten i et Aar optog alle hans Kræfter; men man kom til det rigtige Resultat at undlade dette Skridt, og Folkethingets Anerkjendelse iklædte sig en anden Skikkelse, idet Folkethingsmændene privat sammenskød en større Sum og for denne kjøbte et af Skovgaards allerskjønneste Landskabsbilleder, der skjænkedes Brock, forsynet med en kort Indskrift, som nævnede Anledningen."

Disse Ord maatte naturligst forstaaes saaledes, at Tanken om at bevilge Brock yderligere Salair af Statskassen blev opgiven, og saaledes troede Zodiacus ogsaa at erindre at Sagen var gaaet til. Men han er af en æret Indsender

bleven mindet om, at det ikke forholder sig saaledes. I Januar 1857 blev der af hele Folkethingets Finansudvalg stillet det Ændringsforslag til en Tillægsbevillingslov, at der af Statskassen skulde ydes Brock for hans Arbejde som offentlig Anklager i Rigsretsfagen et Salair af 3000 Rdl. ud over de 2000 Rdl., som Dommen tilsagde ham, eller — som det ved et Underændringsforslag formuleredes — at der paa Folkethingets Konto skulde gjøres en Forøgelse af 3000 Rdl. H. Hage var Udvalgets Ordfører. Krieger som Indenrigsminister modsatte sig Forslaget i Kraft af den bekjendte Theori om, at ikke forlangte Bevillinger ikke bør paanødes Regjeringen. For Forslaget talte (foruden Ordføreren) Monrad, J. A. Hansen, L. E. Larsen, ja selv Tscherning, som dog hellere vilde, at hver af de hundrede Folkethingsmænd skulde give 30 Rdl. af sin egen Lomme. Modstanderne vare Frølund, Fischer (som her viste sig i sin fulde Elskværdighed og saadan i al Almindelighed beskyldte Brock for at have søgt „Bifald hos Galleriet"), Schiern og Grundtvig, medens Zahle ikke vilde stemme. Ved Afstemningen var der akkurat lige mange Stemmer paa begge Sider: 36 for og 36 imod; iblandt Nej'erne vare David, v. Dockum, Hall, O. Müller, Schovelin, Tuxen og flere Andre, som efter Nutidens Terminologi maatte kaldes Højremænd. Forslaget var altsaa ikke vedtaget. Først derefter var det, at Folkethingsmændene privat sammenskød den Sum, for hvilken Skovgaards Maleri kjøbtes som en Æresgave til Brock.

At Sir Roundell Palmer figurerer som Sir R. Parmer, vil Zodiacus derimod ikke bære Skylden for.

Musik

Søskendeparret Robert og Agnes Hansen præsenterede sig paa deres Koncert i Torsdags i det gunstigste Lys, som det var at vente efter hvad de tidligere offentlig have præsteret. De have begge siden deres sidste Koncert udviklet sig i en god Skole, og deres udprægede kunstneriske Evner have allerede nu naaet en Udvikling, der ikke blot i Relation til deres unge Alder, men, navnlig for Hr. Robert Hansens Vedkommende, ogsaa absolut yder noget virkeligt kunstnerisk Fortræffeligt, som det er en Fornøjelse at anerkjende. Den unge Violoncellist spiller allerede nu med en Tone, hvis Fylde og Bredde, især i det Kantabile, minder om berømte Kunstneres, hans Teknik er derhos saa sikker og saa smagfuldt behersket, at man ved hans Udførelse glemmer det haarde Arbejde, Tekniken fordrer, for den musikalske Elegance, hvormed den gjennem ham kommer for Dagen. Troligt havde han naaet en endnu større Virkning ved som Hovednummer at have spillet en interessantere Komposition end Vieuxtemps Violoncelkoncert; der er jo i den nyere Violoncellitteratur nok at vælge imellem. Ialtfald ydede de to pikante Smaastykker af David Popper (den berømte Wiener-Cellist) mere musikalsk Udbytte. — Ogsaa om Søsterens, den lille Agnes Hansens Pianospil have vi kun godt at sige. Der er her, ligesom hos Broderen, saa betydelige Evner, som det synes, saa sundt tilstede, at man ikke blot kan glæde sig over, hvad det halvvoxne Barn nu kan spille, men ogsaa over, hvad Fremtiden lover for hendes Vedkommende. Med Hensyn til de to Søskendes Udførelse af Rubinsteins Cello-Sonate i D Op. 18 skulle vi blot tage en Reservation med Hensyn til forskjellige Tempoer, der anvendtes, men neppe naturligt fulgte af Kompositionen. Dette gjælder navnlig for den midterste Afdelings Vedkommende, hvis elegante Rhythme ikke turde taale et saa langsomt Tempo i første Stykke og saa hurtigt et Tempo i Mellemstykket. — Som Assisterende paa Koncerten havde Hr. Bielefeldt den Fortjeneste at fremdrage to vel for de Fleste ubekjendte Sange af Schubert (Ganymed og An die Laute), hvoraf navnlig den sidste lykkedes særdeles smukt, hvorhos endvidere Frøken V. Nyeland foredrog en Alt-Arie af Rossinis Tancred. Akkompagnementet besørgedes smagfuldt af Hr. Lembcke.

Ved Siden af den frodige Sanglitteratur, der ogsaa iaar er bleven lokket frem af det fristende Julebord og som vi en anden Gang skulle komme tilbage til, har den tilbagelagte Del af Vintersaisonen tillige forøget Musiklitteraturen med ikke faa nye Bidrag, hvoraf adskillige allerede ved deres større Form tyde paa, at der i vore Komponisters og Musikforlæggeres Rækker er et begyndende Omslag tilstede og at man er ifærd med at faae Blik for, at der i den danske Musiks Bibliothek snart har været overfyldt paa de Hylder, som ere bestemte for Romancerne, medens der er særdeles god Plads — selv rent kvantitativt — for hvad vore Komponisters Muse ellers formaaer. Det er navnlig det driftige Musikhandlerfirma Wilh. Hansen, der her synes at have taget et kraftigt Initiativ. Saaledes foreligger der fra dette Forlag to Orkesterpartiturer af to nye danske Koncertouverturer, saavidt vides de første Partiturer fra et dansk Forlag, som her ved den hele Udstyrelse, det smukke og tydelige Nodestik (ligeledes indenlandsk) gjør en smuk Debut. Den ene af Ouverturerne, nemlig C. F. E. Hornemans «Ouverture héroique (Heldenleben)" G-Dur (uden Opusangivelse) er, saavidt vi erindre, for flere Aar tilbage bleven opført i den daværende Forening „Euterpe" og paatænkes nu efter Forlydende spillet paa en af Koncertforeningens Koncerter, hvorefter en nærmere Anmeldelse af den skal følge. Saavidt det foreløbig skjønnes, bydes der her et originalt Værk fra en ejendommelig Kunstnernatur, der arbejder med en kunstnerisk Dygtighed, der bl. A. viser sig i den musikalsk-logiske Konsekvens, hvormed Motiverne ere udarbejdede. — Det andet Partitur, nemlig Emil Hartmanns „Ouverture til et nordisk Sørgespil" G-Mol Op. 25 er bekjendt her fra Opførelse i Musikforeningen; den drager nu paa Tryk ud i Verden under Navn af „Eine nordische Heerfahrt (Les vikings), Trauerspielouverture", en Titel, der, hvad den tydske Del angaaer, er enslydende med den tydske Oversættelse af Ibsens „Hærmændene paa Helgeland" og saaledes antyder en forøvrigt meget naturlig æsthetisk Forbindelse mellem disse to Arbejder. Af samme Komponist er endvidere udkommet hans „Serenade" for Klarinet (eller Violin eller Viola), Violoncel og Piano, A-Dur Op. 24. Man vil saavel for dette Arbejdes Vedkommende som for ovennævnte Ouvertures erindre den hæderfulde Maade, hvorpaa de først kom frem i Tydskland, endvidere deres Udførelse sidste Saison herhjemme henholdsvis i Musikforeningen og paa Kapelsoiréerne, ved hvilke Lejligheder de findes anmeldte i dette Blads Nr. 300, 305 og 291.

Af Kammermusik er paa samme Forlag endvidere udkommet af Vaage Matthison-Hansen: Trio (Sol mineur) pour Piano, Violon et Violoncelle, hvor Komponisten har lagt for Dagen tilstrækkelig Dygtighed til at arbejde i større Former, et vist fantasifuldt Sving i Kompositionsmaaden, der navnlig fremhæver sig i Andanten, hvorimod hvad selve Motiverne og deres videre Udarbejdelse angaaer, det specielt Originale viger for noget mere Konventionelt. Til Gjengjæld findes der helt igjennem en naturlig, letflydende Melodieusitet, dertil en i det Hele dygtig Behandling af saavel Pianoets som de andre Stemmers Parti, der under Udførelsen stiller Kompositionen under en heldig Belysning. Trioen begynder med en Allegro appassionata quasi presto 3/4 G-Mol, derpaa følger en Andante maestoso 4/4 C-Mol, der imidlertid fortsættes i en Allegretto cantabile 3/4 C-Dur, endelig som Finale en Allegro energico, 4/4 alla breve G-Mol. Det er, som ovenfor nævnt, navnlig Andanten, i Sørgemarche-Maneren, der træder smukt frem, rhythmisk klar, formet med stigende Effekt og smukke Enkeltheder hen til den virkningsfulde Afslutning; kun Skade, at netop Begyndelsesmotivet lider af Mangel paa Originalitet. Trioens tredie Afdeling, Allegrettoen, naaer derimod ikke op i Højde med Andanten, den forekommer os endog ved sit første Thema, som vi have Vanskelighed ved ikke at finde usint, følelig uheldig ovenpaa den gode Virkning, hvormed Andanten slutter. Saavel i Begyndelsesallegroen som i Finalen findes melodieuse Motiver og en letflydende Udarbejdelse, der navnlig i den sidstnævnte Af-

deling antager en rhythmisk kjæk Karakter. Af vellykkede Enkeltheder kan nævnes i den første Allegros Modulationsdel den lille Strofe i Des Side 8, ligesom det fint behandlede Mellemstykke i G i Allegrettoen fortjener udtrykkelig at fremhæves ved Siden af denne Afdeling øvrige Karakteristik.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 342.

Den 19. Januar 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

M. Goldschmidt og Korsaren.

En litterair Skizze af **Otto Borchsenius.**

Sluttet.

Divergenserne mellem „den demokratiske Korsar og det aristokratiske Fædreland" (nogle Ord fra Nr. 53) skulde nu antage større og større Omfang. Allerede i Nr. 78, April 1842, da Orla Lehmann som Følge af Højesteretsdommen over ham stod paa sin Popularitets Tinde, havde Korsaren sluttet sig til Sibberns Indsigelse mod „Fædrelandets" Paastand, „at Folket bragte Lehmann sin Hylding", og optager derpaa Sibberns Spørgsmaal, om Lehmann er Middel eller Maal. „Skulde Lehmann virkelig være Andet end et Middel? Skulde han være Sagen selv? Skulde vi kæmpe for Friheden, for, efterat have sejret, at skjænke ham den, gjøre os selv til hans Trælle? Nej, Lehmann er et Middel, saaledes som vi Alle ere det, saaledes som alle Mennesker ere det, naar det gjælder en almen Sag, saaledes som hele Generationer ere Midlet til de paafølgende Generationers Lykke. Ja, Lehmann er et Middel, et Redskab, og Alt, hvad der er Skjønt og Udmærket ved ham, gjør ham blot til et skjønt og udmærket Middel." Saaledes indrømmer ogsaa Korsaren i Nr. 90, Juni s. A., at Lehmanns Karakter er grundredelig, men at han selv med denne Redelighed kan blive fjernet fra Folkets Sag, hvis han bliver Højesteretsadvokat. „Den nuværende Lehmann har helliget Folket al sin Tid, Folket har vænnet sig til at betragte ham som sin Konsulent, sin Notar, sin Sagfører". Allerede i September s. A. (Nr. 104) er dog Korsarens Stilling til Lehmann væsenlig forandret, og Bladet udtaler nu uforbeholdent sin „Anelse om, hvorledes et vist Koteri af Liberale vilde vise deres Liberalitet, naar deres Virksomhed ikke indskrænkedes til at forlange den af Andre, men selv at udøve den" (se Nr. 117 om „„Fædrelandet" og Slesvigerne" ɔ: den Lorentzenske Sag). Vil man forøvrigt have en Prøve paa dette Korsarens Felttog, f. Ex. imod David og Usſing, de „første Opfindere af at vende Kapper", kunne vi henvise til Nr. 251, hvor David, efter at være bleven Ridder, maa afsværge Alt à la Pottemager Walter. „Kjær Ulf" foresiger ham Ordene:

> Jeg hader de demokratiske Kritiker
> og alle Vers, som jeg engang har skrevet.
> — Og „Fædrelandet", som jeg redigerte,
> den Folketiltro, som jeg ved det vandt.
> — Jeg hader Lehmann, Giødwad og hvad Ondt er,
> jeg hader Clausen, og jeg elsker Usſing,
> jeg elsker Berlingske og Aftenbladet.
> — Jeg elsker Kancelliet og Budgettet,
> jeg hader Pressens altfor store Frihed,
> jeg hader Mindet om Johannes Hage.
> — Jeg elsker og tilbeder alle Kors,
> jeg elsker og tilbeder Korsets Herre o. s. fr.

Paa lignende Vis henlægges i Korsaren Scenen ogsaa oftere til Elysium (f. Ex. Nr. 181), hvor Johannes Hages rene Frihedsstræben bruges som Prøvesten for hans Venners Frafald. Et af de skarpeste Udtryk, som Korsarens Uafhængighedsfølelse saaledes fik, kan f. Ex. sees i Nr. 231, hvor det hedder, at naar man slikker Spyt for Christian

VIII., er man servil, men naar man slikker Spyt for „de liberale Majestæter" (Drewsen, Lehmann, Tscherning, Ploug o. s. fr.), er man liberal. Vi mene, siger Korsaren, at naar man skal være Hund, er det et underordnet Spørgsmaal, for hvem man er Hund. Hvor skarpt paa den anden Side „Fædrelandet" kunde udtale sig om Korsaren, vil man kunne se af hint Blad for 28. Marts 1845, hvori en Indsender siger, at Korsaren trods dens terroristiske Symboler og ranglende Dødningeben mere og mere er bleven et Kabinet for dens Udgiveres Privatliebhaverier. Med andre Ord, begge de kæmpende Parter opfyldte tilsidst i rigt Maal Korsarens Fordring til Pressen i dens Nr. 216: „Den egenlige Journalistik udfordrer en vis ungdommelig Livlighed og Kraft, en vis Heftighed og Skaanselsløshed. Man maa huske paa, at den hyppig har at gjøre med Heste, og til Heste bruger man ikke en blød Klædebørste, men en Strigle."

Med „Fædrelandets" Uvillie fulgte ogsaa Studenterkredsenes. Da Hostrups Vise „Hvor Studenterne forlyste" var blevet sendt Korsaren og trykt i Bladet, protesterer Hostrup i „Fædrelandet" derimod og frasiger sig enhver Andel deri („Fædrelandet" 1843, Nr. 1146 og Korsarens Svar Nr. 126)*). Om en større Kollision med Studenterforeningens Seniorat, „de fem nye Gudenrather" (Brock, Brix o. s. v.), kan sees i Korsarens Nr. 224, Jan. 1845. Da ud paa Sommeren s. A. Studentermødet staaer for Døren, foreslaaer Korsaren (Nr. 246) en Landefred, der varer de 3 Dage, Svenskerne er her. Huslige Tvistigheder bør glemmes ved Gjæsternes Ankomst, og for at foregaa med et godt Exempel, tilbyder Korsaren at gaa op og kysse Berlingske. „Mere kan man da ikke forlange af os." Med Studentermødet og dets uendelige Taler driver Korsaren (se f. Ex. Nr. 251) dog mange Løjer, og efterat de fremmede Studenter vare rejste, bragte Bladet (Nr. 252, 11. Juli 1845) den bekjendte Artikel om den døende Henrik Wergeland. Allerede da P. L. Møller i 1842 kom fra Norge, havde han den Hilsen med til Goldschmidt, at man i Norge ansaa Korsaren for saa god, at den fortjente at være norsk (Nr. 135), men forøvrigt havde Korsaren i Tidernes Løb hyppig fat paa den norske Separatisme (se f. Ex. Nr. 157, 229, 233, 235). Korsarens Skandinavisme dannede i det Hele en skarp Modsætning til den almindelig raadende. Medens Carl Ploug blev Fører for den Anskuelse, der satte vor nordiske Fremtid som Formaalet og for denne Fremtids Skyld ønskede Helstaten brudt, hævder Goldschmidt i Erindringerne (S. 340—341) sin Mening, at vi for Slesvigs Skyld maatte beholde Helstaten, og at Venskab, Tilslutning, Forbund med Sverig-Norge skulde være Middel til, at vi kunde leve nationalt i Helstaten. For Korsarens Vedkommende lagdes disse Tanker tildels for Dagen i en Række Artikler om „Skandinavismen, Studenterne og Folket." I en af disse (Nr. 232) hedder det saaledes, at da Folkeslagene ellers plejede at være Kæmpebørn og som Egen at behøve Hundreder af Aar for at modnes, skulde Danmark ikke have saa stor en Hast med at fæste Sverig Brud; „desuden skulde vi da først sørge for at møde som ordenlig Brudgom, skulde sætte Foden under vort eget Bord og have vor Fædrenearv, Slesvig." Den samme Fordring er jo senere paany stillet til Danmark fra svensk og norsk Side. I en anden af de nævnte Artikler (Nr. 237) undersøger Korsaren endvidere, om ikke det skandinaviske Selskab tager Kræfter fra Nationalitetssagen, og spørger tilsidst: „Og naar Alt kommer til Alt, hvad duer det skandinaviske Selskab til, naar det engang virkelig skulde bruges? Sammensat af alle Partier, fra Grundtvig til Balthazar Christensen, kan det aldrig føres i Kamp, ligesaa lidt som en Hær, der er sammensat af forskjellige Nationer."

Korsaren vender sig da fra Studenterne til Folket. I en „Forelæsning for den danske Almue" (Nr. 193) er det ikke langt fra, at Folket i Slutningsordene opfordres til med skarpe Vaaben at hugge Knuden over, naar Regjeringen siger, at det ikke er modent til Friheden. I en Skildring af „Arbejder-Urolighederne i Tydskland" (Nr. 201) hedder det: „Tidsaanden kommer og forlanger Plads for Pressefrihed, Associationsfrihed, Trosfrihed o. s. v.", medens den jydske Stænderforsamling i samme Nummer kaldes „en Nationalforsamling", der har Nationens Tillid. I en Skildring af Guizot (Nr. 230) ender Artiklen endog saaledes: „Lad ham vedblive at være Minister, saa længe som muligt. Naar da Stormklokken ringes fra Notre-Dame, og naar Ledru Rollin fører sine tre Millioner Arbejdere mod Tuilerierne, da vil han faae Lejlighed til at vise, at han virkelig er en Minister, der har Hoved." Navnlig komme disse revolutionaire Tilbøjeligheder til Orde under Forhandlingerne om Værnepligtssagen. Da O. Kirk saaledes i de jydske Stænder havde udtalt: „Vi ere Alle een Mands Børn og bør Alle have lige Rettigheder", bemærker Korsaren (Nr. 208); „Var dette sagt i Konstitutionssagen, saa havde det ligefrem betydet, at Kongen skulde stige ned fra Tronen, at Godserne skulde deles, at Adelen skulde ophæves, at almindelig Valgret skulde indføres, kort: at Danmark skulde være Republik og enhver Aristokrat skulde gjøres et Hoved kortere." Se endvidere Slutningsordene af en Artikel „om Almenvæbning" i Nr. 271: „Naar vi Allesammen staa i Række og Geled, Borger Bonde, Student, Skomagersvend, Kunstner, Tømmermand og Smed, Side om Side, under samme Fane, Nogle tilhest med Sabler og Pistoler, Andre tilfods med Rifler og Musketter, Andre med Kanoner — saa bliver der saadant et underligt Bekjendtskab imellem os. Vi se paa hinanden, det synes os, at vi have seet disse Ansigter før, vi tale sammen, vi forstaa grangivelig hinandens Hjertensmening, vi blive enige — 300,000 Mænd, der ere enige og samdrægtige, det er et Demokrati. Konstitution, Skattebevillingsret, Hartkornsafløsning, Pressefrihed, fik I ikke, da I bad derom. Saa vilde I være beskedne, saa bad I kun om et Rok-Æg, og Rok-Ægget er Alt, Alt, hvad der holder Bygningen, den nuværende Bygningsform sammen. Om Kongen vil tilstaa Eder det, veed jeg ikke, men I kunne jo høre ad." Det letter næsten ovenpaa disse voldsomme Udbrud at læse en komisk Fremstilling af, hvad der vilde ske, „hvis „Kjøbenhavnsposten" fik Magten" (Nr. 287). Som „Hævnens Engel med Flammesværdet" vandrer Grüne gjennem Hovedstaden; Reiersen tvinges med Øxen over Hovedet til at blive Medarbejder af Kjøbenhavnsposten og skrive alle saadanne Artikler, som han selv tidligere har beslaglagt; med Berlingske gjøres der kort Proces, idet Nathanson mister Hovedet; „ved Aftenbladet

*) P. Faber synes derimod selv at have sendt sin Vise af „Familien Oxhall" („Det var nu de unge Men'sker") til Korsaren, i hvis Nr. 175 den findes i en noget afvigende Skikkelse fra „Viser og Vers" S. 26.

behøves ikke engang denne Operation, siger Grüne med frygteligt Humor"; Kastellet besættes, alle Hof- og Kammerjunkere erklæres fredløse, Gudenrath, Leerbeck o. s. fr. dræber sig selv af Skræk, og „saavidt" — hedder det udtrykkelig — „agter Korsaren at understøtte Kjøbenhavnsposten med Raad og Daad", men da Grüne derpaa farer frem imod al Livets Skjønhed og Poesi og erklærer, at Undersaatternes eneste Forlystelse, Nydelse og Lyksalighed for Fremtiden skal være at sidde og læse Politik, især Kjøbenhavnsposten, saa gjør Korsaren Rebellion og afsætter Grüne fra Keisertronen. (Se en lignende Karakteristik af Kjøbenhavnsposten i Nr. 269, S. 12). Bag al Spøgen synes det os tydelig at skimte frem, at Grüne, ligesom ogsaa senere i Goldschmidts Liv, er paa Veje til at være sin Meningsfælle et advarende Exempel paa en blind Løben-sig-fast i Yderlighedernes Yderlighed, det gjælde saa forøvrigt Revolution eller Reaktion. Som medvirkende Aarsager til Korsarens Opgivelse pege vi saavel herpaa som paa den Dag for Dag voxende Bitterhed imod de disciplinerede Akademikere.

Thi, som Korsaren ogsaa selv skildrer „Oppositionens indbyrdes Stilling" i Foraaret 1846 (Nr. 292), de Tider vare for længe siden forbi, da de oppositionelle Blade marcherede ud i sluttede Kolonner, „Fædrelandet" som Infanteri — ved højtidelige Lejligheder ogsaa tilhest — „Kjøbenhavnsposten" med det grove Skyts, Korsaren bestemt til, som det hedder i Militairsproget, at drille Fjenden. Da „Fædrelandet" forlod Linien, var der ingen Orden mere, og naar om Aftenen Bladenes Kamp fandt Sted, sloges Enhver paa egen Haand. Tilsidst gav „Fædrelandet" ogsaa efter for sine Venners indstændige Opfordring og forbød Korsaren paa hele sit Territorium, ligesom i sin Tid det svenske „Aftonblad" blev forbudt i Kongeriget Danmark*). „Vi Oppositionsblade ere altsaa som de gallicisk̶e Oprørere: da de skulde slaa Østerrigerne, gav de sig til at myrde hinanden indbyrdes." Det er selvfølgelig Spøg, naar der hertil føjes: „Et saadant Had existerer der i det stille, fredsommelige Kjøbenhavn!", men ogsaa i de alvorligere Artikler fra denne Tid kommer nu og da Mismod og Forstemning til Orde. „Nogle Betragtninger" fra Juleaften 1845 (Nr. 275) dvæle saaledes ved, at Forsynet undertiden har hjulpet et Folk ud af „en saadan mat, trykkende og fortærende Stilhed" ved en Revolution, og Artiklen ender derpaa med følgende Ord: „Indtil da faaer man at udholde, at det suger En for Hjertet, at man er, som om man kunde kaste sig ned og sove paa Stedet. Kommer engang imellem en vildfarende Tanke, et Pust, der gjør Sindet uroligt og længselsfuldt, da gaaer man i Tivoli, naar det er Sommer, eller i Kasino, naar det er Vinter og Kasino er bleven færdig. Hjælper dette ikke, bliver der et Savn tilbage, der suger, saa at man risikerer at blive ilter, da krænger man det paa Vrangen og gjør Nar af Alting og af sig selv med."

*) „Vennerne fandt imidlertid — siger Korsaren — at det ikke var Straf nok. Barfod ytrede med den ham egne sunde Sands, at Forbudet var godt nok, men „Fædrelandets" Territorium var for lille, hvorfor han i Læseforeningen proponerede Korsarens Afskaffelse. Det var nu aldeles Barfodsk! Naar f. Ex. Foreningen bestod af 200 Medlemmer og Korsaren blev afskaffet, vilde vi idetmindste faae tyve nye Abonnenter. Vil Barfod endelig skade os, bør han tvertimod oprette Foreninger af Korsar-Læsere. Han kan være ganske rolig for vor Hævn; vi skulle ikke oprette Foreninger af Barfod-Læsere."

Det kan vel heller ikke nægtes, at Korsarens Polemik stundom har ligesom en bitter Bismag, om det end paa den anden Side ligesaa lidt maa oversees, at for et satirisk Blad vil det altid gjælde, at hvad man kalder Vittighed, naar det gaaer ud over Andre, kalder man Ondskab, naar det rammer En selv. Der var under Korsarens Krydstog ikke mangen offentlig Personlighed, paa Politikens saa lidt som paa Litteraturens Omraade, uden han paa den ene eller anden Vis havde kollideret med Bladet, og da der den Dag idag endnu rundt omkring findes talrige levende Samtidige, vil det forsaavidt ikke kunne undre Nogen, om han frembeles maatte støde paa Reminiscenser fra gamle, men ikke glemte Mellemværender. For os, der her fornemmelig have søgt at paavise de store, almindelige Strømninger igjennem Bladet, turde det imidlertid være af underordnet Interesse at dvæle ved Sligt, ligesom selvfølgelig mangfoldige større og mindre Pile nu for længe siden have tabt deres Adresse, idetmindste for den yngre Efterslægts Bevidsthed, men vi bør dog her minde om, at Korsaren selv, paa given Foranledning, bestemt protesterede imod at have krænket Privatlivets Fred. En Maanedstid før Bladet gik ud af Goldschmidts Hænder, hedder det saaledes (i et Følgeblad, 7. September 1846) om et Sammenstød med G. Siesby: „Vi tro ikke, at der i nogen af Artiklerne skal findes Noget, der ligger udenfor Offentlighedens Gebet, idetmindste ikke efter det Begreb, vi gjøre os om Offentligheden." Og Bladet fortsætter derpaa: „Vi tro, at naar en Mand fremtræder i det offentlige Liv og gjør dumme Streger, saa skal man søge at ramme Manden selv; man skal tage hans Navn, hans Stilling, hans Person; man har Lov til at forfølge ham lige til hans Bopæl, til hans Families Dør — der hører Forfølgelsen op, over Tærskelen træder kun en velsindet Gjæst." (Smlgn. ogsaa hermed Artiklen i Nr. 216 om „En Journalists Stilling"). Det var ialtfald i det givne Tilfælde Modparten, der havde trukket Goldschmidt personlig ind i Byssladderen, (se „Flyveposten" 15. Juli, 21. Juli, 31. Aug. 1846 og Følgebladene til Nr. 303 og 311 af Korsaren), men det Eneste, der af Skandalen turde vedkomme os, er Korsarens Vidnesbyrd om „det næsten fanatiske Raseri, hvormed Goldschmidt er bleven forfulgt af et vist Publikum, siden han udgav „En Jøde"," ligesom at det „især er Jøder, der angribe Korsaren, hvis Udgiver ogsaa er Jøde". Følgebladet til Nr. 311 giver endvidere ret interessante Oplysninger om G. Siesbys tidligere Medarbejderskab i Korsaren. Selvfølgelig greb ogsaa „Flyveposten" Lejligheden til at anbefale en opdukket Rival af Korsaren ved Navn „Kjøbenhavns Charivari" som „mindre ondskabsfuldt og mere vittigt", hvorfor Bladet opfordrer til at fordrive et større Onde ved Hjælp af et mindre.

Imidlertid er det utvivlsomt, at Almenhedens Dom over Korsaren ikke havde forandret sig saa lidt, medens Tiden gik. Endnu i 1843 kunde en Modstander („Aftenbladet", Nr. 38—39) tilskrive Korsarens Optræden og Exempel en vigtig Indflydelse paa den periodiske Presse, idet man istedetfor de lange tørre politiske Prædikener, hvormed Bladene hidtil havde kjedet Læserne, fik Korsarens spirituelle, ligesaa vel skrevne som let læselige Artikler. Som „den liberale Presses Læremester" turde vel ogsaa Korsaren baade i Godt og Ondt endnu betegnes som et væsenligt Udviklingstrin i den danske Journalistik. Men i 1846 lød saa at sige en enstemmig Fordømmelsesdom

over Bladet, der tilsidst kulminerede i Kierkegaards voldsomme Angreb. Som en samtidig Dom over Korsaren kunne vi minde om Orvad Odds «danska epistlar», der under Navnet «Hinsidan Sundet» udkom samlede i Stockholm 1846 og bl. A. bleve imødegaaede i Korsarens Nr. 302. Sturzenbecker, der stod „Fædrelandet" meget nær, skildrer ogsaa væsenlig Korsaren som et yderst negativt Blad, hvis Formaal kun var at rive ned og latterliggjøre Alt, lige til selve Oppositionens Gjerninger og Personligheder. Uden en saadan mer eller mindre aabenbar Upartiskhed mener Sturzenbecker at Bladet heller ikke vilde have faaet Lov til at existere. „I en høj Persons Forgemak (eller Privatværelse, «frustuga») siges Korsaren at være en meget yndet Lekture, og man vil vide, at visse store Excellenser ikke skulle kunne lade være at trække lidt paa Munden ad dens Vittigheder; men det er meget muligt, ja næsten troligt, at dette ikke vilde være Tilfældet, saafremt ikke Hr. Plougs Kindskjæg nu og da sammesteds fik et lille Epigram ved Siden af Politimesterens Stok, og Agitatoren Christensen et Træsnit lige overfor Borgmester Ussing." Sturzenbecker skildrer derpaa Goldschmidt som en Mand med ikke almindelige Ressourcer og peger ud over Korsaren for hans litteraire Fremtids Vedkommende. Som Korsarens to vigtigste Medarbejdere nævnes P. L. Møller og Klæstrup. Den Første karakteriseres som en god Poet og en skarp Kritiker, men han er „den inkarnerede Malice, Malicen lyslevende, Malicen i Makintosh og med blondt Haar." Den unge Kunstner Klæstrup kaldes en højst spirituel Mand med et uudtømmeligt Forraad af «good humour»; „han er uvurderlig for Korsaren, og en ikke ubetydelig Del af den Popularitet og den Udbredelse, dette Blad har vundet — det tæller mer end dobbelt saa stort Publikum som „Fædrelandet" — bør retfærdig skrives paa hans Regning."

Men hvor højt Kampens Bølger end gik i det sidste Aarstid, holdt Korsaren dog gjennemgaaende Humeuret oppe. Fordi den havde faaet nye Fjender i sine tidligere Allierede, glemte den ikke derfor de gamle Konservative, og nu som før vare de „holdte" Skribenter en af Bladets Specialiteter, lige fra Blok Toxen, Trojel, Hollard Nielsen, H. K. Rask o. s. fr. til Fribert, der var rejst udenlands, ikke som forhen „med offentlig Understøttelse", men „med offentlige Penge", og hvem Korsaren engang imellem lod sig tilskrive et Brev fra. Selv samtidig med Kierkegaards-Fejden har den et overmaade fornøjeligt L'hombreparti med Stemann, Levetzau og Reiersen (Nr. 276), og hvad endelig Indlæggene mod Kierkegaard angaaer, turde sikkert Goldschmidt have Ret, naar han i sine Erindringer siger, at hvis Sagen skulde bedømmes som en almindelig litterair Fejde, efter Artiklernes Humeur og Fantasi, saa turde han endnu lade Sagen gaa til en Jury. Men paa den anden Side er det ogsaa karakteristisk for Korsaren, at der midt under alle Vittighederne og de satiriske Polemiker kan ydes f. Ex. „Riddersmanden" Hauch en varm Beundring (Nr. 272), eller at H. N. Clausen kan tages i Forsvar mod en ærerørig Beskyldning (Nr. 307). I sine Erindringer (S. 343) fremhæver Goldschmidt fremdeles selv udtrykkelig, at de syv Assessorer, der havde stemt for Domfældelsen til Vand og Brød, aldrig bleve omtalte i Korsaren. „Jeg har aldrig — siger han — gjemt Vreden til Hævn og navnlig ikke i Litteraturen gjort Fortræd paa Grund af noget mig Tilføjet."

Da Søren Kierkegaard sidst paa Aaret 1845 tørnede offentlig sammen med Korsaren, var det forøvrigt ikke første Gang, at hans Tanker havde sysselsat sig med dette Blad. Allerede saa tidlig som i Oktober 1841 havde Korsaren (Nr. 51) gjort adskillige Løjer med Kierkegaards Doktordisputats, og Kierkegaard havde endogsaa paa Gaden kritiseret Artiklen til Goldschmidt selv, fordi den manglede Komposition, samt udtalt det som Goldschmidts Opgave at lægge sig efter komisk Komposition. „Den Dag" — siger Goldschmidt vittig i sine Erindringer — „fleb han, uden at han eller jeg kunde ane det, den Spids, der stak ham selv." Da „Enten-Eller" derpaa udkom, bragte Korsaren strax (Nr. 129, Marts 1843) en varm Lovtale. P. L. Møller fandt vel, at der var mere Tankespind end Kjød og Blod i Bogen, men iøvrigt var han enig med Goldschmidt om, at Victor Eremita var det mest aandfulde Hellenske i moderne Gjenopstandelse, og til Ære for det gamle som for det nye Hellas tilbragte de en Aften sammen og sluttede et Forbund, som Møller smukt gav Udtryk i følgende Ord: „Vi skulle begge være i Tjeneste hos Litteraturens Sandhed og, naar det fordres, staa hensynsløst imod Hvadsomhelst og imod hinanden, uden Kammerateri og Spækhøkeri, og til Løn derfor skulle vi blive uopslidelig unge" (Erindringer, S. 318—320). Ogsaa lejlighedsvis omtalte Korsaren i Aarenes Løb de Kiergaardske Pseudonymer (se Ex. „Fra Fyrrerne", I. S. 300—301), og saa nøje lagde Kierkegaard Mærke til enhver Udtalelse om sig, at end ikke nogle Linier om ham i en hel anden Sammenhæng undslap ham. Man kan af hans „Efterladte Papirer" I. S. 219 se, hvorledes Korsarens Ord om, at „Lehmann vil dø og blive glemt, men Victor Eremita døer aldrig," har sysselsat ham, og der foreligger et Udkast til „en Bøn til Korsaren", der begynder saaledes: „Grusomme og blodtørstige Korsar, stormægtigste Sultan, Du, der holder Menneskers Liv som en Narrestreg i din vældige Haand og som et Indfald i din Næses Brede, o, lad Dig dog bevæge til Medlidenhed, forkort disse Lidelser — dræb mig, men gjør mig ikke udødelig." Disse Ord fra Novbr. 1845 ere navnlig af Interesse, fordi de uimodsigelig vise, at det ikke alene var P. L. Møller, som Kierkegaard en Maanedstid senere vilde tillivs, men at virkelig den hele Korsar, saaledes som det ogsaa var at vente af hans Syn paa Liberalismen overhovedet, var blevet ham det store Opløsningens Fænomen. End ikke en Parenthes i Korsarens Nr. 251 (om at der var mere Nydelse ved at spise tørt Brød og drikke Vand med Hilarius Bogbinder end ved at drikke Champagne med Hr. Bøotius*) var derfor undgaaet hans Opmærksomhed, men blev trolig senere sat med paa Korsarens Regnskab**). I

*) Om Boëtius, Udgiver af „Aftenbladet" 1843—44, tales der oftere i Korsaren. Nr. 181 lader ham bl. A. raisonnere saaledes: „Jeg er akademisk Borger og altsaa et Menneske af videnskabelig Dannelse, der har Beføjelse til at afgive sin Stemme i den offentlige Debat og optræde i Litteraturen."

**) Vi turde næsten endogsaa vove den Gisning, at Kierkegaard i „En litterair Anmeldelse" har laant sit Billede om Skøjteløberen („Fra Fyrrerne" I., S. 293) fra Korsarens Nr. 55 og saaledes vendt Bladets Ord imod det selv. I en Artikel om „Den republikanske Aand" hedder det nemlig saaledes: „En frygtsom Skøjteløber kunde saaledes finde Fornøjelse i at løbe over den bundfrosne Sø og glæde sig ved at være fri for al tænkelig Fare, hvorimod den dristige Mand gjerne løber over den tynde Flade og finder sin mandige Stolthed tilfredsstillet ved ene at skylde sin Raskhed, sit Mod og sin Aandsnærværelse den sikre Gang over det mægtige, farlige Dyb."

de sidste Dage af 1845 udkom da P. L. Møllers „Gæa, æsthetisk Aarbog for 1846", om hvis første Aargang det havde hedder i Korsaren (Nr. 225), at „denne Bog lader til at være en Parodi paa „Urania" lige til Titlen". Imellem de mange fortræffelige Bidrag, som den nye Aargang bragte, var Møllers egen Korpusfeuilleton „Et Besøg i Sorø" ikke det ringeste, selv om det senere er oplyst, at en Del af de deri forekommende Ytringer om Kierkegaards psykologiske Experiment „Skyldig? — Ikke skyldig?" er laant af et Brev fra Hauch til Møller (se Kierkegaards „Efterl. Papirer" I. S. 221). P. L. Møller kom ialtfald til selv at lægge Ryg til, thi allerede „Fædrel." for 27. Decbr. bragte „Frater Taciturnus'" knusende Artikel om „En omrejsende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet." Det var i denne Artikel, at Kierkegaard gjorde P. L. Møller til Korsarens egenlige Sjæl, og idet Frater Taciturnus minder om, hvorledes hans Foresatte Hilarius Bogbinder var bleven smigret i Korsaren, medens Victor Eremita endog havde maattet opleve den Tort at blive udødeliggjort der, ender han med at kalde „Landstrygerens" Besøg i Sorø „et af disse væmmelige Korsarangreb paa fredelige, respektable Mænd, der i hæderlig Ubemærkethed røgte hver sit Kald i Statens Tjeneste; paa udmærkede Mænd, der ved Meget have gjort sig fortjente, ved Intet latierlige" o. s. v. Til dette kunde selvfølgelig Korsaren eller rettere her Goldschmidt ikke tie. I Nr. 276, 2. Jan. 1846, besvarede han Angrebet i „Fædrelandet" med en meget vittig Artikel om „hvorledes den omvandrende Filosof fandt den omvandrende virkelige Redakteur af Korsaren", medens de medfølgende Billeder fremstillede baade den tause Broder og Ploug. Det næste Nummer af Korsaren bragte derpaa bl. A. den første af Klæstrups berømte Tegninger af Kierkegaard med Buxerne og Spadserestokken (se Gjengivelsen i dette Blads 1. Aargang Nr. 7), og nu fulgte Stridsrepliker Slag i Slag (se for Korsarens Vedkommende navnlig Nr. 278, 279, 280, 284, 285, 289, 297, 299, 300, 304). At gaa ind paa Stridens Enkeltheder kan der her ikke være Tale om, da man saavel i det nævnte Bind af Kierkegaards „Efterladte Papirer", i Kierkegaards „Bladartikler" og nu endelig i Goldschmidts Erindringer, fornemmelig S. 421—430, med Lethed kan finde alt Stoffet tilrettelagt. Men den yngre Slægt, der gjenopfrisker denne Fejde, der hverken i Vid eller i hensynsløs Skarphed staaer tilbage for de navnkundigste Felttog i vor Litteratur, bør dog paa intet Punkt af Striden glemme, at medens Kierkegaards Virksomhed og Betydning for det danske Aandsliv nu frembyder sig som en samlet Helhed og Enhed, saa var den store Tænker, i hvis menneskelige Personlighed de største og de mindste Egenskaber synes at have været sælsomt blandede, den Gang, i 1846, kun en almindelig Dødelig, hvis kolossale Omtaalighed nok kunde friste en ung Satiriker til paa ham selv at prøve den komiske Komposition, som vi have seet, at Kierkegaard tidligere havde savnet hos Korsaren*). Men ialtfald var det upaatvivlelig Goldschmidts Pligt at holde Skjoldet for P. L. Møller, og en Alliance mellem Kierkegaard og „Fædrelandet" kunde heller ikke virke med nogen dybere ideel Magt paa Korsaren; dertil var baade „Fædrelandets" Uvillie mod dette Blad dengang for stor, ligesom „Fædrelandet" og Kierkegaard selv altfor indbyrdes uenige om de bag den personlige Vrede liggende dybere Stridsspørgsmaal*). Hvad Striden imellem Korsaren og Kierkegaard endvidere førte til, saavel offentlig („En litterair Anmeldelse" fra Foraaret 1846 f. Ex.) som privat (de senere udgivne volumineuse Dagbogsoptegnelser), have vi tidligere dvælet ved. Mærkeligt nok taltes dog selv midt under Kampen Kierkegaard og Goldschmidt ved paa Gaden, skjøndt den Første i sin Artikel i „Fædrelandet" bl. A. havde ytret følgende Ord om „P. L. Møller og Korsaren": „Saadanne Personer høre ikke til min Omgivelse, og hvor paatrængende og nærgaaende de end ere, det hjælper ikke; det forstyrrer ikke min Glæde over den lille Verden, der er min Omgivelse." Ja deres Samtale drejede sig endogsaa om selve Kampens Indlæg, hvilke Kierkegaard karakteriserede ved, at de manglede Respekt for Frater Taciturnus' „højere Ret". Men saa navngav Kierkegaard sig som identisk med de forskjellige Pseudonymer, og første Gang han herefter mødte Goldschmidt, gik han ham forbi med et forbitret Blik uden at ville hilse ham. „Der var i dette Bliks Forbitrelse" — siger Goldschmidt — „ligesom i hele Kierkegaards personlige Fremtræden Noget, der strejfede det Komiske. Men dette gled tilside, gav Plads for det Løftede, Ideale, som ogsaa var i hans Personlighed. Det store, vilde Blik havde det ved sig, at det ligesom trak Tæppet bort fra den højere Ret, som Kierkegaard hidtil havde pukket paa. — Inden jeg gjennem Gaderne kom hjem, stod det fast, at jeg vilde opgive Korsaren."

I en Efterskrift til den, sidst i Februar 1846, udkomne „Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift" vedkjendte S. Kierkegaard sig Forfatterskabet til Pseudonymerne, og enten maa Goldschmidt først længe efter have mødt Kierkegaard, eller ogsaa har Forholdet til Korsaren været vanskeligt at afvikle, thi endnu i Septbr. s. A. modsiger Bladet Rygtet om, at det skal „gaa ind". Det gik da forsaavidt heller ikke ind, men Goldschmidt gik ud af det.

I det Hele udkom 315 Nummere under Goldschmidts Redaktion, det sidste den 2. Oktober 1846, faa Dage før Korsarens sexaarige Fødselsdag. Boghandler Holt indtager nu Pladsen som „Udgiver og Forlægger under Hr. Cand. Goldschmidts Fraværelse", men det var forøvrigt Xylograf Flinch, der kjøbte Bladet. Der er en Ungdom, siger Goldschmidt i sine Erindringer, som ikke tøver et Øjeblik med at kaste det snavsede Vand bort, selv uden at have noget renere i Baghaanden. Han opgav derfor den betydelige Indtægt og rejste bort „for at blive af med Vittigheden og lære Noget." Og med det forunderlige Sammen-

*) Hvad Georg Brandes' Bog om „Søren Kierkegaard" angaaer, have vi allerede i en Anmeldelse i dette Blads Nr. 255 nedlagt en Indsigelse saavel imod Skildringen af Korsaren i Almindelighed som af dens Strid med Kierkegaard i Særdeleshed.

*) Vi anføre det samme Citat som G. Brandes, men rigtignok i en anden Hensigt (se hans Bog S. 225 og S. K.s „Efterl. Papirer" S. 314—316). „Korsaren havde naaet" — siger Kierkegaard — „en saa enorm, for Landet uproportioneret Udbredelse, at Alle vaandede sig under dette Tyranni. Og paa „Fædrelandets" Kontor var det længst Dommen: der maa gjøres Noget. — — Da handlede jeg; det var den største Tjeneste, der i dette Øjeblik kunde gjøres „Fædrel.", Giødwad kom ilende op til mig for at faae Artiklen og stod hos mig, mens jeg skrev det Sidste." — Georg Brandes skulde have ladet Kierkegaard fortsætte: „Altsaa jeg handlede. Hvad gjorde saa „Fædrel."? Da det saae, at Sagen blev farlig, tav det, ubetinget — og det Hele kom til at staa som en Galskab af mig" o. s. v. — Langt kunde selvfølgelig det liberale „Fædrel." ikke gaa med den konservative Kierkegaard.

hæng, der saa ofte kan paapeges i Menneskenes Livsførelse, var det ogsaa det rette Øjeblik for ham at styre ud i det gjærende Europa.

Vi haabe ved en anden Lejlighed at skulle kunne følge ham paa denne Rejse, efter hvis Afslutning og som hvis Frugt „Nord og Syd“ fremkom; her have vi kun at tilføje et Par Ord om de to særskilt udgivne Bøger, der falde under Korsartiden og selv af Korsarens Modstandere — f. Ex. af „Fædrelandet“ — hilstes som „et virkeligt, maaske endog et sjeldent Talents morgenfriske, foraarsfrodige Førstegrøde.“ Naar saaledes P. L. Møller, som ovenfor berørt, allerede i Sommeren 1843 studsede over den ikke 24aarige Goldschmidts „mærkelige Naturbegavelse“ og fandt det Umagen værd at øve sin kritiske Divinationsevne paa Spørgsmaalet om denne Begavelses fremtidige Retning — „om den med stigende Energi vil vende sig mod det politiske Ideal eller koncentrere sig i det æsthetiske“ — nævner han ogsaa flere større Artikler, der, hvad „Lunets Friskhed og komiske Opfindelse“ angaaer, i hans Øjne staa paa Højde med Meget af det Bedste i vor Litteratur. Flere af disse Artikler, som f. Ex. „En Coopersk Roman“ (Korsaren Nr. 124 ff.) eller „Revolutionen paa Ladegaarden“ (Nr. 173), har Goldschmidt selv senere, om end med visse Forandringer, optrykt i 1. Bind af sine „Blandede Skrifter“ fra 1859, og de ere saaledes let tilgængelige for Alle. Det var da ogsaa P. L. Møller, der gav Impulsen til „En Jøde“. Efter et lidenskabeligt Udbrud fra Goldschmidts Side om Samfundets Fjendtlighed imod Jøderne, sagde Møller, idet han gik: „Med saadanne Følelser striver man en Roman“, og samme Nat skrev Goldschmidt i al Væsenligt Slutningskapitlet af den nævnte Fortælling, der under „Adolph Meyer“s Navn (men „udgiven og forlagt af M. Goldschmidt“) udkom i Slutningen af 1845. Goldschmidt, der i sine Erindringer opfrisker hele „En Jøde“s Tilblivelseshistorie (S. 364—375), har utvivlsomt Ret i, at Bogen mere var et Stridsskrift end en fri, harmonisk Digtning, og at der i „En Jøde“, ved Siden af ideal Længsel og Fantasi, var mere Bitterhed og mindre Ungdomsglæde end i Korsaren, men Almenheden mente omvendt, og „Fædrelandet“, der i sin ovennævnte Anmeldelse (Nord. Lit. Tidende, 11. Jan. 1846) kaldte Bogen „det interessanteste og mærkeligste Fænomen, som den danske Litteratur i forrige Aar var forøget med“, fremhævede udtrykkelig, at den delte Udgiver med Korsaren, „hvori Mange vistnok og med Rette finde en Modsigelse“. Adskilligt bærer dog alligevel Korsarens Præg i denne Fortælling, der er lagt tilbage til den æsthetiske Tid, da „Folket endnu ikke havde spist af Journalistikens Kundskabens Træ og seet, at det var nøgent“, og hvori der bl. A. forekom følgende til mange samtidige Korsarudtalelser svarende Ord: „Det er et særegent Træk hos de Danske, at de mangle Energi, Energi til at handle, Energi i at elske og fremfor Alt Energi i at hade.“ Ja selv Bemærkningen bag i Bogen under „Rettelser“ er helt i Korsarstilen: „Er der ellers noget Galt i Bogen, saa, end det ikke staaer her, er det dog Trykfejl.“ Men Frænde er nu engang Frænde værst, og ligesom det i de ovennævnte „Oplysninger i den Siesbyske Sag“ fremhæves, at det „især er Jøder, der angribe Korsaren, hvis Udgiver ogsaa er Jøde“, saaledes vendte ogsaa Jøderne sig nu fjendtlig imod denne Skildring af deres Liv (se Erindringer, S. 373—75). „Fædrelandet“, der særlig gjør opmærksom paa det nye Element, som Fortællingen for første Gang bringer frem for den danske Læsekreds, nemlig de rettroende Jøders huslige Liv og religieuse Ceremonier, tager ogsaa Goldschmidt i Forsvar overfor det imod ham rejste Spørgsmaal, om han var berettiget til at røbe sit Folks Hemmeligheder for Verden, saa længe han dog betragtede sig som dets Søn og idetmindste tilsyneladende kæmpede paa dets Vegne. — Men, som det altid gaaer, den litteraire Industri kastede sig ialtfald strax over Jødernes Liv, og allerede det følgende Aar udkom en daarlig Fortælling, „Jøden i det 19. Aarhundrede“, af en C. F. Neerbo.

Det Bedste for Goldschmidt selv ved „En Jøde“ var, efter hans egne Ord, at han ved saaledes efter Goethes Exempel at forvandle „ein Leid“ til „ein Lied“, en Tidlang følte sig udfriet af det Tryk og den Smerte, som ialtfald dengang hørte til Jødevæsenet, og vender man sig fra „En Jøde“ til det Bind „Fortællinger“, der — ogsaa under Adolph Meyers Navn — udkom kort efter Korsarens Opgivelse, faaer man ikke alene paa mange Steder et bestemt Indtryk af, hvor lyst og let Digterens Sind er blevet, men ogsaa af, hvor god Anledning der havde været til det foregaaende Aar at byde ham et saa varmt Velkommen paa den danske Litteraturs Grund. Hvem vilde saaledes overfor „Min Onkels Tømmerplads“ eller de øvrige „Erindringer fra min Onkels Hus“ tænke paa en jødisk Forfatter? Selv i ren national Henseende har man med Rette kaldt disse Smaafortællinger klassiske. Som bekjendt ere baade de og Størstedelen af Bindets øvrige Indhold fornylig gjenoptrykte i „Fortællinger og Virkelighedsbilleder“, dog atter med visse Ændringer og Udeladelser, f. Ex. af Allusioner til Tidens brændende Spørgsmaal og Lignende*).

Vort Maal er hermed for dennegang naaet. Læserne ville nu selv kunne prøve følgende Ord af Goldschmidt i Erindringerne S. 332: „Jeg har været i Modsigelse med mange eller de fleste af mine Landsmænd, og er det end muligt, at jeg paa et enkelt Punkt kan have havt Ret, saa er det dog ikke herpaa, at Tonen ligger, men paa det, at jeg fra først af og til Slutningen kan tro at have været i Overensstemmelse med mig selv og været ført mindre af skiftende Stemninger end af en Grundstemning.“ Eller som det i nær Sammenhæng hermed hedder S. 431: „Men saa har jeg ogsaa ved at tørne mod Samfundets med partiel Uret blandede Idealitet fundet Fred i Erkjendelse af, at Alt er gaaet ærligt til, og at der for Alle og Enhver ligger Fred i en saadan Erkjenden af Livets rene, skjønne Strenghed, hvilken Erkjendelse jeg stiller under Navnet Nemesis. Mig synes, at jeg kun har levet for at komme til dette Syn, der indenfor Livets Horizont er saa simpelt og klart, naar man vil være opmærksom.“

---

*) Se t. Ex. S. 15 i Originalen (S. 21 i Optrykket) om hvorledes en liberal Mand plejer at takke for en Toast ved et Festmaaltid, eller følgende Ytring S. 229: „Jeg kjender ikke noget smaaligere, mattere, ubetydeligere Folkefærd end det kjøbenhavnske.“

C. W. A. Strandberg.

Indtrædelsestale i det svenske Akademi af **Viktor Rydberg.**

Sluttet.

Men den, der skulde dømme over Talis Qualis' Ungdomsdigte med størst Skarphed, var ham selv. Længe forinden han havde besluttet at udgive den Samling af sine Digte, hvori han med Hensyn til Udvalget kunde anvende sit modnede Omdømmes Strenghed, havde han afgivet en uforbeholden Kjendelse over, hvad han ansaa for at være forfejlet i sin tidligere Virksomhed. Det var paa dette Akademis Højtidsdag i Aaret 1863. Hans Anskuelse var i Bunden den samme dengang som i hans Ungdom. Han talede med Bifald om det gjennemgribende Omformningsarbejde, som det 19. Aarhundrede har for, om Folkenes Stræben efter at slutte sig sammen ifølge Stammeslægtskabets Tilskyndelser, om den offentlige Villies Bevægelighed, som ytrer sig i Samfundsformernes Omskabelse, om Sejrvindingerne paa Videnskabens Højder og om Fordelingen af Videnskabens Udbytte i Dybet. Men, tilføjer han, under hele denne Bevægelse seer det ud, som om Digteren skulde blive for trangbrystet til at synge. „Eller ogsaa hænder det, naar han griber Harpen, at hans af Samtidens Lidenskaber endnu skjælvende Haand tager i Strengene med en udpræget Krampe, saaledes som vore Dage ikke sjelden have været Vidne til, medens den poetiske Jagttagelse ofte lokkes paa Afveje." — „Ja", vedbliver han, „det er altfor ofte indtruffet, at Sanggudinden istedetfor som en Evighedens begejstrede Budbærerske at gaa omkring ved Tidens Sygesenge, trøstende, opmuntrende, styrkende og lægende, snarere som en flygtig og følsom Besøgende med anstødelig Ubetænksomhed har ilet med at rive Forbindingerne fra blødende Saar, Saar, som hun intet Øje har havt for at bedømme, ingen Fuldmagt til at behandle og ingen Evne til at hele. Digtergaver, der gaa i denne Retning, gjøre ikke Samtiden meget rigere. De snevre sig ind i det Timelige og det Tilfældige istedetfor at bæres oppe af det Evige og Væsenlige; de bringe Ophidselse istedetfor Sundhed, Forvirring istedetfor Sandhed, Mørke istedetfor Lys. Ligesaa fylde de det nærværende Øjeblik med deres umaadelige Larm — for i det næste at synke ned til Intet. De maa skrive det paa Verdens Utaknemmeligheds Regning."

Saavidt Strandberg i 1863. Her er det utvivlsomt Akademikeren, som har kastet et dadlende Tilbageblik paa Studentens Digtning; men den Upartiskhed, hvorpaa en barsk Dommer her har lagt Vind, og den gammelromerske Haardhed, hvormed han har dømt over sit eget Kjød og Blod, ere maaske ikke ligesaa ufejlbare, som de fortjene vor Højagtelse. Det maa staa hen, om Strandberg har angivet Digtekunstens hele Virksomhedsomraade eller blot Lyrikens, naar han har skildret den plejende og Lægedom bringende barmhjertige Søster ved Tidens Sygesenge; i saa Tilfælde maa det da idetmindste indrømmes, at hun ikke sjelden har brugt heroiske Midler til Sundhedens Gjenoprettelse og mer end engang anvendt Sætningen, at hvad Jernet ikke læger, det læger Ilden. Hvad Fuldmagten som Læge angaaer, saa bærer, i Spørgsmaal om Tidens Sygdomme, den Ene ligesaa lidt som den Anden et Doktordiplom i Lommen; men her maa Naturen hjælpe, saa godt den kan, hvilket imellemstunder ogsaa synes at ske ved den Slags Kontra-Anstrengelse, som griber heftig i Strengene. Det er muligt og i de fleste Tilfælde vist, at Formen lider under de voldsomme Greb; men naar Alt kommer til Alt, er det ikke den ulastelige Overflade, ikke den fint afvejende Smag, men den lige fra Hjertet frembrydende, i Flugten grebne og formede Stemning selv med sin iboende Idegehalt, som saa meget des sikrere betrygger Digtets blivende Værd, jo mere den frembringer af Hjertets friske Følelser. I Digtet søger man noget helt Andet end Formens Mesterskab, thi den skal man have med i Kjøbet, og nu og da kan det tilmed hænde, at en Formfejl, medens den formindsker Digtets Fuldendthed, mere end forsoner dette ved at lade os ane en større Skjønhed hos Digteren selv. Og i Talis Qualis' Pansersange forekomme virkelig Fejl, som gjøre, at vi ville løfte den Pansredes Hjelm lidt, for grundig at nyde det herlige Skue af et Ynglinge-Aasyn, hvis Pande lyser, hvis Øjne straale, hvis Kinder blusse af Begejstringens hellige Ild. Den Generation, som var ung, da disse Sange lød, bukker for Kritiken, som har Øre for deres Mangler, men gjemmer i lige kjær Erindring det Indtryk, de gjorde i sin Tid. Det kan ikke nytte at nægte det — det var saa, at de Unge dengang syntes, at de stod som Odysseus' Mænd paa Lotofagernes Kyst. Paa den ene Side Ideernes Hav, gyngende Bølger, som oprørtes mere og mere, men bag hvilke man havde at søge Fædrenes forjættede Land. Paa den anden Side, paa den romantiske Strandbred, de milde Lotofager, den smeltende Følelses-Lyriks Sønner, som i Blomsterskaaler fremrakte deres Lotosfrugter, hvis Saft fik En til at sky de øde Vande og glemme Kysten der bagved. Da lød, som fordum fra Odysseus' Barm, en Røst, som opfordrede de Nølende til at gaa ombord, klæde sig i Bronce, ordne sig paa Roerbænkene og med Aarer og Vaaben bane sig Vej fremad imod Menneskehedens Maal. Lad være, at Ekkoet af et saadant Opraab kan synes underligt, naar det ikke slaaer tilbage fra et Krav for Øjeblikket — de, der først hørte det og vækkedes af det til glad og mandig Hu, de skulle i Carl Wilhelm August Strandberg ikke alene elske den senere modnere Dyrker af Digtekunsten, som med en af Aar og Erfaring vundet Sands rensede sin Aands og Følelses Indskydelser, men ogsaa den ædelt lidenskabelige, den ærlig hensynsløse unge Sanger, som sang med stormende Pulse lige ud af sit sværmeriske Hjerte og derfor vandt Tusinder af Ynglingehjerter i Sverigs Land. Hvad Virkning hans Ungdomsdigte skulle udøve paa kommende Slægter, maa disse afgjøre. Strandberg selv dømte dem, som vi have hørt, til Glemsel. Det skal gjerne indrømmes, at deres Virkning paa deres egen Tid ikke fuldt vil forstaaes, uden at man sætter sig ind i den Tids Aand. Men den Skjæbne skulle de dele med mange Digte, der høre til det Bedre og Allerbedste af hvad der er frembragt. Alle, selv de ypperste, Malerier sees bedst i det Lys, hvori de ere blevne til.

Maaske skulle de overleve Digte i Mængde, som ere mere teknisk fuldendte, men foruden Andet savne den Lidenskabens kraftige Ærlighed, for hvilken intet Tidsrum kan være utilgængeligt. De have i ethvert Fald fyldt en Plads, som ellers skulde være et uforklarligt, ja, et unaturligt tomt Rum i vor Poesis Historie.

Og om Et vidne de klart og tydeligt: om den Plads, han selv indtog, om det Parti, han selv tilhørte blandt de Ynglingeskarer, hvis forskjellige Karakter engang tegnedes af hans dybsindige Forgænger paa denne Stol: Israel Hwasser. Her staaer den Hob, som er de sandselige Lidenskabers svorne Offerpræster, og ikke langt fra dem de villieløse Øjeblikkets Børn, som ikke tænke ud over det Sekund, de nyde. Der staaer den paa Overfladen agtværdige Falanx af flittige unge Mænd, som koldt udregne og klogt beregne deres Vej mod den sikre og ærede Stilling, for hvis Opnaaelse de underkaste sig Savn i Ungdomsaarene — en Falanx, som skal gjøre megen synlig Nytte her i Verden ved sin Dygtighed og endnu større snigende Skade ved sin med Held kronede Egoisme og lave Opfattelse af Livets endelige Maal. Saa kommer den sidste faatallige Flok: Ynglinge, som sætte det Eviges Krav over de timelige Maal og i deres ærlige Kundskabssøgen lede efter Vaaben for det Sandes og Godes Sejr. Saadanne Ynglinge kunne flamme op og forglemme sig ved Synet af lave Handlinger, overfor Afsløringen af en lumpen Tænkemaade. De ere ikke altid Venner af det Bestaaende, thi som Borgere af tvende Verdener ægges de til Protester imod Virkelighedens Verden, naar den staaer i skrigende Modsigelse til Idealernes, og de sky ikke Ofret af deres jordiske Fremtid for den, de drømme om som Menneskeslægtens Arvedel. Til dem hørte den unge Strandberg. Den, som ikke veed det af Andet, veed det af Aanden i hans Sang. Lykkelige ere i denne Skare de Sjæle, for hvem, saaledes som for ham, Digtergaven har aabnet Adgang til den Verden, hvis Livsluft er Uforstillelse og Oprigtighed — Skjønhedens Verden, der ikke vil vide af de Hylstre, hvori Klogskaben med en stundom velgjørende Beregning klæder os i Hverdagslivet, men kræver, at det menneskelige Væsen utilsløret skal vise sig, saaledes som det i sit Inderste er, og ikke tillader, men fordrer, at vore Følelser, Forestillinger og Tanker skulle røbe sig for Menneskeheden ligesaa rent og aabent som for Gud.

Strandbergs Selvkritik afsluttes med et Raad, næsten det samme, som Penelope gav Sangeren Femios, da hun bad ham synge om Fortidens Bedrifter, men skaane Hjertet for Saadant, som endnu nager det med hele Styrken af en nærværende og selvoplevet Sorg. Men Penelope giver sit Raad for Tilhørernes Skyld, Strandberg sit først og fremmest for Digterens Skyld. Er det Nærværendes Masse for indviklet, formløs og uhaandterlig, da ligger, siger han, det Forbigangnes allerede ordnede Verden overskuelig og tilgængelig for ham. Det er ogsaa sandt, at yderst Faa have været istand til idealiseret at gjengive, hvad de nylig have oplevet, eller skildre Lidenskaber, hvori de endnu vare hildede. Altfor heftige Indtryk ville ikke underkaste sig Omformning. Strandberg fulgte sit eget Raad, da han digtede de to gribende Stykker «Riksskymningen» og «Likbrasan».

Begge tilhøre, hvad man kunde kalde Talis Qualis' andet Udviklingstrin. Det første kan ansees for endt med Aaret 1854, da han udgav 3. Oplag af sine Digte. De fleste af disse vare blevne til under Studenteraarene eller, som «Vilda Rosor», kort derefter og endnu under Indtrykket af det inderlige Samliv med Lunds studerende Ungdom. Ikkun nogle faa forfattedes imellem Aarene 1848 og 1854. Disse Aar vare ikke gunstige for selvstændig Produktion. Efterat han nemlig i 1847 havde taget Kancellistexamen, flyttede han det følgende Aar til Hovedstaden, hvor han surt maatte fortjene Brødet til sig og Sine ved flittigt Arbejde dels som Oversætter for det kgl. Theater, dels som Litteraturanmelder i Aviserne.

Hans Fædrelandskjærlighed havde paa dette første Udviklingstrin viist sig sammensmeltet med Kjærligheden til de almene, hele Verdensudviklingen omfattende Ideer eller ogsaa givet sig Luft i høje Stridsraab, der snart dirrede af Harme og Smerte over, hvad vi havde mistet, snart af Haab om en gjenopreisende Sejr eller ærefuld Død. Nu derimod vælder denne Følelse selvstændig frem for med varme Farvetoner at overgyde kraftig tegnede Billeder af Sveriges Historie. Af hans politiske Lyrik er det Taagede og Ubestemte forsvundet tillige med den ungdommelige Fortrøstning, der seer sine Idealer gjennem Solduft og blaanende Ætherregioner og alligevel tiltroer sig at kunne gribe dem i et eneste Stormløb. Den har sine Farer, den politiske Lyrik, hvilke maaske ligge nærmere, jo mere Begreberne ere klarede, jo bedre man veed, hvad man vil, tyt Begreberne lokke gjerne saa langt ind paa spekulative Baner og Villien paa ethiske, at den poetiske Anskuelighed vanskelig kan følge med. Men al Tankelyrik løber denne Fare, og hver Digtart har forøvrigt sin. Den rene Følelseslyrik kan hjemfalde til en pathologisk Sjælsbefigtigelse, Romanen til en konstruerende Karaktereologi. Digterens Styrke viser sig ikke, naar han skyer en Digtart for dens Farers Skyld, men naar en Forudfølelse af disse leder ham uskadt imellem Skjærene.

I «Riksskymningen» skildres Sten Stures sidste Dag og sidste Nat. Døende af det Saar, han fik i Striden paa Åsunden, er han ankommen til Strengnäs for endnu i sidste Øjeblik at lægge de høje Herrer paa Hjerte en enig Samvirken med Sverigs Bønder til Fædrelandets Frelse. Hvad Digteren, idet han lytter igjennem de mellemliggende Aarhundreder, hører ham sige, kan endnu den Dag idag under Partiernes Strid, hvorledes end deres Stilling til hinanden har skiftet om, være en Formaning at lægge sig paa Hjertet til Forsoning og gjensidig god Forstaaelse:

> Ha vi ej haft samma bräder
> i vår gångstol litet hvar?
> Samma muskelstarka fäder?
> Samma stränga tukt? Och har
> samma ädla mjölk ej närt oss?
> Samma tunga icke lärt oss
> stamma på vårt Fader Vår?
> Har ej Bonden tusenåra
> goda anor, medan våra
> knappast hinna till i går?

Men hvad denne „Frihedens Messias, der ogsaa har sit blodige Landsfestik i Siden", siger til Stormændene, optøer ikke deres Egoisme. Saa føres han, omgiven af sin Bondevagt, paa Slæde over Mælaren til Stockholm. Den barske Vinternat kom, men uden Stjerner. En harniskklædt Skare red forbi, og man hørte fra Rytterhoben Bredesord imod Sture.

> Väpnarskarans väg, som krökte,
> gnistrade af bloss och rökte,

medan i den stilla vik,
der de simpla tröjor höllo,
tårarne i mörkret föllo
på herr Stens förfrusna lik.

«Likbrasan» fører os et Par Solhverv frem i Tiden og viser os Adsplittelsens Følger. Baalet er tændt paa Södermalm; det næres med Ligene af svenske Herrer og Mænd. Ogsaa Stures bæres derhen, og foran hans Baare svinger en Lejeknægt haanlig det svenske Rigsbanner. Men en højvoxen graanet Bonde river det til sig, og med Fædrelandets hellige Mærke i sin stive Næve døer han under Bødlernes Vaaben. Til disse Stykker slutter sig den mesterlige «Vasasång», hvormed Talis Qualis fejrede Indvielsen af Utmelandsmindesmærket i 1860.*) Det stildrede Drama har dermed faaet sin lykkelige Epilog, og til de mange Laurbærkrandse ved Gustafs Fødder lægger Digteren en af sine egne.

Kraftig indskærper Talis Qualis nu, at den ægte Kjærlighed til Menneskeheden nærmest ytrer sig i Kjærlighed til Fædrelandet, og ligesom i Bevidstheden om, at hans Ungdoms Idealer havde for taagede Former, vil han i sin anden Digterperiode anskueliggjøre dem i alle Enkeltheder, som naar han svarer paa Spørgsmaalet: „Hvad er vort Land?" og i Svaret giver os et Perlebaand af skjønt sammenlænkede Kjærlighedsformaal, der indgaa som Bestemmelser i Fædrelandsfølelsen, eller naar han Træk for Træk tegner den Frihed, som kun efterhaanden under en fortsat Udvikling lader sig virkeliggjøre, nemlig „Menneskenes fredelige og kjærlighedsfulde Samvirken for Befæstelsen af det Sandes og Godes Herredømme paa Jorden." For den Frihed, vi eje, traadte han selv frem i de Kæmpendes forreste Række og drev med Slag af Digtersværdet Ytringsfrihedens Fjender tilbage til de Grændser, indenfor hvilke de høre hjemme — til Natten, „som hovisk tier", til Døden, „som ikke veed af nogen Skygge",

ty der lifvet rörs och solen stiger,
blir det sorl, men också verksamhet.

Aldrig opgiver en ædel Karakter uden Smerte de Anskuelser, som Ynglingen har dyrket og Manden længe hyldet. Paabydes det ikke af en vunden dybere Indsigt i Sandheden, saa opgiver man sig selv tilligemed Ungdomsidealerne, og ikkun altfor ofte maa det i Erfaringens Skole skærpede Omdømme tjene som en dækkende Kaabe — flagrende ad den Kant Vinden blæser — over Mangel paa Tro, Forræderi mod Overbevisningen. Saa langt som Strandbergs Skrifter give os Ret til at bedømme hans Verdensanskuelse, er denne en og den samme til Livets Ende. Sin sværeste Prøve har Frihedsfølelsen at udholde overfor de Forbrydelser, der øves i Frihedens Navn; men da den 41aarige Strandberg stod i Frankrigs Hovedstad, og hans Fantasi saae Guillotinen paa Grèvepladsen tegne sin mørke Skygge mod Aftenhimlen, vilde han ikke derpaa stirre sig blind for det kvalfulde Skuespils historiske Lærdomme. Og da utallige Lamper tændtes omkring Kejserborgen, og Cæsar med sin skjønne Mage traadte ud paa Balkonen, gyste han for det Tomme i Menneskevrimlen og Glædesskrigene,

ty, stolte Cesar, den fornämste gästen,
ett myndigt folk, har ingen plats vid festen,

og Raketterne tegnede i Mørket den samme Ildskrift for hans Seerblik som den usynlige Haand ved Belsasars Fest for Daniel. Hans Frihedskjærlighed var ligesaa grundfæstet som hans Kjærlighed til Kongemagten og Kongehuset, hvis Glæder og Sorger i ham havde en veltalende Tolk. Dog, om hans Verdensanskuelse ikke skiftede om, men kun klaredes og med Solens Gang over Livshimlen kun fik nyt Lys og ny Skygge, saa bleve ialtfald hans æsthetiske Anskuelser andre, og i Sammenhæng dermed gik det paa samme Maade med hans Opfattelse af det mandlige Ideal. Den unge Talis Qualis' Mønsterbillede var Manden med den svulmende Styrke i Tjeneste hos den friske Villie til naarsomhelst at slaa dygtig til for Ret og Sandhed. Den ældre Talis Qualis ærer fortrinsvis den Besindige, der saavel som nogen Anden veed at „betone Samfundslivets Ret og Pligt", men af Sagtmodighed skaaner og „vejer Alt paa Billighedens Vægt" — den, der virker trofast, men stille og forsonlig for sin Overbevisning.

Men dette hans Ønske om at „veje Alt paa Billighedens Vægt" kunde ikke Andet end mildne hans Maade at opfatte adskillige Begivenheder og Personer paa. Den Upartiskhed, hvormed han satte sig ind i Hwassers Forestillinger og Tanker, da han skulde skildre ham**), har maaske ejheller været uden Indflydelse i denne Retning og med Aarenes modnende Sands lært ham at finde sig deri, at den nordiske Halvø for Fremtiden kun maa benytte Sværdet som Slaa for sin egen Dør. Et nærmere Bekjendtskab med de Mænd, som under vanskelige Omstændigheder skulde raade for Sverigs udenlandske Politik, gjorde det lettere for ham at veje sine Følelser imod det Ansvar, som laa paa deres Skuldre, og som hans ridderlige Hu saameget villigere vurderede til dets fulde Tyngde, som det ikke trykkede paa hans Skuldre. I 1863, da det atter trak op til Storm nedenfor vore søndre Landegrændser, udtalte Strandberg sin Frygt for en Politik, der vilde sætte den Arv paa Spil, som vi have modtaget af Fædrene for at efterlade den udelt til vore Efterkommere. Betænkelighederne sprang ud af hans Tvivl om, at Folkets Svenskhedsbevidsthed havde slaaet tilstrækkelig sejge og dybe Rødder for ikke at svigte under et Uvejr. Man kan være af forskjellig Mening om, hvad der burde have været gjort paa det Tidspunkt af politisk Nølen, hvorom der er Tale. Vi forsømte, det kan ikke nægtes, til Sverigs skjønne Historie at føje endnu et Blad, der vilde have været lige ærefuldt i Tilfælde af haard Modgang. Ulykker, som et Folk paadrager sig ved opblussende Retsfølelse, Medlidenhed, Sands for det Ideale, hædre det og skulle knytte Efterverdenens Kjærlighed til dets Navn. Men Ingen kan forkaste Vægten af de Betænkeligheder, som laa paa den anden Side, saavel som den Aabenhed og det Mod, hvormed Strandberg søgte at gjøre dem gjældende.

Han havde nogen Ret til at pege paa Mangler i vor Opdragelse til Svenskhed, han, hvis Sang jo bestandig vilde vække og styrke vor Folkebevidsthed. Og det stærkeste Værn for denne saae han i Modersmaalets Pleje og Udvikling paa egen Grund. Den storartede Virksomhed, han udfoldede, da han berigede og prydede vor Bogverden med klassiske Mesterværker i kunstnerisk Gjengivelse, næredes

*) Se «Saml. Vitterhetsarb.» I. S. 163—169. O. A.

**) Se Strandbergs Indtrædelsestale i det svenske Akademi den 20. Decbr. 1862, over Israel Hwasser. («Saml. Vitterhetsarb.» I. S. 327—366.) O. A.

ikke mindst af hans Attraa efter at vise, med hvilken skjøn Smidighed vort Sprog kan føje sig selv i de vanskeligste udefra foreskrevne Forhold. Beskeden som han var, vilde han i fremmede Digterværkers Omklædning i svensk Dragt langt snarere se sit Kald end i Frembringelsen af selvstændige Arbejder.

Men paa hvilket af disse Omraader han end bevægede sig, var han Ordets Mester. Han lærte efterhaanden at kjende alle Modersmaalets Forraad og Hjælpemidler. Dets Ordskat laa mere tilgængelig for ham end for de Fleste. Der herskede engang i Ordenes Verden det samme Rangsystem som i Samfundets. Ved et Slags Udvalg var det poetiske Ordforraad snevert begrændset. Det gik med Ordene som med Menneskene: kraftige og ejendommelige Karakterer, der ikke kunde lade være at være sig selv, passede ikke for det ensformige Selskabsliv med dets i Dandseskolen indøvede Lader og efter Tommestokken afmaalte Skridt og Buk. Man fik saaledes en lille Samling „ædle Ord" og „ædle Udtryk" at bevæge sig med. Paa den Tid saarede man Smagen ved at græde, men man rørte alle følsomme Hjerter ved at fælde Taarer og — hvis man rigtig vilde gribe dem — ved at udgyde Taarestrømme. Saaledes opstod en Veltalenhed og en Salonpoesi, der har frembragt smukke Sager og dermed godtgjort sin Ret til at existere. Men som eneraadende eller fremherskende ere de farlige — farlige for Følelsens og Tankens frie Skjønhed, farlige endogsaa for selve Sprogets Liv. Paa Sprogets vide Omraade indhegne de en Have, hvor de gjøre Forsøg med Pragtvæxters Opelskning, men overlade alt det Andet til at voxe vildt og glemmes. Ord, der ikke benyttes, dø. Sikres deres Liv ikke af deres Nødvendighed for den daglige Tankeudvexling og de praktiske Hverv, saa forældes de og forsvinde, saafremt de ikke dyrkes af Digtekunsten eller Videnskaben. Den svenske Litteratur under Frihedstiden og Gustaf III. rammes uden Sammenligning mindre af denne Bemærkning end dens Forbillede, den pseudo-klassiske franske og dennes fleste Efterligninger. Dels var den endnu ikke naaet saavidt at afslutte sit Udvalg, dels udførte den dette med en saa inderlig naturlig Sands, at den adlede og ved denne sin Adlen frelste mange Ord, som maaske ellers ikkun havde vedblevet at leve i vore Landskabsmaal. Derpaa fulgte en Frigjørelsestid ikke blot for Folkene, men ogsaa for deres Ordskatte. Den pseudo-klassiske Skoles Modstandere satte en Frihedshue paa Ordenes store Masse. Maaske skal der altid findes en Helotkaste indenfor Ordforraadet, men jo mere forsvindende, des bedre. En ædel Naturlighed udestænger kun saadanne Ord, der pukke paa deres Raahed.

Strandberg var Arvtager og Fortsætter af, hvad foregaaende Skoler havde gjort for vort Sprog i saa Henseende. Man havde allerede for længe siden viist, hvor godt dets Nordiskhed trives i Antikens plastiske Former — Noget, der ikke forbauser den, som troer, at de nordiske Folks Aand føler sig ligesaa meget tiltrukken til Hellas som de romanske Folks Aand til Rom. Andre have fortrinsvis dyrket det mildt Musikalske i det svenske Sprog og dets Evne til at give Naturens rolige og vemodige Stemninger et Udtryk. Strandberg opsøgte med en vis Forkjærlighed, hvad Sproget ejer af kraftig og ejendommelig Natur, og vragede paa ingen Maade det Skarpe, Haarde og Barske, som han med vidunderlig Virkning vidste at forene med det Jevne, Bløde og Milde. Han bragte Styrken i vort Modersmaal i Anvendelse, sammensmeltet med dets Ynde, Staalklangen i Harmoni med de bløde Toner. Den Omsorg, han helligede Sprogstoffet, var for ham en Søns skyldige Kjærlighedstribut til en skjøn og elskelig Moder og samtidig et fortsat Arbejde paa at værne om vor Folkestammes selvstændige Liv.

Den Tid er for længe siden forbi, da man med den ærværdige Svedberg i Sproget saae et Guds Værk, der vel kunde ødelægges og fordærves af Folket, som har faaet det til sit Palladium, men ogsaa røgtes saa, at det i sin engang vundne Fuldkommenhed bevarede sig ukrænket af alle Aarhundreders Omformningstrang. Den fromme Patriark haabede, at det svenske Sprog, saaledes som han læste og aldrig nok kunde beundre det i sin Bibel, skulde overleve Dommedag og lyde i det evige Jerusalem for Herrens Aasyn. Da, siger han, skal nok hvert Folk uden al Lærdom forstaa de andres Tungemaal og istemme med dem, naar de synge Moses' Guds Tjeneres og Lammets Sang; men ethvert Folk skal ogsaa synge paa sit eget Modersmaal, og naar da Sverigs Engel begynder at synge, skulle alle Folk synge med os Svenske paa Svensk: „Nu takker Gud, alt Folk, med Hjertets Fryd og Gammen!"

Vel har dette i sin uskyldige Skjønhed saa storartede Syn paa Sprogene sin ideelle Sandhed; men vi have med Videnskabens Fremadskriden faaet en anden, af opdagede faktiske Forhold vunden Maade at se dem paa. For den sammenlignende Forskning, der paa dett Omraade, som paa andre, skjænker os saa rige Frugter, viser sig en Sprogbevægelse, som den gamle Heraklitus saae Verdensfloden, i hvilken Bølgerne glide forbi, stigende, synkende og blandende sig med hinanden. Og dette Syn er ikke noget Blændværk. Det forholder sig saa — med Tungemaalene, Samfundsformerne og Folkene. Men her er den Fare nær, at den, som uophørlig har dette Skuespil for Øje, skal faae Følelsen slappet for Modersmaalets selvstændige Liv og Udvikling af egne Hjælpemidler. Truer Døden et hjemligt, velformet og skjøntklingende Ord, seer han dets Bortgang med Ro, thi Alt er Forgængelighedens Lov underkastet, og det tomme Rum fyldes af en Udlænding, som gjerne modtages, fordi hvert Ord har sin lille Roman, der vinder i Afvexling, naar det er kommet ind og skal gjøre sig hjemme paa fremmed Jordbund. Det vilde være vel, om denne Anskuelse lod sig forene med en anden, der erkjender det Retsgyldige i den Modstand, som i Begyndelsen ubevidst og derpaa med stedse klarere Bevidsthed søger imod Slid og Brud at beskytte det Baand, som i Tungemaalet forbinder de bortgangne Slægter med de kommende og gjør det muligt for de senere gjennem Aarhundrederne uden stor Anstrengelse at nyde, hvad deres Fædre have tænkt dybest og digtet skjønnest. At denne Modstand udretter noget, det lærer Historien os. Medens Sproget for hver Menneskealder næsten til Uigjenkjendelighed forvandles hos nogle indianske og afrikanske Stammer, kan endnu den Dag idag den helleniske Bonde, som tjener den Fremmede til Vejviser, tage Pausanias til Hjælp, og Sønnen kan snart i Folkeskolen glæde sig ved Herodots Skildringer. Sprogets Selvopholdelsesdrift, hvor en saadan findes, har tilvisse samme Betydning for Verdensudviklingen som alle levende Skabningers Selvopholdelsesdrift. De, der forkynde de i Talesproget herskende fysio-

logiske Loves ustandselig opløsende Kraft, bør dog ikke forglemme, at de bevarende og udviklende psykiske Kræfter i Sprogorganismen voxe og tage til i samme Grad, som Folket bliver istand til at leve et inderligt Samliv med det Ædleste i sin Litteratur. Digtergaven paalægger den, der er blevet benaadet med den, mange dyrebare Forpligtelser, og iblandt dem er den at frede om Modersmaalets Ordskat, gjenoplive Sindet for Udtrykkets billedlige Friskhed og værne om de fine Afskygninger af Formerne, som den uddannede Følelse kræver, selv om Hverdagslivets Hverv ikke fordrer dem.

Med Afslutningen af sin ihærdige Virksomhed som Oversætter kan Strandberg ansees for at have endt sit andet Udviklingstrin. Sandsynligvis har den under denne Virksomhed fortrolige Omgang med Englands og Frankrigs bedste Litteratur medvirket til at frigjøre ham fra den Ensidighed, som fulgte af hans første Bekjendtskab med den tydske Bogverden. Vist er det, at de Aar, han endnu havde tilbage, viste hans Udviklingsevne i dens Fuldendelse. Han digtede ikke meget i de Aar, men det Meste af dette hører til det Bedste, han har skjænket vor Poesi. Hvem mindes ikke Sangen, hvormed han ildnede Begejstringen ved Afsløringen af Carl XII.s Billedstøtte for ti Aar siden? Den ubestikkelige Historie tør ikke lytte til Digterens Opfordring:

> Ryck våra barn utur vår arm,
> tag hjertat ur vår egen barm,
> men rör ej vid hans bild!

Den maa skildre Helten, som han var, med Dyder og Fejl, men den har gode Løfter til det Folk, som saaledes vil glemme, hvad han lod det undgjælde, lide og tabe, for ikkun at mindes de stolte Eventyr, hvormed han har smykket dets Saga:

> Stå der på vakt vid speglande vatten,
> blicka mot soln, som kommer häråt,
> svep dig i frost, då vintriga natten
> sållar med gnistrande stjernor sin stråt!
> Och när vårt ödes mått sig fyller,
> res dig i sporrar än och kyller,
> samla ditt folk och mönstra det här,
> peka dit faran i antåg är!
> Och lär oss brottas med vidriga öden,
> med handen på värjan än i döden!

Hvilken Evne Strandberg havde til at lægge de kraftigere Ord i Rimene, derom vidner paa sin Vis ogsaa denne Strofe. — Af sine klassiske Yndlingsforfattere, ikke mindst af Horats, havde han lært at holde Hus med Ordene. I flere af hans Digte trænge Tankerne sig sammen som i vældige Muskelknuder, og Digtets Formning minder om Herakles-Torsoen. Maaske delte han i længere Tid Renaissancens store Mesters Svaghed for at ville vise, hvor fortrolig han var med Musklernes Anatomi, ligesom han i sin Ungdom havde dennes Smag for noget Overdrevent i Holdningen. Men disse Fejl have sat sig saaledes med Aarene, at man i hans sidste Udviklingsperiode ikke finder Spor deraf; Linierne af Digtets Lemmer gaa mere jevnt over i hinanden, Laderne faae deres ædle Maadehold, Styrkens Stolthed viger for Styrkens Besteddenhed, og det Tonens mandige Eftertryk, som han altid elskede, tjener nu den simple Sandhed, den dybe Inderlighed. Digteren vender sig til de stille Egne, og Stemninger, som længe have ventet at faae Udtryk, faae det nu saa fuldendt, som det er muligt for en Sjæl, hvis Fantasi, endnu i sin stærke Skaberkraft, er bleven formælet med den Blidhed, som forøget Livserfaring skjænker ædle Sind, samt den Inderlighed, som hos saadanne er en Frugt af Lidelsen. Han skaber nu venlige Hverdagsbilleder, yndige og rørende Idyller. Han skildrer Menighedens Patriark, som efter at have endt Nedskrivningen af sin Prædiken, er slumret ind i sin Lænestol, medens Aftensolen lister sig ind i hans Kammer, forgyldende Støvskyen over Bordet, og en Bunke nys afhuggede Birkegrene spreder en frisk Lugt fra Arnen. Han skildrer den billedskjønne Dreng, hvis Forstand sover, men hvis Hjerte er vaagent og som ved den stumme, af ingen Taare røbede Kjærlighed til den bortgangne Moder er i stadig Forbindelse med Aandeverdenen og fornemmer dens symbolske Aabenbaringer i det Timelige. Han skildrer de smaa Konfirmander saaledes, at man, hvis ikke Tekniken var saa mønstergyldig, skulde kunne sige, at Fra Giovanni selv har malet dem med Rhythmer istedetfor med Farver. Til det Ypperste, Strandberg har digtet, høre ogsaa Sangene til Gustaf Ljunggren og Carl Anders Kullberg, samt flere af hans «Dödsrunor», alle udmærkede ved en kraftig Modellering af Personerne. I Dødsrunerne bevæger Smerten sig med fuldt Herredømme over sig selv, et Herredømme, der er udsprunget af Overbevisningen om, at Evigheden, og ikke de vexlende Fænomeners Verden, er den sande Virkelighed. Foran disse Gravmindesmærker staaer man ligesom overfor visse Sarkofager, som skrive sig fra Brydningstiden imellem Antiken og Kristendommen, og som forene noget af dem begge i sit rige Løvværk med svulmende Drueklaser, i sine legende Genier og andre Kjendetegn paa et Haab og en Glæde, som leer imod Døden. Vel er det bittert, at denne skal fylde saa mange Øjne med Taarer, naar den skiller saa mange Hjerter ad, men den gjør det i den bedste Hensigt, thi

> Vi ha så mycket, som vill hålla qvar
> vårt väsen vid det timliga, som far;
> till jorden tynger dagens vinst vårt inre;
> blott vid förluster blir den tyngden mindre.
> Så blir förlusten, äfven den, en vinst,
> som riktar hjertat, då man tror det minst,
> och afsked af ett älskadt stoft betingar
> ett kärare besök af hvita vingar.

Den Hjertets Opdragelse til et højere Liv, der saaledes gjemmer sig i Forgængeligheden og fremfor Alt i Tabet af det Kjæreste, havde Strandberg selv med dyb Hengivelse gjennemgaaet.

Fuld af Kjærlighed i Hjemmet, trofast i sit Venskab, blid mod Alle, modtog han som en Gave fra Herren enhver Ytring af den Kjærlighed og det Venskab, som Livet rigelig skjænkede ham. Hvad Ægtefællen, som allerede Ynglingen havde fæstet sig, blev for Ægtefællen, og hvor inderligt han følte sin Enhed med hende, er tolket i det skjønne Digt «Helgemålsklämtningen». Som en Tilskikkelse fra Herren modtog han ogsaa den smertefulde Sygdom, som efter mer end to Aars Kamp endte hans jordiske Liv. Om Morgenen den 5. Februar 1877 fandt hans Nærmeste ham ubevægelig i Lænestolen med den skjøntformede Pande bøjet imod Arbejdsbordet. Hans Læber vare forstummede, men han havde i Forventning om dette Øjeblik allerede sagt Farvel og Tak for Alt, hvad Livet havde af Dyrebart for ham*).

*) Se Strandbergs sidste Digt «Tack för god vakt!» i «Saml. Vitterhetsarb.» I. S. 321. O. A.

Hur skönt att, när så blir bestämdt,
få lösas från sin rot
och lyftas uppåt, uppåt jemt,
förklaringen emot,
att sista gången hafva sagt:
Farväl, farväl! Tack för god vakt!

Emile Zola om den franske Roman.

Af Paul Lindau.

I.

I de franske Romanforfatteres Kreds hersker der for Tiden en stærk Bevægelse. En af de ejendommeligste og mest begavede, Hovedet for den nyeste „Skole", de saakaldte „Naturalister", som de selv kalde sig, de radikale Realister, som vi Andre vilde kalde dem, Emile Zola, har nemlig for nogle Uger siden i en russisk Revue offentliggjort et Studie over den nuværende Roman i Frankrig; og i denne meget omfangsrige Artikel — den fylder omtrent to Ark i Revuen — taler Zola med en saa fuldstændig Mangel paa Kjærlighed og en saadan Strenghed om alle sine Kolleger, at disse, som ikke ere vante til en affejende Kritiks Tone og ere blevne noget forvænte ved de sædvanlige Blad- og Revuekritikers Diskretion og Velvillie i Frankrig, nu til Gjengjæld, ganske bestyrtede over denne skaanselløse Adfærd, behandle Zola, der ved sit Fejdeskrift har sagt sig løs fra Kammeratskabet med dem Alle, som en Paria.

I Frankrig er denne Artikel bleven almindelig bekjendt derved, at „Figaro" har offentliggjort den i Originalsproget efter Zolas Manuskript i sit litteraire Søndagstillæg, der i Forbigaaende sagt redigeres med stor Dygtighed af A. Périvier.

Afhandlingen gjør ikke noget synderlig behageligt Indtryk ved Læsningen. Det berører En pinligt at se, med hvilken Grusomhed den vrede Romanforfatter bryder Staven over sine Standsfæller. Hos Forfattere, der producere selvstændig, er denne yderste Grad af Haardhed i Dommen, denne Mangel paa Respekt for Produktionen en Sjeldenhed. Hele Afhandlingen gaaer til syvende og sidst ud paa at fastslaa, at af hele den nuværende Romanproduktion i Frankrig have kun en Enestes episke Værker Berettigelse til at naa til Efterverdenen som fuldgyldige Romaner — nemlig Kritikeren Emile Zolas egne. Mellem Linierne i denne omtrent helt igjennem negerende Kritik kan der næsten hele Tiden læses den positive Paastand: at Zola alene har overtaget Balzacs Universalarv, at Zola alene har fattet Romanens Væsen, at Zola alene i sine Romaner tilfredsstiller vor Litteraturs Krav; Zola alene — og Du skal ingen andre Digtere have end ham. Mod enkelte Forfattere er Zola ligefrem uretfærdig.

Endelig er det Synspunkt, hvorfra Zola bedømmer Frembringelsernes Værd paa den franske Romans Omraade, temmelig lavt for en Digter. Det er udelukkende Forlæggerens forretningsmæssige, ikke Kritikerens æsthetiske Synspunkt. Hver Bedømmelse ender med en Bemærkning om Salget af den recenserede Forfatters Værker, og for Zola synes disse Tal altid at have Beviskraft, idetmindste altid naar de ere ugunstige. Foreligger der en stor Afsætning og mange Oplag, bliver hans Dom ogsaa sædvanligvis noget mildere og forsonligere; men lader Publikum Forfatteren i Stikken, saa seer Zola i denne Omstændighed et sikkert Bevis for Værkets utilstrækkelige litteraire Betydning.

Da Zola nu engang har stillet sig paa dette altfor „naturalistiske" Standpunkt, saa har han heller ikke kunnet være fuldstændig i sin Bedømmelse af de Forfattere, der ere hans Samtidige. Den af de franske Romanforfattere, som vilde have omstødt hele denne Theori om Afsætningens Kongruens med det æsthetiske Værd, Adolphe Belot, har han ganske simpelt ladet være at omtale. Den utrolige Afsætning, som denne Sidstnævntes Romaner have fundet, maa dog vel til en vis Grad have rystet Zolas Tillid til Tallenes Beviskraft med Hensyn til et Værks digteriske Betydning, og derfor har han foretrukket, hellere at tie rent stille om Belots Hovedværker «Mademoiselle Giraud ma femme» og «La fille du feu». Disse Værker, Produkter af den yderligste Mangel paa sædelige Hensyn, raffinerede Væmmeligheder, som skylde den velberegnede Spekulation i Publikums gemeneste Lyster deres Fremkomst, have i Frankrig fundet en Afsætning, der er ligefrem utrolig. I Hundredetusinder maa de Exemplarer tælles, der ere blevne solgte af disse smudsige Bøger, og selv de anseteste Forfatteres Værker, deriblandt ogsaa Emile Zolas, staa langt tilbage for en saadan Lykke hos Publikum.

I det Hele taget skorter det denne Afhandling paa Fuldstændighed. I et Studie over den franske Roman, i hvilket der gives en Karakteristik af nogle ganske beskedne Talenter, burde man ikke savne Gaboriau, som har skabt en hel ny Genre og brudt den kriminalistiske Roman nye Baner, foruden at han, hvad der jo er afgjørende for Zola, har gjort en aldeles ubestridelig Lykke.

Men bortseet fra disse Fejl, bortseet fra det lidet Tiltalende i hele Stemningen, der altid er uvenlig og stundom uretfærdig, bortseet fra Standpunktets Ensidighed og Lavhed og Artiklens Ufuldstændighed indeholder den dog saa træffende og rigtige Ytringer om enkelte franske Romanforfatteres Væsen og giver et saa ejendommeligt Billede af dem i deres Helhed, at det nok er Umagen værd at gjøre Zolas Kritik tilgængelig for større Kredse, uden derfor paa nogen Maade at godkjende den, undtagen med de ovenfor fremsatte meget væsenlige Forbehold. Den paafølgende Analyse skal forsøge herpaa.

I Spidsen for Romanen i Frankrig stiller Zola, da han naturligvis ikke tør nævne sig selv, Gustav Flaubert, Edmond de Goncourt og Alphonse Daudet. Det kan ikke Andet end forbause, at se Zola sætte den endnu levende af Brødrene Goncourt paa denne fremragende Plads. Brødrene Goncourt have hidtil i Almindelighed gjældt for dygtige og aandfulde Forfattere; Edmonds sidste Roman, en falden Kvindes Historie, skildret i de krasseste Farver, har vakt megen Omtale; men hidindtil er det dog endnu ikke faldet Nogen ind, at nævne en af Goncourt'erne i samme Aandedrag som Alphonse Daudet eller endog Gustav Flaubert. Om disse Tre, hvem han betegner som direkte Efterfølgere af Balzac — ogsaa herimod lod der sig indvende Adskilligt — udtaler Zola sig ikke videre, da han allerede har behandlet dem udførlig i tidligere Essays.

Som dem, der derefter kunne gjøre Fordring paa den største Opmærksomhed, betegner Zola Hector Malot, Forfatteren til «Victimes d'amour», og Ferdinand Fabre, Forfatteren til «Abbé Tigrane». Om Hector Malot siger han ganske simpelt, at han har berettiget til de største Forhaabninger, men ikke gjort Fyldest for dem. Hans sidste Romaner ere ukunstneriske Fabrikater uden nogen dyb Betragtning, uden Stil, uden Komposition, med eet Ord: Malot

maa efter disse udslettes af de store Forfatteres Liste. Noget velvilligere, men efter min Mening langtfra anerkjendende nok, udtaler Zola sig om Ferdinand Fabre. „Ferdinand Fabre — siger han — er opvoxet blandt Præster, og han behøver nu kun at kalde sine Erindringer tillive, for at fremstille denne endnu kun lidet gjennemforskede Verden, i hvilken visse Lidenskaber og visse Sindsbevægelser naa en usædvanlig Udvikling. Egoisme, Stolthed, Herskesyge ere de klerikale Lidenskabers mægtige Løftestænger. Men jeg maa tilstaa, at Fabre trods sine ubestridelige Egenskaber endnu kun har gjort liden Lykke. Hans Mesterværk, «Abbé Tigrane», har med Nød og neppe opnaaet to Oplag og brugt flere Aar dertil."

Her er altsaa den utilstrækkelige Afsætning et afgjørende Moment for Kritikeren. Han dadler desuden Stilen, som der klæber „noget Provindsielt" ved, og han ender sin Bedømmelse af denne udmærkede Mand med de Ord: „Jeg troer ikke, at Fabre nogensinde vil skrive noget Bedre end «Abbé Tigrane»." I hele Bedømmelsen er Rosen modstræbende og fremtvungen, Dadelen veltalende og hadefuld. Det er desværre meget rigtigt, at Fabre endnu ikke har havt nogen af de støjende Succès'er, som ere blevne Daudets betydelige, Zolas mærkværdige og Belots afskyelige Romaner til Del; men netop Fabres Historie beviser, hvor lidt en Bogs Afsætning har at betyde med Hensyn til dens digteriske Værd. Jeg anseer Ferdinand Fabres «Abbé Tigrane» for en af de betydeligste, originaleste, dybeste og bedst skrevne Romaner, der ere fremkomne i Frankrig i de sidste Aartier. Hvad Zola har at udsætte paa Fabres Stil, er mig fuldkommen ufatteligt. Der findes efter min Formening kun faa Forfattere i Frankrig, der skrive saa simpelt, saa kraftigt og saa korrekt som Ferdinand Fabre, og med Undtagelse af Gustav Flaubert neppe nogen, der i sit Forfatterskab ledes af saa alvorlige, rene og kunstnerisk ægte Motiver, der tager saa udelukkende Hensyn til Kunstværket og saa lidt til Publikum som Ferdinand Fabre. Den forholdsvis ringe Opmærksomhed, som det franske Publikum for Tiden skjænker Ferdinand Fabre, har kun lidet at sige. Litteraturhistorien vil dog bevare dette Navn, og skulde der af de nulevende Romanforfattere i Frankrig knap naa et knebent halvt Tousin til Efterverdenen, saa troer jeg, at Ferdinand Fabre vil være imellem dem.

De her Nævnte betegner Zola som Tilhængere af den „naturalistiske Skole", for hvilken han betragter sig selv som Chef. Jeg troer ikke, at Flaubert, Daudet og Fabre vilde være ganske enige med ham i denne Ind- og Underordning. Begrebet „naturalistisk Skole" har faaet en slem Bismag ved Zola selv og navnlig ved hans højst talentfulde, men undertiden højst modbydelige Roman «L'assommoir». Ulbach besvarer Spørgsmaalet: Hvad er da egenlig den „naturalistiske Skole"? saaledes: „Det er tilsyneladende den Kunst, at nævne de naturlige Ting ved deres rette Navn; men Kjærligheden, Hengivenheden, Samvittigheden, Pligten, ere dog ogsaa Ting, der høre ligesaa væsenlig med til Naturen som de dyriske Funktioner. Men da de ideale Rørelser ikke behøve noget lavt eller gement Udtryk til deres Definition, saa giver Hr. Zola sig ikke af med at skildre dem. Hr. Zola forsikrer, at han fortsætter Balzac — ak ja, paa samme Maade som rue de Pantin fortsætter rue de Lafayette». (Denne er en af de skjønneste og mest befærdede Gader i Paris, hin en af de smudsigste og mest berygtede).

Ved Siden af denne „naturalistiske Skole" seer Zola endnu en anden, den „realistiske". Forskjellighederne imellem dem ere for subtile, til at jeg her skal gaa ind paa dem. Som Chef for disse Realister nævner han Champfleury. „Han lever endnu, men han er en Hærfører uden Soldater, og naar jeg siger, at han lever endnu, saa maa jeg tilføje, at han i litterair Forstand er død for længe siden. Champfleury anførte det litteraire Protestparti imod Romantikernes Herredømme. Trods sin virkelige Begavelse var han desværre ikke bygget solid nok til at føre Felttoget til Ende. Desuden havde han indskrænket sig til et altfor lille Omraade. Reaktionen mod de romantiske Helte drev ham ind i det lille Bourgeoisies Kredse, ind paa Skildringen af Hverdagslivet. For hans Tid var dette nu ret godt, men Bevægelsen fik derved for snevre Grændser og truede med at kvæles indenfor den indskrænkede Horizont. I Begyndelsen vakte han megen Opmærksomhed, men Publikum gik snart over til Gustav Flaubert og til Edmond og Jules Goncourt. Læserne lod ham i Stikken, og Champfleury selv tabte Modet. Han overvære nu sin egen litteraire Begravelse; han er død den forsmædeligste Død: han er bleven gammel og glemt. Jeg veed, at de Romaner, som tidligere havde den største Udbredelse, nu kun sælges i 400 Exemplarer."

Denne Opgivelse om Afsætningen er forøvrigt fuldstændig ukorrekt. Champfleury har svaret derpaa i „Figaro" og paavist, at hans Roman «Le bourgeois de Molinchard» fra 9. Maj 1877 til 4. Oktober 1878 er bleven solgt i 12,000 Exemplarer og den nye Udgave af «Chien-Caillou» fra 25. Juni 1878 til 9. September 1878 i 6000 Exemplarer, saa at disse Værker altsaa ogsaa i den allersidste Tid have havt en ganske usædvanlig Afsætning.

Med særlig Velvillie og usædvanlig Varme behandler Zola Hr. Duranty, Forfatteren af «Le malheur d'Henriette Gérard», som næsten er ganske ubekjendt i Udlandet. Zola opfordrer Udlandet til at læse denne Forfatters Værker, som skulle have et aldeles originalt og individuelt Præg og være gjennemtrængte af den bedste franske Aand.

Derpaa gaaer Zola over til George Sands og Lamartines Efterfølgere, som han kalder „de Blide, de Elegante, Idealisterne og Moralisterne". Veteranen blandt disse er Jules Sandeau, som nu i lang Tid Intet har skrevet. „Han han trukket sig fuldstændig tilbage fra det litteraire Liv. Man træffer ham undertiden slentrende frem og tilbage i Omegnen af Institutet med Cigarren i Munden som en skikkelig Spidsborger, der har forsaget al jordisk Berømmelse. Jules Sandeau har aldrig gjort nogen stormende Lykke. Han er en fin Forfatter, som vinder Bifald i det dannede Selskab ved sine Egenskabers Halvhed og særlig har tiltalt Damer og unge Piger. Dette Publikum har ogsaa beholdt; thi hans Forlægger har fortalt mig, at Afsætningen af hans Bøger har holdt sig uforandret i en Række af Aar, at der aldrig sælges et Exemplar mere og aldrig et Exemplar mindre. En saadan Stabilitet i Afsætningen maa noteres i en Tid som vor, der hæver en Forfatter til Skyerne ligesaa hurtigt som den lader ham falde igjen."

„Ligesom Jules Sandeau hører ogsaa Octave Feuillet til Akademiet. Han har fejret virkelige Triumfer. For 12 eller 15 Aar siden, i Kejserdømmets bedste Dage, fandt hans Romaner en overordenlig Afsætning. «Monsieur de Camors», «Sibylle», «Julia de Trécoeur«, have en Tidlang sat alle smukke Damer i Bevægelse; enhver af de nævnte Romaner er bleven solgt i et Oplag paa omtrent 30,000 Exemplarer. Dengang var Hr. Feuillet det aristokratiske Samfunds Yndlings-Romandigter; han blev fejret i Tuilerierne, Kejserinden satte stor Pris paa ham og raadspurgte ham i litteraire

Anliggender. Jeg tilstaaer aabenhjertig, at jeg ikke sætter overdreven stor Pris paa Hr. Feuillets Talent. Han er dog kun et fortyndet Opkog af Musset og George Sand; det eneste Originale ved ham er, at han har gjort sig til Advokat for Pligten og Moralen, medens hans Forgængere have virket som Advokater for Lidenskaben. Han har senere forsøgt at skrive nogle ret livlige Skildringer og offentliggjort nogle Bøger, som en ærbar Moder vel ikke vil give sin Datter ihænde. Jeg har nu min ganske bestemte Anskuelse om Sædeligheden hos de Romanforfattere, der skrive for Familien. Jeg betragter nemlig denne Sædelighed som overordenlig usædelig og troer, at Intet er mere usundt for Hoved og Hjerte end visse hykleriske Indrømmelser til Dekorum, end Jesuitismen i de af Hensyn til det Sømmelige og Passende fængslede Lidenskaber. Ogsaa Feuillets Anseelse er betydelig i Aftagen. Den nye Skole har fortrængt ham; „Fromont" og „Naboben" af Daudet have oplevet 40 Oplag hver, hvilket beviser, at det Publikum, som nu har vænnet sig til den tro Skildring og til en omhyggelig Analyse af det virkelige Liv, ikke mere rigtig finder Smag i den idealistiske Skoles elskværdige Løgne og romanagtige Intriger. Desuagtet er Feuillet endnu bestandig en Støtte for «Revue des deux Mondes», der egenlig ikke har nogen anden Forfatter end ham, der repræsenterer den franske Roman. Denne „Revue" indtager nu en ganske ejendommelig Stilling i Frankrig. Det er ikke lykkedes den at fængsle de naturalistiske Romandigtere til sig; maaske har den heller ikke villet det. Da disse nu have tilkæmpet sig Sejren over hele Linien, saa vil „Revuen" snart staa fuldkommen udenfor den litteraire Bevægelse med Romanforfattere af anden og tredie Rang. „Revuen" belyses, hvis jeg maa bruge et Billede, for Tiden kun af Octave Feuillets blege Solnedgang."

Zola vender sig derpaa imod Akademiet, „som kun tæller to Romandigtere, Jules Sandeau og Octave Feuillet, men derimod fire Dramatikere, Emile Augier, Alexander Dumas, Victorien Sardou og Ernest Légouvé blandt sine Medlemmer. (Zola glemmer Victor Hugo, der dog burde nævnes med baade som Roman- og Dramaforfatter, og overseer ligeledes, at Alexander Dumas maa regnes blandt Romandigterne som Forfatter af «La Dame aux camélias», «La Dame aux perles», «L'Affaire Clemenceau», «Le roman d'une femme»). „Jeg finder dette Forhold højst uretfærdigt. Theatret er i vor Tid af aldeles underordnet Betydning. Dermed mener jeg, at de opførte Stykker i Gjennemsnit ere meget middelmaadige; Romanen derimod staaer øverst oppe, og hele Tidsaanden synes at koncentrere sig i den. For det 19. Aarhundrede vil Romanen være det litteraire Karakteristikon, paa samme Maade som Tragedien og den højere Komedie var det for det 17. Aarhundrede. Flaubert og Edmond Goncourt burde forlængst have hørt til Akademiet; selv om man kun tager den litteraire Fortjeneste i Betragtning uden Hensyn til Digtarten, maa man indrømme, at de dog sikkert ere ti Gange saa meget værd som Légouvé og Sardou. Det er ligefrem en Skam at lade disse Forfattere staa udenfor Døren og optage Middelmaadighederne." — Zola skriver kun Romaner.

„Hvis Akademiet skulde beslutte sig til at vælge en Romandigter, saa er jeg bange for, at dets Valg vilde falde paa Hr. Cherbuliez, en Elev af George Sand. Cherbuliez er en af Støtterne for «Revue des deux Mondes», og man veed, at dette Tidsskrift har den Specialitet at fabrikere Akademikere. Hr. Buloz betalte sine Medarbejdere meget slet, men han aabnede dem den tillokkende Udsigt til en Stol i Akademiet, hvor de kunde hvile ud paa deres gamle Dage. Ogsaa Hr. Cherbuliez er en Damernes Yndling. Han udmærker sig særlig i Skildringen af overordenlige Naturer. Alle hans Heltinder ere Engle, der stige op fra Helvede eller Skjærsilden, skjæbnesvangre Kvinder, gaadefulde Piger, hvis Dyd i ethvert Tilfælde kommer sejrrig til Gjennembrud tilsidst. Saa holder jeg dog mere af Octave Feuillet, der idetmindste bliver i Frankrig, medens Cherbuliez henlægger sin Handling til Polen, Ungarn eller Tyrol, hvor han kan lyve af Hjertenslyst, saa meget han gider. Hans Historier ere overmaade kjedelige."

Med stor Ringeagt behandler Zola Louis Ulbach, hvem han med Urette frakjender næsten alle betydelige Egenskaber. Ulbach er en elskværdig og fortræffelig Fortæller, ikke noget gribende Fænomen, det er rigtigt; men dog altid et venligt og behageligt Talent, som fortjente en venlig Anerkjendelse.

Endnu værre gaaer det Louis Emault, om hvem Zola meget ondskabsfuldt, men unægtelig med nogen Føje siger: „Han har opfundet Idealets Pomade og det Romanagtiges Sirup."

Zolas Ringeagt voxer, jo mere han giver sig af med Idealisterne og de beskednere Talenter. Kun til Fordel for André Theuriet gjør han en Undtagelse, men ogsaa denne kun modstræbende og med en meget mistænkelig Velvillie. Theuriet hører efter min Mening til de yndefuldeste og fineste blandt de Forfattere, der ere dukkede op i Frankrig i de sidste Aar. At Zola ikke har nogen Sympathi for ham, er meget forklarligt. Zola vil altid have Muskelmænd, Herkules'er, som løfte den tungeste Vægt og slaa løs med Næven. Theuriet er en beskeden, rolig Natur, en dannet Mand og i sine Skrifter af de fornemste selskabelige Former. Han skriger ikke op som Zola, han taler sagte, men tydeligt; han roder ikke om i Laster og Udvæxter, men han føler menneskeligt og dybt. Og da man jo ikke altid kan være oplagt til at lade sig gjennemryste af Naturalisternes Voldsomheder, da der jo ogsaa kan tænkes Øjeblikke, da man kvæges af den Duft, der opstiger af den rene og venlige Natur, saa kan man ikke ret se nogen Grund til at frakjende en saa fintfølende Idealist som Theuriet Berettigelsen til at existere.

Zola henviser atter med stor Tilfredsstillelse til den Kjendsgjerning, at Theuriets Romaner kun have fundet en temmelig ringe Udbredelse i Frankrig. Hans Kritik er, som man seer, en fuldstændig Statistik over Romansalget, som egenlig ikke burde have været trykt i Revuen, men i Boghandlertidenden.

Den Opgjørelse, Zola foretager med den idealistiske Skoles Værker, er naturligvis meget bedrøvelig. Han siger: „En eneste elskværdig, ung Kraft, André Theuriet, og for Resten kun gamle marode Generaler som Octave Feuillet og Cherbuliez. Victor Hugo har jeg ikke nævnet, fordi han vedblivende indtager en særlig Stilling; desuden har Hugo ingen Romaner skrevet, men kun Digtninger i Prosa, og hans Indflydelse paa den litteraire Bevægelse i Nutiden er lig Nul. Den idealistiske Roman knager og falder sammen allevegne; det vil ikke vare længe, før den døer en naturlig Død af Mangel paa Forfattere. I den opvoxende Slægt seer jeg heller ikke en eneste Forfatter af Talent, der var værdig blot at løse George Sands Skotvinge; derimod seer jeg overalt unge Forfattere, der ere bestemte paa at betræde den af Balzac aabnede Vej. Der er Fremtiden, der er Livet. I mindre end ti Aar vil Situationen fuldkommen have klaret sig, og man vil da simpelthen kunne indregistrere den naturalistiske Skoles endelige Sejr som en Kjendsgjerning."

Musik

Musiken, der om Sommeren herhjemme lever paa et bredt, folkeligt Grundlag, har i sin Kultus om Vinteren bestemte aristokratiske Tilbøjeligheder: den lukker sig med sit Orkester lunt inde mellem en eller anden Forenings fire Vægge og lever der sit kydske, af den store Hob uberørte, men tillige distingverede Liv, et Slags fornemt Klubliv, til Glæde for Klubbens mere eller mindre talrige Medlemmer, men med Udelukkelse af hele den forskjelligartede kunstneriske Interesse, der findes udenfor denne Kreds. Saa naturlig end tildels denne Ordning kan være i et lille Samfund som vort, hvor Kunsten ogsaa trænger til den økonomiske Støtte, der ligger i en saadan fast paaregnelig Indtægt, som Sammenslutningen til en Forening medfører, saa kan det heller ikke paa den anden Side fragaaes, at det er et berettiget Krav for de Mange, der ikke ere eller kunne være Medlemmer af en saadan Forening, at de ikke lukkes ganske ude. Vi ere af og til tidligere komne tilbage til Tanken om populaire, men tillige billige Symfonikoncerter, i Smag med Pasdeloups Koncerter i Paris, som et betydningsfuldt og, som det synes, ogsaa fordelagtigt Foretagende for vore mange musikalske Kræfter. Det er derfor naturligt, at vi hilse det lille Skridt herhen imod, som antydes ved Hr. Balduin Dahls Orkester-koncert i Lørdags, med Glæde. Vi kalde det kun et lille Skridt, fordi der til Opgavens Løsning kræves endnu to meget væsenlige Ting: den ene, at der ved Siden af dyrere Pladser findes meget billige, en 50 Øre eller saa, en Omstændighed, der maa kunne ordnes om ikke ved direkte offentlig Hjælp, saa ved Understøttelse af et Legat i et kunstnerisk Øjemed. Den anden angaaer Programmet, som maa frigjøres for den Side à la Strauss, som Tivolis Koncertsal forlanger „blot til Lyst“; thi saa sandt som Musiken hører til de ikke mindst virksomme, men rigtignok mindst paaagtede sociale Opdragelses-midler, er her tillige en social Side ved Spørgsmaalet. Og siden vi nu engang ere komne ind paa den ideelle Løsning af Spørgsmaalet, er det ogsaa nødvendigt, at der i endnu højere Grad lægges Vægt paa den mest fine og omhyggelige Indstudering med Orkestret i Kraft af den gamle Sætning, at kun det absolut Gode i Kunsten henvender sig til Alle, Høje og Lave, med samme mægtige Virkning. — Med Hensyn til Programmets Sammensætning kunde man imidlertid ikke ønske sig mange værdigere Repræsentanter for Symfonistilen end Joh. S. Svendsens anden Symfoni i B Op. 15, der blev spillet af Hr. Dahl i Lørdags, som Koncertens Hovednummer. Det er umuligt Andet, end at det ved gjentagne Opførelser stiftede nærmere Bekjendtskab med Symfonien maa forøge den Interesse og den Sympathi, som man strax maatte skænke dette Arbejde, der efter sin indre Beskaffenhed allerede burde have opnaaet fast Husly indenfor de omtalte Klubbers lune Omgivelser. Hvad der her findes af kraftig Oprindelighed i Opfindelsen, af musikalsk kontrapunktisk Dygtighed, geniale Træk i Detaillerne og levende Farvesands i Instrumentationen, stiller denne Symfoni højt i Rækken blandt de sidste Aartiers os bekjendte symfoniske Værker. Uden ved nærværende Lejlighed at ville gaa i Detaillen, kunne vi dog ikke undlade, som et betegnende Træk at fremhæve den Sikkerhed og det Lune, hvormed det rhythmisk spillende Hovedmotiv i Scherzoen ved en simpel Forandring af Tempoet er blevet til det allerkjæreste lille melodieuse Mellemstykke, der er istand til at gjække enhver opmærksom Tilhører strax ved sin Fremkomst. — Af Nyheder skulle vi endvidere notere Emil Hartmanns Halling og Menuet, den førstnævnte med en meget morsom vexlende Rhythme, begge Stykker særdeles dygtigt behandlede, samt en festlig Bryllups-Marche (i Anledning af det sidste kongelige Bryllup) af Henrik Hennings. Endvidere spillede Hr. A. Orth Schumanns Introduktion og Allegro for Piano og Orkester.

At vor Tid i sin musikalske Tilbøjelighed ikke gaaer i Retning af den Romantik, for hvilken Harpen er et Udtryk, syntes de faa Tilstedeværende paa Hr. Langballes Koncert i Tirsdags at afgive et Bevis paa. Koncertgiveren viste sig imidlertid som en vel forfaren Udøver af Strengelegens ældgamle Kunst, der, som bekjendt, selv i vor Virtuositetens Tidsalder regnes for særdeles vanskelig, men som paa den anden Side er saa lidet praktisk anvendt, at dens Dyrkere herhjemme kunne tælles med Enere. Hr. Langballes Teknik syntes særdeles udviklet, omhyggelig i alle Smaating, hans Foredrag især vellykket, hvor de bløde Stemninger fik deres Udtryk og hvor der ikke fandtes en Tilbøjelighed til at overdrive med Koloraturerne. Derimod kan det ikke nægtes, at Programmets Ensformighed virkede trættende. Tre store Harpefantasier af Koncertgiveren selv, saa temmelig ens i Anlæg og Udførelse, kunde kun minde om, at ogsaa Harpen har sin Litteratur og at der kunde være bragt Afvexling tilveje ved Kombinationer med andre Instrumenter. Forøvrigt frembød Programmet det vistnok enestaaende Fænomen, at af ti Musiknummere vare d'Hrr. Langballe og Siegfried Langgaard Komponister til de syv. Dette gjorde Udførelsen af Beriots Violinkoncert, særdeles elegant ved Hr. Sophus Stockmar, til en hel Begivenhed. Blandt de andre Assisterende spillede Hr. Langgaard tre Klaverpiecer med sædvanlig Bravour og Færdighed, den lille Romance af Rubinstein, hvor disse Egenskaber ikke dominerede, maaske ikke mindst smagfuldt. Hr. Aage Foss sang forskjellige Sange af Langgaard, deriblandt en til Text af Heibergs „Alferne“, der, som vi bebudede i vor Anmeldelse af den, tog sig godt ud.

Offentlig Brevvexling

Hr. Redakteur!

De vilde gjøre mig en Tjeneste ved at optage følgende Bemærkninger som Afslutning paa Diskussionen om „Archilochos“:

Jeg troer, at et Par af de mellem mig og Hr. Lector philologus svævende Stridsspørgsmaal endnu ikke ere fuldt uddebatterede; men dels vilde en Fortsættelse af Diskussionen falde udenfor det i et ikke-fagvidenskabeligt Tidsskrift Mulige, dels har jeg som Ikke-Filolog i det Væsenlige udtømt mine Argumenter i mit første Indlæg. Tilbage staaer for mig derfor kun, idet jeg kvitterer for Modtagelsen af Svaret, at bringe Hr. Lector philologus min Tak for hans sidste Bemærkninger, hvorved jeg ikke mindre takker ham for disses positive Indhold end for deres Form.

Frederiksborg, den 14. Jan. 1879. Deres ærbødige

Ernst v. d. Recke.

Brogede Blade

Kilden til en Replik i Holbergs „politiske Kandestøber“.

Richart Børstenbinder. Jeg er af samme Mening som Niels Skriver.

Herman. Du voterer som en Børstenbinder, Niels Skriver er jo ikke tilstæde. 2. Akt 1. Sc.

Det synes næsten umuligt Andet, end at dette Replikskifte er hentet fra en Anekdote, som den tydske Præst Balth. Schuppius ved Midten af det syttende Aarhundrede har fortalt i sit Skrift „Der Teutsche Lehrmeister“. Han skildrer sine Undervisningsplaner og de praktiske Taleøvelser, han vil lade sine Disciple foretage, og fortsætter saa: „Ich wolte unterweilens ein Concilium Ecclesiasticum anstellen/ da einer solte Bischoff seyn/ der andere ein Ketzer/ die übrigen Assessores und Judices/ da solte ein jeder sein votum geben/ und es nicht machen/ wie in jener großen Stadt/ darinn eine Respublica plane Democratica ist/ und meistentheils Handwercks Leute in den Rath genommen werden. An demselbigen Ort ist ein Küfer oder Faßbinder gewesen/ ein Mann von

grosser Statur / welcher einen guten Verstand von Natur gehabt / allzeit sehr vernünfftig votirt hat / und ist der lange Küfer genannt worden. Einsmals hat sichs zugetragen / daß ein Rathsherr in derselben Stadt / des Abends allzu spät gesoffen hatte. Als er nun deß Morgens auff die Rathstube kommen war / war er entschlaffen. Sein nächster Collega hatte ihn mit dem Arm gestossen biß er auffgewachet / und hatte ihn ermahnet / daß das Votiren an ihm sey / da hatte der gute Mann gesagt: Ich halte es mit dem langen Küfer. Allein der lange Küfer war eben nicht zugegen gewesen."

Adelina Patti

gav før sin Afrejse fra Berlin en Soirée i Hôtel „Kaiserhof", ved hvilken hun førtes tilbords af den bekjendte musikalske Kritiker Prof. Ehrlich. Denne Ære havde han en ganske net Calembourg at takke for. La Diva havde lejlighedsvis ytret: «Je chante dans toutes les langues — allemand, russe, français, espagnol, anglais.» — «Oui, Madame», lød Svaret, «vous en chantez!» (enchantez).

Prindsesse Thyras Forlovelse

— hedder det i „Allg. Moden-Zeitung" — som allerede den 21. December efterfulgtes af Formælingen, blev fejret i en saadan Stilhed, at Dameverdenen ikke havde noget Paaskud til glimrende Toiletter. Prindsessen selv bar en simpel, jomfruelig hvid Kjole, men saae desuagtet smukkere ud end nogensinde. Prindsesse Thyra deler med Prindsessen af Wales den Forret, at have et Par Øjne, som man skal have ondt ved at finde tredie Gang: violfarvede Øjne med lange, mørke Øjenhaar, som kontrastere paa en sælsom Maade med det langt lysere Haar (!). Man skulde tro, at Himlen havde skabt disse smukke Øjne specielt for de to Søstre, og de ere i Virkeligheden Huset Danmarks uforligneligste Juveler. — Se, det er en anden Tone end „Norddeutsche Allgemeine"s!

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 343.** Den 26. Januar 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

De kvindelige Studenter ved Zürichs Universitet.

Et Foredrag, holdt i „Kvindelig Læseforening". Af **J. Falbe-Hansen.**

Naar „Kvindelig Læseforening" i Aften har indbudt sine Medlemmer til at høre et Foredrag om de kvindelige Studenter, saa frygter jeg for, at en Del af Dem kommer med for store Forventninger. Det, jeg har at byde Dem, er hverken en dybtgaaende Undersøgelse af de Aarsager, der have hidført, at der overhovedet er kvindelige Studenter til, ej heller noget Forsøg paa af Tidernes Tegn at forudsige dette sociale Spørgsmaals Fremtid — det er kun en ganske simpel Fortælling om, hvorledes denne Sag har udviklet sig ved et enkelt Universitet, der uden nogen Foranledning fra sin Side er kommet til at spille Banebryderens Rolle. Jeg har i afvigte Sommer omgaaedes en Del saavel med forhen- og nuværende kvindelige Studenter som med Mænd, der interessere sig for Sagen og have havt med den at gjøre; og da jeg herhjemme oftere er bleven spurgt om, hvad jeg havde hørt af disse, tænkte jeg, at Fortællingen derom mulig kunde interessere „Kvindelig Læseforenings" Medlemmer.

For altsaa at begynde med Begyndelsen, saa var den i Zürich meget ringe og ubemærket. En Dame der i Byen bad — i 1857 troer jeg — Æsthetikeren Vischer, der var Professor ved Universitetet, om at maatte overvære hans Forelæsninger. Han gav sit Samtykke, men da samme Dame derefter ogsaa ønskede at høre Forelæsninger over Anatomi, saa vakte det en saadan Forargelse, at hun skyndte sig at forsvinde med det Samme. Tingen gjorde en Del Opsigt, og nogle andre Damer fik Lyst til at gaa i hendes Sted ved Vischers Forelæsninger. Paa Grund af den anatomiske Forargelse blev Tilladelsen givet saa meget des villigere; flere Damer fulgte deres Exempel, og man vænnede sig snart til at se dem i Høresalene. Om noget regelmæssigt Studium var der imidlertid ikke Tale; de var kun saakaldte „Auditorer", og Tilladelsen til at overvære Forelæsningerne afhang i hvert enkelt Tilfælde af den paagjældende Docent. Da ankom i Efteraaret 1864 en russisk Dame, der ansøgte om Tilladelse til at overvære ikke blot almindelige naturvidenskabelige, men ogsaa anatomiske og mikroskopiske Forelæsninger. Den lille Stat Zürich maa i de mellemliggende syv Aar være skredet et godt Stykke frem paa Frisindethedens Bane, thi efter Samraad med Kultusministeriet gav Rektoratet sit Samtykke uden andre Betingelser end den, at vedkommende Docenters Tilladelse skulde indhentes. Det viste sig snart, at Russerinden agtede at gjennemgaa et regelmæssigt medicinsk Studium; og det blev ikke derved, thi ganske kort efter meldte der sig en anden russisk Dame, der mødte med endnu bedre medicinske Forkundskaber end den første, og som lod sig indskrive som Tilhørerinde paa samme Betingelser. Det var egenlig først nu, man opdagede, at Spørgsmaalet om kvindelige Studenter laa for, og det blev ivrig diskuteret — først privat, saa officielt. „Havde ikke Universitetet overfor saadanne Kvinder, der agtede at underkaste sig et virkeligt Fagstudium, den moralske Forpligtelse at stille alle sine Hjælpemidler til deres Raadighed? Kunde det forsvares at lade dem være afhængige af Docenternes Samtykke? Og om nu disse

Kvinder, som venteligt var, forlangte at underkaste sig Examen, kunde man da tilstede dem dette, naar de ikke vare lovlig immatrikulerede akademiske Borgere?" Det akademiske Senat holdt et Møde for at afhandle disse Spørgsmaal; Forhandlingerne vare overordenlig livlige, og Udbyttet af dem var, at man besluttede sig til ikke at forhandle med Kultusministeriet om disse Spørgsmaals Afgjørelse, men foreløbig lade Sagen gaa sin Gang. Mange mente, at man kunde spare sig den Ulejlighed at afgjøre ét saa rent abstrakt Princip ved en Afstemning; det vilde nok falde bort af sig selv. Den ene af de omtalte Damer forlod virkelig ogsaa efter et Par Aars Ophold Zürich, men den anden, Frk. Nadeschda Suslowa, var en af disse Personligheder, der ere som skabte til at bære en ung Sag frem og skaffe den Sejr. Med en udmærket Begavelse forenede hun et tiltalende Væsen, der vandt hende Alles Interesse, og den Iver og Dygtighed, hvormed hun fortsatte sine Studeringer, kunde ikke Andet end vække baade Professorernes og Studenternes Agtelse. Efter tilendebragt Studium meldte hun sig — det var i Februar 1867 — som man kunde vente, til Examen. Nu maatte der komme en Afgjørelse paa Spørgsmaalet, og efter at Universitetets Rektor havde forhandlet med Kultusministeriet, blev hun virkelig indskreven; da Reglerne for Immatrikulationen ikke nægtede Kvinderne Adgang, var man saa liberal deraf at drage den Slutning, at de tillod den. De seer, hvilken sund og rolig Vej Sagen var gaaet — den formelle Ret erhvervedes først ved, at man sanktionerede, hvad der i længere Tid gjennem Erfaringen havde viist sig at være fornuftigt og uden Fare. — Frk. Suslowa gik altsaa op til Examen. Det var en Begivenhed, der vakte almindelig Opmærksomhed ikke blot i Schweiz's Athen, men i mange andre Kredse. „Skjøndt Stemningen i det Hele var velvillig", siger en af Professorerne, „saa kan man tænke sig, at Examen ikke blev gjort hende let." Hun bestod den imidlertid med Ære, og under almindelig Deltagelse fra Studenternes og Publikums Side blev hun promoveret til Doktor i Medicinen. Hun rejste derefter tilbage til St. Petersborg, hvor hun snart fik en stor Praxis.

I de paafølgende Aar, fra 1867—1871, bestod ialt sex Damer Examen: en amerikansk, to engelske og tre russiske. Efter Examen tog de for Størstedelen atter hjem og nedsatte sig som praktiserende Læger eller fik Ansættelse ved Hospitalerne. Den ene russiske Dame — hun var gift med en Læge i St. Petersborg; naar hun i Zürich gik paa Forelæsning, tog hun sit lille Barn med i en Barnevogn; Pedellens Børn kjørte det saa omkring i Anlægget udenfor Universitetet, til Studenten atter kom ud og overtog sine Moderpligter — denne Dame sluttede sig til det lille Hjælpetog, der efter Kampen ved Belfort sendtes fra Zürich til Frankrig, og Togets Fører, Prof. Rose, gav hende i sin Beretning det Vidnesbyrd, at hun ved sin opofrende Virksomhed vandt Alles Hjerter. En anden Dame, der havde bestaaet sin Examen med et særlig smukt Udfald, blev strax derefter ansat som Assistent ved Kvindeafdelingen paa Zürichs Hospital.

Tingen havde nu vakt Opsigt og Omtale udenfor Schweiz. Fra Universitetet i Würzburg kom der Forespørgsel, om der havde viist sig nogen Ulempe ved, at Kvinder havde Adgang til Universitetet. Herpaa svarede Rektoratet saaledes:

„In Betreff dieser Frage findet die medizinische Facultät der Stadt Zürich, daß die Anwesenheit der weiblichen Studierenden in den theoretischen und praktischen Cursen zu keinerlei Störungen Veranlassung gibt. Die Vorträge und Demonstrationen werden ohne Rücksicht auf die anwesenden Damen gehalten, und auch bei den anatomischen Uebungen und klinischen Vorweisungen wird der Lehrstoff grundsätzlich behandelt wie wenn nur männliche Zuhörer anwesend wären. Trotzdem hat sich niemals ein Anstand ergeben. Da nun bereits eine sechsjährige Erfahrung vorliegt, so sieht die Facultät der weiteren Lösung des hier in Frage stehenden Problems mit Beruhigung entgegen. Die Facultät glaubt übrigens, daß die ernste Arbeitslust und das tactvolle Benehmen der hier studierenden Damen ebenso wie die politische Bildung und das ruhige Wesen der schweizerischen Studierenden für das bisherige Resultat in Anschlag zu bringen sind."

Hermed gaves der altsaa Damerne en officiel Anerkjendelse af samtlige Professorer; kort efter fik flere af Professorerne Lejlighed til enkeltvis og som Privatmænd at yde dem den samme Anerkjendelse. Prof. Bischoff i München udgav nemlig en Piece, hvori han paa det Ivrigste angreb Kvindestudiet, baade dets Forsvarere og Udøvere. Han siger bl. A.: „Es fehlt dem weiblichen Geschlecht nach göttlicher und natürlicher Anordnung die Befähigung zur Pflege und Ausübung der Wissenschaften und vor allem der Naturwissenschaft und der Medizin." Kvindernes Deltagelse i Undervisningen ved Universitetet sætter „das sittliche Wohl der männlichen Theilnehmer" i høj Grad i Fare; Lægestandens Overlæsselse med uduelige, halvdannede kvindelige Haandværkere vil hurtig undergrave al Lægevidenskab; den vil fortrænge de mandlige Læger og derved undergrave Statens „sanitätliche Wohl" i Krig og i Fred; kort sagt, der er neppe en Ulykke saa stor, at den ikke vil hidføres af kvindelige Studenter. Han fik imidlertid Svar paa Tiltale. Ikke mindst maatte han høre, fordi han, en Naturforsker, stik imod al god Naturvidenskabs Methode udtalte en Dom om Noget, han aldrig havde stiftet Bekjendtskab med ad Erfaringens Vej; han havde nemlig aabenhjertig erklæret, at han aldrig havde givet nogen Dame Adgang til sine Forelæsninger. Størstedelen af de Professorer, der havde havt med de kvindelige Studenter at gjøre, greb Lejligheden til at udtale sig om dem med den største Anerkjendelse. Prof. Hermann, Professor i Fysiologi ved Universitetet i Zürich og altsaa Prof. Bischoffs Fagbroder, udgav saaledes et lille Skrift „Das Frauenstudium und die Interessen der Hochschule Zürich" (1872), hvori han paa det Bestemteste hævder, at man indtil Dato aldrig i Zürich havde mærket til nogen af de omtalte Farer. Prof. V. Böhmert (nu i Dresden) skrev i „Augsb. allg. Zeitung" en Række Artikler om Kvindestudiet og de Erfaringer, man havde gjort i Zürich. Professorerne Herrmann Meyer, Adolf Fick, Biermer, Frey, Rose o. fl., der alle havde havt med de kvindelige Studenter at gjøre, udtalte sig i samme Retning — Ingen havde noget Ufordelagtigt at sige om de studerende Damer.

Indtil dette Tidspunkt havde Sagen altsaa gaaet sin rolige Gang; den havde jo endog havt et vist idyllisk Sving, men nu kommer dens stormende Periode, dens Trængselstid — en Tid, som de daværende kvindelige Studenter ikke kunne omtale uden at gyse.

Det var i Foraaret 1872, at der pludselig ankom en hel Hærskare af russiske Damer, der lod sig immatrikulere.

Antallet af de kvindelige Studenter steg saaledes pludselig til c. 120! Russerindernes Overtal var saa stort og deres Ejendommeligheder saa iøjnefaldende, at det ikke er underligt, naar „Studentinder" og „Russerinder" blev synonyme Begreber i Zürich. De russiske Damers Ejendommeligheder vare iøjnefaldende, sagde jeg. Sort Kjole uden nogensomhelst Besætning, fuldstændig Mangel paa Alt, hvad der hedder Krave eller Manchetter, ingen Handsker, kortklippet Haar, blaa Briller — saadan omtrent var Uniformen. Skjøndt Schweizerne ere vante til hos de Rejsende at se mange Arter af Excentriciteter, forbausede Russerne dem dog — et Bevis paa, at de maa have drevet det vidt. At en russisk Student satte sig paa Afviseren paa et Gadehjørne, trak sit lille Brød og sin Flaske op af Lommen og holdt Frokost paa aaben Gade, det fik gaa; deres stormende Sammenkomster, hvor Studenter og Studentinder afløste hinanden med de voldsomste Taler, der gik ud paa at omstyrte alle i det hellige Rusland bestaaende Forhold, og alt dette i det uforstaaelige russiske Sprog og med den for Slaverne ejendommelige hidsige Gestikulation, der gjorde, at Udenforstaaende nødvendigvis maatte tro, at alle i næste Øjeblik vilde ryge i Haarene paa hinanden — dem fandt man sig ogsaa i. Men da de russiske Studenter og Studentinder tilsidst i Forening lejede et Hus, fæstede Tjenestefolk og førte Husholdning i Fællesskab, saa kan De nok vide, hvilken Storm af Forargelse det maatte vække i en By paa en Snes Tusind Indbyggere. Der var saamænd ikke noget Ondt i det; nu, da Sindene ere blevne roligere, indrømmer man fra alle Sider dette, men den almindelige Uvillie, saalænge det stod paa, er jo let forstaaelig, ligesom det, at man overførte Begrebet „russisk" paa alle kvindelige Studenter. Naturligvis var der ogsaa blandt Russerinderne ikke faa virkelige Damer; nogle af dem mødte virkelig med en fortræffelig videnskabelig Forbannelse; flere af dem vare routinerede Pianistinder, og Mange talte flydende tre, fire fremmede Sprog; næsten Alle havde paa de kvindelige Gymnasier i Rusland erhvervet sig en Del Kundskaber. Grunden til den umaadelige Tilstrømning maa vel søges i, at den Netschajefffke Sammensværgelse var bleven opdaget kort iforvejen. Da mange Studenter havde deltaget i den, holdt Regjeringen skarpt Øje med Universiteterne; Mange, der enten vare mistænkte eller hvem Politiets omhyggelige Vaagen over deres Færd var generende, drog da bort — der var vel ogsaa dem iblandt dem, der haabede paa den Maade at slippe billig til den i Rusland stærkt attraaede politiske Martyrglorie — og da Zürichs Universitet omtrent var det eneste, der havde aabnet sine Døre for Kvinderne, strømmede de, som rimeligt var, dertil. Det kan ikke nægtes, at Studeringerne for Manges Vedkommende var en Biting, og at de kun lod sig immatrikulere for at have et Paaskud til at opholde sig i Zürich — en By, der har huset politiske Flygtninge, omtrent saalænge saadanne have existeret, sagtens fordi den udpræget demokratiske Forfatning, hvor hver enkelt Borger afgiver sin Stemme for eller imod hvert enkelt Lovforslag, har tiltalt dem. — Den russiske Nihilisme med sin rent nedrivende Evne og sin fuldstændige Mangel paa Idealer er ikke nogen tiltalende Fremtoning*), og en særlig uskjøn Form antager den hos unge Kvinder. Det var derfor, som sagt, ikke behageligt for de virkelig alvorlig studerende Kvinder at blive slaaede i Hartkorn med de russiske Nihilistinder; men noget virkeligt Ondt kunde man, som jeg allerede har fremhævet, ikke sige om dem. Jeg gjentager dette her, thi ogsaa herhjemme er det blevet fremstillet, som om Russerinderne vare blevne forviste af Byen Zürich og af Universitetssenatet. Den attraaede Forløsning kom vel, men fra en hel anden Kant.

I Rusland var man meget godt underrettet om, hvad der gik for sig i Zürich. Hvilken Fare det „hellige Rusland" mente sig truet af gjennem nogle unge Mænds og Kvinders Taler (thi ud over dette kom man ikke i Zürich), det er ikke let at sige, men i Juni 1873 slog en Bombe ned i den russiske Lejr i Skikkelse af en kejserlig Ukas, der opfordrede de i Zürich studerende Russerinder til at forlade Byen inden 1. Januar 1874; i modsat Fald vilde man nægte dem Tilladelse til at praktisere i Fædrelandet. Bestyrtelsen og Harmen var almindelig, især da Ukas'en tillige indeholdt meget fornærmelige Beskyldninger med Hensyn til Moralitet. At disse vare uretfærdige, sees deraf, at der blandt Studenterne og Professorerne var stærkt Tale om ved en almindelig Erklæring at afvise dem; jeg troer imidlertid ikke, det blev til noget. Men skjøndt Rusland saaledes tog temmelig ublidt paa sine kvindelige Undersaatter, saa gav det dem paa den anden Side Lejlighed til at arbejde videre for det Maal, de havde sat sig. Paa samme Tid blev der nemlig i St. Petersborg oprettet et medicinsk Kursus for Kvinder, som i videnskabelig Henseende fuldstændig svarede til Universitetets. Alligevel tog kun et mindre Antal tilbage til Rusland. Nogle Damer afsluttede deres Studeringer i al Hast inden Aarets Udgang og bestod, trods den forkortede Tid, Examen meget respektabelt; andre tog Anledning af, at Ukas'en kun forbød Opholdet i Zürich og ikke ved udenlandske Universiteter overhovedet, til at tage til andre Byer, f. Ex. Paris og Bern.

Hermed var Krisis overstaaet, og Sagen kom i sin forrige Gænge. De kvindelige Studenter forblev nu i Mindretallet, og saavel ved Universitetet som blandt Publikum vænnede man sig snart til at betragte dem, ligesom før, som arbejdende Kvinder, hvem man ydede den Agtelse, deres Flid, Dygtighed og Hæderlighed berettigede dem til. Ogsaa schweizerske Damer begyndte nu at deltage. En af dem, der bestod sin Examen ualmindelig godt, blev kort efter gift med en af Professorerne ved Polyteknikum; hun har en stor Praxis, navnlig som Børnelæge i Zürich, og er overordenlig afholdt og agtet. To tydske Damer, der ogsaa have taget Doktorgraden i Zürich, praktisere nu i Berlin og have der oprettet en Poliklinik for Kvinder og Børn, der er stærkt besøgt og understøttes med rigelige Bidrag fra Privates Side. Den ene af disse Damer boer hos sin Broder, der ogsaa er Læge, og hvis Hustru er Tandlæge; der fortælles i Berlin, at naar man i dette Hus spørger efter Doktoren, saa spørger Tjeneren, om det er „Hr. Doktor, Frau Doktor, oder Frl. Doktor" man ønsker at tale med. Overalt hvor Kvinderne virke som Læger, giver man dem det Vidnesbyrd, at de virke i deres Kald med stor Interesse og Iver*).

*) Dens elskværdigste Træk er den Naivetet, hvormed den griber efter „Midler til Ruslands Gjenfødelse" udenfra. En ung Russer, der havde læst nogle Arbejder af en dansk Æsthetiker og følt sig tiltalt af dem, skrev til den ham fuldstændig ubekjendte Forfatter og bad ham opgive et Middel, hvorved man kunde „frelse Rusland!"

*) Om deres Interesse end ikke er saa blodtørstig som en Ytring af en kvindelig Tandlæge, jeg traf; „ich ziehe leidenschaftlich gern Zähne aus!" sagde hun.

Antallet af kvindelige Studerende ved Zürichs Universitet og ved Polyteknikum, som nu ogsaa staaer dem aabent, er for Tiden nogle og tredive. Kun Halvdelen af disse studere Medicin; de Andre have lagt sig efter andre Fag: Æsthetik, Mathematik, Filologi o. s. v., og have viist, at de ogsaa i disse Fag kunne præstere noget virkelig Dygtigt. Hvad forøvrigt det medicinske Studium angaaer, saa drives det paa samme Maade, som det begyndtes; der er ikke Tale om særlige Kursus for Kvinderne, men de arbejde i Fællesskab med Mændene. At man stadig er tilfreds dermed, erklæres fra forskjellige Sider og forklares — af Prof. Böhmert f. Ex. — deraf, at de kvindelige Studenter gjennemgaaende ere ældre end de mandlige, og mange af dem gifte Koner eller Enker. Fra Professorernes Side udtales det, at disse alvorlige og dannede Kvinders Nærværelse kun er til Gavn for Undervisningen og navnlig for den Tone, der hersker i Operationsstuerne og ved Sygesengene. Mellem mandlige og kvindelige Studenter er der en venlig, kammeratlig Omgang, hvortil vel ogsaa det bidrager, at flere af Damerne studere sammen med deres Mænd eller Brødre. Byens Borgere have forlængst ophørt at betragte dem som Abnormiteter — kort sagt: Forholdene ere naturlige og behagelige, og de Damer, der have studeret i Zürich, mindes bestandig deres Ophold der med stor Kjærlighed.

Saaledes er Sagens Stilling for Øjeblikket. Den har en femtenaarig Erfaring at se tilbage paa og har altsaa traadt sine Børnesko; den har gjennemgaaet den sædvanlige Børnesygdom, men synes kun at være bleven saa meget sundere og kraftigere derefter.

Sarah Bernhardt, Got og Coquelin.

Af **Max Nordau.**

Efter Rachels Død for en Snes Aar siden stod den franske Tragedie paa et lavt Standpunkt; man spillede vel endnu Corneille, Racine og Voltaire, men Phædra og Esther, Andromache og Iphigenia sneg sig over Théâtre français' klassiske Scene som blege, mismodige Aander uden Liv og Virkelighed, svage Reminiscenser om svunden Storhed. Det manglede ikke paa Lysthavende til Rachels Arv, mange Hænder udstrakte sig begjærlig efter Primadonnaens Krone og Diadem; men Pariser Publikumet, den øverste Dommer i Sagen, fandt ingen af dem værdig til at blive Rachels Efterkommer. Da hændtes en Aften noget ligefrem Mærkværdigt. Paa Théâtre français opførtes en ny Tragedie af en ubekjendt Forfatter, «Rome vaincue» af Alexander Parodi. I tredie Akt kommer en gammel Romerinde ind paa Scenen, en høj, værdig, blind og hvidhaaret Matrone, Bedstemoder til Stykkets Heltinde. Ikke saasnart har hun viist sig, førend der bliver almindelig Bevægelse blandt Tilskuerne, og alle strække aandeløs Hals for at se hende. Hun var indhyllet i et langt sort Gevandt og støttede sig til en Tjenestekvinde, der ikke naaede hende længere end til Livet; hendes af Sorg og Græmmelse næsten gjennemsigtige blege Ansigt var omgivet af hvide Haar, af de halvt tillukkede og udslukkede Øjne saae man kun under de sænkede Øjelaag den livløse Pupil. Hele Figuren vakte paa engang Medlidenhed og Beundring, Medfølelse og Skræk, den havde noget af en Cornelia og en Sibylle og forekom, idet den majestætisk og højtidelig traadte ind, som et Gjenfærd fra svunden Tid med Gravens Stempel paa sin blanke Marmorpande. Da hun begyndte at tale, lød hendes Stemme dyb og melodisk som en velklingende Klokke, men dog med et Anstrøg af Tungsind, som havde man omvundet dens Knebel for at dæmpe Klangen. Romerindens Rolle var lille og tragisk, hun forsvarede sit Barnebarns, en Vestalindes, Uskyldighed, for senere med egen Haand at dræbe hende, da hun erfarede, at Præstinden virkelig havde forsyndet sig. Lige ypperlig var hun, baade da hendes Stemme dirrede af Angst, idet hun besvor Dommeren at frigive hendes Barnebarn, og da hun for sidste Gang lidenskabelig trykkede hende i sine Arme og med rystende Haand søgte hendes Hjerte, for sikkert at kunne føre den dødbringende Dolk; endog gamle, ubevægelige, skeptiske Kritikere rev hun med sig, saa at Taarerne trillede dem ned ad Kinderne, og da hun forlod Scenen, gik der en lydelig Mumlen gjennem Salen. „Rachel" lød det fra Mund til Mund, i Foyer'en dannede sig Grupper i Mellemakterne, hvor det samme Ord gjentoges, Alle vare enige om, at her var et betydeligt Talent, en ung Rachel. Og Bladene gjentog Morgenen efter den samme Sætning, den Rette var endelig funden, Publikum og Kritiken lagde enstemmig Rachels Kaabe og Diadem om Sarah Bernhardts Isse og Skuldre.

Romerinden i «Rome vaincue» var altsaa Skuespillerindens Debut? Nej, langtfra! Paris havde allerede i flere Aar kjendt hende som en Kunstnerinde, der fortjente Opmærksomhed som en af Théâtre français' mest betydningsfulde Sociétaires. Man havde seet og applauderet hende i Dumas' «Étrangère», men hvilket Spring var der ikke fra hendes tidligere Roller til Posthumia i Parodis Tragedie! Det var, som hun pludselig havde udfoldet Vingerne og hævet sig til Flugt, medens hun tidligere lod sig nøje med at vandre paa Jorden. Hvad var Sarah Bernhardt egenlig i «Étrangère», hendes bedste Rolle førend Posthumia? En forunderlig lunefuld, hjerteløs Kvinde, som Digteren havde tænkt sig dæmonisk, men som Kunstnerinden kun besad Kraft til at udstyre sælsomt og bisart. Den ydre Optræden var ligefrem slaaende, en fantastisk Klædning, hvor Brandgult og Rødt vare de herskende Farver; paa det ravnsorte Haar en Kam, der ved sin ornithologiske Sammensætning var af en forbausende Virkning og gav hende Lighed med en Paafugl. I første Akt, i Scenen med Hertugen af Septmont, overrasker hun ved sine stolte, majestætiske Bevægelser og ved den fine Lethed, hvormed hun udsender sine Sarkasmer; i anden Akt, hvor hun fortæller Hertugen sin Ungdomshistorie, udtrykker hun

sin Smerte ved nogle sælsomme naturlige Slangebevægelser og Snoninger, der i flere Dage var Themaet for Pariser Underholdningen. Da Salon'en i 1876 et Par Maaneder efter hendes første Optræden aabnedes, var det Maleri, der fik Aarspræmien, Nero, der prøver en tilberedt Gift paa en Slave; man seer det ulykkelige Offer bugte og vride sig i Dødskampen paa Marmorfliserne, og Pariserne paastaa, at Scenen i anden Akt i «Étrangère» har foresvævet Maleren ved Udførelsen heraf.

Posthumia blev altsaa Paris en Aabenbaring, en pludselig Solopgang; Sarah Bernhardt havde indtil denne Aften omgivet sig med et Inkognito, bag hvilket Talentet pippede frem, i «Rome vaincue» afkastede hun det og udfoldede hele sin rige Begavelse. I de foregaaende Roller havde hun havt en væsenlig Støtte i sit ungdommelige Ydre og sin udstuderede Dragt, denne Gang bar hun trods alle Toilethensyn en mørk, gravagtig Klædning, hun gav Afkald paa al Indvirkning af Blikket, idet hun sænkede Øjelaaget, ja hun maskerede endog sin Ungdom med en stor hvid Paryk og ved at tilsminke sig Rynker og Furer, det største Offer, en ung Skuespillerinde kan bringe sin Kunst, men trods alle disse Mangler paa tidligere Forbundsfæller og sædvanlige Hjælpemidler begejstrede hun Publikum ene og alene ved sit fortryllende Talent langt dybere og varigere, end hun tidligere havde formaaet ved sit Blik og sine Lokker, sine Ædelstene og sin Pragt.

Efter Posthumia-Aftenen afventede Alle i stor Spænding hendes næste Optræden, men denne gik ikke for sig førend flere Maaneder efter. Sarah Bernhardt, der har en svagelig Konstitution, blev syg, og man frygtede en tidlig virkelig tragisk Afslutning af hendes Karriere; i tre Fjerdingaar maatte hun holde sig fra Scenen, indtil hun omsider optraadte som „Andromache" og senere som Donna Sol i „Hernani", og hendes Spil fulgtes da atter af en sand Bifaldsstorm. Sarah Bernhardt kan nu neppe være mere end 26 eller 28 Aar — Kunstnerindernes Døbesedler tilhøre ikke Offentligheden, og det er et vanskeligt Punkt at faae Klarhed i, men da hun i 5—6 Aar har været knyttet til Theatret, kan hun ikke godt være ældre. Hun er meget høj og sart, slank og bøjelig som en Slyngplante, og hendes Magerhed er bleven et parisisk Mundheld. I Salon'en 1876 var hendes Portrait udstillet i to forskjellige Stillinger; paa det ene læner hun sig tilbage paa en Sofa, iført en hvid Morgenkjole med en stor Hund ved sine Fødder. Da Alexander Dumas saae Portraitet, sagde han: «Un chien que garde un os» — „En Hund, der passer paa et Ben!" Denne Magerhed er ligefrem en Følge af hendes svage Konstitution, men forhindrer hende dog ikke fra i rigt Maal at drikke af alle Livets Kilder. Hun rider de vældigste Gangere, kjører selv et russisk Spand, er en lidenskabelig Fisker, og hendes Tilbedere erklære — hun har naturligvis Tilbedere — at hendes Hjerte kun kan erobres med Kaarden. I sit feagtige elegante Hjem og sine lystige Fester følger hun sine Forgængerinders Exempel, som Quinault og Sophie Arnould, de Seyne og Camargo, disse store Kunstnerinder og Synderinder, om hvis Geni og Overmod det 18. Aarhundrede kan fortælle mangt et galant Eventyr.

Sarah Bernhardt er egenlig ikke smuk, hendes smalle, lidende Ansigt virker nedstemmende som en mørk Vinterdag, men hun har dybe, sjælfulde blaa Øjne, hvide Tænder, en fin Næse, hvis Næseboer dirre, naar hun er i Lidenskab, og en smukt formet Kind. Uden just at have noget Jødefysiognomi — hendes Forældre ere elsasiske Jøder, men hun blev døbt i en ung Alder og hører nu til St. Germain l'Auxerrois' ivrigste Kirkegængere — er der dog noget Ubestemt i hendes Træk, der minder om Orienten. Den bedste Gave, Naturen har skjænket hende, er hendes dybe, blide, sjelden melodieuse Stemme, der ligesom trænger sig ind i Sjælen og uvilkaarlig bringer En til at tænke paa en sval Aftenvind og en varm, trykkende Nellikeduft. Paa Scenen behersker hendes Stemme Samtalen ligesom Orgelet Kirketjenesten. Om hendes Spil er der kun det at sige, at det er ædelt og naturligt, og heri ligger hele Grunden til den Lykke, hun gjorde paa en Scene, hvor den falske Pathos blev plejet med Ærefrygt og gjort til Tragediens despotiske Regel.

Sarah Bernhardt er en gjennemgaaende Kunstnernatur, at opfatte det Skjønne er hende en ligefrem Naturdrift, hun forstaaer at gribe det og give det Form; hun skriver smagfulde Vers — for Orthografien tør jeg ikke indestaa — hun maler nydelige Akvareller og modellerer ikke ubetydelige Billedhuggerarbejder. Ved forrige Aars Udstilling fik hun Præmie for en Gruppe, der fremstillede en gammel Kone med en livløs eller besvimet Fiskerdreng, et Offer for Stormen, paa sit Skjød. For Øjeblikket arbejder hun paa et Par Helgenbilleder, som hun vil skjænke sin Kirke, den nysnævnte St. Germain l'Auxerrois; for ganske nylig har Ministeriet for Kunst og Undervisningsvæsenet bestilt en Buste hos hende til Galleriet i Versailles. Hun skal ofte henfalde til religieuse Grublerier, og man frygter, hun en skjøn Dag træder ind i et Kloster. Lad os imidlertid haabe, at hun endnu længe maa foretrække Primadonnaens Dronningekaabe for den grove Nonnedragt og sine silkebetrukne Sales berusende Natteglæder for Klosterets Vigilier.

Kan Théâtre français end ikke rose sig af foruden Sarah Bernhardt at besidde Kræfter af overordenlig Betydning, saa tæller det ikke destomindre blandt sine Sociétaires to komiske Talenter af første Rang: d'Hrr. Got og Coquelin.

I en vis Retning kan Skuespilkunsten henføres under den billedlige, hvis største Opgave det er at efterligne den menneskelige Skikkelse ved Hjælp af Kridt, Farve eller Plastik. Skuespilkunsten afbilder ogsaa Mennesket, men snart portraiterer, snart idealiserer, snart karrikerer den. Dertil er dens Stof baade mere begrændset og ufuldkomment end Malerens og Billedhuggerens, den har hverken Lærredet eller Marmoret, kun Fremstillerens Liv og Stemme til sin Raadighed, men med Arbejdets Vanskelighed stiger ogsaa Fortjenesten. Den evige Strid mellem Idealisme og Realisme, der er ligesaa gammel som den billedlige Kunst overhovedet og vil bestaa med samt den, frembringer ogsaa her to Tilstande, der forholde sig fjendtlig ligeoverfor hinanden. Skuespilkunsten har sine Naturalister, der kun arbejde efter Modeller, kun efter hvad de have seet og oplevet, Tilhængere af Courbet naar han spottende spørger: „Du maler en Engel, Du har altsaa seet en?" og den har sine Akademikere, der danne sig efter deres Skoles Traditioner, der ikke undersøge Tingene, som de i Virkeligheden ere, men kun saaledes som Mesteren har forestillet sig dem efter de konventionelle Regler. Begge Retninger repræsenteres paa Théâtre français, men officielt kun den konventionelle.

Paa Konservatoriet, gjennem hvis Konkurser Eleverne tilkæmpe sig Engagement til Frankrigs første Scene, oplæres de efter den døde Tradition. I Gangen og Stillingen som i Bevægelsen og Talen er Naturen aldeles udelukket, Mimiken og Deklamationen beherskes af en Norm, hvis Analogi gaaer tilbage til den byzantiske Malerkunst; Eleverne maa gjøre sig fortrolig med de magre Skikkelser, den gustne Hud og Klædningens afpassede Folder, saaledes udvikler Læreren det for dem, saaledes er det engang blevet udviklet for ham. Først naar Eleven er bleven selvstændig, naar han har ombyttet Konservatoriet med Scenen, først da tør han tillade sig at vende Traditionen Ryggen og følge Naturens Banner. Kun ved utrætteligt Arbejde, i hvilket ingen Lærer støtter ham, kan det lykkes ham at hæve sig over det Konventionelle op til Realismen, der er det Samme i Skuespilkunsten, som Cinquecentismen i Malerkunsten, modsat Byzantismen.

Grundet paa denne Modsætning mellem det forberedende Konservatorium og Scenen, den officielle Doktrin og den frie Selvdannelse, opstaaer selvfølgelig et ejendommelig forskjelligt Spil; medens de gamle Klassikeres versificerede Arbejder blive ynkelig spillede, kunne Prosastykkerne, hvad enten disse ere moderne eller forældede, glæde sig ved en uovertræffelig Udførelse; seer man «Étrangère» efter „Phædra", har man Følelsen af at være sprungen fra Cimabue til Tizian. Havde Franskmanden ikke en saa smuk patriotisk Ærefrygt for al Storhed i Fortidens Kunst- og Litteraturhistorie, saa havde han med sin fine, uddannede Smag og sunde Dømmekraft for længe siden stillet sig op imod den latterlige Maade, paa hvilken Klassikerne endnu den Dag idag ligesom for to Hundrede Aar siden udføres i Molières Hus. Det hed sig almindelig, at man maatte gaa i Comédie française for at høre Vers deklameres rigtigt og naturligt, men jeg gad vide, hvilken Satiriker der har opfundet denne Spas og grove Usandhed, som hver en ikke-fransk Theaterkritiker den Dag idag alvorligt og haardnakket vil tilbagekalde. Sandheden er, at det vilde holde haardt at fremsige Vers slettere, end det skeer i Comédie française; de blive slet ikke fremsagte, men sungne efter en og samme Tone, en Melodi, der er ligesaa langt fra at naa den menneskelige Stemme som et Operarecitativ. Kun Got, Coquelin og Sarah Bernhardt er det hidtil lykkedes at afkaste denne utaalelige Maneer og selv i versificerede Stykker at tale som naturlige Mennesker.

Got, der nu gaaer i sit sex og halvtredsindstyvende Aar, har i omtrent tre og tredive Aar været ved Théâtre français, hvor han efter en af Konservatoriets Prisbelønninger optraadte som ganske ungt Menneske paa den Molière'ske Scene; her spillede han Marivaux og Beaumarchais efter den ensformige korrekte Maneer, men uden at udvikle nogen egenlig Individualitet, der først senere kom frem i de moderne Roller. Lidt efter lidt udfoldede hans rige Talent sig, hans Abbed i Alfred de Mussets «Il ne faut jurer de rien», men især hans Giboyer i Augiers Stykker «Les effrontés» og «Le fils de Giboyer» sikrede ham en uforgængelig Plads i Theatrets Historie. Hvilken Finhed i Udviklingen, hvilken Sandhed i Detaillerne, hvilken kold, skjærende Cynisme hos denne Skribler, som sælger sin Pen og Overbevisning til den Højstbydende. Saa dyb og storslaaet var denne Karaktertegning, at Got flere Aar efter ikke kunde ryste den af sig, altid sneg der sig lidt af Giboyer ind i hans Roller, det var, som han havde omarbejdet sin egen Individualitet, da han udviklede den storslaaede Skikkelse, som var der blevet Noget tilbage i hans Væsen af den Form, i hvilken han havde støbt sit tidligere Mesterværk. For at befri sig for de Giboyerske Reminiscenser maatte han ind i en Sfære, der var hel forskjellig fra den Augierske. I Erckmann-Chatrians «L'ami Fritz» er der saaledes Intet, der minder om den cyniske Menneskeforagter, hans Reb Sichel i dette Stykke er hans maaske mest tiltalende Figur, alene Masken er et lille Mesterværk, en Kopi af den elsasiske jødiske Rabbiner. Uden at give nogen Parodi har han forstaaet at aflokke sit Forbillede de mindste Smaating, det lange Skjæg, Brillerne, Snustobaksdaasen, det snu Blik, det listige Grin. Og dog har Masken intet at sige lige overfor den hjertelige, indtrængende Tone af overstrømmende Menneskekjærlighed og inderlig Varme, hvormed han spiller, og som gjør det umuligt at se hans Reb Sichel uden at føle den mest levende Sympathi for den; saa fejlfri og sand, saa fuldendt en Illusion af det virkelige Liv er den, at man har Møje med at fastholde den Tanke, at den med Tæppets Fald har ophørt at leve. Got vil forhaabenlig endnu i en lang Aarrække virke paa Théâtre français, hvis Prydelse han er, skjøndt han allerede nu har en Efterfølger, der hvilket Øjeblik det skal være kan træde i hans Fodspor. Coquelin sen., kaldet saaledes for at skille ham fra hans yngre, langt ringere begavede Broder, der virker sammen med ham, er ifølge sit Temperaments og Talents Natur Gots nærmeste aandelige Paarørende. En Del yngre er han og har selvfølgelig ikke den Erfaring, som den ældre Mester, skjøndt jeg troer, han er den betydeligste af dem. Født 1841 blev han 1860 Pensionaire og alt tre Aar efter Sociétaire ved Théâtre français, en saa hurtig Karriere, at den overgaaer al Tradition. Naturen har ligefrem skabt ham til Komiker; middelhøj, ikke synderlig bred, lidt hjulbenet, uregelmæssige pikante Træk, en kjæk Opstoppernæse, smalle Læber, om hvilke der vexelvis spiller et trodsigt eller sarkastisk Smil, aandrige, noget skadefro Øjne — alt dette danner tilsammen et Fysiognomi, der øjeblikkelig bringer En til at tænke paa de Voltaireske Masker, uden derfor egenlig at ligne dem.

En af hans Talents mærkeligste Egenskaber er dets Flersidighed; ligesom Zeus farer frem med Lynets Magt, saaledes lægger Coquelin al Følelse og Lidenskab for Dagen, forstaaer at bevæge sine Tilhørere ligesaa let ved Graad som ved Taarer og benytter, skjøndt han kun behøver at vise sig for at vække Munterhed, ofte den mest udprægede og uimodstaaelige Pathos. Han er en ægte Skuespiller, en Proteus, hans Forvandlinger gjælde ikke alene det Ydre, Kostume, Sminke og Paryk, men hans hele Væsens inderste Drivfjeder. Som Mascarillo i «Étourdi» eller «Précieuses ridicules» er han en uforskammet, forslagen Tjener, behændig i alle Kneb, altid oplagt til Sang og Dands, ufølsom for Prygl, koldsindig selv i de mest kritiske Situationer, underdanig ligeoverfor sin Herre, medens han samtidig gjør Nar af ham og hele Verden. Til Modsætning er han som Hertugen af Septmont i «Étrangère» en Typus paa en fornem Herre, og selv den første Adelsmand kunde nok være tjent med at lære Holdning og fornem Selvbevidsthed af ham. Denne Hertug er i det Hele taget en enestaaende Præstation; thi her har Coquelin viist, til hvilken Grad Fremstilleren kan blive Digterens Medarbejder eller snarere

Omarbejder. Den Skikkelse, Dumas har tegnet, vækker Afsky; Hertugen er en ynkelig, æreløs Usling, der sælger sit Navn for en stor Medgift og efter sin Formæling ikke veed noget Bedre end at lægge den vundne Rigdom for en Eventyrerskes Fødder, og som, i det Øjeblik han gaaer en dødbringende Duel imøde, sysler med skumle Planer om at bringe Vanære over sin Hustru og Svigerfader. Med en neppe synlig Retouchering, der højst gjør sig gjældende i et Tonefald, en Bevægelse, et Blik, en længere eller kortere Pause, har Coquelin fuldkommen forvandlet Billedet. Hans Hertug vækker næsten vor Medfølelse, vi forstaa og beklage ham, ja vi ere endog rede til at undskylde ham. Han udmaler os en fornem Vellystning, hvem vi ikke tør paalægge nogen Skyld for ikke at have lært noget Retskaffent eller indseet Nødvendigheden af at være et nyttigt Medlem i Samfundet. Da han er ruineret, søger han at hæve sig ved et godt Parti; det falder ganske naturligt, at den adelsstolte, hoffærdige Aristokrat gjør Alt, for at gjengive sit Navn den tabte Glands, ligesom vi fuldt vel fatte, at han ikke kan føle nogen særlig Ømhed for den Kvinde, han kun har ægtet, for at Navnet, de Dødes Ahner, ikke skal fortabes i Fattigdom og Elendighed. Dumas fortæller os det ikke, men Coquelin gjør os det forstaaeligt ved sin vedvarende fornemme, koldsindige Holdning, den overlegne, ringeagtende Høflighed, med hvilken han trækker Alle til sig, det snedige Hovmod, hvormed han behandler den borgerlige Ingenieur, i hvem han formoder sin Hustrus Elsker. Dumas' Hertug er en ganske almindelig Spekulant, som af Egennytte trænger sig ind i en borgerlig Familie og ødelægger dens Lykke, Coquelins Hertug er en indskrænket, ensidig Aristokrat, en Type fra det forrige Aarhundrede, et Menneske, hvis Anskuelser høre til en svunden Tid, og som nu maa gaa til Grunde, fordi hans Samtid ikke forstaaer ham og hans Livsprinciper ikke stemme med de i det moderne Selskabsliv herskende. Han er altsaa et Offer for Omstændighederne, og skjøndt vi fuldtvel indse Nødvendigheden af hans Undergang, maa vi dog beklage ham. Det Ydre, hvormed Coquelin har udrustet sin Hertug, svarer fuldkomment til det Indre: slappe Træk, kun af og til opklarede af et sympathetisk Smil, udtrykkende Kjedsomhed og stivsindet Hovmod, kort, glatstrøget, blakket lyst Haar, der falder tyndt over Issen, hist og her forraadende smaa skaldede Pletter, en tæt, strid Knebelsbart af samme uheldige Farve, medens Kind og Hage ere glatragede, dertil Lorgnet. Hans Tale er langsom og afmaalt, som synes han ikke det er Umagen værdt at spilde Ord paa det borgerlige Kram; kommer han i Bevægelse, bliver han snu og knusende, skjøndt hans fornemme Anstand end ikke i den heftigste Lidenskab forlader ham et Øjeblik. Man kan vanskelig forestille sig nogen mere fuldkommen, dybere og selvstændigere Karaktertegning end den Type, Coquelin har udviklet i Hertugen af Septmont.

Ligesaa stor en Modsætning, som der er mellem Tjeneren Mascarille og Hertugen af Septmont, gjenfinde vi atter mellem denne og den pathetiske Rolle «Jean Dacier», i hvilken Coquelin fremstillede en Helt fra Revolutionstiden med en saadan Kraft og Inderlighed, at han formaaede at rive selv de reaktionaire Tilskuere med sig. Maaske han i «Jean Dacier» netop er saa sand, oprigtig og tragisk, fordi han selv er en ivrig Republikaner, hvad der dog kun er en Formodning, som langtfra har til Hensigt at forklare den fænomenale Lethed, hvormed den store Skuespiller ombytter Tjenerlivreet med Salonkjolen og Komikerens Narrekappe med Revolutionsheltens Kothurne. Fik Coquelin nogensinde Lyst til at spille Romeo, vilde dette Bovestykke sikkert ogsaa lykkes ham; Publikum vilde i det Højeste tænke: „Julie kunde maaske have fundet en smukkere og stateligere Elsker, men vanskelig nok en interessantere og lidenskabeligere."

Emile Zola om den franske Roman.

Af Paul Lindau.

II.

Zolas Dom over Edmond About er ganske vist ikke særlig venlig, men den hører til det mest Træffende af, hvad han overhovedet siger. „Jeg tænker ofte og ikke uden Forundring paa Hr. Edmond About", skriver Zola. „Hans Løbebane som Forfatter har været rig paa overraskende Svingninger. Ved Begyndelsen af den, i Kejserdømmets skjønne Dage, aabenbarede han sig som et polemisk Talent af første Rang, som en fin, aandfuld og skeptisk Forfatter, der vel ikke, som man dengang sagde, havde arvet Voltaires vægtige Stok, men dog hans lette Ridepidsk. Hans Bøger om Grækenland og Rom gjorde, omendskjøndt de vare temmelig hule, hvad Indholdet angaaer, megen Lykke formedelst Stilens Lethed og flotte Humor. Samtidig hermed gjorde Hr. About en meget opsigtvækkende Debut i Romangenren. Hans første Novellesamling, «Mariages de Paris», oplevede øjeblikkelig 10—12 Oplag. Han lagde sig ikke til Hvile paa sine Laurbær. Slag i Slag fulgte det ene Bind ovenpaa det andet, indtil endelig „Madelon" kom, som jeg anseer for hans bedste Roman — et med Sving og Skarphed skrevet Studie. Derpaa fulgte efter to fantastiske Skizzer af tvivlsomt Værd en uendelig Roman i tre tykke Bind, i hvilken hans Talent viste sig fra den fladeste Side. Og dermed var det Hele forbi! Romanforfatteren i ham døde bort Dag for Dag. Siden den Tid — der er imidlertid henrundet ti Aar — har About, efter hvad jeg veed, ikke offentliggjort nogen Bog. Han dukkede ned og var i flere Aar fuldstændig forsvunden fra Overfladen. Man kunde have anseet ham for død. Pludselig kom han atter tilsyne i Spidsen for et politisk Blad, hvis Hovedredakteur han er endnu den Dag idag, i hvilken Egenskab han tjener gode Penge og stundom ogsaa gjenfinder sin friske Munterhed fra tidligere Dage. Hvordan det nu end er — jeg kjender ikke noget ejendommeligere Tilfælde i vor nuværende Litteratur: vi se her en Mand, som træder ind i Litteraturen under de lykkeligste Auspicier, en Forfatter, hvis fremragende Egenskaber vare Flid og Frugtbarhed; og han trækker sig paa eengang tilbage fra Produktionen, som om han nu var fuldstændig udskreven og ikke havde mere at sige. Jeg har prøvet paa at forklare mig dette Fænomen og troer at kunne forsikre, at Hr. Abouts store Ulykke er den: at han slet ikke mere troer paa Noget, ikke engang paa Litteraturen. En skjøn Dag maa Hr. About have sagt til sig selv: Hvad skal alt dette tjene til? Han havde ingen Overbevisning, han havde ikke Andet end Aandrighed; han var blaseret og forlængst ude over alle Kampens Sindsbevægelser og alle Sejrens Glæder. Hvorfor skulde

han blande sig i Tummelen? Han kunde jo rolig blive hjemme og leve af sine Renter. Den politiske Horizont var bedækket med uigjennemsigtige Skyer, det var ikke til at skimte, i hvilken Egn af Himlen Fremtiden vilde klare op. About, der oprindelig havde visse liberale Tendenser, var imidlertid paa Maa og Faa bleven Ven med Prinds Napoleon og Bordfælle ved hans Hof. I de stormfulde Dage i 1870 traadte han tilbage fra Offentligheden, og nu er han igjen kommen tilsyne som Republikaner. Men om end Polemikeren har fejret en Slags Gjenopstandelse — skjøndt man unægtelig mærker Alderen og Anstrengelsen hos ham — saa synes Romanforfatteren for stedse at være gaaet tabt. Man kan derfor allerede nu fælde en afsluttende Dom over ham. About er mere Causeur end Romandigter; man kan mærke paa hans Skrifter, at han selv ikke troer paa sine Personer. Han lader dem dandse under sin Pen for at more sig selv og om muligt ogsaa Læseren; men seer man nøje til, mærker man altid mellem Linierne den holdningsløse Spotter. Denne Mangel paa Overbevisning giver Værket en stor Lethed, men berøver det al Dybde; Værket er friskt og tiltalende, men Analysen bliver paa Overfladen. About har ikke fremstillet nogen Type af Varighed og ikke skrevet een virkelig kraftig Side, som vil holde sig. Han er vaagnet en Morgen som en aandfuld Fortæller, har underholdt hele Selskabet en Stund med sine Løjer, og om Aftenen, da han gik i Seng, pustede han sit Lys ud for bestandig."

Denne Dom er, som sagt, vel grusom, men indeholder dog alvorlige Sandheder. Kun havde det maaske været taktfuldere, om disse vare blevne udtalte af en Anden end netop af Zola. Ogsaa det, han skriver om d'Hrr. Erckmann og Chatrian, maa man i det Hele taget betegne som træffende.

„Erckmann=Chatrian ere Elsassere, som, forbundne ved Sympathien mellem ligestemte Naturer, begyndte med at fortælle Historier fra deres Hjemstavn. I Begyndelsen sluttede de sig til Hoffmann og lod deres tro Skildringer af de elsassiske Sæder udmunde i en fantastisk Pointe. Senere udvidede de deres Ramme, uden dog at forlade den hjemlige Jordbund, paa hvilken de vare voxede op. Dengang vare de korrekte og af deres Emne grebne Malere af Elsaß; Land, Folk og Sæder førte de frem for os i ligesaa beundringsværdige som omhyggelig udarbejdede Smaabilleder; men omendskjøndt deres Fortællinger bleve længere og fik Overskriften „Roman", vedblev de dog at være simple Fortællere, som atter og atter satte de samme Dukker i Bevægelse og aldrig trængte ind i den menneskelige Natur. De Scener, de skildrede, udbredte sig for Læserens Øjne som livlig kolorerede Kobbere. Pludselig kom den heldige Vending, og den Lykke, de gjorde, var overordenlig. Uden Tvivl maa den tilskrives deres fine og ejendommelige Talent, men uden Tvivl ogsaa i betydelig Grad Forholdenes Gunst. Politiken blandede sig deri. I deres to Romaner «Madame Thérèse» og «Le conscrit de 1813», som ere og blive deres Mesterværker, udkastede de i en gemytlig og uskyldig Fortællings Tone et skrækindjagende Billede af Krigen under det første Kejserdømme. Særlig skildrede de med sand Troskab Befolkningens Stemning med Hensyn til Krigen: dens Modvillie mod at forlade Hus og Hjem, dens snæverhjertede, egoistiske Patriotisme, dens uovervindelige Trang til Fred og Frihed. Grundvolden for det andet Kejserdømme blev allerede dengang undergravet af Oppositionen, og deraf kom det, at Erckmann=Chatrians Romaner bleve modtagne med Begejstring ligesom en anteciperet Protest mod mulig forestaaende Krige. Gjennem disse Romaner gik der et republikansk Pust. Dertil kom, at de kunde lægges frem paa ethvert Familiebord. De vakte ingen Lidenskab, strejfede intet Ægteskabsbrud, ingen altfor livlig Situation. Endelig læstes de let og behageligt. Deraf den uhyre Lykke, de gjorde. Store Ord var der ingen Mangel paa. Man kaldte dem „nationale Romaner". Det ene Oplag afløste det andet, og der blev solgt henimod 100,000 Exemplarer. Desværre gjorde dette Held dem endnu frugtbarere. De kastede sig mere og mere i Armene paa Politiken, i den Tro, at der laa den sande Borgen for at gjøre Lykke. De bragte vidtløftige Romaner for Dagen — de, som kun vare skabte for Fortællingen, for den korte sentimentale Novelle. Hvad de have produceret i denne Retning, er Altsammen uden Betydning. Deres Lykke havde imidlertid været for stor, til at den kunde svigte dem paa eengang; men lidt efter lidt er den Larm, der samlede sig om Erckmann=Chatrians Værker, forstummet, Kritiken har stillet sig mere og mere passivt overfor deres nyere Arbejder, og Manglen paa Deltagelse for dem er voxet Aar for Aar. Nu taler man ikke mere om Erckmann=Chatrian. Jeg veed ikke engang, om de endnu skrive Noget."

„Ogsaa om Jules Verne maa jeg sige et Ord. Han skriver egenlig ikke Romaner, han dramatiserer Videnskaben og svinger sig i fantastiske Indbildninger, idet han tager nye videnskabelige Resultater til Støttepunkt. Naar man imidlertid tager Alt vel i Betragtning, ere hans Skrifter dog vel Romaner, og endda adskilligt eventyrligere end de, som vi skrive. For Tiden finder Publikum Behag i denne underholdende Popularisering af Videnskaben. Om denne Specialitet vil jeg kun sige saameget, at efter min Mening Alt, hvad vi have lært i Skolen, derved forfalskes og forbrejes. Jeg for min Del foretrækker Historierne om Tommeliden og Askepot for disse videnskabelige Eventyr; men jeg maa konstatere den Lykke, de gjøre, og den er ligefrem kolossal. Jules Vernes Bøger ere uden Tvivl de, der for Tiden sælges mest i Frankrig. I Hundredetusinder af Exemplarer ere hans Fortællinger blevne afsatte; de ere i alle Børns Hænder og findes i alle Familiers Bogskab. Dette forklarer de ualmindelig store Oplag. Overfor den litteraire Bevægelse i Nutiden komme disse Sager ikke i Betragtning, og heller ikke Tallene bevise noget i denne Henseende. A=B=C'er og Katechismer sælges ogsaa i Hundredetusinder af Exemplarer."

„Endelig har jeg endnu et Ord at sige om Gustav Droz. Ogsaa han har skabt en Specialitet. Allerede i flere Aar har han raadet som Hersker i «Vie parisienne», den officielle Moniteur for den elegante Verden under Kejserdømmet. Gustav Droz er Skildreren af et noget kunstlet Selskab, som har spillet i elskværdige Laster omtrent som det 18. Aarhundrede i Hyrdestykker. Man maa læse hans Mesterværk, «Monsieur, Madame et Bébé», for tilfulde at fatte dette Samfunds sminkede Gratie. Det er Malerens store Fortjeneste, at han har tegnet Silhouetter, der sikkerlig kunne gjælde som træffende Billeder af Selskabet paa det andet Kejserdømmes Tid. Man har bebrejdet ham, at han dypper sin Pen i Poudre de riz; men netop det er en af hans heldigste Egenskaber. Ingen har som han forstaaet at give os et fuldstændig tro Billede af et elegant Interieur fra den anden Halvdel af Treserne."

Da Hensigten med dette Referat kun er at gjøre Læseren bekjendt med Zolas Dom over Romanen i vor Tid, er det vel ikke nødvendigt at standse ved enhver Sætning, som udfordrer til Modsigelse. Enhver Kyndig vil finde, at f. Ex. Kritiken over Jules Verne er meget ensidig og meget hadefuld.

Jules Vernes skarpsindige, fantastiske Legen paa Videnskabens Omraade er dog noget Mere end A-B-C-Bogens Historier, og de gaa aldeles ikke ud paa nogen „Popularisering" af Naturvidenskaberne. De Konsekvenser, som Jules Verne drager af de videnskabelige Hypotheser, ere altid forbausende vittige. Og hvor prægtig forstaaer han ikke at fortælle! Hvor rig og frugtbar en Fantasi raader han ikke over! Men Zola anerkjender kun een Genre som tilladelig i Romanen: sin egen — hvad der gaaer derudover, er af det Onde!

Man kan efter det her Sagte vel selv tænke sig, hvorledes han dømmer om de Forfattere, der arbejde for de store Blades Feuilletoner. Han polemiserer — og i dette Punkt udtaler han Manges Anskuelse — mod den hele Offentliggjørelsesmaade, mod at sønderhakke en Roman i smaa Stykker. Hvis en Roman — mener han — overhovedet kan udkomme i et periodisk Skrift, kan det kun være i en Revue, som kan indrømme den 2—3 Ark ad Gangen.

„Desværre", tilføjer han, „have vi ingen Revue i Frankrig. Den eneste, der har skaffet sig Anerkjendelse, er «Revue des deux Mondes», og den er bleven staaende udenfor den litteraire Bevægelse."

Om Forfatterne af Feuilletonromanerne taler Zola med den største Ringeagt. „Man har dem i Dousinvis, og hvis man vilde gjøre sig den Umage at tælle sammen, hvad disse Mennesker daglig fabrikere af Læsestof, saa vilde man forbauses over Summen. Publikum konsumerer daglig saa og saa Meget; det er et Forbrug som af Petroleum og Kartofler. Den ordenlige Læser vil Morgen og Aften have sit Kvantum romanagtige Eventyr tillivs, og nu findes der Entrepreneurer for Leveringen af trykt Papir, som udføre Bestillingen og tilfredsstille Efterspørgslen."

Med alle disse gjør Zola kort Proces, ikke blot med de Levende og Efterfølgerne, men ogsaa med de Døde, ogsaa med Grundlæggerne af denne Specialitet, ogsaa med Alexandre Dumas f. Ex. Alle den ældre Dumas' Værker betegner Zola ganske ligefrem som „viede til Forglemmelsen".

Ikke bedre gaaer det Paul Féval. „Hans litteraire Bagage er tung, han skulde sælge den efter Vægt." Mod de Ringere er han naturligvis endnu grusommere. En noget venligere Undtagelse gjør han kun til Fordel for Du Boisgobey og Xavier de Montépin, hvilke han idetmindste indrømmer Evne til at spænde Læserne og en vis Omhyggelighed i Udarbejdelsen.

Den, som Emile Zola behandler paa den hadefuldeste Maade, er Jules Claretie. Claretie er i hans Øjne det fuldkomneste Udtryk for Middelmaadigheden; han kan lidt af Alt og Intet tilgavns. Derhos forhaaner han ham som en forfærdelig Afskaffer. „Naar Claretie ikke hver Morgen før Frokost har skrevet sine 500 Linier, føler han sig ikke vel." I Claretie seer han ikke Andet end en blot Andenhaandsdigter, som altid producerer videre under Indtrykket af, hvad han har læst sidst, og saa skriver fort i samme Stil. Zola udfører alt dette med en Bredde og en Skadefryd, som strax røber en stærk personlig Misstemning. Enhver Linie om Claretie aander personligt Nag og Animositet. For os Fjernerestaaende er det ganske ubegribeligt, hvad der foranlediger Zola til at være saa haard, uretfærdig, ondskabsfuld og indædt arrig mod et saa elskværdigt og tiltalende Talent som det, Claretie besidder. Det kan ikke falde Nogen ind, at stille Claretie som Romanforfatter paa samme Trin som Flaubert, Fabre eller Daudet; men Sammenligning og Vejen af Fortrin mod Fortrin er i Kritiken næsten altid kun et Skalkeskjul for Hadskhed og Uretfærdighed. Clareties Romaner, navnlig «Le troisième dessous», af hvilken der nylig er udkommet fjerde Oplag, ere Værker af en fin, fornem og velmenende Forfatter. Claretie iagttager med Skarphed og Rigtighed; hans Skildringer ere fulde af Liv og Bevægelse, hans Stil er let og korrekt, og Læsningen af hans Romaner eller Fortællinger er fængslende og behagelig. Man maa lukke Øjnene i med Magt for ikke at bemærke disse aabenbare Fortrin, og man maa tage en af personlig Ugunst skærpet Lupe i Haanden for i Clareties Romaner at se alle de Fejl, som Zola opregner med et ganske særligt Velbehag.

Den Formodning, at Zola ved sin nedsættende Dom har været ledet af Motiver, som ikke have Noget tilfælles med Litteraturen, er bleven gjort til Vished af Jules Claretie selv. Claretie har taget en grusom, men tilladelig Hævn for den spaltelange Nedsættelse af hans Talent, som er bleven ham til Del fra Zolas Side. Han har tilsendt „Figaro" et Brev paa fire Linier, der lyder saaledes:

„Hr. Zola, der frakjender mig ethvert Talent, synes at have glemt, at jeg for længere Tid tilbage har modtaget et Brev fra ham med følgende Passus: „Den ene Haand vasker den anden; vask De min, saa skal jeg vaske Deres." Det synes heraf at fremgaa, at jeg ikke har vasket Hr. Zolas Haand tilstrækkeligt.

Jules Claretie."

Med disse Uddrag af Emile Zolas Artikel maa det nu være nok. De almindelige Bemærkninger om den franske Romans Væsen ere ubetydelige; de ere rent tendentieuse og uden tilstrækkelig Sagkundskab. Zola begaaer den Uforsigtighed, at gjøre nogle flygtige Bemærkninger om Romanen i England og Tydskland, og disse bevise, at han ikke har nogen Anelse om nogen af dem; men ikke desto mindre turde Karakteristiken af de franske Romanforfattere ved en af de mærkværdigste iblandt dem dog fortjene en vis Opmærksomhed. Det er denne Betragtning, der har fremkaldt denne Gjengivelse af de interessanteste Afsnit af Zolas Artikel.

Georg Brandes: Benjamin d'Israeli, Jarl af Beaconsfield.

En litterair Karakteristik.

(Den Gyldendalske Boghandels Forlag.)

Benjamin d'Israeli, Lord Beaconsfield, er en af det samtidige Europas mest berømte Mænd. Han deler med Fyrst Bismarck den allerforreste Plads blandt Statsmændene og Politikerne; Ingen kan nævnes som jevnbyrdig med dem i denne Henseende: Thiers, deres eneste Rival, er gaaet bort, og Gambetta, som maaske engang vil naa Pladsen, er endnu ifærd med det møjsommelige Arbejde at stige op ad Bjerget til Berømmelsens høje Tinde. Ved Lord Beaconsfield er der endda det Mærkelige, at han har taget ny Flugt, efterat Verden troede hans Bane afsluttet; Forfatteren, Underhusmedlemmet, Taleren, Premierministeren d'Israeli havde draget Verdens Øjne paa sig og ved sin mærkelige Karriere vakt en sælsom Blanding af Forundring og Beundring, men da han for et Par Aar siden modtog den ham ofte tidligere tilbudte Peersværdighed og lod sig flytte over i Overhuset, var det den enstemmige Mening, at hermed vilde han i det

Væsenlige forsvinde fra den politiske Skueplads og træde i anden Række som mere passiv Tilskuer til Begivenhederne. Netop det Modsatte indtraf. Benjamin d'Israelis politiske Liv er paa en Maade en Kjæde af Overraskelser, men den største af dem alle beredte han sine engelske Landsmænd og den hele Verden, da han som Jarl af Beaconsfield aabnede et helt nyt og betydningsfuldt Afsnit af Englands politiske Historie og udførte en Gjerning, der i Vanskelighed langt overgik og i følgerige Konsekvenser rimeligvis vil komme til at fordunkle Alt, hvad han hidtil havde udrettet. Da for nogle Dage siden den Efterretning kom fra hans Landsæde, Hughenden Manor, at han havde faaet et betænkeligt Anfald af Gigt, gik der en ængstelig Følelse hen over England og over den hele Verden; en Mand i det femoghalvfjerdsindstyvende Aar, især naar han i det Hele ikke er meget stærk, bliver let et Offer for saadanne Anfald. Og i dette Moment kunde Lord Beaconsfield ikke gaa bort, uden at derved det af ham begyndte politiske Værk blev udsat for den alvorligste Fare; det hviler endnu væsenlig paa ham, paa hans store Indflydelse, paa hans overlegne Evner, paa hans ejendommelige Personlighed.

Det er en yderst interessant og lønnende Opgave at skildre d'Israelis Liv, at følge dets mange eventyrlige Omskiftelser, at paavise den ledende Traad i hans lange Virksomhed, at gjennemgaa hans Udvikling som Forfatter og Politiker, at analysere disse to Sider af hans aandelige Arbejde og gjøre rede for, hvorledes de slynge sig ind i og paavirke hinanden. Ingen Romanforfatters Fantasi vilde kunne opfinde Noget, der var mere spændende, ja næsten mere usandsynligt end det, som Virkeligheden her frembyder. Englands politiske Historie har ikke saa ganske faa Exempler paa Mænd, som fra en ringe Begyndelse have arbejdet sig frem til de største Stillinger i Staten og overvundet alle de Hindringer, som dette Samfunds dybt aristokratiske Natur lagde dem i Vejen; men der er i alle disse Aarhundreder neppe noget eneste, som kan stilles ved Siden af dette. En født Jøde, udrustet med sjeldne aandelige Gaver, men ogsaa med besynderlige Egenskaber, der stillede ham disharmonisk ligeoverfor Folket og Tiden, bryder sig en Bane gjennem utallige Vanskeligheder, først til litterair Berømmelse, saa igjennem en Række af Nederlag og Skuffelser, der vilde have knækket Modet paa mangen en energisk Natur, til politisk Betydning; Latteren dræber ham ikke, Spotten lammer ham ikke, Foragten preller magtesløs af paa hans pantserhaarde Hud; ad Veje, som neppe nogen Anden vilde have vovet at betræde, med Vaaben, som i en anden Haand vilde have været farligere for den, der førte dem, end for dem, imod hvem de vare rettede, trænger han fremad til bestandig større og større Magt; ved Siden af alt det, der taarner sig op imod ham, er der i Tiden og Forholdene Momenter, som ere ham gunstige, og han forstaaer at benytte dem, at spænde dem for sin Lykkes Triumfvogn; Skridt for Skridt erobrer han sit Rige og „opdrager" sit Parti, indtil omsider den mægtigste Del af det stolte Aristokrati, store Skarer af den uafhængige Borgerstand og utalte Hobe af de møjsommelig trællende Arbejdere, i hvis skjulte Lag hans Geni har opdaget „den konservative Aare", lyde hans Herredømme; og da han har naaet alt dette, da han for anden Gang beklæder den stolte Stilling som Englands Premierminister, efterat han har udøvet en betydningsfuld Indflydelse paa sit Lands indre Lovgivning og dermed paa den politiske Magtstilling, vover han det store Skridt at bryde med den Passivitetens og Indifferentismens Udenrigspolitik, som under Frihandelens og Filanthropiens forenede Indflydelse havde slaaet dybe Rødder, og atter at løfte det Banner, der er Symbolet paa Englands Verdensherredømme. Og jevnsides med denne politiske Bane gaaer der en fortsat Forfattervirksomhed, der næsten helt igjennem giver Nøglen til Politikerens Tanker og aabner vide Horizonter, endnu videre end den, der alt ved de sidste Begivenheder er traadt ind i Virkelighedens Verden. Et rigere og mere tiltalende Stof kan ikke let frembyde sig for en Kritiker, og han kan her regne paa, at Interessen ikke noget Øjeblik vil svigte hos Læseren, thi det er ikke svundne Dage, hvis Billede han skal oprulle, men han færdes i vor egen Tid, midt i Samtidens Rørelser, i Hjertet af det, som sætter Nutiden i Spænding.

Dr. Georg Brandes har paataget sig denne store og lønnende Opgave, til hvilken han medbringer nogle væsenlige Betingelser. Hans noget over 300 Sider store Bog er helt igjennem overordenlig interessant, fuld af aandrige Bemærkninger, og den giver et baade klart og udtømmende Billede af d'Israelis litteraire Personlighed. En Mærkelighed ved dette Arbejde af den dygtige Kritiker er den Lidenskabsløshed, hvormed han behandler Gjenstanden for Skildringen. Man er ellers vant til, at Dr. Brandes bliver begejstret i sit Forhold til de Forfattere, med hvilke han beskjæftiger sig; han enten elsker eller hader, enten rives han hen til en Beundring, der tager Alt med, eller han fører Krig paa Liv og Død, angriber og tilintetgjør. Den henrivende Kraft, som udmærker hans Skrifter, hænger nøje sammen hermed, men paa den anden Side er denne Mangel paa Ligevægt en Skyggeside ved hans Kritik, den berøver ham til en vis Grad Læserens Tillid og gjør, at man overalt troer at se en bestemt Tendens stikke Hovedet frem. Det kunde synes, at Fristelsen her maatte være større i denne Retning end ved mange tidligere Lejligheder; forskjellige aandelige Tilknytningspunkter kunde synes at maatte indicere en Sympathi, en Tilbøjelighed til at se det Bedste og i det bedste Lys. Men uagtet dette — eller, hvem veed? maaske netop paa Grund deraf — har Dr. Brandes her stillet sig anderledes lige overfor sit Thema. „Mig er d'Israeli" — siger han — „hverken en Gjenstand for Kjærlighed eller Had, kun et originalt og højst interessant Karakterhoved, og jeg har efter lang Tids Studium deraf ikke kunnet modstaa Lysten til at prøve at faae det frem paa Papiret." Skildringen har herved vundet i Objektivitet, men det er et Spørgsmaal, om den ikke har tabt i Kraft og Energi.

Det Materiale, hvoraf Dr. Brandes har opført sin Bygning, er hentet fra d'Israelis Skrifter: Romaner, Satirer, politiske Stridsskrifter, Taler. Han bemærker udtrykkelig i sin Indledning, at ikke en eneste særlig Kilde til Kundskab om denne endnu levende Mand har staaet ham aaben, at han ikke kjender noget Brev eller nogen Udtalelse fra ham, som ikke er tilgængelig for Enhver, og at han forsaavidt ikke har det ringeste positivt Nye at meddele. Men allerede det Stof, der saaledes har staaet til hans Raadighed, er i sig selv vidunderlig rigt, og Dr. Brandes har gjennemgaaet det med den omhyggelige Grundighed og den aandrige Skarpsindighed, som altid udmærker ham. Der er i det Hele og Store ingen Indvendinger at fremsætte imod den litteraire Karakteristik, som han opruller, og de Enkeltheder, i hvilke vi tro at han tager fejl, ere for ubetydelige, til at der er Opfordring til at dvæle ved dem. Det Billede, som gives af d'Israelis litteraire Liv og Forfatter-Personlighed, er fuld-

stændigere og sandere end noget andet, vi kjende, thi det er korrekt, hvad han siger, at i England er hans Karakteristik skrevet vexelvis af Torier og Whigger, af politiske Fæller og af politiske Fjender, snart efter Partitroskabens og snart efter Hadets Diktat. Her derimod er ingen forudfattet Mening, ingen politisk Maalestok som Udgangspunkt; Forfatteren tegnes saaledes, som han giver sig selv. Der kan ikke her være Tale om at extrahere Resultaterne; de have deres Værd netop ved den udførlige og omstændelige Fremstilling, som skal kjendes og følges i sin Helhed. Der er imidlertid en Side ved d'Israelis litteraire Produktion, som det forekommer os at Dr. Brandes ikke stærkt nok betoner, om den end hist og her antydningsvis kommer frem. I sine Romaner har d'Israeli ikke blot søgt at nedlægge sine Ideer om Samfundsforholdenes Reform, om Racernes Betydning for Menneskeslægtens Udvikling, om de politiske Brydninger; de ere ikke alene en Propaganda for Ideer, snart fantastiske og snart ophøjede. De ere ogsaa Udbrud af hans utæmmelige Originalitet paa et Omraade, hvor han kunde tumle sig frit uden at være hæmmet af de utallige Baand, som i den praktiske Politik til enhver Tid lænkebinde selv den mægtigste Førers Haand. Han har ligesom trængt til at faae Luft for det Meget, som rørte sig i hans vulkanske Indre, til at lette sit Hjerte for dets mange svulmende Tanker. Den litteraire Produktion har været en Adspredelse for dette saa mærkværdig produktive Hoved. Man overraskes ved at finde saa mange tilsyneladende fantastiske Ideer i d'Israelis tidligere Romaner nu ligesom bane sig Vejen til Virkelighed i det faktiske Liv, og navnlig er det mærkeligt at se, hvorledes Drømmene i „Tancred" nu iklæde sig Kjød og Blod i Englands nyeste orientalske Politik. Men man maa ikke deraf lade sig forlede til den Slutning, at alle d'Israelis Romaner ere politiske Programmer, bestemte til at realiseres. Det Allermeste af disse sælsomme Taagebilleder er kun digteriske Fantasier, som Forfatteren ikke selv tillægger anden Betydning end den rent digteriske, og i hvis Udmaling han kun har søgt en poetisk Tilfredsstillelse. En Misforstaaelse forekommer det os at være, naar der med en Henvisning til Digtet „Venetia" udtales den Formening, at d'Israeli „havde kunnet drive det til Noget ogsaa som Kritiker, hvis han havde øvet sine Evner derpaa." Hele d'Israelis aandelige Anlæg, saaledes som vi formaa at se det, taler imod denne Anskuelse, hans Evner pege netop bort fra Kritiken, han har aldrig formaaet eller han har ialtfald forsmaaet at anvende den i Form af Selvkritik, og han vilde neppe nogensinde have egnet sig til at kritisere Andre, det vil sige gjøre dem til Gjenstand for sikker Bedømmelse fra faste Princippers Udgangspunkt. Kunde han selv læse denne Dom, vilde han dog maaske sige: „Hvis jeg ikke var Alexander, kunde jeg ønske at være Diogenes!"

Det ligger i Sagens Natur, at Ingen kan behandle Lord Beaconsfield og hans Forfatterskab uden idelig at drages hen til det politiske Liv, i hvilket hans Hovedgjerning ligger. Hvad enten man betragter ham som en Digter, der er bleven Statsmand, eller som en Politiker, der tillige er Digter, saa maa man nødvendig komme til ogsaa at behandle hans politiske og parlamentariske Virksomhed, hans gjentagne Forsøg paa at komme ind i Underhuset, hans utrolige Fiasko ved den første Optræden, hans sejge Udholdenhed, hans Forhold til Partiet „det unge England" (af hvilket nu kun Lord John Manners, Postmaster General i hans Ministerium, er tilbage), hans ubarmhjertige Forfølgelse af Sir Robert Peel, hans første Optagelse i et Ministerium, hans stigende Magt som Toriernes Fører i Underhuset, hans Optræden i Frihandelsspørgsmaalet, Jødernes Emancipation, Parlamentsreformerne og de kirkelige Love, hans Overtagelse af Premierministerposten ved Lord Derbys Fratræden, hans overraskende Sejr ved Valgene i 1874, endelig hans Optræden under den orientalske Krisis og ved Kongressen i Berlin. Alt dette findes ogsaa omtalt hos Dr. Brandes, men denne Del af Billedet er dog ulige fattigere og flygtigere end den anden. Forfatteren d'Israeli staaer ganske anderledes fyldig for Læseren end Politikeren. Dette kan ikke forundre, thi Dr. Brandes er selv ikke Politiker, hans egne Interesser og Forudsætninger drage ham fortrinsvis i litterair Retning, og i sin Titel har han selv betonet, at hans Skildring er „litterair". Men at der herved er kommet til at mangle noget meget Væsenligt i Totalbilledet, er indlysende. For at forstaa, baade hvorfor den unge, lapsede Romanforfatter, der i Stort og Smaat havde brudt med engelske Ideer om det Passende, havde saa stor Vanskelighed ved at faae den første Fod paa Stigen, og hvorledes det blev ham muligt at stige Trin for Trin, maa Læseren ogsaa gjøres fortrolig med de engelske Samfundstilstande, med de ejendommelige Kombinationer, med de politiske Brydninger, som udfylde Perioden fra 1830 til vore Dage. Det er ganske vist ikke nogen let Opgave at skildre disse indenfor en nogenlunde begrænset Ramme, men at det hører til for at give det hele og fulde Billede, er uimodsigeligt. Her skorter det hos Dr. Brandes. Hans store Lærer og Forbillede, H. Taine, vilde sikkert, hvis han havde gjort Lord Beaconsfield til Gjenstand for en kritisk Studie, have lagt Hovedvægten paa dette Punkt og langt mere ladet os se den litteraire Forfatter i Belysningen af Tiden, Forholdene, alle Omgivelserne. Der er Spring og Modsigelser i hans Liv, som først faae deres Forklaring og til en vis Grad deres Udfyldning ved at bringes i logisk Forbindelse med de givne Forhold, under hvilke han skulde og maatte virke, naar han overhovedet vilde udrette Noget for Staten — og for sig selv. Naar Alt kommer til Alt, vil dog Benjamin d'Israeli gaa over i Historien som Politiker og Statsmand; det er hans væsenligste Egenskab, paa denne Adkomst beroer hans egenlige Betydning. Politikeren skal belyses af Forfatteren, ikke omvendt Forfatteren af Politikeren.

Det er paafaldende at se, hvor utilbøjelig Dr. Brandes er til at admittere det Semitiske hos Lord Beaconsfield som et fuldt og sandt Udtryk for denne Raceaands Ejendommelighed. Vi Andre leve under den Forestilling, ikke blot at den jødiske Afstamning har været en Hovedfaktor i denne ualmindelige Personligheds Liv og Udvikling, men ogsaa at den semitiske Race maatte vedkjende sig ham som en særlig udmærket Repræsentant. Men saaledes betragter Dr. Brandes ham paa ingen Maade, han mener endog, at hvis Spørgsmaalet stilles skarpt, maa det absolut besvares med Nej: „Den jødiske Aand er tusindfold rigere, tusindfold ædlere og større, end d'Israeli nogensinde har anet, og end den spejler sig i hans forholdsvis snevre Sind." Mon dog ikke dette er en stilistisk Overdrivelse? Mon der dog ikke her opstilles et Ideal af jødisk Aand, som ingen tilsvarende Virkelighed har? — Vi tør ikke indlade os paa nogen udførligere Drøftelse af dette forresten saa interessante Thema, vi vilde mangle de rette Forudsætninger til den. Vi notere kun vor Tvivl. Og vi maa tillige notere en idetmindste tilsyneladende Modsigelse, som følger ganske kort efter. Paa Bogens sidste Sider fortæller Dr. Brandes, at han en Dag i forrige Sommer paa Pladsen ved Hotellet „Kaiserhof" i Berlin

mødte Lord Beaconsfield, der, støttet til sin Sekretair, Mr. Montague Corry's Arm, vandrede til Kongressen: „Han gik med langsomme Skridt og saae træt, medtagen, næsten forpint ud. Man læste Overanstrengelsen ud af hver Mine i hans Ansigt, og han besvarede de gode berlinske Borgeres dybe og ærbødige Hilsener ved træt og mekanisk at føre Haanden til Hatten. Men ved at stirre ind i det blege, fortærede Ansigt, ved at mindes al den Møje og Kamp, han sit Liv igjennem havde udholdt, alle de Skuffelser, han havde lidt, de Angster og Kvaler, han havde udstaaet, det stolte Mod, hvormed han havde tilkæmpet sig Sejr, og hans uskrømtede Sympathi for det menige Folk, hvis Rettigheder han havde hævdet, og for hans egen underkuede Stamme, som han aldrig havde skammet sig over at tilhøre, og hvis Sag han endnu her paa Kongressen tvang Rumænien til at tage sig af, saae jeg ham paa eengang i et skjønnere og ideälere Lys, det var mig, som om en Stemme i mit Bryst sagde Ordene: „Den sidste Jøde", og jeg mærkede, at halvt imod min Villie en Følelse af levende Sympathi bemægtigede sig min Sjæl." Dette uvilkaarlige Stemningsudbrud er Bogens Slutning; det har ikke paavirket den foregaaende Skildring, det danner dens saa at sige forsonende Slutningsakkord. Her erkjendes jo imidlertid Lord Beaconsfield som Repræsentant for Jødedommen, og det for noget Mere i denne end „dens haardnakkede Energi, dens Flid, dens aktive og passive Udholdenhed, dens Snildhed og Vid, dens Glimrelyst og dens Ærgjerrighed, fremfor Alt dens strenge Afsluttethed og Selvgodhed, der gjennem Aartusinder har bevaret Racen ren." Men hvorledes kommer under alle Omstændigheder Lord Beaconsfield til at blive „den sidste Jøde"? Det er en Underkjendelse af Racens Udholdenhed, af dens aandelige Evne og dens Fremtid, som man mindst skulde have ventet fra denne Pen.

Dr. Brandes skriver, som Alle vide, et kraftigt og energisk Sprog, gjennemtrængt af den Lidenskab, som er hans Aands Mærke. Faa kunne bedre end han smedde Ordets Pantser om Tankens brede Bryst og sætte Od paa Sprogets Landse. Og han har fremdeles den Fortjeneste, at han, skjøndt i saa Meget hensynsløs Fremskridtsmand, holder sig fjernt fra alt affekteret Maalstræv, fra alle søgte Neologismer, at han bruger det fint udviklede danske Skriftsprog saaledes, som det er kommet til os igjennem Litteraturens store Mestre, og som det forstaaes og helst læses af den dannede Læseverden, til hvilken han henvender sig. Imidlertid har Dr. Brandes i den senere Tid tilegnet sig en vis Skjødesløshed i sin Stil, som hellere maatte være borte. Naar han vil have en Tanke frem, naar han lægger sin hele Sjæl i sin Form, staaer al Sprogets Rigdom til hans Raadighed, og man glæder sig ved den Forening af Kraft og Elegance, hvormed hans Tanker omsættes i Ord, over den Rigdom af Billeder og nye Vendinger, hvormed han lader deres Facetter blinke for Øjet. Og da synder han kun sjelden imod den korrekte Form. Men paa den jevne Vej er han undertiden tilbøjelig til at slentre hen og til at tage sig det for mageligt med sit Sprog. Der er i hans Bog om Lord Beaconsfield en paafaldende Mængde af saadanne stilistiske Smaapletter, og Indtrykket af dem forstærkes ved en gjennemgaaende Ligegyldighed for Interpunktionen, som dog ogsaa er et vigtigt Element og hvis Love ikke kunne overtrædes, uden at den grammatiske Logik og den lette Forstaaelse lide derved.

„Man læser ikke mere."

Af Hugo Wittmann.

I det sidste Aarhundrede eller endnu længer er der gaaet et Menneske omkring i Frankrig, som nu og da har slaaet Hænderne sammen og jamret: „Man læser ikke mere!"

Han har Dobbeltgængere i alle Lande. Allevegne klages der fra Tid til anden over, at den tidligere under Navnet „venlige Læser" bekjendte Klasse Mennesker er uddød, at Verden har glemt den Kunst at læse, at Menneskeheden ikke læser mere.

Nu er Spøgelset igjen dukket op i Frankrig. En Franskmand, hvis Navn ikke nævnes i Boulevard-Litteraturen, som kun sjeldent træder frem for Offentligheden og, naar det skeer, da altid kun med en tyk Bog fuld af Sandhed og Vildfarelse i Haanden, har fornylig igjen sat den gamle Klagesang paa Noder. „Vi læse ikke mere!" Og Følgen af, at vi ikke læse mere, er den, at vi ere blevne besejrede. Vil Frankrig atter hæve sig til sin tidligere Højde, maa det igjen lære at læse, maa bygge sig en Mur af Bøger, som Fjendens Skyts preller magtesløst af paa. Et Folk, som ikke læser, er et fortabt Folk; ved ikke at læse, ere vi gaaede tilgrunde, kun ved at læse kunne vi rejse os igjen; «lisons!» er vor Tids Løsen.

Saadan er omtrent den Logik, som gjennemtrænger og behersker den for kort Tid siden udkomne Bog af Arnould Frémy: „Hvorledes de nuværende Franskmænd læse" (»Comment lisent les Français d'aujourd'hui»). Man læser ikke mere, fordi man ingen Bøger har mere, og man har ingen Bøger mere, fordi Pressen ikke taler om dem, og Pressen taler ikke om dem, fordi den har Andet og Bedre at gjøre, og hvis alt dette var anderledes, vilde man vel nok læse endnu o. s. v. o. s. v. — saaledes flyver den franske Forfatters Væverskytte rastløs frem og tilbage mellem Hvis og Men, saaledes kvæles Reglen altid af Undtagelserne, Thesis af Betingelserne. Tilsidst taber man Taalmodigheden, man læser Bogen modstræbende til Ende, men man læser den dog til Ende, og lægger den fra sig med en nervøs Følelse, som lader sig omtrent saaledes udtrykke i Ord: „Manden har Ret, men han har aabenbart Uret i at have Ret." Med andre Ord, Hr. Arnould Frémy træder os imøde med en Læges pinlige Viden, der lægger vor Sygdom klart for Dagen, men ikke kan angive noget rigtigt Hjælpemiddel; han peger med Fingeren paa et Problem, men veed ikke nogen passende Løsning af det. Eller skulde det virkelig være en Løsning, naar Hr. Arnould Frémy paa det Spørgsmaal, hvormeget man da egenlig skulde læse Dag for Dag for i hans Øjne at gjælde for en ordenlig Ven af Bogtrykkerkunsten, svarer: „Fem Timer". Høre I det, alle I, som ere trætte og besværede, I, som have et eller andet Hverv at varetage, som høre hjemme i Politiken eller Kunsten, i Handel eller Industri, i Videnskaben eller selv i Litteraturen — høre I, hvormange Timer I hver Dag maa ofre paa ensom Læsning, hvis I ville bevare det aandelige Sammenhæng med den øvrige Verden og tilegne Eder en foreløbig Kundskab om Alt eller endog blot om Noget af, hvad der gaaer for sig paa den menneskelige Dannelses forskjellige Omraader? Fulde fem Timer! To Timer til Aviser og tre til Bøger!

At udstede et Dekret om, at der for Fremtiden skal være 45 Dage i en Maaned, det lader sig kun gjøre i Tyrkiet,

naar man paa en sindrig Maade vil reducere Embedsmændenes Lønning; men at bestemme, at der fremtidig skal være 30 Timer i et Døgn, det lader sig intetsteds gjøre — Solen sætter sig imod det. Men en saadan overnaturlig Dag paa 30 Timer maatte det moderne Menneske have til sin Raadighed, hvis han ved Siden af sine Forretninger, forsaavidt disse da ikke bestaa i Lediggang eller netop i Læsning, skulde faae fem fulde Klokketimer tilovers til at holde sig nogenlunde oven Vande paa alt det Tryktes og Læseliges vældige Strøm. Opmærksom, frugtbringende Læsning er det Samme som Tænkning, og Tænkning er Arbejde. At et Gjennemsnitsmenneske skulde forvandle sin Fyraften til fem Arbejdstimer, kan man billigvis ikke vente. Tre Timer vilde allerede være nok, ja to, ja een Time — hvorledes kan man overhovedet saa at sige opstille en mathematisk Lov for en Trang, der er af fuldstændig individuel Natur og ligesom Sult og Tørst ytrer sig stærkere og svagere, alt efter det enkelte Menneskes Beskaffenhed?

Man læser ikke mere! Ikke alene i Frankrig, men ogsaa i England, Spanien, Italien, Tydskland, i hele den læsende Verden — derfor kalder man den jo den læsende, lucus a non lucendo, lector a non legendo! — kan man høre den vemodige Efterklang af denne Klage. Man læser ikke mere! Lad os da tilfældigvis træde ind i en Boglade og lægge Mærke til de taarnhøjt opstablede Nyheder; eller lad os gjøre et Besøg i et Læseselskab og se, hvorledes Blade fra alle Verdens Hjørner, alle Øjeblikkets nye Bøger ere fremlagte, og hvorledes ikke nogen Avis er ledig, ingen Bog tilgængelig; eller lad os adspørge vor Tids store Alvidende, Statistiken, om dens Mening — strax lader den sine Talkolonner marchere op og beviser os soleklart, at to Gange to er fire og at der siden Bogtrykkerkunstens Opfindelse ikke har været nogen Tid, der har brugt saa meget Papir som vor; og til hvad, hvis det ikke er til Skrivning, Trykning og Læsning? Og alligevel klager man over, at Verden ikke læser mere. Er det ikke omtrent det Samme, som om man sagde, at Verden ikke spiser eller drikker mere?

Sandt nok, læse og læse er to Ting, og paa en vis Maade har Franskmanden Ret i sin Paastand, det kan ikke nægtes. Avislæsning er egenlig ikke Læsning, det er mindre eller maaske ogsaa mere. Som en moderne Institution, ja som Indbegrebet af den moderne Verden er Avisen os ligesaa nødvendig som Spise og Drikke, og naturligvis nødvendigst for Den, der skjælder mest ud paa den. Man tænke sig engang, at alle Avispresser vare tilintetgjorte med eet Slag, Dagen brød frem uden nogen Morgenavis, og Aftenen kom uden nogen Aftenavis; medens vi ellers ere vante til at gjennemfare Verden med den elektriske Gnists Hurtighed, til at leve i Samkvem med hele Menneskeheden, til at indaande ethvert Pust af Tidens Historie, vilde vi pludselig se os omgivne af dyb Taushed, trindtomkring kun Taage og uhyggelig Tomhed. Verden vilde paa eengang været rykket Aarhundreder tilbage i Tiden, Menneskeheden vilde gaa til Grunde ved sin egen Stumhed. Kort sagt, vi kunne slet ikke tænke os, at der nogensinde kan indtræde en Tilbagegang af en saa indgribende Natur. At læse en Avis kan være en meget behagelig Sysselsættelse, alt eftersom den er beskaffen. Men væsenlig seet er Avislæsning ikke en Nydelse, den er en Fornødenhed, Tilfredsstillelsen af et Instinkt, af en Drift. Der er en Læsedrift, som hvert Menneske adlyder i vore Dage, ogsaa den, der ingen Avis læser; thi hvad man ikke læser, faaer man fortalt, og selv de løjerlige Patroner, der i deres kunstneriske eller litteraire Selvtilfredshed gjøre sig til af, at de ikke læse Blade, og derved med det Samme indrømme, at de ingen Interesse have for deres Samtid Liv og Færd — selv de ere Avislæsere imod deres Villie, thi ethvert Blad har tusinde og atter tusinde Tunger, der bringe dets Indhold videre og saaledes tvinge Folk til at høre, hvad de ikke vilde læse.

Den, der klager over, at der ikke læses mere, maa altsaa se rent bort fra Bladlitteraturen og kun tænke paa Bøgerne. Og mellem disse to Ting maa der ogsaa vel skjelnes. Til Avislæsning er man altid mere eller mindre rede, til en Bog skal man først samle sig. Avisen sætter os i Forbindelse med det Almene, Bogen afsondrer os for os selv. Men det behøver vel ikke at fortælles Nogen, at netop denne Ensomhed, denne Fordybelse i en af Dagens Larm uberørt Verden er den mest udsøgte Nydelse, som et Menneske kan skaffe sig selv naar han forstaaer at læse. Men hvormange Mennesker gives der ikke, som ikke kjende den Kunst at læse? „Man har gjort Musiken til en Kunst, saa skulde man ogsaa opfinde den Kunst at høre", siger d'Alembert i sin Discours préliminaire til Encyklopædien, og Diderot tilføjer: „Ja, men ogsaa den Kunst at læse." En læser af Vane, for Tidsfordrivs Skyld; en Anden af Interesse, fordi det gavner ham; en Tredie af Forfængelighed, for at prale dermed — men findes der endnu, kan der endnu findes mange af de kydske Læsere, for hvem Læsningen er en ren Nydelse og som kun tage deres Bøger frem i stille, højtidsfulde Timer? Det vilde være en utilgivelig Forglemmelse, hvis vi ikke her mindedes den gamle Montaigne, en ægte Læser, for hvem Læsningen kun var en Impuls til Selvtænkning, ikke et Middel til Hukommelsespraleri — j'aime mieux forger mon ame que la meubler, siger han i sit prægtige Sprog — og som har efterladt os en saa tiltalende Beskrivelse af sine Bogfester. Den Slags Læsere ere muligvis aftagne i Tal. Folk, der trænge ind til en Bogs inderste Kjærne og forstaa at følge en Forfatters Tankeliv Skridt for Skridt, forsvinde muligvis og mere mere. Men hvoraf kommer det? Deraf, at Aviserne opfatte deres Opgave grundigere og grundigere, stadig blive omfangsrigere og bedre, saa at sige mindre og mindre Blade og mere og mere Bøger. Mangen Bladartikel indeholder Kvintessensen af et Værk, mangen Kritik er selv en Bog. Særlig gjælder det da om Tidsskrifterne, at hvis de skade Læsningen af Bøger, saa er det, fordi de selv ere Bøger, thi hvad i al Verden er Kjendemærket paa en Bog: Indholdet eller — Indbindingen? Tidsskriftet slaaer ikke Bogen ihjel, det erstatter den blot: det er selv en Bog i en anden Form.

Man læser ikke mere! Dette Udsagn drejer os rundt i en Kreds, vi dreje os med det gjennem et Virvar af Modsigelser og Uklarheder, for omsider at komme til den Overbevisning, at det ganske simpelthen ikke taler sandt. Man læser ikke mere! Paradox mod Paradox — man kunde maaske med bedre Føje klage: Man læser formeget!

Musik

Ved en Privatkoncert afvigte Fredag havde vort Publikum Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med en ung Pianistinde, Frøken P. Hansen, der er bleven uddannet i Paris. Hendes Spil, der i og for sig viste sig færdigt og afrundet nok til Udførelsen af de forskjellige Klavernumre, som bleve budte paa Koncerten, havde ved Siden af disse almindelige Egenskaber imidlertid en særlig Interesse. Som Elev af Kunstnerparret Hr. og Fru Massart, der i den kunstelskende Verdensstad nyder en god Anseelse som Lærere, fremtraadte Frøken Hansen som en tiltalende Repræsentant for den franske Skole i Pianospil, en Skole, der kun sjeldnere kommer frem under vort nordlige Himmelstrøg. Man kunde ganske vist ønske sig dette Forhold noget anderledes, navnlig saaledes, at vore hjemlige Musikere ikke fremtidigt bestandigt oversprunge Paris som et unødvendigt Led i deres kunstneriske Udvikling. Man veed, at Paris i al Almindelighed spiller en vis Rolle i Musikens Verden, men de Færreste turde være fortrolige med Omfanget af denne Rolle, med hvorledes netop Kunsten fortrinsvis i denne By gjennemtrænger saa at sige alle Forhold og derfor pulserer stærkere i den offentlige Interesse der end andetsteds, endelig med hvorledes netop den franske Skole med Hensyn til Uddannelse i Solospil staaer paa en saa fremragende Plads. Det er her ikke blot den fuldendte tekniske Dygtighed, som er karakteristisk, der er ved Siden heraf ved Uddannelsen af Soloforedrag en ejendommelig Sands for Helhedens Harmoni, der skaffes tilveje ikke ved Tilsidesættelsen af Detaillerne, men just ved en omhyggelig Udpensling og kunstnerisk Afrunding af alle Enkeltheder, hvis Pointer alle faae den fornødne Tydelighed. Især i Frøken Hansens fint eftergaaede Udførelse af Chopins Nocturne, hvis elegante Konturer saa ganske kom til deres Ret, kom den franske Skoles bedste Fortrin smukt frem. Man vil indrømme, at just denne Spillemaade i det Hele har sin Berettigelse nuomstunder, hvor det moderne „Bechstein-Schlägerei“ synes at blive typisk baade Syd og Nord for vore Grændser.

Kapellets anden Soirée for Kammermusik bragte af Nyheder nogle Sange (ved Hr. Simonsen) af Hugo Brückler til Texter af Scheffels „Trompeter von Säkkingen“. Saavel Komponistens Navn som de udførte Sange turde være ganske ubekjendte her. Sangene forekom os lidet melodieuse, men harmonisk interessante. Navnlig den førstes morsomme Text, hvor „der arme Trompeterlein kann seine Lieb' nur blasen“ syntes komponeret spirituelt og gratieust, medens de andre forekom noget ensformige i Skildringen af Kjærlighedens Kvaler. Men vi skulle tillige villig indrømme, at Sangene høre til dem, der maa høres tiere for at kjendes. I den anden Novitet, Joachim Raffs Trio Op. 112 G-Dur fandt man som i den frugtbare Komponists fleste Arbejder meget Ejendommeligt og meget Smukt ved Siden af en vis gjennemgaaende Bredde i Udformningen, der skadede Indtrykket især i den første Allegro, mindre i de andre Afdelinger. Af disse bar fortrinsvis den anden, Scherzo'en, Prisen, et rask komponeret, letflydende Stykke med et karakteristisk Hovedmotiv, skaaret i en skarp Rhythmik, og med en særdeles vellykket Imitationssats som Mellemstykke. I Andanten er det en naturlig og sund Melodieusitet i Forbindelse med interessante Harmoniforbindelser, der fængler, rigtignok et enkelt Sted tillige en vis salonmæssig Stilløshed, hvor C-Durs Tonarten anden Gang træder ind med nogle hurtige Figurer i Klaverpartiet. Finalen er rask og kjækt komponeret over de forskjellige virkningsfulde Motiver, der forbinde sig let og smidigt, trods de mange Ideer, der efterhaanden dukke op, og hvoraf særligt den lille Strofe i E-Mol i Oktaver for Klaverpartiet, medens Strygerne pointere Rhythmen, er af udmærket Virkning. De ældre Komponister vare paa Soiréen repræsenterede ved Beethovens Kvartet i Es Op. 74 (Harpekvartetten) og ved Schumanns Op. 113 „Märchenbilder“ for Viola og Piano (ved d'Hrr. Holm og Lembcke), begge Værker i en Udførelse, der var Kapelsoiréernes gode Navn fuldkomment værdig.

Theatrene

Saafremt man tør anse det for givet, at **det kgl. Theater** ved Siden af sit æsthetiske Kald tillige har historiske Interesser at varetage, kan man med alt Hensyn til denne Side af Skuepladsens Virksomhed kun hilse Gjenopførelsen af „Røverborgen“ med Interesse. Operaen indtager ikke alene i Theatrets Aarbøger og i et endnu levende Slægtleds Erindringer en betydelig Plads, den staaer desuden med sin udprægede Romantik som en mærkelig Forløber for, hvad der skulde røre den umiddelbart derefter kommende Tid stærkest i musikalsk Henseende. Det historiske Faktum, at „Røverborgen“ daterer sig fra 1814, medens Romantiken i Musikens Verden saa at sige først forløstes med Webers „Freischütz“ i Aaret 1821, taler maaske mere end noget Andet for, at hvad der rørte sig i Kuhlaus livlige Aand, der var saa villig til at modtage Skjønhedsindtryk, hvor de saa fandtes, fra italiensk og fransk Musik som fra tydsk, dog havde langt mere Oprindelighed og selvstændig Skaberevne, end man i hans Levetid og vel ogsaa nuomstunder er tilbøjelig til at tro. For vor Tid, der i musikalsk-dramatisk Henseende er mættet med den „store“ Opera med dens blændende Midler, der i Webers og Marschners Romantik nærmest seer en svunden Tids Aand, der er naaet til en mere eller mindre sympathetisk Opfattelse af den Wagnerske Tankes Mysterier, maa Kuhlaus Musik let forekomme afbleget, hans lange Arier gammeldags og uinteressante, hans Instrumentation konventionel og dagligdags. Men med Erkjendelsen heraf er det imidlertid ikke nok. Hvis Kuhlaus Musik til „Røverborgen“ havde været et Døgnprodukt, og kun det, vilde Operaen, som den gaves i Søndags, kun have efterladt det Indtryk, at af de engang kraftige Farver havde Tidens blegende Magt kun ladet de tomme Omrids tilbage. Et interessant Exempel paa et saadant Indtryk afgav Gasmans gamle Opera „De forliebte Haandværksfolk“ netop forgangent Aar. Men at Musiken til „Røverborgen“ ikke endnu havde tabt sin Magt over Sindene, skjønnedes let; dens friske Ungdomsmod, kjække Flugt og romantiske Kolorit formaaede endnu at holde Operaen oppe paa de fleste Steder, hvor den havde Ordet, tiltrods for Librettoen, der bestandig var ifærd med at slaa over i det Parodiske, og de bekjendteste Numre, Ouverturen, Kvartetten om „Æggekagen“, Røversangen o. s. fr. hilstes med Publikums fulde Sympathi. Kun den berømte Duet i første Akt mellem Aimar og Camillo, om hvilken Weyse ytrede, at en saadan kunde ingen dalevende Komponist i Tydskland skrive, kom ikke til sin Ret ved Udførelsen.

Med al sin Melodirigdom og dramatiske Flugt har dog Kuhlaus Musik aldrig nogensinde formaaet at holde Parodien borte fra Librettoen, og ved dens Gjenopførelse i Søndags maaske mindre end nogensinde. Som „Røverborgen“ imidlertid gik, morede Publikum sig øjensynligt, om end bestandig paa Textens Bekostning, og en højrøstet, smittende Munterhed fulgte dens forskjellige muntre og græsselige Stadier, maaske ikke mindst paa de sidstnævnte, som f. Ex. der hvor Malcolm, der nylig har „blusset“, ynkelig omkommer i Alkoven. Oehlenschläger har dog selv paa Forhaand givet endogsaa det lattermilde Publikum i Søndags en Slags Absolution ved sin egen Omtale af Librettoen. „Røverborgen“, siger han,

„har en broget og, uagtet sin Fremstilling af Fare og Grumhed, munter Kolorit. Scenen foregaaer i Provence, Provencerosen fletter sig ind i de Elskendes Krands, Toner fra Troubadourernes Tid lyde ind i de enkelte Partier; fra det nære Spanien skjænker Calderon et velklingende Versemaal til at flyve let hen over Røverscenerne, i hvilke man mere forbauses over Røvernes naive Grumhed end forfærdes over deres Afskyelighed." Forfærdelsen bliver ganske vist borte over Naiveteten, derimod gaaer det ikke saa let med Calderons Versemaal i Røverscenerne.

Udførelsen bragte to saa fremragende Præstationer i det Komiske som Hr. Rosenkildes père noble og Hr. Schrams Malcolm. Med Foersom som tidligere Indehaver af denne uforbederlige Skurk turde det Komiske i Figuren have vundet Tradition for sig, saafremt man ikke vil blive hængende med den i Parodiens Hængedynd; at Malcolm som komisk Element vel ikke har været Oehlenschlägers Mening, er en anden Sag. Debutanten Hr. Walbom syntes som Camillo at love Noget for Operaen med sin gode, men ikke ret fyldige Basbaryton. Udførelsen af „Jeg gjerne døer" faldt noget tørt, men det kan vel skrives paa Debutaftenens Regning. Forestillingen bragte endvidere Publikum den Fornøjelse atter at høre Fru Levinsohn, der efter sin lange Fraværelse blev hilset meget sympathetisk, og ved hele sin Personlighed og sin smukke Sang viste, at hun ganske var denne Publikums Sympathi værdig.

Folketheatret havde ikke megen Glæde af det noget svage originale Lystspil „Kongen kommer", som det i rigtig Følelse af et Theaters Forpligtelse overfor den originale Produktion tillod at prøve Lykken paa sine Brædder. Des mere Fornøjelse vil Theatret sikkert faae af sin derpaa følgende Nyhed, L'Arronges Lystspil „Sivertsens Døtre". Forfatteren, der allerede er vort Publikum bekjendt fra „Min egen Dreng" og snart yderligere vil blive repræsenteret ved sit sidste Arbejde „Doctor Claus", som Kasino forbereder til Opførelse i en lokaliseret Bearbejdelse ved Navn „Under Lægebehandling", er blandt Tydsklands nulevende Dramatikere den, der har det sikreste Øje for Valget af saadanne Emner, der ved deres Sammenhæng med det daglige Livs sociale Fænomener ere visse paa at tiltale et meget talrigt Publikum, uden at dette behøver at pirres ved falske Effekter eller et pompeust scenisk Apparat. Han er en Typus paa den tydske „Biedermann" med dennes lidt prosaiske Tilsnit; men trods dette og trods en Sentimentalitet, der stundom falder danske Tilskuere lidt fersk, og en Komik, der ikke altid har fuld Lødighed, er der i hans Natur saa Meget, der er beslægtet med vort Publikums, at hans Stykker sjelden ville forfejle deres Virkning paa dette. Det gjør da „Sivertsens Døtre" heller ikke, og hertil bidrager, foruden Stykkets egne Fortrin, den Fremstilling, der bliver det til Del, navnlig fra Fruerne Holsts, Borchsenius' og Julie Hansens og fra Herrerne Kollings, Stigaards, Abrahams' og Wulffs Side.

Brevkasse.

— a. Tak for Bemærkningen om P. F.; men vil De ikke opgive Deres ærede Navn til Oplysning for Redaktionen?

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 26. Januar.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4 25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. **Nr. 344.** Den 2. Februar 1879.

Udkommer hver Søndag. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Mellemakter.

Af **Bredo Morgenstierne.**

I.

Det har været en bevæget Akt. Posas Dolk løftet mod Ebolis Bryst, han selv i Knæ for Dronningen —

— „Gehen Sie! — Ich schätze keinen Mann mehr“ —

„— Königinn!

— „O Gott, das Leben ist doch schön!“ —

Jeg veed ingen Scene i det Schillerske Drama, som mere end denne fylder vor Tanke og griber vort Hjerte.

Publikum har været revet med, har siddet aandeløst, har ladet sin Fantasi mættes med den store Digters store Syner, Tæppet er under Bifaldsstorm faldet for fjerde Akt af „Don Carlos“, og man aander nu lettere, seer sig om og konverserer. Scenen er „Königliches Schauspielhaus“ i Berlin.

Hvor er ikke dette Theater med dets nærmeste Omgivelser karakteristisk for Berlin — for Fredrik Wilhelm den Tredies Berlin! Det er ikke alene stadseligt, men af en vis værdig, storslagen Skjønhed; dets rene, ædle græske Linier vidne maaske mere end noget andet af Schinkels Værker om Mesterens Genialitet, og Rauchs og Tiecks herlige Broncegrupper give det Hele Kunstens ædleste Beaandelse og Indvielse, og dog — hvor stivt, regelret og kjedeligt er saa alligevel ikke det hele Parti med de to Kuppelkirker paa Gensdarmenmarkt, saa lig hinanden som to Draaber Vand, en paa hver Side af Theatret — hvilken Ide! — Et Saltkar mellem to Peberbøsser var man fristet til at udbraabe, hvis ikke denne Sammenligning fra de materielle Nydelsers Verden klang som en Profanation af Kunst og Religion.

Theatrets Indre gjør et noget gammeldags, men ganske hyggeligt Indtryk, idet mit Blik nu i Mellemaktens Ørkesløshed glider hen over Logeradernes Forsiringer, Plafonden og det pompeuse Fortæppe med en ægte tydsk „Germania“ omgiven af alskens Attributer og allegoriske Figurer. Min Tanke fanges dog ikke af disse Enkeltheder; den dvæler ved, hvad jeg nu netop har seet; den Række Billeder, Kunsten har oprullet for mig, glider forbi mit indre Øje; jeg stræber at samle og klare Indtrykkene, søger Maalestok og Sammenligninger. Berlin er bleven en Verdensstad og vil gjerne byde de Tusinder, der strømme sammen til den, noget Fremragende og Gedigent i sit Hovedtheaters Præstationer — den er bleven Tydsklands Hovedstad og vil fremfor alt gjerne paa dette Theater se sine egne Klassikeres dramatiske Værker fremstillede, ikke alene ypperligt, men uovertræffeligt. Nu er det vel saa, at dette Theater, trods de store Anstrengelser, der ere gjorte, trods de overordenlig høje Honorarer, som bydes, dog ikke er naaet op til at blive Tydsklands første Scene — Burgtheatret i Wien og Münchens Hoftheater staa betydeligt højere; men samler man i et Totalindtryk, hvad man har seet af dramatisk Kunst i Nord- og Mellemtydsklands større Byer, kan man vel betragte Forestillingen i Aften som en Prøve, der i det Hele taget maa siges at repræsentere det Bedste i denne Kunst. Og naar jeg fremkalder for min Erindring Pressens anerkjendende Forhold til den og omkring mig føler

Pulsslaget af Publikums Sympathi, maa jeg sige til mig selv: dette er tydsk Skuespilkunst, saaledes som den udøves af sine Dyrkere, saaledes som den opfattes af Folket.

Og dog falder det mig vanskeligt at gjøre mig fortrolig med denne Tanke. Kongen og Alba have deklameret med den huleste Pathos, Marquis Posa og Don Carlos have paa de højeste Kothurner raset sig selv og os halvt tildøde, Prindsesse Eboli har vredet sig i Krampetrækninger og skreget, og alle de Optrædende have med en mærkelig Enstemmighed forstyrret Nydelsen af Schillers skjønne Vers ved en falsk, unaturlig, opstyltet Diktion, som — og det er atter det Mærkeligste — som synes at have forekommet denne Tilskuerskare af Mennesker paa dette Intelligensens og Kunstforstandighedens Trin ægte, naturlig og korrekt. Man fristes til at spørge: er det os eller er det dem, som ere gale, eller er det maaske snarere os, der mangle Øre for, hvorledes idealt Tydsk skal tales, end Landets egne Børn, der tage falske Varer for ægte? Men en saadan Selvskuffelse er dog neppe mulig; man behøver ikke at kjende meget til et Sprog for at kunne bedømme, om Talesprogets Behandling er et sandt Udtryk for den Følelse, der skal gjengives, og der er desuden ikke saa ganske faa, netop blandt de mest fremragende Tydskere, der fuldt have Øre for denne Grundmangel ved den tydske sceniske Kunst.

Og det er som nævnt ikke et særligt Uheld, som gjør Forestillingen iaften saa lidet tiltalende; tvertimod, det er med enkelte sjeldne Undtagelser af Skuespillere, som hæve sig noget væsenligt over det almindelige Niveau, det tydske Dramas almindelige Karakter, denne Forestilling er et Udtryk for. Jeg har paa Dresdens lille „Residenztheater" seet det saa højt skattede Meininger Skuespillerselskab give flere af Schillers Dramaer, men jeg har ikke, hvad selve Spillet angaaer, følt mig synderlig mere tiltalt end iaften. Det nævnte Selskab er vistnok beundringsværdigt med Hensyn til et korrekt og pragtfuldt Udstyr. Kunstneres og Videnskabsmænds Navne staa anførte paa Programmet blandt dem, der have assisteret ved Stykkernes Opsætning; Kunst- og Kulturhistorien er omhyggelig studeret, forat der ikke skal findes et Klædningsstykke, et Vaaben, en Stol eller et Bord, som ikke er i den nøjeste Overensstemmelse med den Tid og det Sted, hvortil Scenen er henlagt. Virkningen af denne gjennemførte Korrekthed, af denne solide Pragt, er ogsaa meget stor. Jeg blev mindet derom, da jeg for nogle Maaneder siden stod og saae ud over Genua og dens prægtige Havn; skjøndt det var første Gang, jeg var der, forekom dog det Hele mig forunderlig bekjendt. Det var Minderne fra sidste Akt af „Fieschi" paa Dresdens „Residenztheater", hvor Fieschi fra Balkonen stirrer ud over den elskede Fædrestad, som rødmer i Solopgangen og snart ligger for ham i det fulde straalende Dagslys. En stærkere scenisk Illusion kan jeg ikke erindre at have seet. Men det Kunstens Billede, der skulde fylde denne Pragtramme, har de samme Karaktertræk som Spillet iaften: den samme opskruede, sentimentale Pathos, den samme falske Deklamation.

Paa Leipzigs Stadttheater har jeg seet Shakspeares Kongedramaer i Dingelstedts Bearbejdelse som Trilogi; men de tre lange Aftenens Krigsplaner, politiske Kampe og Rædselsscener ere blevne endnu mere trættende og smagløse ved denne samme monotont højtravende Deklamation, og det var dog en saa anseet Skuespillerinde som den fra Soubrette til Tragedienne forvandlede Marie Geistinger, som spillede Dronning Margrethes Rolle.

Gaa vi fra det højere Drama over til dets Modsætning, Buffa-Operetten, Lystspillet, Farcen eller Possen, som specielt florerer her i Berlin, saa finder man snart, at Tydskeren ikke giver andre Nationer noget efter i løssluppen Lystighed, og skal han rigtig more sig, er han ikke ængstelig for at kompromittere den germaniske „Sittlichkeit" ved Opførelsen af de lasciveste franske Lystspil og Operetter. Men siger man undertiden herhjemme hos os, at mange Ting, som paa en fransk Scene dækkes af Letheden, Elegancen, Smagen, vilde være umulige hos os, saa lader det Samme sig fuldt saa vel sige for Tydsklands Vedkommende. Det er ofte umuligt nok, men glider dog ned. Vor tydske Fætter har en god Portion af den germaniske Plumphed, og om det end ikke kan falde mig ind at nægte, at der ogsaa her findes ypperlige komiske Skuespillere, som formaa at brede et Skjær af Dannelse og ægte Lune over deres Spil, troer jeg, man vil være enig med mig i, at den tydske Komik, saaledes som den fremtræder paa Scenen og bedømt efter sin Gjennemsnitsgehalt, gjør et lidet opbyggeligt Indtryk paa den Fremmede.

Naar man til det her Anførte føjer, at der kun er eet Theater i Tydskland, hvor man med virkelig Tilfredsstillelse kan se det lettere Konversationsstykke opført, nemlig Wiener-Stadttheater under Laubes Ledelse, vil det sees, at det Omraade, hvor tydsk Skuespil er fuldt hjemme, ikke er saa særdeles stort. Men et saadant Omraade, hvor den tydske dramatiske Kunst gjør et udelt behageligt Indtryk, findes dog; det er det tydske borgerlige Skuespil, Mosers, Lindaus, Wilbrandts og en Del andre Dramatikeres Arbejder. Her er Handlingen for jevn, til at Sentimentaliteten og den kunstlede Pathos kan gjøre sig bred, og ligger dog for højt, til at Bajadskomiken kan regjere. Her fremtræder ogsaa Tydskerens elskværdigste Sider, hans Hjertelighed og Varme, hans gemytlige Lune, og da den Atmosfære, hvori Kunstneren befinder sig, er ham kjendt og hjemlig, giver han ogsaa sin Personlighed helt og naturligt i sin Fremstilling. Hvor fortræffeligt blev ikke Paul Lindaus „Ein Erfolg" spillet paa Dresdens „Hoftheater". Jeg har mere end een Grund til at mindes hin Aften. Den drager Tankerne langt mod Nord, til nogle lyse Majdage oppe i Bergen, da det samme Stykke blev opført af Private til Fordel for „den nationale Scene". „Evchen" er det samme muntre, egensindige, naive og yndige Barn, men hvor forskjellige ere ikke Omgivelserne.

Undskyld denne utilladelige Digression — saadan kan man lade Tankerne løbe af med sig i en Mellemakt, naar man sidder i en magelig Parketstol og Varmen bølger En om Ørene. Jeg vækkes af mine Drømmerier ved en trivelig, smilende Berliner, min Sidemand, som har været ude og forfrisket sig med en vældig Seidel Weißbier og nu skal forbi mig for at indtage sin Plads. Han beder om Undskyldning i den reneste Berlinerdialekt og gjør en Bemærkning om den trykkende Hede, som da ogsaa i store Sveddraaber tydeligt nok staaer aftegnet paa hans Pande. Som han sidder der ved Siden af mig, bliver han for mig en Inkarnation af tydsk Skuespilkunst: den er en jevn, gemytlig Borgermand, som er udsat for at blive komisk, naar han vil være højtravende, og bedrøvelig, naar han vil slippe Muntерheden løs. Jeg troer næsten ogsaa,

min trivelige Nabos stille Suk gjælder, at han endnu en hel Akt skal stive sig op til den passende Modtagelighed for en Albas, en Posas, en Don Carlos' højpathetiske Deklamation. Men nu strammer han sig virkelig op, gjemmer Gemytligheden omhyggelig bort i Folderne om den store smilende Mund — Tæppet gaaer op for femte Akt.

II.

Scenen skifter. Vi ere i Neapel og i Marts Maaned. Før Middag mellem Kl. 5 og 6 har min Rejsefælle og jeg fra villa nazionale's Promenader beundret den ustandselige Strøm af Vogne paa Chiaja'en — 4—5 Vogne i Bredden — den uendelige Variation i Heste og Kjøretøjer, den rivende Fart, hvormed hele det uafbrudte Tog farer os forbi, de nejende Fjedre og Duske paa de smaa langørede Hestes Seletøj, hele det sydlandske Liv, hvormed Hilsener udvexles, Konversationer knyttes og afbrydes — og saa paa den anden Side af Promenaden med dens brogede, larmende Liv dettes modsatte Billed: Golfens lange, rolige Dønninger, den blaanende Middelhavsflade, Øernes takkede Omrids i Horizontens Fjernhed.

Det tager paa Kræfterne, disse rige og vexlende Indtryk, og vi have ikke skyndt os med Middagen i Café reale; før vi vidste af det, er det blevet Theatertid. Skal vi saa gaa i Theatret? Spørgsmaalet er ikke saa ganske let at besvare. De fleste Rejsende i Italien vilde nu vel besvare det med et ubetinget Nej, og kun de Færreste af de talløse Skarer, der aarlig gjæste la bella Italia, have derfor synderligt Begreb om, hvad italiensk Skuespilkunst vil sige. Det kan jo ogsaa nok siges, at det paa Forhaand synes lidet indbydende at stænge sig inde i en varm Theatersalon, istedetfor at blande sig i Folkestimlen nede ved Moloen, med det glade, sydlandske Folkeliv brusende omkring sig, eller slentre nedad Santa Lucia's Kaier og støttet til Bolværket beundre det lange, bugtede Perlebaand, som slynger sig om Golfens indre Bred — Napoli fortsat gjennem Resina, Portici og Torre del Greco — og højt over Lysranden omkring den dunkle Havflade Vesuvs Kegle med sin Dampsky og det glødende, uroligt flammende Skjær om sin Isse! Hvad vi hidtil have seet af dramatisk Kunst i Italien, skulde nu heller ikke friste os synderligt til yderligere Nydelser i den Retning; Pulcinella holder man ikke ud med mere end et Kvarters Tid hver Gang, Operaforestillingerne ere i Almindelighed mere eller mindre maadelige, da dette Operasangernes og Divaernes Land lader sig nøje med Størrelserne af anden og tredie Rang og stadig sender de dygtigste Kunstnere blandt sine Sønner og Døtre til Udlandet, og San Carlo-Theatrets Ballet staaer jo maaske i Pragt og Massevirkninger højere end nogen anden Scenes; men Ballet bliver dog Ballet, den maa nydes med Maade og Mellemrum.

Vi have imidlertid ladet den stadselige Portier ved Døren skaffe os et Program for det Dousin Theaterforestillinger, Aftenen har at byde. San Carlo har et stort italiensk Drama og en «ballo storico» i 7 Tableauer — der er for stærk Kost; saa have vi paa Carlino et stort Spektakelstykke con Pulcinella — det er atter noget for let Kost; Teatro Bellini giver Traviata — den hørte vi forleden; Teatro Rossini: «I Domini Rosa» — den saae vi sidst paa Folketheatret i Kjøbenhavn og fandt den ikke altfor tiltrækkende; «Folie Drammatiche« giver «La bella Elena» — nej Tak, den ere vi ikke oplagte til iaften; Teatro de Fiorentini giver »Dora ovvero Le spie», Commedia in 5 atti di V. Sardou. Det sidste er virkelig fristende; „Dora" havde jeg nu seet saa mange Gange og paa saa forskjellige Sprog, at jeg næsten kunde dens Repliker udenad; det vilde i væsenlig Grad støtte Forstaaelsen af det Italienske; det bestemte os.

«Si principia alle ore otto e mezzo precise» stod der paa Plakaten; Klokken var bleven mange, vi slugte Resten af vor Kaffe, slap med nogen Vanskelighed fra en Sværm glubende Mosaik-, Lava-, Stokke- og Fotografisælgere, snoede os frem gjennem Vrimmelen i de snevre Gader og Smøger, skaffede os for en mærkværdig billig Pris Ret til en priviligeret Plads i Thalias Tempel og havde nu seet to Akter af Spionerne i Femininum — jeg veed sandelig ikke, hvad De vil kalde dem paa Dansk.

Det var en Overraskelse, stor og behagelig.

Jeg havde jo vistnok været opmærksom paa, at der hos det europæiske Publikum begyndte at dæmre et Indtryk af, at den italienske Skuespilkunst gjemte noget Fremragende, som hidtil forlidet var paaagtet; men dette svævende Indtryk havde dog ikke saaledes fortættet sig til en fast Forventning, at jeg iaften var gaaet i Theatret med nogen Tanke om at skulle komme til at overvære en Forestilling, som kunde stilles i Klasse med det Bedste, hvilkensomhelst europæisk Scene næstefter Théâtre français kan byde. Men dette var virkelig Tilfældet.

„Dora" er maaske et af Sardous bedste, i hvert Fald et af hans virkningsfuldeste Stykker. De kjender maaske saameget dets Handling, at De veed, det gaaer ud paa at demaskere en Art tvivlsomme kvindelige Væsner, politiske Korrespondenter, der under Salonkonversationens lette Maske opsamle Hemmeligheder, der i den fremmede Statsmands Haand, i hvis Tjeneste disse farlige Skjønne staa, blive ødelæggende for deres Fædreland. Det er Hovedpersonen Dora, hvortil den største Interesse knytter sig. En hæderlig Mand har ægtet hende; Omstændighederne forene sig om at lade ham tro, at hun tilhører de nævnte Væsners Kreds og paa selve Bryllupsdagen har frastjaalet ham et vigtigt Statsdokument. Hun er uskyldig og fatter i Begyndelsen ikke Muligheden af en saadan Mistanke. Hendes Fortvivlelse, hendes Harme over den Krænkelse, hendes Værdighed har lidt, hendes saarede Kjærlighed til hendes Mand fik det sandeste, mest gribende Udtryk gjennem Signora Marchis varme og ædle Spil. Signora Marchis Navn vilde vi forlængst Alle have kjendt, hvis hun havde været fransk istedetfor italiensk, tilhørt Théâtre français istedetfor Truppen Bellotti-Bon Nr. 2. Hun er en Kvinde af Marmor med vulkanske Kræfter ulmende i Dybet. De faste, klassiske Træk lukke i deres kolde Ro over det indre Sjæleliv; kun i enkelte hurtige Glimt, i en næsten umærkelig Bevægelse, en Straale fra det dybe Øje eller i Replikens Tonefald aabnes os et Indblik i det indre Liv, men da ogsaa et, som giver os Forstaaelsen fuld og hel. Bruger hun saaledes ingen livlig Mimik og næsten ingen Gestus, for at gjengive Rollens vexlende Stemninger, saa opnaaer hun dog at tegne Karakteren saa klart og skarpt, med en saadan slaaende Sandhed, at den fremstillede Personlighed senere altid vil staa for os som en, vi have truffet og kjendt i det virkelige Liv.

Jeg vil udtrykkelig have bemærket, at det ikke var nogen af den italienske Scenes Berømtheder, som iaften optraadte. Marchi staaer her højt, men selvfølgelig ingen-

lunde højest. Dertil have jo enkelte af de største Navne blandt disse som Rossi, Ristori og Salvini en altfor god Klang ogsaa udenfor Italiens Grændser. Men naar den almindelige Opfattelse gaaer ud paa, at disse enkelte ogsaa ere enkeltstaaende, ligger heri Misforstaaelsen. De ere i Virkeligheden kun gode Repræsentanter for en Kunst, der tæller en hel Række af fremragende Dyrkere, og hvis gjennemsnitlige Standpunkt er adskilligt højere, end man forestiller sig. Denne Ros kan nu ikke i lige Grad ydes alle Grene af Skuespilkunsten. I den italienske Tragedie har endnu mindre end i den franske den moderne sunde Realisme i Spillemaaden formaaet at gjennembryde Traditionens Skranker, og om end den, der seer dette Spil med en Nordbos Øjne, maa tage den heftigere sydlandske Passion og den større Livlighed i dens ydre Fremtræden med som et Moment i Bedømmelsen, bliver der dog tilstrækkeligt af Svulst og Unatur tilbage, til at denne Kunstgenre forekommer os lidet smagfuld. Og hvad den italienske Komik angaaer, er den ialtfald os for bizar og fremmedartet, til at vi ret kunne forsone os med den, især naar man undtager Fremstillingen af en eller anden af Goldonis Komedier, som gjengives med spillende Liv og en smittende naturlig Munterhed.

En Svaghed ved italiensk Skuespilkunst er det, at det Stof, den kan hente i det nationale Drama, er temmelig tarveligt. Alverden skriver vistnok Dramaer i Italien; det synes her at være den almindelige „Vej til Ros og Magt" for enhver Stand og Stilling at gjøre Lykke som Forfatter for Scenen. Men disse fem eller sex Akts historiske Dramaer, svulstige Tragedier eller voldsomme Sensationsstykker af Forfatternavne, man gjenkjender fra Politikens og Videnskabens Verden, ere i Almindelighed fuldt værdige den Forglemmelse, som hurtigt indhenter dem. Sagen er, at Italien i denne som i saa mange andre Henseender lever paa Frankrigs aandelige Liv, Noget, der vilde være endnu mere til Landets Skade, end det er, hvis der ikke mellem disse to Lande herskede en stor Overensstemmelse i Folkekarakter og Samfundsforhold. Samme Dag Victor Hugos Histoire d'un crime udkom i Paris, stod den annonceret paa alle Gadehjørner i Rom, Bladet «l'Italie» er ligesaa meget læst som de paa Italiensk skrevne Blade, og det ikke blot af Fremmede; hvad der gjør Lykke paa Boulevardtheatrene, udgjør det faste Repertoire paa de italienske Scener. Og man kan tilføje, at saaledes som der spilles paa Français, Odéon, Gymnase, Lyrique og Vaudeville spilles der af de bedste italienske Skuespilselskaber; dette er ingenlunde paa Grund af nogen ligefrem Efterligning, men fordi de to Folks kunstneriske Anlæg i og for sig have saameget tilfælles.

Den italienske Skuespilkunst mangler dog endnu meget af den franske Lethed, Finhed og Elegance; dertil kommer, at man ofte træffer paa en generende Mangel paa Omhu, som f. Ex. lader en enkelt Rolle i et Stykke, som ellers er fortræffelig besat, spille af en Stymper, der fordærver det Hele, Noget, som det netop er saa velgjørende aldrig at være udsat for paa Parisertheatrene. Denne Mangel er nu igjen kun et enkelt Udtryk for en manglende Orden og Kraft i det hele Theatervæsens Ledelse. Specielt er det en stor Ulempe, at der ikke gives faste Theatre, men alene omrejsende Trupper, som een Saison spille i Rom, en anden i Milano, en tredie i Neapel. Det Selskab, som iaften giver „Dora", er et af de to Bellotti-Bon's, som ansees for Italiens bedste. Der kan saaledes ikke for Italiens Vedkommende spørges, om den eller den By har gode Theatre; det kommer ganske an paa, om man er saa heldig, at et dygtigt Selskab optræder, medens man opholder sig i vedkommende By. Der paatænkes dog nu oprettet et fast Nationaltheater i Rom, som med offentlig Understøttelse — naturligvis efter Théâtre français' Mønster — skal danne et Værn og en Planteskole for den italienske Skuespilkunst. Af en Foranstaltning som denne kan man, hvis den gribes rigtigt an, vistnok i Italien love sig de rigeste Frugter.

Mine Betragtninger afbrydes ved, at Orkestret stemmer op til en munter Galop; Tonerne synes mig forunderlig kjendte, og et Blik paa Plakaten viser mig da ogsaa, at det er en gammel Bekjendt, næsten en Landsmand; det er Lumbege's d. e. Lumbyes Champagnegalop, som har fundet Vejen herned. Før den slutter, vil jeg skynde mig at gjøre Dem opmærksom paa, at det vilde være uretfærdigt over Dora-Marchi at glemme hendes Medspillende, som i Virkeligheden fortræffeligt understøtte hende. Signora Giagnoni giver den rænkefulde, bedaarende Synderinde Zika med indsmigrende Gratie, den gamle spanske Marchesa er ypperlig, flere af Herrerollerne gjengives med stort Talent, og fremfor Alt er Sammenspillet udmærket og det gjennemførte Maadehold og den kunstneriske Sandhed, som hviler over den hele Fremstilling, af en velgjørende Virkning.

Se saa! Den sidste Takt af Champagnegaloppen toner gjennem Rummet, og Tæppet gaaer op. Er det lykkedes mig at give Dem en Forestilling om, at der existerer noget Fremragende, som hedder italiensk Skuespilkunst, som De ikke bør glemme, naar De besøger la bella Italia, finder jeg denne Mellemakt særdeles vel anvendt.

III.

Hvilken herlig Juniaften! Hvilken dybblaa Himmel over os, hvilket Lyshav og hvilken Menneskevrimmel under os!

Der indenfor bevæge Grupperne sig op og ned ad det bonede Gulv i den stærkt oplyste Foyer; de store Spejlflader reflektere en broget Mangfoldighed af Nationaliteter, maaske færrest Franskmænd. I Stalle d'Orchestre var der uudholdeligt hedt, en Kunstnydelse i et Dampbad; det er en Vederkvægelse at puste ud her paa Balkonen i den svale Aften. Støttet til Balkonbalustraden seer jeg i Fugleperspektiv det myldrende Liv nede paa Pladsen. Flere Strømninger lade sig udskille i Myldret af Kjørende og Gaaende; Place du Palais Royal og Rue de Rivoli er det ene Udgangspunkt for dem alle; men her nedenfor os kløver Strømmen sig; en passerer lige under os gjennem Rue Richelieu, en anden svinger rundt den plaskende Fontaine midt paa Pladsen op igjennem den store Operaavenue, og atter en anden drejer til venstre ind gjennem den smalle Rue St. Honoré. Den hele Scene er oplyst som ved klar Dag eller stærkt Maaneskin af Avenuens og Pladsens elektriske Lamper. Ud af Theatret strømmer et svedende og tørstigt Publikum for at finde Afkøling og en „Bock" i en af de talrige Kaféer rundt Pladsen; især synes Tilstrømningen at være stærk til den lige overfor os beliggende Café de la Regence med de tre skandinaviske Flag vajende over Indgangen.

Hvor sandt føler jeg ikke i dette Øjeblik at det er,

naar man har kaldt Paris Verdens bankende Hjerte, hvor pulserer ikke vort eget raskere midt i dette intensive Liv! Her maatte ogsaa Kunsten modtage sine rigeste Impulser, her maatte Skuespillet finde sit ypperste Tempel, reflekterende et Liv saa broget, saa stærkt bevæget, saa intensivt, saa skjønhedsfyldt som intet andet Sted.

Vi kunne da ikke undre os over, at Comédie française er Verdens første Theater.

Vi kunne saa meget mindre undre os derover, naar vi tænke paa de umaadelige Ressourcer, det i enhver Henseende raader over: Tidens ypperste dramatiske Forfattere til sin Disposition, et stort, rigt begavet Folks Kunstnere frit at vælge imellem, den mest genereuse Understøttelse fra Statens Side, et uhyre kosmopolitisk Publikum, der er begjærligt efter Aften paa Aften at fylde dets Bænke til sidste Plads!

Det er ikke iaften første Gang, jeg seer Emile Augiers «Les Fourchambault»; men Nydelsen er dobbelt, fordi jeg kjender hver Replik og kan studere hver Finesse i deres Behandling fra de Spillendes Side. Mod Stykket i sin Helhed kan der maaske rejses Indvendinger; men at det er af stor dramatisk Virkning, specielt for første og femte Akts Vedkommende, skal man neppe kunne nægte; naar saa hertil kommer, at det franske Sprog i Stykket er behandlet med et Mesterskab, der lader det fremtræde i al den Klangfuldhed og Smidighed, som er det egen, og at Udførelsen selv for Théâtre français at være er ypperlig og lader alle Stykkets Fortrin træde frem i den fordelagtigste Belysning, kan det ikke forundre, at det i lang Tid har udgjort Theatrets største Tiltrækning og sammen med Sarah Bernhardts Doña Sol i „Hernani" har formaaet at fylde Theatret under hele Udstillingstiden.

Det er vanskeligt at fremhæve noget Enkelt i dette gjennemgaaende mesterlige Spil. Men Ingen har kunnet se Scenen i fjerde Akt, hvor Marie og Bernard udtale sig for Blanche om Ægteskabets Lykke, hvor det er to Hjerters Pagt, og se deres Blikke mødes, selv under Fortryllelsen som de ere, uden at rives med i Sympathi, og Ingen har hørt Bernard i femte Akt tilraabe Leopold sit «efface!» og seet de to Brødre kaste sig i hinandens Arme uden at have følt den ædle Glæde, som noget skjønt Menneskeligt, idealiseret gjennem den højeste Kunst, forskaffer. Idealiseret er Ordet; thi det er det, som giver Realismen i den franske Skuespilkunst dens højeste Værd. Det er Mennesker, hentede lige ud af Livet, vi møde i det franske Nutidsdrama, de bevæge sig med fuld Frihed og have afluret Virkeligheden hver mindste Detail i Sprog, Gestus, Plastik; men det er vel at mærke disse Mennesker, dette Liv i Kunstens Belysning; den kunstneriske Gjengivelse er ikke saameget løftet op over Dagliglivets Sfære, som den har gjennemtrængt og forædlet den. Derfor er heller ikke det skjønne Sprog, der lyder til os fra Frankrigs første Scene, et andet end det franske Sprog udenfor Scenen, det er, som dette sidste er, naar det tales smukkest, og saaledes som den dannede Franskmand bestræber sig for at tale det.

Til det fortræffelige Ensemble i «Fourchambault» medvirke da ogsaa næsten samtlige Theatrets første Kræfter. Stykkets vanskeligste Rolle er maaske Leopolds. Hvilken Skuespiller vilde ikke forløfte sig paa en Opgave som denne: at være Roué og Elsker paa engang, gjennem fire Akter at skulle holde Publikums Munterhed vedlige som Galningen, den letsindige Spøgefugl, og saa i femte Akt at skulle sætte vore dybeste Følelser i Bevægelse som den i Grunden ædle, højhjertede, varmtfølende Mand! Coquelin ainé magter den; han vedligeholder med Mesterskab Karakterens Enhed gjennem disse Yderligheder, han holder os i Aande, morer os, rører os — jeg veed ikke, hvad han gjør bedst. Croisette er maaske lidt matronemæssig for Marie Letelliers Rolle, og dog gjør denne Indtryk af at være skreven for hende. Hun spiller den ialtfald med en mageløs Naturlighed, Elskværdighed og Finhed. En mere indtagende Ingenue end Reichemberg som Blanche skal man vanskelig kunne se; hun er maaske en af Theatrets uundværligste Kræfter; lidt ensformig finde Mange hende; men det er neppe hendes Skyld, men Rollefagets, som indeslutter faa Nuancer. Og saa en Elsker, som „hverken troer sig smuk nok eller ung nok til at elskes"! Og dog vinder Bernard gjennem Gots Spil ikke alene sin Maries Kjærlighed, men Alles varme Sympathi. Han har været Sømand, denne apotheoserede uægte Søn, er meget ligefrem og meget kort for Hovedet; men indenfor den ru Skal lyser Sjælsadel os imøde fra hans Personlighed; han er Dygtigheden, Pligtfølelsen, Hæderligheden selv og elsker sin Moder over alt Andet. Og hvilken Moder! hvor maa hun ikke elskes! Jeg har dog maaske gjemt det Bedste tilsidst. Agar debuterer efter flere Aars Fraværelse fra Théâtre français i Mme Bernards Rolle. Har jeg ovenfor talt om Kunstens idealiserende Evne, saa finde vi her det smukkeste Exempel. Agars Mme Bernard er Idealet af den gamle Dame. De hvide Haar krandse en Pande, som Aarene ikke have rynket, men skjænket Værdighed og Adel. Mildhed og Renhed lyser af hende Øje, hviler paa hendes smukke Læber. Det er en Skikkelse, som ikke svinder, men vinder fastere og fastere Form for Ens indre Øje, fordi den er i Slægt med det Bedste i vor egen Natur.

Jeg har i dette Øjeblik vanskeligt ved at tænke mig Agar som den store Tragedienne, der i Stykker som Racines «Britannicus» spiller Agrippina med en saadan Magt, at de Medspillende, selv en brølende Løve som Mounet-Sully, der spiller Neros Rolle, ligesom rent forsvinder fra Scenen, naar hun er inde. Hvem kan ogsaa vende sit Øje fra denne klassisk-romerske Matroneskikkelse, som synes at kunne have staaet Model for de antike Billedhuggere! Lige overfor en saadan Præstation veed man ikke længer, hvad man skal sige. Følelsen fortaber sig i dette Skjønhedsindtryk, den kritiske Sands protesterer. Man rives med af den Begejstringens Glød, der strømmer ud fra den hele Skikkelse, Øjet og Øret smigres af denne fuldendt skjønne Plastik, af dette melodieuse Sprog, og dog — det er ikke Mennesker, vi have for os, det er ganske andre Væsner, ikke alene andre end dem, vi daglig se om os i Livet, men andre end dem, der nogensinde have existeret. Den menneskelige Lidenskab taler ikke saaledes — hverken paa Latin eller Fransk.

Men Racines og Corneilles Helte og Heltinder tale saaledes! Det er sandt. Spillet, Deklamationen og Plastiken er i den fortrinligste Overensstemmelse med disse Digterværkers Aand. Skulde det da være muligt at føre en sandere, mere virkelighedsfyldt Spillemaade ind her?

Franskmændene selv tænke sig ikke Muligheden heraf og stirre forbausede paa den, som slaaer paa noget Saadant, som om det var et dumdristigt Forsøg paa at trække Himmelen ned paa Jorden.

Og dog troer jeg, den Dag vil komme, da en stor Skuespiller eller Skuespillerinde vil indblæse disse af Tiden noget medtagne Figurer nyt Liv, ikke blot blænde vore Sandser ved en rent formel Skjønhed, men give os noget mere ægte Menneskeligt, hentet dybere fra vort Sjæleliv, løftet højere i Kunstens Forklaring. Den Dag vil ogsaa et fransk Publikum forstaa, at det samme uafviselige Krav til Sandhed i Kunsten, fuld og ubetinget Sandhed, som det selv stiller ved Gjengivelsen af det moderne Skuespil, med ganske den samme Ret maa stilles til Spillet i Tragedien eller det historiske Drama i den store Stil, fordi Mennesket fra enhver Tidsalder og under alle Forhold dog vedbliver at være Menneske, og Scenen aldrig ophører at skulle være det Kunstens Hulspejl, der tro gjengiver Livets Fænomener, menneskelig Sorg, Glæde og Lidenskab, samlende det Spredte og Utydelige i klare og skarpe Omrids, belysende, men ikke farvende, reflekterende noget Mere, men ikke noget Andet end det Billede, det har optaget. Den Dag vil Théâtre français fuldt ud være mønstergyldigt for dramatisk Kunst paa alle dens Omraader.

Det franske Samfund bevæger sig mellem Yderligheder: Bigotteri og det krasseste Letsind, Reaktionen og det røde Spøgelse. Der er kun eet Skridt fra Tragedien til Operetten eller Spektakelstykket, fra Théâtre français til Théâtre du Palais Royal eller Bouffes Parisiens. Min «Entreacte» lærer mig, at man paa det første af disse iaften spiller «Tricoche et Cacolet», paa det andet «Le timbale d'argent», paa Varieté spilles det uopslidelige «Niniche», paa Gymnase: «Bebé», paa Renaissance: «Le petit duc» etc. etc. Det er et muntert Selskab. De tilhøre Pariseratmosfæren og blive helt eller halvt umulige udenfor den. „Niniche" er en fornøjelig Historie om to Par Buxer og en Cocotte, som har drevet det til at blive Komtesse, „Bebé" fortæller om en parisisk Uskyldighed, en juridisk Student, som tager Graderne — efter Skalaen: Kammerpigen, Cocotten og den gifte Dame, «Petit duc» viser os et lidet Ægtepar paa 14 og 15 Aar, som ere utrøstelige, fordi de ikke faae Lov til at være gifte, og den bevægende Ide i «Timbale d'argent» lader sig ikke gjengive paa Tryk. Man seer, at Tonarten er den samme.

Det seer jo forskrækkeligt ud, saaledes som det her staaer, og paa en vis Maade er det ikke bedre, saaledes som det fremstilles, snarere værre. Og dog glemmer man at forarge sig derover. Mme Judic breder et saadant Dannelsens Skjær over sit Spil som «Niniche», selv hvor hun optræder i Badedragt eller ved Cocottens Toiletbord, at man glemmer at føle sig i slet Selskab, Mlle Théo er uforlignelig yndig som Molda i «Timbale d'argent», Jeanne Granier og Milly Meyer ere som le petit duc og la petite duchesse to nydelige Børn, saa rørende i deres Naivetet, at man maa holde af dem, enten man vil eller ikke, og selv uden denne Flok af gratieuse Damer vilde Komikere som Lassouche («Anatole» i Niniche) og St. Germain («Petition» i Bebé) bringe os til at glemme det Slibrige i Sujettet. Derfor kan dette Repertoire ogsaa alene sees i Paris; andetsteds bliver det plumpt, cynisk, uanstændigt, umuligt. Den franske Smag er som den franske Høflighed en slidt Mynt, som har gaaet saalænge mellem Haand og Haand, at man nu seer paa den med en vis Tvivl, om den ogsaa virkelig er fuldvægtig og fuldlødig; men indenfor de bedre Parisertheatres Vægge skinner den endnu blank: Gratierne kaste deres forsonende Skjær over den lette — altfor lette Spøg.

Er det den myldrende Sværm af Kjørende og Gaaende, strømmende til og fra Verdensstadens Centrum, ligesom Blodet strømmer til og fra Hjertet, der har ført med sig denne Strøm af vexlende Syner, som saaledes stormer ind paa mig? Jeg løfter mit Blik mod den dunkle Himmel, blegt straale Stjernerne mod Jablokchows elektriske Sole! Og dog finder Øjet dem deroppe paa de urokkelige Baner, skuende i evig Ro ned paa de larmende Sværme hernede, som opstaa og forgaa, medens Tidsbølgerne skylle hen over Generationerne. Kunstens Gang mod Lyset er ustandselig som deres Lysbaner, højt hævet over Døgnets Skvalder, over Koulisselivets Nag og Intriger, over Kritikernes svulmende Visdom — ars longa, vita brevis!

Sluttes.

Theateroptøjer i Amerika og England.

Af H. Barton Baker.

Optøjerne i de amerikanske Theatre have altid været af en usædvanlig farlig Karakter. Den værste og skandaløseste Tumult, som nogensinde er forefaldet i de Forenede Stater, var den, som organiseredes imod Macready af Forrests Tilhængere under hans Besøg i New York i 1849. Rygtet gik, at han havde viist Fjendtlighed overfor Yankeernes Yndling under dennes Ophold i England. Rygtet var aldeles falskt, men en Klique benyttede sig af det til at fortrænge den engelske Skuespiller. Ved Macreadys Indtrædelse paa Scenen den 7. Maj som Macbeth hilstes han med, hvad der i Førstningen forekom ham at være en ganske overordenlig Begejstring, men som han snart begyndte at mærke kun var en Moddemonstration imod Raabene og Skrigene fra en anden Del af Tilhørerne. „De vilde ikke lade mig komme til Orde," siger han, „de stak Plakater i Vejret med Indskriften: „Du er en overbevist Løgner" o. s. v. og kastede et raadent Æg tæt ved mig. Jeg pegede hen paa det og smilte med Foragt, idet jeg fortsatte mine Bestræbelser for at blive hørt. Jeg kunde ikke have været mindre end et Kvarter paa Scenen uden at miste min Koldblodighed eller mit Humeur, i rolig Bevidsthed om min egen Uskyldighed. Tilsidst var der intet Andet ved at gjøre, og jeg sagde: „gaa videre," og Stykket fortsattes under stumt Spil, medens jeg skyndte paa Skuespillerne. Der blev kastet Kobberskillinger, hvoraf nogle ramte mig, fire, fem Æg, en Masse Æbler, næsten en Skjæppe Kartofler, Citroner, Træstumper, en Flaske Dyvelstræk, som overstænkede min

egen Dragt og naturligvis lugtede ganske forfærdelig." Han holdt mandig Stand overfor disse Raaheder de to første Akter igjennem, men ved Begyndelsen af tredie Akt gav de sig til at kaste med Stole, hvorpaa han trak sig tilbage, klædte sig om og afslog at spille videre.

Hele Skandalen var sat i Gang af en Klique, og jeg har ladet mig fortælle af en Herre, som rejste sammen med Macready dengang, at der blev tilbudt ham en stor Pengesum for at træde frem og aflægge falsk Ed paa, at Macready havde hysset af Forrest. Hele den bedre Klasse i New York tog den forurettede Mands Parti, men Pøbelen var desværre dengang som nu almægtig. I London vilde man ikke lade sig regjere af Whitechapels og Seven Dials' Befolkning; men i New York synes man ikke at kunne undgaa det. Opmuntret af den Sympathi, som vistes ham, optraadte han igjen den 10. Maj. Kliquen lod snart høre fra sig; men Autoriteterne vare forberedte derpaa, og paa et givet Signal omringede Politiet Slynglerne, som sad paa Midterbænkene og holdt et rasende Spektakel, og syntes at løfte dem ligesom i en Byldt ud af den midterste Del af Parterret under Tilskuernes Bifaldsraab. . . . . Saavidt jeg kan huske, begyndte nu Bombardementet udenfor. Stene bleve slyngede imod Vinduerne ud til Gaden og knuste mange af dem; Ødelæggelsesværket blev derpaa mere planmæssigt; Stenene regnede ned uden Ophold og splintrede og knuste Alt, hvad de mødte; Galleriet fortsatte stadig Støjen inde i Huset, understøttet af Rudernes Klirren og Træværkets Knagen udenfor. Anden Akt gik, og Støjen og Ophidselsen udenfor tiltog, medens Kampen inde i Huset blev svagere. En frygtsom Ven raadede Macready til at standse Forestillingen, men han vilde ikke høre paa dette Forslag. Under fjerde Akt slyngedes Stene gjennem Vinduerne og ramte Lysekronen; Tilskuerne foer op fra deres Pladser og trængte sig sammen langs med Væggene. I femte Akt, siger han, kastede han sig med hele sin Sjæl ind i Rollen og henrev endogsaa Tilskuerne til Sympathi med Digtningens glødende Ord, „medens hine virkelige Misgjerninger og Voldshandlinger med korte Mellemrum drønede for vore Ører og steg til Raseri rundt om os." Dødsscenen blev levende applauderet, og han blev fremkaldt under stormende Bifaldsraab. Medens han klædte sig om, kom Folk fulde af Bestyrtelse ind paa hans Værelse. Militairet var kaldt under Vaaben og havde besat Gaden; Pøbelhoben voxede stadig. „Pludselig hørte vi en Geværsalve. „Tys! hvad er det?" spurgte jeg. „Soldaterne have givet Ild!" „Min Gud!" udbrød jeg. „Nok en Salve og en til. . . . . Der kom Bud om, at Flere vare dræbte; jeg var i Virkeligheden ufølsom for den Fare, hvori jeg svævede, og saae strax, at da der ingen Udvej var, var der intet Andet for end at møde det Værste med Værdighed, og jeg stod beredt." Hans Venner forestillede ham det Nødvendige i at forklæde sig, og han skiftede Klæder med en af Skuespillerne, gik ned i Orkestret, steg over i Parkettet og blandede sig i Strømmen af Tilskuere, som vare ifærd med at forlade Theatret. Efter at have banet sig Vej gjennem den ophidsede Mængde udenfor, blev han ført til en Vens Hus, hvor han skulde sove. Men snart kom en anden Ven for at melde, at adskillige Mennesker vare dræbte, og han maatte strax se at komme ud af Byen; en Vogn blev bestilt til at holde for Døren Klokken 4 om Morgenen for at kjøre en Doktor til en Familie i Nærheden af New Rochelle. I Løbet af Natten indløb der forskjellige trøstelige Efterretninger — man havde seet en Folkesværm forfølge en Omnibus, hvori Forfølgerne paastod, at Macready havde gjemt sig. „De have dræbt tyve af os, og ved Gud, vi ville dræbe ham," raabte de. „Klokken slog fire; vi vare Alle paa Benene. Alt var stille i Morgendæmringen, men vi maatte vente ti Minuter, som forekom os en Levealder; Vognen kom, jeg trykkede min Vens og Redningsmands Haand, i mit Hjerte nedbad jeg Himlens Velsignelse over ham, og efter at være steget ind i Vognen, en lukket Phaeton, drejede vi op ad femte Avenue og vare paa Vejen til Frelse." I den følgende Maaned bleve ti af Tumultuanterne stillede for Domstolen i New York, og efter femten Dages Forhør bleve de Alle domfældte, Nogle til en Maaneds, Andre til et Aars Fængsel.

Saaledes endte den alvorligste og mest skandaløse Tumult i Skuepladsens Annaler. Den pudsigste Forstyrrelse, som nogensinde fandt Sted indenfor Theatrets Vægge, hændtes paa Haymarket i 1805. Flere Aar iforvejen havde Foot paa den derværende Skueplads opført et burlesk Stykke, hvis Forfatter aldrig er bleven bekjendt, og som hed „Skrædderne eller en Tragedie for varmt Vejr". Stykkets Satire forargede i høj Grad den Stand, hvorefter det var opkaldt. I ovennævnte Aar bekjendtgjorde Dowton, at det vilde blive gjenoptaget til hans Benefice. Plakaterne vare neppe slaaede op, førend han modtog et Brev, hvori han opfordredes til at forandre Stykket, da det højlig mishagede Lauget, medens det lovedes ham, at hvis han vilde gjøre dette, skulde han være vis paa fuldt Hus. Dowton tog ingen Notice af denne Meddelelse, hvorpaa de ædle Alenriddere kom i Harnisk, sammenkaldte et Møde og svor, at de vilde modarbejde ham af alle Kræfter. Truselsbreve strømmede nu ind over ham, hvori han underrettedes om, at syttentusinde Skræddere vilde indfinde sig i Theatret for at udhysse Stykket. En, som underskrev sig „Døden", skrev til Ejerne af Theatret for at meddele dem, at titusinde til kunde stilles paa Benene om fornødent. Dowton lo af disse Trusler og holdt fast ved sit Program. Men da Aftenen kom, opdagede han snart, at det var Alvor. Broderskabet havde sørget for at lægge Beslag ikke blot paa hver eneste Plads i Galleriet med Undtagelse af to, men fyldte ogsaa alle de andre Pladser i Huset. Dowtons Fremtræden var Signalet til Tumultens Begyndelse; en Sax blev kastet efter ham; han udlovede tyve Pund til den, der vilde udpege, hvem der havde kastet den. Hans Tilbud modtoges med et Hyl og en Regn af andre Kastevaaben. Ikke et Ord vilde Tilskuerne høre; forgjæves tilbød han nu at forandre Stykket til „Landsbyprokuratoren"; de vilde ikke gaa ind paa noget Kompromis, og Tumulten indenfor forplantede sig til Sværmen udenfor, som ikke kunde faae Adgang. Tumulten blev nu saa voldsom, at der maatte sendes Bud efter en Øvrighedsperson og en Politistyrke; disse vare magtesløse overfor Tumultuanternes umaadelige Mængde. Denne Sejr over Loven gjorde dem mere dristige og rasende end nogensinde; man begyndte at frygte for Bygningens Sikkerhed og Skuespillernes Liv. Der blev hentet et Kompagni Livgardister; disse bragte hurtig Orden i Tingene. Der opstod en almindelig Flugt i alle Retninger, men ikke førend sexten vare blevne arresterede.

Paa Grund af den lange Tid, hvori den fortsattes, dens afvexlende Episoder og almindelige Popularitet træde

dog alle Theatertumulter i Skyggen for den berømte «O. P.»

Da Covent Garden Theatret blev gjenopbygget efter Branden 1808, gjordes der adskillige Forandringer i Indretningen af det nye Hus, som i høj Grad mishagede Theatergængerne. Gallerierne vare for høje, en tredie Logerække med Forværelser, der gik ud til en Salon, udlejedes for tolv Pund, Logeprisen forhøjedes fra sex til syv Shilling, Parterret fra halvfjerde til fire Shilling. Bladene viste sig dybig indignerede over de private Loger og vare fulde af Breve, Avertissementer og Artikler, der opfordrede Publikum til at modsætte sig Forandringerne. Den engelske Patriotisme blev yderligere vakt ved Bekjendtgjørelsen om, at Madame Catalani var bleven engageret med en uhyre Gage, af hvilken Grund Rygtet fortalte, at Priserne vare blevne forhøjede. Det nye Theater aabnedes den 18. September 1809 med „Macbeth" og Farcen «the Quaker». Mange mistænkelige Fyre i store Kapper og med tykke Stokke bemærkedes spredte mellem Tilskuerne; men Ouverturen spilledes uden Mishagsytringer, og ved den første Strofe af «God save the king» blottedes alle Hoveder, og Alle sang med i Kor. Derpaa traadte Kemble frem for at holde Aabningstalen, og da brød Uvejret løs — man tudede og bjæffede som Hunde, gjorde Kattemusik og raabte: „Bort! bort! gamle Priser!" («old prices»). Ikke et Ord af Talen blev hørt og ikke et Ord af Stykket; alle Skuespillerne bleve modtagne med Hyssen; Kemble og Mrs. Siddons mere end de Andre. Farcen havde ikke bedre Held. To Øvrighedspersoner oplæste Oprørsakten fra Scenen, Konstabler gjorde Indhug paa Galleriet, Soldater kaldtes til, men Alt var til ingen Nytte; selv efter at Tæppet var faldet, vilde Tumultuanterne ikke forlade Huset, men vedbleve at skrige paa gamle Priser.

Den næste Morgen sagde «Times», at „det var et opløftende Syn at se saa megen retfærdig Harme i den offentlige Stemning." Klubberne vare af samme Mening. Derefter kom der en Syndflod af Smædeviser, Satirer, Karrikaturer, et Lexikon over Kembles Udtaleejendommeligheder o. s. v. Hver Aften bleve Optøjerne mere systematiske. Skuespillerne forsikredes om, at der ikke var tilsigtet nogen Fornærmelse mod dem; Plakater bleve stukne i Vejret med Indskriften: „Gamle Priser! Opposition, hold ud og Du maa sejre! John Bull imod John Kemble. Ingen Udlændinge til at beskatte os; ingen Catalani; indfødte Talenter" o. s. v.

Den tredie Aften kom Kemble frem efter Farcen for at imødekomme Publikums larmende Opfordring og spurgte, hvad man ønskede. Dette naive Spørgsmaal modtoges med en Storm af Mishagsyttringer, under hvilke han trak sig tilbage. Hele Forestillingen, som gik med stumt Spil, var forbi lidt over Klokken ni. Nu anvendtes Nævekæmpere mod Urostifterne, og engang da Parterret truede med at storme Scenen, aabnedes pludselig alle Lemmene i Gulvet; Konstablerne gjorde Indhug, og flere Personer bleve arresterede og bragte for Magistraten i Bow Street. Men Hysningen, Hylene, Kattemusiken og Trompetkoncerten fortsattes mere vildt end nogensinde, og næsten alle Blade vare fulde af satiriske Udfald.

Kemble foreslog, at Striden skulde forelægges en Komite, men han fandt ingen Understøttelse. Den sjette Aften kom han imidlertid frem for at meddele, at der var dannet en Komite, der skulde undersøge Regnskaberne, og indtil dens Rapport var færdig, vilde Theatret være lukket. Han meddelte tillige, at Madame Catalani havde givet Afkald paa sit Engagement. Derpaa trak han sig tilbage under lydeligt Bifald, hvorpaa en Plakat kom frem med en Ligkiste og et Par korslagte Dødningben og Ordene: „Her ligger de nye Priser, som døde den 23. Sept. 1808, 6 Dage gamle."

Da Rapporten udkom, paavistes det, at Indtægten i de sidste sex Aar havde været meget ringe, og at Ejerne havde lidt et stort Tab ved Branden, da Ejendommen kun tildels havde været assureret. Denne Fremstilling burde have stillet Publikum tilfreds; men da Theatret gjenaabnedes den 10. Oktbr. vare Urolighederne værre end nogensinde. . . . . Plakater bleve stukne op med Indskriften: „Ingen Rævestreger", „Ingen lavede Regnskaber, for at narre John Bull" o. s. v. Tumultuanterne bar Bogstaverne O. P. i deres Hatte og i deres Knaphuller, ringede med Klokker, skraldede, blæste i Posthorn og opførte en Slags Carmagnole-Dands — en afvexlende Trampen og Raaben »O.P.» Damerne gik med O. P. Medailler. Konstabler, væbnede med Knipler, bleve hentede fra Bow Street; Slagsbrødre bleve sendte ned i Parterret; der vankede braadne Pander og blodige Næser hver Aften; men ikke engang de kunde holde Urostifterne i Ave. En stor Pengesum, over firehundrede Pund, indsamledes for at understøtte dem. Soldater maatte bevogte Kembles Hus imod Pøbelen, som hver Aften sang Smædeviser udenfor hans Vinduer. . . . . En Mr. Clifford, som var bleven grebet af Logekontrolleuren Brandon som Urostifter, anlagde Sag mod denne og vandt den naturligvis. En Menneskemasse, som ikke kunde faae Adgang til Retssalen, ventede udenfor paa Dommens Udfald og modtog den med rungende Hurraraab. Et Middagsgilde afholdtes under Mr. Cliffords Forsæde i «Crown and Anchor»-Hotellet for trehundrede Personer, og en Komite nedsattes for at samle Bidrag til at forsvare alle dem, der vare anklagede for Optøjer. Pludselig kom der Bud om, at Kemble forlangte at faae Adgang til Mødet. Han og hans Kompagnoner havde holdt Raad sammen og vedtaget, at al videre Modstand var utilraadelig, og han var kommen for at meddele dem den Beslutning, de havde taget, nemlig at Logerne vedblivende skulde koste syv Shilling, Parterret nedsættes til de gamle Priser, den omstridte Logerække aabnes for hele Publikum og alle Sagsanlæggelser falde.

Fra Hotellet tog Kemble til Theatret, hvor den sædvanlige Tumult var i fuld Gang, og traadte frem paa Scenen, klædt ligesom han kom fra Gaden. Det varede en halv Time, før han kunde faae Ørelyd og meddele Publikum det Forlig, han havde sluttet. Istedetfor at være tilfredse, ledsagede de hans Bortgang med Raabene: „Giv Brandon sin Afsked!" Forgjæves førte han den ulykkelige Kontrolleur, hvis eneste Brøde havde været en tjenstivrig Opfyldelse af sin Pligt, frem for at oplæse en Undskyldning; Appelsiner og Stokke bleve kastede efter ham; Mængden vilde ikke slaa en Tøddel af i sine Fordringer, og den følgende Aften var Kemble nødt til at meddele, at Brandon var afskediget, og gjøre en Undskyldning for alle tidligere Forseelser. Dette modtoges med Leveraab og tordnende Bifald og en Plakat hejstes op, hvorpaa der stod: „Vi ere tilfredse!"

Saaledes endte denne berømte eller rettere berygtede Tumult efter at have varet i enogtresindstyve Aftener.

Der lever endnu Folk, som kunne have taget Del deri, og dog synes en saadan Sædernes Tilstand at ligge os ligesaa fjern, som om det var Aarhundreder tilbage i Tiden. Theatertumulten tilhører Fortiden — saa meget desto bedre; men det Samme gjælder om al virkelig, inderlig, alvorlig Sympathi med Dramaet. Ligegyldighed er Dagens Mode. Logerne ere blevne forhøjede i de fleste Westend-Theatre fra syv til ti Shilling; Sagen fremkaldte en Smule Diskussion for et Par Aar siden, men Folk vare rede til at bevise, at den fine Portion i Virkeligheden foretrak de nye Priser; hvis de havde havt noget derimod, vilde de være blevne borte uden at kny. Tilskuerne have ikke Mod til at udhysse slette Stykker eller slette Skuespillere, men taale og applaudere endogsaa Forestillinger, som deres Bedstefædre ikke vilde have fundet sig i en eneste Aften. Kunsten kan ikke blomstre under en saadan Slaphedstilstand; naar Kjøberen er ligegyldig for den Gjenstand, han kjøber, kan man stole paa, at Sælgeren ikke vil bryde sit Hoved med Hensyn til Kvaliteten. Dersom noget af det meningsløse Tøjeri, som præsenteres til Theatergængeres Underholdning, og et Par af de frække Gøglere, der optræde som Skuespillere og Skuespillerinder, bleve ordenlig udhyssede, vilde den dramatiske Kunsts Tilstand forbedres i en forbausende Grad; men Sir Charles Coldstream*) er godt paa Vej til at blive den Type, som skal afløse det halvstøvlede, fuldblodige Individ, som tidligere repræsenterede den engelske Nation.

*) Hovedpersonen i Charles Mathews' Komedie »Used up«, en blaseret, aandelig og legemlig opslidt Person.

Endnu et Supplement til „Himmelbjergspræsten".

Meddelt ved **Otto Borchsenius.**

Efterat vi i dette Blads Nr. 315—318 ved Hjælp af saavel trykte som utrykte Kilder havde søgt at give en Fremstilling af St. St. Blichers Liv og folkelige Virksomhed i Trediverne og Fyrrerne, viste Hr. Etatsraad E. Collin os den Velvillie, fra sine righoldige Samlinger at laane os endnu en Række Breve fra Blicher til J. Collin, hvilke ikke alene yderligere godtgjøre, hvor meget ogsaa Spentrup-Præsten havde den baade „højvelbaarne" og i Ordets bedste Forstand „højædle" Statsmand at takke for, men som tillige eje et betydeligt Værd i sig selv, dels som litteraire Aktstykker til Tidens Historie, dels som supplerende Bilag til en Skildring af Blichers hele Livsskjæbne.

Da Blicher i Anledning af Prinds Frederiks Ægteskab med Frederik VI.s Datter Vilhelmine Maria havde udgivet sit lille Lykønskningsskrift „Danmarks nærværende Tilstand", blev han i „Maanedsskr. f. Litt." 1829 heftig angrebet af Dr. phil. C. N. David derfor. Som vi have viist, gav Blicher denne Liberalismens unge Forkæmper et skarpt Tilsvar i „Nordlyset" for samme Aar, og inden dette endnu var blevet trykt, falder følgende Brev til hans Velynder og Raadgiver:

„Højstærede kjære Hr. Etatsraad! Jeg takker Dem ret meget for de givne Vink min Piece Kritik anbelangende. Ved første Gjennemlæsning faldt mine Tanker paa Heiberg jun., ikke saa meget fordi han tilforn har været mig paa Nakken, som fordi jeg kjendte hans Faders Angreb paa vor Statsforfatning, saavel de ældre franske, som det nyeste danske*). Men ved nøjere Prøvelse frafaldt jeg denne Mening, skjøndt han maaske har havt en Finger i Spillet. Det anede mig virkelig, at Paskvillanten maatte være den benævnte Jødedoktor. Mit Svar var allerede færdigt, da jeg modtog Deres Brev, og leveret til Elmenhoff for at indrykkes i Nordlyset, og desforuden særskilt at aftrykkes. Imidlertid bier jeg nu med Trykningen, til jeg har hørt Deres Mening herom, og vedlægger desaarsag en Afskrift. Svaret vil blive omtrent saa stort som hele Skriftet, der har vakt Striden, og egner sig vel derfor ikke til Indrykning i noget Blad. For alligevel at standse Publikum noget i overilet Domfældning, var det vel ikke af Vejen om i et af de Kbhvnske Blade blev foreløbig annonceret: „at mit Tilsvar var under Pressen". — Ved at gjennemlæse min Analyse af Skandskriftet vil De se, paa hvilke Grunde jeg betragter det som injurierende, hvorfor jeg og har forespurgt i Kancelliet, om jeg skal sagsøge Forfatteren. Svar herpaa venter jeg, inden Trykningen sluttes. — Litteraturtidenden har jeg ikke læst, thi jeg veed ingen heromkring, der holder den; jeg har altsaa blot af Hempels Avis seet, at en Ven har taget mig i Forsvar*). Febr. H. af Maanedsskr. for Litt. tænker jeg snart at faae, som det første, i Randers". Resten af Brevet, der er dateret Spentrup, 13. Marts 1829, bringer J. Collin en varm Taksigelse for andre Vennetjenester samt en af de i Blichers øvrige Breve saa hyppig gjenkommende Redegjørelser for

*) I Slutningen af Tyverne lod P. A. Heiberg i Norge trykke forskjellige politiske Smaaskrifter, f. Ex. „Enevoldsmagtens Indførelse i Danmark i Aaret 1660. Historisk og kritisk Undersøgelse". Drammen 1828.

*) I „Dansk Litteratur-Tidende" for 1829, Nr. 6, S. 84—85, findes en anonym Anmeldelse af Blichers Lykønskningsskrift. Anmelderen nedlægger en Indsigelse mod at sætte Blicher offentlig i Klasse med „letsindige og uforskammede Skriblere" og fortsætter derpaa: „En saadan Beskyldning kan ikke gjøres mere uforskyldt mod nogen Mand end mod Pastor St. St. Blicher, som langt fra at tragte efter Ros eller udvortes Glimmer har, uden at bukke under for mangt et haardt Stød af Skjæbnen, længe og troligen uden Brask og Bram virket i sin Kreds. De, som kjende Manden og vide, hvor utrætteligen han arbejder, tillige udenfor sit egenlige Kald, ikke blot som Skribent men ogsaa til en forbedret Industris Udbredelse, til sin Omegns Forskjønnelse med Plantninger, maa forbauses over den Letsindighed, hvormed han er bleven beskyldt for at være en Smigerpræst, der vildleder Folket og neddysser det i Uvirksomhed." — Anmeldelsen ender derpaa med følgende Hip til David, at ligesaa vist som Blichers fordringsløse lille Piece ikke vil bringe Forvirring i nogen ikke allerede forvirret Hjerne, ligesaa vist er det, at „„politisk Kandestøberi" og „politisk Indifferentisme" ikke udryddes af Verden ved Oprettelsen af Lærestole i Statsøkonomien".

hans Gjælds davœrende Standpunkt. Det ender saaledes: „Jeg har rigtignok nu solgt mine Heste, Vogne og Tilbehør, for istedet at holde Køer, men derved faaer jeg en passende Motion hver Helligdag til mit Annex, og ovenpaa smager Kartofler omtrent som Skildpadde. Ogsaa har jeg taget min næstældste Søn ud af Viborg Skole, hvor jeg kun et Aar formaaede at holde ham. Jeg vejleder ham nu selv, og saaledes troer jeg, han gjør raskere Fremgang. Min huslige Forfatning er i det Hele langt bedre end tilforn". Paa Brevets Fod findes derpaa følgende „NB.: Ifald De bistemmer min Plan at lade Svaret trykke i Nordlyset (hvorved særskilte Aftryk intet koste mig) beder jeg om Afskriften forsynet med Deres Bemærkninger snarest muligt tilbage."

Vi kunne her med det Samme betragte en anden politisk Udgydelse, da de øvrige Breve væsenligst dreje sig om litteraire Sager. Fra Randers, 3. April 1835, skriver Blicher saaledes til davœrende Konferensraad J. Collin: „Med Harme har jeg nu allerede længe seet paa N. Davids og Consorters ligesaa daarlige som lumpne Machinationer, og ventet forgjæves at alvorlige Stemmer skulde opløfte sig mod dem. Da jeg her idag læste det sidste Nummer af Fædrelandet*), der i Uforskammethed synes at overgaa alle de andre, nedskrev jeg ilagte (da jeg ikke faaer Tid at renskrive det, sender jeg det i Klade). Jeg underlægger det Deres Bestemmelse: om det bør offentliggjøres. Finder De, at det er et Ord i rette Tid, men at dog maaske et og andet Udtryk eller Ytring kunde være indiskret, beder jeg D. H. ville ændre samme. Vil De have det frem, tykkes mig bedst, at det skete i Hovedstaden; men jeg veed ikke, om „Kbhvnsposten", der er nærved at overbyde „Fædrldt." i Kaadhed, vil modtage det. Provindsialaviser læse faa derovre, og hvad deri kommer æstimeres ikke synderligt".

Indlagt i Brevet laa da Følgende, der altsaa ikke blev offentliggjort:

„En Røst, men ikke i Ørken.

Den, der med opmærksomt Øje følger vor nuværende Konges hele lange Regjering, vil finde, at den er en uafbrudt Bestræbelse for at uddanne, hæve og grundfæste Nationens legemlige og aandelige Frihed. Midlerne, som anvendtes til Opnaaelsen af dette Maal, vare overensstemmende med Folkekarakteren, med sund Politik, med selve Naturens Virkemaade, milde og langsomme, men derfor og sikre, og uden hine bedrøvelige Tilbagegange eller Reaktioner, hvilke i andre Lande have viist sig som Følger, ej alene af pludselige Revolutioner, men endog af enhver overilet Indgriben i Tingenes Gang. Denne Tendens i Danerigets Bestyrelse, dette dens Grundprincip kan ikke tilskrives Underbestyrerne, som vare mange og flere Gange skiftede og umuligen kunde have aldeles lige Anskuelse i Statsvæsenet; det maa søges hos Een — hos Kongen selv; og kan det aldeles ikke formindske hans Fortjeneste, at hans Valg af Bihjælpere var klogt, eller om man saa vil heldigt. — Saaledes og ene af denne Aarsag gik det ikke her som andetsteds — f. Ex. i det saa højt anpriste England — at Grundsætningerne for indvortes og udvortes Politik omskiftedes med Ministrene og fremstillede sig afvexlende snart som liberale og snart som servile. Under slige Frem- og Tilbage-Spring vide Nationerne aldrig enten de ere kjøbte eller solgte.

Efterat Frederik den Sjette paa mange Maader, men især ved stigende Oplysnings bestandige Fremme, havde forberedt sit Folk og gjort det modtageligt for en med dets forhøjede Kulturgrad overensstemmende Forfatning, grundlagde han samme ved „Stændernes Indførelse". Men hele Bygningen af dette kongelige Storværk kan ikkun fuldføres til den nødvendige Fasthed og Varighed ved hin kloge, sindige og stadige Fremskriden, med hvilken Materialerne efterhaanden samledes.

Netop nu, i dette lyseste Tidspunkt af Danmarks Historie, nu da Monarken ved en frisindet Institution viser, hvortil hans hele Regentfærd sigtede, nu fremtræder aabenlyst en revolutionair Opposition, der er saa meget urimeligere som den ingen Gjenstand har, intet at opponere imod; men — ligesom de religieuse Sværmere*) — fægter mod Fjender, som ingen Anden seer, stormer drabelig løs mod Vejrmøller, der kun ere til i deres egen ophidsede Indbildning, og gjør en Spektakel, som om vi „i Landet havde Tyrken eller Paven". — Anholtskrigen gjentager sig, men under en Form og under Omstændigheder, som ej alene gjøre den til Gjenstand for Latter, men meget mere for alvorlig Bekymring. „Hvilke Følger", spørger den Sindige, „kunne muligen opstaa af denne ukloge Fremfusenhed, denne utidige, fast barnagtige Higen efter at afryste Frugten, førend den er moden, denne utaknemmelige Riven til sig af hin Kongelige Gave?" Vel har den med Dannefolkets Sind og Tænkemaade ganske uoverensstemmende, mod Kongens Visdom og Faderlighed fornærmelige Tone, der udtaler sig i det Blad, der bærer den pompeuse, men falske Titel „Fædrelandet", kun fundet Gjenklang hos en stor Minoritet; men Majoriteten tier — det er urigtigt; det kan vorde skadeligt. Medborgere! vi skylde Kongen, vi skylde os selv, vort statsborgerlige Vel, at udtale den almindelige Stemme. Slaaer eder ikke tiltaals ved den gamle magelige Trøst: „lad dem skraale! det falder hen af sig selv — de ere for Faa til at kunne udrette Noget". — Faa? — Jakobinerne vare ogsaa Faa fra Begyndelsen. Man skal tælle et Parti, som man tæller Soldater — man skal veje Aanden, der besjæler det. Lad os nøjere betragte denne.

Allerede for flere Aar siden begyndte den at spøge i „Robe" og Doktorhat. Den klagede vel ikke ligefrem paa Kongen, men søgte dog at vække Utilfredshed med det Lands Tilstand, som han bestyrede, og talte profetisk om andre Tider. Men aldrig saasnart havde han lovet Stænders Indførelse, før den, visende sig i en end mere ærefrygtbydende Skikkelse med langt filosofisk Skjæg og en rød Hue under Hatten, hævede Tonen, og proklamerede Friheden hartad som deres eget Værk! Deres Dristighed steg efterhaanden saa højt, at den ikke længere blot ignorerede Kongen, men endog under let skeletterede Sofisterier søgte at undergrave hans Magt og konstituere sig selv som Dannemarks Frelser. Dersom et saadant Indgreb, en saa fræk Anmasselse skulde have foranlediget en — med Hensyn maaske til fjernere, for Indviede kun bekjendte,

*) Det af C. N. David dengang redigerede Ugeblad „Fædrelandet" bringer i Nr. 28, 29. Marts 1835, bl. A. en Artikel („Opfordring efter Opfordring") om Pressens Frihed, hvori Censuren kaldes fordømmelsesværdig, medens Trykkefrihed nævnes som et Gode, der bringer Velsignelse over Folk og Land.

*) Blicher regnede dengang, som vi have viist, N. F. S. Grundtvig til disse.

Forholde — nødvendig Indskrænkning i den af Kongen selv givne, saa længe beskyttede, og nu af dens egne foregivne Talsmænd misbrugte Trykkefrihed, hvem havde vi da derfor at takke? Hvormed vil Professor David — om han endog skal ansees af hans Parti for en Kong Salomon — hvormed vil han erstatte Nationen et saadant ved ham forvoldt Tab? Vil han maaske give os en Republik, med en Skyggekonge, med Ministre, der dukke op og ned lig de kartesianske Djævle, med Kamre, der evindelig klamres, indtil en Intervention — dog Kong Frederik lever endnu. Han vil sikkerlig finde den rette Vej, saavel til at bortrydde Hindringerne for sit Værk, som til at værne om den Aandsfrihed, han selv haver opelsket.

Naar man læser disse Demagogers Ramaraab, skulde man ikke tro, at Danmark stod paa Afgrundens Rand? Og hvad er da egenlig skeet siden Forordn. af 28. Maj? Har Kongen gjort et eneste Tilbageskridt? Har han til Datum gjort mindste Indskrænkning i den af ham selv udvidede Frihed? Har de Deputerede smigret ham? have de forraadt Folket og dets Rettigheder? — Det synes virkelig, som disse blinde Sværmere (for at bruge det mildeste Navn) ret med Flid og Forsæt lagde an paa at det skulde ske, som de kæmpe for at forhindre; ja ret med tirrende Trods udæskede Kongen til Kamp om Danmarks Regjering. Er det virkelig ikke, som om de vilde sige: „lad os engang se om Deres Majestæt tør indskrænke Trykkefriheden? om De tør sammenkalde Stænderne? hvem vi nu iforvejen have bearbejdet og lagt i Munden hvad og hvorledes de skulle tale."

Men det er nu saa deres Maneer at bekæmpe Fjender, hvor ingen ere, at skjændes uden at have nogen at skjændes med, at mane usynlige Aander. — Velan! lad dem da faae virkelige Gjenstande for deres revolutionaire Ideer! Lad os vise, at vi have en bedre Mening om vort Lands Tilstand, en taknemmelig Erindring om de allerede iværksatte Forbedringer og afhjulpne Mangler, og et lysere Haab med Hensyn til de endnu tilstedeværende, om hvilke Kongen netop ved Stænderne ønsker at komme til Kundskab! — Lad os offentlig bekjende vor Tillid til Frederik den Sjettes nu snart gjennem tvende Slægtfølger prøvede statskloge Omsyn, dybttrængende Indsigt og uforandrede Kjærlighed for sit trofaste Folk!"

— Man vil af denne karakteristiske Artikel, hvis udtalte Anskuelser saa nøje svare til, hvad de andre Gamle, som f. Ex. A. S. Ørsted og F. C. Sibbern, dengang altid hævdede, ikke alene se, at Blicher endnu har David og hans Angreb fra 1829 i frisk Minde, men at Blicher selv endnu er et godt Stykke fra at være grebet af den Tidens Aand, der i 1838 lagde helt andre Ord paa hans Tunge og i 1839 drev ham til den første Himmelbjergsfest. Men ogsaa i en anden Henseende turde Artiklen være af Interesse. Den forklarer, hvorledes hans ideale Demokratisme ved at lægge saa stærkt Vægt paa det Nationale og ved at bevare sine kongelige Sympathier fremdeles kunde bringe ham i et fjendtligt Forhold til den i Pressen herskende Liberalisme

Det næste Brev, vi vilde fremdrage, handler om Rejseplaner og den paatænkte jydske Ordbog (se dette Blads Nr. 316, S. 5—6, Anm.). Det er dateret Spentrup, 29. Novbr. 1833, og lyder saaledes: „Deres Højvelbaarenhed har rimeligvis før gjort den Bemærkning: at naar jeg skriver Dem til, er der som oftest noget, hvori jeg trænger til Deres Hjælp eller Raad. Isaafald vil det ej heller forundre Dem, at jeg denne Gang søger begge Dele. Undskyldninger herfor troer jeg De nødigere vil høre end jeg sige. Altsaa gaaer jeg tillidsfuld lige til Sagen. — At rejse har fra min Ungdom af været et, og det ikke det koldeste, af mine mange pia desideria. Siden jeg blev Præst har jeg ikke alvorlig tænkt paa det igjen før nu, egenlig vakt dertil af et Par Venner, som — den ene uden at kjende til den andens Ide — have opmuntret mig til at søge et Rejsestipendium, og imidlertid lade mit Embede bestyre ved en Kapellan; de mente, „at jeg kunde have kvalificeret mig ligesaavel som Hertz, Andersen etc. til saadan Begunstigelse." Dette lader jeg staa derhen. D. H. kan jeg sige det: at jeg ikke gjør Sammenligninger, ej heller sætter mig paa Vippebrætt med nogen af mine Medbrødre i Apollo, men i denne Henseende stikker mig som det sømmer enhver hans Præst. Alligevel tykkes mig der kunde være noget i mine Venners Mening, saa meget mere, som Tendensen af min forønskede Rejse turde være bestemtere og Maalet tydeligere end deres, der blot rejse paa Digtekunsten i Almindelighed. — Thi foruden dette: at jeg ikke er istand til at give Sceneriet og Figurerne i mine romantiske Skildringer det Liv og den Sandhed, der udgjøre deres Væsen, med mindre jeg gjør mig bekjendt med samme paa selve Begivenhedernes Skueplads; at jeg følgelig snart maa være udtømt, hvis jeg idelig skal bevæge mig inden de snevre Grændser, min Skjæbne har afpælet mig*): saa har jeg endnu et andet og i Manges Øjne maaske vigtigere Øjemærke. — Jeg troer nemlig at være den Første, som har fremdraget den jydske Mundart af den uforskyldte Ringeagt, hvori den hidtil laa hartad begravet, og altsaa unyttet i det danske Skriftsprog — anvendt i det Højeste kun med Hensyn til komisk Effekt paa Theatret, og det endda blot for Udtalens Skyld. Foruden det, at jeg hist og her i mine Digtninger har gjort nogen, skjøndt sparsom Brug af Dialekten, der endog har vundet Recensenternes Bifald, har den — som jeg troer — almindelige og udelte Yndest, hvormed de enkelte hele Prøver saavel i det komiske som i det alvorlige ere optagne, givet mig Opmuntring til at gaa et langt Skridt videre. Jeg har da længe samlet paa en jydsk Ordbog, som skulde indeholde alle de Ord, Talemaader, Ordsprog o. s. v., som ikke findes i det danske Skriftsprog; ej alene de, som ere aldeles ejendommelige for Provindsen, men alle som have Paralleler i de øvrige det germaniske Tungemaals mange Afgreninger: tydsk, plattydsk, nedertydsk, hollandsk, engelsk, skotsk, frisisk, svensk og gammeldansk. Men da nu Almuen i alle de nævnte Sprogarters Hjem — saavel som her — ligeledes har Ord, Vendinger etc., som ej forekomme i Skriftsprogene, vilde det til muligste Fuldstændiggjørelse af mit Arbejde være nødvendigt i Landene selv at vorde bekjendt med dem, i det Ringeste at hente Kundskaber og Oplysninger hos deres respektive Lingvister. De Lande og Provindser, som jeg i dette Øjemed finder nødvendigst at besøge ere: Nørre- og Sønder-Jylland, Sverig (fornemmelig Skaane) og Norge. Og dette kunde bekvemt lade sig gjøre paa to eller tre Aars Sommertoure

*) Brevet har her følgende Anmærkning paa Foden af Bladet: „Jeg Vendsyssel har jeg endnu aldrig sat Fod, Ringkjøbing og Ribe Amter har jeg kun berørt; først i Sommer saae jeg Mors og Thye, og det endda flygtig — Rejsen varede en Uge. Denne min første Kunstrejse blev blot mulig ved tvende Venners Deltagelse".

i Juni, Juli og August; naar mit Embede, der paa disse Tider kun giver lidet ministerielt at forrette, blev besørget ved en personel Kapellan. Det paatænkte Værk — om det end ej blev mere end et Forsøg og levnede Rum til Supplementer — vilde dog vorde en Berigelse for Modersmaalet og et nyttigt Repertorium for Skribenter i flere Fag." — Brevet ender med en aaben Tilstaaelse af, at dog ogsaa Egennytte blander sig i hans Plan. Hans Skatterestancer og øvrige Gjæld er voxet ham over Hovedet. „Uden anden Hjælp maa min Indbo afsted; og mine øvrige Kreditorer ville da neppe holde sig rolige. Det er tungt nok, med en Gjæld af under 2000 Rdl. ej endda at kunne „holde Hundene fra Døren", som den jydske Bonde siger. Et Rejsestipendium vilde rimeligvis redde mig, da jeg er vant til at knibe. Det kommer nu an paa, om De kan hjælpe mig — at De vil, forudsætter jeg."

I det næste Brev, af 21. Dcbr. 1833, sender Blicher derpaa sin „sande Ven og virksomme Velynder" den omhandlede Ansøgning. Vi anføre følgende Passus: „Hvad jeg skulde forlange af Penge? Det veed jeg ikke ret og tør ejheller. Saameget er vist, at Forberedelserne til Rejsen vil kræve en Del saasom: Bøger, især Lexika, i forskjellige Sprog, tilligemed Landkorter og Rejsebeskrivelser; endvidere Klæder, hvormed jeg kun er tarvelig forsynet; endelig vil en Kapellans Holdelse med Kost og Løn ogsaa medtage ikke ubetydeligt. Maaske alt sammen kan løbe op til henved et Par hundrede Daler, og et andet Par skulde neppe være formeget til 3 Maaneders Rejse. Men jeg overlader til Dem selv at bestemme Stipendiets Størrelse, hvis min Ansøgning ved Deres bonis officiis vorder bevilget."

Først to Aar efter opnaaede imidlertid Blicher den ønskede Rejseunderstøttelse, hvorom følgende lille Brev fra Spentrup, 12. Septbr. 1835, giver nærmere Oplysning. „Højædle Hr. Konferensraad Collin. Som jeg kom hjem fra en Rejse i det saakaldte Vensyssels Højland (en mærkelig Bjergegn og ene i sit Slags i Danmark) og er i Begreb med at foretage en anden til Holstebro og Lemvigkanten, modtog jeg paa een Gang begge Deres mig saa kjærkomne Breve. Denne ved Deres kjærlige Bestræbelser for mig og min Konges store Godhed erholdte Hjælp sætter mig istand til næste Aar — deo volente — at gjøre de attraaede Rejser. Min ældste Søn naaer da Alderen, at han kan ordineres og vikariere i min Fraværelse. Jeg lod Just. Molbech til Afbenyttelse beholde Supplementet til hans Dial. Lex. 1. Hefte, men den gode Mand sendte mig det ubrugt tilbage, og vilde tillige have udfundet, at kun den mindste Del af Ordene vare ham nye. Nu, det vil da siden give sig. — Jeg lever første Gang i 20 Aar uden Næringssorg — dette til Taksigelse fra Deres ærbødigste St. St. Blicher."

Fra Rejsen det følgende Aar foreligger ogsaa et Brev, dateret Helsingborg, 9. Juli 1836. Det lyder saaledes: „Endnu er jeg ikke kommen længere, da jeg venter efter saakaldet Ministerpas fra Landshøvdingen i Malmø, uden hvilket jeg ikke kan komme til Stockholm. Imidlertid har jeg under Just. Molbechs faderlige Vejledning beseet Lund med Alt hvad derunder befindes, Herresæderne Björstorp Löberöd, Rommeleklint m. m. og endelig i Tirsdags Westrastad, 1 Mil østen for Helsingbg., hvor jeg i Prosten Wieselgren gjorde et højst interessant Bekjendtskab; og gav han mig derfor litterairt Skjuts lige til Stockholm, hvor jeg altsaa tør haabe at finde ligesaa venlig Modtagelse som hos denne geniale og kundskabsrige Mand. I Onsdags Eftermiddags tog min kjære godmodige Grondeur Afsked med mig, da han forblev der i Egnen, og jeg drog alene hertil. — For mit jydske Lexikon vil her nok ikke vorde stort Udbytte, thi Ordsamlinger af Almuesproget har endnu intet Menneske tænkt paa; og alle de Lærde i Lund og fl. St., jeg har talt med derom, have slet ingen Sands derfor. — Igaar var jeg i Hökanæs og paa Kullen, og Overmorgen gaaer jeg til Götheborg. Det er virkelig højst billigt at rejse her: i en hel Uge og efter at have rejst henved 30 Mil, har jeg endnu ikke tilsat 10 Rbdaler. — En Ide, som jeg allerede længere har havt, meddelte jeg Molbech, og den förtjusade ham ganske. Da nemlig mit jydske Lexikon, som blot Supplement til hans, ikke vil vorde andet end et Brudstykke, tænker jeg at gjøre det til et Anhang i en Beskrivelse over Jylland, der skulde indeholde 1) Landets fysiske Beskaffenhed og Fysiognomi, Oldmonumenter m. m., 2) Almuens Karakter, Sæder, Skikke, Ordsprog, Klædedragt o. s. v. Saaledes vilde Arbejdet vorde noget helt og — hvis det lykkes mig — af flersidig Interesse. Jeg beder paa Sverigs Vegne om Undskyldning for det daarlige Papir; her i Byen kunde jeg ikke faae det bedre." — Et udateret Brev, der maa skrive sig umiddelbart efter Rejsen, bringer „først og fornemmelig" J. Collin en Tak „for en Rejse, der udgjorde den skjønneste og rimeligen følgerigeste Periode i mit Liv." Brevet beretter endvidere om et heldigt Fund af nogle Manuskripter, som Blicher haaber ikke skal vorde nogen ubetydelig Akkvisition for det kgl. Bibliothek, hvis dette, som han forudsætter, vil erhverve sig dem.

For os ligge endnu tvende Breve til J. Collin fra Juni og Oktober 1839, der begge dreje sig om Blichers fortvivlede økonomiske Stilling, men intet af dem bringer væsenlig andre Oplysninger end de i dette Blads Nr. 316, S. 9—10, meddelte Breve fra samme Tid.

Derimod skylde vi Studenterforeningens Arkiv følgende nærmere Redegjørelse for hans i Nr. 317, S. 11, omtalte Ophold i Kjøbenhavn, Efteraaret 1845. Læserne ville mindes, at Blicher i Slutningen af sit Liv hyppig besøgte Hovedstaden, og endnu levende Samtidige vide at fortælle mange sørgelige Historier om, hvorledes han da stundom drev omkring for Lud og koldt Vand.

Paa en af disse fine Kjøbenhavnstoure søgte Blicher bl. A. Hjælp hos Studenterforeningen. I et Brev fra 16. Novbr. 1845 skriver han saaledes til Foreningens Seniorat: „I forestaaende Vintermaaneder agter jeg at holde mundlige Foredrag over den ældre Fædrelandshistorie, nemlig til Knud den Store, eller længere, hvis Tiden strækker til. Dersom De ærede Herrer ville fremme dette mit Forsæt ved at aabne mig Foreningens Solennitetssal, da udbeder jeg mig, at De selv ville bestemme, hvilke Timer om Ugen (ikke under to, ikke over tre) der maatte indrømmes til Foretagendet, paa hvilket jeg er fuldkommen forberedt, og som jeg ønsker maa paabegyndes uden Udsættelse, eftersom min Tilstedeblivelse her ikke kan forlænges over 10 Uger. Til at dække mine Udgifter, haaber jeg, man vil finde billigt, at Abonnenterne erlægge forud for de første sexten Foredrag to Rbdaler, for hvilken Betaling tillige erholdes trykt Dagen efter hvad der er foredraget. Skulde mit Forslag finde virksomt Bifald, haaber jeg, at det ærede Seniorat vilde i Foreningen fremlægge Abonne-

mentslister og modtage Kontingenterne. Der begyndes og sluttes hver Gang med Digtfremsigelser." Men der blev Intet af Foredragene. Digteren blev syg og maatte lægge sig ind paa — Almindeligt Hospital! Herfra skrev han paany, Lillejuleaften 1845, saaledes til Studenterforeningens Seniorat: „Der blev da Intet af mine historiske Foredrag, for det Første. Et fysisk Onde, som jeg en Tid har stivt bekæmpet, vandt endelig saameget Terrain, at jeg maatte tye herind til Lægehjælp; fik den og saaledes, at jeg nu er i tiltagende hvorvel langsom Bedring, og vil, efter Overlægens Erklæring, ikke før ved Nytaarstid kunne forlade Hospitalet, uden at udsætte mig for et Recidiv. — Dette Intermezzo er, i økonomisk Henseende, kommet mig saa ubelejligt, at det sætter mig i en skjøndt transitorisk, saa dog trykkende, om ikke nedtrykkende Pengeforlegenhed. Forgjæves har jeg herfra ved Skrivelser til Enkelte søgt at faae den afhjulpen. Thi henvender jeg mig til et Samfund, der baade før, og nu nyligen har viist, at det nærer venlige Følelser for Trækfuglen fra Heden. — Naar Kap. Taxt er bestemt, erholder jeg 12 à 1300 Rdl., hvoraf Halvdelen gjør mig fuldkommen gjældfri; og af Forlæggeren til mine Noveller erholder jeg i Løbet af næste Aar successive henved 900 Rdl. Fremtiden viser mig altsaa en pengesorgfri Alderdom, naar jeg ikke, saa nær ved Maalet, endnu længere skal vorde tantaliseret. Dette kunne vore unge Videnskabsmænd forebygge, naar de ikke vende Ryggen til en gammel Medstuderende. — De se af det Foregaaende, at jeg ikke beder om en Gave, men udbeder mig et Laan, jeg om to Maaneder kan og vil tilbagebetale, og derfor stille fuldkommen Sikkerhed. Jeg hengiver mig til det Haab, som heri udtrykkes. Ærbødigst St. St. Blicher." Efterskriften til Brevet er ikke det mindst Karakteristiske; den lyder saaledes: „Med 200 Rdl. vilde jeg være fuldstændigt hjulpen, med det Halve taaleligt, med Fjerdeparten bjerget. Resultatet ønskes snarest muligt." — Man seer, at Digteren var Sangviniker til det Sidste med Hensyn til „en pengesorgfri Alderdom", men ikke engang Hospitalet synes han at have kunnet betale, siden Sibbern maatte gaa i Kaution for ham.

Bevingede Ord.

Samlede af Oscar Arlaud. (Forlagsbureauet.)

Det var en heldig Tanke, den tydske Forfatter Georg Büchmann havde, da han i 1864 udsendte den første Udgave af sine „Geflügelte Worte". Idet han saa at sige paakaldte hele Folkets Medarbejderskab til at supplere, hvad der maatte mangle i det første, efter Sagens Natur mindre fuldkomne Forsøg, vakte han Interesse for sit Foretagende i meget vide Kredse, og denne Interesse har faaet et for Udgiver og Forlægger lige tilfredsstillende Udtryk i de elleve Oplag, der indtil Dato foreligge af Bogen.

Ved „bevingede Ord" forstaaer Büchmann saadanne almindelig brugte Citater, der lade sig føre tilbage til et litterairt eller historisk paaviseligt Udspring, og hele hans Bog gaaer netop ud paa at dokumentere denne Oprindelse. Ved denne Begrændsning af Stoffet ere paa den ene Side alle de ofte anvendte Ytringer udelukkede, der gaa ind under Begrebet Ordsprog, og paa den anden Side alle de tidt paa en gaadefuld Maade opstaaende og en kort Tid florerende Talemaader, der henhøre til Gadesproget. Fortegnelsen over disse den længst tilbageliggende og den allernyngste Tidsalders Sprogdannelser høre hjemme i Ordsprogsamlinger og Ordbøger over «la langue verte», det efemere Gadesprog, der jo ogsaa i vor Litteratur har affødt en Katalog som Christiansens Ordbog. Hvad der ligger midt imellem disse to Yderligheder: alle de af Litteraturen fremgaaede eller i en historisk Personligheds Mund fødte Ytringer, som senere ere blevne gængse Citater — det udgjør tilsammen det Territorium, hvor de „geflügelte Worte" samle deres Stof og efterspore dettes Genesis. Naturligvis er der indenfor de nævnte Grændser Plads for et vist Skjøn, idet selve Bestemmelsen af, om en Ytring er saa almindelig i Brug, at den med Rette kan sættes i Klasse med et af Alle kjendt Citat, jo i mange Tilfælde beroer paa en rent personlig Opfattelse. Netop for at undgaa Ensidighed i Valget, har Büchmann paakaldt hele den dannede Læseverdens Assistance, og denne er ogsaa bleven ham til Del i saa stort et Omfang, at hvert følgende Oplag af hans Bog har været rigere paa Citater end det foregaaende.

Den danske Udgiver af Büchmanns Værk, Hr. Oscar Arlaud, følger ogsaa heri sin Forgængers Exempel og opfordrer sine Læsere til at være hans Medarbejdere, til at supplere hans Samling. Det vil derfor sikkert ikke være den ærede Udgiver imod, at denne Anmeldelse for en Del netop faaer Karakteren af et saadant Medarbejderskab og foreslaaer enkelte Tilføjninger, som høre med til Samlingen efter vort Skjøn og som vi henstille til hans.

Den danske Udgivers Arbejde falder i to Dele, hvoraf den ene har været forholdsvis let, den anden overmaade vanskelig. Den lettere Del af Opgaven, som vi først ville dvæle ved, var at lempe Büchmanns Samling af græske, latinske, franske, italienske, engelske og tydske Citater efter danske Forhold: at udpille dem iblandt dem, der citeres herhjemme ikke mindre end i Tydskland og at overføre de bibelske og historiske Ord, som ogsaa ere en Del af det danske Citatforraad, fra den tydske Sprogform til den danske. Den, der skriver den første Ordbog i et Sprog eller samler det første Konversationslexikon, udfører et Arbejde, hvis Møjsommelighed de Færreste have noget Begreb om; er dette første Grundlag givet, er Stilladset opført, da koster det ikke Efterfølgerne en tilsvarende Møje at bygge videre paa det.

For den danske Udgiver var Vejen anvist, hvad denne Del af Værket angaaer, og han har fulgt den med Sikkerhed og Kyndighed. Nu og da er der tilføjet et herhjemme brugt Citat, som ikke findes hos Büchmann, men i det Hele og Store er dennes righoldige Materiale benyttet. Hvad vi kunne have at bemærke mod Udvalget, skulde nærmest være det, at Udgiveren — mulig af Utilbøjelighed til at ville skylde Büchmann for meget — har medtaget færre af hans Citater, end der i Virkeligheden er i Brug iblandt os. Vi citere dog stundom paa Tydsk — „am Vorabend großer Ereignisse" — stundom paa Fransk — «à la veille d'un grand événement» — Napoleons Ord til Hertugen af Bassano. Efter Indførelsen af Spielhagens Romaner i vor Litteratur turde det oprindelig Goethe'ske Udtryk „Hammer eller (og) Ambolt" være i Begreb med at faae Rang som Citat, og Repliker af „Faust" som „Das also war des Pudels Kern!" og „Es muß auch solche Käuze geben" bruges ogsaa hyppig nok til at burde anføres, ikke at tale om det ofte citerede „Grau, theurer Freund, ist alle Theorie". Vi bruge af Hamlets be-

rømte Monolog ikke blot det anførte Citat „At være eller ikke være“, men tale ogsaa stundom om „Beslutningens medfødte Ungdomsrødme“ sammestedsfra. „Kommende Begivenheder kaste deres Skygge foran sig“, sige vi med Byron eller Campbell. „Im wunderschönen Monat Mai“ kvidrer ogsaa en dansk Elskers Tenor efter Heine, og „In diesen heiligen Hallen“ bruge vi ikke sjeldnere, efterlignende Sarastros Bas i „Tryllefløjten“, ligesom Titlen paa Romieus Piece «Le spectre rouge», „Det røde Spøgelse“, turde være bleven et almen bekjendt Ord ved de senere Aars Begivenheder. Disse Citater kun som Exempler paa, hvad der findes hos Büchmann, men ikke hos Arlaud.

Men med dette Udvalg og denne delvise Supplering af Büchmanns Materiale var kun den lettere Halvdel af Arbejdet gjort. Tilbage stod den ulige vanskeligere Opgave, at udarbejde den danske Afdeling uden noget forud existerende Grundlag, eller med andre Ord at gjennemgaa omtrent hele vor Litteratur, for ved selve Kilden at opsøge de Ord og Talemaader, der fra Forfatternes Skrifter ere gaaede over i det daglige Livs Tjeneste, hvortil endnu maatte slutte sig et ikke altfor flygtigt Strejftog ind paa Historiens og Politikens Omraader. Hvad her maatte studeres og repeteres, var ligesaavel den gamle, kun af de egenlige Forskere kjendte Litteratur som den moderne, der er i Hænderne paa os Alle, det var ligesaavel Saxo og Tyge Brahe som Lucianus Kofod og Bournonville, ligesaavel Søren Matthisen som Søren Kierkegaard, ligesaavel Christen Pedersen som Chresten Poulsen*), ligesaavel „Kjøbenhavnsposten“ som „Nær og Fjern“.

Dette betydelige Arbejde har den danske Udgiver udført med stor Samvittighedsfuldhed. Den vanskelige Afgjørelse af, hvorvidt et almindelig brugt Citat findes første Gang i det Skrift, fra hvilket dets Berømmelse aabenbart skriver sig, eller om det kun har faaet sin slaaende Virkning i vedkommende Skrift, fordi Ytringen alt var i Folkemunde iforvejen og nu først hævedes op til litterair Rang — denne Afgjørelse søger han med stor Flid at komme paa Sporet og er som oftest heldig dermed. Det godtgjøres saaledes, for at tage et Exempel, ved Citater af „Fædrelandet“, at Talemaaden „Det skulde De ikke have gjort, Hr. Rejersen!“ virkelig for første Gang forekommer i „Sparekassen“ og ikke, som man havde Lov til at formode, var indsat deri, fordi den iforvejen besad en vis Popularitet. Dette er nemlig stundom Tilfældet, hvor man mindst venter det. Udtrykket „en fattig Per Erichsen“, som Udg. citerer efter „Den Stundesløse“, er saaledes ældre end Holberg og af ham aabenbart tillempet til Stykket, fordi det alt forud ejede komisk Virkning; det forekommer saaledes i H. H. Skaanings «Colleginm philosophicum» 1636, hvor der S. 568 tales om en „fattig Peder Erikson“.

Undertiden føre Udgiverens Undersøgelser ham for vidt, som det jo stundom er Tilfældet, hvor en Samler ligesom synes det er Synd, at en langvarig og møjsommelig Granskens Resultat ikke maa meddeles, skjøndt det egenlig strengt taget ikke kommer det behandlede Emne ved: man har havt Arbejdet, nu vil man ogsaa have Lønnen. Dette er f. Ex. Tilfældet med Gravskriften over Josias Rantzau S. 112; hvor historisk interessant den end kan være, skal den dog vanskelig kunne forsvare sin Plads som „bevinget Ord“, som et Citat i Folkemunde. Paa andre Punkter fremkalder det af Udgiveren anførte Citat Tanken om et andet, der ligesaavel burde være nævnet, som hvor der af Vægterverserne anføres Linierne „Gud lad dem blive borte, som os bedrøve vil“, men udelades det ligesaa hyppig citerede: „Nu er det paa de Tide, man føjer sig til Seng.“

Fra denne Bemærkning kan Overgangen ske til de Henstillinger med Hensyn til mulig kommende Oplag, vi sluttelig skulle gjøre, overensstemmende med Udgiverens i Fortalen fremsatte Ønske. Af Citater fra vore Forfattere have vi saaledes under Gjennemlæsningen savnet Holbergs „Der maa iles dermed for visse Aarsagers Skyld“ af „den Stundesløse“, „Adieu mit Barn, hils dine Forældre“, af „de Usynlige“, „Herren maa nok sætte et Nul til“ af „Jakob von Tyboe“, „Verden staaer ikke til Paaske“ og „Peger Fingre ad Arv!“ af „Julestuen“; Baggesens

„Ingen, ingen Moders Sjæl
Kan slaa tilgavns en Død ihjel“

af hans „Kallundborgs Krønike“; H. C. Andersens „Krop skal der til“ af Eventyret „Springfyrene“ og Begrebet „Kejserens nye Klæder“ som kort Udtryk for den i det saaledes benævnte Eventyr indeholdte Tanke; af H. P. Holst den berømte Linie „O Fædreland, hvad har Du tabt!“ af hans Mindedigt over Frederik VI; af Erik Bøgh den af ham i „Et enfoldigt Pigebarn“ saaledes formulerede Tanke:

„Gift Dig eller gift Dig ikke,
Begge Ting fortryder Du“,

der forøvrigt har Varianter baade i Baggesens „Ja og Nej“ og i Søren Kierkegaards „Enten—Eller“ (*Διαψαλματα*); af Bjørnson den ofte med komisk Virkning citerede, men af ham i Alvor brugte Replik „at gaa Morgentour i Beslutningernes friske Luft“ og af Ibsen Udtrykket „de lokale Forhold“. Ved Heibergs „Kong Salomon og Jørgen Hattemager“ burde det maaske været udtalt, at Titlen her er tillempet efter en allerede tilstedeværende populair Talemaade, som forekommer bl. A. i „Jacob v. Tyboe“, hvor den stortalende Soldat i tredie Akts femte Scene tiltaler Magister Stygotius med de Ord: „Jeg er Kong Salomon, og I Jørgen Hattemager.“

Operatexternes Litteratur har Udgiveren kun skjænket en sparsom Opmærksomhed, uagtet enkelte Udtryk herfra virkelig ere blevne bevingede Ord; vi minde saaledes om Don Juans: „Bortfjerner denne sørgelige Gjenstand“, som Repliken almindelig citeres, Zerlines „Jeg vil — nej, jeg vil ikke“, og Leporellos „Fanden være Tjener mere“; om „Min fjortende Vaar“ fra „Joseph og hans Brødre“ og „Guld er kun Kimære“ af „Robert“. En dansk Humorist af ikke ringe Popularitet har Udgiveren overseet: Fritz Jürgensen, blandt hvis Billedtexter f. Ex. „Gud, stødte De Dem?“ om Manden, der springer ned fra Rundetaarn, og adskillige andre ere almindelig brugte Citater.

Den historisk-politiske Afdeling fører paa en højst tiltalende Maade den fjernere som den nærmeste Fortid forbi vort Blik. Vi finde her Christian den Ottendes Løfte om, at „nu ville vi Alle spare“, Side om Side med Jens Gregersens Trusel om „at slaa Postelinet itu“ og Orla Lehmanns Bemærkning om „den plebejiske Aands onde Instinkter“ i betegnende Nærhed af Bergs Program „Vælgerne i Vaaben“. Af saadanne bevingede Ord fra vort politiske Liv savne vi Bluhmes „Sandhed med Modifikation“ saavelsom den om Halls Politik (vistnok af „Fædrelandet“) brugte Betegnelse „Indrømmelsernes Skraaplan“, der atter minder om Admiral Billes parlamentariske Udtryk „at fire tommevis“. Endelig turde vel ogsaa Partinavnet „en Bjørnbakker“, som „Folkets Avis“ formentligt har bragt til Almengyldighed, have sin

*) alias C. Berg. Se „Dagens Nyheder“ for 29. Jan. d. A.

Plads her. Om Modsætningen til disse politiske Stridigheder mindes vi ved Begrebet „Nyes Brigade“. Hvor forekommer det monstro første Gang? Om et andet almindelig kjendt Ord, Benævnelsen „Nordens Athen“ for Kjøbenhavn, tro vi at kunne oplyse, at det findes første Gang i „Fædrelandet“ for 1843 (se „Korsaren“ Nr. 129).

Vi haabe, at disse Bemærkninger ville være den ærede Udgiver velkomne, selv om han ikke er enig med os om dem alle, og vi haabe end yderligere, at de maa give Læserne Lyst til at gjøre Bekjendtskab med selve Bogen. Den indeholder et rigt Stof til Underholdning og Oplysning og hører i det Hele taget til den Slags Bøger, som man ikke let lægger fra sig igjen, naar man først har begyndt paa dem: den ene Artikel bringer Tanken hen paa den anden, og man føres ad Ideassociationens Vej saaledes frem og tilbage i Bogen, at man længe holdes fængslet af den.

P. H.

Litteratur

„Kong Kristian den Fjerdes egenhændige Breve“. Udgivne ved C. F. Bricka og J. A. Fridericia af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie. Med Understøttelse af den Hjelmstjerne-Rosencroneske Stiftelse. 1. Hefte. (Rudolph Kleins Forlag.) Vi have allerede tidligere („Nær og Fjern“ Nr. 325) havt Lejlighed til at omtale Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie i Anledning af dets paabegyndte Udgave af Kong Frederik den Førstes danske Registranter, hvorhos vi tillige henledte Opmærksomheden paa, at Selskabet forberedte Udgivelsen af Kristian den Fjerdes egenhændige Breve. Der er neppe en eneste dansk Konge, fra hvis Haand der i vore Arkiver og Bibliotheker forefindes saa mange Breve som fra Kong Kristian den Fjerdes, og hvis Skrivelser vedrøre saa mange og saa forskjelligartede Forhold. Thi hvad enten det drejede sig om betydningsfulde politiske Forhandlinger eller om en Tagrende paa et kongeligt Slot, om det var et eller andet for Kongehuset vigtigt Familieanliggende, der skulde ordnes, eller det blot gjaldt en ubetydelig Bekked angaaende de kongelige Børns Klæder, saa traadte Kongen personligt til for at ordne og styre Alt paa bedste Maade. Det var en Svaghed som Regent, da han derved ofte bortødslede den kostbare Tid til Ubetydeligheder; men det har paa den anden Side bevirket, at der gjennem denne Konges Breve udfolder sig et rigt og ejendommeligt Billede af hin Tid. Molbech har i sin Tid (1848) under Titlen „Kong Kristian den Fjerdes egenhændige Breve, Befalinger og Statsskrivelser“ udgivet de af denne Konge udfærdigede Skrivelser fra Aarene 1596 til 1631; men herved er kun omtrent en Femtedel af den hele Brevmasse bleven offentliggjort. Det er nu d'Hrr. Udgiveres Plan først at lade Brevene fra 1632 til 1648 trykke, hvad der vil udgjøre en Række paa tre til fire Bind, som først kan ventes afsluttet i Løbet af en fem, sex Aar. De 183 Breve, som indeholdes i det nu udkomne første Hefte, ere alle nedskrevne i 1632 og den første Halvdel af 1633, men skjøndt det saaledes er en ringe Del af den hele Samling, faaer Læseren dog allerede gjennem disse en Forestilling om den kongelige Brevskrivers ejendommelige, fyndige Stil og hans saa forskjelligartede Virksomhed. Der er naturligvis oftere tidligere lejlighedsvis udgivet adskillige af Kong Kristian den Fjerdes Breve foruden Molbechs ovenfor omtalte Brevsamling — i Suhms nye Samlinger findes saaledes en Del Breve vedrørende navnlig hans ulykkelige ægteskabelige Forhold til Kirstine Munk («Amores Christiani IVti»), et Forhold, der ogsaa berøres i nogle af de her foreliggende Breve —; men disse maa søges paa mange forskjellige Steder og ere desuden ofte udgivne paa en mindre heldig Maade, saa det bør i høj Grad paaskjønnes, at Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har taget denne Sag i sin Haand. Under Forudsætning af, at det hele Foretagende vil vinde den nødvendige saavel offentlige som private Understøttelse, det i saa høj Grad fortjener, vil der ogsaa blive taget fat paa Brevene fra Tidsrummet før 1632, saa at hele Brevsamlingen forhaabenlig engang vil komme til at foreligge i en ensartet Udgave. Hvis denne Plan realiseres, ville vi i vor Litteratur have et smukt og værdigt Mindesmærke om en af Danmarks ejendommeligste og populaireste Regenter, et Mindesmærke, som i Sandhed vil være «ære perennius.»

Musik

Balduin Dahls Koncert afvigte Lørdag bragte foruden et Par Dandse og en Marche, den sidstnævnte af Koncertgiveren, en Række Orkesterkompositioner, der alle, hver paa sin Maade, havde Krav paa Tilhørernes Opmærksomhed. Vi skulle her nævne en Koncert-Ouverture af Julius Bechgaard, et velformet, dygtigt Arbejde med megen Flugt i Udarbejdelsen, endvidere Guirauds tidligere omtalte Ouverture til Piccolino, som Nyheder derhos Gounods melodieuse og stilfulde Sarabande af Operaen «Cinq-Mars» og en særlig karakteristisk og fortrinlig instrumenteret „Dands af Dagos Præstinder“ af Saint-Saëns' nye Opera „Samson og Dalila“. Midtpunktet i Koncerten dannede Bizets yndefulde og poetiske Suite «L'Arlesienne», der taler saa højt om denne i en ung Alder døde Komponists fremragende Begavelse. Desværre kom mange af Suitens Finheder ikke frem ved Udførelsen, der mest i denne Suite havde at kæmpe med en mangelfuld Stemning hos Blæseinstrumenterne; enkelte Satser, hvor navnlig Klarinetten førte an, vare i deres Urenhed endogsaa pinlige at høre paa. Som Solister foredrog Hr. Siegfried Nebelong Grützmachers «Fantaisie hongroise» for Violoncel med megen Færdighed og ikke uden Sving i Udførelsen, men Instrumentets Tone magtede ikke den store Sal. Beethovens Pianokoncert i G (den første Sats) ved Agnes Hansen hørte til noget af det Mærkeligste med Hensyn til teknisk Udvikling og intelligent Opfattelse, vi endnu have hørt af denne mærkelige unge Begavelse. Saa betydelige Evner kræve imidlertid særlige Hensyn, og vi kunne forsaavidt samstemme med andre Udtalelser i Pressen angaaende den unge Pianistinde som ogsaa vi ønske, at der, saalænge hendes fysiske og intellektuelle Kræfter endnu ikke have naaet deres fulde Udvikling, maa forholdes med nænsom Haand med Hensyn til Hyppigheden af hendes Optræden.

Musikforeningens anden store Koncert afholdtes i Torsdags med Schumanns Symfoni i Es (Op. 97) som Udgangspunkt og egenligt Tyngdepunkt i en Udførelse, der med Hensyn til Gjennemarbejden af alle Detailler stod paa Højden af det Bedste, Foreningen har bragt, og i sin Klarhed og Aandfuldhed bidrog væsenligt til en almindeligere Forstaaelse af dette i og for sig mindre tilgængelige Værk; kun et lidt hurtigere Tempo i Scherzoen vilde uden Tvivl bringe endnu mere Virkning ud af denne Symfoniens skjønneste Perle. Godt begyndt med Schumann endte Programmet med sit andet Hovednummer, nemlig første Del af Haydns „Aarstiderne“, der i den gamle Mesters simple og naive Sprog skildrer Foraaret, dets Sejr over Vinteren, dets grønne Marker og blomstrende Enge og Naturens hele vaagnende Liv. Det var ganske interessant at sammenligne den ungdommelige Kraft i Følelsen og uforlignelige Ynde i Skildringen hos den gamle Parykmand Haydn med hvad den langt yngre Spohr formaaede i det paa Koncerten ligeledes opførte Afsnit af Operaen „Zemire og Azor“, ikke mindst fordi den Sidstnævnte

havde sin Tids langt rigere orkestrale Midler og musikalske Grundvold at bygge paa. Og dog bliver Fader Haydn evig ung, medens Tiden allerede har mærket „Zemire og Azor" temmelig føleligt, saa føleligt, at Gjenopførelsen af det Spohrske Fragment saa kort efter at det blev givet ved Abonnements-koncerterne kun kan betragtes som en Indrømmelse til specielt de store Koncerters Publikum, der med Hensyn til Forstaaelsen af Spohr ganske vist ikke havde de samme Nødder at knække som ved Schumanns Symfoni. Den moderne Musik var repræsenteret ved Asger Hammeriks Forspil til fjerde Akt af Musikdramaet „Tovelille", et af Komponistens første Ungdomsarbejder, der hidtil kun er blevet opført stykkevis. Det stemningsfulde og godt instrumenterede Forspil blev forlangt og givet da capo.

Theatrene

Det kgl. Theater. At skrive Digterværker om Digtere er en af de betænkelige Fortyndelser af det poetiske Stof, som man maa være paa sin Post overfor, vide den altfor yndede Genre i det tydske Theaters Historie, der under Navnet „Künstlerdramen" er gaaet over i Litteraturhistorien som et advarende Exempel paa en poetisk Litteraturs dødelige Afgang paa Grund af Blodmangel. Det gaaer med disse sceniske Værker som med Selvmord — et enkelt Exemplar af Racen er ingen Synd, men naar de blive til en Vane, maa der gjøres Ansktrig. Dels af denne Grund, og dels fordi vi ikke ret kunne forsone os med Forstandsmennesket Holberg i sentimental Følelsesudgave, have vi ikke meget tilovers for Theatrets sidste Nyhed „Et Solglimt", skjøndt baade Stykkets Korthed og dets virkelig poetiske Stemning anbefale det til en venlig Modtagelse. Den 25aarige Ambrosius er her bleven til en 70aarig Holberg, fint og smukt spillet af Hr. Emil Poulsen, med hvem Frk. Dehn og Hr. Jerndorff forene sig til et godt Ensemble.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: **P. HANSEN.**

FORLÆGGERE: **C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.** KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: **BIANCO LUNO.**

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 345.

Den 9. Februar 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Pesten og dens nyeste Udbrud i Rusland.

Af **Paul Börner.**

Endnu for et Decennium siden vilde man have spottet over den Epidemiolog, som vilde have gjort den europæiske Verden opmærksom paa, at den ikke skulde føle sig altfor sikker overfor de store Farsoter, som engang gjennemfoer alle Lande, opløste alle sociale og Statsforhold fra Kina til det atlantiske Ocean og, som f. Ex. den sorte Død, bortrev næsten 25 Millioner af de 105 Millioner, der i den Tid sandsynligvis beboede Europa. Vi mente at have Lov til at tro, at vi havde mere end nok i de forlængst hos os akklimatiserede smitsomme Sygdomme, saasom Kopper, Tyfus, Difteritis, Skarlagensfeber, hvortil Koleraen fra Tid til anden plejer at slutte sig paa sine Verdensomvandringer fra sin indiske Hjemstavn, og det vakte virkelig ogsaa ikke liden Opsigt, da for nogle Aar siden den berømte Epidemiolog ved Universitetet i Berlin, August Hirsch, udtalte sig imod denne Anskuelse og saavel for den gule Febers som for den orientalske Pests Vedkommende paaviste Muligheden af, at ogsaa Europa endnu kunde faae med dem at gjøre. Klart fremhævede han, at disse Soter ganske vist vare blevne indskrænkede imod tidligere ved den fremadskridende Civilisation, men at denne dog ikke ydede nogen absolut Beskyttelse. Heller ikke paa Koleraens Overgang til Europa havde man villet tro for halvtredsindstyve Aar siden, ja ikke engang endnu i 1829, da den allerede var naaet lige til Grændsen. Hvor lidet ydede saadanne manende Røster end ere, saa gjøre de dog deres Nytte. Intet er værre end den uventede Indtræffen af noget Frygteligt, Intet er hensigtsmæssigere end at kunne træffe de bedste Forholdsregler i rette Tid. For den gule Febers Vedkommende have de europæiske Staters Regjeringer anerkjendt, at her ikke foreligger noget tomt Allarmeringsskrig, men tvertimod Muligheden for en virkelig Fare paa Grund af den livlige Skibsfart paa Amerika. Og siden Telegrafen nu har bragt den Efterretning fra Wolga, at den orientalske Pest allerede raser med frygtelig Intensitet i Gouvernementet Astrachan, giver man de „Ulykkesprofeter" Ret, som under den sidste Krig altid pegede hen paa, at man skulde sørge for, at der ikke til Krigen kom endnu en anden af de apokalyptiske Ryttere, Pestilensen! Ja, neppe ere de første Efterretninger modtagne, før der, i Modsætning til den falske Sikkerhed, man tidligere vuggede sig i, begynder at indtræde et Overmaal af Bekymring. De Frygtsommes altid saa opfindsomme Fantasi gjennemfarer uhyre Strækninger med let Flugt og seer allerede Pesten udenfor Portene. Dette gjælder naturligvis i endnu højere Grad om den russiske Befolkning, og selv i Moskau synes der at udvikle sig en panisk Skræk, der ikke mindst faaer sin Næring af Mistroen til Regjeringen, som atter denne Gang har anvendt sit gamle Fortielses- og Fordølgelsessystem til største Skade for sig selv og sine Undersaatter. Denne Slags Aandsepidemier ere ikke mindre farlige end deres mere legemlige Søstre og have tilmed den højst skjæbnesvangre Egenskab, at de, ligesom et elektrisk Fluidum, synes at forplante sig med

Efter „die Gegenwart" 1. Febr.

umaadelig Hurtighed. Saameget des vigtigere er det, ikke at sky noget Forsøg paa at imødegaa ethvert saadant Overmaal af ængstelig Frygt, hvorved den rolige Overvejelse hindres, der er den eneste Kompetente, hvor det gjælder om at føre Modforholdsregler ud i Livet. Naar Staten taber sin Magt, naar de sociale Baand løsnes og løses, da fejrer Soten sine frygteligste Orgier.

Dog maa vel ogsaa denne Fare bestrides for vor Tids Vedkommende, og det maa vel ansees for en Umulighed, at den nuværende Stat kan rystes saaledes i sin Grundvold ved en Epidemi, at den mister Evnen til at gjennemføre sine Beslutninger, saa at Folkets elementaire Masser kunne gjennembryde alle Skranker, som dens Institutioner have sat dem. Uendelig langt tilbage ligger jo Middelalderen, ligger jo Reformationens og Trediveaarskrigens Tid. Det fjortende Aarhundrede saae den sorte Død frembringe en Rystelse af Menneskeslægten, som ikke er til at sammenligne med nogen anden i Omfang og Vælde. Den indholdsrige Side af Verdenshistorien, som er det nævnte Aarhundredes, „taler — siger Hecker — om utrolige Ødelæggelser, om Fortvivlelse og løsladte dæmoniske Lidenskaber, den viser en Afgrund af almindelig Lovløshed som Følge af en Farsot, der udbredte sig fra Kina til Island og Grønland." Det aandelige Baand, som forener Mennesket med dets Nærmeste og med dets Medborgere, opløstes. De Gudsfrygtige gjorde deres Regnskab op med Verden, „Evigheden aabnedes for deres Blikke, og de forlangte endnu kun Religionens Velsignelse, Døden havde mistet sin Gru for dem." Men paa den anden Side samledes, medens alle Lande vare opfyldte af Jammer og Veklager, Fanatikerne i Flagellanternes Broderskab og blev i deres Udartning tilsidst selv en Pest, thi de udbredte ikke alene denne ved deres Omstrejfen fra Sted til Sted og fra Land til Land, men forøgede ogsaa Massernes uhyggelige Vanvid, som dengang gav sig Luft i den forfærdeligste Jødeforfølgelse, Verden nogensinde har seet.

Ganske vist behøver man ikke mere at frygte Scener af den Art, men hvad den utøjlede Frygt kan føre til selv i den nyere Tid, kunde man se endnu i forrige Aar, da den gule Feber i den nordamerikanske Unions Golfstater fremkaldte Tilstande, som man ikke skulde have ventet hos et saa højt udviklet og netop af sin Selvregjering saa stolt Folk.

Der kan ikke være nogen Tvivl om, at vi nu ved Wolga have med saa noget nær den samme Sygdom at gjøre, der engang som den sorte Pest eller den sorte Død har fyldt det fjortende Aarhundredes Mennesker med Forfærdelse: den orientalske Pest, Byldepesten, en kjødelig Søster til den nu til smaa Omraader indskrænkede indiske. Længe før den Tid var den kjendt i Afrika, Asien og Europa. Allerede i det tredie Aarhundrede før Kristus havde den hjemme særlig i Ægypten, den østlige Del af Afrikas Nordkyst og Syrien. Fra Ægypten udbredte den sig paa Justinians Tid over Palæstina, Syrien, Persien og Lilleasien til Europa. I Aaret 542 falder den frygtelige Justinianske Pest, der dengang optraadte først i Byzanz og, som Hirsch beretter, i Løbet af de næste Decennier skred saa ødelæggende frem, at endnu før Udgangen af det sjette Aarhundrede Halvdelen af samtlige det østromerske Kejserdømmes Beboere var bukket under for Soten eller den almindelige Nød. Med denne Epidemi „satte Sygdommen for første Gang fast Fod paa europæisk Jordbund og hævdede sit Herredømme der i over et Aartusinde". Først Midten af det syttende Aarhundrede danner det Tidspunkt, da Pestens Herredømme paa europæisk Jordbund begyndte at ophøre, saa at den i Løbet af dette Aarhundrede næsten kun indskrænkede sig til Tyrkiet og dets Nabolande og kun to Gange blev slæbt ind i Vesteuropa, 1815 til Italien og 1820 til Mallorka. For Europa var Tyrkiet endnu Hovedsædet for Pesten, hvorfra den stadig paany udbredte sig i Nabolandene, indtil den fra 1842 af heller ikke mere betraadte dette Terrain. Det Samme gjælder om Asien, hvor Soten, foruden i Syrien og Lilleasien, fortrinsvis havde hjemme i Erzerums Højdeplateau og i Kaukasus, mindre i Mesopotamien, hvor den dog trængte frem langs Tigris til Bagdad og langs Euphrat til Bassora. Sidst herskede den i Mesopotamien 1830—34, i Syrien og Lilleasien 1840—41. Men ogsaa Pestens egenlige Hovedarne til alle Tider, Ægypten, har været skaanet siden 1843. Fra det første almindelige Udbrud af Sygdommen at regne er der i Løbet af et Aartusinde sjelden gaaet endog kun faa Aar, uden at Pesten har hersket epidemisk paa et eller andet Sted af hele Pestomraadet, men fra 1840—43 af syntes den at være forsvunden fra Jorden som med eet Slag og Slutningen af det store Drama at være indtraadt. Alt kom i Ro igjen, og en velgjørende kort Hukommelse lærte selv Orientens haardtprøvede Folkeslag at haabe, at de nu for bestandig vare undslupne denne Fare. Men allerede i et Foredrag, som den samme Forsker, Hirsch, hvem Epidemiologien skylder saa meget, holdt den 31. Jan. 1876, kunde han gjøre opmærksom paa, at man sandsynligvis havde skuffet sig og at der i hvert Fald med Aaret 1867 syntes at være frembrudt en ny Æra i Pestens Historie, om hvis Betydning der foreløbig endnu ikke kan fældes nogen sikker Dom, men som i forskjellige Henseender fortjener den mest aarvaagne Opmærksomhed. Allerede i 1858 var der opstaaet en Epidemi i det gamle Cyrenaika, den østligste, til Ægypten grændsende, af Middelhavet beskyllede Del af Gouvernementet Tripolis. Man tvivlede imidlertid saa stærkt om dens Identitet med Pesten og den holdt sig saa isoleret, at denne Efterretning dengang ikke vakte nogen stor Opmærksomhed og mindst af Alt nogen Frygt. Men denne Tvivl kom ikke mere tilorde, da Epidemien brød ud paany sammesteds i Aaret 1874, og denne Gang ikke i nogen af Halvøens Havnestæder, Benghazi eller Denna, men i de i Landets Indre boende Beduinstammers Teltlejre. Vi kunne ikke her gaa ind paa Enkelthederne ved denne Epidemi, men ville kun fastslaa, at der hverken 1858 eller 1874 kan være Tale om nogen Indførelse af Pesten, som jo ikke siden 1843 havde hjemsøgt Ægypten, og heller ikke om nogen Gjenoplivelse af gamle Spirer, fordi de frie Mellemtider ere for store dertil, men at man her havde at gjøre med en autochthon Fremkomst af et nyt Sygdomscentrum. Som Hovedaarsag maa man ved begge Epidemier, foruden den sædvanlige Elendighed og det vante Smuds i denne Egn, vel anføre den Hungersnød, som var bleven fremkaldt ved fem Misvæxtaar, der vare gaaede forud for 1858 og 1874. I selve de to Pestaar var Jorden ganske vist frugtbar, men kun som en Følge af skybrudlignende Regnskyl, som satte den udtørrede Jord i Stand til afgive en god Høst, men paa den anden Side ved dens Opblødning maatte virke saa meget des skadeligere paa Sundhedstilstanden, som Araberne kun pleje at begrave deres Lig en Fod under

Jordens Overflade. Til al Lykke ophørte forøvrigt Pesten 1874, uden at den naaede nogen af de ovennævnte to Havne, saa at dens Udbredelse tilsøs udeblev. I samme Aar, 1874, optraadte Soten i det sydvestlige Arabien, syd for Mekka, i Assyr. Vel herskede den dengang ogsaa i Mesopotamien, men det er højst usandsynligt, at den er bleven indført derfra saa lang en Vej, da Assyr, et vildt Bjergland, beboes af Stammer, Wachaluter, som isolere sig aldeles fra de „sande" Troende. Men hvorledes dette nu end forholder sig, saa udbrød Pesten i disse Bjerge paa Højlandet fra Tumuna af og udbredte sig fra Stamme til Stamme til Landsbyen Ali-Amr, dens sidste Etappe, kun fire Dagsrejser fra Mekka. Skrækken var stor. Hvert Aar i Maaneden Moharem forsamler der sig som bekjendt over 150,000 Muselmænd paa dette hellige Sted. Man huskede paa Koleraen i Aaret 1869 og havde nu istedetfor den den endnu værre Pest i sit umiddelbare Naboskab. Vel blev der truffet meget energiske Forholdsregler, men hvo veed, om de havde formaaet at holde den virkelige Fare borte. Til alt Held vare de overflødige. Den 22. Oktober erklærede Doktor Agop-Effendi Pesten i Assyr for ophørt, og hidtil har den ikke viist sig igjen hverken der eller i Cyrenaika.

Af saa meget større Betydning skulde det tredie Pestcentrum, der nu dannede sig, blive selv for Europa. Efterat Mesopotamien sidste Gang 1831 og 1832 var bleven hærget af en frygtelig Epidemi, som bortrev 90,000 af Bagdads 150,000 Indbyggere, optraadte der vel mindre Epidemier 1863 i det til denne Flodslette grændsende Bjergdistrikt i det nordøstlige Persien i Nærheden af Ararat Makiu og 1870 i det persiske Kurdistan, men de overskred ikke den tyrkiske Grændse. Først i Aaret 1874 begyndte den sidste Epidemi i Irak-Arabie, den sydligste Del af Mesopotamien, efterat en mindre og partiellere var gaaet forud i 1867. Ogsaa dens Frembrud var ganske selvstændigt, autochthont. Snart skridende fremad, snart igjen vigende tilbage trængte den i de tre følgende Aar frem til det kaspiske Hav og naaede 1878 endog Astrachan. I Mesopotamien selv begyndte den i Slutningen af December 1873, ophørte i Juni det paafølgende Aar og brød saa ud igjen i Foraaret 1875. Disse to Epidemier bleve imidlertid foreløbig temmelig upaaagtede, indtil den tredie i Aaret 1876 angreb Bagdad, hvor den antog en saa overordenlig morderisk Karakter, at der f. Ex. i een Uge i Maj paa 80,000 Indbyggere kom 457 Sygdomstilfælde og 234 Dødsfald og Totalsummen af disse sidste beløb sig i hele Epidemien til 4000. I August Maaned, da den stærke Varme kom, syntes Soten at være forbi, men det syntes ogsaa kun saaledes, thi i det paafølgende Foraar konstateredes den igjen i Mesopotamiens befolkede Handelscentrer. Nu var Bekymringen unægtelig ligesaa stor som berettiget, især paa Grund af den paa samme Tid begyndende tyrkisk-russiske Krig, der maatte forhindre alle sanitaire Forholdsregler og befordre Smittens Udbredelse paa det Mægtigste. England udsendte en Sagkyndig, Colvill, som holdt Syrien for alvorlig truet. Han forlangte de strengeste hygiejniske Forholdsregler, de bleve ham ogsaa lovede, og maaske skyldes det dem, at Epidemien virkelig blev holdt i Skranker mod Vest. Men de kunde ikke forhindre, at den udbredte sig mod Nord lige til Rescht ved det kaspiske Hav, hvor Dr. Tholozan, Shah'en af Persiens fortræffelige Livlæge, i April 1877 erkjendte den for at være virkelig Pest. De russiske Myndigheder tog derimod atter ved denne Lejlighed deres Tilflugt til deres bekjendte Udpyntningssystem. Endnu den 21. Maj bragte Chefen for Gouvernementet Astrachan til „almindelig Kundskab", at Pesten „hidtil kun var optraadt ved det tyrkiske Riges Grændser, særlig i Bagdad", hvilket mindede levende om Franz Josephs Kabinetsordre fra hans absolutistiske Tid: „Jeg eragter, at der ikke mere findes noget Deficit i Østerrig." Men Pesten lod sig ligesaa lidt vise tilbage som Deficitet og tog ikke mindste Notits af den Paastand, at den ikke var Pest, men Plettyfus. I Begyndelsen af Juni samme Aar bleve ogsaa Landdistrikterne ved Rescht angrebne, og først i Juli forsvandt den lidt efter lidt.

Hvad der senere er skeet i hine Egne, veed man ikke. Den russiske og den persiske Regjering synes at have fundet det nødvendigt, vedblivende at kaste et tæt Slør over de sanitaire Tilstande ved Breddderne af det kaspiske Hav. Kun fra Bagdad kom der i Slutningen af Maj forrige Aar Efterretning om, at Pesten havde hersket i fire Maaneder i Landsbyerne omkring denne Mesopotamiens Hovedstad, men efter Forløbet af denne Tid havde der intetsteds mere været Tale om Pest. Det er imidlertid i højeste Grad sandsynligt, at der her foreligger en uforsvarlig Skuffelse, at Pesten i Foraaret er udbrudt igjen baade i Mesopotamien og Rescht og har udbredt sig videre mod Nord. Rescht er en større persisk Handelsplads ved den sydlige Bred af det kaspiske Hav, ikke langt fra den russiske Grændse. Herfra kan Smitten være forplantet ad Søvejen direkte til Wolgas Mundinger saavelsom ad Landvejen til Baku, Hovedhandelspladsen i det østlige russiske Kaukasus, og herfra ligeledes have naaet Astrachan. Havde den i 1877 udbredt sig fra Rescht mod Vest, hvilket ingenlunde laa udenfor Mulighedernes Grændse, saa vilde Pesten umiddelbart eller over Eriwan have naaet til den asiatiske Krigsskueplads, hvor der dengang stod saa hed en Kamp om Bajazit, Kars og Erzerum, og Følgerne heraf vilde da have været ligefrem uberegnelige.

Om den russiske Regjering har gjort Noget mod denne Fare, der truer den ad to Veje, vide vi ikke, men vi tvivle meget derpaa. Nok sagt, paa eengang satte de mest foruroligende Efterretninger fra Gouvernementet Astrachan Rusland og Europa i maalløs Forfærdelse, thi alle de værste Epidemiers sociale Følger syntes at have gjentaget sig der. Tilsidst maatte man opgive Fortielses- og Forbølgelsessystemet — endnu ti Dage forinden havde man talt om Plettyfus! — og anerkjende Kjendsgjerningen i hele dens gruopvækkende Virkelighed. Pesten herskede ved Wolga og havde aabenbart hersket der i længere Tid; den havde ikke viist sig pludselig, man havde kun i Begyndelsen ganske simpelt søgt at dekretere den bort.

Men hvorledes dette nu end forholder sig, saa opstaaer der i ethvert Fald nu for Europa det betydningsfulde Spørgsmaal, hvad vi selv have at frygte af Smitten og hvilke Midler vi skulle gribe til for at møde Faren. Besvarelsen af begge disse Spørgsmaal udfordrer egenlig en nærmere Indgaaen paa Infektionssygdommenes, deres Smitstoffers og særlig Pestens Væsen, end Pladsen her tillader, hvorfor vi maa indskrænke os til nogle faa Antydninger.

Den noget opmærksommere Læser vil allerede af den her givne flygtige Skizze af Pestens Udbredelse have lært, at den næsten intetsteds optræder autochthont, men udbreder

sig fra et eller nogle enkelte Centra. Anskuelserne om Grunden til dens Opstaaen i hine Centra ere imidlertid i høj Grad modsigende. Den meget anklagede Sumpmiasma passer vel paa den af Euphrat og Tigris gjennemstrømmede Slette, men ikke paa Assyrs af Bjerge begrændsede Højdeplateau. Vel kan man ogsaa søge Skylden hos Næringsmidler og Hungersnød som i Cyrenaika og Kurdistan, men i andre Tilfælde er dette ganske umuligt. Endelig har man med ligesaa megen Ret som Uret viist hen til Forraadnelsen af Ligene, som i Pestegnene neppe nok eller slet ikke begraves eller ogsaa transporteres langt bort for at komme til at hvile i hellig Jord. Saaledes existerer der i Nedjeff, Schiiternes hellige Stad med kun 4000 Indbyggere, inde i Moskeen en uhyre Grav med en Overflade af 300 Kvadratmetre og en Dybde af 80 Metre (godt og vel det Dobbelte af Rundetaarns Højde!) med tre fra hinanden sondrede Etager for de rige Schiiter. Man kan tænke sig de Emanationer, der udstrømme fra denne Grube, naar den maa aabnes til en ny Bisættelse! Og alene i Aaret 1873 blev der transporteret 12,000 Lig fra Persien hertil og til Kerbellah! Men i andre Egne falder denne Aarsag bort, saa at Pesten tilsyneladende overhovedet ikke er bunden til enkelte ætiologiske Momenter. Allevegne har, siger Hirsch med Rette, den hygiejniske Misère i de laveste Lag af Folket, Smudset i Husene, Gaderne og Jordbunden, mangelfuld Ventilation og de fattige Beboeres Sammenhobning i snevre Rum havt den mest fremmende Indflydelse paa dens Udbrud, der altid har fundet Sted i den koldere Aarstid, fra December til Februar, medens den varme Aarstid har sat Grændse for Smitten. Bliver nu ovenikjøbet Menneskenes Modstandsevne forringet af Nød og Sult, saa have hine Momenter saa meget lettere ved at gjøre sig gjældende. Men den videre Udbredelse fra de egenlige Arnesteder finder da kun Sted ved „Sygdomsgiftens Overførelse ad det personlige og sandsynligvis ogsaa det saglige Samkvems Vej", medens de Momenter, der vare virksomme ved Pestens Opstaaen, nu spille den samme Rolle ved dens Forplantning. Hvor den bliver indført, vil den altid trives bedst der, hvor de hygiejniske Betingelser staa lavest, og udrette mindst der, hvor Fordringerne til den offentlige Sundhedspleje fyldestgjøres bedst.

Heraf fremgaaer ganske simpelt den Opgave, Europa har at stille sig overfor Rusland, hvis økonomisk-socialhygiejniske Tilstande give Smitten Næring i Overflødighed. I Sammenligning med Orienten og med Fortiden have vi en større Civilisations Velsignelser med alle dens gunstige sanitaire Følger, men det maa paa den anden Side ikke glemmes, at den forøgede Hurtighed i Samkvemmet har muliggjort en hurtigere Forplantning af Smitten end tidligere. Kolera og Tyfus have forlængst ladet sig befordre pr. Jernbane, og der foreligger ingen Grund til, at Pesten ikke ogsaa skulde betjene sig af dette Befordringsmiddel. Ligeoverfor denne Udsigt tænker man i vide Kredse naturligvis strax paa Afspærring, men hvad man end kan mene om Søquarantaine, saa er en fuldstændig Afspærring umulig for Fastlandets Vedkommende, og paa den internationale Epidemikonference i Wien 1874 bleve Landquarantainer overfor Kolera enstemmig forkastede. Rusland maa selvfølgelig arbejde i Fællesskab med Nabostaterne og give disse Lejlighed til at være à jour med Smittens Udbredelse og de sanitaire Forholdsregler. Saa længe endelig Pestens Udbredelse endnu er lokal, indskrænket til smaa Omraader, er der en Mulighed for at begrændse den og slukke Branden, inden den kan naa Nabolandene. Men er dette Sidste engang skeet, saa vil man ikke kunne tænke paa en almindelig Grændsespærring mellem Rusland paa den ene og Tydskland og Østerrig paa den anden Side; den er under de nuværende Samkvemsforhold endnu uudførligere end tidligere, medens en ufuldkommen Afspærring kun indlulller i en skuffende Sikkerhed og forleder til at forsømme andre Forholdsregler. Men dermed er ikke sagt, at Grændserne ikke skulle bevogtes. De Syges Internering i Lazarether, et omhyggeligt Opsyn med Samfærdselen, Forbud mod Indførelsen af mange Varer, der komme fra inficerede Egne, Desinfektion af Mennesker og Ting — alt dette er stillet i Udsigt; men man glemme ikke, at den hele Samfærdsel mellem Rusland, Østerrig og Tydskland aldrig kan helt afskjæres. Hovedopgaven maa derfor endnu bestandig bestaa i, at man anstrenger sig for saa vidt muligt at berøve Smitten den Jordbund, den kan udvikle sig paa, og dette kan kun ske ved sanitaire Forbedringer. I den tiltagende Fare for en Pestinvasion ligger derfor efter Hirsch en Opfordring til at fuldkommengjøre alle den offentlige Sundhedsplejes Indretninger. „Gid dog engang," ville vi sige med ham, „den Overbevisning maatte blive Fællesgods for Alle, at vi i en velordnet offentlig Sundhedspleje have det sikreste Middel til Pestens som til alle andre smitsomme Folkesygdommes Bekæmpelse."

Mellemakter.

Af **Bredo Morgenstierne.**

Sluttet.

IV.

Kjøbenhavnerne kunne være stolte af deres „Kongl. Theater". Naar jeg fra Kongens Nytorv betragter den stilfulde Façade med de simple arkitektoniske Linier, den smukke Kuppel og den aabne Loggia, tiltaler Bygningen mig mere end mange af de større og pragtfuldere af Europas nyere Theaterbygninger, langt mere f. Ex. end det pompeuse nye Hoftheater i Dresden. Men naar jeg betragter Bygningen, naar jeg beundrer de rummelige Foyer'er og Korridorer, den smagfulde Salon og Scenens fortræffelige Maskineri, dukker et Savn op hos mig, et Savn, som dog ikke vedkommer selve det danske Nationaltheater. Det

er, som om Fader Holberg derudenfor med det alvorlige Smil om de smalle Læber nikkede til mig og sagde: „To Tvillingsøstre ere Arvtagere til „den danske Skueplads", jeg har grundlagt for Eder; hvor have I oppe hos Eder, i mit Fædreland, det Kunstens Tempel, som er denne Kunst værdigt?" Og jeg kan kun svare med et Suk og et brændende Haab om, at det snart maa komme, komme saa smukt og værdigt som her i den By, hvor han levede og virkede, komme — selv om saa skulde være med en Rigsretsanklage i sit Følge.

Det er dog igrunden mindre farligt med disse Rigsretssager. Jeg stod en Formiddag i en af de dybe Vinduesfordybninger med Bogreolerne oppe i Landsthingssalen paa Kristiansborg Slot og hørte paa Anklageskrift og Defension i Sagen mod Minister Hall. Jeg tænker derpaa nu i min Mellemaktspromenade, jeg tænker paa, hvorledes dette Dagens Stridsspørgsmaal med al sin Bitterhed, med sine Retsforhandlinger og sin Avispolemik vil være sunket i Glemsel, medens endnu langt ned igjennem Tiderne det Bygværk, som har fremkaldt Striden, det stolte Mindesmærke for en Kunst, der er „ej blot til Lyst", vil fortælle om Danmarks Kjærlighed til sin Nationalscene.

Der er noget Karakteristisk ved denne Kjærlighed. Danmark har et fremtrædende Tilknytningspunkt til Frankrig; det er Centralisationen. Danmark har ingen anden By af synderlig Betydning med et ejendommeligt Aandsliv end Kjøbenhavn, og man skal da ogsaa vanskeligt nævne noget andet Land, hvor Hovedstaden spiller en saa dominerende Rolle som Landets aandelige Midtpunkt som Paris og Kjøbenhavn i deres respektive Lande. Jeg vil som Modsætning blot nævne, hvad der ligger min Tanke nærmest: Norge, hvor Bergen har spillet og tildels endnu spiller en ligesaa fremragende Rolle i Landets Aandsliv og har ydet fuldt saa vægtige Bidrag til vor kunstneriske og videnskabelige Produktion som Kristiania. Men i en saadan dominerende, alle Interesser samlende Hovedstad ligger en Grundbetingelse for saadanne Centra for det aandelige Liv som l'académie og la comédie française, som Kunstakademiet og det kgl. Theater. Der udvikler sig ærværdige Traditioner, der danner sig en Skole; det hele Folks Øjne hvile paa Institutionen, og enhver Bevægelse i denne afsætter sig i Bølgeringe udover Landet. Og hvilken Betydning har i Virkeligheden ikke det kgl. Theater i Kjøbenhavn havt for den danske Kulturudvikling, og med hvilken Kjærlighed og Interesse omfattes det ikke til Gjengjæld! Det forbauser en Fremmed — desværre maaske især en Kristianienser mest — at mærke, hvorledes i Kjøbenhavn denne Theaterinteresse gjennemgaaer alle Samfundslag. Droskekudsken kjender ikke alene Aftenens Program, men kan sige Dig, om nogen af Kunstnerne optræde i deres Glandsroller. Og naar vi i Høst hørte berette fra Kjøbenhavn, at hele Byen var optagen af, sværmede for „Ambrosius", forundrede dette ikke saameget den, som kjendte Kjøbenhavn; udenfor denne By var Sligt en Umulighed.

Men saa er ogsaa den danske Nationalscene denne Kjærlighed og Interesse værd. Det er ikke alene Theaterbygningen, som er rejst med Omhu og fin Kunstsands; den Kunst, den slutter inde, har, opvoxet i frugtbar Jord og røgtet med øm og kyndig Haand, foldet sig ud som det danske Kulturlivs maaske smukkeste Blomst. Det er med en Følelse af Glæde og Beundring, at jeg iaften seer Brødrene Poulsens, Wiehes, Fru Eckardts og Mantzius' Spil i Shakspeares „Kong Henrik den Fjerde". Mantzius er jo egenlig Gjæst, men for mig staaer han dog som hjemme her; han tilhører det kgl. Theater og dets Traditioner. Og hvilken kostelig Falstaff giver han da ikke! Skal man nogensinde kunne sige, at Rolle og Skuespiller ere som skabte for hinanden, saa er det her. Han giver da ogsaa rigtig con amore den storpralende, halvt selvironiske, forædte gamle Nar og giver ham med en maadeholden Komik, som ligger langt fra det Burleske, fra enhver Jagen efter Effekt. Nu — Mantzius' Mimik er lidt besværlig, har maaske seet bedre Dage; men iaften gjør det mindre, det sparsomme Minespil passer til Figuren og er tilstrækkeligt til at udtrykke Rollens lidet vexlende Stemninger. Endnu mere Pris sætter jeg dog paa Emil Poulsens Prinds Henrik. Poulsen besidder, hvad netop her kræves, en i høj Grad sympathetisk Personlighed. Det gjælder om at forsone Publikum med dette legende Letsind, vise, at der banker en Mands Hjerte under Dækket; og Emil Poulsen gjør det; han forener ungdommelig Friskhed og mandig Værdighed i en Fremstilling, der samtidig tiltaler og interesserer.

Der var meget at sige ogsaa om de øvrige Optrædende; men det er ikke Meningen her at tale om den enkelte Skuespiller, om det individuelt Tilfældige, men heller lidt om det almindelige Præg, der hviler over Spillet paa det kgl. Theater. Det er sagt saa ofte, at det gjerne kan siges engang til, at dette Spil har sine Rødder i og bæres oppe af en stærk udviklet Tradition. Man hører jo ofte i Kjøbenhavn klage over, at det er gaaet stærkt tilbage med Theatret, og det kan vel hænde, at det er saa, at ikke alene enkelte store Navne ere gaaede bort, men at virkelige Glandsperioder ere blegnede. Men disse Perioder have afsat varige Mærker paa denne Scene. Og de store Traditioner styrke Selvfølelsen — noblesse oblige — og skabe visse faste Normer for Kunsten, som, hvor de ikke blive for svære og for stive, ere af uvurderlig Nytte for den unge Kunstners Opdragelse. Jeg vil hermed ikke nægte, at en saadan Tradition, en saadan Hvilen paa vundne Laurbær undertiden kan virke hæmmende paa den individuelle Frihed og Originalitet. En enkelt karakteristisk Type kan slaaes fast og gaa igjen gjennem Generationer, mindre fordi Kunstneren her mangler Evne til at præstere noget Selvstændigt, end fordi han har seet sig blind paa Forbilledet, og fordi Publikum paa sin Side er blevet saa vant til at se Rollen fremstillet paa en vis Maade, under en vis Maske, at det nu engang vil se den saaledes og ikke anderledes. Det kan vel ogsaa hænde, at Traditionen ved det kgl. Theater i en enkelt Retning er hindrende for denne Scenes frie og naturlige Udvikling. Denne Scene besad engang en Række fremragende Deklamatorer i en Periode af den dramatiske Kunsts Udvikling, da Kravet til denne Kunsts Sandhed ogsaa i Diktion og Deklamation ikke gjorde sig gjældende med samme Alvor som nutildags. Virkningen heraf spores dels i den dramatiske Digtnings Forkjærlighed for historisk-romantiske Dramaer i bunden Stil, dels i disses Behandling for Scenen, hvor en overvejende Vægt lægges paa den formelle Skjønhed i Versenes Klang i den Spillendes Mund. Nu — denne Side skal naturligvis heller ikke negligeres; men den moderne Skuespilkunst stiller dog Krav, som ere dybere og vigtigere.

Det er i det Hele taget en Virkning af Skolen ved det kgl. Theater, at Scenen kommer til at ligge nogle

Trin højere løftet over Hverdagslivet end f. Ex. paa en ung Scene som Kristianias. Den slurvede, hverdagsagtige Maade at lade Munden løbe paa er her banlyst ved det kgl. Theater; der tales langsomt, hvert Ord i Repliken faaer sin distinkte Betoning; man forstaaer, at der stilles et alvorligt Krav til Landets første Scene som et Værn om Talebrugens Omhyggelighed, Sprogets Renhed og Udtalens Korrekthed. Ganske det modsatte Billede møder os paa Norges første Scene. Er man her fri for ethvert Tryk af Tradition, Skole, ja, nær sagt ogsaa af Instruktion, saa savner man ogsaa det Støttende, det Samlende, som ligger heri. Friheden bruges til at lade Sprogets Behandling rette sig efter Enhvers individuelle Smag. Den almindelige daglige Udtale følges saa nøje som muligt; der tales hurtigt, Halvparten af Ordene sluges og à part-Replikerne høres ikke af en Flerhed af Tilskuerne. Lider Illusionen undertiden ved den danske Behandlingsmaade, saa lider det kunstneriske Indtryk ved den norske.

En Mellemakt er ikke rette Tid og Sted til noget Forsøg paa en Udredning af dansk og norsk Skuespilkunsts Forhold til hinanden. Kun et Par almindelige Bemærkninger. Dramatisk Begavelse troer jeg begge Folk kunne rose sig af; men den danske er mere omfangsrig, af en almindeligere Art, den norske mere begrændset. Den danske Lethed og Frihed i Optræden og det danske Sprogs betydelige Udvikling som Konversationssprog giver allerede væsenlige Betingelser for overhovedet at optræde paa en Scene. Det har oftere været mig paafaldende, at Danske, som have været i Besøg i Norge og have deltaget i Privatkomedie, næsten altid have været deres norske Medspillende overlegne. Noget Ejendommeligt i samme Retning er det ogsaa, at man med virkelig Fornøjelse kan se Smaastykker i den lettere Genre spilles paa danske Theatre af anden eller tredie Rang. Selv om Skuespillerne ikke staa saa særdeles højt, gaaer det Hele med en vis Verve, en overgiven Munterhed, som dog ikke overskrider Smagens Fordringer; man morer sig og glemmer Kritiken.

Naar jeg siger, at den norske dramatiske Kunst har sin naturlige Begrændsning ved det nationale Dramas egne Grændser, at alene dette spilles fortræffeligt, men at ogsaa dette spilles bedre end noget andetsteds, er dette fra een Side betragtet en meget triviel Bemærkning. Det Samme kan nemlig forsaavidt siges om ethvert Nationaltheater, som Kjærnen af dets Repertoire altid maa blive at søge blandt Landets egne dramatiske Værker. Theatret og den dramatiske Digter staaer i den inderligste Vexelvirkning til hinanden. Theatret fremkalder den dramatiske Digtning, Digteren skaber Værker eller enkelte Roller, som ere tilrettelagte for Theatret og dets Kræfter. Det er ligefrem og gjælder overalt. At saaledes f. Ex. et dramatisk Digt som „Per Gynt", der med al sin kosmopolitiske Grundtone dog har en saa stærkt udpræget norsk Lokalfarve, alene i Norge kan spilles saaledes, at Personerne faae indre Liv, blive til karakteristiske Typer med Livskraft i Tilskuernes Fantasi, var Noget, man paa Forhaand kunde sige sig. Men hvad man ikke paa Forhaand saa sikkert kunde sige, var, om den norske dramatiske Kunst havde formaaet at optage i sig, kunstnerisk forædle og afrunde de Elementer af Humor, djærv Umiddelbarhed og mandig Kraft, som ligge i den norske Folkekarakter, og derigjennem blive ikke alene den naturligste, men ogsaa den kunstnerisk ypperste Tolker af norsk Poesi. Men at den har formaaet dette, at de nævnte Karaktertræk ere ejendommelige for Spillet paa Kristiania Theater ved Opførelsen af en norsk Forfatters Arbejde, hvad enten Stoffet er hentet fra Nordens Sagatid eller fra dets Nutidsliv, vil vistnok enhver uhildet Bedømmer erkjende. Med hvormegen Korrekthed i Opfatningen, Dygtighed i Gjengivelsen, fin Udarbejdelse af Detaillerne og deklamatorisk Effekt, saaledes et Stykke som „Hærmændene paa Helgeland" kan opføres paa Stockholms og Kjøbenhavns Theatre — det Gribende i den tragiske Konflikt, Alvorets fulde Vægt i de epigrammatisk tilspidsede Repliker, den slaaende Sandhed i Persontegningen, den rolige, halvt tilbagetrængte Kraft i Fremstillingen naaes ikke paa de nævnte Theatre i samme Grad som paa Kristiania Theater.

Men her har da ogsaa ialtfald indtil denne Dag den norske Scenes Begrændsning ligget. Det norske Samfund er for ungt til at have et udviklet socialt Liv. Hvor skulde Skuespilleren og Skuespillerinden, selv om de — hvad de desværre ikke i synderlig Udstrækning have — havde Adgang til Selskabslivet, finde Typerne for deres fornemme Damer og deres unge Eleganter? Og hvor findes det udviklede Storstadsliv for Offentlighedens Øjne i Modtagninger og Soiréer, Klubber, Kaféer og Promenader, som tvinge baade Kunstneren og Andre til at kræve af sig selv og give dem Anledning til at tilegne sig den Lethed og Frihed i Sprog og Manerer, den Anstand og den Gratie, som skulde danne saa væsenlige Betingelser for tilfredsstillende at kunne optræde i det moderne Konversationsstykke?

Er der saaledes Mangler nok at finde, bygger dog baade den danske og den norske Nationalscene paa et sundt Grundlag ikke blot af naturlig Begavelse, men af Sandhed og Umiddelbarhed i Spillemaade. Hvormeget det end kan skorte den Enkelte paa at fylde det Maal, der stilles, og hvormeget end den danske Skuespilkunst i enkelte Genrer kunde trænge til at tage et fastere Fodfæste i Virkeligheden, er dog Kunstneren og hans Publikum enige om, at det er sande, naturlige Mennesker, der skal fremstilles, enten de fremtræde i Ridderdragt eller i moderne Selskabskostume, at Skuespilleren skal være sig selv, saaledes som hans Personlighed er sammenvoxet med og gaaet op i den digtede Person, at Affektation og Maneer, hul Deklamation og en falsk, opstyltet Pathos ere de afskyeligste Pletter paa dramatisk Kunst. Ved Kristiania Theater tages nu dette „at være sig selv" tildels altfor bogstaveligt. Det er her atter Mangelen paa Skole og Instruktion, som kommer frem. Naar man undertiden seer Hr. Skuespiller N. N. vandre om paa Scenen, lyslevende som han staaer og gaaer paa Gader og Stræder, saa behøver dette ingenlunde at være, fordi han mangler Evne til at give sin Udførelse af Rollen et mere karakteristisk Præg, en mere ideal kunstnerisk Afrunding; men det vil snarere komme af, at den kunstneriske Opdragelse og Vejledning, som har staaet til hans Raadighed, ikke har lært ham, altid med Sikkerhed at opfatte og gjengive en digtet Person med dens Særpræg. I Danmark er jo Arbejdet i denne Retning mere bevidst, mere planmæssigt.

Denne Grundvold af en i det Store taget sund Realisme paa alle den dramatiske Digtnings Omraader kan i Virkeligheden siges at sammenknytte dansk og norsk Skuespilkunst til en karakteristisk Enhed ligeoverfor andre Landes,

og den danner utvivlsomt, hvormeget der end er ufærdigt og ubearbejdet, et solidere Underlag for vore Sceners fremtidige Udvikling end de oftere langt mere udviklede, rigere bearbejdede, men samtidig tilstivnede og af Tiden medtagne Former, som hindre den frie Væxt og hæmme det individuelle Liv ved flere af Europas ældste og berømteste Scener.

Danmark kan i een Henseende se denne sin Nationalscenes Fremtid imøde med større Tryghed end vi Normænd, fordi denne Scene udvikler sig i Ly af en fast offentlig Organisation og vel, trods alle politiske Uroligheder, kan siges at have en betrygget økonomisk Tilværelse. Naar skulle vi kunne sige det Samme herhjemme i Norge? Naar vil vor Nationalforsamling faae Øjnene op for, at den udsætter vort Kulturlivs fineste Hjerteblade for at visne og forkrøbles, naar vor Nationalscene skal ligge aaben for alle Vinde, trykkes af økonomisk Misère, af Nød fristet til den Misgjerning at tilsidesætte Kunstens ideelle Krav og søge Udkomme ved at spekulere i Mængdens slette Lidenskaber?

Varmt sender jeg Ønsker over Havet til Hjemmet, for Hjemmets Kunst, for vort Nationaltheaters Fremtid!

Og skulle vi saa gaa ind! Mellemakten er sagtens forbi, og mere end det. Men man glemmer Klokkeringning og Orkestermusik, Kontrolleurer og Publikum, naar man falder i Tanker over det, som ligger En stærkt paa Sinde.

Au revoir til vi næste Gang mødes i en Foyer; det bliver vel neppe saa snart!

Foyeren.

Portraiter og Karakteristiker.

Af Edgar Collin.

> „Und Christen sollen Comedien nicht ganz und gar fliehen, darum, daß bisweilen grobe Zoten und Buhlereien darin sein, da man doch um derselben willen auch die Bibel nicht dürfte lesen. Darum ist's nichts, daß sie solches fürwenden und um derselben willen verbieten wollen, daß ein Christ nicht solle Comedien lesen und spielen."
>
> Luther.

Da man i Efteraaret 1746 paa kongelig Befaling borttog den Lænke, som skilte Kristiansborg Slot fra den „gemene Mængde", da var denne Handling ligesom et Symbol paa den nye Æra, der nu skulde oprinde. Efter sexten lange, sløve og dorske Aar, sexten Aar, i hvilke Heldørerne og de Skinhellige havde siddet til Højbords, gik der ligesom et Befrielsessuk fra hele det danske Folks Bryst. I det Øjeblik, da Dødsklokkerne ringede over Kristian den Sjettes Lig, vidste Enhver, at med denne Konge var Bigotteriet stedet til Jorden, og at hans Søn vilde give sit Folk Lov til uhindret at le og more sig. Og hvor trængte ikke hele Landet til engang igjen at trække Vejret frit, til at glæde sig over Livet og til at le ud ret af Hjertens Lyst! I sexten Aar havde Pietismens Mare redet tungt paa det ganske Folks Bryst. Nu var Alt forandret. Frederik den Femte brød ikke alene den Skranke ned, der fjernede hans Folk fra ham, han løsnede tillige mange af de Lænker, hvorunder det saalænge havde sukket.

Som alt Dansk nu atter hævede sit Hoved, saaledes vaagnede den danske Komedie ogsaa til Live igjen. Den 25. Februar 1727 havde de danske Akteurs spillet Holbergs „Den danske Komedies Ligbegængelse", hvormed Theatret for fjerde Gang var blevet lukket siden Grundlæggelsen i 1722, den 20. Oktober 1728 udbrød Kjøbenhavns første store Ildebrand, og endelig døde Frederik den Fjerde den 12. Oktober 1730, hvormed ethvert Haab om Skuepladsens Gjenopstaaelse syntes skrinlagt i en uoverskuelig Fremtid.

Af dem, der havde været med til at lægge Grundstenen til den danske Scene, var der dog To, som overlevede Kristian den Sjette. Disse To vare Holberg og Frederik Pilloy, den Første Komediens Fader, den Anden en af de Bedste i den oprindelige „Bande". Men af Kammeraterne vare de øvrige enten døde eller gaaede over i andre Livsstillinger, som de neppe nu vilde forlade for atter at friste en kummerlig Tilværelse paa Kunstens tornebestrøede Bane. Ulsøe var i 1733 død som Byfoged i Grenaa, Henrik Wegner havde ved Kongens særlige Naade faaet en Plads i Krigskancelliet, Gram kunde takke Holberg for sit Embede som Pedel ved Universitetet, Ramel var bleven Byfoged i Nakskov, og Lindorff havnede, efter at være bleven relegeret fra Universitetet, som Lem paa Almindeligt Hospital. Endelig var Montaigu bleven Sprogmester hos Familien Løvenørn og Pilloy optaget som Medlem af det agtbare Vintapperlaug.

Kort Tid efter Kristian den Sjettes Død fik Holberg den forhenværende tydske Organist ved Citadels-Kirken, Carl August Thielo, til at ansøge om Tilladelse til at oprette et dansk Theater i Kjøbenhavn; den 30. December 1746 gaves Privilegiet ham, og han samlede da en Trup, som bestod af Studenterne Londemann, Rose, Ørsted, Bech, Sars, Hacksen og Als samt af Jfr. Thielo, Mad. Lund f. Holst, Mad. Rosenkilde og Mad. van Deurs.

Hvad der strax falder i Øjnene ved at læse denne Liste, er den Omstændighed, at hele det mandlige Personale bestaaer af akademiske Borgere. Det er Noget, som den første danske Komedie forøvrigt har tilfælles med den tydske, og Grunden hertil maa søges i to Omstændigheder. Skuespillet udvikler sig i de fleste Lande gjennem Mysterierne og Skolekomedierne, og da disse sidste udføres af Eleverne i de lærde Skoler, have disse allerede fra deres tidlige Ungdom faaet saavel Smag for som Greb paa denne Virksomhed, der ikke alene var tilladt, men ogsaa velseet

og velønnet, saalænge den fandt Sted indenfor Skolens Mure. Men hertil kom endvidere, at Studenternes Kaar i hint Skuespillets Morgengry vare alt Andet end glimrende. Var en Student saa heldig at blive Alumnus paa et af Kollegierne, kunde han opnaa en ugenlig Understøttelse af 4 Mark — det var Alt, og de Embeder, af hvilke man kunde leve, gaves ikke bort efter Kvalifikation, men efter Styrken af Konnexionerne. I „Skoborstens Historie" har Caspar Peter Rothe saaledes foreviget den berygtede Fædder, der ad Bagtrappen og Skjørtevejen avancerede fra Lakaj til at blive Borgmester i Kjøbenhavn, og det er almindelig bekjendt, at medens man som „Hører" i de lærde Skoler omtrent sultede ihjel, blev man kun befordret til Præsteembeder, naar man vilde gifte sig enten med Herremandens „Kjæreste" eller med Enken paa Kaldet. At Studenten under saadanne Omstændigheder trodsede sin Tids Fordomme og søgte Erhverv som Skuespiller, kan ikke forundre Nogen.

Gert Londemann.

Tegnet paa Træ af H. Tegner.

Vort kgl. Theaters Foyer er prydet med en Række Portraiter af afdøde Skuespillere ved den nationale Scene, hos forskjellige Privatmænd rundt om i Landet findes ligeledes endel saadanne Portraiter, i Kobber og Træsnit ere Adskilliges Ansigtstræk bevarede, og ved at benytte disse forskjellige Kilder vil det saaledes være muligt at skaffe et nogenlunde fuldstændigt Galleri af danske Skuespillere tilveje. Vi sige med Villie: nogenlunde fuldstændigt, thi desværre vil der i Galleriet findes Huller, som aldrig kunne tænkes udfyldte. Hvor interessant vilde det til Exempel ikke være, hvis man havde et Portrait af hin Wegner, efter hvem Holberg har opkaldt sin Henrik, og hvor sørgeligt er det ikke, at der ikke existerer et eneste Portrait af en af Scenens Allerypperste, af Niels Clementin?

Men lad os alligevel være glade ved det Meget, der i Tidernes Løb er reddet fra Tilintetgjørelse og Undergang, og lad os idag aabne vort Galleri med Portraitet af

Gert Londemann.

Han var en Søn af Præsten Londemann i Smidstrup i Ribe Stift og kom til Verden den 21. April 1718. I 1739 blev han Student og tog derpaa fat paa det theologiske Studium; thi der var givet ham Løfte paa at arve Faderens Kald, og for ham vare Udsigterne altsaa mere end almindelig lovende. Blandt sine Kammerater var han bekjendt for sit livlige Gemyt og for sin Evne til paa en baade naturtro og pudsig Maade at kunne efterabe de Originaler, med hvem han traf sammen. Da det derfor rygtedes, at Thielo vilde danne en Skuespillertrup, raadede Vennerne Londemann til at melde sig som Aspirant, og han var ikke længe om at betænke sig. Theologien blev flux lagt paa Hylden, og han meldte sig hos Thielo. Denne lod ham aflægge Prøve for Holberg og Pilloy, og begge disse kunstforstandige Mænd vare ikke sene til at bemærke, hvilke ualmindelige Anlæg den unge Student havde som Komiker. Han var selvskreven til at spille de første Roller i Lystspillet, særlig Henrikerne, Pedanterne og Spasmagerne.

Fredagen den 14. April 1747 begyndte Selskabet sine Forestillinger i det saakaldte Bergs Hus i Læderstræde. De averteredes som „Prøvekomedier", for hvilke der dog gaves Betaling — nemlig to Mark for en Parterre- eller Galleri-Billet og tre Mark for Standspersoner til den første Bænk i Parterret — og den første Komedie, der opførtes, var „Den politiske Kandestøber". Londemann var Henrik, og han skal — efter hvad Schwarz fortæller i sin „Lommebog" — have været „saa ypperlig, som om han havde været en længe øvet Skuespiller." Ikke længe efter fik han en ny Henrik-Rolle, maaske den vanskeligste af dem alle, nemlig i „Maskeraden", og den Fiffighed, det Lune, den Elskværdighed, der lyste ud af hans kløgtige og livlige Ansigt, vakte almindeligt Bifald hos Tilskuerne, som faa Dage senere havde Lejlighed til at beundre hans Talents Alsidighed i den morsomme, sødladne og salvelsesfulde Maade, paa hvilken han spillede Skolemesteren i „Julestuen". Lang Tid gik der ikke hen, før han var Publikums erklærede Yndling, og hvorsomhelst der var en blot nogenlunde passende Rolle for ham, maatte han benyttes. Det var ikke blot Henrik-Rollerne, der tildeltes ham; han maatte spille Titelrollen i „Den pantsatte Bondedreng", Jacob og Sergeanten i „Erasmus Montanus", Harlekin i „De Usynlige", Peer Andersen (Corfix) i „Fruentimmer-Skolen" og Jørgen Dingel (George Dandin) i „Arme Jørgen".

I Bergs Hus i Læderstræde var Tilløbet imidlertid blevet saa stort, at man maatte se sig om efter et bedre Lokale, og ved Holbergs Indflydelse formaaedes derfor Kongen til i 1747 at skjænke Akteurerne den Holmen tilhørende „Tjæreplads" til derpaa at opføre et Theater. Medens dette stod under Bygning, spillede Skuespillerne i det tilstødende „Tjærehus", og endelig aabnedes den 18. December 1748 Theatret paa Kongens Nytorv. Forestillingen bestod af „Dobleren" og „De tre Rivaler". I begge Stykker medvirkede Londemann. Han var Huckenberg i det første Stykke, Merlin i det sidste. To Dage tidligere havde Skuespillerne dog givet en Prøveforestilling

paa det nye Theater, og da Londemann her viste sig som Sosia i Molières „Amfitryon", tiljublede hele Publikum sin Yndlingsskuespiller. Personalet bestod paa hin Tid af otte Skuespillere, hvoraf den ene tillige var Souffleur, fire Skuespillerinder, to Dandsere og en Dandserinde; det var altsaa ofte nødvendigt, at en Skuespiller maatte spille to, ja endog tre til fire Roller paa samme Aften i et og samme Stykke. Holberg og Pilloy stod vel af og til bi med gode Raad ved Indstuderingen, men ellers maatte Enhver hjælpe sig selv, som han kunde bedst. I sine „kritiske Efterretninger om den kongelige danske Skueplads" skildrer Rosenstand-Goiske hin Tids Theatertilstande og skriver, efter med Roes at have omtalt Kapaciteterne, dernæst Følgende:

„De øvrige, af ringere Talenter, vare ubekymrede om Alting og troede at have gjort Alt, naar de til Nød kunde de Roller udenad, som de ikke forstod. Deklamationen, Recitationen, Theater-Spillet, Theater-Koups og Alt, hvad som fordres og med Rette fordres af en Skuespiller, var Noget, man neppe kjendte af Navn. Man praktiserede en Kunst, hvis første Elementer man ikke kjendte, og spillede Roller, hvortil man slet ikke vidste, om man havde Naturens Talenter eller ej. Derfra kom ogsaa Direktionens Ligegyldighed ved Prøverne og de unge Skuespilleres Forsømmelse i Henseende til Undervisningen. Det var ikke i enkelte Dele, men i det hele Theatervæsen, at dette Barbari herskede. Kostume i Klædebragt og Maskinvæsen vare Navne, som man aldrig havde hørt og end mindre søgt at lægge sig efter; end ikke raadførte man sig med den sunde Fornuft i noget af dette. Jeg har seet Jeppe paa Bjerget ligge i Sengen i en Mark-Dekoration og Koulisser med Træer i en Stue-Dekoration. Baronen i „Jeppe paa Bjerget" har jeg seet en høj Sommerdag spadsere paa Marken i Fløjls Klæder og med Hatten under Armen. Heltene kom lige fra Slaget saa pudsede, som de skulde gaa til Bal. Man brugte Halsbind og Manskjetter til Dragter, som skulde forestille bar Hals og Arme, ja endog sorte Fløjls Buxer til romerske Dragter. I „Zaire" har jeg seet Lusignon spille i en sort Fløjls Kjole; og hvo gider eller kan opregne det altsammen?"

Under saadanne Omstændigheder løb ogsaa de dygtige Kunstnere let Fare for at skeje ud, og naar de ikke alene undgik dette, men endog formaaede uden Mønstre, uden Hjælp og Instruktion at skabe de typiske Figurer, som endnu den Dag idag træde frem paa vor Scene med friske Farver, der ikke ere blevne afblegede gjennem Traditionen, saa vil man kunne forstaa, ikke alene hvor stort et Talent disse Kunstnere maa have været i Besiddelse af, men ogsaa hvor højt de elskede deres Kald. Og naar vi t. Ex. nutildags faae os en sund, hjertelig Latter over Troels i „Barselstuen", Henrik i „Henrik og Pernille" eller Scapin i „Scapins Skalkestykker", hvorofte glemme vi da ikke, at den nuværende Fremstiller bygger videre paa den Grundvold, der er lagt af Londemann og fortsat af Bech, Gjelstrup og Phister?

Londemann var født til Skuespiller, ikke til nogetsomhelst Andet. Han kjendte ikke til at male sit Ansigt, men saasnart Publikum saae det med hele dets løjerlige Udtryk, med alt det Skjelmeri, der spillede ud af Øjnene, og den Humor, som lejrede sig om Mundvigerne, saa brast man i Latter. Og man blev aldrig kjed af at se ham, fordi han var saa ualmindelig mangesidig i sit Talent. Til Gjentagelser kjendte han ikke; det var altid en ny Londemann, man saae, og dog bestandig den gamle. Naturen havde skabt ham til Kunsten, og derfor var han ogsaa, om man saa vil, Naturskuespiller. Alt, hvad der hed Studium, laa ham fjernt, han spillede udelukkende paa sin Inspiration, der aldrig svigtede ham, og lo kun ad dem, der vilde have, at han skulde skole sit Talent. Blandt hans Medspillende var der dog En, som han ikke lo ad, skjøndt denne Ene udelukkende ved sit omfangsrige Studium, sin ihærdige Flid og sin stadige Agtpaagivenhed paa sig selv var bleven en Mester, efter i Begyndelsen at have været en Stymper. Det var Niels Clementin. Londemann var maaske aldrig fuldkomnere, end naar han spillede sammen med denne gjennemreflekterede Skuespiller, og herpaa foreligger der mere end eet Vidnesbyrd fra Samtiden. Ved at omtale Udførelsen af „Barselstuen" skriver saaledes Rosenstand-Goiske i sin „dramatiske Journal": „Naar vi sige, at en Clementin spilte Korfitzes og en Londemann Troels Roller, tro vi at have sagt Alt, hvad der kan siges om disse Rollers uforlignelige Udførelse. Naar disse to uforlignelige Mænd spille tilsammen i de komiske Roller, kan man altid være forvisset om, at de ingen Lejlighed lade gaa forbi, at vise dem værdige Skuespillere; de entrere altid mesterlig med hinanden, og man kan være sikker paa, at ingen god Situation bliver fordærvet. At anføre alt det Smukke, er os umuligt, men den Fornøjelse at tale om et af Hr. Londemanns Indfald kunne vi for dets Virknings og Opfindelses Skyld ej forbigaa. Indfaldet er dette: Naar Troels maa staa ørkesløs i tredie Scene første Akt, medens Korfitz tæller Pigerne Penge til, lod han, som han sov og gabede. I Førstningen kunde vi ej indse, hvor han vilde hen med dette — men da Korfitz kalder paa ham, vaagnede han og udtalte sin Replik: „Ja, Husbond" med megen Løjerlighed — unaturligt er dette Theatertræk ikke, thi er det ej ganske rimeligt, at den gode Troels havde vaaget til om Natten?" Derfor kunde ogsaa Londemann, naar han spillede sammen med Clementin, underordne sig denne store Kunstner og blot for Sammenspillets Skyld sløjfe mangen en Effekt, som han ellers ikke havde nægtet sig den Fornøjelse at komme frem med. Thi i Reglen var han kaad og overgiven i sit Spil, han kunde tillade sig de stærkeste Narrestreger og Lazzi, men Ingen forargedes derover, og selv den mest hypokondre Tilskuer maatte le, hvad enten han saa vilde eller ej. „Ingen kan nægte — hedder det i „Journalen" — at hans Bevægelser jo ere naturlige, Ingen kan nægte, at alle hans Bouffonerier, endog de allerstørste, jo frembringes uden Tvang og med den naturligste Lethed; kort, Enhver maa tilstaa, at alle Tirader klæde ham ypperlig." — Det var netop Sagen: Alt klædte ham, fordi Alt var et Udslag af hans uimodstaaelige komiske Kraft, af hans rige Lune og af hans pudserlige Naivetet. Naar han i en af sine Gammelmands-Roller — thi af dem havde han ogsaa adskillige — stødte sin lange Jeronimusstok i Gulvet og klagende udbrød: „Ach, hvem der dog snart havde Ro dernede" — saa brast hele Huset i Latter; man forstod saa godt, at han længtes efter at komme til Ro i Vinkjælderen, som Pilloy havde faaet Tilladelse til at etablere nedenunder. Og hvor lo man ikke ogsaa hjertelig, naar han som Sganarel i „Den Ugudelige" forsvandt fra Scenen og pludselig viste sig oppe paa Galleriet, hvorfra han svarede Don Juan, da denne kaldte paa ham! Snurrige Indfald og vittige Allusioner til Dagens Begiven-

heder var han rig paa, og jevnlig betænkte han sig ikke paa at forandre i sin Rolle for at kunne komme frem med et eller andet af sit Eget, men saa pudsige vare disse hans Indfald, at selv en saa streng Dommer som Rosenstand-Goiske saae igjennem Fingre dermed og til en vis Grad fandt dem berettigede.

I den holbergske Komedie kulminerede Londemann. Næsten i hver eneste af dem var han med; foruden Henrik-Rollerne spillede han Sganarel i „Melampe" og i „Uden Hoved og Hale", Jakob Skomager i „Jeppe paa Bjerget", Gedske Klokkers i „Barselstuen" og Pedro i „Don Ranudo". Ved Siden deraf glimrede han som Crispin eller Scapin i den Molièreske Komedie, spillede enkelte Gammelmands-Roller med fuldendt Dygtighed og vakte endog alle Kjenderes Beundring ved det til den mindste Bagatel udførte Billede, han gav af Hykleren Tartuffe. Og i hine Dage, saa kort Tid efter Kristian den Sjettes Død, forstod man sig ualmindelig godt paa at bedømme Tartufferne.

At han var Skuespiller med Liv og Sjæl, derfor have vi atter Rosenstand-Goiskes Ord: „Den Skuespiller, som ikke kan henrives af sin Rolle, som ikke kan føle den som virkelig, i det Øjeblik han agerer; den, som ikke kan tro at være den Person, han i Øjeblikket forestiller, med eet Ord: den, som ikke selv illuderes af sin Rolle, kan ikke vække Illusion hos Tilskuerne. Det var denne Gave, der blandt andre gjorde vor Londemann til den store Skuespiller, han var. Ikke saasnart gik han ind paa Scenen, før han glemte, at han var Londemann, at han var syg, tungsindig og fattig. Alle Livets Plager forlod ham, saasnart han satte sin Fod paa Theatret, thi han besjæledes af den sande theatralske Enthousiasme, hvorved Skuespilleren opofrer sig selv og sin Person for sin Rolle."

Heraf lære vi altsaa, hvor stor en Kunstner Londemann var, men vi lære ogsaa en anden Ting: at han var syg, tungsindig og fattig. Det var Fattigdom, som havde gjort ham tungsindig, og den havde heller ikke været uden Skyld i hans Sygelighed. Thi hvorledes lønnede man vel saadan en Skuespiller? Svaret er saare let, men ogsaa saare sørgeligt: med sex Rigsdaler om Ugen. Vel var Pengenes Værdi paa hin Tid tre Gange saa stor som nu, men med disse sex Rigsdaler skulde han ikke alene føde sig selv, men tillige sin Hustru og sine fem Børn, og hvad andet Resultat kunde der da fremkomme end Fattigdom og Afsavn? Trods haarde Lidelser vedblev han med ufortrøden Iver og med usvækket Lune at virke til det Sidste; kun i enkelte mere anstrengende Roller, som f. Ex. Oldfux's i „Den Stundesløse" og Scapins i „Scapins Skalkestykker" maatte han i den sidste Tid udelade et eller andet Sted, hvor hans legemlige Kræfter ikke mere slog til. Publikum forgudede ham, og det var hans eneste Trøst. Thi vel fik han paa sine sidste Dage sin Gage forhøjet fra 300 til først 410 og senere 600 Rdl., ligesom Direktionen endog engang var saa genereus at give ham en Extradouceur af — 30 Rdl., men Hjælpen kom for sent, hans Legeme var allerede altfor kuet til atter at kunne komme til Kræfter.

„Jeg husker ham endnu altfor vel — skriver Rosenstand-Goiske — hvorledes han sidste Gang, den 10. Februar 1773, spillede Crispins Rolle i Regnards «légataire universel». Døden spillede paa hans Læber, og Sygdommen havde udbredt sine Plager og Rædsler over alle hans Ledemod; men jeg saae dog gjennem alle disse Lidelser Intet uden den overgivne Crispin."

Det blev hans sidste Rolle, thi allerede den 3. Marts s. A. udaandede han. Sorgen var stor ved hans Bortgang, „thi med ham har Komedien mistet en Glorie, som den aldrig mere vil faae, da et saa ugement Geni ej kan være at finde." Portraitet, som findes her foran, er det eneste, der kjendes af ham. Det er stukket i Kobber af Bradt efter Jens Juels Original, men hvor denne Original nu findes, eller om den overhovedet existerer, vides ikke. Kobberet sidder foran i Schwarz' Lommebog for Skuespilyndere for 1785, og under det er det, at Wessel har skrevet sine mageløse Ord:

Man sukker, for han er ey meer,
Man husker, hvad han var, og leer.

Jules Grévy,

den franske Republiks Præsident.

Af Paul d'Abrest.

Skildrerne af de tre Julidage, der hidførte Carl Xs Fald i Aaret 1830, fortælle overensstemmende, at der i en Kaserne tæt ved Invalidekirken i Rue de Babylone havde indesluttet sig en Bataillon Schweizergardister, som fortsatte Modstanden mod de fremstormende Folkehobe, efterat de øvrige Tropper vare blevne overvældede eller havde holdt op med Ilden, indtil omsider den frygtelige Kamp hørte op af Mangel paa Kæmpende.

Da Pariserne efter uhyre Tab vare naaede lige hen til Kasernens Port og gjorde Anstalter til at bryde den op, lagde man Mærke til en ganske ung Knøs i første Række, en Kæmpeskikkelse, der ragede et halvt Hoved op over alle de andre Insurgenter, en kraftig Bjergnatur med Jernlemmer og Staalmuskler — men trods dette dog karakterfulde, intelligente Ansigtstræk. Den høje Pande, fra hvilken Lokkerne hang ned i vild Uorden, røbede, at Forkæmperen „for Chartet", som Stikordet dengang hed, vel kunde være en Bonde af Fødsel, men ikke af Forstand. Kæmpen huggede med sin Geværkolbe saa vældig løs paa Træporten, at der snart fremkom en Aabning, og gjennem denne listede Insurgenterne sig ind i det Indre af Kasernen, hvor de, hævnfnysende over de mange Medborgere, hvis Lig laa henstrakte paa Gaden og hvis Blod randt i Rendestenen, gjorde det af med alle de Schweizere, der endnu vare ilive.

Omtrent tre Maaneder efter, da de voldsomt afbrudte

Forelæsninger paa Universitetet i Paris atter bleve aabnede, henvendte den berømte Professor V. . . . . . sig ved Slutningen af sit Foredrag til en af sine Tilhørere med de Ord: „Var De ikke med ved Kasernen i Rue Babylone?"

Studenten svarede: „Jo jeg var, og det regner jeg mig til Ære."

„Saa var det altsaa Dem, der slog Breche med Geværkolben? De slaaer en god Næve. Hvor gammel er De egenlig?"

„Atten Aar."

„Formodenlig fra Bjergene?"

„Ja — fra Jura."

„Det kan man se. — Har De studeret længe?"

„Det er mit første Semester."

„De hedder?"

„Jules Grévy".

Professoren tog sin Notitsbog op af Lommen. „Jeg skriver Deres Navn op og skal bede min Ven Kultusministeren om at optage Dem paa Listen over de „Julidekorerede"."

„Det beder jeg Dem lade være at gjøre."

„Hvorfor? Tvivler De om min Indflydelse?" svarede Professoren.

„Paa ingen Maade, men jeg er Republikaner og kan som saadan hverken modtage eller bære nogen Orden."

Og Insurgenten fra 1830, som nu er bleven valgt til Præsident for Republiken, er i Virkeligheden bleven sig tro i enhver Henseende. Hans Knaphul er jomfrueligt og hans republikanske Sindelag ligesaa udpræget, som det dengang var.

I Aaret 1830 bortledte saaledes den nuværende Republiks første Præsident, Thiers, den revolutionaire Strøm til Fordel for Borgerkongedømmet, den anden, Mac Mahon, vexlede de første Skud med Araberne, og den tredie stormede Kaserner som Insurgent.

Den ikke dekorerede Julihelt studerede Jus i det gjærende latinske Kvarteer, men hvert Aar i Ferien jagede han i de hjemlige Bjerge. Retsvidenskaben fandt rask Indgang i Bjergboerens bredhjernede Hoved, og hvad der engang var kommet ind i det, var godt forvaret. Akkurat ligesaadan forholdt det sig med de republikanske Anskuelser.

Det er ikke godtgjort, om Student Grévy tog ligesaa virksom Del i Opstandene 1832, 1834 og 1839 som i Stormen paa Kasernen i Rue de Babylone, men moralsk sympathiserede han sikkerlig med de Modstandere af Julimonarkiet, der tog deres Tilflugt til Barrikadebygning; thi neppe var han bleven indskreven i den parisiske „Barreau"s gyldne Bog, før hans Veltalenhed var til Tjeneste for Barbés, Clement Thomas og alle de Andre, der stod uforsonlige overfor Borgerkongedømmet. Hans fra første Færd af heldige Formuesforhold tillod den unge Grévy at se bort fra enhver pekuniair Fordel, hvilket maatte bidrage ikke saa lidet til at give hans Navn en god Klang i de paagjældende Kredse. Paa denne Maade var han ganske naturligt udseet til, da Februar-Revolutionen udbrød, at overtage en Embedsvirksomhed i sit hjemlige Departement i Overensstemmelse med de Instruktioner, som Ledru Rollin lod George Sands glødende Pen indskærpe sine Præfekter. Grévys Prokonsulat i Jura-Egnene udmærkede sig forøvrigt ikke ved nogen Slags Excentricitet. Han prædikede ikke formeget, men administrerede virkelig. Dog handlede han paa samme Maade som de øvrige Præfekter, Republiken havde improviseret i Huj og Hast, idet han sørgede faderlig for sit Kandidatur i Nationalforsamlingen. Resultatet udeblev ikke, og med overvældende Majoritet blev han valgt til Folkerepræsentant.

I Løbet af dette første Afsnit af sin parlamentariske Karrière, som strakte sig til Statskoupet 1851, havde Grévy een stor Dag, nemlig den, paa hvilken Grundstenen til hans fremtidige politiske Stilling blev lagt. Under de vidtløftige Forhandlinger om Forfatningen af 1848 indbragte Grévy et Amendement, der maa betragtes som udsprunget af en virkelig republikansk Logik. Ifølge denne Bestemmelse vilde Republikens Præsident — istedetfor, som det dengang skete, at være Folkets direkte Udvalgte, det vil sige en overfor Nationalforsamlingen uafhængig Magt, som kunde beraabe sig paa saa og saa mange Vælgere — være bleven simpelthen en højere Embedsmand, som Nationalforsamlingen valgte og som den skulde have Ret til at afsætte, hvad Øjeblik den vilde. Dette Forslag forkastedes netop af Republikanerne som et Indgreb i Folkesouverainetet, som man ikke maatte berøve Retten til at udnævne Statens Overhoved. Amendement Grévy (under dette Firma blev Forslaget senere epochegjørende) samlede knap 150 Stemmer (af 720) om sig, og istedetfor Republikaneren Cavaignac, som Assemblée nationale sikkert vilde have valgt, udnævnte det souveraine Folk Louis Napoleon.

Da denne nu kuldkastede Forfatningen, sprængte Nationalforsamlingen og henviste til det Mandat, som otte Millioner Vælgere havde overdraget ham — da huskede Alle for sent paa Amendement Grévy. Netop de, som havde bekæmpet det stærkest og forkastet det med oprigtig Iver, vare nu de Første til at erklære det for et Universalmiddel, og Grévy avancerede med eet Slag fra simpel Lovgiver til Profet.

I hele Kejserdømmets Tid nød Grévy denne særlige Prestige. Længe lod han sig nøje med platoniske Beviser paa Agtelse, han var næsten traadt fuldstændig tilbage til Privatlivet, og et landligt Ægteskab, som han havde indgaaet, lod ham føle det tilbagetrukne Livs Glæder endnu dybere. Halvdelen af Aaret opholdt han sig i Paris, hvor han som Advokat og Retskonsulent havde et udstrakt Klientel i den højere Forretnings- og Administrationsverden. Det var de store Foretagenders og de fede Processers gyldne Æra, da en afholdt og routineret Sagfører med Lethed kunde tjene sine 150—300,000 Francs om Aaret. Naar Arbejdet var forbi, søgte den tilkommende Præsident Adspredelse ved god Musik og ved Skakbrædtet. Han var en stadig Gjæst i Operaen og i den berømte Skakspiller-Klub i Café de la Régence. Da han senere kom til at beklæde en af de højeste Stillinger i Staten, svigtede han dog ikke sine to Passioner; ved musikalske Første-Forestillinger udeblev han kun, naar aldeles paatrængende Forretninger hindrede ham, og de mest raffinerede Skakspillere i Régence havde ofte den Ære at spille et Parti med Nationalforsamlingens Formand om Aftenen efter et stormende Møde, hvor han hadde præsideret.

Henimod Slutningen af Kejserdømmet styrtede Grévy sig atter ind i de politiske Kampes Malstrøm. I Efteraaret 1868 var en Plads i Deputeretkammeret bleven ledig i hans Hjemstavns-Departement. Grévy, der desuden boede der næsten den ene Halvdel af Aaret og havde Ry for at være en af de bedste og kraftigste Bjergjægere,

gav efter for de indtrængende Opfordringer af den republikanske Komite, der opfordrede ham til at benytte sin personlige Afholdthed hos sine særlige Landsmænd til Fordel for den republikanske Sag. „Hr. Grévy", skrev dengang et Oppositionsblad, saavidt jeg husker den salig «Avenir national», „begiver sig til Jura, hvor hans Kandidatur er opstillet. Han medtager i sin Rejsekuffert hele det franske Demokratis Forhaabninger og Ønsker."

Til denne dristige Metafor blev der nu knyttet allehaande tidssvarende Tilbageblik paa „Amendement Grévy". Det franske Demokratis Ønsker og Forhaabninger bleve opfyldte paa det mest Glimrende. Grévys Popularitet blandt Bjergboerne, der havde kjendt ham fra Barnsben af, været paa Jagt med ham og omgaaedes med ham, var saa stor, at den kejserlige Præfekt opgav Kampen imod ham. En uhyre Majoritet sendte Grévy til Palais Bourbon. Her holdt han sig temmelig i Skyggen. Hans Navn var ikke saa kjendt af Mængden som den parlamentariske Veltalenheds daværende Tenorer. Han var ikke nogen emfatisk Taler, der holdt Foredrag ene og alene af Kjærlighed til Kunsten som Jules Favre, eller lod mørke Prædikener som Pelletans eller sødtkvalmende Elegier som Jules Simons løbe af Stabelen.

En eneste Gang samlede han Opmærksomheden om sig i Corps législatif. Det var faa Uger før Krigens Udbrud. Medlemmerne af Familien Orléans havde rettet en Petition til Deputeretkammeret om Ophævelse af de Forviisningslove, som forbød dem at betræde fransk Jord. De fleste republikanske Medlemmer af Oppositionen vare vundne for en gunstig Anskuelse. Prindserne havde jo Ord for at være i højeste Grad liberale; Hertugen af Aumale modtog de franske Republikanere i Twickenham med den gjæstevenligste Elskværdighed, og man havde jo desuden som fælles Grundvold Hadet til Kejserdømmet — bortseet fra andre sentimentale Bevæggrunde.

Men desuagtet skilte han sig denne Gang fra sine Venner. Han stemte med Regjeringspartiet mod Petitionens Fremme, og han motiverede sit Votum meget skarpt, idet han opstillede den Paastand, at et Demokrati maatte være paa sin Post imod Prætendenter — han vilde hverken være „Medskyldig i eller Offer for" visse Manoeuvrer. Grévys republikanske Overbevisning viste sig i denne Henseende ligesaa ubøjelig som Rocheforts eller Raspails.

En Maaned efter dette Møde kom Krigen. Det er ikke ganske klart, hvorledes Grévy den 4. September havde tænkt sig Kejserdømmets Fald, som han jo af Hjertet ønskede. En Kjendsgjerning er det, at han ikke traadte i Berøring med Magthaverne fra Hotel de Ville, men forlod Paris og begav sig til Tours.

Madame Pelouze, Søster til den Deputerede Wilson, Enke med en umaadelig Formue (hun ejer blandt Andet det historisk berømte Slot Chenonceaux) havde i sit Hus i Tours oprettet en Slags politisk Salon, hvor de forskjellige Afskygninger af det republikanske Parti mødtes som paa et neutralt Terrain. Grévy var Midtpunktet i denne Salon, og ofte fandt han Lejlighed til at give Hr. Glais-Bizoin — der viste sin Støvernæse allevegne, altsaa ogsaa hos Madame Pelouze — et og andet godt Raad, som Regjeringen for det nationale Forsvar imidlertid ikke altid lagde sig paa Sinde. Grévy fronderede ikke mod Gambetta og Nationalregjeringen som mange af de andre Stamgjæster i Madame Pelouzes Salon, men hans Forhold til den var af en overordenlig kølig Natur, og netop denne oparte Stilling gjorde ham til den mest passende Præsident for Nationalforsamlingen i Bordeaux, da den traadte sammen.

Grévys Historie som Formand først for Nationalforsamlingen fra Februar 1871 til Maj 1873 og derefter for Deputeretkammeret fra Februar 1876 til den 30. Januar 1879 hænger saa nøje sammen med det moderne Frankrigs Historie, at det vilde føre os langt ud over Rammen for denne Skizze, hvis vi vilde give endog blot en sammentrængt Fremstilling af den. Kun det Ene skal fremhæves: at Grévy synes at være skabt til at styre en talrig og af Lidenskaber bevæget Forsamling.

Man maa have seet ham fungere under Nationalforsamlingernes orkanagtige Møder. Disse Forsamlinger, med fra 700 til 730 i eet Rum sammentrængte, i højeste Grad nervøse Medlemmer levede i en Tilstand af permanent Ophidselse. Ved den ringeste Anledning brød Stormen løs. Et eneste Ord i en uvæsenlig, forretningsmæssig tør Debat kunde undertiden tænde Ild, man vidste ikke hvorfor og hvordan. De mest støjende Klubber i Arbejderforstæderne kunde gjælde for Mønstre paa god Tone og virkelig Anstand i Sammenligning med dette Parlament. Grévy var den Eneste, der kunde stille Stormen.

En athletisk Skikkelse paa Præsidentstolen, det mandigalvorlige Ansigt med den høje Skaldepande, blank og poleret som Elfenben, den Værdighed, der laa i hver Bevægelse — alt dette imponerede Skraalhalsene i højeste Grad. Det lykkedes ham altid at blive Herre selv over den værste Larm, som oftest rigtignok ved at overdøve Støjen ved Hjælp af den med kraftig Haand svungne Kæmpeklokke. Indtraadte der en Pause i denne Hexesabbath, saa forstod Grévy enten at rette en højtidelig, med simpel Værdighed foredragen Appel til Forsamlingens Anstændighedsfølelse, som man modtog med Klap og lagde sig paa Hjerte lige til den næste Skandale, eller at opløse Larmen i en uendelig Latter ved en tør humoristisk Bemærkning. Han var i Reglen meget taalmodig og tolerant overfor Talerne af alle Partier, men gav han engang en Irettesættelse eller kaldte til Orden, saa havde hans Stemme et mærkværdig strengt Udtryk. Tilretteviisningen gik gjennem Marv og Ben paa den, den henvendtes til. Selv midt under de voldsomste Optrin tabte Grévy aldrig sin Fatning. Jeg troer ikke, at Nogen kan opvise større Exempler paa Koldblodighed end han.

Blev han imidlertid en enkelt Gang ophidset, saa rejste Grévy sig fra sit Sæde og fugtlede gjennem Luften med en Elfenbens Papirkniv. Vicepræsidenterne i den tidligere Nationalforsamling, især Saint Marc-Girardin, beklagede sig over Præsidentens Udholdenhed og Flid (om Sygdom er der aldrig Tale hos Grévy), som aldrig overlod dem den Ære at præsidere om det saa kun var i et enkelt Møde. Da denne Klage kom Grévy for Øre, bad han en Dag Saint Marc-Girardin have den Godhed at vikariere for sig. Vicepræsidenten tog med Velbehag Plads paa Stolen, rømmede sig, gav med Selvfølelse Ordre til Protokollens Oplæsning . . . . Men strax derpaa begyndte Kommersen. Saint Marc-Girardin indsaa nu, at det ikke vilde blive let at styre syvhundrede raabende Mennesker; han prøvede alt Muligt: Bønner, Trusler, Kalden til Orden og Klokke. Men medens Grévy impo-

nerede allerede ved sin Koldblodighed, skreg og gestikulerede Vicepræsidenten omkap med alle de Andre. Larmen blev større og større, og Saint Marc-Girardin vidste ingen anden Udvej end at hæve Mødet. Han bad om sin Hat for ved at bedække Hovedet at give Tegn til, at Mødet var hævet. Men o ve, Huissier'en havde forvexlet Hattene og leverede Saint Marc-Girardin en Cylinder, der var beregnet paa tre Hoveder som hans. Hans Tænkerhoved forsvandt lige til Halsen i den fremmede Hat, og dette Syn opvakte naturligvis almindelig Munterhed. Siden den Tid har Saint Marc-Girardin aldrig bejlet til den Ære, at maatte præsidere.

Grévys Tilbagetrædelse fra Nationalforsamlingens Præsidentstol var en Følge af en Chikane fra højre Side, som beskyldte Grévy for Partiskhed. Man vidste, at Grévy, som er af en meget sensibel Natur, under saadanne Omstændigheder ikke vilde beholde sin Plads. Hans Demission var Forspillet til den 24. Maj. I lang Tid derefter gjorde mange Republikanere Grévy haarde Bebrejdelser, fordi han var vegen fra sin Post, men den nu stedfundne Afstemning har bevist, at disse Betænkeligheder ere forsvundne.

Ikke Enhver, der af politiske Grunde har stemt for Grévys Valg, sympathiserer i Virkeligheden med det. At Gambetta og Grévy ikke nære saa overdrevent varme Følelser for hinanden, er en bekjendt Sag, og naar Majoritetens Fører desuagtet udsendte Parolen: „Ingen anden Kandidat end Grévy!" saa var det vel den tvingende Nødvendighed, der lagde ham disse Ord paa Tungen; ganske fra Hjertet kom de neppe. Flertallet af de Deputerede og Senatorerne stemte derimod af Hjertet for den Mand, der i Mangel af fremragende geniale Egenskaber anbefales af sin Samvittighedsfuldhed, sin Jevnhed og sin politiske Retskaffenhed til Pladsen som Republikens Præsident.

En Ligbrænding.

De foruroligende Beretninger om Pesten i Rusland fremkaldte i Mandags i Kjøbenhavns Borgerrepræsentation en Forhandling, under hvilken Prof. Howitz fremhævede Ønskeligheden af Ligbrændingens Indførelse hos os, hvis Smitten skulde naa hertil. At Pestens Udbredelse staaer i et ikke meget fjernt Forhold til Begravelsesmaaden, ville Læserne have seet af den Artikel, der aabner nærværende Numer; Ligbrændingsspørgsmaalet kan saaledes siges at være kommet paa Dagsordenen igjen samtidig med Pesten, og det turde derfor være betimeligt nu at fremdrage Beretningen om den sidst — for to Maaneder siden — foretagne Ligbrænding, en Beretning, som denne Sags ivrigste Talsmand Dr. C. Reclam har meddelt og som lyder saaledes:

Graa og mørk skuede Himlen ned, da jeg den 10. Decbr. forrige Aar kjørte til Gotha for at overvære en Ligbrænding — i Aarhundreder den første i Tydskland, der ikke blot blev taalt som en Undtagelse, men var lovmæssig tilladt. Tankefuld fulgte jeg de dandsende Snefnugs Leg, med hvilke Himlen syntes at ville strø Blomster paa en brav Vens Grav, en Ven, der paa min Tilskyndelse og som Medlem af „Foreningen for Ligbrænding" i Gotha havde været en af de ivrigste Tilhængere af Ligbrændingens Gjenindførelse. Altfor tidlig var han gaaet bort, men uden Vaklen havde han seet Døden imøde, da han bad om, at Ligbrændingernes Række maatte tage sin Begyndelse med hans jordiske Levninger. Men da hans Død indtraf i November, vare de fornødne Indretninger endnu ikke færdige, hvorfor hans Lig foreløbig blev bisat under Jorden og saavidt muligt konserveret ved Indbalsamering. Saaledes blev paa en sælsom Maade Ingenieur Stiers Begravelse en tredobbelt: foruden Ligets Nedgravning i Jorden kom de to største Modsætninger, Indbalsameringen og den hurtigst mulige Tilintetgjørelse ved Opbrænding, til Anvendelse. Ægypten og den nyeste Tid i umiddelbar Berøring!

Jeg lod paa Vejen til Gotha Ligbrændingsspørgsmaalets Udvikling i Løbet af de senere Aar passere Revue for mig. Da jeg var kommen hjem fra Udstillingen i Wien og som en Følge af de der sete utilfredsstillende Prøver og Forsøg bestræbte mig for at hidføre en bedre og værdigere Form for Ligbrænding, blev jeg glad overrasket ved talrige Tilslutninger fra de Dannedes Kredse. Det var forekommet mig vanskeligt, at rokke ved en almindelig udbredt Folkeskik, som var hellig for Mange paa Grund af sin lange Fortid; kun tøvende gjorde jeg de første Skridt til Sagens Fremme.

Siden jeg i Maj 1874 for første Gang nedskrev Ordet „Ligbrænding", er det blevet det tekniske Udtryk for Sagen. Og denne Sag selv? Den blev langt ud over Tydsklands Grændser modtaget med en Livlighed, som jeg ikke havde drømt om. Det var, som om man med Længsel havde imødeseet en Forandring i Begravelsesvæsenet; næsten altfor stormende blev Bevægelsen. Kaldede og desværre ogsaa mange Ukaldede tog Del i den. Efter at jeg ved offentlige Foredrag i flere Byer havde godtgjort Ligbrændingens Værd, Nytte og Udførlighed, blev den et saa yndet Foredragsemne, at der indløb talrige Breve til mig fra Lærere, Kjøbmænd og andre Personer, hvori Vedkommende meddelte, at de havde isinde at tale offentlig om Ligbrænding, men ikke sjelden paa samme Tid ganske naivt tilføjede, at de hidtil kun havde beskjæftiget sig lidet eller slet ikke med denne Gjenstand og derfor anmodede om det fornødne Grundlag for deres Foredrags aandelige Materiale.

Efter disse blinde Tilbedere af en Forandring, som i Hovedsagen var dem ubekjendt, fulgte de ikke mindre blinde Modstandere. Blandt disse i første Række Præsterne, som med den hellige Bonifacius brændemærkede Ligbrændingen som en „hedensk Skik", uden at betænke, at engang ogsaa Jul, Paaske og Pintse vare „hedenske" og at Kristendommen først efterhaanden har helliget de oprindelig hedenske Skikke. — Derefter kom de endnu tankeløsere Ord-Mennesker i Bevægelse, der betragtede det som et Brud paa „Pieteten", at man ikke vilde unde de Døde „Ro i Graven". Ro i Graven! Som om vore nuværende Graves lejede Boliger sikrede de Hensovedes Legemer Gravens Ro! Som om ikke vore Kirkegaarde kun undte ethvert Lig Ophold i Graven for en bestemt Aarrække, de Velhavende for en længere, de Fattige kun for en kort Frist! Naar denne Frist er forbi, bliver Graven som bekjendt aabnet igjen, Resterne samles sammen eller hugges i Stykker af Graverens Spade, og en ny Beboer tager paany Graven og Gravens Ro i Besiddelse. — Endelig optraadte de Følsomme som Modstandere, de, hvem det forekom „ukjærligt" at lægge Haand paa de Døde, og som hellere vilde beholde den langsomme Opløsning, der, som de udtrykke sig,

„gaaer for sig paa naturlig Maade“. Er Forbrændingen da ikke ogsaa et naturligt Fænomen? Er det da kjærligere gjort, at tilvejebringe Forbrændingen (det vil sige Atomernes Forbindelse med Ilten) langsomt og med ækle Forraadnelsesfænomener end at gjøre det hurtigt og uden nogensomhelst Ulempe? Men Kjærligheden er en Blanding af Tilbedelse og Vane. Hos Mange er denne Sidste Hovedsagen, og den kan der ikke kæmpes imod.

Trods det utilbørlige Hastværk fra den ene Side og Modstanden fra den anden er Spørgsmaalet om Ligbrænding nu kommet ind i den ædruelige og alvorlige Overvejelses rolige Spor. De Kyndige have indseet, at Ligbrændingen frembyder Fordele for Sundhedsplejen, for Pieteten overfor de Døde og for den kommunale Styrelse i Byerne, og at hverken juridiske eller religieuse Betænkeligheder kunne holde stik overfor den. I mindre Byer vil man formodenlig vedblivende holde paa de sædvanlige Begravelser, da man der kan uskadeliggjøre deres uheldige Følger ved passende Foranstaltninger, men i store Stæder vil man med Tiden naa til en udelukkende Anvendelse af Ligbrænding, ligesaa vel af indre som af ydre Grunde.

I Gotha fandt under stor Deltagelse af Beboerne og af fremmede Gjæster Højtideligheden Sted Klokken tre om Eftermiddagen i den af Stadsbygmester Bertuch udkastede og udførte Lighal paa den udenfor Byen liggende nye Kirkegaard.

Den nye Lighal er en Bygning paa kun een Etages Højde af en simpel, men ædel Form, liggende fra Vest til Øst. Den ud imod Kirkegaarden vendende sydlige Side viser fortil en aaben Søjlehal, fireogtresindstyve Metre lang; Søjlegangen, som danner det fireogtyve Metre lange Midtparti, tjener til Optagelse af Askeurnerne. „Columbarium“ kaldte man dette Rum i det gamle Rom, ikke paa Grund af nogen ydre Lighed med et Dueslag, men fordi indvendig de enkelte Afdelinger for Urnerne ved en overfladisk Betragtning ligne de enkelte Reder i et Dueslag. Til begge Sider findes der smaa i græsk Stil opførte Hjørnepartier, af hvilke det ene indeholder en godt oplyst og vel ventileret Disseftionsstue. Den anden Hjørnebygning indeholder den rummelige Sal til Ligbrændings-Højtideligheden samt tre Værelser: et til Fyrbøderen, et til Oppasseren og et til Opbevarelse af Begravelsesgjenstande, tilligemed den Trappe, der fører ned i det underste Rum, hvor Forbrændingsapparatet har Plads lige under Salen.

Da Kisten var bleven baaren ind og sat paa den dertil bestemte, noget ophøjede Plads, istemte et Drengekor en Koral; da den var endt, besteg Superintendent Seydel den for Taleren bestemte frie Plads for ved sin Tale offentlig at gjøre, at den evangeliske Gejstlighed „ikke betragter Opbrændelsen af den Afdødes jordiske Levninger som stridende mod Religionen eller den hellige Skrifts Forordninger“, og derfor ogsaa er rede til at røgte sit Embede ved den som ved almindelige Begravelser. Efter Bønnen faldt Koret ind igjen, og nu sank Kisten ved Hjælp af en Forsænkning lydløst ned i det underste Rum, hvor den standsede umiddelbart foran Forbrændingsrummet. Hurtig bleve Krandsene og de andre Smykker fjernede og Kisten gjennem den aabnede Jernfalddør skubbet ind i det med glødende Luft fyldte Rum, hvor den strax omgaves af Flammer.

Inden et Kvarteers Forløb faldt Kisten sammen, og det i et mildt rødt Lys glødende Legeme blev synligt; hurtigt fortæredes dets blødere Dele, saa at efter omtrent en Times Forløb kun Størstedelen af Skelettet var tilbage tilligemed nogle Stykker Træ af Kisten og de med Fugtighed gjennemtrukne aromatiske Urter, med hvilke Bughulen havde været fyldt under Balsameringen. Dels af tekniske, dels af andre Grunde udførte Apparatet sit Arbejde noget langsomt, og der medgik halvtredie Time til den fuldstændige Forvandling til Aske. Vel brugte man i Grækenland og Rom et endnu længere Tidsrum til Ligbrændingen, men efter min Mening maa der under gunstigere Forhold og med et andet Apparat kunne opnaaes en hurtigere Forbrænding. Ligeledes er det ønskeligt, at der i de Tilfælde, hvor man vil brænde den Døde i Kisten, vælges en Zinkkiste istedetfor en af Træ; en Prøve godtgjorde, at en Zinkkiste af omtrent sex Kilogrammers Vægt forsvinder fuldstændig efter tre til fire Minuters Ophold i Forbrændingsrummet; dels smelter den, dels fordamper den og forvandles til Luft.

Omkostningerne ved denne Ligbrænding vare tilvejebragte ved Sammenskud af Sagens Venner. Alene „Forbrænderen“, der er udført af Siemens, kostede 15,000 Mark, og Totalbeløbet for Opførelsen af den store og smukke Lighal var 87,000 Mark. Udgifterne ved en Ligbrænding i Gotha ville beløbe sig til 70—80 Mark, Alt iberegnet. Kisterne maa ikke være længere end 2,25 Metre, ikke bredere end 0,75 Metre og ikke højere end 0,72 Metre. Urnerne til Columbariet maa højst være 0,80 Metre høje og 0,40 Metre i Gjennemsnit. Enhver — ogsaa udenlandsfra — har Adgang til Ligbrænding i Gotha, naar de behørige Formaliteter ere bragte i Orden. Disse fordre en skriftlig Tilkjendegivelse fra den lokale Øvrighed om, at enten den Afdøde selv eller de Personer, der skulle besørge Begravelsen, have ønsket Ligbrænding. Endvidere maa Fysikus give en skriftlig Erklæring om, at han ved Ligsyn har overbevist sig om, at der ikke foreligger nogen Mistanke om, at Døden er hidført ved forbryderisk Virksomhed af Tredjemand, hvilket yderligere skal dokumenteres ved en Fremstilling fra den lokale Øvrigheds Side af de Omstændigheder, under hvilke Døden har fundet Sted. Disse Forholdsregler yde fuldkommen Sikkerhed for, at Ligbrændingen ikke benyttes til Skjul for en Forbrydelse.

Litteratur

Frederik Bajer: „Nordens politiske Digtning 1789—1804“ (Topp). Imellem Frihedsbevægelserne i Trediverne og Fyrrerne og Frihedsbevægelserne i Slutningen af forrige Aarhundrede laa en Menneskealder, men ligesom Revolutionerne i 1830 og 1848 optog de kjendte Feltraab fra 1789, saaledes søgte ogsaa de levende Fremskridtsmænd i Fyrrerne, f. Ex. C. Ploug, ved Skildringer af P. A. Heiberg og andre af den svundne Tids Frihedshelte at knytte Datiden til Fortiden. Paa samme Maade dølger heller ikke Forf. til ovennævnte Arbejde, at der imellem denne hans Skildring og hans politiske Anskuelser er et vist Sammenhæng. Som bekjendt staaer Forf. meget ene i vort Samfund med disse sine Anskuelser, og selv hans nærmere Meningsfæller ville mene, at andre Spørgsmaal for Øjeblikket ligge for end en republikansk Statsforfatning, men disse Uoverensstemmelser i politisk Henseende bør dog ikke hindre Nogen i at gjøre sig bekjendt med dette hans litteraturhistoriske Arbejde, der, naar Slutningsordene undtages, er holdt upartisk og objektivt. Det er paa mange Maader et flittigt og samvittighedsfuldt Kildeskrift, der her er ydet, og Forf. har — ligesom

C. Rosenberg jo nu ogsaa tilsigter — ikke holdt sig til Danmark alene, men under Et skildret Frihedsbevægelsen i Danmark-Norge og Sverig, saaledes at de optrædende Hovedpersoner ere blevne P. A. Heiberg og M. C. Bruun, T. Thorild og H. Hierta, om hvilke igjen en talrig Mængde større og mindre Aander kredse. Forf. beklager, at han tidligere paa et andet Sted har behandlet Enhedsdigtningen i Norden, hvilken rettest burde have været medtaget her ved Frihedsdigtningens Side, naar Tidens politiske Digtning skulde sees fra sine tvende Hovedsider, og de mange Henvisninger til det i et nu ophørt Tidsskrift fremkomne Arbejde skader ogsaa Fremstillingen. Med fuld Ret paaberaaber Forf. sig imidlertid sit Kildestudium af et Emne, hvorom der hidtil kun findes spredte Oplysninger, men ingen sammenhængende Fremstilling. Alene de anthologiske Partier give denne Skildring Værd og Betydning, fordi her paa eet Sted er samlet Meget af, hvad man ellers kan lede vide omkring efter.

Musik

Paa en Privatkoncert i Mandags præsenterede Frøken Sophie Wulff sig som Pianistinde for et større Publikum. Ved Udførelsen af Pianostemmen i Schumanns Kvintet og første Stemme i samme Komponists Andante med Variationer for to Pianoer samt en Transkription ligeledes for to Pianoer af Scherzoen i Saint Saëns Piano-Koncert i G-Mol samt endelig ved et Soloforedrag af Lißts „Sommernatsdrømmen“ viste den unge Dame sig i Besiddelse af en solid Teknik, der er meget anerkjendelsesværdig. Selve Foredraget syntes at være trykket af den fulde Opmærksomhed, der blev helliget den tekniske Side af Opgaven, og interesserede gjennemgaaende mindre. Men selv for lovende Kunstnere bliver der jo en Del at skrive paa Debutaftenens Regning.

Paa Wilh. Hansens Forlag foreligger nogle mindre Klaverkompositioner, saaledes af J. P. E. Hartmann et Fantasistykke C-Dur, som er bygget over et enkelt lille tostrofet Motiv og som navnlig i Begyndelsen af anden Del gjennem dennes første tolv Takter indeholder en vellykket og interessant Harmonigjennemgang. Endvidere af Gottfred Matthison-Hansen en Humoreske Op. 7, G-Dur, der bestaaer af en toleddet Hovedsats, der fortsættes i et Mellemstykke i C, hvorefter de to første Led atter vende tilbage for at slutte Piecen; dens Lune kommer især frem ved Afslutningen af Hovedsatsens andet Led, inden Mellemstykket begynder, hvor den lille Figur i Bassen i Sextendedelsnoder, der tidligere har været forberedt i Diskanten, fører ganske lunt ned til Dominanten. — F. Andersens „Jagtstykke“, ligeledes G-Dur med Mellemstykke i C, byder en letflydende Salonkomposition, som i det ellers noget korte Mellemstykke indeholder et karakteristisk Motiv, der imidlertid altfor hurtigt forlades igjen. — Sarasates Besøg har for hans talrige Kunstvenner afsat et Minde i hans «Danse espagnole», der af Ludv. Schytte er behandlet i Transkription for Piano. — Af mindre Klaverstykker maa endvidere fra Loses Forlag nævnes „Valse-Impromptu“ af Aug. Winding, Des-Dur med Mellemstykke i B-Mol. Det lille Impromptu er efter sit hele Tilsnit neppe beregnet paa at bringe noget Nyt og Ejendommeligt, men det er skrevet baade elegant og virkningsfuldt for Instrumentet, især hvad Indledningsmotivet og Mellemstykket angaaer; derimod staaer det egenlige Valsemotiv, der indtræder med den 17. Takt, ikke godt til den elegante Indledning, som forbereder Smagen paa mere.

Domorganist H. Matthison-Hansens bekjendte og yndede Orgelfantasi „Dronning Dagmar“ er udkommet hos Wilh. Hansen i en Udgave, forsynet med dobbelt Nodesystem for Bassen samt Angivelse af den korrekte Registreren.

Af P. J. E. Hartmanns Musik til „Valkyrien“ har Horneman og Erslev udgivet to Divertissementer, indeholdende forskjellige Fragmenter af de bekjendteste Motiver i en Følgeorden, der imidlertid ikke følger Ballettens Gang, behandlede let for Instrumentet, men ofte transponerede i en anden Tonart end den originale. Det er en Selvfølge, at disse Divertissementer ikke gjøre store Fordringer. Der findes imidlertid paa Titelbladet et „Klaver-Udtog, arrangeret af Komponisten“, der dog tør antages at indeholde en mindre korrekt Angivelse ved denne Lejlighed.

Hos Lose er udkommet udvalgte Stykker af Axel Grandjeans Musik (Op. 17) til Balletten „I Karnevalstiden“ i Arrangement for Piano tohændigt, nemlig „Svendene og deres Kjærester“, Galopin, Kineserdands, „Dukken faaer Liv“ samt Galop-Finale.

Med illustreret Titelblad er udkommet „Amagergildet“, fire lette Dandse for Piano af Chr. Jensen, nemlig Vals, Polka, Polka-Mazurka og Galop (Wilh. Hansen).

Udkommet er „Venlig Hilsen“, Polka af Agnes Dehn, samt Carl Lumbyes „Dandse-Album“ Nr. 5, indeholdende en Marche, to Polka'er og en Galop (Wilh. Hansen).

Folkevisen „Dronning Dagmars Død“ foreligger i Text og Musik ved Elfride Fibiger fra Wilh. Hansens Forlag.

Billedkunst

Fra Peter Mosts Atelier er udgaaet en meget smuk fotografisk Gjengivelse af et Billede af afdøde Marinemaler C. F. Sørensen, en Damper i aaben Sø, Bygevejr. Særlig er Lysvirkningen paa de oprørte Bølger godt fremstillet paa Fotografiet.

Brogede Blade

Fru A. er endnu en ganske kjøn Dame, men har den ene Fejl, at hendes Stemme er noget grov: Hun søger vel saa godt som muligt at skjule denne Fejl, men det lykkes hende ikke altid. Fornylig mødte hun en blind Tigger, standsede, trak sin Pung frem, trykkede Manden et Pengestykke i Haanden og sagde ham et Par venlige Ord. Den Blinde befølte Pengestykket, lyttede og sagde derpaa ganske rørt: „Tusind Tak, Hr. Oberst!“

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Indhold.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 346.** **Den 16. Februar 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Fra Gustav den Tredies Hof.

Efter samtidige Optegnelser. Af **Karl Theisen.**

Der er maaske neppe noget Tidsrum, som har formaaet i den Grad at paatrykke Alt et saa bestemt og ejendommeligt Stempel som det Gjennemgangsstadium i Menneskeslægtens Udviklingshistorie, man kalder Rokkokotiden. Alt fra hin Periode minder om sit Udspring og erkjendes ved første Øjekast. Denne paa eengang pompeuse og plumpe Arkitektur med sin virkningsfulde, men forvredne og meningsløse Ornamentik, disse pragtfulde Haveanlæg efter den berømte Le Nôtres Mønster med de brede snorlige Gange, de stive Hække eller fantastisk udklippede Taxustræer, hvor ingen Gren og intet Blad fik Lov til at udvikle sig naturligt, disse velbekjendte Kostumer, saa tunge, uhensigtsmæssige og glimrende som vel muligt, Damerne med deres uhyre Haarsæt, hvepselignende Taille og udspilede Fiskebensskjørter bevægende sig langsomt fremad under en stadig og streng Jagttagelse af den ydre Form, lyttende bag Viften til de Artigheder eller Equivoquer, som deres pudsede og stramme Tilbedere ofre paa dem, de tunge, hængende og rigt forgyldte Karosser — ja Alt, selv det mindste Hovedvandsæg, selv Moppen, hin Tids Modehund, er stemplet af Rokkokoen og passer som Led ind i det hele Totalbillede. Og dog huser Rokkokotiden trods sine strengt regelbundne ydre Former de forunderligste Modsætninger. I denne det systematiserede Ceremoniels Guldalder, hvor Livet i de højere Kredse og særligt ved Hofferne meget passende er blevet sammenlignet med et vel reguleret Uhrværk, sværmede man i Skrift og Tale for det idylliske og ubundne arkadiske Hyrdeliv; skjøndt man samvittighedsfuldt opfyldte den kirkelige Kultus og omgjærdede Statskirken med alle de Midler, som Intolerancen har kunnet udtænke, var den religieuse Indifferentisme — idetmindste periodevis — i høj Kurs, og medens man beflittede sig paa et til Smaalighed gjennemført Galanteri mod det smukke Kjøn, var det dog saa langt fra, at dette forenedes med en virkelig Ærefrygt for Kvinden, at tvertimod Usædeligheden er et af de mest karakteristiske Træk i Datidens Hofliv.

Hele det glimrende og storartede Apparat, der omgav den absolute Kongemagts Ihændehaver og hvortil man neppe kan finde et Sidestykke uden ved at gaa til de orientalske Despoters Hoffer, tjente dog kun til Ramme for selve Fyrstens Person; det talrige Hofpersonale, hvem det var forundt paa nærmere eller fjernere Hold at bade sig i Straalerne fra Naadens Sol, men for hvem ogsaa en Unaade var den største af alle Ulykker, dannede et smidigt og vel indøvet Kor, hvis væsenligste Bestræbelser sigtede til paa en saa værdig Maade som muligt at akkompagnere Herskeren, Hovedakteuren i Absolutismens storartede og pompeuse Drama, den enevældige Monark, som selv var den altbesejrende Etikettes Slave, hvem det aldrig var forundt at være sig selv, der fra Morgenen tidlig til Aftenen sent, i sin egen Familiekreds ligesaa fuldt som i hele Hoffets Nærværelse, ja selv paa Sygelejet, maatte optræde som det sømmede sig Repræsentanten for Absolutismens store Ide, saaledes som den opfattedes af Samtiden. Intet Under derfor, at denne Periode, skjøndt den

ligger os saa forholdsvis nær i Tiden, dog forekommer os saa mærkværdig fremmed baade i sin hele ydre Skikkelse og i sit Væsen.

Saaledes som det autokratiske System havde udviklet sig ved Hoffet i Versailles, blev det snart et Forbillede for alle andre Hoffer, baade store og smaa; thi trods den stive Etikette, der under Ludvig den Fjortende var bleven udviklet til en ukjendt Højde, var der dog udbredt en vis Livsnydelse og Livsglæde over de franske Hofkredse, som man forgjæves søgte ved Hoffet i Madrid, hvor de af Melankoli halvt vanvittige Konger i Forbindelse med et til de største Latterligheder tilspidset Ceremoniel og den medfødte spanske Alvor udbredte en næsten gravlignende Tone, eller ved Kejserhoffet, der indtil Josef den Andens Tid nærmest lod sig paavirke af spanske Impulser, og over hvilket Regenter som Leopold den Første og hans Sønner naturligvis ikke vare istand til at sprede hverken Liv eller Glands. Det var jo nu rigtignok kun fattige Efterligninger af det rige, straalende og aandrige Versailles, der fandtes trindtom i Europas Hovedstæder, og det maa vistnok ogsaa indrømmes, at det, man i Reglen med størst Held efterlignede, var de mindre heldige Sider ved det franske Hofliv; imidlertid stræbte man efter bedste Evne mod det store Maal; hvorvidt man naaede mod Opgavens Løsning, var først og fremmest afhængigt af de vedkommende Monarkers Personlighed. Medens det danske Hof derfor just ikke i det Hele taget var synderlig heldigt i sine Bestræbelser, lykkedes det derimod Hoffet i Stockholm under Gustav den Tredie at give en ret vellykket Kopi af Mønsterhoffet i Versailles, som Kongen selv umiddelbart før sin Tronbestigelse havde havt Lejlighed til at studere og hvor han havde været en højt skattet Gjæst. Gustav den Tredies Hof har derfor ogsaa været Gjenstand for mangehaande forskjelligartede Fremstillinger, hvoraf dog en stor Mængde maa behandles med Varsomhed; men i Løbet af de sidste Decennier er der fremkommet flere betydelige Bidrag fra Samtidige, der have staaet Begivenhederne nær, som f. Ex. Datidens berømteste Statsmænd Axel Fersen og Elis Schröderheim, der have havt Kong Gustavs Fortrolighed i højere Grad end de fleste Andre*). Til disse er der i den sidste Tid endvidere kommet forskjellige andre Kildeskrifter af stor Betydning, som ere blevne udgivne af Dr. E. V. Montan, der med Forkjærlighed har studeret denne Tids Historie. Medens Johan v. Engeströms historiska anteckningar och bref (omtalte i „Nær og Fjern" Nr. 331) og Olof Wallquists minnen och bref nærmest have dvælet ved de politiske Forhold, er det derimod selve det gustavianske Hofs indre Forhold, hvorom der gives Oplysninger i Gustaf Johan Ehrensvärds Dagbøger**). Førend vi paa Grundlag navnlig af denne Kilde skride til at give nogle Træk af dette Hofs Historie, ville vi give et Par Oplysninger vedrørende vor Dagbogsforfatters Liv og Karakter for at godtgjøre hans Evne saavel til at skildre sin Tid som til at dømme forholdsvis frit og uhildet over Begivenhederne.

Gustaf Johan Ehrensvärd, Søn af Generalmajor og Friherre Carl Ehrensvärd og Anna Gyllenborg, Brodersøn af den berømte Feltmarskalk Augustin Ehrensvärd, Sveaborgs Grundlægger og Skaberen af den svenske Skærgaardsflaade, hører til en af Sverigs berømteste Adelsslægter, hvis Medlemmer have udmærket sig ikke blot som Krigere og Statsmænd, men ogsaa som Beskyttere eller endog Dyrkere af Litteraturen og Kunsten. Memoireforfatterens Fætter, Carl August Ehrensvärd, den heltemodige Anfører for Skærgaardsflaaden i Slaget i Svenskſund 1789, er saaledes berømt i Sverigs Litteratur som Kunstfilosof og Smagsdommer, og at Gustaf Johan Ehrensvärd, der stod i privat Venskabsforhold til Datidens største Billedhugger Sergel, har været en kundskabsrig og talentfuld Mand, fremgaaer først og fremmest af selve hans efterladte Memoirer, men kan forøvrigt ogsaa indsees af den Omstændighed, at Gustav den Tredie udvalgte ham til første Direkteur for det nystiftede nationale Theater, Kongens eget Værk og særlige Yndlingsinstitution blandt de talrige under ham oprettede Stiftelser til Kunstens eller Videnskabens Fremme. For en Fuldstændigheds Skyld skulle vi notere, at Karl Fr. Ehrensvärd, som 1792 forvistes fra Sverig paa Grund af Mordet paa Gustav den Tredie og dernæst bosatte sig i Kjøbenhavn, hvor han efter Moderen antog Navnet Gyllembourg og 1801 giftede sig med Forfatterinden til „En Hverdagshistorie", var en yngre Broder til Memoireforfatteren.

Efter at have været ansat i faa Aar som Officer ved „Armeens Flaade" (Skærgaardsflaaden) blev Gustaf Johan Ehrensvärd 1767 udseet til Kammerherre hos den daværende Kronprinds, den senere Kong Gustav den Tredie, og fulgte ham i denne Egenskab paa den bekjendte Udenlandsrejse 1770—71, under hvilken Kong Adolf Frederik døde. Indtil 1780 var han tjenstgjørende Kammerherre hos Gustav den Tredie og færdedes saaledes i tretten Aar i Kongens umiddelbare Nærhed. I dette Aar gik han som svensk Sendebud til Haag, og to Aar efter ansattes han som Gesandt ved det preussiske Hof; men allerede den 24. Februar 1784 døde han i Berlin efter et kort Sygeleje. Imidlertid omfatter Ehrensvärds Journal langtfra alle de tretten Aars Historie, i hvilke han levede ved Hoffet; det er kun Tidsrummet fra 1776—80, i hvilket han — og det endda med betydelige Afbrydelser — har ført sin Dagbog; men da han i denne ofte giver hele Biografier af sine Samtidige eller paa anden Maade berører forbigangne Begivenheder, komme hans Optegnelser til at indeholde værdifulde Oplysninger ogsaa om det nærmest forud liggende Tidsrum.

Skjøndt han baade højagtede og elskede Kongen personlig, var han dog en tilstrækkelig sund Natur til ikke at henfalde til blind Beundring; hans Karakters Uafhængighed viser sig ogsaa gjennem det nøje Venskab, som han bestandig plejede med den ædle Axel Fersen, Hattenes gamle Leder fra Frihedstiden og den talentfulde Fører for det under Gustav den Tredie sig dannende Landmandsparti. (Om disse Forhold henvise vi til Anmeldelsen af Johan v. Engeströms efterladte Papirer.) Et saadant Venskab mellem en Hofmand og en Frihedspolitiker maatte imidlertid være mindre velseet af Kongen og forklarer maaske ogsaa den Kulde, der lidt efter lidt synes at have indsneget sig i Gustav den Tredies Forhold til ham, og som man tydeligt føler i Journalen fra 1779—80. Et Omslag i Ehrensvärds Anskuelser synes ogsaa at kunne paavises

*) Frederik Axel v. Fersens historiska skrifter, utgifna af R. M. Klinckowström; Elis Schröderheims anteckningar till konung Gustaf III.s historia.

**) Dagboksanteckningar förda vid Gustaf III.s hof af friherre Gustaf Johan Ehrensvärd, utgifna af Dr. E. V. Montan. I, II. (P. A. Norstedt & Söners förlag.)

efter den korte Rigsdag 1778—79, da Stænderne, der stod Fadder til den nyfødte Kronprinds, næsten kappedes om at vise Kongen deres Taknemmelighed og undersaatlige Troskab, men som alligevel afgiver Udgangspunktet for den efterhaanden voxende Opposition mod de bestaaende Forhold. Ehrensvärds personlige Hengivenhed for Gustav den Tredie rokkedes dog ingenlunde, selv naar han stillede sig temmelig kritisk overfor Regjeringens Foranstaltninger, ligesaa lidt som han — paa en enkelt Undtagelse nær — nedværdigede sig til lav Smiger mod den Monark, der fra 1772—78 var populair og elsket i en saadan Grad, at, som Topelius siger: «Om vid denna tid djuren på marken, fåglarna i luften, fiskarna i hafvet och sjelfva den grå graniten i Sveriges och Finlands urberg haft en talande tunge, skulle de hafva ropat ut öfver land och haf ett: lefve kung Gustaf!»

Det første og ofte betydningsfulde Skridt, som en af Datidens vordende Hofmænd havde at gjøre, var Præsentationen for Majestæterne og den dermed nødvendigvis forbundne Løben Spidsrod for hele Hofpersonalet. Mangen fransk Adelsdame har øvet sig Uger og Maaneder for ved denne Lejlighed at kunne optræde fuldstændig korrekt. Ogsaa Præsentationen ved det gustavianske Hof var forbunden med mange Vanskeligheder og forbrede en Mængde Hensyn til Højre og Venstre, der maaske bedst oplyses ved at tage et bestemt Exempel. Da Prinds Peter Fr. Ludvig af Holsten-Gottorp, Gustav den Tredies Fætter, i Aaret 1780 besøgte Hoffet i Stockholm, iagttoges omtrent følgende Ceremoniel ved hans første officielle Præsentation. Prindsen afhentedes i en Galavogn med fire Par Heste, og ved Ankomsten til Slottet traadte Garde-Hovedvagten i Gevær for ham, hvorimod Dragonvagten ikke gjorde ham Honneur. Ved Foden af Trappen modtoges han af Underceremonimesteren, som derpaa gik foran ham gjennem Standbrabantsalen, hvor Standdrabanterne vel stod opstillede i Række, men uden Partisaner, og Drabantsalen, medens de adelige Livdrabanter blottede deres Hoveder for ham, hvorimod de vare instruerede til ikke at præsentere Karabinerne. Efter dernæst at være ført ind i Spisesalen modtoges den fyrstelige Gjæst af Hofmarskalken, ledsaget af sex Hofjunkere; i dette Rum stod Pagerne en haie. Ved Indgangen til Audienssalen overlodes Prindsens Ledsagelse til den tjenstgjørende Kammerherre, som i Kongens Sovegemak veg Pladsen for Overkammerherren, der endelig førte Hs. Durchlauchtighed ind i Konsejlkabinettet. Her foregik Præsentationen, ved hvilken Kongen var omgiven af alle de Personer, som havde Entrée til Sovegemakket — en af de største Gunstbevisninger, der kunde falde i en Dødeligs Lod. Hans Majestæt stod op med Ceremonimesteren ved sin Side, medens Overkammerheren forestillede Prindsen, gik derpaa to Skridt fremad og omfavnede sin Slægtning, idet han med veltalende Ord bød ham være velkommen i Sverig. Efter en kort Samtale førtes derpaa Prindsen af Overkammerherren ind i det store Galleri, og nøjagtig midt i dette modtoges han af Dronningens Hofmarskalk, under hvis Ægide han begav sig til Indgangen af Dronningens Sovegemak, hvor Hendes Majestæts Overkammerherre modtog ham og anmeldte ham. Sofie Magdalene, der var omgivet af sine Hofdamer og øvrige Hofstat, modtog Prindsen i sit Toiletværelse. Derpaa aflagdes der en lignende Visit hos Kronprindsen, som paa denne Tid var 14 Maaneder gammel, og hos Kongens Brødre, hvorpaa Prindsen atter førtes bort af de samme hinanden afløsende Hofembedsmænd, men i omvendt Orden, medens Liv- og Standdrabanterne nu gjorde ham fuld Honneur med Karabiner og Partisaner, en Ære, der først kunde tilkomme ham, efter at han officielt var bleven modtaget af Herskaberne.

Efter saaledes at have gjennemgaaet Præsentationens Skjærsild kunne vi søge at stifte et nærmere Bekjendtskab med nogle af de vigtigste og mest fremtrædende Personligheder ved det gustavianske Hof. Vi ville begynde med Kongehuset. Selve Gustav den Tredie ville vi i det Følgende saa jevnligt komme tilbage til, at vi her blot ville bemærke, at han var født i Aaret 1746 og saaledes paa den Tid, der skildres i de ehrensvärdske Dagbøger, i en Alder af 30—34 Aar. 1771 formæledes han med den danske Prindsesse Sofie Magdalene, der vistnok var en temmelig ubetydelig Personlighed og under alle Omstændigheder ikke var istand til at fængsle en saa velbegavet, glimrelysten og flygtig Gemal. „Paruren" synes at have været Dronningens væsenligste Interesse, og den Tid, som andre Fyrstinder, og ikke mindst hendes Forgængerske, plejede at anvende paa politiske Intriger eller endog Sammensværgelser eller dog ibetmindste Hoftrakasserier, tilbragte hun fortrinsvis med Ordningen af sin Garderobe eller ved sine Omklædninger. Forholdet mellem hende og Kongen var aldrig varmt eller fortroligt, derimod indtraadte der ikke sjelden en Kulde mellem det kongelige Ægtepar, der endog kunde fjerne dem fuldstændigt fra hinanden paa længere Tid. Ja Fersen beretter endog om en Samtale, han har havt med Gustav den Tredie, ved hvilken denne ligefrem tilkjendegav ham, at det var hans Agt at lade sig skille fra sin Gemalinde. En væsenlig Andel i dette uheldige Forhold tilskrives med Rette Enkedronningen, den preussiske Prindsesse Lovisa Ulrikka, hvis hele aandelige Habitus gjenfindes i Gustav den Tredie. Forholdet mellem ham og Moderen var meget ejendommeligt; hun var stolt af Sønnens glimrende Egenskaber, men da Revolutionen af 1772 ikke havde bragt hende nogen Indflydelse i Regjeringsanliggenderne, kunde hun, Frederik den Stores Søster, der havde altfor meget af Herskernaturen i sig til at kunne føle sig tilfredsstillet ved en Enkedronnings tilbagetrukne Liv, ikke undlade at komme i et stævt Forhold til Sønnen; Gustav den Tredie paa sin Side var altfor ængstelig for at miste nogetsomhelst af sin Magt og Myndighed, til at han — endog i Ubetydeligheder — turde lade sin Moder faae Spor af Raaderum. Der er noget næsten Tragisk ved denne Fyrstinde med den store Begavelse og brændende Ærgjerrighed, der saa ofte i Frihedstiden havde grebet efter Magten uden at opnaa Andet derved end at bringe sig selv Ydmygelser og styrte sine Venner i Ulykke. Tidligere var det det raadende Parti og Rigsdagsmajoriteten, der paa en ofte brutal Maade havde ladet hende føle den bitre Skuffelse over stadig gjækkede Forhaabninger, nu var det hendes egen Søn, som spærrede hende Vejen til Magt og Indflydelse, hvorefter hun sit hele Liv havde tørstet. Hendes Had vendte sig mod den ubetydelige Dronning Sofie Magdalene, og hun fandt en lidet tiltalende Glæde ved at forstyrre Forholdet mellem hende og Sønnen, indtil hun tilsidst led den største af alle Ydmygelser, idet hendes hele Slægt

vendte sig fra hende. Hermed forholdt det sig saaledes. Kongens Ægteskab var barnløst og trods Badereiser og forskjellige Kurmethoder hengik det ene Aar efter det andet, uden at Kongehusets og Nationens Haab syntes at skulle opfyldes. Endelig 1778 efter tolv Aars barnløst Ægteskab kunde Kongen lade anordne Kirkebøn for Dronningens lykkelige Nedkomst; men samtidig gik der mange Rygter om denne Sag blandt Folk, saaledes som det ofte plejer at ske, og Enkedronningen greb strax disse for om muligt at styrte sin Svigerdatter, den regjerende Dronning. Hun lod nemlig sin næstældste Søn, Hertug Karl af Södermanland, kalde til sig og erklærede ham, at da den almindelige Anskuelse udpegede Staldmesteren Munck og ikke Kongen som den rette Fader, skyldte Hertugen som den af Kongehuset, der var nærmest berettiget til Tronen, hvis Kongen døde barnløs, sig selv og sin Stilling at faae Sagen nærmere undersøgt. Hertug Karl var imidlertid klog nok til i det Sted at gaa direkte til Kongen og aabenbare ham Samtalen med Enkedronningen. For Gustav den Tredie var dette en maaske ikke ukjærkommen Anledning til at bryde med Moderen og paa en eklatant Maade ydmyge hende for hele Nationen. Han tvang nemlig Enkedronningen til at undertegne en Deklaration, hvori hun erklærede de ærerørige Rygter om Dronningen for usande og udtalte sin Anger over de af hende fremførte Ytringer — kun paa denne Betingelse undgik hun en Forviisning; og de to Exemplarer af denne Deklaration bleve derpaa, forsynede med Kongehusets Medlemmers og nogle Rigsraaders Segl, opbevarede i Stændernes og Ridderhusets Arkiver. I den følgende Tid levede Enkedronningen næsten isoleret fra Hoffet og forladt af sin nærmeste Slægt; thi ogsaa Hertug Frederik af Östergötland og Prindsesse Sofia Albertina, hendes to yngste Børn, fjernede sig efterhaanden mer og mer fra hende. Der gjordes ganske vist adskillige Forsøg paa at forsone Kongehusets Medlemmer med hinanden, og navnlig var Hertuginden af Södermanland utrættelig i denne Henseende; men Alt strandede paa Gustav den Tredies Modstand. Kongen gjensaa først sin Moder paa hendes Dødsleje, og den Døende lod da al den Bitterhed og Had, hvorpaa hun i saa mange Aar havde samlet, strømme ud fra sine Læber. Fersen fortæller de uhyggelige Enkeltheder ved dette Møde. Enkedronningen modtog Sønnen med disse Ord: «Du kommer utan tvifvel för at njuta af ett för dig angenämt skådespel, och som du väntat med så mycken otålighet, nemligen att få se mig dö.» Imidlertid gav dog begge Parter deres Minde til en højtidelig Forsoning og lovede Glemsel af alt det Skete; men da Grevinde de la Gardie umiddelbart efter Kongens Bortrejse udtalte sin Glæde over den endelige Udsoning, trykkede Enkedronningen hende i Haanden med de Ord: «Moderera eder glädje; han bedrager oss, ma chère;» og hvad Kongen angaaer, ilede han hurtigst muligt tilbage til Drottningholm for ikke at forsømme Dagens Theaterforestilling.

Kronprindsen, hvis Fødsel havde givet Anledning til denne uhyggelige Spaltning indenfor Kongehuset, den senere Gustav den Fjerde Adolf, hvis Regjering skulde blive ligesaa uheldbringende for Sverig som ulykkelig for ham selv, og som skulde tilbringe sine sidste Dage fjernt fra sit Fædreland paa et Gjæstgiversted i St. Gallen, forglemt af Alle, var neppe kommen til Verden, før hans Hofstat indrettedes, som det sømmede sig for den første Prinds af Blodet. Ganske vist ansattes der ikke hos Sverigs tilkommende Konge omtrent 80 Personer saaledes som hos Ludvig den Sextendes Datter, et Antal, der ovenikjøbet maa ansees for meget ringe, da Marie Antoinette lejlighedsvis fremhæver, at hun for ikke at fremkalde Hovmod hos sit Barn havde reduceret Prindsessens Betjening saa stærkt; men hans lille Hof havde dog foruden det egenlige Tjenerpersonale sin egen Overhofmesterinde, to Hofmesterinder samt adskillige Hoffrøkener og Livpager, alle naturligvis tilhørende ansete adelige Familier. Allerede i en meget spæd Alder maatte Kronprindsen, trods sit ikke stærke Helbred, begynde at gjøre Honneurs og repræsentere sin høje Stilling i Samfundet. Da saaledes den kejserlige Gesandt Kageneck i Juli 1779 havde sin Afskedsaudiens ved Hoffet, gjorde han ifølge Ceremoniellet ogsaa sin Opvartning hos Kronprindsen, der dengang var otte Maaneder gammel. Denne sad smykket med Serafimerordenen under en Baldakin paa sin Overhofmesterindes Grevinde Rosens Skjød og modtog Gesandten omgiven af alle sine Hofdamer. Kageneck traadte frem, gjorde de lovbefalede tre „Reverencer"*) og holdt sin Tale, hvorefter Grevinde Rosen svarede paa Fransk; men hendes Stemme kunde slet ikke høres af de Omstaaende, da Hs. kongelige Højhed gav sig til at græde og skrige himmelhøjt. Gesandten var i det Hele taget mindre vel anskreven ved Hoffet, og baade Kongens og Dronningens Afsked havde i den Anledning været meget kølig, og tilmed var der ved Afskedsaudiensen hos Dronningen indløbet en meget uheldig Fejltagelse, der kunde se ud som en Tanke, idet en gammel skikkelig Statssekretair, der skulde svare paa Sofie Magdalenes Vegne og som just ikke var synderlig stiv i det Franske, i sin Forvirring var kommen til at sige: «S. M. la Reine est charmée de vous voir partir» istedetfor «fachée», saa at Kageneck med en vis Ret kunde sige, da han tog bort fra Slottet, at den Eneste, som syntes at sørge over hans Afrejse, var Hs. kongelige Højhed.

Kongens ældste Broder, Hertug Karl af Södermanland, den senere Kong Karl den Trettende, var 1774 bleven gift med Hedevig Elisabeth Charlotte af Oldenburg, og da Kongens Ægteskab endnu paa denne Tid var barnløst, havde man knyttet store Forhaabninger til denne Forbindelse. Hertuginden af Södermanland var en sjelden Fremtoning i Datidens Hofliv; thi hun var smuk uden at være koket, vittig og aandrig uden at være fordringsfuld, og skjøndt hun var en meget forstandig Dame, havde hun ikke nogensomhelst ærgjerrige Pretensioner. Alle Beretninger fra Samtiden udgjøre ogsaa et samstemmende Kor til hendes Pris. Kort efter hendes Ankomst til Sverig — hun var dengang kun sexten Aar gammel — blev hun Gjenstand for en Mystifikation af en ejendommelig Art, hvorved hun atter meget mod sin Villie mystificerede sin Ægtefælle, Kongehuset og hele Sverig. I overdreven Iver efter at faae de Forhaabninger om Dynastiets Forplantning, som knyttedes til hendes Ægteskab, opfyldte, havde nogle blandt hendes Omgivelser bevæget den uerfarne Hertuginde til at underkaste sig en meget radikal Kur, som bevirkede en Revolution i hendes hele fysiske og psykiske Konstitution. De

*) Et Knæfald og tre Bøjninger, den saakaldte „spanske Reverence", brugtes ved højtidelige Lejligheder overfor Kejseren, Kongen af Frankrig og Kongen af Spanien — den synes med Undtagelse af Knæfaldet at være indført ogsaa ved det svenske Hof.

herved frembragte Abnormiteter forstodes, som om Kuren allerede havde havt de forønskede Virkninger, og den glade Nyhed, hvorom man først hviskede i Hofkredsene som en dyb Hemmelighed, bredte sig med den Hurtighed, som er karakteristisk for slige interessante Hemmeligheder, ud over hele Landet og blev tilsidst officiel, da der udgik kongelig Anordning om Kirkebøn for Hertuginden i Anledning af den forventede Begivenhed. Alt var allerede arrangeret: Kanonerne, der skulde give Æressaluten for det nye Medlem af Kongehuset, holdtes beredte, Hoffolkene sov i deres Klæder for strax at kunne være ved Haanden, de gamle Rigsraadsfruer, som skulde figurere ved Daabsfesten, vare allerede ankomne til Hovedstaden, og man begyndte allerede at spinde Intriger for ikke at blive forbigaaet ved Ansættelserne i den nyfødte Prindses Hofstat; thi at det maatte blive en Prinds, kunde der selvfølgelig neppe være Tvivl om, og det jo vel at mærke en Prinds, der efter al menneskelig Beregning vilde blive Konge i Sverig; men Dagene gik, og Prindsen kom ikke — tvertimod bleve Kanonerne atter i al Stilhed kjørte tilbage til Tøjhuset, Kirkebønnerne hørte op, alle øvrige Anstalter stilledes i Bero — og kort Tid efter viste Hertuginden sig atter ved Hoffet, og hun havde, det være sagt til hendes Ros, Selvfornægtelse nok til at tage Skylden for det Skete paa sig selv, uden med et Ord at angive de Personer, der havde ladet hende spille denne tvetydige Rolle. Hendes Gemal, Hertug Karl, var paa denne Tid endnu ikke den mystiske Drømmer, som han senere blev, da han som Regent for den umyndige Gustav den Fjerde Adolf lod sig beherske af Reuterholm, skjøndt der heller ikke i Ehrensvärds Journaler fattes Exempler paa hans Overtro og mystiske Grublerier; ligesaa lidt havde han endnu havt Lejlighed til at vise sit personlige Mod og Dygtighed som Søkriger. Man faaer nærmest Indtryk af ham som en ret velbegavet ung Fyrste, der har kastet sig ind i Hvirvlen af allehaande Forlystelser, som ikke kan husholde med sine Penge, og som ved Hoffet har samlet om sig en lille beundrende Kreds af Personer, der ikke have været istand til for Øjeblikket at gjøre Lykke og derfor vente paa ham som en mulig opgaaende Sol. Det er et Sidestykke en miniature til Hertugerne af Orleans ved Hoffet i Versailles. I sin første Ungdom havde han og Hoffrøkenen Brita Horn spillet Hovedrollerne i en lille Kjærlighedsroman, der synes at have været alvorligt ment fra begge Sider; Hertugen, paa hvem de Hindringer, der rejste sig for hans Giftermaal med Frøken Horn, virkede i høj Grad deprimerende, og hvis svage Helbredstilstand derved bragtes til at vakle paa en betænkelig Maade, sendtes udenlands for at helbredes baade legemligt og aandeligt. Kuren har øjensynlig været probat; thi ikke længe efter knyttede han en Liaison med en af de for deres Skjønhed og Aandrighed saa berømte Frøkener Fersen, de mest glimrende Stjerner ved Hoffet. Efter at hun var besørget gift med den svenske Minister i Dresden, Grev Løvenhjelm, udsaa man til Hertugens Brud den nys omtalte Prindsesse Hedevig Elisabeth Charlotte af Oldenburg. Det var dog meget langt fra, at Familielivet selv ved en saa smuk og aandrig Gemalindes Side havde nogen Tiltrækningskraft for Hertugen af Södermanland, tvertimod vexler nu ideligt Gjenstanden for hans Tilbøjelighed. Efter først at have søgt sine Elskerinder blandt sin egen Hustrus Hofdamer, kastede han f. Ex. senere sine Øjne paa en Aktrice, en Mamsell Eckermann, der i længere Tid var hans erklærede Maitresse, uden dog derfor at kunne rose sig af at være den eneste Begunstigede; thi, siger Ehrensvärd, Alle, der kjende Hertugen, «äro öfvertygade, at hertigen bibehåller sina tankesätt både för fröken Rosenstjerna och mamsell Eckermann och ännu flera på en gång, om de finnas, och få de til al sin tröst såga som Roxelane: «Voilà cinque cents femmes bien heureuses!» »

Gustav den Tredies yngste Broder, Hertug Frederik af Østergötland, var legemlig svag og aandelig ubetydelig, han spiller ikke nogen stor Rolle i Hoflivet, hvor hans Tilstedekomst oftest var ensbetydende med en Appel til Kongens Chatolkasse. Han opholdt sig ofte i lang Tid ad Gangen i Tullgarn nogle Mile Sydvest for Stockholm, hvor han, omgiven af nogle faa Personer, levede et idyllisk Landliv i Forening med en Mamsell Hagmann, der havde begyndt sin Løbebane som Tjenestepige, men hvem det tilsidst lykkedes hendes fyrstelige Tilbeder at faae præsenteret om just ikke ved Hoffet, saa dog i Hofkredsene.

Sluttes.

Navnløse Følelser.

Af Zacharias Topelius.

(«Literärt Album». Andra Årgången. Stockholm 1878.)

En Septemberaften Aar 1538 skinnede Fuldmaanen ned i de løvrige Haver, som dengang endnu strakte sig langsmed Enden af Monte Cavallo i Rom, fra Paladset Colonna op mod det lille ensomme Kloster San Silvestro paa Toppen af Højen. Mellem Grupper af Myrter, Laurbær og Mandeltræer, mellem Hækker af endnu blomstrende Roser og Grusgange, kantede med Jasminer og Nelliker, kastede talrige Marmorstatuer deres drømmende Skygger ud i Maaneskinnet. Flora beherskede Aftenens Duft med sit Scepter, Hebe opfangede Duggen i sin Skaal, og Dryaden steg frem af den høje Platan, medens en leende Faun skjulte sig halvt bag de brede Blade af en hundredaarig Aloe, som nu udfoldede sine første Blomster. Aftenen var mild, Solen var gaaet ned for over en Time siden, og den første fugtige Kølighed efter en varm Dag havde allerede antaget den italienske Nattelufts velgjørende Blidhed. Naturen var gjennemaandet af Vellugt. Aftenbrisen gjorde sin vante Udflugt fra det fjerne Hav i Vest, men inden den naaede den evige Stad, knækkedes dens Vinge i Tiberdalen, og den havde neppe

længer Kraft nok til at bevæge Platanernes Løv, skjøndt den dog bragte en dæmpet Brusen fra den store Stad med sig.

Udenfor de sluttede Gange nærmede der sig en Mand og en Kvinde, som vendte tilbage til Klostret. Snart forsvandt de i Træernes Skygger, snart viste de sig klart belyste i Maaneskinnet, men deres Træk kunde ikke skjelnes. De nærmede sig langsomt, fordybede i Samtale, standsede af og til, ligesom for bedre at opfatte hinandens Ord, og fortsatte saa deres Vandring, indtil kun nogle Skridt skilte dem fra Paladsets Trappe, som bevogtedes af tvende Bronceløver. Her tog den kvindelige Skikkelse Plads paa en Bænk, medens Manden blev ærbødigt staaende foran hende, og en tredie Skikkelse, en ledsagende Tjener, viste sig i saa lang Afstand, at han ikke kunde høre deres Samtale.

De to vare nu fuldstændigt skjulte af Skyggen. Et gammelt Laurbærtræ, som udbredte sine tætte Grene over Siddepladsen, holdt skinsyg enhver Maanestraale ud, som om det ene havde Ret til at staa paa Vagt her og skjule de To for de spejdende Løveblik.

Hvem var denne Kvinde? Og hvem var denne Mand? Var det to Elskende, der havde søgt et fredlyst Sted og Aftentimens Ensomhed til deres fortrolige Meddelelser? Eller var det Paladsets unge Signora, der havde valgt dette skyggefulde Tilflugtssted for at skjule sin Rødme, naar hun skriftede en sød Synd for en af Veteranerne blandt Klostrets Munke?

Var det to Elskende, hvordan skulde man da forklare den Ro, der bragte dem til snarere at ligne to i Skyggen stillede Statuer end Væsner, som vare givne til Pris for Kjærlighedens Storme? Og gjaldt det et Skriftemaal af dulgte Synder, hvorfor syntes da den Mand, der modtog Tilstaaelsen, snarere ærbødigt at vente paa et Raad end at være i Færd med at give et saadant?

Der var noget Hemmelighedsfuldt ved denne Have. Enten maatte en Sibylla fordum have aandet paa Bladene, eller ogsaa maatte et overjordisk Pust være faret her igjennem og have givet det haarde Marmor Liv, besjælet Broncen, frigjort Parkens Genier og lagt en Betydning i Blomsternes Aftenduft. Naar de to Skikkelser nærmede sig til hinanden og den halvt slumrende Vind paany rørte sine hvilende Vinger, opsteg der en Hvisken mellem Grene og Blade, mellem Marmor og Bronce i det usikre Maanelys. Hebe sagde til Flora: „seer Du ham?" Og Flora svarede: „ja, det er ham!" Dryaden syntes at udstrække sine Arme for at hilse de Kommende, Faunens hæse Røst vækkede Broncoløverne, deres Manker rejste sig og de syntes at ville kaste sig for deres Beherskers Fod og sige til ham: „Befal over os!" Pillerne i Portalen traadte frem af Skyggen og glindsede hvide af Glæde; Basrelieferne og Freskerne ønskede kun en Lysstraale for at kunne sees og se.

Mellem Løvet og Blomsterne gik der en blidere Susen. Nelliken sagde til Jasminen: „Kjender Du hende?" Og Jasminen svarede: „Ja, det er hende!" og bragte saa Budskabet herom til Roserne. Roserne lod det gaa videre til Træerne og sagde: „Hun har seet os, derfor kunne vi endnu blomstre." Blandt Myrter og Mandeltræer hviskedes det Samme: „Hun er vor, og vi ere hendes." Platanen sagde: „Hun forstaaer jo alle Sprog, ogsaa vort; lad os sige til hende: ave!" Denne Hvisken naaede tilsidst hen til det gamle Laurbærtræ, der nu havde den misundelsesværdige Forret at beskygge de To, hvis Nærværelse besjælede og henrykte hele Haven. Det stammede, ved Frø efter Frø og Rodskud efter Rodskud, fra det Træ, som engang havde skygget over Virgils Hoved; Dante havde i dets Forgængers Skygge drømt om sin Beatrice, og Laura havde af dets første spæde Blade flettet en Krands til den kronede Sangerfyrste Petrarca. Nu lyttede Træet til Aftenvindens vexlende Susen og blandede sit Løvs Raslen med den. „Ja, ja", sagde Løvet, „de Store fra gamle Dage ere komne og forsvundne, men blandt de Nulevende findes hverken hans eller hendes Lige."

Pludseligere end hidtil nærmede der sig nu en nysgjerrig Luftning; den legede et Øjeblik i det gamle Laurbærtræs Krone, som et Barn leger med sin Morfaders graa Haar, men med eet lykkedes det den at knække det yngste Topskud, og i Kaadhed kastede den Grenen for Fødderne af de To. Manden bøjede sig til Jorden, tog Laurbærkvisten op og sagde til sin Ledsagerske med et Udtryk, som det var Skade at Ingen saae: „En Stjerne har kastet Laurbærgrenen for Eders Fod!"

— „Ja," svarede hun med samme ubeskrivelige Udtryk, idet hun gav ham Grenen tilbage, „de Udødelige have forundt mig den Ære, at række den til Eder."

Han modtog Gaven; man forstod, at han ikke kunde afslaa Noget, der bødes ham af denne Haand. Nogle Øjeblikke holdt han tvivlraadig Kvisten i Maaneskinnet, ligesom for endnu engang at lade den vædes af Himlens Dug, medens hun saae derpaa; saa forsvandt „Stjernernes Gave" under hans vide Kappe.

Luftningen døde bort, Havens Hvisken taug, og der indtraadte en Stilhed, saa dyb næsten som to Hjerters fælles, i Sjælens Inderste skjulte Bøn. Derpaa sagde Manden fast og rolig, men bestandig i den ærbødigste Tone, ligesom afsluttende Aftenens Samtale:

„Jeg beder Eder, vær min Raadgiver. Eders Raad skulle være mig hellige. Jeg søger kun med usikre Skridt Sandheden. Bortryd min Tvivl, overbevis mig under min Vaklen og siig mig, hvad jeg bør gjøre, I, der saa godt har forstaaet at lede mig paa den lige Vej til Himlen."

— „Hvorledes?" spurgte hun. „I begjærer Raad af mig, I, hvem saa mange Andre spørge til Raads! Nævn mig en eneste Mand eller Kvinde i dette skjønne og rige Italien, som Gud har fundet værdigt til at være et Midtpunkt for Menneskehedens Fremskridt, nævn mig En, der ikke vilde skatte sig lykkelig ved at kaldes Eders Lærling! Ikke den Viseste, ikke den Lærdeste, ikke den Aandrigste, ja, ikke en Pave eller en Filosof vilde kunne lære Eder noget Nyt; og I begjærer Raad af mig!"

— „Eccellenza," gjentog Manden, „maaske tillægger I mig mere, end jeg fortjener, overfor Mænd: men af Kvinder, hvis Følelser og Tankegang afvige saa meget fra vore, har jeg i hvert Tilfælde Meget at lære. Har jeg hidtil ikke forstaaet at drage nogen Lærdom af et ædelt og ophøjet Kvindehjertes beundringsværdige Livsanskuelse, saa er det uden Tvivl, fordi jeg ikke har kjendt Eder. Fortiden fremstillede alle Dyder i Kvindeskikkelse —"

— „Ja, vist; og alle Laster ligeledes! Nu vel da, lad os være fornuftige og gjøre et Bytte. I skal forunde mig det, hvoraf jeg altid vil være stolt og som Mange vilde misunde mig: Eders Venskab og Overbærenhed, Eders

Erfaring og Eders uforlignelige Aands Skatte. Jeg giver Eder som et ringe Vederlag mine Smil og Taarer og den uendelige Hengivenhed, som findes hos en Kvinde, der højagter Eders Karakter endnu mere end hun beundrer Eders Talenter. Men —" og her rejste hun sig op med den fine kvindelige Takt, der frygter en for omfattende Tolkning af Hjertets Følelser — „I har endnu ikke talt til mig om det lille Kloster, jeg har isinde at opføre indenfor Havens Mure. Det er sent; I lover mig jo at komme igjen imorgen?"

Hendes Ledsager svarede ikke. Maanen stod lavere, og Stjernerne tindrede klart paa den dybe blaa Himmelhvælving.

Efter nogle Øjeblikkes Taushed udstrakte den kappeklædte Mand under Laurbærtræet sin kraftige Arm først mod Jorden, derpaa mod Himlen, og sagde med en af Bevægelse dæmpet Røst:

„Her ere vi kun Støv. Der skulle vi engang møde hinanden straalende af Ungdom, og da skulle vi forstaa Alt. — Jeg takker Eder, Eccellenza."

Med disse Ord fjernede han sig, efter en dyb Bøjning, med faste, mandige Skridt. Hun fulgte ham med et langt, roligt, tankefuldt Blik. — „For tredive Aar siden," sagde hun til sig selv, „vilde man have kaldt dette Kjærlighed. Nu kalder man det Venskab, fordi man ikke har fundet et mere betegnende Navn. Og dog er det ingen af Delene. Men hvad er da denne Følelse, der paa eengang ligner et Barns Tillid, en ungdommelig Lidenskab og den modnere Alders tilbageholdne Hengivenhed, en Forsagelse uden Grændser og en selvisk Trang til at lyksaliggjøres gjennem en Anden?" — Hun havde Ret: en saadan Følelse finder hverken Navn eller Forklaring. Vi ville engang forstaa den der — der!

Og hun vendte med langsomme Skridt tilbage til Paladset, fulgt af Tjeneren.

Atter begyndte i Haven denne hemmelighedsfulde Hvisken, hvori Træernes fængslede Dryader og Marmorets og Broncens bundne Genier meddelte hverandre deres Indtryk. — „Jeg veed, hvem hun har elsket," hviskede Hebe; „men han har aldrig elsket nogen Anden end mig. Havde jeg ikke skjænket ham Hesperidernes Æble, vilde han nu være en Olding."

„Han har aldrig elsket Andre end mig," indvendte Flora med Skinsygens Varme. „Jeg har talt de Somre, han har oplevet, og de ere nu sexogtres, men jeg vedbliver at bekrandse dem alle med Blomster."

Dryaden rejste sin slanke Skikkelse i Halvmørket og hviskede stolt: „Har han skabt Eder, saa har han sunget om mig. Jeg har laant ham min ømmeste Susen, og af mit Haar har han spundet Strengene til sin Lyre."

Faunens tykke Læber krusedes af det godmodige Smil, der var ham eget. „Spundet!" sagde han. „Jeg har seet ham male Dæmoner og mejsle Titaner. Det passer godt for ham at tale med Kvinder om Kjærlighed!"

Løverne rystede deres Broncemanker og brummede som Havets fjerne Drønen ved Tibermundingen. „Jorden har ikke to Mænd med hans vældige Kraft. Han bandt os i det smeltede Malm og stillede os paa Vagt her til Tidernes Ende. En saadan Mand leger ikke med Blomster."

— „Nej, nej!" gjenlød det i Søjlegangen; Kapitælerne stemmede sig op imod Hvælvingen, Soklerne stampede mod Grunden, Freskerne sprang frem af Kalken, og de jættelignende Karyatider rejste sig i Mørket. „Nej, nej, en saadan Mand leger ikke med Blomster!"

Uden at bryde sig om de Stores Foragt vedblev Træer, Buske og Blomster at meddele hverandre deres Tanker i Aftenvinden. Jasminerne spurgte: „Hvad vil det sige at elske eengang? Den, der saaede os, har elsket hele sit Liv!"

„Jeg kjender hende," svarede Rosenhækken. „Sytten Aar gammel gav hun Haand og Hjerte til Italiens ædleste Ridder, og efterat de havde elsket hinanden i atten Aar, gik en Landsekspids gjennem hans Bryst. I tretten Aar have vi voxet over hans Grav, men hun elsker ham endnu, ham og ingen Anden."

Myrterne, der roste sig af at være Kjærlighedens Regnemestre, begyndte at lægge de Tal sammen, som Roserne havde nævnet. „Sytten, atten og tretten," sagde de, „det er otteogfyrre. Er det muligt at elske, naar otteogfyrretyve Efteraar have røvet Livets Sommer dens Varme?"

Jasminerne tilstod, at de ikke havde talt Aarene. Men var otteogfyrre ikke længer Kjærlighedens Alder, hvad skulde man da sige om de omineuse sexogtres?

Det gamle Laurbærtræ havde hørt paa de To, der udvexlede deres Tanker i dets Skygge. Det forstod dem bedre: det havde kjendt Dante og Petrarca og skulde ogsaa se Tasso. „Hvem siger, at Kjærligheden altid er den fortærende Ild, der brænder sin Gjenstand til Aske?" sukkede det. „Hvem siger, at det samme Hjerte ikke kan elske et Minde og samtidig fyldes af en mere levende Virkelighed? Om Vittoria Colonna har elsket og aldrig vil ophøre at elske den Skygge, der engang hed Marchese di Pescara og var hendes Ungdoms Ridder, hvad Navn skal man da give den nye Følelse, hvormed den vældige Michael Angelo har fyldt hendes Sjæl?"

„Kald det Eftervaar," sagde Jasminerne uskyldigt.

„Kald det Aftenrødme," foreslog Roserne.

„Kald det det sidste Gjenskin af et svundet Foraar," hviskede Myrtehækken.

„Det er forgjæves at søge et Navn for det, der ikke kan figes," vedblev Laurbærtræet. „Eengang i hvert Aartusinde mødes to Aander som disse. Begge storslaaede og istand til at fatte det Højeste, Begge søgende, den Ene i det Forbigangne, den Anden i det Nærværende, men Begge i det Tilkommende. De mødes, men mødes sent, og er end dette efter de Dødeliges Begreb om Lykke for sent, saa er det dog fra et højere Synspunkt en Lykke for dem, thi Sandseverdenens Lænker fængsle dem ikke mere, den jordiske Kjærlighed visner, det aandelige Slægtskab træder frem i sin hele Renhed. Men Aanden er strømmende Æther: flyde de to Strømme over i hinanden, saa opfylde og forstærke de hinanden. For dem gives der hverken Aar, Grændser eller Skjæl; de skulle gjennemstrømme hinanden, atter skilles og atter søge hinanden for at mødes i det Uendelige. Hvad kalder man da den Flod, hvori Strømmene mødes?"

Maanen gik ned, Stjernerne skjultes bag Skyerne, og den mørke, tause Nat vidste ikke at give noget Svar.

Aldrig havde dette skjønne Italien, der ved en særlig Skjæbnens Gunst i sig forenede den antike Kunsts Form-

fuldendthed med den kristne Tids dybe og inderlige Romantik, under den Opstandelsens Vaar, i hvilken det nu levede og udfoldede sig, frembragt en ædlere Blomst end Vittoria Colonna. Samtidige vidne med Beundring, at Hjertets og Aandens højeste Gaver hos hende paa den mest harmoniske Maade vare forbundne med ydre Skjønhed. Født til at herske i Kraft af Byrd, Rigdom, Magt og naturlige Anlæg, var hun saa barnlig ydmyg i sin Tro, saa kjærlig og mild i sit Væsen, at Ungdommens Ynde aldrig forlod hende, end ikke da Aarene og Prøvelserne havde lagt Alvor i hendes Blik og da hendes indtagende Personlighed havde faaet en Dronnings Værdighed. Forlovet allerede i sin Barndom og sytten Aar gammel gift med den kun faa Aar ældre Marchese af Pescara, der faldt i Slaget ved Pavia 1525, saae hun sit Liv delt mellem Lykke og Sorg. Efter sin Ægtefælles Død syntes hun kun at leve for at begræde ham. Hverken glimrende Tilbud eller vedholdende Opfordringer fra hendes stolte og mægtige Slægts Side formaaede at drage hende bort fra den ensomme Ro, under hvilken hun, dels i Rom, dels i Viterbo, delte sin Tid mellem Velgjørenhed, Andagtsøvelser, Kunst og Litteratur. Luthers Lære var paa denne Tid trængt ned lige til Sydspidsen af Italien, og Marchesa af Pescara hørte til en fortrolig, lille, men indflydelsesrig Kreds, der yndede Reformationen uden dog at bryde aabent med Pavedømmet. Mange nærede allerede det Haab, at Videnskabens og Kunstens Gjenfødelse i Italien skulde følges af en endnu betydningsfuldere Gjenfødelse af den lænkede Trone og den verdsliggjorte Kirke, men da fik Reformationens og Slægten Colonnas Fjender Aar 1549 Overtaget, og den nye Tids Morgenrøde forsvandt i Inkvisitionens Fængselsmørke. Vittoria Colonnas Liv strækker sig paa lidt nær fra Begyndelsen til Slutningen af den skjønne Vaar, der udbredte sig over Italien fra Savonarola til Ignatio Loyola (1498—1550).

Ingen kan læse Michael Angelo Buonarottis Historie, uden paa de sidste Blade — og det er jo netop disse, der betegne Højdepunktet af denne gigantiske Aands Udvikling — tillige at læse Navnet Vittoria Colonna. Der hviler et Slør over deres første Forbindelse, som Nogle betragte som begyndt allerede i Aaret 1535. Men et endnu langt tættere Slør har lige til vore Dage hvilet over Beskaffenheden og Inderligheden af dette Forhold, om hvilket man kun har kunnet sige et Eneste med afgjort Sikkerhed: at det har været rent som selve Himlens Lys.

Vittoria Colonnas Kvindehjerte tilhørte en Død, med hvem hun ventede at gjenforenes hinsides Graven. Michael Angelo havde aldrig elsket nogen Kvinde; ingen var ham stor, skjøn og ren nok til at opfylde Kjærlighedens Ideal. Og dog elskede Ingen varmere end han, men hans Kjærlighed lignede Solskinnet, den forsmaaede at udtømmes over een Gjenstand, den varmede og lyste for hele Verden. Hans Elskerinder vare hans Kunsts Frembringelser, men ingen af dem var Kunsten selv, ingen af dem var det legemliggjorte Ideal, til hvilket han kunde hengive sig med sin fulde Sjæl. Kjærligheden var for ham det Navnløse, det Udsigelige, det Uopnaaelige, hvoraf der fandtes Noget i alle den jordiske Skjønheds Former, men kun som en Anelse, aldrig som Virkelighed.

Den finske Mythe om Ilmarinen fortæller, at denne Helt efter en ulykkelig Kjærlighed bannede sig en Hustru af Sølv og Guld, men følte Dødens Kulde i hendes Arme. Michael Angelos Kunst, til hvilken han gav sit Hjerte — denne store, djærve, bestandig mod det Højeste rettede Kunst, der omfattede Skulpturen, Arkitekturen, Maleriet og Poesien — blev ham dog mere og mere Ilmarinens Hustru af Sølv og Guld. Jo længer han fjernedes fra Ynglingealderen, der fylder ethvert tomt Rum med lyse Fantomer, desto mere overskyggedes Idealets Verden for ham af mørke, dæmoniske Skrækkebilleder, fremkaldte af hans mægtige Fantasi som den menneskelige Naturs Protest mod Kunstens Fordring paa at fremstille Skjønheden uden jordisk Brøst. I ham rasede en Strid, som han aldrig skriftede for nogen Dødelig, men som aabenbarede sig i hans Kunstværker. Eftersom alle hans Frembringelser bære Skjønhedens plastiske Præg, som han ikke kunde fornægte uden at fornægte sig selv, maatte han ødsle denne Skjønhed bort endog paa de Fordømte. Paa den Tid, da Michael Angelo gjorde sit første Udkast til de forfærdeligt gribende Billeder, der fremstille den yderste Dom, var hans uudtømmelige Fantasi lige fortrolig med Afgrundens evige Kvaler og med de Helliges evige Salighed. Han fandt en uhyggelig Tilfredsstillelse i denne Modsætning mellem Himmel og Helvede. Mange have ment, at Michael Angelo, ligesom sit beundrede Forbillede Dante, langt snarere i det Sidste end i det Første har fundet et passende Emne for sin gigantiske Skaberkraft. Men mod dette Fantasiens Syndefald rejste sig alle Kunstnerens ædlere Følelser: derfor kastedes han paa denne Tid ligesom uafbrudt frem og tilbage mellem Yderpunkterne af Lys og Skygge. Han gjenfandt intetsteds længer den Sjælens lykkelige Ro, under hvilken Fantasien alene var de ædle Følelsers Vinge, der bestandig førte dem opad. Indesluttet i sig selv havde han for længe siden ophørt med hos Andre at søge en Vejledning eller en Forklaring af Gaaderne i hans Indre, da Vittoria Colonna pludselig aabenbarede sig for hans mistroiske eller ligegyldige Blik.

I Høsten 1538 finder man de første sikre Spor af dette aldeles ejendommelige Forhold mellem to saa overlegne og ophøjede Aander, dette Forhold, som Sproget ikke har noget Ord for og som Livet saa sjeldent viser Magen til. Man har sagt, at Kjærligheden, uanseet hvilket Navn Forholdet mellem Mand og Kvinde antager, dog gjemmer Nøglen til Gaaden. Men ligesaa vist som Vittoria Colonna var en af dem, der aldrig kunne elske mere end eengang i Livet, ligesaa vist laa denne Livets Blomstring for hende i det Forbigangne. Hun kom ofte fra Viterbo til Rom forat betragte Mesteren ved hans Arbejde. Det var mere end Beundring, mere end Ærbødighed, mere end Hengivenhed: det var den ene store og aandrige Sjæl, der uimodstaaeligt drog den anden til sig. Hun var Digter som han: hun sendte ham et stort Antal Sonetter, og disse varme, rene Solstraaler fra en rig Kilde henrykte, da de bleve udgivne i Trykken, hendes Samtid. Man kjender kun to Digte, som han har sendt hende til Gjengjæld: han bøjer Knæ for Sjælens Skjønhed. Denne Kvinde, der forstod ham bedre end nogen Mand; denne fribaarne Sjæl, der voxede op til Højde med hans egen og voxede højere, eftersom hun beherskede ham med sin Klarhed og Ro, var for Michael Angelo en ny Aabenbaring. Hun udfyldte det forfærdelige tomme Rum, der var i hans Sjæl mellem Idealet og Virkeligheden. Han syntes, at han maatte lære Alt af hende. I hendes Nærhed lagde Stormen i hans Bryst sig, Dæmonerne flyede,

og de Salige og Heltene skjulte deres Aasyn, som om de vilde sige: vi ere dit Værk, men hun er Guds! Og en velgjørende Ro bredte sig i den store Mesters Indre; han var nu ikke længer ensom her i Verden, siden der dog fandtes een jevnbyrdig Aand, der følte det Samme som hans, men følte det finere, renere og udtryksfuldere end han selv.

Maaske laa Vittoria Colonnas Magt deri, at det gjennem hende lykkedes Kunstneren at komme bort fra sig selv. Den, som veed, hvilken usigelig Møje, Strid og Kval det koster en Kunstnersjæl, som i mange Aar har formet nye og atter nye Skikkelser af den glødende Lava i sit Indre, at frigjøre sig for dem og føle det Velgjørende ved en fuldstændig Selvforsagelse — han forstaaer ogsaa, hvorfor den store Kunstner kunde være lykkelig ved at sidde som lyttende Lærling hos en Kvinde, der ikke havde skabt Andet end Lyksaligheden.

Michael Angelo havde en bestemt Uvillie mod at male Portraiter; intetsteds fandt han det Fuldkomne, og han vilde ikke nedlade sig til at idealisere Manglerne. Men Vittoria Colonnas Portrait har han malet i Aaret 1540, og sandsynligvis er det det eneste, der findes af hende. Det gjemmes i London, kjendt af Faa, skjult for den Efterverden, der betragter stive og intetsigende Billeder af hende i Florens. Naar en Kunstner ellers maler en Kvindes Aasyn, staaer han med eller mod sin Villie under Indflydelse af ydre Behag eller Mangel paa Behag. Men da Michael Angelo malede Vittoria Colonna i hendes halvtredsindstyvende Aar, maa han have malet en Sjæl, hvis uforkrænkelige Ungdom havde gjennemtrængt og besjælet det visnende Hylster. Ellers havde han aldrig malet hende.

Der var et Omraade foruden Kunstens, paa hvilket disse to saa beslægtede og dog saa forskjellige Naturer mødtes: det var Religionen. Livets Tyngdepunkt gled for dem Begge mere og mere over i det Evige, og som Følge heraf mistede de sædvanlige Betingelser for jordisk Lykke deres Betydning, medens Sjælens Fordringer traadte frem. De vare gamle paa Jorden, men de vedbleve at være unge for Evigheden.

Vittoria Colonnas Indflydelse paa Michael Angelo røber sig i de følgende skjønne Strofer, der ere skrevne til hans Elev Vasari Aar 1556, og som fortjene, at enhver Kunstner af Ærbødighed for den uovertrufne Mester gjemmer dem dybt i sin Erindring som et Værn mod de falske Guder.

„Baaren af et skrøbeligt Fartøj midt paa et stormende Hav, nærmer jeg mig den fælles Havn, hvor enhver Dødelig skal gjøre Regnskab for det Onde eller Gode, han har gjort i Livet."

„Nu føler jeg, hvormeget min Sjæl har fejlet, naar den har gjort Kunsten til sin Afgud og enevældige Hersker."

„Kjærlighedstanker, forfængelige og skjønne Illusioner, hvad bliver der af Eder nu, da jeg nærmer mig en dobbelt Død, den ene vis, den anden truende?"

„Hverken Malerkunsten eller Skulpturen kunne være tilstrækkelige til at berolige en Sjæl, der har vendt sig til Dig, o, Gud, Du, som har aabnet dine Arme for os paa Korset."

Tyve Aar efter det Møde, der er skildret i Begyndelsen af disse Linier, kom atter en enlig, kappeklædt Mand i Septembermaaneskinnet gaaende for Enden af Monte Cavallo, gjennem Haverne hen imod Paladset Colonna. Hans langsomme Skridt, hans noget ludende Hoved antydede en begyndende Alderdom, der dog ikke var saa vidt fremskreden, at den betog Foden dens Fasthed eller Skikkelsen dens Kraft. Han gik i dybe Tanker og syntes ligegyldig for Havens forsømte Tilstand. Gangene vare bedækkede med Græs og Rosenhækkene tyndede, Blomsterbedene vare ødelagte, en Del af Parkens skjønneste Træer omhuggede og flere Marmorstatuer væltede eller flyttede bort, efterat Slægten Colonnas Herlighed var forbi. Men hvor ligegyldig Vandreren end gik over Ødelæggelsens Spor, kunde han dog ikke undgaa at gjenkjendes af nogle blandt Havens stumme Beboere, der havde seet ham før eller fundet deres Mester i ham; atter gik en Hvisken gjennem de gamle Træer, de tilgroede Hække, de knuste Marmorbilleder, de glemte Bronceløver og de høje, forvitrede Søjlegange med Freskerne i Portalen. „Det er ham, ja, det er ham! Men hvor er da hun?"

Da Vandreren kom til Bænken under det gamle Laurbærtræ, standsede han pludselig og syntes at gjenkalde sig et Minde. Han bladede nogle Øjeblikke i en Skizzebog, som han bar ved sin Barm, og fandt i den en lille, forlængst visnet Laurbærkvist. Maanelyset faldt klart over den Plads, hvor han stod. „Her var det!" sagde han og fortsatte sørgmodig sin Vej.

Da Vittoria Colonna døde i Viterbo 1547, stod Michael Angelo ved hendes Dødsleje. Med en Ynglings Blyhed angrede han siden, at han ikke havde fordristet sig til at kysse hendes Pande, da hun laa Lig; han havde kun vovet at kysse hendes Haand.

Han var dengang 72 Aar gammel. Efter den Tid levede han endnu henved en Menneskealder, kraftfuld, virksom og beundret, men bestandig mere ensom og tungsindig, indtil han 1564 i sit halvfemsindstyvende Aar indgik til Sjælenes evige Samfund. Der er saa Mange, der have skrevet om hans Værker og om hans store Personlighed: nogle faa Blade kunne da vel vies til hans Hjertes navnløse Følelser.

„Souvenir".

Novelle af **Rudolph Lindau.**

Den lille Historie, som min gamle Ven Francis Bennett fortalte mig en Aften, lød saaledes.

Jeg var femogtyve Aar gammel og rig paa skjønne Illusioner og Forhaabninger. Jeg havde endnu ikke gjort nogen eneste virkelig bitter Erfaring, omendskjøndt jeg naturligvis bildte mig ind at være en verdensklog Mand, og jeg havde stor, næsten blind Tillid til Enhver, som jeg af en eller anden Grund havde fattet Godhed for eller som kom mig venlig imøde. — Jeg havde boet i Paris et halvt Aar og førte et yderst behageligt Liv der. Min Fader var en rig Mand og sendte mig, uden at jeg behøvede at anvende mange Bønner, flere Penge, end jeg behøvede til at tilfredsstille mine Fornødenheder, omendskjøndt disse just ikke vare af nogen særdeles beskeden Natur; det Selskab, jeg bevægede mig i, bestod af Folk, af hvilke mange forekom mig i højeste Grad interessante og elskværdige; den frivillige Beskjæftigelse, som jeg hengav mig til en fem, sex Timer om Dagen, stemmede fuldkommen med min Smag. — Det vilde falde vanskeligt, at finde gunstigere Betingelser for et behageligt Liv end de, under hvilke jeg dengang glædede mig ved Tilværelsen. Jeg havde ikke den mindste Grund til at klage; jeg gjaldt almindelig for en af Lykken overordenlig begunstiget Dødelig, og jeg vilde have været nødt til selv at underskrive det samme Vidnesbyrd, hvis ikke en første, stor og, som jeg antog, haabløs Kjærlighed havde forstyrret min Fred fuldstændig.

Gjenstanden for min Tilbedelse var en ung, smuk, rig Enke, Baronesse Bertha de Belvoir. Jeg var kort efter min Ankomst til Paris bleven forestillet for hende af en mangeaarig Ven af min Fader; hun havde modtaget mig venligt, tilladt mig at besøge sig, og jeg skjænkede hende kort derpaa hele mit Hjerte, uden at hun syntes at tage nogen synderlig Notits deraf. — Jeg saae hende meget ofte, næsten daglig, men aldrig alene. Hun havde forstaaet at danne en Kreds af „Trofaste" om sig; de forlod hende kun sjelden paa de Tider, da hun tog imod, og den Ene forhindrede den Anden i at nærme sig hende paa anden Maade end en kølig og venskabelig. Det var øjensynlig netop dette, hun ønskede, thi hendes Salon, der visse Dage og til bestemte Tider stod aaben for alle hendes Venner, var, saa vidt min Erfaring rakte, lukket for Enhver til alle andre Tider. Tjeneren tilbageviste da alle Besøg med den stereotype Frase: „Fru Baronessen er ikke hjemme", og der vilde have hørt mere Mod, end jeg besad, til at gjøre Forsøg paa trods denne Afvisning at overskride Tærskelen til hendes gjæstfrie Hus udenfor de vedtagne Tider.

Forelskede og Hærførere tro Alting tilladt, naar de ville naa det foresatte Maal og fremkalde et heldigt Resultat. Jeg blev ihærdig ved at bevogte ethvert af Baronessens Skridt Dag ud og Dag ind. Jeg kunde ikke opdage, at nogen af de mig bekjendte Venner af Huset blev behandlet anderledes og bedre end jeg, og maatte endelig komme til den Slutning, at den smukke unge Kone ikke foretrak Nogen af os og at hun ved at modtage os Alle med samme Elskværdighed og Ro ganske simpelt kun vilde opnaa at fordrive Tiden saa behageligt som muligt og paa en uskyldig Maade i vort Selskab. Da jeg dog imidlertid følte Trang til at kontrolere denne Mening, som min personlige Erfaring havde ført mig til, saa forsøgte jeg at faae de forskjellige Personer, som jeg traf regelmæssig sammen med i Fru de Belvoirs Salon, til at udtale sig om vor venlige Værtinde. Jeg stødte kun paa ringe Vanskeligheder i denne Henseende.

Baronessens Gjæster mødte hos hende om Aftenen mellem ni og ti. Stundom talte Selskabet tolv til femten Medlemmer, men i Almindelighed vare vi kun fra fem til otte. Alt i Alt lærte jeg maaske tyve Personer at kjende i denne Salon, hvor jeg var den regelmæssigste Gjæst: Embedsmænd, Forfattere, Politikere, Kunstnere, Advokater, Læger og nogle fornemme Lediggængere, Alle — endog de Sidstnævnte — enten fremragende eller i det parisiske Selskab velbekjendte Personligheder. Selv var jeg — det kunde der ikke være nogen Tvivl om, og det var jeg ogsaa ganske paa det Rene med — den Ubetydeligste og mindst Bekjendte blandt de Mennesker, Baronessen omgikkes. I Forbigaaende sagt havde jeg ovenikjøbet den i mine Øjne store Ulempe, tillige at være den Yngste. — Efter at der var gaaet nogen Tid blev jeg af de ældre Herrer, jeg regelmæssig saae, behandlet med en Slags faderlig Velvillie, i visse Maader som Barn i Huset; de Yngre, der dog alle vare en otte til ti Aar ældre end jeg og i hvem jeg saae og frygtede Rivaler, syntes at holde mig for en skikkelig, uskadelig ung Mand. Ingen af dem gav mig dog nogensinde Grund til at beklage mig over nogen nærgaaende Familiaritet. Den Tone, der herskede i Baronessens Kreds og som hun forstod at holde vedlige med sikker Takt, var utvungen og hjertelig, men bevægede sig altid dog kun paa den korte Skala, som ikke ustraffet maa overskrides i det gode Selskab.

Jeg kan endnu i dette Øjeblik se Baronessens smukke og hyggelige Salon for mig: et temmelig stort, mildt oplyst, roligt Gemak. Foran Døre og Vinduer hænger der svære, mørke Gardiner; Gulvet er bedækket med et tykt Tæppe; lave, magelige Stole, i hvilke man sidder bekvemt baade som Fortæller og som Tilhører, synes at være konstruerede i den gjæstevenlige Hensigt, at holde saa længe som muligt fast paa den Gjæst, der engang har taget Sæde i dem; paa et ovalt, med en snehvid Dug bedækket Bord staaer mellem to tændte Kandelabre en dampende Samovar af Messing, der straaler som Guld og i hvilken de omkringstaaende hvide Thekopper og de paa simple Dessertallerkner appetitlig ordnede Smaakager og Biscuits asspejle sig. Gjæsterne servere sig selv, eller den Ene hjælper den Anden; Tjeneren viser sig kun, naar han aabner Døren for en Nyankommende, som træder umeldt ind i Salonen. Derpaa nærmer han sig Kaminen, i hvilken der flammer og knitrer en klar Brændeild og ved hvilken Baronessen og hendes Moder, Fru de Vadancourt, sædvanligvis have deres Plads. Han hilser paa Damerne, vender sig fortrolig nikkende tilhøjre og venstre og sætter sig saa i den første den bedste Lænestol, for at tage Del i den almindelige Underholdning, som er bleven afbrudt et Øjeblik ved hans Indtrædelse. — Man taler paa en lidenskabsløs Maade om alle de Spørgsmaal, som bevæge Paris netop den Dag: de nyeste Bøger, Theaterstykker og Malerier blive kritiserede; den nyeste Skandale afsløres med let, men

skaanselløs Haand; en stor videnskabelig Opdagelse forklares uden Pedanteri; en politisk Begivenhed belyses fra forskjellige Sider. Baronessen interesserer sig for Alt, opmuntrer enhver Fortæller ved uafbrudt Opmærksomhed, ved et venligt Smil, et forstandigt Blik af de smukke, kloge Øjne. Gaaer Samtalen tilfældigvis engang istaa, saa har hun altid et eller andet Spørgsmaal paa rede Haand, som atter pludselig gjør Forfatteren eller Politikeren, Videnskabsmanden eller Kunstnenen veltalende igjen. — To Timer gaa hurtigt. Den gamle, ærværdige Fru de Vadancourt har sovet sødelig allerede i en Time, uden at Nogen har taget Notits deraf, og lader sig ikke forstyrre i sin behagelige Hvile af Noget af hvad der foregaaer omkring hende. Enhver føler sig hyggelig tilmode og lader til at more sig godt. Jeg er den Eneste, der synes at kjede mig, fordi jeg finder mig selv kjedelig. Aldrig kan jeg faae et Ord sagt, og Baronessen opfordrer mig ikke mere til at tale, efter at hendes Forsøg paa at lokke noget Interessant ud af mig have lidt haabløst Skibbrud. Jeg søger hendes Blikke, og naar jeg møder hendes Øjne, rødmer jeg; hun taler til mig, og jeg kan ikke svare, uden at min Tale og mit Minespil vidne om pinlig Forlegenhed.

„Hun maa holde mig for ualmindelig fjollet", sagde jeg ved saadanne Lejligheder fortvivlet til mig selv, og jeg foresatte mig, for Fremtiden at sky hendes Salon, hvor jeg kun gjorde mig latterlig, efter hvad jeg antog. Men naar jeg saa vilde rejse mig for at gaa, fængslede hendes Blik mig, saa jeg maatte blive i hendes Nærhed. Hendes Øjne antog da et Udtryk af Uro og Bekymring, som først forsvandt igjen, naar hun af mit Ansigtsudtryk, der vel sagde hende Alt, hvad der foregik i mit Hjerte, bemærkede, at jeg allerede havde opgivet Tanken om at forlade hende som uudførlig. Og naar jeg senere, henimod Midnat, ønskede hende Godnat sammen med de andre Gjæster, saa trykkede hun venligt og hjerteligt min Haand og sagde med sin blide Stemme, som hver Gang fik mit Hjerte til at bæve: „Vi sees jo igjen imorgen, ikke sandt, kjære Hr. Bennett? De forlader mig da ikke? De er jo min Trofasteste." Og jeg glemte, at jeg en halv Time forinden havde følt mig ulykkelig i hendes Selskab, og tog med Tak mod Indbydelsen. Jeg lagde Mærke til, at jeg var den eneste blandt hendes Gjæster, som hun paa denne Maade gjentagne Gange opfordrede til Besøg. Jeg søgte Grunden hertil i den Omstændighed, at jeg som det yngste Medlem i hendes Kreds endnu ikke havde opnaaet de samme Privilegier som de andre, ældre Gjæster. Disse besøgte ikke Baronessen slet saa regelmæssigt som jeg, men syntes desuagtet at være mere hjemme der end jeg.

Udenfor Husets Port skiltes Selskabet i Almindelighed ad i flere smaa Grupper. Jeg sluttede mig da ikke sjelden til en eller anden af de hjemvendende Gjæster, og der gik ikke mange Minuter, inden jeg havde faaet Samtalen bragt ind paa det Thema, som fremfor Alt interesserede mig: paa vor smukke Værtindes Historie og Karakter.

Hun var, bragte jeg i Erfaring, af en god Familie, som det var gaaet tilbage for, og var bleven opdragen af en klog Moder med stor Omhyggelighed. Af paafaldende Skjønhed og fortryllende Elskværdighed, som hun var, havde hun som attenaarig Pige ægtet Baron de Belvoir, en fornem gammel Herre. Denne var, efter et kort Ægteskab, død for tre Aar siden og havde efterladt hele sin betydelige Formue til Baronessen, der havde plejet ham i hans lange Sygdom med fuldstændig Selvopofrelse. Den unge toogtyveaarige Enke havde levet et helt Aar i fuldstændig Tilbagetrukkenhed med sin Moder, derpaa først modtaget nogle gamle Venner af sin afdøde Mand og efterhaanden dannet en lille Kreds om sig, som neppe havde sin Lige i hele Paris og som det blev anseet for en særlig og ikke ringe Udmærkelse at høre til. — Fru de Belvoir gik kun sjelden ud, omendskjøndt mange gode Saloner stod hende aabne. Hun syntes ikke at finde Behag i Dameselskab, men hun var for klog til ganske at forsømme det, og man saae hende, om end med lange, saa dog regelmæssige Mellemrum hos hendes Svigerinder saavelsom hos nogle andre fjernere Slægtninge af den afdøde Baron de Belvoir. Hun var ikke afholdt der. Dette var let forklarligt, og Ingen tænkte paa at lægge Baronessen denne Omstændighed til Last. Hr. de Belvoirs Søstre, Fættere og Kousiner kunde ikke tilgive den unge Enke, at hun var kommen i Besiddelse af en stor Formue, som de troede at have havt retmæssige Krav paa. Baronessen gjaldt hos sin afdøde Mands Slægtninge for en intrigant Person, som havde besnæret den gamle Baron og fralistet dem en Formue, som med Rette tilkom dem. Sandheden var, at den unge, smukke Bertha vel neppe vilde have ægtet den sygelige Baron de Belvoir, hvis hun ikke havde været fattig og han rig, men Sligt — saaledes mente de verdenskloge Meddelere — skete jo saa ofte, og det faldt kun dem ind at klage derover, hvis Interesser led under slige Fornuftgiftermaal. Fru de Belvoir var nu, takket være den Klogskab, hun havde viist som ung Pige, saa lykkelig stillet, at hun ved sit næste Valg udelukkende kunde følge sit Hjertes Stemme. Hun var femogtyve Aar gammel; man kunde med Sikkerhed antage, at hun vilde gifte sig igjen, men hidtil havde hun ikke udmærket Nogen paa en saadan Maade, at der kunde udtales nogen Formodning om, hvem hendes Valg omsider vilde falde paa.

Det gjorde mig ondt, naar jeg hørte denne Historie, der blev mig fortalt overensstemmende fra flere Sider, at Bertha havde indgaaet et Fornuftgiftermaal. Jeg var ung endnu og dømte strengt, som Ungdommen jo gjør. — Naar jeg var alene og tænkte over dette Ægteskab, som Baron de Belvoirs Død havde opløst, saa fandt jeg Berthas Handlemaade aldeles uforsvarlig eller i heldigste Tilfælde uforklarlig; men saasnart jeg saae den unge Kone, forsvandt alle den Slags Tanker. Da saae jeg kun, hvor smuk, forstandig og klog hun var, og sagde til mig selv, at hun ogsaa maatte være god og ædel. Jeg var forelsket, utilregnelig, saasnart jeg befandt mig i den Elskedes Nærhed.

En Aften begav jeg mig, efterat jeg havde forladt Baronessen, paa Hjemvejen i Følge med Doktor Laval. Han var næst mig det yngste Medlem af det Selskab, hvor vi saa ofte mødtes, en Mand i Begyndelsen af Trediverne, men mig betydelig overlegen i Verdenserfaring og Klogskab. Han syntes at have fattet et vist Venskab for mig og kom ikke sjelden mellem to Sygebesøg hjem til mig for at passiare et Kvarterstid. Jeg havde saa meget mere Grund til at føle mig smigret ved denne Opmærksomhed, som Laval, hvis skarpe Tunge ikke skaanede Meget, stod i Ry for at være temmelig hensynsløs og alt Andet end menneskevenlig. Han havde kjendt Baronessen før hendes Giftermaal, og jeg havde af Andres Meddelelser faaet at vide, at han som ung Mand, kort efterat han havde forladt Universitetet, havde anholdt om hendes Haand og var bleven kort afviist af Moderen. Efterat Baronessen som Enke var begyndt at modtage Besøg, havde han hørt til Husets regelmæssige Gjæster. Hun behandlede ham med særlig Opmærksomhed og paa samme Tid med en vis Tilbageholdenhed, som hun ikke iagttog overfor

sine andre Gjæster og som i Tidens Løb vakte den Formodning hos mig, at hun havde en eller anden Grund til at undgaa, maaske endog til at frygte ham. Man satte Pris paa Doktoren i vor lille Kreds paa Grund af hans anerkjendte Dygtighed som Læge og hans skarpe Vid. Han havde allerede offentliggjort et videnskabeligt Værk, som i den medicinske Verden havde skaffet ham Ry som en udmærket Specialist, og han var en af de yngste Professorer ved Universitetet i Paris. Efter Alt, hvad jeg vidste om ham og selv kunde iagttage, bildte jeg mig ind, at han ikke var helbredet for sin gamle Kjærlighed og vilde anholde om Baronessens Haand, saasnart han troede at kunne gjøre det med Udsigt til et heldigt Resultat. Jeg bemærker i Forbigaaende, at jeg saae en farlig Medbejler i Enhver, der nærmede sig Baronessen, men ængstelig skjulte min Skinsyge. Jeg troede mig den skjønne Kvinde uværdig og frygtede for at gjøre mig latterlig, hvis jeg i Andres Øjne fik Udseende af at bejle til hendes Gunst.

Efterat jeg den omtalte Aften havde gaaet fem Minuter med Laval, talte vi om Fru de Belvoir.

„Hvor gammel er De, Hr. Bennett?“ spurgte Doktoren mig pludselig.

„Femogtyve Aar“, svarede jeg noget forundret.

„Det tænkte jeg mig saa omtrent“, vedblev Laval. „Saa er De efter den almindelige og rigtige Anskuelse for ung til at kunne ægte Baronessen. Følg De mit Raad: tænk ikke mere derpaa.“

Jeg følte mig paa eengang overrasket og fornærmet ved denne Bemærkning, men jeg vidste i første Øjeblik ikke, hvad jeg skulde svare. Endelig fandt jeg Ord til en kejtet Erklæring om, at der ikke var den svageste Skygge af Grund for mig til at antage, at Fru de Belvoir ikke vilde tilbagevise en mulig Bejlen fra min Side, og at det derfor ingen Nytte var til at diskutere den Sag, om en Mand paa femogtyve Aar var for ung for en Kone paa samme Alder eller ej.

Det varede flere Minuter, inden jeg kunde faae dette fremsat i nogenlunde klare Ord. Laval lod mig rolig tale ud og ventede endog et Øjeblik, efter at jeg var holdt op at tale, som om han vilde give mig rigtig Tid til at sige Alt, hvad jeg vilde sige; derpaa bemærkede han i en ligegyldig Tone:

„Jeg troer, De tager fejl.“

„Hvad mener De? Jeg forstaaer Dem ikke?“

„Jeg mener, at Fru de Belvoir mener Dem og ikke nogen Anden.“

Jeg vilde afbryde ham, men han lagde venlig beroligende sin Haand paa min Arm og vedblev i en rolig Tone:

„Tillad mig blot endnu at sige nogle Ord. De kjender ikke Fru de Belvoir. Jeg kjender hende meget nøje; bedre maaske — nej sandsynligvis endogsaa — end hun kjender sig selv. Hun er ikke ond, men god er hun heller ikke. Hun tænker ikke paa Andet end sin egen lille nette Person; hun mangler Evne til enhver højmodig Gjerning, ædel Følelse, uegennyttig Opofrelse. Hun har ikke mere Agtelse for Sandheden end for Andres Vel. Hun veed neppe nok, at hun gjør noget Urigtigt, naar hun opfinder en Historie. Hun hører just ikke til de Mennesker, der lyver uvilkaarlig, uden al Grund, der for Exempel fortæller, de har spist Ærter, naar det var Lindser; men hun skyer ikke nogen Usandhed, naar hun troer sig sikker paa ikke at blive greben i den og naar hun frygter en eller anden Ulempe af Sandheden. Hun lod sig sælge af sin Moder til den gamle Belvoir, og hun vidste meget godt, omendskjøndt hun var pur ung dengang — thi hun er klog — hvad hun gjorde, da hun gav sit Minde til denne modbydelige Handel. Efterat hun nu er bleven fri, har hun ingen anden Tanke end at sikre sit fremtidige Velvære og Velbefindende — Tanken om sand Lykke ligger udenfor hendes aandelige Sfære. De, Hr. Bennett, forekommer hende blandt alle de Mænd, hun har truffet paa, som den mest Skikkede til at muliggjøre hende Opnaaelsen af hendes Maal. Jeg vil hverken sige Dem Behageligheder eller Ubehageligheder om Deres Personlighed og Ejendommeligheder. Jeg konstaterer kun, hvad jeg holder for Sandhed. Netop saadan som De er: ung, lidt sentimental, tillidsfuld, velhavende, af god Familie, et godt Hoved højere end Mænd af Middelhøjde, med Deres brede Skuldre og godt siddende Klæder — netop saadan forener De i vor smukke Veníndes Øjne alle de Fordele, hun søger hos den, som hun vil lyksaliggjøre med sin lille velplejede Haand. — Dertil kommer, at De er forelsket i Fru de Belvoir og at hun allerede forlængst har opdaget, at Deres Lidenskab er oprigtig, uegennyttig, opofrende. Det passer Altsammen nøjagtig til hendes forsigtige Spekulationer. Hun vil have en Mand, der tilhører hende, ikke en, hvem hun tilhører. Hun er altfor fornuftig og smaalig til at kunne være ærgjerrig. Hun holder sig til det Solide. Fred og Hygge ved hendes Arne er hende mere værd end Folks Lovtaler. Hun troer, at hun er Dem overlegen. Fra sit Standpunkt af er hun det ogsaa. Hun er mere snu end De. Fru Mikkel har altid været mere snu end Hr. Bams, men jeg holder nu mere af ham end af hende, og af den Grund har jeg tilladt mig at blande mig i Ting, som egenlig ikke kommer mig ved. — Og nu, kjære Hr. Bennett, har jeg gjort et Forsøg paa at aabne Deres Øjne, og efter at jeg har gjort det, angrer jeg nu næsten, at jeg har talt, da jeg vist tør gaa ud fra, at De dog ikke vil se gjennem andre Briller end dem, som Fru de Belvoir sætter Dem paa Næsen. Gjennem dem vil De maaske ikke se Andet i mig end et ondskabsfuldt Menneske. Det skulde gjøre mig ondt, men jeg maa finde mig deri. — Godnat. Jeg vil et Øjeblik op i Klubben, hvor jeg har sat en Ven Stævne.“

Med disse Ord trykkede han min Haand og lod mig blive staaende fuldstændig bestyrtet og maalløs foran det klart oplyste store Hus, som vi vare naaede til under vor Samtale og som han forsvandt i med et Nik.

Jeg grublede hele Natten over, hvad jeg havde hørt. Mine Tanker vare forvirrede. Kun to Punkter traadte med nogen Klarhed og Bestemthed frem for min Sjæl: Laval tog fejl, naar han mente, at Fru de Belvoir udmærkede mig fremfor sine andre Bekjendte; og den haarde, uretfærdige Dom, Doktoren fældede over den skjønne, elskværdige Kvinde, var en i sin Forfængelighed krænket, afvist Bejlers Dom. — Jeg tænkte ogsaa paa, at Laval maaske kun havde talt saaledes af Skinsyge, at han havde gjort et Forsøg paa at fjerne mig fra Fru de Belvoir. Men disse Tanker jog jeg snart bort igjen. Laval havde altid paa mig gjort Indtryk af en oprigtig Mand, en Mand af Ære. Den Sorg og Bitterhed, han maatte føle, gjorde ham uretfærdig; men han var ikke istand til at bagtale en Kvinde for at jage en Rival bort fra hende.

Da jeg den næste Aften atter kom til Fru de Belvoir, lagde jeg Mærke til, at Lavals Ord, skjøndt jeg ikke troede paa dem, dog havde frembragt en stor Forandring i mit Væsen. Min ængstelige, beskedne Tilbageholdenhed havde givet Plads for en ejendommelig urolig Dristighed. Jeg vilde overtyde mig, om Fru de Belvoir virkelig gav mig

Fortrinet fremfor sine andre Gjæster, om hun ved noget Tegn gav tilkjende, at jeg var mere for hende end de andre Venner af Huset. — Da vore Blikke mødtes første Gang den Aften, vendte jeg ikke Øjnene bort, som jeg havde gjort hidtil ved lignende Lejligheder, men saae fast og spørgende paa hende. Hun syntes forundret, næsten forskrækket, sænkede Øjenlaagene og rødmede. Hun overhørte et Spørgsmaal, som en af Gjæsterne strax derpaa henvendte til hende, og var i det Hele taget fra det Øjeblik af saa paafaldende adspredt og lidettalende, at alle de Tilstedeværende maatte bemærke det. Jeg derimod, der sædvanligvis sad ganske stum, jeg blev veltalende og kunde fortælle en temmelig lang Historie uden Stammen og Forlegenhed.

Henimod Midnat brød hele Selskabet som sædvanligt op. Baronessen rakte hver Enkelt af os Haanden. Jeg holdt den fast et Øjeblik — og jeg følte et undseligt, svagt Modtryk. Hun saae et Sekund paa mig: ikke opfordrende, ikke glad, ikke uskyldigt, hjerteligt og venligt som før, nej: ængsteligt, spørgende, uroligt. Mit Hjerte bankede, som om det skulde sprænges. Jeg havde ingen Erfaring, men jeg følte, at dette korte, sky Blik af den skjønne Kvinde bemyndigede mig til at tilstaa hende min Kjærlighed.

Den følgende Dag gik jeg til hende Klokken fem om Eftermiddagen. Tjeneren modtog mig med den gamle Frase: „Fru Baronessen er ikke hjemme"; men nogle Timer senere, da jeg traadte ind i Salonen til sædvanlig Tid, fandt Bertha Lejlighed til ubemærket at sige mig, at det havde gjort hende ondt, jeg var gaaet forgjæves om Eftermiddagen, og at det skulde glæde hende at se mig imorgen eller iovermorgen til samme Tid.

Dermed endte det lange Forspil til den lille Kjærligheds-komedie, som nu skulde spilles til Ende i nogle faa korte Akter.

De følgende Dage vare de skjønneste i mit Liv — ja, de skjønneste. Jeg troede af min inderste Sjæl paa ethvert Ord, som jeg sagde Bertha og hun mig, og jeg var fuldkommen lykkelig. — Hvorledes det gik til, at jeg tilstod hende min Kjærlighed, veed jeg selv ikke nøjagtigt. Jeg husker, at jeg sad fuldstændig forvirret overfor hende i det halvmørke Værelse foran den flakkende Kaminild, at vore Blikke mødtes, forbyhede sig i hinanden, og at jeg saa pludselig holdt den elskede Kvinde i mine Arme. — Jo, i eet Punkt havde Laval havt Ret: Bertha havde alt elsket mig længe og havde Uger igjennem længselsfuldt ventet paa at turde tilstaa det for mig. Nu sagde hun mig det hundrede, tusinde Gange, og jeg kunde ikke høre det ofte nok.

Hun havde bedet mig, foreløbig endnu at holde vort Forhold hemmeligt. Hun ønskede ikke, at jeg skulde skrive til min Fader strax, for at faae hans Samtykke til mit Giftermaal med hende. Hun sagde, at min Fader vist vilde faae Noget imod hende, hvis han, inden han kjendte hende, fik at vide, at jeg vilde gifte mig med en Enke. Jeg skulde se at finde paa et Middel til at faae ham til Paris; saa skulde han gjøre Bekjendtskab med hende, og isaafald haabede hun at kunne overtyde ham om, at min Lykke ikke var truet i hendes Hænder.

Sluttes.

I Saisonen.

IX. Spillepartier.

Mørups Spillepartier bestaa af to Slags, som man maaske kan betegne som de officielle og de private.

Hans officielle Spillepartier ere kun saare lidet mærkelige og særdeles kjedelige og nævnes kun her for en Fuldstændigheds Skyld. De afholdes to Gange i Saisonen, og Personalet bestaaer, Mørup iberegnet, af tolv — eller rettere tre Gange fire — ældre, velnærede og tildels dekorerede Herrer, som give Møde Klokken halv sex og først indtage en — som det altid udtrykkelig bemærkes — meget tarvelig Middag, ved hvilken de opfordres til at tage tiltakke med de for alle Middagsherrer saa saare oplivende Retter: Suppe, Fisk, Salt, Steg og Kage. Ved Bordet gaaer Alt saa stivt og pænt til, at det er overflødigt at bemærke, hvor kjedeligt der er, Konversationen drejer sig i de almindeligste Former om de almindeligste Emner, der udbringes de almindeligste Skaaler i de almindeligste Udtryk for Vært og Værtinde, og Mørup takker med de almindeligste Ord, og til Slutning rejser Selskabet sig, uden at en Eneste er en Smule mere oprømt eller højtalende, end da han kom.

Saasnart Kaffen er indtagen, begive Herrerne sig til de to Værelser, hvor Spillebordene ere opstillede, idet de uden Spor af Medlidenhed overlade Fru Mørup og Døtre, som have været nødte til at trække i Stadsen til Middagen, Dagligstuen til behagelig Afbenyttelse Resten af Aftenen, og de ulykkelige Damer ere nu henviste til den underholdende Adspredelse at sidde der stive og stramme i deres Pynt og lege „komme Fremmede" hos sig selv.

Efterat Herrerne ere placerede ved de forskjellige Spilleborde, efterat der er truffet de nødvendige Aftaler om frit eller tvungent Spil, hvorunder de yngre letsindige Deltagere forgjæves søge at lokke de ældre og mere besindige til at indlade sig paa saadanne Extravagancer som at gaa i Graven, spille Nolo paa Casco'en o. s. v.; og efterat forskjellige tungnemme Makkere flere Gange have faaet indbanket Lektien om de forskjellige Spils indbyrdes Rangering og de forskjellige Sorter Jetons Værdiansættelse, begynder saa Spillet, og man hører nu kun Kortenes Raslen og Jeton'ernes Rullen paa Bordet, medens den med taaredrivende Røgskyer fra Havannacigarerne svangre Luft kun gjenlyder af de for Uindviede ufattelige Udtryk som: Solo Kouleur, Tre til Hjerter, Spurgt bedre, Fire faux matadors femte, o. s. v. i det Uendelige.

Intetsteds faaer man et saa hurtigt og sikkert Indblik i Folks Karakter, som naar man betragter dem ved et Spilleborb; alene den Maade, hvorpaa de behandle deres Kort, er betegnende. En tager saa varligt og kjærlighedsfuldt paa dem, som om det var hans kosteligste og kjæreste Værdipapirer, medens en Anden behandler dem paa samme nonchalante, forretningsmæssige Maade, som en Taskenspiller omgaaes et Spil Kort, naar han — som det i det tekniske Sprog hedder — skal arbejde med det, og en Tredie krammer og krøller sine Kort og schofler dem end yderligere ved at fugte sine Fingre, før han trækker Kortet, idet han af Mangel paa den Slags Svampebeholdere, man bruger ved Pengetælling, benytter sig af den mere bekvemme end skjønne Fremgangsmaade at stikke Halvdelen af højre Tommelfinger ind i Munden.

Endvidere er de Spillendes Opførsel meget karakteristisk. Nogle sidde indesluttede og ordknappe, med rynket Pande,

som om det gjaldt at tage en Bestemmelse for at redde Staten fra Undergang, medens Andre ere livlige og snakkesalige og udfylde Pauserne med alle Slags Historier og Anekdoter. Nogle ere næsten ganske indolente og forholdsvis indifferente ligeoverfor Spørgsmaalet om Gevinst og Tab, idet de kun betragte Spillet som en behagelig Adspredelse og en gavnlig Befordrer af Fordøjelsesprocessen, medens Andre tage meget livlig Del i Spillets Gang og strømme over af Medlidenhed med deres uheldige Medspillere, idet de, hvergang En taber et Spil, højt og lydeligt beklage den Stakkel for det exempelløse Uheld og den uhørte Modgang, han har; men istedetfor at disse Beklagelser skulde bidrage til at berolige Staklen og faae ham til at tage sig Fru Fortunas Ugunst lettere, gjøre de næsten altid blot Ondt værre og irritere ham op til Toppunktet af indædt Raseri og slet dulgt Arrigskab. En indhenter i ethvert difficilt Tilfælde Raad og Dessiner hos de tre til fire Tilskuere — eller som det i Kortsprogets Jargon hedder: Uglesèere — der staa bag ved hans Stol og examinere og censurere hans Kort og efter hvert Spils Tilendebringelse give ham Karakter for Udførelsen, medens en Anden er nærved at nedlægge Arbejdet, da Uglesèernes Snak og Indblanden generer ham, saa at han hverken veed det Ene eller det Andet om Gangen i Spillet; han lægger dog en Tømme paa sin Heftighed og søger at fordrive de frivillige Raadgivere ved spydige Bemærkninger om, at det ingen Sag er at spille, naar man seer, hvorledes alle Kortene sidde, og at hvis han havde vidst, at den havde havt det Kort, saa skulde han nok have spillet ganske anderledes, og at Intet er saa let som at være bagklog o. s. v. Een er lige glad ved, hvor han kommer til at sidde ved Spillebordet, medens en Anden træffer de mest omfattende Sikkerhedsforanstaltninger for at værge sig imod alle Slags slette Varsler; han paaseer saaledes f. Ex. meget nøje, at han ikke kommer til at sidde under en Bjælke i Loftet, da det altid medfører et styrtende Uheld, og naar han saa endelig er kommen til Sæde og alligevel er uheldig, saa foretager han sig med korte Mellemrum smaa Spadseretoure rundt om sin Stol, og hvis det heller ikke hjælper, styrter han, naar han sidder over, ind i de andre Værelser for at faae en anden Stol, da det ganske sikkert er i den Stol, han har, Uheldet stikker.

Ved det ene Bord se vi en gammel, lidt apoplektisk rystende Konferensraad, og her bliver spillet en meget høj og meget fin Whist. Konferensraaden spiller meget godt og meget interesseret — onde Tunger kalde hans Landsted for „Bella Whista“ og paastaa, at der findes særdeles mange henrivende „Partier“ i Nærheden —; efterat der er faldet fire Stik, veed han, hvorledes alle Kortene sidde, og han spiller nu aldeles mekanisk, indtil man har sex Kort paa Haanden, da han saa i Reglen til stor Forbauselse for de Medspillende kaster sine Kort paa Bordet med et Udtryk som f. Ex.: „Ja, vi faaer ikke mere end fire Stik til, vi kan ikke nægte Modparten Carreau Dame og Tref Es.“ Og da det saa godt som altid er rigtigt, og han i hvert Fald betragter sin Afgjørelse som inappellabel, noterer han strax Resultatet i Regnskabet, som han altid fører, og helst paa den gammeldags Maade med et Regnebrædt og et Stykke Kridt, hvorfor ogsaa de ovennævnte onde Tunger paastaa, at hans Hænders Hvidhed skriver sig fra den megen Omgang med Spillekridtet.

I samme Whistparti deltager den store Børsmatador; han breder sig i Sofaen, mæsket, lakket og yderlig vigtig, fordi han veed, at han ved et Pennestrøg kan kjøbe alle de andre Tilstedeværende; men for Øjeblikket er han forresten meget fremkommelig og forekommende, da han føler sig meget smigret ved at spille sammen med en Konferensraad og to Etatsraader, og han taber med Glæde til dem, da han for det Første ikke mener, at de have Raad til at tabe, og man jo — som han saa smagfuldt udtrykker sig næste Dag paa Børsen — gjerne giver sin Skjærv til at forhøje den usle Smule Gage, Staten giver sine Embedsmænd, og da han for det Andet virkelig ikke opgive sin Magelighed for at spille korrekt eller gider volde sig Hovedbrud i den Anledning, da han, som han selv engang ytrede, ikke er saa schofel at tælle Trumferne.

Ved et andet Bord sidder en yngre Grosserer, som i sin egen begrændsede Kreds ansees for og derfor anseer sig selv for en sand Mester i L'hombre, men da han i Aften har faaet tre meget øvede Spillere at virke sammen med, bliver han efterhaanden lidt ængstelig, og da han taber hvert ikke oplagt Spil, begynder hans Tro paa hans egen Usejlbarhed at svækkes, og han maa, saa nødig han vil, for sig selv indrømme, at der virkelig gives Folk, som spille bedre end han — for sig selv siger jeg, thi tro ikke, at han gjør det næste Gang, han spiller med sit sædvanlige Parti, nej saa siger han tvertimod: „Det var en udmærket L'hombre! De spillede Pokkers godt, rigtig brillant, men de havde jo truffet deres Overmand, forstaaer I!“ Og saa slaaer han sig stolt for Brystet, og saa ere Vennerne dobbelt stolte af ham og betragte ham som ligesaa uovervindelig som Mr. Psycho.

I Spilleværelserne gaaer Alt sin uforstyrrede Gang, kun med den Forandring, at Stilheden bliver dybere og dybere, Kortene skratte mindre stærkt paa Bordene og Jeton'erne rulle med mindre Spektakel, skjøndt Beterne stige med rivende Hastighed, Tobaksrøgen bliver mere og mere tyk og truer med at kvæle ethvert Spor af Samtale, medens Spillene gaa deres stille, forretningsmæssige Gang. Tilsidst skulde man næsten tro, at Deltagerne ere ved at slumre blidelig ind, men dette forhindres heldigvis, og Forretningen ophæves, efterat Ihændehaverne have afviklet deres Mellemværende, da Fru Mørup for nylig har viist sig og bedet Herrerne om, naar de vare færdige med det Spil, at komme ind i Spisestuen og tage et Stykke Smørrebrød. Efterat Smørrebrødet og Theen — de mest extravagante Herrer drikke en halv Flaske baiersk Øl — i en Fart ere indtagne, tage de ældre Herrer Afsked, medens Damerne begive sig til Hvile og de yngre Herrer igjen vandre tilbage til Spillebordene for, som de sige, at tage sig en halv Times Basse, et Spil, som trods Navnets absolut danske Klang dog har en slaaende Lighed med det franske Basset, og Mørup har nu den glædelige Udsigt til ikke at komme i Seng paa denne Side Klokken to.

Som man seer, ere disse officielle Spillepartier som alle officielle Selskaber meget kjedelige; Mørup afholder dem kun som en Slags Afbetaling paa lignende Invitationer hos de forskjellige Tilstedeværende. I Reglen afføde de en Række Indbydelser til de Tabende, for at disse kunne komme hos de Vindende og faae Revanche, Noget, som stadig bringer de gifte Mænds Koner til Fortvivlelse, da — som en Kone engang bemærkede — Intet trækker saa langt ud paa Natten, som naar hendes Mand er ude at spille det Spil Revanche. Af mere Interesse er Mørups staaende L'hombreparti, der afholdes hver Tirsdag og gaaer paa Tour mellem de fire Interessenter: Fuldmægtig Hillerup, forhenværende Forpagter Mogensen, Grosserer Gregersen og Mørup.

Sluttes.

Theatrene

Det kgl. Theater har i Operetten „Jeannettes Bryllup" skaffet sig en net lille Pariserartikel med en Musik, hvori der, som Berlioz siger, findes un peu de tout. Gjennemgaaende er den ret behagelig at høre paa, i Opfindelsen derimod ikke oprindelig, snarere et lille Forsøg i den Auber'ske Genre; falder den i enkelte Arier lidt bredt, er den dog paa den anden Side baade kvik og flydende, ikke uden Ynde, et enkelt Sted heller ikke uden Inderlighed, dertil skrevet med en Parisers uopslidelig gode Humeur, der paa vort Theater ved Hr. O. Poulsens ikke mindre utrættelige gode Humeur efterhaanden meddeles til Tilskuerne. Operetten skriver sig fra 1853 og har siden den Tid hørt til Opera comique's faste Repertoire, hvor den benyttes endnu, hovedsagelig som piece de rideau. Dens Komponist, Victor Massé, en nu ældre Mand, har skrevet en hel Skare af Arbejder for Scenen, mest af lettere Art. Den officielle Kritik bebrejder ham i disse et Hastværk, der ikke tillader ham at udvikle sin Kunst tilstrækkelig, en farlig Tilbøjelighed til at give efter for en altfor let Produktivitet. Ydre Anerkjendelse savner han dog ikke, idet han ikke alene indtager en betydelig Stilling ved den store Opera, men tillige er ansat som Lærer i Komposition ved Paris' Konservatorium, ligesom han i Akademiet har taget selve Aubers Lænestol i Besiddelse. I „Jeannettes Bryllup" bliver der dog kun to Numre, der tildels forklare saamegen Udmærkelse, Bøndernes Drikkesang i Kroen til Akkompagnement af en Bierfiedel og senere Jeannettes Hjertesuk, da hun resigneret giver sig til at stoppe paa sin forsløjne Brudgoms Klæder. Selve Nattergale-Arien, hvormed hun vinder hans Hjerte tilbage, hører nærmest til Vocaliserne og har som saadan vundet stor Udbredelse, hvor Sangerinder skulle vise deres Virtuositet. Frøken Augusta Schous Udførelse af det store Sangparti var baade vellykket og klædelig og skaffede hende et rundeligt Bifald, ikke mindst efter Udførelsen af Nattergale-Arien, hvor der i Virkeligheden ogsaa ved Siden af Erkjendelsen af, hvad der manglede i Virtuositet, kun var Lejlighed til at glæde sig over de rige naturlige Midler, der særligt her gjorde sig gjældende.

I Onsdags debuterede Hr. Sophus Bauditz som dramatisk Forfatter med et enakts Stuespil, betitlet „Mands Mod". Det er vel tvivlsomt, om det noget abnorme sjælelige Fænomen — et pludseligt Anfald af Fejghed hos en ellers kjæk og behjertet ung Mand — er skikket til, uden foregaaende psykologisk Motivering, at danne Centralpunktet i Handlingen, og der kunde vel ogsaa tvistes om, hvorvidt den Prøve, den et Øjeblik modløse Helt senere aflægger paa sit Mod, i Virkeligheden giver ham fuld Oprejsning, som i det Hele taget Stykkets Moral — at det sande Mod viser sig, naar der er noget Virkeligt at kæmpe for — er en saa almenbekjendt Sandhed, at man ikke behøver at skrive et Stuespil for at bevise den. Men med Alt dette og trods Kompositionens altfor store Bredde er der baade i den Kjækhed, hvormed Forfatteren har grebet et noget usædvanligt Motiv, og i de Vidnesbyrd baade om Smag og Lune, som Stykket indeholder, Grunde nok til at føre det frem paa Scenen saavelsom til at lykønske Forfatteren til denne Debut og udtale Haabet om, at han netop ved at se sine Tanker levendegjorte bag Lamperækken, maa have faaet Øjet op for de Skrøbeligheder, han endnu lider af som dramatisk Bygmester.

Saaledes opfattede formodenlig Publikum ogsaa Sagen ved Stykkets første Opførelse i Onsdags, idet det, uagtet dets Bredde aabenbart virkede trættende, dog modtog det med temmelig almindeligt Bifald og protesterede mod den Hyssen, der lod sig høre ved Tæppets Fald. Formodenlig for at modarbejde Opmærksomhedens Dalen chargerede d'Hrr. Rosenkilde, Cetti og O. Poulsen af og til deres Partier, der jo rigtignok, ved den Vinkjælderluft, der bølger gjennem Stykket, stærkt friste til en lille Exkursion over paa den anden Side af Stregen. Hr. Jerndorff spillede kjønt Elskerens noget sentimentale og blodløse Skikkelse, medens Elskerindens Rolle er saa løst skizzeret fra Forfatterens Haand, at Frk. Dehn væsenlig blev Staffagefigur, ligesom Frk. Betzonick og Hr. S. Petersen.

Kasino opfører i denne Tid L'Arronges nye Komedie „Doctor Claus" i dansk Bearbejdelse ved Hr. Carl Møller og med Titlen forandret til det mere symboliserende „Doktor Staal". Vi have for ganske nylig udtalt os om Forfatterens dramatiske Genre og skulle derfor kun her bemærke, at hans sidste Arbejde er en fuldgyldig Repræsentant for Arten med dens Fortrin og Svagheder. De mest fremtrædende af disse sidste, de sentimentale Smagløsheder, ere heldig bortskaarne i den danske Lokalisering, og denne fortjener at sees baade for sin egen Skyld og fordi baade dens Iscenesættelse — man bemærke saaledes f. Ex. den borgerlige Stue i første Akt — og dens Udførelse gjør Kasinos Theater megen Ære. Hr. Mantzius som Gjæst og Hr. Knobelauch samt Fru Møller, Frk. Andersen og Frk. Schacht af Theatrets faste Personale udfylde deres Pladser fortrinligt, hvorimod Hr. Zangenberg er noget for karakterløs som den flotte, men brave Adelsmand og Hr. Madsen lidt for pipperupsk som den forlegne Elsker.

Brogede Blade

„Moder!"

„Ja, min Dreng!"

„Veed Du, hvordan jeg bærer mig ad for at falde i Søvn? Jeg tæller til Hundrede."

„Jamen Du kan jo ikke tælle til Hundrede, lille Emil."

„Det gjør heller ingen Ting, for naar jeg er kommen til Tre, sover jeg allerede."

* * *

Den gule Febers Smitsomhed.

Dr. Mc. Calty har — hedder det i „Ugeskrift for Læger" — meddelt en Række Erfaringer, der synes at afgive et utvivlsomt Bevis for denne Sygdoms fremtrædende Smitsomhed. Medens han praktiserede i Montego Bay paa Jamaica, blev i Aaret 1865 Liget af en Sømand, der var død paa en kort Rejse fra Kingston, bragt i Land, begravet, atter opgravet, og ved Undersøgelsen konstateredes, at han var død af den gule Feber. Den Læge, der havde foretaget Undersøgelsen af Liget, blev syg faa Dage efter og døde i Huset hos en Ven, der plejede ham. Vennen blev ogsaa angrebet, og efter et langvarigt og farligt Sygeleje blev han for Klimatforandringens Skyld sendt til en Bjergegn. Efter ganske kort Tids Forløb blev det ældste Barn i den Familie, som han havde opholdt sig hos, syg; Sygdommen angreb efterhaanden alle Familiens Medlemmer, og de døde alle med Undtagelse af Moderen og et af Børnene. En Læge, som havde tilseet dem i Dr. Mc. Caltys Fraværelse, bragte Smitten til sin Hustru, som døde, og ligeledes døde Dr. Mc. Caltys Broder, der paa den Tid virkede som hans Medhjælper. En anden Broder, som havde været tilstede ved Begravelsen og havde sovet i det Værelse, hvor de sidste Dødsfald forefaldt, blev ogsaa angrebet og blev begravet 5 Dage senere. En Justitsembedsmand, som havde været i det paagjældende Hus, bukkede ogsaa under for Sygdommen. Forf. meddeler endelig en Erfaring fra et russisk Skib, som laa i Bugten. Hvorledes Sygdommen her blev bragt ombord, blev ikke oplyst, men den angreb hele Besætningen, og de døde alle med Undtagelse af Kaptainen og 2 Mand. Disse Jagttagelser, mener Forf., fortjene en særlig Opmærksomhed, hvor Talen er om denne Sygdoms Smitsomhed.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 347.** **Den 23. Februar 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Fra Gustav den Tredies Hof.

Efter samtidige Optegnelser. Af **Karl Theisen.**

Sluttet.

Vi have hidtil ikke beskæftiget os synderligt med selve Gustav den Tredies Personlighed, og vi agte os heller ikke dybere ind i dette Emne, dels fordi en Skildring af denne paa en saa mærkværdig Maade af glimrende Egenskaber og lave Tilbøjeligheder sammensatte Karakter er særdeles vanskelig, dels fordi det væsenligt kun er Hensigten med disse Linier at give nogle Træk af det gustavianske Hofs Historie. Ved dette Hof var imidlertid Gustav den Tredie paa en saadan Maade den Alt ledende og styrende Aand, at ethvert Moment i Hoffets Karakteristik saa at sige tillige bliver et Bidrag til en Skildring af selve Monarkens Personlighed. Med sin store Tilbøjelighed for bestandig Omvexling i Forretninger saavelsom i Fornøjelser, en Tilbøjelighed, der ogsaa viser sig i en idelig Skiften af Opholdssted, forbandt Gustav den Tredie et stort Talent som Festarrangeur, og han var desuden efter alle sammenstemmende Vidnesbyrd ikke blot en kyndig Bedømmer af scenisk Kunst, men tillige selv en ikke ubetydelig dramatisk Forfatter. Vi maa indrømme, at vi ikke kjende hans Digtninge, blandt hvilke nogle jo imidlertid skulle have blivende Betydning; men en Prøve af de i Ehrensvärds Journaler beskrevne storartede Hoffester vil formentlig dog kunne give et Fingerpeg om den kongelige Digters noget extravagante Fantasi og Retningen af hans æsthetiske Sands.

Under Hoffets Ophold paa Drottningholm i Sommeren 1779 fejredes der en storartet Fest, der — som Ehrensvärd meget rigtig bemærker — var sammensat af »alla de genres, som äro möjlige i representation: carrousel, tornerspel, feerier, enchantementer, dans, sång, tragique reciter framförde på ett comiquet sätt, combats till häst og fot och ändteligen en stor comedie, upförd med därtil hörende balletter». Man kan ikke med Billighed forlange mere paa eengang. I denne Anledning var der i Slotsparken opført et fortryllet Slot, «le château de la roche Galtare», der var opfyldt med et helt Arsenal af Nymfer, Drager, Furier o. s. v. Foran dette en Turneringsplads, paa hvilken der indfinder sig tre Riddere for at hæve den over Slottet svævende Fortryllelse og befri „Komtessen af Flandern" tilligemed flere andre fortryllede Skjønheder, hvorfor de tilbyde at ville bryde en Landse med Troldmanden Archelaus og hans to Medhjælpere, d'Hrr. Dramis og Darison. De tre Riddere, der hver havde sin Dame og et pragtfuldt Følge, vare: den romerske Kejser, Esplandian, der ifølge Personlisten er en Søn af «Amadis des Gaules» og hvis Rolle udføres af selve Kongen, Agrais, en Søn af Kongen af Skotland (Hertug Karl) og endelig Madanille, om hvis Familieforhold eller borgerlige Stilling ingen Oplysninger foreligge. De tre Riddersmænd overvindes imidlertid og slæbes ind i Slottet; men saa optræder «Amadis des Gaules» (Hertug Frederik), besejrer Archelaus og trænger ind i Paladset. Her omsværmes den sejrende Helt imidlertid paa en betænkelig Maade af Nymfer, «som vilja förföra Amadis, som af dem annars så lätt är förförd; men han motstår frestelserna». En Fe træder nu

frem og understøtter Amadis' ædle Bestræbelser, de overvundne Riddere befries fra Fortryllelsen, og i Forening med disse kæmpes der nu med Dragerne og Furierne, som overvindes under almindelig Jubel; thi Trolddommen er hævet, og under Dands og Sang sluttes denne Del af Festen. Derpaa opførtes et spansk Paraderidt og endelig Komedien «Les trois sultanes», hvori Hertug Karl, Grev Hamilton og tre af de mest feterede Hofdamer spillede. Ifølge Ehrensvärds Dom, der har nogen Betydning, da han, som ovenfor bemærket, havde været Theaterchef i tre Aar, udførte Hertugen sin Rolle — som man kunde vente det af en saa øvet Skuespiller — med Anstand, medens «man aldrig har set något så ridicult spel som grefve Hamiltons role». Grevinde Höpken, født Fersen, «prononcerade illa fransyskan» og «hade gester som en kammarjungfru»; derimod roses Grevinde Hamiltons franske Udtale, men hun «reciterade sin role som en utanläxa.» Værst medtages dog Fru v. Stauden af Ehrensvärds strenge Kritik: «hon var glad at få vara gran, visa sina ben, sjunga falska och hårda toner.» Det er mer end sandsynligt, at ligesom det hele Arrangement havde et noget blandet Præg, saaledes var den egenlige Kunstnydelse ogsaa af en noget blandet Karakter. Vi skulle exempelvis blot anføre, at Kongens Kvadrille bestod af bulgarisk Musik, tyrkiske Pager, græske Staldmestre og franske Riddere, og at Kongens Dragt var et meningsløst Sammensurium, som kun havde til Hensigt at udfolde den størst mulige Pragt.

Det vilde være let at give Referater af adskillige andre lignende Festligheder, men dette ene Exempel vil være mer end tilstrækkeligt til at angive Genren, hvis Slægtskab med lignende Festiviteter ved andre Hoffer, og særligt Hoffet i Versailles, er umiskjendelig. I det Hele taget stod, som alt bemærket, det franske Hof som det lysende Forbillede for Gustav den Tredie i Stort som i Smaat. Umiddelbart efter Revolutionen af 19. August 1772 ordnede Kongen Hoffet efter fransk Mønster, saavidt det var gjørligt. «Leveren» Kl. 10 om Formiddagen med den dertil hørende Opvartning af de fornemste Embedsmænd indførtes, Drabantkorpserne organiseredes paa lignende Vis som de franske Hustropper, Kongens Person betjentes kun af Kammerherrerne og Livpagerne o. s. v. Versailles havde sit Trianon, Drottningholm i lige Maade sit endnu existerende Annexslot, «China» kaldet, som ganske vist var opført under Adolf Frederik til Ære for Lovisa Ulrikka, men som dog navnlig havde sin Glandsperiode under Gustav den Tredie. Naar «Sejouren» var paa Drottningholm og Monarken under Titlen „Hjerter Konge" førte sit Hof til China, var det Signalet til, at den daglige strenge Etikettes Tøjler turde slappes noget; thi paa de forskjellige Slotte gjaldt der, det er atter et Træk, som minder om det franske Hof, et forskjelligt Ceremoniel, ligesom der ogsaa i Reglen benyttedes forskjellige Hofdragter. I det Hele taget interesserede Alt, hvad der vedrørte Klædebragten, Gustav den Tredie ganske særligt, og der er neppe noget Omraade, paa hvilket han var bedre bevandret, og som i den Grad har været Gjenstand for nye Planer — hans Projekt om at indføre en svensk Nationaldragt er jo noksom bekjendt. For den, der ikke beklædte en særegen Stilling ved Hoffet, var det en speciel Begunstigelse at faae Tilladelse til at bære Hofuniformen, der imidlertid trods de bestemt givne Instruktioner snart varieredes af Hoffolkene, baade de mandlige og kvindelige, paa en temmelig vilkaarlig Maade. Ja «petitmaitrisen», som Ehrensvärd udtrykker sig, tog i den Grad Overhaand, at «den klädebonad, som sades vara inrättad at hindra ifrån köld och frost, nu endast tyckes vara ämnad för dem, som bo under linien.» Man seer altsaa, i hvilken Retning Bestræbelserne, det var dog særligt Damernes, arbejdede, hvilket ogsaa fremgaaer af en Anekdote, som fortælles om Rigsraaden Höpken, der var bekjendt for sine vittige og træffende Bemærkninger. Da han nemlig engang havde en Konversation om dette ivrigt ombebattede Emne med nogle Hofdamer, bemærkede han pludselig, at blandt Alt, hvad der var skrevet om Hofdragten, syntes han, at Apostelen Paulus havde udtrykt sig paa den mest træffende Maade; fra alle Sider spurgtes der nu naturligvis om, naar da St. Paulus havde skrevet om den svenske Klædedragt, hvorpaa Höpken svarede: «I sin epistel til de Corinthier, då han säger: Käre bröder! låtom oss intet doldt ega för hvarannan.» .

Gustav den Tredie havde en stor Respekt for de gamle adelige Navne og søgte ved enhver Lejlighed at knytte Mænd af det ædleste Aristokrati til sig; men han var just ikke altid heldig i disse sine Bestræbelser. De stolte Repræsentanter for Sverigs ældgamle Ætter saae sig ganske vist nødsagede til at bøje Hovedet for Kjendsgjerningens Majestæt; men Frihedstiden laa altfor nær, til at disse Mænd skulde være tilbøjelige til at lade deres berømte Navn tjene til Indfatning for den Majestæt, der havde berøvet dem Magten. Det var let nok at skabe Adelsmænd; men et prangende Navn, et adeligt Vaaben, selv om det endog forsynedes med en Grevekrone eller om dets Ihændehaver smykkedes med selve Serafimerordenen, kunde ikke veje op mod et af disse Navne, som i Aarhundreder havde været skrevet paa ethvert Blad af den svenske Krønike. Det virkede vistnok ikke lidet paa den i mange Henseender mindre tiltalende Hoftone, at en stor Del af den svenske Adels Elite søgte, saavidt muligt, at holde sig borte fra Tronens Nærhed, og Kongen selv var i høj Grad forbitret derover. Saameget desto ivrigere søgte han derfor at vinde de Medlemmer af det gamle Aristokrati, som stillede sig mindre køligt. Da der saaledes syntes at være Lejlighed til at kunne knytte til sig den rige Baron Charles de Geer, der paa Rigsdagen 1778 var optraadt i Oppositionens Rækker, forsømte han intet Middel; men de Geer vedblev dog ligefuldt at beholde sin Plads blandt Lederne i Landmandspartiet, ja indtog endog senere en saa fremskudt Stilling, at han hørte til dem, der fængsledes ved den bevægede Rigsdag 1789. Endnu uheldigere var Kongen med den unge Grev Magnus Frederik Brahe, hvem han formelig overøste med Gunstbevisninger, hvad der nu ganske vist tildels havde sin Grund deri, at han var en Søn af hin ulykkelige Grev Erik Brahe, der henrettedes i Aaret 1756, fordi han havde indladt sig i en Sammensværgelse med Kongens Forældre mod Rigsraadet og Stænderne. Allerede 1778 erklæredes den unge Grev Brahe for «en af rikets herrar», hvorved han, der dengang var 22 Aar gammel og tjenstgjørende Kapitain ved Drabantkoret, kom i Rang med Rigsraaderne, hvad der gav Ret til den ganske særlige Udmærkelse at have Lov til at sidde paa Tabouret ved højtidelige Lejligheder i Kongens Nærværelse. Majestæterne viste ham endvidere den Ære at staa Fadder til hans Førstefødte, og Daabshøjtideligheden foregik endog i selve Kongens Sovegemak; men trods alt dette sluttede Brahe sig dog til Oppositionspartiet paa de følgende Rigs-

dage og fængsledes 1789 samtidig med Fersen, de Geer, Johan v. Engeström o. fl.

Imidlertid træffer man dog naturligvis ogsaa blandt Gustav den Tredies nærmeste Omgivelser Repræsentanter for de gamle Adelsætter — dels yngre Sønner, hvis Stilling i pekuniair Henseende ikke var tilstrækkelig betrygget og som derfor ikke turde undslaa sig for et Hofembede, men dels ganske vist ogsaa saadanne, som følte sig tiltrukne af Kongens Person og Hoflivets Glands. Blandt disse skulle vi nævne Johan Gabriel Oxenstierna, Kongens Kammerherre og en af sin Tids mest glimrende Kavallerer, der ikke kunde trives uden i Hoffets Atmosfære; «hofvet har för honom så mycket behagligt, at det är odrägligt at vara skild därifrån», siger Ehrensvärd om ham. Han har desuden et Navn som en af den gustavianske Tids fornemste Digtere baade som Dramatiker og Lyriker. Gustav den Tredie satte naturligvis stor Pris paa slige Egenskaber hos en Kammerherre og benyttede sig ved mange Lejligheder af hans Talent, der altid var til Kongens Disposition, hvad enten det gjaldt en alvorlig Mindetale over en afdød Broder af Frimurerordenen eller et Deklamationsnummer ved et Festarrangement eller en versificeret Vignet med en Gave til en Dame eller hvadsomhelst Andet. Der er vel neppe ret Mange, der nu læse hans Dramer som f. Ex. „Alexander og Apelles" og „Soliman II." eller hans store i Lighed med Virgils Georgica skrevne Digt «Skördarne», og denne Side af hans Forfattervirksomhed vedrører os heller ikke her; derimod kunde det maaske have sin Interesse for vort Emne at stifte Bekjendtskab med et Par Prøver af hans satiriske Pen; Hoflivet frembød naturligvis et rigt Materiale i den Retning. Admiral Tersmeden, en bekjendt Storpraler og temmelig uduelig Officer, der kun udmærkede sig ved sit uhyre Korpus, gav ham saaledes Anledning til følgende Epigram:

»Tersmeden, tjock, tung ock lång,
är både amiral och barlast på en gång.»

Da under Hoffets Ophold paa Gripsholm en Landsbypræst prædikede for Herskaberne og vel sagtens har været lidt betagen af denne uvante Ære og i den Anledning glemte den lovbefalede Forbøn for Rigets Stænder, var Oxenstierna strax til Rede med et Impromptu:

»Hittils var i våra länder
bruket efter kyrkans lag
at be Gud för riksens ständer,
prästen spar sig det i dag;
han vet väl, at denna möda
strider emot rätta tron;
lutherska religion
nekar förbön för de döda.»

Skjøndt Ehrensvärds Journaler ogsaa paa mange Punkter berøre de politiske Forhold, og skjøndt der gives adskillige Bidrag til Datidens politiske Historie og karakteristiske Tegninger af de paa dette Omraade fremtrædende Personligheder som f. Ex. Brødrene Scheffer, Liljencrants, Höpken, Schröderheim o. s. v., saa er det dog i en overvejende Grad selve Begivenhederne ved Hoffet, der refereres, og desuden kan Ehrensvärd, der før 1772 nærmest havde havt sine Forbindelser blandt Hattene, ikke fritages for i sine Skildringer at fremstille de gamle Chefer for Huernes Parti paa en mindre uhildet Maade. Det vilde imidlertid føre os altfor vidt her at dvæle ved disse Forhold, hvorimod det utvivlsomt vil have sin Betydning, for at faae et Indblik i det gustavianske Hofs Interieur at stifte om end kun et flygtigt Bekjendtskab med et Par af dets kvindelige Koryfæer.

Gustav den Tredie satte, som bekjendt, megen Pris paa Dameselskab. Han har ved flere Lejligheder viist sig i Besiddelse af personligt Mod; men ligesom hans skjægløse Ansigt og hele Fremtræden gav ham et kvindagtigt Udseende, saaledes havde han allerede i sin Barndom fortrinsvis Lyst til at lege med Pigebørn, og der fortælles om ham, at da han som Dreng engang ved en Julefest fik Tilladelse til selv at vælge sig en Gave, foretrak han en Vifte for en Kaarde. Han interesserede sig levende for Kvindepynt, som han kjendte i dens mindste Detailler, tegnede Brodermønstre til Hofdamerne og holdt meget af ved Deklamationer at overtage de kvindelige Roller. «Det är ej på annat sätt han är fästad vid det vackra könet; hans hjerta eller behofvet att älska har dermed alldeles intet att skaffa» (Fersen: Hist. skrifter, III). Under saadanne Omstændigheder maatte aabenbart Damerne komme til at spille en fremragende Rolle i alle Hoffets indre Anliggender, uden at dog deres Indflydelse i nogen væsenlig Grad fik Lov til at gjøre sig gjældende i Politiken; thi Gustav den Tredie var i høj Grad mistænksom og ængstelig for sin souveraine Magt, saa at han aldrig med fuld Fortrolighed, dette indrømmer ogsaa Schröderheim, hengav sig til nogen blandt sine Raadgivere og stundom lod endog de allervigtigste Sager besørge af Andre end den, hvis Hverv det ifølge hans Embedsstilling maatte være. Blandt de adskillige Damer, der i Løbet af de Aar, hvormed vi her beskjæftige os, gjøre sig bemærkede saavel paa Grund af deres Aandrighed og Skjønhed som ogsaa paa Grund af deres ofte altfor frie Sæder og Lyst til Intriger, er der Ingen, der overstraaler de berømte Frøkener Fersen.

Grev Karl Fersen var i alle Henseender en fuldstændig Modsætning til Broderen, den berømte Statsmand Axel Fersen, som vi allerede flere Gange have havt Lejlighed til at omtale. Medens denne lidt efter lidt fjernede sig fra Hoffet og blev den egenlige Sjæl i Landmandspartiet, var Karl Fersen en født Hofmand, der altid færdedes i Hoffets Nærhed, hvor hans gode Hjerte, ringe Ærgjerrighed og uudtømmelige Livslyst gjorde ham velseet af Alle. Han havde i mange Aar været Overhofjægermester; men han interesserede sig langt ivrigere for Skuespillet end for sit Embede. Selv skal han have været en dygtig dramatisk Kunstner, der i sin høje Alderdom var ligesaa livlig og bevægelig paa Scenen som i sin Ungdom, og han har ikke ringe Fortjenester af det nationale Theaters Oprettelse under Gustav den Tredie. 1780 udnævntes han til Theaterdirekteur. Adskillige af Faderens Egenskaber gjenfindes i hans fem Døtre, blandt hvilke dog navnlig Ulrikka Eleonora, i Almindelighed kaldet Ulla, paa Grund af sin glimrende Skjønhed og sit spillende Lune ansaaes for Hoffets mest lysende Stjerne. I hendes tidligste Ungdom havde Hertug Frederik forelsket sig i hende og vilde trods alle Modforestillinger ægte hende; men saavel Kongehuset som den fersenske Familie fik forpurret denne Forbindelse, og den skjønne Ulla Fersen blev gift med en Drukkenbolt og forfalden Spiller, en Brodersøn af Rigsraaden Anders Höpken, hvis Opførsel var af den Natur, at han endog gjorde sig umulig ved Hoffet. Medens han altsaa maatte opholde sig i en Slags Forviisning som Ritmester ved et skaansk Rytterregiment, glimrede hans Hustru,

nu Grevinde Höpken, ved Hoffet med alle sine Talenter. Hun opnaaede snart en Popularitet, der strakte sig langt udenfor Hofkredsene. Man fortalte Anekdoter om hende over hele Stockholm, hendes bonmots gik fra Mund til Mund, og hendes bedaarende Ydre hidkaldte Sammenligninger med selve Skjønhedens og Kjærlighedens Gudinde. Hun var imidlertid ingen melisk Afrodite med det høje, ubevidste Skjønhedspræg — koket, fordringsfuld og intrigant, som hun var, turde en Jevnførelse med den mediceiske Venus snarere være paa sin Plads. Det kunde i denne Anledning være interessant at vide, hvorledes den berømte Billedhugger Sergel har taget en Opgave, som Gustav den Tredie stillede ham og som netop gik ud paa at modellere en Venus, der skulde have Grevinde Höpkens Hoved. Da Kongen, som Ehrensvärd bemærker, havde tænkt sig «en Venus aux belles fesses», ledes Tanken aabenbart nærmest i Retning af den mediceiske Kjærlighedsgudinde. Ehrensvärd kritiserer stærkt hele Ideen, idet han siger: «Om grefvinnan Höpken icke vore några och 30 år gammel och uti 15 år dyrkat Venus med så mycken dels lycka dels olycka, så hade hennes figur tör hända mera varit passande åt en Venus.» Ogsaa Sergel har været lidt ilde ved den foreslaaede Venus-Höpken; thi vel var han «nöjd at få arbeta en Venus; men han vil icke taga en Lais til sin modell». Da Grevinde Höpken erholdt «den bedröfveliga, men litet bedröfvande tidning, at hennes liderlige man var död», var hendes Sorg i den Anledning, hvad der jo var ganske naturligt, ikke synderlig stor — ikke engang i det Ydre; thi hun tillod sig adskillige Afvigelser i sin Enkedragt fra den almindelige Regel, og dette Fænomen var i nogen Tid et staaende Konversationsthema ved Hoffet. Faa Maaneder efter stod hun Model for Sergel som Venus.*)

Der er Intetsomhelst, der gaaer for sig ved Hoffet i disse Aar, uden at den allestedsnærværende Grevinde Höpken er med og paa en højst uforbeholden Maade giver sin Mening tilkjende. Gustav den Tredie satte Pris paa den Slags urolige Mennesker, thi han var selv et uroligt Blod, der snart kjedede sig ved enhver Ting, Arbejde saavel som Fornøjelser; men Grevinde Höpken, der kunde gjøre Figur ved en stiv Ceremoni, var ogsaa istand til at kunne overtage en Rolle i en Komedie eller ride sin Hest saa godt som nogen Staldmester ved en Turnering; hun var ikke bange for at optage en alvorlig Diskussion med selve Kongen f. Ex. angaaende de Principer, hvorefter Kronprindsen burde opdrages, men tog vistnok heller ikke i Betænkning at deltage i de bekjendte Aftenpromenader i Slotsparken ved Drottningholm, hvortil Adgangen stod aaben ogsaa for Andre end Hofpersonalet. Disse Aftenforlystelser forvandledes til en Slags Karneval, idet Personer, der ikke ønskede sig kjendte eller sete sammen med f. Ex. Aktricerne ved den franske Hoftrup, formummede sig, hvoraf Følgen snart blev, at de Fleste optraadte under Maske, og at der forefaldt endel skandaleuse Optrin. Det er bekjendt, at Karoline Mathilde forargede Samtiden ved at vise sig tilhest i Mandsklæder, det Samme gjorde ogsaa Grevinde Höpken og den Kreds af Hofdamer, af hvem hun betragtedes som det store og eftertragtelsesværdige Forbillede. Der var saaledes en Periode, da det — til Afvexling — var Skik og Brug at disse Damer for, som det hed sig, desto bedre at kunne indøve den ædle Ridekunst, hver Aften satte sig tilhest i Livpageuniform. De gik imidlertid videre endnu; thi da en Aftenstund Rideøvelserne vare forbi, overraskede de Hoffet ved at vise sig i deres tætsluttende Pagedragt, og det skjøndt Dronningen var tilstede. Ehrensvärd griber ogsaa Anledningen til at korse sig over et sligt Brud paa Etiketten; men «allt dette tilskrifves grefvinnan Höpken. Man var dock mindre förundrad at se henne i en lifpage-surtout med en blå gördel om lifvet, med skinnbyxor, stöflar och sporrar, än at se den lilla grefvinnan Hamilton, som för ett år sedan var m.lle Pettersson . . . men understödd och upmuntrad af grefvinnan H. är alt möjligt.» Ved denne Lejlighed bemærkede en af Kavallererne til Ehrensvärd: «I denne drägten viser grefvinnan H., at hon år lifpage både till kropp och själ.» Skulde der være nogen anden Dame, der kunde gjøre Grevinde Höpken Rangen stridig som det gustavianske Hofs toneangivende Primadonna, maatte det være hendes Søster Grevinde Lövenhjelm, hvem vi allerede lejlighedsvis tidligere have omtalt. Kappestriden mellem de tvende Søstre antog undertiden en lidt heftig Karakter og satte hele Hoffet i Spænding, idet de to rivaliserende Damer hver fra sin Side satte alle Hjul i Gang og anvendte deres hele Indflydelse for at vinde Forspring i denne ædle Kamp om Hæderspladsen ved det glimrende og aandrige, men tillige overdaadige og omskiftelige gustavianske Hof.

Gustav den Tredie og det under hans Ægide uddannede Hof høre uadskilleligt sammen og forstaaes kun ved gjensidigt at belyse hinanden. Hos begge gjenfindes de paa en saa ejendommelig Maade blandede Modsætninger, der ligge i hele Tiden. Idet disse modstridende Faktorer saa at sige ere blevne personificerede hos Gustav den Tredie, have de frembragt en gaadefuld Dobbeltskikkelse og have bevirket, at han snart er bleven lovprist som en af Menneskeslægtens store Velgjørere, snart nedstødt blandt Historiens Uhyrer. Gustav den Tredie havde mange glimrende Egenskaber, der netop ved hans Regjerings Begyndelse fik Lejlighed til at udfolde sig paa en Maade, der maatte vække de største Forventninger; men han, der vel var i Besiddelse af Egenskaber, der kunde vække Begejstringen, havde ikke Evne til at vedligeholde den, og Misfornøjelsen blev nu ifølge Naturens Orden kun saa meget desto heftigere. I Ehrensvärds Dagbøger føler man paa mange Steder, at der ligesom er Omslag i Vejret; men Ingen kunde endnu ane, at de enkelte graa Skyer, der viste sig i Horizonten, efterhaanden vilde samle sig til det Uvejr, der endte paa en saa tragisk Maade ved hint berømte Maskebal den 16. Marts 1792.

*) Statuen findes nu i Nationalmuseet i Stockholm. En sagkyndig Forfatter udtaler sig paa følgende Maade om dette Arbejde: „Som et sørgeligt Vidnesbyrd om den Kunstvirksomhed, hvortil Gustav den Tredies Gunst tvang ham (Sergel), seer man endnu i Museet den modbydeligste Mishandling af Antiken: en Gjentagelse af den bekjendte antike Statue „Venus Kallipygos“, fremstillet med en af Hoffets Skjønheders (Grevinde Höpkens) Ansigtstræk. Se Kunstkataloget ved den nordiske Industri- og Kunstudstilling i Kjøbenhavn 1872.

„Souvenir".

Novelle af **Rudolph Lindau.**

Sluttet.

Jeg saae nu Bertha to Gange hver Dag: om Aftenen i den sædvanlige Selskabskreds, hvor jeg forholdt mig rolig og ængstelig undgik Alt, hvorved jeg havde kunnet røbe min Lykke for de Andre; og hver Eftermiddag fra to til fem, da jeg var alene med hende og kunde sige hende Alt, hvad jeg havde paa Hjerte. Med hvilket saligt, inderlig lykkeligt Smil hørte hun ikke paa mig, naar jeg talte om min store Kjærlighed til hende! Andet kunde jeg ikke tale om, og hun syntes heller ikke at ville høre Andet. — Ofte lagde vi Planer for Fremtiden. Om Sommeren vilde vi leve i England, paa Landet hos min Fader, og tilbringe den korte Saison i London; om Vinteren vilde vi opholde os i Paris eller en sydligere By, Florens, Rom eller Neapel. Vi kjendte Ingen der, men det var saameget des bedre: saa vare vi sikre paa ikke at blive forstyrrede af Nogen. Hun kunde ganske tilhøre mig og jeg hende; det var Alt, hvad vi forlangte. — Laval havde ogsaa havt Ret i et andet Punkt: Bertha var altfor god, altfor klog til ikke at foretrække Freden og Lykken ved den huslige Arne for de støjende og anstrengende Fornøjelser, Verden havde kunnet byde hende. Laval havde vovet at dadle dette hos hende, at sige, at hun var for smaalig til at være ærgjerrig. Den Forblændede! Hun var for god til at ønske noget Andet end at gjøre dem lykkelige, som hun holdt af.

Medens jeg anstillede disse og lignende Betragtninger, kom min Tanke uvilkaarlig tilbage til Alt, hvad Doktoren havde fortalt mig om Bertha. Det var mig ganske klart, at Laval bedømte min Elskedes Hjerte falsk, om ikke med bevidst ond Villie. En af de Ting, han havde fortalt mig, foruroligede mig imidlertid: hvorledes havde Bertha kunnet beslutte sig til at ægte en gammel Mand, som hun umulig havde kunnet elske og som ikke ejede Andet end sit fornemme Navn og sin store Rigdom? Jeg kunde ikke uden at gjøre skrigende Uret mod min Forlovedes ædle Karakter antage, at hun havde taget Baron de Belvoir for hans Penges Skyld, at hun, som Laval ondskabsfuldt havde bemærket, havde solgt sig til ham; — men Sagen var mig ikke klar. Jeg skyldte Bertha at skaffe mig Oplysning derom, og det jo før jo hellere.

Allerede næste Dag bragte jeg Samtalen hen paa dette kildne Punkt. Jeg vovede kun ganske forsigtigt at gjøre nogle Henthydninger; men Bertha forstod mig strax. Hun syntes snarere at blive bedrøvet end forlegen og sagde med et smerteligt Smil:

„Begynder Du nu allerede at tvivle paa mig? Det havde jeg ikke ventet; det gjør mig ondt."

Jeg bad hende om Tilgivelse og sagde, at hun misforstod mig; jeg bad hende, at hun vilde lade være at spare mig, at hun vilde give mig Lov til at nære blind Tillid til hende. — Hun rystede vemodig paa Hovedet og sagde:

„I Mænd ligner allesammen hverandre! I veed ikke og lærer aldrig at forstaa, hvad der gaaer for sig i et Kvindehjerte. Jeg er i dette Øjeblik for bedrøvet og forvirret til at jeg kan fortælle Dig min Ungdoms Historie; men Du skal faae den at høre — imorgen, hvis jeg føler mig stærk nok. Du kan nu sige, hvad Du vil: Du har tvivlet paa mig. Din Straf derfor skal bestaa i, at Du kommer til at indse, hvor stor Uret Du har gjort mig."

Hun sagde Farvel til mig tidligere end sædvanligt under Paaskud af, at hun endnu havde nogle Indkjøb at besørge, og jeg gik min Vej bedrøvet og nedslagen.

Den næste Morgen, efterat jeg havde forladt hende rask og munter Aftenen iforvejen, modtog jeg en lille Billet fra hende, hvori hun bad mig om, ikke at komme til hende den Eftermiddag. Hun befandt sig ikke ganske vel, skrev hun, hun ønskede ikke at lade mig se et bedrøvet, blegt Ansigt og bad mig derfor først at komme igjen den følgende Dag; ogsaa om Aftenen, sagde hun, vilde hun undtagelselvis ikke tage imod.

Jeg ilede naturligvis strax til hende; men det lykkedes mig ikke at blive indladt. Tjeneren sagde mig, at den naadige Frue ikke var ganske vel, hun hvilede sig for Øjeblikket, og han havde Befaling til ikke at forstyrre hende.

Jeg gik trøstesløs hjem og tilbragte en søvnløs Nat. — Dagen derpaa ringede jeg paa Slaget To paa hendes Dør. Denne Gang havde Tjeneren ikke Befaling til at afvise mig, men førte mig strax ind i det Boudoir, hvor Bertha plejede at modtage mig.

Hun sad der i en halvt liggende Stilling i en Chaiselongue og lagde, da jeg traadte ind, en tyk Bog fra sig, som hun efter al Sandsynlighed lige havde læst i. — Paa det lille Bord ved Siden af hende laa som sædvanlig i stor Uorden opredne Breve, Regninger, Visitkort, Blade, Brochurer, Bøger, Nøgler o. s. v. Hun havde engang spøgende forklaret mig, at det elegante lille Meubel, som havde forskjellige Etager, var hendes Arbejdsbord.

„Hvert Brev, jeg modtager", sagde hun, „hver Bog og hver Avis, som bliver sendt mig og som jeg vil læse, bliver liggende paa dette Bord, til jeg har besvaret Brevet eller læst Bogen. Det er strengt forbudt Tjenestefolkene at gjøre Orden her. Deres Indiskretion frygter jeg ikke. Jeg har ingen Hemmeligheder. Dine Breve er de eneste, jeg gjemmer. Dem har jeg et sikkert Sted til. — Mangengang, naar jeg er i en Periode af Ladhed, seer det meget uordenligt ud paa dette Bord: de ubesvarede Breve, de ulæste Bøger og Aviser, de indsendte Regninger dynge sig op paa en skrækindjagende Maade, indtil jeg endelig faaer Mod til at rydde op igjen. Saa skriver jeg, uden at slippe Pennen, et Dousin Breve og Billetter, sorterer Bøgerne, saa at kun de bliver liggende, som jeg vil læse, og føler mig ikke tilfreds, før jeg seer Bordet pænt ordenligt og næsten tomt for mig. Denne Tilfredsstillelse vil jeg vanskelig faae i den nærmeste Tid, men det beklager jeg mig ikke over, thi jeg har foreløbig noget Bedre at tage mig for end at tænke paa at skrive Breve og læse Breve."

Bordet lod i Virkeligheden intet tilbage at ønske, hvad Uorden angaaer, fra den Tid af, det var blevet mig tilladt at besøge Baronessen om Dagen. De forskjellige Etager vare overlæssede med Bøger og Tidsskrifter, og paa den øverste laa der Breve, Visitkort og Regninger i Dousinvis. — Jeg havde flere Gange tilbudt Bertha, at vi skulde arbejde sammen

en Eftermiddag paa at faae bragt lidt Orden i denne Konfusion; men hun havde leende svaret mig, at det havde ingen Hast; det var det tidsnok at tænke paa, naar vi ikke havde mere at fortælle hinanden. Og dette Tilfælde var endnu ikke indtraadt.

Bertha modtog mig med et himmelsk Smil og rakte mig den lille Haand, som jeg bedækkede med Kys. Hun vilde tale; men saasnart jeg mærkede, at det var hendes Hensigt at give mig Forklaringer over sit første Ægteskab, lod jeg hende ikke komme tilorde og sagde, at jeg først fuldstændig kunde tro, hun havde tilgivet mig, naar hun vilde lade denne Sag hvile, foreløbig idetmindste. Hun gav endelig efter, og vi talte derpaa om andre Ting. Dog følte jeg en vis Beklemmelse, som jeg ikke tidligere havde kjendt. Vor Kjærligheds Himmel forekom mig ikke mere saa skyfri og ren som før den ulykkelige Samtale, i hvilken jeg havde vovet at udtale en Tvivl om Bertha. Jeg var vis paa, at hun i sit Hjerte endnu var vred paa mig og at hendes Tilgivelse først da vilde være oprigtig, naar det var lykkedes mig at give hende nye Beviser paa min Kjærlighed og min Tillid. Jeg drejede derfor Samtalen hen paa vort forestaaende Bryllup. Min Fader havde skrevet mig til, at han paa en Rejse til Italien vilde komme til Paris en af de nærmeste Dage. Han opfordrede mig til at tage med til Syden og tilbringe en Del af Vinteren med ham der. Det var imidlertid min Hensigt at forestille min Forlovede for ham strax efter hans Ankomst til Paris og faae hans Samtykke til mit Ægteskab med hende. Medens jeg talte herom, holdt jeg Berthas Haand og legede med hendes Fingre.

Bertha fandt, som de fleste Kvinder, stort Behag i Smykker og havde en rig Skat af kostbare Juveler. Jeg havde mere end eengang beundret de smukke Ringe, som plejede at smykke hendes fine hvide Haand. Da jeg adspredt betragtede den, medens jeg talte, faldt mit Blik paa en Ring, som jeg ikke havde seet tidligere. Det var en beskeden, værdiløs lille Ring, der stod i en paafaldende Modsætning til sine Naboer paa den samme Finger, to pragtfulde Brillantringe; en simpel blaa Emailring, hvorpaa der med Guldbogstaver stod skrevet Ordet „Souvenir", en Ring for et Barn, for en fordringsløs ung Pige, men ikke for en elegant, smuk Kone. — Da jeg langsomt drejede Berthas Haand, idet jeg dechifrerede Ordet „Souvenir", saae jeg, at Ringen var fastgjort med en tynd Guldkjæde til den Diamantring, der sad ved Siden af.

„Hvad betyder det?" spurgte jeg forbauset.

„Hvilket?" svarede Bertha rolig.

„Denne Ring med Ordet „Souvenir"?"

„Lægger Du først nu Mærke til den?" sagde Bertha smilende. „Det beviser, at Du ikke har betragtet min Haand overdrevent opmærksomt. Den Ring gaaer jeg altid med. I otte Aar har den ikke været fra mig. Jeg vil først lægge den af, naar jeg tør bære vor Forlovelsesring."

Jeg forsikrede Bertha, at hun maatte tage fejl, at jeg var ganske sikker paa, at jeg aldrig havde seet den Ring paa hendes Finger, ialtfald ikke i de sidste Dage, siden det havde været mig tilladt at kysse hendes Haand.

„Du har Ret," vedblev hun ganske ligefrem. „Tilfældigvis har jeg netop i den sidste Uge — for første Gang i al den Tid jeg har ejet den — ikke baaret den. Den lille Kjæde var gaaet itu; jeg var bange for at tabe Ringen og har ladet gjøre en ny Kjæde. Guldsmeden bragte mig den først igjen iforgaars. Han har poleret den pænt, saa den igjen seer ud som ny. Tidligere straalede Guldbogstaverne ikke saa klart; formodenlig er det derfor, Du ikke har lagt Mærke til den uanselige Ring, der næsten er ganske skjult af de andre."

Hun tog den af Fingeren og saae ømt og vemodigt paa den.

„Det vil falde mig svært at skilles fra den," sagde hun; „jeg har vænnet mig til den, men jeg lægger den af endnu den Dag idag, hvis Du ønsker det."

Jeg greb efter Ringen, som hun villig overlod mig, og betragtede den opmærksomt. Paa dens indvendige Side var der indgraveret en fin Indskrift, som jeg ikke uden Møje dechifrerede.

„E. de K.", læste jeg med høj Røst; „den 15. Juni 1847. Et Kors — som vel skal betyde ‚død' — den 2. September 1847."

„Ja, Korset skal betyde ‚død'," sagde hun sagte og rettede tankefuldt Øjnene mod Gulvet.

„Men hvad betyder det Hele?" spurgte jeg.

„Det er en sørgelig Historie," svarede hun; „hvorfor vil Du høre den?"

„Fortæl mig den; jeg beder Dig derom."

„Du har for lidt siden forbudt mig at fortælle Dig den."

„Jeg forstaaer Dig ikke."

„Har Du ikke forbudt mig at forklare Dig, hvorledes det gik til, at jeg blev gift med Baron de Belvoir?"

Sagen blev mig mere og mere gaadefuld. Jeg bad indstændig Bertha om at fortælle mig Ringens Historie, og efter lang Beden lod hun sig da endelig bevæge til at gjøre det.

Hun fortalte med simple, rørende Ord, som bar den oprigtige, usminkede Sandheds umiskjendelige Præg, at hun som ganske ung Pige, næsten endnu som Barn havde været forelsket med hele Ungdommens Sværmeri i en fjern Slægtning, Edouard de Kergouëc, som havde svoret hende evig Troskab; at denne, da han havde forladt hende, fordi han som Søofficier skulde paa Togt, paa Afskedens Dag havde givet hende den lille Ring med Ordet „Souvenir" næsten som en Slags Forlovelsesring, og at hun nogle faa Maaneder efter havde faaet Underretning om hans pludselige Død. Smerten herover havde været nærved at dræbe hende; kun Ungdommens Kraft havde holdt hende oppe og reddet hendes Liv. I flere Maaneder derefter havde hun gaaet omkring som en Søvngængerske, uden Villie, uden at tænke, ønske, haabe eller frygte, ligegyldig for Alt, hvad der dengang omgav hende. Medens hun var i denne Tilstand, havde Baron de Belvoir, en gammel Ven af Familien, hvem hun havde været næsten som en Fader ligefra Barndommen af, anholdt om hendes Haand.

„Min Moder ønskede dette Ægteskab. Hun var endnu stadig bekymret for mit unge Liv. Hun haabede, at min Sorg skulde vige for de Adspredelser, som Hr. de Belvoir lovede at udfylde min Tilværelse med. Mig var Alt ligegyldigt. Jeg havde mistet mit Kjæreste; nu var Alt mig uden Værd. Jeg følte en vis Tilfredsstillelse ved at kunne opfylde min stakkels bedrøvede Moders Ønske og yde hende nogen Beroligelse. Jeg gjorde det uden at bringe noget Offer; jeg havde ikke mere at tabe. Baron de Belvoir, den gamle Mand, plejede mig, det syge Barn, med faderlig, aldrig hvilende Omsorg. Ham kan jeg takke for, at det frygtelige Saar, som min første Kjærligheds Død slog mig, har lukket sig og nu kun er et Ar. — Da saa han, mit Livs

ædle Redningsmand, blev syg, forsøgte jeg at gjengjælde ham, hvad han havde gjort imod mig. Jeg har vaaget ved hans Seng som en Datter og med dyb Smerte seet de Øjnes Lys blive slukt, der, saa længe der endnu var Liv i dem, aldrig havde ophørt at vaage over min Lykke ... Det er Historien om den lille Ring, som Du holder der i Haanden, og om mit første Ægteskab, som Du jo vilde høre. Du er det eneste Menneske, jeg har fortalt den til. Ikke engang min Moder kjender den ganske. Lad Fremmede kun tro, at jeg har ægtet Baron de Belvoir, fordi han var en rig Mand. Jeg lader dem tænke og tale, som de vil. Jeg føler mig rolig og sikker i Følelsen af, at jeg i Virkeligheden ikke har Noget at bebrejde mig, og at Du nu, da Du har hørt den sørgelige Historie, ikke har nogen Bebrejdelse at gjøre mig. — Her, tag den Ring, som Edouard har skjænket mig. Jeg har let ved at skille mig ved dette min Ungdoms dyrebareste Klenodie, thi først efter at jeg har lært Dig at kjende, er det ret gaaet op for mig, hvad det vil sige at elske."

Hendes Hoved sank til mit Bryst, og jeg hørte hende græde sagte. Jeg var saa greben af, hvad jeg havde hørt, at der gik nogen Tid, inden jeg kunde finde Ord til at give mine Følelser Udtryk. Jeg vilde knæle ned for hendes Fødder og paany bede hende om Tilgivelse for den uværdige Mistanke, jeg havde næret et Øjeblik. Hun hævede mig op med et yndigt Smil og sagde:

„Lad det Forbigangne være glemt. Det er mig umuligt at være vred paa Dig. Jeg elsker Dig af hele min Sjæl."

Det var den skjønneste Time paa den skjønneste Dag i mit Liv. Mit Hjerte var fuldt af Salighed og Stolthed. Den bedste, ædleste og skjønneste Kvinde var min.

Da jeg rejste mig for at gaa, tog Bertha den Bog, hun havde læst i, da jeg traadte ind i Værelset, og sagde:

„Jeg har fundet denne Shakspeare i mit Bibliothek idag. Det er jo din Yndlingsforfatter. Du har fortalt mig, at Du læser ham hver Aften. Jeg ønsker, at Du ogsaa da skal tænke paa mig. Modtag Bogen!"

Det var en smuk og sjelden Udgave, men upraktisk, ubekvem til at læse i, for tung og for tæt trykt, et Pragtværk, som man vel opbevarer i sit Bibliothek, men ikke benytter. Den forrige Ejer syntes at have havt de samme Tanker som jeg, thi jeg lagde Mærke til, at Bogen, skjøndt den var gammel, dog kun tildels var opskaaren. Jeg modtog den imidlertid med Tak, da den kom fra Bertha, og lagde den, da jeg var kommen hjem, paa mit Bord i den Hensigt, for Fremtiden kun at læse Shakspeare af denne Bog.

Om Aftenen fra ti til tolv var jeg som sædvanlig i Baronessens Salon. Derfra gik jeg direkte hjem, for uforstyrret at tænke over min store Lykke. I mit Værelse indbød Alt til Læsning eller Drømmerier. Der var hyggeligt, varmt og stille. Efter at jeg havde gjort mig det mageligt, kastede jeg mig i en Lænestol ved Kaminen, betragtede længe og eftertænksomt Ringen med Ordet „Souvenir", som Bertha havde skjænket mig som det tydeligste Bevis paa, at hendes Kjærlighed til mig havde dræbt alle lignende Følelser, og greb saa efter hendes Shakspeare, som laa paa Bordet ved Siden af mig. — Jeg betragtede først Titelbladet og slog saa paa Lykke og Fromme op midt i Bogen. Den gik paa en Maade op af sig selv. Et Brev laa imellem to Sider. Jeg læste Adressen: „Til Fru Baronesse de Belvoir." En karakterløs, tydelig Kontorhaand. I det venstre Hjørne af Konvoluten et Stempel: „J. Barretti & Comp. Juvelerer, Rue de la Paix Nr. 83." — Fru de Belvoir syntes at have brugt det skarptkantede, haarde Papir til at skjære Bogen op med, efterhaanden som hun bladede i den, thi Brevet laa umiddelbart foran en endnu ikke opskaaren Side. Jeg tog Brevet i Haanden uden Tanke af Nysgjerrighed. Det var aabent og havde, som jeg tydelig kunde se, ikke engang været lukket. „En trykt Prospektus!" sagde jeg til mig selv. „De Folk veed, at Bertha gjerne kjøber smukke Juveler, og dette er en Meddelelse om, at de sælger ud eller noget Lignende. Maaske finder jeg Noget deri, som jeg kan gjøre Bertha en Glæde med." — Tanken om at begaa en Indiskretion, om at læse Noget, som skulde være skjult for mig eller som ikke Enhver gjerne maatte se, laa fjernt fra mig. Den Omstændighed, at Konvoluten var afleveret aaben, lod slet ikke den Tanke opstaa hos mig, at det kunde dreje sig om Noget, der udelukkende var bestemt for Fru de Belvoir. — Jeg trak ligegyldig et simpelt sammenlagt tyndt Stykke Papir ud af Konvoluten og saae, endnu inden jeg havde aabnet det, at det ikke var noget Brev, da trykte Bogstaver skinnede igjennem. — „En Prospektus", gjentog jeg for mig selv. Jeg foldede Papiret ud og læste . . . kun nogle faa Linier, først flygtigt, uden at forstaa dem; derpaa opmærksommere; tilsidst med Opbydelse af hele min Tænkeevne. — Et Sekund fortnede det for mine Øjne. Mit Bryst var som sammensnøret; jeg kunde ikke trække Vejret. Jeg havde en Fornemmelse af, at der i dette Øjeblik sprang Noget i Stykker indeni mig, som aldrig mere kunde heles . . ."

Bennett rejste sig, gik hen til sit Skrivebord, aabnede en aflaaset Skuffe, ledte en Tidlang efter Noget og kom saa tilbage med en forseglet Konvolut. Han rakte mig den. Jeg læste udenpaa den, skrevet med hans egen Haand: „Souvenir, den 13. December 1855."

„Bryd Konverten", sagde han, „og læs".

Jeg gjorde, som han bød. Indeni Konvoluten laa der en anden, mindre, med Udskrift: „Til Fru Baronesse de Belvoir", og indeni den et Papir med følgende Indhold:

„Paris, 13. December 1855.

Regning.

Fru Baronesse de Belvoir Debet.
Til J. Barretti & Comp. Hofjuvelerer,
Rue de la Paix Nr. 83.

1 Ring, blaa Email	Frcs. 25.
1 Guldkjæde	- 12.
Graveret en Indskrift, to Linier	- 6.
Summa:	Frcs. 43.

Betalt den 13. December 1855.
J. Barretti & Comp."

Jeg saae paa Bennett, der betragtede mig med et halv vemodigt, halv komisk Smil.

„Det var Løgn Altsammen, kjære Ben", sagde han. „Hun havde kjøbt Ringen den foregaaende Dag og faaet og betalt den samme Dag hun viste mig den. Regningen havde hun lagt fra sig paa Bordet. I Følelsen af sin fuldstændige Sikkerhed og Overlegenhed havde hun ikke engang tænkt paa at gjemme det kompromitterende Papir. Da hun hørte mig komme, havde hun slaaet Shakspeare op og grebet det første det bedste Stykke Papir for at skjære nogle Sider op. Tilfældet vilde, at det just skulde være den Regning, der maatte demaskere hende. Den rørende Historie om Ungdomsklenodiet, om den forulykkede Edouard, den faderlige Belvoir, den unge Piges Smerte, hendes Helbredelse, hendes Kjærlighed, de stille Taarer ved mit Bryst . . . Løgn Altsammen, Altsammen

. . . Og jeg havde troet paa ethvert af hendes Ord som paa et Evangelium.

I Smertens og Beskæmmelsens første Øjeblik lagde jeg forskjellige ondskabsfulde Hævnplaner. Men jeg kom hurtig til Ro, hurtigere end jeg havde troet det muligt. Der faldt mig et lille Vers ind, som indeholder en stor Sandhed og blev min Ledestjerne: „Daarerne gjøre Larm, naar de skuffes af en Kvinde; Narrene jamre og græde derover; den ærlige Mand, som seer sig bedraget, gaaer sin Vej uden at sige et Ord."

Min Fader ankom kort efter. Jeg fulgte med ham til Italien. Før min Afrejse fra Paris havde jeg modtaget et Brev fra den skjønne Kvinde, hvori hun bekymret spurgte, hvorfor jeg ikke besøgte hende. Jeg meddelte hende Grunden i faa Ord og sendte hende Ringen tilbage, da jeg ikke troede mig berettiget til at beholde den. Hun svarede strax, bad mig komme til sig, hun kunde opklare det Hele. Jeg havde Mod nok til ikke at efterkomme denne Indbydelse. Hendes Øjne vilde have gjort mig svag. Jeg følte mig noksom bedragen, som det var.

Paris havde mistet enhver Tiltrækning for mig. Jeg vendte ikke tilbage dertil. I flere Aar hørte jeg ikke Noget om den opfindsomme Enke. Hun interesserede mig ikke mere. Tilfældigvis traf jeg saa mange Aar efter sammen med en Bekjendt fra hendes Hus. Han fortalte mig, at Fru de Belvoir i Foraaret 1856, altsaa næsten umiddelbart efter min Afrejse, var bleven gift med Laval og levede med ham i et tilsyneladende fuldkommen lykkeligt Ægteskab. Hun var endnu en smuk og aandrig Dame, hendes Salon en af de behageligste i Paris; Doktoren, der gjaldt for en af Videnskabens Fyrster og havde fortjent dette Ry ved fremragende Forfatterarbejder og glimrende praktiske Kure, bar sin Kone paa Hænderne. — Det glæder mig. Jeg ønsker hende intet Ondt og ham, der prøvede paa at aabne mine Øjne, alt Godt. — Hvis hun ikke havde løjet for mig og røvet mig min Kulsviertro paa Menneskeheden, saa vilde en Anden i hendes Sted have gjort det tidligere eller senere. Det staaer skrevet, at Mennesket skal gaa ned ad Livets Bakke tungere paa Sorger og lettere paa Illusioner, end det gaaer op ad den.

Den virkelige Historie

om Duellen mellem Gambetta og Fourtou.

Af Mark Twain.

Hvormeget man end fra alle Sider vil gjøre sig lystig over den franske Duels Indretning, saa er og bliver den i Virkeligheden en af de usundeste Ting af Verden. Da den under alle Omstændigheder skal udkæmpes under aaben Himmel, saa kunne de respektive Modstandere rolig sværge paa, at de skaffe sig en grundig Forkølelse paa Halsen. Hr. Paul de Cassagnac, den mest inkarnerede Routineduellant i det nuværende Frankrig, har lidt saa hyppig af disse ubehagelige Følger, at han lidt efter lidt er bleven en komplet Invalid. De bedste Læger i Paris ere enige om, at hvis han bliver ved at duellere paa denne Maade endnu en femten til tyve Aar, uden at forlægge Kampskuepladsen fra allehaande Skove og Sumpe til et særlig dertil indrettet lukket Lokale, vil han let udsætte sit Liv for Fare. Denne ene Kjendsgjerning burde være nok til at stoppe Munden paa alle dem, der betragte den franske Duel som en særlig sund Sport, fordi den altid finder Sted under aaben Himmel og forener Nydelsen af den friske Luft med alle Fordelene ved legemlig Bevægelse. Og paa samme Maade burde den gjøre en Ende paa den anden taabelige Paastand, at de franske Duellanter som en Følge heraf ere udødelige.

Dog til Sagen! Fra det første Øjeblik af, jeg hørte om det seneste Sammenstød mellem d'Hrr. Gambetta og Fourtou i de franske Kamre, vidste jeg ogsaa, at der maatte komme noget Alvorligt ud deraf. Jeg vidste det, fordi et langt, intimt Bekjendtskab med Hr. Gambetta har afsløret mig denne Mands uforsonlige og fortvivlede Væsen. Hvor stort end hans personlige Omfang er, jeg vidste, at Attraaen efter Hævn vilde gjennemtrænge ham lige til de fjerneste Spidser af denne Personlighed.

Jeg ventede ikke, til han kom til mig, men opsøgte ham strax i hans Bolig. Som jeg havde ventet, fandt jeg den ridderlige Statsmand i den urokkeligste franske Sindsligevægt. Han foer frem og tilbage mellem de til Ruiner sønderslagne Meubler i Værelset, kun standsende et Øjeblik nu og da for at sparke saadanne Stykker, der endnu ikke forekom ham smaa nok, i Vejret med Foden. Mellem hans Tænder knitrede et Uvejr af fragmentariske Eder og Forbandelser. Af og til foer han med begge Hænder op i Haaret for at udrive en Nævefuld deraf og lægge dem paa Bordet, hvor der allerede højnede sig en hel Pyramide af dem.

Han slyngede sine udbredte Arme om min Hals, rev mig tvers over sin Mave hen til sit Hjerte, kyssede mig paa begge Kinder, løftede mig fem eller sex Gange op fra Gulvet og bar mig saa ind i et andet Værelse, hvor der endnu var hele Meubler, for der halvt at sætte mig, halvt at lade mig falde ned i sin egen Lænestol. Saasnart jeg kunde trække Vejret igjen, gik jeg lige til Sagen.

Jeg sagde ham, at jeg var gaaet ud fra, at han gjerne vilde have mig til Sekundant, hvorpaa han vendte sig bort og med en Stemme, der skjælvede dels af glad Bevægelse, dels af Kamplyst, sagde: „Jeg vidste det nok!" Derpaa forklarede jeg ham, at jeg kun kunde yde ham denne Tjeneste under et antaget fransk Navn, for at være sikret mod mine Landsmænds Forbandelser i Tilfælde af et for ham dødeligt Udfald. Ved disse sidste Ord foer han sammen — sandsynligvis fordi han antog, at man i Amerika forkaster Dueller. Dog lod han mig ikke undgjælde for denne mit Fædrelands Uridderlighed og gik ind paa min Betingelse, hvori man nu har Forklaringen af, at det almindelig hed i Avisreferaterne, at Hr. Gambettas Sekundant tilsyneladende havde været en Franskmand.

Derefter foreslog jeg ham at gjøre sit Testamente. Jeg stod saa meget des fastere herpaa, som han i sin blinde Kamp-

iver slet ikke syntes at vide, at en Duel, foruden selve den dødbringende Hovedhandling, ogsaa forudsætter allehaande uundgaaelige Biting. Da jeg efter en længere Modstand omsider havde gjennemført min første og hans sidste Villie, ønskede han at nedskrive forskjellige „Afskedsord“, for at vælge det mest passende af dem til sit sidste Øjeblik.

„Hvorledes vilde,“ spurgte han, „efterfølgende Sætning egne sig til dette Øjemed fra et rent deklamatorisk Standpunkt: Jeg døer for min Gud, for mit Land, for Talens Frihed, for Menneskehedens Fremskridt og for den almindelige Broderlighedsfølelse?“

Jeg indvendte, at denne Frase vilde udfordre en meget langsom Død; at den var udmærket for En, der døde af Tæring, men at den aldeles ikke var anvendelig for den, der pludselig straktes til Jorden af en Kugle. Efterat vi paa lignende Maade havde forhandlet om et stort Antal andre Antemortem-Udbrud, formaaede jeg ham endelig til at begrændse sit „Sidste Ord“ til den Sætning: „Jeg døer, paa det at Frankrig maa leve!“ som han da ogsaa strax skrev ind i sin Notitsbog, for at lære den udenad. Hvor godt jeg end syntes om Sætningen i og for sig selv, saa kunde jeg dog ikke tilbageholde den Bemærkning, at den egenlig ikke stod i nogen Forbindelse med de foreliggende Kjendsgjerninger; men han beroligede mig med den Bemærkning, at det heller slet ikke var det, det kom an paa ved „Sidste Ord“, men at det kun gjaldt om at sige noget Slaaende.

Derpaa kom vi til Spørgsmaalet om Vaabnene. Neppe var Ordet „Vaaben“ faldet fra mig, før min Ven lagde Haanden paa Maven og bemærkede, at han ikke følte sig ganske vel og overlod denne saavelsom de andre tilbageværende Enkeltheder ganske til mig. Jeg forstod at vurdere og beundre efter Fortjeneste denne Ligegyldighed overfor Ting af en muligvis saa skjæbnesvanger Betydning og gav mig strax til at opsætte efterfølgende, til Hr. Fourtous Sekundant rettede Linier:

„Min Herre! Hr. Gambetta modtager Hr. Fourtous Udfordring og paalægger mig at foreslaa Plessis le Piquet som Mødested. Tid: Imorgen ved Daggry. Vaaben: Øxer. Jeg er med Højagtelse Deres

Mark Twain.“

For en Sikkerheds Skyld bragte jeg selv dette Brev til Hr. Fourtous Ven. Han læste det og gyste. Derpaa henvendte han sig til mig og sagde i en streng Tone:

„Har De ogsaa overvejet, hvad den uundgaaelige Følge af en saadan Duel vil blive?“

„For Exempel?“

„For Exempel Blodsudgydelse!“

„Ja, det maa vel ogsaa være Meningen dermed. Hvad havde De ellers i Sinde at udgyde, om jeg maa spørge, hvis det ikke var Blod?“

Der havde jeg fanget ham. Han saae, at han havde løbet sig fast, og skyndte sig at bortforklare sit Misgreb. Han havde kun sagt det for Spøg, ytrede han og tilføjede, at hans Mandant vilde være henrykt over Øxer og foretrække dem for ethvert andet Vaaben, hvis de ikke uheldigvis eengang for alle vare udelukkede af den franske Ærescodex. Jeg maatte derfor beslutte mig til et andet Forslag.

Jeg gik et Par Gange op og ned og overlagde, hvad jeg skulde beslutte mig til. I Betragtning af det foreliggende Tilfældes Betydning var det ingen Smaating. Pludselig foer den frelsende Tanke mig gjennem Hovedet, at Gatlingkanoner vilde egne sig særdeles godt til selv i femten Skridts Afstand at løse en saa vigtig og indviklet Æressag for bestandig. Jeg formulerede strax denne Tanke til et nyt Forslag, men ogsaa dette blev forkastet, og atter var det den franske Ærescodex, som stod mig i Vejen. Derpaa udtalte jeg mig for Chassepotgeværer, derefter for dobbeltløbede Rifler og tilsidst for Kavalerirevolvere. Det Ene blev forkastet efter det Andet, og efterat jeg halv udtømt havde tænkt derover endnu en halv Time, foreslog jeg, greben af en pludselig sarkastisk Kaadhed, Mursten i tre Fjerdingvejs Afstand.

Jeg kjender ikke og har aldrig kjendt noget Modbydeligere, end at kaste en god eller daarlig Vittighed hen til et Menneske, som ikke har fjerneste Forstand paa nogen af Delene. Jeg er derfor endnu den Dag idag ude af Stand til at beskrive den Harme, der greb mig, da jeg saae Mennesket nikke med Hovedet i fuldeste Alvor og gaa bort for at meddele Hr. Fourtou mit sidste Forslag. Efter nogle Minuters Forløb kom han tilbage og meldte mig, uden at bevæge en Mine og paa den forretningsmæssigste Maade af Verden, at hans Duellant var ganske begejstret over Ideen med Murstenene i tre Fjerdingvejs Afstand og derfor saa meget mere beklagede at maatte give Afkald paa den af Hensyn til de fuldstændig uskyldige og Sagen aldeles uvedkommende Personer, som ikke kunde undgaa at passere Rummet mellem begge de Kæmpende i den Tid, Duellen stod paa. Jeg maatte give ham Ret, uden dog at være istand til at stille noget nyt Forslag.

„Nu ere mine Ressourcer udtømte,“ sagde jeg og faldt sammen. „Maaske nu De vil være saa god at nævne mig et eller andet Vaaben, der kan svare til denne historiske Begivenheds Værdighed ikke mindre end til de to Modstanderes umiskjendelige Ønske om at dræbe hinanden. Maaske falder et saadant Dem ind — eller De har maaske endog hele Tiden havt et saadant for Øje?“

Hans Ansigt opklaredes og han udbrød med lettet Beredvillighed:

„Netop, min Herre! Ved den store Rolle, som Ærespunktet spiller i det offentlige Liv i Frankrig, er vi altid forberedte paa saadanne Tilfælde.“ Her begyndte han med Fingre og Hænder, der skjælvede af Feberhast, en Jagt gjennem sine Lommer — en Parforcejagt fra Lomme til Lomme, som førte ham over hele hans Paaklædnings Territorium, men hvis Resultatløshed dog tilsidst fandt sit Udtryk i de flere Gange fremmumlede Ord: „Hvor kan jeg dog have gjort af dem?“ Men han lod sig ikke afskrække af disse første forfejlede Forsøg, og saaledes naaede han omsider ind til en i en Afkrog af Verden liggende Vestelomme, af hvilken han triumferende trak et Par Smaatingester frem, som jeg bar hen til Vinduet og ved den derværende bedre Belysning erkjendte som henhørende til Pistolernes Slægt. Det var enløbede Terzeroler, helt og holdent beslaaede med Sølv og virkelig det nydeligste og sirligste Legetøj af denne Art, jeg nogensinde havde seet. Jeg var maalløs af Forbauselse. Da jeg imidlertid dog maatte ytre en Mening, saa tog jeg den ene af de to foregivne Pistoler og gjorde den fast ved min Uhrkjæde. Den anden gav jeg tilbage til Hr. Fourtous Sekundant, der gjemte den i sin Portemonnaie. Ud af denne tog han paa samme Tid et sammenlagt Frimærke, foldede det ud og fremviste et Par smaa pillelignende Tingester, af hvilke han lod den ene forsvinde i min hule Haand med den Bemærkning, at det var de til Pistolerne hørende Projektiler. Jeg spurgte min Forbrydelsesfælle, om det var hans Hensigt, kun at tilstaa vore Duellanter eet Skud hver, hvortil han svarede, at den franske Ærescodex ikke tillod mere. Dernæst anmodede jeg ham om

at bestemme Afstanden, men da min aandelige Klarhed begyndte at svækkes under Indtrykket af vore Forhandlinger, udtrykte jeg mig saa dunkelt, at jeg talte om „Skridt“ og nævnede Tal som „tre“ og „fem“. Først da jeg uden nogen foregribende Bestemmelse fra min Side simpelthen bad ham om at nævne sin Distance, forstod han mig og sagde i en Tone som en Mand, der fuldtvel følte hele den Verden af Ansvar, han tog paa sig:

„Femogtresindstyve Alen!“

Det bragte mig til mig selv igjen, forsaavidt som jeg tabte Taalmodigheden. Jeg raabte:

„Femogtresindstyve Alen — med disse Pattebarnspistoler? Ladte Tandstikkere vilde være mere dræbende paa halvtredsindstyve Alen. Glemmer De da aldeles, min Herre, at De og jeg ere kaldede til at arrangere vore Mandanters gjensidige Mord eller ialtfald dog sikre den Enes af al Evne — og ikke til at gjøre dem Begge udødelige med Vold og Magt.“

Men trods al min Overtalelseskunst og endogsaa trods al min Heftighed formaaede jeg ikke at opnaa mere af ham end en Formindskelse af Afstanden til femogtredive Alen, og selv denne Indrømmelse blev gjort med den største Modstræben og med et Ansigt, som om det var Mord i dets haabløseste Skikkelse, der besegledes ved denne Eftergivenhed.

„Jeg vasker mine Hænder i Uskyldighed — det Slagteri komme over Deres Hoved!“

Dermed vare vi færdige, og jeg kunde vende tilbage til min Løve i hans Hule for at meddele ham det ydmygende Resultat af mine Forhandlinger. Da jeg traadte ind, slyngede Hr. Gambetta just sin sidste Haarlok paa den foran ham til en Højde af halvanden Fod optaarnede Pyramide, som jeg allerede har talt om. Med eet Sæt sprang han mig imøde lige til Tærskelen.

„De har truffet Dødsforberedelserne — jeg læser det i Deres Blik!“

„Jeg har gjort mit Bedste —“

Han blegnede, som om han anede hele den Beskæmmelse, jeg havde i Beredskab til ham, og lænede sig til Bordet, for bedre at blive Herre over sin forestaaende Forbitrelse. Efter et Par tunge Aandedrag hviskede han i en hæs Tone:

„Vaabnene, Vaabnene! Hurtigt! Hvad for Vaaben har man valgt?“

„Disse her“, raabte jeg, idet jeg tog mig sammen og brød igjennem alle videre Omsvøb ved at holde min Uhrkjæde med dens lille Sølv-Dingeldangel hen for ham. Han kastede kun et Blik paa den, da styrtede han til Jorden som en tung Masse. Hele Værelset delte hans Rystelse. Jeg vilde just ile til Hjælp, da han til al Lykke kom til sig selv igjen og udstødte de Ord:

„Den unaturlige Ro, jeg hidtil har paatvunget mig, har udtømt mine Nerver. Nu bort med al Svaghed! Jeg vil trodse min Skjæbne som Mand og som Franskmand!“

Han rejste sig og antog, efter at han ikke uden Kamp havde faaet Ballancen igjen, en Stilling, hvis Ophøjethed aldrig er bleven opnaaet af noget andet Menneske og kun i et Par Undtagelsestilfælde overtruffet af Statuer. Derpaa sagde han med den dybe Stemme, der staaer saa smukt til hans Raadighed, hvergang han trænger til den, og som udgjør en af hans berømte Egenskaber:

„Jeg er rolig, som De seer, jeg er beredt. Vil De nævne mig Afstanden!“

„Femogtredive Alen!“ sagde jeg halvhøjt og med nedslagne Øjne.

Men selv fremført paa denne formildende Maade, traf min Afsløring ham paa det Frygteligste. Denne Gang blev han længer liggende. Da jeg med min almindelige Menneskekraft ikke var i Stand til at løfte den styrtede Herkules, rullede jeg Halvguden saaledes om, at han kom til at ligge paa Maven, hvorpaa jeg heldte ham Vand mellem Halsen og Frakkekraven, hvilket snart overrislede hele hans Rygs Territorium tilligemed de dertil grændsende Provindser og bragte ham til sig selv igjen.

„Femogtredive Alen!“ stønnede han. „Og uden nogen Tilgift, som man ellers altid faaer i enhver ordenlig Alenvareforretning? Dog hvorfor spørge? Da Mord jo engang er Mandens erklærede Hensigt — hvorfor skulde han saa tage Hensyn til saadanne Bagateller? Men Et skal De mærke Dem: Verden skal ved mit Fald opleve et Exempel paa, hvad fransk Ridderlighed forstaaer ved at dø.“

Efter en lang og pinlig Taushed spurgte han:

„Kom da ikke idetmindste den Kjendsgjerning paa Tale, at den Omstændighed, at den anden Mand er Familiefader og jeg ikke, skulde gaa lige op mod den Forskjel, der i legemlig Henseende bestaaer mellem hans Edderkoppefigur og min Sværhed, og at der af denne Grund burde tages dobbelt Hensyn — — Dog, hvad gjør det? Det kan ikke være min Sag at henvise til den Fordel, han har forud for mig. Hvis han ikke selv har saa megen Takt, nuvel, lad ham da benytte sig af en Omstændighed, som ingen Mand af Ære vilde drage Fordel af uden at rødme!“

Han sagde dette med ubeskrivelig Bitterhed. Derpaa hensank han i en Slags dump Grublen, der klædte ham fortræffelig og varede flere Minuter. Efter at de vare gaaede, gjorde han en ny Anstrengelse for at modtage noget Uhørt med en Helts Fatning og spurgte:

„Og Tiden? Hvilken Tid er bleven bestemt for at gjøre Kampen endnu skjæbnesvangrere, end den er allerede i og for sig selv?“

„Imorgen tidlig ved Daggry.“

„Noget Saadant var at vente“, udbrød han. „Men jeg siger Dem, det er Vanvid. Ikke i hele mit Liv har jeg nogensinde ladet mig slaa ihjel paa den Tid af Dagen. Det er jo en Tid, paa hvilken endnu ikke et eneste Menneske er ude!“

„Netop derfor valgte jeg den. Har jeg forstaaet Dem ret — eller ønsker De Tilskuere?“

„Det er ikke Tid nu til halvt eller helt sarkastiske Spørgsmaal. Det maa være nok, at dette ikke nogen Tid, som en af den franske Duels sande Aand gjennemtrængt Sekundant vilde vælge. Jeg begriber heller ikke, hvor Hr. Fourtou kunde give sit Samtykke til saadanne nye Skikkes Indførelse. De maa øjeblikkelig gaa tilbage til ham og holde paa en senere Tid!“

Jeg ilede ned ad Trappen og aabnede just Porten for at træde ud paa Gaden, da jeg næsten styrtede i Armene paa Hr. Fourtous Sekundant. Han sagde:

„Jeg er kommen for at meddele Dem, at min Ven paa det Allerbestemteste nedlægger Indsigelse mod den valgte Tid og anmoder Dem om Deres Samtykke til, at den maa blive henlagt til Klokken halvti.“

Jeg gjorde uvilkaarlig et Ansigt, som om man tvang mig til at bide i et Æble af uberegnelig Syrlighed. Efterat jeg imidlertid havde ladet Hr. Fourtous Sekundant stirre paa mine Ansigtstræk omtrent fem Minuter med stedse voxende Ængstelighed, bukkede jeg og sagde:

„Enhver Billighed, vi kan vise Dem, er hermed indrømmet Dem og Deres udmærkede Ven. Vi samtykke saameget hellere i den ønskede Omlæggelse af Tiden, som denne jo ikke har Noget at gjøre med Duellens uundgaaelige Slutningskatastrofe."

„Tør jeg bede Dem modtage min Mandants Tak?" Han afventede ikke noget Svar, men vendte sig om og raabte til en tæt bagved staaende Herre: „Kjæreste Noir, har De hørt det, Tiden er bestemt til halvti — til halvti!" Hvorpaa Hr. Noir bukkede, idet han fremmumlede et Par Ord til Tak, og forsvandt. Min Medsekundant vendte sig atter om mod mig:

„Hvis det ikke er Dem imod, kan Deres Overlæger begive sig til Kamppladsen i samme Vogn som vore. Det er saadan en gammel Skik."

„Selv om det ikke var en gammel Skik, vilde det ikke være mig imod. Det er nok, at de to Modstandere staa overfor hinanden som dødelige Fjender. Af hvad Grund skulde der desuden gabe en Afgrund af Mord mellem dem, der kun indirekte have med Sagen at gjøre? Men hvis jeg ikke hørte fejl, talte De om Overlæger paa begge Sider. Tør jeg spørge, hvormange af dem jeg har at besørge for vort Vedkommende? Er det nok med to eller tre?"

„To for hver Part er det sædvanlige Antal. Men dermed forstaaer jeg kun Overlægerne. Hvad de paa Grund af Duellanternes høje Stilling uundgaaelige konsulterende Læger angaaer, er det paa ingen Maade min Mening at begrændse Dem med Hensyn til Antallet; jeg ønskede kun at henstille til Dem, at vælge dem blandt Videnskabens mest fremragende Mænd her i Paris. Hvad dem angaaer, da skulle de ikke kjøre i Vogn sammen; de plejer at benytte deres egen Vogn. Og nu endnu blot et vigtigt Spørgsmaal — har De besørget en Ligvogn?"

„Himlen oplyse mit glemsomme Hoved!" udbrød jeg skamfuld over mig selv. „Det har jeg virkelig ikke tænkt paa. Men det skal nu ogsaa være det Allerførste, jeg besørger. De maa bære over med mig, skjøndt jeg oprigtig talt er bange for, at min Uvidenhed og Glemsomhed allerede har fremkaldt mere end een indvendig Latter hos Dem. Hvis De kan, saa kast den kristelige Kjærligheds Kaabe og den franske Ridderligheds Skjold derover. Det er første Gang, jeg har at gjøre med en saa civiliseret Duel i Hjertet af den moderne Kultur. Jeg har samlet Masser af Duel-Erfaringer paa Stillehavskysten, i Kalifornien og Nevada, men jeg seer først nu, hvor raa og primitive Menneskene der ere i Behandlingen af deres Æressag. En Ligvogn — pah! Vi er vante til at lade de Døde, som aldrig mangle ved nogen Tvekamp der, blive liggende, som de falde, og overlade deres Bortfjernelse til dem, som have nogen Interesse af den. Er der Mere, De vil gjøre mig opmærksom paa?"

„Nej — ja, det skulde da være, at de to Overgravere have at slutte sig til Toget til Kamppladsen i een Vogn, ligesom de to Overlæger. Deres Arbejdsfolk kan gaa og slutte sig tilfods til Processionen. Selv skal jeg hente Dem imorgen Klokken otte og aftale Togets Ordning med Dem. Indtil da har jeg den Ære at anbefale mig!"

Efter at jeg havde samlet mine Tanker en Smule, gik jeg op til Hr. Gambetta. Han syntes at være fattet paa alle mulige endnu mødende Ydmygelser og spurgte blot:

„Naar skal Tragedien begynde?"

„Klokken halvti."

Han trak Vejret, aabenbart fordi jeg ikke havde svaret „Klokken halvtolv", paa hvilket Tidspunkt en Forstyrrelse af det endnu talrigere tilstedeværende Publikum vilde have været ganske uundgaaelig. Saa meget des løjerligere forekom det mig, at han i samme Aandedræt tilføjede:

„Har De sendt Bladene en Meddelelse derom?"

„Hr. Gambetta!" udbrød jeg med en uvilkaarlig Indignation, som det ikke var mig muligt at holde tilbage. „Er det Følgen af en aarlang Intimitet og et opofrende Venskab, at De troer mig istand til et saadant Forræderi?"

„Pst, pst!" sagde han beroligende. „Har jeg fornærmet Dem? Ak, jeg seer nok, at jeg overbænger Dem med Arbejde. Glem, hvad jeg sagde, og sørg blot for de andre Punkter paa Deres Liste. Forresten har den Blodhund Fourtou nok sørget for det. I Nødsfald kunde jeg ogsaa selv — ja, jeg vil hellere gjøre det selv — blot en Linie til Noir —"

„Noir?" afbrød jeg ham. „Den Ulejlighed kan De spare Dem. Hr. Noir har lige faaet en Meddelelse af den anden Sekundant og er allerede undervejs til alle Redaktioner med Nyheden."

„Hm — det kunde jeg nok vide. Det ligner aldeles denne Fourtou at gjøre en offentlig Komedie ud af en Æressag."

* * *

Nogle faa Minuter før halvti den næste Dag nærmede et højtideligt Tog sig Marken ved Plessis le Piquet i følgende Orden. Først vor Vogn med mørke Gardiner, der omhyggelig vare trukne akkurat saa tæt for, at man udefra kunde kjende Hr. Gambetta temmelig tydelig. Han havde ingen Anden hos sig end mig og en hvid Rosenknop i Knaphullet. Bagefter os en lignende Kareth med Hr. Fourtou og hans Sekundant. Derpaa en Vogn med to poetiske Talere af Victor Hugo's Skole, som ikke troede paa Gud og havde tykke Manuskripter hos sig for det Tilfælde, at der skulde improviseres en Ligtale paa aaben Mark. Derefter Vognen med Overlægerne og vældige Kasser med kirurgiske Instrumenter. Endvidere otte Vogne med konsulterende Læger og Kirurger. Efter dem de to Ligvogne, forspændte med sex Heste, hvorpaa Karethen med Overgraverne fulgte. Og endelig den lange Række af disses Arbejdere, til hvilke der havde sluttet sig en uoverskuelig og stedse voxende Mængde af Solderister, anstændige Spadseregængere, personlige Venner af Duellisterne, Referenter og Politibetjente. Desværre hvilede der en tommetyk Taage over Landskabet, som ikke lod En se mere end et Par Alen paa eengang. Havde det været lidt lettere i Vejret, havde det været et virkeligt stort og ophøjet Skuespil.

Der herskede almindelig Taushed. Jeg forsøgte et Par Gange paa at tale med min Ven. Men han lagde ikke Mærke dertil, i den Grad var han fordybet i sin Notitsbog, som han sad bøjet over, medens han fra Tid til anden mumlede: „Jeg døer, paa det at Frankrig maa leve!"

Da vi vare ankomne til Kamppladsen, var det Første, jeg gjorde, at jeg gjennem Taagen, som man nu formelig kunde tage i med Hænder, gik ud paa en Opdagelsesrejse efter den anden Sekundant; efterat jeg havde været saa heldig at finde ham, gav jeg mig til at skridte de femogtredive Alens Afstand af med ham. At dette under de forhaandenværende Vejrforhold sank ned til en aldeles intetsigende Formalitet, kunde ikke gjøre noget Skaar i den Alvor, hvormed vi besørgede denne Forretning. Efterat vi vare færdige med at

afmaale Afstanden, begav jeg mig tilbage til Hr. Gambetta og spurgte ham, om han var færdig. Han syntes først ikke at forstaa mig gjennem den tætte Taage, og da han omsider havde forstaaet mig, strakte han sig ud i sit fulde Omfang og raabte med en stærk, selv til de Fjernestſtaaende rækkende Stemme:

„Færdig! Lad Batterierne!“

De bleve ladte i Overværelse af to sagkyndige Vidner, efter at de ved Hjælp af deres Lorgnetter havde overbevist sig om de to Patroners Existens og Beskaffenhed — dog ikke ganske uden Vanskelighed, da den os omgivende Taagenat nødte os til at hente en af Karethlygterne til at se ved under Opgavens Udførelse. Da vi endelig vare blevne færdige hermed og just skulde til at skride til det blodige Værk, afstedkom Politiet en Forstyrrelse. Det havde opdaget, at Publikum fra alle Sider var trængt ind paa Kamppladsens egenlige Omraade, og bad om Tilladelse til at maatte bringe idetmindste disse skikkelige og fuldstændig uskyldige Mennesker i Sikkerhed, inden Skydningen begyndte. Det blev bevilget, og Politibetjentene delte den talløse Tilskuermængde i to Halvdele, af hvilke de samlede den ene tæt bagved Hr. Gambetta og den anden tæt bagved Hr. Fourtou.

Da det blev mørkere og mørkere, havde Modpartens Sekundant og jeg aftalt, at vi ved Siden af vore Sekundanter skulde udstøde et Hallo, forat hver af dem kunde vide, hvor hans Modstander egenlig befandt sig. Efterat dette var skeet, begav vi os hen til vore respektive Parter. Jeg fandt min, hvem jeg havde forladt saa fuld af Mod, i den vildeste Kamp med det ham omgivende Mørke og en indre Stemning, som neppe var mindre mørk. Jeg gjorde mit Bedste for at holde ham oppe, idet jeg forsikrede ham, at til Trods for den afskyelige Taage, vi vare komne ind i, saae dog hele Frankrig hen til ham. „Og forresten“, tilføjede jeg trøstende, „er Situationen slet ikke saa mørk, som den seer ud. Beskaffenheden af Vaabnene, det forholdsvis begrændsede Antal Skud, den hensynsfulde Afstand og Tætheden af denne ellers saa ubelejlige Taage i Forbindelse med den Kjendsgjerning, at den ene af Parterne er enøjet, medens den anden er skeløjet og nærsynet, tillader den Antagelse, at denne Tvekamp ikke behøver at falde absolut dødelig ud. Der er endogsaa en Mulighed for, at de begge To overlever Duellen. Bort derfor med dette sidste Anfald af Svaghed, og vær nu atter, hvad De er!“

Disse Ord gjorde øjensynligt Indtryk. Atter strakte min Mand sig ud i hele sit Omfang og raabte med Haanden udstrakt:

„Jeg er atter mig selv! Giv mig det dræbende Vaaben!“

Jeg lagde det i den brede indvendige Flade af denne kjødfulde Kæmpehaand, der er bestemt til engang at føre det republikanske Frankrigs Regjeringstøjler. Han bøjede sig hen over det og gyste.

„Ak“, mumlede han, „min Ven, det er ikke Døden, jeg frygter, men Lemlæstelse!“

Paany satte jeg Mod i ham og atter med et saadant Resultat, at han udbrød i de Ord:

„Saa lad da Tragedien begynde! Stil Dem bagved mig og stem Dem imod min Ryg. Jorden er saa slibrig her af det fugtige Vejr, og vi staaer altid sikrere To i et for Frankrigs Historie saa højtideligt Øjeblik.“

Det lovede jeg ham, og idet jeg rettede hans Arm med den hævede Pistol, betegnede jeg ham det Sted i Taagen, hvor jeg havde en Mistanke om, at vor Modstander befandt sig. Derpaa paamindede jeg ham om at høre nøje efter Modsekundantens Hallo og forandre Retningen af Pistolen derefter, hvis det ikke kom fra det Sted, vi havde anseet for det rigtige. Derefter traadte jeg hen bagved ham, stemte mig med al min Kraft mod hans gigantiske Ryg og udstødte det aftalte Hallo. Det blev prompt besvaret etsteds fra i Taagen, og nu klang Kommandoen:

„En — to — tre — Fyr!“

To Detonationer, der klang akkurat saadan, som om en af vore amerikanske Nybyggere havde slynget sin Skraatobakssaft to Gange efter hinanden mod en glødende Kakkelovn, tabte sig i Taagen, og strax derpaa faldt Hr. Gambetta sammen og ned over mig med en saadan Vægt, at jeg tabte Syn, Hørelse og Aandedræt. Begraven og ude af Stand til at bevæge mig, som jeg var, hørte jeg kun nogle uforstaaelige Toner arbejde sig ud af det over mig sammenklumpede Kjødbjerg; lidt efter lidt blev de tydeligere og klang tilsidst som de Ord: „Jeg døer — jeg døer for det — for Fanden, hvor er min Notitsbog? — Jeg — døer — ja, hvad var det nu for? — for Frankrig — Frankrig, ja, der har vi det! — Jeg døer, paa det at Frankrig maa leve!“

I næste Øjeblik omsværmedes vi af en sand Sky af Læger og Graverkarle, af hvilke de Første undersøgte hele Gambettas Overflade med utallige Hænder, Instrumenter og Lorgnetter, for at finde det Saar, som Frankrig skulde takke for sit Liv. Kun altfor snart overtydede de sig om, at der ikke fandtes noget Saadant, og efterat man havde trukket mig frem under min levende Byrde og faaet denne stillet paa Benene, fulgte der en Scene, hvis Skildring fordrer en hel anden Digterkraft, end der boer i min svage og desuden noget pessimistiske Pen.

De to Duellanter faldt hinanden om Halsen under en Strøm af Stoltheds- og Glædestaarer. Den anden Sekundant havde hverken Øje for eller Medlidenhed med min Tilstand og omfavnede mig ligeledes. Lægerne, Graverkarlene, Ligprædikanterne, Politibetjentene, hele Publikum — Alle omfavnede hinanden, og en Jubel opfyldte Taagen, saa selv den blev rørt, trak bort og lod Solen uhindret skue ned paa det herlige Skuespil, hvis tragiske Halvdel den saa velment havde unddraget den.

Omendskjøndt jeg havde en Fornemmelse, som om alle Ribben og faste Dele i mit Legeme vare blevne knækkede i de lige forudgangne Minuter, kunde jeg dog ikke undertrykke den oplivende Tanke, at det maatte være skjønnere at være Helten i en fransk Duel end Monark med Krone og Scepter.

Efter at den almindelige Bevægelse havde sat sig en Smule, afholdt de tilstedeværende Læger en Masseforsamling, hvis Formaal var en Konsultation over de Lemlæstelser, jeg havde lidt. Efter en god halv Times Raadslagning kom de til det Resultat, at de med god Pleje og samvittighedsfuld Behandling ikke vare absolut dødelige. Værst var det med de indvendige Beskadigelser, jeg havde paadraget mig, hvilket imidlertid først viste sig, da jeg var kommen tilbage til Paris og havde sendt Bud efter min egen Læge, som gjorde den Opdagelse, at af de tre Ribben, som Hr. Gambetta havde brækket paa mig, havde et gjennemboret den venstre Lungespids, og at det var meget tvivlsomt, om den nogensinde vilde lære at udøve de den af Naturen anviste Funktioner paa et saa uvant Sted. Paa selve Kamppladsen havde man indskrænket sig til at lægge den paa to Steder brækkede højre Arm i et foreløbigt Bind, at sætte det forvredne venstre Knæ i Led igjen og standse de ud af min Næse fusende Blodstrømme, som min

Modsekundant havde faaet sin rigelige Del af ved vor Omfavnelse. Skjøndt jeg tabte Bevidstheden et Par Gange under alt dette, følte jeg mig dog uvilkaarlig rørt ved den almindelige Interesse, som jeg indgød, og den stolte Bevidsthed, at jeg er den første og eneste Mand, der i en Række af Aar er bleven ordenlig saaret i en fransk Duel, gav mig Kræfter til sejrrig at udholde alle Smerter.

Siden den Tid er jeg langsomt gaaet min Helbredelse imøde, hvorvel jeg endnu ikke er naaet saa vidt, at jeg kan nedskrive disse uskyldige, men sandfærdige Optegnelser. Jeg maa diktere dem. Forøvrigt er jeg bleven overvældet med Opmærksomheder. Selvfølgelig er Æreslegionens Kors ikke udeblevet — hvo kan undgaa det i det nuværende republikanske Frankrig?

Og dog har jeg uddraget en Lære af min Deltagelse i den store Gambetta-Fourton-Duel. Jeg skal aldrig tage i Betænkning at staa foran en fransk Duellant — men bagved en saadan skal ingen Magt paa Jorden mere faae mig til at tage Plads!

I Saisonen.

IX. Spillepartier.

Sluttet.

Lad os begynde med at præsentere Fuldmægtig Hillerup. Han er en høj, meget tynd Skikkelse med lange, skeletagtig magre Arme og Ben og en lang, stilkagtig Strudshals, ovenpaa hvilken der balancerer et lille Hovede, rundt og blankt og skinnende som en Billardkugle. Han er en Pebersvend paa nogle og fyrretyve Aar og deler sin Tid ligelig mellem sine to Virkekredse, Kontoret og L'hombrebordet, saaledes at han om Morgenen gaaer op i Kontoret, hvor han tilbringer Formiddagen til Klokken 5—6, og fra Klokken syv gaaer op i L'hombren, hvor han tilbringer Aftenen og det Meste af Natten med, hvis det forlanges. Da hans Kontorforretninger ikke interessere ham, taler han aldrig om dem, hvorfor hans eneste Konversationsemne er Kortspil, men heri er han ogsaa uudtømmelig, idet det til enhver Tid er ham en sand Nydelse at fortælle, hvem det maatte interessere, hvorledes Kortene faldt forleden Aften paa de forskjellige Hænder og hvorledes Hansen spillede sig Bete og Jansen spillede sig fri, og hvor meget Jensen tabte og Svendsen vandt.

Han er ubetinget den bedste Kortspiller af de fire ovennævnte Makkere, og han spiller med Lidenskab; man kan næsten se, hvor hans Hjerne arbejder i vanskelige Tilfælde, og der er noget Mefistofelesagtigt ved det Velbehag, hvormed han gjør Andre Bete. Men han er nerveus og utaalmodig ved Spillebordet; ligesom han er en Hader af for lange Diskussioner om det foregaaende Spil i hver Pause, saaledes kan han ikke taale, at der bliver talt om uvedkommende Ting, men spørger i saa Fald strax, om de ikke ligesaa gjerne skulle holde op at spille med det Samme, da det jo ikke kan blive til noget Alvorligt, naar der skal konverseres. Sidder han en Aften i Uheld og faaer daarlige Kort, bliver han gal i Hovedet over Alt og paa Alle, paa sig selv, fine Medspillere, Regnskabsføreren, ja selv paa Holmblad, blot fordi han har fabrikeret Kortene. Naar han, hvad der forresten forholdsvis sjelden hænder, har begaaet en Fejl, kan han ikke taale at blive gjort opmærksom derpaa, han bliver strax heftig, nægter først saa længe som muligt, at det var en Fejl, og naar han bliver overstemt, ender han med at bemærke, at han vel har Lov til at spille sine Kort, som han vil, og at han næste Gang, han kommer i et lignende Tilfælde, vil spille akkurat lige saadan, det er vel ham selv, det gaaer ud over, og ham selv, der skal betale det?

Hans fuldstændige Modsætning saavel i det Ydre som i det Indre er Mogensen, der er særdeles tyk og trivelig og i det Hele et blomstrende Exemplar af en Landmand; han holder, som han selv siger, gebommerlig meget af at faae et Slag Kort, og at Manden taler Sandhed heri, kan man ikke betvivle, naar man nogensinde har seet ham ved et Spillebord. Det er en sand Fornøjelse at se ham sidde der, tyk og herlig, med det velvilligste Udtryk af Verden i sit brede, højrøde Ansigt, dampende væk paa en Merskums Pibe, som han selv fører med sig, og indhyllende sig selv og Medspillere i de tætteste Røgskyer, medens Kortene i hans korte, buttede Fingre tage sig ud som diminutive Visitkort; han stønner og puster og tørrer Sveden af sin Pande med sit store, brogede Lommetørklæde, hvergang han har havt en saa uhyre Anstrengelse som at give Kort eller vaske, og ved Aftensbordet nedbringer han saa umaadelige Kvantiteter af Madvarer, at Fru Mørup, skjøndt hun virkelig er glad ved at se, hvor godt Maden smager ham, flere Gange har tænkt paa at forlange en Forhøjelse af sine Maanedspenge, da hans Appetit sætter hende i ligesaa stor Bekostning som et Dameselskab paa en halv Snes Personer, og efter Bordet brygger han sig flere overnaturlig store Pokaler fulde af kogende hed og overvældende kraftig Toddy, hvoraf hver enkelt er fuldkommen tilstrækkelig til at beruse en lille Familie hver Aften en hel Uge igjennem. Han er ingen særdeles god Kortspiller, da han kun yderst nødig siger Pas, men hellere end gjerne indlader sig paa de dristigste Spil, men til Gjengjæld er han i overordenlig høj Grad, som det i Avertissementerne hedder om alle Lotterikollektioner, af Lykken begunstiget. Hvergang han vinder et Spil, leer han paa den gemytligste og fornøjeligste Maade, og jo slettere Spillet har været, desto hjerteligere klukker det i ham og desto større Taarestrømme rinder der ned ad hans velnærede Kinder, og han bryder sig kun lidt om de Andres misundelige og ugalante Bemærkninger om, at visse Folk kommer sovende til Lykken og at Lykken er Daarernes Formynder; som Svar herpaa begynder han saa til Fuldmægtigens usigelige Ærgrelse at bygge Luftkasteller om, hvortil han skal anvende Gevinsten, og næste Tirsdag undlader han aldrig at takke fra Konen og Børnene, som have været i det eller det Theater eller paa den eller den Koncert for Pengene. Og naar han engang imellem sidder i afgjort Uheld og taber alle sine Spil, saa bliver han vel i Begyndelsen lidt mere taus og trækker lidt stærkere paa sin Pibe, men lidt efter lidt vinder dog hans Ligevægt Overhaand, og han erklærer, at han aldrig har seet et saa latterligt Uheld, og saa er han selv den Første til at le deraf, og dette irriterer de Andre og navnlig den irritable Fuldmægtig endnu meget mere, saa denne er nær ved at flyve i Flint over, at et fornuftigt Menneske kan tage sit Tab med en saadan Sindsro, medens Mogensen indskrænker sig til forskjellige humoristiske Bemærkninger til Mørup om, at han maa betale sin Kouvert lovlig dyrt i Aften.

Den Tredie er, som sagt, Grosserer Gregersen; det er en lille Mand af et underligt sky og forlegent Væsen, som altid har noget Uroligt og Distrait ved sig. En distrait Kortspiller er det Samme som en slet Kortspiller, og Gregersen er meget distrait. Intet Under derfor, at han paa det

Voldsomste bliver tyranniseret af Fuldmægtigen, men Gregersen finder sig i sin Skjæbne og søger aldrig at afkaste Aaget, og det vilde vel ogsaa være for sent nu at prøve paa det, efterat han har gaaet under det hver Tirsdag i samfulde sytten Aar. Naar Gregersen heldigt har undgaaet den Fristelse, det er for ham at give forkerte Kort, og Spillet saa er begyndt, bliver han, saasnart der er faldet et Par Stik, distrait, snart har han glemt, hvad der er Trumf, snart skal han have at vide, hvor mange Kort han skal have paa Haanden, snart anstrenger han forgjæves sin Hjerne for at huske, hvor mange der er gaaet af den eller den Kouleur, og snart opdager han midt i Spillet, at han har kastet alle de Trumfer, han havde paa Haanden, da han skulde kjøbe, hvilket Sidste altid bringer Fuldmægtigen til Kogepunktet af Raseri, medens Mogensen er lige ved at kvæles under en Paroxysme af Krampelatter.

Gregersen spiller meget forsigtigt og desaarsags meget langsomt; for det Første tager det ham en urimelig lang Tid at ordne sine Kort, og for det Andet koster det ham et voldsomt Hovedbrud at udspekulere bare de Stik, han kan gjøre aldeles sikker Regning paa, og mere end eengang kaster han Spil, som ere utabelige, naar han blot spiller rigtigt, i den rette Erkjendelse af sin ringe Tilbøjelighed i denne Retning, og endelig forudseer han, hvergang han staaer i Begreb med at spille et Kort ud, en saa uoverskuelig Række af Ulykker, det vil medføre, at han sandelig nok kan have Aarsag til at betænke sig to Gange paa at tage en endelig Bestemmelse, og saa sidder han og trækker det bestemte Kort en tre, fire Gange ud af sine Kort for blot at sætte det ind paa sin Plads igjen; thi i Reglen ender han med, naar de Andre skynder paa ham, med krampagtig Hastværk at spille et ganske andet Kort ud, som han aldeles ikke hidtil har tænkt paa. Hvilken Tid det tager for ham at bestemme sig, naar han engang faaer en Casque, er aldeles fabelagtigt, thi han forudseer her en saa enorm Mængde uheldige Kombinationer, at det nok kan gjøre selv et stærkere Hovede tvivlraadigt, og saa prøver han at tage først det ene og saa det andet Kort med, og i Almindelighed bestemmer han sig ikke, før han har prøvet alle sine Haandkort igjennem, og naar saa det er gjort, tæller han atter og atter halv højt, hvormange Trumfer han har paa Haanden og hvormange han lader blive liggende, medens den ivrige, hurtige Fuldmægtig sidder og hopper paa sin Stol af Utaalmodighed og kommer med forskjellige sarkastiske Ytringer om, at det aldeles ikke haster for hans Skyld, han skal gjerne blive oppe hele Natten, eller tilbyder at komme igjen næste Formiddag for at høre, om Gregersen har taget nogen Bestemmelse om at spille Spillet eller kaste det. Mest ulykkelig er dog den stakkels Grosserer, naar han har Modspillet paa sin Haand og Fuldmægtigen er hans Makker. I saa Tilfælde betænker han sig dobbelt saa længe som sædvanlig, hvergang han skal spille ud, og sender først Hillerup de mest fortvivlede, bønfaldende Blikke, akkurat som en Skoledreng, der ikke kan sin Lektie, men hele Tiden seer op paa sin Lærer i det forfængelige Haab at kunne læse Svaret ud af hans Øjne, og navnlig er der Intet, der bidrager saa meget til at gjøre Gregersen aldeles forsjamsket og bringe ham til Fortvivlelsens Rand, som naar Fuldmægtigen har trukket et Kort ud og sidder med det i Haanden, parat til at kaste det til strax, saasnart Gregersen spiller ud, da dette jo forudsætter, at Fuldmægtigen veed, hvad Grossereren vil spille ud, medens denne selv endnu svæver i den fuldstændigste Uvidenhed om, hvad han skal gjøre.

Mørup selv spiller ret godt og ganske livligt, og det morer ham at spille, det vil sige, naar han vinder. Saa straaler hans Ansigt af Lykke og Tilfredshed, han nynner uafladeligt diverse gamle Drikkeviser eller moderne gemytlige Sange og smaaleer af sine Medspilleres Uheld uden at føle den ringeste Skygge af Medlidenhed med dem. Sidder han derimod i Uheld og taber, bliver han dybt nedbøjet og i høj Grad vranten og gnaven, ikke for det pekuniaire Tab, Gudbevares, den Bagatel, det drejer sig om, kan da heldigvis ikke gjøre ham fattig, men fordi han altid er saa uheldig, og saa mindes han alle de Gange, han i indeværende Saison har tabt i Spil, medens han ikke kan huske, at han i Mands Minde nogensinde har vundet saa meget som en Øre, og samtidig erklærer han med en Stemme, som ikke er fri for at dirre af Raseri og Harme, at han aldrig i sine livfødte Dage har seet Mage til Held, som de Andre har med sig, der er jo aldeles ikke Noget at stille op ligeoverfor saadan et Svineheld, det er jo lige meget, hvad de gjør og hvorledes de spiller, saa vinder de, medens han jo som sædvanlig ikke kan røre sig, og at han Resten af Aftenen kun vil sige Pas, om han saa faaer aldrig saa udmærkede Kort paa sin Haand. Og under alle disse Ytringer af Utilfredshed sidder han med den dybest krænkede Mine og kaster de mest hadefulde og mistænksomme Blikke paa sine Modstandere, utilgængelig for enhver Spøg og Munterhed, og naar han saa skal udbetale en Bete, gjør han det paa en Maneer, som om han var forurettet og bedraget paa den laveste og lumpneste Maade af Verden.

Saaledes gaaer det jo i Almindelighed med Folk, naar de ere uheldige og tabe i Kortspil, de blive ikke morsomme under de Omstændigheder. Jeg har kun kjendt eet Menneske, som virkelig var morsom, naar han tabte, idet hans Uheld i hans Fantasi antog saadanne Dimensioner, at han engang, da han havde udbetalt alle sine Ben-Jetons, erklærede med Fortvivlelsens Røst, at nu var han saa reduceret, at det Eneste, der stod tilbage for ham at gjøre, var at gaa hen til den nærmeste Kunstdrejer og faae denne til at lave nogle Jetons af hans egne Knokler, hvilket noget nær er det største Tegn paa Fattigdom, jeg har hørt.

Hver Tirsdag Aften Klokken halvotte møde disse fire Venner altsaa paa Omgang hos en af dem — naar en af Vennerne er forhindret, erstattes han af en udenforstaaende Fjerdemand, hvilket Fuldmægtigen, som aldrig svigter, tager meget ilde op, da han ikke kan lide at spille med Folk, han ikke er vant til at spille med — og saaledes er det gaaet i de sidste sytten Aar. Spillebordet er allerede i Orden, Jetonsæskerne staa med nøjagtig aftalte Jetons ved hver Enkelts Plads, de nye Kort ligge uopskaarne midt paa Bordet, Lysene ere tændte og Askebægerne satte frem til behagelig Afbenyttelse, og Spillet begynder paa Minuten. Mogensen damper væk paa sin Pibe og indhyller snart Stuen i de tætteste Røgskyer, hvilket hvergang Spillepartiet afholdes hos Mørups, vækker Fruens berettigede Indignation, da hun, efter hvad hun paastaaer, er flere Dage om at faae Røgen ud af Stuen, ikke at tale om, at den jo aldeles ødelægger Tæpper og Gardiner. Udebliver en af Partiet et Par Minuter, da ve ham, Fuldmægtigen er da strax fra Begyndelsen ualmindelig irritabel, skjøndt Spillet alligevel sættes i Gang, da Hillerup naturligvis ikke vil vente paa Efternøleren, og denne kommer i Reglen ind paa flere Beter, end han strengt taget skjøtter om at begynde med.

Ved de mørupske Spillepartier gaaer det som ved ethvert

andet Spilleparti: den første halve Snes Spil foregaaer i Kjærlighed og Endrægtighed, man betragter hinanden endnu som Venner, som man er glad over at skulle tilbringe en Aften sammen med, og man smiler velvillig til den, der sætter den første Bete, medens Vedkommende trøster sig med, at det jo ansees for at være et godt Omen at faae den. Men saa taber man et Par Spil, og saa gaaer det op for En, at de, man betragtede som sine sande Venner, ere de nedrigste og lumskeste Fjender og Forrædere, som glæder sig over ethvert Nederlag, man lider, og generer og driller En efter bedste Evne, og saasnart man har faaet denne — i Kortspil den eneste rette — Betragtningsmaade og Vurdering af hinanden, begynder Spillet efter Kjenderes Mening at blive interessant.

Stridighederne aabnes gjerne af Fuldmægtigen, som vælter sig over den arme Grosserer, idet han paastaaer, at det er hans Skyld, at Mogensen sidder og vinder det ene Spil efter det andet; Gregersen gjør et svagt Forsøg paa at forsvare sig, men da han ikke længere er istand til at huske, hvorledes Kortene sad, trækker han altid det korteste Straa og synker efterhaanden hen i en brødebetynget Tilstand. Lidt efter følger Mørup, der opgiver Haabet om at vinde, da han tilfældigvis ikke er kommen til at sidde udfor Revnen i Spillebordet, langsmed hvilken Heldet som bekjendt altid søger, Fuldmægtigens Exempel og lader igjen den ulykkelige Gregersen høre ilde for hans Bommerter. Og tilsidst lader Grossereren, der er bleven kjed og irriteret over hele Tiden at være Syndebuk, sin opsamlede Galde gaa ud over Mogensen, men alle Gregersens Angreb glide sporløst af paa denne, da Mogensen enten er overordenlig villig til at erkjende Fejlen ved at svare: „Saa? Var det galt? Ja, det kan s'gu gjerne være", eller ogsaa afvæbner Grossereren fuldstændig ved Bemærkninger som: „Næ veed De hvad, min gode Gregersen, Spar kunde jeg saagu ikke spille, desformedelst jeg ingen havde" eller: „Hvor Pokker skulde jeg vide fra, at De havde Basta, jeg kigger ikke i Kortene, Fa'ermin!"

Og saaledes fortsættes saa den kjære L'hombre. Efter hvert Spil aabner Mogensen til stor Ærgrelse for Hillerup, der erklærer, at man jo aldrig kan blive færdig, naar man skal snakke et Kvarter om hvert Spil, en Diskussion om, hvordan det blev spillet og hvordan det kunde have været spillet og hvordan det burde have været spillet, og efter en syndig Mængde „derom, hvis, saafremt, i Fald og om" komme de Diskuterende i Reglen til det ligesaa ubestridelig sande som overraskende nye Resultat, at hvis Kortene havde siddet ganske anderledes og der var blevet spillet ganske anderledes, saa vilde der være kommet et ganske andet Resultat ud deraf. Paa den Maade gaaer Tiden, til de skal tilbords, i den muntreste og kammeratligste Stemning. Mørup er glad over, at de skal spise, da han endnu har det Haab, at Lykken vil vende sig efter Bordet, hvilket den nok plejer at være meget tilbøjelig til, og Fuldmægtigen og Grossereren, der nære en lignende Overtro uden at ville være det bekjendte, glæde sig ligeledes, medens Mogensens Glæde har en mere materiel Oprindelse; han er nemlig umanerlig sulten, da han spiser til Middag Klokken to og Klokken nu er bleven over ni.

Ved Bordet er Mogensen den Eneste, som Fruen kan faae til at føre en almindelig Samtale, da han lige i det Øjeblik han seer Boeufstegen og Porteren, har glemt Alt, hvad der hedder Kort og L'hombre. Forgjæves søger Fruen at indlede en Konversation med Fuldmægtigen om „Erik den Fjortende", han svarer hen i Vind og Vejr, da han istedetfor at tænke paa den ulykkelige Konge af Sverig kun har den ulykkelige Klørkonge i Hovedet, da det var den, som afstedkom hele Ulykken i sidste Spil, og imedens holde de to andre Herrer til stor Glæde og Opbyggelse for Fru Mørup og Børnene diverse Foredrag om de mærkeligste Noloer og Soloer, der ere faldne i Aftenens Løb, og foranstalte privat en sammenlignende Opgjørelse af deres Status. Efter Bordet begynder den samme Forestilling som før dette igjen forfra, idet de Spillende, blidgjorte af Mad og Drikke, i Begyndelsen ikke ere utilbøjelige til at anse hinanden for Venner, der ere komne sammen for at more sig, men denne illusoriske Følelse svinder snart og afløses af det gamle Nag, og hele Forskjellen er blot, at Grossereren faaer flere og flere Straffebeter, da det falder ham meget vanskeligt at give rigtige Kort, og at Mogensen har en stigende Tilbøjelighed til at tabe sine Kort, og da det for ham er en hel Rejse at skulle ned under Bordet og fiske dem op, tager det en uforholdsmæssig lang Tid, inden han hvergang faaer det redresseret.

Præcis Klokken tolv hører Kortspillet op, og nu kommer Regnskabets store Dag. Her afstedkommer Gregersen bestandig den største Forvirring, da det er ham ganske umuligt fra den ene Tirsdag til den anden at erindre, hvormange af hver Slags Jetons han skal have, men ikke desto mindre paastaaer han altid med apodiktisk Visheb, at han har talt rigtigt og at hans Kasse er i den skjønneste Orden, skjøndt der ved Eftersyn af Fuldmægtigen, der udnævner sig selv til en Slags Kontrolkomite, altid viser sig en større Kassemangel; omsider lykkes det dog at faae Alt til at stemme, efterat Mogensen, der regner i Skillinger istedetfor i Ører, da han endnu ikke har naaet at faae det nye Møntsystem indført i sin Husholdning, er bleven bevæget til at dividere sin Fordring med to. Saasnart de rede Penge ere erlagte og modtagne, forsvinder ethvert Tegn paa Fjendskab, og de fire Venner ere igjen Venner, de klinke og drikke den sidste Rest ud af deres Toddyglas og begive sig saa hver til sit med den behagelige Følelse af at have tilbragt en rigtig gemytlig og fornøjelig Aften.

For et Par Aar siden gjorde Fru Mørup Forsøg paa at sætte et lignende fast Spilleparti, bestaaende i en ottendedel Øres Grandissimo, i Gang med tre af sine Veninder, men Forsøget faldt kun uheldig ud og maatte efter en 5—6 Prøver opgives; thi dels udeblev hvergang et Par af Deltagerinderne aldeles ugenert uden Varsel, og dels skjændtes, naar de en sjelden Gang vare fuldtallige, de to af Damerne, der vare meget lidenskabelige Spillere, saa heftigt, at det var ligefrem uhyggeligt at være tilstede under deres Debatter, medens de andre to under Spillene debatterede Dagens Priser paa forskjellige Levnetsmidler og diverse underholdende Tjenestepigeaffairer saa ivrigt, at det forledte dem til de mærkeligste Præstationer i Retning af at svige Kouleur, overstikke sin Makker, o. s. v. Og da der saa, sidste Gang de spillede, kom et Uheld til med Regnskabet, opløstes det hele Foretagende af sig selv. Dette Uheld bestod hverken i mere eller mindre, end at Fru Mørup, der førte Regnskabet, da den ellers regnskabsførende Dame var udebleven og de tre Mødte altsaa maatte spille med blind Makker, opførte denne blinde Makkers Tab under Mærket B., hvorved der fremkom det meget lystelige Resultat, da der skulde gjøres op, at vedkommende Hr. eller Fru B. havde tabt til alle de Tilstedeværende, og da meromtalte B. nu ikke alene var blind, men ogsaa usynlig, var det ingen let Sag at inddrive Beløbet hos ham eller hende, og B. skylder da ogsaa den Dag idag samtlige tre Damer deres Gevinst.

Theatrene

Folketheatret har forøget sit Repertoire med en i adskillige Henseender ret interessant original Nyhed „Hvem er han?“ Af Hensyn til Bladets idag stærkt optagne Plads maa vi udsætte Omtalen af dette Arbejde til næste Gang.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

I forrige Nr. Side 3 Sp. 2. L. 17 staaer 1771 istedetfor 1766.

Indhold. Fra Gustav den Tredies Hof, efter samtidige Optegnelser, af Karl Theisen. — „Souvenir“, Novelle af Rudolph Lindau, sluttet. — Den virkelige Historie om Duellen mellem Gambetta og Fourtou, af Mark Twain. — I Saisonen. IX. Spillepartier, sluttet. — Theatrene.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 23. Kjøbmanden i Venedig (**paany indstuderet**).
Mandag 24. Tannhäuser og Sangerkrigen paa Wartburg.
Tirsdag 25. Familien Fourchambault.
Onsdag 26. Ambrosius. (**Uden Abonnement.**)
Torsdag 27. Kongen har sagt det.
Fredag 28. Kjøbmanden i Venedig.
Lørdag 1. Marts. Røverborgen.

Kasino.

Søndag den 23. Februar, Kl. 7:

Doktor Staal.

Lystspil i 5 Akter, frit efter Adolph l'Arronge, ved Carl Møller.

Titelrollen udføres af Hr. Mantzius.

Forbi omtr. Kl. $10^1/_4$.

Folketheatret.

Søndag den 23. Februar, Kl. 7:

Hvem er han?

Dramatisk Arbejde i 5 Akter. (Med laante Motiver).

(For første Gang).

Min Frøken Broder.

Vaudevillespøg af **Clairville** ved **Otto Zinck.**

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og faaes gjennem alle Boglader i Danmark:

Husholds-Regnskab.

Udarbejdet af

S. Falch,

Brugsdisponent.

5. Oplag. 27 S. 80 Øre, i farvetrykt Omslag efter Tegning af **Vinc. St. Lerke** 90 Øre.

Kristiania i Decbr. 1878.

Alb. Cammermeyer.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10 — 5.** Skolebøger kjøbes ikke.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

„Nær og Fjerns“ Novelle-Bibliothek.

Indhold.

1. Bind.
Ægtemandens Fejl.
Montegrinerinden.
Don Ottavio.
En dyr Fornøjelse.
Et Skud.
Eventyret.

2. Bind.
I Skjærsilden.
Edmée.
En slem Drengs Historie.
El Resucitado.

3. Bind.
Fremtidens Madonna.
Martsministeren.
En Spillerskes Historie.
Efter den højere Lov.
Kunstnerkoner.
»Ganske vist«.
Baronesse Amalti.
Skizzer.
»Min Tante — din Tante«.

4. Bind.
Krigen mod Turkomanerne.
En Nabob.
En Kamp om en Brud.
Den Fremsynte.
En Nat i Sovewaggonen.
En Violin.
En Opgjørelse.
En Kamp for Livet.

5. Bind.
Den lille Rødhætte.
Et Rør for Vinden.
Et helligt Par.
Den vilde Starost.
En lille Frokost.
Efter Nederlaget.
Et godt Fiskedræt.
Kulsvier-Fogden.
Tragedien i Palazzo Bardella.
De Unges Forbund.

Pris pr. Bind (c. 350 Sider) **2 Kroner**; hvert Bind sælges særskilt og kan bestilles i enhver Boglade i Norden samt hos Forlæggerne

C. A. Reitzel. Otto B Wroblewsky.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Nordens Boglader:

Almindelig Krigshistorie.

Af

Didrik Schnitter.

Kaptain i Generalstaben.

1. Hefte: Krigshistoriens 1. Periode eller den græsk-makedoniske Tid. — 141 S. 8vo. (bliver komplet i c. 8 Hefter) à 2 Kr. 75 Ø.

Kristiania, i Dec. 1878.

Alb. Cammermeyer.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 23. Februar.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 348.** **Den 2. Marts 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Frankrigs nye Forsvarslinie.

Det er et imponerende Træk i det nuværende Frankrigs Karakter, at der under al indre Uenighed om Regjeringsform og Regjeringsprinciper er Enighed om den ene og vigtige Sag: at Landet skal beskyttes mod ydre Fjender; medens mange modstridende Anskuelser mødes til Kamp om alle andre Spørgsmaal, overlade de Forsvarssagen til de Kyndige og bevilge uden Karrighed de Millioner, den koster, og medens hine Debatter i Parlamentet og Pressen ere saa højrøstede, at Europa ikke kan Andet end lægge Mærke til dem, foregaaer Hæruddannelsen og Befæstningsanlægene saa lydløst, men paa samme Tid saa energisk, at man gribes af Forbauselse, naar man for en Stund vender sig bort fra de støjende Forhandlinger og kaster Blikket paa de nok saa veltalende Handlinger.

Hvis man lagde Hjemvejen fra Verdensudstillingen ifjor gjennem de herlige Vogeserdale, kunde man være fristet til at tro, at de Tider vare vendte tilbage, da Røverriddernes Færd var en meget nobel Idræt. Hvor Øjet langt borte fra faldt paa en dominerende, særlig vigtig Forhøjning i Terrainet, opdagede det, naar man var kommen nærmere, ufravigelig et færdigt eller under Opførelse værende Værk, som skuede truende ned paa Dalen og Landevejen. Dog, her var Talen ikke om Ridderborge eller Røverreder, men om en Kjæde af moderne Forter, som ere bestemte til at beskytte hele Frankrigs Grændselinie mod Tydskland, men som endda kun ville udgjøre den yderste Ring af det mest storartede Befæstningsanlæg, Verden nogensinde har seet.

Det er Umagen værd at dvæle lidt ved dette Værk, og et for ikke længe siden udgivet Kort yder netop nu et meget bekvemt Overblik. Det er udkastet af den franske Kapitain Nioz og udkommet hos Dumaine i Paris; men forøvrigt vil et almindeligt Kort over Frankrig være tilstrækkeligt til at følge den her givne Fremstilling.

Den forskandsede Lejr i Nordfrankrig vil faae en Radius af ikke mindre end tredive Mil. Paris danner dens Centrum, Forterne og Grændsefæstningerne dens Periferi. Dens Linie begynder ved den schweizifke og ender foreløbig ved den belgiske Grændse. Som yderste højre Fløj maa det til en Fæstning af første Rang udvidede Belfort betragtes — et Bolværk, som kan maale sig i Styrke med Metz og Strasbourg. Hele den nu saa berømte trouée de Belfort er fyldt med Fortifikationer. De Forter, der gjorde en saa haardnakket Modstand i Vinteren 1870—71, udgjøre nu kun et indre Affnit, som omgives af en ny, langt mere udstrakt Krands. Endog de tydske Angrebsværker fra den Tid vilde nu falde indenfor den forskandsede Lejrs Omkreds. En Hær paa Hundredetusinde finder med Lethed Plads i den. Selv ved Lisaine, hvor General Werder og Bourbaki udkæmpede det afgjørende Slag i Januardagene 1871, støder man nu paa Udenværker til Fæstningen. En næsten uangribelig Bjergfæstning troner højt oppe paa Mont Vaudois ved Héricourt, hvor dengang de tydske Batterier laa. Lignende Værker, tildels endnu stærkere, ligge paa Nord- og Østsiden. Fortifikationsbæltet strækker sig lige til Montbéliard, to Mil fra Byen, mod Nord ind i Vogeserne, til Giromagny, og til de andre Sider ikke stort kortere. Det

snevre Rum, som endnu bliver tilovers indtil Schweizergrændsen, dækkes af et Fort mellem Pont de Roide og Blamont.

Fra Belfort af fører Nioz' Kort Forsvarslinien op paa Vogesernes Kam og langs Monts Faucilles til henimod Epinal. Nærved Ballon d'Alsace, omtrent 1000 Fod over Havet, ligger det første Fort, vistnok et af de højeste i hele Europa. Ved Rupt og Rémiremont følge andre, ved Epinal en hel Gruppe, som atter her danner en Plads af største Betydning. Længere mod Nord er Toul, som faldt i September 1870 efter en ikke synderlig lang Belejring, bleven forvandlet til en betydelig Vaabenplads. Ogsaa dens Forter kunne dække en Armee. Ved Frouard og til Forbindelse af Toul og Epinal vil der utvivlsomt ogsaa opstaa faste Pladser. Dette fremgaaer af Nødvendigheden af at sikre Jernbaneknuden ved Frouard og de derværende Moselovergange. At ved Systemets videre Udvidelse heller ikke Nancy vil faae Lov at blive en aaben By, staaer til at vente.

Fra Toul strækker der sig mod Nord en Kjæde af Forter langs den højre Bred af Maas til Verdun, der til Erstatning for det tabte Metz faaer en Udstrækning ligesom dette og bliver omgivet af stærke detacherede Værker og Batterier. Som Belfort danner højre, saaledes danner Verdun venstre Fløj af den store Forsvarsstilling mod Tydskland med Toul til Centrum. Paa hele den henved tredive Mile lange Strækning vil for Fremtiden ingen nogenlunde betydelig Vej føre over Grændsen, uden at den ligger under et eller andet Forts eller Fæstnings Kanoner. Spærringen af alle nogenlunde vigtige Defiléer har været et Hovedsynspunkt ved Anlæget, for at forhindre Omgaaelser af de fremrykkende Armeer og tvinge Fjenden til direkte Angreb. Frankrig har formelig pantsret sig mod en mulig Invasion, og en kommende Krig maa nødvendigvis begynde med Belejringer.

Alle disse omfangsrige Krigsbygværker blive forsynede med de nødvendige Midler til sejg Modstand; de monteres med et formidabelt Artilleri. Ved Verdun, Toul og Belfort er der særlig taget Hensyn til de Erfaringer, man gjorde ved Belejringerne 1870—71. Punkter i Forterrainet, som det bekjendte Mont Michel ved Toul, som dengang benyttedes med Held af Angriberne, ere allesammen blevne dragne med ind i Fæstningsanlægene.

Loven af 17. Juli 1874, som bevilgede disse Anlæg, har kun anslaaet Udgifterne til 88½ Million Francs, en Sum, der tager sig ud som en Ubetydelighed i Forhold til det hele Projekts Storartethed. Den vil i ethvert Tilfælde ikke slaa til og er maaske allerede nu overskreden. Ifølge den nævnte Lov skal der forøvrigt til Østgrændsens fortifikatoriske Sikring mod Tydskland slutte sig en lignende mod Schweiz og Italien. Besançon, Lyon og Grénoble blive udvidede i ny Stil og forsynede med forskandsede Lejre. I den øvre Isèredal, især omkring Albertville, og ligeledes omkring Briançon i de Cottiske Alper rejser der sig allerede eller vil der rejse sig storartede Anlæg, som skulle fuldstændiggjøre det der liggende Net af gamle Bjergforter.

Ogsaa en anden Fæstningslinie har Loven forudseet. Bag den nys beskrevne første Forsvarsstilling ligger der i en Gjennemsnitsafstand af ti Mile vældige forskandsede Lejre, hvortil Hærene kunne trække sig tilbage for det Tilfælde, at de skulde blive slaaede ved Grændsen.

Dijon, den gamle burgundiske Hovedstad, der allerede er stærkt befæstet af Naturen og 1870 blev forsynet med provisoriske Fæstningsværker af Garibaldi, ligger nu sikkert dækket af tre stærke Bjergforter. Syd for den skal Chagny dækkes af Værker. Nord for Dijon kommer først Langres — allerede nu en forskandset Lejr paa omtrent to Mile i Gjennemsnit, hvis Udenværker strække sig til Jernbanestationen Chalindrey.

Som Langres danner det almindelige Reduit for højre Fløj af Stillingen mod Tydskland, bliver Rheims indrettet til en lignende Støtte for venstre Fløj. Allerede paa Nioz' Kort er det forsynet med en Krands af Batterier. Ligeledes er Laon bleven forstærket. Det danner Tilslutningen til den bekjendte Række af Somme-Fæstninger. Loven nævner endvidere Epernay og Nogent sur Seine som strategiske Punkter, der skulle dækkes af nye Værker. Endvidere er, naar man engang er skredet til en saa systematisk Forberedelse af Landets Forsvar, Anlæget af en Lejr omkring Châlons eller Vitry og omkring Neufchateau, som hensigtsmæssigst udfylder Hullet mellem Toul og Epinal, kun et Tids- og Pengespørgsmaal. Toul, Neufchateau og Langres ville udgjøre en særlig Position, som er svær at angribe og ligesaa svær at omgaa. I hvert Tilfælde vil, naar den anden Linie er færdig, en tilbagevigende Armee altid i tre eller fire Miles Afstand forefinde en eller anden Lejr bag sig, som byder den et nyt Holdepunkt.

Men skulde ogsaa denne Linie blive gjennembrudt, saa staaer Paris som det sidste og vældigste Forsvarsværk — Europas Monstrefæstning, som paa sin Vis overgaaer alt hidtil Existerende. Det beskyttes trindtom af befæstede, langt fremskudte Positioner. En særlig Lov — af 27. Marts 1874 — blev vedtaget herom allerede førend den om Østgrændsen, og der voteredes et Beløb af tresindstyve Millioner, der dog ligeledes er utilstrækkeligt og uden Tvivl vil blive betydelig overskredet. En særlig Forsvarskommission under Ledelse af Marechal Canrobert bestemte det Nærmere om de enkelte Positioner og om den Rækkefølge, i hvilken Arbejderne skulde foretages.

Hvor de tydske Hovedkvarterer befandt sig 1870 — som i Sannois, i Versailles eller Villeneuve St. Georges — vil man for Fremtiden staa midt i den forskandsede Lejr, som omgiver den store Hovedstad. Mod Nord naa Værkerne over Montmorency og Stains til Cormeil. Mod Vest omfatte de Højderne ved Marly og St. Cyr, mod Syd strække de sig til Plateauet paa den højre Bred af Bièvre og til Palaiseau, mod Øst til Chelles, tæt ved det bekjendte Lagny, og til Vaujours. Den ydre Krands af Forter og Batterier, over et halvt Hundrede i Antal, udgjør ikke mindre end atten Mile. En fuldstændig Indeslutning ligger derfor slet ikke mere indenfor Mulighedens Omraade.

Paris' gamle Forter blive ved at bestaa som den anden indre Forsvarslinie, og Byens Enceinte danner en tredie, der imidlertid ikke er i Forsvarsstand efter Nutidens Begreber.

At der hører Armeer til at besætte og holde et saadant Fæstningssystem og svært Skyts ikke i hundred-, men i tusindvis til at garnere Voldene, er indlysende. Det hele Anlæg har noget Gigantisk ved sig, saameget mere som det oprindelige Projekt allerede forlængst er overskredet. Selv Nioz' Kort trænger vist allerede nu til enkelte Til-

føjninger. Den franske Rigdom maa hvile paa et sikkert Grundlag, naar saa kæmpemæssige Forsvarsanlæg skulle vedligeholdes i Længden, thi Vedligeholdelsen sluger endnu større Summer end den første Indretning.

Hærorganisationen af 1872 gaaer nemlig ud paa at skabe en Armee paa 3½ Million Soldater, som vil være tilstede i sin Helhed om tolv Aar. Til den Tid raader Republiken over en Krigsmagt, der er større end nogen, der nogensinde har existeret. Xerxes' og Darius' Hære, Attilas og Timurs Skarer, Napoleon den Førstes «grande armée» vilde allesammen forsvinde i Sammenligning med den.

I Aaret 1891 ere alle Felt- og Territorialarmeens Klasser uddannede efter den nye Lov og fuldtallig tilstede. De 3½ Millioner kunne træde under Vaaben, de staa ikke mere tildels paa Papiret, som Tilfældet er endnu. Paa Krigsmateriale vil det heller ikke mangle, thi Frankrigs Rigdom synes i Sandhed uudtømmelig. Den, der nutildags gjennemrejser dette velsignede Land og ikke finder andre Spor af al Elendigheden og Ødelæggelsen i 1870—71 end nogle Ruiner midt i Hovedstaden, der vedligeholdes som historiske Mærkværdigheder, vil ikke kunne undertrykke sin Beundring.

Tænker man sig nu denne Millionhær inde i det nye Fæstningssystem, saa fremtræder Frankrig unægtelig i en Rustning, som det kan være stolt af saa kort efter et almindeligt Nederlag.

Jernbaner forbinde naturligvis de enkelte Linier og Hovedpladserne med hinanden paa flere Maader. Bag det yderste Fortbælte ved Østgrændsen fører Banen fra Besançon over Epinal, Toul og Verdun, bag de forskandsede Lejres Række fører den fra Dijon over Langres, Châlons, Rheims og Laon. Paa samme Maade sættes ogsaa Pariserforterne i Forbindelse med hinanden ved Ringbaner. Fra dette store Centrum føre allerede nu fem selvstændige Linier til den tydske Grændse: over Dijon, over Langres og Vesoul, over Toul, Verdun og Rethel.

Allerede engang tidligere fortæller Frankrigs Historie om et lignende System af Fæstninger. Det var henimod Enden af det XVII. Aarhundrede, da det under Vaubans Ledelse forsynedes med et tredobbelt Bælte af Grændsefæstninger forat beskytte sig imod en Invasion. Hvad der dengang udførtes i Overensstemmelse med den Tids Krigsmidler, forekommer imidlertid ubetydeligt i Sammenligning med hvad der nu er paabegyndt. Ganske bortseet fra, at Skinnevejene give det nye Anlæg en ganske anden Betydning, laa i hin ældre Tid ogsaa Vejen til Paris aaben, saasnart en fjendtlig Armee — som den preussiske i 1792 — havde gjennembrudt de tre faste Linier ved Grændsen. Nu er akkurat det Modsatte Tilfældet. Modstanden tager til henimod Centrum. Selve dette er det mægtigste af alle Bolværkerne, og i Ryggen paa den fremtrængende Armee forøges Vanskelighederne, alt som den rykker frem, ved Afspærringen af alle Forbindelser.

Hvorvel end ikke det største ydre Apparat er tilstrækkeligt til at sikre Sejren, saa vil dog en kommende Krig mellem Frankrig og Tydskland nødvendigvis faae en helt anden Karakter end den sidste. Istedetfor de dristige Bevægelser, der for otte Aar siden hurtigt førte de tydske Hære ind i Fjendens Land, maatte der nu begynde en sejg Kamp, ved hvilken Hærene rykkede næsten umærkeligt frem. Enhver Operation hæmmes af de udstrakte Pladser, der ere i Fjendens Hænder: det strategiske Genis Vinger ere blevne betydelig stækkede. Deri ligger Betydningen af Frankrigs nye Forsvarslinie.

Øllets Forfalskninger.

Det er bekjendt, i hvilken Grad det undergjærede Øl eller, som det almindelig kaldes, det bayerske Øl, har formaaet at udstrække sit Herredømme næsten over den ganske civiliserede Verden. At det i sin Hjemstavn, Sydtydskland, har en umaadelig Udbredelse, og at man i Tydskland i det Hele taget er i den Grad hengiven til Nydelsen deraf, at Nødvendigheden af at tilfredsstille Efterspørgselen har givet Anledning til Anlæget af storartede Bryggerier, er bekjendt nok; at det har formaaet at trænge herop til os i Norden og i en væsenlig Grad fortrænge vore hidtil almindeligste Ølsorter, er i og for sig heller ikke saa forunderligt; men selv i et i saa høj Grad vindyrkende og vinkonsumerende Land som Frankrig har det efter Verdensudstillingen i 1867 formaaet at trænge i den Grad igjennem trods al Modstand, at un bock vistnok nu er en ligesaa almindelig Drik som et Glas Vin. Det synes imidlertid, som om Tydskerne ikke have kunnet taale den „Erobring", de derved have gjort; ialtfald have Forfalskningerne hurtigt fulgt Fabrikationens Udbredelse i Hælene, og i den store Kamp, der for Øjeblikket føres i Tydskland mod fordærvede og forfalskede Levnetsmidler, spille Ølforfalskningerne en fremtrædende og meget omtalt Rolle. Det synes næsten, som om Øllet i saa Henseende vil gjøre Vinen Rangen stridig; og det er dog bekjendt, til hvilken Grad af Fuldkommenhed det er lykkedes at fabrikere Vine, som ikke staa i nogetsomhelst Forbindtlighedsforhold til Druesaft. Ølforfalskningen eller den kunstige Ølfabrikation, der, skjøndt den særlig beskjæftiger sig med det bayerske Øl, selvfølgelig ogsaa udstrækkes til andre Ølsorter, er vel en forholdsvis ung Industri, men den har allerede naaet et Højdepunkt, som vel gjør den værdig til Omtale. Og skjøndt man vel tør gaa ud fra, at den kun i mindre Grad trives herhjemme, idet et enkelt stort Firma øver et saadant Herredømme over vor Øltilvirkning, at denne neppe løber de Farer som andetsteds, vil det dog maaske være af Interesse paa et Tidspunkt, hvor Forfalskningerne af Levnetsmidler ogsaa staaer paa Dagsordenen hos os, at erfare noget Nærmere om denne Fabrikations Forhold og Udvikling i Tydskland.

„Dividenden-Jauche", „Aktien-Brühe" og „Gründer-Tinte" ere de Navne, hvormed Folkevittigheden i Tydskland betegner den Drik, som af mange Aktieselskaber sælges

under Navn af Øl, men som har overmaade lidt med Malt og næsten slet intet med Humle at gjøre. Publikum har i Almindelighed Ret; thi den Drik, der bringes i Handelen af mange Aktieselskaber som Maltudtræk, viser tydelig, at de gode Egenskaber, som Øllet skal besidde, ere blevne udeladte af Hensyn til Aktieudbyttet og erstattede med andre af en temmelig tvivlsom Natur. Selvfølgelig gives der imidlertid ogsaa Aktieselskaber, som bestræbe sig for at tilberede en Drik, der virkelig er Øl i Ordets sande Forstand. Men i mange Aktieselskaber have Udgifterne til deres „Gründung" været saa store, at det bliver nødvendigt at tilberede et middelmaadigt, ja endog slet Fabrikat, naar der skal opnaaes et i pekuniair Henseende tilfredsstillende Resultat. De i Løbet af det sidste Aarti gjorte Erfaringer paa dette Omraade bevise tilstrækkelig Rigtigheden af det her Anførte.

Det er imidlertid ikke blot Aktieselskaber, men ogsaa private Bryggere, der præstere noget saa Betydeligt i Retning af Fabrikationen af slette Ølsorter, at det for Tiden næsten har sin Vanskelighed i Tydskland at finde ægte, uforfalsket Øl.

Ved uforfalsket Øl forstaaes en Drik, der udelukkende er tilberedt af Malt, Humle, Gjær og Vand og som ikke er „forbedret" ved Tilsætning af Maltsurrogater (Kartoffelsukker, Ølkouleur, Glycerin, Stivelsesirup o. s. v.) eller forfalsket med Humlesurrogater (Quassia, Kokelskorn o. Lgn.). Bryggerne nægte vel med stor Bestemthed, at de anvende slige Surrogater, men tilføje, at dette skeer kun for ikke at give ny Næring til latterlige Fordomme, idet de som deres Overbevisning fastholde: „at naar Øllet blot smager godt og er sundt, kan det være fuldstændig ligegyldigt, hvoraf det er fabrikeret." Men de gode Folk vide meget vel, at den Drik, de tilberede, ikke er sund. Der gives Bryggere, som af Princip aldrig smage en Draabe af det Øl, de selv fabrikere, og hvis Afsætningsomraade først begynder paa den anden Side af en Rayon, der ligger ti Mil fra deres Opholdssted. Sandsynligvis vilde disse Folk besvare et Samvittighedsspørgsmaal om, hvorvidt deres Øl virkelig er godt, paa samme Maade som den bekjendte Fabrikant af Tandhalsbaand, Goldberger, besvarede Spørgsmaalet, om disse virkelig hjalp, idet han leende erklærede: „Mig have de idetmindste hjulpet!" Men naar man nu, tilsyneladende i ramme Alvor, beklager, at der ikke gives noget Surrogat for Humlen, kan det dog være rigtigt at paavise, hvorledes dette forholder sig.

Den 5. Maj 1876 blev det fra en, som man maa antage velunderrettet Side, nemlig Redaktionen af „Allgemeine Zeitschrift für Bierbrauerei und Malzfabrikation", der udkommer i Wien, paa det Ivrigste anbefalet og tilraadet at anvende Kartoffelsukker, Kartoffelsirup, Sukkerkouleur, Glycerin o. s. v. Paa Skoler til Uddannelse af Bryggere lærer man ganske aabenlyst, hvorledes man skal bære sig ad med at anvende disse Surrogater, og deres Benyttelse finder Sted i stor Udstrækning. Ligeoverfor disse Fakta tager det sig besynderligt ud, naar man ved Erklæringer, aabne Breve og deslige vil søge at indbilde Publikum, at der ikke er nogen Anledning til at nære Mistanke.

I Nr. 145 af „Allgemeine Hopfenzeitungs" 16. Aargang har saaledes Præsidiet for den tydske Bryggerforening meddelt, at Foreningen paa sit sidste Møde i Frankfurt den 31. Juli f. A. paa den mest højtidelige Maade havde vedtaget, „at Benyttelsen af andre Stoffer end Humle, Gjær, Vand og Malt samt stivelseholdige Stoffer som delvis Erstatning for disse sidste maatte betragtes som utilstedelig, ulovlig og forkastelig." Benyttelsen af Glycerin betegnedes som „absolut forkastelig og strafbar". Denne Erklæring blev underskreven af de Tilstedeværende, saa derefter kan man vel nok betragte sig som sikret.

Alligevel er der en Hage ved Sagen, som lader denne Erklæring fremtræde i et temmelig betænkeligt Lys. Erklæringen er nemlig, rimeligvis under Indflydelsen af den højst kollegiale Stemning, der jo er ganske naturlig i en Bryggerforsamling, bleven underskreven ogsaa af Repræsentanterne for de Blade, som kort iforvejen havde tilraadet „Blanderiet" med Kartoffelsukker, Glycerin o. s. v. Men desuden hedder det i Erklæringen: „At visse Berlinerfirmaer siges at avertere stærkt med deres Maltsurrogater, beviser sandelig ikke, at de finde Afsætning for disse; omvendt turde netop deres stærke Avertering være et Vidnesbyrd om, hvor vanskeligt det falder dem at faae deres Artikler afsatte." Mærkeligt nok synes man altsaa paa Mødet ikke at have havt nogetsomhelst Kjendskab til de Indbydelser, som talrige kemiske Fabriker sende i hundredvis ud i Verden, eller at have seet et eneste af de Tusinder af Avertissementer, som i Fagtidsskrifter og Dagblade anbefale de betænkeligste Midler, siden der tales om, at der „siges", at de avertere. Men endnu mærkeligere tager dette Udtryk sig ud, da det selvsamme Nummer af Bladet, paa hvis Forside denne Erklæring læses, paa Bagsiden bringer flere Bekjendtgjørelser fra kemiske Fabriker om deres Maltsurrogater og bedragerske Recepter. Og allermærkeligst er den Paastand, at den udstrakte Maalestok, hvori der averteres, skal være et Bevis for, hvor vanskeligt det falder Fabrikerne at finde Afsætning for deres Surrogater. Man behøver sandelig ikke engang at være Forretningsmand for at vide, at kun en meget indbringende Forretning er istand til at bære Udgifterne ved saa kostbare Reklamer, og at altsaa den anførte Paastand netop tjener til at bevise det Modsatte af hvad den skulde.

Allerede de Prospekter, som Fabrikanterne af Maltsurrogater sende ud i Verden, ere meget lærerige. Mange af disse ere foroven prydede med en halv Snes Prismedailler fra Verdensudstillinger — i Sandhed en bitter Ironi. I Prospekterne udbydes derefter: Drue- eller Bryggerisukker (fremstillet saavel af syge som sunde Kartofler), af hvilket 60 Kilo ere istand til at erstatte 150 Kilo Malt, og som desuden bidrager til at gjøre Øllet mere „sødt, holdbart og fyldigere i Smagen." Endvidere tilbydes Ølbrillantine som „et fortrinligt Middel til i Løbet af nogle Dage at give unge Ølsorter en usædvanlig Glands"; dernæst svovlundersyrlig Kalk for at „forhale Gjæringens Fremadskriden" og „forøge Sukkermængden", ligesom den ogsaa bidrager til „at erstatte en større Mængde Humle". Endvidere tilbydes svovlundersyrligt Natron, Salicylsyre, Vinstensyre, kulsur Magnesia, Alun, mousserende Pulvere, Klorkalk, Rapsfrøslim, Pulvere, der berøve Øllet dets Syre, o. s. v.

I et af de anseteste Fagtidsskrifter i Tydskland, „der Bierbrauer", hvis Udgiver er Direkteur for et Bryggerakademi i Sydtydskland, kan man finde lange Prospekter, prydede med Medailler, i hvilke der læres Ting af følgende Beskaffenhed: „I Bryggerier kan der opnaaes en Bespa-

relse af 25—40 pCt., naar man selv tilbereder Druesukker af Ris eller Stivelse efter en simpel Methode." Naar man nu veed, hvor vanskeligt og kostbart det er at fremstille fuldstændig rent Druesukker, kan man gjøre sig en Forestilling om, hvad det maa være for noget modbydeligt Smøreri, der fremkommer, naar Bryggeren selv skal fremstille dette efter „en simpel Methode". Et andet Sted tilbydes der Anvisning paa, hvorledes man kan gjøre enhver syg Ølsort god igjen, eller hvorledes man af simple Ølsorter kan fremstille Dobbeltøl, Bockøl eller give det Münchenerøllets Egenskaber med en Udgift af 5—10 Pf. pr. Liter. Og de, der endnu ikke ere fornøjede med den betydelige Indtægt, der erholdes ved Øllets Tilsætning med Glycerin, kunne faae Anvisning paa endnu et Middel, der igjen kan erstatte Glycerinet og som borttager den ubehagelige Smag, som dette Sidste i Tidens Løb plejer at meddele Øllet. En anden Tilsætning bevirker, „at Skummet staaer fingertykt i Glasset".

Hovedsæderne for denne Fabrikation af Forfalskningsmidler ere Berlin og Nürnberg. Det er ikke det mindst Karakteristiske ved denne Industrigren, at de Folk, som drive den, optræde ligeoverfor deres Kunder som „Ehrenmänner". „Taushed garanteres paa Æresord", hedder det gjerne paa Foden af deres Prospektus, og der tilføjes i Reglen en Anmodning om, ved Ordrens Indsendelse at opgive, som hvad man ønsker den deklareret; „thi det forstaaer sig af sig selv, at vi ikke opgive, hvem der er vore Kunder, og at Varerne forsendes under den Betegnelse, De behager at opgive os." Andre gaa endog et Skridt videre og skrive: „Af Hensyn, hvis Beskaffenhed jeg vel ikke behøver at udvikle for Dem, forhindres jeg i at nævne Dem et stort Antal Firmaer, der benytte mine Fabrikata. Jeg har ikke blot det Forretningsprincip at holde Navnene paa mine Kunder hemmelig for Trediemand, men jeg har desuden truffet den Foranstaltning, at de heller ikke indføres i mine sædvanlige Forretningsbøger", og i Lovprisningen af et Surrogat, „hvis ringe Pris mere end opvejes ved den Besparelse, det medfører i Forbruget af Humle", hedder det endvidere: „Denne Methode er navnlig at foretrække dels paa Grund af sin Simpelhed, dels fordi de Manipulationer, den kræver, kunne holdes hemmelige for Personalet." Det er næsten uforstaaeligt, at Sligt hidtil har kunnet undgaa Politiets Opmærksomhed, skjøndt Reklamer af denne Art jevnlig findes i de større Blades Annoncerubriker.

Paa denne Maade vandre da hver Dag de modbydeligste, ligefrem paa at narre Publikum beregnede Præparater ud i Verden, idet de udgives for Ølbeg, Maskinsmørelse o. lign. Absolut farlige for Sundheden ere disse Forfalskninger maaske ikke, men at det Øl, der tilvirkes ved Hjælp af dem, ikke er, hvad det skal være, behøver vel ikke at paavises. En Ølsort, der er gjort klar ved kemiske Midler, hvis fyldige Smag hidrører fra Glycerin, som har faaet en sød Smag ved Tilsætning af Sirup, kan dog ikke have samme Værdi som en Ølsort, i hvilken disse Egenskaber skyldes Malten. Forfalskerens Fortjeneste er i Reglen 30—40 pCt. større, end hvis han havde tilvirket en uforfalsket Ølsort.

Foyeren.

Portraiter og Karakteristiker.

Af Edgar Collin.

Forinden den danske Skueplads i 1748 fik sit faste Stade paa Kongens Nytorv, var det Uaar for de saakaldte „danske Akteurer". De havde ikke noget blivende Sted for deres Virksomhed, og de savnede ikke Konkurrenter, som gjorde dem deres Erhverv endnu mere surt og besværligt. General Hans Jacob von Arnold, til hvem Etienne Capion i sin Tid havde maattet pantsætte sit Theater-Privilegium, havde senere faaet dette fornyet for sin egen Person og udlejede det i Sommeren 1747 for 10 Rdlr. pr. Spilleaften til Julius Heinrich von Quoten, kongelig privilegeret Operateur, Okulist, Brokskærer, Saar- og Tandlæge, en Søn af den Theater-Entrepreneur von Quoten, som Holberg har udødeliggjort i „Hexeri og blind Allarm", 4. Akts 5. Scene:

Apelone. Serviteur, min Hr. von Quoten! Han seer saa glad og fornøiet ud.

Von Quoten. Ich habe Ursache, mich über Ihren Fall zu erfreuen; thi først kommer jeg i min gamle Næring igjen, og for det Andet faaer jeg Has over dem, som har saa skammeligt railleret med mig og min Bande.

Apelone. Det første Stykke, I nu spiller, bliver nok om Doctor Faustus, eftersom her nu tales saameget om Hexeri.

Von Quoten. Nei, Madame! vi har nok et bedre, som hedder Zauberei von Armida. Det er et toutafait Stykke; thi Alting bliver ageret i Luften.

Sønnen blev en farligere Modstander for „de danske Akteurer", end Faderen havde været. Paa Over-Landbygmester Kriegers Haveplads i store Kongensgade, omtrent ligeoverfor Marmorkirken, byggede han sig et Theater, der i Elegance langt overgik „Bergs Hus" i Læderstræde. Han var saa heldig at faae fat paa adskillige gode Kræfter, der viste sig habile til at agere, og skjøndt han ikke rent kunde løsrive sig fra Faderens Smag for Spektakelstykker, viste han dog en vis Sands for at vælge sit Repertoire. I den ene Saison, han holdt sit Theater gaaende, spillede han saaledes ikke mindre end syv Komedier af Holberg og tre af Molière, foruden at han ved Tragedier og Harlekinader søgte at give al ønskelig Afvexling. Han var som sagt en farlig Konkurrent for de danske Akteurer, og navnlig fordi han i sin Trup havde tre saa dygtige Kræfter som Hortulan, Clementin og Jomfru von Mandern. Af disse Tre ville vi her beskjæftige os med

Marcus Ulsøe Hortulan.

Om hans Fødsel og Slægtskabsforhold er der kun Lidet bekjendt. Man veed, at han var født 1716 i Jylland og immatrikuleret som Student ved Kjøbenhavns Universitet. Om han er optraadt, inden von Quoten engagerede ham, er vanskeligt at afgjøre, dog er der Meget, der taler derfor, thi han kom strax til at spille en fremragende Rolle paa Theatret i store Kongensgade, og det er t. Ex. rimeligvis ham, der allerede paa den femte Forestillingsaften, den 28. November 1747, udførte Titelrollen i „Jeppe paa Bjerget", der senere blev et af hans Glandspartier paa Kongens Nytorvs Scene.

Tiderne vare imidlertid von Quoten ugunstige, og efter et Aars Forløb maatte han standse med sin Entreprise, hvorefter han ernærede sig ærlig og redelig i Kjøbenhavn ved at trække Tænder ud paa Folk, sælge Brokbaand, udleje Maskeradedragter og andet Sligt, der just ikke kan siges at staa i noget nøjere Forhold til det, der ellers kræves af en Theaterdirekteur. De danske Akteurer benyttede sig nu af denne Lejlighed til at komme i Besiddelse af et Theater, paa hvilket de kunde spille i Tiden mellem „Tjærehusets" Nedbrydelse og det nye Theaters Opførelse, og samtidig søgte de at hverve friske Kræfter til deres Trup. Først og fremmest maatte de da have Opmærksomheden henvendt paa von Quotens opløste Selskab, og af dette engagerede de Jomfru von Mandern. „Hun — hedder det i Schwarz' „Lommebog for Skuespilyndere" for 1785 — rekommenderede dem igjen de Herrer Hortulan og Clementin, hvilke gjorde Prøve for Selskabet og Direktionen; Hortulan blev funden bekvem, og Clementin, som siden blev saa ypperlig, under al Kritik. Men Hortulan, af Venskab for sin Stalbroder Clementin, afslog aldeles at blive antagen, hvis hans Kammerat ikke ogsaa blev det — et sjeldent Træk blandt Skuespillere, og som gjør Hortulan Ære i hans Grav! Hortulan var uundværlig for den danske Skueplads; vilde de have ham, maatte de ogsaa tage Clementin, hvilket omsider skete." — Overskou antager rigtignok, at der maa være en Urigtighed heri, eftersom Clementin i sin Ansøgning af 12. Marts 1755 kunde paaberaabe sig „næsten i otte Aar at have ageret som Akteur paa det danske Theater", men Uoverensstemmelsen i Tiden er saa ringe, at dette ikke i og for sig kan siges at være noget afgjørende Bevis, hvorimod der synes mere Grund til at antage, at Schwarz her har fortalt et Træk, der er ham meddelt af de Paagjældende eller deres Samtidige.

Hortulan var altsaa nu bleven Skuespiller ved det nye Theater paa Kongens Nytorv, og at han under sin etaarige Virksomhed ved von Quotens Selskab maa have viist sig som en ret betydelig Kunstner, synes at fremgaa deraf, at han strax fik et betydeligt Repertoire paa det danske Theater. Allerede ved Prøveforestillingen den 16. Decbr. 1748 var han rimeligvis medvirkende, idet han viste sig som Merkurius i Molières „Amfitryon", og ved den første Forestilling to Dage senere spillede han Geronte i Regnards „Dobleren." For begge disse Roller findes han i det Mindste anført i det kongl. Theaters ældste Regieprotokol og i den af Iver Als til Brug for en af Theatrets senere Direkteurer, Etatsraad Häseker, udarbejdede Fortegnelse over de Skuespil, der ere opførte fra 18. Decbr. 1748 til 21. Juli 1769.

Han debuterede altsaa som værdig Fader. Dette var egenlig slet ikke hans Fag, og han var i Begyndelsen heller ikke rigtig paa sin Plads her, thi endnu talte han med en stærkt udpræget jydsk Accent, ligesom hans ungdommelige Udseende og lille, buttede Figur gjorde ham mindre skikket dertil; men paa hin Tid var Personalet ved det danske Theater saa faatalligt, at man maatte benytte sig af de Kræfter, som i det givne Øjeblik vare disponible. Mange Dage varede det dog ikke, før han blev anvendt paa den Plads, hvor han havde hjemme, thi allerede den 30. Decbr. 1748 udførte han sin første Arv-Rolle i „Maskeraden", otte Dage senere var han Arv i „Julestuen", og i den paafølgende Saisons Begyndelse spillede han — idet vi forbigaa en hel Række mere eller mindre betydelige Roller — Hovedpersonen i „Jeppe paa Bjerget". At Hortulan har glimret i denne sjeldne Karakterrolle, vides af Samtidiges Udsagn, men desværre savnes der en saa detailleret Kritik over hans Spil, som Rahbek f. Ex. har givet af Gjelstrups Fremstilling af den samme Figur. „Den dramatiske Journal" skriver om hans Spil: „Hr. Hortulan spilte Jeppes Rolle ganske ypperlig; dette kunde vi kuns ej lide hos ham, at han, da han sad ved Bordet, gjorde det, som Holberg vil have, at han skal tage Ridefogdens Kone paa Brystet. Uagtet at det er Forfatterens Villie, uagtet det egenlig er en liden Fejl, holde vi for, at slige Tirader kunde udelades, idetmindste burde de ej gjentages. Forresten var hans hele Aktion Natur, vel faldt han ej saa ganske naturlig paa Gulvet, men det er meget undskyldeligt." Grunden til, at Rosenstand-Goiske i sin Kritik anker over dette Træk i Hortulans Spil, maa søges deri, at man ligefra Stykkets første Opførelse til henimod Aarhundredets Slutning lod Ridefogdens Kone spille af en Aktrice, medens det Forargelige for en stor Del faldt bort fra det Øjeblik, da Rollen blev spillet af en af Baronens Tjenere.

„Forresten var hans hele Aktion Natur." Saaledes lyde „den dramatiske Journals" Ord, og i disse faa Ord ligger maaske den bedste Karakteristik af Hortulans Spil. Som født og opvoxet paa Landet havde han havt rig Lejlighed til at færdes blandt Bondestanden, mangt et karakteristisk Træk fra Bondens Liv og Færden var — maaske ham selv uafvidende — blevet indpræget i hans Sjæl, og da Skjæbnen nu førte ham op paa Brædderne, dukkede alle disse Minder fra Barndommens Tid op i hans Erindring og hjalp ham til at udstyre Arv, Jeppe og de mange andre Bønder, som tildeltes ham, med de talrige karakteristiske Træk, som med Rette gjorde hans Fremstilling af disse Figurer saa berømt. Og dog var han ikke Naturskuespiller i den Betydning, at han ene overlod Alt til sin Natur og spillede paa sin øjeblikkelige Inspiration. Tvertimod, man veed, at han var en meget flittig Kunstner, der ikke alene skolede sit Organ saa godt, at den jydske Udtale efterhaanden tabte sig for Størstedelen, men som tillige anvendte stor Omhu for at opnaa den fornødne Harmoni i Gang, Bevægelse og Holdning. Arv var som sagt en af hans Glandsroller, og naar denne Figur er bleven typisk paa den danske Scene, skyldes det vel hovedsagelig ham, der fra Begyndelsen af har skabt den i en saa fuldendt Form, at ingen af hans Efterfølgere have bristet sig til Andet end at følge deres store Mønster, mulig med en Retouche af enkelte Smaatræk. „Det er efter vor Indsigt — skriver Rosenstand-Goiske om „Maskeraden" — ikke formeget sagt, naar vi sige, at Arvs Rolle ikke kunde blive ypperligere spilt, end den blev af Hr. Hortulan, som forestilte den sande danske Arv." Disse

Ord maa der tillægges saamegen større Vægt, som den unge Kritiker — han var paa hint Tidspunkt kun atten Aar — ikke paa andre Steder i sin Journal er bange for at udtale en streng Dadel over Hortulan. Om hans Udførelse af Magisteren i „Det lykkelige Skibbrud" hedder det saaledes: „At Hr. Hortulan spilte Rosiflengiuses Rolle kun meget maadelig, ere vi vante til, som og at han var højst urimelig klædt; ej alene Puklen, han har, men endog hans opreiste Gang er saa unaturlig, at det er umuligt at tænke noget Virkeligt. Den hele Magister komme os ej for som en pukkelrygget Mand, men som en, der skulde, om han kunde, forestille en, ej paa en rigtig Skueplads, men i en Fjællehytte." Og i sin Omtale af den borgerlige Tragedie „Beverley" skriver han endvidere: „Stukelis Rolle havde Hr. Hortulan, og hans Aktion geraader ham til slet ingen Ære. Den var saa skjødesløs, at han endog to Gange gik rent fra Rollen, og er det dog ej skammeligt, at en god Akteur skal fortjene den Dadel, som den yderste Grad af Skjødesløshed fortjener? Om nu Hr. H. ej havde saa megen Omhyggelighed for sin egen Ære, som ene kan være Drivefjederen hos en dansk Akteur, burde han da ej for Tilskuernes Skyld i det Mindste lære den udenad? Og det skulde smerte os, om det skulde blive en Roes for ham, at han vidste sin Rolle, det som man med Billighed endog fordrer af den usleste Akteur. Et Par Steder var Aktionen, vi nødes til at tro af Slumpelykke, for Ex. i tredie Akt niende Scene, ganske rigtig. Ja! vi tvivle ej paa, at han jo kunde gjøre det bedre, naar han vilde."

„Den dramatiske Journal" kunde, som man seer, baade klappe og kradse. Dette mærkelige Produkt fra Skrivefrihedens første Periode i Danmark var af ingen ringe Betydning. Man ikke alene læste den unavngivne Forfatters Dagbogsblade, men man tog Hensyn til dem, baade Publikum og Skuespillerne, og mangen en Ufkik paa Scenen fik Rosenstand-Goiske forjaget ved sin raske, uforfærdede Pen. Der kan da heller ikke være nogen Tvivl om, at Hortulan af og til har efterfulgt sine Kunstbrødres Exempel: at sløse i en eller anden Rolle, som ikke interesserede ham; men kan det end ikke forsvares, kan det til en vis Grad undskyldes ved det store og forskjelligartede Arbejde, der læssedes paa hans Skuldre. Der gik ikke et eneste af Holbergs Lystspil, uden at han medvirkede deri, ofte i flere forskjellige Roller. I „Hexeri eller blind Allarm" spillede han saaledes paa en og samme Aften Arv og første Akteur, i „Melampe" første Bonde, Fiskeren og Marcolfi Tjener, i „Den politiske Kandestøber" Antonius, Gert Bundtmager og Arianke Grovsmeds, ja i „Ulysses von Ithacia" har han endog drevet det til paa selvsamme Aften at spille fire Roller: Marcolfus, første Jøde, Hververen og Trojaneren. Samtidig hermed lagdes der Beslag paa ham i næsten alle Molières Komedier, af hvilke „Den indbildte Syge", „Tartuffe", „Den Gjerrige", „Scapins Skalkestykker", „Don Juan eller Den Ugudelige", „Doktoren mod sin Villie", „Fruentimmerhaderen" o. s. v. o. s. v. hørte til hans Repertoire; man tildelte ham efterhaanden alle de værdige Fædre, ja selv Syngespillet, som f. Ex. „Tronfølgen i Sidon", og Tragedien, bl. A. „Themistokles", „Zarine", „Merope" og „Emilie Galotti" krævede hans Hjælp.

Vi staa her ligeoverfor en ny Side af Hortulans Virksomhed: hans Medvirken i Sørgespillet. Det er muligt hans største Triumf, at han trods den jydske Dialekt og trods sit store komiske Repertoire havde Ord for at være den bedste Deklamator af Vers og for at spille med mindst Unatur og Svulst. Herover har ogsaa hans Samtid afgivet sit Votum, og i „Journalen" hedder det saaledes, hvor Udførelsen af Voltaires Tragedie „Merope" omtales: „Narbas' Rolle har Hr. Hortulan; han deklamerte Versene saa godt, som det var muligt, og hans hele Aktion var ypperlig og naturlig; de mange Fordele, som Hr. H. har til slige Roller, gjør hans Aktion meget naturlig." Og da Rosenstand-Goiske omtrent ti Aar senere skrev sine, først af Molbech i 1839 udgivne „Kritiske Efterretninger om den Kongelige danske Skueplads", udtalte han sig heri paa følgende Maade om Kunstneren: „Jeg vil derfor gaa over til den gamle Mands Rolle, som Hr. Hortulan tilforn har spillet med saa megen Ære, men som hans ulægelige Sygdom neppe vil tillade ham oftere at udføre. Til den gamle Mands Rolle har denne Akteur mange Talenter; hans Ansigt er baade ærværdigt og fornemt, og det er umuligt at se paa ham i Tragedien uden at tænke paa en ulykkelig og fornem Fader. Hans Stemme er tillige meget ædel og mandig, og hans Deklamation eller Brug af Stemmen overhovedet fortræffelig til dette Slags Roller. Men det er ogsaa kun denne Art af tragiske Roller, han kan spille med Lykke, hvori man ikke seer saa meget paa Ansigtsspillet eller paa Varieteten og Styrken af Tonefaldene, da en gammel Mands Affekter i Naturen selv ikke ytre sig saa kjendeligt eller saa stærkt, som Tilfældet er hos den Unge. Endnu maa jeg tilføje en Bemærkning om denne meget fortjente Skuespiller. Ingen af Mandfolkene ved vort Theater har nogen Tid nærmet sig til Hr. Hortulan i at kunne deklamere Vers, saavel i Henseende til at man tydeligt ved Deklamationen kunde mærke og overbevise sig om, at han forstod og var gjennemtrængt af sin Rolle, som ogsaa i den Henseende, at han virkelig deklamerede Rollen og ikke blot skanderede den."

Denne Roes er saa meget desto større for Hortulan, som han ikke alene ikke havde noget Mønster, efter hvilket han kunde uddanne sig, men som han maatte bryde med den afmaalte, stive Spillemaade, der allerede var bleven fastslaaet ved vor Scene som den eneste sande og rigtige, og som han maatte kæmpe med alle de Vanskeligheder, det ofte vanvittige Kostume beredte den tragiske Kunstner. Hvorledes var han f. Ex. paaklædt i Johan Nordahl Bruns Sørgespil „Zarine", hvor han spillede Lovano, en af Medernes Anførere? Theatrets ældste Regieprotokol besvarer Spørgsmaalet saaledes: „En violet atlaskes antique Dragt med Couleur de Rose Ærmer, drapperet med guul tigret trille paa det venstre Skjød; en grøn kappe med sort flosses bræmme, en Sølvlahns Caschet med høye Plüme, udslaget Haar, røde strømper, Sorte skoe med røde sløyfer, Sabel." Saaledes saae en af Stykkets Helte ud, og nu Heltinden? Hun var iført: „En violet atlaskes Kyraß broderet med sølvflitter, ditoe Skjørt, en sølv-lahns Caschet med høje Fier, en Couleur de Roses Kappe med sølvgatun og Sorte atlaskes bræmmer, et kort sidegevæhr, røde Halvstøvler, udslagne Haar." Man tænke sig en Kunstner aftegne Sacernes Dronning i dette Kostume; hvor vilde man nu ikke le deraf? Og det gjorde man da forøvrigt allerede paa hin Tid; ikke alene den franske Dramatiker Chevrier, som gjæstede Danmark i det kgl. Theaters første Aar, men tillige mange

Kjøbenhavnere havde Forstand nok til at se det Absurde i, at en romersk Helt i Sørgespillet f. Ex. til blottede Arme bar Handsker og krusede Mansketter.

Marcus Ulfoe Hortulan.
Tegnet paa Træ af H. Tegner.

Wessel var som bekjendt den, der først slog en Pæl gjennem det opstyltede franske Sørgespil. Ikke blot i Ord og Handling, men ogsaa i Kostume blev det parodieret af „Kjærlighed uden Strømper", og da Hortulan medvirkede ved den første Forestilling som den Fortrolige, Jesper, vil det muligt kunne interessere Læserne at faae at vide, hvorledes det udødelige „Sørgespil" oprindelig var udstyret, saameget mere som vort Theaters Arkiv ikke vil kunne meddele nogen Oplysning i saa Henseende. Johan von Ehrenpreis var iført: „en blaaegraae Klædes Kiol, rød trilles vest, blaae trilles Buxer, 3kantet hat med opstaaende fier, og en rød= og hviidstriibet coccarde, støvler, en Silketørklæde om halsen; siden grøn silke kappe med guldgaloner, Skoe, store tinspænder, og hielm." — Grethe bar: „en hviid atlaskes trøye og skiørt med blaae garniture og smalle sølvtresser, og flohrs forklæde; siden et hvidt taftes Slæb og toe Sløhr." — Mettes Dragt bestod af: „Rød taftes trøye og skiørt med hviid piquering og flohrs forklæde; siden et hvidt taftes Slæb og Sløhr." — Mads: „først en Couleur de loups vest, blaae Trøye, guule Nanquins Buxer, Skomagerskiødskind, hviid flosset bomulds hue, et silke tørklæde om Halsen, blaae indsprængte Traaestrømper, Store Tin=Spænder; siden en graa Klædes Kiol, guul trilles Vest, Rød silke=Kappe med sølv=galoner, en hielm med sølvstiæl." — Og endelig var Jesper iført: „en blaaestribet Kittel, en stribet Kallemankes trøye, guule Nanquins Buxer, blaae uldne strømper, brogede strømpebaand, et par smaa messing Skoespænder, brednæsede Skoe, rød ulden Nathue, Taassehaar; siden: trekantet hat med opstaaende fier, og en coccarde.»

Ihvorvel Hortulan, som det vel tilstrækkelig klart fremgaaer af hele Skildringen, hørte til Theatrets bedste og dygtigste Kunstnere, rangerede han dog kun i anden Klasse paa Gagelisten. Ved sin Ansættelse lønnedes han med 4 Rdlr. ugenlig, saalænge Skuespillene opførtes, hvorimod han i de nitten til tyve Uger fra sidst i Maj til sidst i September kun oppebar den halve Lønning. Ved Gagereglementet af 1772 avancerede han op til 500 Rdlr., men det var ogsaa det Højeste, han kunde drive det til. Hans Helbred var imidlertid blevet noget svækket, og da han naaede lidt op over Tredserne, maatte han søge sin Afsked med Pension, rimeligvis i Saisonen 1777—78. Naar han sidste Gang betraadte Scenen, kan ikke afgjøres med Sikkerhed. Hans Kammerater gav ham dog efter hans Afgang et smukt Bevis paa, hvor agtet og afholdt han havde været ikke alene for sine Evners, men ogsaa for sin hæderlige Karakters Skyld. Det af Schwarz stiftede „dramatiske Selskab", som allerede tidligere havde optaget ham som Æresmedlem, indgik til Theatrets Direktion med et Andragende om at maatte give en Forestilling til Indtægt for ham, og Andragendet blev bevilget, ligesom Kongehuset var saa naadigt at overvære Forestillingen. Denne blev givet den 27. Februar 1779 og bestod af Komedien „Den bedragne Formynder" og Balletten „Statuen". I en Anmærkning i Theatrets Regieprotokol 1779 hedder det: „Denne Aftens Indkomster vare allernaadigst skiænkede Acteur Hr. Hortulan, som i Aften, paaklæd en père noble, tog, efter 31 Aars Tjeneste, Afsked med de høye kongl. Herskaber, Theatret og Publicum." Hortulan har ved denne Lejlighed neppe gjort Andet end at gaa ind og bukke, thi den i Schwarz' „Lommebog" for 1785 indrykkede „Taksigelse" fra ham til Kongehuset og Publikum i Anledning af Beneficeforestillingen begynder med:

„Den danske Skueplads ej hørte mit Farvel,
Saa rørende for mig var denne sidste Time.
Jeg vilde takket højt, men blev en Pantomime;
Thi Naade, Yndest, Gunst stod lyse for min Sjæl —"

og ender endelig med de, for hin Tid, smukke Linier:

„Min Stav nu lægges ned; jeg fra Theatret gaaer,
Og ønsker dennem Hæld, som efter mig den tage.
Kritik og Smag paa dem ej Aarsag faae at klage,
Mens Norden haver Liv, og Skuepladsen staaer."

Endnu et Par Aar henlevede Hortulan, betrygget for Næringssorg ved den Pension, Kongen havde tilstaaet ham, og endelig hensov han den 11. (efter Andre den 12.) Juli 1783. Hans Enke fik som en sær Naade en livsvarig Understøttelse af 60 Rdlr. aarlig, og med ham uddøde Kunstnernavnet Hortulan, thi en Repetiteur og Figurant af dette Navn, rimeligvis hans Søn, var uden al Betydning for Theatret. Foranstaaende Portrait er det eneste, der kjendes af ham; det er kopieret efter en Radering af Kühn, udført efter en Tegning, som er i Kaptain Agerholms Eje.

Brev fra den unge Baronesse Hermine til en Veninde.

Af D. Spitzer.*)

Wien, 22. Oktober 1878.

Kjære Pauline! Jeg har af dit sidste Brev til min største Beklagelse erfaret, at dine Forældre ogsaa vilde tilbringe hele Vinteren paa deres Landejendom, da din Fader ved landlig Tilbageholdenhed vil bøde paa nogle finansielle Synder, som han har gjort sig skyldig i. Det kommer der ud af det, naar vi ikke passe bedre paa vore letsindige Fædre og naar vi, istedetfor vedvarende at have et vagtsomt Øje med dem ved at tvinge dem til at følge med os til enhver ny Forestilling i Theatret og til enhver Soirée, som vi besøge, overlade dem til daarligt Selskab, hvor der altid findes Forførere, som benytte sig af deres Uerfarenhed til at forlokke dem til Børsspil eller hvad det nu kan være, hvorved vi stakkels Piger gaa glip af vor surt erhvervede Medgift. Din Skjæbne har rørt mig til Taarer; men da jeg altid kun græder, lige før jeg skal i Seng, fordi det ikke passer sig for en ung, giftefærdig Pige at gaa omkring om Dagen med forgrædte Øjne, som om hun led af ulykkelig Kjærlighed, og da jeg endnu ikke nogensinde er kommen i Seng før Klokken to, har jeg endnu ikke kunnet faae Tid til at udføre mit Forsæt og virkelig begræde Dig, stakkels lille Pauline.

Dog, ogsaa Vinteren paa Landet maa have sine Behageligheder. Man behøver da ikke som om Sommeren at staa op Klokken tre om Morgenen for at nyde det ophøjede Skue af en Solopgang, men kan roligt drikke sin The, studere Modebladets nye Façoner og Frisurer ved Lampens hyggelige Skjær, klæde sig paa, og saa sidder man i det varme Værelse og seer ud af Vinduet og nyder, mageligt gabende, Dagens Opvaagnen Klokken ti. Og paa Eders Slotspark kan Du løbe paa Skøjter af Hjertenslyst uden Frygt for Kritiken, medens vi her i Byen altid maa øve vor Kunst for den bevæbnede og besporede offentlige Menings Øjne og løbe Fare for, at en eller anden Recensent fra en i Wien kun i faa Exemplarer udbredt Husar-Eskadron gjør sig lystig over den blaa Næse, som en ungdommelig Støjteløberske lægger for Dagen i sin Rolle. Men jeg veed, at alle mine Trøstegrunde ikke vilde formaa at erstatte Dig Fastelavnsugen i Wien, som Du nu, stakkels Barn, kun vil kunne nyde i den kulinariske Form af Fastelavnsboller. Hvor ofte have vi ikke sværmet for, ogsaa engang at blive Heltinder i en Roman; kun de kjedsommelige Heltinder i en tydsk Roman lovede vi hinanden højtidelig aldrig at blive. Hellere vilde jeg være Dulcinea for en naragtig Don Quixote end Heloise for en pommersk Hovmester eller Privatdocent, som i Almindelighed tager en Piges Hjerte med Storm ved Hjælp af sine aandrige Bemærkninger om Litteratur- eller Kunsthistorie. Men nu har jeg allerede forlængst opgivet alle mine Forhaabninger om en Roman, og jeg er bange for, at jeg bliver gift pludselig, ligesom jeg bliver engageret til en Vals. Fremgangsmaaden er i begge Tilfælde den samme: en Mand bukker for mig, jeg siger: vil De tale med min Moder! Efterat den unge Mand har opfyldt denne Betingelse, bukker han igjen for mig, og jeg svarer, at jeg endnu ikke er engageret; derpaa tager han mig om Livet, og nu er jeg hans, heldigvis kun saalænge Valsen varer og ikke for hele Livet.

Da Fornøjelsernes Hvirvel for Øjeblikket endnu er meget begrænset, maa Du for denne Gang nøjes med en lille Beretning om de nye Komedier, jeg hidtil har seet. Paa Scenen gjør i denne Saison de ældre Mænd uhyre Lykke hos de unge Piger. I Burgtheatret gaaer der stadig et nyt Stykke af Paul Lindau: „Eftervaar". I dette forelsker en treogfyrretyveaarig Professor i Botanik sig i en ung Pige, efter at han tidligere har været forelsket i hendes Moder, dog uden hendes Giftermaal, hvilket bliver alt sjeldnere og sjeldnere paa Scenen. Da Pigen ogsaa elsker den modne Ungkarl, faaer hans efterværlige Kjærlighed tilsidst sin Løn, idet Datteren gjør sin Moders Forsømmelighed god igjen og gifter sig med ham, saa at Professoren dog bliver i Familien. I et Sørgespil, „Marino Falieri", som jeg derefter saae i „Stadttheater", førte man en endnu større botanisk Mærkværdighed frem for Publikum, thi der er Helten og Elskeren ikke mindre end firsindstyve Aar og gift med en ganske ung Pige. Men Dogen Falieri er ikke alene forelsket i sin Kone, men hun elsker ogsaa ham med al den Ømhed, man maa føle for en Elsker, som hvert Øjeblik kan rives bort fra En af Døden paa Grund af Alderdomssvaghed. Saadanne Stykker undergrave vel ikke Moraliteten, men kunne dog efter min Mening blive os farlige paa anden Maade. Thi hvis Theaterforfatterne bringe de ældgamle Elskere i Mode, vil det ende med, at vi unge Piger ikke bryde os om andre end saadanne, og hvis Du skulde høre, at jeg har ladet mig bortføre af en Officier fra Invalidestiftelsen, fordi mine Forældre have nægtet deres Samtykke til vor Forbindelse, saa beklag mig, kjære Pauline, men fordøm mig ikke, thi hvorledes havde jeg kunnet modstaa Kjærligheden til en Mand, der allerede var Oberstlieutenant i Slaget ved Austerlitz.

De unge Mænd fly jo desuden Synet af os, ellers vilde de ikke med en saadan Forkjærlighed besøge de Theaterforestillinger, til hvilke, som Kunstudtrykket lyder, Fædre ikke kunne medtage deres Døtre. Saaledes er Carl-Theatret hver Aften udsolgt, fordi Direkteur Teweles Venner have udspredt det Rygte, at den nye Farce „Niniche" kun er et Stykke for Fædre uden Døtre. Og særlig skulle Badescenerne i første Akt være meget anstødelige endog for Damer, som selv have badet allerede gjentagne Gange. Men dette er der ikke et sandt Ord i, thi den Skuespillerinde, som spiller Niniche, bærer rigtignok Badekostume, men er saa indhyllet i sin Badekappe, at de Damer, der sidde som Tilskuerinder i Logerne, give sig langt større Blottelser. Ogsaa Direkteur Tewele spiller meget decent, omendskjøndt han optræder i Bademester-Kostume. Ganske vist er den største Del af hans Legeme ubedækket, nemlig hans Næse, men det kan han ikke gjøre for, saalænge der ikke gives Svømmebenklæder for Næser.

Da de smægtende Elskere ogsaa høre til Mopperacen, som er i Begreb med at dø ud, har det allerede forlængst været forbi med Serenaderne, og Mandolinerne, som engang var en Skræk for bekymrede Mødre, fordi de hovedsagelig anvendtes af forelskede unge Mænd uden sikkert Udkomme til at forstyrre unge Damer af god Familie i deres Nattero, ere gaaede aldeles af Brug. For nu at holde os skadesløs for

---

*) Vi have tidligere — f. Ex. i Nr. 115 — bragt Prøver af Spitzers for „Neue freie Presse" skrevne Feuilletoner. Nylig er den fjerde Samling af disse udkommen — endog i andet Oplag — under Titel „Wiener Spaziergänge", men dens Indhold er desværre saa lokalt, at kun ovenstaaende Artikel egner sig nogenlunde til at give et fremmed Publikum en Ide om Feuilletonistens Stil.

Red.

dette lange Savn give nogle spanske Musikanter i Josephstadt-Theatret Koncerter paa Mandolin. Naar Tæppet gaaer op, seer man toogtyve Spaniere med sorte Strømper og Sko, sorte Knæbenklæder og Vamse, sorte Kapper og trekantede Hatte, saa at man troer, at Entreprise des pompes funèbres vil producere sig med en Begravelse af første Klasse. Dette er imidlertid heldigvis ikke Tilfældet, og den uhyggelige Uniform er kun den gammel-spanske Studenterdragt. Enogtyve Mandolinister sidde højtidelig paa Stole og stirre med ufravendte Blikke paa en i en Kappe indhyllet Skikkelse, som staaer foran dem med Ryggen mod Publikum og ved sin højtidelige Adfærd fremkalder den Angst hos Publikum, at den pludselig vil trække et fotografisk Apparat frem under Kappen og fotografere hele Selskabet. Det er imidlertid kun Kapelmesteren, og paa et givet Tegn begynde alle Mandolinerne at klynge blidt — en Storm i et Glas Sukkervand. Det er ganske net, kjære Pauline, at have et Par Dousin Tilbedere, men naar de ville sukke forelsket, maa de ikke gjøre det allesammen paa engang, men kjønt den Ene efter den Anden. Idet jeg imødeseer en saadan Koncert, forbliver jeg din forventningsfulde Hermine.

Professor Sars og den Munch-Keyserske Theori.

(J. E. Sars: Udsigt over den norske Historie I.—II. Kristiania 1877. Cammermeyer.)

I.

Idet vi herved anmelde et Arbejde, som allerede har opnaaet stor Udbredelse og vakt berettiget Opsigt ved Klarhed og Orden i Fremstillingen, ved en ypperlig Stil, ved flere mesterlige Skildringer, saa er det os af flere Grunde umuligt at indlade os paa en vidtløftigere Redegjørelse for dets rige Indhold. Vi maa indskrænke os til nærmere Undersøgelse af et Hovedpunkt i denne udførlige Oversigt over Norges ældre Historie.

Hvilken Stilling indtager Forf. til sine berømte Forgængere, Keyser og Munch, og til deres Lære om Normændenes Urnorskhed og „udelukkende" Ejendomsret til Edda- og Sagalitteraturen?

En Theoris Fremgang beroer væsenlig paa Beskaffenheden af de Grunde, hvormed den er forsynet, naar den først slippes ud i Verden. Den Keyser-Munchske Lære har just ikke havt megen Fremgang udenfor Norge. Aarsagen hertil er den svage Bevisførelse, hvortil den støttede sig. Den var nemlig — denne Bevisførelse — sammensat af ubevislige og ofte indbyrdes modsigende Paastande, dristige Hypotheser og fortvivlede Forsøg paa at bortforklare de uigjendriveligste Kjendsgjerninger. Vi maa i Korthed give Grunde for denne Dom. Det vil derved blive klart, hvad der var den egenlige Grund til Lærens Opfindelse, og det kan derhos være interessant at se, til hvilke Urimeligheder endog store Videnskabsmænd kunne forfalde, naar deres Forfattervirksomhed skal tilfredsstille andre Krav end Videnskabens.

Selve Bygningens Grundsten dannes af en berygtet Indvandringshypothese, ifølge hvilken Normændene for at bevare deres Urnorskhed ubesmittet af farlige svenske Tilsætninger skulle have vandret som et Folk for sig langs Ishavets Kyst til deres forjættede Land. Hypothesen staaer i Strid med sund Fornuft og i Strid med Oldsagernes bestemte Vidnesbyrd. For at bortforklare Islændernes besværlige Udtalelser om Nordens nationale Enhed sparedes ingen Anstrengelse. Naar Snorre siger, at han har til Hensigt at nedskrive Fortællinger om Høvdinge, som have talt dansk Tunge, og derpaa skildrer baade svenske, norske og danske Kongers Skjæbner langt ned i Middelalderen, saa maa dette ikke betyde, at Snorre ansaa det Sprog, som paa hans Tid taltes i Norden, for væsenlig et og det samme, men han skal med Udtrykket dönsk tunga kun have sigtet til „det forældede, med Knytlingerne uddøde Fællessprog"; eller ogsaa hedder det, at vore Fædre have brugt det nævnte Udtryk paa samme Maade, som vi kunne sige: „det nordiske Sprog" uden dermed at erklære de tre Sprog for eet, ret som om det kunde falde Nogen ind at tale om det nuværende nordiske Sprog. Naar en Runesten paa Øland har en Indskrift, der er affattet i Drottkvæde, saa maa denne Kjendsgjerning ikke bevise, at ogsaa Svenske stundom have forsøgt denne vanskelige Verseart; men Indskriften skal nødvendigvis skyldes en forbirejsende Normand, eftersom den ikke bærer noget svensk Særpræg, og man gaaer saaledes ud fra den Forudsætning, at alle af svenske Mænd udhuggede Runeindskrifter skulle være affattede i særlig Sprogform, skjøndt man, som nylig anført, mener, at Sproget i Norden endnu paa Knytlingetiden var fælles. Betydningen af den bekjendte Skik hos svenske og danske Konger at holde islandske Hofskjalde, en Skik, som vedblev lige ned i det 13. Aarhundrede, forringes paa en komisk Maade af Keyser, som mener, at Drapadigtningen kun har været en Modesag for Høvdingene, der har knyttet sig til gamle Minder fra Regnar Lodbrogs Dage, men af dem selv kun er bleven opfattet som en dunkel Klang, medens den aldeles ikke har fundet Øre hos Folket; — som om det var tænkeligt, at Thorvald Hjalte havde faaet Prisen for sit Fyrivallsdrapa, skjøndt det ikke var blevet forstaaet af den lyttende Hær, eller det var rimeligt, at en hel Række Sveakonger og tilmed den kloge Bjelbojarl havde været saadanne Slaver af Modens Tyranni, at de havde lønnet Skjalde, hvis Sange af Tilhørerne kun opfattedes som „en dunkel Klang".

Endnu pudsigere er det, naar Munch, der antager, at Eddasangene ere blevne digtede paa en Tid, da endnu den fælles Sprogform var overvejende, men siden oversatte paa den norske Mundart, dog gjør disse Sange til udelukkende norsk Ejendom, som om Ejendomsretten til en litterair Frembringelse udelukkende skulde tilhøre det Folk, paa hvis Sprog den er bleven oversat; paa den Maade vilde det jo være let at skaffe sig privilegium exclusivum paa al mulig Litteratur. For at forringe Islændernes Fortjenester af Sagalitteraturen gjøres en obskur Normand, Thorgejr Afrádskoll, til dens egenlige Ophavsmand. Hans Navn, som passende kan oversættes med „Uraadsskalle", oversatte Munch med „ypperligt Hoved", sandsynligvis fordi det syntes betænkeligt at gjøre en Mand, som bar hint Navn, til den norske Historieskrivnings Fader. — Men det maa allerede være klart for Alle, at det er Nationalforfængelighed, en almindelig Lyde i Frihedens Ynglingeaar, og intet Andet, som har drevet sit Spil med de udmærkede Forskere og ført dem paa Vildspor. Den, som ønsker nærmere Besked om de herhen hørende Spørgsmaal, vil finde den i Richerts fortræffelige Skrift: «Om nordisk bildning och fornnordisk literatur», hvor den hypernorske Theori er bleven kritiseret paa en saadan Maade, at man vel turde haabe at slippe for at se den spøge mere i videnskabelige Arbejder.*)

Det gamle Ord: vestigia terrent synes imidlertid ikke altid at maatte beholde sin Gyldighed. Første Del af Prof. Sars' Arbejde indeholder et udførligt Forsøg paa at bygge den faldne hypernorske Herlighed op igjen, men paa fastere Grundvold. Forf. anerkjender uden Forbehold, at det var norsk „Særfølelse", som drev Keyser og Munch til den skarpe Adskillelse mellem Norsk, Svensk og Dansk, til Opstillingen af den berygtede Indvandringstheori, til den dristige Annekteren af Islændernes litteraire Fortjeneste, og han vil ikke længere være med til disse Yderligheder. Men Forf.s „Særfølelse"

Efter «Aftonbladet».

*) Danske henvises naturligere til Prof. Sv. Grundtvig („Nordens gamle Litteratur" og „Er Nordens gl. Litt. norsk?"). Fra hans Rustkammer har den svenske Forbundsfælle hentet en Del af sine Vaaben.
O. A.

er derfor ikke mindre udviklet, som det ogsaa var at vente af hans Antecedentia.*) Keysers og Munchs „Særfølelse" skal ifølge Sars virkelig have fyldestgjort „Videnskabens Krav", og for at bestyrke dette paaberaabes Thierrys Ord: Le grand précepte qu'il faut donner en histoire, c'est de distinguer au lieu de confondre, car à moins d'être varié l'on n'est pas vrai. Fejlen hos Forgængerne skal saaledes ikke være denne „Særfølelse", dette afskillende, dette idelige „udelukkende"; men det skal kun ligge deri, at de have tilvejebragt deres Resultat, den fuldstændig rigtige Isoleringstheori, ved Hjælp af urigtige Præmisser, idet de saaledes udføre et mærkeligt logisk Mirakel. Men «soyons logiques et nous serons justes» er Sars' Løsen, og han har derfor paataget sig at berigtige denne lille Fejl i den fortræffelige Slutningsrække, for at den derefter kan staande fast og sikker.

Vi, som ere overbeviste om, at det, som binder de nordiske Folk sammen, endnu den Dag idag er det Væsenlige i deres Karakter, medens Ulighederne mere ere at anse for Tilfældigheder eller Ubetydeligheder, — vi tilstaa gjerne, at en nordisk Historieskrivning, som gjør til sin Hovedopgave et «distingvendum» mellem de tre Folk, allerede fra Begyndelsen af forekommer os mistænkelig; thi den miskjender, hvad Geijer kalder Hjertet af al Læremethode: den skjelner ikke mellem Hovedsag og Bisag, den maa tvertimod let komme til at fremhæve denne paa hins Bekostning, og det kan ikke have været Thierrys Mening, at Historieskriveren burde gaa saaledes til Værks. Meget rigtigt siger Forf., naar der er Spørgsmaal om Forholdet til Island: „Det Fælles og Forbindende er og bliver Hovedsagen". At han ikke har indseet, at det Samme gjælder om Forholdet til Danmark og Sverig, er blevet til Skade for hans Bog, „Distinktions"-Iveren har spillet ham slemme Puds.

Sars bebrejder Forgængerne, at de ere gaaede ud fra Forestillingen om en mythologisk Guldalder, have ført de Digte og Fortællinger, i hvilke Forfædrenes Tro er bleven bevaret, op til Stammens tidligste Oldtid og saaledes have holdt enhver Tanke om Udvikling tilbage. Det var en betydelig Fejl; thi — „man seer let, at denne Betragtningsmaade kun i en meget indskrænket Forstand tilsteder en Vindicering af Edda- og Sagalitteraturen for den norske Folkestamme, og at man fra dette Standpunkt let kan komme til at inkorporere eller opløse hele Norges ældre Histore til Fordel for et nordisk Fællesskab." Forkastende et Standpunkt, der kan have saa afskyelige Følger, søger Sars at vise, at endog Urgermanernes Religion er opstaaet i en historisk Tid. Naar Cæsar lader de tydske Folks Religion bestaa i ren Naturkultus, medens Tacitus nævner bestemte Guder som Gjenstand for deres Dyrkelse, saa skal dette komme deraf, at hvad Tacitus har fundet, det var endnu ikke til, da Cæsar skrev, — og naar Tacitus latiniserer Odin til Merkur, saa skal denne mindre heldige Oversættelse bevise, at Odinsbilledet endnu i det andet Aarh. har været svagt udviklet. „Havde Odin da endog blot tilnærmelsesvis været, hvad han blev inden den norrøne Mythekreds: Gudernes Fader, Verdens Styrer, Klogskabens, Heltekraftens, Krigens, Digtningens Gud, vilde han neppe være bleven jevnført med en af de mindst fremtrædende romerske Guder; en saadan Jevnførelse tyder paa, at det oprindelige Naturbillede af en Stormens eller Luftens Guddom, der ligger til Grund for Odinsdyrkelsen, endnu har staaet i Forgrunden eller ialtfald været tydelig gjennemskinnende." Vi skulle saaledes næsten paa en Prik kunne angive, naar den urgermanske Gudetro er opstaaet, nemlig i det første Aarh. e. Kr. Et saa mærkværdigt og i Mythologiens Historie enestaaende Resultat maa vel gjøre os tvivlende og faae os til at spørge, om ikke nogen anden Forklaring af denne Forskjel mellem Cæsar og Tacitus er tænkelig. Og virkelig ligger denne anden Forklaring nær: Afvigelsen skyldes Cæsars ufuldkomnere Kjendskab til Germanerne; han kjendte egenlig kun Ariovists omflakkende Skarer, som ikke i fjorten Aar havde været under Tag. Hvad atter angaaer Tacitus' Sammenligning af Odin med Merkur, saa var denne Gud paa Kejsertiden ikke en af de mindst fremragende Guddomme. Hans oprindelige Rang i den romerske Mythologi var ganske vist ringe; men senere hen identificeredes han med den græske Hermes. Nu er det vel sandt, at dette Navn oprindelig er det samme som det indiske Saramâ, hvilket betyder Storm. Men allerede i de homeriske Sange er ethvert Spor af Hermes som Stormgud udslettet, og naturligvis er den til Rom overflyttede og med Merkur identificerede Hermes ligesaa lidt nogen Stormgud. I Horats' 10. Ode, 1. Bog, fejres Merkur som Civilisationens egenlige Skaber, „der har tæmmet Oldtidsmenneskenes vilde Sæder", som Lyrens Opfinder m. m.; men man vil hos romerske Forfattere forgjæves søge noget Spor af, at de have tænkt sig Merkur som Stormens eller Luftens Guddom. Af den paagjældende Sammenligning hos Tacitus vilde man derfor — tvertimod Sars — kunne drage den Slutning, at Odinsbilledet allerede paa Tacitus' Tid har havt adskillige af de mest karakteristiske Træk, som vi kjende fra Eddaen — han maa have været baade „Klogskabens" og „Digtningens" Gud — og at det oprindelige Naturbillede fuldstændig er forsvundet. Og den Antagelse, at Germanernes Gudelære skulde have udviklet sig under og ifølge Berøringen med Romerne, forudsætter i Grunden et endnu større Mirakel end den mythologiske Guldalder, det Mirakel nemlig, at den fra Begyndelsen abstrakte og paa Tacitus' Tid døende romerske Religion skulde have været istand til at frembringe den germanske Mythologis levende og konkrete Skikkelser. Hedenske Guder gaa stundom over fra et Folk til et andet; men de beholde deres oprindelige Træk, de overflyttes med Hud og Haar til det nye Folks Pantheon. Skulde Germanerne alene have været istand til selvstændigt at bearbejde det fra Fremmede Laante? Endnu har visstnok Forskningen ikke sagt sit sidste Ord om den forkjætrede „mythologiske Guldalder."

Ere vi berettigede til uden videre paa de skandinaviske Nordgermaner at overføre Skildringen i Tacitus' Germania af en yderst primitiv Tilstand, der tydeligt nok egenlig gjælder Stammefrænderne i Tydskland? Efterat Forf. har viist, at Sproget i de ældre Runeindskrifter staaer Ulfilas' Sprog nær, og deraf (uden Tvivl med Rette) har sluttet, at Nord- og Sydgermanernes Tungemaal paa Tacitus' Tid have været saa godt som identiske, fortsætter han: „Som det forholder sig med de sproglige, saaledes maa det ogsaa have forholdt sig med de nationale Afvigelser i Almindelighed. Skjøndt det er tvivlsomt, om Tacitus har nævnt eller kjendt nogen af de til den nordgermanske Afdeling hørende Stammer, kunne vi altsaa betragte hans Skildring af Germanernes Religion, Sæder, Stats- og Samfundsforhold, som om den var skreven ogsaa om hine. De kunde ikke dengang have staaet paa noget højere Kulturstandpunkt end det, hvorpaa deres sydlige Frænder stod." Det er sandt, at Tacitus ikke nævner de berømmelige Folk Hørder, Ryger og Egder („de rette Vikinger og Søkonger"); men han nævner Sviones, og om dem har Forf. to Sider forud sagt, at herved forstaaes Svearne. Jo nordligere i det Hele de af Tacitus nævnte germanske Folk bo, desto stærkere Kongemagt lader han dem have, og allerstærkest er Kongemagten hos Svearne. Dette antyder unægtelig et mere ordnet Samfund hos Nordgermanerne end hos Sydgermanerne, hvilket heller ikke er saa underligt, eftersom Skandinaverne ikke behøvede at flakke om som mange af de tydske Stammer. Tacitus siger fremdeles, at Svearnes Stater ere mægtige ikke blot ved deres vaabenføre Mænd, men ogsaa ved deres Flaader, og den Beskrivelse, han giver af deres Skibe, ligner de Fartøjer, som efter Arkæologiens Vidnesbyrd have været brugte i Norden under den ældre Jernalder, altsaa i den Periode, da Tacitus levede. Nordgermanerne vare saaledes allerede dengang et søfarende Folk. Vi staa her overfor en Kjendsgjerning af stor Vigtighed. Klart er det, at et Folk, som driver Søfart, ikke i Sæder og Samfundsforhold kan være fuldkomment ligeartet med det Folk, som ingen Skibe har. Forf. fremhæver stærkt Betydningen af den yngre Jernalders Søfart. Men skal da ikke ogsaa den

*) I Nord. Univ. Tidsskr. IV, 3. H., S. 63 finder man t. Ex. den Mening fremstillet af Sars, at hele Nordens Fremtid (i det 17. Aarh.) skulde have beroet paa Bevarelsen af dets Adsplittelse. Det er, som om Nogen mente, at Gjennemførelsen af Frankrigs, Italiens, Tydsklands nationale Enhed skulde have fordærvet disse Landes Fremtid.

ældre Jernalders Søfart have betydet Noget? — Om Nordgermanernes Religion nævner Tacitus intet Særligt; men da man af andre Steder i hans Skildring seer, at der fandtes religiøse Forskjelligheder blandt de germanske Stammer, saa er det vel ikke for dristigt at antage, at ogsaa Nordgermanerne have udviklet en ejendommelig Religionsform. Endnu vide vi Intet, som gjendriver Montelius' Anskuelse, at den ældre Jernalders Gudetro i det Væsenlige har lignet den, som vi kjende fra Eddaerne.

Hvorvidt den yngre Jernalder er opstaaet ved ny Indvandring eller ved Udvikling af den ældre, er et af de vanskeligste Spørgsmaal i Nordens Forhistorie. De afvigende Anskuelser staa her imod hinanden med lidet forskjellig Vægt. Forf. har med stor Klarhed gjort rede for Forskningens nuværende Standpunkt i dette Spørgsmaal, og det synes at være med en vis Tvivl, at han har bestemt sig for det sidste Alternativ.

Den yngre Jernalders Folk, siger han, maa have været den rette nordiske Stamme, den, fra hvem Vikingetogene udgik, og hos hvem den egenlige krigerske Mythologi, som er bevaret i Eddadigtene, har udviklet sig. Denne „Alder" synes at have havt sit rette Hjem i Norge og Svealand, hvor den optræder i talrige Mindesmærker, medens den er forholdsvis svagest repræsenteret i det sydligste Skandinavien.

Allerede paa Grund af det Anførte kunne vi ikke billige denne Nedflytning af Eddamythologiens Begyndelse til den yngre Jernalder, og vi komme senere hen tilbage til dette Punkt. Men — sæt ogsaa, at denne Mythologi først er opstaaet under den yngre Jernalder, og at denne Periode har havt sit rette Hjem i Svealand saavelsom i Norge — hvorledes kan man da frakjende Svearne al Delagtighed i den samme Mythologi? Hvorfor maa de ikke være med, idetmindste „paa et Hjørne?"

II.

Hvorfor tillægger da Prof. Sars Normændene saa store Fortrin fremfor Stammefrænderne, at de skulde have udelukkende Ejendomsret til de Kulturskatte og historiske Fænomener, i hvilke ogsaa Svenske og Danske hidtil have tilregnet sig nogen Del?

Det Første, der ved en saadan Undersøgelse falder i Øjnene, er, at Prof. Sars lægger en altfor stor Vægt paa Forskjellighederne i Beliggenhed, Klima og Natur. Saaledes siger han, at Norge er og altid har været overalt skilt fra det øvrige Norden ved Have eller Fjelde. Vi betvivle ganske vist ikke, at Forf.s „Særfølelse" gjerne vilde lægge himmelhøje Fjelde overalt mellem Sverig og Norge; men endnu ere de der ikke. Det er notorisk, at det søndenfjeldske Norge ved Bjerge er langt mere adskilt fra det nordenfjeldske end fra Sverig; og hvem i al Verden har hørt Tale om Fjelde mellem det fordum norske Bohuslän og Vestergötland-Dalsland eller mellem Jämtland, som ogsaa tidligere var norsk, og de tilgrændsende svenske Provindser? At Forf. ikke altid lader Havet være en adskillende Grændse, skulle vi snart se. Sin Anskuelse, at der maa have været „nationale Divergenser" mellem de nordiske Landes Befolkning længe før deres sikre Historie, vil Forf. bevise dermed, at klimatiske og andre Naturforhold have Indflydelse paa Sprogorganerne og derigjennem paa Sprogene, „der altid ville antage en forskjellig Karakter med Hensyn paa Lydforholdene hos Fjeldfolk og hos Slettefolk; men Sprogenes ydre Beskaffenhed har igjen en Sammenhæng med de i Sproget nedlagte Aandsfrembringelsers indre Væsen", og til Bekræftelse herpaa citeres Jakob Grimms Ord: „Auf der Alpe herrschen Diphthonge vor, auf dem Blachfelde enge und dünne Vocalen, unter den Consonanten mediæ und tenues." Denne Fremstilling har ikke stor Beviskraft. Den svenske Almue fylder paa sine Steder Sproget ligesaa tappert med Diftonger som den norske. Bo de aspirerende Englændere paa „Alper"? Og skal det virkelig være af nogen Betydning for de i Sproget nedlagte „Aandsfrembringelsers indre Væsen", om man siger t. Ex. Eirik eller Erik, that eller det?

Man kunde af Forf.s „Særfølelse" vente, at han skulde gjøre saa stor Kapital som muligt af den Omstændighed, at Svenskerne ikke synes at have faret i Vesterviking fuldt saa meget som Normænd og Danske. Men det er dog en Overraskelse at finde, at han af saa yderligt svage Grunde frakjender Svenskerne al Delagtighed i Farterne mod Vest. Han siger: „Svenskernes gamle Hjem er et Indland med en ringe Kyststrækning mod Østersøen; det er saaledes libet rimeligt, at de skulde have opnaaet samme Fortrolighed med Sølivet som de øvrige Skandinaver, og endnu mindre, at de lige med disse skulde have taget Del i Togterne til det vestlige Europas Lande. Indskrifterne paa et Par Runestene i Sverig omtale Mænd, som have opholdt sig eller ere døde vester i England; men dette er ogsaa de eneste Vidnesbyrd om nogen Deltagelse af Svearne i den saakaldte Vesterviking. I de gallofrankiske, irlandske eller angelsachsiske Kildeskrifter fra denne Periode findes Intet, som bestemt antyder, at de i noget større Antal have været med i de normanniske Hærgningstog paa Englands, Irlands, Frankrigs eller Frieslands Kyster." — Først og fremmest er det aldeles fejlagtigt, at Svearnes gamle Hjem skulde have havt en ringe Kyststrækning. Mälaren var fordum ikke en Ferskvandssø, men en Bugt af Østersøen, en dybt indskjærende Fjord, temmelig lig mange af de dybere norske Fjorde. Dens Vige trængte da meget længere ind i Landet til alle Sider, saa at der mange Steder, hvor der nu kun findes dybere Dalgange, da var Sunde og Gjennemskjæringer, og Säve spørger derfor med Grund: „Kan man tænke sig et ypperligere Sted at bo for et søfarende Folk end den uhyre Skjærgaard i Oldtidens Svithiod?" — Ikke heller er det Tilfældet, at kun et Par Runeskrifter skulde bære Vidne om Svenskernes Vestfarter; Montelius t. Ex. siger, at der „endnu findes et stort Antal" af saadanne Runestene (Sveriges Hednatid, S. 293). Naar man dertil erindrer, hvilke Masser af angelsachsiske Mønter der ere fundne i svensk Jord, bliver det klart, at de udenlandske Kildeskrifters af Forf. fremhævede Taushed ikke betyder Andet, end at disse Skrifters Forfattere endnu ikke kjendte noget „Videnskabens Krav", som kunde faae dem til at skjelne skarpt mellem Folk, som vare hverandre lige. Stundom skjelne de jo saa lidt mellem Normænd og Danske, at endog den første normanniske Hertugs Nationalitet har kunnet blive et Stridsemne mellem de tvende Folk. Steenstrup og Worsaae paastaa med Bestemthed, at han har været dansk, medens Sars og Storm eftertrykkeligt erklære, at der ikke længer kan være Tale om historisk Kritik, hvis han ikke maa være Normand.

Forf. fremhæver uden Tvivl med Rette, at Svenskerne have udgjort Flertallet af de skandinaviske „Varjæger", som midt i det 9. Aarhundrede stiftede det mægtige Garderige og derpaa udbredte sig lige til Konstantinopel. Han siger imidlertid senere: Svearnes Erobringstog østerpaa bragte dem ikke i Berøring med Folk, som stod saa højt i Civilisation, at de fra dem kunde modtage frugtbringende Impulser. Forf. synes her at have glemt, at Konstantinopel ubestrideligt var Dannelsens Hovedsæde — man kan gjerne sige: under hele Middelalderen. Er det ikke først ved Bekjendtskab med den rige Dannelsesskat, som Konstantinopel havde frelst fra Tilintetgjørelse, at Vesteuropa i Sandhed er blevet civiliseret?

Efterat Forf. saaledes har afførdiget Svearne, skrider han til at befri sig fra den for hans Formaal ubehagelige Omstændighed, at Danerne ligesaa meget som Normændene — eller maaske endnu mere end de — have hjemsøgt Vesteuropa. „Sammenligne vi nu igjen disse to Folk med Hensyn paa de Forbindelser, hvori Vikingetogene ledte dem ind, tør det vise sig, at der er god Grund til at antage, at Fordelen snarest har været paa Normændenes Side". Thi medens Svearnes Hærfærd kun førte dem til det fattige Miklagaard, og Danerne kæmpede med saa tarvelige Nationer som Franker og Angelsachser — bragtes Normændene ved Vikingetogene i stadig Berøring med de højt civiliserede keltiske Nationer i Skotland, Irland og Bretland!

Man troer maaske, at Forf. kun har villet skjemte; men det er hans ramme Alvor. Fylkerne i det sydvestlige Norge stod i meget nær Forbindelse med den rige keltiske Kultur, og derved bleve Hørder og Ryger i Stand til at digte Eddakvadene (tidligst i det 9. Aarh.)!

Det var dog hos Kelterne, og særligt hos Irerne, daar-

ligt bevendt med det, som man sædvanligt forstaaer ved Kultur. Munch antager, at Aarsagen til, at de norske Vikinger i Begyndelsen gik England forbi og istedet hjemsøgte Irland, ikke har været nogen anden end den, at de lettere kunde faae Bugt med de raa og halvvilde Irer end med de civiliserede Angelsachser, og han bifalder fuldstændigt Worsaaes Anskuelse, at Normændene i det Hele stod paa et langt højere Kulturtrin end Irerne. Og virkelig bliver disse Videnskabsmænds Anskuelse let forklarlig, naar man læser, at de eneste Fartøjer, Irerne havde, vare lavede af Grene og overtrukne med Huder, at de ikke drev Handel, ikke havde egen Mønt, og at de første irske Steder have havt Normænd at takke for deres Tilværelse. Forf. bestrider ikke disse ubestridelige Kjendsgjerninger; men han mener, at de Kjendetegn paa et højere eller lavere Kulturstandpunkt, som gjælde for Germaner, ikke „slaa til" hos de keltiske Folkeslag, eller m. a. O., at hvad der er Barbari hos et germansk Folk, kan være foreneligt med Civilisation hos et keltisk. Beviset for Irernes høje Kultur finder Forf. dels i deres Kristendom og dels i deres Rigdom paa Sang og Saga. Nu er det vel sandt, at den irske Kirke i en tidligere Periode har staaet meget højt, saa at endog Kristendomslivet synes at have ytret sig kraftigere der end andre Steder. Men hvorledes stod det til med Kristendommen i det 9. Aarh., da norske Vikinger første Gang landede paa Irland? Man læser, at Irerne i store Skarer faldt fra deres Tro og annammede Hedenskabet, og disse Frafaldne foer frem med endnu større Grumhed mod Kirker og Klostre end selve Vikingerne. En saadan Kjendsgjerning godtgjør tydeligt, at Irerne vare sunkne saa dybt i Barbari og Raahed, at endog deres Religion var i Opløsningstilstand. Hvis endvidere poetisk Begavelse skal gjælde som Bevis paa Civilisation, saa findes der neppe noget halvvildt Folkeslag, der ikke med ligesaa god Grund som Irerne kan kaldes civiliseret, og vi forstaa da ikke, hvad Ret Forf. har til at frakjende de finske og slaviske Folk, med hvem Svearne kom i Berøring, Civilisation. Ogsaa disse Folk have jo en rig Skat af hedensk Digtekunst, og Kalevale turde i indre Værd mere end opveje hele Læs af keltisk Poesi. Vi have Mistanke om, at de irske Kelters egenlige Fortrin for Finner og Slaver bestaaer deri, at hine havde den Ære at blive hærgede af Hørder og Ryger, medens disse maatte tage tiltakke med Svearne.*) Kelternes Indvirkning paa den skandinaviske Kultur under Vikingetiden har vistnok været paa det Nærmeste ligesaa stor som Finnernes og Slavernes ɔ: lig Nul. Hvis kristne Indflydelser skulle være komne fra Irland til Hørder og Ryger, staaer denne Antagelse i Strid med Snorre, som bevidner, at Vikværjerne kjendte mere end andre Normænd til kristne Sæder. Skulle fremdeles poetiske Indflydelser have gjort sig gjældende, saa maa der paavises keltiske Spor i den nordiske Digtning, om hvilken Forf. antager, at den er opstaaet tidligst i det niende Aarh. Men det Eneste, som kan ligne en keltisk „Kulturstrømning", er, at nogle Vikinger have ægtet irske Kongedøtre, og at som Følge deraf adskillige Islændinge have baaret keltiske Navne. Forf. bemærker: „Hvad Germanerne ifølge deres Væsen hurtigst og kraftigst tilegne sig af Kulturen, er netop dens mere materielle eller praktiske Side." Hvorledes forliges denne Anskuelse om Germanernes „Væsen" med den Mening, at de norske Vikinger strax skulde have været rede til at lade sig paavirke af det irske „Aandsliv", der var saa lidt materielt og praktisk som vel muligt? Efter en i Aarhundreder fortsat Samfærdsel oversattes i det trettende Aarh. keltiske Digte paa Norröna-maalet — fra Fransk. Skulde da Normændene engang have forstaaet at øse direkte af Kilden, men senere glemt Kunsten?

Forf. opstiller en overdreven skarp Adskillelse i Henseende til Samfundsorden mellem det aristokratiske Norge og det demokratiske Sverig og Danmark. Uden Tvivl har Forf. Ret, naar han mod Keyser og Munch hævder det ældste norske Samfunds aristokratiske Karakter. Men samme Karakter udmærkede ogsaa det ældre svenske Samfund.**) Flertallet af

*) Muligt turde dog Anmelderen her sætte den irske Kultur vel lavt.
**) Heller ikke Danmark manglede de store Ætter.

O. A.

Sverigs Befolkning havde ingen politiske Rettigheder, de svenske Odelsmænd vare ligesaa gode Aristokrater som de norske Hølder, og Herser fandtes ikke blot i Norge. De fornemste Repræsentanter for det svenske Aristokrati vare de saakaldte «lagmän». Mon disse «lagmän», hvis Hverv faktisk paa mange Steder var arveligt i de mægtige Slægter — „Folkungerne" t. Ex. vare Östgöta-lagmän — mon de have havt en mindre uafhængig Stilling end de norske Herser? Har nogen Herse følt sig selvstændigere end Thorgny Lagman eller paa Thinge ført et stoltere Sprog end han? Udviklingens Gang er i begge Lande den samme: I Sverig saavel som i Norge hæver Kongedømmet sig til Magt paa Bekostning af et mægtigt Fylkearistokrati. Men Brydningen mellem disse Samfundselementer indtræder tidligere i Sverig end i Norge; derfor ere Minderne om det norske Aristokratis Modstand bedre bevarede, og derfor kan dette Aristokrati ved første Øjekast vise sig som det stærkeste. Dets Styrke sætter Forf. i Forbindelse dels med Maaden, hvorpaa Landets første Bebyggelse skete, dels med den stærke krigerske Udvikling. Men i første Henseende har Norge og det egenlige Sverig efter hans egne Ord været ligeartede, og man veed, at en stærk krigersk Udvikling har fundet Sted tidligere i Sverig end i Norge; Gjenlyden af Svearnes og Göternes Kampe har naaet til England og er bevaret i Beowulfskvadet. Det er derfor vistnok egenlig „Særfølelsen", som har gjort, at Forf. har fundet den norske Samfundsudviklings Gang ikke langsommere, men ejendommelig.

Som Konsekvens af de formentlige Forskjelligheder mellem Norge og de to andre Riger skal der nu fremgaa, at naar Eddadigtningen tilhører den yngre Jernalder, saa kan hverken Sverig eller Danmark kræve mindste Lod eller Del i „den rige Fortidsarv".*) Thi Norge var jo fortrinsvis det aristokratiske Vikingeland, og Eddatroen er alene Frugten af en aristokratisk og krigersk Mythedigtning. Forestillingerne om Guderne og Gudelivet ere, siger Forf., ikke et Værk af Folket, for hvilket de vare fremmede, men af Skjaldene hos Vikingetidens Krigerfyrster. Derhos skulle disse Forestillinger vise os en religieus Opløsningstilstand, og man skal i dem finde Spor af kristelige Ideer. Vi skulle nu se, hvorledes dette forholder sig.

Sluttes.

*) Udtrykket betegner rigtigt den Ting, hvorom der er Spørgsmaal, og vi beholde det derfor, skjøndt Forf. gjør sig lystig derover.

Litteratur

„Om elektrisk Belysning", af V. Edsberg Kapitain i Artilleriet, er en lille med 28 Træsnit udstyre Bog, som i disse Dage er udkommen paa den Gyldendalske Boghandels Forlag. Den er væsenligst en med megen Sagkundskab og Dygtighed foretagen Bearbejdelse af Hippolyte Fontaines Værk: Éclairage à l'Électricité, Paris 1877, samt af mindre Piecer og Artikler fra fremmede Tidsskrifter, der behandle det samme Emne. Ligesom Fontaines Bog indeholder den danske Bearbejdelse en udførlig Beskrivelse af de til elektrisk Belysning benyttede Kul, samt af forskjellige Regulationer (Lamper) og elektriske Lysmaskiner, for de sidstes Vedkommende navnlig af Grammes og Siemens dynamo-elektriske Maskiner, der i Almindelighed ansees for at være nogle af de bedste. Fremdeles giver Bogen nogle Oplysninger om Lysets Forstærkning ved Hjælp af Tilbagekastning og Brydning, samt nogle korte Meddelelser om dets Anvendelse i militaire Øjemed og til Belysning af store Lokaler. Der kan sikkert indvendes mod det ellers saa fortjenstfulde Arbejde, at det i det Væsenlige kun behandler elektrisk Belysning ved den Lysbue, som dannes mellem Kulspidserne i en Regulator,

at Jablochkoffs geniale Opfindelse, der har vakt fortjent Opsigt, er meget stedmoderlig behandlet, samt at de mange Forslag til Lysets Deling, som ere fremkomne i den seneste Tid, og hvoraf navnlig Edisons, Werdermanns og Sawyer & Mans fortjene den største Opmærksomhed, ere forbigaaede med Taushed. Noget større Bidrag til Løsningen af Spørgsmaalet om det nye Belysningsmiddels Fremtid og fornemmelig om det snevrere Spørgsmaal: elektrisk Lys kontra Gassen, der jo i vore Dage med Rette hører til de mest „brændende", vil man saaledes ikke finde i Bogen.

Theatrene

Folketheatret. Folketheatrets nye Stykke, „Hvem er han?", er et Arbejde, der har den gode Side, at det helt igjennem holder Publikums Interesse og Spænding vedlige. De Spirer til Begivenheder og Episoder, der lægges blot i første Akt, udvikle sig under Stykkets Gang mere og mere; Begivenhederne gribe under deres Væxt paa en ret naturlig Maade ind i hinanden, flette sig sammen og bringe under denne Proces en hel Del skjulte Ting for Lyset, alt medens de give Anledning til flere virkningsfulde Optrin. Det Hele faaer saa tilsidst en ret forsonende Afslutning: — for Baronens Vedkommende kunde man maaske nok sige, at den Oplysning, han faaer om sin Søn, kort inden Tæppet falder, er for vægtig til, at han eller Publikum kan komme til Ro overfor den under de faa Slutningsreplikker; det er næsten et nyt Drama, der her begynder, men som rigtignok kommer til at foregaa inde i Baronens Sind; et saadant nyt Udviklingsstadium ved Stykkets Slutning er nu i og for sig neppe en Fejl; men der burde kraftigere være antydet, hvor stærkt og paa hvilken Maade Oplysningen paavirker ham. Forfatteren eller Bearbejderen kalder med rigtig Følelse sit Stykke for „Dramatisk Arbejde"; thi noget Drama i den Forstand, at der her hos Personerne foregaaer en livlig psykologisk Udvikling, er Skuespillet ikke; den eneste Person, hos hvem noget Saadant spores er Thompson. De andre Personer — Birk, godt hjulpet ved Hr. Zincks højst snurrige og karakteristiske Udførelse, undtaget — ere holdte i temmelig almindelige Omrids, uden synderlig Individualisering.

I Baronens Datter Kate — af hvis Repliker nogle lykkes Fru Borchsenius godt — har Forfatteren ganske vist forsøgt mere i Detailler at give et Billede af en syttenaarig livssprudlende Ungdom; men denne Figurs Naivetet forekommer os oprigtig talt noget forloren, den Barnagtighed, hvormed hun nok saa rask fortæller den, hun antager for sin Fader, at hun meget godt veed, han er forelsket, synes os temmelig mislig, og hendes Elskværdighed er os i det Hele noget tvivlsom.

Stykket, der vistnok endnu en Tid vil samle godt Hus, er indstuderet med Omhu. Man kunde mod Udførelsen i Almindelighed indvende, at den undertiden er noget tilbøjelig til at falde over i det Melodramatiske. Af Damerne synes Fru Holst os at naa den tilforladeligste Virkning. Hr. Dorph-Petersen holdt sin Thompson vel meget i Theaterstil, men spiller forøvrigt forstandigt og maadeholdent. De øvrige af Theatrets mere fremtrædende Kræfter have Roller, der ligge for deres Talenter. Hr. Benj. Pedersen spiller den simple Kjøbmand Villumsen mere levende og naturlig, end vi mindes tidligere at have set ham.

En meget stor Ubetydelighed, „Min Frøken Broder", er i nogle Aftener bleven spillet sammen med „Hvem er han?"

Musik

Udkommet er „Melodier til Tillæget til Psalmebog for Kirke- og Husandagt", udgivne af Roeskilde Præstekonvent ved Chr. Barnekow (Gyldendal og Th. Lind). Denne nye Samling Psalmemelodier, som skylder et paa Roeskilde Præstekonvent fremsat Forslag sin Tilværelse og som nærmest slutter sig til og paa en Maade fører Berggreens bekjendte Samling videre, vil uden Tvivl blive modtaget med Tilfredshed hos de forskjellige Menigheder. Som udtalt i Forordet, har det væsenlig været Hensigten „af den store Mængde Melodier, der for nærværende Tid synges rundt om i Menighederne, at tilvejebringe en Samling, der fornemlig skulde indeholde dem, som maatte antages at have virkeligt Værd, uden at man dog turde udelukke, hvad Menigheden kan siges at have godkjendt og betragter som sin retmæssige Ejendom." At der ved Valget mellem, hvad der kunde medtages i Samlingen og hvad ikke, er forholdt med en skaansom Kritik, sees af flere af de optagne Melodier, som ikke godt kunde vrages, naar Samlingen virkelig skulde blive, hvad den er, brugbar for de forskjellige Afskygninger indenfor Folkekirken; at Kritiken paa den anden Side i alt Væsenligt har været tilstrækkelig, borger Udgiverens Navn for. Blandt Fortegnelsen over Komponisternes Navne, hvormed Heftet slutter, findes flere med den bedste Klang overalt, andre ere mindre kjendte, enkelte helt ubekjendte. Blandt de to sidste Kategorier skulle vi her nævne Lindeman, Hoffman, Johanne Fenger, Enghoff, H. Nutzhorn, C. Balle, K. F. Viborg, Madsen-Steensgaard, H. C. og Ernst Simonsen, Cora Nygaard, Johs. Sahlertz og Baagøe.

Fra Horneman og Erslevs Forlag foreligger Sex Sonatiner i to Hefter af Corn. Gurlitt Op. 54. Komponisten, som er født og lever i Altona, er bekjendt som en dygtig Musiker og Lærer i Piano- og Orgelspil. De foreliggende Sonatiner hører til den instruktive Del af Pianolitteraturen og have som saadanne den gode Egenskab at kunne skaffe Eleven Fornøjelse ved Siden af Arbejdet. De Fordringer, der stilles til Udførelsen af dem, ere af noget forskjellig Natur, størst i de sidste Sonatiner, men dog ingensteds betydelige. Ved deres melodiøse Indhold, flydende Form og moderne Sving ere de vel skikkede til at anvendes enten der, hvor Eleven har Utilbøjelighed til, hvad der er gammeldags, eller hvor denne allerede har gjennempløjet de gamle kjendte Sager og ønsker at kjende noget Nyt.

Brogede Blade

En af de tydske Kolportage-Skandaler har nylig fundet sin Afslutning, idet Ejeren af „Rhienische Verlagshandlung" i Mainz, Boghandler Ackermann, den 22. Januar idømtes et Aars Fængselsstraf og Tab af den borgerlige Ære i tre Aar. Proceduren mod ham begyndte i Midten af forrige Aar og har bragt adskillige for Kolportage-Svindelen karakteristiske Oplysninger for Dagen. Den Anklagede levede højt af sin Forretning; ved Hjælp af en elegant Personlighed og et indsmigrende Væsen havde han skaffet sig Indpas hos mange Familier, han holdt Ridehest og spillede kort sagt Gentleman i længere Tid, indtil Nemesis forrige Aar indhentede ham. Paa hans Forlag udkom en Kolportage-Roman

under den pompeuse Titel „Frimurerne eller Europas afslørede Statshemmeligheder.“ I Hundredtusinder af Exemplarer bleve Prospekter og Prøvehefter udbredte til alle Sider, og Værket fik talrige Abonnenter, blandt Andet af den Grund, at hver Subskribent skulde have et Sølvlommeuhr i Præmie med Slutningsheftet, som hvilket det 28. Hefte betegnedes. Hvert Hefte kostede 60 Pf. Romanens Udbredelse sikredes yderligere derved, at Ackermann enten selv holdt egne Agenter i næsten enhver større By eller vidste at vinde en derværende Boghandel, som arbejdede for hans Forlag. Da 28. Hefte af „Frimurerne“ var udkommet, meddelte den Rhinske Forlagsboghandel sine Filialer, at der vilde udkomme endnu nogle faa Hefter, og først derefter vilde den lovede Præmie blive fordelt til Abonnenterne. Atter forløb der en rum Tid, og de talrige Abonnenter begyndte at knurre, fordi de stadig fik nye Hefter, men aldrig nogen Præmie. Alle Reklamationer fra Abonnenter og Boghandlere til den Rhinske Forlagsboghandel besvaredes beroligende af denne, indtil omsider det 80. Hefte af Værket befandt sig i Abonnenternes Hænder, men endnu ingen Præmie. Dette aabenbare Bedrageri vakte en Storm af Uvillie, men Ackermann troede at kunne slippe fra det ved en ny Svindel. Han udsendte en ny Prospektus og bebudede deri som Fortsættelse af Romanen „Frimurerne“ en ny Roman „De Internationale eller Europas hemmelighedsfulde Magter. Med dette Værk, hvis Omfang var beregnet til nogleogtredive Hefter, skulde Abonnenterne endelig komme i Besiddelse af de lovede Præmier. Ogsaa disse Hefter udkom, men Præmierne udebleve stadig. Ja, det viste sig, at Romanerne „Frimurerne“ og „De Internationale“ vare et og samme Makværk og at Ackermann blot havde forandret Titelbladet og nogle af de første Kapitler forat skuffe Publikum; at dette ogsaa lykkedes ham, fremgik af Romanens store Afsætning. Men nu var Maalet ogsaa fuldt, og en Boghandler i Schlesien gjorde Anmeldelse til Øvrigheden om Sagen. Som en Følge heraf blev Ackermann arresteret og neppe var dette blevet bekjendt, før der daglig indløb Denunciationer fra alle Egne af Tydskland. Under Sagen bleve ogsaa andre Bedragerier oplyste. Saaledes havde Ackermann hos en Guldsmed i Pforzheim ladet forfærdige Prøver af Guldmedailloner, som efter Foregivende skulde bruges i hans Forlagsforretning, og paa denne Maade faaet tilsendt 150 Medailloner til en Værdi af 900 Mark, som han strax pantsatte paa Assistentshuset for 400 Mark, uden at indløse den udstedte Vexel, da Forfaldsdagen kom.

* * *

„Fader — hvad er det for Bær paa den Busk der?“
„Det er Blaabær, min Dreng.“
„Blaabær? Men de er jo røde!“
„Ja — men det er kun saalænge de er grønne.“

* * *

Afspasiografen

kalder en Franskmand en ny Opfindelse, hvortil Fonografen har givet ham Ideen, og af hvis Gjennemførelse han venter sig en hel Reform af Menneskeheden. Han mener nemlig, at alt det Onde, der skeer i Verden, alle Forbrydelser, Forulempelser, Overgreb og Uretfærdigheder vilde forsvinde, naar Grunden til dem kunde bringes til at forsvinde, altsaa naar alle Mennesker vare saa lykkelige, at de befandt sig bedst ved Livet, som det var, og som Følge heraf ikke tænkte paa nogen Forandring i det. Lykkelige Mennesker ere gode Mennesker, og hans Bestræbelse gaaer derfor ud paa at gjøre Menneskene lykkelige. Dette vil han opnaa ved at gjøre de enkelte lykkelige Øjeblikke, som dog ethvert Menneskeliv tæller, uforgængelige. Ligesom Edisons Fonograf til enhver given Tid kan gjenfrembringe den Tale, der er ført for Dage og Aar siden, saaledes vil vor Opfinder ved sin sindrig konstruerede Maskine reproducere de lykkelige Følelser, der engang have gjennemstrømmet det enkelte Individ og af dette ere blevne opbevarede i Afspasiografen ligesom det talte Ord i Fonografen. Den firsindstyveaarige Kvinde vil saaledes, naar hun vil, paany kunne føle den attenaariges Piges berusende Følelser ved det første Kys, og er Manden træt af Livets Kamp, kan han paany lade sig gjennemstrømme af Ungdommens fyrige Kraft i deres mest begejstrede Øjeblikke. Tanken er, som man seer, meget sindrig og vil sikkert afstedkomme en Revolution i Menneskehedens indbyrdes Forhold, hvis den gjennemføres. For en Fuldstændigheds Skyld bør det dog maaske tilføjes, at Opfinderen for Tiden befinder sig i Galehospitalet Charenton ved Paris.

* * *

Indfald og Udfald.

Kvindernes Forfængelighed gjør dem livskloge. Den kvæler Hævnlysten i dem eller dækker idetmindste omhyggelig de Saar, de have modtaget, for at de baade for Andre og for deres egen Selvskuffelses Spejl bestandig kunne vise sig paa Højdepunktet af deres Triumfer.

Kvindens Klogskab er fremfor Alt et Resultat af hendes Finfølelse.

Ligesom der gives Bøger, som man „maa have læst“, saaledes gives der ogsaa Kvinder, som man maa have elsket. Ellers kjender man hverken Litteraturen eller Livet.

Selskabelighedens lidet glædelige Tilstand i vore Dage har for en meget stor Del sin Aarsag deri, at vore Damer mindre og mindre forsøge paa og mere og mere glemme at fængsle os Mænd indenfor deres skjønt omfredede Virkekreds, uagtet vi dog saa gjerne lod os fastholde der og vilde være saa taknemmelige derfor. Men i vore Dage skride de kjækt rustede ud fra de hjemlige Omgivelser og træde med urolig Nysgjerrighed i vor Kamps og Virksomheds Fodspor. Studentinder, Doktorinder, Embedsmandinder, kort sagt: Kvindesaginder! . . . Men — nu gjøre vi dette ene Spørgsmaal —: Hvor ere Tryllerinderne blevne af?

Kvinden vredes ikke paa Den, der seer hendes Fejl og siger hende dem, men kun paa Den, der finder disse Fejl uelskværdige.

„Fornuftgiftermaal“ kalder en Kvinde det Ægteskab, som den Mand, hun elsker, indgaaer med en Anden.

Kvinden er Skabningens Mesterværk — men som saadant kun tilstede i faa Exemplarer. Deraf den livlige Efterspørgsel efter de mere eller mindre vellykkede Kopier.

Uafhængighed er visselig en Dyd for høje Sjæle, men kun Uafhængighed af det, som undergraver Livet, ikke af alt det, som smykker eller forædler det. Diogenes' Uafhængighed var ikke Andet end en Særlings Raahed.

Mandens Kammertjener skal være den gode Smag, som gjerne engang imellem maa tage sig en lille Passiar med Fruens Kammerjomfru — Moden.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 2. Det gamle Hus. **(Første Gang.)** Mands Mod. Jeannettes Bryllup.
Mandag 3. Det gamle Hus. Sparekassen ell. Naar Enden er god, er Alting godt.
Tirsdag 4. Don Juan.
Onsdag 5. Kjøbmanden i Venedig. **(Tirsdags Abonnement.)**
Torsdag 6. Jeannettes Bryllup. Konservatoriet eller Et Avisfrieri.
Fredag 7. Røverborgen.
Lørdag 8. Gjenboerne.

Kasino.

Søndag den 2. Marts, Kl. 7:

Jomfru Æselskind.

Eventyr-Sangspil i 5 Akter (8 Tableauer) med fri Benyttelse af Motiver fra Vanderburchs og Laurensius «Peau d'Ane» af Erik Bøgh.

Dekorationerne malede af Theatermaler Wallin

(Første Gang).

Forbi omtr. Kl. 11.

Folketheatret.

Søndag den 2. Marts, Kl. 7:

Hvem er han?

Dramatisk Arbejde i 5 Akter. (Med laante Motiver).

Hr. Fiks Gardinprædikener.

Forbi omtr. Kl. 10½.

Paa **C. A. Reitzels** Forlag er udkommen:

Mands Mod.

Skuespil i 1 Akt

af

Sophus Bauditz.

Pris 80 Øre.

I alle Boglader samt hos undertegnede Forlægger faaes:

Prædikener

over

Kirkeaarets Epistler og Lektier

af

C. Leunbach,

Sognepræst i Kolding.

1. Hefte (85 Øre) Advent og Juletiden.
2. Hefte (1 Kr.) Hellig 3 Kong. og Fastetiden.

Otto B. Wroblewskys Forlag, Nytorv 19.

I alle Nordens Boglader faaes:

Den danske Stats Historie fra 1814—1848

af Dr. phil. **Alex. Thorsøe.**

50 Ark st. 8vo. heftet 12 Kr. 50 Øre.

Med dette Værk fremtræder **for første Gang** i vor Litteratur **en samlet Fremstilling** af den danske Stats Historie fra Kielerfreden til Kong Kristian den Ottendes Død, bygget for en stor Del paa **utrykte Opgivelser og Meddelelser** fra særdeles velunderrettet Side. Værket vil derfor være særlig oplysende med Hensyn til de hidtil mindre kjendte Motiver, der have havt Indflydelse paa Danmarks Udvikling i det vigtige Tidsrum af dets Historie, der gaaer umiddelbart forud for vor egen Tid.

C. A. Reitzel. **Otto B. Wroblewsky.**

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Om

D. G. Monrads økonomiske Lov

af

J. A. Bornemann.

Pris 60 Øre.

Digte, gamle og nye,

af

Christian Winther.

Syvende Udgave.

Pris 2 Kr. Indb. 3 Kr. 50 Øre.

I alle Boglader og hos undertegnede Forlæggere faaes:

Fra Fyrrerne.

Litteraire Skizzer

af

Otto Borchsenius.

Første Række.

Indledning.
Erik Bøgh.
Social-Demokrater for en Snes Aar siden.
I. Forpostfægtninger.
II. Anton Rosing.
III. Frederik Dreier.
IV. En rød Hukommelses-Kunstner.
Peter Faber.
Claudius Rosenhoff.
Poul Rytter og hans Atellaner.
(Supplement: C. Ploug: Monolog af «Kontubernalerne». C. Hostrup: «Et Forspil.»)
Stillestandsmændene i Fyrrerne:
I. Digternes Regiment.
II. Det tungere Skyts.
(Supplement: 2 Digte af Aarestrup.)
Fred. Chr. Sibbern:
I. Politikeren.
II. Samfunds-Reformatoren.

371 Sider. Heftet 3 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. **Otto B. Wroblewsky.**

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 2. Marts.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10 50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen,** Nørregade Nr. 7, 1. Sal fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 349.

Den 9. Marts 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Brændende Spørgsmaal.

Af H. V. Kaalund.

„Høsttiden endtes, her maa da ventes,
her maa da ventes paa Foraarsvind!“

Lakker det mod Nedgang? Ganger det paa Hæld?
Er der Sværdtid og Ulvtid ivente?
Eller sprudler nu iblandt os de livsfriske Væld,
hvorfra vi skal Foryngelsen hente?
I Dybet under Muldet skal jo Kilderne gaa
i mægtige Aarer, som Ingen endnu saae.
Er man stødt paa en slig under Lagene?
Eller venter man det først — en af Dagene?

Jorden skal erobres! Bjerge maa afvej'n!
Med Dampkraft vi suse hen ad Banerne.
Er der Foraar i Luften — lykkelige Tegn?
Kan vi stole paa Galet af Hanerne?
Jeg priser Enhver, som er tro mod sit Kald,
hvad enten det fører ham til Sejr eller Fald;
— men jeg afskyer de Hule og Flanerne
og gjør Front mod Kaos og Titanerne!

Man raaber paa det Nye — det Gamle er forslidt.
Hvordan staaer det til med det Nærværende?
Farten er saa voldsom. — Lad os sunde os lidt.
Et Overblik er muligt belærende.
Er vi nærmere Lykken? Er der mindre af Bedrag?
Gaaer det fremad til Sejer med Folkenes Sag?
Har vi afrystet Slægtens Forbandelse?
Eller skranter vi? — Lider vi af Dannelse?

Jeg synes, der lyder gjennem Larmen et Suk,
som om Sjælene halvt vare tomme.
Vi isnes som af Høstaftnens faldende Dug,
og Alt bebuder Uvejrets Komme.
Vi lytte til dets Brusen — vi skimte dets Lyn.
Hvorfra da denne Friskhed i Digternes Syn?
De er Alle blevne pludselig saa sunde!
— Det var værdt dog at vide, hvor de bunde.

De snakke, s[illegible]m Verden var bleven til igaar,
som om Ingen [illegible]e havde kjendt den
og prøvet dens Kamp[illegible] og undersøgt dens Saar,
— det er dem, som har vejet og vendt den!
Virkeligheden er vort nye Ideal!
Vi Digtere maa ikke have anden Moral
end den, som der ligger os i Blodet,
— især, naar det stiger os til Ho'det.

Mærkværdige Tid! Det Utroligste skeer.
Man Smør selv af Themsmudder laver!
„Ingen Ligtorne!“ — „Ingen Hæmorrh'ider mer!“
„Ingen Kejsere, Konger og Paver!“
Reklame paa Reklame, hvorhen man saa seer,
med de fedeste Typer: „**Se her!!!**“ „**Nej, se her!!!**“
Og hvad proppes os ej daglig i Hjernerne
af Nyt fra hvert Musehul til Stjernerne!

Jeg sluger som de Andre hver Dag min Avis
og kæmper midt i Rygternes Brænding.
Det nyeste Nyt fra Berlin og Paris
kan sætte mig i yderste Spænding.
Overalt er der Kiv, hvor der ikke er Krig.
Hvem kan tælle de Faldne? Det stinker jo af Lig!
Og saa trykker man, bevæbnet til Tænderne,
hinanden saa inderligt i Hænderne!

Fyrst Bismarck er Kristen — jeg fælder ingen Dom.
— Vorherre lad ham kristeligt ende!
Jeg veed kun, hvis jeg sad i Oldtidens Rom
og saae dem lystigt dræbe og brænde,
det vilde være Spas mod, hvad nutildags skeer.
Og ingen Paulus præker fra Torvene mer.
Vi er ude over alle Illusioner!
— Nu præke vi med krupske Kanoner!

Texten er praktisk: „Den Stærkeste har Ret!“
Vor Morallov, den har vi fra Dyrene:
Fanger ikke Edderkoppen Fluer i sit Net?
Og stanges ikke rasende Tyrene?
Piner ikke Katten Musen i sin Klo?
Og se blot til Snogen, hvor den kan sig sno!
Og naar Gjedderne ta'er for sig af Karudserne,
hvad bebrejde vi da Tydskerne og Russerne?

Fra Højden af vor Tid se vi smilende ned
paa Staklerne i Fortidens Mørke.
— Men besynderligt nok, trods alt, hvad vi veed,
vi stole ikke ret paa vor Styrke.
— Sandhedens Briller — hvorfra skal vi dem faae?
hvor Pokker mon de findes? — Har Nogen dem paa?
Er de tabte fra Løven indtil Myggen?
„Har Slangen kun faaet dem paa Ryggen?“

Nu tænker De vel strax, at jeg er Pessimist,
ak nej! jeg elsker denne Klode!
men Frelsen blot ved Damp og den elektriske Gnist
kan jeg ikke faae rigtig i mit Ho'de. —
Vi staa foran en Afgrund, og Mængden trænger paa:
Lykken har man lovet den, og Lykken vil den naa.
— Denne Stilling er i Længden generende:
Vi gjør Kæmpeskridt — paa Stedet marcherende!

Og alt dette Snavs, som fordærver vort Humeur,
det skal væk — samme Vej som Illusionen!
Hvilken Masse! hvor fælt at se det uden Slør!
Hvem ta'er Aktier i Renovationen?
Om Forladelse! Jeg burde have sagt: med Respekt!
— Der bli'er Noget at gjøre for den kommende Slægt,
naar engang det skal kjøres paa Døren!
— Jeg vil ikke være Entrepreneuren!

— Men Kunsten? Ja vist: den skal jo befri,
løfte op til et Storsyn paa Striden!
Nej, det er just det Fine ved den nye Poesi:
den dypper os i Mudret af Tiden.
Hvilken mesterlig Teknik! Hvilken Anatomi!
Hjertet dissekeres: der er Intet deri!
Og naar de saa skal slutte Historien,
hvor bli'er Helten med sit Tilløb til Glorien?

Han døer paa Barrikaden! (I et brændende Hus,
iførd med at redde en Anden —
det Motiv er forslidt). Lad ham dø i en Rus!
Lad ham skyde sig en Kugle for Panden!
Det Sidste er det Bedste. Dog siger jeg Pyt!
Det smager jo af „Werther“ — nej kom med noget Nyt!
Vi tage Jer, I Herrer, paa Ordet!
Men kom ikke med Attrapper paa Bordet!

Virkeligheden, som saa skammeligt før
stod i Strid med Ideerne og Drømmene,
og som Faa kun forstod at tage med Humeur,
naar de rigtig saae den efter i Sømmene,
den serveres nu i Kunsten: vi skal sluge den raa,
Der er virkelig dem, som forsøger derpaa —,
naa! — det er nu deres Fornøjelse,
de maa have en vidunderlig Fordøjelse!

Selv jeg, der dog elsker hver Ytring af Liv,
der minder om en vaarlig Bebudelse,
jeg forholder mig skeptisk — stritter mod — gjør mig stiv
mod denne nye Svantevits Forgudelse.
Ofre til saadan en urimelig Klods!
Nej! før vil jeg blive Romantiker paa Trods
og dreje paa den sværmeriske Lire
eller — frelse mig som her med Satire!

Ogsaa jeg hører med til den higende Slægt,
er et Led af dens uhyre Kjæde,
ogsaa jeg bærer med paa den tyngende Vægt;
som Tiden er til det, maa jeg kvæde.
Jeg søger ikke Ordet. Det fødes af sig selv.
— Springer jeg som Laxen mod den stridige Elv,
mig driver dog ej Længsel efter Striden,
men Noget, der er stærkere end Tiden —

— stærkere end jeg og hele min Tid
og Alt, hvad dens Tusinder mene!
Det fylder mig med Haab, giver Mod, giver Lid,
det taler selv ud af døde Stene;
det rejser sig af Graven med Sejerens Pris,
som Venus fra Milo af det brændende Paris,
peger op mod Idealet, det rene,
selv fra Tusindaarsgruset ved Mykene!

Valget af Stoffet gjør Ingen til Poet,
men Livssynet — Pulsslaget — Tonen —
— hvordan han har hørt — hvordan han har seet —
og bag Ordene: Mennesket, Personen!
Er selv han i Stykker, men fiffig og fin
vil gjælde for en ægte Kremoneserviolin,
det kjendes dog fra Kvinten indtil Bassen,
at der er noget Braadent ved Kassen!

Men Byron da og Shelley? Ja de var itu;
men de følte det med dødelig Smerte.
Der var Trods i deres Sange, der var Tvivl, der var Gru,
men — Suk, som fra selve Verdens Hjerte.
De kjendte tilbunds det Savn af Harmoni,
som Alskabningen sukker og vaander sig i!
Men hvor er nu Smerten og Længslen?
Nu er Digterne paa Færde midt i Trængslen!

Begejstringens Kilde, den hellige Bæk
med Bølger gjennemsigtige, klare,
er bleven til en formelig Styrtesø af Blæk.
— Vi Danske har og vort Niagara!
At drifte sig derover, som jeg, paa en Traad,
hvilken Galskab! — faldt jeg ned, blev jeg ikke blot vaad,
men fra Issen til Fodsaalen farvet,
sværtet kulsort og ynkelig garvet.

Men min Puls banker rolig. Jeg veed, hvad jeg vil,
og lytter ej efter, om der klappes.
Jeg maa væk over Kløften — maa lade staa til!
Jeg gaaer ene — vil med Sletingen kappes.
Lad de Andre bryde Baner, ifald de formaa;
jeg spørger kun — jeg vækker — skræmmer op — banker paa!
Hvad vilde jeg ej give, hvis Svaret
mig Kraften hos mit Folk aabenbared!

Men se nu denne Mylr paa vort danske Parnas.
Ingen Djævel kan Tilløbet stoppe!
Mine Damer og Herrer, — bevares! Tag Plads!
Men vælt blot ikke Tronerne deroppe!
— Vort Land ligger saaret, i Folket er Kiv,
dog aldrig har her været et saa digterisk Liv.
Men hvordan staaer det til med Poesien?
Jeg er bange, „der gaaer Levende i 'en".

Det hagler med Noveller, det fyger med Vers.
Hvordan skal denne Herlighed ende!
Du forbarmende Gud, hvilken broget Kommers!
Hvor er Gratierne og Muserne henne?
Sproget er fordigtet — nu slaaer de det plat,
bytter det i Skillemønt og sliber det glat.
Men Guldet, som ej Rust kan fortære,
det ægte — det skal de lade være!

Denne Frugtbarhed synes mig gaadefuld fast.
Mon den tyder paa en aandelig Vækkelse?
Er den Følgen af Nutidens Jernbanehast,
et Symptom paa Sundhed — eller Svækkelse?
Jeg veed ikke ret: skal jeg græde eller le?
Har man fundet en ny Sort Guano maaske,
som nu, da vore Store ere døde,
fremtryller denne mageløse Grøde!

I Kaldede! I Bedste! Jer rammer ej min Spot,
I, hvem Musernes Kys har indviet.
Jeg sender kun min Pil mod det, som er raat:
Det Forlorne — og Styverfængeriet.
Mig driver intet Had, jeg kjender ej til Nag,
men dem, som vil røve vor sidste Rest af Smag:
Ildtilbederne af Realiteten,
dem rammer jeg lige i Planeten!

Deres nye Renaissance, deres svulmende Kraft,
deres Sands for det utilslørte Nøgne,
disse vintermodne Druer, som sprænges af Saft,
og alle disse livskaade Øjne —
hvor har de det fra? har vor Tid skiftet Ham?
Mig smager det forcert, af et lavet Program
efter Kraften, vi forlængst har beundret
i Shakspears og Rubens' Aarhundred.

Ja, dengang, da „Vilde Will"*) skrev med sit Blod,
og Rubens og Titian maled,
da bugnede Livet! dengang var der Flod!
Nu ebber det — nu blegner Idealet!
Forsvunden er Kothurnen og den typiske Sands,
den bakkantiske Jubel og Gratiernes Dands,
det Befriende i Latteren og Taarerne!
— Nu trækker Tendensen os ved Haarene!

*) Kjælenavnet, hvormed William Shakspeare betegnedes af sine Samtidige. (Jfr. Walter Scotts „Festen paa Kenilworth".)

Min Doktor har sagt mig: vi er fattige paa Blod;
med Jernpiller skal det erstattes.
— Jeg frygter, at vor Sygdom har en dybere Rod;
skal jeg sige, hvad jeg troer der os fattes?
Har Du siddet hos en Kjær, der med Dødsangsten stred?
Har Du prøvet at trøste, hvor man Hænderne vred?
Seet et Ansigt i Lidelsen forklaret?
— Da forstaaer Du mig og gjætter vel Svaret.

Det er Troen, der savnes i Kunst som i Liv!
Men Savnet — det minder — det maner!
Det lyder nu som Suk gjennem visnede Siv,
som Sangen af døende Svaner.
Men Stjernerne funkle jo deroppe som før,
og seer jeg dem straale, faaer jeg atter Humeur
og tænker: Maaske er Idealerne
kun flygtet for en Tidsfrist — som Svalerne,

flygtet for at vende tilbage paany!
Men hvornaar? — Ja, det kan Ingen vide!
Een Svale bringer os ej Sommer i By.
Maaske er vi modne til at lide! —
Du evige Moder, mægtige Natur!
vær skaansom! jeg frygter, vi trænge til en Kur;
Og dog — Broder Menneskemyre!
mit Fremtidshaab er stort — ja uhyre!

Slæbende som Myren mit fattige Skjærv
til den fælles, umaadelige Tue,
jeg troer paa vor Slægts guddommelige Hverv,
trods alle de Uvejr, der true!
Jeg sætter til den højeste Stormagt min Lid:
Det skal klares for vort Land! Det skal klares for vor Tid!
Gjennem Strid kun gaaer Vejen til Maalet!
— Held dem, for hvis Øjne det har straalet!

Mangors Kogebog.

En Historie i det højere Diplomati af **Carit Etlar.**

Kjender De Henning, den gamle Skriver, som i mangfoldige Aar, præcis Klokken halvelleve, gik langs med Fortovet paa Kristiansborg Slot, naar han skulde op i Kancellibygningen? Idetmindste kjender De ham vist af Udseende, tænk Dem om! — en lille, mager Mand, noget foroverbøjet, graaligt Haar, tynde Ben, en sammen-

rullet Bunke Papirer under Armen. I umindelige Tider havde han baaret den samme, sorte Frakke, der ligesom Hatten nu begyndte at blive lidt gul af Ælde. Og saa hans Ansigt, lagde De ikke Mærke til disse ærlige, trofaste Øjne, tindrende lyseblaa Øjne, eller til dette milde og godmodige Smil, der tydeligt fortalte, hvor godt han mente det med hele Verden. — Det var ikke til at tage fejl af.

Mødte han saa en Dreng, der kastede Sten efter Graaspurvene eller jagede om med en Hund paa Pladsen, stod Henning stille og gav sig til at moralisere for ham:

„Lille Dreng maa ikke gjøre de smaa Fugle Fortræd eller rive i Haarene paa den stakkels Hund, saa bliver Vorherre vred, se, hvor venlig den logrer ad ham, Dyrene er ogsaa Guds Skabning, — skal kjønt holde meget af dem, saa vil det gaa ham godt i Verden, — skal sige til sine Kammerater derhenne, at de maa finde paa noget Andet end at trække Hunden i Halen, saa gjør de det nok, — saadan en fornuftig, lille Dreng! saadan en velopdragen lille Dreng!"

Drengen begyndte med at le og vrænge Mund, men der var noget Mildt og Blødt i den Gamles Ord, som han lystrede, Hunden og Fuglene fik Lov til at være i Fred, Henning saae op efter Klokken paa Nikolaj og tog længere Skridt, for at indhente den spildte Tid og komme præcis paa Kontoret.

„Fatter! lille Fatter maa rigtig inte tage saameget Sukker til sin The. Vi skal hjælpe os med det, der er i Skaalen, til paa Mandag, hvor kan vi det, naar vi ikke spare mere?"

Saaledes talte en gammel Kone en Morgenstund, medens Henning sad ved Frokostbordet i den lille Lejlighed, han beboede oppe i Fiolstræde. Det var hans Hustru, hun holdt ogsaa af at formane og moralisere, ligesom Henning. Den gamle Skriver sad med begge Hænder omkring Overkoppen, han saae ivejret, men sagde Intet, han tog blot Konens Haand og kyssede den, som om han derved vilde betegne sig skyldig og at hun havde Grund til at skjænde. Saa smilede hun, nikkede til ham og gik hen til det lille Bord, hvor Thekjedlen snurrede over Spirituslampen, for at skjænke ham endnu en Kop. Hendes Formaninger lod imidlertid ikke til at frugte fuldt saameget som Mandens; i det Øjeblik hun vendte ham Ryggen, stak han atter sin Theske over i Sukkerskaalen og lod højst behændig hele Skeens Indhold forsvinde i Munden, uden at Konen mærkede det Mindste.

„Det vil blive en streng Dag," sagde han lidt efter, medens han bandt sit hvide Halsklæde sammen over Kraven, „men Herregud! jeg kan da ikke faae mere end nej, og det Ord har jeg hørt i saa mange Aar. — Hvad sagde han — Manden — igaar?"

„Ja, han var rigtig fæl, Fatter, det er saadan et slemt, fortrædeligt Ansigt, der sidder paa den Mand. — Nu har jeg kilet op og ned af alle de Trapper vel tyve Gange efter min Husleje. Vil De holde Folk for Nar, Madam! — Siig De til Deres Mand, at han indfinder sig med Pengene inden imorgen Middag Klokken tolv, ellers skal Fanden tage mig, om jeg ikke sætter baade ham og hans Mobilier ud paa Gaden. Nu veed De min Mening! — Dermed gik han og slog Døren i, saa det dundrede igjen."

„Ja, ja!" sagde Henning. „Det er nu hans Maade at tale paa. En Husvært har mange Bryderier at trækkes med. Manden er jo desuden i sin Ret, det maa vi heller ikke glemme, han har givet os Henstand een Gang, to Gange. Med Guds Hjælp jevner det sig nok. — Jeg har et Haab, jeg veed ikke, hvordan det kan være, lille Mie, men det er, ligesom En hvert Øjeblik hvisker til mig, at det idag skal gaa heldigt. — Vær saa god, Du! se lidt efter min Frakke, den har vist lidt meget igaar i det slemme Vejr."

Medens Henning trøstede, stod han og børstede sine Støvler, Konen eftersaa hans Frakke og trak i Skjøderne, der vare blevne sammenkrympede i Regnvejret.

„Hvordan skal jeg saa begynde min Tale til Ministeren? — Lad mig høre, hvad vilde Du sige i mit Sted, Mie! Du veed saa godt at vælge dine Ord."

„Aa, det finder Du nok selv paa, Du har da talt tidt med fornemme Folk."

„Vist har jeg. Naar det gjælder om at forklare en Sag eller at virke for en Anden, saa fattes jeg aldrig Ord; skal jeg derimod til at tale om mig selv, og han stiller sig frem med den ene Tommelfinger paa Bordet, ligesom Kejser Napoleon, og staaer og kiger saa stivt paa mig, blive Ordene siddende paatvers i min Hals, jeg stammer, løber rundt i det, gjentager, hvad jeg allerede har fortalt, og siger det, jeg ikke vilde sige."

„Husk ham paa, at I har været Skolekammerater."

„Gudbevares! hvad tænker Du paa? jeg kunde ligesaa godt huske ham paa, at han skylder mig en Rigsort fra dengang vi spillede Kegler i Lille Kongensgade. Saadan noget gjør man bedst i at glemme. I fordums Dage standsede vi altid, naar vi mødtes. — Goddag, Gamle! hvordan har Du det? — Da han kom op i Kollegiet, nikkede han til mig; da han blev Kontorchef, lod han, som om han ikke saae mig, — det er jo naturligt: han steg tilvejrs, og jeg blev altid staaende dernede, — da de gjorde ham til Minister, havde han aldeles glemt mig lige til Navnet. Der var saameget Andet, han maatte huske paa. — Nu lade vi, Du er Ministeren, saa kommer jeg ind, — nej, Du maa ikke le, Sagen er for alvorlig dertil."

Henning tog sin Hat, gik til Døren og bukkede dybt: „Jeg beder Deres Excellence tilgive, at jeg spilder Deres kostbare Tid, jeg skulde vist ikke have vovet det, uden at være tvungen dertil af den haardeste Nødvendighed."

„Vist ikke nej, Fatter! Du deklamerer jo og taler saa langtrukkent. Det synes jeg ikke om. Siig kort og godt, at Du er en fattig Mand, at Du har arbejdet toogtredive Aar i Kontorets Tjeneste, at Du mangler Penge til Lejen og imorgen vil være husvild, hvis han ikke forbarmer sig over os og lader os faae et lille Forskud paa din Gage."

Henning fik ikke Tid til at svare. Døren fra næste Værelse gik op, og en ung Pige viste sig, frisk, livlig og smilende. Hun saae ind i Stuen med et Udtryk, som om hun følte sig skuffet ved kun at finde sin Fader og Moder.

„Jeg syntes, jeg hørte Franks Stemme. Kommer han ikke idag? Jeg har ryddet op derinde i Kammeret til Jer."

„Det kan nok være, han kommer," svarede Henning, „men idag arbejde vi ikke sammen, jeg skal op til Ministeren. — Kom og bind mig det Halsklæde bedre, Du gjør saa smukke Sløjfer. Forsigtig, Barn! se hvordan hun sliber i det."

„Naa, saa faaer jeg ham da endelig engang for mig

selv," sagde den unge Pige. „Du kan tro, jeg skal spørge ham ud, naar Du er borte, jeg vil vide, hvad det er for en Hemmelighed, Du og han have havt for saalænge. — Ingen maa komme derind, mens I sidde og hviske og skrive. Moder lader aldeles uvidende, spørger jeg Frank, ryster han paa Hovedet; idag skal han gaa til Bekjendelse. — Det er ikke ret at have Hemmeligheder for sin Kjæreste, vel Moder?"

Henning smilede og saae sig om. „Kan I være tause?" sagde han dæmpet, „rigtig tause? — Vil I saa gjerne vide, hvad Frank og jeg sidde og bestille?"

„Det vil vi rigtignok," udbrød Moder og Datter lige ivrige.

„Ikke tale om det, ikke betro Jer til et eneste Menneske!"

„Du kan stole paa os."

„Det gjør jeg ogsaa. Det er en ny Kogebog, vi skrive paa. Den er snart færdig."

„En Kogebog! Henning, skam Dig noget, vil Du gjøre Nar af mig. Hvad forstaaer Du Dig paa at skrive Kogebøger, Du!"

„Men naar jeg nu forsikrer Dig, at det er en Kogebog, — Madame Mangors Kogebog i forbedret Udgave. — Tag min Hat, Klokken er mange, tænk paa mig, mens jeg er borte." Han kyssede sin Hustru paa hendes graa Haar. — „Se, nu skinner Solen ind ad Vinduet til os, det betyder, at jeg skal have Lykke med mig."

„Hvis det gaaer godt," sagde Datteren, „saa faaer jeg vel det Pund Chokolade, Du skylder mig fra min sidste Fødselsdag?"

„Et Pund Chokolade! — hvad tænker Du paa, Barn! en Kage maaske, en ganske lille Kage, at sige, hvis det gaaer mig rigtig udmærket."

„Ja, en Napoleonskage, — nej to, Papa, en til Moder og en til mig, glem det endelig ikke."

Henning smilede og gik, Konen flyttede den store Gyldenlak tilside i Karmen, aabnede Vinduet og nikkede ned til ham, som hun altid plejede.

„En Kogebog!" sagde hun, da han forsvandt bag Hjørnet. „Det er umuligt, hvad forstaaer han sig derpaa, han har os tilbedste."

„Jeg skal nok faae det at vide af Frank, Du kan stole paa, han skal gaa til Bekjendelse."

Henning kom op i Ministeriet omtrent en Time før Audiensen skulde begynde, han holdt af at være tidlig paafærde. — „Saa har de Andre ikke trættet ham endnu med al deres Tale, og saa er han bedst at komme tilrette med," forklarede han sin Hustru.

Det gamle Bud gik inde i Salen i Skjorteærmer og støvede af. Henning og han vare gode Bekjendte.

„Skal det være en frisk Pris paa Morgenstunden?" sagde han og bød Skriveren sin Tobaksdaase. „Naa, saa De vil ogsaa til Parade idag, aa ja, det er der da Mening i. — Se, hvor han har svinet det Tæppe til, — ja, Gudfader bevares! hvad vi har for et Rykind her, fra Morgen tidlig til Aften silde, akkurat som om vi holdt Urtekræmmerboutik. Det er intet Under, at de Lærde ovre i Folkethinget skjænde paa os og sige: vi er inte rigtig fornøjede med disse herrens Ministre, vi vil ha none nye."

„Men lille Petersen, De maa dog betænke —"

„Det var et sandt Ord, De der sagde, Hr. Henning. De burde tænke bedre over, hvad de gjør; der gik han hen til Formælingen og gjorde Drum, Raskesen og Jakob Langhals til Dannebrogsmænd, hvad fik jeg? — hvad fik jeg, Hr. Henning? Og hvad Forstand har de paa Fortjenesten? Vi faae dem jo ind til os lige fra Torvet, fra Prædikestolen eller fra Rekrutkasernen, ligesom man skifter Pige. Majestæten siger blot: Nu skal Du ha' en lille Tour, nu er Du Minister, saa er Kagen lavet. Ja, Gu' er han Minister! Jeg har gaaet her paa sexogtyvende Aar, og endda er der Noget at lære endnu, men hvad veed vel saadan En, hvordan det gaaer til heroppe hos os, før Kontorchefen og Departementschefen faaer ham dannet til, og han kan inte komme til at danne ham til for det Rykind af Supplikanter og Halekiner. I Mandags kom her en fejende Fyr anstigende med to Mand og en Ligkiste, — at sige, det var egenlig ingen Ligkiste, — hvad er det den slaaer? halv, — ja han kommer Fanden ikke til præcis Tid idag, han har havt sildigt Besøg heroppe iaftes. — Naada! det var ingen rigtig Ligkiste, som jeg sagde, men ud af den drog han et Asen af en Vejrmølle og trak den op, som jeg vil sige jeg trækker Uhret op ude paa Gangen, saa kilede den afsted, den vilde han have Understøttelse til, saa skulde den anbringes paa hver Mands Gavl, og saa kunde den trække alle mulige Maskiner, male Mel, slaa Surbrød op, vise hvad Klokken var, at sige, naar Vorherre bare blæste Vind i den, derved sparede man Stenkul og gjorde Dampkraften overflødig. Igaar var der en Anden, som havde fundet paa et nyt Solsystem, heldigvis bragte han dog ikke selve Solen med sig i sin Kiste. — Lugt!" vedblev han og stak Næsen ivejret, — „mærker De, hvor det dufter herinde? — Jeg kan ikke faae den forgiftede Lugt ud. Det er hende, den lille Frue fra Theatret, — ja kjøn er hun sku! og Excellencen mener det Samme, hendes Besøg har vi da hveranden Dag, hun skal have Pension for god Tjeneste; jeg holder nu for, at naar man er ung endnu og kan forrette sin Gjerning, skal man inte have Pension, det Samme paastaaer de ovre i Folkethinget, men hun faaer den alligevel, min Faer! pas kun paa, hun faaer den, for hun kan sin Rulle og veed, hvad der skal siges. — Ja, nu maa jeg ud og lakke og sætte Segl paa. Hr. Henning kan godt blive siddende lidt herinde, der er saa koldt i Forværelset."

Budet gik, Skriveren var bleven staaende ved Vinduet under denne lange Monolog, han lod forsigtig Haanden glide langs med Luven af sin gamle Hat og gjentog i Tankerne, hvad han skulde sige, uden at høre synderlig efter den Anden.

Lidt foran ham stod et langt Skrivebord med en Mængde henkastede Papirer, Projekter, som aldrig bleve læste, dedicerede Bøger, som aldrig bleve aabnede. Hennings Blik faldt uvilkaarlig paa et Folioark midt paa Bordet. Skriften fængslede ham, Nysgjerrigheden fristede ham, han saae paa det Skrevne, et Øjeblik kun, derefter foer Blodet op i hans Kinder, ligesom om han rødmede af Undseelse over det, han havde gjort, han kastede et Blik hen mod Døren, tog Arket og bøjede det om, saaledes at det Skrevne vendte indad, medens de to ydre Sider vare blanke.

„Hvor Folk dog kan være uforsigtige", hviskede han, „lade saadan Noget ligge her paa Pulten, aabent tilsyne, medens Bud og Skriver spadsere ud og ind i Stuen."

Strax efter slog Klokken tre Kvarteer, Henning drog sig tilbage til Forværelset. Lidt senere aabnede en Herre

Døren og nikkede ind, til Tegn paa, at Audiensen skulde begynde.

Henning var mødt først og gik altsaa først ind. Han tabte sin Hat ved at lukke Døren, det forøgede hans Undseelse, men derved var nu intet at gjøre. — Ganske rigtigt, Ministeren stod derhenne i Imperatorstilling med den ene Haand i Brystet og Tommelfingeren af den anden støttet mod Bordet.

Skriveren samlede Hatten op, han havde lovet sig selv, slet ikke at blive forlegen, og dog rystede Haanden og Stemmen skjælvede, medens han begyndte paa samme Indledning, som han hjemme havde opramset for sin Hustru:

„Jeg beder Deres Excellence tilgive, at jeg spilder Deres kostbare Tid. —"

Ministerens Ansigt var koldt, ubevægeligt, som skaaret i Sten. „De har altsaa hørt det," udbrød han uden at lade Skriveren tale videre, „ja, det gjør mig oprigtig ondt for Dem — er Deres Navn ikke Henning?"

Til dette Spørgsmaal hævede den Gamle sine klare og troskyldige Øjne ivejret og svarede ydmygt: „Jo, mit Navn er Henning."

Ministeren derimod sænkede sine Øjne til Jorden, medens han vedblev: „Jeg har fundet det nødvendigt og hensigtssvarende, at omorganisere det hele Arbejdsmaskineri i de forskjellige Kontorer, som sortere under mig heroppe, — De er nu en ældre Mand, Hr. Henning, og Forretningernes tiltagende Mængde forlanger yngre og friske Kræfter, det er altsaa efter et nøje og grundigt Overlæg, at jeg saae mig nødsaget til — hvor ondt det end gjør mig — at afskedige dem fra Ministeriets Tjeneste."

Hennings Øjne stod stive i Hovedet, han bøjede sig forover, som om han ikke havde hørt ret, stirrede paa Ministeren med aaben Mund og knugede uden Forbarmelse den gamle, oppudsede Hat aldeles flad under Armen.

„Min — min — min Afsked!" stammede han, medens en stor Taare trillede ned ad begge Kinder.

Ministeren begreb ikke denne Smerte, den dybe Ulykke, han stod lige overfor, hans Ansigt vedligeholdt sit stereotype Udtryk af Ro og Kulde, medens han vedblev med en selvbehagelig Accent paa hvert andet Ord og i upaaklagelig Kancellistil:

„Den fornødne Underretning herom er udfærdiget og underskreven og vilde allerede være bleven Dem meddelt i forrige Maaned, hvis man ikke af særdeles Hensyn til Deres Iver og gode Forhold i Ministeriets Tjeneste havde søgt at drage Tiden ud, for om muligt at finde en anden Beskjæftigelse for Dem, hvilket jeg imidlertid beklager ikke er lykkedes mig."

Den gamle Mand hørte kun halvt, hvad han sagde, han var sunken om paa den Stol, han ikke tidligere havde vovet at sætte sig paa, hans Hoved faldt ned mod Brystet, begge Arme hang slappe langs med Siderne.

„To og tredive Aar", stønnede han, „saa kasseret, jaget bort, — og dem derhjemme! — dem derhjemme!"

Det var disse to Billeder: Skammen og Nøden, som i Øjeblikket opfyldte hele hans Forestillingskreds. Ministeren lod endelig til at føle sig bevæget af dette trøstesløse Syn. Efter endnu engang at have givet Henning den paalidelige Forsikring, at det gjorde ham meget ondt, tilføjede han:

„Noget kan jeg dog gjøre for Dem, se her, tag denne Ordre, gaa ned til Kontorchefen og lad ham udfærdige en Anvisning paa hundrede Rigsdaler til Dem."

Under disse Ord vendte han sig om mod Bordet og skrev nogle Ord, som han leverede Henning. Derefter slog han ud med venstre Haand og gjorde et betegnende Buk, for at underrette Skriveren om, at nu var Audiensen tilende.

Hvorledes Henning kom ud paa Gaden, havde han senere ingen rigtig klar Forestilling om. Det bankede i begge Tindinger, hans lille, magre Skikkelse var mere bøjet end sædvanlig, medens han skred hen over Slotspladsen, langs med Muren. Taarerne blændede hans Øjne, de sved og brændte, hans tørre Læber bevægede sig uafbrudt til de samme Ord:

„Kasseret — kasseret — de Stakler derhjemme!"

Hvorfor skyndte han sig saa meget, hvor vilde han hen? Det vidste han ikke, han gik uden at have noget Maal, blot fremad, hurtigere og hurtigere, som om han mente at kunne flygte fra Ulykken, løbe bort fra sin Tanke.

Oppe hos Ministeren gik imidlertid Alt sin sædvanlige Gang; det var en sand Uddeling af velvillige Smil og trøsterige Forsikringer om, at enhver Sag skulde blive taget under nøje Overvejelse. — Man kan se og læse meget i alle disse forskjellige Fysiognomier i det Øjeblik, de vende tilbage fra Audienssalen. Ethvert Aasyn bærer det friske Udtryk tilsyne af modtaget Haab eller Skuffelse, Lykke eller Mismod, inden det igjen faaer Tid til at tage den dagligdags Maske paa, som dølger og skuffer. Luften er i en bestandig skiftende Bevægelse enhver Modtagelsesdag, der strømmer en stemningsfuld Aande af Bekymring og Sorg, af Frygt og Tvivl igjennem alle disse Audiensværelser.

Da den Sidste endelig var gaaet, samlede Ministeren de modtagne Papirer i en fælles Bunke, kastede dem ligegyldig hen paa Bordet, gabede og sank ned i Lænestolen.

En Stund sad han og stirrede frem for sig, sløvet og træt af den umaadelige Masse Intet, man havde budt ham og som han var nødt til at høre paa. Han havde for længe siden glemt Henning og hvad der stod i Forbindelse med ham. Billedet af Skriverens Smerte var en kort Tid blevet svævende mellem de øvrige Figurer og derefter fortrængt af disse. Man vænner sig hurtigt til et saadant Drama, det daglige Syn af Ulykken bevirker tilsidst, at den ikke fæster noget blivende Indtryk paa os.

Pludseligt bredte der sig et Lys over Ministerens Ansigt, han lod til at være optagen af en eller anden Tanke, vidt forskjellig fra dem, Stedet eller Formiddagens Arbejde kunde fremkalde. Manden smilede og lod sit Blik glide hen over Bordet. Han stod op, saae paa Papirerne, gav sig til at søge, stedse ivrigere og med stigende Utaalmodighed. Da han ikke fandt, hvad han ønskede, ringede han og spurgte Budet, om der havde været Nogen inde i Værelset før Audiensen idag.

„Ikke en Kæft!" svarede Petersen med den frimodige Ligefremhed, som Aarene eller en slet anbragt Fortrolighed fra Herrens Side giver et gammelt Tyende. „Etatsraaden plejer jo først at være paa sit Kontor ongefær tolv, og jeg er paa Pletten derude i Budstuen fra den tidlige Morgen. Savner Deres Excellence Noget?"

Ministeren var atter ifærd med at gjennemsøge Papirerne paa Bordet. — „Der laa en Sag her iaftes, da

jeg gik, et meget vigtigt Dokument, det er ikke muligt at finde det. Der har jo Ingen været herinde uden De."

„Ja, Deres Excellence maa undskylde, jeg er ikke den Mands Søn, som gaaer og roder i Ministeriets Papirer. — Vorherre bevares! saadan Noget holder jeg min Næse fra. — Der er heller ikke bleven en Træøl væk fra Kontorerne under alle de Excellencer, vi har havt herinde i min Tid, det skal Ingen kunne sige. Jeg passer mit og det ligesaa godt som de pæne Fyre inde i de andre Ministerier, der gaa omkring med Dannebogsbaand i Knaphullet, jeg lægger i og støver af, men lade en Fremmed komme herind, jo vist!"

Alle disse Forsikringer gav det frimodige Bud, medens han gik og samlede smaa Papirsstykker op af Gulvtæppet. — „Nu løbe vi om!" mumlede han. — „Naada! maa vi være her," tilføjede han aldeles uhørligt og under Ministerens smaa utaalmodige Udbrud: „Det er dog mærkværdigt, — høist besynderligt, — hvor kan det Papir være blevet af?"

Petersen huskede nu ogsaa godt, at han havde ladet gamle Henning komme ind i Audiensværelset, men da dette jo kunde se ud som en Fejl fra hans Side, og Skriveren desuden i mangfoldige Aar havde været vant til at gaa ud og ind, hvor han vilde, fandt han ikke videre Grund til at tale herom.

Det bankede paa Døren, der var Nogen ude i Forværelset.

„Det er Politichefen," meldte Petersen. „Er Deres Excellence tilstede?"

„Lad ham komme."

Petersen forsvandt, og Ministerens fortrædelige Mine skjulte sig under et velvilligt Smil, idet han hilste Politichefen, men under Samtalen, der fulgte efter, strejfede hans Blik dog af og til Bordet, som om han endnu tænkte paa det forsvundne Papir. Da Forhandlingerne vare endte, rejste Chefen sig for at gaa.

„Hvad Nyt idag?" spurgte Ministeren.

„Der gives intet Nyt," svarede den Anden og trak paa Skulderen, „Alt er trivielt, ensformigt og kjedeligt."

„Og dog er Politimanden, Præsten og Lægen vel de Eneste, som det Nye og Interessante kommer til."

„Ja, jeg har læst derom, og Deres Excellence, som er en Lærd og lever i Fortiden, dømmer fra den. I gamle Dage skriftede Folk for Præsten, troede paa Lægen og intrigerede Dommeren, det existerer ikke mere. Vor Tid er brutal og talentløs. En Smedesvend prygler sin Hustru, en Logerende sprætter Sengefjerene ud af Værtindens Dyner, en Kommis bedrager sin Principal, det er de dagligdags Hændelser, under hvilke vi trælle. De store Genier forsvinde selv blandt Kjæltringene. Smaatyveriet, Napseriet florerer alene i disse sørgelige Tider."

„Ja, det maa jeg bekjende," svarede Ministeren smilende, „fra idag skal jeg passe at holde min Dør lukket, medens jeg er borte. Jeg troer næsten, Tyveriet er naaet herop i Ministeriet."

Politimanden spidsede Øren. „Hvad mener Deres Excellence?"

„Ja, jeg veed virkelig ikke, hvorledes jeg skal forklare det anderledes. Iaftes, da jeg forlader Værelset her, lægger jeg den Sag fra mig, som jeg er beskjæftiget med, — en meget vigtig Sag forresten — og nu, da jeg vil tage fat paa den igjen, ere Papirerne borte, sporløst forsvundne. Ingen har været herinde, forsikrer vort gamle, hæderlige Bud, — jeg har søgt og søgt, ligemeget hjælper det, de ere virkelig forsvundne; er det ikke høist besynderligt?"

Politichefen svarede ikke paa dette sidste Spørgsmaal, hans Aasyn havde antaget et spekulativ og mysteriøst Udtryk.

„Deres Excellence veed ganske vist, at det savnede Dokument befandt sig her paa Bordet iaftes da De gik? Det kan ikke ved en Distraktion være blevet henlagt til en anden Sag og sammenblandet med den?"

„Umuligt! umuligt, alt Øvrigt befinder sig her som igaar, med Undtagelse af det ene savnede."

„Der har Ingen været her siden, og under Ministerens Fraværelse har Ingen Adgang til Værelset undtagen Budet?"

„Og dette Bud er som sagt en meget skikkelig gammel Mand, i høj Grad paalidelig, han har tilbragt sin halve Levetid i Ministeriets Tjeneste."

Politichefen rejste sig med en uefterlignelig Overlegenhedsmine, bukkede og sagde:

„Jeg skal have den Ære at bringe Deres Excellence Underretning om de savnede Dokumenter inden imorgen tidlig."

Dermed gik han og naaede sin Hensigt: han imponerede virkelig i dette Øjeblik.

Det var ikke nogen bestemt Plan hos ham, som fremkaldte denne sejrrige Selvbevidstheds Mine, han saae kun en lys Ide dæmre for sig, og det er ofte nok til at inspirere Den, der forstaaer at handle og benytte Omstændighederne.

„Papiret interesserer ham," sagde han til sig selv, „han var i en frygtelig Pine, stakkels Mand! jeg saae det paa hans sammentrukne Ansigt, medens han talede. Lad os se, hvad dette Papir indeholder."

Ude paa Gangen stod Petersen, der nylig var bleven færdig med at lakke. Han befandt sig ikke ganske vel ved disse to sammenstødende Hændelser: det savnede Dokument og Politichefens lange Ophold inde hos Ministeren.

„Er De Bud her i Kontorerne?" spurgte Politichefen barsk.

„Ja, det er jeg rigtignok, i sex og tyve Aar og halvfemte Maaned har jeg —"

„Kom lad os snakke lidt sammen," sagde Politichefen og gik ind i Budenes Stue, hvis Dør han drog til efter sig.

„Ministeren talte om, at han savner nogle Dokumenter i sit Værelse, hvor kan de være blevne af? De maa bringes tilveje igjen og De skal hjælpe os dermed. Jeg har hørt Dem omtale som en paalidelig Mand."

Petersen nikkede med Hovedet til Bekræftelse paa det, der blev sagt om ham.

„Nu ingen Omsvøb, fortæl, hvad De veed, skjul Intet for mig og dølg heller Intet, det vil komme til at gaa ud over Dem selv, — hvem har været derinde, siden Ministeren gik iaftes?"

„Der har ikke været en levende Sjæl derinde, som jeg før forklarede Ministeren. Konferensraaden maa tro, jeg kjender min Pligt for godt til at lade fremmede Folk snuse omkring i Kontorerne. Vorherre bevares! Jeg passer paa som en Smed og sidder og gloer herinde fra den tidlige Morgen."

„Der har altsaa slet Ingen været derinde, det veed De vist?"

„Ja, det vil da sige, gamle Henning kom lidt ind til mig før Audiensen og fik sig en Pris, men han gaaer jo ud og ind, som han vil, hver Dag."

„Nylig paastod De, at der Ingen havde været, og nu siger De, at Henning var der; vej Deres Ord, det raader jeg Dem til. — Hvem er Henning?"

„Den gamle Skriver, vi har havt gaaende herovre, ligesaa længe som jeg har været her, et skikkeligt Skrog: ham svarer jeg for."

„Gjør De? — det var jo rart. Hvad bestilte han da i Ministerens Værelse?"

„Han stod lidt og snakkede med mig, mens jeg gik og støvede af og lagde i."

„Og saa gik han igjen?"

„Begribeligt! han skulde jo til Audiens hos Excellencen."

„Denne Henning er altsaa en gammel Skriver. Kjender De Noget til hans Forhold?"

„Det kan Konferensraaden lide paa; naar En har gaaet heroppe og slidt Trapperne i saa mangfoldige Aar, lærer man sine Folk at kjende. De giver den pæne Mand for deres Foresatte, generer sig for deres Ligemænd, men Budene, hvem tænker paa dem? Vi kan se dem efter i Sømmene. — Kan Petersen lægge ud for mig til Postbudet? — Kan Petersen svippe over og hente mig fire Stykker med Paalæg og lægge ud til imorgen, det vil da altid sige til første i næste Maaned. — Kan Petersen modtage et lille Brev, som min Kousine kommer herop med i Formiddag — forstaaer De? min Kousine! naa da! — Ungdommen er nu ikke besser, Hr. Konferensraad, den maa rase ud. Med Henning er det en anden Sag, han bider sig før i Fingeren, end han skulde falde paa at laane, han passer sit Kram — første Mand om Morgenen, sidste Mand om Aftenen, saa hjem til Konen og ikke mere i Støvlerne den Dag. Jeg har desuden boet overfor ham i halvfemte Aar, til min Vært gik hen og hængte sig, det Snøvl, og det lige udenfor min Dør, saa blev det mig for stramt i den Lejlighed, og jeg slog Boutiken op i en anden Gade. Ikke en Aften var Henning borte uden at have Kone og Datter med."

„Ja, hvorfra veed De nu det saa nøje?"

„Jeg havde jo mine Kjendemærker, for saasnart han kom hjem og vel havde faaet spist og Tøjet af, satte han sig til Vinduet med et Asen af en Harmonika og spillede væk i det Uendelige, — „Der er i Himlen en Dreng saa smuk", og „Skjønne Minka! Æren byder" og „Solen daler blodig rød", — jo, jeg kan dem allesammen. — Nu er Datteren nok bleven Kjæreste med denne hersens Frank, Ministerens Sekretair, men de sidde skralt i det, det kniber svært ved Flyttedagstider, værre vil det blive herefter for det sølle Skind; der skal gjøres Indskrænkninger heroppe, snakker Rigsdagen om, Henning staaer paa det sorte Brædt, han skal have sin Afsked, men Vorherre bevares, ikke mine Ord igjen."

Det var en sand Fornøjelse at tale med den Politichef. Inde hos Ministeren blev Petersen hvert Øjeblik afbrudt og ikke saa sjeldent endog sat irette, naar han kom med en altfor dristig Ytring. Politichefen derimod lod ham sige ret hvad han vilde, smilede endog til flere af de kjernefulde Ord, der faldt i Talens Løb, og lyttede til med dyb Opmærksomhed. Kun holdt Petersen ikke rigtig af de skarpe og gjennemborende Øjne, der ufravendte vedbleve at være heftede paa ham.

„De har altsaa støvet af inde i Ministerens Værelse idag?"

„Som jeg plejer, for der skal være propert derinde, jeg kan inte finde mig i Griseri."

„Naturligvis, som De plejer", gjentog Chefen med et bifaldende Nik. „Hvor gik De saa hen?"

„Herud i Budstuen for at lakke den syges Mængde Breve og Cirkulairer, vi skal have afsted idag."

„Og imidlertid sad Henning i Forværelset og ventede paa Audiens?"

„Nej, jeg lod ham blive lidt inde i Ministerens Værelse, der var saa koldt derude."

„Tag Dem iagt, Petersen, jeg advarer Dem endnu engang; for lidt siden sagde De, at Henning gik bort fra Ministerens Værelse, nu fortæller De, at han blev derinde. Her er De atter i Modsigelse med Dem selv. — Gaa strax over i Kontoret og bed Hr. Henning komme et Øjeblik ud, siig, der er En, som vil tale med ham. — De nævner ikke mit Navn, ytrer ikke et eneste Ord mere, end jeg her har sagt, ellers kan De tro, De skal faae med mig at bestille. — Afsted!"

Petersen gik. — „Hr. Henning er ikke paa Kontoret, han har heller ikke været der idag, det er længe siden, han forsømte. — Og nu falder det mig pludselig ind, at jeg stod og saae ud i Gangen, da han før kom fra Ministeren, han gik og slingrede, som han var fuld, det Skind, saa tog han et Papir op og saae lidt paa det ude ved Glasdøren. — Men jeg siger alligevel, det er taabeligt at mistænke ham, han er ligesaa lidt Tyv, som jeg er det, det tør jeg række min Knap paa."

„Hvor boer Henning?"

„Fiolstræde 19, tredie Sal."

„Godt! De lader Dem ikke mærke med, hvad vi To har talt sammen, — ikke til et Menneske, forstaaer De? Det kunde gjælde Deres Bestilling heroppe."

Efter denne oplivende Slutningsreplik gik Politichefen. Petersen blev staaende med opspilet Mund og stirrede ud efter ham.

Lidt senere indfandt der sig en Betjent i Hennings Lejlighed og spurgte efter Skriveren. Han var endnu ikke vendt hjem, men han kom ganske vist Klokken fire, for saa skulde de spise til Middag. Manden trak paa Skulderen, gjorde Hustru og Datter en Mængde Spørgsmaal og opskrev nøjagtigt Alt, hvad de svarede.

Klokken fire viste han sig atter. Henning var endnu ikke kommen. Betjenten gik til Husværten, over paa Hjørnet til Urtekræmmeren, spurgte, ventede, saae op ad Gaden, men Skriveren lod sig ikke tilsyne.

Hvor var han da bleven af, denne gamle, skikkelige Mand, som Petersen gik saa dybsindig og grundede over den hele Eftermiddag, som for første Gang i sit Liv svigtede Kontoret og satte Politiassistenten i Bevægelse og som fik Hustru og Datter til at fælde Taarer, medens de hvert Øjeblik aabnede Vinduet og med stigende Angst saae opad Gaden?

Sluttes.

Professor Sars og den Munch-Keyserske Theori.

(J. E. Sars: Udsigt over den norske Historie I.—II. Kristiania 1877. Cammermeyer.)

III.

Førend vi gaa over til en nærmere Fremstilling og Prøvelse af Prof. Sars' Anskuelser om Eddatroen og Eddadigtningen, ville vi paapege to Omstændigheder, som synes os bestemt at tale imod en Henlæggelse af denne Digtnings Oprindelse til den yngre Jernalder. Hvis man nemlig med Forf. antager, at denne har udviklet sig af den ældre Jernalder og ikke er opstaaet ved ny Indvandring, saa rimer det ikke vel hermed at lade den yngre Tidsalder i religieus Henseende danne en skarp Modsætning til den ældre. Det strider mod den Udviklingens Lov, om hvilken Forf. saa ofte erindrer, og hele Eddamythologien bliver da „wie aus der Pistole geschossen", saafremt man ikke flytter den ned i det 11. eller 12. Aarhundrede og lader den være et rent Kunstprodukt. Vi gjøre for det Andet opmærksom paa Munchs allerede omtalte Anskuelse, at Eddasangene oprindeligt ere digtede i en ældre Sprogform, men siden oversatte paa Norröna-Maalet. Han kom til dette Resultat ved at lægge Mærke til adskillige Uregelmæssigheder i Versebygning m. m., som neppe synes at kunne forklares paa anden Maade. Men denne ældre Sprogform, hvoraf Munch mente at kunne paavise Spor i Eddaens os bekjendte islandske Affattelse, kan ikke have været nogen anden end den, som under den ældre Jernalder har været fælles for hele Norden.

Hvad nu først angaaer de Spor af kristelige Ideer, som Forf. vil have fundet i Eddatroen og særligt i Ragnaroksmythen, saa ere de efter hans eget Sigende høist ubetydelige. Han erkjender, at denne Mythe danner en naturlig Afslutning af og staaer i fuld Samklang med de øvrige religieuse Forestillinger, og den kristne Indflydelse skal derfor have været virksom „kun paa indirekte Maade; den har kunnet fremskynde en allerede begyndt Udvikling; men den har ikke givet denne en ny Retning eller indført nogen ny og fremmed Tanke". En religieus Indflydelse, som hverken giver en ny Retning eller indfører en ny Tanke, synes os virkelig saa indirekte, at man foranlediges til at betvivle dens Tilværelse. Maaske har Forf. her benyttet Ordet indirekte i Betydning af aldeles ingen, ligesom naar han siger, at Harald Haarfagers Værk i al Stilhed blev understøttet af den norske Nationalfølelse paa indirekte Maade, idet Folket aabenbart af alle Kræfter gjorde ham Modstand.

Resterne af det slagne norske Aristokrati frelste sig til Island; derfor have Islændingene bedre end andre Skandinaver bevaret den fælles Oldtidsarv af Sang og Saga, og det er deres umistelige Ære. Vi stemme fuldkomment med Forf. i den Anskuelse, at Traditionen har størst Kraft og længst Varighed hos gamle Slægter af høj Byrd. Men naar han siden opstiller som almindelig Sætning, at Aristokratiet bedre end Demokratiet skulde kunne skabe noget Nyt, udvikle et produktivt „Aandsliv", saa kunne vi ikke længer følge ham. Traditionen er jo efter selve sit Væsen fjendtlig mod det Nye, og derfor plejer sædvanligvis Aristokratiet netop i sin Egenskab af Traditionens Bærer at sætte en sejg Modstand mod indtrængende Nyheder. Demokratiet er derfor egenlig et mere frugtbart Jordsmon for nye Frembringelser paa det aandelige Livs Omraade. Vi støtte os her til almen bekjendte Fakta: det var det demokratiske Athen, men ikke det aristokratiske Sparta, der dannede Midtpunktet for Grækernes aandelige Liv; den italienske Litteraturs Fædre, Dante, Petrarca og Boccaccio, vare Borgere i det demokratiske Florents, men ikke i det aristokratiske Venedig. Og først efterat det romerske Aristokrati er blevet overvundet i Borgerkrigene, begynder den latinske Litteraturs Guldalder. Forf. gaaer lige til Overdrivelse i sin Undervurdering af Folkets digteriske Evne. Han henviser til Kæmpeviserne og mener, at ligesom disse ere opstaaede hos Adelen og først senere ere sunkne ned til Almuen, saaledes skal al Poesi nødvendigt udgaa fra aristokratiske Kredse. Han siger: „Al Poesi er Kunst, og al Kunst forudsætter en Udvikling, en Aandsfrihed, et materielt Velvære, som Almuen sjeldent og kun i ringe Grad kan være i Besiddelse af." Men hvem er da de høje Herrer, der have digtet Kalevale? Skulle de stakkels estniske og lettiske Bønder nu ansees som Ærkearistokrater? Og hvorledes var der i Irland efter Forf.s egen Skildring? — „Der var en Harpe i hvert Hus, hvor fattigt det end var; siddende i en Kreds om Spillemanden underholdt man sig ved at synge Viser og Vers." Dette synes just ikke at vise, at materiel Velstand skulde være en nødvendig Forudsætning for Poesien.

Som Beviser for Eddasangenes folkelige Udspring og høje Alder har man plejet at paaberaabe sig deres ophøjede, ægte Poesi, deres simple Stil og deres Mangel paa Forfatternavne. De danne nemlig, siger man, i alle disse Henseender en skarp Modsætning til den yngre Skjaldepoesi, der for en stor Del ved Kunstleri, tom Ordpral og stiv Formalisme bærer Vidne om sin Afstamning fra høje Herrers Hof eller Hird, og derhos altid er forsynet med Forfatternavne. Prof. Sars bestrider imidlertid disse Omstændigheders Beviskraft. Den simple Stil og Anonymiteten forklarer han paa en ejendommelig Maade. Naar Snorres Edda belægger alle sine andre Citater med Forfatternavne, men ikke angiver Forf. ved et eneste af sine Citater af Eddakvadene, saa skal dette komme af — Emnets forskjellige Art! Og samme Forklaringsgrund skal ogsaa gjælde for den simplere Stil, som udmærker Eddakvadene i Sammenligning med Drapaerne. Sange om forskjellige Helte skulle altsaa ansees for at have et forskjelligartet Emne, ret som om ikke alle Heltesange handlede om Helte. Saadanne Meninger maa overlades til deres egen Urimelighed. Forskjellen mellem Eddadigtene og Drapaerne anseer Forf. ikke for stor eller gjennemgribende; Maneren i begge skal være væsenlig den samme. Dette er egenlig en Smagssag, og om Smagen kan man jo ikke disputere. Men lad Enhver, som har ofret nogen Tid paa Norröna-Maalet, selv prøve, om han ikke finder Forskjellen mellem de to Digtarter saa stor som mellem Natur og Unatur. Forf. slutter sig i disse Henseender nær til Dr. Jessen. Uagtet Jessen vissselig er en skarpsindig Sprog- og Historieforsker, maa han dog ansees for at være en betænkelig Ledestjerne, naar man vil danne sig en Mening om Eddadigtene. Thi naar Jessen karakteriserer Hávamál som „noget helt igjennem Mat og Ubetydeligt" og Vølsunge- og Riflungekvadene som „Nonsens", eller naar han om det første Gudrunkvad har produceret følgende Udgydelse: „Brynhild og Gudrun smittes af Forfatternes vandede Ordgyderi. Damerne ere formeligt henfaldne til Oversigter og til Afvejelser af deres aandelige og sociale Tilstande og Standpunkter. De pille selv, uden at væmmes eller undse sig, deres egne Hjertetrævler op til Bedste for Tilhørerne, aldeles som i moderne Tragedier" — saa er der neppe mere end een Forklaring tænkelig. Jessen er stærk i Ironien, han har villet prøve, om der kunde siges noget saa Paradoxt, at det ikke kunde finde Nogen, som sagde det efter.*) Stemmer man for Alvor med i disse Domme, ja, saa bliver det naturligt at anse Eddadigtningen og Drapadigtningen som kjødelige Søstre. Men da maa man ogsaa med Jessen opfatte Eddasangene som Øvelsesstykker af klodsede Begyndere.

Man spørger, hvorfor Eddaens krigerske Mythologi nødvendigvis skal ansees for et Produkt af Vikingetiden. „Gudelivet", siger Forf., „fremstilles som et Kampliv, og Mythen om den store Verdenskamp, i hvilken alle Guderne skulde gaa til Grunde, er bleven Midtpunktet, hvorom alle mythiske Forestillinger samle sig. En saadan Karakter har Mythekredsen først kunnet antage under Indflydelse af de hyppige Berørelser med fremmede Folk og det urolige krigerske

*) En genial Normand har leveret en praktisk Gjendrivelse af Dr. Jessens Paastande. En smuk Efterklang efter disse Eddasange danner „Bergliot", Bj. Bjørnsons stemningsfulde Digt, som skildrer Hustruens Færd og Klage, da
falden er Ejnar
Tambeskjælver.

O. A.

Liv, der fandt Sted i Vikingeperioden." Det er, som om vore Fædre lige til det 9. Aarh. i Ro havde plantet deres Kaal, men aldrig før tumlet sig i Kamp og Strid. Selv har Forf. klart og tydeligt paavist, at det især var den udpræget krigerske Karakter, som allerede paa Tacitus' Tid udmærkede Germaner fremfor Romere og Kelter. Og da Vikingerne begyndte at optræde i fremmede Lande, lægge de en saa udviklet Krigskunst, en saa afgjort krigersk Overlegenhed over alle andre Nationer for Dagen, at det vilde være et Vidunder, om de nordiske Folk havde erhvervet sig den paa anden Maade end ved en i Aarhundreder fortsat Øvelse. Man kunde derfor med mere Grund anse Nordboens urolige Vikingeliv og hans Hengivelse til Stridens vilde Glæde for en Følge af hans krigerske Religion end for en Aarsag til denne. En bestemt Sammenblanding af Aarsag og Virkning synes endelig Forf. at have gjort sig skyldig i, naar han betragter Eddadigtningen som en Frugt af Rationalisme, af en religieus Opløsningstilstand. En mythisk Digtning synes jo kun mulig paa den naive Umiddelbarheds eller Troens Standpunkt; men den kan give Stødet til en rationalistisk Udvikling, idet Mythens Urimeligheder findes uantagelige for en mere uddannet Reflexion. Mommsens af Forf. paaberaabte Ord: „Kunst und Wissenschaft sind nicht bloß die Geschöpfe, sondern auch die Zerstörer des Glaubens", synes derfor bedre egnede til at støtte vor Mening end Forf.s. Hvis Kunst og Videnskab, som Mommsen siger, ere Skabninger af Troen, saa følger deraf, at de ikke kunne være Skabninger af Rationalisme, saafremt man ikke vil bruge dette Ord i en endnu ubekjendt Betydning. Forf. siger: „Guder, der fremstilles som forgængelige, og hvis Undergang er bleven et Yndlingsemne for Poeterne, kunne ikke længer have været Gjenstand for den dybe Ærefrygt, som det religieuse Forhold kræver." Den nordiske Gudeverdens Forgængelighed er ikke mere uforenelig med „det religieuse Forhold", end de græske Guders Underkastelse under Moira er det, og de til Undergang hjemfaldne nordiske Guder ere virkelig blevne omfattede af mangen Viking med fanatisk Begejstring. Det kan ikke have været Andet end Fanatisme, som drev nordiske Vikinger til at forfølge Kristne og twinge dem til at afsværge deres Tro. Og hvad har Hakon Ladejarl vel været, naar han ikke har været en Fanatiker? Saadanne Exempler ere dog temmelig enestaaende. Ganske i Almindelighed har Forf. Ret i, at de nordiske Guder ikke have været Gjenstand for den dybe Ærefrygt, som det religieuse Forhold kræver. Men dette gjælder om alt Hedenskab, og ogsaa om al saakaldet Kristendom, som staaer paa Hedenskabets Standpunkt. Naar Russeren ikke faaer, hvad han vil, af St. Niklas, plejer han at rise sit Helgenbillede. Dette antyder unægteligt ikke nogen dyb Ærefrygt; men dog vilde det vel være forhastet deraf at drage den Slutning, at Niklasdyrkeren maatte være en „Rationalist".

De nye Grunde for Urnorskhedstheorien ere ikke bedre end de gamle. Og det er jo egenlig selvindlysende, at det aldrig, selv ved de mest fortvivlede Anstrengelser, kan lykkes at bevise noget saa Unaturligt og Uhistorisk som denne Theori, hvis Konsekvens tydeligt nok bliver den Urimelighed, at Norge i Oldtiden skulde have været med Hensyn til baade Religion, Sprog og Sæder langt skarpere adskilt fra Danmark og Sverig, end det nu er eller nogensinde i en historisk Tid har været. Vistnok synes Forf. ikke at sky denne Konsekvens. Mange Steder lader det, som om han har villet nævne Danmark og Sverig kun for at takke Gud, forbi hans Land ikke er som disse Toldere. Havet har ikke været tilhinder for Samfærsel med Romere, Franker og alle mulige Folk, ikke engang for irske „Kulturstrømninger", men vel for al Lighed med Danmark. Fjeldene, som ere der, have ikke adskilt det søndenfjeldske Norge fra det nordenfjeldske; men Fjeldene, som ikke ere der, skulle have været en kinesisk Mur mod Sverig. For os andre ulærde Folk turde saadanne Konsekvenser tilstrækkeligt godtgjøre, at national „Særfølelse" er uberettiget som videnskabeligt Princip, og at den ganske særligt er ubrugelig som Grundvold for nordisk Historieskrivning.

Oldtidsfundene ved „Troja".

Hans Hildebrand Hildebrand: Fynden i Troas och Homeros' Troja. (Ur vår tids forskning, populära skildringar utgifna af Prof. Axel Key, Prof. Gust. Retzius och Prof. Axel Jäderholm. Nr. 24. Stockholm, Samson & Wallin.)

Hvem kjender ikke det berømte Sagn om hin skjønne spartanske Dronning, der lod sig bortføre af en trojansk Prinds, og den deraf opstaaede langvarige Kamp mellem Hellenerne og Trojanerne? Hvem har ikke idetmindste hørt tale om Digteren, som har besunget denne Strid? Syv Stæder stredes om den Ære at blive anseet for hans Fødeby, og hans Navn vil mindes, saalænge der er et Gran tilbage af den europæiske Civilisation, i hvis tidligste Barndom Iliaden, Forbilledet for al episk Digtning, blev til. Priamos og Nestor, Alexandros og Odysseus, Hektor og Achilleus ere Navne, til hvilke der i Almindelighed tør forudsættes langt større Kjendskab end til de fleste historiske Personligheder, og ligesom man i den græske og romerske Oldtid lod Ungdommen først og fremmest studere Homer, saaledes lærer endnu bestandig den opvoxende Slægt, der skal gjøres bekjendt med klassisk Poesi, at skandere Vers efter homeriske Hexametre. Det var derfor intet Under, at da den Efterretning fløj gjennem Europa, at man havde fundet Troja, Skuepladsen for hin berømmelige Strid, der da overalt vaktes den største Interesse for Sagen, en Interesse, der yderligere ansporedes ved de Breve, som Lederen af dette Foretagende, Heinrich Schliemann, efterhaanden udsendte; thi i disse omtaltes der Fund saa storartede, at man neppe i sine dristigste Fantasier havde tænkt sig noget Lignende. Snart var det en Mangfoldighed af Lerurner eller Stenredskaber, snart Broncesager eller uhyre Skatte af ædelt Metal, snart atter Fundamenter af Bygninger og Fæstningsværker, som Schliemann havde draget frem fra Aarhundreders, man kan gjerne sige Aartusinders Mørke, og den lykkelige Opdager, der gjennem et eventyrligt bevæget Liv ligesom var dreven fremad af en mægtig Begejstring for den homeriske Digtning, holdt sig fuldt overtydet om at have naaet sine Længslers Maal. Det gamle Ilion var fundet, Schliemann mente endog at kunne paavise Priamos' Kongeborg, den skæiske Port og andre bekjendte Punkter, og hele den civiliserede Verden delte hans Glæde over disse uventede og vidunderlige Opdagelser. — Og dog!

Archæologien vil til alle Tider komme til at staa i Gjæld til Schliemann for de store personlige Ofre, han har gjort af Tid og Penge, og kan ikke være nøksom taknemmelig for den Mængde Oldsager, der ved hans utrættelige Virksomhed ere blevne afdækkede og derved komne Videnskaben til Gode; men Tydningen af dette rige Materiale er endnu langt fra afsluttet, om der end allerede kan siges at være indvundet Adskilligt. Een Ting turde dog vistnok paa Sagens nuværende Stadium være slaaet fast, efter at en nøgtern og ædruelig Kritik har begyndt at reagere mod den Enthousiasme, hvormed man nødvendigvis maatte hilse Opdagelsen af Kong Priamos' Hovedstad, hans Borg og hans Skatte, og det er, at den By, hvis Levninger Schliemann har fundet paa Højen ved Hissarlik, ikke kan være det af Homer besungne Troja. Dette er ganske vist et negativt Resultat, der imidlertid er en nødvendig Forudsætning for den rette Tydning af det rige Fund. Med Hensyn til denne famler man endnu saa godt som i Blinde: man kan ligesaa lidt med Bestemthed angive, hvad det da er for en By, der nu delvis er udgravet, som besvare Spørgsmaalet om, hvilke Resultater den sammenlignende Archæologi kan bjerge hjem fra det schliemannske Fund som god Prise.

Schliemanns Udgravninger fandt Sted ved Hissarlik, der ligger i kort Afstand fra den højre Bred af en lille Flod, som Tyrkerne kalde Mendere, men Grækerne endnu den Dag idag som paa Homers Tid Skamandros. Denne lille Flod løber ud ved det nordvestlige Hjørne af Lilleasien, som skyder sig ud mellem Archipelaget og Hellesponten. Paa twende andre Steder i Omegnen har man til forskjellige Tider søgt det homeriske Troja; men Hissarlik udpegedes allerede i Old-

tiden af Traditionen som den rette Plads. Det var vistnok ogsaa af denne Grund, at der netop her grundedes en hellenisk Stad, som kom til at bære Navnet Ilion eller Troja. Det var saaledes dette senere Ilion, som Xerxes besøgte 480 f. Chr. paa sit Tog mod Hellas, og det var her, at Alexander den Store efter Slaget ved Granikos lod holde Kamplege og anstille Ofringer. Begge Fyrster mindedes ved disse Besøg de berømte Begivenheder, paa hvis Skueplads de da befandt sig; men forøvrigt antog man da i Oldtiden, at Troja var bleven i Bund og Grund ødelagt, saa at der ikke var bleven Sten paa Sten tilbage, saaledes som det fremgaaer af Ytringer hos forskjellige Forfattere fra det tredie og fjerde Aarhundrede f. Chr. Vil man nu med de af Schliemann i saa stor Mængde fremdragne Oldsager som Udgangspunkt søge at komme paa det Rene med, om dette Fund virkelig tør henføres til det homeriske Troja, er man naturligvis nødsaget til at gaa ud fra Iliaden som historisk Kildeskrift, hvad der selvfølgelig under andre Omstændigheder ikke er tilraadeligt, da det er umiddelbart indlysende, at dette Digt, der er af uvurderlig Betydning for den rette Opfattelse af Grækernes Samfundsforhold og kulturhistoriske Standpunkt paa Homers Tid, ifølge sin hele Natur ikke lader sig benytte som direkte Vidnesbyrd om de skildrede Begivenheder. Forfatteren af den foreliggende Afhandling har nu med stor Skarpsindighed foretaget den nødvendige Sammenligning mellem Iliadens Fremstilling og de ved Hissarlik fundne Oldsager og derved, som det forekommer os, klarligt godtgjort, at disse Oldsager ikke kunne skrive sig fra Homers Trojanere. Vi kunne ikke her følge denne Analyse i dens Enkeltheder, men skulle indskrænke os til at fremhæve et Par enkelte Momenter.

Hos Homer ere Hellenerne og Trojanerne forsaavidt eet og samme Folk, som de have samme Sprog — der behøves aldrig Tolk —, Sæder, Klædedragt, Vaaben, Guder o. s. v. Det gjør nærmest Indtryk af en indbyrdes Krig mellem Hellenere. De ved Hissarlik fundne Oldsager burde altsaa vise en gryende hellenisk Kultur, i hvilken man maatte kunne paavise Spirer til en Udvikling i Retning af Hellenismen, saaledes som det virkelig er Tilfældet med de af Schliemann senere udgravne Oldsager fra Mykene. Men dette er ingenlunde saaledes; Fundet ved Hissarlik har et saa bestemt uensartet Præg, at en Sammenligning overhovedet slet ikke er mulig. Et andet Moment er ogsaa let iøjnefaldende. De homeriske Skildringer vise os tydelig nok et Folk i Broncekulturen. Vaabnene ere af Kobber eller Bronce — Chalkos, og denne Glose bruges derfor ogsaa simpelthen i Betydning af Vaaben, Smeden kaldes Chalkevs, det vil sige Kobber- eller Broncebearbejderen. Sten omtales aldrig som skærende eller huggende Redskab, derimod vel paa ganske enkelte Steder Jernet; men dette Metal spiller endnu en ganske underordnet Rolle. Vi faae med andre Ord gjennem Iliaden Indtrykket af en fuldtudviklet Broncekultur med svage Spor af Kjendskab til Jernet. Hissarlikfundet tilhører derimod en Stenalder, der er begyndt at blive bekjendt med Metallernes Brug, eller en Broncealder, som optræder indenfor en ældre Stenalder uden endnu at have faaet fortrængt denne. Der er nemlig fundet en stor Mængde vel udførte Stensager, ikke faa Bronceredskaber, der dog ere udførte med mindre Dueligheb og ikke frembyde mange Typer, og endelig Guld- og Sølvgjenstande i stor Mængde, hvorimod ingensinde Jern. En særegen Gruppe blandt de fundne Oldsager udgjøre de mange af Ler forarbejdede Urner, Krukker, Kander, Bægre o. s. v., hvoraf der findes fotografiske Afbildninger i et Atlas, der slutter sig til Schliemanns store Værk om de af ham foretagne Udgravninger ved Troja, hvilket er udkommet paa de tre europæiske Hovedsprog. Den svenske Kritiker har særligt underkastet disse Lergjenstande en nøjere Undersøgelse, og Fremstillingen heraf hører til de mest instruktive Partier af hans Arbejde.

Da det foreløbig er meget vanskeligt eller rettere umuligt at drage et positivt Resultat af Fundet ved Hissarlik, skulle vi ikke her indlade os paa at referere nogle af de mer eller mindre sandsynlige Gisninger, der ere fremkomne. Kun saa meget synes at fremgaa af Alt, at de her omhandlede Oldsager maa være ældre end Aar 1000 f. Chr. og at de ere de ældste Vidnesbyrd om et arisk Folkefærd ved Archipelaget, som hidtil kjendes. Heri ligger foreløbig deres store Betydning for Oldtidsvidenskaben, og derfor vil ogsaa Schliemann, der forøvrigt fastholder, at han har fundet Priamos' Kongestad, have berettiget Krav paa Nutidens og Fremtidens Taknemmelighed. Dette bør være hans Trøst, naar Kritiken angriber og underminerer hans videnskabelige Theorier; „at han ikke har fundet det homeriske Troja", saaledes udtrykker Dr. Hans Hildebrand Hildebrand sig i Slutningen af sin interessante Afhandling, „kan ikke bebrejdes ham; thi det turde ikke være at finde i Virkelighedens Verden."

„Nutidsbilleder". — „En Idealist". — „Hvem var han?"

Af P. H.

Last — not least! Det litteraire Snefog, der altid betegner Ugerne lige før Jul, dækker i Almindelighed ikke Jorden mange Uger paa den anden Side Nytaar; vil man tage Landskabets Skjønhed i Øjesyn, maa man skynde sig, thi Smeltningsprocessen foregaaer hurtigt, og — hvem tænker paa den Sne, der faldt ifjor?

Men som oftest vil der dog midt i denne bløde og let forgængelige Masse vise sig enkelte fastere Krystallisationer, hvis Form og Farvespil tiltrækker sig en speciel Opmærksomhed og hvis Konstruktion har saa megen Fasthed, at den endog vil kunne modstaa Foraarssolens varmere Straaler. Man vilde gjøre Uret ved at omtale dem kortelig iflæng med Aarstidens efemere Produkter; de ville i Almindelighed vinde ved at sees mere isolerede, som heldig overvintrede Gjenstande, der hidindtil have modstaaet Forkrænkelighedens haarde Lov.

„Nutidsbilleder" — af Forf. til „Jason med det gyldne Skind" — er et af disse betydeligere Arbejder, der rage op over Saisonens øvrige Produktion. Den er aabenbart en af de Bøger, som have været mest læste og mest omtalte i denne Vinter. Selv om vi ikke af denne Grund turde forudsætte et temmelig alment Bekjendtskab til Bogens Handling, vilde vi dog ikke gjerne indlade os paa at gjenfortælle den, efterdi dette vilde frembyde adskillige Vanskeligheder. Komposition er nemlig ikke denne Forfatters Hovedstyrke, og han synes selv at være sig denne Mangel bevidst. Han har derfor ikke givet sin Bog Navn efter nogen af dens Hovedfigurer, efter noget særlig fremtrædende Stadium i dens Handling eller efter nogen fortrinsvis tilstræbt Tendens; han antyder tvertimod ved Titlen, at han kun har formaaet at give en Række løst sammenheftede Billeder, og drister sig end ikke til at indordne denne Billedrække under nogen traditionel æsthetisk Kategori. Det er ikke en Novelle, en Fortælling, en Roman, vi have for os — det er simpelthen „Nutidsbilleder af Forf. til Jason med det gyldne Skind."

Trods denne Forfatterens Mangel paa Evne til egenlig kunstnerisk Komposition har hans Bog dog vakt en betydelig Interesse, og med Rette. Dette skyldes den dels sit Emne, dels dettes Behandlingsmaade og den Forfatterpersonlighed, der skinner frem bag denne.

Er der Noget, vor Tid venter paa som det forløsende Ord, saa er det en humoristisk overlegen Dom — enten i dramatisk eller episk Form — over de politiske og sociale

Fænomener, hvoraf vort offentlige Liv er sammensat. Ethvert Tilløb til en saadan vil altid være sikkert paa et taknemmeligt Publikums Tilslutning, thi Evne til Opfattelse af humoristisk Digtning har altid været og er endnu en af vor Folkekarakters Hovedsider, og denne Evne savner dobbelt sin Tilfredsstillelse i Tider som vore, da Samfundslivet frembyder Sujetter i Masse, ligefra den meget skadelige politiske Humbug til den mere uskadelige sentimentale Filanthropi, uden at der, mærkelig nok, synes at være Forfattere tilstede, der ville optage dette frugtbare Felt til Behandling, hvad enten Grunden nu ligger i, at de ere blevne Alvorsmænd under en ensidig Anskuelses Aag eller selv have en eller anden sentimental Skavank paa Opfattelsen, eller de maaske bæve tilbage for Vanskeligheden ved at udforme det satiriske Stof i typiske Skikkelser uden at udsætte sig for den Beskyldning for personlig Satire, der saa let lader sig høre i et lille Samfund.

Denne sidste Betænkelighed kan ingenlunde undervurderes, og den Forfatter, vi her beskjæftige os med, har sikkert følt dens Vægt mere end eengang under Udarbejdelsen af sin Bog. Man har paa adskillige Steder Følelsen af, hvor sikkert han har taget sine Forbilleder paa Kornet, men hvorledes han saa har maattet modificere Tegningen paa et eller andet Punkt, for at undgaa en Portraitlighed, der strax vilde kalde Mistanken om personlig Persiflage tillive. Dette Offer er en af de Ulemper, et lille Lands Forfattere maa lide under; der skal et næsten overnaturligt Held til i Skildringen f. Ex. af en dansk Kjøbstads ledende Personligheder at undgaa Træk, der passe paa en eller anden af dem, som om de vare tegnede efter Naturen, og hvor et komisk Digterværks Udfoldning fører op i Samfundets højere og højeste Lag med deres mere enkeltstaaende og af Alle kjendte Figurer, bliver det næsten umuligt at lægge nogen komisk Kraft i sin Skildring, hvis alle Hensyn til mulige Misforstaaelser skulle iagttages. I denne Henseende have de store Landes Forfattere det godt. Dickens kan lade sin Handlings Optrin spille i ligesaamange navngivne Byer, han vil, fordi hvert af disse Samfund er for stort til at applicere Træk, der forekomme allevegne, udelukkende paa sig selv, og han kan lade sin Humor eller sin Indignation gaa lige løs paa Institutioner som Parlamentet, Domstolene, Skolevæsenet eller Fattigplejen, uden at disses talrige enkelte Bestanddele føle sig personlig ramte, hvor stærkt de end kunne harmes paa de angrebne Institutioners Vegne.

Denne Bemærkning har Karakteren af et Apropos, men har dog ført os til det Navn, der altid melder sig for Tanken, hvor der er Tale om social Satiredigtning. Gid Dickens' Aand maatte svæve over de Forsøg, der herhjemme gjøres i denne Retning! Hans humane, al menneskelig Sorg og Glæde omfattende Aand, hans dybe Sympathi for det Gode i de laveste som i de højeste Samfundslag og hans komiske Kraft, der lig en dybtskjærende Plov vælter Jorden op i vældige Lag, men kun for at berede den til en velsignelsesrig Udsæd.

Den Forfatter, vi her have at gjøre med, bearbejder ikke Jordsmonnet i Dybden; han skræller kun Overfladen, men hans Redskab mangler ikke Skarphed, om det end skorter det paa Styrke. Hans Mønster er overhovedet neppe Dickens; snarere er det Grenville-Murrays «trois étoiles», der ere hans Lederstjerner. Han yder som den fransk-engelske Forfatter mere Konversationens end Situationens Satire, han bevæger sig som denne gjerne i Samfundets højere Kredse, han har en hemmelig Sympathi for den fornemme Overlegenhed, hvormed de begunstigede Klasser kunne se ned paa Interessernes ofte smudsige Kamp med hinanden, og denne Sympathi forøges hos ham ved et stærkt udviklet Blik for de højst uideelle personlige Formaal, der ofte ligge bag den politiske Strids rhetorisk-skjønne Yderside. Han er ikke Pessimist som Grev Schwerin, men han forstaaer en saadan Livsanskuelse og kan respektere den, især hos en Person, hvis „hvide Johanniterkors" er „et usvigeligt Vidnesbyrd om højfornem Byrd." Han er heller ikke Idealist som Flemming, hvis nogle Aandsretning har affødt hans Sky for at besmittes ved Deltagelse i Livets praktiske Gjerning, men han har meget tilovers for en Tilbageholdenhed som denne, og det seer næsten ud som et Offer til Konvenienſen eller som en i al Hast greben Udvej for at faae Bogen sluttet, at han underkaster sin Helt den „ethiske Staalsætning", som de sidste Blade fortælle om.

Forfatteren har, som sagt, Øjet aabent for alle Livsformer og Modtagelighed for mange af dem, men en Modtagelighed, der neppe leder ham til at omfatte nogen enkelt af dem med særlig Varme. Han er nærmest Skeptiker. Hans udprægede kritiske Sands er parret med en velgjørende Evne til at se de komiske Sider ved Forhold og Personer, ikke saa de staa for ham som groteske Typer, men saa de alle i hans Øjne bringe det Offer til Tilværelsens Komik, der forsoner med deres Existens i denne ufuldkomne Verden og tildels bøder paa den højtidelige Figur, de gjøre sig Umage for at antage. Og ved at bruge sin Kritik og sin Komik har han lært af Livet, at man ikke skal tage Alt for gode Varer, men se at komme bag paa sine herlige Medskabninger for at opdage, om de ikke ere hule i Ryggen, eller rolig vente, til de selv vende Ryggen til og røbe Skavanken. Han er forberedt paa, at den er der, og bliver derfor ikke vred, naar han seer den; med en vis Tilfredsstillelse indregistrerer han Faktum i sin Skizzebog og bruger det ved kommende Lejlighed som Moment i en digterisk Behandling af Samfundsforholdene.

Thi Forfatterens Skepsis har ikke tilintetgjort eller blot svækket hans Virkelyst og Handlekraft. Vi have Intet mod Skepsis i Almindelighed. Den kan jo endog være Moderen til Visdom eller ialtfald til Livsklogskab. Men den kan stundom have den Virkning, at den undergraver alt det Positive i Personligheden, lige til Evnen til at hævde denne ved Arbejde og Handling, og forvandler sin Indehaver til et ørkesløst Spejl, hvori Livets Gang bestandig staaer paa Hovedet, men aldrig efterlader noget blivende Billede. I denne Form er Skepsis en farlig Gave, men parret med Iherdighed og aandelig Livfuldhed er den en god og erfaren Ledsager, og hvor Livfuldheden ytrer sig i Gjenfremstilling af de modtagne Indtryk, bliver den den første Impuls til humoristisk Opfattelse og Gjengivelse. Ære være Tvivlen i denne Skikkelse — den er uendelig at foretrække for den i al sin Inderlighed ferske Modtagelighed, der sluger Alting raat og giver det fra sig i ufordøjet Tilstand. Det er denne Skepsis, en af Ingredienserne i den ægte Humor, vi have at takke for de fineste Bemærkninger, de skarpest tegnede Billeder i denne paa aandfulde Iagttagelser og træffende Satire rige og, trods sin løse Komposition, helt igjennem underholdende Bog. Kun vilde vi ønske, at Forfatterens satiriske Begavelse maatte udvikle sig alt mere og mere i Retning af det ægte Komiske, selv med de dertil hørende groteske Overdrivelser. Der er den fineste Parfume, det mildeste Astrallampelys udbredt over hans Sceneri, hans Personer bevæge sig med lydløs Elegance paa de tykkeste Gulvtæpper; der mangler noget af Naturens kraftige Lys, af Livets egen kostelige Komik, der stundom støber sine Figurer i saa barokke

Former, at ingen Digter kan gjøre det bedre; i de politiske og sociale Billeder, der føres frem for os, savnes der noget af det typisk Virkende, der netop fordi det er komisk koncentreret, bliver staaende i Fantasien med evigqyldig Repræsentationsret. Vi ønske — naar Forf. vil forstaa dette cum grano salis — at han var noget mindre Carl Bernhard og noget mere Poul Chievitz. Men maaske har han netop sin Begrændsning her; det veed han ialtfald bedst selv, thi hans Skepsis overfor sig selv er neppe mindre, end den er overfor Andre, om han end af fornem Sky for utidige Hjerteudgydelser beholder den for sig selv.

Sluttes.

Litteratur

„Nordisk Skaktidende" har begyndt sin syvende Aargang, og Redaktionen er fra samme Tid overgaaet fra Premierlieutenant S. A. Sørensen til A. Therkelsen i Kjøbenhavn og A. Arnell i Gøteborg. At et Tidsskrift som dette under vore smaa Forhold har fyldt sit sjette Aar, skyldes vel nærmest den Omstændighed, at dets Blade foruden Undersøgelser, der ere bestemte for dygtige Skakspillere, have givet en stor Række virkelig spillede Partier og Opgaver, hvori der aabenbarer sig elegante og smukke Kombinationer, der øve Tiltrækning ogsaa paa den mindre forfarne Dyrker af Spillet. Efter det første Hefte i den nye Aargang at dømme fortsættes Udgivelsen ganske i det Spor, som den fratraadte Redakteur, der hører til Mestrene paa den rudrere Kampplads, har anvist Tidenden. Meddelelser om hvad Mærkeligt der forefalder udenlands indenfor Skakspillets Omraade kunne ventes som hidtil, og en tidligere paabegyndt velstreven „Skaktheori for Begyndere" vil blive fortsat. Tidsskriftet er ikke blot underholdende, men ogsaa paa sine Enemærker belærende. En begyndende Skakspiller kan af det lære mere i en Time end af ti Partier med en jevnbyrdig Modstander. (Vilh. Prior).

Theatrene

André Theuriet blev sidste Jul introduceret i vor Litteratur ved en Oversættelse af hans Fortælling „Raymonde" og er nu ogsaa bleven præsenteret paa **det kgl. Theater**, der i Søndags opførte hans lille Lystspil „Det gamle Hus". De noble Egenskaber, navnlig den dybe Kjærlighed til Naturen, der udmærke Theuriets Fortællinger, gjenfindes i dette dramatiske Arbejde, men forøvrigt vidner det ved sin Bredde og sin fuldstændige Mangel paa egenlig scenisk Interesse om, at det ikke er nok at omsætte et Novellestof i Replikform for at faae et godt Skuespil ud deraf. Det lille Stykke spilles upaaklageligt af d'Hrr. Olaf Poulsen og Jerndorff samt Fru Jacobson, hvorimod Frøken Sørensens Organ og Bevægelser endnu trænge formeget til Skolens Dressur til at hun kan gjøre Fyldest.

Kasino opfører i denne Tid det store Udstyrelsesstykke „Æselskind", bearbejdet af Erik Bøgh. Vi have i disse Dage modtaget Texten, der er udkommen paa den Gyldendalske Boghandels Forlag, og ønske at gjennemlæse den, inden vi nærmere omtale Forestillingen.

Musik

Musikforeningen benyttede ved sin fjerde Abonnementskoncert Lejligheden til ved Udførelsen (Hr. Simonsen) af tre af den begavede Komponists bedste Sange at minde om den nylig (23. Januar d. A.) afdøde tydske Komponist Adolph Jensen. Navnlig som Sangkomponist stod han i første Linie af hvad Musiklitteraturen i Tydskland nu frembringer, men ogsaa som Komponist af Værker for Piano, for Orkester, af Koncert-Oratorier („Jeftas Datter") m. v. vil han bl. A. mindes ogsaa herhjemme, og det paa en saadan Maade, at man kunde have ventet, at Musikforeningen ved denne Lejlighed havde foretrukket et af hans større Arbejder fremfor de udførte tre, iøvrigt særdeles smukke Sange. To Aar af sit Liv tilbragte Adolph Jensen her i Kjøbenhavn, hvortil han oprindelig var kommen som Dirigent for en tydsk Opera, der gav Forestillinger paa Folketheatret, og hvor nu Budskabet om den 42aarige Kunstners store Lidelser og tidlige Død er blevet modtaget med Deltagelse. — Af Gade opførtes hans „Aarstidsbilleder" (Op. 51) for Solostemmer, Damekor og firhændigt Piano (under Korene forstærket ved en Strygekvartet), og den fine, baade i Solo'erne og i Korenes Detailbehandling saa yndefulde Komposition frembragte saavel ved den smukke og afrundede Udførelse som ved sit eget stemningsfulde Indhold og skjønne Form den bedste Virkning. Med faa, men indholdsrige Penselstrøg ere ligesom Aarstidernes forskjelligartede musikalske Stemninger her skildrede, først den dæmrende Sommernats svale Fred, saa Løvfaldets urolige Tider med Trækfuglens higende Længsel, Julekvældens Stilhed og fromme Stemning, endelig Løvspringets jublende Haab og vaagnende Livslyst. Den lille Komposition hører til de faa udvalgte, der indenfor en lille Ramme give saa meget — efter hver Afdeling har man den Fornemmelse, at dette maa dog være det Bedste, Resten staa derunder. Men man tager fejl, Indtrykket er stigende, indtil det ved „Løvspringet" tilsidst i Mandags steg til et da capo-Forlangende. — Paa Programmet fandtes endvidere „første Gang" en Koncert i D-Mol for to Violiner af Seb. Bach. Den gamle Mester slynger her ret af Hjertens Lyst de to Solostemmer ind i hinanden med en kontrapunktisk Iherdighed, der ikke var absolut taknemmelig for Theatrets to Solister, d'Hrr. Tofte og Schiørrings dygtige Spil, som imidlertid i Forvejen havde viist deres bedste Egenskaber ved tilligemed d'Hrr. Holm og Robert Hansen at udføre Beethovens klassiske Strygekvartet i B Op. 18 Nr. 6.

Den tredie Soirée for Kammermusik af det kgl. Kapel bestod foruden af Mozarts uforlignelige Kvintet i G-Mol, der ved denne Lejlighed var ligesaa velkommen som altid, og nogle Sange af Gade, særdeles tiltalende foredragne af Frøken Augusta Schou, af en Kvintet af Onslow Op. 81 for Fløjte, Obo, Klarinet, Horn og Fagot, samt af Tartinis Violinsonater. Onslows Kvintet er et ægte Barn af den Onslow'ske Muse, der i sin Tid var saa almindelig yndet, men som efter sin Beskaffenhed saa hurtigt atter er blegnet for hvad de sidste Decennier have frembragt i Musikens Verden. En routineret og flydende Form, melodieuse Motiver og ædel Udarbejdelse er med en stærk Tilbøjelighed til kromatiske Udladninger paa Bekostning af egenlig dyberegaaende Ideer overhovedet ejendommelig for Onslow og gjenfindes i denne Kvintet. Det Nye i den angaaer væsenlig Klangfarven, der ved Anvendelse af Blæsere istedetfor Strygere meddeler Kvintetten en Kolorit, der imidlertid ikke i Længden tilfredsstiller Øret, hovedsagelig paa Grund af den Vanskelighed, der er beredet Sammenspillet, naar Instrumenterne ret skulle bringes til i al deres individuelle Mangfoldighed dog at sammensmeltes til et organisk Hele. Dette svage Punkt føltes ogsaa selv ved den især i solistisk Henseende fortræffelige Udførelse, som flere af Kapellets dygtigste Kræfter gav Kvintetten. Navnlig laa det jevnlig temmelig tykt og ikke rigtigt fint i Mellem-

stemmerne. Hr. Anton Svendsens Udførelse af Tartinis Sonate hørte til Koncertens bedste Nydelser. En ren og ædel Tone, et klangfuldt og følt cantabile, en Teknik, der var sikker nok til selv med Lune at kunne følge den gamle Komponists ingenlunde beskedne Fordringer, sluttede sig smukt og forstaaet ind til Kompositionens antike Aand. Tartini, der gjennemlevede omtrent de første tre Fjerdedele af forrige Aarhundrede hovedsagelig i Padua, er ikke alene berømt som Violinspiller og Komponist — over 200 er Tallet paa hans Violinstykker — men tillige som den Lærer, hvis Betydning var saa stor, at han trak Elever til sig fra hele Kunstens daværende Verden og derfor fik Navnet il Maestro delle nazioni. Hans Navn er ogsaa knyttet til de ved de saakaldte „Tartiniske Toner“ eller som man nu kalder dem „Differenstoner“ aabenbarede akustiske Fænomen, der bestaaer i, at der ved Samklangen af to eller flere højere Toner danner sig i Luften en tredie dybere klingende. Opdagelsen af dette Fænomen tilskrives, dog maaske med Urette, Tartini, som paa Grundlag heraf opstillede et nyt Harmonisystem faa Aar efter Rameaus paa lignende Jagttagelser grundede berømte System.

Brogede Blade

Indfald og Udfald.

Der gives Tider, hvis Børn ikke saa meget synes bestemte til selv at leve som til rastløs at feje Scenen og gjøre Alt istand til Forestillingen for deres Efterkommere. I saadanne Tider er det berettiget at ønske: Gid jeg var mit eget Barnebarn!

Vittighed paa levende, varme Læber er en munter Spøg. Til Vaaben bliver den først, naar dens Pilespids er bleven kold.

Verdenskloge og muntre Damer høre gjerne Historier med en diskret lille Bismag, naar de kun fortælles saa fint, at de kunne forstaaes, uden at det er nødvendigt, at man maa forstaa dem.

Bøger som den eneste Næring for Tankekilden, det er en kraftløs Superklogskabs Alfa og Omega. Den har ikke nogen Anelse om, at det nok er lettere, men tillige kjedsommeligere og mindre oplysende at aabne Folianter og skrive ud af dem end at aabne sine Øjne og leve.

Havde vi ingen Sorger, vilde vi have bedre Tanker — men færre.

Den taabeligste Politiker gjør sig i vore Dage mere gjældende end den fornuftigste Privatmand.

Professorer, Præster og Politikere indprente os den Lære, at det, at have Lov til at tale meget, hvor Andre maa tie, ofte hæver Troen paa sin egen Betydning til Overtro.

Det Sværeste ved Kunsten er, ikke at fornægte Naturen.

For normale Mennesker er Stedet, de leve paa, ikke betydningsløst. Det fremmer eller hemmer deres Kraft og deres Velbehag. Kun for Saadanne, der allerede ere blevne til et aandeligt Abstraktum eller til et villieløst Offer for deres altfor barske Skjæbne, kun for dem er det ligegyldigt, hvor de lade det Foderal eller den Ruin staa, som bærer deres Navn.

C. A. Reitzels Forlag.

Prospekter af sjællandske Herregaarde.

Adlersborg.
Aggersvold.
Basnæs.
Benzonsdal.
Bjergbygaard.
Borreby.
Bækkeskov.
Dronninggaard.
Edelgave.
Egholm.
Eriksholm.
Eskildstrup.
Frederiksdal.
Frederikslund.

Gaunø.
Gjeddesdal.
Hagestedgaard.
Herlufsholm.
Holmegaard.
Hørbygaard.
Høvdingsgaard.
Iselingen
Jomfruensegede.
Gamle Kjøgegaard.
Klintholm paa Møen.
Kongsdal.
Krabbesholm.

Kragerup.
Krogerup.
Lerchenborg.
Lilliendal.
Lindersvold.
Liselund paa Møen.
Løvenborg.
Marienborg paa Møen.
Nysø.
Petersgaard.
Raschenberg.
Rosenfeld.
Rygaard.

Rønnebæksholm.
Selchausdal.
Skjoldnæsholm.
Svanholm.
Sæbygaard.
Sørup.
Taarnborg.
Taarnholm.
Thurebyholm.
Tølløse.
Vedbygaard.
Vemmetofte.
Vognserup.

53 Blade, tegnede af F. Richardt, med Text af T. A. Becher og C. E. Secher. Nedsat Pris i Mappe 32 Kr. Samme Prospekter uden Text i Omslag 26 Kr. 50 Øre.

Prospekter af Herregaarde paa Fyn, Lolland, Falster og Langeland.

Fyn.

Arreskov.
Billeshave.
Bjørnemose.
Brahesborg.
Brahetrolleborg.
Bramstrup.
Christiansdal.
Egeskov.
Einsiedelsborg.
Erholm.
Fjellebro.
Frederiksgave.
Frederikslund.
Harridslevgaard.
Hellerup.
Hollufgaard.
Holstenshus.
Hvedholm.
Hverringe.
Juelsberg.
Juelskov.
Kjørup.
Kærsgaard.
Lundsgaard.
Løgismose.
Margaard.
Mullerup.
Nakkebølle.
Ravnholt.
Rygaard.
Rødkilde.
Schelenborg.
Skovsbo.
Søbysøgaard.
Vejrupgaard.
Ørbækslunde.
Kærstrup.
Lungholm.
Maribo Ladegaard.
Pederstrup.
Søholt.
Søllestedgaard.

Lolland.

Berritsgaard.
Bramslykke.
Christianssæde.
Engestofte.
Fredsholm.
Hardenberg.
Juellinge.
Knuthenborg.

Falster.

Korselitze.
Skjørringe.

Langeland.

Egelykke.
Faarevejle.
Hjortholm.
Skovgaard.

56 Blade, tegnede af F. Richardt, med Text af T. A. Becher og C. E. Secher. Nedsat Pris i Mappe 33 Kr. 50 Øre. Samme Prospekter uden Text i Omslag 28 Kr.

Prospekter af jydske Herregaarde.

Aakjær.
Albæk.
Astrup.
Avnsbjerg.
Avsumgaard.
Barritskov.
Benzon.
Birkelse.
Bjørnsholm.
Boller.
Bratskov.
Buderupholm.
Bygholm.
Constantinsborg.
Dronninglund.
Dueholm Kloster.
Eskær.

Gl. Estrup.
Gjessinggaard.
Glumstrup.
Grundet.
Hald.
Haraldskær.
Holbækgaard.
Høgholt.
Højris.
Kathölm.
Kjeldgaard.
Krabbesholm.
Krastrup.
Kyø.
Lerbæk.
Lindenborg.
Lundbæk.

Løjstrup.
Løvenholm.
Mattrup.
Meilgaard.
Mosgaard.
Nørholm.
Nørlund.
Nørre Vosborg.
Odden.
Oxholm.
Palsgaard.
Palstrup.
Rathlousdal.
Restrup.
Ristrup.
Rodstenseje.

Rydhave.
Rysensten.
Skaføgaard.
Stenalt.
Stensballegaard.
Thaarupgaard.
Torstedlund.
Ullerup.
Villestrup.
Viskum.
Vosnæsgaard.
Gl. Vraa.
Vreilev Kloster.
Ørslev Kloster.
Ørumgaard.
Østergaard.

66 Blade, tegnede af F. Richardt, med Text af T. A. Becher og C. E. Secher. Nedsat Pris i Mappe 40 Kr. Samme Prospekter uden Text i Omslag 33 Kr.

Besique.

2 Markerplader og Regler. 1 Kr. 50 Øre.
C. M. Albeck, St. Kjøbmagergade 9.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 9. Marts.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7.45, 11 Fm.; Kl. 1.15, 2.30, 4, 6 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige Priser. M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal fra 10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

KUNSTFLIDSLOTTERI

Kunstflidslotteriet har for at hjælpe Spillerne til selv at kontrollere, naar de erholde Tillægsgevinst, forandret sin Plan saaledes, at Tillægsgevinsterne rette sig efter Klasselotteriets største Gevinst i samme Klasse.

Kunstflidslotteriets nye Plan er udvidet med 20.000 Gevinster, saa at der nu næsten er lige saa mange Gevinster som Lodder.

Kunstflidslotteriets Afdeling B er det billigste af alle Lotterier.

Kunstflidslotteriets Tillægsgevinster falde i alle 6 Klasser paa de Lodder, der have samme Endetal, som den største Gevinst i de paagjældende Klasser. I 5te Klasse gives endnu en Tillægsgevinst paa de Lodder, som have det paafølgende Endetal, og endelig i 6te Klasse en Tillægsgevinst paa Tallet saavel foran som bagefter den udtrukne Hovedgevinsts Endetal. Ingen Lodseddel, hvorpaa der er falden Hovedgevinst, kan erholde Tillægsgevinst.

Kunstflidslotteriets Udstilling af Gevinster er i Udstillingsbygningen 21, ligeved Sporvognenes Holdeplads. Lodsedler faaes sammensteds og hos samtlige Kollektører.

KUNSTFLIDSLOTTERI

Paa Undertegnedes Forlag er udkommet og at faae i alle Boglader:

Parlamentariske Stjernebilleder

af

Zodiacus,

udgivne af **P. Hansen.**

194 Sider med illustreret Titelblad. — Pris 2 Kr. 50 Øre.

Baron Blixen-Finecke.
Søren Kjær.
Baron Rosenkrantz.
F. V. Schytte.
Hother Hage.
Berg.
Tauber og Bajer.
C. St. A. Bille.
J. A. Hansen

Balthazar Christensen
Grev Holstein Lethraborg.
Michael Drewsen.
C. S. Klein.
C. N. David.
A. F. Tscherning.
J. N. Madvig.
Jagd.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 350.

Den 16. Marts 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Til min gamle Ven H. V. Kaalund

fra **S. Schandorph.**

Min Ven! Du kaster Handsken. — med Reservation —
til os yngre Poeter — nævner ingen Person.
Men her er Rhodos, Ven, her skal Du springe!
Jeg er med iblandt dem, Du har tiltænkt dine Slag,
velan! jeg har Mod til at tale min Sag —
nu saa kom! Her er jeg med aaben Bringe.

Som dunhaget Knøs har jeg elsket din Sang,
jeg hylder Dig som Mester i den rhythmiske Klang,
men her om noget Andet det gjælder.
Jeg slaaes for Livets Ret, for Nutids Krav og Kald,
som, trods Pathos, trods Satiren i dit kjække Versefald,
gamle Mester! ej Du rokker eller fælder.

Hvor elsker jeg Dig, Kjære, naar, saa ung og saa sund,
Du lader sprudle ud fra dit ædle Hjertes Grund
dine Vaarsanges dirrende Triller;
naar Du seer i Dyrelivet med dit sindrige Blik
en Satire paa os Tøben, en fin Symbolik,
og Smilet Dig skjælmsk om Læben spiller;

naar vemodig Du stirrer mod Aftnens røde Sky
og med drømmende Haab om Opstandelsens Gry
for Dødens Kvide føler Dig trøstet.
Og — om muligt — endnu mer end din skjønne Poesi
har jeg elsket Dig selv. Men din Filosofi,
oprigtig talt, den stemmer mig for Brystet.

Hør, husker Du en Dag? — Det var ude hos Dig selv
vi sad saa festligt bænket. Fra Junihimlens Hvælv
skred Lyset saa pragtfuldt gjennem Rummet;
i Haven dufted Rose og Lilje og Jasmin,
paa Bordet glødede Jordbær mod den dunkelrøde Vin,
mens Glædens Bølger højt i Talen skummed.

Ord braged og buldred. Det er muligt, at jeg
har været en af dem, der tog farligst paa Vej,
og i Hofdragt var ej Tankerne klædte;
da standsed Du Spektaklet med en ypperlig Spøg:
Du kom med en Buste, der var sværtet af Røg,
af — Højsalig Kong Frederik den Sjette,

og satte den paa Bordet og forlangte Respekt,
„thi Vi alene vide!“ Under Lystighedens Vægt
Disputen blev knust, saa den døde.
Hør — det synes mig nu, i dit stridbare Digt
Du for Alvor vil skræmme os Yngre med Sligt
og som acti temporis laudator møde.

Du seer Dig vred paa Tiden. I Fugleperspektiv
med nogle Streger ridser Du dens Stræben og Liv
og dømmer kategorisk og fyndigt.
Har Du gransket dette Liv, hvor dets Kilder vælde frem,
i de store Verdenssprog, i Kulturens Fødehjem,
da Du taler saa stærkt og saa myndigt?

Er det Arbejd fuldfærdigt, som Du bittert beleer?
Under voldsomme Kampe mellem Verdensideer,
hvad Under om Mangen har snublet?
Husk Shakspeartidens Gjæring. Kun **Han** stod den ud.
Alt Nyt, der vil frem, kræver smertelige Brud,
— ak — Staffeldt græd, da Oehlenschläger jubled.

Naar Tankens Kæmper dyste, skal da Digt'ren krybe ind
i Buret og kvidre som en Stillids paa en Pind,
fra Aandslivet spærret og stænget?
Mon ej din elskte Mester — saa naiv og saa stor —
sin Ungdoms Sange bøjed i Tidens Tankespor,
da ved Steffens' Gnist hans Digtertønder fænged?

Nej — heller ned med dem, der med dristige Bor
søger nye Kilder dybt i den moderlige Jord,
end dandse paa den glatte Overflade!
Jeg følger helst den Digter og den Filosof,
der tvinger det trodsige, gjenstridige Stof
og sprænger Granitens Pandserplade.

Paa Kaos og Titaner er Du vred i din Sang.
Mon ikke ud fra dem dine Kosmosguder sprang?
Men naar disse blive „Ordensbanditer“,
saa stiger der nye fra det store Moderskjød,
hvor tusind Spirer længes mod Livssolens Glød,
thi Livet dyrker ikke Abderiter.

Hvor Livet er, er Retten. — Maaske i Stridens Dyst
lidt videre man gaaer, end man egenlig har Lyst,
for Snærperne at drille og skrække.
Men heller er jeg „raa“ med Goncourt og Zola,
end jeg pirrer med en Kjep i den Palus danica,
hvor Reaktionens Frøer og Tudser kvække.

Du elsker jo Holberg. Siig, er det da saa slemt,
om vi atter tage Tilløb til lidt drøj og dristig Skjemt,
til Trods for de moderne Précieuser?
Du leer jo selv ad Hunden, der sidder paa sin Bag,
med Smækken under Hagen og taler med om „Smag“,
mens man Fløødevand i Underkoppen øser.

Du paakalder Byron. Har Du læst Don Juan?
Kan Du huske Donna Inez i allerførste Sang?
de Forliste, som øde hverandre?
Serailodaliskernes „livskaade“ Blik?
Katharina den Andens „reale“ Erotik?
Det maa dog vist din Mening forandre.

Og hvis Du vil slutte — saadan blot lidt logisk — sandt,
saa maa Du komme til at regne Byron iblandt
„Ildtilbederne af Realiteten“.
Han var ogsaa Tendensmand. Han har Flammepile sendt
mod Europas Reaktion, mod Britanniens «cant»,
og han ramte dem „lige i Planeten“.

Vi mangle Tro — saa siger Du. Hvad troer Du da paa?
Mon ej, min gamle Ven! Du snart gik istaa,
hvis man prøved Dig rigtig kateketisk?
Du har sagt, Du er en Hedning, „men rigtignok en from“,
Gud veed — der er vistnok de Dogmer, hvorom
din Mening vil befindes hæretisk.

Og vil Du citere din egen Poesi
og erklære: „Jeg aner en evig Harmoni
fra Støvet til de yderste Sole“ —
ja saa har jeg den samme, lidt ubestemte Tro,
saa blive vi jo enige; saa høre vi To
til den samme theologiske Skole.

Jeg troer paa Naturens uendelige Kraft,
paa Livstræets evige, spiresvangre Saft,
hvorfra der vælder Former frem i Trængsel.
Slægter fødes og dø; men jeg veed, med hver ny
voxer Helte frem, som kæmpe for Aandens Adelsry
mod Bornerthedens Raab paa Bolt og Fængsel.

Hvad enten nu de svinger et Plekter af Guld,
tyde Stjerner paa Himlen eller Lag under Muld,
granske Tankens eller Jordklodens Zoner,
er de alle Soldater i Befrielsens Kor,
der svinger Lysets Fakkel saa højt over Jord,
trods Bismarck og hans kruppske Kanoner.

Du selv med din ædle, frisindede Sjæl,
med Hermesvinger baade paa Hat og paa Hæl,
med din Foraarssangs velsignede Gave,
Du har slet ikke hjemme, hvor Paddehatte gro.
Hvi vil Du synge Psalmer for „Bjergets rene Tro“
og som Pilgrim vanke om mellem Grave?

Og Et har for din Skyld ligefrem mig pint;
og det er: Du vil tages til Indtægt af hint
Marodeurkorps, som altid bagud sjokker.
Sæt en af disse Herrer med Hyldest lummervarm
ved højlys Dag vil byde Dig paa Gaden sin Arm
— det vil hviske i dit Indre: Fy for Pokker!

Nej, lad os Begge slæbe til Tuen vor Skjærv.
I Tro paa „vor Slægts guddommelige Hverv“
lad for Livet og Lyset os stride.
Med dets blinkende Straaler fra Taarnet paa Kyst
over Livshavets Brænding spredes Haab, sendes Trøst
til dem, som der ude maa lide.

Jeg veed, at paa din Vis er Du med i hin Kamp,
om Tankerne end dugges af Stridens hede Damp —
kun de Tanker — ej dit Hjerte vil jeg ramme.
Du har æsket mig ud. Nu til Afsked min Haand.
Min Kjærlighed til Dig slukkes ej i min Aand,
før Livsgnisten slukkes med det Samme.

De russiske Studenter.

Af **Fr. Francke.**

Blandt de mange Plager, som den russiske Regjering har at kæmpe med, ere Studenteroptøjerne vel ikke de farligste — paa ingen Maade — men vel forsaavidt de værste, som de hvert Aar knække et Antal unge, forhaabningsfulde Existenser og derved hindre den saa paatrængende nødvendige Tilvæxt af dannede Mennesker. Hvert Aar finder der en Skandale Sted paa en eller anden af de russiske Højskoler, ledsaget af politiske Demonstrationer, som Regjeringen ligefrem ikke kan se igjennem Fingre med. Den maa altsaa arrestere Førerne og relegere et Antal af de mindre Skyldige. Men i samme Øjeblik tage Studenterne ved de øvrige Højskoler Parti for de efter deres Mening mishandlede Kammerater; det kommer da til Demonstrationer ogsaa her, og Skandalen gaaer sin Gang. Det seer ud, som om Relegation, Fængsel og Forviisning havde mistet alt Afskrækkende — neppe er et Antal unge Mennesker forsvundet bag Fæstningsporten, før der allerede er Andre, som gjøre Rebellion. Denne Kjendsgjerning synes kun at kunne forklares af en, om end nok saa meget paa Afveje kommen, saa dog tilstedeværende Idealisme, og det kan derfor ikke undre, om man, med Tanken henvendt paa andre Studenterbevægelser, er tilbøjelig til at tage Parti for Studenterne og betragte dem som Ofre for det absolutistiske Regimente.

Det vil derfor maaske ikke være uden Interesse at tage den russiske Student lidt nærmere i Øjesyn.

Først maa det slaaes fast, hvem der overhovedet er russisk Student. I andre Lande er Universitetet et Spejlbillede af hele Nationen, fordi Enhver, der vil tilegne sig akademisk Dannelse, maa gaa gjennem Højskolen. Vel seer man ogsaa her Lige søge Lige, men Alle føle sig dog som Led af det samme Universitet, omgaaes og have Indflydelse paa hinanden.

Anderledes forholder det sig i Rusland. De Fornemmes Sønner, som ville hellige sig til Administrationen, besøge fortrinsvis „Retsskolen“, et i St. Petersborg bestaaende Institut, med hvis forhenværende Elever de højere Forvaltnings- og Dommerembeder for Størstedelen blive besatte. De fornemme unge Mænd derimod, som af en eller anden Grund dog ville besøge Universitetet, holde sig i selskabelig Henseende fuldkommen affondrede fra de øvrige Studenter og have derfor heller ikke Spor af Indflydelse. Desuden mangle de russiske Universiteter det theologiske Fakultet og dermed et ifølge Sagens Natur konservativt og til Disciplin vant Element. Men selv af Resten udskilles de bedste Elementer paa kunstig Vis. De dygtigste Gymnasiaster, som ville hellige sig til Lærerkaldet, blive ikke uddannede til Gymnasiallærere ved Universiteterne, men i tre historisk-filologiske Seminarier, to indenlandske i Petersborg og Neschin og et udenlandsk i Leipzig. Allerede af disse Kjendsgjerninger kan man omtrent forestille sig, hvorledes den Rest er, der bliver tilbage.

Hertil kommer endnu to særlig vigtige Omstændigheder. Det østeuropæiske Kæmperige, der omtrent i Løbet af hvert Decennium inkorporerer kolossale Landstrækninger, trænger uden Sammenligning til flere nogenlunde dannede Mænd, end det frembringer. Dette har til Følge, at akademisk Dannelse der ingenlunde er en saa ubetinget Fordring som andetsteds. Den, der blot har en vis Grad af højere Dannelse, kan i Rusland være vis paa at finde et nogenlunde betrygget Udkomme, og af den Grund er Fristelsen til at forlade Universitetet uden at absolvere sine Examina temmelig stor. Paa den anden Side indseer imidlertid Regjeringen og Samfundet det Mislige heri og kappes om at gjøre de akademiske Studier tiltrækkende i de videst mulige Kredse ved Hjælp af rigelige Stipendier. Derved lettes Opholdet ved Universitetet atter i en ualmindelig Grad. Den russiske Dreng og Yngling er i Reglen ikke blot meget elskværdig, men ogsaa videbegjærlig og stræbsom. Han opfatter hurtigt — navnlig alt Mathematisk — og

han har en udpræget Tilbøjelighed til at forme det Hørte saa konkret som muligt for sig. Det mærkelige realistiske Træk i den russiske Natur, der ofte berører os saa underligt, træder allerede frem hos Ynglingen. Naar han skal lære Noget, saa vil han vide ganske nøjagtigt, hvad det Lærte skal gavne ham til.

Paa et saadant Naturanlæg maa de realistiske Fag naturligvis udøve en ulige større Tiltrækning end de humanistiske. Nytten af at kunne Fransk er uden Tvivl lettere at paavise end Nytten af at kunne Græsk, og man forstaaer bedre, at man maa give sig af med Ilt og Kvælstof, end at man udretter noget ved at bryde sit Hoved med den syntaktiske Rolle, som ut spiller. Dertil kommer, at Rusland ikke har gjennemlevet nogen latinsk Periode, at man aldrig har skrevet Latin og at Romerretten aldrig har gjældt der. Paa denne Maade har der altid været et mægtigt Parti, som har erklæret Humanismen Krig, og det vil ikke undre Nogen, at Herrerne i Pressen næsten udelukkende høre til denne Lejr.

Naar man seer bort fra de første Gymnasier (Petersborg 1747, Moskau 1755, Kasan 1758), var Gymnasialundervisningen, endnu da der fandtes et Gymnasium næsten i enhver Provindsby, et Sammensurium af alt Muligt og Lidt til. I Begyndelsen af dette Aarhundrede underviste der f. Ex. i: ren Mathematik, anvendt Mathematik, Fysik; Filosofi, Æsthetik, Rhetorik, politisk Økonomi, Natur- og Folkeret; Historie, Mythologi og Oldtidens Geografi; Naturhistorie, Elementer af de i Forbindelse med Handelen staaende Discipliner, Teknologi; Latin; Tydsk; Tegning. Føjer man til denne underlige Læreplan endnu den Omstændighed, at Direkteurerne vare gamle afgaaede Officerer og Lærerne for en stor Del fordrukne Subjekter, saa vil man let kunne gjøre sig en Forestilling om Aanden i disse Skoler.

Statuten af 1804 var heldigvis saa vanvittig, at den kun stod ved Magt i kort Tid. Efter den fulgte (fra 1811 af) en Periode, i hvilken man gjorde sig oprigtig Umage for at faae Gymnasialvæsenet grundlagt paa klassisk Fundament, men der var naturligvis i den Grad Mangel paa Lærerkræfter, at denne Hensigt kun lod sig naa efter en meget beskeden Maalestok. Men ikke blot det. Under Kejser Nikolaus, der som bekjendt kun havde en meget ringe Mening om den formale Dannelses sædelige Værd, begyndte man at blive bange for, at de græske og romerske Republikaneres Exempel kunde føre den studerende russiske Ungdoms fremtidige Loyalitet paa Afveje, og indskrænkede derfor de klassiske Studier mere og mere til Fordel for de reale. „Gymnasierne mistede," som Ministeriet for Folkeoplysningen senere udtrykte sig i sit officielle Organ, „den klassiske Jordbund under sine Fødder, men vandt ikke derfor den reale. De hørte op med at være Anstalter for den almindelige Dannelse og bleve dog ikke Specialanstalter."

Saaledes vedblev det i alt Væsenligt at være til Aaret 1864. Allerede fra Kejser Alexanders Tronbestigelse af var der begyndt en ny Æra. De de Dannede mærkede, at det var forbi med Kejser Nikolaus' Jerntugt, begyndte Liberalismen hos det russiske „Folk" at føre det store Ord. Man vilde være fri for enhversomhelst statslig, social og sædelig Disciplin. Paa Gymnasierne holdt „liberale" Lærere det i fuldt Alvor for deres Pligt, at lade de dovneste Elever uden videre slippe igjennem ved Examen. „Naturens" Kultus blev almindelig, den skulde være den eneste Kilde til sand Erkjendelse, og derfor skulde udelukkende den læres i Skolerne. Den nye russiske Generation skulde voxe op i Beundring for Frølaaret og de kemiske Elementer, Homer og Sofokles overlod man til „det raadne Vesten." Selvfølgelig opvoxede der en fræk, for al Tugt og Pietet blottet Slægt.

Endelig kom Regjeringen til Besindelse og overbeviste sig om, at den klassiske Foryngelseskilde var ligesaa uundværlig for den russiske Ungdom som for den vesteuropæiske. I Statuten af 1864 tilkæmpede den klassiske Retning sig allerede en Sejr, og i Aaret 1871 blev denne fuldstændig og definitiv.

Det var nu Regjeringen. Samfundet bar sig mindre klogt ad. Pressen (med Undtagelse af et enkelt Blad i Moskau) gjenlød af de vildeste Kampskrig fra Realisternes Side, og det klassiske Gymnasium blev fremstillet som en i Vankundighedens Tjeneste arbejdende Anstalt. Forældrene, som selv kun havde lært den klassiske Undervisning at kjende som Karrikatur, vare kun altfor tilbøjelige til at stemme med i dette Kor og paalagde sig ikke engang nogen Tvang i Elevernes Nærværelse. Og Lærerne, som for en stor Del selv havde faaet en realistisk Uddannelse, lod det heller ikke mangle paa rigelige Sidehug til den „af Regjeringen anbefalede" klassiske Dannelse.

Det kan ikke undre, at ogsaa Ungdommen under saadanne Omstændigheder følte Studiet af Oldtiden som et tungt Aag, især da de nye Redakteurer tog det alvorligere med deres pædagogiske Kald end deres militaire Forgængere. Ungdommen havde hidtil, trods al Uniformering og al ydre Prunk, været fuldstændig udisciplineret, thi de russiske Forældre ere, som Følelsesmennesker, kun altfor tilbøjelige til at forkjæle. Nu skulde alt dette blive anderledes.

Eleverne protesterede paa deres Vis, dovnede og gjorde sig opsætsige. Mange bleve nu sendte bort. Nogle tog Sagen tragisk og skød sig, hvilket blev exploiteret i Pressen paa den fyldigste Maade som Protest mod den klassiske Dannelse. En af disse Døgenigter (i Jekaterinenborg) foretrak at skyde sin Direkteur, en fortræffelig og almindelig agtet Pædagog og en meget human Mand. Og nu skete det Utrolige — næsten hele Pressen tog Parti for den unge Morder. Den Myrdede blev endnu i sin Grav bagtalt paa det Skammeligste. Hvo der i sin Tid har fulgt denne Sag, kan endnu ikke tænke paa den uden den yderste Grad af Væmmelse.

Vi have med Forsæt dvælet saa længe ved Gymnasierne, thi af Gymnasiasten fremgaaer jo Studenten. Naar vi have seet, at Førstnævnte er voxet op i stadig Opposition imod den modtagne Dannelses mest befrugtende Element, saa kan det ikke undre os, om Studenten kun altfor let forfalder til Negation.

Af den højtflyvende Idealisme, af den Fylde af tilbageholdt Kraft, hvormed Studenten andetsteds kommer til Højskolen, findes der Intet hos den russiske Student. Er han velhavende, saa have Forældrene altfor tidlig ladet ham træde ind i Verden, og han er allerede blaseret; er han fattig, saa er han i Reglen bittert stemt, og i begge Tilfælde har han kun med Uvillie optaget det tilbudte Lærestof i sig, og Fornægtelsens ætsende, længe virkende Gift er dryppet ind i ham. Og dog er han ung og kan ikke leve uden Ideer, som han paa Ungdommens Vis for-

følger indtil deres yderste Konsekvenser, uden at de kunne faae Afløb ad Foreningslivets og Kammeratskabets Veje som andetsteds. Heller ikke i videnskabelig Henseende har den russiske Student den Frihed, der præger Studenterlivet i andre Lande. Studenterne ere inddelte i Kursus efter deres Universitetsaar. Alle de, der f. Ex. komme til Universitetet iaar, aflægge en Examen ved Slutningen af Aaret. Bestaa de den, saa rykke de op i det næste Kursus. Derpaa kommer igjen en Examen o. s. v. Der kan uden Tvivl anføres meget til Gunst for denne Methode, men det Forkerte ved den er, at Glæden ved det videnskabelige Arbejde ødelægges ved den. I andre Lande skal Studenten lære at arbejde videnskabeligt, i Rusland skal han kun tilegne sig et bestemt Maal af Kundskaber. Det, om end umodne, saa dog altid selvstændige Studium kan optage den ungdommelige Aands Interesse, men det kan den blotte Udenadslæren ikke; den maa ifølge sin Natur altid være og blive noget Udvortes.

Heller ikke Professorerne pleje i Reglen at være meget tiltrækkende. De ere i Almindelighed meget magelige Herrer. Har en Professor engang udarbejdet sit (lithograferede og i Boghandelen værende) Hefte, saa er han engang for alle færdig med Videnskaben. Ligeoverfor Studenteruroligheberne spiller Professorverdenen ofte en meget tvetydig Rolle. Istedetfor at træde energisk op mod dette Uvæsen, koketterer den med det eller holder sig ialtfald tilbage. Indflydelsen paa Studenterne er i Reglen højst ubetydelig; for Studenten er Professoren en ligesaa fjendtlig Magt, som Gymnasiallæreren tidligere var.

Hvad Vej skal altsaa Idealismen tage?

I den Tid, da Kejser Nikolaus' Regimente var strengest, havde en dyb Forstemthed bemægtiget sig det russiske Samfund. Man faldt hen i det modsatte Extrem og troede, at kun en fuldstændig Omvæltning kunde give Folket tilbage til sig selv. Nogle ventede Frelsen af Tilbagevendingen til Bonderepubliken, Andre berufede sig i de vesteuropæiske Socialisters Lærdomme; begge Partier vare lige radikale. Der var en Tid, da f. Ex. Retsskolen var smittet af den kommunistiske Farsot.

Disse Ideer var det nu, som Studenterverdenen vendte sig henimod. De svarede i Et og Alt til dens Trang, thi de vare i deres rene Fornægtelse saa vidtgaaende som muligt og vare dog paa samme Tid (ved de tilsyneladende Forbedringer i de Fattiges Kaar o. s. v.) i Besiddelse af et Element, som gav dem Udseende af at være de Ædles Sved værdige. De udøve derfor et skjæbnesvangert Trylleri netop over de mere begavede unge Mennesker. Hemmelige Foreninger, Feltraab, natlige Sammenkomster forekomme en ungdommelig Fantasi særdeles tillokkende, og Bevidstheden om at staa „i en Missions Tjeneste“ smigrer Forfængeligheden. Og hvor bekvemt er det desuden ikke at fornemme sin egen Dovenskab som Konsekvens af de sociale Forhold og at kunne føle sig som Marthr for disse.

Bevægelsen begyndte med, at man i den formentlige Tilbagevenden til Naturen erklærede Krig mod Sæbe og Kam; derpaa gik den over til Demonstrationer mod Universitetsøvrigheden og steg endelig til „Vandringer i Folket“, d. v. s. til en egenlig revolutionair Virksomhed som Rejseprædikant for det nye Evangelium. De Værste vare forøvrigt ikke de egenlige Studenter, men derimod de saakaldte „frie Tilhørere“. For nemlig at yde ogsaa dem, som ikke have gjennemgaaet noget Gymnasium, en Mulighed for at tilegne sig en akademisk Dannelse, havde man truffet den Bestemmelse, at ogsaa de under visse Forudsætninger kunde besøge Forelæsningerne.

Denne Forholdsregel viste sig at være et slemt Misgreb, og vedkommende unge Mennesker drev alt Andet end deres foregivne Fag. Det var hovedsagelig dem, der lagde sig efter „Vandringer i Folket“, men de rev desværre ogsaa mange Studenter med sig. De fattige Studenter, der kun havde kunnet holde sig oppe ved Hjælp af det overdrevent store Antal Stipendier og nu ikke gjorde Fremgang i deres Kursus paa Grund af deres Beskjæftigelse med Politik, udgjorde et kun altfor modtageligt Felt for disse Paavirkninger.

De russiske Studenterprocesser ere ofte blevne beskrevne, og vi nøjes derfor med at konstatere, at man nu omsider er hørt op med at lade dem foregaa offentlig og derved forhøje det Tiltalende ved Martyriet. Vi skulle endnu kun i al Korthed omtale de sidste Uroligheder.

I Charkow holder en Professor ved den derværende Veterinairskole privatissime en Forelæsning, hvortil han ogsaa lader de øverste Klassers Gymnasiaster, som interessere sig for disse Ting, have Adgang. De unge Dyrlæger in spe føle sig fornærmede ved dette Kammeratskab og protestere. Det vilde der nu ikke være stort at indvende imod, men de protestere i en aldeles utilstedelig Form. Direkteuren gjør sig forgjæves Umage for at tale de unge Mennesker tilrette, Kuratoren gaaer det ikke bedre — han støder paa aabenlys Ulydighed.

Da nu nogle af Veterinairskole-Eleverne blive relegerede, tage Studenterne Parti for dem. Man lader disse vide, at den Sag ikke kommer dem ved, og forbyder deres Masseforsamlinger og Massedemonstrationer. De afholde alligevel Forsamlinger og sende Deputationer til Universitets-Autoriteterne. Enden paa Visen bliver, at man gjør Alvor af det, relegerer, arresterer o. s. v., hvilket ethvert forstandigt Menneske vil finde ganske i sin Orden.

Saasnart Efterretningen om disse Begivenheder kommer til St. Petersborg, begiver en Del af Studenterkorpset sig til Tronfølgerens Palads, for at formaa denne til at intervenere til Fordel for Kammeraterne i Charkow. Dette Optog er selvfølgelig forbudt, men Adressen er holdt i saa maadeholdne Udtryk, at man lukker et Øje i for hvad der skeer. Dog udstedes der et Forbud imod Fortsættelsen af disse Forsamlinger af Studenter. Ikkedestomindre samles de igjen, vægre sig ved at skilles ad og maa tilsidst tvinges med Vaabenmagt.

Som vi allerede have sagt ovenfor, staa Studenterne af de bedre Familier for Størstedelen fuldstændig fjernt fra disse Optøjer. Men de gjøre heller ikke Noget for at forhindre dem. Hidindtil er der kun af Studenterne i Moskau blevet nedlagt en energisk Protest mod denne Optræden, en Omstændighed, der vistnok har sin Forklaring deri, at der netop der findes nogle virkelig fortræffelige Gymnasier og at den derværende Professorverden allerede i lang Tid har været anseet for den dygtigste. Men for Alvor bedre kan det kun blive, naar de dygtige Elementer blandt Studenterne selv træde op imod de fornægtende, hvilket sikkerlig vil blive Tilfældet i samme Forhold som der kommer Dimittender fra Gymnasier, i hvilke der fra Begyndelsen af er blevet dem baade en kraftig Disciplin og en grundig Undervisning til Del.

Realpolitiken.

Af G. Valbert.

Der gives i denne Verden mange Nyheder, som ikke ere nye, mange Opfindere, som ikke ere Andet end Efterlignere. Tydskerne gjøre sig til af, at de for nylig ere blevne Realister i Politiken, og de holde af at betragte de politiske Træk og Handlinger, der have skaffet dem saa glimrende Fordele og saa nyttige Erobringer, som en splinterny Opdagelse, som en nylig opfunden Videnskab, som Ingen nogensinde havde talt om før September 1862. Det vil ikke desto mindre være en let Sag at bevise, at denne Videnskab er ligesaa gammel som Verden, at den har været kjendt af alle Erobrere, af Semiramis, de Assyrers Dronning, saavelsom af Kong David, de Moabiters og de Filisteres Overvinder, eller at den dog i ethvert Tilfælde gaaer tilbage lige til Romulus og Sabinerindernes Bortførelse. Det vil være endnu lettere at paavise, at er Realpolitiken bleven sat i System af en berømt Florentiner, er den bleven bragt i Anvendelse af Frederik II., Konge af Preussen og Nordens Salomon, med en aandelig Overlegenhed, med en Villiens Energi, med en Dristighedens og Frækhedens Kraft, med en kombinatorisk Dybsindighed og en Opfindsomhed med Hensyn til Midlerne, som man vel kan efterligne, men som det er umuligt at overtræffe. De Lærdomme, Sejrherren ved Molwitz og Rosbach har givet den forbausede Verden, ere blevne grundigt studerede af hans Erobringers og hans Hæders Arvtagere. De, som have fortsat og kronet hans Værk, ere blevne inspirerede af hans Exempel; de have kun fulgt eller fornyet en Tradition.

Denne Betragtning paatrænger sig Tanken, naar man studerer det meget interessante Bind — „Politische Correspondenz Friedrichs des Großen", Erster Band, Berlin 1879 — som nylig er blevet udgivet af Videnskabernes Selskab i Berlin og som, efter hvad der bebudes, skal blive efterfulgt af niogtyve lignende Bind, et værdifuldt Løfte, som det glæder os at kunne notere. Videnskabernes Selskab i Berlin har villet opreise et uforgængeligt Monument for sin berømmelige Stifter ved at fremdrage af Arkivernes Mørke og for første Gang offentliggjøre hele hans politiske Korrespondance, hans Breve til Europas Souverainer og mest fremragende Statsmænd, hans Kabinetsordrer, de hemmelige Instruxer, han rettede til sine diplomatiske Agenter og til sine Kommis'er eller sine Ministre, hvilket kommer ud paa Et, hans Besvarelser af deres Indstillinger, ja endog de Bemærkninger, han nedskrev i Margen paa deres Rapporter. Størstedelen af denne Korrespondance er skreven paa Fransk; dette var Frederik den Stores Yndlingssprog og faldt ham naturligst. Som man veed, foragtede han det tydske Sprog, og hans eget Tydsk lader meget tilbage at ønske; det er en Slags makaronisk Jargon, hvis Friheder maa oprøre Smagfuldheden og Patriotismen hos alle Purister hinsides Rhinen. Næsten i hver Linie støder man paa meget udtryksfulde franske Ord, forsynede med tydske Endelser, som kun gjør dem endnu mere kjendelige, saasom „inquietiren", „embarrassiren", „soupçoniren", „menagiren", „cajoliren", „contrecarriren", „dissimuliren", „Casaque tourniren", „attrapiren", „amusiren" og „abimiren". Frederik anbefalede sin Minister Heinrich Podewils at gaa frem „sonder Bruit" og at gjøre „den geringsten Eclat"; han opfordrede ham til i vanskelige Forhold at udtrykke sig „in sehr polien, modesten Terminis" og kun at gaa ind paa „acceptable Propositiones"; han beklagede sig for ham over, at Bajrerne handlede „mit der größten Lenteur und Confusion".

Det er ikke til Frederik den Stores Korrespondance, man skal henvise de unge Mennesker, der ønske at uddanne deres Stil eller øve sig i Lessings og Goethes Sprog; men den kan anbefales som et enestaaende Dokument, som en sand Skat til Enhver, der har Smag for at give sig af med Menneskenes Handlinger og at faae Indsigt i deres Hemmeligheder. Hvis Videnskabernes Selskab i Berlin fuldfører sit omfattende og dristige Foretagende, vil det have viist Historien og Historikerne en uvurderlig Tjeneste. Det vil blive det klareste Lys, der nogensinde er blevet udbredt over en betydningsfuld Regjerings dulgteste Partier, og aldrig nogensinde vil man faae nogen bedre Lejlighed til at kunne se med sine egne Øjne, hvad der hver Time paa Dagen som paa Natten bevæger sig hos en stor Mand, som i sig rummer enhver Slags Ærgjerrighed, enhver Art af Begjærlighed og kun meget faa Skrupler. Det første, nylig udkomne Bind omfatter kun de nitten Maaneder, der ligge imellem Korporal-Kongen Frederik Wilhelm I.s Død og den 31. December 1741; men allerede her have vi Frederik II. hel og holden. Allerede da han var otteogtyve Aar gammel, var der ikke mere for ham at lære; han raadede alt dengang over hele sit Geni, over alle sine Hjælpekilder, over alle sine Midler. Han forstod sit Haandværk, inden han endnu havde drevet det; han havde sin Ide, som var ham kjærere end Livet og navnlig langt kjærere end Moralen. Man kan sige, at Realpolitiken kom paa Tronen i Preussen den 31. Maj 1740 og at Machiavel maa have vendt sig i sin Grav den Dag. Hvad vi have seet efter den Tid, fortjener ganske vist vor Beundring; men i alle Forhold vil den Første paa Skandsen altid høste den højeste Hæder, og Disciplene maa bøje sig for deres Mester.

Det første Princip for Realpolitiken er, at i Politiken er der ingen Principer, der er kun Lejligheder, og disse Lejligheder ere flygtige, de maa gribes ved Haaret, thi lader man dem slippe bort, komme de aldrig mere igjen; det er en Statsmands Pligt uophørlig at gaa paa Jagt efter dem og at benytte dem til sin Fordel lige paa Stedet, stadig at være agtpaagivende og til enhver Tid færdig og rede, hvilket vil sige det Samme som at have mange Penge i Reserve i sine Kasser og mange veldisciplinerede Bajonetter. Frederik II. var i en vidunderlig Grad agtpaa-

«Revue des deux Mondes'» politiske Medarbejder G. Valbert, af hvem vort Blad tidligere har indeholdt en Artikel — om Vera Sassulitch — er, som det maaske vil være flere af vore Læsere bekjendt, identisk med den berømte Forfatter Victor Cherbuliez.

givende, og færdig var han i de allerførste Dage af sin Regjering, da han havde det Held at følge efter en Konge, som havde tilbragt hele sit Liv med at samle over 20 Millioner Thaler i Tønder og at anskaffe sig de smukkeste Grenaderer og de smukkeste Tropper, som Prindsen af Anhalt havde exerceret og disciplineret i tredive Aar. Da man i Frankrig fik at vide, at Vandalen var bleven efterfulgt af en ung, gratieus og talentfuld Fyrste, som spillede paa Fløjte, som gav sig af med Smaavers og Filosofi og som havde imødegaaet Machiavel, bildte man sig ind, at den nye Konge vilde skynde sig med at afskedige disse Kæmper, som havde vakt saamegen Omtale. Nogle Dage efter tilmeldte Frederik II. Voltaire, at han havde gjort en Begyndelse med at forøge den staaende Hær med sexten Batailloner, fem Eskadroner Husarer og en Eskadron Livgardister. Hvor velforsynede hans Kasser end vare, var han dog ogsaa betænkt paa at afrunde sin Kassebeholdning; i denne Henseende overdrog han det til Geheimeraad Rambonnet og totusind vel udrustede Mand at brandskatte Fyrstbiskoppen af Lüttich og at afpresse ham en Million fuldvægtige Dukater. Man kan aldrig være agtpaagivende og rede nok.

Realpolitikerne ere ikke Eventyrere; de vide, at Lykken kun er med de Ærgjerrige under Forudsætning af, at de ere forudseende, at store Foretagender maa forberedes, at man, hvor stærk man end er, trænger til at skaffe sig Allierede og Medskyldige, at det er en vigtig Ting at tage sine Naboer med i Beregning og vinde dem for sine Planer enten ved Frygt eller ved Haab, de to Lidenskaber, som behersker Verden. Man har sagt, at den lille Moral dræber den store; man har ogsaa sagt, at smaa Hensyn ere en Grav for store Ting. Realpolitikerne foragte de smaa Hensyn, og deres Klogskab har stundom et Anstrøg af Galskab. De ligne den Skuespiller, hvem en smagfuld Mand bebrejdede, at han spillede imod alle Regler, og som svarede: „Jeg kjender mit Theater, og jeg kjender mit Publikum — det er det, jeg spiller for." Realpolitikerne fritage gjerne sig selv for de konventionelle Love, som den vulgaire Klogskab har opstillet og som i Almindelighed ansees for Principerne for den Kunst at gjøre Lykke; de vinde Partiet tvertimod alle Regler, fordi de kjende deres Theater og deres Publikum. Ofte røbe de selv deres Hemmeligheder ved „bevingede Ord", ved frivillige og velberegnede Indiskretioner. De ere ikke bange for at erklære højt og lydelig iforvejen, at de have store Planer for, at de ere fast bestemte paa at vove Alt; de fremkalde paa denne Maade allevegne Forbauselse, Uro, Misundelse. Nogle vægre sig ved at tage dem alvorlig; disse Vantro ville blive overraskede og skuffede, naar Begivenheden indtræffer. Andre overveje Sagen grundig og have ikke noget imod at være med i Legen; dem svarer man: „Vi stille vort Venskab til Auktion, det tilfalder ikke den, der er værdigst, men den, der byder mest."

Frederiks første Tanke, da han havde besteget Tronen, var at sende Oberst Camas, en forhenværende fransk Flygtning, som extraordinair Gesandt til det franske Hof og til Kardinal Fleury. Frankrig havde dengang i Berlin en Gesandt, som manglede den ene Haand, og den unge Konge sagde, at for at afgjøre Alt, hvad han skyldte Frankrigs Hersker, sendte han ham en Gesandt, som kun havde een Arm. Han redigerede personlig de Instruktioner, som den Enarmede fik med sig. De gik ud paa, at „hvis Frankrig vilde indgaa en Forbindelse med Preussen, maatte dette ske paa et solidt Grundlag." De indeholdt endvidere følgende meget karakteristiske Linier: „Den Forøgelse, der bliver min Hær tildel, medens De opholder Dem i Versailles, kan give Dem Lejlighed til at tale om min ilfærdige og voldsomme Tænkemaade; De kan sige, at der er Grund til at befrygte, at denne Forøgelse kan fremkalde en Ild, som kan sætte hele Europa i Flamme, at det er unge Menneskers Karakter at være virkelystne, og at Ideer om Heltebedrifter har forstyrret uendelig mange Folkeslags Ro her i Verden. De kan sige, at jeg har en naturlig Forkjærlighed for Frankrig, men at hvis man ikke kommer mig imøde nu, vil det muligvis blive forbi for bestandigt og uopretteligt, men at jeg derimod, hvis man vinder mig, vil være istand til at vise det franske Monarki større Tjenester, end Gustav Adolph nogensinde har viist det. De skal være Høfligheden og Artigheden selv overfor Kardinalen, De skal gjengjælde fløjlsbløde Ord med fløjlsbløde Ord og Handlinger med andre Handlinger." Paa samme Tid sendte han en anden Oberst, Grev Truchsess, til Hoffet i Hannover for at komplimentere Kongen af England, og ham anbefalede han „at aflægge Forsikringer om personligt Venskab i det Uendelige og overfor Gesandterne og de franske Agenter lade, som om han stod i et meget hjerteligt Forhold til de engelske Ministre, selv om han ikke gjorde det." Han tilføjede: „De skal tillægge Camas' Sendelse til Frankrig stor Betydning; De skal med et Anstrøg af Skinsyge sige, at han er en af mine Fortrolige, at han besidder min Tillid og at han ikke er bleven sendt til Frankrig for en Bagatels Skyld. Vil man tale med Dem om Forretninger, saa sig bestandig, at De ikke tvivler om at kunne føre Sagen heldig igjennem, forudsat at man stiller Dem bedre Betingelser end dem, som Franskmændene tilbyde mig." Nogle Uger senere skrev han til Camas, som dengang allerede var installeret i Paris: „Hvis vi ingen Fremskridt gjøre, er der ikke Andet for os at gjøre end at muntre dem. Tal lidt om England og læg Mærke til, hvad de sige. Prøv, om ikke Skinsygen skulde kunne egne sig til at faae dem til at optræde i Faveur af os; sæt alle Talekunstens Maskiner i Bevægelse." Han satte dem ogsaa i Bevægelse i St. Petersborg for at faae en hemmelig Alliancetraktat istand med Rusland, og han forpligtede sig til at iagttage den ubrødeligste Taushed desangaaende, at gjemme Traktaten ikke i Ministeriets Skuffer, men i Kabinettets Arkiver, „hvortil Adgangen var spærret for alle Andre end de Ministre, der havde det udenlandske Departement under sig og hvis Troskab og Diskretion han kunde være overbevist om, ellers vilde han være meget at beklage." Imidlertid syntes Czarinde Anna Ivanovna kun lidet oplagt til at lade Hænderne binde paa sig, og da han bragte i Erfaring, at hun var farlig syg, tilstillede han Podewils denne i al sin Korthed saa veltalende Billet: „Kejserinden af Rusland er ved at dø; Gud er med os, og Skjæbnen staaer os bi."

Lykken, der altid er opmærksom mod de Realister, der have Masser af kontante Penge, en Armee i god Stand og diplomatiske Agenter fulde af Iver for deres Gjerning, var ikke længe om at tilbyde ham den Lejlighed, han gik paa Jagt efter. Natten mellem den 19. og 20. Oktober 1740 døer Kejser Carl VI. af en Indigestion efter Nydelsen af Champignons, inden han har faaet sin Svigersøn Franz af Lothringen udnævnt til det romerske

Riges Konge. Med ham uddøde Huset Østerrigs Sværdside; hans Datter Maria Theresia træder frem som hans Universalarving, men i samme Øjeblik ruste Kurfyrsten af Sachsen, Kurfyrsten af Bajern, Kongen af Sardinien samt Frankrig sig til at gjøre hende Tronfølgen stridig. Medens de andre Banditer underhandle, raadslaa, forhandle og træffe Overenskomster, handler Frederik II. Han havde allerede tilkjendt sig selv sin Del af Byttet; han vilde have Schlesien, og han tog det. Thi ogsaa det er et stort Princip i Realpolitiken, at i visse Tilfælde Dristigheden er det Sikreste, at det, førend man begynder at forhandle — hvad enten det nu gjælder Schlesien eller Slesvig — er sikrest at have Haand i Hanke med Sagen, at have bemægtiget sig Stridsgjenstanden, hvis det lader sig gjøre. Beati possidentes! udbrød engang under den orientalske Krig en Mand, hvem Europa altid hører med Forbauselse eller med Frygt eller med Beundring. Frederik var overbevist om denne Leveregels Sandhed. Han var af den Mening, at „naar man engang er i Besiddelse af et Land, kan man langt bedre forhandle om dets Besiddelse, end hvis man først skulde til at erhverve sig den ved Hjælp af almindelige Forhandlinger."

Han har i „Min Tids Historie" fortalt os, at da man i Berlin begyndte at faae Nys om hans Planer med Hensyn til Schlesien, kom den offentlige Mening i en meget levende Bevægelse og at der herskede en med Bestyrtelse blandet Frygt. De svage eller frygtsomme Sjæle spaaede Statens Undergang; man beskyldte den unge Konge for, at han kastede sig ind i eventyrlige Foretagender og havde taget Carl den Tolvte til Mønster. Man kritiserede hans Forholdsregler og hans Forberedelser; de Misfornøjede fandt noget at udsætte paa det Altsammen. „Prindsen af Anhalt var rasende over, at det ikke var ham, som havde lagt Planen; han forudsagde ligesom Jonas Ulykker, som aldrig ramte hverken Ninive eller Preussen." Noget Lignende saae man igjen i Berlin i Maj og Juni 1866. Det første Bind af den nu udgivne politiske Korrespondance godtgjør paa den mest afgjørende Maade, at Frederik midt i den almindelige Bevægelse ikke noget Øjeblik var urolig eller betænkelig tilmode. Allerede nogle Uger før Kejserens Død var han beskjæftiget med at erhverve Schlesien. Hoffet i Wien, der altid var i Pengeforlegenhed, havde sendt en jødisk Kommissionair til Berlin for at stifte et Laan. Frederik lod ham vide, at der ikke var Noget for ham at udrette uden gode Hypotheker og reelt Pant, „hvor man kunde have Garnisoner liggende," men at hvis Kejseren vilde gaa ind paa at overlade ham et Distrikt af Schlesien, kunde Sagen komme i Orden. Nu levede Kejseren ikke mere, og der var ikke længer Tale om Hypotheker. Frederik raadspurgte sit Sværd, og dette raadede ham til at skifte Methode; det Raad syntes han godt om. „Tropper i bestandig slagfærdig Stand, mit velfyldte Skatkammer og min Karakters Livlighed, det var mine Grunde til at erklære Maria Theresia, Dronning af Bøhmen og Ungarn, Krig. Ærgjerrighed, Interesse og Lyst til at blive omtalt drev mig videre, og Krigen blev besluttet."

En efter hans Ordre redigeret Rapport af 29. Oktober bekræfter, at han havde forudseet Alt. Han havde sagt til sig selv: Naar jeg har bemægtiget mig Schlesien, vil jeg gjøre mig Umage for at faae Hoffet i Wien til at tro, at det er til dets Bedste, jeg har taget det, og ene og alene for at forhindre, at Andre skulde tage det, hvorefter jeg vil opfordre det til at afstaa det til mig som en Belønning for den saaledes ydede Tjeneste. Til Gjengjæld skal jeg love at garantere det dets andre Besiddelser contra qouscunque og anvende al min Indflydelse for at faae Storhertugen af Toscana, Maria Theresias Mand, valgt til Kejser. Hoffet i Wien er altid daarlig pr. Kasse, det bedste Middel til at forsone det med mine Planer „vil være at stikke et Par Millioner til det; Penge er en Realitet, der taler indtrængende til Aanden." Hvis det ikke vil tage mod Fornuft, henvender jeg mig til Sømagterne, til England og Holland eller endog til Rusland, for at de kunne gjøre deres Indflydelse gjældende og formaa det til at gaa ind paa mine Tilbud. Ere disse Magter ikke tilbøjelige til at tage sig af mine Interesser, saa slutter jeg mig til Huset Østerrigs Fjender, til Sachsen og Bajern, og afslutter en Delings-Traktat med dem, garanteret af Frankrig; den skal til evig Tid sikre mig den hele og ubestridte Besiddelse af Schlesien contra quoscunque. — Som man seer, havde han tænkt paa Alt, forudseet alle Eventualiteter; Realpolitikerne glemme aldrig Noget.

Sluttes.

Mangors Kogebog.

En Historie i det højere Diplomati af **Carit Etlar.**

Sluttet.

Han havde fortsat sin ilsomme Gang med sænket Hoved, bøjet Ryg og stønnende Bryst, gjennem Vesterport, over Broen, ligefrem, uden Plan eller Maal; han standsede først i en ensom Gang ude i Frederiksberg Have. Hvad vilde han der? ja det vidste han ikke, men det var umuligt for ham at gaa længer, han sank ned paa en Bænk, tog Hatten af, aabnede Frakken og lod den raakolde Vind blæse ned paa Ansigt og Bryst, medens han stirrede stivt hen for sig. Hans graa Haar hang ned over Øjnene, hele hans milde Aasyn bar Præg af en ubeskrivelig Smerte.

„Jeg er fortabt!" stønnede han. „Der er intet tilbage, — og Huslejen, Værten, imorgen — iovermorgen, — Fremtiden! — Hvad vil hun sige, min stakkels Hustru? — Nu sidder hun derhjemme og venter paa mig, nu slibe de Knive og dække Bord. — En Napoleonskage skulde jeg tage med til Barnet! — Vi havde det dog saa godt i al

vor Fattigdom; nu maa jeg til at begynde forfra, og hvorpaa skal jeg gamle Mand begynde? — Se!" raabte han og strakte sine Hænder ivejret, „min Arm er vissen og mit Hoved træt, hvad duer jeg vel til? — Saalænge man er ung og stærk, er det fejgt at være bange, men naar Haanden skjælver og Øjet blændes, gjælder det om at holde sig oven Vande. — „De er en ældre Mand, Hr. Henning!" Ja, Excellence! vistnok ældre, siden Deres Kontorer har benyttet min Tjeneste saalænge. — Der er intet, slet intet mere tilbage for mig — uden Døden. — Men saa de Andre!"

Til dem vendte han altid tilbage, hans Hoved sank ned paa Brystet i en stille og dyb Fortvivlelse. Han saae saa langt ind i Ulykken, hvergang han tænkte paa de Andre.

Klokken slog ovre i Kirken, det faldende Løv drysede ned omkring ham, lidt borte bugtede en af Kanalerne sig ind imellem Buskene. Han stod op og gik, satte sig og vandrede atter afsted.

Haven var forladt, selv Fuglene fløj tause og sørgmodige omkring mellem Træerne. Langt borte, ude paa Kjørevejen, gjøede en Hund, og en svag Støj af Vogne og Vejfarende naaede ind i Haven. Han var kommen op paa Slotsbakken. Kirkeklokken slog atter, og det var langt ud paa Eftermiddagen. Han lænede sig op til et Træ og stod og saae sig omkring. Alle hans Fremtidssyner havde et Taagebilleds Uklarhed, fordi det bestandig kun er vor egen Stemning, som giver dem Friskhed og Farve. Lysstraalerne steg stedse højere op paa den lille Kirke, skinnede paa de øverste Vinduesruder, derfra op paa Taget, tilsidst paa Spiret, under hvis Fløj en Flok kvidrende Stære havde taget Plads.

Men da Solen endnu engang til Afsked brød igjennem den gulrøde Taage, der havde lagt sig over Byen, og Kirkeklokken pludselig begyndte at ringe, brast Henning i Graad, Lyset flimrede for hans Øjne, og Klokkeklangen lød til ham som Trøst og Forjættelse. Da hævede den gamle Mand sit Hoved, og hans tørre og skjælvende Læber fandt Ord.

„Nej, jeg vil ikke dø, Gud har sagt det, han seer ned paa mig, jeg vil tage fat igjen, begynde forfra, jeg behøver jo blot saa lille en Plads, hvorfor skulde jeg ikke finde den? Moder og Barn staa og kalde paa mig. Her er jeg, nu veed jeg, hvad jeg vil gjøre."

Han trykkede Hatten fastere paa sit Hoved med et mandigt Slag og gik tilbage mod Byen, ligesaa ilsomt, som han i Formiddags havde forladt den.

Det var blevet mørkt paa Gaderne. Fra enkelte Kontorer i den gamle Kancellibygning skimtedes et døsigt Lys, som Tegn paa, at man endnu arbejdede deroppe.

Før næste Morgen havde Politichefen lovet at bringe Underretning om de savnede Papirer; han var i dette Øjeblik inde hos Ministeren og gik op og ned ad Gulvet ved hans Side, medens han fortalte, hvad han allerede havde gjort, og at Mistanken var ledet i et bestemt Spor, lod nogle smaa, ligesom tilfældige Spørgsmaal falde angaaende Indholdet af de savnede Papirer, om Skriveren, om Budet, for derefter at overlægge, hvad han fremdeles agtede at gjøre.

„Henning er Tyven," sagde han bestemt, „han er forsvunden fra sit Hjem, har været usynlig lige siden imorges, det er en forgjældet, uvederheftig Mand, — det beroer nu blot paa, hvilken Interesse han skulde kunne have af at tilvende sig det Forsvundne. Det indseer Deres Excellence ligesaa godt som jeg."

„Ja, ganske vist," svarede Ministeren, — og saa sagde han ikke mere.

Politichefen ventede lidt. — „Nu er vi vist lige ved det", tænkte han, „jeg vil vide, hvad der staaer i de Papirer," — men Aabenbaringen kom ikke, Ministeren vedblev at gaa dybsindig op og ned ad Gulvet uden at tilføje videre.

„Vil Deres Excellence kunne betro mig, hvad de savnede Dokumenter angaa?" spurgte Politimanden pludselig.

Ministeren hævede sit Hoved og smilede, han havde allerede fra Begyndelsen været inde i den Andens Plan og forstod godt, at han nu skulde tages ved Overraskelse.

„Det var mine Notitser angaaende en Sag, der skal forelægges Hans Majestæt i Statsraadet paa Torsdag, en ny Plan til Afhændelse af de vestindiske Øer, o. s. v."

„Men det kan jo ikke have den ringeste Interesse for nogen Uvedkommende."

„Man skulde ikke synes det, og den Omstændighed er det netop, der gjør Sagen saa meget mere mystisk."

„Hvorfor Fanden holdt han det saa hemmelig?" tænkte Chefen, — „der stikker vist Andet i de Dokumenter end en Plan til at sælge de tossede Øer."

Samtalen gik atter istaa, de to Mænd spadserede op og ned ad Gulvet. Ilden knitrede i Kaminen, og Stearinlysene paa Skrivebordet viftede, hvergang de svingede forbi dem.

Pludseligt hørtes Skridt udenfor. Det bankede, eller snarere ligesom skrabede ganske fint paa Døren.

„Jeg synes, det banker, hvem kan det være?"

Ministeren aabnede Døren. I Halvmørket stod en lille, tynd Skikkelse og bøjede sig gjentagne Gange, før han vovede at træde ind. Da Lyset faldt paa hans blege Ansigt, udbraabte begge de to Andre hans Navn.

„Henning! — De her!"

„Ja!" sagde Skriveren dæmpet og forlegen, „jeg vilde saa gjerne tale et Par Ord med Deres Excellence."

„Nu har vi ham," hviskede Politichefen, — „det er den onde Samvittigheds Magt, — ja, det kjende vi. — De tillader vel, jeg bliver tilstede?"

Ministeren gjorde et bekræftende Tegn. „Hvad vil De tale med mig om?"

Henning rømmede sig og bukkede atter, han saae ubeskrivelig frygtsom og modfalden ud. Det var, som om han ledte efter Ord, men det lykkedes ikke at faae dem frem.

„Naa, tal!" sagde Politichefen skarpt og koldt. „Hvad er det, De vil?"

Henning vendte sig til Siden og saae forundret op paa Manden. „Det var med Ministeren, jeg gjerne ønskede at tale."

„Men naar det nu behager Ministeren, at De skal tale i min Nærværelse, — kom frem med det, De har at sige."

„I Deres Nærværelse har jeg Intet at sige, slet Intet, saa vil jeg heller gaa og tillade mig at komme igjen siden. Jeg beder saamange Gange om Forladelse, fordi jeg har valgt et ubelejligt Øjeblik."

Politichefen saae paa Ministeren, han var i Begreb med at gjøre sin Myndighed gjældende, men blev hindret deri.

„Vil De vente et Øjeblik derinde. — Lad ham faae sin Villie. — Han er bange for Dem," tilføjede han hviskende.

Den sidste Ytring fandt Politichefen fuldkommen sandsynlig; i den Kreds, han færdedes, var Folk saa vante til at blive bange for ham. — Det kjendte han ogsaa. Han gik, og Ministeren var saa forekommende at lukke Døren til.

„Hvad er det saa, De vil? Hvorfor kommer De her paa en saa usædvanlig Tid?"

„Ja, Excellencen maa endelig ikke tage det fortrydeligt op, men det var om denne Ordre, De var saa god at give mig imorges, med det Samme De jagede mig bort." — Han tav og stod og famlede i Lommen, før han drog et Ark Papir frem.

„Naa, ja! hvorfor har De ikke ladet Kontorchefen udfærdige Deres Anvisning, som jeg sagde? — Kom nu frem med, hvad der stikker under den hele Sag."

„Nej, jeg kunde ikke," svarede Henning, medens han lod sine ærlige og troskyldige Øjne hvile ufravendt paa Ministeren. „Jeg kunde jo ikke fly Nogen det Papir, — Gudskelov at jeg bemærkede det itide. For vil Deres Excellence bare se, her paa denne Side staaer det hele Forslag til Afhændelsen af de vestindiske Øer, excerperet med Deres egen Haand, — og saa paa den anden Side," tilføjede han med en ligesaa blid, skjøndt mere sikker Røst, „dernede staaer en Koncept til et lille Brev, som da heller ikke kommer dem ved derovre i Kontoret."

Ministeren stirrede først paa Henning, saa paa Koncepten.

„Min kjære Frue!

„Jeg har endnu ikke kunnet opnaa at faae Deres Pension afgjort i Thinget, men De kjender mig og veed, hvorledes jeg plejer at opfylde mine Løfter. Naar Alt er bragt lykkelig tilende, skal jeg have den Fornøjelse at meddele Dem det — iaften Klokken otte."

Det læste Ministeren, og der var ikke det ringeste Paafaldende i det lille Brev, alene maaske med Undtagelse af Tankestregen til Slutningen, som gjorde den sidste Sætning noget tvetydig; men han rødmede dog, idet han traadte Skriveren nærmere, og udbrød heftig:

„Hvorfra har De faaet dette? — De har altsaa stjaalet det her fra mit Bord?"

„Jeg, stjaalet!" gjentog Henning og tillod sig et Smil, som om han holdt denne Ytring for en Spøg. „Nej, naar nu Deres Excellence vender Papiret om, saa staaer her paa den anden Side af Arket den Ordre, De var saa naadig at udfærdige til mig."

„Men hvorledes kan det være gaaet til?"

„Jo, jeg kom herind imorges, før Audiensen skulde begynde, mens Budet gik og støvede af, saa saae jeg det vigtige Papir med Excerpterne, og saa bøjede jeg Arket om, for at ingen Fremmed skulde se det. Jeg tænkte ikke, Deres Excellence vilde have lagt Mærke dertil, naar De siden kom herind, og jeg blev heller ikke Brevet vaer, før jeg var langt, langt borte fra Kontoret."

Henning saae ned for sig, men da Ministeren stirrede stivt hen paa ham, hævede han sit Hoved, smilede og gav sig til at bukke gjentagne Gange.

„De er en flink Mand, Henning," sagde Ministeren og lagde sin Haand paa den Gamles Skulder.

„Ja, hvis det kunde hjælpe Noget, saa har jeg rigtignok en Bøn, en meget stor Bøn til Deres Excellence."

„Hvad er det? Kom frem med den."

„Her i disse Notitser, som De har excerperet, er der glemt Noget, og det anseer jeg for meget vigtigt, — ja, jeg beder tusinde Gange om Forladelse, men der var føjet en Artikel til i det udarbejdede Forslag, en lille Fordring, som næsten forsvandt mellem to Indrømmelser, den har De udeladt, men jeg synes, — ja, De maa ikke blive vred, — jeg synes, den gjorde saa godt, hvor den stod, og kunde blive til stor Fordel og Betryggelse for hele Sagen."

„Bliver De gal, Mand! Hvad veed De om mit Forslag og hvad jeg har udeladt?"

„Jo, Deres Excellence, for det er mig, der har konciperet det Hele. — De har saa mange andre vigtige Sager at tænke paa og lod Deres Sekretair udarbejde en Betænkning over Sagen, det vil sige, sætte de Ideer i Stil, som De meddelte ham. Se, Frank, det er nu min Svigersøn, jeg sidder og hjælper ham lidt, saa godt jeg kan, og jeg var rigtig saa fornøjet over, at det denne Gang var lykkedes mig saa vel, at sige efter min Mening, saa jeg beder Deres Excellence tage under kyndig Overvejelse, om den lille Artikel ikke kan blive skudt ind igjen paa sin Plads, naar Sagen kommer for."

Ministeren svarede ikke strax, han gik op og ned af Gulvet og saae paa sine knirkende Støvler.

„Det Forslag har De altsaa udarbejdet?"

Skriveren stod og bukkede og svingede undselig med Overkroppen. „Jeg hjælper Frank, før vi gaa paa Kontoret, jeg har saa god Tid og kjender mere til Formen, maaske ogsaa mere til Sagerne, der komme for, end saadan en ung En. Hver af os gjorde sit Bedste."

„Og den anden Sag om — — som vi havde saamegen Fornøjelse af, har De ogsaa havt med den at bestille?"

„Ja, den kjender jeg ogsaa lidt til," svarede Henning med et Hovednik. „I de sidste fire Aar har vi lagt vore Hoveder i Blød, Frits og jeg, han skrev rent, og jeg konciperede, derfor gik det saa flinkt fra Haanden."

„Og De lod Dem aldrig mærke med det? Ingen veed det?"

„Nej, Vorherre bevares, det var jo Kontorets Hemmelighed, ikke engang min egen Hustru aner noget herom. — Veed Deres Excellence, hvad jeg bildte hende ind, da hun blev nysgjerrig og pinte mig for at faae at vide, hvad det var for Hemmeligheder, Frits og jeg havde for? — Jeg tør nok sige det nu, De seer saa mild og nedladende paa mig — jeg sagde, det var Madam Mangors Kogebog i ny Udgave, vi sad og skrev paa; ja jeg gjorde saamænd."

Der faldt ligesom et Lys over den gamle Skrivers milde og frygtsomme Ansigt, medens han stod og nikkede med Hovedet og fortalte dette. Der var et Udtryk i hans Aasyn, klart, aabent og fordringsløst, som om han bad om Tilgivelse for sin egen Storhed.

„Der er altsaa Ingen, som veed Deres Hemmelighed, slet Ingen?" sagde Ministeren og gik ham nærmere; „saa skal jeg nu ogsaa fortælle Dem Noget, som De ikke veed, det er, at jeg har taget fejl af Dem, Henning, at der saa lidt kan være Tale om Deres Afsked, at jeg tvertimod paatager mig at sørge for en fast og bedre Ansættelse for Dem, og det fra den Dag imorgen. — Ja, kom kun ind, Deres Højvelbaarenhed, Sagen er opklaret. Jeg beklager, at det er mig selv, som har været Aarsag til den megen

Ulejlighed, De har havt idag. Jeg udfærdigede nemlig en Ordre til Gratifikation for Hr. Henning paa Bagsiden af det forsvundne Papir. Her er det. Nu bliver jeg jo nødt til at skrive min Ordre om, Henning, men det skal snart være gjort, De vil vel helst have den med Dem."

„Ja, jeg siger ikke nej, for saa blive de saa glade hjemme."

„Vent lidt, sid ned!" Ministeren gik til Bordet, skrev nogle Ord og gav Papiret til Skriveren.

Den gamle Mand stirrede paa det, hans Øjne straalede. „Men Excellence! Excellence!" stammede han utydelig og skjælvende, „der staaer jo tohundrede Rigsdaler istedetfor hundrede."

„Gjør der? — Ja, hvad jeg skrev, det skrev jeg. Giv det nu til Kontorchefen imorgen," tilføjede han og rakte Skriveren Haanden. „Farvel, Henning! Det er en Fornøjelse at have med Folk som Dem at bestille. De skal snart høre fra mig."

Klokken var henimod otte samme Aften, da Henning sad hjemme i sin Stue. Han havde spist den opvarmede Middagsmad med en glubende Apetit, og paa Konens og Datterens gjentagne Spørgsmaal stadig svaret Et og det Samme: at det var noget med den Kogebog og Forlæggeren, som hindrede ham i at komme hjem til sædvanlig Tid. Derefter havde han præsenteret dem Ministerens Anvisning, og da Datteren spurgte om sin Napoleonskage, drog han en sirlig Pakke i rosenrødt og forgyldt Omslag op af Lommen.

„Vær saa god, her er Noget, der er bedsre."

„Chokolade! Chokolade! et helt Pund!" jublede den unge Pige og dandsede omkring Faderen. — Det var en komplet Festaften i Skriverens Stue.

Nu sad han og spillede Dam med sin Svigersøn, men Spillet var ikke istand til at lægge Beslag paa hans Tanker dennegang, han saae saa adspredt ud, smilede, trommede med den ene Haand paa Bordet, og hver Gang Konen saae over paa ham, nikkede han til hende med en Mine, en Mine: „I kan tro, hvis jeg vilde, saa kunde jeg fortælle Nyt, — men jeg vil ikke. Det er Kontorets Hemmelighed."

„Nu skal Fatter rigtig tage sit pæne, hvide Tørklæde af og skifte Frakke. Hvad ligner det, saadan at blive siddende den hele Aften med sit bedste Tøj paa."

„Ja, men nu vil jeg ikke tage det pæne hvide Tørklæde af, og heller ikke have den gamle Frakke paa. Det er jo min Fødselsdag, vi holde hellig iaften. — Er det værd at spille mere, Frits? — Hør, søde Mie!" udbrød han pludselig og sprang op fra Bordet og slog begge Arme om sin Hustrus Hals, „naar Du var en rigtig rar Kone, veed Du, hvad Du saa gjorde? saa gik Du ned og hentede en Pot Mælk, — jeg betaler, — og lavede os hver en stor Kop Chokolade. Hvad Du!"

„Men jeg troer, at den Mand er gaaet fra sin Samling iaften," sagde Konen smilende, „vil Du nu have Chokolade?"

„Jo, Moder! Chokolade! Chokolade! det var en yndig Ide," raabte Datteren og kastede sit Hækletøj for at kunne klappe i Hænderne.

„Jeg siger Jer jo, at det er min Fødselsdag," gjentog Henning. „I ane ikke, hvor sandt det er. — Vi vil have Chokolade og Boller til. Det er mig, der spenderer!"

„Og jeg gaaer til Bageren efter Boller," sagde Frank, medens han tog sin Hat. Konen bragte Mælk og kogte den over Spirituslampen henne ved det lille Bord i Krogen; Frank kom med en stor Pakke Boller, og Henning tog sin Harmonika frem og spillede: „Skjønne Minka! Æren byder"; lidt efter begyndte han at synge til Musiken.

„Fatter! Fatter!" hviskede Konen pludselig, „det banker! Det er bestemt Værten, Du!"

„Hvad bryder jeg mig om Værten," svarede Henning, idet han kastede Hovedet tilbage og udfordrende satte begge Arme i Siderne. „Lad ham kun komme."

Konen aabnede Døren, en høj Mand traadte ind. Henning stirrede, Smilet forsvandt pludseligt fra hans Ansigt. Han slog begge Hænder sammen og udbrød:

„Men Deres Excellence! De her!"

„Ja, hvorfor ikke," svarede Ministeren smilende. „Jeg sagde Dem jo, at De snart skulde høre fra mig. Jeg talte med Kontorchefen, da De var gaaet, og vi lagde vore Hoveder i Blød for Dem, ligesom De har gjort for mig. Der er netop en Assistentplads ledig deroppe, den passer vist for Dem. Fuldmægtigen søger et Byfogedembede, hvem veed, hvordan det kan gaa, maaske jeg næste Gang kommer herop for at gratulere Dem til hans Plads."

„Ak, Excellence! Excellence!" raabte Henning og greb Ministerens Haand. „De veed ikke, hvor sjæleglad De gjør mig, nej, De veed sandelig ikke. — Sikken Dag det har været, sikken Dag!" vedblev han og trykkede begge sine Hænder ind imod de bankende Tindinger, som om de smertede ham.

„Naa, saa her boer De," ytrede Ministeren, for dog at sige Noget, „det er Deres Hustru og Datter formodenlig, og heroppe er det, De sidder og laver smaa Artikler — hvad jeg vilde sige, en ny Udgave af Mangors Kogebog."

Henning smilede, medens Taarerne løb ned over hans Kinder, og Ministeren tog Plads paa en Stol. Under Samtalen havde Moderen ubemærket faaet Datterens hvide Forklæde paa. Nu gik hun hen til Henning og hviskede ham nogle Ord i Øret. Henning nikkede.

„Siig det kun, det er der jo intet Ondt i."

Konen rømmede sig, traadte et Skridt nærmere mod Bordet og begyndte saaledes:

„Siden Deres Excellence er saa god og viser os saamegen Naade, vilde jeg i al Ærbødighed gjerne spørge —"

„Ak, Mutter dog, hvad skal alle de Omsvøb til, nu er det jo Dig, der taler i Kancellistil, som Du beskyldte mig for imorges. Hun vil bare spørge Deres Excellence, om hun tør byde Dem en Kop Chokolade. — Vi holder Fest heroppe iaften."

„Ja, med Fornøjelse, hvorfor ikke? gjør blot ingen Omstændigheder med mig, Henning og jeg er jo gamle Bekjendte."

„Bekjendte!" gjentog Skriveren.

„Ja vist, Skolekammerater endogsaa."

„Deres Excellence tager vist fejl."

„Nej, jeg tager ikke fejl. Har De glemt, hvor ofte vi traf sammen i gamle Dage? — Mindes De ikke vor morsomme Fodtour med den høje Nissen til Fredensborg. Husk Dem dog om."

„Nej, det husker jeg rigtig ikke," paastod Henning smilende, men han vovede dog ikke at se op paa Ministeren.

„Deres Excellence skal ikke tro ham," sagde Konen,

„han husker det saamænd altsammen meget godt, han har siddet og fortalt os det mangfoldige Gange. Det er ikke længer siden imorges, at han paastod, han havde spillet Kegler med Dem nede hos Madam Luft i Lille Kongensgade."

„Men Mutter, Mutter dog, hvad er det, Du staaer og siger. Du glemmer jo rent Respekten og Ministerens Nærværelse."

„Lad hende tale, Henning," sagde Ministeren og lagde sin Haand paa den Gamles Skulder. „Her er ingen Minister og ingen Respekt at iagttage. Der er kun en Mand, der kommer til sin gamle Kammerat for at trykke hans Haand, takke ham og sige: Kom nu lidt frem i Lyset, Du, som hele dit Liv igjennem skjulte Dig og krøb sammen i Skyggen, Du, som fornægtede Dig selv og altid holdt Dig blandt de Sidste, mens Du fortjente at være mellem de Første."

„Ak, Stefen! Stefen! tal dog ikke saaledes til mig," sagde Henning og bøjede sit Hoved ned mod Bordet. „Det skulde jo være min Fest iaften, og Du faaer mig til at græde."

„Godnat, Henning, Godnat! Kom og lys mig ned, Trappen er lidt stejl derude. Vi sees imorgen."

Han gik, og Henning lyste ham ud. Da han kom tilbage, stod Kone og Datter maalløse af Forbauselse. Skriveren var i faa Minuter voxet en Alen i deres Mening. Den gamle Mand satte Lampen hen paa Bordet, gned Hænderne ned ad Siderne, medens alle hans Træk lyste af en ubeskrivelig Lykke. Et listigt Smil gled lidt efter hen over hans Læber, medens han tog sin Hustrus Haand, kyssede den og sagde: „Hvad siger Du nu, Mutter! Det var det, jeg ikke kunde fortælle Dig før. — Assistent Henning! kongelig Embedsmand! pensionsberettiget! — og alt dette kan vi alene takke Madam Mangors Kogebog for."

„Nutidsbilleder". — „En Idealist". — „Hvem var han?"

Af P. H.

Sluttet.

Medens det lille Danmark ikke rummer flere Indbyggere end en enkelt af de store europæiske Hovedstæder og man altsaa skulde antage, at det kunde styres uden mere Støj og uden flere Ophævelser end en af disse Kommuner, har det i Virkeligheden faaet ligesaa udstrakte og komplicerede Former at leve under som de største Samfund og danner derfor ved de mod hinanden kæmpende Partianskuelser en mikrokosmisk Gjengivelse af de verdensstyrende Stormagter; alle de Ingredienser, der gjennemstyre disses sociale Liv, føre vi ogsaa paa Lager, om end i mindre Kvantiteter: vi have vore Radikale og vor Republikaner ligesaa godt som Frankrig, vore Socialister og vore Fremskridtsmænd ligesaa godt som Tydskland, vore Parlamentarister og vore Manchestermænd ligesaa godt som England, kun, som sagt, i mindre Format. Om Karret er stort og stærkt nok til at rumme dette sydende og boblende Indhold, spørges der mindre om; denne Overvejelse spiller ikke nogen Rolle ved Siden af den berettigede Stolthed, hvormed det kan paavises, at vi trods vor Faatallighed have Partier og Partiafskygninger nok til at kunne være uenige omtrent om ethvert Spørgsmaal, der foreligger — om det saa er Spørgsmaalet om den værdigste og klogeste Maade at fejre vort Universitets Jubilæum paa; allerede i Ordet universitas ligger der noget for den udprægede Individualitetsfølelse Fornærmeligt, der er vel skikket til at ægge de forskjellige Meninger til Modstand mod hinanden.

Det er dette i formel Henseende saa frodigt udviklede, men reelt saa lidet frugtbringende politiske Liv, der har ydet Forf. til „Nutidsbilleder" hans Stof. Men ogsaa andre europæiske Strømninger ere blevne ledede ind over vor Jord. Forud for de øvrige Folkeslag have vi vor egen nationale Opfindelse, den grundtvigianske Tanke- eller vel rigtigere sagt Følelsesretning; men trods det ikke ringe Raaderum, denne indtager, have vi dog Plads til adskillige andre, ikke mindre kraftigt udprægede Livsanskuelser, ligesfra den højkirkelige, i Ly af Bispestaven blomstrende Bekjendelse, der omfatter alle Livsstadier, fra Jordemoderens til Bedemandens Deltagelse i vore personlige Interesser, og til den radikale Fornægtelse, der oversætter første Vers i Genesis som „I Begyndelsen var Kulstof" og kommer i Harnisk over alle de Udtryk i den daglige Tale, der minde om en barbarisk Tids Tro paa noget Immaterielt, ligefra det uskyldige „Gud velsigne Dem", som stundom besvarer en Nysen, til den mere syndefulde Bekræftelse af en Kjendsgjerning, der sætter „min Sjæl og Salighed" i Pant for dens Vederheftighed. Og indenfor de her angivne Yderpunkter have vi Repræsentanter for en frygtsom Kritik af den officielle Tros Dogmer, for en i Erkjendelse mere fremskreden Humanisme, for en i milde Former klædt Rationalisme og for en paa al denne Usikkerhed grundet og i stærk Fremvæxt værende Pessimisme.

Den unge, kamplystne Kritik af den gamle Tro har en udpræget Repræsentant i den Forfatter, som kalder sig „Epigonos" og har skrevet en Bog, betitlet „En Idealist". Ogsaa her møde vi det for Tidens Formløshed karakteristiske Fænomen, at Forf. ikke ret har mægtet at støbe sin Fortælling i nogen af de faste, traditionelle Former og derfor lader sig nøje med den mere ubestemte Betegnelse af dens æsthetiske Kategori, som ligger i Ordet „Skildring". Vi finde dette Navn lidet heldig valgt, thi der „skildres" i Virkeligheden ikke meget i denne Bog. Derimod diskuteres der meget, og Bogens egenlige Interesse ligger langt mere i den Kraft og Lyst, hvormed Forf. gaaer løs paa de Problemer, han vil behandle, end i den lidet interesserende Handling. Bogen burde hedde „novellistisk Diskussion", hvis den skulde have en adæqvat Betegnelse.

Men dette gjør jo mindre til Sagen. Den æsthetiske Produktion i vore Dage seer mere og mere bort fra Kunstidealet og lægger Vægten paa de behandlede Ideer. Lad os da vende os til disse og til Den, der fører dem frem.

Det vækker en vis Betænkelighed, naar man kommer ind i Bogen, at støde paa de mange Citater af Heine, hvormed den er udstyret. Ganske vist er Heine en overmaade vittig Mand, og det maatte være en underlig Dødbider af et Menneske, paa hvem hans Lyriks snart smertefuldt klagende, snart bittert haanende Toner ikke havde gjort et stærkt Indtryk i en vis Periode af hans Liv, ja et saa stærkt, at det, hvis man var en Smule Digter, bestemte ikke blot Formen, men ogsaa Indholdet af Ens poetiske Udgydelser. Men der kommer i Almindelighed en Tid, da man seer paa denne

Paavirkning som paa et tilbagelagt Stadium og glæder sig over, at den heiniserende Digtning ikke er kommen fra Ens Skrivebordsskuffe ud i Litteraturen, og føler man sig moden nok til at skrive en Fortælling i Prosaens nøgterne Sprog, saa er man i Almindelighed „ude over Heine" i den Forstand, at man ikke længer seer paa Livet kun gjennem hans Briller. Men saaledes er det ikke med Epigonos. Han har en Ballast af gode Kundskaber og megen Læsning, der kommer ham tilgode i hans Polemik mod Theologien; det synes endog, som han har hentet Vaabnene mod denne i dens eget Rustkammer; han har baade Skarphed og Klarhed i sin Stil og forstaaer meget godt at pointere Replikskiftet saaledes, at det bliver de afgjørende Sider af Sagen, der komme til Behandling i den Diskussion, der nu engang er hans Hovedhensigt med Bogen; men hvor han skal bruge et særlig godt Argument eller hvor han ønsker et særlig fint Udtryk for Tanken, der søger han til sin Ven Heine og finder altid, hvad han søger. „Buch der Lieder" er aabenbart hans Psalmebog og „Romanzero" hans Vademecum; hans Sjæl gjemmer Strenge, der vibrere sympathetisk ved Klangen af de heineske Toner, og der er nu og da Partier i hans Fortælling, hvor man — ad Veje, som det vilde falde vanskeligt at gjøre Regnskab for, fordi Sligt fornemmes med den endnu ikke forklarede sjette Sands — synes at blive indviet i Stemninger hos Forf. selv, der kunde have deres Udspring „paa Heineske Stadier." Hvis saa er, haabe vi, at han — lig en anden Goethe — maa have digtet sig ud af dem, saa den Ungdom og Begavelse, der utvivlsomt er tilstede i hans Bog, kan faae et kraftigere og mere positivt Udtryk i hans næste.

Der er Ungdom i Bogen, det mærkes baade gjennem dens gode og dens mindre gode Sider. De dermed følgende Ungdommeligheder mangle heller ikke. Vi have allerede betegnet Diskussionerne i fritænkersk Retning som Bogens egenlige Kjærnepunkter, som de Centra, omkring hvilke den i sig selv løse og med unødvendig Bredde fortalte Handling danner Staffagen. Disse Diskussioner ere ingenlunde overfladiske eller tynde af Indhold; tvertimod, som vi allerede have antydet, der er baade selvstændig Tænkning og en godt tilegnet Kundskabsfylde i dem. Men i den Maade, hvorpaa de stundom ere trukne ind ved Haaret, er der dette Ungdommelige, som minder om livlige Studenters Diskussionsklubber. Forfatteren stabler i Tide og i Utide Filosofiens Pelion ovenpaa Kritikens Ossa for med Vold og Magt at storme Theologiens Himmel. Som Modpart i Diskussionen er naturligvis en Præst nødvendig; naar man kjender Forfatterens Retning, kan man næsten konstruere ham a priori — og ganske rigtigt: han er „en lille før Mand med et fedt, skjægløst Ansigt, der sædvanlig prydedes af et forbindtligt Smil, som paa eengang udtrykte hans Værdighed og hans Velvillie mod dem, der ydede denne det tilbørlige Hensyn;" han har desuden naturligvis et „klamt Haandtryk" — er kort sagt i nær Slægt med Schandorphs Pastor Jespersen. Der er dog noget uendelig Fladt i dette moderne, rent abstrakte Præstehad, der tegner sine Figurer som efter en Skabelon, uden at man seer Livets Brydninger i dem. Kjækt og overgivent er derimod — uden Hensyn til Tendensen — Digtet „Apokalypse" Side 92, og det indeholder navnlig et kosteligt Ordspil, som Forfatteren ikke havde behøvet at lade Henriksen udtrykkelig gjøre opmærksom paa. Men forunderligt nok — den simplest og naturligst fortalte, mest umiddelbart gribende Episode i Bogen er netop den Forherligelse af Udødelighedstroen, som forekommer i Dagbogsoptegnelsen Side 168; sees dette lille Parti paa Baggrund af Bogens hele øvrige Tendens, faaer man næsten det Indtryk, at det staaer til med Forfatteren som med Digteren i „En Sjæl efter Døden":

> Om ej min Vantro var saa stærk,
> At den mig rev fra Kirkens Bryst
> Og kastede mig ud fra Reden,
> Da gjenlød ej mit Digterværk
> Af Længselstonen i min Røst,
> Af Sukket efter Menigheden.

Hvorledes dette nu er eller ikke er, er Forf. aabenbart selv „en Idealist" i Ordets gode Betydning, og der er Grund til at vente sig noget Godt af denne hans litteraire Debut.

I Modsætning til de to hidtil omtalte Forfattere staaer Vilhelm Bergsøe, skjøndt han selv er ung i Litteraturen, som den, hvad den kunstneriske Formning angaaer, sikre og øvede Mester. Han har i sit „Livsbillede" „Hvem var han?" taget roligt og klart Sigte paa et enkelt, begrændset Emne, og uden Sidespring fører han sin Læser gjennem en paa alle Punkter velordnet Udvikling henimod det Maal, der har staaet for ham fra Vandringens Begyndelse. Det Emne, Bergsøe denne Gang har valgt, hører til Tidens interessanteste pathologiske Fænomener. Det er Storhedsvanvidet. Udtømt er dette fyldige Stof imidlertid langtfra i denne Behandling; det vil endnu være en anden Digter forbeholdt at skildre det i dets Forhold til mange af Nutidens betydeligste Bevægelser og at opfatte det ogsaa fra den komiske Side, som det trods al sin Tragik dog ogsaa har. Dette har ikke ligget i Bergsøes Plan. Han holder sit Billede indenfor en stærkt begrændset Omkreds, holder uvedkommende Momenter omhyggelig borte og fordyber sig med Naturforskerens Deltagelse i sit Studium. At han ikke præsenterer dettes Resultater i en tør tabellarisk Form, men som en livlig fortalt Sygehistorie, derfor borger hans Fantasis usvækkede Frodighed, der endog i denne lille Fortælling fejrer nogle af sine bedste Triumfer, forsaavidt som den ved Stoffets Spænding faaer Læseren til at acceptere enkelte Kombinationer, som han neppe vilde gaa ind paa i mere kritiske Øjeblikke. Er Bogens Idefylde maaske mindre end i de to Bøger, vi have nævnet den i Forbindelse med, saa er til Gjengjæld Fortællerens Kunst større baade ved sin Fylde og ved sin Begrændsning. Og at se de kunstneriske Love holdte i Hævd, er en behagelig Ting.

Litteratur

J. Kornerup: „Ny Haandbog for de Besøgende i Roskilde Domkirke". Kjøbenhavn 1878. (Gyldendalske Boghandels Forlag). Det lille, smukt udstyrede Skrift begynder med en kort Meddelelse af Kirkens Historie lige fra de tidligste Tider. Forf. nævner den Trækirke, som byggedes af Harald Blaatand, og den første, til den hellige Trefoldighed indviede Stenkirke, til hvilken Kong Svend Estridsens Ven, Biskop Vilhelm, lagde Grundstenen, medens den fuldendtes af hans Efterfølger, Svend Norbagge, der fremdeles under sin Pilgrimsreise forsynede Kirken med Relikvier. Den Relikvie, som gjennem hele Middelalderen gav Kirken Navn og som især var Gjenstand for Tilbedelse, den hellige Lucius' Hjerneskal, kom dog først noget senere tilstede. Som rimeligt

er, nævner Forf. kun den Anskuelse, at den nu staaende Kirkebygning skulde være Svend Norbagges, for at gjendrive den. Bygningen maatte da være som falden ned fra Himlen, — en romansk-gothisk Bispskirke, opført af brændte Mursten, omtrent halvandet Aarhundrede førend Arkitekturens historiske Udvikling gjorde dens Fremkomst mulig. Vistnok med Føje statueres det derimod, at den nuværende Domkirke i sine væsenligste Dele først har staaet færdig Aar 1275.

Den sidste og største Del af den lille Bog danner Beskrivelsen af Kirkens arkitektoniske Enkeltheder, dens Snitværk, Malerier og Ligstene, dens Gravmæler og Indskrifter, og her er meget at fortælle, da vort danske „St. Denis" i alle disse Henseender omtrent er den rigeste Kirke, vi eje. Piecens omhyggelige Skildring er bygget paa de tidligere Monografier og paa Forf.'s eget nøje Kjendskab til Kirken, og den vil være til Nytte for dem, som efter et Besøg i Kirken ønske at fæstne Indtrykkene af det Sete og erfare noget Mere.

Prof. Kornerup slutter med nogle Bemærkninger om Kirkens almindelige Karakter. For en rig Ornamentik vare de brændte Mursten, især i saa tidlige Tider, ikke Materialet. Men Fattigdommen paa Ornamenter giver netop Roskilde Domkirke et Præg af alvorlig Værdighed, der forsmaaer al Pynt. Det høje, dæmrende Skib med de kraftige, ranke Halvsøjler og det skjønne, rigtbelyste Kor løfter uimodstaaeligt Tanken højt op over det Hverdagsagtige, stemmer Sindet til Andagt og maner Fortidens store Minder frem for vor Sjæl. I al sin ædle Simpelhed er Domkirken et af Nordens mærkeligste Mindesmærker fra Middelalderen og en af Danmarks dyrebareste Helligdomme.

H. R. Baumann: „Andrea del Sarto". 1878. (Linds Forlag). I en ganske smuk Form har Forf. givet en Oversigt over denne Kunstners Værker. Grundlaget for Bedømmelsen af hans Billeder danne de nedskrevne Optegnelser fra to enkelte Forelæsninger, som Prof. Høyen holdt i Vinteren 1867—68. Det lille Skrift er saaledes paa en Maade et Supplement til Hr. Baumanns tidligere udgivne „Optegnelser om Rafael", der — som Notater fra høyenske Forelæsninger — vare holdte i en mindre harmonisk, rent refererende Form. Det vil uden Tvivl interessere en stor Læsekreds under Forf.'s Vejledning at følge den florentinske Kunstner, hvis af Ynde og dyb Følelse prægede Kompositioner nu gjennem Kobberstik og Fotografier kjendes af mange Flere end de forholdsvis Faa, der have kunnet glæde sig over Kunstnerens prægtige Farver, — Farver, som i Lys- og Skyggevirkning komme Correggios nær. Det er Andrea del Sarto — „Skræderens Anders", som hans Navn vilde lyde paa vort lidet klingende Modersmaal, — om hvem Michel Angelo skal have sagt til Rafael: „I Florens findes der en Fyr, som vist vilde volde Dig Uro, naar han engang fik ligesaa store Bestillinger som Du". Om de berømte Fresker, som Kunstneren i sin tidlige Ungdom malede til Serviter-munkenes Kirke, hedder det her: „Florens havde ikke og har aldrig havt en Freskomaler som Andrea. Hans Virtuositet i at tumle med Pensel og Farve paa vaad Kalk er aldeles forbausende, og Farverne ere hensatte med en saadan Lethed, som kun lykkes de største Mestre i deres Staffelibilleder".

En ægte Florentiner fra Medicæertiden har Andrea del Sarto været. Han voxede snart fra sin Mester, den som Menneske meget sære Piero di Cosimo, og viste sit eget Mesterskab under Udførelsen af den store Kunst, de hellige Emner. Endnu som Yngling ægtede han mod sine Venners Raad en yppig og ødsel Kvinde, Enken Lucrezia, og førte med hende et flot, nydelsesrigt Liv, der fortsattes i en endnu større Stil efter hans Tilbagekomst fra Paris, hvorhen han en Tid kaldtes af Kong Frants den 1ste. Kun nogle og fyrretyve Aar gammel døde Kunstneren af Pesten i Aaret 1530 (eller 1532). Hans Hustru havde forladt ham, og han var i sine sidste Aar Medlem af den hellige Sebastians Broderskab. Andrea del Sarto er for sin Fødeby den Sidste i de Stores Række; efter ham udvikler den florentinske Kunst sig ikke mere, og den ægte maleriske Sands forsvinder.

Musik

En talrig Skare af Hr. Viggo Bielefeldts Musikvenner havde givet Møde paa hans Koncert afvigte Lørdag og bevidnede der den unge begavede Sanger deres Sympathi. Ligesom Koncertgiveren overhovedet formaaer ved sine smukke Stemmemidler og sit musikalske Foredrag at frembringe en endog ofte særdeles smuk Virkning, saaledes var der i Lørdags ogsaa kun Lejlighed til at glæde sig over det meget Fortræffelige i Hr. Bielefeldts Sang. I sin Bestræbelse for at finde noget Nyt af Romancelitteraturen at byde Publikum havde Koncertgiveren derimod ikke været fuldt saa heldig, som hans Bestræbelse iøvrigt var paaskjønnelsesværdig, idet de bekjendte Komponistnavne, som Programmet indeholdt, gjennemgaaende ikke vare godt repræsenterede ved de udførte Sange; som Undtagelse maa dog nævnes Kjerulffs „Ton søde Strenge", rigtignok ogsaa en god gammel Bekjendt. Assistancen ydedes ved en smuk Udførelse af Beethovens Strygekvartet i C-Mol; endvidere spillede Hr. Otto Bendix fint og forstaaet nogle Pianopiecer af Raff, Chopin og Lißt samt Hr. Robert Hansen med en betydelig og fremragende Dygtighed, der var en bedre Opgave værdig, nogle lidet interessante Smaastykker — „Ungarske Skizzer" — for Violoncel af Rob. Volkmann. Som Aftenens bedste Novitet lærte man P. Heises Sangkvartetter „Foraar og Sommer" at kjende. Denne af fire Stykker bestaaende og for to Sopraner, Alt, Bas og tohændigt Piano skrevne Komposition gjorde sig særdeles tiltalende bemærket ved sin Klangfylde og sit friske Indhold, som ret syntes at gjøre Indtryk paa Publikum.

Frøken Harriet Cumanns Koncert i Tirsdags var ret godt besøgt, og den unge Pianistinde, som allerede er heldig kjendt fra tidligere Lejlighed, gjorde et gjennemgaaende gunstigt Indtryk. Hendes Spil hører ikke til dem, der ved en brillant Teknik søge deres Effekter ved Virtuositeter, det er derimod forstandigt og tænksomt og forener en god Teknik med en god Forstaaelse af Musikværkerne. Særligt godt lykkedes Chopins Berceuse, ligesom der ogsaa er Anledning til at nævne Udførelsen af Bachs Suite i G-Mol og Beethovens Sonate med Violin i C-Mol. Derimod var Lißts Tarantelle (efter Rossini) ikke Koncertgiverinden tilstrækkelig underdanig; der manglede især Kraft i Anslaget og hvad man kan kalde Virtuosgrebet i Foredraget. Paa Koncerten assisterede Hr. Schjørring ved at udføre Violinstemmen i Beethovens Sonate og Max Bruchs Violinromance samt Hr. V. Lehmann, der med sin sonore Baryton sang fire i flere Henseender meget interessante Sange („Polnische Lieder") af Chopin.

Hr. Balduin Dahl er aabenbart Handlingens Mand. Den baade her i Bladet ved flere Lejligheder som ogsaa af Hr. Emil Hartmann ved en Artikel forny lig i „Nationaltidende" omhandlede Sag, at skaffe Kjøbenhavn populaire Koncerter, der ere tilgængelige for Alle og Enhver mod en ringe Betaling, er allerede paa Veje til at blive udført ved Hr. Dahls Initiativ. Begyndelsen skete ved en særdeles velbesøgt Koncert i Tivoli-Stilen i Søndags i den nye smukke og hensigtsmæssige Koncertsal paa St. Annæplads, der i sine arkitektoniske Linier antyder en Elegance, som foreløbig de nøgne, hvidtede Mure rigtignok endnu ikke indfrie. Da det er en bekjendt Sandhed, at man maa krybe, før man kan gaa, er der med de Symfonikoncerter for Øje, hvortil Koncerterne forhaabenlig ville udvikle sig, kun Anledning til at ønske den driftige Koncertgiver til Lykke med det paabegyndte Foretagende. Er Ideen den, først at indpode Smagen for god Musik overhovedet i det store Publikums Bevidsthed og dernæst fra Koncerterne à la Strauß at gjøre Skridtet videre til dem à la Bilse og Pasdeloup, har Sagen

vor fulde Sympathi og fortjener Opmærksomhed som det første Skridt til Løsningen af en herhjemme hidtil uløst Opgave.

Theatrene

Kasino. Erik Boghs Eventyr-Sangspil „Jomfru Æselskind“ er bygget over en Tanke, der har Gyldighed til alle Tider og som, fremstillet med moderne Midler og hensat i Hverdagslivets Omgivelser, vilde forme sig til et Livsbillede, som kunde yde Digterens komiske Evne ligesaa meget Stof til Satire over unge Damers flygtige Interesser og tomme Glæder, som den kunde give hans pathetiske Begavelse Lejlighed til at udfolde hele sin Rigdom og Skjønhed i Forklaringen og den videre Fremstilling af det Omslag, Kjærligheden og Modgangens Alvor pludselig tilvejebringer. I den eventyrlige Behandling, vi her have at gjøre med, er dette Omslags Motivering det svageste Punkt, og uden at miskjende det Privilegium, Eventyret og Eventyrkomedien har til at virke ved ydre Impulser og pludselige Spring, kan man dog ikke Andet end ønske, at den Bredde, hvormed Forfatteren paa andre Steder indleder og forklarer mindre væsenlige Episoder, var bleven begrændset noget til Fordel for en mere indgaaende psykologisk Begrundelse af Lilias sjælelige Forvandling. Den omtalte Bredde virker forøvrigt kun ved den sceniske Opførelse noget trættende; under Læsningen af Stykket vilde man ikke gjerne savne noget af de fortrinlige Vers eller nogen af de ypperligt pointerede Repliker, gjennem hvilke dets Gang bevæger sig. Ogsaa overfor hele det Troldomsapparat, der i et Skuespil som dette staaer til Digterens Raadighed og som han ogsaa benytter sig af med rund Haand, er Læserens Tanke og Fantasi en bedre Scene end Theatrets, skjøndt dettes Midler arbejde med al ønskelig Korrekthed og Dygtighed, baade de levende og de livløse, og skjøndt der er anvendt en paa eengang rig og smagfuld Udstyrelse paa Stykket.

Brogede Blade

Indfald og Udfald.

At kunne være alene og i Ro i glad indre Afsluttethed midt iblandt andre Mennesker og ligesom for aabne Sjælevinduer, det er en stor Fordel ogsaa udadtil.

Mennesker, der ere dygtigere med Pennen i Haanden end med den umiddelbart fornemmelige Tale og føle sig aandelig friere i deres Arbejdsværelse end blandt andre Mennesker, de ere ligesom Ensomhedens udkaarne Yndlinge; thi kun den udvikler det egenlige Selv i dem. De handle uforstandigt, hvis de ofte forlade deres Beskytterinde.

En selvtilfreds Egoisme, paa eengang velvillig og klog, var maaske det klogeste Livsprincip eller — lad os sige den sundeste Karakterdiæt for Medlemmerne af denne Jordlivets Klub. Uden Overilelse og uden at skjele meget tilhøjre eller tilvenstre vilde de hver Enkelt hente sig, hvad han behøvede, og hverken kjede da andre Klubmedlemmer ved ægte Overmod eller ved forlorent Ædelmod. Begejstring vilde man ganske vist ikke ofte finde anvendt til Belysning af Lokalet ved denne Ordning af Sagen. Men hvad behøves den ogsaa til? Til at læse Koursberetningerne er et saa grelt og Øjnene saa trættende Lys ingenlunde fornødent.

Egoistiske og kloge Menneskers Ydre modstaaer, saafremt de ikke ere ærgjerrige, ofte Aarenes Indflydelse meget længe. Ogsaa Menneskehjertets Is konserverer.

Mangen En, som synes godt om en Bog vilde gjerne kjende dens Forfatter, hvilket saare ofte er et daarligt Ønske. Ja, hvis Forfatteren i Sandhed havde havt fuld Ret til at skrive, hvad han skrev, det vil sige, hvis han kun havde givet sin virkelige og sandeste aandelige Ejendom, kun hvad der engang var blevet Liv af hans Liv og derfor var det endnu: saa vilde hint Ønske være begrundet. Dets Daarlighed kan saaledes i Grunden ikke tilskrives Livet, men Forfatteren.

Størsteparten af vor Tids Dannede staaer i samme Forhold til den lyriske Digtning som til et dødt Sprog. Vi forstaa og kjende den endnu fra Skoletiden eller fra de Sange, vi synge, men det er lang, lang Tid siden den var et utvungent og derfor velkomment Udtryk for vort Sjæleliv.

Mænd, der gifte sig i en altfor ung Alder, blive ikke sjelden gamle Koner før deres Ægtehalvdele.

Politiken er den af Patriotismens Døtre, der fører det store Ord i Nutidens Hus. En Familiebeslutning burde paalægge den Beskedenhed. Ellers bliver dens Hr. Fader gammel før Tiden og sløv for andre høje Livsspørgsmaal paa Grund af dens Snaksomhed.

Succès d'estime betyder oversat paa Dansk: Medlidenhed med litterair eller kunstnerisk Alderdomssvaghed.

En Bog, som opvækker Damernes Mishag, har idetmindste een Fordel: den bliver ikke tiet ihjel.

Tre Ting skulle vi lære af Daarskaben: at smile, at tilgive og ikke at efterligne.

Brevkasse.

M. D. i Esbjerg. Tak for Meddelelsen. Den kan maaske interessere Flere; altsaa: i Dr. Wiels „Diätetisches Kochbuch“ defineres Begrebet „Katzenjammer“ saalunde: „Der Katzenjammer ist eine sehr complicirte Krankheit, ein durch superlative Absorbirung abundirender Fluidumsquantitäten procreirter abnormal-provisorischer Uebergangszustand eines durch generelle Corporal-miserabilitätsschwäche afficirten Individuums, bei welchem die nach Normalbehaglichkeit aspirirende Naturalconstitutionsfähigkeit sich von der Stomachal-cerebral-patientialität zu deliberiren sucht.“

Hr. H. V. Kaalund har anmodet os om at gjøre opmærksom paa en Fejl i det i forrige Nr. optagne Digt, idet der Side 4 Sp. 1 L. 11 staaer Kolon ved Enden af Linien i St. f. Komma; de tre Begreber: „det, som er raat“, „det Forlorne“ og „Styverfængeriet“ skulle staa som sideordnede.

Avertissementer.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 16. Marts.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl.7.45,11Fm.; Kl.1.15, 2.30, 4, 6 og9.45Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby Kl. 11** Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 351.** Den 23. Marts 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

„Den nye Tid.“

Fra de Konservatives Lejr.

Af Ernst v. d. Recke.

„Se, jeg gjør alle Ting nye.“
Aab. 21, 5.

Om „Tiden“ melder nu hver Pog, som stammer.
Snart er det „Tiden“ som en vældig Fos;
Snart sees Hr. — chose — som en Enkelados
Med den paa Brystet som et Bjerg i Flammer.
Snart er det os, der „Tidens“ Fremskridt lammer;
Snart er det „Tiden“ saa, der knuser os —
Man fristes af sin mangelfulde Viden
Engang at spørge: Hvor og hvad er „Tiden“?

Ja, viis os Tiden. — Er den noget Trykt?
Noget, man har i Spiritus paa Flasker?
Er den i „Morgenbladet“ skjult med Kløgt
Bland' alt det «linge sale», Hr. — Nok sagt — vasker?
Den snoer sig ud af hvert et Fanggarns Masker;
Hvert Sprog, hver Bog, hver Krog er gjennemsøgt,
I Rendestenen har man draget Nettet;
— Skulde den være krøben under Brædtet?

Ja, viis os Tiden. Viismænd, I som mægter
At læse, hvad bag Nutidssløret boer,
Viis os den Blomst i Eders rige Flor,
Som skal velsigne alle Fremtidsslægter,
Viis os det Træ, hvis gyldne Frugt fornegter
Den Rod, hvoraf det næres under Jord!
Viis os den Flod, I fandt ved Eders Snille,
Den Flod, der ikke kjendes ved sin Kilde!

Ja, viis os Tiden. Denne nye Tid,
Der skulde bryde med sin Forudsætning,
Da Tankens Sol staaer op af Vesterlid
Og Kunstens Stjerner gaaer i modsat Retning, —
En Tid, der ej er Frugt af Seklers Vid,
Men Øjeblikkets tankeløse Gjætning,
— Se Jer omkring! Søg rundt paa hele Kloden,
Og find et Frøkorn blot, som lystrer Moden!

Thi Moden er Jer Tid, — den „Tid", hvis Ry
Alene knuser os, Filisterlejren,
Den Tid, hvis Gang I kjende over Sky,
Som paa Jert Vink slaaer ned som Falk paa Hejren, —
En Mode blot Jer Tid, den store, ny,
I forud dekretere vis paa Sejren,
En Mode blot Jer Tid med Herskerkravet,
Den Tid, der varsles som en Storm fra Havet.

Naar Havets Bølge skummer imod Strand,
Da træd kun dristigt op at profetere,
At nu vil Havet flytte op paa Land,
At det har Luner nu og vil regjere.
Vi Andre se paa Sagen med Forstand;
Af slige Storme har man prøvet flere
Og veed, det er kun Vindens vilde Drømme,
Der spejles af de dybe, tause Strømme.

Og Strømmen gaaer sin vante Vej imag,
Trods Blæstens Sus og Overfladens Bølger;
Dens skjulte Vandring sig for Øjet dølger
Og synes imod hine sen og svag.
Og Tiden skrider frem fra Dag til Dag
Med sikre Trin af Aarsag og af Følger,
Trods alle Spaamænds Varsler, i sin Vorden
Begrændset af en evig Visdoms Orden.

Og Strømmen vandrer tyst fra Bred til Bred
Og har hver øde Kyst et Frø at bringe,
Der i sit Gjemme synes spædt og ringe,
Men slutter inde dog en Evighed, —
Som finder selv sin Plads, sit Maal og Med,
Men intet Mellemled kan overspringe;
Som først slaaer Rod, og saa gaaer frem i Striden; —
Saadan, som Frøet voxer, voxer Tiden.

Der saaes et Frø, som fordrer Sol og Reg.
Som langsomt groer og langsomt breder Løvet,
Som ikke bærer Modens Kjendetegn
At kunne sætte Blomster ufortøvet,
Som fordrer en Passat, der bringer Støvet,
Og ikke Storm fra hver en Himmelegn;
Men som vil bære herlig Frugt en Sommer; —
Saaledes er det, Tidens Fylde kommer.

Den komme vil, — en Konge paa sit Tog,
Den nye Tid, men ej en Træl af Luner,
Og den vil skrive sine egne Runer,
Men neppe efter Taabers Spaadomsbog.
Og den vil tale højt sit eget Sprog,
Men neppe melde sig med Domsbasuner;
Og løfte Kronen, gyldenblank, fuldtlødig,
Men neppe have Kronjurister nødig.

Den komme vil, — med Højhed om sin Pande,
Den nye Tid, som Sol i Foraarspragt,
Der ikke bryder Vintrens Baand med Magt,
Men smelter Lænken for de bundne Vande.
Og den vil strække Spiret vidt om Lande,
Og den vil kaare Kæmper til sin Vagt,
Men ikke lønne Mænd i sine Haller,
Hvis Maal er Skygger og hvis Vaaben Skvalder.

Bliv ved som før. Bliv ved, som I har Skik,
Saalænge det forresten Eder morer,
At klirre snart med Lænker, snart med Sporer;
Og tykkes, hvo der kan, om den Musik.
Slaa løs med Fuldkritik og Halvlogik
Og før Bevis for Alt ved Metaphorer;
Men, hvis I fordrer Svar, saa faaer I bie;
Thi vort Prærogativ, det er at — tie.

Camillo Cavour,

Kongeriget Italiens Grundlægger.

Næsten atten Aar ere forløbne, siden Grev Cavour døde midt i den store Gjerning, til hvilken hans Navn for alle Tider vil være knyttet. Meget er skeet i disse Aar. Østerrig, Arvetageren af det tydske Riges Fordringer paa Landet hinsides Alperne og af Italienernes Had imod Fremmedherredømmet, er trængt ud af Tydskland og har maattet give Afkald paa sin sidste italienske Besiddelse, Venetien. Den tydske Enhed, som Cavour troede at maatte give et halvt Aarhundredes Frist, er bleven til Virkelighed, men rigtignok snarere som et preussisk end som et tydsk

Rige. Kejserdømmet i Frankrig, til hvilket Italien stod i Gjæld for sine første Skridt fra Adsplittelse til Gjenforening, er efter nogle faa Ugers planløse Kamp styrtet sammen og udslettet af Jordens Overflade. Kronen er bleven sat paa Italiens Gjenfødelse ved Indlemmelsen af Rom og Kirkestaten, der var den umiddelbare Følge af Kejserdømmets Fald. En ny orientalsk Krig har fuldstændig forandret de politiske Konstellationer og givet Impulsen til betydningsfulde Begivenheder, som endnu kun skimtes i Mulighedernes uklare Taagebilleder. Det er med andre Ord en af den nyere Histories indholdsrigeste Perioder, som disse atten Aar betegne. Naar den alligevel forekommer os kort, og naar Cavours Død synes at ligge os nærmere, saa er dette ikke blot, fordi vi have levet med i alle disse Begivenheder og derved ligesom have mistet Maalestokken for Tidens Længde, men ogsaa fordi det store politiske Værk, der var personificeret i Cavour, er vedblevet at skride fremad ogsaa efter hans Død, og fordi Præget af hans mægtige Aand er, ialtfald indtil for faa Aar siden, vedblevet at hvile over den italienske Styrelse. Italien har været begunstiget af Lykken paa den vidunderligste Maade siden 1854, Alt har vendt sig til dets Held, enhver Begivenhed i Europa, ethvert Skifte i Tidens politiske Retning har tilført det Fordele; og det er ikke den mindste Lykke, for hvilken Italien har at takke Guderne, at Cavour, skjøndt han bortreves i sin kraftigste Alder og midt i sin Sejrsbane, dog var sparet længe nok, til at det af ham saa kraftig begyndte Værk kunde fortsættes af Andre, til at det Spor var brudt og uigjenkaldelig anvist, som Konge og Folk derefter havde at følge.

Den italienske Enhed blev, da først Aarhundredernes Attraaer og Lidelser og Tanker begyndte at omsættes i Virkeligheder, tilvejebragt med en forbausende Hurtighed. Man har ondt ved at forestille sig, at der ikke er forløbet mere end tredive Aar, knap en Menneskealder, siden Slaget ved Novarra. Da syntes den gjenoppvaagnende italienske Aand, der havde faaet en saa mægtig Løftelse ved Pio Nonos sentimental-liberale Tilløb i hans første Regjeringsaar, at være slaaet til Jorden for lange Tider. Piemont, der havde vovet sig frem som de nye Ideers Bærer, var ydmyget, udmattet, knust; det østerrigske Herredømme var ikke alene gjenoprettet i sin fulde Udstrækning, men hvilede over Provindser, hvor det før ikke kjendtes; Tydskerne vare ikke de eneste Udlændinge, der stod som Herrer paa Italiens Jordbund: Franskmænd og Spaniere holdt store Territorier besatte; Udstykningen i Smaastater med tildels fremmede Herskere var uforandret; overalt raadede Reaktionen, Absolutismen, Forfølgelsen imod de liberale Tanker, hvis Bærere Aaret iforvejen vare blevne kaldte til Hjælp af skjælvende Fyrster; fra Neapels Galejer til de østerrigske Bjergfængsler var der fuldt af italienske Patrioter i Lænker; og over alt dette hvilede som en knugende Mare den i al sin Vælde gjenopstandne klerikale Obskurantisme, Pavens uklare Rørelser af Frihedssind og nationalt Sind kvaltes under Jesuitismens tætte Spindelvæv, aandeligt og politisk Mørke rugede over Italien. Det er, som sagt, kun tredive Aar, der skille os fra hint Tidspunkt, og se, hvor fuldstændig Sejr og Nederlag er omskiftet! Det lærer os, ikke at fæste Lid til det Bestaaendes Varighed; og der ligger i en saadan Erfaring en rig Kilde til Trøst for dem, som lide under Øjeblikkets Byrder. End ikke det mægtigste Rige er sikret imod Undergang, end ikke den svageste og skændigst mishandlede Nationalitet behøver at fortvivle om Gjenoprejsning; Lykkens Hjul maa dreje sig, for en god og retfærdig Sag, som har taalmodige, agtpaagivende og modige Talsmænd, voxer Sejrens Dag ofte frem af den hensynsløseste Krænkelse. Af alle Cavours Fortjenester er det hans største, at han i hine Sorgens og Ydmygelsens Dage ikke tabte Haab og Mod, men frejdig skuede fremad til lysere Tider og banede dem Vej; den gamle romerske Republiks Tak til dem, der under Nederlaget holdt Modet oppe: quia de republica non desperassent, indeholder en dyb Sandhed. Nu stiller det sig for Manges Erindring, som om dette ikke var nogen saa vanskelig Sag, og som om den store Statsmand, hvis Minde hele Italien nu er enigt om at prise, fra Begyndelsen af og paa hele sin Bane var støttet af sin Samtid, anerkjendt som den bedste Tolk for Folkets fælles Villie. Men det er meget langt fra, at det i Virkeligheden forholdt sig saaledes. Cavour havde udmærkede Mænd til Hjælpere: Gioberti, Balbo, Massimo d'Azeglio, Manzoni paa Litteraturens og den parlamentariske Politiks Omraade, La Marmora som General, Nigra og Pepoli som Diplomater; han havde trofaste og dygtige Allierede i de forskjellige Provindser, hvoraf det nye Italien skulde skabes: Lombarderen Buoncompagni, Toskaneren Ricasoli, Farini i Emilien, Neapolitaneren Poërio, Sicilianeren La Farina, og han opdrog en Skole af begavede yngre Mænd, som kunde fortsætte hans Politik: Lanza, Sella, Minghetti, Scialoja, Visconti Venosta. Der var ogsaa Perioder, hvor han havde hele Folket med sig og blev baaren højt paa Stemningens Bølger. Men dette er kun den ene Side af Medaillen. I Parlamentet havde han farlige Fjender til begge Sider: til Højre Revel og Solara della Margherita, til Venstre den stortalende Brofferio, Frasemageren Guerrazzi, den karakterløse og intrigante Ratazzi, med hvem han under en af de vanskeligste Situationer maatte slutte Forbund. Mazzini, denne overspændte Agitator, der fra sit sikre Skjul i Udlandet opofrede Strømme af det unge Italiens Blod paa haabløse og planløse Opstandsforsøg, voldte ham ikke mindre Vanskeligheder end Garibaldi, der selv efter Neapels og Siciliens Indlemmelse stillede sig i den mest fornærmelige Opposition til Cavour, og hvis Stab af radikale Republikanere: Crispi, Medici, Cosenz o. s. v. overøste den af Fædrelandets Gjenfødelse saa højt fortjente Statsmand med de mest krænkende Insulter. Og der er Afsnit af Cavours politiske Liv, hvor han ikke blot er trængt bort fra Magten, men hvor den offentlige Mening gaaer stik imod ham, og hvor han med sin lille Skare af Trofaste maa kæmpe med Anspændelse af alle Kræfter, indtil hans klare Tanker og uimodstaaelig veltalende Ord atter gjøre ham til Herre over Situationen. Italienerne ere et vanskeligt Folk at styre; det er sandt, at de med deres hurtige Opfattelsesevne lettere end de nordiske Folkeslag komme til Forstaaelse af de store Mænd, som fødes blandt dem; men med deres lette Sind og store Omskiftelighed slaa de hyppig over fra enthousiastisk Beundring til lidenskabeligt Had, deres Mistænksomhed er ligesaa stor som deres Lettroenhed, Begrebet „Forræderi" ligger altid foran i deres Tanke, og Ordet naaer utrolig let Læberne. I Oktober 1853, under en Dyrtid paa Korn, blev Cavour Gjenstand for nogle aldeles ubegrundede Bagvaskelser, en Pøbelskare stimlede en Aften sammen om hans Hus i Turin, slog Ruderne ind og søgte at trænge

frem igjennem Porten for at faae fat i „Kornpugeren" og hænge ham paa Lygtepælen; en lille Skare Karabinierer kom tilfældig til og frelste den Mand, hvis Minde nu selv den usleste italienske Ravnekrog tilbeder og søger at forevige.

Disse Omskiftelser i Cavours politiske Liv, de voldsomme Storme, gjennem hvilke han med sin stærke Villie og sit kraftige Ord maatte føre det italienske Statsskib, hans Energi i vanskelige Tider og hans selvbeherskende Maadehold under Medbør ere med megen Anskuelighed og Fylde skildrede i det biografiske Arbejde — „Camillo Cavour, Kongeriget Italiens Grundlægger," af M. Pingel, (Rud. Kleins Forlag) — der har givet Anledning til disse Linier. Det hører til den Række af „kulturhistoriske Personligheder", som udgives af Hr. H. Trier, og er en, om end ikke fejlfri, saa dog i det Hele sandfærdig, klar og fyldig Fremstilling af den store Statsmands Liv og Politik. Den kan anbefales til Læsere af alle Klasser, baade til dem, der have glemt, og til dem, der huske; man faaer her, sammentrængt paa et Par hundrede Sider, en Oversigt over et af de interessanteste og lærerigste Afsnit af Samtidens Historie, og paa denne Baggrund hæver sig frem Cavours mægtige Skikkelse med dens uforgængelige Hæders-minder af ædel Villie, snild Kløgt og utrætteligt Arbejde — monumentum ære perennius.

Cavour er en sympathetisk Personlighed; jo mere man eftertænker hans Bane, jo nøjere Kjendskab man stifter med hans hele Livsgjerning, desto mere kommer man til at beundre og højagte ham. Naturligvis har han ikke kunnet gjennemgaa saa kritiske Tider og saa vanskelige Forhold, uden at han paa sine Steder har syndet; ogsaa han har ikke saa ganske sjelden maattet lade Øjemedet hellige Midlet, og naar det kom an derpaa, var han ikke bange for at nægte, hvad der var sandt, eller med den største Driftighed paastaa, hvad der var ham bevidst Usandhed; hans Holdning og Optræden, da Garibaldi med sine Tusinde drog til Sicilien, tilsyneladende imod den italienske Regjerings Villie, men i Virkeligheden ledet, hjulpen og beskyttet af den, gav i Forstillelseskunst ikke den mest raffinerede italienske Politik fra Middelalderen Noget efter. Men det Maal, til hvilket han stræbte, og som han i Løbet af tolv Aar bragte saa nær, at hans Efterfølgere blot behøvede at opfange den modne Frugt, var i sig selv et stort og ædelt Maal. Medens Bismarcks hele Bestræbelse, gjennemført med saa megen brutal Dygtighed og understøttet saa vidunderlig af Samtidens Blindhed og Holdningsløshed, er gaaet ud paa at skabe et tydsk Rige under preussisk Overhøjhed, og medens den brandenburgske Statsmand benyttede de tydske Enhedsbestræbelser til at samle den højeste Magt, den stærkeste Hær i det hohenzollernske Dynastis Haand, var det til enhver Tid Cavours bevidste Opgave at skabe et italiensk Folk, et frit, enigt, lykkeligt Folk. For ham var ikke Magten, men Enheden det Væsenlige; han skabte Italien, ikke for at det skulde beherske Andre og undertvinge Naboer, men for at der indenfor den gjenvundne Nationalitets Grændser kunde udvikle sig et Samfund af frie Borgere, for hvilke Vejen til aandelige Fremskridt og materielt Velvære laa aaben. Det er betegnende for denne Grundforskjel, at Cavour begynder Italiens Gjenfødelse med at afstaa Savoyen, Dynastiets Stammeland, og Nizza til Frankrig, saafremt disse Provindsers Befolkning ved en fri Afstemning maatte udtale sig for dette Land, medens Preussen tretten Aar efter Pragerfreden og otte Aar efter det tydske Riges Gjenfødelse slaaer en Streg over sit traktatmæssige Tilsagn om at lade de danske Slesvigere selv vælge imellem Danmark og Tydskland. De Angreb, som blev rettede paa ham for dette Skridt, vare ligesaa vedholdende som krænkende, og navnlig har Garibaldi, der dog selv er Forkæmper baade for Nationalitetens Ret og for Folkenes Selvbestemmelse, aldrig kunnet tilgive ham det; men Historien vil godkjende denne Handling, ikke blot fordi den var dikteret af Statsklogskab, men ogsaa fordi den var en ærlig Konsekvens af de politiske Principer, paa hvilke det gjenfødte Italien er bygget. Og Ærlighed vil vare længst, ogsaa paa det politiske Omraade. Endnu mere betegnende for Cavour er hans Troskab imod den konstitutionelle Frihed, imod Forfatningen og imod de Grundsætninger, under hvis Banner han begyndte sit store Værk. Den italienske Enhed blev gjennemført, ikke til Trods for, men netop ved Hjælp af Folkefriheden, det var dens mægtige Aand, som til Syvende og Sidst overvandt alle Hindringerne. Cavour kjendte af bitter Erfaring saa godt som Nogen de store Vanskeligheder, som en repræsentativ Forsamling med vexlende Stemninger og skiftende Flertal kan berede en Minister, men han lod sig aldrig forlede til derfor at opgive den konstitutionelle Frihed; endnu paa sit Dødsleje advarede han indtrængende imod at forlade den forfatningsmæssige Vej, imod at søge Frelse i Statskoup, Belejringstilstande og Frihedsindskrænkninger. Idet han skabte det italienske Folk, stræbte han tillige at opdrage det til at bruge, befæste og udvikle den gjenvundne Enhed. Medens Bismarck ikke kan taale den mindste Opposition, medens han ubarmhjertig jager enhver Rival tildøde og stræber at knuse al Modstand, var Cavour af sin inderste Overbevisning en Tilhænger af Folkefriheden, kunde taale selv dens Udskejelser og kjendte ikke til Nag eller Had imod Nogen, naar Konflikten var tilende. Ogsaa paa det saa overordenlig vigtige finansielle og statsøkonomiske Omraade havde han Overbevisninger, som han blev urokkelig tro, og hans Fortjenester af Italiens materielle Udvikling ere om muligt endnu større end af dets nationale Enhed. For ham var Folket ikke blot til for at danne den størst mulige Hær, for at yde Skatter, der tillade at anvende stadig stigende Summer til Kanoner og Pantserskibe; han skiftede ikke om fra Frihandel til Beskyttelse blot for at presse endnu flere Millioner ud af Borgernes Lommer og helde dem i Rustningernes Danaidekar. For ham var det Hovedsagen at udvikle Produktionsevnen, at opmuntre Vindskibeligheden, at danne et Folk af flittige, veloplyste, tilfredse Borgere. Hans Italien skulde ikke blot være et stort og et frit, men fremfor Alt et lykkeligt Land, der fuldt ud kunde fyldestgjøre sin Opgave i den store Humanitets Tjeneste.

Cavour havde den store Lykke at tjene en Konge, der forstod ham og havde Tillid til ham. Kong Victor Emanuel bliver ikke altid bedømt efter Fortjeneste, og det forekommer os, at den Fremstilling af Cavours Liv, med hvilken vi her beskjæftige os, heller ikke yder den afdøde Monark fuld Retfærdighed, at den ikke tilstrækkelig fremhæver hans Betydning for det store Værk. Man er tilbøjelig til at betragte ham som en plump Natur, der væsenlig ved Forholdenes Magt og ved Andres Geni blev den første Konge over Italien; man dømmer ham for meget efter hans fra-

stødende Ydre og undervurderer hans Aand. Hvor Meget der end var i hans Person og i hans Liv, som kan minde os Danske om Frederik den Syvende, saa stod han højt over denne i Forstand, Karakter og aandelige Evner. En fransk Forfatter karakteriserede Victor Emanuel kort efter hans Død i følgende Udtryk: «Un esprit fin et clairvoyant, une âme susceptible des plus délicates affections de la famille, renfermée dans un corps tourmenté par les plus brutales passions.» Dette er vistnok den sande og retfærdige Dom. Han var ikke blot tapper indtil Forvovenhed, ærlig, trofast, besjælet af høje Tanker om sin Herskerpligt, for hvilken han ofrede Alt, selv sine inderste Følelser, men han var fremfor Alt paalidelig. Cavour kunde bygge paa ham som paa en Klippe, og Kongen svigtede ham aldrig.

Det er i høj Grad interessant, at Cavour, „den første Italiener", endnu som moden Mand „ikke kunde Italiensk". Sin Dannelse havde han modtaget igjennem det franske Sprog, hvilket han skrev og talte med fuldendt Lethed, men af Italiensk var han i Grunden kun ret fortrolig med den piemontesiske Dialekt, den, i hvilken han havde færdedes imellem sine Landarbejdere paa Godset Leri. Han maatte formelig studere det dannede italienske Skrift- og Talesprog, førend han blev istand til at bruge det som Klædebon for sine Tanker og til at benytte det som Taler i Parlamentet; det lykkedes ham ved megen Flid og stadig Øvelse, men han blev aldrig helt Herre over sin piemontesiske Accent, og selv efter mange Aars Optræden som Taler var han ofte usikker, om denne eller hin Vending var korrekt eller ikke. Hans Veltalenhed var ikke af den glødende og flammende Art, som henriver, heller ikke af den glatte og afslebne Form, som bedaarer; dens uimodstaaelige Magt udsprang, som det rigtig siges, ikke deraf, at han beredte sine Tilhørere nogen æsthetisk Nydelse; det var ikke Ordenes Vellyd, ikke Vendingernes Elegance, men det var de klare Tanker, det sikre Standpunkt, den idelig fremglimtende overlegne Aand, der virkede med en saa uimodstaaelig Magt. Han overraskede, forbausede og endte med at overbevise; efter en Tale af Cavour havde man ofte „den Følelse, at nu var Alt sagt, enhver Indvending imødegaaet og gjendreven, ethvert Synspunkt fremdraget, den hele Sag fuldstændig udtømt." Om Thiers er det Samme sagt, og med hans Veltalenhed var Cavours nær beslægtet. Men Cavour var en større, en mere overlegen Aand, besjælet af højere Tanker. En saadan Triumf som den, Cavour fejrede, da han i 1857 efter Orsinis Attentat i en Tale, der er bleven verdensberømt, „løftede det italienske Folk fra Sammensvægelsernes mørke og urene Luft op i Moralitetens og Frihedens rene og lyse Himmelegne," er neppe nogensinde falden i den franske Statsmands Lod.

Der er i M. Pingels Bog indløbet et Par Fejltagelser af Navne, som burde været undgaaede. Ved en pudsig Skriv- eller Trykfejl er Grev Buol-Schauenstein bleven til „Buol-Schornstein". General Govone, berømt fra Traktaten med Preussen i 1866, kaldes Gavone. Flere italienske Navne ere urigtig stavede. En ikke ualmindelig, men derfor ikke mindre stødende Ukorrekthed er det at skrive „Sir Hudson", naar der menes Sir James Hudson.

Realpolitiken.

Af G. Valbert.

Sluttet.

Adskillige driftige Ministre have havt nogen Ulejlighed med at faae deres Souverain til at gaa ind paa deres Planer og have maatte forhandle længe med ham, inden de kunde faae ham til at gaa over Rubicon. I 1740 var det Kongen af Preussen, som maatte tale sine Ministre tilrette for at berolige deres Tanke og Samvittighed. Han mindede dem om, at „af hele den kejserlige Arv var Schlesien det Stykke, han havde mest Ret til", og at hans Hær desuden var hans Naboers langt overlegen. Han forestillede dem, at der ikke var en Time at spilde, og at hvis man gav Sachsen Tid til først at aabne Fjendtlighederne, kunde man ikke forhindre det i at forøge sit Landomraade, hvilket var imod alle Statens Interesser. Han forestillede dem endvidere, at da der var et spændt Forhold mellem England og Frankrig, vilde der altid være en god Alliance at afslutte med et af disse Lande, at England ikke vilde se skjævt til hans Annektion, at Holland vilde forholde sig ligegyldigt til den, naar man blot sikrede Kjøbmændene i Amsterdam de Kapitaler, de havde staaende i Schlesien, og at hvis det ikke gik med England, vilde det ganske sikkert gaa med Kabinettet i Versailles. Saa var der Rusland tilbage, men Rusland var han ikke bange for. „Lever Kejserinden", sagde han, „saa vil Hertugen af Kurland, der ejer meget store Besiddelser i Schlesien, støtte mig for at skaane dem, og man kan end yderligere lade en Danae-Regn strømme ned over de Toneangivende i Statsraadet, for at faae dem til at tænke, som vi vil. Dør Kejserinden, ville Russerne faae saameget at bestille med deres egne indre Anliggender, at de ikke ville faae Tid til at tænke paa Andres, og i hvert Tilfælde hører det ikke til Umulighederne at faae et Æsel, belæsset med Guld, ind i Petersborg."

Fremfor Alt maatte man holde alle Magterne i Tvivl og Uvished, for at de kunde lade Koup'et gaa for sig i det Haab, at de hver for sig vilde se deres Fordel derved. I denne Hensigt havde Frederik en skriftlig Forhandling med sin Statsminister Podewils, som ikke savner pikante Enkeltheder. Podewils spurgte, om Borcke, den preussiske Gesandt i Wien, naar alle Anstalter vare trufne til Schlesiens Besættelse, skulde forklare Motiverne til denne krigerske

Aktion for det østerrigske Kabinet. — Ja, svarer Kongen, og han skal sige, at det skeer af Venskab. — Podewils spørger endvidere, om man, i det Tilfælde at Hoffet i Wien gaaer ind paa at afstaa Schlesien godvilligt, skal love det Hjælp imod alle dets Fjender, og hvormange Penge man skal tilbyde det. — Kongen svarer: Der maa tinges indtil to Millioner i det Højeste. — Podewils ønsker at vide, om der skal gives Sømagterne nogen Meddelelse om de Forslag, der ere gjorte Østerrig, for at tilskynde dem til at udøve et Tryk paa Hoffet i Wien i Retning af deres Antagelse. — Kongen svarer: Ja, men til hvert Hof paa en forskjellig Maade. I London skal man sige, at da jeg med Sikkerhed veed, at Hertugen af Lothringen vil slutte sig til Frankrig, nærmer jeg mig Wien for paa en eller anden Maade at tvinge ham til at tage Parti med Sømagterne og Religionen. Til Hollænderne skal man sige, at det ikke er Hensigten at forstyrre Europas Fred, at deres Kapitaler skulle være dem sikrede, og at dette Skridt overhovedet kun har det almindelige Vel for Øje. Til Hannover, Mainz og Regensburg skal der tales patriotisk: jeg arbejder kun for at støtte Riget, for at beskytte Resterne af et svagt Hus og faae dem bragt paa rette Vej igjen, hvis de blot selv ville følge den. — Endelig spørger Podewils, om Gesandten i Paris, Camas, naar han meddeler de franske Ministre de Motiver, der have bestemt Hs. Majestæt til at rykke ind i Schlesien, ikke med forblommede Ord skal lade det skimte igjennem, at denne Sag kunde blive til stor Fordel for Frankrig, for ogsaa at holde sig en Dør aaben til denne Magt. — „Godt", svarede Kongen, „gaa frem paa Fløjlspoter med de Karle." Mer eller mindre fløjlsbløde Ord, „cajoliren", „amusiren", „attrapiren", udgjør i det Hele taget Grundbestanddelen af Frederik den Stores Korrespondance. Man kommer til at tænke paa Katten i Fabelen, der er saa tam, saa venlig, saa indsmigrende, „med beskedent Blik, men funklende Øjne." Det er Kattene, der have opfundet Realpolitiken.

Den brave Podewils var endnu ikke rigtig inde i denne Videnskab, han var endnu i visse Maader naiv, trohjertet og uvidende. Retsspørgsmaalet laa ham paa Hjertet og voldte ham Skrupler. Han vidste ikke, at det er tilstrækkeligt at være i Besiddelse af Magtens Ret, Heldets Ret, Sværdets Ret, og at Resten er de Kasuisters Sag, som man gagerer rundeligt, for at de skulle gjøre gode Miner til tvivlsomme Handlinger og faae dem til at stemme med Moralen. Den 7. November skrev han til sin Konge: „Hvad Retsspørgsmaalet angaaer, maa jeg i dybeste Underdanighed sige Deres Majestæt, at hvilke velgrundede Fordringer Huset Brandenburg end tidligere maa have havt paa Hertugdømmerne Liegnitz, Brieg og Wohlau, paa Ratibor og Oppeln, paa Fyrstendømmet Jägerndorff og Kredsen Schwiebus i Schlesien, saa existerer der dog højtidelige Traktater, som Huset Østerrig vil beraabe sig paa, og ved hvilke Huset Brandenburg har ladet sig, om end ved Svig, bevæge til for Bagateller at renoncere paa saa betydelige Fordringer." Frederik nøjedes med at svare ham: „Retsspørgsmaalet bliver Ministrenes, bliver Deres Sag; det er paa Tide at arbejde paa det i al Stilhed, thi der er givet Ordre til Tropperne." Den følgende Dag skrev han endvidere for at sætte Mod i ham: „De maa endelig være min Mirakeldoktor og tage de bedste Medikamenter og godt Guld til at forgylde Deres Piller med." Han tilføjede den 12. November: „Hold gode Miner og lad som Ingenting; Bomben springer den 1. December 1740." Han anbefalede ham at holde de fremmede Gesandter i godt Humeur. „Lad dem kun komme. Intet kan være os kjærkomnere end at modtage Forslag fra alle Sider og vælge imellem dem. Brevene fra Rusland har jeg megen Glæde af, de fra Paris ere os ligeledes gunstige. Englænderne give de Dummes og Hollænderne de Enfoldiges Parti; lad os imidlertid drage Fordel af Omstændighederne og lokke for dem alle tilhobe." Han havde allerede Foden i Stigbøjlen og sendte Grev Gotter til Wien for enten at faae Forslagene antagne eller erklære Krig; men allerede to Dage inden hans Gesandt naaede Wien, stod hans Tropper i Schlesien. — „Min kjære Podewils — læse vi i en Billet, som han tilstillede ham fra Schweidnitz og som aander Ungdom, Glæde, en ubetvingelig Dristighed og blomstrende Haab, — jeg er gaaet over Rubicon med flyvende Faner og klingende Spil . . . Mit Hjerte varsler mig Alverdens Goder, et sikkert Instinkt, hvis Grund vi ikke kjende, lover mig Lykke og Held, og jeg vender ikke tilbage til Berlin, uden at jeg har viist mig det Blod værdig, jeg er udsprungen af, uden at jeg har viist mig de tapre Soldater værdig, jeg har den Ære at kommandere." Sex Uger efter stod han foran Breslau, og han komplimenterede sin kjære Podewils for den Maade, han havde udført hans Befalinger paa. „Min kjære Mirakeldoktor, De gjør Deres Ting udmærket. Vore Sager gaa særdeles godt her, og hvis Deres Medicin har god Afsætning til en anden Side, kan De være rolig for, at Tingen er i Orden. Farvel, min kjære Mirakeldoktor; naar De er den fiffigste Mirakeldoktor i Verden og jeg Lykkens heldigste Skjødebarn, saa skal vore Navne ingensinde glemmes."

Realpolitikerne ere paa eengang de lidenskabeligste og de ligegyldigste Mennesker. De ere fanatiske overfor deres Ide og rede til at ofre Alt for den, men de vise den højeste Grad af Ligegyldighed med Hensyn til Valget af Midlerne. Alle Kombinationer ere dem lige gode, naar de blot føre til Maalet; der er ganske vist nogle, som stemme bedre med deres hemmelige Tilbøjeligheder, med deres naturlige Anlæg, men de mistro deres egne Tilbøjeligheder og modstaa deres egne Sympathier; de gaa kun efter deres Interesse og Forholdene og inspireres udelukkende af, hvad der er belejligt. For at faae Fingre i Schlesien, vilde de slutte en Pagt med hvilken Djævel det skulde være, om det saa var en fransk Djævel; de love sig selv at hævne sig paa ham ved at holde ham for Nar. Den unge og dristige Erobrer havde to Ting at vælge imellem: enten at opnaa Sømagternes Intervention for at tvinge Huset Østerrig til at arrangere sig med Den, der havde bestjaalet det, eller kaste sig i Armene paa Frankrig og dets Allierede. Det første Alternativ syntes han bedst om. Da han forlod Berlin, havde han sagt til Marquis de Beauvau: „Det er Deres Spil, jeg spiller; faaer jeg Esserne, saa dele vi." Men det mente han ikke virkelig; han betragtede den franske Alliance som en Nødhjælp, og han erklærede den 14. Januar 1741, at der burde gjøres Alt for at undvære den; den skulde kun antages, naar enhver anden Mulighed var udtømt. Han maatte imidlertid beslutte sig til at tømme denne Kalk. Hans Forslag oprørte Maria Theresias Stolthed; hun vilde ikke forstaa, at han havde gjort hende en Tjeneste ved at tage, hvad

der tilhørte hende; hun blev ved at forlange det tilbage igjen. Hun tilbød ham med den engelske Gesandt i Wien som Mellemmand to Millioner Daler for at rømme Schlesien, og dette Tilbud „fik hans Hjerte til at banke som en frugtsommelig Kones". Hvad antog man ham for? Havde han vundet et Slag, havde han tiltvunget sig Adgang til to Byer „for at faae fat i nogle Penge?" — „Lad den dumme Englænder stikke af, den Slyngel af en Underhandler, som jeg ikke kan døje," befalede han Podewils. „Bliver han over fireogtyve Timer til i Breslau, faaer jeg et apoplektisk Tilfælde. Møder jeg ham paa min Vej, kradser jeg Øjnene ud paa ham. Hans . . . Dronning af Ungarn og hans fjollede Konge af England skulle blive til Nar, den ene for sin Stolthed, den anden for sin Dumhed." Han havde givet Afkald paa „at stemme sine Fløjter efter Englands Tone"; han var vis paa, at det kun vilde have ham til Bedste, og han bebrejdede Podewils hans Lettroenhed. „Man vil more os, for at forhindre os i at slutte os til Frankrig og saa bagefter gjøre med os, hvad man har Lyst til. Man behandler Dem som et lille Barn, De troer, hvad De ønsker, men De undersøger ikke, hvad der er sandt, og De vil bilde Dem selv ind, at en gediegen H . . . er trofast imod Dem; men jeg er Vidne til hendes Koketteri, jeg seer med mine egne Øjne, hvorledes hun laver Horn . . . Vi har at bestille paa den ene Side med de mest stivnakkede Folk i Europa, paa den anden Side med de mest ærgjerrige. Hvad er der altsaa at gjøre? Krig og Underhandling. Er der Noget at vinde ved at være ærlige, saa vil vi være det, men skal der tages ved Næsen, saa lad os være Kjæltringer."

Man kan i hans Korrespondance Dag for Dag følge alle hans Politiks Veje og Omveje, alle dens bugtede Baner; han giver os i den Nøglen til sine Machinationer og Underfundigheder. Da han havde besluttet sig til at slutte Forbund med Frankrig, skrev han til Kardinal Fleury den 30. Maj 1741: „Hr. Fætter, jeg har nu underskrevet Alliancen med Deres Herre Kongen, og min Troskab mod denne Overenskomst vil bringe min Tøven i Forglemmelse; De, Hr. Kardinal, er nu ikke bedre Franskmand end jeg." Denne udmærkede Franskmand vedblev ikke desto mindre at pleje Underhandlinger med Frankrigs Fjender. Han smigrede sig ikke uden Grund med Haabet om, at Ulykken vilde knække Maria Theresias ubøjelige Stolthed, at Hoffet i Wien, „der sidder i det til op over Ørene", tilsidst vilde bekvemme sig til et Forlig, og han sørgede for at lave sig en Udgang; der kunde hans Forbundsfæller saa staa, naar det passede ham, medens han selv i rette Tid trak sig ud af Spillet. Hele hans Politik indeholdes i følgende Efterskrift til et Brev til Podewils af 1. September 1741: „Gjør Franskmændene trygge, understøt Bajrerne, forskræk Sachserne, lovpris Hollænderne, strø Virak for Danskerne, gjør Nar af Hannoveranerne og . . . Østerrigerne."

Man har med Rette sagt, at Hemmeligheden ved det Held, der har fulgt vor Tids største Realpolitiker, bestaaer i, at han i højeste Grad forstaaer den Kunst at skaffe sig Oplysninger og at han kan Europa udenad paa sine Fingre. Heri som i andre Ting har han kun fulgt Frederik den Stores Traditioner. Brevvexlingen vidner om, at Sejrherren ved Molwitz mere end nogen Anden besad Geni til at skaffe sig at vide, hvad der kunde være ham til Nytte. For at skaffe sig disse Underretninger, hidsede han næsten sine militaire eller civile Spioner ikke mindre end sine diplomatiske Agenter tildøde, og han indhentede Oplysninger fra alle mulige Hænder for at sikre sig et godt Udfald af sine Underhandlinger; thi med at tage Schlesien er ikke Alt gjort, der maa underhandles for at faae Lov til at beholde det, og naar man er godt underrettet, underhandler man næsten med Sikkerhed. Frederik kunde Europa udenad paa sine Fingre, inden han endnu var tredive Aar; i Paris og Versailles derimod kunde man det meget daarligt; det er den nyttigste og ofte den mest forsømte af alle Kundskaber. Frederik tugtede alvorlig dem blandt sine Agenter, som vare for dovne eller for uduelige til selv at skaffe sig Noget at vide og derfor tog Materialet til deres Depecher ud af Aviserne. Han beklagede sig over, at Indberetningerne fra hans Minister i London vare lidt tørre og blottede for Interesse; han lod Podewils tilstille ham et formeligt Spørgsmaals-Skema og paalagde ham at skaffe Underretning om Alt, hvad der blev sagt i Vinduesfordybningerne i Parlamentet, hvormange Stemmer Kongen kunde gjøre Regning paa i Underhuset, Hoffets hemmelige Planer og Partiernes Manoeuvrer, hvad der gik for sig i den kongelige Familie og i Mdm. Walmodens Hjerte, de Rygter, som vare i Omløb desangaaende — Altsammen Ting, der syntes ham at fortjene Opmærksomhed. Hans Gesandter i Haag, i Versailles, i Wien fik Tilhold om at have et Øje paa hver Finger, at lægge Mærke til Alt og fortælle ham Alt, selv Fadderskabber og løs Snak; Realpolitikerne vide, at der gives løs Snak, som kan have sin Nytte. Han befalede Chambrier at skaffe sig Underretning, om det var sandt, at „la Mailly" begyndte at blande sig i Forretningerne, og om man kunde bruge hende til at holde Kardinal Fleury i Skak med. Han anbefalede Grev Finckenstein at give sig meget af med Pater Guarini, Skriftefader hos Kongen og Dronningen af Polen, der gik for at være almægtig ved Hoffet i Dresden. Han formanede sin Minister i Petersborg, Baron Mardefeld, til at lægge nøje Mærke til en Læge ved Navn Lestocq, en til Huset Hannovers Interesser nøje knyttet Intrigant, som efter hvad man sagde allerede stod højt i den nye Kejserindes Gunst. „De store Slag slaaes ofte af smaa Folk." Realpolitikerne forsømme aldrig hverken de smaa Folk eller de smaa Ting eller de smaa Midler; de vide, at Guarini'er og Lestocq'er undertiden spille en afgjørende Rolle i denne Verden, og at man kan sætte Skak med en Bonde.

Velunderrettet som han var, kjendte han de stærke og svage Sider hos alle de Regjeringer og alle de Mennesker, han havde med at gjøre, og han behandlede Enhver efter hans særlige Anlæg. Kardinal Fleury overøste han med Smigrerier, selv de tykkeste og plumpeste; han kaldte ham Europas Atlas, han fremstillede sig selv som hans ærbødige Discipel, han udtalte sin Lykke over at leve samtidig med den mest udmærkede Minister, Frankrig nogensinde havde ejet, han bevidnede ham sit brændende Ønske om at lære ham at kjende „idetmindste ved en lyksaliggjørende Aabenbaring," han ønskede sig selv til Lykke med de Kundskaber, han uophørlig øste „af Brevvexlingen med en stor Mand, hvem Alderen ikke havde berøvet Noget af hans Aands, hans Genis og hans Handlekrafts Styrke." Kurfyrsten af Bajern tog han fra Følelsessiden og forsikrede ham om sit evige Venskab; Pater Guarinis Hjerte vandt han „ved Gaver, ved Smigrerier, ved Løfter om at

begunstige den katholske Religion paa alle Maader." Overfor Andre brugte han en tør, bydende eller truende Tone, overfor Andre igjen kom det med Guld belæssede Æsel til Anvendelse. Han havde i sine Regnskabsbøger opført Navnene paa alle dem, „som vare vante til at lade sig smøre," og han lod Hertugen af Lothringens Sekretair Toussaint tilbyde 100,000 og Storkansleren Grev Zinzendorf 200,000 Daler, hvis de vilde hjælpe til „at lade ham faae Schlesien." Undertiden kombinerede han med megen Behændighed to modsatte Methoder. „Som Forholdene nu ere," skriver han til Marquis Valory den 21. September 1741, „betragter jeg Sachsens Samtykke som det Punkt, hvoraf Alt afhænger. De maa smigres, intimideres og bestikkes; man maa ikke paa nogen Maade opgive Haabet, men vinde dem, hvad det saa skal koste. Henstillingen om Vinterkvartererne var et argumentum ad hominem; ovenpaa det maa Fløjlspoterne frem. Lad Djævelen i Helvede hyle og Seraferne i Himlen synge, og lad dem saa vælge." Han forstod sig paa enhver Slags Musik og kjendte alle Fif.

> Vi kjende mer end een Slags List i Krigen,
> Og Eders Huler skal ej frelse Jer,
> Stol blot paa det — og dermed aad han dem.

Den, som i hans Brevvexling har læst, hvorledes han anbefaler sine Agenter at gjøre alt Muligt, „for at faae noget Skriftligt", men aldrig selv give noget Skriftligt fra sig, den, der veed, at han midt under et Felttogs Omstiftelser og Strabadser fandt Tid til at give sig af med Bladene og „indrykke forskjellige efter Omstændighederne farvede Ting" — vil ogsaa være nødt til at indrømme, at det er ham, der er Opfinderen, og at hans Disciple kun have behøvet at efterligne ham.

Men er det muligt at efterligne ham i Alt? Der er eet Punkt, hvori Frederik den Store er en virkelig enestaaende Mand, eet Punkt, hvori han er forskjellig fra alle de Realister, der ere gaaede forud for ham eller komne efter ham. Denne ualmindelige Mand havde en Ærgjerrighed, der ikke kjendte til Skrupler, men denne ærgjerrige Mand var paa samme Tid Filosof; der var to Mennesker i ham, af hvilke det ene var Dommer over det andet. Naar man har læst og tænkt over hans politiske Brevvexling, skal man atter læse nogle af hans Breve til Voltaire og særlig det, som han skrev til ham fra Olmütz den 3. Februar 1742. Deri bekjender han, at Verden paa en mærkelig Maade tager fejl med Hensyn til de store Statsomvæltninger, at de, der ere bag Koulisserne, veed bedre Besked og at, naar Alt kommer til Alt, det Hele sættes i Bevægelse af saare simple Drivfjedre, „at Bedrageri, Svig og Tvetungethed ulykkeligvis ere det fremherskende Karaktertræk hos Størstedelen af de Mennesker, der staa i Spidsen for Nationerne og som burde være et Mønster for dem," og dette er det egenlige Grundlag for Politiken, skjøndt Massen danner sig en overtroisk Forestilling om den. „Jeg kommer i den Anledning — siger han — til at tænke paa den Historie, der fortælles om en Præst, til hvem en Bonde talte om Vorherre med idiotisk Ærefrygt. „Naa, naa," sagde den brave Præstemand, „Du gjør ham nu ogsaa større, end han er; jeg, som laver ham og sælger ham i Dousinvis, jeg veed, hvormeget han egenlig er værd." Og han tilføjer: „Hvem skulde have troet, kjære Voltaire, at en Musernes Fosterson skulde være bestemt til i Forening med et Dousin alvorsfulde Tosser, som man kalder store Politikere, at sætte Begivenhedernes store Hjul i Bevægelse i Europa? Ikke desto mindre er dette en Kjendsgjerning, og den geraader ikke Forsynet til megen Ære. Der er noget meget Ydmygende i at studere det menneskelige Hjerte under saadanne Forhold, og jeg længes mange Gange efter min kjære Ensomhed, efter Kunsten, mine Venner og min Uafhængighed." Ogsaa Voltaire bevidner, at det var et Naturanlæg hos den nye Konge af Preussen, altid at gjøre lige det Modsatte af hvad han sagde og skrev, ikke af Hykleri, men fordi han skrev og talte med een Slags Begejstring og saa bagefter handlede med en anden. „Saalænge der har existeret Erobrere eller ærgjerrige Sjæle, som arbejdede paa at blive det, troer jeg, at han er den Første, der saaledes har viist sig selv Retfærdighed. Aldrig maaske har der været et Menneske, der i den Grad som han har havt Følelse for Fornuften og dog kun adlydt sine Lidenskaber."

Dette er Sandhed; men hans høje og klare Fornuft har dog hjulpet ham til at bøde paa Krigens Ulykker, at gjenopbygge Byer og Landsbyer, at give sine udvidede Stater den bedste Civilret og de bedste Love, som endnu vare opfundne, at sikre dem den religieuse Tolerances Velsignelse, at fremme Agerdyrkning og Industri og bringe Pengevæsenet i Orden. Det er en Hæder, som adskillige Realpolitikere ikke dele med Frederik II. De ere ligesaa drevne som han i at gjøre Nar af Frankrig, underholde England, smigre Rusland og overrumple Østerrig, men de have langt mindre Begreb om at styre deres Sager i Fredstider, og de maa nøjes med at misunde ham hans smidige Geni, der omfattede Alt og som han kunde bøje, som han selv vilde.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

I.

Paa Gymnase var der den Aften til Indtægt for de Tilskadekomne ved et nylig indtruffet Ulykkestilfælde givet en extraordinair Forestilling, ved hvilken de mest fremragende Skuespillere ved de forskjellige Theatre i Paris havde assisteret; det var i Midten af Februar 1859. Forestillingen var næsten forbi. En ung, i en tyk Pelsværkskaabe indhyllet Dame med Ansigtet skjult af et hvidt Kniplingsslør, traadte ud af en for Skuespillerne bestemt Dør.

„Seer Du noget til Jean, Miette?"

Kammerpigen, som ledsagede hende og som syntes at være paa eengang Duenna og tjenende Væsen, holdt Haanden over Øjnene og kastede oppe fra Søjlegangen et Blik ud over Boulevarden, som den oplyste Façade kastede en bred Lysstribe ud paa. Klokken var næsten tolv, og de fra alle Kanter hjemvendende Vogne foer afsted i alle Retninger med deres mangefarvede Lygter, der fløj afsted i Mørket som Stjerner i en Fyrværkeribouket.

„Jeg seer ham ikke. Han kjørte dog frem, da jeg kaldte paa ham, men formodenlig har Betjentene tvunget ham til at kjøre bort igjen."

„Se at faae fat paa ham, Miette. Jeg venter her."

„Midt imellem alle disse Mennesker?"

Miette betegnede med et ringeagtende Blik de Grupper af Tjenere, som havde samlet sig under Indkjørselen.

„Ja, hvorfor ikke? Men vær Du kun rolig, der kommer Marcel Aubry; han vil nok gjøre mig Selskab, til Du kommer tilbage."

En Mand paa en tredive Aar, der med Hænderne i Lommen og Hagen dybt begravet i et Halstørklæde trippede frem og tilbage paa Asfalten nedenfor Trappen som en Skildvagt, der staaer paa Post, stod pludselig stille og hævede Hovedet, da han hørte sit Navn blive nævnet. Paa en høj, klar Latter gjenkjendte han Stemmen og var i to Spring oppe af Trappen.

„Er det Dem, Jane! Jeg ventede ikke at træffe Dem her paa denne Tid; De var jo med i det andet Stykke."

„Ja, men der indtraf Noget, som forsinkede mig."

„Aabenbart ikke noget Tragisk, eftersom De leer."

„Jeg skal strax fortælle Dem det. Men først og fremmest maa jeg takke Dem, fordi De var saa elskværdig og forekommende imod mig i Deres Feuilleton igaar."

„Ikke Noget at takke for; det er ikke mere end min Skyldighed at sige Dem smigrende Ting. De veed godt, hvor jeg beundrer Deres Talent; jeg har mange Gange spaaet Dem, at De engang bliver en stor Skuespillerinde."

„De spiller meget bedre Komedie end jeg, og De har en Maade at smigre paa, saa man næsten skulde tro, De mente det alvorligt."

„Nu er De ond imod mig; De kjender godt de Følelser ..."

Skuespillerinden hævede Fingeren og truede ad ham: „Tag Dem i Agt! Husk paa, at jeg udtrykkelig har forbudt Dem enhver Erklæring."

„Ja, De kan ikke udstaa mig — kan De vel?"

„Tvertimod, jeg betragter Dem som en udmærket Ven; jeg troer blot ikke paa alle Deres skjønne Ord. Hvorfor blev De ikke i Theatret iaften og saae mig spille den nye Rolle? Jeg saae Dem godt i Begyndelsen af Forestillingen, men ligesom jeg skulde ind paa Scenen, gik De Deres Vej."

„Ja, det er ganske sandt; jeg tilstaaer min Brøde ... Skal jeg aabent og ærligt bekjende Grunden til min Flugt?"

„Ja, det forlanger jeg."

„Og De lover mig, at De ikke vil gjøre altfor tykt Nar af mig?"

„Det lover jeg."

„De saae mig sidde bagest i en Parterreloge tilhøjre."

„Ja, i Selskab med en Dame, hvis Ansigt jeg ikke kunde se i Mørket."

„Det var min bedste Vens Hustru ... De boer ude i Provindserne og har været gifte et Aar; de tilbeder endnu hinanden indtil Vanvid. René er bleven kaldt til Paris i et Familieanliggende; at være skilte ad i otte Dage kunde de naturligvis ikke udholde, og derfor fulgte hun med ham, trods Lægens Advarsel og trods den Fare, som en meget nær forestaaende Begivenhed truer denne Rejse med ... Da jeg havde skaffet dem Logen iaften og var fulgt med dem derhen, kunde jeg gjerne tro, at jeg sad i Reden hos et Par Turtelduer; det var mageløst yndigt — og det var til at blive gal over. Man burde skjule Hvedebrødsdagene for Ungkarle: det er ligefrem Tantaluskvaler ... Da der var gaaet en Time, kunde jeg ikke længer; jeg brugte det første det bedste Paaskud for at slippe bort, og her gaaer jeg nu og venter paa, at Forestillingen skal være forbi, for at træffe mine Gjæster igjen."

„De er dog en løjerlig En! De længes altsaa virkelig efter at blive gift? Men saa gift Dem da!"

„For at gifte sig, maa man have en Kone ..."

„Naa, og jeg da?"

Han saae saa forbløffet ud, at hun ikke kunde lade være at briste i Latter: — „Vær De blot ganske rolig, det var min Spøg, De behøver ikke at blive urolig. Jeg holder formeget af min Frihed og skal gjerne lade Dem beholde Deres Længsel ... Men der kommer Miette tilbage for at melde mig, at hun har fundet min Vogn. Godnat!"

„Nu gjorde De jo dog Nar af mig, og De fortalte mig ikke, hvad det er, der er skeet, og som har gjort Dem saa fornøjet i Aften."

„Det skal være gjort med to Ord. Da jeg for lidt siden kommer ud af mit Paaklædningsværelse, hvor jeg havde klædt mig om, finder jeg hele Scenen i største Bevægelse, og der raabes højt paa en Læge. Hvad kan der være paafærde? Jeg løber derhen; udenfor Regisseurens Værelse er Korister og Brandfolk samlede i en Klynge og staaer og leer; indefra hører jeg et Barn græde ... Regisseuren, som i det Samme kommer forbi mig, siger i en højtidelig, næsten med Skræk blandet Tone: Det er en Pige! — Og da jeg staaer og maaber og ikke forstaaer et Ord af det Hele, tilføjer han: Det er saamænd en rar Forlegenhed, De har sat os i! — Jeg begreb endnu Mindre end før; jeg spørger ... Jo, det lod virkelig til, at Regisseuren havde Ret, og at det var mig, der var den Skyldige. Doktoren kommer og bekræfter paa Embedsvegne, at jeg har spillet altfor godt og faaet den stakkels Moder til at le formeget ... Sagen er, at de sidste Scener i Stykket er meget morsomme, jeg kom i Aande ... men hvor kan man ogsaa forlange af en ung Soubrette, at hun skal kunne gjætte, at der er Tilskuerinder tilstede, som der maa tages Hensyn til? ... Men nu aner De ikke, hvilken Ide jeg fik! Jeg siger til mig selv, at jeg paa en Maade har Del i dette Barn ... Jeg tiltvinger mig Adgang til Regisseurens Værelse og erklærer for Faderen, at jeg vil være Gudmoder til Barnet ..."

Miette, som havde røbet Utaalmodighed under denne Fortælling, besluttede sig omsider til at afbryde den: „Jean holder to Skridt herfra, men hvis Frøkenen ikke kommer, maa han igjen kjøre ud af Rækken, siger Betjentene."

„Godt, nu kommer jeg. Godnat."

„Men Enden paa Historien?"

„Den er, at Moderen og Barnet befinder sig godt. De er to Skridt herfra, i Hotel Rougemont ... Nu for anden Gang Godnat!"

Marcel holder hende tilbage ved Armen, lidt voldsomt maaske: „Hvad var det, De sagde? I Hotel Rougemont?"

„Javel."

„Og Faderen er en høj, bredskuldret Mand; Moderen er en lille Brunette..."

„Ja."

„Det er René! det er hans Kone! dem, jeg sad i Loge sammen med! Ja, det blev dem sagt iforvejen, at det var uforsigtigt af dem at gjøre denne Rejse..."

„Nej, det var da morsomt! Saa skal De staa Fadder!"

Miette udstødte et Skrig af Forskrækkelse: „Der er Betjentene!" — og trak sit Herskab hen til Vognen, uden at give hende Tid til at tale ud. Marcel blev staaende uden at røre sig og udtrykte kun sin dybe Forbauselse ved nogle med halv Stemme udtalte Interjektioner. Først da han paa eengang saae sig omgiven af Mængden, der strømmede ud fra Theatret og spredte sig over Boulevarden i tætte Skarer, tænkte han paa at gaa.

Han gik langsomt hen imod Hotel Rougemont og stod stille, da han var kommen til den; Porten var allerede lukket, og der var intet Lys at se i Vinduerne; han lagde Haanden paa Portklokken, men han ringede ikke. — „Jeg forstyrrer ham vist snarere end jeg kan være ham til nogen Nytte. Jeg vil bære mig klodset og kejtet ad; Ungkarle forstaaer sig ikke stort paa den Slags Affairer... Jeg vil skrive ham til, at jeg er bleven holdt tilbage paa Redaktionskontoret af uopsættelige Forretninger." — Og dermed gik han.

Klokken slog tolv paa alle Taarnuhre, da han den følgende Dag bankede sagte paa Døren til et af Værelserne paa første Sal i Hotellet. Han lyttede efter Svar; der blev talt indenfor med dæmpede Stemmer, men med stor Livlighed, og en Raslen af Silke, som røbede en elegant Dames Nærværelse, lod sig høre mellem Stemmerne. — „Mon det ikke var bedre, om jeg gik og kom igjen siden ..."

Han havde allerede gjort et Skridt henimod Trappen. — „Nej, det er dog for dumt. Jeg troede ikke, jeg var saa bange af mig..."

Han bankede bestemt paa; Døren gik op i det Samme, og han stod Ansigt til Ansigt med Jane, der gik forbi ham: „Goddag, Fadder!"

Hun skyndte sig bort, medens hun trykkede sine omfangsrige Skjørter tæt ind til sig, som et Barn, der leger; da hun var kommen Halvvejen hen i Gangen, vendte hun sig om: „Jeg løber min Vej, men saasnart Prøven er forbi, er jeg her igjen — Klokken tre i det Seneste."

Marcel fulgte hende overrasket med Øjnene, uden at se sin Barndomsven René, der rakte begge sine Hænder henimod ham, straalende af Henrykkelse: „Naa, vil Du ikke lykønske mig, Du troløse Ven, der forlader mig i min Lykke?"

„Har Du ikke faaet mit Brev imorges?"

„Jo; lad os ikke tale om det. Jeg var lidt gnaven derover i Begyndelsen; jeg vilde saa gjerne have fortalt Dig, hvor glad jeg er... Jeg er Fader, kjære Marcel! Fader, forstaaer Du? Fader til en stor, dejlig Pige, som sover derinde ved Siden af sin Moder, i den Stue, der støder op til Salonen her; Du skal snart faae Lov at kysse den Lille..."

„Tak, det skal være mig en stor Fornøjelse."

„Hvad for Noget? Er Du ikke mere begejstret? Jeg er vis paa, Du er bange for smaa Børn, ligesom jeg selv var det, inden jeg blev gift. De er dog alle ens, de Ungkarle!... Men Du skal holde af min lille Pige og interessere Dig for hende. Ja, det er nu ligefrem din Pligt, for Du skal staa Fadder til hende."

„Staa Fadder? Jeg?"

„Ingen Indvendinger. Sagen er afgjort."

„Hvem skal være hendes Gudmoder?"

„Hun gik lige herfra."

„Jane? Det var altsaa ikke hendes Spøg, hvad hun fortalte mig igaar?"

„Hvilket? Du skriver jo, at Du ikke vidste noget om det før idag..."

Marcel blev rød. — „Jeg tog fejl... Men sig mig dog engang, hvad vilde hun her?... Jeg forstaaer ikke et Ord af det Hele, og det er dog vel ikke Meningen, at vi skal gjætte Gaader?"

„Vent et Øjeblik."

René listede sig paa Taaspidserne hen og kastede gjennem Døraabningen et Blik ind i Værelset ved Siden af. — „De sover endnu," sagde han.

Derpaa faldt han et Øjeblik i Tanker, hvorefter han satte sig paa Kanapeen ved Siden af Marcel; en stor Taare trillede langsomt ned ad hans solbrændte Kinder. — „Vær over med mig, jeg er endnu saa bevæget, og jeg har ikke bestilt Andet end græde siden igaar, skjøndt jeg burde le. Det er, som det var en Drøm Altsammen... Du veed, hvad der er hændet; det er et mærkeligt Eventyr, ikke sandt?... Vi ventede mindst noget Saadant, forsikrer jeg Dig... Stakkels Adèle morede sig aldeles overstadigt. Du kan nok tænke Dig, at jeg ikke har nogen aldeles klar Forestilling om, hvordan det gik til... Jeg saae os omgiven af Brandfolk, Fruentimmer i korte Skjørter og sminkede Kinder, en Masse Mennesker... Siden, da jeg fik en Smule rede paa, hvor jeg var, lagde jeg Mærke til en blond ung Pige, der gik og kom og viste sig saa omhyggelig og havde saa indtagende et Smil, at det dannede en underlig Modsætning til de andre spodske eller kjedelige Ansigter, jeg var omgiven af. Jeg erindrer, at hun hviskede mig i Øret, at hun vilde være Barnets Gudmoder; jeg gjorde et Tegn med Hovedet, som det lader til er blevet taget for et Samtykke... Jeg forsikrer Dig, at jeg tænkte paa helt andre Ting i det Øjeblik end paa at vælge en Gudmoder..."

„Og saa kom hun i Formiddags?"

„For en Time siden gaaer Døren op. Jeg seer en tilsløret Dame træde ind, som siger leende til mig: Det er mig!... Hvordan har min Guddatter det? — Hun løfter Kniplingssløret, som skjulte hendes Træk, jeg gjenkjendte den lille Fe fra igaar. — Hvordan har min Guddatter det? De veed, at jeg allerede holder umaadelig meget af hende. — Ja, min Ven, I Parisere, I er vante til at se Theaterdamer nærved; men for os Provindsfolk har de mere end een Fortryllelse. Jeg var ganske betagen af hendes muntre og indsmigrende Passiaren, jeg kunde ikke blive træt af at betragte dette fine, yndefulde Ansigt, i hvilket jeg forgjæves søgte at gjenfinde det pikante Minespil, som havde faaet os saaledes til at le igaar... Min Forbauselse var ikke undgaaet hendes Opmærksomhed, og den morede hende: Jo, det er ganske rigtig mig! sagde hun. — Og for at bevise mig det, gav hun sig til at foredrage den Scene, ved hvis Slutning Begivenheden var indtruffet. Og da jeg hørte den nok engang, kunde jeg ikke modstaa. Du saae for lidt siden, hvor let jeg kommer til at græde... Hun græd med mig... Naa, Du smiler! det forekommer Dig sikkert meget komisk, Du Ungkarl?"

„Paa ingen Maade."

„Forsvar Dig bare ikke; var jeg i dit Sted, vilde jeg ogsaa le... Naa, vist er det, at denne fælles Rørelse øje-

blikkelig tilvejebragte en god og aaben Sympathi, hvilket jo rigtignok ikke forhindrede, at jeg var som himmelfalden, da hun mindede mig om mit Løfte. Du forstaaer jo nok . . . en Skuespillerinde!"

„Jeg forstaaer Dig nok."

„Men det var en vanskelig Sag at forklare hende dette, og jeg var alt Andet end oplagt til det. Blot Du havde været tilstede for at hjælpe mig, Du, som er vant til at tale med Theaterdamer. . . Jeg sagde til hende, at det gjorde mig meget ondt, men at jeg allerede for længere Tid siden havde lovet vore to eneste Slægtninge at være Fadder og Gudmoder, nemlig en kjødelig Fætter til min Kone og hendes Halvsøster. . ."

„Fru Pivier, saa vidt jeg husker?"

„Ja. Og Fætteren har Du seet ved vort Bryllup."

„Professoren?"

„Netop, Hr. Haget. Men hun gav sig ikke saa let; hun forklarede mig, at de Omstændigheder, hvorunder Fødselen havde fundet Sted, gjorde dette Løfte fuldstændig ugyldigt, og at det kun havde gjældt, hvis Barnet var blevet født i vor lille By, hjemme hos mig selv, omgiven af Familien. Ja, hun raisonnerede saamænd meget godt. Jeg forsvarede min Mening, saa godt jeg kunde, men saa begyndte hun at tigge og bede. . . Jeg forsikrer Dig, Marcel, hun var ligefrem henrivende, som hun sad der halvt knælende og med indsmigrende Stemme lovede mig, at hun nok skulde holde af min Datter og være hende en anden Moder. . . . Ja, Du smiler stadigvæk! Du er vant til disse Sireners Forførelser, Du indgroede Pariser; men jeg troer nu alligevel, at havde Du været i mit Sted, havde Du ikke holdt Dig bedre end jeg."

„Du overgav Dig altsaa?"

„Ikke lige strax. . . Hun sagde, at den Lille skulde hedde Claudine ligesom den Person, hun havde spillet i Stykket, at dette Navn stadig vilde minde os om den lykkelige Begivenhed, at det vilde danne et uforgængeligt Bindeled imellem os . . . og hvad veed jeg Alt! Hun sagde en Masse Ting, som rørte mig lige ind i Sjælen. . . Jeg blev selv bange for det Indtryk, hun gjorde paa mig, og tog derfor en kraftig Beslutning, idet jeg med høj og myndig Røst erklærede, at min Villie var urokkelig, og at det paa ingen Maade kunde lade sig gjøre, hvad hun saa gjorde. . . Men lige i det Samme jeg afgiver denne Erklæring, vil Skjæbnen, at Barnet vaagner og begynder at skrige, som om det vilde protestere. Hun rejser sig med en triumferende Bevægelse. — Kan De høre? Barnet protesterer. . . Kan De modstaa dets Stemme? — Og inden jeg kan faae Tid til at hindre det, styrter hun ind i Værelset, knæler ved Vuggen og bedækker den Lille med Kys. Min Kone, der undrede sig over denne voldsomme Indtrængen, blev med nogle faa Ord sat ind i Sagen; hun smilede svagt, da hun saae Skuespillerinden staa ved Fodenden af Sengen og strække sine foldede Hænder henimod hende. — Nægt mig det ikke, Frue, jeg føler, at det vil bringe mig Lykke. — Der er Øjeblikke, hvor man er mere tilbøjelig til at lade sig røre end ellers og hvor man kun vil se Lykkelige omkring sig. . . Kort sagt, den Lille skal hedde Claudine. Hvad siger Du til det?"

„Det er en underlig Historie."

„Vent lidt. Vi er endnu ikke færdige. Vi skulde ogsaa have en Fadder."

„Ja — Professoren."

„Hvad tænker Du paa? Troer Du, jeg turde byde saa alvorlig en Mand som Hr. Haget at være Fadder sammen med saadan en Gudmoder? Og desuden, mellem os sagt, jeg skjøtter ikke stort om, at dette Eventyr skal rygtes i vor lille By, hvor man er forskrækkelig snerpet. Vi blev derfor enige om at vælge Dig."

René rejste sig, gik igjen hen og kastede et agtsomt Øje paa sine Kjære, gik i stærk Bevægelse Salonen engang rundt og satte sig derpaa igjen ved Siden af Marcel, der var bleven siddende paa Kanapeen, uden at sige Noget og øjensynlig hensunken i Tanker. — „Du siger Ingenting? synes Du, jeg har baaret mig galt ad?"

„Nej, paa ingen Maade."

„Sagde Du ikke til mig igaar, da Du læste hendes Navn paa Plakaten, at den unge Pige engang vilde blive en berømt Skuespillerinde, at hun er en virkelig Kunstnerinde og, hvad der er endnu bedre, en agtværdig Person?"

„Jo, ganske vist."

„Claudine faaer en Gudmoder, som hun engang kan være stolt af og som kan være hende til Nytte. . . . Men saa sig dog, at jeg har baaret mig rigtig ad! Kan Du ikke se, at jeg selv er bange for min Beslutning og trænger til at blive opmuntret og støttet?"

„Hvad er det egenlig, Du er bange for? At man skal skumle over Dig og kritisere Dig hjemme i din lille By? Hvis din Familie viser sig fornærmet, kan Du jo fortælle den, hvad Du nu har fortalt mig; det maa de vel kunne gaa ind paa."

„Saa gjentag da, at Du finder, jeg har handlet rigtigt."

„Jeg finder, at Du har handlet rigtigt, dog paa den Betingelse, at Du ikke gjør Dig Illusioner med Hensyn til Varigheden af Gudmoderens Caprice."

„Hvad mener Du? Troer Du ikke, at hun vil holde sit Løfte og holde af Claudine?"

„Jane har været tilstede ved din Datters Fødsel ligesom den gode Fe i Eventyrene; Du giver hende den Plads ved Daaben, hun gjør Fordring paa, og det gjør Du vel i. Men glem ikke, at det er en Theater-Fe, Du har for Dig, at hendes Tryllestav kun er af forgyldt Træ og at hendes Gaver ikke er Andet end Sange."

„Der er Noget, der siger mig, at jeg har sikret Claudines Lykke. Hvem kan for Resten indestaa for, at der ikke gives virkelige Feer? . . . Ja, se det har Du Ingenting at svare til."

Marcel indskrænkede sig til at svare med en gaadefuld Latter. Han rejste sig. — „Gaaer Du?" spurgte René. „Vil Du ikke vente, til Claudine vaagner, og give hende et Kys?"

„Jeg kommer strax igjen."

„Godt — kom og se min Lykke i Nærheden; Du vil misunde mig. Desuden maa vi til at tænke paa Daaben; lad os gaa sammen til Mairiet. . . For jeg stoler paa, at Du tager dine Fadderpligter alvorlig, selv om Gudmoderen skulde glemme sine Løfter. . . Men jeg er da, Gud være lovet, endnu paa Benene og vil være det endnu i mange Aar. Paris dræber, Provindslivet bevarer."

Og idet han med Stolthed fremviste sin anselige Skulderbrede, sit blomstrende Ansigt, sin athletiske Skikkelse, raabte han efter Marcel, der allerede var forsvunden i den mørke Gang: „Jeg agter at blive hundrede Aar gammel!"

II.

Der blev snakket og skumlet længe i den lille By, da René efter tre Ugers Forløb kom tilbage med sin Kone og sin Datter og atter beboede Huset med de grønne Skodder i den fjerntliggende Del af Forstaden, lige paa Grændsen af Markerne, ganske tæt ved Floden og tversover for de høje Klipper. I disse Smaabyer, hvor den Ene kjender den Anden og hvor man udspionerer og misunder hinanden, er der altid Smaakredse, der udelukkende leve for at føre Sladder, som aldrig kunne forsone sig med Andres Lykke og som uden Barmhjertighed lade de Mennesker, der ere lykkelige, undgjælde for den Kjedsomhed, Smaastadslivet frembringer, for det Nag, som aflejres i Hjertet af krænket Ærgjerrighed, utilfredsstillet Higen og alle de Skuffelser, som følge med en indenfor en begrændset Synskreds indsnevret Tilværelse. René var ikke der fra Byen, hvilket allerede i og for sig var en Forbrydelse; han var kommen fra Paris, hvilket er den største af alle Forbrydelser.

En skjøn Dag var han kommen vandrende med Tornistret paa Ryggen; han var dengang en glad Ungersvend, som ikke følte nogen overdreven Trang til at slaa ind paa et alvorligt og arbejdsomt Liv, skjøndt han bar sit nylig erhvervede Diplom som Læge hos sig sammen med sin ubetydelige Bagage; munter i Hu vandrede han gjennem Frankrig, søgte paa sin Vej Belæring og Fornøjelse med samme Iver, tog dem uden Betænkning, hvor han fandt dem, studerede, botaniserede, geologiserede, tegnede, sang tidlig og silde, drak som en tapper Karl og fulgte som en lærvillig Elev de vandrende Ridderes glorværdige Exempel. I Begyndelsen havde man gjort stor Stads af denne Vandringsmand, hvis elskværdige og originale Optræden havde fortryllet alle Byens unge Mennesker. Hans Ophold, der ikke skulde have varet længer end en Uge, trak lidt efter lidt ud til flere Maaneder, hvilket naturligvis pirrede de brave Indbyggeres Nysgjerrighed: man anstillede omhyggelige Undersøgelser og opdagede tilsidst, at det hverken var Egnens maleriske Skjønhed eller de videnskabelige Undersøgelser, som han talte saa hemmelighedsfuldt om, der holdt ham tilbage, men ganske simpelt Frøken Adèle Perrons smukke Øine. „Gamle Perrons Datter“ var en af Byens Skjønheder, og tillige et af dens gode Partier, hvilket ikke forringede hendes personlige Værd. Gamle Perron var ikke selv synderlig rig; den lille Formue, han havde tjent sig ved at bygge, var senere smeltet ind ved Spekulationer i Byggegrunde; men man vidste, at han et eller andet Sted, meget langt borte, havde en Broder, en anden Perron, som havde tjent gode Penge ved sin Forretning, som ikke havde Børn, og som havde lovet at efterlade sin Niece sin Formue. Det behøver ikke at siges, at der rejste sig en almindelig Storm mod Pariseren, som dristede sig til at gjøre den indfødte Ungdom denne dobbelte Skat stridig; til alt Uheld for Liebhaverne, hvis Mistro var bleven vakt for sildig, havde den unge Pige strax skjænket Pariseren sit Hjerte; de maatte finde sig i deres Skjæbne og nøjes med den magre Trøst, de kunde finde i at krydre hans Triumf med nogle Tilsætninger af Bitterhed. Da René havde holdt Bryllup, havde han for Alvor taget fat paa Lægevirksomheden, og da han ikke havde andre Konkurrenter end nogle Provinds-Æskulaper, varede det ikke længe, inden han, trods al Misundelsen, havde skabt sig en god Stilling.

De ualmindelige Omstændigheder, der havde ledsaget Claudines Fødsel, gav Ondskaben den Lejlighed, den saalænge havde ventet paa; den benyttede den af Hjertens Lyst, og Fru Pivier stemte i med i denne kjønne Koncert uden Hensyn til det Slægtskabsforhold, hvori hun stod til René. Hun havde aldrig følt nogen særlig høj Grad af Sympathi for denne Svoger, hvis frie Optræden og frie Tænkemaade i Et og Alt stod i Modstrid med hendes fromme Sind, hendes strenge Principer og hendes borgerlige Tilbøjeligheder. Da hun fik at vide, at hendes Niece var kommen til Verden i et Theater og at Faderen, til Trods for ældre Løfter, havde været svag nok til at tillade en Skuespillerinde at være Gudmoder, udstødte hun et Forfærdelsens Skrig og gik fra Hus til Hus for at give sin Vrede Luft, beklage sig over den Fornærmelse, der var tilføjet hende, og paakalde den almindelige Indignation. Allevegne fandt hun selvfølgelig medfølende Tilhørere, der som med een Stemme fordømte den skamløse Pariser Adfærd og fandt, at dette var et rigtig slaaende Exempel paa de parisiske Sæders Fordærvelse.

René og hans Kone kom snart til Kundskab om den Opsigt, denne Historie havde vakt, og de velvillige Kommentarer, der gik fra Mund til Mund; men de lo kun deraf; deres Lykke var saa fuldkommen, at saadanne Barnagtigheder intet Skaar kunde gjøre i den. Fru Pivier havde forgjæves søgt at faae den forbigaaede Fadder over paa sit Parti; han havde til hendes store Forbauselse nægtet at følge hende. Hver Søndag, naar Beboerne af Forstadens Hovedgade søgte at faae deres Fritid til at gaa ved fra deres Vinduer at holde skarpt Udkig med de faa Forbigaaende, saae de ham tage Vejen henimod Huset med de grønne Skodder — det grønne Hus, som man kaldte det — klædt i sin evindelige sorte Dragt og med en stor Bunke Bøger under Armen, som aldrig forlod ham, ikke engang paa Fridagene, svingende med den højre Haand en Paraply, som han aldrig nogensinde skiltes fra og som med samme Trofasthed beskyttede ham mod Himlens Væde og mod Solens Varme. Han lod René fortælle sig vidt og bredt om de større og mindre Omstændigheder, der havde ledsaget Claudines Fødsel; han hørte til med alvorsfuld Mine og urokkelig Ro, men bag hans Guldbriller blinkede hans Øjne paa en ejendommelig Maade, og sommetider sagde han: „Jeg tilgiver Dem aldrig, at De ikke lod mig staa Fadder.“

Det skaffede René megen Morskab at tænke sig den alvorlige Professor som Fadder med Skuespillerinden som Gudmoder. — „Tag Dem iagt, Fætter Haget! Jeg er svært bange for, at De er et Stykke af en Libertiner, trods Deres hvide Halstørklæde og Deres tykke Bøger. Tag Dem iagt for, at Deres Lidenskaber ikke paa eengang tager Magten fra Dem og spiller Dem et slemt Puds.“

Det var et morsomt Syn at se Hr. Haget læse de Breve, som Jane hvert Øjeblik sendte; først holdt han længe Papiret under Næsen og indaandede dets Duft i fulde Drag; derpaa læste han det langsomt, med megen Nysgjerrighed, men tillige med en vis undselig Frygt, som om han kunde riskere i hver Linie at støde paa en eller anden Vederstyggelighed, og han syntes at være forbauset over, at han aldrig fandt Andet end fine og velformede Udtryk. Disse Breve vare som oftest ledsagede af Foræringer, altfor kostbart Legetøj, altfor prægtige Klædningsstykker, som slet ikke kunde bruges i dette beskedne Hus, og som derfor bleve gjemte i et Skab og viste frem med stor Ærbødighed, naar Historien om Gudmoderen blev fortalt. Den Dag Barnet blev døbt i Paris, havde hun lovet, at hun vilde besøge sin Guddatter inden Udgangen af Aaret, og i sine Breve havde hun flere

Gange gjentaget dette Løfte; men der gik to Aar, uden at hun kom. René tænkte ofte paa at efterligne Muhameds Mirakel og bringe Claudine til hendes Gudmoder, men som Læge var han knyttet til flere store Fabriker der i Egnen og færdedes altid paa Landevejen. Planen blev opsat fra Sommer til Sommer. Saa bleve Brevene lidt efter lidt sjeldnere og mere uregelmæssige; nogle vare lange, andre kortere, nogle kjærlige, andre tørre; sommetider kom der to lige efter hinanden, og saa kunde der gaa et halvt Aar eller mere, uden at der kom noget. Af Foræringer kom der ikke flere.

En skjøn Dag arriverede Marcel aldeles uventet til den lille By. Han fortalte om Gudmoderen, at hun havde havt den ene kunstneriske Triumf efter den anden, at hun indtog en meget fremragende Plads i Theaterverdenen, at der var gjort hende glimrende Tilbud fra Rusland, og at hun uden Tvivl vilde forlade Paris, der endnu ikke ydede hende saameget Guld og saamange Bravo'er, som hun tragtede efter. For Resten var hun nu ikke længer den unge, smilende Pige, der havde aabenbaret sig som en yndig Fe ved Claudines Vugge; hun var nu en moden Kvinde paa sin Skjønheds og sit Talents højeste Tinde. — Var det en Følge af Provindslivets Smaalighed? René kom atter og atter tilbage til Spørgsmaalet om den Grad af Agtelse, Jane nød; han lod Marcel gjentage de hundrede Gange, at intet nedsættende Rygte endnu havde kunnet kaste nogen Skygge paa det agtede Navn, hun havde skaffet sig. — „Ja, for seer Du", sagde han, „jeg trænger til at blive beroliget. Jeg kjender nok Theatret, og hvad Du der fortæller mig, forekommer mig saa mærkværdigt, at jeg knap kan tro det. Tidlig eller sent bukker selv den Dyd, man ansaa for mest rodfæstet, under ved Theatret."

Marcel lo af fuld Hals. — „Ja, for Pokker, jeg vil virkelig ikke overtage nogen Garanti for Fremtiden; Du spørger mig, om den Skuespillerinde, Du tog til Gudmoder for din Datter, var en ærbar Kvinde, og jeg svarer Dig aabent og ligefremt: ja, hun var. Du spørger mig endvidere, om hun er det endnu, og jeg svarer Dig ligesaa aabent: ja hun er."

„Kjender Du da Nogen, der er bleven ved at være det, forudsat at hun ikke giftede sig?"

„Ja — Adskillige. Men det er jo rigtignok et Særsyn."

„Nævn mig dem."

„Ja, lad mig nu se. . ."

De ledte efter Navne, den Ene alvorlig, den Anden spøgende. En Aftenstund efter Middag, da denne Undersøgelse begyndte igjen for hundrede Gang, sagde Marcel: „Jeg kjender da En, som er ung og smuk og som jeg vil svare for; hun har i sin Ungdom modtaget Lærdomme, der have givet hende hendes egne Ideer. . ."

Han fortalte udførligt en gribende Historie om et Barn, en Datter af skikkelige Borgerfolk i Paris, der ved Forældrenes Død var kommet i Hænderne paa en tyrannisk Tante, en Eventyrerske, der tidligere var bleven forstødt af Familien og var sunken fra Trin til Trin ned i Lastens Dynd. For at slippe bort fra de hæslige Udskejelser, der omgav hende, hvis Skamløshed hun anede med et for tidligt modent Blik og som vakte saa meget større Afsky hos hende paa Grund af den gode Opdragelse, hun havde nydt, havde den stakkels hjælpeløse, femtenaarige Pige søgt Ly og Underhold hos Kunstnerne ved et lille Forstadstheater og bød dem til Gjengjæld sin gode Villie, sin hurtige Opfattelsesevne og sit dramatiske Instinkt; skikkelige Mennesker — dem finder man allevegne — havde taget sig af hende og forsigtig ført hende over dette nye Livs Skjær. — „Hvis hun var Claudines Gudmoder, vilde Du saa være beroliget?"

„Det vilde jeg."

„Saa vær da beroliget."

„Er det Jane?"

„Der gives mange Tilfælde, min kjære Ven, hvor Journalisten er en Skriftefader, der maa bevare de Hemmeligheder, der ere blevne ham betroede."

„Du har sagt Nok. Hvorfor har Du ikke fortalt mig den Historie før! Saa vilde jeg aldrig have følt den mindste Urolighed."

Marcel gned sig paa Hagen: „Nu gaaer Du for vidt, nu gaaer Du for vidt!... Af en blot og bar Formodning laver Du strax en afgjort Vished. Husk, hvad Ordsproget siger: Man skal Intet forsværge."

„Hvad for Noget? Er det nu Dig, der tvivler? — Nej, min Ven, jeg er nu ganske beroliget, og jeg veed, at hvis Claudine engang skulde staa forældreløs og ulykkelig i Verden — man kan jo tænke sig Alt — saa vilde hun finde Medfølelse i det Hjerte, som selv har kjendt Forladthedens Smerte."

„Hør nu, gode René, Du har fulgt en tiltalende Indskydelse, da Du gav din Datter en Gudmoder fra Theatret; Du er en Original og til sine Tider endogsaa et Stykke af en Digter... Jeg derimod er en praktisk Mand, og jeg kan ikke dele de Forhaabninger, som Du grunder paa en Caprice af en Skuespillerinde..."

Marcel var netop stemt for det Moralske og det Prosaiske; det rolige Liv, Haven, Blomsterne, Barnets Lege, Alt tiltalte ham, interesserede og inspirerede ham; han forbandede hundrede Gange sin Ungkarlestand, sit urolige Liv og den Fejghed, som altid i afgjørende Øjeblikke havde afholdt ham fra at bryde bestemt med sine gamle Vaner og sine egoistiske Fornøjelser. Efter tre Dages Forløb rejste han og betroede sine Løfter til Vinden, der førte dem bort.

Der kom endnu et Par Breve eller højst tre; Gudmoderen havde ikke længer Tid til at tænke paa det Barn, som tidligere, da hun var lettere at more, havde skaffet hende nogle Timers Adspredelse. Men en Dag, da hendes Taushed allerede havde varet i flere Aar, bragte Dragerne ved Jernbanen en tung Kasse, der var overklistret med brogede Sedler og Stempler og hvis Transport gjennem Gaderne frembragte en ualmindelig Bevægelse i Byen. Den kom fra St. Petersborg og indeholdt, uden videre Forklaring, en værdifuld Pelsværksbesætning, som blev gjemt i det store Skab sammen med de andre Foræringer. Jane havde erindret sig sin Guddatter, og man fik paa denne Maade at vide, at hun havde forladt Paris og var taget til Rusland. Naboerne talte idetmindste i otte Dage om Kassen; den var virkelig særdeles smuk og fremkaldte da ogsaa et Omslag i Stemningen, saa at der ikke manglede meget i, at de, blændede af dens Omfang og dens livlige Farver, erklærede, at René havde givet sin Datter den bedste Gudmoder i Verden. Var der kommet en Kasse til, vilde dette være blevet den enstemmige Mening i Byen; men der kom ikke nogen Kasse til, og denne sidste Sending var kun Begyndelsen til fuldstændig Glemsel.

Den lille Claudine blev større og større; hun var allerede ikke mere fuldstændig Barn. René havde selv villet lede hendes Opdragelse; dels af Princip, dels af Forsømmelighed havde han ladet hende tilegne sig temmelig uciviliserede Manerer. Naar de gamle Frøkner kom fra Messen og saae

hende tumle sig i Støvet paa Landevejen med det forpjudskede sorte Haar frit udslaget for Solens Straaler, betragtede de hende med en noget forarget Nysgjerrighed. — „Det er Skuespillerindens Guddatter!“ sagde de; det var ikke langt fra, at de fandt noget Djævelsk ved hende. Hendes eneste Legekammerat var en lille Dreng, en Neveu af Værtshusholderen nedenfor Bakken, kun hundrede Skridt fra det grønne Hus. Han hed Jacques Vineux. Hans blege Ansigt med det lange blonde Haar dannede en sælsom Modsætning til Claudines kjække Miner. Han kjendte intet til den Kjærlighed, som andre Børn voxe op under. Som et forældreløst Barn var han bleven tagen i Huset hos sin Onkel, der vel ikke var noget slet Menneske, men som sad smaat i det, kun havde smaalige Interesser og var af en brutal Natur, saa at han hverken sparede ham for haard Behandling eller saarende Bebrejdelser. Han følte en dyb, næsten tilbedende Hengivenhed for Claudine; i hendes Selskab havde han hørt de første venlige Ord, der nogensinde havde naaet hans Øre; i hendes Selskab havde han seet de første Smil og nydt de første Glæder. Hver Morgen, saasnart Solen var staaet op, var han oppe ved det grønne Hus, skjulte sig i Haven og ventede, altid alvorlig og stille, at hun skulde komme ned til ham. Hun svigtede ikke ved disse uskyldige Stevnemøder; hun havde hurtig vænnet sig til denne lydige Slaves Selskab, som altid var rede til at hjælpe hende med hendes Fornøjelser, til at udføre hendes Luner og finde sig i hendes Plagerier.

En Morgen fandt han for første Gang Huset stille, da han kom op til det: ikke en Lyd var at høre, og de grønne Skodder vare lukkede til fra øverst til nederst. Han ventede, men der kom ingen Claudine. Først i Løbet af Dagen, da han saae Præsten og Bedemanden komme, erfarede han af deres højrøstede Samtale, hvad der var foregaaet. René var død: den stærke Kolos, der havde troet sig saa sikker paa et langt Liv, var bleven bortreven næsten øjeblikkelig af en Brystinflammation.

Nu var der ikke mere Tale om at lege. Jacques faldt tilbage til sin tidligere Maade at være paa; i de paafølgende Uger forlod han ikke den Stenbænk, der stod udenfor Værtshuset og hvorfra man oppe paa Toppen af Bakken kunde se det grønne Hus, muntert belyst af Solen, som syntes at spotte Sorgen og Døden. Han fulgte med Øjet Fru Pivier, der var bleven forsonet med sin Halvsøster ved denne sørgelige Begivenhed og nu ikke forlod hende mere; hun gik og kom med sine afmaalte Skridt, altid ledsaget af sin ældste Søn, en lang opløben Dreng ved Navn Victor, i hvem et hemmeligt Instinkt fik Jacques til at se en Fjende, og hvem en ubevidst Skinsyge bød ham at afsky.

Fortsættes.

Til Viktor Rydberg.

Telegram ved hans Bryllup den 14. Marts 1879.

Hil Dig i din Manddoms Sommer,
Sverigs ædle Tankeskjald,
nu da Vaarens unge Blommer
om din Harpe slynges skal!

Maatte hun, der ren og yndig
ved din Side nu staaer Brud,
som en Fylgje streng og myndig
kalde Dig i Kampen ud!

Husk, blandt Nordens Digtervrimmel
Faa som Du den Evne fik
til en Sang om Platons Himmel
og Perikles' Republik!
Du har hørt Prometheus' Klage,
tolket Faustes Frihedstro!
— Alle lyse Aander drage
med Dig til dit nye Bo!

O. B.

Musik

Musikforeningens femte Abonnementskoncert indeholdt Beethovens Ouverture i C Op. 115, Mendelssohns Arie for Bas „Gott sei mir gnädig“ af „Paulus“ ved Hr. Simonsen, Emil Hartmanns Koncert for Violoncel og Orkester i D-Mol Op. 26 (første Gang) ved Hr. Robert Hansen, Weber: Kavatine og Kvartet af „Oberon“, samt Anton Rubinsteins Symfoni Nr. 3 i A Op. 56 (første Gang). Som man vil se, bragte Koncerten to Nyheder, den ene af dansk, den anden af russisk Herkomst. Ved sit nyeste Arbejde har Emil Hartmann paataget sig det ikke taknemmelige Hverv at komponere en Cello-Koncert. Violoncellen, dette den stille Følelses og Sangbarhedens Instrument par excellence, er nu engang ikke skabt til de Akrobatkunster, som den meget flittige Teknik efterhaanden har bragt dette Instrument til at udføre saa godt som Violinen, og Celloen har desuden i sin Klangfarve for liden Afvexling og for ringe Styrke til med Fordel udelukkende at kunne dominere en større Komposition. Derfor er der ved alle Cello-Koncerter, der udføres i Forbindelse med Orkester, noget Unaturligt, der selv ved en saa fremragende Dygtighed som Hr. Robert Hansens, der fortræffeligt gjorde sig gjældende ved Udførelsen af Emil Hartmanns Arbejde, dog ikke formaaer at faae en saadan ret til at klinge. Det skal imidlertid fremhæves, at netop nærværende Hartmann'ske Koncert baade ved Orkesterbehandlingen, der maaske frembyder vel faa Tutti-Steder, ved den med en paa engang varsom og intelligent Haand foretagne Instrumentation og ved hovedsagelig at holde Principalstemmen hos Celloen oppe med melodieuse og sangbare Motiver at udføre især paa A-Strengen, kommer det Maal af Klangfylde, der overhovedet kan naaes med en Cello-Koncert, saa nær som muligt, og det dygtige og elskværdige Arbejde modtoges ogsaa med al Honneur af Publikum. Til Efterligning for Andre, der søge et karakteristisk og dog tilstrækkeligt afdæmpet Akkompagnement til Violoncelsager, være Instrumentationen af Canzonettaen anbefalet, der meget virkningsfuldt helt igjennem er instrumenteret med Træblæserne alene. — I Rubinsteins nye Symfoni lærte man et interessant Arbejde af den saare frugtbare Komponist at kjende. Anlæget i Symfonien er bredt og stort, af en hovedsagelig mandig og kraftig Karakter, komponeret i Stil med de bedste Forbilleder, der gjøre sig gjældende især i Symfoniens Form og hele Tilsnit, medens Rubinstein i selve Motivernes kjække Kraft og i hele Detailbehandlingen, deriblandt den fortræffelige Instrumentation, er ganske sig selv og sig selv alene. Det er navnlig første Allegro, der ved nærmere Bekjendtskab former sig som et gediegent og indholdsrigt Stykke Musik, hvis fortræffelige Tanker og musikalske Indfald saa smukt gruppere sig om Stykkets Hovedmotiv og give Anledning til interessante Modulationer. Medens anden Afdeling, benævnet Moderato, er Organ for en mere rolig

Stemning, hvori Begrebet Vellyd er fremherskende og hist og her afsætter skjønne Melodi-Aflejringer, indrammede af en fint følt Instrumentation, sætter Scherzoen som en Modsætning hertil an med en kraftig, Beethoven-agtig Rhythme med Tilbøjelighed til Synkoper, hvorimod den lille efterfølgende Trio med sin bundne Figur tager sig lidt mat ud. Finalen bærer sit Navn maestoso med Rette og slutter Symfonien paa en, som Tydskerne sige, „schwungvoll“ Maade. Blandt andre Mærkeligheder fører Komponisten til Slutning de forskjellige Motiver sammen til en samtidig Virkning, et Kunststykke, som de bedste Mestre tidligere have løst paa en rigtignok fuldkomnere Maade end Rubinstein ved denne Lejlighed. Man hører her Motiverne hvert for sig, lidt generende for Totalvirkningen, uden indre Sammensmeltning, og „den højere Enhed“ bliver borte. Forøvrigt maa tilføjes, at dette Stykke, som strax forekommer noget løst formet, hører til dem, hvis gode Egenskaber kræve et nærmere Bekjendtskab for at vise sig.

Barytonsangeren Hr. Viggo Jähnigen gav i Tirsdags en godt besøgt Koncert, der især udmærkede sig ved en righoldig Assistance, hvoriblandt Debut'en, saavidt vides, Frøken Rasch, en velklingende Mezzosopran, Hr. S. Langgaard samt Hr. Robert Hansen, som elegant og virtuosmæssigt spillede en Polonaise for Violoncel af Popper, medens det forøvrigt gode og korrekte Foredrag af Chopins Nocturne ikke fik det Poetiske i Stemningen frem. Koncertgiveren sang forskjellige Romancer og deltog i nogle kombinerede Numre, hvoriblandt Heises Sangkvartetter „Foraar og Sommer“.

Ogsaa Kirkekoncerten, der i Torsdags blev afholdt i Trinitatis Kirke til Fordel for Understøttelsesforeningen, havde en stor Skare Assisterende og et meget, ja altfor righoldigt Program. Blandt de Assisterende bemærkedes Sangeren Tolderlunds smukke Baryton og Frøken Jacobine Andersen, der virkede dels ved Soloforedrag, dels i kombinerede Numre, endvidere havde man Lejlighed til at glæde sig over forskjellige instrumentale Solo'er dels for Horn (Hr. Høyberg), dels for Klarinet (Hr. Mathiesen) og Bratsch (Hr. Madsen). Orglet var overdraget Hr. Attrup, der bl. A. indledede Koncerten med en stor Orgelkoncert af den tydske Organist Töpfer, en Mand, der baade i sin Virkekreds i Weimar og udenfor denne har erhvervet sig et stort Navn som Virtuos, som Komponist og som den Forfatter, der har opstillet et videnskabeligt System for Orgelbyggekunsten.

Brogede Blade

Hr. S. T. . . ., Medlem af „venstre Centrum“ i den franske Nationalforsamling, er en meget ivrig, men meget uduelig Jæger. Han boer i Versailles og gaaer hver Søndag paa Jagt. Forleden Søndag kom han atter hjem, uden at have faaet Noget, og leverede sit Lefaucheux-Gevær til sin Hustru med de Ord: „Min søde Ven, jeg veed ikke, hvordan det er med det fordømte Gevær . . . jeg begynder næsten at tro, at det er Æresmedlem af Foreningen til Dyrenes Beskyttelse!“

* * *

Kilden til H. C. Andersens: „Prindsessen paa Ærten“.

I en i Paris 1595 udkommen og senere mange Gange paany oplagt Bog: «Les bigarrures et touches du Seigneur des Accords. Avec les apophtegmes du Sieur Gaulard etc.» berettes om bemeldte Gaulard (der synes at have været en Slags fransk Uglspil): „Han blev en Dag nødt til at sove paa en Bænk, og da han ved sin Opvaagnen fandt en Fjer paa sin Kappe, sagde han: Gud hvor jeg har sovet daarligt og haardt paa denne Fjer, tænk! hvis der havde været en stor Mængde af dem, hvad skulde jeg saa have gjort! Han mente nemlig, at Fjeren var haard som Stene.“ Des Accords egenlige Navn var iøvrigt Etienne Tabourot, fra Dijon.

A.

* * *

Indfald og Udfald.

Den, for hvem smaa Begivenheder ikke blive til Tanker, for ham ville hans Tanker neppe nogensinde være smaa Begivenheder.

Visdom og Daarskab komme godt ud af det sammen, saalænge de le hinanden ud.

Det synes at være i Overensstemmelse med Naturen, naar det allerungdommeligste Forfatterskab vender sig til Kritiken, saaledes som det jo nu er Tilfældet. Thi ogsaa i den legemlige Tilværelse er jo den uvilkaarlige Udsondring af ætsende Safter en tidligere Livsytring end Forplantningsevnen.

Naar Begejstringen bliver kronisk, har den en ubehagelig Lighed med delirium tremens.

Naar Manden elsker, bliver han dummere, end han var; naar Kvinden elsker, bliver hun klogere.

Hoved og Hjerte skulle ældes i Forening. Ellers bliver enten Hovedet for strengt eller Hjertet for blødt — og for ensomt.

Mangen En ansees for at mangle Hoved, forbi han ikke mangler Hjerte. Det Modsatte seer man ogsaa.

„NÆR OG FJERN"

et Ugeblad, redigeret af P. Hansen,

begynder Søndagen den 6. April et nyt Kvartal.

Bladet vil som hidtil arbejde paa at orientere sine Læsere i Samtidens sociale, litteraire og politiske Fænomener, saavel i Hjemmet som i Udlandet, og i dette Øjemed bringe originale og oversatte Artikler af raisonnerende, skildrende og kritisk undersøgende Indhold, samtidig med at det ved et omhyggeligt Udvalg af Udlandets æsthetiske Litteratur sætter sin Læsekreds i Stand til at gjøre Bekjendtskab med dennes bedste Ydelser, ligesom en udførlig Litteratur-Rubrik omtaler den indenlandske Produktion i større og mindre Anmeldelser, hvilke ogsaa blive Theatrenes og Musikens Frembringelser til Del.

Tiltrædende Abonnenter erholde gratis det Udkomne af den nu paabegyndte Fortælling „Taalmodig Bejlen" af E. C. Grenville-Murray.

«Nær og Fjern» udgaaer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet overalt i Danmark, Norge og Sverig, frit tilsendt. Subskription modtages paa ethvert Postkontor og i alle Boglader samt hos undertegnede Forlæggere:

C. A. Reitzel. Løvstræde 7. K.

Otto B. Wroblewsky. Nytorv 19. K.

Paa den Gyldendalske Boghandels Forlag er udkommet:

Udvalgte Feuilletoner

(«Dit og Dat»)

fra 1878.

Af

Erik Bøgh.

3 Kr.

Brændende Spørgsmaal.

Af

H. V. Kaalund.

35 Øre.

Gertrude Coldbjørnsen.

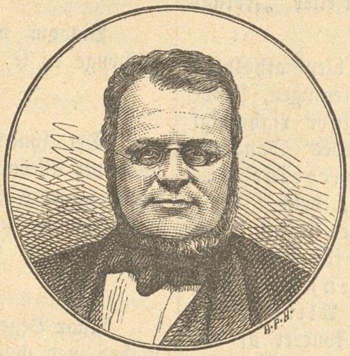
Novelle

af

A. O. E. Skram.

3 Kr. 75 Øre.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige Priser. M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal fra 10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

Paa mit Forlag er udkommet:

Camillo Cavour,

Kongeriget Italiens Grundlægger.

Af

M. Pingel.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

Rudolph Klein.
Pilestræde 40,
ligefor Kronprindsensgade.

I alle Nordens Boglader faaes:

Den danske Stats Historie fra 1814—1848

af Dr. phil. **Alex. Thorsøe.**

50 Ark st. 8vo. heftet 12 Kr. 50 Øre.

Med dette Værk fremtræder **for første Gang** i vor Litteratur **en samlet Fremstilling** af den danske Stats Historie fra Kielerfreden til Kong Kristian den Ottendes Død, bygget for en stor Del paa **utrykte Opgivelser og Meddelelser** fra særdeles velunderrettet Side. Værket vil derfor være særlig oplysende med Hensyn til de hidtil mindre kjendte Motiver, der have havt Indflydelse paa Danmarks Udvikling i det vigtige Tidsrum af dets Historie, der gaaer umiddelbart forud for vor egen Tid.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndagen den 23. Marts.

Ordinaire Tog:

Fra Kjøbenhavn til Korsør:
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra Korsør til Kjøbenhavn:
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Roeskilde:
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Masnedsund:
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra Masnedsund til Kjøbenhavn:
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Kallundborg:
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra Kallundborg til Kjøbenhavn:
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra Kjøbenhavn til Helsingør:
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra Helsingør til Kjøbenhavn:
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra Kjøbenhavn til Klampenborg:
Kl. 9.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.45, 3.30, 5.30 og 9.10 Efm.

Fra Klampenborg til Kjøbenhavn:
Kl.7.45,11Fm.; Kl.1.15, 2.30, 4, 6 og9.45Efm.

Fra Kjøbenhavn til Lyngby Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. | Nr. 352. | Den 30. Marts 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Foreløbigt Gjensvar

til min Ven Digteren S. Schandorph

fra **H. V. Kaalund.**

Fyndigt, men kjærligt har Du svaret mig, Ven;
stærke Strenge i mit Indre har Du bragt til at dirre!
Haandtrykket giver jeg varmt Dig igjen!
— Dig kunde altsaa min Barskhed ej tirre:
sjelden sidder Hjertet saa højt nu hos Mænd!
Tak for hvert dygtigt Ord, Du har mig sagt, —
for dit Haab: at aldrig min Fortid jeg svigter —
— mest dog for den Hyldest, Du har Mennesket bragt!
— jeg er Menneske mer, end jeg er Digter!

Sandheden søge vi jo begge at naa. —
Med en Mand just som Dig er det Glæde at stride!
Ingen af os paastaa: „Vi alene vide!"
— Alt, hvad der gjør Tankerne bitre og smaa,
det kaste vi med Stolthed tilside!

Vi vil være os selv i reneste Forstand —
Mere kan dog ikke man være her paa Jorden.
Det var derfor, jeg varsled og kaldte til Orden:
jeg bæved for vor Tid, — for vort Folk — og vort Land!

— Du er kjæk! Du soler Dig i Nutidskulturen,
— finder det lidt sært, at en livsmodig Mand
kunde male Eder Fanden paa Muren.

Er jeg da aflægs — bleven vranten og tung?
— Jeg, der blandt Efteraarets visnede Blade
vied' mig til Alvor, alt da jeg var ung —
den Gladeste mellem de Glade.
— Jeg, der med Fryd i den nedfaldne Frugt
hørte Kjærnerne rasle saa forjættende derinde,
mens jeg bøjed mig modig for Erfaringens Tugt —
er jeg bleven tilbage for min Tid paa dens Flugt?
— Bleven Fremskridtets — Ungdommens Fjende?

Ve mig! — ja ve mig, ifald det var saa!
Da var jeg i Kampen, jeg har rejst nu, den Lille.
Nej! jeg har sagt det: jeg vidste, hvad jeg vilde,
dengang jeg spurgte — skræmmed op, — banked paa.
— Gode var de mod mig — Gamle og Unge —
haardelig jeg trængte til Fred og til Smil,

dog opgav jeg Hvilen, — valgte det Tunge:
— spændte min Bue og — udskød min Pil!
Du har Ret: Jeg sigted paa ingen Person.
Fejlen kun, — Extremerne vilde jeg ramme.
— Det var ej blot et Indfald af den fordums Huron —
endmindre for at tækkes — „de Klamme"!

Dig og de Andre med Ungdommens Mod,
med de dygtige Evner, men det hidsige Blod —
Eder, som jeg elsker, — mine kjære, unge Venner,
— ak, men som Nutidslivet frister og blænder —
vilde jeg tømre til Fremtidens Mænd —
vilde jeg vare for Beruselsens Fare, —
løfte og klare!
— Aldrig var jeg mere end da Eders Ven!

Tage mig til Indtægt, hvem Pokker der vil,
baade dem, der gaaer i Spidsen, og dem, „der sjokker efter"!
Jeg forbliver mig selv! Sætter Intet paa Spil —
tænker om de Sidste: maaske deres Kræfter
vil ikke slaa til, —

mulig deres Fødder af Vandringen er ømme, —
mulig har de ondt ved at nøjes med Drømme, —
fordrer her i Livet noget Andet og Mer
end abstrakte Ideer:
— Kraft til at bære deres Kors, for Exempel —
— slæbe dog som vi, skjøndt Du ikke det seer,
deres fattige Skjærv til Fremtidens Tempel.
Arbejdet er saa forunderligt fordelt.
Oversaa vi Livet fra Højderne helt,
da fandt vel hver Enkelt sit Modlod i Vægten
til Held for Ballancen i Menneskeslægten.

Er jeg dit Modlod og vippes jeg op,
saa haaber jeg, vi begge og Sandheden vinder.
Ingen af os stod paa hin svimlende Top —
vi maa nøjes med de Smaakorn, vi finder!

Hil Dig, min Broder! vi mødes i Strid,
haardt har jeg sat alt dit Venskab paa Prøve, —
prægtigt Du bestod den, — Du stred som en Løve!
Sligt kan vi behøve
nu i denne tunge, ufordragelige Tid!

Brudstykker af en Kommentar til Fr. Paludan-Müller.

Af J—e.

1. Luftskipperen og Atheisten.

Det hedder allevegne om Paludan-Müller, at han levede meget tilbagetrukket, hvilket ogsaa er sandt. Han skulde for sin egen Persons Vedkommende have sig meget frabedt at sidde paa nogen Forundringsstol. Men han havde paa den anden Side aldeles Intet imod at færdes mellem den store Mængde, naar der var Noget for Almenheden at forundre sig over. Han benyttede gjerne sin Friplads i Theatret og forsømte ikke Kunstudstillingen paa Charlottenborg (Koncerter søgte han vistnok mindre, da han — den store Versevirtuos — slet ikke havde musikalsk Øre). Han var desuden meget opsat paa en Art af „Kunstpræstationer", som Personligheder af hans aandelige Dybtgaaende og fine Dannelse i Reglen vrage. Hvor højt han end elskede sin landlige Fred ude paa Fredensborg, som han nød lige fra det tidlige Foraar til det sene Efteraar, kunde han dog med Et træffes inde i Kjøbenhavn midt i den varmeste Sommertid, nemlig naar den Berlingske Tidende havde bragt ham Efterretning om, at der paa Vesterbro forevistes en Kæmpekvinde fra Lapland, en Kæmpestud, en Kalv med Falbelader eller med to Hoveder, eller hvilke Vidunderligheder det ellers kunde være — thi Vesterbro har jo altid været et Tilflugtssted for det Vidunderlige. Sligt kunde han ikke modstaa; han ombyttede ufortøvet den dæmrende Skygge i Fredensborgs Alleer med Vesterbros solhede Brostene og lidet balsamiske Luftninge, foretrak det Indre af en Fjællebod for sin rolige Arbejdsstue derude. Hvor besynderligt at forestille sig denne fine Mand, der uden nogetsomhelst Paataget havde Mere af Idealet af en fransk Marquis i sit Væsen, end mangen virkelig Marquis har havt, staaende mellem et lille Publikum af gabende Slagtersvende og Tjenestepiger, opmærksomt betragtende det udstillede Vidunder gjennem sin dobbelte Lorgnet og engang imellem henkastende til sin Ledsager, navnlig sin Hustru, en luftig Bemærkning, som spillede mellem Skjæmt og Alvor, og tidt vistnok ikke kunde gjøre Fordring paa Visdom, men undertiden vel ogsaa kunde anslaa et filosofisk-poetisk Motiv, indeholde en Spire, der kunde blive til noget Mere. Han var en Ynder af Snustobak, og jeg troer nok, at hine Indtryk af det Barokke, Usædvanlige, Monstreuse, endog Grimme

tjente ham som et lignende Pirringsmiddel for hans Aand, som Snusen var for hans Næse. Man skulde ikke se udenpaa ham, at han havde noget af disse Liebhaverier.

Det følger af sig selv, at Paludan-Müller var en sikker Mand som Tilskuer, da i Sommeren 1851 Luftskipperen Tardini gik op i en Ballon fra Kristiansborgs Ridebane. At han var der, er jo i og for sig en ubetydelig Ting; hvad der ved denne Lejlighed faldt ham ind, er derimod ikke ubetydeligt, eftersom det førte til en af hans mest karakteristiske Digtninge: „Luftskipperen og Atheisten". Dette Digt udtaler selv i Begyndelsen, næsten ganske ligefrem, det Virkelighedsindtryk, der gjennem en Kombination med de aandelige Problemer, som bestandig sysselsatte Digterens Tanke, fremkaldte Digtets Motiv, satte dets Spil i Gang. Paa lignende Maade udtaler Prologen til „Ahasverus" den ydre Foranledning til, at Digteren netop greb dette Motiv til at udtale sit Tankeliv. Overhovedet har jo hele Paludan-Müllers Produktion et ualmindelig stærkt subjektivt og personligt Præg; selv om de enkelte Værker ere nok saa kunstnerisk afrundede, vinde de dog overordenlig i Interesse ved at betragtes som Brudstykker af en hel Forfattervirksomhed, som Udtalelser af en enkelt Personligheds Aandsliv, i hvilket visse Grundtanker bestandig dukke frem, sees fra forskjellige Sider og i forskjellige Forbindelser.

Digteren fortæller om sig selv ved hin Tardini'ske Luftsejlads:

> Dengang jeg stod med Haanden over Brynet
> Beskuende ved Sommeraftnens Sol
> Det lette Par, der gik til Vejrs som Lynet,
> Kun baaret af den lette Nørgondol,
> Jeg frydeb mig ved Tanken som ved Synet,
> Thi højt i Sky, som paa en Kongestol,
> Ikkun af Himlens Hvælving sluttet inde
> Sad Jordens Herskerpar — sad Mand og Kvinde.

Tardini gik nemlig til Vejrs i Selskab med sin Kone; det tog en ulykkelig Ende, de druknede begge. De næste Stanzer i Digtet indeholde en lille poetisk Ligprædiken over det ulykkelige Par; de angaa altsaa en Begivenhed, som først kom til Digterens Kundskab gjennem Aviserne en eller to Dage efter, og som ellers ikke har havt nogen Betydning for det Digt, hvorom vi tale. Vi fastholde Digterens Indtryk af selve Luftsejladsen. Hvor har den ikke tiltalt ham, der altid holdt saa meget af det Luftige, det Lette, det Opabstigende! Hvor har hans Fantasi ikke badet sig et Øjeblik i den ætheriske Ensomhed deroppe! Hvor smukt har han ikke udtalt Stemningen ved Synet, og hvor karakteristisk for ham at se Hr. Tardini og hans Kone i deres Ballon i Skjæret af en filosofisk Tanke, at se dem som Exemplarer af „Mand og Kvinde" frit svævende i Himmelrummet ovenover den dunkle, travle, smaalige Jord! Men der er jo tillige en næsten humanistisk Tendens deri; tænk engang: Mand og Kvinde som Jordens Herskerpar paa en Kongestol! Det er „den gamle Adam", som er kommet et Øjeblik op hos den Digter, der for faa Aar siden havde udgivet sin „Adam Homo", i hvilken han havde givet Menneskets indgroede Tendens til at forherlige sit eget Billede en saadan Dukkert, at Vejret rent var gaaet fra den. Naturam furca pellas ex, hun kommer dog igjen, den Hex! Men han havde dog virkelig engang for alle og uigjenkaldeligt stødt Mennesket inde i sig selv og i sin Livsbetragtning fra Tronen, og nu levede han i evig indre Disput med Alle og Enhver, som tilbad det falske Gudsbillede: Mennesket. Hint pludselige humanistiske Sving var borte igjen — med Luftballonen, der nu er forsvunden for Synet.

Han gaaer i Sommeraftenen bort fra Ridebanen gjennem den myldrende Menneskevrimmel. Hvad var det for en lille Fyr, som der gik forbi ham og saae saa vist paa ham? Ah, det var nok denne Rudolf Varberg, en af disse

> Atheister
> Og Humanister à la Feuerbach,
> Hvoraf en Del omkring i stumpet Frak
> Ved Rundetaarn og Petri Kirke lister,

tilmed en temmelig ukaldet Recensent over Poesi! En Fjende, ikke personlig — han kjendte ham neppe, og havde intet Ubestaaende med ham — men En af dem, som tirrede ham, en af de oprørske Hvalpe, som bjæffede af Maanen, en af Tilbederne af den gamle Adam. En Humanist! Ha, ha, ha! Nej, naar vi netop skulle have Humanister, maa vi saa ikke bede om smukkere Exemplarer, som gjøre Arten „Homo" mere Ære! At tænke sig saadan en Fyr oppe i en Ballon, som Repræsentant for Jordens Arvehersker! O Jammer! At tænke sig ham i hele hans Menneskeherlighed svævende i Himmelrummet! At tænke sig ham n ø g e n deroppe, som den gamle Adam; thi Mennesket, det sande humanistiske Menneske, er jo det n ø g n e Menneske. Hu, hvor han vilde fryse, den Stakkel! Jeg vædder paa, at Humanismen vilde forgaa ham, og at man kunde faae ham til at krybe til Korset med det Samme! Ja, havde jeg Dig blot oppe i en Ballon, go'e Karl!

Saa havde Digteren med Et Situationen fix og færdig: Den skævbenede og fladbrystede lille Student, siddende i Ballonen et Par tusind Alen over Jord og Hav, splitternøgen, kun med Æsthetikens Briller paa Næsen og Belletristikens hvide Handsker paa Hænderne. Denne barokke Situation var for en satirisk-polemisk Digter uimodstaaelig; saa kom det Øvrige i Digtet af sig selv som Motivering og Udførelse.

Vi hylde ellers ikke den novellistiske Historie eller Litteraturhistorie, der fylder Uvidenhedens Huller med frie Opfindelser. Vi udtale derfor samvittighedsfuldt, at det ovenfor givne Billede af Situationen er en Hypothese, som ingen Hjemmel har i Udenomskundskab, ingen Fordring gjør paa Nøjagtighed i Enkelthederne, navnlig ikke hvad Rudolf Varbergs Navn angaaer (som vi her kun tillade os at anføre som konkret Exemplar af Datidens mindre betydelige unge Humanister), og kun støtter sig paa Kjendskab til Digtet og til Paludan-Müller overhovedet. Alligevel tro vi, at Hypothesen rammer det Væsenlige i Digtets Tilblivelse, og at den derfor har sin Plads i Historien om Paludan-Müllers Poesi. — At granske dette Digt nærmere er ikke overflødigt, saa meget mere som G. B r a n d e s i sin skarpsindige og for det Meste saare træffende Skizze af Paludan-Müller som Personlighed og Digter (i „Danske Digtere") besynderligt nok ikke saa meget som nævner det med et Ord, medens han forstaaer at yde kritisk Retfærdighed imod andre af Paludan-Müllers Arbejder, der gaa ligesaa direkte polemisk løs paa det Standpunkt, han selv repræsenterer, f. Ex. „Ahasverus". Imod Mænd som Brandes eller Brøchner havde Digteren ganske sikkert aldrig tilladt sig en Satire i den Stil. Selv om man, hverken fra det ene eller det andet Standpunkt, vil

finde sig ganske tilfredsstillet af Digtet, kræver det dog en særlig Opmærksomhed alene derved, at det hidrører fra den højeste Kulminationstid i Paludan-Müllers Digterliv og fra det Inderste til det Yderste er gjennemsyret af hans Ejendommelighed. Det udmærker sig ogsaa ved et Fuldmaal af teknisk Mesterskab; Stanzerne strømme fra Digterens Pen med en saadan Lethed og Elegance, en saadan Kraft og Snært, at man mærker, at Pennen endnu har hele Farten fra „Adam Homo" i sig.

Holberg skrev sit store Mesterværk Erasmus Montanus, Fru Gyllembourg skrev henved hundrede Aar efter sin Novelle Montanus den Yngre; Paludan-Müller kunde gjerne, da han udgav „Luftskipperen og Atheisten" (Slutningen af 1852)*) have kaldt den Montanus den Yngste. I Digtets Aand og Grundtanke er der et virkeligt Slægtskab med den holbergske Komedie: her som hist anbringer Digteren med sejrrig Virkning et stærkt, ja endog et korporligt Argumentum ad hominem imod unge Mennesker, hvis Daarskab netop er den, at lide af forfængelig Overtro paa de rent formelt-logiske Argumenter. Paludan-Müller tager sin Anton Lange i Nakken og svinger sit Ris imod ham med lige saamegen Myndighed, Sikkerhed og satirisk Ubarmhjertighed som Holberg sin Rasmus Berg. Ja, Paludan-Müller, der dog ellers er en følsommere og mere mangestrenget Digternatur end Holberg, og som foruden at være Anton Langes og Adam Homos Digter tillige er Psyches og Almas, og som desuden tilhører en mere forfinet og ømskindet Tidsalder, er endog betydelig skarpere end Holberg, næsten grusom. Korporalstokken paa Rasmus Bergs Ryg er uden Spørgsmaal en sund Medicin; den nøgne Anton Langes Luftbad i de højere Regioner er en noget mere vovet Kurmethode, som maaske kunde have varige Følger for hans Lunger. Hvis Digteren ikke saa stærkt fremhævede den symbolske Betydning af den nøgne Stakkel deroppe mellem Himmel og Jord — hvad der jo vist ogsaa er hele Digtets Udgangspunkt — vilde man neppe kunne forsone sig med denne Kur. Dertil kommer endnu, at Kuren i aandelig Forstand er mere tvivlsom. Rasmus Berg skal kun fra sine logisk-metafysisk-dialektiske Henrykkelser, fra sin Vigtighed og Forfængelighed føres tilbage til Virkelighedens faste og brede Grund — og hvad smager saa dejlig af Virkelighed, som en Stok paa Ryggen! Anton Lange skal omvendes til Kristendom; men forslaaer Svie og Smerte dertil? Man kommer næsten til at tænke paa den haandfaste Maade, hvorpaa Karl den Store omvendte Sachserne, eller paa de russiske Officerers Kommando til de polske Soldater med Hensyn til Nydelsen af Alterets Sakrament. Atter her har Paludan-Müller mere havt Øje for det Symbolske i Situationen og er ikke ganske fri for Uklarhed i den Maade, hvorpaa han drager Situationens Konsekvenser. Med andre Ord: han betragter det Hele noget mere udenfra og holder det knap for Umagen værdt at følge en virkelig indre Udvikling i en stakkels Fyr som Anton Lange. Han foragter ham halvvejs, fordi han lader sig omvende. Tilsidst vifter han hele Fyren bort i Ironi, hvor han fortæller om den omvendte Sjæls theologiske Studier, og kaster et Fremblik til de Frugter, man kan vente sig,

> Naar engang han faaer Myndighed med Kjolen,
> Naar engang han bestiger Prækestolen!

Ironi er en fornem Egenskab hos en Digter; men der er ved den særegne Paludan-Müllerske Art — som den ogsaa kommer saa stærkt frem i „Adam Homo" — noget for os ikke fornemme Læsere Drillende og Gjækkende, og ved sin Utydelighed Utilfredsstillende. Vi vide undertiden ikke, hvor vi kunne faae fat paa Digteren, og om det ikke er os selv, som blive holdt lidt for Nar.

Det er ikke med Uret, at man kommer til at sammenligne Paludan-Müllers Digt med Holbergs Komedie; men det vilde være Uret ikke at minde om, at „Luftskipperen og Atheisten" har en lettere, mere tirailleuragtig polemisk Karakter end „Erasmus Montanus". Hovedslaget havde Digteren leveret i „Adam Homo" og gjenoptog det paa forskjelligt Terrain i „Ahasverus"; „Luftskipperen og Atheisten", som i Tiden falder imellem disse to mægtige Digtninge, er en Pamphlet, et Hib imod det daarlige blandt Fjendens Mandskab. Jeg har hørt Paludan-Müller selv i en lidt henkastet Tone kalde det et „Lejlighedsdigt". Imidlertid er det dog et Led i Kjæden af det store Felttog, som gjaldt Menneskelivets ubetinget allerstørste Problemer. Diskussionen i det lille Digt drejer sig om ganske andre Sager, end om Jorden er flad eller rund, om Per Degn er en Hane eller Nille en Sten. Det er paa en Maade Digtets Adel, men det er paa en anden Maade dets Svaghed, at det fører en saa tung Ballast af et Diskussionsemne op i Luften i den lette Gondol. Medens Holberg paa den overgivneste Maade spiller Boldt med Syllogismer og Argumenter og helt igjennem destillerer den kosteligste komiske Poesi ud af sin Helts lærde Vigtigmageri, har Paludan-Müller kun halvvejs kunnet og kun halvvejs villet opløse Disputen mellem Luftskipperen og Atheisten i den Komik, der ellers behersker hele Digtet, som mere end noget Andet, han har skrevet, falder ind under det Komiske og for det Meste er uimodstaaelig morsomt. Der er alligevel formegen Vægt og Alvor i Argumenterne, til at Knuden kan overhugges ved hint dristige Argumentum ad hominem. En ædel Retfærdighedsfølelse ligeoverfor Modstandere, der var et fremherskende Træk i Digterens Karakter — det blev ogsaa med fuld Ret rost af Biskop Martensen i Talen ved hans Kiste — er paa dette Punkt i en sælsom Strid med en næsten fanatisk Polemik imod de Meninger, der bekæmpes. Det lyder modsigende, men denne Modsigelse var virkelig ejendommelig for Paludan-Müller. Han var for loyal mod sin Modstander til at lade ham ligefrem vrøvle; han var for stolt til selv at ville lade sig fange i en Forfalskning eller Forvanskning eller en overfladisk Misforstaaelse af det, som var Modstandernes Mening; han lader Anton Lange referere den Feuerbachske Filosofi som en Lektie, med et stærkt Anstrøg af mindreaarig Arrogance, men forresten saa lidet taabelig, at man ikke godt kan lade være at finde hans Argumenter i betydelig bedre Orden end Luftskipperens Mod-

*) Det er en Fejl ved den nye Udgave af Paludan-Müllers poetiske Skrifter, at Digtene ikke ere mærkede med Udgivelsesaaret. Ved et Digt som „Luftskipperen og Atheisten", der har en temporair-satirisk Betydning, er Aarstallet ligefrem af Vigtighed. Det er desuden i den nye Udgave slaaet sammen med adskillige poetiske Fortællinger, som tilhøre en rent anden Periode og Retning i Forfatterens Digterliv, saa at den, der ikke veed Besked iforvejen, kan blive ganske desorienteret med Hensyn til hans Udvikling, der har saamegen psykologisk Interesse. Ved et saa simpelt Middel som Tilføjelsen af Aarstal kunde man vejlede Læseren til Opfattelsen af hans Digterbiografi og raade Bod paa Manglerne ved den Anordning, man har valgt, der netop ved at være halvvejs kronologisk kan lede paa Vildspor.

argumenter, der med deres springende Aandrighed ikke have synderlig bindende Kraft. Det hændes engang imellem Paludan-Müller at indføre i sine Digte (f. Ex. ogsaa i Adam Homo og i Kalanus) en Del Filosofi, som vel ikke er Digtene uvedkommende, men som dog ikke bliver helt opløst i Poesi. Han holder sig i „Luftskipperen og Atheisten" ikke fast nok til det Hovedargument, hvormed han vil tvinge sin Atheist til at „tude" og krybe til Korset; han vil ogsaa indlade sig paa hans eget Territorium og kæmpe mod ham med hans egne Vaaben. Men da han ved denne „theologiske" Fremgangsmaade, denne uklare Sammenblanding af Tro og Tænkning, kun frembringer et for Tanken højst utilfredsstillende Resultat, udsætter han sig for, at Læseren betragter den skævbenede Student som en Repræsentant for Noget, man ikke kan tage paa den Maade, og betragter den Straf, han lider, som en Brutalitet, der er lidt i Familie med den romerske Inkvisitions Adfærd mod Galilæi. Havde Digteren ikke benyttet sin Overmagt til at skildre Fyren som en Karikatur af Ynkelighed, havde han blot indrømmet ham et Minimum af Mod og Selvfølelse, saa havde Anton Lange let kunnet være gaaet ud af Kampen med en humanistisk Martyrglorie om Hovedet.

Et i høj Grad paafaldende Træk i dette Digt er det, at den sølle Atheist — en Søn af „Urtekræmmer Lange" og Student ved Kjøbenhavns Universitet — omvendes ved en Dosis — Katholicisme. Frugterne af hans Omvendelse komme vel — som vi alt have seet — hans Fædrelands Folkekirke tilgode; men den første „Indøvelse i Kristendom", som han modtager oppe i Luftens Regioner, bestaaer i, at han lærer sit Paternoster ved Hjælp af Rosenkrandsen, og at han ikke alene lærer det paa Dansk, men ogsaa repeterer det paa Latin. Det lader til, at Paludan-Müller ikke har været fortrolig med Rosenkrandsens Ritual, eller har vidst, at der efter et Paternoster strax følger ti Ave-Maria'er, og at Rosenkrandsen overhovedet fra Begyndelsen til Enden gaaer ud paa en Forherligelse af Guds Moder. Men uden mindste Tvivl har han med velberaad Hu givet Katholicismen den Plads i Digtet, som den har; den mystiske Luftskipper, der fungerer som „Omvender", er til den Ende gjort til Katholik. Det var Paludan-Müller vel ikke selv; men sikkert er det, at han saae hen til Katholicismen med en for en Protestant usædvanlig Veneration, som tidt er falden hans gejstlige Venner og Bekjendte stærkt for Brystet, og at han i mange Ting gav den Ret i Forhold til Protestantismen. Han var blandt Andet meget imod Kjendingsnavnet Protestant, som han fandt lidet egnet for dem, der gjøre Fordring paa at have den sande Kristendom inde, fordi Kjærnen i Religionen for ham netop bestod i Underkastelse og Lydighed, i det Modsatte af at protestere. Efterat Luftskipperen har givet Anton Lange den første Undervisning, tiltaler han ham med følgende Ord, hvis udfordrende og drillende Karakter mod sine protestantiske Landsmænd Digteren sikkert har været sig vel bevidst:

> Oplyste Ven, som skærpet fik Forstanden (!)
> Ved en katholsk og grundig Kommentar,
> Der lukked Munden til paa Protestanten (!),
> Og aabned Øjnene paa Ignoranten.

Her er Ordet Protestant endog af en Hændelse brugt om en Atheist. Hvad der tiltalte og imponerede Paludan-Müller ved Romerkirken, var netop det, at den aldrig med sin lille Finger havde indladt sig med Kritikens Dæmon, at den altid havde gjort Krav paa ubetinget Autoritet og forlangt ubetinget Lydighed. Han hørte til de resolute og hele Karakterer, som sige: Alt eller Intet, aut Cæsar, aut nihil, og paa Grund af den ham særegne aandelige Skarphed og rent idealistiske Tænkemaade drev han det usædvanlig vidt med dette Enten-Eller. Han bevarede altid megen Veneration for Frederik den Sjette og hans Absolutisme, hvilket ikke forhindrer, at der kan være noget Troværdigt i et dunkelt Rygte om, at han i Martsdagene 1848 har raabt „Republiken leve" paa Slotspladsen — relata refero. Derimod havde det konstitutionelle Væsen ikke den mindste Tiltrækning for ham, og for Frederik den Syvende begyndte han først at sværme, da han var død, i den forunderlig bevægede Tid i Slutningen af 1863, da det store Uvejr var ved at trække op. Saavel i Politik som i Religion havde han fra en temmelig tidlig Tid af i det Væsenlige truffet sit Valg, og det gik i Retning af Autoritet og Absolutisme; han var vel egenlig mindre „Stillestandsmand" end Reaktionair. I „Ahasverus" sender han en begejstret og flammende veltalende Hilsen til Kongedømmet af Guds Naade, eller rettere til et Ideal af Kongedømme og Pavedømme i Et; denne Udtalelse falder i Begyndelsen af det konstitutionelle Liv i Danmark og aander ingen Ærbødighed hverken for det eller for Frederik den Syvende. Han gjorde aldrig Parti med Nogen i nogen Henseende, men sejlede ligesaa gjerne stik imod Strømmen som nogen Revolutionair. Medens hans Ærbødighed for Romerkirken beroer paa hans Trang til Autoritet og til den religieuse Lydighed, til hvis Pris han saa tidt har sunget, røber den paa den anden Side en høj Grad af Uafhængighedsfølelse ligeoverfor den Autoritet, som han jo var nærmest henvist til at bøje sig for, den danske Folkekirke, som han selv tilhørte. Imod dens Personligheder og Tilstande var han i Virkeligheden meget kritisk. Han havde ganske vist gode Venner blandt de danske Præster; men han overvandt aldrig en syndig Tilbøjelighed til at betragte sit Fædrelands Præstestand som en særlig vel egnet Gjenstand for satirisk Drilleri: naar de Profiler af Præster, som han har leveret i „Adam Homo", forstærkes med den omvendte Anton Lange, kan man uden Vanskelighed af de opgivne Størrelser udregne Facit af hans Følelser i denne Retning. Mod det Kompromis mellem det Nedarvede i Kirken og den verdslige Tidsaand, som i et givet Øjeblik karakteriserer „Folkekirkens" Standpunkt, følte han ingen Forpligtelse til Lydighed. Da han heller ikke stod i noget realt Forhold til Katholicismen — et saadant vilde maaske have kureret ham for hans Beundring — faaer hans religieuse Autoritetssværmeri, der ikke gik ud paa nogen for ham virkelig existerende Autoritet, et næsten altfor idealt Sving. Trangen til den absolute Kritik havde næsten ligesaa stor Part i det som Trangen til den absolute Lydighed. Det var hans Dualisme.

Det har været en ganske ejendommelig Opgave for Digteren at skabe Luftskipperens Figur, fordi den i Grunden, ifølge hele Digtets polemiske Oprindelse, skulde repræsentere Digteren selv, skulde være Tolk for de Tanker og Følelser, som vare arbejdede op hos ham under hans stadige indre Disput med Humanismen, og fordi den, netop i Modsætning til Anton Lange, der paa uselvstændig Vis har borget Fornægtelsens Filosofi, maatte fremstilles

som en Personlighed, der tænker og føler selv og har uendelige indre Skatte til sin Raadighed. Og saa skulde Manden alligevel være Luftskipper og Gjøgler for det store Publikum — en Levevej, der laa saa langt fra Paludan-Müllers egen som muligt. Dog var der Noget, som knyttede Digterens Sympathi til Luftsejladsen: Ballonen er jo en god Fæstning for Ensomheden, man bliver ikke rendt paa Dørene deroppe; Situationen egner sig fortrinlig for uforstyrret Tanke- og Drømmeliv; Jordelivet præsenterer sig i Fortoning langt nedenfor, man kan se kritisk ned paa det, spytte paa det, om man har Lyst. Naar Luftskipperen i Digtet siger:

> Thi seer De vel, i alle mine Dage
> Mig Jorden aldrig vilde stort behage
> Med sine Folk og Fæ og tusind Ting;
> Derfor jeg tidlig mig fra Støvet hæved,
> Og helst jeg ensom her i Luften svæved —

og naar han fortsætter med at prise den natlige Stilhed i „det enlige Studerekammer", „hvor han spinder Visdom af sin Tanketraad,"

> Og lærer langt Mer end af Folk paa Gaderne
> Af Bjørnen, af Orion og Plejaderne;

naar han skildrer, hvorledes man bliver andægtig stemt, idet man sidder gjemt for Alverdens Blik som en Fugl i Reden, og faaer den Sandhed indpræntet, at Himlen er foroven og Jorden forneden, hvorledes man bliver inderlig og uafladelig fortrolig med Tanken paa Døden og idelig har Evighedens Affspejling for Øje, — saa kjender man deri Paludan-Müllers inderste Hjerte og forstaaer, at han ogsaa paa sin Vis var Luftskipper. Jeg mindes ikke fra noget andet af hans Værker en Karakterskildring, som staaer i et saa nært Forhold til hans egen Personlighed som denne. Det stemmede ellers kun lidet med hans Tilbøjelighed at underholde Publikum med sin virkelige Person, han yndede ikke at blande den ind i de store Opgaver, han behandlede, og Intet laa ham fjernere end at udgive „sit Livs Eventyr", sine „Erindringer" eller deslige rent personlige Meddelelser. Her, hvor han paa en Maade dog maatte personlig i Ilden, gav Luftskipperes og slige Folks renommistiske Væsen og noget dunkle Fysiognomi ham Lejlighed til paa den morsomste Maade at maskere sig og indhylle sig tæt i en pudsig Mystik. Han anlægger det forsorneste Roman-Navn, som kunde findes, Montechriste (der her dog tillige har en halvskjult symbolsk Mening), og træder frem for Publikum

> — en Mand til Aars,
> Forresten kraftig bygget, svær og lille;
> Klædt i Tyrolerdragt, hvorved hans Laars
> Og Læggs Former Hovedrollen spille

— unægtelig en Maske, hvorunder man ikke skulde vente at træffe Paludan-Müller selv. Omendskjønt — som ovenfor bemærket — den religieus-filosofiske Diskussion oppe i Luften falder noget ud af Poesien, bidrager det dog overordenlig til at krydre den, at Digteren ikke fremtræder som direkte docerende Alvorsmand, men stadig overholder en vis lystig Mystifikation ved Skildringen af denne Pokkers Karl af en Luftskipper.

Hvor Anton Lange tilsidst staaer alene tilbage paa Marken i den grønne Kasseking og de gule Tøfler, aldeles fortumlet over Nattens Hændelser, og reflekterer over denne ubegribelige Montechriste, forekommer der tre Stanzer, som udtrykke hans Tankegang, men som i Virkeligheden indeholde et aandeligt Portrait af Paludan-Müller selv, det bedste som han eller nogen Anden har givet. Da Digteren saa grundig hadede Vigtigmageri, har han vist egenlig ikke ment disse Vers som Selvportrait; de ere vel snarest strømmede fra hans Pen ved Tanken paa, hvorledes den Mand skulde være, som skulde holde hin Yngel, mod hvilken han polemiserede, i Ave. Men det er alligevel sit eget Portrait, han giver, naar han begynder:

> Var han en Dæmon? En af hine Magter,
> Der Mennesker at plage har for Skik? — —

Dog det vilde være altfor nemt at tjene Honorar af „Nær og Fjern" ved at afskrive tre af Paludan-Müllers Stanzer. Han har desuden selv engang ladet et Ord falde om, at han ikke betragtede det som berettiget „at pille Rosinerne ud af andre Folks Julekage".

En Valfart til Shakspeares Fødested.

Fra den 23. til den 26. April vil der i Stratford on Avon, den By, hvor Shakspeare fødtes, finde store Festligheder Sted. Allerede længe har man i England næret den Tanke, til Minde om dets udødelige Digter at opreise i hans Fødeby en storartet, af Haveanlæg omgiven Bygning, i hvilken der dels skulde anlægges et Bibliothek og et Museum af Shakspeariana, dels skulde indrettes et lille Theater, paa hvilket Digterens Værker lejlighedsvis skulde opføres. Theatret er nu færdigt og vil blive indviet i de ovennævnte Dage, af hvilke den førstnævnte er Shakspeares 315. Fødselsdag, med en Koncert og Opførelse af «Much ado about nothing» og «Hamlet». Sir Julius Benedict har overtaget Ledelsen af Festens musikalske Del, og Barry Sullivan, næst Henry Irving Englands nu levende største Hamletfremstiller, skal spille denne Rolle. Under disse Forhold vil vistnok en Skildring af en Valfart til det Sted, hvor „Svanen fra Avon" fødtes, som den wienske Feuilletonist H. Whitmann nylig har foretaget, læses med Interesse, saa meget mere som den kan betragtes som en Forberedelse til Nydelsen af vort kongelige Theaters Shakspearske Bedrift i denne Saison: Opførelsen af „Skjærsommernatsdrømmen".

Rejsen fra London til Stratford on Avon kan tilbagelægges i een Dag. For at dette kan ske, maa man imidlertid betro sig til et af disse engelske Iltog, hvis lynsnare Fart og sataniske Larm kun lidt tiltaler os andre Europæere, der

ere vante til en noget roligere Fart. Man har Besvær ved i Farten at opsnappe et Par Indtryk fra den yndige Egn, man gjennemjager. De gule Stubmarker, de grønne Enge og Hegn og de hvide Landsbyer svømme sammen i et ubestemt Farvebillede, der bevæger sig for Øjet ligesom Billederne i et Kalejdoskop. Engene synes over hele Strækningen at være ligesom oversaaede med utallige hvide Punkter; det er græssende Faar, hvis Appetit ikke synes at blive fordærvet ved Jernbanetogets djævelske Larm; thi de røre sig ikke engang af Pletten, og kun det dumme Kvæg enten flygter i Forfærdelse for det frembrusende Tog eller gloer dumt op til Dæmningen, altid behersket af den samme Forbauselse over, at Uhyret med det gloende Aandebræt og den dampudstødende Lunge kan komme saa hurtigt afsted, skjøndt det ingen Fødder har. Engang imellem skræmmes en Sværm Spurve op fra Stubbene; de komme i Høsttiden flyvende i store Skarer fra London for at holde Efterhøst og pludre for os om det prægtige Liv, de føre under deres Ophold paa Landet.

I Rugby forlader man North-Western-Railways Hovedlinie og gaaer ad Leamington Sidebanen til Leamington, hvor man til Viderebefordring kan leje en Vogn. Her befinde vi os allerede paa Digterens Territorium, her flyder Avon mellem grønne Buskadser, og her indaander man allerede Shakspearesk Luft. Leamington er et net og endnu ungt Badested, et britisk Marienbad, opfyldt af venlige Villaer, der gjerne bære Navn efter en eller anden berømt Englænder. Neppe en halv Mil derfra ligger det gammeldags Warwick med dets berømte „Castle", dets Sagn og dets Eventyr, dets Minder om Shakspeares Dramaer og Walter Scotts Romaner. Det Grevskab, hvori det ligger, kaldes „Englands Hjerte", og her, i Englands Hjerte, er Shakspeare født. Vejen til hans Fødeby gaaer fra Warwick gjennem et Landstrøg af tiltalende grøn og gul Ensformighed, en ægte Type paa en engelsk Indlandsegn. Grønne Enge og gule Marker, derpaa gule Enge og grønne Marker; overalt prægtigt Kvæg, rygende Skorstene og virksomme Ildsteder. Over hele Egnen ligger ligesom en mild Glands af sikker Velhavenhed, og naar man kjører forbi Cottagerne i de propre Landsbyer, modtager man ligesom en Duft af det Velvære, der er udbredt over deres Beboere.

Landevejen er forøvrigt temmelig øde; kun hist og her møder man en hjemvandrende Bonde eller en Esquire, der rider til Byen, eller en Farmer, der indhenter os med sit hurtige lille Kjøretøj. Hist og her rager der et mægtigt gammelt Træ i Vejret, eller Vejen fører forbi en næsten endeløs, skovrig Park, og jeg tænker mig da, at den store Digter engang har vandret ad denne Vej og med Velbehag har skuet op i de samme Træknopper. Omtrent en Times Vej før man kommer til Stratford ligger Charlecote med sin i Shakspearelitteraturen velbekjendte Park.

Her, paa Sir Thomas Lucys Grund og Jord, skal den unge Stratfordske Borgersøn have skudt den mindeværdige Buk, der nødte ham til at flygte til London. Man veed nu, at den hele Historie er en Fabel. Krybskytteriet, der paa den Tid i det feudale Tydskland var en Misgjerning, for hvilken man idømtes de strengeste Straffe, blev revset mildt i England, i værste Tilfælde med tre Maaneders Fængsel, og det var altsaa ingen Forbrydelse, der kunde bringe et ungt Menneske, allermindst en anseet Aldermans Søn, til at begive sig i frivillig Landflygtighed. Parken i Charlecote tilhører ikke den Shakspearesk Historie, men jeg bilder mig ind, at den dog har spillet en Rolle i hans Liv, at den daglige Færden i denne prægtige grønne Verden engang har udøvet sin Trolddom over hans ungdommelige poetiske Sind, og at hans sjeldne Sands for Naturen og hans dybe Forstaaelse af denne Jords Skjønhed fødtes her. Parken er den Dag idag uforandret som dengang, selv Besidderens Navn har ikke skiftet, skjøndt de Shakspeare-Lærde paastaa, at der dengang slet ikke existerede en Familie ved Navn Lucy. Et smukt Kapel staaer ved Vejens Rand, og en lang Allee gaaer op til den af røde Sten opførte Hovedbygning i Elisabethstil. En Flok Hjorte farer forbi, kun Hindene blive staaende og kigge nysgjerrigt paa den Fremmede. Et andet Sted har en Flok lejret sig i Skyggen af en Kæmpeeg; deres Takker bevæge sig ikke engang, de hvile saa majestætisk som en Hersker paa sin Trone. Tætbehaarede Højlandsoxer græsse i deres Nærhed. Parken er saa stor som et lille Fyrstendømme; ofte fortætter den sig til en Skov, derpaa lysner det igjen i den, og herlige Græsplainer udfolde sig mellem Trægrupperne. Hver Stamme, der staaer her, kan regne sin Alder efter Aarhundreder, og mellem de enkelte Grupper væver Solen et fint Taageslør; om Natten dandse Alferne her i Maaneskin, Titania opslaaer her sit Leje af Blomster, eller Puk driver sin Narrespøg her. Jeg kan slet ikke tænke mig nogen anden Scene for „Sommernatsdrømmen" end denne dybe engelske Park, ved hvis Rand Avon lader sin blide Rislen høre og ligesom citerer sin Digter:

> „Den hvisker født imellem blanke Stene
> Og strejfer med et kjærligt Kys hvert Siv,
> Som den berører paa sin Pilgrimsgang;
> Saaledes vandrer den i bugtet Løb
> Med munter Leg ad Oceanet til."

Saa poetisk som her er Avons Løb imidlertid ikke paa hele Strækningen. Naar vi nærme os Stratford, begynder den ligesom at blive sløv og smudsig gul, og kun en Sørgepil, hvis Grene dykke ned i Floden, og nogle frodige Vandplanter, der dække dens Bredder, repræsentere Romantiken. En Bro fører til Staden, der nu ikke har synderligt mere end firetusinde Indbyggere. Det er Markedsdag, og den brede, usympathetiske Hovedgade er bedækket med en Vognborg af landlige Kjøretøjer. Husene ere næsten alle hvidmalede, og man seer næsten intetsteds den ellers i England saa almindelige Teglstensfarve. Hvis Stratford ikke besad et Par enkelte karakteristiske engelske Bygninger, kunde den for den Sags Skyld have ligget, hvor det skulde have været. Allerede i det 16. Aarhundrede var den for en overvejende Del en Kræmmerby, og den er vedbleven at være det. Dens første Gjæstgivergaard hedder, som ret og billigt er, The Shakspeare, den anden „Falken"; paa ethvert Gadehjørne finder man Fotografier af Shakspearesk Steder og Relikvier, og en Porcellainshandler har fyldt hele sin Vinduesopstilling med Presents from Stratford, hvilke fremstille Digterens Fødehus i alle mulige Former, baade som Thepotte, Kaffekop og Blækhus. Huset selv, der ligger i Henleystreet, har siden 1847 tilhørt den britiske Nation, der tilkjøbte sig det for 3000 Pd. Sterling og lod den faldefærdige Bygning restaurere. Enhver kan nu faae Adgang dertil mod en Entrée. Man kommer først ind i Kjøkkenet, hvis Sten-

gulv er fuldt af Revner, og i hvilket der findes en norsk Kæmpeovn, paa hvilken man, om det skal være, kan stege en hel Oxe. Det Første, der falder En i Øjnene, er en trykt Opfordring til at angive sin Næste: Fem Shilling i Belønning til den, der kan angive, at han har seet Nogen skrive paa Væggene eller beskadige disse. En halsbrækkende Trappe fører op til den øverste Etage, hvor det Værelse findes, hvori Digteren blev født. Her i dette lave snevre Rum, hvis Luft og Lys synes saa knapt afmaalte, og hvortil Dagen synes at have Møje med at skaffe sig Adgang gjennem de smaa blyindfattede Ruder, fødtes altsaa den store Shakspeare! Her lød første Gang den Stemme, hvis Toner skulde vedblive at lyde gjennem Aarhundreder! Paa dette første Bjælkeværk, mod dette graa og tunge Loft faldt første Gang det Blik, som senere skulde omfatte en hel Verden! Dog saaledes siges der kun; thi der hviler endnu stadig et vist Mørke over Digterens Vugge, men her paa Stedet bryder man sig kun lidet om den historiske Kritiks Nøjagtighed — man tager sin Hat af og troer.

Alle de Tusinder, der her have søgt at forevige deres Navne, have heller ikke vaklet eller tvivlet; de have troet i al Fromhed, og som Bevis paa deres Tro have de opkradset deres Navne. Du mildeste Gud, hvilken babylonisk Forvirring af Navne og Skrifttegn findes der dog ikke her! Vægge, Døre, Lofter, Vinduer ere overfyldte med Skrift. Det Hele danner en samlet Blyantsskrift; hvor der kun tittede en Strimmel bar Væg frem, blev den benyttet af en Blyant, og hvor der ikke mere var nogen aaben Plads, skrev man ovenpaa det, der tidligere var skrevet, og satte Navn ovenpaa Navn. Hele Generationer ligge her saaledes lagvis ovenpaa hinanden, og man kan slet ikke mere tælle alle dem, der i Tidernes Løb ere komne hertil for at skrive deres Navne paa Væggen og tiltvinge sig en Smule Udødelighed for deres eget Navn ved Hjælp af den store Digters. Der er ingen Krog paa Jorden, hvor Blyantsepedemien har raset saa forfærdelig som i Shakspeareboligen i Stratford, og jeg forstaaer slet ikke det Forbud, der er opslaaet mod den i alle Hjørner, da det er en faktisk Umulighed at overtræde det, eftersom der intetsteds mere er Plads, endog blot til et Jota. Jeg forstaaer forøvrigt heller ikke, hvorfor det ikke er tilladt at tapetsere en nøgen, kold, intetsigende Væg med Autografer og ligesom at levendegjøre den med Beundring, thi vel maa jeg smile over den uskadelige Lyst til at forevige sig selv, der ofte aabenbarer sig herhjemme, men det kan ogsaa hænde, at denne indviklede Labyrinth paa eengang kan faae Lyd og Liv, at dens Navne blive til Stemmer, Stemmerne af en Addison, Garrick, Walter Scott, der ligesom juble om dette Huses Søn: O store Gud, Dig prise vi!

En engelsk Familie — Mand, Hustru og tre Døtre — befandt sig samtidig med mig i Shakspearehuset. En gammel mager Opsigtsbetjent, der var tandløs og knap istand til at tale, passede paa os. Jeg tog en Noterbog op af Lommen, for at notere mig et Par Citater. Ved Synet af en Blyant fik den Gamle et Anfald; her maa ikke skrives, hostede han. Men de tre Pigebørn hviskede og tiskede sammen i al Hemmelighed og fulgte derpaa efter Føreren. Deres eneste Glæde ved at komme til Stratford, deres eneste Ønske gik ud paa at forevige deres Navne i Shakspearehuset, og se — medens jeg stod med Føreren foran Digterens Billede og betragtede den milde, guddommelige Alvor i hans Træk, den blide Mund, det dybe Øje — da lød der igjen en Hvisken, men dennegang ligesom mere modig, næsten triumferende, og rigtigt: det var virkelig lykkedes de tre smaa Narre at tilfredsstille deres Lyst og faae deres Navne anbragte. Paa et gammelt Skilt, hvorpaa en Slagter, der tidligere havde ejet Huset, havde meddelt Samtiden, at her var den udødelige Shakspeare født, samt at her udlejedes forspændte Vogne, og som nu stod i en Krog, havde de tre smaa Nisser ... dog stop, jeg agter jo ikke at tjene de fem Shillings.

De øvrige Værelser i Huset benyttes til Museum for Shakspeare-Helligdomme; Custos ved dette Museum er en gammel mager Englænderinde, men en rigtig venlig og behagelig Dame, der meget godt kan taale at se en Blyant. De fleste af disse Relikvier staa kun i en mere eller mindre fjern Grad i Berøring med Digteren, som f. Ex. den lærde Halliwells Værk, der i hundrede og halvtredsindstyve velindbundne Bind, som forvares under et Glaslaag, levere en udførlig Shakspearekommentar, eller Digterens Vaabenskjold, der saa træffende anskueliggjør hans krigerske Navn, idet det forestiller en Falk, som holder et Spyd i Kloen: shakespear, Spydrysteren, eller som Ben Johnson sang om ham

he seems to shake a lance
As brandish'd at the eyes of ignorance.

Mange af Relikvierne stamme imidlertid ogsaa fra Digterens egen Tid eller have været i hans Besiddelse. Et rørende Syn frembyder saaledes det Skolebord, ved hvilket han som Elev i Stratfords Grammar-School har lært og lidt; det er et klodset forarbejdet Utyske af Egetræ, der gjerne kunde skrive sig fra Pælebygningsperioden, hvis man i denne havde givet sig af med Grammatik. Paa disse usle Brædbestolper har „Hamlets" Digter lært at skrive! Han har maaske mangen Gang tænkt derpaa, medens han fejrede Triumfer paa andre Brædder; thi han vedblev jo hele sit Liv igjennem at være en tro Søn af sin Fædrenesby, og selv midt i Londons Glands og Nydelser grebes han ofte af Hjemve; han længtes maaske efter de mørke Bjælker og sværtede Lofter i sit Fædrenehus. Allerede 1592, knap 28 Aar gammel, blev han selv Husejer i Stratford; senere kjøbte han det smukkeste Hus i Byen, beliggende paa New-Place, og tog fast Bolig der, blev Farmer, Landmand, plantede Morbærtræer, digtede „Macbeth" „Cymbeline", „et Vintereventyr", „Stormen", „Kong Lear", „Coriolan", „Julius Cæsar", „Antonius og Kleopatra", og tog rimeligvis kun til London, naar en Première lokkede ham dertil. Det Hus, hvori disse mægtige Værker kom til Verden, staaer desto værre ikke mere. En Præstemand, der var dets sidste Ejer, lod det nedrive, for at more sig over sine Medborgeres Ærgrelse og de lange Ansigter, som Alle, der valfartede til Stratford, gjorde. Men Haven, i hvilken Digteren plejede at udhvile sig og hente nye Kræfter, findes endnu; det er en smuk Græsplaine, et Slags Bypark, prydet med Buster og Mindetavler, og ved hvis ene Side der ligger en smuk gothisk Kirke, en af disse engelske Kirker, paa hvis Tag man ligesom kan se, at det er en stridbar Tro, der har sat sig fast i dem. En Brønd fra gammel Tid findes endnu, og nogle Murlevninger lade formode, at hist laa en Stald, hvori der var Plads for, efter hvad der siges, sex Heste, medens der her laa en Kjælder, som — ligeledes

efter Sigende — skal have været vel forsynet. I Huset ved Siden af fremvises et mægtigt grønt Glas som Digterens Mundglas, og det staaer paa et brunligt sort Bord, i hvilket den Haand, der skrev „Hamlet", har indkradset nogle ulæselige Ord. Jeg tænker mig, at ved dette Bord blev de ovennævnte Dramaer bragte paa Papiret, og jeg søger i Tanken at udmaale den Vej, der fra hint Skolebord fører til dette Bord.

Digteren døde i Huset paa New Place og ligger begraven i Stratfords Collegiate-Church. En lang Lindeallee med høje Træer, hvis Toppe foroven danne ligesom en Hvælving, fører til Kirkegaarden, der er halvt skjult af Grønt og titter frem mellem Grenene som Indgangen til et fortryllet Slot. Det er et ubeskriveligt skjønt Perspektiv. Ikke Sorgen, men en stille, mild Glæde synes til Stadighed at vandre under disse Træer og ledsage den Spadserende til Digtergraven. I Kirkens Kor, tæt ved Alteret, hviler den store William under Jorden, og Præsten kan ikke komme til det Sted, hvor han skal paakalde sin Gud, uden at skride hen over Digterens Gravsten. Af den Bouket, som den gamle Dame i Henley Street plukkede til mig, falder en Blomst ned . . . . jeg lader den ligge der, at den kan udaande sin Duft paa Graven. Den gamle Dame forærer mig nok en anden istedet; hun er saa venlig og godmodig. Neppe havde jeg bedet hende derom, førend hun aabnede Haven, der ligger bag Digterens Fødehus, og i hvilken alle de Planter og Urter gro, som han har omtalt i sine Værker. Det er en Shakspearelitteratur, som jeg synes om; den baade blomstrer og dufter. Man kan her plukke baade Timian, Viol og Tusindfryd, baade Mynte og Rosmarin, „her, hvor Jasmin og Hvidtjørn sammen bygge i Kaprifoliens mørke brede Skygge." Den gamle Dame deler gjerne sine Skatte med de Valfartende, naar man giver hende et venligt Ord for det.

Dermed kan Valfarten være forbi. Jeg forlader Digterens Fødehus og gaaer ud i Byen, for at indpræge mig dens Fysiognomi. Da i Anno 1564 en Dreng saae Lyset der, rasede netop Pesten i Byen og paa mange Døre stod et rødt Kors som Tegn paa, at Pesten havde holdt sin Høst der. Men den forbigik det lille Hus i Henley Street, som om den frygtede for, at der vilde den træffe sin Overmand. . . . Paa et Gadehjørne seer jeg en langagtig Papirseddel, der ligner en Theaterplakat. I pompeuse Udtryk melder et Star Company sin forestaaende Ankomst, og blandt de Stykker, det vil spille, er ogsaa „Hamlet" anført. Mon Stratfords Kræmmere den Aften ville fylde Huset? . . . Endnu kun en kort Tour udenfor Byen, hvor der ved Avons Bred for amerikanske Penge er opført et Shakspeare Memorial, og derpaa tilbage til London.

Den næste Dag forsøgte jeg paa Ludgatehill og i Southwark hinsides Themsen at opdage Sporene af Blackfriars- og af Globe-Theatret, de to Steder, hvor Digteren førte sit Scepter og med sit Ord fyldte the wooden O. Hverdagsmennesker kunne ikke se disse Spor; de vise sig kun for et troende, ved en Valfart til Stratford vakt Øje. Det vilde være syndigt, om jeg ikke paa denne Opdagelsesrejse gjennem Londons Husocean havde et af Digterens Vers i Tankerne. Jeg vælger de skjønne Ord, der ere anbragte under hans Billede i Haven paa New-Place:

Han var en Mand, tag ham i Et og Alt;
Hans Lige faaer vi ikke mer at se.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier**.

Fortsat.

Ungdommen sørger ikke længe; Livet fordrer altid sin Ret. Da der var gaaet nogen Tid, gjenvandt Claudine sin Munterhed og vendte tilbage til sin forrige Tidsfordriv. Men hun havde ikke mere den samme Frihed som før; den lange Victor veg næsten ikke mere fra hende og syntes forøvrigt mindre at adlyde en naturlig Tilbøjelighed end en given Ordre, og han kjedede sig selv ligesaa meget som han kjedede hende. Fru Pivier, hvis Aarvaagenhed stadig var vagtsom og som havde taget Tøjlerne i Huset, kom ofte og afbrød Legene som en Fredsforstyrrerske; Jacques saae hun paa med særlig barske Øjne, som syntes at spørge ham, hvad han havde der at bestille. En Dag fandt Jacques Claudine tankefuld og næsten højtidelig. — „Nu skal jeg sige Dig Noget: Tante Pivier vil ikke have, at Du maa komme her mere."

Og med den grusomme Aabenhjertighed hos Børn, der Ingenting kan skjule, tilføjede hun: „Tante Pivier vil ikke have, at vi maa lege med en Værtshusholders Neveu."

Strax forstod han kun den ene Ting, at han var forviist, og trak sig tilbage; men idet han gik, saae han to store Taarer i Claudines Øjne, og dette gav ham uden Tvivl Noget at tænke paa, thi da han kom hjem om Aftenen, stillede han sig kjækt hen ligefor sin Onkel og sagde i en bestemt Tone: „Jeg vil i Skole og blive en fin Mand."

Jean Vineux skjævede til ham og svarede først Ingenting, hvilket var hans Maade at værne om sin Pung paa, naar han troede den i Fare; men i Løbet af Aftenen tænkte han paa, at han engang i Tiden kunde have Gavn af at have en vel oplært Medhjælper, og næste Dag saae Jacques sit Ønske opfyldt. Han blev hurtigt den bedste Elev i Skolen; han læste og skrev fra Morgen til Aften, saa at det Tidspunkt snart kom, da han kunde ligesaa meget som sin Lærer, der jo rigtignok heller ikke kunde stort. Han bad nu om at maatte komme i Latinskolen. Men denne Gang blev Jean Vineux vred. „Jeg har ikke taget Dig op fra Gaden," sagde han brutalt, „for at gjøre Dig til Student."

Jacques svarede med rolig Bestemthed: „Min Fader var en fin Mand, saa vil jeg ogsaa være en fin Mand ligesom han."

At han ikke fik en Dragt Prygl, skyldte han kun den

Forbauselse, som dette stolte Svar vakte. Den Forvandling, der pludselig havde omskabt dette frygtsomme Barn til en bestemt lille Mand, var ikke undgaaet Værtshusholderens Blik; men han saae kun Indbildskhed i, hvad der var Mod og maaske en spirende Kjærlighed. Jacques havde ikke helt holdt op med at mødes med Claudine. Tidt og mangen Gang gik han om Aftenen op ad Bakken med sine Bøger under Armen og fulgte Stien, der løb langs med det grønne Huses Have, hvorpaa han satte sig under Piletræerne og taalmodig ventede paa, at hun skulde vise sig og faae Øje paa ham. Hun kom saa nærmere, og de talte hemmeligt sammen ovenover Hækken; hun fortalte ham med Taarer i Øjnene om det haarde Tyranni, Fru Piviers herskesyge Sind udøvede over hende, efterat hun havde benyttet sig af Enkens Sorg til at bemægtige sig Herredømmet i Huset, som hun styrede ganske efter sin egen Villie; han fortalte hende om sit Arbejde, sin Stræben og sine Bekymringer. — „Din Onkel vil ikke have, at Du maa komme i Latinskolen, og det er Du bedrøvet over? Hør, veed Du hvad," sagde hun, „jeg skal tale om Dig med Fætter Haget."

Da Professoren næste Søndag kom tilbage fra det grønne Hus, gik han ind i Værtshuset, spurgte efter Jacques, lod ham fortælle og udspurgte ham. Fjorten Dage efter kom han tilbage, talte længe med Jean Vineux, der følte sig meget smigret ved at høre en saa lærd Mand rose sin Neveu, og sagde til ham, at der paa forskjellige Maader var skaffet Udveje til at bestride Omkostningerne ved Studeringerne. Værtshusholderen gav efter. Fra det Øjeblik af holdt Jacques op med at behandle Claudine som Ligestillet.

For Resten talte han kun med hende tilfældigvis og med temmelig lange Mellemrum. Han havde kun liden Tid tilovers fra Arbejdet i Skolen, og Claudine blev bevogtet af Fru Pivier med en streng Aarvaagenhed, der ikke tilstod hende nogen Frihed. Det ene Aar gik efter det andet, og de vare begge to blevne store; hun var fjorten Aar, han over femten, og Sladdersøstrene begyndte allerede at smile ondskabsfuldt, naar de stundom saae dem passiare sammen med dæmpet Stemme over Hækken i Aftenskumringen.

Paany bankede Døden paa Døren til det grønne Hus, som den nu kjendte Vejen til; den bortrev Enken, som havde levet for sine Taarer og sine Minder lige siden Renés Død; Skodderne bleve lukkede paany, men denne Gang bleve de ikke aabnede igjen. Store gule Plakater klistredes op ved Indgangen; en sortklædt Notar installerede sig en Formiddag i den store Sal i Jean Vineux' Værtshus; ved et Bord, der var fuldt af Krus og Papirer, solgte han Huset, Haven og Meublerne til den Højstbydende; derpaa kom der Haandværksfolk, som rev Blomsterne og Hækkene op og fældede de store Træer i Haven; nøgne og ensformige Mure af røde Sten rejste sig rundt om Bygningen, som blev forvandlet til en Fabrik; de indesluttede den som i en Grav og skjulte den for ethvert Blik.

Dagen efter Begravelsen havde Fru Pivier taget Claudine med for sammen med hende at bebo den sorte Fabrik i den anden Ende af Byen, som hun havde overtaget Ledelsen af efter sin Mands Død; der holdt hun hende indespærret. Hver Søndag gik Jacques hen at høre Højmessen i Domkirken, for at faae et Glimt af hende at se: skjult bag en Pille stod han en hel Time og betragtede hende, til Forargelse for de Andægtige, der godt lagde Mærke til hans Adspredthed; naar Gudstjenesten var forbi, stod han under Hvælvingen og saae hende gaa bort midt imellem Fru Pivier og den lange Victor, som hun blev tvungen til at give Armen. Han vovede ikke at følge efter og vendte nedslaaet hjem til sit lille Kammer, hvor han lukkede sig inde med sine Bøger og Mindet om nogle Øjekast, som vare undgaaede Tantens mistænksomme Aarvaagenhed.

Skoleaarene vare gaaede hurtigt; hans Examen havde gjort Opsigt i Byen ved sit glimrende Udfald og smigret Værtshusholderens Stolthed; Tiden var nu kommen til at vælge en Levevej, og nye Kampe maatte bestaaes. Den Tid, han ikke brugte til Arbejde eller anden Læsning, anvendte han til at skrive Vers, som han gjemte i sin Skuffe og ikke var til at bevæge til at vise Andre; denne nye Tilbøjelighed bragte hvert Øjeblik Blodet ikog hos Jean Vineux, der ikke var nogen Ven af Litteraturen, da han i tidligere Tider havde havt en Del Provinds-Journalister til Kunder, som han havde havt meget ondt ved at faae Penge af; det ærgrede ham derfor at se sin Neveu slaa ind paa dette Tiggerhaandværk. Jean Vineux havde gjort et Forsøg paa at faae en Allieret i Hr. Haget, men trods sin hæderlige Karakter og den praktiske Sands, man tillagde ham, havde denne til hans store Forbauselse indtaget en reserveret Stilling og erklæret, at man ikke skal sætte sig imod et Menneskes Kald.

Jean Vineux var saaledes ikke glad tilmode, hvilket dog ikke hindrede ham i at knække Halsen paa nogle Flasker god Vin den Dag, da Jacques blev prisbelønnet for en poetisk Opgave, som „Musernes Selskab" havde udsat. Medens han drak denne Vin sammen med nogle gode Venner og Naboer, faldt Talen ganske naturligt paa Folk, man kjendte — hvad skal man tage sig for i en lille By Andet end tale om sin Næste?

„Har De hørt Nyheden? Frøken Claudine, Doktorens Datter, har arvet en stor Formue; gamle Perrons Broder er omsider død derovre langt borte, efter at han har ladet dem vente i tyve Aar paa at komme til at arve ham."

„Ja, det er rigtigt; jeg kan godt huske, at dengang Doktoren blev gift med gamle Perrons Datter, talte man allerede om, at hun skulde arve hans Formue; alle de unge Mennesker kourede til hende."

„Det lader til, at hans efterladte Formue er meget større, end man havde ventet. De kan begribe, at Fru Pivier er glad! Hun har længe luret paa den Arv, og siden Doktorens Død har hun gjort Alt, hvad der stod i hendes Magt, for at faae et Giftermaal istand mellem Frøken Claudine og hendes Idiot af en Søn."

„Jeg veed det; men det er blevet mig sagt, at den Smaa ikke vil; hun seer ud mellem dem som en Fange mellem to Gendarmer."

„Fru Pivier er ikke den Kone, der lader sig sætte Stolen for Døren af en lille Pige, og hvad hun engang har sat sig i Hovedet, det skeer altid, tidlig eller sent."

Ingen lagde Mærke til, hvor bleg Jacques blev, som han sad der og hørte efter, taus, med nedslagne Øjne, medens hans Haand mishandlede de spæde Dun, der tegnede en Skygge paa hans Overlæbe; heller ikke gav man Agt paa den mørke Tankefuldhed, der Resten af Aftenen forhindrede ham i at tage Del i Samtalen. Hans melankolske Stemning tiltog endog de følgende Dage. Næste Søndag gik han ikke til Højmesse, og i to Uger undgik han at gaa igjennem Byen og indskrænkede sig til at gaa ensomme Spadseretoure ud ad Landet til. Denne mørke Stemning blev der pludselig Ende paa en Morgenstund, da Postbudet bragte ham et Brev, udenpaa hvilket hans Adresse var skrevet med en fin lille Skrift;

han var stærkt bevæget, da han aabnede det; han løb det igjennem og udstødte et Skrig af Glæde. — „Hvad er det?" spurgte Jean Vineux. „Har Du igjen vundet en Pris?"

„Nej, det er Ingenting . . ."

Han skyndte sig bort og var hele Dagen ikke ude af sit Værelse, hvor man kunde høre ham gaa frem og tilbage i stærk Bevægelse; da det var blevet mørkt, gik han ud, uden at sige, hvor han gik hen. Paa samme hemmelighedsfulde Maade gik han jevnlig ud. Jean Vineux havde for meget at gjøre i sit Værtshus til at lægge Mærke til det unge Menneskes Gaaen og Kommen; men det varede ikke længe, inden han hørte tale om den. I smaa Byer kan Intet være skjult, og derfor blev det hvisket ham i Øret, at Jacques flere Gange om Ugen, naar det var blevet mørkt, var bleven seet i Nærheden af Fru Piviers Fabrik. Naboerne havde lagt sig paa Lur, for at komme efter hans Hemmelighed, men uden Resultat; men Saameget kunde de da regne ud, at han var Kjæreste med Frøken Claudine og havde hemmelige Sammenkomster med hende. Først blev Jean Vineux betænkelig, men da han tænkte nærmere over Sagen, gik det tilsidst op for ham, at et Giftermaal med den rige Arving ikke var saa gal en Historie, og han lo næsten, da han talte til Jacques derom. Men han blev øjeblikkelig bidt af. — „Frøken Claudine ejer en stor Formue, og jeg ejer Ingenting."

„Det er da ikke en Grund til ikke at se at blive gift med hende; tvertimod."

„Jo, det er. Skulde jeg nogensinde tænke paa at ægte Frøken Claudine, saa skulde det kun være, naar jeg har erhvervet mig en Stilling, der sætter mig paa lige Fod med hende."

Han saae saa barsk ud og talte med en saadan Bestemthed, at Værtshusholderen trak sig tilbage og indskrænkede sig til at mumle: „Indbildsk ligesom sin Fader!"

Der var ikke gaaet fjorten Dage, før Jacques meddelte ham, at han agtede at rejse til Paris og prøve paa at skabe sig en Stilling og et Navn der. At ville give sig af med Litteratur i Paris, naar det var saa let at opnaa en hæderlig Stilling der i Byen! Jean Vineux erklærede rent ud sin Nevøu, at det var Vanvid; men han følte sig ikke stærk nok til at rejse en motiveret Modstand, og da det drejede sig om litteraire Sager, kaldte han atter Hr. Haget til Hjælp. Men det var dog virkelig en løjerlig Fyr, denne alvorlige Professor! Da han hørte Tale om Paris, kom der Liv i hans smaa graa Øjne; hans Haand rystede paa Papiret, hvorpaa han nedskrev sine Elevers Karakterer, og han slog en stor Blækklat, hvilket betegnede en ualmindelig Grad af Sindsbevægelse. — „Paris"! gjentog han flere Gange . . . „Siig til ham, at det gjør han Ret i."

Jean Vineux nærede overfor lærde Folk den Ærbødighed, som hans egen Uvidenhed aftvang ham, og overfor dette Votum gav han efter. Jacques rejste altsaa med en Kuffert, som indeholdt hans beskedne Klædningsstykker, en halv Snes Manuskripter og den lille Spareskilling, hans Fader havde efterladt ham og ved hvis Hjælp han ialtfald i nogle Maaneder kunde vente paa Lykken. Da han var kommen nedenfor Bakken, vendte han sig om for endnu engang at kaste et Blik paa Værtshuset og højere oppe paa det Sted, hvor det grønne Hus havde staaet; han førte Haanden til Øjnene som for at aftørre en Taare, derpaa skred han atter fremad med raske Fjed, drejede tilvenstre og forsvandt inde i Smaagadernes Labyrinth.

„Hvad er det?" udbrød Suzon, den gamle Pige, „han gaaer ikke ad Banegaarden til!"

Jean Vineux blinkede snedigt med Øjnene. — „Enten skulde jeg tage meget fejl, eller ogsaa afventer han Togets Afgangstid i Nærheden af en Fabrik, som jeg kjender."

Fortsættes.

Ny Sangmusik.

Der kan vel neppe være nogen Tvivl om, at i Musikens Historie vil det nittende Aarhundrede fremfor noget andet tidligere faae Navn af Musikens Aarhundrede. Det er i dette, at den yngste af alle Kunsterne har knyttet aandelige Kræfter til sig i et Omfang som ingensinde før og har udfoldet sig til at naa en kunstnerisk Betydning, der maa tages med i Betragtning, naar Menneskehedens aandelige Virksomhed i vort Aarhundrede skal opgjøres. Følger man Udviklingen af Musik-Litteraturen i Udlandet, er det, der ikke mindst forbauser, for her ikke at komme ind paa selve Kvaliteten, blot Kvantiteten af, hvad der aarlig frembringes og forbruges. En betydelig Mængde Operaer, Symfonier, Ouverturer, Arbejder for Kammermusik i alle Brancher afgiver her et Bevis baade paa Musikens Levedygtighed og Berettigelse til at leve. Gjøre vi i denne Henseende Resultatet op for vort lille musikalske Samfund herhjemme, er dette desværre just ikke det samme. Her komponeres ganske vist ikke lidt, men skal man regne efter, hvad der seer Dagens Lys hos vore Forlæggere, synes det endnu bestandig, som om det mest lyriske Udtryk, Romancen, for den mest lyriske Kunst, Musiken, skal vinde et for Kunstens livskraftige Udvikling farligt og enevældigt Herredømme i vor Musik-Litteratur. Hvad der mellem Aar og Dag udkommer fra dansk Forlag af større Arbejder for Orkester eller af Kammermusik, selv iberegnet større Klaverværker, er grumme let at tælle, men blot ved tre Maaneders Opsamlen af Sange have vi som det væsenlige Resultat af dansk Musik liggende for os 24 Hefter Sangmusik, indeholdende ikke mindre end 88 Romancer og Sange. Den danske Sanglitteratur i al Ære, vist er det, at den altfor længe har været Kjælebarn herhjemme, draget vore Komponisters Lyst og Opmærksomhed bort fra virkelig betydelige Værker, som vi endnu hovedsagelig maa importere fra Udlandet, og knyttet deres kunstneriske Interesser til Syslen med Arbejder, der i deres efemere Døgnbetydning ingenlunde afgive et værdigt Maal for unge Kunstnere, som ikke mangle Talent og, hvor sjeldent dette end kommer frem paa anden Maade, heller ikke Dygtighed. Og netop derfor og fordi et virkeligt Talent, navnlig hos Begyndere, ikke blot maa føle hos sig selv, men tillige maa møde den Anskuelse ude i Verden, at Kunsten har større Krav til dette end de, der almindeligvis kunne fyldestgjøres indenfor Romancernes snevre Rammer, er det nødvendigt, at det paany konstateres, at hvad der endnu hovedsagelig udkommer i vor Musikhandel, er og bliver kun Sange, ligesom vi ikke skulle blive trætte af at gjentage, at dette er et utilladeligt ringe Udbytte af de mange kunstneriske Kræfter, som vort lille Land afgiver til Musiken.

Naar vi i det Efterfølgende skulle søge at gjøre rede for det Indtryk, som de enkelte sidst udkomne Sange have efterladt, bliver det for fleres Vedkommende med en Begrændsning i vor Omtale, som maa forklares saavel af det righoldige og brogede Stof i og for sig som af Hensynet til den Plads, der i et Ugeblad, som ikke er Fagskrift, kan afsees til en Anmeldelse, en Begrændsning, der under andre Forhold vilde falde bort.

Uagtet Sangkompositioner som saadanne vel maa frembyde deres mest fristende Tillokkelser for unge Begyndere, findes der dog ingen egenlige Debutanter blandt den store Skare. Nærmest herhen hører Navnet Theodor Lehmann, som vi ikke mindes tidligere at have truffet paa, der som

Op. 3 har udgivet „To Sange til Digte af Th. Körner og A. de Musset, komp. for Tenorbaryton.“ (Lose). Saa fordringsløst et saadant mindre Bidrag end maa være, er dette dog ikke uden musikalsk Værdi. Den tydske Sang „An den Frühling“ har ved Bestræbelsen for at gjengive Alt i Texten rigtignok tillige faaet et vist bredt Anstrøg, der nærmer Foraarssangen til Kategorien Hymne; men til Gjengjæld er den franske «Bonjour Suzon» kvik og gratieus med en god Deklamation af Texten. Vi fremhæve dette Sidste for desto trøstigere at kunne nævne ogsaa Undtagelserne fra Reglen. Strofen «Ouvre ta porte» har fejlagtig faaet Accenten paa den anden Stavelse af Ordet ouvre; ligeledes falder «et tu disais je ne veux pas» lidt vanskeligt til Melodiføringen. — Det andet mindre bekjendte Komponistnavn er J. G. F. Kallenbach, der hos Wilh. Hansen har udgivet Sangene af Bjørnsons „En glad Gut“. Mindes vi imidlertid ret, træffe vi dog i dette Bidrag en gammel Bekjendt, der har været udgivet før. Navnlig de to første Børneviser tage sig godt ud, skjøndt de vilde have vundet ved en simplere Stil. „Holder Du af mig“ har en smuk, følt Melodi. Derimod maa „Løft dit Hoved, Du raske Gut“ anføres som et afskrækkende Exempel paa den Kunst hos Komponisten at forvride Versefødder.

Blandt mindre Sange maa som velklingende og let syngelige nævnes Julius Bechgaards „Massudiths Sang“ (Wilh. Hansen), Fr. Rungs Vaarsang af Mirza-Schaffy og Takots Sang af Molbechs nye Skuespil „Faraos Ring“, den sidste med en vellykket Duft fra Folkevisetonen. Molbech har endvidere ved sit Digt „Digtergaver“ afgivet Emne til en bredere anlagt Komposition af Siegfried Langgaard (Lose), der har et klangfuldt og klavermæssigt Akkompagnement, hvorimod selve Sangpartiet tynges af Noget i Opfindelsen, der er det Letflydende modsat og i sit ydre Tilsnit minder om Wagners Princip om „den uendelige Melodi“; af Detailler kan fremhæves det smukke Forspil og det Stemningsfulde i Slutningsstroferne fra „Skulde jeg da i den øde Verden“.

Som Helhed har derimod Langgaard i „Sange af nordiske Digtere“ (Lose) givet et mindre kunstlet og derfor ogsaa mere tilgængeligt Bidrag, hvis gjennemgaaende simple og fordringsløse Melodier klinge godt og heller ikke mangle umiddelbar Følelse. Det lille Hefte indeholder fem Sange til Texter af Ingemann, Langgaard, Carl Andersen, Aarestrup og Welhaven, blandt hvilke navnlig de tre Førstnævntes ere behandlede med Smag og med en klædelig og priselig Kortfattethed. Ogsaa den Welhavenske Romantik har i den sidste Sang faaet et tiltalende musikalsk Udtryk. — En særegen Plads i Sanglitteraturen indtage de to Sange, der ere skrevne i Anledning af Ophævelsen af Paragraf fem, Fr. Rungs Melodi til Drachmanns „Da de slettede Paragrafen ud“ (Lose) og Hillebrandts til „Sønderjydens Sang“ af Ove Krag (Wilh. Hansen). Da de ere komponerede med Stilen fra Fædrelandssangene for Øje, er der al Rimelighed for, at begge disse melodieuse og letfattelige Sange ville naa ud i Folket. Rungs Sang, der er den af de to, hvor man mest fornemmer Kunstneren, har til Gjengjæld i Melodien nogle enkelte Kvart- og Kvintspring, som kunde have været udeladte med det folkelige Maal for Øje og trolig ogsaa ville blive udeladte, naar Sangen gaaer over i Folkemunde.

I Henrik Hennings „Zwölf Lieder von H. Heine“ Op. 18 (i Kommission hos W. Prior) bydes et mere omfangsrigt Bidrag, der imidlertid ikke føjer væsenligt Nyt til det almindelige Indtryk, som den produktive Romancekomponist gjennem sine tidligere Kompositioner har efterladt. Som et Fortrin maa ogsaa her ved disse Sange nævnes den gode og forstaaede Deklamation af Texten, ligesom man ved enkelte af dem, især „Dämmernd liegt der Sommerabend“, faaer Stemningens Kolorit godt gjengivet. Som Helhed naaer denne Samling imidlertid neppe, hvad Komponisten navnlig ved sine første sex Sange har givet i Behandling af Heines Texter, og det gjælder her af og til at sondre imellem Sangene, der ikke alle staa sig i den Sammenligning med Schumann og Adolf Jensen, som Valget af Texterne selv indbyder til. En enkelt af Sangene, „Morgens steh' ich auf und frage“, er tidligere udkommet.

Heller ikke Albert Orth har ved sine nye Sange — „Sommerliv, fire Digte af Hertz“ Op. 4 (Horneman & Erslev) — viist nye Sider af det vakre Talent, vi kjende fra tidligere Lejlighed; man finder her som tidligere en naturlig Melodieusitet, et godt udarbejdet og smagfuldt Akkompagnement, der navnlig i „Mødet“ frembringer et gunstigt Indtryk.

Af Waage Matthison-Hansen foreligger der to Hefter, nemlig „To Sange“ (Saxo af Blicher og Kampen af Winkel Horn) og „Fem Romancer og Sange“ (Wilh. Hansen), hvor letflydende og ukunstlede Melodier i Forbindelse med et fyldigt og velklingende Akkompagnement danne et Grundstof, hvoraf en god Mellemstemme og en god Akkompagnateur vil kunne faae en god Virkning frem. Som komponerede med Varme og Fantasi fortjener i „I Lunden“ og „Til Maanen“ at fremhæves, ligesom den mandige Kraft i Skildringen af „Kampen“ kommer godt frem. I harmonisk Henseende vil man bemærke den lille Modulation i Slutningen af første Repetitionsdel af „Sangfuglen“, endvidere i „Kampen“ den virkningsfulde Modbevægelse af Sangstemme og Bassen ved Ordene „Med brustne Blikke“ o. flg.

Som den Komponist, der i Aarrækker altid har fundet aabent Øre for sine Sange, kan P. Heise fremfor nogen Anden gjøre Regning paa virkelig Opmærksomhed, naar han nu sender to lyriske Arbejder ud i Verden, saa kort efter den Prøve paa sin dramatiske Begavelse, som Komponisten sidst har aflagt i „Drot og Marsk“. Ved denne Lejlighed er dog Dramatikeren traadt tilbage, og den lyriske Sanger er her ikke mindre lyrisk end nogensinde. Det ene af Arbejderne byder derimod navnlig i sin Form noget forholdsvis Nyt, nemlig Sangkvartetterne „Foraar og Sommer“, Digte af Bødtcher, Richardt og Chr. Winther, satte i Musik for to Sopraner, Alt og Bas med Piano (Horneman & Erslev). En flydende Form meddeler allerede disse yndefulde Kvartetter et tiltalende Præg, selv der, hvor af og til selve Indholdet ikke gaaer dybt, men hvad der fornemmelig træder smukt frem ved dem, er den elegante Stemmeføring, som i Forbindelse med det flydende og velklingende Akkompagnement giver Kompositionen en Klangfylde og en Vellyd, som allerede har skaffet sig villige Øren paa forskjellige Koncerter. Til Udførelsen behøves ikke store, men paalidelige og sikre Stemmer, navnlig en lys og ikke for lille Sopran. — I „Farlige Drømme“ for en Syngestemme med Piano (Lose) er paa en Maade H. Drachmanns „Tannhäuser“ sat i Musik. De heraf valgte Texter danne nemlig Motto'erne paa forskjellige Kapitler i Fortællingen, og det bliver altsaa disses almindelige poetiske Indhold, der er musikalsk illustreret, et Synspunkt, der især bliver afgjørende ved „Drikkesangen“, der ved sin fremherskende Kromatik staaer mindre harmonisk til selve Texten, som den findes i Sangen, end til vedkommende Afsnits overvejende disharmoniske Karakter, som det findes i Fortællingen. I andre Henseender stiller derimod „Farlige Drømme“ sig ikke fra Heises noksom bekjendte Ejendommelighed som Romancekomponist. Vi træffe her som tidligere hans sangbare Motiver og naturlige Melodik, det omhyggeligt udarbejdede Akkompagnement, der uden at fremhæve sig paa Sangstemmens Bekostning giver de tomme Konturer deres naturlige Supplement og ligesom udpensler Stemningens finere Nuancer. Skulde vi fremhæve enkelte af Sangene, vilde det navnlig blive den næstsidste „I Skoven er der saa stille“, der er som mættet af Høststemningens Vemod og indeholder den smukke Harmonigjennemgang fra As-Durs Strofen og videre til Slutningen. „Den blomstrende Sommer“ begynder med en smuk og inderlig Følelse, men der kommer senere et Brud paa det rolige og harmoniske Forhold, som er mere føleligt end den mindre stærke Overgang, der ganske vist paa dette Sted antydes af Texten.

Foruden af Heise ere omtrent de samme Texter af Drachmann blevne behandlede af Johan Bartholdy i: Tannhäuser, Sangcyklus for Baryton eller Mezzo-Sopran Op. 3 (Wilh. Hansen). Det Tilfældige i Sammentræffet, der her har ledet til to samtidige Behandlinger af samme

Emne, kunde neppe ellers udelukke en nærliggende Sammenligning, hvis ikke netop snarere Forskjellighederne i de to Komponisters Udførelse kunde give Mere at tale om. Af Heises Ejendommelighed er der neppe mere tilbage end maaske Melodispringet paa Septimen i Sangstemmens næstsidste Takt af anden Sang, og i alt Væsenligt ere Bartholdys Sange et selvstændigt Arbejde, uden paavíselig Forbindelse med noget Forbillede. Som i sit tidligere Bidrag for et Aarstid siden viser Komponisten ogsaa her Talent, ved denne Lejlighed desuden Fremskridt i sin Udvikling, idet Behandlingen gjennemgaaende er mere rolig og mere moden. Texterne ere godt og naturligt behandlede, hvilende paa en ligeledes naturlig og sangbar Melodieusitet, der kun et enkelt Sted, Valsethemaet i Drikkesangen, klinger noget hazarderet. I umiddelbar Følelse staa de to sidste Sange højst, navnlig vil man bemærke Inderligheden i „Hvil over Verden, Du dybe Fred“. Det Banale i Behandlingen af Strofen „O hvilke Gaader“ i den første Sang burde ikke være undgaaet Komponistens Opmærksomhed, saameget mere som det Banale iøvrigt ikke er dennes svage Side og navnlig faaer et saa smukt Dementi ved den gratieuse „Det blinker med Perler“.

Af Julius Steenberg foreligger der Heftet „Let Sind“ (Lose), indeholdende tre Sange, nemlig Pagernes Sang af Shakspeares «As you like it» (den samme, til hvis danske Oversættelse „Der var en Svend med sin Pigelil“ Heise har komponeret sin bekjendte Sang), Bergsøes „Du spørger, hvem hun ligner“, og „Den Uforsigtige“ af Aarestrups „Erotiske Situationer“. Fælles for dem alle er et smukt følt, men tillige pikant og morsomt Udtryk, derhos, hvad der særlig maa fremhæves, en intelligent Forstaaelse af Texten, der ikke mindst kommer frem i det rent Deklamatoriske. Man vil i denne Henseende med Fornøjelse følge Komponisten f. Ex. ved det Shakspearske Omkvæd «with a hey and a ho» og dets Modsætning «in the springtime», endvidere ved i Bergsøes Sang at lægge Mærke til Behandlingen af Textens første Strofe (Spørgsmaalet) og selve Beskrivelsen af den unge Brud, der begynder med en ejendommelig Forandring af Rhythmen og efterhaanden antager et stedse stigende, varmere og varmere Udtryk. Just for den gode Virknings Skyld burde her iøvrigt det udprægede Mendelssohnske i „og varm som Sommervinden“ o. flg. være undgaaet. Det særligt Vellykkede i denne Sang er imidlertid saa nøje knyttet til det første Vers, som indeholder Modsætningen mellem Spørgsmaalet og Svaret, at Komponistens Forstaaelse heraf kun vilde været traadt tydeligere frem, om der af Texten kun var aftrykt dette Vers.

Strax ved det første Bekjendtskab med L. Rosenfelds: „Sieben Lieder für eine mittlere Stimme und Piano“ Op. 8 (Horneman & Erslev) faaer man det Indtryk, at træffe paa Sange, der holde sig noget ude fra Vrimlen. Allerede de tydske Texter, for Størstedelen af Paul Heyse og disse saavidt vides ikke før satte i Musik herhjemme, give Sangene et Underlag, der ikke er almindeligt. Dertil kommer, at de tydske Texter synes at have faaet en Komponist, der musikalsk kan tale det tydske Sprog. Betragtet som tydsk Musik er Retningen nærmest Schumanns, skjøndt Kompasset allerede i den første Sang „Wohl in Acht“ ogsaa peger paa Wagner. Indenfor denne i al Almindelighed angivne Ramme for Maneren i Sangene handler Komponisten imidlertid med individuel Selvstændighed, og forfalder han i denne ikke sjeldent til at foretrække et søgt Udtryk for hvad der kunde have et naturligt, maa det tillige nævnes, at Digterens Ide og Texternes Indhold virkelig synes forstaaet og tilegnet af Komponisten, der tillige formaaer at ommønte sin Opfattelse i en smuk Form. Af de enkelte Sange bemærkes især Nr. 3 „Was suchst Du Glück“, hvis tunge Tanker og haarde Ord finde baade Bredde og Vægt i den musikalske Behandling, medens som en Modsætning hertil Nr. 5 „Schlaflied“ giver en lille simpel Idyl med kølige Skygger, svulmende Bække, summende Bier og en trofast Elsker, der vaager over sin Elskedes Leje. I Nr. 6 „Es war ein alter König“ har Komponisten indladt sig paa et farligt Vovestykke. Vil man overhovedet sætte denne koncentrerede Tragedie i Musik, er den recitativiske Behandling vel den eneste mulige. At give en hel Tragedie i Toner paa to Nodesider, som Rosenfeld forsøger (ligesom før Rubinstein), er at forlange mere, end Musiken kan give. Foredraget stiller af og til visse Fordringer, saaledes i den første Sang til et virkningsfuldt piano og pianissimo og i det Hele taget til musikalsk Opfattelse.

Fra C. F. E. Hornemans Haand foreligger nu paa Wilh. Hansens Forlag en Række Sangkompositioner af større og mindre Omfang, der have Krav paa den Opmærksomhed, som Det fortjener, der kan regnes blandt det Bedste, som i Aarrækker er fremkommet i Sanglitteraturen paa vort Marked. I et Hefte med Titel „Sangkompositioner“ finder man forenet flere bekjendte Sange, der tidligere ere udkomne enkeltvis og som saadanne allerede have fundet deres Udbredelse, deriblandt den originale „Asra“, der med Hensyn til Forstaaelsen af Heines Text fuldt vel kan tage det op med Rubinsteins Behandling og burde kjendes saa godt som denne, endvidere — for her blot at nævne Exempler — „Nonnen“, „Aakanderne“ og „Korallerne“ til Text af Bergsøe. Nyheder ere derimod „Fem Sange til Digte af L. Uhland“, endvidere Balladen „Die Vätergruft“ af Uhland, „Die Zeit ist hin“ af Th. Storm samt „Af Lebens-Lieder- und Bilder“ af Chamisso. Det fremgaaer af en Angivelse paa Nodebladet, at disse Arbejder have lagt Vejen hertil over Tydskland, hvor de først have fundet deres Forlægger og den Honneur af den musikalske Kritik, som man kunde forudsætte og som villig er bleven ydet dem. Herhjemme kunne vi kun være tilfredse med at se Sangene paa dansk Territorium. Hvad der her fængsler, er ligesaameget den ualmindelig rige musikalske Aare, der i dem kommer tilsyne, som den sikre Selvstændighed og udprægede Originalitet, der her har givet sig i Kast med Opgaver, som snarest synes for smaa for den musikalske Kraft, der her flyder saa fyldigt og rigeligt. Saa fuldkomne end enkelte Sange fremgaa, er der tillige i dem en overflødig Kraft, der anviser deres Komponist større og betydeligere Opgaver, end der ved dem er løst, og som vi haabe fremtidigt vil optage hans hele kunstneriske Kraft. Desværre tillader Pladsen os ikke her udførligere at dvæle ved Detaillerne af disse Sange, Stoffet er saa rigt, at en mere indgaaende Omtale vilde føre os altfor vidt. Det maa være nok her at fremhæve, at ligesom de kunstneriske Midler ere saa rigelig forhaanden, at Komponisten intetsteds gjentager sig eller henfalder til Maneer, saaledes spores der gjennemgaaende en Omhu i den tekniske Ordning, der i Forhold til Sangenes nye og interessante Indhold dog ikke gjør dem særlig svære at foredrage, dertil en som oftest koncis og altid behersket Form, der ialtfald for de „Fem Sanges“ Vedkommende gjør dem mere almindelig tilgængelige end de fleste af Komponistens andre Sange, en Omstændighed, som der kan være Anledning til udtrykkelig at fremhæve. Hvad der er fælles for dem alle, store og smaa, er først og fremmest den musikalske Inderlighed i Udtrykket, der strømmer følt og fyldigt uden søgte Vendinger og Pikanterier, endvidere den poetiske Kraft, hvormed Texternes Indhold i al deres brogede Mangfoldighed er opfattet og gjengivet, og som følger Digtet i hele dets vexlende Spil, dets Stemninger og rhythmiske Karakter. Denne Forstaaelse af Digtets Ide kommer endvidere frem i ydre, formel Henseende ved den Opmærksomhed, hvormed Komponisten behandler Textens Versifikation, dens indre Ledføjning og de rhythmiske Værdier, overhovedet Deklamationen. At fremdrage Exempler paa disse fælles Egenskaber vilde være det Samme som at lade alle Sangene passere Revue. Det vilde være tilstrækkeligt f. Ex. at nævne „Die Zeit ist hin“, hvis haabløse Melankoli har faaet et saa fuldt Udtryk, naar just ikke saa mange andre af Sangene i lige Grad fortjente at fremhæves. Der er saaledes i de „Fem Sange“ „Die Lerchen“ med sin glade og travle Flagren i Akkompagnementet, hvis Livslyst efterhaanden svulmer til den virkningsfulde Overgang til Dominanten „eine voll von Liebeslust“, endvidere den saa fint modulerede og deklamerede „Der Sommerfaden“ med sit aandrige Udtryk for de sidste Ord „von Luft zerhaucht“, fremdeles den rhythmisk vuggende „Das Schifflein“ med den yndefulde Slutning, endelig den kjække og livsglade Jægersang, som det maa være en Fornøjelse for alle stemmebegavede Sangere at synge. Hvor saa meget er givet fra Komponistens Side, er det og-

saa ganske rimeligt, at der stilles nogle Fordringer til de Udførende. Dog bliver det i det Hele mere den musikalske Intelligens, der gjøres Regning paa, end egenlig teknisk Fuldkommenhed, baade hvad Sangpartiet og Akkompagnementet angaaer. — I de sidste Dage er et nyt Sanghefte af Horneman kommet til, nemlig „Digte af Aarestrup“. Det er tre velvalgte Texter, som hver for sig i al deres Forskjellighed ere behandlede af Komponisten, som man kunde vente sig af ham. Som Helhed gaa disse sidste Sange saavel som de foregaaende ind under den almindelige Karakteristik for Komponistens Ejendommelighed. Specielt har han ved denne Lejlighed afvundet sit Lune et nyt tiltalende Udtryk ved de to morsomme „Gunløde“ og „Frøerne“, medens „Ved Madonnabilledet“ giver et bredt anlagt, stemningsfuldt Billede paa Baggrund af den katholske kirkelige Stil med sin ejendommelige polyfone Udarbejdelse.

Litteratur

Didrik Schnitler: „Almindelig Krigshistorie“. I. Krigshistoriens første Periode eller den græsk-makedoniske Tid. (Kristiania, Chr. Schibsteds Bogtrykkeri.) Krigenes Historie er i og for sig ikke det Samme som Krigsvæsenets Historie, men snarere en nødvendig Forudsætning for denne. Hin er væsenlig politisk Historie, medens den sidste udgjør en betydningsfuld Del af Menneskeslægtens Kulturhistorie. Imidlertid kan dog ingen af dem med Udbytte behandles hver for sig; thi de udgjøre to Sider af den samme Sag og kunne begge i Forening passende sammenfattes under Betegnelsen: den almindelige Krigshistorie. Der kræves derfor heller ikke udelukkende krigsvidenskabelige Kundskaber hos den Forfatter, der vil skrive en almindelig Krigshistorie; Opgaven stiller i Virkeligheden betydelige Fordringer i Retning af almindelig historisk Indsigt. Man vil saaledes ikke kunne undre sig over, at den skandinaviske Litteratur — saavidt vides — endnu ikke har nogen almindelig Haandbog i Krigshistorien at opvise, idet Historikerne af Faget som oftest mangle de rent krigsvidenskabelige Forudsætninger, og omvendt de militaire Forfattere kun undtagelsesvis ere i Besiddelse af den nødvendige historiske Uddannelse. At Forfatteren af det her foreliggende første Affnit af en almindelig Krigshistorie, der ifølge sin Stilling som Kaptain i den norske Generalstab og Lærer i Krigshistorie og Krigskunst ved den militaire Højskole i Kristiania tør antages at have de nødvendige krigsvidenskabelige Betingelser, tillige er sig bevidst, hvilke Krav Arbejdet stiller i historisk Henseende, fremgaaer formentlig ikke blot af hans Fortale, men ogsaa af den Maade, hvorpaa han under Stoffets Behandling har søgt at løse sin Opgave.

Ifølge den af Forfatteren lagte Plan deles Krigshistorien i syv Hovedaffnit efter de epokegjørende Fænomener paa den store Felttaktiks Omraade: 1) den græsk-makedoniske Tid, 2) den romerske Tid til 30 f. Chr., 3) Forfaldsperioden under den romerske Kejsertid, Folkevandringen og Feudalvæsenet indtil Skydevaabnenes Indførelse (ca. 1350), 4) Tidsrummet herfra til de staaende Nationalhæres Oprettelse ved Midten af det 17. Aarh. (Morits af Oranien og Gustav Adolf), 5) Perioden fra dette Tidspunkt til den franske Revolution (Ludvig XIV.s Feltherrer og Frederik II.), 6) Fra den franske Revolution til Midten af vort Aarhundrede (Napoleon den Store) og endelig 7) den nyeste Tid med sine store Reformer paa Krigsvidenskabens Omraade, saaledes som den navnlig har udviklet sig under Preussens Ægide. De fleste af disse Perioder falde saa naturligt, at der neppe kan rejses nogen Tvivl om, at det er den eneste mulige Maade at fordele Stoffet paa; kun forekommer det os, at Begyndelsen af den romerske Kejsertid naturligere kunde tages som Afslutning paa den romerske Periode end som Indledning til det Tidsrum, der i historisk Henseende tager sit Udgangspunkt fra Folkevandringens store Digebrud, frem af hvilket dernæst det nye Europa med sit Feudal- og Riddervæsen lidt efter lidt hæver sig.

Ved hver Periode skal der først i en Indledning gives et Overblik i store Træk over de historiske Hovedbegivenheder særligt naturligvis saadanne, som have Betydning for Krigshistorien, dernæst en Fremstilling af Krigsvæsenets Udvikling i Perioden, som sammenfattes under tre Hovedsynspunkter: Administrationen, Krigskunsten og Ingenieurvæsenet med Vaabenteknikén, og endelig beskrives fra et krigsvidenskabeligt Standpunkt som en Illustration til det Foregaaende en eller flere af Periodens mest karakteristiske Krige. For første Periodes Vedkommende har Forf. saaledes givet en Skildring af Alexander den Stores Felttog indtil Slaget ved Gaugamela, der ledsaget af en Række oplysende Slagplaner giver et fortræffeligt Billede af den græsk-makedoniske Krigskunst i dens fuldkomneste Udvikling under en af de største Feltherrer, Historien har at opvise.

Ogsaa Affnittet om Krigsvæsenets Udvikling i denne Periode vil i det Hele taget læses med Interesse, om der end naturligvis her gjøres rede for adskillige Detailler, der ere mindre skikkede til at vække Lægfolks Opmærksomhed. For Enhver, som har Kjendskab og Kjærlighed til det mærkværdige Oldtidsfolk, der i saa mange Henseender har været Verdenskulturens Banebryder, vil det dog imidlertid være af Betydning, under kyndig Vejledning at følge Hellenismen ogsaa paa Krigskunstens Omraade, og man vil neppe kunne undgaa at gribes af Overraskelse og Beundring for dette Folk, om hvilket der af en militairvidenskabelig Forfatter kan udtales den Dom, at den Angrebsmaade, som man har kaldet den skæve Slagorden, anvendtes med større Dygtighed af de thebanske Krigere under Anførsel af Epaminondas i Slaget ved Leuctra end af Frederik den Store over 2000 Aar derefter i Slaget ved Leuthen, og at Alexander den Stores Taktik uvilkaarligt henleder Tanken paa „den Napoleonske Slagmekanisme med sin Echelonnering og Anordning af partielle Angreb.“

Det vilde have været heldigt, om Forfatteren, der iøvrigt Intet har sparet paa Udstyrelsen, hist og her havde fundet Anledning til at forsyne Texten med Illustrationer. Vi skulle saaledes exempelvis nævne Beskrivelsen af Grækernes Horizontalskyts, svarende til de romerske Katapulter, hvor selv den mest skematiske Tegning i høj Grad vilde have lettet Forstaaelsen af denne Krigsmaskines noget udviklede Mekanisme. At Forfatteren nogle Steder paa en mindre korrekt Maade har gjengivet de græske tekniske Betegnelser, er ligesaa let forklarligt, som det i og for sig er af underordnet Betydning.

Musik

Frøken Sophie Olsen havde godt Hus til sin Koncert afvigte Lørdag og nød som Pianistinde en Paaskjønnelse af Publikum, der stod i et passende Forhold til det agtede Navn, som hun efterhaanden har erhvervet sig i vor Musikverden, navnlig som Lærerinde. Programmet havde som Hovednumre to meget kjendte Sager, som netop fordi de vare saa almindelig kjendte, krævede en overlegen Behandling ved Udførelsen, nemlig Chopins Koncert i E-Mol og Beethovens Sonate i Cis-Mol. I rigtig Vurdering af det Gode i sine Evner kunde Koncertgiverinden have valgt et for hendes Spil gunstigere Program. Det er aabenbart Tekniken, der, fraregnet en under Koncertspændingen undertiden opstaaende nerveus Usikkerhed, udgjør Frøken Olsens stærke Side, ligesom man ogsaa ved hendes Spil bemærker det for en Dame usædvanlig kraftige Anslag. Ved Siden heraf synes imidlertid selve den aandelige Forstaaelse og Tilegnelse af Musik-

værket, ialtfald som den kommer frem ved Foredraget, ikke at være udviklet i samme Grad som Tekniken. Saaledes lød Chopins spirituelle Komposition i al sin Elegance dog tør og interesserede ikke, uagtet man bl. A. ved de hurtige Tempo'er havde Lejlighed til at bemærke Pianistindens solide Teknik, og Udførelsen af Beethovens Sonate, som begyndte lovende og stemningsfuldt med Maaneskinsandanten, tabte sig efterhaanden, indtil den i Finalen endog antog et selv det Tekniske forviskende Anstrøg. Derimod lykkedes Slutningsnumrene af Henselt og Lißt godt. Som Assisterende deltog Hr. V. Lehmann ved Udførelse af Sange af Rob. Franz samt Hr. Langballe med en Fantasi for Harpe.

Organist C. H. Glass, der som bekjendt forestaaer en Klaverskole, som virker gjennem en planmæssig og systematisk Undervisning, præsenterede i Lørdags i Arbejderforeningens Sal forskjellige af sine smaa Elever for en større Kreds af Indbudte. Det er en Selvfølge, at disse Elevers Præstationer, hvoraf enkelte kun have et Aars Undervisning som Grundlag, saa flinke de end vare, kun have med det Pædagogiske i Kunsten at gjøre. Som saadanne syntes de valgte Opgaver gjennemgaaende at ligge altfor meget over Elevernes Horizont. Hvor der var Undtagelser herfra, var Resultatet tilfredsstillende.

Pianistinden Frøken Mathilde Berendsen gav i Onsdags en Privatkoncert med Assistance af Fru V. Hansen og d'Hrr. Fritz Bendix, Holger Dahl og Anton Svendsen. Koncertgiverindens Pianospil gjorde gjennemgaaende et gunstigt Indtryk, mest efter Foredraget af nogle Smaapiecer, som hun i Forbindelse med Hovednumrene: Beethovens Violinsonate i A og Schuberts store Wandererfantasi, udførte i Aftenens Løb. Navnlig synes Musikværker, hvis Hovedkarakter nærmer sig det Blide eller det Elegiske, at ligge godt for Frøken Berendsens Spil, der forekommer tænksomt og støttet paa en respektabel Teknik, som maaske med Hensyn til Sikkerhed endnu ikke er tilstrækkelig konsolideret. Af de enkelte Numre blev især Gades „Foraarstoner" smukt udført, ligeledes Rubinsteins Polka og enkelte Sager af Schumanns Karneval; Schuberts Fantasi er derimod nu engang med sit brede og vægtige Indhold et farligt Stykke at spille og kræver et Herredømme over Instrument og Foredrag, som sjeldent træffes.

Brogede Blade

Kilden til et Indfald hos Wessel.

I sin Fortælling: „Posthuuset" beretter Wessel om en jydsk Tjenestekarl, der havde stjaalet fremmede Folks Breve til sin Husbond, og af denne fik Ordre til at levere dem tilbage, at han bad om selv at maatte beholde tre af dem, fordi

„ . . . a har en gammel Moer,
Hun bad, da a fra Hiemmen foer,
A maatt' iblant æ Brev til hende sende."

I den i forrige Nummer citerede franske Bog: «Les bigarrures du Seigneur des Accords» fortælles: „Monsieur Gaulard havde en temmelig enfoldig Tjener, som saae, at hans Herre en Dag kastede en Mængde Papirer og deriblandt flere Breve i Ilden. Saa sagde han til ham: Husbond, jeg beder Dem om ikke at brænde dem alle, men give mig nogle. — Hvad vil Du med dem? — Jeg vilde sende dem til min Moder, som, da jeg forlod Hjemmet, bad mig om at sende hende nogle Breve, som alle de andre Tjenestefolk fra vor Landsby gjøre. — Saa gav Mr. Gaulard ham et halvt Dousin, men paa den Betingelse, at naar han havde sendt dem afsted, skulde hans Moder sende dem tilbage, at de kunde blive brændte, fordi han ikke ønskede, at man skulde faae at vide, hvad der stod i dem."

Men gjennem hvilket Mellemled har Wessel, der neppe har kjendt hin Bog, faaet denne Fortælling?

A.

Til „Nær og Fjerns" Abonnenter.

Vi ere blevne gjorte opmærksom paa, at den i forrige Nummer begyndte Fortælling af E. C. Grenville-Murray „Taalmodig Bejlen" har været optagen i „Dagbladets" Feuilleton for nogen Tid siden under en anden Titel. Dette er en af de Kollisioner, som det er vanskeligt at undgaa ved det store Forbrug af udenlandsk Novellestof i den periodiske Presse, og den turde saaledes være tilgivelig. Men vore ærede Abonnenter bør ikke lide under den, og vi have derfor ufortøvet ladet de paagjældende Sider af forrige Nummer omtrykke. Med Dagsnummeret af „Nær og Fjern" følger altsaa de omtrykte Pagina 7—14 af Nr. 351, der bedes indsatte paa de makulerede Blades Plads, dog — af Hensyn til Indbindingen — helst saaledes, at en Fals af de bortskaarne Blade bibeholdes. I det omtrykte Ark er paabegyndt den i nærværende Nummer fortsatte Fortælling af George Vautier „Gudmoderen" («Revue des deux Mondes» 15. Marts), hvoraf det nu Udkomne gratis tilstilles tiltrædende Kvartalsabonnenter.

Red.

„NÆR OG FJERN",

et Ugeblad, redigeret af P. Hansen,

begynder Søndagen den 6. April et nyt Kvartal.

Bladet vil som hidtil arbejde paa at orientere sine Læsere i Samtidens sociale, litteraire og politiske Fænomener, saavel i Hjemmet som i Udlandet, og i dette Øjemed bringe originale og oversatte Artikler af raisonnerende, skildrende og kritisk undersøgende Indhold, samtidig med at det ved et omhyggeligt Udvalg af Udlandets æsthetiske Litteratur sætter sin Læsekreds i Stand til at gjøre Bekjendtskab med dennes bedste Ydelser, ligesom en udførlig Litteratur-Rubrik omtaler den indenlandske Produktion i større og mindre Anmeldelser, hvilke ogsaa blive Theatrenes og Musikens Frembringelser til Del.

Tiltrædende Abonnenter erholde gratis det Udkomne af den nu paabegyndte Fortælling „Gudmoderen" af George Vautier.

„Nær og Fjern" udgaaer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet overalt i Danmark, Norge og Sverig, frit tilsendt. Subskription modtages paa ethvert Postkontor og i alle Boglader samt hos undertegnede Forlæggere:

C. A. Reitzel. Løvstræde 7. K.

Otto B. Wroblewsky. Nytorv 19. K.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 30. Marts.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 9, 10.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 9.45, 11.15 Fm.; Kl. 1, 2, 4, 6, 8 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 353.

Den 6. April 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

I Dæmringen.

Et Ord i Anledning af „Brændende Spørgsmaal".

Af L.

Jeg sidder og seer paa den larmende Strid
og venter med Længsel paa Klaringens Tid,

venter paa Tegnet, som Vaar skal bebude —
da lyder et Raab fra Pladsen derude:

„Her staaer han: Fremtidsprofeten er kommen,
Hatten paa Snur og Næven i Lommen!

Her har vi Manden med Evne og Kræfter;
op med ham paa Skuldren! Vi følger efter!"

— Javel, vi har ligget i drømmende Dvale,
det er Tid, at vi seer en bebudende Svale. —

Slaa ikke for stærkt paa den store Tromme,
og vogt jeg for Fraserne hule og tomme!

Skrid kraftigt fremad, men uden Bulder,
i sluttet Række, Skulder mod Skulder.

Viis saa den Verden, som raver i Blinde,
hvor Aandens og Sandhedens Lys er at finde.

Kast alle de mølædte Dogmer paa Baalet,
og stævn saa frejdigt mod Fremtidsmaalet.

Opryk det Usunde i os med Rode,
slaa Løgnen omkring os kun ned for Fode.

Riv Stenene op og byg Eders Volde,
men send os saa Mænd, der kan Skandserne holde.

Folk, som har mere end larmende Ord,
Evne og Kraft til at vinde en Jord,

som kan bygge en Bro over gabende Kløfter,
Maalet imod, som begejstrer og løfter.

Jeg „katekiserer" Jer ikke i Troen,
men spørger Jer blot: „Kan I bygge os Broen?"

Giv os Maalet, som Folkene samler
midt i en Tid, som higer og famler,

et Midtpunkt, som løfter i Livskampens Elv;
men Spørgsmaalet er: „Har I Midtpunktet selv?"

Ejer I Mod — ej det fysiske Mod —
kun det moralske, en livskraftig Rod?

Jeg fordrer ej Folk, som „en Skalle kan drikke",
„i Næven" ligger jo Midtpunktet ikke. —

Lad os faae Maalet og Midtpunktet klaret;
Manden og Evnen vil kjendes af Svaret.

Af Svaret det kjendes, om I er de Rette,
som Fremtidens Musa paa Tronen skal sætte.

Jeg sidder og seer paa den larmende Strid
og venter med Længsel paa Klaringens Tid;

venter den lysende Stribe i Øst,
forjættende Liv for hvert higende Bryst;

Virkeligheden for taagede Drømme,
Livsens Pust fra de evige Strømme. —

Men endnu er Taagerne dølgende tætte,
endnu er ej kommen Manden — den Rette;

naar kommer han da, med løftende Kræfter?
Avantgarden først — saa følger han efter.

Heinrich Schütz.

En Musik-Reformator fra den senere Renaissance-Tid.

Kjøbenhavns Publikum vil ved en nær forestaaende Koncert af Frue Kirkekor faae Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med et Værk af en tydsk Mester fra det 17. Aarhundrede, til hvis Navn et betydeligt Afsnit af Musikens Historie er knyttet. Den musikalske Reformations Apostel i Tydskland, Heinrich Schütz (latiniseret: Henricus Sagittarius), staaer som den Kunstner, gjennem hvem hovedsagelig den ved den berømte gammelitalienske Skole bevirkede Frigjørelse fra de indtil da overleverede tørre, saa at sige mathematiske Former for Musiken skaffede sig et Gjennembrud i Tydskland og en Omformning i protestantisk Aand, der i sig indeholdt Grundlaget for og det nødvendige Materiel til de Monumenter i Toner, som et Aarhundrede senere Protestantismens to store Kirkekomponister, Bach og Händel, rejste for deres Tro og deres Kunst. Nogle Oplysninger, støttede paa en Fremstilling af den bekjendte Musikhistoriker Arrey v. Dommer, om Heinrich Schütz, denne sit Aarhundredes første Musiker i Tydskland, turde derfor være betimelige netop nu.

Den kirkelige Kunstmusik udviklede sig hos Protestanterne med Menighedssangen som Udgangspunkt og antog i Løbet af det 16. Aarhundrede en dobbelt Skikkelse. Enten tog Komponisterne i deres Arbejder intet Hensyn til Menighedens umiddelbare Deltagelse i Musiken, men byggede med selve de gængse Kirkesange som Grundlag kontrapunktisk gjennemarbejdede Motetter, hvor altsaa Kirkens Psalmer afgav det thematiske Underlag, ud af hvilket et rigt kontrapunktisk Arbejde yderligere udviklede sig. Eller ogsaa komponerede man med Menighedens umiddelbare Deltagelse for Øje, bevarede hele den paagjældende Kirkesang, saaledes at Melodien herskede i Overstemmen og Flerstemmigheden kun var et Udtryk for det i Melodien værende harmoniske Indhold. For begge disse Skikkelser af den gamle protestantiske Kirkemusik ligger altsaa Menighedens Sang til Grund. Ved Siden heraf dannede der sig imidlertid senere under Indflydelse fra Italien en ny Retning, hvor man ganske seer bort fra Kirkens Melodier og hvor derimod Komponistens frie, af Menighedssangen uafhængige Komposition er den herskende Faktor. Den italienske „gejstlige Koncert" skaffede sig herved mere og mere Raaderum i Tydskland. Allerede i den sidste Fjerdedel af det 16. Aarhundrede havde de tydske Musikere begyndt paa deres Vandringer til Italien for der at studere Musiken, deriblandt baade den berømte Leo Hasler og Eccard. Efterhaanden tog disse Kunstvandringer til, og Italien blev for en rum Tid en Højskole i Tonekunsten for Tydskland. De tydske Fyrster sendte deres Musikere derhen, for at gjøre sig bekjendt med den nye Kunstart og forplante den til deres Hjem, og de indkaldte omvendt italienske Musikere til deres Hof. Paa denne Maade blev den italienske Stil Rettesnoren for tydsk Musik. Man studerede den med Iver, og da de betydeligste Mestre vare Tilhængere af den nye Skole, fandt denne hurtig sin Vej. Et mangfoldigere, rigere og mere levende Udtryk afløste den gamle Strenghed. Medens før den flerstemmige Sætelse havde været Hovedreglen, førte nu Trangen til saavel at forstaa Texten bedre som at give den individuelle Stemning et mere levende Udtryk til Anvendelsen af Solosang, i hvilken Melodien, blot understøttet af en Bas, kunde udvikle sig friere og tillige give Sangkunsten al Lejlighed til at vise sine Skjønheder. Lige overfor Solosangen traadte da Koret, mægtigere ved Modsætningen og derhos i og for sig rigere forsynet ved Bestræbelsen for ligesom at legemliggjøre de enkelte Trin i Indholdet ved en karakteristisk Udarbejdelse. Dertil kom da endelig Instrumentalmusiken, understøttende og smykkende Sangen, lejlighedsvis koncerterende, med sin Evne til at forstærke Udtrykket og meddele det musikalske Billede hele sin Kolorit. Med denne Udvikling staa Bachs Kantater paa Højden af, hvad der er skabt i denne Retning.

Den første betydelige Komponist, der staaer som Repræsentant for denne Kunstretning og dermed for den italienske Skoles Indflydelse i Tydskland, er Michael Prætorius (1571—1621), men den betydeligste Reformator og overhovedet det 17. Aarhundredes største tydske Komponist er imidlertid Heinrich Schütz, der ikke blot mest udpræget slutter sig til den nye Retning, men tillige organisk knytter den til Tidsaandens Krav og omformer den i Overensstemmelse med tydsk og protestantisk Tænkemaade. Denne gamle Mester er født den 8. Oktbr. 1585 — netop hundrede Aar før Bach og Händel — i Køstritz og døde hædret og højagtet i Dresden 1672 som Overkapelmester hos Kurfyrsten, en Stilling, han med den gamle Tids Troskab havde beklædt i 57 Aar. Allerede syv Aar gammel havde han paa Grund af sin smukke Stemme faaet Plads i Landgreven af Hessen-Kassels Hofkapel, hvor han tillige nød en Undervisning, der svarede til de højere Stænders. I Aaret 1607 træffer man ham ogsaa i Begreb med at studere Jura ved Universitetet i Marburg, og en Disputats de legatis aflægger der Vidnesbyrd om, at han har benyttet sin Studietid godt. Landgreven havde imidlertid ikke tabt hans musikalske Evner af Minde, og paa dennes Opfordring og med en Sum af 200 Thaler aarlig fra Landgrevens Kasse drog da den unge Schütz til Venedig for at studere Musik under Gabrieli. Hans Ophold der varede til hans Lærers Død 1612, da Schütz det paafølgende Aar atter tog Ophold i Kassel som Organist hos Landgreven. Derfra blev han 1614 indbudt til i Dresden at dirigere det kurfyrstelige Kapel ved en Daabsfest, der fandt Sted ved Hoffet. Han skilte sig saa godt fra dette Hverv, at Kurfyrsten af Sachsen det paafølgende Aar, 1615, udbad sig Schütz tillaans af Landgreven „for et Par Aarstid", og Mesteren blev virkelig i det Væsenlige knyttet til Dresdens Kapel allerede i dette Aar, uagtet han flere Gange var Gjenstand for Reklamationer fra Landgrevens Side som dennes Undersaat og et Par Gange virkelig maatte vende tilbage til Kassel. Efter italienske Forbilleder indrettede han Kapellet i Dresden paa den fortræffeligste Maade, sendte Tydskere til Italien for at lære og indkaldte omvendt Italienere, foruden at han selv uddannede en Skare af gode Elever. Som Scarlatti var æret hos Italienerne, saaledes blev Schütz det hos sine Landsmænd som deres fornemste Lærer. Hans Virksomhed i Dresden, der, som ovenfor berørt, fortsatte sig til hans Død, hævede Kapellet der til en enestaaende Højde, især i Tiden 1621—1631. Men nu kom Trediveaarskrigens Rædsler, og hans Arbejde blev for en Tid forstyrret saaledes, at der ved en Lejlighed klages over, „at man ikke engang kan opdrive en Altist, men maa nøje sig med en eneste Diskantist". Schütz søgte og fik under denne Trængselstid Orlov, og han benyttede denne, foruden til Ophold ved Hoffet i Brunsvig, tillige til to Rejser her til Danmark og til Kjøbenhavn 1633 og 1642, hvortil den tydske Kilde angiver at han var indkaldt af Christian IV., der havde til Hensigt at oprette et Kapel, en Meddelelse, hvis Paalidelighed vi imidlertid overlade vor Kilde at svare for. Schütz skildres — tildels ved sine egne Breve — som en Personlighed, hos hvem Mennesket og Kunstneren var af samme gode Malm. Velvillie og Retfærdighedsfølelse var her tilstede i Forbindelse med Hensynsfuldhed og Indsigt i at magte indviklede og hinanden modstaaende Forhold, saa at de tilsidst bragtes til enigt Samarbejden, derhos en for sin Tid meget tiltalende humoristisk Frimodighed ligeover for fyrstelige Personer. I sine sidste Leveaar havde han trukket sig noget tilbage, og kun ved særlig højtidelige Lejligheder ledede han Musiken i Kapellet; baade hans Kræfter og hans Hørelse havde tabt sig, men hans aandelige Liv var endnu hovedsagelig knyttet til Kompositioner, og dertil kom Studium af theologiske Skrifter.

Som Elev af Gabrieli og under Indflydelse af den dramatisk-musikalske Retning hos Italienerne, især som den fandtes hos Monteverde, havde Heinrich Schütz optaget i sig, hvad hans Tid havde vundet baade med Hensyn til Former og Udtryksmidler. Et Grundtræk i hans Musik er et for sin Tid levende og karakteristisk Udtryk ikke blot for den almindelige Grundstemning, men ogsaa for de enkelte Textbilleder, der støttes af en Textbog, som søger sig et virkeligt Indhold. Bestræbelser efter bestemt Individualisering og dramatisk Levendegjørelse af Indholdet gjør sig gjældende hos ham som hos ingen af hans Forgængere og udvikler sig hyppigt til et helt Tonemaleri. Hos ham finder baade det Blide og det Skarpe i Følelsen, Glædens Lys eller Angerens Mørke og Samvittighedens Braad et tilsvarende Udtryk i Toner, dels ved karakteristiske Bevægelser i Melodiføringen eller Rhythmen, som malende anskueliggjøre Billedet, dels ved Anvendelsen af rolige konsonerende Harmonier eller af skarpe disharmoniske Samklange, paa hvilke sidste han ikke sparer, naar det gjælder om enten at skildre Samvittighedens Kvaler, Dødens Mørke eller Dommens Rædsel. Medens i den gammelkirkelige Kunst alle Lidenskaber bleve tilbagetrængte, for at Sjælens hele Kraft kunde være rettet paa Guddomsidealet, saa stræber nu den nye Kunst at levendegjøre netop Sjælens forskjelligste Rørelser indenfor Kunstens Grændser, for at Musiken derved kunde aabenbare sin fulde Magt over Gemyttet. Men med alt dette forstod Schütz baade selv at bevare den religieuse Ramme og at overlevere den ukrænket til sin Eftertid, og i sit inderste Væsen bevarede han dog, selv under al Indflydelse fra Italien, sin protestantiske Tænkemaade.

Schütz' Kompositioner vare talrige, men ikke alle ere blevne bevarede. Blandt de forsvundne findes en Opera „Daphne", skrevet til en fra det Italienske bearbejdet Text og opført i Anledning af et fyrsteligt Bryllup; sandsynligvis er Partituret blevet ødelagt ved en Ildebrand. Derimod findes endnu hans „Psalmen Davids Sampt Etlichen Moteten und Concerten", hvori Tidens Lyst til at tumle med store og indviklede Kormasser ret faaer et karakteristisk Udtryk; endvidere hans Symphoniae sacrae, der falder i tre Dele, som især ere interessante ved de af obligate Instrumenter ledsagede Sangstemmer. Allerede her træde Instrumenterne ganske selvstændigt op og gjennemføre deres Motiver ved Siden af Sangstemmens eller udvikle Stykkets Hovedmotiver afvexlende med denne. Endvidere maa nævnes hans „Geistliche Concerte" og som dramatisk Kirkemusik hans „Auferstehung", „Sieben Worte", der baade ved Detailbehandlingen og ved den i Helheden herskende indre og ydre Harmoni danner et væsenligt Fremskridt for sin Tid. Den ensformige gængse Psalmodieren er saaledes her afløst af et Recitativ, der holder Middelvejen mellem Melodi og Recitation, en Fremgangsmaade, der imidlertid maa have vakt Betænkeligheder hos den aldrende Mand, der i sine „Vier Passionen nach den vier Evange-

listen" atter vender tilbage til den gamle strenge Stil. Om Schütz end ikke har efterladt noget egenligt Oratorium, som vi nu forstaa det, er det dog ham, der ved sit Arbejde paa at fremstille sit Emne ved Musikens Hjælp alene og uden noget ydre Sceneri væsenlig har afgivet Forarbejderne til denne Kunstform. Det italienske Oratorium i det 17. Aarhundrede gaaer andre Veje. Enten bliver det rent kirkemæssigt og slutter sig ind til Gudstjenesten, eller ogsaa knytter det sig mere og mere til Operaen, som Tilfældet mest var, bestaaer hovedsagelig af en- eller flerstemmig Solosang, medens Korets Betydning efterhaanden mere og mere overses. Derimod udvikler Schütz Koret efter Carissimis Mønster, og det bliver lidt efter lidt til Oratoriets Kjerne, dannende en særlig Kunstform, hverken Kirkekor eller Operakor. Det griber ind i Handlingen, skildrer, beskriver, maler og søger overalt, selv paa det rent lyriske Omraade, at anskueliggjøre, at meddele Musiken Plastik og tydelige Omrids.

Det er saaledes, at Schütz bliver Händels Forløber som Oratoriekomponist, og der bestaaer mellem dem et aandeligt Slægtskab, selv om der endnu er et langt Stykke at tilbagelægge fra Schütz til Händel. Heller ikke veed man noget om en direkte Paavirkning af den Første paa den Sidste, snarere kan man vel antage, at Händel neppe har kjendt noget til Schütz' Arbejder. Thi hvor mægtigt end disse have indvirket paa deres Tid og aabnet Tonekunsten nye Baner, saa synes de dog allerede henimod Slutningen af Aarhundredet at være mindre kjendte. Operaen, den nyvundne Kunstform, rev Alt med sig. Dens Udtryk og Form blev efter Scarlattis Virken meget hurtig mere behagelig, mere indsmigrende og tiltalende. Lige overfor dette maatte Schütz' mandige og alvorlige Arbejder snart forekomme altfor strenge og kantede. Den gamle Skoles redelige Arbejdsomhed og med den den dygtige Kunstdannelse gik hurtigt tabt, og Operaen vidste at skaffe sig Herskerstaven ved lettere og behageligere Midler. Hvad der endnu blev tilbage af grundigt Studium, gik næsten over til Haandværksmæssighed eller gik i en gal Retning. Snart opstod der en betydelig Tvedragt mellem den kirkelige og den verdslige Musik, og Operaens Udbredelse udvidede kun Kløften. Ligesom Schütz havde været den betydeligste Formidler mellem Kunsten i Italien og den i Tydskland, saaledes blev det nu et Aarhundrede senere Bach og især Händel forbeholdt at danne en Bro over Kløften mellem verdslig og gejstlig Musik. De tog, hvad den verdslige Musik paa deres Tid havde af Former og Udtryksmidler, til Hjælp, for ved deres Flid, deres Teknik og Herredømme over Formen at omforme Alt dette til Tjeneste for deres kirkelige Ideer. Navnlig Händels Oratorier skulde her sone det Stridende imellem. Ogsaa Schütz havde til en vis Grad formaaet dette, idet han, alt som han laante meget af den verdslige Musik, dog blev ved at være den ægte kirkelige Mester. Men det blev Händel, der skabte Oratoriet som Kunstretning, denne Formidler mellem gejstlig og verdslig Tonekunst, hvor begge Sider fuldkomment frit og selvstændigt kunde række hinanden Haanden paa Historiens neutrale T rritorium.

Mi-carême.

Af **E. Bukovicz.**

Republiken kan vel være streng mod Kongerne, men ikke mod Dronningerne. Det er ganske naturligt, thi det er jo af Franskmænd, at denne Republik bestaaer, og de kunne ikke fornægte det dem medfødte Galanteri mod det smukke Kjøn. Den tredie Torsdag i Fasten*) er ifølge gammel Pariser Vedtægt helliget de store Vaskeriers Dronninger, de kronede Vaskerkoner, og hele Paris bestræber sig for paa en eller anden Maade at vise dem sin Hyldest. Den trættende, kjedelige Politik har mere end tilstrækkelig forbitret de livsglade Parisere den forløbne Del af Fasten, men Mi-carême har den dog ikke vovet at røre ved, den har ærbødigt gjort Holdt ved den og har besluttet at holde Ferie et Par Dage, for ikke at lægge sig ud med de hundrede og tyve Vaskerier, der findes i de 80 dertil indrettede Flaader og Skibe, som ligge fortøjede langs Seinekaierne, eller med hele det øvrige Paris, som lader vaske hos dem hele Aaret rundt og morer sig med dem i Mi-carême. Det var derfor ogsaa mere end en Tilfældighed, at den officieuse Agence Havas netop den 19. f. M. erklærede Rygterne om Waddingtons Fratræden for ugrundede; det skete tvertimod med velberaad Hu, for at Paris den 20. sorgløst kunde hengive sig til Mi-carême og for ikke at ophidse 120 kvindelige Kompagnier af Vaskerkoner og Alt, hvad der hørte til dem, mod Republiken. Hvor mange Anstrengelser udfordredes der ikke for at desavouere Rygterne om Demissionen! Grévy maatte bede Gambetta, og Gambetta maatte atter bede alle sine politiske Venner om at lade dem have Ro, og først da Roligheden var sikret for nogen Tid — for hvorlænge? — besluttede Waddington sig til at blive, for derved at opretholde Ministeriets og Mi-carême'ns Integritet. Og saa stor var den Indflydelse, som denne havde — ikke den førstnævnte, men den sidstnævnte — at de Radikale holdt deres Ærgrelse over den lige saa uventede som vægtige Indflydelse fra Palais Elysée*) og Palais Bourbon**) tilbage for at le med i det store Latterkor. Til Gjengjæld bryder nu rigtignok deres tilbageholdte Harme saa meget desto tøjlesløsere frem i deres Organer, men Freden existerer nu engang — indtil den næste Krise — og fremfor Alt er derved vundet, at Mi-carême er overstaaet, og ved

*) Mi-carême, „Midfaste", er den tredie Torsdag i Fasten, der i Paris særlig er Vaskerpigernes og Vaskerkonernes Festdag.

*) Præsidentens Bolig.

**) Deputeretkammerets Præsidents Bolig.

Tusinder af Vaskerballier sværmer man nu for Republiken, under hvilken Vaskerpigernes Regjering har udfoldet sig hele fire og tyve Timer igjennem, ligesaa uforstyrret og glimrende som nogensinde tilforn. Paris havde i 24 Timer glemt alt Andet for at bøje sig under Vasketræets*) Scepter, som den Dag blev svunget af Vaskeriernes Dronninger — et mildt Scepter var det, under hvilket Devisen lød: jo galere, jo bedre.

Det smukke Ambigutheater, i hvilket den dramatiserede Udgave af Emile Zolas Roman «l'Assommoir» nu allerede er oppe i Halvfjerdserne, spillede paa denne Dag Stykket til en Matinée og havde indbudt tyve af de berømteste Lavoirdronninger til i første Etages Loger at overvære Forestillingen, hvis første Akt, som bekjendt, væsenlig spiller i et Vaskeri (Lavoir). Det var altsaa kun simpel Referentpligt, paa en Dag, der særlig er helliget Vaskerpigerne, at overvære en Forestilling, der bestaaer af et Vaskeri = Stykke og spilles for et Publikum af Vaskerkoner. Det er Naturalismens Hævn, at lade En se det Stykke, som strax ved den første Forestilling vakte Ens kritiske Uvillie, endnu engang ved den 75. Forestilling. Jeg forekom mig selv som den Stamgjæst i et Theater, der da han saae „Et Vaisenhusbarn" for hundrede Gang, sagde: „Jeg forstaaer ikke Folk; saadant et Stykke, og dog seer jeg hver Gang det samme Publikum!" Denne Gang maa jeg dog til Publikums Retfærdiggjørelse fremhæve, at Tilskuerpladsen var den egenlige Skueplads, medens Scenen selv stod i anden Række. Og det var ret heldigt; thi Kl. 1 om Formiddagen, umiddelbart ovenpaa Frokosten, at skulle nyde et Brændevins=Drama som «l'Assommoir», er dog vel meget forlangt. Boulevarden udenfor Theatret var allerede inden Forestillingens Begyndelse sort af Mennesker, der ventede paa, at „Dronningerne" skulde komme kjørende. Tilskuerpladsen var ligeledes propfuld, men Forestillingen begyndte, uden at Majestæterne havde indfundet sig. Nogle af dem havde ladet sig repræsentere ved nogle smukke Kolleger, medens Andre havde ladet deres Loger staa tomme, og kun et Par Stykker beærede vel Forestillingen med deres Nærværelse, men vare inkognito — saa hurtigt antager man med en ny Værdighed ogsaa nye Vaner. De havde aflagt de forgyldte Kroner, Skjærf og øvrige Attributer, med hvilke de under deres Optog i Gaderne vare udpyntede, men man kunde kjende de noget aldrende Skjønheder paa deres af Seinevand og Sæbeskum rødfarvede Arme og paa det stolte Blik, som de kastede ud over Salen. Mi-carême'ns Kongerige er nemlig et Valgrige, hvis Budget bestrides af den Valgte. Da de Yngste og Smukkeste ikke have de nødvendige Fonds til Kongemagtens Udøvelse, og da blandt de Yngste enhver Vælgerinde vilde anse sig selv for den Smukkeste, har man foretrukket at vælge Lavoirets Dronninger blandt „de Ældste og Smukkeste" — hvilket sidste Ord ikke maa tages i altfor bogstavelig Betydning.

Skuespillerne i „l'Assommoir" have drevet det til en Fuldkommenhed i Sammenspillet, der næsten er farlig. Saa gode Profeter kunne næsten vinde Tilhængere for en daarlig Tro. Publikum kom i Henrykkelse over enhver Scene og udbrød i begejstret Jubel over ethvert Tableau. De nette hvide Kapper, der saaes overalt i Parkettet, i Logerne og paa Galleriet, retfærdiggjorde til en vis Grad dette Overmaal af Bifald. Et Publikum, der selv staaer ved Vaskerballien hele Aaret rundt, morer sig, naar det paa sin Fridag seer Andre vaske, og derfor kom det i saa stærk Begejstring over denne Tragedie om en Vaskerpige og særlig over dens andet Tableau: I et Vaskeri. De to henrivende Dødsfjender, den blonde Petit (Gervaise) og den mørke Munte (Virginie) have imidlertid ogsaa drevet det til en Virtuositet i Tvekampen, der vel maa kunne henrykke et særlig sagkyndigt Publikum. Sæbevandet sprøjter rundt til alle Sider og slaaer klaskende op paa de fine Skikkelser, der nu rejse sig i hele deres Højde for at gaa løs paa hinanden med Battoirerne. Mlle. Petit forbereder sig til at føre det afgjørende Slag — Resten faaer man, som bekjendt, ikke at se. Lavoirernes Beherskerinder vare synlig skuffede over, at man forholdt dem denne Rest.

Over de første Tableauer i «l'Assommoir» hviler der forresten en ganske frisk og kvik Aand, som ogsaa faaer et ret fyldigt Udtryk gjennem Udførelsen. Desuagtet vare dog ogsaa allerede nu Mellemakterne de interessanteste. I Theatrets store Foyer fandt nemlig „Dronningernes" festlige Modtagelse Sted; thi disse foretrak vel at paradere paa Boulevarden for hundrede Tusinder af Tilskuere fremfor at vise sig i Theatret for Hundreder, men Høfligheden bød alligevel, at de takkede Husets Herre, der havde været saa venlig at indbyde dem til Matinéen, og at vise sig for Folket, der havde ventet dem til denne. Stærke Leveraab ude paa Gaden forkyndte allerede, hver Gang en ny Majestæt ankom til Theatret. Hun traadte derpaa med Krone, Skjærf og andre Prydelser og omgiven af et glimrende Følge af smukke og smukt kostumerede Piger og saa forrykt som muligt udmajede Mænd ind i den af Publikum opfyldte Foyer, for at takke Theatersekretairen, der repræsenterede Direkteuren, for den venlige Indbydelse og for at gjøre Gjengjæld for denne med en Indbydelse til Maskeraden om Aftenen i Rue de Bondy. Nogle af disse Døgnbronninger vare dog saa venlige i al deres Højhed og Glands at tænke paa deres Ringhed i den øvrige Del af Aaret og bad derfor om, at de maatte have den dem tilbudte Loge tilgode til en anden Gang. Rørt over saa megen Nedladenhed tilstod Sekretairen dem denne Bøn, og med lige saa megen Anstand, som de vare komne, vendte de tilbage til deres Kjøretøjer, for paany at vise sig for det glædedrukne Paris. Det blev overdraget Theatrets anden Regisseur at modtage Majestæternes Indbydelser. Hans Navn fortjener at foreviges for de Bedrifters Skyld, han i den Anledning udførte; Ploton hedder den brave Mand, der maatte drikke med alle Vaskeriernes Dronninger fra Lavoirs de la Forge Royale, du Marché Noir, Saint Bernard, des Halles, du Luxembourg o. s. v., o. s. v., og som kom velbeholden derfra.

Det var et ejendommeligt levende og friskt Indtryk, man modtog saavel af Stykkets første virkningsfulde Billeder som af Mellemakterne i Foyeren med dette Komediespil af fingerede Dronninger og endelig af det storartede Folkeliv i den endnu større Foyer paa Boulevarden udenfor Theatret. I denne Del af Stykket seer man endnu Arbejdernes fattige Levemaade og ødsle Kjærlighed i deres lyseste Billeder, og i Theaterfoyeren og paa Boulevarden har man Lejlighed til at se adskillige af disse Folk i deres eneste aarlige Fest. Efter det andet Tableau i Lavoiret foregik der paa Skuepladsen en privat Scene, som det var

*) Battoir er det flade Træ, hvormed Vaskerpigerne banke Tøjet.

Skade at Tæppet gik ned for; thi paa denne Dag og hos dette Publikum vilde den have interesseret ligesaa meget, som om den havde hørt med til Stykket. Vaskerpigerne i «l'Assommoir» proklamerede nemlig den fortrinlige og elskværdige „Gervaise", Mlle. Helene Petit, til deres „Dronning" og overrakte hende en Laurbærkrands. Det vilde have været en god Erstatning for, hvad der fulgte efter; thi naar det femte Tableau er forbi, regjerer Brændevinen og alle dens modbydelige Følger: Fuldskab, Drankervanvid, Død og Mord. Der hørte ingen synderlig stærk Villie til at rive sig ud af den Atmosfære af Snaps, Taarer og Blod, der fra nu af vilde fylde Theatret, og i den smukke Foraarseftermiddag beslutte sig til at drive om paa Boulevarden og iagttage Mi-carême'ns brogede Liv. Ogsaa paa de andre Tilskuere kunde man mærke, at det for hver Mellemakt, der gik, faldt dem vanskeligere og vanskeligere at vende tilbage til deres Pladser i Salen, hvis Gasblus, naar man havde seet Foraarssolen udenfor, tindrede En imøde som glødende Kul, der blændede Øjnene uden at lyse. Efter femte Akt saae jeg derfor ogsaa kun et forholdsvis ringe Antal vende tilbage til Salen — og jeg for min Del lod mig uden Modstand føre med af Menneskestrømmen, der bølgede langsomt frem og tilbage langs Boulevardens Husrækker og som stuvede sig sammen, hver Gang der var Noget at se.

Lykkelige Parisere! Hvem der dog kunde føle ligesaa barnligt som de og med dem blive Barn igjen! De kunne le af Hjertens Lyst blot over en forloren Næse, og de Kostumer, der allerede have gjort deres Skyldighed hele Karnevalstiden igjennem og synes at have udtjent i Valbelysningen, vises med sand Stolthed frem endnu engang i Foraarssolens Skjær; ethvert Instrument, Skralden ikke undtagen, der paa nogen Maade kan genere en Trommehinde, er godt nok til at maltrakteres med største Fornøjelse; man synger, dandser, springer og holder Taler, lige meget om Nogen hører eller seer paa En eller ej. Boulevarderne ere opfyldte af maskerede, kostumerede eller hverdagsagtig klædte Personer, og man morer sig ligesaa kosteligt over Børnestregerne som de Bébés og Moutards, der fantastisk udklædte trækkes med i Trængselen, for at de kunne more sig med de Voxne. Saaledes seer en Mi-carême ud, lige til det bliver mørkt; derpaa skynder man sig at spise til Middag, for at man saa hurtigt som muligt kan komme til et Bal og dandse hele Natten lige til den lyse Morgen. Men ud af denne brogede og tildels lurvede, men altid lystige Maskevrimmel træder Vaskerpigernes Optog, der er morsomt og farverigt kostumeret og arrangeret, virkningsfuldt frem. Optogene aabnes af Forridere med Standarter og Faner, der bære de forskjellige Lavoirers Farver og Navne; derpaa følge „Dronningerne" med deres „Konger" — thi ogsaa saadanne vælges der, men væsenlig kun med det Formaal for Øje, at de skulle deltage i Udgifterne —; derpaa komme store Fire- eller Sexspands Vogne, paa hvilke der er arrangeret forskjellige Grupper, og Optoget sluttes af en Skare Ryttere. Saaledes tumler det langs Boulevarderne, og kun engang imellem gjøres der en lille Afstikker til den kongelige Residens i Rue de Bondy, hvor man tager sig et lille Glas.

Mi-carême synes i Paris at være en Festdag ligesaa gammel som selve Fastelavn, og man kan neppe finde tilbage til dens Oprindelse. Et af de ældste Vidnesbyrd om den haves i et Skulpturarbejde paa Place des Halles, hvor der sælges Frugt og Grøntsager. Reliefet forestiller et i Sten udhugget Vildsvin. Foran denne Mi-carême'ns Afgud samles Hallernes Sælgere og Sælgerinder for der at gjøre Fastelavnsløjer, og de Yngste blandt dem tvinges til at kysse Vildsvinet, hvilket ikke altid skeer ganske blidt, idet man støder deres Næser mod det. Hvormange blodige Næser er der ikke gaaet med, forinden Stensnuden er bleven flad og glat, ligesom Foden paa St. Petersstatuen i Rom, der i Aarenes Løb er bleven næsten kysset bort af de Troende, som have besøgt Peterskirken, hvor Statuen er opstillet. Det Indtryk, Vildsvinesnuden har faaet, aflægger et stærkere Vidnesbyrd end alle Krøniker og Historiebøger om Mi-carême'ns mange hundrede Aars Alder og for, at man under den har givet Lystigheden Tøjlerne. Efterhaanden er den bleven Vaskerpigernes Fest, idet disse have sat Løjerne i System, men hele Paris tager endnu som fordum Del i dem af sin ganske Sjæl.

Da jeg saae den vilde Lystighed under Mi-carême'n, da forstod jeg, hvad Heine saa nervevystende har beskrevet, nemlig det Indtog, som Koleraen, denne Dødens Dronning, holdt i Paris under Mi-carême'n i Aaret 1832. Den havde blandet sig mellem Lavoirernes Dronninger og var grusom nok til netop at tage Staden i Besiddelse den Dag, paa hvilken disse hengav sig til deres Narrestreger, medens den allerede Uger igjennem havde holdt en frygtelig Høst i England. Dette skete den 29. Marts, og Heine fortæller bl. A. derom Følgende: „Paa denne Aften vare Redouterne stærkere besøgte end nogensinde tilforn; den kaade Latter overdøvede næsten den stærkeste Musik, og man gik endog saa vidt, at man drev det til en „Chahut", en ingenlunde tvetydig Dands, og man forfriskede sig derhos med Is og alleslags kølende Drikkevarer — da pludselig den lystigste af alle Harlekinerne mærkede en altfor stærk Kulde i Benene og tog Masken af, hvorved han til Forbauselse for Alle fremviste et Ansigt, der allerede var ganske violet. Man følte snart, at dette ikke var Spøg; Latteren forstummede, og i Læssevis kjørte man lige fra Redouten til Hotel Dieu, det store Centralhospital, hvor de Ankomne, der endnu vare iførte deres Maskeradedragter, hurtig opgav Aanden. Da man i den første Skræk strax frygtede for Smitte og de ældre Gjæster i Hotel Dieu opløftede et frygteligt Angstraab, blev de Døde saa hastigt begravede, at man, efter hvad der siges, ikke engang gav sig Tid til at trække de brogede Narredragter af dem, men lagde dem i Graven med dem paa." — Det er ikke saa forunderligt, at man i Frankrig hænger konservativt ved gamle Skikke og Vaner; thi disse have næsten allesammen deres Historie, og da denne ikke sjeldent er en Historie om Rædsler og Sorger, glemmer man hverken disse eller de Skikke, der knytte sig til dem.

I dette Aars Mi-carême faldt der ingen mørk Skygge fra Fortiden eller skjæbnesvanger Begivenhed i Nutiden hen over Parisernes glade Liv og Færden; i mange Aar have de ikke i den Grad udelt kunnet hengive sig til deres Fornøjelser som denne Gang, da Krigens Saar ere lægte, da Verdensudstillingens Triumfer endnu ere i Alles Minde, da Mac-Mahon ikke mere er Republikens Præsident, og da Waddington vedbliver at være Ministeriets Præsident. Foraaret smiler venligt til dem, der er ingen Skyer paa Himlen, hverken i Paris eller i Versailles, og medens de store Børn i Paris hengive sig til den vildeste Glæde,

diskutere Kamrene i Versailles alvorligt Spørgsmaalet om en Normalundervisning for de smaa Børn.

En Mand, der fabrikerede Masker, udmærkede sig ved en Velgjørenhed af en ganske særegen Slags. Han uddelte nemlig til alle virkelig Trængende — forlorne Næser. Manden havde en uhyre Afsætning og aflagde samtidig en forbausende Prøve paa sin Fantasis Rigdom i den Mangfoldighed af forskjellige Masker og Næser, han formaaede at fremstille. Overalt mødte man de utroligste Ansigtsformer, som næsten alle vare uimodstaaelig komiske. Før Middagstid vare alle Sidegader tomme; alle Mennesker vare paa Boulevarderne og blev der, indtil Sulten drev dem hjem eller ind paa Restaurationerne.

I den Nat, der følger efter Mi-carême, dandses der i alle offentlige Lokaler, og navnlig ere Lavoirernes Baller meget interessante at bivaane, men der vaages strengt over Adgangen til dem, saa at det er meget vanskeligt at komme ind i en af de Dandsesale, der ere lejede af en af Lavoirernes Dronninger, medens man derimod kan blive expederet temmelig hurtigt ud af dem. Allerede længe havde en af mine Venner og jeg spekuleret paa, hvorledes vi skulde komme med til et saadant Bal, og vi havde i den Anledning lagt en snild Plan. En Indbydelse til et saadant Bal kunde kun opnaaes gjennem vor Vaskerkone. Hun var hverken smuk eller elskværdig, men alligevel gjorde vi Kour til hende i flere Maaneder, og navnlig tog vi tiltakke med en Vask, hvis Beskaffenhed kun kunde undskyldes dermed, at hun var saa fuldstændig optagen af Forberedelserne til sit Kostume. Vor Forsagelse blev da ogsaa virkelig belønnet med en Indbydelse til det Lavoirs Bal, hvortil hun hørte, og som hed Lavoir des Martyrs, maaske fordi det udkrævede et helt Marthyrium at komme med dertil.

Dette Bal blev afholdt en lille Dagsrejse fra det egenlige Paris, ude i Avenue de Clichy. I Forsalen blev vi underkastede en alvorlig Mønstring, der næsten var ligesaa streng som en Pasrevision. Vi vare imidlertid blevne advarede iforvejen og havde truffet vore Forberedelser, for at man ikke skulde antage os for mistænkelige Personer. Vi havde saaledes givet Afkald paa den i Paris ellers uundgaaelige sorte Hat, havde iført os et lidt forvovent Toilette og havde øvet os i et Par raske Argôtalemaader, ved Hjælp af hvilke vi ogsaa slap godt igjennem Kontrollen. I selve Balsalen gik det lystigt til. En musikalsk Kvartet, bestaaende af en Basun, en Trompet, en Basfiol og en stor Tromme gjorde et ubeskriveligt Spektakel i tre Fjerdedels Takt, og henrivende kostumerede og virkelig ogsaa i sig selv henrivende unge Piger og morsomt maskerede Mænd dandsede med lidenskabelig Virtuositet. Ofte gled Parrene paa det glatte Gulv, undertiden maaske som en Følge af de talrige Besøg, de havde aflagt i Rue de Bondy, eller af den forud for Ballet gaaede Banket, men derfor slap de ikke det Favntag, hvormed de holdt hinanden omslyngede i Dandsen, og de afbrød heller ikke denne et Øjeblik længer, end det var nødvendigt for atter at rejse sig op. Langs Væggene sad Lavoirets ældre Damer, og i deres Midte tronede „Dronningen“, en statelig Blondine paa mellem 36 og 40 Aar med et ganske net Ansigt og med en virkelig imponerende Værdighed. Hun var, efter hvad man fortalte mig, endnu „Pige“, og hendes Medregent „Kongen“ stod ikke i nogetsomhelst andet Forhold til hende, end at han fik Lov til at deltage i Udgifterne til Festen. „Dronningens“ stolte Pande bar et Diadem af gyldne Ax og Laurbær, fra hendes højre Skulder strakte der sig et umaadelig bredt himmelblaat Atlaskes Baand ned til hendes venstre Hofte, og paa dette bar hun Lavoir des Martyrs' Mærke eller Vaaben i Guld, hvilket ogsaa i forstørret Maalestok var anbragt paa hendes Bryst. Hendes sorte Atlaskeskjole var forsynet med et Slæb, med hvilket „Dronningen“ efter hver Dands og hilset af Mængden med Raabet «Vive la Reine» personlig fejede Dandsegulvet.

Den „Konge“, som stod ved Siden af denne imponerende jomfruelige „Dronning“, var en lille og smækker Skikkelse. Kun han alene havde Ret til at byde Dronningen Armen, naar hun foretog de omtalte Promenader gjennem Salen, hvad der faldt ham meget besværligt, da han ikke var større, end at han magelig kunde staa under hendes Arm. Han saae ganske pudsig ud, som han her var iført alle Tegnene paa sin Værdighed. Hans Livfarve var „Højrødt med Guldfrynbser“. Et Skjærf af denne Farve strakte sig fra hans højre Skulder til hans venstre Hofte, saaledes at dets nedhængende Frynbser slog ham om Hælene; om Halsen havde han et Tørklæde af samme Farve, om Armen bar han et lignende Bind, og i et af hans Knaphuller dinglede der en Maske. I Begyndelsen troede jeg, at det var en af de Tilstedeværende, der havde klædt sig ud som Baandkræmmer; først senere erfarede jeg, hvem han var, skjøndt han gjorde sig Umage nok for at virke ved en imponerende Optræden. Blandt de øvrige Tilstedeværende lagde jeg navnlig Mærke til et overordenligt livligt tolvaars Pigebarn, der lignede den jomfruelige Dronning, hvis Datter hun ogsaa var, som den ene Draabe Vand den anden. Hun var overalt i Trængselen, hvor denne var størst, og hvert Øjeblik hørte jeg hendes spæde Stemme raabe «Vive la Reine!» saalænge til de Andre fulgte efter og istemte Raabet.

Vaskerpigerne vare, som sagt, alle meget smagfuldt kostumerede; de kunde godt have viist sig paa et Operabal, og man vilde have regnet dem blandt de smukkeste Masker paa et saadant. Maaske var der sparet noget Mere paa Silke og Kniplinger, end Tilfældet ellers plejer at være ved de Dragter, man seer paa Operaballerne, men til Gjengjæld havde de pyntet sig med en Rigdom af hvidt Linned, som man ellers kun sjelden seer i det daglige Liv. Og dette Linned var pibet og kruset og stivet, saa at de Personer, der bar det, næsten saae ud som Biskuitfigurer, der lige vare tagne ud af de smukke Boutikker i Palais Royal. Rimeligt nok er det, at dette Linned skulde tjene som Reklame for Lavoir des Martyrs.

Ved Midnatstid traf „Dronningen“ sig tilbage, men kun for kort efter at vise sig i en endnu mere straalende Dragt. Hun bar ikke mere den svære sorte Atlaskes Dragt, som hun i Begyndelsen af Aftenen havde været iført, men havde indhyllet sig i en blaa Sky af Tarletan, over hvilken hun ligesom tidligere bar alle sine Distinktioner. Den blaa Dragt i Forening med hendes hvide Handsker og røde Arme gav hende Udseende af en vandrende Trikolore. I dette Kostume gav hun Kour til Lavoirets ældre Damer, men i den Kreds, der omgav hende, hørte jeg mange spydige Bemærkninger og saae mangt et haanligt Smil — det er jo ikke saa forunderligt; thi hun var jo omgiven af lutter Tronprætendenter, og der findes jo ingen Lud saa skarp og ingen Sæbe saa stærk, at de kunne befri Menneskene for deres smaa Svagheder.

I tidligere Tid valgte alle Vaskerier i Paris kun en eneste Dronning, og man kan altsaa tænke sig, hvormange Intriger og Kombinationer der ere gaaede forud for et saadant Valg, især da man dengang valgte den Skjønneste af alle Vaskerpigerne. Den Valgte fik naturligvis Hovedet aldeles fordrejet paa en saadan Dag; hun blev med eet Slag berømt og glemte derover baade sin Vaskeballie og sin tidligere Kjæreste, og fra at have været Vaskeriernes Dronning sank hun som oftest ned til først en kort Stund at blive Dandsebodernes Dronning og derpaa ende i Elendighed, Sygdom eller Selvmord. Krøniken kan fortælle adskillige Historier af denne Art saavelsom om „Dronninger", der om Natten efter Mi-carême dandsede sig tildøde, men den har kun to enkelte lyse Billeder at opvise til Gjengjæld for saamange mørke. Det ene af disse fortæller om en fattig Lord, hvis Hjerte var blevet bedaaret af en „Dronnings" friske Skjønhed og Livsglæde, saa at han gjorde hende til sin Hustru; det andet om den engelske Millionair, den for sin Skjønhed berømte Lord Seymour, der i 1841 lod sig selv kaare til Vaskerpigernes Dronning. Han skal have seet glimrende ud i sin Forklædning, men det kostede ham rigtignok en af hans Millioner at blive valgt.

Dronningen for Lavoir des Martyrs saae mig just ikke ud, som om hun kunde vente, at en Lord vilde tage hende til Ægte, og hendes dybt nedringede Balkjole viste ligeledes tilstrækkelig tydeligt, at hun ikke heller var en forklædt Lord, men derimod gjorde hun bestemt Indtrykket af, at hun den følgende Dag vilde være at træffe ved sin Vaskeballie og at hun der med fuld Kraft vilde bruge sit Battoir. Det var ikke uden Hensigt, at hun havde stiftet Toilette, hendes Baldragt viste, at hun vilde dandse, og „Kongen" var naturligvis udseet til at være hendes første Kavaler. Han blev da ogsaa tumlet af hende i Polkaen, saa det var en Fornøjelse at se paa. Jeg havde idetmindste stor Fornøjelse deraf, men Hs. Maj. lod til at tage mig dette ilde op; thi han kom hen til mig og spurgte mig, idet han sendte mig et gjennemborende Blik, om jeg var Stedets Vært. Kongen havde altsaa seet, at han ikke havde en af sine egne Undersaatter for sig, og jeg vidste derfor ikke bedre, end stiltiende at bekræfte hans Spørgsmaal. Med al den Værdighed, som Udførelsen af en saa vigtig Regjeringshandling krævede, bestilte han derpaa „tolv Bajere" hos mig, og jeg gik — men ikke for at hente Øllet. Klokken var bleven to, det Tidspunkt paa Natten, hvor tjenstvillige Hænder pleje at hjælpe de Fremmede med at komme bort, og jeg gik for at spare dem Ulejligheden hermed.

Resten af Natten tilbragte jeg med at tage fra Maskerade til Maskerade. Overalt fandt jeg, at der var saa fuldt og saa varmt, at man var nær ved at kvæles, men at Lystigheden desuagtet var lige vild og lige uskyldig. Da jeg om Morgenen, da det begyndte at blive lyst, kjørte hjem, var hele det brogede Maskeliv igjen for en Times Tid flyttet ud paa Gaderne. Det gjorde et ejendommeligt Indtryk at se Modsætningen mellem de hjemvendende forvaagede Nattegjæster og Arbejderne, der nu begyndte deres Dagværk. De Sidstnævntes Alvor syntes formelig at træde de Førstes Narrestreger truende imøde, og Gadefejerne tog sig ikke altid ivare for, at ikke lidt af Støvet fra deres Koste fløj op paa de hjemvendende Maskeradegjæster, eller for at svippe med Kosten hen over de Sidstnævntes Fødder. De Hjemvendende lod sig imidlertid ikke forstyrre heraf i deres gode Humeur og optog det Hele som en Spøg; de lo deraf og opførte endog en lystig Dands paa Place de la Barrière St. Jacques. Ogsaa denne synes at være en Skik, der forplanter sig fra Aar til Aar, og erindrer om en sørgelig Historie. Den 24. Marts 1843 om Morgenen efter Mi-carême blev Morderne Norbert og Deprèz henrettede. Guillotinen var om Natten bleven rejst paa den nævnte Plads, og de hjemvendende Masker opførte rundt om Skafottet en forfærdelig Kankan, i Ordets egenlige Forstand en Dødningekankan.

Mi-carême er altsaa, bortseet fra de mørke Erindringer, der knytte sig til den som til enhver anden gammel Skik i Paris, en munter Hvilestation paa den lange Fastens Vej mellem Fastelavn og Paaske. Den vilde vistnok for længe siden være bleven afskaffet som overflødig, da man ellers ikke forsømmer at more sig efter bedste Evne ogsaa i Fasten, hvis ikke Vaskerpigerne, som Erstatning for, hvad de ellers maa døje i Aarets Løb, havde Ret til at more sig paa den og hele det øvrige Paris med dem. Den tredie Torsdag i Fasten er i Virkeligheden den allerlystigste Fastelavnsmandag, og af den Grund vil rimeligvis Mi-carême aldrig blive opgivet.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier**.

Fortsat.

III.

Der gik adskillige Aar, og man hørte ikke mere tale om Jacques. Vel modtog Jean Vineux de første Dage af hver Maaned et Brev med Poststempel fra Paris, men det puttede han regelmæssig i sin Lomme, uden at fortælle Nogen, hvad det indeholdt, saa der var al Sandsynlighed for, at det just ikke bragte gode Nyheder. Ogsaa han forsvandt fra Synskredsen; han var bleven gammel og havde ondt ved at finde sig i den Gigt, der plagede ham og hindrede ham i at passe sine Forretninger, da den holdt ham fængslet til hans Værelse den meste Del af Tiden; han afstod Værtshusholdet til Suzon, hans gamle Pige, der havde samlet sig nogle Skillinger, og trak sig tilbage. Hans Stilling i den lille By havde ikke været saa betydelig, at han efterlod nogen tom Plads i de Stamgjæsters Kreds, der hver Dag indfandt sig i den lave Gjæstestue for at drikke og spille Kort.

Ingenting forandrer sig i disse døde Smaabyer, hverken Bygninger eller Sædvaner eller Beboere, og var Jacques kommen tilbage efter sin lange Fraværelse, kunde han godt have troet, at han først var rejst Dagen iforvejen; var han atter begyndt paa sine Spadseretoure rundt om Fabriken, vilde han have fundet de samme nysgjerrige Ansigter skjulte bag Vinduesgardinerne; han vilde have hørt den samme revnede Klokke og Maskinernes ensformige Tiktak; hver Søndag vilde han, ligesom i tidligere Tider, have seet den store Egetræsport med Staalsømmene, som aldrig blev aabnet i Ugens Løb undtagen for meget vigtige Besøg, dreje sig om sine Hængsler, naar det var Tid til at gaa i Messen, og lade Fru Pivier, Claudine og den lange Victor passere igjennem.

Claudine stod dengang i sin Ungdoms fulde Blomstring, og naar hun traadte ud af Kirken, fulgtes hun med Øjnene af de unge Mennesker, der efter gammel Skik flokkedes foran Indgangen og lorgnetterede de unge Damer. Mere end een af dem havde søgt at fæste hendes Opmærksomhed paa sig; men alle galante Forsøg vare strandede paa de to Dragers Aarvaagenhed, der aldrig veg fra hende, og paa hendes egen Ligegyldighed, der beskyttede hende endnu bedre. Hun syntes hverken at se eller at opfatte nogen Ting; hendes blege Ansigt med de store sorte Øjne havde et Udtryk af Sørgmodighed, som fremkaldte mange Bemærkninger; det hed sig, at hun blev holdt indespærret og aldrig saae andet Selskab end den Bejler, som hun haardnakket vedblev at afvise; det hed sig ogsaa, at hun paa Bunden af sit Hjerte trofast gjemte en hemmelig Kjærlighed; men man prøvede forgjæves paa at komme efter hendes Hemmelighed. Jacques var for længe siden glemt, der var Ingen, der tænkte paa ham mere, maaske med Undtagelse af nogle Sladdersøstre ude i Forstaden, som endnu huskede det grønne Hus. Suzon lod sig forstaa med, at hun vidste en hel Del om den Ting; men nogen rigtig Forklaring kunde man ikke faae af hende, og naar hun blev udspurgt, indskrænkede hun sig til at svare med en gaadefuld Mine: „Vent blot — det vil nok vise sig."

En Formiddag, da hun fik sig sin sædvanlige Faddersladder i Døren til Værtshuset med de Nabokoner, der uvilkaarlig droges til Huset af de Flasker med Indhold af forskjellig Farve, som prydede den tinbeslaaede Disk i rig Mangfoldighed, kom Hotel „Grand Monarque"s gule Kareth forbi og kjørte op ad Bakken med en Støvhvirvel i sine Spor.

En elegant klædt Dame, hvis Ansigt skjultes af et tæt Slør og som søgte Ly mod Solen under en kouleurt Parasol, sad ganske alene i den. — „Det er en af Skuespillerinderne fra Paris!" sagde Mutter Rose, som var Byens levende Krønike.

„Hvad for Skuespillerinder?"

„Veed I ikke det? Der er kommet en hel Bande hertil fra Paris igaar, og de boer i „Grand Monarque". De skal give en Forestilling til Ære for . . . for . . . for ham . . . ja, jeg kan ikke komme paa Navnet."

„Ja, jeg kan saamænd heller ikke komme paa det; men jeg veed nok, hvem I mener; det er vores berømte Bysbarn."

„Akkurat, ham, Skribenten, som de har rejst en Statue for nede i Anlæget, og som nu skal højtideligholde sin . . . sin . . ."

„Vent lidt . . . sit Hundredaarsjubilæum."

„Sit Hundredaarsjubilæum! . . . Er I vis paa det?"

„Aldeles vis."

„Naa, ja det gjør nu heller ikke noget til Sagen, men det er derfor, at hele Byen er i Bevægelse og at der er blevet brolagt paa Torvet . . . Og Theatret, som har været lukket i to Aar, er nu blevet aabnet igjen, og Skuespillerne fra Paris skal spille iaften efter Festmaaltidet for Underpræfekten, Mairen og alle de Fornemme . . . de skal spille et Stykke af . . . af ham . . . Gud, hvad det er for et svært Navn."

„Naa, af Statuen . . . Troer I da, Mutter Rose, at den Dame er en af Skuespillerinderne?"

„Ja, det troer jeg rigtignok. Det kunde da Enhver se, selv om ikke Vognen fra „Grand Monarque" var Bevis nok derpaa. Saae I ikke hendes Slør og hendes Parasol? Troer I, at ordenlige Fruentimmer majer sig saadan ud?"

„Hvor mon hun skulde hen?"

„Ja, hvem kan vide det? Saadanne Fruentimmer kjører i Kareth barestens for at smide Pengene ud af Vinduet; jo, det kjender jeg nok, fra dengang jeg var i Paris. Det lader til, at disse her har Lommerne fulde af Penge; Fader Baptiste, som var tilstede, da de kom, har fortalt mig, at han aldrig har seet saadan en Mængde Kufferter."

„Se der . . . der kommer hun tilbage . . ."

Hestenes Bjælder, hvis muntre Klang havde tabt sig i Frastand, lod paany deres Klingren lyde i Sladdersøstrenes Øren. Lidt efter kom den gule Kareth tilsyne; den kjørte i Skridt. Da den var kommen lige ud for Værtshuset, gav Damen med en fint behandsket Haand Kudsken Tegn til at standse, og idet hun lænede sig ud af Vognen, tiltalte hun den forsamlede Klynge, der nysgjerrigt havde nærmet sig. — „Undskyld, men kunde De ikke sige mig Besked om en Ting? Jeg er kjørt fejl. Jeg søger Doktor Renés Bolig, det grønne Hus, som jeg troer man kalder det . . . Efter de Oplysninger, jeg tidligere har modtaget, troede jeg, at det laa oppe paa Bakken der."

Den gamle Suzon var traadt frem. „Det tager Fruen heller ikke fejl i. Det er der. Men Doktoren er død for mange Aar siden."

„Er han død? . . . og hans Kone og Datter?"

„Frøken Claudine har det godt. Men Fruen er for mange Aar siden gaaet samme Vej som sin Mand."

„Boer Frøken Claudine endnu her i Byen?"

„Ja, hun boer hos sin Tante, Fru Pivier . . . Den store Fabrik i den anden Ende af Byen . . ."

Skuespillerinden raabte til Kudsken: „Hørte De det? Videre!"

Hun takkede Sladderkompagniet med et yndefuldt Smil; Karethen satte sig igjen i Bevægelse, medens de endnu gjorde deres allerdybeste Reverenser, ikke fordi Skuespillerinden indgød dem nogen særlig dyb Respekt, men for at vise hende, at man ogsaa kjender til Levemaade i Provindserne. — „Saae I det? Hun lagde Haanden paa Hjertet, da vi fortalte hende om Doktorens og hans Kones Død . . ."

„Hun vil nok besøge Frøken Claudine. Men hvor kan en ung Pige tage mod Besøg af en Skuespillerinde? Det gaaer dog virkelig ikke an."

„Aa hvad . . . hendes Fader var jo Pariser; disse Folk fra Paris har ingen Moralitet. Man fortalte engang, at han havde givet hende en Theaterdame til Gudmoder . . ."

Medens de gode Koner snakkede og skumlede, rumlede Karethen med megen Støj lige igjennem den lille By; alle Vinduer kom op paa dens Vej, Folk vendte sig om og stod stille og saae efter den paa Fortougene, Kjøbmændene løb ud i Boutiksdøren, og fra Dør til Dør lød det: „Se bare, det er en af Skuespillerinderne fra Paris!"

Denne Nysigenhed antog tilsidst i de længere bortliggende Gader en saa generende Karakter, at Skuespillerinden træt og kjed af det stod ud af Vognen, lod sig vise Vejen til Fabriken og besluttede at gaa det sidste Stykke tilfods. Omsider naaede hun en Port, hvor Ejerens Navn stod indgraveret i en Messingdørplade: Fru Pivier & Søn. Hun ringede paa; ved Lyden af den plumpe Klokke, som sattes i Bevægelse af en Jerntraad med en Harefod som Haandtag, kom en svær Bondepige tilsyne. — „Hvad ønsker De?"

„Jeg vilde gjerne tale med Frøken Claudine."

Pigen gjorde umaadelig store Øjne; efter at hun havde betænkt sig en rundelig Tid, førte hun Damen gjennem en bred Gaard, som til Nød kunde gaa for en Eng, saameget Græs groede der mellem Brostenene, lod hende stige op ad fem Trin til en Veranda, bukkede sig ned og fremtog under Gulvmaatten en Nøgle, som hun ikke uden Besvær fik drejet rundt i en rusten Laas, førte hende ind i en kold, mørk og kun halvt meubleret Sal og smuttede saa ind i Værelset ved Siden af, til hvilket hun lod Døren staa paaklem. Samtalen, som blev ført derinde og som, efter Stemmen at dømme, lod til at være meget livlig, forstummede. — „Hvad er det for en Person?" spurgte en skarp Stemme. „Har hun sagt sit Navn? Har hun sagt, hvad hendes Ærinde er?"

„Hun sagde ikke Andet, end at hun vilde tale med Frøken Claudine."

„Hvordan seer hun ud?"

„Aa, Frue, hun er meget underligt klædt paa, med lange hvide broderede Skjørter, ligesom hun skulde paa Bal."

„Naa, nu veed jeg det. Det er Modehandlerindens nye Jomfru; jeg har bestilt hende herhen for at tage Maal af Brudekjolen. Det er en Pariserinde; alle disse Pariserinder majer sig ud. Lad hende vente!"

En usynlig Haand lukkede Døren. Skuespillerinden, der allerede havde nærmet sig, trak sig tilbage og smilede. — „Løjerlige Mennesker!"

For at faae Tiden til at gaa, gav hun sig til at efterse denne Sal, som hun syntes var fyldt med Gjenstande fra en forhistorisk Tid; hun tog Alting i Øjesyn, det forgyldte Taffeluhr med dets Gruppe, forestillende Arbejdet, der standser Tiden, de stribede Damaskes Stolebetræk, de Lithografier i Glas og Ramme, som hang paa Væggene, Overtrækkene, der vare trukne over alle Meublerne; da hun havde undersøgt det Altsammen maskinmæssigt, stadig haabende at blive kaldt ud af denne aabne Begravelse, gik hun hen til Døren. Lyden af Graad vakte hendes Nysgjerrighed. Hun lyttede med Øret mod Døren. — „Blæse være med Diskretionen!"

En ung og frisk Stemme gjentog: „Lad mig dog være i Ro . . . De piner Livet af mig."

Den skarpe Stemme fra før afbrød rask disse Klager: „Du er en utaknemmelig Skabning og bærer Dig ad som en Tosse; men jeg veed nok, hvad det har at sige med din Fortvivlelse. Jeg gjentager endnu engang: alle Forberedelser til Bryllupet skal træffes, Du vil nok engang komme til at takke mig derfor."

„Læg Mærke til mine Ord: jeg siger Nej til Mairen, ved Foden af Alteret."

„Det gjør Du vist ikke. Du har ikke Spor af Grund til at sætte Dig imod dette Ægteskab, det er i alle Henseender overmaade passende. Hvis dine Forældre levede, vilde de selv tvinge Dig dertil."

„Mine Forældre vilde ikke have tvunget mig til at ægte en Mand, som jeg ikke holder af, og som veed, at jeg har givet en Anden mit Løfte."

„Er det denne Jacques?"

„Ja, netop. Det har jeg tidt nok sagt Dem."

„Det er en Fyr, som hverken har Navn eller Stilling eller Formue; han har havt Dig tilbedste og har glemt Dig for lang Tid siden."

„Han er et stolt Hjerte, som ikke vil have mig at takke for sin Formue, medens Andre . . ."

„Veed Du blot saameget som hvor han er og hvad han tager sig til?"

„Han har lovet mig at komme tilbage enten rig eller berømt, naar jeg er bleven myndig og frit kan raade over min Haand; jeg vil vente paa ham."

„Saa kan Du faae Lov til at vente længe, mit Barn."

„Det skal vi faae at se."

„Du taler med en paafaldende Sikkerhed. Hører Du maaske fra ham, uden at jeg veed af det?"

„Hvordan skulde det lade sig gjøre? Jeg lever jo som en Fange her i Deres Hus og har ikke havt en Times Frihed i de sidste tre Aar."

„Jeg opfylder kun min Pligt ved at gjøre det umuligt for Dig at begaa de Dumheder, som dit fantastiske Sind kunde hitte paa. Din Moder, som var en svag Natur, og din Fader, som havde bragt forfløjne Ideer med sig fra Paris, har opdraget Dig til et lunefuldt Barn, som mangler baade Beherskelse og Holdning."

„De kan ikke forsvare mig mere; lad dog idetmindste deres Minde være i Ro."

„Hvad jeg siger, er ikke Andet end Sandhed. Men for Resten er det paa Tiden at gjøre en Ende paa denne pinlige Scene. Giftermaalet er i enhver Henseende passende; din Formynder er stemt for det, og hvis Du vil have et Familieraad afholdt . . ."

„Hvad skulde det hjælpe til? Familien bestaaer jo kun af Folk, som ikke har anden Mening end den, De har."

„Familien bestaaer af Folk, som har dit Vel for Øje."

„Behold min Formue, om De vil, men lad mig beholde min Frihed."

Den skarpe Stemme antog her en vredere Tone: „Hvor falder Du paa, at der er Nogen, der vil have fat i dine Penge? Det er ikke første Gang, Du tillader Dig den Slags saarende Insinuationer; det finder jeg mig ikke længer i . . . Du siger altsaa Nej?"

„Jeg siger Nej, og jeg vil blive ved med at sige Nej."

„Godt. Du handler til din egen Skade. Du kjender mig, og Du bør vide, at jeg nok skal knække Dig i den Kamp, Du her indlader Dig paa."

Skuespillerinden lyttede med ængstelig Opmærksomhed og hørte den unge Pige udbryde i en smertelig Tone: „Ak, hvem vil forsvare mig?"

Hun aabnede rask Døren: „Jeg, Claudine!"

Hvis Lynet var slaaet ned i Stuen, kunde det ikke have afstedkommet større Forbauselse og Skræk, end hendes Indtræden frembragte. — „Ja, jeg", gjentog hun, „jeg, din Gudmoder!"

Claudine betragtede hende med frygtsom Forbauselse, hvorpaa hun pludselig kastede sig i hendes Arme. — „O, Gudmoder!"

„Hvor det glæder mig, at jeg dog engang fik Dig at se! Hvor Du er stor og hvor Du er smuk!"

„Nu kan jeg godt kjende Dem . . . Fader og Moder har saa ofte fortalt mig om Dem . . . Jeg har Deres Portrait, det har aldrig været fra mig. — Kan De se, jeg bærer det om Halsen i denne Medaillon, som De engang har sendt mig, kan De huske det?"

„Jeg har været meget forsømmelig imod Dig."

„Moder sagde, at De havde glemt mig . . ."

„Ja, desværre, hun havde Ret . . . Saadan er nu Kunstnerlivet; det kan Du ikke forstaa . . . Men jeg kommer jo, Gudskelov, i rette Tid."

Claudine hviskede: „Har De hørt det?"

„Ja".

Claudine og Jane saae paa engang hen paa Fru Pivier, der stod som lamslaaet af Forbauselse. — „Det er min Tante, en Halvsøster til min Moder," sagde Claudine i Haab om, at en høflig Præsentation skulde formilde Voldsomheden af det Slag, der forestod.

Fru Pivier indskrænkede sig til et lille foragteligt Nik med Hovedet.

„Mit Navn er Jane Berthot," svarede Skuespillerinden med en noget theatralsk Højhed. „Jeg er Gudmoder til denne unge Pige, som jeg har seet komme til Verden og som jeg har lovet hendes Forældre at være en anden Moder for. Her er jeg, for at holde mit Løfte."

Fru Pivier trak umærkeligt paa Skuldrene. „Min Niece er i Huset hos mig og trænger ikke til Nogens Beskyttelse."

„Ja, det siger De nok, men efter hvad jeg nylig hørte . . ."

„Gjennem Nøglehullet?"

Jane blev rød. — „Ja, gjennem Nøglehullet. Efter hvad jeg nylig hørte, maa jeg antage, at den unge Pige er ulykkelig . . ." Hun vendte sig om mod Claudine: „Græd ikke mere; fra nu af skal jeg vaage over Dig."

Hun kyssede hende flere Gange i Træk, uden at bemærke Fru Piviers utaalmodige Bevægelser, og trak hende hen til Vinduet for at se hende bedre og tale med hende uden Tvang. — „Saasnart Prøven er forbi, kommer jeg og tager Dig med mig til Hotellet, kjære Claudine; saa skal Du fortælle mig dine Sorger, og jeg skal trøste Dig, og saa skal vi i Forening finde paa Midler til at sikre din Lykke . . . Iaften skal Du med mig i Theatret, for jeg ønsker, at Du skal se og høre mig . . . jeg ønsker, at Du skal høre Bifaldet og høre Folk sige, at jeg er en stor Kunstnerinde . . . Det siger alle Mennesker nu; Du skal ikke tro mere end det Halve, men det skal ogsaa indgyde Dig Tillid til mig og gjøre Dig stolt af din Gudmoder . . . Det var det, din Fader haabede, det sagde han selv til mig den Dag, Du blev døbt . . . Der er gaaet atten Aar siden den Tid, men hvad gjør det? Jeg er ung endnu, jeg skal være Dig en Veninde . . ."

Hun talte overordenlig hurtigt, lo af fuld Hals og beundrede med barnlig Glæde den gjenfundne Guddatter. Aarene og Theaterlivets Anstrengelser havde tegnet deres Spor i hendes Træk, men uden at ødelægge deres Skjønhed; var René kommen tilbage fra den anden Verden i dette Øjeblik, vilde han paany have følt det Trylleri, som den lille Skuespillerindes Munterhed, frimodige Væsen og yndefulde Optræden havde udøvet paa ham, da hun kom og erobrede Barnet i Vuggen — og besejret af den samme Ynde, vilde han paany have lagt det i hendes Arme. Med Fru Pivier var det derimod en anden Sag; hun var af mange Grunde beskyttet mod en slig Indflydelse, ikke mindst fordi hun var fuld af devote Fordomme og provindsielle Anskuelser; hun hørte efter med sammenknebne Læber og halvlukkede Øjne, med en Slags forbitret Resignation; men Jane lagde kun lidt Mærke til hende. — „Er det med sin Søn, din Tante vil have Dig gift?"

Claudine gjorde en bekræftende Bevægelse med Hovedet. — „Og Du holder ikke af ham?"

Denne Gang var Bevægelsen nægtende. — „Der er en Anden, som Du holder af?"

„Ja".

„Godt, Du skal ikke ægte nogen Anden end den, Du holder af."

En voldsom Rødme farvede pludselig Fru Piviers Ansigt, og hun kom ud af sin stolte Ubevægelighed. — „Frøken!" sagde hun . . . Hendes Stemme syntes skarpere end nogensinde. Hun havde betonet Ordet „Frøken" med en truende Højtidelighed. — „Frøken!" gjentog hun . . . Hun holdt inde; hendes længe tilbageholdte Indignation brød løs og var nær ved at tage Vejret fra hende.

Jane, der taalmodig afventede Slutningen paa denne saa krigerisk begyndte Tale, uden at der kom Noget, brød ud i en spottende Latter, som bragte den gamle Dames Vrede paa Kogepunktet og gjorde hende endnu mere forvirret. Trods den dybe Foragt, hun lagde for Dagen for alle Theaterfolk, følte Fru Pivier sig dog saa trykket ligeoverfor denne Pariser Skuespillerinde, at hun hverken kunde skjule eller overvinde sin Forlegenhed. Derfor taug hun klogelig, da hun indsaa, at hun var meget udsat for at blive besejret af den veltalende Skjønne; men hendes Øjne røbede tydelig nok de Følelser, der opfyldte hende. To Gange strakte hun Haanden ud mod den brede, med hvide Perler broderede Klokkestreng, der hang ned ved Siden af Kaminen; hun vilde kalde paa Pigerne og lade dem jage den indtrængte Fjende, som trodsede hende, ud; men begge Gange opgav hun det igjen, hun havde faaet Skræk i Blodet, hun forstod, at hun havde med en raadsnar Modstander at gjøre, som ikke veg tilbage for Noget. Jane lod, som hun slet ikke saae hende; hun havde ladet Claudine sætte sig ved Siden af sig paa Kanapeen; hun blev ved at kysse hende, fortalte hende de hundrede Ting imellem hverandre og udspurgte hende lidt om hvem det var, hun holdt af. Claudine, der i lang Tid ikke havde hørt Andet end Skænd og Stiklerier og som næsten havde glemt, hvorledes et mildt Ansigt saae ud — Claudine hengav sig af ganske Hjerte til denne Fortrolighed, der virkede paa hende paa samme Maade som en Solstraale, der pludselig belyser et blaat Stykke paa en Novemberhimmel. — „Tolv!" udbrød Jane pludselig og saae hen paa Uhret. „Jeg sidder her og glemmer Prøven!"

Hun omfavnede Claudine endnu engang og rejste sig. — „Paa snarligt Gjensyn, min søde lille Pige. Glem ikke, at jeg venter Dig Klokken tre i Hotel „Grand Monarque". Lad mig se, Du pynter Dig rigtig pænt; jeg vil vise alle mine Kammerater min Guddatter."

Uvilkaarligt sendte Claudine sin Tante et uroligt og bønfaldende Blik, som Jane ikke forstod Meningen af, thi hun vendte sig om mod Fru Pivier og sagde roligt: „Hvis Fruen ønsker at følge med min Guddatter i Theatret iaften, skal jeg holde en af de bedste Pladser tilbage til Dem."

Fru Pivier satte en fornærmet Mine op: „Jeg sætter aldrig mine Ben den Slags Steder."

Jane svarede kun med et nyt Latterudbrud, som opbragte hende yderligere. Da hendes første Forfærdelse havde sat sig,

fulgte Fru Pivier hende lige til Porten og smækkede den i efter hende med et tungt Brag. — „Josephine,“ sagde hun til Pigen, som hun havde kaldt paa, „har Du bidt rigtig Mærke i den Person? Kan Du kjende hende, hvis hun skulde vise sig igjen?“

„Ja, jeg kan.“

„Sætter hun nogensinde sine Ben her mere, ligegyldigt under hvilket Paaskud, bliver Du jaget paa Porten; husk vel paa det!“

„Godt, Frue.“

Hun vendte tilbage til Stuen, hvor Claudine ventede i en Tilstand af Bevægelse og Forventning, saa hun ikke vidste, om hun skulde le eller græde, om Befrielsens Time var kommen, eller om nye Forfølgelser skulde begynde: — „Claudine, jeg vilde for lidt siden ikke afbryde den højst upassende Scene; men jeg gaaer ud fra, at Du ikke mere har nogen Forbindelse med den Person.“

„Det er min Gudmoder . . .“

„Din Fader — Gud tilgive ham — har der begaaet en stor Fejl. Det er min Pligt at spare Dig for de sørgelige Følger, hans Daarskab kan have. Det er min Villie, at Du skal vedblive at være en ærbar Pige.“

„Det kan da ikke vanære mig, at omgaaes med den Gudmoder, som mine Forældre selv har valgt.“

„Men det kan vanære mig, at hun oftere sætter sine Ben her i Huset. Gaa op paa dit Værelse.“

Claudine var lige ved at gjøre en opsætsig Bevægelse, men hun behøvede kun at tænke sig om et Øjeblik for at forstaa, at det var bedre at være taalmodig og oppebie Begivenhederne; hun bøjede Hovedet og gik. Fru Pivier var veltilfreds med denne Indrømmelse til hendes Myndighed og gav sig derpaa ilag med Pigen, der havde fulgt hende og som hørte efter, rystende af Skræk: „Josephine, luk Vinduerne op, at der Intet bliver tilbage af den Duft, denne Person har efterladt sig, og bank Kanapepuderne ud, som hun har siddet paa.“

Dieudonné, hendes yngste Søn, som kom fra Skole stak Hovedet ind gjennem Døren og indsnusede begjærlig den berusende Duft, som han aldrig før havde lugtet. — „Aa, aa!“ sagde han og spilede Næseborene op.

Hun tog ham ved Armen og førte ham ud af Stuen, for at han ikke længer skulde indaande denne syndefulde Duft. — „Har Du seet Hr. Haget?“

„Ja, han har læst med os i Formiddag.“

„Skal han læse med Jer igjen i Eftermiddag?“

„Ja.“

„Saa sig til ham, at jeg nødvendigvis maa tale med ham og venter ham i Aften; det er om en overordenlig vigtig Sag.“

„Godt.“

Han gik, men hun kaldte ham tilbage. — „Naar Du gaaer ovenpaa, skal Du se efter, om Claudine er paa sit Værelse. Hvis hun er der, saa drej Nøglen om og bring mig den . . .“

„Skal Claudine lukkes inde? Er det nogle Løjer, Du har for med hende?“

„Ja, netop — nogle Løjer.“

Fortsættes.

Sommerminder.

Af Vetulus.

Kan Du huske fra i Sommer,
Fra den varme, skjønne Sommer,
Hvordan Blomsterne sig flokked
Paa den grønne Eng, Du kjender,
Den deromme bagved Skoven,
Der, hvor Hjorten ofte titted
Frem imellem lyse Bøge
Og de mørkegrønne Graner,
For at snuse lidt til Duften
Af det slagne Hø paa Engen,
For at varme sig i Solens
Stærke Bad i Middagsstunden,
Indtil prustende den atter
Gjemte sig i Skovens Svaling —

Eller kan Du ikke huske
Fra den varme, skjønne Sommer,
Hvor de bedste Hindbær fandtes
— Omme bag det gamle Gjærde,
Der, hvor Edderkoppen væved
Traad paa Traad fra alle Buske,
Og den smalle Sti sig slynged
Ind igjennem fugtigt Ungkrat
Hen til Stenten, ud til Marken,
Hvor den tætte Kløver bugned,
Og hvor Koen dovent gumled
Paa dens store røde Blomster,
Medens Sommersolens Straaler
Bragte Luften til at sitre
Over fjerne grønne Slette
Med de mange Bøndergaarde
Og den lille hvide Kirke —?

Der — Du husker sikkert Stedet —
Der, hvor Sommerfuglen dandsed,
Og hvor Myggesværmen surred,
Og hvor Humlebiens Brummen
Blanded sig med Løvets Raslen,
Saa det næsten var umuligt
Helt at holde Øjet aabent,
Naar man laa i Bøgens Skygge,
I den tætte, mørke Skygge,
Af det Træ, Du veed, paa Bakken,
Der, hvor netop Skoven endte
Og til Engen ned sig sænkte,
Der, hvorfra man netop kunde
Al den Herlighed beskue,
Som jeg nu Dig har beskrevet.

— Ak, saa Du har glemt det Meste? —

Saa kan det vel ikke nytte
Dig at spørge ad om Mere.
Saa er det vel spildt Umage
Nu at minde Dig om hine
Tusinder af lyse Blade,
Lette, bløde, ungdomsfriske,

Oppe mellem Bøgens Grene,
— Hvorigjennem Øjet søgte
Om det Himlen kunde fange,
Som i Skiften, som i Blinken
Snart sig viste, snart sig dulgte —
Disse Tusinder af Blade,
Som saa sælsomt kunde hviske
Og saa underligt fortælle
Og saa mærkeligt udtyde
Dine vaagne Ungdomsdrømme,
Dem, Du drømte tidt i Sommer,
I den varme, skjønne Sommer.

Har Du glemt de Ungdomsdrømme?
— Ak, saa har Du glemt det Bedste,
Saa kan det vel lidet nytte
Dig at spørge ud om mere.
Saa er det jo spildt Umage
Nu at minde Dig om hine
Tusinder af Ungdomslængsler,
Tusinder af lyse Tanker,
Grønne selv som Bøgens Blade,
Lette, bløde, ungdomsfriske,
Hvorigjennem Sjælen søgte,
Om den Himlen kunde fange.

Thi de mange lyse Tanker,
Og de mange Ungdomslængsler,
De er faldne nu, som Blade,
Og de ligge hen og visne
Rundt om Livets golde Stubber.

Naar jeg nu i Vinterdage
Seer mit gamle Træ paa Bakken,
Seer de golde, nøgne Grene,
Seer de mange visne Blade,
Som i vaade, gulgraa Dynger
Rundt om Træets Rod sig klynger,
Tænker jeg: Ja bi! der kommer
Vel engang en anden Sommer.

A. O. E. Skram: Gertrude Coldbjørnsen.

(Gyldendalske Boghandel 1879).

I denne Bog sættes der Problemer under Debat.

Et af dem drejer sig om Hensigtsmæssigheden af, at unge Pigers Skjønhedsopfattelse styrkes og udvikles ved Synet af nøgne Mandfolk. Et Selskab af Herrer og Damer er samlet paa en Høj ved Stranden, medens paa samme Tid fem hjempermitterede Artillerister gaa i Bad. „En af dem var kroben op paa en stor Sten. De dannede en Gruppe netop paa det Sted, hvor Skyggen fra Brinken trak sin skarpe Linie i Vandet, de Fires Hoveder og Skuldre og Karlen paa Stenen vare solbelyste, medens Resten af de smukke nøgne Kroppe befandt sig i Skygge. Den kraftige, høje Skikkelse paa Stenen fik et stærkt rødligt Skjær af den nedgaaende Sols sidste Straaler, Ryggens Muskelbelægning saaes i tydelige Schatteringer."

En ung Kunstner, Fabricius, henleder det øvrige Selskabs Opmærksomhed paa denne Scene, men Herrerne og Damerne gaa i Taushed ned fra Højen, hvorfor Kunstneren ogsaa kalder dem „Plebejere", med Undtagelse af en attenaarig ung Pige, Gertrude Coldbjørnsen, der bliver staaende og siger: „Hvor det er smukt!" Denne unge Pige er naturligvis Forfatterens Yndling og Bogens Hovedperson.

Forøvrigt er Problemet ikke uddybet videre; der gives ingen Antydning af, om Artillerister ere særlig egnede frem-for de andre Vaabenarter til denne æsthetisk udviklende Idræt, eller om Exemplet er valgt iflæng uden Præjudice for Dragoner, Husarer og Gardister. Ejheller faaer man nogen Oplysning om, hvorvidt dette „utilslørte Nøgnes" Indvirkning paa Skjønhedssandsen staaer i et direkte eller et omvendt Forhold til Afstanden, hvorfra det virker; denne er her kun bestemt ved den Bemærkning, at man fra Strandbredden kunde se Ryggens „Muskelbelægning" i tydelige Schatteringer; om en større Grad af Tydelighed er hemmende eller fremmende for Skjønhedsindtrykkets Optagelse i den kvindelige Bevidsthed, lades man i Uvished om, undtagen for saa vidt man af andre Træk i Bogen tør formode, at Forfatteren nærmest helder til den sidste Anskuelse; den med mest Sympathi tegnede mandlige Figur, den omtalte Malers, erotiske Følelser give sig nemlig Luft i et Maleri, hvori han fremstiller sin Elskede i det intimeste Negligé, medens han et andet Sted røber et samvittighedsfuldt Studium af en elskværdig Gouvernantes Ben, om hvilke han i et Brev til en Ven meddeler, at „der er noget Aandigt og Elegant ved deres Former — il-y-a de la poésie dans ces jambes-là."

Man kjender Retningen eller Skolen paa et enkelt saadant Træk. Man veed strax, at man har at gjøre med en af den udenlandske Realismes Efterdigtere, en Forfatter, der har forseet sig maaske mindre paa Zolas Naturalisme end paa Paul Heyses og Spielhagens sensuelle, for ikke at sige sexuelle Episoder. Der er noget elskværdigt Naivt ved denne Efterdigtning, der af Frygt for et eneste Øjeblik at blive mistænkt for at være hildet af konventionelle Hensyn strax trækker Klæderne af og viser det Nøgne frem, baade i Tide og Utide, hvad enten det falder naturligt eller søgt. Det gaaer hermed som med det Fritænkeri, der er erhvervet paa anden Haand. En alvorlig Natur, der gjennem Selvtænkning og Selvprøvelse er kommen til et Brud med Kristendommen og er havnet i et mere eller mindre absolut Fritænkeri, vil gjerne under den Udvikling, der har ført ham fra Troens over i Tankens Lejr, have erhvervet sig en Tolerance overfor Andres religieuse Meninger, der forbyder ham at blande sig i disse, ethvert Menneskes inderste personlige Anliggender, og ikke mindre gjør ham det til en smagløs Bedrift, bestandig at dikke op med sit eget religieuse Standpunkt, fordi han føler, at dette maa Enhver naa ad egne Veje, og at Ballancen i Livet kan findes paa mere end een Maade. Anderledes de, der trække den nyeste religieuse Anskuelse paa som en ny Frakke, syet efter sidste Modejournal. De leve i en idelig Frygt for, at deres nye Dragt skal undgaa Nogens Opmærksomhed, og da de ikke godt kunne gaa omkring med et Skilt paa Brystet med Indskriften: „Jeg er Fritænker", ere de meget ivrige for strax at meddele enhver Kreds, de træde i Forbindelse med, at man endelig ikke maa gjøre dem den Uret, at antage dem for Tilhængere af den gamle idiotiske Tro, eftersom de allerede fra den Første i forrige Maaned have anlagt den nyeste Fornufttro, hvis Dogmatik de ere rede til at kæmpe blindt for imod enhver Antastelse.

Af denne Naivetet findes der ikke faa Spor i den Bog, vi her have for os. De Figurer, Forfatteren selv har mest Sympathi for, have umaadelig travlt med at lægge deres

atheistiske Troesbekjendelse for Dagen, uden at Nogen egenlig har spurgt om den. Dette gjælder især om Fabricius og den brave Doktorfrue, der betegnende nok er gjort til Jødinde, og Gertrude taler sikkert ud af Forfatterens Hjerte, naar hun siger: „Det er underligt, Alle dem, jeg synes bedst om, er Hedninger."

Man kan altsaa paa Forhaand vide, hvorledes Forfatteren fordeler Lys og Skygge mellem de Personer, han lader optræde i sin Bog. Paa den ene Side staaer Hedenskabet og det Kjødfulde, repræsenteret af de friskeste, yngste og med øjensynlig Forkjærlighed tegnede Figurer, paa den anden Side Kristendommen og det Blodløse i en devot gammel Tantes og en ikke synderlig tiltalende Præsts Person. Problemet, som skal belyses og løses ved Konflikten mellem disse to Retninger, er af en noget skabreus Natur. Skulde Nogen synes, at allerede de i Begyndelsen af denne Artikel anførte Exempler paa Bogens Tendens ikke ere uden Betænkelighed, saa kunne vi forsikre ham om, at de ere saare uskyldige Apropos'er i Sammenligning med Behandlingen af Hovedproblemet, der langt mere ligger indenfor Gynaikologiens end indenfor Æsthetikens Omraade. Vi ville derfor foretrække at bevæge os noget udenom det og kun bemærke, at Forfatteren ikke synes os at have ført det Bevis for „Kvindens Underkuelse", som han har tilsigtet. Denne Bemærkning vil lyde saare prosaisk og filistreust i hans Øren, men vi kunne desuagtet ikke komme til andet Resultat. Lad ham skildre sin Heltinde ligesaa uerfaren og barnlig, for ikke at sige barnagtig, som han vil, og lad ham gjøre hende endnu mere pjanket, end hun fremtræder her i Bogen; lad ham fremstille Advokat Feddersen ligesaa usympathetisk, han kan, lad det være en Fejl af ham, at han ikke har været mere forsigtig i Valget af sin Fader, og lad os endog med Forfatteren kalde ham „en gammel Mand," skjøndt han dog kun er 36 Aar — der bliver dog hos enhver sund Læser, der ikke har stirret sig blind paa et Problem, som à tout prix skal gjøres til typisk for Samfundsforholdene, en Følelse tilbage af Indignation — ikke over Gertrudes Skjæbne, men over det Bedrageri, Advokaten systematisk er Gjenstand for af alle Bogens „ideale" Personligheder med Gertrude i Spidsen, der trods sin fuldkomne Mangel paa Kjærlighed til ham, trods sin tiltagende Modbydelighed for ham og trods sin spirende og omsider helt udfoldede Elskov til en Anden samtykker i at være forlovet med ham et helt Aar og sluttelig indgaaer Ægteskab med ham, for saa pludselig at jamre over Mishandling og vende Verdens Forbitrelse mod den skuffede Ægtemand, der havde al Grund til at tro sig sikker i sit Forhold til hende. Vi ere saa prosaiske at tro, at „das ewig Weibliche" vilde være kommet bedre til sin Ret ved en Konflikt, hvor Forholdet mellem Bedragets, Halvhedens og — thi dette maa dog vel Forfatteren ifølge hele sit Syn paa Kjærlighedsidealet indrømme at Gertrudes Forlovelse er: — Usædelighedens Brøde og den Straf, dette Brud med Kvindelighedens og Kjærlighedens Aand bærer i sig, var strammet adskillig stærkere end her, hvor Uretten og Fordømmelsen ganske bekvemt lægges over i den forholdsvis Uskyldiges Vægtskaal, medens den anden Part efter en temmelig kort Prøvelsestid naaer sin Lykkes Maal, uden at der haves en Tanke tilovers for den bedragne Mands forspildte Liv.

Det Fejlsyn, Forfatteren her gjør sig skyldig i, hænger nøje sammen med den Retning, han tilhører. Vi have kun liden Tilbøjelighed til en theologisk Sondren mellem Kjød og Aand, og vi skulle gjerne acceptere Skolens Dogme om Naturen som øverste Lov, naar man blot vil huske paa, at Naturen har to Sider, og at man ikke over den ene af disse maa glemme den anden, om man saa vil af hin fremgaaede og paa hin hvilende Naturside, hvis lovbundne Udvikling og hvis lovmæssige Forhold mellem Misbrug og Lidelse er ikke mindre bestemt tilstede end det samme, mere iøjnefaldende Forhold i Naturlivet udadtil. Men denne mere skjulte, skjøndt ikke mindre naturlige Lovbundethed have Ultraerne blandt Naturalisterne ikke noget skarpt Blik for; af Trang til Emancipation fra Vaner og Vedtægter, Fordomme og Skranker, overse de det Naturlige, der ofte ligger skjult bag disse og har sin dybe Grund i Menneskets inderste Væsen, der ikke lader sig ombanne ved et quos ego, og hvis organiske Udvikling kun følger sine egne Love. De tilstræbe kun Emancipationen udadtil, ikke indadtil, og derfor bliver deres æsthetiske Moral — man undskylde os dette gammeldags Ord — af en saa bekvem Art, at den kan finde et Problem, hvor der, som i denne Bog, kun er et Arrangement.

Men endnu en anden Faktor har sin Del i det utilfredsstillende Indtryk, „Gertrude Coldbjørnsen" efterlader, nemlig Forfatterens Mangel paa Evne til at interessere os for sin Hovedperson. Et Væsen som Gertrude kan ikke bære en Handling; hun er maaske ment som en Undine, et Naturvæsen, hvis Sjæl endnu ikke er vaagnet af Ubevidsthedens Slummer, som en Margrethe, der først ved Kysset af Fausts Læber og ved Talen, som flyder fra dem, omskifter sin Tilværelses Umiddelbarhed med fuld Forstaaelse af Kjærlighedens Gaade; dette skulde hun maaske have været — men hun er ikke bleven Andet end en almindelig „Backfisch" i Ferskhedens grønneste Skikkelse. Skjæbnen har sine snurrige Luner, og Forfatteren har været Offer for et af dem, da han gjorde den af Realismens Kvindelighedsideal saa foragtede kjøbenhavnske Balfrøken til Hovedperson i en Fortælling, hvor et afgjørende Problem skulde sættes under Debat. Men Elskeren, Fabricius, har da ikke stort at lade hende høre, og særlig hvor han er dybsindig om Forholdet mellem Natur og Kunst, fristes man til at anvende hans egne Ord paa ham selv: „den Tilstand, hvori jeg lever, minder om en Skrue uden Ende" — rigtignok i en noget anden Betydning end den, hvori han bruger Billedet.

Derimod har Forfatterens naturalistiske Retning givet hans Fremstilling af Staffagen, hans Naturbeskrivelser, hans Interieurer og Situationsbilleder en Kjækhed og Friskhed, der absolut er hans Bogs bedste Egenskab. Ogsaa Replikstilen er ofte kraftig og naturlig, om der end stundom træffes affekterte Vendinger à la Bjørnson, som f. Ex.: „Foreløbig har der om Gertrudes Liv flokket sig Latter." — Vi tro, at der foreløbig om denne Bog vil „flokke sig" Interesse, om end af meget forskjellig Art, og vi haabe, at Forfatteren vil give nøje Agt paa denne Interesses Beskaffenhed og lære af den.

P. H.

Theatrene

Det kgl. Theaters Opførelse af „En Skjærsommernatsdrøm" vil være denne Saisons Hovedbegivenhed, et Monument for det Resultat, Scenen har naaet i dette Tidsrum. Det er glædeligt, at dette Monument har saa anselige Dimensioner og saa ædle Former. Vel hører det, hvad Spillet angaaer, ikke til de uoverkommeligste Opgaver, at sikre „En Skjærsommernatsdrøm" en passende Udførelse, eftersom

ingen af Stykkets Roller stiller særlig vanskelige Fordringer til Kunstnerne; men medens Spillet gjennemgaaende var Stykket værdigt og holdt i dets Aand, havde Theatret det Held at kunne besætte et Par af Rollerne paa en Maade, der yderligere maatte bidrage til at sikre en god Succès. Til Puks Rolle, for hvilken Theatrets øvrige kvindelige Kræfter vare noget for udvoxne, fandt man i Frk. Berthelsen en ung, tiltalende og paa Grund af hele sin Uddannelse kvik og gratiøs Fremstillerinde, og i Hr. Olaf Poulsens Hænder blev Rendegarn en virkelig fortrinlig Præstation, et usvigeligt Vidnesbyrd om, at denne Kunstner, der saa ofte — og ikke altid med Urette — har maattet høre ilde for sine Efterligninger af store Forbilleder, har tilstrækkelig Frodighed i sin Fantasi til selv at kunne skabe Skikkelser med Originalitetens og det personlige Lunes Præg.

Den Udstyrelse, der ikke mindre end Spillet skal bære „En Skjærsommernatsdrøm", har Theatret ikke været karrigt med at tildele Stykket. Theatermalerens Kunst har her, som saa ofte tidligere, ydet Scenens øvrige Bestræbelser en mægtig Hjælp, og de af Hr. Güllich komponerede og udførte nye Dekorationer staa i god Harmoni med Stykkets romantiskfantastiske Aand. Det var desuden en glædelig Overraskelse, at ogsaa Alfeverdenen var bleven ekviperet fra ny og ikke længer fremtraadte med de traditionelle stivede Skjørter, Axelskjærf og Rosenkrands, men i sindrigt og smukt udkastede Kostumer, tegnede af Hr. Pietro Krohn og udførte under hans Vejledning, saa at ogsaa Udførelsens mimiske Del var i Samklang med det Øvrige.

Hvormeget end saaledes baade Balletten og Dekorationsmaleriet kan regne sig til Ære for det Skjønhedsindtryk, som Opførelsen af Stykket efterlader, er dog Hovedfaktoren i denne Henseende uimodsigeligt Mendelssohns geniale Musik. Hvem der iforvejen kjender denne, vil indrømme, at den selv med sin lykkelige Forening af de klassiske Former og det romantiske Indhold dog aldrig har naaet den fulde Virkning i nogen Koncertsal som her paa Scenen. Det er neppe muligt, at der som melodramatisk Musik er skrevet Noget, som kommer Digterens Ide nærmere, som er et fuldkomnere Udtryk for Poesiens Poesi end Mendelssohns Musik til denne Shakspearske Digtning. Der ligger Aarhundreder imellem de to Kunstneres Liv, og dog er her to Sjæle og een Tanke. For her ikke at komme ind paa de mere bekjendte Ting, Ouverturen f. Ex., hvortil der knytter sig den i Kunstens Aarbøger enestaaende Kjendsgjerning, at dette Romantikens Mesterværk er komponeret af Mendelssohn som halvvoxen, 17 Aar gammel, saa vil det være nok i denne Henseende at minde f. Ex. om Alfernes Spil og Dands medens Titania slumrer, og vanskeligt skal Musiken have nydt skjønnere Triumfer paa Scenen end ved den Virkning, der frembringes, naar Theseus' Bryllupshal i Begyndelsen af 5. Akt aabnes til Tonerne af den berømte Marche. Theatret havde ikke varetaget Mendelssohns Interesser tilstrækkeligt ved Solosangen under Alfelegen. Den er vistnok forekommet de Fleste af et Stof, der ikke var vævet af Alfernes fineste Spind. Forøvrigt havde man i rigtig Vurdering af Musikens Værd ladet Kapellet møde in pleno, og dets Medlemmer spillede øjensynligt con amore, saa Alt vilde i denne Henseende være fortræffeligt, naar ikke her Manglen paa tilstrækkelig Besætning blandt Strygerne atter gjorde sig meget føleligt gjældende. Er der dog ikke her en Opgave for en energisk Villie hos Musikens Tillidsmænd paa Scenen?

„NÆR OG FJERN",

et Ugeblad, redigeret af P. Hansen,

begynder Søndagen den 6. April et nyt Kvartal.

Bladet vil som hidtil arbejde paa at orientere sine Læsere i Samtidens sociale, litteraire og politiske Fænomener, saavel i Hjemmet som i Udlandet, og i dette Øjemed bringe originale og oversatte Artikler af raisonnerende, skildrende og kritisk undersøgende Indhold, samtidig med at det ved et omhyggeligt Udvalg af Udlandets æsthetiske Litteratur sætter sin Læsekreds i Stand til at gjøre Bekjendtskab med dennes bedste Ydelser, ligesom en udførlig Litteratur-Rubrik omtaler den indenlandske Produktion i større og mindre Anmeldelser, hvilke ogsaa blive Theatrenes og Musikens Frembringelser til Del.

Tiltrædende Abonnenter erholde, saavidt Oplaget strækker til, gratis Carit Etlars Fortælling „Mangors Kogebog" samt det Udkomne af den nu paabegyndte Fortælling „Gudmoderen" af George Vautier. Endvidere de hidtil publicerede Indlæg i den i „Nær og Fjern" begyndte poetiske Tournering, nemlig:

H. V. Kaalund, Brændende Spørgsmaal,
S. Schandorph, Til min gamle Ven, H. V. Kaalund,
Ernst v. d. Recke, Den nye Tid,
H. V. Kaalund, Foreløbigt Gjensvar til min Ven Digteren S. Schandorph.

„Nær og Fjern" udgaaer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet overalt i Danmark, Norge og Sverig, frit tilsendt. Subskription modtages paa ethvert Postkontor og i alle Boglader samt hos undertegnede Forlæggere:

C. A. Reitzel. Løvstræde 7. K.

Otto B. Wroblewsky. Nytorv 19. K.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndagen den 6. April.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9, 10.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 9.45, 11.15 Fm.; Kl. 1, 2, 4, 6, 8 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside**, undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 354.** Den 13. April 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Bismarck og Dr. Klees Theorier.

Af G. Valbert.

Den 21. Februar beklagede Bismarck sig med Bitterhed i Rigsdagen over den ondskabsfulde Glæde, hans Modstandere syntes at finde i at stille ham i Modsigelse med sig selv, i den uforbeholdent udtalte Hensigt at forringe hans Meningers og hans Karakters Anseelse. Han henvendte særlig denne Bebrejdelse til Hr. Eugen Richter, altsaa til den blandt sine politiske Fjender, som indgyder ham den mest levende Antipathi. Det tydske Kejserdømmes Kansler er saa lidt Herre over sine Nerver og over den Aversion, han føler for Richter, at han undertiden forlader Salen, naar Fremskridspartiets veltalende Ordfører er ifærd med at tage Ordet, og ikke kommer ind igjen, før han har forladt Talerstolen. Da Richter taler meget og ofte, maa Bismarck altid holde sig rede til at rømme Pladsen, og disse hans hyppige Bortgange og Indtrædelser more Kamret.

Det var et økonomisk Spørgsmaal, der var paa Bane i Forhandlingen den 21. Februar, og Richter havde netop mindet om, at Bismarck først fornylig var bleven omvendt til Beskyttelsessystemet, at han tidligere havde stillet sig velvillig overfor Frihandelssystemet, at han havde været en varm Tilhænger af Handelstraktaten med Frankrig af 1862. Bismarck, der denne Gang bekvemmede sig til at vise ham den Ære at svare ham, skyndte sig at bemærke, at Traktaten af 1862 ikke var hans Værk, at han snarere havde fundet sig i den end billiget den, men at man desuden ikke havde nogen Ret til at bebrejde ham, at han havde benyttet den til at vinde Kejser Napoleons Velvillie, som han trængte til i Anledning af de store Foretagender, han pønsede paa. Han tilføjede, at han desuden paa den Tid endnu ikke havde sat sig ind i Principerne for den politiske Økonomi, og at han havde ladet sig det være magtpaaliggende, foreløbig at nærme sig Folk, hvis Meninger vare af Vægt i denne Videnskab, men at han senere havde hengivet sig til alvorlige Studier og nu smigrede sig med at være en kompetent Nationaløkonom. — „Førend jeg traadte ind i Ministeriet," vedblev han, „frakjendte man mig al politisk Dygtighed, ligesom man nu frakjender mig Ret til at udtale min Mening om økonomiske Forhold. Jeg mindes, at da jeg blev udnævnt til Gesandt ved Forbundsdagen i Frankfurt, fandt jeg i de Blade, som tilhørte den Deputerede Richters Venner, maaske hans Forfædre og Onkler, følgende Bemærkning om min Person: Hvis man betroede denne Mand Kommandoen over en Fregat eller hvis man foreslog ham at udføre en eller anden kirurgisk Operation, vilde han utvivlsomt svare: Godt; jeg har endnu ikke prøvet den Ting, men jeg skal gjøre et Forsøg. — Hvad synes De, mine Herrer? Denne kirurgiske Operation er senere bleven udført til Deres Tilfredshed, om jeg ikke tager fejl. Jeg kan endnu huske, at dengang jeg blev Minister, hed det i den Tids liberale Blade: Hvorledes kan man betro den første Plads til dette Individ, „diesem Menschen"? Jeg veed ikke, om jeg ikke til Trods for alle de Chikaner, for alle de Knappenaalstik, for alle de nedsættende Bedømmelser, jeg har været Gjenstand for, har udfyldt denne Plads paa en tilfredsstillende

Maade, og om den Deputerede Richter, der fælder en saa skarp og haanende Dom over mig, skulde faae Ret overfor Samtid og Eftertid, eller om man, efter at jeg nu i sytten Aar har staaet i Spidsen for Regjeringen, ikke vil indrømme mig Ret til at sige ogsaa min Mening om de økonomiske Spørgsmaal. I den Henseende afventer jeg tillidsfuldt Samtidens Dom; jeg vil ikke tale om Eftertiden, det falder mig for pathetisk."

Bismarck benyttede Lejligheden til overlegent at erklære, at visse Lovtaler, som man yder ham, ere ham ligesaa ubehagelige og klinge ligesaa ilde i hans Øren som hans Uvenners Kritik, ja selv deres Fornærmelser. Efter at han havde beklaget sig over de slemme Tendenser, som „Nationalzeitung" lagde for Dagen, dette det nationalliberale Partis officielle Organ, der altfor ofte „støder i Krigstrompeten, ophidser Sindene og fremkalder uhyggelig Uro og blind Alarm," udbrød han: „Jeg har her og andetsteds gjort den Erfaring, at en stor Del af de Angreb, der skulde gjælde Sagerne, ere rettede mod min Person. Tidligere rodede man op i mit private Liv for om muligt at finde et eller andet Stykke smudsigt Linned, som slet ikke findes der; tidligere anstrengte man sig for at faae mig udskreget paa enhver tænkelig Maade, en Bestræbelse, der endog er naaet lige til Domstolenes Kredse. Nu har man skiftet Methode; nu er man saa forekommende at fremstille mig som en aandrig Mand, som en „genial" Dilettant; det er det Ord, man bruger. Jeg forstaaer meget godt dette Udtryk; ved Universitetet veed Enhver, hvad Følgen bliver, naar man karakteriserer En som „genial"." Med disse Ord syntes Kansleren at lave sig til at prøve en Holmgang, at trække fra Læderet. Skjøndt hans Skjæg er blevet hvidt, have hans Erindringer fra Universitetet bevaret hele deres Friskhed og ere et kjært Eje for hans evig ungdommelige Sjæl, hvis Saft aldrig udtørres. Han troede i dette Øjeblik at gjense det Rapier, som han fægtede saa boldelig med i sin Ungdoms skjønne Dage. At understaa sig at kalde ham genial! Er det ikke Grund nok til en Udfordring?

Man kunde nævne mere end een Statsmand, som vilde være glad og stolt ved at blive anseet for genial. Hvad er en genial Mand, naar vi se bort fra de tydske Universiteter? En lykkelig begavet og oprindelig Natur, som har faaet den kostelige Evne af Himlen at kunne fatte Tingene med en Slags instinktmæssig Divination, uden Anstrengelse, uden stor Anspændelse af Opmærksomheden og som i en Leg. En genial Aand er ved en særlig Naade fritaget for alle besværlige Forberedelser; hvad enten det gjælder Hær eller Flaade, Tarifer eller indirekte Skatter, er intet Spørgsmaal ham fremmed, nogle Timer ere ham nok til at komme paa det Rene med det Hele; han finder sig tilrette selv paa de fjerneste Omraader, han veed Alt eller næsten Alt, uden at han har behøvet at lære Noget. Vi ere overbeviste om, at Bismarck i Begyndelsen af sin Løbebane ikke havde saameget imod at blive kaldt genial; men med Alderen forandrer Smagen sig, og Ærgjerrigheden i lige Maade. Bismarck sætter nu sin Stolthed i at have studeret Tingene efter alle Regler, at kunne forklare dem med paaviselige Grunde, at være hjemme i Principerne, at have erhvervet sig den samme Kompetence i politisk Økonomi som en Mand af Faget, ja som selve Delbrück, som han tidligere spurgte tilraads, men hvis Meninger han nu kaster Vrag paa. Hvis man kaldte ham for en Pedant, vilde han ikke tage sig det saa nær, ja han vilde maaske endog i sit Hjerte føle en hemmelig Tilfredsstillelse, en behagelig Kildren; men kalder man ham genial, bliver han gal i Hovedet. Støder han paa dette nedværdigende Ord i en Artikel i „Nationalzeitung", farer han op og aner et eller andet sort Komplot. Hvilket beviser, at det ikke er nok at rose Folk, men at det er af Vigtighed at rose dem, som de selv have Lyst til at blive roste, at man maa forstaa den Kunst at være paa det Rene med deres Følelser, med deres Kampe med Livet eller med Hr. Richter, og at klø dem der, hvor de have Lyst til at kløes.

Naar Bismarck ikke længer vil finde sig i at blive kaldt en genial Mand, synes han ogsaa at være kjed af den Hyldest, man saa ofte har bragt hans vidunderlige diplomatiske Geni, og at have imod den ustandselige Beundring, der bliver ham til Del som den fuldkomneste Type paa det nittende Aarhundredes Realpolitik. Denne Slutning har man idetmindste Lov til at drage af en meget kurieus, ja endog mere end kurieus Bog ved Navn „Fürst Bismarck und unsere Zeit"*), der synes at have vakt en vis Opsigt i Berlin. Forfatteren af Bogen, Dr. Hermann Klee, er Medarbejder af „Post", et Blad, som antages undertiden at modtage fortrolige Meddelelser fra Bismarck; desuden har Hr. Klee helliget Rigskansleren en ublandet og ubetinget Beundring, der grændser til Tilbedelse. Han synes at have havt en dobbelt Hensigt med at gribe Pennen, nemlig at tjene, hvad han betragter som den gode Sag, og at være behagelig overfor Bismarck, og det hedder sig, at han er bleven lønnet for sin Møje med Forsikringer om allerhøjeste Tilfredshed, som ikke have kunnet Andet end smigre ham. Hans Bog, der er endnu mere mystisk end den er politisk, er ligefrem en Aabenbarelse, næsten en Apokalypse. Hr. Klee omstyrter uden Barmhjertighed alle tidligere Ideer; han tegner Billedet af en ganske ny Fyrst Bismarck, hvis Existens Ingen har anet, hvem Fyrst Gortschakof og Grev Andrassy aabenbart aldrig have hørt Tale om, og som Bismarck maaske ikke engang selv har kjendt.

Hidtil havde man betragtet Rigskansleren som en Mand uden Fordomme; man havde rost hans Aands Frihed og vidunderlige Udviklingsevne; man forklarede hans Held ikke blot af hans Karakters Energi, af hans Villies usædvanlige Fasthed, af hans sikre Blik og hans Planers Grundighed, men ogsaa af det Kjendskab, han havde til sit Aarhundrede og til alle de moderne Ideer, som han i Nødsfald benyttede som Hjælpetropper og Medskyldige. Man havde bildt sig ind, at han i sin Udenrigspolitik aldrig havde havt anden Vejledning eller anden Regel end Interessen for Preussens Storhed, at alle Kombinationer vare ham lige gode, naar han blot fandt sin Fordel ved dem, at han altid havde givet Bevis paa en vis moralsk Ligegyldighed i Valget af sine Midler, og at han i et givent Øjeblik ikke var bange for at slutte Alliance med Revolutionen, hvad enten den repræsenteredes af en Kejser, af en Konge eller af en Folkefører. Der gives Troldmænd, der ere saa mægtige, saa sikre paa deres Tryllestav, saa drevne i alle Magiens Hemmeligheder, at de ustraffet

*) Med Motto af Schiller:

„Wer den Sinn auf's Ganze hält gerichtet,
Dem ist der Streit in seiner Brust geschlichtet."

kunne fremmane Helvedes Aander og slutte Pagt med dem; de ere altid sikre paa at blive adlydte, og naar de ikke længer have Brug for deres Tjeneste, give de dem Afsked, som man afskediger et andet Tyende. De ligne de frimodige Syndere, som Pascal taler om, „udelukkende, fuldstændige og fuldmodne Syndere; Helvede kan ikke holde paa dem, de have bedraget Djævelen selv ved saa ubetinget at hengive sig til ham".

Tidligere troede man, at Bismarck i Regjeringsanliggender var fri for enhver Overtro, at det just ikke var Respektens Skole, han hørte til, at han kun havde liden Smag for Smaakneb og for Veltalenhedsøvelser, at han var mindre devot end Hensigtsmæssighedsmand og, for at sige det med eet Ord, mere Cæsarist end Royalist. Hvor original man end er, er man altid Discipel af En eller Anden. Bismarck har havt to Læremestre, hvis Lærdomme han har lagt sig nøje paa Hjerte: Frederik den Store og Napoleon den Tredie. Af den Første har han lært, hvorledes man skal bære sig ad med at erobre Schlesien, ja endog flere Schlesien'er; af den Anden har han lært, at den første Pligt for en Cæsar er at være Mand af sit Aarhundrede, thi man tilgiver en Cæsar Alt undtagen en Anakronisme. Kejser Napoleon III. var en virkelig moderne Mand, som tog de nye Ideer i sin Tjeneste, idet han oversatte dem i det napoleonske Sprog. I sit Forhold til Parlamentet, til Pressen og til den offentlige Mening syntes Bismarck at have tilegnet sig alle de napoleonske Methoder, og han anvendte dem med en Sikkerhed i Dommen og en Kraft i Afgjørelsen, som fattedes hans Forbillede. Det er blevet sagt for nylig, at Ulykken var, at der var to Personer i Sejrherren fra Solferino og den Besejrede fra Sedan, nemlig en Mystiker og en Skeptiker, og at Skeptikeren var bleven ført til sin Undergang af Mystikeren. Bismarck er blottet for enhver Mysticisme, endog i den svageste Dosis; denne store Tvivler, der kun troer paa sin Ide og paa den Foragt, Menneskene indgyde ham, har aldrig fæstet Lid til Horoskopstillere, og der er ingen Grund til at være bange for, at han skal lade sig falde i en Brønd, medens han søger at udgranske Stjernernes Hemmeligheder eller Mexikos fremtidige Skjæbne.

> C'est l'image de ceux qui bâillent aux chimères,
> Cependant qu'ils sont en danger,
> Soit pour eux, soit pour leurs affaires.

Det er i altfald den almindelige Mening; men Dr. Hermann Klee har foresat sig at se Sagen paa en helt anden Maade. Efter hans Mening gjør man et formasteligt Skaar i Bismarcks Hæder ved at sætte ham i Række med de største Realpolitikere, ved at fremhæve hans Forudseenhed, hans Rigdom paa Udveje, hans Opfindsomhed og Skarpsindighed. Hvis man skal tro Dr. Klee, saa bestaaer hans sande Storhed deri, at han mere end alt Andet er en Mand af Tro og Principper, en Troende, en Missionair, næsten en Apostel, en Herrens Tjener, der er opstaaet i et Fordærvelsens og Vantroens Aarhundrede for at stride den hellige Kamp, for at udrydde Kjætteriet og føre de forvildede Faar tilbage til Folden.

Dr. Klee er streng, ja ligefrem skaanselløs mod vort Aarhundrede; han indrømmer det Sletintet. Dagen efter Villafranca sagde Cavour: „Man kan ikke nægte, at Menneskeheden som Helhed er gaaet fremad, men hvad den Knægt Mennesket angaaer, saa troer jeg ikke, at han har gjort noget Fremskridt." Dr. Klee mener, at ikke blot „den Knægt Mennesket" er endnu mindre værd nuomstunder end nogensinde før, men at ogsaa Menneskeheden som Helhed er kommen ind paa en gal Vej, at den har forladt den lige Vej for at slaa ind paa Stier, der føre til Afgrunden, at den har ladet sig føre vild af Løgnens Fader, at vore Love og vore Institutioner ere Mørkets Gjerninger, at de saakaldte Principer, hvorpaa det moderne Samfund hviler, ere kolossale og skjæbnesvangre Fejltagelser, som vi skulle gjøre Bod for med Bøn og Faste, i Sæk og Aske. Det er den franske Revolution, der er Skyld i hele Ulykken; den har omstyrtet Traditionen, den har dræbt Ærbødigheden, den har lagt sine vanhellige, bloddryppende Hænder paa Trone og Alter. Den har i Alles Sind udbredt kimæriske Ideer om en falsk Retfærdighed, om en tom Lighed, om en ugudelig og forbryderisk Frihed; de vildledte og forførte Folkeslag have glemt deres Lydighed, de ere blevne forledte til at tro, at de have et Ord at sige med i de Raadslagninger, hvor deres Skjæbne afgjøres, at de ere deres egne Herrer og deres egne Souverainer; Faarene have krævet deres Hyrde til Regnskab og glemt, at Hyrderne ikke have Andre at gjøre Regnskab for end Himlen. Dr. Klee gjentager efter Joseph de Maistre, at den franske Revolution har en satanisk Karakter, at den er slet i Bund og Grund, den rene Urenhed, en Krig mod Gud; han udbryder med Bonald, at den er det Onde i højeste Potens, Omstyrtelsens Toppunkt. Principerne af 1789 have fordærvet og forgiftet Verden, og Samfundslegemet hærges nu af sørgelige Sygdomme, som vi snart vilde bukke under for, hvis Himlen, rørt over vore Ulykker, ikke havde betroet Omsorgen for vor Helbredelse til en stor Læge, som er begavet med næsten mirakuleuse Evner og erfaren i alle Slags Lægemidler, en Læge, der med samme Behændighed anvender Jern og Ild eller blidere Midler, og som hedder Fyrst Bismarck. Takket være hans ætsende Midler, hans Blodkopper og hans kølende Draaber — vi skulle ikke gaa tilgrunde. Han forener alle de Egenskaber, der ere nødvendige til Udførelsen af hans Hverv. „Der er i hans Person forenet en Soldat, en Royalist i den gamle Stil og en fuldkommen Kristen . . . Det er en helstøbt Mand, der med en klippefast Karakter og de mest fremragende aandelige Egenskaber forener et dybt troende Hjerte, en Mand, som har gjenindsat Autoritetsprincipet og de gamle politiske Traditioner i deres Rettigheder, en Mand, der ligeledes holder de religieuse Traditioner i Hævd, som har sat sin Lid til Gud og i Kraft af sin Tro har begyndt og fuldført sin store Mission."

Vi sagde, at Dr. Klee er et Stykke af en Mystiker, og Mystikerne ere uforsagte Argumentatorer, hvem Intet gjør betænkelige og som med et Bind om Øjnene gaa lige løs paa Konsekvenserne af deres Raisonnement uden at blinke. Naar Efterverdenen engang med koldt Blod studerer Bismarcks glimrende diplomatiske Felttog og hele hans Udenrigspolitiks Historie, vil den uden Tvivl yde hans udprægede Dygtighed og hans Geni den beundrende Tribut, som skyldes dem; men den vil have lidt ondt ved i ham at gjenkjende den monarkiske Restaurations Helt, en absolut orthodox Konservativ, en Legitimist af det reneste Vand, den guddommelige Rets Apostel eller Præst, en troende Forkynder af Himlens Villie, en af disse Lysets Engle, som bære Lammets pletfrie Dragt. Dr. Klee har

derimod ingen Vanskelighed ved alt dette, hvilket netop er et Privilegium for apokalyptiske Øjne.

Vel indrømmer han, at det sommetider har seet ud, som om Bismarck drev revolutionair Politik, men han skynder sig med at tilføje, at dette kun er et falskt Skin, som kun kan skuffe frivole Aander, og at Bismarck aldrig har tænkt paa Andet end at tjene de nedarvede hellige Rettigheder, han har knyttet sig til. Saa snart han var kommen til Magten, bestræbte han sig for at samle alle Europas konservative Kræfter til eet Bundt; han havde besluttet, at der ikke skulde være Frelse at finde udenfor Trekejserforbundet, og selv i det Øjeblik, da han, sikker paa Frankrigs Tilslutning, driftig gjorde fælles Sag med Italien imod Østerrig, betragtede han Østerrigerne som sine sande Venner og tog sig af et oprigtigt Hjerte af deres Sager, som han forstod sig bedre paa end de selv; naar han tugtede dem, saa var det kun af Hensyn til deres eget Bedste, for deres Sjæls Vel og Frelse, i Overensstemmelse med Skriftstedet om, at den, man elsker, den tugter man. Den samme Betragtning gjorde allerede Frederik den Store gjældende, da han tog Schlesien fra Maria Theresia og fra sit Hovedkvarter i Milkau skrev til Minister Borcke: „De maa gjøre Alt, hvad der staaer i Deres Magt, for at betage Hertugen af Toscana og Ministeriet i Wien alle de mørke Tanker, som min Plan mulig vil vække hos dem, og for at faae dem til at tro paa mine Hensigters Nytte og Renhed, da de ikke have andet Formaal end deres sande Lykke og Bevarelse." Med Hensyn til de mindre Kroner, som have maattet betale Gildet og som Sejrherren har konfiskeret eller knust uden Skrupler og Samvittighedsnag, kunde man maaske mene, at de vare ligesaa retmæssige, ligesaa hellige og af ligesaa rent Guld som den preussiske Krone; de smaa Legitimiteter ere ikke mindre respektable end de store, og den guddommelige Lov kjender ikke til Gradsforskjelle. Men dette er en Betragtning, som Dr. Klee ikke nedlader sig til at dvæle ved; han seer Tingene i det Store, Detaillerne har han ingen Interesse for, og de smaa Kroner ere Detailler. Af hvor god Lødighed de end kunne være, kan Dr. Klee jo dog ikke gjøre ved, om de ere en Smule lette og blive et Bytte for Blæsten og for den, der slipper den løs.

Den oprigtige Begejstring, han føler for sin Helt, er Grunden til, at han, idet han drager Omridsene af sin Historie i store Træk, forud har sat sig paa det Punkt, at han ikke vil finde Andet end beundringsværdige Træk. Han følte sig vel bunden af sin Samvittighed til at afsløre visse tvivlsomme Handlinger, som ærgrede eller stødte ham; men han har senere tilgivet dem og ladet en velvillig og overbærende Forklaring blive dem til Del. Han synes for Exempel meget lidt om „Kulturkampen", saasom „Kulturkampen" har været en Glæde for Fritænkerne, de Vantro, de Radikale, kort sagt alle dem, som han betragter som Fjender af Gud; men han har ofret flere Blade paa at bevise, at medens Bismarck kæmpede mod Rom, nærede han dog de fredeligste Følelser overfor den hellige Stol, at medens han udførte en Gjerning, som var de Radikale saare behagelig, var han meget langt fra at gjøre fælles Sag med dem, og at alt dette kun beroede paa en kjedelig Misforstaaelse, som snart vil blive opklaret, at denne forbigaaende Uenighed vil blive til Fordel for Religionen og Kirken, hvis varme Forsvarer og hengivne Beskytter Rigskansleren er. Vi maa tilstaa, at Dr. Klees Forklaringer paa dette Punkt have forekommet os noget uklare og taagede, skjøndt han ellers skriver en klar og tydelig Stil; vi kom under Læsningen til at tænke paa en Ytring af Lord Clarendon, der under Krimkrigen sagde om en General, der var bleven sendt ham fra Berlin for at forklare den preussiske Politik i det orientalske Spørgsmaal: „For at forklare en uforklarlig Ting har man fra Berlin sendt mig et Menneske, som enten ikke kan eller ikke vil forklare sig."

Dr. Klee indrømmer, at Bismarcks Optræden ogsaa paa to andre Punkter har frembudt Sider for Kritiken og givet Stof til Dadel eller kjedelig Forundring. De Konservative kunde bebrejde ham, at han har svigtet sin Mission ved at vise sig for overbærende og langmodig overfor Rigsdagen, og at han er gaaet ind paa Arrangementer med de National-Liberale, som kompromittere hans Værdighed; de kunde ogsaa bebrejde ham, at han har indført i Tydskland den Svøbe, den Pest, som man kalder den almindelige Stemmeret; men Dr. Klee har et Svar til Alt. Hvad angaaer den almindelige Stemmeret, søger han ikke at undskylde eller frikjende Bismarck, han priser ham i høje Toner for den Afgjørelse, han har truffet, og den Grund, han anfører herfor, er kurieus. Han erklærer, at alle Valgsystemer ere i Bund og Grund slette, eftersom den bedste Samfundsorden er den, hvor der hverken er Valg eller Vælgere eller Valgte. Er det ikke sørgeligt at bilde Folkene ind, at de kunne betro Varetagelsen af deres Interesser til Repræsentanter, som de vælge i dette Øjemed, medens Historien lærer os, at „den nationale Villie i Virkeligheden kun repræsenteres af Kronen og Sværdet, af Kongen og hans Hær?" Men naar det nu engang ikke kan blive saaledes indrettet, saa er den almindelige Stemmeret, skjøndt den er et Produkt af det revolutionaire Frankrig og indført derfra, det mindst farlige, mest uskadelige, mest konservative, mest monarkiske af alle Valgsystemer, naar man blot forstaaer at bruge det, ikke at tale om, at det bedste Middel til at indpræge Følelsen af Tydsklands Enhed dybt i alle Tydskeres Hjerter og noget tykke Hoveder vil være at lede dem alle til at vælge et kejserligsindet Parlament. Naar Tydsklands Opdragelse engang, tidlig eller sent, er fuldendt, vil man kunne undvære den almindelige Stemmeret, uden at der bliver Tale om at sætte noget Andet i Stedet. Og den Dag vil komme, det er besluttet i Gudernes Raad, som Homer siger, men den er ikke kommen endnu, og derfor maa man vente.

Man kan ikke lægge større Modbydelighed og Foragt for Dagen for Parlamenter og Parlamentarisme, end Dr. Klee gjør. Efter hans Mening ere lovgivende Forsamlinger ikke Andet end en unyttig og generende Bagage; der er aldrig kommet noget Godt ud af en Raadslagning mellem Deputerede, og hvis Folkene blot havde almindelig sund Forstand, vilde de bede om at blive satte under Formynderskab. „Det er en almindelig Antagelse," har Joseph de Maistre sagt, „at kun den Folkevalgte kan være Repræsentant; men det er en Fejltagelse. Hver Dag, der gaaer, ere ved Domstolene Barnet, den Afsindige og den Fraværende repræsenterede af Mænd, som have faaet deres Mandat af Loven; men Folket forener i en fremtrædende Grad disse tre Egenskaber, thi det er altid Barn, altid afsindigt, og altid fraværende." Akkurat det Samme siger Dr. Klee, skjøndt ikke i et saa pikant Sprog; Melo-

dien er forskjellig, men Texten er den samme. Karl den Tolvte betragtede, som man veed, den svenske Stænderforsamling som en Flok Domestiker, der vilde raade i Huset, medens Herren var borte; han skrev til dem, at hvis det var deres Mening, at de vilde regjere, saa vilde han sende dem en af sine Støvler, som de da havde at modtage Ordrer fra. Hvis Bismarck havde efterlignet Karl den Tolvte og sendt Rigsdagen en af sine Kyrasser-Støvler med Ordre til at tilkjendegive de Deputerede hans Villie, saa vilde Dr. Klee utvivlsomt have lovprist denne Fremgangsmaade og denne Støvle; men han vover ikke at dadle Rigskansleren, fordi han har valgt en mildere Methode, thi han har sat sig for, at han overhovedet ikke vil dadle Noget.

Han kan uden Tvivl ikke uden Sorg og ikke uden en hemmelig Ydmygelse tænke paa det overdrevne Maadehold, Bismarck paalægger sig overfor de lovgivende Forsamlinger, paa de velvillige Forklaringer, han har bekvemmet sig til at give dem, paa de Indrømmelser, han har nedladt sig til at gjøre, paa den Indemnitetsbill, han engang udbad sig af det preussiske Kammer og hvorved han saaledes uden Nødvendighed forringede sin Sejr. Bismarck gjorde dette ikke saa meget af Imødekommenhed som af Klogskab. Ved at indrømme Parlamentet en, om end nok saa beskeden Andel i Statsstyrelsen, vilde han sætte det istand til at begaa Fejl, tvinge det til at sætte sin Anseelse paa Spil ved sin Halsstarrighed og Mangel paa Fornuft, reducere det til Magtesløshed ved paa en Maade at reducere det in absurdum. Han opnaaede Alt, hvad han vilde, han beviste Preussen og hele Tydskland, at hvis man lod de lovgivende Forsamlinger raade, vilde de føre Staten dens Undergang imøde. „Det store sociale Lag, som man kalder den dannede Middelstand, har for bestandig brudt med den gængse Liberalisme og givet et Vidnesbyrd om sin Omvendelse til konservative Principer ved sit Ønske om at se Statens Magt styrket. Om dets Helbredelse er fuldstændig, kan man endnu ikke sige med Bestemthed, men det er ubestrideligt, at den idetmindste paa eet Punkt er i fuld Gang. Takket være Rigskanslerens kraftige og monarkiske Politik, have de parlamentariske og demokratiske Tendenser, baade de fine og de grove, fundet deres Overmand, og Middelklassen har indseet Farerne ved Parlamentarismen og Nødvendigheden af en stærk og saa vidt muligt absolutistisk Regjering . . . Det er de store og heldige Resultater af Bismarcks Indenrigspolitik; der kunde ikke vises os nogen større Tjeneste, og det skyldes udelukkende ham, at alle de Stater, der udgjøre det tydske Kejserrige, den ene efter den anden have faaet Øjnene op for den konstitutionelle Frihedsi Kimærer og nu nyde en ligesaa frisindet som konservativ Politiks Velgjerninger". Dr. Klee forudseer, at det ikke vil vare længe, inden Parlamentarikerne selv ville afsværge deres sørgelige Fejltagelser og bønfalde Rigskansleren om, for Fremtiden kun at betragte Rigsdagen som et Indregistreringskammer og at fratage den endog Retten til at være raadgivende. Saa vil Forsynets store Læge have udført sin Mission, han, som faaer de Døve til at høre, de Blinde til at se og som til deres eget Bedste berøver de Snaksomme Talens Brug. Hvad mon d'Hrr. Lasker og Richter ville sige hertil? Der er Grund til at frygte for, at de ville dø som forhærdede Syndere, men længe inden de dø, ville de være gaaede over i Vidunderenes eller de mærkelige Dyrs Klasse, og naar de spadsere „unter den Linden", ville Berlins Gadebrenge pege Fingre af den sidste Liberale, den sidste Fremskridtsmand, bedrøvelige Repræsentanter for en uddød Race. Maaske vil der endnu til den Tid existere mange Socialister og nogle enkelte Kongemordere. Thi ak! ingen Lykke er jo fuldkommen, men kan man ikke med eet Slag gjøre det af med alle Uhyrer, er det dog allerede en god Begyndelse at rense Verden for alle Mundhelte.

„Bismarcks originale Geni har bristig udfordret alle moderne Doktriner", udbryder Dr. Klee . . . „Og det er ikke ved tomme Theorier, det er ved Handlinger, han har bragt de gamle og uforgængelige Sandheder til Ære igjen og befriet Tydskland fra den pedantiske Overtro, der fik det til at søge Frelse i de nye Ideer, der indførtes fra Frankrig eller England. Derfor have vi Ret til at proklamere ham som Menneskehedens Frelser. Som en sejrrig Helt har han omvendt næsten Alle til sine skabende Ideer, som ere formede over gamle, forlængst prøvede Principer, og han har erobret den offentlige Mening. Frugterne af den Reform, han har gjennemført, ere allerede aabenbare, men først Eftertiden vil fatte hele deres Værd og efter Fortjeneste hædre denne Revolutionens Betvinger, denne den moderne Overtros Banemand, denne Forkæmper for de guddommelige og evige Principer, som til alle Tider have været Menneskehedens Palladium. Og ikke blot i Preussen og i Tydskland, men ogsaa langt udenfor Tydsklands Grændser mærkes hans Bestræbelser for at vække de antirevolutionaire Ideer til nyt Liv, og naar de monarkiske Følelser vaagne paany allevegne, er det ham, der har Fortjenesten deraf". Saaledes taler Dr. Klee; men vi kjende preussiske Konservative, som ikke ere af hans Mening; sandt nok, Mystikere ere de ikke, skjøndt de have saare liden Smag for Parlamenter, Advokater og Hr. Lasker. De se i Bismarck en Statsmand af en bestemt Overbevisning, de betragte ham ikke som genial, og de yde hans Aands og Karakters Overlegenhed fuld Retfærdighed. Han har selv engang sagt, at vort Aarhundredes Hovedsvaghed var Frygt for at tage Ansvaret paa sig; Ingen vil anklage ham for at være bange for det eller at unddrage sig det; aldrig har et Menneske vovet saameget, taget saameget paa sine Skuldre, staaet inde for saa mange Ting med sin Ære, med sin Anseelse, ja selv med sit Hoved, og derved har han netop gjort saa stor en Figur i en Tid, da smaa Hensyn og smaa Beregninger, komplicerede Interesser, parlamentariske Kombinationer, Partiernes Overenskomster og Forpligtelser og Intrigerne udenfor Salen udøve en enerverende Indflydelse paa Villien, som indeholder Forklaringen af den Mangel paa Statsmænd, som Europa klager over. Men om de omtalte Konservative end yde Bismarcks fremragende Egenskaber al Anerkjendelse, saa bebrejde de ham paa den anden Side, at han er et Menneske uden Doktriner, at han aldrig har havt andre Principer end Omstændighedernes, og at han har taget sin Tilflugt til forkastelige Udveje; de klage over, at han har umuliggjort de gamle Regjeringsmidler og erstattet dem med andre, som kun han forstaaer at bruge, at han har tænkt formeget paa sin egen Bekvemmelighed, da han gav Tydskland en Forfatning, at denne Forfatning er et Maskineri, hvis Behandling udelukkende er hans Hemmelighed, og at naar Maskinmesteren engang gaaer bort, saa kan Maskinen ikke gaa mere. —

„Han er kun gaaet ud paa at gjøre sig nødvendig", sige de; „efter ham Syndfloden — det vil sige Parlamentarismen".

Dr. Klee har gjort sig megen Umage for at hævde og forsvare sin Thesis, for at paavise Bismarcks apostoliske Kald, men Voltaire har sagt, at det er med Systemer som med Rotter: de kunne slippe gjennem tyve Smaahuller, men tilsidst finde de to eller tre, som stoppe dem. Men hvordan end Værdien af hans Argumentation er, saa er hans Bog et Tidens Tegn, og der er een Betragtning, som man ikke kan lade være at anstille, naar man læser den. Dengang da Frankrig gik for at have en reaktionair og klerikal Regjering, gjentog Bladene hinsides Rhinen omkap, at Bismarck var det liberale Europas naturlige Fører, og at hans Mission var at forsvare de moderne Ideer overfor Vatikanet, hvis Forbundsfælle og Medhjælper Kabinettet i Versailles var. Nu, da Frankrig er en meget republikansk Republik, som man mistænker for at helde til Radikalismen, fremstiller Dr. Klee og mange andre tydske Journalister os Rigskansleren som Forkæmperen for den gudbommelige Ret, som en Sanct Georg eller Sanct Michael, der er bestemt til at gjennembore den revolutionaire Drage med sit Spyd og træde den under Fødder. Der er et Ordsprog, som siger: „Dens Brød jeg æder, dens Vise jeg kvæder." Tydskerne have forandret dette Ordsprog; de sige nu: Den, som mod sin Villie har givet mig fem Milliarder og som maaske fortryder det — hans Vise vil jeg aldrig kvæde, og hvordan han saa kvæder, saa vil jeg gaa ud paa at bevise, at han synger falsk. Naar man er af en trættekjær Natur, gjør man sig Umage for at samle Klagepunkter allevegnefra og at have saa mange af dem i sin Pult som muligt.

Skulde Nogen af vore Radikale være naiv nok til at forestille sig, at de ved at faae Frankrig bragt ind paa „Kulturkampens" farlige Baner ville vinde Bismarcks Sympathier, ville de snart se sig skuffede. Utvivlsomt ville de gjøre ham en Fornøjelse derved, men denne Fornøjelse vil ikke være ledsaget af nogensomhelst Velvillie. De ville tilskynde Rigskansleren til saa meget des hurtigere at slutte Fred med Vatikanet, og det vil maaske lykkes ham, thi hvis Frankrig lægger sig ud med Leo XIII., vil Leo XIII. blive mere imødekommende og medgjørlig i sine Forhandlinger med Tydskland. Den Fornøjelse, Bismarck vil føle, vil ligne den, Frederik den Store følte, da han, efter at have sluppet Krigen løs over Europa og gjort de Erobringer, han ønskede, i al Hast trak sig ud af Spillet, arrangerede sig med Hoffet i Wien og lod sine Allierede om at slippe fra det, som de bedst kunde. „Jeg har skjænket Europa Krigens epidemiske Syge," skrev han til Voltaire, „ligesom en Kokette giver sine Elskere visse svidende Gunstbevisninger. Jeg er heldigvis kommen mig, og nu seer jeg paa, hvorledes de Andre ville slippe fra det." Hvis Bismarck sluttede Forlig med Kirken og med Centrumspartiet, vilde det kun bero paa ham selv, om han vilde være konservativ til det Yderste. Han har formaaet at træffe energiske Forholdsregler for at hindre den russiske Pest i at overskride Tydsklands Grændser, og den russiske Pest er ikke den Smitte, som de mystiske Konservative ere mest bange for. Dr. Klee synes os at have en udpræget Smag for Afspærringssystemet; Dr. Klee fordømmer som farligt og umoralsk Alt, hvad der kommer fra Frankrig, hvad enten det er Principer af 1789 eller Komedier; Dr. Klee er utrøstelig over, at man tilsidst dog spillede «Les Fourchambault» i Stettin, og at en fransk dramatisk Forfatter vilde forsøge paa at korrumpere det tydske Bourgeosi ved at faae det til at tro, at et uægte Barn kan have Dyder. Det bør dog tilføjes, at han ikke gjør det til en casus belli.

Marschner, Devrient og „Hans Heiling".

Da Eduard Devrient døde for halvandet Aar siden, var det en almindelig Forudsætning, at der vilde findes et rigt litterairt Efterladenskab efter ham, med gode Oplysninger om de mange kunstneriske Forhold, han havde været knyttet til under sit lange Forfatter og Theaterliv. Forventningerne ere ej heller blevne skuffede, og Offentliggjørelsen af en Del af de forefundne Breve er i disse Dage bleven begyndt i „Deutsche Rundschau". Der findes her adskillige Breve fra Marschner i Anledning af hans Opera „Hans Heiling", hvortil, som bekjendt, Devrient har skrevet Texten. Den var hans litteraire Debut, forfattet 1827 og indsendt til Marschner, der begyndte paa Kompositionen 1831 og fik den opført første Gang i Berlin 1833, alt medens han selv levede i Hannover som første Kapelmester. Operaen blev opført paa vort kgl. Theater allerede 1836 og dirigeredes ved de første Forestillinger af Komponisten selv; den blev modtagen med stor Begejstring og har jo siden bestandig hørt til Publikums Yndlingsstykker paa Operaens Repertoire, saa at det sikkert ikke vil være uvelkomment, ved Hjælp af et Udtog af Brevene at komme til at kaste et Blik ind i denne musikalske Digtnings Tilblivelseshistorie. Vi begynde med et Brev af 21. September 1831, hvori Marschner omtaler den paabegyndte Komposition:

„Vedlagt modtager De Nr. 5 Arie og Nr. 7 Vise i et Klaverudtog, som jeg betroer Dem med den største Tillid til Deres Diskretion. Jeg troer, at jeg i Nr. 5 („Den skjønne Dag, da Du mig gav dit Hjerte") har truffet Hans Heilings Karakter (egenlig hans Portrait) godt. Hans overmenneskelige Glød i Kjærlighed som i Had, Kortheden, det Hastige o. s. v. troer jeg ikke jeg kan fremstille bedre i Toner. Det skulde glæde mig, om De fandt det Samme, men heller ikke undre mig, om De ikke fandt det! — Ligeledes synes Visen („En lille rosenkindet Glut") mig ikke mislykket. Kun troer jeg, der ikke vil findes mange første Tenorer med den dertil nødvendige Humor og Foredrag! —

Ogsaa Nr. 2 „Klare Diamanter" er færdig, og jeg vilde ikke gjerne kassere den, hvilket jeg maatte, hvis De holder fast ved den nye Bearbejdelse. I denne træder

Dronningen mindre frem, hvilket vi maa tage Hensyn til for Sangerindens Skyld, der allerede iforvejen har lidt nok at bestille og derfor maa holdes en Smule skadesløs. Naar jeg tidligere skrev til Dem, at jeg ønskede Noget forandret i Forspillet, saa mente jeg dermed Dialogen mellem 1 og 2, fra det Sted „Alt nok!“ til „din Moders sidste Gave er beredt“, som jeg gjerne vilde holde recitativisk, hvilket Versemaalet imidlertid lægger Hindringer i Vejen for. Men som det nu staaer for mig i Aanden, haaber jeg nok at overvinde denne Vanskelighed, saa det skal nok gaa. Kjender De den store Scene i anden Akt af min „Vampyr“, Vampyrens Fortælling? — Paa denne Maade, der, efter hvad jeg troer, er min egen Opfindelse, vilde jeg ogsaa holde denne Scene, naturligvis overensstemmende med Ordene og Situationen.

1. Akt 2. Scene staaer: han modtager sin Brud med stormende Ømhed. Godt. Men jeg vilde gjerne have, at han skulde udtale det. Overhovedet er Nr. 3 (Terzetten) af den Art, at der, trods al Grublen, ikke vil falde mig Noget ind, som passer til Ordene. Jeg veed nok, at det kan være vanskeligt at digte noget Andet istedetfor, som er mere musikalsk virksomt og dog ikke falder udenfor den engang bestemte Karaktertegning. Anna elsker ham jo ikke, følgelig kan der jo ikke finde en ligesaa stormende Imødekommen Sted fra hendes Side. Den gamle Gertrud er heller ikke nogen musikalsk Person. Hvordan vilde det tage sig ud, naar Heiling stormede hende imøde med den samme Gløb som i den paafølgende Arie, skildrer hende sin Længsel efter hende under Adskillelsen og sin Lykke over at eje hende for stedse, Alt paa sin kraftige, korte Maade, og hun saa svarede derpaa, men uden Lidenskab*). Som Terzetten nu er, kan der ikke komme stort ud af den.

Skriv mig nu ret snart til og lad mig vide, hvad De synes om den vedlagte Prøve. Hvis De vil, kan De gjerne vise Grev Redern de to Numre, men heller ingen Anden. En Melodi, en musikalsk Tanke bliver let hængende og er hurtigt flikket ind eller benyttet paa anden Maade, inden jeg kan naa at komme frem med den, og saa hedder det strax, at jeg har stjaalet fra Gud veed hvilken Pjalt. Jeg har allerede gjort mærkværdige Erfaringer i denne Henseende!!“ —

I sine „Erindringer om Felix Mendelssohn-Bartholdy“ beskriver Devrient det Indtryk, som de af Marschner i ovenstaaende Brev omtalte Partiturstykker frembragte i Vennernes Kreds i Berlin. Mendelssohn og Taubert spillede Partituret firhændigt, medens Devrient og hans Hustru Therese sang dertil. Digteren var ikke ganske tilfreds med Marschners Arbejde, han savnede paa nogle Steder den klare dramatiske Udvikling af Situationen, utilsnevret Deklamation og frit Udtryk. „Jeg maatte føle“ — skriver han — „hvor uheldigt det er, naar Digter og Komponist ikke kunne arbejde sammen, ikke stadig kunne udvexle og sammenligne deres Intentioner personlig“. Mendelssohn var mere tilfreds. At Devrient forresten heller ikke skjulte sine Betænkeligheder for Komponisten, vidner allerede det næste Brev om.

„Hannover den 18. Oktober 1831.

Min stormende Ven!

Da De venter saa utaalmodig paa Svar, kommer jeg vel til at føje Dem, omendskjøndt jeg næsten maa stjæle Tiden dertil og nok kunde ønske at overveje, hvad jeg vil skrive til Dem, lidt nøjere i mine faa Fritimer, saameget mere som jeg ikke mere er i Besiddelse af Deres forrige Text, for at kunne bilægge min af Dem modsagte Mening med Deres egne Ord. Deres sidste to Breve handle grundigt og udtømmende om Hans Heilings Karakter, og jeg kan ikke længer være i Tvivl om Deres Mening. Men jeg maa dog ogsaa anføre nogle Motiver for min Opfattelse, for ikke at faae Udseende af at være dum. De ønsker Heiling overalt *kortfattet*, *næsten ordknap*, *Intet gjentagende*. *Hvad han siger, siger han kun tvungent*, *da han ikke vil tale om sig selv*. *Til noget Udbrud af hans Følelse skal det intetsteds komme*. Godt. Men bortseet fra, at Deres strenge Fordring i ovennævnte Henseende maa gjøre Musiken bizar og søgt, og jeg heller ikke godt kan forestille mig, hvorledes Musiken (Følelsens og Lidenskabens Sprog) skal udtrykke en Følelse *undertrykt* (ikke at tale om den Monotoni, som opstaaer i den musikalske Behandling af denne Art), saa findes der dog i Deres egen Udførelse af Karakteren mange Afvigelser fra denne Deres senere udtalte Ide. Siger han ikke i Forspillet, at han „snart paa Jordens Blomsterveje Annas Haand som Menneske kan ganske eje“? Dette Forsæt, ganske at gaa op i Menneskenaturen, søger han ogsaa efter Evne at efterkomme, og naar han, ligeledes i Forspillet, siger: „Farvel, I mørke, glædeløse Brødre“, saa ligger deri, at han har faaet nok af det mørke Samliv med dem, og en Villie til (ialtfald saalænge det lader sig gjøre) at varme sig efter sin glædeløse, stive Kulde i Livets varme Sol. Efter den Anskuelse, jeg har dannet mig efter Deres Text, synker han først igjen helt tilbage i sin mørke Grublen, naar han har faaet fuldkommen Vished om sin Ulykke i Kjærligheden til Anna.

Da først er „*hans Haab udslukt og hans Hjerte lukt*“, som han anende siger ved Afskeden fra Moderen, og nu først kan hans trøstesløse Tilstand motivere hans mørke Synken tilbage i sig selv, thi indtil dette Øjeblik tillader *Haabet* ham ikke dette, Haabet, der besjæler ethvert Menneske og ogsaa den til Menneske legemliggjorte Aand med Mod og ikke tillader det at synke hen i en *Trøstesløshed uden Ord*. — Imidlertid er Heiling heller ikke hos Dem saa ordknap og kortfattet, som De ønsker ham i musikalsk Henseende. — At jeg (i Arien) har holdt Ordene „O, glem ej Troskabs hellige Eder“ mere bedende end truende, som *De* ønskede det, er naturligt, og jeg gad nok vide, om det indledende „O“ kan tydes paa nogen anden Maade. Men nu kjender jeg Deres Mening om Rollen og skal *saavidt muligt* bestræbe mig for at arbejde i samme Aand, nemlig saalænge det lader sig forene med det „Skjønne“ (i musikalsk Henseende), thi Formen alene gjør det ikke. Den sande Originalitet maa findes mere i det Indre end i det Ydre.

Forøvrigt, saa ondt det end gjør mig, at min Komposition af Arien er saa ganske imod Deres Forventning, saa kan jeg dog forsikre Dem, at Kompositionen, da den blev foredraget for nogle aandrige, med Sujettet fortrolige Mænd, exalterede dem, fordi de fandt Stof og Form lige nye i den, og afvigende fra andre, samt tillige i Harmoni med Ordene. — Det er enhver Dramatikers Opgave, at vække Deltagelse for sin Helt. Men den kan ikke vækkes ved en *Interesse*, der er fremmed for det Menneskelige.

*) Devrient fulgte dette Forslag, som den trykte Text udviser.

Er Heiling lige fra Begyndelsen af kold, kort for Hovedet og mørk (hvorved det homøopatiske similis simili gaudet motiverer Annas Kulde mod Heiling og hendes Følelse for Conrad), saa finder Tilskueren vel Annas Kulde berettiget, men føler sig ikke selv hendraget til ham, da han, naar han er berøvet sin Magt over Aanderne, ikke er Andet end en barsk, uelskværdig Fyr, der er og bliver uden Deltagelse, hvis han ikke i sin Kjærlighed til Anna og i sin Fremtræden som Aandernes Fyrste er dobbelt saa fyrig og exalteret som et Menneske. Naar han da, som naturligt er, forsmaaes, saa bliver der ham ikke engang Medlidenhed til Del, uagtet han har ofret hende endog sit Herredømme over Aanderne. Man vil i det Højeste kalde ham en dum Djævel. Publikum er nu engang saaledes, at det vil have sine Følelser opflammede af Digteren. Er nu Heilings Kjærlighed ogsaa i sine Ytringer skildret saa fyrig, henrivende og uimodstaaelig, saa faaer hans Offer dobbelt Vægt, og hans Ulykke, hans Forsmaaelse opnaaer et saadant Højdepunkt af Deltagelse og Medlidenhed, som det sømmer sig hans højere Standpunkt. Paa denne Maade synes mig Dramaets højere Formaal og et større Bifald naaet bedre end ved en Karakters blotte Besynderlighed.

Dette er saa omtrent min Betragtning, som jeg ikke kan faae Tid til at udføre endnu tydeligere og vidtløftigere; thi paa disse Linier har jeg skrevet stødvis i ti Dage, hvoraf De kan slutte Dem til mine Forretninger og derfor undskylde dette sene Svar.

Imidlertid er jeg af den Mening, at Deres Text nu skal blive, som den er, og De kun skal indrømme Musiken (i første Del) mere Ild, selv om det kun var for Modsætningens Skyld, hvorved (efter Heilings Ulykke) hans mørke Indesluttethed træder saa meget des stærkere og virksommere frem.

Dog, nok af Raisonnementer. Jeg plejer ganske vist aldrig at komponere uden Overlæg, lige løs paa det. Men jeg har altid fundet, at Grubleri virker skadeligt paa Fantasien og paa Kunstværket. Derfor plejer jeg altid først at arbejde mig ind i Værket, følgelig ogsaa ind i Digterens Mening, til jeg føler, at jeg er ganske gjennemtrængt af den. Saa overlader jeg mig ganske til min Inspiration og til min Følelse, som da næsten ubevidst ledes af den tidligere Eftertanke, hvorhos Viden og Erfaring naturligvis ogsaa gjøre deres. — Og saaledes vil jeg da ogsaa bære mig ad med Deres Opera, hvis Stof og Udførelse tiltale mig stærkt. Send mig derfor snart Texten, som jeg ikke har taget nogen Afskrift af, da De jo havde isinde at forandre den. Kun endnu Et: Stephans Vise „Det lysted en Jæger at fri engang" er ganske vist meget folkelig, men synes mig dog ofte for massiv i Udtrykket. Skulde det ikke være muligt, at De kunde sætte en anden istedet? — Bliv nu ikke fortrædelig, det er bedre at sige det strax end at komme med det om nogen Tid, naar De troede at være færdig allerede forlængst."

„Hannover den 8. Januar 1832.

Ærede Ven!

Først min hjerteligste Lykønskning til det nye Aar og Tilgivelse for min lange Taushed. Istedetfor mange Skriverier har jeg foretrukket at arbejde paa vor Opera i mine faa Fritimer, saa at jeg kun kan sige Dem, at jeg er kommen til den første Finale (i 1. Akt). Det var ikke let at holde de tre første Terzetter ud fra hinanden, dog troer jeg, at det er lykkedes mig saa nogenlunde. Ved Synet af Bogen og dens Tegn lader jeg Anna blive greben af en stærk, overvældende Angst og efter Heilings Indtrædelse bede ham heftigere og heftigere om at tilintetgjøre den. Derved at jeg lader Heiling og Anna (ikke som hos Dem) synge sammen, vinder jeg den Nuance, at hun først kan bede heftigt og derpaa rørende, ligesom forsøgende alle Midler. Efterat Heiling har kastet Bogen i Ilden, kort, men heftig Tak. Fra nu af, da al Angst er taget fra Annas Hjerte, lader jeg hende igjen blive roligere og Sangen, skjøndt (af Hensyn til Slutningen) ikke ubevæget, løbe ud i Annas tidligere blide Venlighed. Troer De ikke, at det ikke alene vilde være en god Theatereffekt, om i det Øjeblik, da Heiling har kastet Bogen i Flammerne og han selv forfærdes og vender sig bort, en Salamander dukkede op af Ilden og forsvandt i Røgen med Bogen?!

Da jeg er ganske enig med Dem i Deres Betragtningsmaade og arbejder i Overensstemmelse med den, saa haaber jeg, at mine Toner nok skulle passe til Deres Ord, og jeg har ikke Andet at erindre, end at Deres Metriks ofte noget ubundne Former mangen Gang faaer mig til at svede.

Efter Forspillet gaaer Musiken strax over til Ouverturen, som jeg ikke vil give Afkald paa, da den nu engang er færdig. Den er selvstændig, mere et Karaktermaleri, d. v. s. den bestaaer ikke af forskjellige Motiver af forskjellige Musikstykker i Operaen. Jeg troer, det er min bedste Ouverture, hvilket ganske vist ikke vil sige meget, men det er dog et godt Tegn for Operaen i det Hele taget. Havde jeg blot noget mere Tid. Men istedetfor at blive bedre, bliver det bestandig værre. Med Hensyn til Operaen har jeg gjort meget for Instituttet her, og vore Opførelser staa ikke blot ikke tilbage for andre Sceners, hvad et godt Ensemble angaaer, men endog ofte over dem. Vi have 41 Operaer paa Repertoiret, som alle kunne gaa med kun een Prøve. Men gjør man meget, saa bliver der ogsaa stadig forlangt meget, og det er ofte ikke til at udholde."

„Hannover, første Paaskedag 1832.

Højstærede Ven!

Da De ikke blot er et godt, men ogsaa et meget forstandigt Menneske, saa vil De paa saa hellig en Kjærlighedens Festdag ikke alene føle Dem stemt til Overbærenhed og Tilgivelse mod en saa angergiven Synder, men ogsaa sige Dem selv, at det var ret klogt handlet af mig, hellere at bruge min Fritid til at arbejde paa Heiling end til at skrive mange og lange Breve (i hvilke jeg dog vilde have havt saare lidet at fortælle Dem). Jeg vil derfor heller ikke gjøre Indledningen længere, men i Korthed berette, hvor langt jeg er kommen med mit Arbejde.

Forspillet er færdigt, og hvis jeg ikke tager meget fejl, maa det være af god Virkning. Alt saa kort, som musikalsk Form og den nødvendige Enhed tillader. Det spiller 14 Minuter. Endvidere er færdig 1) Ouverturen (uden Reminiscenser fra Operaen). 2) første Akt og 3) i anden Akt Annas første Arie og Finalen. Tilbage staaer altsaa endnu tre Numre i anden Akt og — tredie Akt.

Flere musikalske Venner og kompetente Dommere, som tillige ere fortrolige med Texten, dømme yderst gunstigt om mit Arbejde og rose det for 1) det Melodiske ved alle Numrene, 2) den prægnante Stil og 3) foruden Karakteristiken tillige den simple Instrumentering, der er fremherskende i alle Sangstykkerne. — Hvor mistroisk jeg end var bleven overfor mig selv, saa seer jeg dog med et tilfredst Blik paa det Frembragte og ønsker kun, at Musen vil blive ved at være mig saa gunstig til Enden, som hun hidtil har været mig. Jeg kan ikke nægte, at jeg var bleven noget usikker paa mig selv og i denne Stemning længe ikke kunde frembringe Noget. Men nu er jeg, som man siger, godt i Gang, og hver Dag fremstaaer der noget Nyt, saa at jeg tillidsfuldt haaber, at jeg i Løbet af faa Maaneder kan melde Dem Operaens Fuldendelse og sende Dem den. Men inden den Tid vilde jeg nødig indlade mig paa enkelte Indsendinger, som ikke give noget almindeligt Overblik og Totalindtryk, da det let kunde hænde, at Enkeltheder, som ikke traadte frem i det tilbørlige Lys, kunde misforstaaes af Dem, hvilket let kunde forstyrre mig i min nu formentlig heldige Produktions Udstrømning. Derfor maa De have Taalmodighed endnu i nogen Tid, til jeg selv saa omtrent er paa det Rene med det. Naar saa det Hele er færdigt, lader Alt sig roligere og nemmere overse end i Fødselens Feberhede, hvor man kun er glad ved at blive Emnet kvit. Efter Fødselen kan der endog med Kunst og Kjærlighed foretages indgribende Operationer selv paa det uformeligste Misfoster.

Men jeg maa endnu gjøre Dem bekjendt med et Indfald, jeg har udført i Forspillet til Introduktionen til første Akt. Jeg lader nemlig i det korte Ritornel, under hvilket Heiling fra Jordens Indre vender tilbage til Oververdenen, et Kor bag Scenen ganske sagte gjentage Bønnen fra Forspillet: „O bliv dog her! I hvad Du byder, Bjergaanden lyder fjernt og nær." Alt ganske kort og uden at forhale Handlingen, hvad der jo forstaaer sig af sig selv. Jeg har glædet mig hjerteligt over dette Indfald, som forekommer mig betydningsfuldt, og er nysgjerrig efter at erfare, hvad De siger til det."

„Hannover den 17. Juli 1832.

Værede Ven!

Elendig — med Koldfeber i Kroppen og afskyelige Feberblegne paa Øjne og Mund, hvorfor jeg har ondt ved at se — altsaa: elendig og uduelig til Alt, selv til de letteste Arbejder, maa jeg henslæbe og spilde den dejlige Theaterferie i sørgelig Lediggang. Er dette nu allerede bedrøveligt nok, saa vil De føle sand Medynk med mig, naar De hører, at Alt her omkring mig: Kone, Barn og Pige, kort sagt det Hele er plaget af Sygdom og jamrer sig. O, der gives dog ubeskrivelig megen Elendighed her i Verden!

Nu bliver De naturligvis meget forskrækket og tænker: o ve, saa seer det nok galt ud med Hans Heiling! — Det er netop for at berolige Dem desangaaende, at jeg skriver. Knægten er tagen synlig til. Forspillet, første og anden Akt er fix og færdig og kan opføres, naar det skal være. Nu skal De høre, hvordan det staaer med tredie Akt. Heilings første Scene med Koret er helt skeletteret, kun Kjødet (Instrumentationen) er endnu ikke helt voxet til. Jeg har efter Deres Ønske holdt det melodramatisk indtil Ordene: O Moder, havde Dig jeg lydt o. s. v., som han synger recitativisk. Ved Ordene „Herfrem I Aander" begynder et ordnet Musikstykke (F moll 3/4 pathetico). Slutningen af dette Ensemble „Sig Hævnen udruster" er 6/4. — Endvidere er færdig i tredie Akt 1) Bryllupsmarschen A dur 2/4. 2) Sangen i Kirken og 3) Duet mellem Conrad og Anna, E dur 4/4. Tilbage at komponere er altsaa kun Stephans Sang og Finale. — Til Sangen har jeg endnu ikke kunnet faae Lyst, og det forekommer mig, ja er mig klart, at denne Sang kun sinker Handlingen. Stephan har ikke Andet at synge hele Operaen igjennem, og denne Sang alene vil ikke bevæge Bassisterne til at betragte Stephan som et godt Parti. Og desuden har Stephan Repliker, som ikke ville træde tilbørlig frem for Lyset i de mig bekjendte Bassisters Mund. Var det da ikke bedre at lade en Skuespiller spille Rollen og helt udelade Sangen?

Deres snarlige Afgjørelse er nødvendig, fordi Forandringen af Finalens Begyndelse afhænger deraf og jeg ikke kan skride til Kompositionen, inden jeg kjender Deres Mening.

Ordgjentagelser vil De finde undgaaede, saavidt det overhovedet er muligt at undgaa dem; De vil altsaa finde den ønskede Korthed og ligeledes Instrumentationen saa simpel, som man tør være, uden at blive befunden pauvre, samt deklameret og karakteriseret saadan som det nu ligger for mig. Den melodiske Del af Musiken finder min Kone rig og ny.

Jeg har sunget af fuld Sjæl, med den dybeste Følelse, og saaledes vil min Sang jo vel finde Sjæle, som ville føle ved den. Fra Tid til anden gjennemseer jeg stadig igjen det Hele med prøvende Blik og pudser lidt paa det, saavidt der kan pudses paa det uden Skade for Helheden. Muligt at Meget deri kunde gjøres ganske anderledes, men jeg kan ikke gjøre det, og saameget veed jeg, at saaledes som jeg har gjort det, lader det sig vel høre og forsvare. Mange ville maaske ikke finde Alt, hvad jeg har lagt ind deri, men Mange ville maaske ogsaa tænke sig mere ved det end jeg, saaledes som det jo plejer at gaa med Kunstværker, som deres Forfattere ikke have medgivet nogen Æselsbro ad modum.

De seer altsaa, kjære Ven! at jeg ikke har været doven. Jeg kunde ikke være det, omendskjøndt mine virkelig overvældende Theaterforretninger i den sidste Tid kunde have været tilstrækkelig Undskyldning; jeg havde hverken Ro eller Rast. Sad jeg ved Bordet eller laa jeg i Sengen, altid tænkte jeg paa Heiling, og hvad der saaledes dannede sig lidt efter lidt og fik Fasthed, bragte jeg saa rask paa Papiret i mine Fritimer. Intet har jeg arbejdet paa med større Kjærlighed; gid Arbejdet da ogsaa maa blive modtaget med Kjærlighed."

„Hannover den 14. August 1832.

Jeg meddeler Dem den vigtige Begivenhed, at jeg idag paa Slaget 5 (Eftermiddag) er bleven færdig med Hans Heiling.

Den høje Barslende befinder sig særdeles vel, let og i glad Stemning.

Jeg lader strax Barnet doublere og sender saa Kopien,

paa det at den høje Kommission kan besnuse Text og Partitur paa eengang og komme til en Bestutning, hvis dette overhovedet gaaer saa hurtigt. Men saameget vil jeg sige Dem, er De ikke rigtig fix i Berlin, saa giver jeg Operaen først her, og det vilde De dog vist ikke synes om. Altsaa munter!

Jeg haaber, De lader denne vigtige Begivenhed gjælde som en gyldig Undskyldning for den sidste Forsinkelse?

Et længere, allerede skrevet Brev til Dem bliver liggende til Partiturets Affendelse. Lev vel og hav blot Taalmodighed endnu en kort Tid, saa skal De blive herligt belønnet af

Deres Komponist

H. Marschner."

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Fortsat.

IV.

Næste Formiddag, da Klokken paa Domkirken slog elleve, traadte Fru Pivier ud af den lille Dør til et af Kapellerne, sneg sig langs Husrækken og stillede sig paa Lur paa Hjørnet af Rue de Parvis, som hendes Øje gjennemsøgte fra den ene Ende til den anden, efterat hun hemmeligt havde undersøgt Vinduerne i Hotel „Grand Monarque". Boutiksjomfruerne hos Konditoren paa Hjørnet stod skjulte bag de store Glas med Sukkergodt og vare med Forbauselse Vidne til hendes Adfærd. Omsider opdagede hun dem og gjorde en utaalmodig Bevægelse. — „De Tøjter! mon de troer, at det er en Elsker, jeg venter paa? Ja, var jeg yngre, saa kunde det let kompromittere mig ... Men hvor bliver han dog af, det Skarn? Jeg havde dog bedet ham saa indstændig om at være præcis."

Der gik tyve Minuter. Endelig udstødte hun et lettende Suk: Hr. Haget kom tilsyne, gaaende langs ad Fortouget og meget optagen af at knappe en øjensynlig altfor snever Handske. Hun gik ham imøde og forstyrrede ham en Smule brutalt i denne vigtige Beskjæftigelse. — „Naa, endelig komme De da, Gudskelov! Jeg har ventet paa Dem i en hel Evighed."

„Det har ikke været mig muligt at komme før, Kousine. Da jeg var færdig med Skolen, maatte jeg først gjøre lidt Toilette."

Hun kastede et Blik paa ham; aldrig havde hun seet ham saa koket klædt. Hun trak paa Skuldrene: — „Hvad gaaer der af Dem? De seer jo ud, som om De skulde til Bryllup. Hvad skal alle de Omstændigheder til? ... Mændene bliver dog altid sig selv lig!"

„Jeg forsikrer Dem, Kousine, at Hensynet til det Passende virkelig gjorde det nødvendigt at . . ."

„Sniksnak! Har De nogensinde gjort saamegen Stads af Deres Toilette, naar De skulde besøge mig, mig, som er en ærbar Kone og Familiemoder?"

Hr. Haget gned sig paa Hagen, hvad enten han nu ikke fandt Noget at sige, eller han ikke vilde sige noget mindre Smigrende. Efter en temmelig lang Taushed mumlede han: „Det er i hvert Tilfælde en stor Kunstnerinde."

„Har De da seet hende?"

„Ja, igaaraftes."

„Var De i Theatret?"

Der laa en saadan Foragt i dette Spørgsmaal, at Professoren følte sig fornærmet og svarede i en værdig Tone: „Ja, jeg var, og jeg kjender ikke nogen ædlere Adspredelse, end at lytte til klassiske Forfatteres Mesterværker . . ."

„Ja, lad nu bare det være godt; Enhver har nu sine Meninger, og jeg er ikke kommen her for at disputere om den Slags Ting. Jeg vilde have, at De skulde vide, hvad der er passeret igaaraftes, inden De taler med dette Fruentimmer."

„Hun kom dog vel ikke igjen?"

„Nej; efter at hun om Eftermiddagen havde sendt alle Hotellets Folk, den Ene efter den Anden, hen for at spørge efter sin Guddatter, som jeg allerede har fortalt Dem, arrangerede hun, da Komedien var forbi, saadant et Spektakel udenfor mit Hus, at det vækkede hele Kvarteret."

„Det var en grov Spøg. Hvad førte det til?"

„Det er ogsaa Noget at spørge om! Porten var og blev naturligvis lukket."

„Og Claudine?"

„Hun er lukket inde paa sit Værelse under Laas og Slaa. Imorges kom der et parfumeret Brev til hende..."

„Som De opsnappede?"

„Ja — og kastede i Ilden."

Hr. Haget satte sine Briller tilrette og fremtvang en svag Hosten, som efter Behag kunde opfattes som Dadel eller Bifald. Fru Pivier, som lod til at bryde sig meget lidt om at kjende hans Mening, vedblev: „Hvis De ikke faaer hende bragt til Fornuft, ender det med, at hun formelig belejrer mit Hus. De maa tale hende til med den allerstørste Grad af Bestemthed. Tru hende med Politiet ... Hvad siger De?"

„Jeg sagde Ingenting; jeg hostede bare. Jeg er bleven lidt forkølet."

„Glem ikke, hvad jeg her siger Dem. Den Slags Mennesker er altid umaadelig bange for Politiet. . . . Kunde jeg bare tale selv!"

„Ja, Kousine, De har rigtignok overdraget mig denne Sendelse, men jeg overlader den med Fornøjelse til Dem.."

„Hvad tænker De paa? Vil De bringe mig sammen med en Theaterdame?"

Klokkespillet i Taarnet begyndte paa de første Takter af Marchen i „Damen ved Søen". — „Nu er den halv. Jeg maa hjem, jeg er bange for, at hun skal bortføre Claudine, medens jeg er borte. Vær nu fremfor Alt fast og bestemt."

Han gjorde et Tegn, som skulde betyde, at hun kunde stole paa ham, og gik videre. Hun saae efter ham med et

ejendommeligt Smil: „Koketteri i hans Alder! Og for hvad for et Fruentimmer! Aa, de Mænd!" — hvorpaa han fjernede sig. Havde hun ikke havt saa travlt med at komme hjem, vilde hun have kunnet se Hr. Haget sagtne sine Skridt, efterhaanden som han kom nærmere til Hotellet, standse ved Porten, kaste et Blik ind i Kaféen paa Hjørnet, træde derind efter en kort Betænkning, sætte sig ved et Bord og tømme et Glas Madeira. — „Det er latterligt," sagde han, medens han nippede til Glasset . . . „Men jeg maa absolut se at faae lidt Sikkerhed . . . Det er uden Tvivl kun Mangelen paa Vane . . . Ak, hvorfor har jeg ogsaa den Mangel!"

Han sukkede sørgmodigt og forlangte nok et Glas. Ti Minuter efter traadte han med en rask Beslutning hen til Portierens Lukaf. „Frøken Jane?"

„Nummer otte. Den anden Dør paa første Sal."

Han gik op og bankede paa. Han var saa forvirret, at han aabnede Døren, uden at der var sagt Kom ind. Jane stod midt i Værelset, paaklædt til at gaa ud, og Miette lagde den sidste Haand paa hendes Toilette. Han bukkede: — „Felix Haget . . ."

Hun afbrød ham med en lille spottende Latter, der nær havde gjort det rent af med ham, og pegede paa et Bord, der var helt skjult af en Bunke Bouketter og Billetter. — „Hvis det er for at gjøre mig en Erklæring, kommer De forsilde. Alt det der har jeg modtaget siden igaar. Folk er meget forelskede af sig her i Byen."

Han gjentog med den mest knusende Alvor: „Felix Haget, Professor i Rhetorik . . ."

„Nu har jeg det! De vil læse en Tragedie for mig? Vær barmhjertig imod mig . . . Deres unge Poeter har præsenteret mig ikke mindre end fjorten Manuskripter i de sidste fireogtyve Timer."

„Jeg er Formynder for Frøken Claudine . . ."

Hun betragtede ham nysgjerrigt: han lod ikke til at være synderlig skrækindjagende; men alligevel var her jo en Kamp at bestaa; hun lagde i en Fart sin Hat fra sig, tog sine Handsker af og gav Miette Tegn til at gaa.

„Ah, saa De er min Gudbatters Formynder. Det glæder mig overordenligt at gjøre Deres Bekjendtskab; vi maa tale alvorligt sammen. Jeg havde lige isinde at sprænge den gode Fru Viviers Port . . ."

Han følte sig bragt en Smule ud af Fatning ved den agressive Tone, som han ikke var forberedt paa. — „Sæt Dem ned", sagde hun.

Han saae sig om efter en Stol; der laa Dynger af Kjoler og Kostumer paa dem allesammen; hun ragede med Haanden et helt Bjerg af Klædningsstykker til Side, som laa paa Kanapeen, og arrangerede saaledes en lille Plads til ham. Han satte sig; hun blev staaende foran ham med korslagte Arme og i en udfordrende Stilling: — „Vil De saa omsider give mig en Forklaring af, hvad her foregaaer. Hvorfor maa jeg ikke se min Gudbatter? Hvorfor holdes jeg borte fra hende? Med hvilken Ret? Jeg veed det Hele: man vil gifte hende bort imod hendes Villie; men det skal der ikke blive noget af."

Hr. Haget var kommen derop for at true, ikke for selv at blive truet; han lod hende blive ved at tale, saare forbauset over saaledes pludselig at se Rollerne ombyttede. Fra de Tøjer og Kniplinger, der strøg sig op ad ham og som han sad indhyllet i som i en Niche, udstrømmede der en berusende Duft, som gjorde ham ganske ør i Hovedet; han hørte kun adspredt efter: hele hans Opmærksomhed var fæstet paa Skuespillerindens Bevægelser; hendes smidige Legeme i den tætsluttende Kjole syntes at virke paa ham med Troldomsmagt, og hendes opbragte Stemme vuggede ham paa sine vellydende og velformede Bøjninger. Omsider mandede han sig op, lukkede Øjnene i nogle Sekunder, benyttede sig af en Pause og tog fat, som om han fremsagde en udenad lært Lektie: „I min Egenskab af Formynder for Frøken Claudine og som den, der af Loven og med Familieraadets Samtykke er udrustet med et Ansvar og en Myndighed, som jeg ikke kan tillade noget Indgreb i, maa jeg anmode Dem om at entholde Dem fra at gjøre en Indflydelse gjældende, som Intet giver Dem Berettigelse til . . ."

Hun afventede ikke Slutningen af hans Tale, der forøvrigt aldrig syntes at skulle faae Ende: — „Som Intet giver mig Berettigelse til? Er jeg da ikke hendes Gudmoder?"

„Jo, ganske vist; men Stillingen som Gudmoder medfører ikke nogen Rettighed ifølge Loven."

„Aa, lad Loven blive ude af Spillet; jeg kjender den ikke . . . Hvad jeg veed, er, at Claudines Forældre har valgt mig til hendes Gudmoder, og at jeg vil gjøre, hvad der er min Pligt."

„Men De maa tillade mig at bemærke, at her er Tale om en religieus Forpligtelse . . ."

„Saa meget helligere maa den være."

„De misstaaer mig. Hvad jeg mener, er, at en Gudmoder kun har religieuse Forpligtelser at opfylde mod en Gudbatter. Hvis De vil mindes Præstens Ord . . ."

„Dem hørte jeg ikke, men jeg husker godt, at Katechismen, som jeg lærte i min Barndom, lærer, at Fadderen og Gudmoderen skal være Barnet i Faders og Moders Sted. Jeg husker ogsaa, at medens Daaben gik for sig, henvendte jeg en inderlig Bøn til Gud og lovede at være en Beskytterinde for dette Barn . . ."

Hun holdt inde, da hun bemærkede, at han hørte efter med gabende Mund, og fortsatte derpaa med sin forrige raillerende Munterhed: — „Jeg sætter Dem i Forbauselse, ikke sandt? De har naturligvis samme Ideer om Theaterdamer som den gode Dame igaar, der nær havde stænket Vievand paa mig . . . Jeg er ustadig, excentrisk, om mange Ting har jeg Ideer, som ikke falder sammen med dem, der raader i Deres borgerlige Verden og i Deres Smaabyer . . . Men jeg er et skikkeligt Menneske, og jeg forstaaer at opfylde en Pligt. Jeg burde ikke have glemt det Barn, som jeg havde lovet at vaage over; men jeg var langt borte herfra og havde Hovedet fuldt af en Masse dumme eller sørgelige Ting, thi Kunstnerens Liv er just ikke altid udelukkende Glæde. Naa, jeg kom jo i rette Tid, netop i det Øjeblik, da min Indblanding kan frelse hende og sikre hendes Lykke. Og saa troer De, at jeg vil lade mig forskrække af Deres Lov eller af Deres barske Miner? Saa kjender De mig kun daarligt!"

Hun havde talt sig varm, hendes store blaa Øjne funklede, og hendes af Sminken lidt blegnede Kinder rødmede af krigersk Glød.

Hr. Haget slog Øjnene ned, for ikke at lade sig forstyrre længer: — „Det har paa ingen Maade været min Mening at forskrække Dem. Jeg har blot villet forklare Dem en Situation, som De ikke synes at opfatte rigtigt, og som De vistnok tillægger en større Betydning, end den har. Claudine er ingenlunde ulykkelig."

„Jo, hun er. Hun maa ikke gifte sig med Den, hun elsker, og man vil tvinge hende til at indgaa et Fornuftparti."

„Et særdeles passende Parti. Naar Claudine er bleven

myndig, staaer det hende frit for at disponere over sin Haand; men foreløbig vil Familieraadet, som hun er afhængig af, ikke paa nogen Maade tillade hende at lade en højst uheldig Forbindelse afslutte et Kjærlighedsforhold, som ikke er Andet end Børnestreger."

„Børnestreger? Har De, der dog er en lærd Professor, ikke seet Andet end Børnestreger deri? Jeg behøvede kun at tale i fem Minuter med Claudine for at fatte, at det her drejede sig om en dyb og oprigtig Kjærlighed." — Der spillede et noget spottende Smil om hendes Læber: „Og jeg antager, at Sligt forstaaer jeg mig bedre paa end De."

Hun havde ikke ment denne Ytring fornærmelig og blev derfor meget forbauset ved at se Professoren bøje Hovedet med en smertelig Forvirring; han saae saa ydmyg ud, at hun troede det nødvendigt at undskylde sig. — „Det var ikke min Mening at fornærme Dem med den Bemærkning . . ."

„Nej, det var ikke Andet end Sandhed."

„Desuden har jeg brugt Tiden godt siden igaar; jeg har faaet en Mængde Mennesker til at lade Munden løbe, hvilket ikke faldt vanskeligt, for her kjender den Ene altid den Andens Hemmeligheder og har sin Glæde af at plapre dem ud; jeg kjender min Guddatters Historie til Punkt og Prikke."

„Saa maa De altsaa have faaet at vide, at Den, hun har kastet sine Tanker paa, er en ung Mand af tvivlsom Herkomst, som er rejst bort for at prøve paa at gjøre sin Lykke i Paris, men at Ingen endnu har hørt noget om, at han har gjort den. Saafremt han ikke har glemt hende, hvilket er meget muligt . . ."

„Hvorfor det? . . . Naar han elsker hende, som hun elsker ham."

„Damerne i Paris er saa bedaarende!"

„Skal det være en Kompliment? Er De galant? . . . Naa, det behøver De ikke at blive rød over; siig mig hellere ligefrem, hvad De er kommen for. Jeg kjender endnu ikke Hensigten af Deres Besøg."

„Den er at faae Dem til at opgive en Indblanding, som Deres Stilling som Gudmoder ikke berettiger Dem til, som ophidser Claudine og bringer hende til at modsætte sig fornuftige Raad af dem, der er knyttede til hende ved Blodets Baand og som udelukkende har Noget at sige over hende."

„Naa — og hvis jeg nu ikke vil?"

„Det kan De ikke mene, naar De betænker, hvad der er i Deres Guddatters egen Interesse . . ."

„Jeg beder om Forladelse. Jeg vil nu netop ikke."

„Hvad vil De da gjøre? Nogen Rettighed har De ikke, maa jeg tillade mig at gjentage."

„Hvad jeg vil gjøre? Det vil jeg lade komme an paa Omstændighederne. I ethvert Tilfælde vil jeg ikke finde mig i, at Claudine bliver ulykkelig; jeg vil vaage over hende. Jeg skulde rejse om lidt sammen med mine Kammerater, som vender tilbage til Paris; men nu bliver jeg, som De seer."

Hr. Haget rejste sig temmelig forvirret; han bebrejdede sig, at han ikke havde viist al den Fasthed, som han burde have lagt for Dagen og som Fru Pivier sikkert havde ventet af ham. Han var kommen, for at gjøre hende bange, og nu saae han sig halvt besejret af denne mærkelige Kvinde, denne Proteus, der hvert Øjeblik skiftede Skikkelse og bragte ham ud af Koncepterne snart ved sin Spot, snart ved sin Alvor. Han blev staaende, uden at sige et Ord, og pønsede paa Midler til at sikre sig en glimrende Bortgang; han sammenstillede nogle velklingende Fraser, under hvis Virkning han haabede at kunne skjule sit ynkelige Tilbagetog; han tænkte sig om, men uden at have Hastværk, da han uden selv at vide det ønskede at forhale denne Sammenkomst, som satte ham i en bedaarende Tilstand af Henrykkelse. Pludselig følte han paa sine Skuldre Trykket af to smaa parfumerede Hænder, der tvang ham til at sætte sig ned igjen. Han gjorde ingen Modstand og lod sig synke ned i Kanapeen; men denne Gang satte Jane sig ved Siden af ham; hans Ben vare hildede i Kjolens lange Slæb. — „Det skal altsaa være Krig?" sagde hun. „Godt, saa lad det blive Krig! Jeg føler mig rigtig krigersk stemt."

Skuespillerindens Stemme forekom ham endnu mere harmonisk end tidligere, og han skjælvede, da hun saae ham lige ind i Ansigtet og spurgte: „Ven eller Fjende?"

„Hvorledes kunde jeg . . ."

„De er kommen her som Underhandler; Deres Hverv er opfyldt, og der er nu Intet tilhinder for, at De kan være paa mit Parti."

„Men hvor kan Sligt dog falde Dem ind?"

„Naar man seer den Mine, De sætter op, skulde man næsten tro, at jeg pønsede paa Claudines Fordærv. Hvad gaaer det Hele ud paa i al Korthed? Paa at skaffe hende Den til Mand, som hun holder af. Skulde der være noget Ondt i det? Gives der noget mere Interessant og Rørende end en oprigtig Kjærlighed? . . . De rynker Panden, De søger forgjæves at komme til at se barsk ud . . . Lad en gammel Bedesøster, en Provindssnærpe lade haant om Kjærligheden, det er jo hendes Fag. Men De! Husk Dem om, De har sikkert selv elsket engang . . ."

Han gjorde et benægtende Tegn med Hovedet og tørrede Sveden af sin Pande; han vilde rejse sig, men de smaa Hænder tvang ham til at blive siddende. Hvad sagde hun? Han hørte det ikke længer. Hans Øjne gjennemforskede opmærksomt hver Linie i Skuespillerindens Ansigt, hver Enkelthed i hendes Toilette, hvis smagfulde Elegance fortryllede ham, hver af hendes Bevægelser. Han sammenlignede hende med de simple, slet klædte, plumpe Damer, han altid havde været omgiven af. Han angrede bittert, at han havde ladet sit Hjerte visne i et indsnevret Livs Ensomhed og Kjedsommelighed, skjøndt han ligesom saamange Andre havde kunnet lade det suge Varme af Pariserlivets Glød, havde kunnet svælge i dets Berusning og gjennemgaa alt det, som dræber og vækker til Liv . . . Han blev først vakt af sine Drømme, da han saae hende gjøre en triumferende Bevægelse. — „Ja, jeg vidste jo nok, at Deres Barskhed kun var en grim Maske, De tog paa, for at gjøre mig bange, og som jeg nu har faaet Dem til at kaste! Det er altsaa en Aftale, et højtideligt Løfte?"

„Et højtideligt Løfte? Hvad for et Løfte?"

„At De vil skaffe mig Lejlighed til at se min Guddatter, inden jeg rejser, til at tale med hende og komme til en Forstaaelse med hende."

„Det har jeg ikke lovet."

„Jo, jeg beder om Forladelse — De lovede det med Hovedet: saaledes."

„De tager fejl."

„Hvor kan De være saa mistroisk? Det er dog saa Lidet, jeg forlanger. Troer De, at Claudines Forældre havde nægtet mig Tilladelse til at sige Farvel til hende, hvis de havde levet?"

„Nej, men . . ."

„Skal jeg falde paa Knæ for Dem?"

Der hørtes en stærk Banken paa Døren. — „Jane,“ hørte man Kvindestemmer raabe, „Farvel, Jane!“

„Det er mine Kammerater, som skal med Toget. Jeg bliver, fordi jeg har Deres Løfte . . .“

Tre eller fire Skuespillerinder i Rejsedragt trængte ind i Stuen. Hr. Haget, der var et Bytte for en stedse voxende Forvirring og følte sig generet af de Blikke, som nysgjerrigt fæstedes paa ham, var glad ved at faae en Anledning til at slippe ud af en saa foruroligende Situation, trak sit Uhr op af Lommen, fremmumlede nogle utydelige Ord om de Krav, hans Forretninger stillede til ham, gjorde en kejtet Kompliment Rækken rundt og skyndte sig afsted, væltende et Par Stole paa sin Vej. Han foer ned af Trappen i to Trin ad Gangen og sagtnede først sine Skridt, efter at han var kommen helt over paa den anden Side af Torvet.

Rue de Parvis, der danner Forbindelsen mellem den øverste og den nederste Ende af Byen, passeres hver Dag, naar Klokken omtrent er Et, af et temmelig stort Antal Spadserende; han var ikke kommen hundrede Skridt ned af den, før han blev standset af Faderen til en af sine Elever: — „Goddag, Hr. Haget. Hvad er der i Vejen med Dem? De drypper jo formelig af Sved!“

Tyve Personer henvendte, den ene efter den anden, det samme Spørgsmaal til ham, og han blev hver Gang rød lige op til Haaret. For at slippe for disse nærgaaende Spørgsmaal, slog han ind i de smaa Tvergader. Han havde lovet at komme og give Fru Pivier Besked om Udfaldet af sin Sendelse; han skjælvede ved at tænke paa den Modtagelse, han vilde faae, hvis han sagde Sandheden; han havde en tydelig Fornemmelse af, at han ikke havde viist den Fasthed, man kunde have ventet af hans Karakter; men naar han nærmere undersøgte hver enkelt af de Begivenheder, der havde fundet Sted paa denne i hans Liv saa epokegjørende Dag, kom han til den Slutning, at der havde hørt en Helgens Mod til, for at modstaa de Fristelser, han havde været udsat for; han vidste selv bedre end Nogen, hvor langt hans Evner gik i den Retning, og han erkjendte beskedent, at om end Pligterne mod et af en Provindsskoles snevre Omraade indskrænket Liv havde anvist ham en asketisk Tilværelse, saa havde det dog aldrig været hans Kald at føre en saadan. Da han opdagede, at han i Tanker var kommen i Nærheden af Fabriken, gjorde han omkring, vendte tilbage til Torvet ved Domkirken, gik forbi „Grand Monarque“, hvis Vinduer han skottede op til med en Slags Mistillid, traadte ind i Kaféen og gjorde i den Grad Brud paa sine daglige Vaner, der ellers indskrænkede hans Frokost til et Rundebrød, at han bestilte sig en Ret varm Mad. Fra det lille Bord i Vinduesfordybningen, hvor han i Stilhed overlod sig til sine kulinariske Udskejelser, betragtede han med en Glæde, der ikke var fri for en vis Følelse af Stolthed, Valpladsen, hvor han nylig havde været i Ilden, og han lugtede til sine Handsker og Ærmer, for om muligt at indaande Rester af Pudderduften. Hans usædvanlige Oprømthed var vel egnet til at vække Opmærksomhed hos de Gjæster, der kjendte ham; da han blev spurgt om Grunden til den, blev han aldeles ikke forlegen, men antog, for at lede Spørgerne paa Vildspor, en paa eengang hemmelighedsfuld og fornøjet Mine, der ikke var uden Lapseri.

Fru Pivier ventede utaalmodigt paa, at han skulde komme og aflægge Beretning; men Eftermiddagen kom, uden at han lod sig se. Klokken fem kom Dieudonné fra Skole. — „Har Du seet noget til Hr. Haget?“

„Ja, han har læst med os.“

„Har han ikke sagt Noget til Dig?“

„Nej . . .“

Hun opdagede et Smil, som Dieudonné søgte at skjule. — „Hvad leer Du af?“

„Jeg kom til at tænke paa Hr. Hagets Time.“

„Var der noget Morsomt ved den?“

„Ja . . .“

Dieudonné prøvede paa at faae Samtalen drejet ind i et andet Spor; men hans Moders Nysgjerrighed var vakt for stærkt, til at den vilde give efter for hans Forlegenhed. — „Forklar Dig; hvad læste I om i den morsomme Time?“

„Vi oversatte Historien om Dido.“

„Dido? hvad er det for En?“

„Det var en Dronning, Mama.“

„En Dronning? Og hvad saa?“

„Jo, seer Du . . . hun var inde i en Grotte med Æneas . . .“

„Æneas?“

„Ja, det var en trojansk Prinds.“

Hun sendte Dieudonné et strengt Blik og svarede tørt: „Maa jeg have mig saadanne Historier frabedt; det undrer mig meget, at Hr. Haget lærer Jer den Slags Ting.“

„Men det skal vi lære, Mama.“

„Og Hr. Haget var morsom, siger Du?“

„Ja, vi kom saadan til at le . . .“

„Godt, jeg skal tale med ham . . .“

Dieudonné trak sig tilbage, meget gal i Hovedet. Fra dette Øjeblik af var Fru Pivier Bytte for en levende Uro. Klokken otte meddelte hun til almindelig Forbauselse, at hun vilde gaa ud; hun gav Josephine Ordre til at tænde Lygten og følge med hende. Hun begav sig til Professoren, hvem hun fandt siddende i en Lænestol, hensunken i Drømmerier; han sagde, at han var syg, og da hun følte hans Puls, maatte hun erkjende, at han havde Feber. Under Paaskud af at han kun kunde tale med Anstrengelse, fortalte han hende i al Korthed om sin Sammenkomst med Claudines Gudmoder; han sagde, at han havde imponeret hende i høj Grad ved sin Strenghed og Bestemthed, at han havde talt hende til Fornuft, og at hele Selskabet ovenikjøbet var rejst til Paris om Eftermiddagen. — „Naa, det glæder mig“, sagde hun med et lettende Suk; „jeg skal imorgen ud til Forpagtningerne tre Mile herfra; saa kan jeg rejse uden Frygt.“

Hun talte ikke til ham om Dido, den trojanske Prinds og Grotten; hun fandt det klogest at gjemme denne delikate Sag til en Dag, da han maatte være bedre oplagt til at tage imod den Lektion, hun havde tiltænkt ham. Hun gik beroliget hjem, stævnede Victor op paa sit Værelse, talte længe hemmeligt med ham og skiltes først fra ham langt ud paa Natten. Næste Dag efter Frokost havde hun igjen en hemmelig Samtale med ham.

Karriolen havde ventet forspændt nede i Gaarden en god halv Time, da hun kom ned fra Verandaen. I det Samme viste Dieudonné sig i Porten med sine Bøger under Armen. — „Har Hr. Haget læst idag?“

„Ja, men Inspekteuren kom og hentede ham, inden Timen var ude, og sagde, at der var en Dame, som ventede paa ham i Taleværelset.“

„En Dame? . . . Hvad for en Dame?“

„Formodenlig en Moder til en af Eleverne.“

Fru Pivier tænkte sig om et Par Sekunder. — „Og denne Tøjte?“

„Moderen til Eleven?“

„Nej — Dronningen . . . Har han talt om hende igjen idag.“ En forlegen Latter opklarede Dieudonnés Ansigt. — „Ja, han har.“

„Det er ækelt. Taler han tidt om den Historie?“

„Sommetider . . . Men aldrig saa morsomt som igaar.“

Hr. Hagets Opførsel vakte Fru Piviers Forundring og indgød hende en ubestemt Uro. Han var et moralsk Menneske, og det faldt ikke naturligt, at Hr. Haget fortalte saadanne Historier i Timerne. Der foregik her aabenbart Noget, som trængte til en nærmere Forklaring. Først tænkte hun paa at opsætte sin Rejse; men da hun betænkte, at alle Skuespillerinderne jo vare rejste igaar, blev det hende klart, at Damen i Talesværelset ikke kunde være Andet end en Moder til en af Eleverne; desuden ventedes hun af sine Fæstere, og det var ikke raadeligt at lade dem sidde inde med Pengene til næste Dag. — „Desuden er Victor jo bleven vel instrueret af mig“, mumlede hun. „Det vilde kun være at begynde forfra og forsømme den gode Lejlighed.“ — Følgelig krøb hun op i Karriolen og kjørte bort.

Fortsættes.

Musik

Albert Meyers Sangkonservatorium afholdt i Søndags sin aarlige Elevprøve og præsenterede der et efter vore Forhold betydeligt Antal Elever — ca. 275 — der ved sin kompakte Opstilling i Salen tog sig helt imponerende ud og ved sin Masse afgav Vidnesbyrd om, at det ikke har manglet Institutet paa Tilslutning. At faae et nogenlunde paalideligt Indtryk af Konservatoriets Virksomhed ved en saadan enkelt og forberedt Prøve, lader sig imidlertid ikke gjøre. Det vilde i denne Henseende være ligesaa uretfærdigt at regne det nogle uheldige Soloforedrag til Last som omvendt at tilgodeskrive dets Konto, hvad man blandt Soloerne lærte at kjende af gode Stemmer og musikalske Evner, deriblandt særligt en Altstemme ved Udførelsen af et Rubinsteinsk kombineret Stykke, samt ogsaa en let og lys Sopran. Konservatoriets Virksomhed traadte derimod tydeligere frem ved de forskjellige Korsange, der vidnede om en omhyggelig og forstandig Indøvelse, og hvoriblandt navnlig Barnekows „Slesvig“, udført af samtlige Elever, Børn, Damer og Herrer, lykkedes godt.

Paa Tirsdag Kl. 8 giver Pianisten Frederick Fribert, Elev af Konservatoriet, en privat Koncert i Kasinos mindre Sal, ved hvilken han assisteres af flere musikalske Kræfter og selv udfører bl. A. Lißts Fantasi over Motiver af Mendelssohns Musik til „En Skjærsommernatsdrøm“. Billetter faaes i Wilh. Hansens Musikhandel.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

„NÆR OG FJERN",

et Ugeblad, redigeret af P. Hansen,

begyndte Søndagen den 6. April et nyt Kvartal.

Bladet vil som hidtil arbejde paa at orientere sine Læsere i Samtidens sociale, litteraire og politiske Fænomener, saavel i Hjemmet som i Udlandet, og i dette Øjemed bringe originale og oversatte Artikler af raisonnerende, skildrende og kritisk undersøgende Indhold, samtidig med at det ved et omhyggeligt Udvalg af Udlandets æsthetiske Litteratur sætter sin Læsekreds i Stand til at gjøre Bekjendtskab med dennes bedste Ydelser, ligesom en udførlig Litteratur-Rubrik omtaler den indenlandske Produktion i større og mindre Anmeldelser, hvilke ogsaa blive Theatrenes og Musikens Frembringelser til Del.

Tiltrædende Abonnenter erholde, saavidt Oplaget strækker til, gratis Carit Etlars Fortælling „Mangors Kogebog" samt det Udkomne af den nu paabegyndte Fortælling „Gudmoderen" af George Vautier. Endvidere de hidtil publicerede Indlæg i den i „Nær og Fjern" begyndte poetiske Tournering, nemlig:

H. V. Kaalund, Brændende Spørgsmaal,
S. Schandorph, Til min gamle Ven, H. V. Kaalund,
Ernst v. d. Recke, Den nye Tid,
H. V. Kaalund, Foreløbigt Gjensvar til min Ven Digteren S. Schandorph.

„Nær og Fjern" udgaaer hver Søndag med 2 Helark (32 Spalter) og koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet overalt i Danmark, Norge og Sverig, frit tilsendt. Subskription modtages paa ethvert Postkontor og i alle Boglader samt hos undertegnede Forlæggere:

C. A. Reitzel. Løvstræde 7. K. — *Otto B. Wroblewsky.* Nytorv 19. K.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
den 13., 14. og 15. April.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9, 10.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 9.45, 11.15 Fm.; Kl. 1, 2, 4, 6, 8 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 355.

Den 20. April 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

En lille Forelæsning om Avislæsning.

Af **Erik Bøgh.**

Da jeg søgte om et Emne til dette Foredrag, følger det af sig selv, at jeg helst vilde vælge et, der var stort og mægtigt nok til at vinde og fastholde Deres Opmærksomhed, og deraf fulgte igjen ganske naturligt det Spørgsmaal: hvem er Nutidens Stormagter? Alliterationen hjalp mig strax til at finde fem, hvis Stormægtighed for Tiden er ubestridelig, nemlig: Preussen, Paven og Pesten, Pengene og Pressen, og om dem allesammen var der nok — næsten mere end nok — at sige, men hverken med den sorte Ørn, det sorte Internationale eller den sorte Syge er det morsomt at indlade sig, og med Pengevæsenet seer det ogsaa temmelig sort ud i denne Tid, siger jo de Sagkyndige. Pressen blev saaledes den af de nysnævnte fem Stormagter, paa hvem jeg helst vilde kaste et Blik fra dette ophøjede Standpunkt, og det er dertil, jeg udbeder mig Deres Samtykke. Der er unægtelig ogsaa noget Sort ved den — saa meget endogsaa, at det levende Ords Apostle har kaldt dens tjenende Aander for „Sværte-Svende", og at en større Del af dens betroede Mænd indbyrdes kalder hinanden for „Negere" — men det skræmmer mig ikke. Jeg har nu snart i en Snes Aar havt Raadighed over en lille Del af Pressen, og i mere end halvanden Snes Aar jevnlig været under Behandling af en større Del, og er derfor ikke synderlig bange for Sværten!

Hvis den femte — eller som Girardin kaldte Pressen: „den sjette Stormagt" — behøvede en Lovtale, skulde jeg med Fornøjelse holde en saadan, men den har selv besørget alt Fornødent i saa Henseende. At det blev Bogtrykkersværten, der blev Reformationens bedste Vaaben, da Indholdet af Luthers Blækhus ikke mere forslog i Kampen mod Mørkets Fyrste, at det var Pressen, der knuste Voldsmagten, proklamerede Menneskerettighederne, udbredte Oplysningen, gjorde Folket delagtigt i Videnskabernes Udbytte o. s. v., o. s. v., det hører jo til vor Børnelærdom og er gjentaget i det Uendelige. Alle disse store og gode Handlinger blev desuden udførte, da Pressen var ufri og voldgivet Despotismens og Hierarkiets Censur, og de Tider er jo længst forbi. Nu hører den ikke mere til de Underkuede, den er som sagt bleven Magthaver og Stormagt, og fra det Øjeblik af, da den ligesom de andre Potentater har begyndt at indrullere Millionerne og at anvende Nutidens Goliather, Natur- og Maskinkræfterne i det Store, har den udøvet en Indflydelse, som — som man i alt Fald har Grund til at holde Øje med. De hurtigskydende og langtrækkende Vaaben har med al deres Bulder og Brag neppe fremkaldt større Omvæltninger i den krigførende Verden, end Hurtigpresserne og de billige Blade ganske stille og næsten ubemærket, tildels endogsaa uforsætlig har besørget i det læsende Publikum, der jo nu ikke engang kan optælles legionsvis, og det er paa disse lidet iagttagne og endnu mindre omtalte Resultater af Pressens Indflydelse, jeg gjerne vilde fæste Opmærksomheden.

Det er en meget gammel Opdagelse, at der ikke er noget Nyt at finde i vor gamle Verden. En af de mest afgjørende og irriterende Aarsager hertil er den, at det kjedelige Folk, som vi kalde Kinesere, er kommen os i Forkjøbet og har opfundet Alt, førend vi finder paa at søge derefter. De paastaaer, at vi slet ikke var med om at opfinde Krudtet, endsige Kompasset og Bogtrykkerkunsten, at vor splinternye Opfindelse Telefonen er firehundrede Aar gammel hos dem, og at de saaledes ogsaa har havt Nyhedsblade — endogsaa „en til Forsendelse med Posten privilegeret Statstidende" — for et Par Tusind Aar siden — altsaa omtrent 1400 Aar førend den europæiske Hovedstad Berlin blev anlagt!

Naar vi vil opsøge den første Spire til Dagspressen i vor Verdensdel, skal vi efter grundige Forskeres Forsikring ikke behøve at gaa længere end til en venetiansk Læge, der levede i Begyndelsen af det 16. Aarhundrede. Denne Menneskeven havde nemlig opdaget, at hans Piller og Pulvere virkede bedre, naar Patienterne fik Andet at tænke paa end deres Sygdom. Han engagerede derfor et passende Antal Sladderkærlinger af begge Kjøn til hver Aften at aflægge Rapport saavel om hvad der virkelig var hændt, som om hvad der „efter Forlydende" skulde være foregaaet i den gode Stad Venezia, og den saaledes indsamlede Mængde Nyheder afleverede han i Dagens Løb overalt, hvor han gjorde Sygebesøg. Derved tiltog hans Praxis saa stærkt, at det snart blev ham aldeles uoverkommeligt at besørge Leverancerne mundlig. Han lod derfor Nyhederne trykke og afleverede dem ligesom en anden Recept. Men nu var der naturligvis adskillige af hans Rekonvalescenter, der ikke mere behøvede Medicin, men derimod gjerne vilde vedblive at tage Nyheder ind, og dem overlod han da ogsaa Optegnelsen for en billig Pris, nemlig en lille italiensk Mønt, som kaldtes en „Gazetta", hvorefter Bladet siden blev opkaldt. Saaledes skal Nyhedspressen være opstaaet.

Mærkeligt er det, at Nyhedsbladene med det Samme kom til at bære Navn efter den Fugl, som i Fabelen repræsenterer Sladderagtighed og adskillige andre mislige Tilbøjeligheder, da Gazzetta jo er Deminutiv af „Gazza", der paa Italiensk betyder en Skade — og ganske betegnende for Nyhedsbladenes første Barndomsdage, hvori de alle bar Fællesnavnet „Gazzetter", er den Kjendsgjerning, at Franskmændene endnu den Dag idag, naar de vil karakterisere Sproget i en Bog som aandsfattigt og afjasket siger, at den er skrevet i „Gazzette-Stil".

Hvis nu Nogen skulde give efter for Fristelsen til at gjøre den Bemærkning, at Gazzette-Stilen stadig har vedligeholdt sig i en Del af Nyhedspressen, saa vil jeg ikke modsige ham — jeg agter nemlig aldeles ikke at polemisere fra dette Sted, men kun at forklare, saavidt det er mig muligt. Og Forklaringen ligger her meget nær. Nyheder maa for at bevare deres Nyhed afleveres i den størst mulige Hast, og at Hastværk let frembringer Lastværk, er ligesaa vist, som at man ikke kan skrive Hurtigskrift og Skjønskrift paa eengang. Jo mere man fordrer i den ene Retning, jo mere maa man slaa af i den anden, og da Publikums Fordringer til Hurtigheden er ubegrændsede, bliver det næsten umuligt at sætte en Grændse for den Ligegyldighed, hvormed Sproget kan behandles i Nyhedspressen. At vi ved Hjælp af Jernbanernes Iltog efter tre Dages Forløb kan læse Aviser, der var tre Uger om at naa til vore Forældre, og at vi pr. Telegraf kan faae Efterretninger fra Amerika ligesaa hurtigt, som de fik dem fra Skaane, det bringer kun de Nyhedslystnes Fordringer til at gaa endnu videre. Jo hurtigere Nyhederne kan forsendes med Lynstraaler gjennem Telegraferne og trykkes med Dampkraft paa Hurtigpresse, jo snarere bliver Avislæserne utaalmodige over, at den skriftlige Virksomhed i Journalistiken ikke ogsaa kan udføres af en eller anden Naturkraft paa en ligesaa hurtigvirkende Maskine.

Naar det saaledes gjælder at komme den stigende Utaalmodighed i Møde, er det let forklarligt, at selv de bedre Blade gjør deres Bedste, ligesom de slettere gjør deres Sletteste, og der opstaaer da et Slags journalistisk Maskinskriveri, som uvilkaarlig udvikler den omtalte Stil. Da de Skrivende hverken faaer Tid til at søge efter de mest betegnende Udtryk eller til at tænke paa Afrunding og Afvexling i Sætningernes Sammenføjelse, nødes de til at betjene sig af det indskrænkede Ordforraad, der ligger nærmest for Haanden, og at støbe det sammen i tilvante Former. Fremmede Talemaader og Betegnelser overføres i halv Oversættelse — eller endnu bedre: helt uoversatte, thi det er hurtigere endnu — og gjentages i det Uendelige. Kort sagt: snart har man et eget Avissprog med egne Fraser og Formularer, der ligger ligesaa langt fra det naturlige Talesprog og er ligesaa stift og fattig-fornemt som den gamle Kancellistil, og som for saa vidt er værre end denne, som det er meget mere smitsomt.

Kancellistilen havde nemlig sit lille begrændsede Omraade og fristede ikke til Efterabelse. Aviserne derimod omfatter Alt og læses af Alle. De har endogsaa i deres Publikum Utallige, der næsten ikke læser Andet, og hvad kan derfor være naturligere, end at den uselvstændige Mængde, der modtager hele sin aandelige Tilførsel gjennem Dagspressen, vænner sig til at afgive sine Forklaringer og udtale sine Meninger i samme Form, som den har modtaget dem? Hvad er rimeligere, end at den halvt Dannede betragter det som dannet at tale i samme Stil som det Organ, hvorfra han henter sin Dannelse? Kancellistilen gik i det Højeste over i Privatbrevene, til Hverdagslivets Talesprog naaede den ikke. Jeg har aldrig hørt selv den mest forstokkede kongelig danske Kontormand af den gamle Skole mundlig meddele en Familienyhed i det Sprog, han førte paa Papiret. Det var ham umuligt at sige: „Efter Ordre fra min Kone har jeg hermed den Ære til behagelig Underretning og fornøden videre Bekjendtgjørelse for samtlige Vedkommende at meddele . . ." o. s. v. Derimod hører vi hver Dag Unge og Gamle, Herrer og Damer paa de forskjelligste Dannelsestrin slaa om sig med Avisfraser — ja vi er endogsaa blevne saa vante dertil, at kun Faa af os lægger Mærke til det, og endnu Færre aner, hvor stærkt de selv er paavirkede af den journalistiske Fraseologi. I vore Dage vilde det være aldeles urigtigt at bruge den gamle Betegnelse: „han taler som en Bog", nu kan det kun hedde: „han taler som en Avis."

Jeg har hørt en ung Frue, der lagde særlig Vind paa at udtrykke sig smukt, sige til nogle Venner, der en Aften besøgte hendes Mand: „Nu vil jeg henstille til Herrernes egen Afgjørelse, hvorvidt Stemningen maatte paakalde et Spillebord!" — og jeg har kjendt en ældre Herre, der ved stadig Avislæsning var kommet saavidt, at han ikke kunde give et høfligt Svar uden at slaa over i

Avisstilen. Engang da man ved Middagsbordet spurgte ham, hvad han syntes om en Koncert, hvorved man havde seet ham den foregaaende Aften, svarede han saaledes: „Forend jeg udtaler nogen Dom over Kunstnerparrets Præstationer, maa jeg blot tillade mig at forudskikke den Bemærkning, at jeg er tunghør og kun overværede den første Mellemakt. Forøvrigt var Koncerten meget godt besøgt og i enhver Henseende vellykket."

Det er naturligvis ikke Alle, der kommer saavidt, men vil man blot lægge Mærke til, hvad der tales paa Gaden af Forbigaaende, skal man høre Avisfraserne surre om Ørene. Forleden gjorde jeg en Bemærkning derom til en Bekjendt, idet vi fulgtes gjennem Østergade. Han var vantro og mente, at det maatte være Journalist-Hallucinationer, men Tilfældet kom mig strax til Hjælp. Foran os gik der et Par Smaadrenge med Skoletornystre paa Ryggen, og i det Samme hørte vi den ene sige: „Nej, Skandale vilde jeg jo ikke gjøre, men jeg forbeholder mig at komme tilbage til den Sag, naar Schmidt bliver vigtig næste Gang." Det maatte han indrømme var en meget respektabel Avisfrase, men jeg havde dog hellere undt ham at høre en meget mere slaaende et Par Dage senere, da jeg kom til at gaa bagefter en vred Pige, der fortalte en Veninde, hvor skammeligt hun var bleven behandlet af Pedbersen: „Nej Tak, sæ—e je' — her æ Din Ring, sæ—e je' — aa dermed æ den Sæg udbattered!"

Vil man nu sige, at de fleste af det Slags Fraser ogsaa hører hjemme i den parlamentariske Prækestil, saa svarer jeg kun: Saameget desto værre! Alle vore verdslige Fraseleverandeurer saavel i den selskabelige som i den politiske Verden har nemlig kun uddannet sig efter Avisstilen. At denne derimod ikke har kunnet laane Udtryk fra dem, følger omtrent af sig selv: hvorfor skulde man kopiere sine egne Kopister eller laane hos dem, der kun lever af Laan?

Udbredelsen af den journalistiske Fraseologi hører dog til de uskadeligste Virkninger af Hurtigpressens Travlhed, om man endogsaa maa indrømme, at den er ligesaa lidt uklædelig for Menigmand, som den forskaarne Modepynt, der har fortrængt vore karakteristiske Folkedragter. Langt værre er det, at Hurtigtrykkeriet ved Hjælp af Hurtigskriveriet har fremkaldt et Hurtiglæseri, der ikke kan undgaa at udøve en mislig Indflydelse paa hele den læsende Verden.

Saalænge de forskjellige Blade kunde nøjes med et begrændset Indholds-Omraade og en dertil svarende Læsekreds, var der Rimelighed for, at de kun optog, hvad der interesserede alle deres Læsere, og at disse læste Alt, hvad Bladet indeholdt. Gaaer vi tilbage til vort Aarhundredes Ungdomstid, da „Statstidenden" var det eneste Nyhedsblad og „Adresseavisen" var ene om Avertissementerne, medens Ugebladene „Kjøbenhavns Skilderi" og „Politivennen" delte den litteraire Arena og Debatten om „det til Borgerheld Sigtende" imellem sig, kan vi være temmelig visse paa at træffe en hel Generation af et Slags Avislæsere, der nu er fuldstændig uddøde i de større Stæder — af dem nemlig, der begyndte forfra og læste Bladene til Ende. Men saa snart Konkurrencen blev fri, kom de store Godtkjøbsblade, der skrev „om Alt og for Alle". De kjendte ingen Grændser for deres Omraade. De gav Vejledning baade i den indre og den ydre Politik, meddelte Dagsnyt fra hele Verden i Almindelighed og Kjøbenhavns Gader i Særdeleshed, anmeldte og bedømte alle litteraire Værker lige fra dogmatiske Afhandlinger til Koge- og Hæklebøger og alle Kunstens Præstationer fra de klassiske Koncerter og de bibelske Historiemalerier til Klownernes Abespil og Beridernes Baglængssaltomortaler. Landvæsenet og Søvæsenet, Pengevæsenet og Fattigvæsenet, Kirkevæsenet og Skolevæsenet, Brolægningsvæsenet og Opmudringsvæsenet, kort sagt alle optænkelige Væsener og Uvæsener blev nu henlagte under Avisernes Forum, men det blev ikke derved. Ethvert Nyhedsblad fik til Bagdel en Avertissementstidende, der igjen til Underdel fik et Stykke Lejebibliothek, kaldet „Fraklipningsfeuilleton", medens der under den forreste Del af Bladet saa vidt muligt blev gjort Plads til en „Forfeuilleton", indeholdende saadanne Smaafortællinger og Afhandlinger, som tidligere havde hjemme i Maanedsskrifterne, og midt inde i Bladet blev der anbragt et Antal af „Lister" over Alt, hvad der kunde bringes i Listeform: Ægteviede, Fødte og Døde, Sygdomstilfælde og Havarier, Prædikanter og Rollebesætninger, Børskourser og Torvepriser, afgaaende Skibe og tilkomne Rejsende, ja jeg skulde huske meget fejl, hvis jeg ikke endogsaa har læst en Liste over dem, der havde kjøbt Adgangskort til Klampenborg! Fra nu af kunde det naturligvis ligesaa lidt være Udgivernes som Abonnenternes Mening, at Bladene var bestemte til at læses igjennem, det maatte betragtes som afgjort, at de kun vare til at læse i, ja det sproglige Instinkt begyndte mere og mere at afskaffe Ordet „læse" overfor Bladene. Det hed ikke mere: „Har De læst den ledende Artikel i Gaarsnummeret?" men: „Har De seet den?" — ikke: „Maa jeg læse „Berlingske" efter Dem?" — men: „Maa jeg se den?"

Nu var Avislæsningens Opgave bleven den: hurtigst muligt at se, hvad man saae efter, og at overse alt det Øvrige. Enhver havde Sit at søge, og hvor besynderligt det endogsaa lyder, kom det endog dertil, at et Flertal af de mest udbredte Blades Læsere kun eller ialtfald især interesserede sig for den ujournalistiske Del af Spalternes Indhold. Alle Redakteurer have faaet et Utal af skriftlige Vidnesbyrd om, at Fraklipningsromanen er Hovedsagen for en overvejende Del af Abonnenterne; og ethvert Avisbud vil kunne levere utrolige Referater om de Grovheder, han har faaet, naar den var udeladt. Da jeg selv har redigeret en Avis med over 18,000 Abonnenter eller omtrent 100,000 Læsere, har jeg selv modtaget en Mængde Billetter i den Anledning og saaledes faaet Sort paa Hvidt for, hvor forbitrede visse Avislæsere kunne blive, naar Fortsættelsen af en blodig Roman afbrydes blot een Dag. Jeg har endnu i min Brevsamling et lille Udvalg af slige Epistler. En af de mest elegante og moderate lød saaledes:

> Hr. Redakteur! Begrundet paa, at jeg ikke holder Deres Blad for det udenlandske Vrøvl, som ikke angaaer os, og det indenlandske Vaas, som er bare Rigsdagssludder, eller Deres Dit og Dat, som jeg aldrig læser, da det er uden Handling og Poesi, men alene formedelst Romanen, skal jeg herved tillade mig at forespørge, med hvilken Ret De nu to Gange i denne Maaned har bedraget os for det, vi have betalt med vore surt erhvervede Penge.
>
> Flere Abonnenter.

I Modsætning hertil vil de Alle kunne bekræfte, at denne Del af Bladene aldrig opnaaer et Blik af Kaféernes

Publikum og som Supplement dertil kan jeg forsikre, at jeg kjender flere udmærkede Kunstnere baade malende, musicerende og skuespillende, der aldrig nogensinde læser ledende Artikler, og at flere meget ærede Læserinder har betroet mig, at de kun læste „Feuilletonen og hvad der stod om Theatret og hvad der stod med smaa Bogstaver — jo og saa hvad der stod om Hoffet."

Og nu de rigtige routinerede Avislæsere, der læser sex syv Aviser hver Dag — hvad læser de, og hvorledes læser de det?

Jeg har mangen god Gang seet en saadan Hurtiglæser expedere det hele Pensum i Løbet af en halv Times Tid, og jeg er næsten vis paa, at Ingen betragter det som noget Overordenligt. Men naar vi vil tælle Bogstaverne i en Linie, og Linierne i en Spalte og Spalterne i de syv Blade, saa vil vi meget let kunne udregne, at han i de tredive Minuter har overfaret et saa stort trykt Areal, som der plejer at findes i tredive Oktavark — det vil sige: i en Bog, der er saa tyk som begge Dele af „Goethes Faust". Han har altsaa i hvert Minut gjennemsnitlig gjort sig færdig med sexten Oktavsider eller neppe brugt fire Sekunder pr. Side.

Saadan kunde man naturligvis ikke læse i ældre Tider, da man efter den gammeldags Methode fulgte de horizontale Linier — nej, nu læser man vertikalt ned ad Spalterne, ganske som Kineserne. Det er den eneste Maade, hvorpaa man kan hamle op med Hurtigpressen, men — saa bliver jo rigtignok ogsaa Læsningen derefter! Jeg skal give et Par Exempler derpaa, slet ikke søgte — nej, af det Slags, som jeg har hørt hver Dag i Løbet af en Snes Aar.

„Der stod ingen Feuilleton i Deres Blad i Søndags?" — bemærker en velvillig Læser til en Journalist. — „Jo, der stod en om Fredagsforestillingen." — „En Feuilleton? Det er umuligt, for jeg søgte netop efter den." — „Da var der virkelig sex Spalter paa Bladets anden Side!" — „Naa — aa, paa anden Side! Ja, hvor kunde det falde mig ind at søge den der?"

„Jeg synes, De var for slem ved den norske Roman forleden," siger en æret Læserinde. — „Saa — aa?" svarer Journalisten. „Jeg gjorde nogle Bemærkninger mod den saakaldte danske Oversættelse, men førend jeg begyndte paa dem, havde jeg udtalt en ubetinget Roes over selve Fortællingen!" — „Nej, virkelig? Saa maa den have staaet i Begyndelsen, for den læste jeg rigtignok ikke. Jeg troede, det var en Indledning, og alle Indledninger springer jeg over!"

„Men hvad skal det betyde, at De gaaer hen og tager N. N. i Forsvar nu, da Alle ere enige om, at han har prostitueret sig saa grundigt!" spørger en tredie Hurtiglæser. — „Herregud!" sukker Journalisten. „Jeg, som frygtede for, at Ironien var altfor plump!" — „Naa — aa! Saa forstaaer jeg det Hele — men hvem Pokker giver sig Tid til at læse mellem Linierne i en Avis!"

„Saa er det maaske ogsaa Ironi, naar De siger, at Kaspersens sidste Digt er det Bedste, der er skrevet i mange Aar". — „Hvor har jeg sagt det?" — „Ih, det staaer jo i Deres Anmeldelse." — „Jeg har endnu ikke læst, end sige anmeldt Digtet." — „Ikke det? Saa maa den sku være i et andet Blad, det har staaet, for læst det har jeg!"

Se det er omtrent Resultaterne af den vertikale Avislæsning: Hvem har Tid til at se, hvad der staaer? Hvem lægger Mærke til, hvorban det staaer? Og hvem husker, hvor det stod? Deri maa man finde sig, og jo mere Hurtigskriveriet fremskyndes i Pressen, jo mindre har den nogen Grund til at beklage sig over Hurtiglæsningen. Derimod turde det være et ganske alvorligt Spørgsmaal, om denne ikke kan medføre en Fare for selve den læsende Verden. Skulde den ikke kunne udvikle en Vane til at overspringe det Besværlige, opfatte flygtigt og fastholde saa Lidt som muligt — ogsaa hvor det, der skal læses, har taget Tid at skrive? Skulde den ikke bidrage Sit til at fremkalde den tiltagende Ulyst til at læse Arbejder, hvori Formen kræver Opmærksomhed og Indholdet Eftertanke? Skulde den ikke medvirke til, at de metriske Digtninger, der maa læses horizontalt, bliver mere og mere besværlige for det større Publikum? Og skulde man ikke kunne spore en Virkning af Hurtiglæsningen i den stigende Beundring for korrekte Oplæsninger, der gaaer saa vidt, at baade Peer og Poul i vore Dage kan give Solonummere paa Aftenunderholdningerne i den Kunst, som man tidligere kun kaldte Indenadslæsning? — Jeg er meget nær ved at tro det!

Ingen veed bedre end Journalisterne, at det Nummer, som de igaar havde saa travlt med at fylde, og som idag fører det store Ord som „Avisen", imorgen kun existerer som Avispapir, og at en Bladartikel fra forrige Uge ofte kan være ligesaa vanskelig at opdrive som en Modeartikel fra forrige Decennium. Naar der alligevel findes litteraire Arbejdere, som anvender deres bedste Flid og Omhu paa det, de udretter i Døgnets Tjeneste, saa synes jeg derfor, at man har mere Grund til at forundre sig derover, end til at forarge sig over, at der er Andre, som tænker: Hvem lægger Mærke til, om det er klart eller plumret Vand, vi hælder i Danaidernes Kar!

Da det store Publikum jo, som sagt, stiller meget større Fordringer til Hurtigheden end til Nøjagtigheden, eller rettere sagt kun stiller Fordringer til hin, saa er det heller ikke underligt, at der under en Konkurrence hos mange af de ivrigste Hurtigskrivere opstaaer samme Ligegyldighed for Indholdets som for Formens Korrekthed. Der er en stor Fristelse til at sige: „Hellere være den Første, der bringer en Nyhed, og bringe den galt, end være den Anden og bringe den rigtigt." Jeg har seet utallige Exempler paa, hvor lidt den Sidstes Fortjeneste bliver paaskjønnet. Naar det ene Blad allerede igaar har kunnet give en efter løse Referater paa tredie og fjerde Haand sammenskreven urigtig Fortælling om Ildebranden i Smørumovre, og det andet Blad, der har sendt en Referent til Brandstedet, først idag kan bringe en paalidelig Efterretning om Ulykken, saa vil den rappeste Halvdel af Hurtiglæserne ikke læse mere end Overskriften — Tildragelsen kjender de jo allerede! — og den grundigere Halvdel, der gjennemseer den, vil ikke opdage nogen Forskjel paa de to Referater: at det ene melder om tre Huse og en Gaard og det andet om tre Gaarde og et Hus, lægger ingen Hurtiglæser Mærke til efter en Dags Mellemtid — om en Mand blev indebrændt eller en Mand blev forbrændt, kommer ogsaa paa Et ud — og selv den væsenlige Afvigelse, at det var i Smørumnedre, ikke i Smørumovre, at Skaden skete, falder Ingen i Øjnene ved den

vertikale Læsemethode: „Det stod jo Altsammen i det andet Blad igaar eller iforgaars, naar det var!" siger Alle.

Hvor der ikke levnes Tid til at kontrollere en Efterretning, risikerer man derfor alligevel dens Optagelse: I værste Fald gjør man en Berigtigelse i næste Nummer og faaer saaledes to Nyheder istedetfor een — eller rettere to istedetfor ingen. Man har saaledes seet bekjendte Mænd anmeldte to Gange som afgaaede ved Døden, uagtet deres tredie Dødsfald endnu lader vente paa sig — Legater omtalte som stiftede, førend de var besluttede, og Udnævnelser bebudede, som aldrig fandt Sted, maaske nærmest fordi Vedkommende ikke vilde indrømme Nyhedsreferenterne Forslagsret ved Embedsbesættelser — Alt for ikke at komme forsilde. Endnu stærkere gjør Hastværket sig bemærket i en Del af Kunstbedømmelserne. Jeg har seet Anmeldelser af Udstillingen, hvori den ene Maler fik Roes for det, som den anden havde malet, og den anden blev kritiseret for Figurer, som slet ikke fandtes i hans Billede. Jeg har seet Musikanmeldelser, som fulgte det Koncertprogram, der var udsendt med Fribilletterne, istedetfor det forandrede, der blev ombelt ved Indgangen — og hvori man som Aftenens Glandsnumer nævnte en Solo af en Kunstner, der slet ikke kom til at assistere. Jeg har seet en Theateranmeldelse, der lastede Versene i et Stykke, som var skrevet paa Prosa, jeg har selv faaet Ros for det smukke Melodivalg i et Stykke, der ikke indeholdt Spor af Musik, ja jeg har endogsaa i en Provindsavis — før Telegraferne kom i Stand — læst en Korrespondance om Udførelsen og Modtagelsen af et nyt Stykke, der skulde have været opført, men i det sidste Øjeblik var blevet aflyst paa rød Plakat. Alle disse smaa Unøjagtigheder er komne til Verden i god Tro, jeg kan vel endogsaa sige, at de kun er fremkomne ved, at de paagjældende Anmeldere har havt for god Tro dels til deres egen Iagttagelse og Hukommelse, dels til Programmer, Plakater og Andres Referater, og de er sendte i Pressen med den bedste Villie til snarest muligt at hjælpe Publikums Dom paa rette Vej, men — det kan ikke skjules, at saadanne smaa Uheld virker i høj Grad svækkende paa Tilliden til, hvad der staaer paa Prent. De udbreder ganske umærkelig en tiltagende Vantro overfor det skrevne Ord, og vi er allerede komne saa vidt, at medens Lægmand i gamle Dage havde en indgroet Ærbødighed for det, som han „selv havde læst" — saa kan vi nu høre Spotterne sige: „Ja, det har rigtignok staaet i det og det Blad, men derfor kan det gjerne være sandt" — og der er ikke faa af de selvstændige Avislæsere, som ved stadig at læse modsigende Domme og Beretninger er komne omtrent til samme Resultat som Manden, der havde undersøgt Rygterne om Napoleon den Stores Gjenopstandelse: Nogle siger, at Kejseren er død, og Andre paastaaer, at han lever endnu — hvad mig angaaer, saa troer jeg sku ingen af Delene!

Vil vi endnu gaa et Skridt videre og medtage de bevidste og forsætlige Urigtigheder, som Dagspressen har bragt ud i Verden, naar den blev benyttet som Stridsvaaben i de store og smaa Kampe, saa kan ikke dens varmeste Talsmand nægte, at baade Krupps og Gattlings Kanoner er for Hyldebøsser mod den at regne, hvor det gjælder om at række langt og sprede Projektilerne. Med samme Ret, som man har sagt: „Talen er givet Mennesket til at skjule Tanken" har man tidt her kunnet sige: „Pressen er givet de Enkelte til at skjule Sandheden for de Mange." Jaltfald er dette Paradox gjort gjældende i alle Krige mellem Land og Land, i de fleste Kampe mellem Parti og Parti og i alt for mange Fejder mellem Mand og Mand. Da Fjenden altid faaer at vide hvad Mængden veed, bliver det jo nødvendigt, at Pressen under en Krig skjuler for Mængden, hvad der ikke maa forraades for Fjenden — derom er alle Magter enige! At Partiførere — jeg siger ikke Partiførerne og heller ikke nogen enkelt Partifører, thi jeg vil slet ikke tage Parti — at Partiførere i fuldeste Maal har brugt Pressen til at skjule den ene Side af Sandheden for deres Tilhængere, hvis ensidige Anskuelser mangen Gang var det eneste Grundlag for deres Kampiver, det vil vist ingen Bladlæser nægte — hvilket Parti han endogsaa hører til! — og at den ligeledes i private og personlige Fejder, især hvor Had og Misundelse fører Pennen, er bleven og altid vil blive anvendt til Forsøg paa at gjøre Sort til Hvidt og Hvidt til Sort — det følger ligefrem af, at den har en stor Magt, og at dens Brug er vanskelig at kontrollere. Den, der vil udsende et sværtet Billede af sin Modstander, betænker sig naturligvis ikke paa at benytte Pressens Bistand til at faae det udbredt i Tusinder af Exemplarer — især naar han kan gjøre det anonymt, maaske endogsaa med Haab om, at den Sværtede ikke vil revanchere sig. Og hvor paa vor ufuldkomne Jord skulde der vel kunne findes en fri Presse, saa ideal, at kun Retten og Sandheden kunde komme til Orde i den? Hvis den fandtes, vilde jo Uretten og Usandheden øjeblikkelig anskaffe sig det manglende Organ, og selv om dette kom til at mangle Anseelse — Læsere vilde det ikke mangle!

Mark Twain har skrevet en morsom lille Fortælling om hvorledes han blev medtaget af Pressen, da han konkurrerede til Gouverneurposten i New York. Den er holdt i amerikansk Stil, og naar den læses hos os, bliver man strax enig om, at den er overdrevet til det Yderste, men der er meget Faa, som lægger Mærke til, at naar man fraregner den mere aabne Udtalelse af Beskyldningerne, gaaer den amerikanske Digtning slet ikke videre, end vor egen Virkelighed saa tidt er gaaet. Forskjellen er væsenligst den: vi er vante til vore egne Former, derfor synes de os ikke paafaldende, medens den nye Verdens større Ligefremhed er os uvant og derfor synes os chargeret. Jeg skal oplyse denne Forskjel ved to smaa Citater, det ene fra den amerikanske Humoreske, det andet fra et kjøbenhavnsk Blad.

Det første Angreb, som den fjendtlige Presse gjør paa Embedskandidaten i New York, skeer i en Notits, der lyder saaledes:

> Da Mr. Mark Twain nu har fremstillet sig for Vælgerne som Kandidat for Gouverneurposten, vil han maaske nedlade sig til at forklare, hvorledes det gik til, at han af 34 Vidner blev overbevist om Mened i Wakawat, Kokin-Kina Aar 1863! Han skylder ikke alene sig selv, men ogsaa de frie og uafhængige Vælgere, hvis Stemmer han bejler til, at gjøre det.

Da den Sigtede aldrig havde seet Kokin-Kina, ja ikke engang hørt Wakawak nævne før, kan man vistnok ikke nægte, at Løgnen her optraadte yderlig frækt, men med Undtagelse af, at den Sigtedes Navn her er skrevet helt ud, skulde jeg kunne fremlægge en hel Samling ligesaa dristige Opdigtelser af indenlandsk Fabrikat, men jeg skal,

som sagt, nøjes med en eneste, der ikke kompromiterer Nogen. Den er tilfældigvis ogsaa fra 1863, men den forlægger ikke Skuepladsen for den opdigtede Tilbragelse til en fremmed Verdensdel eller sætter den Aar tilbage i Tiden saaledes som den amerikanske. Den lader aldeles ugenert Handlingen foregaa otte Dage forud og i Læsernes nærmeste Nærhed. Her er den:

> En ung Mand havde skrevet et Stykke til Kasino. Det hed . . . og blev anbefalet ved at udskældes i „Folkets Avis“. Til den første Forestilling havde en velvillig Sjæl, der ikke kan lide at høre andre end sine egne Stykker beklappes, lejet 50 Pibere, som imidlertid overdøvedes af Bifald; men den unge Forfatter, der var meget brystsvag, blev saa bevæget over denne Slethed, at han besvimede og næste Dag døde. Hvorfor mon „Folkets Avis“, som ellers er saa dygtig i at fortælle Løst og Fast om navngivne Folk, ikke har navngivet den velvillige Sjæl, der har berøvet Danmark en begyndende original Forfatter?

Naar en saadan Artikel optages i et Blad, der som Skilt bærer et meget respektabelt Udgiverfirma, siger de fleste Læsere: „Noget Sandt maa der da være i det!“ — og det var ogsaa Tilfældet her: det nævnte Stykke var virkelig opført, og den unge Forfatter var virkelig død. Derimod var det for det Første aldeles usandt, at Stykket blev udskældt i „Folkets Avis“ — der ikke sagde et ondt Ord om det. Det var for det Andet heller ikke sandt, at Bifaldet overdøvede Pibningen, thi Bifaldet var meget moderat, og for det Tredie var Historien om de 50 Pibere en komplet Fiktion — der blev nemlig slet ikke pebet. For det Fjerde var altsaa Historien om den „velvillige Sjæl“, der skulde have lejet dem, ogsaa grebet ud af Luften, for det Femte blev der saaledes ingen Slethed at besvime over, og for det Sjette var den svage Forfatter slet ikke tilstede ved Forestillingen: han havde allerede længe maattet holde Sengen, og rimeligvis har han neppe hørt Stykkets Opførelse omtale, thi for det Syvende og Sidste: det var ikke ham, men en Anden, der havde skrevet den omtalte anonyme Vaudeville!

Vil man nu sige, at om ogsaa Sandheden er behandlet lige ugenert i begge de valgte Exempler, saa gaaer den amerikanske Dristighed dog videre end den danske, idet den sætter fuld Adresse paa Sigtelsen, saa maa man paa den anden Side erkjende, at den sidst anførte Beskyldning forsaavidt er djærvere end den første, som den paaberaaber sig aldeles falske Fakta, som enhver Læser med største Lethed kunde faae rede paa. Og af deslige forsætlige Trykfejl kunde der hos os samles bindtykke Anthologier — ogsaa om man indskrænkede sig til dem, der var forsynede med den Paagjældendes fulde Navn. Der voves nemlig ikke saa Meget ved at udskyde det Slags Projektiler. Rettens Hjælp er jo altid kostbar, og da den er saa længe undervejs, at Beskyldningerne enten har gjort deres Virkning eller er totalt forglemte, førend de kan ventes paadømte, saa vil der meget let i Samfund, hvor Selvtægt er usædvanlig, udvikle sig en mislig Ligegyldighed overfor Ærekrænkelser. Det kan være aldeles berettiget at dele Pressen i to fjendlige Grupper: den respektable og den despektable, og at protestere imod, at den første slaaes i Hartkorn med dens Modsætning, men Protesten nytter kun overfor de enkelte grundigere Læsere. For det store hurtiglæsende Avispublikum løber Grupperne i Et: Det har altfor travlt til at bemærke, om en Beskyldning er fremkommen i det ene eller det andet Blad, og siger derfor med sædvanlig Overfladiskhed: „Den har staaet i Bladene“. Og jo mere de ærekjære Blade ignorerer Skandalpressen, jo dristigere bliver den naturligvis. Da Mark Twain finder det under sin Værdighed at svare paa Beskyldningen for Mened, hedder det i næste Nummer: „Meneden i Kokin-Kina kan han altsaa ikke fragaa — formodenlig er det ogsaa sandt, at han har begaaet en Mængde Tyverier i Montana.“ Tilsidst kommer det saa vidt, at en Mand, som jeg kjender, men ikke nævner, med fuldstændig Sindsro erkjender, at der kun er een Forbrydelse, som Skandalpressen endnu ikke har beskyldt ham for, nemlig: Selvmord! At Læserne just ikke heller lægger synderlig Vægt paa det Slags Beskyldninger, følger af sig selv, men netop denne Ligegyldighed overfor bekjendte Samtidiges Rygte, denne sløve Neutralitet i Spørgsmaalet om det er den Angrebne eller Angriberen, der er en Misdæder, hører ikke til Avislæsningens gode Frugter.

Hvis Bladene mere indskrænkede sig til at meddele Fakta, og mindre bestræbte sig for at spare deres Læsere den Ulejlighed selv at tænke over det Meddelte, vilde de vel sagtens faae mindre Indflydelse paa den intellektuelle Udvikling end nu, men det turde være meget tvivlsomt, om den større Indflydelse, som de udøver ved at aflevere Alt i analyseret og bedømt Tilstand, ubetinget er gavnlig for Publikum. Det kan være meget mageligt og behageligt for svagelige Læsere at faae hele deres aandelige Næring leveret i Form af færdigtænkte Tanker og velaflagrede Meninger, men der er neppe Spørgsmaal om, at denne forekommende Fordøjelseshjælp snarere slapper end styrker de Hjulpnes Opfatningsevne og Dømmekraft, og er der nogen Ernæringsmaade, der ikke egner sig til at udvikle Selvstændighed og ejendommelig Individualitet, saa maa det vel være den, at faae sin Overbevisning pr. Abonnement og lade den stoppe ned med Hurtigpresse.

Vi har Allesammen mere end tidt nok hørt den almindelige Klage over, at der hos den nulevende Generation er for lidt Produktivitet og for megen Kritik — ialtfald forlidt Produktivitet paa første Haand og formegen Kritik paa anden — og vi har seet meget forskjellige Forhold udpegede som Hovedaarsag til denne Goldhed; men mon ikke Nutidens Maade at skrive og læse Aviser paa har bidraget Sit til at fremkalde dette ildevarslende Fænomen?

Jeg troer ikke, der behøves nogen Paavisning af, hvor beskeden en Plads den positive Produktion indtager i Bladene — det veed Enhver! Kritiken derimod — hvor den breder sig! De politiske Spalter bugner af Kritik: tydsk Kritik over Russen, russisk Kritik over Tydsken — vore stridende Partier herhjemme producerer ikke en Smule Andet end Kritik. I Litteraturrubriken seer vi kun Kritik og Antikritik — og Alt, hvad der hedder Kunst, fremkalder jo den bare Kritik, af og til endog den allerbareste! Og hvem er det, der udfolder denne alt overvældende kritiske Virksomhed? Det er „Vi“ — ikke os: Peer eller Poul, ikke mig, den smaa Peer, eller mig, den store Poul — nej, det er Vi, det store anonyme Firma, der kan give hvem som helst Prokura, og optager hvem som helst til Kompagnon, saalænge han læser. „Vi“ sætter os til Doms over de største Statsmænd og de mindste Gjøglere — er det ikke opmuntrende til at gaa ind i Kompagniet?

Men „vi Læsere“ modtager hver Dag sex, syv forskjellige Domme, som de forskjellige Blades Vi'er har fældet over en eller anden Gjenstand, som vi sædvanlig

endnu ikke kjender. Det ene Blads Vi siger, at den er kulsort, det andet Blads Vi erklærer den for kridhvid. Her maa være dømt fejl, men hvem skal være Dommernes Dommere og kritisere Kritiken? Det maa „Vi", vi Læsere, og førend vi lægger Mærke dertil, er vi avancerede til Overkritikere, Erkekritikere, Panhyperkritici.

Tænk engang hvilken Stilling vi saaledes kommer til at indtage! Alverden er underlagt de journalistiske Kritikere, det Bedste er ikke for godt og det Største ikke for stort overfor deres Autoritet — men hvad forslaaer denne overfor en Hurtiglæsers Kritik! Et eneste Blik paa Overskriften og Størrelsen af de journalistiske Kritikeres Artikler er for ham nok til at bedømme, om de bør læses eller overspringes. Der er Intet i Verden, der i den Grad skærper Kritiken og giver Ringeagt for Produktionen som den vertikale Avislæsning!

Jeg vil slutte, som jeg har begyndt, med den Erkjendelse, at Bladene er en Stormagt, som har udrettet uberegnelig meget Godt, og som jeg derfor til Gjengjæld ønsker alt muligt Godt — først og fremmest: de bedst mulige Læsere. Men netop derfor er det, at jeg med en vis Angst seer dem staa overfor den værste Fare for en Stormagt: den at blive for store. De har allerede udvidet sig saa stærkt, at de i Reglen kun bliver daarligt læste, og vænnes Publikum først til at læse daarligt, saa gaaer det ud over Alt, hvad der skrives.

Den Misforstaaelse: at alle Fortidens Læsere skulde have været gode og at alle Nutidens er blevne daarlige, behøver jeg vel endelig ikke at reservere mig imod. Jeg underskriver ubetinget Baggesens Kjendelse:

„De sande Slettes Navn er altid Legio."

og troer fuldt og fast, at baade det læsende og det lyttende Publikum i vore Dage som i Oldtiden kan inddeles efter Parabelen i Talmud:

Mesteren sidder i Skolen
Og prøver Lærdommens Magt
Paa sine fire Disciple:
Sold, Si, Svamp og Tragt.

Soldet gjemmer de gyldne Korn,
Skallerne veed det at vrage —
Sien slipper den klare Vin
Og holder kun Bærmen tilbage. —

Svampen suger Alt, hvad den kan faae,
Uden at vrage — den er beskeden! —
Og Tragten, den lader Alting gaa
Ind for oven og ud for neden.

Avisernes Hurtiglæsere hører aabenbart til fjerde Klasse. — Maatte den kun ikke blive for stor!

Ernest Rénan i det franske Akademi.

Af A. Neményi.

Hvis det ikke er mere end tilladelig frivolt at spøge, naar Talen er om en af Nutidens ærværdigste Aander, vilde jeg spørge Læseren, hvilken Forestilling han har dannet sig om Ernest Rénans Person?

Naar man har udvist saa meget Mod som Rénan, maa man formodenlig være en Kæmpe; har man aabenbaret saa megen hellig Poesi i sine Værker, maa vel ogsaa et Skjær af guddommelig Skjønhed straale ud af Ens Aasyn. „Jeg tænker mig altsaa," svarer Læseren, „Rénan staaende paa Kathedret og beherskende en begejstret Forsamling, beherskende den, ikke blot ved sin Aand og sin Tale, men ogsaa ved sit majestætiske Væsen, ved sin hele Personlighed."

Intet er naturligere end en saadan Forestilling, men Intet er tillige fejlagtigere.

Det er nu omtrent sex Aar siden, at jeg, gjennemtrængt af en saadan Forestilling, besøgte Collège de France. Saadan en ung Student, der første Gang staaer paa det hellige Lands Jordbund, som strækker sig fra Bulliers Balsal til Sorbonne, føler sig forpligtet til i et eneste Semester i sig at optage al menneskelig og guddommelig Visdom. Ingen fremmed Student, som har medbragt nogle Idealer, undlader ialtfald engang at opsøge Ernest Rénans Læsesal — og ingen undgaaer en Skuffelse. Republiken har gjengivet Videnskabsmanden hans Lærestol, fra hvilken Kejserdømmet havde fordrevet ham. En Lærestol? Det er nu engang det gængse Udtryk. I et meget afsides beliggende Auditorium har man opstillet et Bord og omtrent ti Stole. Det halve Antal af disse vilde i Reglen være tilstrækkeligt til at optage Ernest Rénans Auditorium. Dengang da jeg besøgte Lokalet, sad der to unge Mennesker og en aldrende Dame som Tilhørere og modtog Undervisning af den berømte Professor i hebraisk Sprogvidenskab. Naar man saaledes uforberedt saae Professoren, fristedes man til at tro, at han lige var løbet ud af et af Hauffs Eventyr, fordi han var bleven kjed af sin Rolle i dette som grim, godgjørende Dverg. Ligesom Skjønheden, saaledes har jo ogsaa Grimheden utallige Arter. Den Art, hvortil Rénans Grimhed hører, er imidlertid ikke af denne Verden. Hele Manden er trekantet; Naturen, som ikke har tilladt ham at voxe i Højden, har istedetfor ladet hans legemlige Udvikling foregaa i Bredden og har endelig paasat ham det hæsligste Hovede, med de bredeste Træk, med de dorskeste Øjne og den umenneskeligste Næse, som nogensinde ere sete i et glatraget, intetsigende, godmodigt Ansigt. Naar man vilde stille ham ind i et Børneværelse og sige, at her var den onde Trold, som stjæler Børn, saa vilde de kjære Børn uden videre tro det; men efter ti Minuters Forløb vilde de Smaa have tabt al Frygt for ham og behandle ham som en gammel Kammerat. Kun Louis Blanc seer endnu mere dvergagtig ud, men han er til Gjengjæld smuk og ligner en rødmusset Skolepige, medens Rénan forener alle mulige Arter af ubehjælpsom Grimhed i sig.

Og nu tænke man sig dette melankolske lille Uhyre i den grønne, guldbroderede akademiske Kjole, siddende

paa en Estrade, omgiven af det overmodige «tout Paris», hvis største Halvdel altid er sammensat af Verdens mest gratieuse unge Kvinder! Eventyret er da fuldstændigt. Men fremfor Alt: mon Nogen, der ikke nærer Forkjærlighed for den franske Aand, kan forestille sig denne Ceremoni uden at finde, at den er i allerhøjeste Grad latterlig! Her staaer en Mand, som har opnaaet at blive udødelig i levende Live og som har naaet den højeste Grad af Berømmelse, og dog har han ikke taget i Betænkning at aflægge en ærbødig Visit hos hvert enkelt Medlem af det lærde Selskab, der kaldes Akademiet, og har, som det sig hør og bør, bedet om hver enkelt Stemme, hvilken saa er bleven lovet eller afslaaet ham. Derefter er han bleven valgt. Ved sin Optagelse har han den Forpligtelse, i det mest udsøgte Sprog omtrent en Time i Træk at rose Forsamlingen, der saa til Tak svarer ham ved et af sine Medlemmer, som har den Pligt, i Form af en Tale til den Nyoptagne at meddele ham hans egen Biografi og atter i en hel Time og i pompeuse Sætninger at rose ham. De to Herrer have allerede for nogle Maaneder siden konfereret om deres Taler, ja endog udarbejdet dem i Fællesskab, og nu læse de dem op, disse Taler, som man for længe siden er bleven enig om, som nu ligge foran dem i smukt trykte Exemplarer, og som i omtrent fire Uger have været kjendte af Alle, der høre til Akademiet.

Ingen, hvem det er givet at kunne fatte og forstaa den franske Aand, vil finde det paafaldende, at den Ære at være Midtpunktet for en saadan Ceremoni, kan staa for en Mand som Noget, der er værd at stræbe efter, som Maalet for et langt Liv, fuldt af Talent, Held, Arbejde, Opofrelse og Ære. Dette Akademi, denne Visdommens, Skjønhedens og Smagens stolte Republik, om hvilken der er blevet sagt de mest ondskabsfulde Vittigheder, som Satiren nogensinde har opfundet, den er og bliver dog den første Forsamling i hele Verden, og den Berømmelse, som den kan give, opvejes ikke af nogen af de Udmærkelser, som Konger og Fyrster kunne uddele. Den er nu halvtredie hundrede Aar gammel, og medens den bestandig bevarer sin Fortids Traditioner, har den neppe nogensinde forbrudt sig mod Tidsaanden. Hvor fordomsfrit og højsindet uddeler den ikke sin Anerkjendelse. Den optager Jules Favre, fordi han har naaet Højdepunktet af Talekunst; den har to Pladser at bortgive og skjænker den ene til Kemikeren J. B. Dumas, den anden til Kameliadamens Digter Alex. Dumas; den kalder en stor General ind i sin Midte, hvor han modtages og roses af Victor Hugo; dernæst er der en Mand, som maaske hele sit Liv ikke har skrevet en eneste Linie, men som i Paris har Ry for at være en glimrende Causeur — man gjør ham til en af de Fyrretyve; istedetfor en berømt Afrikarejsende indtræder Journalisten John Lemoinne, der ved sin Optagelse stolt og skødesløst erklærede: „Jeg har skrevet mit Livs Bog Dag ud og Dag ind for hele Publikums Øjne; jeg takker Dem, fordi De have lagt Mærke dertil." For ti Aar siden modtog man her den orthodoxe Biskop Dupanloup, idag modtager man hans frafaldne Discipel Ernest Rénan med de samme Æresbevisninger.

Pariserbladene for den 4. og 5. April have bragt de Taler, som ere holdte i Académie française i Anledning af Ernest Rénans Optagelse, og de fylde næsten helt de paagjældende Numre, saa at disse neppe have Plads til nogle politiske Efterretninger. Men Pariserbladene have ogsaa lettere end andre Blade ved at være opmærksomme mod akademiske Taler. Baade Rénans og Mézières' Taler udmærke sig ved en Skjønhed, der tilfredsstiller den fineste Smag, ved en Tankefylde, som vækker utallige Ideassociationer, og ved en fordringsløs Klarhed, som maa gjøre disse Taler til en behagelig Lekture for enhver nogenlunde dannet Kvinde. Rénan roser fremfor Alt Akademiet for den universelle og frie Aand, som det lægger for Dagen. „Der gives ikke flere Slags Berømmelse," siger han, „ligesaa lidt som der gives flere Slags Lys. Descartes' og Pascals Berømmelse er ligesom Molières sammensat af de samme Straaler." Hvis der gaves en Genre i Litteraturen, som holdt Middelvejen mellem en forelsket Madrigal og en ciceroniansk Tale, maatte man henregne de følgende Steder til den. Enhver af Akademiets Stormænd bliver personlig apostroferet og lovprist i klassisk Stil; intet Navn forstyrrer den prægtige Sætningsbygning, og dog veed selv den almindeligste Læser, paa hvem hver enkelt Sætning er møntet. „Hvori ligger da Deres Enhed, mine Herrer?" fortsætter Taleren. „Den ligger i Deres Kjærlighed til Sandheden, i Geniet, som har fundet denne Sandhed, og i den Lærdom og Kunst, hvormed den fremstilles. De tildele ikke denne eller hin Mening Præmien, men skjænke kun Oprigtigheden og Talentet Kronen. De indrømme, at alle Skoler, alle Systemer, alle Partier have Plads for Hjertets Veltalenhed og Ligefremhed, hvilket paa godt Fransk udtrykkes saaledes, at Alt, hvad der skaber den store Mand eller den elskværdige Mand, har Adgang hos Dem. Der er en fælles Kilde, fra hvilken den gode Stil og den hæderlige Livsvandel har sin Oprindelse, nemlig Kunsten at tale godt og opføre sig ædelt. De lære det, som Menneskeheden har størst Trang til, nemlig Sambrægtighed og Modsætningernes Enhed. Gid Verden vilde følge Deres Exempel! Mennesket lever dog kun fire Dage paa denne Jord; hvad mere Ufornuftigt kan der tænkes, end at tilbringe denne Tid med at hade hverandre; thi det er jo dog sikkert, at Fremtiden vil bedømme os, som vi bedømme Fortiden, og at man om halvtredsindstyve Aar vil anse det for Børneleg, for hvilket vi idag ere beredte til at lade vort Liv!"

Den største Del af Talen indtager naturligvis Lovtalen over Forgængeren, Fysiologen Claude Bernard. Den Mængde gyldne Sætninger, Taleren her udstrøer, og af hvilke hver enkelt opvejer en almindelig akademisk Tale, kan man i faa Linier umulig give nogen Forestilling om. Det var en Skuffelse for dem, som ventede, at Forfatteren til „Jesu Liv" denne Gang vilde fremtræde med et Resumé over sin Religionsfilosofi. Han undgaaer næsten ængsteligt enhver Hentydning af denne Art indtil henimod Slutningen, hvor han atter som en kristelig Helgen og som en athenienfisk Vismand forkynder den ophøjede Fordrageligheds Religion, han, hvem Ufordrageligheden har forbitret saa stor en Del af hans Liv. I Formen følger han ogsaa her den sjeldne Art af Veltalenhed, der sætter hvert Princip, hver Anskuelse, hver Retning, hvormed den beskjæftiger sig, i Forbindelse med Tilhørernes Principer, Anskuelser og Retning. Denne uforlignelige Forening af den mest omfattende Drøftelse af Principer med deres elskværdige Anvendelse paa Personlighederne, som udgjør en af de vigtigste Ejendommeligheder hos den

franske Veltalenhed i Almindelighed, fremtræder her udviklet til sin højeste Fuldkommenhed. „De, mine Herrer," slutter Taleren, „løse de alvorlige Problemer ved Fordragelighed og godt Kammeratskab, idet De elske og agte hinanden. De rædbes ikke for de Kampe, der ere saa gamle som Verden, for de Modsigelser, der ville bestaa ligesaa længe som den menneskelige Aand, ja end ikke for de Fejltagelser, som ere Betingelsen for Sandheden. De dyrke en overbærende og optimistisk Filosofi, som er begrundet i det udstrakte Kjendskab, de besidde til den menneskelige Aand. De ere i Besiddelse af en Uegennyttighed, hvis Tilværelse kun overfladiske Iagttagere af den menneskelige Natur kunne nægte; thi Studiet af Samfundet lærer Dem Retfærdighed og Maadehold. Finde De ikke, mine Herrer, at Menneskene ere for strenge mod hverandre? Man forkjætrer hverandre, behandler hverandre med Foragt, skjøndt det i Virkeligheden ofte kun er Redelighed, der staaer ligeoverfor Redelighed, den ene Sandhed, der staaer ligeoverfor den anden Sandhed. Hvilken god Skabning er dog Mennesket! Hvor har det ikke arbejdet! Hvilken Sum af Hengivelse har det ikke ofret for Sandheden og for det Gode! Og naar man betænker, at det har bragt disse Ofre til en ubekjendt Gud, der er kommet til Verden fattig, lidende, som et forældreløst Barn, neppe sikker paa den næste Dag, o, saa kan jeg ikke taale, at man forhaaner det, dette Smertensbarn, som mellem Fødselens Suk og Dødskampens Suk har faaet Tid til at skabe Kunsten, Videnskaben og Dyden. Hvad betyde vel vore Misforstaaelser i den evige Sandheds Øjne? Den reneste Tilbedelse af Guddommen skjuler sig stundom bag en tilsyneladende Fornægtelse; den fuldkomneste Idealist er ofte den, som, fordi han vil være oprigtig, kalder sig Materialist. Hvor mange Helgene gives der ikke, som tilsyneladende ere Vantro! Hvor mange af dem, som fornægte Udødeligheden, fortjente ikke en salig Opvaagnen af deres Skuffelse! Fornuften triumferer over Døden; hvem der arbejder for den, arbejder for Evigheden".

Naar man læser dette, kommer man til at tænke paa en Udtalelse af Challemel-Lacour, der engang skrev om Rénan: „Han tænker som en Mand, han føler som en Kvinde og handler — som et Barn". Der ligger en blød Skjønhed i dette Sprog, som udtrykker en saa bristig Tanke; man føler sig, som om man var bleven baade bedre og sikrere, baade mere selvtillidsfuld og mere overbærende mod Andre ved at læse det.

Den franske Aands Overlegenhed bestaaer netop i denne frie og livlige Fordomsfrihed, som gjennemtrænger hele Nationen og som er en husvant Gjæst i alle Boliger, ligesfra Akademiets Palads til den ringeste franske Haandværkers Værksted. Rénans Tale er ligesom et Monument, som denne Aand har sat sig selv; der er Afsnit i denne Tale, som Drengene i alle Europas Skoler burde lære udenad, for at de kunde beholde dem i Minde hele deres Liv igjennem.

Mindre bekjendt end Rénan, men ved denne Lejlighed næsten jevnbyrdig med ham, er Mézières, som skulde besvare hans Tiltrædelsestale. Det Pikante herved ligger deri, at denne, som i sit Svar skulde rose den Nyvalgte, efter Alt, hvad man veed, ikke billiger den Mands religieuse Anskuelser, som han skulde rose; men det forøger kun det Tiltrækkende ved hans Tale. Han begynder med i smukke, følelsesfulde Ord at minde Dagens Helt om hans Søster, hin Henriette Rénan, som var et sandt Forsynets Sendebud for den i Verdens Gjøren og Laden ubehændige og uerfarne Broder i de første Aar af hans Kampe. Senere har Rénan, som bekjendt, til stor Forargelse for alle Troende giftet sig; to Børn af dette Ægteskab ere døde, og man har udlagt det som en Himlens Straf; men idet Mézières skildrer sin Helts Liv, denne Helt, der er idel Sjæl og fin Følelse, lader han denne Del af hans Livs Historie være uberørt og taler kun om hin Kvinde, hvis Indvirkning paa Rénans Liv alle Tilhørerne maa anerkjende som velsignelsesrig. Rénan har selv dediceret den almenfatteligste Bog, han har skrevet, til Søsteren, og Mézières minder ham om denne skjønne og lyse Skikkelse. „Jeg troer at imødekomme Deres dybtfølte Tanke, ligesom jeg følger min egen Tilbøjelighed, naar jeg nedlægger en Del af denne Dags Ære og Berømmelse for Mindet om hin ædle Kvinde, hvis Hengivenhed i de første Aar af Deres Liv har skabt Dem Friheden til at arbejde . . . Frøken Henriette Rénan fortjener at nævnes samtidig med Dem. Hun maa være tilstede paa den Dag, da den Broder, som hun elskede saa højt, modtager de højeste litteraire Æresbevisninger. Selv hinsides Graven maa Erindringen om Dem være mægtig nok hos hende, til at dette ædle Væsen vil tilgive mig, naar jeg her lader hende træde frem af den Skygge, i hvilken hun saa gjerne skjulte sig."

Efter denne Indledning følger den sædvanlige Lovtale over den nye Akademiker, hvilken paa sine Steder er gjennemvævet med kostelige Perler af fransk Humor. Hans Ros er imidlertid gjennemsprængt med Stænk af elskværdig Ironi, og ved Siden af den akademiske Værdighed viser der sig altid et lille Korn af Pariservid, saa at det virkelig lykkes Taleren at holde en timelang Lovtale over Manden i den traditionelle Form og uden et eneste Øjeblik at være trættende eller en eneste Gang at gjentage. Overgangen fra den sublimeste Pathos til den muntreste Bemærkning falder saa naturlig hos ham, at man først lægger Mærke dertil, naar man allerede gribes af en ny Sindsstemning; med den kokette Kunst, der er ejendommelig for en Mester i Stilens Benyttelse, tillader Taleren sig lige ved Siden af en højtidelig Sætning, udsprungen af den historiske Filosofi, at anføre en tvetydig eller maaske endog utvetydig Fruentimmerhistorie. Man bliver formelig bange paa Talerens Vegne; hvorledes vil han klare sig selv og sine Tilhørere ud af denne Situation med den fornødne Anstand? Bekymringen er imidlertid overflødig; thi førend man endnu ret er kommen til Bevidsthed om den Frivolitet, som han lige med Velbehag har antydet, staaer han atter for os paa en strengt docerende Maade og synes at give os en venskabelig Reprimande, fordi vi endnu i Tankerne dvæle ved saa letfærdige Ting. En Maler grupperer ikke sine Figurer med større Kunst, end denne Taler sine Sætninger, og lige saa lidt som der hos en samvittighedsfuld Maler findes stedmoderligt behandlede Figurer, findes der hos denne Taler stedmoderligt behandlede Sætninger. Hver Sætning er med Hensigt anbragt paa det Sted, hvor den netop findes. Forfatteren anvender en uendelig Kunst paa at være ukunstlet, og medens han pirrer den mest forvænte litteraire Gourmands Gane, antage hans Ord Præget af puritansk Fordringsløshed. Og hvilke Indfald har ikke denne Mand! Engang husker han, at Ernest Rénan et eller andet Sted har gjort Forsøg paa at rehabilitere Kej-

serinde Faustinas, Marcus Aurelius Gemalindes moralske Rygte. Det er unægtelig besynderligt, at en saa kydsk Forfatter har gjort sig Umage for at forsvare en af Historiens mest berygtede frivole Kvindeskikkelser. Men Mézières husker dette Særsyn, og han benytter sig deraf netop i dette Øjeblik og netop i et Selskab af Akademikere og unge Damer! Man spørger sig selv forfærdet, hvorledes dette vil ende. Ikke saa ilde endda. „Nogle af de Argumenter, De anfører til Fordel for denne Kvinde, ere ganske vist meget paafaldende", siger han med Værdighed. „De vil vistnok indrømme, at man i Reglen ikke plejer som Bevis for en Kvindes Troskab at fremhæve den Tillid, som hun indgyder sin Mand. Reglen er tvertimod, baade i det virkelige Liv og paa Theatret — vore Kolleger, de dramatiske Forfattere, vilde bedre end jeg kunne sige Dem det — at de bedragne Mænd ogsaa altid ere blinde. Medens jeg læste Deres aandrige og lærde Afhandling til Ære for Kejserinde Faustina, kunde jeg ikke bare mig for at tænke paa hin pikante Marquise fra det forrige Aarhundrede, som, da hendes Mand i et Selskab talte om en gift Kones uantastelige Dyd, uden videre afbrød ham med de Ord: „Men hvorledes kan netop De, min Herre, vide saa god Besked herom?" . . .

Og førend man endnu har trukket Vejret efter denne noget betænkelige Anekdote, er Taleren allerede naaet helt hen til Apostlen Paulus. Rénan har leveret et helt Portrait af Apostlen, han har skildret ham som en lille undersætsig Jøde med en lang Næse, og Mézières spørger forundret: „Fra hvilke, kun for Dem tilgængelige Memoirer har De egenlig hentet disse hidtil fuldstændig ubekjendte Oplysninger?" *) Det er et ret malitieust Spørgsmaal, og Mange vilde finde, at det egentlig er et Angreb mod et af Rénans Hovedfortrin som Historieskriver. Men den sande Historieskriver maa virkelig i sin Fantasi finde ligesaa mange Hjælpemidler til sin Fremstilling som i de kjendte og ukjendte Kilder. Tre Elementer udkræves forenede i Historieskriveren: en Forsker, en Digter og en Taler. En Forsker for at opdage Sandheden, en Digter for at gjengive den dens oprindelige Klædebon og dens medfødte Kolorit og en Taler for at kunne fremstille den kraftigt, varigt, mandigt og almenfatteligt. Hvad der ikke skabes paa denne Maade, vil — af de bedre Præstationer — altid blive enten filosofisk Spekulation eller Chronik. Historieskriveren maa forene disse tre Elementer harmonisk i sig, og det mest glimrende Exempel blandt de moderne Historieskrivere herpaa er Macaulay, som netop har krævet et saa stort Raaderum for Fantasien i Historien.

Enten man nu er enig med Taleren eller man ikke deler hans Anskuelse, kan man ikke unddrage sig det Bedaarende ved hans Fremstilling; man finder stadig en Opfordring til Eftertanke i det, han siger, og en Forfriskning i Maaden, hvorpaa han siger det. Og kan der siges noget bedre til Ros for Frankrig og Paris, end at de franske Akademikere tale et saadant Sprog, og at „Verden" skynder sig med at opsøge disse Lærde for at høre det! Dette Samkvem mellem Videnskab og Livsglæde, denne ædle Overensstemmelse mellem alle Former af aandelige Frembringelser, og denne Solidaritet hos alle de Samfundsklasser, i hvilke de aandelige Skatte frembringes og forbruges, udgjør netop det karakteristiske Træk, som gjør Paris til Verdens første By, ikke fordi den er Regjeringens Sæde — thi det kan forlægges derfra; ikke paa Grund af den store Strøm af Fremmede, som udmunder i den — thi den kan udeblive; men ved sine Indbyggeres Aand er Paris alle andre Stæder overlegen. Om man end i tydske Aviser gjør Nar af det, er Paris dog, som Victor Hugo siger, urbs — „Staden" fremfor alle andre Stæder.

Et Sted i sin Tale siger Rénan, der er bleven anseet for at være en Ven af Tydskheden, rimeligvis med Forsæt Følgende om den franske Kulturs Ejendommeligheder:

„Jeg er bange for at andre Racer, der uden Tvivl ere meget alvorlige, siden de bebrejde os vort lette Sind, vilde blive skuffede i det Haab at kunne vinde Verdens Yndest ved andre Midler end de, vi benytte. En Videnskab, der bliver pedantisk i sin Ensomhed, en Litteratur, der savner Munterhed, en gnaven Politik, et fornemt Selskab uden Glands, en Adel uden Aand, Adelsmænd uden Høflighed, store Feltherrer uden Kraft i deres Sprog vilde ikke saa let eller saa snart kunne dethronisere Mindet om dette gamle franske Samfund, der var saa glimrende, saa høfligt, og som gjorde sig saa megen Umage for at behage. Naar en Nation ved det, som den kalder sin Alvor og sin Dygtighed, har frembragt det, som vi have frembragt ved vor Frivolitet: Forfattere, der staa højere end Pascal og Voltaire, bedre videnskabelige Hoveder end d'Alembert og Lavoisier, et finere Selskab end vort var i det 17. og 18. Aarhundrede, yndigere Kvinder end de, som have tilsmilet vor Filosofi, en større Begejstring end den, vor Revolution fremkaldte; større Mod, bedre Levemaade, større Frejdighed i Døden, kort sagt et Samfund, som er mere sympathetisk og aandrigt end vore Forfædres, først da vilde vi være besejrede".

Alle det moderne franske Samfunds Fortrin findes samlede i dette Billede af det gamle franske Samfund. Og dette Samfund vil aldrig blive fortrængt af noget andet i alle de Menneskers Sympathi, som elske Skjønheden og udøve Sandhed og Ret.

*) Rénan har senere i en Skrivelse, som han har tilstillet Journal des Débats og som han retter til Mézières, angivet de Kilder, deriblandt 17 Steder i Korintherbrevet og 1 i Galatherbrevet, hvorpaa han støtter sin Anskuelse om Paulus' Udseende. Efter dernæst at have udtalt en Formodning om, at der med det bekjendte Udtryk „Pælen i Kjødet" simpelthen menes Gigt, fralægger han sig Beskyldningen for at have givet et Karikaturbillede af Apostlen og paakalder Apostelens Bistand til sit Forsvar. Han minder i den Anledning om en Kapucinermunk, der havde læst hans Skrift om St. Frants af Assissi med saa stor Fornøjelse, at han engang, da Rénan blev dadlet for sine religieuse Anskuelsers Skyld i hans Nærværelse, udbrød: „Ja, det er sandt, men han har talt godt om St. Frants af Assissi, og St. Frants vil nok frelse ham". „Det er en Intervention", tilføjer Rénan, „der har Noget at betyde. Jeg haaber, at Paulus ogsaa vil yde mig sin Hjælp paa Grund af den Ulejlighed, jeg har havt med at skildre ham, vel ikke som en Mand, der var skjøn af Udseende, men som en af de største og usædvanligste Aander, der nogensinde har levet". O. A.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier**.

Fortsat.

Man kunde endnu høre Lyden af de slet smurte Hjul langt borte; Josephine, der benyttede sit Herskabs Fraværelse til at slaa en Sladder af i Porten med Pigerne fra Nabolaget, saae Hr. Haget komme; det saae næsten ud, som om han kun havde ventet paa Fru Piviers Bortrejse for at vise sig; han gik med lange Skridt tæt op mod Husrækken og syntes først ikke at styre henimod Fabriken; men da han var den paa tyve Skridt nær, gjorde han pludselig Holdt, drejede sig om og gik lige løs paa den som en Soldat, der gaaer imod en Skandse: „Viis mig op til Frøken Claudine."

„Ja, men Fruen har forbudt . . ."

„Hendes Forbud gjælder ikke mig."

Hans ellers saa rolige Ansigt havde et bestemt og paa samme Tid uroligt Udtryk, der skræmmede Josephine. Hun lod ham træde ind, da hun var bange for, at han ellers vilde bane sig Vej med Magt. Han løb op af Trappen i en saadan Fart, at hun ikke kunde følge med: der maatte være noget Alvorligt paa Færde. Dette var imidlertid ikke den største af de Overraskelser, der vare forbeholdte Josephine, thi der var ikke gaaet ti Minuter, før hun saae ham gaa igjen i Selskab med Claudine, der i al Skyndsomhed knappede det folderige Overstykke, som man tvang hende til at skjule sin fine og velformede Figur under. Josephine syntes vel, at hun burde modsætte sig denne Bortgang, der havde temmelig stor Lighed med en Flugt, og som i ethvert Tilfælde var et aabenbart Oprør imod Fru Piviers Myndighed; men de vare allerede forsvundne om det første Gadehjørne, da hun endnu stod og tænkte over, hvad hun skulde gjøre. De ilede afsted med lange Skridt, uden at tale. — „O, hvor jeg er Dem taknemmelig!" sagde omsider Claudine, da hun havde tabt Fabrikens høje Mure af Syne.

„Ja, det er godt, det er godt," mumlede Professoren forvirret.

Han tænkte med Skræk paa den Forklaring, han skulde have endnu samme Aften med Fru Pivier; han var forskrækket over sin egen Dristighed. — „Du havde barrikaderet Dig, sagde Du, fordi Du var bange for Victor. Hvad var Du egenlig bange for?"

„Det veed jeg ikke. Lige fra imorges af har han seet saa underligt paa mig. Hans Moder havde en lang Samtale med ham, inden hun tog bort, og jeg veed, at de talte om mig. Jeg hørte ham liste om ude i Gangen foran min Dør, og det gjorde mig bange, uden at jeg kan gjøre mig Regnskab for, hvad det egenlig var, jeg var bange for."

Hr. Haget tog flere Gange sine Briller af og satte dem paa igjen, hvilket hos ham var Tegn paa en høj Grad af Ængstelse. — „Det lader virkelig til, at jeg er kommen i rette Tid, og i saa Fald kan jeg kun lykønske mig selv . . ."

Denne Betragtning syntes at give ham Mod, thi han paaskyndede deres Gang endnu mere. De naaede Banegaarden og saae allerede langt borte fra Jane, som spejdede efter dem; hun løb dem imøde, og hendes første Blik og første Smil gjaldt Hr. Haget, hvis Haand hun længe trykkede. — „Tak," sagde hun til ham . . . „Har han fortalt Dig, hvad der er skeet? . . . Tjenesten kalder mig tilbage til Paris. Jeg vilde ikke rejse uden at have sagt Farvel til Dig, uden at have bedt Dig være ved godt Mod, stole paa mig og skrive mig til . . . Jeg maatte tigge og bede en hel Time, inden jeg kunde faae ham til at unddrage Dig din Tantes Aarvaagenhed, og Taleværelset i Skolen var Scenen for et helt dramatisk Optrin. Han stod længe imod, altfor længe, thi Tiden gik, og nu har vi kun nogle Minuter at raade over . . ."

Claudine saae paa sin Formynder; det undrede hende at se hans Øjne funkle med en ualmindelig Ild, men hun havde ikke Tid til at grunde ret længe over denne Forvandling, thi Jane trak hende ind i Ventesalen, hvor Miette holdt Vagt ved et Bjerg af Kasser og Æsker. Toget var allerede i Sigte; en pludselig Sammenstimlen af Jernbanefunktionairer og Dragere fyldte i nogle Minuter den ellers saa øde og stille Banegaard med Støj og Bevægelse; Klokken kimede sit øredøvende Signal, Dørene aabnedes med Brag, Skubkarrerne buldrede paa Asfalten. Hr. Haget var bleven noget tilbage; han saae sig uafladelig omkring, som om han var bange for at se Fru Pivier komme tilsyne som en pludselig Aabenbaring; han kom til at ryste ved Lokomotivets skingrende Hvin, da det nærmede sig pustende og stønnende, udspyende tykke Røgskyer; han saae Stationsforstanderen, en forhenværende Pariser, der følte sig forpligtet til at vise sig fra den galante Side, nærme sig Jane med sin guldtressede Kaskjet i Haanden og anvise hende en Koupé, som Miette tog Plads i; han traadte nærmere. — „Men hvad er det dog, Du der fortæller mig, Claudine!" sagde Jane . . . „Det er jo afskyeligt!"

To store Taarer glimrede i Claudines Øjne. Jane saae det og spurgte: „Gjør det Dig da saa bedrøvet at skilles fra mig?"

„Ja, Gudmoder . . ."

Hun saae Kondukteurerne løbe langs Toget og lukke Dørene og Stationsforstanderen nærme sig med Fløjten ved Munden for at give Signal til Afgang; uden at slippe Claudine, som hun holdt trykket op imod sig, steg hun op paa Trinet; paa eengang udstødte hun et lille Skrig: „Hr. Haget, skynd Dem, skynd Dem, jeg har glemt en lille Vadsæk inde i Ventesalen . . ."

Elektriseret af et Smil forsvandt Professoren i største Hast. Med kraftig Arm løftede hun Claudine op, som for at kysse hende endnu engang, stødte hende ind i Koupéen, sprang bag efter og slog Døren i; Toget begyndte at gaa.

„Gudmoder, hvad er det, De gjør?"

„Jeg bortfører Dig, seer Du jo."

Der fulgte en lang, bevæget Taushed. Toget gik med stedse stigende Hurtighed; snart foer det afsted med fuld Kraft, og nu var det for sent at gjøre det om igjen. Jane, der var saa overgiven som en Skoledreng, der har spillet en Bonde et eller andet Puds, og dog paa samme Tid en Smule alvorlig, overvældede sin Gudbatter med Kjærtegn og gjorde sig Umage for at berolige hende. Claudine, som i Begyndelsen kun svarede med Enstavelsesord, begyndte omsider at fatte, at hun skulde gjenfinde Jacques i Paris, maaske

blive gift med ham, at hun skulde blive fri og lykkelig, at hun ikke skulde gjense sit Fængsel mere, at hun skulde blive fri for Fru Pivier og Victor; hendes temmelig uafhængige Natur, der længe havde været kuet, rejste sig pludselig i hele sin Styrke, og paa eengang kastede hun sig om Halsen paa Jane og hviskede hende i Øret: „Gudmoder, jeg er saa glad!“

Og nu begyndte der en Passiaren uden Ende med dæmpet Stemme; hun fortalte om sin Barndom og sin Kjærlighed, om Jacques stolte Sind, om hvorledes han havde givet hende hendes Ord tilbage, da hun var bleven rig, hvorledes han havde ventet, til hun kaldte ham tilbage, og aflagt det højtidelige Løfte, at han vilde erhverve sig et Navn og byde hende det. Jane hørte henrykt paa denne uskyldige Roman. — „Men det er jo en sand Helt, din Jacques ... Siig mig engang, er han smuk?“

Claudine trak en Medaillon frem fra sit Bryst og aabnede den. — „Han sendte mig sit Portrait for et Aar siden ved Hjælp af den gamle Suzon ... Jeg har gjemt det bagved Deres, saa jeg har min Gudmoder og min Kjæreste i den samme Medaillon.“

Jane kunde ikke tilbageholde et Skrig af Overraskelse. — „Hvad er det, Gudmoder?“

„Og han hedder Jacques? Fornavnet er det samme... Hvad hedder han til Efternavn? det har Du ikke fortalt mig.“

„Jacques Vineux ... Kjender De ham?“

„Nej ... det var ikke Andet end en Lighed ... Jacques Vineux, siger Du ... Men det er ikke det Navn, han skriver under?“

„Han skriver under Navnet Jacques des Vignes, det er mere poetisk.“

Jane støttede sit Hoved paa sine Hænder; da hun rettede sig igjen, havde det Blik, hvormed hun betragtede Claudine, et ejendommelig haardt, næsten ondt Udtryk.

„Har jeg gjort Dem noget imod, Gudmoder? Hvad er det?“

Jane svarede ikke; hun havde et bittert Smil: „Det skal Du ikke bryde Dig om ...“

Hun fjernede med en Haandbevægelse Claudine, som urolig og forbauset bøjede sig over imod hende; med Hagen støttet paa den knyttede Haand, med sammentrukne Øjenbryn og Øjnene stivt fæstede paa det forbifarende Landskab sank hun hen i mørke Drømmerier.

V.

„Hr. Marcel Aubry?“

Kontrolleuren, som sad og var fordybet i en af Aftenaviserne, saae op og bemærkede en lille Tjener i en stramt siddende sort Trøje med tre Rækker Sølvknapper og med et Brev i Haanden.

„Hvad vil De ham?“

„Give ham dette Brev og lade ham vide, at en Vogn venter paa ham.“

„Min lille Ven, vil De vende tilbage til Den, der har sendt Dem, og sige, at Hr. Aubry ikke kan gaa; vi har en meget vigtig Forestilling iaften.“

„Godt; jeg skal bringe Frøken Jane den Besked ...“

Kontrolleuren sprang op og holdt det ilfærdige Sendebud fast ved Ærmet, da han allerede vilde fjerne sig med en Mine af krænket Værdighed. Jane var almægtig der ved Theatret; hun ansaaes for at være af en lunefuld og lidet taalmodig Natur. — „Gaa op og se efter i Logen.“

To Minuter efter saae han Groom'en komme forbi igjen og hilse ham sejrsstolt med en ironisk Mine. To Herrer fulgte bag efter ham.

„Gaaer De da, uden at se Slutningen af min anden Akt?“

„Hvad skal jeg gjøre? Her seer De Brevet. Jane beder mig komme øjeblikkeligt.“

„Jeg troede, hun var rejst bort.“

„Læs selv! ... Hun skriver, at hun er kommen tilbage til Paris for en Time siden.“

„Naa, saa Farvel da, siden jeg ikke kan holde Dem tilbage.“

Marcel steg ind i Droschken, som ventede paa ham; Kudsken blev af Groom'en, som var krøben op til ham paa Bukken, opfordret til at pidske paa Hesten; afsted gik den i skarpt Trav og standsede tyve Minuter efter ved et lille Hus i Avenue d'Eylau, som laa halvt skjult af Træer og Blomster. En Tjener førte ham gjennem flere halvt oplyste Saloner til et Boudoir, der var helt fyldt af Meubler, Snurrepiberier og Bøger. Jane laa udstrakt paa en Chaiselongue, indhyllet i en lang Peignoir, og rejste sig, da han traadte ind: — „Naa, endelig kommer De da!“

„Jeg har skyndt mig, alt hvad jeg kunde; men det varede noget, inden Deres Bud fandt mig. Hvad er der?“

„Jeg har noget meget Alvorligt at tale med Dem om. Sæt Dem der.“

Hun viste ham med en Haandbevægelse en lav Stol, paa hvilken der laa henkastet en krøllet Rulle Papir. — „Et Manuskript!“ sagde han, idet han tog det op, for at lægge det paa Bordet. „Vers! ... Ah, det er „Raymonde“, det Drama, De har talt til mig om. Det lader til, at Læsningen af det har sat Dem i Bevægelse; her er flere Sider, som Deres smaa Fingre har taget temmelig ublidt paa.“

„Lad det ligge, og hør, hvad jeg har at sige. Kan De huske, at vi en Vinterdag for nitten Aar siden holdt en lille Pige over Daaben?“

„Renés Datter? ... Ja, det husker jeg meget godt.“

„Veed De, hvor vor Gudbatter er?“

„Hun kom i Huset hos en Tante efter sin Moders Død ... Men De kommer jo selv lige fra den lille By, hvor hun boer; De har uden Tvivl seet hende og veed bedre Besked om hende end jeg.“

„Hun er ikke længer der, hvor De troer.“

„Hvad er det for en hemmelighedsfuld Tone? Skulde hun være bleven bortført?“

„Ja“.

„Naa — ja, hun tegnede virkelig til at blive smuk... Og hvem har saa bortført hende?“

„Jeg“.

„Hvad behager?“

„Jeg, som jeg siger Dem ... Hun er her, i et Værelse ovenpaa, hvor hun nu sover efter al sin Træthed og Sindsbevægelse. Hun var ulykkelig og blev holdt indespærret af en pengegridsk Slægtning; jeg puttede hende ind i Toget, som jeg rejste hjem med.“

Hun sukkede og fortalte derpaa efter nogle Sekunders Tausheb, hvad der var skeet, uden dog at nævne Noget om sin smertelige Overraskelse, da hun havde faaet Navnet paa Claudines Elskede at vide, og uden at nævne dette Navn.

„De veed vel nok“, sagde Marcel, „at dette er Bortførelse af en Umyndig, og at Loven ...“

„Naa! kommer De nu ogsaa og taler om Loven? De er virkelig morsom! Troer De, jeg har studeret Loven?"

„Det er der Fængselsstraf for; i Morgen vil De have Øvrigheden i Huset, Gendarmer og saadant Noget."

„Ja, lad dem bare komme; saa svarer jeg blot, at jeg er hendes Gudmoder . . ."

„Loven kjender hverken Gudmødre eller Faddere."

„Jeg skulde altsaa have ladet Barnet blive forsvarsløst tilbage, skjøndt jeg har aflagt det Løfte for Gud at være dets Støtte? Det var dog en mærkelig Ting, og Deres Lov synes mig at være en løjerlig Bog, trods al den Ærbødighed, man skylder den; jeg vil ikke længer høre tale om den."

„Øvrigheden vil tale med Dem om den, enten De vil eller ej; men Alt lader sig muligvis arrangere, hvis De vil tage mod Fornuft."

„Det vil sige, hvis jeg vil give Claudine tilbage til dette Fruentimmer, som det har behaget i Følelsen af sin spidsborgerlige Dyd at behandle mig som en Eventyrerske."

„Vreden er en daarlig Raadgiver, og den har allerede faaet Dem til at begaa en stor Uforsigtighed. Her er ikke Tale om denne latterlige Provindsdame. Der maa jo være en Formynder."

„Havde De seet Barnet græde, saadan som jeg har, havde De gjort akkurat det Samme, som jeg har gjort, uden at betænke Dem . . . Sandt nok, jeg har ikke tænkt mig tilstrækkelig om, og det er jeg bleven haardt straffet for!"

„Hvad mener De?"

„Ingenting".

Der var blevet banket to Slag paa Dørkarmen, og Portieren blev dragen til Side af en plump Haand, hvorpaa en Tjeners Hoved kom tilsyne. — „Forfatteren til Fruens Stykke . . ."

„Jeg kan ikke tage imod ham. Det har jeg jo udtrykkelig sagt."

„Ja, men han bliver ved at sige, at Fruen ventede ham, saasnart De var kommen tilbage, og han har seet, at der er Lys i Boudoirvinduet, saa han veed, at Fruen er hjemme . . ."

„Det er godt. Lad ham komme."

Marcel havde rejst sig. — „De gaaer da vel ikke?"

„Jeg er bange for at være indiskret."

„Ingen Spydigheder, om jeg maa bede . . . Veed De ikke . . ."

„Hvilket? De taler i Gaader."

„Jeg kan ikke sige Dem . . ."

Han fik ikke Tid til at bede om lange Forklaringer. Den Ventede traadte ind, meldt af Tjeneren: „Hr. Jacques des Vignes!"

Det var ikke længer den halvvilde, sky Knøs, som engang havde forladt sin lille By med sin tarvelige Bagage under Armen for at gjøre sin Lykke: det var en fuldkommen Mand, som Paris havde sat Façon paa, uden dog at fratage ham et vist naivt Udtryk. Han standsede, idet han traadte ind, forbauset over at finde en Trediemand tilstede: hans Ansigt røbede en Skuffelse, som fremkaldte et Smil paa Marcels Læber. Jane tvang sig til en Kulde, som hendes urolige Bevægelser modsagde, og skyndte sig at gjøre Ende paa denne forlegne Situation: — „Hvad er det dog for en underlig Tid at komme paa?"

„De havde tilladt mig at komme, saasnart De var kommen tilbage . . ."

Hun afbrød ham. — „Jeg kommer fra Deres Fødeby."

„Hvorledes? De veed . . ."

„Jeg veed Alt."

Hun havde sagt disse sidste Ord i en saa udfordrende Tone, at han saae forbauset paa hende. I al Korthed præsenterede hun sine to Gjæster for hinanden og forandrede Emnet for Samtalen, som slæbte sig mat hen og kun med Anstrengelse holdtes vedlige; man talte om Theatret i Almindelighed og om „Raymonde" i Særdeleshed; da der var gaaet et Kvarter, stod Jacques op og gik, medens han forgjæves søgte under en høflig Kulde at skjule en Ophidselse, som han ikke var Herre over. Da han var gaaet, satte Marcel sig ligeoverfor Jane, som vedblev at være taus: — „Enten skulde jeg tage meget fejl, eller ogsaa kom den unge Mand her ikke udelukkende for at tale om sit Stykke."

Hun svarede hurtigt: „Hvad mener De med det?"

„Behøver jeg at forklare Dem det?"

„Marcel, De misbruger vort gamle Venskab paa en underlig Maade. De veed, hvem jeg er."

„Jeg veed, at De er en usædvanlig Kvinde, istand til alle mulige Excentriciteter, ja endog istand til i Deres Alder at blive forelsket i en Digter paa tyve Aar."

„Lad dog min Alder blive ude af Spillet!"

„De har Ret: vi har i dette Øjeblik Andet at gjøre end at mundhugges. Der maa tages en Beslutning med Hensyn til Claudine."

„O, min Beslutning er allerede taget. Hun maa bort igjen. Imorgen sender jeg hende tilbage."

„Det var i en Fart, De skiftede Mening. Dengang Deres Digter kom, vilde De ikke paa nogen Maade . . ."

„Ja, men det var Uret af mig; det har jeg nu indseet."

„Ved at høre ham tale om sit Stykke?"

„Hold dog op med den Snak."

Hun gav ham Haanden. — „Jeg er træt, De har Deres Frihed."

„Det vil sige, jeg skal gaa min Vej. Endnu engang: er Deres Beslutning nu taget, uigjenkaldelig taget?"

„Uigjenkaldelig. Hvor tidt skal jeg gjentage det?"

„De bringer altsaa Claudine tilbage?"

„Nej, hvor kan De tro det? Min Tjeneste forbyder mig at forlade Paris. Det lader jeg Miette om."

„Ønsker De, at jeg som Fadder skal paatage mig den Ulejlighed? Saa taler jeg med Familien og kan give den alle fornødne Oplysninger og berolige den, om det behøves."

„Tak, det Tilbud tager jeg gjerne imod. Naar vil De komme og hente hende?"

„Imorgen tidlig Klokken ti. Det vil da sige, hvis De ikke inden den Tid er kommen paa andre Tanker."

„Nej, vær De ganske rolig. Naa, saa Farvel da til imorgen!"

Fortsættes.

Ludvig Daae: „Norges Helgener".

Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer.

Allerede meget tidligt i Middelalderen fremtræder Helgendyrkelsen, og da Kirken snart fandt det overensstemmende med egen Fordel idetmindste til en vis Grad at begunstige denne Kultus, sattes den efterhaanden i System paa en Maade, der seet fra vor Tids Standpunkt er ligesaa forargelig som latterlig. Man bør imidlertid aldrig ved Vurderingen af et historisk Fænomen se dette udelukkende gjennem moderne Briller; den historiske

Bedømmelse fordrer tvertimod en Hengivelse i Stoffet, en nøje Forstaaelse af Datidens Tankegang og en Opgiven af subjektive Standpunkter, som er meget vanskelig, fordi den ikke alene forudsætter Kundskaber og Raisonnement, men ogsaa, kunde man gjerne sige, en vis personlig Forsagelse, idet Historikeren bør søge at frigjøre sig fra enhver forudfattet Mening, der som et fremmed Legeme kan trænge sig ind imellem ham og det historiske Stof, saa at hans Blik tilsløres og hans Fremstilling farves. Det er kun paa denne Maade, det er muligt at komme til en virkelig Forstaaelse af de historiske Fænomener, og kun saaledes er man istand til at yde de forbigangne Tider relativ Retfærdighed. Hvis man f. Ex. med Helgendyrkelsen til Udgangspunkt udelukkende lod sig lede af Nutidens Anskuelser, maatte man konsekvent komme til at opfatte og fremstille den katholske Kirke i Middelalderen baade for Gejstlighedens og Menighedernes Vedkommende som en Daarekiste, fra hvilken al sund Sands var banlyst, forsaavidt den ikke fandt det mere overensstemmende med egen Fordel at spekulere i Mængdens Uvidenhed og Overtro. En saadan Opfattelse vilde naturligvis være i høj Grad forkastelig og uretfærdig. Thi om end Helgentroens mange Udskejelser vare uheldige Bildskud paa Middelalderens Kirkevæsen, og om end Gejstligheden paa mange utilbørlige Maader benyttede Helgendyrkelsen for at styrke sin Stilling i Stat og Kirke, saa er det dog paa den anden Side ligesaa vist, at der netop under denne Kultus skjuler sig en naiv og inderlig Fromhed, som at mange Omstændigheder naturligt og konsekvent maatte føre til den direkte Dyrkelse af saadanne Afdøde, hvem enten Menighederne selv eller Paverne paa Grund af deres fromme Levned og paafølgende Martyrium havde erklæret for Helgene. Fra det 12. Aarhundrede forbeholdt Kurien sig Kanonisationsretten, og de Helgene, der savnede pavelig Sanktion og hvis Dyrkelse derfor i Reglen var af en mere lokal Natur, kaldtes fra nu af »beati«, medens den lovformeligt kanoniserede Helgen foran sit Navn erholdt Hædersbetegnelsen «sanctus» og som oftest tillige sin egen Dag i Kalenderen — i Almindelighed Vedkommendes Dødsdag, der betragtedes som den egenlige Fødselsdag i højere Betydning.

Blandt de forskjellige Aarsager, der kunne siges at have begrundet et saa ejendommeligt Fænomen som Helgendyrkelsen, skulle vi her kun gjøre opmærksom paa en enkelt. Springet i den almindelige religieuse Bevidsthed fra Polytheismen, der gjennem umindelige Tider havde slaaet Rod hos Almuen, til Troen paa een Gud maatte i og for sig være meget vanskeligt. Hedenskabet havde tildelt hver Guddom dens Magtomraade, og Oldtidens Kunst havde ladet dem træde frem for det legemlige Øje i skjønne, formfuldendte Skikkelser og udstyrede med passende Symboler. I ethvert givet Tilfælde vidste man, hvilken Guddom man skulde søge at formilde eller vinde: Sømanden, som var i Havsnød, ofrede til Neptun, Jægeren til Diana, Lægen til Æskulap o. s. v. Enhver, som tager i Betragtning, med hvilken Ihærdighed navnlig Almuen hænger ved nedarvede Forestillinger af denne Natur — endnu den Dag idag valfarte jo, for at tage et nærliggende Exempel, talrige Troende til Helenekilden ved Tisvilde — vil let kunne indse, at Omvendelsen til den kirkelige Monotheisme i Reglen ikke var gjort med Daaben alene, men at Slægt efter Slægt maatte stige i Graven, før de sidste Rester af Hedenskabet vare udlugede af Jordbunden. Under saadanne Omstændigheder tilbød Helgendyrkelsen sig for de Nyomvendte som en ret bekvem Forbindelsesbro mellem den gamle og den nye Lære, ad hvilken de fra Fødselen indgroede polytheistiske Forestillinger kunde lade sig føre over i det kristne Samfund uden at beslaglægges som Kontrebande. Og der var i Virkeligheden en meget stor Lighed mellem det døende Hedenskabs Forestillinger og det frodigt opblomstrende Helgenvæsen. Ligesom Roms og Hellas' Guder saaledes havde ogsaa de forskjellige Helgene hver sit Magtomraade, indenfor hvilket deres Forbøn ansaaes for mere vægtig end andre Helgenes. Sømanden søgte ikke mer ved sin Gave at formilde den barske Havgud, men forsømte derimod ikke ved Rejsens Begyndelse at ofre i de Bøsser for St. Nikolaus, der som Regel fandtes paa ethvert Skib, for derved at sikre sig denne Helgens indflydelsesrige Forbøn, den tapre Riddersmand og den Spedalske satte deres Lid til den hellige Georg (Jørgen), Jakob den ældre, hvis Grav i St. Jago di Compostella var et særdeles berømt Valfartssted, beskyttede alle Pilegrimme, Lucas var Malernes og Augustinus Theologernes Patron, Antonius beskærmede Husdyrene og afværgede tillige Pest, Apollonia var god for Tandsmerter, St. Lucie for Øjenværk o. s. v.

Helgendyrkelsen stod allerede i fuld Blomst, da Kristendommen naaede Norden, og de almindelige Helgene fandt, som rimeligt er, ogsaa Udbredelse i de tre nordiske Riger; men desuden har ethvert af disse forøget Rækken af Kirkens Hellige med adskillige nye. Først blandt disse staa naturligvis de tre nordiske Konger, en fra hvert Rige, der efter deres Død opnaaede Kanonisationen fra Rom og betragtedes som vedkommende Lands Skytspatron: Hellig Olaf for Norge, Hellig Knud for Danmark og Hellig Erik for Sverig; men desuden findes der et rigt Udvalg af nordiske Mænd og Kvinder, hvis Dyrkelse enten har havt en ren lokal Natur, eller som med Kuriens Billigelse ere blevne ophøjede til virkelige Helgene. Navnlig overstraalede i den senere Middelalder den hellige Birgitte langt alle Nordens tidligere nationale Helgene, selv de tre kanoniserede Konger. Endog Tiden umiddelbart før Reformationen har frembragt nye Helgene. Allen anfører den hellige Dr. Erik i Upsala, der døde 1486, som den yngste nordiske Helgen, men Sverig har dog imidlertid Helgene af en endnu yngre Dato. Biskop Henning af Åbo skrinlagdes saaledes i Aaret 1513 og Niels Hermansson, Biskop af Linköping, endog først 1520, altsaa flere Aar efter Luthers Fremtræden. Ogsaa Professor Daaes Værk om de norske Helgene indeholder Exempler paa Ansøgninger om Kanonisation for forskjellige Afdøde, efter at Reformationsbevægelsen var begyndt. Saaledes anmodede Christiern II. 1521 Paven om, at „Hellig Eler og Hellig Hogen" maatte blive kanoniserede. Hogen er den norske Konge Hakon V., der virkelig ogsaa dyrkedes som Helgen ved Mariakirken i Oslo, idet Paven, skjøndt han ikke vilde indlade sig paa en officiel Kanonisation, dog tillod, at der holdtes Messer til hans Ære og at hans Altre „udstafferedes". At det er Christiern II., den samme Konge, som Aaret forud havde ladet den lutherske Prædikant Mester Reinhardt indkalde til Kjøbenhavn, der nu anmoder Paven om Bekræftelse paa nye Helgene, maa nærmest vistnok forklares som en politisk Manoeuvre over for Kurien, idet hans Forhold til Pavehoffet efter det stockholmske Blodbad, ved hvilket der jo som bekjendt ogsaa var blevet henrettet to Biskopper, ikke var uden Vanskeligheder. Den ligeledes i Prof. Daaes Skrift omtalte Ansøgning af Aaret 1527 fra den trondhjemske Erkebisp om en officiel Kanonisation for den allerede i det 13. Aarhundrede skrinlagte Biskop Gudmund af Hole paa Island turde maaske være det sidste Forsøg fra Norden paa Erhvervelse af nye nationale Helgene.

Professor Daae har med stor Omhu samlet ikke blot de legendariske og historiske Efterretninger om de egenlige Helgene, blandt hvilke naturligvis Kong Olaf den Hellige er langt den betydeligste, men ogsaa Bygdesagnene om de forskjellige Bondehelgene, hvis Ry ikke strakte sig ud over deres Fødeegn og af hvilke den lutherske Tid ligesaa vel har sine som Katholicismen. Særlig interessant forekommer os Afsnittet om den hellige Sunniva at være. Denne Helgeninde, hvis Navn endnu har holdt sig paa Vesterlandet under Formen Synnøve, dyrkedes særligt i Bergens Metropolitkirke. Hendes Helgenhistorie er aabenbart en lokaliseret Overføring af den berømte Legende om den hellige Ursula og de ellevetusinde Jomfruer; men om der ligger en historisk Kjærne til Grund for Sagnets Henførelse til Øen Selja, hvor hun og hendes Ledsagere (de hellige Seljemænd) led Martyrdøden, saaledes som A. D. Jørgensen har villet gjøre gjældende, eller om Sagnet ligefrem er overført af nordtydske Gejstlige og blot fæstet til Selja, fordi disse opfattede Øens Navn som „den lyksalige", saaledes som Prof. Bugge mener og som Prof. Daae synes at være tilbøjelig til ogsaa at antage, turde vistnok være umuligt at afgjøre. Forfatterens Hovedformaal har imidlertid ikke været hverken at anvise Helgendyrkelsen overhovedet dens

rette historiske Plads, heller ikke at gjøre rede for de forskjellige mindre norske Helgene, men derimod at skrive den store norske Landshelgens Historie, hvilket er noget helt Andet end at skrive Kong Olaf Haraldssøns Historie. Ligesom nemlig Middelalderens Kunstnere i deres billedlige Fremstillinger af den hellige Olaf intet Hensyn tog til det Vink om hans legemlige Udseende, der ligger i hans Tilnavn „den Digre“, men tvertimod givende efter for den i en stor Del af Middelalderen herskende Tilbøjelighed til at gjøre det menneskelige Legeme saa tyndt og langstrakt, for ikke at sige stenglet, som muligt, gav ham en meget slank Skikkelse, saaledes har Legenden konstrueret en idealiseret Olaf den Hellige, der i og for sig Intet har at gjøre med den tapre kristne Viking, der som Konge i Norge søgte at udrydde Hedenskabets Rester ved de voldsomste Midler, hvem Lendermændene i den Anledning forjog fra Land og Rige og som tilsidst faldt i Kampen mod sine egne Undersaatter, da han gjorde Forsøg paa at tilbageerobre sine Fædres Trone. Den, der vil have den rette Opfattelse af denne Kong Olaf, ville vi henvise til Sars' „Udsigt over den norske Historie“; vil man derimod lære ham at kjende som Helgen, saaledes som han dyrkedes og æredes endog langt udenfor de nordiske Rigers Grændser, da bør man læse Prof. Daaes foreliggende paa engang lærde og let læselige Skrift.

Forfatteren har, hvad man bør være ham og hans Forlægger taknemmelig for, ladet sin Bog udstyre med flere vel udførte Gjengivelser af middelalderlige Fremstillinger, der vedrøre Olaf den Hellige og hans Legende. De to af disse vil Enhver kunne gjøre sig bekjendt med ved et Besøg i vort oldnordiske Museum, nemlig en Antependiumstavle*) (med Hellig Olafs Billede i Midten og derom fire Fremstillinger fra Slaget ved Stiklestad) og et Rejsealter af Hvalrostand, der har tilhørt Christiern I. og i sine ni Felter fremstiller Momenter af Olaf den Helliges Legende. Det forekommer os forøvrigt, at denne smukke Prøve paa middelalderlig Kunst havde fortjent en nærmere Forklaring end de Par Linier, Forfatteren har ofret den, og det saa meget desto mere, som Meningen med flere af Enkelthederne ikke synes os at være fuldstændig klar.

*) Ved et Antependium forstaaer man egentlig et Forhæng af Tøj, i Almindelighed smykket med Fremstillinger i Broderi af den hellige Historie, hvormed Forsiden af Alterbordet dækkedes. Oftere anvendtes dog hertil en malet Træplade eller Sligt, det saakaldte Antemensale, saa det er egenlig mindre korrekt, naar Prof. Daae har betegnet det her omhandlede Stykke som en Antependiumstavle. En nærmere Beskrivelse af dette Kunstværk vil forøvrigt kunne findes i „Illustr. Tidende“ for 1868.

Musik

Den forløbne Paasketid har ikke standset Koncerternes rige Strøm, men kun givet den en anden Retning end den sædvanlige. Det har da navnlig været Frue Kirke, som har samlet Musikens Venner. Denne Kirkes Kor udførte efter Bestemmelsen Heinrich Schütz's gamle Passionsmusik, og vare de til de Udførendes Raadighed staaende Midler end ikke rige, saa sporedes der dog Alvor og Omhu i Indstuderingen af Værket. Vore Læsere ville allerede kjende det Vigtigste vedrørende Heinrich Schütz's Liv og Virksomhed. Den i Frue Kirke udførte Passionsmusik henvendte sig selvfølgelig mere til den historiske end til den umiddelbart æsthetiske Interesse, der navnlig i vore hastige Tider hurtigt bliver træt af den i Musiken paa Grund af dens ensartede Anlæg fremherskende Ensformighed. Men de Allerfleste, der have noget Kjendskab til den senere Kirkemusik, navnlig Bachs, ville dog med Interesse i Schütz's gamle Komposition have fundet Rudimenterne til denne: det halvt melodiske Recitativ, der afbrydes af de Optrædendes enkelte Stemmer og af Folkets Røst i Koret. Et opmærksomt Øre vilde endvidere finde Nuancer og Finheder baade i Recitativerne og i Korene, der nøje fulgte Texten, medens den udfoldede sit Indhold, og gav det episke Indhold ligesom en Forklaring i Musiken.

Umiddelbart før Paaske havde vort Publikum den Fornøjelse at forny Bekjendtskabet med Edvard Grieg, der efter et længere Ophold i Tydskland for Tiden opholder sig her i Byen, hvor han agter at give en Koncert i Løbet af denne Maaned. Bekjendtskabet fornyedes denne Gang paa en Koncert, som afholdtes i Koncertforeningen, hvor Grieg under stort Bifald dirigerede først sin fortræffelige Piano-Koncert, udført af Hr. Neupert, til hvis ypperste Præstationer som bekjendt dette karakteristiske Stykke hører, samt dernæst til en ny Komposition „Stev“ for Baryton-Solo, Strygeorkester og Horn. Over en af de gamle norske Viser, der med en mørk Kolorit skildrer en „Bjergtagen“, har Grieg her dannet en ejendommelig og farverig Komposition, som vi haabe ved Lejlighed at gjenfinde paa et Koncertprogram. Saa kort Bekjendtskabet end var med dette „Stev“, synes det at have Betingelserne for at man kan være berettiget til at vente at træffe det snart igjen.

Hr. Frederik Fribert havde ved sin Koncert ikke formaaet at samle nogen stor Tilhørerkreds, men de Tilstedeværende viste sig til Gjengjæld meget velvillig stemte ligeoverfor Koncertgiveren. Hans Optræden betegner en Debut, og Dommen er her som bekjendt vanskelig at fælde. I det Hele fik man af Koncertgiverens Pianospil det Indtryk, at det, uagtet det ikke manglede Betingelser for at kunne blive til mere end hvad der paa Koncerten bødes, dog altfor tidligt havde taget Koncertsalens Tribune i Besiddelse. Nogen Taalmodighed med Hensyn til offentlig Optræden vil aldrig skade. Man tør vel derfor ad Aare haabe paa et glædeligt Gjensyn med Koncertgiveren. — Hr. Hilmers Assistance var navnlig ved Udførelsen af en af Sarasates spanske Dandse af den Art, at den fortjener en særlig Hyldest.

Barytonisten Hr. Carl Levinsen, som i Onsdags Aftes gav en temmelig sparsomt besøgt Koncert i Kasinos mindre Sal, forener med ret betydelige Stemmemidler en ikke ringe Uddannelse af disse; Foredraget savner Frihed, og uagtet han i nogle Romancer var heldigere end i Händels Aria af Messias, var der dog over hans Præstationer udbredt en maaske fra en første Optræden stammende Tørhed, der berøvede dem noget af Interessen. Heldig Assistance ydedes af Fru d'Andrade-Møller, og d'Hrr. Nic. Hansen og Madsen, der udførte Mozarts Trio for Piano, Violin og Bratsch, af Hr. Holger Dahl, der udførte nogle egne Pianofortekompositioner, samt af Hr. Ludvig Hegner, der spillede en Nocturne af Corn. Rübner paa Kontrabas.

Brogede Blade

Arithmetisk Gaade.

Firsindstyve muntre Svende
Sidde ved den glade Fest;
Firsindstyve Bægre hæves,
Nemlig et af hver en Gjæst.
Alle klinke med hinanden:
Med de Andre Hver eengang —
Af hvormange Lyd bestaaer nu
Denne stærke Bægerklang?

* * *

En Korrespondent fra Rom til „Deutsches Montagsblatt“ skriver om det romerske Selskabsliv: „Særlig populaire blandt Diplomaterne ere den tydske Gesandt von Keudell og den danske Gesandt Kjær; Begge rage et Hoved op over de gjennemsnitlig middelhøje Italienere, to statelige, ægte nordiske

Sølvpopler blandt lutter mørke Cypresser; det tidlig graanede Haar fremhæver kun Udtrykkets og Holdningens Kraft og Friskhed, og hele deres Optræden minder om de Ord i Sangen: „Fra Norden kommer Livets Pust" — thi hvor ofte seer man her i Syden de mest blomstrende Skikkelser falme pludselig."

*

* *

„De har sagt, at Rigsdagsmand N. N. ikke forstaaer mere end Deres graa Kat," bemærkede Dommeren.

„Det har jeg ikke sagt," svarede den Anklagede. „Jeg har sagt, at min graa Kat forstaaer mere end Rigsdagsmanden — for min graa Kat forstaaer at fange Rotter, og det forstaaer Rigsdagsmand N. N. ikke."

Brevkasse.

E. H. i Aalborg. Digtet besørget efter Ønske.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 356.

Den 27. April 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Frankrig og Italien i Forhold til vor tidligere Kunst.

Tale ved Akademiets Aarsfestlid den 31. Marts 1879

af **Jul. Lange.**

Den vigtigste Begivenhed i Kunstens Verden i det forløbne Aar var sikkert Verdensudstillingen i Paris, der indeholdt den største og alsidigste Kunstudstilling, som Jorden endnu har seet. Vor Kunst havde da Lejlighed til at opgjøre sit Forhold til den øvrige Verdens. Forsaavidt som dette Forhold afspejler Nutiden eller peger ud imod Fremtiden, bærer det Stridsspørgsmaal i sig, som ikke bør fremdrages ved en Fest som denne. Derimod turde der vel være Opfordring til her at kaste et tilbageskuende Blik paa den Del af dette Forhold, som tilhører Fortiden, at mindes med faa Ord, hvorledes vor Kunst i tidligere Tider har staaet i Forhold til det øvrige Europas. Den Dag, vi fejre, henviser os ogsaa til at se tilbage paa Fortiden, eftersom den betegner en Del af et Jubilæum. Vort Akademi, som idag fylder sit 125. Aar, har altsaa tilbagelagt en ny Fjerdedel af et Aarhundrede i sit Liv.

Det samme Forhold, som nutildags paany sætter Gemytterne i Bevægelse, nemlig Forholdet til den franske Kunst, finde vi lige ved vort Akademis Begyndelsestid — for ej at gaa længere tilbage i Tiden. Den Kunst, som havde udviklet sig i Frankrig som Tjenerinde for den kongelige Enevælde, der repræsenteredes af Ludvig den Fjortende og Ludvig den Femtende, Rococcostilen, som man kalder den, beherskede hele Europa og ikke mindst Danmark med en Myndighed, der ikke blev antastet af Kritik. Den franske Indflydelse forstærkedes yderligere ved Grundlæggelsen af Akademiet, idet to talentfulde Franskmænd, Billedhuggeren Saly og Arkitekten Jardin, den Første indkaldt for at udføre Kong Frederik den Femtes Monument paa Amalienborg, den Anden for at bygge Marmorkirken, gav Tonen an i den nye Kunstskoles Undervisning og Administration. Dengang kom altsaa Udlandets Kunst til os paa en Maade, som det aldrig senere har været Tilfældet; dog var det ikke længere den egenlige Rococcostil, som disse Mænd repræsenterede; de hørte til en Slægt, som allerede foretrak noget strengere og roligere Former. De uddannede da en ny Slægt af Kunstnere, danskfødte eller naturaliserede Mænd, i hvis Liv Forholdet til Udlandet gradvis antog en forandret Skikkelse.

Iblandt disse Mænd, der kom til at lede vort Akademi i Slutningen af det forrige Aarhundrede og hævede det til en betydelig Anseelse i Europa, vil jeg dvæle lidt nærmere ved en af de mest udmærkede, Arkitekten C. F. Harsdorff, fordi Forholdet til det øvrige Europa i hans Udvikling fremtræder paa en meget typisk og lærerig Maade. Her i Danmark var han Elev af Jardin. Efter at have vundet Akademiets store Guldmedaille (1756) og erhvervet dets Rejsestipendium, drager han til Paris, altsaa til den Kilde, hvorfra Kunsten var strømmet ind over Danmark. Han studerer der under de betydeligste Bygmestre, som i Frankrig førte Kunsten fra Rococcostilen tilbage til de klassiske Forbilleder, navnlig Blondel og Soufflot. Men de klassiske

Forbilleder selv fandtes ikke i Frankrig, de fandtes i Italien. Studierne i Frankrig blive ham da kun som en Indledning, en Forhal til Kunsten, og han drager til Italien for at trænge dybere ind i Templets Indre. Her studerer han friere og selvstændigere uden at underordne sig nogen samtidig Mester; de Forbilleder, hvis Væsen han vilde tilegne sig, tilhørte den forbigangne Tid. Han kaster sig først over Studiet af de store Mestre fra Renaissancetiden, Vignola, Scamozzi, Palladio, der som Bygmestre og Theoretikere have havt saa stor Betydning for den senere Tids Forstaaelse af Antiken. Det var endnu et Skridt nærmere til Kilden. Fra vor Tids Standpunkt kan man forundre sig over, at en saa klarsynet Kunstner som han ikke strax gik den lige Vej til Studiet af de antike Mindesmærker selv, som han kunde se for sine Øjne og som vare ham frit tilgængelige. Men man maa erindre, at ethvert Skridt nærmere til Kilden paa hin Tid kostede en alvorlig Kamp mod Mode og indgroet Vane. Harsdorff skyede dog ikke denne Kamp; endelig drog de antike Mindesmærker selv hele hans Opmærksomhed til sig, og han vidner imod Slutningen af sit Liv om det dybe og uudslettelige Indtryk, som navnlig Agrippas Pantheon udøvede paa ham ved sin majestætiske Simpelhed og Storhed. Han tænkte selv paa at gjengive os Indtrykket af denne Bygning ved det Projekt, som han udarbejdede til Marmorkirkens Fuldendelse. Og dog skulde hans Aand naa endnu dybere tilbage til Kilden. Den europæiske Kunsts egenlige Udgangspunkt ligger ikke i Rom, ikke i Italien, men i Grækenland. Derhen naaede han aldrig; men det er bekjendt, hvorledes han gjennem Studiet af de dengang offentliggjorte Afbildninger blev den første Mand i Europa, som gjengav den græske Arkitekturs friske og oprindelige Skjønhed i nyere Bygningsværker; derom vidner Amalienborgs Kolonnade. Saaledes afspejler hans Kunstnerliv i omvendt Orden den europæiske Kunsts totusindaarige historiske Udviklingsgang fra Athen til Paris.

Wiedewelt var allerede forinden gaaet væsenlig den samme Vej: efter at have studeret i Paris under Coustou, gaaer han til Rom for — saa godt som han kunde — at ryste den moderne franske Lærdom af sig; og hans Ven Winckelmann lader ham ane Grækenland som Kilden til den antike Kunst. Kunstrejserne i denne Periode gjælde bestandig Frankrig og Italien. For en saa selvstændig Aand og resolut Karakter, der følte sig selv saameget paa Højden af sin Tid som Abildgaard, har Studiet af de gamle Mestre i Rom den overvejende Betydning. Baade han og Juel gaa, i Halvfjerdserne i forrige Aarhundrede, ligesom tidligere Peder Als, først til Italien, derefter til Paris; men for Juel, der mere arbejdede for Privatlivet og gik mindre i Dybden end Abildgaard, har Forholdet til den franske Kunst aabenbart været det mest bestemmende. Clemens tilegnede sig Kobberstikkerkunstens Teknik i Paris under Wille og kom slet ikke til Italien.

Rococcostilen havde allerede i alt Væsenligt udspillet sin Rolle, da Kongedømmet i Frankrig, hvorfra den var udgaaet, styrtedes ved den store Revolution; efter denne Begivenhed var hurtig ethvert Spor af dens Indflydelse forsvundet. Frankrig selv vendte sig fjendtlig imod sin tidligere Kunst, ligesom mod sine tidligere Samfundstilstande; det slap sin Overmagt over den europæiske Kunst af Hænde og gav sig selv ligesom Europas andre Nationer til at søge til Kilden, til den klassiske Oldtid. I England, Tydskland og de nordiske Nationer var den Følelse vaagnet til kraftigt og bevidst Liv, at Antikens og Renaissancens Kunst var Menneskehedens fælles store Arvelod; man mente med fuld Ret, at man kunde hæve denne Arv direkte og gjøre en bedre Brug af den, end Frankrig havde gjort. Sønderjyden Asmus Jakob Carstens staaer vel som den første — halv danske, halv tydske — Repræsentant for Kunsten, som stillede sig i et fjendtligt Forhold til Kunsten i Frankrig. Han kæmpede sig frem til Italien, til Rom, for ene og alene at leve med de store italienske Mestre fra Humanismens Tid og med Antiken. For Thorvaldsen stillede Forholdet sig endnu simplere: han skød Alt til Side, som var udgaaet fra den nyere Aand i de romanske Nationer: han gik fuldkommen fremmed forbi Michel Angelo; han kom i et — efterhaanden sejrrigt — Rivalitetsforhold til den samtidige Canova; han vilde alene øse af den oprindelige Kilde, af Antiken. Derpaa beroede netop for en stor Del hans Betydning. Det maa herved erindres, at den antike Plastik, som man seer i Rom, om den end ikke ganske svarer til den oprindelig græske, dog staaer nærmere ved sit græske Udspring end Bygningskunsten i Rom; thi medens denne jo er udført paa Stedet selv, ere Plastikens Værker tildels ligefrem indførte i Oldtiden fra Grækenland, tildels virkelige Efterligninger af de oprindelig græske. Europa anerkjendte, at det var Mesteren fra Norden, som havde fundet Kilden, at det var den i Kjøbenhavn opvoxede og uddannede Søn af en Islænder og en Præstedatter fra Jylland, hvis sjælelige Ejendommelighed klang renest og skjønnest sammen med Antikens Aand. Den af Europas store Nationer, som stod og er vedblevet at staa i det fjerneste Forhold til Thorvaldsens Kunst, var netop den franske. I sit lange og berømmelige Liv i Rom knyttede Thorvaldsen et stærkt Baand imellem Syd og Nord, som ingenlunde er blevet uden Eftervirkning for hele vort senere Liv, heller ikke for vor Litteratur, men som dog naturligvis fik størst Betydning for vor Kunst. Ham fulgte hans yngre Kunstbrødre, som H. E. Freund og H. V. Bissen. Ogsaa vore Billedhuggere af den yngre Slægt ere fuldstændig husvante i Italien; derimod ere de hidtil ikke paany traadte i noget Forhold til den franske Kunst. Et noget lignende Forhold finder Sted med Hensyn til vore Dekorateurer og Arkitekter; dog har den nyere Retning i Arkitekturen medført, at det mindre — eller dog mindre udelukkende — er Oldtiden, der studeres, og at man ogsaa studerer Fortidens Kunst i andre Lande end Italien. Fra det nyere Grækenlands Befrielsestid af er det heller ikke sjeldent, at vore Arkitekter studere de herlige Oldtidslevninger der eller vel endog udvide Rejsen til Ægypten og Orienten. Men heller ikke for dem er der knyttet noget varigt Forhold til Samtidens Skoler i Udlandet.

Medens saa store og vigtige Dele af vor Kunst saaledes havde sluppet Forholdet til den franske, endog vendt den Ryggen, fik dog Samtidens Kunst i Frankrig endnu engang en gjennemgribende Betydning for vor Malerkunst. Da Frankrig efter Revolutionens Storme paany aabnede sine Døre gjæstmildt for Europa, havde det udviklet en Malerkunst, der allerede længe havde været forberedt, og som aldeles svarede til den nye Tids Aand, medens den traadte i den mest paafaldende Modsætning til hele Fortiden. Hovedmesteren var David, og hans Indflydelse paa den europæiske Malerkunst føles næsten med en lig-

nende despotisk Magt fra Europas ene Ende til den anden, som hans Herres, Kejser Napoleons, Magt føltes i Krigs- og Statslivet. Aldrig har der været en Malerskole, der sammenholdt Europas forskjellige Nationer med et saa stramt Baand som denne: dens Frembringelser i Madrid have en skuffende Lighed med dens Frembringelser i Kjøbenhavn. Retningen i denne Skole var, som i hele Europas øvrige Kunst, klassisk; dens Forstaaelse af Antiken var ganske vist vilkaarlig og kun lidet sympathetisk; men den havde paa den anden Side mere Nutid i sig, mere Naturstudium i Behandlingen af den menneskelige Figur og mere Realisme, end Malerkunsten dengang havde andre Steder. Davids Skole drog de bedste unge Kræfter i vor Malerkunst til sig, J. L. Lund og navnlig C. V. Eckersberg, som dog mere tilegnede sig, hvad Skolen havde af Naturalisme og Realisme, end dens klassiske Retning. Efter Napoleons Fald var det atter for lange Tider, næsten helt op til de allerseneste Aar, fuldstændig forbi med et levende Forhold mellem fransk og dansk Kunst. Malerkunsten gjennemgik i Frankrig stærke indre Brydninger og kom ind paa en hel ny Retning, den revolutionaire, romantiske, koloristiske eller hvad man vil kalde den, og har overhovedet gjennemgaaet en virkelig interessant og glimrende Historie; men Sporene af disse Bevægelser mærkes ikke direkte i vor Kunst. Derimod findes der i vor Malerskole endnu Spor af de Davidske Principer, Spor, som fremragende franske Mestre i den nyeste Tid med Overraskelse have lagt Mærke til.

Forholdet til Italien vedblev derimod stadig ogsaa for vor Malerkunst. Italien har i lange Tider været som et stort æsthetisk og kunstnerisk Gjæsteri for Europa; dets egen moderne Kunst har ikke altid spillet nogen fremtrædende Rolle, men har undertiden gjerne overladt Forsædet til Fremmede. I den Thorvaldsenske Periode, i Læ af den store Landsmands Berømmelse, førte ogsaa vor Malerkunst et ret hyggeligt Liv dernede. Studiet af de store gamle Mestre og af Antiken var nu traadt mere tilbage; det var den dejlige Natur, det maleriske, interessante Folkefærd, som drog Malernes Hu til sig. Forsaavidt som man overhovedet kan kalde Kunsten en Ferie i det virkelige Liv, var hint italienske Liv i Nordens Kunst atter som en Ferie inden i Ferien. Det er netop denne Følelse, som kaster sin Fortryllelse og Glands over meget af det Bedste, som vore Kunstnere frembragte i Italien; Ernst Meyer, hos hvem den kommer allermest frem, fortsatte hin Ferie — der paa sin Vis kan være meget flittig — hele Livet igjennem. I Begyndelsen levede vore Kunstnere næsten som Landsmænd sammen med Tydskerne, der ogsaa saae op til Thorvaldsen som deres Mester; senere indtraadte der jo i dette Forhold et bestemt Brud. Uagtet dette Forhold til det italienske Liv — thi det er jo mere et Forhold til Livet, især dets Yderside, end til Kunsten — stadig vedbliver og finder et vist Tilhold i den Rejselyst blandt Nationens mere bemidlede Klasser, som Kunsten oprindelig har bidraget saa meget til at fremelske, drager det nu langt færre Kræfter til sig end tidligere og har maaske ikke nogen lang Fremtid for sig. Efter at Italien selv mere og mere er blevet tilgængeligt for en rent moderne Kultur og tager sin Del i dens Arbejde, taber Folkelivet dernede ogsaa mere og mere af de for Maleren tiltrækkende Ejendommeligheder. For det øvrige Europa spiller Italien heller ikke den Rolle som Fristed for det Maleriske som i tidligere Tider; man søger dette snarere i det sydlige Spanien eller i Orienten. Granada og Kairo har i de senere Aaringer arvet noget af den Tiltrækningskraft for Kunstnere, som Rom forhen var i Besiddelse af.

Den egenlige og oprindelige Mening i vore Kunstneres Rejser til Syden var — som vi saae — den at søge til Kunstens Kilde. Men Kunsten har ikke een, men to Kilder, dels den, der udspringer fra Fortidens Tradition, dels den, som kommer fra den umiddelbare Betragtning af det virkelige Liv og Naturen. Dette dobbelte Forhold har en forskjellig Betydning for de forskjellige Kunstarter: Traditionen har den største Betydning for Arkitekturen, noget mindre for Billedhuggerkunsten, mindst for Malerkunsten, som formaaer med den største Smidighed og Mangfoldighed at følge med det virkelige Livs Fænomener. Vi saae, hvorledes de bedste Kræfter i Kunsten fra Slutningen af det foregaaende og Begyndelsen af dette Aarhundrede helligede sig til at søge Traditionens Kilde; i Modsætning dertil er det klart, at de bedste og rigeste Kræfter i vor Malerkunst fra den senere Tid have været indviede til Studiet af Naturen og Virkeligheden. Omendskjøndt det vistnok er sundt og godt for Kunsten at have begge Fløje kraftig repræsenterede, kan det dog ikke miskjendes, at denne senere Bevægelse har bidraget overordenlig meget til at knytte Kunstens Liv til Hjemmet, til at gjøre den til Folkets Ejendom. Enhver af vore aarlige Udstillinger viser os Malerkunsten i alt Væsenligt optaget af at gjengive Livet, som Kunstneren har seet og oplevet det; og en anseet fransk Forfatter skrev ifjor smukt og venligt om os, at det var ligesom at gjøre en Rejse til Danmark at se vor Kunstafdeling paa Verdensudstillingen. Dette er ikke alene en Fordel for Nationen; det er ogsaa en overordenlig Fordel for Kunsten. Dens bedste Virkning beroer dog paa, at den i den Kreds, som den arbejder for, træffer den inderlige Forstaaelse, den dybe Gjenkjendelse af det, den viser os, der beroer paa, at Kunstneren og Beskueren bevæge sig paa samme Grund og have Erfaringer og Indtryk tilfælles.

Ville vi endnu et Øjeblik se tilbage paa den Udvikling, jeg her har gjennemgaaet, kan det neppe andet end være os paafaldende, at de europæiske Lande, som vor Kunst har staaet i et mere betydningsfuldt Forhold til, kun er Frankrig og Italien, to Lande, som ligge os forholdsvis fjernt, og som vi i andre Retninger af Kulturlivet ikke have havt særdeles meget tilfælles med. Den italienske og maaske endnu mere den franske Nationalkarakter og aandelige Anlæg ere overordenlig forskjellige fra vort eget Folks. Vi staa i et langt nærmere Slægtskabsforhold til Englændere og Tydskere, for ej at tale om Normænd og Svenske. For Litteraturen har dette Slægtskab havt den største Betydning, men kun ringe for Kunsten. Vel har vor Kunst i ældre Tid arbejdet noget sammen med den tydske, navnlig paa neutral og italiensk Grund; men i Virkeligheden har den modtaget meget ringe Paavirkning fra den; den eneste indkaldte Tydsker, hvis Virksomhed har havt større Indflydelse i Danmark, nemlig Hetsch, var endda oprindelig af fransk Skole, uddannet i Paris. Hvor meget har derimod ikke den tydske Poesi, ligefra Klopstock til Goethe og Schiller og den romantiske Skole bidraget til at vække vor egen; hvor megen Impuls og hvor megen Støtte har ikke vor Videnskabelighed fundet i den tydske! Medens saa mange af vore Digtere

have seet hen til Shakspeare som et Forbillede og Kilde for Poesien, medens Walter Scott og Byron have havt Eftervirkninger paa vor Digtekunst, har vor Billedkunst staaet fuldkommen fjernt fra den samtidige i England. Medens Norges, Sverigs og Danmarks Litteratur have havt megen og stærk indbyrdes Berøring, have de nordiske Nationer navnlig i den nyere Kunst fulgt helt forskjellige Baner i Kunsten. Det er ganske vist ikke vanskeligt at skjønne de historiske Aarsager til dette Forhold. Det beroer paa, at Europas Kunst og Europas Litteratur overhovedet have deres sondrede Historie, og paa at den store kunstneriske Tradition saavel i Arkitekturen som i Figurfremstillingen væsenlig har været baaret af de romanske Folk, hvis Sands for det Ydre, det som aabenbarer sig for Synet, er saa livfuld og fremherskende i deres hele Aandsliv. Italien have vi bestandig søgt til, om end ikke bestandig i lige høj Grad; men det har altid været dets Fortids Kunst, og tildels dets Nutidsliv, aldrig dets Nutidskunst, som vi have søgt. Frankrig have vi paa bestemte Punkter af vor Udvikling søgt, altid for dets Nutids eller Samtids Kunsts Skyld. I Italien ere vi vedblevne at være danske ligesom herhjemme; i Frankrig ere vi altid blevne en Smule franske. Paris' Betydning for os og andre europæiske Nationer har til enhver Tid beroet paa, at det paa eengang repræsenterede Slutningspunktet af den store, centrale Tradition i Kunsten, og at Kunsten der tillige i fremragende Betydning var en Nutidskunst, levede stærkere i Øjeblikkets Liv end andre Steder. Idet vi saaledes vel kunne forstaa Betydningen af det Forbigangne, kunne vi dog neppe dølge for os selv, at det ikke har været en Fordel for Aandslivet i vor Nation, at vor Kunst og vor Litteratur hyppig og længe have staaet i et fjernt og fremmed Forhold til hinanden, hver med sit Kjendskab til Verden, hver med sin Tradition. Mødes de begge paa Hjemmets Grund, da berige, befrugte og udfylde de hinanden, da klinge deres Strenge sammen og Livet gaaer i højere og stærkere Bølgeslag.

Aandelige Strømninger i Verdenscentret.

Atter og atter kan man søge at samle sine Tanker for i et enkelt Udtryk at sammenfatte alt Det, der giver Paris dets ejendommelige Tiltrækning. Er man ung, vil man mene at kunne finde det i dets Livs Glands: Vognene, der rulle let hen over Asfalten, Kjolernes Frou-frou, Ædelstenenes Funklen bag de store Ruder, Spejlene og Forgyldningen, der blænder i Kafeer og Restaurants, Flammehavet, der kaster sit klare Lys over de natlige Glæder, og alt dette omslynget af et livligt og yndefuldt Sprog. Først senere modnes man til Erkjendelsen af, hvor lidet dette Ydre giver Paris dets sande og varige Betydning og er Grunden til dets Herredømme, til at det, naar det er samlet, fremfor nogen anden By i hele Verden tør tillægge sig den stolte Titel tout le monde. Men da forstaaer man ogsaa først ret Vanskeligheden ved at finde et samlet Udtryk for alle de Straaler, for hvilke Paris er Brændpunktet. Man kan med den fantasirige og fantastiske Victor Hugo kalde den urbs, „Staden" par excellence, men dette Udtryk er ikke tilstrækkeligt. Man kan give Charles Monselet Ret, naar han siger, at Paris staaer Model for hele Verden, fordi det dermed er givet, at ikke Enhver vil kunne forstaa og opfatte Figuren i dens Helhed og fra det rette Standpunkt, men man faaer dermed ikke sagt, hvori denne Helhed bestaaer. Som den hele Verden bringer sine Rigdomme til Paris for at øse dem ud der, saaledes bringer hele Frankrig sine Skatte dertil, for at det med rund Haand igjen kan strø dem ud til hele Verden som Erstatning. Franske Digtere og Videnskabsmænd drages dertil som af en Magnet, de store Handelsstæder bringe det de kostbare Ladninger, som Skibene fra fjerne Lande føre ind i deres Havne, den franske Industri leverer det sine fineste Kniplinger, prægtigste Silketøjer og andre Kostbarheder, som den forstaaer fremfor nogen anden at frembringe, og Paris er ingen daarlig Husholder med disse Skatte, der saaledes betroes til dets Varetægt. Det optager dem i sig, gjør dem til sit Eget og giver dem forædlede og forbedrede ud igjen til hele Verden. Lige fra Døgnets letteste Pulsslag, fra Boulevardernes ørkesløseste bruits og cancans og til de alvorligste og vigtigste Strømninger, der gaa gjennem hele Menneskeheden, er Paris deres Samlingssted; det er den Esse, hvor de vigtigste Spørgsmaal smeltes og bearbejdes til Brug for hele Menneskeheden. Derfor vil neppe heller noget andet Udtryk være mere betegnende, end hvad en fransk Konge engang har sagt, og hvad Maxime du Camp har brugt som Motto paa sin Encyklopædi over Paris: „Den er ikke nogen By, men en hel Verden."

Denne Verden rummer mange Modsætninger, men Paris har Plads for dem alle. Med Theatrene som Udgangspunkt kan man ligesom forfølge nogle af de Strømninger, der afspejle sig i Litteraturen. Man behøver blot at se paa det som oftest trecifrede Tal, der angiver Antallet af de Forestillinger, et Stykke har oplevet, for at faae at vide, hvad der er Dagens succès dramatique, og for derfra at kunne slutte videre. Det videnskabelige Drama, hvis „Videnskabelighed" bestaaer i Dekorationsforvandlinger og Theatermaskineriets Kunster, som indledes med „Jorden rundt" og fortsættes med „Rejsen til Maanen", fejrer nu nye Triumfer i „Kaptain Grants Børn", ogsaa en dramatiseret Udgave af en af Jules Vernes Bøger, og saalænge man kan finde paa noget Nyt i Retning af Dekorationer til dermed at forbause Publikum, vil det vel nok kunne holde sig, især da man jo kan tage sin Tilflugt til at engagere Dyretæmmere, Slangebesværgere, Kunstberidere og Akrobater til at figurere deri i spændende Scener, hvad der allerede er forsøgt paa flere

Theatre. Men Jules Vernes Laurbær have ikke tilladt en anden populair naturvidenskabelig Forfatter at sove. Louis Figuier, den ogsaa hos os bekjendte Forfatter af Jorden før og efter Syndfloden og iligemaade af den forskruede Bog „Dagen efter Døden", har foresat sig at ville grundlægge det virkelig videnskabelige Theater. Under Titlen le Théâtre scientifique har en Forfatter, der kalder sig Jean Mirval og som ikke er nogen Anden end hans Hustru, Forfatterinden af et ogsaa hos os opført ubetydeligt dramatisk Arbejde, dramatiseret en Række Scener af berømte Videnskabsmænds, Opfinderes eller Opdageres Liv, og i en Fortale bebuder hendes Mand, at dette vil være „Fremtidens Theater". Andre ville rimeligvis søge dette i andre Retninger; længe vil det neppe vare, før vi ogsaa se Victor Tissot som dramatisk Forfatter. Den schweitziske Journalist, der forstod, at der efter Krigen var „Noget at gjøre" i Skildringer af tydske Forhold og derefter udgav sin stærkt farvede og ensidige „Rejse i Milliardernes Land", er nu allerede avanceret til Romanen. Da hans Skildringer havde opnaaet det sædvanlige Antal af halvhundrede Oplag eller lignende og Interessen for dem var svækket, begyndte han paa illustrerede Udgaver af dem. Efter disse har han nu søgt at udbytte sine Jagttagelser i Romanform, og omtrent samtidig er der udkommen to saadanne Romaner af ham, Les aventures de Gaspard van der Gomm, skreven i Kompagni med C. Améro, og La comtesse de Montretout, der har den pikante Bititel „Berlins Mysterier" og som den franske Regjering dog har fundet sig foranlediget til at fratage Tilladelsen til at blive forhandlet paa Banegaardene. Man tager altsaa neppe feil, naar man formoder, at ogsaa han snart vil vise sig paa Theatret og fortælle os, hvorledes „Fremtidens Theater" bør være.

Men le Drame emouvant, qui fait courir tout Paris, som det hedder paa Theaterplakaterne, er dog «l'Assommoir» paa Ambigu. Emile Zola selv har, som bekjendt, ikke havt Held med sig som dramatisk Forfatter. Ogsaa han vilde nemlig grundlægge et „Fremtidens Theater", men hans Stykker bleve eet for eet udpebne, og da han samlede dem i en Bog under Titelen Théâtre de Emile Zola og i sin Fortale pompeust bekjendtgjorde, at her fandt man de rigtige, ene saliggjørende dramatiske Principer, fik han baade læst og paaskreven bl. A. i «Figaro» af Albert Wolff, der dog i sin Tid i det samme Blad havde fremhævet hans Romanserie les Rougon Maquart i den Grad, at man senere har sagt, at det var Albert Wolff, der havde skabt Zola. Nu er Zolas Navn og Romaner kjendte overalt, de ere udgivne i næsten alle europæiske Tungemaal, ere blevne anbefalede som Bismarcks Yndlingslekture, udkomne i talrige Oplag, forsynede med Illustrationer, og overalt, hvor man nævner Realismen, forbinder man dermed Tanken om Zola. Dermed er man da kommen ind paa Overdrivelserne og Udskejelserne, og skjøndt Zola selv ikke har nægtet sig ret Meget, vil han dog neppe paatage sig Ansvaret for Alt, hvad der nu bydes under Navn af naturalistisk Digtning. Protesten er da ogsaa kommen under forskjellige Former, og Debatten om disse „brændende Spørgsmaal" føres netop for Tiden kraftig og dygtigt i Paris.

Udfordringen er egenlig besørget af Zola selv i de bekjendte, tidligere her i Bladet omtalte Litteraturartikler, som han skriver i et i Paris og paa Fransk udkommende russisk Tidsskrift »Messager de l'Europe», og hvori han har holdt Dom over de samtidige Realister i den franske Litteratur og anrettet et frygteligt Blodbad blandt Alle, der ikke høre til hans Skole. Fra alle Sider har man optaget den tilkastede Handske, men Ingen har dog bedre end den før omtalte Albert Wolff søgt at give Zola, hvad der tilkommer ham, og at dadle ham, hvor han fejler.

„Zola, skriver han, er en af vor Tids interessanteste Skikkelser, der hører til en Race af Polemikere, som jeg næsten troede var uddød, og som udmærke sig derved, at de ikke ere bange for at sige det rent ud, som de antage for at være Sandhed. Af den Grund har jeg kunnet bære over med mange Sider i «l'Assommoir», der have skaaret mig i Hjertet, og har kun dvælet ved de virkelige Skjønheder, som denne mærkelige Bog indeholder; den lignede ingen af de andre Bøger, som man havde skrevet om Folket. Zola var den første republikanske Forfatter, som ikke smigrede sin Hersker. Zolas Bog lød som en Udtalelse af en ærlig og uafhængig Bevidsthed, der talte til en Konge, som var omgiven af Smigrere .... Det er Zolas store Talent, der har gjort ham til det, han er. Den Frimodighed, hvormed han udtalte sig, holdt mig skadesløs overfor alle de Kapitulationer af Samvittigheder, som jeg har overværet. I en Periode som den nærværende, der udmærker sig ved blind Forgudelse og dumt Smigreri, har jeg med en Følelse af Sympathi og Beundring seet Zola fremstaa af Mængden, uden derfor at kunne underskrive alle hans Theorier eller billige hele hans Adfærd. Den Dag, da Zola fandt Tilfredsstillelse i denne forunderlige Selvbeundring, som man med Rette bebrejder ham, stod jeg i første Række af hans Modstandere; den Dag, da han atter leverer et talentfuldt og samvittighedsfuldt Arbejde, stiller jeg mig paa hans Side og kæmper med ham. Hvad der navnlig tiltaler mig hos Zola, er hans i høj Grad personlige og store kunstneriske Ejendommelighed. Jeg bekymrer mig ikke videre om hans Naturalisme; thi han er hverken dens Opfinder eller vil komme til at sige det sidste Ord i den Sag. Han har gjort sig til Stridsmand for en Tendens, der svarer til hans personlige Tilbøjeligheder, men jeg kan ikke acceptere denne som en litterair Troessætning, og jeg trækker ofte paa Smilebaandet over den pretentieuse Maade, hvorpaa den fremtræder, men jeg respekterer det Talent, hvormed den er udført. Nogle litteraire Smørere, der ere komne efter Zola, saakaldte Naturalister, der vælte sig i Dyndet, uden at præstere Noget af Talent, indgyde mig Bæmmelse, men ikke mere end de Idealister, som gjøre sig behagelige for sig selv med deres Dumheder." *)

Det er hos disse Efterlignere, der blot kunne kopiere uden at naa deres Anførers Fortrin, at man kan se, hvor Skolen bærer hen. Der har i denne Tid i den franske Presse været megen Tale om en Revue réaliste, der er begyndt at udkomme „under Direktion" af Vast-Ricouard.

---

*) I sin seneste Artikel i det nævnte Tidsskrift behandler Zola „Republiken og Litteraturen". Artiklen er først bleven bekjendt i Paris i den forløbne Uge og siges at skulle indeholde en Række voldsomme Angreb paa de nuværende franske Politikere. Zola er Republikaner de vieille date, men han beskylder den nuværende Republik for ligesom det gamle Monarki at have omgivet sig med en Række Hofmænd, der fra Morgen til Aften i alle Tonarter fortælle den, at den er den skjønneste, bedste, forstandigste, intelligenteste og mest tilbedelsesværdige af alle Republiker.

Denne Herre er selv Forfatter; ogsaa han har udgivet „en Serie“, betitlet «les Vices Parisiens», til hvis senest udkomne Del «Mme Bécart», der, hvis man tør tro Avertissementerne, i Løbet af en Maaned har oplevet syv Oplag, Zola endog har skrevet en Fortale; men man behøver blot at læse den Roman, hvormed det af ham redigerede Tidsskrift begynder, «le Monsieur de Lolotte», og som strax indledes med en Skildring af et Krampeanfald, som en Cocotte faaer, fordi hendes Elsker er udebleven fra en Souper, hvortil han har inviteret hende — og som hun maa betale (!), for at danne sig en Forestilling om den Grad af Væmmelighed og Modbydelighed, som den saakaldte Naturalisme her byder. Tidsskriftet gjør decideret Indtrykket af at være en Spekulation i det store Tros af Bærme og Bundfald, som den rejste Bevægelse har draget efter sig; i dets forskjellige Artikler, der efter Titlerne fra Tidsskriftets Standpunkt skulde behandle Dagens Spørgsmaal, saasom Tableaux réalistes, Ernest Renan, la peste noire, Causerie dramatique etc., er der end ikke gjort noget Forsøg paa at tilvejebringe en virkelig Debat om disse. Kun Et er i saa Henseende karakteristisk, det er Fortalen, der lyder saaledes:

«Revue réaliste» er et Kamptidsskrift. Der er opstaaet en Kamp, som kan blive ligesaa frugtbringende som den, der førtes i 1830, men Sejren er endnu uvis, og det er paatide, at den bliver afgjort. Sluttede sammen i en tæt Falanx, rykke vi ind paa Kamppladsen under Raabet „Krig mod Idealismen!“ Krig mod Alle, der hoppe op og ned i Sadlen paa de stivbenede Pegaser eller den poetiske Stalds snivede Hippogriffer. Vort Program, som vi tro er i Overensstemmelse med Tidens intellektuelle Fornødenheder, gaaer ud paa at vække Interesse for den fysiske og moralske Realitet, for Studiet af de virkelig oplevede og ikke af de opfundne Ting. Realismen bør sejre over Idealismen, som Romantikerne have sejret over Klassikerne og som i Filosofien Nationalisterne have sejret over Metafysikerne, Positivisterne over Psykologerne. Det er ikke vor Hensigt kun at anvende den videnskabelige Methode, det vil sige en Methode, som hviler paa en omhyggelig Jagttagelse af Kjendsgjerninger. Først og fremmest Krig, Krig paa Kniven, mod Litteraturens Tartuffer! Krig mod alle dem, hvem Auguste Barbier har kaldt „de Bajadser, som gjøre Gjøgl med Fraser.“ Disse ulykkelige Folk udstøde høje Skrig, naar man skildrer dem en Kvinde, som aftager sin Chemise, eller naar man viser dem et nøgent Laar. Men tal til dem om „en Heltinde, som lægger det sidste Klædningsstykke, der tilhyller hende, og hvis rødmende Yndigheder bæve ved Kjærlighedens Paakaldelse.“ Ja vel, det er det, som man kalder for den anstændige Litteratur. Diderot har jo sagt følgende devote Smudsighed: „Jeg holder nok af at se det, men jeg kan ikke lide, at man viser mig det.“ Det er Skinhellighed og slet ikke Andet. Vi skulle meddele vore Læsere, at vi agte at servere dem en langt sundere og kraftigere Føde.“

Med denne Prøve kan det vel være nok.

Egenlig burde denne Fortale have til Motto Kommunardernes Raab, da de efter deres Landflygtighed første Gang hilste deres Fædrelands Jordbund med Brølet: «Vive la Commune!»

Men som den værdigste Protest mod al denne Raahed høres der netop i disse Dage fra den Bygning, der ligger ligesom i Læ for Boulevardernes Døgnbegivenheder og dog nær nok disse, til at Livets Strøm kan rulle sine Bølger gjennem l'Avenue de l'Opéra hen til dets Fod og sørge for, at der aldrig bliver Stagnation indenfor de Mure, hvor der fra Voltaires Statue fører et langt Galleri af Frankrigs berømteste Forfattere hen til den Piedestal, hvor George Sands Marmorbillede drømmer — fra Théâtre Français protesteres der netop i disse Dage med «Ruy Blas». Victor Hugos romantiske Drama er netop nu gjenoptaget paa Repertoiret, og det franske Publikum og den franske Kritik have viist, at de forstaa denne Protest og have grebet Lejligheden til at benytte den.

Vil man have et lille Exempel paa, hvorledes Kritiken har benyttet sig af denne Lejlighed, kan man tage den vittige Anmeldelse, som Clément Caraguel har skreven i «Journal des Débats» i Anledning af Opførelsen af «Ruy Blas». En Herre, der sidder ved Siden af ham i Theatret, giver sig frygtelig under Forestillingen. Anmelderen spørger ham, om han er syg. „Nej, det just ikke, men jeg er Naturalist, og jeg kan ikke tro Andet, end at dette saa bevægede og stærkt grebne Publikum maa have taget fejl af Forestillingen og har ventet, at det vilde faae et naturalistisk Drama at se.“ Anmelderen spørger ham derpaa om, hvad han mener dermed, og faaer det Svar, at Publikum jo neppe kunde have ventet at faae et Stykke af Victor Hugo at se; thi det var jo ikke ret længe siden, at „Han selv“ havde givet sig ilag med Victor Hugos Statue og havde slaaet den i hundrede Stykker. „Vor Lærer og Mester har en tung Haand, naar han begynder, og naar han er misfornøjet med en af vore Digtere, behøver han blot at gaa til Rusland og sige det der. Han tager da en Hammer og slaaer den Vedkommendes Statue i Stykker i St. Petersborg, hvorpaa han bringer Stumperne med hjem til Frankrig og spreder dem ud paa alfar Vej. Netop paa denne Maade har han fornylig baaret sig ad med «Ruy Blas'» Forfatter. Han har jo rigtignok indrømmet, at denne Statue var kolossal, og vi, hans Disciple, kunde nok, hvis vi vilde være nøjeregnende, bebrejde ham en saadan Indrømmelse; men jo kolossalere Statuen er, desto større Kraft udfordres der for at pulverisere den, og i Virkeligheden bliver altsaa dette Arbejde en Kraftprøve for denne Naturalismens Druide. Naar Alt kommer til Alt, var jo ogsaa Vendômesøjlen kolossal, og dog lykkedes det Courbet at vælte den.“ Medens Stykket skrider frem og Publikum hengiver sig til sin Beundring, bliver den naturalistiske Tilskuer mere og mere misfornøjet og anstiller Sammenligninger med «l'Assommoir», der naturligvis ikke falde ud til «Ruy Blas'» Fordel. „Hvad er det,“ udbryder han paa engang, „jeg troer, Gud fordømme mig, at de Mennesker oppe paa Scenen give sig til at tale paa Vers! Taler De paa Vers? Taler jeg paa Vers? Er der Nogen af os Alle, der taler paa Vers?“ „Nej, destoværre,“ svarer Anmelderen, „vi kunne ikke tale i saa skjønt et Sprog. Men hvor kan De dog forblive kold ligeoverfor denne skjønne Scene? Opgiver De da reent Idealet og Poesien?“ „Maa vi bare være fri for Poesien, den have vi ikke mere Brug for. Det var godt i gamle Dage, i Kunstens Barndom. For Tiden ere vi færdige med alt Sligt. Ideal! Poesi! Ikke andet end gamle Stikord! Maa vi blot være fri for saadant Vaas. Hvem er nutildags blødhjernet nok til blot at kjøbe for tyve Sous Ideal hos en Boghandler? Ingen! Det har vor Lærer ogsaa nylig erklæret i Rusland, hvor han plejer

at offentliggjøre alle de vigtige Meddelelser, han har at gjøre sin Samtid. Det er i Rusland, at han har gjort sig den Ulejlighed at massakrere baade Poesien, Idealet og Victor Hugo. Vi behøve ikke mere af den Slags."

Man kan ikke nægte, at Slagene ere godt førte og ramme godt. Caraguel staaer ikke alene i denne Retning, og bag ham staaer der et stort Publikum, der fatter og forstaaer Kampens Betydning og tager levende Del med i den. Det er dette store parisiske Publikum, der har Forstand paa og følger Ernest Renans Tale i Akademiet, som følger den berømte Forfatter, der under Mærket Valbert i «Revue des deux mondes» saa sejrrigt har paavist Forskjellen mellem fransk og tydsk Realisme i Politiken, og som altid er rede til at være med og tage Del i alle de Kampe, der leveres paa Aandens Omraade, — det er dette Publikum, som gjør Paris til det store Centrum for Folkenes aandelige Liv.

En journalistisk Tusindkunstner.

Af Arthur Levysohn.

Den, som i Kejserdømmets sidste Aar Dag ud og Dag ind saae en høj, bredskuldret Mand med fremspringende Borgmestermave, en velnæret Dobbelthage og et fyldigt Ansigt med et stridt Mundskjæg sidde gemytlig ved Middagstid i Café de Mulhouse paa Boulevard Montmartre i Paris og fortære sin Cotelette aux fines herbes — vilde vel neppe være falden paa, at han i denne Mand, som syntes at være midt i Halvtredserne, havde Boulevardens Konge, ja absolute Hersker, med eet Ord Hr. Hippolyte de Villemessant, „Figaros" Stifter, Ejer og Leder, for sig. Kun den mere opmærksomme Iagttager, den mere øvede Menneskekjender undgik det ikke, at i dette brede, opdunstede Ansigt med de sandselig smaskende Læber og de buskede Øjenbryn, som gav den øverste Del af Fysiognomiet et stummelt Udtryk, som stod i en skarp Modsætning til den glade Tilfredshed, der omspillede Hage og Læber — ham undgik det ikke, siger jeg, at der i dette af Modsigelser sammensatte Ansigt boede Noget, som vidnede om, at det ikke var et ganske almindeligt Menneske, der her hengav sig til en fredelig og ikke ubeskeden Livsnydelse.

I Virkeligheden var paa denne Tid „Figaro" og dens Direkteur en afgjørende Magt for den franske Hovedstads offentlige Liv, en Magt, som Alt, hvad der hørte til det saakaldte «tout Paris», bøjede sig for, hvad enten det nu havde sin Rod i Diplomatiets eller Haute-financens, i Politikens eller Kunstens, i Litteraturens eller Theatrets Regioner. „Figaro", det paalideligste Spejlbillede af hine Dages nydelseslystne Paris, var næsten almægtig, den skabte paa en Dag nye Afguder, for hvem man byggede Altre paa Boulevardens Asfalt, men den tilintetgjorde ogsaa paa en Dag uden Skaansel det Ry og den Berømmelse, den nylig havde skabt. I en anden Betydning, men i ikke mindre Omfang legemliggjorde den den romerske Moralists Ord: thi intet Menneskeligt var den fremmed.

Og Sjælen i dette mærkværdige Blad, Fokus i dette Brændglas for en overforfinet Civilisation og en Filosofi, hvis Horizont neppe naaede ud over Strækningen fra Madelainekirken til Boulevard du Temple, Sjælen og tillige Legemliggjørelsen af denne originale publicistiske Stormagt var Hr. de Villemessant.

De Villemessant? Nu ja, den Mand, der døde Paaskelørdag i Monaco, som med sit grønne Bord ikke var Andet for ham end en Fortsættelse af de store Boulevarder, den Mand havde adlet sig selv. Med samme Ret, med hvilken engang Emile de Girardin, det uægte Barn, kjækt og forvovent bemægtigede sig sin Faders Adel og Navn, med samme Ret lagde Jean Hippolyte Cartier, neppe femten Aar gammel, Beslag paa sin Moders Navn og Adel og kaldte sig fra nu af og til sin sidste salige Ende „de Villemessant".

Den unge Normanner — han var født den 22. April 1812 i Rouen — var Kampen for Tilværelsen ikke falden let. Uden Skoledannelse, i evig Strid med den franske Grammatiks og Orthografis ukrænkelige Love, havde han to Gange lidt ynkeligt Skibbrud i Provindserne, først med en Posamentmagerforretning og senere med et Bankierforetagende, da han i Aaret 1839 kom til Paris, for der med skiftende Held, men med beundringsværdig Elasticitet at kaste sig i Armene paa Journalistiken. Som Fallent manglede han Statsborgerens politiske Rettigheder, men det brød han sig kun lidet om. Som en tapper Ryttergeneral, der faaer den ene Hest skudt under sig efter den anden i Slaget, bestandig med friskt Mod bestiger en ny Hest, saaledes stiftede Villemessant, hvergang en af hans Journaler gik ind af Mangel paa Læsere eller som en Følge af Injurieprocesser, strax igjen et nyt Foretagende, som altid var bestemt til at udfylde et med praktisk Blik opdaget Hul i den periodiske Litteratur.

Alle disse Foretagender vare nærmest af upolitisk Karakter, omendskjøndt Villemessant selv bar en Forkjærlighed for det legitimistiske Parti og „le Roy" tilskue, som han undertiden endog ikke tog i Betænkning at bringe temmelig betydelige materielle Ofre. Forøvrigt betragtede Villemessant sig personlig selv kun som «Négociant en Publicité», og det merkantile Element var det fremherskende hos ham ligefra det Øjeblik af, da han i Fyrrerne under Navnet Louise de Saint Loup forpagtede Modeberetningerne i Emile de Girardins „Presse", og til den Dag, da han gav et stort parisisk Bankfirma sin til Magt og Anseelse naaede „Figaro" i Entreprise mod en aarlig Forpagtningsafgift af en Million Francs. Om den Maade, hvorpaa Villemessant ved Siden af drev sine politiske Forretninger, har jeg engang andetsteds fortalt Følgende:

Det strider imod visse Pariserblades Tirailleur-Vaner at forsvare en og samme Overbevisning fra Dag til Dag, og saaledes fandtes der Organer som „Figaro", der, efterat

have repræsenteret først Legitimismens, saa Fusionens og derpaa Orleans'ernes Sag, ogsaa ved Lejlighed, naar der enten forestod Valg eller et Plebiscit, nedlod sig til i fire Uger udelukkende at stille sig til Kejserdømmets og det napoleonske Dynastis Raadighed. Villemessant forstod den svære Kunst, at holde med alle Partier paa engang, i saa høj en Grad, at han under alle disse Forvandlinger endog bestandig beholdt en ægte, uforfalsket Republikaner Alphonse Duchêsne i sin Tjeneste og ved sit Organ; og da denne døde og efterlod fem uforsørgede Børn, var det den legitimistisk-orleanistisk-kejserligsindede Udgiver af „Figaro" en let Sag at gjøre alle den Afdødes republikanske «frères et amis» tilskamme og sørge for de Efterladte paa den fyrsteligste Maade. De republikanske Catoner, som ellers ikke kunde finde Stene nok til at kaste paa den for enhver Pris Monarkistsindede, stod næsten helt tilbage i denne Væddekamp mellem ædle Sjæle, og Partiet og Venskabet hørte ogsaa hos dem op, hvor Portemonnaien begyndte.

Men hans Forbindelser med Regjeringen og hans monarkiske Princip hindrede ham paa ingen Maade i at erklære Ministeriet Krig, naar Noget ikke gik efter Ønske ved en eller anden Lejlighed. Saaledes havde han med en Akkordarbejders Iver plaideret Plebiscitets Sag contra den sociale Republik, da han en Dag, belæsset med hele den demokratiske Presses Forbandelser og Bagtalelser, viste sig i Indenrigsministeriet, som dengang styredes af Hr. Chevandier de Valdrôme. Denne havde maaske allerede punktlig opfyldt de indgaaede Forpligtelser, nok er det ialtfald, at han tog det meget unaadigt op, da Villemessant ligesom i Tilgift forlangte en af sine Klienter — og i Paris har Enhver idetmindste een Klient at anbefale og bringe frem — ansat i Statstjenesten. Hr. Chevandier mødte denne Anmodning med en kort Afvisning.

„Men vi have dog ydet Dem Tjenester og fortjente nok, at der toges Hensyn til os," mente Villemessant.

„Nok muligt," svarede Ministeren, „men der er gjort Afregning og vore Bøger ere sluttede."

„Høre vi da ikke til „den gode Presse"?" spurgte Figaro.

„Aa — alle Journaler ere lige slette i vore Øjne," mente Hr. Chevandier de Valdrôme affærdigende; fra den Tid af betegnede „Figaro" ham altid kun som Hr. „Chevaldrôme", et Naalestik, der gjorde den Paagjældende ligefrem nervøs ved sin idelige Gjentagelse.

„Godt, Deres Excellence," sagde „Figaro" og tog Afsked, „jeg skal vise Dem Forskjellen mellem den gode og den slette Presse, og De skal faae at se, hvad De mister i os."

Med disse Ord forsvandt Villemessant. Da han var kommen ud til sin pragtfulde Villa i Enghien, kaldte han strax sin Redaktionsstab sammen og aftalte med den sin fameuse Plan til en «Figaro républicain», som duperede hele Paris paa den sælsomste Maade, da den udkom næste Dag.

Villemessant opdigtede den Fiktion, at han havde solgt Bladet med dets 60,000 Abonnenter til et republikansk Selskab, bestaaende af de 1,500,000, som havde stemt Nej til Plebiscitet, for et Beløb af akkurat $1^1/_2$ Million Francs, som skulde tilvejebringes ved en Subskription blandt Meningsfællerne til een Franc pro persona. Albert Wolff debuterede i «Figaro républicain» med en „Premier-Paris", der skuffende efterlignede Rocheforts Stil og Vittigheder. Albert Millaud parodierede Victor Hugo's Antitheser i et fulminant Digt imod «les Vendus de la Presse», Jules Richard travesterede Felix Pyat og hans Metaforer . . . kort sagt, hele Bladet var saa rødt som noget, der nogensinde var udgaaet fra de mest patenterede Radikale, og de republikanske Blade som «Rappel», «Réforme», «Réveil», «Marseillaise» etc. vare nær ved at briste af Misundelse, da de saae deres Maneer saa fortræffelig efterlignet og det Kunststykke, hvis Maskineri de gav sig Mine af at være de Eneste der kjendte, saadan udenvidere udført af republikanske Nyfødninge og Dilettanter.

Men i Indenrigsministeriet vilde man knap tro sine egne Øjne, og i Forskrækkelsens første Øjeblik, inden man endnu havde opdaget Skjelmsstykket, sendte man det ene Bud efter det andet til Villemessant med indstændig Anmodning om, at han for enhver Pris maatte faae Salget til at gaa tilbage. Figaro, der havde al Grund til selv at være tilfreds med Resultatet, da der var solgt over 200,000 Exemplarer af det paagjældende Nummer, nøjedes med at lade forespørge hos Chevandier, om han nu var kommen paa det Rene med Forskjellen mellem den gode og den slette Presse (fra et Regjeringsstandpunkt betragtet naturligvis), og som Svar fulgte omgaaende den Udnævnelse, som Villemessant tidligere forgjæves havde ansøgt om for sin Klient.

Hvor udannet Villemessant end var, havde han dog en fin Næse for alle fremspirende Talenter, og der findes vel nu neppe nogen nogenlunde bekjendt Feuilletonist og Croniqueur i Paris, som ikke har udkæmpet sin første litteraire Vaabendyst under Villemessants Ledelse og ikke har skyldt ham Tak baade for praktiske Raad og Vink og for nogle Napoleonsdorer i Forskud.

I Virkeligheden maa det siges til den stærkt angrebne Mands Ære, at han ejede et taknemmeligt Sind og et let rørt Hjerte. Med de Penge, han havde tjent paa den ene eller den anden Maade, forstod han at aftørre mange Taarer og lindre mangen Smerte. Antallet af de Enker og Forældreløse, som ville velsigne hans Minde, er sikkerlig ikke ringe, og ligesom denne Mand som den publicistiske Charlatan, han var, dog har ydet noget i sin Art Betydeligt, saaledes havde han ogsaa som Privatmand Egenskaber, der besad noget i høj Grad Forsonende, naar man ikke vilde være Moralist i altfor høj Grad. Jeg tænker ikke herved paa det personlige Mod, han aabenbarede ved tre eller fire af de almindelige parisiske Journalistdueller, men paa hans hele liberale Færd overfor hans Medarbejdere. Omendskjøndt han selv ikke var istand til at skrive tyve Linier paa ordenligt Fransk — endog de under hans Navn udkomne „En Journalists Memoirer" ere kun mundtlige Beretninger af ham, nedskrevne og satte i Stil af hans Sekretair — saa besad han dog altid en sikker Dom over Værdien af sine Medarbejderes Arbejde og dets Betydning over „Figaros" Læsere, der tilsidst beløb sig til firsindstyvetusind og rekruteredes fra alle Lag af det gode og det slette Selskab i Frankrig.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Fortsat.

Hun gik langsomt hen til Vinduet, trak et Hjørne af Gardinet til Side og saae med Hovedet støttet mod Ruden Marcel kjøre bort. Da hendes Øjne i nogen Tid havde fulgt Vognlygterne, som forsvandt i Mørket, fæstede de sig paa det Træstakit, som omgav Hotellet og hvorpaa der i bestemte Afstande faldt et Lys fra Gadelygterne; hun troede at se et Menneske træde ud af Skyggen og nærme sig Gitteret med Ansigtet vendt op imod hendes Vindue: — „Skulde det være ham? Hvor han er uforsigtig!"

Hun trak sig hurtigt tilbage, lod Gardinet falde til og ringede. Miette kom. — „Siig til Portneren, at han seer efter, om alle Døre ere godt lukkede."

„Han gjør sin Runde hver Aften."

„Ligemeget, siig det til ham alligevel."

Hendes Blik faldt tilfældigvis paa Miettes tykke sorte Haar, som Lyset fra Lysekronen faldt lige ned paa, saa at der saaes nogle enkelte glimtende Sølvstriber. — „Du begynder at faae graa Haar, Miette, veed Du det?"

„Ja, desværre, Frue!"

„Ak ja, vi bliver gamle, min Pige."

Hun tog den toarmede Lysestage, som Miette lige havde tændt og rakte hende; hun gik hen til Spejlet og lod flere Gange Haanden glide gjennem de lunefulde Krøller i det uordnede Haar, der stod om hende som en gylden Glorie. — „Længere nede, Frue", hviskede Miette hemmelighedsfuldt, „bag ved Øret."

„Hvad mener Du?"

„Den graa Lok."

„Hvem har spurgt Dig om det?"

Jane stampede i Gulvet af Vrede, og Miette taug; hun havde mange Aars Vane i at finde sig i sin Frues Luner og tog sig dem ikke synderlig nær. Imidlertid havde dog de Begivenheder, der havde fundet Sted i Dagens Løb, pirret hendes Nysgjerrighed. Som en rigtig Soubrette spionerede hun. En stor Del af Natten hørte hun Jane, som ikke gik tilsengs, spadsere frem og tilbage i sit Værelse; og saa tidlig om Morgenen, at Solen ellers ikke plejede at være trængt igjennem de tykke Gardiner, der skulde holde den ude, hørte hun hende begive sig op paa Claudines Værelse.

Hun gik efter hende; hendes lange og tro Tjeneste og den Ensomhed, hvori hendes Herskab levede, havde givet hende Rang som Fortrolig: der var ingen Hemmeligheder for hende. Da hun traadte ind, saae hun Claudine med foldede Hænder i en bedende Stilling: — „Vil De virkelig sende mig hjem igjen?"

„Man maa følge Fornuftens Stemme."

„Men hvorfor før'e De mig saa bort? At rive mig ud af mit Fængsel for at bringe mig tilbage til det Dagen efter, det er blot at gjøre det dobbelt trist for mig! Igaar, paa Jernbanen, da græd jeg og var bange, men da fortalte De mig, at De vilde sørge for min Lykke til Trods for alle Hindringer, ja til Trods for mig selv med, og nu forlanger De, at jeg skal tage bort igjen uden at have seet Jacques."

„Er Du da saa vis paa, at Du vilde faae ham at se?"

„Ja, det er jeg rigtignok. Jeg vil søge efter ham."

„Er Du da sikker paa, at han ikke har glemt Dig?"

„Glemt mig? . . . Han!"

„Mændene er vægelsindede, og nu har han allerede været skilt fra Dig i flere Aar."

„Jeg svarer for Jacques."

Den stolte Sikkerhed i denne Erklæring, som fik noget Højtideligt ved den oprigtige og lidenskabelige Tillid, den fremgik af, forvirrede Jane, som mumlede: „Ja, det er den sande Kjærlighed!"

Hun lagde nu først Mærke til Miette, som betragtede hende med et opmærksomt Blik. — „Hvad bestiller Du der?" sagde hun haardt. „Gaa din Vej."

Miette gik med en ærgerlig Bevægelse; hun var ikke vant til at blive behandlet som Tyende, og det var hende meget imod, at hun ikke maatte høre Resten af denne Samtale. Hun anede, at her maatte stikke en Roman under, og just ikke en af nogen glædelig Art, sluttede hun af de halve Ytringer, hun havde opsnappet, og de Jagttagelser, hun havde gjort den foregaaende Dag.

Paa Slaget Ti kom Marcel; hun bragte Besked herom til Jane, som endnu ikke havde forladt Claudines Værelse; hun sneg sig lydløst derind og lurede lidt, inden hun lod sig tilsyne.

„Hvorpaa støtter Du da din Overbevisning om, at han elsker Dig, som Du elsker ham?" hørte hun Jane spørge.

„Paa mit Hjerte og paa mine Minder."

„Veed Du da ikke, at den parisiske Verden, han uden Tvivl nu lever i, er fuld af smukke og kokette Kvinder, hvis Forførelser kun faa Mænd har Kraft til at modstaa?"

„Jeg er vis paa, at selv om han har truffet Kvinder, som var smukkere og elskværdigere end jeg, har han dog ikke kunnet elske dem."

„Troer Du da ikke, at nogen af dem har følt Kjærlighed til ham og gjort sig Umage for at vinde hans Hjerte!"

„Det kan gjerne være; men det foruroliger mig ikke."

„Hvad vilde Du gjøre, hvis jeg viste Dig ham for en anden Kvindes Fødder?"

„O, jeg vilde lide forfærdeligt . . ."

„Ja, der seer Du!"

„Men lige i det Samme vilde jeg tænke paa den Ed, han tilsvor mig, da vi skiltes ad. Jeg vilde gaa hen til ham og sige: Jacques, her er jeg! — Og naar han saaledes havde gjenseet mig, vilde han aldrig mere værdige den Kvinde noget Blik eller skjænke hende nogen Tanke . . ."

Claudine holdt inde, slaaet af Udtrykket i Janes Træk. — „Har jeg sagt Noget, som har mishaget Dem, Gudmoder? De er nu akkurat ligesom igaar i Toget, da jeg viste Dem Jacques' Portrait . . ."

Jane svarede ikke; hun sad med sænket Hoved, og hendes halvt tillukkede Øjne syntes at iagttage et Syn i en Solstraales Spil, der skød ind af det aabne Vindue. Miette, der nu opgav Haabet om at faae Mere at høre, traadte frem: — „Hr. Aubry venter paa Fruen i Boudoiret."

Jane rejste sig. — „Allerede?"

Claudine, som havde iagttaget hendes Bevægelse, trykkede

hende grædende ind til sig: — „Det er min Gudfader, som skal bringe mig tilbage til Fru Pivier? . . . Jeg beder Dem Gudmoder, behold mig hos Dem! Lad mig blive her hos Dem og hos Jacques! Det kan ikke være Deres Mening at ville gjøre mig ulykkelig . . . Da De forleden Dag traadte ind i det stygge sorte Hus, just som jeg var mest fortvivlet, fattede jeg strax, at De kom for at frelse mig . . . Da jeg var lille, talte Fader om Dem som en Fe, der havde været tilstede ved min Fødsel og vilde sikre min Lykke . . . Og saae De ikke selv, at jeg ikke kunde modstaa, jeg betroede mig strax til Dem og fulgte med Dem . . . Igaar sagde De til mig, at mine Forældre selv havde givet mig Raadighed over Dem og at De vilde være mig i Faders og Moders Sted, at jeg skulde være Dem en Datter . . ."

Jane, som i Begyndelsen havde søgt at modsætte sig Omfavnelsen og lukket Øjnene, for ikke at se sin Guddatters Taarer, saae nu paa hende med dyb Ømhed: — „Vær uden Frygt, Claudine, jeg skal holde mit Løfte; Du skal være mig en Datter, og jeg skal beskytte Dig, hvad der saa skeer."

Claudine lod sig villig føre med; da Jane hævede Portieren til Boudoiret og Claudine fik Øje paa Marcel, som hun ikke kunde kjende igjen, standsede hun et Øjeblik i Døren; Jane skød hende blidt ind og hviskede hende i Øret: — „Løb hurtig hen og giv ham et Kys."

Hun gik tillidsfuldt hen til ham og rakte sin Pande frem. Han betragtede raadvild og lidt generet den smukke unge Pige, der var saa forskjellig fra det Barn, som han bar Billedet af i sin Erindring; omsider kyssede han hende med en Blanding af Undseelse og Ærefrygt; da han derefter saae hen paa Jane, bemærkede han et sørgmodigt Smil: — „Ja, det er en stor Pige, vi nu har til Guddatter; vi begynder at blive gamle."

Hun kastede et Blik paa Overfrakken, der hang over hans Arm, og den lille Rejsetaske, der hang ved hans Side. — „Læg de Ting fra Dem."

„Nej, der er ingen Tid at spilde; Toget gaaer om en Time."

„Det kommer til at gaa uden Claudine."

Claudine lagde med indsmigrende Ynde sit Hoved op mod hendes Skulder: — „Tak, Gudmoder."

Jane gav hende et lille Tegn, der opfordrede hende til at gaa hen til Marcel; hun gjorde det, greb bevæget hans Hænder og sagde: „Tak, Gudfader."

Han havde mest Lyst til at blive vred; men dette uventede Kjærtegn, som han ikke havde faaet Tid til at værge sig imod, forvirrede og afvæbnede ham. Den gamle Ungkarl følte paa eengang Noget vaagne i sig, som han ikke kjendte, og han ventede med at give sit onde Lune Luft, til Claudine efter et Kvarters uskyldig Passiaren var gaaet ud af Stuen for at tage de mange Kunstgjenstande, der omgav hende og vakte hendes levende Nysgjerrighed, nærmere i Øjesyn. Men ved de første Ord, han fremførte, blev han afbrudt af Jane: — „De er besejret; tilstaa ærlig Deres Nederlag, og prøv ikke paa at lade mig undgjælde for det."

„Veed De, at De har Øvrigheden her imorgen eller maaske allerede idag?"

„Jeg forlanger ikke, at De skal være min Medskyldige; hvis Øvrigheden blander sig i Sagen, skal jeg nok vide at forsvare mig alene."

„De havde jo dog besluttet at gjøre en fornuftig Ende paa dette taabelige Eventyr."

„Jeg har siden igaar faaet et rigtigt Blik paa mange Ting, som jeg før ikke har seet i deres rette Lys."

„Hvad er det for Ting? Forklar Dem!"

„Det er Noget, De ikke kan forstaa; jeg har næsten selv ondt ved at forstaa, hvad der foregaaer i mig . . . Da jeg bortførte Barnet, gav jeg, uden at tænke over det, efter for et Anfald af Medlidenhed og troede oprigtigt, at jeg kun adlød en Pligt . . . Men efter at hun er kommen her i Huset, er der foregaaet jeg veed ikke hvilken Forandring med mig . . . paa eengang vemodig og opløftende . . . Kan De huske, at De en Aften i Theatret fra Foyerens Balkon viste mig en Mand, der gik forbi udenfor, en tarvelig klædt Arbejder, hvis Tilværelse sandelig ikke kunde vække Misundelse hos Nogen; han gik anstrengt bøjet under Byrden af to store Drenge, som var faldne i Søvn efter Dagens Anstrengelse og som han bar paa Skuldrene, saa deres fire smaa bare Arme dannede et Halsbaand om hans Hals . . . Saa sagde De til mig: Den Mand er lykkelig — jeg misunder ham! . . . Jeg havde kun havt Blik for det Latterlige i Optoget: jeg gjorde Løjer med det, De blev vred . . . Jeg havde Uret, det føler jeg i dette Øjeblik."

Pludselig skiftede hun Tone, purrede let op i sit blonde Haar og sagde: — „Se der, bag Øret, der har jeg en Lok, som begynder at blive graa."

Han rystede paa Hovedet: — „De er dog den mest bizarre Kvinde, man kan tænke sig . . . Igaar, paa dette selvsamme Sted, forbød De mig at tale om den Tid, der var gaaet."

„Ja, igaar, da vidste jeg endnu ikke . . ."

„Det er altsaa afgjort? De beholder Claudine?"

„Som jeg har sagt."

„Skulde der ske noget Slemt, saa husk, at jeg har gjort, hvad der stod i min Magt, for at forhindre denne Daarskab."

„Det skal jeg nok huske."

Marcel tog sin Paletot og sin Rejsetaske og gik. Da han var kommen til Gitteret, saae han op, da han hørte en frisk Stemme raabe: — „Gudfader! Gudfader!" — Han var endnu saa lidet vant til denne nye Titel, at han behøvede nogle Sekunder for at fatte, at det var ham, Raabet gjaldt, og han maatte først se sig om for at komme paa det Rene med, at der ikke var nogen Anden i Nærheden. Hans Forbauselse fremkaldte et højt Udbrud af Latter hos Claudine, der morede sig over det heldige Udfald af sit Skjelmsstykke og stak Hovedet frem mellem de blomstrende Buskvæxter paa Balkonen, bag hvilke hun havde gjemt sig. Hun hilste ceremonielt og gravitetisk paa ham og sendte ham derpaa med en endnu barnlig Ynde et Kys med Spidsen af Fingrene, hvorpaa hun forsvandt.

VI.

Under Karriolens store, af Solen rødbrændte Læderkalesche sad Fru Pivier med halvlukkede Øjne og hørte med indre Tilfredsstillelse Pengenes Raslen, naar Vejens Ujevnheder fik dem til at hoppe i den store Skindpose, som hun holdt foran sig paa Skjødet; Træernes Hvisken, Fuglenes Sang, de slet smurte Hjuls Piben, Hestens Vrinsken — Alt syntes hende kun et hemmelighedsfuldt Akkompagnement til deres muntre Klang, med hvilken det dannede et harmonisk Hele. Paa eengang foer hun op og saae paa sit Uhr: — „Er vi ikke snart hjemme, Jean?"

„Om et lille Kvarter, Frue. Cocotte er træt; hun har gaaet siden i Middags, og nu er det Aften."

„Lad den gaa lidt til; Klokken er mange, og jeg er bange for at møde mistænkelige Personer."

Hun trykkede Posen op imod sig som for at forsvare den og bøjede sig frem, medens hun urolig betragtede den rødmende Aftenhimmel bag de høje Træer, den allerede i Mørke indhyllede Underskov og længere borte, hvor Vejen drejede, den lille Bys Taarne indhyllede i en gylden og purpurrød Taage. Dette Skue forandrede pludselig den Retning, hendes Tanker havde taget; Guldstykkerne opførte endnu stadig deres Dands, men hun hørte det ikke længer; hun spurgte sig selv, om hendes Plan var lykkedes og om hendes Søn havde forstaaet at klare den Situation, hun havde lagt tilrette for ham. Han var en løjerlig Fyr: han brød sig ikke en Smule om Claudines Skjønhed, han røbede Modstand, ja endog Kjedsomhed ved den vedholdende Bejlen, den moderlige Villie tvang ham til; det var kun altfor klart, at hans Ligegyldighed for en stor Del var Skyld i den unge Piges Modstand. Fru Pivier gjemte i sikker Hukommelse de Ord, hun havde sagt til ham endnu den foregaaende Dag, da hun havde opfordret ham til at skribe til den afgjørende Erklæring: — „Jeg har lagt Alt tilrette for Dig til et Ægteskab, som vil bringe Dig Rigdom", havde hun sagt til ham; „jeg har Ingenting forsømt, men Alt kan jeg ikke gjøre, og din Hjælp er ogsaa nødvendig. Du har hidtil baaret Dig ad overfor din Kousine som et Fæ. Vil Du gaa glip af den Formue, der venter Dig: ja eller nej? . . . Nej? Godt, saa gaa paa og faae hende til at elske Dig."

„Claudine holder ikke af mig", havde han svaret.

Saa var hun bleven vred. „Har Du da nogensinde talt et Ord til hende om Kjærlighed? Har Du nogensinde bare saa meget som seet til hende? Mener Du maaske, at det er mig, der skal gjøre Kour til hende?"

Længe havde hun prædiket for ham, og han havde hørt opmærksomt efter; det var første Gang, hun talte med ham om den Slags Ting, og vel var hun ikke den Kone, der talte om Sligt med særlig Varme, men det lod dog til, at han hørte efter. Flere Gange havde hun seet en flygtig Rødme farve hans Kinder; det gik da op for hende, at det var bedst at overlade ham til hans egen Impuls, og det var Grunden til, at hun besluttede at lade de to unge Mennesker være alene sammen en hel Dag. Da hun tog bort om Formiddagen, havde hun sagt til Victor: — „Naar jeg kommer tilbage iaften, skal Du have erklæret Dig." — Hun havde tidlig vænnet ham til Lydighed; hun var vis paa, at han vilde handle efter hendes Befalinger; der var forøvrigt ikke noget Ubehageligt ved dem, og hun tvivlede ikke om, at han vilde finde Smag i det, naar det første Skridt var gjort.

Et Stød, som var stærkere end de andre, rev hende ud af de Tanker, der fyldte hendes Hoved, og havde nær revet den kostbare Skindpose ud af Hænderne paa hende. Karriolen var kommen ind paa Brolægningen, og faa Minuter efter var hun ved Fabriken. Til sin store Forbauselse saae Fru Pivier ikke Nogen komme sig imøde. Hun anede en Katastrofe, da hun traadte ind i Spisestuen. Dieudonné sad ved Bordet og skrev paa sin Stil; Victor laa paa Kanapeen og læste i en Roman. Hun rettede nogle spørgende Ord til ham: — „Veed Du ikke det? Haget kom, ligesom Du var kjørt, og tog Claudine med sig; siden har vi ikke seet hende."

Havde Jorden aabnet sig for hendes Fødder, kunde Fru Pivier ikke være bleven mere forskrækket. I Førstningen var hun som forstenet; derpaa udstødte hun et klagende Skrig; men Krisen varede kun kort, med en voldsom Anstrengelse fik hun sin Koldblodighed tilbage, kastede sit sorte Shavl om sig, raabte ud af Vinduet til Jean, som var ved at spænde Cocotte fra, at han skulde spænde for igjen, steg op i Karriolen og befalede med en truende Stemme: — „Til Hr. Haget, Rue du Petit-Moulin!"

Jean, som begreb, at der var noget Alvorligt paafærde, gav Cocottes magre Sider et Rap med Pidsken; den gav strax sit onde Lune Luft ved nogle Spring og Volter, men da Situationens Alvor omsider ogsaa gik op for den ved Hjælp af gjentagne Slag af Pidsken, tog den med en rask Beslutning fat. Det var ingen lang Vej. Hvis Fru Pivier ikke havde været fuldstændig betagen af Forbauselse og Harme, vilde hun i samme Øjeblik som Karriolen drejede om Hjørnet til Rue du Petit-Moulin have kunnet se Hr. Haget komme tilsyne ved et af de Gardiner, der prydede Vinduerne i hans beskedne Lejlighed; det var aabenbart, at Støjen bebudede ham den Fare, han frygtede. Da hun traadte ind i hans Stue, ventede han hende i en sikker Stilling bagved et med Bøger bedækket Bord som bag en Fæstningsmur. I nogle Minuter herskede der en skrækindjagende Taushed. — „Claudine?" spurgte hun, uden nogen anden Tilføjning.

„Bortført af sin Gudmoder."

Uden at lægge Skjul paa Noget fortalte han det Eventyr, han havde været et Offer for. Hun afbrød ham ikke en eneste Gang. Da han var færdig, stod hun op og gik henimod Døren uden at sige et Ord. Han havde ventet en voldsom Scene, Skrig og Bebrejdelser; denne Taushed gjorde ham bange; han gik frem i Stuen: — „Hvor vil De hen?"

„Jeg vil indgive en Klage til Republikens Prokureur. Bortførelse af en Umyndig. Domstolene straffer Sligt."

Fru Piviers Blik faldt paa de nye Handsker, som hun den foregaaende Dag havde seet paa Professorens Hænder og som laa henkastede paa Bordet; han tog dem i en Fart og gjemte dem i en Skuffe: det var for sent; han gjorde nogle Skridt tilbage som for at sætte sig i Sikkerhed, men hun indskrænkede sig til en spottende Brummen. Da hun havde nydt hans Skamfuldhed i Taushed nogle Minuter, drejede hun sig kort om og gik. Saasnart han hørte Vognen fjerne sig, tørrede han Sveden af sin Pande, tog de stakkels Handsker, der dog ikke kunde gjøre ved det, krammede dem og rev dem i Stykker. — „Aa, den falske Kvinde! Aa, den Tøjte!" blev han ved at gjentage, idet han tænkte paa, at Skuespillerinden formodenlig i dette Øjeblik morede sig over hans Naivetet. Rimeligvis var Republikens Prokureur nu allerede ifærd med at affende sine Depecher; snart maaske skulde han se hende for Retten: hvilken Hævn! Men han selv, hvilken Rolle vilde han komme til at spille i denne Sag? Vilde han ikke blive til Nar? Vilde han ikke blive til Latter for hele Byen? Vilde hans Fjender, Professoren i tredie Klasse og Geografilæreren, ikke benytte denne Skandale til at trænge ham ud af hans Stilling? Han tilbragte en skrækkelig Nat, plaget af forfærdelige Drømme. Saasnart det var blevet Morgen, begav han sig til Skolen med sænket Hoved og snigende sig langs Murene; han gav maskinmæssigt sin Time og vovede neppe at se op af Frygt for at se et spottende Smil paa sine Elevers Ansigt. O, troløse Dido! . . . Han gjennemgik i al Hast en halv Sang af Æneiden uden at indlade sig paa videre Forklaringer; derpaa slog han pludselig Bogen i, fem Minuter før Klokken slog Hel, og gik ud af Klassen. Dieudonné, som fulgte efter ham, indhentede ham: — „Jeg skulde bede Dem fra Moder om at komme hen til hende, saasnart Timen var forbi."

Han begav sig paa Vej. Hvad kunde der nu være paafærde? Anstillede Øvrigheden maaske en foreløbig Undersøgelse? Ved Tanken om at han skulde svare paa Spørgsmaal og tilstaa sin Svaghed for Republikens Prokureur, en satirisk gammel Herre, hvis Spottegloser han godt kjendte, følte han sig mest oplagt til at løbe sin Vej; Fabrikens høje Mure forekom ham at ligne et Fængsel. Ja, et Fængsel! Maaske var Skuespillerinden allerede bleven arresteret? Han skulde stilles Ansigt til Ansigt med hende . . .

Han tog sig sammen og traadte ind. Nej, der var Intet, som mindede om Justitsens Nærværelse. Uden at sige et Ord lod Fru Pivier ham læse en Depeche, som hun lige havde modtaget og hvori Claudine i den mest underdanige Tone bad om Tilladelse til at maatte blive i Paris hos sin Gudmoder. — „Har De talt med Republikens Prokureur?" spurgte han.

„Klokken var ni, da jeg gik fra Dem iaftes. Det var for sent."

„Og idag?"

„Jeg har betænkt mig. Natten bringer sommetider Raad."

Fru Pivier fortsatte i en lidt frygtsom Tone, som var noget Usædvanligt hos hende: — „De kjender min Stilling, Fætter," — Benævnelsen Fætter var en ualmindelig Indledning, som antydede en Tendens til at indsmigre sig — „jeg har været saa heldig at faae den lille Fædrenearv indvunden igjen, som nær var gaaet tabt ved min Mands Ligegyldighed og Efterladenhed; men den skal engang i Tiden deles i to Dele, saa der bliver desværre ikke Meget til Hver. Victor har uheldigvis sin Faders Karakter, han er ligegyldig og doven; jeg har al Grund til at være bange for, at det Etablissement, som jeg igjen har bragt paa Benene efter min Mands Død, skal falde sammen igjen, naar han skal til at raade over det. Den Plan, jeg havde lagt, fjernede al Grund til Frygt for Fremtiden; den sikrede ham en glimrende Formue, og jeg har allerede i lang Tid været paa det Rene med, at jeg vil overvinde alle Hindringer for at sætte den igjennem . . ."

Hun gjorde en Pause; da hun mærkede, at Hr. Haget ikke vilde hjælpe hende paa Gled, besluttede hun at tale lige rent ud af Posen: — „Igaar tænkte jeg kun paa at hævne mig; jeg indsaa ikke, at jeg ved at paakalde Øvrighedens Hjælp lod den almindelige Bagtalelse faae fat i en kjedelig Historie, som kan blive en Hemmelighed, naar vi tier stille, og som maa blive en Hemmelighed . . . Jeg kan lukke Øjnene til, men Alt vilde være tabt, hvis denne Bortførelseshistorie kom i Folkemunde. Det paatænkte Ægteskab maa komme istand . . ."

Nu kunde Hr. Haget ikke længer skjule sin Forbauselse; den syntes at forvirre Fru Pivier, men hun var ikke den Kone, der gav efter, fordi man sagde hende imod. Hun var fortørnet over, at han tvang hende til en Forklaring, som generede hende: hun havde tilbragt hele Natten med Beregninger, med for hundrede Gang at gjøre et Overslag over Claudines Formue; hun havde maattet tvinge sig til at tæmme sin Harme og under Beregningernes Vægt en for en kvæle de Indvendinger, der rejste sig hos hende; hun vilde helst undgaa en Diskussion, som maaske paany kunde røbe hendes Betænkeligheder og hendes Pengebegjærlighed. Professoren indsaa, at han havde givet sin Forbauselse Luft paa en uforsigtig Maade; han tog sig nu vel iagt for at sige hende imod, dertil var han altfor glad ved at være undsluppen det Damoklessværd, som han havde seet hænge over sit Hoved fra den foregaaende Dag; han hørte i Taushed paa det forvirrede Forsvar, hun førte for at retfærdiggjøre sin Beslutning, og nikkede bifaldende med Hovedet. Henimod Slutningen af det spidsede han Øren, da han hørte hende sige, at han strax paa Stedet maatte rejse til Paris. — „Rejse til Paris?" gjentog han.

„Ja. Om jeg end kan lukke et Øje til for denne Historie, kan jeg dog ikke tillade, at den forlænges. De skal hente Claudine i Kraft af Deres Myndighed som hendes Formynder. Alle mine Forholdsregler er trufne, og Ingen her veed Noget om, hvad der foregaaer; Pigen, som saae hende gaa igaar, har jeg sendt hjem til hendes Landsby paa en Maaned, saa der kan ingen Sladder komme ud; vor Rejse forklarer vi ved, at vi skal kjøbe Udstyr."

„Ah! vi rejser altsaa sammen?"

„Ja, jeg følger med; jeg ønsker ikke, at De skal være alene der."

Han fattede Bebrejdelsen: — „Jeg har ladet mig tage ved Næsen, det er sandt, men det skal ogsaa være sidste Gang."

„Ja, idag er De opbragt paa hende, men det varer ikke ved. Jeg kjender Mændene, og hvis jeg ikke er med, lader De Dem tage ved Næsen endnu engang af den Tøjte. Vi rejser imorgen."

Hr. Haget svarede ikke. I det Døgn, der fulgte efter denne Samtale, var han et Bytte for en usigelig Forvirring, paa eengang glad ved Tanken om denne Rejse, der igjen skulde bringe ham til det forgudede Paris, og bange ved Udsigten til den betænkelige Kamp, der ventede ham der, og han havde formelig Feber ved dette pludselige Lune af Skjæbnen, der paa eengang havde gjort hans hidtil saa ensformige Liv til en Bold for romantiske Eventyr.

Fortsættes.

Højt til Vejrs.

Af Sophus Bauditz.

Bjergene glødede i Morgensol,
Skyggen drog sig tilbage;
Det var paa Grændsen af vælsk Tyrol
— De skjønne vælske Dage.

Højt over alle et Fjeld der laa,
Issen af Sne var krandset.
„Der maa vi op!" Jeg trængte paa,
Men blev af min Fører standset.

„Hvad vil De, gode Herre, paa Bjergtoppen der?
Forlanger De en Udsigt, der er bedre end her?
De øjner hele Dalen med den blaahvide Elv
Og tre og tyve Kirker, De kan tælle dem selv.

„Der nede, bag Kastanierne, har jeg min egen Gaard,
Og der, hvor Korset ensomt paa Fjeldskrænten staaer,
Der sloges vi Tyrolere engang for vort Land
Og lærte de Fremmede, hvordan man holder Stand.

„Men oppe paa Toppen, der seer De kun Lidt,
Skjellene forvisker, og det Hele bliver Eet;
Det Grønne og det Blaa er den samme Kouleur,
Det er, som alle Farver forsvinder og dør.

„Hvad der ellers synes stort for et Menneskes Blik,
Det drukner eller viser sig højst som en Prik;
For oven har man Himlen, men den er ogsaa her,
Og jeg tænker i Grunden, vi er den lige nær."

Højere steg den gyldne Sol,
Vi gik langsomt tilbage.
Det var paa Grændsen af vælsk Tyrol
— De skjønne vælske Dage.

Men siden har jeg saa mangen Gang
Tænkt paa den gamle Fører,
Og stundom endog hans Stemmes Klang
I stille Timer jeg hører.

Naar Somme dristigt, men fornemt koldt
Uden Pardon vil kræve,
At fuglefrit, som en Gud, man stolt
Bør over Alt sig hæve;

Sætte sig selv paa en Bjergetop
Højt over Landet og Byen,
Og lære, at det, hvortil man saae op,
Er smaat, betragtet fra Skyen.

Og naar en saadan fortørret Doktrin,
Der smager af Støv paa Reoler,
Serveres som Livets ædle Vin:
Saa holder jeg med min Tyroler.

Det lyder jo kjønt, at en Verdensidee
Til Bjergetoppen kan bære,
Men, ak! Der ligger den evige Sne,
Der bliver saa koldt at være.

Saa højt vil i Livet jeg nødig staa,
At jeg maa se Grændserne slettes,
At Rødt og Hvidt flyder ud i det Blaa,
Hvoraf mit Øje mættes;

At Dalen, der rummer mit Hjem og Alt,
Kun gjennem Taage jeg øjner,
Og Korset, der melder om dem, som faldt,
Ikke længer sig højner.

Heller mit snævert begrændsede Syn,
Der tager for Flod en Kilde,
End det Panorama fra Fjeldets Bryn,
Der gjør det Store saa lille!

— Engang, i min sidste Stund, jeg maaske
Staaer som paa Bjergets Tinde,
Og da maa det bristende Blik vel se
Alt der nede forsvinde.

Da vejres det bort som flygtigt Skum,
Der sluges af Bølgevrimlen,
Da ligger forneden kun et Rum,
Og ovenover kun Himlen.

Men der, jeg tænker, skærpes vort Blik,
Det vinder i Styrke der oppe,
Saa Alt, hvad i Livet Værd der fik,
Kan sees fra de øverste Toppe.

Dr. Alex. Thorsøe: Den danske Stats Historie fra 1814 til 1848.

(C. A. Reitzels og Otto B. Wroblewskys Forlag.)

Forfatteren af nærværende Fremstilling af Danmarks politiske Historie siden Adskillelsen fra Norge har, som det vistnok vil være de fleste af vore Læsere bekjendt, allerede tidligere beskjæftiget sig med vort Fædrelands Historie i dette Aarhundrede, og der foreligger fra hans Haand et ældre Arbejde, der, da det omfatter Tidsrummet fra 1800 til 1814, forsaavidt kan siges at danne en Indledning til det foreliggende Værk. Der er imidlertid adskillige indre Forskjelligheder mellem dem, der tilstrækkeligt tydeligt vise, at de ikke ere udarbejdede efter samme Plan eller med samme Formaal for Øje. I den danske Stats Historie fra 1814—48 er navnlig Forfatteren i langt højere Grad gaaet tilbunds i Stoffet og har i den Anledning ikke indskrænket sig til at benytte alene det rige Materiale af de lettere tilgængelige trykte Kilder, men har tillige vidst ad andre Veje at skaffe sig værdifulde Oplysninger, t. Ex. fra Udenrigsministeriet, hvorved hans Arbejde har faaet en anden Karakter og forøget Betydning for den historiske Litteratur. Det vil erindres, at „Nær og Fjern" i Begyndelsen af indeværende Aar indeholdt en Artikel af Hr. Thorsøe, hvori der meddeltes nye Bidrag til det danske Arvefølgespørgsmaals Historie. Vi ville tillade os at henvise til denne Artikel, der ordret er laant fra Forfatterens foreliggende Bog, som et Bevis paa, at denne indeholder adskillige hidtil ukjendte Bidrag til vort Fædrelands nyeste Historie og at Forfatteren er istand til at behandle Stoffet paa en klar og tiltalende Maade.

Historikeren, der sysler med Nutidens Historie, er ganske vist i nogle Henseender heldigere stillet end den Forsker, der har sat sig til Opgave at granske Forhold og Tilstande fra en længst svunden Tid. Medens denne saaledes ofte er henvist til tørre og ufuldkomne annalistiske Optegnelser, hvis Lakuner han maa udfylde ved mer eller mindre velbegrundede Hypotheser, og medens Kjendskabet selv til vigtige Begivenheder undertiden kun skyldes en enkelt tilfældigvis i en hel anden Sammenhæng indløben Bemærkning, hvis Tydning maaske endda er tvivlsom og som derfor vendes og drejes saalænge, indtil man har faaet de mest uensartede Resultater ud deraf, saa har ganske vist Nutidshistorikeren Fordelen af et rigeligt Materiale, og da han kan øse af flere forskjellige Kilder og gjøre sig bekjendt med de forskjellige Standpunkters Fremstilling af den samme Kjendsgjerning, er han ikke saaledes prisgiven den tilfældige Kilde, som den lunefulde Tid har sparet. Men derfor kan Arbejdet naturligvis ingenlunde siges at være lettere; Vanskeligheden ligger blot paa et andet Punkt, og Opgaven bliver derved en anden. Blandt den uhyre Stofmasse, som Dagblade, Tidsskrifter, politiske Piecer, Livserindringer, Brevsamlinger o. s. v., o. s. v. have opdynget, er det nemlig ofte forbundet med store Vanskeligheder at gjøre det passende Udvalg og at lade de forskjellige Begivenheder træde frem i det rette Relief efter deres Værd og Betydning for den rigtige Forstaaelse af Tidens Historie uden Hensyn til Forfatterens personlige Sympathier, der ere saa meget vanskeligere at holde borte, som de skildrede Begivenheder gribe direkte ind i Nutidens politiske Liv.

Ingen, der har gjennemlæst Hr. Thorsøes Bog, vil kunne beskylde ham for Partiskhed i sin Fremstilling, tvertimod

forekommer den Objektivitet og Ædruelighed, hvormed han seer paa Forholdene, os at være i høj Grad paaskjønnelsesværdig; thi der hører en ikke ringe Selvfornægtelse til ved Behandlingen af saadanne Emner som f. Ex. det slesvigholstenske eller det skandinaviske Spørgsmaal at lade Begivenhederne selv tale uden at lægge sine personlige Anskuelser med i Vægtskaalen. Derimod forekommer det os ganske vist, at Forfatteren ikke paa alle Punkter har forstaaet tilstrækkeligt at begrændse sit Stof, saa at han i sin Iver for at faae frembraget alle de Momenter, der kunne have Betydning for den politiske Udviklingshistorie, er bleven for bred paa Steder, hvor en mere skizzemæssig Behandling havde været at foretrække. Vi skulle exempelvis nævne Forhandlingerne i Stænderforsamlingerne. At give en Fremstilling af disse, der paa den ene Side ikke er noget simpelt Referat af Stændertidenden og paa den anden Side dog giver et nogenlunde fyldigt Billede af Forhold, Stemninger og Personligheder, er naturligvis ingenlunde nogen let Opgave. Da nu tilmed de samme Regjeringsforslag gaa igjen fra den ene Stænderforsamling til den anden, kan let Fremstillingen af disse temmelig ensartede Forhandlinger blive noget trættende, naar der ikke anvendes en noget rigeligere Beskæring. Hvis vi maa bruge en Sammenligning, vilde vi betegne Hr. Thorsøes Arbejde som et korrekt, paalideligt og i alle Henseender samvittighedsfuldt udført Billede, i hvilket visse Enkeltheder ere behandlede lidt for prikket og som i det Hele taget lader Noget tilbage at ønske i Retning af Kolorit. Forfatteren har saaledes i Reglen ikke indladt sig paa en dybere Karakteristik af de optrædende Personligheder, og naar han har følt, at en saadan udfordredes, har han ofte foretrukket at lade Andre tale for sig. Saaledes har han for at nævne et Exempel benyttet en af Overskou i sin Tid forfattet, forøvrigt meget morsom Karakteristik af Frederik VI.s Personlighed og Ejendommeligheder. Ligeledes har han i Reglen holdt sig borte fra den politiske Anekdote eller andre saadanne Smaatræk, hvorved dog ikke sjeldent en Situation kan illustreres paa en meget træffende Maade. Det er maaske en vis Frygt for at frembringe en falsk Effekt, der har holdt Forfatteren tilbage; men naar Begivenhederne selv medbringe Effektmidlerne, er der dog neppe nogen Grund til at udelade dem eller forringe deres Virkning. Saaledes kommer den berømte, paa spændende Situationer saa rige slesvigske Stændersession 1842, da P. Hiort Lorenzen første Gang talte Dansk i Stændersalen, ikke ganske til sin Ret, fordi Forfatteren ikke har villet anvende de mange Træk, som Lorenzens egne Referater af disse Møder indeholde. Naar Forfatteren ved Forhandlingerne om Mærket „dansk Ejendom" lader Gülich sige: „Bort med Trældommens Mærke!", saa synes det os i dette Tilfælde ligefrem uheldigt, ikke at referere den ivrige Slesvigholsteners Ord, saaledes som de lød: „Fort mit dem Stempel der Knechtschaft!", dels fordi denne Ytring, der, som Laurids Skau har sagt, blev den egenlige „Brandfakkel" i Debatten, er langt mere karakteristisk paa Tydsk, og dels fordi den i denne Form næsten blev et af Tidens „bevingede" Ord. Under saadanne Omstændigheder opnaaer man kun ved en Oversættelse at træde det historiske Udtryk fladt. Det havde ogsaa givet et bedre Billede af Situationen, hvis Forfatteren havde ladet Slesvigholstenerne forlange Lorenzen kastet paa Døren med Raabene: „Heraus, heraus!" end med det danske: „Ud med ham!" Ganske vist meddeles der i en Anmærkning Lorenzens Beretning om Mødet den 16. November; men det havde utvivlsomt været at foretrække, om de her givne Træk vare blevne indarbejdede i selve Texten.*)

Vi have ikke ved disse Bemærkninger villet fremsætte nogen væsenlig Anke mod Hr. Thorsøes Arbejde, hvis Værdi for Fædrelandets Historie i dette Aarhundrede vi allerede have fremhævet og fremdeles skulle være villige til at anerkjende. Det maa desuden ogsaa i denne Henseende bemærkes, at Forfatteren har arbejdet paa første Haand, da dette Afsnit af vor Historie ingensinde før er blevet gjort til Gjenstand for en indgaaende Fremstilling, saa at Valget og den rette Begrændsning af Stoffet har frembudt endnu større Vanskeligheder, end om der ved en tidligere Behandling af den uopdyrkede Jord var ryddet nogle Sten af Agren. Et Afsnit, der i mange Henseender synes at frembyde betydelige Vanskeligheder for en Fremstilling, der skal være let overskuelig uden dog at lade noget væsenlig Moment ude af Betragtningen, er Tidsrummet umiddelbart efter Kielerfreden; men Tilbageblikket paa Begivenhederne i Aarhundredets Begyndelse, Skildringen af Forholdene i de to ved Freden adskilte Riger og Afviklingen af de gjennem den lange Forening indviklede Forhold, Fremstillingen endelig af Danmarks almindelige politiske Stilling udadtil under den i Europa herskende Reaktionsstrømning og indadtil under de fortvivlede finansielle Forhold er særdeles vellykket. Saavidt vides have vi ogsaa her for første Gang i vor Litteratur faaet en fyldig Fremstilling af Begivenhederne i Norge 1814, der sikkert vil læses med Interesse; thi skjøndt Norge allerede har en hel Litteratur vedrørende dette i den norske Historie saa mærkværdige Aar, tør denne neppe ansees for synderlig bekjendt her i Danmark. En Specialitet for Forfatteren er hans nøje Kjendskab til Kongehusets Historie, og paa adskillige Punkter maa der have staaet Kilder til hans Raadighed, som ikke ere almindelig tilgængelige. Vi skulle i denne Henseende fremhæve den interessante Biografi af vor nuværende Konges Fader, ved hvis Giftermaal med Christian VII.s Søsterdatter den beckske Sidelinie af det oldenborgske Kongehus atter knyttedes til sit oprindelige Hjemland. Hertug Vilhelm af Glücksborg (1825 havde Frederik VI. skjænket ham dette Slot med Ret for sig og sine Efterkommere til at føre Navn derefter) anvendtes af den danske Regjering i forskjellige betroede Stillinger baade som Militair og Diplomat, for hvilke vi ikke her nærmere kunne gjøre rede; men at han har været en intelligent og kritisk Iagttager, fremgaaer noksom af de Citater, hentede fra Hertugens egenhændige Optegnelser, som Forfatteren meddeler. Det fremgaaer saaledes af disse, at Hertug Vilhelm har forstaaet at gjennemskue Forholdene paa Wienerkongressen, hvortil han var bleven sendt forud for Frederik VI. Han erklærer det saaledes for sin Anskuelse, at Europa snart igjen vil rystes af Revolutioner, og at da „de Herskere, hvis Troner ville komme til at vakle, kunne tilskrive deres egen Fordærvelse Skylden, hvis de falde som Offer" — mærkelige Ord, som ganske vist vidne om et overordnet Syn, og særligt mærkelige, fordi de skrive sig fra en fyrstelig Person, der hver Dag fra første Haand indaandede den af Reaktionens og den

*) Vi skulle i Anledning af P. Hiort Lorenzen gjøre opmærksom paa, at Forfatteren paa et andet Sted retter en Fejl, der har gjort sig gjældende i tidligere Fremstillinger af denne Danskhedens modige Forkæmper. Det har nemlig været antaget, at L. var af tydsk Æt, men Forfatteren paaviser vidtløftigt ved at følge Slægten tilbage, at han baade paa fædrene og mødrene Side er af rent dansk Blod.

hellige Alliances Principer gjennemsyrede Luft paa Wiener-kongressen.

Naar Hr. Thorsøe i Slutningen af sin Fortale tilkjendegiver, at han agter at fortsætte sit Værk med en Fremstilling af Danmarks nyeste Historie fra 1848 til 1855, saa kunne vi ikke andet end glæde os over denne hans Beslutning, fordi hans hidtidige Virksomhed som historisk Forfatter har godtgjort, at han med omfattende Kundskaber og historisk Omdømme forbinder en Egenskab, uden hvilken hine andre Kapaciteter blive betydningsløse, nemlig en redelig Villie til at se objektivt og uhildet paa Fænomenerne, vel vidende, at det er Historikerens Pligt at fremdrage „ikke blot Sandheden og intet Andet end Sandheden, men ogsaa hele Sandheden."

Theatrene

Det kgl. Theaters Gjenoptagelse af „Faust" med to Debutanter havde i Mandags fyldt Huset med et Publikum, der ligesaa meget droges dertil af sin Kjærlighed til denne Nutidens betydeligste Opera, der altid burde holdes paa Repertoiret, som af Interesse for de optrædende nye Kræfter. Da man forud er sikker paa, at Orkestret og Koret staaer i Højde med Opgaven, vil der altid være et stort musikalsk Udbytte at hente ved at overvære en Opførelse af „Faust", selv om betydelige Partier ikke komme til deres Ret, saaledes som Tilfældet var i Mandags. Hr. Nyrops Faust gjør kun Fyldest, hvad den dramatiske Udførelse angaaer, og Debutanten Hr. Aage Fos havde ogsaa sit svage Punkt i den musikalske Del af Rollen; vel er hans Stemme blød og behagelig, men Partiet ligger for dybt for den, selv i den nuværende omsatte Form, under hvilken navnlig Ensemblenumrene slet ikke kom til deres Ret. Han syntes at have et ret heldigt Theaterydre og bevægede sig med en Sikkerhed, der dog mere mindede om en ydre Efterligning af Forgængeren end om indre Harmoni mellem hans Personlighed og Rollen. Som Siebel debuterede Frk. Rosenstand, en højst tiltalende, om end noget lille Fremtoning med en frisk, klar Røst, musikalsk Herredømme over den og en særdeles tydelig Pronunciation.

Brogede Blade

Den arithmetiske Gaade

i forrige Nummer er løst rigtig af x x i Svendborg, *a*, Skjævben, Tøge Fejlsen, C. S. i Flensborg, Holger Danske og 8. Opløsningen er

3160,

idet Formlen for Beregningen — der ogsaa gjælder, naar man vil vide f. Ex. hvor mange Haandtryk der gives til Velbekomme efter Bordet — er

$$\frac{n \,.\, (n-1)}{2}$$

hvor n betyder Antallet af Personer, altsaa i dette Tilfælde

$$\frac{80 \,.\, (80-1)}{2} = 40 \,.\, 79 = 3160.$$

Flere Opløsere have indsendt versificerede Besvarelser, af hvilke vi hidsætte følgende af x x i Svendborg:

Firsindstyve Svende flinke
Sade ved den glade Fest,
Firsindstyve Svende klinke
Hver eengang med hver en Gjæst:
Bægerklang lød paa Minuten,
Hvormed Alle var tilfreds;
Thi af Klink var i Saluten
Trende Tusind, Hundred' Treds.

* * *

En engelsk Dame, som fandt stort Behag i at spille paa Mundharmonika, blev for kort Tid siden fuldstændig lam i Tungen, og man kunde ikke finde nogen anden Aarsag dertil end Harmonikaspillet. Efter den Tid have de Handlende i England, som føre Mundharmonikaer paa Lager, havt meget at bestille, og man skal nu ikke træffe mange velordnede Huse, hvor Manden ikke har anskaffet sig et saadant Instrument til Adspredelse for sin Hustru. Det fortæller idetmindste et engelsk Blad.

* * *

Indfald og Udfald.

Længselen er vor Sjæls ubevidste Attraa efter Overensstemmelse mellem vor Skjæbne og vor Fantasi.

To Halvdele, men ikke to Halvheder udgjøre et Hele.

Bitre Sandheder er de, som vi maa høre, slaaende Sandheder de, som vi selv sige.

Betegnelsen „usselt Mammon" er i Ordets egenlige Betydning et fremmed Ord; om vore egne Penge bruge vi det aldrig.

I velgjørende Øjemed samles der for Tiden saameget. Hvorfor samler vi ikke os selv? Det vilde være velgjørende.

Hvo som vil hjælpe Andre, maa ikke springe saa hurtigt op, at han træder dem paa Fødderne.

Naar man ikke blander lidt Hjerteblod i det Blæk, man skriver Breve med, tørrer det ind.

Hver Tid og hvert Folk har sin Tankeatmosfære. Hvad der skal være forstaaeligt og virkningsfuldt, maa være født indenfor denne. Denne Nødvendighed rejser Skranker for al Originalitet, med Undtagelse af — Vanvidets.

Den, der stjæler en Vittighed, bør vide, hvorledes den skal præsenteres. En Hestetyv maa kunne ride.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Avertissementer.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 357.** **Den 4. Maj 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Mozarts Requiem.

Aaret 1791, Mozarts sidste Leveaar, betegner navnlig for sin sidste Halvdels Vedkommende Kulminationen af en alsidig Begavelses utrolig lette Produktivitet. Fra Juli til December Maaned i dette Aar foreligger der fra Mozarts Haand de to Operaer „Tryllefløjten" og „Titus" foruden Requiem. Det var, som om Følelsen af hans nær forestaaende Død havde anspændt hans Kræfter til en fordoblet Virksomhed i Aarets sex sidste Maaneder. Han arbejdede endnu om Sommeren paa „Tryllefløjten", da han modtog et anonymt Brev, der bestilte en Dødsmesse hos ham og bad ham bestemme Honoraret derfor og Tiden for dens Aflevering. Da han ikke plejede at tage nogen Bestemmelse uden at høre sin Hustrus Mening, fortalte han denne Brevets Indhold og ytrede tillige Ønsket om engang at forsøge sig i Kirkemusikens højere pathetiske Stil, der altid havde været hans Yndlingsstudium. Hans Hustru raadede ham til at tage imod Bestillingen, og Mozart skrev tilbage, at han vilde komponere et Requiem mod et nærmere bestemt Honorar. Tiden for dets Fuldendelse kunde han ikke bestemt fastsætte, men han ønskede at vide det Sted, hvor Værket skulde afleveres. Nogen Tid efter kom et Bud med det fastsatte Honorar og tillige med Løfte om en betydelig Forhøjelse deraf, naar Partituret blev færdigt, da Mozarts Fordringer havde været for beskedne. Forøvrigt kunde han arbejde efter Forgodtbefindende, men skulde dog ikke gjøre sig nogen Ulejlighed med at erfare Navnet paa Bestilleren, da dette vilde være ganske ørkesløst. Kort herefter modtog Mozart det ærefulde og fordelagtige Hverv at komponere Operaen «La Clemenza di Tito» i Anledning af Kejser Leopolds Kroning i Prag. Da han for at begive sig herhen just vilde til at stige ind i Rejsevognen, kom det nævnte Sendebud til og mindede om Dødsmessen. Mozart undskyldte sig og lovede strax at tage fat paa den ved sin Hjemkomst.

Saaledes forholder det Faktiske sig med Hensyn til Tilblivelsen af Requiem, saaledes som Fremstillingen findes i Nissens*) Biografi af Mozart, sandsynligvis efter Meddelelse fra Mozarts Enke, der senere blev gift med Nissen. Bestræbelsen efter at give denne tørre Bog, rig paa Materiale, men uordnet og ubehandlet, nogen romantisk Tiltrækning har vel ført Forfatteren, der udmærkede sig mere ved Samlerflid end ved kritisk Sands, til at understrege det Hemmelighedsfulde i denne Bestilling, det Anonyme i Overdragelsen af Hvervet, den gjentagne Paamindelse om at paabegynde Messen for de Døde, saa at det faaer Udseende af, at Sendebudet var et overnaturligt Væsen, der meddelte Mozart et Hverv fra den anden Verden og mindede ham om at skynde sig, da hans Timer vare talte. Uagtet der er den relative Sandhed heri, at Mozart under Udarbejdelsen af sin Svanesang havde en med stedse voxende Kraft stigende Fornemmelse af, at det var hans eget Requiem, han komponerede paa, saa er det dog forlængst godtgjort og har heller ikke været skjult for Mozarts Hustru (og derigjennem heller ikke for Nissen), at Be-

*) Georg Nicolai Nissen, f. 1761, dansk Etatsraad og ansat ved den danske Legation i Wien, en halv Snes Aar Censor for Aviserne i Kjøbenhavn, hvor han boede tilligemed Mozarts Enke.

stilleren var den østerrigske Greve Walsegg eller Waldsee, Sendebudet hans Forvalter Leutgeb, og at Anledningen til denne Bestilling var den, at Grevens Gemalinde var død og at den musikelskende, men tillige forfængelige Adelsmand ønskede et nyt Arbejde som Dødsmesse, der i en snever Vending maaske kunde faae Udseende af at være komponeret af Greven selv, der ivrigt gav sig af med musikalske Arbejder. Det er endvidere mere end tvivlsomt, om Mozart selv virkelig skulde have været uvidende om Bestillerens Navn, selv om der neppe foreligger nogen positiv Kjendsgjerning, der affræfter Paalideligheden i Meddelelsen om, at Bestillingen oprindelig var skeet anonymt.

I Løbet af 18 Dage blev „Titus" komponeret. Den 6. September blev den opført i Anledning af Kroningshøjtideligheðerne. Indtrykket af Operaen blev forvisket, der var ved den festlige Lejlighed saa meget Andet at tage Vare paa. Efter sin Hjemkomst til Wien lagde Mozart da sidste Haand paa „Tryllefløjten", der blev opført den 30. September. Efter denne Dag kunde han udelukkende hellige Requiem sin Opmærksomhed, og uagtet hans Sundhed var betænkeligt rystet allerede Maaneder forinden og uagtet hans Sygdom ikke standsede med sine Fremskridt, arbejdede han dog i Oktober Maaned med en Iver og Interesse som ingensinde tidligere. De Tilfælde af Besvimelser, som allerede havde plaget ham, da han var beskjæftiget med „Tryllefløjten", indfandt sig atter uden at Mozart derved lod sig afholde fra at arbejde, rastløst og uden Standsning; hvor Dagen ikke slog til, toges Natten til Hjælp. Hans Hustru, der blev ængstelig over hans Tilstand, uden derfor at ane, at Enden var saa nær, søgte at adsprede ham og ledsagede ham ofte paa de smukke Efteraarsdage ud i Prateren. Det var ved disse Lejligheder, at den livsglade Mozart overvældedes af et usædvanligt Tungsind og flere Gange udbrød, at han skrev sit Requiem over sig selv. „Man har givet mig Gift", sagde han ofte. En Læge blev tilkaldt og raadede til at lægge det farlige Partitur til Side, et Raad, som Mozart vel fulgte, men kun for at blive endnu tungsindigere; han følte, at dette Offer ikke kunde redde ham. Den uhørte Lykke, som „Tryllefløjten" gjorde og som en Tid satte hele Wien i Bevægelse, skaffede ham imidlertid en Glæde, der for en Tid kunde sprede hans mørke Tanker, og nogen Tids tvungen Ro bragte ham endog nogen Lindring. Den 15. November følte han sig saaledes saa vel, at han komponerede en lille Kantate for Frimurerne, og nu forlangte han indtrængende Partituret til Requiem tilbage. Neppe havde han imidlertid lagt Haand herpaa, før saavel hans legemlige som hans aandelige Lidelser indfandt sig med fordoblet Magt, og alt Haab om at redde hans Liv var snart ude. Medens Mozart saaledes laa paa sin Dødsseng med opsvulmede Lemmer og lammet af en slaglignende Ubevægelighed — Lægerne erklærede hans Sygdom for Hjernebetændelse — strømmede endelig Verdens Anerkjendelse ind til den i sit hele Liv ilde medhandlede Tonedigter. Man bragte ham der hans Udnævnelse til Kapelmester i St. Stefanskirken, og fra de første Theatre i Tydskland, der havde erfaret „Tryllefløjtens" Succes, indløb der de fordelagtigste Bestillinger. I Glæden herover følte dog Mozart tydeligt, at Verdens Anerkjendelse af ham nu var kommen for sent. Udelukkende til det Sidste var han optaget af Requiem, og levnede Sygdommen ham blot nogen Ro, arbejdede han paa det; Partituret laa opslaaet paa hans Seng. Endnu Dødsdagen den 5. December, eller rettere Dagen før, havde han selv deltaget i Udførelsen af Lacrymosa, hvor han sang Altstemmen. Efter Mozarts Død fandt Enken hovedsagelig kun Gjæld, ikke engang Penge nok til at kjøbe et Stykke Jord paa Kirkegaarden til den udødelige Kunstners Legeme. Mozart blev derfor paa en regnfuld og trist Dag, kun fulgt af nogle ganske Faa, jordet i en fælles Fattiggrav. Nogle Fremmede ønskede i 1808 at kjende hans Gravsted. Man kunde da ikke angive det. Fællesgraven blev fra Tid til anden tømt, og andre Døde havde taget Mozarts sidste Hvileplads i Besiddelse!

Det fremgaaer indirekte af det Ovenstaaende, at Requiem ved Mozarts Død ikke forelaa fuldendt. Hvor Meget eller hvor Lidet der manglede i Fuldendelsen, har senere været Gjenstand for megen Strid, og meget Blæk er flydt i den Anledning. Fuldførelsen blev overdraget Mozarts Elev og hengivne Ven Süßmayr, dengang knap 25 Aar gammel. Süßmayr havde staaet Mozart aandeligt nær, havde paa engang været hans Kopist og Medarbejder, som saadan f. Ex. komponeret enkelte Ting i Titus, og var i det Hele taget mere end nogen Anden indviet i Mozarts musikalske Tænkemaade. At han var en Kunstner af virkeligt Talent, sees bl. A. af enkelte Operaer, som han noget senere komponerede som Kapelmester i Wien, men en tidlig Død gjorde Ende paa hans lovende kunstneriske Løbebane. Trods sit ubekjendte Navn var altsaa Süßmayr dog den, der i Komponistens Aand kunde fuldføre det sidste store Monument, Mozarts Geni skabte, men som Døden hindrede ham i at fuldføre. Det laa imidlertid i Enkens Interesse, der uden Midler skulde sørge for sit og sine to Sønners Ophold, at holde det saavidt som muligt hen, at Requiem ikke var fuldført af Mozart selv. Dette lykkedes vel ikke ligestrax. Ved nogle Opførelser af Værket i Wien, Prag og München vidste de Udførende meget godt, hvad der var Mozarts og hvad Süßmayrs, og Enken maatte døje mange Besværligheder med Bestilleren af Requiem, Greve Walsegg, der endog truede med Proces. Men i Løbet af de følgende tredive Aar var Süßmayrs Medarbejderskab dog saa omtrent gaaet i Forglemmelse, Stykket kaldtes overalt Mozarts Requiem uden Indskrænkning, og Titelbladene paa de forskjellige Udgaver indeholdt heller ikke Andet. Da kom i Aaret 1825 i Musikbladet „Cæcilia", redigeret af den bekjendte Musikskribent Gotfr. Weber, Offentliggjørelsen af Süßmayrs Brev af 1800 til Firmaet Breitkopf & Härtel i Leipzig. Han meddeler heri disse Musikforlæggere, der ønskede at vide bestemt Besked om Forfatterforholdet, at Mozarts ufuldendte Partitur var blevet overdraget ham til Fuldførelse, efter at Enken forgjæves havde henvendt sig til Andre desangaaende. Forfatterforholdet angiver han saaledes, at medens hans Virksomhed i det Hele taget kan spores overalt i Værket, navnlig med Hensyn til Instrumentationen m. m. af hvad Mozart selv havde komponeret, men kun nedskrevet med Sangstemmerne og chifreret Bas, saa var specielt en Del af Lacrymosa samt hele Sanctus, Benedictus og Agnus dei „ganz neu von mir verfertiget". Som rimeligt var, vakte dette Brev den største Opmærksomhed og affødte en hel polemisk Litteratur, hvis Dønninger endnu af og til mærkes. Redakteuren af „Cæcilia", Gotfr. Weber, slog sig ikke til Taals med denne Süßmayrs egen Angivelse, men for at komme efter den fulde Sandhed opfordrede han

Alle, der kunde meddele Oplysninger om Forfatterforholdet, til at tage Ordet. En stor Mængde Penne sattes i den Anledning i Bevægelse, men med Undtagelse af, hvad Mozarts Ven og Samtidige, den bekjendte Abbed Stadler, meddelte, medførte Størsteparten af den store Vidneførsel i Sagen om Requiem, der efterhaanden blev et brændende Spørgsmaal, kun Konfusion. Efter Vedkommendes eget Partistandpunkt i Sagen bleve de indhentede Oplysninger gjorte til Gjenstand for Misforstaaelser, Fordrejelser, vilkaarlige Sammenstillinger, som langt mere bleve et Udtryk for Partigængernes Forgodtbefindende og prokuratormæssig Skarpsindighed end virkelig oplysende. Da Højesteret manglede i denne litteraire Proces, fældede Enhver Dommen for sit Vedkommende med en Mangfoldighed i Resultatet, der strækker sig fra yderste Venstre med Gotfr. Weber i Spidsen, som „af indre æsthetiske Grunde" ganske frakjender Mozart Forfatterskabet til vigtige Afsnit af Værket og gaaer her videre, end Süßmayrs Brev berettiger til, indtil yderste Højre med Marx og Russeren Oulibicheff, som ligeledes tildels „af indre Grunde" komme til det Resultat, at det Ene er og det Andet maa være af Mozart og at Süßmayr saaledes maa have gjort sig skyldig i et litterairt Falsum. Det sees let af de forskjellige Indlæg i denne store Strid, at de simple, nøgterne Kjendsgjerninger spillede en underordnet Rolle, Forfatternes Fantasi en desto større, og navnlig er det paafaldende, hvor liden virkelig Vægt der lægges paa Süßmayrs egen klare og bestemte Angivelse, som man intet Positivt har at stille op imod, ja som snarest bestyrkes af, hvad der paa anden Maade er kommet frem. Støttet paa Fakta og paa dem alene, især som de fremgaa af Abbed Stadlers Meddelelser, afgjør Mozarts berømte Biograf Otto Jahn Sagen paa en Maade, som vinder i indre Sandsynlighed ved hans uinteresserede og omhyggelige Behandling. Det fremgaaer heraf, at medens de to første Tredjedele af Requiem kan tilskrives Mozart, er Süßmayr i Hovedsagen Mesteren for de sidste Afsnit. Fuldstændig færdige fra Mozarts Haand i Partitur foreligge nemlig kun de to første Afdelinger: Requiem og Kyrie. For en Del af Resten findes der da Mozarts Udkast med Optegnelse af Sangstemmen med chifreret Bas, for Instrumenternes Vedkommende tillige Motiverne antydede baade ved Ritornellerne og hvor de særligt fremtræde i Akkompagnementet. For følgende Afsnits Vedkommende, nemlig Sanctus, Benedictus og Agnus dei, findes derimod intet Partituranlæg fra Mozarts Haand og det Samme gjælder om en Del af Lacrymosa, hvor Mozarts Udkast standser med det andet Vers qua resurget ex favilla. Imod Süßmayrs bestemte Angivelser, at disse Huller i Partituret ere blevne udfyldte af ham, mangler der ganske positive Grunde; saalænge disse ikke ere tilvejebragte, maa man anse ham for Komponist af de anførte Afdelinger. Noget Andet er, at man vel kan tro paa, at han dog ved sin hyppige Omgang med Mozart kan have levet sig ind i dennes Tænkemaade og vel endog benyttet Strofer eller Motiver, der virkelig stamme fra Mozart. Men noget Andet end Formodninger og Gisninger i denne Henseende har man ikke.

Mozarts Requiem er vel det Betydeligste af hvad han har komponeret af Kirkemusik, men ikke det Eneste. Over 30 ere hans Arbejder for Kirken, Messer, Litanier, Offertorier, Motetter, Hymner og Kantater. Størstedelen heraf, men ikke det Bedste deriblandt, stammer fra hans Ophold i Salzburg hos Erkebiskoppen, hvor han i sin Kompositionsmaade med den ham særegne Lethed maatte føje sig efter den der gjældende Mening og Smagsretning. I Almindelighed stilles Mozart ikke højt som Kirkekomponist, ja man har endog villet tillægge ham en vis letsindig Holdning ligeoverfor Kirkemusiken. Bekjendt er i denne Henseende, hvad en mindre paalidelig Tradition fortæller, at han skal have udtalt som sin Mening om sig selv, at han kun var skabt for Operaen, men bød man ham 100 Louisdorer, saa kom der strax en Messe. Paa den anden Side maa det heller ikke glemmes, at Studiet af navnlig Händels Kirkemusik hørte til hans Yndlingsbeskjæftigelser, et Studium, som just hans Requiem bærer mange Spor af, og at han ikke blot saae det æsthetisk Store hos sine Forbilleder, men tillige som god Katholik paa sin religieuse Følelses Bekostning meget vel følte Protestantismens nøgterne Aandepust igjennem Bachs og Händels Værker. Herom har man flere karakteristiske Udtalelser fra hans Mund.

Mozart fandt Kirkemusiken ligesom Operaen i faste, bestemte Former, væsenlig dannede af den neapolitanske Skole. Vi have tidligere lært Heinrich Schütz at kjende som en af den nye Retnings første Mænd i Tydskland. Vendepunktet var Benyttelsen af den frie og selvstændige Melodi, som i og for sig fik sin egen Betydning, uden Sammenhæng med den harmoniske eller kontrapunktiske Behandling. Det var fra Operaen og Kantaten, at Melodien saaledes efterhaanden havde banet sig Vej til Kirken, hvortil Smagen for Sangvirtuoserne ogsaa skaffede sig Indgang. Anderledes forholdt det sig med den gamle Kirkemusik, saaledes som den især formede sig under den romerske Skole med Palæstrina som første Mønster. Det, der meddeler denne Skoles Frembringelser deres simple Storhed, er netop Udelukkelsen af Melodien. Det firstemmige Sangkor opfattes her som en sluttet Masse, som et organisk, udeleligt Hele, hvori de enkelte Led gaa op, næsten smelte sammen, og hvor intet af dem gjør sig fortrinsvis gjældende. Man har træffende sammenlignet Virkningen af denne Musik med Havets. Uafladeligt gaa her Tonebølgerne frem og tilbage med et vexlende Liv og skiftende Farvenuancer. Fra Stilheden i den fredelige Hvile med de lange, ensformige Flader gaaer det med hurtig Vexlen over i de oprørte, voldsomme Bevægelser, Billedet paa det Store og det Ophøjede. Saasnart her en Hovedmelodi fremtræder, saasnart et enkelt Led fremhæves i denne organiske, uskillelige Helhed, brydes det Skolen betingende Princip, selv om ogsaa de ledsagende Stemmer ved en fri Stemmeføring beholde en vis Grad af Selvstændighed. Det var især Benyttelsen af Instrumentalmusiken, der gjorde Overgangen let fra denne gamle, kontrapunktiske Stil. Tidligere havde man af Instrumenter kun brugt Orgel og Basuner, men kun for at forstærke de enkelte Stemmer, ikke for at tildele dem nogen selvstændig Rolle. Men da man efterhaanden indførte baade Strygeinstrumenter og forskjellige Blæseinstrumenter, var det naturligt, at der ved deres Benyttelse af Musiken i Kirken tilfaldt dem en lignende Rolle som udenfor den. I Kirkemusiken skjelnede man da snart mellem de Dele, der fordrede den strenge kontrapunktiske Kunst, og hvad der kunde underkastes en friere Behandling, men Fordringerne i denne Retning vare paa de forskjellige Steder højst uensartede, om end Formen i sine Grundtræk var bleven angivet af den neapolitanske

Skole. Den frie Udvikling af Melodien tog mere og mere til. Den meddelte den individuelle, subjektive Følelse uimodsigeligt et rigt og mangfoldigt Udtryk, og for den Kunstner, der som Mozart i Requiem følte Trang til et Udtryk for storslaaet Kraft og for noget ligesom personligt Oplevet i Fremstillingen, skaffede den rige Hjælpekilder fremfor Kontrapunkten. Selve den voxende Pragt i den katholske Kultus bød ikke alene Maler- og Billedhuggerkunsten til Hjælp, men ogsaa Musiken i sin nye og friere Udvikling, og Kirken viste sig i det Hele tolerant ligeoverfor denne Kunst, naar den ikke bestandig nu som tidligere fyldte den religieuse Andagt, men tillige havde sin egen æsthetiske Skjønhed, uafhængig af Tjenesten for Kirken.

Den katholske Messe har været af en betydelig Indflydelse paa Udviklingen af Tonekunsten. De største ældre Mestre fra Ockeghem til Palæstrina have hovedsagelig viet Kirkemusiken deres Kræfter. Særligt Requiem, Dødsmessen, — Missa pro defunctis — har heller ikke manglet Komponister, tiltrukne af det for en livfuld og storartet musikalsk Skildring som skabte berømte latinske Digt Dies iræ, dies illa (af Thomas a Celano c. 1250), der skildrer Dommedagens Rædsler i kraftige, plastiske Træk. For ret at forstaa, hvad Komponister, der have behandlet Requiem, ville give, bliver det navnlig at fastholde, at denne Komposition er en Del af Gudstjenesten i de katholske Kirker, naar denne foranstalter Dødsmesser afholdte paa en mere højtidelig Maade. Der findes her ikke faa Afvigelser fra Højmessen. Som Indledning, medens Præsten betræder Alteret, afsynger Koret Requiem æternam dona eis Domine, efter hvis første Ord hele Dødsmessen har faaet Navn, og derpaa følger, ligeledes af Koret, Lovsangen Kyrie eleison, Christe eleison. Efter denne musikalske Indledning forretter Præsten Bønnen og læser Epistlen, efterfulgt af Gradualet. Derefter intoneres Dommedagspsalmen Dies iræ, Dødsmessens musikalske Tyngdepunkt, et Stykke, hvori Komponisten for det Meste giver sin Fantasi frie Tøjler, ofte i et Omfang, der ikke uberettiget har vakt Modsigelse, om der end handles med saa megen Genialitet og betagende Kraft i Skildringen som f. Ex. her ved Mozarts Komposition eller som vi i den sidste Tid have lært Skildringen at kjende ved Verdis Requiem. Det maa dog i denne Forbindelse ikke glemmes, at den simple, rene Kirkestil fra det 16. og 17. Aarhundrede slet ikke rummer hele det tragiske og episke Apparat, som Dies iræ gjør Fordring paa, disse Billeder fra den yderste Dag, Domsbasunens Kalden, Døden, som maa afgive sit Bytte, den store Dom, der fældes, de Fordømtes Jamren og de Frelstes salige Glæde. Hvad der her forekommer altfor realistisk i Skildringen hos Komponisten, kan omvendt forekomme meget tamt i Forhold til den for Skildringen til Grund liggende Text. Hvad det hovedsagelig kommer an paa er, om der er Sandhed og Overbevisning i Komponistens Arbejde, eller om denne ikke har naaet højere end til at frembringe en hul Theatereffekt ved overdrevne Midler. At Bedømmelsen af dette Punkt har været meget forskjellig til de forskjellige Tider sees bl. A. af de Bebrejdelser, som der i denne Anledning ogsaa er gjort Mozart for ukirkelig Stil. — Naar Dies iræ er sluttet, gaaer Dødsmessen videre. Præsten læser Evangeliet, og Offertoriet Domine Jesu Christe indleder derpaa Indvielsen af Sakramentet, der fortsættes og afsluttes under Afsyngelsen af Sanctus, Benedictus og Agnus dei. Under Kommunionen bliver Lux æterna affunget, hvorefter Messen i Almindelighed musikalsk taget slutter med en Fuge.

Det fremgaaer allerede af den ovenfor givne Skildring af Mozarts sidste Levedage, der saa nøje ere forbundne med hans Requiem, at det for den døende Kunstner var fuldt Alvor med hans Musik for de Døde. Han var jo bestandig overtydet om, at Dødssangen skulde lyde over ham selv. Ligesom der er noget næsten romantisk Betagende i Tanken om den dødssyge Kunstner, der paa Gravens Bred ikke et Øjeblik slap Sangen for de Døde ud af sin Bevidsthed, saaledes finder man en tilsvarende Alvor og Dybde i hans Musik. Det er her mægtige Syner om Døden, Tilintetgjørelsen, det andet Liv, som ere tilstede, ikke følte og tænkte paa anden Haand, men ligesom selvoplevede, personlig nærværende. Allerede fra „Tryllefløjten" kjende vi Mozarts Mystik, der paa mange Steder i denne Opera faaer et saa ejendommeligt Udtryk. Der findes ogsaa et Slægtskab mellem „Trylleflöjten" og Requiem allerede i de ydre Midler. I Operaen forstaaer Mozart at frembringe den mystiske Klangfarve i Orkestret ved Sammenstillingen af Bassethorn, Fagotter og Basuner, ogsaa Trompeter og Pauker, ved Siden af Strygerne. I Requiem derimod faaer Musiken en endnu mere tilsløret Form. Blæseinstrumenter med de lyse Klangfarver, Fløjter, Obo, Klarinet eller Valdhorn findes slet ikke i hele Partituret, kun Bassethorn og Fagotter, og for de stærke Farvers Vedkommende Trompeter og Basuner. At Stilen i Requiem tildels er bleven kaldt ukirkelig, vide vi allerede. For Mozart kom det imidlertid paa hans Dødsleje an paa noget Andet end at tilfredsstille æsthetiske Theorier. For ham var Alvoren og Sandheden i Skildringen det Vigtigste. Og at den strengt bundne Form i Forbindelse med en gjennemgaaende kontrapunktisk Behandling ikke maatte tynge Skildringen med et unødigt Apparat, ikke maatte lægge noget Baand paa det Levende og Malende i Udtrykket, var dermed en given Sag.

Det var imidlertid langt fra at Mozart overalt i Requiem gik sine egne Veje, snarere har han overvejende støttet sig til sine kirkelige Forbilleder, særligt Händel. Man finder betydelige Spor af denne, navnlig i Begyndelsen, hvor strax de første Takter i høj Grad minde om et Sted hos Händel og hvor senere Fugen i Kyrie saa at sige er et Sidestykke i Mol til Händels lignende Fuge i Dur i hans „Josef". Der er her en saa stor Lighed tilstede, at Mozart i sin Grav har maattet høre lidet smigrende Udsagn om sig selv i den Anledning. I Virkeligheden har Mozart imidlertid ikke her gjort Andet, end hvad der saa ofte ellers er skeet, han har laant Motivet til sin selvstændigt udarbejdede Fuge fra en Anden. „Kapitalen er Händels, men Arbejdet Mozarts", er der ved denne Lejlighed rigtig blevet bemærket. Medens saaledes Indledningen til Requiem er bygget over de gamle, overleverede Former, benyttes i Dies iræ strax friere Udtryk, ligesom dette Digt overhovedet i den katholske Ritus indtager en friere Stilling og ingen fast Tradition har dannet sig med Hensyn til dets musikalske Behandling. Det er dybt oprevne Følelser, der her bringes i Bevægelse, og den stærke Fordeling af Lys og Skygge i Billedet, de korte, men prægnante Antydninger tilskynde Komponisten til en farverig, malende Behandling. Forestillingen om Dommedag, Vredens Dag, hvormed Digtet begynder, kræver det mest

mulige af Energi i Udtrykket. Mozart har ogsaa her ladet Koret optræde kompakt, og det skilles først ad ved Bassens quantus tremor, medens det jamrer i de andre Stemmer: dies iræ, dies illa! Med den næste Afdeling, Tuba mirum, begynder Dommen. Det har i Mozarts Behandling for Solostemmer faaet et sin Gjenstand fremmed og sødligt Anstrøg. Det er vanskeligt her at angive, hvad der har medført denne forunderlige Behandling. Har det været Hensigten hermed at sætte en ædel Ro som Repræsentant for det dybe Indtryk, som Dommen maa efterlade, saa er i alt Fald Hensigten ikke naaet. Derimod frembringer det følgende Kor Rex tremendæ majestatis med sit tre Gange gjentagne Udbrud «Rex» et mægtigt Indtryk, og den paafølgende dejlige Solokvartet Recordare staaer som noget af det Fortræffeligste i hele Værket med Hensyn til Dybde og Rigdom i Motiverne, dens hele Anlæg og videre Gjennemførelse, og Finhed i Detaillerne. Mozart selv erkjendte denne Kvartet for det Bedste i Requiem. I det paafølgende Kor Confutatis træder Modsætningen op mellem de Fordømtes Kvaler og Bønnens befriende Magt, der er anskueliggjort ved Anvendelsen af skiftevis Mands- og Kvindestemmer. Af Süßmayrs Arbejde fremhæver navnlig den stilfulde, andægtige Begyndelse til Sanctus sig, og Agnus dei hører endogsaa til en af Requiems Perler. Det har ogsaa faldet de Fleste vanskeligt at tro, at Süßmayr her dog ikke i det Mindste skulde have laant Hovedideen fra Mozart.

Mozarts Requiem, der nu snart er hundrede Aar gammelt, vil i Forbindelse med de store kirkelige Arbejder fra den gammelitalienske Skole, fra Bach og fra Händel, staa som et lysende Monument fra en rig Tid for Musiken. Hvad der var ejendommeligt for Mozart i hans bedste og genialeste Arbejder, gjenfindes i hans Requiem, der rummer den samme Dybde i Ideerne, den samme Adel i Fremstillingen og det samme Mesterskab i Formen som nogensinde. Den fulde Hengivelse til og inderlige Fordybelse i Arbejdet har hos ham ikke været større, og menneskelige Følelser og Ideer, der bære ud over denne Verden, have neppe andetsteds forbundet sig i en fuldkomnere Harmoni.

Foyeren.

Portraiter og Karakteristiker.

Af **Edgar Collin.**

Utilia Lenkiewitz.

> Maaske savne vi endnu bestandig, som i Journalens Dage, en Linqvitz?
>
> Rahbeks „Dramaturgiske Samlinger".

. I Aaret 1623 kom Enken efter den ældre Karel van Mander til Danmark for at hæve en betydelig Sum Penge, som Christian den Fjerde skyldte hendes afdøde Mand i Betaling for de Tapeter, han i Holland havde vævet til Rosenborg og Frederiksborg. Enken medbragte sine to Børn, Sønnen Karel, der var født omtrent 1610, og en Datter, som senere blev gift med den ansete Maler Abraham Wuchter. Kongen tog sig af den trettenaarige Dreng, lod ham gaa i Lære hos dygtige Kunstnere i Holland og udnævnte ham senere til sin Hofmaler. Og Karel van Mander den Yngre blev som bekjendt ikke alene en stor Kunstner, men tillige en rig Mand. Foruden en Ejendom ved Gammel Strand ejede han saaledes den bekjendte Gaard paa Østergade, nuværende Nummer 15, hvor han holdt et Slags Herberg for fornemme Udlændinge, mest Gesandter, og hvor han efter Traditionen ofte modtog Besøg af sin kongelige Beskytter. Ved sin Død i 1672 efterlod han sig et Par Sønner. Den ældste, der kaldes „Billedsnider", drev det ikke til noget Stort i Kunsten, og den yngste, Karel eller Carl, slog ind paa en anden Vej og blev en anseet mathematisk Instrumentmager her i Byen. Denne Carl havde flere Børn, af hvilke dog kun den ene Datter har efterladt sig et Navn i Kunstens Historie.

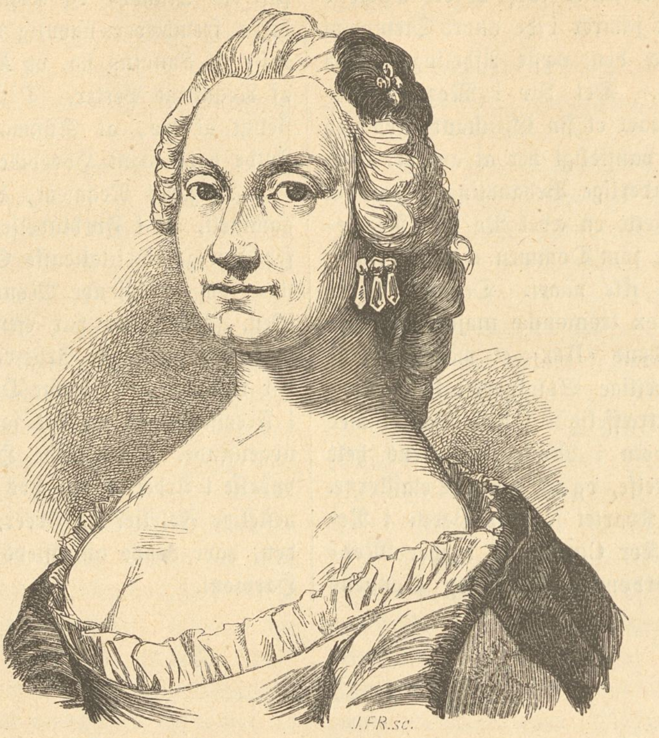
Utilia van Mander var født 1710 i Kjøbenhavn. Om det var trange Kaar, eller om det var det nedarvede Kunstnerblod, der drev hende til at betræde Brædderne, det lader sig ikke afgjøre, thi det er kun faa biografiske Detailler, der kunne indsamles om hende. Nok er det, at hun i 1747 — da hun altsaa allerede var i en Alder af syv og tredive Aar — lod sig engagere af von Quoten og spillede paa hans Theater i Store Kongensgade i Vinteren 1747—48. Hos von Quoten blev der spillet baade paa Dansk og Tydsk, og rimeligt nok er det, at Jomfru van Mander har ageret paa begge Sprog. Forestillingernes Række aabnedes med et heroisk Skuespil „Phistophile oder die träumende Liebe", forfattet af Adam Lenkiewitz. Det var en Polak af Fødsel, som, uvist naar, var indvandret til Danmark fra Tydskland, hvor han uden Tvivl tidligere havde hørt til en af de mange omvandrende Skuespiller-Bander, og som nu var ansat ved von Quotens Trop. Han var en smuk Mand med et ualmindelig fint og intelligent Ansigt, der navnlig udmærkede sig ved et Par spillende og kløgtige Øjne, saaledes som det fremgaaer af hans af Pilo malede Portrait, der den Dag idag findes i hans Sønnesøns Eje.

Den anden Forestillingsaften, den 22. November 1747, opførtes „Jacob von Tyboe", og heri har Jomfru van Mander sikkert spillet Leonores Rolle, thi hun synes strax at være gaaet ind i det ældre kvindelige Rollefag, hvori hun senere høstede saa store Triumfer. Gaa vi ud fra denne Antagelse, for hvilken saa Meget taler, kunne vi blandt hendes Roller paa Theatret i Store Kongensgade

fremhæve: Frosine i „Jens Gnier eller Pengepuger" (Den Gjerrige), Magdelone i „Den Stundesløse", Nille i „Jeppe paa Bjerget", Magdelone i „Kilderejsen", Madam Peternelle i „Tartuffe" og Magdelone i „Jean de France."

I Maj Maaned 1748 lukkede von Quoten sit Theater, efter den 17. s. M. at have givet sin sidste Forestilling. Det var jo et haardt Stød for de fleste af Akteurerne og Aktricerne, men Jomfru van Mander gik dog ikke længe ledig paa Torvet. Spindesiden var det svageste Punkt blandt de „danske Akteurers" Personale, og hun havde under sin kortvarige Virksomhed i Store Kongensgade allerede erhvervet sig saa stort et Navn som komisk Skuespillerinde, at de danske Akteurer først og fremmest søgte at sikre sig en saa værdifuld Akkvisition. Hun var den, der anbefalede sine Medspillende Hortulan og Clementin til Engagement ved den danske Scene, og hun opnaaede tillige, at Adam Lenkiewitz, der var bleven brødløs, fik Ansættelse ved Theatret paa Kongens Nytorv som Overkontrolleur og Kasserer. Jomfru van Mander var nemlig bleven forlovet med den smukke Polak, der efter Udseendet at dømme har været en Del Aar yngre end hun, og det synes at være et ikke ringe Bevis paa hendes Betydning som dramatisk Kunstnerinde, at hun kunde udvirke, at de danske Akteurer engagerede Lenkiewitz, der dog hverken som Digter eller som Skuespiller kunde være deres Theater til nogen Nytte, hvorimod han rigtignok viste sig at være en flink og paalidelig Funktionair. Han havde altsaa faaet sig et lille Levebrød, og da hun var bleven engageret blandt Kunstnerne af anden Klasse med 4 Rdl. om Ugen, kunde de saaledes godt holde Bryllup, hvorfor hun ogsaa kom til at debutere paa Kongens Nytorvs Theater som Madam Lenkiewitz.

Saavel i Schwarz' „Lommebog for Skuespilyndere" som i Als' Rollefortegnelse og i Overskous Theaterhistorie skrives hendes Navn bestandig Linkwitz eller Linkewitz, og den samme Skrivemaade benyttes af J. C. Tode, der var hendes Huslæge, hvorimod Werlauff i sine „Antegnelser" kalder hende Lenkewitz. Naar der nu her i denne Biografi er brugt Skrivemaaden Lenkiewitz, da er det, fordi den maa ansees for at være den ene rigtige, og fordi der ikke er Grund til ikke at rette, hvad der i Fortiden er fremkommet ved Skjødesløshed eller Ligegyldighed. I Ægteparrets endnu existerende reciproke Testamente staaer der nemlig bestandig Adam og Utilia Lenkiewitz, Breve til ham have bestandig den samme Skrivemaade af Navnet, paa Overhofmarskalk Schacks Plakater angaaende Theatrets Maskerader anmærkes, at Rangspersoner faae Billetter hos

Utilia Lenkiewitz.
Tegnet paa Træ af H. Tegner.

„Casseerer Lenkiewitz", og — for at nævne det bedste Bevis tilsidst — Madam Lenkiewitz skriver sig selv saaledes, hvilket kan sees af en af hende den 28. April 1753 til Theatret udstedt og underskreven Kvittering, som findes i Abrahams' Haandskriftsamling paa det store kongelige Bibliothek. I Tidernes Løb har rigtignok Familien ændret sit Navn til Lenkewitz, men derfor er der jo ingen Grund til ikke at skrive Stammoderens Navn, som hun selv skrev det.

Nu var altsaa Madam Lenkiewitz bleven Medlem af det danske Skuespillerskab, og der blev strax lagt Beslag paa hendes Kræfter. Allerede ved Aabningsforestillingen den 18. December 1748 med virkede hun i begge Aftenens Stykker, nemlig som Grevinden i Regnards Komedie „Dobleren" og som Polidors Kone i Lafonds „De tre Rivaler", og hele det ældre Rollefag tilfaldt hende, ikke alene paa Grund af hendes fremragende Talent, men tillige af Nødvendighed, eftersom man ingen Anden havde dertil. Det var nemlig Holberg og Molière, der dannede hendes rige komiske Repertoire. Nerine i „Scapins Skalkestykker", Beline i „Den indbildte Syge", Madam Jourdain i „Den adelsgale Borger", Martine i „Doktoren mod sin Villie", Fru Daarebye i „Arme Jørgen" (Georges Dandin), Kiersten i „Fruentimmerskolen" og Magdelone i „Den indbildte Hanrey", hørte til det Molièreske Repertoire, og foruden de tidligere omtalte holbergske Roller spillede hun Magdelonerne i „Maskeraden", „Pernilles korte Frøkenstand", „Henrik og Pernille", „Det lykkelige Skibbrud", „Julestuen" og „Den honette Ambition", fremdeles Geske i „Den politiske Kandestøber", Lucretia i „Hexeri eller blind Allarm", Nille i „Erasmus Montanus", Drengens Moder i „Den pantsatte Bondedreng", Dona Olympia i „Don Ranudo", Madam Polidor i „Det arabiske Pulver", Fruen i „Didrik Menschenskræk", Republiken i „Republiken" samt Dorothea i „Melampe". Mangelen paa Personale var i hin Theatrets Børneaar saa følelig, at Madam Lenkiewitz paa en og samme Aften spillede saavel Arianke Bogtrykkers som Konen i fjerde Akt, Gunild og Fruen i „Barselstuen", og i „Ulysses von Ithacia" paa een Aften maatte fremstille saavel Rosimunda som Dido og Juno.

Om hendes Spil foreligger der saa godt som ingen andre Efterretninger, end hvad der kan øses af Overskous Theaterhistorie. Hun var allerede afgaaet ved Døden, da Rosenstand-Goiske begyndte paa sin Journal, og kun af ganske enkelte løst henkastede Ytringer hos de senere Forfattere kan man se, hvilken Betydning hun har havt for sin Samtid. Holberg selv satte hende overordenlig højt og skaffede hende i sine sidste Aar en Gratifikation

„for udviist Flid og vigilance“, men skal der iøvrigt gives en nærmere Karakteristik af hende, er der intet Andet at gjøre end at citere, hvad Overskou skriver om hende: „Blandt det kvindelige Personale havde Komedien, saavel efter Publikums som Kjenderes Dom, sin stærkeste Støtte i Mad. Linckwitz, en Kone, der var særdeles anseet for Smag og Dannelse og altid udenfor Scenen viste megen Anstand og Værdighed. Med et ualmindeligt Talent til at give sine Roller gjennemgaaende Forskjellighed forenede hun en sjelden Dygtighed til under Udførelsen at fastholde en Karakter i alle dens Nuancer, og stor Styrke i at give baade Mine og Ord et slaaende komisk Udtryk, som aldrig gik til Overdrivelse. Alle gamle Fruentimmer, fra virkelig fornemme Standsdamer ned til Sladderkærlinger og Bønderkoner, havde i hende en fuldendt Fremstillerinde, der, hvor yppigt hun end lod sit Lune spille, aldrig svigtede sit Valgsprog: „Det er Naturen, som skal komme Folk til at le“, men under Tilskuernes stærkeste Latter bevarede den dybe Alvor, hvorved hun især opnaaede stor komisk Virkning. Endnu i Schwarz' Tid talte de ældre Skuespillere med Beundring om den Urokkelighed, hvormed hun holdt sig i sin Rolle fra det Øjeblik, hun betraadte Scenen, og indtil hun var kommen langt ind i Koulissen, og om hvorledes hun bestandig havde sine udtryksfulde Øjne paa de Spillende under deres Repliker, saa at hun, som Hortulan sagde, aldrig havde seet Publikum, men derfor desto tiere hørt det.“

Efter denne Karakteristik, som hovedsagelig støtter sig paa Meddelelser fra Frederik Schwarz, vil man kunne forstaa, hvilket Tab det var for den danske Skueplads, da Madam Lenkiewitz bortreves ved Døden. Saisonen 1769—70 sluttede den 30. April med en Forestilling til Indtægt for Akteurerne, og ved denne Forestilling, som bestod af tre Smaastykker, medvirkede Mad. Lenkiewitz i de to første, nemlig som Flaminia i Desportes' „Den kokette Enke“ og som Doraminte i Legrands „Hver Mands Ven“. Hun spillede denne Aften med hele sit Lunes rige Fylde, og Ingen anede, at denne Optræden skulde blive hendes sidste. I Sommerens Løb begyndte hun at skrante, og den 23. September 1770 døde hun i en Alder af tresindstyve Aar, forinden Theatret havde kunnet paabegynde sin tre og tyvende Saison. For Theatret og Skuespilkunsten var det et stort og i Øjeblikket uerstatteligt Tab. Saa stor var Trangen paa komiske Aktricer, at man maatte overlade hele hendes rige Repertoire til en saa underordnet Kunstnerindividualitet som Mad. Hallesen, og der forløb adskillige Aar, før man fandt en Skuespillerinde, der blot nogenlunde kunde hæve Arven efter den højt begavede Afdøde.

Det foranstaaende Træsnit er en Kopi efter hendes Portrait, som nu findes ophængt i det kgl. Theaters Foyer. Det er i Rækken det næstældste af de Billeder, Theatret ejer, og Pilo angives som Maleren. Det har været Pendant til Mandens Portrait, der, som tidligere omtalt, endnu findes i Familiens Besiddelse, og kom i Aaret 1844 i Theatrets Besiddelse. Hermed gik det saaledes til. Mad. Lenkiewitz døde barnløs, og efter hendes Død indgik Manden et nyt Ægteskab, hvoraf Frugten var en Søn, som i henved halvhundrede Aar var Kontrolleur ved den kongelige Loge i Theatret. Da denne Søn døde, søgte hans efterlevende Enke om en lille Pension af Theatrets Kasse og skjænkede i den Anledning det interessante Portrait til Foyeren. Andragendet blev allernaadigst afslaaet af den højkongelige Theaterdirektion, men som en Gratifikation blev der tilstillet hende en Sum engang for alle af — 40 Rigsdaler, en i Sandhed ikke daarlig Forretning for Theatret.

Som et Supplement til Karakteristiken af Gert Londeman meddeles her nogle forglemte Smaatræk, der ere meddelte i 1789 af J. C. Tode i „Dramatiske Tillæg.“ Idet Forfatteren drager til Felts imod Skuespillernes Lyst til at sætte til af deres Eget i de dem betroede Roller, fortsætter han saaledes:

„Denne store Fejl tillod den store Londeman sig undertiden. Han tog engang i „Den forlorne Søn“ sin Hat og gik til Orkestret og tiggede, fik ogsaa nogle Halvstillinger i Spøg og sagde i denne Anledning en Vittighed, som kom hele Huset til at le undtagen den, som havde givet Almissen. Men Fader Voltaire vilde visseligen ikke leet, om han havde seet denne Impromptu, hvorved Illusionen blev slagen i Øjnene.

„En anden Gang, da denne ellers saa fortjente Skuespiller laa som Crispin i „Gavmilde Testament“ i Lænestolen og dikterede sin sidste Villie, og hans Herre undredes over, at han, som var saa økonomisk, kunde være sin Vintapper saa mange Penge skyldig, bankede han paa Gulvet og sagde: „o ja, min kjære Søstersøn, det er ham, som boer her neden under.“ Paa den Tid var der Vinkjælder under Komediehuset, som den berømte Komikus nok under sin Søgning. Det var ligeledes en ganske vittig Impromptu, men den faldt altfor bekostelig for Illusionen.

„Naar „Crispin Doktor“ var forbi, plejede den samme ypperlige Kunstner at kalde Corfix (som blev spillet af salig Ørsted) tilbage og sagde til ham med en triumferende Mine: „Corfix! nu kan Du gaa hjem og lægge Dig.“ Denne Slutnings-Replik havde en herlig Virkning paa Sind og Hænder i Parterret. Men ak! den hører ikke til Stykket.

„Dette giver mig Anledning til at tale om Sganarel i „Den Ugudelige“. Hr. Rahbek tvivler, om en Londeman er løben op ad Trapperne bag Logerne i den Scene, hvor hans Herre slaaes i Skoven. Dette har sin fuldkomne Rigtighed. Ja jeg kan erindre, at han engang listede sig ganske sagte imellem et Par Tjenestepiger paa Galleriet (som i de Tider var delt i Loger) og skraalte paa eengang „Herre!“ saa at de to firskaarne Smukke, hvis hele Sind og Sjæl saa at sige var spadseret ud og vankede omkring paa Scenen, paa eengang formedelst den Instinkt, som alene var bleven hjemme, gave Hals og akkompagnerede hans Tordenstemme med et Par Grisetoner.

„Men der var i Londemans Tid en Aarsag, hvorfor han troede, at han maatte tage sin Tilflugt til Gangen udenfor Logerne. Komediehuset var ikke saa stort, som det nu er, altsaa kunde det ikke lyde langt nok fra, naar han skulde svare paa sin Herres Kalden. Nu har man Samlingsstuen (Foyer), som gjør en herlig Tjeneste i saadanne Tilfælde. . . . Imidlertid var det dog noget anstødeligt, at han gik op paa Loger og Galleri, thi Lyden kom nu fra Højden af, ligesom ud af Skyerne, hvilket da var ganske imod Rimelighed.

„Dog hvad tænkte vor uforglemmelige Skuespiller? I et Stykke saa proppefuldt af Urimeligheder, i en sand Opera uden Sang, hvor Hovedpersonen gaaer en grand

gala i en vild Skov og rejser fra Land til Land, som om han havde Doktor Fausts Kaabe, kunde Sganarel gjerne kappes med Autor om, hvem der kunde faae Publikum mest til at le, og derfor morede han Publikum paa saa mange Maader, som han kunde.

„Deraf kom ogsaa de løjerlige Pudser ved Bordet, med Servietterne, med Forskjærningen, med Gaaselaaret, han gnavede paa, naar han laa paa Forscenen under den rædsomme Besøgelse, med Bombasasia, som han brændte Tungen paa o. a. m.

„Alle slige Ting tillod han sig, fordi den hele „Ugudelige" er et Stykke, som Rimelighed, endsige Sandhed, ikke mere have Del i end i „Ulysses von Ithacia" eller i en Opera.

„. . . Unægteligen klædte en Londeman Alting godt, undtagen alvorlige stive Roller."

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Fortsat.

Han kom ikke til Ro igjen, før han sad i Toget Ansigt til Ansigt med Fru Pivier. — «Alea jacta est», mumlede han. — Paa hele Rejsen indskrænkede han sig til at sige Ja og Amen til de af Tal struttende Argumentationer, som hun mødte frem med for at forsvare sin Handlemaade, saavelsom til de strenge Straffeprædikener, hvormed hun gik løs paa Mændenes Svaghed og Mangel paa Moralitet; men da han efter lange Timers Rysten og Smaaslumren fik Øje paa det lysende Luftlag, som hver Aften paa den sorte Himmel angiver det Sted, hvor den store By ligger, rettede han sig i Sædet og sagde højtideligt: — „Paris"! — Hun trak paa Skuldrene og lod nogle ringeagtende Ord undslippe sine smalle Læber. Da de sad i Droschken midt i Gadernes travle Liv og hun hvert Øjeblik hørte ham udstøde beundrende Udraab, tabte hun omsider Taalmodigheden. Han beundrede Alt, Belysningen, hvis blændende Glands hun ikke kunde taale, Menneskevrimlen, som gjorde hende bange, Damerne, hvis Optræden hun fandt upassende; hun sagde ham lige rent ud, hvad hun tænkte. Men da skete der noget aldeles Uforudseet, noget fuldkomment Overraskende: han svarede hende i en udfordrende Tone og talte med saa høj Stemme, at hun taug stille, for at det ikke skulde komme til en højrøstet Strid.

Det var allerede sent, og Tilbagerejsen maatte i ethvert Tilfælde opsættes til den næste Dag. Skjøndt Fru Pivier ikke kjendte til Frygt, følte hun sig dog noget hjælpeløs i de fremmede Omgivelser; de Tilløb til Uafhængighed, som nylig vare blevne lagte for Dagen af Professoren, i hvem hun tidligere havde fundet en lydig Slave, ængstede hende en Smule. Trætheden og Søvnen fik først sent ud paa Natten Bugt med hendes Uro; Solen havde alt i flere Timer skinnet paa Paris, da hun gik ud af sit Værelse og bankede paa Døren til det, som Professoren beboede paa den samme Gang; en af Hotellets Piger fortalte hende, at han var gaaet ud meget tidligt og havde sagt, at han vilde drive lidt omkring og komme tilbage i Løbet af Formiddagen. Men det var et tomt Løfte, thi Klokken var over tolv, inden han kom. Hans Øjne straalede og hans Tunge stod ikke stille; hun maatte lade sig nøje med nogle intetsigende Undskyldninger og finde sig i, at han fortalte om sine Opdagelser og sin Henrykkelse, medens de kjørte sammen i en trang Droschke. Han blev først sig selv igjen, da Vognen standsede foran Theaterkontoret, hvor de skulde spørge efter Skuespillerindens Adresse; han skulde staa ud og passere en støjende Gruppe af smaa Skuespillerinder; han tøvede og havde hellere seet, at hun var gaaet i Breschen i Stedet for ham. Da han ymtede noget herom, troede hun, at han var gaaet fra Forstanden. At foreslaa hende at betræde et saadant Sted og tale med saadanne Mennesker! Han indsaa, at det ikke vilde føre til Noget at tale om den Ting længer, og gik derfor modig i Ilden. Ikke uden en vis Stolthed kom han tilbage fem Minuter efter med den opgivne Adresse. Havde han ikke været i saa stærk Bevægelse, vilde han i Enden af den lange Gang, han passerede, have bemærket en Kvinde, som trak sig tilbage i Skyggen ved Synet af ham, og gjenkjendt Jane. Hun gik nogle Minuter efter ham og raabte til en Kudsk, der holdt der i Nærheden.

Uden at se op tilbagelagde hun det temmelig lange Stykke Vej, der laa mellem Theatret og Rue de la Rochefoucauld. Kudsken holdt udenfor et af Husene længst oppe i Gaden; hun steg op til anden Sal, ringede paa, skubbede Groom'en til Side, som søgte at formene hende Adgang, og trængte ind i det med Bøger fyldte Kabinet, hvor Marcel sad og skrev: — „Jeg har lige i dette Øjeblik seet Claudines Formynder og Tante i Theatret, hvor de spurgte efter min Adresse. De maa være hjemme hos mig nu."

„Og Claudine?"

„Claudine er i Sikkerhed. Jeg har overdraget Miette at passe paa hende; Dørene er godt lukkede, og jeg svarer for, at de ikke faaer hende at se."

„Er de alene? Er der ingen Øvrighedsperson med?"

„Nej, de er alene."

„Saameget des bedre. Hvad tænker De nu paa at gjøre?"

„Levere en Bataille. Har De truffet ham?"

„Hvem? — Naa, Jacques! . . . Ja, igaaraftes. Det var min Hensigt at komme op til Dem og referere Dem vor Samtale."

„Har De udspurgt ham? Elsker han endnu Claudine?"

„Ja . . . Jeg har fortalt ham til Punkt og Prikke, hvad De sagde mig; jeg har sagt ham, at han kunde takke sin Kjærlighed til Claudine for den Interesse, De har viist ham . . ."

„Overraskede det ham ikke?"

„Jo, i allerhøjeste Grad ... Men jeg kunde min Lektie og fik ham bildt ind, at De allerede havde kjendt hans Hjertes Hemmelighed længe. Han blev rød . . ."

„Og hvad saa mere?"

„I Begyndelsen lod det til, at han havde ondt ved at tro mig; han gned ængstelig sin Pande, som om han søgte at samle Erindringer, der var komne i Uorden ved en uventet Opdagelse. Tilsidst spurgte han mig, hvorfor De havde gjort en Hemmelighed af Motiverne til den Interesse, De havde viist ham. Men om det Punkt havde De desværre ingen Oplysninger givet mig; jeg svarede, at De havde villet sætte ham paa Prøve og se, hvor stærk hans Kjærlighed til Deres Guddatter var."

„Godt. Og saa?"

„Han saae paa mig med et saadant Udtryk af Uro og Tvivl, at jeg snart var ved at blive ligesaa forlegen som han; derfor brød jeg kort af, thi jeg vidste ikke, hvad jeg skulde sige."

Hun holdt sine Øjne fæstede paa en af Blomsterne i Tapetet og bankede med Enden af sin Parasol smaa hurtige Slag mod Spidsen af sin Støvle, der stak frem under hendes broderede Skjørter; hendes Læber vare tæt sammenknebne, og hun syntes at hengive sig til en alvorlig Tanke. Han betragtede hende nysgjerrigt. — „Hvorfor seer De saadan paa mig?" spurgte hun, idet hun rev sig ud af sine Drømmerier. „De har en Mine som en Forhørsdommer."

„Jeg har udrettet, hvad De har bedt mig om; De var bange for, at den unge Mand skulde have taget fejl af Beskaffenheden af den Interesse, som De har viist ham, og for at vække ham af hans mulige Illusioner, har De troet at burde opfinde en Historie, som jeg trolig har gjentaget for ham, men som han snart vil se er opdigtet, naar det kommer til en Forklaring mellem ham og Claudine."

„Jeg skal nok finde paa Noget at fortælle Claudine; i den Forvirring, hun er i, vil hun tro Alt."

„Men hvad skal alle disse Opdigtelser til? Der er Noget deri, som jeg forgjæves søger at komme paa det Rene med."

„Tal rent ud af Posen. Det er blevet Dem fortalt paa Theatret, at jeg elsker det unge Menneske — er det ikke saadan?"

„Det er blevet mig fortalt, at han engang har skrevet Vers til Dem . . ."

„Igjen de Vers! Nu ja, det er sandt, han har skrevet Vers til mig. De blev bragt op til mig en Aften, da jeg havde gjort ualmindelig Lykke, da Kampens Ild endnu brændte i mig, da de Bravoraab, som havde hilst min Triumf, endnu lød for mine Øren. Jeg fandt i dem en Oprigtighed, en ridderlig Holdning og en Smule Naivetet, som gik mig lige til Hjertet; de lignede meget lidt de Flauheder, jeg er vant til; de smigrede min Forfængelighed som Kvinde og Kunstnerinde. Jeg vilde gjøre Bekjendtskab med den unge Digter, hvis beskedne og af egen Tilskyndelse udsprungne Hyldest havde vakt saameget Behag hos mig; jeg mente, at jeg burde lønne den Glæde, han havde voldt mig, med en Smule Protektion. Egenlig gjorde jeg mig selv en Tjeneste ved at gjøre ham en, fordi jeg ansporede hans Talent og fik ham til at skrive mig den Rolle, jeg har drømt om saalænge . . . Det er det Hele."

Hun holdt inde. — „Ja, det er det Hele", gjentog hun. „Maaske De finder mere Sandsynlighed i den latterlige Historie, man har fortalt Dem? Kjender De mig da ikke? Veed De da ikke, at jeg har et Hjerte af Sten? Veed De da ikke, at jeg allerede er en Kvinde tilaars, at denne Jacques er et Barn endnu, og at . . . og at . . . Nej, lad os holde op her. Det er altsaa en afgjort Sag, at han endnu stadig ønsker at gifte sig med Claudine, at han kun elsker hende og aldrig har elsket nogen Anden?"

„Det forsikrede han mig."

Et bittert Smil spillede om hendes Læber. — „Naar han har forsikret Dem det, saa er det sandt . . . Men nu maa der handles; han maa se Claudine, de maa tale sammen, de maa tage en Beslutning . . . Tag en Vogn, led ham op og bring ham til hende."

„Nu strax?"

„Senest i Aften kommer hendes Familie for at fordre hende tilbage. Hendes Beslutning kan bero paa denne Samtale."

„De har Ret; men det forekommer mig, at det tilkommer Dem snarere end mig at være tilstede ved deres Samtale."

„Nej, det vil jeg ikke! . . . Nej, ikke det!"

Hun vendte Hovedet bort af Frygt for, at dette Udbrud skulde have røbet hende og at han skulde blive opmærksom paa hendes Forvirring. — „Jeg gaaer min Vej, jeg skal tilbage til Theatret; skynd Dem."

„Jeg løber . . . Er det Dem ikke paafaldende, at vi i dette Øjeblik leger Fader og Moder, ligesom de smaa Piger leger med deres Dukker?"

Hun kunde ikke lade være at le: — „Farvel, lille Fader!" raabte hun til ham, idet hun gik.

„Farvel, lille Moder!"

VII.

Marcel var alt Andet end en Drømmer; Ungkarlestandens Ensomhed og Journalistikens illusionsbrydende Virkelighed havde givet ham en Slags pessimistisk Filosofi, som aldrig kom i Bevægelse over Noget og som søgte al sin Glæde og al sin Trøst i Arbejdet. Da han i Begyndelsen af Aftenen kom tilbage til sit Hjem, tog han som sædvanlig sin Pen og prøvede paa at gjøre den Feuilleton færdig, som var bleven afbrudt af Janes Besøg, i Haab om i anstrengt Arbejde at finde Glemsel for de Tanker, der stormede ind paa ham. Men dennegang kom Inspirationen ikke, da han paakaldte den, skjøndt han ellers var bleven Herre over den ved lang Øvelse og havde vænnet den til Lydighed. Hans Tanke førte ham med haardnakket Vedholdenhed hen imod den Roman, der foregik rundtomkring ham, og hen imod den Kjærlighedsscene, han nylig havde været Vidne til. Claudine og Jacques havde seet hinanden i hans Overværelse; i en hel lang Time havde han været Vidne til deres Hjerteudgydelser og spillet den Fortroliges Rolle i Tragedien; han var bleven oprigtig bevæget; det Hele var forekommet ham yndigt, henrivende, guddommeligt; de havde bedt om hans Velsignelse, og han havde givet dem den i fuldt Alvor, han, som ellers plejede at le af Alting; han havde følt Taarerne perle i sine Øjne, han, som ellers roste sig af, at han aldrig græd, og nu i dette Øjeblik, da de Ord, han havde hørt, endnu gjenlød i hans Øren, da hans Øjne endnu vare blændede af det Billede, der havde frydet dem, følte han sit Hjerte gjennemtrængt af en ubeskrivelig Bevægelse, hvori der baade var Ømhed og Misundelse. Han gjorde saa megen Modstand

som muligt mod sine fremstormende Tanker, men tilsidst maatte han dog strække Vaaben og lægge Pennen fra sig: — „Jeg troer, jeg er tosset!“ sagde han.

Han gik ud, fulgte Strømmen til Champs-Elysées og lod sig af sine Tanker føre til Avenue d'Eylau. Da han kom i Nærheden af Janes lille Hus, følte han sig pirret af en urolig Nysgjerrighed. Hvad foregik der monstro der? Mon man ikke trængte til hans Hjælp? Hun havde villet møde Fjendens Angreb alene; hun sagde, at hun havde lagt sin Plan og var sikker paa Sejren. Men hvad var det for en Plan? Blev Claudine godt forsvaret? Tyve Skridt fra Huset, paa Hjørnet af Rue de la Pompe, holdt en Droschke; en kvindelig Skikkelse steg ud af den, sagde nogle Ord med dæmpet Stemme til Kudsken, gik hen til Gitteret og gjorde Mine til at ringe; men hun trak hurtig Haanden tilbage, da den endnu neppe havde berørt Klokken, og gik tilbage til Vognen. — „Tanten!“ mumlede Marcel. Det var meget mørkt; han smuttede ind i en Port i Nabolaget. Fru Pivier havde aabenbart ventet længe; atter og atter rørte hun ved Klokken, og atter og atter veg hun tilbage. Endelig drejede Gitterporten sig knagende paa sine Hængsler. Der var En, som gik ud: det var Hr. Haget. Han stod et Øjeblik stille og betænkte sig, hvorpaa han forsøgte en halv Vending tilvenstre; men inden han kunde faae Tid til at sætte sit Flugtforsøg i Værk, stod hun for ham. — „Jeg begyndte at blive bange for, at De slet ikke vilde komme tilbage. Nu har jeg ventet paa Dem i to Timer.“

Hun talte i en irriteret Tone; han svarede hende med dæmpet Stemme; han syntes at undskylde sig, og først efter nogen Tids Forløb tog Fru Piviers skrigende Organ atter tilorde: — „Hvor er Claudine? Hvorfor er hun ikke fulgt med Dem?“

„Hun bad saa meget om at maatte blive hos sin Gudmoder endnu i nogen Tid, og jeg gav hende Lov dertil.“

Hans Svar var kort og bestemt. Denne Erklæring blev efterfulgt af en Syndflod af Ord, som Marcel ikke kunde opfatte. Fru Pivier var indigneret i den allerhøjeste Grad, det røbede hendes heftige Gestus noksom. Paa eengang skubbede hun Hr. Haget til Side og gik henimod Gitteret; han greb hende lidt voldsomt i Armen og holdt hende fast, hvor hun stod. I sin Overraskelse over denne Kraftytring, som man ikke skulde have ventet af denne spinkle og svagelige Mand, satte hun sig ikke til Modværge; men der fandt en meget livlig Forklaring Sted. Marcel kunde til sin store Fortrydelse ikke høre Andet end Lyden af Stemmer uden Sammenhæng; hans Nysgjerrighed blev større end hans Forsigtighed, han forlod sit Skjulested og gik nærmere; de vare altfor optagne af deres Skjænderi til at lægge Mærke til ham. Fru Pivier var nær ved at springe i Luften af Harme, Hr. Haget stod i en udfordrende Stilling. — „Jeg er i hvert Tilfælde hendes Formynder,“ sagde han, „og jeg skal nok skaffe min Myndighed Respekt. Der maa ikke øves nogen Voldsomhed mod Claudine, som kunde gjøre hende ulykkelig.“

„Men hendes Giftermaal med Victor? ... Den Stodder, hun er bleven indtagen i, er der naturligvis?“

„Der er Ingen her, som kjender ham; Claudine er beskyttet mod hans Forfølgelser der i Huset, hvor han ikke kan have nogen Anelse om hendes Tilstedeværelse, forudsat at han ikke har glemt hende for mange Tider siden; hun veed hverken om han er levende eller død, og midt i alt dette Nye, langt borte fra alle de Erindringer, som hendes Kjærlighed drog Næring af, vil hun selv have lettere ved at glemme ham.“

„Aha!“ tænkte Marcel. „Den gode Mand lyver; saa er han jo paa vort Parti.“

Han var bleven seet, og pludselig blev der stille. Han gik forbi, drejede behændigt omkring et tykt Træ, fandt en anden Port og lyttede paany. Han var dem nu nærmere, men Samtalen førtes nu med sagte Stemme; Fru Pivier syntes at være bleven roligere ved det Opspind, Professoren havde fundet paa. Denne selv var saare livlig; han svarede utaalmodig paa de Spørgsmaal, hun henvendte til ham; hvert Øjeblik afbrød hun ham og rettede aabenbart Bebrejdelser til ham; thi lige paa eengang brød han ud: — „Nu vel, ja, jeg gjør Oprør! Ja, jeg er forlokket! Ja, jeg finder hende dejlig! Og jeg ønsker, at Claudine, til Gavn baade for sig selv og for sin tilkommende Mand, maa af Omgangen med hende lære den Elegance og Ynde, som er Kvindens sande Pligter . . .“

Fru Pivier havde kun nogle forvirrede Ord at svare hertil; Marcel kunde ikke opfatte dem, men han saae, at de bragte Professorens Forbitrelse til det Højeste: — „Dyd! Dyd! det er altid Deres sidste Argument. Jeg tænkte nok, det maatte komme! . . . Den Vise kjender jeg. Man skulde næsten tro, det var Deres Mening, at man kun kan finde Dyd, hvor der er Grimhed, Tørhed, Snerperi og Kjedsommelighed. Man maatte komme til at hade Dyden, hvis den gik klædt som De, hvis den var af saa vranten en Natur, som De vil gjøre den til, hvis den var sammensat af Deres snæverhjertede Domme, af Deres Bitterhed og Smaalighed.“

Han talte ikke ud, thi han blev selv bange for, hvad han havde sagt; men da der var gaaet et Par Øjeblikke, benyttede han sig af den Forfærdelse, der havde berøvet hende Mælet, og sagde tørt: — „De maa ikke tage mig det ilde op, at jeg ikke følger Dem hjem; De kan nok finde alene tilbage til Hotellet.“

Han gik nogle Skridt, men vendte saa tilbage til hende: — „De skal ikke gjøre Dem nogen Ulejlighed for at komme til at tale med Claudine, for De kommer ikke ind; Tjenestefolkene har faaet deres Ordrer.“

Det var aabenlyst Oprør. Ligesom lamslaaet og fastgroet til Pletten saae hun ham gaa bort; derpaa kastede hun et talende Blik til Janes Hus og vaklede langsomt hen til Droschken, som kjørte hende hjem. Hr. Haget, som i Begyndelsen havde gaaet med faste Skridt, sagtnede sin Gang, da han ikke længer hørte Støjen af Hjulene; han stod stille ved et Træ. Marcel saae ham føre en stor Blomst, som prydede hans Knaphul og som Janes Haand aabenbart havde anbragt der, op til sin Næse eller til sine Læber; derpaa hævede han Hovedet, indaandede Luften i flere Drag og sagde med høj Røst: — „Ah, Paris! Paris!“ — hvorpaa han med lange Skridt gik henad Champs-Elysées til. Marcel fulgte efter ham og iagttog ham i Frastand; han maatte smile ved at se ham tilkaste de forbigaaende Damer Blikke af en naiv Flothed, antage en kavalermæssig Holdning og skynde sig afsted, naar en af dem vendte sig om. Det var paa den Tid af Aftenen, da Koncerterne vare forbi; han tabte hans Spor i Mængden, der spredtes ad gjennem alle Alleerne.

Hvor opsat han end var paa at kjende Indholdet af den Komedie, der spilledes, og at fortælle Jane den morsomme Scene, han havde været Vidne til, lod han dog en hel Dag gaa, inden han viste sig. Hun havde villet levere Bataillen alene; hun havde allerede mere end halvt vundet den ved at erobre Professoren. Det var klogt at lade hende forfølge

sin Sejr paa det Terrain, hun havde valgt, uden at risikere at fordærve Sagen for hende ved nogen ubehændig eller indiskret Indblanding; han ventede med en vis Utaalmodighed paa, at hun skulde kalde ham til sig. Endelig kom der et Brev med de Ord: „Fuldstændig Sejr. Kom, og De skal faae Alting at vide." Han lod sig ikke bede to Gange. Brevet havde ikke sagt Usandhed: Fjenden var paa Tilbagetog; forbløffet over Professorens Frafald havde Fru Pivier efter en lang Forhandling samtykket i at rejse hjem igjen, medtagende det Løfte, at Claudine snart skulde blive givet hende tilbage igjen, at hun ikke skulde gjøre noget Forsøg paa at gjense Jacques og at hun skulde samtykke i at gifte sig med Victor, naar hun var kommen tilbage til den lille By. Man havde lovet Alt: Hovedsagen var at vinde Tid, selv om det skulde være paa Bekostning af en Usandhed; den gode Dame var rejst lidt roligere hjem og vovede ikke at give sin Vrede frit Løb. Hvad skulde hun ogsaa udrette En mod Tre? Skulde hun give Afkald paa Claudines Formue for sin Søn? Havesygen og Moderkjærligheden havde talt højere end alt Andet, og desuden havde Synet af det rige Hus, Skuespillerinden beboede, de livréklædte Tjenere, al den Luxus, som hun ikke havde nogen Anelse om, fuldstændig forstyrret hendes Ideer; hun var rejst bort i en Tilstand af Forvirring, som ikke tillod hende at se Følgerne af hendes Nederlag klart, saameget mere som hun fremfor Alt ved sin Nærværelse maatte gjøre en brat Ende paa Sladderen i den lille By og faae sat en Historie i Omløb, som kunde forklare Claudines Fraværelse, hvis man skulde lægge Mærke til den, og forhindre Skandalen. Hr. Haget var fulgt tilbage med hende, sukkende over den haarde Nødvendighed, der tvang ham til at tage fat paa Skolegjerningen igjen, og opfyldt af Frygt for den Storm, der tidlig eller sent vilde bryde løs over hans Hoved og straffe hans Forræderi.

„Stakkels Fyr," sagde Marcel, da Historien var endt; „han vil faae slemme Øjeblikke. Hvad vil der ske den Dag, da Fru Pivier opdager, at hun er bleven holdt for Nar?"

Jane gjorde en Bevægelse, som udtrykte hendes Ligegyldighed. — „Saa langt er vi ikke komne endnu."

„Der maa sørges for, at Jacques og Claudine kan gifte sig saa hurtigt som muligt."

„Det har ingen Hast. Lad os dog have Tid til at trække Vejret. Hvad skal vi allerede nu med en Notar, ligesom i en femte Akt?"

„Tro mig, der er Noget i, hvad jeg siger. Situationen er meget delikat, altfor delikat til at kunne trækkes ud. Kald dette Eventyr med hvad Navn De vil, en Bortførelse er og bliver der dog i det."

„En Bortførelse af en Gudmoder."

„Af en Gudmoder, der ikke har Andet at skjærme sin Guddatter med end en Salon, hvor der ialtfald ikke hersker den stiveste Tone, en Gudmoder, som de unge Digtere skriver glødende Vers til . . ."

„Jeg havde virklig ikke troet, at De havde saadanne tossede Provindsideer. Hr. Haget er meget forstandigere end De."

„Det vil sige, De har bedaaret ham."

„Naa, godt, saa lad os bestille Bryllupsmusiken imorgen."

Fortsættes.

Et afsluttet Kildeskrift.

Kr. Arentzen: Baggesen og Oehlenschläger. VIII. 1820—26 og nærmest følgende Aar. Med et Indholds- og Navne-Register til hele Værket af C. E. Secher. (Otto B. Wroblewsky).

Da Kr. Arentzen i 1870 bragte første Bind af sin ovennævnte „litteraturhistoriske Studie" til „den Læseverden, som elsker Poesien og derfor gjerne hører om dens Heroer", anede han neppe selv, at dette Arbejde skulde lægge Beslag paa hans Tid og Kræfter i det Meste af et Decennium. Heller ikke skulde den Modtagelse, der blev Værkets første Par Bind til Del fra visse Sider, saa lige varsle om, at Dommen nu ved det afsluttede Arbejde i alt Væsenligt skulde komme til at lyde ens fra alle Lejre, saa at man, uden længer blindt at fremhæve Fortrin eller Mangler, kan mødes i fuld Anerkjendelse af Værkets uomtvistelige og blivende Betydning for vor Litteraturs Historie i den første Menneskealder af dette Aarhundrede. Omkring andet Bind af disse Studier stod jo saaledes et helt lille Affnit af den Kamp, der i 1872 saa levende var blusset i Vejret over hele den litteraire Linie efter Georg Brandes' første Forelæsning ved vort Universitet, og det var ikke for Intet, at Kr. Arentzen „med Hengivenhed og Taknemmelighed" tilegnede det paafølgende tredie Bind til sine „yngre Venner", der havde slaaet et Slag for ham og halvt i Alvor og halvt i ungdommelig Kamptrods havde fundet talrige Paralleler imellem deres eget Decenniums Rørelser og Steffens' og Oehlenschlägers første Fremtræden. Man saae tillige fra begge Sider, og vel neppe helt med Urette, i Kr. Arentzens egen oppositionelle Stilling til de Toneangivende herhjemme en naturlig Forklaring af den Sympathi, der forbandt ham med saadanne isolerede og kæmpende Aander som Baggesen og Grundtvig, og i den Polemik, der lige til det sidste Bind nu og da stikker Hovedet op imellem den brede faktiske Gjenfremstilling, tager jo ogsaa Forfatteren direkte til Orde mod Nutids Forhold og Personer. Men de bitre Sammenstøds Tid er for længe siden forbi, og det kunde snarere hænde sig, at de stridende Parter nu havde byttet Roller, naar det skulde gjælde en fornyet Vurdering af hele Arentzens Værk. Vi for vort Vedkommende finde saaledes endnu bestandig, at det i sin Tid saa omtvistede andet Bind er det ypperste af alle otte, og vi hverken kunne eller ville fragaa, at vi i de senere Bind, ikke saa ganske sjeldent endda, befinde os i Uoverensstemmelse med Forfatteren, saavel hvad Grundsynet som hvad visse Enkeltheder angaaer. Da vi imidlertid i en Række Anmeldelser i dette Blad efterhaanden have gjort rede herfor (se Nr. 117, 170, 225 og 283), skulle vi ikke paany dvæle derved, saa meget mindre som Forfatteren nu ved Afslutningen af et saa mangeaarigt Arbejde først og fremmest har Krav paa Alles oprigtige Tak for hvad han her har gjort for vor Litteratur. Hvad Kr. Arentzen i sit første Forord lovede, nemlig at arbejde redelig efter Kilderne, har han ogsaa ærlig holdt til det Sidste, og hans „Baggesen og Oehlenschläger" er nu, som det foreligger her, et virkeligt Kildeskrift, som ingen fremtidig Litterairhistoriker vil kunne lade upaaagtet, og som vil kunne lette Vejen for Mange til at vinde et selvstændigt Syn paa de aandelige Brydninger, hvis Rækkevidde og Betydning endnu for vore Dage med Rette fremhæves i Subskriptionsindbydelsen paa Omslaget af sidste Del. Selvfølgelig har Historien saa lidt her som overfor noget andet dødeligt Værk eller rettere nogen anden Dødeligs Værk sagt sit sidste Ord, men efterhaanden som Arbejdet skred frem og der omkring de to fremragende Repræsentanter for den gamle og den nye Tid, efter hvem Værket bærer Navn, saa noget nær grupperede sig Alt, hvad der af aandelig Betydning traadte frem herhjemme, er Værket blevet **den første større og betydelige sammenhængende Fremstilling af vort Aandslivs Udviklingsgang i dette Aarhundredes tre første Decennier.** Hvis man derfor giver J. L. Heiberg Ret i, at enhver Udsigt over Litteraturen maa begynde med at være en almindelig Kulturhistorie, for længere hen at gaa over til egenlig Litteraturhistorie og endelig slutte

med at være en Udsigt over den skjønne Litteratur alene, saa danner ogsaa det nu afsluttede Værk den rette Fortsættelse af N. M. Petersens „Bidrag“, der jo netop standse der, hvor de exakte og de skjønne Videnskaber nødvendigvis maatte behandles hver for sig. — Maaske er dog Titlen paa Kr. Arentzens Værk forsaavidt ikke ganske korrekt, som sidste Bind kun afslutter Baggesens Liv og kortelig antyder den Heibergske og Hertzske Kritiks Gjenoptagelse og Videreførelse af Forgængerens litteraire Principer. Værket hedder jo dog „Baggesen og Oehlenschläger“, og denne Sidstes Liv og Virksomhed burde vel egenlig ogsaa være ført til Ende. I saa Fald vilde rigtignok, efter den engang fulgte Fremgangsmaade med ogsaa at tage den øvrige Skjønlitteratur op i Fremstillingen, Værket vel næsten være voxet til det Dobbelte. Nu har ialtfald Kr. Arentzen kun villet give os Idealismens Historie fra 1800—1825, og det staaer en anden Forsker frit at skildre os Realismen i vor Litteratur fra 1825—1850.

Det sidst udkomne Bind af Arentzens Værk er ikke saa lidet mindre af Omfang end de nærmest foregaaende. Med stor Sympathi skildrer det Baggesens sidste Omflakken og fremdrager bl. A. smukke Prøver paa hans tydske Digte fra disse Aar. Se f. Ex. S. 33 det jublende „Alpen-Mai“: „Der Lenz ist gekommen!“, som man ikke saa lige skulde tænke sig kunde komme fra den af Sygdom og Sorger saa ofte nedbøjede Digter. Interessant paaviser Arentzen ogsaa, hvorledes den let bevægelige Baggesen, der under det sidste Ophold i Hjemmet ikke sjelden synes grebet af Restaurationens Aand, nu atter i Paris luede op i sin Ungdoms Begejstring for Frihed og Fremskridt (S. 10), og det er unægtelig gribende at se den danske Digter, ligesom samtidig Byron, vie sine sidste Tanker til Grækenlands Frihedskamp og synke hen med en begejstret Svanesang til Hellas' Ære paa Læberne (S. 72—75). Mere almenkjendt er Fremstillingen af det Nøre, som Efterretningen om Baggesens Død vakte i Kjøbenhavn, men man opfrisker især med Glæde Grundtvigs prægtige Mindedigt, der efter at have paavist, hvorledes

> Verden i en vittig Ven
> har tabt langt mer end han i den,

kaster et Blik tilbage paa Grundtvigs eget Sammenstød med Baggesen:

> Men naar engang med opslidt Pen
> jeg samlet er til mine Fædre,
> ej kræve maa min bedste Ven
> af mine Fjender Retten bedre,
> end den, jeg gjorde Dig i Dag,
> og da vi stod i Vaabenbrag!

Vi mindes herved tillige om, saaledes som vi ogsaa i foregaaende Anmeldelser have søgt at betone dette, hvor meget den danske Litteratur i Almindelighed og Grundtvigs Venner i Særdeleshed skylde Arentzen for de Afsnit i hans Værk, der handle om Grundtvig. Overfor denne Heros i vort Aandsliv synes Arentzen at staa med den lykkelige Frihed og Sindsligevægt, som tillader en paa samme Tid sympathetisk og kritisk Vurdering, medens vi, navnlig i de sidste Dele, altfor ofte i Bestræbelsen efter at give Baggesen den litteraire Æresoprejsning synes, at det er gaaet ud over Oehlenschläger. Selv i Smaating lod denne Stemning sig paavise, som hvor endnu i sidste Bind intet af Oehlenschlägers Produkter nævnes uden et mer eller mindre nedsættende Tillægsord (se f. Ex. S. 53 og 56), med Undtagelse naturligvis af den til Baggesens Ære skrevne „skjønne“ Epilog „Baggesens Minde“. Om dette Punkt henvise vi dog som sagt til vore tidligere Anmeldelser i dette Blad.

„Fredsslutningen i Aandernes Rige“ ved Theatrets Mindefest for Baggesen skulde dog ikke blive af lang Varighed. Med Heibergs Kritik i den „flyvende Post“ og med de sig dertil sluttende Hertzske Gjengangerbreve brød Krigen ud paany, skjøndt unægtelig under en finere og mere almengyldig Form. Som ovenfor berørt kaster Arentzen ogsaa et kort Blik paa Gangen i denne Fejde (S. 147—175), men trods den i og for sig baade interessante og korrekte Fremstilling havde vi dog hellere seet dette Emne gjort til Gjenstand for en udførligere Behandling, maaske i et særligt Skrift. Som Slutningsakkord havde Mindefesten sikkert gjort den skjønneste Virkning.

Den fremtidige Brug af Kr. Arentzens ligesaa omfangsrige som indholdsrige Værk er i høj Grad blevet lettet ved de to omhyggelige Registre, som C. E. Secher har udarbejdet og som danne et saare velkomment Bilag til den sidst udkomne Del. Foruden et Navneregister, hvor Tallenes Mængde ud for flere fremragende Navne kan være afskrækkende nok, findes her tillige en kort resumerende Oversigt over de enkelte Binds Indhold og Gangen i den hele Fremstilling. Ved skjønsomt Brug af begge Lister vil Enhver sikkert med Lethed finde, hvad han ønsker.

I det gjenvakte litteraire Liv, som vort nu snart tilbagelagte Decennium dog sikkert tør rose sig af, indtager Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlenschläger“ en smuk Plads saavel ved sit eget Værd, som ved at knytte Traaden mellem vor Litteratur i Nutid og Fortid.

Den tyrkiske Halvmaanes Oprindelse.

Paa flere byzantinske Mønter finder man afbildet paa den ene Side Hekate, Maanens Gudinde, med Kogger og Bue, paa den anden en Halvmaane med en Stjerne over.

Senere, i det femtende Aarhundrede, efter Konstantinopels Indtagelse, smykkede Tyrkerne saavel Spidserne af de Minareter, de byggede ved de kristelige Kirker, som deres Faner paa lignende Vis med Halvmaanens Billede.

Derved dannede der sig i Tidens Løb den Forestilling, at Tyrkerne efter Erobringen havde antaget Byzanz' gamle Symbol som deres eget Nationaltegn.

Det er dette Emne, som Prof. F. Schiern har gjort til Gjenstand for en meget indtrængende kritisk Behandling i et nylig udkommet Bind af Videnskabernes Selskabs Forhandlinger, og Prof. Schierns sjeldne Belæsthed, sikre Kombinationsevne og elegante Fremstilling viser sig atter i denne „Essay“, paa hvilken selv den tydske Presse har henledet sit Publikums Opmærksomhed.

Efter Prof. Schierns Anskuelse har den anførte Forklaring først og fremmest det imod sig, at Tyrkerne i Almindelighed plejede at vise alt Andet end Ærbødighed overfor den græske Fortid. Et Vidnesbyrd herom er den undertiden vandalske Ringeagt, for hvilken arkitektoniske Mindesmærker fra den klassiske Tid vare udsatte fra Osmannernes Side. Ganske vist er der en Omstændighed, der forsaavidt ikke tør lades ubemærket, som den til en vis Grad kan give den engang udtalte Hypothese ligesom et Skin af Sandsynlighed. Fra Konstantinopels Erobrings Tid haves der nemlig en højst interessant Beretning af den venetianske Patricier Niccolo Barbaro, der dengang selv deltog i Stadens Forsvar, og i denne Beretning omtales i Anledning af et natligt Angreb af Tyrkerne den 12. Maj 1453 en Spaadom, der sandsynligvis hidrører fra Noget, som skete under Filip af Macedoniens Belejring af Byzanz, men her tilskrives Konstantin den Store. Ifølge denne Spaadom skulde Konstantinopel ikke falde i Fjendens Hænder, førend Fuldmaanen opsteg paa Himlen saaledes formørket, at kun Halvdelen af dens Skive var synlig. Nu er det ikke alene ved flere paalidelige Vidner, men i den nyeste Tid ved Astronomen Prof. Schjellerups Beregninger blevet godtgjort, at der om Natten mellem den 22. og 23. Maj, da Konstantinopels Indtagelse gik for sig, indtraf en Maaneformørkelse, hvilken Kjendsgjerning længe er bleven overseet eller endog bestemt benægtet. Men ligesom Barbaros Udsagn stemmer med de astronomiske Beregningers Resultater, saaledes fortjener han ogsaa vor fulde Tiltro der, hvor han taler om den ved Maaneformørkelsen blandt Grækerne opstaaede Skræk og paa den anden Side om den Jubel, som den fremkaldte hos Tyrkerne, der i dette Himmelfænomen saae et Varsel om deres nære Sejr.

Saa lidet forunderligt det nu end vilde være, om Erobrerne af Taknemmelighed og Glæde over den tilkæmpede Sejr for Eftertiden havde gjort den halvt formørkede Maane-

skive til deres krigerske og nationale Mærke, bevæges Prof. Schiern dog ikke derved til at vige fra sin Anskuelse, at den tyrkiske Halvmaane ikke staaer i nogensomhelst Forbindelse med det omtalte Faktum, og det af den meget vægtige Grund, at man træffer det paagjældende Tegn allerede længe før de osmanniske Tyrker have sat Foden paa Europas Grund, ja paa en Tid, da de endnu ikke have overskredet Asiens Grændse. Saaledes fæstede allerede Orchan (1326—60) en Halvmaane af Sølv paa den røde Fane, som han skjænkede sin Hær og særligt de nyoprettede Janitscharer. Endnu tidligere — hos de kovaresmiske Tyrker, hvis Rige var blevet oprettet paa Ruinerne af det seldschukiske — havde Sultan Mohamed Tekesch (1192—1200) prydet Toppen af sit Telt med en Halvmaane.

Naar altsaa nu den Hypothese, hvorefter Tyrkerne skulde have overtaget Halvmaanen som et Symbol fra Konstantinopels Fortid, maa betragtes som gjendrevet, saa staaer endnu det Spørgsmaal tilbage, hvorfra dette Tegn da har sin egenlige Oprindelse.

Maaske — mener Prof. Schiern — kunde man fristes til at søge den i Islam, som jo overhovedet alle mohamedanske Folkeslags Sæder og Skikke hyppigt staa i nær Forbindelse med deres Tro. Men i saa Fald maa man ikke glemme, at Islam aabent er optraadt som en Protest mod Sabæismen og dens Stjernekultus, og det derfor synes lidet sandsynligt, at Mohamed just skulde have valgt et Himmellegeme til sine Tilhængeres Symbol. Sagde han ikke selv til de Troende: „Kaster Eder ned hverken for Sol eller for Maane, men for den Gud, som har skabt dem, om I ellers ville tjene ham!“ Og Sandschak-Scherif'en, Profetens hellige Fane, der indtil Nutiden har været Gjenstand for fanatisk Begejstring, bærer heller ingen Halvmaane i sin Dug.

Derimod fortjener en Omstændighed, der kaster et stærkt Lys over hele Spørgsmaalet, vor Opmærksomhed. Førend Tyrkerne bekjendte sig til Islam, vare de i religieus Henseende ikke synderligt videre fremskredne end de øvrige Folkeslag af den altaiske Race, Tunguser, Mongoler, Samojeder og Finner. Deres Opfattelse naaede ikke ud over den i Nordasien almindelige Schamanismes religieuse Forestillinger. Endnu Tschingiskhan, der levede i Slutningen af det 12. og Begyndelsen af det 13. Aarhundrede, var ikke Mohamedaner — først hans Sønnesøn omvendte sig til Islam — og uden Tvivl heller ikke de fleste af de stammebeslægtede Horder, med hvilke hin Anfører i Aaret 1209 stormede den store kinesiske Mur og grundede Mongolriget i Nordkina. Fra en samtidig kinesisk Skribent, Men-hung, vides det imidlertid, at allerede dengang den med ni hvide Hestehaler smykkede tartariske Standart bar den Halvmaane, hvis Oprindelse man i en følgende Tid vilde henlægge til Grækenland eller Arabien, medens den dog tydeligt nok er af altaisk Æt.

I Slutningen af sin Afhandling henviser Prof. Schiern til, at dette ikke er nogen enkeltstaaende Fremtoning, men at en stor Mængde Traditioner og Skikke, hvis altaiske Oprindelse er utvivlsom, have bevaret sig om ikke til den Dag idag, saa dog til en forholdsvis meget ny Tid blandt Ruslands og det osmanniske Riges tyrkiske og tartariske Folkeslag. Herhen høre blandt Andet Krimtartarernes Sædvane at ride Kjødet mørt under deres Sadler, førend de nyde det; fremdeles det, at de i Krigstilfælde føre uhyre Kobler af Hunde med til at bevogte Feltlejrene; endvidere Pyramidebygningen af ihjelslagne Fjenders Hoveder, og endelig den Skik ved en Sultans Død højtidelig at ihjelslaa hans Yndlingshest — lutter Skikke, som for en Del endnu have været gængs hos Tyrkerne i dette Aarhundrede; Hjerneskalpyramiderne saae man med Rædsel endnu under den græske Frihedskrig. Det mærkværdigste Fænomen i denne Henseende ere dog de saakaldte Rufai- eller Hyle-Dervischer, hvis ekstatiske Gebærder og forskrækkelige Hyl have vakt og endnu vække alle Fremmedes Forundring, — et Fænomen, der vel kan betegnes som den mest uforfalskede Arvelod fra hin fjerne Tid, da Tyrkerne endnu ikke havde antaget Islam, men ligesom de fleste andre altaiske Folkeslag vare hengivne til den raaeste Schamankultus.

John Smiths journalistiske Kampagne.

I samme Øjeblik bankede det paa Redakteurens Dør.

— Det er Poulter, vor Redaktionssekretair, sagde Van Cott. — Kom ind, Poulter. Han vil sige Dem, om der er nogen Udsigt for Dem i nærmeste Fremtid.

Døren gik op, og et Menneske traadte ind, men det var ikke Poulter. Jeg havde det saadan paa Følelsen, seer De, at det ikke var ham. Det var en raa udseende Krabat med en sort sværtet Knebelsbart, en Diamantnaal i sin Brystkrave og en svær Guldkjæde tvers over Vesten. Han bar endvidere en tyk Stok i Haanden.

— Hvem af jer To styrer Kodillen her? spurgte han.

— Jeg er den ansvarhavende Redakteur, hvis det er det, De mener, svarede Van Cott.

— Naa, saa det er De, Sir. Og jeg er John Halckett. Og jeg kommer for at spørge Dem, hvad i Djævlens Skind og Ben der gaaer af Dem, at De vover at trykke saadan nogle forbandede Løgne om mig og mit Parti? — Og han trak et Blad op af Lommen og holdt det hen for Redakteurens Øjne.

— Aa, det er der jo god Udvej for, sagde Van Cott, idet han ganske rolig rejste sig og gik henimod et Bord med en Skuffe i.

— Ja, Gudskelov Sir; og derfor er jeg her. Der er to Udveje. Den ene er, at De tilbagekalder Deres forbandede Løgne — —

— De behøver ikke at sige mig den anden, Mr. Halckett. — Idet han talede, aabnede han Skuffen, men inden han kunde gribe Revolveren, der laa deri, styrtede hans Modstander over ham, og begge to rullede lystigt om paa Gulvet.

Hvis Partiet havde været lige, skulde de have faaet Lov til at udkæmpe det sammen. Men det var ikke lige. Van Cott var behændig og modig som en Terrier, men den Anden var en ren Buldogge. Saa gik jeg da løs paa den Fremmede og rystede ham af med et Par velrettede Næveslag.

— Tillad mig, Mr. Van Cott, sagde jeg, at maatte klare de Ærter for Dem. Tag en Stol, Sir, og se til i al Magelighed.

— Kom an, sagde Mr. Halckett, saa glad som en Blishøne. Og hør: lad ligesaa godt strax gaa Bud efter Ligsyneren, for der bliver dog Brug for ham ved denne Lejlighed.

I Løbet af ti Minuter vilde intet dødeligt Øje kunne have skjelnet Halckett fra mig eller mig fra Halckett. Hele Meublementet deltog paa den mest sympathetiske Maade i vor Sport. Korrekteurerne, Trykkerne og Reporterne ilede til. Det var et ganske nyt Skuespil for dem, de Stakler, og de nød det ret af Hjertens Lyst. Redakteuren selv havde de ofte seet i Tvekamp, men her var to Bildfremmede, der lystigt bængede løs paa hinanden, medens Van Cott saae til og lejlighedsvis opmuntrede med sit Bifald. Det var noget Nyt.

Den Flinkeste af Reporterne fik strax Blyant og Notitsbog frem og nedskrev hurtigt en Beretning om Kampen.

Denne var staaende omtrent i et Kvarters Tid. Saa trak den sig ud af Værelset, fortsattes ned ad Trapperne og endte nede paa Gaden.

Da den var forbi, vilde et øvet Øje maaske i min Udstyring have gjenkjendt Sporene af en graa Paletot, men at sige, hvad Mr. Halckett oprindeligt havde havt paa, laa udenfor den menneskelige Skarpsindigheds Grændser. Han

var, for at sige det rent ud, mørbanket, blødte temmelig stærkt og viste øjensynlig Spor af Sindsbevægelse. Taarer stod i hans Øjne, da han greb min Haand og sagde:

— Sir, De slaaer en ualmindelig proper Næve, og vi To maa Fanden gale mig blive Venner.

— Er De tilfreds, Mr. Halckett, spurgte jeg, med de ledende Principer ved denne Avis?

— Fuldkomment, svarede han. Det er virkelig det bedst redigerede Blad, jeg kjender. De har saamænd taget Stivelsen fra John Halckett, Sir, paa en Maade, som den aldrig er bleven taget fra ham før! De kan trygt stole paa en Haandsrækning fra mig i paakommende Tilfælde.

De puttede ham ind i en Droschke og afleverede ham til Reparation hos en Barber. Jeg vendte tilbage til Redaktionslokalet. Redakteuren sad allerede igjen rolig ved sin Pult med det ituslagne Bohave rundt omkring sig og skrev paa en Artikel.

— De kan betragte Dem som fast ansat, sagde han til mig. Her er en Anvisning paa Bladets Kasse til Anskaffelsen af et Sæt nye Klæder. Hvorfor Pokker sagde De mig ikke strax, at De var en Ynder af Slagsmaal? Deres Behandlingsmaade fortjener al mulig Anerkjendelse, — De maa vist være bleven opdraget til den Beskjæftigelse? Naar jeg tænker paa, at jeg maaske havde ladet Dem gaa uden at opdage Deres Specialitet, hvis ikke John Halckett havde havt det gode Indfald at besøge mig!

Jeg svarede ham, at jeg var altfor beskeden til at ville lægge Vægt paa en saadan Ubetydelighed.

— Jeg haaber, De vil blive tilfreds her. Blevins, der i flere Aar har besørget vore Slagsmaal, blev dræbt for tre Maaneder siden her i dette samme Værelse, — der er saamænd endnu Mærke paa Panelet af hans Blod . . . Blevins fik en første Klasses Begravelse, og vi bestilte et Monument til to hundrede Dollars til hans Grav . . . Ja, jeg troer nok, at Bladet har viist sin Taknemmelighed for Blevins Tjeneste... Saa fik vi Birket; men han blev i Løbet af fjorten Dage tre Gange slaaet til Jorden . . . Folk fik den Vane at gaa ind her paa Kontoret blot for at have den Fornøjelse at banke Birkett: det var saa nemt og saa morsomt! Bladet kom i Miskredit, og vi maatte fjerne ham. Nu kjører han Droschke, hvad han bedre passer for, da han altid var saa fin i sine Manerer. — Saa kom Carter, der var meget god i visse Henseender, men lidt vel hensynsløs. Han ligger nu paa Hospitalet med en Kugle i Skulderen. Selv om han kommer sig igjen, tør vi dog ikke mere ansætte ham i den Post.

— Og hvem besørger nu Arbejdet? vovede jeg at spørge.

— Posten har ikke været fast besat, siden Carter blev bragt herfra paa en Vinduesskodde . . . Enhver hjælper lidt til efter Tid og Lejlighed. Men jeg hader al Mengeleren . . . det strider aldeles mod Traditionen.

Jeg spurgte, om der var meget at bestille i den Post.

— Det afhænger af Aarstiden. Nu er det den døde Saison, men det kan gaa ganske livlig til, naar Valgene er forestaaende. Et Par Gange om Dagen er da ingen Sjeldenhed . . . De vil ikke komme ud af Vanen, kan jeg svare Dem for. Og skulde det alligevel ske, og De er bange for at tabe Øvelsen, saa er der alletider et Par Redakteurer, hvis Blod en lidt hvas Artikel strax bringer ikog . . . Oprigtigt talt, jeg er meget glad over at have gjort Deres Bekjendtskab, Mr. Smith.

Se saadan, Mr. Dunquerque, var det, jeg kom i Forbindelse med Pressen.

— Og syntes De om Posten?

— Den havde sine gode Sider, men der hvilede et stort Ansvar paa mig. Vi blev overløbet af Folk, som ikke kunde lide vore Karakterskildringer af dem; og saaledes kom Bladets Renommée bogstavelig til at hvile paa mine Skuldre. Alligevel, Sir, fik jeg Smag for Bestillingen, undtagen naar de sendte mig paa Hospitalet til Reparation. Og selv det havde sin ejendommelige Tiltrækning, for jeg kom der saa ofte, at det blev ligesom et andet Hjem for mig, og jeg næsten betragtede Læger og Vaagekoner som mine kjødelige Brødre og Søstre.

— Men Du opgav dog Posten, sagde Jack.

— Ja, seer De, naar Alt kom til Alt, var det dog ingen videre sund Profession og dertil lidt vel livlig. Jeg var bleven hele Personalets Stolthed, og de kunde slet ikke finde dem i, at der gik en hel Uge hen, uden at de idetmindste havde faaet eet ordenligt Slagsmaal efter alle Kunstens Regler; og det kunde de nu let opnaa ved en eller anden bedsk Artikel eller en ondskabsfuld lille Notits. Saa kunde man se dem formelig staa paa Lur efter vedkommende Gentleman, gaa ham imøde ud paa Gaden og spørge, om det ikke var Redakteuren af ***, han ønskede at tale med. Og saa førte Fyrene ham naturligvis op til mig . . . Naa, meget af Arbejdet var jo nemt bestilt. Naar den fremmede Gentleman havde fremført sit Ærinde, plejede jeg ganske rolig at lukke Døren op for ham og sige: — Skrup af. Hvortil han i de allerfleste Tilfælde ydmygt svarede: — Om Forladelse, Sir. Men engang om Ugen eller saa kom der dog gjerne en Hovedopgjørelse, og jeg kunde almindeligvis strax se paa min Mand, naar han kun vilde vige for slaaende Argumenter.

Naada, det blev da efterhaanden klart for mig, at hvis jeg blev endnu ret længe i den Post, saa vilde det ende med en første Klasses Begravelse, hvori jeg spillede første Rolle; og jeg begyndte at tænke paa at holde op, medens Legen endnu var god.

En Morgen saae jeg et Avertissement om en Avis, der skulde sælges. Det var i Byen Clairville i Illinois, og det syntes at være Noget for mig. Jeg besluttede at tage derhen og undersøge Sagen og underrettede Mr. Van Cott om min Hensigt.

— Det gjør mig meget ondt, sagde han, men naturligvis kan jeg ikke forhindre Dem i at forlade os, naar De selv vil. De har med ualmindelig Dygtighed udfyldt Deres Plads ved Bladet, og jeg havde haabet bestandig at skulle beholde Dem hos mig.

Jeg forsøgte at takke ham; han lod mig imidlertid ikke komme til Orde, men vedblev i en tankefuld og næsten sværmerisk Tone:

— Der er endnu Plads i vort Gravsted paa Rose Hill Kirkegaard for En eller To; og jeg havde besluttet, at De skulde have hele den ene Side af Monumentet ganske for Dem selv. Det er paa Solsiden — det yndigste Sted af Verden . . . De skulde endog have faaet otte Linier Vers paa den første Side af Bladet — Blevins fik kun fire og de Andre slet ingen. Jeg forsikrer Dem, Smith, De kan tro mig, om De vil, men alt det havde jeg ofte overtænkt hos mig selv, naar De var paa Hospitalet; jeg betragtede det Hele som en afgjort Sag. Og nu styrter alle mine Planer sammen som et Korthus . . . Livet er blot sammensat af lutter Skuffelser!

Jeg svarede, at det var meget smukt af ham, saaledes at tænke paa min Begravelse, men at jeg for Øjeblikket slet

ikke længtes efter Rose Hill eller overhovedet nogensomhelst Kirkegaard, hverken paa Sol- eller paa Skyggesiden, og at jeg syntes, det vilde være Synd at forstyrre Blevins. Eftersom jeg aldrig havde kjendt hverken ham eller de andre Gutter, kunde det jo ogsaa hænde sig, at de ikke vilde synes om mit Selskab.

Mr. Van Cott havde den Godhed at sige, at de ganske vist, af Hensyn til Bladet, ikke vilde have noget derimod; men han kunde ikke overbevise mig, og jeg tog min Afsked.

Sluttes.

Musik

Cæciliaforeningen gav i Mandags Aftes sin sidste Koncert i denne Saison i Slotskirken for en meget talrig Tilhørerkreds. Mozarts berømte Requiem var Koncertens Hovednummer og fik en Udførelse, der fortjener Anerkjendelse for den umiskjendelige Flid og Omhu, der var anvendt paa Indstuderingen. Solopartierne vare heldigt besatte med Fruerne Keller og B. Hansen samt d'Hrr. Bielefeldt og Frederiksen. Endvidere hørtes et otteſtemmigt Kor af Palæstrina, en af Hr. Bielefeldt meget smukt foredraget Arie af Mendelssohns Oratorium „Elias“ og en virkningsfuld Orgelfantasi, komponeret og udmærket fortolket af Hr. Organist G. Matthison-Hansen.

Edvard Griegs Koncert i Kasinos mindre Sal i Onsdags Aftes gaves for overfyldt Hus. Med Undtagelse af en af Mozarts Pianoforte-Sonater i F-dur, hvortil Hr. Grieg har komponeret en Ledsagelse af et andet Pianoforte, og som fik en smuk Udførelse af Frøken Fernanda Henriques og Koncertgiveren, vare samtlige Programmets Numere dennes egne Kompositioner. Af disse vare Romancerne, som Fru Nina Grieg sang paa en Maade, der uvilkaarlig maatte rive Tilhørerne med, Pianofortestykkerne og Sonaten, Op. 8, for Piano og Violin, som blev udmærket spillet af Komponisten og Hr. Anton Svendsen, allerede kjendte som værdifulde Sager, der tilligemed den her oftere givne Pianofortekoncert have skaffet Grieg et anseet Navn som Komponist. Derimod var Strygekvartetten, som fik en udmærket Udførelse af d'Hrr. Anton Svendsen, Nic. Hansen, Holm og Neruda, en Nyhed. Hvorvel den indeholder mange smukke Enkeltheder, kan den dog ikke regnes blandt Komponistens heldigste Frembringelser. Navnlig er det første Stykke, ialtfald ved et første Bekjendskab, lidet tiltalende ved Mangel paa indre Sammenhæng, ligesom den bizarre Effektsøgen, der undertiden virker noget frastødende hos Grieg, her synes mere i Tiltagende end i Aftagende. At Grieg var Gjenstand for en idelig og stærk Hyldest, er en Selvfølge og ikke mere, end han fuldkommen fortjener.

Musikforeningen afsluttede sin Virksomhed for indeværende Saison ved en Koncert for alle Medlemmer i Torsdags. Programmet indeholdt kjendte Sager, deriblandt Rubinsteins interessante Symfoni i A, der vil erindres fra en Abonnementskoncert i Vinter, og Beethovens Musik til Athens Ruiner, som navnlig har Betydning og karakteristisk Farve i de to Mellemsatser, den bl. A. ved Rubinsteins Transkription for Piano noksom bekjendte ilsærdige tyrkiske Marche og Dervischkoret med sin ejendommelige drejende Rhythme, hvortil der uvilkaarlig knytter sig en Ideassociation om de dandsende Dervischers fanatiske Gudsdyrkelse. Et Damekor — „Alfernes Sang“ — af Cherubini høstede ved sit skjønne Indhold og stilfulde Form fortjent Bifald, ligesom ogsaa Hr. Neupert fremkaldtes efter Udførelsen af Beethovens Piano-Koncert i Es.

Brogede Blade

I en Notits om, at Kammerraad Jonas er bleven Impresario for den lille Violinvirtuos Maurice Dengremont, tillægger et tydsk Blad ham Titlen „der königlich dänische wirkliche geheime Kammerrath Jonas.“

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 4. Maj.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Med og fra **Søndag den 17. f. M.** ville Togene paa **Helligdage** paa Klampenborgbanen afgaa saaledes:

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:**
Kl. 9, 10.30 Fm.; Kl. 12.15, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30 og 9.10 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 9.45, 11.15 Fm.; Kl. 1, 2, 4, 6, 8 og 9.45 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. **Nr. 358.** Den 11. Maj 1879.
Udkommer hver Søndag. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Hvorfor træder jeg nu frem med den eneste Begivenhed i mit Liv, der ogsaa for det store Publikum har Interesse nok til, at det kan ønske at kjende den fulde Sandhed desangaaende? Hvorfor har jeg tiet saalænge? Hvorfor har jeg i saa lang Tid ladet alt optænkeligt Ufordelagtigt blive sagt om mig? — Let og dog paa samme Tid svær er Forklaringen.

Først det let Forklarlige: Alt længe har jeg følt Trang til at bryde min Taushed og engang som den eneste virkelige Deltager, som den Eneste, der kan give Oplysning om alle de paa saa forskjellig Maade fortalte Begivenheder, meddele en saa nøjagtig som mulig Beretning om de Tider og Tilskikkelser, der havde Døden til Følge for saa stor en Mand, som Ferdinand Lassalle var. Men i de første Aar efter Katastrofen var der blevet rettet saa mange lave, ja æreløst hadefulde Angreb paa mig, hvis Tone stod langt under enhver Imødegaaelse, men som desuagtet satte mig i en pirrelig og derfor tillige heftig Sindsstemning, at jeg frygtede for, at jeg ikke vilde være i Stand til at fremsætte de ogsaa for videre Kredse interessante Erindringer paa objektiv og rent saglig Maade.

Derfor opsatte jeg det fra Aar til Aar og prøvede paa at kæmpe mig frem til den roligst mulige Upartiskhed. — Dette er det, som er let at tilstaa; svært falder det mig derimod at sige, hvad der nu følger: Jeg kan ikke tale om hin Tid og den frygtelige Katastrofe, der endte den, uden at fremsætte haarde Beskyldninger mod Personer, der staa mig nær, fremfor Alle mod min Fader. Dette kunde jeg længe ikke overvinde mig til, navnlig ikke saalænge han levede. Jeg vidste, at de Afsløringer, jeg havde at gjøre, maatte skade ham i den offentlige Mening — og det vilde jeg ikke!

Nu, da jeg føler mig fuldstændig løst fra Alt, hvad der vedkommer min tidligere Familie, da ingen Mindelse om den faaer mit Hjerte til at slaa varmere og da Tiden lægende har mildnet mangen altfor bitter Hadefuldhed, føler jeg først Mod til at fortælle, hvad jeg kan mane frem af mine Erindringer.

Hvis Meget synes mangelfuldt eller unøjagtigt med Hensyn til Tid, Steds- og Navnebetegnelser eller andre Smaating (thi kun saadanne kan det dreje sig om), saa bærer min Hukommelse Skylden, da den hverken understøttes af nogen Dagbog eller nogensomhelst andre Optegnelser.

Endnu vil jeg forudskikke den Bemærkning, at disse Erindringer ikke ere bestemte for Væsner med „mælkefrom Tænkemaade“ og med hin kristelige og saameget des lettere „germanisk forargede“ Gemytsretning, der ikke kunne forstaa et sundt, kraftigt Had eller en sund, hensynsløs Kjærlighed. De gjøre bedre i at holde sig fra dem, for ikke at tage Forargelse, thi paa de to nævnte syndige Lidenskaber vil det ikke mangle. — — Inden jeg skrider til at skildre Begivenhederne i Aarene fra 1862 til 1864, der, det veed jeg vel, her udelukkende lægge Beslag paa den største Interesse, maa jeg give et, om end overfladisk og i størst mulig Korthed holdt Omrids af den Tid og de

Forhold, der i mit Liv gik forud for den tragiske Roman med Lassalle. — Det er ikke min Mening, derved at retfærdiggjøre mig eller unddrage mig den Villiesvaghedens og Frivolitetens Brøde, som hviler paa mig — jeg vil kun give den mig fuldkommen fremmede Læser en Mulighed for om ikke at undskylde, saa dog at forstaa mange altfor skarpe og uforstaaelige Modsætninger i min Karakter og senere Adfærd. Maaske haaber jeg derhos af inderste Hjerte paa en Bekræftelse af det Ord: «que tout comprendre, c'est tout pardonner.»

For ikke at stille for stort Krav til Nogens Taalmodighed, vil jeg springe min Barndom helt over, omendskjøndt maaske netop den kunde give den rigtigste Nøgle til min Karakters senere ejendommelige og ujevne Udvikling ved den uregelmæssig ledede Opdragelse, den fantasifulde, Aand og Gemyt tiltalende og derhos igjen positiv videnskabelige Omgivelse og den dels i de højeste Hofkredse, dels i mere eller mindre demokratisk sindet Selskab med Münchens Kunstner-, Digter- og Videnskabskredse tilbragte Tid. — Men, som sagt, det vilde føre altfor vidt og hører mere hjemme i almindelige Memoirer; det bør derfor ikke have Plads i Erindringerne om en bestemt begrændset Tid. Jeg indskrænker mig derfor til, hvad der synes mig uundgaaelig nødvendigt til Forstaaelsen af alle de i det ulykkelige Drama handlende Personer.

Jeg kommer saaledes strax til mit tolvte Aar, thi saa gammel var jeg, da mine Forældre fandt for godt at erklære mig moden for Selskabslivet. Jeg var ligesaa stor og udviklet som andre unge Damer paa nitten Aar, og min Moder, en meget smuk, aandfuld og fejret Dame, var selv ung nok endnu til at finde det morsomt at have en „voxen" Datter. Klimaet i Italien, hvor min Fader var Gesandt, bidrog vel ogsaa til denne Excentricitet, dermed vil jeg idetmindste undskylde min Moder, den ellers saa kloge Kone.

Min Fader havde jeg kun liden Lejlighed til at se: han bekymrede sig dengang ikke om sine Børn, og jeg troer ikke, jeg har talt tusind Ord med ham fra mit femte til mit sextende Aar. Jeg nærede en sand Højagtelse for ham og hans Aand, og fremfor Alt elskede jeg hans skjønne, bløde Organ, som endnu gjenlyder i min Erindring fra Barndommen af, naar han, der dengang endnu var en yngre Mand, fortalte os Eventyr, og fra senere digteriske Væddekampe, naar Heyse, Geibel, Bodenstedt og Andre improviserede ved Bordet og min Fader og Dingelstedt ved tilskyndende Indskudsbemærkninger yderligere æggede disse Poeter til nyt ildfuldt Sving. Jeg vil i Løbet af denne Fortælling saa sjeldent kunne tale om min engang saa kjære Faders gode Egenskaber, at det maa være mig tilladt, her (jeg taler om 1859—62), hvor endnu ingen altfor mørk Skygge formørker hans Billede i mit Hjerte, at dvæle lidt ved det med barnlig Pietet og forsøge paa at vise dette Billede i det gunstigste Lys ved Hjælp af egne og Venners Erindringer, saaledes som de ligge for mig i nogle Nekrologer efter Faders Død 1872. Der hedder det omtrent saaledes: Den pludselige Død, der bortkaldte Dönniges, vor Gesandt i Italien, som bukkede under for Kopperne i Rom, minder os om den Tid, da han som ung Mand flyttede til München og udfoldede sin heldbringende Virksomhed. Naar Bayern i det afgjørende Krigsaar sluttede sig trofast til Riget, saa har München havt Hovedandelen deri, og naar dette var af Betydning for den store tydske Sag, saa tilkommer Æren herfor Dönniges' Virksomhed. Han havde som ung Docent i Berlin været Lærer for den bayerske Kronprinds, som fandt ualmindeligt Behag i Mandens friske, aabne Natur og navnlig i hans mangesidige Kundskaber. — Da Kronprinds Max efter sin Formæling med den preussiske Prindsesse Marie vendte tilbage til sit Land, bad han Alexander von Humboldt om at anbefale sig en Mand, som kunde hjælpe ham med hans Studier og paa samme Tid være ham en sand Ven og Raadgiver. Humboldt nævnede Dönniges, og saaledes flyttede denne da ligeledes til München med sin unge Kone, hvor han indtog en højst indflydelsesrig Stilling hos den unge Konge, da Maximilian II. besteg Tronen. Det var ham, der fra Kabinettet af ledede alle Embedsbesættelser; saaledes indkaldtes paa hans Foranledning fra 1852 af Naturforskerne Liebig, Pfeuffer, Siebold og Bischoff, saaledes ansattes for Filosofi, Litteratur og Historie Carriere, Riehl og Sybel ved Universitetet; sammen med Juristen Bluntschli kom Windscheid, og ved disse Kræfters Samvirken lykkedes det at knække Ultramontanismens Magt og fængsle den opvoxende Ungdom til sig. Men i Begyndelsen dandsede man ikke paa Roser; „Volksbote", „Augsburger Volkszeitung" og andre giftige ultramontane Blade bekæmpede enhver Nyindkaldt paa den hadefuldeste Maade; selv Döllinger talte dengang om, at det bayerske Folk elskede sine Fyrster, naar de blot ikke selv plantede en Tjørnehæk mellem sig og Folket, og som denne Tjørnehæk betegnede man de Videnskabsmænd og Digtere, som ligeledes ved Dönniges' Indflydelse vare blevne kaldte til München: Dingelstedt, som overtog Theatret, Geibel, Heyse og Bodenstedt, som fik Otium til at arbejde. — Kong Max samlede om Vinteren Aftenselskaber om sig, hvor man debatterede Problemer, som han fremsatte, omtalte nye videnskabelige Fænomener og hørte Poeterne foredrage deres nye Digtninger; og at der her herskede en ligesaa menneskelig munter, utvungen Tone som paa Kongens Rejser og Jagter om Efteraaret, det var atter en af Dönniges' Fortjenester. — Men de Sorte sang:

A duobus D et uno T
Libera nos Domine!

De to D vare Dönniges og Dingelstedt, T var von der Tann, dengang Kongens Adjutant og Dönniges' intimeste Ven, som har vundet saa stort et Navn som bayersk Hærfører. Til de Indkaldte sluttede sig hjemlige fremadstræbende Talenter, andre kom tilrejsende, og saaledes uddannede Felix Dahn, W. Hertz, Hopfen, Lemke og Andre sig i denne Kreds; Hermann Ling, der hidtil forgjæves havde ledt efter en Forlægger, blev uden Nag baaren frem og Melchior Meyer med Glæde optagen. Dertil kom blandt Kunstnerne Kaulbach og Schwind, blandt Forfatterne Fallmerayer, Steub, Förster og Kobell, for at fuldende den af Dönniges dannede og stedse af ham paavirkede Kreds. Det opnaaedes, at München ikke blot som Kunstby vakte den offentlige Opmærksomhed, og saaledes fandt der ogsaa i Indbyggernes Stemning et Omsving Sted, som har havt sin Betydning for den tydske Historie. —

I sit eget Hus var Fader en uendelig elskværdig, altid munter Vært, naar han, understøttet af sin højtdannede, aandfulde Hustru, saae Selskab hos sig, der da bestod af de Nævnte og af Eliten af det højeste Aristokrati og vist for enhver Dannet søgte sin Lige i interessant Sammensætning.

Men deraf fulgte, at han delte hele sin Tid mellem Statspligterne, den personlige Tjeneste hos Kongen og de omtalte selskabelige Interesser, saa der Intet blev tilovers til hans Børn — undtagen hvad vi saae til ham i Salonen, hvor navnlig jeg altid havde Adgang.

Den samme Undskyldning formedelst Mangel paa Tid havde Moder, der meget snart blev intim Veninde med Dronningen, naar hun overlod Omsorgen for sine Børn til Lærere og Gouvernanter, som heldigvis vare gode, brave og hjertedannede Personer.

Af denne Forældrenes Leven udenfor Familien kan man ogsaa kun forklare mit Livs første fremtrædende Begivenhed, som hidrørte fra min chère maman's underlige Opdragelsesanskuelser.

Jeg mener den korrupte Kjendsgjerning, at jeg som tolvaarig Pige blev forlovet med en Mand paa 40 til 42 Aar!! Det gik saaledes til: mine Forældre gjorde en Rejse gjennem Øen Sardinien og lærte der blandt halvt og helt vilde Mennesker et noget tammere at kjende, der — Gud veed ved hvilke Kunster (han kogte fortræffeligt, men det er ogsaa omtrent den eneste gode Egenskab, jeg har kjendt hos ham) — i den Grad fortryllede mine Forældres Hjerter, at de (eller var kun Moder skyldig i dette Vanvid?) lovede ham deres tolvaarige Datter til Kone. — Hvorledes man tænkte sig hele Historien, om Bryllupet skulde opsættes, til jeg havde naaet en nogenlunde giftefærdig Alder, eller hvorledes det Hele skulde ordnes, det have de aldrig selv været paa det Rene med, efter hvad jeg troer; nok er det, det morede min Moder om en endnu selv ung, smuk og fejret Dame at kunne sege „Svigermama" med en Mand, der var hende sympathetisk, og saaledes blev jeg simpelthen forlovet.

Barnet, som ikke skulde have tænkt paa Andet end sine Bøger, fik nu sit Hoved fyldt med underlige forvirrede Tanker om Giftermaal, ægteskabeligt Samliv, Børn og deslige. At jeg dengang ikke sagde Nej til det forrykte Projekt, er vel naturligt; thi om end — til Undskyldning for mine Forældre være det sagt — mit Legeme var en udviklet ung Dames, saa var jeg dog endnu Barn i Sind og Tanke. Men et fantastisk, ved Eventyr, Poesi og den allerede omtalte Opvoxen i Kunstner- og Digterkredse (af hvilke jeg kun behøver at nævne Kaulbach, Geibel og Heyse, for at fremtrylle for Læsernes Blikke hint henrivende, men for en livlig, tidlig moden Piges Fantasi ogsaa farlige Münchener-Samfund) sandselig udviklet, lidenskabeligt Barn.

Det voldte mig en kongelig Fornøjelse at modtage den fyrige Italieners glødende Kjærlighedsbreve, at vise dem til mine smaa Veninder og føle mig misundt af dem.

Jeg havde endnu ikke seet den Mand, man havde valgt til mig. Han kunde som Fæstningskommandant i Alessandria ikke strax faae Orlov, og hans Afrejse derfra voldte nogle Vanskeligheder. Alle mine Glæder som tolvaars Forlovet bestod saaledes foreløbig i de fantasirige Skildringer, som min Moder ikke blev træt af at udmale for mig: hvor henrivende det vilde være, naar man næsten endnu var et Barn at hedde Fru Generalinde — Excellenza! Hvorledes min rige, fornemme og fremfor Alt ældre Ægtefælle vilde overøse mig med Alverdens Herligheder, thi kun en gammel Mand forstod rigtig at elske en Kone og gjøre hende lykkelig, han var hende hvert Øjeblik af sit Liv taknemmelig for hendes Hengivenhed, og selv om hun ikke kunde føle nogen for ham, saa takkede han hende dog for, at hun levede sammen med ham! Kort sagt, Fremtiden udmaledes for mig i det mest rosenfarvede Lys; jeg saae mig i Aanden kun klædt i Fløjl og Ædelstene, omgiven af Tjenere og al tænkelig orientalsk Pragt, trukken gjennem Livet af blændende Skimler!! Foreløbig forekom jeg mig selv ganske umaadelig interessant og fik vel tillige et højt Begreb om min uimodstaaelige Skjønhed, da den „vilde Italiener" jo havde ladet sig tæmme blot ved at se mit Portrait (dette er altsammen min Moders og hendes Veninders Udtryk), og saae med største Ringeagt ned paa mine Gouvernanter, der endnu vare gamle Jomfruer, skjøndt de allerede vare saa meget ældre end jeg! Herpaa et lille Exempel:

Jeg fik Undervisning i tydsk Grammatik, hvilket altid havde været mig en Gru. En Fejl, jeg engang begik, og det ovenpaa Gouvernantens Tilrettevisning følgende næsvise Svar bragte den stakkels plagede Frøken saaledes ud af sig selv, at hun med nogen Heftighed udbrød: „Du lærer aldrig at tale dit Modersmaal ordenligt!" — Dette krænkede mig nu paa en meget følelig Maade, thi netop paa min Udtale lagde jeg megen Vægt, og idet jeg rejste mig med den malitieuseste Tøsekompliment og smækkede Bogen i, sagde jeg knibsk: „Naa, Kjære, saa gaaer det mig og Dem som en vis Madame Dutitère; hun var født Bondepige — men smuk — meget smuk! — saa hun blev gift med den rige Dutitère. Hendes eneste Ulykke var, at han ogsaa holdt saadan en kjedelig Person til hende, som altid skulde sige hende, naar hun gjorde en Fejl, og i det Hele taget rette paa hende. Men endelig fik hun ogsaa nok af det, og da hun engang kom lidt for sent til en Diner og styrtede ind i Salen med de Ord: „aa, jeg har løvet saadan!" og den kjedelige Mamsel hviskede hende i Øret: „løbet hedder det, løbet" — da tabte hun Taalmodigheden og sagde: „aa hva'! jeg har løvet, lige fra jeg var Barn a', og der er allerede for længe siden løvet mig en Mand i Armene — og De har løbet og løbet og kan faae Lov at løbe længe endnu, inden Nogen løver Dem i Armene!" — saadan sagde Madame Dutitère, og saadan siger jeg ogsaa." —

Man tænke sig den skikkelige gamle Piges Forfærdelse! Og dog elskede og forkjælede disse plagede Gouvernanter mig mere end nogen af mine Søskende. Thi med Undtagelse af den italienske Forlovelses „Anormal-Tid" var jeg i det Hele taget et Barn, der meget let kunde ledes ved lidt Kjærlighed, med et stort Fond af Godmodighed og Hengivenhed, som man kunde faae til at gjøre Alt med et venligt Ord. — Men jeg vil ikke opholde mig for længe ved hele denne Episode og endnu kun omtale det Indtryk, som min Tilkommende gjorde paa mig, da han nu endelig arriverede, og de deraf opstaaede Følger. —

Med eet Ord: han kom og sejrede — ikke! Jeg fandt ham gruelig!

I den Grad afskrækkende forekom den høje, føre, sorte Mand med det vilde Skjæg mig, at jeg, vel følende, at jeg ikke vilde finde nogen Sympathi hos mine Forældre, tog min første Tilflugt til en Kammerjomfru, der havde tjent mange Aar i vort Hus. — Der vil senere tidt nok blive Tale om Therese, saa jeg vil indføre hende her med det Samme. Hun hang ved mig med hele sin Sjæl, en Hengivenhed, som ofte har staaet sin Prøve i tunge Timer. Dengang var hendes Raad, om end ikke strengt moralsk,

dog hjertelig ment og trøstefuldt. Hun havde i lang Tid studeret eller rettere sagt sonderet min Moder med hin stille, jesuitiske Menneskekundskab, der saa tidt findes hos Tjenestefolk og overhovedet hos Væsner i underordnede Stillinger. Hun havde ikke vundet nogen Hengivenhed for sin Frue, men med fin Kløgt og en ligelig fordelt Portion af Hjerte og Egennytte forstod hun at gjøre sig sin Stilling hos hende baade interessant og indbringende. Dengang stod hun, som forøvrigt hele Huset med Undtagelse af mine Forældre, fuldstændig paa min Side; paa den omtalte Rejse gjennem Sardinien, hvor hun ledsagede min Moder, havde hun lært at kjende og hade Italieneren, som allerede ved sin ligefrem cyniske Atheisme var en Gru for hende, der var en meget from Katholik. Saaledes trøstede hun mig da med den Bemærkning: „Vi (thi at Therese skulde ledsage mig, var en Aftale) vi vil gifte os med ham, den ække Karl, thi vi maa! Vores Fru Mama er altfor forgabet i den Ide — der hjælper ingen Kjære Moder! Men hvad gjør det? Vorherre og den hellige Jomfru vil nok hjælpe os og snart sende os en Anden, som passer bedre for os — saa løber vi fra ham! Eller hvis Ingenting hjælper, saa er jeg vis paa, at Jesu Hjerte og de kjære Helgene ikke vil betragte det som en Synd, om man tager Livet af saadant et afskyeligt Menneske, som spotter hele Himlen og Helvede ovenikjøbet! Kort sagt, vi bliver nok snart fri igjen. Men først kommer der jo rigtignok en drøj Tid!" —

Denne noget løse og dolkbevæbnede Moral var vel indlysende for min romanagtig ophidsede Fantasi — — men dens svage og langt borte liggende Trøst formaaede ikke at holde mig oppe — jeg var grundig ulykkelig! Saa ulykkelig, at jeg ved Hjælp af min Bedstemoder paa mødrene Side, en ligesaa klog som god, ligesaa dannet som med ligefrem naragtig, ja afguderisk Kjærlighed ved mig hængende gammel Dame fik sat igjennem, at jeg maatte ledsage denne elskede Bedstemama til Berlin.

Desværre tillader den indskrænkede Plads for disse Optegnelser mig ikke at fortælle mere og nærmere om alle de tusind Anekdoter fra hin Episode, hvor underholdende og interessant det end maaske kunde være, men det vilde føre for langt bort fra Øjemedet med dette Skrift og maa derfor opsættes til en anden Tid. —

Jeg rejste altsaa til Berlin: for at faae endnu en sidste Afslibning i Intelligensens Hovedstad, som det officielt hed, men i Virkeligheden fordi Bedstemoder haabede, at et Aars Adskillelse vilde bringe mine Forældre paa forstandigere Tanker eller mig til en kraftigere Villiesytring.

Men desværre var min Opdragelse allerede ledet ind i et saa forkert Farvand, at der havde behøvedes en ganske anden Styrmand end denne Bedstemoder, som i sin virkelig ufornuftige Kjærlighed til mig gjorde det til sit eneste Livsformaal at opfylde ethvert af mine Ønsker, endnu før det var opstaaet. Det lille, ofte saa velgjørende Ord „Nej" fik jeg aldrig at høre, selv ved mine mest overdrevne Kapricer og eventyrligste Fantasier.

At jeg derved blev ganske „forkuslet" for Selskabet med de unge nordtydske Damer, er vel indlysende af sig selv. De vare enten i min Alder og da Børn endnu — altsaa aldeles uden Forstand paa den unge münchener-italienske Dame og Forlovede — eller velopdragne Jomfruer, sysselsatte med lutter alvorlige Ting, for hvem jeg derfor var en Gru og som forekom mig forskrækkelig kjedsommelige efter min altfor livlige sydlandske Anskuelse — eller ogsaa var det enfoldige, overfladiske Skabninger, for hvem en Lieutenant og et Bal repræsenterede det Højeste i Livet — det var Altsammen ikke Noget for mig! — Saaledes sluttede jeg, halvt et Barn, mig kun i nøjere Venskab til et Par unge Koner, og om jeg gjorde vel deri — det bevivler jeg nu meget.

Derimod var jeg ret som skabt til Kammerat og Fortrolig med den unge Mandfolkeverden. Fra Videnskabsmændene og Poeterne i min Faders Hus var jeg vant til et alvorligere, men ogsaa til et friere Ord og Væsen, end det ellers er Skik i selskabelige Kredse; jeg veg ikke tilbage for nogen Extravagance, ja enhver saadan fandt netop en ivrig Talsmand i min Karakter, og ved min exceptionelle Stilling troede jeg mig berettiget til Meget, som var Andre forbudt — saa at jeg naturligvis snart var søgt og forgudet af alle de unge og endog alle de ældre Herrer i hele Familie- og Bekjendtskabets Kreds. Saaledes lærte jeg ogsaa den unge Bojar Yanko, Fyrst Gehen Racowitza at kjende, der i Alder kun var lidet forskjellig fra mig, men ellers i Et og Alt en direkte Modsætning til mig.

For med eet Ord at skildre den unge Mands Karakter saavelsom hans Ydre: man tænke sig Othello som Yngling. Saa mørk var hans Teint og hans lokkede Haar, og Øjnene havde hin sorte, fløjlsbløde Glands, som ellers kun de afrikanske Folkestammer opvise; Alt dette skaffede ham strax det Øgenavn hos mig: „min Negerpage." Thi dengang var han kun en Dreng og kun betragtet som Page af mig, hans udkaarne Dronning. Men i denne Dreng laa allerede alle den shakspearske Othellos ædle, dybe Karakteregenskaber — og hans Svagheder; Forstanden var ikke det Overvejende, det var Hjertet, og i dette havde Kjærligheden snart vundet Eneherredømmet, som den lidt efter lidt og rastløst hævdede, til dette unge Hjerte selv stod stille.

Hans Veninde blev jeg fremfor Alle. Han, der levede fjernt fra Hjem og Forældre og var fremmed i tydsk Sprog og Skik, tiltalte mit sydligere, varmere Væsen som Solluft efter Vinterfrost. Vi kunde konversere i det franske Sprog, der laa os begge nærmere end det tydske; vi havde Meget tilfælles i vor Længsel efter Sydens mere mørkeblaa Himmel som efter mange i Nordtydskland savnede Glæder; og jeg fandt i Ynglingens bløde, bøjelige Væsen det ønskeligste Stof til deraf at opdrage mig et Menneske, saaledes som jeg drømte mig det, det vil sige en Mand, som skulde holde af de samme Digtere og Forfattere som jeg, thi han lærte dem jo først at kjende ved mig; som skulde have den samme Kultus for de skjønne Kunster som jeg, thi jeg vakte jo først Følelsen for dem i hans unge Sjæl — kort sagt, som jeg lidt efter lidt kunde gjøre til mit Værk, til min fuldstændige Ejendom.

Med denne Beskrivelse af vort gjensidige Forhold sammenfatter jeg ganske vist nogle Aar, for at kunne være kortere, Aar, mellem hvilke der ogsaa laa længere Adskillelser, men som ikke bragte nogen Forandring i hans Følelse for mig, medens allehaande Interesser drog mig bort fra ham, skjøndt jeg bestandig bevarede Forstaaelsen af hans virkelig ædle Karakter, Anerkjendelsen af hans dybe Kjærlighed til mig og en fast Følelse af, at vi hørte sammen, en Følelse, der dog var stærkere og dybere end et sædvanligt Ungdomsvenskab.

Dette Venskab med Yanko v. Racowitza er den eneste Begivenhed fra hint første Ophold i Berlin, der staaer i Forbindelse med den senere Katastrofe.

Jeg gaaer nu hurtig hen over nogle Aar, som i deres Løb kun bragte det ogsaa her Bemærkningsværdige, at jeg nogle Maaneder efter allerede vendte tilbage til Italien, hvor jeg fattede en noget varmere Interesse for en ung russisk Søofficier, hvilket gav mig Mod til at sige den gamle Italiener ved hans næste Besøg: at jeg altid havde fundet ham utaalelig, men at jeg nu hadede ham. — Den deraf opstaaende Kamp med min Moder (Fader syntes hele Sagen ikke at berøre, han har aldrig ytret et Ord om den) overlod jeg til Bedstemoder, der fra nu af og til sin Død i 1863 blev uadskillelig hos mig; Italieneren trak sig tilbage, og saaledes var dette aldeles forrykte Hjernespind snart kun en ligegyldig Erindring, som i det vilde, frivole Liv, jeg nu blev dragen ind i, neppe havde mere Betydning for mig end en svunden styg Drøm. —

Disse næste, hovedsagelig i Nizza tilbragte Aar vilde jeg hellere betegne som en Tummel, en Vuggen i Solskin, Balblomster- og Sejltoursduft, rasende Cavalcader og kongelige Fester end som virkeligt Liv. Thi til Liv hører Stræben, og dengang kjendte jeg ingen anden end at være den vildeste Rytterske, den mest søgte Dandserinde, Dronning for alle Daarskaber. At Aanden ikke ganske stod i Stampe under alt dette, derfor sørgede lykkeligvis det altid betydelige Selskab i det fædrene Hus, Sammenstrømningen af alle mulige interessante Elementer — Kunstnere og overhovedet „over det Almindelige“ staaende Mennesker, som Nizza hvert Aar drager til sig. Deriblandt Meyerbeer, den Kunst og Videnskab elskende og dyrkende Storfyrstinde Helene af Rusland med Følge, den Kreds, som Kong Max af Bayern bragte med sig under sit Vinterophold der: Carl Vogt, Lord Bulwer Lytton og saa mange Andre.

Men dengang, det maa jeg desværre tilstaa, havde dog en støjende Balfest eller en Udflugt til de blomstrende Violmarker i St. Jean eller la petite Afrique den største Tiltrækning for mig, selv om ogsaa de „Medvirkende“ tilhørte den mest overfladiske aristokratiske Elegance eller endog den mest brogede Eventyrlighed, og jeg mistede mere og mere enhver alvorligere Retning og blev bestandig mere uklar og lettænkende i de Begreber, der gjælde som Moral i de mere nordiske Kredse.

Derfor kan nogen Dadel vel hverken ramme mig eller min direkte Omgivelse; det laa i Luiten, idetmindste i den Luft!

Et Selskab, sammenblandet af Skummet af alle Samfund, den bedste, gode, halve og sletteste Verden — men ogsaa kun af Skummet, det vil sige af alt det, som bliver paa Overfladen, hvor de sprudlende Perler flyde op, dandse — skumme og — briste, uden at Nogen spørger, hvad der er blevet af disse for et Øjeblik siden brusende, blinkende og derpaa itusprungne Tingester — et saadant Selskab er overhovedet ikke noget Opholdssted for unge Væsner, der endnu ikke have Ro og Kjendskab nok til at sondre Avnerne fra Kjærnen, som tage Alt for lige ægte, lige godt, lige berettiget.

Disse Aar i dette Selskab have da ogsaa virket eftertrykkeligt paa hele mit Liv: jeg har ikke senere kunnet finde det rette Maal til at maale Godt og Slet, Moral og Mangel paa Sædelighed efter tydsk Mønster. — Her var det nu igjen Bedstemoder, som i sin ængstelige Bekymring for sin Yndling indsaa, at hun maatte skride ind og redde, hvad der endnu stod til at redde.

En ny Rejse til Tydskland blev projekteret og hilst med Jubel af mig. Jeg længtes efter noget Nyt; de evige Fornøjelser begyndte at trætte mig, og jeg drømte atter om alvorligere Studier, om Forelæsninger, Bibliotheker og fremfor Alt om det tydske Theater. — Hjemme holdt Intet mig; kun en af mine Søstre stod mig nær, de andre vare saa meget yngre, at de slet ikke kom i Betragtning; Brødrene vare i deres Skoler, og Forældrene — nu, Forholdet til Fader var ligt Nul, og min Moders Sympathi beroede væsenlig paa, at min Fremtræden skaffede hendes Saloner højere Glands.

Til Gjengjæld var Bedstemoder Alt for mig. Enhver Familiefølelse koncentrerede sig i hende. Og saa fulgte jeg hende da til Tydskland, som jeg vilde have fulgt hende til Verdens Ende. Efter en smuk Rejse gjennem Frankrig, Schweiz og Sydtydskland kom vi igjen til Berlin og bosatte os der i Vinteren 1861. — Det virksomme aandelige Liv her fængslede mig snart: videnskabelige Foredrag, Universitetets for kvindelige Tilhørere tilgængelige Forelæsninger, Maler- og Billedhugger-Atelierer, Koncerter og hovedsagelig Theatrene havde ingen ivrigere Besøgerinde end mig. Som jeg i Italien ikke havde kjendt nogen Grændse for udvortes og ligeledes for Kunstnydelse — saaledes gik det mig her med de aandelige; og til alle disse Interesser drog jeg min unge Ven Yanko med. Han maatte Dagen efter saadanne Glæder lade min Begejstring udstrømme over sig, og ve ham, hvis han ikke delte den! En Modsigelse eller blot en kølig Dom, hvor jeg var varm, paadrog ham min højeste Vrede.

Baller besøgte jeg sjeldnere; dog vare de naturligvis ligesaa lidt fuldstændig banlyste som andre selskabelige Forpligtelser.

Og just paa et Bal skulde den første Manelse om min Skjæbne træffe mig.

Hvo, som dengang havde om end nok saa beskedent et Navn i Kunstverdenen eller hørte til de bedre berlinske Kredse, mindes ikke med Fornøjelse det gjæstfrie Hus hos den gamle Præsident Bonseri og den venlige lille Fru Præsidentinde, for hvem Ordet „elskværdig“ syntes ganske specielt opfundet. Thi værdig til at elskes var denne godmodige gamle Dame, som havde et venligt Ord, et deltagende Hjerte og et aabent Hus for Enhver, og hvis smaa Svagheder endog kun udsprang af hendes altfor store Trang til at gjøre Alle tilpas. Kunde man tænke sig en saadan naturhistorisk Uting, havde man kunnet kalde denne Kone „en gammel Sommerfugl“. —

Den gode Præsidentinde havde fattet en ganske særlig Hengivenhed for mig og derved bestemt Bedstemoder, der allerede dengang begyndte at skrante, til at give mig Lov til at besøge Soiréerne og Ballerne i det Bonseriske Hus, uden at Nogen fulgte med, idet jeg blot stilledes under Præsidentindens Protektion. Paa denne Maade var det naturligvis dobbelt velkomne Fester for mig med min stærkt udviklede Uafhængighedssands.

Det maa have været omtrent midt i Januar 1862, at Præsidentinden igjen arrangerede et af sine særlig glimrende Baller.

Med usædvanlig Omhu gjorde jeg Toilette — det gjaldt jo ikke alene om at behage Folk af mine sædvanlige

Sfærer, thi det var mig ligegyldigt, fordi det var saa dagligdags — men ogsaa store Kunstnernavne fra Scenen, altsaa for mig de interessanteste, havde jeg hørt nævne blandt de Indbudne, og det var mig nyt, pirrende — og derfor en Kamp værd! Blandt dem var det især Damerne, jeg havde lagt an paa med mine Erobringslyster: Kunstnerinder! Damer, som havde tilkæmpet sig en betydelig Stilling ved Theatret! som havde naaet, hvad jeg endnu neppe vovede at tilstaa for mig selv, hvad jeg inderst inde i mit Hjerte betragtede som Livets højeste Maal!

Jeg traadte ind i den fyldte Balsal og traf til min Glæde blandt flere Andre den paa Grund af hendes fine Gjengivelse af Shakspeare'ske Kvindekarakterer fremfor Alle af mig beundrede Auguste Formes. Vi fandt gjensidig Behag i hinanden, og allerede var Aftenen rykket temmelig langt frem med et henrivende lille «causerie à trois», thi Fru Cosima von Bülow (nuværende Fru Richard Wagner) havde sluttet sig til os, da Frøken Formes sprang op med sin bekjendte Livlighed, greb en forbigaaende Officier ved Ærmet og hurtig raabte til ham: „Her maa De komme hen, Baron, her forevises et mærkværdigt Dyr, et Fænomen!" og henvendt sig til mig præsenterede hun: „Ritmester Baron Korff af Gardedragonerne, Meyerbeers Svigersøn. Dette gyldenrøde Alfebarn har De vel allerede seet — De saae Dem jo idetmindste halvblind før, da hun dandsede; for Resten hedder hun Frøken von Dönniges!" Et Par Sætninger var nok til at lære os at kjende hinanden som beslægtede Sjæle, og da en ny Dands begyndte og bortførte de nævnte to Damer, sluttede vi os ogsaa til de Valsendes Skare.

Baron Korffs Navn var mig ikke fremmed. Ved hans Giftermaal med Meyerbeers ældste Datter havde jeg hørt Adskilligt om ham, og ikke blot som Helten i alle mulige, ofte halvt middelalderlige, men altid helt gale Eventyr, som det havde moret ham at sætte Berlin i Bevægelse med i nogle Aar. — Jeg mærkede snart, at jeg havde en overordenlig fintdannet Mand for mig, og det lille Anstrøg af Originalitet, som var ejendommeligt for hans Konversation, gjorde mig efter kort Tids Forløb saa fortrolig med ham som med en gammel Bekjendt, saa at jeg sagde og talte med ham om Ting, som jeg ellers havde lært at undgaa i det „kølige Berlinerselskab."

Pludselig, da jeg igjen havde sagt Noget, der vel ikke passede sig for en „nordisk Jomfru" — jeg kan ikke huske, hvad det var, vi talte om — studsede Korff, og efter at han havde betragtet mig et Øjeblik uden at tale, bøjede han sig nærmere henimod mig og sagde, som om han vilde meddele mig noget Hemmelighedsfuldt: „De kjender Lassalle?" —

„Nej!" svarede jeg ganske ligefrem. „Hvem er det?" — Jeg havde formedelst min i de sidste Aar kun i Italien tilbragte Ungdom og mit hele, i fuldstændig andre Kredse henrundne Liv aldrig hørt dette Navn, ialtfald ikke lagt Mærke til det, og det klang ikke betydningsfuldere for mig end Schmidt eller Schulz. —

Korff gik hen derover med et let Smil, og først efter at vi havde talt omtrent endnu et Kvarter, sagde han med Bestemthed: „Jo vist kjender De ham! Saaledes kan kun en Dame tale, som kjender Lassalle og deler hans Tanker."

„Nej!" svarede jeg ligesaa bestemt, „jeg kjender ham ikke! Hvem er han?"

Og med alvorlig Stemme sagde den hidtil saa letfærdige Kavaler: „O fy, fornægt ham ikke! Overlad det til de smaa Sjæle her rundt omkring os. Lad os række hinanden Haanden og sige med Stolthed: vi kjende og elske ham."

Nu blev jeg formelig vred og husker endnu ganske tydeligt, at jeg næsten med Heftighed svarede: „Aa, lad mig dog have Fred for det kjedsommelige fremmede Menneske! Jeg kjender ham ikke — det giver jeg Dem mit Ord paa — mit Æresord! — Troer De mig nu?" —

„Det maa jeg vel", var hans Svar, „men saa beklager jeg Dem og ham for enhver Time, I ikke kjender hinanden og lever fjernt fra hinanden, thi I er som skabte for hinanden."

Man vise mig den Kone og endnu mere den unge Pige, som nu ikke var bleven nysgjerrig! Og dog var netop den unge Pige og det halve Barn endnu levende nok i mig til, da min Samtale med Korff strax blev afbrudt, efter hin Aften snart igjen at glemme den neppe begyndte Drøm om den „for mig skabte" Mand i en Hvirvel af allehaande andre Interesser.

Fortsættes.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Fortsat.

De paafølgende Dage gik, uden at denne Samtale blev gjenoptagen. Marcel kom imidlertid meget regelmæssigt. Han havde sat sig paa den Fod der i Huset, at han kunde gaa og komme, naar han vilde; stundom kom han ganske uventet Morgen eller Aften, stundom slog han sig til Ro i hele Timer og iagttog de mindste Ting med en mistænksom Opmærksomhed, som i høj Grad irriterede Jane, der imidlertid ikke turde beklage sig over den af Frygt for paany at give Anledning til Forklaringer, som syntes at mishage hende. Jacques gjorde for sit Vedkommende Besøg hver Dag; i Begyndelsen havde de været noget kølige og forlegne; han havde gjort Indtryk af at være lidt frygtsom, ja endog noget skamfuld. — „Er Du bange for min Gudmoder?" spurgte Claudine. „Hun har dog været saa god imod Dig. Har

Du ikke gjættet det? Har Du ikke forstaaet, at hun vidste det Hele, at hun tog Dig under sine Vinger, fordi Du var min Forlovede? . . . Havde jeg været i dit Sted, vilde jeg øjeblikkelig have gjættet det. Hvor Mændene dog er lidet klarsynede!"

Hun lagde ikke nogen Betydning i det Forlegne i hans Svar; hun antog, at det skrev sig fra en Frygtsomhed, som hun spøgede med paa sin muntre Maade: — „Det maa jeg sige, det klæder godt at være saa bange af sig, naar man har langt Skjæg og naar man er Pariser og lige paa Nippet til at blive en berømt Mand!"

Men da der var gaaet nogen Tid, gav den daglige Omgang ham Mod til at lægge sin Kjærlighed for Dagen frit, uden Gêne og uden Tøven. Marcel iagttog denne Forandring med en utaalmodig, endog lidt indiskret Nysgjerrighed, der fremkaldte Janes Spotterier: — „Det er saamænd nydeligt," sagde hun; „jeg troer, De er endnu mere forelsket end han!"

Hun lo ligeledes af hans Alvorlighed, kaldte ham for Bartholo, spurgte ham, om han ikke ønskede, der skulde sættes Jernstænger for Vinduerne, og beklagede sig over, at han vilde tvinge hende til at forvandle hendes Salon til Talekammeret i et Kloster. Men naar hun havde spøgt saaledes, endte det dog altid med, at hun rettede sig efter hans Mening; hendes kokette Bolig, der hyppig havde været Stedet for hyggelige Sammenkomster mellem Kunstnere og Folk af Verden, lukkede sine Døre og antog paa eengang et alvorligt Ydre; Malerier og Billedhuggerarbejder, der før havde været udstillede i fuld Belysning, bleve satte hen i mørke Kroge; Bøger bleve tagne ud af Skufferne og skaffede til Side. Marcel tænkte paa Alt og vaagede over Alt; Jane lod ham skalte og valte, som han vilde. — „Har De noget Begreb om," sagde hun til ham, „at De har forfejlet Deres Kald? De er født til at være Fader."

„Ak ja, hvem har ikke det Kald?"

Hun var som oftest alvorlig; hun havde lange Anfald af Sørgmodighed, og naar han undrede sig over den udprægede Alvor, hvormed hun udførte sine Moderpligter, gav hun ham — uden Spot — hans Svar tilbage med et dybt Suk: — „Ak ja, hvem har ikke det Kald!"

Da der var gaaet to Uger, kom Hr. Haget tilbage. Det var just ikke det bedste Nyt, han bragte. Neppe havde Fru Pivier forvundet det Stød, som disse Begivenheder havde bibragt hende, før hun var bleven urolig og fortrød de Indrømmelser, hun havde ladet sig afnøde; takket være de snilde Forsigtighedsregler, hun havde truffet, vidste man heldigvis endnu Ingenting i den lille By om, hvad der var passeret: Æren var reddet. Men ved at overtænke Sagen var hun bleven bange for, at Claudines Løfte kun var en tom Udflugt; hun forlangte, at hun skulde komme hjem, og hendes Utaalmodighed gav sig Luft i Bebrejdelser og Vredesudbrud, som den stakkels Professor maatte bære hele Byrden af. — „Lad Familieraadet træde sammen", sagde Marcel til ham; „kun det har Ret til at raade over Claudines Skjæbne; De er hendes Formynder, det er Deres Pligt."

Men Udsigten til en aaben Kamp var mere, end Hr. Haget kunde bære. Og hvad var der forøvrigt at vente af et Familieraad, sammensat af Provindsfolk, der delte alle Fru Piviers snæverhjertede Ideer og som allesammen vare afhængige af hende? Han blev i Paris i to Dage, og da han rejste hjem, medbragte han et ærbødigt Brev fra Claudine og en god Portion Mod. Fra nu af kom han til Paris hver ottende Dag; der var aldrig nogen Fridag, uden at den blev ham et Paaskud til at rejse. Marcel var ikke rigtig fornøjet med dette og spurgte flere Gange Jane: — „Er det da Deres Mening, at den stakkels Mand skal miste den Smule Forstand, han har tilbage?"

Hun lukkede hver Gang Munden paa ham ved at svare: — „Nu har jeg engang erobret ham; skulde jeg lade ham gaa tilbage til Fjenden igjen?"

Hun lod til at more sig meget over det Trylleri, hun udøvede over ham, og den Beundring, han ydede hende. — „Han gjør sig til Nar," sagde Marcel.

„Paa ingen Maade . . . De havde allesammen faaet sat mig i Hovedet, at jeg var en gammel Kone, og jeg maatte jo ogsaa tro det, naar jeg betænkte, at jeg var Moder til en voxen, giftefærdig Pige . . . Men nu har denne brave Mands Kjærlighed Gudskelov bragt mig ud af min Vildfarelse."

Det var aldeles øjensynligt, at Hr. Hagets Tilbedelse umærkeligt fremkaldte Janes Koketteri. Trods dens originale Sider var der ganske vist ikke Noget i denne Erobring, som kunde betage en Kvinde, der var vant til at se ned paa langt mere udsøgte Hyldinger og som desuden var altfor intelligent til ikke at se, hvor stor en Del Forblændelsen havde i den; men den var hende en Adspredelse under hendes nye Pligter og vendte paa en Maade, der ikke var uden Fare, hendes Opmærksomhed mod det Ædelmodige i det Offer, som hun havde bragt i et Anfald af Sentimentalitet. Janes Holdning overfor Jacques undergik en synlig Forvandling; de første Dages fuldstændige Ligegyldighed var bleven efterfulgt af en Slags Fjendtlighed, der lagde sig for Dagen i ironiske eller udæskende Bemærkninger, som han til Marcels store Fortvivlelse tillagde altfor megen Betydning, ja som endog stundom syntes at sætte ham i Forvirring. Claudine saae Intet og forstod Intet. Naar Marcel, der var bange for at betro hende sin Frygt, skyndede paa hende, for at hun skulde faae Jacques til formelig at forlange hende tilægte, svarede hun rolig: — „Hans Stykke skal først spilles."

Forgjæves søgte han at overbevise hende om, at det, hun antog for nobel Følelse hos Jacques, ikke var Andet end falsk Stolthed; hans Bemærkninger bleve meget ilde optagne, og det var nær kommet til et alvorligt Skjænderi imellem dem. Jane stillede sig paa Claudines Side i denne Strid, bifaldt Jacques' Delikatesse og udlagde den endogsaa som en Slags romantisk Heroisme. Var det virkelig hendes Mening? Havde hun ikke et andet Formaal end at berolige Claudines Kjærlighed overfor denne gamle Ungkarls noget brutale og saare prosaiske Argumenter, der saae Alting sort? Havde hun ikke nogen Bagtanke? Utilfreds og pint af en ubestemt Uro tog Marcel omsider det Parti, at skride til en afgjørende Forklaring med Jacques. Han opsøgte ham en Dag: — „Hør nu engang, Jacques; De er endnu et ungt Menneske, og jeg har desværre allerede Ret til at tale med Dem med den ældre Mands Myndighed. Hør mig, og svar mig oprigtigt; hvis den Ret, jeg tager mig til at rette et Spørgsmaal til Dem, synes Dem umotiveret, saa tænk paa, at jeg grunder den paa den dybe Interesse, jeg nærer for Deres tilkommende Hustru, Datteren af min bedste Ven, paa Forhold, der have stillet mig paa en Faders Plads . . ."

„Det skal jeg ikke glemme."

„Hvad venter De paa for at holde Bryllup og ved en udtrykkelig Begjæring gjøre Ende paa en Situation, der ikke kan vare saaledes ved? De har ikke været saalænge borte

fra Deres lille Fødeby, at De ikke skulde vide, hvilken Skygge Sladderen og Bagvaskelsen kan kaste paa Deres tilkommende Hustru, naar Historien om denne Bortførelse bliver bekjendt; De maa ogsaa kjende den Del af Pariserverdenen, hvor hun har fundet en Tilflugt, for godt til ikke at vide, at hun ikke hører hjemme her."

„Vi kan ikke gifte os endnu."

„Hvorfor ikke?"

„Fordi Claudine er rig og fordi jeg endnu hverken har noget Navn eller nogen Formue."

Marcel rystede paa Hovedet. — „Er det nu ogsaa virkelig Grunden? Husker De den Aften, da jeg saae Dem første Gang, i Janes Boudoir? Claudine var lige i Nærheden af Dem, men De vidste det ikke, og jeg vidste ikke, hvem De var. Er det Dem bevidst, at De dengang saae ud som En, der er forelsket?"

„Jeg skal svare aabent og ærligt paa Deres Spørgsmaal, hvor delikate de end er, som jeg vilde svare overfor Claudines Fader. Som Barn har jeg hørt dem fortælle derhjemme, at Claudines Gudmoder var en smuk Skuespillerinde fra Paris; man troede, at hun var i Rusland eller maaske endnu længere borte eller at hun var død. Da jeg rejste, havde man allerede i lang Tid ikke talt om hende ... Hvorledes skulde jeg have kunnet gjenkjende hende i den fejrede Kunstnerinde, hvis Hæder blændede mig og hvis venlige Modtagelse jeg ikke kunde have gjort mig fortjent til alene ved nogle daarlige Vers . . . Nuvel, ja, det er sandt, jeg har havt en Drøm, en latterlig Drøm. Som Digter og som Provindsialist har jeg været dobbelt naiv . . . Dengang De underrettede mig om Claudines Ankomst, underrettede De mig paa samme Tid om Grunden til denne saa fejlagtig opfattede Velvillie, den Følelse af Skamfuldhed, der betog mig, var en haard Straf for min Fejl, hvor lille denne end var . . . Og den var meget lille, thi det var kun Aanden, der var betagen, og overfor denne Kvinde, hvem min Forfængelighed drev mig hen til, vedblev mit Hjerte at være Claudines. Jeg elsker Claudine; har min Aand end et Øjeblik moret sig med en Grille, som mit Hjerte nu fortryder, saa kan jeg dog frejdigt forsikre Dem, at jeg aldrig har elsket nogen Anden end hende. Jeg attraaer denne Forbindelse af hele min Sjæl; men Timen er endnu ikke kommen."

„Hvad venter De paa? Paa at Deres Stykke skal blive spillet? Er De da vis paa, at det vil gjøre Lykke? Vil det give Dem, hvad De venter? Hvad vil De gjøre, hvis Udfaldet ikke svarer til Deres Ønske?"

„Saa vil jeg tage fat og arbejde igjen."

„Og Claudine? Skal hun saa igjen vende tilbage til sit Fængsel og paany begynde den Kamp, hun har maattet kæmpe for at kunne holde det Løfte, hun har givet Dem? De maa ikke blive vred, men det er virkelig Barnestreger og ikke Andet."

„Skjæbnen har gjort mig forældreløs og ladet mig voxe op ved Siden af hende under trange Forhold, som gjorde mig til Gjenstand for hendes Omgivelsers Foragt. Hun er rig og jeg er fattig. Jeg har lovet mig selv, at jeg ikke vil bede om hendes Haand, før jeg til Gjengjæld for den Formue, hun bringer mig, kan byde hende et Navn, som hæver mig op til hende. Det veed hun, og hun er enig med mig."

Disse Ord bleve sagte med Fasthed og i en Tone, som ikke tillod nye Indvendinger. Marcel taug og bevægede sig uroligt paa sin Stol; derpaa rejste han sig pludselig, kjed af at gjøre flere Anstrengelser. — „Ja, saadan er de unge Mennesker! Egoister, hovmodige, blinde! . . . Lykken behandler Dem som sin Kjælebægge og skjænker Dem den Skat, som den forbeholder sine Udvalgte, et ungt, uskyldigt Hjertes Kjærlighed, en Kjærlighed, som opfylder hele Livet, som hverken kjender Brud eller Smerte, som er det Samme som Kraft og Mod; den lægger alt dette lige i Hænderne paa Dem, og De skyder det stolt fra Dem, for ene og alene at tænke paa hvad? Paa Deres personlige Værdighed! Nej, De fortjener virkelig ikke Deres Lykke! . . . Gud give, jeg var i Deres Sted!"

„De kunde ikke elske Claudine inderligere, end jeg elsker hende."

„Jo, det er en dejlig Kjærlighed Den ene Dag lader den sig blænde af en Skuespillerindes Bedaarelse og Koketteri, den anden Dag stiller den Betingelser, forlanger Udsættelse . . . Kvinderne har virkelig Ret, naar de bebrejder Mændene, at de ikke forstaaer at elske! . . . Har De nogensinde tænkt over, hvad Claudine har behøvet af sandt Mod og Resignation, for i sin forladte Stilling og udelukkende overladt til sine egne Kræfter at udholde denne Kamp hver Dag, hvert Minut, som hun har udholdt, siden De rejste? Hendes Kjærlighed har ikke havt nogen Svaghed, det svarer jeg for, ikke kjendt nogen af de smaa Udflugter, som vi Mænd tager saa let. Og da hun fulgte med sin Gudmoder, for at faae Dem at se, troer De, at hun da tænkte paa, at der maaske var noget Upassende i denne Flugt, at hun mulig kunde udsætte sit Rygte for Fare eller bortgive noget af sin Værdighed?"

Jacques sagde ikke et Ord til hele denne drøje Udtalelse; da Marcel var færdig, gjorde han et Tegn til, at han ønskede at sige Noget, men Marcel lod ham ikke faae Tid dertil: — „De er naturligvis vred, er De ikke? De vil sige, at jeg taler til Dem i en Tone, som vort Forhold ikke berettiger mig til. Det er sandt ... Betragt mig kun som en vranten gammel Fyr, som en Geronte; mit Skjæg begynder jo allerede at blive graat; men kom vel ihu, at man i min Alder desværre allerede har Erfaring. Jeg veed, hvad den Slags Forfængelighed er værd, som De gjør Dem til en Pligt; jeg kjender den sørgelige Virkelighed og den trøstesløse Tomhed i det støjende og glimrende Liv, som De længes efter, uden at det maaske er Dem selv bevidst, saa at det standser Dem lige ved Indgangen til Ægteskabet og drager Dem bort fra de reneste og helligste Følelser; jeg seer Dem af Mangel paa Kjendskab til Livet, af daarlig Stolthed skyde den Haand tilbage, som De kun behøver at gribe for at gribe en Lykke, som jeg misunder Dem, jeg, som hver Dag, der gaaer, maa klage over, at jeg ikke har truffet den paa mit Livs Vandring, at jeg ikke har søgt den tidlig og silde . . . Og saa vil De forbyde mig at blive vred!"

Han talte med saa oprigtig og bevæget Følelse, at Jacques ikke tog ham det ilde op, skjøndt mere end eet Ord havde lydt ubehageligt i hans Øre. — „Jeg troer virkelig, De kunde omvende mig, hvis den Beslutning, der foruroliger Dem saa meget, ikke var uigjenkaldelig . . . De troer, at den er fremgaaet af en upassende Stolthed: det er en Anskuelse, som jeg ikke vil tvistes med Dem om; jeg har i min Ungdom maattet taale Ydmygelser, endog af Claudine selv, som maaske har gjort min Sjæl noget for stolt. Men Beslutningen har jeg taget med Claudines Billigelse, ja jeg tør sige til hendes Tilfredshed, og hvad der end skeer, saa vil vi holde fast ved den."

„Hvad der end skeer? Men betænk dog, Menneske, at

Jane har den mest fantastiske Karakter af Verden og at hun, hvad Dag det skal være, kan falde tilbage . . ."

Marcel taug i samme Nu, som han i Samtalens Fart nær havde røbet en Hemmelighed, der burde skjules for enhver Pris. Men Jacques' Nysgjerrighed var vakt: — „Falde tilbage?"

„Aa, det var noget dumt Tøj . . . Vil De saa forlange hende tilægte strax, ja eller nej?"

„Jeg kan ikke."

„Saa gid Pokker havde Dem! Saa maa jeg altsaa tvinge Dem til at gifte Dem!"

Fortsættes.

„Samfundets Støtter" og „Leonarda" paa Kristiania Theater.

Korrespondance til „Nær og Fjern".

Af Bredo Morgenstierne.

For noget over halvandet Aar siden blev Ibsens „Samfundets Støtter" opført paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn og modtaget med stort Bifald af Publikum og Kritik, og snart vil De formodenlig paa den samme Scene have Anledning til at se Bjørnsons nyeste Arbejde „Leonarda". Jeg tænker mig derfor, at det ikke vil være uden al Interesse for Deres Læserkreds, i Ugeskriftets Spalter at finde en kort Redegjørelse for disse Stykkers Opførelse og Modtagelse paa Hovedscenen i deres Forfatteres Fædreland, saameget mere som disse Opførelser har sin selvstændige Interesse, baade fordi de høre til det Bedste, som overhovedet er blevet præsteret paa Kristiania Theater, og fordi den Behandling, som her er bleven de nævnte Stykker til Del, vistnok i vigtige Henseender staaer Forfatternes Intention nærmere, end Tilfældet har været eller vil blive ved noget andet Theater. — Deres Korrespondent siger dette saa frejdigt, fordi han er bekjendt for alt Andet end at overvurdere vort Theaters Præstationer.

Som De vistnok veed, var det en Kurre paa Traaden mellem Henrik Ibsen og vor Theaterstyrelse eller maaske rettere Ibsens Misfornøjelse med denne Styrelse, som var Grunden til, at Stykket ikke blev tilladt opført her, strax efter at det var udkommet. Hvad enten nu Digteren er bleven overbevist om det mindre Rigtige i at lade et helt Publikum og da specielt hans Landsmænd undgjælde for et saadant halvt privat Mellemværende, eller de Forandringer, der dels ere foretagne, dels stillede i Udsigt med Hensyn til Ordningen af Theatrets Ledelse, har bevæget ham til at opgive sin oprindelige Beslutning, vist er det, at Digteren og hans udmærkede Arbejde kun har vundet ved, at dette nu med hans Samtykke er blevet gjort tilgængeligt for en større Kreds af hans Landsmænd og gjort tilgængeligt paa den eneste Maade, hvorpaa det faaer Anledning til at gjøre fuld Virkning: understøttet af Scenens Kunst.

I rent ydre Henseende har nu disse Omstændigheder bevirket, at den indeværende Theatersaison er bleven usædvanlig rig og interessant, idet man med et ganske kort Mellemrum har faaet vore to største Dramatikeres sidste Arbejder at se som Nyheder. Og den Sammenligning mellem de to Digtere som dramatiske Forfattere, som dette har givet Anledning til at anstille, har maaske ikke været det mindst Interessante ved disse to Theaterbegivenheder. Der er skrevet saa Meget baade om Bjørnson og Ibsen hver for sig og om deres Stilling til hinanden i vor nyere Litteratur, at jeg ikke skal plage Dem med almindelige Betragtninger herover. Men — De gjætter vist af denne Indledningsfrase, at det netop er nogle saadanne Betragtninger, jeg vil plage Dem med — naar man med kort Mellemrum seer de to Forfattere paa Scenen, kan man ikke holde sig fra Livet visse fremtrædende Ejendommeligheder, der betegner deres Modsætning til hinanden og lader den Enes dramatiske Arbejder fremtræde i et skarpere Relief mod den Baggrund, der dannes af den Andens.

Man befinder sig unægtelig i bedre Selskab sammen med Bjørnsons dramatiske Figurer end sammen med Ibsens. Naar man bortseer fra nogle af Bjørnsons Theaterstykker, som han mindre har skrevet som Digtere end som politisk Agitator og Pamphletskribent, saasom „Redakteuren" og „Kongen", bestaaer det Bjørnsonske Personale i det Store taget af gode Mennesker, som man i mere og mindre Grad maa sympathisere med. De kunne fejle, ja fejle stort; men der er dog væsenlig en god Bund i dem; de retter deres Fejl, før Tæppet gaaer ned. Tre Stykker som „De Nygifte", „En Fallit" og „Leonarda" afgive ligesaa mange Exempler derpaa. Man havde intet imod at bede hele Familien med sig hjem til The, naar man gaaer fra Theatret.

Anderledes i Ibsens Nutidsdramaer. Denne Digter har i sin Stræben efter at komme psykologisk tilbunds i Menneskehjerterne og socialt tilbunds i Samfundsforholdene en egen Evne til at faae Bundfaldet op. En Digters Fantasifigurer bliver ikke bedre, naar de skal være, saaledes som Folk er flest, mener Ibsen, og han har ikke Uret. Verden er saa fuld af Lavhed, Svaghed, Hykleri og smaalig Egoisme, men først og fremmest af — Halvhed, at et Virkelighedsbillede kommer til at afspejle alt dette. Hvilken Udstilling af de nævnte Egenskaber i alle deres Afskygninger frembyder ikke „De Unges Forbund"! Og Stykkets „gode Engle"? Lundestad svarer derpaa: „Aa, Gud bedre os; Englene, de har nok været saa middels." — „Ja, det ligger i de lokale Forhold, Hr. Lundestad!" (Aslaksen). Og de lokale Forhold ere sandelig ikke stort mere oplivende i „Samfundets Støtter". Var ikke her „de gode Engle" repræsenterede ved en Kreds af ædle og opofrende Kvinder, saae det ilde ud. Hovedpersonen er og bliver den samme Frasemager, til Tæppet falder, og hans Omvendelse har man derfor ikke fuld Tillid til, og de øvrige „Samfundsstøtter" ere Folk, man helst holder sig ti Skridt fra Livet.

Der er selvfølgelig ikke heri udtalt hverken nogen Roes eller nogen Dadel. Naar blot Idealerne lyser, er det ligegyldigt, om man nærmer sig dem ad en mere positiv eller ad en mere negativ Vej. Ibsen gjør det Sidste. Naar han kalder et Drama „Samfundets Støtter", vil han skildre dem, der netop ikke ere „Samfundets virkelige og sande Støtter", og naar han skriver en „Kjærlighedens Komedie", er den Kjærlighed, han skildrer i de forskjellige Kjærlighedsforhold eller ialtfald i dem, der have Levekraft i vor jordiske Atmosfære, netop ikke den ægte Kjærlighed. Bjørnsons „Leonarda" er derimod en saa positiv „Kjærlighedens Komedie", Kjærlighedens Lovsang, som man kan ønske sig, om han end bryder denne Lovsang brat af, frygtende for, at der skal komme en Misklang i Slutningsakkorden. Det er en brusende Erotik, som strømmer gjennem dens Fibre, som bringer dens Repliker til at svulme.

Men den Enes skarpe, ætsende Satire er os ikke mindre værdifuld end den Andens mene forsonede poetiske Stemning. Satiren kommer efter sin Natur nærmest til at brede sig over en Række Enkeltheder. Og hvor glædes man ikke over disse Enkeltheder hos Ibsen, den korte, knappe Replik med sine blændende Lyseffekter, sin slaaende Sandhed, de dæmrende Grundideer bag de tilsyneladende simple og daglige Ord. Det er ligefrem en Slags æsthetisk Nydelse at se Maalskytten træffe i Centrum. Man føler det som en behagelig Fornemmelse at lægge Mærke til, hvorledes den sikkert styrede Kugle borer sig ind midt i det sorte Punkt. Hvor ofte føler man ikke det Samme i „Samfundets Støtter". Husker De Adjunkten, som i sin store Festtale ikke tager i Betænkning ligefrem og prosaisk at nævne Ordet — Jernbane og derpaa i velvalgte Ord udbreder sig over alt det, han ikke vil tale om, eller Bernicks Replik om, hvormeget dog Søsteren Marthe har at leve for: „Hun har jo mig og Olaf og Betty og — mig — Mennesket maa dog ikke altid tænke paa sig selv!" Gaaer man hjem efter at have seet et Bjørnsonsk Drama, er det ikke saameget saadanne Enkeltheder, der paatrænger sig Ens Erindring. Man føler sig baaret af en mere almindelig poetisk Stemning. „De store Følelsers Tid er vendt tilbage", er Oldemors Slutningsreplik i „Leonarda", det er Gjenskinnet af saadanne store Følelser, et ubestemt Skjønhedsindtryk, som fylder Ens Sind.

Ibsens Drama er den slebne Diamant, der gjenspejler Livets brogede Mangfoldighed i tusinde blinkende Facetter; Bjørnsons Drama Perlen, der samler enkelte „store Følelser", poetiske Grundtanker i sit ensartede, matte Skjær.

Det fortælles, at Bjørnson undfangede Ideen til sin „Leonarda", medens han overværede en Forestilling paa Théâtre français, da han i Høst var i Paris, og at han, da han saa kom hjem, skrev dette firakts Stykke i Løbet af fjorten Dage. Ibsen veed man arbejder i Aar paa sine Værker. Det er nu i og for sig heldigt, at Bjørnson arbejder saa hurtigt, da han jo har saa meget Andet at tage Vare baade med Flagmøder, Foredrag om Republiken og Andet; men det Fortalte vilde dog kun have en anekdotisk Interesse for os, hvis Arbejdsmethoden ikke afprægede sig saa stærkt i Arbejderne selv. „Leonarda" gjør i Meget Indtryk af at være et Hastværksarbejde; „Samfundets Støtter" gjør formeget Indtryk af at være filet paa, „gaaet over" Gang paa Gang. Man skal vanskelig kunne bebrejde Forfatteren af „Samfundets Støtter" et Hul i Karakterudviklingen, en Ubehændighed i Motiveringen. Enhver Replik, ofte den tilsyneladende ubetydeligste, har sin særskilte Betydning for, hvad der skal komme, og enhver Begivenhed, enhver Handling har sin Forklaring i, hvad der ligger foran. Men hvormange Rettelser og Forandringer har der ikke maattet til, førend dette Resultat er opnaaet? Der er Scener af den største dramatiske Virkning; Tæppet falder efter hver Akt med en Effekt som i et Sardousk Drama, alt er med Scenens Fordringer for Øje arrangeret saa dygtigt, at det tildels kommer til at gjøre Indtryk af at være noget — arrangeret, noget lavet. Den fine Udarbejdelse er der, men er der unægtelig i en vis Grad paa det Friskes og Umiddelbares Bekostning.

Bjørnson mangler paa sin Side ingenlunde Blik for den sceniske Effekt. Der findes i hans Stykker Tilløb til en djærv og sund Realisme, som man ikke ofte vil finde overtruffen. Jeg behøver blot at minde om Scener som Introduktionsscenen i „En Fallit" med den smaanynnende unge Pige i Gyngestolen eller Scenen efter Middagen i samme Stykke. „Leonarda" frembyder flere Exempler paa saadanne lykkelige Fund. Samtalen i anden Akt mellem den hæderlige, men noget fordomsfulde Biskop og Damen „med en Fortid", Leonarda, er fortræffelig. Der er noget saa Ægte, noget paa samme Tid saa Smukt og Naturligt i den Maade, hvorpaa Repliken falder, at man knapt skulde kunne ønske et Ord anderledes. Og saa i tredie Akt, hvor Leonarda efter Hagbarts Erklæring i det højeste Sindsoprør udraaber Aagots Navn, og denne, som hun troer mange Mile borte, svarer hende og kommer ind lige fra Sæteren, bringende Fjeldluft med sig ind i den lumre Kjærligshedsstemning, eller den derpaa følgende Scene mellem de to elskende Kvinder, hvor Aagot sætter sig med Ryggen til Leonarda, for at denne ikke skal se hende i Ansigtet, medens hun fortæller om sine Kjærlighedskampe, og hvor saaledes Tilskuerne, men ikke Aagot kan følge den Virkning, Fortællingen gjør paa Leonarda.

Men paa den anden Side synes Bjørnson at nære en alt Andet end anerkjendelsesværdig, souverain Foragt for en solid Teknik, en konsekvent Udvikling af Handlingen med Tyngden paa de rette Punkter og en afrundet Afslutning. Ikke at tale om, at der er saameget i Stykket, som er dunkelt og tvivlsomt, at man, hvor man kommer, hører ivrige Disputer om, hvad der kan være ment med meget af det Vigtigste i Dramaet, har Digteren forsømt at forberede og sandsynliggjøre Dramaets Hovedkonflikt, Omslaget hos Elskeren, der gjennem en forbigaaende Forelskelse i Aagot er ført til en heftig Kjærlighed til Leonarda, saa at dette Omslag kommer aldeles uventet for Tilskueren. Og Opløsningen — ja, den mangler ganske. Bjørnson synes nu engang at anse det som et Privilegium for sig at lade de Konflikter, hans Fantasi har skabt, ligge uløste, naar de blive ham for brogede. De kjender dette fra „Fiskerjenten", hvor Fortællingen slutter, idet Tæppet gaaer op for den Løsning, som netop skulde indeholde Prøvestenen for vor Vurdering af Heltinden, eller fra „Magnhild", som sendes til Amerika, da Digteren er renonce paa en rimelig Ordning af de Forhold, hvori hun staaer herhjemme. Naar Tæppet gaaer ned i „Leonarda", er ligeledes et Par af Hovedpersonerne sendt til Amerika, og en tredie ligger besvimet paa Gulvet, saa at det er Gjenstand for de vildeste Gjetninger, om Hagbart rejser efter den flygtende Elskede, Leonarda, eller om han og Aagot atter finder hinanden, eller om de alle resignerer eller — eller — hvilkensomhelst Løsning er mulig; Stykket kan for den Sags Skyld gjerne fortsættes gjennem fire Akter til. Den samme Ufærdighed fremtræder i Ting, som i og for sig ere Bagateller, men derfor ikke mindre betegnende. Der er saaledes noget ligefrem Klodset i den Maade, hvorpaa Forfatteren lader en Statist, Leonardas Brugsforvalter Pedersen, vandrer omkring i et Par Scener for at give Leonarda Anledning til at udtale Et og Andet til Publikums Oplysning, eller i Motiveringen af Leonardas Overbevisning om, at Aagot vil indfinde sig hos Biskoppen i anden Akt, fordi hun skriver Regninger ud ved samme Pult, hvor Biskoppens Brev ligger.

Saadanne Pletter formaaer dog ikke i nogen væsenlig Grad at svække det samlede Indtryk af, at vi her staaer ligeoverfor et Digterværk af stor Interesse og en rig Poesi, med Friskhed og Kraft i Persontegningen, beaandet af en varm Stemning og fuldt af fængslende, skjønne Enkeltheder. Man veed, i Taknemmeligheden for, hvad Digteren har skjænket os, ikke om man skal forundre sig mest over, at han midt i al den Døgnets Gjæring, han kaster sig ind i, kan finde Kraft og Ligevægt til et saadant Arbejde, eller over, at den Mand,

der formaaer at skabe et saadant, i den Grad kan mangle Selvkritik, at han sender Dramaer som „Kongen" og „Det nye System" ud i Verden.

De to omhandlede Stykkers Opførelse paa Kristiania Theater afgive et nyt Bevis paa, hvilken Betydning den nationale Litteratur har for en national Scene, hvorledes Skuespillernes Kræfter har de bedste Betingelser for fuldt at udnyttes, hvor det er en hjemlig Jordbund, deres kunstneriske Præstationer skal bevæge sig paa, naar de selv ere opvoxede i den sociale Atmosfære, som omgive det Værk, der ved deres Medvirkning skal fremstilles, ere Medlemmer af det Samfund, fra hvis Liv de skulle hente deres Forbilleder, fra hvis Opfatning de skulle hente den Forstaaelse, som kunne gjøre dem til Digterens jevnbyrdige Medarbejdere.

Det Sagte gjælder maaske især om Fremstillingen af „Samfundets Støtter". Som man veed, er Ibsen selv opvoxet i en norsk Kystby, hvortil Scenen i dette Stykke er henlagt. Og ligesom det af Stykket selv stærkt fremgaaer, hvorledes disse Omgivelser have staaet for Digterens indre Blik, saaledes var der ogsaa ved Stykkets Iscenesætning under Skuespiller Johan Bruns dygtige Ledelse med Held lagt an paa at støtte Illusionen ved at give den Baggrund, hvorpaa Handlingen bevæger sig, et saa stærkt lokalt Præg som muligt. Og paa denne Baggrund fremstilledes da for os en Række Figurer, som med Hensyn til Sandhed og typisk Kraft hører til det Bedste, som her er præsteret. Ligefra Hr. studiosus perpetuus Hilmar Tønnesen, som smager stærkt af Klublivet i en Smaastad med den Nuance, som stadig Omgang med Skippere og Udlændinge giver, til den skikkelige Fremskridtsmand, Skibsbygger Aune, fra den ansete Samfundsstøtte Karsten Bernick til den amerikaniserede Johan Tønnesen, Adjunkten, som „seer Tingene i Lys af en alvorlig Livsopgave", Hængehovedet Grosserer Vigeland o. s. v., hele Personrækken fremtræder med et Liv og Anskuelighed, som betinger det hele Dramas fængslende Magt og betydelige Virkning.

Og om end ikke de dybere psykologiske Opgaver i Stykket i lige Grad magtes for alle Rollers Vedkommende, bydes os dog i denne Henseende meget særdeles Dygtigt og noget Udmærket. Medens saaledes neppe Hr. Gundersen kan siges at overvinde de Vanskeligheder, som unægtelig ere forbundne med en helstøbt Fremstilling af en saa problematisk Natur som Bernicks — Emil Poulsen har utvivlsomt i saa Henseende naaet adskilligt dybere — og Hr. Isachsen ikke har faaet et saadant Tag i Hilmar Tønnesens fra Forfatterens Side noget skizzerede Personlighed, at Billedet faaer et psykologisk fyldigt Virkelighedspræg, ere de øvrige Hovedpersoner i mere og mindre Grad lykkedes for deres Fremstillere. Først maa her nævnes den sympathivækkende Figur, Johannes Brun har skabt af Aune, samt Fru Wolfs smukke Gjengivelse af Lona Hessel, frisk og djærv og dog fri for enhver uskjøn Overdrivelse. Men ogsaa Fru Gundersens Martha, Hr. Reimers' Johan Tønnesen, Fru Juels Dina Dorph, Hr. Klausens Adjunkt Rørlund og Frøken Neelsens Fru Bernick fortolker Digterens Arbejde for os paa en Maade, som er det og vort Theater værdig, og som vistnok ikke vilde kunne Andet end tilfredsstille Digteren selv, om han havde Anledning til at se Stykket opført herhjemme. Han vilde uden Tvivl i saa Fald være den Første til at glæde sig over, at „Samfundets Støtter" ikke længer er udelukket fra vor Hovedscene, og han vilde finde, at hvad enkelte af de Kunstnere, der her bære det frem, mangle i Teknik og kunstnerisk Udvikling, i ikke ringe Grad erstattes af deres Kjærlighed til og Forstaaelse af de Opgaver, som her bydes dem.

De to Hovedpersoner i „Leonarda": denne selv og hendes Plejedatter Aagot ere lagte saaledes tilrette for Fruerne Gundersens og Juels kunstneriske Personligheder, at man ledes til at antage, at Bjørnson under Udarbejdelsen har tænkt paa dem som Rollernes Fremstillere. I Fru Gundersens Udførelse kommer ogsaa flere af denne begavede Kunstnerindes mest tiltalende Egenskaber frem; hendes rige Lyrik stemmer med Rollens erotiske Grundtone, og hendes noget brede deklamatoriske Foredrag, understøttet af et sjelden klangfuldt Organ, giver det Kraftige og Storslaaede i Leonardas Karakter et Præg af ædel Højhed, som bidrager Sit til at indvinde den Sympathi for denne Personlighed, som den i Totalindtrykkets Interesse saa fuldt trænger til. Men det skal paa den anden Side ikke nægtes, at der, selv bortseet fra, at Kunstnerinden, som i denne Henseende er noget upaaregnelig, enkelte Aftener har spillet mattere og mere usikkert end ellers, hviler noget Tungt over hendes Spil, og at dette er forlidet nuanceret, Noget, som tildels skader Samspillet med de øvrige Medvirkende. Dette gjælder dog ingenlunde Samspillet som Helhed betragtet; enkelte Scener f. Ex. den ovenfor nævnte mellem Leonarda og Aagot i tredie Akt, gjør tvertimod en ypperlig Virkning ved det fortræffelige Samspil mellem de to Kunstnerinder. Fru Juels Aagot kan vistnok ansees som noget af det Bedste, Opførelsen byder os, og noget af det Bedste, denne Kunstnerinde overhovedet har præsteret. Fru Juel, som tidligere har været anvendt meget i Tragedien og de store historiske Dramaer, har i indeværende Theatersaison spillet en Række Ingenueroller, eller ialtfald Roller med et fælles Karaktertræk af ungdommelig Friskhed og Umiddelbarhed, saaledes som nævnt: Dina Dorph i „Samfundets Støtter", den unge Pige i Kjellands „Vaarluft", som jo er Dem bekjendt, og nu Aagot i „Leonarda". Det maa om samtlige disse Opførelser og maaske fortrinsvis om den sidste siges, at de have lagt for Dagen en ny beundringsværdig Side ved Fru Juels Talent. Hun har spillet disse unge Piger med en Styrke i Følelsen, et Liv og en gratiøs Naivetet, som har vakt stor Beundring, om det end ikke lader sig nægte, at Ungdommelighed og Naivetet er vanskeligere end noget Andet at skabe som Produkt af Talent og omhyggeligt Arbejde, og at man ikke saa let kan rives med i Illusion af en Kunstnerinde, som paa et noget fremrykket Stadium af sin Kunstnerbane gaaer over i dette Rollefag.

Uden at opholde mig ved „Oldemors", Biskoppens og General Rosens i mange Henseender fortjenstfulde Fremstilling ved Frøken Neelsen, d'Hrr. Gundersen og Reimers, skal jeg tilsidst bemærke, at det Indtryk, den hele Opførelse gjør, i ikke ringe Grad lider ved Hr. Hammers Udførelse af Elskeren Hagbarts Rolle. Denne Rolle er vistnok en af Stykkets vanskeligste og tildels noget ufærdig fra Forfatterens Haand; men den giver dog tilstrækkelige Antydninger til, at en Skuespiller, som havde magtet den og havt Personlighed til den, skulde kunne have gjort noget helt Andet ud af den. Og Skaden ved en tynd og marvløs Fremstilling af denne Rolle er saameget større, som Forstaaelsen af det hele Stykke for en ikke uvæsenlig Del beroer paa, at man faaer et fyldigt Indtryk af den Personlighedens Magt, som hos Hagbart har formaaet at fængsle to Kvinder som Leonarda og Aagot. Jeg haaber, at Rollen paa det kgl. Theater gives Hr. E. Poulsen, og gratulerer Dem i den Anledning paa Forhaand.

John Smiths journalistiske Kampagne.

Sluttet.

Jeg veed ikke, Mr. Dunquerque, om De besøgte Illinois, da De var i Amerika; i saa Fald kom De maaske ogsaa til Clairville. Det er i den Del af Staten, som man kalder Ægypten, paa Grund af Beboernes ringe Oplysning. Det var just intet muntert Sted at leve paa, men paa den anden Side maatte det jo synes en smuk Opgave for en Journalist at bringe Lys ind i alt dette aandelige Mørke.

„Clairvilles Brøler" tilhørte Mrs. Scrimmager, Enken efter den forhenværende Redakteur. Hun var en rask og rørig Kone paa henved fyrretyve Aar med en ualmindelig rap Tunge. Hun beboede den øverste Etage af en Bygning, i hvis nederste Etage Bladets Lokaler befandt sig. Efter at have taget Lokaliteterne i Øjesyn, fandt jeg, at det var en meget god Forretning, hvorfor Mrs. Scrimmager og jeg snart bleve enige, og Handelen afsluttedes endnu samme Dag.

Jeg skulde strax tiltræde Ejendommen og drak den første Aften The hos Mrs. Scrimmager.

— Det maa være meget ensomt for Dem deroppe paa Hotellet, sagde hun, idet hun bød mig den anden Kop. Men De vil snart blive bekjendt med alle de ledende Personligheder her. Der er forresten ikke stort ved nogen af dem. Scrimmy (vi kaldte ham altid Scrimmy for Nemheds Skyld) Scrimmy vilde aldrig have noget med dem at gjøre. Han plejede at sige, at det var noget simpelt Pak, der ikke tog i Betænkning at skyde paa en Mand uden først at vare ham ad — Noget, som Scrimmy, der var en Gentleman fra Top og til Taa, vilde have foragtet at gjøre.

Jeg spurgte hende, om hendes Mand længe havde været syg.

— Syg? spurgte hun med en forbauset Mine. Scrimmy har aldrig været syg i hele sit Liv. Han havde det bedste Helbred af Verden. — Scrimmy blev dræbt.

— Blev han dræbt? spurgte jeg deltagende. Ulykke paa Jernbanen maaske?

Mrs. Scrimmager saae næsten foragtelig paa mig.

— Ulykke paa Jernbanen? Jo vist! Scrimmy blev skudt.

— Forfærdeligt! udbrød jeg, og det løb mig koldt ned af Ryggen, thi jeg anede allerede, hvad der vilde komme.

— Det er virkelig besynderligt, at De ikke har hørt tale om det, sagde hun. Scrimmy og Huggins — Huggins, De veed nok, Redakteuren af „Scalpereren" — De kjender da vel Huggins, antager jeg? I ethvert Fald vil De snart lære ham at kjende, men om det bliver til Deres Gavn, er et andet Spørgsmaal. — Naada, de to havde længe ligget i Haarene paa hinanden, og hver lurede blot paa en Lejlighed til at opgjøre Regnskabet med et Par Lod Bly. Hvor de gik paa Jagt efter hinanden! . . . Huggins, den Penneslikker, var kun en Dverg mod min Mand, men til Gjengjæld haandterede han en Revolver med en ualmindelig Færdighed. Sandt at sige, har han skudt Mennesker nok til at fylde en hel lille Kirkegaard med, men især har han et godt Øje til Redakteurerne af Deres Avis.

Jeg begyndte at tvivle, om Clairville virkelig var saadant et fredeligt lille Asyl, som jeg havde længtes efter; men nu var det for silde.

Mrs. Scrimmager vedblev: — Naa, endelig skrev Scrimmy Noget i sit Blad, som gjorde Huggins rent rasende. Imidlertid sendte han ham dog først et meget net Brev, hvori han sluttede med at sige, at han første Gang han saae ham vilde jage ham en Kugle i Livet . . . Jeg gjemmer endnu Brevet derhenne i mit Sybord. — Naa, det var jo forsaavidt gentilt handlet, men han spolerede selv det Hele ved den lumpne, snedige Maade, han gik til Værks paa. Scrimmy, der var forfærdelig ligegyldig for sin Sikkerhed og aldrig vilde lytte til mine Raad i saa Henseende, sad og skrev paa sit Kontor, da Huggins kom listende ind og skød ham en Kugle bagfra gjennem Hovedet, inden min Mand kunde faae Tid til at vende sig om. Scrimmy havde netop skrevet Sætningen: „Vi behøve vist neppe at sige, at vi her sigte til den stinkende Afløbsrende for alle Clairvilles Uhumskheder, som hedder —", da Huggins skød paa ham. Scrimmy følte nok, at han havde faaet sin Bekomst, men skrev endnu med fast Haand: Scalpereren, understregede det tre Gange og gik saa ovenpaa, hvor han lagde sig paa sin Seng og døde.

— Og Mr. Huggins?

— Naturligvis kom han for en Jury, men Gudbevares! hans Venner var saadan om sig, at de fik en Dom af Retten paa: „berettiget Mandbrab" . . . Efter Begravelsen opførte Huggins sig iøvrigt meget net; Scalpereren udkom med Sørgerand og en meget smuk Korpusartikel om det store Tab som Clairvilles Kommune havde lidt ved „Mr. Scrimmagers bratte Endeligt". Jeg gjemmer det Nummer af Bladet og skal vise Dem det; men jeg har dog aldrig siden den Tid rigtig kunnet taale at se Huggins.

— Mr. Scrimmager var maaske ikke den eneste Redakteur i Clairville, der faldt som et Offer for Partistridigheder?

— Den Eneste? Paa det Lag! svarede hun. Brøleren har havt sex Redakteurer i fem Aar; alle blev skudt paa een nær, og han døde af galopperende Svindsot. Ja, det var rigtignok en sørgelig Ende, det tog med ham. En Deputation fra en Valgkommite kom en Aften og forlangte at tale med ham. Stakken flygtede op paa Taget af Huset, og der belejrede de ham hele Natten i en forrygende Storm. Han døde to Maaneder efter. Naa, det var da ogsaa kun en stakkels nerveus Skribler, der var aldeles uskikket til sin Post. — —

Og dette, tænkte jeg, er det Sted, jeg har udseet mig til at føre et stille, fredeligt Liv paa!

Min første Tanke var, selv at jage mig en Kugle gjennem Hovedet, for at spare Huggins eller en anden hæderlig Medborger Ulejligheden. Jeg opsatte imidlertid indtil videre dette fortvivlede Skridt og gav mig i Stedet herfor til at granske i Brølerens Spalter. Jeg opdagede snart, at den var bleven redigeret med en ualmindelig Kraft og Energi. Der var saa at sige Krudt i enhver Leder, og selv den mindste Artikel syntes at have et Underlag af Dynamit eller Skydebomuld. Intet Under, tænkte jeg, at Den, der Dag ud og Dag ind skriver paa den Maade, hvert Øjeblik er udsat for at blive hugget til Plukfisk. Man kunde i Virkeligheden ligesaa godt leje sig selv ud som Skive paa en Skydebane. Jeg besluttede at forandre Bladets Tone; jeg vilde ikke længere kalde Folk Stimænd og Snigmordere eller gjøre Hentydninger til, at politiske Modstandere engang i Fortiden havde staaet i et nærmere eller fjernere Forhold til Tugthuset. Jeg vilde gjøre Brøleren til noget virkeligt Rent, Ædelt og Godt; jeg vilde tage Washington Irving til Model; min

Opgave skulde alene være at udbrede Smag og Dannelse blandt Befolkningen.

Naada, Sir, jeg tog altsaa fat paa Arbejdet. Min første Artikel var ligesaa opløftende som et Glas Kentucky Whisky. Hver Periode var stadselig bygget, hvert Afsnit saa mildt og blødt, som om det var flydt fra Goldsmiths Pen. — Der blev næsten Oprør blandt Sætterne. En af dem svor og bandte paa, at den aldrig i Evighed kunde gaa, at han ikke mere vilde have noget med et saadant Blad at bestille, og gik saa hen og drak sig fuld i et Værtshus. To af Lærebrengene kom op at slaas nede i Baggaarden over den sande Mening af et vist Sted i min Artikel. Den ene Dreng er nu Krøbling for Livstid.

Men det vilde have været bedre, tusinde Gange bedre for mig, hvis jeg havde beholdt den gamle Skrivemaade i Brøleren. Folk var nu engang vant til den, og de brød sig slet ikke noget om det Opløftende. Clairvilles raa Krabater holdt af at blive skjældt ud: det var jo paa en vis Maade en Slags Udmærkelse. Men mit dannede Sprog syntes de slet ikke om, det fik jeg snart at mærke.

Dagen efter at mit første Nummer var udkommet, fik jeg Besøg af Politimesteren. Han kom for at sige mig, at han ikke kunde svare for den offentlige Rolighed, hvis jeg vedblev at skrive paa den samme ophidsende Maade. Jeg svarede ham, at hverken han eller nogen Anden skulde forhindre mig deri. Saa sagde han, at han forudsaa et Oprør, men at han nu havde gjort sin Pligt og vaskede sine Hænder.

Det næste Besøg var Borgmesteren selv med to Medlemmer af Byraadet.

— Hvad Pokker gaaer der af Dem, unge Mand, saaledes begyndte den velvise Magistratsperson og pegede samtidigt paa mit første Nummer, at De søger at bringe Skam og Vanære over vor By med saadant noget forbandet Bavl.

Han kaldte det noget forbandet Bavl!

Jeg spurgte ham, hvad Galt han fandt i det.

— Galt? Det er Altsammen galt — lutter Vanvid, Sir. I alt det sølle, elendige Kællingepræk —

Han kaldte det elendigt Kællingepræk!

— Holdt, Hr. Borgmester, sagde jeg, den Sag maa diskuteres paa en anden Maade. Hvilket Medlem af Deres velvise Korporation gjør det grove Arbejde?

— Vi taer Alle en Haand i med, naar det kniber, Sir; men som Regel paaligger det mig selv summarisk at afgjøre den Slags kommunale Tvistigheder.

— Godt, Hr. Borgmester, vær saa god at betragte dette Tilfælde som hørende under den almindelige Regel, sagde jeg og gik lige løs paa Øvrighedspersonen. I næste Øjeblik forsvandt han gjennem Vinduet, — Kampen frembød iøvrigt Intet af særlig Interesse, — og saa vexlede hans Kolleger Haandtryk med mig, lykønskede mig til min lovende Debut og forlod roligt Huset gjennem Døren.

Henved et Dousin Ægyptere kom i Løbet af Eftermiddagen op paa Kontoret for at gjøre Brøvl. Jeg expederede dem alle paa den gentileste Maade af Verden. Ud paa Aftenen begyndte jeg at blive lidt træt og tænkte allerede paa at lukke for den Dag, da min gamle Faktor, hvem Dagens forskjellige Begivenheder næsten havde gjort ung igjen — det er jo Glædens Privilegium — kom og meddelte mig, at Mr. Huggins, Redakteur af Scalpereren, var i Opsejling. Et Øjeblik efter traadte han virkelig ind til mig. Det var en Mand af Middelhøjde med smaa stikkende Øjne og et solbrændt Ansigt; hans hele Optræden mindede paafaldende om en kraftig Rottehund.

Jeg sad ved min Pult, da han traadte ind, men rejste mig strax for at gaa ham imøde.

— Gjør Dem ingen Ulejlighed, Sir. Mit Navn er Huggins, men, tilføjede han behagelig skjemtende, jeg er ikke kommen for at dræbe Dem.

Jeg svarede, at jeg var ham meget forbunden for hans Artighed.

— Jeg seer, De har havt Besøg, vedblev han, idet han betragtede nogle Stolefragmenter, der laa spredte rundt om paa Gulvet. Ja, Mr. Smith, en Journalist har en besværlig og ansvarsfuld Stilling.

Jeg vovede at svare, at jeg var af samme Mening som han.

— Disse hersens Folk, sagde han, har fremsat deres Anskuelser med et aldeles upassende Hastværk. Det er udelikat at behandle en Fremmed saaledes. Hvad mig angaaer, da kunde det aldrig falde mig ind at skyde paa Dem for Deres første Artikel — ikke om jeg saa kunde blive Gouverneur i Illinois derved. Det vilde være ganske ukollegialt. Nej, først Bladet fra Munden — det er nu min Mening, Sir.

— Meget vel, Mr. Huggins.

— Ikke desto mindre maa jeg sige Dem, at det ogsaa er min Mening, at De har givet Dem selv en alvorlig Blottelse. De er nærgaaende, Sir, for ikke at sige uforskammet. Sæt Dem i mit Sted. De har aldrig seet mig før, og De har været jammerlig nok til at kalde mig: den hæderlige Redakteur af Scalpereren.

— Tro mig, Mr. Huggins, hvis Udtrykket indeholder en Fornærmelse . . .

— Fornærmelse? Naturligvis er det en Fornærmelse. Men da dette er vort første Møde, skal det ikke bringe mit Blod ikog.

— For Guds Skyld, geneer Dem endelig ikke, Mr. Huggins, lad det kun koge, spilkoge — vi skal nok faae det afkølet igjen.

— Nej, nej, svarede han smilende, det vilde være ukollegialt. Men lad mig blot sige Dem saameget, at Deres slikkede, falske Hovedstadssprog taaler vi ikke her i Clairville. Det var Anledningen til mit Besøg, og nu er De advaret.

— Jeg skal ikke glemme det. Jeg skal aldrig mere begaa den Fejltagelse at kalde Dem hæderlig.

Han foer op som en Raket og greb til Brystlommen.

— Hvad mener De dermed?

Jeg sprang lige ind paa Livet af ham og fik netop Tid til at omslynge begge hans Arme, inden han kunde faae Revolveren frem.

— Jeg mener blot, svarede jeg, at De denne Gang er gaaet fejl i Byen, Mr. Huggins ... Aa nej dog, lad være med de Vridninger ... Jeg har ikke bestilt Andet hele Dagen end at kaste Folk ud af Vinduet, og De skal faae Lov til at gaa samme Vej. Men jeg maa først have Fingre i den lille Jerntingest; den kunde gaa af af Vanvare og saare en af os slemt.

Det var en lang og drøj Kamp, for han var smidig som en Aal og bidsk som en Vildkat. Men tilsidst fik jeg dog Overtaget og expederede ham ud af Vinduet.

— Jim, sagde jeg til Drengen, da jeg aandeløs og blødende kastede mig hen paa en Sofa: Du kan lukke. Der bliver intet mere Arbejde gjort idag.

Jeg lod endnu to Numere af Brøleren udgaa i den

samme fine og dannede Maneer; og jeg sloges med den halve Befolkning. Det var til aldeles ingen Nytte. Hverken Ord eller Prygl kunde omskabe disse Ægyptere. Huggins skød mig en Aften en Kugle i Armen, da jeg gik hjem fra Kontoret; og jeg vil bære Mærket af hans Skud hele mit Liv. Tre Dage derefter modtog jeg en Deputation af tredive af Byens første Borgere med Borgmesteren i Spidsen. Han sagde, at jeg passede ikke for Clairville og bad mig om „at gjøre mine udmærkede Talenter gjældende paa en større Skueplads." Jeg føjede dem og fortrak. Jeg blev ført i Procession under Fakkelbelysning og eskorteret af Brandkorpset til Jernbanestationen. Paa Perronen holdt Borgmesteren en kort Tale til mig. Med Taarer i Øjnene udtalte han, at Samfundets Vel gik fremfor det enkelte Individs, og at min Fjernelse fra Clairville var en Nødvendighed. Derpaa stak han mig en Pung med to hundrede Dollars i Haanden, og vi skiltes ad under Ytringer af gjensidig Højagtelse.

Saaledes var min Udgang af Ægyptens Land, Mr. Dunquerque, og dermed er Historien om min journalistiske Kampagne ude.

Vor Ungdom.

Tidsskrift for Opdragelse og Undervisning. Udgivet af Jean Pio, H. Trier og P. Voss. Kjøbenhavn. P. G. Philipsen. 1879. 1. Hefte.

Anmeldt af Dr. phil. Harald Høffding.

Der er ikke Faa, som anse sig selv for gode Opdragere, blot fordi de ikke forstaa sig paa Pædagogik. De slippe ganske vist derved ogsaa for at begaa saadanne Fejl, som umoden Optagelse og mangelfuld Forstaaelse af sammenhængende Theorier føre med sig. Om de ikke til Gjengjæld begaa des flere Fejl i andre Retninger, er et andet Spørgsmaal. Saa meget er vist, at Uvidenhed paa intet Omraade egenlig er Noget, hvoraf man skulde gjøre sig en Ære. Og naar Talen ikke blot er om Opdragelsen i en enkelt snever Kreds, men naar det drejer sig om de Maal, der skulle sættes, og de Midler, der skulle anvendes ved Opdragelsen af et helt Folks Ungdom, da skulde det synes, som om sammenhængende og alsidig Eftertanke nok var paa sin rette Plads. Opdragelsens Formaal og Methode maa staa i inderlig Forbindelse med den bedste Indsigt, man til hver given Tid kan vinde i Sjælelivets almindelige Love, saa vel som med Nationalkarakteren og med det Kulturtrin, Folket har naaet. Men en saadan Overensstemmelse bliver ikke til af sig selv; det er ofte først ved mange Forsøg og Overvejelser, man arbejder sig frem til det Rette.

Hos os staa de pædagogiske Spørgsmaal paa Dagsordenen. Problemet er, hvorvidt de Ideer, som ere satte i Bevægelse af den mærkelige Mand, man har kaldet vort eneste pædagogiske Geni, og som hidtil kun have virket vækkende gjennem Almueskolen og Folkehøjskolen, — hvorvidt disse Ideer skulde kunne faae en videre, mere alsidig og stadig Anvendelse i vort Undervisningsvæsen. Dette Problem besvares paa meget forskjellig Maade, og der hersker vist endog et sandt Anarki paa de pædagogiske Anskuelsers Omraade. Kun deri ere de Fleste enige, at der staaer Meget tilbage at udrette, og at den nærværende Tilstand er langt fra Idealet. Derfor synes det at være en heldig Tanke, der har ført til Grundlæggelsen af et Organ, hvor de forskjellige Retninger og Anskuelser paa det pædagogiske Omraade kunne mødes og brydes.

Allerede i den Artikel, der aabner Tidsskriftet, Prof. Heegaards Afhandling om „Herbert Spencers Lære om Bevægelsens Rhythme, seet i dens Forhold til Opdragelsen", faaer man et Indtryk af, hvorledes pædagogiske Spørgsmaal kunne vinde ved at belyses ved Love og Synsmaader, der gjælde for langt mere omfattende Kredse. Hvad der ellers staaer som noget Tilfældigt og Vilkaarligt, faaer derved sin Begrundelse og vinder dybere Anerkjendelse. Ligesom al Bevægelse i Naturen og i Livet er rhythmisk, saaledes findes der ogsaa i Barnets Natur Frem- og Tilbagegang, Aktion og Reaktion, og Opdrageren maa lempe sig herefter, ikke betragte det som Gjenstridighed eller Mangel paa Evne, naar Barnet ikke i hvert Øjeblik formaaer at gjøre Fyldest for hvad man udefra forlanger af det; man maa agte paa Livets Pulseren og stille sine Fordringer efter den. — Den ene af de danske Udgivere, H. Trier, knytter under Titelen „Pædagogiske Strejflys" en Række interessante Bemærkninger til Dr. Pingels Skrift om Hovedmanglerne ved den lærde Skole. Han viser især, hvorledes Pingels Standpunkt og Fordringer ere en Fortsættelse af, hvad alle store pædagogiske Reformatorer lige fra Amos Comenius (i det 17. Aarhundrede) have hævdet: den levende, umiddelbare Anskuelses Forrang for de abstrakte Regler. Forestillingernes naturlige Fødselshistorie er den, at de opstaa ved Sammensmeltning af utallige enkelte friske og levende Indtryk. Naar Undervisningen ikke vil arbejde mod Naturens Strøm, maa den ogsaa søge at give Anskuelse og levende Fornemmelse forud for abstrakte Begreber og Regler. — I en anden Artikel behandler samme Forfatter en interessant Episode af Pædagogikens Historie i det 17. Aarhundrede. Det er mærkeligt at se, hvor tidligt Principet om at følge Naturen blev opstillet. Hvorlidet er det dog i Virkeligheden trængt igjennem! For at tage et enkelt Exempel: allerede Helwig († 1617) hævdede, at fire Timers daglig Undervisning var Maximum, og det endda, naar den afbrødes af „ærlig Rekreation". — Af Tidsskriftets norske Udgiver indeholder det 1. Hefte de varme Afskedsord til Realgymnasiets Dimittender, i hvilke han lægger Naturvidenskabens fremtidige Dyrkere paa Sinde at fastholde den idealistiske Livsanskuelse. — Desuden indeholder Begyndelsesheftet to Henstillinger til Kultusministeriet (om Sundhedslæres Indførelse i Skolerne og om særegen pædagogisk Uddannelse for Lærerne ved de højere Skoler), samt en Skildring af en Skoledag i Franckes Anstalt for Fattigbørn i Halle. Det løber Læserne koldt ned ad Ryggen ved alle de Bønner, Psalmer, Prædikener og Skriftsteder, hvormed de stakkels Børn overvældedes fra Morgen til Aften i den pietistiske Læreanstalt. Men den pietistiske Pædagogik satte sig jo ogsaa udtrykkelig for at gaa imod Naturen. Denne kunde ikke røre sig frit uden at synde; Barnelege f. Ex. forbødes som Noget, der førte til Letsindighed og Ugudelighed.

Hvad man især maa ønske de ærede Udgivere, er at det maa lykkes dem at bringe en grundig Debat istand om de store pædagogiske Spørgsmaal, en Debat, ved hvilken de stridende Anskuelser enten kunne bringes i Harmoni eller dog i det Mindste hver for sig vinde i Klarhed og Anvendelighed.

Musik

Alt som Saisonen nærmer sig sin Slutning, ere Koncerterne fulgte paa hinanden med en usædvanlig Hastighed. Forrige Uge bragte os saaledes paa sine sidste Dage to Koncerter af en skandinavisk Farve, en af svensk Herkomst, ved Frøken Axeline de Berg, og en af norsk, Hr. Thorvald Lammers. Frøken Berg har en Sopran, der navnlig gjør sig bemærket ved sin gode Uddannelse. Som Stemmen viste sig ved de forskjellige Arier og Romancer, der bleve udførte, var der imidlertid mindre Lejlighed til at blive opmærksom paa Stemmens Vellyd, der tabte sig for at give Plads for en vis Skarphed i Omridsene og en altfor stor Tilbøjelighed til at fremstøde, ikke synge Tonerne. — Medens Besøget var

noget sparsomt paa Frøken Bergs Koncert, havde vel især den rige Assistance paa Hr. Lammers Koncert ved Kunstnerparret Grieg, d'Hrr. Neupert og A. Svendsen skaffet Koncertgiveren fuldt Hus, ligesom denne Assistance med Kompositioner af Grieg og Neupert ganske vist udgjorde Aftenens værdifuldeste Præstationer. Koncertgiveren, Hr. Lammers, har en god og fyldig Bas, der grændser op til Barytonens Omraade. Hans Foredrag er sundt og forstandigt, men falder rigtignok ogsaa lidt i det Tørre, ialtfald hvad Romancesangen angaaer. Derimod synes Koncertgiveren at have sin rette Plads som Oratoriesanger eller dramatisk Sanger.

Det kgl. Theaters Kapel gav sin sidste Koncert i denne Saison i Tirsdags. Hovedinteressen paa denne knyttede sig til Saint-Saëns Trio i F. Op. 18, der efter at have vakt fortjent Opmærksomhed i flere private Kredse nu for første Gang blev fremført for en større Offentlighed. Den begavede franske Komponist har som bekjendt i en forholdsvis kort Tid erhvervet sig baade Anerkjendelse og Honneur af de ledende musikalske Kredse i Tydskland. Ogsaa herhjemme er han hurtig slaaet igjennem og har endogsaa faaet fast Borgerret paa Musikforeningens klassiske Jordbund. Hans Ejendommelighed som Komponist, hans Aandrighed og Hang til det Pikante turde være tilstrækkelig bekjendt. Den opførte Trio falder paa den ene Side ind under, hvad der saaledes er almindelig kjendt, men den har sine Særegenheder, der stille den højt blandt Saint-Saëns' Kompositioner, vel højst af hvad der indtil nu foreligger fra ham af Kammermusik. Her findes en god og solid Form, paa sine Steder hel klassisk, for den musikalske Støbning, der navnlig i denne Henseende former sig smukkest i den første Allegro, medens den paafølgende Andante vier sig mere til det Pikante, hvorimod atter Scherzoen peger tilbage paa klassiske Forbilleder. Foruden klare Tanker og deres dygtige Behandling findes der imidlertid i denne Trio, om end kun hist og her, Ting, som virkeligt kan varme — Hovedmotivet i Finalen hører herhen — Noget som er sjeldent hos Saint-Saën, der altid taler mere til Hovedet end til Hjertet. Trioen kom desværre ikke til sin Ret ved Udførelsen. Denne, der gjennemgaaende var mat og uden Kraft, kunde navnlig i første Afdeling antage en rhythmisk Usikkerhed og en Vaklen i Indsatserne, der mere var i Stand til at fordølge Tankerne i Kompositionen end til at fortolke dem. — Koncerten bragte endvidere af Soloforedrag Hr. Hilmers fortræffelige Udførelse af en Chaconne af Vitali, medens man havde rig Lejlighed til at paaskjønne Fru Kellers smukke Stemme og musikalske Foredrag. Koncerten sluttede med Schuberts bekjendte Strygekvintet med to Basser, en Komposition, der med Rette regnes blandt Kammermusikens mest ædle og indholdsrige Frembringelser.

Theatrene

Kasino. Den franske Farce „Coco", bearbejdet af Carl Møller, er et svagere Produkt end de foregaaende Arbejder, som Bearbejderen har krydret med sit gode Humeur og sit uudtømmelige Forraad af Ordspil. Handlingen er ualmindelig løs, selv for en Pantomimen saa nærstaaende æsthetisk Kategori som en „burlesk Farce", og, hvad værre er, dens enkelte morsomme Kulminationspunkter indledes og efterfølges af temmelig brede Partier uden synderlig komisk Kraft. Hr. S. Neumann bar Hovedparten af Aftenens Byrde og udførte sin store og ved sin Ensartethed noget besværlige Rolle med utrætteligt Liv, forøvrigt episodisk godt understøttet af Frk. Andersen, Hr. Hyltoft og Hr. Madsen, hvilken Sidstnævnte aabenbart vil kunne præstere noget Usædvanligt i sine forskjellige Forklædninger, saasnart han faaer sin Stemme til sin fulde Raadighed. Et effektfuldt Dekorationsarrangement slutter Stykket paa en Maade, der bringer dets Svagheder i Forglemmelse.

Billedkunst

Fra Hansen & Wellers fotografiske Atelier er udgaaet en Række fortræffelige Kostumebilleder af Hr. Emil Poulsen i hans Entrée- og Sortie-Moment i „Ambrosius", saavidt vi vide de første efter Naturen tagne Kostumebilleder af denne Kunstner, samt af Hr. Olaf Poulsen som Johan i „Ungdom og Galskab" i Forklædningen som Pouls Søsterson Mikkel Madsen og som Rendegarn i „En Skjærsommernatsdrøm", baade i hans oprindelige Væverskikkelse og i hans Metamorfoser som Pyramus og som det af Titania elskede Æsel.

Vilhelm Tilliges Atelier har atter iaar udsendt „12 Fotografier fra Kunstudstillingen", smukke og veludførte Gjengivelser af Otto Bache: I Vandmøllegaarden, Vilh. Bissen: Merkur, som Dreng, danner sin Stav, Carl Bloch: Et Kjøkkenbord, Rasm. Eilersen: Mild Foraars-Eftermiddag fra Strandmølledammen, Heinr. Hansen: Parti af St. Pederskirke i Rom, F. C. Lund: Fiskerbørn ved Stranden, R. de Madrazo: Avant le bal, Vilh. Rosenstand: Morraspillere, S. Simonsen: En ny Kamerat, J. Sonne: Affairen ved Vorbasse den 29. Febr. 1864, C. Frederik Sørensen: Nordlandsfarere paa Rejse til Bergen, L. Tuxen: Susanne i Badet. Hele Samlingen koster 10 Kroner og fortjener, ikke mindst paa Grund af denne billige Pris, Opmuntring af Publikum, der ved at støtte dette Foretagende vil kunne sikre sig et Aar for Aar gjentaget Udvalg til Erindring om Kunstudstillingens mest fremtrædende Arbejder, en ypperlig Støtte for et Tilbageblik paa de repræsenterede Kunstneres Udvikling og Fremgang.

Brogede Blade

Indfald og Udfald.

Kritikere ere enten Papirknive eller Bogmærker — enten skjære de Bogen itu eller gjøre opmærksom paa de smukke Steder i den.

Over tomme Former spottes mest af dem, som mangle Aand og Hjerte til at give dem Indhold.

Ægtefolk uden Børn minde om gode Bøger, som ingen Afsætning have havt. De glæde en Kreds af fortrolige Bekjendte, men naa ikke til Efterverdenen.

Venskabet adderer, Misundelsen subtraherer, Hadet dividerer og Kjærligheden multiplicerer.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 359.

Den 18. Maj 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Idealitet og Realitet.

Redegjørelse og sluttteligt Gjensvar til Digteren Dr. phil. S. Schandorph.

Af H. V. Kaalund.

Har jeg tøvet forlænge? Kommer jeg forsilde?
Troede man mig vaklende — muligvis slagen?
Husk: jeg er Andet end Stridsmand for Smagen,
har ej mit Stade just ved Skjønhedens Kilde;
derimod saa god en Lejlighed som Faa
til at sætte mig ind i „det Forlorne og Raa".
Man kan gjerne — jeg siger det uden Ironi —
gjøre mig strax til Professor deri:
jeg studerer det daglig — næsten mikroskopisk.
— Det noteres kun her, for at Alle kan forstaa,
at mit Livssyn er ikke utopisk.

Du, som har stillet imod mig dit Bryst,
det frejdige, brave, — som Du kalder en „Bringe" —
aldrig, mig synes, har Du løftet din Vinge
smukkere som Digter end nu i denne Dyst!
— Denne Sejr alt er ikke saa ringe!

Du staaer i Ny og jeg staaer i Næ. —
„Her er Rhodus", har Du sagt, og Du byder mig „springe".
Nej: højere tilvejrs vil jeg prøve Dig at svinge!
Endnu har jo ej Du tvungen mig i Knæ!

Tappert har Du søgt at parere det Slag,
som jeg slog Realismens Fantaster i Planeten:
Dem, som mangler Syn for det Kaos, der er bag.
Paa den selv, som Du veed, har jeg aldrig kastet Vrag.
— Verdenskampens Alvor! — naar har jeg beleet den?
Jeg har rejst kun paany den ældgamle Sag:
Idealet contra Realiteten!

Dommen i højeste, sidste Instans —
ak, Gud hjælpe os! Længe skal der grubles og drømmes,
og kæmpes og lides, før der slutteligt dømmes,
før Sandheden viser sig i hele sin Glands!
— Vi er Digtere kun, — vi følge vor Mission:
Vi vil overbevise, — lad de Andre bevise
og synge deres evige prosaiske Vise:
„Hvad nytter Eders Blomster? Vi kan dem ikke spise."
Vi holde os oppe i vor Region;
kappes om, hvor langt vore Stemmer kan række;
tale til vor Tid af vor fulde Person
og lytte til det Ekko, vi vække!

Føre vi en Strid om spidsfindige Ord?
Nej! højt skal det siges: Sagen er stor!

Den berører os Alle,
hvad enten vi pløje Hav eller Muld,
„granske Tankernes Zoner" — „svinge Plektre af Guld",
eller drejer, om Du vil, paa en Skralde!
Den slynger sig ind i, hvad vi tænker og troer,
omfatter Smagen — Livssynet — Bunden —
peger op imod Himlen og ned imod Jord.
Ikke sandt? Vi maa tage den fra Grunden!

Hvad forstaaer Du nu først ved Realitet?
Hold dette mit Digt mod Tippen af din Næse,
saa skeler dine Øjne — Du kan slet intet læse.
— Saa gaaer det jo i Livet, min kjære Poet,
saadan har Tusinder paa Verden jo seet.
Alle vil de dø paa, deres Syn er det rigtige;
Ingen er saa sikre som de Selvkloge — Vigtige.
Hvad der gjælder om Regnbuen gjælder om Meer:
det Sete beror paa Øjet, der seer.
Tingen er Tingen, — men Standpunktet — Smagen —
Stemningen — Kundskaben ændrer dog Sagen.
Virkeligheden, som synes saa klar,
holder dog de klogeste Høns tidt for Nar;
selv om den har Korpus og kan gribes af Haanden,
maa den opfattes dog og spejle sig i Aanden.
— Hvad En har beundret, har en Anden beleet!
Alt, hvad Du sandser, er jo Led kun og Dele:
Brøker, som skal stemme i din Sjæl med et Hele!
Samler dit Aandsspejl? — Eller viser det spredt?
Faaer det os Andre maaske til at skele?
Eller giver det kun, almindeligt fladt,
en sjælløs Reflex som Spejlet i din Stue
af Alt, hvad der kommer tilfældigt tilskue
og ligesaa tydelig kan sees af en Kat,
ja, bedre maaske af en mangeøjet Flue?
Da sætter jeg paa Hovedet haanligt min Hat,
thi da kan hver Vandpyt, hver Mudderpøl det Samme!
— Pokker da staa i al Fantasi!
Vi kan hjælpe os herligt med Fotografi!
Hvad skal vi med Naturen malet og i Ramme,
naar Virkeligheden som den ægte Poesi
gjør Kunst og Geni
og hvad Herligt de har frembragt tilskamme!

Det mener Du ej! jeg veed det jo godt:
Du er virkelig Digter, — ej Virkeligheds' blot!
Du vil frem med din Tid; Du føler dens Gjæring,
har ingen Ro
til at sidde og visne af aandelig Tæring;
Du vil suge af Livet selvstændig din Næring.
Bravo! min Ven, her mødes vi To:
Jeg er med! jeg forstaaer dem, der søger og længes.
Jag kun dit Bo'r
ned i den friske, moderlige Jord, —
spræng kun Granitten, min ærlige Bro'er!
— Men pas paa, hvad i Farten der sprænges!
„Vejen til det Nye gaaer gjennem det Raa"! —
Ja, saadan kom de store Tider tillive!
Nu vel, — men behøver vi det først at forskrive?
Ulykken er, saavidt jeg kan forstaa,
vi er alt Andet nu end naive.
Denne Digternes Trampen med Vandstøvler paa,
denne vældige Trumfen i Bordet med Knoerne,
hvorved nu man hævder sin stærke Person, —
— Du siger: for at „drille blot den fine Portion" —
synes mig at smage af lidt Affektation.
— Jeg beundrer ej Afmagtsheroerne!

„Skal Digteren da kvidre som en Stillids i Bur?"
Ak nej! Du kjender mit, Du har seet jo dets Mur.
Bag dets smedede Gitter
ligger der en mærkelig Verden paa Lur.
Jeg kan ogsaa tale med om Menneskenatur,
om „Ordens"= og — Uordensbanditter!

Øs kun af Livets evige Væld!
Der er nok til os og de ufødte Slægter.
— Sænk kun din Spand saa dybt, Du det mægter!
Men glem ej: vi staa til en Fortid i Gjæld!
Ingen har elsket Naturen meer end jeg —
elsket og beundret den fra Solen til Sivet!
Ingen meer end jeg
følt sit Hjerte pulsere i Menneskelivet!
Men ikke har jeg seet
paa Verden som en drømmende Søndagspoet;
ærligt har jeg skjelnet mellem Synet og Tingen.
Derfor gaaer jeg Spørgsmaalet dristig paa Klingen:
har jeg stræbt efter Sandhed eller lever jeg i Skin?
Prøve sig selv er det Første, der bør gjøres!
— Spørgsmaalet viser baade udad og ind;
Verden, den ydre, og den i vort Sind
er to Magter, som begge maa høres.
Den ydre er stærkest, mod den er vi smaa;
den er til uden os — det føle vi Alle;
dog holde vi paa den, som skulde den falde!
Det er den, som de Fleste forløfte sig paa!
Nogle bli'er Krøblinge — Andre bli'er trætte,

Peer bli'er Filister og Povel Fantast. —
Finde det Rette,
det Standpunkt i Sjælen, hvor Foden staaer fast,
det synes saa simpelt, især for de Lette,
dem, som har Dommen parat i en Hast.
Jeg tilstaaer det ærlig:
jeg har gledet og snublet, mig var Kampen besværlig;
færdig blev jeg aldrig, jeg higer endnu
fremad mod Lyset med brændende Hu,
lige beredt til at vare og vække!
Men aldrig vil jeg trække
for Modens Triumfvogn eller spænde som Du
mig som Stanghest for det, de kalde Fremtidspoesien,
før jeg veed, hvilken Aand der er i'en!

Er den god eller slet?
Dette „brændende Spørgsmaal" har Du taget for let.
„Hvor Livet er, er Retten!" — Skal det være Svaret?
Hvad strides vi da om? — Saa er Alt jo forklaret;
saa har jo de „bismarckske Kanoner" havt Ret!
Mongoler og Vandaler
og alt det Barbari, der har plaget vor Jord
og spyttet og trampet paa Moral og Idealer,
har det smukkeste Valgsprog i disse dine Ord!
Under dem kan jo Ukrudtet brede sig mægtigt,
— under dem er vi fortabt og kan strax række Hals!
Hvor Livet er, er Retten! hvor tordnedes det vægtigt
ved Sveaborg, Sadova, ved Dybbøl og Als!!

Synes Dig Kulturen et fortsat Sejerstog
stadig op ad Bakke mod Frihed og Lykke?
Du, som dog er ferm i de store Verdenssprog,
ak! se de sorte Blade i Historiens Bog:
Har dit Hjerte ej gyst ved deres Skygge?
Hvilken Trængsel! Hvilke Skrig! Hvilken Pilegrimsgang!
Hvilke knuste Illusioner! Var Vejen ej trang?
Har Du Øre alene for Befrielsens Sang?
Har Du aldrig selv følt Skoen at trykke?

Regn ej med Mennesker, som de var Tal!
Det er „Menneskers dyre Liv", hvorom det just gjælder!
Aldrig har jeg talt, som om Verden stod for Fald;
jeg har spurgt kun: om Dagen ej hælder?
Sol vil atter lyse! — men lang er mangen Nat,
Vinter i Naturen følger efter Sommer;
Frugten maa bjerges, før Sludtiden kommer. —
Naar Vinterstormen raser henover Skov og Krat,
da ryster man fra Træerne ej Blommer!

Mit Haab om Lysets Sejr er ej mindre end dit.
Om Maalet, jeg troer, er vi enige i Grunden;
— om Midlerne? Nej! Jeg siger det frit:
I sætte Basunerne for ofte til Munden.
Ouverturen selv til Faust kan man høre for tidt!

Jeg har vovet at dømme paa menneskelig Vis,
maaske noget vel „kategorisk og fyndigt";
mulig var det syndigt
af mig, der jo aldrig har Livet studeret —
jeg siger det med Suk — endsige flaneret
i Kulturlivets Centrum: det glimrende Paris.
Mit eneste Mandat og Fuldmagtsbevis
til at tale, er det, jeg præstered'.
Er det sandt: jeg har Vinger paa Hat og paa Hæl,
saa takker jeg ham, der har skjærmet min Sjæl
og indblæst sin Aande i Leret.

Saalænge jeg ejer af Digterild en Gnist,
vil jeg værge Idealet af min yderste Evne.
Kald mig Romantiker — kald mig Realist!
Eet veed jeg vist:
mit Standpunkt er endnu „paa det Jevne"!

Du har Aand, Du har Lune, din Pen kan være fin;
Skjæmt Du kun dristig, selv til Grændsen af det Grove!
Kraften skal ej stækkes! — For at vinde, maa man vove!
Men Kunstens Verden, Ven, har og sin Disciplin —
man synder ej med Forsæt mod dens Love!

Hvad jeg fordrer af Dig er Festivitas blot.
Selv Holberg den hæveded, hvor drøjt han end skjæmted;
hvor straaler den ej høj bag Aristophanes' Spot!
— Nu savned jeg den stundom; — det var derfor, jeg klemted
og vendte mig vred mod „det, jeg fandt raat".

Om Byron har jeg sagt jo det Samme som Du:
Der var Trods i hans Sange, der var Tvivl, der var Gru;
men Du glemte, hvad jeg skrev om hans Smerte.
Jeg har læst hans Don Juan, hans Manfred og Kajn,
men over dem lyste Poesiens Himmeltegn,
og i dem hans store, stolte Hjerte!

Husk vel: Det var under „den evige Fred",
at han: Philhelleneren — Frihedsmanden —
Aristokrat til hver Tomme og Led,
skød Britanniens «cant» sine Pile i Panden.

Regn Du ham kun til hans Tids Realister:
Digter var han først, **Romantiker** med!
— Hvis Logik mon det er nu, som brister?

Han beviser just, Ven, hvad Shakspeare end mer
har bevist: at det, som adler Poeten,
er hans Kraft til at løfte Realiteten
i Højde med de store, evige Ideer.
Fra dem faaer den Glorien — fra dem straaler Glandsen!
Intet er for simpelt, Intet for raat,
Alvor og Spøg og Sværmeri og Spot
tumler sig i Dandsen!
Stort bliver større og Intet for smaat!
William Shakspeare, Dig tilkommer Krandsen!!

Du troer „paa Naturens uendelige Kraft“! —
— Som de gamle Ægyptere troede paa Nilen?
(De tilbad jo ogsaa engang Krokodillen.)
Nej, kjæreste Ven, paa det Kosteskaft
vil jeg ikke ride med! — Jeg gaaer til Kilden!

Aldrig har jeg gjort Naturen til min Gud.
Jeg har drømt, jeg har anet en højere Orden,
— men fattet den? nej! Hver Orm, som paa Jorden
krymped sig i Smerte, mig minded om dens Bud!

— Den moderlige Isis med de tusinde Bryster
og den yppige Lotusblomst i sin Haand
har Forraadnelsen til Søster,
giver ej vor Aand
det Svar, som frelser og trøster!
Skarabæen, der ruller mellem sine Ben
Solkuglen, — ja selv den store Osiris:
Solguden selv er saa kold som en Sten.
Kun han, der har givet vort Øje en Iris,
der trækker sig sammen for altformeget Lys,
kan løse os Gaaden og frelse fra det Gys,
der gaaer gjennem Livet
og sukker gjennem os, som gjennem Sivet!

Du spørger, hvad jeg troer paa? Nu vel! det maa ud:
paa Frihedens Sejr, men gjennem Personen, —
paa den **største**, som vandtes igjennem Tornekronen, —
paa de ti Mosebud, —
og paa **ham**, som kun kan læge denne Verdens dybe Brud:
Den almægtige Gud,
som hverken Prometheus, Dr. Faust eller Fanden,
endsige nogen Anden
ved Hjælp af den Praas, man kalder Menneskeforstanden,
har stødt eller støder fra Tronen!

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Fortsat.

Et Par Uger efter var jeg indbudt hos Banquier Jaques. Det var en af de Souperer, som stille lige Krav til Aand og Mave, det vil sige hvor betydelige, aandfulde Mennesker spise og drikke det Bedste af, hvad Kunst, Natur og Rigdom kan skaffe tilveje, og hvor man ikke bliver kjed af at udvexle Vittigheder, virkelig oplevede og fantastisk følte Begivenheder med den med Omsigt valgte Bordfælle, medens de fineste Vine følge paa hverandre.

Mig havde de elskværdige Værter tiltænkt en særlig Nydelse: de havde givet mig en Mand tilbords, som jeg havde hørt meget tale om som en af Berlins aandrigste Mænd og hvis Underholdning nu henrykte mig, nemlig Dr. Karl Oldenberg. Vi have senere været forenede i et saa godt og langvarigt Venskab, at den Aften, da jeg først lærte ham at kjende, er bleven en Festaften i mine Erindringers Liv. Af ham, en af Lassalles bedste Venner, skulde jeg høre dette Navn for anden Gang og igjen paa en lignende Maade, som Korff nævnede det. Han sagde pludselig til mig: „Men De er jo et ganske mærkværdigt, underligt Menneskebarn! Den første Kvinde, som jeg kunde tænke mig som Lassalles Hustru.“ — Man kan vel tænke sig, at min Nysgjerrighed nu var vakt paa det mest Levende, og at min Nabo ikke slap saa let derfra; han maatte fortælle, og — han fortalte!

Da jeg var kommen hjem den Aften, foresatte jeg mig at faae noget Nærmere at vide om den Mand, som Dr. Oldenberg dog ikke havde fortalt mig Tilstrækkeligt om. Han havde hovedsagelig talt om Lassalles Aand, om hans dybe Viden og hans eminente Gave til at underholde, interessere og fængsle et Selskab saaledes, at hvo der eengang havde været i hans Hus, foretrak Soiréerne i Bellevuestraße 14 for alle andre — trods Grevinden.

Men hvem var denne Grevinde?

Der standsede Oldenbergs Fortælling. Han undsaa

sig vel ved at fortælle den unge Pige, som han lige havde lært at kjende, den noget skabreuse Historie om denne Grevinde og sagde derfor blot: „Aa, en gammel Veninde af Lassalle, 60 Aar gammel. Sminket i den voldsomste Grad, med forlorne Øjenbryn som et Par Blodigler, en pergamentgul, senet Hals og hele Dagen rygende alenlange Havannacigarer mellem falske Tænder; men i aandelig Henseende en overordenlig betydelig Dame, som kjender Nationaløkonomi og Romerret ligesaa godt som nogen Videnskabsmand — med eet Ord et mandhaftigt gammelt Fruentimmer." —

Efter denne lette Skildring af Lassalles Liv dannede jeg mig et Billede. — Aand! — Aand! — Aand! — var Resultatet af alle Fortællinger om denne Mand. — Aand og Kundskaber — og dertil den gamle rygende Grevinde. Saaledes tænkte jeg mig da i Henhold til det gamle Ord: „Men en dejlig Yngling er sædvanlig dum" den uklare Skikkelse, der foresvævede mig, som et lille, om end ikke ligefrem pukkelrygget, saa dog højst uanseligt Menneske, en ugratieus, sort, kantet lille Jøde. — Dette Billede satte sig saa fast i mig, at det aldrig oftere faldt mig ind at spørge efter Lassalles Ydre: jeg vidste, hvorledes han maatte se ud!

Den næste Dag spurgte jeg min Bedstemoder om Lassalle; men hun sagde kun, at han var en „gruelig Demagog" og engang havde været indviklet i et Tyveri. Det var i ethvert Tilfælde ikke en Mand, „som man kunde kjende".

Saa maatte igjen min Ven Yanko holde for. Han vidste vel noget Mere, men langtfra Nok, og det blev ham derfor paalagt at indhente nærmere Oplysninger.

Ogsaa han mente ganske vist, at det ikke var til nogen Nytte for mig at faae noget Nærmere at vide, da jeg dog aldrig vilde træffe sammen med „saadant et Menneske", men han gjorde dog, som jeg bød ham, og bragte mig snart nøjere Beretning om Kassettehistorien, om flere andre sensationsvækkende Processer og Taler og — om hans Forhold til Grevinden.

Alt dette opflammede min Nysgjerrighed mere og mere. I denne Tid havde jeg gjort Bekjendtskab med den nu afdøde, bekjendte og dels afholdte, dels „berygtede" Sagfører Hirsemenzel og hans yndige blondlokkede Hustru. Begge syntes jeg særdeles godt om, især den smukke, livlige Kone, og ikke mindre godt syntes jeg om deres højst originale Tirsdags-Soiréer, der vare baserede paa den Grundsætning, at der kunde komme hvem og hvormange der vilde. Man fik Ingenting at spise, eller rettere sagt, under Paaskud af at de selv ingen Husholdning førte leverede Ægteparret ikke noget Spiseligt, men enhver Gjæst meddelte, hvad han vilde nyde, og saa hentede Pigen det Ønskede fra en nærliggende Restauration. Brød og Smør leverede Huset Hirsemenzel, og desuden Drikkevarer — og hvad for Drikkevarer! Hirsemenzel havde en af de berømteste Vinkjældere i Berlin og var, hvad den angik, en ligesaa gavmild som elskværdig Vært; og her var Valget frit, og Flaske paa Flaske af de forskjelligste og ædleste Vine vandrede en saadan Tirsdagnat fra Kjælderens Mørke op til Lampelyset, for strax derpaa at opflamme den forsamlede Skares Aand og Lune paany med deres ildfulde Indhold.

Til denne Fru Hirsemenzel kom jeg en smuk Vintereftermiddag og fandt hende i elegant Selskabstoilette.

„Skal De ud?" spurgte jeg.

„Nej, vi er lige komne hjem fra en stor og henrivende Frokost hos Lassalle."

„Lassalle! De kjender Lassalle?"

„Ja, det gjør jeg rigtignok; han er en af min Mands intimeste Venner."

„O, hvor De er lykkelig, at De kjender Lassalle! Kunde jeg ikke træffe ham engang her hos Dem?"

„Jo, med største Fornøjelse. Men det er ikke saa ganske let, fordi han ikke kommer, naar man indbyder ham, men kun naar hans Lune eller hans Tid er til det; men Tirsdagaften kommer han her tidt. Det er endogsaa underligt, at De endnu ikke er truffen sammen med ham."

Dermed maatte jeg lade mig nøje. Men Tilfældet — dog, tør jeg nu, da jeg veed, hvad jeg veed, endnu sige „Tilfældet"? — var mig gunstigt; allerede den følgende Tirsdag skulde vor Skjæbne afgjøres. — Jeg kom med nogle af mine Slægtninge omtrent Kl. 9, da der endnu sjelden var Gjæster samlede i Huset, og havde ærlig talt ikke i fjerneste Maade haabet at se mit Ønske opfyldt saa snart.

Da jeg traadte ind, kom Husets smukke, livlige Frue mig imøde og trak mig rask hen til sig, idet hun hviskede: „Han er her!"

Nu blev jeg dog bange. Men jeg lagde hurtigt min Plan og hviskede ligesaa sagte: „Forestil os ikke for hinanden; jeg vil ikke gjerne have, at han strax skal se mig, jeg har mine Grunde."

Stuen var monteret med den Slags udskaarne Meubler, som ere blevne saa moderne igjen i de sidste femten Aar, høje gothiske Læneststole med bløde, polstrede Sæder, saa de tilfredsstillede baade Skjønhedssandsen og Bekvemmeligheden.

En høj, midt i Stuen staaende Sofa valgte jeg mig til Forskandsning og satte mig paa en lav Tabouret, en Slags Skammel, hvor jeg var fuldstændig skjult og dog kunde se Alting gjennem Sofaens Udskjæringer. — Fru Hirsemenzel saavelsom mine Ledsagere, der vare vante til alle Slags Extravagancer fra min Side, fandt sig i mit Lune, og den Førstnævnte gik hen i Døren, der førte ind til Sagførerens Arbejdsværelse, og raabte ind: „Vær s'god at komme ind, mine Herrer, her er flere Fremmede."

Det Værelse, hvor vi befandt os, oplystes af en stor Gaslysekrone, medens Hirsemenzels Studereværelse kun var oplyst af en lille grøn Olielampe og opfyldt af Tobaksrøg, saa at det var umuligt at kjende dem, der vare derinde. Nu rejste de sig, og det fulde, straalende Lys faldt paa de tre Herrer, der alle paa eengang traadte ind ad den aabne Fløjdør: Hirsemenzel, ved Siden af ham en lille grim Jøde og — en høj, slank, smuk Mand med et romersk Cæsarhoved og straalende Øjne, som han just aabnede i deres fulde Størrelse, da han netop var i en livlig Samtale.

Kun et Øjeblik hvilede mit Øje paa ham med den Tanke: hvor det er Skade, at det ikke er ham! — saa saae jeg paa den lille Sorte, thi efter det Billede, jeg selv havde dannet mig, maatte det jo være ham. Herrerne vare som sagt i en yderst livlig Samtale, der drejede sig om et nylig udkommet Værk, jeg har glemt hvilket, og uden at afbryde Konversationen tog de Plads, saaledes at den skjønne Cæsar just satte sig paa den Sofa, bag hvilken jeg sad paa Hug.

Men endnu kun et kort Øjeblik betragtede jeg den

lille Mand med det jødiske Udseende. Han i Sofaen begyndte at tale! — og faa Sekunder efter havde jeg glemt alt Andet. — Jeg var ude af Stand til nogetsomhelst Andet end at høre paa ham, jeg tænkte ikke mere paa, hvem af dem der var Lassalle, jeg hørte — hørte — hørte med enhver Fiber af mit Væsen.

Men til at blive siddende længe i min Krog som stum Tilhørerinde var jeg dog for livlig. Den Talende havde gjort en Ytring, som var imod mine Ideer — hvad det var for en, husker jeg desværre ikke længer — og idet jeg med et pludseligt Ryk rullede min skjulte Tabouret frem, var jeg pludselig ved Siden af ham og raabte med en noget energisk Stemme, idet jeg sprang op: „Nej, det er ikke min Mening." —

Der stod vi og saae for første Gang hinanden Øje i Øje — og dette Øjeblik var afgjørende!

Har det, som Franskmændene kalde Kjærlighedens coup de foudre, nogensinde ramt to Mennesker, saa var det os. — Et Øjeblik saae vi Begge maalløse paa hinanden, derpaa sagde han, idet han smilende satte sig igjen og ligeledes tvang mig ned med sit Blik: „Nej?! En Nægtelse er altsaa det Første, jeg hører af den Skabning der?! Saaledes seer man altsaa ud — saa det er Dem? — Ja, ja, saadan havde jeg ogsaa tænkt mig det — saadan maa det være." —

Jeg vilde halvt forundret, halvt søgende om Hjælp vende mig om til Fruen i Huset og bede hende om at præsentere os — da lagde han sagte sin Haand paa min Arm og sagde rolig: „Hvorfor? — Vi kjende jo dog hinanden. De veed, hvem jeg er, og De er Brynhilde — Adrienne Cardoville — Ræven, som Korff har fortalt mig om, med eet Ord: Helena!" —

Jeg lo, og som en Strøm af gyldent Sollys brød det frem i mit Hjerte: „det er ham! hvor godt, hvor herligt at han seer saaledes ud, at han ikke ligner det Billede, som min Fantasi havde udmalet mig!" — Og nu var jeg lykkelig! Let og fri følte jeg mig, og der kom en Følelse over mig, som jeg aldrig havde kjendt før: som om pludselig Alt i Verden var blevet mig ligegyldigt — var forsvundet, og som om kun denne Mand og jeg — vi — vi — ene og alene vi vare værd at bryde sig om.

Hvor stærk denne Følelse var, saae jeg senere ofte deraf, at det lige til den sidste Tid er passeret mig, at der er blevet forestillet Mennesker for mig, som jeg troede aldrig at have seet før og som have sagt til mig: „Jeg var hos Hirsemenzels den mærkværdige Aften, da De saae hinanden for første Gang — Lassalle og De; jeg har aldrig glemt det Indtryk, som De gjorde tilsammen." Og Lassalle selv har senere sagt mig, at han havde havt en Følelse, som om nu først Alt var kommet i Orden i hans Liv, som om han havde været et Element, der endnu manglede Noget, en ubestemt Ubetydelighed, i sin fulde Udvikling — og denne Fuldstændiggjørelse, denne Smule Nødvendige havde han fundet den Aften. Saa havde han med det Samme følt Kraft i sig til at naa Alt og derhos en Ro, en Besiddelsens Sikkerhed og fra det første Øjeblik af en saa stærk Fornemmelse af Skjæbnens Almagt, at han slet ikke handlede med Hast, fordi han vidste, at saafandt vi levede i den samme Tidsalder, maatte vi ogsaa høre sammen. — Og hvormeget havde vi ikke at sige hinanden den første Aften! — Vi havde jo begge To glemt Verden omkring os og beskjæftigede os kun med hinanden paa vor for os Begge ejendommelige enthousiastiske Maade. — Da Fru Hirsemenzel kaldte tilbords, rejste vi os, lagde som Noget, der faldt af sig selv, vore Hænder i hinanden og sad og passiarede videre hele Natten igjennem, lige til Kl. 4 om Morgenen.

Af alle vore første Samtaler husker jeg nu ikke Meget: det var jo ligegyldigt, hvad der blev sagt; at vi kunde sige det til hinanden, var det Vigtigste. Saaledes søgte han, idet han betragtede mig længe og kom tilbage til sine første Benævnelser, i sin Erindring om, hvem han havde tænkt sig netop saadan, som han fandt mig: Adrienne Cardoville i Eugène Sues „evige Jøde" — men det var altfor nærliggende, det maatte være Enhver paafaldende og var i Virkeligheden ogsaa blevet mig sagt saa ofte, at jeg kjendte denne Sammenligning tilstrækkelig. Men Brynhilde — og ovenikjøbet Eddaens Brynhilde, ja, hende var det! den nordiske Valkyrie! og han vilde være denne Brynhildes Sigfred! — og saa glædede han sig igjen paa barnlig Vis med formelig Jubel over min Kjærlighed til og Forstand paa god Vin.

„Herligt! prægtigt!" udbrød han, „en Kvinde, der elsker den ædle Vin med fin Følelse, det har jeg altid ønsket mig! Vi skal svælge ordenlig sammen i min Vinkjælder." —

Naar denne Svælgen sammen skulde finde Sted og hvorledes den skulde lade sig gjøre, det talte vi ikke om — jeg troer heller ikke, han dengang tænkte derpaa: det var Noget, der forstod sig af sig selv.

Jeg husker endnu, at en Herre, saavidt jeg troer Lassalles gode Ven, Bibliothekaren Prietzel, da traadte hen til ham for at høre hans Mening om et vist Hasardspil. Han tog Kortene, blandede dem, viste en Maade at spille paa og sagde saa pludselig, idet han skubbede hele Bunken sammen: „Men det hører slet ikke herhen — lad mig i Ro — lad os være alene!"

Sandsynligvis har man seet temmelig forbauset paa os — jeg veed det ikke, og det var mig ogsaa ligegyldigt.

Endelig Kl. 4 blev Bordet hævet, og Alle lavede sig til at gaa; ogsaa jeg med mine Slægtninge, en ung, for sin ualmindelige sædelige Strenghed bekjendt Kone og en ældre Herre; jeg tog min Kaabe, og Lassalle, der hjalp mig den paa, sagde utaalmodig: „Hurtig, hurtig — kom, lad os gaa."

Jeg undrede mig ikke, da denne fremmede Mand pludselig sagde Du til mig; — jeg undrede mig heller ikke, da han ude paa Trappen løftede mig op som et Barn og rolig og ugeneret bar mig paa sine Arme ned fra tredie Sal. — Jeg undrede mig ikke, men mærkværdigere er det, at mine alvorlige, noget gammeldags Slægtninge heller ikke undrede sig. Flere Aar efter sagde Damen til mig: „det var dog vist stærkt og usædvanligt, men jeg havde fundet det ganske naturligt, selv om han havde taget Dig ved Haanden og var gaaet sin Vej med Dig, i den Grad syntes I at høre sammen, i den Grad passede I for hinanden."

Da vi vare komne ned, satte han mig ned, tog min Arm og sagde efter en kort Pause: „Men nu maa vi tale fornuftigt! Naar sees vi igjen, og naar skal jeg komme op til Bedstemama og bringe Alt i Orden med hende?"

Nu foer pludselig alt Blodet mig til Hjertet. Det faldt mig ind, hvad man tænkte hjemme om denne Mand, og det løb mig koldt ned ad Ryggen. — Hvad skulde jeg svare? — Jeg vilde ikke bedrøve ham, og dog maatte jeg

sige ham Sandheden. Det forekom mig paa eengang, som havde jeg handlet med uforsvarlig Letsindighed: jeg havde hengivet hele min Sjæl — men hvorledes skulde jeg føre Sagen videre? hvad skulde Enden blive? — Tøvende og med dæmpet Stemme svarede jeg: „Nej — De maa ikke komme — det gaaer ikke an — ikke nu — maaske senere, men ikke nu strax. Der er saa Meget, der stiller sig derimod — og Bedstemoder er meget syg."

Jeg seer endnu dette Øjeblik saa tydeligt for mig, som om det var skeet igaar: Maanen stod fuld og klar paa Himlen, en frisk, gjennemsigtig Foraarsnat laa over Jorden, og neppe en Vind rørte Træernes endnu tørre Grene, sort og ensom laa „Thiergarten" ved Siden af os, og kun i nogen Afstand hørte vi min Ledsagerindes smaa Støvlehæles regelmæssige Slag mod Stenbroen og hendes Ledsagers tunge Trin.

Lassalle blev staaende og tvang mig til at se sig ind i Øjnene; derpaa sagde han sagtere og i en næsten klagende Tone: „O, Barn, Barn, hvorfor vil Du gjøre os det saa tungt? — hvorfor forhale, hvad der dog maa komme? Føler Du da ikke ligesaa godt som jeg, at vi er hinandens Skjæbne? Og veed Du ikke, at det er farligt at lege med sin Skjæbne?"

Jeg svarede ikke. En sagte Skjælven kom over mig, og for første Gang blev jeg greben af den Følelse, som jeg senere altid havde i hans Nærhed og som aldrig senere forlod mig, naar jeg var sammen med ham: en længselsfuld Angst, en Sammensnøren af Hjertet, en Lammelse af min egen Villie og en uklar Frygt for at maatte handle, som han bestemte, uden selv at ville. En Følelse, som Somnambulen skal fornemme den under sin Magnetiseurs Indflydelse: en salig Smerte.

Jeg vovede ikke mere at sige ham imod, og dog vilde jeg ikke opgive Kampen endnu. Han følte vel, hvordan jeg var tilmode, saa at han nu i en blød og øm Tone sagde: „Men nej, Du skal ikke lide; det er jo et Barn, et skrøbeligt, svagt Barn, jeg har for mig, og jeg vil derfor gjøre Alt, hvad denne Barnemund befaler mig. Sandt nok, det er Skade for den spildte Tid — men heller ikke det er da nogen Ulykke, vi har jo endnu et langt, skjønt Liv for os."

Og da han saae, at jeg aandede lettet, sagde han smilende: „Du lille barnagtige Guldræv! — for Du veed vel, at Korff kalder Dig saaledes? — Han kom til mig Dagen efter det Bal, hvor han havde seet Dig første Gang, og raabte ind ad Døren til mig: jeg har fundet en Kone til Dem, Lassalle — men det er en Ræv!"

Med disse og lignende Ord slog han min Frygt hen i Spøg, og jeg blev roligere, saa at vi kom i det bedste Lune til mit Hjem, hvor vi skiltes ad som gamle Bekjendte, der skulle sees igjen næste Dag.

Men hvorlænge var der ikke til denne længselsfuldt ventede Dag! — At jeg næsten ikke sov den Nat, er vel forstaaeligt; dog vogtede jeg mig vel for at tale til Nogen af Mine om det modtagne Indtryk. Kun da min Ven og Fortrolige Yanko kom om Aftenen, sagde jeg til ham: „Yanko, igaar har jeg fundet en Mand, hvis han vil have mig, saa tager jeg hverken Dig eller nogen Anden, men gaaer med ham, hvorhen han vil."

Min stakkels „Negerpages" pragtfulde sorte Øjne fyldtes med Taarer, men han svarede: „naar det er til din Lykke — saa naturligvis."

I den lange Tid, der nu fulgte, og som aldrig mere bragte nogen Lejlighed til at sees igjen, prøvede Lassalle paa alle mulige Maader at nærme sig mig — men det gik ikke.

Aftenen hos Hirsemenzels havde dog vakt Mistanke hos mine Slægtninge — man forhindrede paa enhver Maade, at jeg gik ud uden sikker Beskyttelse. Hirsemenzels gjæstfrie Hus opløstes, og da nu ovenikjøbet Fru Auguste Formes i et uheldigt Øjeblik lod sig henrive af sit Venskab for Lassalle til at sende mig en sirlig Indbydelse til et Selskab i hendes Hus, „hvor en af os Alle højagtet ung Videnskabsmand vil forelæse sit nyeste Værk", og dette ulykkalige Brev faldt i min Bedstemoders Hænder — saa havde Forargelsen ingen Grændse. Der blev formelig holdt Familie- og Venneraad og der blev udstedt en formel Erklæring om, at „denne umoralske Komediantspillerske og hendes ligesindede Venner" skulde afskjæres fra enhver Berøring med mig, og Fru Formes modtog en meget unaadig Haandskrivelse. Jeg var naturligvis ude af mig selv over alt dette og fik, atter ved Hjælp af min Ven Yanko, et længere, hemmelig skrevet Brev affendt til Fru Formes, hvori jeg udtalte min Harme over det hjemlige Thranni, min Hengivenhed for hende og en undselig Hilsen til „Heraklit".

Men dette var ogsaa i lang Tid den sidste Forbindelse imellem os; jeg hørte knap hans Navn blive nævnet mere.

Kun eengang til i et Selskab, hos Professor Gneist om jeg mindes ret (dog kan jeg tage fejl heri), kom Samtalen i min Nærværelse paa Lassalle, og jeg hørte, hvorledes en dengang meget bekjendt smuk Dame, Professorinde Diverizi, udbrød: „Lassalle er den smukkeste Mand, jeg nogensinde har seet." — I samme Øjeblik traadte den berømte gamle Geheimeraad Boeckh, som i mange Aar havde boet i min Bedstemoders Hus, ind i Stuen og svarede: „Den smukkeste Mand? Det forstaaer jeg mig ikke paa at bedømme, men Lassalle er den aandrigste og dertil den kundskabsrigeste Mand, jeg nogensinde er truffen paa."

Mit Hjerte bankede af Stolthed og Lykke; men den Mur, der omgav mig i social Henseende, skilte os mere og mere fra hinanden. —

Sommeren gik, uden at bringe noget Nyt. Da flyttede om Efteraaret Sagfører Holthoff og hans Hustru, der havde staaet i Venskabsforhold til min Familie fra Ungdommen af, til Berlin, og jeg sluttede mig paa en ligefrem enthousiastisk Maade til disse elskværdige Mennesker.

De vare Begge ikke ganske unge mere, men jeg fandt hos Fru Marie en saadan Forstaaelse, en saadan Medfølelse, at jeg snart ikke havde nogen kjærere Veninde end hende. Hendes Mand blev mig ligeledes en varm Ven, og i Mangel af en egen Datter kaldte han mig snart ikke Andet end „fin lille Datter".

Med disse Venner, der besad min Bedstemoders mest ubegrændsede Tillid, havde jeg Lov til at omgaaes med uindskrænket Frihed, jeg kunde gaa ud med dem, besøge Baller og Theatre, og jeg troer at turde antage, at denne Tid heller ikke for dem hører til de ubehagelige Minder — om det ogsaa Altsammen senere blev forstyrret paa saa sørgelig en Maade.

Noget af det, der gjør mig mest ondt ved Nedskrivningen af disse Memoirer, er, at jeg senere skulde lære at tænke og dømme haardt og ikke altid paa den hæderligste Maade om Holthoff, som jeg dog endnu holder af i mit

Hjerte. Ogsaa dette var en af de Grunde, der bevægede mig til at tøve saalænge med Offentliggjørelsen, og endnu den Dag idag bløder mit Hjerte derved. Men Tiden til at tage Hensyn er forbi; jeg bliver fra alle Sider angreben paa en saa hadefuld Maade, at ogsaa jeg tvinges til at udtale det sidste Ord, om det saa gjør mig og Andre nok saa ondt. —

Dog, tilbage til Begivenhedernes Gang.

Det var altsaa i Begyndelsen af Vinteren. Bülows første Koncert. Med Holthoff traadte jeg ind i Salen, og efterat vi Damer havde sat os, forsøgte vor Fører, inden Klaverspillet begyndte, at komme til at tale med nogle af sine tilstedeværende Venner. Uvilkaarlig fulgte mine Øjne ham, og mit Hjerte stod næsten stille, da jeg saae, at den Herre, hvis Haand han rystede saa varmt, var — Lassalle. Neppe kunde jeg oppebie Holthoffs Tilbagekomst til hans Plads ved Siden af min, før jeg utaalmodig, skjøndt med dæmpet Stemme spurgte: „Kjender De Lassalle?"

„Ja, han er en Ven af mig, og jeg er desuden hans Sagfører. Men hvorfor? Kjender min lille Datter ham?"

„Nej, jeg gjør ikke. — Jeg mente kun, fordi De aldrig har talt om ham."

Koncerten begyndte, og hvorvel min Opmærksomhed var langt mere optagen af det mørkblonde krøllede Hoved, hvis Nakke jeg dog kun kunde se, saa tillod Musiken dog ingen videre Samtale. — I den første Pause rejste Holthoff sig igjen, og efter nogle flygtige Ord til sin Kone og mig, forlod han os paany og traadte atter hen til Lassalle.

Jeg saae, at denne spurgte ham om Noget — vore Øjne mødtes — mine have vel straalet af Lykke et Øjeblik — han smilede — og Holthoff kom tilbage til os, noget ilfærdigere end det ellers var hans Skik.

Allerede hans første Ord viste mig, hvad Lassalle havde talt med ham om, og mit Hjerte bankede saaledes, at jeg neppe kunde svare. Skulde vi Begge finde en Hjælper i denne fælles Ven? eller vilde han gaa over i Fjendens Lejr til de Andre?

Han tiltalte mig saaledes: „Hvad er det egenlig med Lassalle og Dem, Helene? Det nytter ikke at nægte, jeg seer, at der stikker en eller anden Hemmelighed under. Lassalle tiltalte mig næsten med de selvsamme Ord som De før: kjender De Frøken von Dönniges? Og da jeg sagde Ja og spurgte hvorfor, sagde han ogsaa, kun at han smilede derved, efter at han havde kastet et Blik over paa Dem: Aa, ikke for Noget — jeg mente kun, fordi De aldrig har talt om hende! — Altsaa, hvad er det med Jer? Ud med Sproget!"

„Der er virkelig Ingenting! — vi har truffet hinanden engang i et Selskab og siden den Tid" —

„Vilde I gjerne sees igjen?" Mit for denne hurtige Opfattelse taknemmelige Blik maa vel have svaret tydelig nok for mig, thi den herlige Ven sagde leende: „Naa, det er ikke saa svært. I kommer jo Begge tidt nok til os."

Den anden Halvdel af Koncerten begyndte og afskar enhver videre Meddelelse, saa at jeg fik Tid til at udmale mig alle Muligheder for den henrykkende Udsigt til et Gjensyn med Helten i mine fantastiske Drømme.

Men min sædvanlige Aabenhjertighed og dennegang maaske ogsaa Forsigtigheden gjorde mig det til en Pligt at gjøre Holthoff bekjendt med den høje Grad af Antipathi, som herskede i mit Hjem mod Lassalle. Han tog Tingen lettere, end jeg havde tænkt, og mente: „Naa, han vil da ikke sluge Dem lige strax; han er jo ingen Varulv. Det Hele er slet ikke saa slemt og kan nok lade sig arrangere."

Jeg kom hjem i en Tilstand af Salighed. Nu først begyndte egenlig min Interesse, min aldrig slumrende, rastløse, fantastiske Følelse for Lassalle. Siden jeg havde faaet at vide, at vi skulde sees igjen, dræbte denne Tanke enhver anden i mig.

Forholdet til Yanko Racowitza, der i Løbet af Sommeren og Efteraaret var steget til en meget varm Temperatur, traadte pludselig i Baggrunden, og Stakkelen maatte lide meget i den paafølgende Tid, alene derved, at jeg med min sædvanlige Oprigtighed meddelte ham Alt, hvad der bevægede mit Hjerte. Fik jeg end nu og da en Anelse om, at min Adfærd imod ham var grusom eller vel endog hjerteløs, saa trøstede jeg mig med, at han jo var saa ung endnu og snart vilde berolige sig enten paa den ene eller den anden Maade. Desuden var jeg ikke vant til at beherske mine Lidenskaber og Følelser af Hensyn til Andre, og netop denne Vildhed og Tøjlesløshed i min Natur fandt de jo Alle Behag i og kaldte dem mit Væsens uimodstaaeligste Tiltrækning — følgelig maatte de nu ogsaa finde sig i de ubehagelige Sider derved.

Denne mærkværdige Mellemtilstand varede nogle Uger. — Saa kom det første Juristbal i Saisonen. Disse Fester vare i hin Tid altid særlig smukke og meget godt besøgte, og vi besluttede derfor, at jeg skulde tage med paa dette Bal i Holthoffs Selskab. Neppe var dette blevet bestemt, før „Papa" Holthoff, som jeg kaldte ham, besøgte os den følgende Morgen, og idet han benyttede et Øjeblik, da vi vare alene, sagde han: „Der er En, som beder Dem om at tillade, at han ogsaa maa besøge Juristballet. Maa han?"

„Ja, det er jo et offentligt Bal, saa jeg har Intet at tillade eller forbyde der. Men glæde mig vil det."

Saaledes endte vor korte Samtale, men kort derpaa, da Bedstemoder allerede var kommen tilbage igjen, viste Holthoff mig Adgangskortene; der var tre: et for hans Kone og ham, et for mig og et — ja for hvem monstro? — Jeg undrer mig endnu over, at min kloge Bedstemoder ikke anede Uraad af den Iver, hvormed jeg sørgede for mit Toilette, saa at Intet var mig smukt og kostbart nok. Ganske hvid skulde Balkjolen være, af den sværeste hvide Silke, hvilket dengang var mere usædvanligt for unge Piger end nu, thi den tarveligere Mode fordrede Tarlatan og lette Stoffer til unge Baldamer. Men som altid føjede Bedstemoder mig ogsaa i dette Lune. Altsaa hvid stribet Silke med Skyer af hvidt Illusionstyl og fremfor Alt rigt garneret med Masser af levende Blomster: Violer og hvide Roser. Endnu Et var en Betingelse, nemlig at disse kunstfærdigt bundne naturlige Blomster skulde blandes med „Aigretter" af Sølv-Ax; jeg vidste, at deres hvide Glands bedst stemmede med mit Haars røde Guldglands. Da jeg færdig og sejrsbevidst kastede et sidste Blik i Spejlet, vidste jeg, at jeg vilde behage Den, for hvis Skyld jeg havde pyntet mig saaledes.

Da jeg snart efter betraadte Balsalen ved Holthoffs Arm og vi havde ført „Mama" hen til en sikker Plads, hviskede min Ledsager til mig: „Saa, Barn, nu skal vi se, om han allerede er kommen."

Uden at tænke over, hvad jeg sagde, svarede jeg rolig: „Nej, Papa, han er ikke kommen endnu, det føler jeg."

Hvor ejendommeligt det end kan lyde og hvor underligt det end forekom Holthoff — saa forholdt det sig dog saaledes. Jeg fornam endnu ikke hin tidligere beskrevne angstfuld-salige Følelse, som kom over mig, naar Lassalle var i Stue sammen med mig. Men Holthoff kjendte intet til denne min Følelse og svarede derfor med et næsten ærgerligt, ialtfald spottende Smil: „For Guds Skyld, Barn, lad os ingen nerveus-mystiske Historier faae; hvis De vil lægge Dem efter somnambule Anelser, saa bringer jeg Dem strax hjem igjen og —"

Men nu foer jeg sammen — den ubeskrivelige Følelse var der — og villieløs sagde jeg halvhøjt og med en let Gysen: „Nu kommer han!"

Holthoff saae sig om, og næsten fortrædelig over at jeg havde Ret og forbauset over min Tilstand sagde han: „Ja sandelig, De har Ret! Han taler med Waldeck og — nu kommer han — men tag Dem dog sammen, De skjælver jo som en Due for Slangen. Mod, Courage!"

Der stod han foran mig! — For første Gang siden hin Foraarsnat — atter holdende min energiløse Haand i sin stærke, villiefaste Højre!

Vilde jeg nogensinde kunne glemme dette Øjeblik, om jeg saa blev hundrede Aar gammel? —

Han tog mig fra Holthoffs Arm, og denne overlod mig til ham, som om det fulgte af sig selv; og som om vi havde sluttet vor Samtale Dagen iforvejen istedetfor for et halvt Aar siden, begyndte han strax: „Det er slet ikke noget Sted, saadan en Balsal, hvor Alle seer paa os og ikke kan begribe, hvad Ferdinand Lassalle vil her, til at tale om saa alvorlige Ting, som vi har at tale om. Men Barnet har befalet — og jeg adlyder!"

Jeg svarede Intet. Jeg betragtede ham kun saa ufravendt, med en saa dyb og salig Tilfredsstillelse, at han lo og sagde: „Kan Du nu se, Du dumme Ræv, at vi ikke kan undvære hinanden? Kan Du nu føle det? — Idag vil jeg ogsaa kun have to Ting at vide af Dig: hvad vilde Du gjøre, hvis Du nu var min Hustru og de dømte mig til Døden og Du saae mig bestige Skafottet?"

Jeg fandt dette Spørgsmaal besynderligt i en Balsal og efter saa lang en Adskillelse, men netop dette tiltalte mig, og jeg svarede fast og uden Tøven: „Jeg vilde vente, til de havde afhugget det stolte Hoved, forat min Ørns Øjne lige til det Sidste kunde se noget Kjært, og saa vilde jeg tage Gift — en Gift, som vi i Forening havde udsøgt som den sikreste!"

Dette Svar glædede ham, han lo tilfreds og sagde strax: „Giften er allerede anskaffet. Men vær rolig — saavidt skal det ikke komme. Min Stjerne er klar og staaer i Opgang, endnu langtfra paa sin Højde, paa det Vendepunkt, der varsler om Enden!"

Jeg saae op til ham og troede paa ham. Der stod han, den smukke, kraftfulde Mand med det stolte, ædle Romerhoved, det bydende, mig fuldstændig magnetiserende Øje, saa sejrsbevidst, saa triumfatorlig, at jeg slet ikke undrede mig over hans Selvtillid, at jeg vilde have holdt det for nølende Svaghed, ikke at tro paa dette Mennes Lykkestjerne. I det Samme kom Yanko for at hente mig til en forlængst lovet Mazurka, og for første Gang — den eneste Gang — stod de To fredelig overfor hinanden! Kun et kort Øjeblik, kun saalænge til den unge Bojar havde lagt min Arm fra Lassalles over i sin og sagt sit høflige: „De undskylder, min Herre!"

Saa vendte vi os hen imod Dandsesalen; men neppe havde vi gjort nogle faa Skridt, før Yanko vendte sig om og maalte Lassalle med et dybt, glødende Blik, som denne besvarede paa samme Maade, hvorpaa han sagde (jeg kunde føle, hvor voldsomt hans Hjerte bankede og hans Stemme skjælvede): „Ham er det altsaa?"

Jeg vilde svare Noget, men vi befandt os allerede midt iblandt de Dandsende, og som om han vilde overdøve Skinsygens vaagnende Furie ved en anden vild Tummel, rev han mig med sig i et rasende Tempo og dandsede uden at tale, indtil den sidste Takt var forbi og han førte mig tilbage til Mama Holthoff.

Der stod ogsaa Lassalle. Yanko forlod os, og idet Lassalle saae efter ham, sagde han med et ejendommeligt Smil halvhøjt til mig: „Altsaa denne unge Negerprinds maa jeg skaffe afvejen? Det er en af de Drager, som bevogte min Skat?"

Jeg vilde nægte det og forsøgte paa at svare i en ligegyldig Tone: „Ah bah! Han tæller ikke med, det er min Page og ikke Andet!"

Men Lassalle bemærkede alvorligere: „Med de Øjne? Troer min Ræv da ikke, at jeg nøjagtig veed Alt, hvad hun har gjort og foretaget i det lange „Interregnums" Tid? Jeg veed Alt — Alt!! Men det er mig Altsammen det Samme. Jeg naaer dog, hvad jeg vil, naar man blot hjælper mig en Smule! — Vil man det?"

Jeg nikkede, og han vedblev: „Saa maa jeg altsaa først have noget Nærmere at vide om Forældrene. Hvordan skal Mama tages? Skal der gjøres Cour til hende, eller skal man tale om den nyeste Prædiken med hende? eller spiller man Whist med hende og holder Strikkegarnet for hende?"

Jeg maatte le, naar jeg tænkte mig min smukke, kokette Moder besejret paa en af de to sidstnævnte Maader. „Nej," sagde jeg og lo, „saa maa De hellere gjøre Cour til hende — af alle de Ting, De nævnede, er hun dog mest vant dertil. Men forresten kan De ogsaa tale med hende om Alt, hvad der er af Interessant i Videnskab, Litteratur og Kunst."

„Og Fader?"

Ja, ham kunde jeg kun sige Lidt om; men Lassalle mente, at ham skulde han nok vide at tage. „Med Mænd kommer man til Syvende og sidst dog altid ud af det, især med begavede og kundskabsrige Mænd. Det Værste, det eneste Uovervindelige i Verden er u f o r n u f t i g e K v i n d e r."

Saaledes passiarede vi en Stund, indtil jeg atter og atter blev hentet til Dandsen, hvilket jeg ikke vovede at sige Nej til altfor tidt af Frygt for at vække Opsigt. Dette gjorde Lassalle ærgerlig, og han sagde lidt stødt: „Det var absolut en uheldig Ide at tage herhen; det er et afskyeligt Sted til at tale om alvorlige Ting paa; — eller (da jeg saae bedende paa ham) skal jeg blive, saa maa De lade være at dandse!" — — Jeg vovede hverken at sige Ja eller Nej. Vankelmodig og uden Villiekraft som jeg dengang var, svarede jeg da: „Men det gaaer jo ikke an; hvad vilde Folk sige, hvis jeg slet ikke dandsede, blot for at tale med Dem?!"

Han saae et Øjeblik forbauset paa mig: „Hvad Folk vilde sige? Bryder De Dem om det? Staaer De endnu

paa det Standpunkt, at De bryder Dem om Folks Mening? — Naa, det er sandt, jeg glemmer jo, at det er „Barnet", jeg har for mig! Det taler ofte saa forstandigt og klogt, at jeg rent glemmer, hvilken Baby det endnu er! — Men, Ræv, det passer ikke, — den, der vil gaa med Ferdinand Lassalle, maa ikke bære Æslet!"

„Bære Æslet? Hvad vil det sige?" spurgte jeg forundret.

„Ja, det er en Historie af mit Liv," sagde han, „Historien om eller rettere sagt Grunden til min Kæmpeenergi, min uovervindelige Villie! Vil Ræven høre den?"

„Ja gjerne! og nu strax! og hurtigt!"

Min Utaalmodighed behagede ham, og idet han førte mig til en noget affides liggende Plads, fortalte han: „Har Du seet, hvorledes Alle stirre paa mig her paa Ballet? Hver af dem med sin egen Ide — men kun Faa med den Tanke, at min Tilstedeværelse her er i sin Orden eller endog blot ligegyldig. Den Ene finder det „højst mærkværdigt af En, der vil være en Folkets Mand," den Anden tænker: „naa saaledes tilbringer han altsaa sine Nætter, det er de berømte Studier?" Kort sagt, Alle betragte det som noget Uhørt, hvad der gjælder for ganske naturligt for enhver Anden, selv for den gamle Waldeck. Men det undrer mig ikke, det har altid været saaledes. Da jeg endnu var Dreng og legede med de andre Drenge, skjøndt rigtignok altid som deres Anfører, fik jeg altid Skyld for alle de Ulykker, der skete. Var et Vindue slaaet itu, var en Have traadt ned — altid var det Ferdinand Lassalle, der var Gjerningsmanden. Det undrede mig tidt, og jeg forstod det ikke."

Jeg afbrød ham med den Bemærkning: „O, jeg forstaaer det meget godt; la supériorité est une infirmité publique.»

Han lo bifaldende og fortsatte: „Saa kom den Tid, da min Fader prøvede paa at gjøre mig til Kjøbmand; jeg vilde ikke og fatte efter lange Kampe, som jeg skal fortælle Dig en anden Gang, igjennem, at jeg fik Lov til at studere. Nu snakkede Folk, saa de næsten snakkede sig Munden af Led. Den Ene gav Fader Ret, den Anden mig, og paa den Maade bragte de Uenighed og Splid ind i vort Hus mellem Fader, Moder og mig. — Just i den Tid fik jeg fat paa en gammel Eventyrbog, og i den læste jeg den gamle Historie om en gammel Bedstefader, der trak sit Æsel til Marked i Følge med sit lille Barnebarn. Saa møder de en Mand, som raaber: „Nej, sikke Tosser, de har et Æsel og gaaer begge To ved Siden af det." — Strax tager den Gamle sit Barnebarn og sætter det op paa Æslet. Saa kommer der en Anden, som raaber: „Fy skam Dig, Du har unge Ben og lader den Gamle løbe tilfods." — Barnet springer af, og Bedstefader sidder op. Men kort efter kommer der en Bonde, som siger: „Sikken en gammel Ravnefader, han lader Drengen gaa tilfods i den Hede." — Den Gamle tager Drengen op til sig og rider videre, glad ved, at de nu begge To sidde saa godt. — Lige foran Byen kommer der en Herre med en klog Mine og Guldbriller, og han ytrer: „Fy, sikke Dyrplageri, at sidde To paa det stakkels Æsel i saadan en Hede." — Det blev dem nu formeget, og ganske bedrøvede steg de af, holdt Raad et Øjeblik og løftede omsider, for at gjøre Alle tilpas, Æslet op paa deres Skuldre og bar det saaledes tiltorvs! — Seer Du, det er Historien om Æslet, som Du vil bære, men jeg ikke! Thi da jeg læste den Historie første Gang, gjorde den et mægtigt Indtryk paa mig; jeg tænkte længe over den dybe, frygtelige Sandhed i den — og saa svor jeg en højtidelig Ed paa, at Livet maatte bringe, hvad det vilde, og sætte mig i hvilke Situationer der kunde tænkes — men Æslet bærer jeg ikke!"

Dette var det Sidste, der er at omtale fra den Aften; jeg har fortalt det saa udførligt, fordi det forekommer mig, at Intet kan være mere betegnende for Lassalles Karakter end denne lille Historie, der havde gjort et saadant Indtryk paa Drengen, at Manden stræbede hele sit Liv efter den; og dernæst fordi Lassalle ofte i senere Samtaler kom tilbage til sit: „Han bærer Æslet" — eller „han bærer ikke Æslet" — dette Sidste især om Bismarck.

Ballet naaede sin Slutning, uden at bringe os noget Nyt; jeg kunde ikke beslutte mig til noget afgjørende Skridt, og han sagde tilsidst: „Jeg er jo allerede lykkelig over, at jeg nu har faaet fat i Dig igjen, det var jo vanskeligere end at hente Brynhilde ud af Flammerne, nu vil Alting nok gaa godt, overlad det kun til mig Altsammen!" —

Nogle Dage efter dette mindeværdige Bal kom Holthoff til os, og da Bedstemoder sov, fik vi en lille Passiar for os selv. Det Første, Papa sagde, var: „Vilde De nogensinde gifte Dem med en Mand, som er Jøde og ikke adelig?"

Uden at betænke mig, svarede jeg: „Ja, naar Manden hed Lassalle!"

Holthoff lo og bemærkede, at han neppe havde haabet at komme saa hurtigt til Maalet; men jeg spurgte ham strax: „Har Lassalle sendt Dem, for at De skulde rette dette Spørgsmaal til mig paa hans Vegne?" Nu blev den gode Papa noget forlegen, og med den ham egne Bestræbelse for at staa sig godt mod Alle svarede han nølende: „Ja — det vil sige — egenlig ikke saadan direkte — han mente kun, at jeg skulde spørge mig for." — Jeg rejste mig og sagde i en bestemt Tone: „Jeg takker Dem, men saa behøver jeg heller ikke at gaa nærmere ind paa det, og jeg vil ikke vide Mere." — Bedstemoder var vaagnet, jeg skulde ud, og Holthoff traadte ind i Boudoiret til hende.

Der gik omtrent fjorten Dage, uden at jeg hørte noget Nærmere — kun mærkede jeg, at Holthoff ved allehaande Udflugter vidste at forhindre, at Lassalle og jeg traf sammen hos ham. Da denne Tid var gaaet, traadte Bedstemoder en Formiddag ind i mit Værelse med et aabent Brev i Haanden. Jeg sad ved mit Skrivebord, ivrig beskjæftiget med Korrespondance, og saae først op, da hun allerede sad ved Siden af mig og begyndte at tale. Hendes Ord vare vel egnede til at skræmme mig op: „Saa, nu har jeg skrevet til din Fader angaaende dit Giftermaal med Lassalle og faaet hans Svar. Han siger afgjort Nej!" Det kogte i mig, og med en af Vrede og Ophidselse skjælvende Stemme svarede jeg: „Har Lassalle eller jeg givet Dig i Kommission at skrive til Fader desangaaende?"

„Nej, men Holthoff sagde" —

„Naar Du og Holthoff har lavet det sammen, saa maa Du og Holthoff klare den Ting, som I bedst kan. — Hverken Lassalle eller jeg bryder os en Døjt derom!"

Dermed smækkede jeg min Skrivemappe i, rejste mig og gik min Vej, efterladende den stakkels gamle Bedstemoder i en aldeles raadvild Tilstand. Hun var bleven saa godt opdragen af mig, at hun aldrig senere

vovede at omtale denne Sag med en Stavelse. Hvad hun har forhandlet med Holthoff desangaaende, veed jeg ikke; jeg undgik enhver Hentydning dertil, saa vi kom ikke nærmere ind derpaa.

I de følgende Maaneder saae jeg kun Lassalle flygtigt eengang, da han ved Hjælp af Holthoff havde sat igjennem at sidde i samme Loge som vi ved Uhlandsfesten i Victoriatheatret. Men Bedstemoder var tilstede, og vor Samtale indskrænkede sig derfor til ligegyldige, mere eller mindre aandrigt udsmykkede Almindeligheder.

Fortsættes.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Fortsat.

VIII.

Prøverne paa „Raymonde", der i Begyndelsen havde været fremmede med en feberagtig Hast og derpaa vare blevne trukne i Langdrag, netop som Stykket næsten var indstuderet og Forestillingsdagen skulde bestemmes, lod nu til at være gaaede fuldstændig istaa. Jacques var saa opfyldt af Ojeblikkets mange smaa Glæder, at han fandt sig deri med Ro; Marcel, der var mere nysgjerrig og utaalmodig, fandt Lejlighed til, uden at tale til ham derom, at anstille en forsigtig Undersøgelse i Koulisserne; det fremgik af denne, at Jane lidt efter lidt havde sagtnet den Iver, hvormed hun i Begyndelsen gik til Arbejdet, at hun var synlig anstrengt af sin Rolle, og at hun selv havde bedt om Udsættelse af Forestillingen, ved hvilken hun nu for sit Vedkommende saae Farer, som hun tidligere havde overseet eller trodset; Alt dette havde ganske vist vakt nogen Opsigt i Foyeren, men da Stykket paa en Maade var hendes Stykke og hendes Rolle var saa betydelig, at hele Udfaldet beroede paa hende, havde man ikke gjort noget Forsøg paa at overvinde hendes Vaklen, som man forresten tilskrev en blot og bar Kaprice; man vidste, at hun var istand til at gaa fra den ene Yderlighed til den anden, og ingen af hendes Kamerater undrede sig længer over hendes Indfald. Marcel talte ikke til hende derom; han ventede aabenbart, at Lejligheden skulde fremkalde en Forklaring, og denne Lejlighed kom ogsaa allerede Mandagen efter. Der fandt en meget livlig Scene Sted den Dag, da han som sædvanlig gjorde sin daglige Visit. Jane ventede ham med Utaalmodighed; i Haanden holdt hun Avisen for samme Dag, i hvilken hans ugenlige Feuilleton stod. — „Hvad skal det sige?" spurgte hun. „Er det mig, denne skjønne Afhandling er møntet paa? . . . Der er ikke Mening skabt i den, det vil jeg bare sige Dem. Man har naturligvis fortalt Dem, at jeg ikke vil spille „Raymonde", at jeg har indseet min Mangel paa Begavelse til at faae Publikum til at blive rørt?"

Han lagde Haanden paa Hjertet for at forsikre hende om sine Hensigters Renhed. — „Jeg havde ikke noget Stykke at skrive om i denne Uge, ikke saameget som en Bid af et Stykke, derfor har jeg skrevet en lille almindelig Artikel; jeg tog dette Emne, som jeg vilde have taget ethvert andet . . ."

„Men Deres tosséde almindelige Artikel vil blive brugt imod mig, den vil blive udlagt som en Antydning af, at jeg agter at trække mig tilbage, som Folk allerede begynder at tale om. Hvad bryder jeg mig om al den dumme Folkesnak? Men nu har Deres Artikel gjort noget Alvorligt ud af det og stemplet mig som En, der ikke magter sin Opgave."

„Men hvor kan De forlange, at jeg skal kjende alle Deres Koulissehemmeligheder? Jeg gjentager det, jeg har kun skrevet i al Almindelighed."

„De troer altsaa paa Specialiteter? De mener altsaa, at naar en Skuespillerinde i Reglen er vant til at faae Publikum til at le, saa tør hun ikke tænke paa at faae det til at græde?"

Hun pegede med Fingeren paa en Bunke Aviser, som laa paa Bordet. — „Se, alt det har jeg faaet sendt anonymt; siden imorges har jeg faaet over en halv Snes Numre af Avisen med Rødkridtsstreger omkring Deres Artikel, for at henlede min Opmærksomhed paa Deres Paragrafer om Specialiteterne. Alle de gode Venner triumferer . . . Men det gjør mig ondt baade for Dem, min Kjære, og for de gode Venner, for inden Ugens Udgang skal „Raymonde" komme til at gaa og bevise, at De tager fejl."

Han bukkede med en ypperlig udført Resignation og Ydmygelse. I to Dage saae hun skjævt til ham; paa den tredie kom hun ham imøde med en sejrsstolt Mine og smilende Mund: — „Paa Lørdag!" sagde hun til ham.

Han gned sine Hænder med en saa levende Glæde, at den vakte hendes Forundring: — „Jeg siger Dem iforvejen, at Udfaldet vil give mig Ret."

Til Trods for sin stolte Selvtillid kunde Jane ikke skjule for sig selv, at hun skulde træde ind paa et nyt Omraade, hvor der var fuldt op af Snarer, og at det var en farlig Opgave, hun indlod sig paa; hun røbede en Uro, der ikke kunde Andet end ængste Marcel, som maaske var mere urolig, end om han selv havde været Forfatter til Stykket eller om det var hans egen Skjæbne, det skulde afgjøre. Jacques var bekymret; de sidste Prøver havde ikke frembragt hele den Virkning, han havde ventet sig. Claudine var den Eneste, som ikke tvivlede om Udfaldet, og hun beroligede dem Alle ved sin Munterhed og Tillidsfuldhed.

Lørdag Morgen kom Hr. Haget anstigende: han havde forgjæves forsøgt paa at bekæmpe sin Nysgjerrighed; for første Gang i hele sin lange Lærervirksomhed havde han bedt om Orlov. Om Aftenen kjørte Jane alene til Theatret. Da hun var paaklædt, gik hun ned paa Scenen og undersøgte nøjagtig Tilskuerpladsen gjennem det lille Hul i Fortæppet. Hun hørte den ejendommelige Mumlen, som ved meget omtalte første Forestillinger betegner, at nu samles den Del af Publikum, som i Kraft af sit Talent eller sin Elegance skaber eller kuldkaster en Succès. Efterat hendes Øje havde gjennemgranskket Logerne og Gulvet, fæstede det sig paa en lille

Parketloge foran til Siden; mod den mørke Baggrund tegnede sig Marcels og Hr. Hagets Ansigter; ved Logeranden betragtede Claudine med Øjne, som straalede af Glæde og Stolthed og vare endnu smukkere end ellers af Lykke og Bevægelse, nysgjerrigt den Mængde, hvis Retfærdighed eller maaske hvis Lune skulde afgjøre hendes Skjæbne.

„Klokken er ni," sagde Regisseuren. „Kan vi begynde?"

Hun trak sig tilbage, medens han slog de tre Slag. Fortæppets langstrakte Raslen, idet det gik op, fik hende til at skjælve, men hun havde ikke Tid til at henfalde til lang Betænkning, thi hun var med allerede i de første Scener. Hun traadte ind. Havde hun virkelig stolet formeget paa sit Talents Smidighed ved at overtage en rørende Rolle, og havde hendes Kamerater Ret i at antage, at hun aldrig vilde kunne fremkalde Taarer? Lammedes hendes Fremstilling af de Tanker, der stormede ind paa hende? Første Akt frembragte ikke nogen Virkning; man applauderede flygtigt nogle kraftig formede Tirader, nogle med Kunstnerhaand mejslede Vers, det var det Hele: Stykket var lagt altfor meget an paa en enkelt Rolle, til ikke at staa og falde med den Skuespillerinde, som udførte den. I Mellemakten kom Jacques ind mellem Koulisserne, men hun undgik ham. Hun hørte livlige Debatter om Stykkets Emne: — „Det er aldeles usandsynligt," sagde man; „det er den rene Fantasi uden Spor af Virkelighed. En Kvinde, som ofrer sin Kjærlighed, for at hendes Elsker kan gjøre et Parti, i hvilket hun troer at han vil kunne blive lykkeligere end i den uregelmæssige Forbindelse, som hendes Stilling som fraskilt Kone tvinger hende til . . . Ja, det er meget kjønt, men den Slags Ofre strider imod Naturen."

Hun hørte efter; man henvendte sig til hende: — „Kan De se nogen Sandsynlighed deri?"

„Nej, ingen," svarede hun tørt.

Hun vendte de Talende Ryggen, til deres store Forbauselse, og fjernede sig, medens hun gjentog mellem Tænderne: — „Ingen, ingen, ingen . . ." og spurgte sig selv, hvordan det kunde være gaaet til, at hun ikke havde seet dette før. — „En Kvinde, som elsker, ofrer sig ikke paa den Maade! Det er ikke muligt!"

Anden Akt begyndte og førte Handlingen videre til Knudepunktet, Mødet mellem den af sin Lykke stolte og uden at vide af det grusomme unge Kone og den ældre Elskerinde med det endnu blødende Hjertesaar. Jane tænkte ikke længer paa Stykket; hun fremsagde sin Rolle som i Distraktion; hendes Blik veg ikke fra Parketlogen, som Jacques lige var traadt ind i; han havde taget Hr. Hagets Plads i Baggrunden, og dennes straalende Ansigt var nu lige henne ved Logeranden. Claudines Hoved var vendt imod Jacques. Hun havde tidt seet dem saaledes hjemme hos hende selv, Haand i Haand, Blik i Blik; hun var bleven vant til at se dette Syn med Ligegyldighed, men i dette Øjeblik irriterede det hende; hun følte en stikkende Smerte. Ak, det var kun altfor sandt, at da hun havde indleveret og indstuderet „Raymonde", havde hendes Tanke altid knyttet et endnu skjønnere Haab til Haabet om, at det vilde gjøre Lykke. Hun havde aldrig hverken undersøgt eller prøvet dette Haab, thi hun vidste godt, at naar den Tid kom, vilde hendes Forstand sige hende, at hun var for højt oppe i Aarene til at kunne gifte sig med en ung Mand og for stolt en Natur til at blive hans Elskerinde; hun havde levet med det i lang Tid, uden at give det nogen haandgribelig Form, maaske stolende paa Tilfældet, der undertiden skaber uventede Følelser, og hun havde med blid Barnlighed plejet en Lidenskab, som underlig nok var bleven kaldt tillive af nogle rimede Komplimenter og en naiv Beundring. Men hvad hun nu end havde bildt sig ind, saa var Virkeligheden den, at Claudine var hendes Rivalinde; den Succès, hun skulde bidrage Sit til, skulde ikke længer sikre hendes egen Lykke, men ved Begivenhedernes sælsomme Spil hendes Rivalindes!

En Scene, som man havde sat stor Lid til, var spillet til Ende uden at vække nogen Opmærksomhed; Virkningen var bleven rent borte under denne farveløse Fremstilling. Hun læste en haard Bebrejdelse i Marcels Øjne, som vare rettede paa hende, og hun gjorde en harmfuld Bevægelse. Forlangte man, at hun skulde drive Selvfornægtelsen saavidt, at hun skulde tilkæmpe en Anden den Lykke, der blev hende selv berøvet? Hvad behøvede hun at bryde sig om lidt Bifald mere eller mindre? Havde hun ikke faaet nok deraf i sit Liv? Ved at ofre noget af sin Egenkjærlighed, kunde hun skaffe sig Hævn . . . . Hun holdt Stykkets Skjæbne i sin Haand; det beroede paa hende, om det skulde reddes endnu eller falde til Jorden. Med et gaadefuldt Smil paa Læberne og med korslagte Arme forøgede hun sin Ligegyldighed og Ubevægelighed og hørte med grusom Glæde paa Tilskuernes Hvisken, da de, skuffede og forvirrede, forgjæves søgte at forklare sig den Overraskelse, der saaledes var beredt dem; Tæppet faldt under en isnende Taushed.

Hun havde seet Marcel rejse sig; han vilde uden Tvivl op til hende. Hvad skulde hun sige til ham? Skulde hun driste sig til at forklare ham, hvad hun følte? . . . Hun løb sin Vej, lukkede sig inde i sin Loge, forbød Miette at lukke op for Nogen og kom ikke til Syne igjen, før sidste Akt var begyndt; hendes Kamerater bemærkede hendes Uro og smilede, da de gav hendes uheldige Spil Skylden; hun saae godt disse Smil og trak paa Skuldrene. Da hun var kommen ind paa Scenen igjen, førte en uovervindelig Trolddom atter hendes Øjne ad den Kant, hvor Parketlogen var. Marcel og Jacques var der ikke længer; Hr. Haget sad noget tilbage og tørrede sin Pande voldsomt; foran sad Claudine med Hovedet bøjet ud over Logeranden og lyttede og saae sig om med et ængsteligt Udtryk i sit Ansigt; de Samtaler, hun havde hørt rundt omkring sig, havde belært hende om, hvad hendes Ubekjendtskab til Theatret ikke havde ladet hende gjætte tidligere. Jane saae hende folde Hænderne feberagtigt som til Bøn og slog sine Øjne til Jorden for ikke at se den bønlige Anmodning, hendes Guddatters Læber syntes at rette til hende. En forstyrrende Erindring fremkaldte pludselig for hendes Tanke dette Barns Fødsel, for hvilket hun havde lovet at være en Moder — det var ogsaa i et Theater, i Begyndelsen af hendes glimrende Løbebane — og nu vilde hun skjændig ofre hendes Lykke for en Hævn, som hun ikke engang turde vedkjende sig!

Den Skuespiller, der spillede sammen med hende, sagde de Vers, der vare Stikordet til den lange Replik, som man havde forudseet vilde afgjøre Slagets Udfald og hvis Effekter hun selv havde udarbejdet med stor Omhu; men hendes Hukommelse svigtede hende paa Grund af hendes Sindsbevægelse, og hun kunde kun huske Ordene; hendes Hals var som sammensnøret af Graad; maskinmæssigt og uden at høre efter, hvad hun selv sagde, begyndte hun paa Repliken . . . En smertefuld Illusion, der tog til i Styrke, efterhaanden som Repliken skred frem, viste hende hendes egen Sorg i de harmfulde Klager, der udgik fra den Kvinde, hvis Offer Ingen vidste noget om, som var uforstaaet, miskjendt endog af den

Mand, hvem hun havde sikret en rolig og hæderfuld Lykke . . . Hun lod sig henrive af denne Illusion og kom først tilbage til Virkeligheden, da hun hørte en Bifaldstorden lyde fra Tilskuerpladsen. Man applauderede Skuespillerinden, men det var Kvinden, der havde spillet; en virkelig Harme havde klinget i hendes Stemme; virkelige Taarer havde efterladt deres Spor paa hendes Kinder. Opskræmmet ved denne Afbrydelse og forbauset over disse atter og atter gjentagne Bifaldssalver, sank hun ligesom sammen i nogle Øjeblikke; hendes første Blik søgte Claudine, som, aldeles betagen af Glæde og Beundring, takkede hende med et kjærlighedsfuldt Smil. Nu vendte hun sig om og kastede sit Blik ud over Tilskuerpladsen, hvor alle Hænder endnu vare hævede og hvor alle Lommetørklæder vare i Bevægelse. Hun havde altsaa faaet Publikum til at græde! Det skrækkelige Mareridt, der havde plaget hende, forsvandt i samme Nu. Ægget af Sejren og den nervøse Spænding lagde hun al sin Ild, hele sin Sjæl i de Scener, der endnu vare tilbage og som vare de bedste i Stykket; Slutningen udgjorde saaledes kun een lang Hyldest. Da Stykket var forbi og hun havde nævnet Forfatterens Navn, som blev modtaget med en sidste Bifaldsstorm, saae hun Marcel komme hastigt.

„Jeg har seet Alt," sagde han med dæmpet Stemme; „jeg har forstaaet Alt."

„Er De tilfreds med mig, min Ven?" spurgte hun ham.

„Tak," sagde han, „inderlig Tak!"

Sluttes.

De store Spørgsmaalstegn i det nyeste Drama.

Af K. A. Winter-Hjelm.

Naar man har spurgt Æsthetikerne: „Hvad er Skjønhed?" saa har de naturligvis ikke kunnet blive os Svaret skyldig, idet hele Æsthetiken jo maa bygges paa dette Svar. De har med Rette afvist det individuelle „Smag og Behag" og samlet Materialier til almengyldige Regler, hentede fra det tilsyneladende Blivende gjennem henfarne Tiders Skjønhedsfrembringelser.

Ikke desto mindre vil man være nødt til at erkjende, at de æsthetiske Lovgivere ikke har været mere istand til at svare sikkert paa: „Hvad er Skjønhed", end andre Lovgivere har kunnet svare paa: „Hvad er Ret og Sandhed". Udviklingen fører nye Livsformer, nye Stridsemner, nye Opgaver med sig, og Lovene maa ikke alene følge med, som man siger, altsaa ændres og lempes efter nye Krav, men de maa oparbejde nye Grundprinciper, som før ikke har været oppe.

De æsthetiske Lovgivere vil være nødte til at gaa frem paa samme Maade; thi selv om man vilde forudsætte, at „Skjønheden", som Grundprincip til alle Tider havde været ens anerkjendt, saa arbejder den for hver Dag nyt og hidtil ukjendt Materiale ind under sig, saa Lovene allerede for den Sags Skyld maatte tvinges til at „følge med".

Men — „hvad er Skjønhed?" Mon de bedste og fineste Aander gjennem alle Tider har været enige, hvor det gjaldt at fastslaa et Skjønhedsideal, og har disse samme Mænd i samme Tidshverv været indbyrdes enige?

Betragter vi vor egen Tidsalder, saa vil man vel ikke studse længer ved den fremkastede Tvivl, naar man seer, hvorledes selve Skjønaanderne kan komme i Fyr og Flamme, strides og kjævles og staa paa stik modsatte Standpunkter ved Bedømmelsen af, om et Værk er skjønt eller ikke skjønt. Det Wagnerske Bayreuth-Drama blev af udviklede Musikere løftet til Skyerne som noget overordenlig Skjønt; andre udviklede Musikere fandt, at det var Galmands Værk og uskjønt. Nuvel, vil man sige, i Brydningstider vil altid det Nye finde fanatiske Beundrere og fanatiske Modstandere. Men det Gamle, Hævdvundne da? Lad os tage Shakspeare, hvis Geni Ingen nægter, og for hvem der desuden er oparbejdet en saa omfattende Troens og Tillidens Anerkjendelse. Staaer ikke her alligevel Shakspeare-Dogmatikere som Gervinus, Ulrici, Kreyssig o. s. v. (for bare at holde os til det theoretiserende Tydskland) mod den i Shakspeareanliggender saa fritænkerske Realist Rümelin? Medens den Ene søger dybttænkte Ideer i hvert Ord, som udgaaer af Shakspeares Mund, fremstiller den Anden ham helt prosaisk som sin Tids begavede, men ikke desto mindre højst angribelige Menneskebarn, hos hvem Ondt og Godt er stærkt blandet.

Det maa dog altsaa ikke være saa ganske let at komme til et absolut Standpunkt i Skjønhedsspørgsmaalene.

Nej, ganske vist ikke. Og dette saa meget mere, som det er let at eftervise, at Skjønhedsidealerne i forskjellige Tidshverv har været stik modsatte. Vore Forfædre og vore Forfædres Forfædre saae med helt forskjellige Øjne. Vi tænker naturligvis ikke herved paa noget Saadant som, at den ene Tid kan være realistisk anlagt, den anden idealistisk, men vi staaer overfor det ejendommelige, af Mange vistnok ikke paaagtede Faktum, at en og samme Gjenstand af den ene Tids Slægt er betragtet som Type for det Skjønne, medens den anden Tids Slægt fandt dette Samme stygt og det stik Modsatte derimod skjønt.

Enhver, som er en Smule fortrolig med Litteraturens eller Kunstens Historie, vil, naar han er gjort opmærksom paa dette, selv kunne fremdrage Exempler. Musikeren vil kunne fortælle om, i hvor stærk Grad Idealerne har skiftet, Kunsthistorikeren ligeledes. Kulturhistorikeren Riehl har fremdraget et Exempel, som er saa meget mere betegnende, som det lader sig henføre ikke til den mere omdisputerlige Tankens Verden, men til den materielle Natur, saaledes som den ligger for vort Øje i Landskabet.

Touristen, som begejstret stiger op paa Højfjeldet og taber sig i Beundring over de vilde, storartede Vidder og himmelhøje Snefjelde, hører med en Blanding af Morskab og Medlidenhed paa den Bonde, som finder, at alt dette „er saa grimt", medens flade, ensformige Agerlandskaber af ham betegnes som „smukke". Træk dog ikke fuldt saa medlidende paa Skulderen, min kjære Tourist! Din egen fine, sirlige, dannede Tipoldefader i Rokokkotiden var aldeles enig med Bonden, og Du maa gaa meget længer tilbage for at gjenfinde den moderne Tids uforfalskede Sværmeri for Fjeldegnenes og Vildhedens Skjønhed. Medens Paradiset paa de ældre Træsnit fremstilles temmelig vildt og „romantisk", har Rokokkotiden fremstillet det som en flad Have med franske Alleer, klippede Træer og pyramidedannede Buske. Og de fine Storfolk, som tidligere ligesom nutildags lagde „Lystslotte" i skov- og fjeldrige Egne, fandt i Rokokkotiden, at Slettelandet var den yndigste Egn for saadanne.

„Det Sete afhænger af Øjnene, som se", har Goldschmidt sagt, og om dette i høj Grad gjælder individuelt, saa gjælder det end skarpere for Tidsskifterne.

Lad os holde dette fast, medens vi betragter visse Ejendommeligheder i den nyeste dramatiske Litteratur, for at vi — uanseet hvilken Anskuelse vi til Slutning selv maatte komme til at hylde — kan staa saa upartisk og lidenskabsfri som muligt overfor Fænomenerne, som de vise sig.

Hvad Lovene for Dramaets Bygning angaaer, da har Tiderne ogsaa her skiftet Principer. For ikke at komme for vidt ud, skal vi kun pege paa de franske Klassikeres Krav paa „de tre Enheder", at nemlig Dramaet skulde være bygget paa Tidens, Stedets og Handlingens Enhed. Trods al Klassicitet var jo dette i Virkeligheden en Slags Realisme. Man gik ud fra, at Tilskueren kun skulde se, hvad han i den givne Tidsfrist kunde tænkes at se af det virkelige Liv, saaledes at Illusionen ikke skulde være afhængig af en sammenbindende Fantasivirksomhed. Det var jo urimeligt, mente man, at en Tilskuer paa samme Aften skulde se en Handling foregaa Kl. otte, og saa Kl. halvni være flyttet et eller flere Aar frem i Tiden, eller at han fra den ene Akt til den anden skulde flyttes fra Rom til Athen.

Lessing var det, som blev den første store Stridsmand mod dette Princip, som han med Rette fandt indsnevrende i det Store taget, medens man vel ogsaa bør være saa billig at indrømme, at det i visse Retninger og i visse Tilfælde har noget Sundt og Berettiget ved sig. Lessing opstillede Shakspeare som det store Mønster, og hos ham finder vi da ogsaa det fuldstændigste, ofte nok overdrevne Brud paa Principet. Den moderne Dramatik har i sine bedste Værker vippet mellem begge Principer, valgt det i ethvert Tilfælde hensigtsmæssigste uden at komme til Yderlighederne.

Saaledes seer man da, at „Lovene" ere blevne omgjorte.

Men endnu staaer en Lov, som alle Æsthetikere har vedtaget og endnu holder paa som ubrødelig og bestemmende, nemlig at et Dramas Handling skal være „afsluttet", Udviklingen af Stykkets Ide skal løbe Linen ud, og Digteren skal selv ved de vanskeligste sjælelige eller sociale Problemer være den, som staaer klartskuende over det Hele; han skal give os et bestemt Facit, og det staaer til os kun at gjøre Prøveregning og bedømme, hvorvidt han har givet det rigtige Facit. Men Facit skal der være, endeligen op- og afgjort.

Hører denne Lov for Dramaet til dem, som skal omgjøres? Er muligvis dette ogsaa en lignende indsnevrende Regel som den om de tre Enheder?

Indenfor de øvrige Digtarter kræves vistnok ikke en saadan Facitregel til ubrødelig Overholdelse. Vi vil ikke engang nævne det Lyriske og Lyrisk-Episke (Romancen, Balladen), hvor det ubesvarede Anelsesfulde, ud imod det Fjerne eller Fremtidige Pegende spiller en saa stor Rolle. Et Spørgsmaalstegn efter sidste Strofe gjør endog her en ypperlig og af Alle godkjendt Virkning, og hvor Mange af os er det vel, som ikke t. Ex. har været sandt poetisk grebne af Henrik Wergelands herlige „Et gammelnorsk Herresæde", hvor Spørgsmaalstegnet er selve Digtet? Men her er ingen fremtrædende Handling, vil man sige. Nuvel, men i vor Tids episke Digt, Romanen, Novellen, der er Handling. Hvor mangen Roman slutter dog ikke med et Spørgsmaalstegn, som maaske endog fremkalder en forhøjet Tilfredsstillelse gjennem en vis Æggelse af Fantasien. I Romanen er man nu engang vant til en løsere Form, til mere Frihed i Behandlingen, og man vil ikke studse, om Forfatteren paa sidste Side direkte eller indirekte spørger Læseren: Hvorledes vil det gaa dem? vil de løse Opgaven? var det, som skete, rigtigt eller ikke rigtigt? Alene ved Dramaet stiller man det strenge Krav til Forfatteren: Løs Knuden, viis os Forholdet klart afsluttet.

Det kunde dog hænde, at en eller anden dramatisk Forfatter, en eller anden ny Lessing vilde gjøre Oprør mod dette Krav; ja, Oprøret er nok allerede skeet gjennem de to norske Digtere Ibsen og Bjørnson, som ikke har frygtet for at slutte nogle af deres Dramaer med et aabent Spørgsmaal til Tilskueren. Vil disse Digtere sejre eller tabe? Skal en Revolution mod den gamle Regel udgaa fra den norske Digtekunst?

De oprørske Digtere kan paaberaabe sig Spirer, som allerede findes i det alment godkjendte Drama. De kan sige, at naar det historiske Drama har Lov til at udskjære et Stykke Historie og lade Tæppet falde over et Fingerpeg ud i en historisk Udvikling, som ligger udenfor og efter Dramaets Handling, saa maa de ogsaa have Lov til at udskjære et Stykke af Nutidens Liv og til Slutningen pege udover Handlingen ud i en Fremtid, som ligger efter idag. De kan paaberaabe sig Proverbe-Genren, som mindst af alle burde være spørgende, men som dog ofte nok giver et ialtfald temmelig løst og luftigt Svar.

De kan ogsaa tage Sagen mere theoretisk og spørge, om de dog ikke skal have Lov til at fremstille en Handling, som berører et af Samtidens store uløste Problemer, og som nok kan afsluttes formelt, men ikke ideelt. Hvad store Statsmænd som Bismarck, Napoleon, Disraeli og Andre ikke kan løse, forbi Løsningen ligger i Fremtidens Haand, det vil disse Digtere være fritaget for at løse, men have Ret til i Skjønhedens Lys at levendegjøre Dagens Handling ligesaavel som at Politikeren og Journalisten har Ret til at gjøre det i Hensigtsmæssighedens Lys. Vi vil ialtfald tænke os, at de stiller Kravet saaledes.

Bruddet med det Vedtagne er skeet; hos Ibsen, som det synes, med fuldt beraad Hu; hos Bjørnson maaske mere uvilkaarlig og kun i et enkelt Stykke („Leonarda") afgjørende, medens „En Fallit" synes at have faaet sin mindre heldige, men „regelrette" Afslutningsakt som en Indrømmelse til det gamle Vedtagne, uden at den er født som organisk Del af Planen.

Ibsen er det dog egenlig, som afgjort har viist en Tilbøjelighed for de spørgende, ikke til Enden udtænkte Slutninger. „Kjærlighedens Komedie" stillede os et aabent Spørgsmaal, „De Unges Forbund" syntes endog at have sin Fornøjelse af at lade os tro Sagen op- og afgjort for saa pludselig at give os Spørgsmaalet aldeles direkte: Kommer han, Steensgaard, igjen, maaske baade i Kongens og Folkets Raad? I „Samfundets Støtter" endelig er hele Anlæget og Udviklingen saadan, at man umulig kan værge sig mod at spørge baade „om" og „hvorledes", om Bernick virkelig vil blive et bedre Menneske, og hvorledes egenlig for Fremtiden hans Stilling til Samfundet skal blive. „Peer Gynt" m. fl. skal vi her endda holde udenfor.

Nu kommer vi med det nye Stykke af Bjørnson ligeoverfor den samme Ejendommelighed. Tæppet gaaer ned over en formel Afslutning, som dog ikke er af anden Art, end at i Grunden alle Spørgsmaal, som Stykket rejser, bliver ubesvarede fra Digterens Side. Man maa danne sig sin Mening selv, men ikke desto mindre maa man sige, at man har gjennemlevet en af rig Skjønhed beaandet og højst interessevækkende Handling, som altsaa dog har virket poetisk paa os, har tiltalt os med Skjønhedens Magt.

Erkjender vi først dette, at Digteren har formaaet at fængsle os gjennem Poesien i sit Værk, saa faaer han ogsaa Rettighed til at spørge, om vi har Ret til at kræve mere af ham, og om det ikke beroer paa en Sindets Magelighed, naar man vil værge sig mod en Vækkelse til Selvtænkning over Problemer, hvis Stridsmomenter er lagt poetisk tilrette. Oprørsaanden i ham vil raabe: Hvem har havt Myndighed til at give den Lov, efter hvilken Digteren uvægerlig skal løse Problemer, som maaske just uløste vækker den stærkeste Stemning? og den higende Drift i ham efter at være fuldt og helt med „Folket, som lever med ham paa een Dag", raaber som sagt ligesaa højt: Lad mig faae Lov til at være med i Kampene om de store Spørgsmaal, mod hvis Løsning vi arbejder, men som endnu staaer aabne.

Særlig fortjener det at fremhæves, at den moderne Realisme, om den skal være sin Opgave tro, neppe vil kunne nægte den dramatiske Digter Ret til at tale og handle saaledes. Ganske vist skal og bør den sande og gode Realisme indtage Kunstnerens, ikke Fotografens Standpunkt, men denne Pligt strækker sig dog ikke længere end til, at den maa have for Øje den samlende Enhed, som giver det Enkelte sit Præg og sin poetiske Betydning, og uden hvilken dette Enkelte kun kan sees som noget Tilfældigt. Men naar Realisten fuldgjør denne sin Opgave og ikke forsømmer at betragte de store Strømninger, i hvilke det af ham grebne Enkelte arbejder mod eller med Strømmen, saa vil han netop afvise som et udenfor Realismens Opgave stillet Krav, at han skulde følge Idealistens Spor og opstille en digterisk Hypothese angaaende Urloven for Spørgsmaalenes Udvikling og Afslutning. Det er jo netop saadanne Hypotheser, man vil være fri for; man vil skildre det, som ligger for Haanden, og ikke optræde som poetisk Profet for hvad som muligvis bør, kan eller vil vise sig som Bevægelses- og Udviklingslov.

Realisten maa saaledes gaa ind paa, at den dramatiske Digters Opgave er at se det Skjønne, se Poesien i den Handling, som passerer forbi hans Blik, uanseet om dens Opløsning og Afslutning kan sees eller ikke. Realisten kan altsaa ikke fordømme den dramatiske Digter, der, som Ibsen og Bjørnson, river os med i Graad, i Glæde, i Latter over en dramatisk tilrettelagt Handling fra Dagens uafgjorte Strid. Indenfor denne store Strid kan jo den enkelte Kamp byde Digteren en Skjønhed, som nok kan friste, og som nok kan rive Tilskueren med, selv om denne ved dens Udgang maa spørge: Hvem af dem stred paa den Side, som skal sejre? Hvem af dem var paa Kostens og hvem paa Skafets Side?

Om en saadan Opfatning af den dramatiske Digters Rettigheder skulde sejre og blive gjældende, saa er dermed naturligvis ikke det Nye hævet til bestemmende Lov; det Gamle er kun ophævet i sin indskrænkende Tvang. Da Lessing rejste Oprørsfanen mod de tre Enheder, gjorde han det kun mod deres Tyranni, ikke mod deres Ret, hvor de viser sig nyttige og hensigtsmæssige. Endnu den Dag idag skrives mange Dramaer, hvor de tre Enheder baade kan og bør blive og bliver iagttagne.

Hvad vi her har villet, er kun at vise, at noget Revolutionairt synes at være i Fremgang mod den for Tiden hævdvundne æsthetiske Lovbestemmelse om, at Dramaets Handling skal være afsluttet ideelt saavel som formelt. At samle alle Grunde for og imod har ikke været vor Hensigt, og Afgjørelsen vil da heller ikke bero paa en Fægtning med Theorier, men paa, hvorvidt de oprørske Dramaer vil have Kraft og begejstrende Evne nok til at samle Masserne til en Storm paa det æsthetiske Systems Bastille. Eet maa dog Digterne da give Afkald paa, nemlig at staa som orakelkyndige Halvguder, hvis overlegne Opfatning af ledende Ideers Art, Betydning og Gjennembrudsevne virker bestemmende paa den folkelige Udvikling. Hvad herved vil vindes eller tabes, er et Spørgsmaal for sig.

Men om vi har havt Ret i, at noget Revolutionairt begynder at røre sig, saa gjælder det at se lidenskabsløst og upartisk paa Fænomenet. I denne Henseende maa vi atter pege paa det Faktum, som vi ovenfor har paavist, at de forskjellige Tidsaldres æsthetiske Love og deres Anskuelser om Skjønhedsidealerne ingenlunde har været absolute, men underkastede en stadig Udvikling, hvor snart den ene Synsmaade, snart den stik modsatte har været ovenpaa eller i Spidsen. Hvad Tiden hidtil har fundet at være skjønt og æsthetisk tilfredsstillende samt ene saliggjørende, det kan muligvis en nær Fremtid finde uskjønt, utilfredsstillende og tvangsmæssigt. Mellem Rokokkotidens Fladlandsidealer og den følgende Periodes Fjeldlandsidealer ligger der et ikke saa langt Tidsrum.

Lad os derfor vogte os for at opstille de nuværende Love som en Prokrustesseng, i hvilken de moderne Gjennembrud skal krympes eller strækkes. Lad os stille os strengt prøvende, men modtagelige og villige ligeoverfor nye Tilløb. Er det saa, at nye Former vil til at bryde igjennem, saa vil det ske under Strid, og det er ikke frit for, at det ulmer til en saadan, skjøndt endnu under andre Feltraab og andre Standarter end de, som betegner de æsthetiske Formspørgsmaal. Man vil ovenfor have fundet en Antydning om, at vi for vor Del troer, at de „moderne Ideer" ogsaa vil kræve nye Former; Kampen mod Optagelsen af Ideerne vil da ogsaa komme til at indeholde Kamp mod nye Former, men Udfaldet af det Hele staaer jo endnu for Mange som — et stort Spørgsmaalstegn.

Billedkunst

Vi henlede Opmærksomheden paa den Auktion over afdøde Billedhugger Lauritz Priors efterladte Arbejder, som vil blive afholdt i Atelieret Bredgade 33 førstkommende Tirsdag Kl. 10. Iblandt de af Kunstnerens Arbejder, som ved denne Lejlighed ville blive stillede til Salg, fremhæves en Hyrdedreng, to unge Fauner, Kain, Prof. Eckersberg, den unge Bacchus, Andromeda, Psyche, en lille italiensk Pige med sin mindre Søster, Amor og Psyche, Marsk Stigs Døtre, Hagar og Ismael, H. C. Andersen m. m. fl. samt Amor og Psyche (Gruppe i Marmor), naturlig Størrelse, og en Italienerinde.

Brevkasse.

G. L. i Odense. De har Ret. Tak for Bemærkningen.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:
Søndag 18. En Skjærsommernatsdrøm.
Mandag 19. En Skjærsommernatsdrøm.
Tirsdag 20. Jægerbruden.
Onsdag 21. Lady Tartuffe.
(Tordags Abonnement).
Torsdag 22. Ingen Forestilling.
Fredag 23. Wilhelm Tell.
Lørdag 24. En Skjærsommernatsdrøm.

Kasino.

Søndag den 18. Maj, Kl. 7:
En Søndag paa Amager.
Coco.
Forbi omtr. Kl. 10¾.

Folketheatret.

Søndag den 18. Maj, Kl. 7:
Humbug.
Lystspil i 1 Akt efter Scribe.
Han er af god Familie.
Lystspil med Sange i 3 Akter.
Forbi omtr. Kl. 10¼.

Paa den **Gyldendalske Boghandels Forlag** er udkommet:

Slaget paa Kolberger Heide

den 1. Juli 1644
og de derefter følgende Begivenheder.
Et Bidrag til den danske og svenske Søkrigshistorie. Med et Kort over Kieler-Bugt og Kieler-Fjord.
Af **Chr. Bruun.**

Poul og Virginie

under nordlig Bredde.
Af
Holger Drachmann.
2 Kr. 25 Øre; eleg. indb. 3 Kr. 50 Øre.

Femte Oplag
af

Ambrosius.

Skuespil i 4 Akter
af **Chr. K. F. Molbech.**
2 Kr.; eleg. indb. 3 Kr. 25 Øre

Nutidssygdomme.

Efter *Dr.* **Benjamin Ward Richardson:** *Diseases of modern life.*
Fra det Engelske ved Distrikslæge **C. Schouboe.**
4 Kr.

I alle Nordens Boglader faaes:

Den danske Stats Historie fra 1814—1848

af Dr. phil. **Alex. Thorsøe.**
50 Ark st. 8vo. heftet 12 Kr. 50 Øre.

Med dette Værk fremtræder **for første Gang** i vor Litteratur **en samlet Fremstilling** af den danske Stats Historie fra Kielerfreden til Kong Kristian den Ottendes Død, bygget for en stor Del paa **utrykte Opgivelser og Meddelelser** fra særdeles velunderrettet Side. Værket vil derfor være særlig oplysende med Hensyn til de hidtil mindre kjendte Motiver, der have havt Indflydelse paa Danmarks Udvikling i det vigtige Tidsrum af dets Historie, der gaaer umiddelbart forud for vor egen Tid.

C. A. Reitzel. **Otto B. Wroblewsky.**

P. G. PHILIPSENS FORLAG:

VOR UNGDOM.

TIDSSKRIFT FOR OPDRAGELSE OG UNDERVISNING.
Udgivet af
JEAN PIO, H. TRIER og P. VOSS.
1879. Andet Hefte.
Indhold:

Dr. phil. HØFFDING: *Om Pessimismen.*
Kapt. A. WOLFF: *Rhythmens Betydning i Forhold til Opdragelsen.*
Folkehøjskoleforstander NØRREGAARD: *Skolepsykologi.*
H. TRIER: *Om en Tvedeling af den højere Skole.*
JEAN PIO: *Om skriftlige Hjemmearbejder i den lærde Skoles Mellemklasser.*

VOR UNGDOM, Tidsskrift for Opdragelse og Undervisning, udgivet af *Jean Pio*, *H. Trier* og *P. Voss*, udkommer med sex Hefter (24 Ark) aarlig til en Pris af 6 Kr. pr. Aargang. Subskriptionen, der er bindende for en Aargang, modtages i alle Boglader og paa de kongelige Postkontorer, samt hos Forlæggeren, Højbroplads 5.

Hos Undertegnede er idag udkommen og faaes i alle Boglader:

Et Besøg i Grækenland, Ægypten og Tyrkiet

af
V. Hoskjær.
Med 5 Kort. Pris 3 Kr. 50 Øre.
Vilhelm Priors Hof-Boghandel,
52, St. Kjøbmagergade
ved Porcellainsfabriken.

Paa mit Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader i Danmark:

Indlæg i Striden om Folkehøjskole-Sagen

af
Christopher Bruun.
Udgiven efter Venners Opfordring.
121 S. 8vo. 1 Kr. 40 Øre.
Kristiania i Maj 1879.
Alb. Cammermeyer.

Paa **C. A. Reitzels Forlag** er udkommen:

Breve til og fra Bernh. Sev. Ingemann.

Udgivne af **V. Heise.**
Pris 7 Kr.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndag den 18. Maj.
Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 10.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

REDAKTEUR: P. HANSEN.
FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.
BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 360.

Den 25. Maj 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Livets Ret.

Gjenmæle til Digteren H. V. Kaalund

fra **S. Schandorph.**

Atter runger Krigsbasunen
med Metalklang mod mig hen;
atter Du, min gamle Ven!
ridser mod mig Fejderunen.
Frejdig møder jeg til Stævne
og skal kæmpe efter Evne;
og — hvad sikkert Du vil prise —
vælger jeg til Kampdevise:
„Paa det Jævne, paa det Jævne!"

— „Hvad forstaaer Du," spørger Du,
„ved Realiteten?" — Kjære!
vil Du op mig tvinge nu
i en ontologisk Sfære?
Hvad den gamle Kant jo ikke
med sin Tankesonde naa'de,
denne „Ding an sich" — den Gaade
maa jeg uløst lade ligge.
Lad os stige ned, min Ven,
til den faste Jord igjen,
til det Jævne fra det Høje!
„Vi kan kun om *Tingen* tale,
som *vi* se den, med *vort* Øje."
— Deri stemme vi jo nøje. —
„Vi kan kun dens Billed male,
som den spejles i *vor* Aand."
(Gyldne Ord skrev her din Haand!)
— Nu, jeg fordrer kun et Billed,
som er sundt og ærligt seet;
Billedets Realitet
er kun det, som jeg har villet.
Jeg har kun bekæmpet dette
Skolevrøvl, der vil befale
Digterne at se og male
efter en dogmatisk Regel,
enten den som Etikette
bærer „Heiberg" eller „Hegel".
Derfor har jeg ærligt stræbt
— ofte uden Held, desværre! —
efter rent at udespærre
Mindet om enhver Recept,

hvorpaa mit Studenterho'de
for en Snes Aar siden troede.
Jeg har raabt: Ud i Terrainet!
Sluk Studerelampens Lue!
ud i Mosen, ud i Vænget!
Greve- og Grossererstue,
Huggehus og Karlekammer,
Heste-, Kostald, Lade, Lo,
Table d'hôte og Bondekro —
det er lige meget, hvor
Staffeliet op Du slaaer,
naar der blot et Livslys flammer.
— Hvis med Aand, Talent Du møder,
frygt ej for det „Simple, Raa";
kun det Billed vil bestaa,
der i Sandhedslyset gløder.
Jeg med Andagt kan beskue
mangen gammel Florentiner
med den gyldne Baggrunds Lue,
hvor i Holdning og i Miner
Bønnen og Extasen aander,
men af Lede jeg mig vaander,
naar en Tid med anden Tro
prøver Sligt at efterligne,
og jeg siger: Gud velsigne
Jer, Godtfolk! men tusind Gange
heller saa et Faar, en So!

Ligervis, hvis nu i Sange
man vil høj-romantisk sværme
for Balkonens Maanskinsdamer,
naar man os serverer Dramer,
hvor en Fyr med Puf paa Ærme,
Fløjlsbaret og lange Hoser,
spanker som en Stork i Moser,
uhistorisk, unaturlig,
og agerer troubadourlig,
deklamerende paa Kraft
Vers, der bær' Fabrikens Mærke
fra vort gamle Vimmelskaft —
ak, min Ven, saa faaer jeg stærke
Anfald af en Satyrlatter,
og saa maa jeg raabe atter:
Kom dog med Finansbaroner,
Humbugsmænd fra Børs og Presse,
Folk fra Stald og Mark og Esse,
nationale Dydsdragoner!

Du har Ret: Fotografien
den kan aldrig magte Livet.
Vil Gruppering, Minespil,
Farvepragt Du have givet,
saa maa der en Kunstner til,
saa behøves Fantasien,
Aandens Spejl, der — rigtigt stillet,
ærligt slebet — i sin Fokus
samler i et Tankebilled
Livets tusind Hokuspokus;
vel at mærke: Ej et Spejl,
som en Ting paa Ho'det vender,
som os hvert et Billed sender
rent forvredet og fordrejet;
-- Romantikens Hulspejl plejed
stundom at begaa den Fejl.

„Hvert et Øjes subjektive
Syn forskjelligt seer paa Tingen",
mener Du. — Det nægter Ingen.
Men ej sandt: Du vil kun tale
om de sunde Øjnes Ret;
ikke alle er normale,
somme se forbandet slet.
Øjnene, for hvilke alle
Ting sig rhomboïdisk forme,
har man dog vist Lov at kalde,
mildest talt, for lidt abnorme.

Du har mindet mig om Gjælden,
hvori vi til Fortid staa.
Naa — jeg selv ej ganske sjelden
har opmærksom gjort derpaa.
Endnu mig de Toner kvæger
fra vort Sekels Morgenstund;
end jeg finder Oehlenschläger
stor og prægtig, bred og sund.
Ja, end daglig fast mig tryller
Sprogets liflige Musik,
naar dets Harpestrænge klingre,
spillede af Mesterfingre,
i Jens Baggesens Lyrik;
af min hele Sjæl jeg hylder
Digterne, der stod i fulde
Flor, da jeg var ganske lille,
dengang Romantikens Kilde
ejed Kraft til frem at rulle
sine Tonebølger klare.
Dine var de sidste Sange,
der mig mægted stærkt at fange
ved det Livets Præg, de bare.
Dermed sagde Tiden Stop.

Jeg var med til lidt at famle
paa den Harpe, som de Gamle
næsten havde rent slidt op;
men det vared ikke længe,
før jeg blev saa led og kjed
af at klimpre paa de Strænge,
der var slappe og forstemte.
— Du maa ikke blive vred —
men saa er jeg heller „raa",
og til Brand jeg før vil klemte
end faae naadigst Lov at gaa
mellem Selskabstroubadourer
med lakerte Støvler paa.
Du maa ej mig misforstaa,
som jeg mente, jeg var en
af de store Kraftnaturer,
der kan sprænge Kampesten;
jeg maa nøjes med den Glæde
blot at være en Soldat,
men som altid er parat
til at slaaes i Blænkerkjæde.

Frygter Du, det Udenlandske
skal faae altfor megen Magt,
saa vi selv ad undas gaa?
Husk, hvad Henrik Hertz har sagt:
at, fordi den gode Danske
stundom æder med de Franske,
lader han sig ej gaa paa. —
Vi er svage, vi er smaa.
Nogle Aar vi leved begge,
da Forfængeligheds Dække
blindede de danske Øjne,
saa de denne klare, nøgne,
simple Sandhed ikke saae.
Bare Old=norsk eller =nordisk,
rent Granit fra Sagas Ur
— mente man — var nok til jordisk
Kunst og „Vidskab" og Kultur.
Illusionen op med Rod
rykkedes af haarde Hænder;
end af Saaret drypper Blod,
end den bitre Svie brænder.

Nu er Toldkordonen sprængt,
den, med hvilken før de stræbte
at faae nye Tankers Næring
ganske fra os udestængt,
saa vort Aandsliv led af Tæring
— Gudskelov de ej det dræbte! —

Lad kun nu Kulturens Strømme
drukne golde Højhedsdrømme!
Lad kun nu vor Mark og Eng
ind de friske Safter suge!
Og hvad Jorden ej kan bruge
nok vil løses op i Dampe.
Kunsten vinder kun Terrain,
naar den fuldt og helt er med
til at kæmpe Aandens Kampe,
til at følge Slægtens Viden.

Det hos os fandt ogsaa Sted,
da den unge Holbergs Tanker,
mens han vidt i Verden vanker,
svang til Højde sig med Tiden.
Drak mon ej Aladdins Skjald
tørstig af de Tankestrømme,
der i Bjergets Buehal
spejled Romantikens Drømme?

Skjøndt jeg ræddes kan ved Skriget
over Rov og Mord og Vold
fra Historiens mørke Blade,
skjøndt jeg maa Barbarer hade
og kan græde over Liget
af en stor forsvunden Old,
vil jeg Livets Ret forfægte
trods Mongoler og Vandaler,
men at Livet gjør Skandaler
vil jeg ingenlunde nægte.
Romas Old, hvis stolte Rester
end af Jorden op man graver,
blev et ormeædt Kadaver;
dets Cæsarer og dets Præster
var jo lutter Raadenskab.
Led Kulturen haarde Tab
ved den store Folkevandring,
er det klart, trods al ubændig
Grumhed, som den førte med,
at en radikal Forandring,
netop paa den Tid, det Sted,
var for Livet højst nødvendig.
Om vor Samtids Kamp og Ve
ej vi dømme kan saa sikkert,
den kan vi jo ej bese
i Historiens fine Kikkert.
Ikkun dette tør jeg sige:
Ej jeg troer, at Livet troner
højest, sikrest i det Rige,
hvor man støber bedst Kanoner.

Ja, ifald jeg sikkert følte,
at Kanonerne, som brølte
op ved Dybbøl og paa Als,
vare Livets bedste Tolke,
og at Feltmarchal von Moltke
Livet fuldt repræsentered —
ja, saa var jeg om en Hals,
in absurdum reduceret.
Men det kan jeg ikke faae
banket i mit tykke Ho'de,
der fra Barndomstiden troede
med urokket Fasthed paa,
at det sande Livets Træ
paa Hellenersiden groede
netop ved Thermopylæ.

Jeg maa tilstaa: Ingenlunde
er jeg bleven kjed af „Faust";
ingen Biskop eller Provst
har endnu mig lært saa sunde
dybe, store Verdenstanker.
Al Respekt for Mose Bud,
som for Dig er Troens Planker!
Men hvis de nu netop ud
sprang fra „Krokodillelandet"?
— Folk, hvis Lærdom gaaer i Dybden,
troer nok, Moses fra Ægypten
hented dem som meget Andet.
Tilgiv, at jeg ikke vidste,
da jeg skikkede mit sidste
Rimbrev til min gamle Ven,
at hans Fartøjs Bugspryd rettet
stod mod Kirkehavnen hen.
Nu har Du dit Hjerte lettet
ved at gi' Naturen Titel
haanlig af et „Kosteskaft".
Har Du ej i det Kapitel
før en anden Mening havt?
Kan Du fra dit høje Stade
ikke se, det samme Skaft
atter skyder unge Blade
svulmende af Saft og Kraft?
Jeg skal ej til Gjengjæld vende
mig med Spot imod din Tro;
jeg er ingen Billedfjende;
og jeg stoler paa, vi To
hver paa sin Vis Sandhed søger.
Ej om Troen Strid jeg ypper,
spørger kun: Mon det forøger
vor Fortjeneste hos Gud,
naar vi ret med fede Typer
som i gamle Messebøger
løfter ham fra Texten ud?
Nu til Afsked vil kun jeg
ønske Dig, min elskte Digter!
Lys og Fred paa hver din Vej.
Gid de tunge Livets Pligter
ej dit glade Sind maa tvinge,
gid Du mange Aar maa svinge
Dig i Livets Blomsterhave
med den skjønne Psykevinge,
som Du fik i Vuggegave!

Fra Jubilarens Ungdomsdage.

Træk af Universitetets Historie i den katholske Tid.

Af Karl Theisen.

Enhver, der har aflagt et Besøg i Universitetets Festsal, vil erindre de tre store Malerier, der smykke Væggen tilvenstre for Hovedindgangen fra Forhallen. Det midterste af disse Billeder, det sidste større Arbejde, som det forundtes Marstrand at fuldføre, forestiller det kjøbenhavnske Universitets Indvielsesfest og staaer neppe tilbage hverken med Hensyn til Komposition eller Teknik for de berømte Vægmalerier, som den samme Kunstner nogle Aar forud havde udført til Kristian IV.s Kapel i Roeskilde, og ved hvilke han med Rette har erhvervet sig et Navn som Historiemaler, der endnu staaer uovertruffet i dansk Kunst. Det er noksom bekjendt, at den paa Marstrands Billede fremstillede højtidelige Indvielsesfest foregik i Frue Kirke den 1. Juni 1479 i Kongens og en Mængde verdslige og gejstlige Stormænds Overværelse. Kunstneren har forstaaet at udbrede en ejendommelig festlig Stemning over sit Værk, en festivitas, der tilmed forhøjes ved det med saa levende Farver skildrede larmende Gadeopløb, som Bloch har fremstillet i Nabobilledet tilvenstre, hvor den ophidsede Folkehob kun ved Hans Tausens rolige og sikre Optræden lader sig

afholde fra at lægge Haand paa Joachim Rønnov, Bispen af Roeskilde. Det er omtrent det Tidsrum af Universitetets Historie, der ligger mellem disse tvende Begivenheder, hvis Hovedmomenter skulle fremstilles i de følgende Linier, eller med andre Ord: Universitetets Historie i Tiden før dets Fornyelse ved Reformationen.

Som bekjendt erhvervede Christiern I. sig pavelig Tilladelse til Oprettelsen af et Universitet i Danmark paa sin meget omtalte Romerrejse i Aaret 1474. Det var, hvad der er mindre bekjendt, ikke det eneste Resultat, som Christiern, den sidste Romafarer blandt vore katholske Konger, ved sin Hjemkomst medbragte som Erstatning for de store Udgifter, som Rejsen, der, skjøndt den skulde have Karakteren af en Pilgrimsfærd, foretoges med et stort og pragtfuldt Følge paa ikke mindre end 150 Heste, havde foranlediget. Pave Sixtus IV. havde saaledes ved samme Lejlighed bekræftet det Broderskab, som Kongen allerede tidligere havde oprettet og i Aaret 1464 sat i Forbindelse med det af ham stiftede Helligtrekongers Kapel ved Domkirken i Roeskilde, det samme Kapel, der endnu gjemmer sin kongelige Stifters og hans Gemalindes Støv. Ogsaa dette Broderskab existerer endnu, om end under fornyede Former, som et Minde om den første oldenborgske Konges Besøg i Rom, da det uden Tvivl er fra dette, at den mest ansete danske Ridderorden, Elefantordenen, har sit Udspring. Desuden opnaaede Kongen blandt andre Begunstigelser Præsentationsret ved Besættelsen af et vist Antal gejstlige Embeder i alle tre nordiske Riger, for ikke at tale om de forskjellige dyrebare Relikvier, hvormed Paven begavede den høje Gjæst. Ogsaa Stiftelsen af Helligaandshospitalet, det senere Vartou, der indrettedes efter et romersk Forbillede, kan betragtes som en Frugt af Romerrejsen.

Skjøndt altsaa Christierns I.s Rejse til Tiberstaden maa siges at have efterladt ganske anderledes varige Minder end nogensomhelst anden dansk Konges Rejse, saa har det dog neppe været Ønsket om at opnaa noget af de ovenfor nævnte Formaal, der har bevæget Kongen til at drage for en længere Tid bort fra sine Riger og Lande under Forhold, der kunne synes i høj Grad at maatte lægge Beslag paa Monarkens personlige Tilstedeværelse. 1471 havde Christiern I. jo nemlig imod Sten Sture den Ældre, der havde bemægtiget sig Rigsforstanderskabet i Sverig efter Kong Karl Knudsens Død, tabt Slaget paa Brunkebjerget. Da man saaledes ikke ved Magt fra dansk Side havde kunnet bemægtige sig Sverig, forsøgte man Underhandlingernes Vej. Ved Sommertid 1472 sluttedes der en „evig" Fred mellem de tre Riger og aftaltes et Møde til det følgende Aar, ved hvilket 24 Rigsraader, 12 svenske og 12 dansk-norske, skulde fælde Dom i Sagen: den danske Konge contra den svenske Rigsforstander. Mødet 1473 blev imidlertid resultatløst, idet man kun enedes om at bekræfte den evige Fred og om atter at samles det næste Aar, ved hvilken Lejlighed, som det udtrykkelig tilføjedes, saavel Kongen som Rigsforstanderen skulde opholde sig i Nærheden af Mødestedet, der for alle disse Møder var Kalmar. Midsommertiden 1474 kom, Sten Sture indfandt sig, ligesaa de 24 Rigsraader; men Kongen færdedes endnu bestandig i fremmede Lande. At Sten Sture benyttede den tilbudte Lejlighed til at faae Underhandlingerne opsatte, er en Selvfølge — og Sverig var og blev tabt for Christiern I.; ogsaa dette er et Resultat af Romerrejsen. Spørger man da, hvad der kan have bevirket, at Kongen netop under disse Forhold drog bort, saa er det ikke muligt med Bestemthed at besvare et saadant Spørgsmaal; thi selv om han, som der siges, ved engang at frelses ud af en stor Livsfare har aflagt et helligt Løfte om at drage som Pilgrim til Rom, saa er det dog neppe rimeligt, at dette Løfte under de givne Omstændigheder har kunnet være det egenlige Motiv. Snarere har han maaske, saaledes som man ogsaa har ment, næret storpolitiske Planer om ved Pavens Hjælp at knytte Allianer med forskjellige Fyrster for at isolere Sverig og dernæst ved sine Forbundsfællers Hjælp tvinge det gjenstridige Land til en saa fuldstændig og ydmygende Underkastelse, at der ikke var nogen Fare for en Fornyelse af Oprøret. Imidlertid veed man intet Bestemt herom, maaske have baade religieuse og politiske Aarsager gjort sig gjældende; men desuden har vistnok een Omstændighed spillet en ikke ringe Rolle i Kongens Beslutning om en Udenlandsrejse. Christiern I. var en personlig tapper og virksom Monark, men tillige glimrelysten, tilbøjelig til at træde op som den mægtige Behersker af tre Kongeriger, begjærlig efter at spille en stor Rolle. Hans høje, kraftige og smukke Personlighed passede særdeles godt hertil; men de faktiske Forhold i Norden i den sidste Trediedel af hans Regjering dannede et sørgeligt Modstykke til de højtflyvende Planer. Ved en Rejse til Italien kunde han, foruden at opfylde et muligt helligt Løfte, optræde som den mægtige Regent over Norden, Glandsen af hans tre Kroner vilde snarere forøges end formindskes ved Afstanden; thi ikke blot kjendte man ved Pavehoffet ikke noget til de Forhold, der nærmere besete forringede deres Værd, men man havde i Syden endnu fra Folkevandringens og Normannernes Tid bevaret meget overdrevne Forestillinger om de uhyre Skarer af Krigere og den umaadelige Søstyrke, der fandtes i de skandinaviske Lande, saa at Kong Christiern, hvis hele Stilling til Pavehoffet ovenikjøbet for Øjeblikket var gunstig, kunde gjøre Regning paa en pragtfuld Modtagelse, hvorved han i Sydboernes Øjne kunde faae Lejlighed til at glimre som den mægtige, over store Lande og talløse Krigerskarer herskende Fyrste. Naar vi nu efter fire Aarhundreders Forløb fortrinsvis mindes Kong Christierns Romafart, fordi den medførte Oprettelsen af et dansk Universitet, tør vi samtidig temmelig sikkert paastaa, at dette Formaal kun har været af meget underordnet Betydning, ligesom der heller ikke er nogensomhelst Grund til at antage, at Kurien ikke skulde have givet sit Minde dertil, selv om Kongen ikke personligt havde indfundet sig i Rom.

Den 19. Juni 1475 meddelte Pave Sixtus IV. paa officiel Maade sin Tilladelse til Oprettelsen af et fuldstændigt Universitet (universitas generalis cujuscumqve facultatis et scientiæ) ved en Bulle, der var stilet til Erkebispen i Lund. Formaalet med Universitetet angives i den pavelige Skrivelse som et dobbelt: den verdslige Magts Forøgelse og den katholske Læres Udbredelse. Kongen kunde selv vælge Stedet, kun maatte der sørges for, at dette var saaledes beliggende, at der var tilstrækkeligt Forraad af Fødemidler. Til det fremtidige Universitets faste Kansler udnævnte Paven samtidig Erkebispen i Lund eller den Bisp, i hvis Stift Universitetet kom til at ligge. Christiern I.s bekjendte Pengemangel forhalede dog i flere Aar den endelige Oprettelse; maaske kunne ogsaa andre Forhold være traadt hindrende ivejen, under alle Omstændigheder udsattes den kongelige Kundgjørelse om, at Kongen med

Rigsraadets Samtykke havde besluttet at indrette et Universitet i Kjøbenhavn, først i Oktober 1478. Det overdroges til Peter Albertsen, artium liberalium magister et in medicinis licentiatus, at sørge for Anskaffelsen af de nødvendige Lærerkræfter, og samtidig skjænkede Kongen Universitetet dets første Privilegier, idet saavel Lærere som Studenter unddroges den verdslige Jurisdiktion og stilledes under særegne „Dommere og Konservatorer", nemlig Bispen, Dekanen og Provsten i Roeskilde samt Dekanen ved det kjøbenhavnske Kapitel. Omtrent samtidig udstedte Erkebispen i Lund og Bispen i Roeskilde, der ifølge sin Stilling ikke blot var en af Universitetets Konservatorer, men ogsaa dets Kansler, deres Beskjærmelsesbreve for den vordende Højskole. Den daværende roeskildske Biskop Oluf Mortensen blev saaledes den første i Rækken af Universitetskanslerne, men man veed kun meget lidet om hans Virksomhed i denne Egenskab. Han var iøvrigt en meget virksom Prælat, hvis Navn paa det Nøjeste er knyttet til hans Domkirkes Bygningshistorie, og hvis Minde ved denne Kirke endnu er levende paa Grund af den lille smukke Tilbygning ved Korets nordre Side, der skyldes ham og gaaer under Navnet „Oluf Mortensens Vaabenhus". Den Mand, som utvivlsomt har den største Fortjeneste af Universitetets Ordning, er den ovenfor nævnte Peter Albertsen, som ifølge det ham givne Hverv var rejst til Köln, hvor han selv i sin Tid havde studeret, for ved den derværende berømte Højskole at udsøge Lærere til det nye danske Universitet. Det var ogsaa ham, der efter sin Tilbagekomst ved den højtidelige Indvielsesfest i Frue Kirke som Universitetets Vicekansler holdt den egenlige Festtale „til Ære for Videnskaberne, Kongen og Andre", hvorefter det første Rektorvalg foretoges, ved hvilken Lejlighed Valget faldt paa Magister Jesper Henriksen, en dansk Adelsmand, der havde Embedet som Dekan eller Degn ved det kjøbenhavnske Kapitel. Peter Albertsen synes lige til sin Død at have bestyret Vicekanslerens Forretninger og vedblev bestandig at vise den Stiftelse, der i saa mange Henseender kan betragtes som hans Værk, usvækket Interesse, skjøndt han desuden optoges af mangehaande andre Forretninger. Han skjænkede saaledes en Gaard til St. Peters Alter i Frue Kirke, hvis Indtægter tilfaldt „en Mester in studio", altsaa en af Universitetsprofessorerne. Denne Gaard, der endnu den endnu den Dag idag kan siges at være knyttet til Universitetet, er den nuværende Regens. Det var ogsaa Peter Albertsen, der lagde den første Grund til Universitetsbiblioteket, idet han til forskjellige Tider skjænkede det større og mindre Gaver af Bøger mod at der skulde holdes Messer og Vigilier til Erindring om Universitetets Stiftere og Velgjørere. Man maa dog ikke bedømme disse Gavers Værdi efter vore nuværende Bogforhold. En Bog, hvad enten den var haandskreven eller trykt, var dengang et sjeldent og kostbart Stykke, hvis Besiddelse kunde give Anledning til langvarige Retstrætter, og en privat Bogsamling paa 30 til 50 Bind var noget meget Ualmindeligt. Maalt med denne Alen vil man se, at det var en meget anselig Gave, naar P. Albertsen paa eengang forærede Universitetet 24 Bøger. Biblioteket har oprindelig været opstillet i Helligaandsklostret, men har senere flere Gange skiftet Plads, indtil det i Midten af det 17. Aarhundrede flyttedes til det Lokale ovenover Hvælvingerne paa Trinitatis Kirke, hvor det forblev, indtil det i vore Dage har faaet sin egen Bygning i Universitetets umiddelbare Nærhed. Trinitatis Kirke var nemlig ifølge Christian IV.s Bestemmelse oprindelig kun Universitetskirke, hvorfor det ogsaa var ganske naturligt, at saavel Biblioteket som Observatoriet sattes i Forbindelse med den. 1683 gjordes den til Sognekirke, men forblev under Universitetets Tilsyn, i hvilken Anledning Kapellanerne saavel som Kirkebetjentene her ligesom ved Frue Kirke udnævntes af Professorerne. Den ældste Del af Universitetets Bogsamling, der i sit Navn »bibliotheca Albertiana» vedblev at bevare Mindet om den egenlige Stifter, udskiltes imidlertid allerede i Tidsrummet 1662—1672 fra det øvrige Bibliothek og flyttedes fra Trinitatis Kirke til en Bygning, der stødte op til Frue Kirke, men gik fuldstændig tilgrunde i Ildebranden 1728.

Christiern I. overlevede kun i to Aar Universitetets Oprettelse, og derved kan det maaske tildels undskyldes, at der i Virkeligheden slet Intet er gjort fra hans Side for at sikre Universitetets fremtidige Bestaaen; men i høj Grad paafaldende er og bliver det dog, at der ikke lader sig paavise nogensomhelst Gave under nogensomhelst Form, hvormed Kongen har betænkt denne Stiftelse, der dog paa en vis Maade var hans eget Værk, og det vidner kun i ringe Grad om Kongens Interesse for det hele Foretagende. Universitetets Existens var fortrinsvis knyttet til det rige Kapitel ved Frue Kirke; men var dette saaledes en materiel Støtte for Højskolen, forhøjedes imidlertid paa den anden Side aabenbart Kapitlets Betydning og Anseelse ved Forbindelsen med Universitetet. Ikke faa af Kannikerne vare tillige Læsemestre eller, som vi nu vilde sige, Professorer ved Universitetet, og Indtægterne fra flere af Altrene i Frue Kirke tilfaldt Universitetslærerne. De fleste af Højskolens Festligheder foregik i Frue Kirke, og Formanden for Kapitlet, Dekanen eller Degnen, var — som allerede berørt — en af Universitetets tre beskikkede Konservatorer.

Den sindige og praktiske Kong Hans, der i saa mange Henseender var en Kontrast til Faderen, har i Virkeligheden gjort langt mere for Universitetet end Christiern I. I en særlig Artikel af sin Haandfæstning havde han i almindelige Udtryk lovet at holde Universiteterne i Kjøbenhavn og Upsala „ved fuld Magt til evig Tid efter Rigens Raads Raad"; men han lod det i denne Henseende ikke blive ved tomme Ord saaledes som Christiern I. Allerede 1484, Aaret efter Haandfæstningens Udstedelse, paalagdes der saaledes Adelen og Gejstligheden et almindeligt Pengebidrag, for at der kunde opkjøbes Jordegods til Universitetets Behov, og 1492 skjænkede han selv tvende af Kronens Kirker, Faxe og Sæby, til Universitetet, som endnu den Dag idag besidder dem begge. Indtægterne fra Faxe skulde i Følge Bestemmelsen tilfalde den „Doktor", der holdt Forelæsninger over kanonisk Ret; men da Kong Hans var en praktisk Mand, saa anordnede han tillige i Gavebrevet, at «Universitas skal skikke den doctorem til at læse jure canonico, som bedst bekvem og nyttig er dertil, og den, som saa tilskikkes og haver fornævnte Kirke, han skal være os og Kronen til Tjeneste, naar Behov gjøres, og vi hannem tilsige." Paa denne Maade søgte Kongen altsaa tillige at skaffe sig selv en dygtig og paalidelig Mand, der ved sine Kundskaber i den kanoniske Ret kunde være ham til Nytte ved Underhandlinger med fremmede Hoffer. For at sikre Universitetet rigeligere Tilgang af Studerende valgte Kong Hans et Middel, der vistnok var meget velment, men som neppe kan siges at være fremmende for den frie videnskabelige Forskning, idet han forbød Enhver-

somhelst, saavel „gode Mænds" Børn, det vil sige Adelige, som „Kjøbstedmænds eller Almuens" Børn, at drage ud for at besøge fremmede Universiteter, før de i tre Aar havde studeret i Kjøbenhavn.

At en saa højt begavet og efter Tidens Lejlighed kundskabsrig Fyrste som Christiern II. maatte omfatte Universitetet med Interesse, følger saa at sige af sig selv; men som bekjendt paavirkedes han meget snart af de reformatoriske Bevægelser, og da Universitetet i sit inderste Væsen var en katholsk Institution, maatte dette selvfølgeligt svække hans Interesse en Del. Hans Regjering var tilmed saa kort og i mange Henseender saa urolig, og Kongen selv var saa optagen af sine store Planer og vidtskuende Reformer paa de forskjelligste Omraader, at det vilde være let forklarligt, om Universitetet helt var blevet glemt. Imidlertid forlyder der dog flere Beretninger, der vidne om Kongens Interesse for Højskolen og dens Gjerning. Ligesom han i sine bekjendte og i flere Henseender saa radikale Forordninger for Skolerne havde anordnet en vis Modenhedsgrad som Betingelse for Adgang til Universitetet og havde søgt at skaffe dygtigere Lærere ved at forbyde Enhver, der ikke havde studeret ved Universitetet, Adgangen til Rektoraterne ved Stiftsskolerne, saaledes forordnede han ogsaa, at Ingen kunde modtage et gejstligt Embede uden at være Magister eller Baccalaureus i den hellige Skrift. Herved fremmedes aabenbart i en ikke ringe Grad den Side af Universitetets Virksomhed, der gaaer ud paa at skaffe Landet en dygtig Embedsstand, og saavel Skolen som Kirken kunde i denne Katholicismens Forfaldstid trænge til dygtigere Tjenere. Christiern Pedersens bekjendte Karakteristik af den Tids Skolemestre er i denne Henseende tilstrækkelig betegnende: „Disse ufornuftige Mennesker og Hørere flængede, slede og hudstrøge de stakkels Børn, Peblinge og Degne (Disciplene i ældste Lektie, der ofte vare tyve Aar eller mere, „Karle, som lod sig rage to Gange om Ugen", kaldtes Degne, fordi de forrettede Degnetjenesten i Kirkerne), at Blodet løb ned ad Ryggen paa dem i deres Hoser." En væsenlig Hjælp fik ogsaa Universitetet derved, at det 1514 befaledes enhver Sognekirke i hele Landet at betale en fast Pengeydelse til Universitetskassen; denne Foranstaltning skyldes imidlertid ikke Christierns II.s Initiativ, men Bispernes, som ved dette Paabud for første Gang viste Højskolen nogen Interesse. Nogen direkte Berigelse i Penge eller Gods modtog saaledes Universitetet ganske vist ikke fra Kong Christiern, men derimod viste han sig gavmild mod en Stiftelse, der dog stod i et nøje Forhold til Universitetet, nemlig dets første Studenterkollegium. De nærmere Omstændigheder herved fortjene en lidt nøjere Redegjørelse.

Karmelitermunkenes daværende Provincialprior for Danmark, Anders Christiernsen, en Mand, der udmærkede sig ved Lærdom og Anseelse og som havde været Professor i Theologien ved Kjøbenhavns Universitet, lod 1517 paa en Grund i St. Peters Stræde, som Ordenen ejede, opføre en Bygning, i hvilken et vist Antal Karmelitermunke skulde opholde sig, naturligvis under klosterlig Tugt, for at studere under Vejledning af en Forstander, der tillige skulde være Universitetslærer. Karmeliterne eller „Hvidebrødrene", som de ogsaa kaldtes paa Grund af deres Dragt, adskilte sig paa en hæderlig Maade fra en stor Del af deres Standsfæller ved en streng Iagttagelse af Klosterreglerne, deres ulastelige Vandel og den Iver, hvormed de i Reglen lagde sig efter boglig Lærdom, særlig naturligvis theologiske Studier. Det nye Klosterkollegium i Kjøbenhavn var nærmest en Aflægger af Karmeliterklostret ved Helsingør, der laa lidt udenfor Byen omtrent der, hvor nu Badestedet Marienlyst findes. Da Studierne skulde være Hovedsagen ved Kollegiet, kunde ogsaa andre Munke, særligt nævnes Cistercienserne, optages, og Forelæsningerne kunde overværes selv af saadanne Studenter, som ikke vare Alumner. Da imidlertid Ordenen ikke var i Besiddelse af de nødvendige Midler til at vedligeholde en saadan Stiftelse, kom Christiern II. den til Hjælp ved allerede samme Aar (1517) at skænke Klostret i Helsingør St. Jørgens Hospital og Kapel udenfor Kjøbenhavn, et af de i Middelalderen saa bekjendte Asyler for Spedalske. St. Jørgens Gaard ved Kjøbenhavn, hvis Plads kan søges omtrent der, hvor nu Vodrofsgaard ligger, ejede et ret betydeligt Tilliggende og havde gode Indtægter; den var — man veed ikke ret hvorledes — bleven en kongelig Forlening, og i Kraft heraf var det, at nu Christiern II. kunde overlade den til Karmeliternes Orden. St. Jørgens Gaard fik nu en væsenlig anden Bestemmmelse end tidligere; thi vel skulde der endnu underholdes „tyve fattige syge Mennesker med Klæde, Føde, Senge, Lys og Ildebrændsel", men af Indtægterne skulde tillige lønnes en Doktor eller Baccalaureus ved Universitetet, „som læse skal ideligen en Leise om Dagen in theologia». Til Forstander for Klosterkollegiet og altsaa samtidig Universitetslærer valgte Karmeliterne Povl Eliesen, en Mand med ualmindelige Evner og store Kundskaber. Han hørte paa en vis Maade til den humanistiske Retning, forsaavidt som han havde et aabent Blik for adskillige af Tidens store Mangler. Han forstod med usædvanlig Dygtighed at bruge baade Mund og Pen, og hans vækkende Foredrag, der i Følge Mandens hele lidenskabelige og oppositionelle Aandsretning jevnlig gik imod Strømmen, samlede snart en talrig Tilhørerkreds om hans Katheder og ere vistnok et af de interessanteste Fænomener i Universitetets ældste Historie. I Skrift og Tale revsede han Munkenes Uvidenhed og Dovenskab, den højere Gejstligheds Hovmod, verslige Levned og Overdaadighed; han anbefalede ligesom Luther, af hvem han i Begyndelsen var stærkt paavirket, Læsningen af den hellige Skrift og Studiet af allehaande nyttige og praktiske Videnskaber, Afladshandelen var ham en Vederstyggelighed, og de tomme kirkelige Ceremonier, hvoraf den katholske Gudstjeneste havde en saa stor Overflødighed, vare Gjenstand for hans bidende Spot.

En saadan Mand maatte absolut falde i Christiern II.s Smag, og Forholdet mellem Kongen og Povl Eliesen var ogsaa i nogen Tid særdeles godt; men to saa haarde Stene kunde dog i Længden ikke male godt sammen. Da det efterhaanden gik op for Povl Eliesen, at Luther ikke vilde Forbedringer indenfor den katholske Lære, men en Reform af selve denne, forsømte han ikke nogen Lejlighed til at fordømme Kjætteren fra Wittenberg i de stærkeste Udtryk. Der indtraadte da først en vis Kulde mellem ham og Kongen som en Indledning til den Unaade, hvori han faldt efter en Prædiken paa Slottet (1522), i hvilken han „aldeles ikke havde stræbt at behage Kongen", men tvertimod var kommen med drøje Hentydninger til Kongens Handlinger og personlige Forhold. Christiern II. tilbagekaldte i Vrede Gavebrevet paa St. Jørgens Gaard, Klosterkollegiets Forpligtelse til at lønne en Docent faldt saaledes

bort, og Kollegiet fik ikke længer nogen Betydning for Universitetet. Ved et ret mærkværdigt Tilfælde er dog „Hvidekloster", som det lille Klosterkollegium i St. Peters Stræde i Almindelighed kaldtes, lige til vore Dage vedblevet at være knyttet til Højskolen paa en Maade, der saa nogenlunde stemmer overens med Christiern II.s og Karmeliterpriorens Mening med Stiftelsen. Gaarden kjøbtes nemlig senere af Christoffer Valkendorf, der her oprettede den første, endnu existerende, Fribolig for Studenter efter Reformationen.

Frederik I.s Tilbøjelighed for den reformerte Lære maatte nødvendigvis stille ham mindre velvillig overfor Universitetet, der i sin daværende Form ikke kunde egne sig til et Vaaben mod Katholicismen, med mindre det undergik en grundig Reform og saa at sige skabtes af nyt. Alene den Omstændighed, at Sjællands Biskop var Universitetskansler, lammede ethvert Skridt fra Kongens Side, der kunde sigte til en Omordning af de akademiske Forhold. Den daværende Roeskildebisp, Lage Urne, var en højt anseet Mand, der havde spillet en fremragende Rolle baade under Kong Hans og Christiern II., men tillige en myndig Prælat, der forstod at føre Krumstaven med kraftig Haand og ikke tillod Reformationen at røre sig paa hans Enemærker. Kongen valgte da en anden Vej, ad hvilken han kunde opnaa at faae uddannet unge Mænd i Reformationens Tjeneste, idet han nemlig lod oprette et Par Gymnasier eller Præsteskoler udenfor Kjøbenhavn, en i Viborg under Jørgen Sadolins Ledelse og en anden i Malmø, til hvilken sidste der f. Ex. knyttedes saadanne Mænd som Frants Vormordsen og Oluf Chrysostomus (Gyldenmund), der begge havde havt Ansættelse ved Universitetet. Oluf Chrysostomus havde allerede her vakt stor Opmærksomhed ved i Anledning af et Rektorskifte at holde en metrisk Tale paa formfuldendt klassisk Latin («lamentatio ecclesiæ»), hvori han skildrede Kirkens bedrøvelige Tilstand og søgte Grunden dertil i Videnskabernes Forfald. Efter Lage Urnes Død 1529 synes der vel at have været forskjellige Planer paa Bane til en virkelig Reform af Universitetet, saaledes f. Ex. en Flytning af Universitetet til Graabrødreklostret, der 1530 var blevet overdraget til Magistraten, „efterdi vi", som Munkene selv udtrykke sig i den Anledning, „ere aabenbarlig nødte til for mange svare Sagers Skyld, og menig Mand i Kjøbenhavn ikke vil lide os her for den Lejlighed, som nu paa Færde er;" men hvilke disse Planer nu end have været, saa kom dog ingen af dem til Udførelse. Malmø og Viborg vare blevne de to Brændpunkter, hvorfra Reformationen udbredte sig med stedse voxende Kraft over Landet; men hertil kom nu ogsaa Kjøbenhavn, efter at Hans Tausen, der 1529 kaldtes fra Viborg til Hovedstaden, havde begyndt at forkynde den nye Lære i Nikolajkirke. I Juli 1530, samtidig med Rigsdagen i Augsburg, vare Kjøbenhavnerne Vidner til den bevægede Herredag, hvor den gamle og den nye Kirkelære maalte Kræfter med hinanden, og det var aabenbart, at de tog Parti for den Sidstes Tilhængere, ja saa ophidset var Stemningen blandt dem, at Prælaterne neppe turde vise sig paa Gaderne. Det manglede i den følgende Tid ikke paa raa Udbrud af Religionsiveren, ogsaa Kjøbenhavn har havt sin Billedstorm; tredie Juledag 1530 brød Borgmesteren Ambrosius Bogbinder i Spidsen for en fanatisk Hob ind i Frue Kirke for at ødelægge dens Helgenbilleder, Altre og øvrige Prydelser, en Begivenhed, der vistnok foreløbig virkede snarere hæmmende end fremmende paa Reformationens Udbredelse.

Under alt dette hører man Intet til Universitetet. Det var ikke nogen værdifuld Allieret for den katholske Kirke, dertil havde det hverken tilstrækkelig ydre Anseelse eller Myndighed, og for Reformationen, der havde udviklet sig uafhængig af og til Trods for Universitetet, var det kun en Hindring. Det havde ikke faaet Tid til at fæste tilstrækkelig Rod, før de voldsomme religieuse Brydninger rystede Grunden under det; prisgivet af Regjeringen og den katholske Kirke, forladt af dem blandt dets Lærere, der havde valgt at kæmpe under Reformationens Banner og som andetsteds fandt en heldigere Tumleplads for deres Virksomhed, frembyder det Billedet af en Institution, der havde overlevet sig selv og som derfor døde Straadøden, uden at Nogen foreløbig følte Sorg eller Savn i den Anledning. 1530 valgtes den sidste Rektor ved Kjøbenhavns katholske Universitet, og Højskolen kan fra nu af ansees som opløst. Den Forvirring i Kirkeforholdene, der allerede havde hersket i de sidste Aar af Frederik I.s Regjering, voxede efter denne Konges Død til et fuldstændigt og almindeligt Virvar, da Grevefejdens Rædsler brød ind over Landet og alle Rigets dyrebareste Interesser stod paa Spil. Stormen maatte rides af og Folkegjæringens vrede Bølger lægge sig, før der kunde være Tale om en Gjenoptagelse af Fredens Gjerning og en dermed mulig følgende Fornyelse af Universitetet.

Sluttes.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Fortsat.

Da efter nogen Tids Forløb det afviste Ægteskabs-Forslag var gaaet noget i Forglemmelse eller dog i ethvert Tilfælde ikke længer berørte Holthoff paa saa følelig en Maade, begyndte denne igjen at tale med mere Mod om Lassalle til mig og sandsynligvis ogsaa om mig til Lassalle. Ogsaa Fru Marie begyndte at tage sig af vor ikke ved nogen Hindring overvindelige Interesse for hinanden.

De fortalte mig om Planer og Tegninger til Lassalles nye Hus, som han vilde bygge, saavidt jeg husker i Hohenzollernstraße; og en Dag kom Holthoff endog og bad mig om mit Fotografi, „da der var En, som vilde indrette sin Spisestue i pompejansk Stil, med Fresker og fuldstændig tro Efterligninger." Dette Freskomaleri skulde enten forestille den trojanske Krig eller Eddasagnene, og i begge Til-

fælde skulde Heltinden bære mine Træk, hvad enten det nu blev Helene eller Brynhilde. „Saaledes elskede Ferdinand sin Helene!“ — Men desuagtet havde vi ikke gjenseet hinanden, hvorvel vi idelig og altid hørte tale om hinanden og Interessen vedligeholdtes varmere ved Hjælp af fælles Venner. — Saa kom min Fødselsdag i Marts og bragte mig med en prægtig Kæmpe-Blomsterkurv af Violer og hvide Rosenknopper et anonymt Digt, og Brevpapiret, hvorpaa det var skrevet, bar Navnechifret: F. L. — Og da Mama Holthoff kom samme Dag for at gratulere og jeg salig hviskede hende min nye Hemmelighed, meddelte hun mig, at Lassalles Søster, Fru von Friedland, var i Berlin og brændte af Lyst til at lære mig at kjende. Vilde og kunde jeg derfor komme næste Dag til Eftermiddagskaffe hos dem, Holthoffs, for at lette denne Sammenkomst? — Om jeg vilde? Og om jeg kunde? — Nu, ce que femme veut Dieu le veut! — altsaa kom jeg!

Jeg fandt en fyldig lille Dame med et klogt og livligt Udseende, noget ude over den første Ungdom; hun modtog mig med enthousiastisk Glæde og udbrød efter en kort Samtale i de Ord: „Saaledes har jeg altid tænkt mig Ferdinands Hustru. I passer prægtigt sammen — jeg holder næsten ligesaa meget af denne Pige, som min Broder gjør.“ — Naturligvis var jeg lykkelig. Hvilken Kvinde, der endnu ikke kjender Livsførelsens og Familiebegivenhedernes Bitterhed, kommer ikke med den mest uforbeholdne Hengivenhed Dem imøde, som ere forenede med deres Hjertes Udkaarne ved Blodets Baand og inderlig Kjærlighed? Jeg havde dengang og endnu mange, mange Aar efter med den oprigtigste Hjertensglæde kunnet bringe denne Kvinde, hans Søster, ethvert tænkeligt Offer; og om hun end aldrig har havt nogen Anelse herom og senere har betragtet mig som sin Broders værste Fjende og saaret mig haardt og dybt — saa siger jeg hende dog endnu Tak for den Hengivenhed, hun viste mig paa denne første Dag; hun maatte vel senere handle, som hun gjorde, thi hun hørte mig kun omtales som en giftig Slange. — Efterat vi havde siddet en Stund i den behageligste Samtale, spurgte Fru von Friedland, om jeg ikke vilde gaa over i Holthoffs Arbejdsværelse og hente ham over. Det var et af mine Privilegier, at jeg havde Lov til at forstyrre „Papa“ i hans Arbejds- og Konsultationstid, naar jeg bankede tre Gange paa Døren.

Jeg dandsede altsaa lykkelig derover gjennem den store Sal, Boudoiret og Spisestuen, og allerede havde jeg hævet min Finger for at banke paa, da ogsaa mit Hjerte begyndte at banke vildt og voldsomt. For første Gang faldt det mig ind: „hvad om han var derinde? Han veed fra sin Søster, at jeg er her — og“ — Tik! tik! tik! havde Fingeren banket, næsten uden at jeg vidste af det, og i samme Nu kom ogsaa Svaret: „Kom ind!“ — men ikke med Holthoffs Stemme. Døren gik op, og inden jeg ret kom til Bevidsthed derom, følte jeg mig omsluttet af to Arme og baaret hen til en lav Lænestol. Jeg var saa salig og dog saa forskrækket og forvirret, at jeg først slet ikke bemærkede, om Holthoff overhovedet var tilstede eller ej! Men han var der, og han gjorde strax sin Myndighed gjældende, idet han beskyttende bredte sine Hænder over mig og sagde: „Gjør ikke Barnet bange, Lassalle, og fremfor Alt, sværg mig til begge To, at I aldrig vil forraade, at I har truffet hinanden hos mig — Bedstemoder og hele Familien vilde aldrig tilgive mig.“

Halvt i Spøg og halvt i Alvor holdt han Korset af et Dolkegreb hen for os, for at vi skulde sværge. Jeg gjorde det, men Lassalle svarede: „Jeg troer ikke paa det Tegn og kan altsaa heller ikke sværge ved det. Men jeg sværger ved, hvad der er mig det Kjæreste og Helligste i denne Verden (han greb min Haand): ved denne lille Barnehaand her. Er det Nok?“

Holthoff var tilfreds hermed, og jeg havde snart glemt den egenlige Hensigt med mit Ærinde. Vi sad fordybede i vor Samtale, til de to forladte Damer selv kom efter en Stunds Forløb og bragte Kaffen med over. Den Dag blev der ikke talt meget Alvorligt, kun at Lassalle i Sommerens Løb vilde rejse til mine Forældre, lære dem „tilfældigt“ at kjende ved List og betvinge dem ved sin fortryllende Evne til at beherske og fængsle Mennesker. — Men forresten spøgte og lo vi hele Eftermiddagen og Aftenen, uden at der blev besluttet Noget af Betydning.

Lassalle syntes at betragte vort Anliggende som afgjort, uden at jeg dog nogensinde havde sagt noget afgjørende Ord til ham selv. Han betragtede mig som sin af Skjæbnen tildelte Ejendom; havde han eller jeg anet, at dette skulde blive vort sidste Møde i saa lang en Tid, saa havde vi vel begge handlet anderledes, og maaske var da Alt kommet paa en anden og bedre Maade. — Dog, hvad hjælper det at klage bagefter!

Faa Dage efter denne herligt tilbragte Aften blev min stakkels Bedstemoder meget syg og kom sig aldrig mere ganske. Vi maatte rejse til forskjellige Badesteder for hendes Sundheds Skyld. Min Moder kom til Berlin for at pleje sin syge Moder og sin Søster, Baronesse K.-P., som ventede sit første Barn; hun døde i Barselseng, og Bedstemoder skrantede hele Sommeren; i Begyndelsen af Vinteren døde ogsaa hun.

Det var den første store Sorg, der ramte mig; thi jeg følte kun altfor godt, at jeg med denne godmodige Kone, der forgudede mig, havde mistet enhver Støtte, ethvert Tilknytningspunkt i min Familie. Hvad der blev tilbage, var „Egoismens Blomst“. — Lige indtil sit sidste Aandedrag havde Bedstemoder tænkt paa mig, thi hun vidste nok, blandt hvilke Mennesker og i hvilke Forhold hendes Yndling blev ladt tilbage. Nogle faa Dage før sin Død, da hun allerede forudsaa den bestemt, havde hun kaldt Yanko til sig til en lang Samtale, der varede næsten i to Timer, og, som jeg senere erfarede, betroet sit Barn til ham. Hun sagde til ham, at skjøndt hun nok vidste, at han endnu næsten var Barn (han var dengang 19 Aar), saa var han dog den Eneste, til hvis Æresfølelse og Kjærlighed til mig hun nærede fuld Tillid, og derfor tog hun det Løfte af ham, at han aldrig vilde forlade mig og fremfor alle Ting vilde have min Lykke for Øje ved Siden af sin egen Ære i alle Livets Forhold. Han lovede det — og han har ærlig holdt det!

Jeg forlod Berlin med min Moder, forat vende tilbage til Fædrenehjemmet. Der fandt jeg Livet akkurat saaledes som før min Rejse til Berlin: kun en Smule mildnet ved den dobbelte Sorg og noget forandret paa Grund af Forskjellen mellem Selskabslivet i Nizza og i Genf, hvor min Familie nu levede. Min Fader var Chargé d'affaires i Bern, men da Klimaet der var for raat for Moder, vare de flyttede til Genf.

Atter tillader Pladsen og Hensigten med disse Optegnelser mig ikke at dvæle længer ved, hvad jeg oplevede

under dette Ophold i Genf, skjøndt det var interessant paa mere end een Maade; jeg maa holde mig strengt til mit Thema og skal maaske en anden Gang fortælle det Andet.

Vinteren gik med allehaande Adspredelser — smaa Toure og Rejser i Schweiz og Sydfrankrig, og for mit Vedkommende den livligste Korrespondance med mine fraværende Venner, især dem i Berlin. Holthoff var min ivrigste Brevskriver, men han afholdt sig fra enhver nærmere Omtale af Lassalles Liv og Færd. Paa denne Maade hørte jeg ikke Andet om ham, end hvad Aviserne fortalte, og da der aldrig kom demokratisk og endnu mindre socialistisk sindede Blad i vort Hus, saa var det just ikke i den venligste Tone, de omtalte og bedømte den da netop paa Højdepunktet af sin Virksomhed staaende Agitator. —

I Marts Maaned kom Yanko til os paa et flere Maaneders Besøg og med ham et endnu muntrere selskabeligt Liv, da de selskabelige Talenter, som den unge „Negerprinds", som han nu kaldtes, var i Besiddelse af, gjorde ham velkommen overalt som en fortræffelig Dandser og udmærket Musiker. Desuden veed man nok, hvor megen Pris de „fordomsfrie Republikanere" sætte paa Titel og Rang hos deres Gjæster, og den „valakiske Prinds" af gammel tartarisk-fyrstelig Slægt var særlig velseet allevegne. Min Fader fattede en mærkværdig Forkjærlighed for sin unge Gjæst, og jeg har sjelden seet ham gladere, end naar Thebordet om Aftenen samlede nogle Venner, blandt dem især to Genferfamilier og nogle ungarske Emigranter med deres unge Koner — Grev Keyserling, der allerede dengang gav sig meget af med min Søster Margarethe, og Yanko som „Musikant". — Og for mig er dette de sidste lyse Erindringer fra det fædrene Hus.

I Begyndelsen af Maj, en Maaned, da det allerede er meget varmt i Genf, blev jeg syg. Nervesvaghed og en ængstelig Mangel paa Energi blev tilbage som en ubehagelig Levning af den Feber, som angreb mig, og Lægerne foreskrev et Ophold i de køligere Bjerge. En Familie, som vi stod i Venskabsforhold til, en ung engelsk Dame med sine Børn, kom fra Nizza for ogsaa at opholde sig i Schweiz's friskere Klima og nedsætte sig tilligemed den daværende amerikanske Konsuls Familie i Nærheden af Bern ved Foden af Niesen. Til denne lille Koloni blev jeg overgivet for at samle nyt Mod og nye Kræfter.

Kort før min Afrejse fra Bern modtog jeg endnu et Brev fra Holthoff, hvori han blandt meget Andet meddelte mig, at „L. led meget af et Halsonde og skulde sandsynligvis bruge en Vallekur paa Rigi." — Paa mig gjorde dette kun lidet Indtryk; jeg var i høj Grad nerveus nedbrudt og interesserede mig ikke levende for nogen Ting. —

Opholdet i Bernerland gjorde mig godt, jeg kom mig synligt og begyndte igjen med Fornøjelse at tage Del i mine engelske Venners Udflugter og Underholdning. Efterat vi allerede havde gjort flere smaa Afstikkere i Oberland og til de nærliggende Søer, foreslog min Veninde Mrs. G. d'A. en Aften, at vi skulde bestige Rigi. Med Jubel blev denne Ide modtagen af Alle, og faa Dage efter havde vi pakket vore Kufferter og kjørte til Luzern.

Da vi red op ad hin tusinde Gange beskrevne og besungne Vej, som nu kun Faa benytte, efterat den Alt betvingende Damphest har slugt ogsaa dette Stykke Poesi, trak der efter en meget varm Middag mørke Uvejrsskyer sammen over vore Hoveder. Jeg red en Smule afsides, thi jeg følte Dagens Lummervarme, og der laa ligesom et ængstende Tryk paa Hjerte og Pande. Min Veninde saae bekymret paa mig, hun var bange for, at jeg skulde overanstrenge mig, da vi maatte ride skarpt til paa Grund af Uvejret, der trak op, og min Sundhedstilstand endnu langtfra var glimrende. — Paa eengang brød Regnen med Magt ud af Skyerne, og vi maatte hale godt ud for at naa ind under et Skur, der var rejst faa Skridt fra Rigi Kaltbad til Læ for Heste og Ryttere under saadanne Forhold. Det var et lidet tiltalende, halvtmørkt Opholdssted, som nu slet ikke vilde blive taalt ved Siden af det nye pragtfulde Hotel, der er bygget i Stedet for det daværende. — Vi vare naturligvis Alle i en noget fortrædelig Stemning, gjennemblødte som vi vare og uden Spor af Udsigt til den haabede Solnedgang. Jeg følte mig aldeles ikke vel og hang foroverbøjet og fuldstændig interesseløs paa min Hest.

Pludselig gik der mig som en Indskydelse gjennem Hovedet, og inden jeg endnu fik tænkt over det, spurgte jeg vor Fører: „Er der en Vallekuranstalt paa Rigi?"

„Ja, der er," lød Svaret, „endogsaa to, en i Klösterli og en her i Kaltbad."

Foran mig stod en lille Dreng, et Barn paa maaske 8 Aar; han havde givet min Hest lidt Hø og stirrede ufravendt paa mig. Jeg bøjede mig ned til ham og spurgte: „Siig mig engang, min Dreng, veed Du, om der boer en Dr. Lassalle her paa Kuranstalten?"

Drengen stirrede ligesaa dumt paa mig som før og svarede: „Ja!"

Jeg lo; jeg var saa vis paa, at denne stirrende Erkeschweizer slet ikke havde forstaaet mig, at jeg ene og alene for Løjers Skyld vedblev: „Saa? Naa, saa hent ham da!"

Drengen forsvandt, og jeg vendte mig nysgjerrig efter at vide, hvad Enden vilde blive paa denne Sag, om til mit Selskab, af hvilket Ingen forstod et tydsk Ord, og forklarede dem den „dumme Spøg"; — de bleve Alle begjærlige efter at vide, hvad Drengen vel vilde komme slæbende med — maaske et Glas Vand — maaske —

„Ved alle Grækenlands Guder! Det er hende!" lød i dette Øjeblik en Stemme, og saa uventet, at Vejret gik fra mig, stod Lassalle for mig. „Er det Dem — er det virkelig Dem?" var Alt, hvad jeg kunde faae frem; jeg forestillede ham for de Andre som en af mine Venner fra Berlin, og med nogle faa elskværdige Ord, som bleve vexlede i det franske Sprog, havde han strax erhvervet sig Alles levende Sympathi. Han nødte Selskabet til at stige af Hestene, for at tilbringe Aftenen i Kaltbad, men de vilde Alle op paa Kulm og oppebie den første Solnedgang. Da denne Beslutning var uigjenkaldelig, bestemte Lassalle sig strax til at ledsage os; han maatte kun i al Hast lukke af for sine Breve og Papirer; hans Tornister var altid pakket, men Skrifterne fordrede Forsigtighed.

„Veed De, aner De, hvad jeg var i Lag med, da Drengen der kaldte paa mig, fordi en dejlig Dame ønskede at se mig?"

Naturligvis vidste jeg det ikke og blev ikke lidet overrasket, da han fortalte: „Jeg sad og skrev til den gamle Boekh og til Holthoff om et Anbefalingsbrev til din Fader. Thi nu har vi leget længe nok, nu maa Sagen bringes til en endelig og god Afslutning."

Dermed skred han med en energisk Hovedbevægelse atter henimod Huset og sluttede sig nogle Minuter efter

med pakket Randsel til vort Selskab. — I den korte Tid, han havde været borte fra os, havde mine Ledsagere i al Hast gjort deres Bemærkninger om det „første Indtryk“. De vare Alle «very pleasir» med hans elegante, fine Manerer; «Dieu qu'il est bien!» udbrød min Veninde; derpaa betragtede hun mig længe og spurgte pludselig: „Er I ikke i Slægt med hinanden? I ligner hinanden saa mærkværdigt!“

Idet Lassalle igjen traadte ud til os og hørte de sidste Ord, sagde han til mig: „Veed Du, at det er der Flere, der finder? Maleren, hvem jeg bragte dit Fotografi, for at han skulde male et Portrait efter det, fandt under Arbejdet, at vore Ansigter havde fuldstændig den samme Bygning.“

Jeg svarede: „Desto bedre! saa veed jeg med Visthed, at vi altid vil synes godt om hinanden, thi ethvert Menneske finder dog altid mere eller mindre sig selv om ikke smukkest, saa dog mere sympathetisk end alle Andre. — Men nu afsted, Regnen er forbi, maaske faaer vi endnu en smuk Solnedgang; op til Kulm!“

Senere blev jeg endnu engang paa en ret eklatant Maade mindet om denne Lighed. Det var i 1874, da jeg optraadte som Gjæst i Breslau. Jeg spillede i et kaad lille Lystspil af Moser, hvor en Forklædningsscene nøder mig til at vise mig i Mandfolkedragt og med krøllet blond Drengeparyk. Da jeg traadte frem, hørte jeg en Mumlen i Huset, og efter Forestillingen fik jeg at vide, at flere Venner og nogle Slægtninge af Lassalle havde været tilstede og været ligefrem forfærdede over den Lighed, de havde fundet mellem mig og den 14 til 15aarige Ferdinand, saaledes som han levede i deres Erindring. Var der virkelig en saadan Lighed mellem vore Træk? Jeg veed det ikke; selv har jeg aldrig kunnet finde det, men Lassalle troede det og glædede sig derover.

Paa vor Tour op til Kulm begyndte Lassalle strax at belejre mig, for at faae mig først til at give ham et afgjørende Svar og dernæst til, hvad jeg end svarede, at gjøre en Tour med ham over Gemmin til Chamon!! — Jeg gik hverken ind paa det Ene eller det Andet, indtil han tilsidst ganske ærgerlig spurgte: „Hvorfor vil De da ikke gifte Dem med mig strax? Hvorfor ikke strax imorgen rejse fra Luzern til Frankrig i Stedet for til Bern? Der kan jeg sætte igjennem, at vi bliver viede uden alle Formaliteter, og naar vi først engang er borte, maa Forældrene give deres Samtykke. Overfor et fait accompli er det vanskeligt at kæmpe!“ Jeg svarede, at jeg aldrig vilde indvillige i en saadan romanagtig Bortførelse, saa længe der endnu var en Gnist af Haab om at naa det Ønskede ad sædvanlig Vej. Han prøvede hele sin fortryllende Talekunst for at omstemme mig for sine Planer og gav tilsidst kun efter, da jeg sagde: „Det gaaer heller ikke an for Deres Skyld; tænk paa den umaadelige Skandale, naar De, Føreren for et nyt demokratisk eller, som De kalder det, socialistisk Parti, bortfører en Frøken af adelig Familie!“

Vel ytrede han leende, at Skandalen var ham ligegyldig, men han holdt dog op med at plage mig. Under saadanne Samtaler naaede vi op paa Kulm, og da vi efter en kort Hvile satte os til Souperen, beundrede jeg paany Lassalles storartede Evne til at underholde et Selskab paa det Behageligste og samtidig forfølge sine egne Formaal konsekvent. Medens han sværmede med en af mine Ledsagere, en italiensk Maler, om Kunst og Naturskjønheder, talte han med den amerikanske Konsul om Republikens Fortrin og gjorde samtidig paa den elskværdigste Maade Cour til de unge Damer i Selskabet — Alt medens han talte Tydsk med mig og søgte at fremme vore Sager. Pludselig spurgte han mig: „Hvad har Deres Forældre egenlig imod mig?“

Jeg maatte, Sandheden tro, svare: „Det veed jeg ikke; jeg har aldrig talt med mine Forældre om Dem.“

„Ja, men dengang da Holthoff spurgte sig for hos Deres Bedstemoder, hvilke Grunde fremførte da Deres Fader imod mig?“

Jeg fortalte ham, paa hvilken Maade jeg dengang havde afbrudt Samtalen med Bedstemoder, og at jeg siden den Tid aldrig havde udtalt hans Navn i min Familie.

„Hvilket Barn!“ udbrød han. „Det er jo næsten utroligt! uhørt! Vidste vi nu, hvilke Hovedgrundene imod mig er, saa kunde vi kæmpe derimod — men det Ubekjendte kan man ikke kæmpe imod.“

Jeg vovede beskedent at ytre den Mening, at det vel hovedsagelig var hans politiske Standpunkt og saa „Greveinden“. — Det Første vilde han slet ikke tage for gyldigt; han mente, det var en Umulighed, at Nogen kunde gjøre sit Barn ulykkeligt for Politikens Skyld, og desuden var det slet ikke hans Hensigt, bestandig at indtage sin nuværende Stilling i Politiken; „og med den sluttelige Position, jeg vil give hans Datter, kan selv den ærgjerrigste Fader være tilfreds.“

Jeg forstod i Øjeblikket ikke, hvad han vilde sige dermed, og da Konversationen med de Andre ogsaa maatte holdes vedlige, kunde vi ikke blive længe ved det samme Thema. Paa eengang spurgte han mig: „Hvad er det, Holthoff har fortalt mig? Man er saadan halvt om halvt forlovet med den unge Bojar? — Bedstemoder skal have arrangeret det paa Dødslejet?“

„Forlovet? — forlovet vel ikke,“ bemærkede jeg, — „men“ —

„Forlovet eller ikke forlovet, det er mig ganske ligegyldigt!“ udbrød han heftigt; „det Komiske ved det er kun, hvorledes Brynhilde kunde indbilde sig eller blot et eneste Øjeblik tro, at Sigfred vilde give slip paa hende for saa godt Kjøb! Jeg bryder mig ikke saa meget som saa (han slog et Knips) om den Forlovelse! Jeg bryder den! — Kun et Ægteskab er helligt! — og selv det er et Spørgsmaal! Men saalænge jeg lever, saalænge der endnu ruller en Draabe varmt Blod i mine Aarer, overlader jeg Dig ikke til nogen Anden! Jeg havde i Nødsfald ventet lige til den sidste Time, var da kommen tilsyne og havde snappet Bruden bort lige for Alteret. Jeg siger Dig her, helligt og højtideligt: prøv ikke paa at komme til at tilhøre nogen Anden, jeg taaler det ikke! — jeg reklamerer Dig som min Ejendom. Jeg har allerede sagt Dig det engang før, og jeg gjentager det her: vi er hinandens Skjæbne! Vi kan kæmpe derimod, den fører os dog sammen igjen. Den Dag idag er et nyt Bevis derpaa!“ —

Dette var igjen en af de Ytringer, der ængstede mig. Jeg elskede og agtede vel denne Mand; men han var det første og eneste Menneske, jeg endnu havde truffet i mit Liv, hvem jeg ikke følte mig overlegen, overfor hvem jeg følte, at min Villie gik op i hans. Han imponerede mig, og det holdt jeg ikke af, idetmindste endnu ikke denne første Aften; han tog mig i Besiddelse — fuldstændig —

uden Indskrænkning, og jeg havde hidtil været vant til kun at give, hvad der passede mig; jeg havde lagt alle Mænd under mig, og de havde prist enhver Gunstbevisning, selv den allermindste, som noget Uvurderligt! — Og her kom nu En, som ikke vilde nogen Ting halvt: enten helt eller slet ikke. — Jeg kom i en frygtelig Sindsbevægelse op paa mit Værelse. Min Veninde Mrs. d'A. sov sammen med mig — men kun hun sov, thi i mig stormede og tumlede Tankerne. Jeg følte, at nu maatte jeg træffe en Afgjørelse, og jeg anede Kampene og Vanskelighederne, selv om jeg tænkte, at de vare til at overvinde og kunde lade sig føre til en god Ende. Men dengang laa det i min Natur at gaa af Vejen for enhver Kamp, enhver Ubehagelighed; jeg vilde gjerne leve i Fred med hele Verden, især med min Familie, med min Fader, som jeg stod saa fremmed og sky overfor.

Morgenen brød frem og fandt mig vaagen, saa at Rigi-Gaardskarlens frygtelige Dommedags-Vækkehorn ikke forfærdede mig saa meget som min stakkels Sovekammerat. Vi stod op med en Ilfærdighed, som kun de kjende, der have været med til en saadan Solopgang paa Rigi, bedækkede os med den ogsaa kun der existerende Spøgelsedragt, bestaaende af Rejsetæpper, Sengelagen og Shavler, styrtede ud i Taagen og — saae Ingenting!

Lassalle, der fandt mig „himmelsk" i mine hvide Uldshavler og trods mit trætte, forvaagede Udseende sammenlignede mig med alle Olympens Gudinder, var fortvivlet over, at han ikke kunde vise mig nogen virkelig pragtfuld Solopgang. Hvor ofte maatte jeg ikke, naar jeg i senere Aar paa det af mig bestandig elskede Rigi saae Dagens herlige Stjerne opgaa i fuld Pragt, tænke paa denne fugtige, graa Morgen og paa Lassalles Fortvivlelse over den „forfejlede Forestilling; de tunge, sorte Skymasser forekom os som en sørgelig Forudanelse om kommende Storme.

Den Morgen saae han ogsaa for første Gang, hvor skrøbelig min Helbred var, og med rørende Omhu søgte han at beskytte mig imod alle ugunstige Indflydelser af Vejret. Da vi igjen sad inde i Huset og i menneskelige Kostumer ved Frokosten, bad Lassalle mig om en Samtale efter Bordet, „for endelig uden Vidner at bringe vore alvorlige Anliggender i Orden." Jeg lovede ham den og fortalte kort derpaa min Veninde hele Sagens Sammenhæng, men bad hende hverken raade til eller fra, men lade mig alene komme paa det Rene med mig selv. Det lovede hun og bad mig om for Guds Skyld dog ikke at komme i Bevægelse, da jeg nu allerede igjen var frygtelig bleg og hostede fire Gange saa meget som den foregaaende Dag.

Det var hun vel ikke ene om at finde, thi da jeg kort efter traadte ind i det til vor Samtale bestemte Bibliotheksværelse, rejste Lassalle sig og gik forskrækket henimod mig: „Min Gud, hvor De seer daarlig ud! Det maa De ikke gjøre. Skulde De være brystsyg? Nej, nej, — er De vel? Kun zart, og dette nordiske Klima duer ikke for Dem. Naa, det skal vi nok faae forandret altsammen. Hvis mit stakkels Barn er sygt, saa lægger jeg Politiken og alt det Kram paa Hylden, vi rejser til Ægypten og lever der eller i Indien — jeg udelukkende for mine Bøger og Videnskaber og plejer Barnet, til det atter er en rigtig rask Brynhilde."

Jeg ytrede, at saa vidt vare vi endnu ikke, og at Lægerne foreløbig sagde, det kun var en Nervelidelse og at jeg netop havde bedre af Kulde end af Varme.

„Lægerne er nogle Æsler! Vi rejser til Vinter til Ægypten, og hvad dette „saa vidt er vi endnu ikke" angaaer, saa er det netop det, som nu skal komme paa det Rene imellem os. — Kom, Barn, og siig: „Ja, jeg vil!" og overlad saa alt det Andet til mig." — Vi sad paa en lav Chaiselongue, han havde taget mine Hænder og saae mig dybt og fast ind i Øjnene. Jeg skjælvede og sagde, idet jeg samlede hele mit Mod, at jeg ikke kunde tage nogen Beslutning, saalænge jeg var i hans Nærhed; jeg fortalte ham, hvorledes hans Nærværelse lammede min Villie, hvorledes jeg maatte handle efter hans Villie — for maaske senere om end ikke at fortryde det, saa dog finde Udførelsen for vanskelig for mine Kræfter. „Thi", føjede jeg til, „De kan forlange Alt af mig — kun ingen Villiekraft, ingen Energi. Betænk, at jeg er la femme la plus femme de l'univers, det vil sige uberegnelig, capricieuse — et fille!» Han blev roligere og sagde: „Jeg vil ikke plage det syge Barn — bliv derfor roligere og tag en Beslutning, naar vi er skilte ad — men tag den for alle Guders Skyld snart! Jeg kan og vil ikke udholde denne Uvished længer." Jeg lovede ham, at hvis han vilde forlade mig i Kaltbad og lade mig ride alene ned af Rigi, saa skulde jeg undervejs afgjøre Alt bestemt og strax give ham Svar — hvordan det saa blev. Lassalle begyndte nu at tale om Holthoff og ytrede, at „denne var en saa trofast hengiven Ven af vor Sag og ønskede denne Forbindelse saa hjertelig, at han ved den første Underretning derom strax vilde komme os til Hjælp!!!" —

Det troede jeg ogsaa selv dengang og spurgte kun ængstelig om Grevinden. Men ogsaa derpaa svarede Lassalle med Ro: „Det skal jeg nok ordne Altsammen — Grevinden vil først sætte sig imod et Ægteskab med en dannet og paa samme aandelige Niveau som vi staaende Pige — det er menneskeligt — kvindeligt — naturligt! Men naar hun først lærer Dig at kjende, vil hun tilbede Dig, og Du vil gjengjælde hende det med den samme Kjærlighed, fordi hun er min anden Moder." Jeg ytrede en stille — ganske stille Tvivl, om Grevinden saa let vilde opgive sin privilegerede Stilling som den Første ved Hoffet, men Lassalle svarede alvorlig: „Du kjender hende ikke; den gode Grevinde har ingen anden Lykke end min. Men skulde hun alligevel, hvilket imidlertid er ganske utænkeligt, stille sig imod os, saa vilde jeg dennegang, hvor ondt det end vilde gjøre mig, glemme alle de bragte og modtagne Ofre og kun sørge for os og for vor Lykke."

Jeg smilede — men jeg tænkte paa en anden „god Grevinde": en kvindelig Orsini — paa Dolk, Gift og Ulykker af enhver Art." Dog sagde jeg ikke Mere og oppebiede rolig Lassalles næste Spørgsmaal, der da ogsaa strax kom: „Naar Du nu siger Ja — og det antager jeg Du gjør — skal jeg saa blive Kristen? — Du veed vel nok, jeg er Jøde? Vilde Du ønske en Religionsforandring?"

„Ikke for Alt i Verden!" svarede jeg; „jeg troer selv for lidt til overhovedet at tage Hensyn til Religionsspørgsmaalet. For mig gjerne Muhamedaner — helst Hedning, thi mine Venner kalder mig stundom „Grækerinden", fordi jeg gjerne troer paa mange Guder, men højst ugjerne paa een."

Saa lo han hjertelig og sagde, at det var ham kjært — det vil sige, hvad Religionen angaaer! — „Jeg vilde strax gaa over til Kristendommen, hvis Du forlangte det — men kjærere er det mig, at Du ikke forlanger det; thi

det vilde sætte frygtelig meget ondt Blod og nedsætte mig i Manges Øjne, og det vilde være mig højst ubehageligt, det siger jeg aabent. Men efterat vi igaar traf hinanden igjen paa saa uanet en Maade og efterat ogsaa jeg har tænkt og grublet i Nat, veed jeg først rigtigt, i hvilken Grad Guldræven og hendes Besiddelse er voxet fast til mit Hjerte, saa jeg hellere vil opgive Alt — ja, ja, se kun paa mig — hellere opgive Alt end Dig. — Saa, nu veed Du det og kan le af den stolte Mand, der har bøjet Knæ saa dybt for sin lille haardhjertede Regentinde. — Holdt, endnu Et: dette Religions-Princip om de mange Guder i Stedet for den ene, foreskrevne, tilladte — gjælder det samme Princip ogsaa for Dig i Kjærlighed? Ogsaa der hellere Flere end en Eneste?" — Spørgsmaalet morede mig, omendskjøndt det traf en saarlig Plet i mig, og jeg svarede aabent: „Indtil nu egenlig Ja! Een Mand alene har aldrig været mig nok; jeg havde altid formeget at udsætte paa Een, og fra min første Kjærlighed af at regne, som gjaldt en russisk Søofficier, vilde jeg gjerne gjøre Een ud af To eller Tre, og da det ikke gik, har jeg som oftest fordelt mit Maal af Kjærlighed."

„Nej, vil man se! Naa, dennegang haaber jeg da, at den Ene vil være Nok!" sagde Lassalle, der morede sig i højeste Grad. „Jeg veed jo nok, at man har fortalt allehaande forskrækkelige Ting og Historier om min Guldrævs flotte Liv og „græske Anskuelser" — men det gjør Ingenting, jeg har heller ikke levet som en Helgen og forlanger ikke Mere af min Kone, end jeg selv bringer. Kun fra nu af maa jeg bede om, at dette bliver anderledes." —

Jeg vilde med den fuldstændigste Loyalitet fortælle ham mit tidligere Liv og mine „Forbrydelser mod den hellige tydske Moral", men han afbrød mig og sagde med en energisk Haandbevægelse: „Nej, nej, lad for Guds Skyld være! Blot ingen pompejanske Udgravninger! Det vil vi overlade til dem, som interesserer sig mere for Fortiden end for Nutiden og Fremtiden. Vort tidligere Liv ligger afsluttet bag os. Lad os Begge være færdige dermed; i Fremtiden ville vi kun tilhøre os selv, leve for hinanden og holde fast ved hinanden. Det er Nok!"

Mrs. d'A. kom ind for at skynde paa Afrejsen og vilde trods alle Lassalles Anmodninger om at blive længer ikke høre Tale om nogen Opsættelse. Han appellerede til min Helbredstilstand, paastod, at han havde Ret til at forlange, at jeg skulde skaanes, mente, at jeg ikke kunde holde ud at være fire Timer til Hest i det fugtige, taagede Vejr, og flere lignende Argumenter. Men jeg selv skyndede paa Opbrud; jeg længtes efter at være alene og overladt til mine egne Tanker, for endelig at komme til Ro og Klarhed.

Følgelig steg vi til Hest i det iskolde Regnvejr, og da Lassalle fulgte med os tilbage til Kaltbad, saa havde vi endnu en Time at være sammen i; den fløj bort under almindelig Samtale og fra hans Side under den moderligste Omhu for at beskytte mig mod Kulden, saa godt det lod sig gjøre. Da vi skiltes ad nede ved Kaltbad, tog han begge mine Hænder, kyssede dem lidenskabeligt og sagde: „Nu farvel! for en ganske kort Tid, min tilbedte Lykke! Vær klog og stærk! Du er saa god som et Barn, men ogsaa saa villieløs som et Barn! O, kunde jeg blot gyde en Draabe af min Kæmpevillie, af min Titanenergi over i disse blaa Aarer! Tag min Haand — saadan — maaske kan det lade sig gjøre ved Magnetisme! Jeg vil, at Du skal ville!! Og, som sagt, din Opgave skal blive let, siig mig kun et fornuftigt, selvstændigt Ja, et je me charge du reste!»

Fortsættes.

Gudmoderen.

Fortælling af **George Vautier.**

Sluttet.

IX.

I den Uge, der nu paafulgte, lagde man i den lille By Mærke til, at Hr. Haget var kommen meget alvorsfuld hjem fra Paris dennegang; naar han sad paa Kathedret, fik han flere Anfald af Distraktion, som afbrød Undervisningen, gjorde ham til Gjenstand for Disciplenes Latter og nødte Bestyreren til at give ham en alvorlig Irettesættelse. Hans Ansigt var mørkt og uroligt. Da Lørdagen kom, tog han ikke med Toget til Paris; da den først ankomne Post blev bragt om om Mandagen, afleverede Postbudet en tyk Pakke med flere røde Segl, hvilket blev bemærket af Naboerne og gav Anledning til en Mængde Bemærkninger. Pakken indeholdt to Breve, et fra Jacques, som officielt anholdt om Claudines Haand og overdrog til ham at bringe Sagen for Familieraadet, og et fra Claudine, der i ligesaa officiel Form meddelte ham, at hun ikke vilde have nogen Anden til Mand end Jacques og at det eneste Resultat, et Afslag af Familieraadet vilde medføre, vilde være, at hun oppebiede sin Myndighedsalder for at gifte sig efter sit eget Valg. Ligeledes indeholdt Pakken en Samling af de Aviser, der havde anmeldt „Raymonde"; det fremgik af dem, at Stykket havde gjort Lykke, efterat det nu var blevet spillet tre eller fire Gange og var blevet bedømt af Kritikerne i Ro og uden Overilelse; havde Jane end ikke, som den første Aften, fældet virkelige Taarer under sit Spil, havde hun til Gjengjæld ved de følgende Forestillinger været sikker paa sine Kræfter og Herre over sig selv, saa at hun havde udført alle Partier af Rollen med fuld Kraft og gribende Sandhed. Lovtalerne vare næsten enstemmige; Stykket havde gjort decideret Lykke, og havde det end ikke strax hævet Jacques op i Række med Forfattere af første Rang, havde det dog allerede skaffet ham et Navn i Paris og givet ham Ret til at haabe det Bedste.

Da Hr. Haget Dagen efter Modtagelsen af disse Meddelelser havde givet sine Timer, begav han sig paa Vej til Fabriken; men undervejs svigtede Modet ham, og han gik tilbage igjen. Ja, havde han ligesom Ridderne i fordums

Dage kunnet kæmpe for sin Dames Øjne, havde Jane været ved hans Side for at beundre ham, saa skulde han have gjort Vidundere af Heltebedrifter. Men han stod ganske alene ligeoverfor den Drage, han skulde fælde, og han følte sig ikke stærk nok i denne Situation. Han lod den ene Dag gaa efter den anden, uden at sætte sig i Bevægelse; Stillingen blev vanskeligere og vanskeligere: hver Dag bragte Posten Breve fra Paris, som i urolige og ængstelige Udtryk spurgte ham, hvordan Sagerne stod, og røbede en med Mistanke blandet Utaalmodighed. For at slippe ud af sin Forlegenhed, lukkede han sig inde i sit Værelse, meldte sig syg og afventede Begivenhedernes Gang. De kom hurtigere, end han havde ventet.

Der var endnu ikke gaaet fjorten Dage paa denne Maade, da han en Formiddag, som han sad i sin Lænestol og for hundrede Gang gjennemlæste Pariserbladenes Theaterfeuilletoner, saae Fru Pivier træde ind ligesom Kommandantens Statue i Don Juan; han havde allerede eengang før seet hende saaledes, nemlig den Dag Claudine var bleven bortført, og han rejste sig skjælvende. Hun rakte ham taus et sammenlagt Papir, som han kastede sine Øjne paa: det var det sidste Nummer af Byens Avis „Argus". Paa første Side fandtes der en Korrespondance fra Paris, som fortalte om Jacques' Triumf, betegnede ham som en Pryd for hans Fødeby, gav en Udsigt over hans Ungdomsliv i Form af en Slags Roman, hvori de optrædende Personer, der kun daarlig skjultes bag gjennemsigtige Begyndelsesbogstaver, vare lette at gjenkjende, hvor der var opsamlet en Masse ondskabsfulde Smaatræk og hvor der ikke var lagt Skjul hverken paa hans Kjærlighed eller paa Skuespillerindens Indblanding, hverken paa Bortførelsen eller det forestaaende Bryllup. Hvor gjennemsigtigt et Slør Personerne end vare indhyllede i, var det dog anbragt med en Behændighed, der ikke kunde siges at give Bagtalelsen Næring, og den hele Afsløring af Privatlivets intimeste Hemmeligheder røbede i det Højeste den noget indiskrete, men tilgivelige Nysgjerrighed, som alle Berømtheder ere udsatte for. Men Fru Pivier, der i det Hele taget kun havde liden Følelse for litteraire Præstationer, var ikke i en saadan Aandstilstand, at hun kunde antages at have Øje for stilistiske Finesser. Hun ventede med at bryde løs, til Professoren var færdig med Gjennemlæsningen. — „Fra igaaraftes er disse Nederdrægtigheder blevne læste paa alle Kaféer og i alle Huse . . . Mine Naboer har ladet mig det vide og sendt mig Avisen . . . Man taler ikke om Andet end det . . . Claudine er vanæret, fortabt!"

Hr. Haget gjorde en Bevægelse for at protestere: vel fyldte denne offentlige Afsløring af Claudines romantiske Eventyr ham med Forfærdelse; men hans Velvillie var paa den anden Side bleven vakt ved nogle smigrende Træk, i hvilke han havde gjenkjendt en Silhouet af sig selv og som betegnede ham som en Mand, hvis Aandrighed gjorde ham værdig til at leve i Paris. — „Fortabt!" gjentog Fru Pivier overvældet ved Tanken . . . „Alle mine Forhaabninger tilintetgjorte! . . . Alle mine Planer ødelagte!"

Et kort Øjebliks Eftertanke var nok til at faae ham til at fatte, at naar den første Forfærdelse havde sat sig, vilde Fru Pivier forlange Forklaring over Jacques' Fremtræden paa Skuepladsen, skjøndt det var blevet sagt, at han var langt borte, og om det Giftermaalsprojekt, hvis Existens var bleven benægtet; at det ikke vilde falde hende svært at overbevise ham om hans Delagtighed i, hvad der var skeet; at der saa utvivlsomt vilde ske noget Skrækkeligt og at han maatte se at slippe bort for enhver Pris. Han glemte paa eengang sin Sygdom, tilbød at gaa ud for at høre, hvad Folk sagde, klædte sig paa i al Hast og tog Flugten. Kaféerne vare i fuldstændigt Oprør; „Argus" gik fra Haand til Haand under højrøstet Latter og alskens Skjemt; den Lykke, deres Bysbarn havde gjort, smigrede den lokale Patriotisme, paa samme Tid som Claudines Eventyr i høj Grad forargede disse Provindsmennesker; de vare Allesammen af den Anskuelse, at denne Bortførelse satte Claudine udenfor den borgerlige Lov, og man beklagede Fru Pivier, skjøndt hun ikke var videre afholdt. — „Var Pigebarnet endda løbet bort med en almindelig Gudmoder, det fik endda at være, hvad det var; men med en Skuespillerinde! . . . . Nej, efter en saadan Skandale kan der ikke længer være Tale om Giftermaal!"

Tilsidst traf Hr. Haget Redakteuren af „Argus"; det var en meget vigtig Herre, som følte sig meget stolt over den Opsigt, hans lille Blad vakte for første Gang idag; han nægtede at opgive Navnet paa Forfatteren til Artiklen og lod sig blot forstaa med, at man maatte opsøge ham blandt Hovedstadens store Skribenter. Hr. Haget vidste ikke ret, om han skulde forsvare sin Myndling eller lade denne Strøm af moralsk Indignation skylle hen over sig i Taushed, og han hørte derfor i Begyndelsen til uden at tale; men snart blev han inddragen i Samtalen: man vidste, at han var Heltindens Formynder; vel havde han gjort sig selv det Løfte, at han ikke vilde aabne Munden, men han blev overvældet med Spørgsmaal, presset og anmodet fra alle Sider, saa Tungen omsider løsnedes paa ham, og da han eengang var begyndt, kunde han ikke modstaa den Fornøjelse at fortælle om den Del, han havde havt i de Begivenheder, som vakte saa megen Larm — quorum pars magna fui . . .

Hans Hoved var tungt og hans Hals tør, da han om Aftenen tænkte paa at gaa hen til Fru Pivier og tale med hende om Sagen; ikke uden en vis Frygt ringede han paa. — „Hvem er det?" skreg Fru Piviers skarpe Stemme bag den aflaasede Dør.

„Fætter Haget."

„Jeg er ikke hjemme."

Sladderen havde aabenbart allerede refereret Fru Pivier de Bekjendelser, man havde faaet ham til at rykke ud med: først syntes han, at han var fortabt, men i næste Øjeblik forekom det ham, at han netop var frelst. Det var et Brud! Han havde ikke længer Noget at frygte!

Den paafølgende Lørdag tog han med Toget til Paris; i sin Kuffert havde han en af Fredsdommeren behørig attesteret Erklæring af Familieraadet, som gav sit Samtykke til Ægteskabet. Han blev modtagen med Jubel og feteret paa alle mulige Maader, men da han vilde til at fortælle, hvorledes det Hele var gaaet til, lukkede Marcel Munden paa ham. — „Tys! Claudine maa ikke vide noget om, hvad jeg har gjort."

„Det er altsaa Dem, der har skrevet og indsendt Artiklen?"

„Skandalen var det Eneste, der kunde faae Fru Pivier til at give Kjøb."

„Ganske rigtigt; men Claudines Rygte er der sat en Plet paa; De kjender ikke Folks Ideer i vore Smaabyer."

„Pyt med det! Hun kommer aldrig derned igjen."

Brylluppet blev holdt i al Stilhed; Jane spillede sin Rolle som Moder med Alvor og Kjærlighed. De Nygifte hørte tidlig om Morgenen en stille Messe, hvortil ingen Andre var indbudt. Ved Middagstid fulgte Marcel dem til

Lyon-Banegaarden og saae dem rejse sydpaa med Toget. Da han tilfods begav sig tilbage til Centrum af Paris, følte han, at en sort Melankoli lidt efter lidt fik Magt over ham: Solen, der havde skinnet livligt hele Formiddagen, var nu indhyllet af en kold og mørk Efteraarstaage; de visne Blade hvirvledes omkring af den skarpe Vind. Han følte Ulyst til at arbejde og tilbragte Dagen med alskens Drømmerier; han tænkte paa de hundrede Ting, paa sin Fremtid, paa sin Ungdom, som han havde bortødslet paa den taabeligste Maade, paa Alderdommen, der stod truende, trøstesløs og haabløs for ham. Var det Vejret, der satte ham i slet Humeur? Var det Bryllupet, der løb ham rundt i Hovedet?

Da Aftenen kom, gik han af gammel Vane hen til Jane. Hvad vilde han egenlig der? Claudine var der jo ikke længer; der var Ingen, der trængte til hans Raad mere; Romanen var endt, og godt endt; den hengivne Fortrolighed, der saalænge havde draget ham herhen, indviet ham i Familieglæder og -Pligter og stillet ham paa en Faders Plads, var nu ogsaa forbi. Han fandt Jane i hendes Boudoir; hun sad og drømte ved Kaminen. — „Jeg ventede Dem", sagde hun; „jeg vidste nok, at De ikke saadan paa eengang kunde bryde med gammel Vane. Kom nu og hjælp mig med at forjage den Sørgmodighed, jeg er betagen af."

„Ak, megen Glæde kan jeg ikke bringe Dem . . . Jeg havde troet, at der havde været Fremmede hos Dem; De plejede jo at tage imod de Aftener, De ikke spillede."

„De glemmer nok, at det er Dem selv, der har tvunget mig til at lukke min Salon for de Venner, der oplivede den; De fandt, at de ikke var alvorlige nok for vor Datter."

„Claudine er her jo ikke længer; nu kan De godt kalde dem tilbage."

„Maaske . . . Skulde De tro, at Huset her nu forekommer mig som et uddød eller forladt Hus; hvert Øjeblik lytter jeg, forat høre Claudines Latter, der satte Liv i det baade Morgen og Aften . . . For lidt siden besøgte jeg det Værelse, hun har beboet lige siden sin Ankomst; da forstod jeg, hvad en Moder maa føle, naar hun Dagen efter Bryllupet finder den Rede tom, hvor hendes Datter er voxet op ... De maa gjerne gjøre Nar af mig, men jeg græd virkelig."

„Ja, det var en skjøn Drøm. Opvaagningen er lidt haard."

„Jeg kan endnu se Deres rynkede Bryn og Deres vrede Miner, da jeg havde bragt vor Gudbatter hertil; De vilde bringe hende tilbage igjen lige paa Stedet; fireogtyve Timer efter var De endnu mere fortryllet end jeg ... Vi har leget uforsigtig med Ilden, vi har nydt Glæden og Lykken ved en Tilværelse, som gik op for os paa eengang. Nu er Illusionen borte, og Virkeligheden er bleven tilbage; vi er nu begge To sunkne tilbage i det kunstlede Livs Tomhed, som vi er lænkede til."

Hun gyste og rykkede nærmere hen til Kaminen; de betragtede begge To uden at tale de blaa Flammer, som dandsede lystigt omkring Brændestykkerne. Paa eengang opklarede et mat Smil hendes Ansigt. — „Det er sandt, det veed De ikke: det beroer kun paa mig selv, om jeg ogsaa vil gifte mig. Der er En, som nylig har bedt om min Haand."

„Hvem er det?"

„Ja, gjæt engang."

„Professoren?"

„Netop. Hvad siger De dertil?"

„De har ingen Medlidenhed havt med den stakkels Mand, De har fuldstændig fordrejet Hovedet paa ham."

„Det var nødvendigt for Børnenes Skyld . . . . Men disse alvorlige Mennesker er skrækkelige, naar de først kommer i Lidenskab, og jeg maatte udholde et kraftigt Angreb. Da De efter Frokosten var taget bort med de Nygifte og han var alene med mig, kastede han sig paa eengang for mine Fødder, sagde mig hundrede Dumheder paa Fransk og Latin, sammenlignede mig med Dido og med Gudinder . . . Jeg havde min Nød med at faae ham rolig igjen. Da det første Anfald var overstaaet, tilbød han mig i fuldt Alvor at føre mig til Altret . . . Jeg svarede ham, at jeg havde gjort det Løfte, at jeg aldrig vilde gifte mig. Han gik fortvivlet bort, efterat han først havde sagt mig de mest rørende Ting . . . Til Trods for det Latterlige i Situationen kunde jeg ikke værge mig mod en vis Bevægelse, da jeg hørte dette for mig saa nye Sprog . . ."

„Hun sukkede og skiftede pludselig Tone: — „Kan De huske, at samme Dag Claudine blev født, foreslog jeg Dem lige ved Porten til Gymnase, at De skulde gifte Dem med mig. Det gav et Sæt i Dem, saa jeg maatte le højt . . ."

Marcel havde taget Ildrageren og vedblev haardnakket at rode op i Ilden, medens han støttede Panden paa den venstre Haand. Jane, som havde holdt Øjnene lukkede, gjorde lidt efter en utaalmodig Bevægelse. — „De er ikke til at faae Liv i . . . Jeg troede, jeg skulde opmuntre Dem ved at fortælle den Scene, jeg har havt med Hr. Haget."

„Hvad Morsomt er der ved den? Jeg maa tilstaa, at mig interesserer den brave Mand, og at jeg beklager ham."

„Fordi jeg ikke vil være hans Kone?"

Han gav sig til at rode med ny Iver, uden at svare; paa eengang sagde han med en lidt skjælvende Stemme: — „Hvis jeg nu idag gjentog det Forslag, som De gjorde mig, da Claudine blev født . . ."

„Det er vel Deres Spøg, min Ven?"

„Nej — idag taler jeg alvorligt."

Hun fæstede sine store Øjne paa ham, og hendes Bevægelse gav dem en ualmindelig Glands. — „Alvorligt? . . . Godt! jeg gaaer med Glæde ind paa det!"

Han foer op med eet Sæt og greb begge hendes Hænder. De taug Begge i nogle Minuter. Jane var den, der først talte: — „Vi skal altsaa fortsætte vor smukke Drøm . . . Den Tanke opstod ofte hos mig i disse sidste Dage, at vi kunde fortsætte den saaledes . . . Den gjorde mig bedrøvet, thi jeg sagde til mig selv, at det var en Umulighed . . ."

„Umulighed! Hvorfor? . . . Er vi ikke nu knyttede sammen ved et inderligt Baand af Hengivenhed og fælles Ønsker? ... Det blev Opløsningen paa den betydningsfulde Leg, hvor De behandlede mig som lille Fader og jeg kaldte Dem lille Moder . . ."

„Lille Mand!" mumlede hun med et Smil.

„Lille Kone!"

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:
Søndag 25. Ambrosius.
Mandag 26. Hans Heiling.
Tirsdag 27. En Skjærsommernatsdrøm.
Onsdag 28. Familien Fourchambault.
Torsdag 29. Farinelli. Blomsterfesten i Genzano (2. Afdeling).
(Lørdags Abonnement).
Fredag 30. Lady Tartuffe.
Hermed ophører Saisonen 1878—79.

Kasino.

Søndag den 25. Maj, Kl. 7:

Fritz og Lise.

Margrethes Drømme.
Lystspil med Sange i 1 Akt efter det Franske:
Emil — Hr. Jacobsen (som Gjæst).
(Paany indstuderet.)

Bagermadammen.

Forbi omtr. Kl. 10¾.

Folketheatret.

Søndag den 25. Maj, Kl. 7:

(Hr. Hellemanns Debut.)

Et Kys.
Original Vaudeville i 1 Akt.
Birch, cand. theol. — **Hr. Hellemann.**

Han er af god Familie.
Lystspil med Sange i 3 Akter.

Forbi omtr. Kl. 10¼.

NB. „Han er af god Familie" opføres endnu kun et Par Gange.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Jacob Böhmes Theosophi.

En religionsfilosofisk og dogmatisk Undersøgelse af **C. Henrik Scharling.** Festskrift ved Universitetets Firehundredaarsfest.
Pris 2 Kr. 50 Øre.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet 32.

kun ægte **Linoleum** billigst
Rudolph Meyer,
3, Knabrostræde 3, ved Vimmelskaftet.

Parian.

Efterat mine Foraarssendinger af dette smukke Fabrikat nu ere hjemkomne, anbefaler jeg et stort og smagfuldt Udvalg af **Buster, Figurer, Blomstervaser, Bægere, Toiletskaale** og **Æsker** m. m. til billige Priser.

Lauritz Hansen,
Gl. Amagertorv 9.

I alle Boglader modtages Subskription paa

Forlagsbureauets Haandlexikon.

Udkommer i 20—24 Hefter à 50 Øre. 1.—7. Hefte ere udkomne.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

Forsaavidt Oplaget strækker til, faaes følgende Nr. af „Nær og Fjern":
Nr. 349, indeholder bl. A. **H. V. Kaalund:** Brændende Spørgsmaal.
Nr. 350, **S. Schandorph:** Til min gamle Ven H. V. Kaalund.
Nr. 351, **Ernst v. d. Recke:** «Den nye Tid».
Nr. 352, **H. V. Kaalund:** Foreløbigt Gjensvar til min Ven Digteren S. Schandorph.
Nr. 353, **L.:** I Dæmringen.
Nr. 359, **H. V. Kaalund:** Idealitet og Realitet. Redegjørelse og slutteligt Gjensvar til Digteren, Dr. phil. S. Schandorph.
saavelsom nærværende Nr.
enkeltvis til en Pris af 35 Øre i enhver Boglade, samt hos undertegnede Forlæggere, hvor ligeledes Subskription paa Bladet (3 Kr. 50 Øre Kvartalet) modtages.

C. A. Reitzel. 7, Løvstræde, Kbhvn. K. — **Otto B Wroblewsky.** 19, Nytorv, Kbhvn. K.

Pariser- Fodtøj.

Hôtel d'Angleterre.

De for **Saisonen** bestilte **Varer** ere nu hjemkomne i **stort** og **smukt** Udvalg, saavel i **Herre-, Dame-** som **Børnefodtøj,** hvilket jeg begrundet paa heldigt Indkjøb kan tilbyde Publikum til meget billige Priser. Særligt fremhæves et smagfuldt Udvalg i **Dame-Promenadesko.**

NB. Ordres til Provindserne expederes prompte.

H. C. Heegaard,
Kongens Nytorv Nr. 34.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 25. Maj.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:**
Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8, 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 10 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 10.45 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Paa Kjøbenhavns Station expederes Togene fra **Hovedbygningens Afgangsside,** undtagen det første Morgentog fra Klampenborg, der kjører til Hovedbygningens **Ankomstside.**

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

HB&Co

At forhindre Sygdommen i dens Fremkomst eller at standse den i sin Udvikling, kommer ikke alene Legemet tilgode, som derved undgaaer en Kamp, i hvilken det ofte trækker det korteste Straa, og i alt Fald, om ikke for hele Livet, saa dog for længere Tid bærer Spor af en saadan Kamp i Form af mistet Arbejdsførlighed o. s. v.; men betydelige Udgifter, store Omkostninger spares derved, ikke at tale om, at medens man er syg, kan man ikke passe sin Gjerning. At forhindre Sygdomme kommer altsaa ogsaa i høj Grad det Økonomiske eller Velstanden tilgode. Naar man nu har et saadant Middel, der kan forhindre Sygdommes Fremkomst og Symptomerne dertil, nemlig det berømte diætetiske Middel Helso eller Sundheds-Salt, opfunden og fabrikeret af Heymann Bloch & Komp. i Kjøbenhavn, som, naar det benyttes i rette Tid, er ufejlbarligt, saa er det ikke forunderligt, naar man seer den uhyre Udbredelse, samme har opnaaet Verden rundt i det korte Tidsrum af 8 Aar. Dets billige Pris, som sætter Enhver i Stand til at erhverve sig samme, er ogsaa en medvirkende Grund til Anerkjendelsen. At Sundheds-Saltet har enestaaende Resultater at opvise i Form af Anbefalings- og Takskrivelser fra alle Egne, samt hæderlig og rosende Omtale i nogle af Europas ansete Blade og den højeste Grad af Anerkjendelse blandt Videnskabsmænd i Medicinen og paa Kemiens Omraade er bekjendt nok, ligesom dets Indflydelse paa Menneskets Legeme er uomtvistelig. Iøvrigt henvises til Brugsanvisningen, som er ilagt enhver Pakke. Anbefalinger fra for 8 Aar siden og til de allernyeste Dage ere fremlagte hos Forhandlerne. Prisen for ¹/₁ ℔ Pakke 1 Kr. 33 Øre, ½ ℔ Pakke 75 Øre.

Faaes i de bekjendte Ene-Udsalg i alle Provindsbyer.
I Kjøbenhavn i enhver Urtekram- og Materialhandel.

REDAKTEUR: P. HANSEN. — **FORLÆGGERE:** C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY, KJØBENHAVN. — **BOGTRYKKER:** BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 361.** **Den 1. Juni 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Fra Jubilarens Ungdomsdage.

Træk af Universitetets Historie i den katholske Tid.

Af **Karl Theisen.**

Sluttet.

Med Hensyn til Forholdene inden Døre ved Kjøbenhavns Universitetet før Reformationen vides kun saare lidt. Hovedkilderne til vor Kundskab om disse Forhold ere de almindelige Statuter for Universitetet og de særlige for det juridiske Fakultet, da Anordningerne for de tre andre Fakulteter ere gaaede tabte. De fire Fakulteter vare efter deres Rang: det theologiske, det juridiske, det medicinske og det filosofiske, der hvert bestyredes af sin Dekan. Indskrivningen betaltes med en halv Mark lybsk til Rektor og Universitetsfondet samt en Skilling til Pedellerne. Forelæsningerne begyndte allerede om Morgenen Kl. 6, en Tid, der dog efter Datidens Fordeling af Tiden ingenlunde var saa overmaade tidligt. Til samme Tid vandrede Smaapeblingene i Skole om Vinteren, om Sommeren maatte de endog stille en Time tidligere, Klokken 9 eller 10 nød man allerede Dagens Hovedmaaltid, svarende til vor Middagsmad, og naar Klokken var slaaet 5 eller 6 om Eftermiddagen, gik man til Aftensbordet. Godtfolk, der havde aflagt et Aftenbesøg hos en Nabo og vilde være hjemme i borgerlig Tid, plejede at bryde op, naar Klokken var 7, og kun ved særlige Lejligheder holdt man ud til Klokken 9, udover denne Tid maatte f. Ex. Lagene i Gilderne ikke vare, Alt skulde da være lukket og slukket, det var da i Følge den almindelige Anskuelse dyb Nat, selv om Dagen endnu stod højt paa Himlen. Hvis derfor Vægterne traf en Mand „vavrende" paa Gaden efter Kl. 9, skulde de følge ham til hans Herberge, men hvis han intet havde, blev han sat fast til den følgende Morgen, og „da skal han gjøre Rede for sig, hvi han saa nattes herbergeløs."

Skjøndt Universitetet, som ovenfor omtalt, havde sin Kansler, Bispen at Roskilde, og sine tre Konservatorer, der tilsammen dannede en overordnet akademisk Direktion, saa var det dog navnlig Rektoren, der var den egenlig levende Aand i alle dets indre Anliggender. Fra Begyndelsen foregik Rektorvalget to Gange aarligt, senere fungerede Rektor hele Aaret rundt. Valget, der fandt Sted i Frue Kirke paa tredie Pintsebag, ledsagedes af adskillige kirkelige Ceremonier og Højtideligheder. Efter at alle ved Universitetet Immatrikulerede, saavel de Graduerede som Studenterne, i Procession havde begivet sig til Frue Kirke, holdtes der en Messe og en latinsk Prædiken, hvorpaa man skred til Valget af 4 Valgmænd, en af hvert Fakultet. Disse forpligtede sig ved Ed til at vælge efter bedste Skjøn og trak sig derpaa tilbage for at raadslaa om Valget af den nye Rektor. Efter at dette var kundgjort, modtog den fratrædende Rektor den nyvalgtes Ed og sluttede dernæst Festen med en pyntelig latinsk Tale. For Rektor var der, ligesom for Enhver, der havde erhvervet sig en akademisk Grad, fastsat en særegen Dragt, naar han

optraadte i Embedsmedfør, og han skulde da tillige være ledsaget af et anseligt Følge og idetmindste have een Pedel med Scepter foran sig. Efter fattig Lejlighed søgte man altsaa at omgive Rektoratet med en vis ydre Glands og Værdighed, skjøndt der naturligvis i denne Henseende ikke kunde være Tale om at hamle op med Udlandets store Universiteter. Pariseruniversitetets Rektor magnificus rangerede endog saa højt paa Rangstigen, at han ikke blot gik forud for alle verdslige Embedsmænd, men endog for alle gejstlige Magnater, endog Kardinalerne, saa at han kun maatte vige Plads for Paven og Kongen. Universitetets underordnede Embedsmænd kaldtes Pedeller, af hvilke hvert Fakultet havde sin, medens een udelukkende stod til Rektors Disposition. De lønnedes navnlig ved Sportler dels i Penge, dels in natura; saaledes skulde f. Ex. enhver Doktor, der promoveredes i det juridiske Fakultet, give Pedellerne 12 Alen leidensk Klæde.

Universitetet udøvede selv Jurisdiktionen over de akademiske Borgere, og Statuterne indeholde ligeledes nøjagtige Bestemmelser for at opretholde Disciplinen blandt de Studerende. Mindre Forseelser straffedes efter Rektors og Dekanernes Skjøn med Bøde — den, der blev borte fra en akademisk Fest uden lovlig Grund, skulde saaledes erlægge en Mulkt af 3 Skilling; men hvis Nogen blandt de Studerende gjorde sig skyldig i Slagsmaal, Svir og Nattesværmeri, eller hvis han opbrød Døre, voldtog Kvinder og begik andre grove Forbrydelser, kunde han relegeres fra Universitetet, hvorved han overgaves til den alminbelige Jurisdiktion, eller belægges med en Slags akademisk Ban, under hvilket Ingen, som hørte til Universitetet, maatte være til Huse med ham. Forøvrigt indeholde Statuterne tildels meget nøjagtige Bestemmelser om Studenternes hele Opførsel og Adfærd, og i Overensstemmelse hermed foreskrives der ogsaa, at deres Dragt skal være lang og sømmelig, og det forbydes dem at gaa i spraglede Klæder, pynte sig med Spænder og Kjæder eller bære Vaaben.

Da, som ovenfor bemærket, Statuterne for det juridiske Fakultet endnu ere i Behold, kjendes Forholdene her bedre end ved de andre Afdelinger af Universitetet; men i Hovedtrækkene tør vistnok Anordningerne for alle fire Fakulteter antages at have været nogenlunde ensartede. Der kunde ved Universitetets juridiske Fakultet tages tre forskjellige „Grader" i gejstlig (kanonisk) og verdslig Ret: Baccalaurgraden, Licentiat- og Doktorgraden. Den sidste Værdighed skriver sig fra det 12. Aarhundrede, idet Kejser Frederik Barbarossa for at fremme og begunstige Studiet af Romerretten tildelte saadanne Personer, der havde udmærket sig ved særegne Kundskaber og Lærergaver i denne Retning af Retsvidenskaben, Doktortitelen som en ganske overordenlig Hædersbevisning. Senere overlod Kejserne Universiteterne Retten til at udnævne Doktorer i verdslig Ret (doctores legum); men da Paverne ængstede sig for at under disse Omstændigheder den kanoniske Ret skulde blive behandlet som Stedbarn, fulgte de det af Kejserne givne Exempel og tillod ligeledes Universiteterne under deres Navn og Autoritet at tildele Doktorgraden i gejstlig Ret (doctores canonum & decretalium). Senere foretrak man imidlertid, rimeligvis paa Grund af de hyppige akademiske Stridigheder mellem de to Slags Doktorer, kun at tildele saadanne Personer Doktorgraden, der vare bevandrede i begge Grene af Retsvidenskaben (doctores juris utriusqve). Det theologiske og medicinske Fakultet fulgte snart efter med at udnævne Doktorer, hvorimod Magistergraden, der er af en langt tidligere Oprindelse foreløbig bibeholdtes i det filosofiske Fakultet. Etymologien af Ordet Baccalaur har man søgt at forklare paa forskjellig Maade, enten f. Ex. af baculus (en Stav) eller, og det er den Forklaring, man hyppigst hører, af bacca laurea (Laurbær), fordi den Graduerede havde Ret til at smykke sit Hoved med en Laurbærkrands. Den nyere Sprogforskning har imidlertid afvist disse saavel som adskillige andre Afledninger og er foreløbig standset ved det negative Resultat, at Ordet ikke lader sig forklare paa en tilfredsstillende Maade. Det synes at være af fransk Oprindelse; i middelalderlig Fransk betyder imidlertid un bachelier oprindelig „en ung Adelsmand, som ikke havde Raad til at rejse sit eget Banner og derfor var nødt til at tjene under en andens" (Littré). Senere overførtes Ordet i det akademiske Sprog, og un bachelier kom der til at betyde en Student, der efter at have studeret i et vist Antal Aar erhvervede sig den laveste Universitetsgrad.

Enhver, der ved Kjøbenhavns Universitet aspirerede til Baccalaurværdigheden ved det juridiske Fakultet, maatte have hørt retsvidenskabelige Forelæsninger i $3^1/_2$ Aar. Prøven bestod dels i en Besvarelse af et opgivet Pensum, der dog ikke maatte være altfor vanskeligt, imod hvilken Professorerne skulde opponere ikke saa meget for at modbevise Kandidatens Argumenter som for at prøve hans Duelighed. Dernæst skulde den vordende Baccalaur holde et Foredrag over et selvvalgt Emne og endelig besvare fire „Argumenter", der fremsattes af en Baccalaur eller en Studerende. Ved Indstillelsen til Examen erlagdes der 2 rhinske Gylden og efter dens Afslutning 4 rhinske Gylden til Dekanen og 1 Gylden til Pedellerne. Ligesom der ved Gilderne og Haandværkslaugene af nyoptagne Medlemmer skulde gives et Indtrædelsesmaaltid, en „Igangs-Kost", og ligesom det ved disse Korporationer var nøje bestemt, hvormed der ved slige Lejligheder skulde trakteres, saaledes ogsaa her. Den nybagte Baccalaur maatte saaledes ved sit Tiltrædelsesgilde ikke give mer end 6 Retter Mad og der maatte ikke skjænkes tydsk Øl; en Smeds „Mesterøl" skulde f. Ex. til Sammenligning bestaa af 4 Retter fersk Mad, 3 Bøster Flæsk (Skinker), 4 Tønder dansk Øl osv. Det næste Trin paa Stigen var Licentiatgraden, og for at opnaa denne Værdighed, maatte en Baccalaur kunne bevise, at han havde hørt Forelæsninger yderligere i $2^1/_2$ Aar og dernæst selv havde holdt Forelæsninger 1 Aar rundt. Ved Indstillingen skulde Kandidaten være ledsaget af et passende Følge, og selve Prøvelsen bestod ligesom ved Erhvervelsen af Baccalaurgraden dels af en fremsat Opgaves Besvarelse, dels af et selvstændigt Foredrag. Ligesom det var nødvendigt at have absolveret Prøven for Baccalaurgraden for at kunne indstille sig til Licentiatprøven, saaledes var Licentiatgraden en Betingelse for at kunne opnaa Doktorværdigheden. Prøven ved denne Lejlighed havde ikke som de foregaaende Karakteren af en Examination og foregik under Jagttagelsen af visse højtidelige Former i Frue Kirke. Naar Kandidaten med sin Præses og et passende Følge havde indfundet sig i Kirken, besteg han det „nederste" Katheder, og efter en Bøn holdt han et Foredrag over et videnskabeligt Emne samt besvarede de Indvendinger, der fra forskjellige Sider maatte

blive rejst mod hans Udvikling. Ledsaget af sin Præses besteg han dernæst det „øverste" Katheder, medens en Doktor fra et ophøjet Stade lige overfor i en pyntelig Tale priste Retsvidenskaben i Almindelighed og Doktorandens Fortjenester deraf i Særdeleshed. Efter at Præses havde foredraget et eller andet passende juridisk Spørgsmaal, holdt den vordende Doktor en Tale til Fakultetets Berømmelse og anholdt sluttelig om Doktorværdighedens Insignier. Disse meddeltes ham af Præses, idet der overraktes ham en lukket og en aaben Bog, Guldringen og den røde Hat, hvorpaa Præses gav ham Broderkysset. Efter saaledes at være udstyret med Insignierne paa „den akademiske Ridderværdighed" steg den nye Doktor ned fra Kathedret med et tændt Voxlys i Haanden, hvilket han ofrede paa Jomfru Marias Alter. Under Afsyngelsen af «te Deum laudamus» sluttedes Festen. Promotoren fik 12 rhinske Gylden eller en smuk Klædning for sin Ulejlighed, medens Pedellerne fornøjedes med 12 Alen leidensk Klæde.

Kjøbenhavns Universitet laa i Katholicismens Tid ikke paa samme Sted som nu. Dengang bredte Bispe-residensen sig paa hele det Terrain, som nu opfyldes af Universitetet og de forskjellige til Højskolen hørende Bygninger, medens Universitetet havde indtaget den beskednere Plads paa Hjørnet af Studiestræde og Nørregade paa den Grund, hvor nu Sjællands Biskop har sin Embedsbolig. Bispen og Universitetet byttede først Gaarde 1540, altsaa 6 Aar efter Reformationens Indførelse; da var Bispen ikke længer den mægtige Magnat, Repræsentanten for det romerske Kirkevælde, Universitetets Patron og Medlem af Rigsraadet, og nu var det ham, den enkelte Mand, der maatte vige for Institutionen, Universitetet. Endnu er der trods Ildebrande og andre Ødelæggelser bevaret en lille Rest af den gamle katholske Bispegaard, nemlig den lille med takkede Gavle forsynede Konsistoriebygning, hvis Kjælderrum, der dækkes af tvende paa Kampestenssøjler hvilende Spidsbuehvælvinger navnlig er en karakteristisk, skjøndt libet iøjnefaldende Bygningslevning fra den senere Middelalder. — Da Kjøbenhavns Universitet skulde til at begynde sin beskedne Virksomhed med nogle faa Professorer, Antallet lader sig vistnok neppe med Bestemthed angive, men endnu i Kong Hans's Tid skal det have indskrænket sig til 8, fik det et dertil svarende tarveligt Lokale, idet Frue Kirkes Kapitel foreløbig havde overladt sin Skole sydfor Kirken til Brug for Universitetet. Denne Skole, hvis Formaal det var særlig at uddanne Præster, og hvis Elever, for en stor Del fattige Peblinge, som væsenlig vare henviste til at tigge deres Underhold ved Godtfolks Døre og i den Anledning til Adskillelse fra andre Tryglere vare udstyrede med en særegen Dragt, har indtil 1807 altid ligget paa Terrainet mellem Frue Kirkegaard, den nuværende Frueplads, og Klædeboderne. Imidlertid flyttede de Højlærde allerede 1479 fra Kapitelsskolen, hvad enten Pladsen har været for beskeden, eller Lokalet ikke i Længden kunde undværes til Skolens Behov, og Kongen forskaffede saa Universitetet paa ti Aar Husrum i Kjøbenhavns daværende Raadhus paa Hjørnet af Nørregade og Raadhusstræde. Dette Stræde ombøbtes senere til gamle Raadhusstræde og dernæst til Studiestræde, hvilket Navn det har bibeholdt trods Studiegaardens Flytning paa Reformationstiden. Da de ti Aar vare gaaede, og Universitetet endnu ikke havde faaet sin egen Grund, satte Kjøbenhavns Magistrat sig med Magt igjen i Besiddelse af sin Ejendom, de „toge", som det hedder, „det gamle Raadhus voldelig fra Doktorerne og Mestrene der i Byen, som de havde til deres Nytte og Behov;" men det lykkedes dog Kong Hans at faa ordnet Forholdet i Mindelighed ved et Mageskifte, saa at Universitetet beholdt det tidligere Raadhus, medens Magistraten blandt Andet erholdt i Bytte Gaarden paa Hjørnet af Klædeboderne og Gammeltorv. I Mellemtiden var der imidlertid allerede blevet opført og indrettet et nyt Raadhus paa Sydsiden af Gammeltorv, hvis Grund har optaget omtrent hele det nuværende Nytorv. Ifølge de detaillerede Undersøgelser, som ere anstillede af Raadstuearkivaren, Dr. O. Nielsen, i hans omhyggelige Værk: „Kjøbenhavn i Middelalderen," angaaende det meget omtvistede Spørgsmaal om de forskjellige Raadhuses Beliggenhed, bør Kjøbenhavns ældste Raadhus søges paa Hjørnet af Skindergade og Suderboderne (Skovbogade), medens det næste i Rækken er det ovenfor omtalte paa Hjørnet af Nørregade og nuværende Studiestræde, som indrømmedes Universitetet og nu er Bispebolig. Derimod har der aldrig ligget noget Raadhus paa Hjørnet af Gammeltorv og Klædeboderne, saaledes som det oftere er blevet paastaaet; derimod fik Byen — som nylig omtalt — netop denne Gaard i Bytte for det andet Raadhus, da dette overlodes til Universitetet, og Gaarden her indrettedes til Bolig for Byskriveren.

Universitetets Fornyelse under Christian III, efter at Reformationen sejrrigt havde bestaaet Kampen med den gamle Kirkelære, ligger udenfor Hensigten med disse Linier. Virkende i en forholdsvis kort Tid, med tarvelige Midler og under særdeles ugunstige ydre Forhold har det ældre Universitet ikke været i Stand til at udøve nogen synderlig Indflydelse paa det aandelige Liv i Danmark; men denne Omstændighed kan dog imidlertid ikke berøve det den historiske Interesse, som i og for sig maa knytte sig til en saa gammel Institution paa Grund af det Bidrag, den yder til en fyldigere Opfattelse af Datidens Kulturhistorie, og det tør desuden ikke overses, at alene den Kjendsgjerning, at der i en Række Aar havde bestaaet et Universitet, bevirkede, at Savnet af et saadant strax efter Christian III's Tronbestigelse paatrængte sig med forøget Styrke. Fra forskjellige Sider modtog Kongen ogsaa Anmodninger om, at der maatte blive oprettet, som det hedder i en af disse, „et godt, drabeligt Universitet og Studium, hvor der kunde blive holdt Forelæsninger for Ungdommen over den guddommelige, hellige bibelske Skrift med andre flere frie Kunster og fremmede Sprog, som Græsk og Hebraisk, og at samme Universitet maatte blive forsynet med fine, oprigtige, lærde Mænd, som i gode Maader og paa ret Vis kunde have deres Underholdning deraf." Appellen til Kong Christian III blev, som bekjendt, ikke frugtesløs. Hans personlige Interesse for Sagen, den Iver, hvormed han tog fat derpaa, og den kongelige Rundhaandethed, hvormed han udstyrede det fornyede Universitet, hjemler ham med Rette den Ære at kunne kaldes Kjøbenhavns Universitets anden Stifter.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Fortsat.

Dermed skiltes vi. — Jeg sagde Farvel til mit Selskab, idet jeg bad om at maatte ride alene, da jeg havde meget at tænke paa og var mat og træt af at tale; man lod mig være alene, og jeg overvejede. — Alt rullede jeg op for mig. Naar jeg nu tænker tilbage derpaa — thi alle disse Scener staa endnu saa lyslevende for mig, som om det Hele var skeet igaar — saa veed jeg endnu tydeligt, hvad det Eneste var, der gjorde mig bange: Yanko von Rakowitzas Fortvivlelse. Paa nogen alvorlig Modstand fra mine Forældres Side troede jeg ikke; endnu havde de jo aldrig modsat sig mine Ønsker, hvorfor skulde de saa gjøre det nu, da det drejede sig om hele mit Livs Lykke? Jeg tænkte mig nok smaa Scener, Taarer og Bebrejdelser — men tilsidst Eftergivenhed. Men Yanko?! Det var mig meget smerteligt! Jeg vidste, at min Beslutning vilde være et Dødsstød for ham; thi nu var hans Kjærlighed allerede mere modnet, og jeg kjendte hele denne Følelses Dybde og holdt dog for meget af det ædle, gode Menneske og havde ogsaa gjort for meget for at fængsle ham til mig, til at jeg saadan kunde ryste ham af igjen med let Hjerte. Denne Kamp blev mig saaledes frygtelig smertefuld. Jeg har trods al min ofte fordømmelige Letsindighed aldrig havt Spor af Koketteri i mig; jeg har aldrig kunnet more mig med at fængsle en Mands Hjerte til mig, ikke engang overfladisk, for da med kold Ligegyldighed at glæde mig ved hans Kvaler: j'ai toujours payé de ma personne là où je croyais voir un vrai sentiment — og nu traadte den bitre Nødvendighed mig dog nær! Jeg havde med min varme, Kjærlighed attraaende Natur sluttet mig mere og inderligere til denne Yngling, end ret og forsvarligt var — havde uden at tænke derover med største Letsindighed tændt en glødende Lidenskab i ham — og nu maatte jeg tilintetgjøre enten hans eller vort Livs Lykke — jeg betragtede mig allerede nu som hørende sammen med Lassalle! Men ogsaa det kom jeg ud over, og inden jeg endnu var kommen til Foden af Rigi — stod min Beslutning fast: Ferdinand for ever!

Da jeg var kommen til Waeggis og vilde stige af Hesten for at gaa ombord i Skibet, kom to Smaadrenge hen til mig, den ene med et lille Brev, den anden med en Depeche i Haanden. Begge Dele fra Lassalle. Brevet havde Drengen bragt ned fra Kaltbad, løbende over Stok og Sten ad en kortere Fodsti; det indeholdt kun nogle Linier, som bragte mig min Ferdinands „hele Hjerte og al den Kjærlighed, der nogensinde er følt og kan føles," samt bad mig om for Guds og hans Kjærligheds Skyld at skaane mig selv og strax sende ham mit Svar.

Paa Skibet fortalte jeg Mrs. d'A., at jeg havde besluttet at sige Ja, og modtog nu de mest glødende Beviisnelser af Glæde. Lassalle havde tage Alles Hjerter med Storm, og man havde gjort sikker Regning paa mit samtykkende Svar til denne „herlige" Mand.

Vi kom saaledes i den bedste Stemning til Bern, hvor jeg atter forefandt et Telegram fra Ferdinand, understreget „Sigfred", og endelig til vort Hjem, hvor der ligeledes paa mit Skrivebord laa to Telegrammer fra „Sigfred".

Jeg trak mig strax tilbage til mit Værelse, og efter at mine skrækkelig ophidsede Nerver vare komne noget til Ro, var det **Første**, jeg gjorde, at skrive, ikke til Lassalle, men til Yanko. Det var et tungt Brev — men jeg tog en rask Beslutning og sprang lige ind i Situationen.

Jeg begyndte med at fortælle ham, at jeg havde seet Lassalle igjen og — — Resten kunde han vel tænke sig — han, min eneste Fortrolige i denne Sag. Jeg endte denne Del af Brevet med de Ord af Geibels Brynhilde:

„Naar Lynets Flamme farer ned i Baalet,
Hvor kan Du vredes da, fordi det brænder?
Men saadan kom det over mig med Vælde,
Da Sigfred nærmed sig. Mit hele Væsen
Slog jublende i klare Flammer op!
Var selve Hel af Nattens Dyb opsteget
Og havde taarnet mellem os sin Rædsel,
Dog havde jeg ham elsket!" —

Jo mere jeg skrev, des mere følte jeg, at jeg dog endnu vilde have min **eneste** Ven i dette unge Hjerte, at han vilde holde sit eengang givne Løfte og sætte **min** Lykke over **sin**. I Følelsen heraf gik jeg endnu videre: jeg skrev til ham, at jeg var bange for mine Forældres Modstand og trods den frygtelige Smerte, jeg beredte ham, dog i Nødsfald stolede paa hans Hjælp!

Efter at jeg havde endt dette af underlig Egoisme og oprigtig Medlidenhed sammensatte Brev, skrev jeg mit Svar til Lassalle, til min kongelige Ørn, som jeg kaldte ham paa Grund af hans ejendommelige ørneagtige Øjne.

Jeg vil hidsætte dette Brev for dem, der ikke have læst nogen af de bengang udkomne Bøger. Jeg har naturligvis ingen Kopier af mine Breve fra den Tid, men jeg veed **nøjagtigt**, hvilke af de i de omtalte „Digtninger" aftrykte Skrivelser der ere authentiske. Værre er det og for mig en forfærdelig Tanke, at jeg ikke har de Breve fra Lassalle, omtrent sex ialt, som han skrev til mig fra Rigi i de følgende tre Dage; jeg skal i sin Tid fortælle, hvor de ere blevne af; dog kan jeg nogle af dem næsten ordret udenad, saa ofte har jeg læst dem.

Jeg skrev altsaa hin Nat:

„Skal jeg begynde med at takke Dem for Deres kjære Linier, som jeg modtog i det Øjeblik, da jeg gik over Skibsbroen, eller fortælle Dem, hvor lang og tung Vejen fra Kaltbad til Waeggis var mig? Nej, De veed begge Dele. De veed, at jeg glædede mig meget over Deres lille Erindringsblad, at mit Hjerte bankede stærkere, da jeg læste Deres ømme Omhu for mig og min Sundhed. At jeg ikke kunde opfylde Deres Ønske, laa naturligvis i, at jeg, som De siger, min Ven, er saa villieløs som et Barn." (Dette Sted hentyder til Lassalles Linier og Depeche til Waeggis, hvori han paa det Indstændigste

havde anmodet mig om, ikke at tage over Søen i det stærke Regnvejr, men vente paa ham i Waeggis, da han saa skulde bringe mig sikkert hjem).

„Men denne Gang, Ven Satan, skal Barnet bevise Dem, at det føler sit djævelske Slægtskab, at man ikke for Ingenting kalder det enfant du diable, og at Deres dæmoniske Natur endelig har bevirket, at Naturen er vaagnet af sin Slummer, at der virkelig er rullet en Draabe af Deres sataniske Blod ind i hendes Aarer og har givet hende Kraft og Lyst til at leve. Da jeg forlod Dem og Deres Læber for sidste Gang berørte min Haand, da sagde jeg til mig selv, at min Beslutning for Livet skulde være fattet, inden jeg forlod Waeggis. Eh bien, c'est fait. Og nu veed De ogsaa med Deres skjønne, herlige Aand og Deres storartede, men mig saa kjære Forfængelighed, hvorledes min Beslutning lyder: Jeg vil være Deres Hustru!

„De sagde til mig igaaraftes og igjen imorges: „„Siig blot et fornuftigt, selvstændigt Ja — et je me charge du reste!»» — Godt, her er mit Ja — chargez vous du reste! kun stiller jeg et Par ganske smaa Betingelser, et les voilà. Jeg vil — tænk Dem, Barnet siger, jeg vil! — jeg vil altsaa, at vi forsøge Alt, hvad der staaer i vor Magt — og i Deres Magt, min skjønne sataniske Ven, staaer jo saa uhyre Meget — for at naa vort Maal paa en anstændig og fornuftig Maade, det vil altsaa sige: De kommer til os, vi prøve paa at indtage mine Forældre ligesaa meget for Dem som — — og saaledes faae deres Samtykke! — Lykkes det ikke, ere og blive de ubønhørlige, ogsaa naar vi have gjort Alt, hvad vi kunde gjøre, eh bien! alors tant pis! saa har vi endnu Egypten. Det er min ene Betingelse. Og her er den anden: Jeg vil og ønsker, at hele Sagen gaaer saa rask som muligt. Thi jeg kan vel nok udholde Taagen og Regnen fra imorges, uden at blive meget syg — men endnu mange saa bevægede Dage og uvisse pinagtige Stemninger, som jeg allerede har oplevet for denne Sags Skyld — det, min Ven, holde mine Nerver ikke ud. Men jeg har endnu en Grund til denne Skyndsomhed — jeg vil ikke have, at hele Verden skal tale om os og sige sin Mening om en Sag, som ikke angaaer den og udsætter mig for en Mængde Scener, der ligesaa godt kan undgaaes. Naar Sagen først er afgjort til vor Tilfredshed, lad dem saa spærre Mund og Øjne op, saameget de ville, saa har jeg Dem, Ferdinand, til Skjærm og Støtte — et je ne me moque pas mal du reste du monde. — Jeg veed, at de Hindringer, vi skulle over, ere store, ja kæmpestore, men til Gjengjæld have vi saa et stort Maal og De en kæmpestor Aand, som med Guds Hjælp vil knuse Klipperne til Sand og Støv — saa at selv mit svage Aandepust kan blæse dem bort. Mig tilfalder det Tungeste af Alt — jeg maa med kold Haand dræbe et trofast Hjerte, som er mig hengivent med sand Kjærlighed, jeg maa med kras Egoisme tilintetgjøre en skjøn Ungdomsdrøm, som, hvis den blev virkeliggjort, vilde udgjøre et ædelt Menneskes Livslykke. Det falder mig frygtelig tungt, men jeg vil nu, saa De seer, jeg endog vil være slet for Deres Skyld."

Herpaa følge nogle ubetydelige Efterretninger — Intet, som hører med til Handlingens Gang. Dette Brev blev afsendt den følgende Morgen, hvorpaa Lassalle næste Dag kom til Bern og til Villa d'A., efter at jeg enhver af de to mellemliggende Dage havde faaet flere Breve og utallige Depecher. Disse sidste indeholdt ikke Andet end Kjærlighedshilsener, Forsikringer og Skjemt, som man ikke behøvede at være Lassalle for at finde paa, men som ethvert noget poetisk anlagt og lidenskabeligt Par Elskende har lært at kjende i Kjærlighedens Hvedebrødsdage.

De fem eller sex Breve vare betydeligere af Indhold, de vare sande Højsange af Kjærlighed og Poesi. Faa Timer efter vort Opbrud fra Rigi var det klaret op i Vejret, Lassalle havde havt den prægtigste Solnedgang og strax efter sat sig hen for at beskrive mig dette Skuespil i de mest glødende Farver og benytte Billedet ligesom Staffage for det Hovedmotiv, der dannedes af hans Kjærlighed og hans Lidenskabs Glød. Imellem alt dette kom det Spørgsmaal: „Er Du ærgjerrig? — Hvad vilde mit Guldbarn sige, hvis jeg engang kunde føre hende i Triumf ind i Berlin, trukken af sex Skimler, som den første Kvinde i Tydskland, højt ophøjet over Alle?" — og igjen kort derpaa: „Egenlig er det uhyre dumt at plage sig med den kjedelige Politik og andre Menneskers Vel og Ve! Det var godt nok, saalænge jeg var alene og ikke havde noget Bedre at tage mig for — men nu! Skal jeg ikke hellere opgive det Hele, skal vi ikke rejse bort, langt, langt bort, hvorhen min Herskerinde, Barnet, vil, og kun leve for vor Lykke, vore Studier og nogle Venner?" — Lassalle var dengang ingenlunde sikker paa sine næste Skridt, næsten enhver Time bragte en ny Plan; og da jeg sagde Ja til det Altsammen, kom vi ikke til nogen Beslutning.

Breve og Telegrammer havde igjen sat mig i stor nerveus Bevægelse, da Lassalle formelig drev Spøg med disse sidste: han sad paa Telegrafstationen i Kaltbad, skrev der de Ting, der nødvendig skulde fra Haanden, og morede sig, som han senere fortalte mig, med at dæmpe enhver utaalmodig Rørelse med en Depeche. „Den elektriske Maskines tak, tak, tak, tak virkede beroligende paa mig," sagde han; „det var, ligesom jeg kunde berøre Dig direkte ved Hjælp af den; maaske kom den Forestilling deraf, at jeg følte, at Du om faa Minuter vilde vide mine Ord og mine Tanker." — For ham var dette muligvis morsomt, for mig, der i hvert nyt Telegram frygtede en eller anden skjæbnesvanger Efterretning, var det i højeste Grad nerveangribende. — Den følgende Dag altsaa kom han, og med ham, trods den allerede flere Gange omtalte Følelse af ængstelig Beklemthed, en Storm af Lykke! — Naar jeg nu tænker tilbage paa den Tid og maa sige mig selv, at disse faa, i den herlige Natur i Forening tilbragte Dage — det var i det Hele taget otte, om jeg husker ret — vare de eneste ganske ublandede lykkelige Øjeblikke i mit Liv, saa vilde maaske selv mine Fjender indrømme, at Straffen for min korte Lykke idetmindste opvejede den! — Men denne ene Uge fortjente nok at blive kjøbt saa dyrt!

Man tænke sig Lassalle — ikke som han viste sig som berømt Mand, som Politiker eller Videnskabsmand — man tænke sig denne fremfor Alle udvalgte, højtbegavede Mand kaste alle sine politiske og sociale Sorger fra sig og blive Barn igjen i en storartet skjøn Natur, hvor han fuldstændig ugenert, da Ingen af vore Omgivelser talte Tydsk, kunde hengive sig til den elskværdigste Kjærlighedsleg med den Kvinde, han havde valgt. Man betænke at jeg, der dengang ikke var tyve Aar og altsaa virkelig forekom ham, der var niogtredive, som et Barn, i fuldt Maal gjorde Brug af dette Privilegium og legede og

tumlede med ham „som med en stor Hund“ — saaledes kaldte han det selv, og han glædede sig kongeligt, da jeg engang, medens jeg læste et Digt og han flere Gange afbrød mig, raabte til ham: „Læg sig!“ — som jeg var vant til med de store Hunde, der altid bleve holdte i min Familie. Han kom altid paany tilbage dertil og sagde: „det er første Gang, at Nogen har fundet det rette Ord til at faae mig i Ro, uden at jeg har følt mig krænket eller pirret ved det. Med dette „læg sig“ kan Du holde mig tilbage fra Alt, hvad der nogensinde skulde være Dig ukjært!“ — Saadanne smaa Fjanterier var der tusinde af hver Dag, og af den Maade, hvorpaa han optog dem og glædede sig over dem som over noget Uvant og hidtil ikke Oplevet, saae jeg, at aldrig nogen Kvinde havde omgaaedes ham, saaledes som jeg gjorde. Om Grevinden sagde han selv, at hun var saa meget ældre end han, at han endog i den allerførste Tid kun havde seet den over ham staaende ældre Kvinde i hende, „la maitresse femme.“ I hans mange andre Forhold og Kjærlighedshistorier havde de handlende Damer enten været gifte Koner, og der faldt den fine, ugenerte, af Intet forstyrrede Tone, som vi kunde slaa ind paa, bort af sig selv, eller det havde været Væsner, der baade aandeligt og socialt stod dybt under ham og som kun hans Lidenskab havde fængslet ham til.

A propos! han havde ogsaa sin Morskab af nogle af mine i fuldstændig Ubetænksomhed og i Følelsen af min Souverainetet fremsatte Ytringer om Grevinden. Det var den anden Dag efter hans Ankomst, han havde medbragt en lille Kuffert med allehaande Bøger, Skrifter og andre Smaating, som vi vilde rode op i. Jeg havde bedt om et Portrait af Grevinden, og han havde pakket det ned mellem Bøgerne. Da han havde viist mig det tilligemed nogle andre mere eller mindre smukke Fotografier af Damer og jeg havde betragtet det længe, gav jeg ham det tilbage og sagde: „Naa, Jeres Kassette-Affaire ligger saa langt tilbage i Tiden — saa langt tilbage, at jeg slet ikke var til dengang — og det vil jeg undskylde Dig med, thi smuk er din Grevinde ved Gud ikke.“ — Han lo og gav mig Ret, men mente, at hun havde været det for tyve Aar siden: „hun er jo meget gammel, betænk, at hun er født 1805.“ — „Saa havde hun hellere skullet forelske sig i Napoleon I.! Men hvis hun altid har været god imod Dig, og det siger Du jo at hun har, saa vil jeg tilgive hende!“ Forøvrigt talte vi ogsaa alvorligt og „fornuftigt“, og omendskjøndt jeg forsikrede ham, at dette virkede paa mig som Gift, kom han dog Morgenen efter sin Ankomst frem med en Mængde Papirer: „Thi,“ sagde han, „fremfor Alt maa Du nøjagtig vide, hvad Slags Liv det er, jeg byder Dig, og om Du vil kunne være tilfreds med, hvad jeg byder Dig.“ Saa begyndte han at regne og bevise, han paaviste, hvorledes Udgifterne stemte med Indtægterne og hvorfra begge Dele hidrørte. Jeg vilde naturligvis længe ikke høre Noget derom og sagde, at det var mig Altsammen ligegyldigt; men den Indvending lod han ikke gjælde. „Vi er begge To ikke Mennesker, som er vante til at indskrænke sig og som kan leve af „en Daler om Dagen.“ Jeg kan dø, maaske snart efter vor Forbindelse — hvad saa? Du maa altsaa vide, hvor det Sikre og hvor det Usikre ligger.“

Nu kom der meget Pinligt under Omtale, Familie- og andre Forbindelser, hvoraf Resultatet da var, at Lassalle havde omtrent 7000 Thaler i aarlig Indtægt, medens han dog ikke kunde betragte hele denne Sum som sikret paa længere Tid. Det Betydningsfuldeste ved denne Samtale var for mig, at Lassalle paa den mest glimrende som paa den naturligste og simpleste Maade friede sig for den ogsaa i min Nærværelse udtalte svære Beskyldning, „at han levede paa Grevinde Hatzfelds Bekostning.“ Efterat han havde omtalt de andre Punkter, som ikke høre herhen og som jeg heller ikke har nogen Ret til at offentliggjøre, sagde han: „Dette er altsaa mine ligefrem forretningsmæssige Indtægter; jeg kommer nu til Noget, som fordrer en længere Forklaring; kun vil jeg forud bemærke een Ting: at Du aldrig maa gjøre mig det Forslag, at jeg skal tjene Penge ved Forfattervirksomhed. Dette plejer i Almindelighed at være en Udvej for Kvinderne; næsten allesammen har de sagt til mig: hvorfor skriver Du ikke Mere og tjener Penge paa den Maade? — Men jeg hader Pennens Prostitution, og jeg vil aldrig nedlade mig dertil. Jeg betragter den som foragteligere og mere nedværdigende for Manden end Legemets Prostitution; thi min Aand er mig helligere end Alt, hvad der omgiver den. Mærk Dig altsaa vel: Ingenting derom! — Ingen Forfattervirksomhed — fremfor Alt ingen Journalistik!“

Med disse Ord satte han sig ved Siden af mig, efterat han hidtil havde vandret urolig op og ned i Stuen. Jeg forstod mig saa lidt paa alle disse Ting, at jeg hverken kunde sige Noget for eller imod — altsaa taug jeg og ventede med indre Utaalmodighed paa hans videre Forklaring. Han gik ogsaa strax videre, men begyndte med et Spørgsmaal: „Hvad har man fortalt Dig om mit Forhold til Grevinden? og hvad troer Du deraf?“

„Kun ganske simpelt, at Du har forelsket Dig i hende, da hun endnu var meget smuk og Du endnu meget ung, og at der har været et Forhold imellem Jer; nu er hun gammel — Du ung, altsaa er I Venner!“

Denne Maade at se Sagen paa behagede ham meget. „Gud ske Tak,“ udbrød han, „at jeg har fundet saadan en fornuftig Skabning uden Snærperi, uden Fordomme — en naturlig Natur! Omtrent saadan er det netop med Grevinden og mig — men dog en Smule anderledes. Kom og lad mig fortælle Dig det: jeg er fængslet til Grevinden ved et helligt Noget, ved et Baand, som jeg aldrig kan bryde uden den alvorligste Foranledning, og selv da knap: ved Taknemmelighed!“

Jeg saae forundret og næsten forskrækket paa ham — jeg frygtede, hvad der nu skulde komme; han mærkede det godt og vedblev derfor hurtigt og med et stolt Udtryk: „Jeg var endnu en Dreng, da denne Kone i den haardeste Nød beærede mig med sin Tillid — da hun lagde sin Skjæbne hel og holden i denne Drengehaand. Jeg har bevist hende, at det var en Mands Haand. Men dette Bevis behøvede Tid, hun kunde ikke strax vide, hvorledes det vilde ende, og dog havde hun Tillid til mig — derfor maa jeg takke hende hele mit Liv!“ Smilende føjede han til: „selv om det ofte er ubekvemt — kan Du forstaa det, lille Ræv?“

Jeg kunde godt forstaa det, og havde der behøvedes endnu Noget for at gjøre ham kjærere for mig og mere værdig til min Agtelse — saa vilde denne Maade at betragte sine Forpligtelser overfor Grevinden paa have gjort det! Det sagde jeg til ham, og idet han taknemmelig kyssede mig derfor, sagde han: „Kassette-Historien kjender

Du i dens Omrids — Du har læst min Forsvarstale dengang. Jeg var jo ganske ung endnu, men dog har jeg aldrig angret min Færd dengang og vilde maaske handle ganske paa samme Maade nu. Men denne Sag og mit Forhold til Grevinden, min fuldstændige Opgaaen i hendes Interesser, Arbejdet med hendes frygtelig indviklede Processer rev mig ud af den Karrière, jeg havde sat mig, og lagde mig tildels ud med min Familie. Derfor blev det nødvendigt for mig og for den Kvinde, eller rettere sagt det Parti, i hvis Interesse jeg handlede, at jeg fik en Godtgjørelse for alle mine materielle Ofre, for at stille os Begge frit og for ikke at lade Grevinden komme i altfor stor Gjæld til mig. Vi sluttede altsaa den Kontrakt, at hvis jeg vandt Processen mod Grev Hatzfeld, hendes Mand, skulde jeg som Erstatning for mine Udlæg, mit Arbejde og min Tid nyde en livsvarig Indtægt af den Hatzfeldske Formue, jeg frelste for hende; denne Rente falder efter min Død tilbage til Grevinden. — Det vil Du kunne forstaa og billige! — Jeg er, som jeg allerede har sagt Dig, fuldstændig fri overfor Grevinden i enhver Henseende, med Undtagelse af Taknemmeligheden, ligesom hun alt forlængst har været det overfor mig. Vore Hjerters Interesser har alt længe ligget milelangt borte fra hinanden."

Jeg var uendelig glad over denne Forklaring, kyssede ham taknemmelig for den og udbrød: „Gud ske Tak! Jeg skal nu ogsaa holde meget af din Grevinde og strax skrive hende et fuldstændig batterligt Brev til; jeg skal gjøre Alt, for at behage hende. Men — derfor behøver hun jo dog ikke at være hos os og sammen med os altid — vel?"

Jeg havde aldrig troet, at Lassalle kunde bære sig saa overgivent ad, som han gjorde efter denne Ytring. Intet af hvad jeg tidligere eller senere sagde, glædede ham i den Grad. Han sprang om i Værelset, kyssede mig atter og atter og gjentog mine sidste Ord vel de hundrede Gange, for da tilsidst at forsikre: „Nej, nej! det behøver hun ikke! det vilde jo være et skrækkeligt Liv, saadant et Ægteskab à trois. Er hun i Italien, saa tager vi til Ægypten, er hun i Schweiz, rejser vi til Paris eller Tydskland og omvendt; engang om Aaret besøger vi hende."

Glad svarede jeg: „Ja, ja! vi besøger hende! Saa kan vi tage bort igjen, naar vi vil!"

Lassalle spurgte nu, efterat han var kommen lidt til Ro igjen: „Siig mig altsaa nu: er Du tilfreds med den Lod, jeg kan byde Dig?" Og da jeg svarede Ja, vedblev han: „Det var det, jeg vilde høre, Du skal elske mig, saaledes som jeg nu har viist mig for Dig. Men — er Du da slet ikke ærgjerrig?"

„Min Ærgjerrighed er, at være Ferdinand Lassalles Hustru og dele hans Lod", sagde jeg.

Da lo han atter fornøjet, gned sig i Hænderne og udbrød: „Du har ved Gud ikke gjort noget daarligt Valg; det skal ikke blive til din Skade. Ferdinand Lassalles Hustru skal engang blive den Første af Alle! Lad os tale fornuftigt derom; har Du monstro gjort Dig nogen Ide om mine Planer og Formaal? — Nej? — Nu, saa se paa mig — (han rettede sig og aabnede de ejendommelige, ørnelignende Øjne vidt) seer jeg ud, som om jeg vilde lade mig nøje med at spille anden Rolle i Staten? Troer Du, jeg bortgiver mine Nætters Søvn, mine Bens Marv, mine Lungers Kraft, for omsider at rage Kastanierne ud af Ilden for Andre? — Seer en politisk Martyr saaledes ud? — Nej! — Handle og kæmpe vil jeg — men ogsaa nyde Kampens Pris og trykke Dig — ja, lad os foreløbig kalde det Sejrsdiademet om Panden! Tro mig, det er en ligesaa stolt Følelse at være „folkevalgt Præsident" for en Republik, at hvile fast og sikkert paa sit Folks Gunst, som at sidde paa en raadden, omstukken Trone som „Konge af Guds Naade". Kom her — herhen ved min Side foran Spejlet! — se paa os To. Er det ikke et stolt, et kongeligt Par, der sidder derinde? Har Naturen ikke skabt disse to Mennesker i sit mest straalende Søndagshumeur? og troer Du ikke, at Magten, den højeste Magt, vil klæde os godt? Jo, Barn! Du skal komme til at blusse af Stolthed og Fryd over, at Du har valgt mig — mig fremfor alle Andre! Leve Republiken og dens guldlokkede Præsidentinde!"

Han havde talt sig ind i en sand Glød og rev mig svimlende med paa sin Begejstrings Strøm; mine Blikke hang beundrende og troende ved ham, og da han bemærkede dette, vedblev han: „Du troer med mig paa vor Stjerne, gjør Du ikke? Efterat jeg har fundet Dig, er min Vej opad bleven endnu klarere; forenet med Dig maa jeg naa Maalet — og da: Held os og vore Venner! Vi har Begge Fjender — Fjender som Sand i Havet; hos mig er det naturligt, hos Dig begribeligt; men lad dem kun slide sig op, lad dem kun sprøjte deres smudsige Edder paa vore Klædebon, de skal dog Alle komme til at bøje Knæ, naar vi holder vort „Indtog"!! Ikke sandt, lille Ræv, den Ærgjerrighed forstaaer ogsaa Du? Og „Ferdinand den Folkekaarne" er et stolt Navn, hvad? — Saadan skal de kalde mig, naar det lykkes!" —

Efter en kort Pause tilføjede han: „Slemme Kampe vil det koste endnu — heller ikke er Tiden moden endnu — maaske skal der endnu ventes længe, længe i et unyttigt Marthyrium, med daadløse Taler eller maaske allerbedst i fuldstændig Hvile — det veed jeg ikke; vedremo! Vi har jo endnu mange Timer til at tænke derpaa, thi nu først er Du min, „af min Aand et Pust har Du mærket"!"

At jeg den Dag saae op til min „Konge" med dobbelt Kjærlighed og dobbelt Stolthed, er vel menneskeligt og forstaaeligt. Jeg troede jo paa ham som en troende Kristen paa sin Frelser. —

Men nu var det nok med Alvoren; vi tilbragte Resten af Tiden med smaa Spadseretoure, med at fordybe os i vore Yndlingsdigtere, under hvilket Lassalle med vidunderlig Kunst reciterede Digte og Steder af Dramaer, og endte Dagen med en charmant Souper, som den amerikanske Konsul havde arrangeret til Ære for vor „Forlovelse."

Da jeg efter denne og efterat vi Alle havde sagt hinanden Godnat, traadte ind i mit Værelse, der laa i Stueetagen med det aabne Vindue vendt lige imod de evige Gletschere, der i dette Øjeblik straalede som Sølv i det fulde Maanelys, og jeg ved Tanken om Dagens Hede vilde sætte mig i Vindueskarmen for endnu engang at indsuge den herlige Nat med alle mine Sandser, følte jeg mig omsluttet af to Arme, og Lassalle stod udenfor det aabne Vindue, hvor han havde ventet paa mig. Han svang sig trods min sagte Protest op ved Siden af mig og hviskede: „Vær rolig, mit Hjerte! jeg bliver siddende her ganske stille og artig, til Du er saa søvnig, at Du siger: „læg sig!" Saa gaaer jeg. Men Natten er herlig, mit Hjerte saa fuldt, Du mig saa nær — man kan ikke sove — lad os da passiare lidt — eller tilbede Maanen, eller opfinde

Kjærlighedens Højsang paany ved en evig Vexelvirkning mellem de to Ord: Ferdinand — Helene!"

Som det altid gik med ham: med poetisk Spøg og barnagtige Indfald begyndte vi, og kort efter vare vi midt inde i Alvoren. Jeg havde tilfældigvis omtalt Gehejmeraad Zitelmann og at jeg hos ham (der dengang gjaldt for Bismarcks højre, om end usynlige Haand) havde hørt tale om Lassalle. Isvrig spurgte Ferdinand: „Hvad sagde de?"

„Ikke meget", var mit Svar; „Gehejmeraadinden, en hjertensgod, men meget livlig og klog Kone, udplaprede med rask og ubetænksom Tunge, at Lassalle havde været hos Bismarck, og at denne var frygtelig henrykt over ham, men Gehejmeraaden tilkastede hende et vredt, advarende Blik, hvorpaa hun hurtig afbrød Samtalen. — Er det nu sandt? har Du allehaande Hemmeligheder for med Bismarck?"

Han sad et Øjeblik ganske stille, derpaa lo han sagte, næsten uhyggeligt, ved sig selv, og idet han greb min Haand, sagde han halvhøjt: „Nej, se engang til det Barn! det er uhørt! med disse smaa Fingre — for Du veed vel, at det er dumt, at have saadanne smaa Fingre — med disse Alfepoter griber hun frækt ind i mine værdifuldeste Hemmeligheder, som jeg gjemmer i mit Hjerte som Ædelstene i et Sikkerhedsskrin — krammer om deri, behandler de kostbare Juveler som sin ubestridte Ejendom, spilder nogle af dem, som om det var Hakkelse, og forlanger saa de allerkostbareste til sig selv til Pynt, til Smykke i Haaret! Men denne naive Frækhed — jeg elsker den! og derfor skal Du have, hvad Du har forlangt, uden at ane noget Ondt. Ja vel, jeg har været hos Bismarck. Den store „Jernmand" vilde fange mig! — Og Jern er et saare herligt Metal — saa stærkt, saa kraftigt, saa dygtigt til at hugge og stikke! — Hvad er der ikke opnaaet her i Verden med Jern? — Næsten Alting er blevet gjennemført og fæstnet med Jern — næsten Alting — næsten! — Men der gives endnu et andet Metal; bøjeligere — smidigere; ikke bestemt til Helte- og Vaabenbedrifter, og dog mægtigere end det almægtige Jern: Guldet! — Hvad Jernet har ødelagt, bygger Guldet op igjen; — den Regn, som forførte Danaës Hjerte, var af Guld! Ja, Du Guldræv, det er endnu et stort Spørgsmaal, hvilket af de to Metaller der er det mægtigste, det virkningsfuldeste! De siger nok deroppe i Jernkredsene, at Guldet er jødisk — men det er Virkningen, det kommer an paa, Virkningen alene. Og desuden: Jern ruster med Tiden, og rustent Jern hører hjemme paa Pulterkammeret! Derfor bort med det til Aarhundredernes Pulterkammer, Historien! — Men hvad Bismarck angaaer, og hvad han vilde af mig og jeg af ham? — lad Dig nøje med at vide, at det ikke kom istand, ikke kunde komme istand: vi var Begge for snu — vi opdagede gjensidig hinandens Snuhed, og det maatte have endt med, at vi (naturligvis bestandig i politisk Forstand) havde leet hinanden op i Ansigtet. Og det er vi dog for velopdragne til — derfor blev det ved Besøg og aandrige Samtaler!"

„Synes Du om Bismarck? Finder Du ham aandrig?" spurgte jeg.

„Aandrig! — hvad vil aandrig overhovedet sige? Hvis jeg og Du er aandrige, saa er Bismarck det ikke! han er skarp, kraftig — netop af Jern. Naar man forfiner Jern, bliver det til Staal, og saa kan man ogsaa forfærdige stikkende, sirlige Vaaben af det, men altid dog kun Vaaben!! Guld er mig kjærere; Guld, saadan som min Ræv bærer det paa Hovedet og som det er givet mig i den hemmelighedsfulde Magt til at vinde Menneskene, gjøre dem til mine! Du skal nok faae at se, mit Hjerte, hvad vort Guld Alt kan udrette."

Efter en lille Pause ytrede jeg forskende: „Men Du selv taler dog ogsaa meget om Vaaben, om Blod og Kampe, og Revolutioner smeder man dog, naar Alt kommer til Alt, ikke uden Vaaben og uden Jern."

„Barn! Barn! hvad er dog alt det, Du vil vide i denne maanelyse Nat! Aartusinders Erhvervelser, Resultatet af de dybeste Studier, det spørger Du mig om som i Spøg, og jeg Stakkel skal kaste Dig det Altsammen i Skjødet som Legetøj!! — At tale om Kamp og kalde til Vaaben er endnu langtfra det Samme som med blodbestænket Haand og koldt Hjerte at nedsable sit Medmenneske! Og veed Du da saa lige, Du snu Ræv, hvilke Vaaben jeg mener? Veed Du da, om Aandens gyldne Vaaben: Talens Kunst, Menneskekjærlighed, de Fattiges, Svages og Arbejdendes forbedrede Kaar og Menneskeliggjørelse og fremfor Alt Villien — veed Du, om jeg ikke stiller disse i Sandhed gyldne Vaaben højere og holder dem for hensigtsmæssigere end den rustne Middelalders saarvoldende? Blod og Sværd kun som den sidste Nødvendighed! kun hvis de selv ikke vil have det anderledes. Men jeg tænker, de skal lære at frygte os ogsaa uden Sværdslag. Men Morgenen gryer, og vi har jo en Tour for op paa Niessen; sov derfor og drøm om mig." — Han holdt mig længe fast omslynget og hviskede derpaa: „Hvor lykkelige, hvor salige skal vi ikke være, naar Du først tilhører mig helt! Og hvilken herlig Hustru skal jeg ikke faae ud af dette Barn! — Sov vel!"

Og borte var han. —

Jeg er bange for at trætte Læseren, hvis jeg med den samme Udførlighed her vilde fortælle alle vore korte og lange Samtaler, Alt, hvad der har Interesse for mig fra hine Lykkens Dage, Lassalles Anskuelser om Digtere, Kunstnere og andre Berømtheder; jeg vil derfor opsætte det til senere.

Tiden gik, og vi maatte aftale vor Krigsplan overfor mine Forældre i Genf. — Ak, havde vi dog blot kunnet ane, hvor frygtelig Modstanden skulde blive, saa havde vi baaret os helt anderledes ad! Saaledes som Sagerne stod for os, besluttede vi nu, at jeg om to Dage skulde tage med det første Morgentog til Genf, medens Ferdinand skulde komme med Middagstoget fire Timer senere; jeg skulde ved min Ankomst blot fortælle, at jeg havde truffet Lassalle paa Rigi og han vilde i den nærmeste Tid komme til Genf og gjøre sin Opvartning hos mine Forældre, da han længe havde ønsket at lære min Fader at kjende.

Dagen efter hin nylig beskrevne Maaneskinsnat gjorde vi, som omtalt, en Tour til Niessen, som i det pragtfuldeste Sommervejr og med en herlig Solnedgang viste sig i det skjønneste Lys, lige til vi tiltraadte Tilbagemarchen. Jeg var meget træt, og trods Lassalles kraftige Understøttelse kunde jeg neppe slæbe mig videre, saa at Herrerne i Selskabet foreslog, da vi næsten vare naaede til Foden og Natten imidlertid var brudt frem, om end med Maaneskin, at vi skulde forlade den almindelige Vej og forkorte den ved at gaa over Enge og Marker til Kroen, hvor vore Vogne ventede. Som sagt, saa gjort! — Vi mar-

cherede med nyt Mod fremad, og Lassalle forsøgte at adsprede mig ved allehaande Skjemt og smaa Fortællinger.

Naturligvis lykkedes dette ham paa det Bedste. Han gav en livlig Skildring af sit venskabelige Forhold til Heinrich Heine, der havde skrevet saa saare træffende om ham til Varnhagen: „Min Ven, Hr. Lassalle, som bringer Dem dette Brev, er en ung Mand af de mest udmærkede Aandsevner: med den grundigste Lærdom, med den mest udstrakte Viden, med den største Skarpsindighed, jeg nogensinde har truffet, forbinder han en Energi i Villien og en Dygtighed i sin Handlen, som sætter mig i Forbauselse. — — — Hr. Lassalle er nu engang en udpræget Søn af den nye Tid, som ikke vil vide noget af den Forsagelse og Beskedenhed, hvormed vi mere eller mindre hykleriskslæbte os igjennem i vor Tid. Denne nye Slægt vil nyde og gjøre sig haandgribelig gjældende."

Fra Heine kom Talen paa en hel Kreds af andre betydelige og interessante Mennesker og Ting, og han fortalte mig, ligeledes fra sit første Ophold i Paris, den lille Anekdote om, hvorledes han efter tydsk Skik havde gjort Visit paa den i Paris usædvanlig tidlige Tid Kl. 12 om Formiddagen hos en meget smuk og feteret Dame, som han havde en Anbefaling med til. Han ringede paa og gav Tjeneren sit Kort — som han troede. Strax derpaa førte denne ham ind i et elegant Boudoir og forlod ham med de Ord: „Prenez place, Madame viendra de suite." Døren ligeoverfor ham gik op, den smukke Dame traadte ind i et meget let Negligé, med bare Fødder, som stak i et Par sirlige Tøfler, sagde henkastende: „ah, vous voilà! bonjour," — sætter sig paa Ottomanen, skyder Tøflen af og strækker den smukke rosenrøde Fod henimod ham. Lassalle bliver naturligvis i højeste Grad forbauset, men fatter sig hurtigt, trykker et Kys paa den lille Fod og siger: „Charmé, Madame, de cette nouvelle manière de faire connaissance: c'est bien plus joli et surtout plus intime que d'embrasser la main!" — Damen farer op — Vrede, Forbitrelse — hun fører Lorgnetten til Øjet — Forlegenhed! „Mais, mon Dieu! Monsieur, qui êtes-vous? — je vous ai pris pour le pédicure; vous m'aviez envoyé cette carte" — — —

Lassalle havde om Morgenen stukket et paa Hotelbordet liggende Kort fra en saadan „Fod-Doktor" ind blandt sine Visitkort, uden at lægge Mærke til det, og sendt Damen dette istedetfor sit eget. — Forklaring — Tableau! Uhyre Latter. „Og," tilføjede han, „jeg har aldrig angret dette Fodkys; jeg havde Ret, det var meget intimere, og min Grundsætning har altid været: aldrig at gjøre noget Skridt tilbage!"

Saaledes havde han underholdt mig paa den livligste Maade, og vi vare næsten uden at mærke det komne til Midten af de frie Marker ligeoverfor nogle lave Hytter, som vi hidtil ikke havde lagt Mærke til. Da styrter pludselig midt under vor uskyldige Samtale ligesom en Hær af djævelske Gnomer ind paa os, vi have aldrig opdaget hvorfra, en Bande paa ti, tolv gruopvækkende, rædsomme, spøgelseagtige Skikkelser med en vild, uforstaaelig Hylen og en Helvedeslarm — overfalde os, inden vi ret have Tid til at besinde os, og hugge løs med tykke, korte Knipler paa hvem de kunde træffe. — Vor Forfærdelse var grændseløs! Af Herrerne i vort Selskab var Lassalle den Eneste, hvis Kræfter vi kunde gjøre Regning paa. Den ganske lille, spinkle amerikanske Konsul, en gammel Franskmand og en knap voxen Italiener — og imod os ti eller tolv Rasende — og det af den forfærdeligste Slags: ti eller tolv Kretinere.

Man maa have seet dem, disse skrækkelige, dyriske Skabninger med deres kæmpemæssige Vandhoveder, deres frygtelige, poselignende Svulster og deres smaa undersætsige Legemer! man maa have hørt den modbydelige Grynten, der tjener dem til Sprog og nu var truende rettet mod os, i en saadan natlig Time og langt borte fra al Hjælp, for at gjøre sig et Begreb om vor Situation!

Lassalle huggede om sig som en Fortvivlet! Han havde Robespierres Stok hos sig (den havde som Knap en Gjengivelse af Bastillen i drevet Guld og var en Gave fra Historikeren Förster), og med denne bearbejdede han de gruelige Vanskabninger saaledes, at det ene Taarn paa Bastillen næste Dag viste sig at være ganske fladtrykt. Med Fornuft lod der sig jo Intet udrette med disse Halvmennesker, og først da de saae eller følte, at de trods deres Overtal vilde trække det korteste Straa, holdt de op med deres vanvittige Huggen og begyndte at hyle og græde i de ynkeligste Toner. Nu fik vi endelig at vide, hvad det egenlig var, de vilde: vi havde skadet deres Høhøst ved at gaa over deres Marker og skulde nu bøde derfor! Det var vanskeligt at forstaa dem, men da det var gaaet op for os, hvad det var, der gjorde dem saa gale, og havde givet dem Penge som Bod for Skaden, trak de sig knurrende tilbage, endnu bestandig svingende med Kniplerne. — Nu tog vi hverandre i Øjesyn. Vi saae forskrækkelig ud! Allesammen! — Thi trods Lassalles udtrykkelige Befaling, at jeg skulde holde mig borte og være rolig, havde jeg ikke forladt ham noget Minut, og de andre Damer havde ligeledes kæmpet tappert og brugt deres Parasoller og Plaidremme som Vaaben. Lassalle var værst tilredt; han havde faaet to frygtelige Slag eller Stød i Ansigtet, et paa Næsen og et andet foran i Panden, og saae rød, blaa og opsvulmet ud; hans Klæder hang i Pjalter, men i denne Henseende dannede han ikke nogen Undtagelse, thi vi vare Alle fuldstændig lasede.

I denne ynkefulde Forfatning naaede vi vore Vogne. Vand og Linned til Kompresser blev forlangt, og paa Hjemtouren lavede vi Omslag, medens vi lo og vare oprømte. Lassalle var forbitret over, at disse „Dyr" havde ødelagt hans Skjønhed saaledes. I denne Tilstand kunde han ikke præsentere sig for mine Forældre, saa der kunde nu ikke længer være Tale om at rejse iovermorgen. „Hvis din Mama seer mig saaledes, har hun Ret til at smide mig ud! Jeg seer ud som en Rowdy, og intet Menneske, der ejer en hel Frakke, vil give mig sin Datter!"

Der blev nu lagt store Masser af raat Kalvekjød paa den syge Næse, og vi tog den Beslutning, ikke at rejse til Genf, „før Romerhovedet straalede i sin fulde Skjønhed."

Da jeg saae ham igjen næste Morgen, vare Farverne forvandlede til Gult og Grønt, og Hævelsen var forsvunden. Jeg forsikrede ham, at han igjen saae ganske „cæsaragtig" ud, men han vilde ikke høre Noget derom og sagde: „Smuk finder i det Hele taget kun Du mig, men anstændig seer jeg dog i Almindelighed ud."

Da kom jeg til at tænke paa den engang hørte og tidligere omtalte Ytring af Professorinde Diderici, „at Lassalle var den smukkeste Mand." Jeg fortalte ham dette og den gamle Boeckhs Svar om hans Aand; men han rystede paa Hovedet og sagde spøgende: „Ak hvad, Aand!

Aand er slet Ingenting! Men at være den smukkeste Mand, det maa jeg sige, det kan jeg lide! Den Bemærkning skal man engang sætte paa min Grav! At jeg har Aand, det veed jeg nok, og at Menneskene faae det at mærke, det skal jeg nok sørge for — men Rygtet om min Skjønhed skal naa til Efterverdenen — derfor skal det paa Graven."

Meget lykkelig gjorde ham ogsaa mit Brev til Grevinde Hatzfeld, hvilket jeg bragte ham til Gjennemlæsning og Besørgelse; han kunde, forsikrede han, ikke takke mig noksom for denne kjærlige Handling. Jeg skal senere meddele Brevet ordlydende; Lassalle affendte det tilligemed et andet fra sig selv og holdt nu den „gode" Grevinde for fuldstændig „erobret". I sit Brev, hvoraf han læste nogle Steder for mig, havde han skrevet: „Helene passer som Personlighed saa absolut til mig, som jeg aldrig havde troet Nogen kunde passe!" — — — Hvor daarligt kjendte denne geniale Mand et smaaligt Kvindehjerte!!! —

De to Dage, der vare blevne lagte til „for Næsens Skyld", forløb paa den hidtil skildrede Maade. Lassalle havde medbragt nogle af sine Arbejder, læste for mig, forklarede, og fremfor Alt beskjæftigede vi os med hans „Franz von Sickingen" og hans „Bastiat Schulze, der nationaløkonomische Julian". — Ogsaa lidt Balzac, Lassalles Yndlingsforfatter blandt de Franske, fik vi læst og diskuterede levende om la physiologie de mariage — for tilsidst at enes om, at vi vilde meddele hinanden vore Ideer derom om et eller to Aar, og da „af egen Erfaring." —

Dagen til Afrejsen kom; Lassalle fulgte mig og min Ledsagerske, en gammel Englænderinde, til Banegaarden — en kort Afsked — og fuld af salige Forhaabninger, med Tanken om at sees maaske samme Aften lykkelige og glade hos en „sikker" Veninde, hvis Adresse jeg havde givet ham — skiltes vi ad. —

Her ende mine glade Erindringer. — Hvad der nu kommer, er saa sørgeligt, at mit Hjerte endnu sætter sig til Modværge, naar jeg vil tvinge det til at fordybe sig i disse forfærdelige Minder.

Den af den sørgelige Romans tre Hovedpersoner, hvem Døden strax ramte, var visselig ikke den Ulykkeligste! Hvor tidt, hvor utallige Gange have vi, de Efterlevende, ikke misunde ham!

Fortsættes.

Sofus Schandorph.

En litterair Skizze af V. Wille.

I Maanedsskriftet „Det nittende Aarhundrede" har Hr. Georg Brandes indledet en Karakteristik af Schandorphs Novellecyklus „Fra Provindsen" med følgende Ord: „Hvor tidt jeg end har gjort det, altid paany føler jeg mig som en Stammende, der skal til at holde en Tale, naar jeg forsøger paa at betegne det Karakteristiske ved en Forfatter og hans Bog . . . Jeg tvivler nemlig aldrig paa mit Indtryks Rigtighed, men højlig paa min Evne til at forme det i Ord." Det fejler neppe, at Adskillige have ledsaget denne Introduktion med et tvivlende „Ja saa!", thi medens der som bekjendt har ytret sig delte Meninger om Sikkerheden i den nævnte Forfatters Syn saavel paa digteriske Arbejder som paa Kunstværker af andre Brancher, mindes jeg ikke, at Nogen har turdet frakjende ham den formende Evne: en usædvanlig Lethed i Foredraget, Stilens veltalende Varme, et virtuosmæssigt Greb paa at træffe det prægnante Udtryk for Tanken. Maaske har endog En og Anden ment at kunne gjøre et lille psykologisk Fund i de citerede Ord ved at betragte Postulatet af det tidt Betvivlede som et ved heftige litteraire Fejder pirret Gemyts Trods overfor Modstandere, den beskedne Tvivl om, hvad alle Andre gjerne vilde anse for givet, som en Smule uskyldigt Koketteri. Dette være nu, som det vil; idet jeg udbeder mig Læsernes Opmærksomhed for nogle Oplysninger om den Forfatter, hvis Navn staaer over disse Linier, troer jeg at turde begynde med omtrent det Modsatte af Hr. Brandes' Selvbekjendelse. Jeg er nemlig slet ikke sikker paa overalt at have faaet de rette Indtryk af Schandorphs Produktion og overhovedet af den æsthetiske Skole, han tilhører, hvorfor jeg i saa Henseende maa udtale mig med Forbehold, medens jeg paa den anden Side frygter mindre for at mangle Ord, som klart betegne min Opfattelse, eller for at trætte Læserne med en kjedelig Historie. Det Sidste kan jeg sige i al Beskedenhed, fordi Forfatteren af „Uden Midtpunkt" ved sit Ordskifte med Kaalund om de „brændende Spørgsmaal" og ved det Røre i Bladene saavel som i den private Konversation, denne venskabelige Holmgang vakte, har faaet en actualité, der kaster sit Skjær over Skildringen af hans Liv og Virksomhed, saa at hvis nærværende Fremstilling interesserer Læserne, er det, fordi Themaet for Øjeblikket har Interesse for saa Mange.

Sofus Kristian Frederik Schandorph blev født den 8. Maj 1836 i Ringsted. Hans Fader, der beklædte en Bestilling som Tilsynshavende ved Postbefordringen, var en elskværdig, jovial og frisindet Mand; skjøndt han ikke selv havde havt Lejlighed til at erhverve Dannelse og Kundskaber, følte han stor Respekt for slige Goder og nærede en dogmatisk Overbevisning om, at den studerende Bane i Danmark var Vejen til Roes og Magt. Da nu derhos Byens Lejlighedsdigter, en Katheket, der var den lille Schandorphs Lærer i Realskolen og desuden gav ham Privatundervisning i Latin, indstændig raadede Forældrene til at lade ham studere, maaske særlig foranlediget hertil ved nogle Krigsviser, som Drengen skrev i 1848 for at overbyde Byens krigerske Sapfo, Guldsmedmadam Greve, i rhythmisk Kunst, blev Schandorph samme Aar sendt til Sorø Akademi. Det var jo den af Latinskolerne, som laa nærmest ved Drengens Hjem, og Anstalten i Sorø havde tilmed for Mange noget Lokkende ved sit aristokratiske Præg saavel som ved Stedets historiske Kolorit; men Valget var neppe det heldigste. For ikke at tale om det Mislige i at lade Børn tilbringe en lang Aarrække lige til den voxne Alder paa en Kaserne, næsten stadig afskaarne fra den Støtte, Personlighedens Udvikling kan finde i Familielivet, saa manglede paa hin Tid den saakaldte „Opdragelsesanstalt" i Sorø al virkelig opdragende Stræben; Undervisningen var gjennemgaaende rettet paa Udenadslæren eller i det Højeste paa en rent forstandsmæssig Uddannelse, Forholdet mellem Eleverne og de fleste af Lærerne en gjensidig en garde-Position, og Disciplinen — det daværende pædagogiske Systems Alfa og Omega — haandhævedes med en yderliggaaende Strenghed, der snarere æggede Eleverne til Harme og Modstand end bragte dem til at fortryde begaaede Forseelser. For de unge, indestængte Sjæle, der gjemte i sig en mere eller mindre bevidst Trang til noget Lyst, Venligt, aandeligt Frit, frembød dog Opholdet paa Akademiet i de

Aar, der her er Tale om, to Lyssider: den kammeratlige Aand mellem Eleverne indbyrdes, som trods de Prygl, der traditionelt tildeltes de Yngre af de Ældre, i det Hele og Store dannede en velgjørende Modvægt mod den mellem Foresatte og Undergivne permanent herskende Krigstilstand, men fremfor Alt den nationale Rejsnings Poesi, der slog den forarmske Ungdom imøde med det Virkeliges, det Nærværendes hele Magt, idet Sorø laa paa Routen for Troppernes Marche fra Kjøbenhavn til Valpladserne og fra Valpladserne med Sejr tilbage til Kjøbenhavn. Den daværende Rektor var en for sit Fædreland varmtfølende Mand og nægtede derfor sjelden Skolen Lov, naar en Troppeafdeling holdt Rast ved Byen. Paa saadanne Dage maatte Krigssangene, Bataillonernes Mylr, Velkomsttalerne til Heltene fra Fredericia, Isted og Frederikstad, Damernes Glæde over at forsyne Soldaterne med overvældende Mængder af Kaffe, Smørrebrød og Cigarer, de svenske Husarers og Artilleristers halvt kjendte, halvt fremmedlydende Sprog tale til de af Skolestøv bedækkede, med allehaande Formler proppede, ved Haardhed forskræmte og systematisk afrettede Barnesjæle om det Ideelle, Almene, som det er den Enkeltes Hæder at ofre sig for, om Frihed og Fædreland, om Broderbaandet mellem Nordens Folk, om saa meget Stort og Skjønt. Saaledes blev i de tre Krigsaar Skolelivets Kjedsomhed og Opdragelsens Tvang ofte afløst af befriende Indtryk, skjøndt den Liberalitet, hvori Rektorens patriotiske Følelser gjorde sig praktisk gjældende, neppe fandt udelt Sympathi hos Stedets øvrige Pædagoger. Jeg erindrer saaledes, at da der en Dag blev givet Skolen Lov i Anledning af, at et Rytterregiment — en i Sorø hidtil ukjendt Fremtoning — var i Opmarche, og Glæden herover malede sig i Elevernes Blikke og Miner, gav en iøvrigt for sin Humanitet og Velvillie yndet Lærer sin pædagogiske Harme Luft i følgende Replik, der kunde gjælde som Paradigma paa Opfattelsen af Undervisningens Formaal i en Anstalt, hvor man med megen Alvor tydede Sætningen «non scholæ, sed vitæ discimus»: „For at faae Laud til Artium, behøver I sgu ikke at have seet en Husar."

Den tunge og kolde Atmosfære, hvori Livet paa Sorø Akademi til dagligdags sneg sig hen, kunde selvfølgelig mindst af Alt begunstige Udviklingen af Digterspirer, og i det første Par Aar følte Schandorph sig forkuet og tilbagestødt; det gik saa vidt, at han ligefrem krøb i Skjul, naar Rektors Skikkelse viste sig i det Fjerne. Men efterhaanden som Drengen voxede til, fik hans oprindelig muntre og frejdige Natur Overtaget i Kampen mod det Hæmmende og Nedtrykkende; ved Siden af et inderligt og blødt Gemyt har Schandorphs Personlighed noget Djærvt og Robust, der bar ham gjennem Meget, hvoraf zartere Naturer kunde forkvakles. Forøvrigt var han mere afholdt af Kameraterne for sin brave, aabne Karakter end agtet af Lærerne paa Grund af tidlig udviklede Evner; han hørte ikke til de ualmindelig „lovende" Disciple. I det første Aar af hans Ophold paa Akademiet berettedes det af de Drenge, med hvilke han delte Læseværelse, at da det kneb med at udfinde en Titulatur, der prægnant kunde angive hans Faders Stilling i Samfundet, forsynede han sine Breve til Hjemmet med følgende Adresse: „S. T. Hr. ved Befordringsvæsenet Schandorph." Af personlig Erfaring kan jeg attestere, at det var Opspind og Bagvaskelse; men naar slige Insinuationer have Kours, tyder det ialtfald ikke paa, at Vedkommende betragtes af sine Omgivelser som et usædvanlig klartskinnende Lys. Da han var naaet til Skolens næstøverste Klasse, gav hans litteraire Tendenser sig Vidnesbyrd i et satirisk Ugeblad „Madam Meier", hvori baade Kammerater og Lærere fik deres Bekomst; men jeg troer ikke, at hans Stil endnu havde faaet det „saa at sige klassiske" Præg, som Poul Møllers Biograf tillægger Formen for denne Digters danske Udarbejdelser i Skoleaarene. Foruden ved „Madam Meier" tillod den unge Schandorph sig at protestere mod Skoleaaget ved alskens Spilopper, navnlig Symposier, som han i Forening med et Par Ligesindede arrangerede i „Krebsekroen", og under disse Omstændigheder er det en Selvfølge, at Straffe hyppig overgik ham, bl. A. i Form af Stuearrester, hvis Ensomhed han oplivede ved at pidske Æggesnapse bag sin Skabsdør. Den første Fortælling i Samlingen „Fra Provindsen" er for en væsenlig Del skreven ud af personlige Indtryk fra Forfatterens Skoleliv.

I 1855 kom Schandorph til Universitetet, forholdsvis ikke stærkt udviklet og med visse Lakuner i sin Skoleviden, men dog ualmindelig vel bevandret i de klassiske Sprog og fremfor Alt frisk i Sindet og begjærlig efter at indsuge saadanne Kundskaber, som kunde nære hans aandelige Vækst. Han valgte til Examensstudium Theologien, paavirket af daværende Sognepræst i Pedersborg, Dr. P. Chr. Kierkegaard, hvis aandfulde Personlighed og frie Opfattelse af Grundtvigianismen han skyldte nogle af de mest vækkende Indtryk fra Skoledagene. Da han i det Aar, han blev Student, mistede sin Fader og derved kom til at mangle Subsistensmidler, tog Enken efter en formuende Morbroder, Grosserer C. F. Møller, sig af ham og gav ham fri Station i sit Hus. Her havde han en aldeles ukontrolleret Frihed og behøvede ikke at nære Bekymring for sit Udkomme. Men med det theologiske Studium gik det en Tidlang trægt; den lette Tinte af Grundtvigianisme, som han havde medbragt fra Sorø, blev ved nærmere Bekjendtskab med denne Retning snart afstrøgen, og derefter lagde æsthetiske Interesser overvejende Beslag paa ham. Som saa mange andre for Muserne sværmende Ynglinge fik han en Anfægtelse af den sceniske Kunsts Tillokkelser; allerede i Skoletiden gjaldt han blandt Kameraterne for et Skuespillertalent paa Grund af en vellykket Optræden som Skolemesteren i „Julestuen", og det var sikkert navnlig burleske Roller, som han med sin udprægede Sands for det Komiske drømte om at vie sine Kræfter. Skuespillermanien varede i nogle Aar. Juleferierne, i hvilke Schandorph besøgte sin Moder, der efter sin Mands Død var bleven Konventualinde i Slagelse nye Kloster, vare Vidner til hans Triumfer ved Dilettantkomedier, som han arrangerede i velgjørende Øjemed sammen med sit ældre Byesbarn Forfatteren Molt Wengel.

Ved det Tidspunkt, nærværende Fremstilling har naaet, blev „Minis Kafé" paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade nedreven for at give Plads for „à Portas Konditori". Et Par Huse nærmere ved Østergade laa „Bidstrups Kafé", og herhen tyede Minis Stamgjæster, indtil den nye Bygning blev færdig, hvilket gav en for sine pikante Indfald bekjendt Skuespiller Anledning til den Bemærkning, at „nu var Ministrene komne paa Bidstrup". I dette Lokale samledes hver Aften en broget Vennekreds: Kapaciteter i Kunst og Videnskab, litteraire Zigeunere, tause Muligheder, der indfandt sig for at lytte og lære. Det egenlige Centrum i Kredsen var en norsk Digter med hans fidus Achates, en nu i Amerika bosat Æsthetiker; nærmest i Rangen kom en for sin satiriske Bitterhed bekjendt Sprogforsker, der af Normanden betegnedes som „Danmarks Börne", saa en Digter, der ikke nød almindelig Anerkjendelse som

saadan, men senere vandt et anseet Navn som Litterairhistoriker, fremdeles en Theolog, der blev til noget Stort i Retning af den ydre Mission, endelig nogle større og mindre Poeter samt enkelte Repræsentanter for Militairetaten, Politiken, Handelen og Industrien. Medlemmerne af denne frie Klub okkuperede hver Aften Kl. 10 et Værelse hos Bidstrup, forjog andre Gjæster fra Stuen ved at „uglese“ dem, bestilte hver „en halv Historie“ til ti Skilling og erhvervede sig ved Anskaffelsen af denne billige Nektar Ret til at holde Diskussionsmøde i Lokalet om allehaande guddommelige og menneskelige Materier stundom til Kl. 2 om Natten. Et af Studenterforeningens vittige Hoveder „uden Midtpunkt“ døbte Klubben „Galehuset“ dels med Hentydning til Værtens Navn, dels fordi samtlige Medlemmer antoges at have en Skrue løs. Dette var nu absolut Overdrivelse; men unægtelig frembød Forsamlingen en løjerlig Blanding af moden Aandfuldhed, løfterig Søgen og rent ud burlesk Excentricitet. Om et af Medlemmerne hed det, at han havde indstillet sig til den historiske Magisterkonferens med en Fond af videnskabelig Sagkundskab, baseret paa Allens Danmarkshistorie og Pontoppidans Atlas. En Anden havde sin Styrke i at forfægte Doktrinen om Monologers Utilstedelighed i den dramatiske Poesi og skrev samtidig en væsenlig af Monologer bestaaende Tragedie, som han udgav paa eget Forlag, og hvorpaa det lykkedes at opnaa en Afsætning af 27 Exemplarer. Medens Debatten ved den ene Ende af Bordet mellem Æsthetikerne drejede sig om Spørgsmaalet, hvorvidt Oehlenschlägers Tragedier kunde siges at betegne det nordiske Dramas Kulmination eller kun dannede en Milepæl paa Vejen til Udviklingens sande Endemaal, den realistiske Fremstilling af Sagaens og Historiens Skikkelser, kunde man i en Pause opfange Repliker som følgende fra to Filosofer ved Bordets modsatte Ende, den første Bemærkning ledsaget af et tankefuldt Blik opad mod Cigarens Røgsky, Svaret dobbelt drastisk ved en umaadelig bred, jydsk Akcent: „Det stiller sig for mig som tvivlsomt, hvem der var den Største, Kristus eller Sokrates.“ „Nej, veed De hvad, min Fa'er: Sokrates var sgu en Las imod Kristus.“ Ved de Symposier, der forud vare arrangerede som saadanne, var det en given Ting, at det militaire Medlem vilde udbede sig Ordet, trække et Dokument højtidelig op af Lommen og foredrage en versificeret Hilsen til Deltagerne fra Agnes — en Dame, som ingen af de andre Tilstedeværende havde den Ære at kjende — hvilken Præstation stedse, hvor stærk Lystigheden end hidtil havde været, hørtes i ærefrygtsfuld Taushed og efterfulgtes af en ligesaa ærbødig Skaal for Digterinden. Men ved Siden af Bisarrerier som dem, hvorpaa der her er anført et Par Exempler, bragte disse Sammenkomster idetmindste nogle af Deltagerne vækkende, frigjørende, uforglemmelige Indtryk. Naar den ovenomtalte Sprogforsker engang imellem opsatte sin evindelige Harangue over formentlig Humbug og Idiotisme paa den danske Videnskabeligheds Omraade til en anden Gang for at dvæle ved en af de Personligheder, han havde kjær, kunde han gjennem selvoplevede Historier tegne et Billede f. Ex. af Hans Christian Ørsted eller af Thorvaldsen forunderlig levende og saa magisk fængslende, at Timerne fløj som Minuter. Eller denne lille, gammelagtige, mindst af Alt plastisk smukke Mand, der yndede ironisk at benævne sig selv „halv Herkules, halv Adonis“, kunde forklare, hvorledes Nyge spillede Hakon Jarl, med en saa betagende Anskuelighed, at Værelset bredte og højnede sig for Tilhørernes Fantasi til Odins Offerlund. Mest befrugtende var imidlertid Samlivet med den norske Digter. Var der blandt de Andre adskillige flinke Folk og enkelte Helte — han var i de ungdommelige Medlemmers Øjne mere end en Helt, han stod aandelig talt som en Kæmpe i „Mængdens lave Flok“. Han overvældede Tilhørerne med sin Veltalenhed, forbausede dem ved det Nye i sine Synsmaader og Ideer saavelsom i de Former, han iklædte dem. Havde En eller Anden af Selskabet talt ud af en Autoritetstro, kunde han sparke den væk med Hælen af sin Støvle, saa at den blev borte med det Samme. Mod dem, der vare ham overlegne i egenlig Intelligens, i Tankens Klarhed og Evne til finere Analyse, satte han sin Personligheds imponerende Vægt, der ufejlbarlig gav ham Udseende af Sejrherre. Nu er alt dette Nye gammelt, og det, man kan udenad, har jo tabt Størstedelen af sin Magt over Sindet; sagtens har ogsaa Noget af det, der i hint lille Kammer hos Bidstrup glimtede som Guld for de Tilstedeværendes Blik, kun været Forgyldning — men for de Unge, der higede efter at naa op paa Aandslivets Højder, men kjendte Vejene saa lidt, var Omgangen med en saa lysende og sit Maal bevidst Fremtoning i Gjæringens og Dæmringstidens Aar en ren Velsignelse.

Schandorph sad aldrig ved Siden af Kæmpen og hans Achates eller af „Danmarks Börne“, men henne blandt dem, der nærmest dannede Auditoriet. Han lyttede opmærksomt til og lo maaske højere end nogen Anden af Vittighederne; men jeg mindes ikke, at han nogensinde ydede et Bidrag til Diskussionen. Det laa tildels deri, at han dengang endnu, som allerede bemærket, var forholdsvis uudviklet, tildels kom det af at han hørte til dem, der „gik stille af med det“. I en Alder af 16 Aar havde han kunnet „Adam Homo“ og første Del af „Faust“ udenad — et usædvanlig lovende Tegn — men det var der kun Faa, som vidste. Ingen af Klubbens Medlemmer anede, at denne stille, beskedne Ungersvend, der nærmest var bleven admitteret blandt Skjønaanderne for sit glade Ansigts Skyld, skulde faae et betydeligere Navn i Litteraturen end de fleste af Kameraterne. Kort efter spurgtes det imidlertid, at han lagde sig stærkt efter fremmede Sprog og Litteraturer, og snart erfarede man, at han foruden at besidde solide Kundskaber i Tydsk, Engelsk og Spansk talte Fransk og Italiensk med samme Lethed som sit Modersmaal; da nu tilmed disse Studier ikke havde lagt større Beslag paa hans Tid, end at han i Sommeren 1862 kunde tage theologisk Embedsexamen med Laudabilis, var det i hans Bekjendtskabskreds slaaet fast, at Schandorph maatte være et Pokkers godt Hoved.

Medens han forberedte sig til sin Examen, havde Strauß' og Tübingerskolens Værker ledet ham bort fra Orthodoxien, og under et Ophold i Paris i Sommeren og Efteraaret 1863, da Striden om Renans „Jesu Liv“ var i fuld Gang, tog Schandorph sit Parti og sagde Theologien Farvel for bestandig. Han var saa heldig at faae Adgang til litteraire og kunstneriske Kredse samt Friplads i Théâtre-français og benyttede i rigt Maal den Lejlighed til Uddannelse, Pariserlivet frembyder. Før sin Bortrejse havde han — i 1863 — udgivet sin første Digtsamling. Nu kom drøje Aar; for at leve maatte han udbytte sine Sprogkundskaber, og Dagen gik med Informationer, navnlig i Fransk og Italiensk. I nogle Aar havde han ført et isoleret Liv, idet den i Slutningen af Halvtredserne og i de første Aar af Tredserne herskende politiske Retning og dens Udslag i Studenterlivet ikke tiltalte ham, saa lidt som han troede paa et heldigt Resultat af Krigen 1864; ved dens Udbrud var hans

Sind fortrykt og lidende. En Tendens til Flugt fra Verden og Opgaaen i et ensomt Tankeliv afspejler sig i de 1867 udkomne dramatiske Scener „Ude i Skoven“ og spores endnu i „Nye Digtninger,“ der udkom Aaret efter. I 1867 havde Schandorph ægtet Ida Sophie Branner, Datter af Sognepræst Branner i Slagelse; han maatte nu tage dobbelt kraftig fat paa Informationer, saa at der kun blev ringe Tid tilovers til litterair Produktion. Imidlertid skrive dog de fleste af Schandorphs monografiske Arbejder over Emner fra de romerske Litteraturer (Rabelais, Beaumarchais, Manzoni, Cervantes, det spanske Nationaltheater i Renaissancetiden, Don Juan-Sagnets ældste dramatiske Bearbejdelse) sig fra Tidsrummet 1867—72; kun Afhandlingen om Leopardi er fra 1863. Artiklerne vedrørende de romanske Sprog og Litteraturer i anden Udgave af „Nordisk Konversationslexikon“ ere af Schandorph. Efterat have erhvervet den filosofiske Doktorgrad i 1874 ved Afhandlingen „Goldoni og Gozzi, Episode fra det 18de Aarhundredes italienske Litteratur“, udgav han 1875 „Nogle Digte“.

Ved Georg Brandes' Optræden i vor Litteratur indtraadte et Vendepunkt i Schandorphs litteraire Udvikling. Brandes' Ord vare for ham en Vækkelse, ligesom et Opraab. Der havde for længe siden hos Schandorph dæmret en Følelse af, at vor Litteratur trængte til nye Impulser fra det store Europa, og han havde som Brandes sympathiseret med den realistiske Kunstretning. At der nu saa energisk og talentfuldt blev slaaet til Lyd for disse Tanker, gav Anledning til hans første Forsøg som realistisk Novelleforfatter. I 1876 udkom fem Fortællinger og Skitser under Fællestitlen „Fra Provindsen“, og efterat Schandorph i 1877—78 med Understøttelse af det Anckerske Legat havde foretaget en Rejse gjennem Tydskland, Schweiz, Italien og Frankrig, udgav han ifjor Fortællingen „Uden Midtpunkt“. Endvidere er en større Nutidsfortælling paa Vers færdig fra hans Haand; adskillige i Tidsskrifter spredte Noveller ville ad Aare udkomme samlede, og for Øjeblikket arbejder han paa en Roman.

Sluttes.

Madame Elisabeth Patterson-Bonaparte.

En af Amerikas mærkværdigste Kvinder, Fru Elisabeth Patterson-Bonaparte, Napoleons yngste Broder, Kong Jerome af Westfalens første Gemalinde, endte den 4. April sin jordiske Løbebane i sin Fødeby Baltimore. Hun var født den 6. Februar 1785 og naaede saaledes to Maaneder udover den høje Alder af 94 Aar.

Hendes Fader, William Patterson, var af skotsk Slægt, hendes Moder var en Dame fra Maryland. Patterson var i sin Tid den rigeste Kjøbmand i Baltimore, maaske endog i de Forenede Stater. Han var en udpræget Republikaner, en intim Ven af Washington og Lafayette og levede paa en fortrolig Fod med næsten alle fremragende Mænd i Landet.

Jerome Bonaparte kom i Aaret 1803 som Fører af en fransk Fregat til New-York, hvorfra han gjorde en Afstikker til Baltimore, forat besøge den derboende Kaptain Josua Barney, som havde tjent sex Aar i den franske Marine. Hos Samuel Chase, en af Underskriverne af Uafhængighedserklæringen, blev han forestillet for Frøken Patterson, der dengang kun var atten Aar gammel og stod i Ry for at være den smukkeste Dame i Baltimore. Ved Siden af glimrende Vid og en høj Grad af Dannelse besad hun et ligefrem fortryllende Væsen og i Forbindelse dermed en ualmindelig Villiesenergi og en brændende Ærgjerrighed. Allerede ved det første Møde med hende blev Jerome saaledes indtagen i hende, at han tilbød hende sin Haand, hvilket Tilbud ogsaa blev modtaget af Elisabeth. Hendes Fader, der, bortseet fra hans politiske Anskuelser, som forud maatte stemme ham ugunstig for en saadan Forbindelse, var en højst jevn og praktisk Mand, modsatte sig derimod med al Kraft dette Ægteskab; men Elisabeth erklærede, at hun hellere vilde være Jeromes Hustru blot i en eneste Time end en Andens i et helt Liv. Saaledes blev Ægteskabet da, trods Faderens Modstand, sluttet den 24. December 1803 af den katholske Biskop i Baltimore John Caroll. Elisabeth, som hørte til den presbyterianske Kirke, var dengang endnu ikke nitten Aar gammel og Jerome, som var født den 15. November 1784, kun nogle Maaneder ældre. Efter sin Formæling opholdt Jerome sig endnu et helt Aar i Amerika og besøgte sammen med sin unge Hustru forskjellige Egne af Landet. Naturligvis levede han paa sin Svigerfaders Bekostning, da denne omsider havde maattet gjøre gode Miner til slet Spil. Endnu den Dag idag findes der i Familiens Eje forskjellige kvitterede Skræder- og andre Regninger, som Hr. Patterson har betalt for sin kjære Svigersøn.

Da Napoleon, der dengang var Første-Konsul, hørte om dette Ægteskab, blev han rasende. Han betragtede det som en Mesalliance og befalede Jerome at vende tilbage til Frankrig med den første Fregat, da han i modsat Fald vilde blive betragtet som Deserteur; tillige blev det ham forbudt at medbringe sin Hustru, og alle Befalingsmænd paa franske Skibe fik strengt Tilhold om, ikke at tage „den Person, som Jerome havde forbundet sig med,“ ombord. Jerome blev urolig og nølede længe, inden han vendte tilbage til Frankrig. Den 11. Marts 1805 gik han endelig i Baltimore med sin Hustru ombord i det amerikanske Skib „Erin“ og naaede heldigt Lissabons Havn. Men neppe var Skibet løbet ind her (2. August), før det blev omgivet af en fransk Vagt, og det blev ikke tilladt Madame Bonaparte at gaa i Land. En Afsending fra Napoleon gjorde hende sin Opvartning og spurgte hende, hvad han kunde gjøre for „Frøken Patterson“. Hun svarede: „Siig Deres Herre, at Madame Patterson er ærgjerrig og holder paa sin Ret som Medlem af Familien.“ Men Napoleon vægrede sig vedholdende ved at anerkjende denne Forbindelse, og alle Skibe under fransk Flag fik Ordre til at forhindre Elisabeths Landstigning. Jerome lod omsider sin Hustru blive tilbage i Lissabon og ilede til Paris i Haab om at formilde sin Broder ved sin personlige Nærværelse, medens hans Hustru saae sig nødt til at rejse til England. Et engelsk Blad fra hin Tid siger om hende: „Hun er lille af Skikkelse, elegant skabt, af en smuk Ansigtsfarve og har nøddebrune Øjne med det mest henrivende Udtryk.“ Tillige roses hun for sin Ligefremhed og Beskedenhed i Optræden og Klædebragt.

I Camberwell, i Nærheden af London, fødte hun den 7. Juli 1806 en Søn, den i 1870 i Baltimore afdøde Jerome Napoleon Bonaparte.

Da Jerome saae, at alle Forsøg paa at se sit Ægteskab anerkjendt af sin nu paa Kejsertronen siddende Broder stran-

dede, gav han omsider efter for hans Villie og ægtede den 22. August 1807 den würtembergske Prindsesse Friederika Katharina. Kun eengang senere traf han sammen med Elisabeth, som vi strax skulle berette.

Kort efter sin Søns Fødsel vendte Madame Bonaparte tilbage til Baltimore, hvor hun vedblev at opholde sig til efter Napoleons Fald. Derefter besøgte hun, ledsaget af sin Søn, Europa og opholdt sig der i syv Aar, for Størstedelen i Florens, hvor hint sidste Møde med Jerome fandt Sted. Det var i Galleriet i Palazzo Pitti, hvor Jerome var tilstede med sin Gemalinde, da Elisabeth ligeledes besøgte Galleriet. Neppe fik Jerome Øje paa hende, før han hviskede til sin Gemalinde: „Den Dame der er min forhenværende Hustru," og øjeblikkelig forlod han Galleriet og den næste Dag Florens.

Hendes usædvanlige Skjønhed, hendes fortryllende Væsen og hendes romantiske Historie gjorde hende berømt over hele Kontinentet og samlede en Skare af Beundrere omkring hende. Under sit Ophold i Europa satte hun sin Søn i en Opdragelsesanstalt i Genf. I Aaret 1823 vendte han tilbage til Amerika med sin Moder og besøgte det berømte Harvard-Universitet, hvor han opholdt sig i tre Aar. I Aaret 1829 giftede han sig med Frøken Williams, som i 1830 fødte ham en Søn, Jerome Bonaparte; en anden, Karl Joseph, blev født 1852.

Af sin Faders uhyre Formue arvede Elisabeth kun en ubetydelig Del. „Hendes Daarskab og hendes Ulydighed har kostet mig Penge nok," hedder det i Faderens Testamente. Men ved heldige Spekulationer og ved en Sparsommelighed, der grændsede til Gjerrighed, samlede hun sig en ligefrem fyrstelig Formue. Hun tilstod paa sit Dødsleje, at hun i hele sit Liv havde været behersket af tre Lidenskaber: Kjærlighed, Ærgjerrighed og Havesyge. Den sidstnævnte var den eneste, hun kunde tilfredsstille. I tidligere Aar, inden hun endnu havde trukket sig fuldstændig tilbage fra Verden, saae man hende løbe fra Bank til Bank, fra Forretningslokale til Forretningslokale i en luvslidt Dragt, som hun stundom ikke skiftede i ti Aar, og hun plejede spøgende at sige: „Til Dronning var jeg bestemt, men Clerk (Handelskommis) er jeg bleven."

Efter sit andet Ægteskab tilbød Jerome hende et Fyrstendømme og 40,000 Dollars i aarlig Rente, men hun afslog det med de Ord: „Det kan gjerne være, at Westfalen er et stort Kongerige, men til to Dronninger er det dog for lille." Af Napoleon fik hun 20,000 Dollars kontant og en aarlig Rente af 12,000 Dollars, som hun tog imod og som blev hende regelmæssig udbetalt til hans Fald. Det krænkede Jerome meget, at hun afslog hans Gave og tog imod Penge af hans Broder. „Jeg foretrækker at finde Beskyttelse under en Ørns fremfor under en Gaases Vinger", sagde hun. Med alt sit Had til Napoleon havde hun dog megen Agtelse for ham, medens hun nærede den dybeste Foragt for Jerome.

Hun var, som allerede bemærket, en meget vittig Dame, men hendes Vid var bidende. Da hun var i London, spurgte engang en ung Adelsmand hende, om hun havde læst Mrs. Trollope's Bog om Amerika. Hun bejaede dette. „Nu, Madame, har De da ogsaa lagt Mærke til, at hun betegner alle Amerikanere som pøbelagtige (Vulgarians)?" — „Ja", svarede hun, „og det overrasker mig ikke. Var Amerikanerne Efterkommere af Indianerne eller Eskimoerne, saa vilde det undre mig; men da de nedstammer direkte fra Englænderne, saa finder jeg det ganske naturligt, at de er pøbelagtige."

Crillon siger om hende: „Hun giver Liv med sine Øjne og dræber med sin Tunge." Lady Morgan skriver om hende: „Med sin fornemme Anstand, sin Skjønhed og sit Vid, vilde hun kunne være blevet en udmærket Fyrstinde, trods det, at hun var Amerikanerinde. Man kan kun undre sig over, at Napoleon var blind for hendes Evner." Talleyrand sagde: „Var hun Dronning, med hvilken Gratie vilde hun ikke regjere!" Gortschakoff bemærkede: „Havde hun staaet Tronen nær, vilde det have faldet de Allierede meget vanskeligere at styrte Napoleon."

De Anstrengelser, hun i senere Aar gjorde ved Domstolene i Paris for at faae sit Ægteskab anerkjendt, ere bekjendte nok. Mindre bekjendt turde den Omstændighed være, at Napoleon trods alt Tryk ikke kunde formaa Pave Pius VII. til at erklære Jeromes første Ægteskab for illegitimt eller hans andet for legitimt.

Indtil kort forinden sin Død var Madame Bonaparte i fuld Besiddelse af hele sin aandelige og legemlige Kraft; først i de sidste ti Dage viste der sig Tegn til, at Døden nærmede sig, og dog døde hun saa at sige Tomme for Tomme. Hendes mærkværdige Livs- og overordenlige Villiekraft satte hende i Stand til at holde Livstraaden fast i en utrolig lang Tid, selv da hun ikke længer formaaede at tage nogensomhelst Næring til sig. Endnu nogle faa Uger inden sin Død paastod hun i fuldt Alvor, at hendes Villiekraft vilde holde Liv i hende, til hun var over de hundrede Aar.

Allerede i mange Aar havde hun ikke ført noget Hus selv, og hun, som ejede Millioner, døde i et saakaldet Boardinghouse. Hun havde endnu den Tilfredsstillelse, at se sine to Sønnesønner og eneste Arvinger ved sit Dødsleje; Jerome, der var i Frankrig, var ved Telegram bleven underrettet om Bedstemoderens Sygdom og naaede Baltimore i rette Tid.

Hendes største Frygt var, at hun kunde blive levende begravet, og hendes Læge maatte love hende at stikke hende med et Instrument eller skyde paa hende, inden hun blev lagt i Kisten, eller ogsaa obducere hende.

Endnu maa vi bemærke, at hun i mere end halvtredsindstyve Aar har ført en regelmæssig Dagbog, hvori, efter hvad der siges, baade de amerikanske og de europæiske selskabelige Tilstande ofte omtales med bidende Sarkasme af den skarpe Jagttagerske. Et bekjendt Forlag bød hende for nogle Aar siden 10,000 Dollars for Manuskriptet, men hun vægrede sig ved at afhænde det for nogen Pris. I sit Testamente, som blev aabnet for nogle Dage siden, testamenterede hun sine „Samtaler med de Døde", som hun kaldte sine Memoirer, til sin yngste Sønnesøn Karl Joseph, der sandsynligvis vil offentliggjøre dem. Man kan vente sig en højst interessant og i mange Henseender lærerig Bog. En af hendes nærmere Venner kaldte hende „en fuldstændig Encyklopædi over fransk Historie, især over den Tid, da hun selv spillede en saa fremragende Rolle paa Frankrigs Scene."

Den 7. April om Formiddagen Kl. 10 bleve de jordiske Levninger af denne mærkværdige Kvinde bragte til deres sidste Hvilested. Til Ligbegængelsen fik kun de nærmeste Slægtninge og Venner Adgang, omtrent 30 Personer. Ligesom hun i mange Aar havde levet tarveligt og ensomt, saaledes vilde hun ogsaa begraves uden Prunk.

Musik

Tivoli aabnede sine ugenlige Symfonikoncerter i Lørdags under de gunstigste Auspicier: et interessant Program og det herligste Foraarsvejr. Heinrich Hofmanns „Ungarske Suite“ vil være bekjendt fra tidligere Opførelser, hvor man ligesom denne Gang vil have havt Lejlighed til at glæde sig over Meget i den: den smukke Form, det karakteristiske nationale Indhold og den dygtige og grundige Detailbehandling. At de to første Afdelinger af Suiten begge ere holdte i langsomme Tempo'er — Largo og Andante — er ganske vist en formel Dristighed, som ogsaa hævner sig. Thi man undgaaer vanskelig at føle det Ensformige i disse to første Trediedele af Suiten, hvor ypperligt end just derved den sidste ungarsk-rhythmiske Allegrosats tager sig ud. Suiten hører til den bekjendte Berliner-Komponists tidligere Arbejder og bragte vel mere end noget Andet af, hvad han har skrevet, hans Navn rundt; hvor der fandtes et blot nogenlunde præsentabelt Orkester, var denne Suite en sikker Gjæst. Allerede som saadan maatte den være selvskreven for Tivolis tapre Orkester, der under Balduin Dahls Ledelse saa modigt tager det op med den Kraftanstrengelse, der hører til for at følge med Tiden. Det gaaer nemlig ikke altid her ad banede Veje. Saaledes stiller Joh. S. Svendsens „Norske Rhapsodi“ Nr. 4 betydelige Fordringer til Orkestret, der i det Hele paa en respektabel Maade gjorde Honneurs for den norske Komponist. Hans Rhapsodi vidner som Svendsens andre Kompositioner om en usædvanlig rig og dertil oprindelig musikalsk Aare, en Fylde og Farvesands i Orkestrationen, en betydelig Evne til symfonisk Modulation og Dygtighed til at tumle med større Former, som gjør ham særlig skikket til paa en virkningsfuld Maade at behandle Sager orkestralt og symfonisk. Resultatet er ogsaa blevet et aandfuldt og umiddelbart friskt Orkesterstykke, der har vakt Opmærksomhed bl. A. hos Pasdeloup i Paris. Af de benyttede norske Motiver ere enkelte kjendte, andre ikke, men man tør formentlig gaa ud fra, at de allesammen ere hentede fra Folkevisen, rigtignok for paa den anden Side at glæde sig over de mange kunstneriske Muligheder, der rummes i de smaa uskyldige Motiver, sete fra Komponistens Stade. At der er taget for mange af dem med, har man en Fornemmelse af, ligesom af at Rhapsodien derved har faaet en Form, der er bleven for stor for Genren, en Fornemmelse, som melder sig ved et foreløbigt Bekjendtskab med Stykket, men som vi derfor ikke ville indestaa for vil holde sig som en endelig Dom.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Indhold.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 362.

Den 8. Juni 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Paa Observation i Horsensegnen 1864.

Af **Fredrik Bajer.**

Sans retouche.

Størstedelen af General Hegermanns Armeekorps hvilede sig ud paa Mors fra Midten af Marts til Begyndelsen af April. Imidlertid var et blandet Kommando af Rytteri og Fodfolk, det Sidste tilvogns med beredne Officerer, paa Strejftog, fordelt i to Afdelinger. Den østlige af disse under Ritmester Gustav Castenschiold fløj saaledes frem og tilbage, at jeg, der hørte til denne Afdeling, t. Ex. den 16. Marts var i Hobro, den 17. i Randers, den 18. i Aarhus, den 19. atter i Hobro, den 22. i Randers, den 23. i Aarhus, den 27. igjen i Randers (hvor Kong Kristian IX. spiste til Middag med Officererne o. fl. hos Amtmanden, Kammerherre Rosenørn), den 31. i Skanderborg, og fra den 5. til den 16. April i Horsens eller dens Omegn.

I nogle af de sidstnævnte Dage førte jeg en til en vis Grad selvstændig Befaling over en af Dragoner, Husarer og Fodfolk af 1. Regiment (Kjøbenhavnere) sammensat mindre Afdeling. Dette var sikkert langt interessantere end at ligge paa det Limfjordomslyngede Mors. Tjenesten var vel streng; men skiftevis gik Mandskab og Heste tilbage til Skanderborg. Der laa Ritmester Castenschiold med Reserven, og ligeledes min Eskadronskommandeur, Lieutenant R., som jevnlig sørgede for Afløsning til den anstrengende og farefulde Forposttjeneste i Egnen syd for Horsens, hvor vore Patrouiller næsten daglig havde smaa Sammenstød med Fjenden, især ved Ølsted Kro, en Milsvej syd for Horsens ved Landevejen til Vejle. Vore Folk havde ligefrem Ordre til at lade sig se af Fjenden. Han rekvirerede ofte Vogne o. lign. omtrent paa de samme Steder som vi. Desværre blomstrede ogsaa Spionvæsenet under disse Forhold. Saaledes maatte jeg den 6. April lade en Husar bringe to civile Tydskere fra Vejlekanten til Aarhus, fordi de mistænktes for Forstaaelse med Fjenden.

Fra den 5. til den 10. April havde jeg mit „Hovedkvarteer" hos Gaardmand Rasmus Jensen i Egebjerg, en elskværdig gammel Mand*). Det var sjelden, man i den Tid fik Lov til at ligge saalænge paa samme Sted. Jeg blev ligesom mere „hjemme" end i mine fleste tidligere Kvarterer. Underligt var det at høre, at der sammesteds, kort inden jeg flyttede ind, havde ligget fem østerrigske Officierer indkvarterede! Portene bar friske Mærker af Fjendens Besøg: han skrev nemlig med Kridt udenpaa, hvormange Mand og Heste der skulde ligge hvert Sted.

Rasmus Jensens Gaard laa omtrent midt i Egebjerg. Efter nogle Minuters Gang mod Syd, over en Mark, var man paa en Bakketop, hvor der stadig holdt en Observationspost paa Udkig. Gjennem Dalen syd for Bakken slynger sig en Aa, der løber under Skanderborg-Horsens-Landevejen for kort efter at forene sig med den større Hanstedaa. Paa Dalens modsatte Skraaning ligger Kirkelandsbyen Hansted; Mange, som nu paa den senere anlagte Jernvej gjennemfare denne By, kort før det

*) Hans Søn, som senere har arvet Gaarden efter ham, er fra Nytaar 1879 bleven Formand for Sogneraadet i Lundum Hansted Kommune.

nordfra kommende Tog holder ved Horsens, vil neppe kunne have undgaaet at lægge Mærke til de mange Storkereder paa Landsbyens Tage. Fra Bakketoppen svæver Øjet i Flugt med den mod Syd løbende Landevej, over en ny Dal hinsides Hansted; igjennem den er det, at Hansted Aa, under Hansted Bro, og saa efter et kort Løb fra Nordøst til Sydvest, ved Stensballe Sund, tæt Øst for Horsens, udgyder sig i Fjorden. Hinsides denne anden Dal møder Øjet først en stor slotlignende Bygning Vest for Landevejen; det er Horsens Tugthus. I de Dage, hvorom Talen er, morede man sig over, at den preussiske General Wrangel, da han paa Vejle-Landevej sydfra første Gang nærmede sig Horsens, udbrød ved Synet af det højtliggende smukke Tugthus: „Der ligger et Slot, der vil jeg bo!" — hvortil en Mand fra Horsens, der nok paa Embedsvegne red ham imøde, skal have svaret, at man vistnok med største Fornøjelse vilde indkvartere Generalen der. Derefter møder Øjet (vi tænke os stadig paa Bakketoppen Syd for Egebjerg) lidt længer mod Øst Horsens Kirkespir og den højtliggende Mølle, ved hvilken dens Ejer, Grosserer Winning, boer. Endnu længer rækker Øjet udover Horsens Kjøbstad og helt ned imod det smukke Landskab i Vejleegnen, der gjennemskjæres af Landevejen som en hvid Linie i Retning fra Nordøst til Sydvest. Torsted og Tyrsted Kirker, begge en halv Milsvej Syd for Horsens, begge mindende om vore gamle nordiske Guder, ere nogle af de mest fremspringende Punkter i Landskabet. Bakketoppen var saaledes et fortrinligt Udkigsted for en Observationspost imod Syd, hvorfra Fjenden snarest kunde ventes. Men heller ikke var den ilde valgt for den, som vilde iagttage Egnen mod Vest, hvorfra man kunde vente omgaaende Bevægelser. Omtrent en Milsvej i lige Linie Vest for Bakketoppen øjner man Tamdrup Kirke, som ligger meget højt oppe paa en Bakke og derfor er synlig fra alle Sider i lang Afstand. Tæt forbi Tamdrup Kirke fører en Landevej fra en Bro over Gudenaa gjennem Landskabet imellem Hansted- og Bygholmsaaerne, af hvilke den ene løber Nord og den anden Syd om Horsens ud i Fjorden; Landevejen fører lige til den nordlige Udkant af Horsens. Ved Tamdrup Kirke var udstillet en anden Observationspost, som holdt Forbindelse med den ved Egebjerg; paa begge Punkter var oprejst Bauner, Stænger med tjæret Halm, hvori der skulde stikkes Ild, dersom Fjenden nærmede sig om Natten. Posten ved Egebjerg stod atter i Forbindelse med en tredie ved Serritslev, en Landsby, som sees fra Bakketoppen en halv Milsvej mod Øst; derfra kunde man med Lethed have seet Baunen brænde ved Egebjerg. Serritslev ligger ved den gamle Aarhus-Landevej, som, naar man er kommen over Hansted Bro, tæt Nord for Horsens, bøjer af for den „nye" i nordøstlig Retning, løber gjennem Serritslev og Tvingstrup, forbi Hovedgaard, samt — uden at røre Skanderborg — atter ved Viby, Syd for Aarhus, forener sig med den „nye" Landevej, Chausseen. Den sidste derimod berører de vestlige Udkanter af Hansted og Egebjerg, den østlige af Gedved, og fortsættes over Skanderborg til Aarhus.

Til yderligere Forstaaelse af, hvad der skal fortælles nedenfor, bør man vide, at den 6. April havde General Hegermann med alle de „morske" Mænd, som vi paa Strejfkorpset i de Dage spøgende kaldte dem, brudt op fra Mors og havde bevæget sig saa hurtig sydpaa, at Generalen allerede den 8. kunde være paa Kalbygaard (3 Mil Vest for Aarhus), og derfra den 10. sende sin Souschef, Kapitan Thomsen*), over Aarhus tilsøs til Kommandanten i Fredericia. Med denne, General Lunding, skulde der træffes Aftale om Samvirksomhed i Anledning af, at General Hegermann havde vundet Krigsministeren, Lundby (der tilligemed Kongen nylig havde været paa Mors), for følgende Plan. Vore Tropper i Nørrejylland skulde pludselig med største Voldsomhed gaa angrebsvis frem, kaste Fjenden, som mer og mer samlede sig om det haardt trængte Dybbøl, sydpaa, og angribe ham i Ryggen foran Dybbelstillingen, som man under den i disse Dage i London aabnede Fredskonference satte Pris paa at holde; og saaledes skulde vi bringe vore indesluttede Venner den kraftigste Hjælp.**)

Det vil let indsees, at under disse Omstændigheder var det en Opgave af særlig Vigtighed for vort Strejfkorps at holde Fjenden i Uvidenhed om, hvad der foregik.

Søndag Morgen, den 10. April, laa der saa tyk en Taage over hele Egnen, at det var umuligt at „observere" Fjenden ved Hjælp af Øjet. Deraf benyttede han sig.

Jeg havde netop fuldendt mit Morgenfelttoilet, da jeg fik Melding om, at Fjenden var i hurtig Fremrykning. Meldingen var umiddelbart fra vore yderste Forposter gaaet videre til vor Reserve i Skanderborg.

I en Fart kom jeg ud, fik Bagagevognene spændte for og Alt gjort rede til, hvad der videre skulde foretages.

Da min Eskadronskommandeur, Lieutenant R., kom travende nordfra med Hovedstyrken, tilraabte han mig strax:

„Ja, jeg maa forlade Dem. Jeg maa lidt fremad at se mig om. Vil De foreløbig tage Kommandoen over Eskadronen!"

Han afsted sydpaa.

Imidlertid begyndte Taagen at lette.

Jeg fik Bagagen sendt tilbage, Eskadronen — paa Grund af Detacheringer, Feltvagter, Sygdom blandt Mandskab og Heste m. m. — neppe 40 Mand stærk, ordnet, og rykkede op paa Landevejen.

„Eskadron! — Sablen — ud!" — Kommando-Ordet i det højtidelige Øjeblik, da man med spændt Opmærksomhed venter at skulle attakere!

Strax efter kom der Ordre, at jeg med Eskadronen skulde rykke vort Fodfolk til Undsætning. Det holdt endnu under Lieutenant Theodor Sørensens Kommando Hansted Bro. Fjenden havde med en meget overlegen Styrke trængt det nordud af Horsens.

„Eskadron! — Marche!"

„T—rrr—a—a—v!" kommanderede jeg saa, og strax efter: „Fri Trav!"

Imidlertid var jeg neppe kommen over Aaløbet i Dalen og i Højde med Hansted Kirke, før jeg ved en ny Ordonnans fra R. fik Ordre til at gaa tilbage igjen. I det Samme kom en lille Patrouille, jeg havde sendt forud, jagende tilbage over Bakkekammen foran os. Fjenden havde beskudt den stærkt, dog uden at træffe.

I en jevn og rolig Trav gik Eskadronen da atter tilbage. Vort Fodfolk havde maattet opgive Hansted Bro og trak sig nu bort mod Nordøst ad den gamle Landevej over Serritslev.

*) Den senere Krigsminister og nu Rigsdagsmand.
**) Jfr. Kaj Hegermann-Lindencrone: Om Krigsaaret 1864. Kbhvn. 1874, S. 66—74.

Da vi var nede i Dalen mellem Hansted og Egebjerg, rykkede Fjenden lige bag os over Bakkekammen og var hurtig i Højde med Hansted Kirke. Jeg red bagest, Fjenden nærmest, og min Hest kunde ikke lade være at gjøre nogle for mig mindre behagelige Satser, da Skydningen kom den saa nær, at Spidskuglerne fløjtede den om Ørene.

„Ja, nu skal De have Tak!" sagde Lieutenant R., som netop var kommen galopperende tilbage, „vil De nu føre Bagtroppen og „bide Dem fast i Fjenden", — saa retter jeg Eskadronens Tilbagetog efter Dem."

„Ja, vel."

Han afsted nordpaa med Hovedstyrken. Jeg blev tilbage med højst 7—8 Dragoner, af hvilke et Par strax kom til at gjøre Tjeneste som Bagflankeurer.

„Bide mig fast i Fjenden." Saaledes lød Ordren. Bogstavelig kunde jeg ikke udføre den. Meningen maatte vel være, tænkte jeg dybt grundende, at jeg hverken skulde gaa hurtigere eller længere tilbage, end Fjenden strengt nødte mig til. Denne Fortolkning gjorde jeg praktisk gjældende.

Det var mig strax klart, at længere tilbage end til Egebjerg skulde jeg ikke gaa, dersom det paa nogen Maade var mig muligt at holde mig der. Hvad der fandtes bag denne Landsby, vilde det nemlig ikke være muligt for Fjenden at se, inden han var kommen helt op til den. Og heller ikke fra Siderne vilde han paa lang Afstand kunne opdage, hvad der muligvis stod skjult. Desuden var den ovenfor omtalte Bakketop tæt Syd for Byen et saa udmærket Punkt for en Observationspost, at det ikke gjerne skulde opgives.

Jeg holdt derfor endnu med den bageste Bagflankeur, en Dragon ved Navn Trøstrup*), ved den vestlige Udkant af Egebjerg, da nogle Preussere — to røde Gardehusarer og en Infanteriofficier, mente Trøstrup — stak Hovederne op bag Bakketoppen et Par hundrede Alen foran os.

Trøstrup red frem, skød paa dem og jog tilbage igjen. „Lad og frem igjen!" sagde jeg. Preusserne viste sig imidlertid ikke igjen paa det Sted. Senere hørte vi, at de havde været i den modsatte Udkant af Landsbyen, hvilken i en Bue strækker sig ned imod Egebjerg Mølle ved Aaen; men videre end til den yderste Gaard havde ingen af dem vovet sig.

Jeg havde efterhaanden gjort, hvad jeg kunde, for at give det Udseende af, at der stod en betydelig Styrke skjult bag Egebjerg. Det var jo Søndag; og de mange af Egnens Folk, der den Dag, fri for Arbejde, som Tilskuere havde kronet den lange Bakkekam fra Egebjerg mod Vest forbi Gaarden Petersholm, kunde Fjenden nok i Frastand antage for Infanteriposter. Men hvad mon han har troet om en rød Postkudsk, som jeg naturligvis stoppede, da han, kommende fra Skanderborg, vilde kjøre videre til Horsens, og som jeg derefter lod spadsere om paa Landevejen ved Siden af min Hest?

Imidlertid havde Fjenden sendt Afdelinger frem paa begge Sider af os, dels til Serritslev og dels til Lund i Nærheden af Tambrup Kirke. Vi passede nøje paa ham fra den lille Bakketop, som jeg atter havde ladet besætte med den sædvanlige Observationspost paa to Dragoner, saa snart det lod sig gjøre. Hans Poster lige overfor os stod atter hinsides Dalen ved Hansted Kirke. Time gik efter Time: og hans Poster blev flere Gange afløste. Vore Værter og Familier kom ud til os fra Egebjerg med Mad; og Hestene blev, en ad Gangen, stængede af for at faae et lille Foder. En ung dansk Dyrelæge, Birch, som rimeligvis var bleven kjed af at holde langt tilbage ved vor Reserve, hvor man intet kunde se til Fjenden, kom senere ridende til mig og gjorde derefter hele Tiden, med Tobakspibe i Munden, frivillig Tjeneste som Bagflankeur, var Fjenden allernærmest og beklagede kun, at hans mangelfulde Bevæbning ikke tillod ham at efterligne Lyden af de preussiske Spidskugler. Engang red han, uden andet Vaaben end sin Dolk, men stadig med Piben i Munden, helt over til Hansted, hvor det var komisk at se et Par røde Husarer skyndsomst forlade deres Post ved Synet af denne mærkelige Fremtoning.

For længe siden havde jeg sendt Melding til Eskadronen (som jeg nok kunde have ønsket mig lidt nærmere), at Fjenden ikke syntes at ville gaa længer frem paa Skanderborg-Vejen end til Hansted, medens de større Patrouiller, som han havde sendt frem til Serritslev i Øst og til Lund i Vest, atter gik tilbage mod Horsens tillige med Vogne, saa at Fjendens Hensigt rimeligvis kun var at inddrive Kontributioner. Uden at afvente Svar sendte jeg atter Melding om Fjendens Stilling, og fremhævede da tillige Ønskeligheden af at holde den lille Bakketop for Observationens Skyld.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Da det længe ventede Svar kom, lød det paa, at Ritmester Castenschiold havde givet Ordre til, at vi skulde trække os tilbage til Nybro, tæt Syd for Skanderborg. Her gjaldt det da at handle efter Konduite. Ved en Ordonnans lod jeg Lieutenant R. spørge, om han ikke kunde vente med at efterkomme denne Ordre, indtil Ritmesteren havde faaet Lejlighed til at svare paa min sidste Melding. Jeg fik da ogsaa Tilladelse til at blive staaende med min lille Bagtrop ved Egebjerg, men kun paa den Betingelse, at jeg sendte Noget ud for at være sikret mod en omgaaende Bevægelse vesterfra over Urupgaard, til hvilken Side vi savnede al Dækning. Jeg raadede ikke over Meget at „sende ud". Men heldigvis kom i det Samme en Vogn med to Herrer og to Damer kjørende netop fra Urupgaard, deriblandt dens Ejer, min gamle Skolekammerat, Baron Oskar Güldencrone, som for et Par Aar siden havde taget sin Afsked som Reserveofficier i Rytteriet. „Hidtil havde der ingen Fjende været paa den Kant;" nu kjørte han strax tilbage, og vilde saa sende Melding. Han kom senere selv ridende: der var Intet.

Fjenden havde imidlertid begyndt at inddrage sine Poster lige overfor os, den ene efter den anden. „Kun een Post blev endnu staaende lige Nord for Horsens", hed det sig fra Observationsposten. Senere viste det sig slet ikke at have været nogen Post.

Jeg sendte netop min eneste Korporal hen til min dobbelte Post paa Bakketoppen. Den skulde melde, naar Fjenden havde inddraget sin sidste Post, og, om muligt, hans Tilbagegang fra Horsens imod Vejle.

Da kom en Underkorporal jagende tilbage: „Preussiske Husarer!"

„Hvor? — det er jo en graa Mand!"

„Nej, der var ogsaa Rødt."

Nu kom den dobbelte Post tilbage i fuldt Firspring.

---

*) Paa Grund af de mange Navne paa „—sen" kaldtes de Menige efter deres Bynavne. Trøstrup ligger i Omegnen af Odense.

Lidt efter Korporalen — ridende aldeles rolig! Hans Hest var bleven sky for den graa civile Mand, der saa pludselig kom farende til Hest ovre fra Hansted; og denne Frygt hos Korporalens Hest havde smittet Vedetterne.

„Var det Grund til at forlade sin Post, om det ogsaa havde været en preussisk Husar?" — jeg skammede dem ud. „Da de saae Korporalen, troede de, der havde været Flere."

Den graa Mand var Hestehandler Nathansen, som jeg et Par Dage forinden havde gjort flygtigt Bekjendtskab med i Horsens. Han var redet fra Byen, ligesaa snart den sidste Fjende var gaaet ud af dens sydlige Udkant og tilbage ad Vejle til.

Strax lod jeg Bakken ved Hansted Kirke besætte for at iagttage Hansted Bro, lige nord for hvilken den gamle og nye Aarhuslandevej skilles. Det var jo rimeligt, at vort Fodfolk, som om Formiddagen havde trukket sig tilbage ad den gamle, atter vilde gaa frem for at besætte Horsens.

Hr. Nathansen gav mig udførlige Meddelelser om Fjendens Besøg i Horsens, hvorfra denne Kl. 2—3 atter havde brudt op.

Der havde været 1000 Mand af 4. preussiske Garde-Infanteri-Regiment og 2 Eskadroner røde Husarer (samt enkelte Kyrasseer-Officerer); en tredie Husareskadron og et Batteri var nok bleven syd for Byen. Da de rykkede frem fra Vejle, vare to af mine Dragoner paa den længst udgaaende Patrouille blevne afskaarne af Fjenden, men de mentes at være undkomne ind i Bjerge Herred*). En tredie Dragon kunde, da han blev forfulgt af Fjenden, ikke følge Patrouillen paa sin udmattede Hest; en Bonde pløjede i Nærheden, han gav ham en af sine egne Heste, og Dragonen undkom; Fjenden skal, under sit Ophold i Horsens, have beundret den Raskhed, hvormed dette skete. Af den Infanteriafdeling (1ste Regiments 7de Kompagni), som forsvarede Horsens, havde to Mand ikke kunnet naa at komme afsted med de Øvrige; de havde maattet opholde sig skjult i Byen, mens Fjenden var der; den ene af dem havde brækket Benet, da den første Stilling, nede ved Sønderbro, maatte forlades; ham var det ikke saa let at skjule, hvorfor man havde givet ham civile Klæder paa. En af vore Infanterister var falden ved Hansted Bro og død indbragt til Horsens; en anden var som saaret tagen til Fange. Fjenden var, som vi meget rigtig havde gjættet, kommen for at udskrive Kontributioner. Han havde rekvireret en Mængde Brød, Flæsk, Havre, Vin osv., og desuden i Serritslev, Hansted og Lund et halvt hundrede Vogne. Det var mig en stor Tilfredsstillelse at høre, at han troede, der maatte staa en meget stor Styrke af alle Vaabenarter bag Egebjerg, ja at der endog havde været Forskandsninger. Han havde kun behøvet at sende en Rytterpatrouille paa en Snes Mand nogle hundrede Alen længer frem for at overbevise sig om, at der ikke stod Andre ved Egebjerg end mig med tilsidst kun 4—5 Mand, og først længere tilbage henimod Gedved en saakaldt Eskadron paa neppe 40. Disse Fjendens overdrevne Forestillinger om vor Stilling saa tæt nord for Horsens var Grunden til, at han ikke turde give sig Tid til at inddrive flere Kontributioner i denne By. Han lovede snart igjen at hente, hvad han foreløbig ikke fik med.

Noget efter at Hr. Nathansen havde givet mig alle disse Meddelelser, kom Løjtnant R. nordfra. Han red videre, da han vilde lidt ind til Horsens og se, hvorledes det stod til der.

Lidt senere kom Ritmester G. Castenschiold med Adjutant, Underlæge O. Krarup og fire Ordonnanser. Ritmesteren vilde tale med Lieutenant R.; nu maatte han tage til Takke med mig istedetfor. Det gjaldt om, hvor langt vi burde fremskyde vor Stilling nu, da Fjenden atter var gaaet tilbage mod Vejle. Foreløbig kunde jeg indtage mit gamle Kvarter i Egebjerg. Jeg havde nu ogsaa siden Morgenstunden — faa større Afstikkere frem eller tilbage fraregnede — holdt næsten hele Dagen paa samme Plet med min lille Theaterkikkert for Øjet.

Klokken var henimod 6, da jeg om Eftermiddagen rykkede ind i Rasmus Jensens Gaard. Min Oppasser var atter stødt til fra Bagagen; han meldte mig, at mit Linned, der var leveret i Vask tidlig om Morgenen, nu var tørt; han vilde havt det med paa Bagagevognen om Morgenen, men jeg bad ham da lade det være: „Vi kommer nok igjen." Saa blev der lavet særlig god Middagsmad til mig; og da jeg, som sædvanlig, vilde betale min Forplejning, sagde min Vært: „Nej, idag koster det Ingenting." Jeg tror ogsaa, at jeg med nogen Sandhed kunde sige til Sognefogden, da han senere — ligesom paa Embedsvegne — aflagde mig et Besøg: „Ja, jeg har maaske nok for en Del været Skyld i, at Fjenden ikke fik Lejlighed til at rekvirere Vogne her i Egebjerg idag saaledes som ovre i Horsens."

Da jeg et Par Dage senere var i Skanderborg ved Strejfkorpsets Reserve, hørte jeg, — ikke uden Tilfredsstillelse, skjøndt Sagen ikke kom til mig — at den (under Kammerherre Jessens Fangenskab i Rendsborg) midlertidige Borgmester i Horsens, Grosserer Winning, i et Brev til den imidlertid til Major forfremmede Ritmester (nu General) G. Castenschjold havde udtalt sin Paaskjønnelse af, at vore Tropper var blevne staaende ved Egebjerg den 10. April, da Fjenden ganske vist kun af den Grund var bleven saa kort i Horsens og ikke havde givet sig Tid til at inddrive Alt, hvad han havde forlangt.

*) Den næste Dag kunde jeg melde fra Egebjerg, at de vare slupne over Øerne i Horsens-Fjordens Munding og atter vare til Tjeneste.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Fortsat.

Jeg ankom til Genf omtrent Kl. 2 og fandt min Familie, Forældre og Søskende i den gladeste Jubel; min Søster Margarethe var nemlig samme Morgen bleven forlovet med Grev Kayserling. Især var min Moder i en formelig straalende Stemning. Hun kom ind til mig i mit Værelse og fortalte sværmerisk om sin og hele Familiens Lykke, om sin opofrende Kjærlighed til sine Børn og om, at hendes Hjertes eneste Ønske var at se alle sine „Kjære" tilfredse og lykkelige. Jeg var lykkelig — lykkelig over Moders Lykke og over min egen, som jeg indtil da havde holdt indelukket i mit Hjerte. Men jeg var ogsaa meget ung, meget uerfaren, meget tillidsfuld og indtil den Dag meget forvænt. Jeg tænkte i dette Øjeblik: „Nu er det den bedste Tid, det gunstigste Øjeblik, det maa Du benytte! Saa blød og oplagt til at forstaa Dig træffer Du kun sjelden Mama, i sin salige Jubel vil hun kunne føle ogsaa din Salighed!" — Jeg havde hele mit Liv været af en „ofte ugemytlig Aabenhed" — Hemmeligheden trykkede mig, og idet jeg derfor omfavnede Moder — det var sidste Gang, jeg følte min Moders Hjerte banke imod mit — udbrød jeg: „Nuvel da, Moder, naar I Alle er saa lykkelige, vil I ogsaa unde mig min Lykke og velsigne os." Og med faa Ord fortalte jeg hende om mit Møde og den deraf naturligt følgende Forlovelse med Lassalle!

Indtrykket var uventet og er mig endnu den Dag idag fuldkommen ubegribeligt! Hvis jeg havde meddelt denne „offerberedvillige" Moder, at jeg var i Besiddelse af en frygtelig, hurtigt dræbende Gift, og at hun og alle Hendes allerede havde optaget det tilintetgjørende Stof i sig, havde hun ikke kunnet blive mere forskrækket eller lægge større Fortvivlelse og Afsky for Dagen. Hvorfor? — er mig, som sagt, endnu den Dag idag fuldstændig ubegribeligt. — Men da jeg saae, hvilket Indtryk det gjorde paa hende, blev jeg naturligvis dobbelt bange for, at hun skulde fortælle det til Fader, og stillede den Betingelse, at hun som Tak for min Tillid skulde beholde min Hemmelighed for sig selv; dette afslog hun bestemt, gik ud og kom allerede et Kvarter efter tilbage med Fader, der strax traadte hen imod mig med truende Mine og med en af Raseri skjælvende Stemme sagde: „Hvad er det, Moder fortæller mig? Hvad er det for en nederdrægtig Historie med den Skurk, denne Lassalle?" —

Katastrofen var der — uden Overgang, pludselig, og den fandt mig raadvild, uforberedt, ene og — det glemme man ikke — som et villieløst Barn. Og dog mandede jeg mig op til energisk Modstand. Jeg sagde, hvad jeg havde at sige — i mit Hjerte skjælvende og bange, i det Ydre fast og rolig — og endte med den Erklæring: „Hvor ondt det endogsaa gjør mig, og hvor tungt det end vil blive mig at vække Eders Vrede — jeg gifter mig med Lassalle." — Min Fader saae rasende paa mig og sagde kun: „Det skal vi faae at se — foreløbig forlader Du ikke Huset!" hvorpaa begge mine Forældre gik deres Vej.

Nu, denne Scene var jo endda ikke saa slem. Jeg havde forberedt mig paa det, der var værre, og var nu forholdsvis rolig. Jeg satte mig hen og skrev til Lassalle om Forandringen i vor Krigsplan, om den faste Modstand, jeg havde mødt, men som jeg dog ikke holdt for uovervindelig, og gav dette Brev til min allerede tidligere omtalte Kammerjomfru Therese, som skulde bringe det til Lassalle strax efter Klokken 4, naar han var kommen med Toget. Hermed var der omtrent gaaet en halv Time, og jeg satte mig just ned for at skrive til Holthoff — da min Fader traadte ind igjen, denne Gang alene og, som jeg strax saae, endnu mere rasende end før.

Han havde i Mellemtiden talt med nogle af vore Gjæster, deriblandt en vis Dr. Arndt, og af disse, især af den Sidstnævnte, hørt nogle haarrejsende Historier om Lassalle og hans Liv med andre Kvinder; fremfor Alt var han atter bleven mindet om „Grevinden".

Behøver jeg at sige, at jeg ikke troede disse perfide Historier? Jeg holdt dem for den groveste Bagtalelse og mandede mig op til det Svar: „Det bliver Altsammen min Sag! Naar jeg kan finde mig i min Mands tidligere Liv og en saadan Veninde, saa er det Noget, som ingen Andre behøver at bryde sig om. Jeg elsker Lassalle, saaledes som han nu engang er, og jeg vil være hans Hustru, hvad det saa skal koste." — Min Fader betvang sig med Møje og svarede: „Men betænk dog, at Du, selv om et saadant Ægteskab var muligt, selv om jeg vilde finde mig i det, hvilket overhovedet ligger udenfor enhver Mulighed, at Du saa er udstødt af det Samfund, Du hidtil har været vant og berettiget til at leve i, at intet ordenligt Menneske kan omgaaes med Dig, thi din Omgang bestaaer da af Damer af Grevinde Hatzfelds Slags." — Nu blev jeg ude af mig selv! Man huske, at jeg betragtede Grevinden som Lassalles, altsaa ogsaa som min anden Moder, at jeg for faa Dage siden havde bevidnet hende min Kjærlighed og Hengivenhed, og nu skulde jeg høre hende omtales paa denne Maade!

Jeg tog altsaa hele min Energi sammen og sagde, skjælvende af Forbitrelse: „Jeg udbeder mig, at der ikke bliver talt i saadanne Udtryk om de Mennesker, som jeg fra nu af regner for Mine, og som jeg hellere vil høre til end til Jer, som uden Grund, kun af Hovmod og andre smaalige Motiver, kaster Vrag paa en Mand! I vil ikke engang lære den Mand, jeg elsker, at kjende og først derefter forkaste eller modtage ham, skjøndt han dog sandelig ikke er nogen Hverdagskarakter! Godt, som I vil: jeg kan ikke tvinge Jer dertil — men lad os saa gaa vore egne Veje. Nægter I absolut Eders Samtykke, saa vil vi gifte os uden det, saa ondt det ogsaa vil gjøre mig, og offentlig erklære — hvis I ikke foretrækker at gjøre det — at vi har giftet os imod Jeres Villie. Vi vil finde os i enhver nok saa haard Betingelse, men have hinanden, det vil vi."

Min Fader havde hørt stille og tilsyneladende rolig

til; nu, da jeg taug, foer han heftig op, og naar hans Heftighed eengang var blusset op, saa kjendte den ingen Grændser, det vidste vi af Erfaring. Ordret husker jeg ikke mere de frygtelige Ting, han sagde mig, jeg husker kun Meningen, og at denne gjorde mig fortvivlet og halvt vanvittig, vil kunne fattes af enhver ung Pige eller Kone, som tænker sig tilbage i sin tidlige Ungdoms Dage overfor en elsket Fader, som for første Gang i hendes Liv viser sig saa haard og ubønhørlig. — Han sagde med bævende Stemme og hvide Læber: at han forbandede mig, mig og den Dag, paa hvilken jeg var født, at jeg ikke var hans Barn længer, at han ikke vilde kjendes ved mig og fra nu af brød enhver Forbindelse med mig, samt at jeg kun kunde vælte denne Forbandelse af mig, hvis jeg opgav Lassalle — dermed gik han ud og lod mig blive alene i den vildeste Fortvivlelse.

Jeg græd, jeg bad til Gud om Hjælp — jeg rasede og spurgte alt imellem atter og atter mig selv, hvad jeg nu skulde gjøre? — Jeg var ganske alene; selv min trofaste Therese var borte med Brevet til Lassalle, og jeg følte min hjælpeløse Ensomhed indtil Vanvid. Saa slem havde jeg ikke tænkt mig Fader — det var jeg heller ikke væbnet imod, og af mit inderste Hjerte beklagede jeg nu, at jeg ikke var gaaet ind paa Lassalles første Forslag: at lade mig bortføre af ham. Medens jeg grublede saaledes, fuld af Fortvivlelse, ringede det tilbords nedenunder. Klokken var sex eller syv. Dette Moment benyttede jeg, greb Hat og Kaabe, nogle Penge, og — jeg husker det endnu — stak en lille Dolk til mig og smuttede ud af mit Værelse, kun med halv Bevidsthed om, hvad jeg gjorde og vilde. — Endnu den Dag idag begriber jeg ikke, hvordan det gik til, at jeg ikke mødte nogen af Tjenestefolkene eller mine Søskende. Jeg slap ud af Huset uden at blive seet, aabnede med Møje den tunge Gitterport og fløj mere end jeg gik hen til det Hotel, hvor Lassalle, efter hvad jeg antog, nu forlængst maatte være ankommen og have modtaget mit Brev. Nu var det Øjeblikket til at flygte med hinanden! Og jeg tvivlede ikke et Sekund paa, at jeg den næste Time vilde være undervejs til Frankrig og for evig skilt fra Mine. Min Beslutning stod fast! Men jeg følte paa samme Tid, at mine Kræfter ikke vilde holde synderlig længer ud, og lykkeligt bankede derfor mit Hjerte, da jeg havde naaet Hotellets Have.

Jeg styrtede derind og stod foran en bepakket Droschke; foran den stod Lassalle, der lige var stegen ud (han var kjørt fra Bern med et Tog to Timer senere, end Aftalen var), og ved Siden af ham min Therese, som havde ventet paa ham med Brevet i Haanden og nu vilde til at give ham det. Jeg blev dødelig forskrækket! — Han vidste altsaa endnu Sletintet! Jeg skulde altsaa til at fortælle ham Alt — Tidsspilde, Sindsbevægelse, Overvejelse — Alt dette saae jeg strax for mig og frygtede for det.

Da Lassalle fik Øje paa mig, blegnede han og spurgte, inden han endnu havde faaet hilst paa mig: „For Guds Skyld hvad er der skeet?"

Endnu engang tog jeg hele min Kraft sammen — jeg hviskede til Therese, at hun skulde gaa hjem og holde sig parat til at følge efter mig og oppebie Efterretning fra mig; derpaa vendte jeg mig imod Ferdinand, pegede paa Brevet, som han holdt i Haanden, og sagde: „Læs!"

Nu lagde han Mærke til min Tilstand, og idet han ængstelig tog min Arm, sagde han: „Men Barn, hvad er der i Vejen med Dig? Du kan jo neppe staa paa dine Ben! — Kom, her er ikke Stedet til en saadan Samtale, kom herind" — og dermed aabnede han et Værelse i Stueetagen — vi vare imidlertid traadte ind i Huset — hvis Værelse det var, have vi aldrig erfaret. Han førte mig hen til en Stol, men jeg sank sammen foran den, næsten ned for Fødderne af ham, og sagde kun: „Læs, og gjør saa med mig, hvad Du vil; jeg er nu din Hustru, din Ejendom!" — Kræfterne forlod mig, jeg var en Afmagt nær og skjælvede paa alle Lemmer. Ferdinand løftede mig op, bar mig hen paa Sengen og sagde beroligende: „Bliv blot rolig, mit Hjerte, kom til Dig selv — jeg læser imidlertid det usalige Brev." — Jeg lukkede Øjnene; da han havde læst, traadte han hen til mig. Udtrykket i hans Ansigt var haardt — strengt, som jeg aldrig havde seet det før, og han sagde i en uvillig Tone, som jeg aldrig havde hørt før: „Havde Du dog blot handlet, som jeg havde anvist Dig! — Altsaa Ulydighed imod min Villie er det Første, Du byder mig! — og derved har Du ødelagt det Hele." —

Disse Ord skar mig i Hjertet! Jeg var flygtet til ham med glødende Sjæl, fuld af Kjærlighed og Hengivelse, beredt til ethvert Skridt, til ethvert Offer, jeg haabede at finde Beskyttelse, Raad hos ham — fremfor Alt den samme Begejstring, den samme Resoluthed, og hørte nu som første Hilsen, som Svar paa min brændende Smerte haarde, bebrejdende Ord — kold Overvejelse!

Dog varede dette kun et Øjeblik. I næste Nu tog han min Haand, og idet han kjærlig rejste mig op, sagde han: „Naa det gjør Ingenting! Du har bragt det i Ulave — jeg skal nok bringe det i Orden igjen. Men hvad skal der nu blive af Dig?"

Jeg saae forbauset paa ham. — „Hvad der skal blive af mig? Det Samme som af Dig! Nu er Øjeblikket kommet til at rejse til Frankrig — og det strax — med det næste Tog — kom! Lad os ingen Tid spilde, afsted!"

Det Svar, han gav mig — det Svar, der evigt vil blive en Gaade for Alle, som troede at kjende Lassalle, som det var det for mig, ubegribeligt hos denne Mand, med den ellers saa egenraadige, hensynsløse Karakter — dette Svar afgjorde vor Skjæbne: — „Nej, nu vil jeg ikke længer vide af nogen Bortførelse at sige! Hvem er jeg da, at jeg skal lade mig afvise som en dum Dreng? De skal give mig deres Barn frivilligt! Jeg skal tvinge Dem dertil: kun af dine Forældres Haand vil jeg tage Dig og føre Dig til mit Hus! — Derfor kan Du heller ikke blive hos mig; jeg vil ikke, at Verden skal have endogsaa blot det Mindste at sige om vort Forhold. Har jeg hidindtil havt Styrke nok til at modstaa enhver Fristelse — saa kan og maa vi ogsaa føre det igjennem. Jeg telegraferer endnu iaften til min Moder og Søster saavelsom til Grevinden. En af dem skal komme strax, og hos hende skal Du blive indtil Bryllupet. Indtil da, indtil min Moder kommer, maa Du til en eller anden Veninde; thi hvis Du blev her i Hotellet, selv om jeg ogsaa der kunde beskytte Dig imod dine Forældre og selv om jeg aldrig skred over din Tærskel, før vi er Mand og Kone — Verden vil dog tænke allehaande Ondt — og det vil jeg ikke have! — Dine Forældre giver nok efter — tilsidst, naar de seer, at det er ramme Alvor."

Endnu engang søgte jeg at omstemme ham: „Tro ikke det! Du har ikke seet min Fader og kjender ham

ikke! Han vil aldrig være til at formilde. Jeg har følt i Eftermiddag, at mine Forældre ikke har noget Hjerte for deres Barn; — de sørger kun for deres egne egoistiske Formaal. Tro mig, Ferdinand — lad os flygte strax! — Nu er det Dig, som ikke maa bære Æslet! Nu er det sandelig ikke Øjeblikket dertil!"

Jeg fortalte ham nu udførligt, hvorledes Alt var gaaet til, ogsaa hvad min Fader havde sagt om Grevinden — men han blev ved sin Beslutning: „Saa skal Grevinden blive borte! Vi gjør det ogsaa bedre uden hende. Og min Moder og Søster kan de Ingenting sige om. Lad mig blot faae talt eengang med din Fader og forklaret ham mine Planer og Formaal — faae lovet ham, at hvis han foretrækker det, vil vi strax rejse bort til Ostindien eller Amerika, han skal ikke høre fra os igjen, før Tiden er moden — kort sagt, som jeg siger Dig, det skal blive godt Altsammen!"

Han forklarede mig, at han ligeledes strax vilde lade Holthoff komme, at hans Venner her og i Berlin vilde gaa i Borgen for ham, at vi i Nødsfald havde «les trois actes respectueux»*) til vor Raadighed. — „Alt dette skal jeg nok senere forklare Dig — vær nu blot rolig og fornuftig og tro paa mig." — Ja, det gjorde jeg! Jeg troede paa ham mere end paa Gud, byggede paa ham fastere end paa Skjæbnen, som han legede med; — men den høje Begejstring var reven ud af min Sjæl, det glade Haab om en lykkelig Fremtid var om ikke tilintetgjort, saa dog dæmpet ved hans Ord, og mit Hjerte var fuldt af mørke Anelser. — Hvad var der mere at sige eller gjøre for mig? — Trænge mig paa den Mand, der nu paa eengang ikke mere vilde tage mig med sig strax? Handle imod hans Villie? — Nej, jeg maatte tie og resignere; men den brusende, verdenserobrende, himmelstormende Kjærlighedsstemning var borte, og med den truede ogsaa mine fysiske Kræfter med at forlade mig, der jo desuden var svag og syg iforvejen.

Saaledes sad jeg da mat og nedslagen og stirrede hen for mig med sammenlagte Hænder; Lassalle gik med hurtige Skridt frem og tilbage i Værelset; han lagde sin Felttogsplan og agtede knap længer paa min Nærværelse.

I denne Situation fandt min Therese os; hun kom pludselig aandeløs styrtende ind og raabte: „For Gud i Himlens Skyld, naadige Frøken, se at komme bort — man søger Dem, Deres Hr. Fader er rasende, han har allerede ladet Politiet hente — Alt er tabt! I Himlens Navn, rejs i største Hast; jeg har medbragt en Vogn, det næste Tog gaaer om et Kvarteer; De kan endnu komme tidsnok til Banegaarden." — Endnu engang vendte jeg mig haabende til Lassalle — han blev ved sin Bestemmelse: „Lad os benytte Vognen. Hvor boer din Veninde, som Du maa være hos, til jeg har faaet Alting ordnet? De, Therese, gaaer hjem og melder mig regelmæssigt, hvad der skeer, det forstaaer sig af sig selv, at De hører os til, at De følger efter os om nogle faa Dage og aldrig mere forlader os! Kom Barn — jeg skal selv bringe Dig til din Veninde!"

Therese gik. — Bedrøvet og nedslagen, halvt ubevidst, nævnede jeg Navnet paa en god Bekjendt, den Eneste, paa hvis Hjertensgodhed og Opofrelse jeg troede, den Eneste, om hvem jeg var overbevist, at hun ikke vilde forlange nogen Forklaring, men stille sit Hus som sin Hjælp til min Raadighed. Det gjorde hun ogsaa ærlig Altsammen, saavidt hendes Kræfter naaede — og dog var netop hendes Hus et uheldigt Valg; hun boede omtrent kun ti Villaer fra min Fader, i den samme Avenue, og var en svagelig lille Person, som maatte bukke under for de første Angreb.

Foreløbig gik Alt, som jeg havde tænkt mig det: Madame Caroline R. tog først forbauset, dernæst beredvillig imod os, stillede en hel Fløj af sit Hus til min Raadighed og lovede, at Ingen uden Therese skulde faae Adgang til mig. Men medens vi endnu vare sysselsatte med disse Arrangementer, udbrød hun, der stod nærmest ved Vinduet: «Ta mère et Marguerite.»

Marguerite var min Søster, Grev Kayserlings Forlovede.

Med en rask Beslutning sagde Lassalle: „Dem sender Himlen os; jeg vil se og tale med dem."

Vi raadede ham Begge fra det, Caroline mente, det var absolut bedre, slet ikke at lade dem komme ind, men simpelthen sige dem, at jeg ikke var der, og at hun ikke vidste Noget om mig. Men Lassalle blev ved Sit, hvorfor vi da gik underneden i Madam R.s egenlige Modtagelsessalon. —

Den Scene, som nu foregik der mellem Lassalle og min Moder — min Søster forholdt sig fuldkommen passiv — var saa afskyelig, at det vil falde vanskeligt at gjengive den her med dens fulde Virkning; men i hin Time mistede jeg min Moder og hun mig for bestandig!

Saasnart hun fik Øje paa os, raabte hun: „Jeg vil ikke taale dette Menneske i min Nærhed! Ud med ham!" Lassalle nærmede sig hende med virkelig Værdighed, forsikrede hende om sin Respekt for hende og sin Kjærlighed til mig og spurgte endelig: „Siig mig dog for Guds Skyld, hvad har De imod mig?"

Hun vendte ham Ryggen og formelig skreg: „Det skylder jeg ikke Dem Regnskab for. Men min Mand skal lade Dem vise ud — Politiet skal skaffe Dem transporteret herfra! Og nu afsted, bort fra mine Øjne!"

Jeg var oprørt. Jeg nærmede mig Lassalle, lagde Haanden paa hans Arm og sagde: „Kom, lad os gaa! Jeg vil ikke finde mig i, at der bliver talt saaledes til Dig! Ingen maa behandle Dig saaledes i min Nærværelse!"

Men han tog min Haand og sagde rolig og høflig til Moder: „Siig og gjør, hvad De vil, min naadige Frue — De kan ikke opirre mig; jeg skal altid og under alle Omstændigheder se Helenes Moder i Dem — det skal jeg ikke glemme noget Øjeblik, og derfor lader jeg mig ikke henrive til noget heftigt Ord!"

Istedetfor at disse Ord skulde have beroliget den opbragte, rasende Kvinde, gjorde de hende kun endnu mere rasende; og da Lassalle nu sagde hende, at han strax vilde gaa til min Fader og afgjøre Alting roligt med ham som med en fornuftig Mand, svarede hun ham uhøfligt: „Min Mand tager ikke imod Dem, han lader Dem smide ud af sin Tjener."

„Det gjør han ikke," svarede Lassalle rolig, „jeg er ikke den Mand, der lader sig smide ud — men da jeg ikke engang vil udsætte Helenes Fader for et saadant Forsøg paa at nedværdige os Alle, saa vil jeg skrive ham til."

„Han vil sende Dem Deres Brev uaabnet tilbage!"

---

*) Umyndiges notarielle Unddragelse fra Forældrenes Værgemaal, i Tilfælde af, at disse nægte deres Samtykke til Ægteskab.
O. A.

„Gjør han det — nuvel, naadige Frue, saa er ogsaa min Taalmodighed udtømt; — vi er da berettigede til at hjælpe os selv, thi man vil da have tvunget os dertil."

Haanligt svarede hun ham: „Det har De jo allerede gjort! De har forledet min Datter til et uhørt Skridt; hun har forladt sit Hjem og vægrer sig ved at vende tilbage! De er et Uhyre, De har stjaalet mit Barn!"

Nu foer jeg op: „Det har han ikke gjort! Jeg løb min Vej, fordi jeg saae Eders Ubarmhjertighed, fordi jeg vilde unddrage mig Papas Forbandelser og Trusler, og fordi jeg betragter mig som tilhørende ham, Dig! Og jeg vil ikke tilbage til Jer igjen, fordi I med Vold har tilintetgjort den Kjærlighed, jeg havde til Eder!"

Jeg var frygtelig ophidset; hele mit Væsen stræbte bort fra min Moder, min onde Moder, hen til ham, hvem jeg nu igjen elskede med al tænkelig Glød og Lidenskab. Men atter dæmpede han denne Glød ned til en køligere Følelse, da han rolig og smilende sagde: „Troer De, at jeg har stjaalet Deres Barn, naadige Frue? De skal faae at se, i hvilken Grad De har Uret! Helene, vil Du gjøre Alt for mig? Er der noget Offer, som vilde være Dig for svært at bringe mig? Vil Du paa et Vink af mig følge mig eller gjøre, hvad jeg beder Dig om?"

„Ja," svarede jeg uden Tøven, om end med angstfuldt Hjerte. — „Alt vil jeg gjøre, Alt, hvad Du vil; jeg vil strax følge med Dig! Forlang Alt, hvad Du kan tænke Dig — kun ikke, at jeg skal gaa med dem, der kaldes Mine."

„Men netop det forlanger jeg! Jeg forlanger det som det største Offer, Du kan bringe mig. Vil Du gjøre det? Vil Du?

„Naar Du virkelig forlanger det, naar Du virkelig kan forlange det — ja! — Men betænk, hvad Du gjør! Jeg er forfærdelig bange! Lad mig ikke komme tilbage til dem — jeg skjælver derfor!"

„Du vil gjøre det for min Skyld," sagde han fast. „Og nu, min naadigste Frue, giver jeg Dem Deres Barn tilbage. Hører De? Jeg, der kunde gjøre med Deres Datter, hvad jeg vilde, har givet Dem hende tilbage — rigtignok kun for en kort Tid. Hun følger kun med Dem, fordi jeg ønsker det — glem aldrig det — og nu lev vel!" Dermed vendte han sig om mod mig, tog mig i sine Arme og sagde, idet han trykkede mig imod sit Hjerte: „Farvel for en kort Tid! Jeg skal aldrig glemme, hvad Du nu gjør for mig, at Du vender tilbage til dit forhadte Hjem! Jeg kan aldrig takke Dig noksom derfor! Mere forlanger jeg ikke af din Villie og din Styrke. Jeg veed, at det er uendelig meget; men alt det Andet er nu min Sag. Du skal ikke lade Dig mishandle, men ellers skal Du gjøre, hvad man forlanger af Dig; jeg vil vide Alt, hvad de foretager sig med Dig, og ved den ringeste Uret henter jeg Dig strax! Tænk derpaa, og vær ikke ulykkelig; længe skal de ikke beholde Dig. Føj Dig taalmodig en kort Tid i deres Villie; min er den stærkeste, og vi vil gaa af med Sejren! Og nu Farvel, for kort Tid!"

Et Kys — et Haandtryk — han gik og — jeg saae ham aldrig mere. —

Mit Hjerte knugede sig sammen. Han var borte — jeg var alene med mine fra nu af fjendtlig sindede Slægtninge. Han, min eneste Støtte, mit eneste Holdepunkt gav mig, som aldrig havde levet uden omsorgsfuld Kjærlighed og aldrig noget Øjeblik havde været i ligegyldige Omgivelser, mig forvænte, svage og nu tilmed syge Skabning til Pris for mine Egnes Forfølgelser, Haardhed og maaske Had!! — En vanvittig Angst greb mig, jeg tænkte et Øjeblik paa at ile efter ham, at bønfalde ham om at tage mig med sig, men „han vil jo ikke have Dig med!" lød det som en langt borte fra klingende Fordømmelse, og en kold, dødsmat Følelse kom over mig — som om jeg fra det klareste, smilende Solskin pludselig var traadt ind i en fugtig, mørk Gravhvælving. — Jeg følte min grændseløse Forladthed, jeg vidste, at Intet mere kunde hjælpe mig — at jeg kun blev hørt af døde, kolde Hjerter, som ikke kunde fatte mit varme Liv; — og mat, modløs og blottet for ethvert Haab havde jeg kun Et tilbage at ønske: min Død!

I hint Minut opstod der hos mig en Følelse eller rettere sagt en Mangel paa Følelse, en Fornemmelse af Tomhed, af Sløvhed, af Ligegyldighed overfor Glæde og Smerte, som udviklede sig endnu stærkere i den nærmeste Fremtid og holdt sig uforandret hos mig i næsten et Aar. — Ganske vist havde jeg i hint Minut ikke megen Tid til at tænke over denne Følelse af Død, thi Lassalle havde neppe været borte fra os et Kvarter, maaske ikke engang saalænge — min Moder var fulgt efter ham, for at gaa hen til Fader og afgive Beretning om sin Sejr samt indhente hans Befalinger, og min lille Margaretha (hvem jeg dengang holdt meget af saavelsom af mine andre Søskende) sad hos mig og græd medlidende over min Skjæbne — da Døren hurtig blev reven op, og min Fader styrtede ind.

Jeg har aldrig før og Gudskelov heller aldrig senere seet Nogen i en saadan Forfatning, i et saadant grændseløst Raseri. Det var et forfærdeligt Syn, skjøndt, naar jeg nu tænker tilbage paa det, ogsaa en Smule latterligt; men det tænkte jeg ganske vist ikke paa dengang.

Uden Hat paa Hovedet og med en lang Hirschfænger, sandsynligvis det Vaaben, der havde været nærmest for Haanden (thi da han var en lidenskabelig Jæger og Pistolskytte, havde han ligesaa let kunnet naa Skydevaaben, og de havde tjent hans Øjemed bedre) var han styrtet afsted forat slæbe mig tilbage!

Min Gud! han havde ikke behøvet at træffe saa frygtelige Forberedelser; — der var jo Ingen, som satte sig til Modværge — jeg allermindst; — men Stormen var nu engang rejst; hjemme var han bleven ophidset til endnu vildere Raseri af «nos intimes», d. v. s. af slette Venner, og de højtgaaende Bølger vare nu ikke mere til at bringe til Ro. — Jeg gjentager her, hvad jeg atter og atter kunde sige, og hvad jeg maa spørge mig selv om den Dag idag, som jeg har gjort det i alle disse lange Aar: hvorfor dette grændseløse Raseri, denne meningsløse og ufornuftige Hidsighed? Hvorfor bar de sig Allesammen ad som Vanvittige, som besatte af en ond Aand? Jeg veed det ikke og kan og vil aldrig forstaa det! At der blandt alle de dengang handlende Personer ikke fandtes eet Menneske med roligt Overlæg, som havde Andet end sin egen Fordel for Øje og kunde forudse de Følger, d. v. s. den frygtelige Skandale, som maatte opstaa af hele denne vanvittige Adfærd, det er ligesaa ubegribeligt som alt det Andet! — Om En af dem, af Doktor Arndt, den, der bar sig uforsvarligst ad, fordi hele Sagen egenlig slet ikke angik ham, der betragtede det Hele som en Slags Privathævn, om ham har jeg senere gjennem Andre erfaret,

hvorfra hans Had til Lassalle stammede; denne skal engang have ladet ham kaste ud af en Forsamling i Berlin paa Grund af drengeagtig Opførsel, og Arndt skal da have raabt til ham: „Det skal jeg huske Dem!“ — Er det sandt eller ej? I hvert Tilfælde kunde hos en smaalig Karakter hans dengang afskyelige, ja formelig nederdrægtige Ophidselse mod Lassalle forklares nogenlunde paa denne Maade.

Jeg stod altsaa ligeoverfor min rasende Fader, som udtalte sig i de stærkeste Udtryk mod Lassalle, mod mig, mod Madame R. (thi den Stakkel havde forsøgt paa at værge sin Husret og hindre ham i at komme ind i denne Forfatning), kort sagt mod Alt og Alle — og sagde stille og skjælvende: „Vær blot Alle rolige — jeg vil jo gjøre, hvad Du vil!“

„Ja, det skal Du ogsaa komme til, Du — — —“ her kom et brutalt Skjældsord — „men ikke fordi Du eller din nydelige Kjæreste, den Jødepjalt, vil, men fordi jeg vil. Jeg skal lære Dig Respekt for min Villie!“ Dermed tog han mig i Haaret og slæbte, stødte og puffede mig saaledes ved Armen, ved Haaret, hvor han kunde komme til, med sig ned ad Gaden til vort Hus. Senere have mine Forældre undret sig over, at Sagen kunde vække en saadan Skandale!!!

Hjemme havde min rasende Fader allerede rekvireret Politi, som bevogtede Haven og Dørene ind til Villaen! — Hvad han havde tænkt sig dermed, er ligeledes aldrig blevet mig klart.

Jeg blev stødt op paa mit Værelse — der tilnaglede Fader med egen Haand Vinduesskodderne, lukkede Dørene og raabte til mig: „Saadan skal Du blive, til Du er kommen paa bedre Tanker!“

Jeg var alene! — Fortvivlet? — Nej! — Jeg følte ikke Noget mere! Denne forfærdelige Dags Sindsbevægelser, de frygtelige Nervérystelser havde overvældet mig — jeg faldt sammen og følte Intet mere! — Men i denne Følesløshed laa der en trøstesløs Kval, en dødelig Angst. Jeg længtes tilbage til de ophidsede, ja selv til de lidelsesfulde Øjeblikke — thi min nuværende Tilstand var frygtelig.

Paa dette Tidspunkt af min Fortælling mangler jeg ogsaa Erindring om mange Smaating, f. Ex. med Hensyn til Tid og Sted; jeg var ligefrem sløv og undrer mig endnu den Dag idag over, at jeg ikke blev forrykt i de skrækkelige Dage, der nu paafulgte.

Jeg saae Ingen. Min Mad blev skubbet ind i Værelset til mig, uden at jeg saae af hvem, Dørene ind til mig skyedes af Alle i Huset; dette gik meget naturligt til, thi som jeg senere erfarede, havde min Fader svoret at skyde Enhver ned som en gal Hund, der vedligeholdt nogen Forbindelse med mig eller med Lassalle! — Selv kom han engang hver Dag og spurgte: „Naa, har Du betænkt Dig?“ Og altid lød mit Svar: „Jeg gifter mig med Lassalle!“

Sluttes.

Sofus Schandorph.

En litterair Skizze af V. Wille.

Sluttet.

Da Pladsen ikke tillader en indgaaende Kritik af en saa lang Række litteraire Arbejder, som den ovenfor givne Fortegnelse fremviser, maa jeg indskrænke mig til nogle karakteriserende Antydninger. Schandorphs første Digtsamling vakte ikke synderlig Interesse, og dog er der Adskilligt i Bogen, som gjør et tiltalende Indtryk; man sporer i disse Rhythmer et varmt Gemyt, en poetisk Natur, der digter af virkelig Trang til at udfolde sit Indre og kæmper alvorlig for at finde sig selv. Men skjøndt det er denne Trang og denne Kamp, som giver Læserne et Indtryk af Sandhed, ligger deri tillige Bogens svageste Side; man har altfor ofte en Fornemmelse af noget Ufuldbaarent, Famlende, helt ud i den tekniske Versbehandling, der navnlig i Samlingens første Halvdel — rimeligvis de ældste Digte — er temmelig mangelfuld. Forfatteren tilstaaer selv, hvor svag han føler sig, og opsender Bønner om en Fremtid med større aandelig Klarhed. Hermed hænger det sammen, at disse Digte trods det Friske og Kjække, som paa mange Steder bryder frem, ikke kunne frikjendes for et vist konventionelt Tilsnit. Den Realist, der i sin meget omtalte versificerede Replik til Kaalund i „Nær og Fjern“ heller vil være „raa med Goncourt og Zola“ end „sidde og kvidre paa en Pind“, begynder omtrent som den afsluttede Litteraturperiodes Epigoner, og adskillige af Digtene maa endog kaldes hyperromantiske. De fleste ere Elskovssange, og der ødsles med Stjerner, Taarer, Natviolers Duft og Suk til Maanen; man undgaaer end ikke de saa meget yndede Sammenligninger mellem den Elskedes Kind og en rødmende Sky, hendes Øjne og Stjernerne, hendes Tankes Væld og Bækken, hendes Stemme og Fuglesangen. Et Særkjende for Elskovsdigtene er forøvrigt deres fuldstændige Mangel paa Sandselighed; de ere rene og skjære som nyfalden Sne. I enkelte af de Digte, hvori andre Themaer behandles, fremtræder der Stænk af Humor eller Foragt for Snerperi og Affektation; det er paa saadanne Steder, man opfanger Traaden mellem Schandorphs Ungdomspoesier og hans seneste Arbejder, som det ellers vilde være vanskeligt at finde. Naar man har „Uden Midtpunkt“ i frisk Erindring, lyder bl. A. følgende Sted i denne Samling unægtelig noget paafaldende:

> „Nutidens Liv jeg kun daarlig forstod,
> tomt det mig tyktes og øde;
> enlige Drømme var det, som lod
> Hjertet og Kinderne gløde.“

Ikke sandt — der er Forskjel paa Romantikeren fra 1863 og Realisten fra 1875!

I den næste Digtsamling — fra 1868 — er der ikke blot en formel Fremgang; men Tonerne klinge kraftigere, og uden just at være dybe have disse Digte mere Tankeindhold end de første Ungdomsforsøg. De kunne forsaavidt kaldes originale, som man neppe sporer nogen bestemt Paavirkning fra andre Lyrikere — kun i et enkelt Digt tilhører Formen helt igjennem Christian Winther — men Originalitet i den Forstand, at man kjender Forfatteren igjen overalt i Digtene, fordi disse i Stil og Foredrag fremtræde som det særegne Udtryk for en ejendommelig Personlighed, har Schandorph endnu ikke naaet. Røbe de saaledes ikke den fremragende Digter, saa møder man til Gjengjæld bestandig i dem det efter Sandhed søgende Menneske; de ere først og fremmest ærlige; Forfatteren vender idelig Blikket indad mod sin egen Udvikling, prøvende sig selv. Samlingen indeholder næsten ingen egenlige Elskovssange — i Tiden mellem Udgivelsen af det første og det andet Bind Digte er Schandorph traadt ind i et Familieliv, om hvis stille Lykke der atter og atter vidnes — hvorimod Krigen i 1864, som naturligt er, ikke har undladt at sætte sit Spor i en saa varm Patriots Digtning.

Den tredie Samling — fra 1875 — er vel ikke fri for enkelte forcerede og mislykkede Digte; men i det Hele finder man atter her et tydeligt Fremskridt: en ret virtuosmæssig Behandling af Formen, større Klarhed og fremfor Alt en Klang i Versene, hvori Forfatterindividualiteten giver sig paa selvstændigere Maade tilkjende. Paany synger Schandorph om sit lykkelige Hjem, og i det Hele har han nu vundet en aandelig Sikkerhed og Ro, der faaer sit Udslag i Digtenes bon sens, et Udtryk, som maaske vilde være det mest betegnende, naar man i al Korthed skulde angive deres almindelige Karakter. Et Par Sonetter „til en yngre Ven" smage endog af Konservatisme og kunde godt tænkes rettet f. Ex. mod Drachmanns ældste, revolutionaire Produktion. Muligvis vil det gaa med Schandorphs Digte som med Ludvig Bødtchers og Kaalunds, at de, en Tidlang mindre paaagtede, senere ville vinde talrige Venner; men en Betingelse herfor er det rigtignok, at de paany forelægges for Publikum i et med skjønsom Kritik besørget Udvalg. Jeg for min Part maa tilstaa, at jeg med alle deres Mangler foretrækker dem for visse Modedigteres, — nomina sunt odiosa — der oprindelig have faaet deres Stempel som Musens ægtefødte Børn af et Koteri.

Et Vidnesbyrd om den stærke Gjæring i Schandorphs Ungdomsliv danne de dramatiske Scener „Ude i Skoven", der ikke blot er noget Selvoplevet i den Forstand, hvori al virkelig Digtning maa være det, men gjør Indtryk af en ligefrem Selvbekjendelse. Bogen skildrer et Menneskes Kamp for at vinde Klarhed over sit Jeg, over Tilværelsens Gaader og Livets Formaal, og gjennem en Kvindes Kjærlighed faaer han Styrke til om ikke at sejre i Kampen, saa dog at stride mandig, med stedse fornyede Kræfter, uden at gaa aandelig og moralsk tilgrunde. Idet Digtningens Helt ikke naaer noget endeligt Maal, i hvilket han kan finde Hvile for sin Sjæl, kommer Forfatterens Livsanskuelse ikke til at fremtræde klart gjennem Digtet, et Vidnesbyrd om, at en saadan endnu ikke har fæstnet sig sikkert hos ham selv; men „Ude i Skoven" giver ialtfald ligesom mange af de lyriske Digte og adskillige af Fortællingerne negative Bestemmelser til Forstaaelsen af hans Standpunkt. Hvis Schandorph kan kaldes Fritænker, saa er det sikkert nærmest i den Forstand, at han opfatter Tankens Frihed som det intellektuelle Livs Udfoldelse i Overensstemmelse med den enkelte Menneskenaturs særlige Krav; der findes i hans Arbejder talrige Vidnesbyrd om, at han er gjennemtrængt af den humane Aand, som anerkjender andre Livsopfattelsers Berettigelse og Nødvendighed for andre Individualiteter. Han var med til den kjøbenhavnske Fritænkerforenings forberedende Møde, men trak sig, sin ærlige Natur tro, strax efter ud af de ungdommelige, ligesaa hidsige og exklusive som upraktiske Vismænds Rækker, fordi han indsaa, at det Hele vilde blive til Vrøvl. Om han end forkaster den orthodoxe Kristendoms Dogmer, saa er hans Fritænkeri absolut ikke Atheisme. Atter og atter skues der i hans lyriske Poesi længselsfuldt ud imod Evigheden, og hos faa Digtere træffer man hyppigere Ordet „Tro" end hos ham, der er bleven tagen til Indtægt af de Realismens hæsblæsende Propagandister, i hvis Forestilling den moderne Virkeligheds-digtning er tankeløst sammenblandet med Materialisme og Darwinisme.

Allerede i de „dramatiske Scener" søger Schandorph ved en Række humoristiske Silhouetter, der ere sammenslyngede med Bogens lyrisk-pathetiske Partier, men røbe den paa dette Felt endnu usikre Haand, at tage skarpt Sigte paa det virkelige Livs typiske Figurer; som foran berørt bryder denne Side af hans Begavelse for første Gang fuldt igjennem i Novellesamlingen „Fra Provindsen", og hermed har Schandorph indtaget sin sikre Position i Litteraturen. Hans Prosa-Arbejder bære Præg af et fornøjeligt Lune, forbundet med en skarp Iagttagelsesevne og en ligesaa fin som omfattende Dannelse. I den første af Novellerne, „Mit sidste Skoleaar", stødes man ved noget Godtkjøbsromanagtigt i Motivet, og Følelsen oprøres ved den Behandling, der bliver den kvindelige Hovedperson tildel; men selve denne unge Kvinde er en yndig Skildring, og Staffagefigurere — særlig en Kunstberiderske — ere med et Par Pennestrøg hensatte saa lyslevende i Billedet, at man ikke let glemmer dem. Denne sjeldne Evne til at give en fuldendt Karakteristik af en Person i faa Træk gjenfinder man i „En Enkestand", hvor Baronen gjennem en halv Snes Repliker fremtræder med en Anskuelighed, der ikke kan være større. Den sidstnævnte Fortælling er ikke blot den bedste i Bogen, men turde i kunstnerisk Henseende, særlig hvad Kompositionen angaaer, staa øverst af, hvad Schandorph overhovedet har præsteret. Atter her er imidlertid Forfatterens religieuse Standpunkt tilsløret. Den ene af Hovedpersonerne er en Modepræst, humant behandlet af Digteren, forsaavidt det Falske i hans Liv og Kristendomsforkyndelse væsenlig beroer paa Selvbedrag; den anden er en ung Kvinde, som under den veltalende og personlig indtagende Sjælesørgers Paavirkning kommer — hvad der i slige Tilfælde saa ofte skeer — i en Sjælstilstand, der svinger mellem religieus Extase og ubevidst Erotik, indtil hun bringes til Besindelse af en Repræsentant for Naturtilbedelsen, det praktiske Arbejde samt gode Gjerninger af et ærligt, oprigtigt Hjerte. Er det nu Forfatterens Mening at hævde et saadant Standpunkt som det højeste, et Menneske kan eftertragte, og særlig at hævde det imod de Kristnes Tro? Maaske; men det er dog tilladt at tvivle derom, thi der kan selvfølgelig kun være Tale om at forsvare en fra Kristendommen divergerende Livsanskuelse paa overbevisende Maade ved ud fra denne at tage Kampen op — ikke mod Kristendommens Vrængbillede, repræsenteret af en selvisk og sandselig Prædikants æsthetiserende Føleri, men mod det nye Testamentes Kristendom, forkyndt af en helt igjennem alvorlig Mand.

Schandorphs nyeste Bog — uden Sammenligning det af hans Skrifter, der har vakt størst Interesse — staaer i rent kunstnerisk Udarbejdelse neppe saa højt som „En Enkestand", men har et større aandeligt Indhold, berører flere Problemer, sætter Reflexionen i stærkere Bevægelse. Derhos hviler „Uden Midtpunkt" — der er al Anledning til at fremhæve dette — paa en energisk udpræget sædelig Ide. Bogen er paa ingen Maade en Tendensroman, dens Tankegang udmunder ikke i noget Dogme, men den er ligesaa langt fra den Indifferentisme, for hvilken den „videnskabelige Dissektion" er ikke Midlet til noget Højere, men selve Maalet. Forfatteren peger ikke paa Livets Fænomener med et Skuldertræk, der betyder saa meget som: „Jeg bryder mig kun om Fænomenerne; kan I Andre uddrage en Moral deraf, saa værsaagod, hvis ikke, saa lad være"; ud af Skildringen lyder en alvorlig Tale, der kan formuleres i Korthed saaledes: „Slaa Jer ikke tiltaals med Kundskaber, Intelligens, Talenter; leg ikke med Sligt, men brug det som Midler til Eders sædelige Udvikling, saaledes at I blive sande Mennesker med Villie til at udrette noget Godt; misbrug ikke disse store Gaver til et skuffende Draperi om Eders Svagheder og Daarskaber, men saml dem om det aandelige Midtpunkt, der er Betingelsen

for en Personlighed." Som man seer, er det det Samme og atter det Samme, Forfatteren vil: det personlig Sande, den individuelle Frihed indenfor den sædelige Lov.

Dette, skulde man synes, var ikke saa ilde endda, og dog er den litteraire Retning, til hvis betydeligere Repræsentanter herhjemme Schandorph henregnes, bleven beskyldt for at være „forargelig", for at hylde den „raa Materialisme" og for at „drage op i Litteraturen det Livets Smuds, af hvilket Poesien skulde hæve os"; man har tituleret dens Frembringelser „hæslige Bouketter", „uhyggelige Blaalys" og spaaet, at Retningen, om den faaer Fremgang, „vil ende med en Nedbrydelse af Aandslivet, Idealets Tilintetgjørelse og Udryddelse af al Sømmelighedsfølelse." Unægtelig rene Ord for Pengene; men kan virkelig ikke Mindre gjøre det, og skulde ikke hele denne antirealistiske Bevægelse, nærmere beseet, vise sig at være en Storm i et Glas Vand? For det Første er jo Realismen slet ikke noget Nyt herhjemme; der er endog dem, som mene, at vor Litteraturs første Realist trods den „Morale", hvormed han undertiden sluttede sine Skuespil, er Forfatteren af „Jeppe paa Bjerget", og Holberg ville d'Hrr. Idealister dog vel nok lade staa endnu en Tid, skjøndt rigtignok de kjøbenhavnske Blade i forrige Theatersaison vare temmelig enige om at blive gnavne over, at „den danske Skueplads" bød vore Dages æsthetisk fremskredne Publikum saadant Noget som „Jacob von Tybo". Hvorfor tænkte Ingen paa at sætte Idealismens Gjallerhorn for Munden og blæse alle Aser og Vaner sammen til Kamp mod Dybets Jætter, dengang Goldschmidt skrev „Hjemløs" og de andre Fortællinger, hvori han dissekerede Menneskesjælene med en realistisk Kniv, der i Skarphed overgaaer de af Skolens seneste Repræsentanter benyttede Instrumenter? Poul Chiewitz vil jeg nu slet ikke tale om, da Frøken A. eller Hr. B. isaafald sikkert vilde beskylde mig for Tendens til „Udryddelse af al Sømmelighedsfølelse", skjøndt jeg kunde møde med en af en Repræsentant for Kristendommen, altsaa for Idealismen, ved hans Baare udstedt Attest for, at „hans Harpe, der er brusten hernede, nu klinger blandt de himmelske Hærskarer." Men jeg tør i denne Sammenhæng maaske minde om Steen Steensen Blicher, hvis Realisme formentlig vil springe i Øjnene, naar man sammenstiller hans Bondefigurer med Personerne i Christian Winthers idealistiske „Træsnit", og om „Adam Homo", der i sin Tid ikke var langt fra at kunne kaldes Idealismens Bibel, uagtet dette Værk trods sin Tilsætning af katholsk Mysticisme og protestantisk Dogmatik gaaer Virkeligheden ubarmhjertig nær paa Klingen i den psykologiske Analyse af Hovedpersonen saavelsom i Udmalingen af adskillige af de Scener, hvori han optræder. Om det saa er „Hverdagsfolks" Forfatter blev han jo modtagen med Fanfarer af samtlige Byens Blade paa det ene nær, jeg dengang redigerede, da dette realistiske Folketheatertalent holdt Indtog paa det kgl. Theater med „I Overgangstiden". Hvorfor da netop nu, da vi sad saa rart og tænkte paa Fred og ingen Fare, komme bag paa os som Juleaften paa Kjællingen med en Fart og Aplomb, som om der var Ild i Huset? Maaske er alt det, jeg her har indvendt mod Øjeblikkets idealistiske Polemik, kun Misforstaaelser og taabelige Betragtninger, der røbe Mangel paa Begreb om det „Brændende"; men Misforstaaelserne deles ganske vist af Mange, og jeg tillader mig at udtale den Mening, at d'Hrr. Talsmænd for Idealismen selv ere Skyld deri. Hovedindlæggene ere jo nemlig paa Vers, og — som det andetsteds træffende er bemærket — „det største Fortrin ved Vers er det, at de skjule saa Meget". Denne Sætning gjælder vistnok ikke alle versificerede Arbejder; i „Kalanus" f. Ex. eller i „Luftskipperen og Atheisten" ere filosofiske Problemer debatterede med en Klarhed, en minutieus Gaaen i Detailler, der ikke lader den mindste Nuance i Forfatterens Tanke ligge tilsløret for Læseren. Men med al Respekt for Kaalunds klangfulde, beaandede Rhythmer og for v. d. Reckes akademisk strenge Versifikation besidde d'Hrr. neppe Paludan-Müllers Virtuositet paa dette Omraade. Derfor have de — og de andre mod Realismen fægtende Poeter — ladet saa mange Spørgsmaal ligge aabne for os andre, almindelige Dødelige.

Først dette: hvad Realismen egenlig er. Der er virkelig Grund til at spørge herom, eftersom Uenigheden allerede om dette Kardinalpunkt er stor blandt de Lærde. Er det blot en „Methode", der som saadan kun kan existere paa det episke og dramatiske Omraade og lader den lyriske Poesi uberørt, eller røber den sig ikke alene som noget Formelt, men tillige og væsentligst som Mangel paa „Tro", som brutal Forkjærlighed for uhyggelige Themaer, som Propaganda for ethiske, sociale og politiske Vildfarelser, saa at f. Ex. Drachmanns revolutionaire Ungdomsdigte skulle kunne afgive Exempler paa realistisk Lyrik? Naar dette Spørgsmaal klares, naar man erfarer, hvad det egentlig er, Ramaskriget gjælder, vil man maaske med det Samme faae at vide, hvem Forbittrelsen nærmest er rettet imod; thi ogsaa dette har hidtil været mindre tydeligt, og dog har det sin store Interesse for Publikum at blive gjort bekjendt med, hvad de slemme Forfattere hedde, som det fremfor Alt bør vogte sig for at læse. Skal man til disse henregne Schandorph, saa varmt „troende" i sine Digte og saa sædelig streng i sin betydeligste Prosafrembringelse — Schandorph, hvem siden Opfinderen af de „brændende Spørgsmaal" har behandlet med saa megen Egard? Eller Drachmann? Den sidste Bog, han havde skrevet, før Kaalund udlynede sin Protest, var det rent idealistiske Eventyr „Prindsessen og det halve Kongerige", saa der skulde synes noget mal à propos netop nu at gjøre Allarm for hans Skyld. Skulde der maaske navnlig sigtes til Forfatteren af „Nutidsbilleder", som er saa højagtet af vore toneangivende litteraire Kredse? Enhver, der har noget Kjendskab til det æsthetiske og politiske Livs Organisation i vort kjære Kjøbenhavn, vil forkaste denne Tanke som vild og umulig. Er Forargelsen da nærmest vakt ved „Marie Grubbe"? Ganske vist savner dette Værk den af Idealisterne saa meget efterspurgte Komposition, og det gjør unægtelig et irriterende Indtryk, at ikke en Dør kan knirke, eller en Hund løfte det ene Ben ivejret, uden at Kjendsgjerningen noteres; men skulde man virkelig være bornert nok til at nægte, at Forfattere af historiske Romaner kunne lære Noget, og det noget meget Væsenligt, af disse Skildringer? Nuvel — det, man indirekte kan lære af, er det neppe engang værdt at ønske ugjort, og hvad der direkte fører Udviklingen videre, skylder man dog trods dets Fejl indtil en vis Grad Taknemlighed. Men nu Realismens yngste Barn „Gertrude Coldbjørnsen"? Hun var jo ikke til, da Kaalund fik Øje for, at Spørgsmaalene vare „brændende" — og desuden: tvivler man virkelig om, at Drachmann, Jacobsen, Schandorph, Forfatteren af „Nutidsbilleder" osv. trække paa Skuldrene ad dette Skolens enfant terrible, om de end rimeligvis mene, at det har visse Muligheder, hvoraf der kan blive Noget, naar Barnagtighedens uvorne Stadium er tilbagelagt? Maaske vil der til alt dette svares, at det hverken er den ene eller den anden af Personerne, der spe-

cielt er angreben, men at Protesterne gjælde dem Alle, forsaavidt de gjøre sig skyldige i „Udskejelser“. Isaafald kan man kun beklage, at det ikke i de polemiske Indlæg er paavist paa en for almindelige Læsere fattelig Maade, hvori disse Udskejelser bestaae. Har desuden ikke ogsaa Idealismen sine Udskejelser at angre, og er det Ferske og Udvandede ved en Litteratur ikke, naar Alt kommer til Alt, et ligesaa trist Tidernes Tegn som det Ubændige og Raa? Og saa til Syvende og Sidst: hvad berettiger Modstandere af Realismen til at tale, som om denne Skole gik ud paa at afskaffe Idealismen for Tid og Evighed og ringeagtede dens bedre Repræsentanter? Hvorledes har ikke Drachmann med sænket Hoved talt om de ædle Skikkelser fra vor Litteraturs Glandsperiode, særlig om Christian Winther, til hvis Jordefærd det faldt i hans Lod at skrive Psalmer? Og at Schandorph elsker hin „Kjærlighedens Sanger“, at han nærer saa dyb en Beundring som Nogen for „Aladdin“, og at han har hyldet Paludan-Müller med begejstrede Ord, maa Enhver vide, der har læst hans Skrifter. Er der da nogen Grund til at paastaa, at den nye Skole betragter sin Stræben som den absolut sande, den for alle Tider og under alle Forhold ene gyldige, som noget Andet og Mere end Udtrykket for en given Tids aandelige Trang under Former, der med Naturnødvendighed ville vexle med andre, naar selve Livet skifter sine Krav?

Som man vil have seet, er det ikke min forfængelige Mening at klare en Sag, der for Størsteparten af det dannede Publikum stiller sig som noget temmelig Dunkelt, trods de flammende Indlæg pro et contra. Jeg spørger kun; men allerede det, at der stilles bestemte Spørgsmaal, kan maaske sprede mere Lys over Striden. Hvis disse Spørgsmaal saa endog kunde foranledige En eller Flere af de i Sagen Interesserede, ikke til nye lyriske Udbrud — dem kunne vi godt undvære — men til ligesaa tydelige og bestemte Svar, vilde Hensigten med disse Linier til Overmaal være naaet.

Maaske kunde Læserne til Slutning ønske nogle karakteriserende Bemærkninger om Schandorph som Menneske; men herom tør jeg Intet sige udover de lejlighedsvis spredte Antydninger, der findes i det Foregaaende. Ikke fordi jeg anseer et Spørgsmaal om en Forfatters eller Kunstners private Person for saa filistreust og uberettiget, som J. L. Heiberg beskyldte det for at være, idet han parodierede det ved sit bekjendte: „Hvorledes han spiser, hvorledes han drikker“ osv.; tvertimod finder jeg det naturligt og menneskeligt, at den, der skylder en Digter nogle af sine bedste Øjeblikke og derfor har ham kjær som saadan, ogsaa gjerne vilde holde af ham som Menneske, glæde sig ved at finde Samklang mellem hans personlige Liv og hans Arbejde i Ideens Tjeneste. Det er pinligt at vide, at Feerne saa ofte have den Kaprice at skjænke Poesiens ædle Vin i urene Skaaler; derfor gjør det et dobbelt smukt Indtryk, naar man finder Harmoni mellem Gaverne fraoven og den menneskelige Stræben hos Den, paa hvis Vugge de bleve lagte. Men det er en egen Ting at komme ind paa et saa delikat Thema. Jeg har læst saa mange Karakteristiker af nulevende Personer, hvor denne Side af Sagen var behandlet med et mistænkelig panegyrisk Sving, og naar jeg stundom af egen Erfaring var istand til at kontrollere det Anførte, stødte jeg gjerne paa en Retouche af Virkeligheden, hvori Portraitligheden saa temmelig forsvandt. Da nu disse Biografiers Autores utvivlsomt ere højst agtværdige Folk og nogle af dem have kaveret for Rigtigheden af deres Oplysninger med Navns Underskrift, tænkte jeg ved mig selv: Det maa være en Skjæbne. Og dette biografiske Fatum vilde jeg gjerne unddrage mig; idetmindste overfor en Mand som Schandorph, hvis literaire Devise er Sandhed, burde Den, der skildrer hans Personlighed, fremfor Alt være sand. Jeg nøjes derfor med at henvise Læseren til hans Skrifter. Ligesom der nemlig, som ovenfor sagt, gives Digtere, hvis Værker er Produkter af et Liv i Fantasien, der danner en afgjort Modsætning til den Side af deres Livsførelse, som har sin Rod i Villien, saaledes faaer man under Læsningen af andre uvilkaarlig det Indtryk, at deres litteraire Virksomhed er en vederhæftig Afspejling af deres sædelige Personlighed, som den fremtræder i den virkelige Verden. Og jeg troer, at de Fleste ved at læse Schandorphs Skrifter ville faae en Følelse af, af Forfatteren i disse Digte og Fortællinger fra Først til Sidst har givet sig selv.

H. Scharling: Jakob Böhmes Theosofi.

En religionsfilosofisk og dogmatisk Undersøgelse.

Dette Skrift, der betegnes som et Festskrift i Anledning af Universitetets Firehundredaarsfest, er oprindelig skrevet som en Afhandling for Erhvervelsen af den theologiske Doktorgrad. Det er i to Henseender af Interesse, at det theologiske Fakultets Professorer ere blevne enige om at disputere, thi for det Første stifter man gjennem deres Afhandlinger paany Bekjendtskab med deres videnskabelige Individualiteter, saaledes som disse nu kunne fremtræde indenfor det fælles Standpunkt, og for det Andet faaer man derigjennem et klart Blik for, hvor Theologien for Tiden befinder sig i det theologiske Fakultet, d. v. s. man lærer den Retning at kjende, i hvilken den officielle Theologi nu bevæger sig. Det theologiske Fakultet har hidtil i saa Henseende staaet i et halvt ægyptisk Mørke for den offentlige Bevidsthed, men det skal vidnes, at foreliggende Skrift kaster stærkt Lysskær over Punkter og Spørgsmaal, der før vare uopklarede for Mange og vanskelige at faae fyldestgjørende besvarede. Professor Scharlings Afhandling viser tydelig, at Theologien herhjemme er især med at betræde en ny Bane. Den spekulative Theologi, der havde sine Repræsentanter ved Universitetet i Martensen og J. A. Bornemann, gjøres nu halvt om halvt til Gjenstand for et Anathema af den Mand, der blandt de yngre theologiske Professorer først har Udsigt til at blive Summus Theologus, og i dens Sted melder sig en kirkelig Theologi. Det er mod dette Punkt, vi udelukkende ville have vor Opmærksomhed henvendt i vor Anmeldelse af Forfatterens Skrift, der baade udmærker sig ved Klarhed og Livlighed. Hvad Professor Scharling udvikler i Skriftets femte Afsnit om Forholdet mellem Theosofien og Theologien har Krav paa ganske særlig Interesse, og Kvintessensen deraf bør derfor fremstilles i Omrids.

Theosofi og Theologi, siger Professor Scharling, have det samme Maal, men de tilstræbe det ad forskjellige Veje og ved forskjellige Midler. De søge begge en Gudserkjendelse, men medens Theosofien fremgaaer af en umiddelbar guddommelig Aabenbaring, der bliver den Enkelte til Del uden Formidling, støtter Theologien sig til en guddommelig Aabenbaring, der er meddelt Slægten i en svunden Tid og følgelig

har et historisk objektivt Præg. Den Enkelte faaer altsaa her ikke umiddelbart Del i Aabenbaringen, men middelbart enten gjennem den hellige Skrift eller mundtlig Forkyndelse. Den objektive Aabenbaring, der staaer som noget Afsluttet, danner det Fundament, hvorpaa den kristelige Videnskab eller Theologien opføres, hvis fuldendte Form Forfatteren seer i den evangelisk-lutherske Theologi, der for ham er Sandhedens adækvate Udtryk. Indenfor denne Theologi maa der imidlertid sondres mellem den kirkelige og den spekulative Theologi, hvilken sidste af den filosofiske Spekulation er bleven forledt til at forlade den rette Vej og har hildet sig i Forvildelser. Denne spekulative Theologi er ikke tilfreds med Aabenbaringens Kundgjørelse, men higer efter at trænge dybere ind i Guds Væsen. Den kirkelige Theologi holder sig derimod udelukkende til den hellige Skrift, den samler dennes Udtalelser om Gud, gjør dem til Gjenstand for videnskabelig Reflexion og fremstiller paa Grundlag heraf sin Lære om Guds Væsen og Egenskaber saavidt muligt i systematisk Form. Men videre end Skriftens Lære om Gud gaaer heller ikke den kirkelige Theologis Kjendskab til Gud. Denne Theologi sondrer derfor mellem det Skjulte i Gud, der i den jordiske Tilværelse er unddraget al menneskelig Kundskab, og det Aabenbare i eller af Gud, der er Gjenstand for theologisk videnskabelig Reflexion. Saaledes forholder den kirkelige Theologi sig resigneret i sin Erkjendelse af Gud. Derimod mener den spekulative Theologi at kunne naa en dybere Gudserkjendelse, den søger at udfinde nye Dogmer eller spejder efter nye spekulative Muligheder. Den opstiller saaledes en Række nye Dogmer, der paa en betænkelig Maade fjerne sig fra Aabenbaringens Lære om Gud, idet den lærer, at der i Gud er en evig Natur, at Gud ikke blot er Aand, men ogsaa Legemlighed, at Verden ikke er skabt af Intet, men af Guds Legemlighed, at der i Faderen er et Pleroma af Ideer, der med Nødvendighed aabenbares i Sønnen for ved Aandens frie kunstneriske Virken at forklares til et indre Herlighedens Rige, at Englene kun ere Ideer eller Personifikationer, at Djævlen er et kosmisk Princip, der stræber efter at blive Personlighed o. s. v. Forfatteren indrømmer, at en Del af dette vel kan betegnes som spekulative Muligheder, men han hævder, at Meget deri staaer i Strid med Skriftens Lære og i sine yderste Konsekvenser vil føre til gnostiske Vildfarelser. Den spekulative Theologi er en Sammenblanding af Theologi og Theosofi. — Spørges der nu, hvorledes den spekulative Theologi nærmere forholder sig overfor Skriften, da henviser Forfatteren til den i Theologiens Skolesprog saakaldte unio mystica og Spekulationens Opfattelse af denne. Theologien støtter sig, som tidligere anført, til den historisk givne Aabenbaring af Gud, men denne Aabenbaring formidles jo ved den Hellig Aand, hvis Virksomhed ikke er forbigangen, men evigt nærværende, ligesom ogsaa Kristus forjætter en virkelig Iboen af Faderen og Sønnen i den Troende. Denne Iboen betegnes som unio mystica, der ytrer sig som den gjenfødte Bevidsthed, i hvilken Guds Aand vidner med Menneskets Aand. Gjennem en ensidig og urigtig Betoning af unio mystica bliver den spekulative Theologi til; thi det er et Særkjende for denne, at den tager sit Udgangspunkt fra den gjenfødte Bevidsthed, hvis Indhold er den kristelige Sandhedside, ibet den mener i Kraft af samme at kunne række videre end Skriftlæren. Medens den kirkelige Theologi udvikler sit System paa Grundlag af Skriftlæren og den ved samme normerede Kirkelære, medens den udelukkende holder sig til den evangeliske Kirkes formale Trosprincip: at Skriften er den eneste Kilde og Norm for al kristelig Erkjendelse, og materiale Princip: Retfærdiggjørelsen af Troen alene, saa opstiller den spekulative Theologi den gjenfødte Bevidsthed som et tredie Trosprincip ved Siden af de to anførte. Den gjenfødte Bevidsthed veed sig i Kraft af den kristelige Sandhedside, den bærer i sig, som et relativt selvstændigt Punkt ikke blot i Forhold til Kirken, men ogsaa til selve den hellige Skrift. Den spekulative Dogmatik lærer, at den kristelig gjenfødte Bevidsthed maa ud af sine egne Dybder videnskabelig kunne gjenfremstille Skrift- og Kirkelæren, og den bliver saaledes en relativ selvstændig Kristendomskilde, forskjellig fra Skriften og Kirken, idet dens Indhold, den kristelige Sandhedside, mødes med det positivt Givne. Imod denne spekulative Theori indvender Forfatteren, at den habituelle og aktuelle Synd trods Gjenfødelsen dog vedblivende øver sin Indflydelse paa Erkjendelsen, saa at denne er udsat for Vildfarelser, hvis den ikke idelig lader sig vejlede af den hellige Skrift. Ligesaa lidt som man ud af Naturideens Totalitet kan konstruere de enkelte Naturfænomener, kan man ud af den kristelige Sandhedside, tagen som objektiv Totalitet, deducere Kristendommens enkelte Læresætninger. Baade den gjenfødte Bevidsthed og den kristelige Sandhedside, siger derfor Forfatteren, ere som dogmatiske Principer usikre og uholdbare, de ere en theologisk Omdannelse af Theosofiens umiddelbare Aabenbaringer og ville ligesom disse føre paa Vildspor, idet man tager sine egne Fantasier og Indfald for evangeliske Trossandheder. Den spekulative Theologi tilsidesætter dernæst den kirkelige Theologis to Trosprinciper. Den er saaledes sparsom med Anvendelsen af det formale Princip eller Skriften, og den er ofte vilkaarlig i sin Exegese, idet den lægger ind i Skriftstederne, hvad der ikke har været i Forfatternes Tanker, da de skreves. Det materiale Princip bliver heller ikke bestemmende for den spekulative Dogmatik; thi de kristelige Hoveddogmer, Forsoning og Retfærdiggjørelse, erholde langtfra den omhyggelige Udvikling som i den kirkelige Theologi, medens Hovedinteressen ligesom i Theosofien er henvendt paa saadanne mysterieuse Punkter, hvorom Aabenbaringen kun giver sparsom eller slet ingen Meddelelse. Den spekulative Theologi sammenblander ligesom Theosofien den almindelige Aabenbaring i Natur og Samvittighed med den særegne Aabenbaring i Guds Ord og Evangelium, og som en Følge af denne Sammenblanding formaaer den ikke at frembringe en ret videnskabelig Theologi, thi den er betinget af en klar og bestemt Opfattelse af den særegne Aabenbaring. Forfatteren siger med Rette, at den spekulative Theologi er i Samklang med den æsthetiske Tid, i hvilken den blev til, gjennemgaaende æsthetisk beaandet, idet den fuldt saa meget suger sin Næring af Digtere og Filosofer som af Profeter og Apostle. „Den spekulative Theologi formaaer at lægge Livet til Rette for de Lykkelige, de Dannede, de Rige, men den egner sig kun lidt for de Fattige og Ringe, der sukke under Samfundets og Livets Tryk, og endnu mindre for de Anfægtede og dem, der ere i Bekymring for deres Salighed. Og dog er det netop til de to sidste Klasser, at Evangeliet henvender sin trøstefulde Tale og sine Forjættelser."

Ifølge det Anførte vil man forstaa, at Forfatteren erklærer den spekulative Theologi Krig og tilkjender den kun historisk Interesse, idet han dog vurderer dens Fortjeneste, der bestod deri, at den i sin Tid overfor den nedbrydende rationalistiske Kritik atter hjalp de udhulede og mishandlede Dogmer til Ære og Anseelse ved at eftervise deres dybere Tankeindhold. Den spekulative Theologi, der er en Blan-

dingsform af Theologi, Filosofi og Poesi, og som usikker vakler mellem Aabenbaringstro og Fornufterkjendelse, frembyder altfor mange Blottelser overfor en skarp negativ Kritik til, at den skulde kunne værge sig mod Angrebene fra Rationalismens Side. Den maa derfor afløses af den kirkelige Theologi, der giver en streng videnskabelig Udformning af Aabenbaringens Sandheder og holder sig paa Aabenbaringens Grund som sit rette Omraade uden at ville gjøre Opdagelser paa de andre Videnskabers Omraade. Den kirkelige Theologi maa gjøre den strengeste Adskillelse mellem den almindelige og den særegne Aabenbaring. Den almindelige Aabenbaring i Natur, Samvittighed og Historie er Fagvidenskabernes, Filosofiens og Spekulationens Omraade, den særlige Aabenbaring, Bibelen, er Theologiens Omraade. Den har det tilfælles med al Videnskab, at den gjennem Anvendelsen af en videnskabelig Methode vil naa en videnskabelig Erkjendelse af Aabenbaringens Indhold, men den har tillige det Særkjende fra al anden Videnskab, at den kræver som nødvendig Forudsætning Tro paa Aabenbaringens Sandhed. Saaledes fremstiller den kristne Viden sig i en dobbelt Form, dels som Filosofi eller Verdenserkjendelse, dels som Theologi eller Gudserkjendelse, men disse to Former lade sig ikke sammensmelte til et videnskabeligt System, hvad Theosofien og den spekulative Theologi have forsøgt paa. Herved fremkaldte de imidlertid kun Forvirring, idet de lagde theologiske Bestemmelser ind i Naturbegrebet og fysiske Bestemmelser ind i Gudsbegrebet. Aabenbaringen giver Kundskab om Verdens første Ophav og sidste Maal, medens den overlader hele den mellemliggende Region til den menneskelige Forsken, og denne fremtræder da først som Fagvidenskab, der behandler et enkelt Erfaringsomraade, og dernæst som Filosofi, der som omfattende Videnskab søger at udfinde de ledende Grundprinciper for Tilværelsens Mangfoldighed og føre Alt tilbage til dem. I Materiens og Frihedens Problemer har Filosofien sine Grændser, thi den naaer aldrig at løse disse, og den bliver derfor heller aldrig absolut Viden. Der gives ingen absolut Viden, men kun en absolut Tro. Ogsaa Filosofien hviler tilsidst i Tro, thi Ideanskuelse er Tro, om end ikke den samme, der betinger Gudsforholdet. Skjøndt der nu her sættes en væsenlig Adskillelse mellem Theologi og Filosofi, maa dog Beskyldningen for Dualisme afvises; thi ere end Gudserkjendelse og Verdenserkjendelse to særskilte Omraader, maa de dog i sidste Instans hvile i en fælles Enhed. Denne Enhed er en i vort Væsen begrundet Fordring, som Ingen formaaer at frigjøre sig for, men den er skjult for den menneskelige Erkjendelse og unddrager sig derfor videnskabelig Fremstilling.

Professor Scharling har med megen formel Klarhed udviklet sin Theori, men vi antage, at der fra Tankens Side vil kunne rejses særdeles vigtige Indvendinger mod den, thi den er neppe holdbar. Han erklærer, at den videnskabelige Theologi i Aabenbaringen har et Omraade, som ingen anden Videnskab kan gjøre den stridig, men vi spørge, om ikke Striden mellem Aabenbaringen og Videnskaben har været og endnu er staaende, og om ikke Theologien allerede har maattet opgive flere Punkter i Aabenbaringsskriftet som aldeles uholdbare. Saaledes er det Kopernikanske System traadt i Stedet for Bibelens Verdenssystem; Geologien og Palæontologien have med Hensyn til Jordens Dannelse og Udviklingshistorie paavist Resultater, der trods de Mangler, de endnu indeholde, dog have omstyrtet den bibelske Skabelseshistorie; Dogmet om Paradis og den fuldkomne Tilstand er rystet i sin inderste Grund, og hvad den bibelske Lære om Dyrenes og Planternes Skabelse efter fast bestemte Arter angaaer, da antage vi, at Ingen, der er fordomsfri i videnskabelig Henseende, vil kaste Descendenstheorien fuldstændig tilside, hvor meget Hypothetisk den end indeslutter. Men ligesom Theologien, forsaavidt den gjør Fordring paa at være streng Videnskab, har maattet gjøre Naturforskningen Indrømmelser paa Aabenbaringsskriftets Bekostning, saaledes har den heller ikke ganske kunnet tilsidesætte Resultaterne af de historisk-kritiske Forskninger med Hensyn til de bibelske Bøgers Forfattere og Affattelsestid. Aabenbaringen er altsaa ingenlunde et Omraade, som andre Videnskaber ikke kunne gjøre Theologien stridig, de have tvertimod stadig bekæmpet Bibelen og fortsætte endnu Kampen, og vist er det, at Bibelens guddommelige Aabenbaringskarakter, der forhen gjaldt for absolut i enhver Retning, er bleven rystet og usikker. Professor Scharling forlanger, at Theologien skal holde sig til sit eget Territorium og ikke gjøre Opdagelser paa de andre Videnskabers Omraade, thi her er den magtesløs; men han opstiller her en Fordring, der ikke kan opfyldes. Aabenbaringen indeholder jo en hel Livs- og Verdensanskuelse, som Theologien gjør til sin, og hvis Sandhed den maa hævde; men hvor er det muligt, at den nu kan lade en Livs- og Verdensanskuelse, der f. Ex. er bygget paa Descendenstheorien, staa urørt? Nej, da det for Theologien som for Videnskaben drejer sig om Sandheden, maa hin nødvendigvis overbevise denne om, at kun en paa et bibelsk-theologisk Grundlag hvilende Verdensanskuelse er sand, medens enhver anden er falsk, og dette Bevis maa føres gjennem hele Tilværelsen. Professor Scharling kan umulig ville spærre Theologien inde i et Fængsel og holde den udenfor al Vexelvirkning med Videnskaberne. Det vil han heller ikke. Han siger udtrykkelig et andet Sted, at der er Vexelvirkning mellem Filosofi og Theologi. Filosofien kan saaledes faae sin Grundretning bestemt af Theologien eller den kristelige Tro, idet der kan gives en kristelig Naturfilosofi, en kristelig Æsthetik o. s. v., medens Theologien ogsaa paa sin Side bestemmes af Filosofien, idet den følger Logikens almindelige Love og anvender disse ved Stoffets formale Behandling. For det første Punkts Vedkommende bemærke vi, at Naturfilosofien eller Æsthetiken neppe kunne gaa ind paa at modtage det af Professor Scharling tilbudte Princip. Han betragter jo nemlig Læren om en Natur i Gud som en theologisk Fantasi og holder fast ved Dogmet om Skabelsen af Intet, han nedsætter altsaa Naturen til et i sig selv Væsenløst og Ugyldigt, men en Naturfilosofi eller en Æsthetik, der bygger paa dette Princip, maa have en løjerlig Karakter. Hvad nu Vexelvirkningen mellem Logiken og den kirkelige Theologi angaaer, da kan den sidste jo dog paa betinget Vis indlade sig med den første. Logikens Hovedsætning er Identitetsgrundsætningen, der lyder, at enhver Ting er, hvad den er, at ingen Ting kan virke stik imod sit eget Væsen. Men naar denne Sætning faaer Tag i Theologien, gjør den Ende paa alle Miraklerne, thi Identitetssætningen kan ikke anerkjende et eneste blandt dem. Vand kan f. Ex. ikke forvandles til Vin, thi det strider mod Vandets Væsen og Natur, en Ting kan ikke brænde uden samtidig at fortæres o. s. v.

Det er knappe Kaar, Professor Scharling byder Filosofien. Den maa nok søge at udfinde de ledende Grundprinciper for Tilværelsens Mangfoldighed og føre Alt tilbage til dem, men efter Verdens første Ophav og sidste Maal maa den ikke forske, thi de ere den kirkelige Theologis Domaine. Vi tillade os at spørge, om dette er muligt, om man kan finde de ledende Grundprinciper uden med det Samme at tvinges ind

paa Undersøgelsen af Problemet om det første Ophav og derigjennem paa Problemet om det sidste Maal. Filosofien skal efter Professor Scharlings Opfordring opgive alle Forsøg paa at løse saadanne Problemer som Materien og Friheden; thi den bør erkjende, at de ere uløselige, at de staa som absolute Grændser for den menneskelige Erkjendelse. Hertil maa svares, at dersom Filosofien ikke maa granske over disse to Problemer, da kan den strax opgive sig selv, thi de ere netop Filosofiens Hovedproblemer, og i samme Øjeblik som den kom til sikker Erkjendelse af, at disse vare uløselige, vilde den tabe sin indre Energi og synke sammen i sig selv, thi den havde som Filosofi Intet mere at stræbe efter. Jøvrigt synes Professor Scharling ved Filosofi kun at forstaa den spekulative Filosofi, der saaledes gjøres til Filosofiens Type, thi han siger, at Filosofiens Udgangspunkt er Ideerne, til hvis Erkjendelse den kommer ved en intellektuel Anskuelse. Ak, Filosofien har forlængst forladt den intellektuelle Anskuelse og Ideerne. Den herskende Nutidsretning indenfor Filosofien noterer dem til meget lav Kours. Nutidsfilosofien hviler aldeles ikke, hvad Professor Scharling troer, paa „Ideanskuelse“, nej, den taler kun i højst forsigtige Udtryk om Muligheder, saasnart Erfaringsomraadet overskrides, og den tilkjender i det Højeste Ideerne regulativ Betydning, men vil Intet afgjøre om deres objektive Tilværelse. Til Slutning endnu kun dette: Professor Scharling vægrer sig mod den Opfattelse, at hans Theori er Dualisme, men vi indse rigtignok ikke, at han kan undgaa den, thi Filosofi og Theologi, Verdenserkjendelse og Gudserkjendelse maa for ham falde udenfor hinanden som to grundforskjellige Kredse. Han forlanger, at alle theologiske Bestemmelser skulle holdes ude fra Naturbegrebet og alle fysiske Bestemmelser ude fra Gudsbegrebet, men kan dette føre til Andet end den gamle bekjendte Deisme, og hvorledes vil der med Opretholdelsen af et saadant Forlangende kunne tilvejebringes Enhed og Sammenhæng i Verdensanskuelsen? Nu siger Forfatteren ganske vist, at der er en sidste Enhed, som er unddragen al menneskelig Erkjendelse, men denne Sætning kunne vi fra hans Standpunkt ikke forstaa. Theologien er jo nemlig i Besiddelse af Enheden, den har jo i Aabenbaringen fuldstændige Oplysninger om Tilværelsens første Ophav og sidste Maal, og Enheden kan altsaa ikke være unddragen menneskelig Erkjendelse, om denne end ikke kan besvare Spørgsmaalet om, hvorledes Skabelsen er gaaet til i Enkelthederne. Kun Aabenbaringen løser ifølge Professor Scharling Problemet om Tilværelsens sidste Enhed, thi Filosofien vil aldrig kunne gjøre det, da den jo i Materiens og Frihedens Problemer har sine to absolut uoverstigelige Skranker.

Musik

Hos C. C. Lose (F. Borchorst) er udkommet „Kantate ved Universitetets Jubelfest Juni 1879 af C. Ploug, sat i Musik af J. P. E. Hartmann (Op. 79), Klaverudtog af Axel Grandjean.

Billedkunst

Hos V. Trybe er udkommet „Mindeblad om Universitetets Jubelfest“ 1879 med Portraiter af Kongerne Christian den Første, Christian den Tredie, Christian den Fjerde og Christian den Niende, af Universitetets Lærere, ordnede fakultetvis, samt Prospekter af Universitetsbygningen, Universitetsbiblioteket og Regensgaarden. Bladet faaes i to Størrelser à 5 og 10 Kr.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 363.** **Den 15. Juni 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Om H. C. Andersen.

Bidrag til Belysning af hans Personlighed.

Af **William Bloch.**

Naar en Dreng, hvis Fader kun er en fattig Skomager, faaer den Ide at ville blive en berømt Mand og alene i Tillid til de Evner, Vorherre har givet ham, uden Penge, uden Kundskaber, uden nogensomhelst Protektion vandrer ud i Verden for at realisere sit Formaal, saa hører der ikke megen Skarpsindighed til at forudsige, at det Liv, der aabner sig for ham, vil blive fuldt af Prøvelser og Gjenvordigheder. Det gaaer ikke saa glat med at blive berømt. Der er for Mange om det. De, der ikke selv formaa at blive det, finde en mærkelig Trøst i at puffe og støde til de Andre, og Nogle genere sig heller ikke for at spænde Ben. Der hører en ualmindelig Energi til for at trodse alt dette, en spændstig Villie, en usvigelig Tro paa sit Kald. Uden det vil han bukke under i Kampen. Barndomsdrømmen vil miste sit gyldne Skjær, Bitterhed og Mistænksomhed sætte sine Giftpletter paa hans frejdige Hjerte. Men underligt nok! hvis han mod Forventning naaer sit Maal, saa har Verden ikke saa meget imod at lade ham blive staaende, hvor han er. Maaske dog dette egenlig ligger deri, at han saa er vanskeligere at vælte.

Andersen hørte til de lykkelige og sjeldne Undtagelser, der opleve at se deres gyldne Ungdomshaab omsat til en haandgribelig Virkelighed. Den fattige Dreng, som gik i Træsko, døde som en berømt Mand, betitlet og dekoreret, agtet og æret af Konge og Folk. Men han har med sin sensible og irritable Natur gaaet mange bitre Timer igjennem, før han naaede saa vidt. Han har tilgavns faaet at føle, hvad det vil sige at blive hundset og sparket og pebet af, han har vaandet sig under sine Landsmænds kritiske Pidsk, saa det sved lige ind i hans Hjerte, og man kan ikke Andet end give ham Ret, naar han mener, at Udødelighedens Æble har været ham surt at bide i. Men der kom en Tid, da alt dette hørte op. Da hele Verden nævnede hans Navn med Hæder og Ære, gjemte vore hjemlige Kritikere deres Pidsk med et hemmeligt Smil over, at han dog havde faaet sin Dosis, og saa slog det Hele om. Han kunde i den sidste Del af sit Liv ikke undgaa at mærke, at man i det Hele og Store vilde ham det vel. Man følte maaske, at der var en gammel Gjæld at afbetale fra hans Trængsels Dage, da en Miskjendelse, der ikke sjeldent havde Karakteren af Haan, indhyllede hans Liv i en Taage, hvorigjennem kun sparsomme Solstraaler kunde trænge. Man var ligesaa rundhaandet med Ros og Lovtaler, som man før havde været karrig; han blev hædret og feteret og behandlet som et Barn paa dets Fødselsdag: man oversaa hans Mangler; der maatte ingen Skygger være. Og naar en enkelt Gang En eller Anden syntes, at det kunde blive formeget med al den Ros, at han virkelig havde sine mindre heldige Sider, og at Sandheden ogsaa havde en Smule Ret til at komme frem, saa udfoldedes der en Energi, som Folk ellers kun pleje at anvende i deres egne Sager, for at dysse ned og holde borte.

Den overordenlige Hensyntagen, for hvilken Andersen saaledes paa dette Punkt af sit Liv var Gjenstand, vilde

være et smukt og afgjørende Bevis for, hvor afholdt han var, hvis man ubetinget kunde stole paa, at den var ærlig ment. Men en saadan fuldblodig Anerkjendelse er saa sjelden herhjemme, kommer saa nødtvungent frem og fordrer saa mange betingende Forudsætninger, at man allerede af den Grund bliver lidt mistænksom.

Vi Danske er et besynderligt Folkefærd. Vi forstaa ikke rigtigt at nyde; der er altid en lille kritisk Djævel tilstede, der spolerer det for os. Det Første, vi lægge Mærke til, er de sorte Pletter, og vi er egenlig ret glade ved, at de er der. Er der mange af dem, kan Glæden imellemstunder stige til en Art Begejstring og der kan formelig komme Flugt i det Sprog, den taler: Indignationens Pathos har vi beholdt. Og saa er der en anden Ting ved os: vi har en underlig Sky for, at en Enkelt skal faae for meget af det Gode. Før vi tildele en ubetinget anerkjendende Ros, holde vi nok af at forvisse os om, at der er forsonende Ubehageligheder tilstede for den Paagjældende, som vi af Hjertet ønske at lade ham beholde. Han maa helst være død. I Mangel deraf kan det undertiden ansees for tilstrækkeligt, at han er gammel eller at private Forhold og Omstændigheder kaste Skygge over hans Liv. Man kan ikke saadan være baade ung og glad og rask og tilfreds i alle Maader, og saa blive rost ovenikjøbet.

Man skulde tro, at Andersen i en særlig Grad havde gjort sig fortjent til sine Landsmænds Tak og Paaskjønnelse; hans Eventyr — „Slotshaven i hans Digterrige" — ville leve, naar meget af det, der nu vinder Mængdens Bifald, forlængst er glemt, og hans Navn har Klang i fjerne Egne, hvor man ikke veed stort Andet om Danmark, end at det er det Sted, hvor Andersen er født. Men Mængdens Dom lader sig let forvirre, og man havde hans Personlighed med alle dens Skrøbeligheder og Mangel paa Mandighed paa for nært Hold til at vurdere hans digteriske Evner efter Fortjeneste. Al den Virak, der ødsledes paa Andersen i hans sidste Aar, var neppe ganske ærlig ment. Man skimter et lille Smil bagved. Man har en Følelse af, at det ikke saameget var en Tribut til hans Evner som en Gave til den gamle Mand, der ikke kunde have ret langt igjen, og som dog havde gaaet saameget igjennem. Neppe var han død, før Reaktionen kom, og hvis en Udlænding, til hvem Andersens Ry var naaet, nu vilde spørge hans Landsmænd, hvorledes han var som Digter og Menneske, saa vilde Dommen hverken lyde meget gunstig eller ganske retfærdig. Mængden vilde maaske nok indrømme, at Andersen var en virkelig Digter — der hører nu engang en ikke almindelig Frejdighed til at sige nej, naar hele Verden siger jo — men man vilde vogte sig for at tilføje Adjektiver, hvoraf der kunde udledes en kompromitterende Beskyldning for, at man havde ladet sig overliste til at lukke Øjnene for hans Mangler. Man vilde vistnok vælge at sige, at han var en „betydelig" Digter. Der er noget for os Danske særligt Betegnende i at anvende dette Udtryk. Der er noget Afventende deri. Det indeholder en underlig Blanding af noget køligt Reserveret og noget dæmpet Begejstret, der aabner en behagelig Mulighed for paa et senere Tidspunkt at kunne slutte sig til den herskende Mening, hvordan den end bliver, og endda med et Slags Relief af at have været mellem dens første Opfindere. Man vilde ganske sikkert heller ikke glemme at tilføje, at han ogsaa havde skrevet en hel Del daarlige Ting, men samtidig vise den Konduite ikke at lade sig forlyde med, hvad der var godt og hvad der var daarligt, og man vilde saaledes have sikret sig en godt befæstet Stilling, hvor man vanskelig vilde kunne overrumples. Det er nemlig ikke nogen egenlig personlig Misundelse, der ligger bagved en saadan Holdning; det er mere en Hævdelse af sig selv som et godt Hovede og en overlegen Aand. Dommene om ham som Menneske vilde lyde ulige sikrere. „Jo! han var vist egenlig et godt Menneske. Der var noget elskværdigt Naivt og Barnligt over ham; han holdt meget af Børn og de af ham." Og efter et Ophold, hvori Noget i Holdningen og Minen ganske stille vilde have tilføjet: „Jeg holder ogsaa nok af Børn, men jeg er hverken naiv eller barnlig: jeg er en Karakter, min Herre!" — vilde man saa have fortsat med betydelig mere Livfuldhed og Raskhed i Tonefaldet: „Men han var ganske umaadelig forfængelig! Alt, hvad han tænkte og følte, drejede sig kun om hans eget Jeg! Han jagede efter Ære, og der kan ingen Tvivl være om, at Grunden til hans store Berømmelse for en aldeles overvejende Del ligger i den Utrættelighed, hvormed han selv havde søgt den." Thi det er virkelig den almindelige Mening blandt hans Landsmænd, at Andersen ikke vilde være bleven saa berømt, som han var, hvis han ikke havde rejst saa meget omkring og talt om sig selv. Jeg kan ikke tilbageholde et Ønske om, at der var en Snes Stykker, der vilde gjøre ham det efter. Man kunde give dem Lov til at rejse 20 Gange saa meget og rose sig selv 20 Gange saa stærkt, og vilde endda blive behagelig overrasket, hvis de ved deres Hjemkomst havde opnaaet en tyvende Del af hans Berømthed.

Andersens Forfængelighed er bleven til en Trossætning, som det vistnok er meget vanskeligt at rokke. Det kan heller ikke nytte at nægte det: han satte uforholdsmæssig Pris paa at blive hædret og feteret, og han var ligesaa modtagelig for Smiger, som han var ømfindtlig for Dadel. Men det bør tilføjes, at der var ingen Selvbehagelighed i denne Tragten efter Ære, og at han aldrig har brugt uærlige eller lave Midler for at naa den. Han var en aaben og strengt redelig Karakter, der udtalte Alt, hvad der rørte sig i ham, uden at have Blik for, hvilke Misforstaaelser og falske Domme der kunde flyde deraf. Han kjendte godt sine egne Svagheder, og han gjorde sandelig ingen Røverkule af sit Hjerte. Han siger det selv med rene Ord: „Roses maa jeg, naar jeg skal trives," men han siger ogsaa: „Ros og Kjærlighed gjør mig ydmyg i Hjertet, ubillig Dadel vækker hele min Stolthed." Han var en Natur, som Kunstnere pleje at være det, snart ydmyg, snart selvbevidst; han bøjede sig for Idealet, men han saae med Foragt og Stolthed ned paa en smaalig og uforstandig Kritik. Det er et stolt Sprog, han taler, naar Selvfølelsen er over ham. Han sammenligner sig med et Orangetræ, der blomstrer i en Mose: Bonden troer, at det er sure Æbler, bider i dem og lader dem staa og raadne; han taler om det aandelige Adelsdiplom, som Gud har givet ham, men som Menneskene have sønderrevet, og han har ikke Ord stærke nok til at betegne den Uvillie, han føler for det Land og Folk, der forfølger ham saa bittert og uskaansomt. Han er aldrig gladere, end naar han kan rejse bort fra Taagen og de kolde, kloge Mennesker til Italien, som han kalder sit rette Fædreland, sine Længslers Hjem. Hjemve kjender han ikke noget

til. Tvertimod. Han er inderlig bedrøvet, næsten ulykkelig, naar han skal vende tilbage til Danmark, til dette Niffelheim med den evige Rimfrost, til disse vaade slimede Øer, til dette kolde, begejstringsløse Folk, der kun lever i Kritikakleri og Smaalighed. Hvor saarende saadanne Udtalelser end maa være for alle dem af os, der elske vort Land, saa maa man dog ikke dømme dem for haardt. Det er ikke saa slemt ment, som det kan synes. Det er den forfulgte Mand, der taler, og i den krænkede Selvfølelses Sprog er der altid nogle bitre Stænk af Galde. Ikke saasnart faaer han en lille Smule Anerkjendelse hos sine Landsmænd, før han strax begynder at føle sig hjemme, og til Slutningen, da Hæder og Ære strøer Blomster for hvert Skridt, han gaaer, saa føler han, at Danmark er hans rette Hjem, og han taler om det med en Taknemmelighed og en Varme, der ikke giver den bedste Patriots noget efter. Er der noget Holdningsløst i dette, saa maa man ikke gaa for strengt i Rette med ham derfor. Man maa huske, at der igjennem hele Andersens Liv var en Tanke, der raadede hos ham fremfor alle andre. Han vilde være en stor Digter. Og da Anerkjendelsen i hans tvivlende Øjeblikke var ham en Borgen for, at han virkelig var det, saa er det intet Under, at han søgte den overalt og glædede sig over hvert lille Trin, han steg op ad Berømmelsens Stige. Han strider for sin Berømmelse som en Konge for at udvide sit Riges Grændser, og det er med en inderlig Glæde, med tillige med en ydmyg Taknemmelighed, at han er Vidne til, hvorledes det ene Land efter det andet bøjer sig under hans Scepter. „Lidt efter lidt lysner mit Navn dog op," skriver han, og saa tilføjer han med den elskværdige Aabenhed, der har skaffet ham saa mange Ærgrelser: „Det er ogsaa det Eneste, jeg lever for!"

Andersen hørte til den Slags Naturer, hvis onde Lidenskaber sættes i Bevægelse ved Modgang. Hvor pirrelig han var, naar det gjaldt hans Digterære, hvor bedsk og bittert et Sprog, hans saarede Stolthed kunde tale, det vide alle hans Landsmænd. Thi Lidenskab og Undseelse kjende ikke hinanden, og han lagde i Modgangens Time intet Baand paa sin Tunge. Det er ikke saa mærkeligt, at man ansaa ham for et Vidunder af Forfængelighed. Havde man vidst, hvor blødt og kjærligt hans Hjerte slog, naar Lykken smilede til ham, hvor lille han følte sig, hvor ydmyg og taknemmelig han kunde være, mon man da ikke havde mildnet sin Dom? Men det vidste kun Faa. Den dybe og stille Følelse elsker Ensomhed, den er undselig og bly og viser sig ikke for Mængdens Blikke.

Man kan ikke sige, at Naturen havde udrustet Andersen med store Gaver i legemlig Henseende. Der har altid været noget Besynderligt over hans Skikkelse, noget Kejtet og Ledeløst, Noget, der uvilkaarligt aflokkede En et Smil og som man dog ikke kunde lade være at holde af. Ligesom der gives Drenge, der fra Smaa have noget Adstadigt og Gammelmandsagtigt over sig, som, uden at man selv veed deraf, forleder En til en vis respektfuld Holdning, saaledes gives der ogsaa ældre Folk, der ikke kan blive noget vist Drengeagtigt i deres Udseende kvit. Hos Nogle ligger det i Hovedets Form og Udtryk, hos Andre i Skikkelsen, men naar det engang er der, er det svært at blive af med. Andersen var en underlig Blanding af begge Dele. Jeg veed ikke, hvorledes han har seet ud som Barn. Men jeg er overbevist om, at dette skarpt markerede Hovede med de smaa Øjne og den store Næse aldrig har kjendt noget til Barnehovedets bløde, runde Former, og jeg skulde være tilbøjelig til at mene, at Folk, der have seet ham i hans Vugge, have været ligesaa forundrede over det Gammelagtige i Barnets Udtryk, som man senere var det over det drengeagtig Opløbne og Ledeløse, der var udbredt over den voxne Mands hele Skikkelse. Han var høj og mager, underlig og bizar i sine Bevægelser og sin Holdning. Hans Arme og Ben vare uforholdsmæssig lange og tynde, hans Hænder vare brede og flade og hans Fødder af saa uhyre Dimensioner, at han efter al Rimelighed altid har faaet Lov til at beholde sine Galocher for sig selv. Hans Næse var af den saakaldte romerske Form, men saa uforholdsmæssig stor, at den ligesom beherskede hans Ansigt. Naar man gik fra ham, var det ubetinget Næsen, man tydeligst kunde huske, hvorimod hans Øjne, der vare lyse og meget smaa, og som laa godt gjemte i deres Huler bag nogle store Øjenlaag, der halvt dækkede for dem, ikke efterlod noget Indtryk. De vare venlige og godmodige, men denne betagende Blanding af Lys og Skygge, dette Levende, Afvexlende, Talende, der gjør Øjnene til et Spejl for Alt, hvad der foregaaer i et Menneskes Indre, det havde de ikke. Derimod var der baade Aand og Skjønhed over hans høje aabne Pande og om hans ualmindelig fintformede Mund. Han gjorde for sit Udseende, hvad han kunde. Hver Dag lod han sit Haar krølle og sit Skjæg rage. De opretstaaende Flipper tjente til at skjule hans lange Hals, de vide Benklæder hans tynde Ben. Hans Paaklædning var soigneret, næsten elegant, og han glemte aldrig at oplive sin mørke Klædning med Ordensbaandenes brogede Pragt. Han var i det Hele ikke utilfreds med sig selv. Den halvt ironiske Form, hvormed han ofte i sine Breve omtaler sin Person, viser nok, at han var sig Manglerne i sit Udseende bevidst, men der skjuler sig dog saagodtsom altid en Antydning af, at han — naar Alt kom til Alt — var ret godt fornøjet. At han ikke var, hvad man i almindelig Forstand kalder et smukt Menneske, det vidste han godt; men han holdt paa, at der var noget Distingveret, noget Ejendommeligt over ham, der adskilte ham fra det Almindelige. Det er i saa Henseende ret karakteristisk, at naar han finder Lighed mellem sig og Andre, saa kan man altid være vis paa, at disse Andre ere berømte Mænd. Snart føler han sig slaaet over sin frappante Lighed med Schiller, snart finder han, at Webers Statue i Dresden er ham op ad Dage, og da hans Portrait engang blev malet herhjemme, ytrede han, at det forekom ham, at hans Hoved havde en umiskjendelig Lighed med Goethes. Det bør dog maaske tilføjes, at der ikke var Andre, der delte denne Mening.

At Andersen, saaledes som Naturen nu engang havde dannet ham, ikke var istand til at gjøre noget stærkt tiltalende Indtryk paa Kvinder, vil man maaske kunne forstaa Umuligt er det jo ikke, at der har været Kvinder, der ere gaaede omkring med en skjult og ubesvaret Kjærlighed til ham. Iaaltfald har det ikke manglet ham paa sværmeriske Breve, hvori anonyme Damer tolkede ham deres ømme Følelser og i deres Kjærligheds Navn opfordrede ham til hemmelige Møder. Men han mødte aldrig. Angsten for at blive mystificeret var stærkere end Lysten til pikante Eventyr. Disse exalterede, halvfjantede Væsner, der tiltrækkes af Berømthed som Sild af den lysende Lygte, vare

ham desuden en Rædsel, og han følte sig i højeste Grad ilde tilmode, da han en Dag paa sit Værelse modtog Besøg af en ung og smuk Pige, der i de tydeligste og mest frimodige Udtryk af Verden tilstod ham sin Kjærlighed og som kun ved en meget energisk Optræden fra hans Side var at formaa til at bortfjerne sig. Det var ham paa den kvindelige Værdigheds Vegne en stor Lettelse, da han erfarede, at det senere havde viist sig, at hun havde mistet sin Forstand. Han var heller ikke selv i nogen synderlig Grad erotisk anlagt, men ganske uberørt er han dog ikke gaaet gjennem Livet. Han har tre eller fire Gange været forelsket og stundom alvorligt nok; men det synes ikke, som om han har havt Held med sig. Mange udmærkede Kvinder have været ham hengivne for hans Evners og hans gode Hjertes Skyld, men han manglede formeget Mandighed til at han kunde blive deres Kjærligheds Gjenstand. Have disse Skuffelser smertet og saaret, saa have dog de Ar, de have efterladt, neppe været synderlig dybe. Hans sunde Natur holdt Bitterhedens og Mistænksomhedens Gift borte, og Tiden lagde sin mildnende Haand over hans Hjertes Sorger.

Man vil efter dette se, at det neppe er ganske korrekt, naar „den danske Eventyrdigter" i en wiensk Novelle fremstilles som en Mand, der paa vilde Heste farer over Jyllands Heder, som omgaaes Zigeunersker, staaer i Kjærlighedsforhold til en adelig Dame og til Slutning elsker en Fiskerpige paa Føhr. Der er i det Hele taget rundt omkring i Verden givet mange mærkelige Skildringer af Andersens Personlighed, og han har ofte med det ejendommelige humoristiske Syn, han undertiden kunde have paa sig selv, moret sig derover. Navnlig har en amerikansk Skildring af hans Barndom, hvori han blev fremstillet som et dejligt Barn med lange Lokker og funklende Øjne, der paa rosenfarvede Fødder gjorde Jagt paa Sommerfuglene i Solskinnet, moret ham meget, hvorimod han paa en vis Maade følte sig tiltalt af en anden Fortælling, hvori det fortaltes, at han paa sine Spadseretoure i Kjøbenhavn altid blev forfulgt af en stor Skare Børn, der trak ham i Kjoleskjøderne og raabte efter ham: „Aa, lille Hans, aa, lille Hans, fortæl os et Eventyr," hvorpaa lille Hans maatte sætte sig i en Port, omringet af en stor Skare Børn og Voxne, der med alle Tegn paa Glæde lyttede efter de vidunderlige Eventyr, der flød fra hans Læber.

Hvor latterlig og overdreven denne Skildring end er, saa er den dog et Tegn paa, hvor almindelig udbredt den Vildfarelse har været, at der mellem Andersen og Børn overhovedet bestod et personligt gjensidigt Venlighedsforhold. Sandheden er, at der hverken fra den ene eller den anden Side var Tale om et saadant. Han var slet ikke skikket til at omgaaes Børn. De blev bange for denne lange, underlige Mand med den store Næse, og jeg troer ærligt talt, han havde lettere ved at faae dem til at græde end ved at vække deres tillidsfulde Fortrolighed. Der er nu ikke meget, Børn elske saa højt, som at høre Eventyr. Men de vil sidde paa dens Knæ, der fortæller, med Armene om hans Hals, eller klynge sig til ham og stirre ham ind i Øjnene, mens han taler, — og det var slet ikke Noget for Andersen. Alene Tanken derom var ham ubehagelig, og da Skizzerne til den Statue, der skulde rejses for ham, blev ham forevist, udtalte han sig endogsaa med stor Harme om et Udkast, hvor han var afbildet siddende og fortællende Eventyr til et Barn, der stod lænet op til hans Ben, fordi han ikke kunde lide at have den Dreng staaende og hænge over sig. Skulde han endelig have med Børn at gjøre, saa maatte han bede om at faae dem paa Afstand. Og stille og artige maatte de være; gjorde de Støj i hans Nærværelse eller nærmede sig til ham eller rørte ved ham, saa følte han sig paa en komisk Maade krænket over deres Mangel paa Respekt. Han elskede Barnets Renhed og Umiddelbarhed, men mere som et Begreb eller som en Erindring. Selv beholdt han hele sit Liv igjennem noget af Barnehjertets uskyldige Naivetet, og derfor var det, at han kunde skrive om Børn og til Børn, som han kunde. Men i den virkelige Verden brød han sig ikke rigtigt om dem, skjøndt han nok undertiden holdt af at opretholde Fiktionen om det gode Forhold.

Det var ogsaa overmaade sjeldent, at han læste for Børn. „Børnedigteren" holdt mest af et voxent Publikum. Ikke fordi han vilde lære ved at høre dets Mening; det taalte han ikke. Hans Publikum var hans Slaver; de havde at forholde sig ubetinget beundrende, ellers kunde de gaa deres Vej. Selv en saa mild relativ Nedsætning, som der kunde ligge i en simpel Ytring om, at man foretrak at høre ham læse dette Eventyr for hint, var istand til at gjøre ham opbragt. Maaden, hvorpaa han i saadanne Tilfælde ytrede sin Vrede, overskred ikke sjeldent Grændserne for den gode Tone; han rynkede paa Næsen, fnysede og satte Ansigter op, saa at det undertiden var meget vanskeligt at holde sin Alvor vedlige. Andersen læste egenlig ikke godt op. Hans Foredrag var hverken gjennemtænkt eller kunstnerisk formet, men hans hele Personlighed gik saameget sammen med hans ejendommelige, stærkt udprægede Stil, at man ikke godt kunde være i Tvivl om, at de hørte sammen. Det Karakteristiske, der saaledes hvilede over hans Oplæsning, gjorde det som oftest til en Fornøjelse at være Tilhører, navnlig naar det var nye og ubekjendte Ting, han forelæste. Det var ham en Glæde at læse for Folk, og han tilbød sig villigt, skjøndt han, naar det skete offentlig, maatte gaa en Del igjennem af Angst. Det tør maaske siges, at han privat læste formeget op til at blive paaskjønnet efter Fortjeneste. Det maa vistnok indrømmes, at han undertiden misbrugte sine Tilhøreres Taalmodighed en lille Smule, og jeg troer nok, at de Kredse, hvor han jevnlig kom, ikke vare ret langt fra at kunne de fleste af hans Eventyr udenad. Der var noget Tyrannisk i dette. Damerne maatte slippe deres Arbejder, Herrerne maatte forlade deres Samtaler og Cigarer, for at høre ham læse, hvad de havde hørt hundrede Gange før. Men undertiden gik da ogsaa Naturen over Optugtelsen, og den Dødsstilhed, der herskede, var ikke altid Tegn paa Opmærksomhed. Jeg erindrer en komisk Scene, der tildrog sig efter et Middagsselskab, hvor alle Gjæsterne vare kaldte sammen for at høre Andersen læse. Hvad det var for en Historie, han læste, husker jeg ikke længer; jeg veed kun, at dens Indhold var trist og blev det mere, alt som Fortællingen skred frem. Mellem Tilhørerne var der en ældre, hvidhaaret Herre, der med stor Interesse syntes at følge Oplæsningen. Lænet tilbage paa Stolen, med korslagte Arme og tillukkede Øjne hørte han efter med et Udtryk af den dybeste Opmærksomhed, medens han af og til med et Nik gav sit Bifald tilkjende. Da Foredraget havde varet nogen Tid, tildrog paa engang en ung og livlig Dame sig Alles Opmærksomhed ved sin

forunderlige Opførsel. Hun smilede, tvang sig til at lade være, smilede stærkere, fik sit Lommetørklæde frem, puttede det i Munden, fik alt Blodet til Hovedet og lagde sig tilsidst bagover paa Stolen og lo — men uden en Lyd — saa Taarerne trillede ned af hendes Kinder. De forundrede Blikke, der fra alle Sider rettedes imod hende, fik hende til at le stærkere endnu, medens hun som Forklaring pegede iøvrigt paa den omtalte ældre Herre. Han sad ganske som før, med den ene Haand stukket ind under Vesten, Hovedet lidt paa Siden, Øjnene lukkede og et Udtryk af den dybeste Interesse og Medfølelse baade i Stilling og Ansigt. Men lagde man rigtigt Mærke til ham, hørte man en sagte Pusten trænge sig frem over hans Læber, den kom regelmæssigt igjen: han sov. Situationens Komik, det Smittende i den unge Dames stille Latter tog Alle med sig, — og inden kort Tid vare alle Lommetørklæder i Mundene, alle Hoveder purpurrøde og alle Øjne fulde af Taarer. Hvad kunde det nytte, at Fruen i Huset med et Udtryk af Fortvivlelse i Panden og en leende Mund tyssede og tyssede? Den intet anende Andersen læste sin Historie tilende, og da han var færdig, havde han den Triumf at se Alles Øjne fyldte med Taarer.

Der laa ikke heri nogen Mangel paa Respekt eller Sympathi for Andersens Person eller paa Interesse for hans Digtning. Det var simpelthen det Komiske i Situationen, der krævede sin Ret, skjøndt det vel maa siges, at hvis man ikke havde kjendt det Oplæste saa grumme godt, saa havde man nøjedes med at skjænke den blundende Herre et forbigaaende Smil, hvis man overhovedet havde lagt Mærke til ham. Var det nye og ubekjendte Ting, han læste, kunde han altid være sikker paa et opmærksomt og taknemmeligt Publikum. Naar han trak Manuskriptet med den store, knudrede Haandskrift, der var ligesaa kantet og bizar som han selv, op af Lommen, slog det ene Ben over det andet, støttede den brede Haand paa Knæet og krummede sin lange Ryg, saa behøvede han ikke at forstærke sin bløde, noget tilslørede Stemme for at blive hørt. Der var stille som i en Grav. At Andersen fortrinsvis yndede at oplæse dem af sine Digtninger, der endnu ikke vare udkomne, var ikke saameget begrundet i, at han længtes efter at faae dem bedømte (i private Kredse var det naturligvis meget sjeldent, at han høstede Andet end Ros), men han havde tillige et andet og mere praktisk Formaal. Naar han havde undfanget Ideen til en Digtning, skrev han den ned i den Form og de Udtryk, der just faldt ham ind; derpaa gjennemgik han den paany, vejede og vendte hvert Ord og skrev den om saalænge (undertiden 8 à 10 Gange), indtil han i de mindste Detailler havde faaet den, som som han vilde. Da han nu ligesom stilte det Skrevne mere fra sig selv ved at læse højt og da det var kjedsommeligt at sidde ene og læse højt for sig selv, saa sørgede han for et Auditorium. Tilhørernes Opmærksomhed lagde ligesom et Tryk paa; han ændrede Udtrykkene, han fik nye Indfald, som han stød ind i Texten, han lagde Mærke til det forskjellige Indtryk, de forskjellige Versioner frembragte, — kort sagt: anstillede en Slags Generalprøve, hvor han benyttede de intet anende Tilhørere som stiltiende Medarbejdere.

Sluttes.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Fortsat.

Efterhaanden som Dagene gik, undrede jeg mig ganske vist noget over, at jeg aldeles ikke hørte noget til Lassalle — men selv denne Følelse kunde ikke mere antage nogen stærk Karakter hos mig; jeg sad og stirrede hen for mig — ventende paa noget Ubevidst — uden Maal, uden Haab!

Da skete det en Nat — jeg var vel den Eneste, der endnu laa vaagen i det store, af Mange beboede Hus — at det bankede eller rettere sagt kradsede sagte, neppe hørligt paa min Dør. Jeg tænkte paa en af Hundene, som jeg var særlig gode Venner med, og rejste mig for at besvare selv dette eneste Livstegn med et venligt Tilraab. Jeg listede hen til Døren, knælede ned og hviskede: „Er det Dig, Peks?" — „Nej, naadige Frøken, det er mig," lød ganske sagte min tro Thereses Stemme, „men der er Ingen, som maa vide det. Jeg vil kun sige, at jeg har hørt, at Hr. Lassalle er borte, at han har forladt Genf. Og man hører og seer Sletingenting mere. Ingen af os maa komme udenfor Huset, og Mdm. R. maa ikke komme til os. Det er skrækkeligt — men vær bare ved godt Mod! Vorherre hjælper nok!"

Jeg bad hende blive et Sekund og skød da gjennem Dørsprækken et lille Brev ud til hende, som jeg havde skrevet til min engelske Veninde Mdm. d'A.; et andet, der ligeledes laa beredt til Lassalle, lod jeg desværre blive tilbage, forskrækket ved Meddelelsen om hans Afrejse. Hun lovede at prøve paa at besørge det. — Derpaa gik hun.

Mig havde af hendes Fortælling kun Et ramt: Lassalle borte! Han havde forladt Genf! — Jeg stod og tænkte og tænkte og kunde intet Resultat komme til — ingen Udvej — ingen Forklaring.

Han var borte! — Men hvor var han henne? — Og hvorfor? — Og paa hvor lang Tid? — Havde min Fader virkelig opnaaet at faae ham udvist? Jeg var jo dum og uerfaren og kjendte kun lidet eller intet til Folkeret og hvad en Gesandt kunde og ikke kunde; min Fader stod for mig som almægtig — jeg troede, han var det, og frygtede det Værste. Eller — og denne Tanke fik trods min Sløvhed og Følelsløshed mit syge Hjerte til at skjælve — eller havde han helt opgivet mig? — Var han rejst bort, træt af en Kamp, der faldt ham for tung, og fordi Prisen ikke svarede til Møjen? — Og saa kom de forteste,

kvalfuldeste Tanker: Hvorfor skulde han ogsaa holde saa fast ved mig — han kjender mig jo neppe! De korte otte Dage, vi tilhørte hinanden — hvad er de i hans stormfulde, mod de højeste Formaal rettede Liv? Min Ungdom, mit ejendommelige Væsen har tiltalt ham — men hænger han virkelig saa fast ved mig? Er han overhovedet en Natur, som lader sig fængsle længe, ogsaa naar Hindringerne ere saa uovervindelige? — Jeg kjender jo heller ikke ham nok — hvad veed jeg egenlig om ham? — Den eneste Gang, jeg stolede paa ham og hans Kjærlighed, lod han mig i Stikken, gav mig tilbage til mine Bødler og brød sig slet ikke om mig — og nu har han helt forladt mig!!

Det var en slem, frygtelig Nat! — Morgenen bragte mig en Smule Haab tilbage — men kun hvad jeg fandt i mit eget Hjerte, naar det tilraabte mig: „Nej, en saadan Kjærlighed kan ikke saa hurtigt gaa over — en saadan Mand kan ikke lyve!" — Men han var borte! Den skrækkelige Kjendsgjerning stod fast! — Det Tidspunkt, paa hvilket min Fader plejede at komme og fremsætte sit sædvanlige Spørgsmaal, var forlængst forbi — han kom ikke. — Istedetfor gik Døren op, og min Søster og de yngre Søskende kom ind til mig. De græd og tiggede om, at jeg dog endelig vilde give efter! Jeg skulde dog betænke, at mit Stivsind kunde koste min Fader hans Plads, at mine Brødre ingen Carrière kunde gjøre, hvis jeg virkelig giftede mig med Lassalle! At mine Søstre aldrig vilde kunne faae Mænd i „vor Sfære"! At jeg gjorde hele min Familie ulykkelig og elendig, udelukkende af egoistiske Grunde, fordi jeg bildte mig ind, at jeg elskede det afskyelige Menneske! —

Om Aftenen kom en af mine Brødre, der holdt af mig dengang som jeg af ham. Han traf mig liggende paa Sofaen og grædende bitterlig; han græd med mig — sagde, at han beklagede mig — at han gav mig Ret i, at jeg ikke vilde opgive min Lykke for Andres Skyld — men de havde dog ogsaa Ret! Thi hvad de Andre havde sagt mig, var sandt altsammen: min Fader maatte forlade Statstjenesten, han og min anden Broder kunde ikke blive Officier og Diplomat — kort sagt, jeg ruinerede Familien, hvis jeg giftede mig med Lassalle! —

Jeg vil fatte mig i Korthed: saaledes gik det i flere Dage! De kom hver Dag og klagede og græd for mig, nu ogsaa min „ædle" Moder; — Lassalle hørte jeg ikke mere til, og mit Legeme begyndte at føle de udstandne Kampe — jeg var meget syg. Efter nogle Dages Forløb slog ogsaa Fader sig til de Bedende, og — her anmoder jeg ethvert menneskeligt, fremfor Alt ethvert kvindeligt Væsen om at sætte sig i mit Sted og saa, naar alt det hidtil Hørte er taget i Betragtning, sige, om det ikke er frygtelig vanskeligt at unddrage sig Familiens Indflydelse, dette Baand, som knytter Hjerte til Hjerte? Tro mig, Alle, som læse dette, det varer længe og koster haarde Kampe og grufulde Begivenheder, inden man kan forvandle Kjærligheden til Forældre og Søskende, denne lige fra den første Barndom følte Hengivenhed, til Had! — inden man bliver utilgængelig for sine Nærmestes Bønner! Jeg troede Alt, hvad de snakkede mig for og hvad jeg senere har lært at betragte som tomme Fraser! Og saa kom der en Nat, da jeg sagde til mig selv: „Dit Liv er overhovedet uden Værd, uden Interesse! Selv den Mand, for hvis Skyld Du har taalt alt dette, finder Dig ikke Umagen værd; han bryder sig ikke mere om Dig og forlader Dig. Hvad er Du altsaa? — en værdiløs, ligegyldig Ting! Har Du da Ret til, for din egen Lykkes Skyld at sætte hele din Familiens Rolighed, Stilling og Lykke paa Spil? — Nej, opgiv Dig selv, opgiv dit sidste Krav paa Lykke her i Verden — og gjør dem lykkelige!"

Den næste Morgen sagde jeg med sagte Stemme og næsten bristende Hjerte til min Moder: „Hvis det virkelig er en Ulykke for Eder Alle, saa giver jeg Afkald paa min Lykke — paa Lassalle!" — — — Men med dette Ord gav jeg ikke blot Afkald paa min Andel af Livets Lykke, men — saaledes forekom det mig dengang og endnu lang, lang Tid efter — paa Livet selv! Med hvilket Udtryk jeg derfor udtalte det, hvorledes mit Hjerte søndersledes ved dette frygtelige Offer, som blev mig fravristet med Magt og falsk Rørelse; hvorledes der for bestandig sprang en Streng, den bedste og klangfuldeste i min Sjæl, og hvorledes Hadet, det mørke, ufrugtbare Had til mine ubarmhjertige, egoistiske Forældre sneg sig ind i mit Sind, en Følelse, som uforgængelig har overlevet alt Andet (og kun blev stærkere og stærkere ved hele deres senere Færd) — alt dette burde en kjærlig og forstandig Moder have seet. Men hun var endnu ubarmhjertigere, end jeg kunde ane: hun fejrede den Beslutning, der var bleven mig aftvungen! Venner bleve tilkaldte, Champagne og Musik skulde bevise „Idealet af en Datter", hvor lykkelige hun havde gjort sine „gode Forældre".

Og jeg, jeg sad syg og bleg i mit Værelse, græd hver Nat, hørte aldrig Noget til Lassalle og tilbragte mine Dage som En, der ikke havde mere med Livet at gjøre og var ligegyldig for Alt! — Havde jeg hidtil været saa sort som Synden og havde min Fader ikke fundet noget Ord stærkt nok, noget Udtryk raat nok til at betegne mig, saa var nu den hellige Jomfru en Synderinde imod mig! Jeg var, som sagt, pludselig bleven min Faders „Ideal", hans egen kjære Datter, hans „Hjertebarn". Med hvilken Følelse fra min Side — det har jeg allerede sagt.

Da min lidende Tilstand imidlertid blev altfor iøjnefaldende — for de Andre nemlig, ikke for mig — saa blev Lægen kaldt, og hans Udsagn lød: Forandring af Luft! Dette kom just min Fader tilpas. Bort fra Genf skulde jeg dog, og Sundheden var det allerbedste Paaskud. Dertil kom — hvad jeg først senere hørte — at man havde faaet udspioneret Noget om en paatænkt Bortførelse, som Lassalles Venner skulde udføre efter hans Befaling, selv om det var med Magt. Jeg blev altsaa en mørk Nat — thi min Bortfjernelse skulde holdes hemmelig for mine Forældres Fjender — bragt ombord fra Haven ved vor Villa, fuldstændig formummet, med nogle Politibetjente i Baaden og min Svoger Keyserling som eneste, men sikker Ledsager. Hvor vi bleve roede hen i hin ravnesorte, fugtige Nat, veed jeg ikke. Det var en formelig middelalderlig Tour, og intetsteds var der Redning at se — thi hvor taabeligt det end var, haabede jeg dog i mit inderste Hjerte paa, at Lassalle vilde sende mig Hjælp og Redning! Jeg troede jo paa ham og troede ogsaa paa hans Venner og deres Magt; fremfor Alt troede jeg paa deres gode Villie. Naturligvis forgjæves.

Den følgende Nat blev jeg bragt til Bex og blev der, jeg veed ikke hvor længe. Efter faa Dages Forløb, forekom det mig, kom min Familie, og nu begyndte der et nyt, om muligt endnu forfærdeligere Plageri: hvert Øjeblik kom min Fader med smaa Sedler og bad mig afskrive

dem. Mangen Gang var det Ting, som vare mig fuldstændig gaadefulde, og i saa Tilfælde gjorde jeg det uden nogensomhelst Indvending; eller det var, som et vist nederdrægtigt Papir til Holthoff, korte Skrivelser, i hvilke jeg skulde bekræfte min nye Beslutning overfor Lassalle. Dette vægrede jeg mig ved at gjøre — men min Fader blev heftig — jeg var saa svag, at jeg skjælvede for disse Udbrud, og han bemærkede: „Nu, efterat Du har betvunget Dig selv og gjort os lykkelige, hvad kan det saa skade, at Du nu ogsaa faaer Andre til at tro det?“ — — Saa brød for sidste Gang en Gnist af forbitret Modstand frem, og jeg sagde: „Men I har tvunget og pint mig aandelig og legemlig. Skal jeg meddele Nogen min Beslutning, saa vil jeg ogsaa sige, hvorledes den blev opnaaet! Thi at jeg i mit Hjerte uforandret føler, at Lassalle er og bliver min Gud, kan dog vel selv I tænke Jer!“ —

„Du vil altsaa endnu skille mig af med min Post?“ udbrød min Fader; „naar Du siger det, saa har hele dit Offer været til ingen Nytte! Men jeg kjender Dig bedre, Du vil ogsaa føje Dig heri og indse, at den vanskeligste Opgave ligger bag Dig, og at det kun er Børneleg, hvad der endnu staaer tilbage at gjøre.“ —

Og jeg tog Sedlen, min Opbrusning var forbi, den forrige Ligegyldighed var igjen indtraadt — min Fader førte spøgende min Haand ved de første Ord, og Resten dikterede han mig. — Ganske vist var dette Dokument affattet saaledes, at Enhver, der kjendte mig endog blot overfladisk, strax maatte se, hvorledes det var blevet til, hvor meget mere da ikke Holthoff, som havde faaet Hundreder af Breve fra mig og nu for ganske nylig min begejstrede Jubelskrivelse! — Maaske mærkede han det ogsaa — men — men alligevel!!

Faa Dage derefter, eller var det allerede den samme Dag? — fik jeg fra min sidste og som jeg havde troet eneste Ven Holthoff et Brev, der gjorde mig maalløs af Forfærdelse! Han skrev til mig, „at jeg for Guds Skyld maatte opgive Lassalle og føje mig i mine Forældres Villie; Lassalle var i det Hele taget ikke en Mand for saa ung en Pige af en saadan Familie; min Fader havde fuldkommen Ret, og jeg skulde i ethvert Tilfælde vise ham ubetinget Lydighed, kun da kunde mine Venner skjænke mig deres Sympathi og vedblive at agte og elske mig!“ — Saaledes skrev Lassalles bedste og, som han troede, mest hengivne Ven!! — —

Det var et haardt Slag — men endnu haabede jeg! Jeg troede jo endnu paa Grevinden!!! — — —

Ovre i Bex havde jeg Lov til at gaa frit omkring, vel ikke just alene, men som oftest dog kun med min Søster. — Men hvad kunde, hvad skulde jeg tage mig for? Om Lassalle vidste jeg aldeles Intet — hverken hans Opholdssted eller hans Planer, og alle Andre, som jeg havde stolet paa, havde forladt og forraadt os! Jeg havde Ingen at skrive til, Ingen at haabe Hjælp af undtagen af Lassalles eller Grevindens pludselige Gjenfremtræden, som jeg vel ikke gjorde Regning paa, men som jeg dog ikke forkastede som umulig.

Der var i de Dage ikke nogen Dame, ikke nogen blouseklædt Arbejder, som jeg ikke vilde have nærmet mig med Haab. Bestandig antog jeg, at det maaske kunde være Grevinden — eller at saadan en Blousemand, en af Ferdinands Trofaste, skulde bringe mig Efterretning om ham! — Og altid forgjæves. Saaledes gik Dagene, og jeg sank mere og mere hen i min trøstesløs apathiske Tilstand. — —

En Dag sad jeg — jeg husker endnu denne Scene saa forfærdelig tydelig — alene i min Stue. Foran mig laa Lassalles Yndlingsroman, Balzacs «Père Goriot»; jeg læste ikke — jeg stirrede drømmende, trøstesløs hen for mig. Udenfor mit Vindue laa den hvide, støvede Landevej, som førte til Banegaarden; — pludselig saae jeg nogle Herrer dreje om Hjørnet og gaa hen imod vort Hus. Uvilkaarlig heftede mine Øjne sig paa dem — det var min Fader, endnu en eller to Andre og min sorte Page, Yanko Racowitza!

Ingen Bevægelse fik mit Blod til at rulle hurtigere, kun en træt, medlidende Følelse for ham sneg sig ind i mit Hjerte, og jeg sagde halvhøjt ved mig selv: „Stakkels Barn! Stakkels Barn!“ — Jeg havde en objektiv Medlidenhed med ham, som om han slet ikke kom hele Sagen ved — jeg beklagede ham kun. — Faa Sekunder efter laa han for mine Fødder, omklamrede mig og bedækkede mine Hænder, Fødder og Haar med brændende Kys. Saasnart han kunde tale (thi jeg rørte mig ikke, det var for mig, som om han kun holdt mit døde Legeme, som om min Sjæl var langt, langt borte og slet ikke havde nogen Berøring med ham) spurgte han med lidenskabelig skjælvende Stemme: „Vil Du have mig?“

Det forbausede mig; jeg skød ham tilbage og sagde rolig: „Om jeg vil have Dig? Det er et underligt Spørgsmaal. Jeg skrev Dig jo fra Rigi af, hvad jeg vil — i mig er Intet forandret siden dengang, min Følelse for ham er den samme som dengang, og Alt, hvad Du senere har hørt, af mig eller af Andre, har været opdigtet, aftvunget min Svaghed under Dødskvaler. — Nu er Alt mig ligegyldigt, Alt, hvad der ikke er Ferdinand Lassalle.“
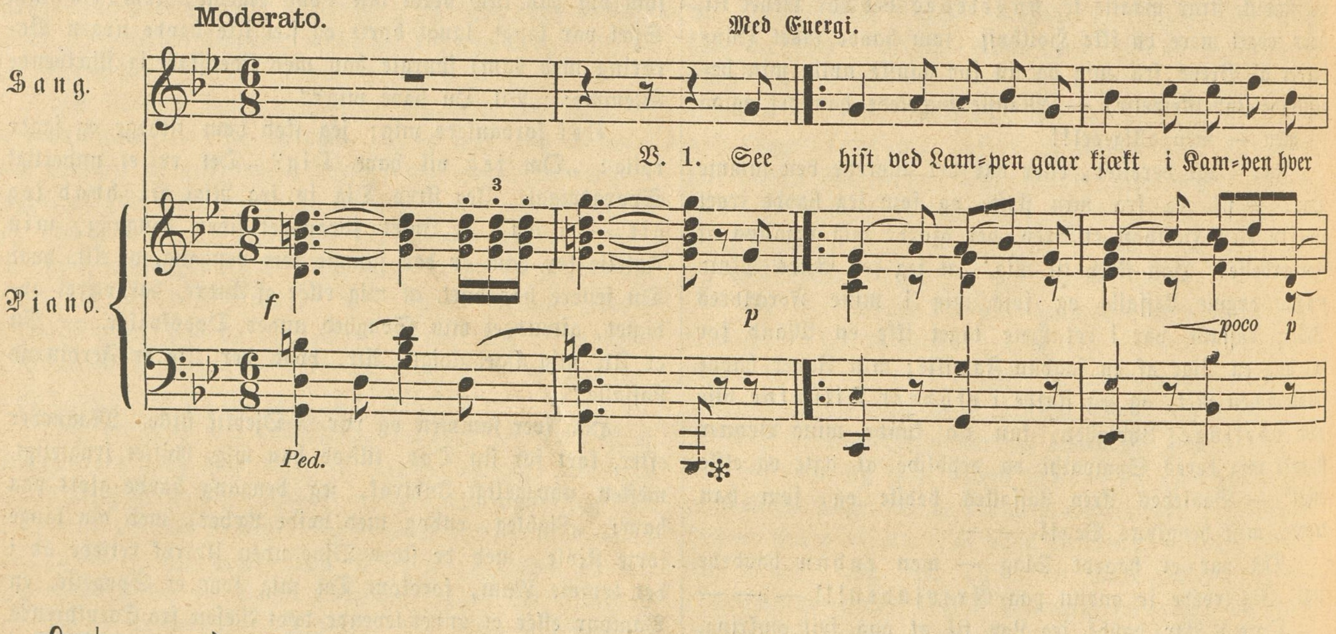
Han foer sammen og var et Øjeblik stille. Maaneder efter, kort før sin Død, tilstod han mig, hvilket frygteligt, næsten uhyggeligt Indtryk, jeg dengang havde gjort paa ham: „Ligbleg, endog med hvide Læber, med din lange sorte Kjole, med de store Øjne uden Udtryk rettede ud i det tomme Rum, forekom Du mig som et Spøgelse, en Vampyr eller et andet levende-dødt Væsen fra Eventyrenes Verden. Jeg maatte tage hele min Kjærlighed og Mindet om det Løfte, jeg havde givet din Bedstemoder, sammen for ikke at lade mig afskrække.“ — Men dengang sagde han Intet. Jeg selv sagde fremdeles med dump Vrede: „Nej, ikke Alt er mig ligegyldigt! Overfor Dig er jeg vant til at udtale enhver Tanke i min Sjæl, og derfor skal Du ogsaa høre det: Alt, Alt er mig ligegyldigt — med Undtagelse af mine Forældre — dem hader jeg.“

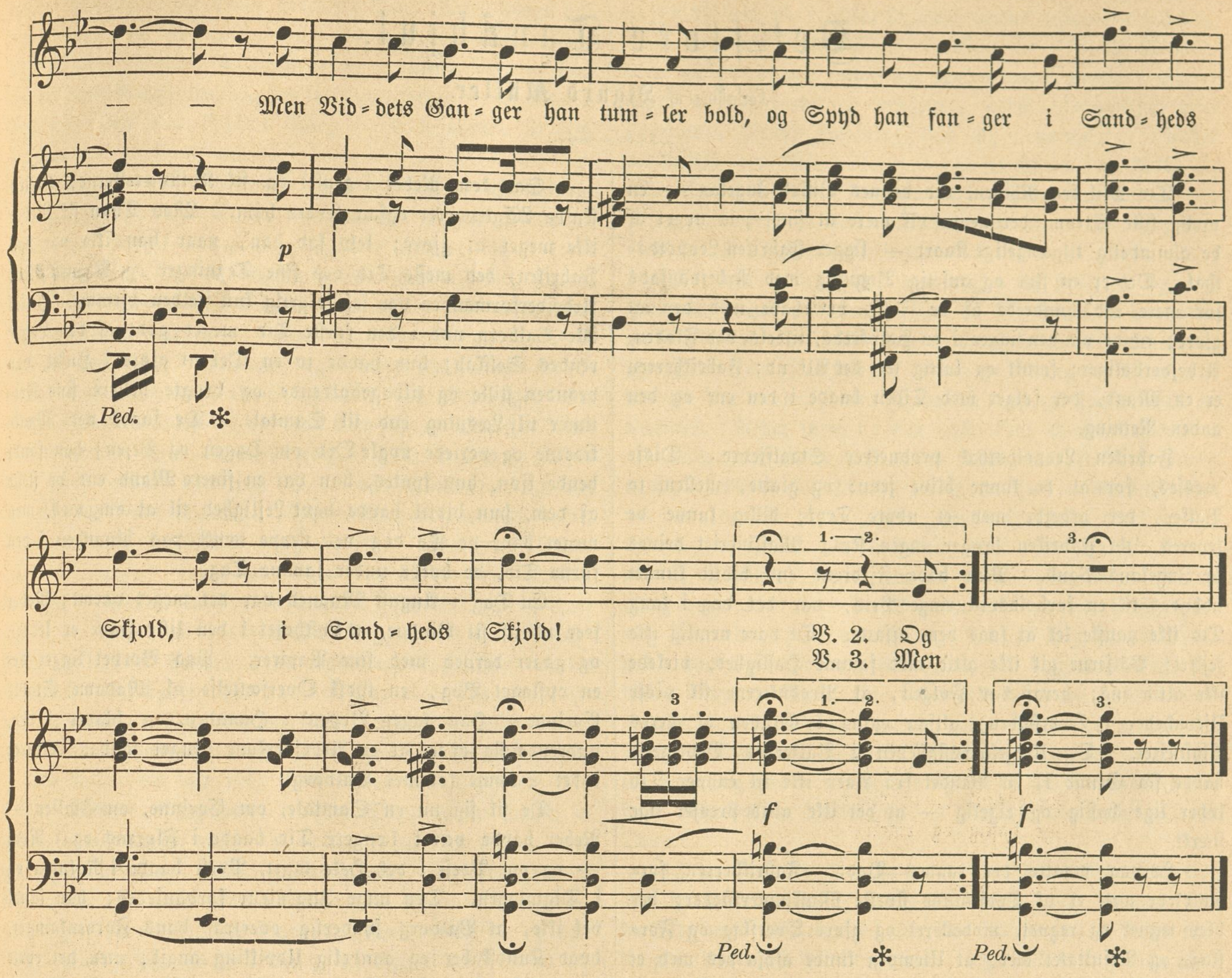
Sluttes.

Chr. Richardt og J. P. E. Hartmann:

Sang ved Kommunens Festmiddag i Anledning af Universitetets Jubelfest.

Udført af og tilegnet kgl. Kammersanger N. Simonsen.

Se hist ved Lampen
gaaer kjækt i Kampen
hver Aandens Helt;
for Jern og Plade
kun skrevne Blade,
og Tag for Telt!
Men Viddets Ganger
han tumler bold,
og Spyd han fanger
i Sandheds Skjold.

Og Øjet flammer;
i stille Kammer
gaaer Gny og Brag:
mens Skrifter tydes,
med Aander brydes
han Slag i Slag!
Skal ej med Skamme
han fly den Dyst,
maa Pilen ramme
hver Dødnings Bryst.

Men Spørgsmaal klirre,
og Tvivl forvirre
hans klare Syn, —
da som fra Himlen
slaaer ned i Brimlen
et Tankelyn!
Den dunkle Gaade
sin Løsning fandt,
han kan den raade, —
sin Sejr han vandt!

Det store Tandhjul.

Fortælling af **Sigurd Müller.**

Tre Mil fra Rhinen, ved dennes Biflod Ingelau — en uselig lille Strøm, der neppe vil være at finde paa noget af de almindelig tilgængelige Kaart — ligger Fabriken Leopoldsthal. Det er en stor og anselig Bygning med Arbejdsplads for mere end hundrede af de Folk, der have med den at gjøre; rundt om den ligger i en Halvkreds, tildels ved Floden, Arbejderboliger; smukt og luftig seer det Alt ud; Fabrikherren er en Mand, der følger med Tiden baade i den ene og den anden Retning.

Fabriken Leopoldsthal producerer Staalfjedre. Disse presses, for at de kunne blive jevne og glatte, mellem to Valser, der arbejde med et uhyre Tryk; billig kunne de leveres, thi Fabriken bruger ingen Kul; Maskineriet drives af Ingelaus Vand. Men have Fjedrene end hidtil kunnet udbydes til en forholdsvis ringe Pris, var det dog i lang Tid ikke ganske let at faae dem afsatte. De vare nemlig ikke fejlfri: Valserne gik ikke altid med samme Hastighed, virkede ikke altid ens; heraf var Følgen, at Produkterne fik visse Ujevnheder i Overfladen, altsaa ogsaa i Graden af deres Elasticitet. Og Uregelmæssigheden i Valsernes Bevægelse havde sin Grund i, at Vandet fra Aaen ikke til enhver Tid løber lige hastig og rigelig — at det ikke altid presser lige stærkt.

Herpaa maatte der raades Bod. Fabrikherren forhandlede med et af Tydsklands største Maskinværksteder; der blev tegnet og regnet, modelleret og gjort Overslag og Forslag, og Resultatet blev, at Ulempen kunde afhjælpes med et „Regulatorværk", en Mekanisme, der optog en vis Mængde af Ingelaus Vand ad Gangen og gav det fra sig portionsvis, regelmæssig og med et vist Tryk. Hovedstykket i dette Regulatorværk var et stort Hjul med 384 Tænder; det drejede sig en Gang helt rundt i omtrent $11^{1}/_{2}$ Time, flyttede altsaa en Tand, hver Gang der var gaaet $1^{4}/_{5}$ Minut.

For at opstille det nye Værk — som i Parenthes bemærket senere viste sig praktisk — kom fra Maskinfabriken en ung Ingenieur, der lejede sig ind hos en af Arbejderformændene paa Leopoldsthal, Caspar Thun; hos ham skulde han bo, til Værket var i Orden og havde staaet sin Prøve. Tandhjulet med hvad dertil hørte blev sat op i Løbet af kort Tid; men da denne var runden, tog den unge Ingenieur — han hed Karl Reber — imod fast Ansættelse paa Fabriken som en Slags Overmaskinmester og Reparateur.

Han vedblev at bo hos Thun. Denne havde for et Aar siden giftet sig med en Skolelærerdatter fra Nabolaget, en smuk og velbegavet Pige paa henved otteogtyve Aar; Manden var omtrent ligesaa gammel. Ægteskabet syntes at være lykkeligt, skjøndt der ingen Børn kom; Thun var dygtig og arbejdsom, godhjertet og føjelig, han drak ikke. Valborg passede Huset godt; kom Manden hjem fra Arbejdet, blev han venlig modtaget, hans Kone kyssede ham og gav ham god Mad; de passiarede lidt sammen om, hvad Dagen havde bragt; saa satte de sig gjerne, naar Vejret var dertil, udenfor Huset i det lille Lysthus, han med sin Pibe, undertiden ogsaa med en Avis, hun med en Bog. Der blev da ikke talt meget før Sengetid; stille Tilfredshed, ikke meget aandeligt Samliv.

Saa kom Reber i Huset og fik Kvistværelserne; Kosten skulde Ægteparret ogsaa levere ham. Med Thun fik Reber ikke meget at gjøre; selv sad han, naar han ikke var paa Fabriken, den meste Tid ved sine Tegninger og Regnestykker; Arbejderformanden var selvfølgelig kun sjelden hjemme. Heller ikke Valborg nød i den første Tid meget godt af den Logerendes Selskab; hun havde jo en Del at gjøre i Huset, var desuden stille og tilbageholdende og brugte hellere sine Fritimer til Læsning end til Samtale. De saaes ved Maaltiderne og vexlede nogle Ord om Dagen og Vejen; han fandt hende kjøn, hun syntes, han var en finere Mand end de fleste af dem, hun hidtil havde havt Lejlighed til at omgaaes, men meget have de To dog vel neppe tænkt paa hinanden i den første Tid, de boede under samme Tag.

En Dag i August Maaned var det meget varmt; Reber seer ud af sit Vindue, at Lysthuset i den lille Have er ledigt, og gaaer derned med sine Papirer. Paa Bordet ligger der en opslaaet Bog, en tydsk Oversættelse af Madame Staëls Corinne. Han tager Bogen i Haanden og blader i den, undrende sig over, at en Arbejderkone bruger saadan Lekture; i det Samme kommer Valborg.

De fik sig nu en Samtale, om Corinne, om Italien — Reber havde været længere Tid baade i Florens og i Rom — og om Poesi i det Hele taget, Poesi baade i Naturen og i Digtningen. Den unge Ingenieur forbausedes; han fandt vel ikke, at Valborg synderlig overtraf hans Forventninger, hvad Kundskaber og aandelig Udvikling angik; men det rørte ham at se, hvor inderlig hendes Trang til aandelig Næring var, hvor let hun fulgte ham i enhver Tankebevægelse, der førte ud over det Dagligdags, hvor begjærlig hun greb hvert Ord, der aabnede Udsigter imod Aandens og Frihedens Rige. Han, den dannede Mand, havde manglet Omgang, havde kjedet sig i den lille Fabrikkoloni; hans Aand havde savnet Næring; nu gik det pludselig op for ham, at han her kunde naa den Mættelse, der ligger i aandelig at yde og at producere. Han talte, hun lyttede — frie Ord om Menneskelighed og Skjønhed, om Aandens Frihed og det Skabtes Ret, om Livets Maal og Livets Krav; hun forstod Intet deraf helt, men det følte hun, at nu klang der Strenge i hende, som Ingen før havde bragt til at svinge, Strenge, hvis spændte Uvirksomhed hidtil havde voldt hende en halvbevidst Pine.

Thun kom hjem og traadte ind i Lysthuset, uden at de hørte hans Trin, optagne som de Begge vare af at tale og at høre. Ubemærket lyttede han til Rebers Ord, til sin Hustrus tilbageholdende, sky Svar, og han lo med sin friske, elskværdige Latter og raabte: „Her er nok Foredrag, ligesom hos Kapellanen i Vinter! det var kjønt, hvad De der sagde, Reber, om Billedet af Sjælen og de gamle græske Historier, men det er dog nok lidt for højt for Smaafolk som Valborg og mig. Lad os nu hellere se, hvad der er til os til Aftensmad!" og han jog dem begge ind i Stuen; snart sad de ved deres Maaltid, og Samtalen mellem Reber og Thun kom ind paa Fabriken og dens Drift, paa Regulatorværket og det nye Tandhjul. At dette var sindrigt og godt indrettet, der-

om kunde de let blive enige; den eneste lille Meningsforskjel mellem dem laa i, at Thun mere end Reber lagde Vægt paa den Mangel ved Værket, at det fordrede stadigt Tilsyn Dag og Nat af en Mand, der maatte være tilstede for at kontrollere dets Bevægelser, og om nødigt gjordes — man hørte strax hver Fejl paa Hjulets Gang — lukke tættere til eller mere op for en Vandhane.

Sommeren og Efteraaret led, og Reber og Valborg tilbragte daglig nogle Timer i hinandens Selskab. Tankeudvexlingen foregik stadig paa lignende Maade som i deres første Samtale; han var væsenlig den Ydende, men hendes korte Svar saavelsom hendes underlig vage, ofte meget omfattende Spørgsmaal, gav altid hans Tanker ny Fart, fik ham til aandelig at undfange, og hendes øjensynlige Glæde ved at modtage, hendes Udvikling ad de nye Veje, gav ham Glæde i Produktionen. Hun blev ham interessant; for hende blev han mere og mere uundværlig. Ikke at hun forelskede sig i ham; ialtfald veed jeg ikke, at hun gjorde det, og skete det, var det hende ubevidst. Dette fremgaaer tydeligt deraf, at hun talte til sin Mand om Forholdet. Han lo af hende. „Saa Du troer," sagde han, „at Du skylder den Züricher saameget? Det er en stor Fejltagelse. For det Første troer jeg nu, at Alt, hvad han fortæller Dig, er det rene Hjernespind, og for det Andet, hvad nytter det Dig, selv om det er sandt? Du og jeg har nu i et Par Aar været lykkelige med hinanden — jeg veed da ikke, hvordan vi skulde baaret os ad med at være lykkeligere — og det have vi været uden at vide Noget om alt det, han kalder den Tings og den Tings „Væsen". Jeg hørte forleden Dag, at han sagde, at Kjærlighedens Væsen var — ja, nu har jeg s'gu glemt, hvad han sagde, det var. Men jeg veed godt, at Kjærlighedens Væsen, det er, naar man holder rigtig meget af hinanden, og det gjør jo vi To, ikke sandt?" Hun svarede ja, og han kyssede hende; saa gik han bort, og Reber kom til en ny „Undervisningstime".

Ja, som Forholdet mellem Lærer og Discipel tog han sit Forhold til Valborg eller fortalte ialtfald sig selv, at det var saaledes, han betragtede det. Men vi, som staa udenfor det Hele, kunne vel nok forsvare at sige, at han experimenterede med den unge Kone. Det var jo højst interessant at se, hvor hendes Evner kom frem under hans Pleje, hvordan hun voxede under hans Indflydelse, hvorledes hun fulgte hver af de Svingninger, han gav, som et Baand, der er fastgjort til en Propille, kan adlyde enhver af Strømmens Bevægelser. Han mærkede, at hun ikke blot havde Længsler ud over det Dagligdags, men ogsaa Vinger, der kunde løfte; hvordan det vilde gaa hende, naar hun, der netop havde lært at hæve sig fra Jorden, kom ind i de store Luftbølger, derpaa tænkte han ikke. Han morede sig og gav hende stærkere og stærkere Føde.

Hun holdt meget af sin Mand og vilde gjerne dele Alt med ham; trolig prøvede hun paa at faae ham med; men det lykkedes ikke; brav var han, ærlig og ingenlunde dum, men ham var det ikke blot Udvikling, der manglede; hos ham var der ingen Ansats til Vinger. Saa trak hun sig mere og mere ind i sig selv og begyndte, naar hun var alene, at fantasere. Hun kunde ikke mere nøjes med Virkeligheden; til et sundt, væsenlig aandeligt Liv havde hun ikke Kræfter; hvad Under da, at hun forfaldt til et Drømmeliv.

Fantasten faaer altid et tilsyneladende Forspring for den, hvis Fantasi ikke er ensidig udviklet; snart hændte det, at hun i sine Samtaler med Reber fløj saa højt og saa uregelmæssig, at han hverken kunde eller vilde følge hende; han fandt hende nervøs og overspændt, blev træt og begyndte af og til rent ud at kjede sig over hendes uklare Tankespring. Men eftersom hendes Sjæl udviklede sig i sygelig Retning, blev hendes Legeme finere og ligesom mere aandigt; hendes Blik blev daarende og dragende, hendes Bevægelser mere yndefulde, hendes Hudfarve klar og gjennemsigtig. Reber havde Øje for Sligt; kjed var han af Legen; nu skulde det blive Alvor: en Aften, da han vidste, Thun havde Vagt ved Tandhjulet, prøvede han en Tilnærmelse af ny Art og gjorde hende en Kjærlighedserklæring.

Forsøget mislykkedes; hun rejste sig stille op og trak Haanden, han havde holdt i sin, til sig; saa blev hun askegraa i Ansigtet, svinglede som en Drukken og satte sig igjen; gjorde, da han vilde tale til hende, en afværgende Bevægelse, prøvede paa at tale, men kunde ikke, og gik saa op paa sit Kammer. Reber søgte sig den næste Dag et nyt Logis.

Om hvad der var skeet den Aften, lod Valborg aldrig et Ord falde til sin Mand. Men da hun et Aarstid efter — hun, der alt længe havde gaaet i en Døs, tæret hen af aandelige Lidelser, der uafladelig sled paa Legemet — laa paa sit Dødsleje, sagde hun til ham: „Jeg vilde ikke saa tidlig være gaaet bort fra Dig, hvis Reber ikke havde gjort mig Fortræd. Han gjorde mig kjed af Dig og hvad Dit var; han tog, hvad jeg havde, og gav mig Ingenting, jeg kunde bruge." Thun sad stille hos hende og holdt hendes Haand, til hun døde. Han havde elsket hende med sin jevne, troskyldige Naturs hele Styrke; nu blev hun taget bort fra ham, og hvorfor? Foreløbig vidste han ikke Andet, end hvad den Døende havde sagt: at Reber havde voldet alt det Onde.

I det forløbne Aar havde de to Mænd kun havt lidt med hinanden at gjøre; havde de mødtes, vare de hver paa sin Side mest tilbøjelige til at gjøre Mødet kort. Reber var bange; han vidste jo ikke, hvor meget Manden havde hørt om hans Færd mod Hustruen; Thun var instinktmæssig bleven led ved den unge Ingenieur. Men da Valborg var død, klarede Thuns Følelser mod Reber sig hurtig og bleve til Had; selv havde hun sagt, at Reber havde voldet hendes Død. Og gjærede og voxede i den skikkelige Mand; han vilde, han maatte have Hævn over den, der havde ødelagt hans Livs Lykke. Hvordan Ulykken var kommen, vidste han jo ikke; heller ej, hvordan Hævnen skulde komme; men komme maatte den, før fik han ikke Fred.

En Dag havde Thun været til Alters og gik ene hjem fra Kirken. Vejen faldt gjennem Skoven, og som han gik over en øde Lysning i denne, fandt han Reber sovende under et Træ. Tidt havde han tænkt paa at slaa sin Fjende ihjel, men aldrig havde han havt Lejlighed til at træffe ham ene; nu var den der, og nu skulde det ske. Det var jo styst og fælt at dræbe ham sovende, syntes han. Aa ja! og det var vel i Grunden ogsaa kun en ringe Hævn at lade ham gaa ubevidst ud af Livet, uden at han et Øjeblik havde seet sin Skyld i Øjnene og døjet Dødens Angst! Og selv havde han jo været til Alters idag! Aa ja, men nu maatte det ske alligevel. Han havde Kniven fremme og vilde jage den i Rebers Hals; da lød der Støj; andre Kirkegængere gik over Vejen og raabte til Thun; han maatte følge dem, og denne Gang blev der intet af. I de følgende Uger bød der sig ingen Lejlighed.

Reber anede ikke, at Thun havde Noget i Sinde imod ham, men han følte sig dog hverken glad eller fri. En halv Snes Dage før Valborg døde — hun gik dengang ud endnu

— havde han talt med hende; hun havde da sagt, at hun neppe havde langt tilbage, og føjet til: „Det havde nok været godt, om vi To aldrig havde seet hinanden.“ Han havde derover gjort sig sine egne Tanker, og da han kort efter hørte, at Valborg var død, havde han følt sig helt uhyggelig tilmode. Klare sig rigtig, hvori hans Uret bestod, gjorde han ikke, men han følte helt vel, at der var Noget i Vejen. Da han et Par Maaneder efter Valborgs Død traf Thun paa Fabriken, mandede han sig op og sagde til ham: „Naa, Thun, vi er vel gode Venner?“ Men da Thun i Stedet for at svare blot gjorde kort omkring, begyndte Reber virkelig at blive bange for, at Staklen, hvem han dog i alt Væsenligt saae saa dybt ned paa, kunde have et Regnskab med ham, som det kunde være ubehageligt nok at faae opgjort.

Jeg skal nu fortælle om, hvordan Regnskabet mellem Reber og Thun blev gjort op, og da Sagen i sig selv er saa grumme simpel, kan jeg fatte mig i største Korthed.

Der var udbrudt en epidemisk Sygdom mellem Arbejderne paa Leopoldsthal; Mange af dem laa til Sengs, og det var blevet nødvendigt at træffe ualmindelige Foranstaltninger for at faae Alt til at gaa sin sædvanlige Gang med det indskrænkede Mandskab. Selv Fabrikherren maatte tage sine Vagter; Ingenieuren blev der ogsaa lagt Beslag paa baade til Natte- og til Dagtjeneste, og en Aften Klokken henad elleve stillede han saaledes paa det store, øverste Loft for at have Tilsyn med det store Tandhjul.

Han var ene paa Loftet. Belysningen var svag: et Par Lamper, der brændte ustadig, og hvis Lys sloges med de lange Skygger, der af Maskineriets opstaaende Dele kastedes henad Loft og Vægge. Tæt ved Tandhjulet maatte han sidde, naar han ret skulde kunne høre, om dets Gang var jevn; foran ham en Lampe, bag ham Hjulet, i Haanden en Bog. Han læste nogle Sider og kastede Bogen; det trak; han lukkede en Luge. Det var stygt, da han havde gjort dette, at gaa tilbage gjennem det halvmørke Rum. Hvor taabeligt i Grunden at være mørkeræd eller at være bange for at sidde ene! hvad skulde der vel kunne ske? der var jo Folk paa Fabriken, rigtignok ikke paa dette Loft og heller ikke umiddelbart under, men nede ved Jorden; han kunde ikke høre dem, og de ikke ham, men han vidste jo, de var der. Taabeligt at føle sig uhyggelig tilmode, fordi han her sad alene paa det øverste Loft med Slagskyggerne og den regelmæssig knækkende Lyd af det store Hjul, der hver Gang $1^4/_5$ Minut var gaaet, drejede en Tand frem og greb fat paany i det mindre. Stygt var her nu alligevel; naar Vinden slog ind gjennem den Luge, der ikke kunde lukkes, dandsede Skyggen saa sært og gjorde underlige Figurer. Han faldt i Tanker, bag ham lød da et skarpt Knæk, og han foer op — naa, ikke Andet! ja, drej Du Dig kun, Du gjør din Pligt, og jeg min — det er en dejlig Ting at have et roligt Sind. — Jeg kunde læse lidt — aa nej, saa passer man ikke ordenlig paa, og er der Knuder paa Fjedrene imorgen, saa er det større Skam for mig, end det vilde være for en simpel Arbejder, hvis han havde havt Vagten — Thun for Exempel. Thun er vred paa mig — Gud veed, hvorfor; det Fæ veed jo ingen Ting og kan ingen Ting forstaa.

„Han sørger nok meget over Konen; — hun var ogsaa — hun var — —“

Tandhjulet giver et Knæk bag ham, og han rives ud af sine Drømme for snart atter at synke hen i dem.

„Hun var — aa, hun var en Gaas! Intet Liv, ingen Hengivenhed! Jeg var i Grunden gal, at jeg vilde give mig til at være Opdrager der, hvor der ikke var Rimelighed for et passende Honorar! Smuk var hun; jeg husker endnu, hvor hun saae dejlig ud, da jeg engang rejste mig for at forlade hende og en ufuldendt Sætning, da —“

Vinden er taget til, den slaaer ind ad Lugen med et Stød. Skyggerne røre sig og glide skjælvende gjennem Rummet — der kommer en, der svæver hen ad Gulvet imod ham — han griber for sig og rykker uvilkaarlig lidt tilbage.

Og han føler sig greben. I hans Læderblouse, fast mellem hans Skuldre, er der slaaet Klo. Fast, som den store Havets Polyp holder sit Rov, som Døden selv i sin Knokkelhaand sit Bytte, har det store Tandhjul grebet ham. Han vil rejse sig, men kan ikke. Han vil rive sin Blouse itu for at slippe løs, men kan ikke. Han vil smøge Tøjet af sig, men Blousen er hægtet bag paa; han kan ikke. Da seer han foran sig paa Arbejdsbordet en Kniv; den skal blive hans Frelse; med den vil han skjære Læderblousen op. Og han rækker sig, hans Fingerspidser berøre dens Skaft, og den drejer sig, glider bort, længere bort; han naaer den aldrig. Og han skriger, han brøler om Hjælp. Men Maskinens Larm overdøver hans Skrig, det store Hjul skifter atter, og han flyttes nærmere Tænderne, der skulle sønderslide ham.

Dødens Gru, sjælelig og legemlig Kval! Han husker, at han engang saae en Dreng paa Fabriken faae sin Finger knust mellem to Hjul. Han husker, hvorledes Kjødet laa som en blød Kage med den fryndsede Hud om sig og de smaa Bensplinter — hvor fine og blanke — stikkende frem. Han bliver kold, legemlig og sjælelig, og et Øjeblik kan han virkelig ganske rolig tænke paa, hvorledes hans, Rebers, Rygrad om faa Minuter vil være klemt og knust. Men saa kommer Rædslen igjen. O, hvor det maa gjøre ondt, og saa — saa —

Han kommer til at huske paa, at Valborg en Aften sagde til ham: „Herre Gud, hvor det dog er dejligt, at jeg kan tro paa, at Alt, hvad De siger mig, er sandt!“ — Alt! — hvormeget af det, han sagde hende, var sandt? Det var jo Løgn Altsammen. Thi selv om endog det Meste af, hvad han talte til hende, ikke var urigtigt i sig selv — hvorfor sagde han det og i hvad Sammenhæng, i hvilken Aand? — Og atter flytter en Tand sig med et skarpt Knæk; strammere ligger Trykket over hans Bryst.

Frelsen! Trin paa Trappen, Lys og Liv! Tunge Trin, og hen ad Gulvet imod ham en høj Mand. „Kom, hjælp mig hurtig, jeg er i Værket!“ og Manden kommer nærmere. Det er Thun.

Han holder en Lampe i den ene Haand, i den anden en tung Jernhammer. Lampen sætter han fra sig og gaaer saa hen til den Fangne.

„Jeg vidste det,“ siger han, „jeg kunde føle det paa mig dernede. Eller jeg troer, det var Valborg selv, der hviskede det til mig. Nu skal Du dø. Gud har givet Dig i min Haand.

„Og Gud giver mig at vælge: jeg kan staa her og se Dig blive sønderslidt Led for Led, eller jeg kan slaa Dig ihjel med min Hammer. Og Gud giver mig at dømme: Dig kan jeg dømme til Døden, Du, som har leget min Elskede ihjel. Nu veed jeg det; det er det, Du har gjort, jeg siger hverken mere eller mindre. Jeg vil nu sige Dig, hvad jeg vil: jeg lader ikke Maskinen gjøre det, det skal ikke være et Tilfælde, men en Hævn. Og hør mig nu, Gud, som jeg knæler ned for Dig“ — og den store, stærke Mand faldt

hulkende paa Knæ — „før Du selv min Haand, for Valborgs Skyld, for min egen Lykkes Skyld og for din egen, for Jesu Christi Skyld!"

Og han græd og han hulkede, hans Bryst gik som i Strig, og hele det stærke Legeme rystede. Men med Et skar der som et Lys over hans Ansigt; op foer han og svang over sit Hoved den tunge Hammer, ned fløj den, et bragende Bulder, og — det store Tandhjul splintredes ved det vældige Slag.

Om det var et Tilfælde eller en Indskydelse, der havde givet Hæverens Slag forandret Retning, fik Ingen nogensinde at vide. Men den næste Morgen fandt Arbejderne, der gik op paa det øverste Loft for at se, hvorfor Fjedrene kom saa ujevne ned, Reber endnu halvt bevidstløs mellem Stumperne af det knuste Hjul. Thun var borte, og man søgte ham forgjæves; han kom aldrig igjen.

Hartmanns og Gades Musik til Universitetets Jubelfest.

Kjøbenhavns Universitet har ved den nu forløbne Sekularfest i flere Henseender været exceptionelt stillet. Det har som sin Rektor havt en fremragende europæisk Berømthed, og til dets Pris have Digtere og Komponister sunget, hvis Navne række ud over de Grændser, som vort lille Land eller vor Tid sætter. Der kan derfor neppe være Spørgsmaal om, at naar den Tid kommer, hvor forøvrigt Mangt og Meget af, hvad der har bevæget Hovedstaden i Festdagene, er blegnet i Erindringen, vil der dog være Enkeltheder, der have overlevet de hastig skiftende Indtryks efemere Karakter, og hertil høre bl. A. de to Festdigte af Ploug og Richardt med Kompositionerne af Hartmann og Gade.

Hvo der opmærksomt har fulgt Komponisternes Arbejde og har bivaanet de forskjellige Prøver, som med et rigtigt Blik for Kunstens Betydning saa gavmildt stod aabne for Alle, vil vistnok have havt en Følelse af, at det ikke var dagligdags Musik, der bødes, men at der var skabt Værker, der havde deres Betydning ogsaa ud over den Anledning, der nærmest havde kaldt dem tillive. Dette har ogsaa sin fuldkomne Rigtighed. Det er ikke hver Dag, der Slag i Slag bringer Arbejder af to af Kunstens udvalgte Mestre, og det er ikke enhver Lejlighed, som faaer Mesterens Strenge til at klinge som her. Foruden at erkjende dette har imidlertid den offentlige Mening i rigt Maal anstillet Sammenligninger mellem de to Kompositioner, og Luften har før, under og efter Festlighederne været fuld af Meningsytringer om Kompositionernes indbyrdes Værd, „om Gades eller Hartmanns var den bedste". Dette har derimod ikke sin Rigtighed. Ubilligheden er, som bekjendt, altid Sammenligningens Følgesvend, og en Sammenligning kunde vel neppe være mindre motiveret end netop her, hvor det snarere er Forskjellighederne, som ere de mest fremherskende. Ligesom der selvfølgelig ikke har været søgt nogen Kappestrid ved denne Lejlighed, saaledes ere ogsaa Grundtrækkene i de to Festligheder, som de afholdtes i Kirken og paa Universitetet, af en saa uensartet Natur, at man vanskelig skal finde virkelige Berøringspunkter mellem de to Kantater, og en Sammenligning kan derfor Intet oplyse om Arbejdets eget Kunstværd, men vel om Vedkommendes egen subjektive Sympathi for den ene eller den anden af de musikalske Udtryksmaader. Hver af de to Komponister er i sit Festarbejde sig selv og intet Andet, ogsaa i den Forstand, at netop disse Arbejder i særlig Grad illustrere deres Særegenheder som kunstneriske Personligheder. Gade har meddelt sin Festmusik den Formens plastiske Skjønhed, som er hans Ejendommelighed, de musikalske Linier har han neppe nogensinde trukket mere yndefuldt end her om Richardts Text, den vokale Klangskjønhed har hos ham neppe nogetsteds lydt rigere eller fyldigere. At Hartmann er en Mester i Kantaten, vide vi Alle, men selv med hans sidste geniale „Vølvens Spaadom" i Minde vil man i hans Jubilæumskantate finde en slagfærdig Kraft og Oprindelighed i Ideerne, en Storhed i Udtryksmaaden og i de musikalske Tanker, der vægtigt fortolke Plougs Ord og strømme saa rigt og ungdomsfriskt fra hans Tonevæld som nogensinde. „Et evigt Ungdomsminde" synger han selv saa smukt i Kantaten. Vi Andre, der høre til, føle, at hans Kunst, selv gjennem de Menneskealdre, hvorigjennem den snart har virket, ikke er et Minde om Ungdommen, den er Ungdommen selv.

Som det var at vente, har Udgivelsen af de to Jubilæumskompositioner ikke ladet vente paa sig. De foreligge nu begge i fuldstændigt Klaverudtog med Text (henholdsvis hos Lose og Wilh. Hansen) og ere saaledes nu tilgængelige for den store Almenhed. Hartmanns Kantate falder i to Afdelinger, der under Kirkehøjtideligheden indrammede Hovedtalen af Rector magnificus. Universitetets med Kristendommens nøje forbundne Historie saavelsom Kirkefestens egen Natur maatte af sig selv medføre det Kirkelige som en Hovedfaktor i Kantatens Stilart. Imidlertid er dette Element ikke udelukkende fremherskende. Menneskehedens aandelige Levnetsløb kommer ogsaa paa anden Maade til sin Ret, og der er i store og brede Træk fremført Billeder fra den græske og romerske Kultur, fra dens Ødelæggelse ved Barbarerne, fra Nordens Vikingetid; derimod savner man et Billede fra Renaissancetidens aandelige Gjenfødelse, der kun er antydet i Afsnittet om Reformationen. Kantaten begynder med en Hymne til Livets og Lysets Herre, „den almægtige Gud", som det saa stort og majestætisk strax klinger unisono fra det fulde Kor og som det senere saa virkningsfuldt breder sig med Bevægelsen i Dobbeltterzer (Klaverudtoget S. 6). En uventet Overgang fra B=Dur til E=Mol fører Skildringen over til den gamle Kultur, „i Øst under Palmeskygger vugget". Der antydes her strax i Begyndelsen ved Orkestrets Forspil og Baryton-Soloen en farverig Karakteristik, som imidlertid i dette Afsnit efterhaanden taber sig. Med saameget desto større Kraft rejser der sig da i det paafølgende Stykke vældige Tonebølger, der bruse over den gamle Kulturs Undergang, et ved tæt sluttede og stærke Tonemasser virkende Kor, der i Billedets Anskuelighed og Skildringens gribende Kraft ikke staaer tilbage for det Bedste, Hartmann har komponeret af denne Art. Efterhaanden tabe de stærkt bevægede Former deres skarpe Kanter, Rhythmen bliver roligere og mere ligeartet, og det Bløde og Stemningsfulde vinder mere og mere Overhaand i Overgangen til det følgende Afsnit om „Krybben i Bethlehem". Her findes Modstykket til det foregaaende Kors Vildhed og sønderrevne Former. Alt er blidnet og gjort blødt: en Sopransolo med en yndefuld Melodieusitet fastslaaer strax Modsætningen, medens Koret dels vugger sig om, dels imiterer Sopransoloen. Dette Stykke gjennemstrømmes af en Kolorit saa at sige af speciel dansk Natur, et Sidestykke i Toner til de bløde Bakkers runde Formationer i vort Landskab, en Duft fra den danske Tone hos den Komponist, der har skrevet

„Flyv Fugl, flyv". Derfor befinde vi os hurtigt paa vor egen Jordbund, naar en Barytonsolo videre i en skarpt skaaret Rhythme med et kraftigt, mandigt Motiv lader „Vikingesejlet skinne over Sunde". Det Kraftige og Djerve heri maa dog atter vige Pladsen for en Terzet af Mandsstemmer „Vandred dog de unge velske Klærke", der saavel ved sin Modsætning til det Kampberedte i det foregaaende Vikingemotiv som ved sin egen Ejendommelighed hører til de virkningsfuldeste Episoder i Kantaten. Tonarten vexler fra Es=Mol til Es=Dur saa pludseligt og det „Vandrende" i de unge Klærkes Forekomst har faaet en saa symboliserende Analogi i Rhythmen, at man ganske føler sig hensat under et andet aandeligt Himmelstrøg, hvor der maa kæmpes, men tillige taales. Hvor føler man ikke det Møjsommelige, det tungt Bearbejdede i „Silde svulmer Bær og modnes Frugt", selv det skjult Længselsfulde i Stemningen bryder frem i „Silde egen Tanke tager Flugt". Slutningskoret i første Afdeling er viet til Stammefaderens, Christiern den Førstes, Pris og giver Stifteren al sømmelig Ære med en ejendommelig Jevnhed i Udtrykket. Selv hvor Texten opfordrer til Pathos, holder Komponisten paa Sit, og Hartmann forsikrer os med det elskværdigste Smil, at Frugten af Kongens Pilgrimsfærd har fyldt „fire Hundrede Aar", hvor vel ellers Andre, og ikke med Urette, vilde have fundet Anledning til at slaa paa den store Tromme, et lille Træk, der bl. A. giver dette Kor dets Præg.

Anden Afdeling af Kantaten er betydelig ringere i Omfang og indeholder kun tre Afsnit. Et Mandskor indleder „Fra Wittenberg kom det løsende Ord", men alt som Skildringen gaaer videre med Reformationens Udbredelse, udvider Koret sig mere og mere. Fugamæssigt synger det „Nu rejser Stamfaderens Værk sig af ny," og hvor „de Hørendes Rækker vorder tættere og tættere", summer det med Stemmerne som fra en Menneskesværm. Mellemafsnittet i anden Afdeling er optaget af en hovedsagelig lyrisk Episode, der er noget vanskelig at bestemme i sin Almindelighed. Hartmann har særlig fremhævet det Elegiske i Grundstemningen og formet dette Afsnit nærmest som en Pilgrimssang over Menneskehedens Vandring gjennem Tidernes Ørken imod „Sandhedens straalende Gry", henimod Slutningen med en klagende Biklang over Danmark. Musiken er fyldt med en skjøn Inderlighed og en stemningsrig Melodieusitet. I teknisk Henseende vil man endvidere glæde sig over de mange Enkeltheder, som hver for sig bidrage til det Virkningsfulde i Resultatet, Soloviolончellen og den med den korresponderende Klarinet, fremdeles Vexelsangen mellem de to Barytoner og den diskrete Anvendelse af Koret, der snart optræder som Solo=Mandskvartet, som saadan ogsaa i Forbindelse med en af Damestemmerne, snart tutti. Uden Ophold gaaer Kompositionen over umiddelbart i det store Slutningskor, en Hymne med Bøn om Beskjærmelse for Videnskaben, vort Folk, Land og Konge med stedse stigende Kraft i Udtrykket, indtil endelig Anvendelsen af den gamle Koral „Vor Gud han er saa fast en Borg" mægtigt kroner den storslaaede Korklang i hele dens Vælde, en værdig Afslutning paa den prægtige Kantate.

Opgaven at digte og komponere til den anden Dags Festlighed i Universitetets Festsal har unægtelig maattet stille sig en Del vanskeligere end den første Dags Kirketjeneste. Kantatens brede, sig roligt udfoldende Stilart kunde ikke anvendes, allerede af den Grund, at der skulde holdes saa mange Taler og Højtideligheden slutte med den vidtløftige Doktorpromotion, og Musiken, som i Kirken udgjorde et af Festens Tyngdepunkter, maatte her blive af mere saa at sige dekorativ Karakter. Derfor kunde Gades Festmusik ikke brede sig saa stort som Hartmanns Kantate, Alt maatte blive mindre i Formen, lettere i Karakteren, selv det Sammenhængende i Helheden maatte der gives Afkald paa. Saaledes ere navnlig de fem Afsnit, der skulde tjene til musikalsk at karakterisere de fem Fakulteter, af Hensyn til Doktorpromotionen klippede i lige saa mange Smaastykker, en Omstændighed, der ved Festlighederne virkede uheldigt paa det musikalske Udbytte, medens omvendt Musiken rigtignok i høj Grad bidrog til, at det Trættende i den lange Handling tabte sig. Gade har saaledes maattet tage forskjellige, de musikalske Krav uvedkommende Hensyn, men hans Musik er dog i al sin ædle Simpelhed saa letflydende i sin Form, saa fuld af det, man med Rette kan kalde Skjønhed i Klangen og som der skal en saa sikker og fin Kunstnerhaand til som Gades. Alt seer saa klart og letformet ud, man mærker ikke den Kunst, der ligger bag ved denne Simpelhed, som det altid gaaer ved virkelige Kunstværker. Hvad der er knudret og ufærdigt, er skaffet tilside, og det maa for de Syngende have været en Fornøjelse at deltage i Udførelsen af det Klare og Skjønne i disse Tanker. Som bekjendt er det ikke Gades Ejendommelighed at drive sin Karakteristik helt ned til de enkelte Detailler i Emnet, saa at sige at illustrere hvert afgjørende Ord. Hans Musik tager Stemningen i vedkommende Emne som en Helhed og antager da atter som Helhed Form og Indhold efter denne Grundstemning; hvor i Detaillen det æsthetisk Velformede kunde kollidere med Kravet til det, der skal karakterisere, foretrækkes det Førstnævnte. Denne Grundegenskab gjør sig ogsaa gjældende her ved Festmusiken. Medens man paa den ene Side ikke skal tage fejl af, hvilket Emne der behandles, er der paa den anden Side intetsteds noget Brud paa den harmoniske Formning. Karakteristisk i denne Henseende er bl. A. de rolige, afrundede Afslutninger paa hvert Stykke; kun for enkeltes Vedkommende, deriblandt det kjække Mandskor om Naturvidenskaberne, der ligesom skæres af til Slutningen, gjøres der Undtagelser i denne Retning.

Som Noget af det, der virker skjønnest, maa strax Begyndelsen fremhæves. Den festlige Orkesterklang i Indledningen med sin velformede Melodieusitet er fyldt med Festens Vellyd, og der findes i det efterfølgende overordenlig fint behandlede Kor, „Aldrig din higende Attraa Du stiller, Menneskeaand", en Plastik og en Skjønhed, som er i Slægtskab med den græske Aand. Det lille betegnende crescendo og det Opadstræbende i Melodiføringen ved Ordet „higende" giver Textens Ord en bestemt Symbolik.

Den derpaa følgende „Sang" baner sig villigt Vej til Øret og former sig saa let som en Romance af Weyse; letglidende bevæger den sig fremad, indtil den ved Strofen „Men paa hans Spørgsmaal kan den ikke svare" holder an paa en fermatlignende Maade, medens saavel den pludselige Standsning af Bevægelsen som det Afbrudte i Akkompagnementet pointerer dette Indholdets Knudepunkt: Mennesket, der forgjæves retter sine Spørgsmaal til Naturen. En Kvartet for blandede Solostemmer afslutter det første Ensemble, et særdeles fint formet Stykke, der kun ved Udførelsen lider ved den altfor hyppigt hvislende x=Lyd i „Saadan voxe tusind Spørgsmaal frem som Ax af Agerjord". Det paafølgende store Textafsnit er med sikkert Blik for, hvad Tonerne formaa eller rettere sagt ikke formaa at skildre, behandlet som Recitation med melodramatisk Akkompagnement af Orkestret. Rhapsodisk klinger først en enlig Harpes brudte Akkorder, men efter=

haanden som Stigningen i Textens Ord gjør det fornødent, udfolder Orkesterklangen sig med større og større Midler, med al Diskretion i Instrumentationen, medens Overgangen lidt efter lidt forberedes til Barytonsoloen, der ligesom det umiddelbart følgende Kor „Hver fik eget Kald og Kaar" saaledes paa en organisk Maade formidles med Recitationens umelodiske Tale.

Hermed er det første sammenhængende Afsnit af Festmusiken tilende, Resten deler sig, som ovenfor berørt, i lutter afsluttede smaa Helheder, de fem Fakulteter og Slutningskoret. Har Opgaven hidtil ikke været let, begynde dog nu først Vanskelighederne for Alvor. I Sandhed, „Fakultetsmusik" er dog en ganske ny Fremtoning i Musikens Sfære, og saaledes at specialisere Videnskaberne i Toner, saa at baade Paulus og Justinian kommer med og hverken Æskulaps eller Sokrates Sønner, ja selv ikke Darwins føle sig forfordelte, det er som om man vilde indbyde Fru Musica selv til at disputere for Doktorgraden. Nu vel, hun har før taget Graden uden Disputats i Hartmanns Person og nu ved denne Lejlighed ogsaa i Gades, og naar Alt kommer til Alt, befinde de ikke mindst karakteristiske Punkter af Festmusiken sig just i Fakulteterne. Hertil hører den stemningsfulde Indledning, fuld af Orgelklang, til Theologien, det logisk gjennemførte, i sin stolte Holdning saa karakteristiske Mandskor „Retsvidenskaben" med sit „romerske Foldekast", det Omsigtsfulde, ligesom Barmhjertige, der kommer frem i Toner ved „Lægevidenskaben", endelig det Søgende og Grublende i „Filosofien" og sluttelig „Naturvidenskaben" med sit raske og kjække Præg, der i sin fremadstormende Iver heller ikke savner noget vist Friskfyrsagtigt. Af Enkeltheederne er det en speciel Fornøjelse at fremhæve i „Filosofien" Stroferne „Hun styrer ind mod Livets dunkle Egne" o. s. v. (Klaverudtoget S. 48), et Sted, der med sin hvilende Rhythme og afrundede Stemmeføring taler til Tilhørerne med det bevægede Sprog, som Musiken først af alle Kunster formaaer at tale. Slutningskoret indledes med en Sats for Solokvartet, hvorpaa Koret falder ind med en melodisk Frase, fugamæssigt imiteret i de enkelte Stemmer, der omsider forene sig til den festlige, koncis formede Afslutning.

Om Tonekunstens underfulde Veje er der ofte sunget, men dens Baner ere aldrig fundne. Thi hvad der er Musikens egenlige Kjerne, dens Magt til at trænge ind til Sjælens fine Strenge, kan ikke forklares med Ord, og det Bedste og mest Egenlige i Kunsten flygter for Analysens undersøgende Betragtning. Meget, og det meget Væsenligt, af hvad Hartmann og Gade ved denne Lejlighed have givet os, er derfor her uomtalt, det fattige Sprog naaer ikke saalangt som Tonernes Svingninger. Men Hensigten med disse Linier er naaet, om de kunde bidrage til, at de musikalske Efterdønninger fra Festens Dage maatte spores længe, selv med de ringe Midler, som et Klaverudtog stiller til Raadighed. Thi det kan vel ansees for givet, at Tiden til en fornyet fuldstændig Opførelse af de to Musikværker i vore Koncertsale vel neppe ligger mere fjern, end Vinteren ligger adskilt fra vore flygtige Sommerdage.

Musik

Af ny Piano-Musik er der paa Wilh. Hansens Forlag udkommet et „Fantasistykke" af Nicolai Berendt, et melodieust og letflydende lille Arbejde, som navnlig henimod Slutningen, hvor Udarbejdelsen antager et friere Udtryk, vinder i Interesse. Af Edmund Neupert foreligger der foruden et nyt Hefte „Oktavøvelser" (Lose), af speciel instruktiv Natur, den bl. A. fra Komponistens Koncert i Vinter bekjendte lille Klaverpiece „Norsk Folkedands" som Nr. 1 af sex Improvisationer over norske Themaer (W. Hansen). Det lille Stykke har som Grundstof en trestrofet kort Sats af national Oprindelse. Det originale norske „Stev"-Motiv er fastholdt hele Stykket igjennem uden Afbrydelse, og den interessante harmoniske Udarbejdelse i Forbindelse med den koncise, sluttede Form, der er fri for Parafrasens vidtsvævende Udladninger, giver det støtte „Norske" i Motivet en tilsvarende karakteristisk Form.

Aug. Windings „Canzonetter" for Piano og Violin (Wilh. Hansen) byder i et smukt udstyret Hefte tre smaa tiltalende Stykker, der navnlig ere skikkede til Foredrag i mindre, private Kredse. De tre enkelte Stykker ere et smukt Udtryk for en Enhed i de musikalske Ideers Anlæg og Udarbejdelse, der bl. A. ogsaa kommer frem i ydre Henseende. Det Lette og Flydende i Allegrettostilen, det Ensartede i den tredelte Rhythme (3/4 Takt) og i Tonarten (A-Dur med sin tilsvarende Mol-Tonart), selv det Fremherskende i Anvendelsen af Triolfiguren meddeler de enkelte Stykker en Ensartethed, som giver den af de enkelte Dele sammensatte Helhed Stil, og selve den anvendte kortfattede Form kræver ikke stor Afvexling. Af Enkeltheder fremhæver navnlig det roligt Melodiske i det andet Stykke sig. Det lille Arbejde stiller hverken for Klaverets eller Violinens Vedkommende store Fordringer med Hensyn til de Udførendes Teknik.

Hr. Robert Henriques har paa Kahnts Forlag i Leipzig som Opus 1 udgivet „Zwei Stücke für Violoncell und Pianoforte" og har herved præsteret en lovende Debut. De to Stykker bestaa af en sangbar og melodieus Romance og af en kvik lille Capricietto, begge noget vel kortfattede, men forøvrigt komponerede med Talent og med godt Blik for, hvad der klæder Violoncellen, som her har en let og taknemmelig Opgave. Udsatte for Orkester med en Solovioloncel ere de tilligemed en Scherzo for Orkester af samme Komponist blevne udførte med Bifald i Dresden.

Sanglitteraturen i Anledning af det slesvigske Spørgsmaal forøges bestandig. Saaledes er Chr. Barnekows smukke og stemningsfulde Sang „Slesvig" udkommen i Særtryk hos Lose, medens Wilh. Hansens Forlag atter møder med en let fattelig og folkelig Sang „Danmark" med Text og Musik af N. P. Hillebrandt og endelig med en ny og smukt komponeret Melodi til „Da de slettede Paragrafen ud" af T. Manicus.

Brogede Blade

Indfald og Udfald.

Livserfaringens Mund er let at bringe til Tausthed, den taler med beskeden Forsigtighed, thi den veed for det Første, at dens Tale ikke drypper af Honning, og for det Andet, at dens kraftige Bitterhed dog vil blive uden Virkning.

Mennesket holder sig halvt ubevidst til enhver Tid for noget Andet og Bedre end de Mennesker, han seer og iagttager rundt omkring sig, og dette er en Lykke, thi ellers vilde man meget snart være tilbøjelig til at forlade Livets Theater og — gaa hjem.

En Sovende, der drømmer behageligt, er lykkelig; en Vaagende, der er lykkelig, drømmer behageligt.

Mennesker af forskjellige Karakteranlæg ere tilbøjelige til gjensidig at betragte hinanden som hjerteløse. Deres Hjerter tie nemlig til forskjellig Tid og tale i forskjellige Sprog.

„Følelsen maa beherskes", siger fortrinsvis Den, som er lunken af Følelse. At skamme sig over Gemyttets Aabenbarelse er det Samme som inden lang Tids Forløb at skamme sig over Gemyttet selv. Dette er Grunden til, at det saakaldte „gode Selskab" nødvendigvis bliver jo længere jo kjedeligere.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 364.** Den 22. Juni 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Mit Forhold til Ferdinand Lassalle.

Af **Helene von Racowitza**, født v. Dönniges.

Sluttet.

Han betragtede mig med et Blik fuldt af en saa uendelig Kjærlighed, at det endnu den Dag idag gjør mit Hjerte varmt at tænke derpaa og selv dengang bevægede mig, og han sagde inderlig og sagte: „Seer Du! Det tænkte jeg nok! Jeg kjender Dig jo saa godt, og jeg veed, de har pint Dig frygteligt. Men netop derfor siger jeg Dig: kom med mig, lad Dig hæge og pleje af mig. Du skal aldrig komme til at høre noget haardt eller endog blot bebrejdende Ord af mig; jeg vil kun frelse Dig fra din Familie, hos hvem Du jo dog ikke kan blive efter Alt, hvad der er forefaldet. Og vil Du absolut gjense Lassalle, saa skal jeg selv føre Dig til ham, saa kan Du vælge imellem os."

Jeg saae forbauset paa ham; denne naive Ædelmodighed overraskede mig dog selv hos ham og rørte mig næsten. Men kun et Sekund, saa stødte jeg ham langt bort fra mig, rejste mig fra min Stol og sagde med Fasthed: „Som Du vil! Mit Liv er mig sletintet, sletintet værd mere! Om Du eller en Anden tager det, det kommer mig ud paa Et. Har de gjort mig til det, jeg nu er, saa er det ogsaa ligegyldigt, hvad de fremdeles gjør mig til. Men det siger og tilsværger jeg Dig: hvis jeg nogensinde gjenseer Ferdinand Lassalle, saa gaaer jeg til ham og bliver hos ham, om saa Vejen fører over Jeres Alles Lig! Med egen Haand vil jeg hjælpe til at ihjelslaa, kvæle eller forgive Jer Allesammen — ogsaa Dig — for at komme til ham! — Mærk Dig det — og tag mig saa, hvis Du endnu vil!"

„Er det sandt?" spurgte Yanko, der nu dog blev en Smule forfærdet.

„Om det er sandt? Hvis Du, hvis alle mine Søskende, alle de Mennesker, jeg nogensinde har holdt af, hvis I nu Allesammen laa døde her for mine Fødder — ikke et Blink med Øjnene vilde jeg gjøre — maaske vilde jeg glæde mig, thi jeg kunde da uhindret naa til ham over Eders Lig."

„O, Du er skrækkelig — og ubarmhjertig!" udbrød han gysende.

„Man har ogsaa været ubarmhjertig imod mig! Hvo har havt Medlidenhed med mig? Nej, fra nu af — dog nok — mit Hoved og mit Hjerte smerter mig — vær stille!"

Han gik bort — han var tilfreds med den ejendommelige Tilstaaelse, jeg havde gjort ham, og fra det Øjeblik af beskyttede han mig, saa godt han kunde, mod raa Ord og slet Behandling, indtil hans egen saa hurtig paafulgte Død. — Jeg kan gaa rask hen over den nærmest følgende Tid; den bragte mig ikke noget Nyt, og vi forlod Bex for at vende tilbage til Genf — jeg veed ikke hvorfor.

Da vi vare ankomne dertil, kom min Fader den næste Morgen og gav mig et Brev med de Ord: „Det er fra Grevinde Hatzfeld; jeg vil give Dig Brevet, hvis Du giver

mig dit Ord paa, at Du ikke vil svare paa anden Maade end gjennem mig."

Hvad skulde jeg gjøre? Jeg skjælvede af Længsel efter Brevet — det første Livstegn fra Lassalle, haabede jeg; jeg kunde kun faae det under een Betingelse — følgelig opfyldte jeg denne, snappede Brevet, flygtede ud i Haven med det og fandt — — som Svar paa mit kjærlighedsfulde, batterlige Brev en Lap, som oprørte mig. Dog, jeg vil hidsætte begge Skrivelserne, saa kan man selv dømme!

Mit Brev:

„Efterat jeg, kjære og højagtede Fru Grevinde, har faaet min Herres og Mesters Tilladelse til at præsentere mig for Dem allerede idag, om end desværre kun skriftlig — kommer jeg nu til Dem le coeur et la main ouverte, for at bede Dem om, at lidt af det Venskab, De jo i saa rigt Maal føler for ham, maa blive overført paa mig, hans ham tilbedende Hustru. O, hvor jeg forbander dette Wildbad eller rettere sagt Deres Sygdom, Fru Grevinde, som nødte Dem til at rejse dertil og derved berøver mig den Lykke, allerede nu eller dog ret snart selv at træde frem for Dem med Legeme og Sjæl, Hjerte og Aand, bringe Dem min Kjærlighed og Højagtelse og bede Dem hjælpe og raade mig, at jeg kan gjøre ham, min skjønne, herlige Ørn, lykkelig. Vel vil jeg formodenlig de første Gange føle mig noget forlegen overfor Dem, thi jeg er kun et lille ubetydeligt Væsen, som ikke kan Andet end elske og tilbede ham og forsøge paa at gjøre ham lykkelig" o. s. v.

Jeg afkorter Brevet, som fortsættes med lignende ømme Ord om Lassalle og hengivne om Grevinden, men som vilde trætte Læseren, og tilføjer endnu kun dets sidste Del:

„. . . . Og seer De, kjære Fru Grevinde, dertil og endnu til meget Mere behøver jeg Deres Hjælp, Deres Raad, og gjør Regning paa dem, thi De er englegod og klippestærk og holder af ham med Deres skjønne, faste Venskab, hvorfor jeg takker Dem af min fulde Sjæl og kysser Deres Haand . . . .

(her følger igjen Kjærligheds- og Længselsbevidnelser og derpaa Slutningen):

. . . . Derfor haaber jeg, at jeg kan imødese Dem, længes efter Dem med Ro og Lykke, som jeg allerede gjør det med Kjærlighed og Højagtelse. Endnu engang beder jeg Dem om en Plads i Deres skjønne, ædle Hjerte og kysser Deres Hænder.

Deres

Helene."

Grevinde Hatzfelds Svar:

„Frøken! Jeg er kommen hertil for at ordne en Sag, der har taget en ligesaa ulykkelig som upassende Vending. Jeg holder mig saavel berettiget som forpligtet til Indblanding, paa den ene Side ved mit mangeaarige Venskab for Hr. Lassalle, ved den fulde Tillid, hvormed han har lagt denne Sag i mine Hænder, og paa den anden Side, hvad Dem angaaer, ved det Brev, De for kort Tid siden har rettet til mig. De vil indse, at det, Alt vel overvejet, ligger endnu langt mere i Deres end i Hr. Lassalles Interesse, at Deres Forhold til ham finder sin Løsning i den allerhensynsfuldeste Form overfor ham! — Kun ved min Mellemkomst kan dette lade sig gjøre, og jeg har besluttet mig til at overtage dette ikke behagelige Hverv af sandt Venskab for Hr. Lassalle. I dette Øjemed foreslaaer jeg Dem derfor at komme til mig enten idag eller imorgen mellem 2—4 Eftermiddag, thi enhver Opsættelse kan ødelægge Alt. — Jeg holder det for under min Værdighed, Frøken, at forsikre Dem om, at De ikke behøver at frygte daarlige Romanscener hos mig, hvorimod jeg udtaler det som min Overbevisning, at jeg ved det Skridt, jeg staaer i Begreb med at gjøre, allermest erhverver mig et Krav paa Deres Tak.

Sophie Grevinde af Hatzfeld."

Jeg var, som sagt, oprørt! „Lappen" — som jeg kaldte Brevet — satte mig i et saadant Raseri, at jeg kun skrev «lettre reçue, Hélène de Dönniges» paa en lille Seddel og gav den til Bybudet, hvorpaa jeg bragte min Fader det fornærmende Brev med de Ord: „Ja, Du har Ret, Grevinde Hatzfeld maa være en afskyelig Kone."

Her maa jeg nu rette en svær Anklage mod mig selv; her begynder min Brøde, der ikke lader sig besmykke eller udslette ved Noget: jeg tillod Grevinden at faae Ret overfor mig, thi medens hun forholdt sig kølig og beregnende, lod jeg mig af hendes skjændige Brev sætte i en saa tirret, saa stolt fornærmet, harniskklædt Stemning, at hun fuldstændig naaede sit Maal. Og paa samme Tid gjorde hun mig næsten opbragt paa Lassalle! Det var altsaa den Kone, jeg skulde se op til som til et højere Væsen, en kjærlig Moder? Og til denne Kvinde overlod han mig og hele Omsorgen for vor Sag! Overlod den saa fuldstændig til hende, at han selv slet ikke fandt det nødvendigt at bekymre sig om mig! Thi at min Fader havde opsnappet alle Lassalles Breve, at denne selv var i München, for med Kæmpeanstrengelser at arbejde for os, Alt det vidste eller anede jeg jo ikke! Efter Ugers Forløb var dette Brev fra Grevinden det første Livstegn fra ham til mig!!! — Saa gjorde igjen den ulykkelige Kjendsgjerning sig gjældende, at jeg jo i Grunden slet ikke kjendte ham, og at nu, da jeg saae alle hans Venner optræde imod ham, som Holthoff, eller dog imod vor Forbindelse, som Grevinden, Mistroen vaagnede i min Sjæl ikke imod ham og hans Karakter, men imod hans Omgivelse, imod den Omgivelse, som han dog vilde bringe mig ind i — som jeg skulde leve i! Alt dette var maaske naturligt — men ikke tilgiveligt! Med en Kjærlighed som den, jeg bar i mit Hjerte for denne Mand, havde jeg kunnet tvivle om Alt og Alle, men jeg havde maattet kunne vide, føle og blive fast i denne Følelse, at Han dog ikke vilde forlade mig! — Det var min store Brøde, og af den udsprang hele min paafølgende Optræden; jeg mistroede Alle, der prøvede paa at nærme sig mig som hans, som Lassalles Venner. De to „Gode", „Trofasteste", „Hengivneste" havde jo viist sig som Forrædere! —

Min Fader og Janko, der naturligvis vare henrykte over min Stemning, benyttede sig af den, og den Førstnævnte dikterede mig nogle korte Linier (jeg havde i den Sindsstemning, jeg var i, gjerne skrevet Alt, for at krænke den „gode" Grevinde) — hvori jeg sagde, at Sagen maatte betragtes som endt og at jeg afviste enhver Indblanding. Behøver jeg at sige, med hvilken Omhyggelighed der blev pustet til denne min Forbitrelse paa Grevinden og selv paa Holthoff, saa at den vedblev at brænde i Lue? Atter og atter blev Samtalen bragt ind paa den gamle — — — s „lumpne Lap", og det blev udtalt, at havde hun været et Mandfolk, havde man maattet duellere med

hende! Men nu, som et Fruentimmer af den Slags, stod hun under alle Hensyn! — Saaledes stod Sagerne, da pludselig den Efterretning kom: Lassalle er atter i Genf! Ogsaa jeg hørte det — — som en sagte, ubestemt Efterretning. — At spørge vovede jeg ikke. — Men mit Haab, min Tro paa ham, paa hans Almagt vaagnede igjen i mig; jeg mindedes atter hans Ord: „Gjør, hvad man forlanger af Dig, hav Taalmodighed en kort Tid! Jeg indestaaer for Alt — vi sejre! Det bliver min Sag!" — Hvad vil han nu foretage sig, forat gjøre dette til Sandhed? Og hvad har han gjort saa længe — i denne uendelig lange Fraværelse? —

Dette Sidste fik jeg først Aar efter at vide, da jeg engang ved et Tilfælde fik Beckers Bog ihænde. — Det Første blev snart aabenbaret for mig — men paa hvilken Maade! — Lassalle havde under vort Ophold i min Veninde d'A.s Villa givet mig flere smaa, mere eller mindre værdifulde Foræringer og, som man vil erindre, skrevet fem eller sex Breve til mig; Alt dette gjemte jeg som mine helligste Relikvier, mine eneste Helligdomme! — Da kom, Morgenen efter at Ferdinands Ankomst var bleven bekjendt, min Fader til mig. Jeg var alene; jeg tænkte just paa alle Muligheder for et desuagtet godt og heldigt Udfald; tænkte paa, hvorledes Lassalle dengang paa Rigi havde sagt mig, at hvis jeg var en Andens Brud, vilde han komme og tage mig bort foran Alteret — men jeg tænkte derhos ogsaa paa alle de falske Venner, vi havde sat vor Lid til, og der saa hurtigt havde viist sig i deres sande Skikkelse — da min Fader traadte ind.

Nu kommer jeg til de Tider, hvor hvert Skridt videre viser min Fader i et stedse ugunstigere Lys, hvor hans Handlinger blive mere og mere afskyelige og kun lade sig undskylde med den vildeste Fanatisme for hans Ideers Rigtighed; til den Tid, som det er mig vanskeligst at tale om, fordi jeg maa vise min Fader, som han dengang var! — Han traadte fuld af Medynk hen til mig og sagde blødt: „Mit stakkels Barn! Du har virkelig en skrækkelig Lod! De Mennesker, hvem Du saa tillidsfuldt og uforsigtigt har kastet din Tilbøjelighed paa, lønne Dig paa den forfærdeligste Maade derfor. De ere endnu foragteligere, end selv jeg havde troet. Saaledes sender nu Lassalle — men jeg antager, det er dette Fruentimmers, denne Fru Hatzfelds Paafund — et Menneske til mig for at bede om at faae hans Breve og Foræringer tilbage."

Jeg stirrede forfærdet paa ham. „Det er ikke muligt," udbrød jeg — „det kan Lassalle ikke gjøre!" — Min Fader rynkede sine Bryn: „Jeg antager, Du troer mig paa mit Ord! Desuden er det overfor et saadant Forlangende under din Værdighed at beholde blot saameget som en Billet eller at lade blot et Øjebliks Opsættelse finde Sted. Hvor er de Ting? Giv mig dem — Manden eller Herren venter!"

„Kan jeg ikke selv give ham dem?" spurgte jeg frygtsomt.

„Nej, det vilde være højst upassende; forsegl Brevene — saadan! Pak alt dette Kram sammen i Skrinet og skynd Dig lidt, ellers risikerer Du at faae endnu saadant et Brev à la Sophie, Grevinde Hatzfeld."

Det virkede. Med skjælvende Haand pakkede jeg Smaatingene ind, gav Fader Brevene og faldt hulkende ned i Puderne paa min Divan.

Han gik, men kom strax derpaa igjen: „Du gjør bedst i at skrive en Linie med — men nævn Ingenting om Brevene, det passer sig bedre."

Mekanisk, i den dybeste Elendighed gjorde jeg, som det blev mig befalet — og dog, selv da blev der endnu en lille Gnist af Haab tilbage. Jeg tænkte: „Har Grevinden arrangeret dette og han faaer sine Foræringer tilbage, uden at han vil, saa skal han af disse mine Ord mærke, at ogsaa jeg er bleven tvunget," og jeg underskrev den lille Seddel: „Barnet". — Denne Betegnelse, mente jeg, maatte sige ham Alt! — Han forstod det ikke. — Forklaringen paa denne Scene, som ogsaa først blev mig bekjendt senere, er denne: Min Fader vilde have Brevene i sin Besiddelse — hvad han gjorde med dem, veed jeg ikke, jeg har aldrig seet dem senere; Foræringerne sendte han tilbage til Lassalle, uden at denne naturligvis havde tænkt paa at forlange dem. Han troede jo dengang endnu paa mig og havde endnu ingen bestemt Besked faaet fra mig selv. Om denne Tilbagesendelse saavelsom om den Seddel med Underskriften „Barnet", der ledsagede den, tales der ikke i nogen af de udkomne Bøger, saa Lassalle har vel ikke omtalt det til Nogen, som Noget der var ham uværdigt. Ak, havde han dog blot forstaaet denne Underskrift, det eneste Tegn, jeg kunde give ham! — — Det var den sidste, den allersidste Redning, der var mulig for os.

Alt, hvad der ellers foregik i vort Hus, at Lassalle kom, for at underhandle med min Fader; alle de smaa Tvistigheder imellem dem; Klapkas, Rüstows og Andres Kommen og Gaaen — Alt dette blev naturligvis holdt fuldkommen skjult for mig.

Kun eengang blev der gjort en Undtagelse derfra. Min Fader lod mig kalde til sig en Morgen meget tidlig, Klokken kunde vel være halvotte, og sagde, at han havde overvejet Sagen og maatte give Lassalle et Svar, for ikke at opirre ham ved ubestemte, af Trediemand overbragte Efterretninger. Lassalle syntes at betragte sig som bunden af Æreshensyn, og det maatte ikke være saa; men forat jeg ikke skulde lade mig henrive, vilde Fader selv diktere Brevet, der forøvrigt kun behøvede at være en kort Billet. Paa denne Maade fremkom der saa igjen nogle Linier i Lighed med dem til Holthoff — og jeg var atter fast overtydet om, at Enhver, der blot eengang havde læst et Brev fra mig, strax maatte se dette. Som jeg senere har erfaret, lagde Lassalle heller ikke nogensomhelst Vægt paa denne Billet. Men min Fader meddelte mig endvidere, at der vilde komme en Herre, som han havde stævnet hid, en fuldkommen „Upartisk", og til ham skulde jeg selv levere Brevet, naar Papa lod mig kalde, og naturligvis sige til ham, at jeg ikke var bleven tvunget til noget af mine Skridt! Denne Herre havde forøvrigt slet ikke nogen anden Interesse i Sagen, end at han havde paataget sig at besørge dette Brev mellem Lassalle og mig, Alt „efter min Faders Ønske" og for at det ikke skulde hedde sig, at han (min Fader) gik hensynsløst frem, hvilket ligeledes vilde kunne skade ham i hans Stilling (dette var overhovedet det afgjørende Ord i hin Tid). Jeg skulde derfor levere ham Brevet uden at sige Noget og kun paa hans Spørgsmaal give de forud bestemte Svar Ja eller Nej. Fader skulde staa ved Siden af, saa jeg maatte handle, som han ønskede det!

Men tvunget blev jeg ikke! Det var jo ingen Tvang, at man bestandig gjorde min Faders Ære og Stilling afhængig af mine Handlinger og Udsagn!!!

Skulde — hvad der ogsaa var muligt — den omtalte Herre levere mig et Brev, saa maatte jeg her give mit Æresord paa, at jeg ikke vilde læse det, men give det ubrudt til min Moder eller til Janko!

„Om Du læser Brevet eller ej, det kunde dog nu slet ikke gjøre nogen Forandring i Sagen, dit Offer er bragt, Du kan og vil ikke tage det tilbage — hvorfor altsaa betynge dit Hjerte ved at læse saadanne Breve? Ikke sandt, Du er min gode, fornuftige Datter?!"

Hvad brød jeg mig mere om, hvorledes det skete, efter at jeg dog havde ofret mit Livs Lykke! Jeg gik til Janko og sagde til ham, at jeg vilde give ham Brevet, men at han maatte love mig, at jeg maatte faae det at læse senere, maaske om to Maaneder. Han lovede mig det og gjentog, hvad han allerede flere Gange havde sagt: at naar først Stormen i denne Sag havde lagt sig noget, saa at man lod os faae mere Frihed, vilde han selv føre mig til Lassalle ganske uden Hensyn til, hvor Lassalle da befandt sig, og vare vi, Lassalle og jeg, da endnu af den samme Mening som nu, saa vilde han, Janko, frivillig træde tilbage og ikke hindre min Lykke. Men nu skulde jeg blot rolig gjøre Alt, hvad mine Forældre forlangte, for at de kunde bringes til at tage Sagen med mindre Hidsighed og igjen give os Frihed til at gaa ud, til at gjøre og lade, som vi vilde — med eet Ord, jeg skulde strø dem Sand i Øjnene. Jeg vidste jo, at han kun vilde min Lykke.

Efter denne Aftale blev der da ogsaa handlet! — „Herren", den Upartiske, kom, jeg afleverede mit Brev og modtog et andet istedetfor, som jeg gik ud og gav til min tro Janko. Jeg kom ind igjen og sagde den „Upartiske", som man havde lært mig: at Brevet ikke kunde forandre Noget i Sagen, Alt maatte blive ved det Gamle. Derpaa gik jeg og hørte ikke mere Noget, undtagen at min Fader kort efter ytrede: „Rüstow er en komplet Gentleman og et fornuftigt Menneske; thi om han end, som det lader, nærer en højst forunderlig Agtelse for Grevinde Hatzfeld, saa er han dog forstandig nok til at indse Umuligheden af et Giftermaal med Lassalle. Han selv fraraader det paa det mest Afgjørende og antager, at Lassalle nok med Tiden vil berolige sig, han er excentrisk i Alting, men maa dog tilsidst kunne indse, at man ikke kan taale ham i en saadan Familie!"

At dette just ikke vandt mig for Hr. von Rüstow, behøver jeg vel ikke at sige. Han var altsaa Nummer tre af de tro „Venner"!!

Mon Rüstow virkelig, som jeg troede dengang og endnu længe efter, drejede Kappen efter Vinden og var snart paa min Faders, snart paa Lassalles Side? Jeg vover ikke at paastaa det med Bestemthed. I hvert Tilfælde var han dengang en meget intim Ven af Grevinden — og Kjærlighed til en Kvinde har overvundet endog stærkere Mænd. «Cherchez la femme» er maaske ogsaa her det Rigtige. Mig havde disse min Faders Ytringer ialtfald skaffet En mere at hade.

Ikke længe efter (det var igjen usædvanlig tidlig paa Dagen, og jeg var just ifærd med at blive paaklædt af Therese) traadte min Fader ind i mit Værelse og sendte Kammerjomfruen bort. Han saae meget alvorlig ud og sagde: „Nu forlanger jeg det tungeste af alle de Ofre, Du har bragt. Hvis Du nu lader mig i Stikken, saa — dog, det er umuligt. Jeg vil fortælle Dig, hvad der er skeet, og derpaa sige Dig, hvad Du har at gjøre. Jeg veed, Du vil, Du maa gjøre det. For at hævne sig paa mig for det refus, han har faaet, har Lassalle intrigeret saaledes imod mig i München, at jeg er paa Nippet til at miste min Post! De har allerede sendt en vis Dr. Haenle hertil, og det afhænger nu af Dig at redde mig og hele din Familie eller at ødelægge den i Bund og Grund."

Da jeg saae forbauset, men uden at sige Noget, paa ham, vedblev han: „Jeg forlanger altsaa nu af Dig, at Du samler hele dit Mod, at Du tager imod denne Dr. Haenle, der sandsynligvis bringer Oberst von Rüstow med sig, at Du erklærer overfor dem, at Du giver Afkald paa Lassalle, og fremfor Alt: at jeg ikke har tvunget Dig dertil. Thi lader Du noget Saadant endog blot skimte igjennem, saa er hele din Familie fortabt! Glem ikke det i noget Øjeblik af Samtalen! Ikke sandt, Du vil jo ikke ødelægge os? Du er jo min gode, ædle Datter."

Og jeg — nu, jeg satte mig vel til Modværge — jeg græd og sagde, at det kunde jeg ikke — det var for strengt — men tilsidst blev jeg svag og fejg — som hidtil — gav mit Ord — lovede Alt: jeg havde intet andet Haab mere end det, at Han vilde hente mig bort fra Alteret, selv om jeg stod der med en Anden, som han havde sagt paa Rigi.

Kort efter underrettede en Tjener mig om, at min Fader ønskede at tale med mig. Jeg traadte ind i hans Værelse, og han nævnede: „Oberst von Rüstow — Hr. Dr. Haenle". —

Jeg foer sammen, thi forskrækket gjenkjendte jeg i den Førstnævnte den „Upartiske", den Herre, hvem jeg for faa Dage siden (saadan forekommer det mig, men ogsaa i disse Tidsbestemmelser er jeg meget usikker) havde leveret den omtalte Billet! — Dengang havde jeg neppe værdiget ham et Blik; jeg havde været fuldstændig ligegyldig overfor den fremmede Mand, hvem „hele Sagen" ikke angik og som var bleven „stævnet hid" af min Fader. — Nu erfoer jeg, at det var Rüstow! Den Rüstow, hvem Lassalle havde nævnet mig som sin Ven og hvem min Fader havde betegnet som fornuftig o. s. v., som staaende ganske paa fin Side!! Jeg betragtede ham — jeg vilde opdage endnu en sympathetisk Bevægelse hos ham — men — fire iskolde Undersøgelsesdommerøjne vare rettede imod mig, som fjendtlig dragne Sværd, og mit Hjerte trak sig strax angstfuldt tilbage; — der kunde jeg ingen Forstaaelse finde! Især var det Rüstow med hans gruelig kolde Øjne, i hvilke der ikke laa saameget som en Gnist af Imødekommen, der gjorde et ligefrem frygteligt, afskrækkende Indtryk paa mig. Jeg kan endnu den Dag idag ikke tænke paa ham, uden at have en Fornemmelse, som om jeg rørte ved en Slange — maaske en giftig! —

Det skulde være Ferdinands Ven, der saae saaledes paa mig — — Nej! — Med ham var jeg strax færdig! Det allerede kampberedte Had, der levede imod ham i min Sjæl, forvandlede sig til Afsky, og da han nu tilmed rettede allehaande impertinente Spørgsmaal til mig med kold, antipathisk Stemme, havde jeg mere Lyst til at kvæle ham end til at svare ham. Jeg maatte tage hele min gode Opdragelse til Hjælp for ikke at tilraabe ham: „De falske Hallunk! De forræderiske Ven! Med Dem vil jeg ikke tale — ud med Dem!" —

Anderledes var det med Dr. Haenle. Ham havde

jeg endnu aldrig hørt tale om. Jeg vidste ikke, om han var god eller slet, sand eller falsk; ialtfald var jeg ikke forudindtaget imod ham, og om end hans Maade at betragte mig paa, hans kølige Krydsforhør just ikke kunde være mig behagelige, om jeg end i Stilhed forundret spurgte mig selv: „Hvorfor behandler ogsaa han Dig som en Forbryderske, der skal dømmes?" — saa klamrede jeg mig dog med mit sidste Haab til ham. Han sagde, han kom fra Lassalle — ham troede jeg; og havde vi, Dr. Haenle og jeg, kunnet tale sammen alene blot eet Minut uden den forhadte Rüstow og uden min Fader, der vedvarende stod overfor mig og ligeledes betragtede mig stivt og mørkt, lurende paa mig — saa var Alt blevet anderledes.

Jeg udstod frygtelige Kvaler i hin Stund! Med disse tre Mænds Blik heftet paa mig og med Bevidstheden om, at de To af dem vare fjendtlig stemte mod min dybeste Følelse — havde jeg gjerne givet Halvdelen af mit Liv for at kunne tilraabe den Tredie, den idetmindste virkelig Upartiske: „Red mig! For Guds Skyld, red mig!" — Og atter tog jeg fejl af denne Tredies Opfattelsesevne. Jeg tænkte i Stilhed: „Men han maa dog kunne forstaa, at jeg i min Faders Nærværelse ikke kan tale anderledes, end jeg taler! Han maa dog kunne sørge for, at vi kan sees alene! Han maa forstaa, at jeg nu seer op til ham med Bøn om Hjælp! Han skal og maa forstaa det." — —

Og han forstod Intet! — Det var ganske vist ikke hans Skyld, men det blev vor Ulykke!

Hvad jeg har sagt i Løbet af hin forbandelsesværdige Samtale — det kan jeg ikke mere staa inde for. Jeg troede, at hele min ængstede Sjæl laa i mine Blikke, maatte ligge i dem! — Om de ligesaa aandløst grove som utrolig hjerteløse Svar, der senere ere blevne lagte mig i Munden, virkelig ere blevne givne af mig — jeg kan neppe tro det, men vil indrømme Muligheden deraf, naar jeg betænker min forfærdelig ophidsede, næsten til en Nervekrise stegne Afsky for Rüstow. Jeg antog jo, at Dr. Haenle ikke kunde rette sig derefter, jeg saae atter og atter paa ham — jeg troede, han havde forstaaet mig, og for at gjøre ham min Følelse ganske klar, rejste jeg mig endelig og sagde med et fast Blik paa ham: „Jeg skal overveje hele Sagen og meddele Dem mit Svar skriftlig." — Med Lynets Hurtighed havde jeg lagt en Plan; jeg tænkte: han maa nu vide, at det kun er til ham, Du vil sige Noget! Jeg vil skrive ham til, at jeg vil komme til ham; Janko maa besørge Brevet og selv føre mig til ham. Saa kan Alt blive godt endnu. Jeg vil ikke give flere dumme Æresord, som binde mig!"

Jeg gik saaledes bort med et lille Glimt af Haab, trods Rüstows mørkespredende Skikkelse; jeg troede — jeg Taabe! — at jeg havde gjort mine Sager godt, viist Rüstow min Haan og vundet Haenle ganske for mig.

Janko var hurtigt og lettere end jeg havde troet tilgængelig for mit Ønske. Han sagde, at min Beslutning var ikke mere end ret og billig, man behandlede os skammeligt, Lassalle og mig! — Saaledes slog mit Hjerte igjen en Smule gladere, end det havde slaaet i lang Tid — et Glimt af Haab var trængt ind i det.

Det var henimod Aften, at jeg trak mig tilbage til mit Værelse, for at skrive Brevet til Dr. Haenle, og jeg vilde just skrive Navn og Adresse paa, da Janko traadte ind til mig saa alvorlig og bleg, som jeg endnu aldrig havde seet ham, og med sagte Stemme sagde: „Du kan ikke mere sende Brevet afsted, Dr. Haenle er rejst til München!"

Jeg foer op: „Rejst? Han vilde jo blive her endnu i tre Dage?"

„Lassalle har lige nu udfordret din Fader!" — — Jeg stod som bedøvet! Lassalle — den svorne Fjende af Dueller — han, hvem jeg endnu satte min Lid til, hvis Villie og Forstand jeg troede paa, han havde udfordret min Fader?! —

Et Kaos af Tvivl, Vrede — Fortvivlelse styrtede ind paa mig! Jeg var ude af mig selv. — Janko var gaaet sin Vej igjen. Herrerne havde jo saameget at gjøre. — Der var en Løben og Renden — jeg saae og hørte ikke Andre end mine Søskende, som heller Ingenting vidste. Min Faders Værelser, hvor mine Forældre og alle Herrerne vare, vare fast tillukkede for os — Natten brød frem. — Et Øjeblik saae jeg Janko, der blot raabte til mig: „Ængst Dig ikke, det bliver Altsammen ordnet! Din Fader rejser iaften til Bern!"

Jeg forstod slet Intet mere — men havde jo heller Intet kunnet gjøre.

Det var en skrækkelig Nat og en Angstens og Uvishedens Morgen! — Jeg saae kun lidt til min Moder, som maalte mig med formelig fjendtlige Blikke og forbandede mig som den eneste Aarsag til disse forfærdelige Forhold, og først sent om Aftenen kom Janko ind i mit Værelse og sagde: „Jeg kommer for at tage Afsked med Dig."

„Skal Du bort?"

„Maaske —"

„Hvad skal det sige? Jeg beder Dig, pin mig ikke med det Uvisse; jeg er saa gruelig nervøs, saa frygtelig mat, at jeg ikke længer kan udholde Gaader!"

Saa fortalte han mig den hele Plan, der forekom mig formelig djævelsk. Fader havde viist ham Udfordringen — havde sagt, at han selv var en ældre Mand og Familiefader — han kunde umulig duellere — og dog, hvorledes kunde man lade en saadan Plet sidde paa Familiens Ære? — Moder havde ytret sig i samme Retning, kun noget tydeligere. — Janko havde ganske vist aldrig havt noget Vaaben i sin Haand (hans svagelige Helbred havde forbudt ham Jagt og alt Saadant) og Lassalle var berømt som en udmærket Pistolskytte — — derfor havde han idag lært at skyde en Smule, idet han havde øvet sig et Par Timer — thi da mine Brødre vare for unge til at kunne gaa istedetfor Fader, saa maatte selvfølgelig han træde ind! — Det var saa naturligt, at det ikke engang var værd at tale derom, Kavalerskik fra ældgammel Tid — det maatte ogsaa jeg kunne indse!

Indsaa jeg det? Jeg veed det ikke! — Ganske vist var ogsaa jeg voxet op i saadanne Ideer — med „Æren", „Kavalersæren" lod der sig ikke spøge — men Alt det tænkte jeg ikke paa — troer jeg idetmindste.

En anden Tanke faldt mig ind: Lassalle dræber naturligvis Janko! Det var saa selvindlysende for mig, stod saa uafviseligt, saa sikkert fast som selve Duellen for de Andre. Jeg følte ikke engang Medlidenhed med ham, min eneste Ven; jeg betragtede det som en Nødvendighed: han maatte dø, og det kunde maaske føre til min Lykke!

Denne Tanke forekommer nu ogsaa mig hjerteløs og grusom, men dengang havde jeg kun den ene Ide: Hvorledes kommer jeg igjen hurtigst muligt til Lassalle? Desuden betragtede jeg Yanko som tilhørende mig, som min Ting, som et Trin til at naa det af mig nævnte Maal. — Jeg regnede videre: „Naar Yanko er død og de bringer ham tilbage, saa opstaaer der stor Bevægelse, Ingen tænker paa at passe paa mig, jeg undslipper — og er hos Lassalle og med ham for bestandig."

Saaledes fandt jeg mig ikke blot let i denne Duel, men var endog i visse Maader tilfreds med den. At det kunde ende anderledes, end jeg havde tænkt mig, det faldt mig ikke engang ind som en drømmelet Anelse. — Lassalle maa leve! Yanko gaa tilgrunde! — Vi tro altid kun, hvad der passer bedst til vore Planer.

Natten gik med, at Yanko skrev til sin Familie — og at jeg traf mine Forberedelser til den paatænkte Flugt. Jeg brændte alle mine Breve — pakkede noget Linned og nogle Smykker sammen i en Haandtaske og trak om Morgenen to Kjoler paa, den ene over den anden, for at være fuldstændig beredt og udrustet for flere Dage. — Jeg hørte, at min Fader var kommen tilbage igjen, men saae ham ikke, og tog saa rolig, om end ikke uden en vis medlidende Vemod Afsked med Yanko.

Saa sad jeg stille paa mit Værelse, ikke forstyrret af Nogen, og overtænkte endnu engang Alt: „Naar Vognen, som bringer den Stakkel tilbage, kjører meget langsomt, saa er han haardt saaret, men holder Vognen nogle Skridt fra Huset og stiger først en Anden ud for at „forberede", saa er han død! I begge Tilfælde maa jeg benytte det første Øjeblik. Jeg maa ned og hurtig forsvinde i den almindelige Forvirring!"

Saaledes gik Timerne. Jeg knælede just foran Kaminen for at brænde en sidste lille Pakke værdiløse Papirer — da en i rasende Galop kjørende Vogn holdt for Døren. Tanken om, at det kunde være den som død Ventede i levende Live, strejfede ikke engang min Hjerne; der kom jo saa Mange i Vogn til min Fader, selv saa tidlig paa Dagen.

Da blev Døren reven op, og Yanko stod for mig. — Jeg var saa overrasket, at jeg ikke kunde tale, kun flygtig tænkte jeg: „Altsaa har Duellen slet ikke fundet Sted — og Alt bliver ved det Gamle." — Han kom hen imod mig — tog mine Hænder og spurgte, idet han kyssede dem: „Er Du glad over, at jeg lever?"

Mekanisk svarede jeg: „Ja, jeg er."

„Men hvad vil Du gjøre, naar jeg siger Dig, at Lassalle er saaret?"

Jeg lo højt — næsten uden selv at vide det — (men Yanko har senere sagt mig, at denne Latter og min Vantro overfor ham saavelsom min urokkelige Tillid til Lassalle gjorde ham mest ondt dengang) og jeg sagde: „Det vilde jeg ikke tro!"

Sørgmodig hviskede han: „Men saaledes er det — jeg har saaret ham — uden at ville det — og forhaabenlig kun let."

„Du? ham? ja, det maa rigtignok kun være meget let," sagde jeg haanlig og tilføjede barsk: „Gaa — lad mig være alene!" —

Hvad skal jeg fortælle om de følgende Dage? Jeg hørte hviske omkring mig, hørte nu og da Ord som: han har Smerter — han har faaet megen Opium; men Samtalerne hørte op, naar jeg kom til, og i mig blev igjen Alt stivt og livløst, med Undtagelse af Hadet til mine Forældre, der først fra nu af udviklede sig i sin fulde Styrke: det var jo dem, der havde fremkaldt Duellen ved deres afskyelige Handlemaade og skubbet den intet Ondt villende Yanko frem istedetfor Fader — tvunget ham det uvante Vaaben ihænde.

Saaledes kom den tredie Morgen! — Da traadte Yanko ind til mig Kl. 10 og bad mig følge med ham ned i Haven: „Jeg har noget Alvorligt at sige Dig — her kan jeg ikke."

Jeg havde ikke seet paa ham og fulgte nu ligegyldig ned med ham. Han førte mig til en Bænk; jeg undrede mig over hans lange Taushed og slog Øjnene op paa ham — da først saae jeg, at han var spøgelseagtig bleg.

„Nu?" spurgte jeg.

Og tonløst brød han ud: „Lassalle er død!" —

Hvad jeg da følte — jeg veed det egenlig ikke. Først, antager jeg, troede jeg det ikke — og da han saa fortalte det udførligere, stødte jeg ham tilbage og stønnede: „Gaa — gaa — saa hader jeg ogsaa Dig!" — — Og saa blev Alt stille indeni mig — saa stille, som om ved denne Efterretning ogsaa jeg — idetmindste mit sande, virkelige Jeg — var død.

Det var jeg vel ogsaa. Først Maaneder efter forvandt jeg denne Følelse — og ganske aldrig.

Hvad der endnu staaer tilbage at sige, er kun lidet. I denne indre Livløshed blev jeg endnu samme Dag bragt bort fra Genf — jeg veed ikke mere hvorhen; fra den Time af, da jeg havde fattet det Forfærdelige, blev Alt mig ens — ligegyldigt. Jeg blev ligesaa ufølsom overfor fysiske som overfor aandelige Indtryk, og denne Ufølsomhed varede til langt ind i det følgende Aar.

Det Had, jeg i det første Øjeblik havde følt mod den stakkels Yanko, døde ligeledes i denne almindelige Livløshed, og da jeg saae hans dybe Fortvivlelse, hans virkelige Sorg over den af ham næsten ubevidst, af vildledet Æresfølelse begaaede Daad, listede der sig endog igjen en sympathetisk Følelse for ham og for hans Smerte ind i min Sjæl. En Følelse, som, da han snart derpaa blev farlig syg og ikke længer var rask nogen Dag indtil sin det næste Aar paafølgende Død, modnedes til en virkelig medlidende Hengivenhed.

Den eneste Følelse, der i sin fulde Styrke overlevede al denne Rædsel, var, som sagt, Hadet, den dybe, aldrig overvundne Uvillie mod mine Forældre, som i deres grusomme Egoisme vare Skyld i hele Elendigheden, og en ligesaa dyb og varig Foragt for mig selv og min skjændige Villiesvaghed.

For denne anklager jeg atter og atter mig selv og bekjender mig utilgivelig skyldig. Derimod kan jeg ikke betragte det som nogen Brøde eller endog blot som nogen Uret imod Lassalle, at jeg efter noget mere end et halvt Aars Forløb, da han allerede næsten var døende, blev Yanko von Racowitzas Hustru og plejede ham tro og opofrende indtil hans fem Maaneder derefter paafølgende Død. Han havde jo dog til det Sidste viist sig som min eneste, uegennyttigste Ven!

* * *

Saaledes som jeg her har beskrevet det, har hele Begivenheden indpræget sig i min Hukommelse og holdt sig i min Erindring.

Jeg har naturligvis kun fortalt, hvad jeg selv har oplevet og følt og saaledes som Tingene traadte frem for mig; jeg har ladet uomtalt, hvad jeg først senere har erfaret af Beretninger og ved at læse i de derom udkomne Skrifter.

Med fuldt Kjendskab til Sagen, det vil sige efterat man nøje veed, hvorledes Tingene stillede sig i vort Hus og hvorledes de stillede sig i Lassalles Parti og efterat man kjender hele Sagens sørgelige Udgang er det let at dømme og at fordømme. — Det er let nu og overhovedet efter fuldendt Gjerning at sige: „Jeg vilde have gjort saadan eller saadan!“ — Men man tænke sig ind i en Intet anende Sjæl, som ikke tænkte og ikke kunde tænke sig den forfærdelige Slutning, da den kun havde lidet eller slet intet Kjendskab til det andet Parti og de der skete Ting — som trods al Modløshed dog endnu bestandig haabede — ialtfald stolede lige til det Sidste paa Tidens Alt mildnende Indflydelse og derved paa en god Ende; — og naar man har taget Alt dette i Betragtning og dertil endnu overvejet Opdragelse og Karakterejendommeligheder, saa dømme eller fordømme man.

Da, tænker jeg, kan jeg i mit eget saavelsom i næsten alle bei denne usalige Sag handlende Personers Navn med nogen Tillid gjentage, hvad jeg udtalte i Begyndelsen af mit Skrift: «que tout comprendre, c'est tout pardonner!»

Om H. C. Andersen.

Bidrag til Belysning af hans Personlighed.

Af **William Bloch**.

Sluttet.

Det er en almindelig udbredt Tro, at Andersen i det sociale Liv var et upraktisk og hjælpeløst Menneske. Maaske har man i det naive Element i hans Digtning seet en særlig Bekræftelse paa den absurde, men rodfæstede Forestilling, at Digtere til Gjengjæld for den Frihed, hvormed de kunne bevæge sig i en tænkt Verden, have vanskeligt ved at komme ud af det i den virkelige. Men Mængdens Dom er her, som saa ofte, overfladisk og urigtig. Naivetet og Naivetet ere to Ting, saa forskjellige som Godt og Ondt. Der er en Hjertets Naivetet, der er det Samme som Uskyldighed, Friskhed, Ufordærvethed, og der er en Forstandens Naivetet, der kun er en mild Omskrivning for Uvidenhed eller Mangel paa Menneskekundskab. Andersen havde i høj Grad den Første og Intet af den Sidste. Af det Naive i hans Form at ville slutte, at han var naiv i dette Ords mindre gode Betydning, vilde være ligesaa taabeligt som at tro, at den Skuespiller, der til Fuldkommenhed forstaaer at give onde og ustyrlige Lidenskaber et Udtryk, selv maa være en Skurk. Man kan ikke slumpe sig til en kunstnerisk Form; den er altid bevidst. Et Barns Sprog er naivt, men det er ikke Kunst; det Nødvendige, den ikke naive Forstaaelse af Naiveteten mangler. I Virkeligheden var Andersen en Mand, der kjendte Verden og Menneskene saare godt, en praktisk og en klog Mand, en god Økonom, en Mand, der tænkte før han handlede og som overvejede Følgerne af ethvert vigtigt Skridt, han stod i Begreb med at gjøre. Man maa ikke forstaa dette, som om han var en mistænksom Natur. Tvertimod. Han elskede Livet og troede helst Godt om Alt og Alle; thi hans Hjerte var friskt og ufordærvet, og jeg troer neppe, der har levet en mere redelig Sjæl end han. Tanken om at have begaaet Uret mod noget Menneske var ham den utaaleligste af alle, og Ingen havde mere Magt over ham end den, hvem han hændelsesvis og mod sin Villie var kommen til at behandle uretfærdigt. Han fandt undertiden en ejendommelig Glæde i at faae Folk til at tro, at han var en Mand, som det var meget slemt at have til Uven, at han kunde uddele Slag, der baade brændte og saarede, at han kunde gjemme længe og udholdende paa et Nag, og at han aldrig glemte en Fornærmelse, der var ham tilføjet. Der er dog vistnok nogen Sandsynlighed for, at man kommer Sandheden nærmest, naar man i saadanne Udtalelser seer en Bekræftelse paa, at den almindelige Mening havde Ret, naar den tillagde ham et blødt og kjærligt Hjerte. Det er nemlig en Erfaring, der idelig bekræfter sig, at Folk finder mest Glæde i at fremhæve de Træk i deres Karakter, der forekomme som Brud paa eller Undtagelser fra Reglen. Naar en Mand vil have det anseet som et Tegn paa sin faste Karakter, at han med Strenghed har viist en Betler Døren, saa kan man dristig slutte sig til to Ting: at han plejer at lade sig slaa Plader af omstrejfende Lediggængere, og at han denne ene Gang har havt megen Ulejlighed med at faae sit Hjerte til at tie; og naar En siger til mig: „De kan tro, jeg sagde ham s'gu ordenlig Besked“, saa gaaer jeg altid bort med Indtrykket af at have talt med en blid og fredelig Mand. Folk har nu engang en ejendommelig Ambition efter at ansees som det, man kalder „Karakterer“, det vil sige bestemte, forstandsmæssige Mennesker, der vide, hvad de ville, som have haard Hud paa Hjertet, som fremfor alt ere konsekvente, og om hvem Ingen maa vente, at de af noget Slags Hensyn som Medlidenhed, Barmhjertighed eller Sligt skulde lade sig forlede til at vige en eneste Tomme fra deres Vej. Jeg tilstaaer ligeud, at jeg anseer det for heldigt, at der, naar man seer rigtigt efter, ikke gives ret mange af den Slags „Karakterer“, og at jeg endogsaa er naiv nok til at finde noget vist Tiltalende i de uforstandige Handlinger, hvori et kjærligt og deltagende Sind gjør sig skyldigt.

Paa den anden Side gik Andersens Godmodighed paa ingen Maade udover de rette Grændser. Han kunde

godt blive vred. Naar han var hidsig — og han blev det ofte over rene Bagateller — kunde hans Ord baade være skarpe og saarende. Men det gik hurtigt over. Et Par venlige Ord, et Haandtryk var nok til at faae ham til at glemme det Bitreste — og for Taarer var han et sikkert Offer. Jeg har engang paa et Hotel i Udlandet seet en Pige betjene sig af dette ufejlbarlige Middel med stort Held. Hun havde ikke redet hans Seng paa den Maade, han havde ordineret. Han gjorde hende opmærksom derpaa — hun forsvarede sig — han blev hidsig, tiltalte hende haardt og endte med at kaste Hovedpuderne efter hende. Paa eengang gav hun sig til at græde, og fra det Øjeblik var al hans Vrede som ved et Trylleslag forsvunden. Hans Ansigt glattedes; han saae et Øjeblik forundret og forvirret paa hende, nærmede sig, rakte hende Haanden (som hun ikke vilde tage imod), undskyldte sig og bad om Forladelse. Intet hjalp. Hans Uro steg; hans Ansigt havde et komisk Udtryk af Anger og Fortvivlelse; han vidste aabenbart ikke, hvad han skulde gjøre. Pludselig fik han en Ide. Han vendte sig noget bort, famlede uroligt med Fingrene i Vestelommen — en sagte Raslen lod sig høre — og atter rakte han med et elskværdigt og forsonligt Blik den fortørnede Pige Haanden (som hun dennegang tog imod), hvorpaa Taarerne til hans store Beroligelse holdt op at rinde.

Maaden, hvorpaa han opførte sig mod Tjenestefolk, var i det Hele taget betegnende for ham. Han var venlig og elskværdig, ligefrem og undertiden næsten kameratlig, fik sig gjerne en Samtale med dem og kunde ogsaa falde paa at forære dem sine Bøger; men var der blot et Glimt af Næsvished i deres Opførsel imod ham, saa var han øjeblikkelig le grand seigneur, der nok skulde vide at skaffe sig Respekt. Undertiden var dog de Midler, han anvendte, af en noget aparte Natur. Da han saaledes engang opholdt sig i et rigt engelsk Hus, hvor han havde at gjøre med nogle yderst fornemme Tjenere, der foragtede ham, fordi han ikke forstod at anvende alle de Haandklæder og Badekapper, som bleve ham leverede, dyppede han alt det Lintøj, han kunde faae fat paa, i Vand, slængte det rundt i Værelset og lavede et saadant Griseri, at han atter hævede sin funkne Anseelse i de tjenende Gentlemens Øjne. Det er i Sandhed en herlig Klasse, disse store, velskabte Tjenere, der ved deres imponerende Holdning holde ligesom en ufrivillig Parodi over tom Fornemhed op for Næsen af deres Herskaber. De minde om Budene i Forsalene til vore offentlige Kontorer, der ved deres distingverede Optræden danne en saa behagelig Forberedelse til den bureaukratiske Insolence, man kan vente sig indenfor.

Andersen var — naar man undtager en maaske noget for vidtdreven Fordring paa særlig Hensyntagen — i det Hele venlig og elskværdig i Omgang — det vil sige, naar han var rask og ved godt Lune. Enhver, der besøgte ham, enten det saa var Høje eller Lave, kunde være sikker paa en venlig og gjæstfri Modtagelse. Han talte meget — mest om sig selv, om sine personlige Hændelser, om sit legemlige Befindende, om hvad han havde drømt o. s. v. — men selv om Gjenstanden for hans Fortællinger ikke altid kunde gjøre Krav paa nogen særdeles dybtgaaende Interesse, var hans Fremstilling saa livfuld, pudsig og ofte vittig, at det var en Fornøjelse at høre til. Han holdt meget af at bo net og godt. Ingen, der traadte ind i hans Stue og saae de mange Planter, Blomsterne mellem de dobbelte Ruder, Reolerne med de smukt indbundne Bøger og alle de Tegninger og Malerier, hvormed Væggene vare bedækkede, kunde være i Tvivl om, at den, der boede her, var i Besiddelse af Smag og Sands for Hyggelighed. Den Omstændighed, at de fleste af Bøgerne ved nærmere Eftersyn vilde vise sig at være H. C. Andersens Værker paa forskjellige Sprog, i Forbindelse med Tilstedeværelsen af nogle Portraiter og en Buste af samme Digter vilde maaske for et Øjeblik forlede Iagttageren til at tro, at det snarere var en Beundrer af Andersen end Andersen selv, der her havde sin Bolig, hvis ikke nogle visne Laurbærkrandse, forskjellige Erindringsgaver, mærkede med hans Navn, og fremfor Alt nogle Manuskripter med den bekjendte, knudrede Haandskrift hurtigt havde bragt Vildfarelsen til at svinde.

Forsynet havde begavet Andersen med rige Evner. Men dets største Gave til ham var dog vistnok den farverige, ejendommelige, ofte bizarre, altid rige og sprudlende Fantasi, som giver hans Digtning dens største Friskhed og Ynde. Den lystrede hans mindste Vink, den kom, naar han kaldte, og fulgte ham villig og uden Modstand, hvorhen han vilde. Men det gaaer med Fantasien som med Menneskene: de give sjeldent Noget for Intet. Den havde ikke noget imod at være Slave, men lystede det den at være Herre, saa forlangte den ogsaa til Gjengjæld at blive lystret. Med hvormegen Uro, med hvormegen Angst har han ikke fulgt den paa dens uhyggelige Veje, naar den kom stormende ind uden at banke paa og førte ham, hvorhen den vilde. Der er ikke mange Mennesker, der have lidt under disse ufrivillige Fantasier, som Andersen har gjort det. Jeg har seet ham, rystende over alle Lemmer, skjælvende i Angst og Uro — blot fordi en Ven, med hvem han rejste, var bleven en halv Time længere borte, end han havde sagt, at han vilde. Men hvad havde han saa ikke gaaet igjennem i denne halve Time! Hvormange Dødsmaader havde han ikke havt at vælge imellem, indtil han nødtvungen var standset ved den forfærdeligste af dem alle! Han havde seet Liget blive bragt hjem, knust og blodigt, med fraadende Mund og brustne Øjne; han havde følt, hvor forfærdeligt det er under denne Tyngde af Rædsel at være tvungen til at holde sit Hovede klart for at faae Alt bragt i Orden; han havde faaet Liget lagt i Kiste og sendt bort; han havde skrevet til Slægtninge og Venner i Hjemmet, varsomt og forberedende; han havde endelig — endelig kunnet forlade dette frygtelige Sted; han havde flygtet for det blodige Syn, men det var fulgt efter; det havde vævet sig ind i hans Drømme, krebset i hans Tanker; han kunde ikke holde det ud, han vilde blive syg, maaske dø, og Altsammen fordi — naa! der er han! — Sund og smilende træder han ind ad Døren. Et Øjeblik efter har han givet sig selv et højtideligt Løfte om aldrig mere at komme for sent.

Det var ham en forfærdelig Plage, disse ufrivillige Udflugter med den tyranniske Fantasi. Han led baade aandeligt og legemligt derunder, og han følte fysisk alle de Lidelser, han bildte sig ind at have. Og han var næsten aldrig fri. Altid var der Et eller Andet i Vejen. Fik han Noget i den gale Hals, kunde han tydelig føle, at det var en Naal, der sad og stak i hans Indvolde; stødte han sit Knæ en lille Smule, saa var han sikker paa at komme til at ligge langsommelige Tider af Ledevand, og opdagede han tilfældigvis en Fillipens over sit ene Øje, saa var

der Intet vissere, end at den vilde voxe og voxe, indtil den som en uhyre Knude dækkede over Øjet og berøvede ham hans Syn.

Men hvilke lykkelige Øjeblikke havde han saa ikke til Gjengjæld! Hvilken Nydelse kan sammenlignes med den, en Digter maa føle, naar han skaber et udødeligt Digt? Hvor han elskede denne Tilstand! dette Evnernes potenserede Liv, disse straalende Lynglimt af Ideer, denne betagende Uro, der gjør Kinden varm og bringer Øjet til at skinne. Han følte i saadanne Øjeblikke ydmygt og taknemmeligt, hvor meget der var ham givet og hvor lidet hans Villie formaaede. Denne Følelse af at være en af de Udvalgte, et lykkeligt og taknemmeligt Redskab, fulgte ham gjennem hele hans Liv. Han troede urokkeligt paa sin Bestemmelse. „En stor Digter her og en endnu større i den anden Verden,“ det var det lysende Billede, hvori alle hans Ønsker, Alt, hvad der var Gjenstand for hans hedeste Attraa, samlede sig som i et Brændpunkt. Det maatte bestandig gaa fremad, større og større maatte han blive, hvorfor levede han ellers? „Fremad, fremad — eller dø for paa en anden Stjerne at flyve afsted!“ Han elskede Livet og den skjønne Jord, hvorpaa han var sat; men naar han skulde overleve sig selv og sin Hæder, saa maatte hellere Døden komme. Naar blot den vilde komme mildt og stille. Let og smukt vilde han dø, som Thorvaldsen i Theatret under Beethovens Symfoni, som „Lykkepeer“, midt i sin Triumf, ombruset af Bifald, i det Øjeblik, hvor Livet forekom ham skjønnest, og hvor hans Levekraft syntes stærkest.

Det skete vel ikke ganske, som han havde ønsket. De sidste Aar af sit Liv var han svag og lidende. Medens hans Aand endnu var i sin fulde Kraft, følte han Dag for Dag sine Kræfter svinde. „Det er Foderalet, der er slidt“, sagde han, „det duer ikke mere“. Men for denne voldsomme, smertefulde Kamp, som var ham en Rædsel, blev han forskaanet; han døde let og rolig og uden Smerter. Havde han kunnet vide dette forud, vilde det have sparet ham mange bitre Øjeblikke, og — havde han kunnet se sin egen Begravelse, vilde han have havt een stor Glæde mere. Han vilde have seet, at Landets bedste Mænd gav Møde ved hans Baare, at Kongen var kommen for at sige ham det sidste Farvel, og at de floromhyllede Faner bøjede sig for ham, da den blomstersmykkede Kiste blev baaren ud paa hans Landsmænds Hænder. Det vilde have frydet ham, alt dette; thi han var et Barn, saa gammel han var, og hans Øjne vilde være blevne fyldte med Taarer af Taknemmelighed og Glæde. Da jeg gik hjem efter Begravelsen, bevæget — thi jeg havde kjendt ham og holdt af ham — kom jeg pludselig med et Smil til at tænke paa en Tale, som jeg engang havde hørt ham holde, en af disse ejendommelige, lunefulde Taler med deres underlige Blanding af Spøg og Alvor. Han talte om sin Begravelse og bad de Tilstedeværende om at sørge for, at der blev lavet et lille Hul i hans Kiste, hvorigjennem han kunde kigge ud og se paa Stadsen og lægge Mærke til, hvem af hans Venner, der fulgte ham til Graven. Han vilde ikke være bleven skuffet. Der var nok af Baand, Kors og Stjerner, nok af Ære og Berømmelse. Men een Ven, og det en Ven, der i den sidste Del af hans Liv havde været trofast som Faa, vilde han dog have savnet. Smigeren fulgte ham ikke til Graven. Den har ikke noget med de Døde at gjøre; den trives kun i Livets brogede Spil. En anden Ven, der en Tidlang havde holdt sig fjern, havde indtaget den tomme Plads: Sandheden var med i Følget. Held den, der kan taale at beskinnes af dens Lys.

Sarah Bernhardt som Journalist.

Sarah Bernhardt, den store tragiske Skuespillerinde ved Théâtre français, har i de sidste Uger med den hende ejendommelige Lidenskabelighed kastet sig over en ny Beskjæftigelse. Hun er bleven en af the gentlemen of the press, er traadt ind i Pressens Laug og er saaledes fra selv at være Gjenstand for Omtale i Bladene bleven en af dem, der gjøre Andre til Gjenstand derfor. I den sidste Maanedstid er der i Paris begyndt at udkomme et nyt Dagblad, le Globe, der er blevet sat i Scene med mere end almindelig éclat. Det er jo nemlig ingen let Sag at skaffe sig Plads i den parisiske Dagbladspresses Rækker. Hvert Hul, selv det mindste, synes udfyldt, hvert „dybtfølt Savn“ afhjulpet, alle politiske Nuancer repræsenterede, saa at der virkelig maa gjøres noget Extra, naar man vil bane sig Vej der. Det nye Blad synes nu først og fremmest at ville virke ved Kvantiteten af det Stof, der bydes. Det docerer ialtfald den vistnok meget rigtige Sætning, at det Stof, Pressen i vor Tid har at byde sine Læsere, er saa omfangsrigt, at det ikke mere lader sig presse ind i et sædvanligt Dagblads Format, og da det ikke har villet følge den Vej, at udgaa i en Morgen- og en Aftenudgave, udkommer det kun een Gang daglig, men efter de engelske Blades Exempel i et dobbelt Nummer, akkurat med dobbelt saameget Papir som de andre Blade, og leverer hele denne Dosis Kludestof alligevel for samme Pris som de andre, nemlig i Paris for 15 Centimer Numret. Det er unægtelig en god Lokkemad; thi det avislæsende Publikum er meget villigt til at gaa ind paa Theorien om, at det bør have dobbelt saameget Stof i Bladene, som det plejer at faae, vel at mærke, naar det kun skal betale det med den sædvanlige Pris. Det vil nu være interessant at se, hvorvidt det franske Publikum vil sætte Kvaliteten over Kvantiteten; det er jo unægtelig godt vant i førstnævnte Henseende, og det nye Blad gjør tiltrods for sine mange Korrespondancer fra Udlandet og de talrige Fagtidender, hvori det synes at ville excellere, et jevnt kjedeligt Indtryk. Det har imidlertid ikke ladet sig nøje med daglig at kaste en dobbelt saa stor Kvantitet Papir som de andre Blade ud i Verden; det møder desuden hver Søndag eller rettere hver Lørdag i Lighed med Figaro med et Supplément littéraire. Det er i dette, at Sarah Bernhardt har debuteret i Journalistiken. Det er imidlertid gjennemgaaende et temmelig middelmaadigt Produkt, dette Supplément littéraire, tiltrods for, at det med stor Pretention hævdes deri, at alle dets Artikler ere originale — et Sidehug til Figaro, der i sit Supplément optrykker ældre, i Regelen glemte, men som oftest højst interessante Artikler, naar de ved en eller anden Lejlighed have faaet ny Aktualitet og Interesse. Ogsaa her mener man vel imidlertid, at Papirets Storhed skal bøde paa Stoffets Tyndhed; thi Supplementet er, om end sammenfoldet paa en anden Maade, ligesaa stort som et almindeligt fransk Dagblad, saa at le Globe altsaa den Dag i Ugen, det

møder med dette Tillæg, giver tre Gange saameget Papir som noget andet fransk Dagblad.

I dette litteraire Tillæg har Sarah Bernhardt paataget sig „at gjøre“ Salonen. Le Salon er, som bekjendt, den aarlige franske Kunstudstilling, der hvert Aar paa denne Tid afholdes i Palais de l'Industrie (fra Udstillingen i 1855) i Champs Elysées og som iaar ogsaa staaer aaben om Aftenen fra Kl. 8—12 ved elektrisk Belysning. Den er den store „Begivenhed“ for alle Frankrigs Kunstnere, paa hvilken deres Tanker Aaret rundt ere rettede, som med eet Slag kan bringe dem til Navnkundighed, og hvor det ialtfald først og fremmest gjælder for dem om at faae deres Malerier og Billedhuggerarbejder antagne, og dernæst om at faae Kritikens og Publikums Opmærksomhed henledet paa dem. Saalænge Salonen staaer aaben, ofrer hvert eneste Blad i Paris daglig sin Spalte eller to paa den. Allerede et Par Dage før dens Aabning kan man i Figaro og maaske ogsaa i andre franske Blade finde en Slags Bädecker over Udstillingen. De forskjellige Udstillingssale afbildes, Bogstaver angive Maleriernes Plads i disse, og derpaa følger en kort Katalog til hvert Bogstav med Angivelse af Kunstnerens Navn, Billedets Titel samt en kort Karakteristik. Derefter kommer den egenlige Kritik, snart i Form af lange lærde Afhandlinger, snart i Form af lette Causerier, der handle om alt muligt Andet end de udstillede Gjenstande. Først senere komme Ugebladene, Revuerne og Bøgerne med deres stedse i Kvantitet og Lærdom voxende Betragtninger over Udstillingen. Det er i dette store Kor af mangeartet Kritik over Udstillingen, at Sarah Bernhardt ogsaa har ladet sin bøjelige, sonore Stemme, der ellers plejer at være den tragiske Muses Tolk i Comédie française's hellige Haller, lyde. Men førend vi høre, hvad den siger, et Par Ord om hendes Adkomst hertil.

Det er ikke mange Aar siden, at et indiskret Pariserblad engang røbede, at den store tragiske Skuespillerinde var i Besiddelse af et smukt Talent, som hun dyrkede i al Stilhed og Beskedenhed ved Siden af de mimiske Evner, som hun udfoldede overfor Publikum. I hendes Hjem — saaledes fortalte Bladet — fandtes et fortrinligt indrettet Billedhuggeratelier, udstyret med Alt, hvad en Kunstners Fantasi kunde ønske sig: skjønne Drapperier, sjeldne Kunstgjenstande, fortrinlige Malerier o. s. v., og i dette Atelier arbejdede Sarah Bernhardt med Mejsel og Pousserstok i sine Fritimer. Alt, hvad den her omtalte Artikel meddelte om Kunstnerindens Talent for Billedhuggerkunsten, kan have været meget sandt, kun i Et havde Artiklen decideret Uret, nemlig naar den fortalte, hvorledes Sarah Bernhardt dyrkede dette Talent i al Stilhed og Beskedenhed. Hun gjorde netop af al Magt Reklame dermed. Sarah Bernhardt hører til de Kunstnere, som trænge til, at Publikum stadig interesserer sig for dem og taler om dem. Og hun gav Publikum idelig Lejlighed til at høre om hendes nye Virksomhed, snart ved smaa Notitser i Bladene om de Værker, hun arbejdede paa, snart ved lange Beskrivelser af hendes Atelier og snart atter ved at udstille de af hende udførte Kunstarbejder. Saavidt gik det endog, at i et Stykke, der skulde opføres paa Théâtre français, blev der indlagt en Rolle for hende, hvori hun kunde faae Lejlighed til overfor Publikum at vise sit Talent som Billedhugger. Man morede sig maaske lidt i Paris over denne Skuespillerindens Extravagance, men der fandtes jo saa mange Kunstnere ved Theatrene, som foruden deres dramatiske Talent besad en Begavelse i en eller anden kunstnerisk Retning, hvilken de dyrkede i deres Fortid, at man gjerne kunde give Sarah Bernhardt Lov til det Samme, selv om man trak en Smule paa Smilebaandet af den reklamerende Maade, hvorpaa hun optraadte i sin nye Kunstbranche.

Men Sarah Bernhardt lod sig ikke nøje med at ville forbause Verden ved sit Talent for Skuespilkunsten og Billedhuggerkunsten. Ogsaa Malerkunsten vilde hun gjøre sig underdanig. Det varede derfor heller ikke længe, før man af Bladene erfarede, at notre celèbre tragédienne havde grebet Penselen og udøvede Malerkunsten som en sand Rafaels Efterfølgerske. Og nu lod hun Bladene beskjæftige sig med hendes Dyder og Fortrin som Malerinde ganske paa samme Maade, som de tidligere havde beskjæftiget sig med hendes Talent for Billedhuggerkunsten. Vel at mærke, denne sidste lagde hun derfor ikke paa Hylden; den blev vedblivende dyrket ved Siden af hendes andre Talenter.

Ifjor blev der under Verdensudstillingen i Paris i Tuileriernes aflukkede Gaard indrettet en stor Ballon captif, det vil sige en Ballon, der ved et stærkt Tov var lænket til Jorden, saa at den vel kunde hæve sig til en vis meget betydelig Højde i Luften, men dog til enhver Tid kunde hales tilbage til Jorden igjen. Noget efter, at denne Ballon havde begyndt sine Opstigninger, medtagende Passagerer à 20 Francs Personen, erfarede man, at Mlle Sarah Bernhardt (de la Comédie française) var en af de hyppigste Deltagere i dens Opstigninger. De mere nøgterne Blade meddelte, at Kunstnerinden benyttede disse Opstigninger som en Kour, en Art Luftbad, der skulde gavne hendes anstrengte Lunger, medens Andre fortalte, hvorledes det var hendes højt stemte Aand, der først følte sig ret tilpas i de ætheriske Regioner, hvor hun ubetynget af alle jordiske Trivialiteter kunde tænke sig frit svævende i Rummet, en Tilstand, hvortil baade hendes Aand og Legeme i høj Grad disponerede hende. Denne sidste Bemærkning hører til en Art af Ondskab eller Spydigheder, som Sarah Bernhardt ret jevnlig er Gjenstand for. Kunstnerinden er, som bekjendt, meget slank; hun er korrektere sagt næsten paafaldende mager, lige op og ned som en Bønnestage, men man glemmer det fuldstændig over de store dejlige Øjne, i hvilke hele hendes Person synes koncentreret, disse Øjne, der ere saa store, at hun, som en eller anden ondskabsfuld Person har sagt, med dem kan se sig helt ind i Ørene. Figaro har imidlertid ikke glemt Kunstnerinden hendes Magerhed; den lader hende jevnlig høre Spydigheder derfor, og det er f. Ex. den, der er Opfinder af den Ondskabsfuldhed om Kunstnerinden, som nylig i en anden Artikel blev meddelt her i Bladet: at hun er saa mager, at hun kan tage sig et Bad i et Geværløb. Sarah Bernhardt brød sig imidlertid hverken om den ene eller den anden af de to Arter Forklaringer paa hendes Opstigninger; hun vedblev med disse, saalænge Ballonen gik op, og da den aëronautiske Saison var forbi, debuterede hun i et nyt Rollefag, nemlig som Forfatterinde med en Bog, der var betitlet Impressions d'une chaise. I Ballonens Gondol havde der kun været et eneste Sæde, en lille Straastol af en Art, som er meget almindelig i Paris, og denne havde stedse været overladt til Kunstnerinden. I den noget bizarre Form af Stolens Souvenirs gjengav hun sine Indtryk fra Opstigninger.

Det begyndte imidlertid at blive Publikum noget for meget af det Gode at se den fejrede Skuespillerinde, efter at have været baade Maler og Billedhugger, nu ogsaa blive Forfatter. Det var atter Figaro, der gjorde sig til Tolk for alle de Spottegloser, som cirkulerede blandt Publikum, og i en ypperlig, af Albert Wolff forfattet Artikel bød det Skue-

spillerinden paa en ironisk Maade Velkommen i Litteraturen. Medens Sarah Bernhardt stadig blev rost i Artiklen, lod denne alle Ondskabsfuldhederne gaa ud over Stolen, skjøndt denne havde været saa lykkelig at faae Lov til at bære den dyrebare, men lette Byrde. Dog netop fordi denne Byrde ikke var videre tung, burde man maaske ikke undre sig over, at Stolens Impressions heller ikke vare synderlig dybe. Saadan eller omtrent noget lignende lød den ondskabsfulde Hentydning til Kunstnerindens Magerhed.

Med disse Antecedentia er Sarah Bernhardt nu traadt ind i Journalistiken. En Korrespondent til et nordisk Blad, der opholder sig i Paris, har der havt Lejlighed til at se Sarah Bernhardt, medens hun gjorde sin kritiske Vandring i Salonen, og fortæller derom Følgende: Det var tidligt paa Fernisseringsdagen,*) da min Ledsager og jeg standsede foran Bonnats fortrinlige Billede af Victor Hugo, hvilket allerede iforvejen var blevet udpeget som en af Salonens Perler. Ved Lyden af en Silkekjoles Raslen gjorde min Ledsager ærbødigt Plads for en Dame, der ledsagedes af to unge Herrer og som desuden i nogen Afstand fulgtes af en lille Skare, næsten en Slags Hof. Det var ogsaa en Dronning, hvem vi saae, en Dronning, hvis Navn vil mindes længere end Manges, hvis Pander smykkes af Diademer og som hente deres eneste Glands fra disse. Det var ikke vanskeligt at gjenkjende Sarah Bernhardt, og som hun nu stod der for mig med halvt sænkede Øjelaag, med den paa engang fint og dog kraftigt formede Næse, den halvt aabnede Mund og den smalle Hage, forekom hun mig endnu smukkere end paa Scenen. Der hvilede en Ro over hendes Optræden, som dannede en behagelig Modsætning til den urolige Fordringsfuldhed, hvormed jeg kort iforvejen havde seet en af hendes Kolleger ved Théâtre français, den unge Jeanne Samary, bevæge sig gjennem Salonens Sale, nikkende og hilsende til alle Sider, pegende med sin Parasol op og ned ad Væggene, leende, pludrende og koketterende.

Mlle Bernhardt er idag i sin alvorlige Stemning, bemærkede min franske Ven og Ledsager, da Skaren var forsvunden i det tilstødende Værelse. Hun føler Vægten af de Pligter, hendes nye Kald paalægger hende.

Ja, det er jo sandt, jeg læste idag i Gaulois, at hun har overtaget Redaktionen af den daglige Børsberetning i République française.

Foreløbig — bemærkede min Ledsager leende — lader hun sig imidlertid nøje med at skrive Artikler i le Globe om Salonen, og hun er for Øjeblikket rimeligvis beskjæftiget med at gjøre Studier hertil. Saae De ikke den unge Herre, der fulgte hende med en Notitsbog i Haanden, parat til at skrive op de mere eller mindre originale Indfald, Kunstnerinden maatte faae paa sin Spadseretour gjennem Salene? Oprigtig talt troer jeg, at hendes Artikler hverken ville gjøre stor Nytte eller stor Skade. Vi ville faae en Del Stemningsudbrud, Berømmelse og Ros, uddelt med begge Hænder til alle Sider, en let Bemærkning om, at le Globes Kritiker har det Fortrin fremfor sine Kolleger, selv i Gjerning at have bevist sin Kompetence til at tale med om Kunsten, og saa maaske til Slutning et eller andet bon mot, der for Tiden cirkulerer i Atelierene, og som hvert Aar udkommer i nye Oplag.

Sarah Bernhardts Artikler svare paa det Nærmeste til denne Angivelse. De indledes med følgende Tirade: „Kritiken er let og Kunsten er vanskelig, hedder det i et Digt af Destouches, som man fejlagtig undertiden tilskriver Boileau. Men — Digterens Manes maa tilgive mig — det er ikke sandt; Kritiken er ingenlunde let. Der kan ikke tænkes noget mere Nedslaaende end Synet af en Maleriudstilling, hvor Øjet paa engang møder baade gode og daarlige Billeder. Heldigvis træde de gode Kunstværker hurtigt frem i hele deres lysende og styrkende Skjønhed, saasnart Kunstkjenderen blot har seet sig nogle Minuter om. Men de ulykkalige Kludrerier, som omgive dem og gjøre Krav paa vor Opmærksomhed, udmatte os ved deres stedse tiltagende Mængde og irritere vort Nervesystem, saa at man fristes til at sige sin oprigtige Mening om dem, uden at tænke paa, hvor meget besværligt Arbejde, ja selv hvor meget Talent der har været nødvendigt endog for at frembringe et slet Arbejde. Man maa derfor holde sig til Administrationen og Juryen; de begaa en virkelig Forbrydelse ved at opmuntre slige Forsøg. Salonen er intet Konservatorium, den er en Skueplads, paa hvilken Kunstnerne ere ansvarlige for deres Optræden, og hvor Publikum skal dømme dem. Men man gjør dette Arbejde altfor besværligt; der er 1500 Billeder for mange i Salonen. Man maa højne Kunsten, men ikke udtynde den."

Forfatteren gaaer derefter over til de enkelte Billeder; men det er hele Tiden hendes personlige Stemning, hun giver. „Nu skal jeg føre Eder til min Digter," hedder det, idet hun omtaler Bonnats Portrait af Victor Hugo. — „Jeg er fanatisk begejstret over Henner, Alt i mig tilfredsstilles ved hans Billede, jeg hviler ud i Ro, naar jeg seer det, jeg hører dets Musik, og jeg føler mig ombølget af dets Poesi. — Jeg tilbeder Jean-Paul Laurens Talent" osv. Det er stadig hendes personlige Jeg, der fremtræder, i den Grad endog, at man har udregnet, at i Artiklens første Spalte forekommer Ordet „Jeg" ikke mindre end 23 Gange.

Den nye Virksomhed, som Sarah Bernhardt her har begyndt at udfolde, har naturligvis i Paris været Gjenstand for megen Omtale — og megen Spot. Af hvad der ovenfor er meddelt, vil det fremgaa, at hendes journalistiske Virksomhed, hvor uskyldig den end er, tillige er af en meget ubetydelig Natur, men naar Kunstnerinden synes at være gaaet helt op i den og ovenikjøbet har lovet et Par andre franske Blade ogsaa at lade dem nyde Godt af sin Pens Produkter ved at sende dem Korrespondancer fra London under det Ophold, hun gjør der i disse Dage i Fællesskab med endel andre Sociétaires fra Théâtre français, fremkalder en saadan Gaaen til Yderligheder naturligvis en hel Del Satire. Det er atter Figaro, der har gjort sig til Organ for denne, dels fordi Bladet vistnok har et godt Øje til Kunstnerinden paa Grund af hendes radikale Anskuelser, dels fordi hun i dette specielle Tilfælde assisterer dets Konkurrenter. Det har som Følge deraf aabnet en komplet Scie mod Kunstnerinden, en af disse systematiske Forfølgelser, hvori Bladet har sin Styrke, og som tilsyneladende se temmelig uskyldige ud, men hvis smaa Knappenaalsstik, gjentagne fra Dag til Dag, gjøre langt mere ondt end en ordenlig Afbankning i en længere Artikel „auf einmal einzunehmen". Bladets forreste daglige Rubrik Echos du jour afsluttes regelmæssig med en mindre Afdeling Nouvelles à la main, der som oftest ikke ere Andet end Anek-

*) Fernisseringsdagen, le jour de vernissage, er den Dag, der gaaer forud for Salonens Aabning og som oprindelig var forbeholdt Kunstnerne, for at disse, naar deres Arbejder havde lidt formeget under deres Ophold i de af Arbejdere opfyldte, støvede Rum, kunde give dem et nyt Fernisovertræk. Senere har imidlertid hele det store Publikum, der sammenfattes under Benævnelsen tout Paris, ligeledes faaet Adgang til Salonen paa denne Dag.

doter, i Reglen af en temmelig pikant Natur. Det er i denne Rubrik, at Sarah Bernhardt hver Dag fjorten Dage itræk fik et ondskabsfuldt Knappenaalsstik. En Dag fortælles der saaledes, at der vil udkomme et nyt Blad, hvis Karakter og Retning temmelig nøjagtig angives. Til Slutning indeholder Notitsen følgende Linie: „Mlle Sarah Bernhardt er, efter hvad vi vide, ikke blandt Medarbejderne." En anden Dag fingerer Bladet at have modtaget et Telegram fra Cap: „Port Natal, den .... Maj. Mlle Sarah Bernhardt er i dette Øjeblik ankommen hertil for som flyvende Korrespondent for et fransk Blad at følge den engelske Hærs Bevægelser." Engang lader Bladet sig tilskrive af Sarah Bernhardt selv fra Elysium et lille Digt, hvori Kunstnerinden meddeler det, at hun befinder sig der i Selskab med Fidias, Rubens, Dante og andre beslægtede Aander, med hvilke hun føler sig „ebenbürtig". En af de værste Ondskabsfuldheder var dog følgende: Bladet fortæller, at Sarah Bernhardt tager Undervisning i Fægtning, fordi hun agter at udfordre Figaro for dets Forfølgelse af hende, og det tilføjer naturligvis sin dybe Beklagelse over, at Kunstnerinden ikke har forstaaet, hvor stor Veneration det i Virkeligheden nærer for hende. Men den næste Dag bringer Bladet følgende karakteristiske Berigtigelse: „Det glæder os at kunne meddele, at Mlle Sarah Bernhardt paa ingen Maade tænker paa at udfordre Figaro, for hvilken hun tvertimod nærer stor Sympathi. Derimod forholder det sig rigtigt, at vor store Kunstnerinde tager Timer i Fægtning, men det er rigtignok af en ganske anden Grund, nemlig som Motion for at undgaa den Legemsudvikling, hun mest af Alt frygter: Korpulence!"

Saaledes kunde man længe blive ved at opregne alle de Spydigheder, hvormed Bladet overdænger den nye Salonière, men af mere Interesse vil det være at søge at komme til en Forstaaelse af dette mærkelige Talents kunstneriske og litteraire Udskejelser og forsøge paa at se Sammenhængen mellem disse. Den ovenfor omtalte Korrespondance giver ogsaa et Bidrag hertil. Det er en Franskmand, der taler:

„Forklaringen paa Sarah Bernhardts Mangesidighed ligger i Noget, som man vel kun tør sige til Fremmede, da det i Paris vilde lyde som et forfærdeligt Kjætteri, nemlig at hun i det Højeste kun er et Talent. Et Geni kan man derimod ikke kalde hende, ikke engang som Skuespillerinde. Paa Scenen virker hun ved sin ejendommelige Skjønhed, sit herlige Organ, sin vindende Deklamation, men hun skaber ikke nogen karakteristisk, helstøbt eller original Figur. Hun behersker ikke sin Rolle, men den hende. Hendes Spil er ikke ensartet og sikkert, men kommer ligesom stødvis til Udbrud, idet hun da sætter hele sin Kraft ind paa det. Det er muligt, at hendes jødiske Nationalitet har nogen Andel i hendes Tilbøjelighed til at være Tusindkunstnerske, og det er heller ikke umuligt, at hendes Rastløshed er bleven fremkaldt hos hende i de bevægede Ungdomsaar, hun gjennemlevede, før Théâtre français aabnede sine Porte for hende. Nu søger hun fremfor Alt Afvexling. Det skulde slet ikke undre mig, om hun paa sine gamle Dage gav sig til at studere Astronomi eller omdannede sit Atelier til et kemisk Laboratorium. Det er hverken af Forfængelighed eller af Begjærlighed efter at blive omtalt, at hun handler saaledes; thi alt dette byder Skuepladsen hende jo i langt højere Grad, end hun paa andre Maader kan erholde det. Hvad betyde vel de faa Linier, hvori et Blad omtaler en eller anden Frembringelse af hendes Malerkunst, mod Lamperækkens Glands, de glimrende Dragter og Bifaldsstormen, som fra den tæt besatte Tilskuerplads lyder hende imøde? Malerinden, Billedhuggerinden og Forfatterinden have hidtil maattet høre mere Dadel end Ros, og Sarah Bernhardt er en saa ømfindtlig Natur, at hun vistnok har taget sig slige Udtalelser meget nær. Hun veed godt, at hendes Impressions d'une chaise aldrig ville aabne hende Adgang til det franske Akademi; hvorfor vedbliver hun da at plage sig selv med sit Forfatterskab? Hendes Optræden forekommer mig at være en Slags Sygdom, en aandelig Rastløshed, svarende til den, som forhindrer Folk fra at opholde sig rolig paa eet Sted. Sygdommen vil rimeligvis tiltage med Aarene, den er allerede skreden foruroligende frem i den sidste Tid. Den begyndte med, at hun vilde være Billedhugger, saa kom Malerkunsten til, derpaa fik man hendes Luftsejladser og Beskrivelsen af disse, nu skriver hun Kunstkritiker, og under Opholdet i London i næste Maaned vil hun skrive Korrespondancer baade til Gaulois og Voltaire, og det om en By, som hun ikke kjender mere til end Timbuktu, og om et Samfund, hvis nationale Ejendommeligheder er hende ligesaa fremmede som Zulukaffernes. Man maa heller ikke forbauses altfor meget over hendes Produktions Omfang. For det Første maa man nemlig lægge Mærke til, at hverken hendes kunstneriske eller litteraire Arbejder ere af den Natur, at de kræve langvarige Forstudier eller dyb Eftertanke. De ere for hende en Beskjæftigelse, men ikke nogen Anstrengelse. Og dernæst maa det med Anerkjendelse siges om Sarah Bernhardt, at hun ikke ofrer mange Timer paa det tomme Selskabsliv, der ellers sluger saamegen Tid og saamange Kræfter for Pariserne. Man vil forgjæves søge hende paa Ballerne eller i Salonerne. Selv om Forestillingen i Théâtre français varer til ud over Midnat og Lysene i hendes lille Hotel i Nærheden af Avenue de Villiers først slukkes henad Klokken 2, er hun dog Klokken 8 om Morgenen som sædvanlig nede i sit Atelier, et stort lyst Lokale, der tillige tjener til Modtagelsesværelse. Efter at have indtaget en let Frokost kjører hun ud Klokken 11 for at gjøre Indkjøb, aflægge Besøg eller begive sig til Prøve. De Aftener, paa hvilke hun ikke spiller — og naar Repertoiret beherskes af et Stykke som f. Ex. Augiers les Fourchambault, i hvilket hun ikke har nogen Rolle, kan deres Antal godt være 4 eller 5 om Ugen — er hun altid hjemme og kan da som oftest ofre nogle Timer paa sin artistiske Dilettantisme. Sarah Bernhardts Liv har ikke altid været saa regelmæssigt, som det nu er, og den stete Forandring er sikkert til det Bedre. Der findes adskillige af hendes kvindelige Kolleger, hvem man fra et moralsk Standpunkt hellere maatte ønske, at de anvendte deres Rastløshed paa litteraire eller kunstneriske Ubetydeligheder end paa mere jordiske Daarskaber."

Der er utvivlsomt adskilligt Sandt i de ovenstaaende Bemærkninger, og navnlig synes Opfattelsen af Sarah Bernhardts Mangesidighed ret vel motiveret. Det vil nu være interessant at se, hvad Fremtiden vil bringe fra den extravagante Kunstnerinde, og hvilken Retning hendes „Sygdom" vil tage.

St. Hansdag.

Af Anton Andersen.

Overtroen har til alle Tider spillet en betydelig Rolle i de forskjellige Lande; ogsaa her i Danmark har der været mere end nok deraf. Vi leve nu i „Oplysningens Tid",

Videnskaben, særlig Naturvidenskaben, spreder Lys i Mørket; men udryddet er Overtroen sandelig ikke. I de forskjellige Samfundslag ytrer den sig mere eller mindre, og mange Steder omkring paa Landet har den endnu en ikke ringe Magt. Dette sees bl. A. af den sikre Tro, man har til „kloge Mænd" og „kloge Koner", „Varsler" o. s. v.

Mærkeligt er det, at man har henført en stor Del forskjellige overtroiske Forestillinger og sælsomme Ceremonier netop til en speciel Dag i Aaret, nemlig St. Hansdag, og maaske end mere til den forudgaaende St. Hansaften. Oprindelig var St. Hansdag en Helligdag, paa hvilken man mindedes Johannes Døberen, og i den katholske Tid her i Landet højtideligholdtes Dagen ved almindelig Gudstjeneste. Allerede paa denne Tid knyttedes overtroiske Forestillinger til den; thi da skulde alle Hexene i Kirke og mange forunderlige Ceremonier foregaa. I Sverig er St. Hansdag endnu en stor Helligdag. Folketroen har ment, at Hexene af og til traadte i nærmere Forbindelse med Lucifer og endog deltog i vilde Orgier med ham. Man har henlagt deres Besøg hos ham til St. Hansnat. De rejse til Bloksbjerg, hedder det, medens Andre rigtignok sige til „Troms Kirke" (ɔ: Trondhjems Kirke). I Sverig gaaer derimod Turen til „Blaakulla". Man tænkte sig Hexene ridende paa et Kosteskaft eller en Ovnrage gjennem Luften. Paa denne interessante Ridetour kunde de gjøre meget ondt, baade ved Mennesker og Dyr, naar de foer over Huset. Man maatte derfor vide at beskytte sig ved særegne Midler. Enkelte Steder her i Landet, f. Ex. i Jylland, mener man rigtignok, at det ikke er St. Hansaften, Hexene drage til „gammel Eriks Rigsdag", men derimod „Valborgaften". Goethe lader Faust deltage i en saadan vild Fest med Mephistopheles „Valpurgisnatten". Andre sige, at det egenlig er Skjærtorsdagaften; men den almindelige Mening er, at det skeer St. Hansaften. I Jylland mener man ikke, at det gaaer saa vildt til hos Djævelen. Man siger, at Hexene rejse til „Troms Kirke" for at drikke Kaffe; Andre sige for at kjærne. Man har forøvrigt flere Midler, hvorved man kan se Hexene St. Hansaften. F. Ex. kan man tage en Harve og vende Tænderne udad paa den, saa den i oprejst Stilling kommer til at ligne Overdelen af et Hus. Stiller man nu Harven midt paa en Korsvej og udenom slaaer en cirkelrund Kreds, samt pladserer sig selv under Harven, hvor man, for at være i Fred for Kogleri, slaaer et Kors, saa kan man se enhver Hex, som rider forbi, thi hun skal dandse paa Spidsen af hver en Tand!! „En Dreng vilde engang forsøge den Spas og satte sig under Harven. Han saae da en Hex komme; men hvor stor blev hans Forfærdelse, da han i den lede Kjærling gjenkjendte sin egen Moder."

Naar man paa en eller anden Maade er bleven „synsk", kan man ligeledes se Hexene. „Synsk" kan man blive ved Hjælp af en „Hugormeham", ved „Spaastikken", „Bregnfrøet" o. s. v. St. Hansnat blomstrer den zirlige Skovbregne (man tænker nærmest paa Arterne Aspidium Filix mas, et Asp. Filix foemina). Kl. 11 aabner Blomsten sig, Kl. 12 er Frøet modent, Kl. 1 falder det af. Held den Lykkelige, som kan forskaffe sig et saadant Frø; han er en Lykkens Pamphilius; han har paa en Maade fundet „de Vises Sten". Har man nemlig et saadant Frø, da har man altid Lykken med sig, finder skjulte Skatte, kan lukke enhver Laas op, opdage Hexene, er sikker for Kugler baade af Bly og Sølv osv. Men det er ingenlunde nogen let Sag at komme i Besiddelse af det undergjørende Frø, især for nervøse Personer. Man maa vente St. Hansnat paa en Korsvej, hvor man er udsat for Kogleri, Hexebesøg og alskens Ondt. Dernæst kan man kun opfange Frøet i et kulsort Bukkeskind eller i et ildrødt Klæde. Som Bevis for Bregnefrøets „synskgjørende" Egenskaber har jeg i Nordfyen hørt følgende Fortælling: En Dreng gav sig engang i Tjeneste hos en gammel Enke, der just ikke havde det bedste Ord; men da hun bestandig var sengeliggende, mente Fyren, det kunde da ikke være saa farligt. Det gik da ogsaa godt til St. Hansdag. Paa denne Dag lod Konen alle sine Folk gaa i Kirke, og Drengen var med. Nu skulde det netop hænde, at han Aftenen før havde gaaet igjennem en Skov, og der var faldet Bregnefrø i hans Træsko. Som Følge heraf var han jo bleven „synsk". Da han nu havde siddet nogen Tid i Kirken, seer han et sælsomt Syn: Ind ad Døren kommer hans Madmoder nok saa kjæk, efterfulgt af en hel Skare Hexe, der alle bar „Ildepotter" paa Hovedet. Noget før Præsten skulde læse Velsignelsen, gik den besynderlige Skare bort igjen, uden at være bleven seet af Andre end Drengen. Da han nu kom hjem, laa hans Madmoder i Sengen som sædvanlig, tilsyneladende meget lidende. „Herre Gud, er I nu allerede kommen i Seng igjen", udbrød Drengen, „og I var dog nys saa rask og kjæk i Kirken og kunde gaa i Spidsen for de Andre baade ud og ind." „Saae Du det, min Dreng?" spurgte Hexen rolig. „Ja, jeg gjorde saa," gjensvarede Fyren lidt polisk. Hexen tog da en Visk Halm, viklede den sammen som en Bold og kastede den efter Drengen; men han bøjede sig til Siden, saa at Bolden, istedetfor at ramme ham, ramte en massiv Egebjælke i Væggen, hvilken den splintrede.

Det er dog neppe sandsynligt, at man med det „synskgjørende" Bregnefrø i alle Tilfælde tænker paa det først omtalte, der vilde være saare vanskeligt at forskaffe sig. Man har nemlig flere Fortællinger om, hvorledes Folk ere blevne synske derved, at Bregnefrø uforvarende var faldet i deres Fodtøj, især naar det var skeet St. Hansaften. Naar Thiele i sine Folkesagn omtaler, at man har brugt at udstrø Bregnefrø over Gaarden som Middel mod Hexe og flere lignende Tilfælde, maa der absolut tænkes paa de smaa brune Sporehobe paa Løvets Underside. Med Bregnerne har der været megen Overtro forbunden (jeg skal henvise til, hvad jeg herom har meddelt i „Husvennen" Nr. 15, 1879); man har opfattet disse som en Slags „Vidunderplanter" ligesom f. Ex. Ask (Fraxinus excelsior), om hvilken jo allerede Plinius beretter, at «mira naturæ benignitas» har frembragt den mod Slanger og giftige Orme. Vi nævnte ovenfor „Spaastikken"; den Pilekvist, hvoraf den skal skæres, maa ogsaa helst tages St. Hansaften, naar den skal faae kraftige Virkninger. Samme Aften maa man heller ikke glemme at sætte lidt „Flyverøn" over Stalddøren, da er Kvæget beskyttet mod al Forgjørelse, og ingen Hex kan da tage Smøret. Andre sige rigtignok, at man den Aften godt kan nøjes med almindelig Røn (Sorbus aucuparia). Ligeledes skal man før „Solbjærg" (d. e. Solnedgang) tage tre Stilke af „Graabynke" (Artemisia vulgaris) og sætte over alle Husets Døre, da kunne Hexene ingen Sjæl skade i det Hus. St. Hansaften skal man ogsaa sætte Blus i Hørren før „Solbjærg", thi ellers trives den ikke. Man plukker da Grene af Hassel eller Bøg og stikker i Hørageren. Skikken er endnu temmelig almindelig; men det er gaaet med den som med saamange lignende, at den er saa gammel, at man ikke kjender Oprindelsen til den. Sagen er nok egenlig den, at Hexene ikke kunde lide Hørren, fordi dens Frø var

stærkere end de. Paa deres Ridetour til Bloksbjerg vilde de da slaa ned paa Ageren og ødelægge Hørren, saa den aldrig kom til at bære Frø; men naar Blussene var der, havde de ingen Magt, særlig naar det var Hasselblus. Disse maa man forhen have sat en vis Lid til, thi de have ogsaa spillet en Rolle som „Ønskekviste". Vil man St. Hansaften strø Hørfrø i Gaarden, udenfor Porten eller paa Vejen til Gaarden, kan ingen Hex færdes der. Ogsaa Ærterne have Hexene havt en vis Lyst til at ødelægge. Derfor har man brugt at stikke et Stykke Staal eller en Kniv i Ærtebedene eller i Marken, hvor Ærterne voxede. Ogsaa forskjellige Bær bl. A. Bærrene af Empetrum nigrum ødelægge de, hvis man ikke beskytter dem. Man skal tage nogle Stilke af St. Hansurten (Sedum Telephium) — ogsaa kaldet St. Hansløg eller „Kjærestekaal" — og stikke disse, to og to, op under Loftsbjælken og stiltiende tænke paa to Trolovede. Voxe Stilkene efterhaanden fra hinanden, da bliver der intet af Forbindelsen. Visner den ene, er det Tegn paa Døden; visne de begge, vil der møde de Trolovede meget Ondt, eller de dø begge før Ægteskabet. Voxe de derimod kraftigt sammen og slynge sig om hinanden, er det Tegn paa Troskab og Lykke. Da Planten har tykke, kjødfulde Blade, kan den endnu voxe nogen Tid efter at være afplukket, naar man stikker den ind i en Revne eller lignende. Man har ogsaa ment, at samme Plante beskyttede Huset mod Hexene. Lignende Skikke og Ceremonier som de nævnte har der fordum været mange af, og en Del er endnu bevaret.

Sluttelig skal blot omtales denne Aftens særegne Højtideligholdelse. Det har været almindelig Skik og er endnu mange Steder her i Landet almindeligt at brænde Blus paa Højene (St. Hansblus eller „Godeild"). Dette finder ogsaa Sted i vore Nabolande baade mod Nord og Syd. Jeg skal minde om, hvad Fru Elisabeth Jerichau skriver i sine „Ungdomserindringer" S. 6: „Denne Aften blussede Ildskjær rundtomkring; Tjæretønder bleve tændte paa de mange smaa Sandholme i Weichselen, ligesom ogsaa paa alle Højene." Hun omtaler ogsaa en anden smuk Skik, nemlig at de unge Piger bandt „Ønskekrandse".*)

Man er meget uenig om Oprindelsen til Skikken at brænde Blus paa Højene. Spørger man gamle Folk om Grunden, kan man undertiden faae det Svar, at det skeer for at forhindre „Brand" i Sæden. Der turde være noget Sandt heri. Man veed, at Romerne dyrkede en speciel Gud, Robigo, og oprejste Templer for ham, ja holdt egne Offerfester til hans Ære — Altsammen for at forhindre „Brand" (Snyltesvampe) i Sæden. Det er faktisk, at de Kristne beholdt mange af de hedenske Skikke, og det er slet ikke usandsynligt, at det er en traditionel Levning af hine Offerfester, man endnu har bevaret i nævnte Skik. Vore hedenske Forfædre her i Norden holdt som bekjendt „Midvintersblot", hvor de bl. A. antændte et Julebaal for at bortskræmme alle Mørkets Dæmoner; men de holdt ogsaa „Midsommerblot", og det er muligt, at de ogsaa da have antændt slige Baal til Skræk for Aanderne; maaske kan Skikken staa i Forbindelse hermed. Naar Nogle derimod i disse Blus have villet se en Levning af den persiske Pyrolatri, da synes det dog at ligge temmelig fjernt.

*) Valborgsnat (1. Maj) bruger man en lignende Skik i Sverig, hvor Ungdommen tillige synger Serenader udenfor Folks Vinduer.

Aage Skavlan:

Historiske Billeder fra den nyere Tid i Norge, Danmark og tildels Sverig.

(Kristiania, Alb. Cammermeyer.)

Skjøndt den Samling historiske Studier, som her er offentliggjort, fortrinsvis drejer sig om norske Forhold og Personligheder, findes der dog ogsaa deri Afhandlinger, hvis Stof er hentet særlig fra Danmarks Historie. I Reglen har Forfatteren kun benyttet, hvad der foreligger af trykt Materiale; men da han er i Besiddelse af Fremstillingsgaver og tillige har en ikke ringe Kombinationsevne saavelsom et selvstændigt Syn, læses hans historiske Billeder i Regelen med Interesse og Udbytte. Dette gjælder dog navnlig om de Afhandlinger, der vedrøre Norges særlige Historie. Tre af disse danne ligesom et Udtog af Norges nyeste Historie og vilde vistnok være særdeles lærerige for de fleste Danske, nemlig „Indledning til 1814 Aars Historie i Norge", „Betragtninger over Karl-Johans-Politiken i Sverig og Norge 1810—14" og „Kristian Magnus Falsen". Det er saa naturligt, at de norske Historikere, og navnlig saadanne, der henvende sig til en større Læsekreds, med Forkjærlighed dvæle ved den nationale Vækkelse og det selvstændige politiske Liv, som deres Fædreland, efter i Aarhundreder at have været knyttet til et andet Land ikke som et selvstændigt Land, men nærmest som en Provinds, har tilkæmpet sig og hvorved det — om end kun for en kort Tid — kom til at spille en for den almindelige historiske Betragtning interessant Rolle. Her i Europas nordligste Stat modnedes jo nemlig den nyere Tids Ideer og satte Frugt i den paa overordenlig frisindede Principer byggede norske Konstitution samtidig med, at Reaktionen i hele det øvrige Europa rejste Hovedet og, idet den benyttede sig af Omstændighederne, da Napoleons Stjerne dalede, anspændte alle sine Kræfter for at nedstøde Revolutionens Titaner til Tartaros og indespærre dem bag dobbelte Kobberdøre. Det var Europas Bjerglande, Schweiz og Norge, der i denne Reaktionens Guldalder vare Asylerne for de liberale Ideer, da selv Englands Statsmænd i de første Aar efter Wienerkongressen styrede i Metternichs Kjølvand. Ogsaa den litterairhistoriske Afhandling om „Klaus Fasting og hans Fødeby Bergen" kan regnes til denne Periode, idet man hos Fasting ligesom hos „det norske Selskab" vil kunne spore den norsknationale Følelse, der danner Forløberen for den hele Selvstændighedsbevægelse og som hjulpen fremad ved forskjelligartede Paavirkninger og ydre Omstændigheder førte til Begivenhederne i 1814.

Det er, sige vi, ganske naturligt, at Normændene gjerne dvæle ved Alt, hvad der nærmere eller fjernere vedrører denne Periode af deres Historie, og det er ligeledes let forklarligt, at de ofte ere blevne uretfærdige mod det Land, der i saa lang Tid tog Blomsten af Norges aandelige Kræfter i Besiddelse og anvendte dem til sin Fordel og Hæder. Men ligesom en slig Uretfærdighed i og for sig er let tilgivelig ganske i Almindelighed, saa have vi Danske paa den anden Side Ret til at nedlægge en bestemt Protest, naar de Normænd, der træde frem for at belære deres Landsmænd om Forholdene under Foreningen med Danmark, endnu bestandig, skjønt der er gaaet et Par Menneskealdre siden Norges Gjenfødelse som et selvstændigt Rige, søge at fremstille vort Fædreland og dets Forhold til Norge paa en Maade, der ikke stemmer overens med de historiske Kjendsgjerninger og en uhildet Betragtning af disse. Den Mand, der ikke kan se upartisk paa slige Fænomener, egner sig ikke — hans øvrige historiske Kapaciteter ufortalt — til at belære Andre paa dette Omraade, og han tør ikke smigre sig med at virke i Oplysningens og Humanitetens Tjeneste blandt sine Landsmænd; tvertimod plejer han ved sin litteraire Virksomhed den Selviskhedens og Hovmodets Djævel, der hos de fleste Nationer, og vistnok ikke mindst hos den norske, alt iforvejen fører en mer

end tilstrækkelig kraftig Tilværelse og som saa ofte har fristet Folkene og ført dem i Ulykke.

Der er hos Forfatteren af „Historiske Billeder“ en tydelig Tendens til at se uvilligt paa alt Dansk, der ogsaa andetsteds træder frem, men dog tydeligst giver sig tilkjende i hans Afhandling om Kristian den Fjerde. Vi Danske ere langtfra at tro, at denne Konge var en „stor“ Mand; vi vide meget vel, at han hverken som Hærfører eller Politiker eller endelig som Menneske var særlig udmærket eller fremragende, vore Historikere have selv fremdraget og accentueret dette ved forskjellige Lejligheder, og det er intet Bevis i modsat Retning, at der kan anføres forskjellige danske Citater — navnlig fra Absolutismens Tid — hvori Kristian den Fjerde fremstilles som en i alle Henseender udmærket Fyrste. Vi ere heller ikke uvidende om, at Kristian den Fjerdes Regjering, betragtet som Helhed, var ulykkelig for Danmark, at Riget gjentagne Gange haardt hjemsøgtes af Fjendesværd, at adskillige betydningsfulde Landsdele gik tabt og at Staten og Folket vare i en sørgelig Forfatning ved hans Død. Men vi vide ogsaa, at der gives Forhold og Omstændigheder, for hvilke selv en Storhed maa falde; thi „Ulykken“ — det er Hr. Skavlans egne Ord — „udelukker ikke Storheden“; vi vide ligeledes, at Kristian den Fjerdes Minde trods alt dette i mer end to Aarhundreder har levet i Befolkningen og endnu staaer saa friskt og usvækket som nogensinde, og vi tør dristig paastaa, at ligesom Kristian den Fjerde har været og er, saaledes vil han trods Hr. Skavlans Protest vedblive at være en af vore mest populaire Konger.

Hr. Skavlan har forstaaet, ganske vist ikke uden Talent, at vende Vrangen ud af ethvert Træk og enhver Handling i Kristian den Fjerdes Liv, han har stadig sat Streg under de mindre heldige Fænomener og forbigaaet eller kun let berørt de lysere Sider, og Resultatet er blevet — som ved de fleste andre Prokuratorindlæg — at Billedet forvrænges og Dommen farves, saa at Sandheden ikke kommer til sin Ret. Et karakteristisk Hovedtræk i Kristian den Fjerdes Liv er hans utrættelige Arbejdsomhed, som ganske vist gik altfor meget i Detaillerne, hvorved megen Tid, der kunde have været bedre anvendt, forbrugtes til Ubetydeligheder. Kongen skulde selv være med ved Alt, selv se enhver Ting med egne Øjne og forstod ikke den Kunst, paa rette Maade at bruge Andres Evner og Kræfter. Men naar Hr. Skavlan i den Anledning giver sig til at drage en Parallel mellem ham og Holbergs „Den Stundesløse“, saa kan det maaske synes ret vittigt, men er dog kun lidet træffende; thi det Ejendommelige for den Stundesløse er jo netop det, at han med alt sit Slid og Arbejde slet Intet faaer udført, og der er dog vel neppe Nogen, der tør paastaa om Kristian den Fjerde, at han ligesom Hr. Vielgeschrey for „lutter Mængde af Forretninger Intet har faaet udrettet“. Hans talrige Bygninger, der alle bære Præget af Bygmesterens Aand og Smagsretning, de ikke faa Byer og øvrige Anlæg trindt om i Danmark og Norge vilde endnu den Dag idag rejse sig som ligesaa mange Vidnesbyrd i modsat Retning; hans Fortjenester af Flaaden ere ligeledes uomtvistelige, og at adskillige af hans øvrige Regjeringshandlinger, hvor velmente de end vare, faldt mindre heldigt ud, skyldes ganske vist enten Tidsforholdene eller Omstændigheder, over hvilke han ikke var Herre. Ligesom Hr. Skavlan sammenligner Kristian den Fjerdes Statsstyrelse indtil med den Stundesløses Husholdning, saaledes henter han en anden holbergsk Figur, „den politiske Kandestøber“, frem for at karakterisere Kristian den Fjerdes Deltagelse i den europæiske Politik. Hvor lidet berettiget en saadan summarisk Dom er, vil være umiddelbart indlysende for Enhver, der kjender Noget til det 17. Aarhundredes Historie; men det er dog ikke uden Interesse for os Danske, at medens den norske Historiker i det Hele taget fælder en saa ugunstig Dom om Kristian den Fjerde, saa er Trediveaarskrigens nyeste Historieskriver Samuel Rawson Gardiner, hvis Værk nu ogsaa foreligger i dansk Oversættelse, kommen til et helt andet Resultat af den danske Konge ved sine Undersøgelser af Kristian den Fjerdes Deltagelse i de tydske Religionskrige.

Hr. Skavlan yder imidlertid summariske Domme uden Motivering. Kong Frederik den Anden havde saaledes ifølge Hr. Skavlans Mening „i det Hele taget ikke stor Sands for alvorlige Regjeringsanliggender“, og hele Rækken af de oldenborgske Regenter maa finde sig i at blive stillede i Skammekrogen og faae Anmærkning som „disse halvtydske ubegavede Hofkonger“. Men Forfatterens Dom er nu heldigvis ligesaa lidet ufejlbar, som hans Oplysninger just altid ere aldeles paalidelige, skjøndt Materialet iøvrigt er samlet med Flid og Dygtighed. Et Par Exempler vilde vise det. Frederiksborg Slot ligger saaledes ikke „lige ved Kjøbenhavn“; Bemærkningen om den af Kristian den Fjerde stiftede Orden, der „havde modtaget en Forandring med et C.4 og en Elefant istedetfor en Arm med et Sværd“, er ukorrekt, Oplysningen om, at der dreves „et storartet Skibsbyggeri“ ved Nyboder, er ligesaa ny som urigtig, Angivelsen af Kristian den Fjerdes Hær i Kalmarkrigen til 40,000 Mand er rent paa det Løse og utvivlsomt meget overdreven. Det kan ligeledes bemærkes, at der ingenlunde er noget Mærkeligt i, at Frederik den Anden lod sin spæde Søn tilbringe sine første Aar hos Dronning Sofies Forældre; thi Hr. Skavlan veed upaatvivleligt særdeles godt, at det var almindelig Skik og Brug i de Tider, saa at det er lidt overilet, heraf at drage den Slutning, at Frederik den Anden ikke tog sig stort af sin Søns Opdragelse; men ligesom Forfatteren her bedømmer dette Forhold fra et Nutids-Standpunkt, saaledes begaaer han en lignende Fejl, naar han gjør sig lystig over, at man har kaldet Kristian den Fjerde for en „lærd Konge“. Efter Tidens Fordringer og sammenlignet med de fleste af Datidens Fyrster maa det dog imidlertid indrømmes, at Kristian den Fjerde havde ualmindelige Kundskaber, selv om hans Latin ikke var ciceroniansk, og selv om der kan paavises Inkonsekvenser i hans Orthografi. Naar man forøvrigt i sin Tid har talt om ham som en „lærd“ Konge, saa har man sikkert ikke lagt den samme Betydning i dette Ord som nu. „Lærd“ vilde vi i vore Dage kun kalde den, der i en eller anden Videnskab eller i et særligt Omraade af en Videnskab staaer paa Toppunktet af Tidens hele Udvikling, medens man i det 17. Aarhundrede neppe i Almindelighed forstod Andet derved end vel oplært, særligt vistnok i Latin, og taget i denne Forstand kan det godt forsvares at kalde Kristian den Fjerde „en lærd Konge“.

Billedkunst

Brevskrivere og særlig vel Brevskriverinder, der sætte Pris paa smukke og med kunstnerisk Udstyrelse fremtrædende Brevark og Konvoluter, gjøre vi opmærksom paa en meget smagfuld Samling af saadanne, der er udkommet hos Papirhandler L. Levison jun., forsynet med Thorvaldsenske Figurer — hans egen Portraitstatue, Jason, Hyrdedrengen, Psyche, Dagen, Natten, o. fl. — i hvide Basreliefs paa farvet Grund. Samlingen opbevares i en smuk Karton med Afbildning af Musæet og Alexanderfrisen og vil sikkert finde stor Afsætning baade blandt vort eget Publikum og blandt det tilrejsende.

Brogede Blade

Indfald og Udfald.

Naar to Mennesker mærke, at deres Venskab er blevet sygt, da træde de med hinanden hen til den Syges Leje og meddele dens Nekrolog endnu i levende Live. Dette kaldes et Forsøg paa at komme til en Forstaaelse. Det fremskynder Dødskampen.

Naar intet fornuftigt Menneske har Tid længer, saa vil Tiden snart ikke have noget fornuftigt Menneske længer.

Venskab, som pludselig igjen opstaaer af Glemselens Grav, er ikke en forklaret Opstanden, men kun et ængstende Spøgelse.

De fleste Mennesker vilde ikke gjerne forstyrres i deres tilvante Kjælen for deres eget indre Liv. Derfor ere Karakterer af skarpt udpræget Art og dybt stræbende Alvor ikke skikkede til at være Ens „gode Bekjendte".

Historien om Loths Hustru gaaer mig til Hjertet. Hvo der vender Blikket tilbage paa sin Lykkes tilintetgjorte Hjemsted, maa vel blive til Sten og faae en Smag i Sjælen som bittert Salt.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 365.

Den 29. Juni 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Kamma Rahbeks Korrespondance og hendes Korrespondenter.

Meddelelser af hendes Brevskuffe.

I.

Saameget Fru Rahbek ønskede at tækkes dem, hun skrev til, og saamegen Omhu hun for deres Skyld anvendte baade paa sin fine, regelrette Skrift og sin Stils Elegance, saa lidt tænkte hun paa at skrive for en videre Kreds eller at hendes Breve skulde naa udenfor hendes Brevforbindelser; man kan ikke tvivle om, at deres Offentliggjørelse vilde have sat hendes koleriske Gemyt i alvorligt Oprør. I det Hele holdt hun ikke af at præsenteres for et æret Publikum. Da Rahbek i hendes sidste Levedage forelæste hende nogle nylig trykte Ark af sine Erindringer, hvori hun omtales, udbrød hun: „Hvem veed, hvormeget man endnu her vil faae at læse, som man kommer til at rødme over;“ og en af hendes Venner, som nøje kjendte hendes Tænkemaade, afdøde A. E. Boye, der havde staaet i levende Brevvexling med hende og gjemte hendes mange Breve, ytrede, da han engang blev spurgt, om han ikke tænkte paa at offentliggjøre dem, at hvis han kunde gjøre det, vilde den kjære Døde vende sig i sin Grav. Uden Tvivl nærede Mynster lignende Følelser, da han aldrig, end ikke i de til Offentliggjørelse efter hans Død henlagte Meddelelser om hans Liv, fremdrog noget af sin store Korrespondance med sin Veninde, men endog, forudseende, at saadant vilde blive hans Efterladtes Sag, tilintetgjorde mange af hendes Breve, og som man kan slutte af, hvad han selv siger derom, ikke de mindst karakteristiske. Og dog behøve Karen Margrethe Rahbeks Breve ikke at skjules, hverken for deres Indholds Skyld, som var præget af hendes Sjæls Renhed og Oprigtighed, hendes mageløse Hjerte og hendes ildfulde Aand, eller for deres Forms Skyld, der erkjendes som Mønster paa moderne dansk Brevstil. Fru Rahbek vidste vel, at hun skrev gode Breve, hun fik det at høre ved mange Lejligheder og paa den mest smigrende Maade og af Mænd, hvis Mening havde Vægt, men de skreves for hendes Venner og skulde tilhøre dem.

Der er efterhaanden fremkommet et ikke ringe Uddrag af Fru Rahbeks udstrakte Brevvexling. For ikke at tale om de Smaabreve, Rahbek har meddelt i sine Erindringer, vil man mindes Brevene i Poul Møllers Biografi (1843), i Baggesens Biografi af hans Søn (4. Del 1856), i Joh. Ludv. Heibergs Brevsamling (1862), i Thieles Erindringer fra Bakkehuset og især det større Udvalg i de Mynsterske Brevsamlinger af 1860 og 62, samt Blade af Mynsters Liv og Tid (1875).*) Med Undtagelse af de Mynsterske høre imidlertid de her ommeldte Breve ikke til hendes Korrespondance i strengere Forstand, som skal være Gjenstand for disse Meddelelser, men maa henregnes til, hvad man kunde kalde hendes sporadiske Brevvexling, som hun ikke betragtede paa samme Maade eller med samme Interesse som den stadigere, der til enhver Tid af hendes Liv udspandt sig med hendes familiares.

Fru Rahbek drev sin Brevskrivning med Alvor, i stor

*) Efterat dette er nedskrevet, er en halv Snes af hendes Breve til Ingemann meddelt i dennes ved V. Heise udgivne Brevsamling.

Stil; hun betragtede den som sit „Embede". Mynster ytrer, at hendes Korrespondance var umaadelig, og Thiele, der et Par Aar havde Lejlighed til at iagttage hendes daglige Syssel, mener, at hun var den flittigste Brevskriverinde i Danmark. Hendes Liv ved en Mands Side, hvis mangfoldige, uhyre Bogflid altfor meget overlod hende til sig selv, Savnet af Børn, som hun følte dybere, end hun plejede at tilkjendegive, den særegne Husindretning i hendes Hjem, Alt bidrog til, at hun ved Skrivebordet søgte baade Udfyldning af ledig Tid og Tilfredsstillelse af sin naturlige Trang til at meddele sig og ved Tankeudvexling klare sig selv og voxe i aandelig Væxt. Rahbek var omtrent 38 Aar gammel, da han i Sommeren 1798 førte den ikke 23aarige Kamma Heger til sit ensomt liggende Bakkehus. Han stod dengang paa Højdepunktet som Digter og Forfatter, og hans udstrakte, indenfor dansk Litteratur ubegrændsede Skribentvirksomhed fængslede ham hjemme til Studerekammeret, medens han det Øvrige af Dagen optoges ude af Huset af sine forskjellige Forretninger og mange litteraire og selskabelige Forbindelser. Denne Levemaade forandrede han ikke, da han giftede sig; han følte sig lykkelig ved sin unge Hustrus Side, men sin ved Ægteskabet med Kamma forhøjede Livsstemning brugte han, efter egen Tilstaaelse, med beraad Hu til at drive sin Produktivitet efter større Maalestok. Den gamle Holbergianer kunde sagt om sig selv, og maaske sagde han det ogsaa, at han var en Undtagelse fra Regelen og et Exempel paa, at Minerva ikke altid kommer til at ligge sub scamno, naar et Menneske faaer Amors Griller i Hovedet. I de første Aar af sit Ægteskab, da han endnu var Professor (han nedlagde sit Professorat i 1799 og kom først i 1817 atter til Universitetet), holdt han Forelæsninger over dansk Digtekunst, var Sekretair i Skolekommissionen og tillige privat Sekretair hos dennes Præses Hertugen af Augustenborg, og underviste efter sin Afsked fra Universitetet 5 à 6 Timer daglig i Christianis Institut; samtidig udgav han Maanedsskriftet Minerva og to Gange ugenlig, Mandag og Torsdag, „Tilskueren", som han næsten var ene om; han udgav aarlig Nytaarsgaven Charis og havde endnu Tid til at skrive Noveller, Poesier og Viser uden Tal. Hans Flid gik unægtelig over de rette Grændser. Jonas Rein, som besøgte Bakkehuset i Efteraaret 1799, skrev tilbage fra sit Hjem, at han saae Rahbek i Arbejde op over Ørene, medens Fruen og Hufeland (Carl Heger) spillede Smaadramer i Dagligstuen, og da han engang forgjæves søgte at holde Rahbek tilbage i den muntre Kreds og sagde „Du drukner dit Geni, Rahbek!" svarede denne kort: „men ikke min Munterhed" og gik til sit Arbejde. Først naar Rahbek ud paa Aftenen kom hjem efter sin med vidunderlig Flid vel nyttede Dag, begyndte det egenlige Familieliv paa Bakkehuset, man spiste til Middag og endte Dagen i Selskab med en eller anden Ven.

Fruens Omsorg for Huset, som hun ikke tilsidesatte eller ansaa som for ringe for sig, blev saaledes indskrænket til Aftentiden. Sin lange Formiddag, Andres Morgen, Middag og Eftermiddag, udfyldte hun paa forskjellig Vis; hun læste, studerede Sprog og forenede hermed sit kvindelige Arbejde — hun strikkede sin Mands Strømper med Bogen paa Skjødet; om Sommeren var hun i Haven og dyrkede sine Blomster med sit ejendommelige Talent, i senere Tider var hun ivrig Æskemager; men hendes stadigste Syssel var at skrive Breve. Hun modtog talrige Besøg, hendes selskabelige Talenter tiltrak hendes mange Venner og Beundrere; det hørte ogsaa til hendes „Embede", som Mynster udtrykte sig, at tale med mange Slags Mennesker; men paa Grund af Boligens Beliggenhed vare Besøgene mest indskrænkede til den gode Aarstid og bleve af Husets Fortrolige aflagte om Aftenen. Den lange Vinter, meget af Foraar og Efteraar var hun alene. „Jeg tilbringer den største Del af min Levetid med mig selv, i min egen Stue," skriver hun til Mynster, men hun føjer til, at hun gjør det frivillig, ikke af Tvang, da hun i mange Henseender havde Anledning og for det Meste Lejlighed nok til at føre en meget modsat Levemaade, dersom hun fandt sin Regning derved. Hendes Ensomhed paa det afsides Sted foranledigede, at hendes Broder Carl allerede 1799 flyttede ud til Bakkehuset, hvor han boede til 1809 som en sauvegarde under Mandens daglige og langvarige Fraværelse.

Saadanne vare de særegne Livsforhold, hvorunder Kamma Rahbek udviklede sit naturlige Anlæg som Brevskriverinde, hvorved hun efter sin Død er bleven indført i Forfatterverdenen og har faaet en Plads i Litteraturen. Den Mand, med hvem hun flittigst og afgjort med størst Interesse korresponderede, var Jakob Peter Mynster. I 6 til 7 Aar fra 1805 var hun saa optaget af Brevvexling med ham, at der ikke gik nogen Maaned, maaske ikke nogen Uge, uden hun skrev til ham, og hendes Breve voxede undertiden til Smaabøger. Hun fandt aldrig senere en slig Korrespondent at meddele sig til, men ved Siden af megen ved tilfældige Forhold fremkaldt Brevskrivning, havde hun til enhver Tid et Udvalg af Venner, med hvem hun fortrinsvis korresponderede og, som hun udtrykte sig, havde Brevstof til. Det er om disse, man her skal meddele nogle Oplysninger „efter utrykte Kilder", d. v. s. af hendes egen „Brevskuffe". Brevene fra hende ere adspredte paa mange Hænder og efter mere end et halvt Aarhundredes Forløb vanskelige at opspørge, vel endog tildels tabte, men Brevene til hende, som hun omhyggelig gjemte og med sin egen Haand havde ordnet, findes endnu for den største Del opbevarede i hendes Mands Haandskriftsamling. Førend jeg nu gaaer over til at omtale de Mænd, Fru Rahbek til forskjellige Tider har staaet i jevnligere Brevvexling med, troer jeg, det ikke vil være uden Interesse at meddele, hvad der endnu er bekjendt om hin Manuskriptsamlings Skjæbne i det Hele.

Da Rahbek døde i 1830 og hans Bo, der var utilstrækkeligt til at dække hans Kreditorers Fordringer, toges under Skifterettens Behandling, blev, formodenlig efter Arvingernes Ønske, Gjennemsynet af hans mange Breve og andre Haandskrifter, der i hans Studerekammer fyldte Hylderne fra Gulv til Loft, overdraget til A. E. Boye og saavidt vides Dr. phil. Pingel. Uagtet disse Papirer ingen Værdi havde uden litterair og ingen Indtægt kunde skaffe Boet, mente dog Skifteforvalteren, Birkedommeren i Kjøbenhavns Amts søndre Birk, ikke at burde udlevere dem, efterat de vare reviderede og foreløbig ordnede. De bleve henliggende paa Birkets Kontor eller Loft, og først efter flere Aars Forløb, da en ny Skifteforvalter havde overtaget Embedet, blev den besynderlige Beslaglæggelse hævet og Papirerne udleverede til Boye, der frelste dem fra Undergang. Naar dette skete, vides ikke nøje; det var formodenlig i Slutningen af Trediverne. Boye fordelte til Forskjellige de dem vedkommende Breve og Sager, og saaledes modtog Mynster sine Breve og Oehlenschläger

bl. A. sin Svigerfader Konferensraad Hegers Haandskrifter; Fr. Høegh Guldberg har uden Tvivl faaet Alt, hvad der tilkom ham, og til Joh. Ludv. Heiberg udleveredes hele hans Faders vidtløftige, interessante Korrespondance med Rahbek og hans Kone. Mange af dem, der havde staaet i Brevvexling med Bakkehuset, vare imidlertid døde, andre vare fraværende, og disses Papirer forbleve under Boyes Varetægt og findes endnu i hans efterladte Samlinger. Den saakaldte „Hundepost", Oehlenschlägers ejendommelige Brevvexling mod Fru Rahbek, hvori han i Avisform, i Vers og Prosa, under sin Udenlandsrejse 1805—9 saa at sige vedblev at deltage i det overgivne Bakkehusliv, tilhører endnu Samlingen. Efter sin Hjemkomst skrev Oehlenschläger enkelte „Hundeposter" til sin Veninde, men een af disse og ligeledes Begyndelsen til en „Hundepost" fra Paris af 1807, savnes og er funden efter Professor Abrahams og afleveret med hans Papirer til det kongelige Bibliothek*). Man veed, hvorledes Autografsamlere som brølende Løver gaa paa Fangst efter Haandskrifter. De Mynsterske Breve, en anden vigtig Del af den oprindelige Samling, ere som bekjendt opbevarede, men dette skal ikke være Tilfældet med de ovenomtalte Heibergske Breve, der, idetmindste efter hvad jeg har kunnet erfare, ikke ere fundne efter Sønnen. Unægtelig indeholdt de, navnlig de fra den første Tid af hans Landsflygtighed, meget brændbart Stof, og det er derfor ikke utænkeligt, at Sønnen ikke har kunnet modstaa Fristelsen til at overgive dem til Ilden. Ved et Tilfælde er man dog ikke ganske afskaaren fra at kaste et Indblik i, hvad der var Gjenstand for P. A. Heibergs Korrespondance i hin ikke mindst bevægede Periode af hans bevægede Liv. I Rahbeks sidste Leveaar fik Heiberg Betænkelighed ved, at hans Vens Breve, der vare skrevne i Fortrolighed, under betænkelige Forhold for dem begge, skulde findes efter ham paa det fremmede Sted og komme i Uvedkommendes Hænder. Han sendte dem derfor samtlige tilbage, og da Sønnen ingen Adkomst havde til disse, ere de endnu tilstede som en Nøgle til meget af, hvad gamle Heiberg har tænkt og skrevet paa hin Tid.

Det er ovenfor bemærket, at af Fru Rahbeks hidtil bekjendtgjorte Breve kun de til Mynster og tildels de af Thiele meddelte vare af hendes egenlige Korrespondance; hverken Baggesen eller J. L. Heiberg eller Poul Møller stod, saavidt jeg har kunnet opdage, i varigere Brevskifte med hende. Hvad Baggesen angaaer, følger det af sig selv, at der med ham ikke kunde være Tale om noget inderligere Brevsamkvem, han var ikke den Mand, Kamma Rahbek kunde have Brevstof til. Hans gjentagne plumpe Angreb paa Rahbek, som, uagtet hans egen Lethed i at stifte Sind og hans Ungdomsvens godlidende Natur, fremkaldte et ulægeligt Brud,**) oprørte dennes Hustru; og hans umaadelige Forfængelighed, som var Hovedtrækket i en svag og holdningsløs Karakter og for hvilken intet Offer var ham for stort, ansaa hun for „et svigefuldt Vand, farligere at sejle udi end det aabne Hav"; og hun var derhos altfor klog og skarpsynet til, som Andre, at lade sig besnære af hans Aandfuldhed og indtagende selskabelige Talenter. Det er karakteristisk, at der iblandt Rahbeks efterladte Breve findes to i Indhold og Form helt modsatte Skrivelser fra Baggesen. Den ene omtrent fra 1800 fortrolig og hjertelig til Vennen og Broderen, den anden fra 1813 i en impertinent truende Tone til „Dagens Redakteur", som Rahbek dengang var. De i Baggesens Biografi meddelte tvende Breve fra Fru Rahbek af 1806 og 1817 ere omtrent de eneste, hun har tilskrevet ham, og hvorvidt Baggesen havde nogen Grund til at gjemme dem som Relikvier, som Biografen noget rørende udtrykker sig, om han ikke hellere maatte blive betænkelig ved at se de venlige Breve fra „det røde Svins" Hustru, er der Grund til at spørge om.

Med Joh. Lud. Heiberg forholdt det sig anderledes. Fru Rahbek nærede altid den varmeste Interesse for Sønnen af hendes Ven P. A. Heiberg, som engang var bestemt af denne til at udfylde en ledig Plads i Bakkehuset. Hun fulgte hans Opstigen paa Poesiens Horizont med inderlig Glæde, kaldte ham sin elskværdige Vidunderlighed, men naar hun tillige gav ham Tilnavnet „den Spanske", som man forklarer af hans Beundring for spansk Litteratur, turde der heri skjule sig en angvis sub herba, en Hentydning til hans tidligere Opførsel mod Bakkehuset, da han var der som Plejebarn. Rahbek havde ondt ved at tilgive, at han havde svigtet deres Forhaabninger, han sympathiserede lidet med hans digteriske Virksomhed og var ikke langt fra at afsky hans Vaudeviller. Det var først i hans sidste Leveaar, at Forholdet imellem dem blev ret venskabeligt. Efterat Heiberg i 1804 havde forladt Rahbeks, besøgte han dem ikke igjen førend i 1813, da han ønskede sit Stykke „Tycho Brahes Spaadom" opført og i den Anledning gjorde sin Opvartning hos Theaterdirekteurens Hustru. Fru Rahbek tog Besøget i den bedste Mening og skrev til ham: „Jeg gjentager, hvad jeg tilforn har sagt Dig, at jeg ved at se Dig igjen paa Bakkehuset, har faaet et af mit Hjertes inderligste Ønsker opfyldt." Iøvrigt blev Heiberg ikke nogen stadig Bakkehusgjæst — han holdt sig til det Brunske Hus — og Brevvexlingen, hvortil Heiberg desuden i Almindelighed ikke syntes anlagt, blev aldrig andet end sporadisk.

Poul Møller, til hvem Fru Rahbek skrev de bekjendte Breve i den Olsenske Biografi, der vare de første, som vakte Publikums Opmærksomhed for Danmarks flittigste Brevskriverinde, kan heller ikke betragtes som en af hendes Korrespondenter, uagtet han hørte til Bakkehusets fortroligste Venner. Han havde i 1823 og 24, efter sin Hjemkomst fra Kinarejsen, boet paa Bakkehuset og været som en Søn hos de Gamle. Men „Bakkehusets kjæreste Søn" var aabenbart lidet oplagt til at knytte varig Brevvexling

*) Brevet fra Paris er offentliggjort i Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlenschläger" 2. Del, S. 283.

**) Da det oftere er blevet sagt, at Rahbek og Baggesen dog endte med at blive forsonede, anføres her en Anekdote fra Baggesens sidste Ophold i Kjøbenhavn. En Aften, da Rahbek vilde forlade Forestillingen i Theatret, hvor han som sædvanlig havde sat sin Stok ved Siden af den lille Rømelings med en Skammel forsynede Plads i Hofparketet, maatte han passere Baggesen, der sad ved Siden af Adjutanten. „Maa jeg faae min Stok", sagde Rahbek til denne, og da Rømeling udbrød: „Hvorledes, er her Nogen, der skal have Prygl?" svarede Rahbek med et Blik paa Baggesen: „Ja, det kunde nok være." — Hvor vidt Baggesen kunde drive sin Cynisme mod Rahbek, viser ogsaa en Optegnelse i Fr. Schmidts Dagbøger fra Slutningen af 1817. Baggesen havde i Selskab med Fru Fr. Brun aflagt Besøg paa Bakkehuset, og da Fru Brun undrede sig over, at Baggesen var bleven venskabelig modtaget af Rahbek uagtet de Grovheder, han havde sagt ham i „Gjengangeren" og i „Pindsvinet", svarede Baggesen: „Jeg kunde gjerne have været meget grovere mod ham og dog blevet ligesaa godt modtaget." Det var Takken, fordi Rahbek iagttog Gjæstfrihedens Love.

og skuffede Fru Rahbek, da hun satte sin Lid dertil. „Jeg skriver aldrig til mine Venner," siger han i et Brev til Sibbern, „den skriftlige Underholdning tilfredsstiller mig aldeles ikke." Visselig Skade! thi unægtelig udtaler P. Møllers sunde, ærlige og danske Natur sig paa en tiltrækkende og aandfuld Maade i de faa Breve, der ere levnede efter ham. Med al hans Beundring for Fru Rahbek var det tydeligt, at han ingen Tilbøjelighed følte til at korrespondere med dette „det første Menneske", han kjendte. Da han i Sommeren 1827 fra Fyen, hvor han havde holdt Bryllup — han var dengang Professor i Kristiania — havde skrevet til hende og Rahbek, vakte dette en saadan Glæde og Overraskelse, at det gav Anledning til en Slags „Barselstue" paa Bakkehuset. Rahbek gik til Byen og meldte det store Mirakel til Venner og Frænder, og man modtog Visiter i den Anledning og satte Næsen i Vejret, som Fru Rahbek skriver i sit Svar. Hun tøvede ikke med at svare ham og ytrede i sit Brev, at hun, naar han kom til Ro i Norge, derfra haabede at have lidt skriftligt Samkvem med ham; men dette Haab opfyldtes ikke; hun skrev i 1828 et Brev til hans Kone — hun havde ikke seet sit Brev til ham besvaret — fik ogsaa et Brev fra Betty Møller, men Manden blev taus. I Januar 1829 døde Fru Rahbek, og samme Aars Sommer kom Poul Møller til Kjøbenhavn og besøgte da Rahbek, men ved dette Møde berørte han ikke med et Ord Kammas nylige Død. Det var hverken Ligegyldighed for den Døde eller Mangel paa Deltagelse for den Levende; Rahbek tog sig det nær, men kunde ikke selv røre ved det friske Saar, og Kondolencevisiten forbigik i Taushed Kondolencens Gjenstand.

Det er ikke vilkaarligt at skjelne imellem Fru Rahbeks staaende Brevvexling og den tilfældige og lejlighedsvise. Allerede ved et Blik paa hendes efterladte Korrespondance vil man, imellem et stort Antal enkelte Breve fra en Mængde forskjellige Personer, finde større Samlinger, som hun selv havde udsondret og som ved hendes Død fandtes sammenbundne af hendes egen Haand; men man har ogsaa hendes egen Udtalelse om denne Forskjel og om den Vægt, hun lagde derpaa. Paa den Tid hun førte sin mest levende Brevvexling med Mynster, denne hendes kjæreste Atticus, hvem hun ugenlig tilskrev lange Epistler, fandt hendes Broder, Carl Heger, dette saa overdrevent og ytrede paa sin alvorlig spøgende Vis, idet han efterlignede Mynsters Udtryksmaade: „Der maa alvorlig tænkes paa at sætte Grændse for dette Skriveri, for det gaaer virkelig altfor tidt paa." Han opfordrede hende til at indlede en Brevvexling med en Dame af Genialitet, som hun kjendte og som nogle Gange havde skrevet til hende; det var Chr. Winthers Moder, Johanne Dorothea f. Borchsenius, der dengang var Enke efter Præsten Hans Chr. Winther og boede i Nykjøbing paa Falster. Men idet Fru Rahbek fortæller Mynster dette og ytrer, at hun iøvrigt nok kunde have Lyst til slig Korrespondance, tilføjer hun, at Brevvexling ikke interesserede hende, med mindre den var hyppig og uafbrudt, og at hun af det Slags ikke kunde indlade sig paa mere end den ene, hun havde, nemlig med ham. Broderen mente, at man skulde skrive sjelden, da Brevene ellers nødvendigt bleve flaue, men hun paastod, og Rahbek sagde, at hun forsvarede sin Sag meget godt, at det ikke kunde nytte at skrive uden til Mennesker, der ere saa nøje bekjendte med hele Ens Liv og Levnet, at Alt, hvad der vedkommer En, kan antages at interessere dem. Her har man altsaa hendes Mening om en Korrespondance, og hvad det var for en Slags Brevvexling, der tiltalte hende, som hun attraaede og hvori hun til forskjellige Tider af sit Liv fandt Deltagere efter sit Hjerte, men aldrig som da hun brevvexlede med sin „Onkel Job".

II.

Som den Første, med hvem Fru Rahbek stod i slig egenlig Korrespondance, maa nævnes P. A. Heiberg. Det var hendes første Brevvexling med en fjernere staaende betydelig Mand, hendes første Forsøg i en Kunst, hvori hun skulde drive det til Virtuositet. Det er ogsaa tydeligt af denne Brevvexling, at hun er undselig ved at meddele sig skriftlig til ham; hun undskylder sin Dristighed og gjentager, at han maa være kjed af hendes Skriveri; hun skriver kort, gjerne kun udfyldende et ledigt Rum i sin Mands Brev; men efterhaanden blive hendes Skrivelser hyppigere, navnlig fra Efteraaret 1801, da Omstændighederne fremkaldte rigere Stof for Brevskifte. Heiberg forlod Kjøbenhavn den 7. Februar 1800, for efter den ham overgaaede Dom at gaa i livsvarig Landflygtighed. Rahbek og hans Hustru havde tilbragt den sidste Aften i hans Selskab og fulgte ham i hans Vogn til Frederiksberg Slot, hvor han ved Afskeden beholdt Fruens graa Silkehandske til et Minde. Rejsen gik til Paris, hvor han vilde tage Bopæl, og fra Hamborg skrev han første Gang til Rahbek og hans Kone. Der hengik et helt Aar, førend Fru Rahbek tog Mod til sig og svarede paa hans Brev; det var paa Aarsdagen efter hans Afrejse den 7. Februar 1801. Jeg meddeler dette hendes ældste Brev til ham helt:

„Gode Heiberg!

Tusinde Gange har jeg foresat mig at skrive til Dem, men naar jeg saa betænkte, at jeg ikke havde noget Interessant at fortælle Dem, holdt Frygten for at blive Dem kjedsommelig mig stedse tilbage fra mit Forsæt. Imidlertid føler jeg nu levende — maaske idag mere end nogensinde — at det er uforsvarligt, at jeg ikke engang har takket Dem for Deres mig saa usigelig kjære Brev, der nu er 11 Maaneder gammelt, men ikke destomindre ved hver gjentagen Læsning glæder mig saa ubeskrivelig meget. Ja, gode Heiberg! jeg takker Dem af mit ganske Hjerte for Deres Brev, og jeg forsikrer Dem, at de venskabelige Ytringer, det indeholder, er mig fra Dem — hvem jeg kjender og agter som saa sanddru en Mand — langt kjærere end fra enhver Anden. Der er blandt de Mange, som agter og elsker Dem, maaske Ingen, som mere taknemmelig erkjender Deres Venskabs hele Værd end Rahbek og jeg; Ingen, hvem blotte Venskabsbaand forener Dem med, som mere dybt føler Deres Savn. Det er nu et Aar siden den sørgelige Aften, hvis Erindring har kostet os mange Taarer; og dog tør jeg sige, at De ingen Dag i hele dette Aar er glemt af Deres Venner paa Bakkehuset. Men mit Brev turde nu let blive en lang Præken, og da De ingen Elsker er af Prækener, maa jeg nok se at holde op igjen. Det gjør mig ondt, at Omstændighederne ikke tillader mig at se Deres gode Thomasine [Heibergs Hustru] uden saa yderst sjelden. At hun imidlertid ikke derfor miskjender mit Venskab for hende, skylder jeg hendes Forstand og Hjerte ikke at tvivle et Øjeblik om. Jeg venter i denne Stund Rahbek hjem; han har lovet ogsaa

at ville skrive til Dem; jeg vil derfor overlade ham Pladsen, der bedre veed at bruge den. Lev vel, gode Heiberg! og glem ikke Deres taknemmelige Veninde K. M. Rahbek."

Jeg bemærker som en Kuriositet, at dette og hendes øvrige Breve til Heiberg fra denne Periode — i 1803 ophørte hendes stadige Korrespondance med ham — ere skrevne med latinsk Skrift og en større, fyldigere Haand end den, hun senere tillagde sig, den ligesaa fine som faste, ejendommelige Haandskrift, som i hendes Sprog benævntes den gnirkendes Skrift.

I Slutningen af 1801 indtraf en Begivenhed, der foranledigede en hyppigere Korrespondance med Heiberg. I Oktober eller November forlod han pludselig Paris og rejste til Hamborg, som han selv siger i sine Erindringer (Christiania 1830), for at ordne sine Anliggender i det forrige Hjem. Paa Bakkehuset havde man ingen Underretning om denne Rejse, eller ialtfald om dens Maal og Øjemed; Rahbek skriver til ham den 22. November 1801, at han har været i Uvished om, hvorhen han skulde skrive til ham, men at han for nogle Dage siden erfarede, at han var i Hamborg. De Anliggender, der kaldte Heiberg til Fædrelandets Grændse, vare maaske forskjellige; som man erfarer af Rahbeks Breve, havde han indgivet Ansøgning til Regjeringen om Tilladelse til at vende tilbage fra Landflygtigheden; men der var ogsaa en anden Sag, der berørte ham endnu dybere og maaske var den egenlige Grund til Rejsen. Han var bleven underrettet om sin Kones Beslutning at hæve deres Ægteskab og at gifte sig med Grev Ehrensvärd Gyllembourg, og det synes rimeligt, at Budskabet herom ialtfald fremskyndede den stolte Mands Ansøgning om Benaadning. Nok er det, at hans Ansøgning og hans Hustrus om Ægteskabets Ophævelse og Tilladelse til at indgaa et nyt indkom til Kancelliet omtrent samtidig og kolliderede højst uheldig med hinanden; hendes kunde selvfølgelig ikke bevilges, uden at hans afsloges. Heiberg havde taget sig Efterretningen om sin Hustrus Beslutning overordenlig nær. Hans Svigerinde Lise Jürgensen, gift med Dispacheur og Mægler F. C. Jürgensen, (hun var Dispacheur Th. Buntzens næstældste Datter), der havde sin Svogers Fortrolighed og korresponderede baade med ham og Fru Rahbek i denne Tid, skriver til Sidstnævnte formodenlig i Januar 1802 (Brevet er uden Dato): „Her sender jeg Dig et Brev fra vor arme Ven; gid han maa have været i bedre Lune, end da han har skrevet mit. Det er græsseligt, at Tiden ikke kan gjøre ham lidt koldere, eller idetmindste roligere, men saasnart han kommer til at skrive om Th. og G., er det græsseligt, saa opbragt han er."

Paa Bakkehuset blev man først sent underrettet om Sagens rette Sammenhæng. Den 5. December 1801 skriver Rahbek til Heiberg: „Gid Du maatte blive os tilbagegivet; jeg vover at haabe det, vel især fordi jeg ønsker det, men tillige fordi Aanden her paa nogen Tid synes forandret; ogsaa har jeg over i ti Uger, altsaa endnu inden din Ansøgning kom, hørt Tale om, at Du skulde komme tilbage, hvilket alle Mennesker fandt meget rimeligt, uden at dog Nogen vidste Besked dermed; og dette gav Anledning til en liden Brevvexling og siden Besøg af min Kone til Ludvigs Moder, hvoraf Følgen var, at han skulde hentes ud til os, og mindst havde vi dengang troet, at Gaaden paa den Maade skulde løse sig."

Konens Ansøgning bevilgedes, men Mandens afsloges eller henlagdes, og da Heiberg, efterat Ægteskabet med Gyllembourg var fuldbyrdet, hvilket skete den 17. Decbr. 1801, 12 Dage efter Rahbeks anførte Brev, gjentog eller erindrede om sit Andragende, modtog han i Januar 1802 et formeligt Afslag, hvorefter han i Foraaret vendte tilbage til Paris. Det er en ikke uomtalt Sag, at Heiberg, førend han formodenlig i Marts forlod Hamborg, skal have sendt en Udfordring til Gyllembourg, men at denne ikke modtog den. At dette virkelig var Tilfældet, finder man bekræftet i Brevene fra denne Tid. Den 29 Decbr. 1801 skriver Rahbek: „Jeg veed ikke og forlanger ikke at vide, hvad det desperate Middel er, Du har i Baghaanden; men siig Dig det selv rent og uden Omsvøb, og siig Dig saa, om Du kan forsvare det, ikke for Dommeren i, eller over Dig, thi han vil se paa din sørgelige Stilling og være retfærdig; men for din tilvoxende Ludvig, for din ærværdige Moder, for din ømme, ædle Svigerinde, for os Alle, som elske Dig saa inderlig. Og om aldrig andet, vil Du ved et fortvivlet Skridt vække Angerens paa Ruhethal*) endnu slumrende Furier? Ynk og tilgiv! det er Alt, hvad der er tilbage for Dig, for at blive Dig tro, og betænk, at den grusomste Hævn, Du kan tage, vilde være den, Du tog over Dig selv." Man seer, at Rahbek har forestillet sig, at hans Vens „desperate Middel" var et Selvmord, og Fru Jürgensen, der ligeledes udtrykker den dybeste Ængstelse for, hvad Svogeren har isinde, synes at rette sine Formodninger paa det Samme. Men af et Brev af 20. Marts 1802 seer man, at Rahbek imidlertid er bleven bedre underrettet om den omtalte skjæbnesvangre Beslutning af Heiberg, efter at den for hans Vedkommende var kommen til Udførelse. Han skriver: „Du misforstaaer mig, kjære Ven! naar Du troer, at jeg ikke bifalder din Udfordring, fordi jeg ønsker, at den ikke var skeet; jeg maa bifalde, hvad der er saa ganske overensstemmende med mine Grundsætninger, med min Maade at tænke, føle og handle; med min inderlige Følelse, at der er Omstændigheder — og din Stilling er deriblandt — der sætter os i Naturens Stand og giver os Ret til at skaffe os den Fred, eller den Hævn, Loven ikke forhjælper os til. Men skjøndt det er min Overbevisning, kan jeg dog med Hensyn til den Omtale, det vil give, til de mulige Følger, det kan have, ønske, at det ikke var skeet, at det kunde være anderledes."

Under Heibergs Ophold i Hamborg blev det afgjort, at hans Søn Johan Ludvig skulde i Huset til Rahbeks, og det er navnlig herom, at Fru Rahbek korresponderer med ham. Da man havde erfaret den forestaaende Forbindelse imellem Gyllembourg og Ludvigs Moder og forudsaa, at der blev Spørgsmaal om Sønnens fremtidige Opholdssted, ogsaa fordi Gyllembourg boede paa Landet, foreslog Rahbek i et Brev af 22. November 1801, at han skulde betroes til dem, og i samme Brev skriver Fru Rahbek: „Undskyld, at jeg plager Deres Øjne med disse Linier, som ikke indeholde noget Nyt. Man har snakket mig saa meget for om Deres Hjemrejse, saa jeg alt i Tankerne har seet den lille graa usle Handske, som jeg formoder De endnu er saa god at gjemme, til De selv kan fly mig den. — — Men nu een Ting, der interesserer mig uendelig

*) Gyllembourgs Ejendom i Gyrstinge ved Ringsted, hvor de Nygifte havde taget Ophold.

meget i nærværende Øjeblik. De har værdiget mig at kalde mig Deres Veninde, hvilket jeg sandelig paaskjønner; men dette hæderfulde Navn berettiger mig ogsaa til at føje mine inderlige Bønner til min Rahbeks Deres Ludvig angaaende; det lader mig haabe, at hvad end Deres Beslutning bliver, De ikke vil miskjende min gode Villie. Det var mærkeligt, hvorledes Rahbek og jeg paa engang faldt paa den Ting, og hvorledes vi begge nu lige ivrigt ønske, at det maa være gjørligt. Igaar var Deres Ludvig hos os; Rahbek og jeg drak Deres Skaal med ham; De skulde blot seet, med hvilken Glæde han gjorde dette. Det er en inderlig elskværdig Dreng, især for den Ømhed, hvormed han ved alle Lejligheder saa gjerne erindrer sin Fader; han vil sikkert gjøre Dem megen Glæde. — Den Ide med Ludvig har ligget Rahbek og mig saa meget paa Hjertet, at vi strax, da det faldt os ind, skrev derom til hans Moder, ligesom vi nu med første Post skriver det til Dem, for at hindre, at ikke nogen anden tagen Beslutning skulde — hvis De ellers havde Lyst dertil — være os i Vejen." — Hendes følgende Breve af 7. og 19. Decbr. handle om samme Gjenstand og vise, hvor alvorligt hun tog Tingen, hvor magtpaaliggende hendes Ønskes Opfyldelse var hende. Hun imødesaa et Vendepunkt i sit Liv, der maaske paa denne Tid tilfredsstillede hende mindre end ellers. Haabet om selv at blive Moder var svindende, men hendes kvindelige Følelse havde her Erstatning for det dybeste Savn, og man kan derfor ikke uden Rørelse tænke paa de Skuffelser, hvormed denne Sag skulde saare hendes Hjerte.

Den 29. Decbr. skriver hun atter til Heiberg paa følgende Maade:

„Hvorledes skal jeg beskrive Dem den Glæde, kjære Ven! som Deres velsignede, tillidsfulde Brev har forskaffet mig. Jeg formaaer ikke at takke Dem med Ord, men jeg vil ærlig stræbe at vise Dem min Taknemmelighed i Gjerningen. Jeg vil fra det Øjeblik, jeg bliver saa lykkelig at faae Deres Ludvig til mig, anse ham som en Helligdom, De betroer mig, og hvormed jeg vil handle saaledes, at jeg kan forsvare det for Dem og min egen Samvittighed. Det vilde være en skadelig Beskedenhed, hvis jeg ikke turde tiltro mig Indsigt nok til at vide, hvorledes jeg bør behandle Deres Søn, det Barn, som man saa uforsvarligt har berøvet sin nærmeste Moder. Men fordi jeg har Tillid nok til mig selv for ikke at frygte, at jeg skulde fejle betydeligt i denne Sag, derfor maa De ikke tro, at jeg tiltroer mig selv saa megen Konduite, at jeg ikke her kunde tage fejl; nej tvertimod, det har altid været en Fejl hos mig, at have for liden Tro til mig selv, og den Fejl agter jeg aldrig at skille mig ganske ved, da den dog ikke er af det værste Slags; men jeg føler i dette Øjeblik, at jeg bør tiltro mine egne Evner lidt mere end hidtil, hvis jeg vil opfylde den Pligt, jeg glad og frivillig paatager mig. Desuden, gode Heiberg! jeg har jo de ypperligste Raadgivere, jeg kan ønske mig: Dem, Deres — gid jeg ogsaa turde kalde hende min Veninde, den fortræffelige Lise Jürgensen, og endelig min Rahbek. Disse tre ædle Mennesker vil sikkerlig sige mig Alt, hvad jeg ikke af Mangel paa Indsigt og Erfaring kan sige mig selv. — Jeg anseer nu Tingen som næsten afgjort, thi jeg veed, at Deres Svigerfader gjerne giver sit Samtykke, og Lise Jürgensen, i hvis Rettigheder jeg synes at gjøre et Indgreb, vil ifølge hendes ædle Tænkemaade ikke have noget derimod; desuden beholder hun jo hendes gamle Rettigheder over denne velsignede Dreng, fordi han er hos os. — Bliv nu ikke vred, kjæreste Heiberg, at jeg har opholdt Dem saalænge med dette Brev. Tusinde Taksigelser for Deres, som jeg allerede for det meste kan udenad. — Jeg har godt Haab om Deres Hjemkomst og glæder mig ubeskrivelig til den, dog hvem af Deres Venner gjør ikke det? Gud velsigne Dem og skjænke Dem roligere og gladere Dage end de nærværende."

I Begyndelsen af Maj 1802 kom da Johan Ludvig, noget over ti Aar gammel, som Plejesøn til Rahbek. Hans Moder havde givet sit Samtykke dertil, og han selv „viste sig glad derved, siden", som han i en Seddel til Rahbek udtrykte sig, „Gyllembourg tog hans Moder ud med sig paa Landet", nemlig til ovenomtalte Ruhethal. Det blev besluttet, at Fru Rahbek skulde regne, skrive og læse levende Sprog med Drengen og Rahbek selv læse Latin og Historie, og at der til at besørge Resten af Undervisningen skulde antages en Lærer. Brevvexlingen med Heiberg fortsattes navnlig fra Slutningen af 1802, da han endelig var kommen til Ro i Paris. Fru Rahbek og Sønnen skrive da gjerne nogle Linier i Rahbeks Breve, og paa denne Maade haves tre Smaaskrivelser fra den unge Johan Ludvig, formodenlig det ældste Skriftlige fra den senere navnkundige Forfatters barnlige Haand, hvilke jeg ikke vil lade Lejligheden ubenyttet til her at meddele. Den 25. Juni 1803 skriver han:

„Kjære Fader! Jeg skrev Dig sidst til, at jeg havde seet en Krokodil og to Leoparder; jeg har ogsaa seet en Komedie paa samme Sted siden efter. Først saae jeg en Fisk, som løb efter fem smaa Fiske, for at sluge dem; dernæst Fredens Tempel, som først var sort og siden efter blev gult, rødt og spraglet; derefter Bonaparte til Hest, som først ikke var større end en Prik og siden efter ligesaa stor som hele Komediehuset, og tilsidst saae jeg en Maskerade af Jord- og Luftaander. — — — Paa min egen Haand hilser jeg Dig fra Tante Lise, Bolette, Hanne og Heiberg*), thi dersom de vidste, at jeg skrev til Dig, saa vilde de vist bede mig om at hilse. Nu vil jeg slutte med at bede Dig om, at Du snart vil skrive til din" osv.

Det næste Brev er af 30. August s. A.:

„Mange Tak for dit Brev. Du begjærer deri at faae at vide, hvorvidt jeg var i det, som jeg lærer. Jeg gjør Stil efter Dörings Vorübungen zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Lateinische. I Cornelius Nepos læser jeg Phocions Biografi. Jeg læser ogsaa i Bröders latinske Grammatik og Suhms Historie. — Jeg har for kort Tid siden været paa Smidstrup hos Thaarup og i Hirschholm og Helsingør med Rahbek og hans Kone. I Smidstrup red jeg en lang Tour ud i Skoven paa Thaarups Ridehest, og da jeg kom til Helsingør, fik jeg et Par nye Seler; jeg saae 500 Skibe gaa ud i Søen, men formedelst Modvind maatte de vende tilbage igjen."

Endelig haves følgende Linier fra 5. Decbr. 1803:

„Du har ventelig faaet de to Breve og den latinske Stil, som jeg for nogen Tid siden skrev til Dig. Dersom den Stil har fornøjet Dig lidet, saa skal jeg glæde mig meget derover og oftere sende Dig saadant Noget. — Jeg

*) Uden Tvivl P. A. Heibergs yngre Broder Ludvig, der var Rektor i Odense og paa denne Tid opholdt sig i Kjøbenhavn i et offentligt Anliggende.

har for nogen Tid siden kommet til Ende med Cornelius Nepos og begyndt ikke paa bellum Gallicum men paa bellum civile. — Tante Lise har foræret mig de to Bind og Heftet af dine Komedier, som hun sagde laa i din Kuffert, og bad mig om at skrive Dig til og spørge, om Du ikke nok vilde tillade det, da jeg visselig skal være meget god imod dem."

Fru Rahbek føjede, som bemærket, gjerne et Par Linier til Sønnens: „Endnu, skriver hun i Juni Maaned 1803, tør jeg ikke rose J. Ludvigs Flid, fordi jeg ikke kan det med Sandhed, men jeg haaber, at den Tid ikke er langt borte, da jeg kan glæde Dem med at sige, at Ludvig ikke alene er en god, men ogsaa en flittig Dreng."

Inden to Aar vare forløbne, i Januar Maaned 1804, forlod Ludvig sine Plejeforældre. De nærmere Omstændigheder ved hans Bortgang kjendes ikke, men at den foregik uden Rahbeks og hans Kones Vidende, synes klart. De følte sig begge dybt krænkede, og for Fru Rahbek var det en bitter Skuffelse, der endnu mange Aar efter smertede hende. Fru Gyllembourg kalder Sønnens Undvigelse fra Bakkehuset en upassende Opførsel, og i et Brev til Rahbek fra 1829 kalder Heiberg det selv en Drengestreg. Rahbek vilde ikke godvillig give Slip paa sin Vens ham betroede Søn og fordrede ham tilbage, men forgjæves; Ludvig kom først til sin Tante, den omtalte Lise Jürgensen, og efter henved et Par Aars Forløb til sin Moder, der imidlertid var flyttet til Kjøbenhavn. Fru Gyllembourg havde skrevet et Brev til Rahbek, hvori hun vel undskyldte Sønnen, men tillige indflettede nogle spydige Bemærkninger om, at Rahbek tænkte paa at gjøre nogen Ret gjældende over ham. Grunden til, at Joh. Ludvig forlod Rahbeks, var uden Tvivl nærmest en utaalmodig Længsel efter Moderen, for hvem han nærede en sjelden sønlig Tilbøjelighed. Fru Gyllembourg skrev om ham i November 1805 til sin forrige Mand: „Hans Moder er hans eneste Fortrolige, hans eneste Veninde, for hvem han Intet skjuler, end ikke sine smaa Daarligheder. Han elsker mig med en sværmerisk, enthousiastisk Kjærlighed, han sørger over hver Dag, han ikke faaer mig at se. Den mindste Uhøflighed imod mig er en Forbrydelse, han i hele Aar kan gjemme i sin Erindring." Ved disse sidste Ord kommer man 'til at tænke paa endnu en anden Grund, der kan have afvendt Drengens Hjerte fra det venlige Bakkehus, og maaske indeholde de ogsaa netop en Hentydning til den her omtalte Katastrofe. Tiden dømte ikke gunstigt om Fru Gyllembourgs Skilsmisse fra hendes ulykkelige Mand, og den kunde det saameget mindre, som den klart saae, at hendes Færd var skjæbnesvanger for Heibergs Liv og ligesom udtalte den endnu manglende Højesteretsdom, hvorved hans Exil blev evigt. Af Samtidiges Fortælling veed man, at naar disse delikate Forhold kom paa Bane i Ludvigs nye Hjem, hvilket ved Forbindelsen med den fornærmede Fader og dennes nærmeste Venner ikke kunde undgaaes, tænkte man ikke altid paa at veje sine Udtryk og har saaret den kloge, for Moderen følsomme Dreng, der taus sad og hørte til Samtalerne i Fru Rahbeks Dagligstue. Uden Tvivl ligger der en Hentydning hertil i de ovenanførte Ord i Fru Rahbeks Brev af 1813 til J. L. Heiberg, at hun, ved at se ham igjen paa Bakkehuset, havde faaet et af sit Hjertes inderligste Ønsker opfyldt og derefter kunde gaa roligere og gladere i sin Grav end ellers.

Sønnens Bortgang fra Bakkehuset har jeg ikke fundet omtalt hverken i Rahbeks eller hans Kones Breve til P. A. Heiberg. Rahbek vedblev uafbrudt at korrespondere med sin landforviste Ven lige til sin Død, men fra Fru Rahbeks Haand findes kun enkelte Breve med lange Mellemrum fra forskjellige Aar, mest Anbefalingsskrivelser fra Landsmænd, som rejste til Frankrig. Et af disse Breve, af Maj 1807, vil jeg nedenfor komme til at omtale; af et andet fra samme Aar, skrevet nogle Dage efter Forviisningens Aarsdag, som trofast mindedes af Fru Rahbek, meddeles nogle Linier. Heiberg var dengang i Polen, hvorhen han ledsagede den Del af det kejserlige Udenrigsministerium, som fulgte Napoleon paa hans Tog mod Prenssen og Rusland. „Jeg kan dog ikke, skriver Fru Rahbek, frasige mig den Fornøjelse i et Par Ord at gjentage Dem, hvad jeg saa ofte tilforn har sagt Dem, men dog aldrig — hverken mundlig eller skriftlig — i Polen. Jeg har i disse Dage erindret Dem meget levende dels i Anledning af Forestillingen af „Menneskekjenderen"*) — men dels og fornemmelig ogsaa fordi det i Løverdags var syv Aar siden jeg — rimeligvis for sidste Gang i mit Liv — saae Dem. Det er mig næsten utroligt, at der er passeret syv Aar siden den Aften, og dog er det ganske tilforladeligt saa, og endskjøndt denne lange Tid har bragt mange Forandringer med sig, hvoraf ikke alle ere saameget glædelige, saa glæder det mig dog, at jeg efter saa lang Tid endnu kan tænke paa Dem med samme Varme og i dette Øjeblik ikke holde Taarerne af mine Øjne ved Erindringen af den omtalte Afskeds-Aften. De fortjener ogsaa, gode Heiberg! saaledes at erindres af Deres Venner, og de Taarer, som kom mig i Øjnene, ere derfor ogsaa kun en Lovtale over Dem, og ingenlunde over mig selv, endskjøndt det ogsaa, hvad mig selv angaaer, er mig ret kjært at overbevise mig om, at jeg uagtet mit heftige Temperament ikke er noget flygtigt Menneske."

Et Aarstid før sin Død modtog Fru Rahbek en Hilsen fra Heiberg gjennem daværende Major Joseph N. B. Abrahamson, der i Slutningen af 1827 vendte tilbage fra Paris og skriver til hende: „Fra gamle Heiberg har jeg tusinde hjertelige Hilsener. Hvor gjerne kom han ej end engang før sin Død til Bakkehuset. Deres Handske, som han den sidste Gang, han tog fra vort elskede Kjøbenhavn, som Venskabstegn fik Tilladelse at tage med, gjemmer han troligen, og da den lille Grækeræske**) kom ham tilhænde, fik Handsken Plads i den. „Se her!" sagde han, „det er saaledes et dobbelt venligt Minde for mig om hint saare sjeldne Fruentimmers venskabelige Erindring." "

Abrahamson tilføjer i sin Skrivelse nogle Meddelelser om den mærkelige Mands Helbred og Levemaade paa hin Tid, som det ikke vil være uinteressant at lære at kjende. „Hans Helbred, fortsætter han, er som for ti Aar siden. Sjelden plages han nu af den Svimmel, der før saa tidt betog ham; end sjeldnere lider han af de meget stærke Mavesmerter, der før imellem overfaldt ham med saadan Voldsomhed, at han maatte tage ind i første bedste Hus,

---

*) „Menneskekjenderen eller den falske Formodning, Komedie i 5 Akter", er aldrig spillet paa det kgl. Theater; der sigtes altsaa til en privat Forestilling formodenlig i Borups Selskab. Stykket findes i den af Rahbek besørgede Udgave af P. A. Heibergs Skuespil, 1—4 Bd. 1806—19, hvis 1. Del begynder med denne hidtil utrykte Komedie.

**) En med de græske Frihedsemblemer smykket Æske, Fru Rahbek havde sendt ham ved Abrahamson.

ja tidt sætte sig paa en Afviser paa Gaden. Han troer at have skaffet sig saadan mærkelig Lindring ved en overordenlig streng Diæt. Hveranden Dag nemlig spiser han ikke Middag. En saadan Fastedag nyder han da Intet uden Kaffen og et Brød om Morgenen Kl. 8!! Paa Slaget 10 gaaer han i Seng og er nu hartad Eremit i den livfuldeste By i Verden. Han seer ingen af sine gamle Bekjendte mere, naar disse ej lede ham op; men han arbejder en hel Del. Hans Stemning fandt jeg ret god, langt bedre, end hans mørke Breve i de sidste 3—4 Aar antydede; kun een Streng, den, der ligger hans Hjerte nærmest, kan han ikke taale at der røres ved, uden at den smertelige Følelse farer igjennem ham. Med Undtagelse deraf er han den stolte, kjække, fritstaaende Mand."

Fortsættes.

Lassalles sidste Levedage,

belyste fra den modsatte Side.

Helene v. Dönniges' her i Bladet gjengivne Memoirer have som bekjendt særlig i Tydskland vakt den største Opmærksomhed, men ogsaa fremkaldt Udtalelser, der skulle tjene til at kommentere og korrigere Forfatterindens Skildring af sin Deltagelse i den skjæbnesvangre Begivenhed og tilføje nogle formentlig manglende Træk i det Billede, hun giver af sig selv — et Billede, der trods den øjensynlig stærkt forskjønnende Tendens dog ingenlunde gjør noget ublandet sympathetisk Indtryk paa Læseren. Mest Betydning blandt de saaledes fremkomne Udtalelser har en Artikel i „Frankfurter Zeitung" for den 19. ds. af Joh. Phil. Becker. Slutningskatastrofen, som Helene v. Dönniges har skildret udelukkende fra sit Standpunkt, belyses her fra den modsatte, fra Lassalles Venners Side, og det kan ikke nægtes, at der falder et temmelig grelt Lys over hele hendes Fremstilling af Sagens Sammenhæng, uden at dens positive Data anfægtes.

Skjøndt de omtalte Meddelelser først se Lyset nu, have de dog allerede deres Historie. De ere nedskrevne under det friske Indtryk af Begivenhederne og gjøre saaledes Fordring paa Troskab i Skildringen, skjøndt ingenlunde paa Udførlighed. „Manuskriptet — siger Meddeleren, der betegner sig som „et Øjen- og Ørenvidne" — blev først tilsendt Redaktionen af det halvofficielle Blad „Bund" i Bern til Offentliggjørelse, men tilbagesendtes af denne med Tak for det venlige Tilbud, „fordi det greb formeget ind i en i Schweiz akkrediteret Diplomats Familieforhold". Det blev derpaa strax tilsendt Redaktionen af „Nordstern" i Hamborg, for at offentliggjøres i dette Blad og senere som Særtryk. Denne Plan billigedes fuldstændig ikke blot af den nævnte Redaktion, men ogsaa af Bernhard Becker, der i Lassalles Testament var anbefalet som hans Efterfølger som Præsident for den almindelige tydske Arbejderforening og just dengang opholdt sig i Hamborg; ja det blev endogsaa meddelt, at Trykkeriet allerede var begyndt paa Arbejdet. Men istedetfor at modtage de længselsfuldt ventede Exemplarer af Skriftet, fik jeg nogle Dage senere Breve fra Redakteur Bruhn og Bernhard Becker, hvoraf jeg saae, at Grevinde Hatzfeld, som dengang var i Berlin, imidlertid var bleven nøje underrettet om Indholdet af Skriftet og havde sat Himmel og Jord i Bevægelse mod Offentliggjørelsen, forbi „det aftalte, med authentiske Aktstykker forsynede Skrift snart vilde udkomme." Mine meget energiske Modforestillinger hjalp intet. Grevinden dækkede med splendid Flothed Trykningsomkostningerne, og Bernhard Becker var dengang altfor galant mod Lassalles sørgende Veninde til at modsætte sig hendes Villie. Alle de trykte Exemplarer bleve ubarmhjertig tilintetgjorte, og jeg maatte tilsidst være glad ved at redde mit Manuskript, som nu endelig femten Aar efter finder Vej til Offentligheden.

„Her maa endnu tilføjes, at Breve, som jeg senere modtog fra Hamborg og Berlin, bekræftede min Formodning om, at mit lille Skrift ene og alene blev undertrykt af den Grund, at jeg ikke blot ikke havde fremhævet det messianske Kald, som Fru Grevinden vilde have Agitatoren tillagt, men ganske ligefrem havde fremstillet Lassalle som behæftet med sædvanlige Menneskers Lidenskaber og Svagheder.

„Hvorfor den ovenfor nævnte, med authentiske Aktstykker forsynede Beskrivelse af Begivenhederne i Genf ikke blev offentliggjort, men sendt til Papirmøllen, skjøndt den, 400 Sider stor, allerede var trykt i et betydeligt Oplag, skal jeg senere engang oplyse. Her meddeler jeg kun min efter Lassalles til mig afgivne mundtlige Meddelelse nedskrevne Beretning."

Begyndelsen af denne Beretning omhandler det første Bekjendtskab mellem Lassalle og Helene v. Dönniges, og Forholdet skildres saaledes, som om det var hende, der paatrængte sig ham; der citeres til Bestyrkelse heraf en Ytring af Lassalle i et Brev, hvori det hedder: „Jeg vil nu gifte mig, eller rettere sagt, jeg skal nu giftes." Først fra det Øjeblik af, da hendes Familie saa energisk modsatte sig Forbindelsen, æggedes Lassalles Trods og Stolthed, og det blev ham nu en Livssag at sætte sit Forehavende igjennem. Vi anføre fra nu af Meddelerens Beretning Ord til andet:

Helenes Bortrejse i Selskab med sin Fader bekræftede sig snart, og kort efter fulgte hele Familien. Lassalle, der var urokkelig overbevist om sin Forlovedes Trofasthed, kunde som Mand af Ære ikke lade hende blive under en saadan formentlig Tvang. Han lod derfor intet Middel uforsøgt, for at erfare hendes nye Opholdssted. Han skyndte sig selv (12. August) til Tydskland, først til Karlsruhe, for at appellere til nogle Venners Hjælp, som vare stævnede sammen der til den 14. August, og derpaa til

München, for at vinde Minister von Schrenk for sin Sag, hvilket ogsaa fuldstændig lykkedes ham.*) Den gamle Minister skrev et Brev til den bajerske Legationsraad Hr. von Dönniges, Helenes Fader, og lod det overbringe personlig af Dr. Hähnlein, Advokat i München. Imidlertid var Familien Dönniges med Helene og Hr. von Racowitza igjen vendt tilbage til sin Bolig Campagne Vaucher i Genf. Racowitza var nemlig bleven kaldet til Bex (Familiens foreløbige Opholdssted) for at man kunde skyde ham imellem, naar Familieæren skulde reddes overfor den berygtede Socialdemokrat Lassalle. Det var imidlertid lykkedes Oberst Rüstow ved Hjælp af nogle Venner i Genf at opnaa en Samtale med Hr. von Dönniges. Her forlangte Rüstow af Faderen: at hvis han virkelig ikke udøvede nogen moralsk Tvang over sin Datter, saa maatte han tillade hende at komme ned og overlevere ham et Brev til Lassalle. Dette skete nu ogsaa, og Helene viste sig aldeles ugeneret og frejdig, erklærede overfor Rüstow, at hun sagde sig løs fra Lassalle, og overrakte ham et tørt og koldt formuleret Opslagsbrev. Hendes Optræden ved denne Lejlighed var af den Beskaffenhed, at Rüstow ved sin Tilbagekomst udbrød: „Helene er den fuldstændigste og letsindigste Kokette i Verden; den .... er i Stand til Alt!“ Brevet blev sendt til Lassalle i München.

Den følgende Dag fik Rüstow endog Besøg af Hr. v. Racowitza, og han benyttede nu Lejligheden til at lade denne gjøre et lille Indblik i hans Forlovedes Sjæl, idet han læste dennes Breve til Lassalle for ham. Den stakkels Fyr skiftede flere Gange Farve og blev saa tung om Hjertet, at han maatte forlade Værelset en Stund for at komme sig lidt efter de Kjærlighedserklæringers Bølgeslag, som hans Elskede saa gavmildt havde ladet tilflyde Trediemand.

Fra Fru v. Dönniges' Kammerjomfru kom der nu Meddelelse om, at Helene mærkeligt nok var aldeles henrykt over sin Racowitza og ikke længer tænkte paa Lassalle; og af Naboerne fik man fremdeles at vide, at hun sværmede paa den ømmeste Maade med sin Walach i Haven. Nu var Lassalle kommen tilbage til Genf i Følge med Dr. Hähnlein og Hr. v. Hofftetten, en forhenværende bajersk Officier (24. August). Grevinde Sophie v. Hatzfeld, som ligeledes vilde hjælpe sin mangeaarige Ven til Maalet ved Hjælp af sin Indflydelse, var allerede kommen Dagen før. Skjøndt Lassalle i Mellemtiden havde hørt adskillige opbyggelige Historier om Helenes tidligere Farter i Wien, Berlin, München og navnlig i Tegernsee, saa holdt han dog kun saa meget des urokkeligere fast ved hende, som han fra en af deres fælles Bekjendte, en engelsk Familie, havde modtaget Breve, som Helene havde henvendt til den og som strømmede over af Kjærlighed til Lassalle, talte om den Mishandling, hun havde været Gjenstand for fra sine Forældres Side, og forsikrede, at hun ikke kunde leve uden Lassalle og hellere vilde dø o. s. v. Efter Lassalles Mening var derfor det omtalte Frasigelsesbrev fra Helene Følgen af en moralsk Tvang fra hendes Faders Side, Rüstows Opfattelse fejlagtig og de andre Meddelelser Løgn og Blændværk. Om end mange Ytringer af ham gav Vink om en indre Tvivl, saa vilde han dog ikke forlade Helene uden de grundigste Beviser for hendes fuldkomne Forandring.

Dr. Hähnlein leverede nu Hr. v. Dönniges Brevet fra hans Minister, den plagede Fader blev tilgængeligere og lovede strax at ville modtage Lassalle. Den herpaa følgende Samtale mellem Lassalle og Dönniges løb ikke af uden heftige Udtalelser. Faderen beraabte sig paa sin Datters frivillige Beslutning; han misbilligede selv hendes Adfærd i højeste Grad, men nu var hun forlovet med Hr. v. Racowitza og vilde ikke vide af nogen Anden. Hele Samtalen havde ikke andet Resultat, end at der ved Hjælp af d'Hrr. Dr. Hähnlein og Oberst Rüstow skulde arrangeres en Sammenkomst mellem Lassalle og Helene i Overværelse af en Notar, hvor hun uden videre Indflydelse fra Forældrenes Side skulde tilkjendegive sin Villie efter en Samtale paa to Timer med Lassalle. De to nævnte Herrer begav sig nu til Hr. v. Dönniges, og Helene, der var forberedt paa deres Komme, blev ligeledes kaldt til. Hun viste sig smilende, koket paaklædt, bevægede sig med fuldstændig Ligegyldighed og legede hele Tiden med Braceletterne paa sine med gjennemsigtigt Tyl bedækkede Arme. Overfor de alvorligste og for hende mest beskæmmende Spørgsmaal vedligeholdt hun bestandig den samme glade og følesløse Holdning — kun hendes Fader og de to Vidner rødmede gjentagne Gange paa hendes Vegne. Da man mindede hende om de Eder, hun højtidelig havde tilsvoret Lassalle, sagde hun: „Aa, jeg sværger aldrig; det Hele var kun et forbigaaende Lune hos mig.“ Med Hensyn til den to Timers Samtale med Lassalle i Overværelse af en Notar svarede hun, at hun ikke vidste, hvad det skulde nytte til, Lassalle talte gjerne og meget, saa to Timer vilde vel ikke forslaa. Men da man i meget bestemte Udtryk foreholdt hende hendes utilgivelige Adfærd og lod hende vide, at hun dog ikke maatte tro, at en Mand som Lassalle lod en saa fræk og samvittighedsløs Behandling gaa ustraffet hen, samt at ogsaa hendes Families Ære fordrede, at Sagen blev afgjort paa en passende Maade, saa erklærede Frøkenen, at hun vilde skrive et Brev til Lassalle og stille ham tilfreds dermed.

Dr. Hähnlein og Oberst Rüstow vendte tilbage med den grundigste Forargelse over denne en toogtyveaarig Piges Optræden og Adfærd og fortalte under det friskeste Indtryk vor Ven Lassalle, hvorledes det Hele var gaaet, i Overværelse af Grevinde Hatzfeld, Hr. v. Hofftetten og Forfatteren af disse Linier. Der syntes at falde Lassalle en Sten fra Hjertet, han var nu befriet for enhver Tvivl, løst fra enhver Forpligtelse overfor Helene, hvem han havde troet mishandlet og tvungen; han blev roligere og muntrere, end han havde været i flere Uger, og nedskrev med den mest fattede Omhyggelighed de to Herrers Beretning. Han lod strax telegrafere i alle Retninger til sine Venner, som skulde og vilde virke til Gunst for ham i denne Sag; og bad dem holde inde med alle videre Skridt. Saaledes afgik der f. Ex. følgende Depeche til

*) Af deres Samtale meddele vi Følgende: Friherre von Schrenk sagde, at han ikke kunde begribe, hvorfor Hr. von Dönniges ikke vilde give Lassalle sin Datter, da han under lignende Omstændigheder ikke vilde tage i Betænkning at gjøre Lassalle til sin Svigersøn. Det lod sig imidlertid maaske forklare, at en Mand i Hr. v. Dönniges' Stilling nærede Betænkeligheder i saa Henseende, da Lassalle sad paa en Krudttønde og i Revolutionstider hvert Øjeblik kunde blive hængt eller skudt. — Herpaa svarede Lassalle, at det netop var en Grund mere til at tage ham til Svigersøn, thi i en Revolution vilde det netop være hans Parti, som kom til at hænge og skyde sine Fjender. Derfor maatte Aristokratiet ønske at faae saadanne Svigersønner. (Saaledes fortalte Lassalle Oberst Rüstow og mig.)

Richard Wagner i Starnberg ved München: „Paa Grund af Personens fuldstændige („Ryggesløshed“ havde Lassalle først skrevet, man rettede det til) Uværdighed har jeg trukket mig tilbage. Megen Tak for den gode Villie; ingen videre Skridt. Lassalle.“ Heller ikke vilde han modtage Helenes Brev, men skrev strax til hendes Fader, at han renoncerede paa alt Videre. I dette Brev førte han Datterens Adfærd i hele dens Sammenhæng frem for Faderens Øjne, for at retfærdiggjøre sin egen Optræden, der var paatvungen ham af Omstændighederne som Mand af Ære. Tilsidst forbeholdt han sig at forlange Oprejsning den følgende Dag for de Injurier, Hr. v. Dönniges havde udslynget imod ham i et tidligere Brev. En Afskrift af dette Brev, forsaavidt det omhandlede Helenes Opførsel, blev ligeledes tilsendt Hr. v. Racowitza. Men Hr. v. Dönniges var rejst den følgende Morgen, og Racowitza maatte atter her tjene som Stedfortræder, føle sig fornærmet paa sin Forlovedes Vegne over den faktiske Fremstilling af hendes Adfærd og strax lade Lassalle udfordre paa Pistoler. Omendskjøndt Lassalle nærmest havde med v. Dönniges at gjøre og trods Grevinde Hatzfelds indstændige Bønner, trods hans Venners afgjorte Modstand og trods det, at han hele sit Liv igjennem af Princip havde kæmpet imod Duellens middelalderlige Vanvid, tog han dog imod Udfordringen og satte — hvilket Kriterium mod denne overleverede Institution! — en Diamant paa Spil imod en Kiselsten. Og for denne første og eneste Utroskab mod sine Grundsætninger maatte han bøde med Livet. Som hos alle Mennesker var ogsaa hos denne ualmindelige Mand den stærkeste Side paa det Nøjeste sammenvoxet med den svageste. Tager man denne fra et Menneske, tilintetgjør man ogsaa hin.

Hr. Racowitza, der Dagen iforvejen havde øvet sig nogle Timer i Pistolskydning paa Skydebanen i Genf — det hed sig almindeligt, at han havde skudt 150 Skud — skød ved Duellen (28. August Kl. 7 om Morgenen) omtrent et Secund tidligere end Lassalle, saa at denne altsaa først skød, da han allerede følte den dræbende Kugle i Livet.

Lassalle var med sin kraftige Konstitution hele tre Dage om at dø (31. August Kl. 7 om Morgenen). Han imødesaa sit Endeligt med mandig Ro. Helene og hendes Forlovede gjorde sig selv den Fornøjelse at kjøre nogle Gange med glad triumferende Mine i aaben Kalesche forbi Hotel Victoria, hvor deres blodige Offer droges med Døden.

Men hvorledes var det muligt, vil man spørge, at en Mand som Lassalle, der har skrevet „Herakleitos“, kunde glemme sig selv saaledes og sætte sit Liv paa et saadant Tærningkast?

Lassalle var et Lykkens Kjælebarn. Legemlig som aandelig havde Naturen udrustet ham paa det mest Glimrende, og ved Hjælp af sine Forældres Velhavenhed havde han nydt den grundigste Uddannelse. Saaledes naaede han tidlig ved sin udholdende Villiekraft og sin rastløse Flid til en saa omfattende Videnskabelighed, at den neppe nogensinde har været tilstede i større Maal i en og samme Person. Ved Hjælp af sin stærkt øvede og overordenlig udviklede Talegave samt sin intellektuelle og fysiske Dristighed og Handlekraft havde han hævet sig op til at blive en fuldendt Agitator. Regner man hertil endnu hans fuldstændige materielle Uafhængighed, hans betydelige Formue, kan man saameget mindre undre sig over, at den Bevidsthed var gaaet over i Blodet paa ham, at han uden Møje kunde overvinde alle nok saa store Vanskeligheder paa sin Løbebane, efterat han allerede havde gjennemført saa vanskelige Ting og bestaaet saa mange Kampe. Denne Sejrstillid udgjorde hans hele Værens væsenligste Indhold, og uden den kunde han ikke mere leve, uden den vilde han hellere dø. Hvor tydelig og ofte viste ikke denne store og stærke Aand, at ogsaa han var et Produkt af Omstændighederne. Uger før sin Død havde han mangen Gang udgydt Strømme af Taarer ved Tanken om at maatte bukke under i dette lille personlige Anliggende og udbrudt: „O, kjære Ven, nu græder jeg som et Barn paa Grund af mit sandsynlige Nederlag i en jammerlig, ynkelig Sag, jeg, som altid seer alle Farer med Ro i Øjnene og altid vilde være rede til at lægge mit Hoved paa Skafottet for den store Sag; jeg, der er vant til at sejre i de store Ting, maa nu bukke under i en Barneleg. Det kan jeg ikke, det vil jeg ikke taale, derfor maa jeg ogsaa vove Alt, Alt, Liv og Gods, for enten at sejre eller dø.“ De mest slaaende Indvendinger med Mildhed og Skarphed, for Spøg og for Alvor gjorde ikke længer noget Indtryk paa ham. „Hvorledes?“ udbrød han, „jeg skulde endnu kunne agte mig selv, endnu kunne have Tillid til mig selv og indgyde Andre Tillid og betyde Noget for dem, hvis jeg undlod, hvad den dummeste og plumpeste Bengel vilde gjøre, hvis jeg vilde bukke under i Kampen om en Ting, som jeg havde sikkert i mine Hænder og slap igjen som et Faarehoved.“ Det var formelig hjerteskjærende at se denne Mand i en saa ophidset Tilstand. Skade, at det ubændige Fond af Energi, som han udviklede her Dag og Nat, ikke gjaldt den almene Sag. Da det kom til Duel, vilde han kun anerkjende dem som Venner, der ubetinget vilde være ham behjælpelige dermed. Derfor blev ogsaa Dagen, Tiden og Stedet for Duellen holdt omhyggelig skjult for Grevinde Hatzfeld. Hvilke stormfulde Scener maatte hun ikke bestaa med Lassalle Dagen før Tvekampen!

„Hvad bryder jeg mig om de principielle Betænkeligheder ved Duellen,“ udbrød han i saadanne Øjeblikke; „Duellen er en Biting for mig — jeg vil have Hævn, selv om den skulde vende sig imod mig selv; jeg vil have Blod, om det saa skal koste mig selv Livet.“

Trods den Tillid, han som god Pistolskytte nærede til et godt Udfald af denne Kamp, formulerede han dog Natten mellem den 27. og 28. August sit Testamente i et flygtigt Udkast og gav det forseglet til Grevinden.

Lassalles Sekundanter og Vidner vare General Bethlen og Oberst Rüstow; Modstanderens Grev Kayserling og Dr. Arend.

Saaledes havde han vendt Fornuften Ryggen og tankeløst givet sig det blinde Fatum i Vold — men Fornuften forholder sig til Fatum som Liv til Død.

Og hvorfor havde Hr. Racowitza øvet sig paa det dræbende Skud? Hvo vil tvivle paa, at han kun søgte Lejlighed til at skaffe sig det pinlige Vidne om hans Forlovedes „fuldstændige Ryggesløshed“ ud af Verden?

„Vivisektionen" for Nutidens Domstol.

Af C. Ludwig.

Publikum har i nogen Tid været hjemsøgt af en Agitation, som henvender sig med de mest drastiske Midler til sentimentale Gemytter med svage Nerver, fornemmelig til Kvinderne, og som fremfor Alt appellerer til Fromheden, for at tilveiebringe et saadant Tryk af den offentlige Mening, at der kunde blive sat en Stopper for den saakaldte Vivisektion, den videnskabelige Experimenteren paa levende Dyr. Den hele Bevægelse har sit Udspring fra England, og dens Drivfjedre tjene bevidst eller ubevidst de Formaal, som de engelske Ophavsmænd have for Øje. For derfor at komme til en sikker Dom i dette Spørgsmaal, maa man først og fremmest kaste et Blik paa Bevægelsens Oprindelse og Gang hinsides Kanalen.

For fuldt at forstaa denne Bevægelse maa man erindre, at alle lægevidenskabelige Læreanstalter i England kun ere Privatinstituter. Staten udnævner ingen Professorer; den ordner ikke Læreplanen og giver intet Tilskud til Undervisningsudgifterne; med Staten komme de medicinske Fakulteter kun i Berøring, naar de støde an imod de almengyldige Love. Da dette Tilfælde syntes at være indtraadt, dengang de offentlige Blade rejste en Anklage om, at man i de medicinske Laboratorier benyttede Videnskaben som Paaskud for Grusomheder mod Dyrene, anstillede Parlamentet, som billigt var, en Undersøgelse i 1876. Efter en streng og sagkyndig Prøvelse af Kjendsgjerningerne viste det sig imidlertid snart, at de mod de medicinske Skoler udslyngede Beskyldninger vare fuldstændig uberettigede, og ikke blot alle fremragende Læger, men ogsaa alle andre Naturforskere, ja endog de Medlemmer af Dyrebeskyttelsesforeningen, som havde tilegnet sig noget Kjendskab til den Brug, der i England blev gjort af Vivisektionen, traadte op som Talsmænd for Udøvelsen af den. Omendskjøndt der under disse Omstændigheder ikke forelaa nogen Foranledning til Indgreb i de hidtilværende Tilstande, saa udstedte dog Parlamentet, for at berolige Samvittighederne, en Lov, der stillede Udøvelsen af Vivisektion under Indenrigsministeriets særlige Opsyn efter de samme Regler, hvorefter den alt i lang Tid har været udøvet i alle kontinentale Institutter.

Efter at der saaledes var blevet viist Imødekommen mod alle Dyrevennernes berettigede Fordringer til Lægevidenskaben, kunde det ventes, at Agitationen mod Vivisektionen fra nu af vilde lægge sig; men tvertimod — den fik blot et større Opsving. I heftige Udtryk erklærede Modstanderne af Vivisektionen, at Staten havde misforstaaet sin egenlige Opgave, at Anvendelsen af Dyr til Vivisektion skulde ikke kontrolleres, men udryddes, og at man nu ad Selvhjælpens Vej maatte stræbe at opnaa, hvad Lovgivningen havde forsømt. I denne Hensigt dannede Partiet en Forening, hvis vidtomfattende Opgave allerede forkyndtes i dens Navn: „International Association til total Undertrykkelse af Vivisektionen." Da der i Spidsen for den stod Biskoper og Lorder, Herrer og Damer af de fornemme Samfundskredse, som raadede over Rigdom og Indflydelse, saa havde Associationen ikke nogen Mangel paa tjenstvillige Kræfter; talrige Flyveskrifter, fulde af falske Anklager mod det Unyttige i de grusomme Experimenter med Dyr, fulde af Angreb paa de Videnskabsmænd, som anstillede dem, bleve udbredte blandt Befolkningen; paa alle Plakattavler, i Jernbanekoupéerne opsloges gruopvækkende Billeder; anatomiske Præparationer, som kun kunne udføres paa Lig, stemples som Resultater af Vivisektion, og rundt omkring de sønderlemmede Dyr grupperes Professorer og Studenter, unge og gamle Galgenfysiognomier, som gotte sig over deres Ofres Pinsler. Og ikke nok dermed: ogsaa i Kirkerne blev Befolkningens Stemning ophidset, fra mange Prædikestole i England lød der Forbandelser mod Videnskaben og dens Repræsentanter. Man truede Læreanstalter og Hospitaler med at unddrage den dem hidtil ydede Understøttelse, hvis de ikke forbød de ved dem beskjæftigede Professorer og Læger at give sig af med Vivisektion, og under den Afhængighed, som Sygehuse og de med dem forbundne medicinske Fakulteter befinde sig i paa Grund af Understøttelsen med milde Gaver, maatte Videnskaben bringe den trængende Armod dette Offer.

Dermed var for Englands Vedkommende Associationens foregivne Maal naaet; var det Medlidenhed med Dyret, som havde været Aarsag til Bevægelsen, saa havde den endnu kun Agitationen i Udlandet at virke for. Hvad kan da endnu vedvarende bevæge Modstanderne af Vivisektionen til i Flyveblade og Annoncer at vække Mængdens Had og Foragt mod de enkelte bekjendte Professorer i Fysiologi, som alt i flere Aar ikke have udført nogen Vivisektion længer? Var det alt fra Begyndelsen af noget paafaldende, at det netop var fra de Lag i Samfundet, som hensynsløst jage efter denne Verdens Nydelser, som udmærke sig ved den mest raffinerte Dyrkelse af Sport, Parforcejagter og det grusomme Snørefiskeri, at et saadant Angreb udgik mod den Stand, der uden Tanke paa egen Vinding arbejder paa at bekæmpe den menneskelige Elendighed, saa blev det nu aabenbart, at Vivisektionen kun var et Paaskud. Ikke af nogen Trang i Hjertet, men fra Hierarkiets Skjød udgik Bevægelsen. Som fordum Paverne have frygtet den traditionelle Himmels Tilintetgjørere i Copernicus og hans Discipel Galilei, saaledes frygter den engelske Gejstlighed i vore Dage for, at Fysiologien kan vende Sjælene fra den.

Overfor en Videnskab, som slaaer en Bro mellem Fysik og Filosofi, som med Held har draget Sandserne, disse Aandens Udenværker, ind i Kredsen for sin Forskning, maa mangt et Begreb forsvinde, der af en blind Bogstavtro betragtes som Religionens Kjærne; men aldrig kan en Religion, som i Sandhed fortjener dette Navn, lide noget Skaar ved Indsigten i Tingenes naturlige Sammenhæng. Det har siden Reformationens Dage været en forlængst godtgjort Sag, at der ikke existerer nogen fjendtlig Modsætning mellem Troen paa en sædelig Verdensorden og den nævnte Erkjendelse af de jordiske Ting. Hin engelske Agitation er et nyt sørgeligt Vidnesbyrd om, hvor haard-

nakket Fjenderne af den frie Forskning holde denne Sandhed borte fra sig.

Saameget om Motiverne til den engelske Agitation mod „Vivisektionen".

Idet vi nu vende os til denne sidstnævnte selv, ville vi først gjøre den Bemærkning, at det ikke betegnende Ord „Vivisektion", som man har tillagt en videnskabelig Operation, fra først af turde bære Skylden for, at enhver Uindviet er kommen til den Anskuelse, at Forsøget paa det levende Dyr ligner den anatomiske Sektion, som med vilkaarlige Snit blotter Led efter Led, Hulhed efter Hulhed paa Liget. Ingen Antagelse er fejlagtigere end denne; med ganske andre Følelser end Forskeren træder hen til det følesløse Kadaver, nærmer han sig det levende Dyr, hvis Lidelser han langt bedre end nogen Anden er istand til at fatte; efter en omhyggelig Overvejelse af, hvad der er nødvendigt og hvad der er overflødigt, og støttende sig til den nøjagtigste Indsigt i den anatomiske Bygning, begrænder han sin Indskriden til det mindst mulige Omfang; med Forsigtighed undgaaer han Legemets følsomme Dele, og saa ofte det kan lade sig gjøre, bedøver han Dyret med Narcotica førend Operationen. Med denne af menneskelig Følelse paabudne Forsigtighed forene sig Videnskabens Fordringer, da et Forsøg har saa meget større Værd for den, jo mere den Skabning, paa hvilken der foretages en Vivisektion, befinder sig i en Tilstand, som nærmer sig den fulde Sundhed. I vor Kunst — thi som en saadan maa den betegnes — gjælder det som et Fremskridt, naar det lykkes at forringe Operationens Omfang, og som en Triumf, naar man til Oplysning af Livsfunktionernes hemmelighedsfulde Virksomhed formaaer at sætte istedetfor Vivisektionen en Fremgangsmaade, der gjør den overflødig.

At dette Sidste finder Sted i rigeligt Omfang, at Videnskaben i vore Dage meget ofte forbigaaer det levende Dyr, hvor det tidligere syntes uundværligt, veed enhver Fagmand. Mikroskopet, den organiske Kemi, Fysikens Fremskridt byde saa mangfoldig Hjælp og den Kunst, at levendegjøre de af dræbte Dyr udtagne Organer ved kunstige Midler har gjort saa store Fremskridt, at Vivisektionen nuomstunder udgjør en, om en uundværlig, saa dog kun ringe Del af de Fremgangsmaader, hvorved der vindes Indsigt i Livet og dets Betingelser.

At Fysiologien og den experimentelle Pathologi er langt borte fra en ensidig Anvendelse af Vivisektionen, derom kan Den, der staaer vore Videnskaber fjernere, overbevise sig blot ved at sammenligne Fortegnelserne over de akademiske Forelæsninger nutildags med dem fra for tredive Aar tilbage. Hvor tarvelig tager Fortiden sig ikke ud i Sammenligning med Nutiden! Og netop den videnskabelige Strid, som skal tjene Fysiologiens Modstandere til Bevis for, at deres eneste Udbytte bestaaer i unyttigt Kjævleri, skulde snarere ansees som Vidnesbyrd om, i hvilken Grad denne Videnskabs Repræsentanter have fjernet sig fra den raa Experimenteren paa Lykke og Fromme og hvor levende de arbejde paa at drage den størst mulige videnskabelige Fordel af det uundgaaelige Experiment.

At der i Virkeligheden er udgaaet rigelig videnskabelig Nytte fra Vivisektionen og at den paa samme Tid er kommen Menneskeheden praktisk tilgode i en eminent Grad, det er det let nok at paavise. Ja, vilde man opregne alle de Tjenester, som Forsøget paa det levende Dyr har ydet Lægekunsten, saa maatte man skrive den medicinske Videnskabs Historie, thi der er ikke skeet noget Fremskridt i denne, som Vivisektionen ikke har havt større eller mindre Del i; her maa vi imidlertid nøjes med i korte Omrids at anføre nogle af dens store Bidrag til det syge Menneskes Helbredelse og det sundes Velvære.

1) Uden Vivisektionen var det aldrig lykkedes at komme til den Kundskab om Blodomløbet og de Kræfter, der drive det, som er nødvendig, for at Lægerne kunne beherske det. Hvad denne Kundskab har at betyde for den lidende Menneskehed, fremgaaer deraf, at det først er den, der har gjort det muligt at stille store Blødninger sikkert og uden Smerte; thi inden dens Opdagelse kunde Blødning af Pulsaarerne kun standses ved at sænke et glødende Jern ned i Saaret. Hvilke Smerter maatte Den ikke udholde, der paa denne Maade blev reddet fra den visse Død, og hvor Mange maatte ikke uden Redning forbløde paa Valpladsen eller efter pludselige Saar! Og hvor Faa af dem, som kun kunde frelses ved en større kirurgisk Operation, kunde den længselsfuldt ventede Hjælp blive til Del!

Omendskjøndt dette ene Resultat var tilstrækkeligt til at erklære Opdagelsen af Blodomløbet for uvurderlig, saa har der dog knyttet sig andre og langt større til den, efterat den fremadskridende Videnskab er trængt dybere og dybere ind i det levende Blodomløbs Ejendommeligheder. Naar i vore Dage talrige Hjertesygdomme opdages og helbredes, naar faretruende Betændelser hæves, naar Blodet nu efter Evne opspares og saaledes sikrer det syge Legeme Kraft til at overvinde Sygdommen, istedetfor at man tidligere udgød det strømmevis ved unyttig Aareladning, saa har det menneskelige Samfund kun den ved Vivisektionen vundne Kundskab at takke herfor.

2) Saalænge Lægen kun kunde faae Indblik i Organismen ved at sønderlemme Liget, maatte han, skuffet af den ydre Tilsyneladelse, forvexle to med Hensyn til deres Funktioner saa grundforskjellige Organer som Nerverne og Senerne. Først Forsøget paa det levende Dyr beviste ham, at Senen er en uvirksom Streng, medens Nerven derimod er istand til at udføre Opgaver, som efter vore Forfædres Overbevisning kun besjælede Væsner evnede. Fysiologernes vedholdende Arbejde har omsider paavist, at ogsaa Nerverne ere mekaniske Apparater, og hvad der er endnu mere, det har viist os, at der istedetfor en eneste bestaaer talrige Arter af Nerver, som til Trods for det skuffende Skin ere aldeles forskjellige i Henseende til deres indre Væsen. Hvorledes havde det været muligt, af døde Nerver at erfare, at den ene føler, den anden fremkalder Spyt eller Taarer af Kjertlerne, den tredie bevæger Lemmerne efter vor Villies Befaling, hæmmer eller fremskynder Blodomløbet, og hvorledes kunde man uden Hjælp af det levende Dyr faae et Indblik i Nervernes vidunderlige Mekanisme? Kun ved Forsøget kunde vi erfare, at Nerverne strække sig fra det ene Sted til det andet i vort Legeme, at de danne deres kunstfulde Væv i Hjernen og i Rygmarven og sammenknytte alle vort Legemes Redskaber til et fælles Arbejde. Som en naturlig Følge heraf blev Kundskaben om denne Bygning og dens Funktioner i den tænkende Læges Haand til Indsigt i en uoverskuelig Skare af svære Sygdommes Natur og Væsen, og derved muliggjordes Lindringen af utallige Smerter. Saalænge man ikke vidste, at Hjertets og Aandebrættets Nerver virke efter andre Love end de, der bringe Smerten til vor Sjæl,

vilde det have været en Forbrydelse at tænke paa Anvendelsen af Midler, som kunde lamme Følelsen. At vi nu ikke tage i Betænkning at stille den uudholdelige Smerte ved en saadan Lammelse, er alene en Frugt af Vivisektionen. Men dens Resultater naa endnu langt videre; man tænke blot paa Elektricitetens oplivende Kraft — denne nye, for ikke at sige nyeste Gren af Lægekunsten har ene og alene sin Rod i det fysiologiske Experiment.

3) Den, der begyndte sine Studier for fyrretyve Aar siden, spurgte forgjæves sin Lærer om, af hvilke Stoffer Næringen maatte bestaa, for at holde Mennesket sundt, og man vovede ikke engang det Spørgsmaal, hvorfor Næringsstoffet tilførte Legemet Kræfter. At der paa dette Standpunkt af Videnskaben maatte savnes Indsigt i Fordøjelsen og Bloddannelsen, behøver ikke at omtales. Havde det været forbudt, at forbinde Forsøget paa det levende Dyr med de Oplysninger, Kemien har skjænket os, saa vilde Mørket aldrig være veget, og talrige Resultater, som Lægekunsten nu kan rose sig af, vilde aldrig være blevne opnaaede. Moderen, der seer sit syge Barn blomstre op paany under en fornuftig Iagttagelse af Diæt, og den Hypokondre, hvem den fysiologisk uddannede Læge giver hans Livslyst tilbage i Forening med en regelmæssig Fordøjelse, have adskilligt at takke Experimentet for.

4) En stor Uagtsomhed vilde nutildags den Læge gjøre sig skyldig i, som ikke vilde maale Temperaturen hos den Syge, i hvis Aarer Feberen raser, med en Nøjagtighed indtil en Tiendedel af en Grad. At der ikke kunde rettes nogen Bebrejdelse mod Den, der for tyve Aar siden forsmaaede Brugen af Thermometret ved Sygesengen, er indlysende, naar man erfarer, hvor kort Tid det er, man har vidst, at Livet øjeblikkelig udslukkes, naar Blodet har naaet en Varmegrad over 42° Celsius. Opdagelsen af den mærkværdige Lov, at den normale Legemsvarmes Forhøjelse blot med nogle faa Grader i og for sig er dødbringende, kunde selvfølgelig kun gjøres paa levende Dyr. Efterat man i de fysiologiske Laboratorier har frembragt en successiv Stigning af Legemsvarmen og iagttaget dens Følger, har Lægekunsten ved en dristig Anvendelse af Kulde frelst Tusinder af Syge, som tidligere faldt som sikre Ofre for den heftige Feber.

5) Forlængst havde man ved den simpleste Iagttagelse bemærket, at Planter og Dyr spire og voxe i Mennesket og ryste dets Sundhed. Men hele det Omfang, hvori dette fandt Sted, at de mindste, selv med de bedste Mikroskoper neppe iagttagelige Snyltegjæster vælge sig vort Kjød og Blod til Opholdssted, at de bo i ethvert Saar, at de føre Giftstoffer og dermed Pinsler ind i os, der i Grusomhed overgaa alle dem, som Had og Ondskab nogensinde have udtænkt — det lærte først Vivisektionen os. Som en kjærlig Tilskikkelse maa det staa for den menneskelige Bevidsthed, at samtidig med Kundskaben om, hvilke Lidelser den højeste Organisation maa udholde til Bedste for den laveste, ogsaa Hjælpen derfor opdagedes. Ved Brugen af Karbol, som dræber de Parasiter, der opholde sig i Saaret, lykkedes det at helbrede de største Lemlæstelser saa smertefrit og i saa kort Tid, at fra nu af selv den forsigtigste Operateur skred til Anvendelsen af den helbredende Kniv, hvor tidligere endog den dristigste veg tilbage. I den Syges Sjæl, som skuede fortvivlende ind i den nærmeste Fremtid, er der kommet Ro og Tillid, thi hvorfor skulde han frygte Operationen, nu da Kloroformen beskytter ham mod Smerten og den antiseptiske Behandling holder den tærende Saarfeber borte og tillukker det gabende Saar i Løbet af nogle faa Dage?

Disse Kjendsgjerninger turde være tilstrækkelige til at godtgjøre Værdien af Experimentet paa det levende Dyr og forsvare vor Tids Fysiologi mod de Beskyldninger, der rettes imod den. Vare vi skyldige i de Forbrydelser, som vore Modstandere ikke blive trætte af at beskylde os for, da vare vi forlængst blevne standsede af rette Vedkommende, thi Loven truer allerede nu Den, der piner og mishandler et Dyr paa forargelig Vis, med Pengebøder og Fængselsstraf, og ikke skjult, nej for Manges Øjne udføre vi vort Arbejde. Og ligesom alle Forstandens og Hjertets Grunde maa anbefale os selv at undgaa og fjerne enhver Plet, der kunde klæbe sig til vor Kunsts Navn, saaledes er virkelig Ingen mere end vi selv rede til at høre paa alle begrundede Klager og træde op imod alle de Udskejelser, som udøves mod Dyret under Videnskabens Kaabe; i denne Henseende ere vi fuldkommen enige med vore Modstandere. Kun under Tilsyn af den af Staten udnævnte Repræsentant for Videnskaben bør Experimentet paa det levende Dyr udføres, og de strengeste Straffe bør ramme Den, der giver sig af med disse Experimenter, uden at kunne godtgjøre sit Kald dertil. Men naar Beskyldningerne for frivol Udøvelse af Experimentet rettes mod forlængst Afdøde, naar de tilmed bære Usandhedens Stempel paa deres Pande, med eet Ord, naar de ligne de Angreb, der findes i de nu udbredte Skrifter, saa maa vi enten beklage eller fordømme deres Forfattere, alt efter deres Motiver, men den Sag, vi repræsentere, vil forhaabenlig ikke lide under en i sine Forudsætninger og Øjemed saa ynkelig Agitation som den her omtalte.

Om saa den engelske Klerus — og dens Efterabere i andre Lande — udbreder de Bøger, den lader skrive, til de mindste Skoler og udvider sine Forbindelser til de højeste Kredse — dens Møje er frugtesløs. Videnskaben gaaer sin Bane, uanfægtet af Uvidenhedens Raab, af Vigtigmageriets Travlhed og den sociale Humbugs opblæste Tomhed.

Musik

Goldmarks Symfoni „Ländliche Hochzeit", som Tivolis Orkester i Lørdags præsenterede for vort Publikum, hører til de moderne Celebriteter paa Musikens Omraade. Den stammer fra en Komponist af ungarsk Herkomst, nu henved de halvhundrede Aar gammel, og har i Forbindelse med den ogsaa her kjendte „Sakuntala-Ouverture" og den naturligvis her ikke opførte Opera „Dronningen af Saba" bragt hans Kunstnernavn ud over den store musikalske Verden, der ingenlunde har viist sig karrig i sin Ros over den. Denne Kjendsgjerning maa udtrykkelig fremhæves ved Siden af Erkjendelsen af, at just de svulmende Former for den udenlandske Kritik let kan vække overdrevne Forestillinger om dette Musikværks Betydning, som det ialtfald ikke er heldigt at møde med. Thi venter man sig, som Titlen „Symfoni" kunde berettige til, noget Mesterværk i Stil med klassiske Forbilleder eller, omvendt, muligvis et for den mere moderne Skrive-

maade særdeles fremragende og særligt ejendommeligt Værk, saa vil man let blive skuffet. Vi skulle ganske vist ikke opholde os over, hvad man hurtigt er paa det Rene med, at Benævnelsen „Symfoni“ ikke passer paa den anvendte Formning af Stoffet, men snarere maa ombyttes med hvad man almindeligvis kalder for „Suite“, thi det er en Unøjagtighed, som dog væsenligst kun har med Titelbladet at gjøre, men det vil dog være tilstrækkeligt blot at nævne denne Omstændighed, for at det dermed kan være klart, at man ikke kan indføre „Ländliche Hochzeit“ paa et af de sidste Blade af den klassiske Tidsalders Aarbøger. I Pagt med den moderne Stil og Udtryksmaade har den imidlertid dennes almindelige Fortrin, og det er navnlig seet fra dette Standpunkt, at man har Fornøjelse af at lære Værket at kjende. Der findes især en fortræffelig, paa engang malende og underholdende Instrumentation, kvikke og ejendommelige Motiver og baade Dygtighed i at fortælle ved dem og Behændighed i at variere Udtrykket. Over Mangel af Ideer kan man ogsaa mindre klage end over den bristende Evne, eller maaske Villie, til at udforme dem til betydelige Skikkelser. Der er saaledes snarere altfor mange end for faa Ideer, men rigtignok ogsaa for lidt Formning, derfor en Del Uro, mange hastigt skiftende Indtryk, derimod faa blivende, som formaa at fæste Rod. Hvor meget end Symfonien i denne Henseende har tilfælles med den moderne Litteratur i det Hele taget, synes dog ikke mindst den at maatte høre noget paa dette Felt. Allerede i Stoffets Anordning gjør der sig i formel Henseende en uharmonisk Fordeling gjældende. Det første Stykke, en Brudemarche med „Variationer“, som imidlertid mere ere selvstændige, løsrevne Aforismer end beslægtede med hvad man almindeligvis forstaaer ved „Variationer“, er af en unaturlig Længde og svulmer efterhaanden op til en trættende Bredde. Til Gjengjæld er det just ikke Bredden, man kan opholde sig over, især i Mellemstykkerne, der navnlig indeholde de smukke Enkeltheder, eller rettere de Punkter, hvor disse mest komme til deres Ret, saaledes fortrinsvis Scherzoen og den lille Allegretto, der udgjør anden Afdeling. Den langsomme Sats i fjerde Afdeling, „I Haven“, har ligeledes gode Enkeltheder, er maaske det bedst formede af Symfoniens fem Stykker, men lider under Noget i Motivet, der er vagt og ikke ret falder naturligt. „Dandsen“ i sidste Afdeling er derimod et særdeles karakteristisk Stykke, hvor kjække Rhythmer og den omtalte fortræffelige Instrumentation fortrinsvis gjør sin Virkning gjældende. Som en Specialitet ved Symfonien kan det fremhæves, at en vis Klang og Kolorit i mange af Motiverne nærmer disse betydeligt til netop at forstaaes af nordiske Øren, saa fremmedartede som de vel hovedsagelig ere og skulle være. Vidste man ikke, at det neppe kan forholde sig saaledes, kunde man af og til tænke sig baade Hartmann og Grieg som Forbilleder, ganske vist ikke eftergjorte, men tilegnede og opfattede med Sympathi af Goldmark.

For Udførelsen af Symfonien, der paa dette Punkt stiller meget store Fordringer, fortjener Orkestret al Anerkjendelse for sin Flid og Energi. Enkeltheder skal her ikke nævnes; kun kunne vi ligeoverfor den forøvrigt paaskjønnelsesværdige Diskretion i Foredraget af Klarinetsoloen i Andanten ikke tilbageholde det Ønske, at det maa lykkes Kunstneren ved den næste Opførelse at træffe et heldigere Maal for den Styrkegrad, Instrumentet maa betjene sig af, for at trænge igjennem som Solo. I Lørdags havde ialtfald dette sin Vanskelighed. Noget er det i denne Henseende ogsaa nødvendigt at tage Hensyn til Salens i og for sig meget slette Akustik og til Publikums Opmærksomhed, der uden Tvivl har Møje med ikke at distraheres af Larmen af den summende Menneskesværm udenfor Salen og den permanente Geskæftighed af Opvartere og nysgjerrige Tilhørere indeni den. At præstere en Opførelse af et stort Musikværk under Akkompagnement af Kanonskud fra Cirkus, Seltersvandsproppers Knalden og Ølflaskers Klirren, har jo sine let forstaaelige svage Sider, og der indblander sig ganske vist Bestanddele af en Beskaffenhed, der indeholder æsthetisk Modgift og som bl. A. maa give Fremmede et noget kurieust Indtryk af vor Omgang med Kunst. Jo mere derfor Tivoli ved Lørdagskoncerterne, som de nu ere isærd med, tjener til at udfylde et Hul i vort musikalske Liv, desto rimeligere og mere selvfølgelig bliver ogsaa den ofte og længe fremsatte Fordring, at den nuværende Koncertsal viger Pladsen for en ny, der kan være sin Bestemmelse og Tivoli værdig.

Brogede Blade

Der gives, som bekjendt, meget forskjellige Arter af Ære: en for Handelsstanden og en for Videnskabsmanden, en for Civilisten og en for Soldaten; men i den preussiske Armee er dennes særlige Æres-Genre atter delt i forskjellige Grader efter de forskjellige Korps. Den preussiske Gardeofficiers Ære er af en langt zartere Beskaffenhed end Linieofficierernes, og indenfor Gardens Rækker ere atter Garde-Kyradserne i Besiddelse af den allerfineste Ære. En Officier af ethvert andet Garderegiment kan, uden at sætte den mindste Plet paa sin Æres blanke Skjold, frekventere respektable rige Bankierhuse af mosaisk Oprindelse, men det kan en Officier af Gardekyradsererne paa ingen Maade. Enhver Anden kan uden Betænkelighed kjøre med Sporvognen; en Officier af Gardekyradsererne ikke. Ved Mængden og Subtiliteten af Forskrifterne for denne specifike Gardekyradser-Æres-Norm er det imidlertid tænkeligt, at selv den samvittighedsfuldeste Officier af det nævnte Regiment kunde begaa en Fejltagelse paa et eller andet Punkt. Men een Officier er der, hvem den for Regimentet gjældende Æres-Kodex er gaaet saaledes over i Blodet, at han aldrig vilde gjøre sig skyldig selv i den mindste Forsyndelse endog mod den allersubtileste af de mange Paragrafer. Det er Ritmester Grev W., en kraftig, blondskjægget Kæmpeskikkelse. To Træk af ham give et uomtvisteligt Vidnesbyrd om hans strenge Anskuelser i Henseende til, hvad der passer sig for hans Stand og Stilling. Han udtalte overfor en aristokratisk Dame sin Mening om det, at kjøre i Sporvogn, og ytrede, at han aldrig vilde kjende og hilse Nogen af „Selskabet“, om det saa var hans bedste Bekjendt, hvis han saae Vedkommende kjøre i Sporvogn. — „Men, kjære Greve, hvorledes vilde De da bære Dem ad overfor mig, hvis De saae mig i en Sporvogn?“ — „Naadigste Frue, hvis jeg saae Dem kjøre med den Befordring, saa vilde jeg sige til mig selv: Det kan ikke være Dem — og altsaa heller ikke hilse.“

Da Talen kom paa en forestaaende Koncert i et velgjørende Øjemed i „Konzerthaus“, udtalte han den ufordulgte Forargelse, der fyldte ham alene ved Tanken om, at Kamerater fra Gardekyradser-Regimentet mulig kunde føle sig bevægede til at betræde et saadant Lokale.

Man indvendte, at selv Kejser Wilhelm flere Gange havde været tilstede der ved lignende Lejligheder og ogsaa denne Gang havde lovet at komme.

„Meget muligt — men saa er jeg overbevist om, at Hs. Majestæt sikkert ikke har baaret eller vil bære Gardekyradser-Uniform.“

* * *

I England og Amerika fejres Bryllupsdagene langt mere end hos os, og man har der følgende Betegnelser for de enkelte Jubilæer. Den første Bryllupsdag, naar der er gaaet et Aar, hedder Bomuldsbryllup (cotton wedding), den anden Papirsbryllup, den tredie Læderbryllup, den femte Træbryllup, den syvende Uldbryllup, den tiende Tinbryllup, den tolvte Silkebryllup, den femtende Krystalbryllup, den tyvende Porcellainsbryllup, den femogtyvende Sølvbryllup, den tredivte Perlebryllup, den fyrretyvende Rubinbryllup, den halvtredsindstyvende Guldbryllup og den femoghalvtredsinds-

tyvende Diamantbryllup. Foruden Guld- og Sølvbrylluppet fejres hyppigst Træ- og Tinbrylluppet (tin-wedding), og det er Skik, at Slægt og Venner sende Jubelparret Foræringer af de tilsvarende Stoffer.

* * *

Prinds Peter af Oldenburg, der i disse Dage har gjæstet Kjøbenhavn, har Overopsynet med alle kejserlig-russiske Pigeskoler og røgter sit Hverv med stor Samvittighedsfuldhed. For ikke længe siden kom det ham for Øre, at Forplejningen skulde være meget slet i Klosterskolen i Smoling, hvor der opdrages 800 unge Piger. For at undersøge Sagen selv, begav Prindsen sig lidt før den sædvanlige Spisetid til Klostret og gik lige løs paa Kjøkkenet. I Døren traf han to Soldater, der bar en stor dampende, med et Laag tildækket Kjedel. „Holdt!" kommanderede han, „sæt den ned!" Soldaterne adlød naturligvis. „En Ske!" befalede Prindsen videre. Skeen blev strax skaffet tilstede, men en af Soldaterne vovede at fremstamme en Bemærkning. „Hold Mund!" raabte Prindsen. „Laaget af!" Ingen vovede nogen videre Indvending, og Hs. kejserlige Højhed øste en Skefuld op og spiste den. „Fy for Fanden!" udbrød han derpaa, „kalder I det Suppe? Det er jo Skyllevand!" — „Ja, det er det ogsaa, Deres kejserlige Højhed," svarede en af Soldaterne, „vi var netop færdige med at vaske op."

* * *

Indfald og Udfald.

Den stundesløse Travlhed minder om et Uhrværk, der snurrer, naar den rolige Villies Fjeder er sprungen.

Den Ene har Vid, den Anden sine Erindringer, den Tredie en indbildt Sygdom, den Fjerde en indbildt Rang — kort sagt: Enhver, selv den af Fortunas Luner stedmoderligst Behandlede, glæder sig ved et lille Ben af Lykken, som han kan gnave paa og drømme, at han bliver mæt.

At trække Vejret roligt og betragte Alt, ogsaa hvad der vederfares vor egen Person af Ondt eller Godt, som et Skuespil, der ikke angaaer os — ædelt vilde et saadant Liv ikke være, frugtbart vilde det heller ikke være; men der gives Timer, hvor det kan forekomme os som det eneste Fornuftige,

---

At høste Erfaringer er en herlig Gjerning, naar man kan plukke dem lidt efter lidt af Livets Træ. Men naar Stormen bruser og voldsomt kaster os de tunge Frugter ned paa det smertende Hoved — ogsaa da bukke vi os vel, for at indhøste Velsignelsen, men, oprigtig talt, et ufrugtbart Aar var os kjærere.

At opfylde vor Tilværelses Formaal og skjænke os en Mulighed for andagtsfuld Fred, ja endog for Lykke — det formaaer kun Privatlivet. Det offentlige Liv skulde ifølge sin Natur ikke være Andet end en stadig tjenende Forberedelse til hint.

Sandheden er ikke blot et Lys, den er ogsaa en Ild, som vilde lægge hele vor sociale Orden i Aske, hvis den ikke selv var begrændset rundtomkring af Konveniensens Skranker, af de ældgamle traditionelle Sædvaners Mure.

Saalænge Slakkerne gløde, kunne de neppe skjelnes fra det ædle Metal. I Ungdomsilden ere ogsaa ringere Karakterer megetlovende.

Den yngre Smerte er den ældres Læge.

Snerperi er mindre Frygt for fremmed Paatrængenhed end for egen Svaghed.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 29. Juni.

Ordinaire Tog:

Fra Kjøbenhavn til Korsør: Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra Korsør til Kjøbenhavn: Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Roeskilde: Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Masnedsund: Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra Masnedsund til Kjøbenhavn: Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Kallundborg: Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra Kallundborg til Kjøbenhavn: Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Frederikssund: Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)

Fra Frederikssund til Kjøbenhavn: Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Helsingør: Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra Helsingør til Kjøbenhavn: Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Klampenborg: Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.

Fra Klampenborg til Kjøbenhavn: Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn til Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.
Fra **Frederikssund til Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn til Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør til Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn til Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn til Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 366.** **Den 6. Juli 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Julikongedømmets Undergang.

For Størstedelen efter utrykte eller fornylig offentliggjorte Kilder.

Af **Karl Hillebrand.**

„Den nuværende Tilstand", skrev i Sommeren 1846 en besindig Mand, som oprigtig ønskede, at Julikongedømmet maatte bestaa, „den nuværende Tilstand minder, forsaavidt Fortiden kan ligne Nutiden, Træk for Træk om Tilstanden i Frankrig i Aarene 1826 og 1827." Léon Faucher, som udtalte disse anelsesfulde Ord, var imidlertid ingenlunde den Eneste, som med et bekymret Blik saae denne Lighed. Alle betydeligere, alle blot uhildede Hoveder, som ikke slog sig tiltaals med konstitutionelle Former eller vare optagne af deres Standsinteresser og ved en fortsat Virksomhed indenfor de herskende Kredse vare blevne fremmede for Nationens Liv, ogsaa de — og navnlig de — som gjerne vilde skaane Landet for en Revolution, følte tydeligere og tydeligere, hvad Royer Collard, Guizots og de Broglies Mester, havde forudseet allerede ni Aar forinden med sørgelig Klarsynethed: „at der Intet var grundlagt, og at det første Stød vilde være tilstrækkeligt til at vælte Alt overende."

I.

Valgene 1846 havde sat Nationen i ringere Bevægelse end alle de foregaaende. Den havde næsten uden Deltagelse seet til, at den herskende Stand fornyede sin Repræsentation. Man var træt og haabede ikke stort mere. Af Parlamentet, Ministeriet og Kongen var der i Virkeligheden Intet at vente; det havde de sidste ni Aar tilstrækkelig bevist. Et Par uafhængige Deputerede mere i Kammeret kunde ikke forandre Flertallet eller have Indflydelse paa Beslutningerne, endsige bestemme dem; og den offentlige Mening behøvede ikke først at dannes; den var forlængst færdig. Den ledende Minister, der nu ogsaa faktisk blev Konseilspræsident, syntes mere haardnakket og stiv end nogensinde i sin „Modstands"-Politik; og paa hans Bortfjernelse var der ikke at tænke, saalænge Parlamentet og Kongen, i hvis Gunst han havde forstaaet at sætte sig lige fast, bleve som de vare: en Repræsentation for en begrændset Stand og en Hersker, der var bestemt paa ikke at dele Magten med nogen Anderledestænkende. At haabe paa den aldrende Monarks Død vovede man ikke ligeoverfor Tronfølgerens Mindreaarighed og den til Regent bestemte Prindses Mangel paa Popularitet; og dog maatte man være fattet paa denne Begivenhed. Man følte sig som i en Snævring uden Udgang, og hvem Letsindighed eller Ligegyldighed ikke hjalp ud over Situationens Alvor, kunde ikke overvinde en Følelse af Utilpashed eller patriotisk Sorg, naar hân saae, med hvilken Haardnakkethed Kongen, hans Ministre og Kammerets Flertal satte sig til Modværge, naar man blot saameget som gjorde Mine til at ville bortrydde en af de trange Skranker, som de ansaa for en skjærmende Mur og som de alle Tre skulde snuble over paa eengang, saa de aldrig rejste sig af Faldet.

Kong Louis Philippe, der nu var fireoghalvfjerds, var ikke længer Borgerkongen fra 1830. At han var bleven kaldet til Tronen ikke „fordi", men „uagtet" han var Bourbon, havde han med Held søgt at glemme, og

han tog det meget ilde op, naar man vovede at minde ham derom. Vel havde den vidunderlige Redning fra ti Mordattentater ingenlunde formaaet at indgyde den uforbederlige Nationalist nogen mystisk Tiltro til et særligt over ham vaagende Forsyn; men den Kjendsgjerning, at han i sytten Aar stadig havde forstaaet at sætte sin Villie igjennem imod Ministre og Kammer, imod Landet og Udlandet, havde bibragt ham en urokkelig Tillid til hans Statskunsts Ufejlbarlighed. Om han havde gjort Ret i, altid at sætte sin Villie igjennem, synes han aldrig at have spurgt sig selv; det var jo ogsaa langt behageligere, med Selvfølelse at inkassere Fyrst Metternichs Lovprisninger og Hertugen af Wellingtons gode Vidnesbyrd som en velfortjent Tribut fra det diplomatiske Europa. Men jo mere gjennemtrængt han blev af Følelsen af sin Overlegenhed, des mere intolerant blev han ligeoverfor Andres Mening. Helst vilde han slet ikke høre den: allerede i flere Aar havde han ikke læst noget fransk Blad; „Times“ meddelte ham jo, hvad Udlandet tænkte om ham; hvad der blev tænkt og talt i Frankrig udenfor Ministerraadet og Parlamentet, betragtede han som taabelig Barnesnak. I hans egen Familie vovede Ingen mere at hæve sin Stemme, undtagen for at være enig med ham; og hvo der vovede det, som Prindsen af Joinville, faldt i Unaade og blev forviist fra Hoffet; hvo der stiltiende syntes at forbeholde sig sin egen Mening, som Hertuginden af Orléans, blev behandlet med Mistro. Selv hans Søster, som tidligere nok havde forstaaet at skaffe et frit Raad Ørenlyd, fandt nu Alting godt, hvad hendes Broder sagde og ønskede; ikke af Frygt som de Andre, omendskjøndt Alder og Svagelighed ogsaa havde knækket hende noget, men af en oprigtig Beundring, der, ligesom hans Hustrus, var bleven til en formelig Kultus. Vel var den uudtømmelige Taler ikke bleven ordknap, og mere end nogensinde lignede hans Samtaler overstrømmende Monologer; men disse Samtaler bleve sjeldnere og sjeldnere og Adgangen til Kongens Person vanskeligere og vanskeligere. Han, der tidligere saa gjerne havde indviet fremmede Monarkers Gesandter i sine intimeste Følelser — eller hvad han ønskede skulde antages derfor — og havde plejet at udtale sig klagende og dadlende over sine egne Landsmænd, sine egne Ministre og sine egne Børn, holdt sig nu meget tilbage, hvad enten hans Ministre maaske havde gjort ham indtrængende Forestillinger om det Farlige ved saadanne Expektorationer, eller det var kommet ham for Øre, hvorledes hans ikke altid velbetænkte Ord, allerede faa Dage efterat de vare komne over hans Læber, vare blevne gjentagne og kommenterede i de kongelige Slotte og ved de diplomatiske Tafler i fremmede Hovedstæder. Han, der indtil Parlamentet omsider havde underkastet sig havde været saa tilgængelig og ikke gjerne havde forsømt nogen Lejlighed til at forklare sin Politik for den første den bedste Besøgende, ja endog for Modstanderne af denne Politik, havde siden 1840 med stedse voxende Mistro sluttet sig mere og mere inde i sig selv og saae endnu næsten kun sin Familie og Ministrene, fremfor Alt den Minister, som havde bragt Hofmandens silde lærte Kunst til en sjelden Færdighed og forstaaet at gjøre sig uundværlig for Monarken.

Guizot var ligesaa lidt nogen bevidst som nogen direkte Smigrer. Han befandt sig vel ved en Gunst, som ikke ydmygede ham, da hans Stolthed ikke engang tillod ham at tænke, at han mulig ogsaa i Virkeligheden var den Protegé, han var i Formen. Desuden plejede i de sidste Aar det onde Lune kun at bryde løs for lukkede Døre. Endog at sige imod tillod Tjeneren sig, selv om det kun var for at unde Kongen den Fornøjelse at omvende ham. Naar han selv havde bibragt sin Herre en Tanke, tilstod han ham gjerne Faderskabets Glæde. Han behandlede ham altid som den Overlegne, ikke blot ved Fødsel og Stilling, men ogsaa i Visdom og Erfaring: og jo betydeligere Ministeren syntes at være, des højere stod Kongen, der jo endog ragede op over denne betydelige Mand. Ministeren var det imidlertid om Sagen, ikke om Skinnet at gjøre: han pralede aldrig af den Magt, hvis Udøvelse dog udgjorde hans eneste Lykke. Og Guizot var ikke dyr: Magten var ham nok; Penge og Værdigheder forsmaaede han. Hvor forskjellig var denne nøjsomme Mand ikke fra de gamle Tjenere, der vare en Arv fra den napoleonske Tid, en Sebastiani, en Soult, som vel havde lært den Kunst at lyde til Fuldkommenhed i den bedste Skole, men heller ikke kunde faae tilstrækkelig Godtgjørelse derfor i Gods og Ære. Men den forhenværende Professor var hellerikke opdraget i den Overflod, som giver Følelsen af Frihed, saaledes som hans Kollega Duchâtel, der altid var rede til at trække sig tilbage, naar der var formeget at bestille. Stedse paa det Rene med sine Anskuelser, kortfattet i sin Tale og lidet energisk i sin Gjerning, saae Indenrigsministeren i Kongens Naade og Regjeringsmagtens Udøvelse saavelsom i Folkegunsten højst undværlige Goder, som han ikke var tilbøjelig til at bringe nogetsomhelst Offer i Meninger eller Handlinger, medens Guizot, som kun følte Livet ret i anstrengt Virksomhed, klamrede sig til Ministerbænken, som om det gjaldt om, at stige fra den i Graven. Omendskjøndt han villig anerkjendte Rigdom og Fødsel som berettigede Magter, saa havde han dog ikke helliget dem den Afgudsdyrkelse, hvormed Salvandry tjente Monarkiet, Kirken og alle uopnaaelige Storheder. Vel holdt Louis Philippe af at betragte sig selv som Ludvig XIII.s Efterkommer; men han var for fin til ikke at føle det Latterlige og dermed det Farlige overfor et fransk Publikum, naar hans med Ordner og Titler overdængede Undervisningsminister troede at have gjenoprettet det bourbonske Kongedømmes Tradition, fordi han stavrede omkring i det moderne Hofs Haller som en galloneret Kirkebetjent og stødte den bekvastede Heroldstav drønende mod Gulvet. Guizot kunde være udfordrende, men latterlig var han aldrig; og selv hans Udfordringer vare aldrig umotiverede eller uden Eftertryk som Justitsministeren og Seglbevareren Hébert's, hvis formynderagtige Indgrebslyst vendte Folk bort fra Kongen og hans Regjering, uden at ramme og afvæbne dem. Selv Yndlingen fra de første Aar, selv Molé traadte i Skygge for sin Efterfølger; thi i ham rørte der sig trods det gamle Régimes smidige Former endnu bestandig noget af den gamle Justitsadels Aand, som Philippe af Orléans engang kunde takke for Magten, ligesom i Aaret 1830 de sidste Arvinger af Pariser-Parlamentet havde hjulpet Sønnesønssønnen paa Tronen. Han var et repræsentativt Menneske og tillige et Stykke Historie, og Historien gjør man ikke uskeet; Guizot var en Enkelt, og med den Enkelte kan man altid komme ud af det.

Saaledes var den Mand, hvis afmaalte Tone og værdige Optræden i Begyndelsen havde behaget Kongen saa lidet, nu bleven den, der passede ham bedst; og ethvert Angreb paa denne Mand følte han som rettet imod sig

selv, imod Kronen. Han havde jo viist sig som den Eneste, der ganske forstod ham og kunde give hans „uforanderlige Tanke“ (la pensée immuable) det fuldendteste Udtryk; han var endvidere den Eneste, hvem Kammerets Flertal ubetinget adlød, saasnart han blot aabenbarede sin Villie, der jo var hans Herres Villie. Allerede 1844 udtalte den preussiske Gesandt i Paris: „Regjeringen er ikke mere i Kamrene, men i Kongens Person, takket være Guizot, og saaledes vil det vedblive at være, saalænge han er Minister.“ At hele det parlamentariske Monarkis Væsen var forvansket ved denne Kongens og Ministerens fuldstændige Gaaen op i hinanden, tilstod de To ikke selv for hinanden, og heller ikke Flertallet gjorde sig nogen klar Forestilling om Sagen; Ministeren var fremgaaet af Parlamentet, han forsvarede sin Politik for Parlamentet, Parlamentet støttede ham som den sikreste Støtte for det nye Kongedømme: hvad kunde være mere konstitutionelt? Denne Skal var jo netop Kjærnen i hin Tids og den herskende Stands hele overfladiske Betragtning. Først da den Skal, der syntes dem uforgængelig, sprang i Stykker med eet Slag og der ikke blev Andet tilbage end ubrugelige Skaar, begyndte man at indse, at man atter havde ofret Væsenet for Skinnet. Thi det parlamentariske Monarkis Væsen er Bevægelighed, og den Guizot'ske „Modstands“-Politik, ufrugtbar som enhver ren negativ Virksomhed, søgte det Væsenlige i Ubevægeligheden. Men Flertallet havde ligesaa lidt Begreb om den sande Opgave for en Folkerepræsentation som Monarken om den Rolle, der tilkommer Kongedømmet i en Repræsentativstat; ja Ministeren selv, som havde tilbragt sit Liv med Studiet af det konstitutionelle Monarki og gjort dets Grundlæggelse i Frankrig til sit Livs Opgave, lod sig nøje med den uvæsenligste Form. Det er et mange Ulemper opvejende Fortrin ved denne den zarteste af alle Statsforfatninger, at man i den har den forhaandenværende Slægts Stemning og forbigaaende Interesse repræsenteret ved Siden af Nationens Kontinuitet, dens stadige Maal og Interesser, at begge Dele gjensidig gjennemtrænge og paavirke hinanden, men paa samme Tid ere saa uafhængige af hinanden i deres Bevægelser, at denne blivende Interesse i det Væsenlige holder sig uanfægtet af enhver Forandring i den forbigaaende. Fra det Øjeblik af, da de nye Generationers Fornødenheder og Ønsker, en ny Tids Tanker ikke længer kunde tilfredsstilles og virkeliggjøres, fordi deres egne Repræsentanter fornægtede dem og Repræsentanten for den nationale Kontinuitet ringeagtede dem, maatte de tilsidst begge To knuses, thi trænges tilbage til evig Tid kunde de ikke; med andre Ord, med Ministerens Fald var ogsaa Kongedømmets og Parlamentets uundgaaeligt. Men Politikerne paa Tronen, ved Ministerbordet og paa Kamrenes Bænke „spillede deres Skakparti videre og gav kun Agt paa deres Skakbrædt; paa Bordet, som dette Skakbrædt hvilede paa, tænkte de ikke. Men det var et levende Bord: Folkets Ryg. Det begyndte at bevæge sig, og i et Nu laa Skakbrædt og Brikker paa Gulvet.“ (Sainte-Beuve.)

II.

At det begyndte at røre sig forneden, saae selv de mest overfladiske Jagttagere, forsaavidt de ikke vare aldeles optagne af Spillet. Stedse varmere og lumrere blev Luften i det skjæbnesvangre Aar 1847; bestandig dybere og bredere blev ogsaa Kløften mellem de Styrende og Nationen, som det kogte i. Hver Dag bragte nye Vidnesbyrd om den paany vaagnende Uro. Paa Overfladen syntes man at berolige sig; men i Dybet gjærede det. Beretningerne fra det hemmelige Politi skildrede de socialistiske Vranglærdommes Omsiggriben blandt de parisiske Arbejdere med de mest levende Farver; og de overdrev ikke. „Gemytterne have i nogen Tid følt en besynderlig Utilpashed“, skrev Tocqueville den 2. August til en engelsk Ven, „og midt under en Rolighed, som er større, end vi længe have nydt den, paakommer der mange Aander en Tanke om den nuværende Ordnings Ubestandighed.“ Lige ind i den kongelige Families Skjød trængte den bange Følelse af det Forestaaende. Hertuginden af Orléans klagede i sine fortrolige Breve over „den Ringeagt, de højere Stænder ere faldne i, de mellemste Stænders gjennemgaaende kølige Forhold og den ubestemte Væmmelse, der har bemægtiget sig Alle; Landet trænger til en Rystelse.“ „Jeg begynder at blive alvorlig bekymret“, skrev Kongens egen Søn, Joinville, til sin Broder Nemours, den vordende Regent, henimod Slutningen af Aaret: „ . . . Ministre har vi ikke mere; deres Ansvarlighed er lig Nul. Alt gaaer lige til Kongen. Men Kongen er i en Alder, hvor man ikke længer tager imod Bemærkninger, han er vant til at regjere og vil gjerne vise, at han regjerer. Hans omfattende Erfaring, hans Mod og alle hans store Egenskaber bevirke, at han dristig trodser Faren; men derfor er Faren ikke desmindre tilstede . . . Vor Stilling er ikke god. Indadtil er vor Finansforfatning efter sytten Fredsaar ikke glimrende; udadtil, hvor vi havde kunnet søge nogle af de Tilfredsstillelser af Egenkjærligheden, som ere vort Folk saa kjære og hvormed man bortleder Opmærksomheden fra andre Onder, glimre vi heller ikke . . . Det spanske Giftermaalsfelttog har bragt os i et beklagelsesværdigt Ry for Upaalidelighed (mauvaise foi). Vi vare skilte fra England i det Øjeblik, da de italienske Anliggender bleve saa indviklede, og kunde derfor ikke tage nogen virksom Del i dem, som kunde vække Behag i Landet og stemme med de Grundsætninger, som vi ikke kunne opgive, da vi jo kun existere i Kraft af dem. Alt det er udelukkende Kongens Værk. . . . Vi møde for Kamrene med en afskyelig indre Tilstand og en ydre, som ikke er bedre . . . I Frankrig ere Finanserne i Uorden; udadtil have vi kun Valget imellem at gjøre Palmerston Afbigt i det spanske Spørgsmaal og en fælles Gensdarmetjeneste med Østerrig i Schweiz og Italien imod vore Principer og imod vore naturlige Forbundsfæller: Altsammen maa det tilskrives Kongen, Kongen alene, som har forvansket vore konstitutionelle Institutioner. Jeg finder Alt dette meget alvorligt . . .“

Guizot lod sig ikke anfægte af saadanne Trusler. „Jeg betragter“, sagde han faa Uger før Kammerets Aabning (10. November) til en ved Tuilerieshoffet akkrediteret Gesandt for en europæisk Stormagt, „jeg betragter efter de syv Aar, mit Ministerium har bestaaet, Stillingen som fortræffelig og min Ministerstilling som sikrere end nogensinde . . . Det konservative Parti hænger ved mig, fordi det veed, at det uden mig let kan blive afvæbnet eller overvældet (débordé) af Oppositionen. Det veed desuden, at jeg er Mand for at stille mig i Breschen imod det radikale Parti, og at jeg ikke vilde vige tilbage for Noget (que rien ne me coûterait), hverken for Undtagelseslove eller for Kardætsker, den Dag, da Radikalismen begyndte

paa Gadeuroligheder. Desuden troer det konservative Parti, at det har gjort mig til Konseilspræsident, ligesom Kongen troer, at han har gjort en dygtig Minister ud af mig. Jeg exploiterer denne Tro saavelsom Kongens. Kort sagt, jeg er beskyttet mod ethvert Angreb. Jeg er Herre over Terrainet som ingensinde før og sikker paa Kongens Understøttelse, saa jeg nærer ingen Frygt for, at Kammeret skal styrte mig. Saaledes betragter jeg Situationen; Andre se maaske Sagerne anderledes, men det forandrer Ingenting i den Virkelighed, som existerer."

Med denne Tillidsfuldhed, der dog aftog noget i det sidste Øjeblik, imødesaa Ministeren den Session, som skulde blive hans sidste. Kamrene bleve aabnede den 28. December af Kongen personlig. De sædvanlige stumme Flertal paa 228 den 11. Februar og 222 den 12. Februar, deriblandt 150 Embedsmænd, forkastede de som Redningsplanker udkastede Amendements. Regjeringen fik Alt, for en Uge senere at have — Intet.

Kongen triumferede. Var hans Stilling ikke den korrekteste, som en konstitutionel Konge kunde ønske sig? Han var i Overensstemmelse med sine Ministre og med Flertallet i Kamrene. Hvad vilde man mere? Indrømmelser til andre end Parlamentets lovlige Magter kunde man dog vel ikke forlange af ham. Da Seinepræfekten, M. de Rambuteau, vilde oplyse ham om den velhavende parisiske Borgerstands Stemning, sagde han til ham: „Min kjære Præfekt, det forstaaer De Dem ikke paa." Og da Stilleren af de omtalte mæglende Amendements, en konservativ Kjøbmand i Paris, bad om Audiens og tilraadede en saadan Indrømmelse, spurgte han ham: „Gaaer det godt med Salget af Deres Tæpper, Hr. Sallandrouze?" Tre Medlemmer af Kommunalbestyrelsen, der i den sidste Uge før Udbruddet (14. til 20. Februar) ligeledes bad om Audiens i det samme Øjemed, bleve afviste; Politipræfekten, der modtog dem i Kongens Sted, hørte ikke paa deres Advarsler, men mente, at der ikke var Grund til at frygte for Rolighedens Forstyrrelse, og skiltes endelig fra dem med synlig Utaalmodighed. Da Marechal Sebastiani bragte Kongen de sidste Advarsler fra hans døende Søster, havde Monarken kun Haan tilovers for sin gamle Fortrolige: „Man seer nok, De bliver gammel, Marechal", afbrød han hans ubelejlige Forestillinger. Og da en anden Fortrolig vovede at sige ham, at Øjeblikket var kommet til at gjøre en Indrømmelse i Reformspørgsmaalet, udbrød han utaalmodig: „Selv om Reformen ogsaa virkelig bliver nødvendig, vil jeg ikke række Hænder til denne Svaghed. Reformen er Oppositionens Regjeringstiltrædelse; og Oppositionens Regjeringstiltrædelse er Krig, er Begyndelsen til Enden! Saasnart den kommer, gaaer jeg!" Guizot tænkte anderledes og begyndte at dreje af. En opsigtvækkende Artikel i „Journal des Débats" fra Dagen efter Adressedebattens Afslutning lovede Indbringelsen af Reformforslag i den næste Session. Ingen troede derpaa, saalænge det var Guizot, saadanne Reformer skulde komme fra; thi man kunde gaa ud fra, at han ikke vilde modsætte sig Kongens Villie, og Kongen lagde jo ikke Skjul paa, at det var hans uigjenkaldelige Beslutning, ikke at give efter i dette Spørgsmaal. Hvo der ikke stod i de Kæmpendes Række, saae allerede nu klart, at „Tronen var tabt", hvis Ministerens „lovlige Statskoup" mislykkedes. „Denne Regjering", skrev den preussiske Gesandt Dagen efter Adressedebattens Tilendebringelse, 13. Februar, til sine Overordnede, „denne Regjering ligner et Vægur, som engang er trukket op og siden den Tid har gaaet temmelig regelmæssigt: men Ingen kan trække det op igjen; Nøglen er bleven borte. Der er heller Ingen, som veed, hvorlænge det endnu vil gaa: det kan gaa istaa imorgen, og det kan ogsaa vare en Stund endnu. Hvo kan forudsige Slutningsterminen? Alt, hvad man kan vide, er, at den Maskine, som blev fabrikeret i Juli 1830, ikke har noget Livsprincip i sig selv."

III.

Strax efter Adressedebattens Afslutning samledes de Deputerede af Oppositionen, for at raadslaa om deres Holdning. Et af Medlemmerne foreslog en fælles Nedlæggelse af Mandaterne, men dette Forslag vandt ingen Anklang. Derimod besluttede man at bivaane den i det 12. Pariserkvarter projekterede Reformbanket. Duvergier de Hauranne havde fra Tribunen højtidelig erklæret: at de politiske Forsamlinger vare lovlige og at han var rede til at slutte sig til ethvert Forsøg paa lovlig Modstand, for at faae denne Ret stillet klart. Vælgerkomiteen i Paris tænkte strax paa at gjøre dette til Virkelighed. Allerede den 9. Januar var der i al Fredelighed blevet afholdt to Reformbanketter i Toulouse og Cambray. Nu skulde der gjøres et Forsøg i Paris selv, trods det Farlige ved Situationen og Stemningen i Hovedstaden. Allerede siden Begyndelsen af Januar havde nemlig den studerende Ungdom været højst urolig som Følge af Forbudet mod Michelets Forelæsninger i Collège de France, forud for hvilket der var gaaet Forbud mod Quinets og Mickiewitz' Forelæsninger; Studenterne havde bragt Redaktionerne af den republikanske „National" og den social-demokratiske „Reform" Ovationer og underskrevet Protester. Nationalgarden var forbitret og urolig. Fra den Tid af (1840), da Raabet: „Leve Reformen!" for første Gang havde lydt fra dens Rækker, havde Kongen ikke mere villet holde Mønstring over den. De hemmelige Selskaber havde igjen begyndt at røre sig stærkt efter den sidste Dyrtid og de fornyede Arbejdsnedlæggelser. De holdt, det vidste man i Politipræfekturet, næsten daglig Møder, og hvorvel de alle tilsammen neppe talte 1500 Mand, saa var et saadant Gjæringsstof dog farligt i en ophidset Arbejdermasse; og ophidsede vare Arbejderne. Det var paa den Tid, da de billige Udgaver af Sue's Romaner og Lamartines „Girondiner" naaede fra Mellemklasserne ned i de lavere og nærede Revolutionsfeberen. Hver Aften lød Sangen: «Mourons pour la patrie!», som nu erstattede Marseillaisen, langs Boulevarderne, naar Publikum strømmede ud af Théâtre historique, hvor Al. Dumas' Revolutionsdrama „Le Chevalier de Maison-Rouge" hver Aften trak en stor Tilskuermængde til. Selv de Fremmede følte meget godt, at der forberedtes noget Uhyggeligt i Hovedstaden: Antallet af de i Ugen fra den 14. til den 20. Februar viserede Passer var dobbelt saa stort som sædvanligt.

Under saadanne Omstændigheder kunde ethvert Sammenstød med Politiet føre til Uordner, hvis Udfald Ingen kunde forudse. Men den dynastiske Opposition var dreven til det Yderste, og den stod ligesaa lidt stille overfor dette Yderste, som Regjeringen holdt inde med sin Modstand. De eneste Forsigtighedsforholdsregler, man greb til, var, at man henlagde Banketten fra en Søndag og en Mandag,

paa hvilke Dage Arbejderne holdt Fridag, til en Tirsdag, den 22. Februar, og valgte et affidesliggende Lokale i Champs Elysées dertil, istedetfor at afholde den i den beskede Faubourg St. Marceau, hvorfra den var udgaaet. Regjeringen paa sin Side troede at have gjort nok, naar den trak nogle nye Regimenter til Paris og Omegnen. Man havde Mandag Aften i Paris og Forterne — eller man troede at have — 31,000 Mand, hvoraf 2800 vare Municipalgardister og Gensdarmer, og 27 Batterier, hvoraf de 23 imidlertid stod i Vincennes. Kjærnen, Infanteriet, skulde alene tælle 21,500 Mand, men det viste sig snart, at Bataillonerne ingenlunde vare effektive og at man neppe havde 15,000 Mand til Disposition, hvilket dog endnu var mere end tilstrækkeligt, hvis man forstod at bruge dem. Artilleriet i Vincennes havde Befaling til at holde sig parat Tirsdagen den 22. Februar Kl. 6 om Morgenen. Forsvarsplanen var allerede bleven fastsat af Marechal Gérard efter den sidste Opstand i 1839, og enhver højere Officier kjendte iforvejen sin Post. Paa Boulevarderne og langs Seinen, det vil sige paa Buen og dens Diameter, i hvis Midte Kjærnen af Hovedstaden laa, var der betegnet sex og imellem disse Linier to strategiske Punkter, som strax skulde besættes; ligeledes paa den venstre Bred, ialt elleve Positioner. Alle Broer skulde beplantes med Skyts. Efterat Opstanden saaledes var omringet og sammentrykket i Hjertet af Paris eller dog afskaaren fra sine Hjælpekilder i Forstæderne, skulde disse store Linier bestryges af Artilleri. Det syntes en let Sag, paa denne Maade at blive Herre over enhver Bevægelse. Men man havde gjort Regning uden Tvivlraadigheden hos den Øverstkommanderende, Hertugen af Nemours, og hans to Generaler: Tiburce Sebastiani, som kommanderede Armeen, og Jacqueminot, som førte Nationalgarden, vovede den første Dag ikke at tage nogen afgjørende Forholdsregel, for ikke at udfordre Opstanden, og holdt næsten alle Tropperne ventende Dagen over Vest for Paris; man havde navnlig ikke tænkt paa Stemningen i Nationalgarden, der den anden Dag erklærede sig for Bevægelsen og som man ikke kunde faae Tropperne til at fyre paa, selv om man havde villet. Kongen selv billigede sin Søns Forslag, at den omtalte Plan fra 1839 foreløbig ikke skulde bringes til Udførelse og at man skulde oppebie Fredsforstyrrernes Angreb, for om muligt at undgaa al Blodudgydelse.

Imidlertid forsøgte Kongens og Kabinettets Venner en sidste fredelig Udvej for at forebygge det farlige Sammenstød. Grev Morny og Vitet underhandlede med Duvergier de Hauranne og O. Barrot, som ivrigt kom dem imøde, og Indenrigsministeren gik da ogsaa ind paa Mæglingsforslaget. De Pairs og Deputerede, som agtede at tage Del i Banketten, skulde paa den fastsatte Dag Kl. 12 begive sig fra Madeleinekirken ad den korte Rue Royale ned til Place de la Concorde, hvor de andre Gjæster vilde slutte sig til dem. Naar de vare komne til det nærliggende Bestemmelsessted, skulde en Politiembedsmand erklære Banketten for utilstedelig, hvorpaa hele Forsamlingen efter en kort Tale af Odillon Barrot skulde gaa fredelig fra hinanden, idet den opfordrede Nationalgardisterne til at begive sig hjem. Spørgsmaalet vilde derpaa blive bragt for Domstolene. Sagen syntes allerede bilagt paa denne Maade, da Kabinettet, ikke ganske uden Grund, tog sit Ord tilbage i det sidste Øjeblik. Den 20. var der blevet udstedt et i sit Sprog yderst fredeligt, maaske kun altfor ængsteligt Program af Festens Arrangeurer, hvori de indkaldte Nationalgarden, en aabenbar lovstridig Handling, som gav Indenrigsministeren Anledning til at forhindre hele Kundgjørelsen. Vel erklærede Manifestet, som havde Hovedredakteuren af „National", Armand Marast, til Forfatter og som baade Od. Barrot og Duvergier lydelig misbilligede, at Nationalgardisterne kun skulde møde med Sidegevær; men ikkedestomindre var det et Indgreb i den exekutive Magts og dens Organs, Nationalgardens Øverstkommanderendes Rettigheder. Et Opslag fra Politipræfekten erklærede strax den til den næstnæste Dag berammede Banket for forbudt. Forgjæves forlangte Od. Barrot den følgende Dag — Mandag — i Kammeret Ophævelsen af Forbudet i Overensstemmelse med den afsluttede Overenskomst. Duchâtel svarede, at det omtalte Program, som indeholdt et Opraab til Nationalgarden og Parises Befolkning, havde forandret Situationen; Regjeringen holdt sig ikke for bunden længer, og Banketten var og blev forbudt i „Ordenens Interesse." Medlemmerne af Oppositionen forsamlede sig to Gange, for at pleje Raad om den Holdning, der skulde indtages. Lamartine, der havde erklæret sig saa bestemt imod den hele Banketbevægelse som et yderst farligt Spil, var nu den Eneste, som ægget af Ministrenes Udfordring eller fordi han troede Øjeblikket kommet til at løbe Storm mod Ordningen af 1830, som hverken vilde overgive sig eller lade sig bruge — erklærede, at han vilde gaa, i Nødsfald „alene med sin Skygge bag sig." Ingen lod sig henrive af hans stormende Tale; Forsamlingen besluttede, at den ikke vilde tage Del i Banketten.

Da Efterretningen om denne Beslutning kom til Tuilerierne, var Glæden stor. Kongen kunde ikke noksom ønske Indenrigsministeren til Lykke med hans ublodige Sejr. „Jeg vidste nok," sagde han, „at jeg kun behøvede at vise Fasthed, for at faae dem til at give efter." Den parlamentariske Opposition trøstede sig imidlertid med, at der snart vilde frembyde sig en ny Lejlighed til et afgjørende Angreb paa Ministeriet Guizot: den behøvede ikke at vente tre Gange fireogtyve Timer. De hemmelige Selskaber vaagede og besluttede om Aftenen den 21. at foranstalte „en Dag (une journée) imod Kongedømmet", som det hed i det gamle Revolutionssprog af 1792. Skulde der være Noget at gjøre, hvad man forøvrigt neppe gjorde Regning paa, saa var Mødestedet for Førerne i „Reform"s Redaktionslokale. Derimod fattede Republikanernes Generalforsamling, som ogsaa E. Quinet tog Del i, paa Louis Blancs og Ledru Rollins Raad den Beslutning, at afholde sig fra enhver Kundgjørelse. Man holdt endnu ikke Tingene for modne, følte sig uforberedt og var bange for at blive lokket i en Fælde af Fjenden, medens man, uden at ville det, selv stillede en Fælde for ham. I Virkeligheden tog Indenrigsministeren endnu samme Aften, da han hørte Forsamlingens Beslutning, de Arrestordrer tilbage, som han havde udfærdiget om Morgenen for tyve af de farligste Ledere. Vel forandrede han sin Beslutning den følgende Dag, men for sent: næsten Alle havde skjult sig eller bleve virksomt beskyttede af den uangribelige Nationalgarde, der neppe vidste, hvem den saaledes tog under sin Beskyttelse.

Allerede tidlig om Morgenen den 22. Februar, en Tirsdag, spredte den skuelystne Mængde sig i Paris, trods det fugtige og raakolde Vejr. Kun faa Arbejdere gik til

deres Værksteder. Mange Borgere trak i deres Nationalgardeuniform, uden at have faaet Befaling dertil. Kl. 10 samlede Studenterne sig ved Panthéon og drog med vajende Faner til Madeleinekirken, for at overvære Banketdemonstranternes Afgang, som jo havde erklæret, at de vilde holde deres Festmaaltid trods Forbudet. Undervejs mødte de en Skare Arbejdere, der ligeledes vare paa Vejen dertil og sluttede sig til dem. Foran Kirken vrimlede der allerede af Ventende, som hilste Toget stormende med Raabet: „Leve Reformen!" Raabet besvaredes med Marseillaisens brusende Melodi, som istemmedes af Studenterne. Allerede begyndte de yderste Fløje af Mængden at kaste Stene paa det nærliggende Udenrigsministerium paa Boulevard des Capucines under Raabet: „Ned med Guizot!" og en Eskadron beredne Municipalgardister maatte adsplitte Tumultuanterne. Imidlertid satte de Forsamledes Masse sig i Bevægelse ad Rue Royale og Place de la Concorde til Palais Bourbon, hvor de Deputerede holdt deres Møder. Paa Broen bleve de standsede med Bajonetten af et Kompagni Municipalgardister tilfods; men den svage Hob trak sig snart tilbage for den uhyre Menneskemasses Tryk. Pladsen bag Paladset blev derimod øjeblikkelig besat med Militair og Dragonerne trukne til fra den nærliggende Kaserne paa Quai d'Orsay. De bleve paa ingen Maade fjendtlig modtagne, saaledes som de forhadte Municipalgardister, og Mængden gjorde godmodig Plads for dem, dog kun for at samle sig igjen bagved dem. Endnu bestandig bølgede den om den vidtløftige Bygning, da de Deputerede begyndte at samle sig. Dog kom det ikke her til noget Sammenstød, medens der allerede fandt Rivninger Sted paa andre Kanter af Byen, især i Champs Elysées.

Mødet forløb, uden at der skete Noget: man diskuterede for lidet opmærksomme Øren om Privilegiet for Banken i Bordeaux. Selv da Odillon Barrot indbragte et Forslag til at sætte Ministeriet under Anklage istedetfor, som man vel havde ventet, at indgive den forenede Oppositions Mandatnedlæggelse eller forlade Salen med den for at drage til Banketpladsen, agtede Ingen derpaa. Opmærksomheden var rettet paa Gaden og paa dem, der fra Tid til anden bragte Efterretninger fra den. „Imorgen faaer vi en varm Dag", sagde Marechal Bugeaud, der var gaaet ud for at se, hvorledes Sagerne stod. „Dagen vil jeg nok staa inde for", sagde Guizot, „men jeg er ikke uden Frygt for Natten." Da Mødet blev hævet henimod Kl. 5 og de Deputerede vendte hjem, vare Gaderne og Pladserne om deres Palais saavelsom Broerne frie; Mængden havde trukket sig tilbage til Rue St. Honoré og Palais Royal. Den ene Boutik efter den anden var bleven lukket, allerede rejste der sig Barrikader i Emeutens klassiske Kvarteer, Rues Transnovain og Bourg l'Abbé, som ikke kunde tages uden en let Blodsudgydelse. Paa Champs Elysées var man heller ikke kommen til Ro endnu. Børn og Kvinder varmede sig ved et uhyre Baal, som de havde dannet af de utallige Straastole i Anlæggene; ja endog Municipalgardisternes forladte Vagtpost var bleven stukken i Brand, medens man endnu ikke vovede at røre ved de tapre Folk selv. Den Frygt og det Had, som disse udvalgte Kjærnetropper indgød Hovedstadens Tyveknægte og dem, der vare Spektakelmagere af Profession, havde forlængst meddelt sig til den lettroende Parisermængde, som endnu bestandig var vant til at betragte alle Politiets Redskaber som Fjender af „Folket", uden noget Øjeblik at betænke, hvilken Plads der var mest ærefuld og fordelagtig: den paa Fredens og Ejendommens Fjenders eller den paa deres Beskytteres Side. Selv de uselvstændige Mellemklasser bøjede sig for denne revolutionaire Tradition; overalt hvor Nationalgarden kom sammen, uden at være indkaldt, indtog den sine Poster under Raabet: „Ned med Municipalgarden! Leve Linien!" Thi ogsaa den næsten ubevidst udøvede Trafik, at skille Hæren fra den politiske Statsmagt, hørte til en Tradition, som selv de adlød, der havde Alt at tabe derved. Imidlertid blev Byen mere og mere urolig. En stærk Troppemasse blev henimod Kl. 8 om Aftenen samlet foran og bag Tuilerierne; ogsaa paa Boulevarderne blev der kjørt Skyts op. Men jo fastere den militaire Magt indrettede sig i den velhavende nordvestlige Halvdel af Paris, des mere udbredte den revolutionaire Magt sig i den modsatte, mere befolkede Halvdel. Allerede rejste der sig Barrikader i alle Sidegader i Rue St. Antoine. Paa Grændsen mellem de to Regioner, i Rue St. Martin, kom det allerede til Sammenstød; dog bemægtigede Tropperne sig endnu denne vigtige Pulsaare, inden Hovedstaden gik til Ro. Thi Natten var rolig, om end bange og beklemt. Den blev af Regjeringen benyttet til at trække nye Tropper sammen fra Forterne og samle dem paa Place de la Concorde; af den hemmelige Revolutionskomite til at træffe Aftaler med sin Armee. Resultatet blev atter ligesom Aftenen iforvejen den Beslutning, at man skulde holde sig til Defensiven og afvente en god Lejlighed til at skride til Angreb. De Sammensvornes Mødested var dennegang Boulevard Saint-Martin.

Fortsættes.

Kamma Rahbeks Korrespondance og hendes Korrespondenter.

Meddelelser af hendes Brevskuffe.

Fortsat.

III.

Den næste af Fru Rahbeks tidligere om jeg saa maa sige formynsterske Korrespondenter er Præsten Fr. Schmidt, en djærv Normand, der var noget Poet, men især god Selskabsmand, Ven af Rahbek fra det norske Selskab og en kjær og hyppig Gjæst paa Bakkehuset, naar han opholdt sig i Kjøbenhavn. Han var født i Danmark i Asminderød ved Fredensborg (1771), men af en norsk Fader og kom med denne allerede i sit 2. Aar til Norge, hvorfra han blev Student og hvor han senere var Præst i Eger ved Drams-Elven, indtil efter Norges Adskillelse. Han havde alle en Normands elskværdige Egenskaber, var aaben og

ligefrem i sit Væsen, men nærede ingen snæverhjertet Jalousi mod det gamle Broderland, som han elskede oprigtig og følte sig hendraget til. Uden Tvivl af Misfornøjelse med Foreningen med Sverig, hvis Folk og Regjering han ikke yndede, valgte han Danmark til sit Fædreland og blev i 1819 ansat som Præst i Himmeløv ved Roeskilde, hvor han døde i 1840. Man har bl. A. af ham et Par Digtsamlinger, udkomne 1811 og 1835, og Dagbøger, udgivne af Hancke i 1868, som indeholde Oplysninger om norske og danske Forhold, navnlig fra Rigsforsamlingen i 1814 paa Eidsvold, hvori han deltog, men ogsaa om Tidens litteraire Anliggender, om Oehlenschläger og om Bakkehuset. Som gammel Bekjendt af Rahbek kom han paa Bakkehuset under et Ophold hernede i 1803 og knyttede et fortroligt Venskab med Kamma. Hun korresponderede flittigt med ham baade under dette Ophold og senere; især synes hendes Brevvexling at have været levende i 1811, da han atter var hernede fra Januar til Maj. I et Brev af 24. Juni 1811 skriver han fra Eger Præstegaard til Fru Rahbek: „Siden min Hjemkomst har jeg gjennemlæst den aldeles ikke saa liden Pakke af smaa Breve, hvormed De saa ofte glædede mig i Kjøbenhavn, ligefra det første, af 7. Februar, hvori De indbød mig til den paafølgende Dags Fest, og til den 16. Maj, hvori De atter indbød mig til en Fødselsfest, som min forestaaende Rejse desværre hindrede mig i at bivaane. Mange behagelige Reminiscenser har denne Læsning opvakt hos mig, og da jeg tillige har holdt et Slags Dagbog over mit sidste Ophold i Kjøbenhavn, kan jeg saa temmelig nyde det om igjen og under mit nærværende temmelig ensformige Liv kvæge mig ved Erindringen af det nydte Gode." Som Poet skriver Schmidt ofte i bunden Stil til Fru Rahbek og sender hende lange Rimbreve. Af et saadant den 6. Maj 1803 meddeles nogle Linier, hvori den gamle Digterskoles Modbydelighed for den tydske Romantik kommer til Udbrud, Noget, hvori den gode Præst neppe aldeles havde sin Venindes Sympathi. Han skriver:

„Til Østre-Bakkehusets Herskerinde
min Hilsen sendes, hvis hun har i Minde
en sthenisk og rødmosset Præstemand
fra Egers Sogn bag Norges Klippestrand,
der for et Par Aar siden nød den Lykke,
sin Rahbek atter til sin Barm at trykke
og saae ham glad ved Siden af sin Viv,
der blid forsøder ham et møjsomt Liv.
Som Ungkarl var han sikkert sovet hen,
men De gav os Tilskueren igjen
til Ærgrelse for mange Modens Fruer,
der tænkte: den vanartige Tilskuer
snart faaer sit skarpe Øje lukket til,
og da har vi aldeles vundet Spil;
til Sorg for mangen høj og mindre Daare,
der ved den Tanke frydede sig saare:
vi fik dog Bugt med denne Dydens Præst,
der os saa mangen Gang har Texten læst.
— — — — — — — — — — —

De vandre nu til Guldbergs Sanssouci —
(men dog for alt ej paa St. Hanses Sti)*) —
Bed ham og Deres Rahbek vaage over,
at ingen Tiecks Stalbroder fræk sig vover
paa danske Pindus med bestøvlet Kat
og skraaler ud sit hæse Pereat

*) Allusion til Oehlenschlägers St. Hans Aftens Spil, der nogle Maaneder iforvejen var udkommen i hans Digte af 1803.

mod hver misundt og ægte Digter-Hæder,
den, han med spanske Trin ej flux nedtræder.
Bed dem forkynde: ingen gal Person
med Schlegels smudsige Religion,
maa rent al Tugt og Ærbarhed forjage,
hvoraf vi dog en Smule har tilbage.
Med Falck's*) Svøbe, tydske Daarers Skræk,
de ham og hans Konsorter jage væk;
ej taale, man hexametrisk beværter
med Flæske-Skinke, Hvedebrød og Tærter,
(tilsidst man faaer en metrisk Svinesti)
fra slig Naivetet Apol os fri!"

Saadanne Ytringer af Misnøje med den nye Retning i Kunsten af den gamle ærbare Poesis Mænd faldt naturligvis ikke sjeldnere i Brevene end i Litteraturen fra denne Tid. Den rolige og brave Thomas Thaarup — „Don Thomas af Smidstrup" — fra hvem, i Forbigaaende sagt, kun er efterladt et Par Epistler til hans Ven Knuds Hustru, udtrykker sin Beklagelse over en barsk Vaar i følgende karikerende Vers i et Brev til hende:

„Hvad siger De om denne blide Vaar
Med frossen Fod og snebepudret Haar?
Den staaer i staalgraa Iseklæder,
Og Islag er den Graad, den græder!
ad modum Tieck, Lars Kruse,
etc. etc. etc. [Oehlenschläger]
Ve ham, der synger til dens Pris,
Hans Løn bør frosne Fingre være,
Hans Hypokrene vorde Is."

Fr. Schmidt var dog altfor fordomsfri til ikke snart at anerkjende Oehlenschläger og hans Kunst og blev en varm Beundrer af den, oprigtigere end Rahbek nogensinde blev det. I et Brev af 19. April 1806 til Fru Rahbek skriver han:

„Fru — eller som jeg har Lov til at kalde hende — Moer Koren**) besøgte mig tilligemed sin Skriver (ɔ: hendes Mand, Sorenskriver Koren) og Sally for et Par Maaneder siden, og da talte vi ret meget om vore Venner paa Bakkehuset, om vore fordums Besøg der, og om Ynglingen og Yndlingen med de sorte Lokker. I Sandhed jeg lykønsker Dem med denne Svoger, ligesom jeg lykønsker Danmark med hans sande, sjeldne Digtertalent. Han skal — som Moer Koren meldte mig — nu til Italien — dahin, dahin möcht ich mit dir, o holder Jüngling, ziehn. Hvor glad skulde jeg blive, om De, naar De engang til Pant paa, at jeg ikke ganske er falden i Unaade, skriver mig til, vilde fortælle mig ret meget om denne skjønne Stjerne paa den poetiske Himmel. Vel kan jeg ikke ganske komme til Rette med det Novaliske System eller finde i Schlegels Spanisches Theater det non plus ultra af Poesi, som man raaber paa, heller ikke kan jeg bekvemme mig til paa Lykke og Fromme at styrte mig ned i den mystiske Afgrunds Nat. Thi skjøndt

*) I Randen af Brevet citeres Falcks Taschen-Buch 1801, hvormed menes Johannes Falcks Taschenbuch für Freunde des Scherzes.

**) Digterinden Christiane Koren, født Dietrichson, var født paa Amager 1764, men blev gift i Norge 1787 med Sorenskriver Johan Koren. Hun skrev Digte i Tilskueren, Minerva og Poulsens Nytaarsgave. Oehlenschläger har i sine Erindringer (I. 184) sat hende et smukt Minde: Hun „havde det skjønne Talent at udbrede Velvillie, at aabne Hjerterne for munter Selskabelighed, hvor hun kom. Hun troede godt om alle Mennesker, hun idealiserede sig dem i sin idylliske Uskyldighed, og saaledes tvang hun Mange, idetmindste for en kort Tid, til at være bedre, end de virkelig vare; thi Menneskene ere ofte saaledes, som man tager dem." Hun døde i Ullensager 1815.

jeg forlængst har opgivet Tanken om at kunne tilgruble mig det, som kun kan sees i Billeder og føles i Hjertet, saa ønsker jeg dog lyse, levende Billeder og nogenlunde klare og bestemte Følelser, men ikke forvirrende Fantasmagorier og dunkle, luftige Følelser — dog jeg seer, at jeg er kommen saa langt fra det Ord, som Fanden har skabt: „Men", at jeg ligesaagodt faaer at stikke paa det. Jeg vilde kun sige, at Oehlenschläger, fraregnet ikke hans Mystik, men hans, eller maaske rettede hans Skoles overspændte, bundløse Mystik — er mig usigelig kjær og dyrebar. Især har hans Aladdin interesseret mig saare meget, og til Bevis herpaa sender jeg Musiken til Vuggevisen, som jeg for nogen Tid siden har sat. Var jeg som svag Praktikus og endnu svagere Theoretikus i Musiken sluppet taalelig fra dette Forsøg, saa turde det have nogen Interesse for Dem, og det vilde være mig hjertelig kjært. Maaske De turde formaa Weyse eller Zinck eller nogen anden musikalsk Komponist til at bedømme, om Piecen stemmer overens med Kunstens Regler, i manglende Fald faae den rettet, og saa puttet ind i et musikalsk Blad. Til Fatimes Sang „Alt Maanen opreist staaer" 2c. samt til Lunds „Guds Godhed", har jeg og sat Musik, hvormed jeg og kan opvarte, dersom De, efter det her meddelte Forsøg, troer det Umagen værd at eje dem."

Schmidt gik altsaa dybere i Sagen og holdt sig ikke som Thaarup og Andre til de nymodens Metaforer i den oehlenschlägerske Poesi, som man ikke døjede, men vilde have udestængt af dansk Digtekunst; hans Klager ere rettede mod Oehlenschlägers formentlige Mysticisme, som især foranledigedes ved Digtet: Jesu Christi gjentagne Liv i den aarlige Natur (1805), der, som bekjendt, af Landets øverste Gejstlige, den humane og fromme N. E. Balle, forkjætredes som blasfemisk. Fru Rahbek har neppe svaret paa Schmidts Brev; i slige Diskussioner indlod hun sig ikke gjerne, men derfor delte hun ikke hans Mening, og hvad Schlegels Spanisches Theater angik, var hun en Beundrerinde af Calderon, af hvem tre Dramer var meddelte i den anførte Bog i en glimrende Oversættelse. Den udkom i 1803 (et andet Bind udkom i 1809) og Oehlenschläger havde sendt hende den paa hendes Fødselsdag 1804, med et lille Digt (meddelt i Charis for 1805), hvis dengang dristige Billeder maa have vakt ikke liden Overraskelse i Lejren. Efter at have sagt, at Spanien ejer to store Kunstens Templer, Cervantes og Calderons, udbryder han:

> En findrig kunstig Smed, Hefaistos Lige,
> Hist i Germaniens udstrakte Rige
> En Sølvernøgle, glat, med gylden Lag
> Har smedet til den ene Dør, Veninde!
> Modtag den af din Ven paa denne Dag,
> Indflettet med en lille blaa Kjærminde.

Senere behøvede Fru Rahbek ingen Nøgle til spanske Digtere.

Efter et Ophold i Kjøbenhavn i 1817, hvor han førte et meget selskabeligt Liv og var en flittig Gjæst baade paa Bakkehuset og hos Oehlenschläger, gjorde Schmidt en Udenlandsreise bl. A. til Frankrig og Italien i 1818 og 19 og blev efter Tilbagekomsten kaldet til Himmeløv i 1820. Siden den Tid synes hans Brevvexling med Fru Rahbek at være ophørt, ene til Rahbek skrev han lige til hans Død og mindedes baade Fru Rahbeks og Rahbeks Bortgang i Digte.

En anden Præstemand, og ligesom Schmidt Poet, Christen Andersen Lund, Præst i Kjeldby paa Møen fra 1792 til 1833, kunde man med Føje vente imellem Fru Rahbeks Korrespondenter fra denne Tid. Der findes ogsaa enkelte Breve fra ham til hende, ligesom man seer, at hun nogle Gange har tilskrevet ham, men nogen intim Brevvexling synes aldrig at være opstaaet imellem dem. Lund var mere digterisk begavet, mere stemningsfuld i sin Poesi end Schmidt, der var Verdensmand og til sin Tid ivrig Deltager i Politiken og havde, som bemærket, spillet en Rolle i Rigsforsamlingen paa Eidsvold. Enkelte af Lunds Digte finde endnu Plads i vore Anthologier, hvorfra Schmidts synes forsvundne. Et Vers af hans Digt „I en stjerneklar Nat", er blevet berømt og er anført af Mynster fra Prædikestolen:

> Hist, Orion, funkler end dit Belte;
> Tidens Strømme under Dig henvælte,
> men Du funkler, som da første Gang
> mellem Kloderne din Rustning klang.

Fru Rahbek gav Lund det smigrende Navn af Møens Horats, og at hun satte Pris paa hans Muse, seer man deraf, at hun af egen Drift samlede hans i Tidsskrifter og Blade spredte Digte, afskrev dem zirligt og satte dem smukt indbunden i hans Bogreol med en pyntelig Titel: „Lunds Digte 1. Del", prydet med en Lyre med store Digteres Navne.

Lund var en flittig Medarbejder i de af Rahbek aarlig udgivne Digtsamlinger. Han gjæstede Bakkehuset, naar han, som sjelden skete, kom til Kjøbenhavn, men i de første Aar af Rahbeks Ægteskab modtog han oftere deres Besøg paa de Sommerudflugter, de gjorde. Fru Rahbeks Besøg i den møenske Præstegaard betragtedes, som overalt hvor hun kom, som en Højtid. Hun førte Liv og yndig Spøg og Glæde med; man længtes utaalmodigt efter hendes Komme, hvorom de efterladte Breve vidne, men hendes Bortrejse efterlod Savn og Tomhed i det ensformige Landliv. I Juni 1800 skriver Lund til hende efter et af hendes Besøg: „De lykkelige Dage, vi nød i Deres og Rahbeks Omgang, ere os stedse uforglemmelige; min Kone og jeg takker Dem inderlig for de mange Glæder, De skjænkte os. Det var os en mørk Dag, da De rejste; vore Værelser, vor Have, Marken, vi selv med forekom os at være Tomhed og Øde. Jeg lukkede mig inde for at gjøre Elegier over Livets Forfængelighed, og De vil mærke, at jeg er ikke meget undselig; men De tilgiver saa villig, at jeg neppe skammer mig ved at byde Dem endog mine maadelige Vers." Brevet ender med et Digt: „Afskedstimen. Helliget Fru Rahbek", som Rahbek ikke undlod at benytte i Charis for 1801.

Lunds Brevvexling med Fru Rahbek døer hen allerede i de første Aar af Aarhundredet og, som det synes, ogsaa den med Rahbek, til hvem der dog findes et Brev fra 1816. Ogsaa Rejserne til Møen ophørte. I 1806 havde Fru Rahbek halvvejs lovet at komme til Kjeldby og skriver til Mynster, at hun nær var kommen til at rejse hans Præstegaard tæt forbi; men hun betænkte sig, siger hun, fordi det vilde være en Synd at rejse fra Rahbek og fordi det neppe vilde være hende muligt at rejse forbi Spjellerup. Ved Fru Rahbeks Død mindedes den halvfjerdsindstyveaarige Digter sine gamle Venner.

Fortsættes.

Det skjulte Ces.

Af en skjøn Tones Bekjendelser.

Af **Hugo Wittmann.**

. . . Ja, det var en dejlig Tid, da vi endnu hed det høje Cis og Alverden var fuld af vor Berømmelse. Jeg levede som en Greve, gjorde hvad jeg vilde, arbejdede naar jeg havde Lyst, og blev hæs saa tidt jeg vilde. Tusinder af Tilbedere forkyndte min Ros. Herrerne misundte mig, og Damerne . . . o, Damerne! . . . ja saa, De vil høre min Livshistorie? Godt! jeg har ingen Hemmeligheder.

Jeg kom til Verden — Tiden gjør intet til Sagen — i Struben paa en munter Dreng, hvis Forældre ejede en Gjæstgivergaard i en af de større Byer i Sydfrankrig. Jeg kan endnu mindes den Time, da jeg for første Gang viklede mig ud af mit Svøb og saae Verdens Lys. Jeg følte den varme Solstraale, blev baaren op af blide Luftbølger og klang saa lystig ud i Verden, som om jeg skulde synge et Evangelium om den evige Glæde for Menneskene. Sorgløst tilbragte jeg den skjønne Ungdomstid, uden at kjende mit eget Værd, ikke bunden til nogen Regel, uden at spørge, hvorfra jeg kom og hvad jeg skulde blive til.

Pludselig traadte Livets Alvor mig nær.

Allerede i nogen Tid havde jeg lagt Mærke til, at der foregik noget Usædvanligt i min ungdommelige Herres Legeme; Musklerne strakte sig kraftigt fra hinanden, Blodet rullede hurtigere frem og tilbage, alle Safter syntes at ville gjøre Oprør. Ligesom en sildig Vinterstorm i en eneste Foraarsnat tilintetgjør utallige Spirer og Blomster, saaledes hærgede dette Oprør af alle Livsaander den unge Strube, som omsluttede min spæde Tilværelse. Tro mig, det var en slem Tid. Vi stakkels Toner kom ikke mere ud i den frie Luft, men vare som indefrosne. Og hvilket Billede paa Elendighed, da Faren endelig var overstaaet! Mine Venner under mig befandt sig i en nogenlunde god Tilstand; men mine Overordnede, som jeg fra Ungdommen af havde viist den dybeste Ærbødighed, fremfor Alle det gode D, som jeg havde sluttet Forbund med for Livet, det sværmeriske Es, det glade E, det godmodige F — Alle vare de bukkede under, bortrevne i deres Klangs Ungdomsblomstring af den ubarmhjertige Skjæbne.

Jeg stod nu i Spidsen for det lille Tonerige. En bedrøvelig Konge, kan jeg forsikre Dem, svag og skrantende og noget brystsvag, saa at jeg ikke kunde holde det ud i den kølige Brystkasse og maatte opsøge Hovedets varmere Regioner. Ved Hjælp af kyndig Pleje og min gode Natur blev det imidlertid øjensynlig bedre med mig, jeg tiltog daglig i Omfang og blev tilsidst meget bredere og kraftigere end nogensinde før. Da jeg gik ud igjen for første Gang, følte jeg mig som nyfødt. Jeg skingrede, saa hele Huset gav Gjenlyd deraf og en af vore Gjæster kom løbende, tog min Herre ved Frakkeskjøderne og udbrød:

„Unge Mand, det er jo et Cis! Et prægtigt Cis! Hvor har Du faaet det Cis fra, Menneske?"

Nu vidste jeg, at jeg var et Cis, hvilket Ingen havde sagt mig før; endvidere drog jeg af den Fremmedes Forbauselse den Slutning, at saadant et Cis maatte være noget meget Fornemt. Saa meget mere maatte jeg undres over den Tilsidesættelse, hvormed jeg i Begyndelsen blev behandlet af min Herres Lærer. De maa nemlig vide, at den omtalte fremmede Gjæst havde taget os med til Paris og betroet os til en berømt Sanglærer, som jeg dog kun kan tænke paa med Uvillie. Det ækle Menneske havde sletingen Agtelse for min Rang og bortødslede sin Gunst paa underordnede Toner. De maa imidlertid ikke tro, at jeg blev skinsyg derfor. Med ædel Stolthed drog jeg mig tilbage i mig selv og følte snarere nogen Medlidenhed med de stakkels Fyre, som Dag ud og Dag ind maatte hoppe og springe, dreje og krumme sig, krybe op og ned af Bakke og plage sig paa den ynkeligste Maade, medens jeg tronede som en Gud i min ensomme Højhed og paa fornemme Folks Vis hengav mig til den søde Lediggang. Den højrøstede Pøbel der nedenunder gav jeg mig ikke af med og tænkte kun undertiden: „Ja, skrig kun, I Pjalte, bryst Jer, syng og kvinkeler af Hjertenslyst — den Dag kommer nok, da jeg skal vise Jer, hvem der er Herre."

Dagen kom. Jeg og min Herre bleve engagerede ved et fremragende Theater i Hovedstaden, og jeg tør nok sige, at den Aften, vi optraadte første Gang, laa hele Paris for vore Fødder. De andre Toner gjorde deres Spring, Løb og Triller og hvad man kalder alle disse Fixfaxerier, men jeg holdt mig klogelig tilbage, indtil jeg endelig satte ganske sagte an, trængte frem og drog gjennem Rummet med vældig Klang. Et Bifald, der grændsede til Henrykkelse, svarede mig. Fra nu af vare vi Dagens Løver, især hvad Damerne angaaer, thi paa Damehjerter virkede vi ligefrem uimodstaaelig. Jeg kunde fortælle Dem Ting, hvis jeg vilde . . .

Desværre maa jeg tilføje, at det hidtil saa inderlige Forhold mellem mig og min Herre i hine uforglemmelige Dage for første Gang formørkedes af lette Skygger. Han hengav sig til enhver forelsket lille Dame, der faldt ham om Halsen. Dette aandløse Kjærlighedsvæsen skadede min Sundhed og var mig i højeste Grad imod, saa meget mere som jeg paa min Side var antændt af en ren og ædel Kjærlighed til en Ubekjendt. Hver Gang vi sang, sad hun i en Prosceniums-Loge og vendte ikke sit Blik fra Scenen, og hver Gang jeg lod mig høre, lukkede hun sine fugtigt straalende Øjne, og over hendes Ansigt laa et Skjær af unævnelig Salighed. Det var sikkert en Fejltagelse af Skaberen, at han lod denne Engel leve paa Jorden.
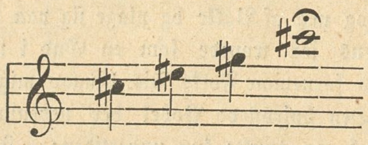
En Dag modtog min Herre en sirlig lille Billet: „Efter Forestillingen iaften venter en Vogn paa Dem paa Hjørnet af Rue Marivaux; Kudsken bærer en Rose paa Hatten. Følg ham!" Det var kort og godt, slet ikke i Stil med de sædvanlige Kjærlighedserklæringer, næsten som en Befaling, som man simpelthen har at adlyde.

Jeg tilstaaer, at jeg ikke kunde værge mig imod en vis Frygt, da jeg nu sad med min Herre paa de polstrede Silkesæder i den fremmede Ekvipage og rullede henimod det ubekjendte Maal.
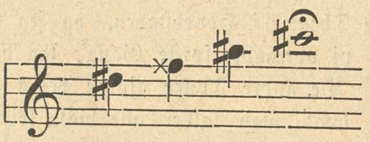
Vognen kjørte gjennem mørke, snevre Gader, over Seinen ind i Faubourg St. Germain og holdt endelig foran et gammelt Palazzo af et mørkt, men fornemt Udseende. Intetsteds noget Lys. En usynlig Haand ledte os i Mørket op ad

Trappen, og vi befandt os pludselig i et sparsomt oplyst, fyrstelig udstyret Gemak. Jeg troede at opleve et Kapitel af en af Walter Scotts Romaner. Efter en kort Venten hørte vi dæmpede Trin, en Kjole raslede henover Tæppet, to hvide Hænder slog Portièren tilbage — og hvo stod for os? Min Ubekjendte. Jeg havde kunnet skrige højt af Glæde, hvis det havde passet sig ... De smiler over Tilfældets Romantik. Men det var ganske, som jeg fortæller Dem. Egenlig var min Herre ikke Situationen voxen; uden mig var han ubetydelig, hans Ord havde intet Trylleri, og især mishagede hans plebejiske Paatrængenhed mig, da han dog burde have vidst, at det ikke var ham, men mig, det høje Cis, Damen var forelsket i.

Til Afsked vilde hun høre mig. Nu veed De maaske, at jeg aldrig træder frem uden Ledsagelse, aldrig viser mig alene, men som en ægte Konge altid bliver meldt af nogle Pager eller Stabstrompetere, for Exempel saaledes:

Men i visse Tilfælde giver min Herre mig andre Drabanter og behandler mig som Septime, forat mit Ansigt kan faae et rigtigt smægtende, længselsfuldt Udtryk. Saaledes denne Gang:

Der stod jeg nu paa min svingende Luftsøjle, med den venstre Fod bøjet tilbage, den højre Arm hævet mod Himlen med en yndefuld Bøjning, aldeles som en Victoria. En ømmere Septime er sikkerlig aldrig hørt. Jeg glødede af Attraa efter at opløses i Kjærlighed, og hvor bankede ikke mit Hjerte, da jeg endelig følte to Arme i min Nærhed og en varm Aande gjennemstrømmede hele mit Væsen ... Jeg udaandede paa hendes Læber ...

Hvi er dog al jordisk Lykke af saa kort Varighed? Min Herre, der aldrig havde kjendt, hvad Sorg var, hengav sig snart paany til sin gamle Ustadighed. Hans Besøg hos den skjønne Ubekjendte bleve sjeldnere og sjeldnere og hørte tilsidst helt op, da hans Øjne imidlertid vare faldne paa en ung Gaas af en Sangerinde. Han spillede sammen med hende paa hendes Debutaften, og gjorde det med en skandaleus Ømhed, der oprørte mig i den Grad, at jeg pønsede paa en retfærdig Straf. I et særligt hedt Øjeblik, da jeg skulde hæve mig op paa den højeste Lidenskabs Vinger, gjorde jeg et raskt Spring tilbage, inden jeg overskred Læberne, hvorved der opstod en uhyggelig Klang. Publikum overhørte den heldigvis, fordi der i samme Øjeblik lød et skingrende Skrig fra en Loge. Jeg og min Herre gjenkjendte Stemmen og ilede uden at tage Hensyn til vort Kostume og Bevægelsen paa Tilskuerpladsen, hen til det Sted, hvorfra Skriget kom. Vi fandt vor Ubekjendte liggende i de sidste Trækninger. Hun døde endnu samme Aften. Med hende sank mit Livs Sol.

Denne Begivenhed havde rystet mig dybt. Jeg faldt i en svær Sygdom og laa tilsengs i flere Maaneder. Omsider kom jeg mig, men med min Friskhed og Munterhed var det forbi. Seer De, dette Sørgeslør, som indhyller mig, har jeg baaret lige siden den Tid.

Min Herre, der altid havde været en Ven af Forandring, slog nu ind paa den italienske Karrière. Han var en Gascogner, havde aldrig hørt et italiensk Ord og kunde ikke tale Andet end Fransk — han besad følgelig alle de Egenskaber, der betragtes som uundgaaelig nødvendige, naar man vil gjøre sig Haab om Held paa den italienske Scene. Foreløbig var det tilstrækkeligt, naar vi forandrede vort hidtilværende Navn, Monsieur Geulard, til Signor Ghelardini. At vi selvfølgelig aldrig rejste til Italien, men kun prøvede vor Lykke i London, Petersborg og Wien, behøver jeg sikkert ikke at forklare Dem.

Jeg havde herlige Dage paa min nye Løbebane. Men jeg spørger Dem, gives der i Grunden noget indholdsløsere Liv end det, et højt Cis fører? Evig og altid den samme Lysglands, den samme Bifaldsstorm, den samme Laurbærkrands, den samme Kjærligheds-Billet. Og saa et stort Øde, det tomme, uundgrundelige Intet. Ak, midt i Glædesrusen paakom der mig ofte selvmorderiske Tanker, navnlig fordi Spliden mellem mig og Ghelardini traadte bestandig skarpere og skarpere frem og truede med at føre til et formeligt Brud. Medens jeg bevarede en trofast Kjærlighed til den Ene, desværre altfor tidlig Bortrevne, flagrede min letsindige Herre fra den ene Blomst til den anden og udmattede mig paa en ligefrem uhørt Maade med det ømme Septimespil. Derhos lagde han sig allehaande smaalige Vaner til og blev skinsyg paa Alverdens Mennesker, ikke alene paa Tenorerne, hvilket jo var naturligt, men ogsaa paa Basser og Barytoner, ja endogsaa paa Primadonnaer. Mine advarende Raab hjalp ikke; det maatte komme til en Katastrofe.

Lad mig ile saa hurtigt som muligt hen over denne sørgelige Tid.

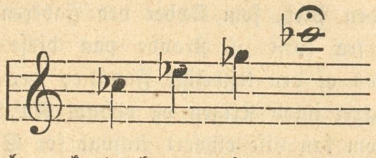
Ghelardinis Maade at leve paa havde angrebet mine Midler saa føleligt, at jeg ikke kunde leve standsmæssigt mere. Jeg maatte bekvemme mig til et C's Rang. Som saadant levede jeg i nogle Aar, da jeg en skjøn Morgen gjorde den Opdagelse, at jeg heller ikke kunde udfylde denne Post, men var reduceret til et almindeligt Ces. Saadan er Verdens Gang: min Herre stormer løs, og jeg, det uskyldige Cis, maa bære Følgerne af hans Letsindighed! Hvor er saa den guddommelige Retfærdighed henne?

Godt, jeg finder mig i min Skjæbne og bærer min Ulykke med den Værdighed, som aldrig har forladt mig. Naar Alt kommer til Alt, er jeg endnu som tidligere den Første i min Strube, og et højt Ces er og bliver dog altid et højt Ces. De vil ogsaa kunne forstaa, hvor dybt jeg foragter den Kritiker, der for ikke længe siden dristede sig til at antaste mit gode Navn. Ces, sagde han, er ikke rent; vilde man beregne dets Svingninger med Helmholtz'sk Nøjagtighed, vilde det nok vise sig, at det ikke var noget Ces, men i det Højeste, et skjult Ces og egenlig et H., men har man engang sagt H., maa man ogsaa snart sige B. O, det frække Sludderhoved! Det er jo netop det Storartede, at have nogle Svingninger mindre*) og dog være Ces. Han

*) Det er os ikke muligt at lade de her udtalte fysiske Kjætterier gaa upaatalt hen. Taleren saavelsom hans foregivne Kritiker synes at være af den Anskuelse, at det enstrøgne h ligger dybere end det tostrøgne Ces. Netop det Modsatte er Tilfældet. For Praxis paa Instrumenter med faste Tonetrin og ligesvævende Temperatur bestaaer der som bekjendt ingen Forskjel mellem de to Toner; men ved en Kvintstemning er det enstrøgne h det lille Interval $^{74}/_{73}$ eller omtrent $^{1}/_{5}$ af et halvt Tonetrin højere end det tostrøgne ces. Vil man udtrykke de her berørte Toner i Svingningstal, saa stiller Sagen sig saaledes: Det tostrøgne Cis skal gjøre 561 Svingninger i Sekunden, det tostrøgne C 528, det enstrøgne h 495, men det tostrøgne ces kun omtrent 488. Dette er i Forbigaaende sagt „Helmholtz'sk Nøjagtighed".

Fortælleren.

kan for Resten berolige sig: dybere end jeg nu staaer, vil jeg aldrig synke. Vel veed jeg, at jeg kunde narre det slemme B og friste mit Liv endnu en Tidlang som Ceses; men Ghelardinis forhenværende Cis forsmaaer den Slags ynkelige Fif; førend jeg skulde degradere mig til B., vilde jeg hellere ende ved Selvmord eller trække mig tilbage fra Scenen og skrive mine Memoirer. Men det har det endnu gode Veje med . . . Et skjult Ces! ja, hvorfor ikke? . . . hør engang:

Ak, om hun kunde høre det!

* * *

Det lyder endnu ganske godt — sagde det dybe C, til hvilket disse Ord vare talte — og dog vilde jeg ikke for nogen Pris bytte med Dem. I høje Herrer nyde langt mere Glands og Berømmelse i Livet end vi dybere staaende Folk. Men til Gjengjæld er Eders Liv en stadig, langsom Tilbagegang. I se Eder selv dø i levende Live og ere allerede halvt udslidte, naar En af os endnu vandrer ganske gemytligt paa sin Tilværelses Slette. Og hvad er det ikke for en kummerlig Stræben, at ville vinde Menneskene med en forgangen Herligheds Pjalter! Skriv De hellere strax Deres Memoirer, kjære Ven, at De ikke skal komme til at se Deres egen Undergang; thi der gives tre Ting, som alle Mennesker føle en dyb Uvillie imod: en snavset Glacéhandske, en afblomstret Kokette og en udsungen Tenor.

Den døde Prinds og den røde Prinds.

Af Paul d'Abrest.

Det har været mange Mennesker paafaldende, at der mellem de mange Deltagelsesdepecher og Trøstebreve, som ere indtrufne i Chiselhurst, ikke fandtes nogen Udtalelse fra Prinds Jerome Napoleon. De, som have undret sig over denne Udeblivelse, maa enten ganske have glemt eller ikke vidst, hvilket bundløst, lidenskabeligt Fjendskab der herskede mellem Prindsen og hans Fætters Gemalinde. Kejser Napoleon, der i Grunden holdt meget af sin Fætter, søgte at optræde som Mægler, men det lykkedes ham kun for en Tid at skaffe Fred. Ved første Lejlighed brød Uenigheden ud igjen. Prinds Jerome Napoleon eller Plon-Plon, hvis man endnu vil benytte dette Øgenavn, generede sig heller ikke i mindste Maade for endog overfor Trediemand at give sine Følelser Luft om cette femme, som han kaldte Hds. Majestæt.

Plon-Plon er en Ven af drastiske Udtryk; han var bekjendt for, at han i Samtaler langt hellere betjente sig af populaire Vendinger end af diplomatiske Talemaader; men gjaldt det om at udtale en Dom om Kejserinden, var intet Billede ham for drastisk. Naturligvis manglede der ikke gode Venner, der underrettede Kejserinden om enhver af disse Stilprøver, som hun var Gjenstand for, og det er let at forstaa, at disse Referater ikke bidrog til at mildne Regentindens Følelser overfor hendes Fjende og Slægtning. Dette Fjendskab varede ved ogsaa under Landflygtigheden; i de første to Aar efter Fordrivelsen lykkedes det Napoleon III. at undgaa en Skandale, som Republikanerne naturligvis vilde have hoveret over. Men neppe var Kejseren død, før den gamle Fejde blussede op paany. Prindsen stillede sig til Valg paa Korsika, uden at indhente den dengang attenaarige Napoleon IV.s Samtykke, og denne tilskrev ham derfor, inspireret af sin Moder og Rouher, et Brev, som Plon-Plon aldrig har tilgivet sin Kousine — deraf hans Taushed nu.

* *
*

De Familieforhold, hvorunder den nuværende Chef for det kejserlige Hus lever, ere ligesaa besynderlige som hele hans Ægteskab med Victor Emanuels Datter. Giftermaalet var en udelukkende politisk Akt, Forspillet til Krigen 1859, en af Betingelserne for den fransk-italienske Alliance. Prindsessen fulgte ikke nogen særlig Tilbøjelighed, da hun ombyttede Opholdet i Turin med Palais Royal. Hendes Ægtefælle paalagde sig ikke i mindste Maade nogen Tvang, hele Paris kunde følge hans mange galante Eventyr, og han undsaa sig ikke ved at foretage en Rejse i Orienten i Selskab med den mest berygtede af alle Hetærer. Paa den anden Side voxede hans Familie omtrent hvert Aar; Prindsesse Clotilde skjænkede ham fem eller sex Børn, af hvilke der endnu lever fire.

Efter Krigen kom der et Arrangement istand mellem Ægtefællerne. Prindsessen beboer sammen med de to Døtre et af de mange kongelige Slotte ved Milano, medens Prindsen lever som Ungkarl i Paris og leder sine to Sønners Opdragelse. Noget fuldstændigt Brud har dog aldrig fundet Sted, da Ægtefællerne stadig korrespondere med hinanden og nu og da besøge hinanden. Prindsens Formueforhold skulle nu være yderst beskedne. En Kjendsgjerning er det, at han for nogle Aar siden saae sig nødt til at sælge Slottet Prangins. Denne Ejendom, som bestaaer af et Slot, et Mønsteragerbrug og en storartet Park, dejligt beliggende ved Genfersøen, var Prindsens Yndlingsopholdssted. Han tilbragte det Meste af Sommeren her og kom ogsaa stundom paa andre Tider af Aaret, for at hvile sig en tre, fire Dage. Han besøgte stadig Genf, hvor han havde mange Bekjendte (især i den ungarske og polske Emigration). I Paris beboer Plon-Plon, efterat han har havt hele Palais Royal med dets nogleoghalvtredsindstyve Sale til sin Raadighed, en af fem Værelser bestaaende Lejlighed i Rue d'Antin.

Her plejer han at modtage et temmelig broget sammensat Selskab, forhenværende Gjæster i Palais Royal, som endnu ville vise en Smule Gjæstfrihed for den gode Beværtning; politiske Løsgængere, der ikke ville eller kunne slutte sig til noget bestemt Parti; Italienere, hos hvilke Prindsen altid har været populair, og extreme Radikale. At saadanne omgaaes Prindsen, har alt længe ikke været nogen Hemmelighed.

Man behøver blot at tænke paa Begivenheden med E. A. Portalis' „Corsaire" for sex Aar siden. Dette Blad var ualmindelig stærkt udbredt blandt Arbejderbefolkningen; det udmærkede sig ved den tøjlesløse Voldsomhed i dets Angreb paa Nationalforsamlingens Flertal, og for at betegne det med eet Træk: det var det Blad, som i April 1873 bragte Barodets Kandidatur i Forslag og tog alle de andre demokratiske Blade, Gambettas „République Française" medindbefattet, paa Slæbetoug. Da læstes der en skjøn Morgen i „Corsaire" et Manifest fra Prinds Jerome, som fuldstændig billigedes af Hovedredakteuren Portalis. Prindsen forlangte alle de demokratiske Kræfters Gruppering under hans Ledelse

imod de monarkiske Restaurationsforsøg. De fleste af Bladets Medarbejdere protesterede mod den af deres Chef billigede Handel — thi en Handel skal det have været — og kort derpaa blev Bladet undertrykt som Følge af Belejringstilstanden.

Men Prindsen vedblev at holde Forbindelsen aaben og at sympathisere med enkelte af „Corsaire"s Medarbejdere. Forøvrigt maa det bemærkes, at efterat han ved de nye Valg 1877 var bukket under for en officiel Kandidat, var det fra den republikanske Partidisciplins Standpunkt tilladt at omgaaes ham, saa de, der besøgte ham, paa ingen Maade betragtedes som Renegater. Nu vil naturligvis en anden Opfattelse gjøre sig gjældende.

* * *

Emile Ollivier, hvem den politiske Passivitet, han er fordømt til, begynder at gjøre utaalmodig og for hvem Portene til samtlige Partier ere lukkede, holder sig nu udelukkende til Prindsen. Vel seer man ham kun lidet i Lejligheden i Rue d'Antin, thi Sammenkomsterne finde som oftest Sted hos Hr. Maurice Richard. Hr. Maurice Richard, et politisk Nul, men meget elskværdig i Omgang og rig, var ligesom Ollivier selv bleven valgt til det lovgivende Korps som Oppositionens Kandidat og fulgtes med Ollivier over i den kejserlige Lejr. Han beklædte i kort Tid Pladsen som Minister des beaux arts i Kabinettet af 2. Januar. Hvis han efter 1870 endnu har den Ærgjerrighed at ville være Minister igjen, saa agiterer han derfor i stor Stilhed. Han lever mest paa sin herlige Ejendom Millemont ved Nantes, og her, under hans altid gjæstfrie Tag, mødes Prinds Napoleon og Ollivier hyppigst. Mangengang tager endnu en tredie til Kejserdømmet overtraadt Oppositionsdeputeret Plads ved Hr. Richards Taffel: det er Hr. Darimon.

Hvad der brygges og projekteres i denne Kreds og hvorvidt disse Projekter kunne naa til Modenhed ved Prinds Napoleons nye Stilling, det er en dobbelt Hemmelighed, som det imidlertid ikke lønner sig at efterspore. Fra forrige Uge af har Prindsen dog undgaaet at kompromittere sig i Olliviers Selskab. Forrige Søndag, da han havde taget imod en Indbydelse til Hr. Richard, lod han sig undskylde, fordi Emile Ollivier for Tiden er Gjæst hos sin forhenværende Kollega.

* * *

Som bekjendt var Prindsen i Trouville, da Efterretningen om hans Fætters Død indtraf. Omendskjøndt man sendte ham den ene Depeche efter den anden, viste han ikke noget særligt Hastværk og rejste først den næste Dag tilbage til Paris. En af hans politiske Venner, som jeg tilfældigvis kjender, rejste ham imøde, for at tilskynde ham til en hurtigere Tilbagekomst. Paa en Station undervejs mødte han det Tog, Prindsen var med. De to Herrer vendte sammen tilbage til Paris, og undervejs udtalte Plon-Plon sit første Indtryk af Begivenheden.

„Sagen har rystet mig i høj Grad", sagde han omtrent; „den stakkels Knøs havde ganske vist allerhelst ladet mig deportere, men det kunde han nu ikke gjøre for. Cette femme æggede ham bestandig. Hun havde gjort klogere i at holde ham fra den Dumhed; havde jeg havt et Ord med i Laget, skulde han aldrig være kommet til at tage afsted . . ."

Da Prindsens Ledsager trak flere Pariserblade op af Lommen og gjorde opmærksom paa de republikanske Avisers hoverende Bemærkninger, der betragtede Bonapartismen som skrinlagt, svarede Prindsen: „De Folk tager fejl; de skriver, som om Zuluerne havde udryddet hele Huset Bonaparte — tvertimod, en ny Prætendent er langt farligere for Republiken end den stakkels Fyr, som alle Mennesker lo af. Hvad var det, som styrtede Napoleon III. og fuldstændig ødelagde hans Minde? Det var ikke den 2. December, men Krigen, Sedan og Tabet af Elsaß. Sønnen vilde aldrig have kunnet frigjøre sig for den Plet, som klæber ved Faderen. Alle hans Forsøg vilde fra først af strande paa disse Erindringer. Men en Prinds af den kejserlige Familie, der kan paavise, at han har været imod Krigen og opbudt Alt, for at forhindre den, som kan vise ethvert Ansvar for Sedan fra sig, vil have langt mere Udsigt til at vinde Tilhængerne af det kejserlige Regjeringssystem."

Ligesaalidt som overfor andre Intime udtalte Prindsen sig overfor denne Ledsager om sine videre Hensigter. Kun saameget staaer fast: at han under ingen Omstændigheder vil tillade sin Søn at optræde som Kronprætendent. Enten vil han forbeholde sig selv denne Rolle eller underskrive et definitivt Pronunciamento til Gunst for Republiken, hvorved Gravstenen vil være lagt over Dynastiet Bonaparte som saadant.

* * *

Prinds Napoleon er nu 57 Aar, og man vilde snarere anse ham for noget ældre. Hans Haar er ganske hvidt, og Holdningen begynder at blive noget bøjet. Den meget omtalte napoleonske Type har hans yngste Søn Louis, der nu er 15 Aar gammel, arvet efter Faderen. En Diplomat, der for nogen Tid siden saae de to Brødre i et Selskab, blev frapperet ved Synet af denne Bonaparte: „Saaledes forestiller jeg mig den unge Napoleon i Krigsskolen i Brienne", forsikrede han.

Betegnende er det kolossale Antal Portraiter af Napoleon III.s Søn, der pludselig ere at se i alle Vinduer. Der er Prindsen klædt efter nyeste Mode med Hatten i den ene og en lille Spadserestok i den anden Haand — som Artillerist i Woolwich, som General, og tilsidst — o Ironi! — som Imperator med Hermelinskaaben over Skuldrene og Sceptret paa en Fløjlspude.

Holger Drachmann:

Poul og Virginie under nordlig Bredde. — Ranker og Roser. (Gyldendal).

Det konstitutionelle Statslivs Overenskomster og Arrangementer maa ofte bevæge sig ad bugtede Veje. Hvo skulde saaledes have troet, at Bevillingen af de sex Kanoner skulde have til en af sine Betingelser og medføre som en af sine Konsekvenser, at der blev voteret Digtergage til Holger Drachmann, og det uagtet disse meget omtalte Kanoner, saavidt vides, ikke ere „Trefoldighedskanoner", til hvilke Digteren tidligere har udtalt at ville støtte sig? Og hvo skulde have forudsagt, at denne Sag skulde lade Folkethingsmand Berg fremstaa som Thingets æsthetiske Autoritet og, beraabende sig paa den taktfaste Smagsdommer Bjørnstierne Bjørnsons Votum, erklære Drachmann for Nordens første Lyriker? Det

politiske Livs Veje ere, som sagt, uransagelige, men det Maal, de føre til, er stundom godt — i dette Tilfælde baade for Staten og for Holger Drachmann. Han er nu i samme misundelsesværdige Stilling som Peter i „Et Eventyr i Rosenborghave“, om hvem Christine begejstret synger:

„Han har Pension i Ungdoms Dage,
Han gavnet har sit Fødeland“ o. s. v.

ja, han er endog ypperligere og mere hædret end Peter, idet Staten allerede forinden Bevillingen af den faste Digtergage er gaaet frem mod ham med den samme hensynsfulde Omstændelighed, som var et Særkjende for Licentiaten hos Poul Møller; thi ligesom denne grundige Videnskabsmand studerede Mineralogi for at udfinde de bedste Stenarter til at slibe de Knive, hvormed han skulde skjære de Penne, med hvilke han agtede at skrive sit længe paatænkte Værk, saaledes har Staten med paaskjønnelsesværdig Forsynlighed ifjor udstyret Drachmann med 1000 Kroner til en Rejse til Paris, for at sætte ham istand til at studere det franske Drama som en eventuel Forberedelse til de kommende Forarbejder til det Maaske-Drama, han muligvis engang vil tænke paa at skrive.— Hermed maa det ofte besungne Martyrium ansees for endt.

Mindst bør den litteraire Verden skumle over den Udmærkelse, der er bleven Drachmann tildel; har denne Verden end maaske de stærkeste Tendenser dertil, bør den betænke, hvilke glimrende Fremtidsudsigter denne Bevilling aabner for produktive Aander. Heute dir, Morgen mir! bør være den Parole, under hvilken man tager sin Kritik fangen, og naar Alt kommer til Alt, er det vel ligesaa forsvarligt at sætte en ung Forfatter istand til at producere nogenlunde ugeneret af ydre Hindringer som at komme den gamle til Hjælp i det Otium, som Produktionsevnens Aftagen frembringer. Viser dette Sidste størst Forsigtighed, saa viser det Første størst Noblesse, og det er ikke saa hyppigt, det høje Folkething tager Initiativet til Handlinger med dette Karaktermærke, saa man har den Borgerpligt at betragte dette enkelte Faktum som Forløber for en Række lignende Hædersbevisninger, uddelte uden Hensyn til Højre eller Venstre, blot fremgaaede af Thingets kyndige Dom om den poetiske Produktions Værd i og for sig og helst knyttede til Bevillinger af Pantserskibe og Fæstningsværker.

Foreløbig bør man nu afvente de litteraire Fostre, som denne Danaë-Regn vil fremkalde af den Drachmann'ske Muses frugtbare Moderskjød, og kun i Forbigaaende kaste et Blik paa det sidste Par Arbejder, der skyldes, om vi saa maa sige, det private Initiativ og som Staten ikke har nogen direkte Del i.

Det ene af disse er en Fortælling, kaldet „Poul og Virginie under nordlig Bredde“, et Navn, der er dannet i Analogi med Forskriften lucus a non lucendo; thi Spor af ydre eller indre Lighed med Bernardin de St. Pierres berømte Værk har Bogen unægtelig ikke. Naar man i Begyndelsen af Fortællingen føres ind i et Smedeværksteds minutieust detaillerede Interieur og kort efter indvies i Skibsrigningens talløse Mysterier, gribes man strax af en Frygt for, at man har at gjøre med en af den meget omtalte „Realismes“ moderneste Fremtoninger, der forudsætte et grundigt Indblik i Vaskeanstalters, Grøntboders og Slagterboutikers praktiske Ordning som Betingelse for det poetiske Udbyttes Tilegnelse, og man føler Angstens Sved perle paa Panden ved Tanken om, at man nu igjen skal til at gjøre sig frugtesløse Anstrengelser for at klare det fortvivlede Spørgsmaal „Idealisme og Realisme“, en Undersøgelse, der i Poesiens Udviklingsgang synes at svare til det Tidspunkt i Menneske- og Dyrelivet, da ifølge Ordsproget Hestene bid's — fordi Krybben er tom. Man vil nemlig have iagttaget, at Diskussionen om slige Formspørgsmaal gjerne er mest højrøstet i de Perioder, da det poetiske Stof er tyndest. I en poetisk bevæget Tid gribes man umiddelbart af Værkets digteriske Kraft; man føler, at det er Poesi, man har for sig, og spørger ikke, om det er realistisk eller idealistisk Poesi. Men i de magre Aar, naar der ikke er mere Kjærne i Krybben, bliver Pegasus til Krybbebider og tumler om mellem de formelle Spørgsmaal; man føler, at hvad det end er, er det ikke Poesi, man har for sig — saa maa det vel være „Realisme“. Hermed slaaer man sig til Ro og har ialtfald vundet nogle nye Formbestemmelser, selv om man — som i den moderne Poesi herhjemme — endnu ikke har noget litterairt Indhold, de kunne anvendes paa.

Overfor Drachmanns nye Fortælling er den ovenfor nævnte Frygt imidlertid heldigvis grundløs. Ganske vist detailleres Smedeværkstedets Forsyning med Hamre, saa det hamrer i Hovedet paa En, uden at man formaaer at knytte nogensomhelst bestemt Forestilling til de mange løjerlige Ord; men denne Beskrivelse er lagt i Munden paa en halvvoxen Dreng og skal kun tjene til at anskueliggjøre den barnlige Vigtighed, han er optagen af, naar han er paa sine egne Enemærker; og ganske vist gaaer Forfatteren noget længere henne selv ind i den samme barnlige Rolle, hvor han er paa *sine* Enemærker, og vil imponere os med sine nautiske Kundskaber, hvis mange Enkeltheder ligesaalidt som „Buftænger“ og „Lokhamre“ kunne banke det ind i Hovedet paa os, hvorledes der egenlig manoeuvreres med et Skib; men Anfaldet er snart forbi, og Resten af Bogen er en romantisk Fortælling i den gode, gamle Stil om to Elskende, der gaa endel igjennem, men tilsidst faae hinanden. Det mest Karakteristiske ved Fortællingens Hovedpersoner er, at de allesammen blive vaade gjentagne Gange, hvilket er en Følge af de mange Redninger fra Havsnød, de ere Gjenstand for; først redder Tønnes Kaptain Spang fra at drukne i en Jolle, og dernæst redder han ham fra at drukne i en Brig, men bagefter drukner han alligevel; i Mellemtiden har samme Tønnes reddet Nanna fra at drukne paa en Isflage, og tilsidst redder Nanna Tønnes fra at drukne i en Stormflod, efterat først baade hun og hendes gamle Tante have vadet i Vand til op over Anklerne hjemme i deres egen Stue. Dette Redningsvæsen spiller en lovlig stor Rolle i Fortællingen og virker ved sin Gjentagelse noget trættende. Forøvrigt slutter dette Arbejde sig godt ind i Rækken af Forfatterens forudgaaende Skipperhistorier; det er hverken bedre eller ringere end de bedste af dem, og man vil altsaa vide, at det — som næsten alle Drachmanns *mindre Fortællinger* — er baade godt komponeret og omhyggelig udført i de enkelte Skildringer, særlig af Landskabssceneriet. Som i de fleste af Drachmanns Prosaarbejder er der indflettet enkelte Digte, mest — hvad hele Emnet her medfører — i Folketonen; medens han ellers har et godt Greb paa at ramme denne, maa det dog være os tilladt at tvivle om, at saadanne Linier som disse:

„Jeg gjorde mig saa ond og vred,
endskjøndt jeg ikke nænt' 'et.
Hun svared: Du min Kjærlighed,
Du kan ej være *bekjendt 'et!*“

i en naiv Sømandssang træffe Folkedigtningens Klang ret; Naiveteten i Rimet er her lidt raffineret. Hos en Prosaist som Drachmann burde det endvidere høre til Umulighederne

at træffe paa en Sætning som denne Skoledrengebommert: „Uden egenlig at have skæmmet sig, mærkede man dog i hendes Ansigt Sporene af den store Sorg, som nylig var overgaaet Huset.“

I Digtsamlingen „Ranker og Roser“ dannes den første Afdeling hovedsagelig af et Udvalg af Digtene — især de, der ere lagte i Munden paa Abildgaard og Anton — i „Tannhäuser“. Denne saare løst komponerede og utilfredsstillende afsluttede Fortælling var aabenbart et Hastværksarbejde og vil neppe indtage nogen varig Plads i Litteraturen, selv om Forfatteren ikke kort efter dens Fremkomst havde udstedt en offentlig Erklæring om, at han var kommen ud over Tannhäuseriet. I en Anmeldelse af Drachmanns nyeste Arbejder ifjor (Nr. 297) bemærkede vi om denne Fortælling, at den væsenlig bestod af „en Række Digte, der gjøre et umiskjendeligt Indtryk af at være fremkaldte af en direkte ydre Foranledning og at have havt en bestemt privat Mission.“ Denne Antagelse bestyrkes ved et lille tilføjet Vers, der ligesom sætter Punktum for den Periode i Forfatterens Liv, i hvilken Tannhäuserdigtene ere fremkomne. Medens nemlig Antons Digt i „Tannhäuser“: „Der blev stille i Stuen“ ender med Strofen:

„Saa sang Du til Strengenes
Sitrende Slag.
Jeg sad for din Fod, til det
Gryed ad Dag.
Saa bar mine favnende
Arme Dig hjem, —
Hvis ikke Du døde
Forinden i dem,“

er der i „Ranker og Roser“ — hvor Digtet meddeles under den betegnende Overskrift „Farlige Drømme“ — tilføjet følgende Slutningsstrofe:

„Der blev stille i Stuen.
Festen var endt.
Der stod kun et støvet,
Forstemt Instrument.
Som Laag for en Kiste
Smak Klappen i . . .
O Gud være lovet:
Forbi, forbi!“

Vi have her en af de Afslutninger, der ere saa hyppige hos Drachmann. Bebudelsen af det Nye, der skal afløse det Afsluttede — disse Bebudelser, der minde saameget om Baggesens forskjellige poetiske Standpunkter, hvorfra han domfældte sin foregaaende Produktion — findes især i Digtsamlingens sidste Afdeling, „Efterspil“:

„Jeg skjænker min Vin. O guldgyldne Blod,
giv Kraft mig igjen til at vinde!
og Krandsen for Sejren skal lægges for Fod
af en ung og uskyldig Kvinde.“

Det vil nu vise sig, i hvilket Spor denne nye Begyndelse er drejet ind og hvorvidt der er digterisk Kraft til modne Arbejder i det, som Digteren med et noget taaget Billede kalder

„svale Pust af vaagne Drømme
over Mandeviljens Hav.“

Hvad der imidlertid varsler godt for det Nye, er, at Digtsamlingens sidste Del gjør et alvorligere, om end stilfærdigere Indtryk end de foregaaende, hvor den bekjendte Braskken med store Ord endnu vækker den buldrende Gjenklang, som næsten er det eneste Indtryk, adskillige af Drachmanns tidligere Digte have frembragt. I første Afdeling er Digterens Moral endnu den, der etablerer en ethisk Undtagelsesstilling for Poeter og andre Genier:

„Jeg er kun et Instrument.
Mesteren paa mig spiller.
Selv jeg veed ej, hvorfra, hvorhen
disse Buestrøgs Løb og Triller.
Klinger Sangbundens Tone med Ild og med Fart,
saa lad Træet kun være af skrøbelig Art.
Der er Støv, naar Redskabet skilles,
men det mærker man ej, naar der spilles,“

en Betragtningsmaade, der har sit højst Bekvemme og Behagelige — nolabene for Geniet, der gjør den til sin, ikke for de Stakler af lavere Art, der maa betale Gildet, men en Betragtningsmaade, der dog alt for en Menneskealder siden har faaet sin alvorlige Dom i vor Litteratur ved Dødens Ord til Skuespilleren i Heibergs „En Sjæl efter Døden“:

„Derfor jeg netop spurgte Dig derom,
Til hvad Mening Du selv i Livet kom,
Thi hvis Du blot er et Instrument,
Hvorpaa snart en Fusker og snart en Mester
Sin Vise spiller ved alskens Fester,
Da er det med din Salighed slet bevendt.“

Men at den Mening, til hvilken Drachmann „selv i Livet kom“ — ialtfald foreløbig, thi man kjender tilstrækkeligt det Kalejdoskopiske i hans Anskuelser — nu hviler paa en anden Grund end den, fra hvilken Tannhäuserdigtene spirede, sees f. Ex. af et Digt som „Ad kjendte Veje“ i Digtsamlingens anden Afdeling; dets paa eengang milde og kraftige Høststemning har for os noget langt mere Tiltalende og Løfterigt end det forcerede Vaarbrud i mange af hans tidligere Digte; en lignende Aand hviler over Digtene „Inde i Skoven“ og „Børnelærdom“, i hvilket sidste der endog afgives en direkte Bekjendelse, hvis Sandhed bør tages for gyldig, selv om den er iklædt et mindre træffende Billede; det turde nemlig stride mod den almindelige Erfaring, at en Sko, der trykker, bliver mindre generende at gaa med, naar den er bleven gjennemblødt af Regnen. Idet vi notere dette Drachmanns sidste Omslag, bør vi dog tilføje, at hvad Fremtiden venter af ham, ikke saa meget er en Fortsættelse af hans allerede tilstrækkelig omfangsrige rent personlige Lyrik, hvis Interesse for Læseren altid er paa det Nøjeste afhængig af den digtende Personligheds Betydning, som mere objektive Arbejder, der kunne danne et Grundlag for en saadan Betydning.

Allerede i den ovenfor nævnte tidligere Anmeldelse fremsatte vi nogle Bemærkninger om Drachmanns metriske Form, og nærværende Digtsamling giver Anledning til at fortsætte dem. Jo villigere man er til at anerkjende Drachmanns Evne til at forme Verset musikalsk, des mere forpligtet er man til at gjøre Indsigelse mod, at metriske Urimeligheder som: „Jeg bærer den Hat, som jeg vil, jeg synger de Viser, som jeg vil og som jeg kan; jeg tager dem ej fra nogen Anden“, eller smagløse Rim og Strofebygninger som:

„Hvorfor fik I, kjære Børn,
disse Ojne, som —
neppe fæstes paa os, førend
strax vi sadler om?“

— at de muligvis betragtes som Geniets ved en højere souverain Magtfylde berettigede Brud paa Verskunstens Love, skjøndt de ikke ere Andet end Skjødesløsheder og Smagløsheder. Ogsaa en bestemt Maneer i Dyveke-Viserne kan der være Grund til at advare imod, nemlig den Sætningsbygning, der udelader Subjektet, hvor dette er et personligt

Pronomen; anvendt med Takt og Sparsomhed kan en saadan Vending være af Virkning, men naar man Linie efter Linie møder saadanne Sætninger som „Skal altid fæste mit Haar under Hue, tør aldrig sætte en Sløjfe deri", „maa bære Kjæder vel paa Bryst", „gav stedse Brød hver fattig Sjæl", „vilde saa gjerne sige ham", „maa lukke mine Øjenlaage" og saa frembeles — saa fristes man uvilkaarlig til at sige med Wessel:

Naar dette drives altfor vidt,
Saa bliver det omsider lidt
Tyndt.

P. H.

Musik

Tivolis dygtige Orkester har for Tiden faaet en ny Dirigent, Ludvig v. Brenner, der afvexlende med Balduin Dahl dirigerer i Koncertsalen. Hr. Brenner forestaaer i Berlin et Orkester, der ligesom Bilses berømte Kapel i Løbet af Vintersaisonen giver Koncerter hver Aften og fortrinsvis lægger Vægt paa Opførelsen af gode Musikværker fra ældre og nyere Tid. Hr. Brenner har som Dirigent et godt Navn i Berlin, og det maa formodes, at det er Hensynet hertil, som har bevæget Tivolis Bestyrelse til at præsentere ham for vort Publikum. Derimod medfører den tydske Dirigent ikke sit eget Orkester, og uagtet man ogsaa under hans Anførsel kan glæde sig over Tivoliorkestrets gode Holdning, saa synes dog Engagementet af Hr. Brenner uden hans Orkester at høre til de Foretagender, som ialtfald ikke have nogen kunstnerisk Interesse. Bekjendtskabet med nogle af Hr. Brenners Kompositioner bragte som Udbytte især en fix og godt instrumenteret „Ungarsk Dands", medens omvendt en Komposition i større Stil, en Festouverture, nærmest maa henføres under Kategorien „Kapelmestermusik".

Brogede Blade

„Bedste Fader" eller „Bedstefader"?

I Anledning af Striden om ovennævnte Læsemaader i Jens Baggesens navnkundige Ungdomsdigt „Da jeg var lille" skal jeg til de kyndige Bemærkninger i „Nær og Fjern" den 19. November 1876 tage mig den Frihed at føje følgende yderligere Oplysning: I en paa Kristiansfæde paa Lolland funden lille Bog med tydske Digte af Baggesen, skrevne med hans egen Haand i Bern 1794, staaer „des besten Vaters Knie".

Kr. Arentzen.

* * *

Indfald og Udfald.

Hjemve er en Længsel efter at vende om, som kun kan stilles ved at gaa videre.

Ogsaa mange Vildfarelser fortjene Skaansel; thi de ere Milepælene paa Vejen til Sandheden.

Troen er, naar den er vakt af Gud i Sjælen, en overjordisk Kraft; Dogmet er et Forsøg paa desuagtet at behandle denne Kraft jordisk.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 6. Juli.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:** Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)

Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

REDAKTEUR: P. HANSEN.
FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.
BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 367.

Den 13. Juli 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Bismarcks Finanspolitik.

Af **G. Valbert.**

For kort Tid siden udbredte der sig det Rygte i Berlin, at den kejserlige Regjering efter de sørgelige Erfaringer, den havde gjort, og i sin Ærgrelse over den Skuffelse, det Tab og den Modgang, den havde havt i London ved Salget af sine Sølvbarrer fra de ud af Omløb satte Mønter, tænkte paa at underkaste sin Møntlovgivning en Revision. Fru de Sévigné har sagt, at „de smaa og hyppige Tab ere som Støvregnen, der i høj Grad ødelægger Vejene.“ De smaa Tab, som det tydske Kejserrige har havt ved Salget af sit Sølv, beløber sig allerede, lavt anslaaet, til henimod 65 Millioner Mark, og det hed sig, at Rigskansleren i sin Forstemning over en saa lidet indbringende Forretning tænkte paa at gjenindføre den dobbelte Møntfod. I denne Anledning tillod nogle Deputerede med den hæderlige Hr. Delbrück — der aldrig har havt Ry for at være indiskret — i Spidsen sig at rette en Interpellation eller rettere sagt et ligefremt Spørgsmaal til ham. Var det sandt, ja eller nej, at Regjeringen havde givet Befaling til at standse med Salget af Sølv? Var det sandt, at den agtede at vende tilbage til den dobbelte Møntfod?

„Deres Interpellation — saaledes svarede Bismarck dem i Korthed i Rigsdagens Møde den 19. Juni — forekommer mig ubetimelig, farlig og meget ubehagelig. Det har jeg allerede forleden Dag udtalt i endnu stærkere Udtryk for Forbundspræsidenten. Hr. Hofmann er altfor høflig en Mand til, at han skulde risikere overfor Dem at gjentage de Udtryk, jeg betjente mig af, og vist er det, at de heller ikke egne sig til at gjentages her. Men jeg sagde ligeledes til ham, at det ikke vilde stemme med min Karakter, hvis jeg ikke optog en Handske, som tilkastes mig; jeg optager Deres, jeg gaaer ind paa at svare Dem. Det er sandt, at jeg har givet Befaling til at standse med Sølvsalget. Jeg har ikke talt til Dem derom, fordi De for Øjeblikket har saamange andre Ting at tage vare; det var min Hensigt at tale til Dem derom til næste Aar. Men hvis De synes, at De ikke har nok at bestille, og kan finde nogen Fornøjelse ved at behandle dette Spørgsmaal allerede nu, saa for mig gjerne, vi har jo Sommeren for os. Med Hensyn til at tilfredsstille Deres Nysgjerrighed ved at indvie Dem i de Hensigter, vi kunne have angaaende Revisionen af Møntloven, saa kan jeg ikke svare Dem Andet, end at jeg ikke har Noget at svare. Hvor diskret jeg end kan være, kan jeg dog aldrig være diskret nok. Mine mindste Ord gjøres til Gjenstand for Fortolkninger, og om det saa er min Taushed, drager man sine Slutninger af den, og Deres Interpellation vil i alle Tilfælde have Følger, som jeg vil blive gjort ansvarlig for. Chamisso fortæller i en af sine nydeligste Digtninger, at en lille Jøde fra Lemberg engang mødte en Gadedreng, som kastede en Sten efter ham. Han bukkede sig forat undgaa Slaget, og Stenen slog mod en Rude og knuste den. Jøden blev tagen ved Vingebenet og maatte betale den skete Skade, thi man argumenterede som saa, at havde han ikke bukket sig, var Ruden ikke bleven slaaet istykker. Jeg er denne lille Jøde fra Lemberg, mine Herrer, De kaster Stenen, jeg undgaaer den, og nu er denne Verdens Ret-

færdighed saaledes beskaffen, at det er mig, som maa betale Ruden." Denne Lignelse gjorde det mest levende Indtryk paa Rigsdagen. Hidtil havde man nemlig almindelig troet, at Bismarck har slaaet mange Ruder istykker i sin Levetid og at han altid har ladet Andre betale dem.

Derefter besværede Bismarck sig over, at man havde hengivet sig til den beklagelige Vane, at gjøre ham ansvarlig for Alt, hvad der skeer eller ikke skeer i denne Verden. — „De spørger mig, hvilke Hensigter den keiserlige Regjering nærer, — sagde han til Interpellanterne. — Jeg maa tillade mig at bemærke, at dette Ord ikke existerer i Forfatningsloven. De synes ovenikjøbet at tro, at den keiserlige Regjering er identisk med mig. Ethvert Medlem af Forbundsraadet har Ret til at tage Initiativet i Lovgivningsanliggender. Jeg kan kun svare for mig selv, og for mig selv saaledes som jeg er i dette Øjeblik ... Men det er som efter en fælles Aftale — tilføjede han, — at Enhver giver mig Skylden for alle de Ubehageligheder, der kunne møde ham, og Bladene benytte Lejligheden til paa min Bekostning at tilfredsstille den Trang til at skrige op og gjøre Allarm, som er naturlig for dem. De trænge til Stof, man paatager sig at forsyne dem med det, saameget mere som vi leve i en Tid, hvor der Ingenting skeer — „in einer ereignißlosen Zeit." Der føres nu kun middelmaadige Krige, og Intet er gunstigere for Sladderen." Bismarck er noget vanskelig at tilfredsstille, hvad Begivenheder angaaer, og det har han Ret til at være. Det, vi se foregaa omkring os, forekommer desuagtet os tilstrækkeligt til at sætte Liv i Verden. Føres der nu end kun middelmaadige Krige, har det dog viist sig, at en Zulus Assagai var nok til at sætte Europa i Bevægelse og rive det ud af Sladderen.

Det er muligt, at der i det tydske Keiserdømmes hele Forfatning ikke en eneste Gang er Tale om den keiserlige Regjering, og ganske sikkert staaer der ikke i den, at den keiserlige Regjering er identisk med Bismarck. Men der gives i denne Verden store Sandheder, som intetsteds staa opskrevne. — „Nu mere end nogensinde — sagde en tydsk Statsmand forleden — regjeres vi af en Storvezir." — Hvad er en Storvezir for En? Ranke har fortalt os det, det er „en Mand, paa hvem en stor Del af det almindelige Velvære beroer, fordi hele den aktive Magt er samlet i hans Hænder." Under Sultan Selim II.s Regjering var Storveziren en Bosniak ved Navn Mehemet, Neveu af en Præst i Saba, og han havde været Slave i Seraillet, inden han blev almægtig. Vi læse i de venetianske Gesandters Indberetninger, at Mehemet havde alle Forretningerne under sig, at han uddelte Værdigheder og Hædersbevisninger, at Indstillingerne fra de fremmede Diplomater og Depecherne fra det Indre af Riget henvendtes udelukkende til ham, at han afgjorde alle Spørgsmaal, at hans Afgjørelser i Almindelighed vare uigjenkaldelige, og at Ingen kunde begribe, hvorledes han bar sig ad med at overkomme alt sit Arbejde. Man sagde, at „han var Keiserdømmets eneste Øre, naar der skulde høres, og dets eneste Hoved, naar Noget skulde afgjøres." Bismarck er ikke Neveu af nogen Præst, det godtgjør hans Kirkepolitik noksom, og han har ikke kjendt andet Slaveri end det ved Forbundsdagen i Frankfurt, som han har bevaret en ubehagelig Erindring om og som ogsaa har maattet bøde for det. Men efter sin Trældomstid er han ligesom Mehemet bleven Sjælen i et stort Keiserdømme, og Tydskerne ere overbeviste om, at der i Tydskland er et stedse aarvaagent Øre, som hører Alt, hvad der bliver sagt, og et altid frit Hoved, der raader for Alt, hvad der skeer.

Det er et almindeligt Træk hos Storvezirerne, at de ikke nære nogen synderlig Agtelse for Økonomerne og deres Videnskab, at de kun tage lidet Hensyn til, hvad Saint-Simon kalder „det doktrinaire Folkefærd." De bryde sig ikke stort om Theorier; de se kun hen til Konsekvenserne, og de henføre Alt til, ofre Alt for Hensynet til Staten, der er den eneste uforanderlige Rettesnor for deres Handlen. Toldloven og Skattelovene, som Rigsdagen har været isærd med at diskutere i de sidste Uger, vække Uro hos de Tydskere, der tænke, og dem er der mange af. De have ondt ved at faae sig til at tro, at Bismarck i Finanssager som i alt det Øvrige har noget andet Princip end Hensynet til Staten; det vil falde vanskeligt at betage dem den Mening, at blandt alle de Motiver, der have bestemt ham til at bryde med den politiske Økonomi, have de kraftigste været de, som han taler mindst om. Troer man maaske, at Bismarck er bleven greben af en saa levende Kjærlighed til indirekte Skatter alene af den Grund, at de tynge mindre paa Skatteyderen, som antages at betale dem uden at mærke det, skjøndt han mærker det meget godt, saa lang Dagen er? Troer man, at Rigskansleren, der kun har liden Tillid til Panaceer, i den nye Toldlov seer et ufejlbarligt Middel til at fremme Industri og Agerdyrkning og at han er fuldkommen sikker i sin Sag, naar han paastaaer, at Kornets Fordyrelse ikke altid medfører Brødets Fordyrelse og at en stærk Beskatning af Øllet vil have den uundgaaelige Virkning, at Øllet bliver bedre?

Tydskland var ikke rigtig tilfreds med sin økonomiske Stilling, det følte, at dets Sager ikke stod videre godt, og skød for en Del Skylden paa de styrende Mænd, paa den Brug, de havde gjort af Krigsskadeserstatningen, og paa mange andre Ting; men fremfor Alt fandt det, at det havde formange Skatter at udrede, at Skattebyrden tyngede formeget, og hvis man havde tilbudt det at lette denne Byrde ved en Reduktion af Militairbudgettet, vilde et saadant Forslag efter al Sandsynlighed være blevet vel modtaget. Havde Tydskland været henvist alene til sine egne Overvejelser, til sine egne Indskydelser, turde det være tvivlsomt, om det havde søgt Hjælp for sin Sygdom i en Forhøjelse i Toldtariffen, og de Liberale paastaa, at den Agitation for Beskyttelsestolden, som rejste sig paa eengang, var af en lidt tvivlsom Natur, at der var en Souffleur et eller andet Sted, at Ansøgningerne vare satte i Stil af En eller Anden. Den Kunst at spørge, som udgjorde Halvdelen af Sokrates' Geni, dyrkes ogsaa med Held af visse Regjeringer, der forresten ikke have nogen anden Lighed med Sophroniskes Søn. Naar man henvender sig til Særinteresser og siger til dem: Føler I Jer tilstrækkelig beskyttede? — saa kan man næsten være sikker paa, at de ville svare: Nej, det har De fuldkommen Ret i, vi er ikke tilstrækkelig beskyttede. — De maatte besidde en næsten ophøjet Dyd for at unddrage sig den forekommende Omhu, man viser dem, og Interesserne føle sig nu engang ikke kaldede til at give Menneskeslægten Lektioner i Dyd, det er ikke deres Sag. Siig til Jernfabrikanterne: „I tjener for lidt; maa I ikke indrømme det, naar I vil være ærlige? Det kommer deraf, at fremmed Jern gaaer frit ind. Vilde Jeres Stilling ikke blive meget bedre, hvis vi satte en Indførselstold af idetmindste en Mark for hver

100 Kilo?" Jernfabrikanterne vilde ikke lade sig bede længe for at gaa ind herpaa, og dog kan man ikke føle synderlig stor Medlidenhed med den tydske Jernindustri, naar man af de officielle Rapporter seer, at Udførslen af støbt Jern i Løbet af de sidste tolv Aar har oversteget Indførslen med fra 500,000 Centner til 8 Millioner. Siig til Landmændene: „Konkurrencen med Udlandet bliver Eders Ruin, Jeres Stilling bliver værre og værre, Jorden erstatter Eder ikke Jer Sved og Jert Arbejde." Landmændene ville strax svare i Hr. von Thüngens, en stor bajersk Godsejers, Person, at „det tydske Landbrug langsomt, men sikkert gaaer sin Undergang imøde, at Jorden har tabt sin Værdi, at selv de sikreste Hypotheker ikke dækkes ved Salgene, at hele Befolkninger trælle som Slaver for jødiske Aagerkarle, der drive Bonden ud af hans Ejendom, at Mellemklasserne paa Landet forsvinde lidt efter lidt, at de store — jødiske eller kristne — Kapitalister ville kjøbe Landejendommene til lav Pris, at de ville forvandle Markerne til Græsgange, at Agerdyrkeren igjen vil blive, hvad han var for totusind Aar siden: Hyrde, at en Del vil vandre ud og Resten blive Socialister, og at der vil udbryde en social Revolution, som vil ende med Cæsarismen." Troer Hr. von Thüngen da, at den sociale Revolution skulde være den eneste Vej, der fører til Cæsarismen? Det forekommer os, at Tydskland alt i nogle Aar har arbejdet paa at bevise det Modsatte.

Det blev taget Lasker meget ilde op, at han havde den Dristighed at raillere over Hr. von Thüngens mørke Forudsigelser og uhyggelige Syner, da han fra sin pathmiske Klippe saae alle Apokalypsens Dyr vandre sig forbi og vifte Tydskland dem. Den vantro Rigsdagsmand kom meget galt afsted, da han ikke vilde tro Baronen paa hans Ord, naar han forudsagde, at det fede Bajern og Pommerns rige Kyster vilde blive forvandlede til Stepper, hvor magre Hjorder vilde flakke om, vogtede af nomadiske Hyrder, som forbandt Stjernedyrkelsen med blodige Utopier og vexelvis tilbad Himlens Hærskarer og Internationales Profet Marx. Hvorfor bebrejdede Lasker ogsaa Rigskansleren, at han havde laant Baron von Thüngens Begrædelser et altfor villigt Øre? Hvorfor anklagede han ham for at optræde som exklusiv og passioneret Repræsentant for Landbrugets og de besiddende Klassers Interesser? Denne Dumdristighed paadrog ham et knusende Gjensvar. — „Hvis **jeg** her repræsenterer de Besiddende, – udbrød Bismarck — saa repræsenterer Hr. Lasker de Ikke-Besiddende, „die Besitzlosen". Han hører til deres Broderskab, om hvem det hedder i Evangeliet, at de saae ikke og de høste ikke, de spinde ikke og de væve ikke, og dog ere de klædte. Jeg vil ikke sige hvordan, men klædte ere de. De har aldrig noget at gjøre med Solen, som lyser for os og gjennemsteger os, med Regnen, som gjennembløder os lige til Benene. De holde sig inde i deres Studerekammer eller Forretningslokale og dyrke hverken Jorden eller nogen nyttig Industri. Og dog er det den Slags Folk, som udgjøre Majoriteten i Forsamlingerne og udarbejde Lovene. Det er paa Tide, at der skeer en Forandring heri." Den Dag morede det nu Bismarck at spille Landadelsmandens Rolle; naar man hørte ham, skulde man tro, at **det** var hans egenlige Kald og at han havde forfejlet sin Bestemmelse ved at blive Statsmand. Hvis gentleman farmer'en havde overladt Ordet til Storveziren, vilde han have ført et helt andet Sprog; saa vilde han have sagt til Lasker: — Hvor kan det være, at De, som er Centralisator og Unitarier indtil Overdrivelse, at De, som ikke stræber efter Andet end at ødelægge de smaa Forbundsstater, De, som mangfoldige Gange har ladet mig høre ilde, fordi jeg skaanede deres Integritet formeget og ikke reducerede de smaa Kroner til simple Sinekurer — hvor kan det være, at De, forblændet af Deres økonomiske Overtro og Deres fanatiske Iver for de parlamentariske Prærogativer, ikke vil stemme for Beskyttelsestold, som naar den forbindes med vore Skattelove ikke kan Andet end fylde vore Kasser og sætte os istand til at holde de smaa Fyrster i den fuldkomne Afhængighed, i det haarde Vasalforhold, som de Fattige staa i til de Rige? — Hvis Lasker havde indladt sig paa at fornægte sine parlamentariske og frihandlerske Meninger, vilde Bismarck ikke være faldet paa at bebrejde ham, at han skyede Regnen og Solen, eller lade ham høre ilde, fordi han havde Klæder paa Kroppen, og ikke Klæder efter Bismarcks Smag.

Opmuntrede af Regjeringen have Landbrugere, Industridrivende og Fabrikanter sluttet sig sammen; de ere forbundne ved fælles Interesser. Kvægopdrætterne have sagt til Væverne: Beskyt vore Dyr, saa skal vi beskytte Jeres Bomuldstøj. Agerdyrkerne have sagt til Smedene: Forsvar os imod det russiske Korn, saa skal vi forsvare Jer imod det engelske Jern. Noget for Noget, naar Venskab skal holdes, og saaledes kom man overens. Men for at danne en Majoritet i Rigsdagen, som vil gaa ind paa den nye Toldlov, maatte man ogsaa komme overens med dem, som hverken spinde eller væve, som hverken saae eller høste og som have den Ærgjerrighed at ville lave Love. Bismarck benyttede sig i dette Øjemed af sin diplomatiske Kunsts vidunderlige Hjælpemidler og det mærkværdige Greb paa at behandle Menneskene, som giver os Grund til dog at tvivle paa, at han har forfejlet sit Kald ved at forlade Landbruget for Politiken. „Troer Du, sagde Hamlet til Polonius, at man kan spille paa mig som paa en Fløjte?" Bismarck er en ganske anderledes Musikant end Polonius, og maaske er det ogsaa lettere at faae et Medlem af Rigsdagen til at fløjte end en ung Prinds af Danmark.

Rigskansleren kunde ikke gjøre Regning paa sine sædvanlige Allierede for at faae Majoritet for sine Beskyttelseslove; en anselig Del af de National-Liberale har gjort Modstand lige til det Sidste. Hvorledes skulde han da skaffe sig det Antal Stemmer, som var nødvendigt? Han henvendte sig til Katholikerne, idet han benyttede sig af en heldig Omstændighed. Det ultramontane Centrum repræsenterer gjennemgaaende de Fabrikdistrikter, hvor Protektionismen er velseet, og denne Gruppe, der tæller over hundrede Stemmer, var bange for at lægge sig ud med sine Vælgere ved at træde aabenbart op imod den nye Tarif. Bismarck forsømte ikke Noget for at bestyrke den i disse prisværdige Tendenser. Berlin erfoer en skjøn Dag med maalløs Forbauselse, at Windthorst, Rigskanslerens allerintimeste Fjende, havde besøgt ham og at han havde havt en lang og fortrolig Samtale med ham. Denne hemmelige Konference satte alle Hoveder i Bevægelse og gav dem Noget at grunde over; man drog de allervigtigste Konsekvenser, som syntes at blive bekræftede, da man fik at vide, at Katholikerne vilde stemme for Tarifen. I mange Aar havde de gjennemført en systematisk og bitter Opposition, de havde overtaget Forsvaret for de welfiske og partikularistiske Interesser, de chikanerede Regjeringen,

hvor de kunde komme til, gjorde Bemærkninger om Budgettet, stemte imod Straffeloven, det militaire Septennat og alt det Andet; hvad man end spurgte dem om, trak de sig tilbage i et stolt Afslag og svarede: Giv os vore Præster, vore Biskoper, vore Kapellaner igjen, saa kan vi tales ved. De havde altid sagt nej; nu sagde de for første Gang ja. Hvad var der da foregaaet? Hvad ventede de til Gjengjæld for deres Indrømmelser? Havde Fjenden givet dem noget Skriftligt at holde sig til? Hvormeget havde deres Omvendelse kostet? Der var ingen Ende paa Gisningerne. Man paastod, at det ikke vilde vare længe, inden Majlovene vilde blive tagne tilbage, at Kultusminister Falk skulde gaa af, at Biskoperne skulde gjenindsættes i deres Embeder, og at en formelig Fred skulde underskrives med Vatikanet. Man hengav sig til de dristigste Gisninger, og Bismarcks saavelsom den officielle Presses Taushed syntes at give dem Ret. Nogle vuggede sig i de blideste Forhaabninger, Andre følte Stik i Hjertet.

Endnu ere de Løfter, der maatte være afgivne, ikke blevne efterfulgte af nogen Virkning. Majlovene staa ved Magt endnu, Dr. Falk er endnu Minister*), og til Trods for de Forhaabninger, man havde hengivet sig til i Vatikanet, var der ingen Biskop, ingen Prælat, ingen Kapellan blandt dem, der bleve amnesterede i Anledning af det berømmelige Guldbryllup, som satte Berlin paa den anden Ende. Af alle de Gaver, man den Dag havde kunnet bringe det ophøjede Par, vilde den maaske have været den kjæreste for Kejserinde Augusta. Men det var nu ikke Bismarcks Mening; de Naive, som undrede sig derover, bleve af „Nordd. Allg. Zeit". belærte om, at Amnestier i Almindelighed ansaaes som et Bevis paa Anger, og at man med sindrig Finfølelse havde villet fritage de kirkelige Edsnægtere for denne vrange Fortolkning. Bismarck erklærede forleden i Rigsdagen, at han kun vil svare for sig selv, som han er nu. Men hvorledes vil han være imorgen? Ja, det er hans Hemmelighed. Herodot fortæller os, at en græsk Tyran, Polykrates, saavidt vi mindes, Tyran paa Samos, havde det Princip at brandskatte ikke blot sine Fjender, men ogsaa sine Venner, fordi han mente, at det var dem behageligere at faae en Del tilbage af det, han havde taget fra dem, end om han Sletingenting tog. Bismarck har taget mange Ting fra Katholikerne. Hvad vil han give dem tilbage? Man har Grund til at tro, at han ikke er af Polykrates' Mening og at hans højeste Kunst netop er, aldrig at give Noget tilbage; det kan de Danske tale med om. Hvad Katholikerne angaaer, saa er den eneste synlige Fordel, de endnu have opnaaet, den, at Rigsdagens Bureau er blevet fornyet og at der er kommet en ultramontan Vicepræsident istedetfor en liberal. Vil det være dem nok? At give Meget for at modtage meget Lidt er en kristelig Dyd, men svær at udøve i det virkelige Liv og især i Politiken.

Det maa indrømmes, at hvad der er foregaaet, egnede sig i høj Grad til at forvolde de National-Liberale den dybeste Sørgmodighed. Af alle de Gjenvordigheder, der hidtil er vederfaret dem, har dette været den værste. De ere vante til at døje Ondt, men de hænge ligesaa fast ved Haabet som de ere hurtige til at gribe det, og et Haab, som idelig skuffes, er den værste af alle Lidelser. Den Bitterhed, der nager deres Hjerte, er undskyldelig. Det er ved deres Hjælp, at Bismarck har skabt sin Forfatning og organiseret Riget; det er ved deres Hjælp, at Septennatet, Straffelovene, Undtagelseslovene, alle de mest upopulaire Foranstaltninger ere gaaede igjennem. I alle vanskelige Tilfælde har man taget sin Tilflugt til deres gode Villie, og en Appel til den har aldrig været forgjæves. De smigrede sig med, at deres Hengivenhed omsider vilde faae sin Belønning, at Ejeren af det store Hus, som gjør saamegen Opsigt i Verden, vilde tage de loyale Tjenester i Betragtning, som hans vigtigste Kommis'er have viist ham og tilsidst knytte dem til sine Interesser og lade dem faae Del i Forretningernes Ledelse. Endnu for nogle Maaneder siden troede de at være sikre paa en eller to Portefeuiller, og nu se de paa engang Bismarck indlade sig i Underhandlinger med den Fjende, mod hvem man i Forening havde gjort „Kulturkampens" Felttog. Mahomed skal engang have sagt, at hans Tilhængere vilde dele sig i treoghalvfjerdsindstyve Sekter, af hvilke de tooghalvfjerds vilde være bestemte til Helvedes Ild og kun een til den evige Lyksalighed. Da man spurgte ham, paa hvilket Tegn man skulde kjende denne lykkelige Sekt, hvem Paradiset udelukkende var forbeholdt, svarede Profeten: „De, som i Et og Alt ligne mig, de skulle være mine Udvalgte." En vahabitisk Præst, som fortalte Beboerne af Riad denne Historie, endte sin Tale med de Ord: „De, som i Et og Alt ligne Profeten, det er os, Beboere af Riad; det er ved Guds Miskundhed os alene." De National-Liberale betragtede sig som Beboerne af Riad og sagde til deres Herre og Mester: „I hvem vil Du gjenkjende Dig selv, naar det ikke er i os? Ere vi ikke skabte i dit Billede? ere vi ikke, ligesom Du, Imperialister af Overbevisning og Enhedsmænd til det Yderste?" Men han har svaret dem: „Undertiden ere I utro imod mig, og jeg er en nidkjær Gud. I dyrke Afguder, I have ofret til den politiske Økonomis falske Guder og til de andre endnu mere falske Guder for de parlamentariske Prærogativer. Derfor har jeg sat Eder udenfor Forbundet med mig og udspyet Eder af min Mund." Deraf er Følgen bleven, at Forckenbeck ikke længer er Præsident og at Baron v. Stauffenberg ikke længer er Vicepræsident; d'Hrr. v. Seydewitz og v. Frankenstein have indtaget deres Plads og brede sig i deres Lænestole.

Alt var imidlertid ikke fortvivlet. De National-Liberale ere komne sig af deres første Forvirring, Himlen og Bismarck tilbød dem et Middel til at bringe deres Sager paafode igjen. Det ultramontane Centrum samtykker i at stemme for Beskyttelseslovene, men det kunde ikke uden at risikere at støde an mod sine Mandanter uden Forbehold gaa ind paa Skattelovene, Tobaks- og Ølskatten. Det troede sig forpligtet til idetmindste kun at gaa ind paa dem for en bestemt Tid, at holde paa Matrikulairbidragene, at forlange, at de nye Indkomster ikke gik ind i de kejserlige Kasser og at de strax bleve reparterede paa alle tydske Stater. Dette var en Fordring, som Bismarck ikke godt kunde gaa ind paa. Hans Mening er, at de nye Indtægter skulle gaa til Berlin, at de ikke maa gaa ud igjen uden efter hans Ordre, og at de i fornødent Fald skulle blive der. Hvo der ønsker det Modsatte, er en Fjende af hans Lykke. For at blive Herre over Katholikernes Modstand, har han gjort Mine til at nærme sig de Liberale igjen og appellere til deres gode Følelser. Han har føjet

*) Artiklen er offentliggjort i »Revue des deux mondes« 1. Juli. Senere er, som bekjendt, Kultusministerens Afgang bleven en Kjendsgjerning.

Red.

Imødekommen til sin Tilbagevisning og indsmigrende Ord til de bebrejdende og ladet dem forstaa, at de havde forhastet sig i deres Dom om ham, at de havde taget fejl af hans Hensigter, at han i højeste Grad respekterer Majlovene, at han sætter stor Pris paa Dr. Falk og at der Intet er forandret i hans Hjerte. Forleden Dag udtalte han sig i Diskussionens Hede angaaende Møntloven med yderste Foragt „om de overdrevne og latterlige reaktionaire Planer, man tillagde ham." De Liberale fattede igjen nyt Haab, men de vilde gjerne have Rigskansleren til at udtale sig tydeligere. Paa den anden Side vente Katholikerne endnu stadig paa nogen synlig Virkning af de gode Ord, man har givet dem. Oronte og Alceste ville gjerne formaa Célimène til at erklære sig. Hvortil Célimène svarer:

> De ønske lige varmt, jeg skal lade dem forstaa,
> Hvem af de To mit Hjertes Valg er faldet paa,
> Og at jeg skal den Anden med rene Ord betyde,
> At det er min Agt, mit Hus ham at forbyde.

Taushed er Guld. Célimène tier eller taler i forblommede Ord; alium tenet, alii nutat, som den gamle Ennius sagde. Hverken Oronte eller Alceste har nogensinde kunnet faae en Linie Skriftligt fra hende. Naar hun ikke er barsk imod dem, ødsler hun med Smil paa dem, og hendes Smil betyder: „Mit Hjerte tilhører den Højstbydende."

Katholikerne ere bange for, at Bismarck igjen skal knytte Forbindelsen med sine gamle Forbundsfæller, og have derfor frafaldet nogle af deres Fordringer. De give Afkald paa kun at bevilge enkelte Skatter for en begrændset Tid og med Forbehold af en fornyet Prøvelse. De havde forlangt, at Overskuddet skulde bruges til at forringe Skattebyrden med, og de fordrede Garantier herfor; nu ville de lade sig nøje med et simpelt Løfte. I Virkeligheden holde de kun paa Matrikulairbidragene og paa, at udover en vis forudbestemt Sum skal Beløbet af Toldafgiften og Tobaksskatten fordeles mellem alle de Stater, der udgjøre Forbundet, som Hjælp til at afbetale deres Gjæld til Riget. I de National-Liberales Navn foreslog Hr. Bennigsen at eftergive denne Gjæld; Riget skulde selv tage, hvad der kom ind, imod at fordele det Beløb, hvormed Indtægten oversteg Udgiften, mellem de enkelte Stater. Det er netop det, Bismarck ønsker. Uheldigvis forlangte Bennigsen, for at sikre de parlamentariske Prærogativer, at Rigsdagen hvert Aar skulde votere Saltskatten og hvert Aar skulde fastsætte Toldafgiften af Salt og Kaffe. Det kunde Bismarck ikke gaa ind paa; han har en formelig Skræk for foranderlige og aarlige Skatter, han har ikke Sands for andre Skatter end dem, der ere uforanderlige og evige ligesom Gud. Han foretrak at indrømme Frankenstein føderative Garantier fremfor at give Bennigsen konstitutionelle Garantier. Men der er Grund til at tro, at dette ikke er hans sidste Ord, og at han spekulerer paa slet ikke at indrømme Nogetsomhelst. Man læste forleden i det mest officieuse af de preussiske Blade, i „Provinz-Correspondenz": „Forsaavidt Overskuddet af de nye Indtægter ikke direkte eller indirekte medgaaer til de i Rigsbudgettet bestemte Udgifter, skal det fordeles mellem Staterne for at lette deres Byrder. Paa hvilken Maade denne Fordeling skal finde Sted og i hvilket Omfang Matrikulairbidragene skulle vedblive at bestaa formelt, det er et Spørgsmaal, som det ikke vil falde vanskeligt at opnaa Enighed om. At dømme efter det Trin, som de forberedende Arbejder allerede have naaet, vil Saisonen sandsynligvis blive endt i den tredie Uge af Juli."

Hvis der ikke indtræder nogen ny Hindring, hvis „Provinz-Correspondenz"s Forudsigelse gaaer i Opfyldelse og Katholikerne gjøre nye Indrømmelser eller lade sig tage ved Næsen, vil dette Bismarcks sidste Felttog, hvad saa de Liberale sige, være hans parlamentariske Diplomatis Triumf. Han vil da have opnaaet af sine Fjender, uden at have givet dem Noget, hvad hans Venner nægtede ham. Ganske vist faaer han ikke Alt, hvad han forlangte, men det var han ogsaa forberedt paa. Han havde tænkt paa Tobaksmonopolet, som han havde tænkt paa at lade Riget kjøbe alle Jernvejene. Men han er stærk nok til at have Tid til at vente. Det Udvalg, der var nedsat angaaende Tobaksskatten, har enstemmig forkastet Forhandlingsafgiften, som bestaaer i en Sum, der skal udredes af Sælgeren i Forhold til hans Afsætning; det saae i denne Bestemmelse en Tilnærmelse til Monopolet. Det Udvalg, der var nedsat for at afgive Betænkning omØlloven, har omarbejdet det forelagte Udkast. Men saameget er næsten vist, at om man end nægter Bismarck Noget, vil man dog indrømme ham Meget. Og han forlanger saameget, at han kan betragte sig som tilfredsstillet, selv om han ikke opnaaer Alt, og han veed, at hvad der eengang er kommet ind i Løvens Hule, stundom har ondt ved at komme ud igjen.

Hvilke økonomiske Konsekvenser vil denne Afstemning have? Vil det lykkes Bismarck, ved sin Finanspolitik at erstatte Tydskland — for at bruge et af hans egne Udtryk — „alt det kostbare Blod, det har mistet"? Det kan kun Fremtiden vise. Økonomerne paastaa, at den nye Toldtarif vil gjøre det dyrere at leve, uden at hæve Agerdyrkningen og Industrien. De paastaa tillige, at Protektionen er en Slags borgerlig Socialisme, at den vænner Folkene til at vente Alt af deres Regjeringer, og at de, naar den bliver uden Virkning, ere tilbøjelige til at faae urolige Tanker, som ikke ere uden Fare for Den, der har lovet mere, end han kan holde. Kaptain Burton rejste fra Goa med et Skib, der var prydet med en malet Statuette, som forestillede en Helgen og foran hvilken Besætningen hver Dag med megen Pomp tændte en Lampe. En Aften da Havet var truende, bemærkede Kaptainen, at Helgenen ikke havde modtaget sin daglige Tribut. Da han spurgte om Grunden hertil, svarede Skibsføreren ham i en vred Tone: „Det Fæ kan ikke engang faae Vejret til at klare op; jeg skal ikke have noget af at sætte mig i Bekostning for hans Skyld. Jeg er svært bange for, at han ikke engang er saameget værd som den Olie og de Bæger, han koster mig. Sidst vi havde ham ombord, fik vi en forfærdelig Storm. Hvis han ikke holder denne borte, saa smider jeg ham i Vandet og tager den hellige Catharina." Hvis den nye Toldtarif ikke frembringer de Virkninger, som Bismarck lover, vil det blive en stor Fornøjelse for Økonomerne, der af alle Mennesker er de, som sætte mest Pris paa at faae Ret, og det vil volde en stor Forstyrrelse i Tydskland, som vil være stærkt fristet til at kaste sin Helgen i Vandet og tage den hellige Catharina.

Men naar Matrikulairbidragene endnu kun bestaa formelt, saa ville de politiske Konsekvenser, Bismarck gjør Regning paa, ikke udeblive, og de ville uimodsigeligt blive betydelige, hvorledes saa end de økonomiske Resultater af hans Finanspolitik blive. Tydskland vil have gjort et af-

gjørende Skridt hen ad den Centralisationens Vej, der fører det til Rigs-Enheden. Da den første Rigsdag i 1867 diskuterede det Forfatningsudkast, som Bismarck havde udarbejdet, forlangte de National-Liberale, betagne af den kimæriske og tomme Utopi, som kaldes den parlamentariske Cæsarisme, at Forbundsraadet skulde være et simpelt Pairskammer, hvori alle de tydske Fyrste skulde have Sæde, reducerede til at spille Lorders Rolle. De beskyldte den tilkommende Rigskansler, som ikke syntes om deres Ide, for at vise formegen Skaansel mod de smaa Konger og Storhertuger, og de bebrejdede denne store Vovehals hans frygtsomme Natur og hans overdrevne Hensynsfuldhed. Bismarck er væsenlig Opportunist, han finder ingen Smag i overilede Forholdsregler, han føler paa Druen, inden han plukker den, og han har altid kun indhøstet modne Frugter. „De antager os — sagde han til dem — for frygtsomme Folk, der ere tilbageholdne af Naturen og som trænge til at fremskyndes, saa at man bør udøve et lempeligt Tryk paa dem, for at faae dem til at bestemme sig til at forlange, hvad de egenlig ønske paa Bunden af deres Hjerte. Jeg kan forsikre Dem, at det ikke forholder sig saaledes. De Ofre, vi forlange af vore Forbundsfæller, ere kun blevne bestemte af Hensynet til, hvad der forekom os nødvendigt for at skabe Tydskland et virkelig nationalt Fællesskab.“ To Aar efter sagde han endvidere: „Vi kan ikke gjøre Fortiden usket, og vi kan ikke skabe Fremtiden, som det passer os bedst. De maa ikke leve i den Indbildning, at vi kan tvinge Tiden til at gaa hurtigere, ved at vise den, hvad Klokken er paa vort Uhr. Min Indflydelse paa Begivenhederne har maaske været overvurderet; i ethvert Tilfælde kan Ingen forlange af mig, at jeg skal skabe Historie. Nej, det vilde være mig umuligt, selv med Deres Hjælp, der gjør mig saa stærk, at vi tilsammen kan trodse en Verden i Vaaben; men lad os ikke smigre os med, at vi kan skabe Historie, vi maa vente paa, at den skaber sig selv. Jeg anbefaler Dem en Smule Taalmodighed; lad Begivenhederne fade Tid til at modnes.“

Ikke blot forstaaer Bismarck at vente, men han forstaaer bedre end nogen Anden at bruge de indirekte Midler, som ere et Vidnesbyrd om det politiske Geni. Middelmaadige Statsmænd gaa lige ud, til de løbe Panden mod Muren; den virkelige Politiker fjerner Vanskelighederne og drejer af for Hindringerne. Hvis Katholikerne gav Kjøb, vilde Bismarcks Finanslove opfylde de Ønsker, som de National-Liberale fremsatte allerede 1867. Riget har indtil nu ikke været i Besiddelse af fuld finansiel Uafhængighed; det har maattet ty til de Subsidier, som de enkelte Stater yde det under Navn af Matrikulairbidrag. For Fremtiden vil det — hvilke Indskrænkninger der saa end ere knyttede til den Ret, der er Tale om at indrømme det — raade over de mest indbringende indirekte Skatter, medens de enkelte Stater kun skulle bestaa ved meget formindskede direkte Skatter og den Del af Overskuddet, som Riget vil tilstaa dem. Det er Riget, der raader for Pungen, dets Kasser ville være fulde, og det vil kunne komme Regjeringerne til Hjælp, naar de ere i Forlegenhed; det vil være deres Bankier, deres Administrator, Uddeleren af den himmelske Manna. Folkene ville snart blive opmærksomme paa, at deres Fyrster ere de Modtagende, ikke de Givende, at det er Riget, som giver. Hvis de en skjøn Dag faae at vide, at Riget har kjøbt alle Jernbanerne, vil der være fuldbragt en Revolution ad Finansoperationernes Vej, Enheden vil være tilvejebragt, og Bismarck vil kunne sige som den kananæiske Konge, der tales om i Dommernes Bog: „Halvfjerdsindstyve Konger med afhugne Tommelfingre og Tommeltæer maa samle Smulerne under mit Bord.“

De Ultramontane have allerede indrømmet Meget; hvis de indrømmede Mere, vilde de saa tidlig eller sent opnaa Lønnen for deres velvillige Indrømmelser? Det er der Mange, der betvivle. I Berlin er man overtydet om, at det kirkelige Spørgsmaal vedblivende vil blive staaende paa samme Trin som i Kronprindsens Svar til den hellige Fader af 10. Juni 1878, da han vikarierede for Kejseren. Prindsen havde foreslaaet, at man skulde holde sig til ubestemte Almindeligheder; Bismarck satte en Udtalelse af Principer istedetfor hans Udkast, og da Kronprindsen ikke vilde indlade sig i nogen Strid, skrev han under. Det fremgaaer deraf, at Majlovenes Opretholdelse er bleven en Statsgrundsætning og at den tilkommende Regent allerede forud er bunden til dem. De, som forudsige, at Katholikerne ville blive narrede for Lønnen for deres Medgjørlighed, tilføje, at Bismarck altid har taget den menneskelige Lettroenhed med i sine Beregninger, og at han altid har staaet sig godt ved det. Desuden ville de National-Liberale vende tilbage til ham ved den første alvorlige Tilnærmelse fra hans Side; selv deres største Vrede er aldrig Andet end Surmulen.

Det er ikke dette, som vækker mest Uro; Tydskland har andre Anledninger til Frygt. Bismarck har flere Gange beklaget sig over, at han er fattig, at Riget har flere Fornødenheder, end det har Indtægter, og var reduceret til at tigge, for at friste Livet. For Fremtiden vil der nu, hvis Alt gaaer efter Rigskanslerens Ønske, følge en Overskuddets Politik ovenpaa Deficitets Politik. Det er en rar Ting, saadant et Overskud. Hvad vil Bismarck nu gjøre med sit Overskud? Man veed iforvejen, at han saa noget nær vil gjøre, hvad han vil. Hr. v. Frankenstein kan gjerne træffe sine Forsigtighedsforanstaltninger, men der gives ingen anden Garanti mod Vilkaarligheden end en Forsamling, som siger Nej, og Rigsdagen har atter til Overflod bevist, at den ikke er istand til at modsætte sig sin Herre. „I dette Hus er der en Guldflod“, sagde en venetiansk Gesandt, da han talte om Mehemets, Sultan Selim II.s Storvezirs Palads. Og han tilføjede, at Mehemet brugte sit Guld til at bygge Mosker, Bade, Vandledninger og Karavanserailer, hvor de Rejsende bleve beværtede frit i tre Dage. Hvis Bismarck ejer en Guldflod, vil han dog hverken bygge Karavanserailer eller Mosker. Der gaaer allerede det Rygte i Berlin, at man har til Hensigt i den nærmeste Fremtid at foretage en betydelig Udvidelse af Artilleriet og at der er udarbejdet en Organisationsplan for Infanteribataillonernes Forøgelse til fire. I 1881 udløber Septennatet, i 1881 skal Militairbudgettet fastsættes paany. Alt dette giver de Deputerede, som tænke, Noget at gruble over; og derfor er Overskudspolitiken dem mistænkelig. Naar Bismarck bliver rig, hvad vil han saa gjøre med sin Rigdom? Dette Spørgsmaal maa naturligvis interessere Tydskerne i høj Grad, og mod Nord som mod Syd, mod Øst som mod Vest maa det ligeledes i høj Grad interessere alle deres Naboer.

Julikongedømmets Undergang.

For Størstedelen efter utrykte eller forNylig offentliggjorte Kilder.

Af **Karl Hillebrand.**

Fortsat.

Den mørke Morgen den 23. Februar fandt endnu Sagernes Stilling omtrent som Dagen forud. Det blæste og var vaadt i Vejret; nu og da rislede den fine, Alt gjennemtrængende Pariserregn ned. Men Tropperne stod endnu under aaben Himmel, og ogsaa Nationalgarden havde givet temmelig talrigt Møde, omendskjøndt den fra Begyndelsen af ikke var bleven indkaldt af sin Øverstkommanderende, General Jacqueminot, men af Mairerne og Officiererne paa deres eget Ansvar, for at sørge for den uhindrede Samfærdsel paa Gaderne. Henimod Kl. 10 kom der imidlertid Befaling fra Hovedkvarteret til at kalde to Bataillоner pr. Legion under Vaaben. Fra dette Øjeblik af var den den organiserede Kraft, som tog hele Bevægelsen i sin Haand og til hvem Revolutionen klogelig overlod Ledelsen, indtil den selv kunde træde frem. Nationalgarden var Parises Smaaborgerskab, thi fra 1830 af havde den bestaaet af alle dem, der betalte personlig Skat og kunde uniformere sig selv, omtrent 100,000 Mand. Paa dem stød ingen Soldat. De havde før kæmpet Side om Side med Tropperne imod Barrikaderne; nu stod de foran Barrikaderne og hindrede Tropperne i at gaa løs paa dem: de vilde have deres „Barrot og Reformen". De nøjedes heller ikke med at opretholde Ordenen og forhindre Blodsudgydelse: fra deres Midte lød de højeste Raab om Reform. Ja, den fjerde Legion underskrev allerede en Petition om Reform og Guizots Afskedigelse, medens Municipalgarden alene og uden Blodsudgydelse stormede nogle Barrikader paa Grændselinien mellem de to Halvdele af Paris — Rue Poissonière og Rue Rambuteau — og Militairet ligesom Dagen forud blev staaende med Geværet ved Foden. Paa andre Steder kastede Borgervæbningen sig imellem den forsamlede Mængde og Municipalgarden, der jo som bevæbnet Politimagt var vant til at beskytte Borgerne imod Pøbelen og derfor ikke vovede at gaa løs paa Borgeruniformen. Ogsaa Hæren, der nu som for atten Aar siden var rede til at fyre paa enhver Kittel, blev usikker, saasnart den saae sig ligeoverfor denne de besiddende Klassers Mundering. Revolutionsarmeen og dens Førere holdt sig imidlertid hele Dagen i Baggrunden og paa Lur, ikke med noget stort Haab, men bestandig rede til at benytte endog den mindste Fordel. Men hvad var det for en Fordel, nu at se Nationalgarden, der i de varme Dage i 1832 og 1834 havde opkastet sig til Livvagt for Borgerkongen, storme masseviis til Palais Bourbon, for at overbringe Parlamentet sine Petitioner, der i heftige Udtryk forlangte Guizots Afsættelse? Thiers og Barrot gik dem imøde til Broen og formaaede dem til at vende om. Marie og Crémieux modtog deres Petitioner og nedlagde dem paa Kammerets Præsidentbord.

Og ikke blot i Palais Bourbon, ogsaa i Tuilerierne blev den upopulaire Ministers Afsættelse forlangt. General Jacqueminot selv havde lovet at meddele Kongen sine Borgersoldaters Ønske, og han holdt Ord. Nu omsider begyndte Monarken, der lige til det Sidste havde stolet paa sin Nationalgarde, at faae Øjnene op. Dronningen, bag hvem hendes Børn, fremfor Alle den unge Montpensier, stod, trængte ind paa Kongen, for at faae ham til at give efter for Nationalgardens Ønske. Vel indsaa Louis Philippe, at han havde gjort Modstand forlænge; men at opgive Guizot — var det ikke det Samme som at opgive sig selv, sin Politik, sit „System"? Han talte allerede om at takke af. Dronningen indvendte heftigt, at han skyldte Landet at blive, han tilhørte ikke alene sig selv. „Anseer De Dem for stærk nok til at blive Herre over Situationen?" spurgte den mere og mere vaklende Konge sin Minister, der i al Hast var kommen fra Kammeret. „Sire", svarede Guizot med Fasthed, „naar man tvivler om vor Kraft her, saa svækker man den allerede derved." Ministeriet var istand til at sejre over Gaden, lod han sig forstaa med, men ikke over den kongelige Familie. Han raadede Kongen til at kalde Molé og ilede med Duchâtel tilbage til Palais Bourbon for at bebude Kammeret sin Demission. Kongen forraader os, raabte de i Virkeligheden Forraadte, der saa længe havde opmuntret Monarken og hans Minister til den yderste Modstand ved deres villieløse Lydighed; men de Fleste i Huset faldt der dog ligesom en Sten fra Hjertet. Øjeblikkelig opgav man de allerede paabegyndte Interpellationer om Uordnerne den foregaaende Dag, og Tilfredsheden meddelte sig snart til Hovedstaden. Jublende Skarer af Nationalgardister trak gjennem Gaderne under Raabet: „Leve Kongen! leve Reformen!" Overalt Haandtryk og Omfavnelser; overalt viger Vreden for Glæde og Rørelse. Saasnart det bliver mørkt, illumineres alle Vinduer som efter en fælles Aftale. Borgerskabet havde sejret: det havde ønsket sin Barrot, men det vilde heller ikke være altfor anmassende: Molé var jo en Hædersmand; han maatte jo vel indbringe Reformen og — man var bleven Guizot kvit. At et Ministerskifte, som ikke var fremgaaet af den lovlige Folkerepræsentations fredelige Afstemning, men blevet fremtvunget af Hovedstadens væbnede Optræden, gav det parlamentariske Monarki et Dødsstød saavel i dets Form som i dets Væsen, kunde Kongen vel føle; Guizot vidste det. At Nationen havde tvunget dem Begge til denne voldsomme og lovstridige Given efter for sin Villie, fordi de haardnakket havde nægtet den en lovlig Repræsentation, det vilde de endnu ikke tilstaa for sig selv. Parises Borgerskab var imidlertid i den løftede Sejrsstemning, som ikke har Plads for nogen Tanke om igaar og imorgen. En mægtig Glædesstrøm rev Alle med sig, selv de Mistroiske og Betænksomme; thi som i enhver Mængde, ja mere end i enhver anden Mængde forsvinder den Enkelte i en fransk Mængde og lader sig henrive til Følelser, som ere hans Natur mest modsatte: den Mildeste til Grusomhed, den mest Egoistiske til Medlidenhed, men ogsaa den Koldeste til Rørelse, Tvivleren til Begejstring: og hvorfor skulde ikke Enhver

hengive sig til ublandet Glæde nu, da den skjønne Sejr var bleven vunden næsten uden Blodsudgydelse?

Saaledes var Situationen i den store Kreds af Paris, som strækker sig Vest for Faubourg og Rue St. Martin og beboes af alle Mellemklassernes Lag. Men ikke saaledes paa den anden Side, hvor Borgerstanden overdøves af den Arbejderbefolkning, der omgiver den. Her forlod Medlemmerne af de hemmelige Selskaber og de Arbejdere, de havde revet med sig, ikke noget Øjeblik deres Barrikader, som de havde forsvaret modigt imod gjentagne Angreb. Hvad kom Molé dem ved? Hvad havde de med Thiers at bestille? Eller med Barrot? Falske Liberale, Bourgeoisiets Mænd; nu da Kongen gav efter, skulde han ikke blive staaende paa Halvvejen. Og kunde man nu stole paa ham? Naar man forlod Barrikaderne og slap Sejren af Hænde, hvem indestod saa for, at Guizot ikke blev kaldet til Minister igjen, at Reaktionen ikke hævede sit Hoved paany frækkere end nogensinde? Saaledes raisonnere Udsendingene fra „Reform“, som gaa fra Barrikade til Barrikade, nære Mistilliden og opfordre til at holde ud: endnu havde man ikke opgivet Haabet om, at der kunde ske Noget, som kunde give Anledning til at optage Kampen paany; man haabede desuden paa, at Ministerkrisen skulde vare en rum Tid, saa at Autoriteterne vilde slappes af Mangel paa Ledelse. Man skuffede sig ikke i nogen af disse Forhaabninger. Det lykkedes i Virkeligheden ikke Molé at faae noget Ministerium dannet. Kongen vilde ikke vide noget af Bugeaud som Krigsminister, efter hvad han sagde, fordi han ikke var velseet af de højere Officierer, hvilket ganske vist ikke kunde nægtes, men i Grunden dog vist nærmest fordi han var bange for hans Indsigelser imod den store Rolle, der var tildelt hans Sønner i Hæren. Men Molé hverken kunde eller vilde danne noget Kabinet uden den første Krigsmand i Landet. Omsider gav Kongen dog efter i dette Punkt: men Thiers vilde han ikke vide noget af. „Hvad vilde Europa sige dertil?“ ytrede han; Wien og London beskjæftigede ham endnu stadig mere end Paris. Thiers paa sin Side vægrede sig ved at træde ind i Ministeriet paa anden Maade end som Konseilspræsident: han kjendte Kongen fra tidligere Tid. Henimod Kl. 9 om Aftenen gav Molé derfor Kongen sin Fuldmagt tilbage og raadede alvorligt til at overdrage den til Føreren for venstre Centrum. Thiers? Den ubekvemme og egenraadige Formynder fra 1836 og 1840? Chefen for Oppositionen, for et Mindretal i Kammeret? Aldrig! Da kom der en Efterretning, som gjorde Ende paa enhver Tøven. Den neppe dæmpede og endnu ikke afvæbnede Opstand var brudt ud paany og lavede sig til at marchere løs paa Tuilerierne. Thiers blev kaldet og Kommandoen over Hæren og Nationalgarden overdraget Marechal Bugeaud.

Henimod Kl. 9 om Aftenen, medens Molé meldte Kongen det Frugtesløse i sine Bestræbelser for at danne et Ministerium, havde en Skare paa omtrent 500 Arbejdere forladt deres Kvarteer med Fakler og kouleurte Lamper og var under Afsyngelsen af Marseillaisen og Girondinersangen draget fra Rue St. Martin af over de glimrende oplyste Boulevarder henimod Udenrigsministeriet, for — som de sagde — at bringe den afgaaede Guizot en Kattemusik. Deres Vaaben havde de imidlertid ikke nedlagt. I Spidsen for dem skred en herkulisk Mand med flagrende Haar og en stor rød Fane i Haanden. Skaren adlød paa militair Vis en bagved Fanebæreren marcherende Nationalgardeofficier. Da man var kommen til Rue Lepelletier, hvor „National“ havde sit Redaktionskontor ligeoverfor den store Opera, bragte man dette republikanske Blad en Ovation, som just ikke kom Mændene af denne Farve synderlig belejlig. De befandt sig saare vel i Oppositionen, men vare kun lidet forberedte til selv at tage Regjeringen ihænde og bevægede af det Uvisse, som enhver Revolution bølger i sit Skjød. „Borgere“, raabte Armand Marrast fra Balkonen ned til Mængden, „vi har havt en smuk Dag; lad os nu ikke ødelægge den. Ministrenes Afsættelse, den Anklage, de vil blive sat under, Municipalgardens Opløsning og Valgreformen maa være tilstrækkeligt.“ Dette var ikke ganske efter Demonstranternes Smag. Deres Skare, der imidlertid var voxet til et Tusind, drog videre ad Boulevard des Capucines til, raabende i Marchetakt paa Lys foran alle de Huse, der ikke syntes at ville fejre Folkets Sejr med Illumination. Nye Skarer stødte ved Udgangen af Rue de la Paix til Toget, og disse vare velbevæbnede og disciplinerede: de vare dragne ud fra „Reforms“ Redaktionslokale og kom lige fra Vendômepladsen, hvor de foran Justitsministeriet havde udført den samme Scene, som Hovedtruppen agtede at udføre foran Udenrigsministeriet. Men her stødte Massen paa Modstand. En Bataillon Infanteri spærrede Vejen. Den foran den opstillede Afdeling af Nationalgarden, som vel vilde have forhalet det første Sammenstød, var lige bleven kaldt bort til Place Vendôme, netop for at beskytte Justitsministeriet. Saaledes befandt Folkekolonnen sig i umiddelbar Berøring med Tropperne. Først indsmigrende, derpaa heftigt forlangte Mængden, at Ministeriet skulde illumineres, og da den blev venligt, men bestemt afvist, forlangte den fri Gjennemmarche. Den kommanderende Oberst søgte at gjøre den begribeligt, at han ikke kunde handle imod de modtagne Befalinger. Et frækt Skjældsord var Svaret fra en skjægget Fakkelbærer i forreste Række, og tre Gange prøvede han under stadig mere haanende og raa Ord at brænde Oberstens Mundskjæg med sin Fakkel; tre Gange lagde en korsikansk Sergeant, der var sin Officier fanatisk hengiven, Geværet an imod den frække Fyr; tre Gange slog Officieren det til Side. Da Blousemanden fjerde Gang hævede sin Fakkel imod Oberstens Ansigt, lod denne endelig fælde Gevær, og Sergeanten trykkede af: Fakkelbæreren væltede sig i sit Blod; men Skuddet var som et Signal: hele Kompagniet trykkede løs, og Toogfirsindstyve af den tæt sammenpakkede Mængde faldt, døde eller saarede.*)

Den Anledning, man havde haabet paa, var nu kommen. Det neppe endte Stykke kunde begynde forfra. Men denne Gang var Protagonisten ikke længer, som Dagen iforvejen, det parisiske Borgerskab; „Folket“ traadte i Forgrunden, skubbet frem og sat i Bevægelse af mere øvede, mere handledygtige og fremfor Alt mere samvittighedsløse Førere end hint. Thi i „Reforms“ Redaktionslokale vare endnu de Sammensvorne forsamlede, ventende paa, hvad der vilde komme ud af Demonstrationerne foran Justits-

*) Denne Sagens sande Sammenhæng, hvorved der er blevet gjort Ende paa den Legende om Februar-Revolutionens Begyndelse, der havde dannet sig, skyldes Maxime du Camps for to Aar siden udkomne Bog „Souvenirs de l'année 1848“ og har i sin Tid været udførlig meddelt i „Nær og Fjern“ (Nr. 193: „Et skjæbnesvangert Skud“).

Red.

og Udenrigsministeriet, da et Bud meldte „det heldige Tilfælde" (la bonne aubaine). Klokken var omtrent halvelleve. Af den Maade, hvorpaa Sagen blev benyttet og sat i Scene, kjendte man strax de professionelle Revolutionaires theatralske Traditioner og erfarne Haand. En stor Karre, som kjørte forbi, blev strax standset, sexten blødende Lig læssedes paa den, en Fakkel blev stukken i hvert Hjørne, og langsomt, under Raabet: „Forræderi! Hævn! Man myrder vore Brødre!" bevægede det uhyggelige Tog sig over de endnu oplyste Boulevarder tilbage til Arbejderkvartererne. Bleg Skræk traadte istedetfor Jubelen. Fra Tid til anden holdt den bloddryppende Vogn stille, saaledes foran „National"s Kontor i Lepelletier, hvor Garnier-Pagès talte til Mængden og endnu mere ophidsede de Ophidsede: „En frygtelig Forbrydelse, et nederdrægtigt Attentat er blevet begaaet . . . Folkets Blod har flydt, det skal hævnes!" Saaledes talte en ellers rettænkende og fredelskende Mand, der ikke undsaa sig ved at udtale den afskyeligste Anklage og fremkalde Borgerkrigen uden nogensomhelst Undersøgelse af Kjendsgjerningen. Ogsaa foran „Reform"s Kontor i Rue Jean-Jacques Rousseau holdt det skjæbnesvangre Tog stille, for at høre Hovedredakteuren Flocons Tale, der lovede, at „Retfærdigheden skulde ikke udeblive." Videre og videre i de befolkede Stræder rullede den frygtelige Karre: en Mand stod oppe i den med Fødderne i Blod og i Lig til Hofterne; fra Tid til anden løftede han et halvnøgent Kvindelig i Vejret og viste det for den forskrækkede Mængde ved Skjæret af sin Fakkel. Men Tegnet til Kampens Gjenoptagelse var allerede givet, og en Time var nok til at forvandle hele Paris. Stormklokken lød, Barrikader rejste sig, Vaabenmagasinerne bleve plyndrede. Ingen saameget som tænkte paa at hindre det, og Tropperne stod parate rundtomkring Tuilerierne. Da det gryede ad Dag den 24., var Alt rede; hele det gamle Paris stod under Vaaben.

Sluttes.

Kamma Rahbeks Korrespondance og hendes Korrespondenter.

Meddelelser af hendes Brevskuffe.

Fortsat.

IV.

Efter Tidsfølgen komme vi nu til Musernes og Kammas „forkælede Yndling", Yndling som ingen Anden paa Bakkehuset — men det maa tilføjes: til en Tid; thi Kammas Gunst viste sig ustadigere end Musernes. Adam Oehlenschläger indførtes i Rahbeks Hus i 1799 som nittenaarig Skuespiller, før han blev Student og før hans Digterstjerne begyndte at funkle, skjøndt han var optraadt som Poet i „Minerva" og „Tilskueren". Hans Geni undgik ikke Fru Rahbek, og hans stræbende Aand, hvis levende Kilder efterhaanden aabnede sig, parret med ungdommelig overgiven Lystighed fandt en frugtbar Jordbund i hendes Selskab. Den unge Digters mageløse Livsfylde bidrog i Forening med Fruens livlige, skarpe Lune og Carl Hegers tørkomiske Alvor til at give Huset dets ejendommelige Farve. I denne Periode opkom Bakkehussproget og den i Kredsen herskende ubundne Skjemt, der hensynsløst tog Alt til Indtægt; Genieis Ild fik Lov til at blusse frit, uden at slukkes af Besindighedens Vand.

Af Rahbeks Erindringer veed man, at det var i Sommeren 1799, at Oehlenschläger blev kjendt paa Bakkehuset, hvor han snart blev en velkommen Gjæst. Om Efteraaret kom Jonas Rein til Kjøbenhavn for at søge Præstekald og boede paa Bakkehuset, hvor han befandt sig i sit Es og blev Makker i det vittige Spil. Han skrev til Fru Rahbek, da han var kommen hjem, om hvorledes han paa Hjemrejsen var opfyldt af Bakkehuset og de smaa Dramer, hun og den æsthetiske Hufeland (Carl Heger) havde opført. „Ja, siger han, jeg var saa ganske hos Dem og Deres velsignede Galskaber, at mine Rejsekompagnons et Par Gange spurgte mig, hvad jeg lo af, uden at der blev talt et Ord." Reins hyppige Norvagismer og Navneforvanskninger — han kunde ikke faae fat paa Oehlenschlägers Navn, men kaldte ham stadig Østerhäuser — gav rig Anledning til Løjer. Kamma greb med sin Lethed og Livlighed øjeblikkelig Fejltagelsen og havde en duelig Medspiller i Carl Heger, der opfangede Skjemten og kastede den tilbage i en ny Form. En anden Øvelse, man underholdt sig med, omtales ligeledes i „Erindringerne". „De morede sig, fortæller Rahbek, med at gjøre Vers i Forening efter vore daværende Digtere, i disses Versearter og Manerer, med deres Yndlingsvendinger, Talemaader, Ord, Rim o. s. v., og det ikke sjelden saa træffende, at man skulde tage dem for ægte, indtil med Et en parodisk Vending, en Overgivenhed, der var altfor fristende til at slippes afhænde, gjorde en pudsig Ende paa det Hele." Der kan ikke tvivles om, at Oehlenschläger har været en levende Deltager i denne Leg. Den grønne Poppegøjes Deklamation i St. Hans Aftenspil, der parodierer den Guldbergske Poesi, er aabenbart en Prøve paa disse Bakkehus-Øvelser. I det følgende Aar, 1800, blev Oehlenschläger forlovet med Kammas Søster og hans Samliv med Rahbeks derved hyppigere og inderligere, og det fortsattes saaledes, indtil han rejste udenlands. I et Brev fra Halle af 15. November 1805 mindes han i Anledning af et meddelt Skjemtedigt i dialogisk Form, over den brave Lyder Sagens norske Norskhed, det lystige Liv paa Bakkehuset, „da de med de uskyldigste Hjerter, hundrede Mile fra den nærmeste Bitterhed, gjorde Nar af hele Verden og af sig selv med. Hverken Fader eller Moder sparedes; Barnet blev dræbt i Moderens Skjød, saa mildelig det end smilte." „Men — føjer han til, med Suk og Haanden under Kind — disse danske Spiloper veed de alvorlige Tydskere ikke hvad vil sige, og forstaa dem ikke." Fru Rahbek forstod dem og sympathiserede med Oehlenschläger i Sligt; hun overførte Tonen til sine Breve og døbte den

med det i Bakkehus-Sproget bekjendte Udtryk: „for os maa alt være Herholdt" ɔ: holde her.

Det er blevet en uomtvistelig Trosartikel i vor Litteraturhistorie, at det var den i 1802 fra Udlandet hjemvendte Henrik Steffens, der grebet af de mangfoldige i Tydsklands Videnskab og Kunst gjærende Ideer, hvis Værksteder han havde besøgt, og hvis Værkmestere han havde lært at kjende — at det var ham, der vakte Oehlenschlägers endnu slumrende Genius. Ja man vil vide, at det var en eneste majeutisk til 16 Timer udmaalt Samtale, der varede dybt ind i en Sommernat, som lærte hans Muse at kjende sig selv: „ich gab ihn sich selber", siger Steffens med Selvfølelse i sin „Was ich erlebte". Oehlenschläger har selv givet Anledning til denne noget ensidige Opfattelse, og Steffens var overbevist om sin Fortjeneste og tilegnede sig Digteren paa saadan Maade, at det tilsidst blev denne besværligt og han kastede Rytteren af. Nu vel, Blomsten udfolder sig i een frugtbar Sommernat, men Træet skal have Tid: crescit arbor ævo oculto. Vil man granske efter de Faktorer, der udløste Oehlenschlägers Digter-Psyche af Svøbet, maa man i Regningen fuldt saavel medtage hans inderlige Forbindelse med de to herlige Brødre, der „taarned det danske Hus", de jevnaldrende Ørsteder, ligesaa dybe Tænkere og klare Hoveder som forud for deres Tid, og dernæst hans Samliv med den dansk-satirisk ildfulde Kamma, ligesaa fuldt, troer jeg, som den kortvarige Omgang med den tydskbegejstrede Romantiker og Naturfilosof. Mig forekommer det ikke lidet betegnende, at Digtsamlingen af 1803 sluttede med det af dansk Lune og Jovialitet ligesaa vel som af tydsk Romantik sprudlende St. Hans Aftenspil, hvis førstnævnte Egenskab turde være dets uforgængeligste Side.

Jeg skal her indskyde den Bemærkning, at der imellem Ørstederne og Bakkehuset, idetmindste paa denne Tid, under Oehlenschlägers Fraværelse, herskede nogen Skinsyge og Spænding; ikke blot paa Grund af Forholdet imellem de to Damer, Sophie Ørsted og Kamma, der vare forskjellige Naturer og aldrig ret venskabelig findede mod hinanden, men ogsaa og just nu, fordi Rahbeks følte sig stødt over den større Fortrolighed, Oehlenschläger viste H. C. Ørsted, the true and industrious friend, ved at sende sin „Hakon Jarl" først til ham. Ørsted ytrer sig temmelig haardt om Rahbek i et Brev til Oehlenschläger, og denne bliver vred derover. I et Brev dateret Paris 11. August 1807 udbryder han paa sin „varmblodige", noget iltre Maade: „Dit Stikleri paa den Hegers-Rahbekske Familie, som Du kalder den? O, hvor det er nedtrykkende, naar man langt fra sit Hjem og sin liden Kreds pludselig faaer Nys om, at Storm og Trækvind og Regn og Slud pidske paa og omsuse de Arner, man i Grunden holder for at være det eneste lune Sted paa Jorden. Men det er nu engang ikke anderledes, og jeg mærker nok, at der mellem mine Venner, som jeg saa gjerne ønskede sammen, er en Tvedrags Djævel. Velan! hvad gaaer det mig an. Enhver maa handle efter sin egen Samvittighed, og mig faaer I ikke mere i Malstrømmen" o. s. v. Jeg har ikke i Fru Rahbeks Brevsamling fundet Spor af nogen Korrespondance imellem hende og Ørstederne, og jeg troer heller ikke, at de hørte til Bakkehusets Gjæster, uagtet dette er blevet anført.

Da Oehlenschläger i 1805 rejste udenlands, begyndtes en højst ejendommelig Brevvexling imellem ham og Fru Rahbek. Oehlenschläger skrev i Avisform den mere omtalte end kjendte „Hundepost" eller „Hondepost", hvori han i Vers og Prosa fortsatte Bakkehusets overgivne Tone. Navnet Hundepost var formodenlig laant fra Jean Pauls Roman Hesperus, hvori Kapitlerne betegnes med „Hundsposttage", men havde dog sin særegne Anledning, da „Honden" var en paa den Tid til Bakkehus-Selskabet hørende Bologneserhund, Mignon eller Jons, der spillede en Rolle i den muntre Kreds. Den findes afbildet over hvert Nummer af Bladet i forskjellige Stillinger og med afvexlende Attributer, snart som Løve med den norske Vaaben-Øxe, snart som Vægter med Morgenstjerne og Kjortel, hvorfra Halen stikker frem. Rahbek skriver med Hentydning til Hundeposten, at Mignon er bleven besungen af Oehlenschläger i utallige Skjemtevers og Løjer, der for det meget Lokale og Individuelle, de indeholdt, vistnok ikke passede for Publikum; men der var den rigeste Skat af bonhommistisk Jovialitet, Lune og Vid, han i vort Sprog — og maaske i noget — veed eller kjender, og hvoraf adskilligt ikke vil gaa af Minde, saalænge der er Nogen tilbage af hin glade Kreds, for hvilken efter Oehlenschlägers Vidnesbyrd:

> Under det gjæstfrie Tag Aftnen svandt mildt, hvor Lyæus
> Lokked, med spillende Vid, Spøg kun og Munterhed frem.

Naar man nu læser Hundeposten, vil man sikkert finde, at dens Vers og Løjer har staaet i et vel stærkt Lys for den gamle Rahbeks Minde, da han, faa Uger før han nedlagde sin Pen, skildrede den glade Tid, hvortil de hørte, men man maa huske, at det mageløs yndige Lune, den tvangfri burleske Skjerts, der herskede i Bakkehuslivet og hvoraf Hundeposten er en Gjenklang, har kastet sit Skjær over Mindet om disse Øjeblikkets Børn. Og i een Henseende kan man dog ikke frakjende de lystige Udbrud en almindeligere Interesse, nemlig for deres Slægtskab med Tonen i Oehlenschlägers komiske Lune overhovedet, saaledes som det fremtræder i „St. Hans Aftenspil", „Freyas Alter", i „Ærlighed varer længst" o. a. St. og som, hvorledes man end har smagt derpaa, aldrig fornægter sin Hjemstavns Ejendommelighed og sin sunde rødmossede Natur. Af Rahbek var det iøvrigt ikke konsekvent, da han formelig forargedes over Lystigheden i „Freyas Alter" og — i sit Indlæg i den senere Strid om dette Stykke i 1816 — gjorde sig til af, hvormeget det, „hvad Oehlenschläger godt vidste", altid havde været hans Smag imod, — at han kunde erklære sig som den begejstrede Beundrer af „Hundeposten". Men Konsekvens var altid Rahbeks svage Side.

De ældste Breve til Fru Rahbek fra Udlandet ere ikke betitlede Hundepost, men forresten denne lig i Indhold og Væsen. Man kjender i det Hele 11 eller 12 Oehlenschlägerske Breve til Kamma fra Tydskland, Paris og Italien, hvoraf 5 benævnes Hundepost, men et af hans Breve til Christiane Heger har samme Navn, og dertil kommer 5 indenlandske Hundeposter, skrevne i Aarene 1810—12. Hvert af disse Breve er en broget Blanding af Skjemt og Alvor, Vers og Prosa imellem hinanden. Man finder her den første Opskrift af det skjønne Digt „Underlige Aftenlufte, hvorhen vinke I min Hu", der sendes for at leveres Rahbek til Charis, hvor det findes i Aargangen 1806, ligeledes forskjellige Poesier, som senere mere eller mindre omarbejdede fremtraadte i de „samlede Digte" af 1823, saaledes „den 14. November i Halle", hvori han meddeler sin Veninde Højtideligholdelsen af hans Fødsels-

dag hos Steffens i Selskab med Reinhardts Døtre og Schleiermacher, — og „Bakkehuset“:

Du kjære Høj, saa nær ved den,
Hvor først min Barndom er forsvunden 2c.

Blandt de Personligheder, han kommer til at omtale i sine Breve, skulle vi dvæle ved to, som paa forskjellig Maade havde Interesse for Bakkehuset. Den ene er P. A. Heiberg, som, rejsende i Talleyrands Følge til Berlin, traf sammen med den unge danske Digter i en lille tydsk By, men tog meget køligt mod sin Landsmand, da denne overrasket ved det uventede Møde med aabne Arme var ilet ud til hans Vogn. Skuffet og stødt over Heibergs Tværhed skriver han fra Paris til Fru Rahbek om deres Møde: „Vi sagde hinanden nogle høflige Repliker; han spurgte mig, dog uden synderlig Interesse, om hvorledes Rahbeks levede og fortalte, han havde et Brev fra Rahbek. Derpaa steg vi hver i sin Vogn; han kjørte til Berlin og jeg til Paris, og uden dette Tilfælde havde vi vel aldrig talt med hinanden. De veed mine Tanker om dette kolde, triviale og, nogen sarkasmisk Satire fraregnet, højst upoetiske Menneske. Over ham staaer dog Baggesen tusinde Gange; thi det er bedre at være et vittigt Barn end en hasselkjep-stiv preussisk Underofficier. Jeg forestiller mig, at Sigvard Lykke maa have været ham lig udvortes, saa vist som de indvortes ligne hinanden.“ *)

„Det vittige Barn“, som Baggesen kaldes, var fraværende ved Oehlenschlägers Ankomst til Frankrig i November 1806. Han var dengang bosat i Marly, hvor hans anden Hustru ejede et Landsted, men var rejst til Danmark i et til tre Uger fastsat Besøg, som forlængedes til tre Fjerdingaar. Først i Juli 1807 gjensaa de to fødte Medbejlere hinanden i Paris.

Medens Fru Rahbek bevarede en uforanderlig Hengivenhed for Heiberg, var hendes Forhold til Baggesen foranderligt ligesom denne selv. Lod hun sig henrive af hans skjønne Vers, lod hun sig forbigaaende indtage af hans bedaarende selskabelige Talenter, var det dog altid hendes uforgribelige Mening om ham: let no such man be trusted, en Lære, hun grundig havde bibragt sin Svoger. Det er tydeligt af Oehlenschlägers Breve, at hans Veninde har næret Frygt for, at han kunde lade sig besnære af Baggesens personlige Elskværdighed, som hun vidste var farlig, naar det var ham magtpaaliggende at vinde, og hun har maaske mere end ønskeligt og end hun selv tænkte paa bidraget til, at Oehlenschläger mødte sin i Hjertet erklærede Modstander med en Overlegenhed, som ikke var vel anvendt mod den ældre Digter, der paa den Tid idetmindste var gunstig stemt for Oehlenschläger; herpaa tænkte den varmblodige sejrstolte Yngling ikke, og har Fru Rahbek bidraget til det Forhold, som opkom imellem de to Digtere under deres Samkvem i Paris og som ikke var saa godt, som det senere skildredes, har hun unægtelig baaret Ved til den syv Aar efter opblussende Ild.

*) Den her omtalte Sigvard Lykke, med hvem Oehlenschläger sammenligner den skarpe Satiriker og utilfredse Politiker, var unægtelig en ham saare ulig Mand. Fra 1777 til 1787 skrev han Skuespil og Satirer, dog af rent personlig Art, men synes engang at have vakt Forhaabninger, som rent skuffedes. En Tid var han Skuespiller, men endte som Underofficier, hvorfor Modstanderne kaldte ham den „blaarabattede Sigvard“. Han døde i Vestindien 1789. Baade ved sin Personlighed og sine litteraire Frembringelser tilhørte han et lavere Lag i Samfundet end Heiberg.

I Hundeposten, hvor man indføres i en vis Fabelverden, og hvor „Mignon“ optræder talende og givende sin Mening om alle Ting til Pris, finder man ogsaa de Personer, som komme paa Tale, under samme Forklædning; dette er Bakkehusspøg uden Bismag af Spot. Efter i et som 47. Post betegnet Nummer, dateret November 1807, at have omtalt forskjellige bekjendte „Hunde“, han har mødt i Paris, fortsættes: „En anden Hund, men af en meget godmodig, interessantere og klogere Natur, er Baggesen. Han boer i Marly, men kommer ugenlig ind, arme Djævel, til Paris for at skaffe de fornødne Skillinger til det daglige Brød. Affairen med Bombardementet har nemlig forfærdelig bombarderet hans Økonomia. Jeg har holdt ham lange Forelæsninger, og iblandt dem pebrede, kan De tro. Den arme Djævel er at beklage. Han vilde gjerne det Gode, hvis han kunde. Det er ilde at ikke kunne, naar man vilde, siger Wessel. Men selv Villien maa man jo tage i Gjerningens Sted. — — Tro ikke, at jeg holder med ham i hans Fejl.“ I den næste Hundepost, dateret Paris, Marts 1808, fortsættes paa samme Vis: „Frygt ikke Bakkehunden. Han fordærver ikke Mange med sin Smigerkunst og aldeles ikke mig. Vi leve et underligt Liv sammen. Naar han kommer, skolemestererer jeg ham næsten i eet væk, og med alt det han næsten altid maa give mig Ret og gaa til Bekjendelse, saa ærgrer det ham dog formodenlig, naar han kommer ud af Døren; skjøndt han indenfor ofte har forsikret mig, at han ikke skammede sig ved at lære af mig, endskjøndt jeg er meget yngre end han.“ Oehlenschläger fortæller om en Samtale imellem ham og Baggesen, hvori han har foreholdt denne hans Mangel paa grundige Kundskaber i det Hele, at han som en Stormfugl var fløjen fra det Ene til det Andet, uden at være bleven ret hjemme i Noget, og at især hans Uvidenhed i Fædrelandets Historie var paafaldende, og han tilføjer, at især var der intet Løjerligere end at høre ham filosofere.*) Baggesen gav ham Ret i alt dette, han havde jo kort iforvejen selv klaget over sit overdrevne Polyhistori, at der med Undtagelse af Jurisprudens og Medicin kun var faa Videnskaber, hvorpaa han ikke havde ødslet Tid;**) men at høre det af Oehlenschläger skjøttede han ikke om, han trak sig efterhaanden tilbage fra ham: „Han er her i Paris i disse Dage — hedder det — men har endnu ikke beæret mig med et Besøg; han er bange for mig.“

For at forstaa Forholdet imellem de to Digtere ved den her omhandlede Lejlighed, er det nødvendigt at se lidt tilbage i Tiden. Trods sin paatagne Spagfærdighed i Omgangen med Oehlenschläger, er der ingen Tvivl om, at der ulmede andre Følelser i Baggesens Indre. Han var ikke den Mand, der uden videre skulde vige Pladsen for en Anden. Han, som bejlede til Krandsen hos Tydskerne og andre „Hovedarbejdere i Verdens-Vingaarden“, som følte sig baaren til noget Større end at synge for „de arme

*) H. C. Ørsted skriver i 1806 til Oehlenschläger: „Man maa tilstaa, at Baggesen i Omgang er meget interessant, naar man blot ikke bringer ham til at dømme om den nyere Filosofi og Poesi. Han er virkelig svag i den Henseende, saa at han ofte ivrer mod Noget, blot fordi det kommer fra de ham forhadte Personer, skjøndt han ved andre Lejligheder bifalder det Samme, naar det ikke er ledsaget med et Navn.“

**) I 1802 skriver H. C. Ørsted fra Paris: „Baggesen seer jeg ofte, han lægger sig ivrig efter Fysiken og hører Charles. Han har ofte ganske herlige Ideer i denne Retning.“

nordiske Fiskere", han skulde rolig se sig truet her i sin velerhvervede Stilling, og det af en Digter, han havde seet ned til og højmodig havde taget under sine Vinger; det kunde ikke tænkes. „Det er neppe muligt," havde han skrevet til sin Ven Gjerlew i Marts 1806, efter at have hørt om Oehlenschlägers Fremskridt, „det er neppe muligt, at en Prosaist hjerteligere og ivrigere kan have hyldet og udbasunet en Poets Talent, end jeg, selv Poet, hyldede og udbasunede Oehlenschlägers, da det anede mig. Anede mig, siger jeg — thi jeg saae den syttenaarige Pige kun endnu i Vuggen — dengang. — — Jeg frygtede med Grund Børnekopperne, da man lod til hverken at ville inoculere hende (Oehlenschlägers syttenaarige Muse) med Studium, eller vaccinere hende med Kritik. Har hun overstaaet dem uden at lide Skaar i den Skjønhed, hun lovede mig, skal det være mig hjertelig kjært; og uagtet Oehlenschläger har erklæret, at han ikke vidste, hvad Poesi var, dengang han holdt mig for Digter, skal jeg være redebon til at erklære, at han altsaa var det, uden at vide det. Jeg elskede engang Oehlenschläger, og saa meget mere maaske, da fast Alle miskjendte ham — og han havde en næsten grændseløs Uartighed nødig, for aldeles at kølne min Interesse for ham. Men næsten Alt tilgiver jeg med Lethed en ung Poet, især hvis han virkelig er det."

Saaledes skriver Baggesen i 1806 om Aladdins og Vaulundurs Digter, hvem han ikke kjendte uden af Omtale og Breve. Han havde i en halv Snes Aar saa godt som ikke befattet sig med dansk Digtekunst; ved sin Bortrejse fra Kjøbenhavn i 1800 havde han erklæret, ikke mere at ville skrive Dansk og allerede tidligere havde han givet sin kroniske Udanskhed Luft i slige Ytringer som: at det danske Sprog og den danske Litteratur vare blevne ham fremmede, at han var bleven afvant med at skrive, ja at tænke i sit Modersmaal. Derimod havde han anstrengt sig for at vinde en Plads paa det tydske Parnas, havde udgivet to Bind tydske Digte — ved en Skjæbnens Ironi samme Aar som Oehlenschlägers første Digte udkom, i 1803 — og det idylliske Epos Parthenais og syslede med Udarbejdelsen af et tydsk Heltedigt: Oceania, en Skildring af James Cookes Opdagelsesrejser. Men medens han ødslede sit rige Talent i fremmed Tjeneste, kom der Bud fra Hjemmet om Oehlenschlägers Fremtræden. Gjerlew mindede ham om, at han havde været det danske Folks yndede Sanger, men at man glemte ham og følte sig krænket ved hans Ligegyldighed og vendte sig mod den opgaaende Stjerne. Mon det da var et Tilfælde eller opblussende Ægtekjærlighed til sin danske Hustru (han finder sig nemlig i samme Tilfælde som Graf v. Gleichen, at have „to inderlig elskede Koner"), at han et Aarstid efter at de to Bind poetiske Skrifter ere udkomne, da det endelig gik op for ham, hvad der var foregaaet herhjemme, pludselig iler til Danmark og under et ni Maaneders Ophold — fra 14. August 1806 til 26. Maj 1807 — udfoldede en uhørt Virksomhed og udgav — foruden Begyndelsen til en ny Udgave af „Labyrinthen", der skulde udkomme i syv Bind*) — ikke mindre end fem Bind Digte og forberedte et sjette

*) Der udkom aldrig mere end 1. Bind under Titel: Digtervandringer. Paa Titelbladet, der er udført af Baggesen selv med hans smukke Frakturskrift og stukket i Kobber af Sonne, er indløbet en komisk Distraktionsfejl; det lyder saaledes: Jens Baggesens Digtervandringer eller Rejser i Europa i Begyndelsen af det attende og mod Enden af det nittende Aarhundrede. Kbhvn. 1807.

(udkommet i 1808), hvoriblandt vel en hel Del ældre Arbejder, men ogsaa nye.

Det forekommer mig klart, at Baggesens Kjøbenhavnsrejse i 1806 og hans overraskende Produktivitet under denne hverken var mere eller mindre end et Hærtogt mod Oehlenschläger efter en vel anlagt Felttogsplan. Paa den ene Side skulde man ved en Række udgivne Digtsamlinger overbevises om, at den gamle Baggesen var lyslevende, og man skulde se ham trods hans Forfatteralder fremtræde i en ny Skikkelse med hidtil ukjendt Modenhed;*) paa den anden Side skulde der rettes et direkte Angreb mod den moderne Smagløshed og Ubundenhed i den oehlenschlägerske Litteratur, og dertil bestemtes det polemiske Digt „Gjengangeren". De umodne „Tieckske Blommer, Schlegelpærerne og de Goetheske underjordiske Granater" maatte fejes ud og Jorden renses for romantisk Ukrudt, der i Baggesens Fraværelse var skudt op. Denne Plan kom dog ikke saaledes til Udførelse. Dels sejrede maaske Baggesens naturlige Følelse, dels havde han ikke medtaget i Beregningen sit Hjertes Skrøbelighed, der ved denne som andre Lejligheder skulde spille ham et Puds. I Oktober 1806 optoges han eller lod sig optage i A. S. Ørsteds Hus, og under sit nogle Maaneders Ophold her undergik han en af sine ejendommeligste Metamorfoser. Ørsteds Hustru, Oehlenschlägers indtagende og aandfulde Søster, erobrede ham ganske, og ved hendes Vejledning forandrede han baade sin Fordom mod Skaberen af den nye tydske Digtekunst, „den hidtil miskjendte Goethe",**) der var Sofie Ørsteds Afgud og Broderens Mester, men han lærte tillige at skifte Sind mod den unge Digter selv. Oehlenschläger stod pludselig for ham i en forandret Skikkelse, hans Fortrin gik op for ham, han var ikke nogen Synder mod god Smag, men fandtes værdig til at være den ældre Digters Medstrider i Kampen mod Barbariet her hjemme. „Gjengangeren", der som et Spøgelse skulde skræmmet Digter-

*) Man læse Fortalerne til „Digtervandringer" 1. Del 1807 og til nye bl. Digte.

**) I September 1806 skriver H. C. Ørsted til Oehlenschläger om Baggesen: „Din Søster arbejder ej ganske uden Held paa at omvende ham til Goethe. Han føler allerede, at Meget i hans Domme over denne store Digter kom af personlige Forhold." Hermed maa sammenholdes Baggesens egne Udtalelser i Fortalen til „Digtervandringer" 1. Del, skrevet mod Enden af Maj 1807, og i hans Dagbøger, hvoraf Uddrag er meddelt i Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlenschläger." I disse skriver han senere i samme Aar, paa Tilbagerejsen fra Danmark til Frankrig: „At Lilia, denne rene poetisk begavede Sjæl, allerede som ung Pige foretrak den tydske Goethe og den danske Baggesen for alle andre hende bekjendte Digtere, gjorde, at jeg begyndte (i 1806—1807) at læse Goethe, medens jeg tidligere kun havde bladet i, hvad han havde skrevet. Hans Iphigenie finder jeg unægtelig saaledes beskaffen, at jeg nu ønsker at opnaa, hvad jeg tidligere søgte at undfly. Vi stødte sammen i den Periode af mit Liv, da jeg med stor Beskedenhed forbandt megen Stolthed, og da min Løsrivning fra al Idolatri var forenet med Stræben efter Frihed. Det forekom mig at være under min menneskelige Værdighed at forøge Antallet af hans Tilbedere. Den Trods har straffet sig — kun er Straffen nu først bleven mig følelig, efterat jeg — Tak være Lilia! — har lært ham bedre og til Beundring at kjende." I hin Fortale siger han, at det var Familieforhold, der gjorde, at han indlemmedes i den Wielandske Kreds og udelukkedes af den Goetheske, og han ytrer, at han, om han var kommen i den sidste, vilde sparet sig en lang Omvej til den ubekjendte Guds Alter, som han nu som Digter knæler for, men ogsaa, at hans Ofring var bleven Guden mindre værdig, mindre fri.

ynglingen, fik derfor en anden Bestemmelse og istedetfor at gaa løs paa Oehlenschläger traadte den i Skranken mod Rahbek og andre i Grunden ligesaa uskadelige Personer. Havde Rahbeks Indflydelse nogensinde fortjent slig Tugtelse, var det ikke Tilfældet nu, da den var stærkt i Aftagende, om ikke forbi, og „Tilskueren" og „Minerva" snart maatte ophøre. Alligevel skulde han undgjælde for Alt, hvad Baggesen ved denne Lejlighed følte sig kaldet til at rydde op i. Hint „fulminante Digt, der slyngede et Bundt af glødende Pile over det danske Parnas", blev i Virkeligheden et Skud i Luften, der vistnok vakte Opmærksomhed, men hvorom man dog maatte sige:

„ak naadige Gjenganger,
Hvad nytter Jer, at I en usel Klokker fanger."

Oehlenschläger modtog fra sin Søsters Stue, paa sin Fødselsdag den 14. November 1806, den med nogen faderlig Formaning blandede ubrødeligste Venskabsforsikring i Brevet „Noureddin til Aladdin":

„Modtag med dette Broderkys min Haand
Og glem de blinde Puf, vi gav hinanden,
Miskjendende hinandens Aand
Et Øjeblik forledt af Fanden" o. s. v.

Fru Rahbek kaldte dette pludselig overstrømmende Venskab for Oehlenschläger: en for Søsterens Skyld paatagen Hellighed, „som," tilføjer hun i sin skarpe Udtryksmaade, „ilde klædte et saa lavt jordisksindet Kryb." Og Mynster udtalte sig paa lignende Maade om denne Baggesens uformodenlige Omvendelse, nemlig i et Brev til Fru Rahbek af 29. December 1806, hvori han omtaler Digtet Nour. til Aladdin, som han kalder „Pavels Recension (over Oehlenschlägers Digte 1803, i „Kbhvns lærde Efterretninger") udsat i Cantato", og fortsætter saaledes: „Kjøbenhavns Indvaanere ville formodenlig beundre Godmodigheden i, at han (Baggesen) tilbyder Forlig; jeg ikke; thi da Alt beroer paa Tilfældighed hos ham, saa beroer ogsaa hele Godmodigheden paa det Tilfælde, at han faldt i Geheimeraadindens (Sofie Ørsted) Hænder; var han faldet i Fru Kjerulffs, var det Modsatte skeet."

Baggesen vendte atter tilbage til Paris. Da han mødte Oehlenschläger og denne hilste ham med et formelt „Velkommen, Hr. Professor", udbrød han: „Ikke saaledes, Du, Du!" og omfavnede ham. Oehlenschläger havde svaret bjærvt og stolt paa Brevet „Noureddin til Aladdin"; han viste sig tilbageholden og mistroisk overfor Baggesens Venskabsytringer, hvilket var naturligt; men han havde handlet klogere ved at lægge en Dæmper paa sin Overlegenhed imod ham. I 1811, da Baggesen atter kom til Kjøbenhavn, var Situationen forandret, Ørsteds Hus var lukket for ham, og Oehlenschlägers Søster modtog ham med Kulde. Faa Aar efter begyndte hans haardnakkede, langvarige Fejde mod Oehlenschläger, der under andre Omstændigheder udentvivl var udbrudt i 1806, da alle Forberedelserne vare trufne dertil.

Førend Hundeposten forlades, maa endnu omtales en Ejendommelighed hos den. Den er nemlig en Slags illustreret Avis, hvori, foruden den omtalte Vignet, det skjemtsomme Indhold afvexler med ligesaa overgivne Illustrationer. Mange af disse ere yderst løselig henkastede, skjøndt de røbe, at Oehlenschläger havde lært Tegning og havde et vist Talent til at lægge Udtryk i Figurerne; i de senere Numre ere de udførte med mere Omhu. Et Sted seer man Rahbek, der i Studenteruniform med Sabel ved Siden plukker Jordbær i Solens Straaler, aabenbart Illustration til Digtet „Vaarelegien", hvor han omtaler mangen Kvæld at være traadt ind i Bakkehusets Kreds og

„nød de Bær, som af Digteren selv med blottede Tinding
ufortrøden var plukt, Middags-Luen tiltrods."

I et andet Brev er af nogle uheldige Blækklatter paa Papiret, hvilke i Margenen betegnes som „Svinepost", dannet forskjellige Fysiognomier, hvoraf et ikke ueffent gjengiver Henrik Steffens Kontrafei. Oehlenschläger paastaaer, at det ligner ligesaa godt som det, han har seet i Halle hos Originalen. Dette lystige Indfald mindes Fru Rahbek i et Brev til Ingemann af 1816 (s. dennes Breve S. 43), som hun beklager at være saaledes sølet til med Blæk, at det ligner en Svinepost, hun engang fik fra Oehlenschläger. Men især er det Svogeren Steffen Hegers Ejendommeligheder, der maa holde for, navnlig i de indenlandske Hundeposter. Denne Svoger var Husejer. Paa et Billed seer man ham, karakteristisk truffen, anbefale sit Hus, der er tegnet een Gang saa lille som han selv, til en stor Lejer, der ligger udstrakt paa Jorden og kigger ind ad Døren, medens Værten med Pathos holder Lovtale over Lejligheden og peger paa den af en Skorsten opstigende Røg. Under Billedet staaer: — „her viser han en Lejesøgende sit smukke nye Hus. Her anbefaler han Røgen af den ene Skorsten."

Som bemærket skrev Oehlenschläger efter sin Hjemkomst enkelte Hundeposter til Kamma, men har neppe senere korresponderet med hende uden helt lejlighedsvis. Fru Rahbeks Breve til Oehlenschläger under hans første Udenlandsrejse ville, forsaavidt de existere, finde Plads i en Samling af Oehlenschlägers Breve, som vel engang kan ventes.

Fortsættes.

Om Trappestiger og Tjenestepiger.

Af Max Adeler.

En Trappestige er en næsten uundværlig Artikel for Folk, der flytte ind i et nyt Hus. Ikke blot Tjenestefolkene finde en saadan yderst bekvem, naar det gjælder om at vaske Vinduer, at tørre Støv af Døre og Paneler o. s. v. — men ogsaa Husets Herre gjør Brug af den, naar han hænger sine Skilderier op, naar han hænger Gardiner op eller efter Fruens Ønske slaaer et Par Hylder op i Kjælderen. Ikkedestomindre maa jeg advare mine Medmennesker mod den Opfindelse, som tilbydes dem under Navn af „Patent-Kombinations-Trappestiger". Jeg anskaffede mig en saadan, lige inden vi flyttede, fordi Sælgeren viste mig, hvorledes Stigen ved en simpel Operation af nogle Fjedre kunde forvandles til et Strygebrædt og derfra til en bekvem Bænk i Kjøkkenet, hvorpaa den kunde forvandles til Stige igjen, alt efter Ejerens Ønske. Det forekom mig, at jeg fik fuld Valuta for mine Penge, naar jeg saaledes paa eengang fik en Trehed af saa nyttige Gjenstande for godt Kjøb, og Fristelsen til at anskaffe denne snilde Indretning var ligefrem uimodstaaelig. Men det Kjendskab, jeg ad praktisk Vej har erhvervet mig til Maskinens Maade at operere paa, sætter mig i Stand til at forsikre, at der ikke er nogen virkelig økonomisk Fordel ved at bruge denne ingenieuse Opfindelse.

Samme Dag den kom hjem, krøb Pigen op paa Stigen for at tage Kuplerne af Gaslysekronen inde i Salen, og

medens hun var sysselsat hermed, satte Tyngden af hendes Legeme ganske uventet Fjedrene i Bevægelse, og Maskinen forvandledes pludselig til et Strygebrædt, medens Pigen faldt paa Gulvet midt mellem Stumperne af to sønderslagne Glaskupler, hvorhos hun opdagede, at hendes Ben var gaaet af Led.

Vi besluttede da, at Apparatet udelukkende skulde anvendes til Strygebrædt, og som saadant vilde det vel være blevet anvendt i Fremtiden, hvis det var lykkedes. Men den paafølgende Tirsdag, da et halvt Dousin Skjorter laa paa det, færdige til at stryges, kom Nogen tilfældigvis til at give Brædtet et Puf. Det gjorde øjeblikkelig to skjæbnesvangre Ryk, rev tre Skjorter i Laser, slyngede Strygejernet langt ud i Gaarden og slog sig saa, efter nogle konvulsiviske Bevægelser i Fjedrene, til Ro igjen i Form af Trappestige.

Det var nu indlysende, at Apparatet sikrest kunde anvendes som Bænk, og i denne Skikkelse blev det sat ud i Kjøkkenet. I nogle Dage vakte det megen Tilfredshed. Men en Aften, da Pigen havde Fremmede, blev Bænken maaske overbebyrdet, thi den fik nu en ny og meget foruroligende Paroxysme. Der kom en Skjælven i Benene, en heftig Rystelse i Ryggen, derpaa et forfærdeligt Hop, og en af de Fremmede blev slynget imod Skorstenen, medens Maskinen gjorde alle Slags Kolbøtter, fløj halvvejs ud af Vinduet og derpaa endnu engang fremtraadte i Form af et Strygebrædt.

Den har nu naaet en saadan Grad af Ømfindtlighed, at den øjeblikkelig og i den størst mulige Fart gjennemløber hele Programmet, saasnart blot Nogen kommer den nær eller hoster eller nyser i Nærheden af den. Nu har vi sat den op paa Pulterkamret, og det hænder nu og da midt om Natten, at en Rotte kommer den nær eller at et Vindpust blæser gjennem Kamret, og da kan man høre den dandse henover Gulvet og gjøre sig klar til at fungere som Trappestige, Bænk og Strygebrædt femten til tyve Gange efter hinanden, hvorpaa den udmattet falder i Hvile.

Maskinen kan faaes for en lille Brøkdel af, hvad den oprindelig har kostet. Den vil egne sig til et eller andet Museum, og jeg er overbevist om, at den vil hævde sig med større Glands som Kuriositet end som Husholdningsgjenstand.

Maaske have vi denne Trappestiges fantastiske Kaprioler at takke for den Utilfredshed, der bemægtigede sig den Pige, vi havde med os fra Hovedstaden; hvordan det nu var eller ikke var, saa underrettede hun os allerede efter en Uges Forløb om, at hun vilde skifte. Hun er den niende, vi har havt i fire Maaneder. Min Kone sagde, at hun ikke tog sig det nær, at hun vilde skifte, da hun ikke duede til nogen Ting; men jeg for min Del synes, at en daarlig Pige dog altid er bedre end sletingen. Livet kan være sørgeligt nok foruden den Elendighed, som følger med at staa op, før det er Dag, og gjøre Ild paa Skorstenen eller leve af kold Mad, fordi Ens Kone ikke har Tid til at koge den.

Imidlertid er jeg ikke ganske vis paa, om det vilde være saa stor en Fordel at have lutter udmærkede Piger; thi vore Koner vilde da være berøvede den meget store Fornøjelse, de nu have af at tale om Tjenestefolks Uduelighed. Denne Praxis er saa almindelig, at der maa ligge en stor Trøst i den Sympathi og den Vederkvægelse for de oprørte Følelser, som nu ledsager slige Tankeudvexlinger.

Sæt to gifte Koner sammen under hvilke Omstændigheder Du vil: ligemeget hvorfra Samtalen tager sit Udgangspunkt — det er saa vist som Noget, at der ikke vil gaa mange Minuter, inden den drejer sig om Pigespørgsmaalet. Jeg har seet en alderstegen Familiefader med mangeaarig Øvelse i at lede Samtalen ind i den Retning, han ønsker, kaste sig ind i en Diskussion om Pythagoras og Læren om Sjælevandringen og i en Haandevending være dreven ud af Sporet, saa at en mindre opmærksom Tilhører i nogle Øjeblikke vilde kunne faae et ubestemt Indtryk af, at Samtalen drejede sig om Pythagoras' Ukyndighed i Vask og Strygning og den hedenske Filosofs Bestræbelser for at faae to Søndage i een Uge.

Og naar en Kone har en usædvanlig uvillig Pige, er det da ikke interessant at lægge Mærke til, hvor hun gjør sig til af sine Lidelsers Intensitet i Sammenligning med hendes Naboers, og at iagttage, hvorledes hun nyder sin Elendighed? En Husmoder, der har en virkelig god Pige, er altid i en Tilstand af Brantenhed og daarligt Humeur ved saadanne Lejligheder og hører efter i skinsyg Taushed, medens hendes Veninder udøse deres Sjæle for hverandre.

Fru Adeler vil paastaa, at denne Betragtningsmaade er lutter Bagtalelse. Derpaa bemærkede hun, at det praktiske Spørgsmaal, som fordrede øjeblikkelig Besvarelse, var dette: Hvorledes skulle vi faae en ny Pige?

„Der gives kun een Maade", svarede jeg, „det er at avertere. Stol fremfor Alt ikke paa de Indretninger, der af lutter Ironi kaldes „Oplysningskontorer". Et Oplysningskontor er altid mærkeligt ved den forskrækkelige Dumhed hos alle de Mennesker, der have med det at gjøre. Kun et eneste Tegn til Oplysning skinner frem af det intellektuelle Vælgmørke, som omsvæver de Menneskers Sjæl, der beklæde saadanne Pladser. Jeg mener den ejendommelige Dygtighed, de udvikle i at narre to Dollars fra Folk, som meget godt veed, at de aldeles Ingenting faaer for deres Penge."

Fru Adeler indrømmede, at det maaske var bedre at avertere.

„Hvad siger Du til at indrykke et Avertissement i Bladene, i hvilket Sarkasmer vare blandede med Overdrivelser paa en saadan Maade, at det vilde skaffe os et ubegrændset Antal Lysthavende, paa samme Tid som vi give den Følelse af Bitterhed Udtryk, der antages at bo i enhver Husfaders og Husmoders Bryst?"

Hun forstod ikke rigtigt, hvad jeg mente.

„Sæt for Exempel, at vi averterede saaledes:

En Tjeneste er ledig

for en Pige, som kan paatage sig at passe en Husholdning. De ivrigste Anstrengelser skulle blive gjorte for at tilfredsstille hende i fuldeste Maal. Hvis hun ikke er tilfreds med det Kjøkkentøj, der allerede findes, ere vi villige til at forsyne Komfuret med Sølvplader, at lade Gulvet indlægge med Mosaik og bedække Kjøkkenbordet med rødt Fløjl. Der tages intet Hensyn til, hvad der slaaes itu. Pigen skal have Lov til, naarsomhelst hun vil, at more sig med Brændeøxen i Porcellainsskabet. Vi betragte Haar i Kjødbollerne som en virkelig Forbedring, og jo flere Sølvgafler der gaaer i Vasken, des ædlere er den Lykke, der hersker i Husholdningen. Vor Tjenestepige kan ikke gaa ud om Søndagen, men derimod alle de andre Dage i Ugen, og hun har Lov til at blive ude til efter Midnat, om hun saa ønsker. Skulde hendes Familie lide Mangel paa Sukker, kan hun benytte vort Forraad. Vi foretrække en Pige, som aldrig slukker Gassen, og kan hun tabe brændende Gløder paa Gulvtæppet og sætte Ild paa Huset engang imellem, skal det glæde os saameget mere, som Brandkorpset derved faaer en sund og gavnlig Øvelse. Ingen skal sige et Ord til hende, hvis hun leger Kjæreste med Mælkemanden, og hun gjør os en Tjeneste, hvis hun vil

tale om Familiesager med Naboens Pige tværsigjennem Stakitet. En saadan Pige kan faae et godt Hjem, Værelser i Hovedbygningen og hele vor Indtægt med Undtagelse af tre Dollars om Ugen, som vi, saa nødig vi vil, maa anmode om at faae Lov til at reservere os til vore egne Fornødenheder.

„Hvad synes Du om det, Kone?"

Hun sagde, at hun fandt, det var mere end tilladeligt Nonsens. Hun haabede, at jeg ikke vilde sætte saadant noget Vaas ind i Avisen.

„Nej, det vil jeg naturligvis ikke. Gjorde jeg det, vilde jeg jo foraarsage en almindelig Indflytning af alle Tjenestepiger fra Landet her ind til Byen. En saadan Ulykke maa vi ikke fremkalde."

Et Avertissement i den sædvanlige Stil skaffede os Svar fra en ung Dame ved Navn Kathrine, og da hendes Bemærkninger om Familiens Størrelse, om Stilen i Komfuret, om Vaskens Dimensioner og en Mængde andre Ting vare blevne lykkeligt imødegaaede, gik hun ind paa at modtage Pladsen.

„Jeg vil haabe, at hun passer her," sagde min Kone, „men jeg er dog bange for, at hun ikke gjør det, thi hun kan ikke det Gud la'er skabe."

„Derfor har hun ogsaa betinget sig saa høj Løn. Lønnen staaer nemlig sædvanligvis i omvendt Forhold til de Modtagendes Dygtighed. Har Du nogensinde tænkt over Forskjellen mellem virkelige og ideale Bønderpiger?"

Fru Adeler indrømmede, at det havde hun ikke.

„Den ideale Bondepige lever kun paa Theatret. Hun fremstilles der som et elskværdigt ungt Væsen, fuldt af den ømmeste Følsomhed, besjælet af de højeste Inspirationer og stedse flammende af poetisk Henrykkelse. Hendes Tale sprudler af Kvikhed; hun strømmer over af Ædelmodighed; hun har en ubetvingelig Længsel efter et højere og ædlere Liv; hun elsker med Inderlighed og Lidenskab; hun er istand til enhver Selvopofrelse, og hun gaaer altid med rene Klæder. — Men saadanne Væsner findes ikke i Virkeligheden. Vi veed af sørgelig Erfaring, hvorledes en Bondepige er i Virkeligheden — ikke sandt? Vi veed, at hendes Ydre ikke er indtagende; vi veed, at hun ikke kan lade være at være næsvis og ikke formaaer at overvinde sin unaturlige Tilbøjelighed til hede Vine. Hun stjæler Stivelsen fra Flipperne og anbringer den i sine Skjørter; hun vender op og ned paa det mindste af Børnene, saa at det svæver i en evig Fare for at faae et Slagtilfælde, og hun drikker selv den Mælk, det skulde have. Alle de Fremmede, der kommer til hende, er hendes Fættere, og naar de har tilbragt en festlig Aften med hende i Kjøkkenet, kan vi gjøre sikker Regning paa at finde Ebbe i Sukkerdaasen og en ejendommelig Mangel paa Symmetri ved Oxestegen. Det eneste Tegn paa Tilstedeværelsen i hendes Sjæl af en Længsel efter et højere Liv, som jeg har kunnet opdage, er at hun næsten altid savner Brysselertæppe i Kjøkkenet, og denne Længsel er især stærk, naar hun hjemme i sin Barndom har været vant til at leve i et Hul og sove sammen med Svinene."

Men — jeg klager virkelig ikke over, at denne Person ikke er bleven fremstillet paa Scenen. Der er tvertimod Grund til at glædes over, at hun ikke findes der. Hun spiller saa stor en Rolle i Huslivets Drama, at det er os en sand Vederkvægelse at beskue Dyderne hos de andre uvirkelige Figurer.

Billedkunst

Fra Hansen & Wellers fotografiske Atelier er udgaaet tre forskjellige Kabinetsbilleder af Hds. kgl. H. Kronprindsessen og de fem smaa Prindser og Prindsesser.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Paa **P. G. Philipsens** Forlag udkommer:

FRA ALLE LANDE.

Et Maanedsskrift for nyere Rejsebeskrivelser, for Skildringer af fremmede Lande og Folkeslag, af Dyre- og Planteliv.

Udgivet af **L. Zinck.**

Tidsskriftet har i de første sex Hefter for 1879 bl. A. bragt følgende Artikler: **Erindringer fra et Ophold i Armenien** i 1878. Af E. A. Tscherning. Med Billede. — **De nordamerikanske Indianere for 100 Aar siden. — Fra Øvre-Engadin.** Af F. J. Med Billeder. — **Gjennem det mørke Fastland.** Af Henry M. Stanley. Med Billede. — **Et Besøg i et spansk Fængsel. — Ambelakia.** Af Vogüé. — **Folkesagn og Legender fra Japan. — Fra Pacifikstaterne.** Af Maria Solter. Med Billede. — **Pariserne.** Af Maxime du Camp. — **Vendsyssel og dets Beboere.** Af K. Petersen. — **Afghanistan.** Med Billede og Kort. — **Over Pampas og Kordillerne.** Af Desiré Charnay. Med Billede. — **Om Gudsdomme hos Slaverne** m. m.

Tidsskriftet udkommer med tolv Hefter om Aaret, hvert paa fem smukt udstyrede Ark og ledsaget af Billeder og Kort til den særdeles billige Pris af 85 Øre pr. Hefte eller 10 Kr. 20 Øre om Aaret. Subskription, der er bindende for en Aargang, modtages i alle Boglader og paa de kongelige Postkontorer saa vel som hos Forlæggeren, Højbroplads 5.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen og at faae i alle Nordens Boglader:

Om Runerne i Norden.

ᚠᚢᚦᚬᚱᚴ:ᚼᚾᛁᛅᛋ:ᛏᛒᛚᛘᛦ

Almenfattelig Fremstilling ved **P. Købke.**

Med 16 større og mindre Afbildninger, samt **Fortegnelse over danske Runeindskrifter paa Stene og hvor disse findes.**

Pris 1 Kr. 50 Øre.

Otto B. Wroblewskys Forlag. Nytorv 19, Kjøbenhavn.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen:

Aandelige Digte af Afrem Syrer.

Oversatte af *Dr.* **T. Skat Rørdam.**

Pris 2 Kr.

G. E. C. Gad.
Vimmelskaftet Nr. 32.

UDSALGET

i

KONSTFLIDSLOTTERIETS LOKALE

i

Udstillingsbygningen Nr. 21,

ligeved Sporvognenes Holdeplads er forsynet med et rigt Udvalg af

Dækketøjer

og

Sølvskeer og Gafler

af alle Størrelser udførte efter Tegninger af danske Kunstnere og en stor Del forskjellige

Brugsgjenstande,

som egne sig til Gaver, fra 3 Kroner til højere Priser.

I alle Boglader og hos undertegnede Forlæggere faaes:

Fra Fyrrerne

Litteraire Skizzer

af

Otto Borchsenius.

Første Række.

Indledning.
Erik Bøgh.
Social-Demokrater for en Snes Aar siden.
I. Forpostfægtninger.
II. Anton Rosing.
III. Frederik Dreier.
IV. En rød Hukommelses-Kunstner.
Peter Faber.
Claudius Rosenhoff.
Poul Rytter og hans Atellaner.
(Supplement: C. Ploug: Monolog af »Kontubernalerne«. C. Hostrup: »Et Forspil.«)
Stillestandsmændene i Fyrrerne:
I. Digternes Regiment.
II. Det tungere Skyts.
(Supplement: 2 Digte af Aarestrup.)
Fred. Chr. Sibbern:
I. Politikeren.
II. Samfunds-Reformatoren.

371 Sider. Heftet 3 Kr. 50 Øre.

C. A. Reitzel. Otto B. Wroblewsky.

Paa mit Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader i Danmark:

Kristiania og Omegn

tilligemed Routerne til Ringerike, Mjøsen, Randsfjorden, Spirillen, Krøderen, Gausta og Rjukjan af

Yngvar Nielsen.

Med 2 Karter. 104 Spalter 8vo. Pris 1 Kr. indb. i rødt Shirtingsbind 1 Kr. 40 Øre.

Christiania, i Juni 1789.

Alb. Cammermeyer.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 13. Juli.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:** Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ³/₄ og ¹/₄ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til antagelige Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—5.** Skolebøger kjøbes ikke.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 368.

Den 20. Juli 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Kamma Rahbeks Korrespondance og hendes Korrespondenter.

Meddelelser af hendes Brevskuffe.

Sluttet.

V.

Endnu inden Oehlenschlägers Bortrejse blev Fru Rahbek bekjendt med sin kjære, højt beundrede Onkel Job, Jakob Peter **Mynster**, dengang Præst i Spjellerup, i det sydlige Sjælland, en god Mil østlig for Bregentved og Gisselfeldt. I Sommeren 1804 havde Rahbek med sin Kone aflagt et improviseret Besøg i hans Præstegaard, og snart efter begyndte den Brevvexling, der, som Mynster skriver, efterhaanden blev ugenlig fra hendes Side og fra hans idetmindste meget hyppig. Mynster har selv skildret denne Brevvexling i sine Meddelelser om sit Liv (S. 160), og ligeledes kjendes den fra de tre Mynsterske Brevsamlinger, hvori Udvalg af Begges Breve er meddelt, forsaavidt de endnu ere tilstede. Thi Mynster fandt det ikke rigtigt at efterlade den hele Række af hendes eller hans egne Breve, men har tilintetgjort den største Del. Han følte sig fristet, siger han, til „at lade den hele Brevmasse blive liggende, for at hans Efterladte, om de havde Taalmodighed dertil, kunde gjennemgaa det Hele og uddrage, hvad der kunde interessere dem eller Andre. Men, tilføjer han, det gik ikke an. Fru Rahbek gav sig i sine Breve til sine Fortrolige ganske hen, og saa uskyldigt dette nu endog oftest var, taaler det dog ikke almindelig Meddelelse, og mangen Gang, naar hun skrev sig heftig, kom det ogsaa til et alvorligt Bombardement, til Ytringer, som ikke bør opbevares."

Man kan ikke gaa i Rette med Mynster for hans vel overvejede Beslutning, allermindst i Tider, da efterladte Brevsamlinger og andre private Papirer ofte sees benyttede med en ejendommelig modereret Diskretion, men Vennerne af de Fru Rahbekske Breve kunne dog ikke uden Beklagelse tænke paa Tilintetgjørelsen af mange af hendes sikkert ikke mindst karakteristiske Udtalelser, ligesom der heller neppe er Tvivl om, at enkelte ikke værdiløse Oplysninger om Forhold og Personer i et interessant Tidsrum af vor Udviklingshistorie ere ofrede ved hin Autodafé.

Fru Rahbeks stadige Brevvexling med Mynster ophørte, da han i 1812 flyttede til Kjøbenhavn som residerende Kapellan ved Frue Menighed; efter den Tid var det kun lejlighedsvis, de tilskrev hinanden. Hun var ikke tilfreds med en Forandring, som hun indsaa vilde afbryde den syvaarige Brevforbindelse, der havde været Kilde for hende til megen Glæde og hvorunder hendes Aandsudvikling havde naaet sin Modenhed; men desuden er det tydeligt, at hun med Skinsyge tænkte paa, at hun nu kom til at dele sin Ven med Andre, og at hans nye Virksomhed i det nærliggende Kjøbenhavn vilde fjerne ham mere fra hende end de mange Mile til Spjellerup. „De har Ret, naar De mener," skriver Mynster i Jan. 1812, „at jeg ikke bliver nogen flittig General*) hos Dem, men Uret, naar De troer, jeg bliver det nogensteds. — Lange Besøg

*) Bakkehus-Udtryk for dets flittige Besøgere.

elsker jeg ikke at gjøre, men nok et Løb til Bakkehuset." Tiden viste, at den arbejdsomme Mand kun sjelden skulde give sig Stunder til saadanne Løb, der ikke kunde gjøres i en Haandevending.

Det er rørende at læse, hvordan Fru Rahbek formelig tager Afsked med sin Brevvexling med Mynster. „Det er nu," skriver hun den 6. Januar 1812, „i overmorgen akkurat syv Aar siden, jeg fik det første Brev fra Dem. Tak for ethvert af dem, ogsaa for dem, hvori De straffer mine Fejl; thi af dem har jeg dog især lært, hvor oprigtigt De mener mig det, og om disse Breve end ved den første Modtagelse have opirret og krænket min Stolthed, saa har jeg dog altid ved nøjere Eftertanke gaaet i mig selv og maaske læst disse Breve allerofteſt." De sidste Ord sigte bl. A. og nærmest til nogle temmelig haarde Ord fra Mynster, en formelig Straffeprædiken til hans Veninde for hendes Utaalmodighed over hans Befordring til Kjøbenhavn; han havde skrevet til hende den 1. Januar 1812: „Men naar jeg kommer fra Spjellerup, vil De ikke mere kjendes ved mig? og den kjøbenhavnske Onkel maa først prøves! Er det dog ikke besynderligt, at det ligefrem er et Træk i Deres ellers saa aabne Karakter, at være mistænksom? Men mig synes — tillad mig at sige det — at min Venindes ædle og store Sjæl skulde ret for Alvor opløfte sig over alle smaalige Griller, og at De skulde anvende al den Magt, jeg af Erfaring saa vel veed De har, til at glæde Deres Venner, at opfordre og oplive dem til Alt, hvad der er godt og berømmeligt, mere stadigt, og at De derfor nu kunde gjøre noget Bedre imod mig. Jeg indseer nok, at jeg vil foretage Meget, som ikke vil være Dem tilpas, men jeg haaber dog, at De tilsidst vil finde, at De ikke havde behøvet at prøve den, som De i saa mange Aar allerede har prøvet. Men indtil dette skeer — erindre Dem undertiden, at Kjærligheden troer Alt, haaber Alt, saa vil jeg se til at erindre mig, at Kjærligheden skikker sig i Alt, taaler Alt."

Den 13. Febr. 1812 skriver Kamma sit sidste Brev til Spjellerup:

„Kjære bedste kjøbenhavnske Onkel! — — Jeg har i denne Tid ingen anden Tanke end Dem, og jeg var ogsaa Deres Venskab meget uværdig, naar jeg ikke ved en saa mærkelig Forandring i Deres Liv tænkte mere end sædvanlig paa Dem, naar jeg ikke med taknemmelig Glæde gjenkaldte mig i Erindringen Alt, hvad De har været for mig i de sidste syv Aar, naar jeg ikke tillidsfuldt haabede; at saavist som vort Venskab ikke er af det almindelige Slags, saavist vil det, naar vi begge pleje det kjærligt og omhyggeligt, være og altid mere blive, hvad vi have ønsket og haabet, Gud velbehageligt. Han er vort Vidne, at jeg har begyndt det med ham og for hans Skyld, og han vil vist ogsaa forunde mig, naar jeg altid beder ham derom, at kunne ende det med ham, naar han selv kalder mig fra den Ven, hans Fadergodhed skjænkte mig her i Livet til Trøst og Opmuntring paa min Vandring, der ellers vilde været mig for tung." Dagen efter tilføjer hun, med yndig Undseelse over disse Hjerteudtalelser, i et Postscriptum: „Jeg vil ikke undersøge, hvor dumt jeg har udtrykt mig, og jeg haaber heller ikke, jeg behøver at sige Dem, hvor oprigtig og vel jeg mener, hvad jeg ikke har Evne til at sige."

Saaledes endte dette skjønne Forhold imellem de to ædle, højtbegavede Mennesker, et exemplar instar omnium paa hvad man kalder platonisk Kjærlighed. Fra nu af blev Fru Rahbek Mynsters andægtige Tilhørerinde i Rundekirke.

VI.

Fru Rahbeks Brevvexling med Henrik Steffens og hans Kone Hanne, født Reichard, var af ældre Dato, men henføres rettest til denne Plads i Rækkefølgen.

I September 1803 havde Steffens ægtet Datteren af den bekjendte Romance-Komponist Joh. Fred. Reichard og rejste derefter med sin attenaarige Hustru til Kjøbenhavn. Her stiftede hun Bekjendtskab med Fru Rahbek, der gav sin unge Veninde Navnet Giebichenstein efter et Landsted i Nærheden af Halle, hvor hendes Fader, efter at være afskediget som Kapelmester i Berlin, i nogle Aar levede som Salinebestyrer. Allerede i Kjøbenhavn indledede Fru Rahbek en Brevvexling med hende, hvilket sees af nogle endnu levnede Billetter, og dette fortsattes fra Fru Rahbeks Side hyppigere, fra den anden Side sjeldnere, saaledes som det ofte gjentog sig i hendes Korrespondance. I 1805, da Oehlenschläger tilbragte flere Maaneder i Steffens' Hus og vexlede Breve med Rahbeks, blev ogsaa Forbindelsen livligere imellem de to Damer og fortsattes de følgende Aar 1806—1808, da ogsaa Steffens oftere tog Del deri. De store Verdensbegivenheder i disse Aar, der greb dybt ind i Familiernes Velvære: Jena-Slaget i 1806, der gjorde Steffens husvild, og Kjøbenhavns Bombardement, der tvang Rahbeks til at forlade deres Bakkehus, blev Knyttepunkter for de hver paa sin Maade lidende Venner. For Fru Rahbek, hvis Deltagelse i hendes Venners Skjæbne altid var levende, var dette en ny Tilskyndelse til at skrive dem til og en Forøgelse af hendes aldrig knappe Brevstof. „For Deres herlige Breve, bedste Veninde! takker jeg Dem inderlig," skriver Steffens i Begyndelsen af 1807 — „det som man i Almindelighed kalder Ulykke, er kjærlig Deltagelses frugtbareste Moder og ogsaa derfor, som i saa mange andre Henseender, mindre frygtelig, end man indbilder sig." De fleste Læsere kjende uden Tvivl fra „Was ich erlebte" Beskrivelsen af de Farer, Steffens' Familie var udsat for under Bernadottes Okkupation af Halle, den 16. Oktober 1806, to Dage efter Jena-Slaget. „Ja det var i Sandhed slemt nok!" hedder det i et Brev af 8. Oktbr. 1806. „Tænk Dem mig med Clärchen (hans ni Maaneder gamle Datter) paa Armen, paa Torvet med retirerende Preussere, rasende Franskmænd bag os, som skød — et Øjeblik fildigere, saa vare vi forlorne — tænk Dem et Gevær lagdes an paa Hanne, da hun kiggede ud af et Vindue — tænk Dem endelig syv rasende Husarer truende og støjende i det Hus, vi opholdt os i, som paa brav Fransk stjal hvad de traf. Naar De dertil regner den skjønneste Lejlighed til at sulte ihjel, saa kan De let tænke Dem til, hvor saare lykkelig jeg maa skatte mig, at jeg har et Fødeland og en brav Fyrste i et fredeligt Land." I sin Nød tænkte Steffens alvorligt paa at vende tilbage til Danmark, hvortil han opfordredes af sin yngste Broder Peter, der var dansk Officier og havde henvendt sig til Kronprindsen om en Ansættelse for ham. „Dersom man ingen Ydmygelse fordrer af mig," fortsætter han i det anførte Brev, „dersom jeg paa en ærefuld Maade kan, saa takker jeg og min Kone vores nærmeste Veninde personlig for hendes ømme Deltagelse. Jeg tænker, at naar jeg nu engang er hjemme, det ikke saasnart skal falde mig ind at løbe bort igjen." Der blev dog Intet af Steffens An-

sættelse i Danmark. Kronprindsens, eller rettere hans Raadgiveres Animositet og naive Bekymringer for Virkningerne af hans Forelæsninger paa Ungdommen bragte Planen til at strande. Steffens fortæller, at Kronprindsen under Audiensen i Kiel sagde til ham: „Sie machen mir meine Unterthanen verrückt." Den faderlige Regjering betragtede Landet ganske som en Ammestue og dets Borgere som Umyndige, der havde Værge behov. Steffens kom vel desuagtet ikke til at sulte i Ordets egenlige Forstand med Kone og Børn, men det var dog en Trængselstid for Familien. Fra Nytaar 1807 til Foraaret 1808, da Universitetet i Halle atter traadte i Virksomhed, levede han og hans Familie af Naadsens Brød, snart hos den ene, snart hos den anden Slægtning i Holsten og Slesvig, og i den haardeste Tid, naar alle Indtægtskilder vare stoppede, kom Vennerne de Nødlidende til Hjælp, og imellem disse finde vi den trofaste J. P. Mynster, der fra Spjellerup sendte Steffens en Vexel. Steffens skriver derom til Fru Rahbek: „Da jeg intet Menneske i Verden kjender, som jeg heller traadte i et saadant Forhold til, saa er det mig inderlig kjært at kunne modtage og bruge dem (Pengene). De ere mig i alle Henseender, dels som Penge overhoved, dels som Jobs Penge, yderst velkomne."

Fru Rahbek var behjælpelig med Iværksættelsen af denne Kjærlighedsgjerning og Mellemmand i Sagen. I November 1806 havde hun underrettet Mynster om Steffens' Trang og skildret ham den Angst, hvori hun levede for „den elskværdige Giebichenstein og hendes Kejser", og hun paatog sig med sin sædvanlige Iver Forsendelsen af de Penge, Mynster sendte „Kejseren", ved Bistand af hendes gamle Konfirmations-Kamerat Holten. Den fortræffelige Kamma er ved denne Lejlighed i Sandhed udmærket og viser sig i sit skjønneste Lys. Hun er forskrækkelig glad over „denne velsignede Kommission", har i sit Liv aldrig havt nogen saa glædelig som denne, og har aldrig holdt saa meget af nogle Penge som af disse. „Var det ikke Dem, min gode Onkel!" skriver hun den 1. Decbr. 1806, „hvem jeg i Sandhed under Alting bedre end mig selv, saa vilde jeg misunde Dem, at De har Evne til at hjælpe en Ven i Nøden; men nu er jeg saa inderlig glad ved, at det er Dem, der kan det, endskjøndt jeg gjerne selv ogsaa vilde gjøre Noget. Jeg har rigtignok nogle Dukater, som jeg har samlet fra min Barndom af og indtil nu; dem vilde jeg saa gjerne give Giebichenstein, men jeg tør ikke bede Rahbek om det, for saa veed jeg, at han før gjør Udveje til nogle andre Penge — hvor fattig han end selv er — end han vil, at jeg skal miste mine Dukater; og dersom han bare havde nogen Forestilling om, hvilken Glæde det vilde være mig, at blive af med de dumme Dukater, som dog nu ligge i min Skuffe til min Ærgrelse, saa fik jeg vist ogsaa Lov til det."

Korrespondancen med Hanne Steffens begyndte som anført i Kjøbenhavn. Fru Rahbek satte Pris paa hendes Breve, som man kan se af, hvad hun skriver engang i 1806 til Mynster: „At De, naar De skriver til et Fruentimmer, kan komme til at sige, at ingen uden Fruentimmer due til at skrive Breve, finder jeg ganske rimeligt; men jeg kan slet ikke være enig med Dem deri. Giebichenstein er det eneste Fruentimmer — blandt alle dem, jeg kjender — som efter min Mening har noget Begreb om, hvad et Brev skal være; ellers er der gjerne — naar det ikke er rent Pølsesnak — saamegen Affektation, Forfængelighed og jeg veed ikke Alt, i deres (vores) Breve, som dog er langt fælere end den Visdom, der kan være for meget af i Mændenes." Fru Steffens skriver en flydende Stil, ikke uden Ejendommelighed, i korte, afbrudte Sætninger; hun udtrykker sin Mening med stor Aabenhjertighed ogsaa om Ting, hvorom hun havde gjort bedst i ingen Mening at have, men hendes Meddelelser angaa mest Familieanliggender og Sager, som alminbelig falde i Fruentimmernes Smag, og have derfor kun bevaret en begrændset Interesse. En Materie, hun ofte vender tilbage til, er Oehlenschlägers lange Forlovelse, som maaske ogsaa paa den Tid var noget Særegent: „Die arme Christiane! und nun ist sie so schrecklich verliebt, ich fürchte mehr wie Er;" hun ønsker naturligvis at vide Fru Rahbeks oprigtige Mening om Sagen og hvad Faderen (den gamle Heger) tænker. Nogle Uddrag af hendes Breve meddeles til Prøve. I Febr. 1805 skriver hun: „Von Peter habe ich vor kurtzem einen Brief bekommen, der mir sagt, daß Er Euch so lange nicht gesehen hat, darüber bin ich Ihm recht böse, Er läßt sich wohl von Frau Örsted gefangen halten." Denne Peter er Steffens yngste Broder, som var Officier og nedenfor skal nærmere omtales. „Du hast — fortsættes — mir aber eine große Freude durch deinen lieben Brief gemacht, den ich gewiß hundertmal gelesen habe, und obgleich nicht eine deutsche Idee darin war, sehr gut verstand; Du traust mir auch ein Bischen zu wenig Verstand zu, daß Du meinst, in einem Jahre habe ich nicht Dänisch genug gelernt, einen Brief zu verstehen — wir sprechen recht oft Dänisch, und ich freue mich auf Bartholin*), den wir erwarten und an dem ich meine ganze Kenntniß der dänischen Sprache auslassen will, wenn ich übrigens Muth genug haben werde; das Unglück ist nur, Er spricht gut Deutsch, und da wird wohl nichts daraus werden." I et andet Brev fra Eftersommeren s. A. hedder det: „Jetzt da wir Oehlenschläger täglich erwarten, wacht die Scham aufs Lebhafteste bei mir, Dir beste so lange nicht geschrieben zu haben, doch Du bist meiner Sünden schon gewohnt, und deine Güte ist groß; wir freuen uns ganz erstaunt Oehlenschläger hier zu sehn, seine Stube ist in Ordnung, und Steffens schimpft alle Tage eine Viertelstunde, daß er noch nicht da ist; es freuet mich für Steffens besonders, daß Er kommt, Er hat Ihn so lieb und vermied doch hier oft solch einen Freund; wenn Er nur recht Deutsch spricht, das wünsche ich sehr, besonders meiner Familie wegen, die sich auf seine Bekanntschaft sehr freuet." Oehlenschläger opholdt sig 4 til 5 Maaneder hos Steffens og rejste i Begyndelsen af 1806 til Berlin og videre. I et Brev fra 1809 skriver Fru Steffens: „Von Oehlenschläger wissen wir nichts; denk nur, daß wir seit Er ein halbes Jahr bey uns gewohnt, auch nicht eine Zeile von Ihm gesehen haben; wir kennen gar seine beiden letzten Stücke nicht, und wenn Du einmal Gelegenheit hättest sie uns zu schicken, würde es uns sehr freuen; es ist gar nicht recht, daß Er nicht ein Wort an Steffens gerichtet hat bey dem deutschen Aladdin; etwas verdankt Er ihm

*) Casper Bartholin, som nogle Steder omtales i Steffens' „Was ich erlebte", var en Søn af Etatsraad, Højesteretsassessor Johan Eichel Bartholin til Stamhuset Aastrup (f. 1745, † 1799). Han havde været Kavalleriofficier, men ved et Fald med Hesten havde han paadraget sig Brystsvaghed og maatte tage Afsked af Tjenesten. Han døde i Rom, saavidt vides ikke længe efter sit her omtalte Ophold hos Steffens i Halle 1806. Han var en Ætling i lige Linie af den berømte Anatom Thomas Bartholin (1616—1680).

doch auch; ich weiß von Peter, das es Dich auch geärgert hat." Den kort efter Oehlenschlägers Bortrejse fra Halle udbrydende Krig, Steffens Flugt og Vanskeligheden ved at erfare hans Opholdssted har dog vist foranlediget, at Oehlenschläger, der ogsaa selv foer vidt omkring, enten ikke har kunnet skrive ham til, eller at hans Breve ikke ere naaede til Steffens; men Venskabet imellem dem var kølnet; Oehlenschläger kunde ikke finde sig i Steffens' Formynderskab. Dennes Fordom mod Schillers Wilhelm Tell, som Oehlenschläger beundrede, foranledigede som bekjendt et heftigt Udbrud imellem dem (jfr. Oehl. Erind. II. S. 34).

Ogsaa med den oftere nævnte Peter Steffens vexlede Fru Rahbek imellemstunder Breve, hvoraf et Par ere opbevarede fra Aarene 1813 og 14. Han var under Krigen ved Nederelben ansat ved Marechal Davousts Stab, blev afskaaren fra sine Landsmænd, da disse skiltes fra de franske Tropper og trak sig tilbage til Ejderen, og maatte paa en eventyrlig Maade, i Følge med en Kamerat, bane sig Vej gjennem Ditmarsken og over de frisiske Øer til det danske Hovedkvarter. Som eneståaende i sit Slags af den hele Fru Rahbekske Brevsamling, skreven under Vaaben fra de blodige Marker, meddeles et Uddrag af en Skrivelse, dateret Rendsborg den 26. Jan. 1814: „Da de danske og franske Armeekorps skiltes, søgte jeg at komme fra Eckmühls Hovedkvarter. Jeg fik Ordren, just da jeg kom fra en Kosakaffaire, hvor jydske Dragoner havde nedsablet ethundrede Stykker af disse elskværdige Folk, og hvor dette Regiment havde mistet 3 Officierer og 41 Mand, som alle bleve nedsablede, hvor Sabler og Landser afgjorde Affairen, som varede i sex Timer, og hvor der i det Højeste blev løsnet tyve Pistolskud. Jeg rejste strax fra Hamborg, fordi jeg ikke ønskede at bivaane Belejringen og fordi jeg troede, at Krigen i Danmark vilde blive interessantere, og fordi jeg vilde være med mine Landsmænd. Jeg kom til Itzehoe, men min videre Rejse og alle Overgange over Ejderen vare afskaarne af Kosakkorps; jeg tilligemed Ritmester Recke naaede Ditmarsken, hvor vi efter adskillige Eventyrer og efter til Nød at være undslupne Kosakkerne, med Magt maatte bemægtige os et Skib og stak i Søen; men alle Kysterne vare besatte af Fremmede, og for at komme fra Itzehoe til Rendsborg rejste vi over Føhr, Fanø, Kolding o. s. v. Siden den Tid har jeg været paa Hindsgavl som Koureer, der saae jeg Dannerkongen mellem sine Mænd, og saa rejste jeg tilbage igjen og venter nu blot paa at komme ud igjen. — Jeg har ingen Venskab gjort blandt de Franske, og mig er det i dette Øjeblik det Samme mod hvem jeg strider, thi de ere Alle lige gode, og hvor de danske Soldater slaaes, der er jeg helst; iøvrigt raisonnerer jeg ikke, skjøndt jeg vel undertiden endnu kan være lidt bitter. Naar bare først Ærgrelsen var overstaaet, saa forsikrer jeg Dem, at disse fire Maaneder har været højst interessante, og vi har nu dog Fred med England, og vi kan haabe, at blomstrende Velstand vil vende tilbage i Danmark, men for det Øvrige seer det sort ud, sort, meget sort! Tænk! de Svenske har — o Gud fri os — dikteret Freden i vort Land."

Om denne Henrik Steffens' yngste Broder meddeles i Begyndelsen af „Was ich erlebte" et karakteristisk Træk. Han opholdt sig i 90erne som Fændrik ved et Regiment i Rendsborg og indgik her Venskab med en ung fransk Emigrant af en gammel berømt adelig Slægt. Da Franskmanden engang ønskede at erfare Noget om sin Vens Herkomst, som han forudsatte var adelig, foreviste Peter Steffens ham som sit Adelsdiplom sin Faders Borgerbrev som Barbeer i den gode Stad Wilster. Man tænke sig den adelsstolte Franskmands Overraskelse: „Eine noble Familie!" udbrød han, da han erfarede Betydningen af det zirlige Papir, han først havde taget for et Adelsbrev, og H. Steffens mener, at Skuffelsen forstyrrede den tidligere Fortrolighed mellem Vennerne. Peter Steffens døde i 1821 som Gouverneur paa Guinea-Kysten, som Broderen siger, „nach einem höchst bewegten Leben".

Vi ere hermed naaede ud over det første Decennium af Aarhundredet. Med Mynsters Forflyttelse fra Spjellerup i Begyndelsen af 1812 er der indtraadt et Vendepunkt i Fru Rahbeks Brevvexling. De tidligere Fortrolige have lagt Pennen hen, og hun samler efterhaanden nye om sig. Disse skulle omtales i en følgende Afdeling, hvori hendes Korrespondance med Werlauff, A. E. Boye, Brøndsted og Grækeren Conrad Lunzi, Thorleifr Gudmundson Repp og Frederikke Brun samt nogle Andre, hvis Breve fandtes i den omhandlede „Skuffe", vil blive omhandlet.

Julikongedømmets Undergang.

For Størstedelen efter utrykte eller fornylig offentliggjorte Kilder.

Af **Karl Hillebrand.**

Sluttet.

V.

Klokken var allerede to om Morgenen, da Thiers modtog Kongens Indbydelse til at begive sig til Tuilerierne og danne et Ministerium; den var over tre, inden han naaede Slottet, thi Vejen var spærret af Hundreder af Barrikader, og foran hver enkelt maatte der parlamenteres, for at faae Lov til at passere. Kongen modtog sin nye Minister næsten med Spot: „Ah, jeg troede, at De ikke vilde tjene mere under min Regjering?" raabte han til ham. Thiers' bestemte Svar afkølede ham. Man blev hurtig enig om Navnene paa de tilkommende Ministre. Rémusat og Lamoricière gik Kongen strax ind paa. „Barrot? For mig gjerne; han er et Fæ, men i Grunden en skikkelig Mand." Men Duvergier de Hauranne

vilde han ikke for nogen Pris vide noget af, og Thiers maatte true ham, for at faae hans Samtykke. De første Forholdsregler, han foreslog for at berolige Folket, stødte paa endnu stærkere Modstand. „En Valgreform? Snak!" svarede Kongen. „Det vilde blive nogle dejlige Love, vi fik! Og Krig ovenikjøbet." Thiers blev ved Sit; det vilde jo være nok at udstrække Valgretten til 50,000—100,000 Statsborgere endnu, men Noget maatte der gjøres, og fremfor Alt maatte Kamrene opløses. „Umuligt", udbrød Kongen. „Fra mit Flertal kan jeg ikke stille mig." Dog gav han endelig efter ogsaa heri og greb selv Pennen, for at skrive den Kundgjørelse, der i „Moniteur" skulde meddele Thiers' og Barrots Udnævnelse; men en kostbar Time var spildt.

Thiers' første Skridt var at træffe Aftale med Marechal Bugeaud, den nye Øverstkommanderende, som havde indtaget Hertugen af Nemours' Plads. Ogsaa han havde modtaget Tilsigelsen meget sent og var først kommen til Slottet lidt efter To, kort før Thiers. Han havde overtaget Kommandoen uden Betingelser. „Blot ingen Prinds", havde han sagt til Kongens Bud. „Blot ingen Prinds! Det har jeg havt nok af i Afrika." Da Thiers kom fra Kongens Kabinet, traf han Marechallen i Tuileriernes Gaard, højst utilfreds, skjøndt endnu fuld af Tillid. Hans Midler vare langt ringere, end man havde sagt ham. Kun 16,000 Mand istedetfor 31,000, og de vare tilmed udmattede, havde staaet otteogfyrretyve Timer under Vaaben uden at nyde Andet end Tovebak, med Tornister paa Ryggen og Fødderne i koldt Smuds; fuldstændig demoraliserede, fordi man ikke havde tilladt dem at forsvare sig imod Pøbelens Udfordringer. Dertil kom, at de ikke havde mere end ti Patroner hver. I hele Paris var der kun sex Munitionsvogne, i Vincennes ti; men fra dem var man nu skilt ved hele Opstanden. Saaledes havde Nemours som Øverstkommanderende og Montpensier som Kommandant i Vincennes sørget for Tingene. Og nu havde man ovenikjøbet sendt et af de to Kavalleriregimenter til Vincennes og saaledes end yderligere formindsket den lille Stridsmagt. „Men alligevel," sagde han, „skal jeg have den Fornøjelse at skyde rigtig Mange af det Rak. Det er dog altid Noget." Med Nationalgarden var der intet at stille op; efter lang Leden havde han fundet dens Generalstabschef paa en Kvist, hvor han skrev paa sin Ansøgning om Afsked. Marechallens første Forholdsregel havde da været at stille de allerede inddragne Vagtposter ved Bastillen, Raadhuset og Panthéon paa deres Plads igjen og ved Daggry (Kl. $6^1/_2$) trække tre stærke Kolonner hen til disse Punkter; en fjerde skulde strax følge efter de to første og hindre Gjenopførelsen af de allerede ødelagte Barrikader. Medens to af disse Kolonner trængte uhindret frem til Panthéon og Raadhuset, var den, som trak over Boulevarderne til Bastillen, foran Gymnasetheatret stødt paa en stor Mængde, som ikke vilde lade den slippe igjennem. Den kommanderende General Bedeau indlod sig paa Parlamenteren, og da han ikke udrettede Noget derved, sendte han Bud til Marechallen om Instruktioner; men medens han ventede, begyndte allerede Raabene: „Leve Linien!" at gjøre hans Tropper vaklende. Endelig efter to lange Timers Forløb kom der Ordre til at trække sig tilbage til Tuilerierne, og kun med Møje forhindrede Generalen, at Tilbagetoget udartede til en fuldstændig Opløsning. Bagved ham vendte hans Folk allerede Kolben i Vejret og gik Arm i Arm med Blousemændene. Den samme Befaling til at trække sig tilbage var ogsaa bleven meddelt de to Afdelinger, som allerede havde naaet Panthéon og Raadhuset. De trak sig vel tilbage i bedre Orden, men bag dem strømmede Oprørerne ind i de forladte Positioner. Raadhuset var i deres Hænder (Kl. 10). Hvorledes dette var gaaet til, lader sig forklare med eet Ord: Soldaten havde maattet give efter for Politikerne.

Da Thiers henimod Kl. 5 havde forladt Bugeaud, var han gaaet til sine tilkommende Kolleger, som Alle modtog Udnævnelsen, med Undtagelse af Dufaure og Passy. Vel havde Barrot gjort stærke Indvendinger mod Bugeauds Udnævnelse, som var en aabenbar Udfordring til Folket; men Thiers havde ikke været til at rokke. Uden Marechallen vilde han ikke paatage sig at danne Ministeriet. Klokken var otte, da de nye Ministre omsider vare blevne enige og søgte at naa fra Barrikade til Barrikade til det kongelige Slot. Allevegne blev deres Udsagn optaget med Vantro: „Kongen bedrager Dem; man vil skyde os ned! Bugeaud vil skyde os ned med Kardætsker!" Barrot angrede allerede, at han havde givet efter. Imidlertid var der intetsteds noget at se til Kamp: kun i Rue Sainte-Anne blev der vexlet nogle Skud; dog var det de nye Ministre en let Sag at bringe Ilden paa begge Sider til Taushed. Endelig naaede de Tuilerierne, hvor de fandt Kongen, som lige var staaet op, endnu stadig kun lidet villig til at gaa ind paa Kamrenes Opløsning og en Valgreform, hvorved de troede at kunne berolige Oprørerne. Omsider gav han efter. Forkyndelsen af denne Indrømmelse og Udnævnelsen af den afholdte General Lamoricière til Øverstkommanderende for Nationalgarden skulde nu gjøre en Ende paa det Hele. Dog stod Thiers, trods Barrots Indvendinger, paa at Bugeaud skulde have Overkommandoen: det var allerede meget, at han saa villig var gaaet ind paa Lamoricières Udnævnelse, skjøndt han stod paa en spændt Fod med ham. Kun fandt ogsaa Thiers, at det, indtil der var kommet Munition og friske Tropper fra Omegnen, var bedst at koncentrere alt det Mandskab, der var i Paris, omkring Tuilerierne. Bugeaud havde allerede afvist flere Deputationer af Pariserborgere, som bad ham om at trække Tropperne tilbage og kun benytte Nationalgarden. Da Thiers og Barrot bragte ham Kongens Befaling, der gik ud paa det Samme, gav han kun modstræbende efter. Endelig skrev han til sine Generaler: „Efter særlig Befaling af Kongen og Ministrene skal De trække Dem tilbage til Tuilerierne. Men bliver De angreben, saa forsvar Dem og handl efter mine første Befalinger." Thiers nærede allerede dengang Tanken om at flytte Kongen og hele den væbnede Magt til Saint-Cloud og erobre Byen tilbage ved Hjælp af en anselig Armee; og Bugeaud, som bifaldt denne Plan, gav kun efter, fordi han antog, det vilde komme dertil.

Imidlertid begav den folkelige Barrot sig ud paa sit Fredstog. Thiers blev med Magt hindret i at følge med ham; Folket vilde tage daarligt imod ham, antog Horace Vernet, Bataillemaleren, som i Nationalgardeoberst-Uniform fulgte Odilon Barrot til Boulevarden, medens den nye Krigsminister og Nationalgardekommandant Lamoricière vendte sig mod Rue de Rivoli og Palais Royal. Begge de nye Ministre uddelte undervejs den Proklamation, som skulde berolige Alle: „Borgere i Paris! Der er givet Befaling til at holde inde med Ilden. Kongen har over-

draget os at danne et Ministerium. Kamrene blive opløste. Der skal appelleres til Landet. General Lamoricière er udnævnt til Overgeneral for Nationalgarden. O. Barrot, Thiers, Lamoricière, Duvergier de Hauranne ere blevne Ministre. Frihed, Orden, Reform! Odilon Barrot, Thiers." De bedre Stænder havde allerede trukket sig tilbage fra Tumulten; den igaar saa talrige Nationalgarde var kun sparsomt repræsenteret i Gaderne. Imidlertid blev Barrot i de mere velhavende Kvarterer modtaget om end med Velvillie, saa dog uden Tillid. Længere henne traf han Folk og Tropper i bedste Forstaaelse; Soldaterne gav deres Patroner fra sig; Gadedrengene tog uhindret hele Haandfulde ud af Munitionsvognene. Ved Rue St. Denis, hvor Oprørernes egenlige Terrain begynder, blev Sagen alvorligere. Der flagrede allerede den røde Fane. Barrikademændene læste Proklamationen med Mistro, Latter eller Foragt. Hvor den blev slaaet op, blev den strax revet ned igjen og erstattet med en anden, som var redigeret og trykt paa „Reform"s Kontor. Den lød saaledes: „Louis Philippe lader os myrde ligesom Carl X. Lad ham derfor rejse derhen, hvor Carl X. er rejst hen." Da Fredsbebuderne vare komne til Boulevard Bonne Nouvelle, maatte de vende om igjen og undgik kun med Nød og neppe Haandgribeligheder fra Oprørernes Side. Ja, selv i Champs Elysées blev en Vagtpost af Municipalgardister nedsablet lige for Øjnene af General Bedeau, som ikke længer stolede saameget paa sine Folk, at han turde føre dem imod Folket. Sagen var idag kommen i andre Hænder end igaar. Lamoricière havde været endnu mindre heldig: to Gange prøvede han sin Veltalenhed overfor Oprørerne; to Gange maatte han vende tilbage til Hovedkvarteret i Pavillon de Flore (Tuileriernes venstre Fløj) med uforrettet Sag. Tredie Gang gik det endnu værre: allerede foran Palais Royal havde man besvaret hans Fredsbudskab med Geværskud, omendskjøndt han fulgtes med Lagrange, som kommanderede en Barrikade; Hesten blev skudt under ham, og selv blev han i denne Situation saaret af et Bajonnetstik. Kun med Møje lykledes det nogle Nationalgardister at bringe ham i Sikkerhed. Her, foran Palais Royal, stod der en virkelig Kamp: det var det eneste Sted og det eneste Øjeblik i de tre Dage, hvor det kom til et alvorligt Sammenstød. Vagtposten ved Château d'Eau ligeoverfor Orléans'ernes Familiepalads var kort iforvejen (Kl. 10) bleven besat af et Kompagni af det 14. Linieregiment, det samme, som Aftenen iforvejen havde givet Tegnet til Opstandens Gjenudbrud ved at give Ild. De vare omtrent 100 Mand, hvortil der endnu frivillig sluttede sig et Dousin af de Municipalgardister, der havde holdt Vagt her før de. Forgjæves opfordrede man dem til at overgive sig: de erklærede, at de vilde blive paa deres Post, og nu fandt der i to Timer en heftig Geværild Sted mellem Oprørerne i Palais Royal og Postens Besætning. Forgjæves søgte først Lamoricière og derpaa den gamle Marechal Gérard, der imidlertid var bleven Øverstkommanderende istedetfor Bugeaud, at faae Kampen til at standse. Uden nogen Udsigt til Undsætning kæmpede den lille Skare videre, og dens Heltemod var ikke spildt. Alle Forstæder syntes lige i Hælene paa de tilbagetrukne Tropper, ofte i broderlig Blanding med dem, at vælte sig imod Tuilerierne, ligesom i de skjæbnesvangre Juni- og Augustdage 1792: Bugeaud anslog de fremtrængende Masser til 60,000 Hoveder; uden den Modstand, de mødte her, vilde de have naaet Tuilerierne en Time før, det vil sige, de vilde endnu have truffet Kongen og den kongelige Familie.

Allerede henimod Kl. 11 havde Rémusat bebudet Revolutionens Nærmelse og advaret Prindserne om, at deres Faders Liv var truet. Thiers gik ned i Gaarden, for at spørge sig for hos Bugeaud, og raabte advarende: „Floden stiger og stiger; om to Timer har den maaske slugt os Alle." Mere indtrængende end før raadede han nu Kongen til at gaa ind paa hans Yndlingsplan, som jo ogsaa Bugeaud billigede: at han med alle de nu sammendragne Tropper skulde trække sig tilbage til Saint-Cloud og derfra erobre Paris tilbage, naar han havde faaet de nødvendige Stridskræfter samlet. Kongen, der endnu Dagen iforvejen kun havde gjort, hvad han selv vilde, var nu slet ikke mere istand til at fatte nogen selvstændig Beslutning: efter hvert Forslag gik han ind i Værelset ved Siden af, hvor hans Damer ventede i Selskab med Broglie og Guizot, for at spørge dem tilraads. Denne Gang kom han ud derfra med den Beslutning, at han for sidste Gang vilde prøve Magten af sin kongelige Person og vise sig for Nationalgarden, der saa ofte og saa trofast havde forsvaret hans Trone. Rask trak han i Uniformen og viste sig til Hest, ledsaget af Prindserne, Bugeaud og Thiers, for Tropperne i Tuileriegaarden; de modtog ham ærbødig og ikke uden Sympathi. Men neppe var han reden gjennem det Gitter, der skiller Tuileriegaarden fra Karousselpladsen, og havde viist sig for de her posterede Nationalgardister, før Raabet: „Leve Reformen!" lød ham imøde fra alle Sider. „Den er tilstaaet!" raabte han, „den er tilstaaet!" Men de mistroiske Blikke, de truende Bevægelser hos de ham omringende Borgersoldater sagde ham kun altfor tydeligt, at det var for sent. Revolutionsfeberen havde nu ogsaa angrebet Nationalgarden. Skuffet vendte han Hesten om og red tilbage. Neppe havde han overskredet Paladsets Tærskel, før der allerede blev skudt paa Tropperne i Gaarden fra Husene paa Karousselpladsen: een Salve var nok til at rense Vinduerne. Men Kongen følte, at Øjeblikket var kommet til at bringe sig selv og sin Familie i Sikkerhed, og han raadførte sig endnu med de ham omgivende Ministre — lutter Folk af venstre Centrum — om Maaden, hvorpaa Sagen skulde gribes an, da Crémieux, en Deputeret af Venstre, kom styrtende ind: Alt var endnu ikke tabt, Situationen kunde endnu tage en god Vending, hvis Kongen blot kunde beslutte sig til at fjerne Thiers og Bugeaud, som Folket ikke paa nogen Maade vilde vide af at sige: Barrots og Marechal Gérards velbekjendte Navne og Personligheder vilde være tilstrækkelige til at berolige Oprørerne. Ogsaa dette gik Kongen ind paa, i samme Øjeblik som Barrots Popularitet allerede havde viist sig afmægtig paa Boulevarden, ligesom den gamle Gérards folkelige Personlighed faa Minuter efter viste sig aldeles virkningsløs paa den omkring Palais Royal rasende Mængde.

Kongen havde selv fortvivlet underskrevet Dekreterne, og Blækket var endnu ikke tørt, da der indløb nye Hjobsposter. Trehundrede Skridt fra Paladset bytte Soldaterne allerede Sabler og Geværer med Folket, melder man og hvisker Ordet „Abdikation" som den eneste Vej til Redning. Prindserne Nemours og Montpensier — Joinville og d'Aumale vare borte fra Frankrig — paatog sig at udtale det tunge Ord for Faderen. Han var strax villig; men

da Nemours, der vidste, at han var endnu mere upopulair end Kongen selv, stod paa, at Regentskabet skulde overdrages hans Svigerinde, blev han igjen vaklende, gik atter ind i Værelset ved Siden af, som han hver Gang i denne lange Morgenstund var kommen ligesaa raadvild ud af, hvad der ogsaa var Tilfældet denne Gang; med ham trængte de kongelige Damer sig ind i Værelset, hvor Ministrene og Vennerne vare samlede. „De maa ikke abdicere, Sire," raabte Hertuginden. „Kronen er for tung for os: De alene kan bære den." Men allerede lød fra de forreste Værelser det forvirrede Raab om Abdikation, Abdikation! „I fortjener ikke saa god en Konge," udbrød Marie-Amalie og tiltalte med haarde Ord Thiers, der ikke tog Notits af dem, og Hertuginden af Orléans, som kun svarede hende med Taarer. Til denne Gruppe af grædende og vrede Kvinder og ophidsede Mænd brød pludselig en uventet Gjæst sig Vej. Uanmeldt styrtede E. de Girardin ind i det kongelige Gemak: en pludselig Stilhed traadte i Stedet for de heftige eller hulkende Ord, da den uhyggelige Mands blege Ansigt viste sig og hans af Sindsbevægelse forandrede Stemme tilraabte Kongen Ordet: „Abdikation!" Kongen greb Pennen næsten mekanisk. Med Bestemthed fraraadede Dronningen, Bugeaud og Piscatory det, og atter lod han Pennen synke; med en rask, næsten uærbødig Bevægelse trykkede hans yngste Søn, Montpensier, ham den i Haanden igjen. Det hele Optrin savnede Værdighed: det Menneskelige brød igjennem det Fyrstelige og overvældede det; i denne Kongefamilie var Mennesket aldrig gaaet op i Fyrsten. „Abdicer ikke, Sire," tilraabte Piscatory Kongen; „Deres Abdikation er det Samme som Republiken om en Time." Vel bød Kongen sin Svigerdatter at blive tilbage, for at træffe Aftale med Regenten, Nemours, der nu alene havde at befale, „om at redde Dynastiet og bevare Kronen for sin Søn": — Dynasti og Krone vare besejrede og besejrede uden Kamp. „Skade," sagde Bugeaud. „Vi vare blevne slagne og overvældede: men jeg havde dog idetmindste havt den Fornøjelse at skyde nogle Tusinde af de Skurke. Det ærgrer mig."

Men nu var det paa høje Tid at forlade Slottet. Man hørte allerede Larmen af Mængden, som nærmede sig; Château d'Eau var lige faldet; de rasende Belejrere havde stukket Ild paa, og de endnu tilbageværende, af Røg og Flammer næsten kvalte Forsvarere havde overgivet sig (Kl. 1): det var Sejrherrernes tusindstemmige Jubel, der trængte over til Tuilerierne. Her holdt 3—4000 Mand sig i Gaarden, medens den kongelige Familie med Undtagelse af Hertuginden af Orléans, hendes Børn og Hertugen af Nemours ilede gjennem Tuileriehaverne langs Seinen ad Place de la Concorde til, hvor Vognene vare bestilte og hvis Udgange saavel til Broen som til Rue Royale og Rue de Rivoli vare besatte af Tropperne under Bedeau, som dog allerede havde begyndt at give efter for Oprørernes Smigrerier. Og Vognene kom ikke: de maatte bane sig Vej gjennem Mængden paa Quaien; det første Vogntog var blevet opholdt og Piqueuren skudt; et andet paa kun to Vogne uden Livrée og uden Vaaben var heldigere; det lykkedes at faae dem begge bragte til Pladsen. Den kongelige Familie — femten Personer — steg hurtig ind, og omgivne af et paa Pladsen stationeret Rytterregiment fløj de ned ad Champs Elysées til Saint-Cloud.

I samme Øjeblik trænger ogsaa Mængden, der har bemægtiget sig Château d'Eau, allerede ind i Palais Royal, i hvis Have den antænder fem store Baal og jublende opbrænder det rige Slots Meubler, Gardiner og Tæpper, medens Andre ile ned i Kjældrene og gjøre sig tilgode. Størstedelen stormer til Tuilerierne. „Gitteret giver efter; leve Linien!" raaber man til Tropperne, og de modstaa ikke; under Omfavnelser og Kys fordele Folkene deres Vaaben og Munderingsstykker blandt Mængden og drage Arm i Arm med den op ad de brede Trapper, medens Hertugen af Nemours fører to endnu tro Regimenter til Place de la Concorde og den tililende Dupin fører Hertuginden af Orléans og hendes to Drenge paa den anden Side til Paladset. Paa samme Tid ankommer en talrig Skare Oprørere, næsten udelukkende bestaaende af Studenter og Elever af den polytekniske Skole og anførte af Dunoyer, en Kaptain i Nationalgarden, til Slottet fra den venstre Bred, og snart vrimle alle Salene af nysgjerrige, opromte og lystige Mennesker. Nogle storme ned i Kjælderne, Andre i Staldene og Remiserne, hvor de sønderslaa og opbrænde Vognene og dræbe en Staldkarl og fem Heste; atter Andre ind i de private Gemakker, hvor de opbryde Skrivebordene, læse og kommentere Familiebrevene, tilegne sig Statsdokumenter og lade dem flyve ud af Vinduet. Atter Andre skyde paa Billederne og Busterne, skjære Gardinerne istykker, rive Fløjlet af Stolene, pynte sig med de brogede Lapper, sætte sig paa Tronen og parodiere Kongens Trontaler. Drukne Glædespiger og Gadedrenge dandse syngende om i Værelserne. En Officier af Nationalgarden træder op paa Tronens Trin og udtaler, at nu er Timen for den store Kejsers Neveu kommen; men barsk træder Lagrange, Helten fra Lyon, op i hans Sted: ikke Kejsertronen, ikke Regentskabet, kun Republiken kan skjænke Nationen Frihed og Lykke. „Afsted! Til Kammeret, hvor man vil give Frankrig i en Kvindes, i en Fremmeds svage Hænder." Og hele Studenterungdommen, anført af den omtalte Dunoyer og nogle for den selv ukjendte Sammensvorne, som handlede paa „Reform"s Opstandskomites Vegne, drager til Palais Bourbon, medens den ødelæggelseslystne Mængde fortsætter sin vanvittige Færd i de kongelige Gemakker til ud paa Natten. En Flok Drenge og Fruentimmer, som have bemægtiget sig Prindsessernes Garderobe og klædt sig i Silke og Fløjl, tage fat i Tronen, slæbe den ud, bringe den fra Barrikade til Barrikade, hvor den hver Gang maa tjene som Talerstol for en Folketaler, hen til Bastillepladsen, hvor Mængden laver et stort Baal til den. Her, paa den samme Plads, hvor Bourbonnernes Aarhundreder gamle Trone for tresindstyve Aar siden første Gang bragtes til at vakle, gik nu ogsaa Julitronen lystigt op i Flammer. Og det var de samme Hænder, der havde tømret den for atten Aar siden, som tændte den Ild, der fortærede den sporløst.

Sejren var vunden. Den havde kostet Folket 289 Døde, deriblandt de 35 fra Boulevard des Capucines og de 38, som faldt foran Château d'Eau. Blandt de Døde var der 14 Kvinder. Armeen havde mistet 72 Mand, deriblandt 22 Municipalgardister. Værre var Byen bleven medtagen: man havde omhugget 4013 Træer og revet hele Brolægningen op. Af virkelig Kamp har Historien i de tre Dage kun at optegne den to Timers Modstand ved Château d'Eau.

VI.

Medens der endnu kæmpedes foran Palais Royal om Château d'Eau, og medens der i Tuilerierne raadsloges

om Abdikation og Flugt, havde der allerede paa „National"s Redaktionskontor dannet sig en Opstandskomite ligesom den paa „Reform"s. Denne Sidstnævnte havde taget Ledelsen af den hele Bevægelse i sin Haand og var fast bestemt paa, ikke at lade den uventede Lejlighed gaa unyttet hen. Allerede fra det Øjeblik af, da henimod Kl. 10 Oprørerne havde besat Raadhuset bag de bortdragende Tropper, havde Ledru Rollin og Caussidière, „Reform"s Hoved og Arm, besluttet Invasionen i Deputeretkammeret. Det maadeholdne „National"s Folk havde vel ønsket, at Lejligheden havde været mindre gunstig; men nu da „Reform"s Mænd gjorde de afgjørende Skridt til at styrte Kongetronen og erklære Republiken, var det ikke længer Gammelrepublikanerne muligt at holde sig tilbage, og maaske var Ønsket om at redde Landet fra en Regjering af Vanvittige endnu stærkere hos dem end deres Ærgjerrighed efter selv at komme til Magten. Allerede fra det Tidspunkt af, da Tropperne vare blevne trukne tilbage fra Raadhuset og General Bedeaus Kolonner vare komne igjennem Rue Lepelletier paa deres Tilbagetog over Boulevarderne til Champs Elysées, havde man paa „National"s Kontor vidst, at Æøret var opgivet, og alle Barrikadeførerne modtog derfra Parolen: „Kongens Abdikation inden Kl. 12 eller Storm paa Tuilerierne Kl. 12." Abdikationen kom efter Kl. 12, og Kl. 1½ vare Tuilerierne stormede.

Endnu inden Abdikationen havde fundet Sted, havde der samlet sig et lille republikansk Parlament paa Redaktionskontoret under Ledelse af Sarran, Lafayettes gamle Ven, og paa Forslag af Emanuel Arago, Søn af François, var Republikens Proklamation bleven besluttet og en provisorisk Regjering udnævnt, som trods Louis Blancs Tilstedeværelse og Indsigelse kun indeholdt Navne paa Gammelrepublikanere, naar undtages O. Barrot og Ledru-Rollin. Louis Blanc forlod strax Forsamlingen og begav sig til sit Partis Hovedkvarteer, „Reform"s Kontor, hvor samtidig med ham Udsendingen fra „National", Martin (fra Strasbourg) gav Møde og forelagde Listen for den socialdemokratiske Republiks Forbundsfæller. Her var foruden „Reform"s Hovedredakteur Flocon alle Formændene for de hemmelige Selskaber tilstede: Caussidière, de la Hodde, Chenu, Sobrier, Albert, Etienne Arago, François' yngste Broder, for en Del hemmelige Politiagenter. Her blev O. Barrots Navn slettet „med Foragt og Vrede" og Flocons sat istedet; desuden tilføjedes Louis Blanc, Arbejderen Albert og Lamartine, hvis i de dannede Kredse saa afholdte Navn syntes nødvendigt; tillige overdroges Politipræfekturet til Caussidière og Postbestyrelsen til Etienne Arago, som strax begav sig til deres Poster, medens de af den fælles Aftale fremgaaede Lister bleve bragte til Raadhuset, hvor Oprørerne vare Herrer, og til Deputeretkammeret. Garnier Pagès, der just havde erklæret for den nye Indenrigsminister O. Barrot, at han ikke ønskede Republiken, men at Hertuginden af Orléans' Regentskab var Alt, hvad han ønskede, var af Barrot selv bleven sendt til Raadhuset, som han fandt i Folkets Besiddelse og hvor han strax af egen Magtfuldkommenhed indsatte sig selv som republikansk Maire i Paris. Lamartine, der endnu „en Time før" ikke havde tænkt paa Republiken, erklærede sig ved sin Ankomst til Palais Bourbon, hvor nogle af „National"s og „Reform"s Republikanere trak ham ind i et Sideværelse, strax beredt til at slutte sig til Republiken. En pludselig „Indskydelse fra Himlen, som han havde bønfaldet om i fem eller sex Minutter med Hovedet i Hænderne," skal have bestemt ham til denne vigtige Beslutning. Dog har vel Efterretningen om hans Udnævnelse til Medlem af den republikanske Regjering, som Journalisterne bragte ham, ikke været ganske uden Indflydelse paa den. Overbevisningen om, at et Regentskab, som blev indsat af det sejrende Oprør, ikke kunde være livskraftigt og at han som Medlem af den provisoriske Regjering vilde kunne lede Republiken ind i et maadeholdent Spor, har vel tillige gjort sig gjældende. Nok er det, at naar han „en Time før ikke vidste, hvad han skulde sige" — saa vidste han det nu Kl. 1½, da han traadte ind i Salen.

Ogsaa Bugeaud og Thiers begav sig til Deputeretkammeret, efterat Kongen havde forladt Tuilerierne, men bleve strax skilte fra hinanden. Thiers undslap kun med Møje den løsladte Mængdes Hænder. En Bataillon af Nationalgarden reddede ham og bragte ham til Palais Bourbon, hvor Regentinden allerede var indtruffen og hvor hans strenge Ord mod det eftergivende Flertal, hvis Underdanighed havde hidført Alt dette, lød uden at blive hørte. Ogsaa Bugeaud var det kun ad Omveje lykkedes at naa til Gitteret. En Flok Oprørere havde kjendt ham og var trængt ind paa ham under Raabet: „Ned med Bugeaud!" Marechallen lod sig ikke forbløffe: „I raaber: ned med Abdelkaders Overvinder!" sagde han, „ned med den Mand, som har undertvunget Araberne og erobret Afrika! Ned med den Mand, som I vil faae Brug for, inden der er gaaet en Maaned, til at føre Jer mod Tydskerne og Russerne!" — „Leve Bugeaud!" lød det nu fra den letbevægelige Mængde: Alle vilde trykke hans Haand. Men i samme Øjeblik kommer der Deputerede, som meddele Marechallen, at Republiken er erklæret. Han henvender sig til den Bataillon af Nationalgarden, som har stillet sig op foran Palais'et: „Vil I virkelig have Republiken?" „Nej, nej," raaber man til ham her, hvor man endnu ikke veed, hvad der er foregaaet indenfor; men allerede trænger den larmende Mængde ud af Palais'et, som den har indtaget, og i Spidsen for den Arm i Arm Lamartine og Dupont de l'Eure, Cheferne for den nys indsatte Regjering.

Efterat Kongen havde forladt Tuilerierne, havde Hertugen af Nemours igjen taget Overkommandoen over Tropperne og trukket sig tilbage til Champs Elysées med de Faa, som endnu ikke havde fraterniseret. Til sin Svigerinde skrev han et Par Ord med Blyant, for at bede hende følge efter med hendes Børn. I Porten mødte han Dupin og Marquis de Grammont, som ilede til Hertuginden. Hun var i Pavillon de Marsan (Tuileriernes højre Fløj, imod Rue de Rivoli), alene med sine to Drenge og en Hofdame. Faa Øjeblikke efter kom der Bud fra Kongen, at han ventede Hertuginden paa Place de la Concorde. Hun tog strax Dupins Arm, uden at slippe Greven af Paris, medens Hertugindens Livlæge bar den lille Hertug af Chartres, der ikke var rigtig rask, paa Armen. Rask ilede den lille Gruppe gjennem Tuilerihaven, medens Folket allerede satte sig i Besiddelse af Slottet bag dem. Da de kom til Place de la Concorde, var Kongen allerede kjørt, og der var ikke nogen Vogn tilstede. Man fattede sig hurtigt og besluttede at gaa til det nærliggende Palais Bourbon, for der at lade den unge Konge og Regentinde-Moderen udraabe af Folkerepræsentationen. „Leve Greven af Paris, de Franskes Konge! Leve Hertuginden af Orléans, Regentinden!" tilraabte Dupin de der

posterede Nationalgardister, og de istemte begejstret Raabet, dannede Haie lige til Broen, og Hertuginden, som gav den kommanderende Officier Armen, naaede under vedvarende Glædesraab af Nationalgarden og Folket Palais Bourbon (Kl. 1½).

Kammeret rejste sig som een Mand ved hendes Indtrædelse. Tre Stole bleve stillede hen for Forsamlingens Talertribune til hende og Prindserne, og hun havde just taget Plads, da Hertugen af Nemours traadte ind; han havde faaet at vide, hvad der var skeet, og var ilet til, for at beskytte sin Svigerinde. Han stillede sig ved Siden af Regentinden. Dupin steg op paa Tribunen og forkyndte under almindelig Tilslutning Greven af Paris' Tronbestigelse og hans Moders Regentskab. Tocqueville forlod sin Plads og lagde Haanden paa Lamartines Arm: „Deres Stemme er den eneste, som kan beherske denne Tumult... Træd op paa Tribunen, ellers er vi fortabte." Hans Øjne stirrede paa den Gruppe, Hertuginden og hendes Førere dannede. „Saa længe hun og Barnet er der, tier jeg," svarede han, uden at vende sig om mod Vennen, som strax gjættede, at han havde fattet sin Beslutning. Lamartine rejser sig virkelig ogsaa fra sin Plads, og strax tier Huset, som om det anede, at Afgjørelsen vilde komme fra denne Mands Læber, der saa ofte i de sidste otte Aar havde givet Nationens inderste Følelser Udtryk i Ord. Han forlangte en foreløbig Standsning af Mødet, hvilket „Ærefrygten for Nationalforsamlingen og den ophøjede Fyrstinde krævede." Og Præsidenten — det var Sauzet — hævede Mødet, „indtil Hertuginden og den unge Konge havde trukket sig tilbage," medens Marie, et Medlem af Venstre, hvem Revolutionskomiteen lige havde udnævnt til Medlem af den provisoriske Regjering og som havde modtaget denne Udnævnelse, besteg Talerstolen. Lamartine havde givet Regentskabet Dødsstødet. Forgjæves henvendte Hertuginden sig til Præsidenten med de betydningsfulde Ord: „Dette er et Kongemøde!" Præsidenten havde allerede opfyldt Lamartines Forlangende, og Denne kunde med Rette sige: „Jeg har ikke frembragt Revolutionen, men efterat Revolutionen var skeet, har jeg frembragt Republiken."

Medens Hertuginden og hendes Ledsagere begive sig gjennem Forsamlingen til de bageste Rækker af de Deputeredes Bænke, strømmer allerede Forstædernes Befolkning under Ledelse af Emanuel Arago og andre af „National"s og „Reform"s Deputerede ind i det ubevogtede Hus, der kun var omgivet af Nationalgarden, og indtog den Plads, Prindserne havde forladt. Paa samme Tid foreslaar Marie Forsamlingen, at den skal udnævne en „provisorisk Regjering", da Hertugindens Regentskab er ulovligt. Ogsaa Cremieux, ved Siden af hvem den lille Hertug af Chartres havde taget Plads og som lige nylig havde opfordret Regentinden til at tale, forlanger nu Udnævnelsen af en provisorisk Regjering, og de indtrængte Blousemænd tilklappe ham Bifald. Odilon Barrot var imidlertid traadt ind; som faktisk Minister tog han Ordet for Regentinden under lydeligt Bifald fra Centrum. Fra Forsamlingen lyder Raabet: „Lad Hertuginden tale!" Og hun rejste sig med de Ord: „Min Søn og jeg ere komne . . ." da La Rochejaqueleins Stentorstemme overdøvede hendes svage Organ. „Det tilkommer dem, der i tidligere Tid bestandig have tjent Kongerne, nu at tale om Landet og om Folket," raabte den ustyrlige Legitimist. „Nu er De Intet mere!" Det var Hævnskriget fra de Overvundne fra 1830. I samme Øjeblik trænger Dunoyers Kolonne, som først havde forladt Tuilerierne — Studenter, Nationalgardister, Arbejdere, Alle bevæbnede og med flagrende Faner — ind i Salen. Hundredfoldig gjenlyder Huset af Raabet: „Ned med Kongedømmet!" En af de Indtrængte stiger op paa Talerstolen og taler til Forsamlingen, ham følger en Helt fra Julidagene, som planter den trefarvede Fane og forkynder Tronens Omstyrtelse. Crémieux, Ledru-Rollin og Lamartine vise sig samtidig paa Tribunen: Ledru-Rollin lykkes det endelig at skaffe sig Ørenlyd. Han forlanger en provisorisk Regjering, men ikke længer en, der udnævnes af Kammeret — nej, en der skal udnævnes af „Folket"! „En provisorisk Regjering og en øjeblikkelig Indkaldelse af et Konvent." Efter en længere larmende Afbrydelse taler Lamartine, der hele Tiden har holdt sig paa Talerstolen ved Siden af Ledru-Rollin, for at hævde, om end ikke Hertugindens Rettigheder, som han engang havde forsvaret saa veltalende, saa dog Frankrigs Selvbestemmelsesret: „Jeg forlanger, at der skal dannes en provisorisk Regjering, som Intet skal afgjøre om den definitive Regjering, som det maatte behage Landet at give sig selv, saasnart det bliver adspurgt." „Navnene!" raaber Mængden. „Navnene paa den nye Regjering!" „Denne Regjering", begynder Lamartine igjen, „skal ikke have nogen anden Opgave, end at adspørge Landet . . ." I samme Øjeblik dundre Geværkolber mod de øverste Døre, som snart give efter for Stødene, og ind trænger en ny Sværm med blinkende Vaaben under Raabet: „Ned med Kammeret! Ingen Deputerede mere!" En lægger sin Bøsse an mod Lamartine, men Løbet bliver itide slaaet ivejret. Paa samme Tid bliver Larmen saa aldeles ubetvingelig, at Præsidenten hæver Mødet, ikke med Ord, men i Gjerning, idet han forlader Salen.

Men det gjør Mængden ikke, og ogsaa mange Deputerede af Venstre blive, og en af deres Veteraner, den gamle Dupont (de l'Eure) bestiger Præsidentpladsen. A. Marrast, der snart selv skal præsidere her og som er Anfører for de sidst Indtrængte, beskytter med sin Revolutionsgarde Talerstolen, fra hvilken Ledru-Rollin oplæser de fra begge de republikanske Grupper samlede Navne paa den nye Regjerings Medlemmer, og det souveraine franske Folk, repræsenteret af Studenterne og Pøbelen i Paris — der var kun omtrent tredive Deputerede i Salen — bifalder med Akklamation Navnene paa Frankrigs nye Styrere: Dupont (de l'Eure), François Arago, Lamartine, Ledru-Rollin, Garnier Pagès — „Han er jo død!" raaber En af Mængden. „Den Rigtige er død! Ligemeget!" — Marie, Crémieux. „Til Raadhuset!" raaber Skuespilleren Bocage, G. Sands Ven, den Samme, som paa „National"s Kontor havde forlangt og opnaaet Lamartines Optagelse i Regjeringen, og „Folkets" Udvalgte drage i Triumf til Raadhuset, medens den kaade Mængde gjør de Malerier, paa hvilke Louis Philippe figurerer som aflæggende Ed, til Skive og Hertuginden og hendes Børn flygte gjennem Husets Gange. Hun var bleven skilt fra sin Svoger og sine Børn og mere skubbet end ført ud i Vrimlen af de Flygtende og Indtrængende, som ikke kjende eller lægge Mærke til hende. Greven af Paris blev med Nød og neppe reven ud af Armene paa et rasende Menneske, der vilde kvæle ham, og derpaa kastet ud gjennem et Vindue i Armene paa en af Deputeretkammerets Tje-

nere, der stod udenfor og førte ham hen til hans i Gaarden ventende Moder. En Droschke, der tilfældigvis holdt i Baggaarden, bragte dem Begge til det nærliggende Præsidenthotel, hvor kort efter ogsaa Hertugen af Nemours indfandt sig. Efter to Timers usigelig bekymret Venten kom der endelig Efterretning om, at ogsaa den lille Hertug af Chartres var reddet; en Dørvogter havde fundet ham paa en af Gangene og bragt ham til Marechal Soults Svigersøn, Grev Mornay, hos hvem han var i Sikkerhed. Næsten paa samme Tid kom O. Barrot, for at skynde paa Afrejsen. Dog kunde Hertuginden først den næstnæste Dag (26.) igjen trykke sin yngste Søn i sine Arme og forlade Invalidehotellet, som hun havde begivet sig til. Det var paa høje Tid: en Time efter kom der en Agent fra den nye Politipræfekt Caussidière for at arrestere hende.

Klokken var halvfire, da den nye Regjerings Præsident, den treogfirsindstyveaarige Dupont de l'Eure, først ved Crémieux' Arm og derpaa, da han ikke kunde gaa længer for Udmattelse, i en Droschke med to Trommer og to Faner foran og Lamartine bagefter, blev ført i Triumf af „National"s Udsendinge langs Quaien til Raadhuset, hvor Republiken allerede var bleven erklæret af nogle Mairer, Studenter og Polyteknikere; ifølge den revolutionaire Tradition var det alene her, en ny Regjering kunde erhverve sig sin Legitimitet. Ledru-Rollin i Spidsen for en anden Skare følger den første, som kun med Møje baner sig Vej over Barrikaderne. Ved Kasernen paa Quai d'Orsay var ogsaa Lamartine nær bukket under for Anstrengelsen. En Dragon rakte ham et Glas Vin: „Paa Forbundet mellem Folket og Hæren," raaber Digteren, „det er den sande Banket!" Da de endelig naa Raadhuset henimod Klokken halvfem, træffe de ved Siden af den selvvalgte Maire for Paris, Garnier Pagès, og den gamle François Arago, som henter sin Søn, „Socialdemokratiets" Repræsentant Louis Blanc, der ligeledes gjorde Fordring paa den ham af „Reform"s Forsamling tilkjendte Plads i den nye Regjering. Foreløbig lod de nye Regenter ikke engang den ubelejlige Kollega faae Adgang til sig. Efter at de havde flakket en Time omkring i Raadhusets uhyre, menneskefyldte, larmende Labyrinth, lykkedes det dem omsider at finde et tomt Værelse, som de lukkede sig inde i, for at forfatte de første Proklamationer og fordele Rollerne. Den gamle Dupont de l'Eure blev Førsteminister uden Portefeuille; Lamartine Udenrigs-, Fr. Arago Marine- og Crémieux Justitsminister; Marie Minister for de offentlige Arbejder og Ledru-Rollin Indenrigsminister, d. v. s. faktisk Leder af Kabinettets Politik. Garnier Pagès fik Stadfæstelse paa sin Udnævnelse til Maire for Paris istedetfor de tolv Kredsmairer. Goudchaux, en liberal Bankier, hvem man, inden man endnu havde tænkt sig Republiken saa nærforestaaende, havde lovet Finansportefeuillen, hvis Republiken nogensinde skulde blive indført, fik nu den lovede Plads. Carnot, der ligesaa hurtigt som Arago, Marie og Garnier Pagès var bleven overbevist om Republikens Betimelighed, blev Undervisningsminister og Bethmont Handelsminister; Krigsministeriet tilbød man Bedeau, men han afslog det, formodenlig for ikke at give nogen ny Anledning til en ugunstig Fortolkning af hans Handlemaade; ogsaa Lamoricière afslog det, og det blev da tildelt en næsten Ubekjendt, General Subervie. Hvor nødig man end vilde, maatte man lade „Reform"s Folk, Caussidière og Et. Arago, der allerede havde bemægtiget sig Politi- og Poststyrelsen, blive i disse Embeder: det første Tegn paa, at den eneste Mand af yderste Venstre, som sad i den nye Regjering, Ledru Rollin, sad fastere i Sadlen end alle sine ti maadeholdne, for Størstedelen gammel-republikanske Kolleger tilsammen. Neppe var dette Arbejde tilendebragt under Larmen af kommende og gaaende Bude, før ogsaa Louis Blanc, som endelig havde opdaget de nye Magthaveres Skjul, trængte ind og forlangte sin Plads. Men hvad var der derved at gjøre? Verden var fordelt; og ikke blot for sig selv, men ogsaa for de med ham følgende Hovedredakteurer A. Marrast og Flocon saavelsom for sin Ven, Arbejderen Albert som Repræsentant for de hemmelige Selskaber, forlangte han Sæde og Stemme i Raadet. De to Journalister vare lette at stille tilfreds, da man tilbød dem Titel af Sekretairer. Louis Blanc gav først efter, da han saae, at der Intet var at udrette og at man indrømmede hans Klient, Arbejderen Albert, en Tabouret uden Portefeuille i Regjeringen. Selv lod han sig da ligeledes nøje med en Plads som Sekretair.

Endnu mere haardnakket var Striden om den nye Regjerings Navn. Ikke blot udenfor rasede Mængden og raabte voldsomt paa, at Republiken skulde erklæres; alle Værelser, alle Gange i Paladset vare tætpakkede af bevæbnede, af Vin eller Ophidselse berusede Skarer; snart var omtrent hele Opstandsarmeen samlet i Hôtel de Villes Sale og den store Plads næsten tom; thi Borgerne holdt sig ængstelig tilbage og lod Oprørerne raade alene. Kommunalraadenes store Forhandlingssal var Skueplads en for heftige Optrin: forgjæves bad den nye Regjering om Frist og Ro til at raadslaa om det vigtige Spørgsmaal; neppe har man indrømmet den det, før allerede en ny Skare af Utaalmodige sprænger Dørene og bydende fordrer en hurtig Afgjørelse. Tre Gange maatte de nye Magthavere flygte fra det ene Værelse til det andet. Forgjæves stillede Lamartine, hvis Uforfærdethed kun blev overgaaet af hans Utrættelighed, sig atter og atter imod de Støjende: hans vidunderlige Veltalenhed, der netop var som skabt for saadanne Øjeblikke, hans skjønne, sympathetiske Personlighed kunde kun skaffe Ro i enkelte Minuter, og Kampen maatte stedse begyndes forfra igjen. Proklamation fulgte paa Proklamation, ingen af dem tilfredsstillede „Sejrherrerne", kun Ordet Republik kunde berolige dem; og Lamartine havde nylig i Palais Bourbon højtidelig givet sit Ord paa, at den nye Regjering ikke skulde afgjøre Spørgsmaalet om Statsformen, uden iforvejen at have adspurgt hele Frankrig. „Borgere," saaledes lød det første Manifest, „Louis Philippe er ikke mere Konge! En provisorisk Regjering er efter Folkets Ønske (par le voeu national) bleven udnævnt. Den holder sine Møder paa Raadhuset. Nationen vil blive adspurgt" o. s. v. Det andet, forfattet af Lamartine selv, gik allerede noget videre: „Den provisoriske Regjering erklærer, at den republikanske Form foreløbig er bleven antaget af den og af Parises Befolkning, men at hverken den provisoriske Regjering eller Parises Befolkning have isinde at sætte deres Mening istedetfor Borgernes, som vilde blive adspurgte om den endelige Form for deres Regjering." Efter Ledru-Rollins Ønske blev ogsaa denne Redaktion skærpet og Ordet „Republik" sat istedetfor „den republikanske Form". Men heller ikke dermed var man tilfreds! Længe stod Kampen paa mellem de to Grupper af den nye Regjering, ofte afbrudt af den indtrængende

Mængde; tilsidst saae Regjeringen sig nødt til at barrikadere Dørene til et Værelse, medens sex Polyteknikere med dragne Kaarder holdt Vagt, og her — dog endnu bestandig i Overværelse af Udsendinge fra Folket, som man havde givet Adgang — kom omsider den definitive Proklamation istand: en Sejr for Ledru-Rollin og Louis Blanc; Marie, Dupont og Arago havde længe gjort Modstand. I atten Aar havde Republikanerne bestridt Julikongedømmets Legitimitet, fordi det, oprettet af de hundredetusinde Højstbeskattedes lovlig valgte Repræsentanter, ikke havde sammenkaldt Nationen for at lade sig stadfæste af den. Skulde nu de af nogle faa Sammensvorne udnævnte, af nogle hundrede bevæbnede Usurpatorer akklamerede Repræsentanter for Parises Forstæder kunne grundlægge Republiken af egen Magtfuldkommenhed, uden noget Plebiscit af hele Frankrig? Atter var det Lamartine, der først gav efter, og Advokaten Crémieux, der endnu samme Formiddag havde været Tilhænger af Regentskabet, fandt den just ikke elegante, men Alle tilfredsstillende Formel. Klokken var tyve Minuter over ti, da en Mand traadte frem paa Raadhusets Balkon og lod et Dousin beskrevne Sedler flagre ned, hvorpaa han ved Skjæret af en Fakkel læste deres Indhold højt: „Den provisoriske Regjering vil Republiken, under Forbehold af Folkets Samstemning, som strax vil blive æsket.“

VII.

Louis Philippe og den kongelige Familie havde kun opholdt sig i Saint-Cloud akkurat saalænge, som det var nødvendigt for at opdrive to Omnibusser, i hvilke de femten Personer, hvoraf den flygtende Familie bestod, kunde fortsætte deres Rejse lidt bekvemmere end i de to trange Vogne, der havde ført dem fra Paris. Man tog Vejen til Trianon i Versailles; dog følte man sig heller ikke sikker her og kjørte endnu samme Aften videre, en Del af den kongelige Familie direkte til Slottet Eu, Kongen og Dronningen, som vilde bede ved deres Søns Grav, til Dreux, hvor de tilbragte Natten. Her erfoer de næste Morgen Republikens Proklamation, og den blev dem en Grund til hurtigere Flugt. Hertugen af Montpensier, Hertuginden af Nemours og hendes Børn tog til Granville, hvor det lykkedes dem at indskibe sig til England. Kongen havde allerede Dagen iforvejen givet sin militaire Eskorte Afsked i Saint-Cloud, og han ejede kun 1200 Francs, som man havde laant ham i Versailles. Under saadanne Omstændigheder var det ikke til at tænke paa at naa Kysten i et langsomt-højtideligt Optog, som engang det alderstegne Overhoved for hans Hus, da Revolutionen havde berøvet ham Tronen for at sætte Hertugen af Orléans paa den. Ogsaa Stemningen var en anden. En panisk Skræk syntes at have bemægtiget sig den Mand, der saa ofte havde budt Fjendens Skyts og Mordernes Dolke uforfærdet Trods. Hurtig skyndede han til Opbrud gjennem en Bagport i Slottet. Ja, han troede at maatte gjøre sig ukjendelig: han aftog den sorte Paryk og det sorte Kindskjæg, der var bekjendt i hver Krog af Landet fra utallige Karikaturer, tog grønne Briller paa, trak en Silke-Rejsehue dybt ned i Panden og forlod saaledes den 25. med Dronningen og kun ledsaget af General Rumigny det Sted, hvor hans Søn og hans Søster hvilede og som var bestemt til at blive Dynastiet Orléans' Saint Denis. Ad lange Om- og Sideveje, for at undgaa Byerne, naaede de endelig efter en anstrengende Rejse den 26. tidlig om Morgenen en lille Ejendom i Nærheden af Honfleur, som tilhørte en af Kongens forhenværende Adjutanter. Her skjulte man sig, saa godt man kunde, til Havets Tilstand vilde tillade at sætte over til England. Man havde allerede vundet en Fisker i Trouville, og Kongen var alene og forklædt gaaet hen til det Sted, hvor han skulde indskibe sig; men Fiskeren fandt endnu Havet for oprørt til, at han vilde vove sig ud. Men medens han venter, udbreder Rygtet om den hemmelighedsfulde Rejsende sig i den lille By. Hurtigt flygter den gamle Konge tilfods og flakker om fra Gaard til Gaard, indtil en lille Vogn endelig tager ham op og bringer ham tilbage til Dronningen. Endelig den 2. Marts kom Befrielsen fra det, om end ikke farlige, saa dog lidet værdige Skjul. Den britiske Vicekonsul i Hâvre tilbød dem i sin Regjerings Navn, at de kunde tage over med det engelske Dampskib, som foer mellem Hâvre og Newhaven, og medbragte engelske Passer, lydende paa falske Navne. Nogenlunde beroliget besteg Kongen med sin Gemalinde saa den lille Damper, der bragte dem fra Honfleur til Hâvre, hvorfra de den 3. Marts naaede den engelske Kyst. Dagen efter kom Flygtningene til Claremont, en Ejendom, som tilhørte deres Svigersøn, Kongen af Belgien, og her stødte de andre Medlemmer af Familien snart til Chefen for det faldne Hus.

Hertuginden af Orléans var med sine Sønner uden videre Eventyr kommen ind over den belgiske Grændse, ledsaget af Grev Mornay. Den unge Hertuginde af Montpensier var mindre heldig og naaede først efter mangehaande Eventyr tilbage til sin Familie. I Abbeville var hun nær bleven gjenkjendt og maatte i sin frugtsommelige Tilstand vade i flere Timer omkring i Snavset i sine tynde Sko. Hertugen af Nemours holdt sig, ligesom Guizot, nogle Dage skjult i Paris og fik saa Lov til at forlade Landet uhindret sammen med sin Søster, Hertuginde Clementine af Coburg. Hertugen af Württemberg, der var Enkemand efter den dybt begrædte Prindsesse Marie, sendte Lamartine selv de fornødne Passer. Hertugen af Aumale og Prindsen af Joinville tog højtidelig Afsked fra den algierske Armee og Middelhavsflaaden, hvis Overkommando de rolig overgav til de af Republiken udnævnte Efterfølgere. De forlod Algier den 3. Marts.

Louis Philippe overlevede sit Fald i over to Aar (26. August 1850), ikke som en taus Jagttager af Begivenhederne, hvad hans høje Alder vel havde berettiget til, ja maaske endog krævet, og hvad hans Forgængere paa Frankrigs Trone havde givet ham et værdigt Exempel paa. Han tog gjerne mod Gjæster fra Fædrelandet og Udlandet og underholdt dem gjerne med Forklaringer af de ledende Tanker i hans Politik, for at forsvare sine Handlinger, undskylde sine Forsømmelser og imødegaa sine Fjenders Anklage. Og det var ham kjært, naar disse fortrolige Udgydelser naaede ud til Offentligheden, naar snart et fransk, snart et engelsk Blad bragte Meddelelser fra Claremont. Heller ikke Øjeblikkets Politik holdt han sig borte fra. Det var, som om Bourbonnernes Samvittighedsrøst lod sig høre gjennem alle hans Forsvarstaler. Han skal varmt have anbefalet Forsoningen med den ældre Gren og ivrig have raadet til at anerkjende Henrik V. som Familiens Hoved, trods Protester fra hans Kone, Marie Amalie, der nu holdt ligesaa haardnakket fast paa Kongetitlen, som hun tidligere havde sat sig haardnakket imod at antage den; fra Dronningen af Belgien, som følte, at ogsaa den

folkelige Trone, hun beklædte, vilde tabe noget af sin Glands, naar hendes Fader fornægtede sin Slægts Oprindelse; fra Hertuginden af Orléans, som bar sin Gemals sidste Villie prentet dybt i sit Hjerte og ikke vilde give sin Søns Arv til Pris for det Uvisse. Men den gamle Konge vidste bedst, hvor Kronen tynger det Hoved, som den ikke er tilfalden som Arv fra Fædrene eller er bleven paatrykt af Nationen som Løn for frugtbringende Sejre over indre og ydre Fjender.

Heines Memoirer.

Det har vakt megen Interesse i Tydskland, at man er kommen under Vejr med, at Finansministeriets Arkiv i Wien gjemmer en litterair Skat af første Rang: et overordenlig interessant, hidtil utrykt Manuskript af Heinrich Heine, nemlig to Bind Memoirer, omfattende hans Liv fra 1800 til 1836, og nogle Digte af politisk-satirisk Indhold, sigtende til Huset Habsburg og Marts-Bevægelsen i Wien. Hvorledes disse Skatte ere havnede netop i dette Arkiv, er en interessant Historie, som nok kan fortjene at blive fortalt, saameget mere som man af de af Adolf Strodtmann udgivne tre Bind Breve fra Digteren nok veed, at han har skrevet Memoirer, men ikke hvor de ere blevne af.

I Foraaret 1851 kom Gustav Heine, der dengang endnu kun var en almindelig borgerlig Journalist og Redakteur af det paa den Tid endnu meget ubetydelige „Fremdenblatt“, til Paris og besøgte sin syge Broder. Man veed af Brevvexlingen med Campe, hvilken Mening Heinrich Heine nærede om sin Broder Gustavs aandelige Evner, saa det kan ikke vække nogen Forundring, at han besvarede hans Meddelelse om, at han agtede at stille sit Blad til Reaktionens Raadighed, med de kortfattede Ord: „Dum nok til det er Du!“

Men for at berede den vordende Regjeringsmand en lille Fornøjelse, læste han de ovenfor nævnte, ligefrem knusende Digte for ham. Forfærdet hørte Gustav paa dem og begyndte derpaa at bønfalde ham om, dog endelig ikke at gjøre ham ulykkelig ved at offentliggjøre dem; hvis Heinrich lod disse Lovsange over Østerrig trykke, saa var Gustavs Stilling i Wien en Umulighed for Fremtiden. Men Heinrich lo og lod sig ikke bevæge, før Gustav, der kjendte Broderens evige Pengeforlegenhed, rykkede ud med den Plan, at han vilde kjøbe dem af ham. Handelen blev sluttet, og Gustav vendte tilbage til Wien.

I Foraaret 1852 var han igjen i Paris og besøgte atter sin ulykkelige Broder i hans „Madratsgrav“. Ogsaa denne Gang var den Syge i Forlegenhed for Penge og anmodede Broderen om nogle. Men da han kjendte ham, tilbød han ham samtidig et Pant: de to Bind af hans „Memoirer“, der omfattede Barndomstiden, Opholdet i Berlin og Göttingen samt de første Aar af hans Ophold i Paris. De havde allerede ligget færdige til Trykning fra 1847 af, men deres Offentliggjørelse var bleven udsat, fordi Heine vilde tilføje endnu et tredie Bind, som skulde gaa til 1840, men ved Sygdom var forhindret i at fortsætte Arbejdet. Gustav gik ind paa Tilbudet, udbetalte ham 5000 Francs og tog Manuskriptet med til Wien. Heinrich Heine døde, og hans efterladte Hustru traadte i Underhandling med sin Svoger om Manuskriptet, men hendes Anstrengelser vare ligesaa frugtesløse som de Forsøg, Campe gjorde, da han sendte Strodtmann til Wien udelukkende i dette Ærinde. Gustav Heine erklærede kort og godt, at Manuskriptet var hans Ejendom, da Indløsningsfristen var overskreden, og han indlod sig ikke paa at afstaa det for Penge. Om hans Retskrav virkelig var saa uomtvisteligt, er et andet Spørgsmaal; men saameget er vist, at „Memoirerne“ vel ikke vare tilfals for Penge, men derimod for Hoffets Gunst.

Ved en Mellemhandler — det skal have været Fyrst Richard Metternich, der fungerede i denne Egenskab — lod han en Afskrift af Digtene komme Grev Crenneville, Kejserens Overkammerherre, ihænde med den Bemærkning, at han var rede til at stille disse Digte saavelsom Manuskriptet til de ikke mindre betænkelige „Memoirer“ til Hoffets Raadighed som Bevis paa sin Loyalitet. Greven læste Digtene og blev ikke mindre forfærdet over dem end i sin Tid Gustav; han aflagde sit Referat og lod derpaa Udgiveren af „Fremdenblatt“ sige, at hans Tilbud vilde blive modtaget med Tak, dog selvfølgelig kun hvis Hr. Heine vilde opgive sine Udlægs Størrelse og modtage kontant Godtgjørelse derfor. Og Hr. Heine fik de 5000 Francs tilligemed Kjøbesummen for Digtene, hvorpaa han kort efter blev udnævnt til Baron. Manuskriptet vandrede til Slottet, og der blev der stillet Forslag om, at det Hele skulde brændes. Med Hensyn til Digtene tillod Kejseren dette, uden dog at befale det, men sørgede derimod for, at „Memoirerne“, som han fandt uskadelige, bleve henlagte i et Arkiv. Ved et Tilfælde undgik ogsaa Digtene Flammedøden og vandrede, formodenlig atter ved et Tilfælde, til Finansministeriets Arkiv, medens ellers Statsarkivet tjener til saadanne Øjemed. Vist er det, at Manuskripterne befinde sig der og saaledes ere unddragne Læseverdenen, som har en moralsk Ret til dem. Quousque tandem?

Saaledes fortæller „en Indviet“ i „Deutsches Montagsblatt“. Heines fortrolige Ven, Forfatteren Alfred Meißner, der var nøje kjendt med alle hans Forhold og hvem man skylder flere biografiske Meddelelser om ham,*) har i en senere Artikel opkastet Tvivl om de omtalte Digtes Tilstedeværelse. „Jeg maatte kjende disse Digte, hvis de existerede,“ siger han. „Heine var vant til, hver Gang jeg kom til Paris, at forelæse mig de i Mellemtiden fremkomne Digte, og ganske særlig vilde han have viist mig, der jo er Østerriger, Digte, som havde Hentydning til østerrigske Tilstande. Jeg kjender kun et eneste saadant, og det er blevet offentliggjort af mig. Jeg bad Heine i Foraaret 1850 om et Bidrag til Kolatscheks „Deutsche Monatshefte“; jeg fik Lov til at vælge mellem en Pakke nye Stykker og valgte Digtet „Deutschland im Oktober 1849“. Men jeg havde ogsaa senere maattet faae Kjendskab til saadanne Digte. Da jeg kom til Paris i Maj 1856, kort efter Heines Død, og besøgte hans Enke paa hendes Landsted i Asnières, opfordrede hun mig til at gjennemse den Afdødes Papirer, som fyldte Skufferne i en Sekretair i flere Pakker, og at udsondre og ordne Digtene. Tre eller fire Formiddage ofrede jeg paa denne Virksomhed i Overværelse af en Hr. Henri Julia, hendes Sagfører, og jeg kan med Bestemthed erklære, at efterat der nu er udkommet et Supplementbind, har Publikum faaet Alt, hvad Heine nogensinde har skrevet af Vers.“ Meißner gaaer nemlig ud fra, at der i ethvert Tilfælde maatte være

*) Se f. Ex. „Nær og Fjern“ Nr. 1: „Heine'ske Apokryfer“.

en Kladde eller Afskrift i Behold, selv om de omtalte Digte vare solgte paa den angivne Maade.

Manuskriptet til „Memoirerne“ har Alfred Meißner derimod selv seet. „Det var i Folio, særdeles omhyggeligt nedskrevet med hans egen Haand, og maatte, efter hvad jeg anslog det til, fylde mindst tre Bind. Det saae kæmpemæssigt ud.“ — Hvad Ejendomsretten til dem angaaer, bemærker Meißner, at Heine har udarbejdet dem i den Hensigt, at de skulde udgives, og Retten til deres Offentliggjørelse kan han i juridisk Forstand ikke have forspildt, fordi han eller hans Arvinger ikke have været i Stand til at indløse det pantsatte Manuskript. Baron Gustav Heine derimod var efter østerrigske Love ikke berettiget til at disponere over det ham betroede Pant. Besidderen af et Pant kan gjøre Krav paa Laanets Tilbagebetaling, men har ikke Ret til egenmægtig at overdrage sit Pant til nogen Anden. Der synes saaledes ikke at kunne herske nogen Tvivl om, at den nuværende ophøjede Besidder af „Memoirerne“ kun behøver at blive sat i Kundskab om denne Sagens Sammenhæng, for at sørge for, at der skeer saavel de Afdøde som Litteraturen, der har et Krav paa Bogen, deres Ret, og at „Heinrich Heines Memoirer“ atter se det dem saa længe forholdte Lys.

Kaptain Coles Passageer.

Af James Payn.

Enhver, som har rejst frem og tilbage mellem Liverpool og New-York, kjender den brave Kaptain Cole af Cunard-Linien. Jeg kan ikke fælde nogen Dom om ham som Sømand, thi det forstaaer jeg mig ikke paa, men han gjaldt for en af de dygtigste Kaptainer paa denne Linie, der roser sig af, at den aldrig har mistet hverken noget Skib eller nogen Passageer i de mange Aar, dens Fartøjer have pløjet Atlanterhavet. Omendskjøndt vi ikke havde mange fælles Interesser — Kaptainen nærede den grundigste Foragt for Landet og Alt, hvad dertil hørte (sine Medmennesker undtagne), og jeg var en fuldstændig Landkrabbe — vare vi dog blevne gode Venner. Kun antog vort gjensidige Samkvem hovedsagelig den fortællende Form, da der ikke vel kunde være Tale om nogen Meningsudvexling, saaledes som Forholdet var. Jeg fortalte ham Historier, der havde Nyhedens Tiltrækning for ham, da han aldrig læste Noget, og han gav til Gjengjæld sine Eventyr tilbedste. Nær havde jeg gjort ham vred engang ved en saadan Lejlighed, da jeg vilde have ham til at fortælle Noget om Skibbrud, et Thema, der naturligvis interesserede mig Landrotte. — „De glemmer vist,“ sagde han, medens hans ærlige Ansigt blev rødt af Harme, „at De taler til en Kaptain af Cunard-Linien. Hvad — (her kom en kraftig Sømandsed) kjender vi til Skibbrud? Imidlertid,“ vedblev han lidt mildere, — „maa jeg tilstaa, at der dog var een Lejlighed, da jeg troede, at det Held, der er blevet til et Ordsprog for vort Kompagni, skulde faae en Læk, og det ved mig. Det kan vel være et Par Aar siden; Skibet stak i Søen fra Liverpool af. Vi havde en meget god Rejse, og Havet var hele Tiden saa roligt som en Andedam.“

Her maa jeg formodenlig have seet lidt vantro ud, thi Kaptainen fortsatte smilende: — „Naa, maaske skulde jeg ikke have sagt: hele Tiden; thi da vi var komne omtrent en hundrede Mil fra Liverpool, kom der en temmelig stiv Brise af Sydost. Jeg husker denne Omstændighed meget nøje, fordi vi, mens Brisen stod paa, sankede en lille Sejlbaad op, hvori der kun sad een Mand, som Levnetsmidlerne næsten var slupne op for. Vinden havde drevet den ud paa aaben Sø. Omtrent en halv Time efter at Manden var kommen ombord, blev der meldt mig, at en af Passagererne ønskede at tale privat med mig. Strax efter kom han ind i min Kahyt, en lille tør Mand, der saae ud som en Skrædder og som jeg endnu neppe havde lagt Mærke til. Hans Fysiognomi vilde vist til daglig Brug være højst ubetydeligt, men i dette Øjeblik saae det i højeste Grad ængsteligt og trykket ud.

„Naa, gode Ven,“ sagde jeg kort, for jeg havde ham mistænkt for, at han havde drukket formeget, „hvad er der saa i Vejen? Vi faaer snart Land i Sigte, og min Tid er knap.“

„Sandt nok, Kaptain,“ svarede han med en tynd, skjælvende Stemme og stærkt udpræget amerikansk Accent; „men Deres Tid vil blive endnu knappere, end De aner, hvis De ikke vil høre, hvad jeg har at sige. Hvis De ikke troer mig paa mit Ord eller ikke vil handle derefter, vil De og Deres Skib ligge paa Havsens Bund om (han saae paa sit Uhr) ja, nøjagtig om halvanden Time.“

»All right», svarede jeg rolig. „Nu kan De gjerne gaa. Jeg skal sige til Skibslægen, at han skal se til Dem.“

Frygten og Forlegenheden i hans Ansigtsudtryk steg i dette Øjeblik til fuldstændig Dødsangst. Han kastede sig ned paa Knæ foran mig og bønfaldt mig om, ikke at slaa hans Ord hen i Vejret.

„Hvorfor snakker De da saadant noget forbandet Tøj om mig og mit Skib?“

„Fordi det er sandt, Kaptain,“ stønnede han. „Der er Dynamit ombord, og en Helvedesmaskine er sat i Forbindelse med den. Saa sandt jeg lever, hvis Tingesten ikke strax bliver gjort uskadelig, saa er inden Udløbet af den opgivne Frist Skibet og Alting ombord splintret i Atomer.“

Jeg maa tilstaa, at en kold Gysen lød mig ned af Ryggen ved denne Forudsigelse, thi knap et Fjerdingaar iforvejen havde den bekjendte Katastrofe i Bremerhafen fundet Sted og fyldt alle Skibskaptainer med Skræk.

„For Himlens Skyld, Menneske,“ raabte jeg, „tal! siig mig Alting!“

„Det kan jeg ikke, og det tør jeg ikke,“ indvendte han, „før De har givet mig Deres helligste Løfte paa, at De aldrig vil forraade mig. Jeg veed, De er en Mand af Ære, og det er mig nok. Vil De give mig Deres Ord paa, at hvad der end skeer, vil De aldrig røbe Noget af vor Samtale eller benytte den til min Skade, saa skal jeg bekjende.“

„Godt,“ sagde jeg, „det lover jeg. Men hvor er da den forbandede Dynamit?“

„Et Øjeblik, Kaptain. Vi har Tid endnu, og jeg maa først aflægge den Bekjendelse, at skjøndt jeg eengang lyttede til Djævelens fristende Ord, saa angrede jeg det dog bagefter og havde gjerne gjort Skeet uskeet igjen, hvis jeg havde kunnet. Deres Skib er forsikret i London for en meget høj Sum, og jeg har faaet i Kommission at sørge for dets Undergang. Jeg bragte Uhrværket — som er stillet til nu om en Time, thi De har tilbagelagt Rejsen hurtigere, end vi havde beregnet — med til Liverpool i en Badsæk, som jeg sendte ombord Aftenen før Afrejsen. Det var blevet arrangeret saaledes, at jeg skulde sejle med Dem, forat Historien ikke skulde gaa galt, men jeg sværger Dem til, jeg havde neppe sat min Fod paa Dækket, før jeg fortrød min Forbrydelse. Jeg vilde have

Vadsækken hos mig i min Kahyt, forat jeg kunde kaste den overbord ved Lejlighed, men det var for sent, den laa allerede nede i Lasten sammen med den øvrige Bagage — hvor dens Plads forresten ogsaa skulde have været."

Saasnart jeg havde givet Mennesket mit Ord, syntes enhver Frygt at have forladt ham. Han havde aabenbart en urokkelig Tillid til sit Uhrværks Nøjagtighed, medens jeg aldeles ikke var saa rolig i denne Henseende.

„Kom med op paa Dækket, din Skurk," raabte jeg til ham, „og paavis dit Helvedestøj." Jeg kommanderede strax tyve Mand til at hive Bagagen op af Lasten, hvilket satte dem i ikke ringe Forbauselse, da vi endnu ikke havde Land i Sigte.

„Muntert, Børn," befalede jeg — „det gjælder en stiv Grog, hvis I er færdige inden en Time."

De Passagerer, som endnu ikke havde været tilsøs, betragtede min Adfærd som aldeles korrekt, men mine Officierer maatte tro, at jeg pludselig havde faaet en Skrue løs. Der stod jeg nu med min Yankee-Skrædder (saadan saae han idetmindste ud) ved Siden af mig; han lod, som Sagen aldeles ikke kom ham ved, men holdt dog skarpt Øje med ethvert Stykke Bagage, for ved et Tegn at give mig tilkjende, naar det rigtige kom. Det var virkelig ingen Bagatel, at gjøre hele Lasten klar i Løbet af en Time, men Mandskabet arbejdede dygtigt. Jeg erhvervede mig Damernes gode Omdømme ved at jeg bestandig raabte til Folkene: „Sagte, sagte, vær forsigtig med Sagerne og ryst dem ikke!" hvilket de naturligvis tilskrev min Omhu for deres kostbare Ejendele, medens jeg tænkte paa det Farlige ved Dynamiten, der som bekjendt kan explodere ved et Stød. Den fordømte Vadsæk kom endelig tilsyne allersidst — en gammel luvslidt Tingest, der vel var lille, men tung som Bly. — „Smid den overbord, Folk," sagde jeg, „og tag Jer iagt for, at den ikke slaaer imod Skibssiden."

Selvfølgelig modsiger Ingen en Kaptains Befalinger, thi næst efter Gud er han uindskrænket Herre paa sit Skib, men jeg saae dog, at Overstyrmanden tilkastede anden Styrmand et Blik, der sagde ligesaa tydeligt, som om det var blevet udtalt med Ord: „Han er bleven gal!" Dette Blik og det rolige Overlæg, der nu var kommet tilbage hos mig tilligemed Følelsen af Sikkerhed, vakte pludselig den Mistanke hos mig, at jeg muligvis var bleven Offer for et Bedrageri. Havde jeg kunnet antage det, troer jeg virkelig, at jeg havde sendt den lille Skrædder bag efter hans Vadsæk, men det forekom mig paa den anden Side umuligt, naar jeg tænkte paa hans Ansigt, da han først traadte ind i min Kahyt. Imidlertid trak jeg ham dog igjen tilside:

„Hør nu engang, De nederdrægtige Skurk, der er endnu eet Punkt i Deres Fortælling, som trænger til Forklaring. Deres Liv er ganske vist ikke stort værd, men De selv sætter dog formodenlig Pris paa det ... hvor kan det altsaa være, at De har betroet Deres egen kostbare Person til det samme Skib, som har Helvedesmaskinen ombord, der, efter Deres eget Udsagn, skulde rive os Allesammen istykker?"

„Well, Kaptain," svarede han, „jeg var en fattig Djævel, og der var lovet mig en ganske net rund Sum. Desuden var Risikoen heller ikke saa overdreven stor for mig, for vi havde aftalt, at En skulde hente mig fra Skibet her under denne Bredde. Manden i den Baad, vi tog op, var paa Udkig efter mig."

„Hvad!" raabte jeg barsk, „saa han vidste ogsaa Besked om Dynamiten? Hvor i Alverden er det muligt, at der foruden Dem og Deres Principaler kunde findes endnu saadan en Skurk?"

Han trak paa Skuldrene. „De maa ingen Fortræd gjøre ham," sagde han, „for saa gjør De ogsaa mig ulykkelig, og De husker nok, De har givet mig Deres Æresord. De maa desuden betænke, at jeg havde kunnet redde mig selv og overlade Dem til Deres Skjæbne, hvis min Samvittighed ikke havde været saa øm." Ved disse Ord spillede der et snedigt Smil om Munden paa Karlen, som jeg havde kunnet dreje Halsen om paa ham for, hvis jeg ikke selv havde bundet mine Hænder. Efterat han havde faaet sin Villie, forekom han mig i det Hele taget forandret; han saae mere ud som en heldig Intrigant end som en angrende Synder. Men hvad kom det mig ved? Dynamiten var overbord, vi nærmede os Land, og jeg havde Andet at tænke paa.

Som vi lige var udenfor Havnen, kom der en Politibaad imod os; den lagde til Skibet, og den øverste Politimand forlangte at tale med mig.

„Hvad vil De her?" spurgte jeg ham, saasnart vi vare blevne alene. „Der er dog vel ingen fra England flygtende Morder blandt mine Passagerer?"

„Aa nej, men jeg antager, De har en Borger af de Forenede Stater ombord, som vist neppe vilde være bange for at begaa et Mord."

Jeg tænkte strax paa Dynamiten og glædede mig over, at Forbryderen var bleven opdaget ogsaa uden noget Forræderi fra min Side.

„Har De nogen Arrestordre med Dem?"

„Nej, Kaptain, det er netop det Vanskelige ved Sagen, at jeg ikke kjender Manden, men jeg har Befaling til at undersøge Bagagen. Vi har faaet Telegram om, at der med Deres Skib skal indføres en hel Presse til Fabrikation af amerikanske Banknoter; den skal findes blandt Falskmøntnerens personlige Bagage i hans Kahyt."

Jeg mærkede strax Uraad og saae temmelig forbløffet ud.

„Der er dog vel Ingen, som har forladt Skibet, siden De rejste?" spurgte Politimanden videre.

„Nej, Ingen," svarede jeg hurtigt, „Alle de, der tog afsted med mig, er ombord — og ovenikjøbet En til," havde jeg kunnet tilføje, men jeg tænkte, at det kunde han ligesaa gjerne selv opdage. Jeg vilde ikke lade Fremmede vide, hvorledes jeg var bleven holdt for Nar.

„Efter de Oplysninger, vi har modtaget, opbevares Pressen i en Slags Rejsetaske eller Vadsæk af Læder med Messingsøm i Randen og følgelig let at kjende," vedblev Politimanden.

Jeg nikkede, thi jeg gjenkjendte kun altfor godt Tingesten efter hans Beskrivelse. Jeg havde jo med mine egne Øjne seet den blive kastet overbord! Fordømt, at jeg nu ovenikjøbet maatte hjælpe den Slyngel af en Falskmøntner til at undslippe!

Naturligvis fandt Politiet ikke Vadsækken blandt Passagerernes „personlige Bagage", omendskjøndt jeg maa lade det vederfares den Retfærdighed, at det søgte meget omhyggeligt efter den og gjorde nogle af mine Passagerer vrede ved meget uvelkomne Nærgaaenheder. Formodenlig — mente Politimanden — vare hans Informationer, som han kaldte dem, unøjagtige, og han antog, at Vadsækken først vilde komme med det næste Skib, hvorpaa jeg svarede, at det var muligt — thi muligt er jo Alt — omendskjøndt jeg maa indrømme, at jeg ikke ansaa det for meget sandsynligt. Den omtalte Gjenstands Ejermand kom mig ikke mere for

Øje og forlod ubemærket Skibet ved første Lejlighed. Af hans Historie var saameget sandt, at han gjerne havde beholdt Vadsækken med Banknotepressen hos sig. Da hans Medskyldige i New-York var kommen under Vejr med, at det derværende Politi havde faaet Telegram desangaaende fra England, og var sejlet ham imøde, for at advare ham, havde de vist gjerne sparet mig enhver Ulejlighed og selv kastet det mistænkelige Stykke overbord, men det befandt sig desværre mellem den øvrige Bagage. Hvordan de skulde faae det ud, uden at røbe sig, var et vanskeligt Spørgsmaal; de løste det ved at binde mig Dynamithistorien paa Ærmet. Jeg veed ikke, hvem af dem, der har fundet paa den, eller om de har udspekuleret den i Kompagni ligesom de to Franskmænd, De nylig fortalte om (jeg troer, Kaptainen mente d'Hrr. Erckmann-Chatrian), men det var en forbandet god Historie, og derfor har jeg fortalt Dem den."

Musik

Under den strenge Jupiter pluvius' vaade Regimente afsluttede Ludvig v. Brenner i Tirsdags sin Virksomhed som Dirigent i Tivolis Koncertsal. Har man af hans Engagement ventet sig store Resultater med Hensyn til Nyheder, er man ganske vist bleven skuffet. Hans Repertoire har med Hensyn til Genren omtrent holdt sig til, hvad der iforvejen var det Gængse paa Tivoli, og naar undtages nogle Orkestersager af egen Komposition, der ikke have videre Interesse, er der blevet forholdt med overmaade sparsom Haand med Hensyn til egenlige Nyheder. Naturligvis er den Omstændighed, at den tydske Dirigent ikke medførte sit eget Berlinerorkester med dets specielle Repertoire, traadt hindrende i Vejen i denne Henseende, saa meget mere som han af forskjellige Grunde naturligvis ikke har kunnet afholde Prøver med Tivolis Orkester i det Omfang, som det var nødvendigt for at spille mange nye Ting og spille dem godt. Noget er der imidlertid udrettet. Har Hr. Brenner saaledes end maattet renoncere paa Nyheder, har han til Gjengjæld indstuderet de to Beethovenske Symfonier, den femte og Halvdelen af den niende, og det vilde være ubilligt, her ikke med Anerkjendelse at nævne Udførelsen af de opførte tre første Dele af „den Niende", hvis sidste Afsnit, der med sin Varslen om den nye Fremtidsmusik har sat saa mange Penne og saa mange Meninger i Bevægelse, meget fornuftigt blev udeladt, baade af Hensyn til de „lokale Forhold" paa Tivoli og til de vokale Kræfter, hvis Medvirkning behøves, men ikke let kunde skaffes tilveje der. At Hr. Brenner baade har Routine og Forstand paa at dirigere, mærkedes her, maaske bedst ved Udførelsen af den meget vanskelige Scherzo, der gjorde Dirigent og Orkester Ære. Af andre Orkestersager maa fremdeles nævnes Finalen af Operaen „Livet for Czaren", et med sine to Orkestre, Harpe og Kirkeklokker meget effektfuldt Musikstykke i den Meyerbeerske Maneer, hvis Virkning paa Scenen maa være storartet. Den nævnte Opera, der hører til det musikalske Ruslands Nationalstoltheder, stammer fra den bekjendte begavede russiske Komponist Glinka (1803—1857), den første blandt sine Landsmænd, hvis Navn fik europæisk Lødighed i Musikens Verden. Saa meget mere fortjente det det Hensyn af Tivolis Programs Korrekturlæser at blive stavet rigtigt (ikke Glincka), uagtet man i denne Henseende ikke bliver forvænt, naar man et andet Sted paa Programmet seer vor danske Komponist Peter Heise figurere med „P. Heyse", maaske for at give de besøgende Tydskere at forstaa, at Digteren Paul Heyse i Kjøbenhavns Sommertivoli har sin musikalske Dobbeltgænger.

Tivolis nyeste Akkvisition er et af ni Damer bestaaende Kor, „det stockholmske Damekor", som under Hr. C. G. N. Littmarcks Anførsel foredrager forskjellige svenske Sange, hovedsagelig de samme, som iforvejen ere noksom bekjendte fra de forskjellige Sangforeninger. Damekorets Præstationer ere ret tækkelige, men yde ikke noget Betydeligt, om end noget Usædvanligt; navnlig skorter det Koret paa gode Sopraner, hvorimod Altstemmen synes godt besat. Indstuderingen er foretaget med den bekjendte svenske Præcision, og Damekoret har derfor ogsaa væsenlig sine gode Sider i Retning af Sammensang.

Af Leop. Rosenfeld er der udkommet et nyt Hefte Sange: „Heimathsklänge" Op. 11 (Horneman & Erslev), komponerede for en høj Stemme (vel helst Sopran) med Piano. De enkelte Sange ere indrammede under det fælles Begreb, som Titlen angiver, og danne saaledes et Slags Sangcyklus, hvis smukke Texter ere hentede fra forskjellige tydske Forfattere. Som Helhed har man Udbytte af at lære dette Arbejde at kjende. For det Første viser Komponisten sig i Besiddelse af Perfektibilitet. Har man tidligere hos ham fundet et vist Hang til at bevæge sig i søgte Vendinger, er det ved det foreliggende Sanghefte en Fornøjelse at anerkjende saavel Bestræbelsen for at undgaa dette Skjær som Evnen til at lade Musikens Sprog flyde mere frit og ukunstlet, uden derfor at tage sin Tilflugt til Trivialiteter. Dernæst findes der i og for sig smukke Sange i „Heimathsklänge". At der saaledes i et Hefte paa syv Sange findes fire, som have virkelig Værdi hver for sig, er under vore beskedne Forhold i Sanglitteraturen allerede meget, og naar her særligt disse fire fremhæves, er det ikke saameget for ikke at tale om Resten, som fordi netop disse ere et saa smukt Udtryk for musikalsk Talent og kunstnerisk Formning. Sangere, der væsenlig have deres Styrke i det øvre og øverste Register, ville derfor uden Tvivl faae en værdifuld Forøgelse af deres Repertoire ved at stifte Bekjendtskab med Nr. 1 „Alte Heimath", Nr. 4 „Zuflucht", Nr. 5 „O süße Mutter" og Nr. 7 „Heimkehr", hvis musikalske Behandling supplerer Textens Ord og giver dem en ny Beaandelse. Den korrekte, i Overensstemmelse med Textens Ledføjning anvendte Deklamation fortjener ligeledes at fremhæves ved Siden af flere virkningsfulde Smaatræk, der vidne om Komponistens Forstaaelse af sin Opgave og kunstneriske Tilegnelse af Texten, men som det rigtignok her vilde blive for vidtløftigt at gaa ind paa. Kun faa Steder er det, som om Komponisten kunde have grebet fejl. I alle Tilfælde er det vanskeligt at gaa ind paa Slutningen af „Zuflucht", hvor Overgangen til Dur og den hele milde Kolorit, der paa eengang bryder frem, ikke heldig harmonerer med Grundstemningen i denne forøvrigt meget vellykkede Sang.

Brogede Blade

Foran en Digterbuste.

Træd hid, men træd med ganske sagte Fjed!
Her seer De vor moderneste Forfatter —
En uforsigtig Latter,
Og strax han dumper ned.

Efter H. Leuthold.

* * *

Et Maanedssuk.

Den allerværste Maade ... dog, naar man midt i sin ... Aften træffer sin Juli... ... Til Czaren og kun ... han Tillid, men ... selv om saa ... Billie. ... den russiske Re-

Indhold. Kamp... denter. Meddelelse... Undergang, for ... Kilder, af Karl... Coles Passag...

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Subskriptionsindbydelse

paa

De store Rejsers og de store Rejsendes Historie

eller

Jordens Opdagelse

af **Jules Verne.**

Autoriseret Udgave for Norge og Danmark
ved **B. Geelmuyden.**

Forfatteren til det Værk, vi nu staaer i Begreb med at gjengive i Oversættelse, den aandrige Franskmand Jules Verne, er noksom bekjendt af sine tiltrækkende Skildringer i Novelleform, i hvilke han paa en behagelig og underholdende om end noget fantastisk Maade har forstaaet at benytte vor Tids naturvidenskabelige Forskninger. Ved det her foreliggende Arbejde er det imidlertid ikke Tilfælde, at han saaledes har givet sin Fantasi frit Løb; tvertimod leverer han uden Overdrivelser, men skrevet med den samme Livlighed i Fremstillingen, som findes i hans andre Arbejder, en systematisk fremskridende historisk Beretning om de Opdagelsesrejser, der lige fra de ældste Tider ere foretagne, og ved hvilke vi efterhaanden er naaet til vort nuværende Kjendskab til Jordoverfladen. Vi skal tillade os at gjengive endel af Forfatterens Fortale, hvoraf man bedre vil kunne danne sig en Mening om Bogens Plan

«De store Rejsers og de store Rejsendes Historie» skal, saaledes som jeg opfatter det, have til Hensigt at fremstille Jordens Opdagelseshistorie. Den skal ikke alene omfatte ældre Opdagelsesrejser, men ogsaa de Expeditioner, som har vakt Nutidens videnskabelige Interesse, og da Arbejdet saaledes især for de Sidstes Vedkommende vil blive meget betydeligt, har jeg for at opnaa al mulig Garanti forenet mig med en Mand, hvem jeg med Rette anseer for en af vor Tids dygtigste Geografer, Hr. Gabriel Marcel, Amanuensis ved Nationalbibliotheket. Hans Kundskaber i flere mig ubekjendte fremmede Sprog har bevirket, at vi har kunnet holde os til Kilderne og udelukkende benytte Originaldokumenter, og ved denne hans Medvirkning vil Læseren kunne gjøre sig nærmere fortrolig med de store Rejsendes Personligheder, lige fra Hanno og Herodot til Livingstone og Stanley.»

Af dette Værk er den første Afdeling, der gaaer til Begyndelsen af forrige Aarhundrede, udkommen under ovennævnte Titel, og paa en Oversættelse heraf, der vil udkomme paa vort Forlag og blive besørget af Hr. Civilingenieur B. Geelmuyden, tillader vi os herved at indbyde til Subskription. Værket vil komme til at udgjøre omtrent 35 Ark og leveres i Hefter, hvert indeholdende 4 Ark, i samme Format og samme Udstyr som Oversættelsen af Stanleys «Gjennem det mørke Fastland», til en Pris af 1 Krone pr. Hefte. De til Originalen hørende Illustrationer, noget over 100 i Tallet, og hvoraf over Halvdelen er Facsimiler af ældre Kobberstik af stor Interesse, vil paa et Par Undtagelser nær ledsage nærværende Udgave. Ligesaa følger et smukt udført Portrait af Forfatteren.

Hefterne udkommer med et Mellemrum af 2 à 3 Uger og det hele Værk vil blive komplet færdigt inden dette Aars Udgang.

Subskription kan tegnes i alle Boglader, hvor det udkomne første Hefte er til Gjennemsyn, og de, der ville paatage sig at samle Subskribenter, erholde 1 Expl. frit paa 10 betalte Exemplarer.

P. T. Mallings Boghandel.

Paa mit Forlag er udkommen:

Den nyere Kunstindustri.

Indtryk fra Pariserudstillingen af

Vilh. Klein.

Med 4 Træsnit. Pris 1 Kr. 75 Øre.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet Nr. 32.

UDSALGET

i

KONSTFLIDSLOTTERIETS LOKALE

i

Udstillingsbygningen Nr. 21,

ligeved
Sporvognenes Holdeplads
er forsynet med et rigt Udvalg a

Dækketøjer

og

Sølvskeer og Gafler

[illegible]

...tnere

Paa vort Forlag er udkommet og erholdes i alle Boglader:

Die Apostelgeschichte und die Offenbarung Johannis

in einer alten lateinischen Uebersetzung aus dem «*Gigas librorum*» auf der königlichen Bibliothek zu Stockholm.

Zum ersten Mal herausgegeben von
Johannes Belsheim.

[illegible] ...gata und mit anderen Handschriften. Zum Theil Abdruck aus «Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge». Pris 4 Kr.

P. T. Mallings Boghandel.

Paa mit Forlag er udkommet og faaes i alle Boglader i Danmark:

Om Kaninavl.

Af **F. Beickmann,** Premierlieutnant.

Med 5 Tegninger. 38 S. 8vo. Pris 40 Øre.

Christiania, i Juli 1879.

Alb. Cammermeyer.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til antagelige Priser. **M. P. Madsen,** Nørregade Nr. 7, 1. Sal fra [9]—5. Skolebøger kjøbes ikke.

Paa vort Forlag er udkommet og erholdes i alle Boglader:

Søndagens Historie,

fornemmelig i den gamle Kirke. Et Foredrag af

***Dr.* Theodor Zahn.**

Oversat fra Tydsk.
(Aftryk af Norsk Theologisk Tidsskrift.)
Pris 80 Øre.

P. T. Mallings Boghandel.

Til Vesterhavet!

Lystrejsendes og Touristers Opmærksomhed henledes paa, at der ved Aabningen af Vemb-Lemvig Jernbane tilbyder sig en nem Lejlighed til at kunne komme til

Vesterhavet (Bovbjerg Fyr).

Touren skeer nemmest ved at tage til **Ramme Station,** hvorfra der kun er ½ Mil til Vesterhavet (Bovbjerg Fyr) og hvorfra der (helst med en Dags Forudbestilling) altid vil kunne faaes Befordring, naar man henvender sig til Stationsforvalteren paa Ramme Station.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog,

Søndag den 20. Juli.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:**
Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)

Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30 [illegible] 3,25, 3.1[illegible] 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.
Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

FORLÆGGERE:
REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 369.

Den 27. Juli 1879.

Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Nihilismens Udvikling.

Af **Nicolai Karlowitsch.**

I.

Nihilismens Udskejelser lægge for Øjeblikket større Beslag paa Europas Opmærksomhed, end selv de mest afgjorte Pessimister i Rusland indtil for kort Tid siden vilde have troet muligt. Den grundfæstede Overbevisning, at det russiske Folk ligeoverfor Nihilismen havde indtaget et Standpunkt, hvorfra det ikke lod sig angribe, at det aldrig havde laant Øre til Omvæltnings-Propagandaens Ord, havde fuldstændig ladet overse den Fare, som, om end kun forbigaaende, ved Nihilisterne beredtes den offentlige Orden.

Hvo som kjender det russiske Samfund og dets Svagheder, vil ikke falde i Forbauselse over den Udbredelse, Nihilismen har vundet i de dannede Kredse. Endnu mindre vil man studse derover, naar man tager i Betragtning den mærkelige og fuldstændig uventede Virkning, som flere af Kejser Alexander II.s mest velmente Reformer have havt paa det russiske Samfund. Medens der endnu den Dag idag i forskjellige udenlandske Blade af en vis Tendens — og det formodenlig for at bidrage til en Forøgelse af det indre Virvar i Rusland — forlanges stedse større og større „Frihed" for Czarens Rige, blive vi her i Rusland overvældede med de mest utvetydige Beviser paa, at den alt erhvervede Frihed stadig mere og mere lægger det dannede russiske Publikums Mangel paa Modenhed for en Dag. I det første Triennium gik det saaledes nogenlunde med Landstændernes Forhandlinger, i det andet mindre godt, men efter den Tid er man kommet ganske paa det Rene med, at det gaaer sørgelig tilbage med enhversomhelst Gren af den offentlige Virksomhed, saasnart den blot hjemfalder til Landstændernes Behandling. Saa længe vor vigtigste Forbindelse med Østen, den store Landevej til Siberien, har bestaaet, er den altid bleven holdt istand: den er først bleven ufarbar, da de Permske Landstænder overtog den.

Russeren er af Naturen opvakt og lærvillig, men han har hverken Stadighed eller Interesse, saasnart det drejer sig om offentlige Anliggender, der ikke høre ind under Statstjenesten. Bondens Interesse er udtømt med de Sager, der vedrøre hans egen Landsby; allerede de fælleskommunale Forsamlinger, som kaldes Wolosti, er Noget, der ligger ham fjernt. Hans Bestræbelser gaa ud paa efter god gammel Skik og Brug at afgjøre alle Sager, der forefalde indenfor hans egen Landsby, og kun sjelden at lade dem komme fra Wolosti, skjøndt disse dog ogsaa er en ren Bondeinstitution. Hvad der gaaer ud over Wolosti, det er noget for ham fuldkommen Fremmed, Noget, der ikke interesserer ham i mindste Maade, ja som endogsaa opvækker hans Mistro. Da derfor Provindsial- og Kredsstænderne bleve oprettede, valgte Bonden vel Deputerede dertil — „fordi Czaren vilde det saaledes" — men han haabede og ventede Intet af dem. Til Czaren og kun til dennes virkelige Repræsentant nærer han Tillid, men ikke til de Elementer, der stille sig imellem, selv om saa dette skeer overensstemmende med Kejserens Villie. For det russiske Folk staaer Czaren som den russiske Re-

ligions Skytsherre og Beskjærmer, som Bevareren af det russiske Riges Ære: i saa Henseende er det russiske Folk endnu den Dag idag, som paa mangfoldige tidligere kritiske Tidspunkter (1612, 1812, 1854) beredt til at staa Czaren bi med Blod og Ejendom og med den yderste Villighed yde ethvert Offer, der maatte forlanges.

Paa denne det russiske Folks Stemning have de nihilistiske Udsendinge under deres utallige Forsøg paa at bearbejde det faaet de utvetydigste Beviser. Uden Skaansel ere Nihilisterne af Bønderne i Landsbyerne og af Arbejderne i Fabrikerne blevne udleverede, hver Gang man har kjendt dem. Ogsaa Fabrikarbejderne ere i Rusland Bønder, som i Kraft af Emancipationsakten have havt eller maaske endnu have Rettighed over Parceller i deres Hjembygder: de skjøtte imidlertid ikke om Livet paa Landet, og Bevarelsen og Opretholdelsen af den Fabrik, ved hvilken de have Arbejde, er for dem et Livsspørgsmaal. Dette bevirker, at den russiske Fabrikarbejder ikke er mindre uimodtagelig for den socialistiske og nihilistiske Propaganda end Landboeren. Den nihilistiske Bevægelse begyndte først da at blive farlig, da den ophørte at sende sine Emissairer ud iblandt Folket og alene vendte sig mod de dannede Klasser.

De Følelser, som det russiske Folk nærer og lægger for Dagen ligeoverfor Czaren, vinde netop i Henseende til Kejser Alexander II.s Person en forhøjet Betydning. Han er ikke slet og ret „Czar", nej, han er „Czar-Oswoboditel" ɔ: Begreberne „Czar" og „Befrier" ere i hans Person smeltede sammen til en uopløselig Enhed. Sit Navn har Kejser Alexander i to Henseender foreviget hos Folket — som Bøndernes Befrier og som Befrier af de kristne Troesfæller; dette omgiver hans Person med en særegen Nimbus, med en endnu højere Grad af Popularitet, end nogen af hans Forgængere nogensinde har besiddet. Disse Antydninger turde her være tilstrækkelige til at karakterisere den i Rusland herskende Folkestemning.

Under saadanne Omstændigheder er det fuldstændig haabløst at ville vinde endog blot Spor af Interesse hos det menige russiske Folk for en Udvidelse af de alt erhvervede frie Institutioner. Hertil kommer, at den Klasse, der, som i de vesteuropæiske Stater, skulde udgjøre de frie Institutioners Støtte, fuldstændig mangler i Rusland. Der kan Enhver naa til de højeste Embeder — gjennem Statstjenesten; men sin Families Anseelse kan han kun opnaa ligeledes gjennem Statstjenesten. En Adelsmand, der ikke har arbejdet i Statens Tjeneste, er ligesom en Krukke uden Hank, er en Nedorose (en Mand, der ikke er rigtig udvoxen, ikke rigtig moden) som man siger i Folket. En Borgerlig derimod, der ved sine Kundskaber og sin Dygtighed erhverver sig en Stilling, bliver Æresborger, faaer Adelsret for sin egen Person eller endog for sine Efterkommere og træder altsaa ud af sin tidligere Stand. Det er derfor meget muligt, at Statstjenesten (i Militair- og Civiletaten) i Rusland skjuler mangt et udueligt og ikke paa sin Plads værende Element, men paa den anden Side opsluger den alle de dygtige Kræfter. Derfor har en dygtig Mand, der som saadan i Rusland har fæstet de højere Autoriteters Opmærksomhed paa sig, ikke den ringeste Interesse af at forlade Statstjenesten uden under tvingende Omstændigheder, og det er næsten med Nød og neppe, at der for de ærefulde adelige Valgposter, for de højere Municipalstillinger og for Fredsdommerembederne bliver tilstrækkelig passende Kandidater at raade over: hvo bør da undre sig over de Mangler, der klæbe ved Provindsial- og Kredsstænderne? Man forbauses vel ved at erfare, at disse Stænderforsamlinger i et Tidsrum af 15 Aar saa godt som Intet have udrettet med Hensyn til at komme til en indgaaende Kundskab om og til at lægge klart for Dagen deres respektive Distrikters økonomiske Forhold. En virkelig alvorlig Opfattelse af deres Kald vilde have nødsaget Medlemmerne af disse Stænder til at foretage sig et anstrengende Studium, men sædvanligvis hedder det: Skal jeg anstrenge mig, vilde jeg da langt hellere være forbleven i Statens Tjeneste. Dette er Grunden til disse Stænders absolute Mangel paa Betydning og Forklaringen af deres utrolige Hang til politiske Kandestøberier uden Maal og Med.

II.

Det sees saaledes klart, at Provindsial- og Kredsstænderne i Rusland ere meget langt fra at svare til de Fordringer, man har troet at kunne stille til dem — ja, de ere i dette Øjeblik Aartier længere fjernede fra at være et Udtryk for den politiske Modenhed, end de tilsyneladende var for femten Aar siden. Ligesaalidt har man i Jurývæsenet, i Retsforhandlingerne og i disses rent ydre Former formaaet at svare til, hvad Kejseren tillidsfuldt havde ventet; vi henvise til visse Begivenheder af større eller mindre europæisk Navnkundighed. Istedetfor at begive sig ind paa den korrekte Assimileren med den almeneuropæiske Kultur, vil man i visse dannede Kredse fremfor alt undrage sig ethvertsomhelst aandeligt Arbejde. I samme Øjeblik som man befinder sig hundrede Aar bag efter hele det øvrige Europa, formaster man sig til at ville bevise den ganske Verden, at man, dersom man blot vil, er istand til at komme 200 Aar forud. Den, der betvivler Muligheden af et saadant Kunststykke, er en „Reaktionair", en „uudviklet Aand", en Skive for de progressistiske russiske Blades og de „paa Tidens Standpunkt staaende" Professorers Invektiver.

I og for sig er denne Retning, der tæller saa mangfoldige Tilhængere iblandt de Dannede i Rusland, egenlig kun latterlig, men den blev til en vis Grad betænkelig, da der med den forbandt sig en ren Mani for nedbrydende Kritik over Regjeringen og da denne Lidenskab blev almindelig taalt, ja anseet som Tegn paa virkelig høj Dannelse. Først traadte denne affindige Kritiseren frem, da Kejser Nicolaus I. havde befalet Anlæget af Moskau-Petersborgbanen — nu for Tiden et af de Baneanlæg i Europa, der forrente sig bedst. Hele „Intelligensen", som det i hin Tid hed, var imod denne Bane, var overhovedet imod alle Baner i det hele russiske Rige. Som aldrig nogenlunde en livskraftig Ide, en virkelig sand Forstaaelse af Tiden har seet Lyset i dette det russiske dannede Samfund, saaledes var ogsaa dengang dette Samfund fuldstændig paa gale Veje og var ikke langt fra at erklære de Ministre, der understøttede Kejser Nicolaus i Gjennemførelsen af hans Plan, for rene Forrædere. Senere, under Krimkrigen, erkjendte man, at Manglen paa Jernveje havde en temmelig væsenlig Skyld i Ruslands Uheld, men da havde man allerede vænnet sig til i den selskabelige Konversation at finde alt det slet, som Regjeringen gjorde, og gjøre denne ansvarlig for alle mulige og umulige Onder. Aandrige Folk havde i Aaret 1844 i Brochurer og Bladartikler

bevist, at Jernvejen stod i den mest skjærende Modstrid med Ruslands klimatiske Forhold, og udtalt en skarp Dadel imod Kejseren, der ikke agtede paa slige affindige Deduktioner. I Aaret 1854 dadlede man den samme Kejser, hvem man ved den ene Banes Anlæg havde lagt Hindringer nok i Vejen, for at han ikke i en Haandevending havde draget et Net af Jernveje over det hele Land.

Dette er kun et enkelt Bevis paa, hvorledes man i det saakaldte dannede Selskab plejede at raisonnere, og det trods den Omstændighed, at enhver livskraftig Tanke i Rusland har havt sit Udspring fra Regjeringen. Trods det politiske og det almindelige Politi, trods den simpleste Anstands Fordringer løftede der sig imod alle Regjeringsforholdsregler kun den mest bornerede og indskrænkede Dadel. Ogsaa i andre Lande blive Regjeringsforanstaltninger gjorte til Gjenstand for Dadel og Kritik, — men at Dadelen ansees som det eneste Kriterium paa Dannelse, at enhver anerkjendende og billigende Tale bespottes som Tegn paa aandelig Uformuenhed, det er ganske vist kun karakteristisk for det Samfund, der i Rusland betragter sig som de Dannedes. Ogsaa i andre Lande læses forbudte Skrifter — men denne formelige Jagen efter det Forbudte, denne Beundring af det mest vanvittige, mest enfoldige Tøjeri, naar blot det er forbudt, er ikke til at beskrive. Embedsstanden betragtede dengang alt dette som lutter Narrestreger, omendskjøndt man godt vidste, hvormeget forrykt Stads der blev udbredt hemmeligt og læst i Tusinder af Afskrifter. Selv Professorerne ved Universiteterne vare til sin Tid Studenterne behjælpelige med at skaffe dem forbudte Værker, der aldeles intet havde med deres Studier at gjøre, imellem Hænder.

Hvilken Virkning maatte nu en saadan Lyst til at rive ned paa Alt og Alle have, naar Enhver, saasnart han naaede op i en nogenlunde anselig Stilling, strax i „Selskabet" blev gjort til et Indbegreb af aandelig Umodenhed, Beskyldninger, mod hvilke han endog var afskaaret fra at forsvare sig? Den ældre Generation drog ganske vist ikke Lydighedspligten i Tvivl, men allerede i den næste banede den Overbevisning sig Vej, at den blotte Stilling som Regjerende eller den blotte legale Autoritet var tilstrækkelig til at berøve dem, der beklædte disse Stillinger eller vare Repræsentanter for denne Autoritet, al mulig Kredit i Ruslands dannede Kredse, saa at enhver Pjalt, der blot havde den Evne at føre det store Ord i en Salon, kunde tiltage sig Ret til at udtale Fordømmelsesdommen over dem til almindelig Fryd for Tilhørerne. En endnu yngre Generation frembragte ganske naturlig Individer, der begyndte at finde et Onde i den blotte Tilstedeværelse af Statsautoritet og Statslove, og paa dem fulgte atter Andre, der med Iver debatterede den saa højt lovpriste Mulighed at afskaffe alle Regjeringer. Dem endelig, der gik saa vidt, at de prædikede Afskaffelse af Familie, Ejendom, Stat og Love, dem kaldte man Nihilister.

Nihilisterne have existeret, længe førend man kjendte dette Navn. Allerede en rum Tid inden Ivan Turgenjew i Aaret 1861 i Romanen „Fædre og Sønner" tegnede Basarow som Type paa Nihilismen, gaves der Nihilister i Rusland. I 1869 definerede den bekjendte Alexander Hertzen i en Afhandling „om Basarow" i Tidsskriftet „Polarstjernen" Nihilismen som „den fuldkomneste Frigjørelse for alle fuldt færdige Begreber, for alle nedarvede Hindringer, der med deres historiske Klods om Benet hæmme den occidentale Forstands Fremadskriden."

Det er allerede her slaaet tilstrækkelig fast, at Nihilismen danner en ligesaa skarp Modsætning til enhver tænkelig europæisk Statsforfatning som til den russiske — en Sandhed, som mangfoldige Blade i Udlandet i lang Tid synes slet ikke at have faaet Øjet op for. Det hed saaledes f. Ex. i en Feuilleton i Wienerbladet „Neue freie Presse" for den 21. April 1878 i Anledning af Vera Sassulitschs Frikjendelse „. . . Og dog forstaa og billige vi denne Frikjendelse. Indtrængende lærer den os, at den saakaldte Nihilisme i Rusland, det er Trangen til at føre en Menneskets værdig Tilværelse o. s. v. . . ." Saaledes betød altsaa Bestræbelserne efter Omstyrtelse af alle nedarvede europæiske og russiske Begreber, Familieejendom, Moral, Stat, Love og Religion — thi andet er Nihilismen i Virkeligheden ikke — efter Bladets daværende Formening intet Andet end en Stræben efter en menneskelig Existens.

Iøvrigt leverede Alexander Hertzen i den ovenanførte Artikel i „Polarstjernen" yderligere Beviser for Nihilisternes Tendens og virkelige Betydning. Han siger blandt Andet:

1) Da Bielinski (en bekjendt Kritiker fra Fyrrerne) paa en Vens Ord, at Menneskeaanden efterhaanden naaer til Selverkjendelse, gav et haanligt Svar — da var han Nihilist.

2) Da Bakunin overbeviste Berliner Professorerne om deres Frygtsomhed og de Revolutionaire fra 1848 i Paris om Konservatisme — da var han fuldblods Nihilist.

3) Da Petraschewski og hans Forbundne bleve dømte til Tvangsarbejde, fordi de, som Dommen lød, vilde omstøde alle guddommelige og menneskelige Love og omstyrte Samfundets Grundpiller — da vare de Nihilister.

Hertzen erklærer altsaa hermed den i Aaret 1849 opdagede Petraschewskiske Sammensværgelse for at have været nihilistisk, omendskjøndt den stedse er bleven anseet for nærmest socialistisk. Organisationen af denne Sammensværgelse, der havde sit Sæde i St. Petersborg, var i allerhøjeste Grad kompliceret. Den havde sine Filialer i Moskau, Tombow, Reval, Rostow ved Don og selv i Siberien og omfattede en Mængde smaa Kredse, der vare indbyrdes forbundne ved en meget streng Disciplin. Politiet konstaterede, at der ved de Sammensvornes Konventikler stadig kom nye og atter nye Ansigter tilsyne. Saaledes havde denne Sammensværgelse det tilfælles med Decembersammensværgelsen af 1825, at de i den helt og holdent Indviklede, dens Venner og halvt indviede Deltagere visselig beløb sig til Tusinder, medens Antallet paa de Arresterede, de Overbeviste og Dømte kun var et forholdsvis ringe. I Aaret 1825 blev saaledes 121 dømte, i 1849 kun 23. Men den Petraschewskiske Sammensværgelse adskilte sig fra den af 1825 derved, at denne kun omfattede Adelsmænd og overvejende Officierer, medens hin derimod søgte at drage alle Stænder ind i sit Net, sendte Emissairer ud iblandt Folket og lagde ganske anderledes radikale Omstyrtningstendenser for Dagen.

Fra de senere nihilistiske Sammensværgelser adskilte den Petraschewskiske sig væsenligst derved, at den endnu havde Fodfæste i Considérants, Fouriers, Proudhons og Saint-Simons Grundsætninger, Mænd, hvem Nutidens nihilistiske Publikationer anse for at være altfor positive,

ja hos hvem man, selv hos de radikaleste af dem, endnu opdager Rester af Autoritetstanker og Autoritetstro. Nihilisterne ville en anarkisk Revolution, en Samfundstilstand, i hvilken Ingen har noget at befale over Nogen, hvor der ingen Love og ingen Regjering gives. Til dette Programs Gjennemførelse have de kun et eneste Løsen: Ubiwaite, strjeljaite, buntnite! Det er udlagt: Dræb, skyd, gjør Opstand! Saaledes lyder Omkvædet stadig i «Narodnaja Raspraw a» (Folkets Justits), «Nabat»», «Wpered» og i den ved forskjellige Lejligheder opsnappede Korrespondance. Talrige Begivenheder, til hvilke det sidste Aar har været Vidne, bevise nokson, i hvor sørgelig en Grad Nihilisterne bringe deres Devise til praktisk Anvendelse.

En Skærpelse af de nihilistiske Tendenser indtræder bevislig stedse, naar Regjeringen ved af fri Drift at udføre en eller anden stor Reform i særlig Grad har erhvervet sig Folkets Taknemmelighed. Dette er en ret vigtig Omstændighed, der beviser, hvorledes der ikke gives nogensomhelst nok saa højmodig Akt fra Regjeringens Side, ved hvilken Omvæltningsmændene skulde kunne blive stillede tilfreds eller afvæbnede. I Aaret 1861 skjænkede Kejser Alexander efter aarelange ihærdige Forarbejder de russiske Bønder Friheden. Strax prædikede Alexander Hertzen det menneskelige Samfunds Reorganisation paa et socialistisk og kommunistisk Grundlag. I Aaret 1862, da Folket allevegne ærede Kejseren næsten som et guddommeligt Væsen, anstrengte Nihilisterne sig for ved Brandstiftelser og Mord at sætte Folket i Bevægelse ganske ligesom nu. Deres Hovedskribent Tschernyschewski, Forfatter til den nihilistiske Roman „Hvad er der at gjøre?" blev for sine forbryderske Agitationer forvist til Siberien. Fra Udlandet prædikede Bakunin i sin Brochure „Folkesagn" en Organisation, som ikke blot skulde gjøre det af med hele den russiske Statsforfatning, men ogsaa med alle vesteuropæiske Abstraktioner, med hele det liberale Bourgeoisi og selv med Demokratiet. Den Bakuninske Theori fik i et senere Værk (Stat og Anarki) en endnu fyldigere Afrunding. Der lød Løsenet som følger: „Ødelæggelse af alle Stater, Tilintetgjørelse af Bourgeois-Civilisationen, fri Organisation franeden ved Hjælp af tvangløse Forbindelser, Organisation af hele den fra sine Lænker befriede lidende og trællende Pluralitet af Menneskeheden, Oprettelse af en ny almenmenneskelig Verdensorden." Imidlertid blev dog den daværende i Begyndelsen af Tredserne sig stærkt bredende nihilistiske Bevægelse forholdsvis let underkuet. Kun glædede en vis liberaliserende Jargon sig ved en Mængde Dannedes, ved Universitetskredsenes og ved Nevastadens russiske Presses Bifald.

I Aarene 1864 og 1865 skjænkede Kejser Alexander sit Land de moderne Retsinstitutioner med Offentlighed og Mundlighed, gav 35 Provindser Provindsial- og Kredsstænder og Pressefrihed til Pressen i Hovedstæderne Moskau og St. Petersborg. Man maa indrømme, at dette var temmelig meget givet paa engang af en Monark, der først for faa Aar siden havde skjænket mangfoldige Millioner Friheden. Man maatte for saa vidt gjøre Regning paa en oprigtig Følelse af Taknemmelighed hos den dannede Del af Folket, som denne i dette Tilfælde var endnu bedre istand til at vurdere Fordelene ved de nye Institutioner end det store menige Folk. Da fulgte i April Maaned 1866 Attentatet paa Kejseren, og den retslige Undersøgelse afslørede det revolutionaire Selskab Ads („Helvede") samfundsopløsende Virksomhed og gav for første Gang et Indblik i den nihilistiske Propagandas hele Udstrækning. Det er maaske ikke uden Interesse at erfare, at den berygtede Karakosow var Søn af en ved Vinterpaladset ansat Mand, ligesom Solowjews Fader havde en Ansættelse i Michailowpaladset.

Da Kejseren drog i Felten til Befrielse af de Kristne — (ikke til Befrielse af Slaverne, thi Panslavismen er for hele det russiske Folk en tom Klang) — da hele Folket begejstret tiljublede Krigen sit Bifald, søgte Nihilisterne at yde det mest Mulige i Retning af Forbrydelser; de have, jo eftertrykkeligere deres Udsendinge bleve viste tilbage af Folket, udført den ene Skjændselsdaad efter den anden, ja tilsidst forgrebet sig paa selve Kejserens Person. Man seer, at Nihilisterne formelig søge Lejligheder til ligeoverfor Folkets almindelige Taknemmelighed at lægge den mest afgjorte Modsætning, den forteste Utaknemmelighed for Dagen.

III.

Nihilismen lader sig hverken bringe til Taushed eller stille tilfreds ved nogensomhelst optænkelig Indrømmelse. Den erklærer Pariserkommunen for et svagt, mislykket Forsøg, Garibaldi og Felix Pyat for Reaktionaire, de civiliserede Staters Frihed for et indholdsløst Begreb og afsiger Dødsdommen over alle dem, der ikke ere med den.

I den ovenfor nævnte Roman af Tschernyschewski „Hvad er der at gjøre?" skildres Idealet af en Fremtidsstat, bygget paa den absolute, af ingen Love indskrænkede Frihed, ganske vist kun et Drømmebillede, men efter hvis Realisation der bør stræbes. Bortseet fra de rent fysiske Umuligheder, der involvere en fuldstændig Ophævelse af alle Naturlove, løber Alt ud paa en Skildring af de skamløseste Orgier. For dem, der leve i en Tidsalder, der endnu ikke har virkeliggjort den absolute Frihed i Tschernyschewskisk Forstand, anbefaler Romanens Forfatter følgende aandsopløftende Tidsfordriv: Man anbringe to Klaverer i en og samme Stue, og ved hvert sætte en Dame sig. Et Halvkor af Studenter stille sig ved det ene Instrument, det andet Halvkor ved det andet, og nu blive to forskjellige, helst hinanden saa ulige Sange som muligt, paa engang afsungne. Det af Tschernyschewski skildrede Mønstersamfund har i de saaledes beskrevne disharmoniske Brølekoncerter sin højeste kunstneriske Nydelse.

Utvivlsomt gives der Værker, der ere forfattede i en endnu friere, endnu mere utilsløret Tone end den nævnte Roman, men alligevel maa de mest ryggesløse Skrifter af denne Art, i hvilke blot Lidenskab, Sandselighed eller Overmod har ført Pennen, ansees som i visse Henseender fuldstændig uskyldige Bøger i Sammenligning med det Tschernyschewskiske Produkt.

En russisk Kritiker siger om denne Roman: „Den er ikke blot den nye Læres Encyklopædi, men den er Lovbogen for dens praktiske Anvendelse; i den ere de nye Principer personificerede og virkeliggjorte i Handlinger med nøjagtig Angivelse af de Midler, ved Hjælp af hvilke man realiserer hine Principer." Fremfor Alt bebrejder han Romanen — der iøvrigt i ren æsthetisk Henseende er ubetydelig og usammenhængende — at den med en raffineret Omhyggelighed træder Alt, hvad der hedder Samvittighed og Pligtbegreb, fuldstændig under Fødder. Faldne Væsner og æreløse Individer af alle Slags har der altid existeret og

tidt nok ogsaa Forfattere og Læsere, der have interesseret sig levende for dem, men man vil vistnok kunne lede længe, inden man træffer paa et Værk, der som Tschernyschewskis Roman hæver det Æreløse og Gemene op til et Verdensprincip, ligeoverfor hvilket alt Andet opløser sig i lutter Intet; og alt dette skeer paa en Maade, som om det faldt ganske af sig selv. Tschernyschewski regner fortrinvis paa Ungdommen, og der skal i Virkeligheden ogsaa kun gives meget faa Studenter og Elever paa de kvindelige Gymnasier, der ikke have læst dette forfærdelige Værk med dets oprørende Lærdomme.

Af Tschernyschewskis Normalmennesker forfalder den ene som fattig Student først til Drik, thi „det har han billigere end Mad og anstændig Paaklædning"; han paatrænger sig derpaa en Dandserinde, indtil hun siger til ham «Ubiraites!» — „Pak Dig!" Det andet Normalmenneske, hans Ven og Kollega, lader et Fruentimmer, som han elsker, først underholde af fem Elskere, førend han tager hende til sig. Den Første konspirerer imidlertid med et Pigebarn imod hendes Forældre og gifter sig med hende. Derpaa fører han sin Hustru til Vennen og forsvinder selv med et falsk Pas, kommer dog efter nogen Tids Forløb tilbage under et falsk Navn og ægter en Anden i den samme By, hvor hans Hustru otte Dage efter hans Forsvinden har giftet sig med Vennen, omendskjøndt hun vel har vidst, at den over hendes første Mand udstedte Dødsattest var falsk. Vennen er imidlertid bleven en dygtig medicinsk Professor, der fører alt Muligt tilbage til Hjernereflexer og Nervevirksomhed og ikke erkjender hverken det Gode eller det Onde som existerende. Ganske i Overensstemmelse med Nihilisterne, der strax forstaa Alt og gjennemtrænge Alt med deres Viden uden nogensinde at have lært Noget grundigt, har ogsaa den omtalte Professor i en Fart tilegnet sig en Hob ufordøjede Fraser og allerede som Student forfattet en fysiologisk Afhandling, „som selv Claude Bernard bedømte med Agtelse." Man forskaane os for nærmere at gaa ind paa den Dynge af Smuds, hvori begge Bogens Helte og de Normalkvinder, med hvem de komme i Berøring, vælte sig og det under stadige vidtløftige Reflexioner og Snakken op ad Vægge og ned ad Stolper.

Ved Siden af alle disse Normalmennesker staaer En ved Navn Rachmetow, der kun spiller en Birolle, men er en Kraftextrakt af alle Normalindivider. Han føres frem for at vise, til hvilken Højde Menneskeheden er bestemt til engang at hæve sig. Han læser kun sjelden Bøger og beærer kun saadanne Personer med sin Omgang, der have Indflydelse paa Andre. Han dyrker udelukkende sine legemlige Kræfter og spiser Boeuf „næsten raa"; i St. Petersborg spiser han ogsaa Appelsiner, men ikke i Provindserne, fordi kun i Nevastaden ogsaa Menigmand nyder denne Frugt. En hel Nat igjennem ligger han paa Søm, der ere slaaede igjennem et Filttæppe, saaledes at de staa næsten en Tomme ud for oven. Det var „nødvendigt" at prøve, om han kunde holde det ud. Man maa nu ikke betragte denne Figur som burlesk, som en humoristisk Overdrivelse af de Hebbelske Kraftmennesker, nej ingenlunde, han tages af Tschernyschewski og dennes Publikum helt igjennem for fuldt Alvor. Omendskjøndt han er en rig Mand og af fornem Herkomst, gaaer Rachmetow paa Arbejde som en simpel Daglejer, saaledes en Tidlang beskjæftiget med sammen med Andre at drage Baade op ad Wolga imod Strømmen. Derpaa bereiser han Europa og Amerika, fordi det er „nødvendigt", at han overalt lærer at kjende Folkenes Tilstand. En eneste positiv Tanke søger man ogsaa forgjæves hos ham; han er i Omvæltningsprinciperne, i Negationen blot om muligt endnu dristigere, endnu raaere — mere „rigoristisk" — end de Andre. Han opdager i de andre Normalmenneskers Handlemaade Fordomme, som han forlængst er kommen ud over; navnlig erklærer han det for noget ganske Uberettiget, noget en „udviklet" Aand aldeles Uværdigt, naar En vil besidde sin Hustru eller sin Elskede for sig selv alene. Aabenbart ligger der en virkelig existerende Person til Grund for denne hyggelige Skildring, thi Forfatteren beklager udtrykkelig, at der kun gives yderst faa Personer, der have hævet sig til en saadan Højde. Han har ialtfald i sin Tid kun truffet otte saadanne Personligheder, og af dem var de to — Fruentimmer!

I Aaret 1871 fandtes i Tidsskriftet „Globus" under Titlen „Af Nihilismens Litteratur" en udførlig Omtale af Tschernyschewskis Roman, der skrev sig fra en særdeles kompetent Forfatters Haand. Ikke desto mindre gjør den aandfulde Kritiker sig skyldig i et væsenligt Fejlsyn. Han anseer nemlig Bogen for saa modbydelig og frastødende, at han ikke engang kan betragte Forbudet imod den som vel motiveret. Det vilde, mener han, ikke ret vel være muligt at skrive en Bog, der i den Grad vilde være istand til hos ethvert nogenlunde dannet Menneske at vække Afsky for Nihilismen som det nævnte Værk. I denne Henseende befandt han sig i en væsenlig Fejltagelse, thi saavel den Gang, da Bogen frit turde sælges i Rusland, som ogsaa senere, da Schweizerforlæggere udgav Romanen paany, har den uophørlig udøvet sin Virkning, uophørlig vundet nye Tilhængere for Nihilismen. Thi netop det, der maa forekomme Enhver som Produkt af det rene, skjære Vanvid, af modbydelig moralsk og aandelige Fordærvelse og som Toppunktet af gemen Smagløshed — just det har udøvet en ganske uimodstaaelig Tiltrækningskraft paa visse Lag af Ruslands dannede Klasser.

At det imidlertid er kommet saavidt med en Del af de dannede Kredse i Czarens Rige, ligger i en væsenlig Forandring i det russiske Opdragelsessystem. Tidligere var Opdragelsen helt igjennem patriarkalsk og den dybe Respekt for Forældrene en Sag, der forstod sig af sig selv, hvor mange Svagheder saa end disse Forældre vare i Besiddelse af. Paa eengang hed det imidlertid, at den nye Pædagogik havde fortrængt det gamle Opdragelsessystem; nu holdt man kun den Opdragelsesmaade for „tidssvarende", der lod Børnene udvikle sig ganske frit uden at paalægge dem den allermindste Tvang, men just en saadan Opdragelse er allermindst egnet til at blive bragt i Anvendelse ligeoverfor russiske Børn med deres ualmindelige Livlighed i Opfattelsen, deres Hang til yderlige Overdrivelser og deres ringe Udholdenhed i alt alvorligt Arbejde.

Vilde man saaledes f. Ex. forklare Stjernehimlen for en opvakt russisk Dreng, vilde det Første, han gjorde, være at spørge sig selv: „Hvorfor har man nu netop valgt disse Dyr og disse Betegnelser til Navne paa Stjernebillederne?" Er der saa ikke en kraftig Haand, der bringer ham tilbage til det rette Studium, saa vil Knægten, der neppe selv sikkert kan finde og bestemme to eller tre Billeder, en skjøn Dag overraske sine Forældre eller sin Lærer med et nyt, selvlavet Stjernekort, hvorpaa Alting er „helt

anderledes" end i hans Læsebøger. Siden Indførelsen af den „moderne" Opdragelsesmethode i Rusland, bliver en saadan Fyr sædvanligvis Gjenstand for Beundring: man holder hans Næsvished for et Tegn paa Genialitet og drager skarpt til Felts imod de Lærere, som intet vilde vide af deres Disciples Genialitet. Drengen, der i første Opløb formaster sig til at ville forbedre Astronomien, lærer kun højst ugjerne, hvad Videnskaben docerer — ja han fatter formelig Foragt for den i Bevidstheden om sit eget Værd.

Vi have her, for blot at gjøre Sagen anskueligere, taget dette konkrete Exempel: Læseren kan nu selv opstille Analogier, hentede fra hvilketsomhelst andet Studium. Der gives jo saamange langt nærmere liggende Ting, til Bedømmelse af hvilke en saadan russisk Skoledreng, naar Lærerne eller Forældre ikke holde ham ordenlig i Ørene, anseer sig selv for at være langt kompetentere end just til Bedømmelse af Astronomien, f. Ex. Moralen, Familielivet og Familieretten, Statsforfatningen o. s. v.

Derfor ere de gamle Sprog fremfor alt den russiske Ungdom forhadte, fordi de ikke lade nogetsomhelst Spillerum aabent for den geniale Vilkaarlighed, og fordi man der ufejlbarlig maa lære, dersom man vil gjøre Fremskridt. Det var derfor i sin Tid en uundgaaelig Betingelse for de russiske Ynglinge, der ikke udelukkende vilde hellige sig til en ren praktisk Virksomhed, at de, forinden der tilstedtes dem Adgang til et Universitet, ved Fremskridt i de klassiske Sprog maatte lægge for Dagen, hvorvidt de virkelig havde lært at bruge deres Aand. En egen Art af privilegerede Statsanstalter formaaede dog ogsaa uden at bibringe deres Elever Kundskaber i de gamle Sprog at lede dem til aandeligt Arbejde, men kun derved, at en meget skarp og ihærdig Kontrol holdt de unge Mennesker til deres Pligter; dette var imidlertid i det Hele og Store kun Undtagelser. Mange Forældre hadede de gamle Sprog, fordi de tilskrev dem den Omstændighed, at saadanne unge Genier, der allerede i Tolvaarsalderen havde udarbejdet en ny Statsforfatning, i Trettenaarsalderen paavist den menneskelige Legemsbygnings fysiologiske eller anatomiske „Mangelfuldhed", i Fjortenaarsalderen opstillet et nyt Moralprincip og paa Grund af deres „høje Genialitet" havde opvakt en styrtende Beundring, pludselig bleve bortviste fra Gymnasiet som uvidende eller bornerede Fæhoveder.

Under Kejser Nikolaus og i den første Tid af Alexanders Regjering blev der ganske vist i Gymnasierne ikke ydet synderligt med Hensyn til Studiet af de klassiske Sprog. Men Klassicismens Princip stod dog fast, og trods det, at Udbyttet var forholdsvis ringe, vare dog altid de Fordele sikre, der laa deri, at Gymnasiasten overhovedet lærte at arbejde. Det blev imidlertid helt anderledes, da man i Undervisningsministeriet begyndte at se bort fra Fordringen til klassisk Dannelse som nødvendig Betingelse for Adgangen til Universiteterne. Det klang for Manges Øren saa overordenlig plausibelt, naar man sagde, at Ruslands Udvikling havde et ganske andet Grundlag end det, hvorpaa Vesteuropas Udvikling hvilede, og at derfor Fordringen om en nødvendig klassisk Fordannelse var et tomt Postulat. „Ungdommens Følelse" modsatte sig de gamle Sprog, sagde man; naar man blot gav den et andet videnskabeligt Grundlag, saa vilde nok de unge Mennesker yde vidunderlige Ting. Man glemte blot, at det, der fyldte de unge Mennesker med en saadan Modvillie, der for Manges Vedkommende syntes at være uovervindelig, det var ikke de klassiske Sprog i sig selv, men det var en kolossal Ulyst til at lære nogetsomhelst Grundigt og Forældrenes denne Ulyst begunstigende forkerte Tænkemaade.

Ganske ligesom Oprettelsen af Landstænderne konstaterede vort Publikums Mangel paa Modenhed for en autonomisk Styrelse, saaledes lagdes ogsaa i Virkeligheden ved de reale Videnskabers og Naturvidenskabernes Begunstigelse i vor Ungdoms Studier noget langt Værre for Dagen. De værste Følger viste sig under Undervisningsministeren Golownin, som — omendskjøndt han ellers var en ivrig Lovpriser af den vesteuropæiske Dannelse — næsten ganske trængte det klassiske Princip i Baggrunden. Det var en gylden Tid for Tilhængerne af de „geniale Tilbøjeligheder", denne Periode, i hvilken der begyndte en storstilet Oversvømmelse af vore Højskoler med utilstrækkelig forberedte Studenter. Naturvidenskaberne som jevnbyrdigt Grundlag for Gymnasialdannelsen, det var Noget for den lidet læselystne russiske Ungdom, og det var Vand paa de Ældres Mølle, der i de Unge, som Intet lærte, men dog forstod Alting „bedre end de største Lærde", saae rene Non-plus-ultra'er af Genialitet. De uafrundede, evig vexlende Theorier, Büchners Aperçuer i hans Bog „Kraft og Stof", Bekjendtskabet med Darwinismen, det var altsammen den Ungdom højlig velkomment, der havde læst sin Tschernyschewski. Snart rev man endogsaa Mænd som Virchow og Dubois-Reymond ned som „Autoritetstroende" og „Inkonsekvente" ligesom ogsaa alle de øvrige Lærde, der ikke accepterede det, som de Tschernyschewski-Troende kaldte for „Videnskabens sidste Ord".

For at gjøre sig populaire tillod Professorerne Optagelsen af en Masse slet forberedte unge Mennesker, der derfor slet ikke kunde komme videre i deres Studier. Denne Oversvømmelse af arbejdsudygtige Studenter, der egenlig kun gjorde sig gjældende som Modtagere af Stipendier og som Skjændegjæster mod den Øvrighed, af hvis Haand de modtog disse Understøttelser — vedvarede indtil den seneste Tid, omendskjøndt Golownins Efterfølger, Grev Tolstoi, har anstrengt sig ivrig for atter at bringe Klassicismen til almen Gyldighed. Katkow, den bekjendte Udgiver af „Moskau Tidende", og hans afdøde Kollega Professor Leontjew høre iøvrigt iblandt dem, der stedse med stor Energi have traadt op imod Tilsidesættelsen af de klassiske Studier: deres Bestræbelser for atter at hæve Studiet af de gamle Sprog kunne ikke sættes højt nok, om man end nok saa lidet kan sympathisere med deres Blads national-politiske Retning. Ligesaa fortjenstfuld er ogsaa den Energi, med hvilken „Moskau Tidende" bekæmper Nihilismen.

Fortsættes.

En Helts Belønning.

En Skizze efter det virkelige Liv af **Ouida**.

Gualdro Soncini var en gammel Mand; han havde været Soldat lige fra Ungdommen af; han havde tjent under Karl Albert og Viktor Emanuel; han var bleven saaret i Laaret ved Novara og i Hoften ved Solferino; han havde lært Sygdom og Lidelse at kjende saavel i Lejren som paa Hospitalet; han havde mistet en Arm, da han bar en Kamerat ud af Ilden fra Fjendens Batteri i sidste Felttog; han var fem og halvfjerdsindstyve Aar gammel; han havde en gammel Hustru og tre forældreløse fattige smaa Børnebørn; hans Fortjeneste var kun ringe, og han havde nok at bære paa; han var næsten blind, men han var meget munter, som det sømmer sig for en gammel Soldat; naar Rekrutterne kom forbi ham og brummede misfornøjet, plejede han at sige til dem: „Fy, skam Eder! Det er et besværligt Liv, — men det er et stolt Liv. Der findes Intet, som passer bedre for en Mand."

Han havde engang havt tre Sønner, men de vare alle faldne i Kampen. Men det var der Ingen, som tænkte videre paa; der er jo saamange, som have havt Sønner, der ere døde saaledes. Selv plejede han ofte at tænke paa dem med Stolthed og sagde saa til sine tre smaa sultne Børnebørn: „Naar I voxe til og skal trække Lod, skulle I gaa villig og gjøre Eders Bedste; Eders Fædre gjorde deres Bedste, stakkels Fyre, og jeg gjorde ogsaa mit Bedste, skjøndt der ikke kom meget ud af det."

Imidlertid var han meget fattig.

Han hjalp med til at forfærdige Vognhjul, indtil han blev gammel og svag og Ingen vilde tage ham i Tjeneste; det var haardt at se paa alle de smaa sultne Munde, og han vilde ikke sende nogen af dem paa Fattigvæsenet. Han boede paa et Tagkammer i en overfyldt og snæver Gade. Hans Hustru var lam og sengeliggende; men han var desuagtet altid munter. „Ja, Drenge, jeg var en flink Soldat!" plejede han at sige til de unge Mennesker og følte sig saa meget stolt; thi det er bedre at være en tapper Mand end at være en Kujon; det giver altid Varme om Hjertet, naar Lemmerne ere stive og valne af Alderdom.

Gualdro vidste, at han havde været en tapper Mand, og han var ganske veltilfreds; han kunde le med Drengene og gaa Ærinder i Solheden, skjøndt han mærkede lidt efter lidt at han blev for blind til at se godt; nu og da sad han under Træerne i Cascine for at se sin General ride forbi — sin unge General, som han ansaa ham for, ham, som, naar han fik Øje paa ham, sendte ham et Gjenkjendelsessmil — sin General, som han kaldte ham uden Tilsætning af Navn eller Titel, hvad hele Byen gjorde: Lamarmora.

Gualdro havde altid et eller to af de smaa Børn og sin Hund med sig.

Hans Hund, der af en Hund at være var ligesaa gammel, som han var som Menneske, var bleven samlet op af ham paa Valpladsen efter Magentaslaget, hvor den som en ren Hvalp havde ligget ved Siden af en død Officier. Tamburino eller „Trommeslager" var aldeles ikke værdifuld eller smuk; den var halv Bulbider og halv Dogge, var graa af Alderdom, den havde et bredt, hæsligt, aabent Ansigt og slet ingen Hale; men den var Børnenes Afgud, den syge Kones Vogter og sin Herres Ven.

„Naar man seer paa „Trommeslager", kan Enhver se, at han er Ærligheden selv paa sin Vis," plejede Gualdro at sige med næsten ligesaa megen Stolthed, som naar han fremviste sine egne Medailler, og fortalte, hvorledes Hunden havde foretaget Marcher og Kontramarcher med ham gjennem Lombardiets brændende Sletter, samt engang var bleven saaret af en Streifkugle.

I det Hele taget vare de meget glade, Gualdro og Børnene, skjøndt de klatrede hundrede og tyve Trin op til deres Kvist og meget ofte Allesammen gik tilsengs uden Aftensmad.

En eller to Gange blev Gualdro stævnet, fordi han havde en Hund uden at have løst Tegn. En Dame, som kjendte ham, betalte Mulkten for ham; Gualdro kunde ikke forstaa, at det var en Forbrydelse at have en Hund. „Og han har kæmpet mod Østerrigerne! — baade med Tænder og Kløer; han har selv kæmpet med dem," plejede han at sige. Man sagde til ham, at det kom ikke den anden Sag ved. Det kunde han ikke forstaa; han og „Trommeslager" og Smaafyrene sad i Skyggen eller Solen, eftersom Vejret var, og kunde ikke se, hvad Skade det gjorde.

„Trommeslager" passede paa Folk, som gik forbi, med sine klare Øjne under sin brede Pande og sin gemytlige store Mund aaben, saa at han i Mag kunde trække Vejret, som Naturen tilsiger en Hund at gjøre det; naar saa den alvorlige General red forbi dem paa sin rødskimlede Hest, plejede han at kaste et venligt Blik til Hunden saavel som til Veteranen, og saa var Gualdro lykkelig i en hel Uge.

„Han glemmer ikke," plejede Gualdro at sige til sig selv, og det trøstede ham at tænke paa, at hans General erindrede ham, om ogsaa hans Land glemte ham, som alle Lande pleje at gjøre, hvad enten de ere frie eller lænkebundne, gjenfødte eller ikke gjenfødte.

Gualdro kunde ikke læse eller skrive, men han var ingen Dumrian; han havde ikke været en ren Fægtemaskine, men en trofast Soldat fra Uafhængighedskrigen. I Karl Alberts Dage var han bleven grebet af Frihedsflammen og havde drømt sin Drøm, og den var hverken lav eller egenkjærlig, og han havde vidst, hvad han ønskede, da han sang: «Fuori il stranier» under de maaneklare Sommermarcher eller i de fyldte Theatre under Karnevalet.

Revolutionens Førere havde maaske havt deres egne lave Formaal og mere egennyttige Forhaabninger, men Gualdro havde været en simpel Soldat fra Landet, han havde hadet de Fremmede og havde redelig gjort sit Bedste og vovet Liv og Lemmer for at frelse sit Fædreland. Det var Alt.

Førerne for den nationale Bevægelse boede i fine Huse og levede overdaadigt hver Dag, men den gamle Soldat havde meget Besvær med at skaffe en Skaal Suppe til sine Børnebørn; dog klagede han ikke.

„De Folk, som havde Forstand, have bragt Noget ud af det. De klippede Lammet, efter at de havde frelst det. Hvad mig angaaer, saa duede jeg kun til at bære Tornistren,"

plejede han at sige, „og det er ikke en Evne, som noget Land kan sætte megen Pris paa."

„Jeg duede kun til at slaas," plejede han at sige sørgmodig, idet han havde en dunkel Fornemmelse af, at han havde været et af de Muldyr, som havde slæbt Sten til Bygningen af Frihedens Tempel, og at den eneste Tak, Muldyrene fik, var et Spark til hvert.

Dog knurrede han ikke. Han var en gemytlig gammel Mand; naar han blot kunde faae Noget at bestille, var han lykkelig.

Man kan uheldigvis ikke altid faae Noget at bestille her i Verden; naar man er meget fattig og trænger grumme meget til det, bliver det næsten ligesaa umuligt at finde som de Vises Sten.

„Jeg var engang Smed, ja det var mit Haandværk," sagde Gualdro engang, da hans Tunge var bleven varm af en Smule Vin, man havde givet ham; Vinen kostede kun otte Skilling Flasken, men den var for dyr for ham at kjøbe. „Ja det var mit Haandværk og min Faders før mig. Vi boede ude ad Settimo til, aa, der var kjønt dengang. Træerne vare ikke fældede, som de ere nu. Jeg skoede Heste. Da jeg var en lille Knægt, husker jeg, at Franskmandens Heste kom der igjennem; min Fader vilde ikke sko dem. Stakkels Babbo løb bort, og jeg med ham, og vi skjulte os i Hækkene ved Badia. Jeg havde maaske gjort rigtig, om jeg var bleven ved mit Haandværk, ja, men jeg gav mig til at slaas. Jeg syntes, det var dumt at sidde stille og hamre paa Jern, naar der var Tyranner og Fjender at hamre paa. Saadan tænkte nu jeg. Jeg veed ikke, om jeg havde Ret. Dersom jeg var bleven i min Smedie i Settimo, vilde Verden maaske have staaet lige godt og jeg været klogere. Men hvad skal man sige? Man kan jo ikke vide det! Hvem kan sige, om Pæren er god, før han har skaaret den over?" Saa knappede han sin gamle Lærredsskjorte op og viste sit Bryst med Mærket af et Sabelhug og et Skudsaar. „Alle disse Aar har jeg fortil," sagde han med Stolthed, og maaske han var lykkeligere, naar han viste dem frem, end han vilde have været i en Smedie i Settimo med sin egen Hest, Penge i Banken og et Stykke Lammekjød og ristede Artiskokker dampende paa sit Bord om Helligdagen. Som det nu var, smagte han aldrig Kjød, og Artiskokker kun naar de vare fordærvede i Boden paa Gaden. Han beboede eet Værelse og havde indrettet sig saa godt han kunde i et faldefærdigt gammelt Hus i Pignone; det var usundt, forfaldent og ofte udsat for Oversvømmelse, med Arnos usunde mudrede Vande paa den ene Side og en Skarnmødding paa den anden Side. Floden kunde ved Solopgang være saa yndig som det grønne Hav og ved Solnedgang gløde med Opalens Farver og alt dens Mudder og Sand straalende som Guld; men intet af denne Herlighed kunde sees fra hans høje Kammer, hvis lille Vindue var anbragt i den klamme Mur. Af og til om Vinteren eller Foraaret kunde Floden bryde ind i Huset og gjøre det klamt, væmmeligt og usundt og gaa bort igjen, efterladende Sand og Slim; og det var alt, hvad det storartede, poetiske, verdensberømte Vand nogensinde gjorde for ham. Den gav ham Gigt og nogen Koldfeber, og dog holdt han af den; naar han vaskede sin Skjorte i den eller lod sine Drenge pladske i den om Sommeraftener, saae han kjærligt til den; den gjorde ham megen Fortræd og ingen Gavn, men den var en storartet Ting, og han holdt af den. Han holdt af Arno som af sit Land; ingen af dem havde nogensinde gjort Noget for ham, men han var desuagtet stolt af dem.

Folk, der slutte sig til Ideer paa den Maade, ere uden Tvivl meget enfoldige, og dog ere de de eneste Folk, som i det Hele taget gjøre Livet ædelt. En sørgelig Dag døde hans General, hans store General, som hele Verden ærede. Gualdro Soncini var en af de Mange i Sørgeskaren, da den store militaire Begravelses mørke og statelige Optog bevægede sig gjennem de gamle Gader, der vare døbte med nye Navne, men som ikke kunde berøves deres gamle Ære og gamle Historie. Gualdros Hjerte var tungere end før. Han savnede det venlige Smil, som besvarede hans Hilsen; han savnede, at han ikke længere kunde vise Fremmede den store Soldat, idet han stolt sagde: Ecco il mio Generale — eccolo!

En Maaned eller to senere saae han Generalens Hest trække en af Renovationskompagniets stinkende Karrer; det er de gode Folk, som tømme Byens Slamkister og strø unødvendigt Skarn udover Kornmarkerne for at bringe Feber og Difteritis til at tage af.

Gualdro følte en Kniv i sit Hjerte.

„Og de ville rejse ham en Statue — hundrede Statuer! — og de lade hans ædle Hest slide der!" sagde han med Sorg og Harme. Men han var en simpel Mand og forstod ikke fornemme Familiers og storpralende Nationers Politik, som er at „spare paa Skillingen og lade Daleren gaa", som Ordsproget siger.

Herefter følte Gualdro sig mere ensom; naar Floden gjennemisnede ham og naar Gryden var tom, syntes Forholdene at være haardere end før. Han havde aldrig bedt sin General om Noget, men han havde følt, at han i en stor Forlegenhed kunde gjøre det; og engang havde Generalen kaldt ham «bambino mio» — «bambino mio» og han var halvfjerdsindstyve Aar gammel! og de havde begge leet og følt, at de, naar Alt kom til Alt, begge vare gamle Soldater og altsaa Ligemænd; og nu var alt det forbi for bestandig — for bestandig! Og Hesten sled for Møgkarren, og den gamle Mand følte sig saa ene.

Endnu var der jo „Trommeslager" og Drengene — de lystige brune Drenge, der tumlede omkring med den gamle Hund og stak deres smaa Hænder ind i hans røde Flab. „Trommeslager" havde sine egne Bestillinger, og de vare temmelig alvorlige. Han passede paa Børnene, naar de sov, og snappede efter Fluerne og Tusindbenene, som nærmede sig dem; han vogtede Linnedet, som var lagt ud til Tørring paa Sandet ved Floden, og han fangede Rotter, de tykke, talrige Gnavere, som sværme ved Arno, han fangede dem i Snesevis med et heftigt, pludseligt Bid og kastede dem saa bort som uspiselige, hvor sulten han end var, thi „Trommeslager" vidste, at Naturen havde havt et højere Formaal med ham, nemlig at magte Tyre og Bjørne, og at Rotter vare et for usselt Bytte for ham; men de fortrædigede hans Herre og forskrækkede den sengeliggende Kone og de smaa Drenge, derfor gjorde han Jagt paa dem.

„Han slaaer dem ihjel som et Menneske!" plejede Gualdro at sige med Stolthed; og Rotter vare de eneste Skabninger, som dette stærke, godmodige, mægtige Bæst nogensinde fortrædigede. „Trommeslager" var elsket af hele Pignone og var overordenlig lykkelig, naar den laa ved Bredden af Floden og saae paa Baadene og Nettene og Vaskerkonerne, naar dens Sind var i Fred, hvad Rotterne angik.

De herlige nye Tider, som Gualdro havde gjort sit Bedste for at bringe istand, plagede ham, som de plagede hele Befolkningen med Bøder og Lovovertrædelser og alle Slags smaalige legale Fortrædigelser, som naar en Mand blot satte

sine Stole ud paa Fortouget eller lod sin Hund løbe omkring eller raabte sine Varer ud til urette Tider eller gjorde nogen af de Smaating, man havde plejet at gjøre, før man hørte noget om Frihed paa Gadehjørnerne. Gualdro var en meget ærlig Mand; han havde aldrig med sit Vidende gjort Nogen Fortræd eller bedraget Nogen; naar han kunde betale for sit Brød, gjorde han det, og naar han ikke kunde betale, undværede han det. Dog fortalte man ham bestandig, at han begik Lovovertrædelser; han saae bestandig disse lange Strimler Papir, hvorpaa der var Noget trykt, som angik Fattigmand, der ni Gange af ti ikke engang kunde læse det.

„Naar en Mand gjør sin Pligt, som han opfatter den, og ikke fortrædiger Nogen og betaler for sig, hvorfor skal de saa være efter ham?" spurgte Gualdro i sin Nød; han kunde ikke forstaa det.

„Naar man bliver plaget for sletingen Ting, kan man ligesaa godt begaa Et eller Andet for det," sagde hans Nabo paa Trappen, en Kostebinder.

„Og saa lader de En løbe," sagde en Nappenskralde, en anden af Naboerskerne, „for et Aarstid siden overfaldt nogle Kjæltringer min stakkels Mand, og de stak ham med Knive og slog ham for sletingen Ting, og de gik helt skudfri; men ellers kommer Fogden hundrede Gange om Aaret, hvis man glemmer at betale en Centime eller sætter en Urtepotte i Vindueskarmen."

De vare meget tvivlraadige i Pignone, men man sagde dem, at det var Frihed, selv naar et Par vakkelvorne Stole og en Kobberkjedel eller to bleve hævede til „Luxus-Meublers" Værdighed og beskattede derefter. Resultatet af dette Indtryk, naar det har faaet noget mere Tid til at sætte sig fast i Folkets Bevidsthed, vil ikke være hyggeligt for os. Det vil være gunstigt for Nihilismen.

Gualdro, som var en taalmodig, lydig Person, som Soldater i Almindelighed ere, blev nedtrykt ved denne Medfart, men ikke gjort oprørsk.

En af hans Drenge døde, den smukkeste af dem; Lægen sagde, at den store offentlige Affaldsdynge havde givet Barnet, den dræbende Kugle i Halsen, som man kalder Difteritis; men Affaldsdyngen blev ved med at stinke med offentlig Tilladelse. Paa en Plet Havejord ved hans Hus bedækkede en stor Jasmin Muren; han havde plantet den, og hans Vært lod ham kalde den sin, og dens Blomster indbragte ham nogle Smaaskillinger; man paalagde ham at tage den bort, da det var imod Loven at lade Buskads hænge ud over Muren; da han tøvede med at gjøre det, blev der idømt ham en Bøde, og hans Busk blev ødelagt. En Kjæltring aflagde falsk Ed paa, at han skyldte ham tyve Francs; han kunde ikke forstaa Rettens Stævning, men gik kun og fortalte i hele Pignone: „Ikke en Soldo skylder jeg bort, ikke en Soldo, det har jeg aldrig gjort, hvad alle gode Helgene veed." Men Helgene møde ikke i Retten, og ved Underdomstolen fældede Underdommeren en Kjendelse, der gik ham imod, og befalede ham at betale ti Francs for Udeblivelse fra Retten. Da han ikke havde Pengene, kom Fogden, som i Mængdens Øjne repræsenterer Skjæbnen, og tog hans Kobbergryder og Pander og Sengen, som hans Kone laa i. „Er det retfærdigt?" sagde Gualdro tvivlraadig ved sig selv. „Det er lovmæssigt!" sagde Fogden.

Florentinerne ere et taalmodigt Folk; den gamle Soldat sagde Intet mere.

„Dersom jeg havde skyldt det, vilde jeg ikke have taget mig det nær," sagde han til sine Naboer, og skjøndt de vare fattige, lykkedes det dem ved fælles Hjælp at skaffe ham en anden Seng.

„Det er de herlige Tider, I Fæhoveder sloges for, Gualdro," sagde den Nabokone, som var en Nappenskralde; og Gualdro rystede saa paa Hovedet og tog af gammel Vane sin kolde Pibe frem, som han ikke havde Raad til at stoppe.

„Det vilde blive godt, om vi kunde faae Republiken," sagde Kostebinderen.

Men Gualdro rystede paa Hovedet.

„Nej, nej, hver sulten Mave i hele Landet skulde saa fyldes af det Offentlige. Det kunde aldrig gaa an."

„Hvad kunde da gaa an?" spurgte Kostebinderen skarpt. Det kunde Gualdro ikke sige.

En gammel Soldat paa halvfjerdsindstyve Aar kan ikke løse Problemer, som vilde have været for vanskelige for Cavour.

Resultatet var i Pignone det samme, som det omtrent er overalt: at der kom den Overbevisning, at det var til ingen Nytte at være ærlig og skikkelig; Loven fortrædigede En ligesaavel naar man var uskyldig som naar man ikke var det.

Det er de moderne Regjeringers Triumf at frembringe denne Overbevisning hos Befolkningen.

Det var tidlig paa Sommeren.

Sommeren var den værste Tid for ham, fordi de Fremmede alle vare borte; der var en eller to udenlandske Damer, for hvem Gualdro gik Ærinder og udførte Smaaarbejder med „Trommeslager" i Hælene paa sig; men da Vinstokkene stod i Blomster, rejste Damerne bort, og Sommeren var drøj, fordi der Intet var at gjøre i Byen, som laa i den brændende Sol, og saa var der desuden to smaa Krøltoppe og den syge Kone og „Trommeslager" at føde. Af og til fik han lidt Arbejde eller fangede nogle Fisk eller gik nogle Ærinder og slog sig saaledes igjennem, men det var med Nød og neppe, og ikke sjelden undværede han selv sit Brød for at give det til Hunden; «Piuttosto a lui che a me» plejede han at sige.

Da han en Aften ikke havde Noget at bestille, tog han Drengene og „Trommeslager" ud med sig.

Det var ved Slutningen af en varm Midsommerdag; Heden hvilede trykkende over Byen og Floden, og Højene rundt omkring vare blege og støvfarvede. Rige Folk og Folk, som, om de end ikke vare rige, dog havde Raad til at se sig omkring eller tage paa Landet, rejste om i fjerne Lande mellem Isbræer og Skove eller sad paa deres Marmorterrasser og saae St. Hansormene gløde i Græsset. Men i Byen var Alt forfærdelig trykkende, og Mængden, som altid bliver tilbage, naar man siger, der er ingen Folk i Byen, drev omkring paa Pladserne eller laa varme, trætte og febrilske paa Stenbænkene.

Men de smaa Børn vare glade, og „Trommeslager" var lystig, og den gamle Soldat følte sig i Fred med Verden, skjøndt den sendte ham Stævninger, som han ikke kunde forstaa, og lagde ham Hindringer i Vejen for at tjene sit daglige Brød.

De vare gaaede ud paa den nye offentlige Vej, som gaaer forbi det gamle San Miniato og som saa sørgelig har ødelagt den engang saa vilde Skrænt, idet den har vanheldet den med en hvid Søm, naar man seer op paa den fra Vejen eller Broen nedenunder. Men Gualdro brød sig ikke meget om Skjønhed og Ynde; Bænken, han sad paa, gav ham Hvile, Luften var renere højere oppe, Børnene tumlede om med „Trommeslager", der lød Musik fra Kaféen ved Siden af, lystig Dandsemusik, som bragte Drengenes Fødder til at hoppe.

En Appelsinsælger kom forbi med sin forgyldte Pagode-lignende Vogn; og da han kjendte Gualdro, gav han Børnene Noget at drikke af sin egen gode Villie uden Betaling, hvilket gjorde Gualdro ligesaa godt, som om Nogen havde givet ham en Slurk Vin. „Naar man tænker sig om," sagde han, „er der dog altid noget Godt her i Verden."

Solen var ved at gaa ned, og dens Aftenglød gjorde Bjergene hinsides Vallombrosa rosenrøde; smaa Stjerner begyndte at skinne; den lange, hede Dags støvede Schatteringer forandredes til Aftenens blaa Skygger. Han troede, at det nu var paa Tide at tage hjem; thi Børnene vare trætte af at lege og blev søvnige. Han tog et paa hver Arm og begyndte at gaa hjem med Hunden efter sig.

Da han kom ned fra den forholdsvis friske Luft paa Bakkeskrænten og ind i Byens kvælende Hede, omtrent ved Porta Romana, var der nogle Folk, som raabte og klamredes og skreg; man raabte Noget om en gal Hund.

En af Landsbyhundene — Hunde, der tilbringe deres elendige Liv med at slide i en kort Lænke, og som blive sultede og bankede og ere tørstige hele Dagen igjennem, fordi Ingen tænker paa deres Fornødenheder og deres flade Vandtrug hurtigt bliver tørret af Solen eller gjort ubrugeligt af døde Insekter — var kommen strejfende ind i Byen, drevet af en nagende Hunger til at lede efter Noget at æde; paa Grund af den slette Behandling og de Plagerier, den længe havde været Gjenstand for, havde den snappet efter en Mand, som sparkede den tilside, og var falden om i et Krampeanfald, den uskadelige Hundeepilepsi, som snart gaaer over, naar man lader Hunden være i Ro.

Men istedetfor at lade den ligge eller endog blot undersøge, hvad der var ivejen med den, havde Hoben (der altid og allevegne er pralesyg saavelsom fejg) udstødt Raabet „en gal Hund!" og to Skarnagere havde slaaet Hunden ihjel med deres Jernhakker, medens en Politibetjent saae bifaldende til. Et saadant Skuespil maa siges at danne Folket.

Det stakkels Dyr var sig neppe bevidst i sin Krampe, skjøndt dets Legeme vred sig i Dødskampen; Gaden var oversvømmet af Blod; Gadedrengene sprang og hylede af Henrykkelse, og Manden, hvem Hunden var fløjet i, stod selv og hylede som et galt Dyr, skjøndt kun hans Benklæder vare blevne berørte, og raabte: «Son morto! son morto! Gesu m' ajuta!»

Gualdro, som saae bort fra det skrækkelige Syn, thi han holdt af alle Umælende, skyndte sig forbi, for at hans Børnebørn ikke skulde se Blod. „Trommeslager", der spidsede Øren og skjælvede over hele Kroppen, stod og stirrede paa sin slagtede Kamerats Legeme, der endnu vred sig. Betjenten kastede en Fangsnor om Hovedet paa den og næsten kvalte den.

„Lad min Hund gaa!" raabte Gualdro. „Den har ikke gjort Noget. Det er ikke den, man raaber om."

Betjenten trak Rebet tættere til og holdt paa „Trommeslager", som ikke kunde røre sig og var ude af Stand til at ytre en Lyd.

„Dit Bæst var her, da den gale Hund kom forbi," sagde han. „Den kan være bleven bidt. Den maa sættes under Observation."

„Under Observation!" stammede Gualdro, „hvad har den gjort? Lad den gaa — jeg beder Dem, lad den gaa. De kvæler den! Se hvor dens Øjne ere ved at springe ud af Hovedet!"

„Hold din Mund, ellers skal jeg arrestere Dig, fordi Du forhindrer mig i at udføre min Pligt," sagde Betjenten, og han kastede „Trommeslager" omkring paa Ryggen med et Ryk i Touget. En af de Hundefangere, som Byraadet anvender om Sommeren, var lige ved Haanden, og Betjenten kaldte paa ham, gav ham Touget og sagde uden at bryde sig om „Trommeslagers" Herre:

„Kast ham i Vognen og bring ham til Slagterhuset."

Den gamle Mand, der havde et Barn paa hver Arm, var ligesaa hjælpeløs som Hunden med Løkken om Halsen. Han bønfaldt, han græd, han faldt paa sine Knæ paa Stenene og fik de smaa forskrækkede Børn til at knæle med. Men det var til ingen Nytte. Betjenten var ubevægelig, og Hoben var denne Gang paa Lovens Side, fordi den ansaa sin egen uskatterlige Sikkerhed for at være i Fare. Gualdro, der havde udholdt den voldsomme Krudtrøg og Staalets Gnistren i Kampen, skjælvede som et Espeløv. Alle den gamle Soldats Instinkter vare for Lydighed, og han stod forvildet, blændet, fortumlet, men han var endnu taalmodig.

„Hvad vil alt det sige?" sagde han sløvt, idet han vendte sine taarefyldte Øjne om mod Mængdens Ansigter — Ansigter, der ikke havde nogen Medfølelse hos sig — thi Mængden var bange for sit eget Vedkommende, skjøndt den stakkels ihjelslaaede Faarehund laa død midt i sit Blod og „Trommeslager" var bleven kastet ind i Hundevognen af Hundefangeren.

„Det kommer af Politivedtægten, min Ven," sagde en Englænders Stemme med en Del Ironi. „Politivedtægten er iblandt de Velsignelser, I skikkelige Fyre har kæmpet for."

Men Gualdro forstod det ikke.

„Min Hund gjorde ingen Fortræd," sagde han ynkeligt, da et sagte Hyl kom ud fra den lukkede Vogn.

„Du kan faae ham om fyrretyve Dage, dersom Du kan betale, hvad der forlanges," sagde Betjenten koldt, idet han vendte sig om for at tage en Knægt, som spillede Top, i Nakken. Vognen kjørte videre; Gualdro blev staaende med de to smaa Drenge klyngende sig til hans Knæ.

Saa løftede han dem pludselig op og løb med dem i sine Arme efter Vognen.

„Stop, stop! aa, stop dog! vær medlidende!" raabte han til dem. „Jeg er en gammel Soldat; jeg har kæmpet i hvert Slag, baade de store og de smaa; ja det har jeg; hvad er der i Vejen med min stakkels „Trommeslager"? Giv mig ham, giv mig ham!"

Men Hundefangeren lo kun, og Vognen kjørte videre, Folkene med Lassoerne fulgte efter og saae sig om efter Hunde i de tomme Gader.

„Det kan ikke nytte at løbe og bede," sagde en Tigger, som kom hinkende til. „De udleverer ham ikke, ikke hvem det saa end var; gaa til Slagterhuset imorgen tidlig, de have ikke slaaet ham ihjel saa tidlig."

„Slaaet ham ihjel!" gjentog Gualdro. Det slog ham, som da han ved Custozza hørte dem sige: „Vi ere slagne", og det fortumlede ham, som det Andet havde gjort.

„Det gaaer nok i Orden imorgen tidlig," sagde Tiggeren, der forsøgte at trøste ham. „Gjør ikke disse Mænd vrede, ellers slaaer de ham for Panden, gjør de."

„Men Damen betaler Skatten for mig."

„Hvad kommer det den Sag ved? Alverden betaler Skat, men Skat giver ikke Ret til Andet end til at betale mere. Jeg er glad ved, at de ikke kan faae Noget ud af mig," sagde Tiggeren med et Grin.

Sluttes.

J. A. Hansens efterladte Papirer.

Det første Hefte af de J. A. Hansenske Efterladenskaber, som paa hans Enkes Forlag udgives af hans to Sønner, blev i sin Tid gjort til Gjenstand for Omtale i „Nær og Fjern“ (se Nr. 336). Siden er der udkommet endnu tre Hefter, og disse stadfæste i alle Maader Rigtigheden af den Dom, vi strax udtalte om den Mangel paa Kundskab og Takt, ja paa den allersimpleste Omhu, som Udgiverne lægge for Dagen. De have samlet Løst og Fast, hvad der fandtes, og aftrykke det uden mindste Kritik, uden engang at gjøre sig nogen Ulejlighed for at ledsage disse Fragmenter med den mindste Forklaring eller Kommentar. Det er muligt, at der i den afdøde Politikers Gjemmer har ligget enkelte Ting, som Sønnerne have taget i Betænkning at trykke, men til denne rent negative Virksomhed have de ialtfald indskrænket sig som Udgivere. Alligevel indeholde disse Hefter i deres simple Udstyrelse og bag de grelle Omslag adskillige interessante Smaatræk, som kaste Lys over visse Perioder af vort politiske Liv; man skal være godt inde i dette og huske dets vexlende Stemninger for ret at vurdere disse smaa Afsløringer. Vi skulle i det Følgende give nogle Enkeltheder, som synes os at have nogen Interesse.

Andet Hefte begynder i Foraaret 1854. Ligeoverfor Ministeriet Ørsted-Bluhme-Sponnecks stærkt fremtrædende reaktionaire Tilbøjeligheder og dets Forsøg paa at faae Grundloven af 1849 til rent at forsvinde under den nye Forfatning for Monarkiet, var der indtraadt en Tilnærmelse og Sammenslutning imellem Bondevennerne og de National-Liberale. Den intime Alliance, som i 1852 og 1853 havde fundet Sted imellem Ministeriet og Bondevennerne, og som havde fundet sit fyldigste Udtryk i forhenværende Adjunkt (nuværende Kultusminister) Fischers Valgpamflet „En ny blaa Bog“, var slaaet over i sin Modsætning. Det var dog ikke hele den menigmandige Hær, som saaledes havde slaaet sig til Oppositionen; en Fløj af den, med Tscherning som General og Geert Winther som Trommeslager, vedblev at være ministeriel. Tschernings Standpunkt var nærmest dette, at de konstitutionelle Attributer og Rettigheder gjerne kunde beskjæres og overføres til Monarkiet, naar Kongeriget bare maatte beholde sin almindelige Valgret, og naar man vilde føje ham i nogle formelle Snurrepiberier, paa hvilke han nu engang efter sin ejendommelige Opfattelse lagde megen Vægt. Af denne Situation gjenfindes nu i Samlingen forskjellige Spor. En Skrivelse, der er udgaaet fra „Fædrelandets“ Kontor i Maj 1854, anbefaler Stiftelsen af den Forening til at værne om Grundloven, som senere ogsaa fødtes til Verden, og der gives særlig Anvisning paa Distriktsformændene for Bondevennernes Selskab. En Optegnelse med J. A. Hansens egen Haand fortæller ogsaa, at der fra Juni 1854 jevnlig holdtes Møder af en selvvalgt Komite, bestaaende af Brock, Schovelin og Gjødwad (siden A. Hage, Ploug og Schovelin) for de National-Liberale, J. A. Hansen, B. Christensen og Frølund for de Folkelige, hvor man enedes om, at der maatte gaaes frem med Alvor og Kraft fra Rigsdagens Side imod Ministeriet. Tscherning stod fjendlig og fjernt fra disse Forhandlinger; da der i 1854 blev Tale om en Grundlovsfest imod Ministeriets Ønske, skød han dette Hverv fra sig med en vis Irritation. Den 26. Juli 1854 underskrev Kong Frederik VII. den Ordonnans, som indførte et Rigsraad paa tyve Medlemmer for Monarkiet. Et Skriftstykke uden Navn, Dato eller Adresse giver nogle Oplysninger om Kongens virkelige Forhold til dette Dokument; Udgiverne erklære sig ude af Stand til „endog blot at antyde“ Forfatteren, og hos Andre, som end ikke have Haandskriftens Vejledning, bliver dette endnu vanskeligere. Rimeligvis er det en Optegnelse, som skriver sig fra Kammerherre Berling, og som skulde tjene til at retfærdiggjøre Kongen i Oppositionens Øjne. Den gaaer ud paa, at da det fuldt udarbejdede Aktstykke blev sendt Kongen fra Ministeriet, blev han i højeste Maade overrasket, at han vægrede sig ved at gaa ind paa Sagen, hvori han saae et Statskoup, og at det kostede Vedkommende megen Umage at bringe ham bort fra denne Anskuelse; først efterat man havde overtalt Kongen til at tro, at Forordningen i Virkeligheden var afhængig af Rigsdagens Samtykke og Bifald, gav han, skjøndt endnu modstræbende, sit Samtykke til Sagens Fremme. Beretningen har indre Sandsynlighed, men saa længe den er anonym, uden mindste Nøgle til Hjemmelen, har den ikke stort historisk Værd. Efter dette udfordrende Skridt af Regjeringen maatte det komme til Krig. I August 1854 afholdtes det store Folkemøde i Kasino, hvor Resolutioner imod den af Ministeriet fulgte Politik vedtoges, og hvor der paa Forslag af D. B. Adler stiftedes et Fond til Understøttelse for Embedsmænd, der afskedigedes af politiske Grunde. Den 30. September mødtes hos nuværende Jernbanedirekteur Rothe, dengang Folkethingsmand for Kjøbenhavns 4. Kreds, endel Rigsdagsmænd, blandt hvilke J. A. Hansen og B. Christensen repræsenterede Folkepartiet, Hall, L. C. Larsen, A. Hage, Kayser, Broberg, M. Drewsen, Brygger Jacobsen og Flere derimod det national-liberale Centrum; overraskende er det at finde Grev Raben, daværende Folkethingsmand for Kjøbenhavns sjette, i sligt Selskab; Monrad var indbudt, men kom ikke. Dette Møde har Interesse derved, at Hall her udtalte sig imod en Rigsretsaktion, men anbefalede en Adresse som Svar paa Trontalen, hvori man bestemt skulde nævne de konstitutionelle Fordringer, der maatte stilles til Fællesforfatningen. Det var dette, som skete ved Adresseforslaget i Oktober 1854, og paa dette faldt Ministeriet, skjøndt det havde faaet Kongen til at opløse Folkethinget. Der var imidlertid hos Mange Stemning for en kraftigere Optræden, og særlig oplyser J. A. Hansens Nedtegnelse, at Rothe holdt for, at man „skulde strax standse Finansloven ved ikke at lade den gaa til anden Behandling.“ Blandt J. A. Hansens Venner ude i Landet fremkaldte dette Bondevennernes Makkerskab med de National-Liberale stor Forbitrelse, og der er i Samlingen et morsomt Brev fra Jens Gregersen i Kundby, som harmfuld lader ham høre, at han er „gaaet ind under Juristernes Fane, som er Frihedens og Menigmands værste Fjender.“ Men det varede da heller ikke længere end til Foraaret og Sommeren 1855, førend Venskabet var ude, og i August 1855 se vi J. A. Hansen tagen paa Raad med om en Adresse til Tscherning, der skulde takke ham, fordi han havde stemt imod den ufolkelige Fællesforfatning (2. Oktober 1855), og tilsige ham Folkets Støtte.

Ved Valgene i 1858 og 1859 vare Bondevennerne i afgjort og lidenskabelig Opposition imod Regjeringen, der efter Scheeles og Andræs Afgang mere og mere var bleven Udtrykket for Halls Anskuelser. Der er i Samlingen et Par Minder om denne Valgkamp. Nogle Gaardmænd i tredie Landsthingskreds henvende sig til J. A. Hansen og spørge ham, om de skulle stemme paa Branddirekteur Tronier, der tidligere havde været Sekretair ved Bondevennernes Selskab;

han var vel nu Embedsmand, men havde forsikret, at han desuagtet vilde stemme efter sin Overbevisning; kun gjaldt det om i Tide at faae det klaret, om Bondevennerne vilde stemme paa ham, thi ellers vilde han ikke lade sig opføre paa Listen over de Valgbare, af Frygt for, at Lignings-kommissionen skulde sætte ham i „betydelig højere“ Skat, naar den blev bekjendt med, at han var „saa formuende“ at have 1200 Rdl. i aarlig Indtægt. Hr. Tronier blev befriet for denne Skatteforhøjelse, idet J. A. Hansen kortelig svarede, at han havde „viist en saa paafaldende Omskiftelighed i Anskuelser“ og i de senere Aar arbejdet saa stærkt paa at „adsplitte og forvirre Bondestanden“, at han ikke kunde bruges. Fra det nævnte Tidsrum er ogsaa et Brev fra Kjøbmand Lauritzen i Slagelse. Næringsloven var gaaet igjennem imod den stærke Agitation fra Kjøbstæderne, og ved sin Optræden under denne Sag var Hasle, den tidligere Folkethingsmand for Slagelse, bleven „en Umulighed“; man søgte nu en ny Kandidat, der, foruden at være Grundloven og den frie Forfatning oprigtig hengiven, ogsaa nogenlunde sympathiserede med Kjøbstædernes Anskuelser. „Der har været Tale“ — skriver Hr. Lauritzen — „om konstitueret Borgmester Sylow i Korsør, men næst at bemærke, at han er en ivrig Beundrer af „Dagbladet“ og vild Frihedsmand, hører han til Embedspartiet, og af Embedsmænd er der i Sandhed altfor mange paa Thinge.“ Han foretrækker langt Jægermester Fonnesbech til Vesterbygaard, en kundskabsrig og alsidig Mand, der „ønsker Reformerne gjennemførte med Varsomhed og hylder det vistnok rigtige og fornuftige Princip: ikke at gjøre altfor voldsomme og store Spring fremad, da man ellers let kunde blive tvungen til at gaa tilbage.“ Man spørger J. A. Hansen „ærlig og oprigtig“, om han vil støtte eller modarbejde dette Valg, og om han i sidste Fald „har et andet Navn at byde os, der kunde tilfredsstille vore ingenlunde overdrevne Fordringer.“ Svaret foreligger ikke, men eftersom Fonnesbech den 14. Juni 1858 blev valgt i Slagelse med 640 Stemmer imod 346, der faldt paa „Journalist“ N. Hansen, tør man deraf slutte, at J. A. Hansen ikke er gaaet ind paa at støtte hans Valg, medens omvendt Slagelsefolkene maa have fundet, at den store Bondevenneførers Broder ikke engang tilfredsstillede deres „ingenlunde overdrevne Fordringer“. For Fonnesbech, der trods dette begyndte sin Rigsdagsvirksomhed med forskjellige Tilnærmelser til Venstre, blev dette Valg Indledningen til, at han syv Aar efter blev Finansminister, derpaa Indenrigsminister, Konseilspræsident og tilsidst Excellence. Kjøbmand Lauritzen gik heller ikke tomhændet ud af sin Virksomhed, han avancerede til Toldforvalter og har siden tilhørt det „Embedsparti“, om hvilket han ytrede sig saa ringeagtende. Medens Fonnesbech ikke fandt Naade for J. A. Hansens Øjne, anbefalede han Johan Grundtvig, „der for os har erklæret, at han slutter sig i det Hele til vort Program,“ til Skjelskørkredsen. Da der i 1859 ved Overauditeur Schønbergs Død indtraadte en Vakance i Mariagerkredsen, skrev J. A. Hansen til en lokal Politiker ved Navn Anders Mariager og foreholdt ham den store Vigtighed af, at Konsul Alfred Hage, „en saa frisindet og dygtig Mand,“ der var en Ven af en retfærdig Fæsteafløsningslov og havde særlig Indsigt i finansielle Sager, atter kom ind i Thinget. Brevet naaede først Anders Mariager paa selve Valgdagen og efterat han selv havde meldt sig som Kandidat; men det forhindrede ham ikke fra at parere Ordre, han opfordrede sine Vælgere til at stemme paa „denne særdeles agtværdige Mand“, og da de ved at række Hænderne i Vejret tilkjendegav deres Bifald hermed, traadte han tilbage og overlod sin ærede Medkandidat Pladsen. Dette fortæller han omstændelig i et Brev til J. A. Hansen og føjer da til, at han ved sine Forberedelser til Valget har havt en Udgift af omtrent 20 Rdl., hvis Tab falder ham besværligt, men da han har hørt, at Hr. Konsulen skal være en rig Mand, beder han J. A. Hansen at formaa ham til at refundere en Del af denne Udgift; forhaabenlig har en saa stor Føjelighed faaet sin Løn.

Et Par Breve vedrøre Orla Lehmann og de Coninck. I Slutningen af 1859 havde Menigmændene fundet paa at sende Orla Lehmann en Adresse, hvori de udtalte deres Misbilligelse af hans Optræden som Landsthingsmand, og paa denne noget besynderlige Henvendelse svarede Lehmann i et fint og aandrigt Brev af 12. Januar 1860, hvori han bl. A. lader Menigmændene høre, at de jo nu have en Regjering efter deres eget Hjerte (Ministeriet Rotwitt), som kan gjennemføre alle de af dem eftertragtede Reformer. Ikke længe efter falder Debatten om de Conincks „politiske Breve“, hvori han rettede skarpe Angreb paa Folkethinget og paa den almindelige Valgret, hvoraf det var fremgaaet. Der aftrykkes et privat Brev fra de Coninck af 30. Juni 1860 til J. A. Hansen, hvori han stærkt opfordrer denne til at optage Polemiken imod ham og erklærer, at „der gives ikke een Modstander, med hvem det i højere Grad vilde have interesseret mig at diskutere den Sag, jeg offentlig har bragt paa Bane, end netop Dem, hvis politiske Anskuelser jeg ikke deler og anseer det for Pligt mod vort Fædreland og vor Frihed at bekæmpe, men hvis store Dygtighed jeg til enhver Tid har respekteret.“ Debatten kom virkelig ogsaa istand, men den blev ikke ført igjennem paa rette Maade, de Coninck trak sig for tidlig tilbage. Til denne Episode knytter sig ogsaa et Par Breve fra Bille, men det maa være en Fejltagelse af Udgiverne, naar de ere daterede April 1864, efter hele Konteksten maa det være 1861. I det sidste af dem findes der følgende Passus: „Lad mig endnu her tilføje, hvad jeg alt troer engang at have sagt Dem mundlig, at det er Synd, som De forsømmer „Morgenposten“; den synker i Deres Broders Hænder ned til Noget, som jeg ikke vil benævne, til megen Skade for Deres Parti, men ogsaa til megen Skade for den Samvirken paa det nationale Gebet, der er mulig. Jeg siger dette som den, der virkelig mener Dem det vel. „Morgenposten“ var under Deres Redaktion ikke efter min Smag, men man tog Hensyn til den, svarede den, diskuterede med den, fordi der var Dygtighed og Forstand; men imod den nuværende „Morgenpost“ kan man ikke nære nogen anden Følelse end — ja, jeg vil hellere ikke her udtale Ordet.“ Denne Appel havde dengang ingen Virkning; Broderen N. Hansen vedblev at redigere Bladet, men nu, efterat han er kommen over paa den anden Side og derpaa forsvunden fra det politiske Liv, have hans Nevøer sendt dette Skudsmaal uimodsagt efter ham. Omtrent fra samme Tid er et Brev fra Folkethingsmand N. Mathiasen af Emborg, hvori han udtaler sin Harme over, at Tscherning i „Nørrejydsk Tidende“ skriver Artikler, der synes at være Indlæg, skrevne af Preussen paa Forbundets Vegne i den slesvigholstenske Sag, og forresten benytter Lejligheden til at anbefale sin tidligere Vært, Gjæstgiver P. Jensen i „Vinkanden“ i Kjøbenhavn, der nok kunde have Lyst til at stille sig i en ledig Valgkreds paa Landet, og om hvem han bevidner, at han „stadig staaer paa Demokratiets Standpunkt og skyer ikke i selve sit Hus, selv med Tab af sin Næring, at træde i Kamp mod Redakteur Billes Venner.“

Fra 1862 er der nogle Aktstykker, som give morsomme Oplysninger om, hvorledes G. Winther og Reinh. Jensen ved Dannelsen af den saakaldte Jydske Folkeforening pudsede Øbondevennerne, idet de holdt J. A. Hansen ude af enhver Indflydelse paa den og fik den lavet til et Redskab i deres egne specielle Partiøjemed, men det vilde blive for vidtløftigt at gaa nærmere ind herpaa. I 1863 falder den polske Opstand, og under Indtrykket af den herved vakte Bevægelse har Dr. C. Rosenberg fra Stockholm tilskrevet J. A. Hansen om Vigtigheden af, at det danske Folk i den polske Sag traadte bestemt og ivrig op paa Vestmagternes Side imod Rusland, og han foreslaaer, at J. A. Hansen og Blixen-Finecke skulle forene sig om at indbringe en Adresse til Regjeringen i denne Retning, som ialtfald kan komme under Diskussion. Det skete dog ikke, og selv om der ikke var andre Grunde hertil, vilde det jo have været nok, at „Vestmagterne" snart selv stiltes ad i deres polske Politik, idet England veg tilbage for Konsekvenserne og den hele polske Bevægelse dermed sank til Jorden. Fra dette stormfulde Aar 1863 er der forholdsvis faa Bidrag. Man seer, at gamle Puggaard har taget J. A. Hansen paa Raad om, hvad han skulde sige til sine Vælgere i Ribe. Postmester Hasselriis i Aabenraa paakalder hans Bistand for at faae Slesvig saa fast knyttet til Kongeriget ved folkelige Institutioner, som ske kan, og forsikrer ham — hvad der tager sig noget underlig ud i senere Tiders Belysning — at med Stilling og Kaaring i Slesvig vilde man aldrig opleve „det Særsyn", at Heltzen bliver valgt der. Overlærer Sick i Odense behandler i Oktober 1863 Situationen dialektisk; han finder, at hvis Ministeriet vil stille „antagelig Sikkerhed og Kaution", saa bør det støttes, skjøndt dets Fortid ingen Tillid kan indgyde, men vil det ikke det, saa maa det styrtes, og han anbefaler hertil en Alliance med Højre i Rigsraadet, da „fælles Fjender give et godt Foreningspunkt." Lidt længere hen paa Aaret, i December, advarer en Lærer Barsø i Hammelev ved Haderslev J. A. Hansen imod Blixen-Finecke, „den Mand, der er en intim Ven af Bismarck," og udtaler sin Forbauselse over, at det danske Demokrati er optraadt imod Fællesforfatningen af 18. November 1863, der dog er „det Banner, under hvilket alle ærlige danske Mænd nu maa fægte." Den senere saa vel bekjendte P. Bojsen, Forstander for Gjedved Højskole, beklager sig i et Brev uden Dato over, at Folkethingsmand N. Albertsen har sigtet ham for at henhøre til det embedsmandige Parti, og beder om J. A. Hansens Attest for, at dette er en skammelig Usandhed, der ikke bør komme ham til Skade paa Ære, gode Navn og Rygte. Toldkasserer Holm i Horsens (hvis Navn Udgiverne have lavet om til „Hohn", skjøndt det staaer rigtigt i Underskriften) henvender sig i Maj 1864 til J. A. Hansen, hvem han „agter og holder for at være det danske Demokratis første og bedste Mand," med en Plan til et Manifest fra det danske til det tydske Demokrati — „en Schultze-Delitzsch eller Andre" — hvori de tydske Frihedsmænd skulde oplyses om, at de handlede imod deres egne Ideer og kun gik Bismarcks og Junkernes Ærinde ved at befrige Danmark — en yderst naiv Ide, som vidner om en fuldstændig Mangel paa Kundskab om tydske Tilstande og om Beskaffenheden af den tydske Nationalfølelse. Brevet indeholder følgende Passus: „Naar Tydskerne nu og da støtte deres tillæste Fordom imod alt Dansk og særlig imod det danske Folks Pøbelregimente, som det saa smukt hedder, derpaa, at ogsaa danske Officierer, der ere faldne i Fangenskab, tale om vort utaalelige danske Pøbelregimente, som vi (ɔ: de) langt hellere vilde have været med at udrydde, ja nedsable om det skulde være, end at slaaes ved Dybbøl med de brave Preussere, da maa slige Udtalelser hidrøre fra fortabte Sønner af Fædrelandet . . . Jeg har havt i Kvarter hos mig en ung Officier, der netop anførte imod mig at have hørt en slig Ytring af en endog høj, dansk Officier, der blev tagen til Fange i en af Skandserne ved Dybbøl. Navnet paa ham vilde han dog ikke ud med, da han mærkede, hvor alvorlig jeg tog det, men det Faktiske derved konstaterede han paa det Bestemteste." Til Underskriften i Brevet er med ydmyg Underdanighed føjet: „Toldkasserer, i Aaret 1851—52 ved Deres og Fleres Indflydelse valgt til uværdig Folkethingsmand for Holbæk, 5. Kreds." En lille Billet fra Heltzen af Februar 1865 indeholder kun nogle Henstillinger om Præsters Stilling i Skolesager i Anledning af et da foreliggende Lovforslag. Den herlige Rugaard, der endte helt paa den anden Side, melder i Marts 1865 fra Præstø om nogle skammelige Intriger imod J. A. Hansen og synes at sigte Frølund, men han er saa dunkel og hemmelighedsfuld, at nogen sikker Slutning ikke tør drages. Lehnsgreve Holstein-Lethraborg, Fader til den nu grasserende Greve, melder i Maj 1865 til Frølund, at han ikke kan efterkomme den til ham rettede Opfordring om at stille sig i Roeskildekredsen. Lieutenant Chr. Nielsen paa Hindholm forkynder i Juni 1865, at han regner sig til det politiske Parti, hvis Fører J. A. Hansen er, og raader til at skabe et udbredt og vel redigeret Organ for Demokratiet, da „Morgenposten", som han forresten jevnlig har opfordret Folk til at holde, ikke gjør helt Fyldest.

I April 1865 foretog Venstremændene af Rigsraadet og Rigsdagen et ganske ejendommeligt og ikke med almindelig konstitutionel Praxis stemmende Skridt, idet de udenfor Thingene samledes og valgte en Deputation, der skulde gaa til Kongen og overbringe ham en Adresse, som var indbragt i Rigsraadets Folkething af 49 Medlemmer, men ikke forhandlet der og ikke vedtaget. Man maa erindre, hvorledes Situationen dengang var. Heltzen, som var traadt i nærmere Forbindelse med de menigmandige Fraktioner, var dels paa Grund af Uoverensstemmelser med de øvrige Ministre og dels paa Grund af de om hans Forhold i den Molzenske Sag fremkomne Oplysninger bleven afskediget i Slutningen af Marts, og dette i Forening med Vendingerne i Forfatningssagen havde bevirket en Tilnærmelse imellem Ministeriet David-Bluhme og de National-Liberale, som i dette vigtige Spørgsmaal havde omtrent de samme Anskuelser om Maalet og Midlerne. Rigsraadssamlingen var bleven sluttet den 11. April, Rigsdagen sluttedes fire Dage senere, og det vidstes, at dette kun var Indledningen til Rigsdagens Opløsning, som da ogsaa virkelig paafulgte i Begyndelsen af Maj. Midt i Paaskeferien indbød J. A. Hansen derfor de i Kjøbenhavn tilstedeværende Medlemmer af Folkepartiet til et privat Møde, og her overdroges det ham, Hogsbro, Cornelius Petersen (som ellers ikke hørte til Venstre, men i Forfatningssagen fulgte dette Parti) og G. Winther at søge Audiens hos Kongen for at overrække ham det nævnte Adresseudkast og indtrængende andrage om, at Grundlovsspørgsmaalet maatte blive afgjort først i Rigsdagen, og ikke i Rigsraadet; J. J. Christensen, der heller ikke var fast Medlem af Partiet, skulde have været med i Deputationen, men var rejst fra Byen. Ikke alle de, der i denne politiske Strid sluttede sig til Venstre,

vare dog enige i det vedtagne Skridt. Fr. Barfod protesterede imod det som aldeles ukonstitutionelt og vilde slet ikke have noget at gjøre dermed. Alberti, der dengang var kommen til det Resultat at betragte Rigsraadet som en inkompetent og ulovlig Forsamling, og som ikke længe efter virkelig traadte ud af det tilligemed B. Christensen, ansaa Planen for ikke vel betænkt og fremhævede den logiske Modsigelse, som der var i at bestride Rigsraadets Kompetence og samtidig i Egenskab af Rigsraadsmedlemmer gjøre officielle Skridt hos Kongen. Men hertil kommer for Alberti en Frygt for, at Medlemmer af Deputationen skulde under Audiensen udtale en Tilbøjelighed til at gaa ind paa Kjærnepunktet af Striden, Forandring af Landsthingets Sammensætning, naar kun Rigsdagen blev den afgjørende Part, og herpaa vil han slet ikke gaa ind. I denne Anledning kommer Alberti ind paa forskjellige, ret morsomme personlige Udtalelser: „Jeg anseer ikke Dr. Winthers Troskab imod Junigrundloven for ubrødelig; tvertimod har jeg siden November ifjor, da han strax hildedes i de monradske Bobkunster" [saaledes staaer der trykt, men det er aabenbart en Fejllæsning af Manuskriptet, hvis egenlige Mening vi dog ikke ved nogen Konjekturalkritik kunne retablere], „anseet ham for løs paa Traaden, og jeg troer, at vi kunne takke Tschernings Dyd for, at han ej allerede er falden. Chevalier Høgsbro er vistnok ligesom Winther en demokratisk Karakter, men dersom man skal slutte fra Grundlovsbestemmelsen af 23. December f. A., er han ikke klippefast." I sit Svar paa dette Brev lover J. A. Hansen ikke at sige Noget til Kongen om sin Villighed til at gaa ind paa en forandret Sammensætning af Landsthinget, men giver samtidig en mistrøstig Skildring af Stillingen og af Bondevennepartiets indre Sammenhold. „Hvad Spørgsmaalet selv angaaer, da har jeg ikke skjult, og vil ikke skjule, at jeg er kommen til den Erkjendelse, netop ved mit nøje Kjendskab til Partiet og dets enkelte Personer, at vi, for at Ofret kan blive saa ringe som muligt, maa opgive vort hidtil indtagne Standpunkt, da vi i modsat Fald ville faae en Afgjørelse af Sagen, der er langt slettere. Vi fem Bondevennebestyrere ere omtrent de Eneste, der endnu ville stille sig med et blot og bart Nej, naar der er Spørgsmaal om Landsthingets Sammensætning, og vi ere jo indbyrdes fuldstændig splittede og opløste. Enhver handler, som han synes, uden at høre os Andre, og derved komme vi ofte til at arbejde imod hinanden. Den hensynsløse Maade, hvorpaa De optraadte et Par Gange i den senere Tid i Venstres Møder, har svækket Partiets Sammenhold, og Christensen har jo stedse handlet uden Hensyn til os, hvor vor personlige Medvirkning ikke behøvedes. Frølund er misfornøjet med Alt, hvad vi Andre foretage os, og selv er han i høj Grad uvirksom. Müllen er i den senere Tid stadig upasselig og derved ude af Stand til at øve nogen betydelig Virksomhed . . . Jeg kan jo ikke føle mig bunden ligeoverfor Dem, naar De ikke føle sig bundne overfor mig eller overfor hverandre indbyrdes, og den største Byrde er lagt paa mine Skuldre. Jeg træder med stor Tilfredshed tilbage i anden eller tredie Række, naar nogen Anden kan og vil træde i Spidsen." Det er morsomt at se, hvorledes J. A. Hansen her præluderer til sine allerede forud i al Stilhed indledede og i Løbet af den paafølgende Sommer fuldendte Forhandlinger med Grev Frijs om Forfatningssagen og hævder sin Handlefrihed. Beretningen om Audiensen hos Kongen har forøvrigt ikke nogen særlig Interesse; den gjengiver J. A. Hansens Udtalelser som Ordfører og de Afbrydelser, som kom fra Hs. Majestæt; dens Troværdighed er attesteret af samtlige fire Delegerede. Der er kun eet Sted, som fortjener at citeres, nemlig det, hvor Ordføreren forklarer Kongen, hvor stor Pris den menige Befolkning sætter paa at staa i et godt Forhold til sin Souverain, og at dens Repræsentanter derfor have ønsket selv at forklare Hs. Majestæt Grundene til deres Afstemning ved en Lejlighed, „hvor vi ikke turde antage, at D. M. vilde fra anden Side [ɔ: Ministeriet] erholde en paalidelig Beretning om de Betragtninger og Anskuelser, der have ledet os." Et Argument, hvoraf man øjensynlig har ventet sig megen Virkning paa Kongen, er det, at hvis der nu blev givet en hel ny Grundlov, selv om den lignede den af 1849, saa vilde der „ikke længere være nogen Forbindelse mellem Frederik den Syvendes og Christian den Niendes Navne," og saa vilde Grundloven af 1849 være forsvunden — „for Guds Skyld, gjør ikke dette, D. M.!"

Om Forhandlingen med Grev Frijs bringes der derpaa nogle spredte Oplysninger, men disse kræve en noget omstændeligere Behandling og derfor en egen Artikel.

Musik

Tivolis Lørdagspublikum maatte sidst bære den Skuffelse at undvære den sædvanlige Symfoni, i hvis Plads den stockholmske Damekvartet bød et Surrogat, der vistnok ikke blev almindelig paaskjønnet. Symfonikoncerterne ere nu engang for Tivoli en virkelig og solid Støtte, som Publikums Smag, Traditionen fra gamle Lumbyes Dage, det gode Orkester og den nuværende flittige Dirigent i Forening efterhaanden have skaffet Etablissementet, og som dette ikke handler klogt i uden skjellig Aarsag at forsømme. Da Orkestret i Lørdags endvidere ikke mødte i sin udvidede Skikkelse, men kun med sin sædvanlige og for Strygernes Vedkommende temmeligt sparsomme Besætning, var end ikke det fornyede Bekjendtskab med Emil Hartmanns „Ouverture til et nordisk Sørgespil", som kræver fyldige orkestrale Midler, af den Interesse, som dette dygtige Arbejde under andre Forhold vilde frembyde. Og dog havde man Udbytte af at vende tilbage til denne Ouverture. At Komponistens sikkert formende Haand hverken har manglet Inspiration i Ideerne eller Flugt og Energi i Udarbejdelsen, skjønnes selv ved et flygtigt Bekjendtskab, og det gunstige Indtryk, som dette efterlader, taaler ganske det fulde Dagslys, som et nærmere Kjendskab til Ouverturen kaster over dens mere intime Enkeltheder. Hertil bidrager hovedsagelig Komponistens Dygtighed i at tumle med de store Former, som baade Ouverturestilen og den rige Orkestration medfører, hans Evne til at skildre i korte og raske Træk uden kontrapunktisk Udførlighed, men med tilstrækkelig Tydelighed baade for lærde og for læge Øren. Af Smaatræk i denne Henseende skal her blot nævnes den karakteristiske Trompetfigur, der i anden Sats af Allegroen hævder Ouverturens krigerske Hovedkarakter midt under de mere bløde Former, som Musiken her antager. Som bekjendt har denne Ouverture skaffet sin Komponist et anseet Navn i Tydskland, en Omstændighed, der vistnok heller ikke har været uden Indflydelse paa den nu ogsaa herhjemme fremherskende mere retfærdige Opfattelse af ham som Kunstner. Man vil erindre, at det tidligere her var Brug, bestandig at referere hans Kompositioner paa rette og urette Sted til Sager af Gade eller Hartmann senior, medens man nu af Agtelse for den

tydske Areopagus ialtfald holder inde med den yndede Reminiscensjagt. Emil Hartmann er i Virkeligheden ogsaa en af de Yngre, der bringer Danmarks Navn med Ære udenfor vore Grændser. Vi erindre i denne Henseende bl. A. en meget rosende Anmeldelse, om vi ikke fejle i et brunsvigsk Blad, der bl. A. ret betegnende belyser det i Pressen diskuterede Spørgsmaal om den store Verdens Kjendskab til Værker af Hartmann senior. Bladet føjede nemlig til sin Ros over Emil Hartmann den Bemærkning: „der liebenswürdige dänische Komponist, ein Sohn von dem bekannten Staatsrath (!) Hartmann in Kopenhagen.“

Af samme Komponists „Nordiske Folkedandse“ for Orkester foreligger nu paa Wilh. Hansens Forlag en Samling udsatte for Piano til fire eller til to Hænder. De udgivne Stykker, Folkedands — Gamle Minder — Elverpigerne og Jægerne — Bryllupsmarche — Springdands, saavidt erindres, alle her gunstigt bekjendte fra Opførelse for Orkester. I Arrangementet for Piano ville de, navnlig hvad det firehændige angaaer, ogsaa kunne spilles med Fornøjelse. Der er nogen Forskjel paa Værdien af de enkelte Stykker. Bedst lønner det sig at lære den førstnævnte „Folkedands“ og den spirituelle Scherzo „Elverpigerne og Jægerne“ at kjende, to Stykker, hvori Komponistens Ejendommeligheder fremtræde i et gunstigt Lys.

Den bekjendte Impressario B. Ullman, der tidligere har gjæstet Danmark, een Gang med Carlotta Patti og senere med Artôt, Padilla, Wieniawski, Bottesini og Jaëll, har sendt os en Meddelelse om, at han i den kommende Vintersaison agter at berejse bl. A. ogsaa Skandinavien, navnlig for at præsentere Sangerinden Fru Zagury, der har havt Engagement ved den italienske Opera i St. Petersborg, og Violinistinden Miss Fernande Tedesca, „Amerikanerinde af Fødsel, men Dansk af Herkomst.“

Oversættelsen af Mirza Schaffys Sange har, som det var at vente, ikke ladet Musikerne i Ro. Førstegrøden af den musikalske Behandling foreligger nu i J. P. E. Hartmanns Melodi til „Naar den unge Vaar“ (Lose), der vil findes meddelt i dette Blads Nr. 338, samt i Thorvald Madsens „Tre persiske Sange af Mirza Schaffy (Wilh. Hansen). Af særlig fremragende eller ejendommelig Art ere disse Sange just ikke, uagtet de hist og her stille nogle Fordringer til Sangeren og Akkompagnateuren, men sungne af en god Mellemstemme høre de dog som Helhed til, hvad der er istand til at tage sig ud. Medens den anden og tredie Sang i Heftet bevæger sig under mere traditionelle Former for Romancekomposition, er der i den første, „Slaa din Tschadra tilbage“ tilstræbt en større Karakteristik i Behandlingen, som paa den ene Side mere nærmer sig til, hvad man kunde vente sig af Ideer, hentede fra en persisk Forestillingskreds, men paa den anden Side rigtignok ogsaa tager sin Tilflugt til Spring i den rhythmiske Ledføjning, som Texten ikke i og for sig medfører, om end den sidste Verselinie ganske vist føjer sig lidt vanskeligt for den musikalske Behandling.

Af mindre Sange og Viser er udkommet „Sønderjydens Sang“ af Ove Krag, sat i Musik af N. K. Madsen-Steensgaard (Horneman & Erslev) samt af N. P. Hillebrandt „Hilsen til Universitetet“ (Wilh. Hansen).

Udkommet er hos Lose „Studier for Orgel“ fra de letteste til de sværeste Øvelser, udarbejdede af Carl Attrup, der har opnaaet Kultusministeriets Anbefaling af dette Værk til Brug ved Undervisningen i Seminarier.

Gades Festmarche til Universitetshøjtideligheden er udkommet for Piano i to- og firhændigt Arrangement (Wilh. Hansen).

Litteratur

Rejselitteraturen har i den senere Tid modtaget nogle Forøgelser, som det kan være hensigtsmæssigt at henlede Opmærksomheden paa nu i Ferietiden; der kan dog vel endnu, trods alle Sommerens meteorologiske Abnormiteter, være Haab om at afvinde den nogle Uger, som kunne egne sig til at underkaste de her nævnte Bøger den praktiske Prøve, der ene kan godtgjøre deres Brugelighed i Øjemedets Tjeneste. De gjentagne Oplag, hvori flere af disse Rejseværker ere fremkomne, tale dog for, at de fyldestgjøre alle Fordringer i denne Henseende. Den illustrerede Rejsehaandbog „Danmark“, redigeret af P. V. Grove, fremtræder saaledes nu i tredie Udgave paa „Nutidens“ Forlag, hvortil den er gaaet over fra Foreningen „Fremtiden“; den virksomme og omhyggelige Udgiver vil sikkert bestandig sørge for, at den aldrig gaaer over til Fortidens store Lager af ubenyttede Bøger, og han har saaledes ført det nu udkomne første Hefte, der udelukkende omfatter Kjøbenhavn, ned til den nyeste Tid og nøjagtig medtaget alle de seneste Forandringer og Forøgelser, ja endog omtalt saadanne fremtidige Forskjønnelser som den eventuelle Statue af Niels Juel. Haandbogen vil udkomme i 8 Hefter à 1 Kr.

En enkelt, men ved sin fra Slettelandet saa højst forskjellige Natur meget ejendommelig Del af Danmark beskrives i P. Haubergs „Bornholm i Billeder og Text“, en ualmindelig smukt udstyret Bog med Tegninger af virkelig kunstnerisk Værd. Navnlig ved disse sidste vil denne Rejsehaandbog blive en ligesaa smuk og kjær Erindring efter en fuldendt Bornholmstour, som den under en saadan ved sin Text og dens mange praktiske Anvisninger vil være en god og nyttig Fører.

Chr. Tønsbergs store Haandbog for Rejsende i vort nordlige Naboland, „Illustreret Norge“, fremtræder i en ny Udgave med 144 Prospekter og 18 Kort. Man har i denne Bog noget Mere end en almindelig Touristvejleder, idet en omfangsrig Indledning skildrer baade Landets Natur og Folkets Historie og Kulturudvikling i brede Træk. Men den over 500 Sider store Bog indeholder desuden en saadan Rigdom af praktiske Oplysninger og en saadan Variation i Anvisningen af Rejserouter, at den i fortrinlig Grad egner sig til det Hverv, den jo ogsaa allerede i flere Aar har udført til det rejsende Publikums Tilfredshed.

Brogede Blade

Den ogsaa herhjemme velbekjendte Drik: Café au lait er en Opfindelse af den berømte Mme de Sévigné, som 1690 skriver til sin Datter, Mme de Grignan: „Vi have her god Mælk og gode Køer; vi ere faldne paa at skumme Noget af denne gode Mælk og blande det med Sukker og god Kaffe: mit kjære Barn, det er en fortræffelig Ting, som vil være mig til stor Trøst i denne Fastetid. [Lægen] Du Bois anbefaler den for Brystet, imod Forkølelse.“ Den nu brugelige Benævnelse er dannet senere; Mme de S. døber sin Drik: «lait cafeté ou café laité.» A.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndag den 27. Juli.

Ordinaire Tog:

Fra Kjøbenhavn til Korsør: Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra Korsør til Kjøbenhavn: Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Roeskilde: Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Masnedsund: Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra Masnedsund til Kjøbenhavn: Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Kallundborg: Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra Kallundborg til Kjøbenhavn: Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Frederikssund: Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)

Fra Frederikssund til Kjøbenhavn: Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Helsingør: Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra Helsingør til Kjøbenhavn: Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra Kjøbenhavn til Klampenborg: Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.

Fra Klampenborg til Kjøbenhavn: Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra Kjøbenhavn til Frederikssund Kl. 7.45 Fm.
Fra Frederikssund til Kjøbenhavn Kl. 8 Efm.
Fra Kjøbenhavn til Helsingør Kl. 9.25 Fm.
Fra Helsingør til Kjøbenhavn Kl. 8.30 Efm.
Fra Kjøbenhavn til Lyngby Kl. 11 Efm.
Fra Kjøbenhavn til Roeskilde Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 370.** **Den 3. August 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Borups Selskab.

En kulturhistorisk Skizze af **C. Otto.**

Ved sin Død i dette Foraar efterlod Etatsraad, Dr. med. Carl Otto en betydelig Del Manuskripter, i hvilke han fra Tid til anden havde skildret sit Liv og sin Tid. Foruden en Selvbiografi, som i Løbet af et Par Maaneder vil blive udgivet af mig i Trykken som Manuskript for Venner og Brødre, havde han forfattet en udførlig Skildring af sit Liv som Frimurer, en Række Pennetegninger af Mænd og Kvinder, med hvem han i Aarenes Løb var kommen i Berøring, og en Del Skizzer af dels novellistisk, dels personal- og kulturhistorisk Indhold. Blandt disse sidste fandtes ogsaa en med Overskriften „Borups Selskab og jeg selv paa Brædderne“. Det er denne, som jeg her med hans Efterladtes Tilladelse overgiver til Offentligheden, idet jeg dog har udeladt Slutningen om Forfatterens egen Skuespiller-Virksomhed, der nærmest kun har Interesse for hans allernøjeste Bekjendte.

Edgar Collin.

Det har, siden vi fik en fri Statsforfatning, været en hyppig Skik i flere Blade med en vis Foragt at se ned paa Frederik den Sjettes og Christian den Ottendes Regjeringsaar og haanende at kalde den Tid „en lykkelig idyllisk“ og Menneskene, der levede i den, „beklagelige“. Ja! det er vist nok, at Lykke maa opfattes forskjelligt i Forhold til Enhvers individuelle Tilbøjeligheder, Evner og Følelser, men det skal vist heller ikke kunne benægtes, at der gives en Del almindelige Begreber om Lykke, der gjælde til alle Tider og trods den vexlende Tidsaand ville godkjendes i al Evighed! Jeg tager derfor ikke i Betænkning at erklære, at den sande Lykke netop blomstrede i hin nu saa foragtede Tid. Fred og Samdrægtighed bredte deres Vinger ud over det hele Land, ingen politiske Partier stødte de forskjellige Stænder fra hinanden, Aand og Hjerte fyldestgjordes i de mange selskabelige, ægte gemytlige Kredse, Baggesen og Oehlenschläger, Grundtvig og Ingemann fortryllede den aabne æsthetiske Sands, medens Rahbeks, Trojels og Ribers herlige Drikkeviser bleve sungne overalt, hvor man samledes til Munterhed, Skjæmt og Glæde. Venskab, Kjærlighed og ideale Sværmerier bleve ikke benævnede „rare Kuriositeter“,*) Intelligens haanedes ikke, intetsomhelst Flertal formaaede at nedtræde Fortjenesten, Dumhed og Frækhed vare ikke i Stand til at blænde Mængden, Bønder og Fæ tiltroede sig ikke Evnen at kunne regjere et Rige, Skolelærerne passede deres Dont, den Unge ærede den Gamle, Børn deres Forældre, Studenten sine Lærere, Undersaatten Regenten, Splid og Kiv søndersled ikke Landet, og man nød i fulde Drag den Lykke, man ejede!

En Affødning af hin gyldne Tid var ogsaa det dramatiske saakaldte „Borups Selskab“, hvis Stiftelse vel tilhører det forrige Aarhundrede, men hvis Blomstringsperiode falder i de sidste tyve Aar af Frederik den Sjettes Regjering, i hvilke Sandsen for det Dramatiske i høj Grad fængslede alle Gemytter og Dilettanter fandt rigelig Næring for deres Talent i Skuespilkunsten i to dramatiske Selskaber: „Borups“ og „Thalia“.

Det største Ry af disse besad „Borups Selskab“, og det vedligeholdt dette i en lang Række af Aar, ikke blot paa Grund af dets Præstationers Fortrinlighed, men især

*) Af „Dagbladet“ i Anmeldelsen af „Balthasar Bangs Selvbiografi.“

fordi dets hele Aand og Liv var det skjønneste Afpræg af Tidens Gemytlighed. Som et kulturhistorisk Billede troer jeg derfor at dets Historie vil kunne interessere Mange, og da jeg skylder det mit Livs lykkeligste og gladeste Timer, forekommer det mig, at jeg tilfredsstiller en taknemmelig Følelse ved her at levere en saadan.

Selskabet blev stiftet i Aaret 1780 af følgende den Tids Notabiliteter: Knud Lyne Rahbek, Thomas Thaarup, Historiemaler Cabott, Overkrigskommissair Fr. Fønss (siden Landkommissair i Viborg), Arkitekt J. A. Holm, Etatsraad og Censor Nissen og Professor, senere Sognepræst i Kjerteminde Andresen. Man gav det Navnet: „Det dramatiske litteraire Selskab", der forkortet siden altid skreves som „D. D. L. S.", men altid omtaltes som „Borups Selskab" efter Værten i det Lokale, hvori man først gav Forestillinger, nemlig paa Østergade Nr. 63 i Gaarden benævnet „Vildmanden", hvor ogsaa det andet bekjendte dramatiske Selskab „Thalia" havde sit Theater, og hvor — forunderligt nok — „Borups Selskab" ogsaa sluttede sin Tilværelse.

Ved Stiftelsen blev det bestemt, at der kun skulde være tredive Medlemmer, af hvilke idetmindste tyve forpligtede sig til at spille; men da Selskabet siden flyttede til et rummeligere Lokale i Store Kongensgade Nr. 58, blev Medlems-Antallet fastsat til firsindstyve; til Flere antoges der ikke at være Plads paa Tilskuer-Bænkene, naar hvert Medlem, som bestemt, tillige skulde have to Damebilletter. Alle Medlemmerne benævnedes paa Cirkulairerne, ligesom i Frimurerlogen og paa den kgl. Skydebane, „Brødre" og stedse tillige kun med Stamnummeret ved Optagelsen; dette Sidste hovedsagelig for at Uvedkommende ikke skulde erfare Noget om Medlemmerne, hvis et eller andet Cirkulaire om Rolle-Fordelingerne muligvis skulde tabes af Budet.

I December 1781 skreves de første Love, men disse omredigeredes i 1800 af Rahbek, der i femogtredive Aar med stor Iver virkede for Selskabet og indtil sin Død gav det dets Glands. Atter i 1809 omredigeredes disse Love, og indtil dette Aar deltog kun Mandfolk aktivt i Forestillingerne; men paa den Tid bragte udvortes Forhold Selskabet saa nær sin Opløsning, at man ikke troede at kunne vedligeholde dets Tilværelse uden ved ogsaa at indbyde Damer blandt Tilskuerinderne til at deltage i Forestillingerne og ved at optage nogle andre Enkelte, der havde Lyst og Talent til at spille Komedie, som ikke-betalende selvstændige Medlemmer. De første af disse Damer, der optoges i 1809, vare Fru Bergsøe (den senere kgl. Porcellainsfabriks Bestyrers Moder), Fru Thimroth, Fru Bang, Jfr. Darbes og Fru Bartholin. De vare Alle forpligtede til at spille, da de ikke ydede Kontingent. Først i 1817 blev Lovene trykte og omdelte. Da imidlertid det hele Oplag af dem, der henlaa hos Direktionens første Medlem, Haagen (Nr. 258), i 1825 ved en Ildebrand i dennes Hus blev fortæret af Luerne og Omstændighederne desuden gjorde Forandringer nødvendige, forfattedes i 1834 igjen nye Love, der ligeledes bleve trykte og omdelte, og disse vedbleve at være gjældende til Selskabets Opløsning. De vare i det Hele ikke meget stringente.

I 1817 blev ligeledes hele det hidtilværende Inventarium solgt til det senere dannede dramatiske Selskab „Thalia", og „Borups Selskab" anskaffede sig et fuldkommen nyt Inventarium, idet det flyttede til Store Kongensgade Nr. 58, til Maskinbygmester Wretz Gaard, hvor det begyndte sin egenlige Glands-Periode, og hvor det var, da jeg tiltraadte det.

Der førtes den hele Tid fuldstændige og meget ordenlige Forhandlingsprotokoller, i hvilke tillige findes nøjagtige Lister over alle Forestillingerne og Rolle-Fordelingerne (med Anførelse af de Deltagende ved deres Stamnummer), ligesom ogsaa et Repertoire om alle de fra Aaret 1809 og indtil Enden i Selskabet opførte Stykker. Blandt Selskabets Bøger og øvrige Papirer var der ogsaa en Mulkt-Protokol. Den begyndte i 1782, men er ikke fortsat længer end til den 17. November 1789; formodenlig have Medlemmerne ikke længer villet lade sig paalægge denne Tvang; Friheden fra Frankrig havde allerede da begyndt her at virke! Efter denne Protokol paabødes Mulkter for „uundskyldt Udeblivelse fra Prøverne", for „altfor sildig Komme" til dem, for „ikke tilbørligen lært Rolle" og for en eller anden begaaet „Uorden" ved Prøverne eller Opførelsen af Stykkerne. De beløb sig imidlertid kun til otte, fire, ja to Skilling for mindre Forseelser og til en Mark for større! Jeg finder kun to Gange Mulkten ansat saa højt som hele fire Mark, der begge Gange bleve paalagte Digteren Lundbye, den ene Gang for „aldeles ikke at have tilbagesendt den ham tildelte Rolle" i „De pene Piger" og „dog ikke ville spille den", — og den anden Gang for „først at have begaaet den samme Forseelse i „Den indbildte Syge" i det sidste Øjeblik". Professor Andresen, en af Stifterne, findes i 1782 mulkteret for otte Skilling paa Grund af „Spektakler" (!) og for to Skilling fordi han „var gaaet bort", inden et Møde var sluttet. Zuschlag er mulkteret for to Skilling for „at have standset i en Replik". Otte Skilling i Mulkt maatte erlægges „for ikke at have meldt Forfald", en hel Mark, naar man forsømte at betale Mulkten en bestemt Aften, og hele fireogtyve Skilling, naar man ikke mødte Betalingsaftenen (!). Selv Thaarup og Rahbek, hvilken efter H. Steffens' Meddelelser: „Was ich erlebte" i Begyndelsen var Herre og Mester, saavel hvad Stykkernes Valg som Rollernes Fordeling angik, og, skjøndt Alt havde Udseendet af en Raadslagning, dog neppe fandt nogen Opposition mod sin Villie — begge staa, skjøndt Direkteurer, flere Gange mulkterede for otte Skilling „paa Grund af Uvidenhed i deres Roller" og „for ikke at have mødt". — Disse Mulkter synes imidlertid trods deres Ubetydelighed at have været Medlemmerne meget imod, idet Flere endog sees at være blevne exkluderede af Selskabet „for mange gjentagne Gange at være blevne mulkterede" eller „for ikke at have villet betale Mulkterne". Blandt dem nævnes Stifteren Andresen (se ovenf.), Kirchhoff, Brødrene C. og J. Hjorth og F. N. Lund. Endel udmeldte sig selv som Følge af Mulkterne, saa at man tilsidst maatte ophøre med denne Bestemmelse.

Blandt Protokollerne var der tre, indeholdende alle de Prologer og Epiloger, der bleve fremsagte regelmæssigen ved hver Aabning og Slutning af Forestillingerne i Saisonerne, ligesom ogsaa alle Sangene ved Middags- og Aftengilder og ved særegne Fester. Den første Prolog deri er en ved Forestillingernes Aabning den 7. Oktober 1812 af „Br. C." (Rahbek) og fremsagt af Br. 161 (Thortsen), der da allerede var administrerende Direkteur (d. e. Formand for Direktionen) og vedblev at være det

indtil sin Reise fra Danmark 1825. Det sidste Hefte ender med en Sang ved et Assemblé den 4. December 1834 (Indførelsen er da saaledes ikke bleven fortsat fra det Aar). En Mængde af Sangene ere samlede og aftrykte i en Sangbog, der blev omdelt til samtlige Medlemmer, og som naturligvis endnu er i mit Eje. Jeg har jo selv bidraget dertil, ligesom til Pro- og Epilogerne, med en rundelig Haand.

Man seer af disse Protokoller, at navnlig Konfessionarius Liebenberg har skrevet en Mængde Prologer og Epiloger, af hvilke han selv har fremsagt nogle. Der findes deri ogsaa af ham en dramatiseret Epilog, betitlet „Skytsaanden", med fire Personer i, der udførtes ved en Benefice-Forestilling for de Fattige, en Prolog ved femogtyve Aars Festen den 17. December 1815 (?) og en dramatiseret Prolog (der er meget smuk) ved tredive Aars Festen 1820 (?), ligesom ogsaa en Prolog ved Forestillingernes Begyndelse i det nye Lokale i Store Kongensgade den 5. Oktober 1814, en Prolog „Sophie Bartholdis Minde" og en Epilog, der blev fremsagt af ham selv efter Forestillingen den 26. Maj 1816 til Bedste for afdøde Skuespiller Knudsens Enke. Den sidste Prolog, jeg finder af ham, er ved Forestillingernes Aabning den 8. Oktober 1823. Man seer deraf, at han var et meget ivrigt Medlem af Selskabet. Af ham er ogsaa en Tale, holden af ham selv „paa Direktionens Forlangende" den 21. December 1815; den er meget vakker og lægger den store Interesse, han havde for Selskabet, for Dagen. Jeg lærte ham ikke at kjende der, thi ved min Optagelse var han alt falden i den Sygdom, der endte hans Liv.

De flittigste Forfattere til Pro- og Epilogerne i den første Tid næst efter Liebenberg vare Rahbek, Oehlenschläger (Nr. 121, siden H. som Æresmedlem) og Kommerceraad Thortsen. Denne Sidste og Toldkontrolleur Øckenholdt sees dengang at have fremsagt de fleste Pro- og Epiloger. I det andet Bind af disse Protokoller findes de Sange, der bleve forfattede og afsungne ved et Festmaaltid for Thorvaldsen ved hans første Tilbagekomst til Danmark i 1819.

Paa den Tid, jeg blev optaget, var Indskuds-Gebyret 12 Rdl., der i 1825 blev nedsat til 6 Rdl., og det aarlige Kontingent 24 Rdl., der vedblev saaledes. Ved min Indtrædelse var der ogsaa extraordinaire Medlemmer, der betalte 2 Rdl. 3 Mark om Maaneden og ikke vare forpligtede til at spille. Æresmedlemmer betalte naturligvis Intet.

Forestillingerne gaves fra Oktober indtil Maj hveranden Onsdag, og hver Torsdag var der „Konversation", ved hvilken der spilledes Kort og nødes et fælles Aftensmaaltid, hvor altid en Fattigbøsse gik rundt. Desuden gaves aarlig to til tre Baller og en Maskerade — der var saa morende som vel muligt, da Ingen undlod at spille en Rolle og alle Dominoer og Munkedragter vare forbudne — ligesom der ogsaa nu og da var et Middagsmaaltid og i November stedse et Pølsegilde. Ved det første af dette Slags, som jeg bivaanede, skrev jeg min første Vise i Selskabet, der, da den gjorde stor Lykke, paa en hæderlig Maade tændte den Stjerne, jeg siden havde blandt Medlemmerne. Om Sommeren samledes „Brødrene" hver Torsdag paa Skydebanen og i Dyrehavstiden til et Middagsmaaltid paa Bellevue. Desuden havde vi regelmæssigen en stor Jule- og Fastelavnsfest med Juletræ, Julepresenter ved Trækning af et Lotteri og Fastelavnsløjer, der altid varieredes, ligesom der og i Almindelighed var fælles Spisning efter Forestillingerne.

For at man kan forstaa flere Allusioner i vore Sange, bemærker jeg herved endnu, at vor Restaurateur, der boede paa Stedet, hed Friedel, og at vort mangeaarige Bud bar Navnet Bastian og knyttede sig med samme Varme og Interesse til Selskabet som de Øvrigste iblandt os. Han var virkelig ogsaa utrættelig og løb med Fornøjelse, udaset, svedende og mat, ofte flere Gange om Dagen Byen rundt for at besørge Stykkerne besatte — et Arbejde, der ikke var ringe, da snart det ene, snart det andet Medlem vægrede sig ved at tage mod den tildelte Rolle, og hyppigen Stykket i Hui og Hast paa Grund af en anden Forhindring maatte forandres — ved hvilke Lejligheder han ofte paa egen Haand anvendte sin Overtalelsesevne med indtrængende Forestilling om, at Vedkommende „endeligen maatte vise os den Tjeneste", som han udtrykte sig. Ja, flere Gange fik han paa Grund af sit Kjendskab til Hvers almindelige Fag efter eget og altid rigtige Skjøn en Rolle besat uden først at erkyndige sig hos A. D. (den administrerende Direkteur, som han for Korthebs Skyld altid skreves). Ved hans Død i 1834 mistede Selskabet en af sine fasteste Støtter. Maskinkarlen, hvis Navn atter og atter lød fra Theaterinspekteurens Læber, naar Tæppet skulde trækkes op og ned, havde det gode, karakteristiske Navn: Mons.

De, der hyppigst ved Generalforsamlingerne kaaredes til Direkteurer, vare Thortsen, Haagen (der senere blev Æresmedlem), Henrik Rosing, Wiehe ved Toldkammeret, Mægleren F. Hoskjær, Fr. Gandil paa Notarialkontoret, Clausen, der var Fuldmægtig hos Grosserer Gottschalck og, som ansat ved Livjægerkorpset, altid blev benævnet „den bolde Jæger", og jeg. Kasserer var i mange Aar Bogholder og Kasserer ved Nationalbanken, Kammerraad Kramer; Sekretair: Faber, senere ved hans Død Kyhl; Garderobe-Inspekteur: Apotheker Tychsen; Maskinmester var i de første Aar Lauritzen, men ved hans Død blev Fabricius („Den Døve") det, der lige til det Sidste viste sig som et af Selskabets ivrigste Medlemmer og skrev flere meget vittige, morsomme og aandsfulde Stykker til Festerne.

Stiftet af nogle af Hovedstadens aandrigste Mænd tiltrak „D. D. L. S." lige fra det første Øjeblik og under sin hele Bestaaen beslægtede Aander og med dem Genialitet, Vittighed, Munterhed og Lune, der igjen affødte en Ligefremhed og Gemytlighed, hvortil man længe skal søge Magen. Næsten alle Byens Digtere og Skjønaander, ligesom og mange andre ansete Mænd, der tilstræbte intellektuel Adspredelse og Aandsforfriskning, søgte ved indtrædende Vakance i Medlemsantallet Optagelse. Ved at efterse Selskabets Stamtavle, der er afleveret til det kgl. Bibliothek, vil man næsten studse ved den Mængde, i en eller anden Henseende berømte eller bekjendte Mænds Navne, som findes derpaa. Cl. Pavels, Henrik Steffens og Brødrene Mynster vare nogle af de Første, der gik ind i Selskabet. Steffens spillede, efter hvad han selv bemærker i sin ovennævnte Bog, kun et Par Gange. „Man havde — siger han — Mangehaande at indvende mod mit Spil. Den Selvtillid, hvormed jeg var optraadt i et andet Selskab, var forsvunden. Den mangfoldige Snak om den Maade, hvorpaa mine Roller maatte tages, gjorde mig rent fortumlet. Det gik mig her som ved Taler. Jeg formaaer kun at tale, naar en Gjenstand ganske opfylder mig. En

Tale, der maa erkjende ydre Hensyn, lykkes mig aldrig. Det Billede, som jeg havde gjort mig af en Rolle, og indenfor hvilket jeg idetmindste kunde bevæge mig frit og mageligt, blev mig forstyrret af fremmed Reflexion, og med det, der blev mig paatvunget, blev jeg aldrig færdig." — Mynster (Biskoppen) skriver ogsaa i sine Erindringer, at da han gik ind i Borups Selskab, havde han stor Lyst til at spille Komedie, og at han deri „spillede nogle smaa Roller", men „høstede intet Bifald paa den Vej."

Stifternes Navne ere allerede anførte. Æresmedlemmer bleve i de Aar, Selskabet bestod: Digteren Abrahamson, Th. Thaarup, Højesteretsadvokat Schønheyder, Konfessionarius Liebenberg, K. L. Rahbek, Højesteretsassessor Rottbøll, botanisk Gartner Holbøll, Oehlenschläger, Justitsraad Øckenholdt, Etatsraad Schram og Konferensraad Haagen. Andre Medlemmer af bekjendt Navn i Aarenes Løb vare: Dichmann (Oehlenschlägers Lærer), Etatsraad Blechingberg, Skuespiller Steffen Heger, Digteren Lundbye, Prof. og Præst Smith, Prokurator Bjerring, Bibliothekar C. Heger, Stadsfysikus Lund, Fattigdirekteur Mangor, Prof. O. H. Mynster og hans Broder Konfessionarius M., Jens Kragh Høst, Thorvaldsen, Prof. Steffens, Mæglerne L. N. Hvidt og Holten, Forf., Dekanus Horrebow, Digteren Sander, Rektor Lang Nissen, Forfatteren L. Kruse, Forfatteren Hallager, Syngemester Zinck og hans Broder Sangeren, Oberst Steinmann, senere Gouverneur paa St. Thomas Rosenørn, senere Biskop i Aarhus Mynster, Oberstlieutenant Glahn, Arkivarius Trybe, Digteren, Landinspekteur Søborg, Rektor, Prof. N. B. Dorph, Kammeradvokat Schack, Digteren C. H. Pram, Kabinetssekretair Adler, Historikeren Kofoed, Deputeret i Marineministeriet Wiborg, Generalfiskal Treschow, Prof. F. C. Petersen, Papirfabrikant J. C. Drewsen, Forf. Wievet, M. og H. Rosing, Digteren Meisling, Højesteretsassessor Larsen, senere Regjeringsraad i Vestindien Pontoppidan, senere Generaldecisor Brinck-Seidelin, Kontreadmiral Herbst, Kobberstikker Flindt, senere Byfoged i Nyborg Bierfreund, Deputeret i Generaltoldkamret Bech, Livkirurg Schwartzkopf, senere Landfysikus i Vestindien Bloch, Arkitekt Kalleberg, Sognepræst Brorson, Professor Wendt, Konferensraad J. Collin, Botanikeren, Prof. Hornemann, Godsejer van Deurs, Godsejer Grevenkop-Castenskiold, Prof. Kolderup-Rosenvinge, Lægen Klingberg, Not. publ. Clauswitz, Instrukteur, Skuespiller Fr. Schwarz, Konferensraad Perbøl, Højesteretsadvokat Salicath, Kammerherre Adler, Skuespiller C. N. Rosenkilde, Deputeret i Kancelliet Bentzen, Skuespiller Due, Lægen Ole Bang, Aktuar i det udenlandske Departement Stampe, Prof. og Akkoucheur J. S. Saxtorph, Justitsraad Schiern, Skuespiller Schwartzen, Digteren Fohrmann, Kommandeur Sølling, Digteren J. M. Thiele, Musikinformator Krøyer, Instrukteur, Skuespiller N. P. Nielsen, Konferensraad Wedel, Bibliothekar Fr. Fabricius, Prof. L. Voss, Kaptain Krossing og hans Broder Digteren, Portraitmaler Aumont, Højesteretsadvokat Høgh-Guldberg, Konferensraad N. David, Borgermester Holm, Not. publ. Abrahams, Amtmand Tetens, Prof. Dussel, Digteren H. P. Holst, Digteren A. L. Arnesen, Bygningsinspekteur Koch, Papirfabrikant M. Drewsen, Skuespiller Phister, Skuespiller M. R. Wiehe, Rektor Tauber, Digteren F. J. Hansen o. s. v. o. s. v. Af musicerende Medlemmer (der ikke betalte Kontingent) kunne nævnes: Kammeradvokat Bilsted, Geheimelegationsraaderne Sick og Skrike, Justitsraad Sveistrup, Prof. ved Blaagaards Seminarium Saxtorph, Højesteretsassessor Engelhardt, Musikhandler P. V. Olsen, Major ved Artilleriet Bruun, Etatsraad Hegedahl, Major Eschricht, Vinhandler Waagepetersen, Agent F. Gandil, Kammerjunker Serene d'Aqueria, Lægen, Etatsraad Mansa o. s. v. o. s. v.

Hvad der naturligvis i høj Grad ligeledes skaffede Selskabet et saa stort Navn og en saa stor Tilvæxt, var, at der virkeligen spilledes meget godt — saa godt, som det vist er muligt af Dilettanter — saa at ikke blot unge Piger og Herrer, der attraaede at gaa til det kgl. Theater og søgte en forberedende Uddannelse dertil, lod sig optage eller foreslaa som Tilskuerinder med Tilfagn om at ville assistere ved Forestillingerne (saasom Jfr. Clausen, Jfr. Heger, Michael Wiehe, Jfr. N. Ryge, Jfr. Jørgensen), men endog mange kongelige Skuespillere, og blandt disse endog flere berømte, søgte Optagelse og ikke fandt sig for gode til at spille med, saasom: St. Heger, Egholm, Due, Schwarz, Rosenkilde, Nielsen, Phister, Jfr. Abrahamsen (siden Mad. Kragh), Mad. Rosing, Mad. Heger, Mad. Wexschall. Navnlig spillede Schwarz blandt flere Roller sin sidste i sit Liv, Odoardo i „Emilie Galotti", i Selskabet, og Phister adskillige af sine Glandsroller fra det kgl. Theater. — Der var ogsaa meget udmærkede Talenter i Selskabet, og jeg skal siden nævne de mest fremragende og dem, der især betraadte Brædderne med afgjort Held. Ja, det blev endog erkjendt, at flere af Stykkerne bleve bedre spillede i Borups Selskab eller idetmindste der tog sig bedre ud og gjorde større Lykke end paa det kgl. Theater, ligesom og at flere nye Dramer først der bleve givne, før det kgl. Theater opførte dem, saasom: „Alperosen, Patentet og Shavlet", „Før, medens og nu", „Han er vanvittig" o. fl. Man vovede endog og magtede at spille store Sørgespil, paa hvilke ellers Dilettanter pleje at brække Halsen, saasom „Correggio", „Forholdenes Magt", „Laura", „Billedet" (af Houwald), „Rosamunda", „Emile Galotti" m. fl. Et Bevis paa, hvor godt Spillet var, er ogsaa, at Oehlenschläger ikke en eneste Gang svigtede Forestillingerne og efter disse stadigen ytrede sin store Tilfredshed.

Endvidere fandt saa mange udmærkede, dannede og ansete Mænd sig dragne til Selskabet ved den i Staden bekjendte Omhyggelighed, hvormed der vaagedes over ikke at optage nogensomhelst i en eller anden Henseende ufordelagtig bekjendt Personlighed, — ja, selv mange Damer, foreslagne blot som Tilskuerinder, faldt igjennem, naar kun det Allerringeste var at indvende mod deres Væsen eller Rygte. Endog Mænd, mod hvilke der forresten Intet ellers var at indvende, tilstededes ikke Optagelse, naar de blot stod i Slægtskabsforhold til Damer, som man frygtede kunde vorde foreslagne som Tilskuerinder. Intet Under, at denne Strenghed erhvervede Selskabet en saa stor Agtelse, da man altid var vis paa der at komme i en virkelig udvalgt Kreds, og det blev derfor ogsaa anseet for et Slags Ære for alle Byens Damer at komme i „Borups Selskab", der havde et saa almindeligt Ry baade for Aandsnydelse, Morskab og god Tone; de ligesom anstrengte sig for at komme der, og ved hver Forestilling henvendte Medlemmerne sig derfor ofte til Andre om at

faae deres udisponerede Dame-Billetter for at kunne glæde og tilfredsstille Slægtninge og kvindelige Bekjendte.

Det største Tiltrækningsmiddel dannede endeligen den mere end udmærkede Aand, der herskede i Selskabet og i den Grad besjælede Alle, at en Enkelt, der enten ikke kunde fatte eller deltage i den, snart igjen udmeldte sig. Den Omstændighed, at Stifterne fra Frimurerne havde overført Benævnelsen af „Brødre" til gjensidig Tiltale blandt Medlemmerne, bidrog alt fra først til, at der dannedes og udvikledes et Forhold mellem disse som mellem Frimurerne, knyttedes et saa smukt og fast Venskabsbaand mellem Alle indbyrdes, at det overalt udraabtes som et Skjelnemærke, der karakteriserede Selskabet fremfor alle andre. Da nu Alle vare Mænd af Dannelse og Aandsbeslægtede, opstod der en saadan Fortrolighed imellem os, at Mange bleve Dus, og over det Hele udbredtes et saa sandt hyggeligt Familieliv, at vore Damer hurtigt smittedes deraf, og at der ved alle vore fælles Sammenkomster, paa Ballerne og Maskeraderne herskede en Munterhed, Ligefremhed og Ugenerthed, som den nuværende Slægt vanskeligen kan gjøre sig et Begreb om, og som endnu mere begunstigedes ved det begrændsede og altid indballoterede Antal af Medlemmer, der saaledes alle kjendte hverandre. Selskabet dannede en **Familie**, bestaaende ikke alene af enige, glade og muntre Mennesker, men tillige saagodtsom udelukkende af begavede, aandrige og vittige Hoveder, blandt hvilke ethvert bevinget Ord øjeblikkeligen forstodes og nødes, aldrig vejedes, men umiddelbart strømmede over Læben, og hvor Enhver snart blev overbevist om, at Pirrelighed over, hvad der blev sagt eller gjort, var paa sit mest urette Sted og vilde blive almindelig fordømt. Alle Gamle bleve unge, ja Børn igjen! Og ikke blot ansaa vi Alle vore Sammenkomster som de gemytligste og nydelsesrigeste for Aand og Hjerte, men Mange, der havde Raad og Lejlighed dertil, samledes tillige hyppigen som Gjæster hos hverandre ved Middags- og Aftengilder, der alle stedse krydredes ved noget Højere og Bedre end Retter og Vin, og stedse følte vi en særegen Glæde og Tilfredshed ved at mødes paa et tredie Sted hos Ikke-Medlemmer.

Ved min Optagelse i Selskabet var dette i det største Flor; Tilgangen var saa stor, at enhver Foreslagen, om end indballoteret, maatte vente Maaneder, indtil der indtraadte Vakance i det fastsatte Medlemstal; jeg maatte saaledes ogsaa vente længe efter Ballotationen, inden jeg kunde blive optagen. Jeg fandt da Tonen ganske saaledes, som jeg overfor har skildret den; jeg kan ikke begribe, hvorledes det kan have været endnu bedre, saaledes som Pavels beretter i sine „Erindringer", da han efter et Mellemrum af ti Aars Fraværelse fra Kjøbenhavn ved atter at besøge Selskabet „fandt en Forandring deri." Lysten til at spille Komedie og Medlemmernes Iver for Selskabets Tarv var i de første Aar, jeg var i Selskabet, endnu saa stor, at man kappedes om at tildeles Roller og Prøverne ofte strakte sig ud over Midnat; ja, ved Generalprøven paa „Billedet" af Houwald kom vi end ikke hjem, før Solen stod op.

Den Intelligens og Vittighed, der beaandede alle vore selskabelige Sammenkomster og krydrede Alt, hvad vi foretog os, gjorde sig i en næsten utrolig Grad gjældende ved aandrig Opfindsomhed i Foranstaltningerne af de forskjellige aarlige Fester, og da Udførelsen af de udrugne Tanker altid svarede dertil, fandt de Gjenklang hos Alle og henrykkede især vore Damer, der naturligvis rundt om i Staden udbredte deres Morskab og derved vores Berømmelse. Navnligen slog vi Gjækken løs ved vore Jule- og Fastelavnsløjer, og dog overskred vor Overgivenhed aldrig Skjønhedens og Smagens Grændse. Vi gav store Balletter med Solodandse og Grupper, saasom den hele „Rolf Blaaskjæg" og „Romeo og Juliette", hvorved Rollerne ene tildeltes Mandfolk (i „Rolf Blaaskjæg" var saaledes **Wiehe** Rolf og Kaptain **Eschricht** Isaura). Ved Julefesterne havde vi gigantiske Juletræer, behængte med en overordenlig Mængde Presenter, paaskrevne vittige Deviser; ved Fastelavn slog vi Katten af Tønden (ɔ: Boller, Kager o. s. v.) eller anordnede forskjellig anden vittig Spøg; vi lod forestille og fremvise kostelige store Menagerier, hvorved de Deltagende alle vare Dyr og efterlignede disses Stemmer og Lader; vi fremstillede Skyggebilleder med de latterligste og mest overgivne Scener, og flere Gange foranstaltede vi efter de egenlige Fester fuldkomne improviserede Lystspil. Ved disse sidste viste det sig ret, hvilke udmærket gode og vittige Hoveder der udgjorde Selskabet. Vi bleve da blot enige om en løs Plan; Enhver paatog sig en eller anden Karakter, valgte sig i Garderoben en eller anden dertil passende Dragt, og uden nogen ydere Forberedelse udførte vi da den ene Scene efter den anden, i hvilken den Ene aldrig vidste, hvad den Anden i sin paatagne Karakter vilde fremkomme med, og altsaa heller ikke iforvejen kunde forberede sig paa sine Repliker, — og dog gik det Hele ikke blot fuldkommen afrundet, men saa fortrinligt under Tilskuernes Latter og Morskab, at man maatte tro, Stykket var indstuderet længe iforvejen. Vore fortrinligste Præstationer i denne Retning vare to lige efter Aftensbordet improviserede Stykker, et Redaktions- og et Kommissions-Kontor, i hvilke En (Fr. **Hoskjær**) forestillede i det ene en Redakteur og i det andet en Kommissionair, og alle vi Andre, den Ene efter den Anden, kom ind under forskjellige Masker og forlangte Noget indført i Bladet eller en Kommission udrettet. Ogsaa gav vi engang paa denne Maade „De pudserlige Arvinger" med aldeles nye indlagte og tildels improviserede Roller, tildels forud skizzerede til Brug for Flere, der enten paa en Maade spillede deres egne Personer eller en Karakter, der stod i Forbindelse med deres borgerlige Stilling eller med deres legemlige Personlighed. Jeg selv gav saaledes ved denne Lejlighed „en animalsk Magnetiseur" ved Navn Otto Falck (saaledes hedder nemlig i Stykket den angivne Døde, efter hvem Personerne kræve Arv), **Wiehe** den fjollede „Peter Pardun", en paa den Tid i Byen bekjendt idiotisk Person, og **Salicath** en Skribent, der ikke kan føre Pennen paa Grund af stærk Frost i Hænderne, som han havde malet saaledes og fremviste. Jeg havde ogsaa til denne Forestilling skrevet en Scene, hvori jeg fremstillede **Thortsen** (der gav executor testamenti), klædt i hans Frakke, med hans Stok og Gang, i Egenskab af administrerende Direkteur for Borups Selskab, hvorved jeg fik Lejlighed til at ytre en hel Del satiriske og morsomme Allusioner til Thortsen selv og Selskabet. Den findes blandt mine Papirer og er just ikke saa gal.

Ved flere Fester gaves ogsaa originale burleske Komedier, der alle vare forfattede af **Fabricius** og gjorde umaadelig Lykke ved deres Lune og vittige Satire, og endeligen opførtes hyppigen mellem Akterne Dandse-Entréer, der udførtes af **Eschricht**, **Hoffmeyer** (nu

Oberst), Rohweder (død som Major), Apotheker Ortmann o. fl. En af vore sidste Fest-Aftener i Lokalet i Store Kongensgade staaer mig endnu i levende Minde: Højtideligholdelsen af vort gamle Medlems, den berømte Madam Rosings halvhundredaarige Theaterjubilæum. Hun havde allerede, som tidligere bemærket, før hun forlod det kgl. Theater, været saa venlig at spille flere Roller i Selskabet, af hvilket jo begge hendes Sønner, Datter og Svigersøn vare virksomme Medlemmer. Sin store Velvillie for Selskabet lagde hun engang for Dagen, da et Stykke af Iffland skulde gaa, men den vigtigste Fruentimmer-Rolle blev sendt tilbage, Dagen før Opførelsen skulde finde Sted. Thortsen erindrede da, at Madam Rosing engang havde spillet Rollen paa det kgl. Theater, og resolut som han var, løb han strax til hende med Bøn om at ville hjælpe os ud af Forlegenheden. Uheldigvis skulde hun imidlertid netop Dagen forud for vor Forestilling have Benefice om Aftenen paa det kgl. Theater; — ikke destomindre svarede hun dog paa den under saadanne Omstændigheder frække Anmodning, at Beneficen neppe vilde være til Ende før Kl. 12—1 om Natten (hvilket i den Tid ikke sjelden var Tilfældet), og da hun ikke havde spillet Rollen i Ifflands Stykke i tredive Aar, frygtede hun for ikke at kunne forberede sig paa den tilstrækkeligen, — og dog kom hun ganske rigtigt til Prøven den næste Formiddag (Søndag) Kl. 10 og spillede Rollen om Aftenen. — Hun var allerede nu for 10—12 Aar siden traadt tilbage fra Theatret og boede paa Fredensborg, men spillede i sit 79. Aar ved denne Lejlighed i Borups Selskab for sidste Gang i sit Liv en af sine forrige Glands-Roller: Moderen i „Strikkepindene" af Kotzebue med den samme Mesterlighed som før og uden en eneste Gang at standse i Memoreringen. Efter Forestillingen havde vi et Festmaaltid, ved hvilket hun ved Sange og Skaaler blev feteret paa en meget smuk Maade, der glædede hende overordenligt.

Sluttes.

Nihilismens Udvikling.

Af **Nicolai Karlowitsch.**

Fortsat.

IV.

Læseren vil let kunne forestille sig, hvorledes den fortsatte og paa den ubegribeligste Maade taalte Dadle-Mani maatte virke paa mangfoldige unge Menneskers ubefæstede Intelligens, og hertil kom endelig andre Aarsager som medvirkende til at forstørre de samfundsopløsende Tendensers Virkning. Kejser Alexanders vældige Reformiver blev misforstaaet af Mange. Fordi Rusland havde lidt et Nederlag i Krimkrigen, troede de, der ustraffet havde raisonneret over Nicolaus I.s Regjering, at de vare nogle ubegribelig store Politikere. Man fortaug imidlertid ganske, at Kejser Nicolaus selv havde anseet sit Land for modent til Reformer, at han — ganske vist kun i de store Grundtræk — havde billiget sin Søns Emancipationsplaner, og at selvfølgelig Bondeemancipationen, hvad enten Rusland havde sejret eller ej, i ethvert Tilfælde efter Planens tilbørlige Modenhed vilde være gaaet for sig. Ligeledes fortaug man, at det aldeles ikke var Livegenskabet, der havde hidført Ruslands Nederlag, men vel de ikke tilstrækkelig langt rækkende Skydevaaben og Manglen paa Jernveje: en ti Aar tidligere foretaget Ophævelse af Livegenskabet vilde ikke i mindste Maade have forhindret Ruslands Nederlag, hvis Geværerne, Artilleriet og Jernbanevæsenet havde været i en ligesaa mangelfuld Forfatning. At Krigen imidlertid slet ikke havde været uden Berømmelse for os, at de Resultater, der naaedes af de sejrrige Fjender, i og for sig vare højst tarvelige og af liden Varighed, det fortaug man ligeledes. De Mænd derimod, hvis Sag det vilde have været at træde op imod den ligesaa letsindig udtalte som grundløse Dadel, de holdt sig sædvanligvis tilbage eller søgte paa Kathederne eller i Pressen endogsaa at overbyde dem, der raisonnerede af Uforstandighed eller gammel Vane.

Nogen egenlig og virkelig Utilfredshed med Tilstandene var ikke tilstede. Dengang som i dette Øjeblik gaves der i Rusland ikke nogen anden positiv Utilfredshed, end naar en Anden blev foretrukken ved en Embedsbesættelse eller naar en sikkert ventet Dekoration udeblev. «Ote-toi que je m'y mette!» det er Løsnet for al Utilfredshed i Rusland, naar den har en virkelig Grund eller et alvorligt Maal. Alle øvrige Talemaader ere hule Ord, men da den evig fortsatte Raisonneren kun har sit Maal i sig selv, saa følger heraf med uundgaaelig Nødvendighed, at den stedse vil forlange det Umulige — forat den uforstyrret kan vedblive. Man erindre sig blot, hvorledes Hertzens „Kolokol" skærpede sin Socialisme og Kommunisme, efterat den russiske Regjering ved den hurtig besluttede og hurtig udførte Bondeemancipation og de øvrige Reformer havde gjort mere, end man trods de forberedende Arbejder for en Menneskealder siden havde holdt muligt. Hertzen vogtede sig imidlertid viselig for at behandle sin egen store Formue socialistisk: Udgivelsen af „Kolokol" var en ypperlig, indbringende Forretning.

For Rusland er den Sætning: „Lad dem kun snakke, hvad de vil, naar de blot gjør, hvad de kan," just derved saa overordenlig farlig, fordi der ikke ligger nogen fast Kjærne til Grund for den sygelige Raisonneren: man holder sig ikke paa den konkrete Jordbund, men svæver ud „ins Blaue". Bliver det nu Mode, at selv Indehaverne af højere Embeder kokettere med at give sig Udseende af ikke at være i fuld Forstaaelse med deres Pligter som Embedsmænd, men helt og holdent med de yderligst gaaende

Skraalere, saa følger deraf med Nødvendighed, at ogsaa de offentlige Ytringer blive derefter — navnlig naar en mild Regjeringsmaxime tillader dem farefrit at komme frem. Selv Censurmyndighederne, men navnlig Retsforhandlingerne og Foredragene ex cathedra komme efterhaanden til at slaa ind paa den Tone, der stemmer mest overens med den Mode, der er den herskende iblandt Masserne, og som beskytter mod Bebrejdelsen for det „ikke Tidssvarende“ eller endog forlener med Popularitet.

Først i Aaret 1865 gav Kejser Alexander Pressen i Moskau og St. Petersborg, og kun i disse Byer, Frihed. I de sidste Aaringer, da Censuren endnu hørte ind under Undervisningsministeriets Ressort, navnlig under Ministrene Kowalewski og Putjatin, har man fra de nævnte høje Myndigheders Side intet havt imod, at Tidsskriftet „Sowremennik“ (Samtiden) frembragte Artikler af Tschernyschewski og andre Ligesindede, der stod i den nøjeste Overensstemmelse med den senere udkomne Roman „Hvad er der at gjøre?“ Ja selv denne blev først forbudt, nogen Tid efter at den var udkommen.

I en Brochure af Prof. Zitowitsch „Hvad foretager man sig i Romanen „Hvad er der at gjøre?“ “ fremstilles klart den intime Sammenhæng imellem forskjellige Artikler i „Sowremennik“ for Aarene 1859—61 og den tidt nævnte Roman. Afhandlingerne „Kvinderne paa Universiteterne“, „Det anthropologiske Princip“, „Kvinden og hendes Opdragelse“ og mangfoldige andre ere ifølge denne Redegjørelse i visse Henseender Supplementer til Romanen og denne Kvintessensen af disse. Da Censuren blev skilt ud fra Undervisningsdepartementet (i Marts 1862), da man sendte Tschernyschewski til Sibirien og forbød „Sowremennik“ — da havde Ungdommen og det dannede Publikum allerede i en Aarrække indsuget al denne Gift, Noget, hvis Virkninger senere tilstrækkelig har kunnet spores.

Midt i denne Begrebsforvirring, midt i de nedbrydende og opløsende Tendenser, der i saa sørgelig en Grad karakterisere det russiske „dannede“ Selskab, staaer en, dog heldigvis endnu talrig Mængde, der er oprigtig besjælet af de bedste og ædleste Følelser for Statens Vel, virkelig fast; det udmærket redigerede Ugeskrift „Otgoloski“ er et talende Bevis paa, at de gode Elementer nu have begyndt at gjøre sig stærkere gjældende end tidligere, da Extremerne overdøvede Alt. Iblandt disse Extremer maa ogsaa Slavophilerne og Panslavisterne nævnes, der under den serbiske og russisk-tyrkiske Krig lagde Beslag paa en stor Del af den offentlige Opmærksomhed. Panslavisterne og Slavophilerne sværme for Virkeliggjørelsen af et Princip, der vilde være til Fordærvelse for den russiske Stat, men de ere som Tilhængere af positive Tanker ikke Nihilister, tvertimod høre de iblandt disses udprægede Modstandere. Trods denne Omstændighed har dog deres urolige og højtalende Væsen og deres uforsvarlige Agitation imod Regjeringens Initiativer ydet Nihilisterne mangen en god Haandsrækning. Slavophilerne have forvrænget den Tanke, med hvilken Rusland under Befolkningens højlydte Bifald drog i Krig, de have forsøgt ud af den Befrielse af de Kristne, med hvilken alle russiske Patrioter sympathiserede, at ville deducere en Befrielse af Slaverne, Noget, hvori der for det store russiske Folk ingensomhelst Mening er. De have forringet og nedsat Regjeringens Fortjeneste og Krigens store Resultater, fordi de have underskrevet et falsk, med Ruslands Tendenser i ingensomhelst Retning samstemmende Program. De deklamerede imod den Regjering, der ikke vilde sætte Ruslands Vel paa Spil for at befordre deres Utopier, og de, der drog sig denne Opposition til Nytte, og hvem de sluttelig — om end mod deres Villie — arbejdede i Hænderne, det var netop ingen Andre end — Nihilisterne.

Ved en igjennem flere Aar fortsat forstandig Statshusholdning havde Regjeringen indtil Aaret 1875 aarlig naaet et større og større Overskud. Man var paa den bedste Vej til i Forening med de andre Magter at komme til en mindelig Afgjørelse af Spørgsmaalet om de tyrkiske Kristnes Stilling. Den slavophile Agitation bevirkede imidlertid imod den russiske Regjerings Raad en overilet og derfor unyttig Optræden af Serbien. Følgen heraf var, at ogsaa Rusland før Tiden blev engageret, at Krigen blev begyndt med utilstrækkelige Kræfter og at den drog sig længer ud og krævede langt større pekuniaire Ofre, end Tilfældet vilde have været, om Ingen havde foregrebet den russiske Regjering. De uhyre Krigsomkostninger, Nederlagene i Begyndelsen af Felttoget og de russiske Finansers nuværende bedrøvelige Tilstand kan man derfor fortrinsvis takke Slavophilerne og Panslavisterne for. Uagtet deres ofte gjentagne Paastande om, at de arbejde til Bedste for Ruslands Ære, har deres Polemik ikke bragt en eneste Tanke til Verden, der har været til Gavn for det bestaaende russiske Rige, men vel har denne Polemik forstørret Antallet paa dem, der rev ned paa Regjeringen og faldt Nihilismen i Armene.

V.

Ved Siden af det Ønske at trodse Regjeringen og overhovedet enhver Autoritet frembød Forholdet imellem Mand og Kvinde den største Tillokkelse for Nihilismen. De russiske Kvinder, gifte og ugifte, have altid været saare tilbøjelige til at ville staa paa deres egne Ben. Til dette har den Mangel paa Formue, der i Almindelighed er fremherskende i de russiske Familier, Ægtefællernes forholdsvis indskrænkede Gager og Umuligheden af at ligge Brødre og andre Slægtninge til Last, der selv ikke besad Synderligt, nødet dem. Regjeringen har aldrig lagt de Kvinder, der vare henviste til at sørge for sig selv, mindste Halmstraa i Vejen, naar de blot opførte sig ordenlig og beskjæftigede sig paa anstændig Maade. Tilmed ere de russiske Love angaaende Hustruens Separatformue ligeoverfor Manden eller Moderens ligeoverfor Børnenes gunstigere end i noget andet Land; de give den arbejdsomme Kvinde med Hensyn til hendes Erhvervsdygtighed en betydelig Selvstændighed.

Da imidlertid de „tidssvarende“ Theorier begyndte at gjøre sig gjældende og de nihilistiske Lærdomme, der erklærede Forskjellen i Mændenes og Kvindernes Stilling for en ren „Fordom“, vandt Udbredelse, grebes en stor Del af de russiske Kvinder af et sandt Vanvid. Medens man tidligere ansaa det, at Kvinden, Hustruen eller Døtrene beskjæftigede sig med Ting, der ikke havde noget at skaffe med hendes huslige Virksomhed, som Noget, hvortil man kun nødtvungent tog sin Tilflugt, saa fordrede Kvinderne nu Ligestilling med Mændene, Selvstændighed for enhver Pris. Kvinderne vilde „være Mennesker“, som de kaldte det, d. v. s. de vilde træde ud af Familien og ind i Verden. Man opfandt snart Benævnelsen „Harems- eller Boudoirstandpunkt“, for at karakterisere dem, der stod paa et saa

lidet „tidssvarende" Trin, at de kunde være „udviklede" nok til kun at søge Kvindens Bestemmelse i Huset og i Familien. Imod Kvindernes akademiske Studier havde Regjeringen Intet at indvende: den syntes endogsaa med Bifald at se det altfor ringe Antal af Læger forøget med kvindelige Læger. Det Værste var den Omstændighed, at kun yderlig faa af de flere hundrede unge Damer, der begav sig ind paa de videnskabelige Studeringer, førte disse til Ende, og endelig, at den hos det menige russiske Folk herskende Uvillie imod at benytte kvindelig Lægehjælp der, hvor denne burde være mest velkommen, rejste en uoverstigelig Skranke.

Det vigtigste Kapitel af Læren om den saakaldte „Bliven Menneske" var for de „i Overensstemmelse med Tiden udviklede" Kvinder Frigjørelsen fra ethvertsomhelst sædeligt Princip. Det tør være tilstrækkeligt at antyde, at unge Pigebørn paa 17, 18 til 20 Aar forlod deres Forældre for ikke at have noget at takke dem for og for at staa paa deres egne Ben. Saa slog de sig sammen med Ligesindede og med unge Mennesker som deres ligeberettigede „Kamerater". Med Forkjærlighed lagde de sig efter Anatomi; de betjente sig med en vis Ostentation af et Sprog angaaende Ting, som ellers kvindelig Blufærdighed undgaaer at nævne, et Sprog, som vilde have lokket Skamrødmen frem paa Père Duchênes Kinder. Samtidig hermed opkom der — i Tredserne — en Slags Uniform, ved hvilken de kvindelige Nihilister gjorde sig indbyrdes kjendelige: kort afklippet Haar, blaa Briller, et ejendommeligt Snit paa Kraven og en særgen Façon i Klædedragten, sædvanlig forbundet med udsøgt smudsigt Lintøj. Renlighed var nemlig i deres Tanker ligesaa stor en „Fordom" som Blufærdighed, Familie eller Religion. Overvættes lykkelige vare disse Fruentimmer, naar Folk i Udlandet blev staaende for at se efter dem paa Grund af deres afstikkende Dragter og hele forunderlige Væsen: de fortalte da med Stolthed, at de vare politiske Størrelser og at de allerede havde Spioner (for saadanne ansaa de enhver Nysgjerrig) i Hælene. Helst begav de sig til Zürich, til hvis Højskole de fik lettest Adgang, medens der i Rusland fordredes en betydelig sværere Adgangsexamen, indtil den russiske Regjering i Aaret 1873 af bekjendte Grunde forbrede en Bortvisning af de kvindelige Studenter fra Zürich.

Kun altfor tydelig fremgik det, hvor stor en Uret de havde havt, der havde betragtet Mødrene som deres Børns Beskytterinder imod Nihilismen. Der fandtes Damer af høj Rang, der sværmede for hin Side af den russiske Kvindeemancipation, der førte til Kultus af „den frie Kjærlighed". Hvor Forældrene vare af en anden Mening og vare vanskeligere at komme ud af det med, der organiserede man „fingerede Ægteskaber" d. v. s. En eller Anden lod sig virkelig gifte med et saadant Pigebarn, der vilde fri sig for den fædrene Myndighed, og efter Brylluppet gik man saa ganske nihilistisk hver til sin Kant. Paa den anden Side gaves der imidlertid en Mængde Forældre, der ikke ansaa det for „tidssvarende", at Børnene ydede dem den gamle nedarvede Agtelse, og Opdragelsen blev saaledes i mangfoldige dannede Huse fra Grunden af grebet an paa en fuldstændig bagvendt Maade. Fik nu ovenikjøbet en nihilistisk anfægtet Huslærer eller Gouvernante Indpas i en saadan Familie, saa varede det sjelden længe, inden der kom en Skandale ud deraf. Den unge Pige blev Student, løb sin Vej, og Forældrene hørte undertiden ikke Noget til hende, før hun sad paa de Anklagedes Bænk, udleveret af Bønder eller Fabrikarbejdere, for hvem hun under en eller anden Forklædning havde prædiket Nihilisme.

Den græsk-russiske Religion, hvis Væsen kun er lidet bekjendt i Udlandet, yder ikke mindre Lejlighed og Anledning til Vækkelse af et gudfrygtigt Sind end enhver anden kristelig Kultus. Det holdes imidlertid i mangfoldige dannede Kredse i Rusland ikke for at være fashionabelt at kjende Religionens Læresætninger; man emanciperer sig fra den uden egenlig at vide noget Nøjere om dens Væsen. „Jeg velsigner min lille Søn i Lassalles Navn," var en højtdannet Dame i St. Petersborg engang fræk nok til at sige. „Hvad har Lassalle da skrevet?" spurgte en Nysgjerrig, for at sætte Damen paa Prøve, og virkelig formaaede hun ikke at nævne et eneste Værk af sin Skytshelgen, ikke at citere saameget som en eneste Linie af ham — men alligevel pralede hun med hans Navn, blot for at man ikke skulde anse hende for en stakkels „Reaktionair", der endnu var saa enfoldig at tro paa Kristus. Det er derfor intet Under, at den religieuse Sands fuldstændig er tilintetgjort i saa mange Familier og at Modstandskraften imod Nihilismens fordærvelige Sæd allerede lammes fra Hjemmet af. Ja, det gaaer endogsaa saa vidt, at en Mængde Forældre, der have Øjnene fuldstændig aabne for denne eller hin Vens fordærvelige Indflydelse paa deres Børn, desuagtet ikke vove at kaste ham paa Døren, fordi de ellers vilde faae Udseende af at være „Familiedespoter", hvilket er altfor „forældet".

Det Liv, som de nihilistiske Emigranter førte i Udlandet, var en Tidlang temmelig ynkeligt. Et Øjenvidne, der i længere Tid havde iagttaget deres Færden i Schweiz, fortalte derom forskjelligt i „Moskau Tidende" for 1874 (Nr. 142). Deres Hovedkvarter var, som allerede sagt, Zürich. Trods et fleraarigt Ophold her forstod de ikke engang det tydske Sprog, — Nihilistens Stemning, hans fjendtlige Forhold til Alt, hvad der maa læres, sætter ham ud af Stand til at tilegne sig nye Kundskaber. Smudsige, usselt paaklædte, næsten sløve gik Nihilisterne omkring, ja ofte nødtes de af deres Mangel paa Pengemidler til med indædt Forbitrelse i Hjertet at tage Tjeneste som Daglejere, stadig med Munden fuld af Skjældsord og Fordømmelser mod Begrebet „Bourgeois" — Noget, der i den Grad er ukjendt i Rusland, at Nihilisterne endogsaa tvinges til at benytte sig af det franske Udtryk, for blot at have et Paaskud mere til at raisonnere. Ogsaa over alle Liberale i Udlandet udtalte de ligesom over Bourgeoisiet deres Anathema. Det stadig gjentagne Omkvæd paa alle deres Deklamationer var det: snart vil der i Rusland udbryde en Revolution, den maatte man forberede og søge at bringe i Gang ved at sende Agitatorer. Med Forkjærlighed bearbejdede de de russiske Studenter, mandlige og kvindelige; de lod sig underholde af dem og hjalp dem, der ingen Penge havde tilovers mere, til hemmelig og forklædt at vende tilbage til Rusland for at „drage ud blandt Folket". Det endte saa sædvanligvis, naar ikke Emissairen paa en eller anden Maade skyndsomt gjorde sig usynlig, med hans Udlevering til Øvrigheden. Hvad hans borgerlige Existens angik, var den naturligvis for stedse forspildt.

Skildringen i „Moskau Tidende" for 1874 er i Sammenligning med Nihilismens senere ydre Udvikling næsten uskyldig. De Publikationer, som siden den Tid have seet

Lyset i forskjellige Stæder i Schweiz og i London, hidrørende fra russiske Nihilister, bevise klart, at de lidt efter lidt har vidst at skaffe sig ikke ubetydelige Midler at disponere over. De have underholdt Organer, der have ført en formelig Polemik med hinanden indbyrdes. Det ene Parti paastod nemlig, at der ikke kunde være Tale om at gjøre Revolution, forinden man tilbørlig havde bearbejdet det menige Folk; de Andre lærte herimod, at det russiske Folk aldrig nogensinde vilde laane Øre til en saadan Propaganda, og at de Revolutionaire derfor strax maatte sætte Opstanden i Værk. Naturligvis erklærede saa de, der strax vilde have Oprør, de Andre, der raadede til først at vinde Folket, noget nær for at være Forrædere imod Revolutionens hellige Sag, fordi ved dem Omvæltningen vilde blive skudt ud ad Kalendas graecas.

Paa de Personligheder, der saa at sige stod i Spidsen for de to Retninger, ligger der ingen synderlig Vægt. Enkelte Personligheders Autoritet staaer jo desuden som enhver anden Autoritet i skarpeste Modstrid mod Nihilismen, saaledes som det ogsaa udtrykkelig er blevet fremhævet i en Piece, der udkom i Genf i Juli Maaned 1875 og beskjæftigede sig med Justitsministeren Grev Pahlens Memorandum angaaende den revolutionaire Propagandas Udbredelse i Rusland. Det hedder her S. 22: „Personlige Doktriner og Systemer forme sig altid til reaktionaire; der er ingen Plads for dem i den anarkiske Revolution, — den er fremfor Alt en kollektiv Sag." Udførlig udtaler en anden ligeledes i Genf 1878 trykt nihilistisk Afhandling sig herom, idet den tilskriver Nihilistkredsenes Medlemmers absolute Lighed og deres Mangel paa Disciplin den Omstændighed, at saa mange revolutionaire Kræfter gaa tabt „til ingen Nytte". Men det er just „Kollektiviteten", denne fuldstændige Lighed, som den skildres i den ovennævnte Piece, der har draget et ejendommeligt Fænomen efter sig, et Fænomen, der, saavidt vi vide, hidtil turde have undgaaet den almindelige Opmærksomhed.

Vi sigte hermed til Følgende: Naar nemlig paa Grund af den virkelige eller nominelle Mangel paa Disciplin en Revolutionair (f. Ex. Vera Sassulitsch) paa egen Haand foretager sig en eller anden Voldshandling, saa har det forretningsførende Nihilistudvalg den Udvej at remonstrere „Vi have ikke givet Ordre hertil", og Sagen bliver, omendskjøndt den i Virkeligheden er et Resultat af Propagandaen, alene regnet vedkommende Individ til Last. Theoretisk driver man Folk til at begaa Mord, theoretisk vænner man dem til den nihilistiske Auskuelse, der ikke tilsteder den ringeste Forskjel imellem det at dræbe et Menneske og det at tage Livet af en Flue, men skeer der saa et Mord, saa protesterer man: **det Mord har vi ikke paabudt!** Ganske vist er det ikke engang nødvendigt, at Sagen virkelig forholder sig nøjagtig saaledes og at Mordanslagene virkelig stedse kun ere blevne undfangede af den Enkelte. Sandsen for at tale Sandhed hører jo nemlig ogsaa til de ideelle Sager, der ikke volde nogen Nihilist synderligt Hovedbrud, men mangen En lader sig dog maaske skuffe. Skulde — som det en Tidlang blev fortalt — Kejser Alexander virkelig før Attentatet af 2. (14.) April fra Nihilist-Komiteen have modtaget en Erklæring om, at hans Liv ikke truedes af nogen Fare, saa vilde jo dette kun være et nyt Bevis paa det ovenfor Sagte.

VI.

At Størstedelen af den nihilistiske Hærs Rekrutter er udgaaet fra den studerende Stands Rækker og at denne paa Grund heraf for Tiden just ikke nyder nogen synderlig høj Anseelse i Rusland, turde være almindelig bekjendt og er ogsaa tilstrækkelig antydet i det Foregaaende. Det Røre, der siden Begyndelsen af Tredserne har hersket ved alle de russiske Universiteter, det i Dorpat dog undtaget, lader sig vanskelig beskrive. Man har til sine Tider havt den bestemte Følelse af, at den studerende Ungdom var kommen til de forskjellige Højskoler for alle mulige andre Ting i Verden end netop for at studere. Ikke faa Professorer og Docenter have mere eller mindre aabenlyst gjort sig til Talsmænd for Nihilismens Sag, have prædiket Nihilisme i Skrift og i Tale, fra Kathedret eller andetsteds, og den Agitation, den samvittighedsløse Ophidselse, hvorfor Studenterstanden har været udsat og som ikke har undladt at efterlade sig betydelige og sørgelige Virkninger, gjør man sig ikke let noget Begreb om. Man har smigret og logret for „Ungdommen", man har rettet højtravende Proklamationer til denne „Ungdom", man har talt frem og tilbage om og debatteret i det Uendelige, hvad denne „Ungdom" vilde eller ikke vilde. Naturligvis steg de Professorer, der strøede mest Virak for Studenterne, i disses Gunst, medens derimod de, der først og fremmest tog deres Udgangspunkt fra Ungdommens Pligt at lære Noget, at forberede sig med Alvor til senere hen i Livet at udfylde en Stilling fyldestgjørende, blev behandlede som „Reaktionaire", som Mænd, der ikke vare istand til at forstaa deres Tid, ja som rent ud uduelige Personer. Man undgik at besøge deres Forelæsninger, men strømmede saa til Gjengjæld i Massevis til de afholdte Professorer, ikke for at høre dem, men blot for at gjøre Demonstrationer, ja man gik endogsaa saa vidt, at man satte Opløb i Scene, blot for at fortrænge Professorer, der maaske kun havde vovet at kalde Büchners „Kraft og Stof" for et højst tarveligt uvidenskabeligt Makværk.

Under Kejser Nicolaus' Regjering og i Begyndelsen af Kejser Alexanders bar Studenterne i Rusland Uniform, og Forpligtelsen til at bære en saadan blev endog overholdt med megen Strenghed. Da Eleverne ved Universiteterne, ved det medico-kirurgiske Akademi o. s. v. for Størstedelen ikke tilhørte de bedst og højst stillede Stænder, var denne Uniform et Fribrev for dem til Optagelse i det bedste Selskab. Uniformen skabte en Slags esprit de corps og nødte Studenterne til i enhver Henseende at opføre sig dannet og anstændigt. Snart blev imidlertid Uniformen afskaffet, og det varede da ikke længe, inden man gjorde den Jagttagelse, at Studenterne fra dette Tidspunkt af ganske ugenert sluttede sig til Bærmen af de store Stæders Befolkning, og Samkvemmet med det gode Selskab hørte dermed af sig selv op. Det hed stedse, at man i Rusland havde **altfor liden** Frihed; nu fik man Lejlighed til at overtyde sig om, hvad der kom ud af at give Studenterne **formegen** Frihed.

Man tillod liberalt Studenterne fri Adgang til og Benyttelse af alle Bibliotheker, man tillod dem at slutte sig sammen i Understøttelsesforeninger og Samfund, Begunstigelser, der saare hurtig bleve misbrugte og benyttede til at etablere Tumlepladser for oprørske Tendenser. Da faldt Undervisningsministeren, Admiral Putjatin, paa den

Tanke at anvende det engelske Universitetssystem, men dette opbragte i den Grad Studenterne i St. Petersborg, der allerede havde vænnet sig til ganske anderledes Friheder, at de den 25. September (7. Oktober) 1861 arrangerede et Monstre-Opløb og en stormende Petition, idet de i tætte Masser drog forbi Vinterpaladset og marcherede ned ad Newsky-Prospektet til Gaden, hvor Kansleren for Petersborguniversitetet boede. Ogsaa i andre Universitetsstæder og navnlig da i Moskau skete der Opløb, med hvis Undertrykkelse det imidlertid gik saa mildt som muligt. Ministeren trak sig tilbage fra sin Stilling og blev efterfulgt af den allerede tidligere nævnte Golownin. Trods alle Studentertumulter gik man endnu videre i den liberale Retning, idet nogle nye, overordenlig frisindede Universitetsstatuter saae Lyset i Aaret 1863.

Efter Udstedelsen af disse Statuter tabte Professorerne den sidste Rest af den Kredit, de indtil da endnu vare i Besiddelse af. For at gjøre sig populaire overbød en stor Mængde af dem formelig hinanden gjensidig i at bejle til de Studenters Gunst, der vare de højeste Skraalere. Man kappedes med hinanden om at tilstede utilfredsstillende forberedte unge Mennesker Adgang til Universiteterne — thi det var frisindet; man kappedes med hinanden om ved enhver Lejlighed at drage Studenterne ind med som betydelig medvirkende Faktorer i alle indbyrdes Stridigheder mellem Professorerne. Naturligvis berøvede mangfoldige akademiske Lærere sig paa denne Maade letfærdig den Respekt, der tilkom dem, ifølge deres Rang*) og Stilling, som ogsaa den Indflydelse, de retmæssig burde have. At de Professorer, der holdt paa deres Værdighed, og af dem var der dog heldigvis adskillige, maatte lide under de andres Miskredit, følger af sig selv: fremfor Alt har dette viist sig derved, at de i akademiske Lærerforsamlinger siden Aaret 1863 have været fuldstændig ude af Stand til at bringe de urolige Hoveder blandt Studenterne til Fornuft og føre dem tilbage til deres Pligt.

Hvor meget saa end de larmende og skraalende Studenter angav Tonen ved de russiske Universiteter og fik forskjellige Professorer til at dandse efter deres Pibe — fremad i deres Studier kom de ikke. Ikke engang de tarveligste Foredrag kunde de, der vare for svagt forberedte, følge i Længden. Ved Examinerne lagdes Ukyndigheden klart for Dagen, og hvad skulde de saa gjøre, naar den Tid var udløben, i hvilken Stipendierne var dem tilstaaede? Blandt den Mængde Studerende, der paa Grund af utilstrækkelige Forstudier ikke formaaede at faae tilendebragt deres akademiske Kursus, erhvervede den nihilistiske Propaganda sig sine ivrigste Tilhængere. Overordenlig hyppig forekomme i Nihilistprocesserne den Kjendsgjerning: den unge Mand eller den unge Dame har en Tidlang studeret ved det eller det Universitet, men ikke tilendebragt sine Studier. Ogsaa Vera Sassulitsch havde saaledes begyndt at lære Adskilligt uden at bringe Nogetsomhelst til Ende.

Fraseet alt Andet er Nihilismen ogsaa allerede derved farlig, at den i deres Sind, der skuffes af dens Lærdomme, dræber enhver Drift til at lære Noget, selv om saa end Vedkommende virkelig tidligere har været fast besluttet paa at tilkæmpe sig en idetmindste nogenlunde sikker Stilling. Den hidser Selvfølelsen op til en sygelig høj Grad, og denne foragtelige Trækken paa Skuldren af enhversomhelst positiv Viden hindrer allerede hos en endnu ikke engang ganske til Gjennembrud kommen Nihilisme ethvert Fremskridt. De alvorligere Studenter lide ligeledes ikke blot ved den almindelige Ophidselse, der hersker, men ogsaa ved de idelige Naalestik, der bibringes dem fra deres Side, hvem de paa alle Maader søge at undgaa. De russiske Studenters Æresretter afgive tilstrækkelig talende Exempler paa, hvor vanskeligt det er at begaa sig i disse Omgivelser og hvor svært det er at faae Ret over tilføjede Fornærmelser. En Student i Odessa fik saaledes engang ifjor af en Kollega et Ørefigen istedetfor et Svar paa en videnskabelig Forespørgsel. Æresretten godkjendte og bifaldt dette Ørefigen, fordi Fornærmeren med fræk Cynisme forklarede, at han fra sit Standpunkt havde Ret til at svare den Anden med et Ørefigen!

Studentervæsenet eller rettere Uvæsenet har derfor hos det russiske Folk kaldt en bestemt udpræget Uvillie imod sig til Live, en Uvillie, hvorunder ogsaa de bedre Elementer maa lide. Hos adskillige Dannede og navnlig i flere af Pressens Organer gjordes imidlertid den Anskuelse gjældende, at Studenterne vare Mænd, hvem man derfor ikke uden videre turde tillægge disse eller hine forbryderiske Ideer. Begik nu Studenterne ikke desto mindre noget Ulovligt, saa hed det, at man ikke burde gaa for strengt i Rette med Ungdommen: i saa Tilfælde skulde de altsaa ikke være Mænd, der havde at staa inde for enhver af deres Handlinger. Paafaldende især var „Golos" med sin stadige Fremhæven af Ungdommens gode Bevæggrunde; hvo forbauses saa over, at Studenterstanden ved saadanne Fraser fordærves mere og mere?

Den udenlandske Presse har med Forkjærlighed beskjæftiget sig med de oprørske Bevægelser i Studenterverdenen. Vi gjentage derfor her kun Noget af det, der er foregaaet paa de forskjellige Steder, hvor Studenterne have udmærket sig paa en saa højst sørgelig Maade. I Kiew blev der ifjor begaaet et Attentat paa en Advokat ved Navn Kotljarewski. Da nogle for dette Mordforsøg mistænkte Studenter bleve fængslede, forlangte en af en særdeles stor Mængde Studerende undertegnet og i truende Ord affattet Petition deres Frigivelse hos Rektor, og da denne, sin Pligt tro, ikke løsgav de Fængslede — det kunde han nemlig paa Sagens daværende Tidspunkt have gjort — hævnede man sig haardt paa ham. Man mindes uden Tvivl, hvorledes man i Moskau kun med Nød og neppe formaaede at beskytte de fængslede Kiewske Urostiftere imod Folkets Raseri. I Charkow var det kun med den yderste Anstrengelse, at man kunde forhindre Folkemasserne fra efter Mordet paa Fyrst Krapotkin at ødelægge Universitetet, og i Petersborg udtalte Folket efter Solowjews Attentat kun Had og Forbitrelse imod Studenterne. I Charkow opstod Studenterurolighederne nærmest derved, at en velvillig Professor ved Navn Shurawski paa Grund af sine Tilhøreres Uvidenhed tilbød at holde regelmæssige Repetitorier med dem, ovenikjøbet uden Betaling. Det blev opfattet som en umaadelig Fornærmelse, og Spektaklet brød løs.

Senere gik Studenterne i Charkow endnu videre. Den 14. (26.) December 1878 fandt et Masseopløb Sted; Gaderne vare bedækkede med Tusinder af Mennesker, hele Politiet og nogle Kosakafdelinger vare paa Benene, og den hele Tumult havde ikke nogen anden Foranledning end en

*) Lærerne ved Universiteterne og de med dem ligestillede Læreanstalter i Rusland indtage et temmelig højt Trin paa Rangstigen.

Petition, hvori Studenterne, der højst sjeldent læste nogen af de Bøger, der hørte til deres Studium, forlangte Oprettelsen af et Bibliothek af forbudte Bøger ɔ: væsenligst nihilistiske Mord- og Brandbrochurer. Studenterpøbelen bølgede op og ned i Gaderne for Politiets og Kosakkernes Øjne: snart drog den til Rektoren, snart til Universitetskansleren, snart til Gouverneuren. I Lovens Navn blev Mængden gjentagne Gange opfordret til at sprede sig; Studenterne svarede herpaa med at forlange, at Politiet og Kosakkerne først skulde forsvinde. „Vilde det vel være tænkeligt," spørger „Moskau Tidende", „at en Hob Studenter i England eller Nordamerika vovede at svare endog blot en eneste Policeman saaledes?" Gouverneuren i Charkow, Fyrst Krapotkin, tog Sagen mildt og fredsommeligt — og blev kort Tid derefter myrdet. Han havde ellers stedse bedømt Nihilisterne rigtig, men for den humane Vildfarelse, endnu engang at forsøge med det Gode ligeoverfor dem, for den maatte han bøde med sit Liv.

Sluttes.

En Helts Belønning.

En Skizze efter det virkelige Liv af **Ouida**.

Sluttet.

Gualdro hørte ikke engang paa ham. Han løb pustende efter Vognen og raabte efter Mændene med alle de Skjældsord, som lange Aar, tilbragte i Kaserner og Feltlejre, havde ophobet i hans Hukommelse. Men de kom ham ud af Syne og sendte ham tilbage en sidste skraldende Latter og en Ed. Han var gammel og ikke hurtig tilbens, og de vare enten for Løjers Skyld eller for at drille ham eller maaske i begge Anledninger kjørte fremad i et Trav, der skumplede de stakkels levende Bæster inden i Vognen over Stenene, uden at tage Hensyn til Hylene indenfra.

Gualdro havde de to smaa Børn at bære; de græd endnu; han standsede, skjøndt hans Hjerte syntes, at det var ved at briste ved Tanken om at lade „Trommeslager" blive i saadanne Hænder — han standsede og tyssede paa Børnene med nogle halvt ubevidste Ord og grublede paa, hvad i Alverden han skulde gjøre. Det var endnu tidligt paa Aftenen, men det var umaadelig varmt, og skjøndt han var vant til Luften, syntes dens Hede at kvæle ham; der var intet Andet for ham at gjøre, end at gaa tilbage til sin Hustru, som vilde blive urolig over hans Fraværelse, og saa gaa ud og vente, til Morgenen brød frem.

Han gik tilbage, idet han skyndte sig saa hurtig hans Lemmer, som vare stive af Alderdom og Gigt, vilde tillade, og steg op ad Trapperne til sit eneste lille Værelse, hvor den gamle Kone laa paa den laante Seng. Hun klynkede over hans lange Fraværelse og over sine egne Smerter og Svageligheder, thi hun var en egenkjærlig Sjæl og var meget plaget af Koldfeber og af alle med Alderen følgende Skrøbeligheder. Han forsøgte at opmuntre hende, skjøndt Graaden næsten kvalte ham, medens han afførte Børnene deres faa Klæder og lagde dem paa den Sæk og det gamle Tæppe, der tjente dem til Leje. Den ældste vedblev at hulke, hvor søvnig han end var, og raabte paa To—to, hvilket var Alt, han kunde sige af „Trommeslagers" Navn. Den plejede at ligge tæt op til dem, og Barnet savnede uklart i sin Søvn dens brede godmodige Ansigt og Godnatkysset af dens Tunge.

„Hvor er Hunden?" spurgte den gamle Kone fra Sengen.

Gualdro svarede saa frejdigt, han kunde: „Han er bleven borte for mig, jeg maa ud og se efter ham."

„Bleven borte, den? Ehe ehe," mumlede den gamle Kone. „Den kjender Byen ligesaa godt som et Menneske. Den kommer og kradser paa Døren om et Øjeblik."

Gualdro kunde ikke tale.

„Jeg troer, jeg gjør bedst i at se efter den," sagde han efter en Pause, medens han gav sin Hustru lidt Brød og en Drik Vand — der var intet Andet i Værelset.

Han gik da ud og gik tvers gjennem Byen en lang, lang Vej til det offentlige Slagterhus. Da han naaede det, var det lukket for Natten; han kunde ikke faae fat i Nogen. Han var meget træt, men han vilde ikke gaa bort; han gik da frem og tilbage, som han i sine tidligere Dage havde gaaet frem og tilbage paa Vagt i de lange Vinternætter paa Lombardiets iskolde Sletter, indtil En, som kjendte ham, tiltalte ham paa Gaden og sagde:

„Hvad kan det nytte, at gjøre det? Du kan ikke faae din Hund før Daggry, naar Portene aabnes, for at Kreaturerne kunne komme ind fra Jernbanen. Gaa hjem og se at faae nogle Penge; thi uden dem kan Du stole paa, at gamle „Trommeslager" vil være saa død som en Sild."

Gualdro gik igjen hjemad i Fortvivlelse. Hvor skulde han faae Penge fra? Hans Damer vare borte, og hans General var død. Han havde Intet at sælge, siden Fogden havde taget hans Kjedler og Pander og hans faa Stumper Meublement, og dersom han bad om Almisse paa Gaderne, vilde han blive arresteret, fordi han aldrig havde været istand til at bevæge sin Stolthed til at faae den officielle Tilladelse til at tigge som en legaliseret Tigger, hvilket, dersom han havde bedt om det, maaske kunde være tilstaaet ham efter Kommunallovens Paragraf 102 Stykke 8.

Han vidste ikke, hvad han skulde gjøre.

Han vilde endogsaa have solgt sine Medailler for at frelse „Trommeslager", men det vilde have bragt ham for Retten. Han gik op og ned, frem og tilbage paa Gaden, idet han fandt den korte Nat meget lang. Han kunde høre Hundenes Hylen paa dette elendige Sted, og han vidste, at den ene var hans egen gamle Vens Røst.

Han holdt sig der omkring, til Morgenen brød frem, en anden lummer, tung Morgen, paa hvilken Himlen var disig hvid af Hede. De første elendige Kreaturer kom ind til Slagterhuset; Oxer med daarlige Klove, med Saar paa Ryggen og forslaaede, fordi de i Aaringer havde slidt paa

Landet for Ploven og for Karren, bleve nu bragte ind for at ende deres Dage der; gispende Lam hang i lange Rækker med Hovederne nedad og stirrende Øjne udover Vognenes Tremmer; hele dette sørgelige Offeroptog, som ved Daggry drager ind i hver By for at føde den Menneskemængde, der kalder Ørkendyr for Rovdyr, kom forbi ham i dette disige, trykkende Daggry. Men han lagde neppe Mærke dertil, han trængte kun fremad i Haab om at se „Trommeslager“. Det var endnu for tidligt. Han blev skubbet frem og tilbage mellem tvære og søvnige Underopsynsmænd og fik at vide, at han skulde komme igjen Klokken ti. Den var ikke fem dengang. Kunde han faae sin Hund at se? spurgte han ynkelig. Man svarede ham skarpt nej, han maatte vente, til han saae en Inspekteur.

Han gik tilbage til sin Lejlighed i Pignone. Der var ingen Anden end ham til at gjøre Noget for Konen og Børnene. Han fortalte dem kun, at han ikke kunde finde „Trommeslager“; han kunde ikke bære det over sit Hjerte at sige dem Sandheden. Den gamle Kone begyndte at hulke, og Børnene græd højt. De længtes efter gamle „Trommeslager“, hvor var den? Der havde siddet en Rotte foran Skorstenen og forskrækket dem hele Natten. Gaa og find „Trommeslager“!

Gualdro gjorde Alt, hvad der var nødvendigt, for dem, medens hans Hjerte var halvt knust; han kogte noget tynd Kaffe til dem og gik saa ud igjen, og den Nabokone, som var en Rappenskralde, lovede at se til dem, medens han var borte. Alle de mange Beboere i Huset vare ude paa Trappen og talte om „Trommeslager“ og sørgede over den. Nogle af Børnene græd, og Mændene forbandede Regjeringen. Sligt Tyranni af smaalige Love skader med deres Visdom Statens Myndighed mere hos Befolkningen end en drakonisk Lovbogs Strenghed med Hensyn til større Forbrydelser. Smaalige Love kunne ærgre, men aldrig fortrædige de Rige; thi de kunne altid undgaa dem eller kjøbe sig fri for Straf; men smaalige Love ere for de Fattige det Samme som Bremsen for Hestens Hals og Øjelaag.

Vare de nymodens Lovgivere kloge, vilde de gjøre deres Love saa faa, saa korte og saa strenge som de ti Bud. Men hvad vilde der saa blive af Bureaukratiet og af alle de Hærskarer, der leve af det Offentlige, som Bremsen af Hesten?

Gualdro begav sig endnu engang paa Vej til Slagterhuset, fulgt af hele Pignones ivrige, snakkesalige og støjende Sympathier. Klokken var ti. Man sagde til ham, at han maatte vente en Time endnu. Inspekteuren havde travlt. Gualdro ventede en Time, uden at han endnu havde faaet Noget at spise. Den skrækkelige Lugt af Blodet var i Luften istedet. Han havde ikke været svag overfor Synet af Myrderi i Krigen, eller naar han havde været Ansigt til Ansigt med Døden, men her følte han sig syg, og han skjælvede. Klokkerne i Nabolaget ringede; det var en Helgens Dag; men indenfor døde de stakkels Bæster, der vare bestemte til Føde for den hellige Menneskeslægt.

Endelig sagde En, som havde Noget at sige der, til ham: „Hvad vil Du?“

Personen talte groft; det var en raa, plump Mand, hvem Folk for hans Brutalitet i hans Embedsstilling kaldte Il Mastino.

Gualdro fortalte sin Historie, medens hans Stemme og Haand rystede af Sindsbevægelse og Svaghed.

„Maa jeg ikke faae min Hund,“ sagde han klynkende, da han endte sin Fortælling. „Her er Skattebilletten for et Aar, Alt er betalt for ham; en Dame har betalt det.“

Mastino gjennemsaa Papiret skarpt, begjærlig efter om muligt at finde noget Ukorrekt.

„Det har ikke noget dermed at gjøre,“ sagde han vredt. „Du maa betale tyve Francs for dens Underhold og femten for din Overtrædelse af Loven, fordi Du har ladet den gaa løs paa Gaden.“

„Jeg skal prøve paa det!“ stammede Gualdro med tørre Læber, medens Hjertet sank i Brystet paa ham. „Aa, for Guds Skyld, lad mig faae den at se.“

„Du kan faae den at se, naar Du bringer Pengene, men Du kan ikke faae den med Dig før om fyrretyve Dage.“

„Men hvad har den da gjort?“

„Siig mig ikke imod!“ tordnede Manden, der havde Embedsmyndighed. „Dersom Du modsiger mig, sender jeg et Par Kugler gjennem Hovedet paa det fordømte Bæst. Du skal se, jeg er Herre her!“

Saaledes bliver Publikum, der betaler Skatter, svaret af dem, som ere dets Tjenere.

„Lad mig faae den at se,“ stammede Gualdro uvilkaarlig.

„Send det Brøvlehoved ud af Gaarden,“ sagde Embedsmanden, idet han vendte sig om til en af sine Undergivne. Denne, som havde et godt Gemyt (thi en Italiener er altid venlig, naar han ikke er bleven til en impiegato, et Væsen, som altid er uforskammet, krybende, tilfals og raa, alt efter det Selskab, han er i), rørte nu ved den gamle Soldats Arm og tiltalte ham:

„Gaa og skaf Pengene, ellers kan Du ikke udrette Noget her, og dersom Du gjør ham vred, lader han det stakkels Dyr slaa ihjel.“

„Men lad mig se det!“ bad Gualdro, idet to langsomme Taarer trillede ned af hans gamle vejrslagne Kinder. Den Undergivne betænkte sig.

„Godt, jeg vil lade Dig gjøre det, skjøndt det kan koste mig min Plads, hvis han nogensinde faaer det at vide. Gaa udenfor Døren og vent paa mig.“

Gualdro gik udenfor og ventede; det syntes ham at vare Menneskealdre, før Manden kom ud til ham.

„Nu er han borte,“ hviskede Manden, da han endelig vendte tilbage. „Kom, jeg vil lade Dig faae et Glimt at se af Hunden. De stakkels Bæster have det haardt nok her.“

Gualdro fulgte ham gjennem mange snævre Gange til en lav Dør. Denne aabnedes til en smal, mørk Celle, saa mørk, at der neppe var Andet synligt end nogle Øjne, som stirrede i Mørket. Men Gualdro hørte en Lyd, som bragte hans Hjerte til at banke; det var „Trommeslagers“ vilde, kvalte Gjøen.

Da hans Øjne bleve vante til Mørket, saae han fire Hunde, to smaa og to store, lænkede i dette djævelske Hus, med Halsbaand saa snævre, at de neppe kunde drage Aande, medens Lænken gik til begge Sider, saa at de ikke kunde røre sig; det var en Tortur, som Menneskene nutildags ikke vilde tilføje den ufleste Morder, der besmitter Jorden, men hvortil de ikke tog i Betænkning at fordømme uskyldige umælende Dyr, som ikke havde gjort nogen Fortræd, men som kun forlangte at leve deres simple, ydmyge Liv i Fred.

„Det er den Maade, vi Selvkloge anvende for at hindre Hunde i at blive gale,“ sagde den Undergivne med et Grin.

Gualdro gav ikke Agt paa ham; han var faldet paa Knæ ved Siden af „Trommeslager“. Hunden var nærved at kvæle sig i sin afsindige Glæde, idet den gjorde Anstrengelser for at blive fri og komme til sin Herre.

„Og at tænke sig, at den sloges med Østerrigerne!“ sagde Gualdro med en Hulken.

Han var en gammel Soldat og ikke meget hengiven til lidenskabelige Følelser, men da hans Hænder holdt Hundens Hoved op til sit Bryst, kyssede han den, græd over den og klyngede sig til den; han svor bitre, rasende Eder, som sikkert vilde blive tilgivne, hvis Englene hørte dem.

Men Manden bagved rystede ham i Skulderen og bad ham at staa op.

„Kom afsted, hvis Du ikke vil bringe os begge i Fortræd og se Hunden dræbt ovenikjøbet," sagde han ikke uvenlig, idet han nødte ham til at staa op. „Dersom Mastino fandt os her, vilde han kaste mig paa Porten for bestandig og skyde dit Dyr eller forgive det. Kom!"

„Vent rolig, min Bambino; vent taalmodig, Kamerat, min gode, kjære Ven, min gamle Tamburino!" mumlede Gualdro i sin lidenskabelige Kjærlighed til Hunden, der lagde sig lydig ned paa hans Befaling, men rystede i sine Lænker og stønnede, medens dens firbenede Stalbrødre i Fangenskabet hylede i Kor med ham, et dumpt, ynkeligt Hyl, thi de vare halvt kvalte i deres Lænker.

Gualdro kom igjen ud i Dagslyset, hvorledes vidste han ikke; han stavrede ud paa Gaden.

„Og at tænke sig, at den har kæmpet med Østerrigerne!" sagde han med en Forbandelse.

„Gaa og skaf Pengene," hviskede Underbetjenten, som havde været god ved ham, „de slippe den ikke ud, men de lade den maaske leve."

„Leve i det Hul! pint paa den Maade!"

„Det er den Maade, vi kurere gale Hunde paa," sagde Underbetjenten med et spottende Grin.

„Men han er ikke gal!"

„Den bliver gal. Opholdet i Mørket og i Lænken vil bevirke det i nogle faa Dage; saa kunne vi dræbe den eller sende den til Lægerne at skjære i; det er vor Maneer."

Gualdro stønnede højt.

„I skinbarlige Djævle," hylede han. „Og Hunden slap fra Solferino og Magenta og blev saaret ved Custozza og sloges med Østerrigerne, baade med Tænder og Kløer sloges han med dem!"

„Vi have havt Helte nok," svarede Underbetjenten med et Grin. „Nu trænge vi til Penge. Gaa og skaf Pengene, saa kan Du maaske faae Hunden, maaske!"

Gualdro gik hjem — det svømmede for hans Øjne, hans Lemmer rystede; han var gammel og havde ikke faaet Noget at spise. Han gik hjem til sit eget gamle Kvarter, hvor Loven havde omhugget hans Jasmintræ og taget Sengen fra hans Kone; det Lands Lov, han havde kæmpet for at befri. Han samlede Folk om sig ved den ujævne gule Strandbred ved Floden, hvor „Trommeslager" havde plejet at sidde og holde Vagt over det spredte Linned; det var kun meget fattige Folk, Mænd, som læssede Sand paa Vogne, Mænd, som dyppede deres store firkantede Net i Vandet, Kvinder, som vaskede Tøj i Floden, Børn, som legede under den solbeskinnede Flodbred.

De samledes alle rundt omkring ham, da han stavrede midt ind imellem dem, medens hans graa Haar faldt tilbage og hans vejrslagne Ansigt saae sort og askegraat ud; de saae, at der var faldet en Ulykke ned over ham, og Italienerne ere hurtige til at fatte Sympathi, om de end ikke ere hurtige til Handling.

I bitre Ord fortalte han sin Fortælling.

„Og den sloges med Østerrigerne," sagde han, da han havde fortalt det, „den sloges med Tænder og Kløer; den har endnu Mærker paa sig af deres Krudt og Kugler; den var kun lille ved Solferino, men den gav sig ikke; den har været taprere end Mennesker og mere trofast; den sloges med Østerrigerne, og nu ligger den i Lænker. Det er lavt — lavt — lavt — lænket og i Mørke! Et Dyr, som intet Ondt har gjort; og rundt om i Landet gaaer Morderen og Røveren fri og kan vedblive at myrde og røve! Det er lavt — lavt — lavt! Og om nogle faa Dage vil den være gal eller død; thi hvor skal jeg faae de Penge fra, man forlanger? Jeg vilde sælge de Medailler, man gav mig, — ja, jeg vilde sælge dem for Hundens Skyld. Men saa vilde de sætte mig i Fængsel derfor. Hvad kan jeg gjøre? Hvad kan jeg gjøre?"

„Du skal have alle de Penge, vi have!" raabte Folk. „Du er en gammel Soldat og en tapper Mand. Du skal have hver en Skilling, vi kunne skaffe. Ja, det er en usel Lov. Det er denne Frihed, Du sloges for, stakkels Fyr! Men det var ikke din Skyld, aldeles ikke din Skyld."

De kappedes nu om at komme frem med Alt, hvad de ejede, idet de dykkede ned i pjaltede Buxelommer og under sønderrevne Skjørter, for at finde den Smule, de hver især ejede. Hvor paaholdende disse Folk ere og hvor indskrænkede deres Midler end ere, kunne de dog være istand til ædelmodige Indskydelser. Dette var en saadan. De vare kun fattige Baadførere, Fiskere, Vaskerkoner og Straaflettere, ja nogle af dem Tiggere, dog var der Ingen, som ikke gav; bulede Kobberskillinger i snesevis og her og der en forkrøllet Seddel paa halvtredsindstyve Centimer, og et lille Barn, en brunlokket smudsig Cherub som Del Sartos Børn, løb ind i Huset og kom med et blankt Centimestykke, der var blevet givet hende, for at hun kunde kjøbe et Bundt Kirsebær.

„Tag det til stakkels To—to!" raabte hun. „Tag mine Penge til To—to!"

Saa faldt Gualdro sammen og skjulte sit Ansigt i sine Hænder. Ak! da Pengene bleve talte, beløb de sig kun til femten Francs, der var ikke fuldt fyrretyve Folk paa denne solbrændte Flodbred, og de fleste af dem, som havde givet, havde knappet sig selv af for Vin eller Tobak i Resten af Ugen. Det var kun femten Francs, da alt, hvad der kunde siges og gjøres, var skeet, og den lille Flok stod og saae længselsfuld paa Metaldyngen med den ene skinnende Centime liggende øverst.

„De ville maaske lade mig faae ham for det?" sagde Gualdro med Tvivl, men dog med Haab i sit Sind.

„Det ville de ganske sikkert, naar Du siger, at Du vil betale Resten. Enhver veed, at Du er en ærlig Mand," sagde en af Ferskvandsfiskerne.

Gualdro sukkede dybt, han tvivlede, om det var nok.

„Jeg vil forsøge," sagde han, medens Taarerne rendte ned af hans Ansigt. „Helgene og Vor Frue belønne Eder, I have været meget gode mod mig."

Saa vendte han tilbage til det Sted, hvor Hunden var, uden at faae Noget at spise eller drikke.

„Bring To—to tilbage," skreg den lille Pige, som havde givet sit Centimestykke.

Gualdro kyssede hende og gik. Da han naaede Slagterhuset og spurgte efter den Embedsmand, som havde Nøglerne til Liv og Død for de stakkels firbenede Fanger, førte man ham endnu engang for den Mand, hvem Befolkningen kaldte Il Mastino. Den gamle Soldat holdt skjælvende de femten Francs frem for ham, idet Kobberskillingerne fyldte hans rystende Hænder.

„Mine Naboer have hjulpet mig," sagde han, „jeg kunde

ikke skaffe mere. Det er femten Francs. Vil De tage dem og lade mig faae Hunden? Jeg vil arbejde Nat og Dag for at betale Resten, og give Afkald paa Brødet. For Guds Skyld lad mig faae det stakkels, stakkels uskyldige Dyr!"

Den Mand, hvem man kaldte Il Maslino, svor en høj Ed og raabte til ham: „Bort fra Pladsen, din Tigger! Dersom Du siger et Ord til, skal jeg blæse Hjernen ud af din Hund, og dersom eet Skud ikke er nok for den, skal den faae to eller tre! Jeg er Herre her."

Saa blev Gualdro viist ud af Porten.

Den gamle Mand stod stum og blind i den brændende Sol som en Statue. Han havde intet Haab mere, Intet uden den rene, skjære Fortvivlelse.

Lidt efter gik en Dame, som var fremmed i Byen, forbi ham; hun blev slaaet af den gamle Soldats underlige Blik, da han stod lige i Solen, stirrende tomt frem for sig, med Medaillerne hængende paa sin graablaa Skjorte og Hænderne fulde af Smaamønt. Damen standsede, berørte hans Arm og spurgte, om han var syg.

Med besværligt Aandedræt stirrede han paa hende; hun talte igjen, og han forstod hende.

Han fortalte hende Sagen.

Damen havde Hastværk og kunde ikke vente der, men hun læste Sandhed i hvert Træk i hans udtærede askegraa Ansigt; hun tog sin Pung frem, lagde tredive Francs i hans Haand og bad ham være ved godt Mod.

„Hermed maa De kunne faae Deres Hund. Nu kan de sikkert ikke nægte Dem den. Gaa ind og viis dem, at De har Alt, hvad de forlange."

Gualdro lyttede vantro og forvirret; der paakom ham en umaadelig Glæde. „Det er Madonna selv, som er kommen i Menneskeskikkelse for at hjælpe mig!" udbrød han, idet han vilde bukke sig og kysse Sømmen paa Damens Klædebon, men hun var allerede gaaet med Solskin paa sin Vej. Gualdro rettede sig ivejret, glattede Sedlerne, og medens hans Puls slog stærkt, bankede han endnu engang paa Dødspladsens Port.

Det var nu fuldstændig ved Middagstid.

„Jeg har nu Pengene — alle Pengene," raabte han. „Nu er Hunden sikker, nu er den min; jeg har alle Pengene."

Enhver i Gaarden var taus.

„Jeg har alle Pengene," raabte han igjen. „Vor Frue er kommen ned paa Jorden i en Kvindes Skikkelse, som en Kvinde med fagert Haar. Jeg har alle Pengene, kjære Herre, tag dem og giv mig min Hund; lad mig se den."

Tyrannen, hvem Befolkningen kaldte Il Maslino, kom frem; han saae tvær, vred og skamfuld ud.

„Din Hund er død," sagde han.

„Død!"

Ordet lød gjennem Gaarden langt over Kvægets Brølen, Svinenes Skrigen, Lammenes Brægen og Menneskenes Raab.

„Den kvalte sig i sin Lænke; det var et Ulykkestilfælde," sagde Tyrannen, og hans Ansigt blussede af et heftigt Raseri; han kunde sige det med Sikkerhed; hvem kunde bevise, at Hunden var bleven forgivet?

Gualdro bed Tænderne sammen; hans Øjne flammede med en farlig Ild; hans Ansigt var mørkt og frygteligt, saaledes som hans Fjender havde seet det paa Slagdagen.

„Kom med min Hund," sagde han. „Kom med den, enten levende eller død."

Der kom en Rædsel over Folkene.

„Viis ham Hunden," sagde Tyrannen med en sløv Skamfølelse over sit skumle Ansigt. Der blev stille, og imidlertid lød den gamle Mands tunge Aandedrag som en Oxes, der er bleven slaaet med Buløxen, men ikke dræbt.

Man bragte Hunden til dens Herre. Den var død; dens Øjne traadte frem, dens Mund fraadede, og dens Krop var opsvulmet. Aldrig mere vilde „Trommeslager" sidde paa Sandet ved Bredden og passe paa Børnenes Leg.

Gualdro bukkede sig og kyssede det stakkels vansirede, opsvulmede Legeme, som han vilde have kysset et lille dødt Barn. Saa rejste han sig, og med et vældigt Slag slog han Tyrannen, som havde dræbt hans gamle Kamerat, saa han faldt baglænds til Jorden. Og da han gjorde det, lo han højt.

„Den sloges med Østerrigerne, den og jeg! vi sloges for Friheden!" Og med disse Ord standsede han og faldt død ned ved Siden af sin døde Hund.

De kloge Mænd, som skjære levende Hunde op, sagde, at han var død af Solstik; Folk i Pignone vidste bedre Besked. „Trommeslagers" forgiftede Legeme blev kastet paa Møddingen; dens Herres Legeme blev kastet i den fælles Grav for de Fattige i Byen. Den sengeliggende Kone døde snart; de smaa forsultne og ulykkelige Børn bleve tagne i Huset af Folk, som ikke havde Brød nok til at føde sig selv. Ingen lagde Mærke hertil, Ingen beklagede det; en gammel Soldat og en Hund bleve savnede en Stund af nogle faa Folk ved den sandede Bred, og et lille Barn sagde ofte i en hel Uge: „Hvorfor kom To—to ikke tilbage? Jeg gav min hele Centime."

Det var det Hele.

Den gamle Helt havde faaet sin Belønning.

J. V. Scheffel: Ekkehard.

En Historie fra det 10. Hundredaar. Paa Dansk ved Johannes Magnussen. Efter Originalens 33. Oplag. (Jacob Erslev.)

Hr. Johannes Magnussen, der tidligere bl. A. har omplantet Shelleys Tragedie „Beatrice Cenci" paa dansk Sproggrund, fortjener ogsaa Læseverdenens Taknemmelighed og Paaskjønnelse for Oversættelsen af ovennævnte Digterværk. J. V. Scheffels „Ekkehard" er en smuk Repræsentant for den nyere tydske Litteratur, der med Rette i det sidste Decennium atter har tiltrukket sig dannede Danskes Opmærksomhed. Om den Yndest, som „Ekkehard" nyder i sit Hjemland, vidne de mange Oplag, der staa anførte paa dens Titelblad, og skjøndt Bogen nu snart er 25 Aar gammel, er det dog alligevel ret smukt at tælle flere Oplag end Aar.

Med Hensyn til Forfatteren og hans øvrige, delvis ikke mindre skattede Produktion henvise vi til den Efterskrift, som Oversætteren har givet sit Arbejde, og skulle kun efter en anden biografisk Kilde, end han har benyttet, kortelig minde om Digterens mere fremragende Værker. Victor Scheffel er født den 16. Februar 1826 i Karlsruhe. Hans første Bog var Romance-Cyklen „Der Trompeter von Säkkingen", en romantisk-poetisk Fortælling fra 1853. Det er en Historie om en „farende Svend", en tydsk Trompeter, der efter allehaande Eventyr vinder en Adelsfrøkens Hjerte og Haand. Et betydeligere Arbejde var dog Romanen „Ekkehard" fra 1855, i hvilken han efter St. Gallen-Klosterets Annaler udkaster et anskueligt og tiltalende Billede af svundne Tider og tillige smukt fortæller os om Tilblivelsen af den latinske Digtning «Waltharius manu fortis», hint interessante Vidnesbyrd om det tydske Aandsliv paa den Tid, hvilken senere gik under Navnet af „Sangen om Walther og Hildegunde." Paa lignende Vis hensætter Digteren os i det 12. Aarhundrede med sin Novelle „Juniperus" fra 1869, ligesom ogsaa

en middelalderlig Stemning hviler over „Frau Aventiure, Lieder aus Heinrich v. Ofterdingens Zeit.“ Ret i sit Element er Scheffel i den burschikose Sangbog «Gaudeamus» fra 1867 og tildels i sine „Bergpsalmen“ fra 1870. Om end Lærdommen her slaaer over i parodisk burschikos Kommers, saa udfolder Digteren dog ogsaa her sit rige Lune og Hjerte, saavelsom en Kraft i Sprogbehandling og levende Skildring, som ikke overgaaes af Noget i hans tidligere Digtninger. — Om Grunden til Scheffels Taushed i de sidste ti Aar saa vel som om den høje Plads i hans Landsmænds Gunst henvise vi, som sagt, til Oversætterens Efterskrift.

Selve „Ekkehard“, der altsaa udkom i Forf.s 31. Aar, maa nærmest henføres til den saakaldte lærde Roman, der jo ikke mindst i Tydskland har talrige Dyrkere nu for Tiden og et overmaade stort og velvilligt Publikum saa godt som over hele den dannede Verden. Endogsaa Kritiken, der theoretisk gjerne vil indvende en Del imod denne Blanding af Historie og Poesi, har ladet sig tildels forsone overfor den Form, hvorunder vor Tid særlig ynder at glædes og belæres paa samme Gang, og ligesom Jules Verne i vore Dage har indtaget Kapt. Marryats og Coopers Plads i de Unges Hjerter, saaledes spiller den lærde Roman næsten nu overalt Walter Scotts Rolle fra Aarhundredets første Decennier. Men imedens saaledes den lærde tydske Roman ogsaa udenfor sin Hjemstavns Grændser er bleven modtaget med aabne Arme, naar den med Historikerens Viden og Digterens Intuition forsøgte at rekonstruere det gamle Ægypten eller det gamle Hellas og Rom, saa ere alle Ikke-Tydske, og selvfølgelig ikke mindst vi Danske, noget mistænkelige, naar Forsøget gjælder at mane Tider og Mennesker fra Germaniens egen svundne Historie op af Graven. Gustav Freytags „Die Ahnen“ eller rettere det første Afsnit, „Ingo“, som for et Par Aar siden udkom i dansk Oversættelse, smagte os af gode Grunde ikke, dels fordi vi fra Islands Sagaer have et andet Begreb om den gothiske Oldtid og Middelalder, og dels fordi vi selvfølgelig ikke kunne nære nogen særlig dyb Sympathi for et litterairt Hermanns-Monument. Med „Ekkehard“ forholder det sig heldigvis anderledes. Sprogtonen er hverken gammeldags søgt eller opskruet, og den hele Skildring er saa almen-menneskelig, at man med Glæde følger de vexlende Livsbilleder fra Klosteret til Herreborgen, fra Fred til Krig. De første Kapitler falde maaske, hvad der ofte er Tilfældet i den lærde Roman, lidt fra hinanden og have fortrinsvis Værd som historiske „Interieurer“, men især fra det Øjeblik af, at Hunnerne optræde, løbe Fortællingens Traade smukt sammen, og den helt igjennem poetisk stemningsfulde og følte Bog bliver baade underholdende og fængslende, ja spændende, hvis Nogen skulde ønske det med. Benyttelsen af den romerske Digter Virgil som Kjærlighedstønderet mellem Munken og Hertuginden er et fint opfattet middelalderligt Motiv. Stedskildringerne, der nok overalt støtte sig paa Selvsyn, ere ofte af smuk Virkning, og den sidste skjønne Idyl paa Alpesletten er ubetinget Bogens Perle. Maaske Digteren selv ligesom sin Helt har søgt nye Kræfter og ny Sundhed for Sjælen i denne Bjergensomhed højt oppe over Verdens Tummel og Skuffelser. Der klinger Noget igjennem den hele Skildring, der tyder paa, at Digteren her har sit Blod og sit Hjerte fuldt med. Vi underskrive derfor gjerne Oversætterens Ord, at foruden den lokale Interesse ved et Billede af tydsk Klosterliv i Middelalderen, saavelsom den almindelige kulturhistoriske Interesse, ejer „Ekkehard“ et ikke ringe poetisk Værd i og for sig. Vi tvivle heller ikke om, at den danske Læseverden vil modtage Romanen med samme Velvillie, som den plejer at skjænke lignende Arbejder.

I Originalen — siger Oversætteren — findes en hel Del Noter og Henvisninger „til Beroligelse for dem, der ellers kunde være tilbøjelige til at anse Fortællingen for Digt og tom Opfindelse.“ Disse Noter ere ikke medtagne paa Dansk, og vi ville Intet sige hertil, skjøndt de da egenlig ingen Skade kunde have gjort, hvis de vare føjede bag i Bogen. Mindre enige ere vi imidlertid med Udeladelsen af hele Originalens 24. Kapitel, der indeholder en rimet Bearbejdelse af den, oprindelig i latinske Hexametre skrevne Waltharisang. Trods den af Hr. Magnussen med Rette frygtede „Oversættelse paa anden Haand“, burde dette Kapitel, ialtfald i forkortet Skikkelse, have været medtaget. Det er dog et Led af Digtningens levende Organisme og spiller saa stor en Rolle i Fortællingen, at det nødvendigvis nu maa savnes. Saa længe Scheffel heller ikke selv har udeladt det af sin Roman, burde det være gjengivet. At han ogsaa har udgivet det særskilt, siger mindre, da Digtere jo ofte gjøre saaledes med deres i andre Arbejder indslettede Poesier. Iøvrigt læser man Oversættelsen med Behag, og den — maaske dog lidt for tæt trykte — Bog er smukt udstyret.

Musik

Blandt de nyere Værker, som Tivolis Orkester efterhaanden har introduceret herhjemme, indtager Suiten «l'Arlesienne» af den højtbegavede Georges Bizet en betydelig Plads, og det synes ogsaa, som om Publikum ved et nøjere Bekjendtskab mere og mere er istand til at vurdere de mange Finheder i baade Ideerne og Udarbejdelsen, som dette Orkesterarbejde udmærker sig ved. I Lørdags fulgtes saaledes Opførelsen af saameget Bifald som kunde paaregnes efter de navnlig i harmonisk Henseende ikke ringe Krav, som denne Komposition stiller til Publikums musikalske Intelligens og af saamegen Opmærksomhed, som der overhovedet kan bevares i den til Brug ved Symfonikoncerter temmelig umulige Koncertsal. Benævnelsen „Suite“, som forøvrigt er overensstemmende med Komponistens egen Angivelse, maa dog ikke, tages meget strengt, navnlig med Hensyn til det første „Preludes“ indre Struktur, der ganske vist i formel Henseende fjerner sig paa en sælsom Maade fra de overleverede Former. Men Vanskelighederne i formel Henseende finde hurtig deres rette Forklaring ved den Oplysning, at Suiten ikke er komponeret som saadan, men derimod er et musikalsk Dekorationsarbejde til et Drama af samme Navn af Alphonse Daudet. Det havde været rimeligt, om denne Oplysning, der ikke er uden Betydning, havde fundet Plads paa Programmet, som ligeledes uden Præjudice for dets Mening om Sprogkundskaberne hos Lørdagspublikummet kunde have tilføjet en dansk Oversættelse af Benævnelsen paa sidste Afdeling „Carillon“. Som dette gik i Lørdags, blev visstnok Pointen, Klokkespillets tre ensformige Toner, som uafbrudt høres i Allegroen og dæmrende klinge igjennem Andanten, neppe forstaaet af Pluraliteten af Publikum. — Af andre nye Sager havde man Lejlighed til at glæde sig over den tekniske Sikkerhed og overlegne Dygtighed i Orkesterbehandling, der kom tilsyne ved Emil Hartmanns „Springdands“, og over det Talent og musikalske Instinkt, som Robert Henriques' „Gnomentanz“ var præget af. Hr. Robert Allen spillede Schumanns berømte Klaverkoncert med en respektabel, men ikke overlegen, teknisk Færdighed, men burde dog rettest af Hensyn til saavel de „lokale“ slette Forhold i Koncertsalen som i rigtigere Vurdering af sit eget nuhavende Standpunkt have valgt en Komposition, der i mindre Grad gjorde ideale Fordringer gjældende end netop dette Schumanns Mesterværk.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Kongens Nytorv 13 (Hôtel du Nord) 2. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.
Søndag den 3. August.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:**
Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:**
Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:**
Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9.10 Fm.; 2.15, 7.40 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:**
Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:**
Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:**
Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.
Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.
FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.
BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 371.

Den 10. August 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Generalfeltmarechal Grev Moltke ved det franske Hof.

I Berlin er der for ganske nylig udkommet en særdeles nitid udstyret Bog, betitlet „Wanderbuch, handschriftliche Aufzeichnungen aus dem Reisetagebuch von H. Graf Moltke, Generalfeldmarschall". Den berømte Feltherre nyder ogsaa som Forfatter en overordenlig stor Anseelse i Tydskland, og hvad der skriver sig fra hans Haand, modtages altid af Læseverdenen med megen Begjærlighed. Dette har været Tilfældet ogsaa med den nys udkomne Bog, der allerede foreligger i andet Oplag. Den indeholder Fragmenter af et ufuldendt Haandskrift, forfattet i Aaret 1846 af den daværende Adjutant hos Prinds Heinrich af Preussen, Major, Friherre v. Moltke, der i en Del af 1845 og Begyndelsen af 1846 havde opholdt sig i Kirkestaten for at optage Kort over Rom og dens indtil da kun mangelfuldt opmaalte og geometrisk bestemte Omegn. Resultatet af disse Arbejder foreligger i to fortræffelige, i Aarene 1852 og 1859 i Berlin udkomne Kort, og Udbyttet af sine geologiske og antikvarisk-strategiske Forskninger paa den klassiske Jordbund agtede Moltke at nedlægge i et større Værk, der skulde behandle Tiberstadens Omegn. Dette Værk blev imidlertid aldrig fuldendt, men har henligget som Torso i Manuskript indtil nu, da forskjellige Brudstykker ere blevne trykte. Fragmenterne bestaa, foruden af en historisk Indledning til det paatænkte Værk, af Resultaterne af Forfatterens geologiske Studier over Campagna di Romas Oprindelse, af en Skildring af det ældste Udseende af Egnen omkring Rom, da denne begyndte at blive mere beboet, Bemærkninger om Klimaet i Campagnen og Forslag til dennes mulige fremtidige Kolonisation med og Opdyrkning af italienske agerdyrkende Landboere, samt endelig af tre interessante og livfuldt fortalte Episoder af Roms ældste og ældre Historie: Almuens Udvandring til mons sacer i Aaret 494 f. Chr., den Fabiske Slægts Undergang i Slaget ved Cremera Aar 477 f. Chr. og det afgjørende Slag imellem Konstantin og Maxentius ved saxa rubra i Aaret 312 efter Chr. Herefter følge nogle Dagbogsblade fra Spanien, optegnede i Hamborg i Oktober 1846, medens Forfatteren her oppebiede Korvetten „Amazones" Ankomst med den i Italien afdøde Prinds Heinrich af Preussens Lig ombord. Dennes tidligere Adjutant havde nemlig af Kong Friedrich Wilhelm III. faaet Befaling til at lede Overførelsen af Prindsens Lig fra Italien til Berlin, havde gjort Rejsen fra Civita vecchia til Gibraltar med „Amazone" og havde, medens Korvetten sejlede Vest om Europas Fastland til Hamborg, benyttet Tiden til at gjøre et, som Udgiveren af „Wanderbuch", Georg v. Bunsen siger, „flyvende, men efter hvad Dagbogen lægger for Dagen, ingenlunde flygtigt Besøg i Spanien." De spanske Notitser indeholde ikke saa Lidet af Interesse og bære Vidne om Moltkes ualmindelig skarpe Jagttagelsesevne; vi skulle senere meddele vore Læsere dette Afsnit af Bogen.

Ti Aar efter ledsagede Friherre v. Moltke Prinds Friedrich Wilhelm af Preussen, Tydsklands nuværende Kronprinds, som hans personlige Adjutant paa en Rejse til London og Paris. Prindsen havde aflagt et Besøg hos Dronning Victoria og Prindsgemalen, hvis ældste Datter han to Aar senere skulde hjemføre som sin Hustru; Hjemvejen lagdes over Frankrig, og et Besøg ved det kejserlige

Hof i Paris var forbundet hermed. Det er dette Ophold i Paris, som Moltke har skildret i nogle Breve i Dagbogsform, der udgjøre Bogens tredie Afdeling og hvormed vi nu skulle gjøre Læserne bekjendte.

I.

Paris, Tuilerierne, Pavillon Marsan, den 13. Dec. 1856.

Forsøge vil jeg idetmindste, om jeg kan fastholde og gjengive nogle af de saa hurtig paa hinanden følgende Indtryk.

I det skjønneste varme Solskin indtraf jeg Onsdag Eftermiddag til Calais, hvor Divisionsgeneral Grev Bois le Comte og Præfekten Mr. de Tauley afventede Prindsens Ankomst fra London. Grev Hatzfeld*), General Schreckenstein og Major v. Barner vare allerede komne Dagen iforvejen. I den gamle skumle By havde man lejet et Gjæstgiversted til os, der paa Edvard IV.s Tid skal have været et Kloster og hvor jeg da ogsaa fik min Celle anvist. Efter at have modtaget og besvaret de sædvanlige Høflighedsbesøg satte vi os Kl. 6 om Aftenen til en Diner, der smagte mig saa meget des bedre, som jeg tænkte paa den Tilstand, hvori de Rejsende just nu maatte befinde sig paa Kanalen. Dagen iforvejen havde Havet været saa uroligt, at Paketbaaden ikke var gaaet ud. Den submarine Telegraf meldte »His Royal Highness left Dover at 8 o'clock.« To Bataillоner paraderede paa Moloen i Calais og «une escorte de cavalerie précédera l'équipage de son Altesse Royale le prince durant tout son séjour en France, à moins qu'elle ne donnera des ordres contraires.» Disse Kontraordrer vare endnu ikke blevne givne, thi Prindsen havde først i Dover faaet Underretning om, at der allerede i Calais ventede ham en højtidelig Modtagelse. Snart tordnede da ogsaa Kanonerne fra Voldene, og i Mørket gled „Vivid" langsomt frem. Vi sprang ombord, og jeg glædede mig over, at den høje Rejsende aldeles ikke saae ud til at have lidt af Søsyge og med en virkelig fornem Seigneurs simple og naturlige Sikkerhed og Lethed lod sig forestille ikke blot de Militaire, men ogsaa le clergé, les autorités municipales og alle Øvrige, der følte sig kaldede, og vidste at henvende nogle passende og venlige Ord til Enhver. Først efter Midnat skiltes vi ad. Torsdag Morgen Kl. 7 kjørte vi med Extratog til Paris. I Salonvognen befandt sig foruden de ledsagende Lokaløvrigheder Oberst Grev Toulongeon, Kejserens Fløjadjutant, og Grev Riancourt, écuyer, der tilligemed Grev Labedoyère vare blevne udnævnte til opvartende Kavallerer hos Prindsen.

La belle France er i Picardiet overordenlig kjedsommeligt og oplivedes kun i Amiens ved en særdeles god Frokost. (Du mindes, at det var der, vi paa vor Tilbagerejse fra Boulogne tog Natteкvarter og hvor vi besøgte Kathedralkirken, hvor St. Martin divisa son manteau.)

Jo nærmere man kommer Paris, desto stærkere træde Kalkformationerne frem. Banen gaaer igjennem den smukke Oisedal. Tilhøjre hæver sig paa en stejl Klippevæg Pontoises skjønne Kathedralkirke, derpaa faaer man i det Fjerne Øje paa Montmartre med sine Husrækker og Vejrmøller og Mont Valérien, og tilvenstre St. Denis med sin prægtige gothiske Domkirke, hvor Kongegravene findes; disse indeholde i Virkeligheden kun et Ruskomsnusk af kongelige Ben, eftersom Revolutionen har kastet Asken af Ludvig den Hellige og Ludvig den Fjortende (der først noget sent blev hellig) og Alt, hvad der ligger imellem dem, hulter tilbulter imellem hinanden. Gjennem Enceinten rullede Toget ind paa den pragtfulde gare du Nord. Her modtoges Prindsen af S. A. le Prince Napoleon, der har en aldeles slaaende Lighed med sin store Onkel. Ganske hans sorte Haar, blege Ansigtsfarve og Imperatorprofil. Foran Banegaarden paraderede to Bataillоner, og der fandtes naturligvis ingen Mangel paa røde Tæpper, kejserlige Hofekvipager og Escorte af guides à cheval. Livreet er grønt med Guld, Seletøjerne rige og smagfulde og Hestene overordenlige smukke og som oftest af engelsk Race. Toget gik igjennem Faubourg St. Martin ad den nye smukke Boulevard de Strasbourg, du Montmartre, Poissonière (forbi vort gamle Hotel Rougemont), gjennem Boulevard des Italiens, ad Rue de la Paix og Rue Rivoli igjennem Tuilerierne til Louvre. Da vi kjørte gjennem Triumfbuen ind paa Carrousselpladsen gjorde Vagten kejserlig Honneur. Ved Foden af Louvres store Hovedtrappe modtoges Prindsen af Hs. Majestæt Kejseren, der umiddelbart førte ham til Kejserinden. Da dette alt var bestemt i det trykte Program og der undervejs aldeles ingen Tid var til at skifte Toilette, havde vi Alle i syv stive Timer været paaklædte en gala med Ordner og Baand. Paa dette Indtog, der gik for sig lige i Promenadetiden, var der Lejlighed nok de voir et d'être vu.

Kejseren var iført den franske Marechalsuniform og bar den sorte Ørns Ordensbaand. Kejserinden var simpelt og smagfuldt paaklædt, Mørkegrønt med Sort og højhalset. Strax efter de første Hilsener fandt Præsentationerne Sted, kort og sans phrase, hvorpaa Kejseren ledsagede Prindsen fra den store Sal i Midtpavillonen (de l'horloge) igjennem den uendelige Række af Pragtværelser og Gallerier til hans Bolig i Stueetagen i Pavillon Marsan paa Hjørnet af Rue de Rivoli og den store Cour des Tuileries, der strækker sig lige til Avenue de triomphe. Vi traf her Hr. von Rosenberg, de to Prindser af Reuß, Major von Treskow, von Romberg, kort sagt Preusserne i Paris. Prindsen aflagde kort derefter sit Besøg hos Oncle Jérome og Prinds Napoleon i Palais Royal og senere hos Prindsesse Mathilde (Demidoff). Den forhenværende Konge af Westfalen, der trods sin høje Alder endnu er baade rask og rørig, aflagde saa godt som umiddelbart efter sit Gjenbesøg, og ligeledes lod Prinds Murat sig melde.

Klokken syv var der Diner i Galerie de la Diane for det kejserlige Hof; Cambacérès, Rollin, Bassano, Bacciochi, Tascher, Prindsessen af Eßlingen ere lutter Navne, der minde om le premier empire. Hofdamerne vare Madame de Marnézia, hvem jeg havde tilbords, Madame Lourmel, Enke efter den tapre General, der faldt ved Sewastopol, Madame Labedoyère, der i Berlin har lært at tale fortræffelig Tydsk, og Madame Reinwald. Alle særdeles elskværdige og underholdende Damer. Prindsen, der havde Kejserinden tilbords, sad imellem hende og Kejseren, og jeg havde min Plads ligeoverfor. De bekjendte Portraiter af Kejseren og Kejserinden ligne ganske vist godt, men byde dog ikke nogen fuldstændig Erstatning for Selvsynet. Jeg havde tænkt mig Louis Napoleon større; til Hest seer han godt ud, til Fods mindre godt. En vis Ubevægelighed i hans Ansigtstræk og det, jeg havde nær sagt, udslukte Blik i hans Øjne var mig paafaldende.

---

*) Den preussiske Gesandt i Berlin. O. A.

Et venligt, ja godmodigt Smil er det Fremherskende i hans Fysiognomi, der iøvrigt kun har lidet Napoleonsk over sig. Han sidder for det Meste ganske rolig med Hovedet let bøjet til den ene Side, og det er vel netop denne Ro, der som bekjendt end ikke i farlige kritiske Situationer forlader ham, der har imponeret de saa let bevægelige Franskmænd. At denne hans Ro ikke er Apathi, men Resultatet af en overlegen Aand og en fast Villie, det have Begivenhederne viist. I en Salon bærer han ikke nogen imponerende Holdning til Skue, og i en Samtale lægger han endogsaa en vis Undselighed for Dagen. Han er empereur, men ikke Konge.

Kejserinde Eugénie er en overraskende Fremtoning. Hun er smuk og elegant. Hendes Lighed med Fru von B. frapperede mig, dog er hun brunet. Hals og Arme ere af uforlignelig Skjønhed, Figuren slank, hendes Toilette smagfuldt og rigt uden at være overlæsset. Hun bar en hvid Atlaskes Dragt af et saa betydeligt Omfang, at de gode Damer for Fremtiden ville have endnu adskillig flere Alen Silketøj nødig end hidtil. Paa Haaret havde Kejserinden et skarlagenrødt Sæt og om Halsen en dobbelt Rad kostbare Perler. Hun taler meget og med Liv og er i det Hele langt muntrere i sin Underholdning, end sædvanligt er hos saa højtstaaende Personligheder.

Vi spiste i Dianagalleriet, som er blevet ombannet til to Sale. Bordservicet af mat Sølv er særdeles smukt forarbejdet, Kjøkkenet fortræffeligt, ikke altfor mange, men udsøgte Sager. Tjenerskabet træder frem med Fadene og nævner Navnet paa Retterne. Dette er en Smule ubekvemt, idet man hvert Øjeblik maa afbryde Samtalen for at sige, om man enten ønsker en turbot eller en merlan o. s. v. Vinene ere udsøgt fine, Champagne udgjør den egenlige Bordvin og bliver skjænket under hele Taflet foruden Bordeaux, Sauterne, Rhinskvin og til Slutningen Xeres og Malvoisier.

Først efter at Taflet var hævet, underholdt de høje Herskaber sig med os Fremmede. Kejserinden konverserede med Lethed og er ret i Besiddelse af det Talent de vous mettre à votre aise. Hun og Grevinde Hatzfeld vare de Eneste, der satte sig; Kejseren, Prindsen og selvfølgelig alle vi Andre restaient debout indtil omtrent Kl. 11. Overkammerherren sørgede for, at Herrerne enkeltvis traadte hen foran Hendes Majestæts Stol. I saa Henseende have de engelske kongelige Herskaber indrettet sig betydelig bekvemmere; idetmindste var jeg meget glad, da Theen endelig blev serveret og man umiddelbart derpaa trak sig tilbage.

Jeg beboede en hel Suite af Værelser i Pavillon Marsan ud imod Rue Rivoli, hvor i sin Tid Prindsen af Orléans havde boet. Svære røde Damaskes Tapeter og Gardiner, pragtfulde Lampetter, snirklede Meubler i Rokokostil, forgyldte Lænestole, uhyre store Spejle, smukke Malerier (af Poitevin) alt det kan Du let forestille Dig, det er mere eller mindre det Samme paa alle Slotte. Men den Comfort som i min lille Taarnstue i Windsor Castle, den var her ikke. Der brænder vel et Dousin store Kuppellamper, men naar jeg vil hente mig Noget, saa tænder jeg mig en Voxstabel. Hyggelig er den syv Fod dybe Vinduesfordybning, hvori Skrivebordet staaer, men man kan dog ikke blive rigtig varm der, omendskjøndt der brænder mægtige Baal af Favnestykker i alle Kaminer, Der er overhovedet en Træk i Tuilerierne, hvorom man ikke gjør sig nogen Forestilling. Den forskjellige Temperatur, der hersker i disse uhyre Rum, fremkalder helt ofte en formelig Orkan, saasnart en Dør bliver lukket op.

Overvældet og træt af det Meget, jeg den Dag havde seet, lagde jeg mig hurtig i min brede og saare fortræffelige Himmelseng, men jeg kunde i lang Tid ikke komme til Ro. Snart styrtede en Bunke Favnebrænde sammen i Kaminen, saa at den klare Flamme pludselig blussede op, snart slog og snurrede et af de mange gammeldags Uhre, som om de vilde minde om, at Tiderne under dette Tag skifte raskere end andre Steder. Selv den utrolige Stilhed her midt i den larmende Stad var paafaldende; væsenligst skyldes den Manglen af Stenbrolægning. De svære Forhæng og Tæpper dæmpe enhver Lyd, Dørene bevæge sig lydløst paa deres Hængsler, og saaledes gik det da til, at jeg slet ikke hørte den Kammerherre komme, som Ludvig den Fjortende havde sendt til mig fra Louvre for at spørge, hvad han egenlig skyldte Æren af mit Besøg i hans Palads. Jeg søgte at bevise Marquien af Gervinus' Historie, at der siden l'ancien régimes Tid dog var passeret Et og Andet, som man ikke kunde lade ude af Betragtning, og at han egenlig aldeles ikke havde nogen Ret mere til at tale med. Han trak hovmodigt paa Skuldrene og overlod mig til mine egne aandrige Betragtninger, af hvilke jeg først vaagnede den følgende Morgen.

Det er indrettet saa overordenlig behageligt, at den kejserlige Familie først lægger Beslag paa Prindsen fra Klokken syv om Aftenen, og at man saaledes har den hele Dag til sin egen Disposition. Allerede Klokken ni om Morgenen, da Parisersolen netop var staaet op, satte vi os i Bevægelse, efter Omstændighederne incognito i voitures de place eller officielt i kejserlige Ekvipager.

II.

Vor første Udflugt var om Fredagen ad Boulevarderne til den nye Kaserne Napoleon og Hôtel de ville. Den førstnævnte er ligesaa smuk og elegant af Ydre som smudsig af Indre, det sidstnævnte et Palads, saa stort og pragtfuldt, som faa Konger bebo det. Seine-Præfekten, der modtog Prindsen (thi ogsaa dette var forudbestemt i Programmet) holder her sit Hof og repræsenterer den gode Stad Paris. Med et aarligt Budget af, jeg troer 18 Millioner, kan der jo ogsaa gives nogle Fester og Diners! Ejendommelig skjøn er denne Pragtbygnings indre Gaard med sit imponerende Trappeparti, der, overdækket som den er med et uhyre Krystaltag, danner den største og skjønneste Sal af Verden, hvori vel en 10,000 Gjæster kunne bevæge sig. Grunden bliver da belagt med Tæpper, og talløse Gasflammer oplyse Bygningens Søjler og Statuer. Dette Raadhus og den ved Siden af den beliggende Kaserne danner iøvrigt i Stadens Midtpunkt et net stronghold nøjagtig der, hvor om kort Tid to brede, næsten snorlige Gader vinkelrette paa hinanden ville komme til at gjennemskjære det skjønne, livlige Paris. Man maa ikke blot beundre, hvad Louis Napoleon har skabt, men ogsaa, hvad han har ødelagt. Der er her i de sidste Aaringer forsvundet en Mængde krogede Gyder og Stræder og en Husmasse, der vel er ligesaa stor som Breslaus eller Magdeburgs. De saaledes indvundne Arealer ere nu be-

*) Boulevard de Sebastopol og Avenue Victoria. O. A.

byggede med Paladser af Kvadersten; bagved dem staaer endnu mange Bygningsrester, der se ud som det indre Gjennemsnit af et Hus paa en Arkitekts Tegninger og som forraade alle deres Værelsers, Kjøkkeners og Trappers Hemmeligheder, ligesom der ogsaa findes øde Pladser og Bunker af Grus og Murbrokker som efter et Bombardement. Disse ville imidlertid meget snart forsvinde, da enhver Grund her er efterspurgt og Trangen til Boliger er stor. Allerede nu kan man fra Rue de Rivolis Forlængelse se Julisøjlen paa Bastillepladsen, til hvilken det er Meningen at føre denne pragtfulde Gade. Mangfoldige gamle Pragtbygninger, som man ellers i de snevre Stræder ikke fik Øje paa, ere derved blevne dragne frem for Dagens Lys, saaledes f. Ex. det gamle skjønne tour St. Jacques la Boucherie, der nu staaer ganske frit. Hvad alt det koster, kan man vel finde Oplysninger om i Municipalitetets Bøger. Da Paladserne fortrænge de almindelige Vaaningshuse, maa der naturligvis sørges for den ubemiddlede Klasse andetsteds, og det gjør Kejseren ubestridelig ogsaa efter en stor Maalestok. Arbejderbefolkningen bliver ganske vist derved trængt ud i Forstæderne, og hvilken Indflydelse dette maa have paa en kraftig Haandhævelse af den offentlige Orden og Sikkerhed, er jo ikke vanskeligt at begribe.

Efter Frokosten, en fuldstændig og ypperlig Diner paa tolv Kouverter i Prindsens Gemakker, besaa vi Notre Dame de Paris og jardin des plantes med alle dens Samlinger. Den smukke 120aarige Ceder, som Du erindrer, var mig det Bedste af det Hele. Jeg fik at vide, at den var kommen fra England som Aflægger i en Blomsterpotte. Iøvrigt finder man ogsaa i Omegnen af Paris smukke Exemplarer af disse Libanons Børn.

Om Aftenen en ganske lille Diner hos Kejseren, neppe flere end tyve Kouverter. Dernæst i den store Opera til en kjedsommelig Ballet i tre Akter, Les Elfes, der varede til Midnat. Huset rummer 2000 Mennesker, men kan i Henseende til Pragt og Smag ikke sammenlignes med vort Operahus. Hoffet benytter den meget beskedne Prosceniumsloge tilvenstre; nogen stor Repræsentationsloge i Midten findes ikke. Kejseren blev modtagen med vive l'Empereur. Prindsen sad imellem ham og Kejserinden og bagved kun les Dames du palais og General Niel. Vi Andre sad nedenunder i nogle smaa Loger. Jeg lagde Mærke til, at det finere Publikum, der havde Plads i første Logerad, aldeles ikke applauderede. Dette er Noget, der besørges af omtrent et hundrede Personer, der sidde midt i Parkettet og vel udgjøre la claque. Morsomt var det at spadsere i Foyeren bag ved Scenen, hvor Dandserinderne øvede sig i deres Pirouetter foran et stort Speil. Dekorationerne ere overordenlig smukke. Koulisser findes ikke, og man troer at se ind i det mest henrivende Landskab. Nogen synderlig Pragt fandt jeg hverken i Kostumerne eller i Belysningen.

III.

Om Lørdagen tog vi de Malerier, der findes i det 800 Fod lange Galleri, som langs med Seinen fører lige til Louvre, i Øjesyn. Denne Forbindelse imellem de to Slotte, som allerede Napoleon I. havde til Hensigt at faae etableret, er nu bleven sat i Værk paa Rivolisiden af Napoleon III. Du mindes vel alle de Bygningsrester, som stod i Vejen; de ere nu alle borte; fem prægtige Pavilloner staa i deres Sted, og Forbindelsen er bragt tilveje. Kl. 1 stod i Slotsgaarden opstillede til Parade 22 Batailloner, omtrent 15,000 Mand. Sammen med Prindsen red Kejseren langs Fronten. Vi saae her Marechallerne Vaillant, Magnac, Pélissier (Hertug af Malakoff), Canrobert, Baraguay d'Hilliers o. fl. Der fandt derpaa en Uddeling af Ordener Sted. De, der skulde dekoreres, bleve kaldte frem for Fronten, og Kejseren overgav Enhver egenhændig den ham tildelte Ordensdekoration, idet han venskabelig trykkede hans Haand. Tilsidst defilerede Tropperne forbi i Afdelinger paa 50 Roder hver. Geværet bæres endnu efter gammel Skik højst skjødesløst i venstre Arm, og de holdt neppe nok Trit. Hertillands lægger man ingen synderlig Vægt paa dette; havde det været hjemme hos os, vare de Allesammen blevne kommanderede til at exercere om igjen. Naar Afdelingerne kom forbi Kejseren, raabte de, mere eller mindre enstemmigt, deres vive l'Empereur, Enkelte ogsaa vive l'Impératrice. Kejserinden befandt sig nemlig trods den vedholdende Regn lige til Slutningen af Revuen paa Pavillon de l'horloge's Balkon. Kejseren, ved hvis højre Side Prindsen holdt, gav iøvrigt ingensomhelst Agt paa Soldaternes Tilraab. Det undrer mig, at han ikke ganske afskaffer det.

Da Paraden stundede mod Enden, var l'enfant impérial vendt hjem fra sin sædvanlige Kjøretour. Den otte Maaneder gamle kejserlige Højhed behagede derpaa fra sit med blaat Silketøj udforede Vindue i Stueetagen at kaste et Blik paa Tropperne; vi red derhen med Kejseren, hvis Aasyn straalede af Glæde, og det er da forøvrigt ogsaa en allerkjæreste lille Knægt.

Om Eftermiddagen kjørte vi til Hôtel des Invalides, der yder Husly for 3000 gamle Krigere. Invaliderne fra Krimkrigen ere derimod næsten alle blevne anbragte i deres respektive Hjem med en aarlig Understøttelse af 600 Frcs. hver. Vi besaa Napoleons fremtidige Grav under Domkirkens pragtfulde Kuppel. Dette Mausoleum er i enhver Henseende den store Feltherre fuldt værdigt og udført i de vældigste Dimensioner. En bred Marmorbalustrade fører rundt om den kolossale Porfyrsarkofag, der imidlertid endnu staaer aaben. Kejserens Kiste, af sort Ibenholt, henstaaer endnu i et af de fire smukke Sidekapeller. Det hele Arrangement hidrører fra Orleans'erne eller maaske snarere fra Mr. Thiers. »L'empereur n'aime pas déposer son oncle ici, il le veut à St. Denis comme chef de la dynastie future», og det kan man jo nok forstaa. Men en saadan Plads som her finder han ikke i St. Denis.

Om Aftenen et lille Taffel hos Kejseren, derpaa i Théâtre du Gymnase. Vi havde om Formiddagen i Louvre seet Müllers store gribende Maleri, der forestiller det Indre af et Fængsel under Rædselsherredømmet, medens de raa Bødler afhente Guillotinens næste Ofre. Iaftes saae vi et Stykke fra den samme Periode, i hvilket en Hustru reddede sin Mand og Republikanerne naturligvis ikke spille nogen videre smuk Rolle. Huset var tæt besat, men er iøvrigt ret hæsligt. Den kejserlige Familie havde en meget snæver Sideloge til sin Raadighed.

IV.

Søndag Morgen tidlig besøgte vi le Palais de justice paa Seineøen, i hvis Stueetage Marie Antoinettes Fængsel, la Conciergerie, et snævert, skrækkeligt Hul, findes. Disse Hvælvinger ere Resterne af det gamle Palads, hvori de

franske Konger residerede, medens Normannerne gjennemstrejfede og hærgede Landet. Foruden Conciergeriet er endnu bevaret la sainte Chapelle, en prægtig Bygning, hvori Kong Ludvig den Hellige har forrettet sin Andagt og hvor man har fundet hans Hjerte indesluttet i en lille Kapsel. Kapellet er blevet fuldstændig restaureret i hele sin gamle Pragt og straaler af Farver og Forgyldning.

Derefter besaa vi Hôtel Cluny, en Bygning, der fremfor alle andre interesserede mig. Af Kirker, Raadhuse og faste Borge fra Middelalderen har man nok, men egenlige Beboelseshuse fra det 15. og 16. Aarhundrede ere meget ualmindelige, navnlig i Tydskland. Man anvendte vel sjelden store Bekostninger og noget synderlig varigt Bygningsmateriale paa blotte Privatboliger. Mangt og Meget blev ødelagt af Tiden og endnu meget Mere ofret vor Tidsalders smaalige Fornødenheder og forandret og ombygget i Overensstemmelse hermed. Hvad der er bevaret hos os, navnlig da i Hansestæderne, i Danzig, Elbing, Lübeck, Lüneburg foruden i Nürnberg og Augsburg, af gamle Huse, bærer afgjort Borgerstandspræget; det er for det Meste høje Bindingsværksbygninger med spidst opløbende Tag, i hvilke det nederste Stokværk optoges af store Haller, hvor Varerne oplagredes, og over dem Stadsestuerne, medens de egenlige Beboelsesrum for det meste ere smaa og afsides beliggende. Her i Paris, tæt ved Sorbonne, staaer en med Frants I. samtidig Seigneurs vel vedligeholdte og paany helt igjennem restaurerede Beboelseshus; Jean de Bourbon, Abbed af Cluny, byggede, som min Guide angiver, dette Hus i Aaret 1480. Det er en temmelig stor Bygning i to Stokværk med flere Gaarde og statelige Trappetaarne. Værelserne gaa tvers igjennem Huset og have Vinduer til begge Sider. Disse sidde dybt inde i de tykke Mure, have et stort Stenkors i Midten og smaa i Bly indfattede Ruder. Det Hele er fuldstændig hyggeligt og velhavende at se til. Hôtel Cluny blev senere hen i Tiden til et Nonnekloster; under Revolutionen boede Marat her; nu er det Statsejendom og indeholder en værdifuld Samling af de interessanteste Antikviteter og Kunstskatte. Iøvrigt er selve den Plads, hvorpaa det er bygget, i og for sig mærkværdig, thi her stod det Palads, hvori Galliens romerske Præfekter og de første franske Konger residerede, indtil Ludvig den Hellige lod bygge det Palads, hvis Hvælvinger danne det ovenfor nævnte Conciergerie i palais de justice. Fra en af Hôtel Clunys Gaarde træder man umiddelbart ind i et romersk Bads Frigidarium og troer sig pludselig hensat til Rom. En høj udstrakt Hvælving hviler paa Mure af en uhyre Tykkelse, byggede af brede brændte Tegl og tilhugne Kvadersten, og er opfyldt med romerske, ja selv forromerske Skulpturer; thi her holdt Suessionerne deres Druidegudstjeneste, da Sumpe og uigjennemtrængelige Skove endnu omgav Seineøerne.

Kl. 12 kjørte vi til den protestantiske Kirke. Mr. Valette indesluttede Prindsen og hans ophøjede Hus som Beskyttere af den rette evangeliske Tro i sin Kirkebøn.

Om Eftermiddagen gjorde vi en meget interessant Kjøretour i kejserlige Ekvipager. Først besøgte vi le Chapelle Saint-Ferdinand, bygget i Avenue de la révolte paa det Sted, hvor den ulykkelige Hertug Ferdinand af Orleans i Juli 1842 sprang ud af Vognen, der imidlertid kort efter blev standset. Historien havde seet noget anderledes ud, naar han var bleven siddende. Derpaa gik Touren igjennem le bois de Boulogne, der fremfor Alt mangler Træer, saaledes som de findes i vor Thiergarten i Berlin. Men Kejser Napoleon har dog ogsaa forstaaet at gjøre Noget ud af dette Buskads. En smuk Chaussee, udstrakte Græsplainer, en hel Sø og et prægtigt Vandfald er altsammen hans Værk. Navnlig er Vandfaldet af en overraskende Skjønhed og Storslaaethed. Man har optaarnet et virkeligt lille Bjerg af Kalksten og med stor Dygtighed efterlignet en af de Huler, der saa ofte forekomme i denne Formation. En hel Flod styrter sig fra det Indre af Hulen og løber derpaa igjennem en smuk, fri Egn, omgivet af skovbevoxede Bjerghøjder, ved hvis Fod St. Cloud og Sèvres ere malerisk beliggende. Vi besøgte Napoleonidernes Yndlingsslot, beundrede den Rigdom og gode Smag, hvormed det er indrettet og udstyret, og den vidunderlig skjønne Udsigt fra dets Vinduer og Terrasserne foran det. Lette med fire Heste forspændte Vogne stod parate til i strakt Karriere, ofte i Galop, at føre os igjennem Parken og over Højdedragene. Derpaa vendte vi gjennem Trængselen af Ekvipager, Ryttere og Fodgængere i Boulogneskoven tilbage til Tuilerierne.

Om Aftenen en Diner paa 80 Kouverter hos Kejseren. Samtlige Marechaller vare tilsagte, af Diplomaterne kun Lord Cowley og Grev Hatzfeld. Os havde man indrømmet Ærespladserne. Jeg sad overordenlig behageligt imellem Madame Bruat (Enke efter Admiral B. og Kejserprindsens Opdragerinde) og Madame Walewsky. Alle Herrerne vare i sort Kjole, pantalons collants og Ordensbaand over Vesten.

V.

Om Mandagen kjørte Prindsen med Kejseren til Fontainebleau for at skyde Fasaner. Jeg benyttede min Frihed til at flanere omkring i Paris. Om Aftenen en ganske lille cercle hos Kejserinden. Talen faldt paa den dyriske Magnetisme. Kammerherre Mr. B. blev magnetiseret af en tilstedeværende Læge. Han maa have spillet sin Rolle overordenlig godt, eller ogsaa sov han virkelig. Han baade svedte og græd. «Vous souffrez?» «Oui!» «Où donc?» „I Hjertet.“ «Vous ne dormez pas bien ici?» «Non.» «Où voudriez vous être?» hvorpaa Kejserinden afbrød: «Ah! ne posez pas cette question là, il dit quelques fois des bêtises.»

Sluttes.

Nihilismens Udvikling.

Af **Nicolai Karlowitsch.**

Sluttet.

VII.

De mest paafaldende og mest almenbekjendte Beviser paa sin absolute og notoriske Umodenhed har det russiske Samfund givet i den retslige Praxis. Ogsaa i Henseende til Retsplejen har Regjeringen viist sig saa frisindet som vel muligt; den har her med særlig Forkjærlighed ladet sig lede af den Tanke, at en fortsat Praxis ogsaa efterhaanden vilde give Omsigt og Erfaring og uddanne en virkelig Tradition. Resultatet har under de nuværende Omstændigheder i ingen Henseende bekræftet en saadan Forudsætning for Rusland og det russiske Samfund.

I den første Tid gik det forholdsvis bedst med Retsforhandlingerne; Traditionen fra hine Tider, som man behandlede som et overvundet Standpunkt, ydede endnu sin Indflydelse. Jo mere Slægten imidlertid frigjorde sig fra Fortiden, desto mere traadte alt det i Forgrunden, der i hele Verdens Øjne har karakteriseret vor nye Retspraxis som fuldstændig monstreus. Det viste sig klart, at det russiske Publikum paa ingen mulig Maade befandt sig paa den Højde, paa hvilken vor Regjering havde ventet at se Folket, dengang Retsreformen og Indførelsen af Edsvorneretter fandt Sted. Vore Retsforhandlinger faldt ofte nok ud til rene theatralske Optog med de mest komiske Optrin baade fra de Anklagedes, fra Forsvarernes og selv tidt fra Fiskalens Side, ledsagede af Tilhørernes rasende Bifaldssalver. Retsforhandlingernes Ledere viste sig hyppig ligesaa slet paa deres Plads som Politimagtens øverste Organer.

Tage vi saaledes som et Exempel Processen imod Vera Sassulitsch, saa tillod i dette Tilfælde Retten ganske rolig og lod passere, at Forhandlingerne bleve førte ganske som om det var General Trepow og ikke Vera Sassulitsch, der havde været den anklagede Forbryder. Endvidere ansaa Retten ved den letfærdige Maade, hvorpaa den tillod Behandlingen af Forbryderen Bogoljubows Revselse, det ikke engang for at være Umagen værd at faae konstateret, at General Trepow havde havt den fuldstændigste lovlige — ogsaa i England og Frankrig anerkjendte — Ret til at lade en dømt Forbryder, der var erklæret for berøvet alle mulige Standsrettigheder og følgelig stod omtrent lige med en til livsvarigt Galejslaveri dømt, i Tilfælde af Opsætsighed tildele en korporlig Revselse. Endelig lod Retten sig det ikke være magtpaaliggende, energisk at lægge Befolkningen paa Sinde, at General Trepows administrative Handlinger overhovedet ikke gav nogen Ret til at gribe Revolveren og fuldbyrde et Snigmord. Stemningen i Retssalen var ganske vist i høj Grad ophidset, men denne Omstændighed gav ingenlunde Retten Beføjelse til at gaa udenfor den strengeste Hævdelse af Loven og lade være at anvende de Midler, som den er i Besiddelse af til at skaffe Disciplin tilveje. Følgerne af hin skammelige Dom, der ligesom giver Enhver, der ærgrer sig over en eller anden Indehaver af den offentlige Magt, en Dolk eller en Revolver i Haanden, lade sig iøvrigt endnu ikke overse i alle deres forskjellige Eftervirkninger. Derimod har Retten ladet det upaatalt, der virkelig var at paatale i Trepows Embedsførelse, den Omstændighed nemlig, at man af overdreven Humanitet havde ladet en Forbryder som Bogoljubow, der havde mistet alle Æres- og Standsrettigheder og som kun ventede paa at blive sendt til Sibirien, ganske gemytlig i Spadseretiden omgaaes med andre Fanger, der kun havde begaaet mindre Overtrædelser, og saaledes gav ham Lejlighed til at prædike sine giftige og samfundsomstyrtende Lærdomme for dem.

Den 15. (27.) November 1877 fandt i St. Petersborg under Processen mod de 193 Nihilister ogsaa en af de Scener Sted, der ere saa karakteristiske for vore Retters og Politiorganers Mangelfuldhed eller Magtesløshed. Efter forskjellige latterlige Protester, som Nihilisterne havde givet til Bedste i nogle foregaaende Retsmøder, skulde den anførte Dag en Anklaget ved Navn Myschkin besvare det sædvanlige Indledningsspørgsmaal, om han bekjendte sig skyldig eller ej. Istedetfor herpaa at svare enten Ja eller Nej begyndte Myschkin med at fortælle, at han ikke var Deltager i noget Selskab, men „Medlem af det social-revolutionaire Parti“, der vilde Dit og Dat, og saa underholdt han den høje Ret en længere Tid med en Tale, der i det revolutionaire Tidsskrift „Obstschini“ fylder hele 12 Spalter — og sagde hverken det forlangte Ja eller Nej. Retten manglede aldeles Energi til at stoppe Munden paa Mennesket. Først da han var fuldstændig udtømt og sluttede med en dundrende Finale, der bestod af de groveste Skjældsord, først da lod man Politiet skride ind. Naturligvis kan en Ret under saadanne Omstændigheder just ikke vinde i Anseelse — det er tilstrækkelig bekjendt, hvor yderst strengt man gaaer tilværks t. Ex. i England imod «Contempt of Court» — og det viste sig da ogsaa her. Efterat Myschkin endelig var bleven grebet og ført bort, ansaa nemlig adskillige af de Anklagede og af Tilskuerne det for et passende Tidspunkt til at falde i Afmagt og faae hysteriske Kramper, skrige paa Tyranni og gjøre et infernalsk Spektakel. Flere Advokater forstørrede Larmen, og da en Gensdarmeri-Officier kom tilsyne sammen med nogle Politiofficianter, gjorde en af Advokaterne ham opmærksom paa, at „alene hans Uniform irriterede Publikum,“ hvorpaa Officieren var elskværdig nok til at imødekomme den højstærede Pøbels Ønsker og gjøre sig usynlig!

Som et Exempel paa, hvilke Monstra der kunne forekomme ved vore Retsforhandlinger, saasnart det drejer sig om selv temmelig smudsige Kjærlighedssager, skal vi berette følgende: Den 23. Februar (7. Marts) 1878 blev i Saratow en ung Pige anklaget for paa sin Døbeseddel at have ladet udfærdige en falsk Attest for, at hun var gift Kone. Hendes Hjælpershjælper, der havde udført Forfalskningen, skulde ligeledes anklages; den unge Pige vilde imidlertid ikke nævne hans Navn, men foregav at have foranlediget Forfalskningen for at skjule et Fejltrin; det var evident, at hun ogsaa ligeoverfor Politiet havde gjort Brug af det forfalskede Dokument. Den offentlige Anklager lod Klagen imod Hjælpershjælperen falde og plaiderede kun imod den unge Pige. Under Forhøret var der

blevet oplæst tvende Vidnesbyrd til Gunst for den Anklagede, af det Indhold, at hun havde gjort en brillant Examen, og at hun besad alle Kvalifikationer til at beklæde Stillingen som Gymnasial-Lærerinde, altsaa som en fremtrædende Opdragerinde af den kvindelige Ungdom. Fiskalens Klage gik kun ud paa Brug af et forfalsket Dokument. Han gjorde imidlertid herved gjældende, at han kun rejste Anklagen fra den rent formelle Side, fordi Faktum nu engang var tilstaaet; imidlertid var det hans Anskuelse, at de Edsvorne, naar de saae Sagen fra dens moralske Side, nødvendigvis maatte frikjende den Anklagede. Defensor anførte, at de Edsvorne kun kunde behandle Sagen efter dens indre Værd og ikke fra dens formelle Side — thi den unge Pige var jo paa Grund af det høje Dannelsestrin, hvorpaa hun stod, kaldet til at være en Pryd for Samfundet og ikke for de Anklagedes Bænk. Virkelig frikjendte de Edsvorne den Anklagede, saa at ved denne Lejlighed alle — baade den Anklagede, Fiskalen, Defensor og de Edsvorne — viste sig som „staaende paa et tidsvarende, udviklet Standpunkt", og hvad der bør forstaaes herved, vide vi.

Visselig har der i de dannede Kredse altid været fornuftige og retskafne Folk nok, som have indseet det Fordærvelige og Forkastelige i den nihilistiske Retning, men Skraalerne have altfor godt forstaaet at overdøve dem. Med sund Fornuft og Maadeholdenhed formaaede man igjennem lange Tider ikke at gjøre sig „populair" i de dannede Kredse. Hertil kom, at mangfoldige Mennesker snakkede Nihilisme, som muligvis slet ikke mente det saa slemt, men som imidlertid ikke vilde tridse bag efter „Fremskridtet", men tvertimod gaa foran det. Sligt bidrog naturligvis kun til en Forstørrelse af Nihilismens Hær. Hvad skal man f. Ex. tænke, naar man hører, hvorledes en fornem Dame i Overværelse af sin Datter i et særdeles fornemt Selskab engang udbrød: „Vera Sassulitsch er en stor Citoyenne; hvor vilde jeg ikke prise mig lykkelig, dersom min Datter havde udført noget Lignende!"*) Politiet taalte dengang saadanne aabent og højlydt udtalte Fraser, der vare vel skikkede til at hidse Andre til Mord — og det blot fordi Moden paa en vis Maade havde gjort slige Anskuelser fashionable. Hvem vil saa undre sig over, at Politiet saa længe og saa tidt ingen Vegne kom i sin Virksomhed imod Nihilisterne?

Hvor Domstolene vare strenge, der herskede ofte en højst mærkværdig Retsanskuelse. Paa Krim havde Bestyrerinden af en højere Pigeskole forbudt nogle af sine Elever at deltage i nogle Dilettantforestillinger, der vare foranstaltede af en af Lærerne, „fordi denne nød Mistillid i Undervisningsministeriet". Det godtgjordes under den Sag, der herover opstod (!), at Bestyrerinden ved at udstede dette Forbud ikke i mindste Maade havde begaaet nogen Forbrydelse, og at Læreren virkelig i sin Tid havde faaet sin Afsked fra Kultusministeriet — men ikkedestomindre blev Damen af den ganske Ret dømt til en Maaneds Fængsel under saa og saa mange Blades enstemmige Bifald.**) Derimod frikjendtes omtrent samtidig i Moskau en anden Dame ved Navn Alexandra Wenetzka, som, skjøndt ikke længer ung, havde sluttet en Liaison med en gift Mand, der, som det synes, desuden stod i endnu et andet Kjærlighedsforhold. Hun kom i et frygteligt Raseri, da hendes Elsker vendte sig fra hende, „fordi han," som hun sagde, „traadte hendes Rettigheder under Fødder;" en Tid lang holdt hun ham fast under Trusel om at gjøre offentlig Skandale; da heller ikke dette hjalp længer, lurede hun paa ham med en Revolver og skød, da hun saae En træde ud af hans Hus — dog uden at træffe.

Moskauer Edsvornerettens Frikjendelse af Alexandra Wenetzka fandt Petersborger „Børstidende" i sit Nr. 249 for 1878 „fuldstændig begrundet", thi „Undersøgelsen har ikke tilvejebragt noget Bevis for, at hun virkelig har villet dræbe Elskeren". Revolveren var ganske vist skarpladt, men Damen havde blot havt til Hensigt „at spille et rørende Melodrama for Retten"; hun vilde blot vække den offentlige Opmærksomhed, og det er Noget, der ikke kan forarge Gemytter, „der staa paa et til Tiden svarende Standpunkt." Til nogle spottende Bemærkninger om den Angrebne, „hvis kostbare Liv truedes af en frygtelig Fare", knyttede „Golos" en opbyggelig Betragtning om, hvad der vel ellers vilde have været at gjøre for Alexandra Wenetzka, naar hun ikke vilde være en Boldt for sin utro Elskers Luner. „At taale og tilgive vilde have været overmenneskeligt, at knytte nye Forbindelser vilde have været et Tegn paa den dybeste Fornedrelse", — vel at mærke for en Kvinde, der ikke havde skyet en Liaison med en gift Mand og havde gjort alle mulige Anstrengelser for at holde ham fast. Fuldstændig galt var efter Bladets Mening Fiskalen kommet fra det; han havde nemlig, skjøndt forgjæves, vovet at lægge de Edsvorne paa Sinde, at en fuldstændig Frikjendelse vilde i den almindelige Bevidsthed etablere Principet om alskens lignende Selvtægts Strafløshed, og han havde endogsaa tilladt sig, i den Anklagedes Opførsel at finde forskjellige Forsøg paa at afpresse Penge.

Paa denne Maade er med en vis Stadighed en stor Del af det dannede Publikum i Rusland lidt efter lidt blevet vænnet til ikke blot at se ned paa først det autoritative, dernæst det retslige Element i Regjeringsmaskineriet, men endogsaa at opløse Begreberne Ret og Uret i et Intet. I sin oprigtige Reformbegejstring har Regjeringen Intet forsømt for at prøve, om ikke en stadig mere udvidet Frihed og Autonomi vilde virke heldbringende og forbedrende; den er gaaet til det Yderste, men endnu ere vi saare langt fra at være i det Tilfælde for Ruslands Vedkommende at kunne kjende Træet paa dets Frugter. Nægtes kan det desværre ikke, at den russiske Presse har sin store og væsenlige Andel i den Omstændighed, at en Del af Publikum i visse Maader sympathiserer med Forbrydelsen og at Mangfoldige have lært at besmykke de skjændigste Gjerninger og dømme dem mildt.

Det Sprog, som forskjellige russiske Tidender fandt det passende at føre efter Vera Sassulitschs Frikjendelse, var af den Art, at f. Ex. „Sewerny Westnik" blev ganske forbudt, at „Golos" og „Rusti Mir" fik alvorlige Advarsler og at Retten til at sælge enkelte Numre blev „Nowoje Wremja" frataget. Navnlig indtog „Golos" et højst ejendommeligt Standpunkt. Som „Moskau Tidende" engang træffende udtrykte sig, gjorde „Golos" i sin Omtale af Nihilismen sig alle mulige Anstrengelser for samtidig at staa paa en god Fod med Vorherre og Fanden. Den ene Dag besmykkede Bladet saaledes den fameuse Frikjendelsesdom, den næste drog det i skarpe Udtryk tilfelts imod Nihilisterne, en Bekæmpelse, der dog imidlertid altid havde

*) „Moskau Tidende" 1879 Nr. 15.
**) „Grashdanin" 1878 Nr. 29—31.

et noget ejendommeligt Anstrøg. Det hed saaledes f. Ex. engang: „Det synes os nu at være paa Tide at indse, at vi og de (Nihilisterne) ikke er Et og det Samme, navnlig efter at de selv have sagt sig løs fra os, siden de anse os (de, der tænke som „Golos") for deres Hovedfjender." *) At Ordenspartiet naturligvis Intet kunde vinde ved en saadan „Bekæmpelse" af Anarkiets Tilhængere, turde være temmelig indlysende. „Golos'" Vridninger lagde ret tydelig for Dagen Ønsket om ikke ganske at gjøre Bladets fremtidige Bestaaen umulig, men dog paa den anden Side heller ikke helt at bryde med dem, der intet vilde vide af Religion, Lov og Orden. Da Vera Sassulitsch var bleven frikjendt, talte Bladet om „en ny Æra"; da Erkesvindlersken Gulah-Artemowska blev dømt, kom Bladet med Betragtninger over, hvorledes Kvinderne i Rusland (hvor de dog sandelig bevæge sig frit nok og stifte mest Ugavn) endnu havde alt for ringe Frihed, ellers vilde Svindlersken vel være bleven en fortrinlig Advokat!

At Nihilisterne ikke blev staaende ved Vera Sassulitschs Attentat, er bekjendt nok, og den ene Skjændselsdaad fulgte den anden, baade i Rusland og andre Steder. Vel udtalte „Golos" sin Afsky mod Attentaterne i Berlin, men i Vendinger og med Bemærkninger, der idetmindste vare taktløse — for ikke at sige mere; ligeledes tog det skarpt tilorde imod de i Tydskland mod Socialdemokraterne tagne Forholdsregler. Imidlertid havde Rusland været Skuepladsen for forskjellige nihilistiske Emeuter, og den 4. (16.) August 1878 fandt Mordet paa General Mesenzew Sted. Denne Forbrydelse vakte en altfor stor Sensation, til at det gamle Balanceringssystem uforstyrret kunde vedblive at være det herskende i Pressen. „Golos" bragte da ogsaa en i varme Udtryk affattet Artikel om Mesenzew, medens „Petersborger Tidende" indeholdt adskillige Betragtninger over den iøvrigt lidt mystiske Text, at „der burde bringes nyt Liv ind i det russiske Samfund."

Hvor lidet imidlertid selv efter Mesenzews Mord en stor Del af det dannede Publikum tænkte paa at bekymre sig om de virkelige Aarsager, der havde befordret Nihilismens Udbredelse, fremgaaer ret tydeligt af de Charkowske Landstænders Adresse, der besvarede Regjeringens Opraab til en almindelig Bekæmpelse af Nihilismen med en Anmodning om at faae endnu større Autonomi. Ogsaa en nylig i Leipzig udkommen russisk Brochure „Provindsialstænderne og Regjeringens Opraab til en Bekæmpelse af Nihilisterne af D. W." fordrer det Samme. Denne Piece, der karakteristisk nok skriver sig fra et Medlem af Stænderne, vil bl. A. ogsaa have følgende Kuriosa realiserede: Anvisning af Kolonier til Nihilisterne, for at de der under Øvrighedens Kontrol kunne indrette sig overensstemmende med deres Ideer, gjensidige Understøttelsesforeninger for Studenterne (hvoraf der hos os stedse har uddannet sig revolutionaire Klubber), Ret for Studenterne til at medvirke ved Valget af dem, der skulle have Stipendier o. s. v. Til Forslagsstillere af den Slags nytter det ikke at komme med Fornuft; det er, som om det fuldstændig var undgaaet deres Opmærksomhed, hvortil forskjellige Begunstigelser og Friheder hos os har ført, og hvad der overhovedet er foregaaet igjennem Aarenes Løb. Vil man da virkelig, at Rusland skal anlægge Kolonier af Mordbrændere og anerkjende og kontrollere Samfund, der udtrykkelig forkaste al Religion, alle Love, Familien og enhversomhelst Orden? Vi forstaa med vor bedste Villie ikke, hvorledes man kan indbilde sig, ad Mildhedens og Indrømmelsernes Vej at kunne vinde en Retning, der vil rive Staten op med Rod og som tilsigter en voldelig og universel Ødelæggelse af alt Bestaaende.

*) „Golos" 1878 Nr. 257.

Et umiddelbart før Afslutningen af denne Afhandling fremkommet lille Skrift af Fyrst I. Lubomirski «Le nihilisme en Russie» (Paris, E. Dentu) er ligesom vi af den Overbevisning, at den fuldstændige Indifferens, med hvilken den russiske Administration har behandlet Nihilismens første Optræden, væsenlig har bidraget til at hjælpe den frem til dens nuværende Betydning. Høje Embedsmænd have indtil for kort Tid siden af og til endogsaa fundet det højst fornøjeligt at underholde sig med Nihilister. Den overvejende Flerhed af det russiske Folk er endnu, som oftere sagt ganske uberørt af den nihilistiske Gift; Nihilismen tæller maaske ikke ti Bønder iblandt sine Tilhængere, men var Regjeringens ligegyldige Holdning eller Seen igjennem Fingre med Nihilismen vedbleven, vilde den efter et Par Generationers Forløb være bleven ganske overordenlig farlig for Ruslands Bestaaen som Stat. «Sans être imminent, le danger est réel». Den, der under de nuværende Omstændigheder, vedbliver Skriftet, foreslaaer en Konstitution for Rusland, han kjender kun Lidet til dette Rige med dets — i Henseende til Nationaliteter, Sprog, geografisk Beliggenhed og Kultur — saa grundforskjellige Elementer, der kun holdes sammen ved Czarens Magtfuldkommenhed. „Et konstitutionelt Monarki vilde nu for Tiden være ligesaa skjæbnesvangert for Ruslands Bestaaen som en Republik."

Notorisk hældede mangfoldige Mennesker til de nihilistiske Lærdomme af ingen anden Grund end den, at de troede, at det gav dem en „vis Anseelse". Disse vare naturligvis ikke Nihilister i Hjertet og vilde f. Ex. efter al Sandsynlighed af gammel Vane under et vældigt Uvejr og efter et dundrende Tordenskrald slaa Kors for sig, naar Ingen saae det, men vare de sammen med andre Mennesker, strømmede deres Mund over af Blasfemier og frivole Ytringer, fordi dette nu engang stod mere i Overensstemmelse med den herskende Mode. Skadeligt var Sligt alligevel, thi det foranledigede ogsaa Andre til at følge den samme Mode. Atter Andre vare allerede af deres Forældre og Lærere blevne ledede ind paa at følge Bevægelsen, uden i Virkeligheden at slutte sig til den, men blot af Tankeløshed, fordi de nu engang aldrig havde hørt Andet end nihilistiske Tirader. Den Slags Mennesker ere ligesaa let som hine faldne af fra Nihilismen, fordi de mærkede, at Gudsbespottelse ikke længer hørte til de Ting, der vare «chic» i en Salon, eller at en „Velsignelse i Lassalles Navn" eller højlydt Protegeren af Nihilismen og dens virkelige Tilhængere let kunde bringe Vedkommende paa Anklagebænken eller paadrage ham andre Ubehageligheder.

Det var væsenligst Politiets og Administrationens Lemfældighed, der var Skyld i, at Nihilisternes Rækker forøgedes med den Slags Mennesker ligesom ogsaa med en hel Del aandelig umyndige Individer, der i den første den bedste rejicerede Students eller bortjagne Skoledrengs halvgale Hjernespind fandt Udtalelse af den højeste politiske Visdom. Saaledes blev Nihilismen til en Kalamitet, der antog uanede Dimensioner, om ikke i Folket, saa dog desto mere i de dannede Stænder. Derfor blev det ogsaa nød-

vendigt, at man gik frem imod den med saa meget desto større Strenghed, ikke blot for at forhindre Nihilisterne i at udøve flere Skurkestreger, men ogsaa for at frelse dem, der endnu kunde frelses. Imod Pesten tages der Forholdsregler, der paalægge en Del af Befolkningen mangfoldige Ubehageligheder og som hvile haardt paa den; det gjør man, for at Sygdommen ikke skal brede sig i videre Kredse og for at den langt overvejende Del af Befolkningen kan forblive uberørt af den frygtelige Smitsot. Nihilismen var for Rusland og da navnlig for Landets hele aandelige Kultur bleven en langt større og langt farligere Kalamitet end Pesten; saa meget desto mere energisk maatte der derfor skrides ind imod den. Det er let nok at paastaa, at de væsenligste Beundrere af de nihilistiske Fraser i Grunden ikke var Andet end en Hob fornemme Dosmere, — men naar nu disse Dosmere dannede Reserven for en Falanx, hvis Hensigt var at omstyrte det hele Samfund, saa maatte man af alle Kræfter stræbe efter at gjøre dem uskadelige med virksomme og ikke blot med theoretiske Midler. Det har altid heddet sig, at Hæleren er ligesaa god som Stjæleren, men i lang Tid ansaaes det ikke for fashionabelt at række Haand til Opdagelsen og Afstraffelsen af nihilistiske Forbrydere.

Læserne veed maaske, hvor mægtigt den for ikke længe siden i St. Petersborg trufne simple Forholdsregel, at gjøre Husejerne ansvarlige for enhver Uorden, der maatte gaa for sig ved Anbringelsen af revolutionaire Plakater og Lignende paa deres Huse eller indenfor den Omkreds, hvor de af dem underholdte Husvogtere ere pligtige at passe paa, har virket. Da man først mærkede, at det var forbi med Gemytligheden fra Administrationens Side, saa saae man sig godt for. I lige Maade er der blevet gjort en grundig Ende paa det nihilistiske Eftersnakkeri, fordi man nu paa dette Omraade har begyndt at holde Angiverpligten ligesaa fast, som naar Talen er om Tyveri, Falskneri eller Mord.

Hvad de virkelige fuldblods Nihilister angaaer, der ikke blot have gaaet med i Trop, fordi det saa var Mode, men i hvis Kjød og Blod Theorierne ere gaaede over, da ere de inkurable. Hvorledes og hvormed skulde man ogsaa kunne virke paa Mennesker, der hverken kjende Himmel eller Helvede, hverken Pligtfølelse, Anstændighed eller point d'honneur og som kun anse sig selv for et Stykke dyrisk Kadaver, i hvilket tilfældigvis Nerver og Hjernereflexer endnu for en Tid ere virksomme? Med den Ko, hvis Mælk han drikker, og den Oxe, hvis Kjød han spiser, stiller Nihilisten sig paa lige Trin og annullerer alle ideale Begreber, alle Familiebegreber, der ligesaa lidt existere for ham som for de nævnte Dyr. Alt Ophøjet forekommer den virkelige Nihilist allerede derved latterligt, fordi Andre finde det ophøjet, og hvad hans Tanker ere om ethvert Studium, om ethvert aandeligt Arbejde, det kjende vi tilstrækkelig fra Basarow- og Rachmetowtyperne. Det er denne Haandfuld Fanatikere, der, efter at have seet deres Propaganda i det menige Folk grundig mislykkes, begyndte at terrorisere Ruslands officielle Verden og som nu har gjort det til en bydende Pligt for Regjering og Administration at ophøre med den hidtidige officielle Langmodighed. En Parallel imellem den nihilistiske Bevægelse i Rusland og de hidtil bekjendte revolutionaire Bevægelser i andre Lande lader sig forsaavidt ikke drage, som den fuldstændige Mangel paa enhver positiv Tanke hos Nihilismen paa den ene Side og det russiske Folks religieusmonarkiske Stemning, Hærens absolute Paalidelighed og den større Del af de Dannedes Loyalitet paa den anden Side danne de karakteristiske Momenter i Rusland. Alene den store Lemfældighed, hvormed Regjeringen altfor længe har seet igjennem Fingre med en dadlesyg, irreligieus, frivol og for alle mulige Grundsætninger blottet Minoritets Udskejelser, har bragt Ondet til at voxe saa stærkt, som Tilfældet er. Den russiske Regjering vil imidlertid nu vide at faae Bugt med Nihilismen, da den har fattet den urokkelige Beslutning at udrydde Ondet med Rode og er fast bestemt paa at gribe til ethvert dertil egnet og virksomt Middel, hvor radikalt det saa end monne være. Rusland besidder ikke nogen Overflod paa dannede Elementer, og Regjeringen vil ikke kunne taale, at selve Dannelsen skal komme i Miskredit hos det menige Folk ved Nihilismen. Derfor skal den tilintetgjøres — og den vil blive tilintetgjort.

Borups Selskab.

En kulturhistorisk Skizze af **C. Otto.**

Sluttet.

For at man af Festunderholdningernes Programmer og Karakterer kan faae et Begreb om vor Opfindsomhed, vort Vid og Lune, skal jeg her levere en lille Oversigt over vore forskjellige „Løjer" og de Fester, vi i min Tid fejrede.

I 1827 fremvistes efter Juletræet og anden Julespøg det ovenomtalte Menageri, som Wiehe forevifte paa en meget morsom Maade. Det indledetes med Dyrehavsmusik, under hvilken man hørte de forskjellige Dyreskrig bag Tæppet. Ved dettes Oprulning saaes Skuepladsen fyldt af Bure og Stilladser, hvori „Dyrene" vare indelukkede, eller hvortil de vare lænkede. Wiehe lod da disse, det ene efter det andet, gjøre deres Kunster, hvorved især Thiele som Abekat var ganske fortrinlig, og en komisk Dands gaves til Bedste af en Stork (Boetius, en lang og mager Personlighed) og en Kanarifugl (Klein); Lægen Agier var en Poppegøje, Clausen en Slagterhund, Mægler Jørgensen en Mops, Grosserer Elter en hvid Bjørn o. s. v. Derefter var der „Schattenspiel an der Wand", hvorved Thiele ligeledes udmærkede sig i en Linedands.

Ved Julespøgen den 28. December 1828 næst efter en Prolog:

1) „Skræderen og Tilbehør", nogle Scener af Fabricius, hvori Personerne vare: Den gamle og den unge Skræder, en Frier, en Student, en Officier, en Grosserer, en Garderobemester, Modeller, Skræderfvende og Skræderdrenge — noget af det Latterligste, man kan tænke sig.

2) En Lirekasse med Figurer, forevist af Jørgensen. Figurerne vare: Wiehe, Clausen, Thiele, Fabricius og tre Andre.

3) En mærkelig Dværg, forevist af Samme. Dværgen var atter Thiele, der viste sig staaende paa et lille Bord. (Underkroppen var under Bordet og Armene forestillede Benene.)

4) Nogle Scener af „Unser Verkehr".

5) „To Hoveder i een Kappe", Deklamationsnummer af Wiehe og Hoskjær.

6) Det gamle og det nye Aar, af Heibergs „Julespøg og Nytaarsløjer". Desforuden Skyggebilleder, Sang- og Deklamations-Nummer.

Julespøgen i 1829 bestod i Følgende:

1) „Minespil", en Prolog af Hoskjær og Fabricius.

2) „Nok en Prolog", af mig.

3) Komisk Sextet af Mozart.

4) „Gretchen in der Stadt", i Kostume af Jørgensen.

5) Scener af „Blanca", „Barselstuen", „Korsridderne", „Jeppe paa Bjerget", „Forpagter Feldhummel", „Hamlet" og „Indtoget", — saaledes indrettede, at den ene Scene i et Stykke brat gik over i en Scene i det andet Stykke ligesom Fortsættelse — et meget morsomt Quodlibet.

6) Firstemmig Sang.

7) Deklamation af mig.

8) „Der Kapelmeister", et komisk Musiknummer.

9) Taskenspillerkunster i den „højere" Magi af Fabricius.

10) Parodierende Scener af „Johanna Montfaucon" (Lazarra: Wiehe, Johanna: Boetius, Barnet: Eschricht, Drabanten: Haagen) og af „Korsridderne" (Balduin: Jørgensen, Emma: Eschricht, Abbedissen: Clausen).

11) Balletten „Rolf Blaaskjæg" i fire Akter (Rolf: Wiehe, Isaura: Eschricht, Brødrene: Clausen og Boetius) med fuldt Orkester, „Solodandse" og „Grupper".

Den 24. November 1830 højtideligholdtes Selskabets halvhundredaarige Stiftelsesdag, hvortil alle det ældste, endnu levende Medlemmer indbødes — blandt disse befandt sig det allerældste Medlem: Provst og Sognepræst til Højelse paa Sjælland Kruse, Prof. J. W. Hornemann, Etatsraad Schack o. Fl. — og tillige hele den kongelige Theaterdirektion og dens Damer, og som bivaanedes af over 200 Personer. Den aabnedes med en meget smuk dialogiseret og versificeret Prolog af Oehlenschläger, der udførtes af Fr. Gandil og mig som Direkteurer. Jeg skildredes at være beskjæftiget med Forberedelser til Festen, og Gandil i Egenskab af et af Selskabets ældste Medlemmer, der længe har opholdt sig i Udlandet, traadte da ind og berettede, at han havde hørt om Festen og ikke kunde undlade at tage Del i det ham engang saa kjære Selskabs Glædesfest. Han erkyndigede sig derefter om endel af de Medlemmer, der i hans Tid havde været dets Prydelse og Stolthed, nævnede først Rahbek (der var død i samme Foraar), derpaa Thaarup, Cabott, Holbøll o. s. v. Med meget smukke Mindeord om hver Enkelt berettede jeg da om deres Bortgang. — Derefter opførtes et af Haagen oversat lille, meget morende Stykke „Børnemordet i Bethlehem" og „Pigen fra Marienborg", i hvilke begge Stykker Skuespiller Nielsen spillede Hovedrollerne. Forestillingen endte med en af mig forfattet og fremsagt Epilog. Ved Aftensmaaltidet, hvortil der musiceredes, gik det under Udbringelsen af en Mængde Skaaler og Afsyngelsen af mange Sange, som man kan tænke sig, overordenlig gemytligt til. Efter Bordet udførtes paa Theatret de fornemste Partier af Balletten „Rolf Blaaskjæg". Hele Lokalet var festligen smykket med Krandse og Guirlander, blandt hvilke vare anbragte to store Festons; i den ene læstes: „D. D. L. S. 1780—1830" og i den anden: „Ak! Hjertet aldrig glemmer sin Ungdoms første Kreds." Festen endtes med et Bal, der varede til Kl. 6 den næste Morgen.

Ved Julespøgen 1832 gaves:

1) En komisk Prolog „med tilhørende Plakat".

2) „Avisredakteuren", Komedie med flere forud skrevne og andre improviserede Scener. F. Hoskjær var Redakteuren, Wiehe en Barber, Haagen en Direkteur. Der forekom deri tillige en Poet, en Dame, en Dreng, en Kontorist og en Mand.

3) „Seer Eder i Spejl", en „Annonce".

4) Et humoristisk Deklamationsnummer af mig.

5) En Automat (Jørgensen).

6) Mester Jakels Dukker, med samtlige gængse Personer: Manden, Madamen, Officieren og Drengen, udførte af de mest scenevante Medlemmer.

7) En Skolemester-Scene med Sange (Skolemesteren og to Drenge).

En kasortisk Pantomime: „Harlekin som Kontrabas eller Pjerrot som Strandvagt", komponeret af Fabricius (der tillige gav Harlekin overordenlig vittig og morende).

Ved Julespøgen 1833:

1) En Prolog, udført af syv Personer.

2) Tvende Ordsprog, opgivne ved Minespil.

3) Deklamation, — og

8) „Prinds Milo eller Menneskevæddeløbet", Vaudeville i tre Akter af Fabricius (en Satire paa de dengang indførte og meget omtalte Hestevæddeløb), med en Mængde morende Personer.

Ved Julespøgen 1834:

En stor komisk Vaudeville: „Hr. Bonaventures Rejse-Fata". Deri forekom en stor Diligence midt paa Scenen.

Ved Julespøgen 1835 gaves en Fortsættelse af „Prinds Milo", nemlig: „Milo den Anden med Tilnavn Krambamboli", ligeledes af Fabricius. Personerne heri vare: Milo den Anden, Mons, Marekat, Colibri, Sidse, en Gilding, Hoffolk, Gildinger og Slavinder.

Den 30. December 1835 højtideligholdtes Selskabets 55aarige Stiftelsesfest, ved hvilken vi havde den heldige Ide ved enkelte Scener af de forskjellige Stykker at fremstille Skuespilkunstens forskjellige Perioder indtil det daværende Aar. Forestillingen bestod saaledes efter en Prolog, forfattet af Oehlenschläger, af Følgende:

1) En Fortale af Fabricius, der forkyndte Scener af „De pene Piger" af Molière (i hvilke Fruentimmer-Rollerne udførtes af Hoskjær, Wiehe og flere mandlige Medlemmer).

2) En Fortale af mig, der bebudede Scener af Holbergs „Barselstuen" (hvori Dame-Rollerne udførtes af ti Tilskuerinder, der ellers ikke spillede, og blandt disse min egen Hustru).

3) En Fortale af Hoskjær, som Indledning til „Spilleren" af Iffland og til „Deodata", hvori Due spillede sin egen Rolle fra det kgl. Theater.

4) En Fortale af Clausen, der forkyndte Scener af Oehlenschlägers „Correggio".

5) En Fortale af Salicath, der forkyndte Scener af „Kvækeren og Dandserinden" og „Kjærligheds Drømme" af Scribe. — Derefter var Spisning og Bal til Kl. 7 om Morgenen.

Efter Fastelavnsspøgen 1836 gav vi det fuldkommen extemporerede „Kommissionskontor". Hoskjær var Kontorets Bestyrer og maatte samtale med tolv af os, kostumerede under forskjellige paatagne Karakterer, om hvilke han ikke vidste det Ringeste forud. Jeg gav en affat og besljænket Skolelærer: Søstersen (Pendant til Brodersen); Salicath gav en vanskelig Borgermand, som søger Værelser; Lieutenant de Plane en Gymnastiklærer (der viste Hoskjær hele Methoden paa ham selv, blandt Andet paa et Bord, hvorledes han skulde lære at svømme); Clausen: Dandselærer Bagge (en af Datidens Originaler); Boetius en Vandkiger, der melder, at „Vandet bliver borte imorgen"; fremdeles en Barber, der vil have Patent paa en ny Kniv, en stammende Partikulier, der tilbyder Selskaber sin Tjeneste med at være den Fjortende tilbords, en Dame, som ønsker at bestyre et Hus for en ung Enkemand, en Rejsende med Dagvognen, en Direkteur, der melder Programmet til lidt Spøg i Borups Selskab.

Paa en senere Fastelavn — den sidste, vi højtideligholdt — samledes Medlemmerne med deres Damer til et Selskabsbal „hos Hr. Borup og hans Kone" (jeg og Eschricht, klædte som i det forrige Aarhundrede; vore Børn vare Mad. Larcher og Lægen Lehmann). Vi modtog Enhver, der kom og anmeldtes ved Døren ved Navn, som Aftenens Værter med en hel Del Sludder.

Til Slutning maa jeg endnu omtale en Fest den 24. Oktober 1838 i Anledning af, at vort gamle og berømte Medlem Thorvaldsen efter sin Hjemkomst til Kjøbenhavn første Gang gjæstede Selskabet. Lokalet var festligen smykket, og ved hans Ankomst modtoges han i Entrée-Salen af Medlemmerne med Akklamation og anvistes sin Plads. Der blev først fremsagt en Prolog, hvori „Brødrenes" Anerkjendelse og Følelser hjerteligen tolkedes Hædersgjæsten. Derefter opførtes „Den honette Ambition" af Holberg og Vaudevillen „Et Maaltid i det Grønne". Efter Aftensbordet, hvorved Thorvaldsens Skaal blev udbragt med Jubel efter en Sang, blev paa Theatret opført endel improviserede Scener, der vakte megen Latter, og Gemytligheden vedligeholdtes indtil Kl. 2 om Morgenen, da vi skiltes ad efter en Slutningssang til Thorvaldsen. Denne talte siden ofte om denne morsomme, glade Aften.

Ved Siden af al den Overgivenhed og de mangfoldige Løjer, hvortil vi overgav os, stod i lang Tid det for Dilettanter sjeldne gode Spil, og om der end undertiden af Enkelte blev begaaet Betiser og der paa Theatret forefaldt Adskilligt, som andetsteds maaske vilde vække Forargelse, saa morede endogsaa dette og passede ikke saa ganske slet til Tonen og Lystigheden i Selskabet. I min Artikel om „Rahbek paa Bræddene" (i „For Historie og Romantik") har jeg allerede leveret et Par Exempler paa snurrige Hændelser baade med Rahbek og Thorvaldsen. Denne viste ogsaa en anden Gang sin Mangel paa Skuespiller-Talent. Han havde da ligeledes kun en enkelt lille Scene — thi mere turde ikke betros ham — og han havde ved denne bedt Rahbek om at staa i Koulissen og sufflere ham. Dette skete ogsaa, og Alt var gaaet saa temmelig godt indtil Scenens Slutning, da Rahbek tilraabte ham: „Nu skal Du gaa!" Thorvaldsen, som imidlertid troede, at Ordene, som før, gjaldt hans Rolle, blev staaende og sagde ganske roligen: „Nu skal Du gaa!" og det kostede Rahbek Møje nok, virkelig at faae ham til at gaa ud igjen, efter atter og atter med stigende Stemme og tilsvarende Gestus at have tilraabt ham det.

Et andet Medlem: Klein (ved Kreditkassen, siden Justitsraad) kunde hyppigen ikke sine Roller og var tillige saa tunghør, at han sjelden kunde høre Souffleuren og i Almindelighed paa Prøverne spurgte denne: „Hvad behager?" Ved en Forestilling standsede han midt i en Replik og kunde ikke høre, hvad Souffleuren raabte op til ham; aldeles koldblodig ligesom paa Prøverne saae han derfor ned til ham og spurgte under almindelig Latter sit sædvanlige: „Hvad behager?"

Ved Generalprøven paa „Billedet" af Houwald ved Saisonens Slutning i 1824 blev Borgfogdens Rolle paa Grund af Sygdom sendt tilbage, og Forlegenheden med at faae den besat tvang da Thortsen til at overlade den til den just tilstedeværende Etatsraad Rehder, der tilbød sig at ville tage den. Det var jo rigtignok en vovelig Sag, da Rehder ikke nogensinde før havde spillet, men da han forsikrede, at han nok skulde lære Rollen og udføre den ved vor udmærkede Souffleurs Hjælp, haabede vi, da han kun var inde i tre til fire Scener, at det nok vilde gaa. Ulykkeligvis skulde han begynde Tragedien med en Monolog, hvori Borgfogden giver Befaling til Betjentene udenfor „at aabne Porten og gjøre alle Forberedelser til de forventede Gjæsters Modtagelse". Tæppet rullede op — nok saa pyntet og stolt træder Borgfoged Rehder ind med sin Stav i Haanden, vil til at tale, men seer med Skræk, at der ingen Souffleur sidder i Hullet (han var just paa Vejen dertil under Gulvet), og derved bliver han saa forfærdet, at han ikke formaaer at komme længere end til de Ord: „Aabner — aabner!" og forstummer saa aldeles. Souffleuren er vel nu kommen paa sit Sted og tilskriger ham gjentagne Gange Fortsættelsen af Repliken, men Besippelsen har gjort ham aldeles døv, og i flere Minuter bliver han staaende paa Scenen uden at sige et Ord. Da raaber Thortsen, højst forbitret og fortvivlet, fra Koulisserne til ham: „Kom ud! kom ud i Fandens Navn!" — og ud tradsker han da igjen uden videre. Naturligvis kunde Tilskuerne ikke blive kloge paa denne stumme Scene, men troede dog, den var, som den skulde være, uagtet de slet ikke vidste, hvad eller hvem der skulde have „Aabning" og en stor Del af Stykkets Exposition derved gik tabt. Men denne mislykkede Scene havde endnu det Morsomme tilfølge, at Muus (ved Toldboden, siden Justitsraad), der netop skulde debutere samme Aften i den Scene, der følger lige efter Begyndelsesscenen og ved Rehders Bortgang naturligvis ogsaa maatte udelades, paa den Maade, da det var den eneste Scene, han havde i Stykket som Tjener, slet ikke kom frem, og han havde dog glædet sig saa overordenlig dertil og var, for ret at gjøre det godt, meget dejligt kostumeret et helt Kvarter bag Bagtæppet gaaet frem og tilbage, memorerende sin Rolle! Der var derfor Ingen, der saaledes ærgrede sig over den forulykkede Rehder, som han. De tre andre Scener, som Rehder havde, gik saa taaleligen ved Hjælp af Souffleuren, med Undtagelse af, at han aldeles ikke vidste, hvad han under Replikerne skulde gjøre med sin ene Haand, som han derfor ideligen under en Latter fra Tilskuernes Side, der daarlig passede til det tragiske Emne, lod gaa op og

ned paa den Stav, han bar paa i den anden Haand. — Der blev aldrig oftere tilbudt Rehder nogen Rolle!

Dog gik det endnu værre Direkteuren Thortsen selv ved en Forestilling af „Kvaksalverne eller de franske Soldater." I den Scene nemlig i første Akt, hvor Soldaterne rode op i den rejsende Kvaksalvers anholdte Garderobe, der var spredt paa Gulvet, hændtes det, at Thortsen ved at bukke sig uheldigvis pludselig med et Knald sprængte sine hvide Lærredsbenklæder lige paa det uheldigste Sted. Han mærkede nok, at der var Noget, som brast, men havde ikke Tanke om Udstrækningen af Skaden, og da han i sin Spilleiver var meget geskjæftig, viste han uventet ved at dreje sig om Publikum hele Ødelæggelsen, og en almindelig Grinen fra Herrernes og Fnisen fra Damernes Side opstod. Han anede nu ganske rigtigt Aarsagen og var nu nødt til den hele lange øvrige Scene igjennem med Haanden at holde sig bagpaa, hvilket naturligvis i høj Grad forøgede Lystspillets Lystighed.

Derimod forefaldt en anden Gang bag Koulisserne en Begivenhed, der let kunde være bleven en sand tragisk, ikke blot i vor indskrænkede Kreds, men for hele Fædrelandet, da den hændtes med Oehlenschläger. Han udførte temmelig uheldigt de faa Roller, der tildeltes ham, men det største Uheld skulde han endnu have ved Udførelsen af Giulio Romano i hans egen „Correggio". Det var efter Slutningen af den store, smukke Scene mellem Michel Angelo og Giulio Romano, at han nær havde mistet Livet. Han var ved Bortgangen fra Scenen saa aldeles inde i sin Rolle og Indtrykket af Scenen, at han ikke saae en Lem, der uforsigtigvis stod aaben bag Koulisserne, og styrtede hovedkulds ned i den dybe Kjælder. Han slap til al Lykke godt derfra paa et Par Kontusioner nær. Men det var — mærkeligt nok — netop Aarsdagen efter, at han paa sin Rejse i Italien nær havde tilsat Livet ved at falde ned tæt ved Vandfaldet ved Tivoli i Nærheden af Rom og kun blev reddet af en tydsk Billedhugger, der ledsagede ham.

En saadan Kraftudvikling og Iver fra Selskabets Side, som Ovenstaaende afgiver Bevis paa, lod ikke formode, at Dødsmærket alt i 1834 ved Halvhundredaarsfesten var paatrykt dets Pande, og dog var dette Tilfældet. Fra det Øjeblik, Selskabet i det nævnte Aar flyttede fra sit Lokale i Store Kongensgade, begyndte det at gaa nedad med det. Vi bleve tvungne til at udvandre, thi uagtet der var Meget at udsætte paa hint Lokale, da det i Grunden var vel indskrænket, med en mørk, som oftest tilsølet Gaard, urenlige Trapper, daarligt Garderobeværelse for Damerne o. s. v., saa hang vi dog ved det med den Kjærlighed, som Tanken om Selskabets langvarige Blomstring der og de mange Minder, der knyttede sig dertil, maatte nære, og først da Værten, Hr. Kretz, Intet vilde gjøre paa vore mange gjentagne Forestillinger om Reparation og bedre Indretninger og endelig Stadens Bygningskommission ved Eftersyn endog erklærede, at vi ikke uden Risiko for Nedstyrtning af Tag, Mur og Vægge længere kunde benytte Theatret, bekvemmede vi os til at søge et andet Lokale. Dette fandt vi paa det samme Sted, hvor Selskabet havde begyndt sine Forestillinger, nemlig i „Vildmanden" paa Østergade, hvor det andet fordelagtig bekjendte dramatiske Selskab „Thalia" spillede. Vi havde allerede maattet fejre Halvhundredaarsfesten der paa Grund af Mangel paa Plads i Store Kongensgade og fik til Ballet ved samme Lejlighed velvilligen „det borgerlige Selskabs" Lokale ovenover „Thalias" overladt, hvorfor ogsaa dette Selskabs Bestyrere vare blevne indbudte til Festen. Vi bleve nu enige med „Thalias" Direktion om at leje dets Lokale i Fællesskab, saaledes at hvert Selskab spillede hveranden Onsdag, medens en Sal ovenover Theatret for særskilt Leje erholdtes til vor Torsdags-Konversation. Vi spillede i dette Lokale første Gang i Efteraaret 1834. „Brødrene" fandt sig imidlertid der hverken hjemme eller tilfredse. Ikke blot vare Bekvemmelighederne ringe og navnlig begge Kjøns Garderobeværelser smaa og slette i højeste Grad; men da, som bemærket, „det borgerlige Selskab" samledes hver Aften ovenpaa, forstyrredes og besværedes vi paa en meget ubehagelig Maade ved Forestillingerne paa Grund af den idelige Skraben med Stole og Fødder over vore Hoveder. Det blev derfor snart et almindeligt Ønske at skille os ved dette Kompagniskab, og efter to Aars Forløb lykkedes det os ogsaa at faae et rummeligt og i det Hele taget ret godt Lokale for os selv i Mellembygningen af Justitsraad Bugges Gaard paa Kongens Nytorv (der senere tilhørte Generalkonsul Salomonsen).

Selskabets Forfald blev nu især aabenbart ved Aftagen af Medlemmernes Antal og paafaldende Formindskelse af Tilgangen, saa at vi i 1836, istedetfor som før 80, kun talte 40 Medlemmer. Grunden dertil laa dels i den aftagende Lyst til det Dramatiske og til at spille Komedie, og dels i den nye Retning, som Dramaturgien tog, ifølge hvilken de smaa lette franske Konversationsstykker, der fordrede et ganske anderledes routineret Spil end de forrige huslige Dramer, og som Dilettanter ikke saa let kunde magte, kom i Moden. Vi søgte nu vel at lokke flere Medlemmer til ved dels at nedsætte Indskudet ved Optagelsen, dels kun at lade Yngre, der meldte sig, og forpligtede sig til at spille, betale ni Mark om Maaneden (istedetfor som før to Rdl.) og dels ved at formindske Antallet af de aarlige Forestillinger fra 16 til 10 — men intet af Alt dette syntes at tilsvare Hensigten og formindskede kun Indtægten yderligere. Paa samme Tid gjorde Tidsaanden Fordringerne større, Kritiken skarpere og Selvkjærligheden mere fremtrædende.

Allerede i 1829 havde Haagen i et Direktionsmøde i saa Henseende ytret Ønske om at fratræde som Direkteur før Udgangen af det lovbestemte Aar „paa Grund af, at saamange Brødre, utilfredse med de dem tildelte Roller, idelig sendte disse tilbage," og tillige „saa Mange dadlede Stykkernes Valg og Rollefordelingerne i dem." Denne Klage blev dog først fuldkommen begrundet i Aarene 1834—35, da der endog paa Grund af Medlemmernes Vægring ved at spille i halvanden Maaned maatte standses med Forestillingerne. Det kunde heller ikke fragaaes, at disse nu ikke mere vare saa gode og heldige som før. En væsenlig Aarsag dertil var, at de Unge, der optoges, med Undtagelse af Lieutenanterne de Plane og Rohveder, af hvilke den Første var en god Elsker og den Anden en fortrinlig Komiker, der erstattede den afdøde Major Jørgensen, viste sig mere eller mindre ubrugelige og ved at fordærve Rollerne nedsatte Selskabets forrige gode Rygte. For at Stykkerne kunde gaa nogenlunde som før, maatte vi Ældre altid være med, og vi trættedes nu derved. Da Direktionen saaledes mødte større og større Vanskeligheder ved at vælge og besætte Stykkerne og stadigen maatte kæmpe med Forsømmeligheden ved og det

silbige Komme til Prøverne, fandt den paa hvert Aar at labe en Generalforsamling vælge to forskjellige yngre Medlemmer, der tilligemed en af Direkteurerne hver enkelt Gang havde at vælge og besætte Stykkerne. Jeg selv blev et Par Gange en saadan saakaldet „Assistent". Men Erfaringen lærte snart, at denne Indretning langtfra havde nogen god Virkning. Slettere og Selskabets Kræfter utilsvarende Stykker valgtes, og deres Udførelse blev uheldig. Den „Assistent", der iøvrigt under denne Indretning lagde den største Iver for Dagen, var Digteren F. J. Hansen, der selv var en lidenskabelig Skuespiller, flittigen skrev Pro- og Epiloger og utrætteligen stræbte at skabe noget Nyt — men desværre uden Kundskab til Kræfterne og tilstrækkelig Understøttelse.

Hvad der tilsidst gav Selskabet Naadestødet, var, som sædvanlig, den pekuniaire Forfatning. Den væsenligste Grund til, at Underbalancen gradvis blev betydeligere og tilsidst naaede en fuldkommen uformodet og uanet Højde, var, at vor Kasserer, den ellers saa fortræffelige Kramer (Bogholder i Nationalbanken) i en Række af sex til ti Aar trods gjentagen Anmodning ikke havde aflagt noget Regnskab, men altid lagt Indtægterne til og taget Udgifterne fra sine egne Midler og kun gjemt Kvitteringerne. Da han aldrig havde ytret nogensomhelst Frygt for Regnskabets Status, antog Direktionen den for god, indtil endelig flere af Medlemmerne, ved disses betydelige Aftagen, androg paa fuldstændig Kundskab derom og Direktionen da paalagde Kramer strengt, inden en vis bestemt Termin at fremlægge Regnskabet med samtlige Bidrag. Dette skete da og tilsidst, skjøndt under tydelig Følelse af Krænkelse fra hans Side — og den store Underbalance saaes nu i den hele frygtelige Skikkelse! Selskabet blev Kassereren en meget betydelig Sum skyldig, og der udestod flere ikke smaa uafgjorte Fordringer andre Steder. For nu at dække hele denne Gjæld opfordredes Medlemmerne at bidrage dertil ved Aktier paa 50 Rdl. med Løfte om Renter og Udtrækning af fire Aktier aarligen. Opfordringen mødtes med stor Redebonhed, thi vi vilde jo Alle saa gjerne opretholde det os saa dyrebare Selskabs Tilværelse og idetmindste redde dets Ære, uagtet Enhver meget godt forud vidste, at Aktierne, man tog, under de daværende og stedse sig forværrende Omstændigheder vilde vorde ofrede. Og saaledes skete det ogsaa: Gjælden blev tildels betalt, men kun et Par enkelte Aktier bleve udtrukne til Betaling, og om Renter blev der aldrig Tale. Fra nu af at bringe Indtægterne i Ligevægt med Udgifterne blev saa meget umuligere, som de ovennævnte Foranstaltninger, der toges for at forøge Tilgangen, saa langt fra opfyldte Hensigten, at de tvertimod formindskede Summen af Indtægterne.

I Sommeren 1840 rejste jeg til Udlandet for at opholde mig der et Aar, overbevist om det mig saa kjære Selskabs snare Undergang og derfor ret glad ved ikke at skulle være tilstede ved dets Begravelse. Jeg var saa forberedt derpaa, at det blev mig en glad Overraskelse under mit Ophold i Paris i Vinteren 1840—41 i nogle danske Blade, som der kom mig for Øje, at læse flere Anmeldelser om Forestillinger i „D. D. L. S." Jeg fik derved atter Haab om dets mulige Vedblivelse, men ved min Tilbagekomst i Juni 1841 erfarede jeg til min Bedrøvelse, at Selskabet trods de kraftige Anstrengelser, en af dets Direkteurer, F. J. Hansen, havde gjort for at holde det oppe, i Virkeligheden var saagodtsom opløst, idet baade Garderoben, Inventariet o. s. v. tilhobe vare solgte og samtlige Forhandlingsprotokoller endog alt indleverede til det kgl. Bibliothek, hvor de endnu henligge til Minde om et Selskab, hvis Mage vist aldrig igjen vil findes, og hvis Minde vil fylde ethvert endnu levende Medlem med Glæde, men ogsaa med inderlig Vemod.

I den sidste Saison 1840—41 var der kun blevet givet sex Forestillinger, og den sidste var den 28. Marts 1841 med „Frejas Alter", der — forunderligt nok — blev givet paa det samme Sted, hvor Selskabet havde begyndt sin Tilværelse og spillet under Midten af denne, nemlig i „Vildmanden" paa Østergade, hvorhen man var flyttet. Den endelige Opløsning var bleven forberedt ved Omsendelsen af et Cirkulaire til Afholdelsen af en Generalforsamling Onsdagen den 7. April 1841 Klokken 7, og denne, der bestod af 45 Medlemmer, vedtog da efter de af Direktionen gjorte Forslag Følgende:

1) Samtlige Effekter realiseres af en Komite.

2) Beløbet, der indkommer, stilles til Kassererens, Etatsraad Schrams Disposition til Dækkelse af Selskabets endnu resterende Gjæld.

3) Theatret opbevares paa et passende Sted.

4) Selskabet vedbliver, uden at virke dramatisk, endnu at bestaa imod 1 Rdl. maanedligt Kontingent i sex Maaneder fra 1. April at regne, i hvilken Tid ugenlige Konversations-Møder (om Fredagen) indtil videre afholdes hos Restaurateur Vincent (dengang paa Hjørnet af Hvælvingen og Fortunstræde).

5) Netto-Indtægten af dette Kontingent anvendes til yderligere Afbetaling af Gjælden.

6) Direktionen giver snarest muligt Underretning om Udfaldet af Effekternes Realisation.

7) Selskabet samles i Begyndelsen af September for definitivt at afgjøre Selskabets Bestaaen, og om ogsaa Theatret skal realiseres til Gjældens Dækning.

Det vil sees, hvor nødig man vilde bekvemme sig til den endelige Bestemmelse, og hvorledes jeg dog kom til at være tilstede derved. Vi havde strax efter min Hjemkomst et af vore gamle gemytlige og muntre Middagsmaaltider hos Vincent, hvortil Oberst Hoffmeyer og jeg havde skrevet Sange. Da min var Selskabets Svanesang, kan jeg ikke modstaa min Trang til her at meddele den:

«Les beaux restes».

Mel. Der var engang en tapper Mand.

Det hidtil Skik paa Jorden var
— Og bli'er vel alle Dage —
Naar Lykken straaler fuld og klar,
At vrage og at klage;
Men lad først Solen nedad gaa,
Bag Skyen retirere;
— Strax skjønner man da dobbelt paa,
Hvad end man seer restere.

Var lang Tid ej D. D. L. S.
I stadig Dekadence?
Og blev det ej i fine Treds
Tilsidst selv — en Restance?
Men netop som en saadan nu
Det mægtigen florerer
Og nyder til de Vantros Gru
Tilbunds — hvad der resterer!

Vel har vi ingen Direktion
Til at forskaffe Plage,
Naar til at spille en Person
Sig ikke gad umage;

Men Tiden med en Republik
Jo bedst og harmonerer;
En Præsident, som Magt ej fik,
I Hoskjær end resterer!

Vel finde vi Thalias Dør
Lidt uforskammet lukket,
Og ingen Mons*) vil nu som før
Faae Tæppet hist optrukket;
Men Skjæbnen dog, saavidt jeg veed,
Ham selv end konserverer,
Og Mindet om hans Nidkjærhed
Ialtfald end resterer!

Staaer Bastian**) mer vel ej som Tolk
Fra hin Tid, naar det gjælder
— Vi er „de gamle Kjælderfolk"
Og „fra den gamle Kjælder!"
Forsvandt end Kongensgadens Kraft,
Og Friedel***) end mankerer;
— Vi har endnu dog Næringssaft,
Mens Vincent os resterer!

Er skaaret end vort Tungebaand,
Og vi ej mer tør tale
Om „Brødre", „Søstre", „Selskabsaand",
Om „Stykker" og „Lokale",
— Dog Gudskelov! ej Tungekræft†)
Endnu blandt os grasserer,
Og Evnen til at bruge Kjæft
Forresten — end resterer!

Ja! om end Mange fra os gik,
Som delte vore Glæder,
Om Meget for vort Tanke-Blik
Med Savnets Malurt træder;
— Ej ganske dog vor Kjæde brast,
Dog Noget existerer,
— Skaal da for Hver, som holder fast
Ved hvad endnu resterer!

I September 1841 kom vi altsaa, som bestemt, sammen, og Opløsningen blev da besluttet. Vort Bibliothek ɔ: Komedier bleve med tilhørende Rolleudskrifter leverede til det kgl. Bibliothek, idet kun en ringe Del laantes mod Bevis til en omrejsende Theaterdirekteur, der vilde give Forestillinger i Jylland, men som hidtil ikke har leveret dem tilbage; og hvad der derfor endnu kun var vor eneste Ejendom: vort Theater, blev solgt. Ved Summen derfor blev den hele tilbagestaaende Gjæld afbetalt. Vore ovenomtalte Aktier henlagde vi, som forudseet, paa de skjønne Minders Alter!

Vel bleve endnu en Snes Medlemmer af os (og blandt disse Oehlenschläger) enige om fremdeles at mødes Fredag Aften i et Par Værelser i „Kongens Klubs" Restaurations-Lokale paa Østergade for at konversere, spille Kort og spise til Aften sammen — og et Par Aar igjennem havde vi ogsaa fælles Middagsmaaltider — men efterhaanden indfandt sig Færre og Færre, Sammenkomsterne bleve sjeldnere og sjeldnere, ophørte tilsidst ganske, og saaledes hendøde da endeligen det i Kjøbenhavn mest besøgte og berømteste Selskab, 61 Aar gammelt.

Og hvilke vare da de Stjerner, der i den lange Tid saa glimrende havde oplyst denne Theaterhimmel, at den vidt og bredt havde kastet sin Glands? Deres Navne ere jo dog saa nøje forbundne med Selskabets, at jeg troer, det kan være af Interesse at gjøre Almenheden bekjendt med dem. Jeg kan naturligvis kun nævne dem, der i min Medlemstid fra 1824 især bidrog til Selskabets gode Rygte.

„Damerne først!"

Blandt de mange Damer eller „Søstre", som de kaldtes, der siden den Tid, da ogsaa disse begyndte at deltage i Forestillingerne, indtil 1823 havde spillet, nævnedes med fortrinsvis Ros Fru Bergsøe, Fru Bang, Fru Laub, Fru Hoe, Frøknerne Perbøll, Frøken Boeckmann o. Fl. Flere levede endnu og glædede os ved deres Assistance. Saaledes Jfr. Jørgensen, der, da hun var bleven kgl. Skuespillerinde, endnu spillede flere Roller for os med samme Fuldkommenhed som paa Theatret, som f. Ex. Madam Warberger i „Jægerne" og Moderen i „Erasmus Montanus", ligesom hun senere holdt de franske Konversationsstykker hos os oppe; Jfr. Heger, der som Mad. Holst udførte Glandsrollerne i vore Sørgespil; Jfr. Abrahamson, der som Mad. Kragh spillede de naive Elskerinde-Roller og fortryllede Alle ved sin personlige Skjønhed og sit saa naturlige Spil. Senere udførte flere af de yngre kgl. Skuespillerinder de vanskeligere Roller i vore Stykker, saaledes Mad. Eisen, Jfr. Natalie Ryge, Jfr. H. Andersen, Mad. Larcher og Mad. Hansen. Blandt Selskabets Medlemmer maa jeg endnu fremhæve følgende Damer. Fru Thortsen (der en kort Tid som Jfr. Bassøe havde været kgl. Skuespillerinde) var, som den administrerende Direkteurs Hustru, ligesom kaldet til at yde os Assistance, og hun ydede den virkelig paa en højst fortrinlig Maade som ældre, navnlig tragisk Elskerinde, saasom Eulalia i „Menneskehad og Anger", den unge blinde Pige i „Billedet" o. s. v. Hun var overhovedet den af Damerne, der spillede mest, og altid godt og saa naturligt. Hun havde et udmærket Minespil og en herlig blød Stemme; kun var hendes Førhed og den deraf følgende daarlige Figur hende lidt i Vejen. Derfor klædte hende Kone-Rollerne bedst. Fru Wiehe, Michael Rosings Datter, var en ganske udmærket værdig Moder; en saadan Naturlighed, et saadant rørende Foredrag, en saadan Blidhed i Fremstillingen skal man længe lede efter. Hendes smukke Hoved og milde, velklingende Stemme kom hende herved især tilgode. Da jeg selv ofte spillede hendes Søn, kan jeg bedst dømme om, hvilken Moder hun var. Frøken Darbes gav de forskruede, affekterede, bistre gamle Jomfruer ganske udmærket. Fru Schram (en Søster til Jfr. Jørgensen) spillede med stort Held de stive og fornemme Damer og de vredladne, heftigere ældre Koner. Foruden de Ovennævnte fra det kgl. Theater spilledes Elskerinderne af Jfr. Clausen (der siden gik til det kgl. Theater; nu Pastorinde Petersen), Jfr. Haack (Skuespillerens Datter, der ligeledes siden gik til det kgl. Theater), Jfr. Kiersing, Frk. Thortsen, Jfr. Bentsen (senere Fru Frølich), Jfr. Hartier, Frk. Gandil, Fruerne L. og A. Gandil (dog kun meget sjeldent og kun udvalgte Roller), Jomfruerne Westland og senere Jfr. Has (en Datter af Skuespilleren), Jfr. Kaarsberg, Jfr. Gorm o. s. v. Soubrette-Rollerne udførtes livligen og rask af Fru Lauritzen, Jfr. Kiersing, Frk. Mühlenstedt o. s. v.

Hvad nu Udførelsen af de mandlige Roller angaaer, da var den Første blandt os Alle vistnok Thortsen (ved

*) Der altid optrak Tæppet ved Forestillingerne.
**) Budet, der løb omkring med Rollerne.
***) Vor Restaurateur.
†) Der herskede paa den Tid en meget omtalt Tungekræft blandt Kvæget.

Toldkamret, Kommerceraad, siden Dr. med. i Berlin og Distriktslæge i Havelberg), der jo rigtignok ogsaa spillede Komedie udenfor Selskabet. Han var som bekjendt en ivrig og kundskabsrig Dramatiker og udgav som saadan en Theater=Almanak og senere Tidsskriftet „Thalia", og han viste, at han i Praxis forstod at anvende sine theoretiske Anskuelser, thi han var en højst forstandig, routineret, smagfuld og dygtig Skuespiller og tilfredsstillede paa det Fuldkomneste i enhver Rolle, han spillede, hvad enten den var tragisk og rørende eller intrigant, jovial og lystig. Derfor fandt vi Andre os villigen og uden Misfornøjelse i, at han som administrerende Direkteur (A. D.) tildelte sig selv de bedste og mest lønnende Roller. Han var tillige en højst tiltrækkende Mand, baade ved sin Kundskabsfylde, sin Livserfaring, sin Vittighed, Jovialitet, Selskabelighed og sit ligefremme Væsen. I Egenskab af Direkteur besad han desuden et udmærket Talent til at knytte samtlige Medlemmer til hinanden og strax at gjøre enhver Nyoptagen Samkvemmet hjemligt og behageligt. Desværre havde han ved Siden af disse gode Egenskaber en meget slem: Letsindighed, der førte til, at han i Aaret 1825 maatte flygte herfra; men da havde han endnu Kraft nok til at studere Medicin i Berlin og tage en saadan Examen, at han strax efter fik Ansættelse som Distriktslæge i Havelberg, hvor han baade erhvervede sig god Praxis og almindelig Agtelse. Selskabet tabte meget ved hans Bortgang, men den havde for os andre Spillende dog det Gode, at vi nu kunde komme til at udføre flere gode Roller.

Næst efter Thortsen stod Toldkontrolleur og Kammerraad Wiehe, en Svigersøn af Rosings og Fader til de tre Brødre ved det kgl. Theater. Han var virkelig en fuldendt Skuespiller, navnlig i Frydendahls Fag, og saa korrekt i Opfattelsen af de mange Roller, han spillede, at Karakteren stod levende for Tilskuerne og aldrig overdreves. Intet Under, at han senere i sin høje Alder endnu havde Lyst til og fattede det Forsæt at gaa til Kasino=Theatret, som hans ældste Søn dog fik ham overtalt fra. Denne spillede et Par Gange i Selskabet, før han gik til det kgl. Theater, og man saae strax, hvilket udmærket Talent han besad.

Henrik Rosing (ved Toldkamret, Kammerraad, siden Etatsraad, som hvilken han døde for en femten Aar siden) lignede sin Fader og sin hele Slægt i det store Skuespiller=Talent. Hans ældre Broder Michael, der, da jeg tiltraadte Selskabet, ikke længere var Medlem, skal tidligere have spillet fortrinlig, men han har dog neppe været saa udmærket en Skuespiller, som Henrik Rosing var. Denne spillede alle de første unge Elsker=Roller med en Varme, Følelse og Routine, der henrykkede Alle. Men ogsaa han nødtes i 1823 til at unddrage Selskabet sine ypperlige Kræfter, da hans Chef i Toldkamret, Lowzow, affordrede ham det Løfte som Betingelse for hans Forfremmelse til Kontorchef, at han ikke mere maatte spille Komedie — hvorved jeg fik flere af hans bedste Roller. Han var dog ikke istand til at nægte sig den Fornøjelse nogle enkelte Gange senere at overtage et Par Roller.

Mægler Fritz Hoskjær gav gamle, dumme, drøvlende komiske Roller til Fuldkommenhed, og ved sit herlige Minespil vakte han strax, ved blot at vise sig, almindelig Latter. At se ham og Wiehe ved Siden af hinanden i tilsvarende Roller var en sand Aandsnydelse. Kun var Hoskjær lidt for meget den Samme i alle Roller.

Jfr. Jørgensens Broder (Mægleren) var en udmærket Bondekarl og fortræffelig i flere komiske Roller. Han døde imidlertid i 1829 og blev da afløst af Kaptain Eschricht, der ogsaa var meget god og især udmærket i Balletten.

Prokurator Haagen (siden Bankdirekteur og Konferensraad) var ganske fortrinlig i gamle Skurke= og Aagerkarle=Roller ligesom i gamle gnavne, snurrige Mænds.

Fritz Gandil (Translateur og Fuldmægtig hos sin Svigerfader, Notar. publ. Olsen) spillede alle værdige Fædre og ædle ældre Karakterer meget smukt, med sand Varme og Inderlighed. Han afløste i ovennævnte Fag egenlig Kammerraad, Toldkontrolleur Ockenholdt, der før havde været den Første i dem, men nu formedelst sin Alder kun spillede sjelden. Hans ypperlige Spil fordærvedes kun noget ved hans bestandig knirkende Støvler! Foruden disse vare ogsaa den Ovennævntes Broder, Husarlieutenant Gandil ligesom ogsaa Major Krossing fortrinlige værdige Fædre. Abrahams var en fortrinlig Skuespiller i ældre Mænd, og i de smaa Syngestykker og Vaudeviller kom hans Sang=Talent os til stor Nytte. Clausen (Fuldmægtig paa Grosserer Gottschalcks Kontor, „den bolde Jæger", som han kaldtes, siden Oberstlieutenant) og Fuldmægtig Boetius vare begge meget routinerede paa Scenen i Lapse= og andre flotte unge Roller, men forresten brugbare i saagodtsom alle.

Blandt de senere gode Skuespillere maa jeg endnu nævne Lieutenant de Plane som Elsker og Lieutenant Rohweder som Komiker.

Endeligen tør jeg nok smigre mig med at kunne sige, at ogsaa jeg i det Hele og paa Brædderne var en Støtte for Selskabet. Min fra Ungdommen enthousiastiske Skuespiller=Tilbøjelighed fik en tilfredsstillende Næring, da jeg kort efter min treaarige Udenlandsrejse i 1822 efter Forslag af min Ven, Handelsfuldmægtig Gercken, optoges i Borups Selskab og som Stamnummer blev 387. Min overordenlig heldige Debut som Valtern i „Stevnerne" af Balthasar Bang*) forskaffede mig strax Anseelse i Selskabet; man tilbød mig aldrig oftere Tjener=Roller, men altid kun saadanne, der udfordrede mere eller mindre godt Spil til Stykkernes heldige Udfald. Efter Thortsens Bortrejse i 1825, og senere efterat H. Rosing maatte opgive at spille, fik jeg Begges vigtigste Roller, saa at jeg tilsidst var et af Selskabets mest fremragende og uundværligste Medlemmer og havde et Repertoire, der var det største efter Thortsens, H. Rosings, Wiehes og Haagens. I Tragedien kom navnlig mit Deklamations=Talent mig tilgode, og baade Oehlenschläger og den ellers i sine Fordringer saa strenge Thortsen gjorde mig mangen Kompliment for mit Spil. Af de 71 Roller, jeg gav enkelte eller flere Gange, vare mine bedste og de mig selv mest morende og tiltalende: Tempelridderen i „Billedet", Moorland i „Skumleren", Ludvig (Broderen) i „Forholdenes Magt", Philip Brook i „Myndlingerne", Dr. Busk i „Epigrammet", Vandby i „Guldbaasen", Pavaret i „De lystige Passagerer", Spilleren i Ifflands Stykke af samme Navn, Marcellin i „Marionetterne", Dick Rapid i „Den hjemkomne Nabob"

*) Der var oprindelig tildelt Otto en Tjenerrolle i Stykket; men da Fremstilleren af Hovedrollen to Dage før Forestillingen maatte frasige sig sin Rolle, tilbød O. sig at overtage den og spillede den til Alles Tilfredshed.

og Baronen i „Fred med de Døde" (den sidste Rolle, jeg spillede, den 11. Marts 1841, da jeg kort efter rejste til Udlandet). Da jeg foruden ved at spille saa flittigt tillige fra det første Øjeblik lagde stor Virksomhed for Selskabet for Dagen ved at skrive Pro- og Epiloger, forfatte Sange o. s. v., blev jeg allerede i 1827 valgt til Medlem af Direktionen, fratraadte vel i 1828, men blev atter valgt i 1829. Fra 1831—1838 var jeg hverken Direkteur eller spillede ofte, men i 1839 blev jeg igjen valgt til Direkteur og vedblev at være det indtil Selskabets Opløsning i 1841. Som saa hyppig Direkteur sluttede jeg i Selskabet nogle af mit Livs kjæreste og behageligste Bekjendtskaber og erhvervede mig sjeldne og trofaste Venner. Ved at bringe denne Omstændighed i Forbindelse med alt det Øvrige, jeg har berettet om dette Selskab, vil man fatte, at Mindet om „Borups Selskab" og hin hele Tid, jeg levede og virkede i det, staaer som det skjønneste og gladeste dybt præget i mit Bryst.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 372.** **Den 17. August 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Hamlet og Don Quixote.

Af **Ivan Turgenjef.**

I.

Den første Udgave af Shakspeares Tragedie „Hamlet" og den første Del af Cervantes „Don Quixote" udkom samme Aar i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede. Dette Sammentræf har forekommet os mærkværdigt; Sammenligningen mellem disse to Værker har vakt en hel Række Tanker i os. „Den, som vil forstaa en Digter, maa begive sig hen i Digterens Land", har Goethe sagt. Prosaisten har ikke Ret til at opstille samme Krav; men han kan haabe, at hans Læsere ville ledsage ham paa hans Udflugter og hans Undersøgelser.

Nogle af vore Anskuelser kunne synes at være temmelig urimelige; men det er et Privilegium for de store poetiske Værker, som det skabende Geni har forstaaet at give et udødeligt Liv; de Domme, man fælder om dem, kunne divergere i det Uendelige, ligesaavel som Dommene om det almindelige Liv, de kunne være modsigende og dog i samme Grad billige. Hvormange Kommentarer har man ikke allerede strevet over „Hamlet", hvormange vil man ikke strive i Fremtiden! Til hvilke modsatte Slutninger har Studiet af den i Sandhed uudtømmelige Type ikke allerede ført! Ved selve sit Indhold, ved den i Sandhed storartede Gjennemskuelighed hos en Fortælling, der saa at sige er oplyst af Sydens Sol, giver „Don Quixote" færre Anledninger til Fortolkning. Uheldigvis ejer Rusland ingen god Oversættelse af „Don Quixote", og de Opfattelser af Cervantes' Helt, som vel ere de almindeligste, ere højst ubestemte; som oftest vækker hans Navn kun Forestillingen om en Nar; Ordet „Don Quixoteri" bliver da synonymt med Fjollethed, medens det rummer en højere Betydning, nemlig Selvopofrelsen, præsenteret — det er sandt — i komisk Skikkelse. Men lad os vende tilbage til vort Emne.

Vi have sagt, at vi bleve slaaede af den samtidige Fremkomst af „Don Quixote" og „Hamlet" som af et mærkværdigt Sammentræf. Det forekom os, at disse to Typer vare Legemliggjørelsen af de to modsatte Grundsider i Menneskenaturen, de to Yderpunkter af den Axe, hvorom den drejer sig, saaledes at alle Mennesker mere eller mindre skulde tilhøre den ene eller den anden af disse to Typer, at hver af os skulde mere eller mindre ligne en Hamlet eller en Don Quixote. Udentvivl tæller vor Tid flere Hamlet'er end Don Quixoter, og dog ere Don Quixoterne endnu ikke ganske forsvundne.

Lad os forklare vor Mening. Alle Mennesker leve, hvad enten det er dem bevidst eller ikke, efter et Princip eller Ideal, hvilket de anse for det Sande, det Skjønne og det Gode. Mange modtage deres Ideal fuldfærdigt, under bestemte Former, der ere udviklede af Historien, og de leve, idet de danne sig efter dette Ideal; de fjerne sig undertiden derfra under Indflydelse af deres Lidenskaber eller paa Grund af Omstændighederne; men de diskutere ikke om det, de tvivle aldrig derom. Andre derimod underkaste det Tankens Analyse. Hvorledes det nu end forholder sig, tage vi ikke fejl — tro vi — naar vi paastaa, at hos alle Mennesker befinder dette Ideal, denne Grund-

vold, dette Formaal for deres Tilværelse sig enten udenfor dem eller i dem, med andre Ord, at hos enhver af os er det, som indtager den første Plads, enten „Jeget" eller en anden Gjenstand, som man sætter over sig selv. Man vil indvende, at Virkeligheden ikke tillader saa skarpt afgrændsede Kategorier, at hos det samme Væsen kunne de to Tendenser afvexle eller endog kombineres i et vist Forhold; vi ville ikke paastaa, at Forandringer og Modsigelser ere absolut umulige hos Menneskenaturen; vi have kun villet antyde de to forskjellige Forhold mellem Mennesket og Idealet. Vi ville nu bestræbe os for at vise, hvorledes — efter vor Mening — disse to modsatte Tendenser ere legemliggjorte i de to Typer, vi have valgt.

Lad os begynde med „Don Quixote". Hvad forestiller Don Quixote? Lad os undersøge ham, ikke med det hurtige Øjekast, der kun holder sig til Overfladen og ubetydelige Enkeltheder; vi ville da ikke alene se hos ham Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse, denne Type, der er skabt for at latterliggjøre de gamle Ridderromaner; nej, denne Type har udvidet sig, som man veed, under sin udødelige Forfatters Haand; Don Quixote i anden Del, den elskværdige Selskabsbroder for Hertuger og Hertuginder, den vise Raadgiver for Vaabendrager-Gouverneuren, er ikke længer Don Quixote fra første Del, især fra Begyndelsen; det er ikke længer denne sære og latterlige Original, paa hvem Pryglene regne saa gavmildt ned; lad os altsaa forsøge at trænge ind til selve Værkets Væsen. Vi spørge endnu engang: hvad forestiller Don Quixote? Troen fremfor Alt, Troen paa noget evigt Uforanderligt i Sandheden, i denne Sandhed, som ligger udenfor Individet, som ikke let hengiver sig til det, som forlanger, at man skal tjene den og opofre sig for den, men som tilsidst giver efter for den udholdende Tjeneste og den energiske Opofrelse.

Don Quixote er fuldstændig gjennemtrængt af Hengivenhed for det Ideal, for hvilket han er rede til at bære alle Savn, ja endog hengive sit Liv; han betragter dette Liv kun som et Middel til at legemliggjøre Idealet og virkeliggjøre Sandheden og Retfærdigheden paa Jorden. Man vil fortælle os, at hans forstyrrede Hjerne har fundet dette Ideal i Ridderromanernes fantastiske Verden. Det indrømme vi, og det er det, der udgjør den komiske Side hos Don Quixote, men han har ikke destomindre bevaret Idealet i dets oprindelige Renhed. At leve for sig selv, at være optaget af sig selv, det er en Skam i Don Quixotes Øjne. Han lever fuldstændig udenfor sig selv — om man kan udtrykke sig saaledes — for Andre, for sine Brødre, for Udryddelsen af det Onde, for Kampen mod de Menneskeheden fjendtlige Kræfter, Troldmænd og Kæmper, det vil sige, Undertrykkere. Man vil ikke finde Spor af Egenkjærlighed hos ham; han beskjæftiger sig aldrig med sig selv, han er den fuldstændige Opofrelse — læg Mærke til dette Ord — han troer, han troer urokkelig og uden Bagtanke. Det er derfor, at han er uden Frygt og taalmodig, at han nøjes med den usleste Føde og den elendigste Dragt. Hvad gjør det ham! Ydmyg af Hjertet er han stor og dristig i Aanden; hans glødende Fromhed lægger ingen Baand paa hans Frihed; uden at være forfængelig tvivler han ikke om sig selv, om sit Kald og sine fysiske Kræfter. Hans Villie er en ubetvingelig Villie. Den stadige Forfølgelse af et og samme Formaal giver hans Tanker nogen Ensformighed og gjør hans Forstand noget indskrænket; han veed kun Lidt, og han behøver ikke at vide Meget. Han veed, hvori hans Arbejde bestaaer, hvorfor han lever her paa Jorden. Er det ikke en Hovedviden? Don Quixote kan snart synes at være fuldstændig gal, fordi den uomtvisteligste Virkelighed flygter bort fra hans Øjne og smelter som Voxet for hans Begejstrings Ild — hans virkelig levende Maurer i Marionetterne og Riddere i Faarene — snart indskrænket, fordi han hverken kan sympathisere halvt eller glæde sig halvt; som et gammelt Træ har han slaaet dybe Rødder i Jorden, han er hverken istand til at skifte Overbevisning eller gaa fra det ene Emne til det andet. Hans moralske Temperament har staaet enhver Prøve. Læg vel Mærke til, at denne Gale, denne omvandrende Ridder er det mest moralske Menneske i Verden. Dette Træk giver hans Domme og hans Taler, hele hans Person en særegen Styrke og Storhed, trods de komiske og ydmygende Situationer, hvori han bestandig geraader. Don Quixote er en Enthousiast, en Tjener for en Ide, der er blændet af dens Glands.

II.

Lad os nu se, hvad Hamlet repræsenterer. Fremfor Alt Forskningens Aand, Egenkjærlighed og Mangel paa Tro. Han lever ene og alene for sig selv, han er en Egoist, men Egoisten kan ikke engang tro paa sig selv; man kan kun tro paa det, som er udenfor os og over os. Og dog er det Jeg, som Hamlet ikke troer paa, dyrebart for ham. Det er det Udgangspunkt, som han stadig kommer tilbage til, fordi han ikke finder Noget i hele Verden, hvortil hans Sjæl kan slutte sig; han er en Skeptiker; han lever og færdes kun med sig selv, han er bestandig beskjæftiget ikke med sin Pligt, men med sin Situation.

Da Hamlet tvivler om Alt, kan man forstaa, at han ikke sparer sig selv. Hans Forstand er altfor udviklet til at nøjes med, hvad den finder i sig selv; den kjender sin Svaghed; men at kjende sig selv er en Styrke. Derfra kommer denne Ironi, der staaer i Modsætning til Don Quixotes Begejstring. Hamlet irettesætter sig selv med Forkjærlighed, med Overdrivelse; han hører aldrig op med at iagttage, at se ind i sit eget Indre; han kjender til de mindste Enkeltheder alle sine Svagheder; han foragter dem, han foragter sig selv; og paa samme Tid kan man sige, at han lever af denne Foragt, at han ernærer sig af den. Han troer ikke paa sig selv, og han er forfængelig; han veed ikke, hvad han vil, og hvorfor han lever, og dog hænger han ved Livet. „Herre, Herre," udbryder han i den anden Scene i første Akt, „Du Himlens og Jordens Dommer, dersom Du ikke havde forbudt! . . . . Hvor trættende, hvor intetsigende, hvor ussel og unyttig synes mig ikke denne lave Verden." Men han opofrer ikke dette intetsigende og tomme Liv. Han drømmer om Selvmord, indtil hans Faders Skygge viser sig, indtil denne højere Befaling, der knuser hans allerede rystede Villie; men han dræber sig ikke. Hans Kjærlighed til Livet bryder ogsaa frem i hans Drømme om Selvmord; alle unge Mennesker paa atten Aar have kjendt lignende Følelser.

Men lad os ikke være for strenge mod Hamlet. Han lider, og hans Lidelser ere langt smertefuldere og smitsommere end Don Quixotes. Denne bliver pryglet af raa Hyrder, af de Galejslaver, han har befriet. Hamlet slaaer og sønderriver sig selv; og det Vaaben, han har i Hænde, det er Forskningens tveæggede Klinge.

Don Quixote er, det maa man erkjende, rent ud

latterlig. Hans Skikkelse er maaske den mest komiske, som nogensinde er bleven tegnet af en Digter. Hans Navn er bleven et ironisk Øgenavn endog i den russiske Bondes Mund. Vi have været istand til personlig at overtyde os derom. Ved det blotte Navn seer Indbildningskraften en lang, mager og kantet Skikkelse vise sig, siddende paa en ynkelig Hests kjødløse Skelet, nemlig denne elendige Rosinante, der altid bliver pryglet, som altid er forsulten, og hvem man ikke kan nægte sin Medfølelse, blandet med Latter og Taarer. Don Quixote er latterlig; men i den Latter, han fremkalder, er der noget Forsonende og Forløsende. Man tilgiver hurtig den, der faaer os til at le, man er endog rede til at elske ham. Hamlets Ydre er derimod tiltrækkende. Hans Melankoli, hans blege Ansigt, som dog ikke er magert (our son is fat, „vor Søn er fed" siger hans Moder), hans sorte Fløjels Dragt, Fjederen i hans Baret, hans udmærkede Manerer, den virkelige Poesi i hans Tale, den Bevidsthed om sin uomtvistelige Overlegenhed, som han uafladelig lægger for Dagen, den smitsomme Fornøjelse, han finder i at ydmyge sig selv, alt dette behager os, alt dette henrykker os ved ham. Man er henrykt over at blive kaldet en Hamlet, Ingen vilde skjøtte om at blive kaldet en Don Quixote. Ingen falder paa at le af Hamlet og det er det, som domfælder ham, det er kun Folk som Horatio, der slutte sig til ham. Vi skulle strax komme til at tale herom. Hvert Menneske har Medfølelse med Hamlet, thi hvert Menneske finder hos ham nogle Træk af sit eget Fysiognomi, men man kan ikke elske ham, fordi han selv ikke elsker Nogen.

Lad os fortsætte vor Sammenligning. Hamlet er Søn af en Konge, der er dræbt af sin Broder, som har usurperet Tronen; denne Konge stiger op af Graven, af „Helvedes Skruestik", for at overdrage sin Søn det Hverv at hævne ham; han trøster sig ved at skjælde sig selv ud og dræber endelig sin Stedfader af en Hændelse. Det er et dybt psykologisk Træk, for hvilket mange begavede, men kortsynede Kritikere have troet at burde fordømme Shakspeare. Don Quixote derimod, som er fattig, næsten uden Hjælpekilder, uden Forbindelser, ensom, paatager sig at raade Bod paa det Onde og forsvare de Undertrykte, som ere ham aldeles fremmede, over hele Jordens Overflade. Hvad gjør det til Sagen, at hans første Forsøg paa at befri Uskyldigheden fra dens Undertrykkere ved et dobbelt Uheld af Skjæbnen falder tilbage paa selve den Uskyldiges Hoved — vi mene her den Episode, hvor Don Quixote befrier en ung Hyrde fra hans Herres Slag, hvorpaa denne, saasnart Befrieren er bortrejst, igjen begynder at slaa den stakkels Hyrde ti Gange saa stærkt. Hvad gjør det til Sagen, at Don Quixote, der troer at have med farlige Kæmper at gjøre, angriber nyttige Vejrmøller! Den komiske Side ved disse Hændelser bringer os ikke til at tabe deres skjulte Betydning af Syne. Den, som idet han opofrer sig selv begynder med at tælle og veje alle Følgerne eller de sandsynlige Fordele for ham selv, er ikke istand til Opofrelse. Med Hamlet kan intet Lignende ske. Skulde han med sin gjennemtrængende og skarpe Forstand kunne falde i en saa plump Vildfarelse? Nej, han kæmper ikke med Vejrmøller. Han troer ikke paa Kæmpers Tilværelse; men dersom de vare til, skulde han nok vogte sig for at angribe dem. Hamlet vilde ikke falde paa at vise den Første den Bedste et Barberbækken og forsikre, at det virkelig var Mambrins Hjelm. Men om og den legemliggjorte Sandhed fremstillede sig for Hamlets Øjne, vilde han uden Tvivl ikke vove at svare, at det var den, Sandheden. Hvem kan vide det? Der er maaske ligesaa lidt nogen Sandhed til, som der er Kæmper. Vi kunne sagtens gjøre Nar af Don Quixote; men hvormange blandt os have altid forstaaet at skjelne et Barberbækken fra en Guldhjelm, naar vi samvittighedsfuldt undersøge vore nuværende og forhenværende Anskuelser? Oprigtigheden, Overbevisningens Styrke, det er det Væsenlige! Udfaldet ligger i Skjæbnens Hænder. Det alene kan lære os, om vi have kæmpet med Fantasiskikkelser eller med virkelige Fjender, og med hvilket Værge vi have bedækket vort Hoved.

Det er interessant at lægge Mærke til Mængdens, hvad man kalder Folkemassernes Forhold til Hamlet og Don Quixote.

Polonius repræsenterer Mængden lige overfor Hamlet, og Sancho Panza repræsenterer den overfor Don Quixote.

Polonius er en energisk, praktisk og fornuftig Olding, skjøndt indskrænket og snakkesalig. Han er en fortrinlig Administrator, et Mønster paa en Fader: husk hans Formaninger til Sønnen Laertes, da han rejser til Udlandet; de kunne i Visdom rivalisere med Gouverneuren Sancho Panzas vise Forskrifter for Øen Baratraria. For Polonius er Hamlet ikke saameget Afsindig som han er et Barn, og dersom han ikke var Kongens Søn, vilde han foragte ham for hans fuldstændige Uduelighed, fordi det er ham umuligt at rette sin Tanke paa et alvorligt og praktisk Foretagende. Scenen med Skyen, i hvilken Hamlet bilder sig ind, at han mystificerer Polonius, forekommer os meget tydelig og velskikket til at bestyrke vor Mening:

Polonius. Naadige Herre, Dronningen ønsker at tale med Jer uden Opsættelse.
Hamlet. Seer I den Sky histoppe? Den har næsten Skikkelse af en Kamel.
Polonius. Ja saa min Gud; den ligner virkelig en Kamel.
Hamlet. Mig forekommer det, at den ligner en Væsel.
Polonius. Den har Ryg som en Væsel.
Hamlet. Eller som en Hvalfisk.
Polonius. Ja ganske som en Hvalfisk.
Hamlet. Saa vil jeg komme til min Moder paa Øjeblikket.

Er det ikke aabenbart, at i denne Scene er Polonius paa samme Tid ganske en Hofmand, som smigrer Prindsen, og en alvorlig Mand, som ikke vil sige et sygt og urimeligt Barn imod? Polonius troer ikke et Ord af, hvad Hamlet siger, og han har Ret; med den Indskrænkethed, der er ham egen, antager han, at Hamlets Galskab kommer af hans Kjærlighed til Ophelia; han tager fejl i denne Antagelse; men han tager ikke fejl i Vurderingen af sin Herres Karakter. Hamlet'erne gjøre aldrig Folket nogen Gavn; de give det Intet, de kunne ikke lede det i nogen Retning, fordi de ikke selv gaa nogetsteds hen. Hvorledes skulde man kunne lede Andre, naar man ikke engang selv veed, om man har fast Grund under Fødderne? Hamlet'erne foragte desuden Folket; hvem kan den agte, som ikke agter sig selv? Er det desuden Umagen værd at beskjæftige sig med Mængden? Den er saa plump og saa smudsig. Hamlet er en Aristokrat, og det ikke blot af Fødsel.

Sancho Panza viser os en aldeles modsat Type. Han gjør Nar af Don Quixote, han veed meget godt, at han er gal, men han forlader tre Gange sin Landsby, sit Hus, sin Kone og sin Datter, for at løbe Verden rundt med denne Gale; han følger ham overalt; han underkaster sig

Ubehageligheder af enhver Slags; han er ham hengiven til Døden; han har Tro paa ham, han er stolt af ham; han hulker knælende ved den usle Madrats, hvor hans gamle Herre er ifærd med at udaande. Man kan ikke forklare sig denne Hengivenhed ved Haab om Belønninger eller personlige Fordele; Sancho Panza har altfor megen sund Sands; han veed altfor godt, at med Undtagelse af Pryglene har en omvandrende Ridders Vaabendrager næsten Intet at vente. Man maa søge Grunden til denne Hengivenhed længere borte; den har, om man kan udtrykke sig saaledes, sin Rod i en Følelse, som maaske er den bedste i Folket: nemlig Evnen til at være Gjenstand for en lykkelig og hæderlig Forblændelse (ak! Folket kjender desværre andre), Evnen til at føle en uegennyttig Begejstring, til at foragte direkte og materielle Fordele; Folket foragter med samme Heltemod det daglige Brød. Det er en betydningsfuld Evne, og som spiller en Rolle i hele Verdenshistorien. Folkemassen vil altid tilsidst følge med en ubegrændset Tillid de Personer, som den fordum har spottet over, forbandet og forfulgt, men som uden at frygte Forfølgelsen, Fornærmelserne eller Latteren gaa uden Ophold fremad med Øjet fæstet mod det Maal, de alene se og søge; de falde, rejse sig igjen og finde det tilsidst. Denne Belønning skyldes dem; kun de finde, som blive ledede af Hjertet. De store Tanker komme fra Hjertet, siger Vauvenargues. Men Hamlet'erne finde Intet, opfinde Intet; de efterlade intet andet Spor bag sig end det af deres egen Personlighed. De efterlade intet Arbejde. De elske ikke og tro ikke, hvad skulde de da kunne finde? Selv i Kemien — for ikke at tale om den organiske Natur — maa to Elementer forene sig for at frembringe et tredie Element. Hamlet'erne tænke kun paa sig selv, de vedblive at staa ene i Verden og altsaa at være golde.

Sluttes.

Generalfeltmarechal Grev Moltke ved det franske Hof.

Sluttet.

VI.

Om Tirsdagen var der stor Parforcejagt i Fontainebleauskoven. Kl. 10 om Formiddagen tog vi fra Tuilerierne. General Schreckenstein og jeg havde den Ære at kjøre sammen med Kejserinden til Banegaarden. Hds. Majestæt bar en rund Hat og en graa Paletot over sin Ridedragt. Vi kjørte ned ad den nye Rue de Rivoli ind til Bastillepladsen og derpaa over denne til Lyonbanegaarden, hvor et Extratog holdt rede. Paa Perronen dannede en Afdeling Municipalgardister Spalier. Det tilstedeværende Publikum raabte vive l'Impératrice. I Kejserindens Salonvogn befandt sig Grevinde Hatzfeld, Damerne Walewsky, de Contades (født Castellane) og St. Pierre, General Rollin og nogle enkelte andre Herrer foruden os. Det havde frosset temmelig stærkt om Natten, Dagen var solkar og smuk, og Egnen tog sig prægtig ud. Banen følger hele Tiden Seinedalen indtil det yndigt beliggende Melun, hvor man passerer Floden paa en statelig Bro og kommer saa ind i det skovbevoxede Højland, der omgiver det gamle, historisk interessante Fontainebleau. Samtlige Officierer ved det der stationerede Dragonregiment eskorterede os til Hest igjennem den smukt byggede lille By indtil den store Trappe, der fører fra la cour du cheval blanc op til Slottet og hvor Kejseren og Prinds Friedrich Wilhelm tog imod Hds. Majestæt. En lille Frokost blev i al Hast indtaget, og jeg fik akkurat Tid til at gjennemløbe Frants I.s prægtige Galleri og Henrik II.s Sal og kaste et Blik ned i de udstrakte Gaarde, der omgives af Bygningsværker i de forskjelligste Stilarter, opførte af franske Herskere siden Ludvig den Helliges Tid. Frants I.s, Henrik IV.s, Ludvig XV.s og Napoleon I.s Historie er knyttet til disse Mure. Den fuldstændige Restauration af Slottet fandt Sted under Louis Philips Regjering. Karakteristisk er ogsaa her de mange Pavilloner med høje, stejle, foroven afstumpede Tage, som Du mindes dem fra Tuilerierne og Slottet Eu. Pavillonerne ere forbundne indbyrdes med lange Gallerier. Det vidtløftige Slot er omgivet af Haver med smaa Indsøer, Buskadser og Græsplainer, og rundt om det Hele strækker sig en prægtig Skov paa 36,000 Arpents. Et betydeligt Antal sexspændte Jagtvogne førte Selskabet til den omtrent en halv Mil borte beliggende Samlingsplads (le rendez-vous), hvor Hestene og Meuten holdt. Hvo der ikke vilde ride, kunde, saa godt det lod sig gjøre, følge Jagten tilvogns. Vejen til Samlingspladsen gik i Begyndelsen gjennem en dels med tæt Fyrreskov, dels med gamle Ege eller ung Bøgebestand bevoxet sandet Slette, men snart hævede den sig temmelig betydelig, og pludselig befandt vi os i en af dybe Kløfter gjennemfuret Klippeegn. De store Kalkstensplader laa ofte saa tæt pakkede paa hinanden, at der neppe var Spor af Vegetation imellem dem, og stejle smalle Fodstier førte fra Højderne ned i Dalen. Saa fulgte atter udstrakte Skovrevierer med stjerneformigt anlagte Udhugster, i hvis sandede Jordbund det gik ret rask afsted. Det var tydeligt, at man under Jagten stedse maatte holde sig paa Vejene, og at der var ufremkommeligt udenfor dem.

Paa Samlingspladsen fandt vi 50—60 Heste, næsten alle engelske Fuldblodsheste og af en Skjønhed og en elegant Optømning, der intet lod tilbage at ønske. Jeg troer, at Kejserens Stald er den bedst udstyrede og bedst forsynede i Verden; idetmindste er den engelske kongelige Stald ikke til at sammenligne med den. Ejendommeligt er det, at man her barberer alle Hestene om Vinteren ligesom i Italien eller rettere afsvider den hele Haarbeklædning. En Slags Musefarve bliver af denne Grund den fremherskende, men Hestene komme ikke saa let i Transpiration; i Stalden maa de derimod omhyggelig beklædes med uldne Dækkener.

Jeg havde endnu aldrig seet en Hjort blive hidset. Hundene ere noget større end hos os, men forresten af samme Slags. Jeg havde bragt i Erfaring, at der ved disse Jagter blev redet et temmelig skarpt Tempo og at

Jagten sjelden varede mindre end en Time. I disse Omgivelser, paa et ganske fremmed Terrain, var det mig ingenlunde ligegyldigt, om jeg var fuldstændig Herre over mit Dyr eller ej. Jeg skyndte mig derfor med at komme i Sadlen, red til Prøve gjennem en af Udhugsterne i Skoven, men vendte fuldkommen beroliget tilbage, thi med en saadan Hest kunde man ride med ved en hvilkensomhelst Jagt.

Efter at Alle, der vilde gjøre Jagten med til Hest, havde faaet Fod i Stigbøjlerne, red man nu til det Sted, en Fjerdingvej fra Samlingspladsen, hvor Hjorten var bleven opsporet. Hundene bleve bragte paa Sporet, Valdhornene skingrede, og fremad gik det i susende Fart ned ad en Skovvej, der var banet tvers igjennem Tykningen.

Jagttoget saae prægtigt ud. De franske Herrer bar alle Hofjagtdragten, den lille chapeau à trois cornes besat med hvide Strudsfjer, grønne Frakker med røde Fløjels Kraver og Opslag, alle Sømme besatte med brede Guld- eller Sølvtresser, couteaux de chasse, hvide Benklæder og Kravestøvler. Kejseren bar endvidere den sorte Ørns Ordensstjerne. Skade at vi Preussere ikke havde vore skarlagensrøde Jagtfrakker med; vi tog os temmelig beskedne ud i vore sorte Kjoler. Prindsen var dog i en elegant Ridedragt og saae statelig nok ud paa en prægtig engelsk Fuchs. Af Damerne vare kun Kejserinden, Madame de Contades og Madame de St. Pierre til Hest, alle med trekantede Fjerhatte og grønne Jagtuniformer med de nødvendige Modifikationer. Kejserinden red i skarpeste Trav i Spidsen for Jægerskaren; hun sidder rolig og elegant paa en Hest og seer overordenlig godt ud. Madame de Contades rider, jeg havde nær sagt for godt. Hun koketterede med sin Brunes Livlighed, der saa godt som ikke gik i nogen anden Gangart end i strakt Karriere; enhver Anden vilde sikkert have havt betydeligt Besvær med at holde sig i Sadlen paa den fyrige Ganger.

Da man ikke kunde følge Hundene igjennem Skovtykningen, saa kom det an paa bestandig at vælge den Skovvej, der førte tilbage til Sporet. Følgen heraf var mangen en skarp Vending, men ogsaa mangt et lidet Holdt. Nu havde Hjorten imidlertid været saa klog at flygte op i den klippefulde Del af Skoven, hvor der kun fandtes smalle Fodstier, ad hvilke man udelukkende kunde komme frem En for En. Solen skinnede prægtigt. Egnen var malerisk vild, men man turde ikke give sig synderlig Tid til at se sig om, thi det gjaldt om ved forøget Hurtighed atter at indhente Jagttoget paa den nærmeste ordenlige Skovvej. Med saadanne Heste lod dette sig ogsaa snart gjøre, og en Lettelse var det, naar man atter kunde lade de prægtige Dyr strække frit ud.

Saadan en Hjort løber ganske anderledes end vore Vildsvin, og hertil kommer endda de lange Omveje, man nødes til at gjøre. Allerede havde vi redet 55 Minuter, da Kejserinden gjorde Holdt og lod os ride forud. Vi vare da næsten komne til det Punkt, hvorfra vi vare redne ud. Hundene syntes at være komne paa fejlt Spor, og vi kom endnu engang ud i Klippeegnen og derpaa ind paa et med tæt Krat bevoxet sumpigt Terrain. Snart blev imidlertid den adsplittede Meute atter samlet. Alle sprang af Hestene for over adspredte Klippeblokke og Moradser at naa hen til et Vandhul, hvor Hallali'et lød. Hjorten, der allerede var død, maatte man trække op af Vandet. Jagten havde da varet i næsten syv Kvarter. Alle vi Preussere, der vare redne med, Prindsen, begge Reußerne, Barner, Romberg og jeg vare tilstede ved la curée. (Jeg havde desuden havt det Held at opsnappe Kejserens Hat, der ved en pludselig Vending var bleven hængende ved en Enebærbusk.) Vi vilde just til at klavre tilbage til vore Heste, da det hed sig, at Kejserinden kom. Virkelig var det lykkedes den modige Dame over Sumpe og Stenblokke at naa til Hallalistedet. Der blæste en skarp Vind, og da jeg havde faaet ganske vaade Fødder, var jeg meget tilfreds med snart at komme i Bevægelse igjen. Det varede lidt, inden jeg kom afsted, da nogle Heste, deriblandt min, vare blevne forbyttede; men paa et andet ligesaa fortrinligt Dyr kunde jeg i en flot Karriere indhente de øvrige, endnu inden de vare naaede til Samlingspladsen. Der fandt jeg Paletot og Plaid, og snart lyste i Skumringen det gamle Slot, der har optaget saa mangt et Jagtselskab indenfor sine Mure, os gjennem Trægrupperne i Møde. Ved de mægtige Baal, der flammede i Kaminerne, varmede vi os, og efter en behagelig Jagtdiner kjørte vi tilbage til Paris. Souperen indtoges hos Prindsen, og om Aftenen var jeg ikke trættere af Dagens Anstrengelser, end at jeg kunde gaa i det lille Theater i Palais Royal.

VII.

Idag Onsdag have vi beseet Skulpturerne i Louvre. Den berømte Venus fra Milo (rigtignok uden Arme) bringer næsten alle de øvrige Kunstskatte, der her ere samlede, til at træde i Skygge. Interessant forekom det mig i en af Salene at gjenfinde i Stuk den store Kamin, som jeg engang har seet i Brügge i Træsnitværk. Fra Louvre kjørte vi til Gobelinsfabriken, hvor de vidunderligste Sager blive tilvirkede. Man arbejdede just for Tiden paa nogle Portraiter af berømte Franskmænd, der skulle ophænges i Louvre, og som saae ud som de fineste Pastelmalerier. Kunstneren er et helt Aar om et saadant Portrait. Kl. 1 stod Gardeinfanteriet, Gardekavalleriet og Gardeartilleriet opstillet en parade i Tuilerigaarden. Forbimarchen fandt Sted paa Carrouselpladsen.

Efter en fortræffelig Diner hos Grev Hatzfeld kjørte vi til Operaen og saae de to sidste Akter af Donizettis «La favorite». Roger og Mad. Borghi-Mamo sang.

VIII.

Allerede Kl. 8½ Torsdag Morgen kjørte vi i to firspændte Postvogne til St. Denis. Postillonerne bar det kejserlige Livree, Grønt med Guld, trekantede Hatte og Pudderparykker. Postillonen rider den ene af Forløberne, Hestene have Bjælder paa, Posthornet erstattes af Pidskeknald, og paa Bukken sidder en Koureer, bagpaa to. I skarpt Trav gik det over Vendômepladsen, ned ad Boulevard des Italiens, Chaussée d'Antin og ud gjennem Barrière de Clichy. Det var meget koldt og vaadt Vejr, og af Omegnen var der Intet at se. Den prægtige Kathedralkirke vil jeg ikke bestrive, Du mindes den vel nok. Efter Frokost kjørte Prindsen til Vincennes; det regnede stadig. Om Aftenen Bal hos Kejserinden.

Kl. 10 var Selskabet samlet; Hoffet i sorte Kjoler, endel af de øvrige Herrer derimod i Uniform. Kejserinden var meget simpelt og smagfuldt paaklædt, helt i Hvidt, i det fineste Mousseline med flagrende Volants, paa Haaret et hvidt Slør med Sølv og Grønt, et Collier og et Bælte af store Diamanter.

Den prægtige store Sal i pavillon de l'horloge var saaledes indrettet at foruden Estraden langs Væggene endnu to Rækker med rødt Fløjel betrukne Stole omsluttede den egenlige Dandseplads. Alle Damerne sad ned, kun meget faa Par dandsede. Prindsen aabnede Ballet med Kejserinden i en Kontradands vis à vis Kejseren med sin Kousine Prindsesse Mathilde; derpaa dandsede Prindsen en Vals med hende og Kejserinden med Prinds Napoleon.

Det var noget vanskeligt at komme frem og gaa frit omkring, omendskjøndt der neppe var indbudt flere end 500 Personer, men Alle trængte sig sammen i den ene Sal. Souperen anrettedes ved smaa Borde i Theatret. Ellers gik Alt til som ved ethvert andet Bal.

IX.

Fredag Morgen Kl. $8^1/_2$ med Postbefordring over St. Cloud til Versailles. Dette Palads skal have kostet 300 Millioner Thlr. Men Ludvig XIV. overlevede sin egen og Frankrigs Storhed, og ingen af hans Efterfølgeres Hoffer formaaede saaledes som hans mere at udfylde Kæmpeslottet. I en af de mange Sale findes Fremstillinger af de forskjellige Tiders Stænderforsamlinger: Frants I., der aabner Stænderne i Rouen, Henrik IV. i Notre Dame og Ludvig XVI. ved Notabelforsamlingens Sammentræden i Versailles; det sidste var le commencement de la fin. Her fra Versailles blev han og den ulykkelige Marie Antoinette førte til la Conciergerie. Napoleon havde den Tanke at tage Versailles i Brug paany, men alene den første Indretning af Slottet skulde koste 50 Millioner. Louis Philippe restaurerede det virkelig nogenlunde, men Borgerkongedømmet kunde umulig fornye Ludvig XIV.s glimrende Hof. Versailles blev helliget «à toutes les gloires de la France.» Boligerne for 3,000 Hofbetjente og Staldene for 1,000 Heste rumme nu to Kyradserregimenter med deres Heste, og selve Slottet er blevet ombannet til et Museum for Malerier og Skulpturer, der fremstille alle store Momenter og Begivenheder af Frankrigs Historie. Naturligvis findes der her særdeles mange middelmaadige Billeder, der kun takke deres Gjenstand for den Plads, de optage, men ogsaa Mesterværker af David og Vernet. Mest bekjendt er Vernets „La Smala", Overfaldet paa Abd-el-Kaders Lejr, et Maleri, der, troer jeg, er 80 Skridt langt og bestaaer af en Række af de interessanteste Grupper. Vi kjørte til Lille-Trianon, hvor vi indtog en ypperlig Frokost, hvis Hovedbestanddele, dindon truffé, paté de foie gras, homards, Fasaner og kostelig Frugt, jeg ikke vil lade unævnte.

Vi besaa dernæst Militairskolen i St. Cyr. I dette forhenværende Frøkenkloster modtage nu 700 unge Mennesker i et toaarigt Kursus deres Uddannelse til Officierer i Infanteriet og Kavalleriet. Det er en storartet Anstalt, i dens Stald findes 400 Rideheste, og den er rigt forsynet med Samlinger, Modeller o. s. v. Meget renligt seer der ikke ud. Eleverne vaske sig ligesom paa Kasernerne i et fælles Lavoir for hver Gang. Staldene vare smukt holdte. En Bataillon exercerede, og jeg lagde ved denne Lejlighed Mærke til, at Franskmændene dog alligevel lægge nogen Vægt paa den ved Paraderne saa fuldstændig tilsidesatte Præcision i Geværgreb og i at holde Trit. Hos os maa Folkene ikke støde saa stærkt med Kolben, og kun et ødelagt Gevær kan ved Grebene klapre saa voldsomt. Det franske Gevær er et stærkt, men noget plumpt Vaaben, der imidlertid er særdeles godt og holdbart forarbejdet. Man bryder sig her ikke synderligt om den præcise Skyden og lover sig kun lidet deraf i Felten. Kun les chasseurs d'Afrique og Gardeinfanteriet ere forsynede med Rifler. Med Miniégeværet experimenteres der for Tiden i en Kommission; det er endnu ikke blevet indført i Armeen, navnlig da man ikke er rigtig enig om dets Skudsikkerhed. Et saa sart Vaaben som vort Percussionsgevær vilde man aldeles ikke kunne give det franske Infanteri imellem Hænder; dertil udfordres den umaadelige Omhu, der hos os anvendes paa Mandskabet og deres Geværer.

Vi kjørte til Store Trianon, saae de forgyldte Kroningsvogne, besøgte Marie Antoinettes yndigt beliggende Ferme og vendte om Aftenen tilbage til Paris.

Ved Taflet sad jeg nær ved Kejseren, der forespurgte sig nøje om Sanssouci og dets Indretning. Om Aftenen i Operaen til den kjedsommelige „Corsar".

X.

Paris, Tuilerierne den 21. December.

Du har vel undret Dig over, hvorledes mine Dagbogsblade ere komne Dig ihænde herfra. Med Posten vilde jeg Intet sende, omendskjøndt jeg intet Uforbelagtigt har skrevet. Vi ere blevne modtagne særdeles venligt, og jeg har af bedste Overbevisning næsten ikke kunnet skrive Andet end rosende og anerkjendende; imidlertid vil Du kunne læse Et og Andet imellem Linierne. De herværende Tilstande ere ikke normale, men det turde falde vanskeligt at angive, hvad der under de nu engang bestaaende Forhold kan gjøres bedre. Ingen kan være sin egen Efterkommer, og Grundlæggeren af et Dynasti indtager en hel anden Stilling end Arvingen efter en Række legitime Forfædre. Denne kjører i det gamle Spor, hin maa bryde nye Baner, og der stilles uendelig større Fordringer til hans Personlighed.

Nu har Napoleon III. intet af sin store Onkels mørke Alvor, ikke hans Imperatorholdning og beregnede Optræden. Han er en ganske ligefrem, temmelig lille Mand, hvis altid rolige Ansigt afgjort gjør Indtrykket af en vis gemytlig Velvillie. «Il ne se fâche jamais, il est toujours poli et bon envers nous, ce n'est que la bonté de son coeur et sa confiance qui pourront lui devenir dangereux» sige hans Omgivelser. At i dette Øjeblik kun eet Parti er det herskende, og at Kejseren selv af dette Parti ikke altid kan omgive sig med de betydeligste Mænd, følger af Nødvendigheden. Karakterer, der ville gaa deres egen Vej, kan Louis Napoleon ikke bruge, fordi den hele Ledelse af Statens Anliggender maa være koncentreret i hans Haand. Under regelmæssige Tilstande kan der tilstaaes en større Frihed; saaledes som Forholdene imidlertid for Tiden ere i Frankrig, har kun en kraftig og fast Regjering, der vel iøvrigt ogsaa bedst passer for den franske Folkekarakter, nogen Udsigt til at holde sig. Pressefriheden er her for Øjeblikket ligesaa umulig, som den vilde være under et Felttog, hvor Pressen vilde give sig til at diskutere den kommanderende Generals Beslutninger og Dispositioner. Louis Napoleon har lagt Klogskab, Hensynsløshed, Fasthed og Selvtillid, men ogsaa Maadehold for Dagen, Alt dækket under den uforstyrreligste ydre Ro. Kun naar han er til Hest, seer man Imperatoren i ham. Tarvelig som han er med Hensyn til sin egen Person, glemmer han ikke, at

Franskmændene vilde vide deres Souverainers Hof omgivet med Glands. Den lille Prinds kjører saaledes ikke ud undtagen med en Piqueur og tre guides à cheval med Pistolerne ude af Saddelhylstret samt en Officier med en Afdeling Dragoner foran og en Afdeling bag den med fire Heste forspændte Vogn. Alle Vagter træde i Gevær, naar det otte Maaneder gamle enfant impérial kjører forbi dem.

XI.

Karlsruhe, den 23. December.

Paa Keiserens indtrængende Anmodning blev Prindsen en Dag længer i Paris. Om Morgenen besaa vi Artilleridepotets kostelige Samling af Modeller og Vaaben. Jeg uddelte derpaa adskillige Tabatièrer og overgav General Rollin 12,000 Frcs til Tjenerskabet.

Om Aftenen var der stort Taffel hos Keiseren, og efter dettes Slutning tog vi Afsked. Kl. 11 kjørte vi fra den nye smukke gare de Strasbourg. De keiserlige Salonvogne er saa komfortabelt indrettede, at der ikke mangler en eneste Bekvemmelighed, og jeg vaagnede først i Saverne, hvorfra Kjøretouren igjennem Vogeserne er særdeles smuk. Det var sørgeligt at høre Folkene der tale Tydsk, og saa ere de dog gode Franskmænd. Vi have jo ladet dem i Stikken! Kl. 9 fik vi Øje paa Strasburgermünster, opholdt os imidlertid ikke i Strasburg, hvor al Modtagelse var frabedet, men kjørte strax med Extratog fra Kehl her til Karlsruhe.

En Roman ved Rom-Skjær.

Af Grenville-Murray.

I.

Hvis jeg vilde sige, at vi haabede at oplyse hele Paris med Flammen fra den Plumbudding, som vi vare ifærd med at lave til Ære for vor engelske Gjæst, John Brokenshire, saa vilde jeg henfalde til en af de Talefigurer, som jeg — Digter, som jeg er — troer hellere maa bruges i Vers end i Prosa. Noémie, Børnene og jeg havde besluttet, at der skulde være Rom nok rundt om Buddingen til paa en utvivlsom Maade at minde vor engelske Ven om Julen i hans eget Ø-Hjem. Noémie havde tilbragt to Dage med at blande Ingredienserne, hvis Mængde og Besynderlighed fik vore franske Sjæle til at undre sig; og det var ligesaa godt som et helt Maleri at se hende staa med en Træske i den ene Haand og en Seddel i den anden og spørge sig selv, om hun nu dog alligevel ikke havde glemt Noget. Vi vare begge enige om, at den Ret, som John Brokenshire og hans Landsmænd holde saa meget af, maa være opfunden af en Urtekræmmer i Pengeforlegenhed, som gjerne vilde have et blandet Varelager solgt ud, og som ved samme Lejlighed vilde vise sine Venner, Doktoren og Apothekeren, en Tjeneste.

Budding udgjorde imidlertid kun en Del af vore Forberedelser; thi jeg havde gjennemsøgt de Bøger, der handle om engelske Skikke, og fundet, at John Brokenshire vilde føle sig utilpas, hvis vi ikke Alle kyssede ham under en Gren af den ærværdige Druidiske Mistelten og opmuntrede ham til at gjøre det Samme ved os. Derfor hang der Mistelten fra en Krog i Loftet. Saa var Buffeten prydet med sex Flasker britisk Ale med smaa røde pyramideformede Etiketter og to Flasker Portvin, der ikke vare til at røre med en Ildtang, saadan en Skorpe af Støv og Spindelvæv var der paa dem, og desuden tre Flasker af vor egen nationale Champagnehøst, som De vil tillade mig at mene ikke er nogen ugemytlig Vin, naar den har Guldblad om Hovedet og bærer Hertugen af Montebellos carte blanche Mærke for at garantere, at den er lavet af den fulde hvide Drue, der voxer paa de solrige Skraaninger nær ved Rheims.

Alt imellem kom der en Duft af Suppe og Brasen fra det lille Kjøkken, hvor Noémie havde lige Plads nok til at bevæge sig omkring mellem sine rødmussede Kasseroller og hvide Fade, med Ærmerne smøgede op til hendes kjøntformede Albuer og med Kinderne lyserøde af Skjæret fra Komfuret. De to Børn, Victor og Louisette, sad hver paa en Skammel og gjorde Nytte. Victor skrabede en Trøffel, der havde en skarp Duft; Louisette klippede en af den Slags krusede Papirs-Manskjetter, der gjøres fast om Skinkeben. Tæt ved, paa Fyrstedet, hvæsede en Gaas i et Stegefad en klagende Aftensang i sin egen Sauce, medens den oppebiede den Tid, da den skulde lægges paa sit sidste Leje af Æblemoes. I Parenthes bemærket, naar man seer hen til Gaasens endelige Skjæbne, kan saa ikke dens Løbebane her paa Jorden beskrives med min Broderdigter Horats' Ord som ab ovo usque ad mala?*) Om Forladelse . . .

Noémie Leblanc var ikke min Kone; heller ikke var jeg hendes Børns Onkel — kun deres Gudfader. Vi holdt meget sammen; thi vi boede alle paa femte Sal i et af disse store parisiske Huse, hvis Tage synes at naa op til Himlen, naar Vejret er taaget, og kaste Skygger lige tvers over Gaden, naar Solen skinner. Den nederste Etage var optaget af et Trykkeri, hvor Noémie havde Beskjæftigelse som Korrekturlæser paa to Aviser — den ene republikansk, den anden royalistisk — der bleve gjorte færdige af de samme Presser og udgivne under eet Tag, skjøndt deres Principer vare lige saa forskjellige som Ild og Vand. Hendes Arbejde optog hende tolv Timer hver Dag, og medens hun satte Interpunktionstegn i de Artikler, der skulde belære vore Landsmænd om de Principer, som en frugtbar Række af Revolutioner havde bragt til Verden, plejede jeg, medens jeg sad paa mit Tagkammer og skrev, at holde Øje med Børnene. Min Dør stod aaben, for at de kunde løbe tvers over Trappeafsatsen

*) „Fra Ægget lige til Æblerne". — — Det romerske Maaltid begyndte sædvanlig med Æg og endte med Æbler; Talemaaden betegner altsaa: „fra først til sidst". O. A.

fra deres Værelse til mit. Hvor de tumlede sig! Hvis de ikke havde et eller andet Skjelmsstykke for, der holdt hele den øverste Del af Huset i Bevægelse, kaldte de det neppe for at lege. En af deres Yndlingsfornøjelser var at rapse noget fugtigt Ler fra en Billedhuggers Atelier ved Siden af og lave knaldende Pandekager. Efter at have slaaet Leret fladt ud til Størrelse af en Ostetallerken, trykkede de en lille Hulning i Midten med Tommelfingeren og kastede saa Pandekagen med Kraft paa Gulvet. Den pludselige Sammentrykning af Luft i Hulningen fik den til at knalde af med en Støj som en Gasbeholder, der exploderer. Det var en umaadelig morsom Leg!

Victor var syv Aar og Louisette sex. Det var gode, kjærlige Børn med muntre Stemmer — han en klog lille Unge, der var meget hengiven til at ødelægge smaa Stykker Træ i Tømrerens Værksted ved Siden af under Paaskud af at lære Meubelsnedkeriet, hun en Frøken med muntre blaa Øjne, der allerede var kyndig i sit Kjøns Kneb for at faae, hvad hun vilde have, selv naar det ikke var heldigt at lade hende faae det. De To gik til Kommuneskolen hver Morgen med Tornistre paa Ryggen, fulde af Bøger og Smørrebrød; og hvis min Dør ikke var aaben, naar de gik, bankede de paa den og kaldte mig „Syvsover" gjennem Nøglehullet. Klokken fire kom de hjem, og jeg er nær ved at tro, at det var den fornøjeligste Tid paa Dagen for mig, til Trods for at de plejede at forkynde deres Ankomst ved en skrækkelig Klapren af deres smaa Sko paa Trætrappen, som Portneren havde saadant et Mas med at polere to Gange om Ugen med Vox. Fra fire til syv, da deres Moder kom tilbage, temmelig træt af sin Korrekturlæsning, for at gjøre Aftensmaden istand, havde jeg Victor og Louisette ganske for mig selv, eller — rettere sagt — de havde mig ganske for sig selv. Mange ere de poetiske Inspirationer, som de have skaaret itu ved at lege Skjul bag ved min Seng og hale mig ind i deres Leg ved Frakkeskjøderne, naar jeg var fordybet i det vanskelige Arbejde at finde Rim — ofte ligesaa møjsommeligt som at fiske efter Perler.

Jeg har fortalt Dem, at jeg er Digter. Jeg skriver Vers, som læses vidt og bredt og overvejes af tankefulde Sjæle; men, ulig min Landsmand Victor Hugo, stemmer jeg min Lyre for at besynge den menneskelige Flids Frembringelser hellere end Naturens Værker, som maaske have Panegyrikere nok. Jeg forfatter versificerede Avertissementer for fremadstræbende Firmaer, hvis Navne bedække store Flader af Avisernes yderste Ark; og jeg udmærker mig især, sige de, i en sirlig Beskrivelse af Artikler, der henhøre til den menneskelige Paaklædning, særlig den kvindelige. Jeg har lavet Sonnetter om Damehatte, men holder mig ikke for god til at rime paa Piller eller Pickles. Noget af det mest Fantasirige, der nogensinde er flydt fra min Pen, var et lille Epigram paa fire Linier, som Kjøberen, en Friseur, ærgjerrigt udgav for sit eget og lod sætte paa alle de Pomadekrukker, som forlod hans Boutik. Det Bedste ved den Slags Arbejde er, at det giver En Raad til at spise Boeufsteg, hvilket den højere Slags episke Digte ikke gjøre, saa vidt min Erfaring til dem strækker; men den vigtigste Omstændighed for mig var, at jeg ved at faae lidt flere Penge mellem Hænderne, end der var strengt nødvendigt til mine Fornødenheder, blev sat istand til at hjælpe min Naboerske Noémie Leblanc med at opdrage Børnene; hendes egne knappe Indtægter bleve nemlig stærkt beskaarne ved de Summer, som hun regelmæssig hvert Kvartal sendte til sin fraværende Mand.

Hvor var denne Mand? Havde han forladt hende? Var han draget bort, som saa mange Mænd gjøre, med store Forhaabninger om at skabe sig en Formue, Forhaabninger, som nu alle vare glippede og havde nødet ham til at tage sin Tilflugt til, hvad hans Kone fortjente? Nej, Jules Leblanc var politisk Landflygtig i Ny-Kaledonien.

Han var bleven blandet ind i Kommunens Affairer og dømt til Deportation paa Livstid, skjøndt en mildere Mand end ham og En, der var mindre tilbøjelig til at omstyrte bestaaende Institutioner til Menneskeslægtens Regjering, har jeg aldrig seet. At tale til ham om Privilegier og Barrikader var spildt Arbejde; han kunde ikke saa meget som forstaa, hvad han skulde bruge den Stemme til, Forfatningen havde tilstaaet ham, og han vilde have givet den til den første den bedste Stemmehverver ligesaa villig som en Sous til en Tigger. Men Jules var Humorist, og i hans lystige, ærlige Hoved havde Naturen nedlagt et Anlæg for Karikatur, der kunde faae ham til i et Nu at tegne en Kultusminister af med en Abehale eller en Kardinal med lange Ører. Han kaldte dette for blotte Løjer og troede, at han kun lavede Noget til at le af, da han tog Ophold i Paris under Borgerkrigen og udgav et komisk Blad, der to Gange om Ugen indeholdt en koloreret Karton af en af Versailles-Partiets Generaler eller royalistiske Statsmænd. Jo, det var rare Løjer! Da Generalerne fik fat i ham, viste de ham, hvad Løjer vilde sige. Han vilde være bleven skudt, hvis ikke Noémie havde kastet sig for Fødderne af En af Autoriteterne, der lige havde Indflydelse nok til at faae Dommen forandret til Deportation. Vi vare nødte til at lade os nøje med det. En tung, tør Sommerdag rejste Noémie ned til Toulon med de to Børn, (det ene dengang en Patteglut, der maatte bæres paa Armen, det andet en stolprende Stump, ikke to Aar gammel) for at se Jules for sidste Gang, før han sejlede bort i Forbryderskibet. Jeg kan endnu i Tankerne se den Dag. Solen var stegende hed, og Toulons Gader vare neppe til at gaa i for en Hund. Jules gik langs med Havnen midt i en stor Trop, Alle med Haandjern og bevogtede af Soldater med Bajonetter paa Geværerne; og Noémie kunde ikke gjøre Andet end i Afstand at vifte til ham med Lommetørklædet. Han svarede ved at kysse paa sine lænkede Hænder ad hende een Gang, to Gange og ved at smile for at opmuntre hende til at vedligeholde Modet for Børnenes Skyld. Noémie gjorde halv vanvittig endnu en Anstrengelse for at komme nær hen til ham; men der var en Stimmel af andre Hustruer og Mødre omkring hende, som alle hulkede, og Politiet var nødt til at tvinge dem tilbage. Saa forsvandt Jules, idet han skred hen til Falderebet, der førte til det hæslige sorte Transportskib, hvor han skulde spærres inde i fire Maaneder sammen med Forbrydere og Mordere og med nogle Domfældte, der maaske vare ligesaa uskyldige som han selv.

John Brokenshire, Englænderen, var kommen ned til Toulon i Anledning af en Kontrakt om at forsyne dette samme Transportskib med Kjød i Tindaaser. Han stod ved Siden af, da Noémie besvimede. Idet han greb hende i sine Arme, bar han hende til det nærmeste Vinhus, og da hun var kommen til sig selv, svor han en af disse syndige Eder, der ere ejendommelige for hans undselige Race, og lovede, at det for Fremtiden skulde være et af hans Øjemed i Livet at tilvejebringe Jules Leblancs Benaadning.

John Brokenshire var en tør Mand, med kolde, blaa Øjne, som frastødte den Slags Folk, der tigge sig frem.

Han strømmede aldrig over af Følelse, som vi Franskmænd gjøre, og han aflagde sjelden Løfter; men naar han gjorde det, holdt han dem. Han stod ved sit Ord i dette Tilfælde mere fyldigt, end man kunde have ventet i Betragtning af, at hans Ord vare blevne udtalte under Indflydelse af Medlidenhed, der kunde have været en forbigaaende Bevægelse.

Men desværre, det er ikke meget, en Handelsrejsende kan udvirke, selv En, der er saa energisk som John Brokenshire. Kun saa meget kunde vor Englænder gjøre, og det gjorde han: han holdt Noémie forsynet med Efterretninger fra hendes Mand og Jules med Breve og Pengeforsendelser fra Noémie. Der har aldrig existeret noget Menneske med det Bekjendtskab til Folk. Da han stadig var paa Farten, havde Forretningsforbindelser overalt og ikke brød sig om, om han kompromitterede sig, siden vore franske Love ikke havde noget Tag i ham, fandt John Brokenshire det let nok at smugle Breve ind og ud af Straffekolonien. Han troede først, det vilde være let ogsaa at erholde Benaadningen ved at trække i de rigtige Traade; men deri tog han fejl. Enten vare Traadene slidte, eller han havde ikke faaet fat i de rigtige. Vor Regjering er ikke saa villig til at løslade Mænd, over hvis Meninger den er bleven forskrækket. Hans Vanheld fik Englænderen til at ærgre sig over og skjælde paa Franskmændenes politiske Grumhed med al den Liberalismes Kraft, der trives paa Themsens Bredder; men hverken fortvivlede han eller gav os Lov til at gjøre det; og vi vidste, at hvor som helst han rejste hen, og hvad som helst han foretog sig, havde han Jules Leblanc i Tankerne. Naar han kjøbte Vin af en Bordeaux-Kjøbmand, nævnede han den Landsforvistes Sag, medens han smagte paa Prøverne; han søgte at vække Sympathi for ham hos indflydelsesrige Silke-Kjøbmænd, Importeurer af britisk Knivsmedarbejde, Kaffemæglere og Indigo-Forhandlere. Han kunde alle Enkelthederne ved den stakkels Karikaturtegners Brøde og dens formildende Omstændigheder udenad og talte om dem til Journalister og Politikere, som han mødte paa sine Rejser, og han udvidede derved hver Dag Kredsen af dem, som vidste Noget om stakkels Jules og havde Medlidenhed med ham.

Det var saaledes, det gik til, at John Brokenshire blev vor Ven. Det var Grunden til, at han hver Juledag, siden det Aar, da Noémie var bleven berøvet sin Mand ved en Krigsretskjendelse, var Hovedgjæsten ved et Festmaaltid, som vi tilberedte af saadanne Lækrerier, som han holdt af, og krydrede dem med et frejdigt fransk Velkommen. Det var Grunden til, at vi ventede ham med vor Gaas, vor Mistelten, vor Budding og vore ligefremme Ønsker ved den Lejlighed, jeg nu skriver om — hvilket var sidste Juledag.

II.

«Les voici! Der er de!" raabte lille Victor og klappede i Hænderne, da de første opadstigende Trin af vore Gjæster hørtes paa Trappen; og Louisette, der var straalende pyntet i en Dragt af skotsk tærnet Tøj med et Skjærf à la Stuart, klyngede sig til sin Moders Kjole og skjulte sig halvt bag ved den med den ene Finger i Munden — det skulde se ud, som hun generede sig, den listige Tøske, som om nogensinde smaa franske Piger virkelig havde manglet Frejdighed.

Klokken var sex. Værelset var oplyst, Bordet dækket, og Noémie stod rede til at modtage sine Gjæster ved den knitrende Ild af Pæretræs-Klodserne. Hvor hun saae smuk ud! Hvor yndig blid og tungsindig i den sorte Silkekjole og med den lille Kniplingskappe, der bedækkede hendes skinnende kastaniebrune Haar! Hun var kun syvogtyve Aar dengang, og Sorgen havde ikke ældet hende — den havde kun givet hendes blaa Øjne et alvorligt Udtryk og kastet en dæmpet Stilhed over hendes Væsen, som hos en Sygeplejerske i et Sygeværelse. For hendes Børns Skyld, der ikke kunde huske deres Fader, var hun bleven nødt til i det Ydre at vedligeholde en mild Sindsro, der vidnede om mere Sjælsstyrke, end hvis hun havde givet Sorgen Luft, og hun havde tvunget sig til altid at smile i deres Nærværelse, for at deres unge Hjerter ikke skulde blive formede til et Tungsind, der vilde forvandle sig til Knarvornhed, naar de bleve ældre. Kun de, der kjendte Noémie, som jeg gjorde det, kunde gjætte, hvordan det længe forhalede Haab smertede i hendes Hustru-Hjerte. Hvorledes hun kunde arbejde saa nøjagtig, som hun gjorde, ved sin Korrektur — idet hun aldrig sprang et vildfarende Komma eller en galt anbragt Cirkumflex over og endogsaa rettede grammatikalske Fejl med den nydeligste Haandskrift — var mig en Gaade. Grattelot, Trykkerifaktoren, og Barbelard, Redaktionssekretairen ved et af de to Blade, ved hvilke Noémie havde Beskjæftigelse, kunde ligesaa lidt forstaa det som jeg; men de vare tilsidst komne til den Slutning, at Madame Leblanc var af et filosofisk Gemyt, var et ypperligt Stykke Kvindfolk, som mente, at Graad ødelagde Øjnene. De og deres Koner skulde være vore Gjæster den Aften. Af den livlige Maade, paa hvilken de traadte ind, snusende efter vor Gaas og kiggende paa vore Flasker, var det tydeligt, at de ikke mente, de trængte sig ind i noget Sorgens Hjem.

Grattelot, Barbelard, deres Ægtefæller og John Brokenshire udgjorde Summen af det Selskab, vi ventede, — det vil sige: medregnet Noémie, Børnene og mig selv skulde vi sætte os tilbords ni i Tallet, saa mange, som der er Muser. Hverken Grattelot, Barbelard eller deres Koner mindede dog om Muserne. Faktoren var en lille, mørkladen Fyr, der havde et skjelmsk Rabelaisk Øjekast og talte med den bredeste Marseille-Dialekt. Han brugte z'er for j'er og udtalte o som ou. Fra sin Erfaring i Trykkeriet havde han erhvervet sig et underligt Miskmask af Dannelse og en staaende Klage mod alle litteraire Folk, som han beskyldte for aldrig at udmaale deres Produktioner efter Avisformats Krav. Han brød sig ingen Ting om Stil eller Logik: „Giv mig Noget, der passer i Spalterne," plejede han at sige; og hans almindelige Prøve paa en Skribents Dygtighed var: „Vil denne Artikel fylde mere eller mindre end $1^1/_4$ Spalte?" Hvis den fyldte mere, blev Forfatteren i hans Mening stemplet som en Mand af vidtsvævende Ordsvulst; hvis den fyldte mindre, var han et Menneske, der manglede Elasticitet i Udtrykket. Grattelot nærede Agtelse for Digterne, fordi deres Linier vare lette at sætte og afgav udmærket Svinesteg*); og selvfølgelig gav han Poesiens Palme til Skjalde, der ikke skrev i Alexandriner. Han har ofte sagt mig, at han foretrak en af mine Oder for den smukkeste Idyl af François Coppée; og jeg følte mig meget smigret ved Komplimenten, indtil jeg opdagede, at den alene skyldtes min Tilbøjelighed for sexfodede Vers, ikke Indholdet af mine Oder, som Grattelot aldrig læste.

Barbelard, Redaktionssekretairen, var ogsaa en litterair Mærkværdighed; thi han kunde kun læse med Vanskelighed og stavede ikke et eneste Ord i vort Sprog rigtigt undtagen sit eget Navn. Han var bleven ansat som Redaktionssekretair paa Grund af sin kæmpemæssige Legemsbygning og sin

*) Saaledes kaldes i Sættersproget den aabne Plads paa en Side, hvor der ingen Typer er. O. A.

Tapperhed ved Brugen af alle Slags Duelvaaben. Han var en gammel Sergeant af Les Cent-Gardes, der var bleven dekoreret for at have ført to østerrigske Oberster bort som Fanger (en under hver Arm) i den italienske Krig; han maalte sine sex franske Fod paa Hosesokker og havde et Par strittende røde Knebelsbarter, der, naar han var vred, saae ud, som om der var Ild i dem. Det var Barbelard, der paatog sig Ansvarligheden for alle Artikler uden Underskrift i det republikanske Blad, der benyttede ham, og hvis der kom en Fremmed for at bede om Forklaringer angaaende Personligheder, saa var denne imponerende Redaktionssekretair paa Pletten for at svare ham i det korrekteste Riddersprog. Han kom ikke med Undskyldninger eller Forklaringer, men var strax rede til at modtage en Udfordring til at slaas næste Morgen tidlig paa Kaarder eller Pistoler, hvad man vilde foretrække. Dette førte ofte til smaa Dialoger omtrent af følgende Art:

Den Fremmede (farer rasende ind med den fornærmende Avis i Haanden). — Min Herre, jeg ønsker at tale med den Person, der har skrevet denne Artikel.

Barbelard (rejser sig med Værdighed fra Redaktionsstolen, med en Pibe i Munden). — Unge Mand, det er mig, der har skrevet den Artikel. Hvis De ønsker at gjøre Brøvl, saa nævn Deres Venner, — saa kan det gaa løs ved Daggry.

Den Fremmede (bliver høflig). — Ak nej . . . Jeg er bare kommen for at forny min Subskription paa Avisen . . . Sikken en Varme det er . . . God Mo—o—rgen (gaaer ud).

Undertiden kunde det imidlertid komme til Duel, og saa viste Barbelard sig altid højmodig, idet han blot tilføjede Kjødsaar — rene Loppestik, som han kaldte dem, flængende Armen en tolv Tommer eller saa eller snittende et ubetydeligt lille Stykke bort af Angriberens Læg. Barbelard havde vel havt godt og vel et Dousin Dueller; men han havde en anden Pligt at opfylde mod sin Avis foruden at slaas; thi han mødte i Retten for at svare paa alle Anklager for at have angrebet Regjeringen, og han udstod de Fængselsstraffe, hvortil Medlemmer af Redaktionspersonalet bleve dømte. Han var kommen til at betragte Fængslet Ste. Pélagie omtrent som et andet Hjem og var aldrig bedrøvet ved at skulle derind for nogle faa Maaneder; thi han fik dobbelt Betaling, ubegrændset Forsyning af Tobak og udmærkede Maaltider, der daglig bleve sendte ind fra Restaurateuren paa hans Principalers Bekostning, saalænge hans Fængsling varede. Madame Barbelard, en lille, sorthaaret Kone med despotiske Øjne, plejede kjærligt hedsfuldt at bemærke, at hun var altid mere glad ved at se sin Mand i Fængsel end ude af det, for saa vidste hun, at han ikke var i Fortræd, — vovende sit Liv i Kamp paa Liv og Død eller drikkende mere Absinth, end der var godt for ham, paa Kaféen. Fængselslivet var desuden saadan en Besparelse, for hun kunde hver Dag gaa hen og sidde hos Barbelard fra ti til sex, nyde sine Maaltider hos ham og derved spare Omkostningerne ved Indkjøb og Brændsel til Kjøkkenet. Hun havde kun ringe Tanker om liberale Regjeringer: hun tilskrev nemlig deres Utilbøjelighed til at sende Journalister i Fængsel smudsig Karrighed med Statens Pung.

Det viste sig, at denne Juledag, da han kom for at spise til Middag hos os, havde den skikkelige Barbelard en af sine periodiske Fængsels-Regninger at kvittere; thi hans første Bemærkning til os, da han havde trykket Noémies Haand og kysset Børnene, var om, at han næste Morgen skulde til Ste. Pélagie: — „Tre Maaneder for at have skrevet uærbødigt om Senatet," sagde han med sin tørre Basstemme, idet han kastede et anelsesfuldt Sideblik hen paa Chiffonieren, hvor Flaskerne stod.

„Ja, tre hele Maaneder!" udbraabte den lille Madame Barbelard glad. „Jeg nærede noget Haab om, at det kunde være blevet sex; for saa kunde vi have sparet Nok sammen til at kjøbe den smukke Villa i Suresnes, jeg har Kig paa."

„Vi ville tage Erstatning for det ved at tage tre Maaneder til til Sommer, hvis Alt gaaer vel, min Kjære," sagde Barbelard muntert; „altfor Meget i eet Kjøre er ikke godt: det er rart at komme ud og faae lidt frisk Luft af og til."

„Ja, det er netop Knuden; og saa gaaer der Hatfulde af Francs med til Billard og smaa Glas med dine Venner!" svarede Madame Barbelard skarpt. „Tænk alle de dejlige Ting, vi kunde foretage os, hvis Du blev et helt Aar under Laas og Lukke!"

„Hvorfor mon de aldrig sender Faktorer i Fængsel?" sagde Madame Grattelot klagende. Hun var en Elsasserinde, meget kjødfuld og sparsommelig, og talte med den skarpe Strasburger Accent, som plejede at faae os Franskmænd til at le, indtil alle de kraftige Mænd og Kvinder i vor smukkeste Provinds ved Rhinen kom ind under det preussiske Aag. „Lieber Himmel!" vedblev hun, „hvad vilde jeg ikke give for at se Sesostris i Fængsel for et Aar, for at vi kunde spare lidt Penge i disse skrækkelig knappe Tider!"

Sesostris var Grattelot, og han lo: „Saa sagte, Mutter Gredel, — hvis jeg blev sendt i Fængsel, vilde Du ikke spare Noget, for jeg vilde komme til at gaa derind paa egen Regning. De gode Tider, da Bogtrykkerne kom i Fængsel, gik bort med Kejserdømmet."

„Saa vilde jeg ønske, at Kejserdømmet vilde komme tilbage," erklærede Madame Grattelot. „Der burde være samme Ret for Alle: naar en Redaktionssekretair kan komme i Fængsel, skulde en Bogtrykker ogsaa have Lov til det."

Ved disse Ord blev Madame Barbelard lidt hed i Kammen, for hun holdt stærkt paa sin Mands Forrettigheder.

„Men De glemmer, Madame, at en Redaktionssekretair løber større Risiko, for han maa sommetider drage Kaarden," bemærkede hun med et Anstrøg af Skarphed.

„Ganske vist, Madame, men Sesostris vilde ogsaa slaas, hvis det gjordes behov," svarede Elsasserinden tørt; „og jeg siger bare, at det er haardt, at alle Nydelserne skulle gaa til een Slags Folk, naar der er Plads nok i Fængslerne til andre Folk, hvis Regjeringen bare vilde lave bedre Love."

Noémie fik denne delikate Disput til at holde op. Det laa i hendes Natur at spille Fredsmægleren. Jeg har seet hende i gamle Dage, før hendes Mand drog bort, forlige et helt Værelse fuldt af Kunstnere, som stredes om æsthetisk Kunst, ved at sætte en Krukke Øl midt iblandt dem. Hun gjorde noget Lignende nu ved at tage en Karaffel Kirsch og nogle Likeurglas frem til at skærpe vor Appetit paa. Slige Drikke blødgjøre Tungen. Vi ventede endnu John Brokenshire. Børnene vare klatrede op paa Barbelards uhyre Knæ, der var omtrent saa stort som en Kamelpukkel, og red Ranke paa det. De to kvindelige Gjæster, som maaske pludselig bleve slaaede af det Upassende i at udbrede sig om Behagelighederne ved at være i Fængsel i Noémies Paahør, der sukkede efter sin fangne Mand, gav sig til at tale med deres Værtinde om det mere passende Emne: Børneklæder. Grattelot, som med Velbehag indaandede den Duft af gode Ting, der kom fra Kjøkkenet, tog sit Stade ved Kamingesimsen og talte til mig om mine nette og „nemme" Vers. Han var henrykt over en Sonnet, jeg nylig havde lavet om en nysopfunden Støvleknægt.

Klokken slog halv syv fra Taarnet paa en Kirke i Nærheden. Det var paa den Tid, at John Brokenshire skulde komme; og han kom aldrig for sent; for han regulerede enhver af sine Bevægelser efter et mægtigt Kronometer, som viste Dagene baade i Ugen og Maaneden og endogsaa Maaneskifterne. Børnene spidsede Ører. «L'Ami Brokenshire» var for dem selve Inkarnationen af Fader Jul; thi han undlod aldrig at komme med Pakker med Legetøj under Armene og Poser med Sukkergodt i Lommen. Mon han vilde komme for sent i Aar, for første Gang? Nej, der kom han. Det var hans velbekjendte lange Skridt paa Trappen, fire Trin ad Gangen, ligesom en Giraf, der løber op ad Bakke. Et Trin til, og han vilde være der.

«Le voici!» raabte lille Victor og hans Søster, idet de sprang ned fra Barbelards Knæ med et højt Jubelraab, og bort styrtede de, ud paa Gangen. Endnu et Minut, og John Brokenshire, med Pakker, Kappe, Halstørklæde og Alting, stod under Misteltenen for at lade sig omfavne og kysse. Vi kyssede ham Alle, Mænd og Kvinder, som det er Skik i vort Land; og jeg kan forsikre Dem, at Noémie Leblancs Kys var ikke det mindst hjertelige, skjøndt hun rødmede lidt ved det.

III.

Forestil Dem en meget lang og mager Mand, med Kindben af Kouleur som Ribsgelé, et høfarvet Skjæg faldende ned over hans Vest, en graa Klædes-Dragt med dybe Lommer gravede ud rundt omkring for og agter, saa har De John Brokenshire, som han viste sig hver Dag i Aaret; føj hertil en Smule Taage, der hang om hans hørgule Haar, en blaalig Næsetip og et bredt Smil, der viste hans lange gule Tænder, ligesom et helt Dominospil, der havde forandret Farve ved lang Brug, og De vil have ham saaledes, som han fremtonede ved denne særlige Lejlighed, da der holdtes Julefest i vor gjæstfri parisiske Bolig.

Juledag var hans eneste Hviledag i Aaret, hvis det kan kaldes Hvile at spise Frokost hos en Onkel i Forstæderne Klokken otte, at overvære Gudstjenesten i den britiske Kirke Klokken elleve, derefter at indtage en Lunch hos en gift Søster og at slutte af med tre Timers Stormløb i Legetøjsboutiker for at kjøbslaa om den bedste Slags Foræringer til Detailpris til en Legion af ungdommelige Venner. Men dette var forholdsvis Hvile for John Brokenshire; thi han havde for det meste travlt for at komme med Exprestog. Juledag var den eneste Dag, paa hvilken han ikke foretog sig nogen Rejse, uden hvad der blev gjort for hans egen Fornøjelse og for Vedligeholdelsen af kjærlighedsfulde Forbindelser med hans Slægtninge og Bekjendte. Naar han kom for at spise til Middag den 25. December hos Noémie Leblanc, kunde vi være sikre paa, at hele Aftenen vilde være hans egen, og at han ikke vilde pile af mellem Stegen og Desserten, som man kunde være vis paa at han vilde gjøre, hvis han blev indbudt paa nogen anden Dag i nogen anden Maaned af Aaret.

«Mong Dju, mes Amis, quel plaisiir d'être ung peu tronquiil!» udbraabte denne Hædersmand, idet han trak en femtenbladet Kniv op af en af den Snes Lommer, han var udstyret med, og begyndte at skjære Baandene over paa sine forskjellige Pakker. „Tænk bare, pas de voyage før Kl. fire femten Minuter imorgen tidlig, da jeg skal afsted til Lyon. Monsieur Barbelard, De seer sund og frisk ud; jeg har kjøbt Dem et Par laadne Tøfler til at bære i Fængslet."

„Tak, Monsieur John", lo den høje Redaktionssekretair. „De lader ogsaa til at være munter nok; Deres Forretning gaaer godt, haaber jeg?"

„Forretningen gaaer saa la—la," sagde John Brokenshire. „Der er Tider i dette Eders Land, da man kan hale Penge ind med et Net, og andre Tider, da man maa angle efter dem, Mønt for Mønt, med en Fiskekrog. Det beroer paa de politiske Forhold, som overalt ere omskiftelige Sager."

„De politiske Forhold kommer af Aviserne," bemærkede Grattelot; „hvis Folk vilde læse flere Bøger og færre Blade, vilde det være bedre for Forretningerne."

„Ikke for min Forretning," sagde Barbelard, idet han drak sin Kirsch ud. „Skaal for Journalistikens Udbredelse!"

„Aa, De — De kunde ogsaa lide at bringe Folk i Haarene paa hverandre hele Aaret igjennem; men det kunde nok være, at de arresterer Dem for længere Tid, end De synes om, en af Dagene," ytrede den kjødfulde Madame Grattelot.

„Nej, Madame, de arresterer ham ikke for længere Tid, end han synes om; han trækker sig tilbage fra Forretningen, hvis han seer Tegn til det," gjensvarede Madame Barbelard.

Nu vare de paa Spil igjen; men John Brokenshire standsede dem: „Hollo, I skjændtes om det Spørgsmaal ifjor og iforfjor," sagde han; „jeg maa tro, at jeg er i Versailles, blandt de Deputerede, hvis I ikke tage Eder i Agt. Men jeg vil sige Eder Noget, jeg er sulten, og jo snarere vi gaa til Bords, des bedre."

„Hør, hvor den Gaas i Kjøkkenet skriger efter at blive rettet an, min kjære Noémie," bemærkede Grattelot og snusede velbehageligt.

„Ah ja; og Noémie, mon onfong — serveer ikke Buddingen i en Suppeterrin, som De gjorde for et Aar eller to siden," bad John Brokenshire og blinkede med Øjnene.

Noémie lo over denne Paamindelse om et tidligere Misgreb ved Tillavningen af den nationale engelske Ret. Hun gik bort for at give en Haandsrækning til Tjenestepigen, der var bleven lejet for Aftenen fra Rôtisseur'en ligeoverfor; og imidlertid lagde vor kommercielle Ven alle de Foræringer frem, som han havde bragt med. Ingen var bleven glemt. Ingen — thi Grattelots og Barbelards vare gamle Bekjendte af Brokenshire — og det laa ikke i hans Natur at lade Noget eller Nogen gaa i Glemmebogen. Redaktionssekretairen fik sine laadne Tøfler, Faktoren en Merskumspibe med et Pund Latakieh-Tobak, der var kjøbt, medens han solgte et Parti gamle Rifler til Tyrkerne i Lille-Asien; Madame Barbelard fik et Norwich-Shawl, der lignede Kashimir, og Madame Grattelot et Stykke Lyon-Silketøj, der lignede, hvad det var: første Klasses Stof, uden Snyderi med Farven. Saa kom Børnenes Tour til at blive lyksaliggjorte fra en af disse vidunderlige Legetøjsæsker, som vore parisiske Legetøjsboutiker sende ud for at udvikle Overdaadighedsinstinkterne i de franske Børns Sjæle. Victor fik foræret et Sæt bevægelige Soldater, som førte Krig i det Smaa ved at forsvare en Papfæstning; og lille Louisette blev gjort lykkelig med en silkeklædt Dukke, der kunde lukke Øjnene og sige „Mama" ligesom et meget lille Barn, der har Mavepine. Jeg vilde ønske, jeg kunde tilføje Navnene paa en hel Mængde pragtfulde Børnebøger, der vare illustrerede af mine kvikke Venner, de Herrer Bertall og Grévin; men jeg havde neppe Tid til den Gang at undersøge disse Skatte; thi John Brokenshire stak mig selv Noget i Hænderne: en Ruslæders Portemonnaie, og det en, der var temmelig spækket. Idet han gjorde det, sagde

han mig, at han havde været heldig med at afsætte et helt Bundt af mine Vers.

Dette var behageligt Nyt, som fik mig til at rødme.

„Og jeg har Bestillinger paa et Parti til, Digter," sagde han, idet han lukkede sin skrækkelige Kniv med et Knæk. „En Værtshusholder i Nizza vil have Dem til at anbefale hans stegte Fisk, og en Kagebager i Arles har den Ide, at De kan gjøre hans Flødetærter populaire."

„Hold Dem til de sexfodede Vers, Digter — der er ingen Ting saa gode som de for Bogtrykkere," bemærkede Grattelot, som pattede paa Rav-Mundspidsen til sin Pibe.

„Og saa er der en Fyr i Carcassonne, som vil oprette nogle billige Bade," vedblev Brokenshire, idet han saae paa en Liste. „Da det er første Gang, Folkene i de Egne have seet et Badehus, ville de maaske gjøre Løjer med denne ny Foranstaltning, hvis ikke Opfinderen kan faae Latteren paa sin Side ved noget Vittigt i Form af et Epigram, som han vil trykke paa sine Prospekter."

„Jeg skal gjøre mit Bedste," sagde jeg, idet jeg tænkte paa et Rim til Vand og Sæbe.

„Men stop lidt; det er ikke Alt," sagde John Brokenshire paa den højtidelige Maade, han havde, naar han gav en alvorlig Ordre, som han vilde skulde udføres med Omhu og Hurtighed. „Jeg maa bestille nogle Vers hos Dem af bedste Kvalitet til en Skrædder. Dette er en overordenlig vigtig Sag. Troer De, De kunde sige noget Net og Kjønt om Buxer og Veste?"

„Jeg har tilfældigvis nogle Skrædder-Vers fix og færdige, som kun vente paa at blive udfyldte med Kjøberens Navn," svarede jeg, idet jeg rodede om i min Lommebog.

„Naa, godt. Men er de af Deres bedste Bryg?"

„Saa gode, som jeg kan skrive dem, troer jeg; men jeg vil prøve at gjøre dem bedre, hvis det er nødvendigt."

„Fortræffeligt," sagde Englænderen; „men vent lidt — vi ville høre Deres Vers siden; nu er det Tid til at spise til Middag — og her er Noémies Foræring!"

Med disse Ord lagde han en lille firkantet Pakke ved Siden af Noémies Tallerken. Hun var lige traadt ind, foran Tjenestepigen, der bar Suppeterrinen; men da hun smilende vilde række sin Haand frem for at se paa Foræringen, holdt Brokenshire hende tilbage. „Nej, Kjære, ikke nu. Naar Plumbuddingen kommer og der er et Glimt af blaat Lys til at opmuntre os."

Hans Villie var Lov ved saadanne Lejligheder. Hvis han havde sagt, at vi Allesammen skulde knæle ned paa Rad og gjætte Kjældermænd, vilde vi have gjort det. Noémie sagde ingen Ting, men begyndte at øse den rygende Suppe op med rolig Underkastelse, og vi satte os Alle ned, idet Englænderen lagde sin Serviet over Knæerne, medens vi tre Franskmænd trak vore op under Hagen, efter fransk Skik.

Jeg bemærkede, at John Brokenshire endnu ikke havde ytret Noget om Noémies Mand, og hun havde ikke gjort Andet end rette et taust Spørgsmaal til ham med sine blaa Øjne. Hun kjendte hans Ejendommeligheder og vidste, at man ikke kunde faae Noget ud af ham ved at trænge paa. Hvis han havde Noget at sige, vilde han kundgjøre det Altsammen, naar Tiden kom. For Øjeblikket var han optagen af sin Suppe og vi af vor. Det var den kraftigste Oxekjødsuppe, krydret med Purre, og Skeerne syntes kjærlighedsfuldt af sig selv at dukke ned i den. Kun Børnene havde ingen Appetit, da de vare i altfor stærk Bevægelse over deres Foræringer og vare vrede paa hvert Øjeblik, der opholdt dem fra at gaa tilbage og lege med disse Tegn paa John Brokenshires Venskab.

Saaledes skred denne vor Middag frem. Og ak, mine Venner, hvor jeg vilde ønske, jeg havde hine udmærkede Gastronomers, de Herrer Erckmann-Chatrians Pen for at beskrive Dem, hvilken Virkning hin saftfulde Opmarchering af Retter havde paa vore lystige Sjæle. Ingen Andre end disse, der have skildret saa mange Kjødgilder i det stærktspisende Land omkring Pfalzburg, kunde yde Retfærdighed mod den glimrende Figur, den stegte Gaas gjorde paa sit Fad, stoppet som den var med Kastanier og Trøfler og glindsende med den mest skinnende Sauce. En Ring af velbrunede Pølser omgav den. Dens Kjød var saa fedt, at Kniven skar dybt ned i det, og de Mundfulde, som man spiste til Æblemos'en, syntes at smelte paa Tungen. Heller ikke maa det glemmes, at vi havde Drikkevarer nok til at trodse al slet Fordøjelse. Englands gule Ale perlede i vore Glas med sin hvide Skumparyk, og vor egen røde Vin de Grave, der er saa kaad og lystighedsvækkende, funklede som smeltede Rubiner. Grattelot og Barbelard drak en Flaske hver og vare saa halvt med hinanden om at expedere en tredie. Deres Koner gnavede Benene, som de holdt i Fingrene ligesom Folk, der ikke skamme sig ved at vise, at de gotte sig; og den livlige Madam Grattelot sagde, at alt Dette mindede hende om Elsaß. John Brokenshire holdt sig til sit Øl og anrettede Ødelæggelse blandt Pølserne. Tilsidst havde vi nok — ikke at vi vare trætte i Aanden, men fordi den fysiske Natur sagde: „Stop!" Noémie hjalp til at tage Tallerkenerne bort, og Tjenestepigen gik ud for at hente Buddingen.

Saa var det, at jeg tog Proppen af Champagneflaskerne og fyldte Glassene til en Skaal for vor Værtinde. Vi begyndte altid med den og efterfulgte den med en for John Brokenshire i disse lange Glas af den gamle Façon, der fremhæve Boblerne bedre end de moderne bredtoppede Skaale. I dette Øjeblik marcherede Pigen ind med Buddingen, som hun holdt langt ud fra sig, idet hun lo og lukkede Øjnene. Hun havde stukket Ild paa den i Kjøkkenet, og Flammerne, der sprang op i gaflede Tunger, blaa, røde og gule, slikkede Kristtorn-Grenen i Toppen og fik den til at knitre. Børnene klappede i Hænderne, og Barbelard, der var oplivet ved, hvad han havde drukket, raabte: «Vive l'Angleterre!» Der har aldrig været en saadan munter Aften.

John Brokenshire holdt imidlertid en Finger i Vejret for at paabyde Taushed.

„Maa jeg nu aabne min Pakke?" spurgte Noémie frygtsomt, men med en Kvindes Nysgjerrighed efter alle skjulte Ting.

„Endnu ikke, Kjære, — eet Øjeblik endnu," sagde John Brokenshire; og han saae tvers over Bordet hen paa mig. „Digter, hvad var det, De sagde om, at De havde nogle Vers, der passede for en Skrædder? Husk paa, det er en Skrædder, som jeg ønsker at glæde og hædre."

„Jeg har Versene her," sagde jeg. „Jeg har et Parti af dem færdigt paa Lager for det Tilfælde, at jeg skulde faae pludselige Ordrer."

„Godt arrangeret," sagde vor kommercielle Ven.

„Undertiden kommer Inspirationen ikke, naar den skulde," forklarede jeg, idet jeg glattede mine Vers ud paa Dugen. „Det bliver maaske forlangt, at man skal rime paa „Blanksværte", naar Ens Tanker gaa i Retning af «Eau de Cologne». Hvad er Deres Skrædders Navn?"

„William Jenkinson, en Englænder, men som lever i

Frankrig. Sæt det Navn ind, hvor De har ladet Plads staa aaben, hvis det passer i Verset. Hvis ikke, saa faae det til at passe."

„Det passer," sagde jeg, idet jeg tog en Blyant frem.

„Nu vel da, læs saa," bad John Brokenshire. „Dette er ikke nogen almindelig Sag, og vi ville Alle høre efter."

Jeg blev slaaet af John Brokenshires Tone: den var mere alvorlig, end Omstændighederne syntes at fordre. At læse højt er ikke min stærke Side, og jeg havde gjerne rakt mine Vers til Noémie, som havde en velklingende musikalsk Stemme, vel skikket til at bringe de poetiske Skjønheder frem. Men hun var et Bytte for den Bevægelse, Kvinder komme i, naar de ane noget Hemmelighedsfuldt, og var ikke i Stemning til Noget, der lignede en offentlig Optræden. Saa udførte jeg selv Oplæsningen med min fineste Deklamation; og her følger det Digt, jeg læste. Jeg behøver neppe at sige Dem, at det var paa Fransk; men John Brokenshire har senere oversat det for mig paa sit eget Sprog og givet det en Titel. Jeg dedicerer det med Hengivenhed og Ærbødighed til den ædle Skrædder, hvis Varer det berømmer.

En Betaling i Rim.

Jeg stod tidlig op af Sengen, medens Duggen laa paa Engen,
gik saa hen til en Forpagter, og jeg traf ham i hans Hjem,
mellem Høns ved Havens Gjærde, og han sa'e: „God Morgen, Kjære;
mine Buxer er en Guinea værd, og de kosted tolv og fem."*)

Medens Morgensolen løber, kom der en Fouragekjøber,
og han spurgte om hans Stakke, og hvad Prisen var paa dem,
og saa nævned slux den Brave det Beløb, han vilde have; —
og hans Buxer var en Guinea værd, men kosted tolv og fem.

Ind i Gaarden En der traved, som et Gjærde havde lavet
og en Kostald og et Kornloft med Lukke og med Lem;
da saa disse var betalte, min Forpagter atter pralte,
at hans Buxer var en Guinea værd og kosted tolv og fem.

Siden ind i Stuen gik vi, en anstændig Middag fik vi,
og Forpagt'rens flinke Datter satte Glas og Toddy frem;
hendes Fa'r tog glad til Orde, at hans Lemmer dog var store,
og hans Buxer var en Guinea værd, men kosted tolv og fem.

Til en Dam vi Vejen lagde, hvor om Suderne man sagde,
at naar Hveden stod i Blomster, bed de paa med Fynd og Klem;
og min Vært fik Bid af mange, der gemytlig lod sig fange, —
og hans Buxer var en Guinea værd, men kosted tolv og fem.

Da nu Solen sank i Havet, mens hans Kone Theen laved,
fik han Lyset tændt, der flimred i den hede Thevands Em;
og mens Skumringsmørket daler, pipped alle Husets Svaler,
at hans Buxer var en Guinea værd og kosted tolv og fem.

En Cigar jeg derpaa tænder, — jeg har nemlig frie Hænder
til at ryge: jeg er ugift, — saa den Ting er højst bekvem; —
mens jeg vandred hjem fra Gaarde, gik jeg taus og ønsked saare,
mine Buxer var en Guinea værd og kun kosted tolv og fem

I min Søvn et Syn sig viste, saa jeg først mit Mod forliste;
men han smiled, og saa saae jeg, at han ikke var saa slem:
„William Jenkinson jeg hedder, Englands vidtberømte Skrædder,
mine Varer er en Guinea værd, men de koste tolv og fem."

Jeg holdt op med at læse og stirrede paa min Tallerken, som Forfattere gjøre, naar de have luftet deres Talenter i Familiekredsen og vide, at Bifaldet vil overgaa deres Fortjeneste.

„Bravo!" raabte hele Bordet, Børnene indbefattede; og der var et Kor af Komplimenter fra dem Alle, undtagen fra Grattelot, som beklagede, at jeg havde forladt den sexfodede Lyriks sikre Sti.

„Hvis De skriver saadanne lange Vers som disse, kunde De akkurat ligesaa gjerne skrive Prosa," sagde han syndigt.

„Hys!" udbrød John Brokenshire. „Ræk mig Papiret, Digter. De vilde gjerne give det gratis (skjøndt det skal nok blive betalt, det kan De stole paa,**) naar De hører, at William Jenkinson er en Mand, der syer Buxer for Yndlings-Kammertjeneren hos Republikens Præsident."

„Ah!" udbrød Madame Grattelot beundrende.

„Det er en gammel Soldat, — jeg har kjendt ham," istemmede Barbelard. „Han var En af dem, der stormede Malakoff-Taarnet; men nu gaaer han med sorte Buxer og hvidt Halstørklæde ligesom en Notar."

„Og han barberer sin Herre hver Morgen," sagde John Brokenshire.

Jeg viste min Paaskjønnelse ved at bukke, men stirrede noget forvirret frem for mig. Noémie, der opfattede hurtigere, som alle Kvinder gjøre det, opdagede nogen Mening i Ytringen og skiftede Farve.

„Følgelig har William Jenkinson Indflydelse, seer De," vedblev John Brokenshire, idet han rystede Buddinge-Fadet for at faae Flammerne til at blive ved med at fare i Vejret. „De veed, at Tjenere har ofte mere Magt end Kabinetsministre. Da jeg derfor talte til William Jenkinson om stakkels Jules Leblancs Sag, vidste jeg, at hvis han fik Kammertjeneren til at fortælle Historien igjen til Marechallen, vilde det være at kaste Sæd i god Jordbund."

„Og fik han Kammertjeneren til det?" spurgte Noémie aandeløs.

„Ja han gjorde, Kjære," sagde John Brokenshire. „Han fortalte den, medens han pidskede sit Sæbeskum, og medens Marechallen havde en Serviet om Halsen, saa at han ikke kunde røre sig."

„Ach lieber Himmel! — den brave Mand. Og kom der Noget ud af det?" spurgte Madame Grattelot.

„Naa ja, nu maa Noémie aabne sin Pakke," svarede Englænderen.

„Hvad er der i den?" spurgte vi Alle i stærk Bevægelse, da Noémie med skjælvende Fingre løste Snoren.

„Den indeholder Deres Mands Benaadning, Kjære," sagde John Brokenshire. „Og nu til Buddingen!"

*) Guinea (udt. Ginni) = 21 Shillings; — „tolv og fem": almindeligt dagligdags Udtryk for „tolv Shillings og fem Pence." O. A.

**) Det blev betalt in natura, — extra Tøj, der passede brillant.

Perugino og Isabella af Este-Gonzaga.

Et løst Blad af Kunsthistorien.

Max Jordan har i sin Monografi over Perugino, der er optaget i et af de seneste Hefter af det store, fortrinlige Værk „Kunst und Künstler", givet en udførlig Fremstilling af, hvorledes et af den gamle Mesters Billeder blev til, og da denne ikke blot er interessant i og for sig, men ogsaa giver En adskillige værdifulde Oplysninger om Forholdene dengang, hidsættes den her.

Marchesaen af Mantua, den berømte Isabella af Este-Gonzaga, der stod i Forbindelse med alle det daværende Italiens fremragende Mænd, havde allerede lige siden Aaret 1500 næret det Ønske at eje et Billede af Perugino. Hun henvendte sig i den Anledning først til Giovanna af Monte-

feltro, Peruginos og Rafaels Velynder, men denne gav hende ikke meget Haab, eftersom Kunstneren var vanskelig og ikke tilbøjelig til at indlade sig paa Bestillinger af den Slags, som Isabella ønskede. Hun vilde nemlig til sit „Camerino“, det kunstnerisk udstyrede Boudoir, som baade Mantegna og andre Mestere havde smykket, have malet en „Poesia“, d. v. s. et Billede efter hendes egen Smag. Vanskelighederne gjorde kun den smukke Dame end mere ivrig. I September 1502 tog hun fat igjen og lagde dennegang Sagen i sin Forretningsfører, Francesco Malatestas Hænder. Ogsaa han søgte, paa Grund af Peruginos Egenhed, Udflugter og foreslog Fyrstinden i hans Sted at henvende sig til Filippino Lippi eller Botticelli. Men det hjalp ikke; Isabella vilde have sin Villie, og det lykkedes virkelig ogsaa Malatesta mod Forventning at afslutte en formelig Kontrakt med Perugino.

Der var sat en Frist af faa Maaneder for Maleriets Aflevering, og Prisen var bestemt til 100 Dukater, en for den Tid meget stor Sum. Perugino tog 20 Dukater som Forskud og lovede, nøje at holde sig til det ham foreskrevne Program, som Paris fra Ceresara, Isabellas „Hof-Lærde“, havde udarbejdet. Dette Program lød saaledes:

„Der skal fremstilles en Kamp mellem Kydskheden og Lasten, det vil sige: mellem Pallas og Diana paa den ene Side, Venus og Amor paa den anden. Pallas skal fremstilles som overvindende Amor, hvilket udtrykkes ved at hun træder hans gyldne Pil og sølverne Bue under Fødder og med den ene Haand griber ham ved det Bind, han har for Øjnene, medens hun med Spydet i den anden Haand truer med at ville gjennembore ham. Diana skal sejrende gaa løs paa Venus, dog skal hun kun ganske let have søndret hendes Krands eller det Slør, der tilhyller hende, med sine Pile, ligesom ogsaa Diana selv kun har faaet sin Klædning lidt sveden ved Venus' Fakkel. De fire Guddommes Følge — paa den ene Side de kydske Nympher, paa den anden Side det frække Slæng af Fauner, Satyrer og Eroter — maa ligeledes være i haard Dyst, men i Enkelthederne overlades dette til Malerens egen Opfindsomhed; dog skulle disse Elskovsvæsners Vaaben ikke være af Guld eller Sølv, men af uædelt Metal. Pallas vil være at karakterisere nærmere ved et Oliventræ, paa hvilket hendes Medusaskjold er ophængt og i hvis Grene Uglen sidder; ved Siden af Venus anbringes et Myrtetræ. For at gjøre Fremstillingen rigere, skal i Baggrunden anbringes en Flod eller, maaske rettere, Havet, hen over hvilket Fauner, Satyrer og andre løsagtige Væsner ile deres Herskerinde til Hjælp, dels svømmende, dels flyvende, dels ridende paa Svaner. Ved Bredden af dette Vand skal Jupiter og andre ukydske Guddomme vise sig: denne med den røvede Europa, og Mercur svævende som en Ørn over sit Bytte for at gribe Nymphen Glaucera, der vogter Skrinet med Pallas' Helligdomme; endvidere Polyphem, den eenøjede, i Brynde for den skjønne Galathea, Phøbus med den til et Laurbærtræ forvandlede Daphne, og Pluto, der fører Proserpina ned i Underverdenen; endelig Neptun med Nymphen, som mellem hans Hænder bliver til en Krage.“ Der var vedlagt en løs Skizze af den hele Komposition, dog bemærkedes det udtrykkeligt, at det stod Kunstneren frit for, om han vilde benytte alle de antydede Motiver eller gjøre det Hele simplere: han maatte udelade, hvad han vilde, af Hovedgruppen, men paa ingen Maade sætte Noget til.

Det kunde nu den gode Dame være ganske rolig for, thi Perugino havde den største Møje med overhovedet at sætte sig ind i et saadant Sujet. Forskjellige Breve, der vexledes mellem Isabella og hendes Agent, vise, at kun Tegningen var udkastet ved Slutningen af Aaret 1503. Nu kom Perugino i Tvivl om Billedets Størrelse, hvorfor Markgrevinden i Januar 1504 endnu engang opgav ham Størrelsen af Figurerne i Forgrunden paa Mantegnas Maleri, til hvis Pendant hans var bestemt. Fem Uger efter sendte hun ham nye Maal, da hun troede at have maalt fejl og da Arrangementet i Værelset i Mellemtiden var forandret.

Da Billedet i Begyndelsen af April ikke var færdigt, skrev hun til Angelo del Tovaglia, at hun nu var kjed af at vente; han skulde kræve de 20 Dukaters Forskud tilbage hos Perugino og, naar denne vægrede sig, indstævne ham for Gonfalonieren, med mindre han da forpligtede sig til at aflevere Arbejdet inden en Maaned. Paa denne skrappe Skrivelse fulgte snart en anden, i hvilken hun anslog mildere Strenge. Dennes Overbringer var en ung Maler, Lorenzo di Leombruno (ell. Liombeni), hvem Fyrstinden i et særligt Brev (af 16. April 1504) anbefalede til Perugino; forresten overlod hun til ham, om han, hvis Billedet endnu ikke var paabegyndt, foretrak at betale Forskudet tilbage. Sagen trak imidlertid atter længe ud, da Mesteren var rejst bort. I November 1504 skriver Abbed Agostino Strozza, der ogsaa havde med Sagen at gjøre, til Markgrevinden, at Kompositionen først nu var tegnet paa Lærredet, men, efter hans Mening, smukkere end efter det første Udkast. I de sidste Dage af Aaret havde ogsaa Luigi Ciocca besøgt „Patriarken“ (som han kaldte Perugino), for at bebrejde ham hans Nølen. Perugino erklærede imidlertid, at han længe havde været nødt til at leve fra Haanden i Munden og paatage sig enhver Bestilling, der strax blev betalt; men nu skulde han nok tage alvorligt fat paa Billedet og haabede at kunne levere det til Paaske. Han (Ciocca) vilde saa meget mindre lade det mangle paa hyppige Besøg i Peruginos Atelier som han derved fik Lejlighed til at se nogle smukke Piger, der havde deres Gang i hans Hus. Imidlertid vilde han ikke længe Skjul paa, at der paa Billedet var anbragt flere kvindelige Fauner, hvis Ben ikke syntes ham rigtigt tegnede. Hans Bemærkninger herom havde Perugino besvaret med en Ytring om egen Ufejlbarhed, der vilde have forledet Ciocca til at blive grov, hvis ikke Pigerne havde været tilstede. Isabella tog denne Meddelelse meget alvorlig. Hun bad Strozza om, som Kjender at undersøge Sagen og efter Forgodtbefindende skride ind, for at Billedet hellere helt kunde blive opgivet, end gjøre hende og Maleren Skam. Ciocca selv beroligede imidlertid igjen den ivrige Dame; han havde sammen med Hans Højærværdighed Abbeden drøftet det omtalte Punkt med Perugino, og denne havde ved Hjælp af en dygtig ung Maler Salai, Lionardo da Vincis Elev, rettet Fejlen. Strozza gav ogsaa sin egen Mening udførlig tilkjende og sagde, at han ikke havde stolet paa den alene, men raadført sig med en erfaren Maler. Dennes Anskuelse var da, at Billedet tegnede til at blive saa godt, som Perugino overhovedet kunde præstere det; kun maatte man ikke vente, at en Komposition med smaa Figurer skulde lykkes ham særligt, da han jo havde sin Styrke i Behandlingen af legemsstore Figurer. Men endnu en Gang blev Isabella betænkelig. Hun havde faaet Nys om, at Perugino skulde have fremstillet Venus ganske nøgen paa hendes Billede, og paakaldte derfor paany den højærværdige Abbeds Intervention, for at forhindre, at Mesteren af Lyst til at vise sin Kunst afveg fra det i Programmet bestemte Toilet; „thi naar en eneste Figur blev forandret, var Fabelen ødelagt.“ Herpaa fik hun et besynderligt Svar. „Jeg kan ikke blive klog paa

Perugino," skriver Abbeden den 22. Februar 1505. „Jeg frygter for, at han gjør mig til Løgner. Nu er det fjorten Dage siden, han er rejst fra Florents, og jeg kan slet ikke faae at vide, hvor han er og naar han kommer tilbage. Hans Hustru og hans Bekjendte veed det enten ikke, eller ogsaa holde de det hemmeligt; sandsynligvis har han, mod sit Løfte, begyndt et nyt Arbejde et eller andet Sted. Der gaaer ingen Dag, uden at jeg sender Bud for at spørge efter ham, og saalænge han arbejdede, var jeg idetmindste een Gang om Ugen selv hos ham. Saasnart han kommer tilbage, skal jeg ikke slippe ham af Syne. Det kunde maaske ikke være af Vejen, at opmuntre ham med lidt Penge, men han er en uberegnelig Fyr, der slet ikke tænker paa, hvem han har at gjøre med." En Maaned senere gjentager Strozza sin Melding; Perugino udeblev endnu bestandig, dog havde han (Strozza) faaet saa Meget at vide, at han opholdt sig i Perugia, for at afgjøre en ubehagelig Kautionsforpligtelse, som han havde paataget sig for en Ven. Endnu en Maaned gik, da meldte Ciocca endelig, at den upaalidelige „Patriark" var kommen; han havde alvorlig ladet ham forstaa, „at han ikke havde med Folk fra Spoleto eller Marchia at gjøre, men med en højt oplyst Fyrstinde", og Maleren havde da herefter lovet alt Muligt og kun udbedt sig en endelig Frist af otte Dage.

Isabella tog sig ikke af Antydningen om yderligere Forsinkelse. Den 7. Juni skrev hun til Perugino selv, hvem hun kaldte „min meget kjære, berømte Ven", for at give ham Anvisning paa Restbeløbet, forudsat da, at hendes Billede var udført med al mulig Flid. Dette Brev var endnu ikke kommet ham i Hænde, da han underrettede Forretningsføreren fra Mantua om, at han var færdig. Den 14. Juni affattede han ved Hjælp af En, der var mere skrivekyndig end han selv, en Takskrivelse til Isabella, hvori han kvitterer for de resterende 80 Dukater. Billedet, mener han, gjør baade hende og ham Ære, og Berømmelsen har han altid agtet højere end Fordelen; det er udført i Temperafarver, da det var blevet ham meddelt, at Messer Andrea Mantegna ligeledes havde benyttet denne Teknik. Markgrevinden svarede den 30. Juni: „Billedet er i ulastelig Stand kommet mig i Hænde og behager mig vel, da det er smukt tegnet og koloreret; det vilde dog have været heldigere for Eders Ry, om I havde gjennemført det omhyggeligere, thi det skal hænge ved Siden af Mantegnas, der er behandlet med overordenlig Finhed. Det gjør mig ondt, at Maleren Lorenzo (Leombruno) har fraraadet Eder at anvende Olie, thi jeg havde ønsket denne Teknik, der ligger bedst for Eder og tilmed ogsaa er af større Virkning, anvendt i Billedet. Ikke destomindre erklærer jeg mig, som sagt, tilfreds og forbliver Eder bevaagen." Perugino beklagede i en sidste Skrivelse af 10. August 1505, at han ikke havde kjendt Mantegnas Malemaade, saameget mere som Arbejdet i Olie vilde have været ham langt lettere end Tempera'en, som Lærredets Vævning og Limen gjorde vanskelig; han haabede imidlertid med det Første at turde male et nyt og finere gjennemført Billede til Fyrstinden.

Peruginos Undskyldning var fuldkommen paa sin Plads, men den kaster kun et let Slør over hans Mangel paa Samvittighedsfuldhed. Det meget omtalte Billede er endnu i Behold — det befinder sig i Louvre — og hører til hans allertarveligste Arbejder. Han har ganske vist holdt sig til den Forskrift, der var givet ham, men om egenlig Komposition er der ikke Tale; det Hele er kun en Ophobning af løsrevne Figurer, af hvilke en har en overraskende Lighed med en af Skikkelserne i Rafaels „Barnemordet i Bethlehem". Scenen i Baggrunden (Europas Bortførelse, Daphne o. fl. A.) ere anbragte ligeover Hovedet paa Forgrundsfigurerne;*) Koloriten er svag og flygtig, saa at det Hele gjør Indtryk af en Skizze. Kort sagt: her er alle Peruginos Fejl, uden hans Fortrin. — Mon han vilde have bemærket Forskjellen mellem sin egen Komposition og Mantegnas (Dyden og Lasten), der ligeledes hænger i Louvre og aabenbart er Pendanten til hans, hvis han havde kunnet se den? Man maa betvivle det. Thi hans senere Arbejder vise, at „Patriarken" havde overlevet sig selv, at hans Blik var sløvet.

Perugino synes virkelig at have udført sin Plan, at male endnu et Billede til Hertuginden. Den 6. Oktober 1524 tilbød nemlig hans Enke Chiara Markgrevinden et af sin afdøde Ægtefælles efterladte Arbejder. Det forestillede den Scene, hvor Vulkan griber Venus og Mars i Ægteskabsbrud, altsaa et mythologisk Motiv, som Kunstneren jo ellers ikke plejede at behandle, og det er derfor sandsynligt nok, naar Chiara i sin Skrivelse fortæller, at hendes Mand havde malet Billedet i Forventning om, at Isabella vilde kjøbe det. Hvad Resultatet blev, vide vi ikke. Markgrevinden synes at have afslaaet Tilbudet, men neppe fordi Billedets Motiv har vakt Anstød, thi i en Fyrstindes Boudoir var Snerpethed dengang noget Ukjendt; snarest vel fordi hun havde nok i det ene Billede.

Mesterens pludselige Forsvinden fra Florents, hvorover Isabellas Meddeler klagede, staaer rimeligvis i Forbindelse med et større Arbejde, som han i Foraaret 1505 udførte i sin fædrene By Citta della Pieve. Det er et Freskobillede — fremstillende Kongernes Tilbedelse — som Perugino for en Sum, der paa Grund af Bestillernes gjentagne Prutten nedsattes til 75 Gylden, fuldendte i utrolig kort Tid: mellem den 1. og 25. Marts 1505 (gammel Stil 1504). De nøjere Omstændigheder ved Forhandlingerne herom ere paa en ganske ejendommelig Maade komne for Lyset. Ved at rydde et Jordlag bort fra Muren paa det Kapel, i hvilket Billedet findes, fandt man nemlig i Aaret 1835 to herhenhørende velbevarede Breve tilligemed flere Farvekrukker i et Blikrør.

Saavidt Max Jordan. Den lille Fortælling har jo ikke blot Interesse ved at vise, hvilke Opgaver der stilledes Datidens Kunstnere af lærde Damer — Opgaver, der ikke sjeldent minde om den bekjendte gamle Folkevise:

> „Mein Herr Maler, will Er wohl
> „Uns abconterfeien,
> „Mich, der reiche Bauer Kohl
> „Und mein Weib, Mareien,"

hvor Bonden efterhaanden forlanger alt Muligt og Umuligt fremstillet paa eet Billede — men ogsaa ved at give nye Bidrag til Samlingen af Korrespondancer mellem Kunstnere og Bestillere. De Fleste kjende vistnok f. Ex. Dürers talrige Breve til Jacob Heller angaaende den berømte Altertavle, og en Sammenligning har jo altid sin Betydning, navnlig hvor, som her, den allerede sløvede Peruginos Kjøbmandsaand staaer i en saa slaaende Modsætning til Dürers kunstneriske Hensynsfuldhed og strenge Retskaffenhed.

*) Paa samme Maade plejede P. at hjælpe sig ud over Vanskelighederne ved Fordelingen i Rummet, idet altsaa hele Mellemgrunden kom til at staa tom, Noget, man kan se ogsaa paa hans mest bekjendte Billeder, som Kristus, der giver Peder Himmeriges Nøgler, og „Sposalizio" (Marias Trolovelse med Joseph), Forbilledet for Rafaels tilsvarende Komposition. O. A.

Musik

Pianisten Anton Hartvigsons Optræden i Tivolis Koncertsal blev særdeles paaskjønnet af Publikum. Den unge lovende Kunstner, som for nogle Aar siden drog til London paa Fagets Vegne, er kommen tilbage som en Pianist, der i den store Rad af Kunstbrødre kan gjøre Fordring paa en Plads blandt dem, der ikke staa sidst i Rækken. For Den, der erindrer, hvad der var karakteristisk ved hans ældre Broder, Fritz Hartvigsons, Spillemaade vil der være meget at gjenkjende ved Anton Hartvigsons Pianospil. Den moderne, brillante Teknik er her tilstede ved Siden af en Klarhed i Fraseringen, som særlig maa fremhæves, bl. A. af den Grund, at man ofte ellers i denne Henseende træffer paa Taage under vore Breddegrader. Hvad Hr. Anton Hartvigson har for sig, er et ejendommeligt blødt Anslag, som paa eengang har noget Feminint og dog for sin mandlige Indehaver Klædeligt ved sig; hvad der derimod endnu staaer noget tilbage, bliver den fortsatte Uddannelses og Koncertroutines Sag: Sikkerheden. Det særlig Moderne i Spillemaaden medfører naturligt Foredraget af moderne Pianoværker. Saaledes spillede Hr. Hartvigson paa Tivoli ialtfald een Nyhed hertillands, Raffs Suite for Piano og Orkester Op. 200, der trods en hist og her følelig Bredde gjennemgaaende formaaede at fængsle. Der er her saavel i Anlæget af Motiverne som i deres Udarbejdelse, Instrumentationen, Klaverpartiets tiltalende og velforberedte Indgriben saamange Morsomheder tilstede, at man ialtfald ved den første Opførelse ikke faaer Lejlighed til at kjede sig, selv om man kan have nogen Tvivl om, at Kompositionen hører til dem, der holde sig lige friske, hvor tidt de end høres.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Nær og Fjern

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 373.** Den 24. August 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Parlamentariske Stjernebilleder.

Af Zodiacus.

XXXVIII.

C. V. Rimestad.

En Folketribun! Det har altid været Maalet for Rimestads Ærgjerrighed at være en Folkets Leder. Og han var udmærket anlagt dertil af Naturen, baade aandelig og legemlig. Den anselige Skikkelse, det brede Bryst, den kraftige Stemme svarede til lignende Sjælens Egenskaber: Sikkerhed i sine Domme, urokkelig Selvtillid, oprigtig og uforbulgt Ringeagt for afvigende Meninger. Alt hos ham var i Lapidarstil. Han var som skabt til at gjøre Indtryk paa Masserne. Det er ogsaa som Folkefører, at han har udrettet Noget for Samfundet og vil blive erindret.

Der var for en tredive til fyrretyve Aar siden her i Kjøbenhavn en lille Kreds af soldende Pædagoger eller pædagogiske Soldemestre, hvis Liv og Færden forsynede Samtiden med mange Anekdoter, der gjennem Sagnet ere forplantede til Nutiden. Det var begavede Mænd, udmærket dygtige Lærere, og i Skoletimerne gjorde de fuld Fyldest hver paa sit Omraade; men Aftenen og Natten ofrede de til et lystigt Knejpeliv, fra hvilket Vid og Aandrighed vel ikke var udelukket, men hvor Hovedsagen dog var at kunne „bære" det størst mulige Kvantum. Det var kraftige Naturer, og Øvelsen udviklede de gode Anlæg. De vare Soldets Bærsærker. At tilbringe en hel Nat sammen under Libation og alskens Munterhed og saa efter et koldt Hovedbad møde paa Skolen for der at læse fem eller sex Timer i Træk, det var en Bedrift, som ikke øvedes en enkelt Gang, men ofte i Ugevis. Svenningsen fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn var Oldermand i dette Laug; det var ham, som en Vintermorgen efter en saadan lystig Nat mødte Skolens noget sygelige og pertentlige Bestyrer N. B. Krarup paa Volden og rolig modtog dennes Kompliment, fordi han sørgede for sin Sundhed ved at gaa „Morgentour" før Skolegjerningen. Kun en ganske Enkelt er endnu tilbage af hin „Tafelrunde", som Carl Bagger, selv en af Hirdmændene, har beskrevet i den nu næsten forglemte Bog „Min Broders Levnet". Rimestad, der var Lærer baade ved den kjøbenhavnske og den kristianshavnske „Borgerdyd", hørte med til Kredsen og var vel saa omtrent dens yngste Medlem. I hvad han saa foretog sig, vilde han gjerne være den Første. I sine Drengeaar var han den bedste Svømmer og den smidigste Skøjteløber. Som Student fordunklede han Alle ved sin mærkelige Hukommelse, der trofast bevarede Frugterne af en udstrakt Læsning, og Ingen kunde som han citere de gamle Klassikere; han kunde dem saa at sige udenad og var endnu mange Aar efter istand til at sige, hvor hvert bevinget Ord stod. Han var den bedste Lhombrespiller, den fineste Haand i Whist. Ogsaa paa Soldets Omraade fejrede han utrolige Triumfer; hans Kæmpenatur kunde taale, hvad det skulde være; hvor Veteraner segnede, stod han ubesejret. Men der er det Farlige ved denne Holmgang, at jo mere glimrende Sejrene ere, desto sikrere bliver det sluttelige Nederlag. Hvad Rimestad angik, ytrede dette

Liv sin Indflydelse paa den Virksomhed, han havde begyndt under gode Varsler og med ualmindelige Betingelser for at kunne præstere noget Fortrinligt. I 1846, som trediveaarig Mand og allerede øvet Lærer, havde han efter den tidligere Bestyrers svigagtige Flugt overtaget Borgerdydskolen i Kjøbenhavn; den var geraadet stærkt i Forfald siden „Sine-Sine-Nielsens" Bortgang, men Rimestad nød saa megen Anseelse som Skolemand, at den hævede sig igjen, og den var paa Veje til atter at indtage sin Plads som Hovedstadens bedste private lærde Institut. Men den blev ikke passet og ledet, som den skulde, og tilsidst var Maskineriet lige ved at gaa helt istaa, saa at Rimestad efter syv Aars Forløb maatte prise sig lykkelig ved overhovedet at kunne finde en Efterfølger. Det er fra dette Tidsrum, at hans egenlige Forfattervirksomhed skriver sig. Skjøndt han var saa fortrolig med de klassiske Forfattere og en saa stor Beundrer af dem, havde han til sin Specialitet som Lærer ikke valgt Latin eller Græsk, men Historie og Geografi. Disse Fag opfattede han paa en anden Maade, end det tidligere var almindeligt, han lagde betydelig større Vægt paa det Skildrende og Anskueliggjørende, end det før havde været Mode, og den Livlighed, hvormed han selv opfattede, den Begejstring, hvormed han selv saae Historiens store Skikkelser, vidste han at meddele sine Elever. Hans forskjellige Skolebøger ere oprindelig forfattede i denne Periode af hans Liv, siden har han kun udvidet og bearbejdet dem. Hans Virken som praktisk Skolemand er ogsaa afsluttet paa dette Tidspunkt.

Det er ganske mærkeligt, at en Mand med Rimestads Evner og Anlæg ikke strax i 1848 fandt sin Plads i det parlamentariske Liv. Den Armod paa Personligheder, hvorunder vi nu sukke, kjendtes ikke for en Menneskealder siden. Absolutismen havde fostret et talrigt Kuld af Mænd, fødte i Slutningen af det forrige og de første Decennier af dette Aarhundrede, som stod rede til at overtage det nye politiske Livs Gjerning; Friheden har hidtil havt Vanskelighed ved at rekrutere Styrken. I hele fem Aar, lige fra den grundlovgivende Rigsforsamling af, gjorde Rimestad det ene frugtesløse Forsøg efter det andet paa at komme ind i Folkethinget. Han stillede sig efterhaanden i Kjøbenhavns første, anden og syvende Kreds. Første Gang, hvor han stod imod Martin Hammerich, fik han kun 38 Stemmer, eller fjorten mere end Thomas Overskou. I anden Kreds drev han det Aaret efter til 100 Stemmer og siden ved det Omvalg, hvor Blixen-Finecke slog Alfred Hage, til 123. I syvende sejrede Casse 1852 over ham med kun 14 Stemmers Majoritet. Saa forsøgte han det ude i Frederikssund imod Rotwitt, men faldt atter igjennem. Endelig kom det stærkt bevægede Aar 1854, hvor Ministeriet Ørsted-Bluhme laa i aaben Krig med hele Rigsdagen og søgte at kue Oppositionen bl. A. ogsaa ved at afskedige Embedsmænd. Efter Opløsningen i Oktober fandt Pastor Gram det ikke raadeligt at stille sig igjen, Kjøbenhavns ottende Kreds blev saaledes ledig, og Rimestad valgtes i December ved Kaaring uden nogen Modkandidat. Nyboderkredsen repræsenterede han saa i Folkethinget næsten i tolv Aar; i Førstningen skete der nogle Forsøg paa at gjøre ham Pladsen stridig, og navnlig var der efter Vedtagelsen af Næringsloven, for hvilken han havde talt og strevet med megen Varme, en Strømning af gamle Laugsinteresser, som gjerne vilde fortrænge ham, men deres Kandidat, en Slagtermester Meyer, kunde Intet udrette imod ham, og ved de fleste Valg kaaredes han uden nogen Medbejler, indtil han i Oktober 1866 ligesaa uventet som uforklarlig blev totalt slaaet af den ældre Schønheyder og accepterede dette Nederlag uden siden at gjøre noget Forsøg paa at vinde sin Plads i Thinget tilbage. I Retning og Anskuelse tilhørte Rimestad det national-liberale Parti i videre Forstand, det store Mellemstandsparti, hvis ledende Mænd for Størstedelen vare udgaaede fra Universitetet, og som bar Udviklingen før og efter 1848. Han stod paa dets venstre Fløj. Grundloven af 1849 var for ham det fuldeste og sandeste Udtryk for den borgerlige Frihed, og den udstrakte Valglov, paa hvilken den hviler, stod for ham, ikke som en uundgaaelig Frugt af Tidsaanden, men som et absolut Gode, som næsten den værdifuldeste Del af hele Forfatningen. Han delte Troen paa, at igjennem denne Frihed skulde ogsaa Folkets nationale Enhed ved den faste Sammenknytning af Slesvig og Kongeriget vindes; han var med Liv og Sjæl Ejderdansk. Men paa Rigsdagen var han ikke nogen disciplineret Partimand. Der var dengang for mange og for store Talenter paa den parlamentariske Skueplads, til at han kunde hævde sin Plads i forreste Række, og han holdt ikke af at være i anden. Hans Stilling var nærmest en uafhængig Friskaremands, hans Svingninger lod sig ikke altid beregne. Der var en Periode, hvor han kom i nærmere Forbindelse med det daværende Venstre, som han ellers ikke sympathiserede med, og i et kort Tidsrum, hvor Begivenhederne havde splittet de tidligere Førere ad og lammet deres Magt, blev han endog kaaret til Høvding for en ret betydelig menigmandig Gruppe. Det falder omtrent sammen med hans Valg til Ordfører for Finansudvalget, hvori man dengang saae et Vidnesbyrd om parlamentarisk Dekadence, og han kunde ejheller i Længden hævde denne Plads. Forresten maa det indrømmes, at han med Iver og Iherdighed helligede sig til sit Hverv, som dengang stillede større Fordringer end nu, fordi Ordføreren efter den tidligere Tradition var langt mere bearbejdende og mindre refererende. Han havde en sjelden Arbejdskraft og Udholdenhed, Nat og Dag var han beskjæftiget i Thinget, og hans Betænkninger vare baade i Form og Indhold vel affattede. I Debatten undgik han ikke Fristelsen til for stor Brede og Vidtløftighed, og hans Svada var uudtømmelig. Den for ham ejendommelige Form af Veltalenhed, der slog saa godt an paa Masserne og gjorde ham til en ypperlig Folketaler, ikke mindst ved de store Grundlovsfester i den bevægede Tid, passede ikke ret for Folkethinget. Det Pathetiske slaaer kun ganske undtagelsesvis til i en Debat. Den Følelse af Overlegenhed, hvormed han selv talte, fandt ikke nogen Gjenklang hos Forsamlingen. Han havde en Forkjærlighed for historiske Allusioner, som ikke bleve forstaaede, og for sonore Vendinger, som let fik en hul Klang. Da hans forbigaaende Alliance med det bondevenlige Venstre var slaaet over i sin Modsætning, gjorde han sig det til en Opgave ikke at lade Noget passere uimodsagt fra Førernes Side. Fra sin Plads nede i Halvkredsen, tæt ved Døren til Forsalen, hvor han gjerne var sysselsat med alskens Skriverier, rejste han sig ufravigelig, naar en af dem havde talt, selv om Debatten i Virkeligheden var udtømt, og nedlagde sin Indsigelse i Kraft af „de Tænkningens Love, som nu snart i Aartusinder have været godkjendte af den menneskelige Aand", eller under Henvisning til en af Historiens store

Perioder. Som om Logiken eller Verdenshistorien havde Noget at betyde for den efter Herredømmet stræbende Folkemagt! Det var som oftest J. A. Hansen, der saaledes kaldte ham i Skranken, men kun sjelden vandt han Sejr over dennes skarpe, ætsende Tunge. Siden var det Berg, den endnu unge og uudviklede Berg, som han søgte at sætte til Vægs, helst med Holbergske Citater, og ham havde han bedre Ram paa.

En Erstatning for sin saa pludselig afbrudte parlamentariske Virksomhed fandt Rimestad i Journalistiken. I 1863, kort før Krigen med Preussen-Østerrig, var „Dags-Telegrafen" bleven stiftet, og Redaktionen af dette Blad blev ham overdraget. Valget var ikke uheldigt. Til det daglige, møjsommelige, regelmæssige Arbejde ved et stort Dagblad manglede Rimestad Stadighed; hvis han nogensinde har givet sig af med Redaktionens Detail, saa hørte dette ialtfald snart op. Men især i Begyndelsen skrev han Meget, og hans ledende Artikler havde en Form, som tiltalte mange Læsere. I „Dagbladet" og „Berlingske Tidende" havde han tidligere nu og da leveret Bidrag, hvori han navnlig behandlede Spørgsmaal af den udenrigske Politik, og her fandt han nu en vid Mark for Udviklinger, der stemte med hans Lyst og særlige Anlæg. Vor egen Kamp med Tydskland, den preussisk-østerrigske Krig i 1866, den fransk-tydske i 1870—71, Forholdene i Nordamerika efter Borgerkrigens Slutning, det gjærende orientalske Spørgsmaal — alle disse Themaer, for ikke at tale om vore egne indre Kjævlerier, gav ham en rig Lejlighed til historiske Paralleler og vidtskuende Oversigter. Han var ligesaa uforbeholden i at dømme Fortiden som dristig i at forudsige Fremtiden. Sikker i sine Meninger, fast overbevist om deres Ufejlbarhed, talte han som den, der har Myndighed, og det overvejende Flertal af den betydelige Læsekreds, som Bladet samlede om sig, bøjede sig under hans Dom, idet de modtog hans Belæring. Ogsaa denne Virksomhed tog dog af i Udstrækning og Regelmæssighed; han trættedes ved den, og hans allerede svækkede Helbred bidrog til, at man tilsidst kun ganske undtagelsesvis saae Spor af hans Pen i det under hans Navn udkommende Blad. For et Par Aar siden fratraadte han helt Redaktionen.

Tribunatet er hans Livs store Gjerning. I Forholdet til Arbejderne mødtes hans Lyst og hans Anlæg, hans Evner og hans indre Kaldelse. Interessen for Arbejderstanden, for dens Udvikling i Intelligens og dens materielle Fremgang var hos Rimestad ikke noget Ydre eller Tilfældigt, den var dybt rodfæstet hos ham allerede langt tilbage i Tiden, og da det føjede sig saa, at han kom i Spidsen for den første fælles Organisation af Arbejdere, der har været kjendt hertillands, stemte dette saa godt med hans Tendens til at lede og føre an, at han fra nu af med Liv og Sjæl helligede sig til denne Opgave. Han var i 1852 bleven Formand for den saakaldte „Haandværkerdannelsesforening", et Barn af Tidsaanden fra 1848 og et Samlingssted for yngre lovende Kræfter af alle Stænder; men denne Forening var allerede hensygnende, og den ophævedes Aaret efter, da Rimestad stiftede den første kjøbenhavnske Arbejderforening. Han satte sig strax klart og bevidst det Formaal at bringe Arbejderen i et velvilligt og sympathetisk Forhold til Intelligensen og Kapitalen, at løfte ham saa højt i aandelig Henseende, som det efter Forudsætningerne var muligt, og samtidig bringe de bedste aandelige Kræfter til at gaa ham imøde, at klare og berigtige hans Forestillinger om Arbejdets Stilling ligeoverfor Kapitalen og at hjælpe ham materielt frem til relativ Uafhængighed. Det er Rimestads store Fortjeneste at have virket for denne Opgaves Løsning i Fjerdedelen af et Aarhundrede, og har han end ikke naaet eller kunnet naa at bekæmpe alle Vildfarelser eller holde alle Udskejelser i Tømme, var han end ikke altid Herre over Situationen, saa har han dog udrettet Meget. Det skyldes væsenlig ham, at der blandt Arbejderne har dannet sig en Stamme af rolige og besindige Mænd, ældre og yngre, som fatte de forskjellige Samfundsklassers Solidaritet og ere imod voldsomme Omvæltninger. Det er ikke naaet uden mange Kampe. Den første Arbejderforening indeholdt mange urolige Elementer, som ikke vilde nøjes med Foredrag eller fredelige Diskussioner, men krævede skarpere Pirringsmidler, og til dem sluttede sig Forskjellige, der gjerne vilde benytte Foreningen til at drive demokratisk Propaganda i Venstre-Retning i Hovedstaden. Denne Opposition fik engang Overtaget, det Rimestadske Regimente blev styrtet og en menigmandig Styrelse indsat. Med en rask Beslutning forlod da Rimestad det gamle Fartøj, der maatte sejle sin egen Sø og med stor Nød holdtes paa Pumperne i nogle Aar. Selv stiftede han et nyt Samfund, Arbejderforeningen af 1860, og i den herskede han lige til sin Død. Aldeles fredelig og uforstyrret var hans Regjering dog ikke. Det er en meget vanskelig Opgave at styre en saadan Forening paa flere tusinde Medlemmer og holde den sammen trods de Rivninger, som uundgaaelig maa indtræde indenfor dens Vægge. Rimestad kjørte med stramme Tøjler, hans Villie skulde være Lov, og han brød sig ikke meget om de enkelte Individer, der forsøgte paa at opponere, eller om de øvrige Organer fra Foreningen. Heraf opstod hyppige Konflikter, og Kampen førtes med en Lidenskabelighed og Bitterhed, som om de allervigtigste Ting stod paa Spil. Der er indenfor Arbejderforeningen, i dens Bestyrelse og Repræsentantskab som paa dens Generalforsamlinger, ført stormende Debatter trods dem i Folkethinget. Rimestad lagde aldrig Fingrene imellem, hverken naar han talte som Formand, eller naar han som Redakteur af Foreningens Blad i dette drøftede dens Anliggender, og denne dobbelte Stilling voldte i det Hele mange Stridigheder. Som oftest sejrede han, og ialtfald endte det gjerne med, at man i Erkjendelsen af hans Uundværlighed gav efter for ham. Det var heller ikke mere end billigt, thi det Gode, han udrettede, opvejede langt disse Overgreb. Han var Centralpunktet i den hele Forening. De mangfoldige Foredrag, som han holdt for Medlemmerne, hele Cykler af historiske og geografiske Forelæsninger, var endda det Mindste. Han hengav sin Person, han levede daglig sammen med sine Undersaatter, færdedes mellem dem, altid rede til at docere og forklare, naar Nogen spurgte, altid hjælpsom med at raade og vejlede, hvor det behøvedes. Ved Siden af de mange ypperlige Foredrag af dygtige Mænd, som Rimestad fik organiseret og formaaede at vedligeholde i Aarenes Løb, samt af den gratis Undervisning, som ydedes i Foreningen, har dette hans stadige Samliv med Medlemmerne bidraget væsenlig til at befæste Sammenholdet. Det havde imidlertid, naar Sandheden skal siges, ogsaa en Skyggeside. For megen Fortrolighed, siger Ordsproget, avler ringe Agt, og Rimestads Svagheder, hans mindre heldige Vaner traadte for stærkt frem i dette

Samliv til ikke at fremkalde Kritik og svække Respekten for ham. Det mærkedes især ved den socialistiske Eruption i Aarene efter 1872, som han ikke var istand til at forhindre eller ret bekæmpe. Som det altid gaaer, er der lagt for megen Vægt herpaa, medens han endnu levede og virkede. Nu, da han er borte, vil Erindringen med Forkjærlighed dvæle ved alle hans gode Sider og fortrinsvis ved det løftede aandelige Præg, som han vidste at paatrykke Foreningens større Sammenkomster. Ved saadanne Lejligheder var det en sand Fornøjelse at se Rimestad blandt hans Arbejdere. Hans Tale havde da et højt og ædelt Sving, den Begejstring for Friheden og den varme Fædrelandskjærlighed, som besjælede ham, fandt et fyldigt Udtryk og løftede hans Tilhørere til en Stemning, hvor det Dagligdags glemtes. I forøget Grad gjælder dette om de i den senere Tid ret hyppige skandinaviske Sammenkomster eller Udflugter af Arbejderforeningen; navnlig naar den gemytlige Jungbäck fra Malmø var tilstede, udviklede der sig imellem dem en Væddestrid i Veltalenhed, efter hvilken det var vanskeligt at tilkjende Palmen.

De sidste Aar havde taget stærkt paa Rimestads Kræfter. Selv havde han ventet at faae en pludselig Død omtrent ved Halvhundredaarsalderen ligesom hans Fader, og hans Konstitution kunde nok tyde paa noget Saadant. Men langsomt og under mange Lidelser endte hans Liv. Selv før den sidste og langvarige Sygdom var han kun en Skygge af sig selv. Den kraftige Skikkelse var sunken sammen, han var bleven mager og slap, istedetfor det fulde, helt barberede Ansigt med den dobbelte Hage og den svære Hals, et Billede paa Styrke og Sundhed, mødte man nu et magert og indfaldent Fysiognomi, halvt skjult af et graat Skjæg, mærket af Lidelser. At ogsaa de aandelige Evner svækkedes, er en Selvfølge; de Bidrag, Arbejderforeningens Blad i det sidste Aar har leveret til Tidshistorien, vare kun som en Skygge af fordums Kraft og virkede næsten parodisk. Erindringen maa gaa længere tilbage for at finde Billedet af Rimestad i hans fulde Kraft som Folketribun og Arbejderfører.

Generalfeltmarechal Grev Moltke i Spanien.

Oktober 1846.

Da vi en solbeskinnet Aftenstund i forrige Maaned i Civita vecchia gik ombord i Korvetten „Amazone", saae Havet saa smilende ud, som om det vilde indbyde til en Lysttour, og saa førte det sig dog saa afskyeligt op imod os. Hele sexten Dage vare vi om at naa Gibraltar, Storm og Modvind havde vi, men allerværst var det dog, naar det faldt i med Vindstille efter en Storm. Søen gaaer da højt, Skibet, der intet Støttepunkt finder i Sejlene, tumler fra den ene Side til den anden som en fuld Mand, og hvert Øjeblik har man Følelsen af, at Masterne skulle knække over. Endelig dukkede Tariks Klippe frem for vort Blik, et prægtigt Syn. Den 1400 Fod høje skraanende Klippemasse hænger kun ved en ganske flad, sandet Landtange sammen med det europæiske Kontinent og fremtræder derfor som en mægtig isoleret Bjergkegle. Lige overfor den paa den afrikanske Kyst hæver sig den anden Herkulesstøtte, Abebjerget ved Ceuta. Længe kæmpede vi mod den vældige Strøm, der her stedse fra Oceanet løber ind i Middelhavet, men endelig kastede vi Anker, og Fæstningen hilste vort Sørgeflag med Kongesalut.*) Strax ved det første Skridt i Land mødes man af en hel ny Verden, en forunderlig Blanding af Spansk og Engelsk. En sydlig Himmelegns Pragt og Yppighed er her forenet med Nordens Energi og Virksomhed. Som rene Kæmper tage de rødkjolede, barbenede Højlændere sig ud imellem de smaa brune Spaniere med deres malerisk drapperede Kapper og de smækre Arabere, der i temmelig betydeligt Antal komme herover til det skjønne Land, der tilhørte dem i over 700 Aar. I store Dynger ligge Druer, Oranger, Dadler og Oliven fra Malaga, Valencia og Granada ved Siden af Kartofler og Ost fra England, Hummer, Flyvefisk og Delfiner fra Atlanterhavet ved Siden af Klipfisk fra Island. Ud over de flade Tage, Balkonerne og Smaahaverne med Granatæbletræer og Palmer rage i tre Etager Gallerierne, der i en engelsk Mils Længde ere sprængte ind i Klippens Kalkmasse med deres Ildsvælg fra Skotlands Støberier. Højt op over Vrimlen af smaa Fartøjer og talrige Dampere hævede sig tre stolte Linieskibe med det britiske Flag vaiende fra Stortoppen. Ved Siden af dem saae vor „Amazone" ud som et net lille Lystfartøj. Gibraltar er i bestandig Tiltagen, men Byens Jernrustning tillader den kun at voxe i Højden. Grunde og Lejeafgifter ere utrolig dyre. En Kalkklippe og en Smule Sand frembringe naturligvis Intet, og oprindelig fandtes her kun Agerhøns og Abekatte. Alt, hvad Befolkningen behøver, maa bringes den ad Søvejen, selv Drikkevandet, og det er den største Mangel ved denne ellers uindtagelige Fæstning. Paa Landtangen staa i kun 2000 Skridts Afstand fra engelsk Territorium spanske Vagtposter med ladte Geværer, rustede ikke mod et Angreb, men imod Smugleriet, der her drives efter en temmelig omfattende Maalestok.

Jeg havde fattet den Beslutning at gjøre Resten af Rejsen over Land, men det kunde blot blive en ren Kourerrejse, paa hvilken der kun blev ringe Tid til at nyde og se sig om. En Tilladelse fra Gouverneuren aabnede mig Adgang til alle Fæstningsværkerne, til O'Harestaarnet og til den optiske Telegraf paa Toppen af Klippen. Herfra, hvor Bjerget mod Øst falder 1000 Fod lodret af mod Havet, har man en pragtfuld Udsigt over den spanske Kyst indtil Sierra Nevadas 10,000 Fod høje, snedækte Tinder og det mørkeblaa, straalende Hav. Hinsides Strædet lyse Bjergene ved Tanger og Ceuta paa den afrikanske Kyst,

*) Læseren mindes, at Korvetten havde Prinds Heinrich af Preussens Lig ombord. D. A.

og mod Vest udfolde sig den brede Algesirasbugt. Ligesom paa et Kort seer man Staden, Fæstningsværkerne og det herlige Hav under sig. Jeg forsøgte at indprente mig et Billede, hvis Mage i Rigdom og Skjønhed jeg ikke saa let vil faae Lejlighed til at se.

Endnu belystes Havnen og den langs op ad Bjerget byggede Stad pragtfuldt af den nedgaaende Sols sidste Straaler, da jeg gik ombord paa den engelske Damper »The Queen«, der snart efter med Kraft arbejdede sig op imod Strømmen. Fuldmaanen steg op af Middelhavet og viste to Verdensdeles høje Bjerge i et magisk Trylleskjær. Luften var mild og kvægende, og Vandet kastedes i en Regn af straalende Gnister under Hjulenes Slag. Snart kom vi forbi Fyrtaarnet ved Tarifa, forbi Trafalgar og ud i Atlanterhavet, der laa glat som et Spejl. Hvor træt jeg end var af de Anstrengelser, jeg i Dagens Løb havde paalagt mig, kunde jeg dog først sent beslutte mig til at gaa tilkøjs og var allerede oppe igjen før Solopgang, for at nyde det herlige Skue af Indløbet til Cadix.

Cadix er et Gibraltar uden Klippen, særdeles net bygget, med ganske vist snævre, men renlige Gader, smukke, med Træer beplantede Pladser, faa Kirker, men mangfoldige Spor af tidligere Rigdom fra hine Tider, da Solen ikke gik ned i det spanske Monarki og Indien sendte sine Guld- og Sølvflaader herhen. Nu er Cadix i ligesaa stærk Tilbagegang som Gibraltar er i Fremgang. Du vil undres over, at jeg, for at beskrive min Landrejse, strax fører Dig over paa et andet Dampskib „Theodorik", der endnu samme Formiddag gjennempløjede Atlanterhavets Bølger indtil St. Lucar og derpaa med en utrolig Hurtighed, understøttet af Flodbølgen, løb op ad Guadalquivir. Lige til Sevilla danne begge Flodbredder en, kun i en betydelig Afstand af Bjerge indesluttet Lavning, der, ganske flad og udsat for Oversvømmelser, som den er, kun beboes af talrige Faare- og Kvæghjorde. Det er fra disse Egne, at de vilde Tyre, der bruges ved Tyrefægtningerne, komme. Først henimod Aften forandrede det kjedsommelige Landskab sig. Højdedragene rykkede nærmere ned mod Flodbredden. Skovstrækninger af Oliven- og Orangetræer bedækkede Skraaningerne, og midt imellem dem hævede sig endelig den pragtfulde Kathedralkirke, der overrages af la Giralda, det berømte af Araberne byggede Taarn. Sevilla er endnu, 350 Aar efter det saracenske Herredømmes Tilintetgjørelse i Spanien, en fuldstændig maurisk Stad. Boligernes Indretning og Anordning er ganske orientalsk, kun forskjønnet og forædlet ved den udprægede Sands for Kunsten og den Rigdom, hvorover Muselmændene i Spanien og Sicilien raadede. Mærkeligt nok er det, at Araberne, der overalt i deres Hjemland ere blevne staaende paa et Nomade- eller Hyrdefolks lave Standpunkt, paa europæisk Jordbund ere blevne Civilisationens og Videnskabelighedens Bærere. Digtekunst, Historieskrivning, Mathematik og Bygningskunst blomstrede hos dem, medens endnu det kristne vestlige Europa var nedsunket i Barbari. Der gives ingen skjønnere Poesi end de mauriske Klagesange over det tabte Paradis Granada. Lige overfor det kristne Riddervæsen lagde Araberne en ikke mindre romantisk Tapperhed og Højmodighed for Dagen, der ofte tjente hint til Mønster. Flittigere og mindre intolerante end deres Modstandere skabte de et Paradis ud af det sydlige Spanien ved Hjælp af et omfattende Vandledningssystem, som man endnu den Dag idag, ligesom ved Foden af det armeniske Højland og i Syrien, støder paa rundt om i de gamle Kongeriger Valencia og Granada. Ved Udryddelsen og Fordrivelsen af Millioner af disse flittige og vindskibelige Mennesker har det katholske Spanien tilføjet sig selv en Skade, som det neppe nogensinde vil forvinde, thi vide Strækninger af disse skjønne Provindser ere nu for Tiden forvandlede til menneskétomme Udørkener. Hvad der blev tilovers af den saracenske Befolkning, lod sig døbe, men igjennem Generationer paakaldte de i deres til kristne Kirker forvandlede Moskeer Allah og Profeten og bevarede trofast deres gamle Sæder og Skikke. Man fortæller, at Saracenerne, da de efter en haardnakket Modstand mistede den sidste Fodsbred Land, da O'Harestaarnet paa Tariks Klippe blev dem fravristet, tog Nøglerne til deres Huse med sig og testamenterede dem til deres Børn, idet de ingen Tvivl nærede om, at Allah Ekbar, den Retfærdige, vel skulde vide at sørge for, at disse kom tilbage til det skjønne Spanien. Endnu seer man Hundreder af disse brune Skikkelser, iklædte deres hvide Kapper, vandre gjennem Sevillas Gader, for hvilken By de synes at have bevaret en uslukkelig Forkjærlighed.

Som bekjendt uddannede Saracenerne en for dem ganske ejendommelig Bygningsstil. De forefandt Rundbuen i de vældige Vandledninger, Broer og Triumfbuer, som Trajan og andre Imperatorer havde ladet de romerske Legioner rejse paa den iberiske Halvø. Theodorik og hans Gother medbragte Spidsbuen, og Araberne omdannede saa begge de to Buer til Hesteskoformen. Disse Buer bares af den byzantinske Arkitekturs tynde Søjler og svære, tærningformede Kapitæler. De skjønne Vinduesroser, der saa almindelig forekomme over Hovedportalerne paa de kristne Kathedralkirker fra det 12. Aarhundrede, ere af saracensk Oprindelse. I de øvre Partier af deres Bygninger hyldede Araberne ligesom Italienerne og i Modsætning til den gothiske Bygningsstil de horizontale Linier; deres Tage vare flade, og de vandrette Linier, der overalt herske i Beboelsesrummene, gav dem Lejlighed til at lægge deres Rigdom i Udsmykning med de saakaldte Arabesker for Dagen. Karakteristisk er overhovedet den i det Enkelte gaaende Dekoration af ethvert særskilt Parti af Bygningen. De mauriske Bygningsværker ere sjelden store, selv deres Alcazarer eller Slotte gjøre et temmelig uanseligt ydre Indtryk og have i Virkeligheden ogsaa kun Udstrækning derved, at de omslutte saa mange Gaarde og Haver. Husene fremvise ganske vist ikke her som i Orienten helt vinduesløse Mure, men de hvidt overkalkede Vægge ere uden Prydelse og ere kun gjennembrudte af forholdsvis faa Aabninger. Al Pragt er anvendt paa det Indre, og man forbauses her over den mærkværdige, i den allermindste Detail gaaende Udsmykning og Dekoration. Under denne skjønne Himmel have ikke blot alle de broget-glasserede Teglsten, de i Marmor udhuggede Bladprydelser paa Kapitælerne, men ogsaa de i Stuk udførte Arabesker paa Vægge og Lofter holdt sig fuldstændig ubeskadigede. De smagfuldeste Tegninger i ophøjet Arbejde lade Hovedlinierne træde tydeligt frem, medens Mellemrummene indtil det Allermindste ere saaledes fyldte med Blomster, Blade, Slyngninger, Linier og Punkter, at man godt kunde kalde det for Brysseler Kniplinger i Murværk. Prægtigt passe i disse Omgivelser de arabiske Skrifttegn, Sprog af Koranen med ophøjede eller forgyldte Bogstaver paa mørkeblaa Grund. De ere saa inderlig sammenvævede med

Arkitekturen, at selv spansk Intolerance har skaanet dem, og med Forbauselse saae jeg over Altrene i Domkirken i Cordova Vers af Kameldriveren fra Mekka.

Jeg, der kom fra Italien, troede i Alcazar i Sevilla at finde en Ruin med Brædedække, som en sulten Cicerone aabner for En, foran enhver endnu halvtbevaret Mærkværdighed og en Skare Tiggere, der ikke giver En Ro til at glæde sig et Øjeblik over, hvad man seer; men jeg tog fejl. Her var intet af dette. Gjennem en aaben Port traadte jeg ind i den simple Gaard. Kun Midten af Bagvæggen er gjennembrudt af tre Porte, hvorover tre Vinduer med sirlige Balkoner og Søjlesammenstillinger af overraskende Skjønhed. En rigt udskaaret Trappe fører op til en Række Værelser med tavlede Gulve og hvis Vægge ere prydede med Arabesker, alt smaat, men ubeskrivelig hyggeligt og net at se til. Og dog er det 300 Aar siden disse Ruiner sidst have været beboede, den Gang da Kejser Maximilians Søn Philip den Første ægtede den vanvittige Juana. Fra denne Tid skriver det overordenlig lille Huskapel sig, og dengang blev ligeledes Castiliens og Leons Taarn og Løve indføjet paa saamange Steder i Arabeskerne. Carl den Femte, der var temmelig kuldskjær af sig, lod Kaminer anbringe i nogle Værelser, ellers er Abenceragernes gamle Slot forblevet, som det var, Intet er forsætlig ødelagt, men heller Intet med Omsorg fredet. Jeg mødte ikke et Menneske, Alt stod aabent, og Ingen hverken forsøgte at hjælpe mig til eller forstyrrede mig i min Beundring af alle de Ruiner, jeg i Ensomhed gjennemvandrede. Henrivende skjøn er den Udsigt, man har fra de sirlige Balkoner ud over de af Mure indesluttede Haver med Taxhække og af Konkylier indfattede Gange, med Springvande og Kiosker og med en sand tropisk Vegetation af Roser og Myrter, Granatæbletræer, Laurbærtræer og bredbladede Palmer. Det egenlige Midtpunkt i det hele Bygningskomplex dannes af en toetages Bygning, der omslutter et firkantet Rum, til hvilket forneden alle Døre, foroven alle Vinduer vende ud. Dette Rum vilde være en Gaard, hvis ikke et tredie Stokværk med Vinduer og et pragtfuldt Loft gjorde det til en igjennem tre Etager gaaende Hal, der til alle Sider staaer i Forbindelse med Værelserne og faaer sit Lys ovenfra. Marmorgulvets nederste Stokværker, slanke Søjler og Spidsbuer, anden Etages forgyldte Balkoner, Loftets Pragt og den Harmoni, der hersker i Hallens hele Udsmykning, vilde jeg forgjæves forsøge paa at beskrive. Ligesaa ejendommelige ere ogsaa Privatboligerne, der ganske svare til Orientalerens sociale Forhold og Omstændigheder. Prisgivne i det ydre Liv en despotisk Regjering og et betydeligt Tryk i mangfoldige Henseender søgte Alle at skabe sig et Hjem, hvori de kunde finde Erstatning herfor. Der var Araberen Hersker, der fandt han Sikkerhed, Glæde og Overflødighed, men kun i det Skjulte turde han være lykkelig. Som endnu den Dag idag den rige Armenier altid, naar han gaaer til en Magthaver, skjuler sin Pels og sin kostbare Silkeklædning under en daarlig Kaftan, saaledes vidste ogsaa Araberne at indeslutte det lille Paradis, der var deres Hjem, bag nøgne, libet indbydende Mure. Igjennem svære Døre med jernbeslagne Fløje træder man i Sevilla ind i en temmelig simpel Forgaard. Det er Persernes Bab, Tyrkernes Kapu, Porten, der i Orienten og allerede i Bibelen spiller en saa betydelig Rolle, hvor Forretningerne afgjøres, Stridigheder bilægges og Retten plejes. De kristne Beboere have i enhver af disse Forgaarde opstillet et Mariabillede, foran hvilket der om Aftenen tændes talrige Kjerter, Noget, der yder et særdeles venligt Skue. Fra Forgaarden træder man gjennem en i Almindelighed lukket, overordenlig rigt udstyret Gitterport og sædvanligvis nogle Trin op ind i den indre Gaard. Rundt om denne løber en aaben Gang, hvis Buer bæres af slanke Søjler. I Midten af Gaarden plasker et Springvand, ofte i et skjønt Marmorbækken med Guldfisk og Foreller og overskygget af et lille Buskads af Orangetræer, Roser, Myrter og Granatæbletræer. Det øvrige Rum er mussivisk indlagt med Marmorplader, og et udspændt Sejldug eller idetmindste en over et Gitter dragen Vinranke forvandler denne Gaard, selv i den varmeste Sommer, til en kølig og henrivende Salon, i hvilken der hverken fattes Sofa, Stole, Malerier eller Spejle. Den Fremmede bliver affærdiget i Forgaarden, og kun Gjæstevennen føres ind i det Indre. For at bo saaledes, udfordres rigtignok dette Lands altid smilende Himmel. — Endnu maa jeg nævne la Giralda, Verdens skjønneste Taarn. Det er firkantet, jeg troer 300 Fod højt, og var oprindelig fladt foroven og indrettet til astronomisk Observatorium. Hver Side er ved lodrette og vandrette Striber afdelt i Felter, af hvilke de ydre ere glatte og kun smykkede med broget-glasserede Teglsten, medens derimod det midterste Felt er gjennembrudt af Døre, Vinduer, Balkoner og Søjler af ualmindelig Skjønhed. Ligesom i Marcustaarnet i Venedig stiger man op i Giralda uden Trin og naaer ad en i Vindinger sig snoende jevn Skraaning indenfor de tykke Mure op til Platformen. Kampanilen i Venedig synes mig i det Hele at være en Efterligning af Giralda. Den er endnu kæmpemæssigere i sine Former, uden dog at komme Giralda nær i Skjønhed, men Udsigten over Venedig, Lagunerne, Adriaterhavet og Alperne er saa til Gjengjæld betydelig rigere end den over Sevilla og den udstrakte Slette, der omgiver Byen. Ovenpaa Giraldas Platform byggede de kristne Konger en rigt gjennembrudt Pyramide vel af en hundrede Fods Højde og hængte Klokker ind i den paa samme Sted, hvor tidligere Muezzins Stemme kaldte de Troende til Bøn. Paa Pyramidens øverste Top stillede de en forgyldt Vejrfløj og valgte dertil, forunderlig nok, en allegorisk Figur, som forestiller Troen, der dog egenlig ikke skulde være saa foranderlig som en Vejrhane. Heraf fik Taarnet sit Navn.

Ogsaa Sevillas Domkirke er verdensberømt. Tidligere stod paa dens Plads i Nærheden af la Giralda en pragtfuld Moskee. Man rev den ned, og Erkebiskopperne af Sevilla, der havde deres uhyre Indtægter fra Indien, byggede den vældige Domkirke for den nye Verdens Skatte. Det er en Basilika med fem Skibe, af hvilke det midterste og højeste faaer sit Lys fra oven, men Kirken er ikke desto mindre temmelig mørk og belemret med Kapeller, Altre og Mindesmærker. Det Hele gjorde ikke noget synderligt Indtryk paa mig. Mærkeligt forekom det mig, at den gothiske Spidsbuestil er fuldstændig gjennemført i det Indre, medens det Ydre derimod overalt fremviser Italienernes horizontale Linier. En Rest af Moskeen er maaske den smukke Forgaard med Søjlegange, Vandspring og Orangetræer. Udmærket smukke ere Sevillas med Taarne forsynede Mure og dens Stadporte. Dog, jeg seer, at jeg fra at fortælle er kommen ind paa at beskrive, — men Sevilla er saa skjøn en By og saa ganske anderledes end Alt, hvad jeg hidtil har seet, at jeg ikke har kunnet fatte

mig i større Korthed. Spanierne sige: Che non ha vista Sevilla, non ha vista nada — ɔ: Hvo der ikke har seet Sevilla, har Intet seet.

For mig gjælder det om i den størst mulige Fart at gjennemrejse Spanien, dette Land, hvor der for faa Aar siden hverken fandtes ordenlige Veje eller Vogne, men el Aricro — Mulæseldriveren — var den Eneste, der sørgede for de Rejsendes Befordring. Da jeg bar alle mine Rejsepenge i Guld hos mig, vare Efterretningerne om Vejenes Usikkerhed alt Andet end glædelige, og hertil kom endvidere, at Dronningens saa meget omtalte Bryllup med det Allerførste skulde finde Sted, og i Gibraltar havde man forsikret mig, at vi lige vilde kunne komme tidsnok til Madrid, for at overvære Udbruddet af en Revolution. Preussen har der for Tiden hverken nogen Gesandt eller Konsul, der kunde yde dets Undersaatter nogen diplomatisk Beskyttelse. Jeg var saa heldig, strax at faae en Plads i den den næste Dag afgaaende nyindrettede Diligence, paa hvilken nogle af de øvrige Rejsende havde maattet vente hele otte Dage i Sevilla. I lystigt Trav kjørte vi ud af Byen. Diligencen havde en Besætning af tyve Passagerer og hvilede af Hensyn til de elendige Veje paa Hjul, der vare massive som dem paa en 24pundig Kanons Lavet. Tolv Muldyr vare spændte i en lang Række, det ene foran det andet, og i Spidsen red el Chico, en Dreng, der i Forbigaaende sagt var i Sadlen hele 18 Timer. Majoralen kjørte Stanghestene i en vældig Tømme, og Ejeren af Dyrene, der skiftedes for hver tre Mile, løb, omendskjøndt der snart galopperedes op ad Bakke, snart travedes ned ad Bakke, troligt ved Siden af. De ere af Jern, disse Mennesker; under det voldsomme Løb underholdt han sig stadig med sine Muldyr og kaldte hvert af dem ved Navn — Generala, Generala, o Pelegrina, Capitano arri arri (fremad!) og dertil den idelige, uoversættelige Ed Carracho. Ligesom i Frankrig ligger den hele Bagage ovenpaa Vognen. Faren for at vælte var derfor ikke saa ringe endda ved de Stød, vi temmelig hyppig fik, og som tidt vare saa voldsomme, at vi slog Hovederne imod Vognens Loft. Men det gik godt fremad, og vi tilbagelagde i 24 Timer 30 spanske Leguer eller noget over 25 Mile.

Jeg havde altid bildt mig ind, at Andalusien var et Slags Paradis, men istedetfor fandt jeg kun temmelig øde Landstrækninger; i Begyndelsen seer man endnu nogle Orangelunde, Palmer og smukke Ruiner af mauriske Kasteller, men snart frapperes man af den fuldstændige Mangel paa Skov og Vand, paa Mennesker og Markarbejde. Guadalquivir, der her ikke naaes af Flodbølgen fra Havet, er skrumpet sammen til en temmelig ubetydelig Bæk. De fleste Marker ere bedækkede med Viftepalmer paa et Par Fods Højde og indhegnede af vældige Aloehække, hvis mandstykke, 30 Fod høje Stammer fældes til Brændselsmateriale. Paa andre Steder danne Kaktusplanterne med deres figenagtige Frugter et uigjennemtrængeligt Gjærde. Højdeskraaningerne ere beplantede med Oliventræer, men disse lige Linier af hule Stammer med graa Blade, omtrent som vore Pile, trætte Øjet. Jordbunden er ganske overordenlig frugtbar, men kun en aldeles forsvindende Del er bearbejdet for Mais- og Bomuldsdyrkning. En forfærdelig Støv, en Støv som man intet Begreb gjør sig om, hvirvles der her op af de 48 Muldyrhove. Klokken ti om Formiddagen var jeg kjørt afsted, efter at have nydt en Kop Chokolade, og først Klokken et om Natten fik vi Noget at spise; indtil da havde der Intet været at faae nogetsteds. Selv Cordova med det klingende Navn vilde være en temmelig ubetydelig By og kun fortjene ringe Opmærksomhed, havde den ikke sin skjønne gamle, af Maurerne byggede Bro over Guadalquivir og sit Marquiba. Om den Første er der sagt ganske træffende, at den intet Andet mangler end en Flod, og den Sidstnævnte er en af de største Moskeer i Verden. En sand Skov, bestaaende af 400 Søjler, bære ligesaa mange Hvælvinger. Disse Søjler ere som de byzantinske af temmelig ringe Højde, med svære Kapitæler, og staa kun omtrent en 25 Fod fra hinanden. Buehvælvingerne hvile imidlertid paa Kapitælerne, af hvilke man har stillet to ovenpaa hinanden for dog at opnaa en nogenlunde ordenlig Højde. Det Hele ligner imidlertid langt mere en Børs eller Torvehal end en Kirke. Hvad de skulde gjøre med dette sælsomme, højst ejendommelige Bygningsværk, syntes de Kristne, efter at have fordrevet Maurerne, at have været i betydelig Forlegenhed med. Heldigvis lod de Alt staa, som det var, gjennembrød kun Midten af Bygningen og hvælvede et højt Kor over Hovedaltret. Hvad der er blevet staaende, fremviser en rig Udsmykning med Mosaik, og overalt finder man, som før bemærket, arabiske Skrifttegn, saaledes i det saakaldte „Erobrernes Kapel", helliget Cortez' og hans Fællers Minde. Særdeles smuk er Moskeens Forgaard med en prægtig Vegetation af Orangetræer. I Cordova spiste vi i et paa maurisk Vis indrettet Hus allerede Klokken ni om Morgenen til Middag, for at det dog ikke skulde gaa os som den foregaaende Dag. Maaltiderne i Spanien bestaa af en Masse Kjødspiser, navnlig Agerhøns, der forekomme i en urimelig Mængde, og temmelig daarlig Vin. Den følgende Eftermiddag naaede vi la Carolina. Til vor store Forbauselse saae vi den vel holdte Landevej beplantet paa begge Sider med Træer. Vinhaver og Frugttræer omgav de i lige Gader byggede Huse, og en lille Blomsterhave laa foran hver Bolig. Det var, som om man pludselig var bleven hensat i et helt andet Land, thi Befolkningen havde lyst Haar og det trofaste, firkantede tydske Ansigt. Det er en Koloni af Schwabere, som under Karl den Tredies Regjering i forrige Aarhundrede blev indkaldt af den dygtigste af Spaniens Ministre Olivarez for at befolke Sierra Morena; men ikke en Eneste forstod et Ord Tydsk. Vore Landsmænd ere overalt, hvor de komme hen, de bedste Kolonister, de roligste Undersaatter og de flittigste Arbejder, men de ophøre at være Tydskere. Der ere Franskmænd i Elsass, Russere i Kurland, Amerikanere ved Missisippi og Spaniere i Sierra Morena. Ja, de skamme sig endogsaa over deres gamle sønderrevne, afmægtige Fædreland. Ligesaa hedt som det havde været i Andalusien, ligesaa koldt fandt vi det, da vi igjennem det snevre, uhyggelige Pas Val di Penas kom op paa det kastilianske Plateau. Hele dette Land er en eneste overalt dyrket Mark, men uden Træer eller Buske; ikke en Hæk eller et Aaløb, ikke en Eng eller en Have seer man paa lange Strækninger, ligesom man ogsaa kun træffer paa faa Landsbyer og ubetydelige Stæder. Beboerne have Dagsrejser til deres Marker; man begriber ikke, hvorledes de faae udført deres Arbejde; i Høst- og Saatiden maa de bivuakere under aaben Himmel paa Marken. Vejen fører igjennem en for Øjet trøstesløst trættende jevn Slette. Dette er vel ogsaa Grunden, hvorfor man har prist Aranjuez i saa høje Toner; i et-

hvert andet Land vilde man kun have gjort ringe Ophævelse over dette Sted. Tajo styrter sig her ned over en Klippe og danner et ganske kjønt Vandfald. Flodbredden og Lavningen imellem de nøgne Kalkklipper er beplantet med Elme- og Lindetræer, der imidlertid ikke trives synderlig godt. Philip den Andens Slot er en i hollandsk Renaissancestil opført Bygning af røde Teglsten med spidst opløbende Skifertag.

Den tredie Dags Aften, efterat vi havde forladt Sevilla, kjørte vi over Manzanares, der saagodtsom var uden Vand. Paa den anden Side af Floden hæver sig det Højdebrag, hvorpaa Madrid er bygget. Snart naaede vi El Prado, den skjønne Promenade med sin firdobbelte Række Træer. Den var oplyst af mange Tusinde kouleurte Lamper, og Husene, fra hvilke lignende Lamper straalede, fremviste hyppigt den mauriske Stils arkitektoniske Linier. Fra alle Vinduer hang Tæpper, ofte af Fløjel, garnerede med Guld- eller Sølvfrynder, paa Træestrader opførtes nationale Dandse af Mænd og Kvinder i smukke Dragter, og Musikkorpser spillede dertil Melodierne til Seguidillaen, Boleroen og Fandangoen. En stor Menneskemasse bølgede igjennem Gaderne, og aldrig vilde man have kunnet se Madrid i et skjønnere Øjeblik. Det var nemlig den unge Dronnings og hendes Søster Infantindens Formælingsdag. En ubehagelig Følge af denne Fest for os var ganske vist den Omstændighed, at det ikke var muligt at faae Plads i nogetsomhelst Hotel eller Værtshus. Jeg holdt mig imidlertid til en ung Franskmand, der talte flydende Spansk, og var saa heldig at blive anbragt i et Privathus, et saakaldet Casa di pupillos, hvis Ejer for en urimelig Mængde Penge indrømmer den Fremmede sit Værelse og sin Seng. Den følgende Dag benyttedes til forskjellige Udflugter i den spanske Hovedstad. Madrid bærer Præget af en ny By. Gaderne ere renlige, for det Meste brede og lige. De hvidkalkede Huse have talrige Balkoner og Altaner, men ere ikke videre høje. De to skjønneste Bygningsværker ere Billedgalleriet med de kosteligste Malerier af Raphael og Murillo, og det kongelige Slot, der sikkert er et af de stateligste i Verden. Det ligger paa en Højde ved Manzanares og behersker Omegnen lige til Bjergene, men rundt om er Alt nøgent og solbrændt.

En stor Tyrefægtning fandt Sted hin Dag. Klokken tre om Eftermiddagen begav vi — min Franskmand og jeg — os hen til den cirkelrunde Arena; 12,000 Mennesker vare her forsamlede som Tilskuere ved la Corrida di toros. Ligesom i de antike Theatre hæver sig her omtrent 20 Stentrin, paa hvilke man sidder, og ovenover dem endnu to Rækker Loger, i Midten Dronningens. Det indre ganske frie Rum, den egenlige Kampplads, er skilt fra Tilskuerne ved en rundt om Arenaen løbende syv Fod høj Barriere af Bjælker og stærke Planker. Et lille Fodbrædt gjør det muligt for den, der opholder sig paa Arenaen, at svinge sig over denne Barriere, naar det ikke er muligt at slippe bort fra Tyren paa anden Maade. Efter en Stunds Forløb aabnedes en Dør, og ind red Alguazilen, en Øvrighedsperson i en gammeldags Dragt, og forkyndte at Tyrefægtningen strax vilde gaa for sig; han blev enstemmig udhysset, udgrint og udpeben, hvorfor aner jeg ikke, men han maa have kjendt sin Skjæbne forud og syntes kun at bekymre sig saare lidet derom. Ligesom Romerne i Cirkus forhaanede deres Konsuler og skjældte deres Kejsere ud, saaledes har ogsaa det spanske Folk ved Tyrefægtningerne en vis Frispas. Nu traadte Los Chulos ind tilfods med brogede Kapper over Armen og fulgte af sex Picadores tilhest. Disse vare klædte i en Læderwams, der paa højre Side var sikret ved Jernskinner, og havde den spanske brede Filthat paa Hovedet. Enhver holdt i Haanden en stærk, med en halv Tomme lang Jernspids forsynet Landse og sad i en baade for og bag meget høj Sadel, der yder et fast og godt beskyttet Sæde. I Spidsen for dem stillede sig under livlige Bifaldsraab Matadoren Cuchiera, en af Arenaens berømteste og mest fejrede Helte. Denne Falanx begav sig henimod Kongelogen, hvor Dronning Christine og Munnos, Hertug af Rianzares befandt sig, og hilste paa Herskaberne ved at bøje Knæ, hvorefter et jublende Tilraab fra 12,000 Struber rystede Luften. Nu traadte Hovedpersonen, en vældig sort Tyr med spidse Horn og flammende Øjne, ind paa Skuepladsen. Dyret befinder sig i et Indelukke, i hvis Loft der er anbragt Huller, og igjennem disse stikker man det med spidse Pigge, saa at det allerede er i tilstrækkelig ondt Lune, inden det skrider til Fægtningen. Saasnart derfor Døren til dets Fængsel bliver aabnet, styrter det sig midt ind paa Arenaen, seer sig om med et vildt og forundret Blik, roder Sandet op med Fødderne og sætter derpaa med et vældigt Spring ind paa den nærmest staaende Pikador. Denne holder ubevægelig og stille paa sin Hest og lader det rasende Dyr løbe lige imod den fældede Landse. Hesten har et Bind for sit højre Øje, for at den ikke skal se Tyren og derved blive sky. Tyrens Angreb var i dette Tilfælde saa vældigt, og Rytteren sad saa fast i Sadlen, at Mand og Hest løftedes i Vejret og tumlede baglænds om. I samme Øjeblik borede Tyrens spidse Horn sig ind i Bringen paa Hesten, saa at en fingertyk Blodstraale sprang frem. Pikadoren laa under Hesten, og hans svære Dragt hindrede ham i at komme fri til nogen af Siderne. Det vilde have været ude med ham, dersom ikke Chulo'erne vare komne til Hjælp med deres brogede Kapper. Strax slap Tyren sit Bytte og styrtede løs paa en af dem eller rettere paa det brogede Stykke Tøj, han svang om sig, forfulgte ham rundt om hele Arenaen, indtil han pludselig med et behændigt Spring satte over Barrieren, der rystede og bævede under Tyrens voldsomme Stød. Aldeles forbløffet blev denne staaende, efter at dens Modstander var forsvunden. Strax traadte en anden Pikador frem, der imidlertid havde samme Skjæbne som sin Forgænger. Endnu forinden Chulo'erne kunde komme ham til Hjælp, tilføjede Tyren Hesten et nyt Stød, løftede det ulykkelige Dyr op paa sine Horn og bar det den halve Arena rundt. Paa den tredie Hest rev Tyren i et Nu Maven op, saa at Dyret traadte i sine egne Tarme, og i denne forfærdelige Tilstand dreves det ved Hjælp af Sporer og Slag til at optage en ny Kamp med det vilde Uhyre. Naturligvis fik Tyren hver Gang et frygteligt Stød i venstre Skulder af den spidse Landse og holdt endelig op med sine Angreb. Nu er Øjeblikket kommet, da Banderilleros træde til. De ere til Fods og have i hver Haand et Spyd af omtrent en Alens Længde. Disses Spidser ere forsynede med Modhager, og til den anden Ende er der befæstet brogede Vimpler, Flitterguld, Knaldsfats, ja selv smaa Fuglebure, ud af hvilke der flyver Smaafugle, prydede med brogede Baand. Med disse Vaaben gaaer Banderilleroen lige løs paa Tyren. I samme Øjeblik som denne sætter i Spring, viger han til

Side og støder den Spydene ind i Nakkebenet midt imellem Ørerne og Hornene. Nu bliver Dyret fuldstændig rasende og driver ofte hele Skarer flygtende Banderilleros over Barrieren under Tilskuernes lydelige Haanlatter. Engang sad Tyren næsten tvers over Barrieren, og det skal undertiden kunne forekomme, at den naaer helt over. En af Chulo'erne havde da den Dristighed at slynge sin brogede Kappe om sig, saa Tyren nu rettede sit Angreb direkte mod ham. I det Moment, da det rasende Dyr sænkede Hovedet og med tillukkede Øjne styrtede ind paa ham, sprang han med et vældigt Sæt over den og kom til at staa ved Siden af den. Naar endelig Tyrens Raseri er steget til det Højeste, men dens Kræfter allerede ifærd med at svinde, træder Matadoren ganske alene imod den. Da opstaaer den dybeste Stilhed, Alles Øjne ere fæstede med Opmærksomhed paa den dristige Matador, thi hvad der nu skal gaa for sig, er det Allerfarligste af det Hele. Matadoren, en smuk Mand, iført Sko, hvide Strømper, lyseblaa Silkejakke og med Haaret indflettet i et Net, bærer over den venstre Arm en skarlagenrød Kappe og i den højre Haand en vel fire Fod lang fireegget Toledoklinge. Denne maa Matadoren nu støde Tyren i Nakken paa et aldeles nøjagtig bestemt Sted for at dræbe den. For at træffe det rette Punkt drejer det sig imidlertid om en Afstand af to, højst tre Tommer, i hvilken Dyret maa styrte forbi sin Banemand. Alt er beregnet paa, at Tyren snarere skal styrte sig ind paa det røde Klæde end paa dets Bærer, og at denne uden at betænke sig fører Stødet lige ud. Der gives naturligvis Undtagelser, og da er Matadoren redningsløst fortabt. Koldblodig og forsigtig stiller Caballeroen sig imod sin sorte Modstander og vinker ad den med sit Klæde. To Gange lader han den passere under sin Arm, men tredie Gang sidder Klingen Dyret i Nakken indtil Heftet. Endnu raser det omkring paa Arenaen vel en Minut, men derpaa strømmer Blodet det ud af Munden, det vakler om og synker sammen. En Slags Bøddelknægt sniger sig derpaa bag paa det og støder det en Stilet i Nakken, der øjeblikkelig har Døden til Følge. Nu komme fem med brogede Baand og Bjælder udstafferede Muldyr ind paa Arenaen og slæbe de faldne Heste og tilsidst Tyren ud i Galop. Saa strøes der noget Sand over de værste Blodpøle, og Raden kommer til en ny Kæmper. Saaledes blev denne Gang otte Tyre, den ene efter den anden, hidsede til Døde. Tyve Heste fandt deres Død paa Arenaen, og adskillige bleve førte bort frygtelig ilde tilredte. En eneste Tyr dræbte otte Heste. Af Mennesker kom ingen tilskade. Ganske vist er det, at Hestene ere i den Forfatning, at de, hvis ikke Tyren dræbte dem idag, vilde blive sendte til Nakkeren imorgen. Gode Heste vilde det dels være altfor kostbart at benytte ved Tyrefægtningerne, dels vilde de ikke kunne drives til selv med tilbundne Øjne at holde Stand imod Tyrens Angreb uden at blive sky eller værge sig. Jo flere Heste en Tyr dræber, jo farligere den er for Menneskene og jo vanskeligere det er at faae Bugt med den, desto voldsommere Applaus høster den fra Publikum. Een Tyr var der, som aldeles ikke vilde gribe Offensiven. Under et Haglvejr af Skjældsord og Forhaanelser løb den Arenaen rundt med Halen imellem Benene. Da lød det fra Alle: los perros, Hundene! Efterat disse vare komne ind paa Arenaen, styrtede de sig rasende over Tyren, der strax spiddede en og kastede den højt op i Luften; de øvrige bed sig imidlertid fast i den, ja en af dem endogsaa i dens Tunge, og lod sig rukke op og ned. Men tilsidst holdt dog fire Hunde det store Dyr saa fast, at det ikke var muligt for det at komme løs, og Matadoren maatte give det Naadestødet. Midt under dette Slagteri traadte den unge Dronning sammen med Infantinden, sin Gemal Don Françisco og Hertugen af Montpensier ind i sin Loge. Hertugen af Aumale var der allerede. Dronningen saae munter ud; hun er blond og temmelig fyldig. Infantinden er lille, kulsort og meget mager. Dronningen saavelsom hendes Moder hilstes af Matadoren, og Publikum istemte lydelige Bifaldsraab. Da det var ude med den ottende Tyr, begyndte det allerede at mørknes, men alle Tilskuerne raabte enstemmigt «un altro toro», og saaledes gik det til, at den niende Tyr blev hidset til Døde i Mørke, Noget, der er af yderste Fare for Matadoren. Her har Du en Beskrivelse af det Skuespil, som Spanierne elske fremfor Alt, hvori de skjønneste Kvinder tage ivrig Del, og hvilket den nyformælede Infantinde tilkastede sine mest straalende Smil. Hvad mig angaaer, har jeg havt fuldkommen nok af een Tyrefægtning og Du formodenlig af min Beskrivelse.

Den 13. Oktober kjørte vi videre med Diligencen, en lang Strækning igjennem øde Egne, indtil vi endelig naaede Somma Sierras snævre Passer. Her hændte det sig, at Forløberen paa Grund af det forfærdelige Vejr bøjede af fra Vejen og trak den svære Vogn ud i en Mark, hvor den sank i til Hjulaxerne. Var dette skeet nogle Øjeblikke iforvejen, vilde vi være styrtede i Afgrunden. Det kostede megen Møje atter at bringe den vildfarne Diligence paa rette Vej. Alle Passagerer maatte tage fat for at forhindre, at Vognen væltede. I de baskiske Provindser antager Egnen en helt anden Karakter. Her, hvor Krigen har raset saalænge, bærer Alt Præget af Beboernes Flid og Driftighed. Prægtigt er Synet af Pyrenæernes snedække Tinder. Vejen gaaer snart opad, snart nedad, snart følgende eet Flodløb, snart gaaende over i et andet Strømgebet. Landsbyerne ere net byggede, og Egnen minder en hel Del om Schweiz. Grønne Enge og Træer og brusende Bække forfriske Øjet. Mangfoldige Bondehuse bære uhyre i Sten hugne Vaabenskjolde til Tegn paa, at deres Besiddere ere af Adel, f. Ex. alle i Murcia. Bergara og Vittoria ere særdeles smukke Byer, og prægtigt ligger Fuenterrabia ved det baskiske Hav, der sprøjter sin Brænding højt op over Klipperne. I Irun ved Floden Bidassoa naaede vi endelig Frankrigs Grændse.

Hvad jeg paa denne flygtige Rejse har seet af den spanske Nation, har efterladt det gunstigste Indtryk hos mig. Ikke en eneste Gang har jeg været Gjenstand for Tiggeri, dertil er selv den Fattigste for stolt. Taus og alvorlig staaer han, med Kappen kastet malerisk over Skuldrene, han forsmaaer den moderne franske Klædning og bevarer sin gamle Nationaldragt, der iøvrigt er forskjellig i de forskjellige Provindser. Selv den ringeste Spanier venter at blive behandlet med et vist Hensyn, men en med Venlighed tilbudt Cigar tager han gjerne imod. Som German bliver man overhovedet bedre modtaget end enhver anden Nation. Frankrig har tilføjet Landet altfor meget Ondt, og med Stolthed mindes Spanien de tydske Herskere, der med Ære svang det spanske Scepter og bar Spaniens Kongekrone.

Hamlet og Don Quixote.

Af **Ivan Turgenjef.**

Sluttet.

III.

Men hvad siger man om Ophelia? Elsker Hamlet hende ikke? Og lad os ogsaa tale lidt om Dulcinea. I denne Henseende frembyde vore to Heltes Forhold til Kvinden i lige Grad mærkelige Omstændigheder.

Don Quixote elsker Dulcinea, det vil sige en Kvinde, som ikke existerer, og han er rede til at dø for hende. Husk hans Ord, da han ligger overvunden i Støvet og siger til sin Fjende, der vil bibringe ham Dødsstødet: „Dræb mig, Ridder, men min Afmægtighed kan ingenlunde formindske Dulcineas Berømmelse, jeg vedbliver at paastaa, at hun er den mest fuldkomne Skjønhed i hele Verden.“ Han elsker hende paa en ren og ideel Maade, saa ideel, at han ingen Anelse har om, at Gjenstanden for hans Lidenskab ikke er til; i den Grad ideel, at da Dulcinea viser sig for ham i en plump Bondepiges Skikkelse, vil han ikke tro sine Øjnes Vidnesbyrd og indbilder sig, at hun er bleven forvandlet af en ondskabsfuld Troldmand. Vi have ogsaa mere end eengang truffet paa Folk, der døde for en Dulcinea, som ikke existerede, for en plump og undertiden lav Virkelighed, som de havde iført deres Ideals Klædebon og for hvis Forvandling de tillagde Ondskab — jeg havde nær sagt hos Troldmænd — hos Omstændigheder og Individer Skylden. Vi have seet dem, og naar Mænd af denne Type forsvinde, vil man kunne lukke Historiens Bog, Ingen vil bryde sig om at læse deri. Sandserne existere ikke for Don Quixote, alle hans Drømme ere kydske og rene; han vover neppe i Dybden af sin Sjæl at drømme om at blive endelig forenet med Dulcinea, maaske frygter han endog for denne Forening.

Elsker Hamlet? Har hans ironiske Skaber, den dybeste Kjender af Menneskehjertet, kunnet give denne Egoist, denne Tvivler, der bliver fortæret af Forskningens nagende Dæmon, et elskende og hengivent Hjerte? Shakspeare har ikke gjort sig skyldig i denne Modsigelse. Den opmærksomme Læser vil snart erkjende, at Hamlet er en sandselig Mand, eller jeg vilde snarere sige en hemmelig vellystig, at han ikke elsker, at han endog temmelig ligegyldig spiller den Forelskede. Det bevidner Shakspeare selv. I første Scene i tredie Akt siger Hamlet til Ofelia:

„Jeg elskede Jer engang. Ophelia: Sandelig naadige Herre I fik mig til at tro det. Hamlet: I skulde ikke have troet mig, jeg elskede Jer ikke.“

Idet Hamlet udtaler disse Ord, er han langt nærmere ved Sandheden, end han selv indbilder sig. Hans Følelser for Ophelia, dette uskyldige og rene Væsen, ere enten cyniske (husk hans Ord, hans tvetydige Henthydninger i Scenen med Theaterforestillingen) eller svulstige. Husk endnu paa Scenen mellem ham og Laertes, da han, efterat være sprungen ned i Ophelias Grav, udbryder i dette opstyltede Sprog: „Jeg elskede Ophelia; fyrretyvetusinde Brødre med hele deres Kjærlighed lagt sammen, faaer ikke min Sum ud o. s. v.“ Hele Hamlets Forhold til Ophelia er for ham kun et Middel til at beskjæftige sig med sig selv, og i hans Udbrud: „O Jomfru! husk paa mig i dine hellige Bønner“, se vi kun Tilstaaelsen af en sygelig Afmagt, Afmagten til at elske, der ydmyger sig for „den hellige Renhed.“

Men der er talt nok om de mørke Sider ved Hamlettypen, om disse Træk, der irritere os saameget mere, som de ere os nærmere og mere forstaaelige. Lad os bestræbe os for at uddrage, hvormeget Normalt og altsaa Evigt denne Type frembyder. Den er en Legemliggjørelse af Negationens Princip, det Princip, som en moderne stor Digter, idet han saae bort fra Menneskeheden, har legemliggjort i Mephistopheles. Hamlet er ogsaa en Mephistopheles, men en Mephistopheles, der er indesluttet i Menneskenaturens levende Kreds; hans Negation er ikke det Onde; den er rettet mod det Onde. Hamlets Negation tvivler om det Gode, men den tvivler ikke om det Onde, den har indledet en haardnakket Kamp mod det. Den tvivler om det Gode, det vil sige, den nærer Mistanke om dets Oprigtighed, den angriber det ikke, fordi det er det Gode, men fordi det er en Maske, under hvilken det Onde og Løgnen, disse evige Fjender, skjule sig. Hamlet har ikke Mephistopheles' djævelske, antipathiske Latter; i hans bitre Latter er der en vis Tungsindighed, der vidner om hans Lidelser og forsoner os med ham. Hamlets Skepticisme er ikke Indifferentisme, deri har han sin Berettigelse og sin Værd; det Gode og det Onde, Sandheden og Løgnen, Skjønheden og Hæsligheden smelte for ham ikke sammen til noget Tilfældigt, Stumt og Dumt. Hamlets Skepticisme troer ikke paa den samtidige Virkeliggjørelse af Sandheden, den strider uophørlig mod Løgnen, og den er netop derved en af de bedste Forkæmpere for denne Sandhed, paa hvilken den ikke kan tro. Men Negationen har ligesom Ilden en nedbrydende Kraft; hvorledes skal man kunne holde denne Styrke tilbage indenfor de fornødne Grændser, hvorledes skal man kunne vise den, hvor den skal standse, naar de Ting, der skulle ødelægges og bevares, ofte ere smeltede sammen eller bundne som med et uløseligt Baand? Her viser sig, som allerede bemærket, en tragisk Side i Menneskelivet. For at handle maa man ville; for at handle maa man tænke. Men Tanken og Villien have skilt sig ad og fjerne sig hver Dag mere og mere:

And thus the native hue of resolution
Is sickened o'er with the pale cost of thought.*)

siger Shakspeare selv gjennem Hamlets Mund. Paa den ene Side viser sig altsaa Hamlet'erne, Tænkerne, hvis Bevidsthed undertiden omfatter hele Verden, men som oftest ere unyttige og uden Bevægelighed, paa den anden Side de halvgale Don Quixoter, som gjøre os Tjenester, som tvinge Menneskeheden til at skride frem, fordi de kun se og kun kjende en eneste Ting, og denne Ting existerer ikke engang under den Form, deres Indbildningskraft laaner den. Mod sin Villie kommer man til at spørge sig selv: „Skal man altsaa være gal for at tro paa Sandheden,

*) Saaledes er Villiens naturlige Rødme plettet af Tankens Bleghed.

og er Forstanden, som bliver Herre over sig selv, ene og alene derved blottet for al Energi?" Selv en overfladisk Undersøgelse af disse Spørgsmaal vilde føre os for langt bort.

Lad os indskrænke os til at erkjende, at denne Adskillelse, denne Dualisme, som vi tale om, udgjør Grundloven for hele Menneskelivet: hele vort Liv er ikke Andet end den evige Forsoning, den evige Strid mellem disse to Principer, der uophørlig blive adskilte og forenede. Hamlet'erne repræsentere — man tilgive os disse filosofiske Udtryk — Naturens Centripetalkraft; som Følge af denne Kraft anseer hvert Væsen sig for Skabningens Centrum og betragter hele den øvrige Natur som skabt til sin exklusive Nytte. Myggen sætter sig paa Alexander den Stores Pande og suger med en rolig Samvittighed hans Helteblod; det er den Næring, der med Rette tilkommer den. Hamlet foragter sig selv, det vilde Myggen ikke kunne gjøre; dens Intelligens hæver sig ikke saa højt, men Hamlet henfører Alt til sig selv. Uden denne Egoismens Centripetalkraft vilde Naturen ikke kunne existere; den vilde heller ikke kunne existere uden den Centrifugalkraft, som vil, at alle Væsner skulle være til for hverandres Skyld. Det er denne Kraft, dette Opofrelsens Princip, som Don Quixoterne repræsentere. Naar Cervantes har viist os ham i en komisk Belysning, er det for ikke at irritere Egoisterne. Disse to Kræfter, Ubevægeligheden og Bevægelsen, Konservatismen og Fremskridtet ere Tilværelsens to Grundkræfter. De forklare os ligesaavel Blomstens Vært som de mægtigste Nationers Udvikling.

IV.

Lad os fra disse maaske altfor almindelige Betragtninger gaa over til en mere tilgængelig Iderække. Af alle Shakspeares Værker er „Hamlet" sikkert det populaireste. Det er et af den Slags Stykker, som man kan gjøre sikker Regning paa vil fylde Theatret, hver Gang det opføres. Da det russiske Publikums nuværende Sindstilstand er bekjendt, nemlig dets stadige Bestræbelser for at komme til Kundskab om sig selv, dets Hang til Eftertanke, dets Mistillid til sig selv og dets Ungdom, kan man let forklare sig den Lykke, „Hamlet" gjør. Men uden at tale om de Skjønheder, som i rigeligt Maal findes i dette Værk, der maaske er allermærkværdigst ved sin Nutidsaand, kan man ikke noksom beundre det Geni, som, uagtet det selv har meget Slægtskab med „Hamlet", har udskilt Værket fra sig selv ved en fri Anstrengelse af sin Skaberkraft og kaldt denne Type tillive til evig Oplysning for Efterverdenen. Den Aand, som har skabt denne Type, er Nordboens Aand, Refleksionens og Analysens Aand, det tunge, mørke Gemyt, der mangler Harmoni og glimrende Farver, et Gemyt, som ikke afrundes i bløde og ofte minutieuse Former, men som kjendes ved sin Dybde, Styrke, Foranderlighed, Uafhængighed og Evne til at herske. Denne Aand har af sit eget Indre uddraget Hamlet-Typen og derved har den viist, at i Poesiens Rige som i Menneskelivets øvrige Riger behersker den det Væsen, den har skabt, fordi den ganske forstaaer det. Det er Sydboens Aand, som har været den fremherskende ved Skabelsen af Don Quixote, det er en lys, munter, naiv og virksom Aand, som ikke trænger ind i Livets Dybder, men som opfatter og gjenspejler alle de Former, under hvilke det giver sig tilkjende. Vi kunne her ikke modstaa den Fornøjelse — ikke at drage en Parallel mellem Shakspeare og Cervantes, men kun paa nogle Punkter at antyde Ligheden og Uligheden mellem disse to Genier. Shakspeare og Cervantes, vil man maaske spørge, hvad Lighed kan der vel være mellem dem? Shakspeare er en Kæmpe, en Halvgud, ganske vist; men Cervantes er ingen Dverg ved Siden af denne Kæmpe, som har skabt Kong Lear; han er en Mand i hele Ordets Betydning, og Mennesket har vel Ret til at hævde sig ligeoverfor en Halvgud. Shakspeare besejrer ganske vist Cervantes og mangen Anden ved sin Indbildningskrafts Styrke og Rigdom, ved sin Poesis Glands og Pragt og ved sin store Aands Udstrækning og Dybde. Men man træffer i Cervantes' Roman hverken forskruede Karakterer eller unaturlige Sammenligninger eller flaue Indfald; man træffer ej heller der disse afskaarne Hoveder, disse udrevne Øjne, disse Blodstrømme, denne vilde og stupide Grusomhed, der er en forfærdelig Arv fra Middelalderen, fra et Barbari, som var længere Tid om at mildnes hos de stivsindede Gemytter i Norden. Dog er Cervantes ligesom Shakspeare en Samtidig af St. Bartholomæus-Natten; længe efter deres Tid vedblev man at brænde Kjættere og udgyde Blod. Gud maa vide, hvorlænge man vil vedblive med at udgyde det! Middelalderen gjenspejler i Don Quixote den provençalske Poesis Glands, den legendeagtige Ynde, der er udbredt over de Romaner, Cervantes spotter over med saamegen Godmodighed, og som han selv har ydet sin sidste Tribut: „Persiles og Sigismunde"*). Shakspeare tager sine Billeder overalt: Himlen, Jorden, Intet er ham for godt; han bemægtiger sig sit Stof med Ørnens ubetvingelige Styrke, naar den falder over sit Bytte. Cervantes fremstiller med en elskværdig, jeg kunde næsten sige faderlig, Haand et lille Antal Billeder. Han tager intet Andet, end hvad der foregaaer omkring ham; men han kjender sine Omgivelser saa godt! Hele Menneskeheden synes underlagt det mægtige engelske Genis Herredømme; den spanske Romanforfatter laaner Alt af sin Sjæl, en ren og beskeden Sjæl, der er rig paa Livets Erfaring, men som ikke er bleven fortrædelig derover. Det er ikke forgjæves, at han, som han selv siger, i syv Aars Fangenskab har lært den Videnskab at lide. Hans Rige er snevrere end Shakspeares; men som ethvert levende Væsen gjenspejler han hele Menneskeheden. Cervantes oplyser os ikke pludselig ved et lynende Ord; han ryster os ikke ved sin uimodstaaelige Inspirations titanagtige Kraft. Hans Poesi er ikke som Shakspeares et ofte stormende Hav; det er en dyb Strøm, som flyder fredeligt mellem forskjelligartede Landskaber paa dens Bredder; Læseren, som efterhaanden bliver revet med, paa alle Sider omgivet af den klare Strøm, hengiver sig med Glæde til den i Sandhed episke Ro og til Strømmens Blidhed.

Indbildningskraften fremkalder gjerne Mindet om disse to samtidige Digtere, som døde samme Dag. Cervantes kjendte uden Tvivl intet til Shakspeare; men den store Tragiker kunde i sit Hus i Stratford, hvor han havde trukket sig tilbage tre Aar før sin Død, have læst den spanske Roman, som allerede var oversat paa Engelsk. Det vilde være et fristende Sujet for en tænkende Malers Pensel: „Shakspeare læsende Don Quixote." Lykkelige de Lande, hvor slige Mennesker fødes, Samtidens og Efterkommernes Læremestre! Den uforgængelige Laurbær-

*) Ridderromanen „Persiles og Sigismunde" udkom efter første Del af Don Quixote.

krands, som kroner Geniet, hviler ogsaa paa den Nations Pande, som har frembragt det.

V.

Vi ville slutte denne flygtige Studie med nogle Bemærkninger om enkelte Punkter.

En fornem engelsk Adelsmand, der er en god Dommer i slige Materier, sagde en Dag i vor Nærværelse, at Don Quixote var Typus paa en fuldendt Gentleman. Dersom et naturligt og roligt Væsen er det specielle Kjendetegn paa Manden, som han bør være, saa fortjener Don Quixote denne Titel i enhver Henseende. Det er en virkelig Hidalgo; det vedbliver han at være, selv naar Hertugens lystige Tjenestepiger more sig med at vaske hans Ansigt. Naturligheden i hans Væsen er en Følge af, jeg vil ikke sige en absolut Mangel paa Egenkjærlighed, men paa subjektiv Følelse; Don Quixote er ikke beskjæftiget med sig selv; han tænker ikke paa at gjøre Figur for Andre; Hamlet har med hele sit distinguerede Ydre Manerer som en Parvenu; han er ophidset, undertiden plump, hans Væsen er paataget, og han gjør Nar. Til Gjengjæld har han den Evne at kunne udtrykke sig paa en original og sikker Maade; denne Gave er ejendommelig for alle Personligheder, som studere og analysere sig selv; den er netop derfor fremmed for Don Quixote. Dybden og Finheden i Analysen hos Hamlet, hans encyclopædistiske Viden (man maa ikke glemme, at han har studeret ved Universitetet i Wittenberg) have udviklet en næsten ufejlbar Smag hos ham. Han er en fortrinlig Kritiker; hans Raad til Skuespillerne ere mærkelige ved deres Korrekthed og Aand. Begrebet om, hvad der er fortrinligt, er næsten ligesaa udviklet hos ham, som Pligtfølelsen hos Don Quixote.

Don Quixote nærer en dyb Respekt for alle bestaaende Institutioner, Religionen, Kongerne, Hertugerne, og paa samme Tid er han fri og respekterer Andres Frihed. Hamlet overdænger Konger og Hoffolk med Skjældsord, han viser sig intolerant og herskesyg. Don Quixote kan i det Højeste skrive; Hamlet fører ganske vist Dagbog. Med al sin Uvidenhed har Don Quixote bestemte Ideer om Regjeringen og Administrationen. Hamlet har aldrig beskjæftiget sig med disse Spørgsmaal.

Man har nedlagt mange Indsigelser mod de Slag, hvormed Cervantes overvælder Don Quixote. Vi have gjort opmærksom paa, at i Romanens anden Del bliver den ulykkelige Ridder næsten slet ikke pryglet; men lad os tilføje, at uden disse Prygl vilde han ikke falde saa meget i Børnenes Smag, der saa begjærligt læse hans Eventyr; de Voxne vilde ikke se ham i hans rette Lys; de vilde finde ham kold og pertentlig, hvad der er lige stik imod hans Karakter. Vi have gjort den Bemærkning, at han ikke er bleven banket i den anden Del af Værket; men tilsidst efter det Nederlag, som den forklædte Bakkalaureus tilføjer ham, efter at han har givet Afkald paa Riddervæsenet nogle Dage før sin Død, bliver han traadt under Fødder af en Flok Svin. Vi have hørt, at man har bebrejdet Cervantes denne Episode. Til hvad Nytte, sagde man, skulde denne forslidte Spøg tages op igjen? Her er det igjen Geniets Instinkt, som har ledet Cervantes. Denne plumpe Hændelse skjuler en dyb Betydning. Det er Don Quixoternes Skjæbne bestandig, især mod Slutningen af deres Karriere, at blive traadte under Fødder af Svin; det er den sidste Tribut, de maa betale til den plumpe Skjæbne, til den dvaske og frække Dumhed; det er Pharisæerens Ørefigen. . . . . Derefter kunne de dø. De ere gaaede gjennem Smeltediglens Glødhede; de have vundet Udødeligheden, den aabner sig for dem.

Hamlet er undertiden troløs og endogsaa grusom. Man mindes den Maade, paa hvilken han forbereder de to Hoffolks Undergang, som blive sendte til England af Kongen, eller hans Ytringer i Anledning af Polonius' Død, som var foraarsaget af ham. Vi se i disse Episoder et Gjenskin fra Middelalderen, som nylig er afsluttet. Paa den anden Side maa man hos Don Quixote lægge Mærke til en vis Tilbøjelighed til at lyve, der er halvt bevidst, halvt uskyldig; det er en vis Tilbøjelighed til at bedrage sig selv. Denne Tilbøjelighed er altid særegen for Begejstringens Fantasi. Hans Fortælling om Alt, hvad han har set i Montesinos Hule, er aabenbart opfunden og skuffer ikke engang den snu Klodrian Sancho Panza.

Ved det mindste Uheld bliver Hamlet forknyt og beklager sig. Don Quixote, der bliver pryglet af Galejslaver, indtil han ikke kan røre sig længere, tvivler ikke det mindste om det heldige Udfald af sit Foretagende. Saaledes gik Fourier, efter hvad man fortæller, hver Dag ud for at møde den Englænder, som han gjennem Aviserne havde opfordret til at yde ham en Million til Realisationen af sine Planer. Englænderen kom naturligvis aldrig. Det er aabenbart meget latterligt, men man tillade os dog en Betragtning. De Gamle kaldte deres Guder for skinsyge Guder; i visse Tilfælde ansaa de det for nyttigt at afvæbne dem ved et frivilligt Offer, herom bærer Polykrates' Ring Vidnesbyrd; hvem kan vide, om der ikke maa hefte en vis Dosis Latterlighed ved alle Folks Handlinger og Karakterer, der opofre sig for et stort og nyt Arbejde, som en Tribut, som et forsonende Offer til de skinsyge Guder! Uden disse latterlige Don Quixoter, uden disse sære Opfindere vilde Menneskeheden ikke gjøre Fremskridt, og Hamlet'erne vilde ikke have noget at anstille Betragtninger over.

Ja, Don Quixoterne finde, Hamlet'erne udvikle. Men hvorledes, siger man, kunne Hamlet'erne udvikle Noget, naar de tvivle paa Alt og tro paa Intet? Vi ville dertil svare, at den vise Natur hverken har skabt rene Hamlet'er eller rene Don Quixoter. De ere kun det yderligste Udtryk for de to yderlige Tendenser; Digterne have stillet dem som to Afvisere paa to modsatte Veje. Menneskelivet bevæger sig i Retning af dem, men det naaer dem aldrig; Analysens Princip — lad os ikke glemme det — er i Hamlet blevet drevet lige til det Tragiske, Begejstringens Princip i Don Quixote lige til det Komiske. Man møder altsaa i Livet hverken det absolut Komiske eller det absolut Tragiske.

Hamlet vinder i vore Øjne meget ved den Hengivenhed, Horatio nærer for ham. Denne sidste Personlighed er indtagende; man træffer ham ofte i vor Tid til Ære for vor Nutids Sæder. Horatio repræsenterer for os Tilhængerens Type, Disciplen i Ordets bedste Betydning; han har en stoisk og aaben Karakter, et varmt Hjerte, en noget begrændset Intelligens; han føler sine Mangler og er beskeden, hvad der er sjeldent hos bornerte Folk; han tørster efter Kundskab og Vejledning; han

tilbeder derfor ogsaa Hamlet og hengiver sig til ham med sin retskafne Sjæls hele Styrke uden endog at forlange Gjensidighed. Han underkaster sig ham, ikke som sin Fyrste, men som sin Fader. En af de største Tjenester, som Hamlet'erne yde, er at danne og udvikle Mænd som Horatio, Mænd, som efter at de af hine have modtaget Tankens Spirer, frugtbargjøre dem i deres Hjerte og derpaa udbrede dem i hele Verden. De Ord, ved hvilke Hamlet erkjender Horatios Karakter, gjøre ham selv Ære. De udtrykke hans egne Tanker om Mandens høje Værd, hans ædelmodige Bestræbelser, som ingen Skepticisme er istand til at ramme.

— — — — — — — — Hør mig! (sagde han)
Fra den Tid, da min dyrekjøbte Sjæl
fik Evne til at vælge selv og skjelne
imellem Mænd, har den udkaaret Dig;
thi Du var, mens Du Alting led, som den,
der lider Ingenting — en Mand, der tog
med lige Tak mod Lykkens Stød og Gave,
og salig den, hos hvem Fornuften har
saa heldig blandet sig med Blodets Drift,
at Lykken ej paa ham som paa en Fløjte
kan spille, hvilken Melodi hun lyster.
Den Mand, som ej er Lidenskabens Træl,
ham vil jeg bære inderst i mit Hjerte,
i Hjertet af mit Hjerte, som nu Dig.*)

Den ærlige Skeptiker har altid Respekt for Stoikeren. Ved den gamle Verdens Forfald og til alle de Tider, som have lignet den, have retskafne Folk søgt Tilflugt i Stoicismen som i det sidste Ly, hvor man endnu kunde bevare sin Menneskeværdighed. Naar Skeptikerne ikke have Styrke til at dø og foretage Rejsen til det Land, hvorfra ingen Rejsende endnu er vendt tilbage, blive de Epikuræere. Det er en Omvendelse, som er let at forstaa, og som ulykkeligvis er altfor hyppig.

Hamlet og Don Quixote dø begge paa en rørende Maade; men hvor forskjelligt er deres Endeligt. Hamlets sidste Ord ere smukke. Han døer fredelig og rolig; han byder Horatio at leve; han giver den unge Fortinbras, den eneste Repræsentant for Arveretten, hvem ingen Forbrydelse har besudlet, sin Stemme; men han retter ikke sine Blikke ind i Fremtiden. Det Øvrige er Tausked, siger den døende Tvivler, og han tier for Evigheden. Don Quixotes Død gjennemtrænger Sjælen med en uudsigelig Rørelse. Det er i dette Øjeblik, at hans Personligheds store Karakter aabenbarer sig for Alles Øjne. Da hans forrige Vaabendrager i den Tro, at han trøster ham, siger til ham, at de snart skulle drage ud paa nye Eventyr, svarer den Døende: „Nej, alt dette er forbi; jeg beder Alle om Tilgivelse; jeg er fremtidig ikke længer Don Quixote; jeg er paany Alonso den Gode, som man kaldte mig fordum."

Alonso el Bueno! Det er et forbausende Ord; dette Tilnavn, der her kommer frem for første og sidste Gang, rører i en mærkelig Grad Læseren. Ja, det Ord har endnu sin Værdi i Dødsøjeblikket. Alt gaaer forbi, Alt forsvinder: Værdigheder, Magt, Geni, Alt bliver til Støv: „Alle Jordens Storheder gaa op i Røg." Alt undtagen de gode Gjerninger, de leve længere end den mest straalende Skjønhed. „Alt forsvinder, siger Apostelen, kun Kjærligheden bliver tilbage."

*) Tredie Akt anden Scene.

Sonet.

Af Ove Krag.

Se her dit Navn jeg skjærer, min Veninde,
Dybt ind i Barken paa den unge Stamme,
Og kunstfuldt ridser jeg derom en Ramme —
Der skal det staa til varigt Elskovsminde.

Thi synes end det sporløst at forsvinde,
Naar Barken glattes uden Rift og Skramme,
Det voxer ind, uskifteligt det samme,
Og dybt i Træets Ved man kan det finde.

Se, dette Træ er Billed paa mit Hjerte,
Der vil dit kjære Navn jeg trofast gjemme
Og stedse dybere det maa sig tegne;

Thi vil end Livets Glæde, Livets Smerte
Hvert Aar sin Ring omkring mit Livsmod stemme,
Hver Ring kun fastere dit Navn skal hegne.

Tre tydske Digte.

Oversatte af Viggo Petersen.

I Skoven.

(Gottfried Keller.)

Alvorsfuld staaer Egeskoven,
Krone lænet tæt til Krone;
Nylig sang den atter for mig
I sin gamle, kjendte Tone.

Yderst blandt de yngste Ege
Hæved sig en sagte Brusen,
Og i stedse større Kredse
Bredte snart sig Løvets Susen.

Nærmed sig paa stærke Vinger,
Svulmed op til Bølger brede;
Gjennem Toppene sig vælted
Stormens Strøm i mægtig Vrede.

Og nu sang og peb og tuded
Højt i Luften tusind Stemmer,
Mens det braged, mens det drøned
Dybt i Jordens skjulte Gjemmer.

Hør, nu svinger hist en Kæmpe
Ensom sine stærke Grene, —
Tordnende sig strax de andre
Til et vældigt Kor forene!

Havets sølvbestænkte Brænding
Ligned disse vilde Lege, —
Hvert et Blad med hvidlig Glindsen
Saae jeg stivt mod Syden pege.

Saadan stryger Pan, den Gamle,
End i mægtig Fryd sin Gige,
I de gamle Verdenssange
Underviser han sit Rige.

I de syv, de gamle Toner
Snart han stiger, snart han daler,
I de syv, hvori for evigt
Alle Melodier taler.

Unge Fugle, unge Skjalde
Ivrigt til hans Sange lytte,
Gjemte i de mørke Buske
Fange de det skjønne Bytte.

Aften i Venezia.

(Rob. Hamerling.)

Stig frem, Du evig milde, blidtstraalende Moder Nat!
Af al den grelle Dagglands var længst mit Øje mat.
Søg kun i Vestens Vover din Offerdød, o Sol,
Og farv med Aftenrøden, dit Blod, denne styrtede Herskerstol!

Paa Solens Grav, den vaade, der bølger i gylden Dands,
Optaarner, I Vestens Skyer, med Guldlaviners Glands
Et straalende Mindesmærke! Om Hav og Øers Kyst
Slyng, hellige Dæmring, Sløret, det rige, stjernesmykkede, tyst!

Hvor underfuldt Natten leger med tusinde Flammers Skin!
Drømmende Bølger plaske om Slottenes Marmortrin;
Mangt smigrende Livspust kommer, fra ukjendt Fjerne bragt,
Som til min Sjæl sig trænger med mildt forlokkende Længsels Magt.

Det er den lyksalige Time, hvor Digtningens Roser paany
Sig aabne, og Kjærligheds Stjerner i gjenfødt Ungdom gry;
Hvor Hjertet føler mangen længst hendød Stemme vakt, —
Om det graanede Liv er atter et Skjær af den gamle Skjønhed lagt.

Velan, det hviskende Mørke mig drager med kjærlig Arm, —
Lad kun Piazzettaen beholde sin hvirvlende Menneskelarm!
Blødt vuggende hist Gondolen mig venter under Strand:
Op, Gondoliere, ro mig ud paa det friske, blanke Vand!

Erindring.

(Rob. Prutz.)

Og har Du elsket ret engang,
I heftig Rus, i Smerte lang,
Da gjem det i dit Minde tro,
At det maa evig hos Dig bo!

Det være, som din største Skat,
I Hjertets bedste Gjemme sat,
Som Du ved dine Kjæres Grav
Med Blomster pryder Tuen lav.

Og hver en Hilsen, Du har sendt,
Hvert Kys, som paa din Mund har brændt,
Selv Smerten af en Afskeds Stund
Du gjemme tro i Hjertets Grund:

At end, naar Du i sene Aar
I Alderdommens Vinter staaer,
Ved Straaler fra det svundne Land
Det trætte Blik Du kvæge kan.

Og som end sent det tomme Fad
Bevarer Duft af Vinens Bad,
Saa skal, om Tiden trykker tungt,
Dog Mindet gjøre Hjertet ungt.

Snart falder Rosens fagre Dragt,
Forgængelig er Jordens Pragt,
Kun hvad Du elsker varmt, er Dit:
Det Hjertet gjør i Døden frit.

Musik.

Den sidste Symfonikoncert paa Tivoli bragte forskjellige Nyheder af nordiske Komponister, een dansk og to norske, nemlig Asger Hameriks „Jødiske Trilogi", Joh. S. Svendsens „Norske Rhapsodi Nr. 1" og Joh. Selmers „Indledningsdands ved en folkelig Højtid". Den jødiske Trilogi skylder Goldschmidts Drama „Rabbien og Ridderen" sin Oprindelse, til hvilket Drama Trilogiens tre Afdelinger (Ouverture, Lamento og Sinfonia triomfale) ere blevne komponerede som Ouverture og Mellemaktsmusik. Først senere, efter at Musiken ikke er bleven anvendt efter sin oprindelige Bestemmelse, ere de tre Afdelinger blevne omkomponerede og sammenføjede under den nævnte Titel som et Slags Suite for Orkester. Som thematisk Grundlag har Komponisten benyttet tre ældgamle jødiske Melodistrofer, om man kan kalde de meget korte, enkelte kun 4—5 Takter lange, Strofer saaledes, der bl. A. derved ere af Interesse, at de endnu, dog med forskjellige Varianter, benyttes ved Sammenkomster i Synagogerne af den portugisiske Ritus. — Svendsens første Rhapsodi er baade i Indhold og Form nøje beslægtet med den femte, vi nylig have omtalt. Er den maaske i Anlæget noget mere tung, en Omstændighed, der nærmest skyldes de valgte norske Motiver, er den paa den anden Side ligesaa fint, tidt raffineret, instrumenteret, og det er en Fornøjelse at følge Kompositionens kunstneriske, ofte aandfulde, Tegning saavel i den rent tekniske Behandling af Motiverne som i deres Indordning under hinanden. — Var det med nogen Forventning, man imødesaa Selmers „Indledningsmusik" som det første Arbejde af den norske Komponist, efter at han i Lighed med Grieg og Svendsen har opnaaet Komponistgage af Storthinget, saa blev rigtignok Indtrykket af dette larmende og i Forhold til sit Indhold altfor lange Orkesterstykke kun lidt tilfredsstillende. Hvilken Del Orkestrets Udførelse havde i dette Resultat, skulle vi efter denne første Opførelse ikke udtale os om og imødese indtil videre Bekjendtskabet med et andet Arbejde af den norske Komponist, der kan give et fyldigere Begreb om hans Musik ogsaa i Henseende til hans Evne til at behandle større og betydeligere Opgaver.

Billedkunst

Et nyt Oplag af det i Hoffensberg & Traps lithografiske Etablissement udførte Farvetryk efter Carl Neumanns „Sundet ved Kronborg“ er udkommet paa Diakonisselotteriets Forlag og er som Gevinst i dette ansat til en Værdi af 8 Kr., paa hvid Karton, emballeret og oprullet, medens Bogladeprisen vil blive betydelig forhøjet.

Brogede Blade

En Bemærkning om Holbergs „Pantsatte Bondedreng“.

I sit Skrift: „Om Ludvig Holberg“ siger Rahbek, at Holberg har taget Emnet til sin ovennævnte Komedie fra en Episode i Bidermans: „Utopia“, i hvilken Holberg bl. A. har foretaget den Forandring, at han lader Bondedrengen slippe helskindet fra Bedrageriet, medens Biderman lader ham blive straffet paa Livet. Hertil kan imidlertid bemærkes, at der i Gaulards: «Escraignes Dijonnaises», Paris 1603, fortælles en ganske lignende Historie, der netop ender paa samme Maade som Holbergs „Pantsatte Bondedreng“.

A.

* * *

Om Titlen paa Longfellows bekjendte smukke lille Digt «Excelsior» findes der i det engelske Ugeblad „Academy“ for 26. Juli en Notits. En Italiener, der undrede sig over, at den amerikanske Digter havde anvendt den adjektiviske Hankjønsform istedetfor Adverbiumsformen «Excelsius», skrev til Longfellow og fik følgende Svar:

„Min kjære Herre,

Jeg har havt den Fornøjelse at modtage Deres Kort, med Deres venlige Kritik over Ordet «Excelsior».

Til Svar vilde jeg som Forklaring sige, at Devisen paa Banneret ikke er at fortolke «ascende superius» [„stig højere op“], men «scopus meus excelsior est» [„mit Maal er højere“].

Dette vil gjøre tydeligt, hvorfor jeg siger «Excelsior», og ikke «Excelsius».

Med stor Agtelse, Deres hengivne

Henry W. Longfellow.“

Indfald og Udfald.

Hvad er den parlamentariske Regjeringsform vel Andet end Revolution, opspædt, om man vil, ligesom Grog spædes med Vand; men Aanden er den samme.

Jo helligere, desto ufatteligere, det kan ikke bestrides. Altsaa jo helligere, desto mere tilgivelig er en Vildfarelse med Hensyn til det Hellige. Og dog ere de religieuse Ivrere mere ubønhørlige end alle andre Fanatikere.

Hævnens Gud anraabes ogsaa af Gudsfornægterne.

Hvad Rygraden er for Legemet, er Æren for Mandens Karakter.

Saavel Fortid som Fremtid se vi kun gjennem Nutidens farvede Glas.

Vor Sjæl er, uden selv at vide det klart, næsten altid til Gjæst hos Fremtiden. Den haaber paa en Glæde, iagttager Udviklinger og oppebier Resultatet. Denne Vane til at se forud er bleven den i den Grad til en Trang og som en Følge deraf til en anden Natur, at der næsten umiddelbart ovenpaa Opfyldelsen af et længselsfuldt næret Ønske følger en Følelse af Tomhed i os.

Fantasien suger Blodet af de Glæder, vi imødese. De naa derfor for det Meste som dødfødte til Virkeligheden.

Brevkasse.

Cand. polit. H. L. Tak for Opmærksomheden, men Anekdoten er for bekjendt; den har et morsomt Sidestykke i „Pickwickklubben“.

M. K. Hvem Forfatteren til den sikkert lidet læste Bog er, have vi ikke kunnet faae Oplysning om.

Emil i Bristol. „Sangerne“ — „tvistede“ — det var godt Latin for 100 Aar siden, men vor Tid fordrer en mere raffineret Rimkunst.

„Nær og Fjerns“ Redaktionskontor er flyttet til Holbergsgade Nr. 6.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn.
Udkommer hver Søndag.

Nr. 374.

Den 31. August 1879.
Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Prinds Louis Napoleons Expedition til Boulogne i August 1840.

En original Beretning af Grev **Orsi**, Leder af Expeditionen.

Efter sidste Hefte af «Fraser's Magazine».

I denne Beretning vil jeg afholde mig fra at gjøre Bemærkninger om, hvad der allerede er blevet offentliggjort baade i England og Frankrig, men derimod udbrede Lys over saadanne Enkeltheder, der nu som da forekom mig skikkede til at borttage det Latterlige*) fra et dovøligt Foretagende, der havde flere Chancer for et heldigt Udfald, end de fleste Folk ere vidende om, og som i Virkeligheden blev Udgangspunktet for Prinds Louis Napoleons mærkelige Karriere.

Jeg vil fortælle, hvorledes det gik til, at jeg af Prindsen blev bestemt til at være den vigtigste Deltager i Expeditionen, hvor vanskeligt og farligt det var at udføre dette Hverv mellem de mange Chancer, der gaves for at blive opdaget, og endelig den virkelige Grund til, at det Angreb, der blev rettet mod det franske Territorium, saa pludselig og uventet mislykkedes.

Idet jeg behandler et saa delikat Emne, vil jeg afholde mig fra enhversomhelst Bemærkning eller Oplysning, som jeg anseer for at være uden Betydning for det, og da jeg sandsynligvis er den eneste Overlevende (idetmindste saavidt jeg veed) af alle dem, som vare ombord paa „Edinburgh Castle" den 5. August 1840, skal jeg føle mig dobbelt forpligtet til aldrig at vige bort fra den mest samvittighedsfulde historiske Nøjagtighed.

*) Une folle et ridicule aventure, vare Guizots Ord.

I.

Mit Besøg hos Prinds Louis Napoleon.

Det er ufornødent at skildre de Omstændigheder, som fulgte efter Straßburg-Affairen (i Oktober 1836) og under hvilke Prinds Louis Napoleon vendte tilbage til England i Efteraaret 1838, efter at have lukket sin Moders Øjne paa Arenenborg. Det er tilstrækkeligt at sige, at han frivillig forlod Schweiz, efter at Forbundsregjeringen havde afslaaet den franske Regjerings bydende Forlangende om, at han skulde udvises, for ikke at blive Anledningen til en ulige Kamp, som vilde ende i unyttig Blodsudgydelse.

Jeg var paa den Tid i Paris, hvor jeg lige fra Begyndelsen iagttog de Forviklinger, der sandsynligvis vilde opstaa af den franske Politiks kritiske Stilling og Louis Philips Dynastis iøjnefaldende Uholdbarhed.

Da jeg af Prindsen var bleven opfordret til at komme til ham i England, afrejste jeg øjeblikkelig og fandt saa, at han var taget ud til Leamington (Warwickshire) for at undgaa personlige Meningsytringer og anstille Betragtninger i Ro og Mag og i fuldstændig Sindsligevægt om hvad han skulde gjøre under de daværende Omstændigheder. Persigny opholdt sig hos ham.

Nogle faa Maaneder senere tog Prindsen Ophold i London i Carlton House, Carlton Terrace, hvor han begyndte at skrive sine Idées Napoléoniennes. Denne Bog

vakte en stor Opmærksomhed for hans Anskuelser og hans Higen. Carlton House var Samlingsstedet for de ivrigste Tilhængere af hans Sag. Deputationer fra Oppositionen kom bestandig fra Paris for at besøge Prindsen og meddele, hvad de betragtede som en gunstig Stemning i Landet. De holdt hans Begejstring vedlige og stemte hans Forventninger saa højt, at det ikke var muligt at modsætte sig dem.

Det var den 15. Maj 1840, at Prindsen først betroede mig sin Beslutning at gjøre et nyt Forsøg mod Louis Philips Regjering, hvis Popularitet dengang aabenbart var i Aftagende paa Grund af den uheldige Vending, det tog med Sagerne saavel i Algier som i Ægypten. Min Samtale med Prindsen var venskabelig, men ikke uden nogen Gnavenhed fra hans Side.

„Spørger Deres Højhed om min Mening og mit Raad i den Anledning, De omtaler for mig, eller skal jeg opfatte Deres Meddelelse som en Befaling til at følge Dem?"

„Jeg har aldrig tænkt mig, at jeg skulde faae et Afslag, naar jeg forlangte Deres Medvirkning. De kjender mit Venskab for Dem og den store Interesse, jeg nærer for Italiens Uafhængighed, for Deres Land, som De kæmper for, naar De vover Livet for mig. Paa den anden Side kjender jeg Deres Hengivenhed for mig og veed, hvor villig De er til at udføre Alt, hvad jeg anseer for tjenligt for vort fælles Maal. Det ligger nu saa langt tilbage som 1831, da sluttede vi indbyrdes en Overenskomst, som jeg anseer for bindende for begge Parter, nemlig at De skulde hjælpe mig med mine Planer, hvor farlige de end vare, og at jeg skulde kæmpe for Italiens Enhed, dersom jeg nogensinde kom til at staa i Spidsen for den franske Nation. Efter hvad jeg har sagt, kan De slutte Dem til, at jeg ikke tvivler om Deres Redebonhed til at følge mig. Det tager jeg for givet. Det er der aldeles ingen Tvivl om. Det er Deres Mening, jeg ønsker at faae at vide, med Hensyn til Belejligheden eller endog Tilraadeligheden af at gjøre eller ikke gjøre, hvad jeg tænker paa."

„Jeg maa oprigtig tilstaa, at jeg aldrig har været stillet i en vanskeligere Stilling end nu, da jeg skal besvare Deres Højheds Spørgsmaal. De kan give, hvad jeg er nødt til at sige, en forkert Udtydning, dersom mit Raad gaaer imod Deres Ønsker. Paa den anden Side vil mit Ansvar, dersom jeg er enig med Dem om Deres Beslutning og Forsøget mislykkes, veje tungt paa mig, saalænge jeg lever."

„Hvad der end hændes, holder jeg Dem fri for Ansvar; men husk, jeg siger ikke, at jeg vil udføre mine Planer, selv om Deres Raad bliver i Overensstemmelse med dem, eller at jeg vil afholde mig derfra, dersom Deres Raad gaaer stik imod min Beslutning. Intet af den Slags. Jeg spørger Dem simpelthen om Deres Mening om Sagen. Jeg ønsker at høre Alles Meninger og saa tænke over dem i Ro; De kan udtale Dem ligesaa frit, som om Sagen var af en forholdsvis ringe Vigtighed."

„Da De ønsker, jeg skal udtale mig frit angaaende det Belejlige i at forny Angrebet paa den franske Regjering, maa jeg uden at betænke mig erklære, at jeg anseer det for at være mod Deres egen Interesse at begynde paa Noget af den Art netop nu. Tillad mig, Prinds, at give Dem de Grunde, paa hvilke jeg støtter min Indvending. De har skrevet «Idées Napoléoniennes» i den Hensigt at gjøre Deres politiske Program bekjendt for hele Verden i det Hele taget og særlig for det franske Folk. For at der ikke skulde være nogen Misforstaaelse mellem den franske Nation og Dem med Hensyn til Regjeringsformen, har De dristig sagt „Kejserdømmet!" Det være saa. Men hvad Nødvendighed er der for at fremskynde Begivenhederne ved voldsomme Midler, naar vi hver Dag se, at Louis Philips Regjering staaer lige ved Udbrudet af en Katastrofe, der før eller senere vil gjøre Tronen ledig? Efter det mislykkede Forsøg i Straßburg frygter jeg for Følgerne af et nyt Forsøg fra Deres Side. Louis Philips Dynasti er i stor Fare. Landet har havt nok af det; det kan ikke vare længe. Lad Deres Venner i Frankrig imidlertid holde en Agitation vedlige for Dem, som ikke vil tabe noget af sin Styrke, fordi den bliver iværksat ved lovlige Midler. Lad dem være rede til at benytte den første Lejlighed, der frembyder sig, til en populair Demonstration. Med eet Ord, vent, indtil der bliver kaldt paa Dem af Landets Stemme; Deres Navn vil hidføre Alt forinden, og Deres Karakter, Deres Principer, Deres Mod, der er velbekjendt i Frankrig, vil gjøre det Øvrige."

„Havde min Onkel fulgt et lignende Raad, vilde den attende Brumaire, som frelste Landet, aldrig have fundet Sted."

„Jeg beder Dem lægge Mærke til, at Frankrig nu ikke er i samme uordnede Tilstand, som det dengang var. Hvad man end kan sige om de Midler, ved hvilke Louis Philip fik fat i den øverste Myndighed, havde han idetmindste Skinnet af et Valg — ikke et direkte Valg af Folket, men dog et plausibelt Valg af Landets Repræsentanter. Om han end ved forskjellige Lejligheder har været nødsaget til at undertrykke et Oprør i Paris' Gader, har han dog gjort det med Nationalgardens Bistand. Jeg vilde ikke synes om at se Dem indlade Dem paa et nyt farligt Foretagende, som, hvis det mislykkedes, atter vilde blive brændemærket som latterligt, eller som, hvis det lykkedes, vilde knytte et højst farligt Tillæg til Deres Navn og være fuldt af de alvorligste Følger for Fremtiden."

Prindsen var taus i nogen Tid. Da han tog sin Lommebog frem af en Skuffe, kom hans Kammertjener ind med en Bunke Breve og fortalte ham, at General Montholon ønskede at tale med ham. Prindsen forlod mig, idet han sagde, at han ønskede at se mig igjen en Dag eller to senere.

Min Samtale med Prindsen gjorde mig meget utilpas. Men personligt Kjendskab til hans Karakter og hans Vedhængen ved et Forsæt bragte mig til den Overbevisning, at ikke nok saa gode Grunde vilde kunne afholde ham fra at gjøre, hvad han havde sat sin Hu til. Hver Dag — jeg kunde sige hver Time — plejede jeg at møde højе Officerer og Deputationer, som havde hyppige og lange Sammenkomster med Prindsen. Der gik aabenbart Noget for sig i London, som ikke kunde forklares paa anden Maade, end at man bryggede en Plan sammen, som om meget kort Tid skulde bringes til Udførelse. Jeg kom ikke til at vente længe, før mine Antagelser bleve til Vished. Persigny besøgte mig Dagen efter min Samtale med Prindsen, af hvem han havde hørt, at jeg ikke ansaa Planen om et væbnet Angreb paa den franske Regjering for sund.

„Jeg kan aldeles ikke forstaa, hvorfor De er imod Planen til et coup de main, som vi have forberedt i det

sidste Aar og nu bragt saavidt, at et heldigt Udfald er sikkert."

Jeg forsikrede Persigny om min Hengivenhed for Prindsen, men forklarede ham de Vanskeligheder, jeg forudsaa. Paa samme Tid tilføjede jeg:

„Dersom Prindsen siger til mig: „Om en halv Time har jeg Brug for Dem", skal han finde mig rede til at følge sig, uden at jeg skal spørge om, hvor vi skulle gaa hen eller i hvad Anledning. Jeg har sagt min Mening, fordi han ønskede, jeg skulde gjøre det uden at lægge Skjul paa Noget. Jeg har gjort, hvad jeg anseer for at være min første Pligt i denne Sag, som jeg vil udføre min anden ved at være ved hans Side i Farens Stund, om han befaler mig at være det."

„De synes at have faaet det Indtryk, at Prindsen risikerer sit eget og sine Venners Liv uden god Grund. De tager fejl deri."

„Jeg er fuldstændig overbevist om, at Prindsen denne Gang vil sørge for at sikre sig Understøttelse i Frankrig, uden hvilken han ikke kan vente noget Resultat. Men det formindsker ikke det Alvorlige og Ubelejlige ved Foretagendet. De indbilder Dem, at Hæren vil rejse sig som een Mand til Gunst for Prindsen, saasnart han sætter sin Fod paa fransk Grund. Godt! jeg haaber det Samme, men jeg tvivler om det. De vil rejse en Borgerkrig, saafremt blot en Del af Hæren modsætter sig den øvrige Dels Enthousiasme."

„De kjender ikke det franske Folk saa godt som jeg. Det bryder sig ikke om Konstitution, Pressefrihed, Selvstyrelse og saa videre. Kejserdømmet har slaaet dybe Rødder i Jordbunden, og hvadsomhelst man forsøger paa uden Bistand af det magiske Navn «l'empire», vil ikke vare længe."

„Det gjør mig ondt, at høre Dem tale saaledes; De vil finde Forholdene i Frankrig aldeles forskjellige fra, hvad De antager. Franskmændene ere ikke mere, hvad de vare i forrige Tider; de ere mere eftertænksomme, mere Forretningsfolk, end De forestiller Dem. Under den tilsyneladende Lethed, som er Nationens Kjendemærke, er der en Understrøm, som snarere fører til en yderlig Positivisme. De sætte ikke den Pris paa «la gloire», som de have gjort."

„Vi ville snart faae at se, hvem der har Ret; jeg troer, at De seer fejl."

Hermed skiltes vi.

I de sidste tre Maaneder havde Prindsen udgivet en maanedlig politisk Revue, kaldet «l'Idée Napoléonienne»; adskillige af hans Venner ydede Bidrag dertil. Den blev udgivet i London, hvor den vakte megen Opsigt paa Grund af det formodede Forfatterskab. Texten var paa Fransk. Juninummeret indeholdt en lang Artikel, der var forfattet af Prindsen, om „den preussiske Armees Styrke og forbausende Militairorganisation", som han iøvrigt anbefalede at indføre i Frankrig istedetfor det daværende System, som han ansaa for højst mangelfuldt og utilstrækkeligt i Tilfælde af en Invasion. Det blev bestemt, at Revuen ikke skulde fortsættes — der skulde ikke udgaa noget Hefte for Juli, og vi vare i Juni. Det er klart, sagde jeg til mig selv, at Prindsen tænker paa aktiv Virksomhed. Tidlig om Morgenen den 21. Juni sendte Prindsen Bud efter mig, for (som han spøgende sagde) at „omvende" mig til sine Anskuelser.

„Jeg har tænkt over, hvad De sagde til mig for nogle faa Dage siden om mine Planer. De har muligvis Ret — i hvert Fald indseer jeg Vægten af de Grunde, hvorfor De af Interesse for mig var imod dem; men jeg er gaaet for langt, til at jeg kan trække mig tilbage; foruden adskillige Officierer, hvis Udgifter i London jeg afholder, eftersom det passer for deres Rang og Stand, har jeg nogle og fyrretyve Personer her, som ikke veed Noget om, hvorfor de ere komne, undtagen at de have at følge mig, naarsomhelst det forlanges. Alt forberedes hurtigt i Frankrig til at støtte mig, saasnart jeg kommer til Boulogne, hvor det første Angreb vil blive gjort. Det er nu paa Tid at forskaffe mig Midler til at sætte over Kanalen. Kan De finde paa praktiske Midler til at udføre det? Det maa være færdigt til August."

Jeg antydede da den Plan at fragte en Damper, som til en Udflugt. Han talte om Nødvendigheden af at bringe Heste ombord og en tungt belæsset Rustvogn, der indeholdt 60—70 Sæt Vaaben, Sabler, Pistoler, Uniformer og Sadler samt en stor Mængde trykte Proklamationer. Han talte ogsaa om at skaffe mig Assistance, men jeg afslog bestemt enhver Medvirkning, som jeg ikke selv kunde skaffe tilveje. Jeg havde mit eget »alter ego», med hvem jeg vidste, at jeg sikkert kunde forsøge paa at bringe Sagen i Orden med Hensyn til en Damper, og jeg lovede at have den rede i de første Dage af August.

Der kunde nu ikke være Tale om at betænke sig. Da Prindsen havde bestemt sig til at sætte hele sin Indsats ind paa dette Foretagende, var det bedre at handle og at handle hurtigt end at gjentage Argumenter, som aabenbart ikke havde nogen Magt til at forandre Begivenhedernes Gang.

Det første Kejserdømmes Hæder og Popularitet syntes netop i dette Øjeblik at blive gjenoplivet paa den mest overordenlige Maade ved den Bevægelse, den forestaaende Ankomst af Kejserens jordiske Levninger fra St. Helena til Frankrig havde vakt i alle Klasser af det franske Samfund. Den Begjæring, der af Kongen af Frankrig blev rettet til den britiske Regjering om en Gunst, som Ingen ventede vilde blive tilstaaet, var fra hans Side et politisk Skaktræk, som faldt helt anderledes ud, end han tilsigtede. Thiers var dengang Premierminister i det franske Ministerium, og man tillagde særlig ham, som Konsulatets og Kejserdømmets Historieskriver, den Ide at styrke det orleanistiske Dynasti ved den mest populaire og nationale Demonstration, han nogensinde kunde falde paa at udføre. Den Virkning, denne Begivenhed udøvede paa det franske Folk, var overordenlig. Prinds Louis Napoleons Navn blev af det folkelige Instinkt sat i Forbindelse dermed og bidrog til at forøge den Begejstring, som gjennembævede hele Folket. En anden Omstændighed blev af Prindsen anseet for gunstig til endnu mere at fremskynde Expeditionens Afrejse, nemlig at de samme Regimenter, som havde kjendt Prindsen i Straßburg, nylig vare blevne lagte i Garnison i de vigtigste Byer i det nordlige og vestlige Frankrig. Enhver Hændelse, enhver Omstændighed lod til at ville bidrage til Udførelsen af det, som den ubøjelige Skjæbne syntes at have bestemt skulde finde Sted før eller senere. Bevægelsen var overordenlig baade i London og Paris. Prinds Louis Napoleons Landgang paa det franske Territorium blev diskuteret frit og aabent, som om det var

en naturlig Ting. Det eneste Spørgsmaal, paa hvilket man ikke kunde svare, var: „Naar?"

II.

Forberedelser og Bekymringer.

Der var paa den Tid et stort Antal franske Opdagelsesbetjente i London, hvis Hverv det var at passe paa hver af Prindsens Bevægelser og paa dem, man vidste der besøgte ham og vare hans erklærede Tilhængere, samt indgive Rapport derover til den franske Gesandt.

Der var knap Tid til at face den nødvendige Damper fragtet. Dette skete dog ved Hjælp af min Ven, i hvis Navn Certepartiet blev udfærdiget. „Edinburgh Castle", en Dampbaad, der tilhørte The Commercial-Steam-Company, var det Skib, som blev valgt til Øjemedet. Min Ven havde mange Spørgsmaal at besvare, før han kunde sikre sig det. Da han henvendte sig om Skibet, erklærede han, at det skulde gjøre en Lysttour til Hamborg, at et stort Selskab havde sluttet Kontrakt med ham om at sørge for Alt ombord, som var nødvendigt til Overfarten, og at han ønskede, at Skibet i enhver Henseende skulde indrettes saa bekvemt som muligt, da han fik en rigelig Betaling. Kapitain Crow fik Befaling til strengt at udføre de Ordrer, der bleve givne af min Ven eller af mig, dersom det traf sig, at han var iland.

Lørdagen den 1. August ankom „Edinburgh Castle" fra Dieppe til Deptford; Søndagen den 2. og Mandagen den 3. August blev Skibet gjort klart til at stikke i Søen; Tirsdagen den 4. August kom det op ad Floden og blev fortøjet langs Værftet ligeoverfor Toldboden.

Tidlig om Morgenen den 4. August udførte jeg det Hverv, der var tildelt mig, nemlig at indlade ni Heste, en Rejsevogn og en tung Transportvogn, som indeholdt halvfjerdsindstyve Rifler og ligesaa mange Militairuniformer, der vare nødvendige for Officierer og Folk, som ialt udgjorde omtrent halvfjerdsindstyve Passagerer.

Proklamationerne og andre trykte Papirer bleve lagte i et Skrin, i hvilket der var gjemt en stor Sum Penge i engelske Banknoter og Guld. Paa Vognen og Skrinet og hele Bagagen blev der klistret Sedler, paa hvilke Ordet „Hamborg" var trykt med store Bogstaver. Klokken sex om Morgenen var Damperen allerede klar til at gaa nedad Floden. Ved London Bridge tog jeg tretten Mænd ombord. Vi forlod Værftet bestemt Klokken sex og naaede Greenwich om Morgenen Klokken syv ti Minuter. Jeg begav mig til Trafalgar Hotel, hvor Grev d'Hunin og tre Andre ventede paa os. Da de vare gaaede ombord, sejlede vi strax videre til Blackwall, som vi naaede Klokken otte. Her tog jeg Grev Persigny, Charles Thélin (Kammertjeneren), Lombard, Cannas, D'Alembert, Duflat, Dr. Conneau, Léon Cuis, Galvani og fire eller fem til ombord. Klokken to naaede vi Gravesend, hvor jeg tog Oberst Parquin, Grev Omano, Kapitain Desjardins, Faure og otte Andre ombord. Jeg befalede, at Damperen skulde lægge sig for Anker 300 Alen fra Land. Man ventede, at Prindsen vilde komme til Gravesend omtrent ved den Tid.

Her tog vi en fransk Lods ombord, som var bleven sendt fra Boulogne for at tage Kommandoen over Skibet, naar det naaede den franske Kyst.

Efter vor Afgang fra London Bridge indtraf der ikke Noget, som er værd at lægge Mærke til, før vi naaede Blackwall, hvor jeg maatte tage fjorten Personer ombord, som foruden at være i fortræffeligt Humeur vare noget støjende, fordi de længtes efter en god Frokost, som jeg havde givet Ordre til skulde være færdig Klokken ni og anrettes ved to forskjellige Borde, et for Prindsens Venner og et for Folkene, som skulde udgjøre Hovedmassen af vort bevæbnede Kontingent.

Grev Persigny, Dr. Conneau, Charles Thélin og jeg vare de eneste Personer, som kjendte Hemmeligheden ved Expeditionen. Jeg var i en stadig Frygt for, at det usædvanlige Antal udenlandsk udseende Passagerer, blandt hvilke man ikke saae en eneste af det smukke Kjøn, skulde vække en eller anden nysgjerrig Embedsmands Opmærksomhed og faae ham til at udforske Damperens Bestemmelsessted, da denne dels paa Grund af Passagerernes distingverede og karakteristiske Ansigtstræk, dels paa Grund af den ejendommelige Ladning paa Dækket, og fordi der ikke fandtes Noget ombord af hvad man ellers seer endog paa det ringeste Udvandrerskib, saasom Kufferter, Rejsetasker, Kurve, Kasser, Shavler og Rejsetæpper spredte omkring, næsten var det mærkeligste flydende Exemplar af et Skib, som nogensinde er dampet ned ad Themsen. Den 4. August blev den smukkeste Dag, man kan tænke sig. Luften var forfriskende, da den blæste hen over Skibet med en behagelig nordlig Vind, som var meget styrkende baade for Sjæl og Legeme. For dem, der ikke kjendte noget til den Plan, vi havde lagt, var det en Tour til Hamborg, og det en rigtig behagelig. „Hvor skulle vi hen?" lød Spørgsmaalet fra den Ene til den Anden ved hver Omdrejning af Hjulskovlene.

Enhver Damper, ethvert Sejlskib, enhver Smakke, der kom op mod Strømmen eller gik ned ad den, blev muntert prajet af Mange ombord. I flere Tilfælde maatte jeg bede min Ven Persigny om at hjælpe mig med at bevæge de mest Støjende til at holde sig rolige.

Medens vi laa for Anker ved Gravesend, blev Forholdene alvorligere, end jeg havde anet og frygtet. Vi kunde se, at forskjellige Damer og Herrer saae paa os gjennem Theaterkikkerter fra Vinduerne i Clifton Hotel. To Selskaber kom ud i en Baad for at se, hvem vi vare, og spørge, hvor vi gik hen. Et af dem ønskede at komme ombord. Jeg var meget urolig. Klokken var da halvfire om Eftermiddagen, og Prindsen var endnu ikke kommen.

Medens jeg røg en Cigar og samtalede med Grev Persigny, sendte Kapitain Crow Bud efter mig. Han lænede sig over Rælingen og talte med en Person, som var i en Baad, der laa paa Siden af Skibet.

„Toldofficianten, min Herre," sagde han, idet han pegede paa en Baad med et Flag. „Hvad skal jeg sige?"

Uden at besvare hans Spørgsmaal hilste jeg paa Embedsmanden og sagde:

„Hvad ønsker De?"

„Jeg vil vide, hvad De bestiller her midt i Strømmen."

„Jeg venter paa et Selskab, som skulde komme ved denne Tid."

„Hvor skal De hen?"

„Til Hamborg."

„Har de Varer ombord?"

„Nej. Damperen er fragtet til en Lysttour, for hvilken jeg faaer en god Betaling. Her er mit Certeparti. Skal jeg vise Dem det?"

„Nej, nej. Hvor mange Folk har De ombord?"

„Jeg har allerede adskillige Herrer ombord, og jeg venter to til fra London. Jeg skal tage tre ombord i Ramsgate. Hver af dem har en eller to Tjenere med. Det er en Samling „Velhavere", jeg har med at gjøre."

„De har vel Damer ombord."

„Ingen endnu, men jeg antager, at nogle ville blive opfordrede til at slutte sig til Selskabet i Ramsgate."

„Ha, ha! Det er det rigtige Sted! Jeg ønsker Dem en lykkelig Rejse; men sæt snart afsted, før Ebben løber ud."

Det blev sent, og Prindsen var endnu ikke kommen. Grev Persigny begyndte ligesom jeg at antage, at noget Alvorligt havde hindret Prindsen i at rejse bort fra London paa den fastsatte Tid. Vi talte om, hvad der skulde gjøres i dette Tilfælde, da Oberst Parquin, en Kavalleriofficier og en gammel Ven af Prindsen og hele Familien, kom til mig og sagde:

„Jeg ønsker at komme iland for at kjøbe nogle faa gode Cigarer. De, som vi have ombord, ere forfærdelig slette."

„Gaa iland? Mine Ordrer, Oberst, lyde paa, at jeg ikke maa tillade Nogen at forlade Skibet under nogetsomhelst Paaskud."

„Vil De dermed sige, at jeg skal holdes som Fange her?"

„Hvad jeg mener er, at jeg ikke kan opfylde Deres Begjæring, fordi jeg er forpligtet til at udføre Prindsens Ønsker eller rettere hans Ordrer."

Obersten henvendte sig til Grev Persigny, der ligesom jeg sagde til ham, at det var umuligt at opfylde hans Begjæring. Oberstens Forbitrelse var overordenlig stor. Der var Fare forbunden med dette Vredesudbrud. Jeg raadførte mig med Grev Persigny om det Tilraadelige i at lade Obersten gaa iland paa den udtrykkelige Betingelse, at han skulde ledsages af mig og Charles Thélin, Prindsens tro Kammertjener. Persigny gav sit Samtykke til denne Ide, og Obersten og jeg gik i Baaden; Thélin var med. Da vi gik hen til Cigarboutiken, fik Obersten Øje paa en Dreng, som sad paa en Planke og fodrede en Ørn med Kjødstumper. Ørnen havde en Lænke gjort fast til en af sine Kløer, og den blev holdt bunden derved. Obersten vendte sig to Gange om for at se efter den, uden at sige et Ord. Paa vor Vej tilbage til Baaden saae vi, at Drengen havde forladt Stedet og kun var nogle faa Alen borte fra Landingsstedet, vi maatte gaa ned til. Obersten gik hen til ham, saae paa Ørnen og sagde til Drengen: «Est-il à vendre?»

Drengen, som ikke forstod et Ord deraf, vendte sig til mig og sagde:

„Jeg forstaaer ikke Herren."

Jeg gjættede strax, hvad Obersten havde isinde at gjøre, og sagde:

„Min kjære Oberst, jeg haaber, at De ikke har isinde at kjøbe den Ørn? For Guds Skyld, tænk ikke paa saadan Noget. Vi have andre Sager at tænke paa."

„Hvorfor ikke? Jeg vil have den. Spørg ham, hvad han vil have for den."

„Jeg vil ikke. Spørg Thélin, hvad han mener om det."

„Jeg bryder mig ikke om Nogens Mening," sagde han; „jeg vil have den. Combien veux-tu?»

Drengen trak paa Skuldrene. Tilsidst spurgte Obersten paa gebrokkent Engelsk:

«How mooch?»

„Et Pund," svarede Drengen.

Han befalede Drengen at sætte Ørnen i Baaden, og saa sprang Thélin og jeg i den og roede ud til Damperen. Da vi kom ombord, blev Ørnen gjort fast til Stormasten af Skibsdrengen; og fra det Øjeblik af blev der ikke taget nogen Notits af den, før den blev opdaget og taget i Forvaring af Autoriteterne i Boulogne, som førte den til Museet, fra hvilket den flygtede næste Morgen paa Grund af de Folks Ligegyldighed, som skulde passe paa den. Det er den virkelige og usminkede Beretning om „Boulogne-Ørnen", om hvilken der er blevet sagt og skrevet saameget, der endog er blevet troet af alle Parter, hvad enten de vare Venner eller Fjender. Er det ikke i højeste Grad mærkeligt, at et Faktum, til hvilket omtrent tresindstyve Mennesker ombord paa Damperen havde været Vidne, og som er blevet modsagt saa ofte, alligevel har faaet Lov til at løbe Verden rundt og latterliggjøre Prindsen, der hverken saae eller vidste Noget om Ørnen ombord paa „Edinburgh Castle". Hvor mange Begivenheder, der blive berettede i Historien, maa ikke sættes i Klasse med Beretningen om „Boulogne-Ørnen"!

Det blev sildigt (Klokken var sex), og Prindsen var endnu ikke kommen tilsyne. Grev Persigny og Charles Thélin vare ligesaa urolige som jeg. Vi holdt Raad, i hvilket det blev besluttet, at jeg skulde leje en Postkareth og kjøre til Ramsgate, hvor General Montholon, Oberst Voisin og Oberst Laborde vare blevne sendte hen af Prindsen for at vente paa ham. Oberst Voisin var den Eneste af alle tre, som var vidende om Hemmeligheden med den virkelige Hensigt med Expeditionen. Man maatte frygte for, at de skulde antage, at et Uheld, som vilde gjøre det nødvendigt for dem at vende tilbage til London, var Skyld i Forsinkelsen af Prindsens Ankomst. Det var i hvert Fald Grev Persignys og Dr. Conneaus Mening, som jeg ikke delte. Jeg tog afsted til Ramsgate og kom dertil meget sent. Min pludselige Ankomst til Hotellet forskrækkede dem; jeg var ikke ventet. Paa deres Spørgsmaal gav jeg intet Svar. Da Oberst Voisin indsaa, at han ikke kunde faae noget at vide, saalænge General Montholon og Oberst Laborde vare oppe, foreslog han, at vi skulde gaa tilsengs og næste Morgen tale om, hvad der skulde gjøres. Jeg var enig med ham heri. Da General Montholon og Oberst Laborde havde forladt Værelset, spurgte Oberst Voisin mig, hvad der var hændet, som kunde hindre Prindsen i at være tilstede paa den fastsatte Tid. Han var i en meget ophidset Sindsstemning, og Intet af, hvad jeg kunde sige for at berolige ham gjorde Virkning. Det er nu min Pligt at berette et andet Faktum, som Ingen er vidende om og som forklarer Grunden til, at Prindsens Landgang ved Boulogne pludselig slog fejl.

Sluttes.

Bondedreng og Astronom.

Thomas Clausen, Professor emeritus i Dorpat.

Biografiske Meddelelser af C. C. Lorenzen.

Den Mand, der er nævnt i Overskriften og om hvem de efterfølgende Blade handle, er sikkert ubekjendt for de fleste af Læserne; men da der i hans Liv og særlig i den Maade, hvorpaa han i sine unge Dage blev ført frem paa sin hæderlige Løbebane, er ikke Lidet, der turde have Interesse ogsaa for en større Kreds, har jeg ment, ikke at burde holde tilbage, hvad jeg har seet mig istand til at meddele om ham. Disse mine Meddelelser skylder jeg dels Samtaler, jeg for mange Aar siden har havt med hans Ungdomsvenner og Bekjendte — vi ere nemlig Sognebørn, men han meget ældre end jeg — dels Oplysninger, som Professor Dr. C. A. F. Peters, Direkteur ved Observatoriet i Kiel, har været saa venlig at tilstille mig.

Thomas Clausen er født i Aaret 1800 — Dagen kan jeg ikke angive — altsaa i en Tidsperiode, da der i flere Retninger rørte sig store Kræfter i vort Folk. Hans Fader, Claus Thomasen, eller som han i den sønderjydske Mundart kaldtes, Claus Tamsen, ejede en Bondegaard i Landsbyen Snogbæk, Sattrup Sogn i Sundeved i Sønderjylland; Moderen hed Cecilie, sædvanlig „Sille Tammeses" kaldet. Foruden Claus var der to andre Børn, en ældre Datter Cecilie, der ved sin bestemte Karakter i en senere Tid blev den, om hvem den lille Familie samlede sig, og en yngre Broder, Johan. Det var daarlige Tider for Bondestanden dengang, hvilket i Forbindelse med en mindre heldig Driftsmaade og en maaske ligesaa daarlig Økonomi gjorde, at Claus Tamsen maatte gaa fra Gaarden. Familien flyttede da ind i et lille Hus, der blev kjøbt for Stumperne og som forblev i dens Eje lige til Datterens for faa Aar siden indtrufne Død. Jeg husker Huset grant — et stort Pæretræ, hvis lækre Frugter ofte vare Gjenstand for mine og mine Jevnaldrendes længselsfulde Blikke, gjorde det kjendeligt i lang Afstand. Faderen, der nu maatte gaa paa Dagarbejde hos Andre eller ernære sig ved tilfældigt Arbejde, bukkede snart under af Græmmelse og døde 1812, efterladende sig Enke og tre Børn i sørgelige Kaar. Datteren, Cecilie, var da den, der holdt Hovedet og Haabet oppe for og hos dem alle; hun vævede, syede og spandt af alle Kræfter — men Fortjenesten var alligevel kun ringe og vilde ikke slaa til. Der blev da afholdt et Familieraad, hvori det blev bestemt, at Drengene, der spiste dygtigt, men ikke fortjente en Hvid, skulde ud at tjene: den yngste, Johan, som Gaasedreng eller Ledevogter — den ældre, Thomas, kunde vel nok drive det til Plovkjører eller Hyrdebreng; Cecilie skulde blive hjemme og ernære sig og Moderen, som dengang var svagelig. Saaledes skete det da ogsaa, og dermed indtraadte der et Vendepunkt i Thomas' Liv, der blev af den største Betydning for hele hans Fremtid. Men førend jeg omtaler dette, skal jeg ganske kort berette, at Datteren, der lige til sin Død gik under Navn af „unge Sille Tammeses", forblev hjemme og trofast sørgede for Moderen og ogsaa ved Lejlighed lod Noget falde af til Brødrene. Moderen døde kort før Krigens Udbrud 1848 — det var altsaa en lang Enkestand; Datteren, der ingensinde ligesaa lidt som Brødrene blev gift, levede indtil for faa Aar siden, agtet af Alle, som kjendte den trofaste gamle Pige. Johan blev en dygtig Avlskarl, ligesom han ogsaa lærte Mølleriet, og da en Broder til hans Husbonde, en Mølleejer Christensen i Telemarken i Norge, ønskede ham i Tjeneste hos sig, drog han til Norge i Aaret 1846; men her omkom han ved en sørgelig Hændelse, idet han nemlig en mørk Aften sank i en Snedrive, hvoraf man faa Dage senere trak ham frem som Lig.

Den tolv- til trettenaarige Thomas skulde altsaa ud at tjene for sit Brød som Plov- eller Hyrdedreng; men hvor finde en Plads til ham? Dette var i nogen Tid det Spørgsmaal, der tidlig og silde drøftedes i det lille fattige Hjem; thi Ingen syntes at være tilbøjelig til at tage Drengen i sin Tjeneste, da han, som Folk sagde, altid gik saa „tumpe" omkring. Thomas var nemlig en stilfærdig Dreng, noget kantet og sær og meget indesluttet; man saae ham gjerne sidde paa Hug afsides, lavende Figurer i Sandet eller stirrende op imod Himlen, som om han vilde maale Afstanden imellem sig og det hvalte Blaa. Kun sjeldent gav han sig i Kast med andre Drenge og blev da til Gjengjæld dygtig drillet baade i Skolen og paa Gaden hjemme; blev det ham saa for broget, tyede han til Søster Sille, som nok forstod at beskytte ham. Til alt Held for Thomas blev der en Plads ledig som Hyrdedreng hos den nærboende Præst, Pastor Holst i Snogbæk Præstegaard, en kjærlig og tillige lærd Mand, og det var ved at opnaa denne Tjeneste, at der indtraadte det Vendepunkt i Thomas' Liv, der som forhen sagt blev saa betydningsfuldt for hele hans Fremtid.

Livet i Præstegaarden var, som man nok kan tænke sig, saare forskjelligt fra det, han hidtil havde ført i sit lille Hjem. Mange Folk, meget Arbejde og en fast Haand, der ledede det Hele, og under alt dette en from og kjærlig Tone imellem Store og Smaa, Herskab og Tyende, var det, der først maatte gjøre Indtryk paa Drengen, der ganske vist ogsaa hjemme kun havde seet, hvad der var smukt og godt, men under ganske andre Forhold.

Hvad der især blev gavnligt for Thomas, var dels en bestemt afstukken Virkekreds, dels en stadig Skolegang. Pastor Holst taalte ingen Forsømmelser i disse Henseender: med Undtagelse af Pløjetiden og Høsten maatte Thomas hver Dag hele Aaret rundt søge Skolen, og udenfor Skoletiden var det hans Gjerning om Sommeren at vande Køerne, „flytte" Faarene og gaa tilhaande paa anden Maade, om Vinteren at hjælpe til i Stald og Lo, saa godt hans Kræfter tillod det. Saaledes gik det ene Aar efter det andet indtil Konfirmationsalderen, der som bekjendt i Sønderjylland forhen var sexten Aars Alderen for Drenge og femten Aars Alderen for Piger.

I Skolen gjorde Thomas store Fremskridt, men blev stedse ved at være en Særling og var egenlig ikke afholdt af de andre muntre Drenge; ikke destomindre lærte disse snart at se op til ham med Agtelse; thi „Præstens Tammes", „tumpe Tammes", som det endnu undertiden, skjøndt sjeldent, hed, var i een Henseende dem alle langt overlegen, nemlig i Regning. Da Thomas var femten Aar gammel, var der ikke et Regnestykke i de dengang brugelige Regnebøger, uden at han jo med stor Lethed kunde løse Opgaven; og da man i mange Skoler i Sønderjylland begyndte at tage fat paa Algebra og Geometri med de mest udviklede og bedst begavede femten til sexten Aars Drenge, var Thomas inden Konfirmationsalderen naaet saavidt, at han var vel bevandret i den elementaire Mathematik, kunde opmaale et Stykke Land, forstod sig endogsaa paa Logarithmer og gik selvfølgelig nu under Navn af „Regnemesteren". — Nu maa man imidlertid ikke tro, at han naaede saa langt ved den Undervisning, Skolelæreren kunde give ham: der var Andre, som ogsaa begyndte at tage sig af ham; thi foruden at Pastor Holst, der selv var en ualmindelig lærd Mathematiker, gjerne laante den videbegjærlige Dreng saa mange Bøger, som han ønskede, havde Thomas vundet Huslærerens Yndest, og denne Mand, hvis Navn var Jørgensen og som ligeledes var særdeles bevandret i Mathematikens for saa Mange dunkle Hemmeligheder, gjorde sig en Glæde af at hjælpe ham frem. — Hver Aften efter endt Dagværk for dem begge indfandt Thomas sig paa Huslærerens Værelse, og en regelmæssig Undervisning i Mathematik begyndte; undertiden var Pastor Holst selv tilstede og klarede Et og Andet for dem — men om Thomas' Fremtid blev der mærkeligt nok ikke taget nogen Bestemmelse, skjøndt han alt var konfirmeret for et Par Aar siden og nu gik i sit nittende Aar. Fra Plovkjører og Hyrdedreng var han bleven forfremmet til „anden Karl" og førte nu selv Ploven og Leen; men det var et forunderligt, jeg fristes til at sige „mathematisk" Liv, han førte. Det gik ham næsten som den bekjendte Regnekunstner Dase i vore Dage, om hvem man fortæller, at han, da han en Dag gik med en god Ven langs med Kielerfjord til Düsternbrook og af Vennen blev gjort opmærksom paa den smukke Lystskov, efter et Øjebliks Betænkning svarede: „Ja, den har saa mange Træer," og saa nævnede han Tallet — Naturens Skjønhed var han blind for! Noget Lignende var, som sagt, Tilfældet med Thomas Clausen. Tøjrede han f. Ex. en Hest eller en Ko, saa stod han gjerne og smaasnakkede lidt med den: „Se saa, nu har Du Græs til saa mange Mundfulde" — med Tøjrepælen som Centrum og Tøjrets yderste Ende som Radius' Yderpunkt ved Periferien havde han i en Fart udregnet Fladeindholdet i Kvadrattommer og dermed saa omtrent Antallet af Mundfulde. Pløjede han, saa undlod han sjeldent at udregne, hvormange Kubikfod Muld der var ompløjet i hver Vending. Var han med „til Skovs", kunde han strax angive, hvormange Favne det fældede Træ indeholdt — men den herlige Natur, der omgav ham, var en lukket Bog for ham. Kun i een Retning saae han paa den med dyb Beundring, nemlig naar han om Aftenen sad i Haven og Timer igjennem lod sit Blik dvæle ved Himlens Stjernevrimmel. Dog ogsaa her kunde han ikke Andet end lade Mathematiken komme til Orde, idet han, der nu ogsaa var bleven fortrolig med den sfæriske Trigonometri og havde fordybet sig i Astronomien, i Tanken maalte Stjernernes Afstande fra og Forhold til hverandre.

At den unge Clausen hverken tog Del i Dands eller anden Ungdoms-Forlystelse, kan man nok tænke sig, og derfra føres man let til den Dom, der af Mange blev fældet over ham. Selv Søster Sille rystede betænkelig paa Hovedet, naar han ogsaa for hende, maaske sig selv ubevidst, begyndte at udvikle sine Ideer og kom frem med de for hende aldeles uforstaaelige Talstørrelser, hvilket bragte hende paa den Tanke, at det dog vel ikke var saa ganske rigtig fat med hendes „Tammes".

Dog, snart kom der en Lejlighed, ved hvilken hans Fremtids Udsigter fik en bestemtere Skikkelse.

Ved „Kirkens Regnskab" ɔ: Visitats 1819, hvor foruden Provsten ogsaa Amtmanden, Amtsaktuaren, Ottemændene (ɔ: Sogne-, Fattig- og Skoleforstanderne), Kirkeværgerne, Lærerne og Omegnens Præster vare tilstede, og hvor alle Kirke-, Sogne-, Skole- og Fattigvæsens Anliggender som sædvanlig bleve omhandlede, kom ogsaa Thomas' exempelløse Fremskridt i Mathematik og Astronomi, hvilken sidste Videnskab han nu dyrkede med afgjort Forkjærlighed, paa Tale. Den nye Provst, der ikke kjendte Thomas fra dennes Skoletid, ytrede da Lyst til at lære Ynglingen at kjende, og stor var hans Forbauselse, da han, der selv troede sig at være en ret flink Mathematiker og mange Gange havde forbløffet Lærerne med sine henkastede Spørgsmaal i saa Henseende, i denne udannede Bondedreng fandt sin Overmand. Han og alle de Tilstedeværende opfordrede da Pastor Holst paa det Indstændigste til at gjøre Skridtet fuldt ud, thi nu, føjede han til, er det unge Menneske hverken „Fugl eller Fisk". Præsten havde selv følt noget Lignende, og da det netop traf sig saa heldigt, at en ung Gaardmandssøn fra Sattrup, Jørgen Vollesen, skulde studere og Pastor Holst blev anmodet om at forberede ham til Latinskolens øverste Klasse, blev Thomas taget fra Ploven og nød fra nu af sammen med den jevnaldrende Vollesen en grundig Undervisning baade i sproglig og i mathematisk Retning, og den Almendannelse, han hidtil havde manglet i høj Grad, blev ham nu tildel, skjøndt han aldrig kunde aflægge det indesluttede Væsen og en vis Kejtethed, der for længe havde faaet fast Raaderum hos ham. Da Vollesen efter et Par Aars Forløb afgik til Latinskolen i Flensborg*), fortsatte Clausen ufortrødent sine Studier i den venlige Præstegaard, mere og mere trængende ind i Astronomiens indviklede Hemmeligheder; hans Dannelse var imidlertid for ensidig — næsten kun bevægende sig om eet Punkt — til at han med tilbørlig Gavn kunde gjennemgaa et Kursus ved et Universitet, saa han ikke blev Student i dette Ords egenlige Betydning.

Der forløb nu atter et Aar, i hvilket Clausen med Iver fortsatte sine astronomiske Studier, uden at hans Væsen og Manerer i nogen væsenlig Grad forandredes. Snart kom dog det Tidspunkt, da han omtrent for stedse skulde sige Farvel til det kjærlige Hjem i Præstegaarden og til det egenlige Hjem hos Moder og Søster Sille.

En Dag kom Clausen nemlig i stærk Bevægelse til Pastor Holst og viste ham en Formel, hvorved en af Planeternes Kredsløb paa en langt simplere og klarere

---

*) Efter endt Embedsexamen blev Vollesen først Katechet ved Petri Kirke i Kjøbenhavn, derpaa Diakonus og senere Sognepræst i Broager i Sundeved. Han døde for nogle Aar siden som Præst i Preussen.

Maade kunde udregnes og betegnes, end som hidtil var skeet. Præsten tog imod Formelen, saae den igjennem og fandt den mathematisk rigtig; men sandt at sige, troer jeg, at Clausen ogsaa var voxet ham over Hovedet og at Holst ikke turde udtale sin bestemte Mening om Formelens virkelige Anvendelse. Han lagde da Papiret i sin Pult og — glemte Sagen. Men da fremkom der efter Aar og Dag en lignende, om end ikke saa simpel Beregning af en tydsk Lærd i et videnskabeligt Tidsskrift, og ikke saa snart fik Pastor Holst dette at se, før han kaldte Thomas for sig, beklagede den Uret, han havde begaaet imod ham ved at lade hans Arbejde henligge i sin Pult, men lovede saavidt muligt strax at raade Bod derpaa. Holst skrev ogsaa øjeblikkelig til sin Universitetsven, Professor Schumacher, Direkteur for Observatoriet i Altona (hvilket i Forbigaaende sagt 1872 blev flyttet til Kiel og som for Tiden styres af den i de første Linier nævnte Professor Peters), vedlagde den unge Clausens Formel, attesterede sub fide pastorali, at Arbejdet var dennes eget, og udbad sig Vennens Raad og mulige Bistand, hvad den unge Mands Fremtid angik. Schumachers Svar var i høj Grad smigrende for Clausen, og der udtaltes deri de bedste Forhaabninger om en hæderlig Løbebane paa Mathematikens og Astronomiens Omraade, — og det lettede samtidigt, som man siger, en Sten fra Præstens Hjerte, idet Schumacher tilbød Clausen en Plads som Kalkulator ved Observatoriet i Altona. Dette skete 1824, og saaledes var da nu det første Skridt gjort paa den Embedsbane, der skulde gjøre vor Landsmands Navn bekjendt i vid Udstrækning i denne Del af den lærde Verden.

Denne Clausens Kaldelse til Altona vakte naturligvis ikke ringe Opsigt i Landsbyen: Forbauselse hos dem, der endnu gjerne i Thomas saae „tumpe Tammes" eller som dog ansaa ham for lidt „smaatosset"; Glæde og Travlhed baade hos Søster Sille og i Præstegaarden; thi nu var han jo bleven til Noget og maatte selvfølgelig udstyres nogenlunde standsmæssig. Sille mente rigtignok, at godt Vadmel kunde være passende til Klæder, og Væveskyttelen gik dobbelt saa hurtig, men Præsten afskar paa eengang alle hendes Bekymringer, idet han selv udstyrede vor Ven paa en saadan Maade, at Ingen i den store By skulde trække paa Smilebaandet ved at se Bondesønnen. Mange og gode vare de Formaninger, der i flere Retninger, baade hvad god kristelig Levevandel og nogenlunde urban Optræden angaaer, gaves ham med paa Rejsen, og saaledes udrustet med passende Klæder, kjærlige Ønsker og lyse Forhaabninger holdt vor Clausen sit Indtog i Altona, hvor han blev modtagen med megen Forekommenhed af Professor Schumacher, i hvis Hus han forblev i længere Tid.

Thomas Clausen var altsaa nu i Altona, i den store By og umiddelbart ved det endnu større Hamborg, og man kan vel ikke forundres over, at Forskjellen mellem Livet her og i Præstegaarden maatte for ham være endnu større end imellem Livet i den sidste og hans lille Hjem. Og dog gled Livet i Altona og Hamborg med al sin Færdsel i Handel og Vandel og med al sin Selskabelighed ham, om ikke sporløst, saa dog næsten upaaagtet forbi. Hans tidligere Livsforhold som og hans Karakters Beskaffenhed med en ensidig Udvikling og en forunderlig Indesluttethed, i Forbindelse med et noget kejtet, for ikke at sige undertiden frastødende Væsen, gjorde, at kun faa Familier aabnede deres Døre for ham, om man end ikke kunde undlade at beundre hans ualmindelige Dygtighed og retskafne Tænkemaade. Hørte han altsaa ikke til dem, der kunde pryde en Roman som Salonhelt og, Gud være lovet, heller ikke til dem, der i nye, uvante Forhold lod sig rive med af Lidenskabernes og Fristelsernes Strømninger, saa var han desto bedre paa sin Plads i den Stilling, der hver Dag tilbød hans videbegjærlige Aand Næring fra Videnskabens frugtbare Mark. Hvad han hidtil havde lært, var ganske vist meget, ja overordenlig meget; men først nu lærte han at anvende og frugtbargjøre sin Viden og Kunnen, og aldrig havde Professor Schumacher havt en Beregner ved sit Observatorium, der med saa stor Sikkerhed og Nøjagtighed kom til det rigtige Resultat som den unge Clausen: intet Under derfor, at denne Dag for Dag steg i Professorens Agtelse og Yndest. Ved alt dette glemte Clausen dog hverken Præstegaarden i Snogbæk eller sit Hjem i samme By: lange Breve, fulde af Beskrivelser over alt det Nye, han saae, hørte og lærte, og af hjertelige Taknemmelighedsytringer imod Pastor Holst, hans Moder og Søster Sille, vidnede noksom om, at Hjertet sad paa det rette Sted hos ham og at vel aldrig den Dag skulde komme, da han vilde glemme sin Fortid.

Hvormeget Clausen blev skattet af Professor Schumacher og hvor højt han ogsaa andetsteds stod, kan man slutte deraf, at han allerede Aaret efter, altsaa 1825, med højere Vedkommendes Bifald blev forfremmet til Observator ved Observatoriet. Her aabnede sig nye Veje for ham til at tilfredsstille sin Længsel efter tilbunds at lære Stjernevrimmelen at kjende, og stor var hans Glæde og ikke mindre hans Tak til Vorherre, naar han i Nattens stille Timer anstillede sine Betragtninger over denne Del af Skaberens Storværk.

Men — en Dag var Clausen pludselig forsvunden! Hverken i Observatoriet eller i sit, nu i Byen lejede Hjem var han til at finde. Schumacher blev yderst forbauset og forskrækket over hans Forsvinden, thi han havde til enhver Tid været Punktligheden selv. Alt blev sat i Bevægelse for at finde ham, men forgjæves: han var og blev borte. Schumacher faldt da paa den Tanke, at Clausen muligen var bleven kjed af sin Stilling og maaske var rejst hjem, og skrev derfor til Pastor Holst; men nej, her var han heller ikke, og stor blev naturligvis Bekymringen derhjemme. Søster Sille var fuldt og fast overbevist om, at de slemme Tydskere havde forlokket, maaske plyndret og dræbt ham, og alle Præstens Trøstegrunde hjalp ikke. Efter fjorten Dages ængstelige Uvished kom der endelig Brev fra Schumacher med den Efterretning, at nu vidste man, hvor han var, nemlig — i Berlin. Sammenhængen var nemlig den, at Clausen af Vanvare var kommen til at slaa et kostbart astronomisk Instrument itu, som Schumacher satte megen Pris paa; af Frygt for Følgerne — thi vel var Schumacher bekjendt for en ædel Mand, men tillige for en noget heftig Karakter — havde han tilfods, undertiden kjørende med en Fragtmand — Penge vare nemlig knappe for ham — styret sin Kours til Berlin, til en god Ven af Schumacher, med hvem han flere Gange var truffen sammen i Altona og om hvem han vidste, at han nærede megen Interesse og Velvillie for ham. Saasnart denne Mand, hvis Navn jeg iøvrigt ikke mindes at have hørt, fik Sagens Sammenhæng at vide og fik Clausen trøstet, saa godt han kunde, skrev han øjeblikkelig til Schumacher, hvis Svar, som man vel kan

formode, var af den Beskaffenhed, at vi kort Tid efter atter finde vor Ven fordybet i sine Observationer i Altona. Imidlertid var det dog sikkert denne Hændelse, der foranledigede, at Clausens Ophold i Altona blev af kortere Varighed, end man skulde have ventet; thi vel lod Schumacher aldrig et Ord falde, hverken om det Ene eller det Andet, som kunde have saaret hans noget overdrevne Ømfindtlighed; men der var Andre, som ikke vare saa hensynsfulde og som ikke undlod at drille ham med „Berlinerrejsen"; maaske der fra deres Side ogsaa var nogen Misundelse med i Spillet, og Følgen blev da, at Clausen bad om at blive og Aaret efter, altsaa 1826, ogsaa blev forflyttet til og ansat i samme Egenskab ved Observatoriet i Hamborg. Men enten det nu var, at Opholdet her behagede ham mindre eller, hvad der jo kunde tænke sig, at Drillerierne ogsaa fandt den korte Vej herhen eller, som jeg dog snarere er tilbøjelig til at antage, at hans fremragende Dygtighed havde gjort hans Navn bekjendt ud over Fædrelandets Grændser, saa blev han i Aaret 1827 kaldet til München, til det derværende optiske Institut, som dengang ledebes af den bekjendte Utzschneider.

Naar jeg har troet at burde nævne Clausens Dygtighed og at Opmærksomheden andetsteds fra var bleven henledet paa ham, som ialtfald een af Grundene, hvorfor han kaldtes til München, da er jeg sikkert fuldkommen berettiget til at være af denne Mening; thi allerede fra 1824 af havde Clausen udgivet ikke faa lærde og betydningsfulde Afhandlinger af mathematisk og astronomisk Indhold i forskjellige Tidsskrifter, som vakte megen Opmærksomhed. Det kan naturligvis ikke være min Hensigt her at nævne eller videre omtale disse Afhandlinger, ligesaa lidt som de af ham senere forfattede fuldstændige Værker — Læserne vilde rimeligvis kun vide mig ringe Tak derfor; men for dem, der turde have fattet nogen Interesse for vor Landsmand og for den Videnskab, han med saamegen Forkjærlighed og Dygtighed dyrkede, skal jeg meddele, at man i Poggendorfs „biographisch-literarisches Handwörterbuch", som og i Alberti „Lexikon der Schleswig-Holstein-Lauenburgischen Schriftsteller" vil finde en nogenlunde fuldstændig Fortegnelse over hans Arbejder. Mener iøvrigt Nogen, at dette smager en Del af Fortydskning, hvad vor nordslesvigske Landsmand angaaer, og undrer man sig i det Hele taget over, at Clausen ikke søgte og fik Ansættelse i Kjøbenhavn, da beder jeg den velvillige Læser erindre, at Nationalitets-Spørgsmaalet og de dermed i Forbindelse staaende Rivninger og Stridigheder dengang neppe kjendtes af Navn, men at man tvertimod fuldt saa vel i Altona som i Kjøbenhavn følte sig som hørende til Danmark. Dertil kom, at Clausen, som naturligt var, fulgte den Vej, Pastor Holst anviste ham, og denne bragte ham af sig selv imod Syd. At Clausen iøvrigt til enhver Tid beholdt Danmark i kjærlig Erindring og selv i Udlandet betragtede sig som en Søn af vort Fædreland, derom vidnede iblandt Andet de Breve, han under Krigen 1848—50 skrev til sit Hjem og som jeg dengang har havt Lejlighed til at gjøre mig bekjendt med. Disse Breve, der vidnede om, at Clausen ingenlunde havde forglemt sit Modersmaal og som ogsaa i flere andre Henseender vare ret interessante, ere desværre blevne tilintetgjorte ved Søster Silles Død, og jeg har derfor forgjæves bestræbt mig for at komme i Besiddelse af dem.

Efter dette lille Sidespring, som jeg beder Læseren undskylde, vender jeg nu tilbage til Slutningen af min korte Beretning.

I München blev Clausen indtil Utzschneiders Død 1840, altsaa i tretten Aar. Det var en lykkelig Tid for vor Ven; thi ikke alene følte han sig her mere selvstændig end i Altona, hvor Forholdet til Schumacher selvfølgelig havde havt et lille Anstrøg af Afhængighed, men han og Utzschneider havde meget tilfælles, om ikke i Opdragelse, saa dog i Synet paa Livet og paa den Videnskab, de begge med saa megen Hæder helligede sig. Det syntes ogsaa, som om det kantede og tildels frastødende Væsen, der i Altona og Hamborg havde paadraget ham saa mange Ubehageligheder, begyndte at vige for en større Medgjørlighed, hvortil maaske ogsaa Tonen i München i det Hele taget bidrog noget. Om Clausens Virksomhed som Lærd bære ikke faa Afhandlinger og Værker fra hin Periode Vidnesbyrd, og det var Utzschneiders kjæreste Tanke, at Direkteurposten ved Institutet ved hans Afgang maatte blive betroet til ham. Dette skete imidlertid ikke. Clausen forstod nemlig ikke den Kunst, som Visen tilraader i de Ord: „Min Søn, om Du vil i Verden frem, saa buk ..." Det var vist endnu ikke forekommet, at Clausen havde smigret sine Foresatte eller løbet dem paa Dørene, der havde med Embedsbesættelser at gjøre. Hans egen Dygtighed havde hidtil været Løftestangen, og selv for at opnaa den Stilling, som han saameget attraaede, vilde han ikke benytte sig af nogen anden. Men forblive i samme Stilling under en anden Direkteur vilde han heller ikke, hvorfor han søgte og fik sin Afsked og atter drog tilbage til Altona, hvor han igjen traadte i Forbindelse med Schumacher.

Under dette sit andet Ophold i Altona, der varede i to Aar, altsaa fra 1840—1842, hjemsøgtes Clausen af en heftig Sygdom, fremkaldt maaske ved den Skuffelse, han havde lidt ved ikke at opnaa Direkteurposten i München, maaske ogsaa ved aarelange Overanstrengelser. Hele hans Nervesystem var rystet, og Patienten kunde til sine Tider udbryde i en saa uhyggelig Latter, at man med Grund frygtede for hans Forstand. Da nogle af hans fordums Bekjendte en Dag traadte ind til ham, modtog han dem med et saadant Latterudbrud (Krampelatter?), at de skyndsomt forlod ham. Hans stærke Natur og det i enhver Henseende exemplariske Liv, han alt fra Ungdommen af havde ført, hjalp ham dog til at besejre Sygdommen, hvortil maaske ikke den Omstændighed bidrog mindst, at den russiske Regjering igjennem Professor Schumacher havde tilbudt Clausen Observator-Posten ved Observatoriet i Dorpat. Clausen tog med Glæde imod dette Embede og drog 1842 til Rusland, til Dorpat, hvor han skulde finde sit endelige Hjem. Universitetet og det dermed nøje forbundne Observatorium i Dorpat var som bekjendt ungt endnu og trængte til dygtige Kræfter, og ventede man dem paa Mathematikens og Astronomiens Omraade af Clausen, da blev man ikke skuffet; thi denne havde ikke opholdt sig ret længe i Dorpat, før hans fremragende Dygtighed tiltrak sig mer end almindelig Opmærksomhed. Med Direkteuren, Professor Mädler, knyttede han snart et hjerteligt Venskab, og i hans Hus, hvor en forstandig og kjærlig Hustru spredte Lys og Glæde til Store og Smaa, fandt vor Ven nu paa sine aldrende Dage et Asyl, der med hver Dag blev ham kjærere. Samtalen drejede sig ofte om hans forunderlige Ungdoms-Skjæbne, og med Opmærksomhed lyttede man

til hans Fortællinger om Livet i det lille Hus i Snogbæk og om den hyggelige Præstegaard.

Pastor Holst, der med levende Interesse havde fulgt sin Fostersøn — thi som saadan kunne vi vel nok betegne Thomas Clausen — paa dennes forskjellige Stadier og som ingensinde fortrød den Del, han havde havt i hans Udvikling og Livsretning, havde alt for længe siden hvilet paa Sattrup Kirkegaard; men til Hjemmet med Pæretræet, hvor begge, baade den „unge" og den ældre Sille Tammeses færdedes indenfor de snevre Vægge i al Kjærlighed, sendte Sønnen og Broderen jevnlig Penge til de Kjære. Hans egne Fornødenheder — et temmelig udstrakt Bogliebhaveri undtagen — vare kun faa, hvorfor det var ham en Glæde at hjælpe dem, der saa trofast havde fredet om ham i Barnealderen. Ogsaa paa anden Maade har han draget sig sin Ungdom til Minde, idet han med Opofrelse af megen Tid har gjort sig en Glæde af at hjælpe unge fattige Mennesker frem paa lignende Maade, som han selv i sine unge Dage havde været Gjenstand for Andres Velvillie.

Som i München saaledes var det ogsaa i Dorpat den hidtidige Direkteurs Ønske, at Clausen maatte blive hans Efterfølger, og her blev da heller ingen af dem skuffet; thi da Professor Mädler tog sin Afsked med Pension, blev Thomas Clausen udnævnt til Direkteur ved Observatoriet og samtidigt til Professor i Mathematik og Astronomi ved Universitetet i Dorpat — en Stilling, som han beklædte i mange Aar til Hæder for sig og Universitetet og til Gavn baade for Videnskaben i Almindelighed og for de mange Studerende, der nød godt af hans grundige Kundskaber, i Særdeleshed. Først for faa Aar siden tog han sin Afsked og lever nu — idetmindste var han i Live 1876 — som en højtagtet Olding af en Pension, der vel ikke er høj, men dog tilstrækkelig for hans tarvelige Fornødenheder. Læseren vil deraf se, at nærværende biografiske Meddelelser ikke er nogen Nekrolog, skjøndt de muligen i sin Tid kunne danne Grundlaget for en saadan.

Det er allerede i Begyndelsen ved at omtale Søster Sille blevet berørt, at Professor Clausen aldrig indtraadte i Ægtestanden; den eneste Kvinde, der maaske har forstaaet at skatte ham efter hans fulde Værd, var Professor Mädlers i sit eget Hjem saa lykkelige Hustru, og jeg vil da slutte disse Meddelelser med en Dom af hende over Clausen, der noksom viser, at hun kjendte hans trofaste, grundhæderlige Karakter nøje, men heller ikke var blind for hans Særheder, idet hun nemlig plejede at kalde ham — en usleben Ædelsten!

Familien Cairoli.

Af Gustav Dannehl.

For kort Tid siden udkom der i Neapel en lille Bog: La Famiglia Cairoli, som samtidig med Familiens Historie giver os en rig Fylde af interessante Meddelelser fra de bevægede Kampdage, da Italiens Enhed blev tilkæmpet. Neppe nogen anden Familie i Italien, med Undtagelse af Garibaldis, har taget en saa virksom Del i denne for det italienske Folks Liv saa betydningsfulde Bevægelse som Cairolis, hvis nuværende Overhoved for nylig anden Gang er bleven kaldet til at være sit Fædrelands Førsteminister. Den simple lille Bog fortæller os en sand, heroisk Historie som vistnok selv i Italien er meget lidt og i Udlandet saagodtsom slet ikke kjendt. Den skildrer os den senere Ministerpræsident Cairoli, ikke som Diplomat, men som Garibaldist og Fædrelandsforsvarer. Den fortæller os, at Benedetto Cairoli i talrige Kampe har givet Beviser paa det samme Heltemod og den samme Aandsnærværelse, som han lagde for Dagen ved Passanantes Attentat, at han stammer fra en sand Heltefamilie hvis samtlige fem Sønner have stridt og blødt for den nationale Sag. Den anonyme Forfatter gaaer ikke langt tilbage i Tiden; længere end til Ministerpræsidentens Fader følger han ikke Slægtens Stamtræ, der har sin Rod i den borgerlige Sfære. Faderen, Carlo Cairoli, stammede fra Pavia, hvor han var en søgt, menneskevenlig Læge, Patriot med Liv og Sjæl, og i Østerrigernes Øjne mistænkelig allerede længe før det unge Italien hævede sit Banner. Endnu mere end han synes Moderen, Adelaide Bono, at have indvirket paa de fem Brødre. Man fortæller, at hun ved Efterretningen om, at Enrichetta Castiglione, den bekjendte patriotiske Kvinde, var bukket under for sine Lidelser i Fængslet i Venedig, lidenskabelig skal have trykket sine to ældste, dengang to og treaarige Sønner Benedetto og Ernesto op til sit Bryst og gjort det hellige Løfte, at opdrage dem i Had til de fremmede Tyranner. Hun har holdt sit Løfte, og ogsaa de senere fødte Sønner Luigi, Enrico og Giovanni ere opvoxede i de samme Anskuelser. Den yngste blev født 1841.

Forfatteren skildrer i Begyndelsen af Bogen den Gjæring, der navnlig fra Aaret 1846 arbejdede i Folket. Han erindrer om, hvorledes Pius den Niendes første Bøn: „Gud velsigne Italien!" som en fængende Gnist slog ned i Gemytterne, og hvorledes en Patriot skal have ytret til en engelsk Rejsende: „Jeg vilde ønske, at Østerrigerne hver Dag vilde give hver af mine Medborgere og mig selv med hundrede Stokkeslag; det var det eneste Middel til at fremkalde en Opstand. Hvorvidt den i det følgende mod Østerrigerne rejste Anklage, at de selv skulde have arrangeret smaa Tumulter, er begrundet, skulle vi ikke her undersøge, men kun bemærke saa meget, at dette er det eneste Sted i den foreliggende Bog, der kunde vække Mistanke om tendentieus Udsmykning. Iøvrigt meddeler den kun simple Kjendsgjerninger, og det Kjendsgjerninger af største Interesse. Da Revolutionen udbrød i Palermo, kom der ogsaa Bevægelse i den norditalienske Ungdom. Da en

østerrigsk Officier paa en udfordrende Maade og dampende af sin Cigar passerede et Ligtog, fulgte et Sammenstød mellem Studenter og Militair. En Del Arrestationer bleve foretagne. Benedetto Cairoli unddrog sig en saadan ved at flygte til det Piemontesiske. Da Karl Albert af Sardinien 1848 erklærede Østerrigerne Krig, traadte han ind i Hæren og kæmpede i dette ulykkelige Felttog med en saadan Udmærkelse, at han trods sin Ungdom avancerede til Kaptain. Da Østerrigerne, som havde trukket sig ind i Fæstningsfirkanten, vendte tilbage til Pavia, maatte mange Patrioter udvandre. Familien Cairoli flyttede til Gropello i Piemont. Til de politiske Trængsler sluttede sig ydermere huslige. Den gamle Cairoli blev livsfarlig syg. Fra sin Sygeseng hørte han Kanontordenen ved Novara. Efterretningen om det ulykkelige Udfald af dette Slag, hvortil han havde sat sit hele Haab, nedslog ham aldeles; han følte, at han nærmede sig Enden. Han ønskede endnu engang at se sin Fædreby Pavia, og Tilladelsen dertil blev ogsaa udvirket hos Marechallen af Aspern; men han var allerede for svag. Han døde faa Dage efter i Gropello og blev begravet i et lille Kapel

Fra 1849 til 1859 tog de to ældste Brødre levende Del i den af Mazzini fremkaldte Bevægelse. De ledede Komiteen i Pavia og sørgede, selv efter at de vare blevne forviste derfra, for Opretholdelsen af Forbindelsen mellem Komiteerne i Genua og Pavia. Den yngste af dem, Ernesto, som vendte tilbage, paadrog sig ved sine Manifestationer en fjorten Dages Arrestation.

Da Garibaldi i 1859 dannede sine Alpejægerregimenter, vare de to Cairolier blandt de Første, der traadte ind i dem. Benedetto, der allerede ti Aar iforvejen havde været Kaptain, lod sig antage som menig Soldat. Den tredie Broder, Luigi, en dygtig Mathematiker, der var uddannet paa Krigsskolen i Torca, traadte ind i Linien. Den fjerde Broder, Enrico, virkede først som Hverver i Lombardiet; men saasnart Krigen virkelig brød ud, fulgte han sine Brødre og blev Garibaldist. Den femte Broder, Giovanni, kunde saa daarlig skjule sin Utaalmodighed og sin Patriotisme, at han paadrog sig en Fængselsstraf. Efter sin Frigivelse traadte han strax ind i Artilleriskolen i Turin.

Den 25. Marts havde Garibaldi ved et lignende coup de main som det, Frederik den Store udførte ved Lissa, overrumplet Vareses Besætning. Da Østerrigerne under Urban rykkede frem for at undsætte Byen, der i to Dage havde hengivet sig til en ligefrem tumultuarisk patriotisk Glæde, opførte man i al Hast en Barrikade i Blumo Inferiore paa Vejen til Como. En heftig Kamp udspandt sig her. Omendskjøndt Ernesto Cairoli næsten havde udtømt sine Kræfter ved Bygningen af Barrikaden, var han dog stadig den Forreste i Kampen. Han og hans Broder Enrico ledede Træfningen. Uagtet Østerrigerne havde noget Artilleri og Italienerne kun deres Bajonetter, kunde sidstnævnte dog snart gaa over til Offensiven. Ernesto, som stadig var den Forreste i Kampen, blev truffen af to Kugler. Med Raabet: „Italien leve!" segnede han døende om i sin Broders Arme. Denne trykkede et Kys paa den Døendes blegnende Ansigt, medens han af to Kammerater blev baaren ud af Tummelen, og styrtede derpaa uden at udgyde en Taare og uden at forraade Smerten ved Tabet med en Mine paany ind i Kampen, som efter tre Timers Forløb endte med Østerrigernes Flugt. Det Testamente, som Ernesto havde opsat i Anelsen om sin Død, existerer endnu. Han giver heri sin Moder Ret over sin Formue og beder hende at udbetale smaa Legater til hans Brødre og nogle andre Personer. Han havde tænkt paa Alle, ikke glemt nogen af Tyendet. En fattig Maler, som han kjendte, testamenterede han paa en smuk Maade 1800 Lire, hvorfor han til Kunstskolen i Pavia skulde male et Billede, der havde et patriotisk Emne De sidste Ord i dette karakteristiske Testamente er et Ønske om Velsignelse for „det hellige og uafhængige Italien".

Efter Freden i Villafanca vendte de tre ældste Brødre tilbage til Privatlivet; Enrico fortsatte sine medicinske Studier, Luigi, der ingen Tilbøjelighed havde til at tjene Brødet som Soldat, levede for sine poetiske og kunsthistoriske Arbejder, Benedetto var Familiens Hoved.

Da Garibaldi et Aar senere indskibede sig til Sicilien for at foretage hint mærkværdige Tog, som endte med Kongeriget Neapels Erobring, stillede Pavia det største Kontingent af Frivillige; 170 Mand viste sig under Benedetto Cairolis Anførsel i Quarto, hvor den lille Hær paa 1000 Mand med kun 4 Stykker Skyts sejlede ud paa to Dampere for gjennem alle de langs Kysten krydsende fjendtlige Krigsskibe at søge Vejen til Sicilien og angribe et helt Kongerige. Skildringen af Kampene paa Sicilien og i Nedreitalien, hvor Garibaldisterne overalt fandt den mest levende Sympathi og den kraftigste Understøttelse, hører til de skjønneste Partier af det lille Skrift. Ved Catalafimi skete det første Sammenstød. De Kongelige bortskød meget Krudt i en uskadelig Afstand. Garibaldi ventede dem rolig siddende i Græsset. Saasnart de kom paa Skudvidde, sprang han i Saddelen og raabte: „Fremad, Børn, Bajonetterne paa!" Enrico Cairoli og fire Kamerater kastede sig over et Stykke Skyts og erobrede det. Efter nogle Timers Forløb vare de firetusind Bourbonner kastede tilbage. Folkene fra Pavia under Benedetto Cairolis Anførsel havde udmærket sig saa glimrende, at Garibaldi holdt en Lovtale over dem. „Med denne Haandfuld Helte," sagde han, „vilde jeg gaa til Verdens Ende." Begge Cairolierne, der havde kæmpet som Løver, bleve saarede, Enrico fik et Skud i Hovedet, dog lykkedes det at drage Kuglen ud, Benedetto blev saaret i Benet, og endnu maa den senere Ministerpræsident lide af Følgerne af dette Saar. Adelaide, Moderen til disse heltemodige Frihedskæmpere, boede endnu i Gropello; ligesom Cornelia satte hun sin højeste Stolthed i at fortælle, hvad hendes Sønner havde gjort og lidt for de sicilianske Brødre. Ved Efterretningen om sine Brødres Saar kunde den tredie, Luigi, ikke holde sig tilbage længer. Han løsrev sig fra en smuk og elskværdig Bruds Arme, hvem han vilde have ægtet i Løbet af faa Uger, for at træde ind i sin ukampdygtige Broders Plads. Han skulde aldrig mere se sit Hjem, sin Moder og sin Brud. Ansat som Lieutenant ved Divisionen Sirtori fægtede han med uforlignelig Tapperhed. I en til Messinas Kvinder rettet Proklamation opstillede Garibaldi Adelaide Cairoli som et Mønster. Luigi, der selv i den tætteste Kugleregn forblev usaaret, faldt som et Offer for Calabriens glødende Sol. I Cosenza blev han syg, i Neapel, hvortil man bragte ham, døde han den 13. September 1860, medens Sejrsjubel fyldte Gaderne.

Piemonteserne fuldendte Erobringen af Kongeriget ved Indtagelsen af Gaeta. Men endnu var Værket ikke ganske

fuldendt. „Rom eller Døden!“ havde den Gamle fra Caprera givet til Feltraab. Da Garibaldi i Aaret 1862 gjorde sit Triumftog til Sicilien, saae man stedse ved hans Side en skjøn ung Mand, der ved sin høje Vext og ved Arret i Panden drog Alles Øjne paa sig. Det var Enrico Cairoli, der dengang kun var 22 Aar gammel, men som modnet ved sit Livs Alvor havde en Mands Karakterstyrke. Han havde givet Afkald paa Majorgraden i Linien for at blive Læge, ligesom hans Fader var. Men ogsaa dette Kald lod han i Stikken for igjen at følge Garibaldi. Da kom den skjæbnesvangre Expedition ved Aspromonte. Da Garibaldi blev saaret, opbød Enrico al sin Energi for at opretholde Disciplinen i hans Korps. Først i Fængslet i Varignano forlod han sin General og blev selv interneret i en Fæstning ved Genua. Efterat Amnestien var bleven erklæret, gik han tilbage til Pavia med Hjertet fuldt af bitre Erindringer.

Allerede Aaret 1866 kaldte igjen Benedetto og Enrico til Vaaben, den Første som Oberst, den Anden som Major. Giovanni, der ogsaa havde naaet den vaabendygtige Alder, traadte ind i Linien. Dennegang oplevede Adelaide den Glæde, at se dem alle tre vende raske tilbage. Men allerede Aaret efter i Oktober rejste den utrættelige Garibaldi sig igjen for at krone sit Værk med Roms Erobring. Enrico Cairoli var igjen en af de Første, der virkede for den nye Expedition. Med 70 Stalbrødre brød han op fra Cantalupo forat udføre det uhørte Vovestykke at fremkalde en Bevæbning og Insurrektion i den evige Stad. Den Dagsbefaling, som Enrico forelæste før Afmarchen, forbulgte ikke for nogen af Kampfællerne, hvilken farefuld, ja fortvivlet Sag det gjaldt om. Han raadede Enhver, der ikke følte sig de yderste Strabadser voxen, til at vende om, fordi han kun vilde forhale Resultatet. Men Ingen holdt sig tilbage.

Den ligefremme Fortælling om dette de Halvfjerdsindstyves Tog, som man kaldte det, er at læse som et Kapitel af et Heltedigt.

Den 22. Oktober, hedder det, Kl. 8 om Morgenen naaede den lille Trop til den romerske Grændse. Paa en Vogn førte den 300 Geværer med sig. Ved Tiberens Bred ventede en stor Barke og flere mindre Baade paa de Halvfjerdsindstyve, og hurtig førte Strømmen dem mod deres Maal. Enrico Cairoli sad stum og tankefuld i Stævnen med Øjnene rettede mod Rom. Ved Teverones Munding var en Barke stationeret, som havde pavelig Vagt ombord. Denne blev afvæbnet. Henimod Kl. 2 befandt de Sammensvorne sig ved Ponte Molle (Pons Milvius), faa Miglier fra Porta del Popolo. Der afventede de de aftalte Tegn, Ild, som skulde antændes i Staden, men i den stjerneløse Regnnat saae de Intet, kun hørte de Klokkerne lyde i det Fjerne. Det var Cairolis Plan, om Natten at bringe de 300 Geværer til Rom, bevæbne 300 Borgere, som skulde vente ham ved Bredden, og strax begynde Opstanden med dem. De sendte en Skipper, en gammel Garibaldist, til Staden, men han kom tilbage uden opmuntrende Efterretning. Derpaa blev en modig ung Mand sendt til den romerske Komite; han kom ikke tilbage. Da det blev Dag, maatte man forlade Barken. Under Monte Parioli, paa den venstre Tiberbred, var der et sumpet Sted, dertil maatte de tage deres Tilflugt. Da de fandt Egnen ubesat, steg de op paa Bjerget. Den tredie Sektion, som Giovanni Carioli førte, naaede først Toppen. Regnen var hørt op, Morgenen var klar som i Juni-Maaned. St. Peters Kuppel skinnede i de første Morgenstraaler, og som med een Mund raabte Kampfællerne: „Der ligger Rom!“

Paa Skrænten af dette Bjerg ligger der i en Vigne et Landsted og nogle andre Bygninger, som tilhøre Familien Glori. Her gjorde man Holdt. Lidt efter saae Feltvagten en Trop pavelige Dragoner paa Landevejen, der fører til Rom. Pludselig gjorde Dragonerne omkring og red hurtig tilbage. Nu blev et tredie Bud sendt til Staden; han gik gjennem Porta del Popolo og vakte ingen Mistanke, fordi han spurgte Vagten om Vej og tilmed i det tydske Sprog. Komiteen svarede, at den næste Nat skulde den sende et Antal Folk for at begynde Opstanden. Men denne gode Efterretning skulde ikke naa de Halvfjerdsindstyve. Om Morgenen mellem Kl. 4 og 5 bemærkede Giovanni Cairoli, som holdt det højeste Punkt af Bjerget besat, en stærk Afdeling Pavelige, som tog Retningen mod Villa Glori. Det var Zuaver af Antibes-Legionen samt nogle Franskmænd. Det første Angreb af denne Afdeling blev kraftig viist tilbage; men de Pavelige kom tilbage med Forstærkning. Enrico Cairoli gav Befaling til Angreb, og med Raabet: „Rom leve! Garibaldi leve!“ stormede han frem i Spidsen for sine Folk. Giovanni, der var bag ham, raabte til ham: „Vent, lad os gaa sammen!“ Han naaede ham netop i det Øjeblik, da han segnede, ramt i Ansigt og Bryst. Han naaede kun at opfange ham i sine Arme for at bære ham ud af Haandgemænget, idet han selv styrtede om sammen med sin Broder. „Jeg døer, Giovanni,“ sagde den Ældste, „jeg døer, begrav mig ved Siden af Ernesto og Luigi. Hils Moder og Benedetto og alle Vennerne. Problemet er løst!“ „Jeg døer ogsaa, Enrico,“ svarede den Yngste. Medens de laa saaledes, gav de Pavelige med endnu flere Bajonetstik. Deres Kamerater forsvarede sig imidlertid med stor Udholdenhed, og det lykkedes dem at barrikadere sig i Huset. De Pavelige vovede ingen Storm paa dette og drog bort. Nu samlede man de Faldne op. Enrico var allerede død. Giovanni, der igjen var kommen til sig selv, søgte, trods sit eget svære Saar, endnu at komme en Kamerat til Hjælp. Afdelingen spredte sig for at optage dem, der endnu rørte sig. Troppen kom lykkelig over Grændsen; To eller Tre, som forvildede sig, bleve tagne tilfange; Nogle, der havde været saa dumdristige at gaa ind i Byen, fordi de endnu ikke opgav Sagen, blev der fængslede. De Døde og Saarede, som man ikke kunde tage med (hvoriblandt Giovanni) bleve efterladte under tre Kameraters Bevogtning. De Pavelige tog dem op og førte dem paa daarlige Markvogne til Byen. Det var omtrent en Uge før Dagen ved Mentana.

En Maaned fuld af sørgelig Uvished forløb, før man fik Efterretning om Giovanni Cairoli. Underlige Rygter vare blevne udspredte om ham. Man sagde, at han befandt sig som Fange i et romersk Hospital, og at han havde havt en vigtig Samtale med Pio Nono. Pludselig dukkede han op paa Banegaarden i Florens; hans Haar var afraget, og han var indhyllet i Pjalter, men for En, der sex Uger iforvejen har faaet en Karabinkugle i Hovedet og flere Bajonetstik i Livet, befandt han sig forholdsvis godt. Paven havde han ikke seet, thi denne havde ikke nedladt sig til at besøge et Hospital. Engelske Katholiker havde plejet ham. De pavelige Embedsmænd, der ikke vilde be-

handle ham som Krigsfange, men som politisk Forbryder, have gjort sig den største Ulejlighed for at fremtvinge hans Æresord paa, at han ikke oftere vilde gribe til Vaaben mod Rom. Højtstillede og mægtige Personligheders Indflydelse havde dog virket til hans Gunst. Da han ankom til Florens, vare hans Saar endnu aabne. Han gik til Gropello, hvortil hans Broders Lig iforvejen var blevet bragt. Ham selv troede man endnu at kunne redde, men i Begyndelsen af Aaret 1869 fremtraadte der Symptomer, som ikke mere levnede noget Haab om Helbredelse. Otte Maaneder varede hans Dødskamp; uden nogen Klage, uden noget Smerteskrig udholdt han de usigeligste Lidelser. Som Artillerikaptain i sit treogtyvende Aar vilde han med det Navn, som han var saa værdig, have havt Udsigt til en glimrende Karriere. Han tænkte ikke mere derpaa, og aldrig fortrød han at være gaaet til Rom; kun een Sorg besjælede ham, nemlig at hans Smerte foraarsagede hans Moder Kummer. Endnu i Dødstimens Vildelse talte han om Garibaldi, om Rom, om snarlige Sejre, og glædede sig over, at hans Broder var hævnet. Han døde den 11. September 1869, neppe 26 Aar gammel. Han døde ikke af Skudsaaret, som forlængst var helbredet, men af de Bajonetstik, som de Pavelige saa fejgt og morderisk havde bibragt ham.

Efter Sønnerne døde Moderen. Man behøver ikke at spilde noget Ord paa, hvad denne ædle Kone havde lidt. Det Fortalte siger Tilstrækkeligt. Paa en af de talrige Adresser, som hun navnlig efter Affairen ved Vigna Glori modtog fra alle Sider, svarede hun: „Naar min dyrebare Enricos og mine andre Sønners og saamange andre Martyrers Blod blot ikke er udgydt forgjæves. I den faste Tillid til, at bedre Dage ville komme for vort Fædreland, og at de snart ville komme, finder jeg Mod til at leve og kæmpe. Kjærligheden til de to dyrebare Overlevende holder mig oppe."

Da hun skrev dette, var Giovanni endnu hos hende. „Da ogsaa han havde forladt hende," skriver en Veninde af Huset, „var den stakkels Kone ikke mere sig selv. Hun søgte paa højhjertet Maade at gjenvinde sin Fasthed og det livsglade Sind, som hun havde bevaret hele sit Liv, men det gik over hendes Kræfter. Alligevel levede hun til den 17. Marts 1871. Hun oplevede, at Rom blev Italiens Hovedstad, som Enrico døende havde profeteret. Problemet var løst!"

I Aaret 1875 oprettede man i Gropello en Statue for Cairoliernes Moder i en Have, der hører til en af hende grundet Velgjørenhedsanstalt. Den ældste Søn, den eneste overlevende, holdt ved Afsløringen en Tale, hvis Indhold lader sig sammenfatte i tre Ord: „De Døde vor pietetfulde Kjærlighed, Fædrelandet vort Haab, os selv Pligten."

Tre Aar efter denne i Sandhed spartanske Moders Død stod hendes ældste Søn, Benedetto Cairoli, paa det øverste Trin, som en Undersaat kan naa i Statens Tjeneste: han var Ministerpræsident for den Stat, for hvis Enhed og Magt han havde vovet Alt.

„Trylleharpens" Udpibning.

En litterairhistorisk Notits, meddelt af Edgar Collin.

Medens Hr. Kristian Arentzen i 1875 var sysselsat med Udarbejdelsen af 6. Bind af sit Værk om „Baggesen og Oehlenschläger", spurgte han mig engang, om jeg ikke vidste, hvem „den siden berømte Videnskabsmand" var, til hvem Overskou havde sigtet i 4. Bind af sin Theaterhistorie ved Omtalen af „Trylleharpens" Udpibning. Skjøndt jeg ellers kjender Navnene paa de fleste Personer, hvilke Overskou af forskjellige Grunde ikke har navngivet i sit Værk, kunde jeg desværre her ikke give Hr. A. nogen Oplysning, men ved at sysle med Etatsraad, Dr. med. C. Ottos litteraire Efterladenskaber er jeg stødt paa en lille Notits, der maaske kan hæve Uvisheden angaaende dette Punkt. Jeg siger: maaske; thi der er jo lidt Uoverensstemmelse i Overskous og Ottos Skildring af Udpibningshistorien, og det bliver altid kun en Hypothese, om det er Otto, til hvem Overskou har sigtet, men Notitsen fortjener i ethvert Tilfælde at fremdrages, da det er et Øjenvidnes, ja yderligere en af Hovedmændenes Gjengivelse af den mindeværdige Aften den 31. Januar 1817, der her foreligger. Medens det i Theaterhistorien hedder: „Baggesen skulde have havt et højtideligt Pereat; men den siden berømte Videnskabsmand, som fra tredie Etage skulde udslynge det, havde enten under Stridens Hede glemt Aftalen eller ikke fundet Stemningen saa god, at han kunde vente, det vilde faae stort Anklang," fortæller Otto i en lille Skizze af Baggesen — hvilken Fortælling forøvrigt omtrent med de samme Ord forekommer i en anden Skizze af Oehlenschläger — Historien paa følgende Maade:

„Vel kunde jeg ikke Andet end finde Alt, hvad Baggesen skrev i sine „Søndage", „Skuddage", i „Danfana", i sine særskilte Piecer og i sine mange Repliker i andre Blade, overordenlig vittigt og morsomt, og vel kjendte jeg dengang kun Baggesen personlig, hvem jeg ofte saae i Kancelliraad Lautrups Hus og flere Gange vexlede venlige Ord med — men jeg troede desuagtet at maatte holde med den efter min daværende Mening uretfærdig behandlede og af de Fleste forgudede Digter, saameget mere som jeg hørte hans Forelæsninger over Goethes „Götz von Berlichingen" og Holberg, (endskjøndt disse, som jeg nu indseer, vare meget middelmaadige og kun bestod i Oplæsninger). Hvor jeg kunde, talte jeg mod Baggesen og forsvarede Oehlenschläger. Jeg undgik rigtignok at slutte mig til Tylvten og gjøre mig offentlig latterlig, men da Baggesens „Trylleharpe" midt under Stridens Hede skulde opføres, mente jeg, at her var en udmærket Lejlighed til at hævne sig paa den utrættelige Kritikus, og jeg var en af de Ivrigste til at agitere for Udpibningen af Operaen, da den gaves til Benefice for Forfatteren.*) Jeg tog selv en Loge i anden Etage og lod kun saadanne Medstuderende faae Billetter deri, som forpligtede sig til at pibe paa det Kraftigste. Man fortæller, at da en Student var oppe hos Baggesen (det var dengang Skik, at Billetterne erholdtes hos Beneficianten selv) og anmodede ham om en Billet og fik den, var han saa uforskammet tillige

*) Her husker O. dog fejl, thi Udpibningen fandt Sted ved den anden Opførelse, hvorimod den saakaldte Forfatteraften altid var den tredie Aften og her først indtraf hele to Aar senere. E. C.

at bede ham om en Pibe. Baggesen gav ham da en, men tilføjede: „Er De blot saa god at lade mig faae den tilbage til næste Uge (da „Ludlams Hule“ var anmeldt), for saa skal jeg selv bruge den.“ (Der blev ogsaa ganske rigtig da pebet.)*) Aftenen kom, og naar jeg undtager Parkettet og første Etage, vare næsten alle de andre Pladser besatte med Oehlenschlägerianere. Min Loge var propfuld; vi vare 16—20 i Tallet, saa at Halvdelen af os maatte staa tæt sammenpakkede. Jeg husker godt, hvor utaalmodige vi vare, at Operaen maatte faae Ende og vi erholde Ordet. Ikke saasnart begyndte Dækket at falde, før den voldsomste Pibning fandt Sted, og det maa jeg sige, at vor Loge i den Henseende gjorde Fyldest. Det forholdsvis ringe Antal Klappere bidrog kun til at gjøre Støjen voldsommere. Det traf sig nu ganske morsomt, at der ved Nedrulningen af Tæppet indtraadte det Uheld, at det kom i Uorden og ikke kunde falde helt ned, men i nogen Tid blev hængende paa Halvvejen. Jeg erindrer, at det var mig, der da benyttede denne ved Fremkaldelser hyppige Stilling af Tæppet ved at udraabe: „Baggesen frem!“ hvilket Udraab frembragte en umaadelig Latter og end heftigere Piben. Soldater med Gevær paa Armen skulde nu besætte Logerne i anden Etage og paa Galleriet, men de vare nødte til at forblive staaende i de aabne Døre, da der ikke var den ringeste Plads for dem indenfor. Foranstaltningen hjalp imidlertid ikke; Pibningen vedblev ufortrødent, indtil Kommandanten Schulenburg traadte ind i Parterret og med høj Røst i Kongens Navn paabød Rolighed. Hensigten var opnaaet; vi havde jo udført en mægtig Retfærdigheds-Handling!!“

„Paa min Udenlandsrejse fra 1819—1822 — hedder det endvidere i Ottos Skizze — vedblev jeg at være en ivrig Oehlenschlägerianer og viste mig som en saadan, hvergang jeg skildrede hin heftige litteraire Kamp i det lille Danmark for de Digtere, med hvem jeg kom i Berøring. Med Undtagelse af Jean Paul, der, som hyppigen i sit Liv, lagde stor Interesse for Baggesen for Dagen, syntes alle de Andre at dele min Anskuelse. I 1821 traf jeg sammen med Baggesen i Paris. Han kom ind i den Kafé i Palais-Royal, hvor den gamle Heiberg efter Middagsmaaltiderne altid var at finde, og hvor jeg den Dag netop havde opsøgt ham. Vi, nemlig Baggesen, Heiberg og hans Søn, Hoppe og jeg, fulgte hjem til Heiberg, hvor efter en højst livlig og tiltrækkende Konversation Baggesen med uendelig Vittighed gav en Kommentar til Kofods Geografi og Skildringen deri af Paris tilbedste og siden oplæste sin ligesaa vittige Afhandling: «Essay analytique sur la différence entre les belles lettres et les bons lettres» i Anledning af et Académie des bons arts, der nylig var blevet stiftet i Paris. Vort enstemmige Bifald af dette hans virkelig i alle Henseender udmærkede Produkt, der skulde have været indrykket i «Le miroir», men ikke passerede Censuren, glædede ham tydeligen meget, og havde han ikke forinden været snaksom, blev han det nu. Jeg var glad over, at han ikke kjendte eller anede min Andel i hin Tids Demonstrationer imod ham, og hengav mig ganske til Trylleriet af hans Lune og Vid. Vi skiltes højst venskabeligen ad, og det var min fulde Agt under mit Ophold i Paris at aflægge ham et Besøg, men han var den hele Tid borte fra Staden paa sit Landsted i Marly, saa at jeg desværre ikke saae ham siden.“

*) Hvis denne morsomme Anekdote er sand, kan den, som sagt, dog først være passeret i 1819. „Ludlams Hule“ gik ikke i 1817 kort Tid efter de to første Opførelser af „Trylleharpen“, men blev derimod givet den 27. Februar 1819, altsaa tre Dage efter Baggesens Forfatteraften.

E. C.

Et Vers af Oehlenschläger.

Paa et Papirsomslag (Folio ombøjet) i mit Eje med Udskrift „Til Hr. Bogtrykker H. Thiele, St. Helliggejststræde Nr. 149“ og indeni „Hermed Correcturen af Author selv hav Tak for tilsendte. P. N. S.“ findes paa den modstaaende Side en anden Udskrift med Oehlenschlägers smukke Haandskrift:

S. T.

Hr. Commendeur Sølling,
Ridder af Dannebroge,

og paa den tilbageværende fjerde Side følgende:

Højstærede Hr. Commendeur!
Mig smerter at fornemme,
De havde hid i Aftes Bør,
Da jeg var ikke hjemme.
Her sendes Visen Dem igjen
Vel efterseet og tvættet,
(Det er poetisk, kjære Ven!)
Jeg mener den er rettet.
Henrettet ej, det var en Tort,
Som havde lidt os hædret;
Jeg mener, for at være kort:
Jeg har den lidt forbedret.
Nu tænker jeg: med denne Sang
I Aften-Straaleglandsen
Kan endes vort Bombardement
Men De maa flætte Krandsen!

Deres hengivne
A. Oehlenschläger.

Den omtalte Vise er en ældre Sang fra 1822 „Sømands-Tak til Selskabet for Musikens Udbredelse,“ til hvis tre første Strofer Oehlenschläger havde føjet tre nye, og som findes S. 14—15 i „Texter til Concerten til Fordel for Bombebøssen den 7. Marts 1824“ (se Oehl. Poet. Skrifter XXI. 1860 S. (1)—2 og S. (305)—306). Sølling har altsaa brugt Oehlenschlägers Brev til Omslag om Korrekturen til Thieles Bogtrykkeri.

Edg. Sødring.

Musik

Kirkekoncerten i Roeskilde Domkirke havde, som det efter Koncertgiveren, Prof. H. Matthison-Hansens fremragende Stilling som Orgelspiller var at vente, samlet en talrig Tilhørerkreds. Der var sørget for særdeles god og forskjelligartet Assistance ved Fru Keller, d'Hrr. Bielefeldt, Rob. Hansen, Hilmer og Baage Matthison-Hansen, hvis forskjellige Solo- og Ensemblepræstationer faldt smukt ud. Derimod meldte Orgelet sig fortrydelig og maatte i Løbet af Koncerten repareres. Koncertgiverens ud-

mærkede Orgelspil er jo bekjendt nok, og det var derfor ogsaa naturligt, at Hovedinteressen paa Koncerten knyttede sig til hans Foredrag, deriblandt den „Frie Fantasi“ til Slutningen og Indledningsnummeret: første Del af hans „Symfoni“ for Orgel i C-Mol, der fornylig er udkommet paa Wilh. Hansens Forlag. Symfonien, eller „Sonaten“, som man maaske i Overensstemmelse med den gængse Opfattelse kunde kalde den, er et i ædel, kirkelig Stil holdt Arbejde, inspireret af Ideer fra den musikalske Forestillingskreds, som har sin mest kjendte Type i Beethovens tidligere Værker. God og solid Form, en saavel i Thema'erne som i Udarbejdelsen fremherskende Melodieusitet og god Kontrapunkt, dog uden lange Fugaer, er Symfoniens væsenligste Egenskaber. Den byder Organisten en taknemmelig Opgave, der ikke fordrer en betydelig Teknik hos ham, men snarere giver Materiale til at sætte hans Teknik i et gunstigt Lys, og præsenterer sig overhovedet specielt i sin Egenskab af Orgelkomposition som et Arbejde fra den erfarne Orgelkomponist.

Theatrene

Kasino og **Folketheatret** have, som sædvanlig i de senere Aar, ogsaa iaar begyndt deres Saison en Uges Tid tidligere end det kgl. Theater, men have hidindtil kun levet af Repriser fra i Foraaret og ikke endnu præsenteret nogen Nyhed for deres Publikum. Paa Kasinos Theater har Fru Fanny Dall, født Kruse, der gav nogle Gjæsteroller i Slutningen af forrige Saison, afløst Theatrets tidligere kapricieuse Primadonna Fru Schwartz-Nielsen, der til Vinter agter at «förljusa» de gode Stockholmere fra „Mindre Theatrens“ Scene. Fru Dall er hidtil optraadt som Serpolette i „Cornevilles Klokker“ og syntes allerede ved sin første Optræden at have en høj Stjerne hos Theatrets Publikum. Hun har en ganske kjøn og ret frisk Stemme, synger med en vis iøjnefaldende eller om man hellere vil ørefaldende Lethed, medbringer fra sin Optræden som Primadonna paa forskjellige Provindstheatre en betydelig scenisk Routine og udmærker sig endelig ved en sjelden tydelig Prononciation, Noget, som man ialtfald ikke skulde beskylde hendes Forgængerinde for. En af Theatrets yngre kvindelige Kræfter, Frøken Schacht, har forladt Amaliegade og modtaget Engagement ved Folketheatret, der har faaet sig anskaffet en straalende Gassol, en Ventilation, hvortil det har trængt, ligesaa længe det har existeret, og som forhaabenlig vil være af bedre Virkning end de Par diminutive Ventiler, der anbragtes ifjor, men om hvis Anbringelse hele Hovedstadspressen samvittighedsfuldt bragte Meddelelse, faaet sine Bænke lakerede og sine Vægge paany malede med den skjønneste Karmin samt endelig væsenligst levet af „Sivertsens Døtre“ og „Rejsen til Kina“, der hver for sig har øvet deres fra forrige Saison velbekjendte Tiltrækningskraft paa Kjøbenhavnerne.

Billedkunst

Fra Vilhelm Wils' fotografiske Atelier i Odense er der udgaaet et veludført Portrait i Visitkortformat af afdøde Docent ved Landbohøjskolen J. A. Dybdahl.

Brogede Blade

Da Prindsen og Prindsessen af Wales for nogle Aar siden besøgte Slottet Belvoir, blev der forelagt dem et Album med Anmodning om at indføre deres forskjellige Sym- og Antipathier i det. De høje Gjæster opfyldte Ønsket og aflagde følgende Bekjendelse i Album'et:

Min Yndlings-Konge: Leopold af Belgien.	Richard Løvehjerte.
„ Dronning: Marie af Skotland.	Dagmar.
„ Helt: Nelson.	Marlborough.
„ Digter: Byron.	Shakspeare.
„ Kunstner: Raphael.	Rubens.
„ Forfatter: Macaulay.	Charles Dickens.
„ Dyd: Redelighed.	Barmhjertighed.
„ Farve: I Zingari.	Troskabens Blaa.
„ Ret: Trøfler aux Périgord.	Yorkshire-Pudding.
„ Blomst: Rose.	Forglemmigej.
„ Navn: Louise.	Edward.
„ Beskjæftigelse: At uddanne min Aand.	At spille Klaveer.
„ Underholdning: Jagt.	Ridning.
„ Motto: „Ick dien“.	»Hony soit qui mal y pense.
„ Sted: Sandwichsøerne.	Storbritannien.
„ Ærgjerrighed: At naa Berømmelse, uden at søge den.	Ikke at blande mig i Andres Sager.
Antipathi: Fejghed og Gjerrighed.	Bagtalelse.
Albert Edward.	Alexandra.

Manuskripter, Breve, Bøger o. desl. til Redaktionen adresseres til Holbergsgade Nr. 6, 3. Sal, hvor Redakteuren træffes hver Søgnedag Kl. 10—11 Form. Expeditionen er hos C. A. Reitzel, Løvstræde Nr. 7.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 31. August.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)

Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)

Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)

Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:** Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)

Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)

Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.

Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver ¾ og ¼ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.

Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Efm.

Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.

Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

Dette Blad, som koster 3 Kr. 50 Øre Kvartalet, frit tilsendt, kan bestilles i alle Boglader og paa ethvert Postkontor i Danmark, Norge og Sverig, samt hos Forlæggerne: C. A. Reitzel, Løvstræde 7, K. og Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19, K.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag. **Nr. 375.** **Den 7. September 1879.** Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Forfatteren af „L'Assommoir."

Af Julius Rodenberg.

Naar man vil tale om Emile Zola, kan man ikke nøjes med nogle faa Sider. Han er en af de allermærkværdigste Fremtoninger i Litteraturen; en Forfatter, som har gjort Det til sin Opgave, som de andre stræbe at undgaa: det Modbydelige; tiltrækkende ved Det, som i almindelig Forstand er det Modsatte af alt Tiltrækkende: det Frastødende; og opnaaende sin Virkning, idet han behandler Det som Hovedsag, der egenlig ophæver al Virkning, saafremt det ikke anvendes som Modsætning: det Usympathetiske. Denne Mand, Hovedet for en ny, den saakaldte „naturalistiske" Skole i Frankrig, søger ikke, hvad der er skjønt, men hvad der er hæsligt i Livet; han vender Forholdet om: for ham er det Gode, det Elskværdige kun en Nuance, Grundtonen er det Slette, det Gemene. Hvo af os kunde vel ønske at leve i en saadan Atmosfære? Saaledes maa man imidlertid ikke stille Spørgsmaalet. Gives der en Region i Livet, der er saaledes, som Zola fremstiller den? Ja, det tro vi. Hans Værk har noget Overbevisende ved sig, og Den, der har noget at gjøre med Arbejderstanden, behøver kun at se sig om, for at finde en Coupeau og en Gervaise.

Sandhed kunne vi ikke frakjende Zola's Livsbilleder. Men noget Andet er det, naar Naturalisterne gaa et Skridt videre og gjøre Fordring paa Sandheden for sig selv alene. Nej! — Naturen er ikke saa fuldstændig degenereret, at den kun skulde frembringe Ukrud; Livet har dog ogsaa sit Solskin, sin Varme, sit om end nok saa indskrænkede Maal af Lykke og Tilfredshed. Der gives dog ogsaa Mennesker i denne Verden, som selv efter Arvelighedens Lov ikke ere prædestinerede til Vanvid; Mennesker, som ikke drikke sig fulde og hvem det forekommer som en ganske naturlig Funktion at arbejde: og det maa dog vel ogsaa være tilladt at skildre disse Mennesker og deres Veje, og ogsaa i Skildringen af Velbehag, Glæde og en beskeden Nydelse maa man kunne tale om „Natur". Ganske vist kan et Menneskes Levnetsløb skrives ganske paa samme Maade fra det naturhistoriske Synspunkt som et Dyrs; men er det kun Grusomheden, Rov- og Mordlysten hos visse Dyrearter, som er naturlig? Er andre Arters Troskab, Taknemmelighed og Flid det ikke ogsaa? Vi indrømme det Lave den brede Plads, som det indtager i Virkeligheden; men er det Høje, det Ædle, det Rene, det Skjønne derfor mindre virkeligt? Og hvis det er virkeligt, realt og naturligt, maa det saa ikke ogsaa være muligt at fremstille det saaledes, som det er? Den Dristighed og det Raffinement, hvormed Zola følger den sædelige Fordærvelse lige til dens yderste Konsekvens, kan kun sammenlignes med den fuldstændige Hensynsløshed, hvormed han nævner enhver Ting ved dens gemeneste Navn: vi se den ikke længer gjennem noget Medium, den staaer for os i hele sin nøgne Hæslighed, og undertiden faae vi det Indtryk, som om „naturalistisk" i den Betydning, Zola tager Ordet, kun er et andet Udtryk for „dyrisk". Forskjelligheberne mellem Optimisme og Pessimisme gjælde ikke paa dette Omraade. De sidste Aars socialistiske Bevægelser, som ere gaaede gjennem hele den civiliserede Verden, have

ladet os faae et dybt Indblik i Arbejderbefolkningens nuværende Beskaffenhed og Tilstand, og hvo der har læst Zola's Fremstilling af en Families sociale Liv under det andet Kejserdømme, kan nok forestille sig, at dette har været det Udrugningssted, hvorfra Kommunens Mænd ere fremgaaede. I denne Henseende ere Zola's Romaner af eminent Vigtighed. Deres kulturhistoriske Interesse overgaaer enhver anden og forklarer tildels den uhyre og universelle Lykke, de have gjort. Er hans Skildring af Sæderne kun lidet opmuntrende, saa maa vi paa den anden Side sige: den er sand! Naar Zola dvæler ved Udmalingen af det Hæslige og atter og atter kommer tilbage dertil, saa føle vi, at han efterstræber et Maal dermed, at han er fuldkommen alvorlig, maaske endog mørk, men at der ikke er Spor af Frivolitet eller Cynisme i ham; han fremstiller det Væmmelige, men ikke fordi han føler nogen Glæde derved: han ligner selv den i «l'Assommoir» skildrede Mediciner, som iagttager Udviklingsgangen i Coupeaus Sygdom, uden nogensomhelst anden Interesse for den Syge, end at denne er hans „Objekt".

Zola's Værk lider maaske af en vis Monotoni, og han mangler, udvortes betragtet, Spændingens Moment. I Spiren ligger hele den kommende Udvikling forberedt; allerede ved Begyndelsen forudseer man, at Slutningen maa blive, som den bliver, og ikke kan blive anderledes. Handlingen beroer paa de simpleste Forudsætninger; den bevæger sig tungt, og langsomt skrider Personernes Udvikling frem. Det er Naturens Mekanisme, anvendt paa Samfundet. Uophørlig, ligesom i det daglige Liv, vende de samme Situationer tilbage, men stedse med smaa Afvigelser: og i disse, som betinge Udviklingen, viser Zola hele sin Styrke som Iagttager og Fremstiller. Lige til Situationen er bleven fuldstændig ny, føres man gjennem utallige Gjentagelser af den gamle, som maa forekomme det uøvede Øje saa ens, at de ere til at forvexle. Men Zola's Blik opfatter det Punkt, hvor Forandringen begynder, allerede naar det ikke er mere end et Punkt; han arbejder paa den videre Udvikling med vidunderlig Skarpsindighed, og naar Resultatet foreligger færdigt, have vi ikke nogen Følelse af Overraskelse, men derimod af en jernhaard Nødvendighed. Det er ligesom en Tvang, der driver Læserne af de Zola'ske Romaner fremad — bestandig fremad gjennem de monotone, lige indtil de samme Talevendinger og Ord bestandig sig gjentagende, stedse under den samme graa Belysning hvilende, undertiden oprørende, undertiden nedtrykkende, men aldrig opløftende eller opmuntrende Scener i en Verden, i hvilken Poesien slet ikke og Humoren kun sjelden har hjemme.

Hvis Zola skulde faae Ret, saa vil der snart ikke existere nogen Kunst mere, og i dens Sted vil træde en af Civilisationens Synder fordærvet Natur. Men vi ville aldrig bekvemme os til at lade hans Roman gjælde for et Kunstværk. Den er Produktet af en overordenlig Kraft og en mesterlig Teknik, fra hvilken Alt det, der gjør Verden skjøn og Livet venligt, er udelukket. Og hvis Forholdenes haarde Nødvendighed, som vi kun altfor villig anerkjende, ikke skulde have denne Lysstraale, hvo vilde da holde det for Umagen værd at leve? Det Stykke Verden, hvori Coupeau'erne, Lorilleux'erne, Boche'rne og Poisson'erne mere vegetere end leve, er ganske vist ligesaa raat som nøgternt; men er det Digterens Mission, at føre os ind i denne forpestede Luft og lade os blive derinde, som om der slet ingen grønne Skove og slet ingen Blomster mere gaves i Verden? Hvo som fornægter Poesien, han kan for mig gjerne være en beundringsværdig Mekaniker eller Tekniker eller en stor „Naturalist", om man foretrækker at kalde ham saaledes; men Digter er han ikke — og Noget af en Saadan skulde dog egenlig ogsaa stikke i Romanforfatteren.

Men medens vi betvivle denne Egenskab hos ham, er Zola imidlertid ganske paa det Rene med sig selv desangaaende. Han forlanger udtrykkelig af Romanforfatteren efter sin Opfattelse og af sin Skole, at han ikke maa være Digter; thi at være Digter er for ham det Samme som at være „Romantiker" eller Fantast. Hvad han har Brug for, er ikke Fantasi, men Logik.

Det er ikke vor Hensigt med disse Linier at ville give en udtømmende Karakteristik af Zola's Værk. Vi ere blevne foranledigede til denne Skizze af en Artikel i «Bibliothèque Universelle et Revue Suisse», i hvilken der findes interessante Meddelelser om Zola's Personlighed og Udvikling, hans Maade at leve og arbejde paa. Vi gjengive dem her, fordi de med Zola's egne Ord bekræfte og videre udføre, hvad vi have udtalt ovenfor ganske i Almindelighed.

Under Verdensudstillingen ifjor Sommer aflagde Edmondo de Amicis, en af de talentfuldeste blandt de yngre italienske Forfattere, et Besøg hos Zola, hvilket han senere har beskrevet i sine «Ricordi di Parigi» (Milano 1879). Hvad den ydre Fremtræden angaaer, skildrer Amicis her Zola som en endnu ung Mand (han er nu 39 Aar gammel), solid bygget, af undersætsig Skikkelse, ikke meget høj, men rank som en Søjle og af bleg Ansigtsfarve, som fremhæves endnu mere ved Kontrasten med det sorte Skjæg og det ligeledes sorte, som en Børste strittende Haar. Hans Øjne ere mørke og livlige, han har en Tænkers Hoved og en Athlets Krop. „Ved første Blik mindede han mig om sin Gueule d'or (Goujets Tilnavn i «L'Assommoir»), og jeg fik det Indtryk, at det vilde være ham en let Sag at udføre de samme Heltegjerninger paa Ambolten. Hans robuste Legemsform fremhævedes endnu mere ved hans Paaklædning. Han var i Tøfler uden Flip og Halstørklæde, med en vid og aaben Jaquette, som lod en mægtig Brystkasse komme tilsyne, beredt til at kæmpe mod det litteraire Hads vrede Bølger. I hele den Tid, vi tilbragte sammen, saae jeg ham ikke le en eneste Gang." I Haanden holder han en Papirskniv, der har Form af en Dolk, som han snart støder ned i Skeden, snart trækker ud igjen, alt imedens han taler. Hans Bolig er rig og smagfuld; den aander hele det elegante Velvære, som er ejendommeligt for den parisiske Forfatter en vogue; man seer, at Den, der har indrettet den saa hyggeligt, elsker sin Rede og gjerne opholder sig i den, omgiven af alle et godt husligt Livs Finheder. Zola er, som vi vide fra anden Side, overhovedet af en stor, næsten pedantisk Regelmæssighed i sine Sædvaner. „Vidste man blot," udbryder han selv i Fortalen til et af de nye Oplag af «L'Assommoir», „i hvilken Grad Blodmennesket (buveur de sang), den vilde Romanforfatter er en god Borger, en Studiets og Kunstens Mand, som klogelig lever i sin Krog og ikke har nogen anden Ærgjerrighed end den: at efterlade et Værk saa omfattende og saa levende, som det staaer i hans Magt!"

Zola lever yderst tilbagetrukkent og har kun faa personlige Venner. Han har i den meget omtalte Pamflet

om den nyere franske Romanlitteratur, som først saae Lyset i den russiske Revue «Westnik Iewropi»,*) selv sagt, at han ikke bryder sig stort om sine Samtidige. Blandt dem, han anerkjender, staa Flaubert og den tilbageblevne af Brødrene Goncourt ham nærmest. Eengang hver Maaned spise de Frokost sammen; og til de Tre slutter sig regelmæssig som Fjerdemand — Iwan Turgenjef. Ved enhver af disse Sammenkomster opstaaer der strax en eller anden litterair Diskussion, der ofte fængsler de fire Conviver til Frokostbordet lige til Aften.

Den af de franske Forfattere, som ubestridelig har udøvet den største Indflydelse paa Zola, er Forfatteren af «comédie humaine», Balzac. Dette gjælder for noget saa Selvfølgeligt, at Zola slet ikke talte videre derom. Men han tilbeder ham, han er hans Søn, og han roser sig deraf. Da hans første Romaner vare udkomne, udtalte Alle Navnet Balzac, og Charpentier (hans Forlægger) forestillede ham for sine Venner med de Ord: Voici un nouveau Balzac!» Med Hensyn til Methoden skylder Zola Taines Forbillede meget: „han kopierer ham, især i Analysen." Dette er Taine ham imidlertid ikke meget erkjendtlig for, og han besvarer paa ingen Maade Zola's Beundring.

Zola læser uafladelig; men han mangler en systematisk og grundig Dannelse. Hvad han veed, har han lært senere og stykkevis. Hans klassiske Studier ere mangelfulde. Han læser kun med Besvær Latin, og Græsk ligesaa lidt som Italiensk, skjøndt han stammer fra Italien. Hans Bedstemoder paa mødrene Side var fra Kandia og hans Fader, Francesco Zola, fra Treviso i Nærheden af Venedig, hvor der lever endnu flere langt ude Beslægtede. Hans Fader, der var østerrigsk Undersaat og havde tjent i længere Tid i det østerrigske Ingenieurkorps, kom i Slutningen af Trediverne til Paris og arbejdede her paa Fortifikationerne. Han giftede sig kort efter sin Ankomst med en fransk Dame, og her blev hans Søn Emile født. Efter tre Aars Forløb flyttede Familien til Aix, hvor Ingenieuren byggede en Kanal, som endnu den Dag idag kaldes „Canal Zola". Fra denne Tid stamme Erindringerne fra Plassans og Provence, der spille saa stor en Rolle i Zola's Romaner. Hans Fader ejede for omtrent 150,000 Frcs. Aktier i den omtalte Kanal, men da Selskabet gik fallit kort efter Faderens Død, blev der kun en meget ringe Formue tilbage til Enken. Den lille Emile lærte fra Barndommen af at kjende smaa Kaar, og hans Ungdom var ikke glad. Atten Aar gammel kom han til Paris, for at gjøre sin Lykke, og her begyndte en Række meget haarde Prøvelser for ham. Først var han sysselsat i Huset Hachette med en utilstrækkelig Gage og blev derefter Medarbejder af „Figaro"; men ogsaa dette kun i en kort Tid; og nu var han henvist til Gaden. Paa dette Punkt af sin Fortælling brød Zola brat af. „Men et vist Lyn i Øjnene og en Sammenpressen af Læberne viste nokſom, at denne Periode af hans Liv maa have været skrækkelig." Han skrev hist og her og tjente akkurat saa meget, at han kunde spise sig mæt, og det ikke engang hver Dag. Nu gjorde han „de sørgelige og dybe Studier af Befolkningen i Paris, som vi kjende hovedsagelig fra «L'Assommoir» og «Le ventre de Paris». Han levede midt iblandt de Fattige; han boede i flere af de Arbejderhuse, som han har beskrevet saa mesterligt i «L'Assommoir»; blandt Andet i et, hvor der boede trehundrede af de fattigste Arbejdere. . . . Her studerede han Lasten og Sulten."

*) Se „Nær og Fjern" Nr. 342 og 343.

Det Spørgsmaal af den Besøgende, hvorledes han bar sig ad «pour faire un roman», traf ham aabenbart paa det rette Sted. Han trak Dolken næsten helt ud af Skeden, stødte den heftigt i igjen og begyndte at tale uden Afbrydelse, idet han blev livligere og livligere:

„Med at lave en Roman bærer jeg mig saaledes ad. Jeg laver den egenlig ikke; jeg lader den lave sig selv ganske alene. Nogen Handling kan jeg ikke opfinde, den Art af Fantasi fattes mig fuldstændig. Naar jeg giver mig i Lag med at søge en Intrige, et eller andet romanagtigt Spind, saa kan jeg godt sidde tre Dage itræk med Hovedet i Hænderne og pine min Hjerne og tabe Kompasset, uden at komme til noget Resultat. Derfor har jeg taget den Beslutning, at jeg slet ingen Bekymringer gjør mig om Sujettet iforvejen. Jeg begynder at arbejde paa min Roman, uden at vide, hvilke Begivenheder der skal dukke op i den, hvilke Personer der skal tage Del i den og hvorledes Begyndelsen og Enden skal blive. Jeg kjender kun min Hovedfigur, min Rougon eller min Macquart, hvad enten det nu er en Mand eller en Kvinde, og den er et gammelt Bekjendtskab for mig. Jeg beskjæftiger mig kun med den, jeg tænker over dens Temperament, over den Familie, den er udgaaet fra, over de første Indtryk, den har kunnet modtage, og endelig over den Samfundsklasse, jeg har besluttet den skal leve i. For mig er det vigtigste Arbejde det, at studere de Mennesker, min Helt skal have at gjøre med, de Steder, hvor man skal træffe ham, den Luft, han skal indaande, hans Haandtering, hans Sædvaner, lige til de ubetydeligste Træk og de mindste Enkeltheder ved hans Dagværk. Saasnart jeg først har givet mig i Lag med at studere alle disse Ting, stiger der strax en Mængde Skildringer frem for mig, som faae Plads i min Roman og saa at sige blive til Milepæle paa den Vej, der skal gjennemløbes. Efter to eller tre Maaneders Studier af denne Art er jeg bleven Herre over min «milieu». Jeg seer den, jeg føler den leve i mit Hoved saa tydeligt, at jeg er vis paa at kunne give min Roman Farverne og Lugten af den Verden, den foregaaer i. Da jeg en Tidlang har levet i en vis social Sfære, har jeg paa den anden Side lært Personer at kjende, som høre til den, jeg har hørt dem fortælle forskjellige Kjendsgjerninger, jeg veed, hvad der kan møde dem, jeg har lært det Sprog, de tale i, jeg har i mit Hoved en Mængde Typer, Scener, Fragmenter af Samtaler, Episoder, Begivenheder, der danne ligesom en forvirret Roman, sammensat af tusinde løsrevne og formløse Stykker. Nu staaer der tilbage at gjøre, hvad der er mig det Sværeste: at sammenbinde alle disse Reminiscenser, alle disse adspredte Indtryk med en eneste Traad. Dette Arbejde er næsten altid langvarigt, men jeg giver mig rolig i Lag med det, og istedetfor Indbildningskraften kalder jeg Logiken til Hjælp. Jeg taler med mig selv og opskriver mine Monologer Ord for Ord, saaledes som de falde mig ind, saa at de, læste af en Anden, vilde forekomme ham temmelig besynderlige. — En eller anden bestemt Person begaaer en eller anden bestemt Handling. — Hvad følger efter Tingenes sædvanlige Gang af en Handling af den Natur? — Der følger deraf en anden Kjendsgjerning af en eller

anden Art. — Kan denne anden Kjendsgjerning interessere denne anden Person? — Visselig. — Det er følgelig logisk, at denne anden Person reagerer paa denne bestemte Maade. — Nu kan jeg lade en ny Person optræde, som jeg selv har kunnet se den givne Dag paa det givne Sted. Jeg efterforsker de umiddelbare Følger af den ringeste Begivenhed, saaledes som de naturligt og logisk fremgaa af mine Personers Karakter og Situationer. Jeg udfører en Politikommissairs Arbejde, naar han efter et Indicium vil iværksætte Opdagelsen af Ophavsmanden til en bestemt Forbrydelse. Undertiden støder jeg paa mange Vanskeligheder, og stundom er det mig ikke muligt at sammenknytte to lette Traade og drage en ganske simpel Konsekvens, og jeg piner og anstrenger mig forgjæves ... «L'Assommoir» var mig en sand Tortur", føjede han til, idet han gav Dolkegrebet et Slag med den flade Haand. „I den Roman har jeg havt størst Ulejlighed med at forbinde de forskjellige Fakta, som den hviler paa, med hinanden. Jeg havde faaet den Ide, at jeg vilde skrive en Roman om Alkoholismen. Andet vidste jeg ikke. Jeg havde samlet et Bjerg af Notitser om de Virkninger, som umaadeholden Nydelse af Spiritus frembringer. Jeg havde besluttet at lade en Drukkenbold dø den Død, som Coupeau døer; jeg vidste endnu ikke, hvem Offeret skulde være, og inden jeg søgte det, studerede jeg den omtalte Sygdom og den deraf følgende Død i Hospitalet Sainte-Anne, som om jeg kunde være Mediciner. Derpaa lod jeg Gervaise blive Vaskerkone, og jeg tænkte strax paa den Beskrivelse af en Vaskeanstalt, som findes i Romanen — den tro Beskrivelse af en virkelig Vaskeanstalt, hvor jeg har tilbragt mange Timer. Uden at jeg endnu vidste Noget om Goujet, som jeg først senere fandt paa, fik jeg saa den Ide, at anvende visse Erindringer om en Grovsmeds Værksted, hvor jeg som Barn havde opholdt mig halve Dage. Ligeledes inden jeg endnu havde lagt Planen for min Roman, havde jeg allerede konciperet Beskrivelsen af Middagen i Gervaises Boutik og Besøget i Musæet i Louvre. Jeg havde studeret Værtshusene, Père Colombs „Assommoir", Smaaboutikerne, „Hôtel" Boncoeur og alt det Øvrige. Da alt dette var forberedt, begyndte jeg at beskjæftige mig med, hvad der skulde foregaa, og medens jeg endnu skrev derpaa, anstillede jeg følgende Betragtning: Gervaise kommer til Paris med Lantier; hvad bliver Følgen heraf? Lantier er en snavs Person, han forlader hende. Og saa? Vil De tro, at der blev jeg staaende og kunde ikke i flere Dage komme videre. Efter denne Betænkningstids Forløb gjorde jeg et nyt Skridt: Gervaise er ung, det er naturligt, at hun gifter sig igjen. Hun gifter sig altsaa med en Arbejder, Coupeau. Der har vi ham, som skal dø i Sainte-Anne. Men her blev jeg igjen staaende. For at stille de Personer og Scener, som jeg havde i Hovedet, paa deres rette Plads, for at give Romanen en fast Bygning, manglede jeg endnu et Faktum, et eneste, som kunde tjene til Knude for de to foregaaende. Disse tre Fakta vare mig nok, hele Resten havde jeg forberedt og saa at sige skreven i mit Hoved; men dette tredie Faktum — det kunde og kunde jeg ikke finde paa. Jeg tilbragte flere Dage i en urolig og misfornøjet Stemning. En Morgen foer en Ide mig ganske uventet gjennem Hovedet. Lantier træffer Gervaise igjen, han slutter Venskab med Coupeau, han installerer sig i hans Hus: deraf udspringer Ødelæggelsen. Jeg aandede atter frit. Romanen var færdig."

Zola viste nu sin Gjæst en hel Bunke Manuskripter; det var de første Studier til «L'Assommoir». Personfortegnelser, forsynede med en Slags Signalement, ligesom i en Politiprotokol; Planer over Skuepladserne, ligesom en Ingenieurs Tegninger. Hele «L'Assommoir» var der: Gaderne i vedkommende Kvarteer, Boutikerne i det, de Zigzaglinier, som Gervaise beskriver, for at undgaa sine Kreditorer, Drukkenboldenes Vandringer fra Værtshus til Værtshus, Marescots store Hus med dets mørke Gange, med dets Mure, fra hvilke det klang saa hult som fra en „tom Mave", og dets utallige Døre, hvorfra en idelig Musik af sultne Børns Klager og Skrig trængte frem. Ligeledes har Zola lavet sig sin egen Ordbog, hvori han, inddelt efter de forskjellige Materier, har indført de Ord og Fraser, som han har truffet paa i Bøger eller paa Gaden. Da han skrev «L'Assommoir», gjennemgik han vedkommende Del af sin Ordbog, inden han behandlede et Emne, havde den foran sig, medens han skrev, og betegnede med Rødkridt enhver Frase, som han benyttede, for ikke at bruge den engang til.

Her maa vi imidlertid gjøre en lille Indvending. Thi ikke blot gjentages indtil Overmaal en hel Række af de mest udvalgte Kraftudtryk, som man ikke vil finde i Akademiets Ordbog, men vi have endog lagt Mærke til hele Talevendinger og Sætninger, som bestandig komme igjen ved Betegnelsen af en eller anden Person eller Beskrivelsen af en eller anden Ting. Da man ikke har Lov at antage, at Noget er tilfældigt hos Zola, saa maa det vel have ligget i hans Hensigt, ved en saadan Ophobning at frembringe den Virkning hos os, som om vi vare midt iblandt de Mennesker, der tale saaledes, og som, naar de tale, heller ikke tage sig iagt for en Gjentagelse. Kunstnerisk er denne Fremgangsmaade ganske vist ikke, men „naturalistisk" er den vel, og Zola forstaaer at anvende den paa en saadan Maade, at vi slet ikke mere kunne slippe for Indtrykket af en deprimerende Virkelighed, saalænge vi have hans Bog i Haanden.

Et andet Punkt kunne vi derimod slet ikke forklare os ved Siden af den Nøjagtighed, hvormed Zola gaaer tilværks. Trods det Register, han fører over sine Personer, er det flere Gange hændt ham i »L'Assommoir«, at han tager fejl i Angivelsen af deres Alder. Vi ville ikke gaa irette med ham, fordi Gervaise endnu bestandig omtales som «jeune femme», da hun — efter vor Beregning — allerede maa have overskredet de Fyrretyve. I denne Henseende har den franske Forfatter maaske sine egne Forudsætninger, skjøndt jo efter den almindelige Antagelse en Kone paa fyrretyve Aar just ikke plejer at regnes til de unge Koner. Men vi have en større Regnefejl at notere. Ægteparret Coupeaus Flytning fra Hotel Boncoeur i Rue Neuve de la Goutte-d'Or finder, efterat de have boet der i fire Aar (S. 120), Sted i April (122). «Gervaise», hedder det der, «était alors enceinte de huit mois.» Den sidste Dag i April føder hun en Datter (125), som faaer Navnet Nana. Tre Aar forløbe (137); paa den Dag, da Nana bliver tre Aar gammel (138), gjør Gervaise sin Mand den Meddelelse, at Boutiken i Marescots store Hus, som det er hendes Ærgjerrigheds Maal at leje, er bleven ledig. Den næste Dag (140) indtræder den Katastrofe, som skal frembringe saa beklagelig en Vending i Familiens Tilværelse: Coupeau styrter ned af et Tag, som han skal belægge med Zink (146).

To Maaneder efter — altsaa omtrent i Juli — er han igjen saa vidt, at han kan gaa omkring paa Krykker (154), og ved det samme Tidspunkt, da Coupeaus Sygdom har slugt alle hendes sammensparede Penge, lejer Gervaise ved Hjælp af et Laan hos Goujet den saa inderlig attraaede Boutik (159). Efter tre Ugers Forløb (164) er Boutiken sat istand til den nye Lejer, Indflytningen finder Sted — altsaa omtrent i August — og efter menneskelig Beregning maatte Nana nu være tre Aar og nogle Maaneder gammel. Da overraskes vi imidlertid af følgende Linie (194): «Cependant, Nana, vers la fin de l'été, bouleversa la maison. Elle avait six ans . . ." Hvis dette passerede en Digter, saa vilde vi ingen Ophævelser gjøre derover; «quandoque bonus dormitat Homerus!» Men en Naturalist, Chefen for den naturalistiske Skole! I indre Henseende endnu meget unaturligere og usandere er den lille Lalie, der som et Barn paa otte Aar er sine yngre Søskende i Moders Sted, plejer og passer dem, fejer og vasker Lejligheden, besørger Kjøkkenet, med Engletaalmodighed bærer sin Faders Mishandlinger og, da hun som en Følge af hans Umenneskeligheder føler Døden nærme sig, beskikker sit Hus, lægger sig tilsengs og døer smilende som en Helgen. Man betænke dog: et Barn paa otte Aar! . . .

Vi ville imidlertid ikke blive ved med at kritisere Zola. Vi kunne ellers risikere at blive Gjenstand for en lignende Behandling som den, han har ladet blive andre Modstandere tildel i Bogen «Mes haines». Da han talte med sin italienske Gjæst om en litterair Skole, som han ikke holder af, betjente han sig af det Udtryk: „De skal faae at se, hvordan jeg skal bruge Kosten". — Efter hans Mening mangler den franske Kritik hverken mere eller mindre end — Intelligens. Der gives i hele Frankrig kun to eller tre Mennesker, som ere istand til at bedømme en Bog. De Andre bedømme den med alle Idiotismens litteraire Fordomme, eller ogsaa ere de „præstelige Bedragere". Publikum betragter Zola som sin naturlige Fjende. Hvorfor skulde man smigre det? Det er et „ondskabsfuldt Dyr", som besvarer Smigrerier med Bid. Det er bedre, at vise det Tænderne og lade det mærke, at vi ere ligesaa stærke som det. Lad det gjø, saameget det vil, naar det blot følger os. „Her i Paris," siger Zola, „kommer man ingenvegne, naar man ikke gjør Spektakel. Man maa omtales, mishandles, kastes frem og tilbage af den fjendtlige Vredes Brænding. Pariseren kjøber aldrig en Bog frivillig. Han kjøber den, naar hans Øren gjenlyde af den, naar Dagens Samtale har gjort en Begivenhed af den, som man maa kunne tale med om. Hvordan man end taler om den — blot man taler om den, saa er det allerede et Held. Paris er et Ocean, men et Ocean, paa hvilket Stilhed er farlig og hvor kun Stormen kan redde os. Ve dem, som mangle Mod. Man regner Den for Intet, som ikke synes at regne sig selv for Noget. Man maa først og fremmest selv gjøre sin Fordring paa Berømmelse gjældende. Den, der gjør sig selv lille, er fortabt." Paa den anden Side tager Amicis Forfatteren af «L'Assommoir» i Forsvar mod den Mistanke, at han skulde være en Menneskehader. „Hjemme i sin Familie er han en ganske Anden. Han har kun faa Venner, men dem holder han trofast af; han er ikke expansiv, men tjenstvillig; han skriver Breve fulde af Følelse. Han har et Hjerte af Guld under et Pantser af Staal."

„Zola," saaledes slutter Medarbejderen af «Revue Suisse» sin interessante Beretning, „vinder meget ved at være bleven skildret af Hr. de Amicis. Lad os nøjes med dette gode Indtryk, og lad os — ikke læse «L'Assommoir»."

Tvertimod — saaledes vilde vi slutte — lad os læse den! Man maa have læst den. Men — og det er en hel anden Sag — man vil være glad, naar man er bleven færdig med den.

Prinds Louis Napoleons Expedition til Boulogne i August 1840.

En original Beretning af Grev **Orsi**, Leder af Expeditionen.

Efter sidste Hefte af «Fraser's Magazine».

Sluttet.

III.

Ombord.

Da Prindsen gav mig sine Instruktioner med Hensyn til Ordningen af Dampskibet, lagde han særlig Vægt paa min Nærværelse ved Gravesend den 4. August præcis Klokken tre om Eftermiddagen. „Thi," sagde han, „vi skulle strax gaa tilsøs. Vi maa lande ved Vimereux tæt ved Boulogne den 5. August Klokken fire om Morgenen."

Oberst Voisin, der var yderst fortvivlet over Dampenrens Udeblivelse, sagde: „Men veed De da ikke, at et heldigt Udfald af vort Foretagende beroer paa vor Ankomst til Kasernen ved Boulogne imorgen tidlig (den 5. August) Klokken fire? Den eneste Mand, vi frygte for, er Kaptain Col-Puygellier, der kommanderer Bataillonen i Boulogne; han er en Mand, der uvægerlig vil gjøre sin Pligt og tillige er Republikaner; vi vide, at Intet kan bevæge ham til at slutte sig til en kejserlig Prætendent."

„Det kan ikke forandre Sagen, hvordan den Officier er," svarede jeg, „thi han vil være imod os, hvad Tid vi end komme, enten det er imorgen eller iovermorgen."

„De tager fejl," sagde Obersten. „Kaptain Col-Puygellier vil ikke være i Boulogne hele Dagen imorgen; Prindsen har med Forsæt fastsat den 5. August til at præsentere sig for Bataillonen, fordi han veed, at Kaptain Col-Puygellier er bleven indbudt til at deltage i en Jagt i nogen Afstand fra Boulogne, hvorfra han efter al Sandsynlighed ikke vil komme tilbage før sent om Natten. Der

som vi ikke indtræffer der (imorgen), ere vi Alle dømte til at gaa tilgrunde."

Klokken var eet om Morgenen. Oberst Voisin aabnede Vinduet for at indaande den friske Luft, som blæste ind fra Søen, idet han gik op og ned i Værelset i en højst bevæget Sindstilstand. Natten var klar og stille. Jeg lænede mig ud i Vindueskarmen, da jeg tilvenstre i nogen Afstand saae en Røgsøjle langsomt forlænge sig i modsat Retning af Strømmen. Jeg indbildte mig, at jeg kunde høre den ensartede Lyd af et Dampskibs Hjulskovle, og jeg ventede noget, før jeg henvendte Oberstens Opmærksomhed paa denne Omstændighed, for at han ikke skulde blive skuffet, da det kunde være et af de mange Dampskibe, som forlade Dokkerne for at gaa til Calais, Hamborg, Rotterdam og andre Steder paa Kontinentet. Da Skibet dampede udefter, blev Larmen tydeligere. Nu saae jeg nogle faa Gnister komme op af Skorstenen, hvilket vidnede om, at det var i Nærheden. Da det nærmede sig det Sted paa Søen, som ligger ligefor Hotellet, sagtnede det sin Fart.

Obersten og jeg lagde nøje Mærke til alle dets Bevægelser, men da Natten var mørk, kunde vi ikke skjelne, hvad der foregik ombord. Der var neppe forløbet et Kvarterstid, før vi hørte, at der blev ringet voldsomt paa Hotellets Klokke. Jeg aabnede Døren til Værelset og ilede ned af Trapperne for at se, hvem der var kommen fra Damperen. Det var Thélin. Prindsen var ankommen. Jeg fik strax Befaling til at gaa ombord tilligemed General Montholon, Osterst Voisin og Oberst Laborde.

Da Thélin var traadt ind i General Montholons og Oberst Labordes Værelse, opfordrede han dem i Prindsens Navn til at følge med ombord paa Damperen, som ventede paa dem. Da vi gik ned af Trapperne, greb General Montholon mig i Armen og hviskede til mig:

„Jeg seer, hvad det er — Prindsen er ifærd med at udføre et «coup de tête»."

Faa Minuter efter vare vi ombord paa „Edinburgh Castle". Der var Ingen paa Dækket. Prindsen havde samlet sine Tilhængere i Kahytten og holdt en Tale til dem, da vi traadte ind.

General Montholons pludselige og uventede Ankomst gav Anledning til et almindeligt Begejstringsudbrud fra alle Sider. Hans Navn havde i mange Aar været knyttet til Kejserens paa St. Helena og havde været Gjenstand for almindelig Beundring og Popularitet for hans prøvede Hengivenhed for den store Mand. Han modtog en saa varm Velkomsthilsen fra Enhver, at det bragte ham til at glemme sin bitre Skuffelse, som han havde betroet mig, over at Prindsen ikke havde raadført sig med ham angaaende det Tilraadelige eller Belejlige i et saadant Foretagende. Prindsens Tale var udmærket. Den Begejstring, den vakte, var saameget mere opflammende, som den blev undertrykt og dæmpet paa indstændig Opfordring af Prindsen, som frygtede for, at Kaptainens og Mandskabets Opmærksomhed skulde blive vakt af Larmen.

Klokken var to om Morgenen. Paa Prindsens Opfordring blev Kahytten rømmet af Alle undtagen General Montholon, Obersterne Voisin, Montauban, Laborde, Grev Persigny, Forestier, Ornano, Vicomte de Querelles, Galvani, D'Hunin, Faure og mig, som af Prindsen bleve opfordrede til i et Krigsraad at tage under Overvejelse, hvad der skulde gjøres under de foreliggende Omstændigheder.

Jeg har allerede meddelt, at Prindsen blev ventet ved Gravesend den 4. August mellem Klokken to og tre. Den Dag syntes det franske Politi i London at have været mere mistænksomt og virksomt end sædvanlig. Sandsynligvis have nogle af de Folk, som skulde ledsage Prindsen, paa et eller andet Kaffehus ladet sig forstaa med, at Lysttouren til Hamborg skulde finde Sted den næste Dag. Prindsens Hus var fuldstændig gardée à vue, og hvorsomhelst han gik, blev han omhyggelig iagttaget. Hvor hurtig han end kjørte, tabte man ham dog ikke af Syne. Klokken tolv samme Dag skulde Prindsen afrejse fra mit Hus Nr. 18 Stockbridge Terrace, Pimlico, ledsaget af Montauban, der havde en stor Sum Penge i Forvaring. En Postkareth, forspændt med to Heste, blev holdt rede i en Gaard tæt ved, saa at den kunde komme frem foran min Dør, netop naar det var den rette Tid for Prindsen at stige ind. Man kan let begribe, hvilke vigtige Betænkeligheder, som endog i det daglige Livs Begivenheder kunne omstøde de bedst forberedte og ordnede Planer, der maa have pint Prindsens Gemyt, siden han kunde glemme det Hovedpunkt, paa hvilket jeg hver Dag havde henledet hans Opmærksomhed — Ebben!

Da Prindsen kom ombord paa Damperen i Gravesend, var det meget sent — Natten var mørk. Man ventede, at vi skulde komme til Boulogne den 5. August Klokken tre om Morgenen. De 400 Mand af det 42. Linieregiment, som udgjorde Garnisonen, vare rede til at slutte sig til Prindsen, og Alt i Byen var forberedt til en folkelig Rejsning, som skulde følge efter den militaire Demonstration. Da det ikke lykkedes os at være i Boulogne den fastsatte Dag (den 5. August), var det paatænkte Angreb, der var ordnet saaledes, at man havde nogle Chancer at stole paa for at opnaa et heldigt Resultat, blevet et voveligt og vanskeligt Eventyr. Det var øjensynligt, at vi ikke kunde lande ved eller i Nærheden af Boulogne før den 6. August, da der ikke kunde foretages Noget om Dagen. Prindsen opfordrede Enhver af os til at sige sin Mening om, hvad der skulde gjøres under disse Omstændigheder. Af tolv raadede tre Prindsen til at vende tilbage til London. Ni holdt paa, at Landgangen skulde finde Sted og at man skulde foretage et fortvivlet Angreb paa Kasernen og for enhver Pris sikre sig Bataillonens Tilslutning samt ved en hurtig Marche fra Byen naa St. Omer, hvor der var andre betydelige Elementer tilstede for at opnaa et heldigt Resultat.

Prindsen henvendte sig til mig for at søge Underretning om, hvad der vilde ske, dersom vi gik tilbage til London. Jeg svarede, at det var meget vanskeligt at sige, hvorledes det vilde gaa; dersom den britiske Regjering saae skjævt dertil, var det højst rimeligt, at vi vilde blive arresterede og dømte for Lovbrud. Det var sandt, at de, der vare ombord, kunde sættes iland paa de forskjellige Steder, hvor vi havde optaget dem, og ved denne Spredning formindske Antallet af dem, der kunde anklages, til et Minimum; men hvad skulde man saa gjøre med Vaabnene, Uniformerne, de trykte Proklamationer og andre oprørske Dokumenter, som Toldvæsenet vilde finde ombord, naar vi ankom til London Bridge? „Vi styre mellem to store Farer. Ved at gaa tilbage til London blive vi Gjenstand for Alles Latter — le ridicule vil dræbe os! Dersom vi sætte over Kanalen, risikere vi at blive skudte eller holdte i Fangenskab i længere eller kortere Tid. Af de to Ting foretrækker jeg den sidste! Hvad Dem selv an-

gaaer, kunde Intet være uheldigere for Deres fremtidige Udsigter end at fremtræde for Publikum som en Mand, der i den ellevte Time har ladet sig lede af Betragtninger af en ren personlig Karakter. Lad os idetmindste frelse vor Ære, om vi end ere dømte til at miste alt Andet!"

Prindsen, som havde nikket umærkelig til mig, medens jeg talte, rejste sig og sagde: „Mine Herrer, de, som ønske at blive tilbage og vende hjem til London, ville række Hænderne ivejret." Der var Dødsstilhed!

Prindsen taug nogle faa Sekunder, fæstede sine Øjne hurtig paa enhver af os rundt omkring Bordet, idet han prøvede at læse i vore Ansigter, hvad vi vilde svare til hans andet Spørgsmaal, og sagde: „Mine Herrer, ville de, som ere villige til at følge mig og dele min Skjæbne, række Hænderne ivejret."

Disse Ord fremkaldte et ubeskriveligt Udbrud af Begejstring, blandet med Vidnesbyrd om den mest rørende Hengivenhed; enhver af os kappedes om at være den mest Fremtrædende. Vi sprang op fra vore Pladser ligesom drevne af en elektrisk Bevægelse og ledsagede Prindsens Appel med en hjertelig Tilslutning. I nogle Øjeblikke var han ude af Stand til at takke for den, saa dyb var hans Bevægelse ved denne Scene.

„Jeg takker Dem, mine Venner," sagde han, „for den Redebonhed og det Højmod, med hvilket I have svaret paa min Opfordring. Jeg har aldrig tvivlet om Eders Beredvillighed til at hjælpe mig at fremme mine Planer, men den Maade, paa hvilken I nu have givet Eders Hengivenhed Luft, har givet min Villie ny Styrke og knyttet mit Hjerte til Eder med en Følelse af den dybeste og mest vedvarende Taknemmelighed. Lad os tilsammen bære Følgerne af dette Foretagende, hvilke de end maatte blive, med den Ro, der sømmer sig for Mænd, som handle efter deres Overbevisning. Vor Sag er Landets Sag. Før eller senere ville vi have Lykken med os. Jeg føler det! Jeg troer paa min Skjæbne! Jeg seer ud i Fremtiden med ligesaa megen Tillid som jeg stoler paa, at Solen vil staa op idag for at fordrive Mørket. Vi kunne faae Modgang at kæmpe med, vi maa finde os i Bagtalelse; men „Timen" vil komme, og vi ville ikke komme til at vente længe paa den."

Det var nu blevet paa Tide at træffe en hurtig Afgjørelse af de Skridt, der skulde foretages, som Følge af, at vi kom fireogtyve Timer for sent efter den Tid, der var fastsat for vor Landgang i Boulogne. Klokken var næsten tre om Morgenen (den 5. August). Det blev besluttet, at Forestier, en Fætter til Grev Persigny, strax skulde rejse til Boulogne for at underrette Lieutenant Aladenize af 42. Bataillon og Bataille om, hvad der var hændet, og saavidt muligt faae Alt rede til næste Dag (den 6. August). En Baad, der var bemandet med to Mand, blev lejet — ikke uden Vanskelighed; Forestier gik ned i den, satte over Kanalen og kom til Boulogne Klokken 11 om Formiddagen.

Den næste Sag, der skulde tages under Overvejelse, var, hvorvidt vi skulde blive i Ramsgate til om Aftenen og begynde at gaa over Kanalen paa en saadan Tid, at vi vare istand til at naa Vimereux Klokken to om Morgenen den 6. August. Vimereux er en lille Landsby, der ligger i kort Afstand fra Boulogne, og var af Prindsen bestemt til at være det Punkt, hvor Landgangen skulde finde Sted. Efterat vi i nogen Tid havde raadslaaet om det Tilraadelige i at blive liggende ved Ramsgate hele Dagen den 5. Aug., blev det enstemmig bestemt, at det, for at undgaa Faren for at blive udspioneret enten af Autoriteterne som Følge af Efterretninger fra det franske Politi i London eller af et eller andet uventet Besøg ombord paa Damperen, var sikrest at stikke i Søen og krydse i en saadan Afstand, at vi vare ude af Syne, til det blev mørkt.

Klokken var fem. Vejret var smukt og Søen meget rolig. Jeg gav Kaptainen Ordrer til at styre henimod Rye med en jevn Fart, da et andet Selskab, der kom i den Retning, skulde slutte sig til os. Vi løb ind i Bugten og blev liggende der i nogen Tid. Saa gik vi tilbage, idet vi holdt os i en anselig Afstand fra den engelske Kyst. Da befalede jeg, at Maskinen skulde gaa for smaa Slag, da vi vilde indtage vor Frokost, og at der skulde styres langsomt op mod Syd Foreland.

Indtil det Øjeblik syntes Alt at gaa vel ombord, men jeg var forfærdelig forpint over den vigtige Meddelelse, jeg skulde gjøre Kapitain Crow om Skibets endelige Bestemmelse. I min Uro, som ikke deltes af nogen Anden ombord, stod jeg paa Hjulkassen og iagttog hver Bevægelse af Kaptainen og første Styrmand, der ikke forekom mig at være saa let at komme tilrette med som Kaptainen selv.

Prindsen var øjensynlig ligesaa nervøs, som jeg var, med Hensyn til de Forholdsregler, Kaptainen vilde beslutte sig til at tage, naar han blev gjort bekjendt med „Edinburgh Castles" endelige Bestemmelse. Prindsen ønskede, at jeg strax skulde meddele ham, hvad vi havde isinde at foretage. Jeg gjorde Indvendinger, fordi det var for tidligt.

„Jeg maa vente paa en bedre Lejlighed," sagde jeg, „jeg kan ikke se, hvorledes jeg skal bære mig ad dermed, netop nu."

„Jeg stoler fuldstændig paa, at De handler, som De synes rigtigst," sagde han.

Jeg gav da Ordre til, at Dampskibet skulde gaa tvers over Kanalen og styre efter Kap Grinez. Det blev sent, og Tiden nærmede sig, da vor Skjæbne skulde afgjøres. Medens jeg gik frem og tilbage paa Dækket, hørte jeg tydelig, at første Styrmand sagde til Kaptainen:

„Hvorfor finder De Dem i at blive sagt Besked af en af Passagererne?"

„Mine Instruktioner lyde paa, at jeg skal sejle, hvorhen jeg faaer Ordrer til; jeg kan ikke handle derimod."

Endelig kom den Tid, da man ikke længer kunde opsætte at gjøre Kaptainen en Meddelelse om vor Hensigt. Jeg bad Thélin om at rømme den store Kahyt, da jeg med Kaptainen maatte have en Sammenkomst, som maaske kunde blive stormende; Prindsen bad jeg vente ved Kahytsdøren og at ile ned ad Trappen, naar jeg kom ud af den, da det vilde være et Tegn paa, at jeg havde talt rent ud af Posen og at hans Nærværelse var uundgaaelig for at sikre et gunstigt Resultat.

„Min kjære Kaptain," sagde jeg, „Hensigten med at fragte denne Damper var hverken at foretage Smugleri eller en Lysttour, men en politisk Demonstration, der, hvis den lykkes, sandsynligvis vil bevirke store Forandringer i Frankrig. Blandt Passagererne er der En, for hvem jeg under alle Omstændigheder maa præsentere Dem . . . ." og idet jeg ilede halvt op ad Trappen, gav jeg Tegn til Prindsen, at han skulde komme ned, hvilket han gjorde. Da Præsentationen var foretaget, forlod jeg Kahytten og

stod ved Døren for at forhindre Afbrydelse af Samtalen mellem Prindsen og Kaptainen, hvilken varede en halv Time.

Da Prindsen traadte op paa Dækket, fulgt af Kaptainen, sagde han i en sagte Tone til mig: «All right!»

Efterretningen om, at vi skulde gjøre Landgang paa den franske Kyst, spredtes ombord som en Løbeild baade blandt vore Folk og blandt Skibsmandskabet, uden at give Anledning til Noget, der enten fremkaldte overdreven Forundring eller bitter Skuffelse.

Vi havde en sidste og ikke den mindste Prøvelse at udstaa, før vi kunde anse os for ganske sikre, nemlig at aabne Rustvognen og fordele Vaaben og Uniformer samt oplæse Proklamationerne, hvilket var en uventet mise-en-scène for enhver af vore Folk og for nogle Faa i den lille Kreds af Prindsens Venner.

Først blev Proklamationen til Franskmændene fordelt og læst og fremkaldte Udbrud af den største Begejstring. I mindre end en halv Time var Damperen bestrøet med Klædningsstykker af enhver Slags. Da det var mørkt, var det noget vanskeligt for hvert Individ at faae fat paa de Sager, der vare bestemte for ham; men det blev imidlertid udført. Lysene bleve slukkede. Det blev ikke tilladt at føre Lanterne paa Masten — fuldstændig Taushed herskede ombord.

IV.

Landgang og Kamp.

Den 6. August Klokken tre om Morgenen vare vi ved Vimereux saa nær Kysten som muligt, paa tre Favne Vand. Landgangen begyndte strax, men da vi kun havde een Baad, tog det nogen Tid at iværksætte den. Paa den første Tour gik Vicomte de Querelles og otte Mand iland. Da de nærmede sig Kysten, raabte to Mand af Kystvagten til dem: «Qui vive?» De Querelles svarede: „Et Detachement af 42. Liniebataillon, der kommer fra Dunkerque for at slutte sig til Bataillonen i Boulogne. Paa Grund af et Uheld ved Maskinen kunne vi ikke gaa videre."

Da alle vore Folk vare uniformerede og bevæbnede ganske som de franske Garnisoner, bød de to Kystvogtere dem velkommen.

Den anden Tour bragte Oberst Voisin, Mésonan og otte af Mandskabet iland. Dernæst landede Prindsen med General Montholon, Grev Persigny og nogle faa Andre. Denne pludselige Samling af bevæbnede Mænd ved Stranden saa tidlig om Morgenen vakte ikke den Opsigt, som jeg var bange for, den vilde gjøre. Jeg var den Sidste, der forlod Damperen. Før jeg gik iland, befalede jeg Kaptainen at gaa nær til Havnen, men ikke løbe ind, før jeg gav ham Signal med et hvidt Flag. Klokken fem vare vi halvtredsindstyve Yards fra Kasernen. Ved Synet af denne bevæbnede Styrke raabte Skildvagten: «Qui vive?» og „Vagt i Gevær!" En af vore Folk, som havde tjent i Armeen, blev sendt frem med Feltraabet, som vi kjendte, medens vi gjorde Holdt i nogen Afstand. Da vi havde opfyldt denne Formalitet, blev Porten til Kasernen lukket op, og Prindsen traadte ind i Gaarden i Spidsen for sine Venner og fulgt af sin lille Trop.

Soldaterne, som udgjorde Garnisonen, vare netop ifærd med at staa ud af deres Senge. De Faa, som vare nede i forskjellige Værelser, bleve snart underrettede om, hvem vi vare og hvorfor vi kom. Prindsens Navn var dem bekjendt. Disse ilede op af Trapperne for at overbringe Efterretningen om, hvad der gik for sig, til deres Kamerater, og den spredte sig vidunderlig hurtig omkring i hver Krog af Bygningen. Soldaterne saae ud af Vinduerne og raabte: «Vive le prince!» Andre løb halv paaklædte ned af Trapperne. I mindre end en halv Time vare alle Soldaterne under Vaaben og formerede som Bataillon. Vor lille Trop stod ligeoverfor. Prindsen og hans Venner stod mellem begge.

Prindsens Tale til Soldaterne frembragte den mest magiske Virkning; Begejstringen var uendelig!

Vi vare ifærd med at forlade Kasernen med hele Bataillonen, for i Byen at udføre det Hverv, der var tildelt os, overensstemmende med de trykte Instruktioner, vi havde modtaget ombord, da vi hørte en stor Larm udenfor. Oberst Voisin havde, før vi kom ind i Bygningen, posteret Skildvagter paa hvert Hjørne af den Gade, som førte til Kasernen, for at forhindre de Officierer, der ikke vare indviede i Hemmeligheden angaaende Sammensværgelsen, og som boede i Nærheden af Kasernen, fra at forsøge ved deres Nærværelse at modarbejde Virkningen af Prindsens Tilstedeværelse paa Bataillonen. Denne Forholdsregel havde til en vis Grad den forønskede Virkning; men En af dem styrtede til Kaptain Col-Puygelliers Hus for at underrette ham om, hvad der gik for sig i Kasernen. Uden at spilde et Øjeblik tog Kaptainen sin Uniform paa og gik lige løs paa den første Skildvagt, som fældede sin Bajonet mod ham. Uforfærdet overfor denne fjendtlige Modtagelse drog han sin Sabel, styrtede gjennem den Skare, der var forsamlet udenfor Kasernen, og fulgt af nogle faa Officierer, som havde sluttet sig til ham, banede han sig Vej midt ind i Gaarden, og idet han svang sit Sværd uden at agte paa den Modstand, vore Folk gjorde mod ham, lykkedes det ham tilsidst at komme sin Bataillon i Syne. Da Soldaterne saae den Fare, deres Kaptain var i, hvad der væsenligst var Lombards Skyld, som uklogt truede med at skyde ham, ved at rette en Revolver mod hans Hoved, vendte de, der alle som een kort iforvejen havde raabt: «Vive le prince! sortons, sortons!» („lad os rykke ud, lad os rykke os!") sig mod os, idet de raabte: «Vive notre Capitaine!»

Imidlertid tiltalte General Montholon Kapitain Col-Puygellier og sagde: „Her er Prinds Louis Napoleon! Følg os, Kaptain, og De skal faae Alt, hvad De ønsker!"

Kaptainen svarede: „Hvad enten De er Prinds Louis eller ikke, saa kjender jeg Dem ikke; Deres Forgænger Napoleon har omstyrtet Legitimiteten, og det passer sig ikke for Dem at holde den i Hævd paa dette Sted. Røm strax Kasernen."

Det Tryk, der blev anvendt mod Kaptainen, var overordenlig stærkt.

„Myrd mig, om I have Lyst," sagde han, „men jeg vil gjøre min Pligt til det Sidste."

Lykkeligvis kom i dette kritiske Øjeblik Lieutenant Aladenize, der havde været Hovedmanden i den Del af Sammensværgelsen, som vedrørte Bataillonen, ilende sin Kaptain til Hjælp og sagde, idet han beskyttede ham med sin egen Person: „Jeg er ansvarlig for hans Liv! Rør ham ikke." Ved at handle saaledes, frelste han Kapitain Col-Puygellier.

Det var øjensynligt, at Modstand ikke kunde nytte.

Var der begyndt en Kamp i Kasernen, vilde der have paafulgt en forfærdelig Katastrofe.

Lieutenant Aladenize var afsindig af Fortvivlelse. Han drog sin Sabel og forsøgte at bryde den istykker. Kaptain Col-Puygellier greb ham ved Armen og prøvede paa at holde ham tilbage, men Aladenize foretrak at dele Skjæbne med sine Venner; han befriede sig fra Kaptainens Greb, tog sin Sabel og fulgte med Prindsen ud af Kasernen, som øjeblikkelig blev lukket paa Kaptainens Befaling. Derpaa styrtede man til Ammunitionskammeret i Kasernen, hvorefter Kaptain Col-Puygellier gav Befaling til at lade Geværerne; men da han havde givet Prindsen sit Ord paa, at han ikke vilde forfølge ham, ventede han paa Befaling fra den civile Øvrighed.

Prindsen og hans lille Trop forsøgte at trænge ind i den gamle By, men de fandt Porten lukket. Vi forsøgte at bryde den op, men den modstod vore forenede Kræfter. Foretagendet var fuldstændig mislykket. Da Lederne af Folkebevægelsen, som skulde understøtte den militaire Rejsning, havde draget den Slutning af Prindsens Udeblivelse den 5. August om Morgenen, at der var indtruffet Noget enten i London eller tilsøs, som havde givet de franske Myndigheder et Vink, vare de flygtede bort fra Byen og havde ladet Befolkningen passe sig selv. Hr. Forestier, der var kommen til Boulogne sildig den 5. og bragte Efterretning om, at Prindsen vilde lande den 6., kunde ikke sætte sig i Forbindelse med Nogen af dem.

Den Eneste, han traf, var Lieutenant Aladenize, som, da han vidste, at Kaptain Col-Puygellier skulde være i Byen den næste Dag, spaaede Foretagendet et uheldigt Udfald. Der var nu intet Andet at gjøre end at søge at frelse Prindsen. Vi rettede vore Skridt henimod Støtten, for ad den Vej at naa Strandbredden og der bemægtige os den første Baad, der var forhaanden, for deri at føre Prindsen ud til Damperen.

Det er umuligt at give en Skildring af Prindsens Sindstilstand. Han greb fat i Jernrækværket omkring Støtten med saadan Kraft, at vi neppe kunde tvinge ham til at give slip, saa bestemt var han paa at lade sig dræbe. Vi tog ham paa vore Skuldre og bar ham ikke uden den største Vanskelighed ned ad Skrænten. Imidlertid hørte vi Trommerne slaa la générale overalt i Byen, for at kalde Nationalgarden til Vaaben.

Jeg gav da Signal til „Edinburgh Castle", at den skulde nærme sig Kysten. Da den ikke besvarede det, sluttede jeg deraf, at den allerede var beslaglagt af Autoriteterne og under deres Kommando.

Tilsidst naaede vi Havet. Paa Strandbredden fandtes en lille Baad. Prindsen gjorde endnu den stærkeste Modstand. Tiden var kostbar. Toppen af Klinten var allerede besat af Gensdarmer; efter dem fulgte Nationalgarden. Soldaterne af det 42. Regiment vare blevne indelukkede i Kasernen, og der blev ikke gjort Brug af dem, før Prindsen var arresteret. Det var overladt til Nationalgarden og Gendarmerne at forfølge og dræbe os. De Første opførte sig som Vilde. Skydningen begyndte snart fra Toppen af Højen og tog til, da de nærmede sig os. Vi kunde høre Kuglerne fløjte, men endnu var Ingen bleven ramt. Prindsen kom tilsidst i Baaden tilligemed Oberst Voisin, Grev Persigny og Galvani. Ornano og jeg skubbede til den for at faae den flot, hvilket ikke lykkedes, da den var overfyldt. Da Oberst Voisin saae det, sprang han i Vandet, og ved forenede Anstrengelser bragte vi Baaden ud paa Dybet; dette var gjort i faa Sekunder. Da Nationalgarden saae, at Baaden forlod Strandbredden, aabnede den en livligere Ild. Ornani og jeg laa fladt paa Jorden og iagttog Baaden, som vi haabede vilde komme sikkert afsted; da hørte vi to forfærdelige Skrig fra den. Galvani og Oberst Voisin vare blevne saarede, den ene i højre Hofte, den anden havde faaet Albuen paa venstre Arm fuldstændig knust. Begge vare meget kraftige Mænd. Smerten maa have været forfærdelig, da den bevirkede, at Baaden kæntrede og Prindsen og hans Venner forsvandt under den. Disse fik en mirakuleus Redning, thi neppe havde Baaden vendt Bunden ivejret, før en stærk Geværsalve, som aabenbart var rettet mod det samme Punkt, slog Bunden af Baaden istykker, idet Kjølen blev fuldstændig splintret.

Var Baaden ikke kæntret, vilde Døden have været uundgaaelig for Prindsen og hans Venner.

Strax efter saae vi Oberst Voisin kæmpe for Livet og raabe om Hjælp. Ornano og jeg svømmede ud for at hjælpe ham, medens to Andre gik ud for at redde Galvani. Begge bleve bragte iland. Vi standsede Saarets Blødning med et Lommetørklæde. Saasnart Baaden var kæntret, hørte Skydningen op. Prindsen og Grev Persigny vare endnu under Vandet. Vi bleve ængstelige, da de pludselig kom tilsyne i en betydelig Afstand fra Kysten, svømmende henimod „Edinburgh Castle". Ved Synet af Prindsen, der forsøgte at undslippe ved at komme ombord paa Damperen, begyndte Nationalgarden at skyde paa ham igjen, medens de kom ned ad Klinten. Det var et Mirakel, at Prindsen ikke blev ramt. Da han endelig naaede Damperen — som allerede var i Hænderne paa Autoriteterne i Boulogne — kom en Baad med forskjellige Embedsmænd ud af Havnen og afskar hans Flugt; Prindsen og Grev Persigny havde altsaa ingen Udsigt til at undslippe. De overgav sig, bleve tagne til Fange og førte til det gamle Slot, hvor Alle, som kunde opdages, bleve indsatte som Fanger. Jeg maatte beklage to af vore Venners Død, nemlig Hr. Faure og Hr. d'Hunin, en Polak og Broder til Biskoppen af Posen. Den Første blev skudt i Halsen, og den Anden blev funden haardt saaret flydende under Havnedæmningen. Den Eneste, hvem det lykkedes at flygte, var Vicomte de Querelles, som var heldig nok til at finde Ly i en usel Hytte; forklædt som Matros satte han om Natten over Kanalen og ankom til London, hvor han bragte den sørgelige Efterretning om vort Uheld.

De Dage, som fulgte efter Dampskibets Beslaglæggelse og Arrestationen af Enhver, som kunde antages at staa i Forbindelse med Expeditionen, blev af Autoriteterne i Boulogne benyttet til at forhøre og krydsforhøre Kapitain Crow og hans Mandskab om, hvad man havde seet, sluttet, vidst eller formodet med Hensyn til vor Hensigt, og til at faae at vide, hvad Rolle enhver af os havde spillet ombord, især angaaende de Befalinger, der vare udstedte om Dampskibets Sejlads.

En Morgen blev vi Alle bragte ind i eet Værelse, Prindsen undtagen. Kapitain Crow og første Styrmand Fisher fik Paalæg om at tage hver af os i Øjesyn, for at se, om de iblandt os kunde kjende den Person, der gav Ordrer med Hensyn til Sejladsen mellem Ramsgate og Vimereux. Som jeg ventede, kom de begge hen til mig og udpegede mig som den Mand, hvis Befalinger det var paalagt dem at udføre.

Da de præliminaire Formaliteter vare opfyldte i Boulogne, blev Prindsen ført til Paris for at dømmes af Pairskammeret. Nogle Dage efter hans Bortreise blev de, som ikke vare satte i Frihed af Autoriteterne i Boulogne, sendte til Paris og anbragte au secret paa Politipræfekturet i Paris.

Der var vi to Maaneder. Endelig faldt vor Dom, og denne, som blev affagt af Pairskammeret, der ved et kongeligt Dekret af 9. August 1840 var konstitueret som Domstol, lød for Prindsen og Lieutenant Aladenize paa livsvarigt Fængsel, den Første paa Fæstningen Ham; for General Montholon, Grev Persigny, Oberst Parquin, Oberst Voisin og Kommandeur Mésonan paa tyve Aars Fængsel og for mig og Andre paa fem Aars Fængsel.

Saaledes endte den eventyrlige Expedition til Boulogne, mod hvilken der er sagt saa Meget af Venner og Fjender, og det kun paa Grundlag af det Lidet, der har været bekjendt om, ved hvilke Midler man vilde opnaa det store Formaal.

Naar man betragter Foretagendet som en historisk Kjendsgjerning, uden at tage Hensyn til moralske Betragtninger, saa er det ikke urimeligt at antage, at hvis Prindsen havde været istand til at naa St. Omer med 400 Mand, vilde Sagen have faaet en ganske anden Vending, fordi Lille med en Garnison paa 15,000 Mand var nær ved Haanden. Hele Foretagendet afhang af, at vi vare heldige i Boulogne, nemlig at vi ankom der den 5. istedetfor den 6. August, da man ikke mere ventede vor Ankomst og da Folk havde tabt Tilliden til Prindsens Agenters Beretninger.

Hvor modstridende, latterlige eller overdrevne end Partiaandens Bemærkninger monne være, er dog den Hovedkjendsgjerning, som Historien vil berette, dette: at Prindsens mærkværdige Karriere og hans Adkomst til den øverste Magt blev i høj Grad paavirket af to Foretagender, som hvor ubesindigt Planen end var lagt til dem, dog tjente til at minde Frankrig om hans Navn og vække Folkets Hjerte for ham.

Prinds Louis Napoleon beviste, at hans Profeti var sand: J'arriverai de chute en chute.

Fra de fattige Klasser.

Af **Leo Herzberg-Fränkel.**

I et snevert, snavset Stræde, Fattigdommens Ghetto, staaer der et lille lavt Træhus, som er kjendeligt mærket af Tidens Tand. De smaa Ruder, der tildels ere udbedrede med paaklistret Papir, nærme sig stærkt Jorden i Farve, og ligesom gjennem Indgangen til en Hule kommer man gjennem en lav Dør ind i en sumpig Forstue uden Gulv, der tillige gjør Tjeneste som Kjøkken, naar de fattige Husbeboere en sjelden Gang have Raad til at gjøre Ild paa den usle Skorsten med det store Trærør, som findes deri. I Huset er der kun eet Værelse, der baade er mørkt, lavt og fugtigt, men desuagtet saa talrigt befolket, at Beboerne maa ligge tæt ved Siden af hverandre ligesom Ligene i en Grav, saa at der ikke engang bliver en Strimmel Plads tilbage til en Vugge, som det stakkels Barn maa give Afkald paa og sove i en Kurv, der hænger i Snore ned fra Bjælkeloftet. Dette er Fattigdommens sande Hjem, som her viser sig i sin daglige Dragt og griner det uvante Øje spøgelseagtigt i Møde. Her har Elendigheden bosat sig og har paatrykt Huset, Værelset, Bohavet og Beboerne derinde sit Stempel, som er værre end et Kainsmærke.

Tre Familier, helt fremmede for hverandre og ganske tilfældigt kastede sammen, bebo denne usle Hytte.

Et nygift Par tyede herind, efter at Bryllupssangen neppe var sungen til Ende. De trykkede sig begge ved et Tjenestetyendes Slaveliv; til begge havde Gud sagt, at det var ikke godt, at Mennesket var ene; begge havde lagt nogle Sparepenge op, og begge hjemfaldt til deres Skjæbne. Pagten var sluttet og Ulykken beseglet. Hun kjøbte en Perlehue, som Jødinden i Almindelighed tager paa for første Gang i det Øjeblik, da hendes Haarfletninger klippes af og Ægtemandens Haand drager hende Sløret over Øjnene, for at hun skal følge ham blindt; han kjøbte Bedekappen, Sabbathshuen og Sabbathsklædningen. Den lille Kapital smeltede sammen, og da Hvedebrødsdagene — som for de Fornemme vare i Maaneder, for de Rige i Uger, men for de Fattige virkelig kun ere Dage, ofte kun Timer — vare forbi, traadte den blege Sorg ind i den unge Husholdning og pegede med sin Knokkelhaand paa Fremtiden.

De første Indkjøb havde næsten udtømt alle de Rejsepenge, de havde lagt tilside til deres fælles Vandring gjennem Livet, saa at de strax i Begyndelsen stod raadvilde. De glade Forhaabninger, som de havde knyttet til Udsigten til et selvstændigt Erhverv, til deres Sparepenge, til deres tidligere Arbejdsherres Beskyttelse, og som de lystige Bryllupsgjæster havde opmuntret og bestyrket, vare allerede bristede, og det tidligere overkalkede Liv viste sig nu i sin afskyelige, nøgne Hæslighed.

Hver Dag, de tøvede og overvejede, tærede paa den knappe Rest, og Nødvendigheden traadte bydende frem.

Da der næsten ikke var mere tilbage, delte Ægtefællerne den lille Rest imellem sig; han kastede sig over Legetøjshandelen, hun gik omkring og falbød alleslags Kramvarer; de sex Dage arbejdede de utrætteligt og ufortrødent for at kunne holde Schabbes paa den syvende og højtideligholde den paa deres Vis. Fredag Aften, da alt Arbejde ophører, da Sveden tørres af Panden og Taaren af Øjet, da Sorgen faaer en fireogtyve Timers Orlov, da Bordet dækkes med en hvid Dug og den ellers mørke Stue straaler af mange Lys, hører man endog paa et saadant Elendighedens Sted, fra disse forsultne og udmagrede Skabninger, glade Sange og en munter Latter, som om Brødet var sikret til den næste Dag, som om ikke Sorgen havde bygget sin Rede i alle Hjertets Kroge!

Dette Par delte Værelse med en Moder og hendes Barn.

Hvem der saae denne Kvinde, denne slanke Skikkelse, dette fine, blege, alvorsfulde Ansigt med de mørke, tilslørede Øjne, maatte trods den øjensynlige Fattigdom sige sig selv, at hendes Vugge havde staaet paa et ganske andet Sted end det, hvorpaa Ulykken havde slængt hende hen. Hvis Fattigdommen har et Aristokrati, saa var denne Kvinde en Fyrstinde og hendes Barn en Prinds i den Kreds af Børn, hvortil han hører. Men fattige Folk ere Demokrater, og derfor bliver Konen forhaanet paa Grund af sin Stolthed, sin fornemme Tilbageholdenhed, sin ubrødelige Taushed, og Drengen bliver forfulgt, fordi han gaaer i Skole istedetfor i Cheder*), fordi han bærer sine Bøger med et fornemt Barns Anstand, holder sine Klæder rene og pæne og ikke roder i Rendestenen med de andre pjaltede Drenge.

Hun var en Datter af rige Forældre, der begge døde fra hende i hendes tidligste Barndom. Fremmede paatog sig Omsorgen for Pigebarnet og hendes Formue; denne blev sat overstyr, hun blev lænket til en Mand, der ikke havde Forstand paa at skatte sin fortræffelige Hustru, men mishandlede hende og tilsidst forskød hende for at ægte en Anden, der tilførte hans Forretning en ny Kapital. Fra sin Lykkes Skibbrud reddede den stakkels Kone kun sit højtelskede Barn, som hendes hjerteløse Ægtefælle villigt overlod hende. Vennerne havde alle trukket sig tilbage; de Døre, som tidligere havde staaet aabne, lukkede sig for den Ulykkelige, der intetsteds fandt Hjælp, men heller intetsteds søgte den. Modigt steg hun fra sin tidligere Velstand ned i Fattigdommens Pøl; man hørte ingen Klager, saae ingen Taarer. En Veninde, som hun tidligere havde hjulpet, skaffede hende Arbejde; hun lever nu kun af sin Synaal og ene for sit Barn. Og dette Barn, hvem Naturen har begavet rigt, som om den derved vilde raade Bod paa Skjæbnens Uretfærdighed, er den, hvorom al hendes Kjærlighed, hendes Omsorg, hendes næsten latterlige Ømhed drejer sig. Indtil Søvnen overvælder hende, vaager den stakkels Moder ved hans Leje; hun venter paa hans Opvaagnen med et Smil og et Kys; hver Lækkerbidsken, hun har kjøbt for en gjennemvaaget Nats Arbejde, gjemmer hun til ham; hun følger ham til Skole og henter ham derfra; hun gaaer med ham derhen, hvor den lille Dreng underviser endnu mindre Drenge og saaledes hjælper Moderen med at dække deres tarvelige Fornødenheder, og der venter hun udenfor Huset, til Barnet kommer tilbage, for da at tiltræde Hjemvejen sammen med ham. Med en sygelig Ængstelighed, ligesom ledet af et ondt Varsel i sin moderlige Overtro vogter hun paa Drengen ved hvert Skridt, han gaaer. Saaledes passer den Gjerrige paa sin Skat, saa ængsteligt vender han den Ryggen, saaledes klarer han op, naar han seer den igjen. Vil dette Barn engang, naar det er blevet selvstændigt og en moden Mand, gjengjælde sin Moder al den Kjærlighed, Sorg, Møje og alle de Ofre, hun har bragt ham i de mange lange Aar, alle de søvnløse Nætter og kummerfulde Dage, hun har havt for hans Skyld? Vil han sørge ligesaa godt for hendes Alderdom, som hun har sørget for hans Barndom? Det er Forældres Ulykke, at Børnene ingen Erindring tage med fra deres Barndom. Denne Dreng, der nu er hendes Sorg og hendes Trøst, vil engang ligesom saamange andre Sønner rive sig løs fra sin fortvivlede Moders Arme og storme ud i Verden, paa dens store Kampplads, for der at kæmpe med Livet, medens hun bliver hjemme, ensom, utrøstelig og angst. Tidligere var det Ordet, Blikket, Kysset, der glædede Moderen, nu maa Breve træde i deres Sted — Breve, der stadig blive kortere, sjeldnere og koldere; thi Tid og Afstand lægge deres Skorpe over alle Følelser, selv om de ere nok saa glødende og heftige. Kun ikke over en Moders!

*) Elementarskole.

Fra Snavset i denne elendige Stue træder den renlige Krog, den nette Seng, det skurede Bord højst fordelagtigt frem, omtrent som en Eng ved Siden af en Sump. Alt, hvad der tilhører denne Kone, er trods Fattigdommen saa rent og blankt, alt bærer Præget af en saa omhyggelig Huslighed, at man føler sig tiltrukken og tiltalt derved.

Denne fattige, men i Velstand opdragne Kvinde er som et fremmed Element i disse Omgivelser, hvortil hun er kommen fra en anden Samfundsklasse. Derfor bliver hun ogsaa hadet i denne Kreds som En, der uberettiget har trængt sig derind, omtrent ligesom man i de højere Kredse hader en pralende Parvenu; thi ogsaa de Fattige ere undertiden exklusive og taale ikke gjerne i deres Midte nogen fremmed Fremtoning, som, endskjøndt den tilsyneladende staaer paa samme Trin som de selv, dog imponerer dem ved sin Overlegenhed.

Den tredie Familie, der har en Del af dette snevre Rum, er en „Klausener“ med Kone og to Børn. Det er dem, der eje denne Barakke, som de have arvet efter deres Forældre og ikke vilde kunne sælge selv i den største Nød. En vis Pietet gjør arvede Besiddelser ulige mere værd i Jødens Øjne end erhvervede; selv under den mest trykkende Pengemangel kan han ikke let bestemme sig til at skille sig af med dem, navnlig ikke i de lavere Klasser, der hænge saameget fastere derved, som de ikke saa let kunne opnaa en saadan Ejendom igjen. Nogle anse deres lille Hus som et Reservefond til den Tid, de skulle bortgifte deres Døtter, Andre til den Tid de selv blive gamle og ude af Stand til at erhverve sig noget; atter Andre, hvis Ægteskab er barnløst, overlade det gjerne for deres Sjæls Frelses Skyld til en from Stiftelse, at der kan blive bedet Kadisch og lært Mischnais*) for dem paa deres Dødsdag.

Denne Familie behøver kun meget liden Plads. Manden har i flere Aar sovet i „Klausneriet“ for at kunne leje sin Seng ud hjemme og være ved Haanden, hvis Nogen om Natten vilde forsøge Bønnen som det sidste Middel for en Syg, eller hvis der skulde hentes en Dødsvagt til en Døende. Det ældste Barn sover i Moderens Seng, det yngste i Kurven, som hænger ned fra Loftet. Barnet er sygt, gustent og opsvulmet. Mangelfuld Føde, den fugtige Bolig og den tykke tunge Luft derinde have undergravet det lille Væsens Sundhed. Den Kvinde, som sidder ved Hængevuggen og sætter den i Bevægelse, er Moderen. Denne udtærede, skindmagre Kone, der vugger det syge Barn med sine afpillede Hænder og beder med de visne Læber, skulde man snarere tage for en Bedstemoder, der vogter paa sit Barnebarns Søvn. Hun er kun tredive Vintre gammel; men tungt og vægtigt ere de gaaede henover hende. For de Fattige har Tiden ikke det raske Vingeslag, hvormed den omsuser de Lykkelige i Flugten; for de Fattige kryber den stønnende, tungt og sønderknusende frem; for dem bliver Aaret, der for de Rige kun er et Foraar og en Fastelavn, til et Decennium fuldt af Pinsler, Kampe og Savn, og medens hine, til hvem Lykken har staaet Fadder, beklage Tidens Flugt, glæde de Andre, for hvem Dagen gaaer med Arbejde og Natten med Sorg, sig ved at kunne se tilbage paa Livet og dets overstandne Prøvelser!

Ingen Andre end denne Kone og hendes Barn ere hjemme. De Folk, som her have deres Rede, maa flyve ud

*) Afsnit af Talmud.

ligesom Fuglene for at søge deres daglige Føde, som de ikke altid finde. Hun beder — eller maaske forbander hun sin Skjæbne. Hvem kan forstaa denne Hjertets sagte Klynken? Lige siden den tidlige Morgen har hun siddet der, uden at der er kommet en Mundfuld Mad over hendes Læber, og hvad der er endnu sørgeligere, uden at hun har havt Noget, hvormed hun kunde vederkvæge sit syge Barn.

Barnet lader til, ligesom Moderen, at være vant til at sulte; det ligger ganske roligt og strækker først sine smaa Hænder frem, da en Kone træder ind i Hytten med et Glas Mælk i Haanden.

„Dette bringer jeg til dit syge Barn."

„Gud lønne Dem derfor, Rebezin,"*) sagde Moderen og rejste sig op; „Barnet visner hen, og ingen Slurk Mælk, ikke en eneste Skilling i Huset, ingen Læge og ingen Medicin, og jeg kan ikke komme ud for at fortjene Noget."

„Hvorfor lader Du ikke din store Dreng sidde ved Vuggen, medens Du gaaer ud og seer Dig om efter noget?"

„Min store Dreng, Rebezin? Og Chederen?"

Chederen! De bigotte Klassers Skole, hvortil, uden at den kirkelige Øvrighed nogensinde har udøvet sin Indflydelse eller Staten har grebet hjælpende ind, alle Børn, selv Tiggerens, blive sendte for at lære deres Sprog, deres Bibel, deres Bønner og deres Love; den Skole, der næsten er bleven Jøderne til et Tempel, og som knap en af de talrige Jøder, der befolke Galizien, Polen og Rusland, ikke har besøgt! Ingen Jøde, er han end nok saa fattig, forsømmer at lade sine Sønner undervise i det Sprog, der i Aartusinder er gaaet uforandret i Arv gjennem alle Slægter og er blevet helligt ligesom Bibelen selv, der er dets Kilde. Og naar Barnet er forældreløst, naar det mister Fader eller Moder, naar der ikke er en Krumme Brød mere tilbage til det, træde fromme Jøder i de bortgangne Forældres Sted, undervise det stakkels Barn og føde det, saalænge det bliver undervist.

„Naar jeg kan gaa ud," blev den stakkels Kone ved, „bærer jeg mine Kartofler, Æbler, Æg, Høns og hvad der ellers er at tjene lidt ved, om fra Hus til Hus, Trappe op og Trappe ned, saa at jeg ofte er ved at segne under Byrden af de Kurve, der indeholde hele min Fattigdom; men jeg tigger ikke, naar jeg blot kan bringe et Stykke Brød hjem til mine Børn. Men siden jeg maa sidde ved mit syge Barns Vugge, er den sidste Skilling givet ud, og jeg kan ikke engang komme ud for at laane eller tigge."

„Og din Mand fortjener Ingenting?"

„Næsten Intet; det er længe siden, han fortjente Noget; der er ingen Rige døde, og der er ingen Rige, som har havt Bryllup. Ellers bruger man jo ikke Klausneren."

„Jeg har været i Hospitalet for at se at faae dit Barn optaget. Men Børn blive ikke optagne."

„Børn blive ikke optagne! Naar jeg, Moderen, bliver syg og ikke kan lade mine Børn blive alene hjemme, byder man mig en Seng i Anstalten; men naar et af mine Børn bliver sygt og hindrer mig i at gaa ud og søge Føde til det; naar det sygner hjælpeløst hen, og Moderen maa lænke sig til dets Seng uden at kunne hjælpe; naar som nu, Faderen Intet fortjener, Moderen ikke kan fortjene Noget, eller Barnet ingen Forældre har, saa indrømmes der ikke den stakkels Orm den mindste lille Plads i Sygehuset. Den skal gaa tilgrunde uden at blive hjulpen."

„Kjære Gittel, kun Gud kan sørge for Alt, ikke Menneskene. Gjøre dine Naboer intet for Dig?"

„Mine Naboer have selv ikke Noget," svarede den stakkels Kone. „O, her i Huset boer der ingen Millionairer! Vi have her en Kone med et Barn, af hvem jeg ikke engang vilde tage Penge, selv om hun havde nogle og vilde give mig. Stolt er hun som en Grevinde, omendskjøndt hun er saa fattig, at hun ikke engang paa Sabbathen kan spise sig mæt. Jeg veed ikke, om hun ikke er Skyld i mit Barns Sygdom; thi hun bærer, kan De tænke Dem, Rebezin, sit eget Haar."

„Sit eget Haar?!"

„Saa sandt Gud lever! Og troer De, hun holder Schabbas, eller at hun sender sit Barn i Chederen? Nej, Barnet gaaer i Skole, og hun spiser om Lørdagen, som om det var en Hverdag."

„Hvorfor lejer Du da dit Værelse ud til en saadan Person?"

„Til næste Aar lejer jeg hende det heller ikke mere, om hun saa betalte tidobbelt. Hvor ofte har jeg ikke revet Billeder i Stykker for Drengen, som han havde tegnet! Et jødisk Barn tegne Billeder! Det lærer man i Skolen!"

„Og dine øvrige Beboere?"

„De maa ogsaa pine og plage sig for det Stykke Brøds Skyld, som de skulle have. De arbejde begge, de lide begge Nød . . ."

En Støj paa Gaden afbryder Konen. Der er hurtigt kommet Liv i det stille Stræde, og en Trop Soldater viser sig deri, ført af en Kommuneembedsmand og fulgt af en Flok pjaltede Gadedrenge.

„Indkvartering!" raabe begge Kvinderne forfærdede, og Rebezin løber ud.

Det er virkelig ogsaa nogle Soldater, der befinde sig paa en Gjennemmarche, som skulle lægges i Kvarteer her, og naturligvis skaanes da de fornemme Indbyggeres bekvemme Huse, hvor flere Værelser staa som Mobellagere ubenyttede hen, medens de Fattiges Hytter, hvor den ene Seng staaer op ad den anden, blive tagne i Brug af de gjennemrejsende Soldater.

To Soldater træde klirrende ind i Stuen. Det forskrækkede Barn skriger himmelhøjt; den stakkels Kone, der slet ikke er belavet paa at have Gjæster, bliver staaende ubevægelig, som var hun bleven til Sten.

„Har I nogen Mad til os?" raaber en af Soldaterne, idet han kaster Gevær, Tornister og Patrontaske paa en Seng. Før Konen kan svare, træder hendes Mand ind i Stuen.

Hvis man ved Ordet Mand tænker sig en Personifikation af Kraft og Mod, saa er dette blege, nedbrudte, vaklende Menneske, med det sørgmodige Øje, det sky Blik, de slappe Lemmer, der møjsommeligt slæber sig afsted, ikke nogen Mand. Han seer ud, som om det bortflygtende Liv endnu kun havde ladet en lille Rest blive tilbage i hans skrøbelige Legeme, hvori Scener og Muskler have mistet al Elasticitet, før Alderen burde have slappet dem. Savn og Sorg, Mangel paa Luft og Bevægelse have før Tiden paataget sig deres Forstyrrelsesværk og gjort dette Menneske, som endnu staaer midt i Livet, til en Ruin. Usel og forslidt som hans Udseende er hans lange sorte Dragt, hans Fodbeklædning og Pelshuen, som han bærer paa sit slet plejede Hoved. Ved Synet af Soldaterne trækker han i sin næsten haarløse Hovedbedækning, men nærmer sig ikke.

„Gittel, min Kone, har vi faaet to Soldater?"

„Har Du to Øjne i Hovedet og kan dog spørge?"

„Vær ikke vred, Gittel, min Kone, jeg har jo ikke indbudt dem."

*) Lærerens Hustru.

„Naa, det manglede blot, at Du skulde have indbudt dem. Har Du fortjent Noget?“

„Ja, det var en Aarsdag.*) Jeg fik tyve Kreuzer.“

„Kom med dem, at jeg kan lave Noget til Barnet.“

„Og til de Herrer Soldater.“

„Jeg kan ikke give, hvad jeg ikke har. Det lille Barn er syg, og jeg har selv ikke faaet en Bid Mad endnu idag. Sæt Dig ved Vuggen og lad mig faae Pengene.“

„Jeg har dem ikke mere, Gittel.“

Den stakkels Kone er lige ved at segne om.

„Jeg har kjøbt en Misisse,“ **) blev Manden ved; „thi vor her er pußel.“ ***)

Med disse Ord trækker han en lille Pergamentsrulle frem og giver sig til at slaa den fast paa Dørstolpen. Konen svarer ikke; thi mod en saa bydende Nødvendighed lader der sig intet indvende. En pußel Misisse i et Hus er værre end Fattigdom; over en Dørtærskel, hvorover ingen fejlfri Misisse holder Vagt, træde uhindret Jammer, Ulykke og alle onde Aander.

„Har I nogen Mad til os?“ gjentager Soldaten, hvem den ulykkelige Lod har truffet at blive indkvarteret i det Hus.

„Vi har selv Ingenting,“ svarer Konen mismodigt, „og havde vi Noget, vilde vi hellere spise det selv.“

„Gittel, min Kone,“ udbryder Manden, forskrækket over en saadan Dristighed, „Soldater er ikke til at spøge med!“

„Det kan I bilde en Anden ind,“ raaber Soldaten, „men jeg kjender Jøderne; de ere alle rige, men anstille sig dog, som om de aldrig spiste sig mæt. I Kassen der har I ganske bestemt Guld, Sølv og Perler, men ingen Ild paa Skorstenen, og i de bare Pjalter gaaer I klædt, I Gniepinde!“

„Svar ham ikke, Gittel, min Kone, jeg besværger Dig,“ raaber Klausneren og trykker sig op imod sin Ægtehalvdel. „Han vil gjøre Dig Fortræd, Gud bevare os!“

„Min Kasse er aaben,“ bliver Konen ved til Mandens store Skræk; „tag I kun alt det Guld, Sølv og Perler, som er deri, og lad mig blot beholde saameget, at jeg kan kjøbe et Hvedebrød til Børnene og et Lys til Natten.“

„Det sige de Alle,“ siger Soldaten, idet han stopper sin Pibe, „og de har dog Alle Penge. Giv mig en Svovlstik, Jøde!“

„Kjære Hr. Soldat,“ hvisker Manden angst, „vær ikke vred, det har vi ikke. Aldrig.“

Sluttes.

*) Aarsdagen for et Dødsfald, den Dag da Jøderne bede Kadisch for de Afdøde.
**) En Talisman, som slaaes op paa Dørstolpen.
***) I Stykker.

Et indviklet Løfte.

Moralsk Novelle à la Paul Heyse.

Mørkeblaa hvælvede sig den italienske Himmel i kraftige Linier over Gendarm-Piazza'en, da jeg, en aandfuld drømmende Bambino paa neppe tre Aar, vandrede langs Via dei Mori ved min højtdannede Tantes Arm. Jeg havde spist formeget Flødeskum og befandt mig som en Følge deraf i den melankolske Stemning, som ikke er ulig den uhyggelige Stilhed, der gaaer forud for et Uvejr.

Just som jeg aabnede mine Læber, for velvillig at glæde min Tante med nogle Vers af min sidste Elskovssang, traadte en Mand os imøde — maledetto! Det var ham, min gamle Ven, den rødskjæggede Rabbiner, som vi Yngre med sindrig Karakteristik i Fortrolighed kaldte Barbarossa. Eftermiddagssolen spillede med mørkviolette Straaler omkring hans grønlige Hat, hvorunder det gullige Ansigt stak frem, og midt i det hans brandrøde Skjæg. Et Billede, som kun Tiziano havde kunnet male.

Det var en løjerlig Fyr, min Ven Barbarossa. Trods den store Aldersforskjel — han var langt over de Halvtreds — hang han med stor Hengivenhed ved mig, der var saameget yngre. Jeg veed neppe rigtigt, hvilken af mine Aandsgaver det var, der fængslede ham saa lidenskabelig til mig. Unægtelig kjendte jeg Kvinderne, som endnu bestandig vare en Gaade for ham, den modne Mand. «Amico», plejede jeg at bemærke, idet jeg saaledes gav ham Stof til selvstændig Eftertanke, «Amico, alle Kvinder er ligemeget værd. Om de er kloge eller enfoldige, smukke eller vanskabte, kydske eller løse paa Traaden — kun en Novelle lader der sig gjøre ud af enhver af dem.“ Saaledes var Barbarossa vel den Ældste af Aar, men saaledes som vi tog Livet, kunde jeg med Føje kalde ham min Discipel i Kjærligheden.

Barbarossa var ikke, hvad han syntes at være. Han formaaede ikke at gaa op i sit Kald, som han havde valgt uden noget saadant. Rabbineriet drev Barbarossa kun om Lørdagen; hans faste Indtægter hjalp ham lettelig ud over Tilværelsens Nød og gav ham Otium til paa de øvrige Dage i Ugen at udvikle Mennesket i sig til et højere Menneske, til et sandt Verdens Barn, til en Lejer af Paradiset, til en moderne Hedning. Saaledes førte Barbarossa en dobbelt Tilværelse. Om Lørdagen en tilsyneladende fanatisk, men i Virkeligheden ironisk overlegen Rabbiner, kastede han om Søndagen Dogmetroens opstyltede Flitter fra sig med Rabbia, og frigjort fra den evige Himmels oversandselige Fordringer, som et fuldstændig sandseligt Menneske, som en fuldt ud naturlig Søn af den timelige Jord styrtede han sig ind i sit — Svineslagteri, som han havde grundlagt ved Siden af Synagogen i hellig Sandhedstrang. Her glemte han ved glad Skinkeskjæren, at han om Lørdagen maatte sælge sin frie Menneskelighed for usselt Guld.

Det glædede mig inderlig at møde denne oplivende Ven, der var rejst til det skjønne Italien, just som de første hvide Tænder begyndte at skinne paa en livlig og skalkagtig Maade i min kirsebærrøde Mund.

«Corpo della Madonna«, raabte den røde Rabbiner paa det reneste Toskansk. „Du, Paolo? Come sta? Forelsket, hvad?“

Jeg kastede et megetsigende Blik paa min Ledsagerinde, som var faret stille sammen, følelig berørt af min Vens Frivolitet.

„Ah, bah, Carissima!“ udbrød Barbarossa, uden at rødme. „Hvad jeg fortæller, kan den dydigste Operettesangerinde høre uden Anstød. Nu er der igjen hændet mig Noget paa min sidste Rejse — en hel Novelle. Nu skal Du høre, Paolo!

Neppe var jeg kommen til Marimira, før jeg ved Vinduet i det eneste Værtshus faaer Øje paa den skjønneste ragazza. Du veed, udvendig forstaaer jeg mig fortræffelig paa Kvinder, skjøndt jeg jo rigtignok maa overlade Hjertet til dit finere Kjenderblik. Lotta — saaledes hed hun — var saa bedaarende, at Hjertet strax ved det første Syn af hende med heftige Slag begyndte at smedde de mest exotiske Ottaverim:

„Du faaer saamange Stanzer, som Du vil,
Hvis jeg besøge maa dit stille stanza.«
Saa raabte jeg og saae af Blikkets Ild,
Hun mente ej: Lasciate ogni speranza!
Hun bragte Vin, rød, fyrig, sød og mild,
Og da nu denne ikke mer der fandt's a',
Skrev hun min conto, jeg betalte pronto,
Og for min mancia gav hun mig racconto.

Hun var modello for enhver pittore,
For nogle scudi lejed hun sin guancia,
Og mangen mer end lykkelig scultore
I Marmor meisled hendes kydske pancia.
Og i det Smaa Model som i det Store,
Var ikkun Landskab ikke hendes Branche,
Skjøndt hendes occhio ligned klaren luna,
Naar den med Gjenskin straaler paa laguna.

Hun var — for at sige det tydeligere paa Prosa — en meget søgt Malermodel. Hendes Broder derimod var en djævleblændt Vandito, som huserede i Bjergene paa Strækningen mellem Marimira og Miramari, standsede alle Jernbanetog med Jernhaand, skød Postillonerne, spændte Hestene fra og lod de Rejsende springe over sin ædle Klinge. Han var bekjendt under Navnet Rinaldo.

Rinaldo havde saamange Mord paa sin ene Samvittighed, at Lotta med Rette kunde være bekymret for hans Sjæls Frelse. Og da det ikke gik an, at lade læse Messer for ham i hans levende Live og de efter hans Død ikke vilde være ham til nogen videre Nytte, saa besluttede den godhjertede Lotta at ofre alle sit jordiske Livs Glæder for sin Broders himmelske Lykke. Hun gjorde derfor den hellige Jomfru det Løfte, at tilbringe sine Dage i ugift Stand. Da Lotta aflagde dette Løfte, havde hun tydelig hørt En nyse ovenover sig. Maria havde altsaa modtaget hendes Løfte.

Men nu hændte det sig, at den fortræffelige Maler Caprinino havde udstillet et forskrækkeligt Maleri, i hvilket den skjønne Lotta var at skue i den klædelige Dragt, som den kjærlige Moder Natur plejer at medgive de mest snerpede saavelsom de vildeste Mennesker paa deres Livsvej. Da Snakken herom naaede ind i Rinaldos Klipper, gjorde den kjække Brigante et Udfald, tog Maleren tilfange og tvang ham med en Ed om, at han ellers vilde dræbe ham, til det højtidelige Løfte, at han vilde ægte Lotta, som han saaledes havde stillet blot.

Hvis Lotta nu holdt fast ved sin Bestemmelse, at leve i jomfruelig Stand, brød hun sin Broders og sin tvungne Brudgoms Løfte; tog hun derimod Maleren til Mand, brød hun sin egen Ed. Corpo di Bacco, her var gode Raad dyre.

Endnu samme Aften skulde tilfældigvis Bryllupet fejres i Overværelse af Banditen og hans Bande. Caprinino havde imidlertid til al Ulykke forelsket sig dødelig i sin Model og grundede paa, hvorledes han skulde bortfjerne hendes Betænkeligheder. Jeg saae i Ro og Mag ud af Vinduet, for at optage Synet af den maleriske Grupper hidsprængende Røverbande helt og fuldt i mig.

Da Briganten var kommen nær nok, trak Caprinino sin fint slebne Stilet frem og stak den lydløst gjennem Brystet paa Svogeren. I en skjøn Stilling, saaledes som Grækerne formede deres døende Helte, faldt Rinaldo død til Jorden.

Lotta traadte vemodig smilende hen til sin Broders Lig. Med en ægte Italienerindes naturlige Dannelse ytrede hun sin menneskelige Sorg mere ved yndefulde plastiske Bevægelser end ved skjærende Mislyd. Med et Blik fuldt af stille Bebrejdelse saae hun op paa Morderen og Brudgommen. Men denne sagde: «Anima mia, nu er Du løst fra dit Løfte. Din Broder døde vel midt i sine Synders Fylde, dog gik han sikkert til Himlen, eftersom Du holdt dit Løfte endnu. Ræk mig derfor nu din Haand, ma donna, saasom der nu ikke mere kan ramme din Broder Noget."

Men hun sagde: „Jeg Ulykkelige! Det synes besluttet, at jeg ikke skal finde nogen Ro paa Jorden! Ingenlunde er min Vej mig nu klarere foreskrevet. Vel er min Broder nu lykkelig i Himlen. Men hvis jeg ægter hans Morder, vil han ikke finde Ro i Graven — og ægter jeg Dig ikke, da er hans Blod flydt forgjæves og hans Død bliver uhævnet. Saaledes vakler jeg frem og tilbage, lig Heltinden i en Novelle."

Thi Lotta vidste saare vel, at Buridans Æsel er de moderne Novellisters Skytspatron.

Men da Caprinino bemærkede hendes Pligtkollision, drejede han sig om paa Affatsen, gik hen til mit Vindue, tog Arsenik, lagde sig i en malerisk Stilling ned foran sit Lommespejl og malede sig selv lige til sit sidste Suk som døende Hannibal. Da han var ganske død, udstødte Lotta et kvalt Smil og forsvandt i Huset . . .

Henimod Midnat blev jeg vakt af en urolig Slummer. Lotta sad paa mit Leje, klædt som paa Capríninos Billede, og klagede sin Nød for mig. Hun havde nu hverken Løfte eller Broder eller Brudgom.

Mig var denne Kvinde en Gaade. Vilde Du have forstaaet hende, Paolo?"

Med dette Spørgsmaal endte Barbarossa sin Fortælling.

Paa mine Læber havde et overmodigt, kun af Tantes Nærværelse mildnet Faun-Smil taget Sæde. „Hun elskede Dig formodenlig, Barbarossa!" sagde jeg eftertænksomt.

Barbarossa foer op, som stukken af en Tarantella. «Corpo della Madonna, saa gjør det mig dog virkelig ondt, at . . ."

Et nordtydsk Blik af min Tante affkar Resten.

Theatrene

Det kgl. Theater. Hostrups „Tordenvejr", hvormed den 132. Saison aabnedes i Mandags, gaaer over Scenen i en noget svag Udførelse, der let kunde friste til en af de saameget yndede ufrugtbare Sammenligninger med Theatrets bedre Dage istedetfor at lade Tanken dvæle ved det Vellykkede, der trods alle Mangler dog endnu findes i Spillet, og ved det Anerkjendelsesværdige i at gjøre et Forsøg paa at holde dette trods sin urolige Scenegang og sin løst motiverede Slutning gediegne og poetiske Skuespil paa Repertoiret. Hr. Rosenkilde havde aabenbart med alvorligt Studium fordybet sig i Ribolts Karakter og røbede ved mange fint opfundne Smaatræk sin Forstaaelse af dens ægte menneskelig sammensatte Natur; men Rollen, der i sig selv har noget Tungt og Pinligt ved sig, løftedes ikke op i nogen lettere og lysere Sfære ved Udførelsen. Heller ikke for Hr. Jerndorff som Doktor Skarre lykkedes det at faae noget helt og til Handlingens Krav svarende Billede ud af Rollens indbyrdes noget modsigende Momenter, og i Hr. Olaf Poulsens Udførelse af Lyngs Rolle var der mere ydre Liv end indre Lune. Overfor Fru Jacobson som Møllerkonen har man Fornemmelsen af, at hun tilfulde veed, hvad hun vil gjøre, men mangler den sidste lille Tomme i Figurens aandelige Højde, baade hvad Djærvheden og Følelsen angaaer; hun kan synge Melodien indvendig, som man siger, men ikke faae dens Toner hørligt frem. Et ret kjønt Billede af det ungdommelig-naive Elskerpar gav Frk. Johanne Wiehe og Hr. Carl Price, medens Fruerne Phister og Hilmer viste, hvad dygtig Routine kan bringe ud af et Par mindre betydelige Biroller, naar de ligge helt indenfor den Udførendes Rækkeevne.

Folketheatret har gjenoptaget paa Repertoiret i ny Udstyrelse med delvis ny Rollebesætning et af Publikums gode gamle Yndlingsstykker, M. V. Bruns „Gjøngehøvdingen" efter Carit Etlars bekjendte Roman af samme Navn. Stykket, der i Aarenes Løb har oplevet over sine hundrede Opførelser, er, som man veed, en Fuldblodstypus paa et nationalt Folkeskuespil med alle de Fortrin og Fejl, der karakterisere denne

Genre, og det vil utvivlsomt endnu en god Stund vedblive at holde Publikum i Aande med sin vexlende Række af spændende Situationer og virkningsfulde Tableauer, sin hyppige Appelleren til de patriotiske Følelser og sine maaske lidt vel grelle Modsætninger imellem Ondt og Godt, imellem djævelsk Nederdrægtighed og barnlig Uskyld.

Hvad Udførelsen paa Folketheatret angaaer, maa den i det Hele taget betegnes som vellykket; Sammenspillet er godt, og det Hele vidner om en ret omhyggelig Instruktion, ligesom ogsaa den ydre Udstyrelse, Dekorationerne, Dragterne, der i et Stykke af denne Art spiller en egen betydelig Rolle, i ingen Henseende lader noget tilbage at ønske. Iblandt de nye Rollehavende skulle vi fremhæve Hr. Dorph-Petersen, i hvis taknemmelige Lod det er faldet at udføre Tateren Ibs Parti; Ib er næst efter Palle Stykkets bedste og mest vellykkede dramatiske Figur, hvor lidet original han saa end er, og den troskyldige, ligefremme, noget plumpe Djærvhed, der sammen med en ofte virkelig ægte Humor udtaler sig igjennem alle hans Repliker, lykkedes det Fremstilleren, paa enkelte Steder endogsaa overraskende godt, at faae frem. Palle spilledes af Hr. Pio. Vi foretrække at se Hr. Pio i denne Slags Roller fremfor som ung Elegant i en Pariserſalon. Naaer han end ikke paa langt nær i Høide med sin Forgænger, Madsen, der nu maaske ikke vilde være istand til at spille denne Rolle, saaledes som han tidligere har spillet den, men iblandt hvis ypperste sceniske Præstationer den altid med Rette vil mindes, saa findes der dog i hans Spil ikke faa virkelig dygtige Momenter, der synes at indeholde gode Løfter for Fremtiden. Iblandt de mindre fremtrædende Rollehavende skulle vi nævne Hr. Jansen, der spillede Tam, Palles Fader og „Kulsoens" Mand. Hans Maske er fortræffelig, og det Billede, han giver af den usle, forsultne, af sin onde Hustru beherskede og underkuede ufri Bonde, tyder paa Tilstedeværelsen af dramatiske Evner, der, saavidt vi vide, endnu ikke have havt nogen Anledning til at give sig i Kast med Løsningen af synderlig betydelige Opgaver. Scenen imellem Tam og Palle i Taterhytten hørte til det Bedste, vi mindes at have seet paa Folketheatret. At Hr. Stigaard formaaer at give Svend Gjønge med al den verve, som denne romantiske Helt nødvendigvis maa udrustes med, veed man fra tidligere Opførelser, og at Fru Holst seer fortræffelig ud som den stolte Dronning ligesom at Hans Nansens Rolle er i gode Hænder hos Hr. Kolling, behøver blot at antydes. Derimod burde Frøken Rosenstand ikke spille Elskerindens og Hr. Hellemann ikke Ridder Kørbitz' Rolle; trods alle hæderlige Anstrengelser smager det dog for Begges Vedkommende altfor meget af Dilettantkomedie.

Vi forstaaer ikke rigtig, hvorfor **Kasinos** Direkteur har opgravet „Skomageren og Grevinden", Sangspil i tre Akter efter Saint-Georges og Leuwen af Thomas Overskou, af den snart trediveaarige Forglemmelse, hvori dette meget svage dramatiske Produkt med Rette har hvilet. En overordenlig spinkel og mere end usandsynlig Handling, en temmelig farveløs og i Sammenligning med de moderne melodirige Operetter meget kjedsommelig Musik og en Text, der kan opstilles som et ypperligt Paradigma paa den bekjendte Overskouske „Weitschweifigkeit" og stilistiske filistreuse Ubehjælpsomhed baade paa Vers og Prosa, er det mest Fremtrædende ved dette Stykke. Med al den Dyd og Ædelhed, der kommer til Orde i det, og de vidunderlige Beviser paa en overmenneskelig Selvopofrelse og Resignation, som dets to Hovedpersoner lægge for Dagen, maa det vistnok for den herlige naive 12—14 Aars Alder staa som et sandt Ideal af et Drama, men paa et Nutidspublikum, der er opfødt med ganske anderledes stærke dramatiske Spiser, kan det ikke undlade at gjøre et væsenlig parodisk og i ethvert Fald fuldstændig antikveret Indtryk. Vi tro derfor heller ikke at turde spaa det mærkværdige Ægtepar „Skomageren og Grevinden" nogen synderlig lang Levetid paa Kasinos Scene, og den Tid, der øjensynlig er anvendt paa Indstuderingen, kunde upaatvivlelig have været benyttet bedre. Hr. Zangenberg, der spillede den mageløse, ædle, opofrende og med alle andre menneskelige og overmenneskelige Dyder i saa rigt Maal udstyrede Landsbyskomager, kom saa godt fra Rollen, som det vel med nogen Billighed kunde forlanges, men formaaede ikke at give den blodløse og i psykologisk Henseende rent ud umulige Figur nogen sand og troværdig Virkelighed; han spillede Komedie midt i Komedien, og det vilde da ogsaa have været for meget forlangt, om han skulde have kunnet tage den Skomager au sérieux. Frøken Holter gjorde, hvad Sangen angik, god Fyldest som „Grevinde Athenais" (!), og Hr. Helsengren havde udstyret sin revolutionaire Skomagersvend, Stykkets eneste komiske Figur, med en hel Del morsomme Smaatræk, der var det eneste virkelig Oplivende i den almindelige Kjedsommelighed.

Musik

Som det var at vente, havde Trebelli-Koncerten i Torsdags paa Tivoli samlet en betydelig Tilhørerkreds, der gjenhilste den store Sangerinde med Bifaldssalver og Fanfare fra Orkestret. Den korte Tid, der ligger mellem Madame Trebellis sidste Besøg og dette, har Intet forandret med Hensyn til hendes Stemmemidler og udviklede Herredømme over dem, og ligesom hendes Repertoire var det samme som sidst, var ogsaa den store Kunstnydelse over hendes Præstationer ganske den samme. Med Undtagelse af Frøken Enequist, Hr. Behrens og Pianisten Hr. Cowen ere derimod de hende dennegang ledsagende Kunstnere nye for Kjøbenhavn. Hr. Jaquinot, en dygtig Violinist af den franske Skole, spillede to Fantasier af Wieniawsky og Ernst paa en Maade, der i det Hele vidnede ret fordelagtigt om hans Udvikling, uagtet Wieniawskys Faust-Fantasi paa mange Punkter laa over hans Kræfter, der bedst slog til i det Cantabile. Hr. Valcheri har en brugbar, men rigtignok lidt tør og ikke klangfuld Tenorbaryton, medens Frøken Enequists Sopran, der ganske vist nu er ude over sin bedste Alder, dog endnu har Forcer navnlig i Retning af Koloratursang, som lykkedes godt, selv hvor den noget malplaceret blev anvendt til at pynte op paa en naiv svensk Folkevise.

Offentlig Brevvexling

Kjøbenhavn den 31. August 1879.

Højstærede Hr. Redakteur!

I Deres ærede Blad af D. D. findes en længere og interessant Artikel om Udpibningen af Trylleharpen; det sees deraf, at flere Litteratorer have ønsket at vide, hvem Overskou i Theaterhistorien IV. S. 464 Linie 3 fr. n. mener med „den siden berømte Videnskabsmand", og der gjøres en Gisning derom, som vel i Tiden vilde blive slaaet fast, hvis jeg ikke fra den allerbedste Kilde kunde oplyse, at Overskou herved sigter til Poul Møller.

Da det maaske kunde interessere Flere end Hr. Collin, tillader jeg mig herved at gjøre Dem denne lille Meddelelse.

Deres ærbødige

Agerholm,
Kaptain.

I Oktober Kvartal af „Nær og Fjern" vil blive paabegyndt en Oversættelse af Fr. Spielhagens nyeste Novelle „Quisisana".

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 376.

Den 14. September 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Om Drømme.

Af **Carl Gerhard.**

Til alle Tider og hos alle Folkeslag har man tillagt Sjælelivets mystiske Fænomener en særlig Betydning og skjænket deres Jagttagelse en ikke ringe Interesse. Det er nu engang grundet i Menneskets Væsen, at det Hemmelighedsfulde udøver en særlig Tiltrækningskraft paa det og at det Skjulte har den største Tillokkelse for det. Og naar dette overhovedet kan siges om alle Gjenstande for vor Tænkning, hvor meget mere maa det da ikke gjælde om saadanne Fænomener, som foregaa i vort eget Indre, som vi selv ere Skuepladsen for og Aarsagen til. At en for ethvert Menneske saa velbekjendt og saa dagligdags Ting som det at drømme dog paa samme Tid har noget saa Dunkelt og Uforklarligt ved sig, det er netop det, der gjør dette Hul i vor Viden saa føleligt. Vel gives der en uendelig Mængde af andre Fænomener, som ere os ikke mindre uforklarlige, fra alle Sider se vi os omgivne af Gaader, men de fleste af dem angaa os ikke saa personligt, som hvad der saaledes foregaaer i vort eget Indre. Og hvor virkelige Kjendsgjerninger, som berøre os ikke mindre nær, ere skjulte for os i det samme Mørke, der se vi idetmindste visse Love, hvoraf de ere beherskede. Men i vort Drømmeliv synes der ikke engang at være Spor tilstede af en saadan Lovmæssighed; hver Nat hensætter det os i en ny Verden, den ene overbydende den anden i Sælsomhed, og vi søge ofte forgjæves i de forudgaaende Dages Tilstande et Tilknytningspunkt for deres Underlighed. Der tænke, tale og udføre vi snart meget fornuftige Ting, snart igjen de flougste og taabeligste; snart foregaa Handlingerne i Drømme med en saa overraskende Sandhed og de optrædende Personer agere saa kunstnerisk træffende, saa dramatisk rigtigt, at man ikke uden Grund har kaldt Drømmeevnen den skjulte Digter i os; paa den anden Side hensætter Drømmen os igjen i saa ufornuftige, ja umulige Situationer og fremfører saa underlige Billeder, som vi tage for Virkelighed, uden i mindste Maade at undre os over dem, at Schopenhauer ikke ganske med Urette kunde betegne Drømmen som et kort Vanvid og Vanvidet som en lang Drøm. Naar vi hertil føje den plastiske Anskuelighed, den haandgribelige Virkelighed, hvormed det Drømte staaer ligeoverfor os, Egenskaber, der synes at give det et betydeligt Fortrin fremfor det blotte Fantasibillede, saa have vi Grunde nok til at forklare os den alsidige Interesse, som Sjælens Drømmeliv altid har havt for Tænkningen.

De forskjellige Anskuelser om Drømmetilstandene og deres Værd i Forhold til den vaagne Bevidsthed kunne passende inddeles i to store Klasser: den ene betragter Sjælens Drømmeliv som en højere, fortrinligere Tilstand i Sammenligning med Dagens Bevidsthed, som en Potensering af dens Tilværelse, medens den anden seer en Formindskelse, en Nedsættelse deraf i Drømmetilstanden. Det er bekjendt, at den første Anskuelse næsten var den udelukkende raadende i Oldtiden. Vel finde vi hos enkelte Filosofer, fremfor Alt hos Aristoteles, ogsaa fine psykologiske Betragtninger over Drømmetilstanden, men i det Hele og Store blev den dog ogsaa hos Grækerne betragtet

næsten udelukkende som en inspireret Tilstand. Som allerede hos Homer Drømmeguden, sendt af Zeus, svæver ned for at fremtrylle betydningsfulde Billeder for det sovende Menneske, saaledes betragtede man ogsaa Sagen endnu i de senere Aarhundreder; Drømmen var en Virkning af Guder eller Dæmoner og blev benyttet som et Orakel, ved hvis Hjælp man troede at kunne tyde kommende Begivenheder. En lignende Betydning tillagde Israeliterne Drømmene, som det jo er tilstrækkelig bekjendt af det gamle Testamente, kun at der her istedetfor Guderne traadte een Gud som Ophavsmand til Drømmebillederne. Herfra gik den samme Betragtningsmaade ganske naturligt over til Kristendommen og har holdt sig Aarhundreder igjennem lige til den Dag idag. Endnu staaer jo Drømmeudlægning i fuldt Flor hos Almuen, hvor den holder sig dels ved mundtlig Tradition, dels kunstig næret ved de utallige Drømmebøger, som spekulative Hoveder forstaa at sprede paa alle Markeder i Tillid til Mængdens Lettroenhed. Men ikke blot hos Almuen lever der saadanne Anskuelser om, at Drømmelivet staaer over den vaagne Bevidsthed; ogsaa Emnets videnskabelige Behandling er gaaet de samme Veje, og netop i vort Aarhundrede har denne Betragtningsmaade taget et nyt Opsving. Særlig var det den Schelling'ske Skole, som lagde en afgjort Forkjærlighed for Sjælelivets mystiske Fænomener for Dagen, en Forkjærlighed, der hos Enkelte er udartet til en formelig Drømmekultus. Saaledes drager ifølge G. H. Schubert Sjælen, frigjort fra Legemet, sig i Søvnen tilbage til en anden Virksomhedssfære. „Om ogsaa Mørket dækker Jorden paa det Sted, hvor vi ere, saa er Solen derfor dog ikke vegen fra den; Dagen med sin Klarhed er kun dragen andetsteds hen, til et andet Land, hvor — hinsides det udstrakte Hav — Palmerne blomstre. Saaledes synes ogsaa Sjælen, naar Søvnen omskygger dens Legeme, nærmere ved en Region hinsides, hvorfra den har taget sit Udspring, ligesom Legemet har taget sit fra den faste Jords Elementer. En højere liggende, fjern Stjernehimmels Lys og Kræfter raade over den og lege med den, medens det er Nat for Legemet." Sjælen har da „en anden Vej til Jagttagelse og Erkjendelse end den ved Hjælp af Sandseorganerne, en anden Vej til Virksomhed udad til end den ved Hjælp af Nerverne og Musklerne." Navnlig ved Betragtningen af Søvngængeriets og Somnambulismens Tilstande gjør denne Mystik sig i fuldeste Maal gjældende; saaledes begejstrer den hos Søvngængere stundom iagttagne legemlige Behændighed ham til det Udbrud: „Her synes i Virkeligheden selv Legemet at paavirkes af Tiltrækningen fra en højere, usynlig Natur, som vejer saaledes op imod den lavere, legemlige Verdens, den almindelige Tyngdes Tiltrækningskraft, at denne mister sin sædvanlige Overmagt over Legemet;" og i den magnetiske Halvsøvn røber der sig ifølge hans Anskuelse „et nyt Organ i Omegnen af Hjertekulen, et Organ, der bevirker Opfattelsen af Yderverdenen og træder istedetfor Hovedets Sandser." Vi behøve ikke her at anføre alle de Røster, der have ytret sig i samme Retning; det er tilstrækkeligt at minde om enkelte mere bekjendte Navne som Justinus Kerner og Jung Stilling. Men selv endnu i vore Dage kunne vi træffe lignende Anskuelser, om end i en mere dæmpet Form, hos enkelte Forfattere. Saaledes udtaler den ærværdige J. H. Fichte sig i en Afhandling „om Drøm, Anelse, Vision og de dermed sammenhængende sjælelige Fænomener" saaledes om disse Tilstande: „J dem aabner vort Væsens egenlige Dybde sig for os, som belyst af et hastigt forbifarende Lyn, og røber uanede Kræfter . . . . Først i den vaagne Tilstand og i Drømmebevidstheden tilsammentagne opfattes Mennesket i sin Helhed. J hin er det kun opfattet halvt, og det ovenikjøbet kun hvad den mindst interessante og tarveligste Side angaaer." J sin Anthropologi erklærer han, at den i vore sædvanlige Bevidsthedstilstande bestaaende nøje Forbindelse mellem Sjæl og Legeme ingenlunde er nogen nødvendig Betingelse for Bevidstheden, men at dette sandselige Legeme tvertimod er en Skranke af retarderende Virkning for Bevidsthedsfunktionerne; i de ekstatiske Tilstande saavelsom i mange Drømme er den omtalte Forbindelse ophævet, Aanden maa betragtes som frigjort for Legeme og Hjerne og er netop derved istand til en forhøjet Virksomhed.

Imod en saa respektfuld Behandling af Drømmetilstandene lader der sig imidlertid opstille meget vigtige Indvendinger. Fremfor Alt er der den mislige Kjendsgjerning, at ved Siden af alt det Ædle og Ophøjede, som undertiden kan udmærke Drømmene, er det dog ikke mindre hyppigt meget taabelige, ja stygge og uædle Træk, der vansire vore Drømmebilleder. Hvorledes staaer det i Samklang med den højere og renere Tilværelse, som Sjælen skal blive delagtig i ved Søvnen? Og nu de taabelige og ufornuftige Handlinger, som Drømmende og Søvngængere undertiden begaa, som naar f. Ex. En stød sin Stuekamerat for at forsvare sig imod drømte Angribere — have de ogsaa noget ved sig af en fjern Stjernehimmels Lys, som den fra Hjernen løste Sjæl er delagtig i? Et andet Argument mod den omtalte Antagelse af en Sjælens Befrielse fra Legemet i Drømmetilstanden kan hentes fra selve Drømmebilledernes Art og Form. Disse ere dog uden Tvivl Gjenstande for en anskuelig Forestilling, der, selv om den ikke tilvejebringes ved Hjælp af de ydre Sandser saaledes som den vaagne Bevidstheds Anskuelse, dog er fuldstændig analog med denne. Denne i Drømme virksomme Anskuelsesevnes Gjenstande ere, hvad deres Form angaaer, ganske de samme som den vaagne Anskuelses, og deraf er man dog sikkert berettiget til at slutte, at den ogsaa er afhængig af ganske de samme materielle Betingelser som denne, eller med andre Ord, at den ikke kommer istand uden Hjernens Medvirkning. Ganske til det samme Resultat fører endvidere den Omstændighed, at man kan frembringe Drømme ad kunstig Vej, nemlig ved narkotiske Midler, en Kjendsgjerning, som vi skulle omtale nærmere i det Følgende. — Efter alt dette kunne vi ikke betragte hin poetiske Anskuelse af Sjælens højere, for Legemet frigjorte Tilværelse i Søvnen som nogen heldig Forklaring, men maa tvertimod frakjende den enhver Evne til at yde noget fyldestgjørende Bidrag til Forstaaelsen af de omhandlede Tilstande. Derfor have ogsaa de nyere Bearbejdere af dette Emne næsten allesammen forladt hine Anskuelser og vendt sig henimod en frugtbarere Betragtningsmaade, idet de ikke mere søge Aarsagerne til vort Drømmeliv i en fjern, for vor øvrige Viden fremmed Verden, men stille det i Analogi med vor vaagne Bevidsthed og søge at komme til Forstaaelse af, om ikke de samme Faktorer skulde være betingende for begge Tilstande.

Hvad er da Drømmen, og hvorledes bliver den til? Vi have liggende for os den nyeste Monografi over vort Problem, et meget læseværdigt og særlig ved Meddelelsen

af talrige Experimenter interessant Skrift af C. Binz („Ueber den Traum". Bonn 1878). Ifølge dette er Drømmen et „rent legemligt og pathologisk Fænomen, et Produkt af ufuldstændig Søvn og uordnet Erindring." Denne Antagelse støtter sig først og fremmest paa den Kjendsgjerning, at man vilkaarlig kan frembringe Drømme eller drømmelignende Tilstande ved Giftstoffer og Lægemidler, ja endog kan bestemme Drømmens Klangfarve derved. En Række meddelte Forsøg beviser, at f. Ex. de Drømme, som Nydelsen af Opium og Haschisch frembringer, ere brogetfarvede, muntre og behagelige, medens atropinforgiftede Menneskers Drømmebilleder pleje at være af en ubehagelig ophidset Art. Det er bekjendt, at navnlig ogsaa Æther hos mange Mennesker har frembragt Drømme, i hvilke de befandt sig i Tilstande af den højeste Tilfredshed og Salighed. Den Drømmetilstand, som vi kjende under Navnet Mareridt, er heller ikke Andet end en akut Forgiftning. Hindres Luftens Passage af Dynen eller andre Aarsager, saa samler der sig Kulsyre og andre Produkter af vort Stofskifte i Blodet og mishandle vort Nervesystem. Den deraf opstaaende ubehagelige Fornemmelse, som meget hyppig antager Skikkelse af en Kvælningsproces, holder op, saasnart den atmosfæriske Luft atter faaer fri Adgang, f. Ex. ved at man aabner Munden: dens Ilt er Modgiften, som fjerner Aarsagerne til Drømmen. Alle disse Kjendsgjerninger føre ifølge Binz til at betegne Drømmen som et legemligt Fænomen, til hvis Forklaring han paa Grundlag af talrige Experimenter opstiller den Thesis: „Vor Følelses, Tænknings og Villies konkrete Enkeltbegreber ere bundne til i Rummet adskilte Elementer i Hjernen." Den derpaa grundede Drømmetheori er i Korthed følgende: Den vaagne Tilstand, Drøm og dyb Søvn ere tre Processer, som udgaa fra det samme Organ, den ene af den anden. I vaagen Tilstand raade vi over hele Hjernen; selv om vi ikke arbejde med alle dens Celler, saa sove dog de ubeskjæftigede ikke; vi kunne tvertimod tiltale dem, hvad Øjeblik vi ville, ligesom Strengene paa et Klaveer, naar der ikke hviler nogen hemmende Gjenstand paa dem. Søvnen hemmer foreløbig de smaa millionfoldige Tænkeorganers specifike Virksomhed. Normale Udmattelsesstoffer samt Vinaand, Kloroform og Morfium frembringe en mild Stivnen i dem, og ligesaalidt som trætte Muskler formaa de nu at svare hurtigt og sikkert paa Pirringer, om de overhovedet formaa det. Er denne Stivnen almindelig og er ikke nogen Hjernecelle udelukket fra den søvnbringende Aarsags Indtrængen, saa ligge vi i en dyb Søvn uden Drømme. Men er denne Hemmelse kun partiel, ere enkelte Cellehobe befriede fra den stivnede Tilstand eller endnu ikke ramte af den, saa fungere de alene, og dette de enkelte Gruppers isolerede Arbejde er netop Drømmen. Denne finder derfor hovedsagelig Sted paa den Tid, der ligger den vaagne Tilstand nærmest. I de tidlige Morgentimer nærmer Hjernecellernes Lamhedstilstand sig lidt efter lidt sin Afslutning; mindre og mindre bliver det i Hjernens Æggehvide ophobede Træthedsstof, det opløses mere og mere eller skylles bort af den rastløst kredsende Blodstrøm; hist og her ere allerede enkelte Cellehobe blevne vaagne og begynde deres Arbejde; deres Antal bliver større og større, indtil endelig de sidste Stivningstilstande forsvinde overfor Dagens Pirringsindtryk og Drømmen opløser sig i vaagen Tilstand. Ganske paa samme Maade gaaer ogsaa Indslumringen for sig lidt efter lidt. Ligesom de kunstige Sovemidler, f. Ex. Kloroform, saaledes virker ogsaa den af vort Blod førte Kloroform kun lidt efter lidt ind paa Hjernen, og medens en stor Del af Hjerneoverfladen allerede er sat ud af Virksomhed, arbejde de endnu ikke gjennemtrængte Punkter og Over videre, indtil ogsaa de blive et Bytte for Lammelsen.

At Drømmene paa en eller anden Maade ere betingede af Hjernens og Nervesystemets Tilstande, betvivles nu ikke længer af Nogen, som tænker fordomsfrit over denne Sag; man kan derfor udenvidere gaa ind paa Hovedresultatet af Binz's Undersøgelse: at Drømmen er et Fænomen, som fuldbyrdes ved Hjælp af et legemligt Organ og er afhængigt af dettes Forandringer. At det specielt er den forskjellige Træthedsgrad i de forskjellige Partier af Hjernen, som betinger Drømmebilledernes Opstaaen, er en Hypothese, som er ganske godt skikket til at forklare mangen Ejendommelighed ved Drømmen, og hvorved især det Brogede og Uregelmæssige ved vore Drømmebilleder, deres fantastiske Sammensætning, bliver nogenlunde forstaaeligt. Thi naar specielt vore Erindringsbilleder, naar overhovedet vore aandelige Funktioner maa tænkes lokaliserede i bestemte Dele af Hjernen, saa er det forklarligt, at de enkelte Billeder i Drømmen føje sig saa uregelmæssigt sammen, alt eftersom det er den ene eller den anden Hjernedel, der arbejder, da der mangler Kontrol af de Hjernedele, som have at sørge for Associationen. Men med alt dette bør man dog ikke glemme, at en blot Undersøgelse af de legemlige Betingelser for Drømmen aldrig vil kunne udtømme hele dens Væsen, fordi der foruden disse Betingelser kommer endnu en anden Faktor i Betragtning ved dens Opstaaelse, nemlig Menneskets aandelige Side, og til Forstaaelsen af den fordres der i hvert Tilfælde en psykologisk Undersøgelse. Drømme ere jo dog — det vil Ingen bestride — Forestillinger, som vi have i Søvne. Men hvad er Forestillinger, og hvorledes blive de til? Det er klart, at Forklaringen af Drømmens Væsen er afhængig af Besvarelsen af dette Spørgsmaal, og at derfor Anskuelserne om Drømmen maa forme sig forskjelligt alt efter den psykologiske Grundanskuelse, som den derover Tænkende har. Sagen vilde være meget simpel og kunne afgjøres efter den blot naturvidenskabelige Undersøgelse af Hjernen og dens Virksomhed, hvis Forestillingerne ikke vare Andet end Funktioner af Hjernen. En saadan Paastand er ganske vist tidt nok opstillet, men aldrig bleven bevist, og den staaer overhovedet i Modstrid med enhver Analogi. Saa langt Erfaringen naaer, kan ifølge sit Væsen Ensartet kun fremgaa af Ensartet; men Materie og Bevidsthed ere to saa specifikt forskjellige Ting, at denne umulig kan betragtes som et blot Produkt af hin; for at forklare den, maa der absolut antages et særligt aandeligt Princip som Aarsag. Hvo der altsaa ikke er istand til at gaa ind paa den nævnte Art af Monisme, hvo der, for at forklare sig vore aandelige Virksomheder, antager en selvstændig aandelig Faktor i Mennesket, en Sjæl ved Siden af Legemet, han vil lade baade Bevidstheden i det Hele taget og den, der giver sig tilkjende i Drømmen, være medbetinget netop af denne Faktor. Ganske vist hylde vi ikke en Psykologi som den ovenfor berørte, ifølge hvilken Sjælen kun skulde være løst sammenkoblet med Legemet som med et fremmed, dens inderste Virksomhed egenlig hemmende Væsen og i visse Tilstande løse sig fra det igjen, forat gaa sine egne Veje. Vi maa tvertimod antage den

allerinderligste Forbindelse mellem Legeme og Sjæl, og hele vort Liv med alle vore Bevidstheds- og Villiesfunktioner er netop Resultatet af denne Forbindelse. Uden Sjælen vilde hine Funktioner ikke være mulige, men uden Legemet som Sjælens Organ kom de heller ikke istand. Materialismen begaaer den Fejl, at den nægter den ene af de to medbetingende Faktorer, Sjælen, eller rettere sagt nedsætter den til at være et Produkt af den anden; for Materialismen er Bevistheden en Funktion af Hjernen, for os er den en Virksomhed af Sjælen, der ganske vist kun udføres ved Hjælp af Hjernen som Sjælens Organ. Hvorledes dette Forhold mellem Legeme og Sjæl, denne nøje Sammenhæng mellem begge er mulig og hvorledes man skal forklare den, er en Gaade for os og vil vel vedblive at være det; vi forefinde denne Forbindelse som noget Givet og maa tage den, som saa meget Andet, som en ufattelig Kjendsgjerning. Om der gives andre Væsner og andre Tilstande, hvor Tænkning, Følelse og Villie bliver til paa en Maade, der er forskjellig fra vor, det vide vi ikke: vor nuværende menneskelige Tilværelsesform har ialtfald det Ejendommelige, at de omtalte psykologiske Funktioner kun kunne foregaa ved Hjælp af det organiske Apparat, Hjernen og Nervesystemet, altsaa kun ved den nøjeste Forbindelse mellem Legeme og Sjæl. Det er ikke umuligt, at disse to Faktorer, Sjæl og Legeme, for en Anskuelsesevne, der naaer ud over den menneskelige, kun ere at se til som to forskjellige Fremtrædelsesformer af en og samme til Grund liggende Enhed; men denne Enhed er da i ethvert Tilfælde transscendent for os, og vi kunne ikke vide det ringeste om den. Vi have at betragte Mennesket, saaledes som det viser sig for os, og her kunne vi da ikke Andet end antage to forskjellige selvstændige Dele i det, af hvilke den ene ikke er et Produkt eller en Funktion af den anden; vi kunne altsaa, trods al Stræben efter Enhed, ikke anerkjende den nutildags saa roste Monisme som en med Erfaringen stemmende Anskuelsesmaade, men maa foreløbig nøjes med en, om ikke absolut, saa dog ialtfald relativ Dualisme.

Hvis vi nu fra denne psykologiske Grundanskuelse træde hen til vort Problem, saa stiller det sig som en Følge af det omtalte nøje Fællesskab mellem Legeme og Sjæl og deres gjensidige Afhængighed af hinanden som fuldstændig forklarligt for os, at den ene Faktors Tilstand altid indvirker paa den anden, at en Forandring hos den ene af dem ogsaa maa medføre en saadan i deres fælles Produkt: Tænkningen, Følelsen og Villien. Der ligger saaledes i vor Anskuelse paa ingen Maade nogen Hindring for den Antagelse, at Forandringer i Hjernen eller overhovedet i Nervesystemet ogsaa have en tilsvarende Indflydelse paa Bevidstheden. I Overensstemmelse hermed maa vi ogsaa anerkjende den foreløbige Ophævelse af Bevidstheden, der indtræder i Søvnen, som en Virkning af den legemlige Organisme; og da Drømmen netop bliver til som en Følge af en partiel Ophævelse af denne legemlige Indflydelse paa Bevidstheden, saa kunne vi ogsaa i en vis Forstand kalde den et „legemligt Fænomen“. Men dog kun i en vis Forstand, nemlig forsaavidt Ophævelsen af det paa Forestillingen hvilende legemlige Tryk gjør det muligt for den at stige frem eller forsaavidt Hjernens Tilstande overhovedet ere Betingelser for dens Opstaaen; et rent legemligt Fænomen er Drømmen derimod ingenlunde, ligesaa lidt som Bevidsthedsakten i vaagen Tilstand er det. Thi det Positive, det egenlig Virkelige i Drømmen er jo Forestillingerne, og disse ere ikke noget Legemligt eller blotte Produkter af noget Legemligt, om de end kun opstaa ved Hjælp af Hjernen som Sjælens Organ; de ere tvertimod Virksomheder af Sjælen, hvad enten de nu opstaa i vaagen Tilstand eller i Drømme.

Hvorledes nu hin legemlige Indflydelse paa Bevidstheden, Søvnen, gaaer for sig og af hvad Art den fysiologiske Akt er, det er foreløbig et Problem, som endnu venter paa sin Løsning. Saalænge det endnu ikke er lykkedes Fysiologien at finde en uomstødelig, almindelig godkjendt Forklaring af Søvnen — og foreløbig ere Fysiologernes Anskuelser herom endnu indbyrdes modsigende — saalænge maa naturligvis ogsaa Psykologien finde sig i Ubekjendtskabet med denne Akt. Dens Opgave er det kun, at undersøge dens Virkning paa Bevidstheden. Skulle vi karakterisere denne i Korthed, saa kunne vi benytte følgende Definition af H. Siebeck: „Søvnen er en fra den legemlige Organisme udgaaende Virkning, i hvilken samtidig med Muskel- og Nervesystemets Udmattelse ogsaa den aandelige Virksomhed er Gjenstand for en Hemmelse, idet de Tanker og Følelser, som fyldte den vaagne Bevidsthed, mere og mere fordunkles af et tiltagende fysiologisk Tryk, som af en langsomt fremtrængende Magt, og ligesom trykkes ned til Bevidsthedens Tærskel, paa hvis anden Side de komme ind paa Forglemmelsens Omraade og ere tilsyneladende tilintetgjorte, men i Virkeligheden endnu bestaaende, for at dukke op igjen og paany blive bevidste, saasnart Søvnen er forbi.“ Er denne af det fysiologiske Tryk fremkaldte Ophævelse af Bevidstheden fuldstændig, saa have vi den dybe Søvn uden Drømme; er den kun partiel, er Trykket endnu ikke eller ikke længer saa stærkt, at Forestillingen er trængt helt ud af Bevidstheden, saa opstaaer Drømmen. Da nu Forestillingerne overhovedet, som ovenfor paavist, ere Ytringer af Sjælen, saa har Fysiologen Burdach Ret, naar han forklarer Drømmene paa følgende Maade: „Den i Søvne vedvarende Sjælsvirksomhed ytrer sig som Drøm;“ dog maa vi tilføje: ikke enhver Sjælsvirksomhed. Thi en vis Virksomhed udøver Sjælen vedvarende, ogsaa i den allerdybeste Søvn, hvilket simpelthen allerede fremgaaer deraf, at vi jo leve, selv naar vi sove dybest, medens absolut Uvirksomhed, fuldstændig Ro vilde være Døden. Men at Sjælen skulde drømme ogsaa i den dybeste Søvn, altsaa bestandig, det er en Antagelse, som der idetmindste ikke foreligger nogen tvingende Grund for. Tilstede er dens Virksomhed altid, ogsaa i Søvne, men den har — hvilket jo ogsaa stundom forekommer i vaagen Tilstand — ikke altid den Grad af Intensitet, at den bliver bevidst, og kun den psykiske Virksomhed, der bliver bevidst i Søvne, kalde vi Drøm.

Med dette Indblik i Drømmens Væsen have vi fastslaaet det Punkt, der er det vigtigste til dens Forklaring: dens Kontinuitet med den vaagne Bevidsthed. Fremfor Alt maa vi holde fast ved, at den vaagne Tilstand og Drømmen ikke ere væsenlig, men kun gradvis forskjellige Tilstande i vor Bevidsthed. „Drømmen,“ siger Strümpell træffende, „er ikke Noget, som opstaaer oprindeligt og for sig selv alene som noget ganske Nyt i Sjælen, ikke noget isoleret Staaende eller fra en isoleret Oprindelse Stammende. Den er ikke skilt fra den vaagne Bevidsthed ved en Kløft, over hvilken Sjælen maa springe ind paa et

andet Omraade eller over hvilken en fremmed Magt bryder ind i den. Mellem Drømmen og den vaagne Bevidsthed er der Kontinuitet og Sammenhæng." Begge Tilstande ere netop paa lige Vis Ytringer af en og den samme Sjæl; hvad der adskiller dem fra hinanden, er kun den tilstedeværende forskjellige Grad af Bevidsthed. Et Bevis for denne Kontinuitet have vi allerede i de mangfoldige Overgangsled og Mellemtilstande, som findes mellem den vaagne og den drømmende Bevidsthed. Hvo kjender ikke af egen Erfaring hin Drømmen i vaagen Tilstand, hine drømmeagtige Øjeblikke, i hvilke vi undertiden pludselig finde os hensatte ved fuldt bevidst Aandsvirksomhed, i hvilke de mest fremmedartede Forestillinger træde frem for vor Bevidsthed fra Sjælens Dyb og føre os bort fra Gjenstanden for vor Tænkning, hvor Tankerne strejfe om snart her, snart der, og vi ere et villieløst Bytte for en ukaldet Ideassociation? Eller det Drømmeri, der saa gjerne indfinder sig hos os, inden vi sove ind, i Søvnighedstilstanden? Endnu tage vi maaske Del i Samtalen, men mere og mere forvirrede, mere og mere brogede blive Billederne for vort aandelige Øje, vi svare maaske endnu paa et til os rettet Spørgsmaal, men forkert, ud af en helt anden Tankegang, og vor Bevidsthed bliver alt svagere og svagere, indtil endelig selv den sidste Rest af den forlader os og dyb Søvn omslutter os. Saadanne Tilstande have ikke alene den største Lighed med Drømmefænomenerne i Søvnen, men ere ogsaa paa det Nøjeste beslægtede med dem, have den samme Natur og Tilblivelse tilfælles med dem, saa at man ofte har vanskeligt ved at skjelne, hvor den vaagne Tilstand ophører og Drømmen begynder. De to Tilstande ere, som sagt, kun Grads-, ikke Væsensforskjelligheder. Og derfor ere de ogsaa de samme Love underkastede. Forestillingsrækkernes Opstaaen og Fortsættelse i drømmende Tilstand foregaaer ganske paa den samme Maade og lader sig føre tilbage til ganske de samme Regler, som gjælde for den vaagne Sjæls Idedannelser, kun at disse sidste ere underlagte Selvbevidsthedens Kontrol og Regulativ, medens den som oftest er ophørt i Drømmelivets Tilstande. Denne Omstændighed, Mangelen paa Selvbevidsthed i Drømme, er det nu netop hovedsagelig, som trods den omtalte Ensartethed, trods den kun graduelle Forskjellighed mellem Vaagen og Drømmen, begrunder en saa enorm Forskjel imellem dem. Af Manglen paa Selvbevidsthed lade sig overhovedet næsten alle de Ejendommeligheder forklare, som gjøre os Drømmelivet saa sælsomt og forunderligt. Vi maa nemlig skjelne bestemt imellem Bevidsthed og Selvbevidsthed. I Drømmen er der vel Bevidsthed tilstede, men dog kun en meget lav og formindsket, saa at det her meget hyppigt ikke kommer til dens mest udviklede Form, til Selvbevidsthed; vi have da vel Forestillinger, men uden at disse Forestillinger træde i noget levende Forhold til vort Jeg, uden at vi virkelig vide dem som vore Forestillinger. Enhver, som tænker derover, vil vist af egen Erfaring kjende mange saadanne Drømme, i hvilke Forestillingen om hans egen Person slet ikke kom til hans Bevidsthed; Begivenhederne i Drømmen drage da forbi os som fremmede, vi se dem som et Skuespil, som ikke i ringeste Maade berører os selv. Undertiden skeer det ogsaa, at kun en Del af Drømmens Indhold træder i Forhold til vort Jeg, Resten ikke. Paa denne Maade maa f. Ex. den bekjendte Drøm forklares, som van Goens fortæller om sig selv. Han befandt sig i Drømme i Skolen, hvor han i Løbet af Undervisningen forgjæves pinte sig med at finde det rigtige Svar paa et Spørgsmaal, som Læreren rettede til ham; til hans Beskæmmelse og Ærgrelse gav saa hans Nabo det Svar, som han ikke havde vidst. Lignende Drømme ere ikke sjeldne, i hvilke den Drømmende paa en Maade deler sig i to Personligheder, af hvilke den ene modtager Meddelelser eller Belæringer af den anden. I saadanne Tilfælde kommer netop Forestillingen om Jeg'et kun tildels til Udvikling, kun en Del af Drømmens Indhold træder i Forhold til den Drømmendes Personlighed, medens den anden Del staaer ligeoverfor ham som noget Fremmed. I vaagen Tilstand havde van Goens naturligvis selv vidst det rigtige Svar paa vedkommende Spørgsmaal, thi det er jo en og den samme drømmende Personlighed, hvem baade Spørgsmaal og Svar tilhøre som dens egne Forestillinger.

Af Manglen paa Selvbevidsthed forklares nu, som allerede antydet, næsten alle de Ejendommeligheder, som give Drømmelivet en saa sælsom Kolorit. Hertil hører fremfor Alt det Brogede, Fantastiske, Usammenhængende, som vel er ejendommeligt for Flertallet af vore Drømme. I vaagen Tilstand staaer vor Ideforbindelse under Selvbevidsthedens Kontrol, den holder som ordnende, logisk Princip paa en Maade vore Forestillingers Traade i sin Haand, enhver ny Forestilling, der træder ind i Bevidstheden, faaer af den sin rette Plads anvist, idet den enten optages af den Forestillingsgruppe, den efter sit Indhold tilhører, eller foreløbig undertrykkes og bringes i Forglemmelse af det i Bevidstheden just dominerende Forestillingskomplex. I Søvne kan nu ganske som i vaagen Tilstand de mest heterogene Forestillinger træde ind i Bevidstheden, enten som en Følge af ydre Impulser eller paa indre Foranledninger, hvorved den ovenfor omtalte ulige Træthedsgrad hos de forskjellige Partier af Nervesystemet visselig ikke er uden Indflydelse. Men da Selvbevidstheden og den ved den bevirkede Regulering af Forestillingsprocessen mangler her, saa gaaer denne for sig paa ganske automatisk Maade, enhver nyopdukkende Forestilling forbinder sig med de i Bevidstheden allerede tilstedeværende, om den end er nok saa forskjellig fra dem, til en samlet Forestilling, og saaledes opstaaer da ganske naturligt de fantastiske og meningsløse Drømmebilleder, som forekomme os saa eventyrlige, naar vi ere vaagnede.

Paa samme Vis forklares et andet, ikke mindre mærkværdigt Fænomen i Drømmelivet, nemlig den Kjendsgjerning, at vi i Drømme ikke forbauses over Noget. Vi opleve her de vanvittigste Ting, befinde os i de umuligste Situationer og Forhold, omgaaes f. Ex. med Mænd, som have levet for Aartusinder siden, som med vore gode Bekjendte, og Alt det som om det ganske forstod sig af sig selv, uden at der saameget som opstiger en Tanke om Umuligheden af det Oplevede hos os. Ganske naturligt; vi forbauses over en Begivenhed, naar den afviger betydelig fra vore hidtil gjorte Erfaringer og ikke kan bringes i nogensomhelst Analogi med nogen af dem. Men hertil udfordres, at vi kunne sammenligne Begivenhederne med vore hidtil gjorte Erfaringer. I vaagen Tilstand gjør Mennesket dette; i sin Selvbevidsthed har han paa en Maade sammenfattet Summen af alle sine hidtidige Erfaringer og dannet sig en samlet Dom om, hvad der er muligt og hvad der er umuligt, og med denne Dom bliver saa uvilkaarlig enhver nyindtrædende Begivenhed sammen-

holdt og sammenlignet. Men i Søvne mangle vi baade Selvbevidstheden og dens Maalestok, og derfor drager den sælsomste Forestilling forbi vor Bevidsthed, uden at gjøre mere Indtryk end den mest dagligdags. Med denne Ejendommelighed ved Drømmen hænger paa det Nøjeste en anden sammen, som den egenlig kun er en enkelt Ytring af, nemlig den Kjendsgjerning, at Dømmekraften overhovedet meget ofte aldeles mangler under Drømmen. Vi tillægge her undertiden Ting, som vi neppe vilde agte paa i vaagen Tilstand, det højeste Værd, medens Begivenheder af den højeste Vigtighed gaa os upaaagtede forbi. I vaagen Tilstand besidde vi netop som Resultat af hele vort hidtilværende Liv en Sum af Kundskaber, Tanker og Følelser, som de nyindtrædende Forestillinger træde i Forhold til, vi have faste Anskuelser og Grundsætninger, hvorefter vi bedømme en Sag. Men i Søvne mangle vi samtidig med Selvbevidstheden ogsaa denne „aandelige Baggrund" og som Følge deraf Bedømmelsens Maalestok; Forestillingerne følge her den ene ovenpaa den anden, uden at den drømmende Sjæl formaaer at sætte dem i det rigtige Forhold til andre. Som en Mangel paa Dømmekraft kunne vi ogsaa anse den Omstændighed, der jo er ejendommelig for alle Drømme: at den Drømmende troer at have virkelige Begivenheder, ydre Objekter for sig, skjøndt Drømmebillederne ikke ere Andet end hans indre Tilstande, hans subjektive Forestillinger. I vaagen Tilstand, naar Bevidstheden er i sin fulde Kraft, kan denne Forvexling ikke let finde Sted, fordi vi her bestandig have Adgang til at sammenligne vore Forestillinger med den haandgribelige Virkelighed foran os og prøve deres objektive Realitet; men i Drømme mangler Sjælen, som vi have seet, Adgangen til at anstille Sammenligninger.

Sluttes.

En Episode fra Kejserprindsens Barndom.

Af **Mark Hope.**

Omtrent for femten Aar siden, da det andet Kejserdømme var i sin Lykkes Rus, opstod der en Dag en stor Bevægelse i Tuilerierne. Kejserprindsen var borte. Man kunde have seet hans Hovmester Hr. Monnier, hans Kammertjener Uhlmann og hans Staldmester Hr. Bachon ile hen ad den Terrasse, som løber langs med Quai du Louvre, fulgte af Louis Conneau Prindsens Legekamerat. Den unge Conneau syntes at være paa Nippet til at græde; og de tre ovennævnte Embedsmænd syntes at være tilbøjelige til at gjøre ham ansvarlig for det Uheld, de frygtede, thi hvert Øjeblik vendte de sig gestikulerende om og gjentog skarpt Spørgsmaalet: „Naar saae Du ham sidst?" Det var omtrent Kl. ti en Sommer Morgen, og den offentlige Del af Tuilerihaven var allerede opfyldt af Ammer og Børn. Nogle andre Spadserende vare ogsaa paafærde for at indaande den styrkende parisiske Juniluft, og adskillige af dem, der lagde Mærke til, hvorledes Personerne paa Terrassen gik frem og tilbage, stod stille og stirrede, idet de indbildte sig, at en af Hoffets Hunde var løben sin Vej. Det vilde have givet dem en elektrisk Fornemmelse, dersom de kunde have anet, at det var Tronarvingen, man ledte efter mellem Rhododendrum'er og Syrenbuske. Naar denne Smule Nyhed var bleven fortalt videre af dem i Kaféerne — som den snart vilde være bleven — vilde dette have været Grund nok til et stort Fald af Rentes og til at bevirke en Panik paa Børsen den Eftermiddag.

Prindsens Hovmester, Staldmester og Kammertjener vidste det kun altfor vel; og det gjorde ogsaa den unge Conneau, hvis ungdommelige Gemyt for længe siden var blevet aabnet for den Opfattelse, at hans kejserlige Legekamerat ikke var som andre Drenge. Han var omgiven af Vogtere; alle hans Skridt bleve iagttagne; han kunde ikke komme ud af Syne for dem, der vare satte til at holde Øje med ham, uden at foranledige en Mængde Ophævelser, som Conneau næsten led mere ved end Prindsen. Bestillingen som Prygle-Dreng var heldigvis bleven afskaffet før Louis Conneaus Tid, men naarsomhelst Prindsen gjorde noget Forkert, var det altid Conneau, der fik Skjænd derfor. Man sagde til ham, at han burde være et bedre Exempel, at han ikke burde forføre Hans Kejserlige Højhed til gale Streger, at han var en Dreng, der nød en stor Ære, og at han derfor ogsaa havde store Pligter, hvilke Formaninger Conneau altid modtog med en tilsyneladende angerfuld Mine, men med indvendig Trods. Nu vidste denne velformanede Dreng tilfældigvis, at Kejserprindsen var meget forbitret over det Formynderskab, han blev holdt i, og at han længe havde næret den ærgjerrige Plan at gaa ud og faae sig alene en hel Dags Svir i Parises Gader. Der var en vis Bod med ristede Kartofler, hvor Hans Kejserlige Højhed havde erklæret, at han nok kunde lide at gjøre sig tilgode incognito, og han havde megen Lyst til at give sig i Kast med de Flokke af Drenge, som han havde seet strømme ud af Lyceerne henimod Kl. fire om Eftermiddagen, og tage Del i nogle af disse mageløse Kampe, som de opførte indbyrdes med Lexikoner og Tornistre. Prindsen, der var altfor ædelmodig til at ville drage sin Kamerat med i Forlegenhed, havde aldrig opfordret Conneau til at ledsage sig paa denne Afstikker; men han havde højtidelig meddelt ham, at ved den første Lejlighed, naar han kunde gribe Hr. Monnier i at tage sig en Skraber, den vagthavende Officier i at døse og naar Skildvagten ved Hovedporten saae dum ud paa sin Post, vilde han benytte sig af denne Kombination af Omstændigheder og stikke af. Louis Conneau havde betragtet denne Meddelelse som hellig, men han havde anvendt al sin Visdom for at overbevise Prindsen om, at man kunde faae ligesaa gode ristede Kartofler i Tuilerierne som paa Hjørnet af Rue St. Honoré, samt at det at spise disse Delikatesser med sine Fingre af et fedtet Stykke gult Papir, ikke var et saadant Traktement, som Hans Kejserlige Højhed indbildte sig. Det lod imidlertid til, at Prindsen ikke havde taget Hensyn til dette Raad, og Conneau, der blev plaget af Spørgsmaal, tilstod tilsidst, at han troede, at Hans Højhed var gaaet ud for at have nogle Løjer.

„Løjer!" skreg Hr. Monnier, idet han i Fortvivlelse hævede sine Arme. „Troer han, det er Løjer at faae os til at løbe om efter ham paa den Maade! Hvor er han gaaet hen? Siig os det strax, dersom Du veed det."

„Han er maaske gaaet ud for at kjøbe for to Sous Kartofler," ytrede den unge Conneau frygtsomt. Det var en vovelig Erklæring at komme med, thi de tre Officianter stirrede paa ham, som om de fandt en Spøg højst ubetimelig i saadan et Øjeblik.

„Kartofler," gjentog den lærde Hr. Monnier. „Han spiste jo Frokost for en Time siden."

„Drenge kunne ofte spise to Gange Frokost," bemærkede Staldmesteren Hr. Bachon oplysende.

„Det er der ikke Tale om," raabte Hovmesteren, der gik tilbage ad den Vej, han var kommen, henimod Paladset. „Du maa føre os hen til Kartoffelboutiken, Conneau, dersom Du veed, hvor den er; hurtig, kom nu, jeg antager det for givet, at Du ikke fører os paa Vildspor."

„Jeg kan ikke indestaa for, at han er gaaet ud efter Kartofler," stønnede Conneau, der følte, at Sagen var alvorlig. „Maaske er han gaaet ud for at slaas med Drengene fra Lyceet."

„Mein Gott! et Slagsmaal med vauriens!" udbrød Uhlmann, idet hans ærlige elsassiske Ansigt blev saa rødt som en Rødbede.

„Ikke et Ord mere," gispede Hr. Monnier, thi de nærmede sig en Skildvagt og lagde Mærke til, at Kaptajnen for Vagten stod ved Trappen til «Pavillon de Flore» og snøftede i Vejret, som om han kunde lugte Noget i Vinden. „Kom nu, kom nu, vi maa holde dette skjult for Kejseren; han vilde blive syg af Ængstelse."

„Og for Kejserinden," hviskede Hr. Bachon, der frygtede for, at Hendes Majestæts Vrede mulig ikke vilde give sig tilkjende i en taus Bedrøvelse.

Det var et stort Ansvar, som Selskabet paatog sig ved at skjule Prindsens Forsvinden for Kejseren; thi det var en staaende Befaling ved Hoffet, at hvis der hændtes Prindsen Noget, skulde man ufortøvet underrette Kejseren derom og telegrafere efter Politipræfekten. Det var muligt, at Prindsen kunde være bleven opsnappet, og under disse Omstændigheder var det af yderste Vigtighed, at Præfekten strax kunde faae Underretning derom, for at hele Brigaden af det hemmelige Politi kunde kastes ud over Hovedstaden som et stort Net, der lukkede sine Masker over alle Jernbanestationer og de Porte, som førte ud af Paris. Sandheden er, at de Personer, som nu vare paa Jagt efter Napoleons Arving, frygtede for, at de skulde blive satte for skarpt irette for Forsømmelse af deres Pligt, idet de lod deres uskatterlige Myndling slippe ubemærket bort fra sig, og de haabede, at de ved at sætte det bedste Ben foran mulig kunde være saa heldige at indhente Hans Højhed uden Politiets Hjælp. Louis Conneau tilstod, at den Kartoffelbod, som havde fristet hans Kamerat, kun var et Stenkast borte fra Tuilerierne, og hvad Lyceerne angik, var det sandsynligt, at det, som Prindsen bedst kjendte af Udseende, var Lyceet Charlemagne nær Bastillepladsen ved Enden af Rue de Rivoli. Man kunde derfor snart efter have seet d'Hrr. Monnier, Bachon og Uhlmann skynde sig over Karrousselpladsen henimod Indgangen til Rue de Rivoli; men saa godt plejede Politiet i Tuilerierne at være ledet i den Tid, at et Par af Paladsets Opdagelsesbetjente — velklædte Herrer med rødt Baand i Knaphullet — som saae dem skynde sig ud, formodede, at der var noget Galt paafærde og listede sig efter dem. Maaske bildte de sig ind, at Hr. Monnier havde stjaalet nogle af Krondiamanterne og at d'Hrr. Bachon og Uhlmann vilde dele Udbyttet med ham. Mistillid til ærlige Folk er den første Dyd hos Opdagelsesbetjente.

Den gamle Kone, der havde en Bod med ristede Kartofler paa Hjørnet af Rue St. Honoré og Rue des Bons Enfants, var bekjendt i Kvarteret under Øgenavnet Moer Rissole. Hun var en Original paa sin Vis; skjøndt hun ikke havde saadan en fin litterair og kunstnerisk Dannelse som hendes Kolleger, der sælge Kartofler til de fremspirende Talenter i Quartier latin, udøvede hun dog nogen social Indflydelse, fordi hun havde nogle hundrede sladderagtige Portnersker til Kunder. For saadan en Kone var enhver Nyhed ligesaa velkommen som rede Penge og ligesaa meget værd, thi den hjalp til at faae hendes Kunder til at vente taalmodig, medens Kartoflerne langsomt bleve hældte ned i det sydende Fedt. Derfor gispede Moer Rissole ligefrem af Spænding, da hun blev tiltalt af de tre sveddryppende Mænd og en lille Dreng, der alle spurgte hende med aandeløs Iver, om hun havde seet en anden omtrent ni Aar gammel Dreng, der var klædt i sort Fløjl — en smuk Dreng med store blide Øjne og vindende Manerer — „kort sagt, Kejserprindsen", plumpede det ud af den stakkels Hr. Monnier, som begyndte at faae en Anelse om, at han vilde faae Logis i Mazas og tilsidst blive anklaget for Højforræderi. „De maa kjende Kejserprindsen, Madame, siig os, om De har seet ham."

„Herre Gud! Aa, det maa have været den Dreng, som kom her for en Time siden, men jeg lagde ikke Mærke til ham," udbrød den gamle Kone, idet hun af Forbauselse lod sin Kniv falde ned i Stegepanden, saa der sprøjtede en Draabe sydende Fedt op paa Bachons runde Hage; han brummede en Forbandelse og tørrede den af. «Mon dieu! mon dieu!» tilføjede hun, „aa, han gav mig en Franc, og han vilde ikke tage mod Penge igjen — saa gik han sin Vej sammen med en lurvet klædt Mand med en daarlig Hat, som ofte kommer til mig for at kjøbe sin Frokost."

„En lurvet Mand — daarlig Hat!" gjentog Hr. Monnier ved sig selv. „Hvilken Vej gik de, hurtig, vi have ikke et Øjeblik at spilde."

„Det veed jeg ikke," svarede Moer Rissole forvirret.

„Veed De ikke, hvor den lurvetklædte Kunde boer?" spurgte Bachon, der gjorde et mere praktisk Spørgsmaal.

„Er hans Hat saa daarlig? Maaske kunde vi kjende ham derpaa?" spurgte Louis Conneau, begjærlig efter at vise sin Skarpsindighed.

„Jeg veed ikke, hvor Manden boer, men jeg har hørt, at han er Journalist," svarede Kartoffelsælgersken. „Han giver mig undertiden en Bunke Aviser i Betaling for sin Frokost istedetfor Penge."

„Hvilke Aviser?" spurgte Hr. Monnier.

„Det veed jeg ikke, min Herre, jeg kan ikke læse," var det forlegne Svar.

„I hvert Fald er Manden en Radikal," ytrede Hr. Bachon. „Ingen konservativ Journalist vilde komme og kjøbe ristede Kartofler i en Fjællebod og betale dem med Varer."

Dette lille Udfald bragte ikke Nogen til at smile, thi Sagen begyndte at se uhyggelig ud. At Tronarvingen var i Hænderne paa en lurvet Radikal, kunde betyde mange

afskyelige Ting, af hvilke Forlangendet om en stor Sum i Løsepenge ikke var den mindst sandsynlige. For at gjøre Sagen endnu værre, begyndte det i dette Øjeblik at regne, og Selskabet havde naturligvis ingen Paraplyer. De kunde ikke tage en Droschke, fordi det nu var deres Pligt at spadsere nedad Rue Rivoli saa langt som til Collége Charlemagne for at se, om de ikke kunde støde paa Prindsen paa det Stykke Vej. Vaade og elendige traskede de afsted i deres lidet lovende Ærinde, og den lille Conneau maatte løbe for at holde Skridt med dem; de to Opdagere, som ikke havde tabt dem af Syne, fulgte dem i en ærbødig Afstand. Da de naaede Hotel de Ville, vare de pjaskvaade, og da de ankom til Skolen, dampede de af Varme og Fugtighed ligesom kogte Grøntsager. Uheldigvis blev deres Udholdenhed ikke belønnet, thi da de saae op og ned ad Gaden, hvor Regnen faldt i Strømme, saae de ikke Noget, der lignede Prindsen, og ikke engang en lurvet Radikal. Der var Folk nok med daarlige Hatte, men det var jevne Folk, der skyndte sig at udføre deres Ærinde i Regnvejret, og som ikke frembød noget Mistænkeligt for Beskueren. Det havde været Hr. Monniers Praxis at oplive de Timer, han havde med sin kejserlige Elev, ved at tage tilfældige Gjenstande og Tilfælde i Livet til Text for belærende Foredrag. Han havde allerede ved sig selv gjort den Bemærkning, at hvis han fik sin Elev sund og frisk tilbage, vilde han holde et Foredrag for ham om Kartofler, smeltet Fedt, Radikale og den Nytte, man kan have af en Hat, naar Pullen er ude; men nu føjede han til disse Notitser ogsaa den, at Sammensnøring af Struben er et Tegn paa stærk Frygt, samt at han begyndte at lide meget deraf i dette Øjeblik. Han lagde ogsaa Mærke til, hvorledes hans Ven Bachon og Kammertjeneren Uhlmann nerveust slog Takt paa Brostenene, som om de heller ikke havde noget Godt i Udsigt; men denne interessante Jagttagelse afholdt ham ikke fra den Nødvendighed at vende tilbage til Tuilerierne uden nogen Opsættelse. Derfor kaldte man paa en Droschke, og hele det ildeudseende Selskab steg derind. Louis Conneau, som hidtil havde holdt sig tappert, begyndte nu at græde; derved gjorde han de tre Mænd, som kun manglede en saadan Anledning til at gjøre ham Bebrejdelser, en stor Tjeneste, og de svor paa, at det Altsammen var hans Skyld.

Lad os gaa let hen over den Scene, som fandt Sted i Tuilerierne, da det blev meddelt Kejser Napoleon III. og Kejserinden, at deres Søn havde taget, hvad Franskmændene figurlig kalde Nøglen til Marken, og sidst var bleven seet i Selskab med en laset Bladsmører. Hvorledes Adjutanter foer omkring og Hofdamer besvimede, hvorledes der blev sendt Bud efter Ministrene og hvorledes de ankom med pjudsket Haar, hvorledes Politipræfekten kjørte frem og tilbage i Byen og gav Ordrer og Kontraordrer og hvorledes hele Politiet i den bedst ordnede By i hele Verden i fem Timer holdt op med at søge efter Gavtyve, for at gjøre Jagt paa deres kejserlige Herres Arving — Alt dette vil en Gang blive berettet, naar man skriver det andet Kejserdømmes Hofhistorie. Det er nok at sige her, at Klokken sex om Eftermiddagen, da Forvirringen var paa det Højeste, saae man en temmelig støvet og noget skamfuld lille Dreng parlamentere med Skildvagten, som stod paa Post under Triumfbuen paa Karrousselpladsen.

„Det er ham!" raabte Hr. Monnier fra sit Vindue. Han vilde ile ud af Værelset, men han var i Virkeligheden under Bevogtning af to vagthavende Officierer, som høflig holdt ham tilbage. I næste Øjeblik hørtes fra Gangen udenfor Glædesudbrud, blandede med Bebrejdelser, og Hr. Monnier vidste nu, at hans Elev var kommen hjem i god Behold. Etiketten forbød Hovmesteren at træde ukaldet frem for Kejseren, men der blev snart sendt Bud efter ham. Da han traadte ind i Kejserindens Værelse, fandt han Hendes Majestæt smilende, idet hun tørrede sine Øjne, medens Kejseren og et halvt Dousin Hofdamer med fornøjede, halv undrende Smil omgav Kejserprindsen, som om han var en Dreng af fremmed Herkomst, der fortalte vidunderlige Ting. Drengen sad paa en Skammel, og da han havde sluttet Fred med sine Forældre for sit Skulkeri, fortalte han fornøjet sine Eventyr. Da han saae sin Hovmester, rejste han sig op og hang med Hovedet for Formens Skyld, som om han skammede sig.

„Naa, Louis, Du maa bede Hr. Monnier om Tilgivelse, thi Du har sat ham i en stor Ængstelse," sagde Kejseren, „din Straf skal være at skrive en Beretning til ham om Alt, hvad Du har seet."

„Jeg kan ikke huske hver eneste Ting, veed Du nok," sagde Kejserprindsen, som ikke holdt af det Arbejde, der var stillet ham i Udsigt.

Hr. Monnier gjorde ved sig selv en Notits om en Forelæsning over Hukommelseskunsten, idet han sagde:

„Naa, Monseigneur, De veed da i hvert Fald, hvem Deres Ledsager var?"

„Aa, det var en meget rar Mand," udbrød Kejserprindsen. „Medens det regnede, tog han mig med ind i sit Hus og viste mig en Mængde morsomme Ting. Han er vist en fattig Mand; men han har besøgt mange Lande og tilbragt mange Aar i Cayenne. Hvor er Cayenne, Fader?"

Kejserprindsen saae kunstløs op paa Kejseren, som blegnede.

Nogle faa Uger senere bragte en af disse politiske Sammensværgelser, som altid plejede at bryde ud i Paris under Kejserdømmet (fordi Politiet havde nogen Interesse i deres Hyppighed), omtrent et Dousin saakaldte Revolutionister i Rue de Jerusalems Garn. Blandt dem var der en Stakkel, en Journalist ved Navn Victor Marchy, som nylig var vendt tilbage fra ti Aars Fangenskab i Cayenne, hvor han var flygtet fra. Medens han var i Fængsel, fortalte man en Dag denne ulykkelige Person, at i hans Logis havde man fundet Papirer, der viste, at han var indviklet i en Sammensværgelse mod Kejserens Liv.

«Ah pour ça non,» udbrød Marchy, «I'en appelle au Prince Imperial que je ne suis pas un assassin!»

„Hvad, til Kejserprindsen, men han er jo kun et Barn?" spurgte Forhørsdommeren forbauset.

„Viis ham mit Fotografi," svarede Victor Marchy.

Fangens Fotografi blev forelagt Kejserprindsen, som i det gjenkjendte „den lurvede Radikal med den daarlige Hat", i hvis Selskab han havde tilbragt den Dag, da han skulkede fra Skole. Da Kejseren derpaa selv undersøgte Fotografiet, sagde han med nogen Bevægelse:

„Den Mand har havt min Søns Liv i sine Hænder en hel Dag, han kan ikke være en Fjende af mig!"

Og han underskrev Victor Marchys Benaadning.

Quisisana.

Novelle af **Fr. Spielhagen.**

„Hvorfor vækker De mig, Konski?"

„Jo, De laa igjen paa venstre Side," svarede Tjeneren, idet han rejste sin Herre, hvem han holdt omkring Bryst og Skulder, helt op i Sofaen; „og De har drukket Champagne ved Bordet — over en Flaske, siger Johan; det er nu den rene —"

Konski brød kort af og vendte sig om til Kufferterne, af hvilke en allerede var lukket op; han begyndte at pakke dens Indhold ned i Kommoden og sagde under dette Arbejde, aabenbart talende mere med sig selv end til sin Herre:

„Jeg gjør kun, hvad Doktoren har befalet mig, endnu igaaraftes i Berlin, da jeg lyste ham ned. Konski, sagde han, naar Deres Herre ligger paa venstre Side og begynder at stønne saadan, saa maa De vække ham, enten det er Dag eller Nat — paa mit Ansvar. Og, Konski, Champagne er forbudt — idetmindste i sex Uger og helst for bestandig; og naar I først er i Italien, saa altid Vand i Vinen, Konski, og —"

„Og nu er De saa god at tie stille."

Bertram havde hurtig rejst sig fra Sofaen, hvor han var bleven siddende med Panden støttet mod Haanden, og traadte nu hen til et af Vinduerne, efterat han var gaaet et Par Gange op og ned i Værelset og havde kastet misfornøjede Blikke til Konski. Solen maatte være ved at gaa ned; kun de skovbevoxede Bjerge histovre vare endnu klart belyste, medens Terrassehaven, som skraanede ned mod Dalen, og Dalen selv tilligemed Landsbyen allerede laa i dyb Skygge. Landskabet, hvis Skjønhed han dog ellers forstod at sætte Pris paa, udøvede ikke den mindste Tiltrækning paa hans sløve Sind. Konski havde Ret: Champagnen, som han tvertimod Lægens udtrykkelige Forbud havde drukket idag for første Gang efter Sygdommen, var ikke bekommen ham godt; men han havde drukket, for at væde sin Strube, der var bleven tør af den megen Talen; og han havde talt saameget, fordi de hyppige Pauser, der indtraadte i Samtalen, gjorde ham nervøs. Der havde været afgjort kjedeligt; hans smukke Veninde og hans gode Ven havde i de sidste tre Aar forandret sig meget, og ikke til deres Fordel. Eller var det ham, der havde forandret sig? Begyndte han virkelig at blive gammel? Naar man er de Halvhundrede, maa man ikke blive alvorlig syg, hvis det ikke skal gaa ned ad Bakke paa eengang.

Det var nu det andet energiske Memento mori — efter et Mellemrum af tyve Aar! Og det første — det havde han kunnet takke hende for — hende, der havde svoret ham Troskab med tusinde Kys — der — histovre ved Bjergskrænten, hvor Kæmpeegen hævede sin Krone højt op over Bøgenes broncefarvede Bladetag. Hvad Pokker fik han ogsaa altid disse Værelser for? Endnu iaften vilde han udbede sig nogle andre af Hildegard, strax — inden den Klodrian, den Konski, havde faaet Alting pakket ud.

„Lad det være!" raabte han og vendte sig om; „jeg vil ikke blive i disse Værelser — jeg vil i det Hele taget ikke blive; — vi rejser maaske allerede igjen imorgen."

Konski, der allerede krammede ud paa Bunden af den anden Kuffert, troede, at han ikke havde hørt rigtigt. Han hævede Hovedet og saae forundret paa sin Herre.

„Imorgen, Hr. Doktor? Jeg troede, vi skulde blive her otte Dage idetmindste."

„Gjør, som jeg siger!"

Konski lagde den Pakke Skjorter, han holdt i Haanden, ned i Kufferten igjen og rejste sig langsomt op. Hans Herre var aabenbart i et vrantent Lune; men det varer aldrig længe hos ham, tænkte Konski, og det er naturligvis den Champagne —

„Det bliver ikke saa slemt med Indkvarteringen," sagde han; „det kan De stole paa, Hr. Doktor; jeg har faaet nøjagtig Besked derom af Mamsel Christine. Bare en Oberst, en Major, to Kaptainer og et halvt Dousin Lieutenanter i det Højeste, og maaske en Overstabslæge og saadan Noget; af vore Prindser og af dem her kommer der slet ingen. Naa, og det Par Mennesker mærkes jo ikke mere i det store Hus end en Haandfuld Korender i en Julekage, især naar De bliver i disse Værelser, hvor vi jo altid har boet og hvor ingen Mennesker kommer; og i Haven vil de dog vel ikke holde Manoeuvre —"

„Jeg bryder mig Pokker om deres Manoeuvre!" raabte Bertram.

Han havde igjen stillet sig hen ved det aabne Vindue, hvorigjennem der kom en stærk Træk; Konski gik hen og lukkede Døren til Værelset ved Siden af, kom saa tilbage, traadte i en ærbødig Afstand hen bag sin Herre og sagde i en beskedent dæmpet Tone:

„De maa ikke tage mig det ilde op, Hr. Doktor; men hvad gjør det egenlig, om den naadige Frøken nu ogsaa virkelig kommer —"

„Hvad er nu det igjen for en Snak?" sagde Bertram, uden at vende sig om; „hvad har det at gjøre med, om jeg bliver eller rejser? Hvorfor skal den Smaa ikke komme?"

Konski kløede sig med et stjaalent Smil i sit stride sorte Haar, dæmpede Stemmen endnu mere og sagde:

„Ikke den unge naadige Frøken Erna; den anden Frøken — hun, som aldrig maa komme, naar De er her —"

„Lydia? Frøken von Aschhof? Er De bleven gal?"

Bertram havde vendt sig om saa hurtigt som et Lyn og grebet Tjeneren i begge Skuldrene; han rystede ham nu med en Kraft, der gav den trofaste Fyr den trøstelige Forsikring, at Betændelsen i Hjertesækken ikke havde medført nogen Svaghed i denne Henseende. Han var heller ikke videre ærgerlig paa sin Herre, dertil havde han altfor stor Lyst til af dennes egen Mund engang at faae Noget at høre om den Frøken, som ikke maatte komme, naar Herren var i Besøg i Rinstedt, og hvem han som en Følge deraf ikke havde seet, uagtet han nu i Aarenes Løb havde været her med ham over en halv Snes Gange. Men han blev skuffet i sin Forventning; Herren, hvis Øjne for lidt siden havde funklet og lynet paa en uhyggelig Maade, var pludselig bleven ganske rolig, eller gav sig dog idetmindste Udseende deraf, og havde ligeledes faaet sin sædvanlige Stemme igjen, da han nu spurgte:

„Hvem har De det fra? Fra Mamsel Christine naturligvis!"

„Fra Mamsel Christine naturligvis," svarede Konski.

„Og hun har det fra Amtsraadinden?"

„Direkte fra Fru Amtsraadinden," bekræftede Konski.

„Og naar ventes Damen?"

„Iaften, sammen med Frøken Erna; og desuden Hr. Baron von Lutter eller Lotter — jeg forstod ikke rigtig hvad; de taler jo allesammen saa kaudervælsk her i Thüringen."

„Naa saaledes!"

Bertram behøvede ikke at spørge, hvem Hr. Baron von Lotter-Vippach var; han havde ved Bordet hørt ham blive omtalt mere end eengang af Hildegard. Ogsaa Lydia havde hun atter og atter bragt Talen hen paa, skjøndt han af Princip aldrig indlod sig paa dette Thema, og det stod nu klart for ham, at det var skeet i den Hensigt, at forberede ham paa Overfaldet. Men hun havde forregnet sig, den smukke Kone; det var en Hensynsløshed, ja værre endnu: det var en Perfidi. Det behøvede han ikke at finde sig i, og han vilde heller ikke finde sig i det.

„Hvor er Herskaberne henne?" spurgte han.

„Amtsraaden er reden en Tour i Skoven hen til Brunkulgruberne; Amtsraadinden er gaaet ned i Landsbyen; de har efterladt den Besked, at de vilde være tilbage igjen, inden De vaagnede; og hvis De ikke havde ligget paa den venstre Side —"

„Ja, det er godt — nede i Landsbyen, sagde De? Giv mig min Hat!"

„Tag en Overfrakke paa," sagde Konski; „der kommer en kold Luft dernede fra Dalen, og Doktoren sagde, at for Forkølelse —"

Bertram, der allerede havde Hatten paa Hovedet, viste det fremrakte Klædningsstykke tilbage med en Haandbevægelse. I Døren vendte han sig om:

„Gjør Dem ingen overflødig Ulejlighed med Kufferterne; vi rejser igjen om en Time. Og endnu Et: hvis De enten nu eller senere nævner et eneste Ord til Mamsel Christine eller nogen Anden her i Huset — De forstaaer mig — og jeg faaer det at vide — saa er det forbi mellem os — trods Alt."

Dermed var han ude af Døren, og allerede i det næste Minut saae Konski, der stod i Vinduet og kløede sig i sit kort afklippede Haar, ham ile med lange Skridt gjennem Haven ned ad Skraaningen.

„Hvem skulde tro, at han laa for Døden for endnu ikke sex Uger siden?" mumlede han. — „Rejse endnu iaften? om en Time! Det kan der slet ikke være Tale om, Først maa det med Christine bringes i Orden, og det gaaer ikke saadan i en Hast. — Han har hentet sig en Kurv hos den Frøken, siger Christine — det kan jeg ikke forstaa: for tyve Aar siden maa han dog have været en forbandet kjøn Karl — det er han jo næsten endnu — og fattig var han da heller ikke, omendskjøndt vi jo har arvet en god Del siden den Tid. Jeg er nederdrægtig nysgjerrig efter at se den gamle Frøken; — at hun kommer iaften, er nu vist nok."

Konski kastede et tvivlende Blik paa de ikke udpakkede Kufferter. Det var dog maaske virkelig overflødig Ulejlighed. Men man rider jo ikke altid, fordi man sadler; og at Herren skulde løbe sin Vej for et Fruentimmer, om hun ogsaa var sine fyrretyve Aar eller der omkring —

Konski rystede vantro paa Hovedet og gav sig rolig ifærd med at pakke Kufferterne helt ud.

* *

*

Imidlertid havde Bertram allerede passeret Broen, som ved Foden af Haveterrassen førte over Bækken, og ilede ad Engstien henimod Landsbyen. Hildegard havde sagt ved Bordet, at hun idag, som hun gjorde hver Torsdag Eftermiddag, vilde besøge sit nylig stiftede Asyl; han mente derfor, at han let maatte kunne finde hende. Fra sine hyppige Besøg i Rinstedt kjendte han jo enhver Gyde, og Asylet skulde ligge i Hovedgaden, ikke langt fra Præstegaarden. Hvad vilde han sige til Hildegard, hvis han traf hende? Først naturligvis faae Kjendsgjerningen slaaet fast. Men det behøvedes ikke: Konski var en fiffig Fyr, der ikke let hørte fejl, og han stod paa den venskabeligste Fod med den alvidende Christine! Altsaa spørge hende om, hvad der havde bevæget hende til, dennegang at bryde den nu allerede næsten i tyve Aar bestaaende Overenskomst. Et overflødigt Spørgsmaal! Naar havde Kvinder nogensinde været konsekvente! naar havde de ikke hjulpet hinanden og arbejdet sammen i saadanne Ting, selv om de forresten ingenlunde holdt af hinanden! Og nu syntes det jo desuden at være saa overmaade hedt imellem dem! Den smukke Kone havde jo, ganske imod Sædvane, sunget Lydias Pris i de højeste Toner! Og alene den Omstændighed, at hun havde sat sin Datter i Pension hos hende og ladet hende blive tre Aar i denne Pension, sagde jo mere end nok. Den stakkels Erna! tre Aar under det overspændte Fruentimmers Opsigt! den skjønne, yndefulde Skabning med de store blaa, dybe Øjne! det burde ikke have fundet Sted; det var en Fornærmelse mod ham! havde han ikke raadet fra, alt hvad han kunde? havde han ikke opsporet en fortræffelig Pension i Berlin og tilbudt, selv at overtage Overopsynet, ja indtrængende bedt om, at Barnet maatte blive betroet til ham, for at det kunde faae Lejlighed til at kaste et Blik ind i større Forhold? Og man havde sagt Ja til det Altsammen, været saa taknemmelig for hans Anstrengelser, hans Godhed, for saa i sidste Øjeblik at plumpe tilbage i den lille Residensstads Miséres kjære Sump. Sandt nok, man var selv voxet op i den Sump, sværmede endnu bestandig blidt for den svundne klassiske Herlighed og beklagede i Stilhed den sørgelige Lod, som ikke havde villet tillade Baronesse Unkerode at sole sig hele sit Liv igjennem i den fyrstelige Naades direkte Straaler, saaledes som Lydia; beklagede, at hun havde maattet ægte en Mand, der, hvor rig han end var, dog altid var en Borgerlig med det højst borgerlige Navn Bermer og havde borgerlige Venner, til hvilke man uvægerlig i tyve Aar havde adresseret de allervenskabeligste og elskværdigste Breve med Udskrift „Velbaarne". Saa var da en Baron von Lotter, eller hvad den Karl hed, langt at foretrække! Men at paanøde ham dette Menneskes Selskab, uagtet han dog udtrykkelig havde forudskikket den Bemærkning, at han som halv Rekonvalescent trængte til den højeste Grad af Ro, og at han, hvis der var Gjæster, hellere vilde renoncere paa den Fornøjelse at se Vennerne nu og gjøre Besøget om igjen, naar han til Foraaret kom hjem fra Italien!

Ja — det var omtrent, hvad han vilde sige til den smukke Kone — i al Ro og Venskabelighed naturligvis — kun med et fint, ganske fint ironisk Anstrøg — men den nye Bygning der maatte vist være Asylet.

Det var Asylet; men den unge Pige, som havde Opsigt med Børnene, der tumlede sig i Haven foran, sagde igjennem Gitteret, at den naadige Frue var gaaet igjen allerede for en halv Time siden; hun var i Præstegaarden. Et Par halvvoxne Drenge, der vare komne løbende til, fortalte, at Amtsraadinden var gaaet med Præsten hen til Sognefogden.

Sognefogdens Gaard laa ved den anden Ende af Lands-

byen. Bertram vilde derhen, men da han allerede var kommen Halvvejen, faldt det ham ind, at Præsten højst sandsynligt vilde følge Hildegard tilbage, saa han dog ikke vilde faae Lejlighed til at faae nogen Forklaring af hende. Han vendte altsaa om igjen, for at vente hende ved Præstegaarden, som hun maatte forbi paa Hjemvejen. Og dog — hvorledes kunde han vente, da han slet ikke vidste, om han saa vilde faae Tid nok til at iværksætte sin Flugt, eftersom han jo maaske hvert Øjeblik kunde risikere, at Vognen, som hentede hende i Byen, kunde komme kjørende forbi ham op ad Landsbygaden. Og at staa saadan her og være nødt til at hilse paa hende — nej, aldrig i Evighed! Tilvenstre førte en smal Gyde umiddelbart ind i Skoven, som laa paa Skrænten og naaede tæt hen til Slottet. Den Vej var en Smule længer end den, han var kommen, og ligeledes stejlere, men ialtfald meget kortere end Kjørevejen, som, efterat den ved Indgangen til Sidedalen bøjede af fra Chausseen i Hoveddalen, først gjennemskar hele Landsbyen og derpaa i en lang Snoning bugtede sig op ad Slotsbjerget. Paa denne Maade havde han dog endnu et Forspring paa godt og vel en halv Time. Forhaabenlig vilde Otto imidlertid være kommen tilbage fra Brunkulværket, som laa inde i Skoven ad den anden Kant til. Han vilde da sige sin Ven ren Besked og gjøre ham til Overbringer af sine Hilsner til Hildegard. Det vilde blive et slemt Ærinde for den stakkels Tøffelhelt; men slemt eller ikke slemt: Enhver er sig selv nærmest, og nu havde man jo engang Ord for at være en indgroet Egoist! Saa skulde en hurtig forspændt Vogn — Konski kunde i Nødstilfælde blive tilbage med Kufferterne — i to eller tre Timer bringe ham først igjennem Skoven og derpaa igjen ad Chausseen til Fichtenau. Han holdt meget af Fichtenau. I den stedsegrønne Dal vilde han blive et Par Dage, for at komme til Kræfter igjen efter Dagens Anstrengelser og Ærgrelser. I ethvert Tilfælde havde han undgaaet Lydia og var undsluppen den Fælde, som Fruentimmerne havde stillet for ham — det var en Tilfredsstillelse, som han skyldte sig selv og som maatte jevne den knudrede Skovsti, han nu var inde paa, for ham.

Stien var unægtelig knudret, langt mere knudret end han havde beholdt den i sin Erindring. Langt mere knudret og tillige meget stejlere, ligefrem afskyelig stejl — men ligemeget, han maatte — stadig langs den lille Bæk, som mumlede i Kløften ved Siden af ham og faldt ud i Aaen der længere nede; blot han kunde naa Gangstien, som førte til den anden Side, saa gik det jevnt eller dog temmelig jevnt halvvejs op til Slottet.

Hvad kunde hun nu have at bestille med Præsten hos Sognefogden? Indkvarteringssager formodenlig — hun gav sig jo af med alt Muligt! — eller maaske igjen et velgjørende Øjemed: Fattigpleje, Sygepleje — hun havde jo hverken Ro eller Rast for at stræbe efter ædle Formaal, efter at Landets Moder var gaaet i Spidsen med et lysende Exempel — men at vandre til den anden Ende af Landsbyen, naar man allerede havde en Gjæst i Huset og der hvert Minut kunde indtræffe nye Gjæster, det var dog noget hensynsløst af den ellers saa Hensynsfulde. Maaske vilde man netop gaa af Vejen for den ene Gjæst, og de andres Vej førte lige forbi Sognefogdens Hus. Saa kunde man sætte sig ind til dem i Vognen og havde paa Kjøretouren gjennem Landsbyen Tid til et Par fortrolige Meddelelser og nyttige Vink om, hvorledes den med saamegen Snuhed fangne dumme Fugl skulde behandles. Men endnu er han ikke fangen, min naadige Frue, endnu ikke!

Men hvor blev Gangstien af? den skulde jo have været der for længe siden. Skulde man nu klavre ned i den dybe Kløft og op igjen paa den anden Side, efterat man havde hentet sig et Par vaade Fødder dernede i Bækken — havde da Alting sammensvoret sig imod ham idag!

Endelig: en splinterny Gangsti, som man havde anlagt istedetfor den forfaldne gamle, aldeles regelmæssig med obligat pynteligt Rækværk ud imod Bækken, slynget af krogede Grene.

Stien, der førte derover, var ligesaa ny som Gangstien — en rigtig Spadserevej, ganske efter det System af Stier, hvormed Hildegard allerede i aarevis havde arbejdet paa at gjennemflette Skovene rundt omkring. Charlottes Forskjønnelseslidenskab i „Wahlverwandschaften“ hørte jo nødvendigvis med til en Slotsfrues Rekvisiter hertillands — selvfølgelig uden nogen øm Tilbøjelighed for hendes Mands velbaarne Venner. Han havde aldrig tvivlet paa den skjønne Frues uantastelige Dyd, og naar hun nu gav sig en ganske lille Smule af med at smedde Folk sammen, saa var det vist kun et Udbrud af hendes kydske, kølige, menneskekjærlige Hjertes overstrømmende Godhed. — Gad dog nok vide, om Menneskekjærligheden ogsaa vilde holde Stand blot i fem Minuter overfor denne Banken og Boren her! Nu manglede det blot, at jeg skulde have paadraget mig et Tilbagefald ved den vanvittige Løben og Klatren; saa kunde Historien ende, hvor den var begyndt, og Lydia vilde akkurat komme tidsnok til at overtyde sig om, at det dog ikke er noget rent Eventyr, hvad der fortælles om brustne Hjerter! Bah! hvis mit brister, saa er det, fordi der er en Fejl ved Hjerteklappen, og fordi jeg har drukket Champagne i Utide.

Han havde ladet sig falde ned paa en Bænk, som stod ved Vejen, og sad der, sammenkrummet og med Lommetørklædet presset mod Munden, at hans Stønnen ikke skulde gjenlyde højt i den stille Skov.

Anfaldet gik over; det blev atter stille i Brystet; med de stærke Smerter var den vilde Lidenskab veget, som han havde arbejdet sig ind i. Nu følte han en pinlig Tunghed og Mathed i sine Lemmer, og i hans Hoved var der tomt og øde.

Gid det blot var bristet! At sidde her i Skoven som en død Mand, hvo veed hvorlænge, og volde den Stakkel, der først kom forbi, en gruelig Forskrækkelse — det var ikke nogen behagelig Tanke; men det var saa da ogsaa det Værste. Døden var han ikke bange for: Døden var kun Livets Ophør. Og Livet? Om han ogsaa kunde sige, at han ikke levede Nogen til Meen, undtagen maaske den brave Konski, hvem han plagede med sine Griller — saa levede han dog heller Ingen til Glæde — mindst sig selv. De Par stakkels Fyre af Studenter og unge Kunstnere vilde ogsaa efter hans Død faae deres Pensioner udbetalte til den bestemte Tid, saa kunde et Par almennyttige Instituter dele Resten. Det vilde gaa ganske glat og forretningsmæssigt og ikke koste noget Menneske saameget som en Taare; det skulde da være Konski, skjøndt det var en Umulighed at tænke sig den glade Svend i Taarer.

Oppe i Toppen af den Bøg, ved Foden af hvilken han sad, skreg en Krage.

„Du maa have Taalmodighed endnu en lille Smule,“ sagde Bertram og saae op.

Krageskriget havde nok imidlertid ikke gjældt ham, men den Dame, som han nu saae komme nedad den Sidesti, der førte fra Skoven lige hen til Bænken. Hans Hjerte vilde igjen til at knuge sig sammen; men ved det næste Blik havde han overtydet sig om, at det ikke var Lydia. Lydia var

højere og havde askeblondt Haar, og denne Dame havde mørkt, ganske mørkt; hun gik ogsaa anderledes: med lette, ligelige Skridt, saa at det var, som om hun svævede ned ad den temmelig stejle Sti, uagtet han tydelig saae Fødderne bevæge sig under den lyse Kjole. Nu var hun lige foran ham. Hun foer lidt sammen, thi hun havde seet op efter den skrigende Krige og ikke lagt Mærke til ham, og han var faret saa pludselig op af Bænken; dog fattede han sig snart igjen, og ligesaa hurtigt forsvandt den Rødme, der havde gydt sig over hendes Kinder.

„Er det muligt? — Erna!“

„Onkel Bertram!“

Der var en melodisk Klang i Stemmen, men ikke det svageste Spor af den glade Bevægelse, han havde følt ved Synet af sin Yndling. Hans Hjerte trak sig sammen; han vilde sige: Du plejede at tage anderledes imod mig! Men han skammede sig ved at træde den smukke Pige imøde som en Tigger og sagde kun, idet han slap hendes Hænder:

„Du ventede ikke at træffe mig her?“

„Hvor kunde jeg det?“ svarede hun.

Meget rigtigt, tænkte Bertram, hvor kunde hun det? Det var et dumt Spørgsmaal.

Han vidste ikke, hvad han skulde sige, og taug forlegen. Kragen, som havde været stille det sidste halve Minut, brød ud i en afskyelig Skrigen og fløj bort over deres Hoveder ind i Skoven. De havde begge To uvilkaarlig seet i Vejret og gik derpaa tause ved Siden af hinanden langs Skovstien.

*　　　*
*

Fortsættes.

J. A. Hansens efterladte Papirer.

Vi standsede sidst („Nær og Fjern“ Nr. 369) ved et Aktstykke blandt de J. A. Hansen'ske Papirer, som undtagelsesvis beskjæftiger sig med udenrigske Forhold. Den store Bondevenneförer havde sin Tumleplads i den indre Politik, her var han hjemme i alle offentlige Kampe og hemmelige Partimanoeuvrer, og her udøvede han i mange Retninger en Indflydelse, hvis Virkninger endnu spores. Danmarks Stilling til Udlandet, den fra 1848 til 1864 fortsatte Kamp om Slesvig greb vel saa mægtig ind i alle vore indre Forhold og var i den Grad afgjørende for vort Forfatningsliv, at de to Ting ikke kunde skilles ad, og ingen Politiker kunde færdes i det offentlige Liv uden at tage Position ligeoverfor Danmarks store Livsspørgsmaal. Der er ingen Grund til at tvivle om, at J. A. Hansen i det Hele var national, at han delte Ønsket om at se det danske Hertugdømme Slesvig varig forenet med Kongeriget, begge frigjorte for den farlige Forbindelse med Tydskland gjennem Forbundslandet Holsten. Men i hans politiske Liv spillede denne Sag dog kun en sekondair Rolle, den traadte i anden Række ligeoverfor det ham langt vigtigere Spørgsmaal om Demokratiets Herredømme, om Almuens og hans egen Magt. Ligesom han efter Omstændighederne var Skandinav og Anti-Skandinav, saaledes optraadte han skiftevis som Helstatsmand og Ejderdansk. Hans Horisont var altid snever, og til at overse de europæiske Forhold, i hvilke den dansk-tydske Strid kun var et Led, manglede han baade efter sit ejendommelige Anlæg og efter sin Udvikling de nødvendige Forudsætninger. Det slesvigske Aktstykke, som nu offentliggjøres i den kaotiske Bunke af hans skriftlige Efterladenskaber, daterer sig ogsaa fra et Tidspunkt, da vor Sag var tabt, nemlig fra Aarene 1865 til 1866.

Situationen var dengang følgende. Ved Freden i Wien den 30. Oktober 1864 havde Kongen af Danmark maattet afstaa Slesvig, Holsten og Lauenborg til Preussen og Østerrig samt forpligte sig til at anerkjende den Bestemmelse, som disse to Magter maatte træffe om Hertugdømmernes videre Skjæbne. De to tydske Stormagter besad de afstaaede Lande i Fællesskab, men ved Konventionen i Gastein (Eftersommeren 1865) delte de Bestyrelsen imellem sig, saaledes at Preussen forvaltede Slesvig og Østerrig Holsten, medens Lauenborg ligefrem solgtes til Preussen for en Sum Penge. Dette blev Indledningen til den Kamp, som Aaret efter udbrød imellem de to Allierede, og som efter „Syv-Dages-Krigen“ fandt sin for Østerrig saa skjæbnesvangre Afgjørelse ved Sadowa. Fra denne Spændingens og Gjæringens Tid, hvor de kommende Begivenheder kastede deres varslende Skygge foran sig, er det Aktstykke, hvormed vi skulle beskjæftige os. Det er en tydsk Opsats, affattet af C. Molzen, den i sin Tid bekjendte Grosserer og Ejendomsbesidder i Kjøbenhavn, end mere berømt ved den Rolle, han spillede i den Helzenske Episode. Han havde forladt Danmark og levede i Berlin, hvor hans Stilling og Subsistens var af en noget mystisk Natur; rimeligvis var han en af de mange underordnede Agenter, som Bismarck og dennes Fortrolige benyttede for at skaffe sig Underretning om Stemninger og Tilstande eller for at indlede Negotiationer, som ikke kunde lægges i officielle Hænder, eller endelig for at sysselsætte En og Anden, der kunde blive besværlig, ved politiske Fata-Morgana-Billeder, som ikke forpligtede til Noget. Ifølge det Par Linier, hvormed Udgiverne indlede Aktstykket, er det Molzen, der har meddelt J. A. Hansen det som et Udtryk for „Underhandlinger, som førtes imellem Justitsraad Wagener i Berlin (efter Aftale med Bismarck) og nævnte Molzen angaaende Afstaaelsen af en Del af Slesvig til Danmark.“ Vi skulle siden se, at dette er en meget vilkaarlig og ganske uhjemlet Angivelse af Dokumentets Betydning; her skulle vi foreløbig holde os til Indholdet. Det aabnes med en Indledning, hvori det hedder, at det maa være til gjensidig Nytte for Danmark og Preussen, at de to Nationer, der i Religion, Karakter og videnskabelig Dannelse have saa Meget tilfælles, leve i Fred og Venskab med hinanden og gjensidig efter bedste Evne fremme hinandens Interesse. Der nævnes derefter sex Poster, hvorved dette Maal skal naaes. For det Første erklærer Preussen, at det ikke i fjerneste Maade har til Hensigt at udøve noget Tryk paa Danmarks indre Forhold eller overhovedet at blande sig i disse; „selvfølgelig“ er dermed dog ikke tænkt paa det Tilfælde, at der skulde udbryde Uroligheder i Landet, som enten maatte true det regjerende Dynasti eller Ordenen ved Grændsen, men „forresten“ er det Preussen „ganz recht“, hvilken „konstitutionel-konservativ“ Forfatning det danske Folk og den danske Konge maatte blive enige om. Som man vil se, er denne Artikel af meget tvivlsom Værd, den maa snarere siges at true end at garantere Danmarks Selvstændighed og Souverainetet; allerede det, at der udtrykkelig gives Tilsagn om Noget, som efter almindelige Folkeretsregler er en Selvfølge, er mindre tiltalende, og det til Løftet knyttede Forbehold kunde under visse Omstændigheder faae en temmelig vid Udstrækning, ligesom det endelig betinges, at den konstitutionelle Forfatning skal være „konservativ“, hvilket ogsaa er et noget elastisk Begreb. Den anden Post forsikrer, at

Danmark ikke har nogen [ny] Erobring at frygte fra Preussens Side, og for at give det bedste Bevis paa sin fuldstændige Oprigtighed i denne Henseende er Preussen villigt til at afslutte en Traktat med Danmark om offensiv og defensiv Alliance, hvis nærmere Betingelser da maatte være Gjenstand for videre Forhandlinger. Hovedpunktet i det Hele er den derpaa følgende Post 3, der handler om Tilbagegivelsen af et Stykke Slesvig. Da det for Danmark — saaledes hedder det — maa være ønskeligt igjen at komme i Besiddelse af en Del af Slesvig, og da „en nordlig Del“ af dette Hertugdømme „für Preussen eben nicht so allzu großen Werth haben möchte, als Manche es vielleicht glauben“, saa er Preussen, og navnlig den nuværende Regjering, ikke utilbøjelig til under visse Betingelser at vise Danmark Imødekommen i denne Henseende. Der opstilles to Alternativer. Naar Danmark vil forholde sig strengt neutralt under en eventuel Krig mellem Preussen og andre Magter, skal Delingslinien drages fra Aabenraa i en Retning imod Vest, som bliver nærmere at bestemme, saa at Aabenraa og alle Nord for denne liggende slesvigske Distrikter indlemmes i det danske Monarki. Sluttes derimod en of- og defensiv Alliance, saa at Preussens Fjender blive Danmarks og omvendt, bliver Linien at drage fra Kobbermøllebugten (Nord for Flensborg) nordlig over Bau, hvor det tydske Territorium skal være stort nok til de fornødne Fæstningsværker, og derpaa imod Vest, saa at alle Nord for denne Linie liggende slesvigske Distrikter, „Alsen mit“ (sic), indlemmes i det danske Monarki. Der tilføjes nogle Regler om den eventuelle Alliance; den danske Flaade og den danske Hær skulle kommanderes af danske Admiraler og Generaler, men i Krig imod særlige preussiske Fjender skulle disse forhandle med den preussiske Overkommando og uvægerlig udføre dens Befalinger; da Danmark nylig har lidt saa store finansielle Tab, stilles preussiske Subsidier i en noget taaget Udsigt. Til Slutning kommer en Passus, der staaer i en besynderlig Modstrid med Aktstykkets Datum, November 1865; det hedder nemlig, at hvis Preussen skulde faae Fred og Ro i længere Tid, men Danmark maatte ønske snart at komme i Besiddelse af et Stykke Slesvig, kunde dette maaske arrangeres „ved Overdragelsen af Lauenborg“, naar Preussen har ordnet det Fornødne i denne Henseende med sin Medbesidder. Men i November 1865 var Overdragelsen af Lauenborg til Preussen allerede en fuldbyrdet Kjendsgjerning. Den fjerde Post er maaske den besynderligste af dem alle, og den alene maatte overbevise Enhver, som har nogen Forstand paa slige Forhold, om Værdiløsheden af det hele Dokument. Den gaaer ud paa, at da Preussen maa have en god Havn for sin Flaade, hvortil Kiel synes særlig skikket, og da — Texten er her grammatikalsk urigtig — dette mulig ikke vil blive opnaaet ved Begivenheder, som endnu ikke lade sig forudse, saa vilde det være det Simpleste, om Kongen af Danmark og hans Regjering „durch einen bündigen Act“ forpligtede sig til, hvis Preussen skulde finde det hensigtsmæssigt atter at overdrage sine og sin Medbesidders Rettigheder over Hertugdømmerne til Kongen af Danmark, da uden Indvendinger eller Udflugter ubetinget at modtage en saadan Overdragelse, men kun for igjen at afstaa til Preussen hele det Territorium, som ligger Syd for en Linie, dragen fra Kobbermøllebugten Nord for Bau i vestlig Retning. Dette Tankeexperiment er saa dristigt, at man næsten svimler ved det: Preussen skulde tvinge sin østerrigske Allierede til sammen med det at give de tre Hertugdømmer tilbage til deres retmæssige Besidder, den danske Krone, men forud skulde det have Danmarks Løfte om, at det strax efter vilde overdrage de tre Fjerdedele eller fem Sjettedele af dette gjenvundne Territorium til Preussen alene; man kommer uvilkaarlig ved denne Kombination til at tænke paa visse af de Molzen'ske Ejendomstransaktioner. I den femte Post betinges Danmarks Samtykke til en eventuel Skibskanal fra Kobbermøllebugten tvers igjennem Slesvig til Nordsøen. Endelig stipulerer den sjette og sidste Artikel, at hvis der imellem de i Danmark, Norge og Sverig regjerende Dynastier skulde blive sluttet nogen Overenskomst, ifølge hvilken Sverig og Norge ved Familieforhold, Arv eller paa anden Maade maatte overgaa til Kong Kristian den Niende eller hans Dynasti, saa at altsaa Sverig og Norge gaa op i Danmark, da vil Preussen, forudsat at Kristian den Niendes Dynasti vedbliver at regjere over det saaledes forenede Norden, aldeles ikke have Noget at indvende imod et saadant Arrangement, men tvertimod gjerne være villigt til at anbefale en saadan Kombination hos de det venskabeligsindede Magter.

Det hele Aktstykke lige indtil det sidste plumpe Lokkemiddel er en sælsom Sammenblanding af traktatmæssige Stipulationer og almindelige politiske Reflexioner, af Forpligtelser og Raisonnementer, af Politik og Kandestøberi, og ved hele sin Form bærer det tydelige Spor af en politisk Dilettantisme af laveste Rang, der hverken raader over klare Tanker eller distinkte Udtryk. Enhver nogenlunde Indsigtsfuld maatte efter en opmærksom Gjennemlæsning deraf komme til den bestemte Overbevisning, at der her ikke forelaa noget begrundet eller alvorlig ment Forslag, hvorpaa man kunde bygge videre. Vel er det sandt, at Bismarck som Diplomat ikke tilhører den gamle Skole, og at han ikke er bange for at gaa sine egne Veje, at benytte uakkrediterede Mellemmænd og at udspille dristige, endog eventyrlige Tanker, især naar han bagefter kan lægge hele Ansvaret over paa Andre (som ved det Benedetti'ske Udkast om Annexionen af Belgien), men at han paa noget Stadium af en med alvorlige Hensigter forbunden Underhandling skulde have admitteret et saadant Udkast, overskred dog Sandsynlighedens yderste Grændse. Og den Tvivl, som Indhold og Form maatte vække, bestyrkes til fuld Vished, naar man lidt nærmere undersøger den Hjemmel, hvormed Dokumentet selv fremtræder. Det hedder i dets Indledning: „Idet de gaa ud fra den Overbevisning o. s. v. . . . have Undertegnede forhandlet om de Midler [sich über die Mittel besprochen], som kunde være bedst skikkede til at opnaa hint paa Gjensidighed hvilende Formaal“. Men „die Unterzeichneten“ reducere sig i Underskriften til Hr. Molzen alene, medens Geheimeraad Wagener kun i en Paategning af 22. Januar 1866 bevidner, at den af Hr. Molzen forfattede Opsats af ham er bleven overleveret til Minister-Præsidenten Grev Bismarck „nach vorheriger Rücksprache mit diesem und nach näherer Verhandlung mit dem Herrn Molzen.“ Der mangler altsaa enhver Tilkjendegivelse, om og da i hvilken Udstrækning Dokumentet tillige udtrykker den preussiske Regjerings Anskuelser. Bismarck har erklæret sig villig til at modtage det, og Wagener har forhandlet med Molzen, men Aktstykket gaaer alene for dennes Regning og Risiko. J. A. Hansen har imidlertid i sin Tid og i alle de følgende Aar tillagt det en stor Betydning. I et Brev, der mangler Dato, underretter han Konseilspræsidenten (formodenlig Grev Frijs-Frijsenborg) om dets Tilværelse og siger om det, at det, „som det synes, er forfattet efter forudgaaende Overvejelse og Overenskomst“ mellem Molzen, Bismarck og Wagener, hvorefter han udtaler den Formening, at Dokumentet fortjener den

alvorligste Overvejelse, samt at det vilde være „uforsvarligt imod Konge og Land, om Hr. Molzen ikke sættes istand til at arbejde videre paa det af ham allerede opnaaede Grundlag“. Det er os ubekjendt, om Regjeringen har lagt nogen Vægt paa denne Meddelelse og gjort noget Forsøg paa at optage Traaden, enten ved Hjælp af Hr. Molzen, saaledes som J. A. Hansen anbefalede, eller af Andre; der findes i „Papirerne“ intet Svar fra Konseilspræsidenten, og det Rimeligste er, at man hverken har villet eller kunnet bygge Noget paa et saa uvederhæftigt og eventyrligt Grundlag. Det er imidlertid heldigt, at selve Aktstykket nu er kommet offentlig frem; J. A. Hansen har baade offentlig i Rigsdagen og i snevrere Kredse paastaaet, at han havde Beviser for, at Danmark i 1866 kunde have opnaaet Dele af Slesvig som Vederlag for Neutralitet eller Alliance, og bebrejdet den daværende Regjering, at den ikke greb til. Man vil nu kunne dømme, hvilket Værd hans „Bevis“ i Virkeligheden havde.

Fra denne Udflugt ind i Storpolitiken synke de efterladte Papirer atter tilbage til Valgvrøvl og Partikjævlerier, der ikke nu kunne have stor Interesse. Kun nogle enkelte Træk fortjene at nævnes. I Anledning af Folkethingsvalget i Rudkjøbing den 4. Juni 1866 meddeles en udførlig Korrespondance med langelandske Vælgere og Pastor Bülow; J. A. Hansen havde da i Rigsdagen ført Ordet for den Forfatningsforandring, hvorom han var bleven enig med Grev Frijs, og den var gaaet igjennem; men blandt de yderliggaaende Menigmænd var der stor Misfornøjelse hermed, og Mange vilde endnu fortsætte Kampen om den uforandrede Grundlov; herom var det, at Valgene i det Hele og særlig Valget i Rudkjøbing, Sommeren 1866 drejede sig. Pastor Bülow, en Søn af Sejrherren ved Fredericia, traadte i Skranken for „den uforandrede“, men hans Breve til J. A. Hansen om hans Kandidatur ere saa beskedent-ydmyge, saa gjennemtrængte af den dybeste Højagtelse, at de gjøre et ganske ejendommeligt Indtryk. Det endte med, at J. A. Hansen, som længe havde vaklet mellem at ville og ikke-ville stille sig, og som efter Kaaringen kun for at forhindre Spektakler under „den oprørte og lidenskabelige Stemning“ begjærede skriftlig Afstemning, faldt for sin Modkandidat med 659 imod 663 Stemmer, altsaa en Forskjel af ikkun fire Stemmer. Pastor Bülow takker ham i et Brev for skaansom Behandling og erkjender, at han ligeoverfor ham vilde have været ude af Stand til at begrunde sin Mening, som mere var baseret paa Følelse end paa Argumenter. J. A. Hansen udtaler sig et Par Gange, som om han egenlig var glad ved at falde, men hans rigtige Hjertensmening har dette dog neppe været; han har vistnok — og det med god Føje — i denne Behandling af en Valgkreds, som han havde repræsenteret lige siden 1849, seet en sort Utaknemlighed. Da Alberti, der naturligvis var „Intransigent“, venskabelig havde meddelt ham, at hans Indflydelse og Anseelse hos Bondestanden i Sjælland havde lidt „et stort Afslag“, at ved en Sammenkomst i Horns Herred af hengivne Bondevenner en for ham udbragt Skaal blev „drukken med Lunkenhed og tildels slet ikke,“ og at han kun ved at holde sig borte fra Valg kunde „gjenoprette“ sin Stilling i Landbefolkningens Omdømme, sendte J. A. Hansen ham da ogsaa et meget bittert Svar, som endte med, at den Erfaring, han nu havde gjort, „vil nok afholde mig fra nogensinde mere at blive „politisk Fører“.“ — Efter Valgene i Juni fulgte nye Valg i Oktober. J. A. Hansen, der i en Session havde været udenfor Rigsdagen, vendte da tilbage til det politiske Liv og blev Kandidat i Svendborg Amts 3. Kreds, Svendborg By. Den lange Brevvexling derom har kun et Par Punkter af Interesse, det ene, at J. A. Hansen bestemt erklærer sig imod „en Gjentagelse af disse sørgelige Kampe mellem Kjøbstad og Land, som jeg altid af Hjertet har beklaget,“ det andet, at Hr. Gotlieb Petersen, der er meget ivrig for Valget, bl. A. beraaber sig paa Borgmester Schrum, der vilde finde det heldigst for Kredsen at faae en saadan Repræsentant som J. A. Hansen og mente, at Justitsraad Thorup „maatte være gal“, hvis han vilde stille sig imod ham; Justitsraaden fik da heller ikke mere end 357 Stemmer imod de 702, som faldt paa Folkemanden. At J. A. Hansen ogsaa trods sine bitre Erfaringer snart vendte tilbage til sin Virksomhed som politisk Leder, fremgaaer af et lille Brev fra August 1866 til L. Schøler, som han opflammer til at modarbejde „Venstres onde Aand“, ɔ: Dr. Geert Winther, i Jylland; „behøves der nogle Penge at arbejde med, saa lad mig i al Fortrolighed det vide, thi det vilde være godt, om vi kunne ved forenede Kræfter stække Vingerne paa denne Aand.“ — Vælgerfolket var forresten ikke ene om at berede J. A. Hansens Skuffelser; Regjeringen, hvem han i Forfatningssagen havde ydet en saa væsenlig Støtte, viste ham en Kulde, som førte til et ligefremt Brud. I Efteraaret 1866 skulde der udnævnes fire kongevalgte Medlemmer af Landsthinget, og ved en indtraadt Vakance steg Tallet af de ledige Pladser endog til fem; han havde mundtlig forlangt af Grev Frijs, at en af disse Pladser skulde gives til Menigmandspartiet, og hertil foreslaaet R. Mathiassen af Emborg; Ministeren havde lovet at gjøre, hvad han kunde, men imellem de Kongevalgte (Andræ, Friis til Lyngbygaard, W. Ussing, Liebe og Fischer) var ikke R. Mathiassen, og Følgen heraf blev, at J. A. Hansen „afbrød alt nærmere Samkvem med Konsejlspræsidenten“ og tilskrev ham et meget krænket Brev, hvori han beklager sig over, at Ministeriet ikke har viist Oktoberforeningen og Folkepartiet det Hensyn at følge hans Anbefaling; det ender saaledes: „Kongevalgene ere nu foretagne; mine Illusioner ere forsvundne, og jeg erkjender nu Ministeriets virkelige Stilling til mig og mit Parti.“ — Omtrent fra sammme Tid er et Brev, hvori Alberti bestemt udtaler sig imod Hasles Valg til Landsthinget; han er „en af Grundtvigianernes Hovedledere“ og i Ledtog med L. Dinesen. — Om Oktoberforeningens Stiftelse bringes der et lille Efterslæt. Zytphen-Adeler meddeler i et Brev af December 1865, at da Kammerherre Scavenius til Gjørslev (den Ældre) og Kammerherre Neergaard til Svenstrup have erklæret sig villige til at indtræde i Foreningens Bestyrelse, „optog jeg dem i samme“; „der kan naturligvis ikke være Tale om at stadfæste Valget af de to Herrer, men det maa ansees som en afgjort Sag.“ Hofjægermester Grüner til Raunstrup forsvarer sig med megen Værdighed imod en Klage over, at han er baade i August- og Oktoberforeningen: „disse to Foreninger staa hinanden langt nærmere, end Flertallet af Publikum hidtil har troet.“ Blixen-Finecke tolker fra Upsala sin Tak for den Fest, som de smaa Bønder den 10. Oktober 1865 gav for de store: „jeg mindes det, som man mindes et trofast Haandtryk;“ Brevet ender med disse Ord: „Jeg troer om Vanskelighederne ved store Forfatningslove, at Knuden endnu kan løses, at danske Mænd endnu kunne det, og jeg er for mit Vedkommende, ifald Kongen maatte befale det, nu som i Kong Frederiks Dage rede dertil.“ Der er aftrykt en meget udførlig Skrivelse af Septbr. 1866 fra Oberst Haffner til Baron Zytphen-Adeler; hvilken Ret J. A. Hansens Sønner have til saaledes uden videre at

offentliggjøre private Breve fra Nulevende til Trediemand, er et Spørgsmaal, som Andre ere nærmere til at opkaste; Brevet er nu trykt og dets Indhold blevet offentlig Ejendom. Den senere Indenrigs- og Krigsminister udvikler her for sin Ven og Standsfælle, at Prøven paa Oktoberforeningens Nytte og J. A. Hansens Ærlighed maa gives derved, at der ved de forestaaende Folkethingsvalg opstilles et Antal af Godsejere som fælles Kandidater for de store og de smaa Bønder; det er uklogt af Almuens Førere, hvis de undlade dette, thi de styrke da kun det „doktrinaire“ Parti i Thinget, og de svække den parlamentariske Regjering, ifald en saadan er deres Hensigt. For at faae det afgjørende prøvet, hvad Alliancen imellem store og smaa Bønder virkelig har at betyde, vil han, uagtet han ikke føler nogen overdreven stor Lyst til Rigsdagsvirksomhed, ikke være uvillig til at stille sin Person til Disposition, enten i Roeskilde- eller i Blæsenborg-Kredsen; „mine politiske Anskuelser kjender De saa temmelig, De veed, at jeg staaer langt nærmere Bondevennerne end det doktrinaire Parti.“ Kammerherre Haffner blev ikke Folkethingsmand; derimod blev han samtidig med Zytphen-Adeler og den af Alberti angrebne Hasle sat ind i Landsthinget, blev i September 1869 Indenrigs-, i Maj 1870 Krigsminister og gik i denne Egenskab over i Ministeriet Estrup, hvor han ved Skjæbnens Ironi kom til sammen med de „Doktrinaire“ at bestaa en Kamp imod Folkepartiet og dets parlamentariske Doktriner samt til at sætte sit Navn under den provisoriske Finanslov. Endnu er der kun at nævne en Dom af J. A. Hansen om Tauber. Paa en Forespørgsel, som Redakteur Claudius Madsen i September 1868 rettede til ham om et ved Dødsfald foranlediget Suppleringsvalg i Middelfart, hvor man havde fundet Walther fra Skagen „mat og holdningsløs“, men tænkte stærkt paa Tauber, „som hverken er Grundtvigianer eller Skandinav“, og som vilde „tilføre vort Parti, det nationale Venstre, gode Kræfter“, svarede J. A. Hansen med en skarp Tilrettevisning: „Jeg havde aldrig troet, at De vilde kunne komme til at anbefale en Mand til Folkethinget, der maa antages at ville gaa det gamle Bondevenneparti eller Folkeparti imod, for at styrke et nyt opdukket Parti, der lader Følelse have en overvejende Indflydelse paa sin Handlemaade, hvorved denne ofte bliver til Sværmeri eller til en Eventyrpolitik, der altid er skadelig og farlig; Tauber har selv sagt mig, at han vil tilhøre den grundtvigianske Gruppe eller det „nationale“ Venstreparti paa Rigsdagen. Han vil saaledes følge dette uforligelige og afsluttede Partis Politik, der blandt Andet ogsaa fører dem lige i Embedspartiets Favn. Dette er ikke Flertallet af Vælgernes Mening i denne Valgkreds, og jeg skal, dersom Tauber bliver valgt, forsikre Dem, at De ikke i sin Tid vil høste nogen Tak for Deres Del deri, thi Følgerne ville nok blive Vælgerne klare . . . De vedkjender ogsaa Dem selv ligefrem at høre til det „nationale“ Venstre, og dermed har De da ogsaa sagt mig, at vore Veje maa skilles. Jeg beklager det, thi det er en ny Skuffelse for mig til de mange andre, jeg har oplevet.“ Tauber blev ikke valgt i Middelfart, han fik kun 75 Stemmer, medens Walther opnaaede 108 og Skolelærer Jagd 264; han valgtes først Aaret efter i Horsens, men det var Synd at sige om ham, at han er endt i „Embedspartiets Favn“.

Theatrene

Det kgl. Theater har opført en lille original Nyhed, Hr. William Blochs Proverbe „Naar Meubler flyttes“, og dermed skaffet sig en kjøn og smagfuld „Lückenbüßer“ til Supplering af en Aftens Forestilling. Arbejdet har særlig sit Fortrin i en vel udarbejdet og særdeles mundret og naturlig faldende Dialog, hvorimod der er nogen Famlen tilstede i den Maade, hvorpaa et Par Motiver krydse hinanden paa en overflødig Vis; heller ikke vil Hovedscenen, Ægtemandens pathetiske og „zerrißne“ Harangue om Ægteskabet, ret stemme med den spinkle Ramme og den lette Handling, hvori den er indsat. Stykket spilles af d'Hrr. Emil Poulsen og Jerndorff samt Fru Eckardt, hvilken Sidste især glimrer i Dialogen.

Opførelsen af Molières „Amfitryon“ maa vi af Hensyn til Pladsen udsætte at omtale til næste Numer.

Kasino og **Folketheatret** have i Modsætning til det kgl. Theater ikke bragt nogen Nyhed eller blot Reprise frem for deres Publikum i den forløbne Uge. Selvfølgelig forbereder man sig i al Stilhed ivrig til Vinterfelttoget, og har end ikke noget af Theatrene mødt med en reglementeret „Spisesedbel“ med Forjættelse om kommende Nyheder en masse, saa veed man ialtfald saa meget, at Kasino med det Allerførste agter at spille Lecoqs bekjendte Operette «Le petit duc», et af de Stykker, der i Paris har oplevet nogle hundrede Opførelser, og at Folketheatret foruden Mallefilles „Hjertet og Pengene“ vil præsentere Adolf Reckes ærværdige „Oldgesel“, en Folkekomedie af den ægte gode gamle Slags, der for en Snes Aar siden fyldte Huset. At der imellem det ene af de to Theatre og en vis norsk Forfatter skal plejes Underhandlinger angaaende Opførelsen af et af dennes nyeste dramatiske Arbejder, som Nationaltheatret har troet at burde forkaste, har det tusindtungede Rygte villet vide, men hvorvidt der vil komme Noget ud af disse Forhandlinger, derom se vi os ikke istand til at kunne give nogen Besked — Tiden vil vise det. Folketheatret spiller „Gjøngehøvdingen“ for en stadig lige talrig og lige begejstret Tilhørerkreds og Kasino har bl. A. givet „Coco“, sidste Saisons seneste Nyhed, der dog ikke har vidst at opnaa den Succès, hvorom man gjorde sig Forhaabninger forinden dens Opførelse, samt den overordenlig morsomme lille pièce de rideau „De to Døve“, hvori Hr. Züberlein, i sin Tid ved Theatret paa Nørregade, har debuteret.

Billedkunst

Paa Forlagsbureauets Forlag er udkommet et Særtryk af det udmærket lignende Træsnit af C. V. Rimestad, der ledsagede hans Biografi i „Ill. Tid.“

Vi begynde allerede idag den bebudede Novelle af Fr. Spielhagen: „Quisisana“, til hvilken vi have tilkjøbt os Oversættelsesretten af Forfatteren, og som saaledes bliver offentliggjort paa Dansk, endnu inden den udkommer i Originalsproget. Tiltrædende Abonnenter for det snart begyndende Oktober-Kvartal erholde det Udkomne af Novellen frit.

Red.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

Det kgl. Theater.

Repertoiret for indeværende Uge er foreløbig fastsat saaledes:

Søndag 14. En Skjærsommernatsdrøm.
Mandag 15. Eftersommer. Amphitryon.
Tirsdag 16. Naar Meubler flyttes. Valdemar.
Onsdag 17. Ambrosius (**Uden Abonnement**).
Torsdag 18. Rigoletto (**1. Gang**).
Fredag 19. Rigoletto.
Lørdag 20. Tordenvejr.

Casino.

Søndag den 14. September Kl. 7:

De to Døve.

Farce i 1 Akt af Jules Moineaux.

Damoiseau . . . . Hr. Züberlein.

Barn i Kirke.

Farce med Sange i 4 Akter af **Peter Sørensen.** Ideen efter det Franske.

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Omnibus til og fra Theatret hver Spilleaften.

Folketheatret.

Søndag den 14. September Kl. 7:

Gjøngehøvdingen.

Folkeskuespil med Sange og Kor i 5 Akter (3. og 5. Akt hver i to Afdelinger). Frit dramatiseret efter **Carit Etlars** Fortælling af samme Navn af **M. V. Brun.** Musiken arrangeret af **E. W. Ramsøe.** Dekorationerne malede af **Fr. Nølcke.**

(Paany indstuderet.)

Forbi omtr. Kl. $10^1/_2$.

Hver Spilleaften Omnibus fra og til Frederiksberg. (Holdepladsen er nu paa Nørregade tæt ved Folketheatret.)

Paa den **Gyldendalske Boghandels** Forlag er idag udkommet:

Leonarda.

Skuespil i fire Handlinger af

Bjørnstjerne Bjørnson.

1 Kr. 50 Øre; eleg. indb. 2 Kr. 75 Øre.

Mindeblade om

Oehlenschläger

og hans Kreds hjemme og ude **i Breve fra og til ham,** udgivne i Hundredaaret efter hans Fødsel af **C. L. N. Mynster.**

1. Hefte.

Udkommer i 6 Hefter à 1 Kr.

Efter endt Ferie har jeg atter begyndt min **Sangundervisning.** Træffes fra Kl. 10—1.

Caroline Pfeil.

Til Undertegnedes Forlag er overgaaet:

P. Hansen:

Udvalgte Feuilletoner

af **Cabiro.**

Nedsat Pris 2 Kr.

Af samme Forf. er udkommen: **Dybbølskandserne,** Digt-Cyklus. Nedsat Pris 35 Øre. **Om Johan Ludvig Heiberg.** Nedsat Pris 35 Øre.

G. E. C. Gad,
Vimmelskaftet Nr. 32.

Nyt kortfattet

Konversationslexikon.

Af **Forlagsbureauets Haandlexikon** er udkommen 1—10. Hefte. **A—H.** Subskription, 20.—24. Hefte à 50 Øre, modtages i alle Boglader.

Forlagsbureauet i Kjøbenhavn.

De sjællandske Jernbaner.

Afgaaende og ankommende Jernbanetog.

Søndag den 14. September.

Ordinaire Tog:

Fra **Kjøbenhavn** til **Korsør:** Kl. 6.45, 8.15 Fm.; 12.30, 7 Efm. (Ank. 9.30, 11.55 Fm.; 5.30, 9.50 Efm.)
Fra **Korsør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 8 Fm., 12 Md., 4.25, 7.25 Efm. (Ank. 10.40 Fm., 4.45, 8, 10.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde:** Kl. 5 Efm. (Ank. Kl. 6.15 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Masnedsund:** Kl. 9 Fm., 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.20, 7.30, 10.50 Efm.)
Fra **Masnedsund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 9.15 Fm.; 5.15 Efm. (Ank. 10 Fm., 2.45, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Kallundborg:** Kl. 9 Fm.; 2.15, 7.30 Efm. (Ank. 12.15, 7, 10.50 Efm.)
Fra **Kallundborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.40, 9 Fm.; 5.25 Efm. (Ank. 10 Fm.; 1.30, 8.45 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund:** Kl. 9.15 Fm.; 3, 8.45 Efm. (Ank. 10.45 Fm.; 4.30, 10 Efm.)
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn:** Kl. 6.30, 11.30 Fm.; 5 Efm. (Ank. 7.45 Fm.; 1, 6.30 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør:** Kl. 8*), 11 Fm.; 3,25, 5.15, 9 Efm. (Ank. 9,45 Fm.; 1, 6, 7.45, 10.45 Efm.)
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7, 8.50, 11.30 Fm.; 3.45, 8 Efm. (Ank. 8.46, 11.20 Fm.; 2, 6.20, 10 Efm.)
Fra **Kjøbenhavn** til **Klampenborg:** Kl. 7, 9, 9.30 og derefter hver fulde og halve Time indtil Kl. 11.30 Efm.
Fra **Klampenborg** til **Kjøbenhavn:** Kl. 7.15, 8.15, 9.45, 10.15, 10.45 og fremdeles hver $^3/_4$ og $^1/_4$ Time indtil 11.45 Efm.

*) Fra Klampenborg-Banens Stationsbygning.

Extratog.

Fra **Kjøbenhavn** til **Frederikssund** Kl. 7.45 Fm.
Fra **Frederikssund** til **Kjøbenhavn** Kl. 8 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Helsingør** Kl. 9.25 Fm.
Fra **Helsingør** til **Kjøbenhavn** Kl. 8.30 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Lyngby** Kl. 11 Efm.
Fra **Kjøbenhavn** til **Roeskilde** Kl. 11.30 Efm.

Disse Extratog holde ved alle Mellemstationer.

Paa Undertegnedes Forlag er udkommen og faaes i alle Boglader i Danmark:

Kortfattet

fransk Grammatik

til Skolebrug af

J. Brynildsen,

Cand. mag. og Lærer ved Søkrigsskolen.

97 S. 8vo. Pris indb. 1 Kr. 60 Øre.

Christiania, i August 1879.

Alb. Cammermeyer.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—6.** Skolebøger kjøbes ikke.

MAGASIN DU NORD,

Afdelingen for

Gardin- & Meubelstoffer

anbefaler

et meget stort Udvalg af alle nu brugelige Stoffer fra de fineste til de billigste Sorter.

Gulvtæppe-Afdelingen

anbefaler

i nye Mønstre:

Smyrna Tæpper.
Aubusson Tæpper.
Fløiels Tæpper.
Bryssel Tæpper.
Skotske Tæpper.
Hollandske Tæpper.
Danske Tæpper.
Filt Tæpper.
Hampe Tæpper.
Manilla Tæpper.
Cocus Tæpper.
Napier Tæpper.
Cocus Maatter.

Linoleum Tæpper,

ægte Linoleum, Waltons Patent.

Vort Udvalg er iaar saa righoldigt, at vi i alle Henseender se os istand til at konkurrere med Udlandets største Etablissementer.

Th. Wessel & Vett.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 377.

Den 21. September 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Moderne Tankeretninger.

Af A. T.

I.

Det er en bekjendt Sag, at det tydske Folk betragtede Grundlæggelsen af det nye tydske Kejserrige som den politiske Indvielse af en ny Æra i Aandens Verden, under hvilken den tydske Nation ved storartede Frembringelser paa Videnskabens og Kunstens Omraade skulde erobre det aandelige Hegemoni i Europa, ligesom den allerede havde sat sig i Besiddelse af det politiske. Sejren over Frankrig opfattedes som en af den sædelige Verdensorden vunden Sejr, og Sejrherrerne udtalte den Forventning, at Slagene ved Gravelotte og Sedan vilde blive ligesaa frugtbringende for Menneskeslægtens Aandsliv, som Kampene ved Marathon og Salamis havde været det. Man forstod saaledes at bringe Felttoget og dets Resultater ind under de højeste ideelle Synspunkter, men hvorledes forholder det sig med Virkeliggjørelsen af disse højtflyvende Forhaabninger. Hvor ere de rige og glimrende Aandsfrugter, man lovede sig af Kejserrigets Oprettelse, blevne af? Saaledes lyder Spørgsmaalet fra alle Sider til Tydskland, og da man ikke er istand til at paapege dem, afvises enten de Spørgende med Vrede, eller man giver deres Taalmodighed i at vente en Anvisning paa Fremtiden, idet man minder om, at en stor Nations Udvikling ikke maa maales med den lille Maalestok, der tages fra det enkelte Menneskes individuelle Liv: i en stor Nations Liv, saaledes raisonnerer man videre, have ni Aar Intet at betyde, men i en Persons Liv repræsentere de et i Forhold til Livets Længde meget betydeligt Tidsrum. Vi skulle strax komme tilbage til dette Punkt, men foreløbig ville vi blot minde om, hvorledes Tydskerne bleve grebne af Harme, da den navnkundige franske Videnskabsmand og Tænker Ernest Renan for nogle Maaneder siden ved sin Optagelse i det franske Akademi i sin Tiltrædelsestale ytrede, at Tydskland vel havde forstaaet at tiltvinge sig det politiske Supremati, men derved var det ogsaa blevet staaende; thi man havde endnu ikke i nogensomhelst Retning været Vidne til en aandelig Solopgang hinsides Rhinen. Den berømte Lærde mindede om, hvorledes Lykken skiftevis løftede Nationer og Dynastier paa Skjoldet, og hvorledes Menneskeslægten, hvergang den saae en Triumfvogn kjøre forbi, hilste Dagens Helt og sagde til ham: Tal, Du er vor Fører og vor Profet! Løsningen af de store svævende Spørgsmaal, sagde Renan, er overdraget den, Skjæbnen udpeger. Alexander, Augustus, Karl V. og Napoleon havde saaledes ikke Ret til at forholde sig ligegyldig overfor nogen menneskelig Sag, de kunde ikke sige om noget Spørgsmaal, at det ikke interesserede dem; thi Sejren paalægger Forpligtelser, som man ikke kan unddrage sig. Da Vaabnene havde lagt Tydsklands Skjæbne i Hænderne paa Preussen, burde dette derfor have udført store Ting i de af selve den tydske Aand angivne Retninger, men har Preussen gjort det? Ernest Renan svarer Nej, og enhver Uhildet vil sikkert være enig med ham. Tydskland har under sin nuværende Storhedsperiode ikke ydet noget væsenlig nyt Bidrag til Løsningen af Tidens politiske, sociale og religieuse Problemer. Den preussiske Ledelse har hidtil ikke viist sig

frugtbringende indenfor Aandslivets Enemærker, og hvilken Betydning den vil faae paa det materielle Livs Omraade, vil en ikke fjern Fremtid vistnok godtgjøre. Ernest Renans Ytringer ere blevne imødegaaede i den tydske Presses Organer, men de ere ikke blevne gjendrevne. Som et Exempel instar omnium paa de tydske Udtalelser vælge vi en af Homberger skreven Artikel i „Deutsche Rundschau", det Tidsskrift, der skal betragtes som den tydske Medbejler til det berømte franske Tidsskrift «Revue des deux Mondes». Homberger karakteriserer Ernest Renan som en Drømmer, der bebrejder Tydskland, at det er blevet sin tidligere Idealisme utro. Men, spørger den tydske Forfatter, hvortil har Idealismen ført os, naar har Filosofien grundlagt Riger og Digterne vundet Sejre? Renan bebrejder Tydskland, at det til Trods for sine gamle kosmopolitiske og humanitaire Ideer har æltet det nuværende Kejserrige sammen ved Hjælp af Jern og Blod, men, siger Homberger, betjente Franskmændene sig da af indsmigrende Overtalelser og milde Midler, dengang de udbredte deres Revolutions Principer i Verden? Og naar Renan endelig vil gjøre gjældende, at den sidste Krig har forjaget Muserne, og at Tydsklands store Traditioner, der ere dets Hæder og Stolthed, begynde at gaa tilgrunde, da opkaster Homberger Spørgsmaalet, om Videnskaben og de skjønne Kunster blomstrede i Frankrig under det første Kejserdømme. Herpaa har man nu med Rette svaret fra fransk Side, at en Parallel vanskelig lader sig trække mellem Frankrig og Tydskland. De franske Revolutionskrige udsprang saaledes af ideel Begejstring, medens den sidste Krig fra Preussens Side var et Værk af modent Overlæg og kold Beregning, og indtraadte der ogsaa under Kejserdømmets Felttog en Standsning i Frankrigs intellektuelle Liv, saa rejste der sig efter Fredens Afslutning en hel Generation af Tænkere, Talere og Kunstnere, hvis Værker trøstede Frankrig over de lidte Tab og overbeviste Europa om, at Revolutionsmændene og Grenadererne, denne yngre Generations Fædre, ikke havde været Barbarer. Efter det Napoleonske Kejserdømmes storartede militaire Periode fulgte der strax en ny klassisk Periode i Frankrigs Aandsliv og intellektuelle Udvikling.

Naar Tydskerne have fremhævet, at det tydske Kejserriges henrundne ni Aar ere et forsvindende Tidsrum i en stor Nations Liv, har Ernest Renan i Modsætning dertil mindet om, at dette Aaremaal er mere end Halvdelen af, hvad Tacitus kaldte grande mortalis ævi spatium. Vi bemærke hertil, at det nævnte Tidsrum i ethvert Tilfælde maa være stort nok til, at Anlæggene til, hvad der senere vil spire frem og blomstre op, kunne komme tilsyne i det. Men hvilke Anlæg har der viist sig i det nye Tydskland? Skal man, hvad der vel er rimeligt, søge Vidnesbyrdet om disse i Litteraturen, der afspejler en Nations aandelige Strømninger, og skal man maale Aandsfrembringelsernes Herredømme og Tilhængerkreds efter det Antal Oplag, de formaa at skabe sig i Boghandelen, hvad der vel maa betragtes som en temmelig paalidelig Maalestok, da er det aabenbart Pessimismen, som er stemmeførende i Tydskland. Hvad betyder Pessimisme? I Almindelighed forstaaes derved den Livsanskuelse, der seer Tilværelsen under Synspunkterne af „Weltelend und Weltschmerz", den Verdensanskuelse, der betragter hele Tilværelsen som et stort Fejlgreb af en dunkel Magt, der i sit Væsen er uforenelig med den jødiske og kristelige Religions Lære om det Guddommelige. Den moderne Pessimisme er derfor atheistisk, og jo fastere Rod den slaaer i Sindene, desto stærkere bliver ogsaa Ligegyldigheden overfor al positiv Religion. Det egenlige Felt for den moderne Pessimisme afgiver nu det nye tydske Rige, og de to Bannerførere, hvorom denne Livs- og Verdensanskuelses Tilhængere samle sig, ere Arthur Schopenhauer og Eduard von Hartmann, af hvilke den første er død for nitten Aar siden, medens den anden er en ung Mand, der staaer paa Højdepunktet af sin litteraire Produktionskraft.

Hartmann blev født 1842 i Berlin og er Søn af den afdøde preussiske General Robert Hartmann. Han valgte først den militaire Løbebane og blev Artilleriofficier, men blev af en Knæskade tvungen til at tage sin Afsked 1865. Siden den Tid har han levet i Berlin og beskjæftiget sig med filosofiske Studier, hvortil han allerede som ganske ungt Menneske havde følt Anlæg og Lyst. Da han var atten Aar gammel, spekulerede han over, hvorvidt Dødfødte og Dyr ere udødelige eller ikke, og i en Alder af 22 Aar gjorde han Udkastet til „det Ubevidstes Filosofi", der er hans Hovedværk, og hvortil hans Navnkundighed knytter sig.

„Philosophie des Unbewußten" udkom første Gang for ti Aar siden. Vi gjøre os ikke skyldige i nogen Overdrivelse, naar vi betegne Udgivelsen af dette Skrift som en Begivenhed af første Rang i den litteraire Verden. „Philosophie des Unbewußten" har, hvad der vel er uhørt for Bøger af den Art, hidtil oplevet otte Oplag, Bogen er bleven oversat paa flere fremmede Sprog, deriblandt paa Russisk, og den har været Gjenstand for utallige Anmeldelser og Recensioner i politiske, litteraire, videnskabelige og filosofiske Fagblade. Den har altsaa vundet en stedse større Læsekreds og kan vel betegnes som en af Hovedtyperne for det unge Tydsklands Tænkemaade. — Da „det Ubevidstes Filosofi" har vundet stor Udbredelse ogsaa udenfor Tydsklands Grændser, og da Værket betegnes med en vis Emfase som en af Tidens store Kulturmagter, bør Hovedtrækkene af dets Indhold dog kjendes. Men vil man ikke ligesom falde med Døren ind i Huset, bør først nogle Træk af Schopenhauers Lære anføres, da Hartmanns Theori er fremgaaet af denne. Schopenhauer og Hartmann ere Tydsklands pessimistiske Dioskurer. Efter Schopenhauers Opfattelse beroer al Tilværelse paa en Villie til at være til eller, som han udtrykker det, paa en „Daseinwollen", men heraf følger, at Tilværelse er en Lidelse. Thi at ville er enstydig med at forlange, men et Forlangende forudsætter en Mangel, enhver Mangel betinger en Lidelse, og saaledes er Lidelsen umiddelbart forbunden med enhver Villiesakt. Kun Lidelsen er det Positive her i Tilværelsen, hvilket vi føle, medens Glæden eller Smertefriheden er det Negative, som vi ikke lægge Mærke til. Livets tre største Goder: Sundhed, Dyd og Frihed, blive vi os ikke bevidste som saadanne, saalænge vi ere i Besiddelse af dem, men først efter at vi have tabt dem. Al Lykke og Lyst bestaaer kun i Ophøret af en Mangel, i Opfyldelsen af et Ønske, men i samme Øjeblik et saadant er opfyldt, indtræder et nyt Ønske, et nyt Forlangende, der, som anført, er det Samme som en Lidelse, og saaledes gives der ikke nogen ren, ublandet eller positiv Lyst her i Livet. Tilværelsens Lidelser føles naturligvis stærkest af det selvbevidste Menneske, der derfor er det elendigste af alle fornemmende Væsner, i Sammenligning med hvilket Dyret fører en misundelsesværdig Existens. Ligesom Mennesket's Gang er

en stadig hemmet Falden, saaledes er dets Liv kun en stadig hemmet Døen, og hele dets Aandsvirksomhed er intet Andet end en uafbrudt tilbageskudt Kjedsomhed. „Mellem Smerte og Kjedsomhed svinger det tomme Menneskelivs Pendul frem og tilbage, og det lykkeligste og skjønneste Øjeblik i Livet er det, hvori man falder i Søvn". Schopenhauer erklærer derfor, at Livet kun er en stor Mystifikation, det er en Forretning, der ikke dækker Omkostningerne, og betegner kun en forstyrrende Episode i Intethedens salige Ro. De begavede Mennesker have stadig følt Tilværelsens Smerte dybest og ere blevne grebne af Tungsind over at maatte leve i en saadan Illusionernes Verden. Medens den jødiske Religion hviler paa den falske Forudsætning, at Alt her i Verden er fortræffeligt, medens den er optimistisk i sin Livsopfattelse, er Kristendommen derimod pessimistisk, idet den har en stærk Følelse af Verdens Elendighed og betegner Jorden som en Jammerdal. Men Kristendommen fastholder endnu det tomme Haab om et bedre Hinsides. Dette er falsk, og kun i den indiske Buddhisme findes den fulde Sandhed. Her kom man nemlig til den Erkjendelse, at det største Onde bestaaer i Hengivelsen til Verden, hvorimod den eneste Forløsning og sande Lykke bestaaer i denne Skinverdens Fornægtelse og dens Forsvinden i det tomme Intet. Til denne Erkjendelse skal nu Videnskaben hjælpe ogsaa vor Tid, og gjennem Videnskaben skal Villien renses og løftes op til det Trin, paa hvilket den ikke har anden Attraa end sin egen Tilintetgjørelse. Den, der har naaet dette Toppunkt for „al Visdom", nærmer sig ligesom den indiske Asket Nirvana, det „salige Intet".

I „det Ubevidstes Filosofi" finde vi en tilsvarende Grundanskuelse, kun nægtes ikke her enhver positiv Lyst, og Menneskets ethiske Opgave sættes ikke her i streng Askesé, i Fornægtelsen af Villien til Livet. Den mærkelige Titel: det Ubevidstes Filosofi tvinger os her til et Par orienterende Bemærkninger. Hartmann spørger, hvad der er Tilværelsens Substans eller inderste Væsen, og han svarer, at det, der ligger til Grund for Verden, er en Urkraft, hvilken han betegner som det Ubevidste. Man bliver strax fortroligere med Udtrykket, naar man erindrer, at der i Naturens Verden ytrer sig en ubevidst Fornuft. Det Ubevidste gjemmer i sit dunkle Skjød Forestilling og Villie, og da denne sidste i sin Tomhed føler en uudsigelig Kval, kaster den sig, for at komme ud af Lidelsen og blive lykkelig, over Forestillingen og omsætter alle de i denne indeholdte Ideer i Existens eller Virkelighed. Saaledes bliver Verden til. Den ubevidste Villie, hvis Kval er uendelig, finder dog ingen varig Tilfredsstillelse eller Lyst i nogen af de endelige, enkelte Ideer, som den omsætter i Existens, og saaledes vedvarer dens Stræben, der er Et med Verdensprocessen lige fra dennes laveste Trin gjennem de forskjellige Naturriger op til Mennesket. Med dette naaer Verdensudviklingen sit Højdepunkt, og dennes Blomst er den menneskelige Hjerne. Men her indtræder et afgjørende Vendepunkt. Indtil Frembringelsen af Menneskets Hjerne var nemlig Forestillingen afhængig af Villien, men i Hjernen opstaaer ved Indvirkning af ydre Gjenstande Forestillinger, der ere uafhængige af Villien. Forestillingen har altsaa løsrevet sig fra Villien og træder som en selvstændig Magt overfor denne, ja stræber efter at underkaste sig Villien, hvis Slave den tidligere var. Herover „studser" Villien, og denne Villiens Studsen er — Bevidsthed. Det Ubevidste er altsaa vaagnet til Bevidsthed. Hermed er Verdensudviklingens fremadskridende Proces afsluttet, og nu begynder den tilbageskridende Proces eller Verdenstilintetgjørelsen, som det Ubevidste fuldfører gjennem Menneskeslægtens historiske Udvikling. Det Ubevidste havde, som vi saae, oprindelig kastet sig over Forestillingen og omsat denne i real Existens, for at befri sig fra en tom Villies Kval og blive lykkelig. Paa Bevidsthedens Trin skulde det naa Lyksaligheden, men her opdager det Ubevidste, at det har forregnet sig, at det har gjort sig skyldig i en „Dumhed". Summen af Ulyst og Usalighed overstiger i Verden langt Summen af Lyst og Tilfredshed. Smerten er Menneskets stadige Ledsager, den hefter sig som en Slyngplante til dets Fod, og alle Bestræbelser for at undfly den ere frugtesløse. Selv i de faa positive Nydelser, Livet byder os, saasom den sandselige Nydelse og den med Kunsten og Videnskaben forbundne Nydelse, er dog Smerten indblandet; thi enhver positiv Lyst har i Bekymringen for Tabet af den noget Faretruende for Livets Tilfredshed. Kun paa „Fornemmelsens Nulpunkt" kunde der tænkes en absolut tilfreds Tilværelse. Menneskeslægten kan da kun befri sig for Tilværelsens Kval derved, at den tilintetgjør Verden, og heri bestaaer Verdensprocessens Endemaal; men for at hidføre Tilintetgjørelsens Katastrofe maa Menneskeslægten have gjennemløbet alle Illusionens Stadier, inden den helbredes for den Affindighed, at den i Verden skulde kunne finde den Lyksalighed, som den attraaer. Historiens Fremskridt bestaaer netop i, at Menneskeslægten kommer til stedse klarere Erkjendelse heraf. I Oldtiden elskede Menneskeslægten Livet, fordi den ansaa Lykken for opnaaelig her paa Jorden, men da den blev sig bevidst, at dette var en Illusion, gik Hedenskabet tilgrunde. Kristendommen bragte den Indsigt, at Jorden er en Jammerdal, men den vakte tillige et forfængeligt Haab om et bedre Hinsides. Men Videnskaben har allerede viist, at saadanne Begreber som Himmel og Udødelighed ere betydningsløse, og saaledes er ogsaa denne Illusion bristet.

Menneskeslægten befinder sig nu i Illusionens tredie Stadium, der har sit Særkjende deri, at Lykken søges i Fremskridtet. Vi ville dvæle et Øjeblik ved Hartmanns Karakteristik af dette Stadium, da den unægtelig indeholder meget Sandt og Træffende. Menneskeslægten tænker sig altsaa nu Lykken liggende i Verdensprocessens Fremtid, og derfor styrter den sig med al sin Kraft ind i Fremskridtet for ad denne Vej at gribe Lykken. Fremskridt er Parolen i Kunst og Videnskab, paa det politiske og sociale Omraade, kort sagt, paa hele Kulturomraadet, og gjennem Fremskridtet drømmer man om at naa en fremtidig Guldalder. Men hvor grændseløs bliver dog ikke Skuffelsen! Hvor langt Menneskeslægten end skrider frem, vil den dog aldrig kunne indskrænke, end sige frigjøre sig for store Lidelser som Sygdom, Alderdom, Afhængighed af Andres Villie og Magt, Nød, Utilfredshed o. s. v. Hvor mange Lægemidler der end vil findes mod Sygdomme, vil dog disses Tal stadig voxe, de kroniske Onder ville stige i hurtigere Progression end Lægekunstens Opfindelser og Opdagelser. Den glade Ungdom vil stadig kun udgjøre en Brøkdel af Menneskeslægten, medens de andre Dele lide under Alderdommens Græmmelser. Bestandig vil Sult begrændse Menneskeslægtens uendelige Formerelse ved Hjælp af et stort Befolkningslag, der ikke kan tilfredsstille sine første Fornødenheder, og som paa Grund af mangelfuld Næring opviser

en stor Dødelighedskoefficient, eller som stadig i et stort Procenttal bukker under for Sult. Dette Befolkningslag følte tidligere og føler tildels endnu kun sin Nød, naar Maven knurrede; men jo længer Verden skrider frem, desto mere truende viser Massefattigdommens Spøgelse sig, desto mere blive de Lidende sig deres Elendighed bevidst. De mest tilfredse Folk ere de raa Naturfolk og de udannede Klasser indenfor Kulturfolkene, men med Folkets Dannelse voxer ogsaa dets Utilfredshed. Thi jo stærkere Civilisationen udvikler sig, desto mere tager Bedrageri, Falskhed, List, Chikaneri og Mangel paa Respekt for Andenmands Ejendom til. Egennytten sønderriver skamløst Familiens og Venskabets helligste Baand, hvor den kommer i Kollision med disse, men de Former, hvoraf Egennytten nu betjener sig, ere langt finere end forhen. Men hvormeget Usædelighedens og Immoralitetens Former end i Fremtiden forfines, blive Væsnet og Virkningerne dog stadig de samme for dem, der komme til at lide derunder. Men hvorledes forholder det sig nu egenlig med de lovpriste Fremskridt? Betragte vi Videnskabens Omraade, da viser det sig, at jo mere der arbejdes her, desto sjeldnere blive Genierne. „Ligesom Samfundet er blevet nivelleret ved den sorte Borgerfrakke, saaledes gaaer dets Nivellering i aandelig Henseende i Retning af den solide Middelmaadighed. Men dette har tilfølge, at den Nydelse, som den videnskabelige Produktion bereder, stadig bliver mindre, og at Verden mere og mere forholder sig receptiv overfor den videnskabelige Nydelse. Noget Tilsvarende gjælder om Kunsten. Ogsaa indenfor dens Sfære blive de producerende Genier færre i Tal, hvad der forklares deraf, at Menneskeslægten mere og mere bortkaster sin sværmeriske Ungdoms hinsidige Idealer og blot tænker paa at indrette sig saa praktisk og hyggelig som muligt paa denne Jord. Kunsten er ikke mere, hvad den var for Ynglingen, den høje himmelske Gudinde, den er nu kun en Adspredelse, der aflokker halv Opmærksomhed, naar man vil rekreere sig efter Dagens Anstrengelser, den er kun et Opiat mod Kjedsommelighed. Kunsten spiller omtrent samme Rolle for Menneskeslægten, som en Berliner „Posse" om Aftenen spiller for Børsmændene i Berlin. Den kunstneriske Produktion bevæger sig i en letfærdig, dilettantmæssig Overfladiskhed og tilsidesætter alle Opgaver, der kræve Alvor og anstrengt Hengivelse. Men slige Fremskridt paa Videnskabens og Kunstens Omraade ville ganske vist ikke bringe Menneskeslægten Lykke, og de politiske og sociale Fremskridt ville ligesaa lidt gjøre det. Selv om den fuldkomneste Stat var realiseret, vilde dog Intet være vundet derved, thi den kunde jo dog ikke gjøre Andet end stille Mennesket saaledes, at det kan begynde at leve uden Frygt for uberettigede Angreb, men den gjør ikke Mennesket virkelig lykkeligt. Med de sociale Idealer forholder det sig paa lignende Maade. De sociale Theorier søge ved Anvendelse af Principet om det solidariske Fællesskab at mildne Kampen mod Nøden, men de lindre altsaa kun Onderne og bringe ikke positiv Lykke. Resultatet af det Hele bliver da dette, at Menneskeslægten ved at jage ad Fremskridtets Vej efter Lykken kun er bleven en Illusion rigere.

I Illusionens tredie Stadium kommer Menneskeslægten til den Erkjendelse, at Haabet om Opnaaelsen af positiv Lykke er en Daarskab, og den længes da kun efter absolut Smertefrihed, efter Befrielse fra Tilværelsen, efter Nirvana. Opgaven for Menneskeslægten bliver da at reducere Verden til Intet, og Spørgsmaalet er nu, hvorledes denne Opgave skal løses. Svaret lyder: gjennem en Beslutning fra Menneskeslægtens Side om, at Verden ikke længer skal bestaa, thi i samme Øjeblik en saadan Beslutning er vedtagen, er Tilintetgjørelsen en fuldbragt Kjendsgjerning. (!) Men til at løfte Slægten op paa det Trin, hvor den kan tage en saa energisk Resolution, udkræves der en længere Udvikling, under hvilken Flertallet af Menneskene kommer til klar Erkjendelse af Verdens Elendighed og lærer at indse, at Tilintetgjørelse langt er at foretrække for Tilværelse. Det er ethvert Menneskes Pligt at arbejde hen til, at Afstemningens Øjeblik kan indtræde saa hurtig som muligt, eller Enhver bør efter sine personlige Evner bestræbe sig for at forkorte Verdensprocessen. Mennesket maa derfor ikke i uvirksom Kvietisme være Vidne til „Existensens Karnevale", det maa ikke fejgt trække sig tilbage og fornægte Tilværelsen, nej! det er tvertimod Menneskets sædelige Opgave at hengive sig med hele sin Personlighed til Verdensprocessen for aktiv at fremskynde Opnaaelsen af dens Endemaal: den almindelige Verdenstilintetgjørelse. I Kraft af en Majoritetsbeslutning synker altsaa Verden hen i Nirvana, det tomme Intet, eller den gaaer tilbage til det Trin, hvorpaa den oprindelig befandt sig, forinden det Ubevidste, der jo er Tilværelsens inderste Princip, havde sat Verdensprocessen i Gang. Muligt er det, at det Ubevidste gjentager det faux pas eller den Dumhed, hvori det gjorde sig skyldig, da det første Gang frembragte Verden, og i det Tilfælde finder den ovenfor fremstillede Proces atter Sted.

Sluttes.

Quisisana.

Novelle af **Fr. Spielhagen.**

Fortsat.

Den frembrydende Aftens mattere Lys trængte kun sparsomt gjennem den tætte Underskov, som begrændsede Stien til begge Sider, medens de sammenflettede Bøgekroner stundom dannede et helt Tag over den; paa et stejlt Sted var der indkilet et Par raa Trin.

„Vil Du tage min Arm, Onkel Bertram?" sagde Erna. Det var det første Ord, siden de havde forladt Bænken for et Par Minuter siden; de havde tynget paa Bertram som Bly.

„Jeg vilde just rette det samme Spørgsmaal til Dig," svarede han.

„Nej Tak," sagde Erna; — „jeg kjender hvert Skridt her; men Du — og Du har jo været syg."

Det var jo vist venlig ment, men det kom igjen paa saadan en kølig Maade — som en Almisse, syntes Bertram.

„Har været," svarede han, „men forlængst rask igjen — fuldstændig rask."

„Jeg troede, Du rejste til Italien i Vinter for din Sundheds Skyld."

„Jeg rejser til Italien, fordi jeg haaber, at jeg vil faae det en Smule mindre kjedeligt i Rom end i Berlin — det er det Hele."

„Men hvis Du nu ogsaa kommer til at kjede Dig i Rom?"

„Du mener, at kjedelige Mennesker kjeder sig allevegne?"

„Det mener jeg ikke; — det vilde jo ogsaa være rigtig stygt, hvis jeg mente det og ovenikjøbet sagde det; — jeg vilde blot vide, hvortil man rejser fra Rom, naar man vil videre — til Neapel, ikke sandt?"

„Ganske rigtigt: til Neapel — Capri. Paa Capri ligger der midt i Orangehaver med den herligste Udsigt ud over Havets blaa Uendelighed et hvidt, rosenbegroet Hotel: Quisisana. Jeg har været der for mange Aar siden, og siden den Tid har jeg altid længtes tilbage til det igjen. Quisisana! Det klinger saa trøstefuldt, saa forjættende: Her faaer man sin Sundhed! Og selv om man føler sig saa nogenlunde sund — Sundhed har man jo altid at vinde, Sundhed og Helbredelse — for Livet for Exempel, der i Grunden dog er en lang Sygdom, som kun Døden kurerer os grundig for."

Atter indtraadte der en Pause. Han havde egenlig kun talt, for at Samtalen ikke skulde gaa istaa igjen, og dog var det, han nu havde sagt under Indtrykket af en sygelig Forstemthed, vistnok kun saare lidet egnet til at faae den smukke ordknappe unge Pige ved hans Side til at tale. Han havde gjerne gjort det; det faldt ham ikke ind at føre hendes Taushed tilbage til Tankeløshed eller endogsaa Forvirring. Tvertimod: hun interesserede ham mere og mere for hvert Minut, der gik, og han havde det bestemte Indtryk, at han her havde at gjøre med et højst ejendommeligt, i sin Kraft sikkert hvilende Væsen, i hvilket han neppe formaaede at gjenkjende et eneste Træk af det Barn, han engang havde kjendt og holdt af, og hvis Billede han havde gjemt tro i sin Erindring.

„Veed Du, Onkel, at Du faaer Frøken von Aschhof — Tante Lydia at se iasten?" begyndte hun pludselig.

Bertram foer sammen; i denne smukke, kydske Mund fik det Navn en dobbelt styg Klang.

„Jeg veed det — ikke fra dine Forældre — men jeg veed det," svarede han.

„De har formodenlig nødig villet fortælle Dig det," vedblev Erna; „Mama gav kun meget ugjerne sit Minde til, at Tante maatte komme; men Tante bad saameget, at hun maatte faae Dig at se blot eengang endnu, og hun antog, at nu, da Du har været farlig syg og rejser bort for saa lang Tid, vilde Du maaske være i en mildere Stemning. Og dog er hun bange for at møde Dig; hun var saa nervøs undervejs; jeg troer ikke, der manglede meget i, at hun var stegen ud og havde ladet os kjøre videre alene. Jeg kunde knap holde ud at se hendes Uro og følte mig formelig lettet, da jeg selv var stegen ud, for at gaa over Bjerget — fra Fischbach af, veed Du nok — og paa Vejen spurgte jeg mig selv, om jeg, hvis jeg kom hjem før de, ikke nok turde bede Dig om at være en lille Smule venlig mod Tante; Du — Du — nej, jeg veed ikke, om jeg tør gaa videre —"

„Jo, jeg beder Dig derom."

„Jeg vilde blot sige: Du skylder hende det dog."

„Gjør jeg?"

„Ja, det synes jeg; hun har dog ikke gjort Andet, end at hun har holdt af Dig og holder af Dig endnu, medens Du —"

„Jeg beder Dig, kjære Barn, tal kun dristig videre; det er mig meget, meget om at gjøre."

„Medens Du har forladt hende, efterat I havde været forlovede et helt Aar."

„Og saa tilskrev jeg hende et Opslagsbrev, ikke sandt? og den stakkels forladte Pige gik i sin Fortvivlelse hen og forlovede sig fireogtyve Timer efter med den gamle Grev Finckenburg, som allerede for lang Tid tilbage havde anholdt om hendes Haand? og den gamle Herre blev saa henrykt derover, at Glæden steg ham til Hovedet, saa han faaer et Slagtilfælde knap en Uge efter, uden at faae Tid til at betænke sin smukke Forlovede i sit Testament? Er det ikke saaledes?"

„Lad os bryde af, Onkel Bertram," svarede Erna; „jeg kan høre af dine Ord og af din Tone, at Du er vred, og jeg føler nu dobbelt det Upassende i, at jeg for Tantes Skyld førte Talen hen paa en Sag, som jeg ikke engang kan vide Noget om og derfor endnu mindre skulde tale om."

„Saadan kan jeg desværre ikke lade Dig slippe, kjære Barn," sagde Bertram; „jeg maa endnu spørge Dig, hvor Du veed det fra; fra Frøken von Aschhof naturligvis."

„Jeg finder idetmindste ikke noget Unaturligt i," svarede Erna, „at Tante Lydia i den Bevægelse, hun har været i fra den Dag af, da dit Besøg blev meldt og hun bestemte sig til at gjense Dig — at hun da har udøst sit overstrømmende Hjerte for mig og sagt mig det Altsammen, især da jeg jo allerede for Størstedelen vidste eller ialtfald anede det. Og hun har bedt mig paa det mest Indtrængende om, ikke at tale saameget som et Ord til Dig derom, og hun er sikkert ogsaa overbevist om, at jeg ikke vil gjøre det; men lovet hende det har jeg ikke. Jeg har altid holdt meget af Dig, Onkel Bertram, rigtig meget; og det gjorde mig ondt, at Du — at jeg nu ikke kunde holde af Dig mere. Jeg har altid i mit stille Sind taget dit Parti, naar de sagde, at Du var kold og egoistisk og ikke holdt af Andre end Dig selv. Jeg har altid tænkt: han har ikke fundet Nogen, som var ham værd. Og nu, da jeg veed Alt, kunde jeg næsten sige: maaske har Tante Lydia heller ikke været det; hun har mange Egenskaber, som jeg slet ikke synes om — men hun var vist bleven anderledes, hvis Du havde havt Taalmodighed med hende, hvis Du ikke havde forraadt — forladt hende. Hvor kan en Kvinde blive god, naar den Mand, hun holder af, forlader hende! hvor kan hun, naar hun har et let bevægeligt Hjerte, blive Andet end behagelysten og koket og faae Manerer, som Folk spotter og leer af, eller — hvis hun er stolt og skammer sig over sin Ulykke — blive kold og hjerteløs og opfyldt af Foragt for alle Mænd, ja for alle Mennesker."

Den kølige, dæmpede Stemme havde holdt sig uforandret lige til det sidste Ord, men med denne Ro og Selvbeherskelse kontrasterede paa den mest afgjorte Maade den lidenskabelige Glands i de store mørke Øjne, som nu saae op paa Bertram med en sælsom Fasthed, saaledes som de Gamle maa have tænkt sig Blikket hos Guderne, der ikke blinke med Øjnene som de Dødelige.

Dette foer Bertram gjennem Sjælen, medens de saaledes et Par Minuter stod ligeoverfor hinanden paa den aabne Plads, hvortil den snevre Skovsti havde udvidet sig; og det foer ham paa samme Tid gjennem Sjælen, at ikke noget

Hensyn skulde tvinge ham til at staa som en Misdæder overfor disse Øjne, og at han maatte sønderrive det graa Væv, som Løgnen havde vævet mellem hende og ham, koste hvad det koste vilde.

Han tog hendes Arm, som for at sikre sig, at hun ikke kunde flygte fra ham, og sagde, idet han drog hende med sig i hastig Gang:

„Hør nu ogsaa mig engang, og foragt mig saa, hvis Du kan det endnu, efterat Du har hørt mig. Forladt, siger Du, forladt og forraadt! javel! men den, der begik Forræderiet, det var hende — det skjændigste, grusomste Forræderi, som der ikke gives noget Spor af Undskyldning for, om forresten Noget kan undskylde Forræderi. Jeg har elsket hende — jeg vil ikke sige, saa højt som et Menneske kan elske — jeg veed ikke, hvorledes andre Mennesker elsker — jeg veed kun, at jeg har elsket hende med mit Hjertes bedste, reneste Kraft. Jeg var ikke noget ungt Menneske længer, da jeg lærte din Moders Ungdomsveninde at kjende ved dine Forældres Bryllup; jeg var en Mand paa næsten tredive Aar — jeg boede i Leipzig, som Du veed, og privatiserede som Videnskabsmand, som de kaldte det, thi jeg havde anlagt Planen for mine Studier altfor stort, og da jeg tog det alvorligt med Videnskaben og Kunsten som med alle andre Ting, arbejdede jeg i Aarvis paa Opgaver, som Folk, der har mindre Tid eller mere Geni, løser i ligesaamange Maaneder. Desuden havde jeg, hvad jeg behøvede til Livets Ophold, maaske lidt mere — jeg var ikke vant til at lægge Mærke dertil. Dette blev nu med eet Slag forandret, da jeg elskede hende og troede mig gjenelsket — vi havde seet hinanden flere Gange her hos dine Forældre, og vi var blevne forlovede, om end kun i al Hemmelighed, hvilket jeg selv havde bedt om. Jeg indsaa, at Den, der var forlovet med en saa glimrende og feteret Pige som Lydia von Aschhof, maatte være noget Bedre end en obscur privatiserende Videnskabsmand; det kostede mig ikke længer nogen Møje at tage mig sammen og gaa dristig frem mod mit Maal. Men nogen Tid vilde det jo rigtignok vare endnu, inden mit store Værk var fuldendt. Hende varede det for længe; eller tvivlede hun paa et heldigt Udfald, eller gjaldt et saadant Udfald i Grunden intet for hende til Trods for det Sværmeri, hun lagde for Dagen for mine Bestræbelser, og til Trods for at hun havde den Godhed at sige mig de tusind Gange, at det var min Aand, mit Talent, der havde fængslet og vilde vedblive at fængsle hende, selv om man saa lagde en Krone for hendes Fødder? Det behøvede, som det senere viste sig, ikke engang at være nogen Fyrstekrone, en Friherrekrone var nok — ovenikjøbet paa et isgraat, bedaget Hoved — for at hun skulde skrive mig det højmodigste Frasigelsesbrev til: at hun kun hemmede min stolte Stræben, at en Kunstner, en Videnskabsmand maatte være fri, at min Berømmelse var hende mere værd end hendes Kjærlighed og saadan endnu et Par Sider fulde af klingende Fraser i den sirligste Haandskrift og naturligvis til Slutning Meddelelsen om den Forlovelse, hun maatte bruge som et fait accompli, forat komme sit vaklende Hjerte til Hjælp.

„Brevet var skrevet her fra Rinstedt af; jeg styrtede til Jernbanen, tog en Vogn paa den sidste Station — de stakkels udasede Krikker kunde ikke mere, da vi var i Fischbach; jeg besteg ad den korteste og stejleste Sti Hirschstein, som Du nylig er kommen over; da jeg var kommen derop, faldt jeg sammen, men kom paa Benene igjen og vaklede videre, videre — til dit Hjem. Hun havde formodenlig dog været bange for, at jeg ikke skulde tage det saa taalmodigt, thi hun var taget bort allerede en Time iforvejen — til Fichtenau, den Vej, som jeg — ikke kunde komme. Bagefter har jeg været hende meget taknemmelig for hendes Forsynlighed og Forsigtighed: jeg var ligefrem rasende, og det var en Lykke for os Begge, at min Kraft var brudt, at jeg ikke kunde sætte efter den Bortflygtede og maatte ligge dine Forældre til Byrde her som en dødssyg, af Lægerne opgiven Mand, der dog alligevel kom paa Benene igjen efter sex eller otte Ugers Forløb, for at leve videre, som man saadan kan leve videre med et halvt Hjerte — og det ikke blot i den moralske Betydning af Ordet. Hvad brød jeg mig om, at mit Værk udkom, medens jeg kæmpede med Døden her og derpaa slæbte mig gjennem Haveterrasserne ved to Stokke, og med eet Slag gjorde mig til det, som man hyperbolsk kalder en berømt Mand? at en gammel barnløs Gnier af en Onkel døde paa samme Tid, saa at hele hans store Formue tilfaldt mig i Mangel af andre Arvinger? Jeg havde faaet nok af den jordiske Herligheds Løgn og Bedrag. Berømmelse, Kjærlighed — bah! jeg blev, hvad jeg gjælder for blandt mine Bekjendte og hvad de ogsaa har kaldt mig overfor Dig: en kold Egoist, der, om han end trods Alt ikke lagde Hænderne i Skjødet, men arbejdede videre og gav et frit Ord med i Dagens Strid, hvortil Andre, mindre Uafhængige ikke havde Mod nok, og tilskyndede eller efter Evne bidrog til almennyttige Foretagender og nu og da hjalp en stakkels Stymper over en Tjørnehæk paa hans Livsvej — dog ikke gjorde alt dette for Guds Skyld, men for ikke at tabe den Smule Respekt for sig selv, som hører med til en ordenlig Egoists nødvendige Rekvisiter. Og siden jeg just taler om Respekt, saa føler jeg med Smerte, at jeg er stærkt ifærd med at formindske den omtalte Smule ved at fortælle Dig alt dette. Thi en Gentleman bør i et Hjerteanliggende selv sige det første Ord og lade Damen beholde det sidste, og hvis hun paastaaer, at han er Don Juan og hun Elvira, bør han ovenikjøbet takke for den ham tildelte glimrende Rolle. Saa, kjære Barn, vær nu igjen ligesaa god mod din gamle snakkesalige Onkel, som Du før har været — vil Du?"

Det forventede Svar udeblev; den Følelse af Beskæmmelse, der allerede var paakommen Bertram i Løbet af hans Fortælling og som han tilsidst forgjæves havde søgt at svække ved den humoristiske Vending, forøgedes paa den pinligste Maade ved Ernas Taushed. Hvor havde han kunnet glemme sig selv i den Grad, at han kunde give sig selv saaledes hen: afsløre den dybeste Hemmelighed i sit Bryst, som han selv havde vænnet sig til at gaa forbi med bortvendt Aasyn, for en ung Pige, som endnu var et halvt Barn, uden Forstand paa saa sørgelige, smertelige og hæslige Erfaringer! og som ovenikjøbet stod i en Elevs intime og ømme Forhold til hende, som han havde rettet saa lidenskabelig en Anklage imod! — Det var afskyeligt, uværdigt! han havde handlet som en umoden Dreng! han ønskede sig tusind Mile borte; han forbandede sin Mangel paa Bestemthed, at han ikke havde brudt overtvert for en Time siden og saaledes var sluppen bort fra alt dette Virvar. Nu vilde, nu maatte han rejse sin Vej endnu samme Aften, lige paa Stedet, om muligt uden at se og tale med Nogen; i hvert Fald uden at indlade sig paa nogen Forklaring. Hvad der kom ud af Forklaringer, det havde han nu nylig faaet at smage! Den bitre Eftersmag vilde ikke saa snart forlade hans Tunge!

De vare komne ud af Skoven og gik over et Stykke Eng hen ad den lille Port til, som førte ind i Slotsgaarden fra den Side.

„Og alt dette har Du hidindtil ikke fortalt Nogen?“ spurgte Erna pludselig.

„Nej,“ svarede han; — det kostede ham Møje at faae det korte Ord frem.

De traadte ind ad Porten; i den af det dybe Tusmørke allerede fyldte Gaard i Nærheden af Hovedtrappen holdt en stor aaben Rejsevogn, fra hvilken Tjenerne flyttede de Afstegnes Sager; en lille med Kufferter belæsset Brøddevogn kom just gjennem Hovedporten paa den anden Side, ligeoverfor den lille Port.

„Onkel Bertram!“ sagde Erna.

Hun havde grebet hans Haand med et let Tryk, just som de vilde træde ud af Porten; han blev uvilkaarlig staaende. Hun saae igjen op paa ham, men ikke med det strenge Udtryk som før i Skoven. Var det Skjæret af Halvmaanen, der svævede i Aftendæmringen over Husene derovre? var det Taarer, der blinkede i de store Øjne?

„Du vil bort, Onkel Bertram?“

„Hvem har sagt Dig det?“

„Det kan jo være det Samme; Du vil bort?“

„Ja!“

„Bliv! jeg beder Dig! for min Skyld!“

Hun slap hans Haand, som hun havde holdt indtil da, og ilede over Gaarden op til Slottet, medens han steg op ad den lille Trappe til Sidefløjen, i hvilken hans Værelse laa; hans Sjæl var opfyldt af Billedet af den forunderlige Pige, hvis Ord og Blik havde en saadan Trolddomsmagt, at han ikke mere syntes selv at have nogen Villie overfor hendes Villie.

*

* *

Herrens lange Udeblivelse havde lidt efter lidt begyndt at forurolige den tro Konski alvorligt. Vel vidste han af tiaarig Erfaring, at han ikke behøvede at lægge nogen synderlig stor Vægt paa de Befalinger, hans Herre gav i saa ophidset Tilstand; og jo sildigere det blev, desto usandsynligere var jo ogsaa den berammede Afrejse; men hvis der nu var tilstødt ham Noget undervejs? Doktoren havde paalagt ham at vaage strengt over, at hans Herre idetmindste i de nærmeste Uger afholdt sig omhyggeligt fra alle Anstrengelser, og han var jo sprungen som en gal Mand ned ad Terrassetrinene! Den forbistrede Frøken, som ikke maatte komme, naar de var her! hvorfor havde han ikke ogsaa holdt sin Mund? hvorfor havde han skullet bringe sin Herre den store Nyhed, ligesaa varm som den var?

Allerhelst var han ilet efter ham ned i Landsbyen; men han turde ikke forlade sin Post. Og nu kom desuden Amtsraaden og spurgte efter Herren og syntes meget urolig, da han, for at dæmpe sin egen Bekymring, antydede, at Herren just ikke havde taget videre godt mod den Efterretning, at der ventedes endnu flere Gjæster, og saa tilføjede som sin egen Formodning, at han rimeligvis var gaaet ud, for ikke at være tilstede ved Modtagelsen. Derefter lod Amtsraadinden, som lige var kommen hjem, ham kalde, og for den naadige Frue, hvem han nærede en umaadelig Respekt for, maatte han nu gjentage, hvad han havde fortalt Amtsraaden, hvorpaa den naadige Frue havde betragtet ham saa gjennemborende med sine store brune Øjne, at han var himmelglad, da han igjen stod paa sin Udkigspost ved Gangvinduet, hvorfra han kunde overse hele Gaarden. Nu kjørte allerede den aabne Ekvipage ind i Gaarden; der sad kun To i den: en Herre og en Dame — Gud være lovet! Konski havde ikke kunnet skjelne Damens Træk og Skikkelse i Tusmørket; men hvem skulde det være Andre end Frøken Erna? Og for hende løb Herren sikkert ikke sin Vej! nu var Alting godt, hvis han nu blot ogsaa selv var kommen tilbage!

Det gik med Døren underneden; Konski kunde høre sin Herres Skridt paa Trappen. Han løb ham imøde og meddelte ham glad sine Iagttagelser; Herren vidste maaske allerede, at kun Frøken Erna var kommen?

Herren havde imidlertid kastet sig i en Lænestol i Dagligstuen, hvor Konski allerede havde tændt Lys; han stirrede hen for sig, strøg sig gjentagne Gange over Pande og Øjne, støttede Hovedet i Haanden, rettede sig derpaa pludselig i Vejret og spurgte: „Hvad var det, De sagde?“

Konski havde i det sidste Minut Sletingenting sagt, men nu spurgte han, om Herren ikke vilde klæde sig om til Aftensbordet? Han troede, at det var paa høje Tid.

Bertram rejste sig og gik ind i Sovekammeret, hvor Konski havde lagt en Dragt frem, som han ansaa passende til Lejligheden. Han ydede den nødvendige Hjælp, ikke lidet forundret over, at Herren ikke mælede det mindste Ord, da han dog ellers plejede at passiare mest med ham, netop naar han klædte sig paa. Mærkværdigt var det ogsaa, at han gjentagne Gange betragtede sig selv meget opmærksomt i Spejlet, hvad han ellers aldrig gjorde, og endogsaa, hvad Konski endnu aldrig mindedes at have seet, snoede og drejede paa sit Mundskjæg. Da han derhos vel havde en meget alvorlig, men paa ingen Maade fortrædelig eller vred Mine, slog Konski sig til Ro. Med Afrejsen den Aften havde det under alle Omstændigheder gode Veje.

Det bankede paa Døren; det var Amtsraaden, der traadte saa skyndsomt ind, som hans Korpulence tillod ham.

„Naa, Gud være lovet, at Du er her!“ udbrød han, imedens han atter og atter rystede sin Vens Hænder, som om han var en længe ventet og lige ankommen Gjæst. „Hvor Du har voldet os Angst og Bekymring! Hildegard var saa vred over, at jeg havde ladet Dig være alene! men jeg sagde: han er jo dog ikke længer noget Barn, som man skal gaa og passe paa allevegne. Det vil sige: jeg sagde det ikke, jeg tænkte det kun; Hildegard er saa neuveus idag; jeg sagde strax —“

Nu bemærkede han først i sin Iver Tjenerens Nærværelse og brød forlegent af; Bertram var færdig med sit Toilette, og de to Herrer forlod Værelset. Medens de skred over den lange Korridor ad Hovedbygningen til, lagde Amtsraaden sin Arm om sin slanke Vens Hofter og sagde med forsigtig dæmpet Stemme:

„Jeg sagde strax til Hildegard, at Du vilde tage det ilde op, eller jeg antydede det ialtfald, for Du veed, hun taaler ikke godt Modsigelse; og det var jo desuden en afgjort Sag mellem Damerne, som jeg snart mærkede. Nu fortæller Erna mig — er hun ikke et rart Barn, hvad? lidt egen, lidt aparte, men altid god imod mig — det var morsomt, at I traf hinanden! — nu fortæller hun mig, at Du ikke er videre vred over, at Lydia er kommen. Det vil sige: Erna veed ikke noget om de gamle Historier eller har kun hørt svagt ymte om, at I ikke kan lide hinanden, eller Du ikk Lydia — naa, det kommer jo nu ud paa Et. Siig mig blot, at Du ikke er videre vred!“

„Jeg var det i det første Øjeblik, men jeg er det ikke mere.“

„Ja, mer forlanger jeg ikke. Og i Grunden, Du gamle

Fyr, naa — Misforstaaelser og saa videre og saa videre! Men Skylden er dog vist paa din Side, eller dog det Meste af den; den er jo altid paa vor Side — det veed jeg som gammel Ægtepeer, hvad Du?"

Amtsraaden lo; for at slippe for at svare, spurgte Bertram, hvor Selskabet var.

„Damerne er paa Verandaen — Baronen var endnu oppe paa sit Værelse."

„Hvem er egenlig denne Baron?" spurgte Bertram; „I talte flere Gange om ham ved Bordet, men jeg maa tilstaa, jeg hørte ikke rigtig efter."

„Lotter!" sagde Amtsraaden. — „Jo, det er en brillant Karl, han vil falde rigtig i din Smag; Pokkers begavet, har læst alt Muligt, spiller Klaveer, maler — brillant, forsikrer jeg Dig: Portraiter, Landskaber — hvad Du vil. Han er egenlig ogsaa kommen her paa Maleriets Vegne — paa Grund af vort Akademi, Du veed. Og ved Hoffet gaaer han naturligvis ud og ind —"

„Her fra Egnen?"

„Nej, hvor vil Du hen? fra Württemberg, ældgammel Familie: Lotter-Vippach; Faderen var General, troer jeg, Onkelen Minister — kort sagt, de højeste Værdigheder. Har selv været Officier og gjort Felttoget 1870 med; men en Smule uroligt Blod — har været forskrækkeligt omkring i Verden: Algier, Sydamerika og hvor veed jeg. Jeg har bedt ham indstændig om at blive her, saalænge Manoeuvrerne staaer paa, og gjøre lidt Honneurs — har selv aldrig været Soldat, som Du veed. Glæder sig ganske umaadelig til at lære Dig at kjende, har læst Alt, hvad Du har skrevet — men hvor er vore Damer? vil dog engang se efter; nej, bliv her — Du har ingen Hat paa."

Dette Sidste blev udtalt i Havestuen, hvor de store Glasdøre ud til Verandaen stod aabne. Amtsraaden var ilet ud, for at lede efter Damerne, der maatte være gaaet ud i Haven; Bertram gik frem og tilbage i det store, halvmørke Værelse. Mon han dog ikke havde været for villig til at lyde Ernas Befaling? Skulde det falde ham let, skulde det overhovedet blive ham muligt at holde ud, saa maatte hun idetmindste ikke forlade ham. Og nu var selv hendes Billede forsvundet for hans indre Øje og den engang saa Højtelskedes stod for det, som om der ikke var gaaet tyve Aar, siden han sidst havde seet hende; som om hun blot lige var gaaet ud i Haven med sin smukke Veninde, for snart at komme tilbage igjen under et eller andet Paaskud, flyve i hans Arme og overvælde ham med Kys — her, her — ak, saa mange, mange Gange — i denne Stue, i hvilken der endnu syntes at bølge en Duft af den Violparfume, som han havde holdt saameget af, og som, naar han var borte fra hende, altid havde været ham en Talisman, der fremmanede de yndigste Erindringer!

Han stod helt tilbage i Stuen, med Ryggen vendt mod Verandaen; en sagte Raslen kom op ad Trinene; han vendte sig om. I den ene af Dørrammerne saaes, tegnet mod Aftenhimlens lysere Baggrund, Silhouetten af en Dame, der tøvede et Par Øjeblikke paa Dørtrinet og derpaa med hævede Arme ilede hen imod ham, der stod ubevægelig og som stivnet af Frygt og Forventning.

Inden han kunde forhindre det, var hun sunken paa Knæ for ham, havde grebet hans Hænder, som han rakte ned, for at løfte hende op, og trykket dem imod sit Bryst og sine Læber. En tæt Sky af Violduft bølgede op imod ham.

„Naade, Karl, Naade!"

„Jeg beder Dem — naadige Frøken — for Guds Skyld —"

Han kunde kun stamme det saaledes frem, thi i hans Hjerte skar og borede det som Dolkestød; den kolde Sved bedækkede hans Pande, og iskolde vare de Hænder, som Lydia havde holdt fast i hele Tiden og nu forskrækket slap, idet hun med det Samme rejste sig op fra Gulvet.

„Naadige Frøken!" mumlede hun — „naadige Frøken — jeg vidste det jo!"

Krampen i hans Hjerte var forbi; det slog nu kun tungt og dumpt, og den vrede Smerte var opløst i Vemod.

„Lad det Svundne være svundet," sagde han.

„Hvis det blot var muligt!" hviskede Lydia.

„Det maa være muligt."

Hun kunde høre paa den dæmpede og dog faste Tone, at hun i Øjeblikket ikke turde gaa videre; og om hun end maatte sige sig selv, at hun havde taget fejl i sit Haab om at vinde hans Hjerte tilbage i det første stærke Angreb, saa syntes der dog at være opnaaet, hvad der næstefter dette var ønskeligt og nødvendigt: et taaleligt Forhold overfor de Andre.

„Den kjære Stemme!" hviskede hun; — „den gamle, kjære, milde Stemme! og de haarde, grusomme Ord! Men jeg har ingen Ret til at beklage mig, og jeg vil ikke klage: det maa jo være muligt!"

Bertram slap til sin store Lettelse for at svare, thi nu kom Amtsraaden, hans Kone og Erna tilbage fra Haven i Selskab med Baron Lotter; i samme Øjeblik aabnede Tjeneren Fløjdøren til Spisestuen; de to Herrer bleve forestillede for hinanden, Baronen bød Fruen i Huset Armen, Lydia havde taget Amtsraadens Arm, og saaledes tilfaldt Erna Bertram. De vare blevne lidt tilbage efter de Andre.

„Hvor Du er god!" hviskede Erna.

„Og jeg synes, jeg er en ynkelig Pjalt," svarede Bertram.

* * *

Følelsen af det Urigtige i at have udtalt sig saa uforbeholdent overfor Erna havde grebet Bertram med dobbelt Styrke, da han maatte sige sig selv, at hans Anmodning om, at det Svundne maatte være svundet, kort iforvejen var bleven overtraadt af ham selv paa en saa betænkelig Maade. Det Svundne var fremdeles ikke nogen Hemmelighed længer mellem dem, der vare delagtige i Sagen; og hvad der skete fra nu af — hvert Ord, de talte med hinanden, hvert Blik, de vexlede — det havde nu Altsammen faaet Betydning og Mening for en Tredie: for den smukke, for sin Alder usædvanlig alvorlige Pige med de store, stille, gudelignende Øjne.

Hans Indsigelse mod Ernas Roes var derfor meget alvorlig ment, men han havde dog haabet, at det Værste nu vilde være overstaaet.

Hvor meget han havde skuffet sig selv heri, det blev ham paa en pinlig Maade klart ved det første stjaalne Blik, han ved det dagklare Skjær af Lysene i Spisestuen vovede at rette mod Lydias Ansigt, som hun sad der ligeoverfor ham ved det runde Bord. Var det virkelig Lydia? eller havde en ondskabsfuld Djævel sat en Karikatur istedetfor Lydia og forvandlet Billedet af den aandfulde, af Skjemt og Løjer, Vid og Lune sprudlende Pige med de uregelmæssige, pikante Træk, de store lyseblaa, skjelmske Øjne, den friske rosenfarvede Teint og de flagrende askeblonde Lokker til en aldrende Kokette, som idelig spidser de tynde Læber, selv naar hun smiler, for ikke at vise de plomberede Tænder; som snart sænker, snart hæver Øjenlaagene paa Skuespillervis, for at

give de stirrende Øjne et Liv, der er ligesaa skuffende som den altfor lyse Rosafarve paa de magre Kinder eller den altfor mørke Carmin paa Ørerne, i hvis Flige der funkler smaa Diamanter? og som nu lader det med Guld indvævede hvide Silkeshavl glide bort fra de spidse Skuldre, for strax igjen at trække det højt op og gjøre et Forsøg paa en malerisk Drapering, der ikke rigtig vil lykkes, saa at Manoeuvren maa gjentages i det næste Minut.

Og dette sminkede, opstadsede, paatrængende behagesyge Væsen havde han elsket — med sit Hjertes bedste, reneste Kraft, saaledes som han før havde forsikret Erna i lidenskabelig Bevægelse! Det var forfærdeligt. Vilde Erna tro, at den tørre Busk der nogensinde havde pranget i Vaarens Blomstersmykke? kunde hun tro det, naar hun betragtede Lydias Ungdomsveninde, sin egen Moder, hvis høje Skjønhed Aarenes Gang neppe havde strejfet? hvis store brune Øjne endnu lyste med blød Fløjlsglands? hvis ravnesorte Haar endnu skinnede med blaaligt Skjær? Var Misforholdet mellem de to Damers hele Fremtræden og Væsen nu saa stort, maatte det saa ikke altid have været tilstede? og maatte saa den Mands Smag, hvis Følelse kunde komme saaledes paa Afveje, ikke altid have været af en betænkelig Art?

Og naar Spisestuens ubarmhjertige Lys havde medført en saa gruopvækkende Opdagelse, hvorledes maatte han da nu selv tage sig ud for Ernas prøvende Blikke? Var der monstro ikke ogsaa med ham foregaaet en ligesaa forfærdelig Metamorfose? De tyve Aar havde jo endog forvandlet Ernas Fader, der i Studenterdagene med Rette havde havt Tilnavnet „den Smukke“, til en uformelig korpulent Herre med stærkt udviskede Ansigtstræk, hvis mægtige Hjerneskal allerede begyndte at blive betænkelig skaldet omkring Tindingerne! Og selv havde han aldrig udmærket sig ved Skjønhed; hans glatte Haar var ganske vist ligesaa sort som tidligere, og han havde for lidt siden i Spejlet seet et blegt og skarpt, men, som han syntes, trods alt dette dog ikke medtaget Ansigt. Men hvad kunde det høflige Spejl ikke faae den blinde Forfængelighed bildt ind? I Lydias Værelse maatte der ialtfald hænge netop saadan et Spejl!

Fortsættes.

Fra de fattige Klasser.

Af **Leo Herzberg-Fränkel.**

Sluttet.

„Og naar Du selv vil tænde Dig en Pibe?“

„Jeg? Jeg ryger ikke, spørg kun Gittel, min Kone.“

„Og naar I skal bruge et Lys?“

„Saa tænde vi det ligeoverfor hos Jossel, Skrædderen.“

„Bære I ogsaa Eders Brænde over til Jossel, Skrædderen, for at faae det antændt, naar I skal have Ild paa?“

„Nej, kjære Hr. Soldat, saa henter min Kone en Potte glødende Kul, og med dem gjør hun Ild paa.“

„Saa skal din Kone ogsaa nu hente Kul i Djævelens Navn; Guds Død og Pine, Jøde! troer han, at vi ere komne herind for at høre paa hans og hans Kones Skraaleri?“ raaber Soldaten, der er bleven sulten og utaalmodig; „sørg for, at vi faae Noget at spise, ellers . . .“

„Gittel Gittel!“ raabte den forskrækkede Klausner, „skaf for Guds Skyld Ild og Mad. Sæt min Tallis[1]) ud!“

„Din Tallis! Hvem vil vel laane os Noget paa din Tallis! er Du fra Forstanden, Menneske?“ udbryder Konen.

Den anden Soldat rejser sig nu og nærmer sig sin Vært, der viger forskrækket tilbage. „Det er ikke nødvendigt,“ siger han med blød Stemme, „at I sætte Noget ud, jeg vil give Eder Penge.“

„I give mig Penge?“

„Ikke mange, men nogle, saa mange, at der bliver nok til et Aftensmaaltid til os og Eder, vel ogsaa til en lille Snaps. Tag det, Broder, jeg er ogsaa Jøde.“

«Schalem Aleicham!»[2]) farer nu af Klausnerens Mund. „Gud velsigne Eder! Gittel, min Kone, gaa ud og kjøb ind, jeg skal blive saalænge hos det kjære Barn.“

Og saaledes skeer det. Konen fjerner sig, idet hun omhyggelig lukker Haanden over den Gylden, Soldaten har givet hende, medens Manden vugger Kurven.

„Kjære Broder,“ siger Klausneren efter en Pause, thi nu er han bleven tillidsfuld ved den Bevidsthed, at den ene Soldat er hans Troesfælle, „kjære Broder, gjør mig den Tjeneste at sætte Eder ved Vuggen, til min Kone kommer, og passe paa Barnet.“

Soldaten bryder ud i en homerisk Latter, til den stakkels Mands store Forbauselse.

„I vil gjøre mig til Barnepige? Og hvad vil saa I selv tage Eder for?“

„Jeg er bleven et Kapitel Mischnais skyldig i Klausneriet og vilde gjerne derhen.“

„Bliv her, I skal spise og drikke, kjære Mand. Holder I ikke af at drikke?“

„En Klausner maa drikke, det hører med til Forretningen.“

„Og saa glemmes Sorgen, og man synger og springer omkring paa Klausnervis. Er det ikke saa?“

„Det er vor Lykke. Og hvorfor skulde vi ikke være glade, naar Gud giver os Livet?“

„Selv i denne Fattigdom?“

„Hvad, Fattigdom! Ingen er fattig, som forlader sig paa Gud. Har jeg fastet idag, kan jeg imorgen spise mig mæt. Der er endnu ingen af vore død af Sult. Kjender I Visen om Klausneren?“

„En Vise om Eder? Lad os høre den.“

„Jeg er ikke rigtig i Humeur til at synge nu, kjære Ven.“

„En Snaps saa stor som Eders Pelshue, hvis I synger.“

„Nej, men vil I sidde ved Vuggen, saa at jeg kan gaa hen i Klausneriet, saa synger jeg.“

„Top, Broder, det er et Ord!“

[1]) Bedekappe. [2]) Fred være med Eder!

Og Klausneren reciterede sin Vise i Fisteltoner, medens begge Soldaterne lod uhyre Røgskyer hvirvle sig op fra deres Piber, og smilende saae de paa den Mand, der til Trods for sin Fattigdom og sin trøstesløse Stilling dog paa Grund af den sejge Tillid til den guddommelige Hjælp, som er ejendommelig for denne fromme Klasse Mennesker, slet ikke lod til at være saa ulykkelig, som man ved første Øjekast skulde tro.

Klausnerens Sang.

Jeg leer kun af Conturerne[1])
Med deres paskidne[2]) Tratte;
Mit Klausneri er mit Kontor,
Mischnais min Massematte.[3])

Lad Coursen kun gaa op og ned,
Det gjør mig ingen Nød;
Jeg sidder i mit Klausneri
Og har mit gode Brød.

Jeg sidder i mit Klausneri
Og kommer ikke ud
For skeer der eppes[4]) i et Hus,
Saa sender man mig Bud.

Og hvis der er en Simche[5])
Eller chalile[6]) en Zar,[7])
Saa er jo jeg en Mimche[8])
Og ikke nogen Nar.

For Alting har jeg Eizis[9])
Og imidim[10]) jeg beder;
Med Tallis paa Pleizis[11])
Den Fromme jeg hedder.

Paa Ingen flaaer jeg Huden af,
Men handler pænt mod Olim:[12])
For en Gylden fra Gehenim[13]) jeg frier,
Fra Døden for Chaj Gedolem![14])

„Bravo!" raaber den jødiske Soldat, da Visen er endt. „Visen er kjøn, om man end ikke kan sige det Samme om Sangeren og hans Stemme. Der har I Penge til en Drik, at I kan faae Eders Hals skyllet." Og medens Klausneren løber hurtigt ud for at skynde sig til sit Klausneri, sætter Soldaten sig, sit Løfte tro, med den alvorligste Mine af Verden, som om det gjaldt en Tjenestepligt, ved det syge Barns Leje for at udføre sin Sygepassergjerning.

Otte Dage senere styrter Klausneren i glad Bevægelse ind i sin Bolig. Neppe var Manden drejet ind i Stræbet, førend han begyndte at skrige: „Gittel, Gittel!" og da han endelig staaer i Stuen, er Vejret gaaet aldeles fra ham, saa at det varer nogle Minuter, inden han paa sin Kones gjentagne Spørgsmaal kan frembringe Ordene: „Vi ere rige, Gittel! Rige ere vi!"

„Jeg troer snarere, Du er forrykt!" svarer hun. „Hvad er der hændet Dig?"

„Jeg har vundet i Lotteriet, hører Du, Gittel, min Kone, i Lotteriet!"

„Retfærdige Gud, i Lotteriet! Hvor har Du Pengene?"

„Vent lidt, saa skal Du faae det at vide, Gittel, Du kjære Kone, og Du skal lære at kjende din Mand! Den jødiske Soldat, som var her, gav mig Drikkepenge for en smuk Vise, jeg sang for ham. Jeg drak dog ikke Pengene op, men satte dem i Lotteriet. Du veed, at det er min Lidenskab. Og hvad mener Du, lille Gittel, nu staaer mine Numre, 4, 6 og 88 at læse Rødt paa Hvidt, og idag har jeg faaet fire Stykker brede Hundreder."

„Firehundrede Gylden!" raaber Gittel.

„Ja, lidt over. Og hvad gjør jeg med Pengene? Jeg tænker ved mig selv: bringer jeg Pengene hjem, saa taber Gittel Hovedet, kjøber Sko til det ene Barn, Klæder til det andet, holder Schabbes, og førend man seer sig om, ere de smukke Hundreder forsvundne. Men Mennesket maa tænke paa sin Fremtid. Hvad troer Du, Gittel, at jeg har gjort?"

„Hvad veed jeg, Du forrykte Menneske? Har Du indvexlet Dig Dukater for dem?"

„Skudt forbi."

„Kjøbt et Hus?"

„Have vi ikke et?"

„Eller maaske laant Pengene ud paa Rente?"

„Intet af alt det! Du kan ikke gjætte det, Gittel! Jeg løb hen til Chewra Kedische[1]) og lod mig og Dig optage, for at der kunde blive bedet Kadisch og læst Mischnais, naar vi ere døde; to Karkes[2]) kjøbte jeg, to Stene og to Ligdragter til mig og min Gittel, saa har Ingen nødig at bekymre sig om os, Ingen behøver at tigge for vor Skyld, naar Gud kalder os bort herfra, og vi kunne blive begravede som rige Folk. Du skulde blot se de lange, brede Stene og det fine Linned, lille Gittel, saa vilde Du glæde Dig!"

Og saaledes ere de, disse fattige Jøder! Fra Nutidens Lidelser og Gjenvordigheder flygte de ind i Fremtiden; deres Blik er altid rettet mod Øst, Tilværelsen er dem en Rejse, under hvilken de kun tænke paa Ankomsten; under Nød og Mangel, midt i de bitreste Kampe med det fjendtlige Liv tænke de paa Enden, ligesom de midt under deres Fester indhylle sig i Ligskjorten med Tanken henvendt paa Døden. Ligesom Sømanden paa det ubekjendte Hav stadig spejder efter uopdagede Kyster, saaledes se de bestandig ind i det aldrig omsejlede Hinsides med dets flammende Pøl og duftende Eden, med dets Rædsler og Salighed.

„Du har været forrykt, Du er forrykt, og Du vil altid blive ved at være forrykt!" raaber Gittel. „Naar Gud har hjulpet os, og vi have Penge, skulle vi saa have vore Grave her i det fremmede Land og lade os begrave mellem Gojim[3]), Du vanvittige Menneske! Jeg vil rive Øjnene ud paa Chewra, hvis vi ikke faae vore Penge tilbage, saa at vi kunne tage til Jerusalem og blive begravede i vore Fædres Land."

„Kjære, lille Gittel," raaber Manden fuld af Beundring, „Du har et Ministerhoved. Den Ide er slet ikke faldet mig ind. Men siig mig, Gittel, mit Liv, hvoraf vi skulle leve i det hellige Land, naar der gaaer saamange Penge med til den lange Rejse, og vi ogsaa skal have Noget til Fremtiden?"

„Hvad lever Du da af her? Har Du Jordegods her? Har Du en Handel, en Fabrik? Den samme Gud, som er her, er ogsaa der! Her gaaer jeg om og sælger Kartofler og Løg, der vil jeg gaa med Figner og Dadler. Din Tilim[4]) og Mischnais og Kadisch er jo ligesaa meget værd der som her. Have vi Intet, saa faste vi der, ligesom vi have sultet her, naar der Intet var. Hvad kan der hænde os da? Vi pakke vor Fattigdom og vore Børn sammen og vandre ud."

„Ja, lille Gittel, men vort Hus?"

„Seer Du, Huset kunne vi give Chewra. Saalænge

---

[1]) Kontorerne. [2]) hæslige. [3]) Forretning. [4]) noget. [5]) Fest. [6]) Gud forbyde. [7]) Smerte. [8]) duelig. [9]) Raad. [10]) overalt. [11]) Skulderen. [12]) Folk. [13]) Helvede. [14]) En from Gave.

[1]) Et fromt Selskab. [2]) Gravsteder. [3]) De Kristne. [4]) Psalmer.

vi leve, skal man sende os Lejen; senere, om hundrede Aar, tilhøre Pengene Chewraen, og derfor holde de vor Aarsdag."

De Skibe, der sejle mod Orienten, Menneskeslægtens Fødested, føre ofte saadanne Udvandrere med. Det er ikke hine kraftige, stærke Mennesker, som i den nye Verdensdel ville opsøge et jomfrueligt Stykke Land for at vie dets Frugtbargjørelse deres Flid, deres Sved og deres Kræfter. Det er for det meste alderdomssvage, skrøbelige Skabninger, der allerede have taget Afsked med Livet og kun for deres Sjæles Skyld gjøre Pilegrimsvandringen til det Land, hvor den jødiske Herlighed har baade sin Vugge og sin Grav, hvor hellige Minder knytte sig til hver forfalden Ruin, hver grøn Høj, hver skummel Hule, hvor de hellige Sagn hviske gjennem Libanons mørke Cederskove; og fra Jordans frugtbare Bredder saa vel som fra Ørkenens glødende Sand stiger fra Slægt til Slægt af Østerlandets solbrændte Børn Ønsket om at grave sin Grav i den Jord, der blev indviet for saamange Aarhundreder siden! De tage intet Andet med fra det gamle Hjem end deres Fattigdom og deres Bønner, som følge dem til deres sidste Hvilested. Manden forlader sin Kone, Konen sin Mand, Forældre deres Børn for at tilfredsstille deres brændende Ønske om at maatte dø i det hellige Land. Alderdommens glødende Længsel, der i Almindelighed støtter sig til Religionens Stav, er rettet derhen, hvor Jøderne, førend det jødiske Tempel og det jødiske Herredømme sank i Ruiner, forherligede deres Gud, deres Præster, deres Konger, deres Fyrster og Feltherrer, og hvor deres mægtige Stammer levede i broderlig Enighed, et uforgængeligt Monument i Historien, der her dvæler sørgende og beundrende!

Henrik Jæger: Litteraturhistoriske Pennetegninger.

I. En Kristianiapoet fra forrige Aarhundrede. II. Norskhedsperioden. III. En norsk Romantiker (Jørgen Moe). IV. En norsk Forfatterinde (Camilla Collett). Kbhvn. Gyldendal.

Anmeldt af Otto Borchsenius.

Naar dén norske Litteraturhistoriker Henrik Jæger har søgt dansk Forlag for sine ovennævnte Pennetegninger af forskjellige interessante Forfatterfysiognomier i hans Fædrelands nyere Udviklingshistorie, ligger det for en dansk Anmelder nær først at paapege, hvad Værd Forf.s Arbejde har for den fredelige skandinaviske Mission, der i vore Dage bestræber sig for at underbygge vore nationale Sympathier med virkeligt Kjendskab til vore Naboers aandelige og sociale Forhold. Allerede paa de første Sider af sin Bog gjør da Forf. selv opmærksom paa, at det ikke er mere end en Menneskealder siden, man i Norge almindelig antog, at Landets Historie bestod af en Række pludselige og uforudselige Spring: fra det selvstændige og kraftige Liv i Oldtiden til Afhængigheden og Fornedrelsen under Foreningen med Danmark og fra denne igjen op til Friheden og Selvstændigheden efter 1814. Medens altsaa med andre Ord de første skandinaviske Naturforskere og Studentermøder erklærede Unionen for en, ialtfald i Aandens Verden, fuldbyrdet Kjendsgjerning, tænkte fremragende norske Historikere og Digtere kun paa at sætte over den 400aarige dybe og mørke Nat, for, som Jæger siger, at kunne fraternisere med de frie, kraftfulde Normænd paa den anden Side, og selv Wergeland og Welhaven, der ellers aldrig kunde blive enige om Noget, mødtes dog over denne indbildte Kløft og søgte begge, hver paa sin Maade, at gjøre Springet over den. Intet Under derfor, at Skandinavismens tretaarnede Hus saa ofte senere kom til at vakle. Den rette Grundvold manglede. Men imod denne „romantiske og uhistoriske" Fabel om 400 Aars Natten ere Jægers Pennetegninger rettede. Han betoner, hvorledes den efterromantiske Historieforskning i Norge, med J. E. Sars i Spidsen, har stræbt at fremdrage Alt, hvad der fylder den nævnte Kløft og viser de naturlige Overgange og Udviklingslove. Selv giver Jæger, som vi nedenfor skulle se, mer end eet godt Bidrag til dette Udfyldnings-Arbejde, og idet han med beraad Hu slutter sig til, hvad han benævner Efterromantikerne, retter han med Dygtighed mer end eet vægtigt Slag imod den nationale eller rettere politiske Romantik, baade den exklusive, som f. Ex. Henrik Wergeland repræsenterede, og den expansive, som bl. A. fik sit Udtryk i Studentertogene. Jæger er øjensynlig en Mand af det unge Norge, af Bjørnsons Norge, for at sige det saa kort som muligt, og hans Pennetegninger kunne bl. A. tjene til at oplyse danske Læsere om, at dette unge Norge ingenlunde er uvenlig stemt imod Danmark, fordi det nu og da med sin mere udprægede poetiske Realisme og politiske Demokratisme vender sig imod visse Theorier, der endnu have almen Kours herhjemme. Tvertimod. Det unge Norge opfatter, som sagt, sin skandinaviske Mission maaske paa en anden Maade, men neppe med mindre Alvor og Kjærlighed end sine „romantiske" Fædre. Ogsaa her i Danmark bliver jo Dag for Dag Bruddet imellem „Romantikerne" og „Realisterne" større og større, og Forskjellen imellem os og Norge synes egenlig snart at kunne reduceres til den mindre væsenlige Omstændighed, at de norske Realister som oftest tage direkte Parti for den politiske Demokratisme, medens de danske (som f. Ex. Pseudonymen „Jason") enten ere Højremænd eller politisk Indifferente. Hvorom Alting er: vi Danske have al mulig Grund til, som vi da forresten ogsaa gjøre, at følge det unge Norges Bestræbelser med velvillig Opmærksomhed, og Henrik Jægers Pennetegninger ere et paaskjønnelsesværdigt Led i Kjæden.

Af de fire ovennævnte litteraire Karakteristiker staaer den første mere isoleret, medens de tre andre baade fint og smukt ere knyttede til hinanden. — I Silhouetten af „en Kristianiapoet fra forrige Aarhundrede" skildrer Forf. paa en livlig og fængslende Maade Tullins Liv og digteriske Virksomhed. Vi lære Norges Hovedstad at kjende paa en Tid, da den kun talte en 7000 Indbyggere og kun var halvt saa stor som Bergen; vi føres ind i det for Digteren saa skjæbnesvangre Selskabsliv; og af sin udstrakte Læsning veed Forf. bestandig at fremdrage saadanne Træk af Tidens Sæder og aandelige Synspunkter, der lade „Majdagens" Digter blive os baade forstaaelig og sympathetisk. Særlig paaskjønne vi, at Forf. har holdt sig fri for den Overvurdering af sine Landsmænd, som den norske litterairhistoriske Kritik stundom har gjort sig skyldig i. Naar Alt holdes indenfor de af den historiske og poetiske Sandhed berettigede Grændser, skulle vi Danske være de Første til at anerkjende Værdien af de norske Led i Fælleslitteraturen, men vi protestere selvfølgelig altid — og som vi mene med Rette — naar f. Ex. den norske Skoles subalterne Poeter hævdes paa Ewalds Bekostning. Forf. lader Tullin under sit korte Ungdomsophold i Danmark modtage sin aandelige Indvielse af Holbergs, Falsters og Eilschovs Virksomhed og viser dernæst, hvorledes hans Landsmænds daværende levende Forbindelse med England vakte hans Kjærlighed til det frie engelske Folk og dets opblomstrende Litteratur. Pope, Thomson og Young bleve hans stilistiske og poetiske Forbilleder, og af hvor liden blivende digterisk Betydning Tullins Arbejder, paa ganske Lidet nær, end maa siges at være, er hans litterairhistoriske Betydning med Rette hævdet som den engelske Smags enestaaende Tolk i en Periode af Fælleslitteraturen, da Tydskeriet var eneherskende i Aandens Verden. I saa Henseende træder Tullin ogsaa direkte i Holbergs Fodspor, der jo havde grundlagt vor nyere Litteratur med England og Frankrig som Mønstre. Maaske burde det dog være paapeget, at Tydskland er og bliver det naturlige Gjennemgangsled for den almene europæiske Kulturs Indflydelse hos os, og at denne „Ulykke" dog ikke maa urgeres

altfor stærkt, saa længe hele vort eget Aarhundredes Aandspræg væsenlig hviler paa tydske Impulser. Historien kan ogsaa her, uden ængstelige Hensyn til nuværende nationale Sym- og Antipathier, rolig give Sandheden dens Ret. De to Impuls-Strømninger, der give vor Litteratur fra Holberg til vore Dage dens fremtrædende Præg, har kun gjort vort aandelige Liv saa meget rigere og alsidigere. — Som en rent forbigaaende Bemærkning kunne vi tilsidst ønske at lægge et lidt mere venligt Ord ind for Wadskjærs og især for Ambrosius Stubs Rokokko-Poesi. Wadskjærs Skildring af Dyrelivet i de „Sorø omzinglende Skove" har sin Rokokko-Ynde, hvis dette Udtryk tør voves, og naar Ambrosius Stub f. Ex. lader Solen gaa „pyntet med lange Straaler i sit Haar," saa synes dette Billede os egenlig ikke forkasteligt, men snarere at være at foretrække for naturbeskrivende Tørhed. Moderne Digtere, som f. Ex. Chr. Richardt, slaa endnu stundom med Villie disse Toner an.

Jægers næste Pennetegning — uden Tvivl den bedste og lærerigste i Bogen — handler om „Norskhedsperioden". En yngre Litteraturhistoriker staaer her overfor en saadan Vanskelighed som Hartvig Lassens fortjenstfulde og i mange Henseender udtømmende Arbejde om „Henrik Wergeland og hans Samtid", men det forekommer os uimodsigeligt, at den yngre „efterromantiske" Kritiker dels har fremdraget nye Synspunkter, dels præciseret visse historiske Sandheder endnu klarere end sin Forgænger. Ligesom Jæger overfor Hartvig Lassen hævder, at Wergelands monstreuse Ungdomsdigt („Skabelsen, Mennesket og Messias") ikke alene havde sit Udspring fra det attende Aarhundredes Deisme, fra Rousseau og Revolutionsmændene, men ogsaa fra Schelling og Romantikerne, saaledes stræber han ogsaa for hele Periodens Vedkommende at paavise et bestemt Vexelspil imellem revolutionaire og reaktionaire Tendenser. Det indrømmes, at de revolutionaire Elementer havde Overvægten, men Romantikernes Nationalitetsdogme afsætter ikke desmindre ogsaa sine Spor i Brydningerne i Folkelivet under den egenlige Norskhedsperiode og kan paavises saavel i Wergelands Liv og Digtning som i P. A. Munchs og Keysers Historieforskning. Vi anbefale som sagt særlig den hele i raske Træk udkastede Skizze til Læsernes Opmærksomhed og skulle her kun fremdrage et Exempel paa, hvorledes der i Wergelands Begejstring for det „Volksthümliche" ogsaa var saa meget Æsthetisk-Romantisk, at det ved given Lejlighed kunde spille ham et Puds. Han, der hadede Despoterne og tordnede mod „Blodsugere" og „Flaaere", kom saaledes engang for Skade til i „Odelsbonden" Ole Haagenstad at forherlige en Mand, der indenfor sin Kreds virkelig synes at have gjort sig fortjent til de nævnte Prædikater. Morsomt nok blev det ogsaa den bekjendte Maalstræver Vinje, der paaviste, at denne Art Romantik indeholdt en god Portion Reaktion, og Enhver, der læser Vinjes Skildring af „Liglugten" paa Haagenstads Gaard, af den Gamles forbenede Hjertehaardhed og stædige Stagnation, vil ikke kunne undlade at tænke paa den Side af Bjørnstjerne Bjørnsons nuværende sociale Kamp, der bestaaer i at drive Bonden frem til Lys og Luft, Oplysning og Fremskridt, om saa ogsaa den gamle Nationaldragt og et og andet Dialektord skal gaa med i Kjøbet. Hvor meget Godt og Sundt derfor end Wergelands og hans Fællers Norskhed indeholdt, bundede deres Opfattelse af Folket dog i visse romantiske Anskuelser om det Nationales oprindelige Fortræffelighed og Herlighed, og skjøndt den egenlige Romantik senere selv tildels optog disse Theorier, maa det utvivlsomt betragtes som et Held for Landet, at Norskhedsperioden saa hurtig fik først sit Korrektiv og derpaa sit Supplement i Welhavens og dennes Tilhængeres Kritik og poetiske Virksomhed.

Den almindelige europæiske Bevægelse, som man kalder Romantiken, Nationalitetsfølelsens Reaktion imod Kosmopolitismen, havde i Tydskland, England og Danmark sejret med det nye Aarhundredes Begyndelse, og selv Frankrig, mod hvem Bevægelsen fra først af var rettet, blev grebet af den. Ogsaa hos Wergeland og hans nærmeste Omgivelser have vi seet Forf. paavise romantiske Træk, men for Welhaven og hans Tilhængere maatte Wergeland dog væsenligst staa som Forkæmperen for det forrige Aarhundredes og Julirevolutionens Ideer, og først i Fyrrerne, da Norskhedsperiodens „Sturm und Drang"-Stadium var gjennemløbet, da altsaa den nationale Udvikling og den romantiske Bevægelse tangerede hinanden, kunde Romantiken fæste Rod for Alvor i norsk Jordbund. Det er jo, som bekjendt, en fælles Bestræbelse hos alle nordiske „efterromantiske" Kritikere at paavise, hvorledes de europæiske Hovedstrømninger først naa Norden, naar deres egenlige befrugtende Betydning for Aandslivet er stagneret. Jæger skildrer den norske Romantik med Jørgen Moe som Udgangspunkt. Med Moes og Asbjørnsens Arbejde i Folkedigtningens Tjeneste begynder et nyt Stadium i den norske Litteratur. Den nyere norske Litteratur grundlægges. Da de to ovennævnte Samleres første Hefte Folkeeventyr i 1842 var udkommet, vendte — efter Jæger — hele det norske Forfatterkorps som paa Kommando Byen Ryggen, marcherede i sluttet Trop ud paa Landet og standsede først oppe i en af de norske Fjelddale blandt de „ufordærvede" norske Bønder eller oppe paa en Sæter blandt de „nydelige" Sæterjenter, ja flere af dem nøjedes ikke engang med dette, men vilde absolut ind i Fjeldet til de Underjordiske eller begyndte at løbe efter Huldrens bekjendte Kohale. Welhaven, Asbjørnsen og Bernhard Herre begyndte den folkelige Litteratur, der tilsidst kulminerede i Bjørnsons Bondenoveller. C. P. Riis og Andre bragte Fjeldmelodierne og Nationaldragterne paa Scenen. I Hælene paa Forfatterne fulgte saa Kunstnerne: Samleren af de norske Folkemelodier, Lindeman, Halfdan Kierulf og Ole Bull, Tidemand og Gude o. s. fr. En ny Poesi, en ny Kunst, en ny Smag, kort sagt en hel ny Aandsretning var indført. Den nærmere Redegjørelse for selve Moes Betydning for hele denne Bevægelse maa Læserne søge i Jægers sympathetiske Karakteristik, der tillige bringer adskillige nye Oplysninger om Moes og Asbjørnsens indbyrdes Stilling til Samlerværket. Jæger betragter den norske Romantik som definitivt afsluttet. Bjørnsons og Ibsens digteriske Virksomhed har jo nu snart i et Decennium været udpræget realistisk.

Men til de nyere Tidsideer hører ogsaa Kvindens sociale Frigjørelse. Som den første Forfægter af Kvindeemancipationen i Norge har derfor Jæger til Slutning valgt at skildre Fru Camilla Collett. Ved at optage den Kritik af norske Forhold og Tilstande, som Welhaven havde begyndt, blev hun tillige et Bindeled i Litteraturen mellem Dæmringsstriden og Ibsens betydningsfulde Polemik. Bjørnson slap jo først senere Romantiken. Hvor enig Jæger imidlertid er med Fru Collett om Maalet, hindrer dette ikke hans Kritik i at have Øjet aabent for Midlerne. Hans Imødegaaelse af visse af Fru Colletts Arbejder, som f. Ex. „Fra de Stummes Lejr", der jo ogsaa i Danmark vakte en Del Opmærksomhed, kunne vi saaledes i alt Væsenligt tiltræde. Hvad Kritikeren imidlertid misbilliger, giver Psykologen Nøglen ihænde til vedkommende Forfatterpersonligheds Karakteristik, og hans Pennetegning er udført med stor Hensynsfuldhed og Agtelse for Forfatterindens ejendommelige Plads i den nyere norske Litteratur. For danske Læsere indeholder den meget Lærerigt og Interessant. I Skildringen af Fru Colletts Sammenstød med Fru Gyllembourg kunne vi Danske dog ikke i Et og Alt være enige med Forf. Fru Collett anmeldte engang i Fyrrerne (i Forening med en unævnt anden Person) Fru Gyllemborgs Novelle „Nær og Fjern" og gik den overordenlig skarpt paa Klingen. Jæger mener, at den vordende Forkæmperinde for Kvindernes Emancipation fandt sin danske Kolleginde's Kvinder altfor tamme, altfor „elskværdige", altfor saareagtige, og siger endelig, at det i denne Kritik ikke blot er to forskjellige Individualiteter, der tørne sammen, men to typiske Repræsentanter for forskjellige Tidsaldre og forskjellige Forhold: „Kvinden saaledes som hun udvikledes i Absolutismens Dage under et tamt, overforfinet Selskabsliv, og derfor tam, uselvstændig og svag som det, og Nutidens Kvinde, opvoxet i et frit Land, derfor ogsaa fordrende sin Del af Friheden, under et raat, men kraftigt og forjættelsesværdigt Demokrati og derfor ogsaa kraftig, selvtillidsfuld og hensynsløs som det." Fru Gyllembourg dog ikke slet saa „tam", som Forf. mener. Hendes Livssyn og Moral bunder ikke saa sjeldent endda i det Aarhundrede, i hvilket hendes

Ungdom faldt, og ud af hendes i litterairhistorisk Henseende saa mærkelige Arbejder for Scenen kunde en anden Opfattelse af hendes aandelige „Type“ gjøres gjældende. Selv i mange af Novellerne gjør hun dristige Tilløb nok til Konflikter, der hverken vidne om „Tamhed“ eller „Svaghed“, om hun end som oftest af forskjellige Hensyn — der her vilde være for vidtløftige at gaa nærmere ind paa — afslutter det Hele temmelig konventionelt. Hvor hun derimod fra Scenen skulde tale direkte til Publikum, var hun paa sin Viis næsten radikal, og hendes Stykker faldt ikke alene igjennem paa Grund af æsthetiske Mangler. Vi minde, for at fatte os saa kort som muligt, om „Fregatskibet Svanen“ og Brevvexlingen imellem J. L. Heiberg og J. P. Mynster om dette Stykke (se „Breve fra og til J. L. Heiberg“, S. 145—151). En Nutidens Biskop vilde sikkert ikke protestere saa lempelig mod Stykkets „Moral“.

Det skulde glæde os, om denne korte Anmeldelse maatte bevæge Læserne til nærmere at gjøre sig bekjendt med Henrik Jægers „litteraturhistoriske Pennetegninger“. Forf. er, som vi have seet, en Mand af det unge Norge, og han peger selv paa (S. 139—40), at hans Skildring af Norskheds-perioden ogsaa har Betydning ved det Forhold, hvori Perioden staaer til vor egen Tid, saavelsom ved det Lys, den kaster over mange af Dagens Fænomener. Som litterair Kritiker hører Forf. endelig til den yngre Skole, der, mer eller mindre med G. Brandes til Mønster, søger at skrive fængslende og underholdende, men dog ikke glemmer, at der maa gaa virkelig Viden og flittigt Studium forud for den livlige Fremstilling. Forf. bygger paa Kjendsgjerninger og anfører Grunde for sine Domme. Han vil ikke blot underholde, men ogsaa belære sin Læser, og han kjender fremfor Alt ikke noget til den tomme Ordflom, der, naar Fyrværkeriet er endt og Pennen har futtet og spruttet om alt Muligt, efterlader Tilskuerne akkurat ligesaa kloge som før Forestillingens Begyndelse. Den litteraire Karakteristik kræver i vore Dage nødvendigvis den historiske Fremgangsmaade.

Det skulde gjøre os ondt, om Forf.s nye Stilling som æsthetisk Konsulent ved Nationaltheatret i Kristiania maatte tage ham fra det Studium, hvis første Frugt her synes os baade frisk og lovende.

Molières „Amphitryon“.

Medens det kgl. Theaters Plakat har iagttaget en diplomatisk Taushed om, hvem Overførelsen af „Amphitryon“ paa Dansk har været betroet, sees det af den nu i Trykken udkomne Oversættelse, at det er Hr. Richard Kaufmann, der har besørget den. Hr. Kaufmanns Skribentvirksomhed har hidtil været af en saa let Art og en vis mild Komik er saa uadskillelig knyttet til hans Forfatternavn, at man uvilkaarlig undres ved at se ham ilag med en saa vanskelig og alvorlig Opgave som Oversættelsen af en Molière'sk Komedie, der særlig forudsætter en Fortrolighed med det franske Sprog, som man hidtil — men maaske med Urette — har været utilbøjelig til at tillægge ham, eftersom positive Kundskaber just ikke synes at have været den Ballast, der fortrinsvis sikrede hans litteraire Sejlads. Ikkedesmindre skyldes det Sandheden at sige, at hans Oversættelse af „Amphitryon“ allevegne rammer Originalens Mening rigtigt og omhyggelig har undgaaet den Slags Misforstaaelser, der stundom have tildraget hans udstrakte Oversættervirksomhed en generende Opmærksomhed. Det er ligeledes aabenbart, at der er anvendt megen Omhu paa Oversættelsens metriske Form, skjøndt Bestræbelsen her har været kronet med mindre Held.

Grunden hertil fremgaaer klart af det Forord, hvormed Hr. Kaufmann har indledet sin Oversættelse. Som «Officier d'Académie» føler han sig forpligtet til at hævde de akademiske Traditioner og gjør i al Korthed rede for den franske Alexandrins Ejendommelighed, tildels støttende sig til Udtalelser i „en større Kreds af internationale Forfattere“, hvor man har drøftet denne og formodenlig ogsaa andre lærde og kurieuse Materier med den Grundighed, der er et Særkjende for internationale Sammenkomster af litteraire Alvorsmænd. Forsaavidt er det nu Altsammen meget godt, men naar den „internationale Forfatter“ derefter vil overføre det franske Vers uforandret paa Dansk, viser hans eget Exempel tydeligt nok det Mislige i denne Theori. Ganske vist lade de fleste af Hr. Kaufmanns Vers sig skandere efter de opstillede Skema'er, og man kan ikke Andet end beundre den Udholdenhed, hvormed han har strakt Sprogets gjenstridige Lemmer paa denne metriske Prokrustesseng; men deklamerer man dem efter den logiske Mening — hvilket ikke gjerne maa undlades, naar de skulle høres fra Scenen — hvor bliver saa den med saa megen Kunstfærdighed tilvejebragte Skansion af? Man prøve paa at oplæse efter deres naturlige Mening saadanne Repliker som: „I hver Bevægelse, i hvert Ord viste jeg, hvor lykSalig og stor mit Hjertes Glæde var,“ — „Er din Erindring da bleven fuldstændig tom,“ — „Det Bevis, haaber jeg, er tilstrækkeligt til, at Du nu hører op,“ — „Ja, det kunde nok Du staa Dig ved,“ — „Hvad jeg ikke forstaaer, er, at jeg skulde selv have givet igaar denne Skat til Alkmene. Man har ofte seet, at en Lighed er brugt til Bedrag“ — „Nødsaget til at tro, hvad der bliver fortalt,“ — „Han har været saa fræk i dette Øjeblik, at jeg mener, han bør straffes haardt,“ — „Hvad han fortæller der er passeret idag, — „Ønsker jeg, skal se Slørene falde,“ — „Haaber jeg, De vil gjæste mit Hjem.“ Theorien om Versets Bygning i nøje Overensstemmelse med den franske Alexandrins lovbestemte Formning af Anapæster og Jamber er ganske vist gjennemført her med en Udholdenhed, der var en bedre Sag værdig, men hvor blive disse med saa megen Møje sammenstillede Anapæster og Jamber af under en fornuftig Oplæsning? Thi Hr. Kaufmann vil dog vel ikke tvinge Skuespillerne til at sige disse Repliker, saaledes som han har formet dem, altsaa, med Betoningen paa de udhævede Ord: „Viste **jeg**, hvor lyksalig og stor,“ — „Er din Erindring **da** bleven fuldstændig tom,“ — „Det Bevis, haaber **jeg**, er tilstrækkeligt til,“ — „Ja, det kunde nok Du staa Dig **ved**,“ — „Man **har** ofte seet, at en Lighed er brugt til Bedrag,“ — „Nød**saget** til at tro,“ — „at jeg mener, han **bør** straffes haardt,“ — „hvad han fortæller **der** er passeret idag“ (NB. det upersonlige „der“, ikke det relative Pronomen), — „Ønsker **jeg**, skal se Slørene falde,“ — „Haaber **jeg**, De vil gjæste mit Hjem.“ Disse Exempler paa den sørgeligste Splid mellem Skansionens og Deklamationens Fordringer kunne forøges ad libitum, men for ikke at trætte Læseren, skulle vi indskrænke os til at anføre endnu kun eet Exempel, der kan henstaa som en Slags Prisopgave for Metrikere, saa vist som der skal et ualmindelig lydhørt Øre til at opfange Fodskiftet i denne Replik: „De har krænket mig begge, de staaer for mig i samme Lys, og det selvsamme Saar har de tilføjet mig; de har begge samme Brøde og maa ogsaa vække samme Afsky hos mig.“

Skulde den ærede Oversætter nu i sin Beskedenhed gjøre gjældende, at disse Forsyndelser ikke bevise Noget mod hans Theoris Rigtighed, men kun imod hans Evne til at gjennem-

føre den, saa vilde vi ikke tvistes med ham derom, men foreløbig slaa os til Ro med, at det praktiske Bevis for Theorien altsaa er slaaet fejl. Men paa samme Tid maa det være os tilladt at beklage „de skjønne spildte Kræfter“, det sure Slid, Oversætteren rimeligvis har havt med at gjennemføre en gold Doktrin, hvis dybere Uoverensstemmelse med Lovene for vort Sprog han aabenbart savner Blik og Øre for; langt hellere end at spænde sig selv for den franske Alexandrins Kærre, der ruller saa tungt og ujevnt henover dansk Sprogterritorium, burde han, særlig hvor der, som just i „Amphitryon“, tillades en friere Versifikation, have helliget en Broderpart af sit Arbejde til at undgaa den hoppende anapæstiske Takt, som det ikke er let at faae Pegasus til at forlade, naar den engang er slaaet ind i den, samt til at anvende større Snille paa en mere tilspidset Formning af de epigrammatisk pointerede Repliker — f. Ex. «Le véritable Amphitryon est l'Amphitryon où l'on dine» — og i det Hele taget til at faae Diktionens poetiske Skjønheder mere frem, end Tilfældet er f. Ex. i hans Gjengivelse af den første Samtale mellem Alkmene og hendes hjemvendte Gemal, hvis versifikatoriske Ynde hos Molière synes at være rent overseet af ham.

Men — vi skulle gjerne fremhæve det endnu engang — Opgaven hører til de vanskeligste, der kunne stilles for litterairt Arbejde, som det i det Hele taget ikke er nogen let Sag for et Theater at bringe „Amphitryon“ frem i en Skikkelse, der tiltaler et moderne Publikum. Men en Æressag er det for Landets første Skueplads at fremføre slige klassiske Arbejder, og det kgl. Theaters Chef, hvis Initiativ dette og flere andre med Skuepladsens Opgave stemmende Stykkers Opførelse skyldes, viser herved, at han er sig sin Stillings Krav bevidst og ikke tager et ensidigt Hensyn til det blot Rentable. Thi noget Kassestykke bliver „Amphitryon“ ikke, trods det, at det hædrer Repertoiret og selv er blevet hædret med en smuk Udstyrelse, en omhyggelig Indstudering og en i alt Væsenligt tilfredsstillende Udførelse.

I denne fængsles Opmærksomheden især af to Præstationer: Fru Eckardts Alkmene og Hr. Olaf Poulsens Sosio.

Anmeldelserne af Fru Eckardts Spil i „Amphitryon“ have havt en vis Karakter af Kjærlighedserklæringer. Man maa ikke tage Anmelderne dette ilde op. De vide ligesaa godt som andre belevne Mennesker, at en Dames Ydre saameget som muligt bør være unddraget offentlig Omtale. Men hvor en Rolle, som Alkmenes, netop fordrer ædel Skjønhed og kvindelig Renhed for at undgaa det farlige Skjær; hvor hele Handlingen drejer sig om og idelig vender tilbage til et delikat Forhold, i hvilket hun, skjøndt Offer for det, skal staa som immaculata i højere Forstand — der bør det være tilladt at dvæle i mer eller mindre begejstrede Udtryk ved denne Side af Rollens Udførelse. Man maa blot ikke lade den stille de andre Fortrin i Skygge, især den fortræffelige Replikbehandling, der saavel her som i det forudgaaende lille Proverbe synes at vidne om, at Kunstnerinden, trods det høje Standpunkt, hun alt indtager i saa Henseende, er i stadig Fremgang og med voxende Kløgt og Kunst behandler de Opgaver, der stilles hende.

Sosio er en Rolle, som Hr. Olaf Poulsen har skabt selv; her existerede intet Forbillede og vel neppe nogen Tradition. Den vil bidrage meget til at bringe den Visdom til at forstumme, der engang tidlig og silde forkyndte om denne Kunstner, at han kun kunde efterligne Phister, men ikke selv frembringe Noget; han har imidlertid ikke ladet sig anfægte af denne Godtkjøbsdom, men har efterlignet Phister, hvor han spillede de af ham skabte typiske Figurer, har lært af hans lange Erfaring og sikre Dom, hvor hans Vejledning kunde forenes med hans egen Opfattelse, og har netop derved erhvervet sig Betingelserne for selv at kunne undfange Figurer, der vare skabte ikke i hans Læremesters Billede, men i hans Aand, det vil sige i den gode og ægte Komedies Aand; den fint udarbejdede og rigt udstyrede Monolog, hvormed „Amphitryon“ aabnes, viser dette; det er Phisters Elev, ikke hans Efteraber, vi her have for os. Om Sosio ogsaa vil vise, at Hr. Olaf Poulsen er ifærd med at tilegne sig en anden af Grundbetingelserne for den sande komiske Virkning: Begrændsningen, er mere tvivlsomt. Moderationens store og frugtbare Hemmelighed vil ikke ret gaa op for denne frodige Kunstnernatur. Og dog spiller denne Hemmelighed intetsteds saa vigtig en Rolle som i den komiske Kunst, baade i Litteraturen og paa Scenen, hvor al Gjentagelse slapper og al Overdrivelse trætter, medens det isolerede komiske Træk, begrændset i sig selv og anvendt med klog Husholderiskhed, aldrig forfejler sin Virkning. Men Hr. Poulsen vil, som sagt, ikke ret forstaa dette. I Komediescenen i sidste Akt af „Skjærsommernatsdrømmen“ f. Ex. har han fundet paa det morsomme Træk, at han — der ligger død paa Jorden — flytter sig i det Øjeblik, Thisbe falder død om, for at hun ikke skal komme til at ligge ovenpaa ham. Indfaldet virker lattervækkende, fordi den Døde saa aldeles uventet flytter sig af Frygt for at blive trykket, og det er korrekt i Stilen, fordi den komediespillende Væver nok vil vedligeholde Illusionen om sin Død, men dog ikke paa Bekostning af sit Velvære. Naar Hr. Poulsen imidlertid — som han nogle Gange har gjort — udfylder Pausen, medens han ligger død, med allsens Sprællen og Nysen, saa forfejles for det Første den komiske Virkning, hvor han omsider udfører den omtalte Frontforandring, fordi den nu ikke længer kommer saa uventet, og han gaaer for det Andet udenfor Rollens Karakter og gjør Haandværksmanden til en Spasmager, skjøndt han netop opfatter sit Skuespillerkald højst alvorligt. Enkelte Tegn til slige ukloge Overdrivelser og effektsvækkende Gjentagelser sporedes alt i den første Aftens Udførelse af Sosio, f. Ex. hvor han forhører sin Kone om hendes Adfærd overfor sit alter ego. Vi ville haabe, at Kunstneren vil modstaa Fristelsen og ikke fordærve det gode Publikum Nydelsen af denne ligesaa sikkert som morsomt tegnede Figur, men mindes, at naar man taber Magten over sit Lunes Gangere, tørner man let imod Majestæten — Kunstens og den gode Smags Majestæt.

P. H.

Billedkunst

Hos Hansen & Weller er udkommet et karakteristisk lignende og smukt udført Portrait af den nylig afdøde Dr. med. Boye.

Pris: 15 Øre pr. Petitlinies Plads.

Avertissementer.

Indleveres senest Torsdag Eftermiddag Kl. 7 til Otto B. Wroblewsky, Nytorv 19.

REDAKTEUR: P. HANSEN.

FORLÆGGERE: C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY. KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER: BIANCO LUNO.

Kjøbenhavn. Udkommer hver Søndag.

Nr. 378.

Den 28. September 1879. Abonnementspris: 3 Kr. 50 Øre Kvartalet.

Om Drømme.

Af **Carl Gerhard.**

Sluttet.

Ville vi nu, efterat vi saaledes have lært Drømmens Væsen og Ejendommelighed at kjende, kaste endnu et Blik paa dens Tilblivelsesmaade, saa fremtræder denne for os i dobbelt Skikkelse: enten opstaa Drømmebillederne, ligesom Forestillingerne overhovedet, som en Følge af legemlige Indvirkninger, eller de dukke frem af Sjælens Dyb uden saadanne, ere Produkter af den psykiske Mekanisme. Vi kunne derfor inddele Drømmene i Nerveindvirkningsdrømme og rent psykiske Associationsdrømme, en Adskillelse, der imidlertid vel aldrig fremtræder saa skarpt i Virkeligheden. Langt flere Drømme, end man i Almindelighed troer, høre til den første Slags, idet de have deres Foranledning enten i ydre Sandseindtryk eller i indre, fra selve Organismen udspringende Paavirkninger. Ogsaa i Søvne ere jo vore Sandser vedvarende udsatte for de mest forskjelligartede Paavirkninger, som saa føres videre af de paagjældende Sandsenerver og fremkalde Fornemmelser i Sjælen. Øjet er vel lukket og endnu kun modtageligt for mere intensive Lysindtryk, men de øvrige Sandser vedblive mere eller mindre at være i Virksomhed; navnlig er det Hørelsen og i endnu langt højere Grad Følelsen, hvis Paavirkninger give Anledning til utallige Drømmebilleders Opstaaen. Enhver Støj, der trænger frem til vort Øre, enhver Paavirkning, der naaer vort Legemes Hudoverflade, kan blive Aarsag til en Drøm. Men da nu, som vi have seet, Selvbevidstheden for det Meste er ophævet i Søvne, saa har Sjælen ikke Evne til at slutte rigtigt, og derfor henfører den næsten aldrig de Fornemmelser, de omtalte Paavirkninger vække i den, til deres virkelige Aarsager, men bringer dem vilkaarlig sammen med de Forestillinger, der ere blevne tilbage fra den vaagne Bevidsthed. Dertil kommer som et yderligere Moment Fantasien, der jo har det frieste Spillerum her, hvor Selvbevidstheden hviler. Den optager de af Paavirkningerne fremkaldte Fornemmelser og fortolker dem paa sin egen Vis, idet den som oftest driver dem over i det Fantastiske og Kolossale. Saaledes bliver maaske et Fluestik eller en anden ubetydelig Smerte i Drømme til et Dolkestik af en Morder, et ubekvemt Leje fremkalder Forestillingen om et møjsommeligt Arbejde eller en Fare. En sagte Banken paa Døren eller en anden ubetydelig Støj former sig maaske til Tanken om et Skud og gjør os til Deltagere i en Duel eller hensætter os midt i et Slag; en ringe Legemsbevægelse, som f. Ex. Udstrækkelsen af en Fod, udvider sig til Forestillingen om Flyven gjennem Luften eller et Fald fra en svimlende Højde. Hertil hører ogsaa det før omtalte, hyppig forekommende Fænomen, som kaldes Mareridt, hvorved en svag Aandenød bliver til Forestillingen om, at der hviler en Byrde eller et Dyr paa os, som truer med at kvæle os; endvidere de ikke mindre hyppige Forlegenhedsdrømme, i hvilke den Drømmende viser sig paa Gaden eller i Selskab i et højst mangelfuldt Toilette, Drømme, som et bortgledet Tæppe i Almindelighed ere den uskyldige Aarsag til. Talrige

Exempler paa de mærkeligste Nervepaavirkningsdrømme ere komne til os fra troværdig Side. Saaledes fortæller Meier (Versuch einer Erklärung des Nachtwandelns, Halle 1758), at han engang drømte, at han blev overfalden af nogle Personer, der lagde ham paa Jorden og rammede en Pæl ned mellem den store Taa og dens Nabo; i sin Alteration derover vaagnede han og følte nu, at der var kommet et Halmstraa ind paa det omtalte Sted. Da han en anden Gang havde knappet sin Natskjorte for stramt i Halsen, formede den deraf opstaaende ubehagelige Følelse sig til den Drøm, at han blev hængt. Om en Anden fortælles, at han engang, da han gik i Seng, havde lagt en Flaske med varmt Vand ved Fødderne og som en Følge heraf i Drømme gjorde en Rejse til Toppen af Ætna, hvor han fandt Heden næsten ikke til at udholde; en Tredie, der havde et Plaster paa Hovedet, saae sig i Drømme i Hænderne paa Indianere, der vare i Begreb med at skalpere ham. Vi skulle ikke meddele yderligere Exempler paa Nervepaavirkningsdrømme, da enhver Læser vistnok vil kjende dem tilstrækkeligt af egen Erfaring; vi ville endnu blot omtale, at der paa samme Maade som ved ydre Indvirkninger ogsaa udgaaer de mangfoldigste Paavirkninger af Nervesystemet fra det Indre af vor Organisme, hvis forskjellige Organer jo ogsaa i Søvne ere i uafbrudt Virksomhed; naar vi mindes, at ogsaa disse Paavirkninger kunne omsættes i sjælelige Fornemmelser, saa kunne vi danne os et Begreb om, hvilken utallig Mængde Drømme der have deres Foranledning alene i Menneskets legemlige Natur.

Men ogsaa uden en saadan direkte Paavirkning fra den legemlige Natur kan der opstaa Drømme, idet der træder Forestillinger ind i Bevidstheden fra selve Sjælens tilstedeværende aandelige Skat. Som oftest er det naturligvis nylig passerede Begivenheder, der beskjæftige os endnu engang i Drømme. Begivenheder, som vi have hørt den sidste Dag, Ting, som vi have læst om Aftenen, Personer, som vi have tænkt paa for kort Tid siden eller som vi nylig have talt om, trænge sig fortrinsvis ind i vore Drømme; Tanker, som have beskjæftiget os levende i den sidste Tid, lade os hyppigt heller ikke have Ro i Drømme, men fortsættes og spindes undertiden paa meget fornuftig Vis videre. Men ikke altid er det Tilfældet, at den Drømmendes Bevidsthed saaledes griber efter det Nærmestliggende: undertiden er det ogsaa Billeder fra en længst forsvunden Tid, der i Drømme træde frem for vor Erindring, Personer, som vi ikke have tænkt paa i mange Aar, Begivenheder, som vi i vaagen Tilstand synes at have glemt for længe siden. I visse Maader er dette Fænomen begribeligt. I vaagen Tilstand er det nemlig altid bestemte, efter Alder, Livsstilling o. s. v. forskjellige Tankekredse, som dominere i Menneskets Bevidsthed, som lægge Beslag paa hele hans Interesse, og hvorom alle hans Tanker, Ønsker og Forhaabninger dreje sig. Ligeoverfor dem træde ældre Begivenheder, især naar de ikke staa i noget Forhold til de nuværende Interesser, let i Baggrunden, Erindringen om dem blegner, og de gaa lidt efter lidt i Forglemmelse. Men i Søvne, hvor samtidig med Selvbevidstheden ofte ogsaa hine Dagens Tanker og Interesser slumre, der ikke tillod de fjernere liggende Erindringer at komme frem, der formaa saadanne Indtryk fra tidligere Tid vel lettere at dukke op fra Sjælens Dyb til Bevidsthedens Overflade, naar en beslægtet Tanke maaske kalder dem tillive midt i Drømmefantasiens ustadige Flagren. Fuldstændig forklaret er denne Erindringsevnens Fordybelse ganske vist ikke hermed, den er og bliver en af Drømmelivets mærkværdigste Ejendommeligheder, en Ejendommelighed, som forøvrigt ikke udelukkende tilhører dette, men ogsaa undertiden kan iagttages i andre, fornemlig i sygelige Tilstande. Bekjendt er Fortællingen om den simple, udannede Landsbysmed, der under en Sygdom i Feberfantasiernes Hede til de Tilstedeværendes store Forundring pludselig begyndte at tale græske Ord; da man senere, da han var bleven rask igjen, fortalte ham dette, huskede han, efter at have betænkt sig længe, at han havde hørt disse Ord engang i sin Ungdom; men da han ikke forstod Sproget, havde han dengang glemt dem hurtigt. Denne forøgede Erindringsevne er ikke den eneste Lighed, som Drømmen har at opvise med mange Former af sygelige Sjælstilstande; den vilde, fantastiske Billedflugt, som vi have lært at kjende som en karakteristisk Egenskab ved saa mange Drømme, have disse tilfælles med Feberhedens Delirier, og hvormange Analogier Drømmelivet har med enkelte Fænomener af Vanviddet, behøve vi ikke at paavise i det Enkelte. Hvorledes man nu end vil forklare den omtalte Udvidelse af Erindringsevnen i Drømme og i Feber, saa er saameget ialtfald indlysende, at Sjælen aldrig fuldstændig taber noget af Det, den engang har optaget i sig som sin Ejendom: om det saa hviler nok saa længe ubevidst i den, kan det igjen blive bevidst, naar den rette Foranledning igjen vækker det af dets Slummer.

Hvad vi her have skildret som Ejendommeligheder ved Drømmen, det er nu imidlertid kun dens almindeligere Træk, saaledes som de mere eller mindre forefindes i ethvert Menneskes Drømmeliv; det er paa en Maade kun Omridsene af et Maleri, i hvilket de levendegjørende enkelte Træk og den hele Kolorit endnu mangler. Drømmens Verden er altfor righoldig til, at den kan rummes indenfor nogle faa Love eller tegnes med nogle faa Streger; Meget i den, og det netop det Væsenligste, unddrager sig en almindelig Fremstilling, fordi det just er noget særlig Individuelt og Personligt. Det gaaer i denne Henseende med Drømmen som med Mennesket selv: det Ydre ved en Mand, hans Skikkelse, hans Træk kan Maleren tegne os, men hans Personlighed, hans Væsen søge vi forgjæves i Billedet. Saaledes ogsaa med Drømmen; hvad vi kunne fremstille af den, er ligesom kun dens ydre Træk, de Former, hvorunder den optræder, de Love, efter hvilke dens Ideer knytte sig til hinanden, men der bliver altid Noget tilbage, som ikke kan fremstilles, og det er netop det Særlige, det Individuelle ved den, Det, hvorved den Enes Drømmeverden adskiller sig fra den Andens. Thi trods alt det Ensartede, der, som vi saae, er tilstede i Menneskets Drømmeliv, maa vi dog sige, at ligesom den Ene føler, tænker og vil anderledes end den Anden, saaledes drømmer han ogsaa anderledes. „I vaagen Tilstand," siger en af Oldtidens Vise, „have vi en fælles Verden, men naar vi sove, saa har hver Enkelt sin egen." Vel ere Anledningerne til Fremkaldelsen af Drømmebillederne de samme hos mange Mennesker, og det Samme gjælder ligeledes om de Love, hvorefter deres Forestillinger forbindes og reproduceres i Drømme, og dog ere deres Drømme ligesaa forskjellige som deres Karakter, deres Tænkemaade og deres hele Væsen. Thi det er Menneskets Indre, dets Personlighed, der giver saavel dets Drømmebilleder som dets be-

vidste Talen og Handlen det afgjørende Præg og foreskriver Fantasien dens Retning, ja endog for en stor Del yder den det Stof, hvoraf den danner den Drømmendes Forestillinger. Her kommer ganske vist alt det i Betragtning, som netop gjør Mennesket til dette bestemte Menneske, hele dets Individualitet med alle dens medfødte og erhvervede Egenskaber, af hvilke ingen er udelukket fra Muligheden af at kunne indvirke bestemmende ogsaa paa dets Drømme; men fremfor alle andre Sider af vort Væsen er det dog Gemytslivet, en saadan Indvirkning maa tilskrives i videste Udstrækning. Medens, som vi have seet ovenfor, vore Forstandsfunktioner hyppig hvile i Søvne eller dog idetmindste ere meget hemmede, synes Gemyttet at trænge mindre til Hvile, eftersom dets Virksomhed ogsaa naaer over i Søvnen, ja undertiden endogsaa ganske forhindrer den. „Der gives ikke nogen større Fjende af Søvnen end Gemyttet", har en Psykolog sagt, og hvo der nogensinde, tynget af Kummer, har væltet sig søvnløs paa sit Leje en Nat, vil vide at sande disse Ord. Men ikke blot Smerte, ogsaa de modsatte Sindsbevægelser have det samme Resultat; at f. Ex. ogsaa Glæde eller Forventningen om en glædelig Begivenhed er istand til at røve Natteroen, veed Enhver, som blot engang har havt Lejlighed til at iagttage Børn Natten før Jul. Og denne aldrig hvilende Gemytsvirksomhed gjør sig da ogsaa i betydelig Grad gjældende i Drømmelivet; en stor Mængde Drømmebilleder have deres Grund i Sindsbevægelser, og selv om Drømmeforestillingerne stamme andetstedsfra, faae de dog sædvanligvis deres Præg af den Stemning, af den fremherskende Følelse, som har raadet i den Drømmendes Sind om Dagen. Kjærlighed og Had, Glæde og Smerte, Haab og Bekymring, Tilfredshed og Anger frembringe allesammen forskjellige Drømmebilleder, hvis Kolorit paa en eller anden Maade svarer til de nævnte Sindsbevægelser. Og ligesom Drømmeforestillingerne kunne udspringe af Sindsbevægelserne, saaledes fremkalde de ofte igjen saadanne, en Vexelvirkning af Følelser og Forestillinger, hvoraf i Reglen den Slags mere sammenhængende Drømme fremgaaer, som blive i vor Erindring endnu nogen Tid efterat vi ere vaagnede.

Den her omtalte Kjendsgjerning, at vore Drømmebilleder, om der saa er blandet nok saa meget Fremmedartet ind i dem, dog for en stor Del tillige ere Produkter og Billeder af vort eget Indre, bringer os ind paa et i visse Henseender ogsaa praktisk Spørgsmaal, nemlig Spørgsmaalet om Drømmeudtydning og dens Berettigelse. „Drømme har ingenting at betyde," er et gammelt, ofte hørt Ord, og det har Ret overfor den selv endnu i vore Dage existerende Tilbøjelighed til at gjøre Drømme til Orakler, af hvilke man troer at kunne udforske Fremtiden. Imidlertid kan man dog ikke i alle Henseender slaa sig til Ro med den Bemærkning, at Drømme ingenting har at betyde. Thi hvis virkelig, som vi nylig saae, Drømmebillederne paa en eller anden Maade have deres Forudsætninger i vort Indre og faae deres Præg af vore Stemninger, Sindsbevægelser o. s. v., saa er det selvfølgelig heller ikke uberettiget, at slutte tilbage fra Drømmene til dette Indre. Kun maa man derved stedse have for Øje, at Drømmebillederne aldrig ere rene, fuldstændige Billeder af vort Indre, at en Række andre Faktorer ligeledes ere medvirkende ved deres Opstaaen, og at navnlig Fantasien her undertiden spiller os de løjerligste Puds ved sine Overdrivelser. Det vilde derfor være fuldstændig falskt, om man vilde anse os istand til i vaagen Tilstand at begaa alle de Handlinger, vi udføre i Drømme, og saaledes gjøre os moralsk ansvarlig for enhver af vore Drømme. Naar f. Ex. hin græske Kejser dømte et Menneske til Døden, fordi han, som han fortalte sine Venner, havde drømt, at han havde dræbt Kejseren, saa var dette en grusom Dom, og den til Grund liggende Antagelse, at den Drømmende ogsaa i vaagen Tilstand maatte have næret Mordtanker mod Kejseren, var fuldstændig uberettiget. Havde man indskrænket sig til at drage den Slutning af Drømmen, at Manden maaske nærede nogen Antipathi mod Kejserens Person eller bedømte en af hans Handlinger paa en ugunstig Maade, saa vilde der vel i psykologisk Henseende neppe kunne indvendes noget mod denne Slutning. Thi Noget i vore Drømmebilleder svarer ganske vist til en eller anden Tilstand i vort Indre, om den overdrivende Fantasi saa udtyder denne Tilstand paa en nok saa sælsom Maade. Vore Drømme kunne derfor, især naar de i længere Tid bibeholde et konstant Præg, meget godt blive betydningsfulde Fingerpeg for os, forsaavidt de ofte ere uvilkaarlige Tilkjendegivelser af saadanne indre Tilstande, som vi maaske have ladet ganske upaaagtede i vaagen Tilstand. Saaledes kan f. Ex. en fremspirende Sympathi eller Antipathi for et Menneske, som hidtil slet ikke var bleven os rigtig bevidst, netop i Drømme give sig et drastisk Udtryk og derved blive os klart bevidst. Man har derfor med Rette sagt om Drømmen, at den udplapper vore egne Hemmeligheder for os og netop derved kan blive en Raadgiver for vor Samvittighed.

Men dertil benytte Menneskene den jo ganske vist sjeldent; ikke indre Tilstande, men ydre Begivenheder, ikke det allerede Existerende, men det, der skal komme, ville de udforske ved Hjælp af den. Man har undertiden gjort mange Ophævelser over de saakaldte profetiske Drømme, hvori den Drømmende har havt en eller anden Aabenbaring og noget Tilkommende er blevet forudforkyndt. Men med Urette; thi hvad der virkelig er blevet stadfæstet i denne Henseende og ikke falder ind under Selvbedragets eller Bedragets vidtstrakte Omraade, det kan forklares paa en meget naturlig Maade, dertil behøves der ingen højere Aabenbaring. Herhen høre fremfor Alt de saakaldte pathologiske Drømme, i hvilke den Drømmende modtager en Forudforkyndelse af en forestaaende Sygdom, Tilfælde, der ikke ere sjeldne og ingenlunde have noget Forunderligt ved sig. Vi saae jo allerede ovenfor, at legemlige Fornemmelser, Paavirkninger, der komme fra det Indre af Organismen, meget hyppig blive Foranledninger til Drømme. Nu pleje Sygdomme imidlertid sjeldent at fremtræde ganske pludseligt; de paagjældende Organers Sygelighed begynder tvertimod som oftest lempeligt og stille og tiltager lidt efter lidt i Intensitet. Disse første Begyndelser til legemlige Forandringer iagttages som oftest slet ikke af os i vaagen Tilstand; de ere nemlig for svage overfor de mangfoldige Indtryk, som virke paa os udenfra, overfor de daglige Beskjæftigelser og de daglige Interesser, som lægge Beslag paa vor Tænken og Handlen, og derfor blive de enten ganske ubemærkede eller gjøre sig i det Højeste ubevidst gjældende i de Stemningsforandringer, som vi selv ofte ikke ere istand til at angive nogen Grund til. Men i Søvne, hvor disse adspredende Indtryk hvile, gjøre saadanne svage legemlige Fornemmelser sig lettere bemærkede, ligesom vi — for at bruge Schopenhauers Billede — om

Natten kunne høre den Kilde risle, som Dagens Larm ikke lader os mærke; de trænge ind i Bevidstheden og fremkalde der tilsvarende Drømmebilleder, hvis Betydning senere let gaaer op for os, naar Sygdommen efter nogle Dages Forløb virkelig kommer til Udbrud. Der er ikke noget Forunderligt ved, at hos Mennesker, der hyppigt hjemsøges af en og samme Sygdom, de legemlige Fornemmelser, der gaa forud for den, ogsaa hyppigt fremkalde de samme Drømmebilleder, der saaledes unægtelig have en profetisk Betydning for disse Personer. Saaledes fortæller Carus om En, der plejede at se vilde Katte i Drømme, hvergang der forestod et af de Anfald af Brystkrampe, han hyppigt led under; for en Anden betød Sammenstimlen af Mennesker forestaaende Feberanfald, medens en Dame altid drømte om sin Læge, inden hun blev syg. Men saadanne profetiske Egenskaber ved Drømmene ere altid kun af individuel Natur, og det er aldeles galt og utilbørligt at give dem en almindelig Betydning, som det f. Ex. skeer i Drømmebøgerne, hvor man udtyder Drømmebillederne som faststaaende Varsler, der gjælde for alle Mennesker i lige Grad.

Som det gaaer med saadanne svage legemlige Fornemmelser, saaledes gaaer det ogsaa undertiden med ydre Indtryk og Iagttagelser: de forblive ubemærkede under Dagens adspredende Forretninger, eller vi give idetmindste ikke tilstrækkelig Agt paa dem til at blive os de Følger bevidst, som vilde fremgaa af dem ved en opmærksommere Iagttagelse. Saadanne Iagttagelser gjøre sig da hyppig gjældende igjen i Drømme og træde her, hvor de forstyrrende Dagsinteresser tie, ind i deres fulde Rettigheder; de ved dem bevirkede Forestillinger kalde efter Ideassociationens Lov andre beslægtede frem af Erindringens Skatkammer, de smelte sammen med dem til Helhedsforestillinger, ja hvis forstyrrende Indflydelser holdes borte, fortsættes de endog paa logisk rigtig Vis og føres til Ende, og saaledes kan det stundom ske, at Drømmen paa sin symboliserende Maade uddrager Konsekvenserne af de Indtryk, som vi ikke have agtet paa i vaagen Tilstand. Et særlig lærerigt Tilfælde af denne Art meddeler Siebeck af egen Erfaring: „En Dame, hvis Mand havde skrantet allerede i længere Tid, uden at der dog var Grund til at frygte nogen snart forestaaende Katastrofe (han passede sine Forretninger uden Afbrydelse), drømte en Nat, at alle hendes Ringe vare blevne stjaalne fra hende, men kort efter vare de blevne bragte hende tilbage af Politiet, og kun Forlovelsesringen manglede. Omtrent otte Dage efter denne Drøm døde Manden ganske pludseligt og uventet af en uforudseet Udvikling af hans lidende Tilstand. At hans Svagelighed saa hurtigt og saa snart kunde faae en saadan Udgang, var vel neppe nogensinde faldet hans Kone ind i vaagen Tilstand. Men Drømmen samlede Virkningen af de mange smaa Bekymring vækkende Indtryk til een tung og ængstelig Følelse og gav denne et tilsvarende Udtryk i den omtalte Drøm.“

En anden Omstændighed, som undertiden giver Drømmene en tilsyneladende profetisk Karakter, er den ovenfor nævnte skærpede Erindringsevne, som er ejendommelig for den drømmende Sjæl. Ting, som vor vaagne Bevidsthed forlængst har glemt, dukke i Drømme frem af Sjælens Dyb igjen og kunne da forekomme os selv som Aabenbaringer, naar der senere virkelig møder os Hændelser, som stemme med hine Drømmeerindringer. Skulle vi anføre et Exempel ogsaa herpaa, saa kan der vel blandt de virkelig bekræftede Tilfælde neppe findes noget mærkværdigere end det af Maury berettede (Le sommeil et les rêves, Paris 1866): „En Hr. F. boede som Barn i Montbrison og havde ogsaa været i Omegnen af denne By. Tyve Aar senere beslutter han at aflægge et Besøg paa Skuepladsen for sin Barndom. Natten før Afrejsen drømmer han, at han er paa et ham ganske ubekjendt Sted, hvor han paa Gaden møder en ham ligeledes ubekjendt Mand, hvem han kommer i Samtale med og der ogsaa siger ham sit Navn. Nogle Dage efter Drømmen og Afrejsen kommer Hr. F. i Nærheden af Montbrison til et Sted, som han strax gjenkjender som det, han har seet i Drømme, og møder der en Mand, der er den samme, som han har talt med i Drømme, kun med den Forskjel, at han synes at være noget ældre end denne. En Samtale, som han indleder med ham, bekræfter fuldstændig Sandheden af Drømmen, men giver tillige en ganske naturlig Forklaring, idet det viser sig, at den fremmede Mand har været en Ven af Hr. F.s afdøde Fader og at han har seet ham som Barn.“ Ganske paa samme Maade maa de Drømme forklares, i hvilke der for den Drømmende fremstiller sig Noget, som han længe har tænkt forgjæves over i vaagen Tilstand. Saadanne Drømme ere saameget mindre forunderlige, eftersom de om Dagen dannede Forestillingsrækker netop som en Følge af den forudgaaende Grublen og efter Paavirkning af Villien ganske simpelt kunne gaa over i Drømmen og fortsættes der efter Ideassociationens Lov, indtil det Ønskede er fundet. I vaagen Tilstand møde vi jo ikke saa sjeldent det samme Fænomen: Noget, som vi længe forgjæves have tænkt over, falder os ganske pludselig ind nogle Timer senere, naar vi allerede længe have været beskjæftigede med en anden Sag. Ogsaa her have Tankerne, trods den anden Beskjæftigelse, ubevidst fortsat i den engang begyndte Retning, indtil de have naaet Maalet.

Saaledes forklares altsaa, som vi se, det Profetiske, som er ejendommeligt for mange Drømme, paa en ganske naturlig Maade, uden at vi behøve at kalde mirakuleuse Indvirkninger og Aabenbaringer fraoven til Hjælp. Ganske vist vilde vi vel ikke godt kunne undvære saadanne, hvis alle de mærkelige Historier virkelig vare sande, som fortælles om mange Menneskers Drømme og endogsaa kolporteres i Bøger, der give sig ud for at være videnskabelige. Men er Forsigtighed nogensinde paa sin Plads, saa er det overfor den Slags Beretninger. Thi selv om vi se bort fra forsætlig Skuffelse, saa ligger Faren for Selvbedrag vel ikke paa noget Omraade saa nær som netop her. Naar vi betænke, hvor sjeldent Drømme blive fuldstændig opbevarede i vor Erindring, hvorledes de fleste ere forsvundne igjen af Erindringen allerede strax efter Opvaagningen, saa kunne vi forstaa, hvor mangelfuld Reproduktionen af saadanne Drømme som oftest vil være, naar vi ville sætte dem i Forhold til senere indtræffende Begivenheder. Vi supplere da uvilkaarlig de ubetydelige Rester, som vor Erindring endnu har beholdt om Drømmen, efter Begivenhederne selv, gjøre en fjern Lighed med dem til en fuldstændig Overensstemmelse, kort sagt, vi korrigere Drømmen efter dens formodede Opfyldelse og skuffe saaledes uforsætlig os selv.

Endnu langt mærkeligere Ting end om de almindelige Drømme fortæller man om de sygelig ophidsede, om Søvn-

gængeres Fantasier og Præstationer. Den i Sammenligning med den vaagne Tilstand større legemlige Behændighed, som man undertiden har iagttaget hos Søvngængere, deres Færdighed i at bevæge sig sikkert paa Tage, smalle Bjælker o. s. v., har sin fuldstændige Forklaring deri, at de ikke have den ringeste Bevidsthed om den Fare, de svæve i, og derfor heller ikke føle Frygt eller Svimmelhed. Men det overdrevent Vidunderlige, som den i dette Punkt mærkværdig lettroende Schopenhauer tillægger det somnambule Klarsyn, „for hvilket det Skjulte, det Fraværende, det Fjerne, ja endog det endnu i Fremtidens Skjød Slumrende ligger aabent,“ turde ved en nøjagtigere Prøvelse undergaa en ganske betydelig Reduktion, da der fattes de fleste af den Slags Fortællinger den fornødne Stadfæstelse. Den ærbødige Sky, hvormed man ofte har betragtet disse Tilstande paa Grund af deres mystiske Karakter, ja den formelige Kultus, man undertiden har drevet med dem, har her ladet Iagttagerne se meget, som slet ikke fandtes. Der er derfor al Grund til at være mistroisk overfor de vidunderlige Historier, som berettes om disse og lignende Tilstande, og at gaa tilværks med den yderste Forsigtighed ved deres mulige videnskabelige Anvendelse. Og netop i vore Dage er denne Forsigtighed saa meget desto nødvendigere og en Paamindelse derom maaske saameget desto mere paa sin Plads, som Lettroenheden igjen synes at voxe og de vidunderlige Indvirkninger fra en hinsidig Verden at komme i Kredit paany. Hvor paa den ene Side hele Provindser lade sig bringe i Bevægelse af Madonna- og Djævleaabenbaringer og paa den anden Side Spiritismens Overtro griber om sig paa en saa betænkelig Maade, at selv Videnskabsmænd lade sig smitte af den og bevise med Aandeaabenbarelser istedetfor med Grunde, der kunde let ogsaa Drømmene og de med dem beslægtede Tilstande igjen finde en almindeligere Anvendelse som Aabenbaringsmedier. Vi maa derfor ikke lade os lede vild af det Mørke, der endnu tildels omgiver Drømmetilstandene, og ikke lade os afholde fra at betragte dem som det, de ere, nemlig Tilstande, der ikke blot ikke have noget Fortrin fremfor det vaagne Sjæleliv, men endogsaa staa langt tilbage for det. Aldrig er nogen virkelig betydningsfuld, frugtbringende Tanke bleven til i Drømme eller i somnambult Klarsyn og lignende Tilstande; det Store og Ophøjede, Menneskene have udført i Aartusindernes Løb, det have de udrettet ved vaagen, selvbevidst Tænkning. Og saaledes vil det ogsaa blive fremdeles: ikke i Drømme og uden Anstrengelse vil det Betydningsfulde blive os til Del, det maa erhverves og tilkæmpes, og kun ved energisk Aandsarbejde vil Menneskeheden skride frem og nærme sig sit ophøjede Maal.

Moderne Tankeretninger.

Af A. T.

Sluttet.

II.

Dette er i tarveligt Omrids Grundtrækkene af det Ubevidstes Filosofi. Man skulde tro, at der i dette System ikke kunde tilkjendes Religionen i Almindelighed nogen væsenlig Betydning, da Religion bliver at henregne til Illusionerne, men mærkelig nok seer Hartmann i Religionen en vigtig Faktor i Menneskeslægtens Kulturudvikling, da Folket ogsaa derigjennem kan opdrages til en ideal Verdensanskuelse. „Religionen", siger han, „er en stadig Paamindelse om, at der gives noget Højere end at spise, drikke og forplante sig, den minder om, at denne Sandseverden ikke er det Sidste, men at den er Fænomenet af et Evigt, Oversandseligt, Idealt, hvis Skygge vi her kun skue i Taage.“ Hartmann angriber derfor Socialisternes fjendtlige Holdning overfor Religionen og anfører Pariser Kommunen som et Exempel paa den Raahed, hvori Folket synker ned, naar det med Religionen har tabt den eneste Form, hvori Idealismen er det tilgængelig. Men i Religionen seer han dog kun et pædagogisk Middel, et Opdragelsesmiddel til en ideal Verdensanskuelse; der, saaledes som den er fremtraadt i alle de historiske Religionsformer, er falsk; først naar Menneskeslægten har hævet sig til den Erkjendelse, at Verdens Tilintetgjørelse og Alts Tilbagevenden til det Ubevidstes Skjød, til Nirvana, er det eneste Attraaværdige, først da indtager den det sande religieuse Standpunkt, men med det Samme forsvinder den da ogsaa.

Intet filosofisk System har i det sidste Decennium fundet en saa overordenlig stærk Gjenklang hos det moderne Tydskland som Hartmanns, og man skulde undre sig herover, naar man blot betragter det som Helhed. Men her maa bemærkes, at det væsenlig har virket ved sine Enkeltheder. Systemet er nemlig fremstillet i en aandfuld, pikant Form, der kan tilegnes af Folk med almindelig Dannelse, og det bærer dernæst paa hvert Blad Vidnesbyrd om grundig Lærdom og fin Iagttagelsesevne, hvilke Egenskaber saa meget mere komme til deres Ret, som Overblikket aldrig tabes.

Til det moderne Tydsklands aandelige Heroer høre ogsaa Eugen Dühring, der dog langtfra har gjort den Effekt som Hartmann. Man vil maaske mindes, at han for et Par Aar siden mistede sin Forelæsningsret ved Universitetet i Berlin, fordi han havde omtalt alle tydske Universitetsprofessorer i Almindelighed og den navnkundige Fysiker Helmholtz i Særdeleshed paa en ærekrænkende Maade.*) Dühring karakteriserede saaledes de tydske Professorer som en Art „Kaste", der forplantede sig „durch

*) Se „Nær og Fjern" 267.

Inzucht", og som gjennemgaaende skyldte Nepotisme, Kameraderi og Patronage deres Embedsstillinger. Helmholtz beskyldtes for at have villet berøvet Lægen J. R. Mayer i Heilbronn Fortjenesten af først at have paavist Loven for Kraftens Bevarelse. Dette gav Anledning til Dührings Remotion, men han faldt ikke uden at møde Vidnesbyrd om Sympathi; thi en Del af Studenterne ikke blot i Berlin, men ogsaa ved Tydsklands øvrige Universiteter sendte ham Adresser, hvori de forherligede ham og betegnede ham som et Offer for akademisk Partiaand og den endnu i Videnskaben herskende Ufrihed. I Dührings System træder os en ren mekanisk og materialistisk Verdensanskuelse imøde. Han kjender kun Materie, hvis tvende Elementer ere Atomer og Bevægelse. Idet hine gjennem denne kombineres paa forskjellige, stedse mere sammensatte Maader, fremkommer tilsidst Fornemmelse og Bevidsthed. Men Sjælen er kun et Produkt af Materiens fysisk-kemiske Kræfter og ikke et selvstændigt Væsen. Hvor Naturens Arbejde ender, begynder Historien, der kun er en højere Fortsættelse af Naturløbet. Verdenshistoriens Princip er Menneskets Fuldkommengjørelse baade i intellektuel og ethisk Henseende, men Hovedbetingelsen for alt Fremskridt bestaaer deri, at Mysticisme og Religion fjernes, thi i Religionerne have „Folkenes Sygdomsstof aflejret sig". Det er Materialismens store Fortjeneste, at den har befriet Menneskene fra Forestillingen om en udødelig Sjæl og Gud, og med den franske Revolution er Historiens første Periode, Religionernes Æra, bleven afsluttet. Idet Menneskeslægten udelukkende tager Fodfæste paa Virkelighedens Grund, skal den store Fremtidsopgave løses, der bestaaer i Socialismens Gjennemførelse, i den politiske, sociale og aandelige Emancipation. I Fremtidssamfundet ville de store Enhedsstater være afløste af selvstændige Kommuner, i hvilke Individernes fuldstændige Ligeberettigelse og Souverainetet respekteres, fra hvilke Privatejendommen i dens nu bestaaende Form er forsvunden, og i hvilke det nuværende Tvangsægteskab er veget for den frie Kjærlighed, baseret paa sande sympathetiske Tilbøjeligheder. I Fremtidens Samfund findes ikke nogen barnlig Forestilling om et overnaturligt Væsen; det holder sig kun til den naturlige Moral, hvis Grundsætninger afledes af Menneskets naturlige, men regulerede Drifter og Tilbøjeligheder. Dühring skildrer sit Fremtidssamfund med saa bløde og tillokkende Farver, at man, som der er blevet bemærket, kommer til at tænke paa en af Geßners Idyller. Forsaavidt kan han i Modsætning til Pessimismen siges at hylde en optimistisk Verdensanskuelse.

Men hvor talrige Tilhængere Hartmann og Dühring end have fundet i Tydsklands akademiske og dannede Kredse i Almindelighed, kan den Tilslutning, de have mødt, dog ingenlunde maale sig med den, som Frederik Albert Lange har fundet. Denne Mand, der baade er optraadt som nationaløkonomisk og filosofisk Forfatter, har afsluttet sin Tilværelse for fire Aar siden, men Virkningen af hans Skrifter vil stadig holde sig. Han repræsenterer i Modsætning til Dührings Radikalisme Intelligensens venstre Centrum og betegner et Standpunkt, der kan siges at være typisk for den moderne dannede Tydsker. Lange benytter til Konstruktionen af sit Verdensbillede den nyere Naturvidenskabs Resultater, men holder fast ved de fra Fortiden nedarvede Ideer; i hans Verdensanskuelse mødes derfor, hvad man kalder Naturalisme og Idealisme. Lange lærer, at vi leve i en Verden af materielle Fænomener, der udelukkende beherskes af mekaniske Love, og til disse Fænomener er vor Erfaring og Viden indskrænket, da Mennesket ikke kan trænge bag Fænomenerne og komme til Erkjendelse af Væsnet, som ligger til Grund for dem. Men Mennesket har ikke blot en Trang til at forske efter Sandheden paa Erfaringsverdenens Omraade, hvor den videnskabelige Sandhed alene kan findes, det er ogsaa opfyldt af en Trang til noget Højere og Ideelt, som det ved Hjælp af sin Fantasi iklæder bestemte Former. Men det Ideale, der kun er et Produkt af den digtende Fantasi, har alligevel den største Følelsesværdi for Mennesket. Gjennem Kunstens og Religionens, det Skjønnes og Godes, Ideer løftes dette op over Erfaringsverdenens Skranker og Besværligheder til Ideernes Verden, i hvilken det forestiller sig Tilstedeværelsen af al den Fuldkommenhed og Harmoni, som savnes i Sandseverdenen. Lange fordrer, at Videnskabens og Religionens Omraade skulle holdes strengt ude fra hinanden, da de staa paa en aldeles forskjellig Grund. „Troen kan ligesaalidt angribes af Videnskaben, som en Beethovensk Symfoni eller den Sixtinske Madonna kan modbevises." Men derfor nægter Lange ikke, at Religion og Kunst kunne udøve en tilskyndende og forædlende Virkning paa Videnskaben. Om det Blivende og Betydningsfulde i Religionen udtaler han sig aandfuldt saaledes: „I en vis Forstand ere Religionens Ideer uforgængelige. Hvem vil gjendrive en Messe af Palæstrina, eller hvem vil overbevise Rafaels Madonna om Vildfarelse? Gloria in excelsis er en verdenshistorisk Magt, der vil lyde gjennem Aarhundrederne, saalænge endnu et Menneskes Nerver kunne zitre under ærefrygtsfuld Gysen for det Ophøjede. Og hine enfoldige Grundtanker om det enkelte Menneskes Forløsning ved Egenvilliens Hengivelse til den Villie, der styrer det Hele; hine Billeder af Død og Opstandelse, der udtale det mest Gribende og Højeste, som gjennembæver Menneskets Bryst, som give en Hjertets Fylde, ingen Prosa vilde have været istand til at fremstille med kolde Ord; hine Lærdomme endelig, der byde os at bryde Brødet med den Hungrige og at forkynde den Fattige det glade Budskab — alt dette vil ikke forsvinde for bestandig, for at gjøre Plads for et Samfund, der har naaet sit Maal, naar det skylder sin Forstand en bedre Organisation af Politiet og sit Skarpsind Tilfredsstillelsen af stedse nye Fornødenheder ved Hjælp af stadig nye Opfindelser." Af denne Udtalelse fremgaaer, at Lange venter Indtrædelsen af en stor Krise, under hvilken de gamle Magter ville styrte sammen. Det forekommer ham, at vor Tid minder om Perioden før den franske Revolution, thi ligesom dengang vinder nu Materialismen i Udbredelse, medens Ideerne vige tilbage. I saadanne Perioder, siger han, bliver det forgængelige Materiale, i hvilket vore Forfædre udprægede det Guddommelige og Ophøjede, fortæret af Kritikens Flammer. Men ligesom der i Naturen fremgaaer et nyt Liv af lavere Stoffers Udskillelse, og ligesom noget Højere fremtræder, hvor det Gamle forgaaer, saaledes maa vi vente, at et nyt Ideens Opsving vil løfte Menneskeslægten et Trin højere.

Naar Hartmann, Dühring og Lange gjøres til Repræsentanter for de herskende Tankeretninger i Tydskland, da maa dette kun forstaaes saaledes, at de ere Modefilosoferne blandt den yngre Generation, men rigtignok den Generation, der nu forbereder sig til at tage Løsningen af

Fremtidens Opgaver i sine Hænder. Vel staa Kirken og de Tankesystemer, der nærmere eller fjernere knytte sig til dennes Lære, endnu som mægtige Potenser i det tydske Folks Aandsudvikling, men disse Magter trues dog alvorlig af en saadan Lære som Langes, der vitterlig befinder sig paa et uafbrudt Erobringstog i det intelligente Samfund og vinder flere og flere trofaste Tilhængere. Langes Theori er saa ypperlig afpasset efter Nutidens baade skeptiske og reale Tendenser; den optræder dernæst med en Moderation og Respekt for det Ideelle, der virker ligesaa fængslende som bestikkende. Men dens Sejr vil være enstydig med en Revolution i det tydske Folks Tænkemaade; thi naar den fejrer sin Triumf, da gaaer Toget ikke blot over Kirkens, men over Religionens Ruiner. Er Religionen nemlig først reduceret til et Produkt af den digtende Fantasi, da har den i Virkeligheden ikke mere nogen sand Livsværdi og vil snart synke ned i de barnlige Fablers Række. I Dühring træder en af den sociale Bevægelses Theoretikere os imøde: han angriber de ideale og sociale Magter, Samfundet hidtil har hyldet, og er end hans Lære foreløbig ved de bestaaende Undtagelseslove hindret fra at vise synlige Virkninger, har den dog fundet Gjenklang hos Mængdens socialistiske Førere og tjener til at vedligeholde den Gjæring, der som en undertrykt vulkansk Kraft rører sig i disses Indre. Lange og Dühring ere langt farligere for det Bestaaende end Hartmann, der ved sin Pessimisme svækker Virkningen af sin egen Theori og ligesaa meget vækker Viddet som Eftertanken. Franskmanden Caro har saaledes vittig udtalt Ønsket om, at Hartmanns Filosofi maatte fremkalde en ny Voltaire, der kunde hudflette Pessimismen, ligesom den gamle i sin berømte Fortælling „Candide“ satiriserede over Leibnitz's Optimisme. Caro har endvidere gjort opmærksom paa, at ligesom den moderne tydske Pessimisme i Almindelighed er et Efterskjær af den antike indiske Buddhisme, saaledes er Hartmanns Theori om de tre Illusionens Stadier, Menneskeslægten gjennemløber, bygget paa Tanker, som den italienske Digter Leopardi har udtalt. Det Hartmannske System er imidlertid, om end ikke den betydeligste, saa i ethvert Tilfælde den effektfuldeste Aandsfrembringelse, det moderne tydske Rige har fremvist, og nægtes skal det ikke, at denne Filosofi staaer i den skarpeste Modsætning til det stive, orthodoxe hohenzollerske Militairherredømme. Eller er maaske Pessimismens stigende Udbredelse en Konsekvens af dette? Vi skulle ikke dvæle herved, men blot slutte med følgende Udtalelse fra fransk Side: „Hvis det triumferende Tydskland ikke har Andet at byde Verden, hvis det er dets Videnskabs og Genis sidste Ord, og hvis det vil gjøre os til Buddhister, der drømme om Nirvana, saa spørge vi, om det havde været Umagen værd at endevende Europa under Paaskud af at gjenføde den latinske Race, ved at give den ædlere, renere og mere ophøjede Idealer end dem, den hidtil havde været svag nok til at hylde?“

Quisisana.

Novelle af **Fr. Spielhagen.**

Fortsat.

Bertram blev mere og mere trist tilmode; han vovede ikke mere at slaa Øjnene op og stirrede stivt ned for sig i Tallerknerne, som Tjenerne skiftede, uden at han rørte ved Maden; saaledes sad han og hørte neppe et Ord af Samtalen, som hovedsagelig førtes mellem Lydia og Baronen. Den lod til at dreje sig om Forhold ved Hoffet, som maatte være meget pikante og underholdende, thi der blev leet meget, ialtfald af de To, og den smukke Hildegard mindede flere Gange med opløftet Finger om den Respekt, der under alle Omstændigheder skyldtes de højeste Herskaber. Derefter kom Talen paa de forestaaende Manoeuvrer, hvis Disposition Baronen paastod at han kjendte lige til de mindste Detailler, idet han søgte at anskueliggjøre Angribernes og de Angrebnes oprindelige Stillinger for Damerne med Knivbukke, Dessertskeer og Brødkugler og overvejede de Eventualiteter, der kunde og maatte indtræde, alt eftersom de Kommanderende opererede saadan eller saadan. Under alle Omstændigheder vilde den afgjørende Kamp komme til at staa umiddelbart i Nærheden af Ninstedt, om ikke i Ninstedt selv, og da Terrainet egnede sig saa lidt til Kavalleri, vilde den saa godt som udelukkende blive udkæmpet mellem Artilleri og Infanteri. Dette maatte han, som forhenværende Kavallerist, særlig beklage; men et glimrende Skuespil kunde Damerne ikke desto mindre med Sikkerhed gjøre Regning paa; Skade, at han, trods sine mange Forbindelser i Armeen, netop sletingen personlige Bekjendte havde blandt Officiererne i det Regiment, som skulde ligge i Kvarteer i Ninstedt.

„Til Gjengjæld har jeg en hel Mængde,“ sagde Amtsraaden; „Nioghalvfemserne laa jo lige til for et Aar siden i E.; jeg har mange Gange været sammen med d'Hrr. paa Jagt.“

„Saa maa De da ogsaa kjende En og Anden af dem, min Naadigste,“ sagde Baronen og vendte sig om mod Lydia; „d'Hrr. er dog vist ved Lejlighed blevne kommanderede til vore Hofballer.“

„Naturligvis,“ svarede Lydia, „og i Theatret kommer de jo ogsaa i hele Skarer — men hvem kan kjende een rød Krave fra en anden! jeg ikke! jeg holder mest af simple, solide, borgerlige Farver. Spørg Erna! hun maa vide Besked; hun var endnu forrige Sommer sex Uger i E. hos Tante Adelheid, og der flyver jo Officiererne ud og ind; ikke sandt, Erna?“

„Du glemmer, at Tante just havde Sorg dengang,“ sagde Erna; „der var ikke Tale om Selskaber.“

„Men man kommer dog ogsaa, uden at være indbudt, selv hvor der er Sorg i Huset, naar der er fem giftefærdige Døtre som hos Gehejmeraadinden,“ sagde Baronen.

„Maaske; men saa maa min Skjelneevne med Hensyn

til de røde Kraver ikke have været stærkere end Tante Lydias; jeg kan ialtfald ikke huske nogen af Herrerne mere."

Dette blev sagt i en saa skarp, afvisende Tone, at Bertram uvilkaarlig saae op; det fine Ansigt var fuldkommen roligt; kun de blaa Øjne, der ikke vare rettede paa Baronen, men paa ham, syntes at have faaet en endnu dybere Glands, som af tilbagetrængt Harme. Det var første Gang, deres Blikke mødtes ved Bordet, og en sælsom Gysen gjennemrislede ham. Han følte, at Blodet skød op i Tindingerne paa ham, og spurgte kun, for at skjule sin Forlegenhed, hvem der kommanderede det meget omtalte Regiment.

„Oberst von Waldor," svarede Baronen øjeblikkelig.

„Jeg har kjendt en Officier af det Navn," sagde Bertram, „for lang Tid siden — i Berlin — han var dengang kommanderet til Krigsskolen; jeg vedblev at staa i Brevvexling med ham endnu et Par Aar og tabte ham derpaa af Syne. Men jeg synes, han stod ved et andet Regiment."

„Ved det Tohundredeogtiende," svarede Baronen; — „ganske rigtigt; fik Regiment for et Aar siden eller saa. En rask Officier, som der var megen Tale om i Felttoget."

„Ja, det gjaldt min Ven for allerede dengang," sagde Bertram.

„Der er ingen Tvivl om, at det er den Samme," sagde Baronen; „saa vidt jeg veed, existerer der heller ikke To af Navnet Waldor i Armeen, eller ialtfald da ikke blandt Stabsofficiererne, hvis Navne jeg vist har i Hovedet allesammen. Det er forøvrigt et galt Spektakel, er Obersten!"

„Hvad mener De med et galt Spektakel?" spurgte Lydia og berørte Baronens Arm med Viften.

„Det er lettere at spørge om end at svare paa, min Naadige," svarede Baronen leende.

„Saa lad hellere være at svare," sagde Amtsraadinden med et Blik henimod Erna.

„Hvorfor ikke, naadige Frue?" udbrød Baronen; „det er dog en ganske uskyldig Ting at lade Kjendsgjerningerne tale, og en Kjendsgjerning er det, at Waldor, der — jeg kjender ham ikke personlig, men det vil Hr. Doktoren vist bekræfte — var berømt i hele Armeen ikke blot for sin Tapperhed, men ogsaa for sin Skjønhed og følgelig har knust utallige Hjerter, er ugift endnu den Dag idag."

„De siger: følgelig!" udbrød Lydia, „og har følgelig meget smaa Tanker om vort Kjøn."

„Hvorledes det, min Naadige?"

„Jo, De synes jo at antage, at en Mands Skjønhed alene er tilstrækkelig til at røre eller knuse Kvindehjerter, som De behager at udtrykke Dem. Ak, kjære Baron, hvor lidt kjender De det kvindelige Gemyt!"

„Jeg beder tusind Gange om Forladelse, min Naadige! men det har jeg ikke sagt. Tapperhed i Forening med Skjønhed! og hvor kraftig denne Alliance er i den nævnte Henseende, det troer jeg nok Digterne har en Del at fortælle om. Vi har jo en Digter iblandt os; han vil vidne for mig."

Baronen henvendte sig med disse sidste Ord til Bertram; Tonen og den Gestus, der ledsagede dem, havde noget fornærmeligt Protegerende, som da i det Hele taget den høje, næsten kæmpemæssige unge Mands hele Væsen i Bertrams Øjne var gjennemtrængt af en pralende Selvbehagelighed, der syntes at gjøre ubetinget Regning paa Bifald hos Alle. Men da han havde vænnet sig til, ikke at give sine Følelser Udtryk i Selskab, svarede han med rolig Høflighed:

„Jeg anseer hverken mig selv for Digter eller ansees, saavidt jeg veed, derfor af Nogen, der har læst de Bagateller, jeg har offentliggjort."

„Det maa jeg protestere imod paa det Allerbestemteste!" udbrød Lydia; „jeg har læst disse Bagateller — et grusomt Ord! — jeg kan dem udenad og anseer deres Forfatter for Digter — for en Digter af Guds Naade."

„Forbindtligst Tak," svarede Bertram; „men det, man er født til, plejer dog tidligere eller senere at give sig lydeligt tilkjende i Hjertet. Hos mig tier Stemmen, saa jeg har vist al mulig Grund til at afslaa det mig tildelte Vidnesbyrd. Men som Ukaldet og fuldstændig Uvedkommende vilde jeg dog advare imod at skjænke Digterne altfor stor Tiltro netop i det omtalte Punkt. Det synes at være deres Metier at bejle til Mængdens Gunst, og de lempe sig derfor altfor let efter Mængdens Smag, der som bekjendt griber begjærligt efter det Brogede og Glimrende ligesom et Barn. Hvorfor skulde de derfor ikke skildre Heltinden som uforligneligt skjøn og Helten som ubændig tapper og iøvrigt udstyre de udvalgte Personer med alle mulige hædrende Egenskaber? Om den ene Egenskab mere eller mindre skulde udelukke den anden, om den ikke i og for sig overskrider Grændsen for Erfaringens Mulighed — naa ja, det seer man jo ikke saa nøje paa! og er der En, der gjør det, saa er han en Pedant, og for Pedanter existerer der ligesaa lidt Romanhelte, som der existerer virkelige Helte for deres Kammertjenere."

„O, De Spotter, De slemme Ironiker!" udbrød Lydia; „vil De nu ogsaa bevise, at Skjønhed, Tapperhed og enhver Dyd i Verden hører hjemme i Eventyrets Rige! Det er dog en skrækkelig Race Mennesker, disse indgroede Skeptikere! Men saadan har vor Ven altid været! Sagde jeg ikke for lidt siden, Hildegard, at jeg ikke troede, han var bleven en Anden? han kan ikke forandre sig! og se: han er den Samme, som han var!"

„Det var ellers et stærkt Stykke, i Betragtning af de næsten tyve Aar, som er gaaede, siden —"

Amtsraaden, som havde raabt disse Ord leende, brød af med en forlegen Rømmen ved et strengt Blik af sin Kones mørke Øjne, skjænkede sit endnu kun halvt tømte Glas fuldt helt op til Randen og spurgte, hvorfor Herrerne slet ikke drak iaften?

„Frøken von Aschhof," sagde Bertram, for at komme sin forlegne Ven til Hjælp, „beviser kun ved sin velvillige Paastand om min Uforanderlighed, at hun unægtelig seer Verden og Menneskene gjennem en Digters Øjne. Men lad os ikke glemme, at selv Digterne kun lader det smukke Kjøn dele de let levende, evig unge Guders herlige Forret, og de kunne vove denne Skuffelse, fordi Tilhørerne gjerne vil skuffes. Hvo vilde vel nogensinde være saa aandsforladt at beregne en Antigones, en Iphigenias, en Helenes Alder? de er, hvad de var, eller ogsaa er de slet ikke til; men selv Digterens Smigerkunst kan ikke redde Manden fra at ældes, og den, han vil bevare ung, maa han lade dø ung, som Achilleus."

„Det bestrider jeg!" udbrød Lydia med Liv; „jeg paastaaer, at Heroer ældes ligesaa lidt som Heroiner."

„Det vilde da ialtfald endnu intet bevise om mig, da jeg ikke er nogen Heros," svarede Bertram smilende, „selv om De havde Ret; men jeg maa dog tillade mig en beskeden Tvivl. Ialtfald fremtræder Helten i Odysseen aabenbart som en moden Mand, for at bruge et mildt Udtryk, paa hvem Athene først maa øve sin guddommelige Kosmetik, for at introducere ham paa en værdig Maade hos Phæakerne."

Baronen tumlede atter med Knivbukke og Brødkugler og var aabenbart fortrædelig over, at han ikke havde havt Ordet saalænge; Bertram lod, som om han ikke mærkede det; han talte ikke, fordi Emnet interesserede ham, men han vilde frigjøre sig i Ernas Øjne for Mistanken om, at han ligesom Koketten der ligeoverfor gjorde Fordring paa en Ungdommelighed, der forlængst var svunden, og han saae disse Øjne rettede ufravendt paa sig. Han tog derfor hele sit Mod sammen og vedblev i den forrige let humoristiske Tone:

„Goethe — som moderne og i dette Tilfælde ogsaa som tragisk Digter har han Ret til at tale med — renoncerede i sine Nausikaa-Fragmenter klogelig paa denne Forskjønnelseskunst, der kun er den antik-naive episke Digter tilladt, og for at slaa en Bro over Aarenes gabende Afstand og forvandle det aabenbart Usandsynlige til Noget, der idetmindste er troligt, tager han sin Tilflugt til den Illusion, der stiger op af det elskelige Barns Hjerte og omtaager hendes Tankes Klarhed, saa at hun troer, hvad hendes gamle Pige siger, for at komme hendes Ønsker imøde: „Ung er den Mand, som vinde kan en Ungmøs Kjærlighed." Et rørende Ord, rørende som Børnenes Tro paa Forældrenes Almagt, som Forældrenes Tro paa Børnenes Uskyld! Hvorledes det forholder sig med denne Ungdom, som ikke existerer andetsteds end i en ung, uerfaren, højmodig Sjæls Indbildning — det har den samme Goethe fortalt os med kostelig Humor, der, som al ægte Humor, ikke er uden et Anstrøg af Vemod, i Novellen om Manden paa de Halvtreds. Den stakkels Major! jeg har altid havt hjertelig ondt af ham, naar han udbeder sig den kosmetiske Kammertjener af sin theatralske Ven; naar den kyndige Mand indbalsamerer og vatterer den aldrende Herre og dog med alt det ikke kan skjule den daarlige Fortand eller forhindre, at den skjønne Hilaria forelsker sig i den unge Flavio, blot fordi hun seer ham forelsket i den aandrige Enke, blot fordi hun i Flavios Naseri for første Gang seer et Billede af ægte, varm Ungdomslidenskab for sine Øjne — det er Altsammen ligesaa sandt som yndefuldt og ligesaa yndefuldt som melankolsk — idetmindste for den Læser, der er istand til at veje Heltens Erfaringer og Prøvelser mod sine egne Erfaringer og Prøvelser."

„Ja, det er sandt, Alderdom og Visdom følges ikke altid ad," sagde Baronen; „thi det er dog vel egenlig Moralen af Historien."

„Lad De være at tale med om Ting, som De ikke forstaaer, De prosaiske Menneske!" udbrød Lydia og slog med Viften efter Kæmpen; — „her er slet ikke Tale om Alderdom; en Mand paa Halvtreds er ikke gammel, han er i sine bedste Aar og ofte ti Gange yngre end I saakaldte unge blaserede Herrer. Men ogsaa overfor vor lærde Ven maa jeg tage Goethe i Forsvar. Jo, min Ven, jeg kjender den Novelle meget nøje, thi det er ikke otte Dage, siden jeg læste den højt ved Hoffet. Hvem byder Dem at tage en Komedie tragisk? thi Novellen er en Komedie — en Misforstaaelsernes Komedie. Hilaria bilder sig ind, at hun elsker sin Onkel, og elsker dog Flavio; Flavio troer, at han elsker den unge Enke, medens han dog i Virkeligheden elsker Hilaria; og Majoren endelig — ja, jeg skulde da tro, at den sidste Scene i Gjæstgivergaarden klart beviser, at han kun har givet sine Følelser en fejl Adresse, om jeg saa maa sige; og at han og den aandrige Dame senere er blevne et lykkeligt Par, det staaer ialtfald for mig som en afgjort Sag. Troer De det ikke?"

Et advarende Blik fra Hildegards mørke Øjne traf Lydia, som blev rød helt igjennem Sminken: hun havde viist sine Kort for aabenlyst! Bertram kunde kun med Møje tvinge sig til at smile; han følte endogsaa næsten en Slags Medlidenhed med den Uforsigtige. Han sagde:

„Ganske vist har De Ret, især naar De kalder Novellen en Komedie. Hvor lidt det var Goethe om en tragisk Konflikt at gjøre, fremgaaer jo allerede deraf, at han har valgt Forholdene saa gunstigt som muligt for en munter Slutning og forud har sikret Enhver hans Retraitelinie. Majoren er Onkel til Hilaria, hun er hans Søsters eneste Datter, hvem han uden Tvivl har været i Faders Sted og hidtil har holdt af som af sit eget Barn. Den Medbejler, han træder tilbage for, er hans egen eneste Søn, som han ligeledes holder meget af og hvem han omgaaes med i al Fortrolighed, næsten som med en Kamerat. Idet Hilaria glider bort, staaer bagved hende den unge Enke, i hvis Arme Majoren snart vil glemme den lille Ydmygelse. Og tilsidst, hvad der synes mig at være Hovedsagen: Goethe har med velberaad Hu undgaaet det ene Moment, hvorved han i en Haandevending havde kunnet forvandle Komedien til en Tragedie, ja havde maattet forvandle den dertil; han har — men jeg kan se paa Dem, kjære Veninde, at De ønsker Taflet hævet. Tilgiv min utilbørlige Snaksomhed!"

Hildegard havde ganske rigtigt, af Hensyn til Erna, slet ikke fundet Behag i den Vending, Samtalen havde taget. Hun greb derfor strax den tilbudte Lejlighed og rejste sig. Erna, der havde siddet uden at vende Øjnene fra Bertram, traf sit Vejr som En, der kaldes tilbage fra et dybt Drømmeri til Bevidsthed om Nutiden, og fulgte de Andres Exempel. Hun og Bertram vare igjen det sidste Par, som forlod Spisesalen, for at vende tilbage til Havestuen, hvor Tjenerne imidlertid havde tændt Lamperne; det forekom Bertram, som om hun med Villie gik langsomt.

„Hvad var det Ene, Onkel Bertram?" spurgte hun.

„Hvilket Ene?"

Han vidste godt, hvad hun mente; men han havde brudt af før, fordi han selv havde været bange for det sidste Ord. Han tøvede derfor med Svaret, og nu kom Ernas Fader med Cigarer; man kunde ryge ude paa Verandaen, medens Lydia spillede lidt.

„Du kan nok huske, Karl: sonate pathétique — det var altid dit Yndlingsstykke. Hun har ikke glemt det siden den Tid — he?"

Lydia var strax rede, men Bertram bad, at man vilde undskylde ham for idag. Han følte sig endnu angreben efter Rejsen; det elskværdige Selskab havde faaet ham til at glemme, at han var Rekonvalescent endnu. Det var knap nok, at Amtsraadinden fik Tid til at trække ham til en Side og hviske til ham:

„Hvor De dog har været elskværdig! hvor det var kjønt af Dem, at De tog det saa venligt! jeg havde ikke Mod til at skrifte for Dem i Middags, og jeg har i det Hele taget saameget at skrifte for Dem og sige Dem — imorgen —"

„Saa Farvel da til imorgen, kjære Veninde!" sagde Bertram, idet han kyssede den smukke Kone paa Haanden og efter et Buk for alle de Andre rask vendte sig om mod Døren. Men han havde endnu ikke naaet den, før Erna indhentede ham.

„Før plejede Du ikke at sige saa formelt Godnat til mig."

Han vovede ikke at kysse Panden, som hun bød frem, men tog kun hendes Haand.

De store, alvorlige Øjne vare fæstede saa fast paa ham, som om hun vilde læse, hvad der foregik i hans Sjæl.

„Godnat, kjære Barn," sagde han hurtigt.

„Godnat," svarede hun langsomt, idet hun lod hans hede, skjælvende Haand glide ud af sin lille kølige Haand.

„Det er en Lykke," sagde Bertram ved sig selv, efterat han havde sendt Konski bort og nu stod ved det aabne Sovekammervindue, — „en sand Lykke, at det ikke er saa let at læse, hvad der foregaaer i et andet Menneskes Sjæl. Hun vilde have faaet meget dumt Tøj at læse."

Han lænede sig mod Vindueskarmen og stirrede ud i Natten. Ikke en Luftning rørte sig. Fra Haven nedenunder steg Resedaernes og Levkojernes Duft næsten bedøvende op til ham; Bækken mumlede lydeligt; gjennem det hvidlige Slør, som laa over Dalen, dæmrede hist og her et mat Lys. Paa den skyfrie blaasorte Himmel hang Maanens gyldne Skaal, og i Nærheden af den funklede en ensom Stjerne med rødligt Skjær.

Bertram tænkte paa en saadan Nat for mange Aar siden, da han og Ernas Fader efter Indbydelse af en Assistent ved Observatoriet i Bonn havde iagttaget den samme Stjernes — Aldebarans — Gjennemgang gjennem Maanen. Derefter havde han fulgt Otto tilbage til Poppelsdorf og denne derpaa ham igjen fra Poppelsdorf til hans Dør i Bonn, og saaledes havde de vandret frem og tilbage i den lune Sommernat, indtil Morgengryet kom og Fuglene begyndte at kvidre i Kastanietræernes Kroner. De havde sværmet med hinanden om Venskab og Kjærlighed — om den Kjærlighed, som de begge To i broderlig Forening nærede for den selvsamme sortøjede Professordatter, og trods al deres Ulykke havde de været saa fulde af Stemning, thi den Sortøjede elskede notorisk en Tredie — Du store Gud, hvorlænge kunde det nu være siden? en hel Menneskealder og endda lidt til — og nu?

Nu er Du paaveje til at forelske Dig i Datteren af den Mand, som Du dengang kappedes med i sværmerisk Ungdomsferskhed — i en attenaarig Pige, som Du ligesaa gjerne kunde være Fader til. Nu skulde der dog vel ikke paany begyndes med gjennemvaagede Nætter og diverse middelmaadige Sonetter? Vær fornuftig, gamle Ven, lad fare, lad fare! Du veed jo dog, at Du ejer ej paa Jorden et blivende Kvarteer, ligesaa lidt som den piccolominiske Rytter. Ogsaa bag paa din Hest sidder den tørre Kamerat og klamrer sig til Dig med Knokkelarme og føler nu og da paa dit Hjerte, om det endnu stadig er dumt nok til at banke for en smuk Pige, som sidder derovre paa den anden Side af Gaden mellem Gyldenlak og Rosmarin.

Og bag Gardinet staaer hendes Hjertensven og bøjer sig fremover, for at se den gale Rytter, der strækker Hals efter hans Kjæreste. Og den plumpe Svend med Tyrenakken rynker den dumme Pande, drejer det blonde Mundskjæg, stryger sin Henriquatre: mort de ma vie! og knytter den grove Næve. Men hun fniser og leer og falder den Skinsyge om Halsen —

Nej — nej! det vilde dog være for afskyeligt! det kan ikke tænkes muligt! Du vil blot endnu høre af hende, at det ikke er saaledes. Og saa ud af Porten til en rask, ærlig Død — og Guds Velsignelse over Dig, Du skjønne, elskede Barn!

Han lukkede Vinduet sagte og søgte Sengen, uden dog strax at kunne finde den Hvile, som han saa højlig trængte til. Bækken rislede saa højt — eller var det Blodet i hans Tindinger?

Og skulde han saa lige til at slumre ind, saa foer han op igjen, holdt hendes Haand i sin ligesom om Aftenen, og hun bød ham Panden til Kys.

Nej, nej! led mig ikke i Fristelse! og spørg mig ikke om det Ene! — jeg vilde ikke sige Dig det, hvis det var Tilfældet, ligesom jeg haaber til Gud, at det aldrig maa blive det. Jeg vil ikke lade mig indvikle i en Tragedie af Dig, ligesaalidt som i en Komedie af de Andre!

* * *

Den samme Tanke, som først havde beroliget Bertrams vildt ophidsede Livsaander, var ogsaa hans første, da han den næste Morgen sent vaagnede af en dyb Søvn uden Drømme: ingen Tragedie og ingen Komedie! en rolig, klar Betragtning og Overvejelse, som det sømmer sig for den Ensomme, der har gjort sin Regning op med Livet og hverken haaber eller frygter Noget af Skjæbnen; — velvillig Deltagelse i Andres Skjæbne, forsaavidt Velvillien er fortjent og Deltagelsen berettiget, bestandig med den Overbevisning som Udgangspunkt, at naar Alt kommer til Alt, er Enhver sin egen Lykkes Smed, og at fremmed Indblanding sjeldent nytter stort, men som oftest skader grundigt, medens i bedste Fald Mæglerforretningen er den utaknemmeligste af Verden.

I det klare Lys fra disse Betragtninger og fra den yndige Morgen, som laa varm og solrig over det herlige Landskab, forekom Scenerne den foregaaende Aften Bertram som en Febersygs mørkt-forvirrede Drømme; ja, det var ham en Trøst at kunne antage, at han virkelig havde været syg og derfor egenlig kun var halvt ansvarlig for sin underlige Opførsel. Ganske uforsvarligt var og blev det jo rigtignok, at han ikke før var bleven sig sin Tilstand bevidst. Han kunde takke Gud for, at han ikke havde begaaet endnu galere Ting i sin ophidsede Tilstand, at han ikke havde baaret sig endnu underligere ad; og fremfor Alt for, at han følte sig saa rask og kraftig idag som i sin bedste Tid. Ja, i Sandhed: Morgenen havde gjort Alting bedre, meget bedre, end han turde have ventet, end han fortjente!

Jo lysere Herrens Stemning var og jo venligere et Udtryk han gav den, idet han efter gammel Vane viste sig tilbøjelig til en gemytlig Passiar med Konski, desto fortrædeligere og ordknappere var denne.

„Hvad er der i Vejen med Dem?" spurgte Bertram endelig. „Hvis den hurtige Afrejse, som jeg talte om igaar, ikke konvenerer Dem, saa kan De berolige Dem; vi bliver her den engang bestemte Tid. Der er jo pakket ud, som jeg seer."

„For min Skyld kan vi gjerne pakke ind igjen idag," svarede Konski vranten.

„Naa, ud med Sproget! hvad er der i Vejen? De veed, at jeg ikke kan udstaa dette Heldøreri. Er det Noget med Mamsel Christine?"

„Ja naturligt!" svarede Konski; „og saa skulde man ikke hænge med Hovedet, og med Ørene ovenikjøbet! Jeg havde skrevet til hende, at dette var min sidste Rejse med Dem, og naar vi kom tilbage fra Italien til Marts, kunde det blive til Alvor. Jeg har slet ikke villet tale til Dem derom; men man bliver jo ældre med hvert Aar, og engang maa det jo dog ske, og —"

„Og nu vil I holde Bryllup strax, og De vil have Deres Afsked?"

„Hvem taler om at holde Bryllup?" sagde Konski; „hun tænker slet ikke paa Bryllup, idetmindste ikke med mig, efterat vi nu har været forlovede i fem Aar! Jo, det maa jeg sige, Fruentimmerne — det er nogen, man kan stole paa! især de gamle! Femogfyrre er hun, et Aar ældre end jeg, og nu tager hun en Grønskolding paa femogtyve!"

Det varede noget, før den ellers saa sindige Konski kunde fatte sig saameget, at han kunde fortælle sin Herre, hvor skammeligt man havde spillet ham paa Næsen. Efter hans Fremstilling havde Mamsel Christine indtil for kort siden tilskrevet ham de kjærligste Breve og viist sig enig med ham om alle hans Forslag, medens det nu fremgik af de andre Folks Beretning, som han selv havde faaet ud af dem og som den Troløse var bleven tvungen til at bekræfte, at hun allerede i længere Tid havde havt et Forhold med Peter Weißenborn, der tidligere havde været Overgartner i Rinstedt, men nu havde været etableret et halvt Aar i W. og formodenlig paa Baronens Anbefaling skulde udnævnes til Hofgartner. Baronen havde ligeledes faaet udvirket hos Amtsraadinden, at hun maatte forlade sin Tjeneste uden Opsigelse, til hvad Tid hun vilde, og Folkene sagde i det Hele taget, at hvis man vilde opnaa Noget hos den naadige Frue, saa skulde man bare gjøre sig gode Venner med Baronen, saa var Sagen saa godt som afgjort. Desuden var Amtsraadinden meget stemt for Mamsel Christines Giftermaal med Hofgartneren; saa havde hun altid et Par af sine gamle Folk i Nærheden og ved Haanden, hvergang hun kom til Byen, og det vilde formodenlig ofte blive Tilfældet for Fremtiden, hvis hun ikke flyttede derind for bestandig, hvilket Nogle paastod, for Exempel hendes Kammerjomfru Aurora, som næstefter Christine var Den, der var bedst anskreven hos den naadige Frue.

Bertram søgte saa godt som muligt at trøste den stakkels Djævel, som gjentagne Gange havde faaet Taarerne i Øjnene ved denne Fortælling — endnu igaar havde han tvivlet om, at den Mand kunde græde — og forestillede ham, at han skulde være glad ved at slippe fra en Person, som aabenbart aldrig havde ment det ærligt med ham og rimeligvis vilde være bleven ligesaa troløs i Ægteskabet som før det. Denne Overbevisning skulde derfor ogsaa være ham en Grund til at ønske, at Sagen slet ikke mere kom i Orden igjen, som man jo undertiden saae den komme, ogsaa i de højere Kredse; men i modsat Fald skulde han gjerne søge at gjøre sin Indflydelse gjældende hos Amtsraadinden, hvor han dog vel havde ligesaa meget at betyde som Baronen.

Konski rystede paa Hovedet. „Ja, jeg siger Dem saamange Tak," sagde han, „men jeg er allerede mere end tilfreds, hvis De vil beholde mig hos Dem, efterat jeg har viist mig som en rigtig Æsel. Og hvad det angaaer at tale med den naadige Frue, saa vilde det kun være forgjæves, thi Hr. Baronen er altfor meget i Kridthuset. Det kunde jeg nok fortælle Adskilligt om, men jeg veed, De holder ikke af saadant Noget."

Bertram studsede; den tro Tjeners sidste Bemærkning kunde kun have een Betydning, og Billedet af Pigen bag Gyldenlakkerne og den skinsyge Elsker dukkede vidunderlig klart frem af den foregaaende Aftens Feberfantasier. Han havde gjerne for denne ene Gangs Skyld overtraadt sin Grundsætning: aldrig at lytte efter Sladder fra Kjøkken eller Borgestue; men da Konski ikke talte videre derom af sig selv, skammede han sig ved at spørge direkte, og i samme Øjeblik bankede en Tjener desuden paa Døren, for at melde, at den naadige Frue havde hørt, at Hr. Doktoren var staaet op, og spørge, om hun maatte vente Hr. Doktoren i Verandaen med Theen?

Bertram fulgte strax Indbydelsen. Dernede kom Hildegard ham imøde; hun havde siddet alene ved Frokostbordet, der var dækket i et skyggefuldt Hjørne af Verandaen. Da hun bevægede sig henimod ham med afmaalte Skridt, maatte han tænke paa Samtalen den foregaaende Aften om de digteriske Heroiners Uomskiftelighed: saa ungdommelig slank syntes den høje Skikkelse, saa klar og paa samme Tid dyb Farven paa det uforlignelig skjønne Ansigt, saa blaalig lysende det sorte, tykke Haar, som var strøget glat henover Tindingerne og kronede det herlige Hoved med en tyk, om Issen snoet Fletning.

Smilet om de fine Læber blev en lille Smule dybere, da hun saae Gjæstens talende Øjne rettede paa sig med saa uforbulgt Beundring. Medens hun deltagende erkyndigede sig om hans Befindende, vedblev hun at holde ham i Haanden, indtil hun havdeført ham hen til Bordet, hvor han nu maatte tage Plads ved Siden af hende foran den snurrende Kjedel.

Fortsættes.

Bjørnstjerne Bjørnson: „Leonarda".

Skuespil i fire Handlinger.

„Leonarda" hedder Bjørnsons nyeste Skuespil, men i Personfortegnelsen forekommer dette Navn ikke. Først i Stykkets „andet Møde" støder man paa det og seer da, at det betegner Fru Falk som Titel- og Hovedpersonen; har man fulgt Handlingen til dens Slutning — ikke dens Afslutning, thi en saadan er her ikke Tale om — staaer ogsaa denne Figur som Stykkets centrale, og man fejler neppe ved at antage, at det er for dennes Skyld det er skrevet, at det hendes sjælelige Natur og de Kollisioner, hun stedes i, der have vakt Digterens Inspiration og ladet ham konstruere den Handling, i hvilken hendes Karakter udfolder sig.

Leonarda fremtræder i Begyndelsen af Stykket som en energisk, villiestærk Natur, der ikke alene personlig driver en betydelig Fabriksvirksomhed, men endogsaa tør læse en General Texten paa den skrappeste Maade, fordi han tager sig en Toddy formeget om Aftenen. At der etsteds i hendes Liv er et Brud, at der fra en eller anden Begivenhed i det udgaaer en Skygge, i hvis Mørke hendes Handledygtighed just kraftigst har udviklet sig, er man paa det Rene med, allerede inden man hører, at hun i det konventionelle Samfund har Ord paa sig for at være „et tvetydigt Fruentimmer." Den, der har udtalt denne Dom over hende, Theologen Hagbart, har senere truffet hendes Søsterdatter Aagaat ved et Bad, er bleven forelsket i hende og anholder om hendes Haand hos Tanten. Ved at lære Aagaat at kjende, har Hagbart ikke alene maattet forandre sin Dom om Tanten, men er endog kommen til at nære Beundring og Højagtelse for den Personlighed, der har kunnet udvikle sin Plejedatter til en saa sund og dygtig Natur. Opfyldt af disse Følelser fremstiller han sig nu for hende, for at bede om hendes Samtykke til Forlovelsen. Han overvinder hendes Modstand, thi saa haardt og strengt er hendes Sind ikke blevet i Livets Kamp, at hun har tabt Kvindens Følelse for Kjærlighedslivets Skjønhed og Fylde. Tvertimod — denne Følelse er saa levende hos hende,

at hun selv betages af Kjærlighed til sin Myndlings Forlovede, og ogsaa Hagbart kommer lidt efter lidt til Klarhed med sig selv om, at det er Leonarda og ikke Aagaat, han elsker. Paa dette Punkt strammes Knuden end stærkere ved nogle i Mellemtiden indtrufne Begivenheder, og Leonardas Offer ved at rejse bort for at sikre de Unges Lykke viser sig i sin fulde Storhed.

Nyhedens Interesse har denne Kollision, som man seer, ikke, undtagen forsaavidt den er en af de gamle Historier, som altid ere nye og altid taknemmelige Emner for en Digter, der forstaaer at finde nyt Guld i den saa ofte exploiterede Mine. Og dette har Bjørnson forstaaet her. Hans Tegning af Leonarda er et fint udført psykologisk Billede, fængslende baade ved de mange betegnende Smaatræk, hvormed det er udstyret, og ved det Helhedsindtryk, man faaer af denne Kvinde, der gjennem Kamp og Smerte er naaet ud over Livets Illusioner og troer, at hele Resten er Taushed, indtil hun paa eengang med en Blanding af Henrykkelse og Forbauselse opdager, at Livet endnu har gjemt en Blomst til hende, den skjønneste og bedste: en elsket Mands fulde Forstaaelse og Hengivelse; fra det Pligtoffer, hun bringer, falder der et Skjær af Højhed ned over hendes Skikkelse, og idet hun langsomt svinder for vort Blik og vandrer sin ukjendte Skjæbne imøde, bliver Sympathien for hende tilbage, ikke blot hos Stykkets øvrige Personer, men ogsaa hos Læseren og Tilskueren.

Hos Tilskueren? — Ja, af personlig Erfaring kunne vi jo ikke vide dette, eftersom det kgl. Theater hverken har opført „Leonarda“ eller, efter hvad der vides, agter at gjøre det. Man kan ikke lade være at undres over denne Beslutning, om man end i Meget maa underskrive dens Motivering, hvis denne hviler paa æsthetiske Grunde. Thi store Svagheder ere i „Leonarda“ forbundne med store Fortrin. Det største Fejlgreb er vel ikke engang den højst utilfredsstillende Slutning, der lader et af Handlingens Hovedmotiver ligge aldeles uløst hen; selv om man med en æret norsk Korrespondent — „Nær og Fjern“ Nr. 359 — vil betragte Fordringen om et Skuespils harmoniske Opløsning og Forfatterens Slutningsdom over Handlingen som „det store Spørgsmaalstegn i det nyeste Drama“, frembringer dog en saa brat Overskjæring af Handlingen som i „Leonarda“ altid et disharmonisk Indtryk, der ikke kan Andet end øve en skadelig Reaktion ogsaa paa de forudgaaende Partier af denne. Men dette Fejlgreb er, som sagt, neppe det største. Et betydeligere dramatisk Misgreb er det, at flere af Handlingens Knudepunkter ere henlagte til Mellemakterne; i disse finder den egenlige Udvikling Sted, i disse flettes de Traade, der saa til større eller mindre Forbauselse for Læseren sees samlede i den paafølgende Akt. „Leonarda“ faaer derved — sans comparaison forresten — en vis Lighed med de dramatiske Bearbejdelser af Fortællinger og Romaner: hvad vi se paa Scenen, er Resultatet af aandelige Brydninger og Forhold, som vi ikke se, fordi de foregaa udenfor den; og man kan overhovedet ikke undgaa at føle, at Emnet vilde have været mindst ligesaa skikket til Udarbejdelse i episk som i dramatisk Form.

Forfatteren har nu imidlertid valgt den dramatiske, og samstemmende Udtalelser fra Norge og fra Tydskland gaa ud paa, at Stykket, trods de fremhævede Mangler, er højst virkningsfuldt i scenisk Henseende. Dette kan ikke undre Nogen, der har læst det. Thi i hver af de fire Handlinger ere de forskjellige Karakterer og Interesser med stor Dygtighed stillede imod hinanden saaledes, at den sceniske Effekt naturligt og nødvendigt maa fremgaa af deres Sammenstød; Karaktererne ere endvidere tegnede med den Overlegenhed, der forsmaaer at stille Dydens Hvidhed i grel Modsætning til Lastens Sorthed: her er betinget Ret, relativ Sandhed paa begge Sider, og netop derfor faae Kollisionerne den rigtige Smag af Livet selv; „der er Noget ved dem, der er saa ægte,“ kunde man sige med Aagaat. Og endelig udtale disse kraftigt tegnede Skikkelser og deres i deres Natur og Forhold grundede Interesser sig i et Replikskifte, der er gjennemført med Mesterhaand. Det er ikke konventionelle Tirader, af hvilke den ene tager fat, naar den andens Stikord er faldet. Nej, det indre Tankeliv, hvoraf de fødes, strømmer igjennem dem som et friskt Væld, og den særegne Bjørnson'ske Kunst: at man i en kort Replik, et overraskende Svar fornemmer det Omsving i Stemningen, det Spring i Reflexionen, der er fuldbyrdet i den Brøkdel af et Sekund, som er forløbet siden den forudgaaende Replik æskede dette Svar — denne Kunst er i „Leonarda“ saa fuldt tilstede som i noget af hans bedste Arbejder.

Var „Leonarda“ fremkommet i Bjørnsons Forgudelsesperiode herhjemme, vilde det utvivlsomt enstemmig være blevet hævet til Skyerne som et genialt Digterværk; man vilde have lukket Øjnene for dets Synder eller maaske endog velvillig ladet sig belære om, at disse Synder netop vare grandiose Fortrin, og de virkelige Fortrin vilde da med Lethed have gjort Resten. Bjørnsons Stilling er imidlertid nu en anden end dengang, og Skylden er væsenligst hans egen; hans religieuse, sociale og politiske Volter have svækket den Tillid til ham som gediegen Personlighed, der tidligere var tilstede i en saa overdreven Grad. Dette har ganske naturligt ogsaa skadet ham som Digter, og vi fejle neppe ved at antage, at det koster en Del af Publikum nogen Overvindelse at anerkjende ham ogsaa der, hvor han virkelig fortjener Anerkjendelse. Men denne Uret bør man redelig se at komme bort fra. Lad hans politiske Meningsfæller „sluge ham raa“ og nedsie hans Kameler sammen med hans Myg; men lad ikke Antipathien mod hans Agitationsvirksomhed i andre Retninger kaste nogen Skygge over hans digteriske Produktion, hvor den er uberørt af hin, og hvor Digteren Bjørnson, til Held for Poesien, har ladet Politikeren Bjørnson blive hjemme.

P. H.

Hr. Kaufmann og Molière.

En Replik.

Ugenerthed er et fremtrædende Træk i Hr. Richard Kaufmanns offentlige Fremtræden. At han i Kjøbenhavn annekterer fremmede Forfattere og oversætter dem trods deres formelle Protest, generer ham ikke i at optræde i London som Forkæmper for den litteraire Ejendomsret, og at han den 11. September skriver en Fortale til „Amphitryon“, hvori han opstiller nogle ufravigelige Regler for den franske Alexandrin, hindrer ham ikke i mindste Maade i at fragaa de selvsamme Regler i „Berl. Tid.“ den 24. samme Maaned.

I den omtalte Fortale hævder Hr. Kaufmann, at den franske Alexandrin udelukkende og uden Undtagelse er sammensat enten 1) af sex Jamber, eller 2) af tre Jamber og to Anapæster, eller 3) af to Anapæster og tre Jamber, eller endelig 4) af fire Anapæster; og han giver yderligere en

grafisk Illustration af dette Skema. „Alle Molières Komedier — siger han derpaa — hvor det alexandrinske Vers er anvendt, kan Linie for Linie skanderes efter dette Skema og kun*) efter det skanderes som gode Vers.“ — „Man har ogsaa ment — hedder det endvidere — at der ikke kunde skrives danske*) Vers efter det omhandlede Skema. Jeg troer ikke blot, at der kan skrives gode danske Vers efter det, men tillige, at dette Versemaal inden ret længe vil være det eneste, hvori man falder paa at oversætte Molière, af den simple Grund, at det er det, der egner sig bedst dertil“, hvorpaa han anfører nogle Vers af sin egen Oversættelse som Bevis paa, hvor nøje Skemaet kan gjennemføres paa Dansk, ligesom han senere hen bemærker, at han altsaa nu har „gjort Rede for den Theori, der er lagt til Grund for dette Arbejde“ (ɔ: hans Oversættelse af „Amphitryon“). Reglen af 11. September er, som man seer, ubetinget og har ikke Spor af Plads til de af Hr. Kaufmann senere (den 24. September) opdagede Optakter og Choriamber eller, som Hr. Kaufmann kalder dem: Chorijamber.

I vor Anmeldelse af „Amphitryon“ fremdrog vi en halv Snes kaufmannske Vers som Prøver paa Uoverensstemmelsen mellem hans metriske Theori og hans Praxis. Skulde disse Vers deklameres logisk rigtigt, saa passede de ikke efter Skemaet, og skulde de deklameres efter Skemaet, saa blev de allesammen Pendanter til det Paradigma, der er mindst ligesaa berømt som „det berømte Exempel i Thortsens Metrik“:

«Nos Pōloni non cūramus quantĭtatem syllăbarum.»

Vi godtgjorde med andre Ord, at enten vare Hr. Kaufmanns Vers slette, maalte med hans egen Maalestok, eller denne Maalestok var ikke anvendelig paa danske Vers efter det rigoristiske Skema, Hr. Kaufmann med saa megen Ostentation havde opstillet i sin Fortale.

Hvis man troer, at Hr. Kaufmann har følt nogen Vanskelighed ved at trække sig ud af dette Dilemma, saa kjender man ikke hans Ugenerthed overfor, hvad han tidligere har hævdet. I sit Svar af 24. ds. forlader han ganske frejdig Systemet af 11. ds. med dets strenge og ubetingede Fordring til Alexandrinens udelukkende Formning af Jamber og Anapæster. Han putter en Optakt ind her, en Choriambe hist og fremsætter saaledes en hel ny Theori. Det var netop det, vi vilde have ham til. Det af ham opstillede og af os bekæmpede Skema for danske Vers er saaledes faldet til Jorden og Hr. Kaufmann med det. Der ville vi lade dem blive liggende.

P. H.

*) Udhævet af Hr. Kaufmann.

„Pharaos Ring“ i Dresden.

Om Opførelsen af Professor Molbechs nye Skuespil „Pharaos Ring“, der spilledes første Gang paa Hoftheatret i Dresden (Neustadt) i Lørdags, skulle vi efter nogle modtagne Blade meddele et Par Bemærkninger. I „Dresdner-Journal“ omtales Stykkets Tendens med megen Anerkjendelse. „Medens vi her i Tydskland — hedder det — desværre altfor ofte maa konstatere den beklagelige Kjendsgjerning, at Scenen misbruges til Forherligelse af den groveste Materialisme, ja endog af den gemeneste Børsspekulation, nedlægge oplyste Aander blandt vore nordiske germanske Stammefæller en energisk Protest imod den stive, selvtilfredse Egoismes Samvittighedstryk, som gjerne tyrannisk vilde diktere Tænkningen dens Love og Følelsen dens Udstrækning. Polemisere de to politisk radikale skandinaviske Poeter (Ibsen og Bjørnson) med kjække og skarpe Vaaben mod Løgnen, Hykleriet, Hjertets Bankerot og den falske Moral, saa gaaer Molbechs overvejende lyriske Natur et højst glædeligt Skridt videre. Han bliver ikke staaende ved den blotte Idealisme; han træder meget mere med fuld Hjertevarme i Skranken ogsaa for Religionen, for den barnlige Troesglædes Velsignelser. Fri for moraliserende Tvang viser han os disse ikke blot i det enkelte Individ, men som en forjættelsesfuld Binding for alle dem, der redelig og tro holde fast ved Fædrenes Traditioner. Lad end saadanne Stemmer klinge fremmede for Mange i Theatrets Sale; hvo vil vove at bestride Digterens Ret til en alvorlig, religieus Livsbetragtning? Ved Antagelsen af „Pharaos Ring“ har Styrelsen af vort Hoftheater givet sin Overbevisning om Theatrets sædelige Kald et veltalende Udtryk.“

Saameget om Stykkets Tendens og om det nævnte Blads Stilling til den; Anmelderen beklager, at de moderne Fænomener, Stykket er rettet imod, ikke bekæmpes med vægtigere Vaaben, eftersom „en uskyldig vittig Ironi“ staaer magtesløs overfor dem. Idet han gjør gjældende, at „det virkelige Sygdomsstof i vore Dage mest søger sine Ofre i de Halvdannedes Kredse,“ betegner han det for en Fejl ved Emnet, at Handlingen er henlagt til den dannede Mellemstands Sfære. Men endnu et andet Moment skader Virkningen af Stykket: Rejsen til og Opholdet i Ægypten, der „ganske bevæger sig i Rammen for et Spektakel- og Udstyringsstykke i Jules Verne's Maneer;“ selv Scenerne i Kongegraven, „hvor Forfatterens lyriske Talent og Tankedybde udfolder sig skjønnest,“ lide under det store sceniske Apparat, saa at Interessen er svækket for Resten af Stykket, hvor den forsonende Slutning ovenikjøbet hidføres ved gamle, forlængst henlagte Motiver.

Anmelderen i „Dresdner-Zeitung“ fremhæver som det svageste Punkt ved Stykket dets Forbindelse af romantiske Elementer med en rent realistisk Handling, fordi Theatret ikke kan holde Skridt med de Intentioner, der have foresvævet Digteren; „medens første og femte Akt ere holdte i det moderne Konversationsstykkes Karakter, har anden og fjerde Karakter af et Udstyringsstykke som „Rundt om Jorden“, og tredie af et Melodrama.“ Naar man derfor ikke ret kunde fatte Interesse for Hovedpersonerne, saa laa Skylden for en Del dog tillige efter Anmelderens Mening i Mangler ved den sceniske Udførelse.

Af et Brev fra Dresden fra en Tilskuer ved Stykkets første Opførelse fremgaaer det, at de to første Akter modtoges med stærkt Bifald; begge Akter spilledes overvejende godt og vare fortræffelig satte i Scene. Dette var derimod ikke Tilfældet med tredie Akt (Drømmen), hvor Scenen var lagt saa langt tilbage, at en meget stor Del af Spillet undgik Tilhørernes Opmærksomhed. Da de som Følge heraf saae paa denne Akt som paa et uvedkommende Mellemspil, hvis Handling faldt udenfor Stykkets naturlige Gang, og saaledes kom til at mangle Forstaaelsen af det Efterfølgende, dalede Interessen mere og mere, og Stykket opnaaede ved sin Slutning en Succès, der var betydelig mindre, end de første Akter havde varslet om. Om Søndagen var Bifaldet stærkere og ligelig fordelt over alle Akter.

Prof. Molbech er bleven i Dresden noget længer, end Bestemmelsen oprindelig var, for at foretage enkelte Forandringer, hvis Ønskelighed er bleven ham indlysende efter Opførelsen.

Theatrene

Det kgl. Theaters Udførelse af Verdis „Rigoletto" gjør navnlig Hr. Simonsen som Fremstiller af Titelfiguren al Ære, og forsaavidt er det, som Theatret formentlig har søgt at opnaa ved Indstuderingen af denne Opera, jo opnaaet. Saalænge vort Operapersonale som et af sine mest fremragende Medlemmer har en Barytonist, er det naturligt, at de, paa hvem det betroede Hverv hviler, at udvælge det absolut taget Bedste og i Forhold til de forhaandenværende Kræfter tillige mest Praktikable til Fornyelse af Operarepertoiret, hovedsagelig have deres Opmærksomhed henvendt paa Sager, hvori der findes et Hovedparti for Baryton. Valget er imidlertid denne Gang faldet paa „Rigoletto", dette nu en Menneskealder gamle og herhjemme iforvejen gjennem italienske Opera-Forestillinger tilstrækkelig bekjendte brogede Arbejde af Italiens geniale Komponist, der, som man veed, ved sine sidste Værker har foretaget en Frontforandring, indeholdende et Dementi for det Standpunkt hos ham, som baade „Rigoletto", „Traviata" og „Trovatore" skylde deres Tilværelse. Dette Valg taler ikke for, at Lederne af vor Opera tage sig det nævnte betroede Hverv synderlig besværligt. Den Komponist, der har skrevet „Don Carlos" og „Aïda", bryder man sig ikke om, men vel om Komponisten til „Trovatore" og „Rigoletto", og det efter den Maalestok, at man lader Baryton-Operaer som Wagners „Flyvende Hollænder", Thomas' „Hamlet" eller Rubinsteins fortræffelige „Makkabæerne" blive liggende. Men vor Opera, der jo maa nøje sig med en i Forhold til Skuespillet udpræget sekundair Plads, har sit Repertoire iforvejen saa tarveligt udstyret, at den ikke kan taale et saadant Spild af Tid og Kræfter som det er, nu at indstudere „Rigoletto" som en „Nyhed", naar baade de nævnte og mange andre betydelige Opgaver af Mangel paa Tid og Kræfter hverken ere eller vel nogensinde ville blive opførte. Som denne Opera nu opføres, yder heller ikke Theatrets Fremstilling, paa Hr. Simonsens Præstation nær, noget Surrogat for det tarvelige musikalske Udbytte. Hvad der allerede tidligere har viist sig, gjentager sig ogsaa her: der mangler i Udførelsen den nødvendige italienske Substans, de stærke og skrigende Farver i Musiken faae ikke det Supplement i Fremstillingen, der maa til, naar en Opera som „Rigoletto" skal have nogen æsthetisk Berettigelse, om ikke som Andet saa som et Kulturbillede af, hvorledes Livet musikalsk rører sig i det solrige Italien. Men vore fleste Operister ere altfor forsigtige, de ere bange for det gamle Ord: du sublime au ridicule il n'y-a q'un pas, og af Frygt for den nærliggende Parodi naa de heller ikke det Sublime, som en italiensk Udførelse kan faae ud af Genren. Saaledes kan Frk. Augusta Schou som Gilda synge saa smukt, som man var berettiget til at forudsætte: det lykkes hende dog ikke at bryde den kjøbenhavnske Skal og faae den Gilda frem, for hvem Verdi har komponeret sin lidenskabelige Musik. Udførelsen gav paa alle Punkter Stof til lignende Betragtninger, blot med den Forskjel, at der andetsteds ogsaa blev præsteret Sang, som ikke var smuk.

Hr. Rudolph Bays Enakts-Skuespil „Svalen" har nok henligget i længere Tid i Theatrets Arkiv og havde vel ogsaa faaet Lov til at blive liggende der, hvis det ikke maatte besørges opført for at skaffe Luft for andre Arbejder. Længe vil dets spæde lyriske Grønne neppe overleve Kritikens barske Storme, og inden den første Sne falder, vil „Svalen" og dens korte Flugt henover de Brædder, der betyde Verden, være som en skjøn Drøm, som Forfatteren er den Eneste der husker.

Kasino. Musiken til „Den lille Hertug" er, som man kunde vente sig af Lecocq, fin, pikant og gratieus, den flyder overalt let og elegant og er ligesom Texten fri for alle lascive Tendenser. Den er derfor i sin simple og ukunstlede Melodieusitet gjennemgaaende tiltalende, dertil dygtig komponeret i teknisk Henseende, medens den paa den anden Side i det Hele neppe er saa indholdsrig som andre af Lecocqs Operetter, deriblandt ogsaa „Madame Angot" medregnet. Ogsaa Instrumentationen er kvik, om end ikke saa farverig, som man kunde forudsætte, en Side af Sagen, som man ved Kasinos Opførelse af denne Operette kan have nogen Mening om, da Musiken spilles efter Originalpartituret og ikke, som ved tidligere Lejlighed, efter et Klaverudtog, der senere er arrangeret for Orkester. Som Helhed at sætte „Den lille Hertug"s musikalske Værd ved Siden af „Kongen har sagt det", forekommer os dog at være en lovlig enthousiastisk Vurdering af Lecocqs Arbejde og en altfor ringe af Delibes'. Udførelsen paa Kasino er, ikke mindst i musikalsk Henseende, overraskende god, navnlig maa den paa sine Steder fortræffelige Udførelse af Korsagerne, der vidner om en forstandig og omhyggelig Indstudering, fremhæves. Saa gode Tenorer som i Kasinos Kor er det ikke almindeligt at høre. Ogsaa hos Solisterne, Fru Dall og Frøken Andersen som det kokette lille Ægtepar og Hr. Aagaard som Hertugens Læremester, træffer man paa en i Forhold til deres Midler smagfuld Behandling af deres Opgaver, som paa en heldig Maade er i Stil med Operettens hele Genre. Den fortræffelige Pronunciation, som navnlig Fru Dall excellerer i, kan endogsaa tjene som Mønster for adskillige af Kunstnerne af begge Kjøn fra vor lyriske Scene paa Kongens Nytorv. Føjes hertil, at Hr. S. Neumann gjør god Fyldest i Stykkets mest fremtrædende komiske Parti og at Frk. Lerche og Fru Møller bringe noget Dygtigt ud af to mere underordnede Roller, samt at Udstyrelsen med Dragter og Dekorationer er holdt i god Overensstemmelse med det franske Forbillede, vil det sees, at Kasino har Ære af at have bragt dette Arbejde frem og bør kunne gjøre Regning paa Understøttelse ogsaa hos den Del af Publikum, der ellers ikke hører til Theatrets faste.

☞ Titelblad og Indholdsfortegnelse til den med dette Nummer sluttede Aargang af „Nær og Fjern" vil følge med et af de først udkommende Numre.

„UDE OG HJEMME"

begynder med 1. Oktober sin 3. Aargang og udkommer fremdeles hver Søndag til en Pris af 3 Kr. Kvartalet overalt i Norden. Bestilling modtages i alle Boglader, Postkontorer og Brevsamlingssteder samt i **Hovedexpeditionen, der fra Oktober er: Tordenskjoldsgade 21, Stuen.**

„UDE OG HJEMME" vil fra 3. Aargang være ledsaget af et nyt **gratis Bilag** istedetfor de tidligere store Følgeblade, nemlig:

„UDE OG HJEMME"s Kunstneralbum,

en Samling originale Haandtegninger, væsenlig af danske og norske Kunstnere, i en særlig elegant Udstyrelse. Heraf vil blive leveret 2 Blade hvert Kvartal. Til hver Serie (12 Blade) leveres særskilt Titelblad, saa at Albumet, om ønskes, kan opbevares som et Værk for sig.

Ny tiltrædende Abonnenter i Oktober Kvartal erholde desuden gratis Følgebladet for Juli Kvartal:

Fra Eremitagesletten paa en Vinterdag,

Tegning af A. Mackeprang.

Abonnement modtages i alle Boglader og Postkontorer samt i

„UDE OG HJEMME"s Hovedexpedition,

Tordenskjoldsgade 21, Stuen.

Ny Subskription

paa

Udvalgte dramatiske Digte og Fortællinger

af

Byron,

oversat af **Edv. Lembcke.**

Med Byrons Billede i Kobberstik.

Udkommer i 6 maanedlige Hefter à 1 Kr. 65 Øre.

Ludvig Meyers Fremmedordbog.

Femte forbedrede og forøgede Udgave

ved

Rektor **F. C. B. Dahl** og Cand. philol. **B. T. Dahl.**

Udkommer i 14 maanedlige Hefter à 1 Kr. og 1. Hefte (15.) 50 Øre.

Første Levering af ovennævnte Værker ligger til Eftersyn i alle Landets Boglader, hvor Subskription modtages.

J. H. Schubothes Boghandel.

Østerbros og Omegns Beboere

underrettes herved om, at jeg foruden den af mig i 10 Aar indforskrevne og forhandlede Java Caffe fra 1. Oktober d. A. ogsaa fører

Hr. A. C. Gaméls brændte Java Caffe.

Begge Sorter vil daglig leveres friskbrændte. Anbefalende samme i Publikums velvillige Erindring

Ærbødigst

Chr. Fratz,

Urtekram-, Material- og Delikatesseforretning,

Østerbrogade 23, Hjørnet af Ryesgade.

Paa mit Forlag er udkommen:

Brandts Legender.

Anden Udgave. Pris 2 Kr.; indb. 3 Kr. 25 Ø.

G. E. C. Gad,

Vimmelskaftet 32.

Hos Undertegnede er udkommet og faaes gjennem alle Boglader i Danmark:

Den norske Turistforenings

Aarbog for 1878.

Udgivet af **N. G. Dietrichson,** med et Kort over Jotunfjeldene med Omgivelser. 150 S. 8vo. Pris 2 Kr. 50 Øre.

Christiania, i Sept. 1879.

Alb. Cammermeyer.

I alle Boglader og hos Forlæggeren, Nytorv Nr. 19 i Kjøbenhavn, faaes:

C. Leunbach,

Prædikener over Kirkeaarets Epistler og Lektier.

1. Hefte:
Advent- og Juletiden. 85 Øre.

2. Hefte:
Helligtrekongers- og Fastetiden. 1 Kr.

3. Hefte:
Paaske- og Pintsetiden. 1 Kr.

4. Hefte:
Trinitatistidens 1. Halvdel. 1 Kr.

5. (sidste) Hefte, ledsaget af Hovedtitelblad, udkommer i Løbet af Efteraaret.

Otto B. Wroblewskys Forlag.

Udkommet er:

Verdens Ende

af

Edward Eggleston,

Forf. til Skolelæreren i Flat Creek o. fl.

Med Forf. Portrait. 3 Kr..

Tidligere udkom:

Skolelæreren i Flat Creek,

en amerikansk Landsbyhistorie.

Pris 2 Kr. 50 Øre.

Denne Fortælling, der i Originalsproget er solgt i ca. 50,000 Expl., har været Gjenstand for vor Presses mest rosende Omtale.

Magnus A. Schultzs Boghandel.

Aalborg.

Bogsamlinger samt enkelte Værker og Bøger kjøbes til **antagelige** Priser. **M. P. Madsen, Nørregade Nr. 7, 1. Sal** fra **10—6.** Skolebøger kjøbes ikke.

MAGASIN DU NORD

Afdelingen for

Gardin- & Meubelstoffer

anbefaler

et meget stort Udvalg af alle nu brugelige Stoffer fra de fineste til de billigste Sorter.

Gulvtæppe-Afdelingen

anbefaler

i nye Mønstre:

Smyrna Tæpper.
Aubusson Tæpper.
Fløiels Tæpper.
Bryssel Tæpper.
Skotske Tæpper.
Hollandske Tæpper.
Danske Tæpper.
Filt Tæpper.
Hampe Tæpper.
Manilla Tæpper.
Cocus Tæpper.
Napier Tæpper.
Cocus Maatter.

Linoleum Tæpper,

ægte Linoleum, Waltons Patent.

Vort Udvalg er iaar saa righoldigt, at vi i alle Henseender se os istand til at konkurrere med Udlandets største Etablissementer.

Th. Wessel & Vett.

REDAKTEUR:
P. HANSEN.

FORLÆGGERE:
C. A. REITZEL, OTTO B. WROBLEWSKY.
KJØBENHAVN.

BOGTRYKKER:
BIANCO LUNO.